قاموس الأعلام

تأليف : شمس الدين سامي فراشري

رفع محمود العثماني

Google

قاموس الأعلام

تأليف : شمس الدين سامي فراشري

رفع محمود العثماني

Fraschery, Chems-ed-din Samy, bey, 1850-1904

Kamus ül-a'lam
Vol. 4

قاموس الاعلام

تاريخ وجغرافيا لغاتنی وتعبير اصحله كافۀ اسماء خاصه‌يی جامعدر

(تاريخه متعلق : كافۀ اقوام واممله انبيا، خلفا، صحابه، تابعين، رجال حديث، ملوك، امرا، وزرا، حكام، حكما، علما، فقها، اوليا، مشايخ، ادبا، شعرا، اطبا، مورخين، سياحين، اصحاب هنر، اشخاص موهومۀ اساطير والحاصل مشرق ومغربه وازمنۀ قديمه وجديده‌يه عائد كافۀ مشاهيرك اسملرينی، ترجمۀ حاللرينی وآثار وتأليفاتنك تعريفنی؛ جغرافيايه متعلق دخی : كرۀ ارضك منقسم بولنديغی قطعات وممالك ودولك، ودكيزلر، بوغازلر، آطه‌لر، طاغلر، نهرلر، كوللر، اووه‌لرك، وكرك اسكی كرك يكی قصبه‌لرله بيوجك قريه‌لرك اسملرينی، موقعلرينی، طول وعرضلرينی احوال تاريخيه وطبيعيه‌لرينی، اهاليلرينك مقدارينی، باشليجه محصولات واخراجاتلرينی والحاصل تفصيلات ممكنه‌يی شامل وحروف هجا صره‌سيله مرتبدر.)

محرری : ش. سامی   صاحب وطابعی : مهران

DICTIONNAIRE UNIVERSEL D'HISTOIRE ET DE GÉOGRAPHIE

PAR

CH. SAMY-BEY FRASCHERY

EDITEUR MIHRAN

TOME QUATRIÈME

CONSTANTINOPLE
Imprimerie MIHRAN — Rue de la S. Porte N7.
1894

دردنجی جلد

معارف نظارت جليله‌سی طرفندن تقدير وتحسين اولنه‌رق طبع اولنمشدر.

استانبول
(مهران) مطبعه‌سی — باب عالی جاده‌سنده نومرو ٧
١٣١١

Digitized by Google

LOAN STACK

مهران مطبعه‌سی

باب عالی جاده‌سنده نومرو ۷

MIHRAN Imprimeur

Digitized by Google

PL213
F73
v.4

قاموس الاعلام

تاريخ وجغرافيا لغاتنى وتعبير اصحله كافهٔ اسماء خاصه‌يى جامعدر

ز

(باب الزاء — فصل الالف الخ)

زاب { دجله‌یه تابع ایکی نهر اولوب، اك بیوکی اولان برنجیسنه (زاب اعلی) واوندن کوچك اولان ایکنجیسنه (زاب اسفل) دیرلر. ایکیسی‌ده حدود ایرانیه طاغلرندن اینوب، دجله‌یه صول کنارندن دوکیلور.

(زاب اعلا) وان ولایتنده (آلپاق) طاغلرینك جنوب شرق اتکلرندن نبعانله، جنوب غربی‌یه طوغری جریان، وبعده جنوبه طوغری دونوب، حکاری طاغلرینی شق ایده‌رك، برطاقم طار بوغازلردن بعد المرور، موصل ولایتنه داخل اولمازدن اول جنوب شرقی‌یه، و رواندز قربنه واصل اولنجه، بردن بره غرب جنوبی‌یه طوغری دونر؛ وموصلدن ٤٥ کیلومتره آشاغیده دجله‌یه دوکیلور. مجراسی تقریباً وتخمیناً ٤٥٠ کیلومتره اولوب، دیاله‌دن صکره دجله‌نك اك بیوك تابعیدر. کرك وان وکرك موصل ولایتلرنده برچوق چایلرك صولرینی جمع ایده‌رك، علی الخصوص یاغمورلر موسمنده وطاغلرده قارلر اریدیکنده دجله میاهنك خیلیدن خیلی‌یه تزاید وفیضانتی موجب اولور. صوبی مجراسنك یوقاریلرنده قیرمزی‌مترا‌ق اولوب، جریانی پك شدتلی اولدیغندن، عربلر بوكا (زاب المجنون) دخی دیرلر.

(زاب اسفل) سلیمانیه سنجاغنده حدود ایرانیه‌یی آیران طاغلرك غربی وشرقی اتکلرندن نبعان ایدن برچوق چایلردن بالتشکل، غرب جنوبی‌یه طوغری جریانله، آلتون کوپرینك آلتندن کچه‌رك، تقریباً ٢٠٠ کیلومتره‌لك مسافه قطع ایتدکدن صکره، زاب اعلا منصبندن ٧٠ کیلومتره آشاغیده وبغداد ولایتی حدودنده دجله‌یه منصب اولور.

زاب { جزایرده قسنطینه ایالتنك قسم جنوبیسنده و (درن) یعنی آطلاس سلسلهٔ جبالیله بونك جنوبنده‌کی بلد الجرید آره‌سنده برخطه اولوب، اسکیدن بری بربر قبائلنك اك جمیتلی بولندقلری محلدر. ٣° ایله ٥° طول شرق آره‌سنده ممتد اولوب، باشلیجه نهری (جدی) و مرکزی (بیسکره) قصبه‌سیدر. (زاب جبلی) و (زاب شرقی) اسملریله ایکی‌یه منقسمدر. اهالیسی سرکش وجنکاور اولوب، فرانسزلر پك چوق زحمتله مملکتلرینی ضبط ایده‌بیلمشلردر. ١٨٤٩ تاریخ میلادیسنده زاب بربرلری یکیدن فرانسزلری خیلی مشغول ایتمشلردر.

زاب { ایرانك پیشدادیان ملوکندن اولوب، افراسیابك ایراندن اخراجنده تخته اجلاس اولنمشدر. جمشیدك اوغلی وکیانیانك برنجیسی اولان کیقبادك پدری اولدیغی مرویدر. خلفی (کرشاسب) ایله برابر ١٢ سنه حکومت سورمشلردر.

زانج { اقصای بلاد هندده وچین حدودنده اوله‌رق هرکند (؟) بحرینك اوته‌سنده برجزیره‌اولدیغی، واهالیسی وحشی‌اولوب، نسناسلریله مسك کدیلری چوق بولندیغی جغرافیون عرب آثارنده مذکور ایسه‌ده، بونك بحر محیط هندی جزایرندن خانغیسی اولدیغی آکلاشیله‌مدی.

زابلستان { بواسم افغانستانك قسم جنوبیسیله بلوجستانك قسم شمالیسنه

Digitized by Google

ویریلوب، کابلستان، خراسان، سیستان، مکران وسند ایله محاط ایدی. طاغلق ومیاه جاریه‌سی چوق بر یر اولوب، اهالیسی شجاعتلریله مشهور ایدی. غزنه، میمند وکلات بو خطه‌نك معموره‌لرندندر. شاهنامه‌ده کابلستان ایله برلکده پك چوق ذکر اولنان بو اسم الیوم غیر مستعمل اولوب، خطهٔ مذکوره افغانستان ایله بلوجستان آره‌سنده منقسمدر.

زابلون (Zabulon) حضرت یعقوب (عم)ك ٦ نجی اوغلی اولوب، لیادن متولد ایدی. — فلسطینك اسباط نامنه اوله‌رق منقسم بولنمش اولدیغی ۱۲ قسمك بری ده بو اسمله مسمی اولوب، طبریه کولیله آق دکیز آره‌سنده واقع ایدی.

زابلی (ابوثنا احمد بن محمد) اونجی قرن هجری علماسندن اولوب، ۹٦٥ ده یازدیغی «اعراب القرآن»ك صاحبیدر.

زابوقه بصره قربنده بر یر اولوب، جمل محاربه‌سنك محل وقوعیدر.

زاپوروغ قزاقلری (Cosaques Zaporogues) مقدما دنیپر جهتنده ساکن بولنمش قزاقلر اولوب، بونلر لهلیلرك، اسوجلیلرك وروسلرك خدمتنده بولنمش؛ وبرآره‌لق روسلره قارشی دولت عثمانیه‌نك حمایه‌سنه التجا ایتمشلر ایدی. ایکنجی قاترینه بونلری ۱۷۷۵ ده وطنلرندن قالدیروب، قوبان وادیسنه نقل واسکان ایتمشدر.

زاپولیا (Isac Zapolie) اردل پرنسی اولوب، مهاج محاربه‌سنده قانونی سلطان سلیمان خانه عرض اطاعتله ویانه محاصره‌سنده عثمانلی اردوسنده بولنه‌رق، پادشاه مشارالیه طرفندن، آلمانیا ایمپراطورینه رغماً، مجارستان تختنه اقعاد اولندیغی حالده، بعده کندیسی ایمپراطورله خفیاً بر معاهده امضا ایتمشدی. — بونك اوغلی (ژیغیسموند زاپولیا) دخی سلطان سلیمان خانك وسلطان سلیم خان ثانینك حمایه‌سنه نائل اولمش ایکن، بعده دولت عثمانیه‌یه قارشی آوستریا ایله اتفاق ایتمشدی.

زاحد یمنده زبیده ملحق بر قلعه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

زاخو موصل ولایت وسنجاغنده وموصلك ۱۰۰ کیلومتره قدر شمال غربیسنده اوله‌رق دجله‌یه تابع بر نهرك اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه‌در. — زاخو قضاسی ولایتك منتهای شمال غربیسنده اولوب، دیار بکر و بتلیس ولایتلریله محدوددر. بو قضا سلیفاتی ناحیه‌سیله برابر ۱۰۹ قریه‌یی جامعدر.

زادراقارته (ودها طوغریسی زدرکرد) خراسانده واقع (ساری) قصبه‌سنك اسم قدیمی اولوب، یونان قدیم جغرافیونی طرفندن بو وجهله ضبط اولنمشدر. اشکانیانك پایتختی بولنمشدر. [«ساری» ماده‌سنه مراجعت اولنه.]

زادریمه (Zadrima) آرناؤودلقده اشقودره ولایت وسنجاغنك لش قضاسنده (اش) قصبه‌سنك شمالنده (درین) ایرماغی مجراسنك شرق جهتنده بر ناحیه‌در.

زار (منشی میندو) هندستان شعراسندن و (کایته) قومنه منسوب براهمنه‌دن اولوب، فارسی واردو لسانلرنده دیوانلری ومنظوم ومنثور خیلی آثاری واردر. لکهنو شهرنده نشأت ایدوب، خیلی شاکردان یتیشدیرمشدر. شو بیت اونکدر:

مد بسم الله ابرو زینت عنوان ما
سطر وصف زلف مشکین جدول دیوان ما

زاراند مجارستانك (اردل) خطه‌سنده بر سنجاق اولوب، (هونیاد) ایله (ویسنبورغ) سنجاقلری آره‌سنده واقعدر. مرکزی (آلتنبورغ)در.

زارع (ابو الوازع — بن عامر العبدی) صحابه‌دن و عبد القیس قبیله‌سندن اولوب، حفیده‌سی (ام ابان بنت وازع) معرفتیله کندیسندن بر حدیث شریف منقولدر.

زارمیکتوسه (Zarmiguéthusa) داچیا خطه‌سنك اسکی پایتختی اولوب، رومالیلر بو خطه‌یی ضبط ایتدکلرنده، شهر مذکوری دخی روما مهاجرلریله اسکان ایده‌رك، (آوغوسته داچیا) و (اولپیا ترایانه آوغوسته) تسمیه

اتمشلردی. ترانسیلوانیه‌ده (وارلی) قربنده جسیم ویرانه‌لری باقیدر.

زاروشاد قارصك ٤٠ کیلومتره شمال غربیسنده برکوچك قصبه‌در.

زاره بحرینده بر قصبه اولوب، حضرت ابابکر صدیق (رضه) ك زمان خلافتنده ١٢ تاریخ هجریسنده فتح اولنمشدر. مشهور بر بیکاری واردر. — بو اسمله صعید مصرده بر ناحیه وطرابلس غربده برقصبه دخی بولندیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

زاره (Zara) آوستریا ومجارستان دولتنك دالماجیه خطه‌سنده وآدریاتیق دکیزی ساحلنده سنجاق مرکزی بر قصبه و اسکله اولوب، ٢٠٠٠٠ اهالیسی، کوزل لیمانی، داخلی مکتب اعدادیسی، قلعه‌سی، سرایی، ترسانه‌سی، یوك وایپك منسوجاتیله مسکرات فابریقه‌لری وار در. — زاره سنجاغنك مساحهٔ سطحیه‌سی ٥٧٧٠ مربع کیلومتره واهالیسی ١٢٠٠٠٠ کشیدر.

زاره وکیا (Zara-Vechia) یعنی «اسکی زاره» دالماچیاده آنف البیان زاره اسکله‌سنك ٢٦ کیلومتره جنوب شرقیسنده برقریه اولوب، (آلبه‌مارتیما) شهر قدیمنك خرابه‌لری اوزرنده واقعدر.

زاری قدمای شعرای عثمانیه‌دن اوچ ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی اسکوبلی اولوب، سلطان بایزید خان ولی دورنده یاشامشدر. شو بیت نجاتینك «دونه دونه» غزلنه سویلدیکی برنظیره‌سندندر:

کمری قوچغه اول سیمبری دونه دونه
درمیان ایدی نیجه سیم وزری دونه‌دونه

— ایکنجیسی توقاتلی اولوب، دانشمندلکی زماننده ریاضی ایله انس والفت ایتمشدر. شهزاده سلطان مصطفایه کاتب دیوان اولوب، مشارالیهك فترتنده نابدید اولمشدر. شو بیت اونکدر:

بوکون خورشیدوش کیمش او ماه سیمبر اسکف
جمالی شمعی تابندن ینه پار پار یتر اسکف

— اوچنجیسی استانبوللی اولوب، ایکنه اعمالنده مهارتی اولدیغندن، (زاری سوزنی) دینمکله معروفدر. عیش وعشرته انهماکی وارایدی. ٩٦٠ ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

نه قدر غصه چکسه بو زاری
بر ایکی جامله اولور شنبه

زاری ایران شعراسندن دخی ایکی کشینك مخلصیدر:

— برنجیسی شیرازلی اولوب، سوزشلی اشعاری واردر. شو بیت اوجمله‌دندر:

ز آتش عشق نه تنها جکرم میسوزد
بس که بکر بسته ام چشم ترم میسوزد

— ایکنجیسی (محمد قاسم) مشهدلی اولوب، سیر وتواریخدن دخی بهره‌سی وار ایدی. ٩٧٩ ده اصفهان میدانده قطاع طریق طرفندن قتل اولنمشدر. شو بیت اونکدر:

بردار میکشد سر عاشقان زار
زاری تونیز عاشق اینجا سری بیار

زاریاسب خراسانده‌کی بلخ شهرینك اسم قدیمیدر.

زاش (Zach) مشاهیر منجمیندن اولوب، ١٧٥٤ ده پرسبورغده طوغمش، و ١٨٣٢ ده پارسده وفات ایتمشدر. برمدت آوستریا خدمتنده اولوب، بعده خیلی وقت لوندره‌ده اقامت ایتمش؛ ونهایت صاقس غوته دوقه‌سی طرفندن رصدخانه مدیریتنه تعیین اولنمشدی. جغرافیا فننه دخی خدمت ایدوب، بو فنه مخصوص بررسالهٔ موقوته تأسیس ایتمشدی.

زاغور (Zagor) یانیه ولایت وسنجاق وقضاسنده ویانیه‌نك شمال شرقیسنده برناحیه اولوب، یوقاری وآشاغی زاغور اسملریله ایکی‌یه منقسمدر. یوقاری زاغور (پیندوس) طاغنك غربی اتکلرندن عبارت اولوب، (ویوسه) نهرینك وادیسنی حاویدر. آشاغی زاغور ینه بونهر وادیسنده اووه‌لقدر. ناحیه ٤٦ قریه‌دن مرکبدر. اراضیسی اولدقجه منبت واهالیسی چالیشقان اولوب، جمله‌سی خرستیاندر. چوغی روم اولوب، یالکز مرتفع محللرنده‌کی بعض کویلرك سکانی اولاخدر. زاغور اهالئ ذکوری اکثریت اوزره استانبولده و اسکندریه وسائر محللرده اصنافلق ایدوب، قاریلری چفت چبوقله اوغراشیرلر.

Digitized by Google

زاغوره (Zagora) آرناؤدلقك چاملق خطه‌سنده بر نهر اولوب، پارغه‌نك ٨ كيلومتره شرقنده يونان دكيزينه منصب اولور. اسم قديمى (آخرون) در.

زافره (Zafra) اسپانياده استرمادوره خطه‌سنك (باداپوز) ايالتنده وبادا. يوزك ٦٠ كيلومتره جنوب شرقيسنده بر قصبه اولوب، ٨٠٠٠ اهاليسى، اسكى بر سراى، دباغخانه‌لرى وقيو. مجيله متعلق معمولاتى واردر.

زافون سودان غربيده وبلاد ملثمين قربنده بر مملكت وبونك مركزى اولان بر شهر اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور.

زافىٔ ديار بكرى عرب شعرا سندن اولوب، ١٦٩٠ تاريخ ميلاديسنده (پادووه) ده لاتينجه ترجمه‌سيله برابر باصلمش بر ديوانى واردر. نصرانى المذهب اولوب، ماردين پسقپوسى بولنمش اولديغى مظنوندر.

زاقاتقاس (Zacatécas) مكسيقه ممالك مجتمعه‌سنده همنامى اولان جمهو. ريتك مركزى بر شهر اولوب، مكسيقه‌نك ٤٦٠ كيلومتره شمال غربيسنده ٢٤° عرض شمالى ايله ١٠٤° طول غربيده واقعدر. ٣٥٠٠٠ اهاليسى، داخلى مكتبى، خسته‌خانه‌سى، متعدد مناسترلرى وبا. روتخانه‌سى واردر. — زاقاتقاس جمهوريتى شمالاً (قوهاهوئيلا)، شمال شرق جهتندن يكى ليون، شرقاً (سان لويى پوتوسى)، جنوباً دخى (غوانا فسو آتو) جمهوريتلريله محاط ومحدود اولوب، مساحهٔ سطحيه‌سى ٦٠ ١٥٧ مربع كيلومتره واهاليسى ٤٦٥ ٨٦٢ كشيدر. اراضيسى طاغلق وپك مرتفع اولوب، مياه جاريه‌سنك بر طاقمى، بحر محيط متعدله دوكلك اوزره غربه، بر طاقمى مكسيقه كورفزينه منصب اولمق اوزره شرقه، بر قاچى‌ده بعض كوللره منتهى اولمق اوزره، شماله طوغرى آقيور. اراضيسنك پك مساعد اولما. سيله زراعتى كرى اولوب، كومش معدنلرى چوقدر.

زاقاريا زكريانك محرفيدر. [«زكريا» ماده‌سنه مراجعت اولنه.]

زاقاريا سنت — (St. Zacharie) ٧٤١ تاريخ ميلاديسندن ٧٥٢ تاريخنه‌دك پاپالق ايدوب، لومباردلرى صلحه مجبور ايتمش؛ وبر چوق وقوعاته قارشى تبعه‌سنى حمايه ايتمش؛ وتصدقات وخيرا. تيله شهرت بولوب، واتيقان كتبخانه‌سنى دخى تأسيس ايلمش ايدى. عن اصل روم اولوب، اعزه صره‌سنه كچيرلمشدر. ماردك ١٥ نده يورطيسى اجرا اولنور.

زال خرافاتله قاريشيق ايران تاريخ قديمنده مشاهير قهرمانانندن سام بن نريمانك اوغلى ومشهور رستمك پدرى اولوب، سيستان حاكمى ايدى. طوغديغنده صاچى بم بياض اولمغله، اوغور صاييلوب، بر طاغه آتلمش، وكويا اوراده سيمرغ طرفندن اعاشه اولنمشيدى. بناءً عليه بو قهرمان عائله‌سنك سيمرغه منسوبيتلرى اولوب، كويا بو طير. موهوم رستمك ياره‌لرى اوزرينه‌ده قنادينى كزديره. رك ايى ايدر ايمش. شاهنامه زاله پك اوزون بر عمر ويروب، پدرى نريمانله وبعده اوغلى رستمله برابر پيشداديانك صوك حكمدارلريله كيانيانك ايلك حكمدار. لرينه خدمت ايتمشدر. صاچنك بياضلغندن طولايى، «قوجه قارى» معناسيله زال تسميه اولنمشدى؛ وبياضنك صارى‌يه مائل اولمسندن (زال زر) دخى دينلير. (كابلستان) حاكمى مهرابك قيزى رودابه‌يى تزوج ايدوب، رستم بوندن طوغمشدى؛ اسفنديار رستمك النده مقتول اولدقده، اوغلى بهمن بر حيات بولنان زالى حبس ايتمكله، محبسده وفات ايتديكى مرويدر.

زالق سجستانده حصون وقصورى چوق بر ناحيه اولوب، ٣٠ تاريخ هجريسنده عبد الله بن عامر جانبندن مرسول ربيع بن زياد يديله فتح اولنمش، وبر چوق اسرا آلنوب، مال فراوان دخى غنيمت ايدلمش ايدى.

زالوقوس (Zaleucus) يونان قديم حكما. سندن اولوب، قبل الميلاد ٧٠٠ تاريخلرنده طوغمش، ولو قرياليلره قانون وضع ايتمش ايدى. زانينك كوزلرينه ميل چكلمكله مجازاتى بو قانون اقتضاسندن اولوب، كندى اوغلى بو جنايتى ايتمكله، كنديسى جزاى قانونيسنى ويرمك ايستديكى حالده، اهالينك توسط وابرامى اوزرينه، اوغلنك يالكز بر كوزينى چيقارمغه راضى اولمش، لكن ديكرينه بدل كندى كوزلرندن برينى چيقارمش ايدى.

زام جام قصبه‌سنه بعض جغرافيون عرب طرفندن ويريلن اسمدر. [«جام» ماده‌سنه مراجعت اولنه.]

Digitized by Google

زامبز (Zambèze) آفریقانك اك بیوك ایرماقلرندن اولوب، ١٠° عرض جنوبی جهتنده (موتایاموه) ونام دیكرله (اونده) مملكتك اراضیٔ مجهوله‌سنده نبعانله، جنوب شرقی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، وصاغ وصولدن منبعلری هنوز مجهول برچوق انهار آله‌رق، ١٨° عرض جنوبی خط موهومنه واصل اولنجه، شوقه، بعده شمال شرقی‌یه، صكره ینه شرقه و ٢١° طول شرقی‌یه واصل اولدقده، جنوب شرقی‌یه دونه‌رك، وینه صاغ وصولدن بیوجك برایكی نهر آله‌رق، (موسامبیق) مملكتی ساحلنده برچوق قوللره بالتشعب، مملكت مذكوره ایله مداغاسقار جزیره‌سی آره‌سنده‌كی موسامبیق جدولی تعبیر اولنان دكیزه دوكیلور. مذكور قوللردن برینك منصبنده پورتكیزلیلرك (كلیمانه) اسكله‌سی بولنیور. منابعی حذای بحردن ١٢٠٠ متره‌دن زیاده یوكسك اولوب، كوللر وبطاقلقلرله مملو بریردر. ایرماق تا یوقاریلرده ٦٠٠ و ٩٠٠ وبعض یرلرده ١٥٠٠ متره وسعتنده اولوب، بربرینی متعاقب برطاقم اوچوروملردن دوشمكله، دهشتلی شلاله‌لر تشكیل ایدیور، كه بونلردن (غونه) شلاله‌سنك ١٣ واونك آلتنده‌كی ایكی شلاله‌نك برلكده ٥٦ متره ارتفاعی واردر. (غوآندو) نهرینی آلدقدن وایلك دفعه شرقه طوغری دوندكدن صكره، انكلیزلرك (ویقتوریا) تسمیه ایتدكلری (موزی‌اوآتونیا) شلالهٔ مشهوره‌سنی تشكیل ایدیور. بوراده ایرماق ١١٩ متره‌لك ارتفاعدن بردن بره بر اوچوروما دوشوب، زیاده سیله كوپورور، وشلاله‌نك یوقاریسندن ٢٠٠ متره یوقاری‌یه برطاقم بخار ستونلری قالقار، وبك اوزاقدن ایشیدیلیر بركورلره حاصل اولور. آمریقانك مشهور (نیاغاره) شلاله‌سنك ایكی بچق مثلی نسبتنده یوكسك اولان بوشلاله طبیعتك اك زیاده شایان تماشا عجایبندندر. بوشلالهٔ غریبه‌دن (قافوئه) نهرینی آلدیغی محله یعنی ایكنجی دفعه اوله‌رق شرقه دوندیكی یره قدر دها درت شلاله تشكیل ایده‌رك، بورالرده اكی ٢٤ متره‌یه قدر طارلشیر و ٩ متره درینلكی واردر. جنوب شرقی‌یه دوندكدن صكره (تته) قصبه‌سی اوكنده وسعتی ٢٥٠٠ متره ایسه‌ده، منصبنه قریب ینه طارلاشوب، (لوپاته) طاغلرندن كچركن یالكز ایكی اوچ یوزمتره كنیشلكی واردر. مجراسنك آشاغی طرفنده (سانه)یی كچدكدن صكره، صولدن (نیاسه) بیوك كولنك آیاغی اولان (شیره) نهرینی آلوب، مذكور كول ایله كسب اختلاط ایدر.

زامبز آفریقانك اوچنجی نهری عد اولنوب، قونغو ایله نیجردن كوچك ونیلدن بیوكدر. مجراسنك طولی ٢٦٦٠ كیلومتره، وحوضه‌سنك مساحهٔ سطحیه‌سی ١٤٣٠٠٠٠ مربع كیلومتره‌در. دالیه‌سی ٨٠٠٠ مربع كیلومتره وسعتنده اولوب، قوللرینك بعضلری دائمی صورتده سیر سفائنه صالح اولدیغی حالده، بعضلری قوراقلق موسملرنده بطاقلغه تحول ایدوب، تمساخلرله طولودر. هر بری بك بیوك بر نهر اولان متعدد تابعلرینك باشلیجه‌لری: لوئمه، لونغه، اثونغو، لیبا، لیامبی، چوبه (ونام دیكرله غوآندو)، غوآی، قافوئه، لوآنغوآ وشیره‌در. بونلردن لوآنغوآ ٦٠٠ كیلومتره اوزوندر؛ قافوئه‌نك ٣٠٠ وغوآیك ٢٥٠ متره وسعتی واردر. زامبز حوضه‌سنك قسم اعظمی پورتكیز مستملكاتندن عد اولنیورسه‌ده، دولت مشارالیهانك هنوز تمامیله كشف اولنه‌میان او واسع یرلرك اوزرینه هیچ برحكمی اولمیوب، یالكز سواحلنده ونهر مجراسنك كنارلرنده بعض تجارتكاهلر تأسیس ایتمشدر.

زامبزیا (Zambèzie) آفریقای جنوبینك قسم وسطیسنده آنف البیان (زامبز) ایرماغی حوضه‌سندن عبارت واسع بریر اولوب، شرقاً بحر محیط هندی ساحلنجه اوزانان موزامبیق، غرباً بحر محیط آطلاسی بوینجه ممتد اولان (آنغوله) مملكتلریله محدوددر. شرق وغرب جهتنده‌كی مذكور مملكتلر پورتكیز دولتنك مستملكاتندن اولمغله، زامبزیا دخی بودولته تابع عد اولنیورسه‌ده، بوتابعیت صرف اعتباری اولوب، زامبزیانك ذاتاً اكثر یرلری هنوز مجهولدر. میاه جاریه‌سی چوق واراضیسی كوزل ومنبتدر. نباتاتی زیاده‌سیله نشو ونما بولور. بعض نهرلرینك كنارلرنده و بطاقلق یرلرده (جیجه) تعبیر اولنور بیوك برنوع سیوری سینكی واردر، كه حیوانی صوقمغله برابر اتلاف ایدر.

زامری (Zamri) اسرائیل حاكملرندن اولوب، قبل المیلاد ٩١٨ تاریخنده زمام اداره‌یی دردست ایتمش ایسه‌ده، حاكملكه انتخاب

اولنان (آسری) طرفندن (تارسه) ده محاصره ایدیلوب، مسکنی احراق اولنمغله، محروقاً وفات ایتمشدر.

زاموره (Zamora) اسپانیانك (لئون) خطه‌سنده ومادریدك ٢٥٠ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق (دورو) ایرماغنك ساحل یمینی قربنده واقع بر تپه‌نك اوزرنده سنجاق مرکزی بر قصبه اولوب، ١٠٠٠٠ اهالیسی، خراب بر قلعه‌سی، مصنع بر کلیساسی، عسکری مکتبی وبر اسکی سرایی وار در. حزن انکیز منظره‌لی بر قصبه اولوب، سوقاقلری طار وغیر منتظمدر. دباغخانه و بویاخانه‌لریله شابقه و یوك منسوجات ومسکرات فابریقه‌لری وار در. ٧٤٨ تاریخ میلادیسنده غزاة مسلمینك الینه کچوب، بعده آستوریا حکمداری آلفونس طرفندن ضبط اولنمش ایسه‌ده، ٩٨٥ ده قرطبه حاکمی منصور طرفندن استرداد و تخریب اولنمش؛ و ١٠٩٣ ده (سید) اسمیله مشهور بر اسپانیول طرفندن ضبط اولنمش ایدی.

زاموسق (Zamosk) لهستانك (لوبلین) ایالتنده ولوبلینك ٨٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق ا ویپرز) نهری اوزرنده مستحکم بر قصبه اولوب، ٦٦٠٠ اهالیسی، داخلی وخارجی اعدادیه مکتبلری، کتبخانه‌سی، تیاتروسی، موم وبز فابریقه‌لری ودباغخانه‌لری واردر.

زامولقسیس (Zamolxis) اسکی تراکیا خطه‌سی اهالیسنك معبودلرندن اولوب، اولولرك ارواحی بوکا کیتدیکنه اینانیرلردی. ظن اولندیغنه کوره یونانده تحصیل ایتمش وبقای روحه دائر مواعظ ویرر بر حکیم اولوب، بعدالموت آلهه صره‌سنه قونمشیدی.

زامه (Zama) مغرب اقصاده طنجه‌نك تقریباً ١٥٠ کیلومتره جنوب غربیسنده بر مدینهٔ قدیمه ایدی، که میلاددن ٢٠٢ سنه اول روما سردارلرندن (اسکیپیون)ك اورادە قرتاج سرداری مشهور آنیباله چالدیغی غلبه‌ایله شهرت بولمشدر. الیوم (زوارم) اسمیله یاد اولنور.

زانزال یعقوب — (J. Zanzale) یعقوبیه مذهب عیسویسنك مؤسسیدر.

[«یعقوب زانزال» ماده‌سنه مراجعت اولنه.]

زانطه یاخود زاکینتو (Zante, Zacyn-thus) یونانه تابع جزایر سبعه‌نك بری اولوب، موره ساحل غربیسنك ٢٠ کیلومتره غربنده و (کفالونیه) جزیره‌سنك ١٢ کیلومتره جنوبنده واقعدر. شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه بویی ٣٧ وعرض اعظمی ٢٠ کیلومتره‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ٤٣٨ مربع کیلو متره اولوب، ٤٤٠٧٠ اهالیسی واردر. آطه‌نك بوینجه بر طاغ وساحل شرقیسنه متوازیاً بر صره تپه‌لر ممتد اولوب، ساحل جنوبیسنده‌کی کورفزه قریب محلی اووه‌در. طاغلری اشجارله وبایرلری اراضئ مزروعه ایله مستور در. (هیری) تسمیه اولنان مذکور طاغك اك یوکسك ذروه‌سی ٧٥٦ متره ارتفاعنده‌در. طوپراغی اراضئ برکانیه‌دندر. نهری یوغیسه‌ده، پیکارلری چوقدر. باغلری و زیتون، پورتقال، لیمون، نار، شفتالی وسائر میوه آغاجلری چوق و یمشلری پك کوزلدر. پترول وکوکورد معدنی دخی واردر. هواسی پك کوزل وصاغلامدر. سواحلی دیك و صرب اولوب، یالکز جنوب وشرق شمالی جهتلرینه سفائن یناشه‌بیلیر. — ساحل شرقیسنده واقع زانطه قصبه‌سی اولدقجه ایشلك بر اسکله اولوب، ٢٠٠٠٠ اهالیسی واردر.

زاویه طرابلس غرب ولایت وسنجاغنده و سنجاغك قسم غربیسنده بر قضادر.

زاهد (میرزا زاهد الدین بن میرزا کام بخش) دهلی ملوك تیموریه‌سندن شاه عالمکیرك نسلندن بر شاعردر. مرتب دیوانی واردر.

زاهد العلماء (ابو سعید منصور بن عیسی) مشاهیر اطبای عربدن اولوب، نصرانی المذهب ونسطوری ایدی. بنی مرواندن نصیر الدوله‌نك خدمت طبابتنده بولنوب، بولك پك چوق احسانلرینه نائل اولمشیدی. حکمدار مشارالیهه میافارقینده بیوك بر بیمارستان یعنی خسته‌خانه بنا ایتدیرمشیدی. تألیفاتی بر وجه زیردر: «کتاب البیمارستانات»، «کتاب فی الفصول والمسائل والجوابات»، «کتاب فی المنامات والرؤیا»، «کتاب فیما یجب علی المتعلمین لصنعة الطب تقدیم علمه»، «کتاب فی امراض العین ومداواتها».

زاهد کیلانی کبار مشایخدن اولوب، ملوك صفویه‌نك جداعلاسی

Digitized by Google

اولان شیخ صفی الدین اردبیلی بونك اخرت اوغلی ایدی .

زاهدی { (ابو الراجیا مختار بن محمد) اسمنه نسبتله معروف تفسیرك وبعض شرحلرك صاحبی اولوب، ٦٥٨ تاریخ هجریسنده وفات ایتمشدر . سکاکینك شاکردی ایدی .

زاهر { (ابو مجزأة — بن اسود الاسلمی) صحابه‌دن و تحت الشجره‌ده بیعت ایدنلردن اولوب، بعده کوفه‌ده ساکن اولمش، وبعض احادیث شریفه نقل ایتمشدر . — (زاهر بن حرام الاشجعی) دخی صحابه‌دن اولوب، بدر غزاسنده حاضر بولنمشدر. روایته کوره اهل بادیه‌دن اولوب، جناب نبوی‌یه بادیه هدیه‌لری کتیرردی؛ وحضرت رسول الله (صلعم) کندیسنی سووب، احیاناً ملاطفه بیورورلردی .

زائده { (یاخود زبیده) صحابیاتدن اولوب، حضرت عمر بن الخطاب (رضه) ك آزادلیسی ایدی. کثرت عبادتله مشهوره ایدی . کندیسندن بعض احادیث شریفه روایت اولنمشدر . — (زائده بن حواله) دخی صحابه‌دندر .

زائر { (شیخ محمد فاخر) هندستان شعراسندن اولوب، (اله آباد) لیدر . ١١٦٤ ده وفات ایتمشدر .

— هندستان شعراسندن بو مخلصله تخلص ایدر دیکر بر ذات دخی واردر .

— ایران شعراسندن دخی بر (زائر) اولوب، همدانلیدر. هندستانه دخی سیاحت ایتمشدی . شو بیت اونکدر :

از بس که رختترا عرق شرم حجابست
عکس تو در آیینه چو کل در ته آبست

زاییر { (Zaïre) آفریقانك اك بیوك ایرماغی اولان (قونغو) نك نام دیکریدر .
[«قونغو» ماده‌سنه مراجعت اولنه .]

زباء { بریة الشامده حکومت سورمش اولان ملوك عمالقه‌دن عمر بن الضرب بن حسانك قیزی اولوب، بدری جذیمة الابرش طرفندن مغلوباً ترك حیات ایندکده، صاحبهٔ ترجمه یرینه کچمش؛ وجذیمه‌یی قتل ایله اخذ ثار ایتمش ایسه‌ده، بونك کوله‌سی (قصیر) ك خدعه‌سیله دشمنلری الینه کچه‌رك، کندی کندینی تسمیم ایتمشدی . میلاد عیسی (عم) دن آز صکره جریان ایدن بو وقوعات بر طاقم ضروب امثاله مصدر اولوب، کتب ادبیهٔ عربیه‌ده مذکوردر . زباء صاچنك چوقلغی و اوزونلغیله مشهوره اولوب، اسمی دخی بوکا دلالت ایدر .

زباد { افریقیه‌ده (یعنی تونسده) بر یر اولوب، نقلهٔ حدیثدن (مالك بن جبر الزبادی) نك وطنیدر .

زباله { مکهٔ مکرمه ایله بصره آره‌سنده‌کی طریقك اوزرنده جامع وچارشیسی اولان بیوك بر قریه اولوب، ایام عربدن (یوم زباله) اسمیله معروف وقوعاتك مجراسیدر .

زباله { (بنت عتیبه بن مرداس) عرب شاعره‌لرندن اولوب، همشیره‌سی (خدله) ایله و (لعین منقری) ایله مهاجاتی واردر .

زبدانی { سوریه‌ده دمشق شام ایله بعلبك آره‌سنده بر ناحیه اولوب، (بردی) نهری بو ناحیه‌ده نبعان ایدر . ٣٠٠٠ قدر نفوسی واردر . صلاح الدین ایوبی ایله فرنکلر آره‌سنده واسطهٔ مخابره اولان (عدل زبدانی) نك وطنیدر .

زُبده { رومده یعنی آناطولیده بر قصبه اولوب، ابوعبیده بن الجراح حضرتلری طرفندن فتح ایدلمش اولدیغی کتب فتوحده مذکوردر.

زبراء { بادیة الشامده بر یر اولوب، حضرت ابا بکر (رضه) زماننده وقوع بولان فتوحات صره‌سنده مذکوردر .

زبرقان { (بن اسلم) صحابه‌دن وآل ذی لعوه‌دن اولوب، قوت وجسارتیله مشهور ایدی . کربلا وقعهٔ دلسوزنده عبید الله بن زیادك عسکری میاننده بولنوب، حضرت امام حسین (رضه) میدان جدالده مبارز طلب بیوردقلرنده، صاحب ترجمه چیقوب، حضرت امامه کیم اولدیغنی صوردقدن صکره «اوغلم، بن حضرت نبی ذیشانك، سنی قوجاغنده طوتدیغی حالده، دوه‌یه بینمش اولدیغنی کوردم؛ یارین روز محشرده سنك قانکله اوکنه چیقه‌مام» دیه‌رك کری دونمشدی .

— (ابو عیاش زبرقان بن بدر التمیمی) دخی صحابه‌دن اولوب، کرك جاهلیتده وکرك اسلامده قو-

Digitized by Google

منك سیدی ایدی. طقوزنجی سنهٔ هجریه‌ده بنی تمیمدن مبعوثاً نزد حضرت نبوی‌یه کلوب، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ وقومنك صدقه‌سنك جمعی کندیسنه احاله بیورلمش ایدی. اهل رده وقوعاتنده کندیسی ایمانده ثبات کوستردیکندن، حضرت ابوبکر وصکره حضرت عمر (رضهما) جانبلرندن دخی اعزاز بیورلمشیدی. حسن وجمالیله مشهور اولوب، (قمر النجد) لقبیله تلقیب اولنمشیدی. طبیعت شعریه‌سی دخی اولوب، شو برایکی بیت اونکدر:

نحن الملوك فلا حی یقاومنـا
فینا العلاء وفینا تنصب البیع
ونحن نطعمهم فی القحط ما اکلوا
من العبیط اذا لم یونس القلع

زبطره { ملطیه‌ایله سمیساط آره‌سنده برقصبه اولوب، ابوعبیده بن الجراح حضر- تلری طرفندن فتح ایدلمش اولدیغی کتب فتوحده مسطوردر. شمدی خراب اولسه کرکدر.

زبو { (Zébu) فیلیپین جزایرینك (بیسایه) زمره‌سنده وتفروس جزیره‌سنك شر- قنده اوله‌رق ۱۲۱° ۱۰′ ایله ۱۲۱° ۳۵′ طول شرقی و ۹° ۲۵′ ایله ۱۱° عرض شمالی آره‌سنده واقعدر. بویی ۸۰ کیلومتره اولوب، ۲۰۰۰۰۰ اهالیسی واردر. مرکزی ساحل شرقیسنده واقع و ۸۰۰۰ اهالیلی جامع اولان (زبو) قصبه‌سیدر. بوجزیره ۱۵۲۱ تاریخ میلادیسنده مشهور (ماجلان) طرفندن کشف اولنمش، وکاشفی اوراده قتل اولنمشدر.

زبیب { (بن ثعلبة التمیمی العبدی) صحابه‌دن وحضرت عایشه (رضها) نك اعتاق ایتدیکی غلماندن اولوب، کندیسندن بعض احادیث شریفه منقولدر.

زبید { یمن ولایتنك حدیده سنجاغنده وحد- یده‌نك جنوبنده اوله‌رق بو قصبه ایله محا آره‌سنده تهامه‌ده وهمنامی برواد ینك ایچنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، مأمون خلیفه‌نك آدملر- ندن (زیاد) طرفندن یاپلمش برسوری وخیلی ایشلك تجارتی واردر. وقتیله پك اهمیتلی اولوب، مشاهیر علمادن برچوق ذواتك مسقط رأسی بولنمشدر. —— زبید قضاسی شمالاً نفس حدیده قضاسیله، شرقاً حدیده سنجاغنه تابع جبل ریمه وتعز سنجاغنه تابع اب وحبین، جنوباً ینه بوسنجاغه تابع محا قضالریله، غرباً دخی بحر احمرله محاط اولوب، یالکز قسم شرقیسی طاغ اتکلرندن وقصوری تهامه‌دن عبارتدر. هواسی صیجاق اولوب، اراضیسی پك منبتدر. باشلیجه محصو- لاتی: بیاض وقیرمزی دوره، سیسام، توتون، مصر، چویت، پاموق، بویا، لوسه تعبیر اولنور بر نوع فصولیه، قارپوز وسائره‌دن عبارتدر.

زبیده { (ام جعفر —— بن جعفر بن ابی جعفر منصور) هارون الرشیدك عم‌زاده- سی وزوجه‌سی اولوب، خلیفهٔ مشارالیهه واردیغنده اجرا اولنان سور مثلی نامسبوق واقع اولمشدر. صاحبهٔ ترجمه زیاده‌سیله حسن وجماله وعقل وذکا وادب وتربیه‌یه و فصاحت و بلاغت وطبیعت شعریه‌یه مالکه اولمغله، هارون الرشیدك فوق العاده محبت ورعایتنه نائل اولمشیدی. خیرات وحسناته میلی دخی زیاده اولوب، برای حج جانب حجازه کیتدیکنده، حسابسز صدقه‌لر واحسانلر طاغیتمش ایدی. (عین زبیده) اسمیله معروف صوبی مکهٔ مکرمه‌یه اجرا واساله ایتدیرمش، ودها نیجه تأسیسات خیریه‌یه موفق اولمش ایدی. تبریز شهری دخی جملهٔ مؤسسا- تندندر. ورع ودیانتی دخی مکمل اولوب، قرآن کریمی حفظ ایتمش یوز جاریه‌سی اولمغله، بهر کیجه دائره‌سنده برختم ایتدیریلیردی. خلفای عباسیه‌دن امین بن هارونك والده‌سی اولوب، نوبت خلافت مأمونه انتقال ایتدیکنده، بونك امراسندن طاهر ذوالیمینین صاحبهٔ ترجمه حقنده حقارتی روا کوره‌رك، اموالنی مصادره ایتمش اولدیغندن، زبیده پك فصیح ومؤثر برمکتوب وبر نظم یازوب، جانب خلیفه‌یه تقدیم ایتمش؛ ومأمون متأثر اولوب، اموالنی اعاده ایتمکله برابر، حقنده پك چوق رعایت ایلمش ایدی. زبیده زوجندن واوغلندن صکره اوله‌رق ۱۱۶ تاریخ هجریسنده وفات ایتمشدر. شو برایکی بیت مذکور نظمندندر:

لخیر امام قام من خیر عنصر
وافضل راق فوق اعواد منبر
ووارث علم الاولین وفخرهم
الی الملك المأمون من ام جعفر
کتبت وعینی تستهل دموعها
الیك ابن عمی من جفونی ومحجری

زبیدیه { آنفة الترجمه زبیده‌یه منسوب اولمق اوزره، بغدادده ایکی محله وسائر طرفلرده بعض معموره‌لر وار ایدی.

Digitized by Google

زبیر { (بن العوام بن خویلد بن اسد بن عبدالعزی بن قصی بن کلاب) کبار صحابه‌دن وعشرهٔ مبشره‌دن اولوب، حضرت خدیجة الکبری (رضها) نك برادر زاده‌سی وحضرت رسول الله (صلم) افندمزك خاله‌سی صفیه بنت عبد المطلبك اوغلی ایدی. اون بش یاشنده ایکن اسلامه کلوب، بوشرفه نائل اولانلرك دردنجی ویا بشنجیسیدر. الك اول اسلامده سل سیف ایدن حضرت زبیر اولوب، برکون مکهٔ مکرمه‌ده حضرت نبی ذیشان (صلم) طوتلدی دیه ایشیتمکله، قلیجنی چیقاره‌رق، تخلیصنه شتاب ایتمکده ایکن، رسالتپناه افندمزه راست کلمکله، دعای نبویلرینه نائل اولمش ایدی. ابتدا حبشه وبعده معیت حضرت نبویده مدینه‌یه هجرت ایتمش؛ وبدر، احد، خندق، حدیبیه، خیبر، مکه، حنین وطائف غزوه‌لرنده حاضر بولنوب، بر چوق جریحه‌لر آلمشیدی. مصرك فتحنده دخی حاضر بولنمشدی. حضرت نبی محترم (صلم) افندمزك «ان لکل نبی حواریاً وحواری الزبیر بن العوام» بیورمش اولدقلری موثوقاً مرویدر. حضرت عمر فاروق (رضه) ك ارتحالدن اول خلافته نامزد بیوردقلری آلتی (اصحاب الشورا) نك بری زبیر بن عوام ایدی. کندیسی ثروت وسامانه مالك اولوب، بتون وارداتنی فی سبیل الله تصدق ایدردی. حضرت عثمان بن عفان وعبدالرحمن بن عوف (رضهما) وسائر صحابهٔ کرام طرفندن اولادلرینه وصی تعیین بیوریله‌رق، یتیملرینه کندی مالندن نفقه ویرر، وکندی مالرینی حفظ و وقایه ایدردی. جمل وقعه‌سنده حضرت طلحه (رضه) ایله برابر حضرت علی (رضه)ه قارشی حضرت عایشه (رضها) ایله بولنوب، اوصره‌ده جانب مرتضویدن برطرفه چکیله‌رك: «خاطرکده میدر اوکون که ایکیمز نزد حضرت نبویده اوتوردیغمز حالده، حضرت نبی بنم یوزمه باقوب کولدی، وبن ده کولدم، وسن او وقت ابن ابی طالب لطیفه‌دن خالی اولماز دیدیککده، لطیفه دکلدر، لکن ایکیکز مقاتله ایده‌جکسکز؛ وسن ظالم اوله‌جقسك بیوردیلر» دینجه، حضرت زبیر بونی درخاطر ایده‌رك، قتالدن ال چکمش، و وادی السباعه چکیلوب، نماز قیلارقن ایکن، ابن جرموز طرفندن شهید اولمشدر. بو وقعهٔ مؤلمه هجرت نبویه‌نك ۲۶ نجی سنه‌سی جمادی الاولاسنك یکرمنجی پنجشنبه کونی وقوع بولوب، حضرت زبیر شهادتنده ۶۷ یاشنده ایدی. ابن جرموز نزد حضرت مرتضوی‌یه کیدوب، وقوع حالی بیان، وقلیجنی تقدیم ایلدکده، حضرت مرتضی «بو قلیج چوق دفعه حضرت رسول الله (صلم) ه چوق خدمتلر ایتمشدر» بیوردقدن صکره، «ابن صفیه‌نك قاتلنی جهنمله تبشیر ایت» بیوره‌رق، زیاده‌سیله کدر وتأسف ایتمش؛ وجنازه‌سی نمازینی کندیلری قیلمشدر. حضرت زبیر اسمرجه وآز صقاللی لطیف الوجه برذات ایدی. رضی الله عنه.

زبیر { صحابه‌دن بو اسمله ایکی ذات دها واردر: بری (زبیر بن عبد الله الکلابی) درکه ایام جاهلیتدن حضرت عثمان (رضه) ك زمان خلافتنه دکین برحیات بولنمش؛ وبرروایتده رؤیت نبی(صلم) شرفنه نائل اوله‌میوب، صحابه‌دن روایت ایتمشدر.— دیکری (زبیر بن عبیدة الاسدی) درکه مدینهٔ منوره‌یه الك اول هجرت ایدنلردندر.

زبیری { (ابو بکر بن حسن) نحویوندن اولوب، «الابنیة فی النحو» عنوانیله برتألیفی واردر. ۲۷۹ ده وفات ایتمشدر.

زبیفچه { صربیه حدود جدیده سنده وآوروپایه کیدن دمیر یول خطی اوزرنده برقریه اولوب، کمرك مدیریتی اتخاذاولنمشدر.

زجّاج { (ابو اسحق ابراهیم بن السری بن سهل) مشاهیر نحویوندن اولوب، ابتدا جامجیلقله مشغول ایکن، بعده تعلم نحوه هوس ایدوب، امام مبردك درسنه دوام ایتمش؛ وبو علمده ید طولی قزاندقدن صکره، عبیدالله بن سلیمان طرفندن اوغلی قاسمك مؤدبلکنه نصب اولنمش؛ وبوندن خیلی ثروته مالك اولمش ایدی. «کتاب المعانی فی القرآن»، «کتاب الفرق بین المؤنث والمذکر»، «کتاب فعلت وافعلت»، «الرد علی الثعلب فی الفصیح» عنوانلی کتابلری وسائر آثار ادبیه‌سی واردر. مقتدر باللهك زمان خلافتنده ۳۱۱ تاریخنده، سکسان یاشنی متجاوز اولدیغی حالده، بغدادده وفات ایتمشدر.

— (ابو بکر احمد بن الحسین الزجاج) دخی نحویوندن اولوب، مطیع باللهك زمانده دردنجی قرن هجری اواسطنده یاشامشدر.

Digitized by Google

زجاجله { قرطبه‌ده بر محله و مقبره اولوب ، بعض مشاهیر بوکا نسبتله یاد او- لنورلر .

زجری { ایران شعراسندن اولوب ، ملوك صفویه‌دن شاه طهماسب ماضیه منسوب ایدی . شو بیت اونکدر :

قاصد بمی زکفتهٔ خود انفعال برد
تاکی دروغ نقل کند از زبان تو

زحله { جبل لبنان مستقل متصرفلغنده و بعلبکدن آلتی ساعتلق مسافه‌ده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۱۰۰۰۰ اهالیسی واردر. جبلده واقع برطاقم سدلر اوزرینه مؤسسدر . قضا قصبه ایله برقریه‌دن عبارتدر .

زخمی { هندستان شعراسندن اولوب ، ابتدا برهمنی المذهب ایکن، اود حکمدار- لرینك منشیلك خدمتنده بولندقدن ، ومهاراجه‌لغه نائل اولدقدن صکره، ۱۲۶۴ ده دین‌اسلامی قبول، و۱۲۶۷ ده ارتحال ایتمشدر. فارسی، عربی، ترکجه، انکلیزجه وسانسکری لسانلرینه آشنا ونثر ونظمه مقتدر ایدی . شو قطعه اونکدر :

زقتلم آن جفاجو هم پشیمانی کشید آخر
که بعد از مردنم بردر کرفتاری ندید آخر
چو میکفتم که مردم درغمت باور نبود اورا
بحمد الله که اومرکم بچشم خویش دید آخر

زخی { (العنبری) صحابه‌دن اولوب، حضرت عایشه (رضها) نك اولاد اسماعیلدن برغلام ایستمسی اوزرینه ، جانب رسالتپناهیدن کندیلرینه ویریلن درت غلامك بری اولمغله ، فخر کائنات افندمز بونلرك باشلرینی ویوزلرینی مسح بیو- ره‌رق، حقلرنده دعا ایتمشلردی .

زر { (بن عبدالله بن کلیب الفقیمی) صحابه‌دن و مهاجرینده‌ن اولوب، خوزستانی فتح ایدن عسکر مسلمین امراسندن ایدی، وجندیسابور محاصره‌سنده بولنمشدی. — (ابو مریم زر بن جیش الاسدی) کبار تابعیندن اولوب، زمان جاهلیته یتیشمش ، و ۸۳ تاریخنده یوز یکرمی یاشنده وفات ایتمشدر. حضرت عمرو علی (رضهما) ایله ابن مسعود- دن روایت ایتمشدر . قرآن کریمك نکاتنه واقف و فاضل بر ذات ایدی .

زِراب { تبوك طریقنده بریر اولوب، حضرت فخر کائنات (صلعم) افندمز تبوکه عزیمتلرنده بومحلده برمسجد بنا بیورمشلردی .

زراره { صحابه‌دن بروجه زیر اوچ ذاتك اسمیدر : (زراره بن جزی) که مروانك زمان حکومتنه‌دك برحیات بولنمش؛ واوغلی عبدالعزیز معاویه زماننده یزیدك معیتنده قتل او- لنمشدر. — (زراره بن عمرو النخعی) که نخع وفدنده نزد حضرت نبوی‌یه کلوب، کورمش اولدیغی بررؤیایی نقل ایتدکله، تعبیر معجزه آمیزنی ایشیتمش ایدی. — (زراره بن قیس الانصاری النجاری) که یمامه وقعه- سنده شهید اولمشدر .

زراعه { شام وفلسطینده بواسمله برچوق قر- یه‌لر ومحللر بولنوب، موصلك شرق جهتنده ونینوی خرابه‌لری قربنده دخی بیوك برقریه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور .

زراعین { فلسطینده جنیندن ایکی ساعتلق مسافه‌ده بر قریه اولوب ، ملوك اسرائیل زماننده (یزرئیل) اسمیله بیوجك برقصبه ایدی، ودار الملك دخی بولنمشدی .

زرافشان { ترکستانده بر نهردر ، که بخارا خانلغنك قسم شرقیسی حدود شمالیه‌سنده بوزلی دره‌لردن نبعانله، روسیه‌نك النده بولنان سمرقند ایالتی ایچنده ایکی صره طاغلر آره‌سنده غربه طوغری جریان ایده‌رك، واووه‌یه ایندیکنده برچوق قوللره آیریله‌رق، سمرقند شهرینك شمالندن بالمرور، بخارا خانلغنه کیرر، وبخارا شهرینك شمالندن کچه‌رك، جنوب غربی‌یه طوغری برقوس تشکیل ایتدکدن صکره، جیحونه واصل اولمازدن. قوملرك ایچنده محو اولور. مجراسی تقریباً ۶۰۰ کیلو متره اولوب، وادیسی فوق العاده منبت ودلنشیندر. میا- هنك قسم اعظمی سقی اراضیده صرف اولنه‌رق، ۴۸۰۰۰۰ یکی دونم اراضی اروا ایدر. بووادینك میوه‌لری دخی مشهوردر. مجراسنك یوقاری قسمنك جنوب جهتنده واقع برصره طاغلر دخی بواسمله یاد اولنور . — روسلر سمرقند ایالتنك بووادیده واقع سنجاغنی دخی زرافشان اسمیله تسمیه ایتمشلردر. بو سنجاغك مساحهٔ سطحیه‌سی ۵۰۰۰۰ مربع کیلومتره واهالیسی ۲۹۰۰۰۰ کشی اولوب، جمله‌سی مسلمدر.

Digitized by Google

زراوند { آذربیجانده‌کی ارمیه کولی کنارنده برقصبه اولوب، خصایصی کتب عربیه‌ده مفصلاً مسطور اولان ایلیجه‌سیله مشهور ایدی .

زربست { (Zerbst) آلمانیه‌نك (آنهالت) دوقه لغنده و (روت) نهری اوزرنده اوله‌رق (دساد)ك ۲۰ کیلو متره شمال غربیسنده برقصبه اولوب، ۱۳۰۰۰ اهالیسی واردر. اسکی (آنهالت رنست) دوقه‌لرینك مقری ایدی .

زَردُشت { یاخود زرادشت (Zoroastre) اسکی ایرانیلرك شارعی و دین مجوسك موجدیدر. کیانیاندن کشتاسب بن لهراسبك زماننده بلخده ظهور ایدوب، دیولرك عبادتنی منع، وبری نور وکوندوزدن ودیکری ظلمت وکیجه‌دن عبارت وبرنجیسی خیره ایکنجیسی‌ده شره مصدر اولمق اوزره، ایزد واهرمن اسملریله ایکی عنصره اعتقادی تلقین ایدیوردی. اعتقادات ونصایح حکیمانه‌یی حاوی (زند) اسمیله برکتاب دخی میدانه قو. یشیدی، که (آوستا) عنوانلی تفسیریله برابر (زند آوستا) اسمیله الیوم مجوسیلرك کتاب مقدسیدر . کشتاسب زردشتك دینی قبول ایتدکدن صکره، کرك کندیسی وکرك اوغلی اسفندیار بودینك ایرانده نشرینه چالیشمش، وبو اغورده تورانیلرله برچوق محاربه‌لر ایتمش؛ وبرچوق بیوك آتشکده‌لر تأسیس ایلمشلردر . اوندن اول ایرانیلر صابئیندن اولوب، سیاراته عبادت ایدرلردی. تحقیقات اخیره‌یه نظراً زردشت اصل هندلی اولوب، برهمنیلرك (دیوا) اسمیله عبادت ایتدکلری آلهۀ کثیره‌یی انکار ایله، بونلره شیاطین نظریله باقدیغندن، اورادن طرد اولنه‌رق، بلخ جهتنه کیتمش؛ وکشتاسب طرفندن حسن قبول کوروب، مذهب جدیدینی ایرانده نشر ایتمشدر. (زند) کتابنك لسانی دخی (سانسکری) تعبیر اولنان هند قدیم لساننه پك مشابه اولمغله، بوکا دلالت ایدر. زردشتك دینی حضرت عمر فاروقك زمان خلافتنه دکین ایرانده مرعی اولوب، خلیفۀ مشارالیه زماننده سعد ابن وقاص یدیله ایران فتح، وممالك اسلامیه‌یه ضم اولندقده، زردشتك دینی دخی منقرض اولمش؛ وایرانده قالان جزئی مقدار کبرلر، کوردکلری حقارت اوزرینه، هندستانه هجرت ایتمشلردر. الیوم هندستانده وعلی الخصوص بمبایده برقاچ یوز بیك کبرلر بولنوب، ایرانك (یزد) شهر- نده وسائر بعض طرفلرنده‌ده برقاچ نفوس بو دینه تابعدر. زردشتك کتابی اولان (زند آوستا) نك متنی وپهلوی لساننده‌کی شرحی آوروپالیلر طرفندن طبع وترجمه‌لری دخی نشر اولنمشدر.

زردنا { حلبك غرب جهتنده برکوچك قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

زرعه { صحابه‌دن بروجه زیر بش ذاتك اسمیدر: (زرعه بن خلیفه) که نزد حضرت پیغمبری‌یه کلوب، شرف اسلامله مشرف اولمشیدی . — (زرعه بن سیف بن یزن) که یمندن دیکر بعض ذواتله برابر، اسلامه کلدکلرینی اخبار ایچون، نزد حضرت نبوی‌یه برایلچی کوندروب، بعض وصایایی حاوی بر نامۀ سعادته نائل اولمشلردی. — (زرعه الثقری) که اصل اسمی اصرم اولوب، نزد پیغمبری‌یه ورودیله شرف اسلامله مشرف اولدقده، جانب رسالتپناهیدن زرعه تسمیه بیورلمشیدی . — (زرعه بن ضمرة العامری) که صحبتنده اختلاف واقع اولوب، اصح روایاته کوره رؤیت نبی (صلعم) شرفنه نائل اوله‌مامشدر . — (زرعه بن عبدالله البیاض) که بر حدیث شریفك راویسیدر .

زرق { خراسانده مرو قربنده برقریه اولوب، ملوك ساسانیه‌نك اخیری اولان (یزد جرد)ك اوراده واقع اولان فوتیله مشهوردر .

زرقاء { (الیمامیه) پك اوزاقدن کورمکده بین العرب اسمی ضرب مثل حکمنه کچمش برقادین اولوب، زمان جاهلیتده یمامه‌ده یاشامشدر. — (زرقاء بنت عدوی) کوفه‌لی برخاتون اولوب، صفین محاربه‌سنده طرف حضرت مرتضویده بولنه‌رق، عسکری حربه تشویق یولنده پك فصیح مقاله‌لر ایراد ایدردی .

زرقالی { (ابو اسحق بن یحیی) اندلسده قرطبه مشاهیر ارباب هیئتندن اولوب، اصطرلابه متعلق ایجاد ایلدیکی آلات مختلفه ایله شهرت بولمشدر . ازیاجی دخی مشهور اولوب، بری (اسکوریال) کتبخانه‌سنده موجود و ۹۵۷ رقمیله مرقمدر .
— (اسحق بن یوسف زرقالی) دخی « الکافی فی

Digitized by Google

الموارث » عنوانلى كتابك مؤلفى اولوب ، ٥٠٠ تاريخنده وفات ايتمشدر . كتاب مذكور پاريس كتبخانه‌سنده موجود و ٧١٠ رقيله مرقمدر .

زركشى (بدر الدين —) مؤلفيندن اولوب ، ٧٩٤ ده وفات ايتمشدر . « اعلام الساجد فى احكام المساجد » عنوانيله تأليف و تفسيره متعلق « الاتقان فى علوم القرآن » و « التنقيح » عنوانلى كتابلرى واردر .

زرنج سجستان يعنى سيستان مملكتنك مركزى بر قصبه اولوب ، حضرت عمر (رضه) ك زمان خلافتنده عاصم بن عدى طرفندن فتح اولنمشدر . ملوك صفاريه‌دن يعقوب بن ليث زرنجده بر چارشى ياپديروب ، كونده بيك درهمدن عبارت اولان كراسنى حجاجه وقف ايتمشدى . حكمدار مشاراليه برچوق صو يوللرى دخى ياپدروب ، زرنجى اعمار وتزيين ايتمشدى . برچوق علما وسائر مشاهيرك مسقط رأسى بولنمشدر .

زرند كرمانده بيوك بر شهر و اصفهان ايله ساوه آره‌سنده بر قصبه ايدى .

زرندى « بغية المرتجى » عنوانلى كتابك مؤلفى اولوب ، ٧٥٠ تاريخنده وفات ايتمشدر .

زرنوج (ياخود زرنوق) تركستانده خجندك اوته‌سنده مشهور برقصبه ايدى .

زرنوجى (برهان الدين) مشاهير علمادن اولوب ، كافهٔ علومدن باحث اولمق اوزره ، « تعليم المتعلم » عنوانيله بركتاب يازمشدر ، كه پاريس كتبخانه‌سنده بولنديغى كبى ، ١٧٠٩ تاريخنده دخى (رلاندو) معرفتيله (اوترخت) ده Enchiri-dion Studiosi عنوانيله ولاتينجه ترجمه‌سيله برابر طبع ونشر اولنمشدر .

زره افغانستانك سجستان خطه‌سنده بركول اولوب ، بويى ١٦٠ و اكى ٤٥ كيلومتره در . بو كوله (هلمند) نهرى دوكيلور ؛ وساحل جنوبيسنده ينه (زره) اسميله بر قصبه واردر .

زرهون فاس قربنده برطاغ اولوب ، قبائل كثيره ايله مسكون بولنديغى « معجم البلدان » ده مذكوردر .

زرين (بن عبدالله الفقيمى) صحابه‌دن اولوب ، بنى تميم وفديله نزد حضرت نبوى‌يه ورودله ، حضرت فخر الرسل (صلعم) افندمز باشنى مسح بيوره‌رق ، كنديسيله ذريتى حقنده دعا ايتمشلردى . حفيدى (كلثوم بن اوفى بن زرين) ديوركه :

جدى الذى مسح النبى جبينه
بيمينه ونما الجواد السابق

زشتوى (Zistovo) بلغارستانده طونه ساحلنده وروسجقك ٢٨ كيلومتره غرب جنوبيسنده سنجاق مركزى بر قصبه اولوب ، ١٢٤٨٤ اهاليسى واردر . محاربهٔ اخيره‌ده روسلر بو موقعده طونه‌يى تجاوز ايتمشلردر . — زشتوى سنجاغى شمالاً طونه مجراسيله ، شرقاً روسجق ، جنوباً طرنوه ولوفچه ، غرباً دخى پلونه وزراهوه سنجاقلريله محدوددر .

زعازع يمنده عدن قربنده برقصبه اولديغى جغرافيون عرب آثارنده مسطوردر .

زعبل صحابه‌دن اولوب ، « تهادوا وتزاوروا فان الزيارة تنبت الود و الهدية تسل السخيمة » حديث شريفنك راويسيدر .

زعلاء يمنده صنعادن ايكى كونلك مسافه‌ده بر قلعه اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور .

زغابه حجازده بر محل اولوب ، خندق غزاسنده عودت بيوريلور ايكن ، بو محل ايله جرف آره‌سنده قريشك اون بيك عسكرينه تصادف بيورلمشيدى . بو وقعه بر حديث شريفده (يوم زغابه) اسميله ياد بيورلمشدر .

زغاوه سودان غربيده واسع بر مملكت اولديغى جغرافيون عرب آثارنده مسطور اولوب ، آنجق ابو منصورك بو مملكتك شرقاً (نوبه) مملكتيله محدود اولديغنى بيان ايتديكنه باقيليرسه ، سودان شرقيده اولمسى اقتضا ايدر . مؤلف موى اليه بو مملكتك ٢١° عرض شماليده بولنديغنى ، واهاليسنك چبلاق كزوب حكمدارلرينه عبادت ، وبونك يمكنى ايچمكنى كمسه كورمديكندن يا يمدكنى ايچمدكنى ... [illegible] ياشاديغنه اعتقا ايلدكلرينى ده علاوه ايديور . خريطه‌لره نظر اولندقده ، سودان شرقيده دارفورك قسم شماليسنده (Zogawa) اسميله برخطه كوريليور ، كه موضوع بحث اولان زغاوه اولديغنده شبهه قالميوب ، ابو منصورك تعريفى طوغرى چيقيور . آنجق عرضى ٢١° اوليوب ، ١٠° ايله ١٥° آره‌سنده اولديغى كبى ، اهاليسى دخى فى يومنا هذا اويله

عبادت واعتقاددن وارسته اولوب، دین اسلامله متدیندرلر.

زَغَر (لوط (عم) ك قیزی اولوب، شامده (ایمش اولدیغی برقریه وبر بیكارك دخی باسمنه تسمیه ایدلمش اولدیغی «قاموس» ده مذكوردر.

زعفرانبولی ((وزبانزدی صفرانبولی) (قسطمونی ولایت وسنجاغنده وقسطمونینك ٨٥ كیلومتره غربنده اولەرق فیلیوسه تابع صوغانلی نهرینه دوكیلن برچایك اوزرنده واقع قضا مركزی برقصبه اولوب، ٨٠٠٠ قدر اهالیسی، چارشیسی، متعدد جامع شریفی، رشدیه وابتدائیه مكتبلری، كتبخانەسی وفرنكی علتیله معلول اولانلره مخصوص خسته خانەسی واردر. قصبه ایكی طاغ آرەسنده واقع اولمغله، یازین هواسی صیجاقجه اولدیغندن، اهالیسی قصبەنك غرب جهتنده وایكی ساعتلق مسافەده بولنان باغ وكوشكلرینه چیقارلر. — زعفرانبولی قضاسی سنجاغك قسم غربیسنی تشكیل ایدوب، شرقاً آراج وطاطای، شمال شرقی جهتیدن جیده قضالریله، شمال غربی جهتندن و غرباً بولی، جنوباً دخی كنغری سنجاقلریله محدوددر. اولوس، افلانی و آق طاش ناحیەلریله برابر ٨٠ قریەدن مركب اولوب، یالكز ٣٣٥١ ی خرستیان وقصوری مسلم اولمق اوزره، ٥٤٢٧٧ اهالیسی واردر. اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق ایسەده، بك كوزل بایر ودرەلریله اوفق اوولری دخی واردر. كنغری سنجاغندن كلن صوغانلی صو ایله بوكادوكیلن آراج چایی ودیكر برچوق درەلر، وقسم شمالیسنده بارطین ایرماغنه تابع اووه چایی قضایی شق وارواایدرلر. محصولات ارضیەسی بغدای، آرپه، مصر، بولاف، كتن، صفران، توتون، پاموق، صوغان، صوغان تخمی، اوزوم و سائر میوەلرك انواعندن عبارت اولوب، ذخایری محلنه كفایت ایتدكدن صكره، خیلی مقداریده بارطین اسكله‌سندن اخراج اولنور. معمولات صناعیەسی كاوساله وسختیان ایله یرلی كیرپاسندن عبارتدر. اورمانلری تخمیناً ٢٦١ مربع كیلومتره وسعتنده اولوب، چام، كوكنار، كوركن، اخلامور، میشه، چمشیر وسائر آغاجلر بولنمغله، خیلی كراسته قطع وبارطین وفیلیوس اسكلەلرینه نقل ایله استانبوله ارسال اولنور. چمشیر آغاجندن آوروپایه دخی كیدر. اوزومی ایی اولوب، چاوش جنسی دخی واردر. خیلی مقدار قوری اوزوم وپكمز وسركه دخی اخراج اولنور. مرعالری چوق اولوب، قیون وكچی كبی حیواناتی وتفتك كچیلری دخی واردر. اغنام رسومی سنوی ١٣٠٠٠٠ غروشه بالغ اولور. برمقدار تفتك ایله كاوساله وسختیان دخی اخراج اولنور. درون قضاده ٢٨ جامع ومسجد، ٢ كتبخانه، ١٢ مدرسه، ١٣ تكیه، ١ رشدیه، ١ مكتب ابتدائی، ١٧٣ مسلم و ٣ غیر مسلم صبیان مكتبی، ٢ كلیسا، ٢٤ خان، ١١ حمام، ٩٤٥ دكان، ٤٠ دكرمن، ٦١ صو حزاری، ٨٤ دباغخانه و ١٠٧ چشمه موجوددر. بارطین اسكله‌سندن مركز قضایه قدر مكمل برشوسه انشا اولنمشدر.

زغوا (فراتك ساحل غربیسنده و (بیره) (دن یعنی بیرەجكدن برمیل مسافەده اسكی برقصبه خرابەلری اولوب، فرات اوزرنده بر كوپری آثاری دخی اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

زَغوان (تونسك قربنده وجهت جنوبیەسنده (مرتفع برطاغدر.

زِفتار (مصرده فسطاط قربنده برقصبه (اولوب، (منیة زفتا) دخی دینلدیكی «معجم البلدان» ده مذكوردر.

زفر (صحابەدن بروجه زیر درت ذاتك اسمیدر: ((زفر بن اوس النصری) كه حضرت فخر كائنات (صلعم) افندمزه یتیشمش ایسەده، رؤیت وصحبتلرینه نائل اولەمامشدر. — (زفر بن حرثان) كه بنی كلفەدن اولوب، نزد حضرت نبویه كلەرك، شرف اسلامله مشرف اولمشیدی. — (زفر بن زید بن حذیفه) كه زماننده بنی اسدك امیری اولوب، طلیحه ادعای نبوت ایتدیكنده، بوذات اسلامنده ثابت قالمشیدی. — (زفر بن هاشم) كه برحدیث شریفك راویسیدر.

زفیر ((Zéphyre) باد صبادن كنایه اولەرق (یونان قدیم اساطیری آلهۀ كاذبەسندن اولوب، شفق ایله روزكاردن كنایه اولان (اثوله) نك اوغلی وچیچكلر آلهەسی زعم اولنان (فلوره) نك زوجی اعتبار اولنوردی. كوزل وظریف بردلیقانلی

Digitized by Google

صورتنده تصور اولنوب ، كلبك قنادلريله تجهيز اولنوردی.

زفيره { طربزون ولايت وسنجاغنده وتيره بولينك ١٨ كيلومتره غرب جنوبيسنده اوله‌رق قره دكيز ساحلنده بركوچك قصبه اولوب، (زفير يوم) اسميله برمدينهٔ قديمه‌نك محلنده واقعدر .

زفيرين { سنت — (St Zéphyrin) ميلادك ٢٠٢ تاريخندن ٢١٨ تاريخنه‌دك پاپالق ايدوب، زماننده ايمپراطور (سور) خرستيانلری تعقيب وتعذيب ايدردی. عندالنصارا اعزه‌دن معدود اولوب، اغستوسك ٢٦ سنده بورطيسی اجرا اولنور .

زُقاق { (ياخود بحر الزقاق) اوروپاليلر عندنده (جبل طارق) دن غلط اوله‌رق (جبرالتار) دينلن و سبته بوغازی اسميله دخی معروف اولان بوغازك عربلر عندنده اصل اسميدر. [« سبته بوغازی » ماده‌سنه مراجعت اولنه .]

زكا { (ابو الحسن ـ الرومی الاعور) بنی طولونك اندراسندن صكره خلافت عباسيه جانبندن مصره كوندريلن ولاتدن اولوب، (تكين حزری) يه خلف وبعده سلف اولمشدر. ٣٠٣ تاريخنده مقتدر بالله طرفندن نصب اوله‌رق، ٣٠٧ ده عبيدالله فاطمی طرفندن افريقيه عسكری كلوب، اسكندريه‌يی ضبط ايتمكله، اكثر اهالئ مصر شام طرفنه فرار ايتمكده ايكن، صاحب ترجمه لاجل المقابله اسكندريه‌يه عزيمت ايدوب، اثنای راهده جيزه‌ده وفات ايتمشدر. مدت ولايتی درت سنه ايله برآيدر.

زكتی { بتليس ولايتنك كنج سنجاق وقضاسنده برناحيه اولوب، شرقاً قلب، شمالاً چباقچور، غرباً پالو قضالريله، جنوباً دخی بيچار ناحيه‌سيله محدوددر. مركزی سنجاق مركزندن ٩ ساعتلق مسافه‌ده واقع اولوب، ناحيه ٤٥ قريه‌دن مركبدر. اهاليسی كرد وارمنيدن مركبدر. احتياجات محليه‌يه كافی اورمانلری وجوز ، الما، آرمود وطوت كبی اشجار مثمره‌سی واردر. قيشلری پك ممتد اولوب، قار تشرين ثانيدن مارده قدر دوام ايدر. محصولات ارضيه‌سی آرپه ، بغدای ، توتون ، پانجار ، شالغم وسائره‌دن عبارتدر. طاغلرنده بعض معادن بولنديغی مروی ايسه‌ده، هيچ بری چيقارلميور. قيا ايچنه اويولمش بعض مغاره‌لری وسائر آثار عتيقه‌سی واردر. حيوانات وحشيه‌دن آيی، قورد، قراجه، تيلكی، طاوشان وطوموز بولنور. درون ناحيه‌ده ايكی مسجد وبرمدرسه موجوددر.

زكران { افريقيه‌نك جنوبنده (تادمك) ناحيه‌سنك مركزی برقصبه اولوب (زنانه) بربرلريله مسكون اولديغی «معجم البلدان»ده مذكوردر.

زكره { (بن عبد الله) صحابه‌دن اولوب، بر حديث شريفك راويسيدر .

زكريا { انبياء بنی اسرائيلدن اولوب، حضرت يحيی (عم) ك پدريدر. ظهور عيسی (عم) دورنده برحيات اولوب، فلسطين واليسی هرود طرفندن حضرت يحيی اخذ وقتل اولندقده، حضرت زكريا (عم) اوغلنی قورتارمغه چاليشديغيچون، تعقيب اولنه‌رق، بيت مقدسه مربوط برباغچه‌ده بر آغاجك كوتوكنه صاقلانمش؛ وآغاجله برابر دستره ايله ايكی‌يه بولنه‌رك، شهيد ايدلمشدر. آل عمراندن ايدی. اولاد آرزوسنده بولنمغله، زوجه‌سی اختيار اولديغی حالده، بحكمة الله تعالی كنديسندن حضرت يحيی (عم) تولد ايتمشدر. حلبده مقامی واردر .

— اسرائيليلر بيننده كوچك انبيا دينمكله معروف ذواتدن دخی بر (زكريا) واردر، كه اسفنديارك زماننده برحيات اولوب، بنی اسرائيلی بيت مقدسی تجديد وتعمير ايتمكه تشويق ايتمشدر .

— اسرائيل ملوكندن (زكريا بن يربعم) قبل الميلاد ٧٦٧ ده موقع حكومته چكمش؛ ويالكز آلتی آی حكومت سورمشدر .

— كهنهٔ يهوددن بر (زكريا) دها واردر ، كه پدرينك خدمات سابقه‌سيله برابر، ملك (يوآس) ی عبادت اوثاندن منع ايتمك ايستديكيچون، بونك طرفندن قتل اولنمشدر .

زكريا افندی { (بيرام‌زاده) سلطان مراد خان ثالث دورنده مسند مشيخت اسلاميه‌يه چكن علمادن اولوب، آنقره‌ليدر. ٩٢٠ تاريخلرنده طوغوب، مملكتنده برمقدار تحصيل

Digitized by Google

ایتدکدن صکره، مصره کیده‌رك، اوراده اکمال تحصیل ایتمش؛ وشیخ علی مقدسی ایله درس شریکی بولنمشدر. علی‌الاصول دور مدارس ایدوب، ۹۸۱ ده حلب، ۸۵ ده بروسه، ۸۸ ده استانبول قاضیسی، ۸۹ ده آناطولی قاضیعسکری اولمشدی. ۹۹٤ ده حجه کیدوب، ۹۷ ده روم‌ایلی قاضیعسکرلکنه و ۱۰۰۰ سنه‌سی رجبنده مقام مشیخته ارقا اولنمشدر. بر سنه ایکی آی واون کون امور فتوایی اداره ایتدکدن صکره، ۱۰۰۱ سنه‌سی شوالنك اون ایکنجی کونی تهنیت بهار ایچون باب همایونده منتظر رخصت دخول ایکن، فجأةً وفات ایتمشدر. سلطان سلیم‌جامع شریفی قربنده بنا کرده‌سی اولان دار الحدیث جوارنده مدفوندر. علوم متداوله‌یه وادبیات عربیه‌یه آشنا بر ذات اولوب، «هدایه» یه، تفسیر بیضاوی‌یه و«شرح مفتاح» ه حاشیه‌لر یازمشدر. مذکور دار الحدیثدن بشقه برمدرسه واطرافنده حجره‌لر انشا ایتمشدر. طبیعت شعریه‌سی دخی اولوب، اشعارنده (میلی) تخلص ایدردی.

زکریا افندی‌زاده { [«یحیی افندی» ماده‌سنه مراجعت.]

زکریا بن ابراهیم { [«معتصم بالله» ماده‌سنه مراجعت.]

زکریا بن الطیفوری { مشاهیر اطبادن اولوب، سریانی الاصل ایدی. خلیفه معتصم باللهك امراسندن (افشین)ك خدمت طبابتنده بولنمشدر. پدری طیفوری واوغلی اسرائیل بن زکریا دخی طبابتده متعیناندندر.

زکریا بن محمد الانصاری { مشاهیر علما و فقهاء شافعیه‌دن اولوب، مصرلیدر. ۹۱۰ تاریخنده وفات ایتمشدر. شرف غازینك «آداب القاضی» عنوانلی کتابنه «اعماد الرضا» عنوانیله برشرحی و «الاعلام والاهتمام» و «الفتاوی» عنوانلریله ایکی تألیفی واردر. بو تألیفلرینك برنجی وایکنجیسی پارس کتبخانه‌سنده ۶۰۵ و ۷۰۶ رقملریله مرقم اوله‌رق موجوددر.

زکریا بن محمد القزوینی { مشاهیر علمادن اولوب، «عجائب المخلوقات» عنوانلی کتاب مشهورك مؤلفیدر. بوکتابی ۷٦٤ تاریخنده یازمشدر.

زکریا خان { (سیف الدوله بهادرجنك) نادرشاهك تجاوزنده لاهور حاکمی اولوب، ۱۱۵۸ ده وفات ایتمش؛ واوغلی (شاهنواز خان) وارثی اولمشدر.

زکی { ایران شعراسندن اولوب، همدانلیدر. شاه طهماسبك اردو سنده اتراکك خدمتنده بولنوردی. مرتب دیوانی واردر. شوبیت اونکدر:

آخر کشد بکنج قفس سیر کلشنم
درهیچ باغ نیست که راهی بدام نیست

— هندستان شعراسندن دخی بومخلصله متخلص بری اولوب، عن اصل (مراد آباد) لی اولدیغی حالده، لکهنوده یاشامش، واورا حکمدارینك ملك الشعراسی اولمشیدی. مصنع تاریخلری وغزلیات وسائر اشعاری واردر. شو بر ایکی بیت اونکدر:

نظارهٔ بست جهان خرابرا
فرصت کست خیمه نشین حبابرا
دلخستکان عشق سؤالی اکر کنند
جانان حواله کن به تبسم جوابرا

زکیا { ایران شعراسندن اولوب، یزدلیدر. شو بیت اونکدر:

روز عمرت شب شد و در فکر اسبابی هنوز
بر تنت هر موی صبحی کشت و درخوابی هنوز

زل { (Zell) پروسیه‌نك هانووره حکومتنده وهانووره‌نك ۳۸ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق (آلر) نهری اوزرنده بر قصبه اولوب، ۱۹۰۰۰ اهالیسی، داخلی مکتب اعدادیسی، کتبخانه‌سی وقلعه‌سی واردر. وقتیله (برونسویق لونبورغ) دوقه‌لرینك مقری ایدی.

زلاقه { (Zélaka) اسپانیاده بادایوزك ۱۵ کیلومتره شمالنده مشهور بر اسکی قلعه‌در. یاقوت حموی بو اسمله قرطبه قربنده بر محل اولدیغنی وبو محلده یوسف بن تاشفین ایله افرنج ملکی (اذفنش) آره‌سنده بر محاربهٔ عظیمه وقوع بولدیغنی بیان ایدیور. ایکیسی بر اولسه کرکدر. اسمی عربی اولوب، اوزرنده ثبوتی مشکل محل دیمکدر.

زلالی { ایران شعراسندن بروجه‌زیر اوج ذاتك تخلصیدر:

Digitized by Google

زلالیٔ هروی، که قصاید وسائر اشعارده زماننك فریدی اولوب، ۹۳۱ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

چشمی که بود لایق دیدار ندارم
دارم که از چشم خود ازیار ندارم

— زلالیٔ خوانساری، که حکیم خوانساری دینمکله شهیر اولوب، میرزا جلال اثیرك شاگردیدر. اون برنجی قرن هجری اوائلنده یاشامشدر. مثنویات وقصاید و سائره‌دن بر چوق اشعاری وارایسه‌ده، اکثری کربه شتر قبیلندندر. «محمود وایاز»، «آذر وسمندر»، «شعلهٔ دیدار»، «میخانه»، «ذره وخورشید»، «حسن کلوسوز»، و «سلیمان نامه» عنوانلریله یدی منظومه‌سی وار در. «محمود وایاز» عنوانلی منظومه‌سنی اکماله موفق اوله‌میوب، هندستان شعراسندن (عبدالحسین کره) اکمال، ودیوانی ترتیب ایتمش؛ وطغرای مشهدی دیباجه‌سنی یازمشدر. شو بر ایکی بیت مثنویاتندندر:

کسی کز خرامش غم نخیزد
بلرزد گل ولی شبنم نریزد
که دل خود قطره اشکی سرنکونست
چو عاشق میشود دریای خونست

— زلالیٔ شیرازی، که مولانا اهلینك شاگردی اولوب، هندستانه رحلت، واکثر بلاد هندی گشت. وگذار ایده‌رك، ۹۴۸ تاریخنده گجراتده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

بیرخش غم نیست کر از سینه جان بیرون رود
عشق باجانست میترسم که آن بیرون رود

زلانده { (Zélande) یعنی «ارض البحر» فلمنکك جنوب غربی قسمنده بر ایالت اولوب، (اسقو) ایله (موزه) ایرماقلرینك منصبلرنده تشکیل ایتدکلری جزایر و سواحلدن عبارت اولدیغی حالده، غرباً شمال دکیزیله وبلجیقه‌نك غربی فلاندره ایالتیله، جنوباً بلجیقه‌نك فلاندره‌ایالتیله، شرقاً برابانت، شمالاً دخی جنوبی هولانده ایالتلریله محاط ومحدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۷۸۵ مربع کیلومتره اولوب، ۱۹۹ ۲۳۴ اهالیسی واردر. مرکزی (میدلبورغ) شهریدر. اراضیسی پك آلچق اولمغله، نهرلرك صولری آلتنده قالماق ایچون، سدلر یاپیلوب، سنوی بواغورده ایکی ملیون فرانقدن زیاده صرف اولنور. هواسی معتدل ایسه‌ده، صیتمه‌لیدر. طوپراغی پك منبت اولمغله برابر، زراعتده فوق العاده اهتمام اولندیغندن، حبوبات متنوعه ایله، کنویر، قولزه، خردال، پتاتس و سبزه‌لرك انواعی کثرتله حاصل اولور. یوك وپاموقدن ایپلیك وانواع منسوجات ایله بیره ومسکرات وزیتون یاغی فابریقه‌لری چوقدر. کلیتلی بالیق دخی صید واخراج اولنور. سفائن اعمالنه مخصوص دستکاهلری‌ده چوقدر. بو ایالتك اراضیسی اراضیٔ جدیده‌دن اولوب، نهرلرك ایندیردکلری قوم وچاموردن متشکلدر.

زلانده { یکی — (Nouvelle Zélande) بحر محیط کبیرده آوسترالیانك تقریبا ۲۰۰۰ کیلومتره شرق جنوبیسنده ایکی بیوك وبرقاچ کوچك جزیره‌نك هیئت مجموعه‌سی اولوب، ۳۴° ایله ۴۷° عرض جنوبی و ۱۶۴° ایله ۱۷۸° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور. ایکی بیوك آطه‌دن شمالده بولنانی (شمالی آطه) وجنوبده‌کی دخی (جنوبی آطه) تسمیه اولنوب، اصل اسملری (ایقاماوی) و (تاوای بونامو) در. شمالیسنك شمالدن جنوبه بویی ۹۰۰ واکی ۲۸۴، وجنوبیسنك شمال‌شرقیدن جنوب غربی‌یه بویی ۹۰۶ واکی ۲۸۵ کیلومتره‌در. ایکیسیله اطرافلرنده‌کی جزایر صغیره‌نك جمعاً مساحهٔ سطحیه‌لری ۲۶۹ ۴۳۲ مربع کیلومتره واهالیسی ۵۲۶ ۸۳۰ کشیدر. جنوبی آطه مستطیل شکلنده بولنوب، بر شکل غیر منتظم ابراز ایدن شمالی آطه ایله برابر بر چیزمه رسمنی کوستریر. آره‌لرنده (قوق) بوغازی وبو بوغازك غرب جهتنده کنیش بر کورفز بولنیور. شمالی آطه‌نك شمال شرق ساحلنده «برکت قویی» اسمیله کنیش بر کورفز، وبونك شمال غربیسنده و بو جهته ممتد اولان شبه جزیره‌نك مبدئنده دخی متعدد شعبه‌لره منقسم وبر چوق جزایری حاوی برقوی اولوب، بو قویده یکی زلانده‌نك مرکز اداره‌سی واك بیوك شهری اولان (اوقلاند) اسکله‌سی بولنیور. مذکور شبه جزیره دخی بر چوق کوچك قویلری حاویدر. یکی زلانده‌نك سواحلی ۴۸۰۰ کیلومتره طولنده اولوب، اك مشهور لیمان واسکله‌لری شمالی آطه‌ده مذکور اوقلاند و جنوبیده (دوندین) و لیتلتوندر. سواحله قریب کوچك آطه‌لری آز اولوب، اك اهمیتلیسی جنوبده‌کی (استوارت) آطه‌سیدر.

Digitized by Google

ایکیسنده‌ده بر صره طاغلر ممتد اولوب، هله جنوبی آطه‌نك طاغلری پك مرتفعدر. ۲۰۰۰ متره‌دن زیاده ارتفاعی اولان برچوق منطفی ومشتعل برکانلری واردر. شمالی آطه‌ده سلسلهٔ جبالدن آیری اوله‌رق وساحله قریب (روآپهو) و (آکوند) طاغلری منفرد بر حالده بولنوب، برنجیسنك ۲۸۰۴ وایکنجیسنك ۲۳۵۱ متره ارتفاعی واردر. جنوبی آطه‌ده (سوترن آلپ) سلسله‌سنك ۳۰۰ کیلومتره وسعتی وبرچوق بوزلی دره‌لری اولوب، اڭ یوکسك ذروه‌سی اولان (قوق) طاغنك ۳۷۶۸ متره ارتفاعی واردر. بوسلسله‌نك شرق جهتنده ساحله قدر بر طاقم اووه‌لر ممتد اولور. باشلیجه نهرلری شمالی آطه‌ده مجراسی ۲۷۰ متره طولنده اولان (وایقاتی) وجنوبی آطه‌ده (مولنیو) نهرلریدر. برچوق کوللری دخی اولوب، اڭ بیوکلری شمالیسنده (تاوپو) وجنوبیسنده (ته آناؤ) در. هواسی معتدل اولوب، میزان الحراره‌نك عمومیت اوزره درجهٔ وسطیه‌سی ۱۲°، وشمالی آطه‌ده حد وسطی اوزره یازین ۱۸° وقیشین ۱۰°، جنوبی آطه‌ده دخی یازین ۱۶° وقیشین ۷° در. اووه‌لرده نادراً قار یاغار. سواحل غربیه‌سنده پك چوق یاغمور یاغار. جنوبی آطه‌ده وعلی الخصوص سواحل غربیه‌سنده شدتلی روزکارلر وبورالر اکسیك اولمیوب، شمالی آطه‌نك هواسی ایسه ملایمدر. حتی سل رئه علتنه مبتلا اولانلر بو آطه‌ده پك چابق شفایاب اولورلر.

یکی زلانده اراضیسندن ۵۴۰۰۰۰ یکی دونم مزروع اولوب، مرعالرنده ۱۵ ملیون حیوانات رعی اولنور. طوپراغی منبت اولوب، علی الخصوص شمالی آطه پك محصولداردر. حاصل اولان ذخایر احتیاجات محلیه‌یه کفایت ایتدکدن صکره بر خیلی مقداری‌ده اخراج اولنور. علی العموم یکی زلانده اراضیسنك ثلثانی قابل زراعت اولوب، قالان ثلثنده دخی کوزل اورمانلر وآلتون، کومش، باقیر وکمور معدنلری بولنیور. هله آلتون معدنی چوق اولوب، بر خیلی یرلرنده اخراج اولنقده، ونهرلرك صولرنده دخی بولنمقده‌در. دمیر، کوکورد، شاب معدنلری دخی بولنیور. میاه معدنیه‌سی وایلیجه‌لری دخی چوق اولوب، علل مختلفه‌یه نافعدر. آطه‌نك حیوانات اصلیهٔ قدیمه‌سندن ممه‌لی حیوانات صیچان ایله کوپکدن عبارت اولوب، قوشلریله بالیقلری ایسه پك چوق ومتنوعدر. آوروپالیلر قیون وصیغیر جنسلرینی ادخال وتکثیر ایتمشلردر. ییلان وسائر سملی حشرات بسبتون مفقوددر. (موآ) تعبیر اولنان و ۱۲ قدم ارتفاعی اولان جسیم برنوع قوش یقین وقتلره قدر بو آطه‌لرده بولنوب، اخیراً جنسی منقرض اولمشدر. اشجار ونباتاتی دخی اویله جسیم اولوب، دنیانك هیچ برطرفی نباتاتنه بڭزمز. ایکی آطه‌ده ۱۶۴۳ فابریقه وعملخانه موجود اولوب، انواع منسوجات وسائره اعمال اولنور، ومعادن ایشلنیر. ادخالات واخراجاتی همان مساوی اولوب، تقریباً یوز یتمشر ملیون فرانغه بالغ اولور. باشلیجه اخراجاتی آلتون، باصدیرمه وات خلاصه‌سی، یباغی، ذخائر وسائره‌دن عبارتدر. اسکله‌لرینه سنوی تقریباً ۱۵۰۰ سفائن کیروب چیقیور. ایشلمکده اولان دمیریوللری ۳۰۰۰ کیلومتره‌دن زیاده اولوب، برچوق خطلر دخی دردست انشادر. آوروپا وآسیادن کلن تحت البحر خط تلغرافی فلنك جدیدك سیدنی شهرندن یکی زلانده‌نك (نلسون) قصبه‌سنه واصل اولور. باشلیجه شهرلریله مقدار نفوسلری بر وجه زیردر :

اوقلاند	۶۵۰۰۰	قریستچورچ	۲۹۶۵۵
دونه‌دین	۴۶۶۱۱	ولینغتون	۲۷۸۳۳

بو آطه‌لر ۱۶۴۲ تاریخ میلادیسنده مشهور قپودان (تاسمان) طرفندن کشف اولنوب، ۱۷۶۹ ده قپودان قوق شمالی آطه‌یی طولاشه‌رق، انکلتره قرالی نامنه تصرف ایتمش؛ و ۱۷۷۰ ده جنوبی آطه‌یی دخی بوکا الحاق ایلمش ایدی. اوندن صکره بر طاقم میسیونرلر شمدی (روسل) قصبه‌سنك بولندیغی یرده یرلشمشلرسه‌ده، یکی زلانده‌نك آوروپالی مهاجرلر طرفندن اسکانی اصل ۱۸۴۰ تاریخ میلادیسندن باشلامشدر. انکلتره دولتی تاریخ مذکورده یکی زلانده‌یی رسماً تحت تصرفنه آلوب، ابتدا آوسترالیانك یکی جنوبی والس حکومتنه الحاق ایتمش ایکن، ۱۸۴۱ ده آیریجه برحکومت حالنه قونمشدر. الیوم کندینه مخصوص پارلمنتوسی اولوب، (ولینغتون) شهرنده اجتماع ایدر. تعلیم وتربیه مجبوری ومجاناً اولوب، ۱۰۲۷ مکتب، ۸۱۶۶۳ شاکرد و ۲۶۱۹

Digitized by Google

معلم ومعله موجوددر. اهالیسی اکثریت اوزره اسقوچیه‌لی اولوب، قسم اعظمی پروتستان و آزمقداری قتولیکدر. بوایکی مذهبك هیچ بری رسمی دکلدر. اهالیٔ قدیمه‌سی اولان (ماوری) قومنك افرادی آوروپالی مهاجرلرك ورودنده یعنی ۱۸۴۰ ده ۱۲۰۰۰۰ مقدارنده ایکن، ۱۸۸۶ ده یالکز ۴۲۰۰۰ کشیدن عبارت قالمشلردی. بونلر دخی کوندن کونه آزالمقده اولوب، قریباً جنسلری بسبتون منقرض اوله‌جق، وانکلیزلرله اولان اختلاطلرندن متولد ملزلرده قانلری قاله‌جقسه‌ده، لسانلری واخلاق وعادات قدیمه‌لری نابود اوله‌جقدر. ماوریلر ایری وکوزل آدملر اولوب، پولینسیانك هرطرفنه منتشر اولان عرق مخصوصه منسوب ایدیلر. انتقامه منهمك مرحمتسزجه آدملر اولوب، انسان اتی یر، ووحشیلغك صوك درجه‌سنده بولنورلردی. کندی روایت واعتقادلرینه کوره، اجدادلری میلاددن اون اون بش عصر اول شمال جهتندن و (هاوایکی) تسمیه ایتدکلری برآطه‌دن کلوب، یکی زلانده‌ده یرلشمش؛ واوراده بولدقلری آوسترالیا اهالیسنه مشابه زنجیلری قتل ایدوب، بعض افرادلریله‌ده اختلاط و امتزاج ایتمشلردی. سائر پولینسیالیلردن زیاده اسمر ودها چرکین اولملری‌ده بواختلاطه شاهددر. یارم عصر ظرفنده بویرلر وحشیلکك صوك درجه‌سندن مکمل بر مدنیته ایصال اولنه‌رق، بوکونکی کونده کرهٔ ارضك انکلتره‌نك بسبتون مقابلنده بولنان او جسیم آطه‌لر برایکنجی انکلتره حکمنه کچمشدر؛ وکوندن کونه اهالیسی واسباب عمران ومدنیتی تزاید ایتمکده‌در.

زلوقزوف { (Zloczov) آوستریانك غالیچیا خطه‌سنده ولمبرغك ۸۰ کیلو. متره شرقنده سنجاق مرکزی برقصبه اولوب، ۶۲۰۰ اهالیسی واردر. — زلوقزوف سنجاغی روسیه حدودنده اولوب، بویی ۹۰ و اکی ۶۰ کیلو متره واهالیسی ۲۳۵۰۰۰ کشیدن عبارتدر.

زلول { مغربده رانیلی (؟) نك شرق جهتنده برقصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

زلیخا { حضرت یوسف (عم) ی اشترا ایتمش اولان عزیز مصرك زوجه‌سی اولوب، نبی مشارالیهه تعشق ایتمکله، وصلنی تکلیف ایتدیکنده، حضرت یوسف بومعصیتی قبول ایتمدیکیچون، افترا ایدوب، یوسف (عم) ی زندانه آتدیرمشیدی. یدی‌سنه صکره حضرت یوسفك برائتی تبین ایدوب، مصر حکمدارینك بر رؤیاسنی دخی تعبیر ایتمسیله، زنداندن تخلیص ووزارته تعیيننده، زلیخا طول قالمش وفقر وضرورته دوشمش اولدیغی حالده، برسوقاقده یوسفی بکلیوب، کندینی طانیتدیرمش؛ وحضرت یوسف کندیسنی زوجه‌لکه قبول بیوروب، بو ازدواجدن ایکی اوغلی دنیایه کلمش ایدی. قرآن کریمده منصوص و (احسن القصص) وصفیله موصوف اولان بوقصه اکثر شعراء اسلام طرفندن وازآن جمله فارسیده نظامی وجامی وترکجه‌ده فضولی جانبندن سالك نظمه چکلمشدر. توراتده نامی راعیل اولوب، بعض تواریخ اسلامیه‌ده دخی بواسمله ذکر اولنمشدر.

زمانشاه { افغانستان حکمدارلرندن اولوب، احمد شاه ابدالینك تورونی وتیمور شاهك اوغلی ایدی. ۱۲۰۷ تاریخنده، پدرینك وفاتی اوزرینه، کابل تختنه قعود ایتمش ایدی. ۱۲۱۰ ده لاهوره کیدوب، دهلی‌یی دخی زیارت ایتمك عزمنده ایکن، هرات حاکمی بولنان کوچك برادری محمود شاه ممالکنه تجاوز ایتمکله، عودته مجبور اولمش؛ وآنجق ۱۲۱۴ ده موی الیه محمود طرفندن اخذ، وبالاحصاره حبس اولنمشدی. ۱۸۳۰ تاریخ میلادیسنده انکلتره حکومتی کابل تختنه شاه شجاعی اوتورتمش ایسه‌ده، ۱۸۴۲ ده زمان شاه افغانستان حکومتنی استرداد ایتمشدی.

زمانی { قدمای شعراء عثمانیه‌دن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی ادرنه‌لی اولوب، یاوز سلطان سلیم خانك اواخر سلطنتنده ارتحال ایتمشدر. شوبیت احمد پاشانك (آتش) قافیه‌لی غزلنه سویلدیکی نظیره‌سندندر:

دیدم یاره عذارکده ندر زلف سیه جانا
دیدی اول کوزلرم نوری نیچون اولماز دخان آتش

— ایکنجیسی دخی ادرنه‌لی اولوب، آدی محموددر. ابتدا (ساعی) تخلص ایدردی. شهزاده سلطان مصطفانك خدمتنده بولنوب، مشارالیهك وقعه‌سنده نابدید اولمشدر. شوبیت اونکدر:

Digitized by Google

زکارك خاطری خطی اوجندن پرغبار آنجق
بنه آیینهٔ عالم نماده انکسار آنجق

زمانی { ایران شعراسندن دخی درت ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی (ملا ـ) یزدلی اولوب، ملوك صفویه‌دن شاه عباس ماضینك خدمتنده بولنمشدر. خواجه‌نك دیواننه جواب یازمشدر. وفاتی ۱۰۲۱ ده‌در. شو بیت اونکدر :

یار ازکلبهٔ ما دوش ندانسته کذشت
لیك دانسته نپرسیدکه ویرانهٔ کیست

— ایکنجیسی اردستانلی اولوب، نقاشلقده دخی مهارتی وار ایدی. شورباعی اونکدر :

بی لعل لبت کر شکر ناب خورم
کوئی بجکر خنجر قصاب خورم
بی روی تو هرمی که بجام ریزند
آبیست که درتشنکیٔ خواب خورم

— اوچنجیسی سیستانلی اولوب، اورا حاکم زاده‌لرندندر. شوبیت اونکدر :

منزل نکرده ایم زمانی دراین جهان
چون آفتاب بر سر دیوار عالم

— دردنجیسی لاهیجانلی اولوب، صرف ونحو علمیله دخی اشتغالی وار ایدی. شوبیت اونکدر:

بکیدن لب شاهد وزخم کرلان
نمك خوردنست ونمکدانی شکستن

زمبله { (Zemble) [« نوواىه زمليا » ماده‌سنه مراجعت اولنه.]

زمپلین { (Zemplin) مجارستانده بر ایالت اولوب، شمالاً غالیجیا خطه‌سیله، شرقاً (اونغوآ) و (سابولقس)، غرباً (آبایونوار) و (ساروش) ایالتلریله محدوددر. بویی ۱٦۰ واکی ٥٤؛ کیلومتره اولوب، ۳٤۰۰۰۰ اهالیسی واردر. مرکزی (اویهلی) قصبه‌سیدر. منبت وادیلری ومشهور باغلری واردر.

زمخشر { خوارزمده بیوك برقریه اولوب، آتی الترجه علامهٔ شهیر زمخشرینك مسقط رأسیدر.

زمخشری { (جار الله ابوالقاسم محمود بن عمر) مشاهیر علما وادبادن اولوب، نحو وادبیات عربیه‌ده وتفسیر وحدیث وفقهده ید طولاسی وبوعلومك جمله‌سنده تألیفات عدیدهٔ معتبره‌سی واردر. ٤٦٧ تاریخنده خوارزمك زمخشر قریه‌سنده طوغوب، ٥۳۸ ده جرجانده وفات ایتمشدر. آثارینك اك بیوك واك مشهوری «کشاف» عنوانلی تفسیریدر. بوکتابی مکهٔ مکرمه‌ده یازوب، مدت مدیده معتکف کعبهٔ شریفه اولدیغیچون، (جار الله) عنوانینه نائل اولمشدر. سائر تألیفاتی: «ربیع الابرار» «انموزج»، «المفصل»، «المنهاج»، «رئوس المسائل»، «اساس البلاغه»، «الفائق»، «معجم الحدود»، «مقدمة الادب»، «دیوان التمثیل»، «دیوان الرسائل»، «دیوان الشعراء»، «کتاب الاودیة والجبال»، «المفرد والمؤلف» وسائره‌دن عبارتدر. معتزلی المذهب اولوب، حتی کشافك افتتاحنده «الحمد لله الذی خلق القرآن» یازمشیدی. بعده اولنان اعتراضات اوزرینه، «خلق» کلمه‌سنی «جعل» یه تحویل ایتمش ایسه‌ده، بوکله دخی معتزله عندنده «خلق» معناسنه کلیر.

زمرد { (بنت ابرق) مشاهیر محدثاتدن اولوب، سکزنجی قرن هجریده مصرده یاشامشدر. زمانی علماسندن مولانا اثیرالدینك زوجه‌سی و (تضار)ك والده‌سیدر. عصری مشاهیر محدثیننده استماع احادیث شریفه ایدوب، بعده حدیث تدریسیله مشغول اولمش؛ و ۷۳۰ تاریخنده ارتحال ایتمشدر.

زمزم { مکهٔ مکرمه‌ده واقع مشهور بر قیو اولوب، حضرت ابراهیمك زوجه‌سی هاجر ویا اوغلی اسماعیل (عم) طرفندن حفر ویا کشف ایدلمش اولدیغی مرویدر. برروایتده بو قیو بعده املا ونابدید اولوب، عبدالمطلب طرفندن کشف وتطهیر اولنمش؛ وصویی مشارالیه یدیله حجاجه تقسیم اولنمغه باشلامش ایدی. کرك جاهلیتده وکرك اسلامده مقدس ومبارك عد اولنوب، صویی حجاج طرفندن اقطار بعیده‌یه نقل اولنور.

زمل { (بن عمرو العذری) صحابه‌دن اولوب، قومی طرفندن مبعوثاً نزد حضرت نبوی‌یه کله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش، وجانب رسالتپناهیدن کندیسنه قومنك ریاستیله برلوا اعطا بیورلمشیدی. زمل بولوایی حامل اولدیغی حالده، صفین محاربه‌سنده معاویه‌نك معیتنده حضرت علی‌یه قارشی حربه جرأت ایتمش؛ و (مرج راهط) وقعه‌سنده قتل اولنمشدر.

Digitized by Google

زمیل { جزیره‌ده رصافه‌نك شرق جهتنده برمحل اولوب، حضرت ابابكر (رضه)‌ك زمان خلافتنده خالد بن ولید حضرتلری بو محلده بنی تغلب ایله برمحاربه ایتمشیدی.

زمین { ماوراء النهرده فرغانه ایله صغد آره‌سنده‌كی طریق اوزرنده بر قصبه اولوب، ترنجبینیله مشهور ایدی.

زمیندار { سجستان ایله غور آره‌سنده یعنی افغانستانده بر ولایت واسعه اولوب، (داور) اسمیله دخی معروف اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

زمینی { قدمای شعراء عثمانیه‌دن اولوب، استانبوللیدر. اسمی محموددر. ابتدا طریق علمه منسوب اولوب، بعده زعامته رغبت ایتمشیدی. شو بیت اونكدر :

دنیا قچان كه تازه‌لنوب نوبهار اولور
قانلو یاشمله یریوزی هب لاله‌زار اولور

زناته { اندلسده سرقسطه (یعنی ساراغوسه)‌یه ملحق برناحیه اولوب، بعض علماء اسلامك وطنی بولنمشدر.

زنباع { (ابو روح — بن سلامة الجذامی) صحابه‌دن اولوب، فلسطینه كیدركلیردی .

زنبره { صحابیاتدن اولوب، اوائل حالنده بنی مخزومدن برمشركك جاریه‌سی اولدیغی حالده، هدایت ربانیه ایله اسلامه گلمش اولدیغندن، افندیسی طرفندن پك چوق جور واذیت كوروردی. حضرت ابابكر صدیق (رضه) حالندن خبردار اولدقده، اشترا واعتاق بیورمشدی .

زنبیلی { [« علی افندی . [« زنبیلی — » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

زنج { (بلاد —) جغرافیون عرب بو اسمی آفریقانك علی العموم زنجی عرقیله مسكون جهاتنه وبالخاصه باب المندبدن آشاغی اولان قسم شرقیسنه ویررلر. بو وجهله (بلاد زنج) ایله (بلاد سودان)، برمعنا افاده ایتدكلری حالده، مسمالری آره‌سنده فرق اولوب، سودان آفریقای وسطیدن عبارتدر . اصل (زنجی) اسمی سیاه رنكلی، قالین طوداقلی، یاصی وباصیق برونلی، پك قیوریجق صاچلی، طار آلینلی، كوچك قفالی، چیقیق یناقلی، قیصه وكری‌یه چكلمش چكه‌لی واوزون اللی وآیاقلی اولان عرق مخصوصه اطلاق اولندیغی حالده، عربلرك بلاد زنج اسمیله بتخصیص مراد ایتدكلری آفریقای شرقی یعنی سومالی وزنكبار اهالیسی پك‌ده بو عرقه منسوب دكلدرلر. بین العوام اكثریا یالكز رنكه باقیله‌رق، سیاه رنكلی آدملره زنجی نظریله باقیلیورسه‌ده، زنجیلرك یوقاریده برنبذه‌سی بیان اولنان علامات مخصوصه‌سنی حائز اولمیوب، طوداقلری اینجه، برونی دوزكون، آلنی واسع، قفاسی بیوك، سیماسی بیضوی ومستوی، ال وآیاق وپارمقلری معتدل اولان آدملر هرنه قدر، هوا واقلیمك تأثیراتیله، سیاه اولسه‌لر، ینه عرق زنجی‌یه منسوب عد اولنمیه‌رق، عرق قافقاسیدن عد اولنملری اقتضا ایدر. سودانك هر طرفنه یایلمش اولان غالالر، حبشلیلر، سومالیلر وسائر برچوق آفریقا اقوامی بوقبیلدندر. [«سودان» و « زنكبار » ماده‌لرینه مراجعت بیوریله .]

زنج { باشلیجه عراق عربده ساكن زنجیلردن مركب بر طائفه اولوب، ۲۵۵ تاریخ هجریسنده خلیفهٔ عباسی مهتدی باللهك زماننده نسل علی (رضه)‌دن اولمق ادعاسنده بولنان (علی حبیب) اسمنده برشخصك تحت ریاستنده رفع لوای بغی ایده‌رك، بصره وواسط جهتلرینی ضبط، واون بش سنه خلفای عباسیه عسكرینی اشغال ایتدكدن صكره، ۲۷۰ تاریخنده معتمدك زمان خلافتنده برادری موفق بالله طرفندن كلیاً تنكیل ایدلمشلردر.

زنجان { (یاخود زنكان) ایرانده آذربیجان ایله جبال (یعنی عراق عجمی) آره‌سنده وابهر ایله قزوین بیننده اوله‌رق سفیدروده تابع (زنجان رود) اوزرنده برشهر اولوب، مشاهیر علما وادبای اسلامدن برچوق ذواتك مسقط رأسی بولنمشدر.

زنجبار { زنكبارك معربیدر. [« زنكبار » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

زند { زردشتك كتابنك اسمی اولوب، بوكتابك محرر بولندیغی لسانه دخی بو اسم

Digitized by Google

ویرلشدر. بولسان الیوم بسبتون متروك و منسی
اولوب، کتاب مذکورك صحیفه‌لرندن بشقه هیچ بر
اثرده باقی دکلدر . زردشتك محل ظهوری اولان
بلخ وخراسان وافغانستان جهتلرنده مستعمل بولنمش
اولدیغی مظنوندر. ساسانیلرك اوائل دورنده بیله
ایران مجوسیلری بو لسانی آکلایه‌میوب ، مذهب
وآیینلرینك دستور العملی اولان کتاب مذکوری
لسان پهلوی‌یه ترجمه ایتمکه مجبور اولمشلردی. زند
لسانی هندك لسان قدیمی اولان (سانسکری) لسا-
نه پك قریب ومشابه اولوب، حتی آوروپانك مستشر-
قین محققینی بوقرابت ومشابهته استناداً زندك متنی
استخراج وترجمه‌یه وحتی زند لسانك قواعد صرفیه-
سیله لغت کتابنی دخی ضبط وتحریره موفق اولمشلر-
در. بولسانك پهلوی وفارسیدن زیاده سانسکری
لسانه مشابهتی وخیلی اسکی زمانلرده دخی ایران
اهالیسی طرفندن آکلاشیله‌مامسی بر شبهه‌یه محل
براقیور،که اوده لسان مذکورك هیچ بروقت ایرانده
زبانزد اولمامسیله، هنددن مطرود اولدیغی مظنون
اولان زردشتك کندی کتابنی کندی لسان مادر
زادنده یعنی هندده مستعمل بولنمش اولان سانسکری
لسانك برشعبه‌سنده یازمش اولمسی احتمالیدر. ساسا-
نیلرك زماندن بری زند کتابی سریانیجه‌دن مأخوذ
اولان پهلوی حروفیله محرر بولنیورسه‌ده، کیانیان
زماننده ایرانیلرك وعلی الخصوص بلخ جهتنده بولنا-
نلرینك سریانیلرله اختلاط ومناسبتلری اولمدیغندن،
بوکتابك ابتدا یا بعض آثار قدیمهٔ ایرانیه‌ده کوریلن
میخ یازیسیله ویاخود هند حروفیله یازلمش اولمسی
محتملدر.

زند { ایرانده الیوم حکومت سورمکده اولان قجار سلاله‌سندن اول حکومت
سورمش برسلاله اولوب، مؤسسی (زند) اسمیله
معروف برقومه منسوب عبدالکریم خاندر. بو ذات
نادرشاهك اردوسنده برعادی نفر ایکن، بعده علی
مردان خانه تابع اولمش ؛ وعلی مردان خان نادرشا-
هدن صکره ظهور ایدن فترت زماننده اصفهانی ضبط
ایدوب، ملوك صفویه نسلندن (شاه اسماعیل) نامنده
برچوجغی تخته اوتورتمش ایدی. علی مردان خانك
وفاتنده صاحب ترجمه یرینه کچوب، اسماً حکمدارلغی
مشارالیه شاه اسماعیله ترکله، کندیسی وکیل نامنی
آله‌رق، وبعض رقبا وخصماسنه غلبه چاله‌رق، بتون
ایرانه مالك اولمش؛ وکندیسی عادل وخیرخواه برذات
اولمغله ، زراعت وتجارت ومعارفی احیا ایده‌رك ،
اکثریت اوزره مقر اتخاذ ایتدیکی شیرازی اعمار
وتزیین ایلمشدی. ۱۱۹۳ ده عبدالکریم خان وفات
ایدوب ، یرینه کچن برادری (ذکی خان) بدخو
برآدم اولمغله، چوق زمان دوام ایده‌میوب، متعاقبا
ملك عبدالکریم خانك ایکنجی اوغلی ابو الفتح خانه
نصیب اولمش ایسه‌ده، بوده کوشك وسفیه بر آدم
اولمغله ، عمیجه‌سی صادق خان تخته کچمش؛
و۱۱۹۶ ده یکنی علی مراد خان تخت‌نشین اولمش؛
و بو دخی غوائل ایله کچن قیصه بر حکومتدن
صکره ۱۱۹۹ ده وفات ایدوب ، صادق خانك
اوغلی جعفر خان وارثی اولمشدر. بونك زماننده
سلالهٔ حاضره‌نك مؤسسی آقا محمد خان ظهور ایله،
ایرانك اکثر طرفلرینی ضبط ایتدیکندن، جعفرخانك
النده یالکز فارس ایله کرمان قالمش‌ایدی. ۱۲۰۳ده
جعفر خان تسمیم اولنوب، اوغلی لطف علی خان،
هنوز کنج اولدیغی‌حالده، حاجی ابراهیمك سعییله تخته
کچمشدی . خیلی نفوذه مالك اولان مرقوم
حاجی ابراهیمله بونی چکه‌مین لطف علی خان آره‌سنده
منافرت وقوع بولمغله، لطف علی‌خان آقا محمد قاچاره
قارشی عسکر سوق ایتدکده، حاجی ابراهیم شیرازی
ضبط ایتمش؛ ولطف علی خان بونی خبر آلنجه، کری
دونوب، شیرازی استردادە چالیشمقده ایکن، آقامحمد
قاچار اوستنه عسکر سوق ایده‌رك، وقوع بولان
محاربه‌ده لطف علی خان غالب کلمش ایسه‌ده، برخد-
عه‌یه قاپیلوب، غلبه‌سندن استفاده ایده‌مه‌مش؛ وکر-
مانه قاچوب، تحصن ایتمش ایسه‌ده، چوق وقت
مقاومت ایده‌میوب، آقا محمدك النه اسیر دوشمش؛
وبونك امریله کوزلری چیقاریلوب، طهرانه ارسال،
واوراده وفات ایلمشدر. یدی حکمداردن عبارت
اولان زند سلاله‌سی بونکله نهایت بولمشدر.

زندورد { واسط قربنده بولنمش بر قصبه اولوب، واسطك تأسیسنده خراب
اولمشدر . منصور بغدادی تأسیس ایتدکده بونك
قپولرینی اورایه نقل ایلدیکی مرویدر .

Digitized by Google

زنده رومده یعنی آناطولینك شرق جهتنده بر قصبه اولوب، ابو عبیده بن الجراح حضرتلری طرفندن فتح ایدلمش اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

زنده (میرزا زنده‌لی) ایران شعراسندن اولوب، ساوه‌لیدر. قلندرانه بر عمر سورمشدر. شو بیت اونکدر:

کر خدنکی بردل آید زان کمان ابرومرا
مونسی باشد بزیر خاك در پهلو مرا .

زنده‌رود (یاخود زند رود) ایرانده اصفهان شهری ایچندن کچر بر نهردر، که صوینك لطافت و خوشکوارلغیله مشهوردر. بونهر شهر مذکور ایله کاشان آره‌سنده‌کی طاغلردن نبعانله، جنوب شرقی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، اصفهانك آلت طرفنده قوملرده محواولور. اورادە باتوب کرمانده چیقدیغی روایت اولنیورسه‌ده، بوروایت احتمالدن بعید کورینور.

زنطه (Zentha) اشقودره کولنك اسم قدیمی اولوب، قبل‌الفتح اوجوارلرده تشکل ایتمش اولان برکوچك حکومت دخی بو اسمله معروفدر. [«اشقودره کولی» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

زنطه (Zenthe) مجارستانك (باقس) ایالتنده و (تیسه) نهری اوزرنده اوله‌رق (قیس قنژه) نك ١٤ کیلومتره جنوبنده برقصبه اولوب، ٢٠٠٠٠ اهالیسی واردر.

زنق اندلسده بر قصبه اولوب، مشاهیر متکلمیندن زنقینك مسقط‌رأسی اولدیغی «معجم البلدان» ده مذکوردر.

زنکاباد دیاله نهرینك ساحل غربیسنده حدود ایرانیه قربنده وبغداد ایله موصل ولایتلری حدودنده برکوچك قصبه اولوب، مقدما ناحیه مرکزی ایدی.

زنکبار (Zanzibar) آفریقانك ساحل شرقیسی قارشیسنده بر آطه وبو آطه‌نك اوزرنده بر شهر ایله آطه‌نك قارشیسنده بر مملکت واسعه‌یه ویریلن اسمدر.

زنکبار آطه‌سی بحر محیط هندیده وآفریقاساحلنك ٢٠ کیلومتره آچیقنده اوله‌رق، ′٢ °٦ عرض جنوبی ایله °٣٧ طول شرقیده واقعدر. شمالدن جنوبه بویی ٨٠ واکی ٢٥ کیلومتره اولوب، تقریباً ٢٠٠٠٠٠ اهالیسی واردر. خط استوایه قربیتی جهتیله هواسی پك صیجاق، ویاغمورلری چوق اولمغله، رطوبتلی ایسه‌ده، ملتم روزکارلریله تعدیل اولنه‌رق، صاغلامدر. اراضیسی پك منبت واو اقالیمه مخصوص بیوك ویاصی یاپراقلی نباتات واشجارله مستوردر. اهالیسی کاملاً مسلم اولوب، قسم اعظمی عماندن اورایه کچمش عرب وبر قسمی زنجیدر. زنکبار حاکمنك تحت اداره‌سنده وانکلتره دولتنك تحت حمایه‌سنده بولنیور.

— زنکبار شهری آطه‌نك ساحل غربیسنده اولوب، ٨٠٠٠٠ اهالیسی واردر. زنکبار حاکمنك مقری اولوب، ساحل بوینجه درت بش قاتلی کوزل ابنیه‌سی وداخلده بعض قلبه‌لری، قلعه‌سی، متعدد جوامع شریفه‌سی وآفریقا وهند وجزیرة العربله پك ایشلك تجارتی واردر. پورتکیزلیلرك النده بولندیغی زماندن بری بوشهر اسرا تجارتنك اك ایشلك بربازاری حکمنه کچمش ایکن، اخیراً حاکم زنکبارك انکلتره دولتیله ایتدیکی معاهده اوزرینه، بوتجارت منفوره‌یه ختام ویرلمشدر.

— زنکبار مملکتی (رووومه) ایله (جوبه) نهرلرینك مجرالری آره‌سنده واقع اولوب، خط استوادن °١١ عرض جنوبی‌یه قدر ممتد اولور. جنوباً پورتکیزه تابع موزامبیق مملکتیله، شرقاً بحرمحیط هندی ایله، شمالاً دخی سومالی بلادیله محدود اولوب، آفریقانك ایچنه طوغری نره‌یه قدر ممتد اولدیغی مجهول و بناءً علیه حدود غربیه‌سی غیرمعیندر. عرب بحریونی اوته‌دن بری اورالره یناشوب، اجرای تجارت ونشر اسلام ایتمکله، قرن سابقده مسقط امامی ابتدا جزیره وشهری وکیده‌رك زنکبار سواحلنی ضبط ایتمش؛ وبعده امامك ایکی اوغلندن بری زنکباره انتقال ایله، بومملکتی مستقل بر حکومت اسلامیه صورتنه قویمشدر. زنکبار حکومتی بوندن مقدم آفریقانك اك قوتلی حکومات اسلامیه‌سندن اولوب، جزیره وسواحلده یرلشمش اولان عرب تجارندن بشقه، عربلر مملکتك ایچ طرفلرینه وتاتانغانیقه

ونیازه گوللرینه قدر یاییلەرق، گوزل چفتلكلر وتجارتگاهلر تأسیس ایتمش؛ وتنبللك وشقاوتله مألوف اولان سیاهی مشركلری دین اسلامه جلب ودعوت ایدەرك، بونلره بر طریق تمدن آچشلر ایدی. ایچ طرفلرده عربلرله یرلی وحشیلر آرەسنده اختلاف وقوع بولدقجه، انكلتره یرلیلری التزام ایدەرك، وبونلره یوز ویرەرك، حركات وحشیانەلرینه رواج ویرمشدر. بو موانعه قارشی دیگر بر حامی ایدنمك اوزره، حاكم سابق سید برغش آوروپایه سیاحتله، آلمانیایه تقرب ایتمش ایسەده، آلمانلر بو مناسبات دوستانەدن بالاستفاده، انكلتره دولتیله اویوشەرق، وزنگبار مملكتنك قسم شمالیسنی وجزیره و شهر ایله حاكك حمایەسنی انكلیزلره براقەرق، كندیلری بو قطعهٔ واسعەنك قسم جنوبیسنی ساحلدن غرباً تانغانیقه گولنه وشمالاً نیازه گولندن جنوباً نیاسه گولنەدك (شرق آلمان آفریقەسی) اسمیله بیوك بر مهجر تشكیل ایتمشلردر. رسماً سواحلی ینه زنگبار حاكمنه براقمشلر ایسەده، حقیقتده سواحلەدخی كندیلری حاكم اولوب، قلمرولرنی ساحله قدر تمدید ایتمشلردر. بو وجهله زنگبار مملكتی بوگونكی گونده اعتباری بر اسم اولوب، خطهٔ مذكوره خریطەلرده (شرق انكلیز آفریقاسی) و (شرق آلمان آفریقاسی) اسملریله ایكی‌یه منقسمدر. مع هذا اورالره مدنیتك ادخالی واهالیسنك وحشیلكدن تخلیصی مجرد نشر اسلامله ممكن اوله‌بیلەجكنی آوروپالی سیاحلر دخی منصفانه اعتراف ایتمكدەدرلر. بو مملكت واسعەده وقتیله زنگبار حاكمنك وشمدی آلمانیه وانكلترەنك تحت حمایەسنده بولنور بر چوق قبائل وحشیه بولنوب، باشلیجەلری: ماغادوقسو، ملینده، كیلوآ وسائرەدر. سواحله قریب محللرنده واسع اووەلر و صیق اورمانلر وایچ طرفده ٣٠٠٠ متره ارتفاعنه قدر یوكسك طاغلر بولنوب، بر چوق انهار دخی مملكتی شق ایدر. هواسی فوق العاده صیجاق وآلچق یرلرده وخیمدر. اراضیسی پك منبت اولوب، پرنج، چیویت، شكر قمشی، پاموق وانواع میوەلر حاصل اولور. تك دینلن قندار آغاج باوباب تعبیر اولنان شجرهٔ عظیمه وسائره دخی بولنیور. آلتون، گومش، باقیر، دمیر وسائر معدنلری دخی واردر. اهالئ اصلیه (كافر) اقوامنه مخصوص لسانله متكلم اولوب. (بازوتو) لرله وسائر آفریقای جنوبی اقوامیله قرابت جنسیەلری واردر. اوتەدن بری هرطرفه یرلشمش اولان عربلردن بشقه اهالئ اصلیەنك دخی بربیوك قسمی دین اسلامی قبول ایتمشلردر.

زنكی } فارسده حكومت سورن اتابكان سلالەسنك ایكنجی حكمداری اولوب، دولت مذكورەنك بانیسی اولان سنقرك برادری ومودود بن سلغرك اوغلیدر. ٥٥٦ تاریخندن ٥٧٠ تاریخنەدك ١٤ سنه حكومت سورمش، وبرچوق خیراته موفق اولمشدر. كندیسندن صكره اوغلی تكله حكومت سوروب، بعده سنقرك اوغلی طغرل تخته چیقمش ایسەده، بوندن صكره زنكینك دیگر اوغلی سعد حكومته گچوب، سلالەنك انقراضنەدك سلطنت بونك نسلنده قالدیغیچون، بوسلالەیه ال سنغر ویا سلغر دنیلدیكی كبی (آل زنكی) دخی دیرلر.

زنكی } (عماد الدین) موصل وشام جهتلرنده حكومت سورن اتابكان سلالەسنك برنجیسی وبودولتك بانیسی اولوب، آقسنقرك اوغلیدر. [«عماد الدین زنكی» مادەسنه مراجعت.]

زنكی } ایران شعراسندن اولوب، اتابكان فارسدن مظفرالدین زنكی‌یه منسوب بولندیغندن، بومخلصی اختیار ایتمشدر. شو بیت اونكدر:

بر روی توخطی بنمایم كه بدان خط
صد بوسه مرا برلب لعل توبرات است

زنكیانی } (عزالدین) مشاهیر صرفیوندن اولوب، صاحبی اسمنه نسبتله «عزی» عنوانیله متعارف كتب متداولهٔ صرفیەدن «التصریف» عنوانلی كتابك مؤلفیدر. ٦٥٥ ده وفات ایتمشدر.

زنوبیه } (Zénobie) بلكه زینبدن غلطدر. جزیره عرب امراسندن برینك قیزی اولوب، تدمرملكەسی ایدی. ایكنجی تأهلی اولملی اوزره، اودیانه واروب، بونكله برابر شاپوره قارشی سفر ایتمشدی. كندیسنه اسناد اولنان اودیانك قتلندن صكره، شرق

Digitized by Google

ملكه‌سی نامنی آله‌رق، الكاسنی فراتدن آق دكیز ساحلنه وجزیرة العرب چوللرندن آناطولینك وسطلرینه‌دك توسیع ایتمشیدی. روماليلره قارشی ۲۶۷ دن ۲۷۲ تاریخنه‌دك محاربه ایدوب، غالبانه غلبه چالمش ایسه‌ده، آؤرلیان طرفندن آنطاكیه وحماده مغلوب اولوب، تدمرده محاصره اولنمش؛ وزنوبیه فرار ایتمش ایسه‌ده، دردست اولنه‌رق، ۲۷۳ده رومایه سوق اولنمشدی. تیبورده اقامت ایتدیریلوب، بقیهٔ عمرینی اولادیله برابر برحال مجهولیتده كچیرمشدر.

زنوبیه (Zènobie) ایبریا حكمداری رادامیستك زوجه‌سی ومشهور مهردادك قیزی اولوب، زوجی بر محاربه‌ده قاچاركن، دشمنلرینك الینه دوشمك قورقوسیله، كندیسنی بیچاقله اوروب، آراس نهرینه آتمش ایسه‌ده، زنوبیه قورتلوب، تیریدادك الینه كچمش؛ وبر حكمدار زوجه‌سنه لایق حرمت ورعایته مظهر اولمش ایدی.

زنودور (Zénodore) یونان قدیمك مشهور هیكلتراشلرندن اولوب، برنجی قرن میلادیده یاشامشدر.

زنون (Zénon) یونان قدیم حكماسندن ایكی ذاتك اسمیدر:

برنجیسی میلاددن ۵۰۴ ویا ۴۹۰ سنه اول او وقت بیوك یونان تسمیه اولنان ایتالیای جنوبینك (الیا) شهرنده طوغمش؛ و (پارمنید) دن تحصیل علم وفلسفه ایدوب، قبل المیلاد ۴۶۴ تاریخنده آتنه‌یه سیاحتله، اوراده استادینك فلسفه‌سنی وعلم آداب محاوره‌یی تدریس ایتمكه باشلامشیدی. آداب محاوره‌یی برعلم مخصوص صورتنده قویان واك اول اجرتله تدریس ایدن بوذاتدر. وحدت اشیایی وسكون وعدم حركتی تدریس ایدركن، برشخص مضحك اوكندن كچمكله بوایكنجی فكرینك بطلانی اثبات ایتمش اولدیغی مروی اولوب، بوحركت (دیوجنس)ه اسناد اولنیورسه‌ده، دیوجنس صاحب ترجمه‌دن ۱۰۰ سنه صكره ظهور ایتمشدر.

— ایكنجیسی رواقیون مذهب فلسفیسنك موجدی اولوب، قبریسك (كیتیوم) مدینهٔ قدیمه‌سنده میلاددن ۳۶۰ سنه اول طوغمش؛ وزنكین بر تاجرك اوغلی اولمغله، ابتدا كندیسی‌ده تجارته سلوك ایدوب، بربیوك زیانه اوغرادقدن صكره، بومسلكدن واز كچمش ایدی. بركون آتنه‌ده تصادفاً بر كتابجی دكاننده اكسنوفونك سقراطك خواطرینی حاوی كتابی الینه كچمكله، بردن بره فلسفه‌یه میل ومحبت ایدوب، كلبیوندن (قراتس)ك، بعده مغاریوندن (استیلیون) ك ونهایت آقادمیوندن (اكسنوقرات) و (پولمون)ك درسنه دوام ایده‌رك، كندینه مخصوص برمذهب فلسفی ایجاد، و ۴۰ یاشنده ایكن آتنه‌نك بررواق آلتنده تدریسه باشلامغله، درسنه دوام وفلسفه‌سنه تبعیت ایدنلر (رواقیون) اسمیله شهرت بولمشلردر. اقوالنه مطابق افعال وحركاتی وحسن اخلاقی حلقهٔ تدریسنه پك چوق طلبه جلب ایدوب، ماكدونیه حكمداری (آنتیغون غوناتاس) دخی جملهٔ شاكردانندن ایدی. پك مسن اولدیغی حالده قبل المیلاد ۲۶۳ تاریخلرنده وفات ایتمشدر. عمومك فوق العاده حرمت ومحبتنه مظهر اولمشدی. فلسفه‌سنی منطقیات، طبیعیات واخلاق شعبه‌لرینه تقسیم ایدوب، اك زیاده اخلاقه اهمیت ویرردی. وحدته معتقد اولوب، انسان ایچون روح نه ایسه كائنات ایچون دخی الوهیت او اولدیغنه، وروحك بعدالوفات منفرداً بقاسنی انكار ایدوب، روح عالم اولان الوهیتله وحدت حاصل اولدیغنه اعتقاد ایدردی. آثارینك اكثری نابود اولوب، افكاری سائر قدمای مؤلفینك كتابلرندن وپلوتارخوس طرفندن یازلمش ترجمهٔ حالندن منفهم اولیور.

زنون (Zénon) قسطنطینیه روم ایمپراطورلرندن اولوب، (ایساوره‌لی Isaurien) لقبیله ملقبدر. ابتدا برضابط ایكن، ایمپراطور برنجی لیونك توجهنی قزانه‌رق، دامادی اولمش؛ و ۴۷۴ تاریخ میلادیسنده، بونك وفاتی اوزرینه، كندی اوغلی صبی ایكنجی لیون طرفندن ایمپراطورلغه تشریك ایدلمش؛ ومتعاقباً بو چوجق وفات ایتمكله، بالاستقلال ایمپراطور اولمش ایدی. ۴۷۵ ده، برنجی لیونك قاریسی (ورینه) طرفندن اویاندیریلان فترت اوزرینه، تختی ترك ایدوب، وطنی اولان (ایساوره) یه چكلمش ایسه‌ده، ایكی سنه

Digitized by Google

صكره ایساورەلی عسكرك وغوتلرك یاردیمیله یكیدن زمام ادارەیی النه آلمش؛ وكوستردیكی شدت واجرا ایتدیكی معاملات غیرلایقه ایله نامنی لكەدار ایدوب، فسق وسفاهته طالمش اولدیغندن، ٤٩١ دە سرخوش اولدیغی حالده، كندی قاریسی (آریانده) نك دلالتیله حیاً دفن اولنمشدر. زماننده برچوق مذهب غوغالری ظهور ایدوب، كندیسی بو اختلافاتی منع ایچون « توحید » عنوانیله برتعلیمات نامه نشر ایتمش ایسەده، بوحركتیلەدە هیچ برطرفی ممنون ایدەمەمش ایدی.

زو { بشداد یاندن زابك نام دیكریدر . [« زاب » مادەسنه مراجعت بیورلیه.]

زواوه { آفریقیه ایله مغرب آرەسنده یعنی جزایر جهتنده بركوچك قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور .

زواوی { (شیخ زین الدین یحیی بن عبدالمعطی) مشاهیر نحویوندن اولوب، بوفنده « الدرة الالفیة » عنوانلی رسالهٔ منظومەنك صاحبیدر. مغربك آنف البیان قصبەسندن اولوب، ٦٢٨ دە وفات ایتمشدر . تألیف مذكوری شرق وغربده مشهور اولوب، برچوق نحویون طرفندن شرح اولنمشدر .

زوپیر { (Zopyr) یونان قدیم مورخلری بو اسمله اسفندیار اولمسی لازم كلن برنجی داریوسك سردارلرندن برینی ذكر ایدوب، حكمدار مشارالیهك بابلی محاصرەسنده بو ذاتك كمال صداقتندن كندی برونی و قولاقلرینی كسەرك، اسفندیار طرفندن بو حاله قونلدیغنی بیانله، بابلیلره التجا ایتمش؛ وبو وجهله امنیتلرینی قزاندقدن صكره ، افندیسنه شهرك قپولرینی آچمش اولدیغنی بیان ایدیورلر . ایران تواریخنده مذكور دكلدر .

زوتن { (Zutthen) فلمنك (كلدره) ایالتنده و (ایسل) نهری اوزرنده اولەرق (دوندر) ك ١٤ كیلومترە جنوبنده برقصبه اولوب، ١٥٠٠٠ اهالیسی، مصنع بركلیساسی وكوزل ابنیهٔ امیریەسی واردر . پك اسكی بر قصبەدر .

زوجیتانه { (Zeugitane) رومالیلرك قرتاجی ضبط ایتدكدن صكره افریقیه خطەسنه یعنی تونس ایله جزایرك قسنطینه جهتنه ویردكلری اسم اولوب، بونی برایالت اتخاذ ایتمشلردی.

زودنویس { (محمد بن محمود) مشاهیر خطاطیندن اولوب، بغدادلیدر . حسن خطه متعلق « الرسالة الرشیدیه » عنوانلی كتابك صاحبیدر. بوكتابی ٧١٠ تاریخنده یازمشدر. پارس كتبخانەسنده ١ رقیله مرقم بر نسخەسی واردر .

زور { جزیره ایله برالشامده یعنی فراتك ایكی جهتنده مستقل متصرفلق صورتنده اداره اولنور واسع بر یر اولوب، ٣٤° ایله ٣٧° ١٠′ عرض شمالی و ٣٥° ١٥′ ایله ٣٩° ٢٥′ طول شرقی آرەلرنده ممتد اولور . شمالاً دیاربكر وحلب، غرباً ینه حلب وسوریه ، شرقاً موصل وبغداد ولایتلریله، جنوباً دخی برالشام چولیله محاط ومحدوددر. مساحهٔ سطحیەسی تقریباً ١٠٠٠٠٠ مربع كیلومترە اولوب، اهالیسی دخی تخمیناً ١٠٠٠٠٠ نفوس رادەلرندەدر، كه بهر كیلومترە باشنه بركشی دوشر . مركزی فرات ساحلنده واقع (دیر زور) قصبەسی اولوب ، سنجاق مركزله برابر بروجهه زیر ٤ قضا ، ٤ ناحیه و ١٤٨ قریەیی حاویدر :

قضا	ناحیه	مقدار قرا	مقدار اهالی
دیر	سبخه، تدمر، كوكب	٧١	٤٥٠٠٠
عشاره	بصیره	٣٤	٢٤٠٠٠
رأس العین	—	٢٤	١٦٠٠٠
البوكمال	—	١٩	١٥٠٠٠

اراضیسی عمومیت اوزره دوز وآز عارضەلی اولوب، یوكسك طاغلری یوغیسەده، مركز قضاسیله رأس العین قضاسی آرەسنده (جبل عبدالعزیز) طاغی بولنیور، كه سنجاغك قسم شمالیسنده سنجار طاغنه طوغری بر قوس تشكیل ایدیور . (جبل رواق) اسمیله دیكر بر طاغ دخی سوریه ولایتندن كلوب ، شمال شرقی‌یه طوغری اوزانەرق ، تدمر خرابەلرینه قدر واصل اولور . سبخه ناحیەسنده دخی معدن اسمیله بركوچك طاغ و دیر قصبەسنك قربنده بر تپه بولنیور. سنجاق كاملاً فرات حوضەسی داخلنده اولوب، بواپرماق شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه طوغری سنجاغی ٢٨٠ كیلومترەلك مسافەده شق ایتدیكی كبی اك بیوك تابعلرندن اولان (خابور) نهری دخی سنجاغك

Digitized by Google

قسم شماليسنی یعنی فراتك شمال جهتندەکی قسمنی شمالدن
جنوبه ٣٠٥ کیلومترەلك مسافەدە شق ایدوب ،
صول کناردن سنجاغك داخلندە بلیخ، جرجب ،
زرکه، جغجاغه، جراحی وحساوی نهرلرینی وبرچوق
کوکوردلی میاه معدنیەیی آلیر. بو انهارك جملەسندە
کلیتلی بالیق بولنور. فراتك زور سنجاغی داخلندەکی
قسمندە سیرسفائنه مانع اولەجق برمشکلات اولمیوب،
جزئی بر مصرفله بو حاله وضع اولنەبیلیر . شمدیکی
حالدە کلکله ایشلرلر . فرات مجراسنك جوارلرندە
وسائر بعض یرلرندە بر طاقم طوزلی کوللر و بطاقلقلر
دخی بولنوب ، کوزل طوز اخراج اولنور ؛ وبو
کوللرك برندە پك مقبول برنوع بالیق صید اولنوب،
دمشق شامه وسائر طرفلره کوندریلور . اراضیسی
پك منبت اولوب، بعض جهتلری انهارك صولریلەسقی
و اروا اولنور، وبعضلریدە یالکز یاغمورلردن استفادە
ایدرلر . بو ایکنجی اراضیدە قیش محصولی اولەرق
آرپه وبغدای حاصل اولوب، یوللرك بعد مسافەسندن
طولایی اخراج اولنەمیەجکی جهتله، یالکز احتیاجات
محلیەیه کفایت ایدەجك قدر زرع اولنور . انهارك
صوییله اروا اولنان یرلردەدخی مصر بغدایی وداری
حاصل اولوب، داریدن اخراجات دخی اولور. بتون
سنجاقدە حد وسطی اوزرە سنوی بهر طغاری
١٥٠٠ کیلو اولمق اوزرە ٥٣٩١ طغار بغدای ،
٢٤٦١ طغار آرپه، ١٠٠٠٠ طغار مصر و ١٦٣١
طغار داری حاصل اولور . اشجار مثمرە غرسنه یکی
باشلانوب، هنوز لایقیله محصول آلنەمیور. حیوا-
نات اهلیەسی چوقجه اولوب ، ١٤٠٠٠ صیغیر ،
١٧٠٠ آت ، ٨٥٠٠ اشك ، ٤٠٠٠ دوە و
٤٧٨٢٠٠ قویون موجوددر. سکنالری اولمدیغی
حالدە، سنجاق داخلندە جولان ومرور ایدن عشیرتلرك
کلیتلی دوە و قویونلریله خرکالری بو حسابه داخل
دکلدر . هواسی یازین پك صیجاق اولوب، سانتیغراد
حسابیله میزان الحرارە ٥٦ درجەیه قدر چیقارسەدە،
صاغلام اولوب ، البوکمالدەکی صیتمەدن بشقه هیچ بر
محلی خستەلق یوقدر. قیشین یاغمورلری چوق او-
لوب، هواسی دخی معتدلدر . نیسان ومایسدە علی-
الخصوص البوکمالدە سینك وسیوری سینکلر چوقدر.
سنجاق داخلندە شمدی یه قدر هیچ بر معدن بولنمامش
ایسەدە، آلچی وتبشیر کبی اتربەسی چوقدر . سبخه
وتدمر ناحیەلرندە برچوق کوکوردلی میاه معدنیه
بولنیور . فرات وادیسندە تمر هندی، قواق، طوت
وخرما آغاجلرینی حاوی بعض کوچك اورمانلر بو-
لنوب، اك بیوکلری اولان البوکمال اورماننك طولی
٧ کیلومترەدر . عقین وقتلرە کلنجەیه قدر زوردە
آرسلان وقپلانه تصادف اولنیوردیسەدە ، شمدی
بو حیوانلردن اثر کورلمیوب، چقال، طوموز، صیر-
تلان، قورد وتیلکی کبی حیوانات بولنەرق، اك زیادە
اورمانلردە طولاشیرلر . زوردە یالکز عبا اعمال
اولنوب، سائر معمولات لازمه دمشقدن، حلبدن
وبغدادن نقل اولنور. مرکز لوانك بواوج شهرایله
خیلی تجارتی اولوب، متقن صورتدە کاروانلر ایشلر .
سنجاغك سنوی اخراجاتی ١٣٠٠٠٠ و ادخالاتی
٨٠٠٠٠ لیرایه بالغ اولور . اخراجاتی قویون ،
بیاغی، یاغ ، دری، سیسام ومصردن عبارتدر .
وارداتی سنویەسی ٤٩٢٠٧ لیرایی تجاوز ایتمیور .

بو سنجاق عقین وقتلرە کلنجەیه قدر عربان عشایر-
ینك جولانکاهی اولوب ، انتظام وامنیتدن محروم
ایکن ، بوندن اوتوز یدی سنه اول سردار اکرم
عمر پاشا عربانی تنکیل ایدەرك ، اوراسنی تحت
انضباطه آلمش؛ واو وقته قدر ملجأ اشقیا اولان دیر
قصبەسی عراق ایله سوریه آرەسندە تجارتکاه بر
قصبه اولوب، زور خطەسی ابتدا حلب ولایتنه ملحق
وبعدە مستقل بر سنجاق صورتنه قونمشدر . ابتدای
تشکیلاتدە متصرفلق ایدن آرسلان پاشانك همتیله
کاروان طریقلرندە بر طاقم خانلر انشا و عساکر اقامه
ایدیلەرك، امنیت استحصال اولنمشدر . فرات سیر-
سفائنه صالح بر حاله وضع، ودمیریول خطلری تمدید
ایدیلەجك اولسه، بو سنجاق هرنوع ترقیاته مستعددر.

زَوراء { مائله ومنحرفه دیمك اولان بو کلمه
دجلەنك بغدادە قریب قسمنه ودجله-
نك ساحل غربیسندە مؤسس اولان اصل بغداد
شهرینه اطلاق اولنور. شهرك بو اسمله سبب تسمیەسی
قپولرینك بربرینه مقابل اولمیوب یان دوشمەلری،
ویاخود جامعلرینك قبلەیه یاندن متوجه اولملریدر. —
مدینهٔ منورەنك چارشیسنه وجزیرة العربك مختلف
محللرینەدە بو اسم ویریلیردی . — بطلیوس «ملحمه»
سندە ٣٩° عرضیله ١٠٥° طولندە (زورا)

اسمیله برقصبه اولدیغنی ذکر ایتمسیله، یاقوت حموی «معجم» نده بونی بیلمدیکنی واولسه بلاد رومده اوله‌جغنی بیان ایدیور.

زوراونو { (Zuravno) غالیچیاده (دنیستر) نهری اززرنده و (استری) نك ٢٩ کیلومتره شرقنده بیوك برقریه اولوب، ١٦٧٦ تاریخ میلادیسنده عثمانلی عسکری بومحلده لهلیلره قارشی بیوك برمظفریته نائل اولمش؛ و (سوبیسکی) بی (پودولیه) و (اوقرنه) یی دولت عثمانیه‌یه ترك ایدن (زوراونو) معاهده‌سنی امضایه مجبور ایتمشلر ایدی.

زوروبابل { (Zorobabel) یهود رؤسا. سندن اولوب، کیخسرو بابلی فتح ایله، اوراده اسیر بولنان بنی اسرائیلك وطنلرینه عودتلرینه مساعده ایتدیکی وقت، بوذات قومنی قدسه سوق ایتمش؛ و (یسو) نام کاهنك یاردیمیله آیین یهودی تجدید واحیا ایدوب، سامریلرك ممانعتیله برابر، بیت مقدسی یکیدن تأسیس ایلمش ایدی.

زوریخ { (Zürih) اسویچره‌نك قسم شما. لیسنده همنامی اولان کولك منتهای شمالنده وبوکولك آیاغی حکمنده اولان (لیمات) نهری اوزرنده ناحیه یعنی جمهوریت مرکزی وبتون اسویچره‌نك الك بیوك شهری اولوب، ٩٠٠٨٨ اهالیسی، کوزل ابنیهٔ امیریه وخصوصیه‌سی، دارالفنونی تشریحه مخصوص بیوك عملیاتخانه‌سی، تاریخ طبیعی‌یه مخصوص صاله‌سی، فنون مختلفه نمونه‌خانه‌لری، متعدد کتبخانه‌سی، مکتب صنایعی، کورلره مخصوص مکتبی، متعدد مکاتب اعدادیه وسائره‌سی، یتیمخانه‌سی، دار. الشفاسی، (مونستر) اسمیله مصنع برکلیساسی، مختلف ایپك قاشلر وپاموقدن بعض منسوجاتله سرکه وسائره فابریقه‌لری واردر. معارفیله واسباب تحصیل وتربیه. نك مکملیتیله مشهور اولوب، «اسویچره‌نك آتنه‌سی» اسمنه مستحق اولمشدر. مشاهیر علمادن برچوق ذواتك مسقط رأسیدر. پك اسکی برشهر اولوب، رومالیلر زماننده (توریقوم) اسمیله معروف ایدی. اوته‌دن بری برچوق وقایع سیاسیه‌نك محل جریانی اوله کلمشدر.

زوریخ { (Canton de Zürich) ناحیه‌سی اسویچره جماهیر متفقه‌سنی ترکیب ایدن ٢٥ ناحیه‌نك بری اولوب، شمالاً (باده) بیوك دوقه‌لغیله و (شافهوزه) ناحیه‌سیله، غرباً آغرووییه، جنوباً سنت غال، زوغ واشویچ، شرقاً دخی تورغوویه ناحیه‌لریله محاط ومحدوددر. شمالدن جنوبه بویی ٦٢ واکی ٤٣ کیلومتره ومساحهٔ سطحیه‌سی ١٨٥٠ مربع کیلومتره اولوب، ٢٣٧١٨٣ اهالیسی واردر. اهالیسنك همان جمله‌سی پروتستاندر. مرکزی همنامی اولان شهردر. اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق ایسه‌ده، اوراده آلپ سلسله‌سنك اتکلری وشعبه. لری خیلی انحطاط کسب ایتمکله، هیچ برمحلی ١١٦٠ متره ارتفاعنی تجاوز ایتمز. اسویچره‌نك جهات جنو. بیه‌سنده‌کی بوز دره‌لرندن دخی عاریدر. (رین) ایرماغی ناحیه‌نك حدود شمالیه‌سنی تفریق وبرمحلنده اراضیسی ایچنه دخول ایتدیکی کبی، بوایرماغه منصب اولمق اوزره، عمومیت اوزره جنوبدن شماله آقار برقاچ نهری دها واردر، که باشلیجه‌لری: رایس، لیمات، سیل وتوردر. آتیده بیان اولنه‌جق (زوریخ) کولی ناحیه‌نك نصفنی ایکی‌یه شق ایتدیکی کبی، بونك شرق جهتنده برقاچ کوچك کول دخی بولنیور. اورمانلری ومرعالری چوق اولدیغی کبی، زراعت دخی پك ایلری اولوب، اقلیمك مساعد اولدیغی حبوبات وسبزه ومیوه‌لرك انواعی یتیشدیریلیر. صیغیر وقیون وسائر حیوانات یتیشدیروب بسلمکه‌ده اهالیسنك فوق‌العاده مهارت واستعدادی واردر. صنایع دخی پك ایلری اولوب، منسوجات ومعمولات مختلفه‌یه مخصوص پك چوق فابریقه‌لری واردر، وتجارتی پك ایشلکدر. ناحیه داخلنده متعدد دمیر یوللر بولنوب، کول ونهرلریله برابر تجارتی تسهیل ایدیور. هواسی اسو. یچره‌نك سائر طرفلرینه نسبةً معتدل وهله یازین پك لطیفدر. بوناحیه ١٣٥١ ده جماهیر متفقه‌یه التحاق ایدوب، او وقت یالکز زوریخ شهریله (سیل) نهری کنارنده واقع برقضادن مرکب ایدی. اون دردنجی واون بشنجی قرن میلادیده کسب توسع ایدوب، شمدیکی حدودی بولمشدر. ١٨٠٢ ده برطاقم مناز. عاته میدان اولمغله، فرانسه‌نك مداخله‌سنی واسو. یچره‌نك ١٩ ناحیه اوزرینه تنظیمی انتاج ایتمشدی. ناحیه‌نك شمدیکی اصول اداره‌سی ١٨٣٩ ده تنظیم اولنمشدر. ارکان حکومت ٢١٢ اعضادن مرکب بر

Digitized by Google

مجلس عمومی ایله ۲۵ اعضادن مرکب بر مجلس دائمیدن وبرتمییز محکمه‌سندن عبارتدر.

زوریخ { کولی (Lac de Zürich) اسو. بچره‌نك وسعتجه ایکنجی درجه‌ده بولنان کوللرندن اولوب، ابتدا (سنت غال) ایله (اشویج) ناحیه‌لری آره‌سنده وبعده زوریخ ناحیه‌سی داخلنده برقوس ویا هلال رسمنده جنوب شرقیدن شمال غربی‌یه ممتد اولور. طولی ۲۵ وعرض وسطیسی ۳ کیلومتره‌در. درینلکی بعض محللرنده ۲۰۰ متره‌یه قدر واصل اولور. یوقاری وآشاغی نامل‌ریله ایکی قسم اعتبار اولنوب، آره‌لرنده ۱۸۰۰ قدم بوینی اولان برکوپری بولنیور. جنوب شرقی کوشه‌سنه (لینت) نهری بوکوله منصب اولور؛ واوسط طر. فنده‌کی (والن) کولیله برجدولله اختلاط ایدر. شمال غربی کوشه‌سندن (لیمات) نهری چیقوب، زوریخ شهری ایچندن مرورله، (رین) ایرماغنه دوکلك اوزره، شمال غربی‌یه طوغری آقار. سائر اسویچره کوللری کبی بودخی غایتله کوزل منظره‌لی ودلنشین کنارلرله محاطدر. ساحل غربیسی بوینجه بردمیریول خطی ممتد اولدیغی کبی، ذکر اولنان کوپریدن ساحل شرقیسنه دخی برشعبه اوزانیر، که (والن) کولی قر. بنده ایکیسی بعدالتقاطع، آلپ سلسله‌سنك انکلرینه قدر ممتد اولورلر.

زوزان { اخلاط، آذربجان، دیاربکر و موصل آره‌لرنده اکرادله مسکون برناحیه اولوب، ۱۹ نجی سال هجریده عیاض بن غنم حضرتلری طرفندن صلحاً فتح ایدلمش اولدیغی کتب فتوحده محرردر. ابن اثیر بوناحیه‌نك دجله‌نك جهت شرقیه‌سنده وجزیرهٔ ابن عمرك (یعنی جزره‌نك) قارشیسنده واقع اولوب، موصلدن ایکی کونلك مسافه‌دن باشلایه‌رق، آذربجان حدودینه‌دك ممتد اولدیغنی وایچنده برچوق قلاع حصینه بولندیغنی بیان ایدیور.

زَوَزَن { خراسانده نیسابور ایله هرات آره. سنده ۱۲۴ قریه‌دن مرکب برناحیهٔ واسعه وبونك مرکزی اولان برقصبه اولوب، کثرت علما وفضلاسندن طولایی (البصرة الصغری) دینلیر. دی. برچوق مشاهیرك مسقط رأسی بولنمشدر.

زوزنی { (ابو عبد الله حسین بن احمد) مشاهیر ادبادن اولوب، معلقات سبعه‌یی شرح ایتمشدر. بوشرح پارس کتبخانه‌سنده ۱۱۵۴ رقمیله مرقم اوله‌رق موجوددر.

— (ابو حنیفه عبد الرحمن بن حسن زوزنی) مشاهیر محدثین وخطاطیندن اولوب، ۴۰۰ مصحف شریف یازمش، وبرینی ۵۰ دیناره ویرمش ایدی. ۴۵۵ تاریخنده حجه کیتمشیدی.

— (ابو العباس ولید بن احمد زوزنی) دخی محدثین وصوفیوندن اولوب، ۳۷۶ تاریخنده وفات ایتمشدر.

— (ابو نصر احمد بن علی زوزنی) دخی ادبادن اولوب، بغداده ورودله سلاجقه‌دن عضد الدوله‌نك خدمتنه کیرمشیدی. شوقطعه اونکدر:

ولا اقبل الدنیا جمیعاً بمنة
ولا اشتری عز المراتب بالذل
واعشق کحلاء المدامع خلقة
لئلا تری فی عینها منة الکحل

زوغ { (Zug) اسویچره‌ده همنامی اولان ناحیه‌نك مرکزی برقصبه اولوب، همنامی اولان کولك کنارنده واقعدر. ۴۰۰۰ اهالیسی، داخلی مکتب اعدادیسی، کتبخانه‌سی ومقارنه وشهریه وسائره فابریقه‌لریله قورو یمش اخراجاتی واردر.

زوغ { ناحیه‌سی (Canton de Zug) اسو. یچره جماهیر متفقه‌سنی ترکیب ایدن ۲۵ ناحیه‌نك بری اولوب، شمالاً زوریخ، شرقاً وجنوباً اشویچ، غرباً دخی آرغوویه ناحیه‌لریله محاط ومحدوددر. کوچك بر ناحیه اولوب، شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه بویی ۲۰ واکی ۱۷ کیلومتره‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ۲۳۹ مربع کیلومتره اولوب، ۲۳۰۲۹ اهالیسی واردر. سکنه‌سی کاملاً آلمان واکثریت اوزره قتولیکدر. اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق ایسه‌ده، منبت دره وبایرلری چوقدر. همنامی اولان کولك نصف شمالیسی ناحیه‌نك ایچنده اولوب، بونك آیاغی حکمنده اولان (رایس) نهری، رین ایرماغنه دوکلك اوزره، شمال غربی‌یه طوغری آقار. مذکور کولك شرق جهتنده برکوچك کول دها

Digitized by Google

واردر ،که آیاغی اولان بر نهر ناحیه‌نك ایچنده طو-
لاشه‌رق ، ساحل شمالیسندن زوغ كولنه دوكیلور. هواسی معتدل وصاغلامدر . كستانه وسائر میوه‌لرایله پنیر وباغ محصولاتی چوقدر . كلیتلی كیراسو اعمال اولنور . اوچ دمیریول خطی ناحیه‌یه داخل اولوب، كوك كنارلرنی دور ایدیور. زوغ ناحیه‌سی ۱۳۵۲ ده جماهیر متفقه‌یه الحاق ایتمشدر .

زوغ { (Lac de Zug) كولی اسویچره‌نك ایكنجی درجه‌ده‌كی كوللرندن اولوب، زوغ، اسویچ ولوسرنه ناحیه‌لری آره‌سنده واقعدر. شمالدن جنوبه طولی ۱٤ وعرض وسطیسی ۲ كیلو-
متره اولوب، درینلكی تقریباً ۲۱۵ متره‌در. همنامی اولان ناحیه‌ده بولنان بر كوچك كول ایله اختلاطی اولوب، (رین) ایرماغنه دوكیلن (رایس) نهری دخی آیاغی حكمنده در .

زوغما { (Zeugma) سوریه‌ده فراتك ساحل یمیننده و (افامیه) نك قارشیسنده اسكی بر قصبه اولوب، افامیه‌یه بر كوپری ایله مربوط ایدی؛ وبو سببدن رومیلر طرفندن «جفت» دیمك اولان بو اسمله تسمیه اولنمشدی .

زوقسیس { (Zeuxis) یونان قدیمك اك مشهور رساملرندن اولوب ، قبل المیلاد ٤۷۰ تاریخنده طوغمش ، و ٥۰۰ تار-
یخلرنده وفات ایتمشدر . (آپولودور) ك آثارینی تتبع ایدوب ، مهارتده بونی كچمش ، و (پاراسیوس) ه رقیب اولمش ایدی . رسملرینك فروختندن بربیوك ثروت قزانوب، بعده آثارینی مجاناً هدیه ایتمكه باشلا-
مشیدی . بر چوق رسملری رومایی تزیین ایدوب ، بعده قسطنطینیه‌یه نقل اولنمش، ومرور زمانله محو اولمشدر .

زوكر { ارضروم ولایتنده ارزنجان سنجاغنك رفاهیه قضاسنده مركز قضادن اداره اولنور بر ناحیه اولوب، ۱۷ قریه‌دن مركبدر .

زولا { (Zoula) [«زیلع» ماده‌سنه مرا-
جعت اولنه .]

زولتان { (Zoltan) مجار رؤساسندن او-
لوب ، ۹۰۷ تاریخ میلادیسندن ۹٥٥ تاریخنه‌دك اووقت نیم وحشی حالنده بولنان قومیله آوروپایی غارت ایده‌رك ، نهایت اوغسبورغ قربنده برنجی اوتون طرفندن مغلوب اولمغله، شمدیكی مجارستانه دونه‌رك، اوراده ساكن اولمش، ومجارستان قراللغنك اساسنی قورمشدر . وفاتی ۹٦۰ تاریخنده وقوع بولمشدر .

زولكیف { (Zolkiew) آوستریا ومجارستان دولتنك غالیچیا خطه‌سنده ولمبرغك ۳۰ كیلومتره شمالنده سنجاق مركزی بر قصبه اولوب ، ٤۰۰۰ اهالیسی و اسكی سوبیسكی خاندانه مخصوص بولنمش بر سرایی واردر . — زولكیف سنجاغی شرقاً زلوتزوف ، جنوباً وجنوب غربی جهتندن پرزمیسل ولمبرغ سنجاقلریله ، شمالاً دخی روسیه حدودیله محدود اولوب ، بویی ۱۰۰ واكی ۷۰ كیلومتره واهالیسی ۲٤۰۰۰۰ كشیدر .

زولو { (Zoulous) آفریقای جنوبینك سا-
حل شرقیسنده آنی البیان (زولولاند) مملكتنده ساكن برقوم اولوب، بتون آفریقای جنوبی خلقنك منسوب بولندقلری بچوآنه عرقنه منسوبدر . رنكلری سیاهله باقیر رنكی آره‌سنده اولوب، متناسب الاعضا واری آدملردر . ۲۰۰۰۰۰ قدر افرادن عبارتدر. زولولر نیم وحشی بر حالده بولنوب، همان چیلاق كزرلر . زیاده‌سیله جسور وجنكاور آدملر اولوب، اخیراً انكلیز عسكرینه خیلی وقت مقاومت ایده‌بیلمشلردر .

زولولاند { (Zouloulande) یعنی «زولو مملكتی» آفریقای جنوبینك ساحل شرقیسنده وامید برونی مهجرینك منتهای شرق شمالیسنده بر مملكت اولوب، غرب جنوبی جهتندن (ناتال) مهجریله ، غرب شمالی جهتندن (ترانسوال) جمهوریتیله، شمال شرقی جهتندن پور-
تكیز مستملكاتندن اولان (موزامبیق) ایله، شرقاً وشرق جنوبی جهتندن دخی بحر محیط هندی ایله محاطدر. ۲٦° ایله ۳۰′ ۲۹° عرض جنوبی و ۲۸° ایله ۳۳° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، ترانسوال حدودینی آیران (راندبرغ) سلسلهٔ جبالنك سا-
حله قدر ممتد اولان اتكلرندن عبارتدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٦۱٥۰۰ مربع كیلومتره اولوب، ۲٥۰۰۰۰ اهالیسی واردر. عارضه‌لی واورمانلرله مستور بر ر

Digitized by Google

اولوب، مذکور سلسلهٔ جبالدن اینن بر قاچ نهری واردر. بو انهارك الك بیوکی موزامبیق داخلنده واقع (دلاغوآ) کورفزینه دوکیلن (اومفورووومه) نهر-یدر. دیکرلرینك چوغی ساحل قربنده بولنان (سانته لوچیا) کولنه دوکیلور. بو مملکتك اهالیسی اولان زولولر (کافر) اسم عربیسیله معروف اولان او جوار اقواممندن اولوب، بر چوق قبیله‌لره منقسم اولدقلری حالده، بر حکمدارك تحت ادارەسنده بو-لنیورلردی، و حرب وقوعنده قرق بیك جنکاور چیقاره‌بیله‌جك صورتده تنظیم اولنمشلردی. ایکی سنەلك محاربەدن صکره ۱۸۷۹ ده انکلیزلره مغلوب اولملریله، حکمدارلری بولنان (ستیوایو) نك اسیر دوشمسی اوزرینه، (زولولاند) مملکتی درده تقسیم اولنەرق، (آمازولو) دینلن جنوب شرقی قسمی انکلیزلر طرفندن بسبتون ضبط، وناتال حکومتنه الحاق اولنمش؛ (آماتونغه) دینلن شمال شرقی قسمی انکلترەنك تحت حمایەسنده بولنان بر ملکه طرفندن اداره اولنور؛ (آماسوآزی) دینان شمال غربی قسمی مستقل بر طاقم رؤسانك النده بولنیور؛ (زولولاند) اسمی محافظه ایدن جنوب غربی قسمی دخی ترانسوال بوئرلرینك دلالت ومعرفتیله بر جمهوریت حالنه قونیله-رق، (وریهاید) قصبەسی مرکز اتخاذ اولنمش، وبو جمهوریت بالطبع ترانسوالك دائرهٔ اتفاقنه آلنمشدر.

زولیخاو { (Zullichau) پروسیەنك براند-بورغ ایالتنده و (فرانقفورت سوراودر) ك ۳۵ کیلومتره شرقنده بر قصبه وقلعه اولوب، ۷۴۰۰ اهالیسی وچوخه ایله قونیاق وسرکه فابریقەلری واردر.

زولیه { (Zulia) آمریقای جنوبینك (ونزوئلا) جمهوریتنده بر نهر اولوب، (ماراقایبو) کولنه دوکیلور.

زومبو { (Zoumbo) آفریقای جنوبیده (زامبز) ایرماغنك مجراسنده واقع بر آطەنك اوزرنده پورتکیز مهاجرلریله مسکون بر قصبه اولوب، (تته) نك ۴۰۰ کیلومتره جنوب غربیسنده واقعدر. آلتون معدنیله فیل دیشی تجارتی واردر.

زومبور { (Zombor) مجارستانده (باقس) ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب، پشته‌نك ۱۷۵ کیلومتره جنوب شرقیسنده واقعدر. ۲۴۳۰۰ اهالیسی وصربی یتیشدیرمکه مخصوص مکتبی واردر.

زونزوناته { (Zonzonate) آمریقای وسطینك (سالوادور) جمهوریتنده و (سان سالوادور) ك ۹۰ کیلو متره غربنده اولەرق همنامی اولان بر نهرك بحر محیط کبیره منصب اولدیغی محلده واقع بر قصبه و اسکله اولوب، ۴۰۰۰ اهالیسی وبیوك تجارتی واردر.

زویدرزئه { (Zuyderzée) یعنی «بحر جنوبی» شمال دکیزینك فلمنك ایچنه کیرمش بیوك بر کورفزی اولوب، غرب جهتنده بولنان (هولانده) وشمال جهتنده واقع (فریزه) خطەلرینك ایکی برونی آرەسنده اولان مدخلی، کور-فزك شمال غربی کوشەسنده واقع وغربه متوجه اولدیغی حالده، تقریباً ۱۳ کیلومتره وسعتنده اولوب، بو بوغازك خارجنده برایکنجی کورفز بولنیور، که بر صره آلچق آطەلرله انکیندن آیرلمش اولوب، بونلرك آرەلرندەکی بوغازلردن کیریلیر. (زویدرزئه) کور-فزینك شمال شرقیدن جنوب غربیه اولان طول اعظمی ۲۲۰ وعرض وسطیسی ۷۵ کیلومترەدر. بو کورفزك وقتیله یالکز قسم جنوبیسی (فلو) اسمیله بر کول حالنده اولوب، دکیزله اختلاطی وار ایدی. ۱۱۷۰ تاریخ میلادیسندن ۱۲۸۷ تاریخنەدك دوام ایدن طغیان میاه قسم شمالیسنی دخی صو آلتنه براقوب، دکیزله اختلاطی آرتیرمشدر. بو کورفزك قورودلمسیله، قعرینك اراضیٔ مزروعەیه تحویلی متصوردر.

زوئه { (Zoë) اسکی قسطنطنیه روم ایمپرا-طوریچەلرندن ایکی قادین اولوب، برنجیسی لئونك معشوقەسی وبعده زوجەسی ویدنجی قسطنطینك والدەسیدر. زوجنك وفاتی اوزرینه، ۹۱۱ تاریخ میلادیسنده سرایدن طرد اولنمش، واوچ سنه صکره اوغلی طرفندن جلب اولنەرق، دوستی اولان برنجی رومانله بالاتفاق بیوك بر نفوذ قزانمش ایسه‌ده، نهایت ۹۱۹ ده بونك طرفندن بر مناستره

Digitized by Google

حبس اولنمش ایدی. — ایکنجیسی طقوزنجی قسطنطینك قیزی واوچنجی رومانك زوجه‌سی اولوب، ۱۰۲٤ تاریخ میلادیسنده، دوسق بولنان دردنجی میخائلی اقعاد ایتمك ایچون، زوجنی ازاله ایتدیرمش؛ و مرقوم دردنجی میخائله وارمش ایسه‌ده، سوء معامله‌یه تحمل ایده‌میه‌رك، بر سنه صکره بونك یکنی بشنجی میخائلی اقعاد ایتمش؛ وبونکله‌ده بختیار اوله‌مدیغیچون، ۱۰٤۱ ده برقاریشقلق آره‌سنده، کندیسی همشیره‌سی (تئودوره) ایله مشترکاً اداره‌یی اله آلمش؛ واو وقت ٦۳ یاشنده اولدیغی حالده، اوچنجی دفعه اوله‌رق اولنوب، اونجی قسطنطینه وارمشیدی. حکم ونفوذی ینه الندن براقیوب، تاریخ وفاتی اولان ۱۰۵۲ یه قدر حکومت سورمشدر.

— بو اسمله خرستیانلرك ایکی عزیزه‌لری دخی اولوب، مجهول تاریخلرده بری آناطولینك (پامفیلیا) خطهٔ قدیمه‌سنده ودیکری رومادہ قتل اولنمشدر. برنجیسنك یورطیسی مایسك ۲ سنده وایکنجیسنك‌کی تموزك ٥ نده اجرا اولنور.

زویله { بلاد سودان ایله افریقیه آره‌سنده اجدابیه‌دن ١٤ مرحله‌لك و چاد کولنك شرق شمالیسنده بولنان (کانم) دن ٤٠ مرحله‌لك مسافه‌ده واقع برقصبه اولوب، برقه‌نك فتحندن صکره عقبه بن نافع طرفندن فتح ایدلمش اولدیغی، وبوقصبه‌دن افریقیه‌یه کوله وجاریه نقل و فروخت اولندیغی جغرافیون عرب آثارنده مسطوردر. — افریقیه‌ده مهدیه‌نك برمحله‌سی حکمنده اولان دیکر برزویله دخی وار ایدی، که مهدیه ایله برابر فاطمیوندن عبید الله مهدی جانبندن بنا اولنمشدی. — قاهرهٔ مصرده دخی بواسمله برمحله وار ایدی.

زوئیل { (Zoïle) یونان قدیم منتقدلرندن اولوب، شاعر شهیر اومیروسك آثاری حقنده‌کی تنقیداتیله شهرت بولمشدر. بو تنقیداتدن بشقه تاریخه متعلق بعض کتابلر دخی یازمش ایسه‌ده، جمله‌سی نابود اولمشدر. قبل المیلاد ۳۰۰ تاریخلرنده یاشامشدر.

زهدی بك { (اسماعیل —) رجال دولت علیه‌دن ومتأخرین شعراء عثمانیه‌دن اولوب، استانبوللیدر. ۱۲۱٤ ده طوغوب، دیوان همایون قلمنه دوامله، ۱۲۵۲ ده صدارت عظما مکتوبجیلغنه، ۵۵ ده دعاوی نظارتی وکالتی انضمامیله حربیه نظارتنه، وبعده بالاصاله دعاوی نظارتنه، ۲۵۷ ده ترسانه مستشارلغنه، ۵۹ ده صدارت عظما مستشارلغنه نصب اولنه‌رق، رتبهٔ بالایی احراز ایتمش؛ و ۲٦٤ ده ترسانه نظارتنه، ٦۵ ده مجلس والا اعضالغنه، ٦٦ ده ثانیاً ترسانه نظارتنه تعیین بیورلمشیدی. شعر وانشاده مهارتی واردر. شوبیت اونکدر:

عین عبرتله جهانده چوق کوزه قیلدم نظر
کورمدم بر بویله چشم خوب مازاغ البصر

زهراء { حضرت فاطمه (رضها) بنت رسول الله (صلعم) ك مخلص شریفیدر.
[«فاطمه» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

زهراء { اندلسده قرطبه‌دن ٦ میللك مسافه‌ده واقع برقصبه اولوب، ملوك امویه‌دن عبدالرحمن الناصر طرفندن بنا، وفوق العاده صورتده تزیین واعمار اولنمش ایدی. اندلس شعراسی بوقصبه‌نك مدحی حقنده پك چوق اشعار سویلمشلردر. مشاهیر علمادن برچوق ذواتك مسقط رأسی بولنمشدر.

زهراوی { (ابو الحسن علی بن سلیمان) اندلس مشاهیر اطباسندن اولوب، علوم ریاضیه‌ده دخی یدطولاسی وار ایدی. بوفنده «کتاب الارکان» عنوانیله مشهور بر تألیفی واردر.

زهراوی { (خلف بن عباس) بوده اندلس مشاهیر اطباسندن اولوب، ادویهٔ مفرده ومرکبه‌ده و فرط معلوماتی و تداویٔ امراضده مهارتی وارایدی. برچوق تألیفات معتبره‌سی اولوب، اك مشهوری «کتاب التصریف لمن عجز عن التألیف» عنوانلی اثریدر، که فوائد کثیره‌یی جامع اولوب، مؤلفنك اسمیله دخی معروفدر.

زهراوی { (سلیمان بن محمد الکرمانی) مشاهیر ادبادن اولوب، (آداب الکاتب) کتابنه برشرح یازمش؛ و ٥٧٦ ده وفات ایتمشدر.

زهره { (بن حویه التمیمی) صحابه‌دن اولوب، هجر امیری طرفندن نزد حضرت

Digitized by Google

نبوی‌یه ابعاث اولنمغله، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ وقادسیه محاربه‌سنده سعد ابن وقاص (رضه) عسکرینك مقدمه‌سنده بولنوب، بعده خیلی وقت یاشامش؛ وحجاج زماننده (سوق الحکمه) ده سبیب بن یزید خارجی یدیله شهید اولمشدر.

زهری { (محمد بن مسلم) مشاهیر تابعیندن اولوب، ١٢٤ تاریخ هجریسنده هشام اموینك زمان حکومتنده وفات ایتمشدر. کتابلرینی اطرافنه دیوارکبی دیزوب، ایچنه قپانه‌رق، مطالعه ایله امرار اوقات ایلدیکی، وحتی زوجه‌سنك بر کون «بوکتابلر بکا اوچ اورتاقدن اشددر» دیدیکی مرویدر. بر چوق احادیث شریفه روایت ایدوب، صاحب مذهب امام مالك (رضه) صاحب ترجمه‌دن روایت ایتمشدر.

زُهَیر { مشاهیر شعراء عربدن اولوب، معلقات سبعه‌دن برینك صاحبیدر. کندیسی جاهلیتده یاشایوب، اوغلی (کعب بن زهیر)، که پدرندن کری قالماز برشاعر شیرین زباندر، وقت سعادته یتیشمش؛ وابتدا حضرت رسول الله (صلعم)ك علیهنده بولنمش ایسه‌ده، بعده مدح نبی (صلعم) ایله تزیین لسان ایدوب، نوازش حضرت پیغمبری‌یه نائل وشرف اسلامله مشرف اولمشدر.

زهیر { صحابه‌دن بروجه زیر برقاچ ذاتك اسمیدر: (زهیر بن الاقمر) که بر روایتده صحابه‌دن و بر روایتده تابعیندندر. — (زهیر بن ابی امیه بن المغیره) که (ام سلمه)نك برادری، خالد بن ولید حضرتلرینك عم زاده‌سی و حضرت فخر کائنات (صلعم) افندمزك خاله‌لری عاتکه بنت عبد المطلبك اوغلی اولوب، خالد بن معدان کندیسندن روایت احادیث شریفه ایتمشدر. — (زهیر الثقفی) که بر حدیث شریفك راویسیدر. — (زهیر بن ابی جبل) که فارسی فتح ایدن عسکر مسلمین امراسندن اولوب، بعض احادیث شریفه روایت ایتمشدر. — (زهیر بن خطان الکنانی) که مبعوثاً نزد حضرت نبوی‌یه کلوب، شرف اسلامله مشرف اولمشیدی. — (زهیر بن خیثمه) که زهیر بن معاویة الکوفینك جدی اولوب، حضرت رسول الله (صلعم) افندمزك ارتحاللری کیجه‌سی مدینهٔ منوره‌یه کیروب، حضرت ابا بکر صدیق (رضه)ه مسافر اولمشیدی. — (ابو جرد یاخود ابو جردة الجشمی السعدی) که حنین وقعه‌سندن صکره هوازن قومی طرفندن مبعوثاً جعرانه‌ده بولنان حضرت رسول الله (صلعم) افندمزك نزدینه کوندریله‌رك، قومنك غنیمت اولنان امواليله سبی اولنان نسا واولادینی طلب ایدوب، حضور نبویده سویلدیکی بر قصیده‌سنده شو ایکی بیت ایراد اولنور:

امنن علینا رسول الله فی کرم
فانك المرء نرجوه و ندخر
امنن علی بیضة قد عاقها قدر
ممزق شملها فی دهرها غیر

بعده شامده ساکن اولمشیدی. — (زهیر بن عام) که قومی طرفندن مبعوثاً نزد حضرت پیغمبری‌یه کله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمشیدی. — (ابو ملیله زهیر بن عبد الله) که حضرت ابا بکر (رضه) دن روایت ایتمشدر. — (زهیر بن عثمان الثقفی) که بعده بصره‌ده ساکن اولوب، حضرت حسن بصری (رضه) کندیسندن روایت ایتمشدر. — (زهیر بن العجوه) که حنین وقعه‌سنده شهید اولمشدر. — (زهیر بن علقمة البجلی) که کوفه ساکنلرندن اولوب، بر روایتده تابعیندن ایدی. — (زهیر بن ابی علقمة الضبعی) که اهل کوفه‌دن اولوب، بر حدیث شریفك راویسیدر. — (زهیر بن علقمة الفرعی) که معاویه بن ابی سفیانك قاینی وکبشه‌نك برادری اولوب، بعده (رمله) ده ساکن اولمشیدی. — (زهیر بن عمرو الهلالی) که بعده بصره‌ده ساکن اولوب، بعض احادیث شریفه‌نك راویسیدر. — (زهیر بن عیاض الفهری) که مهاجریندن اولوب، بدر واحد غزالرنده حاضر بولنمش، وجانب حضرت نبویدن بنی نجاره کوندرلدکده، شرکه رجعت ایدن رفیقی مقیس بن ضبابه طرفندن شهید اولمشدر. — (زهیر بن غزیه). — (زهیر بن قیس البلوی) که هشام بن عبد الملك زماننده برقه والیسی اولوب اوراده وفات ایدن زاهر بن قیسك جدیدر. — (زهیر بن محشی). — (ابو اسامه زهیر بن معاویة الجشمی) که خندق وقعه‌سنده حاضر بولنمشدر.

Digitized by Google

زیا { (Zéa) یونان آطه‌لرندن اولوب ، آتیقه خطه‌سنك ساحل شرقیسی قربنده و (قو- لونه) برونك ١١٧ كیلومتره جنوب شرقیسنده وا- قعدر . بویی ٢٢ و اكی ١٤ كیلومتره اولوب ، ٥٠٠٠ قدر اهالیسی واردر . اورته‌لرنده بو اسمله مسمی و ٣٠٠٠ اهالیلی جامع برقصبه‌سی واردر. هواسی غایتله كوزل وطوپراغی منبت اولوب ، پك لذیذ میوه‌لری وكوزل شرابی واردر. اهالیسی ایپك بوجكی بسلیوب، ایپك چیقاریرلر .

زیّات { (خالد بن یزید) مشاهیر فقهاء حنفیه- دن وحضرت امام اعظمك اصحابندندر.

زیاد { صحابه‌دن بروجه‌زیر برقاچ ذاتك اسمیدر: (زیاد الاخرس یاخود ابن الاخرس الجهنی) كه انصاردن اولوب ، بدر غزاسنده حاضر بولنمشدر . — (ابو لاغر زیاد النهشلی) كه بصره‌یه نازل اولوب، تورونی حسان بن الاغر كندیسندن روایت ایتمشدر . — (زیاد بن جاریة التمیمی) كه برحدیث شریفك راویسیدر. — (زیاد بن الجلاس) كه بصره اعرابندن اولوب ، اولادی كندیسندن روایت احادیث شریفه ایتمشلردر . — (زیاد بن جهور) كه برنامهٔ سعادتله نائل اولمش اولدیغی اوغلی نائل طرفندن مرویدر. — (زیاد بن الحارث الصدائی) كه یمنده بولنان (صداء) قبیله‌سندن اولوب، حضرت فخر كائنات (صلعم) افندمزه بیعت ایتمش، وقبیله‌سنك اسلامنه سبب اولمش ایدی . حضور حضرت نبویده اذان اوقومشدر . بعده مصرده ساكن اولمشیدی . — (زیاد بن خدره) كه نزد حضرت پیغمبری‌یه كلوب، شرف اسلامله مشرف ودعای رسالتپناهی‌یه نائل اولمشیدی . — (زیاد بن حنظلة التمیمی) كه جانب رسول الله (صلعم) دن مسیله وطلیحه واسوده قارشی قیس بن عاصمك امدادینه ارسال بیورلمش، ووقت سعادتده عاملك ایتمش ایدی . حضرت علی (رضه) افندمزه مربوط اولوب، كافهٔ محارباتنده معیتلرنده بولنمشدر . — (زیاد بن سمرة الیعمری) كه برحدیث شریفك راویسیدر. — سعد بن وقاص (رضه) ك آزادلیسی اولان زیاد . — (زیاد بن سعد السلمی) كه بدری صحابه‌دن اولوب، كندیسنك صحبتی مشكوكدر . — (زیاد بن سكن الاوسی الاشهلی) كه انصاردن اولوب، احد وقعه‌سنده شهید اولمشدر . — (زیاد بن عبدالله المری الغطفانی) كه اهل رده‌دن عیینه بن حصندن آیریلوب حضرت خالد بن الولیده التجا ایدنلردندر . — (زیاد بن عمرو یاخود بن بشر) كه انصارك حلیفی اولوب، برادری ضمره ایله برابر بدر غزاسنده حاضر بولنمشدر . بعضلری (زیاد بن عمرو الاخرس) دیه ضبط ایدوب، بوقاریده ذكر اولنان (زیاد اخرس) ایله التباس ایتدیرمشلردر . — (زیاد بن عیاض یاخود عیاض بن زیاد الاشعری) كه صحبتی مختلف فیهدر . — (زیاد الغفاری) كه اهل مصردن معدوددر . — (زیاد بن القرد الزهری) كه ابن ابی القرد دینمكله دخی معروف اولوب، عمار بن یاسر حقنده « یقتلك الفئة الباغیة » حدیث شریفنك راویسیدر . — (زیاد بن كعب) كه بدر واحد وقعه‌لرنده حاضر بولنمشدر . — (ابو عبدالله زیاد بن لبید الخزرجی) كه مدینه‌لی اولدیغی حالده، مكه‌یه كیدوب، شرف اسلامله مشرف اولمش ؛ ومعیت حضرت نبویده مدینه‌یه هجرت ایتمشیدی . بناء علیه هم مهاجریندن وهم‌ده انصاردن معدوددر . بدر ، احد، عقبه، خندق وسائر غزوانده حاضر بولنوب، بعده جانب حضرت نبویدن حضرموت عاملكنه نصب بیورلمش؛ ومعاویه‌نك اوائل حكومتی زماننده وفات ایتمشدر. — (زیاد بن نعیم الحضرمی) كه صوم وصلاة وحج ایله زكاة حقنده بر حدیث شریفك راویسی اولوب ، تابعیندن اولدیغی دخی مرویدر . — (زیاد بن نعیم الفهری) كه حضرت عثمان (رضه) ك شهادتی وقعه- سنده شهید اولمشدر. — (ابو هرماس زیاد الباهلی) كه اوغلی هرماس كندیسندن روایت ایلمشدر . — (زیاد بن ابی هند) كه بعضلر طرفندن صحابه‌دن عد اولنمش ایسه‌ده، تابعیندندر.

زیاد { والده‌سنك اسمنه نسبتله (ابن سمیه) دینمكله معروف اولوب، ابو سفیانك ولد نامشروعی ایدی. علناً پدری مجهول اولمغله (ابن ابیه) لقبیله دخی ملقب ایدی. كنیه‌سی (ابو المغیره)- در. هجرت نبویه‌نك برنجی سنه‌سی طوغوب، رؤیت نبی (صلعم) ه وصحبته نائل اولمامشدر. والده‌سی (حارث بن كلده) نك جاریه‌سی ایدی. بونك قوجه‌سی

Digitized by Google

(عبید) ی زیاد بعده بیك درهمه اشترا واعتاق ایتمشدر. زیاد دهات عربدن وفصحا وخطبادن اولوب، حضرت عمر فاروق (رضه) جانبندن بصره والیلکنه نصب اولنمش؛ وبعده حضرت علی (رضه) ك معیتلرنده بولنوب، فارس والیلکنده استخدام بیورلمشیدی. حضرت مشارالیهك شهادتنده فارس والیسی بولنمغله، معاویه بونك قوت واقتدارندن اندیشه ایتدیکیچون، زیاده اولان قرابتنی اعلان ایله کندیسنی کندی طرفنه جلب ایدەرك، بصره والیلکنه نصب ایتمش، وبعده کوفه‌یی دخی علاوه ایتمشدی. فوق العاده ضابط وادارەیه مقتدر برآدم اولوب، آنجق اجرا آتده زیاده شدت کوستردیکیچون، اکثریا عدالت حدودینی تجاوز ایدردی. بناء علیه معاویه‌یه «صول الم عراق اداره ایدوب، صاغ الم بوش قالدیغیچون، حجازیده عهده‌مه ویرك» دیه یازدیغنده، اهل حجاز خبر آلوب، عبد الله بن زبیر ایله قیام ایتمشلردی. حتی ابن زبیر «یاربی! زیادك زائد اولان صاغ النی قوروت!» دیه دعا ایلدیکی، وچوق کچمه‌دن صاغ النده برچبان چیقوب، اوندن وفات ایتدیکی مرویدر. ۵۳ تاریخ هجریسنده وفات ایتمشدر. یزیدك زماننده حضرت امام حسین (رضه) ه قارشی سوق اولنان عسکرك قائدی اولان (عبید الله بن زیاد) نام خارجی بونك اوغلیدر.

زیاد { (بنی —) خلفاء عباسیه زماننده یمنده حکومت سورمش بر سلاله اولوب، مؤسسی (محمد بن زیاد) در، که ۲۰۳ تاریخنده مأمون خلیفه زماننده یمنه مأمور اولوب، تهامه‌یی تسخیر وقبائل عربی قهر ایدەرك، ۲۰۴ تاریخنده (زبید) قلعه‌سنی بنا ویمنی استیلا ایتمشدی. نسلی ۴۰۳ تاریخنه دك ۲۰۰ سنه یمنده حکم سوروب، بر وجه زیر ۶ حکمداردن عبارتدر:

۱ محمد بن زیاد	۴ اسحق بن زیاد
۲ ابراهیم بن زیاد بن محمد	۵ زیاد ثانی بن اسحق
۳ زیاد اول بن ابراهیم	۶ ابراهیم ثانی

بونلرك برنجیسیله ایکنجیسنك ودردنجیسنك مدت حکومتلری چوق زمان ممتد اولمشدر. اخیرلری اولان ابراهیم، آل زیاددن بولنمغله، طفل ایکن، موقع اقتداره کچیرلمش ایسه‌ده، اداره اموره موفق اوله‌میوب، بونکله دولت بنی زیاد مندرس اولمشدر.

زیاده { (بن جهور اللخمی) صحابه‌دن اولوب، فتح مصرده حاضر بولنمش؛ وبعده فلسطینده ساکن اولوب، اوغلی کندیسندن روایت ایتمشدر.

زیادة الله { (ابو نصر —) افریقیه‌ده حکومت سورن بنی اغلب سلاله‌سنك حکمدار اخیری اولوب، ۲۹۶ تاریخنده، پدری ابو العباس عبدالله‌ك قتلی اوزرینه، حبسدن چیقاریله‌رق، مسند امارته کچمش ایسه‌ده، لهو ولعب وعیش وعشرته مبتلا اولدیغندن، محافظهٔ ملکه مقتدر اوله‌میوب، افریقیه فاطمیون طرفندن ضبط اولنمش؛ و صاحب ترجمه مصره واورادن بغداده قاچوب، مقتدر بالله طرفندن ویریلن عسکرله ملکنی تخلیصه کیدرکن، مصرده خسته‌لنوب، عسکری پریشان اولمش؛ و یکیدن عسکر آلمق ایچون بغداده عزیمت ایدوب، رمله‌یه واصل اولدقده، وفات ایتمش؛ وبونکله بنی اغلب سلاله‌سی مندرس اولمشدر.

زیادی { (ابو اسحق ابراهیم بن سفیان) مؤلفیندن اولوب، میدانینك «امثال العرب» عنوانلی کتاب مشهورینی شرح ایتمشدر.

زیانی { (میرزا ابو القاسم مدرك) ایران متأخرین شعراسندن اولوب، اصفهانلیدر. برخیلی وقت کرمان والیسی بولنمشدر. شو بیت اونکدر:

در سینه ام آه سرکشی بود چه شد
درجان داغی زمهوشی بود چه شد

زیانیلر { (یاخود بنی زیان) جزایرك تلمسان شهرنده حکومت سورمش برکوچك دولت اسلامیه اولوب، مؤسسی یغموراسن بن زیاندر.

زیب { فلسطین ساحلنده وعکا قربنده بربیوك قریه اولوب، وقتیله بیوجك برقصبه ایدی. بوقصبه پك اسکی اولوب، فنیکه‌لیلر عندنده (اشنی بیا) اسمیله معروف ایدی. بطلیوسك کتابنده (اکدیبا) اسمیله مذکوردر.

زیبار { موصل ولایت وسنجاغنده وسنجاغك منتهای شرقنده اوله‌رق موصلك شرق شمالی جهتنده برقضا اولوب، جنوباً شهرزور

Digitized by Google

سنجاغیله، شمالاً وان ولایتنك حكاری سنجاغیله، شرقا دخی حدود ایرانیه ایله محدوددر. (شیروان) و(مروزیٔ بالا) ناحیه‌لریله برابر ١٨٥ قریه‌دن مرکب اولوب، اراضیسی طاغلق واهالیسی کرددر.

زیب النسابیکم { هندستان ملوك تیموریه‌سندن عالمکیرك قیزی اولوب، ١٠٤٨ ده طوغمش، و ١١١٣ ده وفات ایتمشدر. عربی وفارسی ادبیاتنده واکثر علومده ید طولاسی وحسن خطی اولوب، «زیب تفاسیر» عنوانیله بر تفسیر تألیف ایتمش، وبر چوق مصاحف شریفه یازمشدر. آخر عمرینه قدر اولنمه‌مشدر. تربه‌سی دهلیده‌در. طبیعت شعریه دخی اولوب، فارسی دیوانی واردر.

زیپس { (Zips) مجارستانده برقومیتاته یعنی ایالت اولوب، شمالاً غالیچیا خطه‌سیله، شرقا ساروس، جنوباً آباآویوار، تورنه وکومور، غربا دخی لیپتاؤ ایالتلریله محدوددر. بویی ١٠٠ واکی ٣٥ کیلومتره اولوب، ١٨٠٠٠٠ اهالیسی واردر. مرکزی لایچاؤ قصبه‌سیدر. اراضیسنك بر قسمی قارپات سلسله‌سندن عبارت اولوب، بر قاچ نهری واردر. کتن محصولاتی ودمیر وباقیر معدنلریله معدن صولری چوقدر.

زیتان { بحر فارس ساحلیله ارجان آره‌سنده بر قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

زیتاؤ { (Zittau) صاقسه قراللغنك (لوزاچه) سنجاغنده و(درسده) نك ٨٠ کیلومتره شرقنده برقصبه اولوب، ٢١٠٠٠ اهالیسی، مکتب اعدادیسی، کتبخانه‌سی، تاریخ طبیعی نمونه‌خانه‌سی ومیاه معدنیه‌سی واردر. بو ایالتده اعمال اولنان ایپلیك وبزلرك مرکز تجارتیدر.

زیتنگ { (Zittang) هند چینینك (بیرمان) مملکتنده بر نهردر، که (ایراوادی) ایرماغنك بر قولی حکمنده اولوب، (آوه) ایله (آماره‌پوره) شهرلری آره‌سنده بو ایرماقدن آیریله‌رق، جنوب شرقی‌یه، بعده جنوب غربی‌یه ونهایت جنوبه طوغری جریانله، تقریباً ٧٠٠ کیلومتره‌لك مسافه قطع ایتدکدن صکره، (رانغون) ك شرق جهتنده واقع (مارتابان) کورفزینه دوکیلور؛ ومنصبنده واسع بر خلیج تشکیل ایدر. مجراسی اوزرنده و(پغو) نك ٣٥ کیلومتره شرقنده بو اسمله برقصبه دخی واردر.

زیتون { یونانده ایالت مرکزی اولان (لامیا) قصبه‌سنه ادارهٔ عثمانیه زماننده ویریلن اسم اولوب، الیوم آوروپاجه بو اسمله معروفدر. سبب تسمیه‌سی زیتون آغاجلرینك کثرتیدر.

زیتون { حلب ولایتنك مرعش سنجاغنده و مرعشك ٤٩ کیلومتره شمال غربیسنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٥٠٠٠ اهالیسی واردر، که بونلرك‌ده ١٠٠٠ قدری کرد وسائره اوله‌رق مسلم وقصوری ارمنی، ارمنی قتولیکی وسریانیدر. بر حکومت قوناغیله برقشله‌سی وایکی کلیساسی واردر. همنامی اولان طاغده مبنی اولوب، اورمانلرله و زیتونلقلرله محاطدر. سبب تسمیه‌سی‌ده بودر. — زیتون قضاسی شمالاً البستان، شرقاً نفس مرعش، جنوباً اندرین قضالریله، غرباً آطنه ولایتنك قوزان سنجاغیله محاط ومحدود اولوب، ٢٨ قریه‌دن مرکبدر، و ٢٤٠٢٣ اهالیسی واردر. اهالیسنك ٨٠٠٠ قدری کرد وسائره اوله‌رق مسلم وقصوری باشلیجه ارمنیدر. اراضیسی طاغلق اولوب، زیتون طاغیله قوری طاغ وتکیر طاغ اسملریله اوچ جبلی واردر. میاه جاریه‌سی (جیحان) ایرماغنه تابع اولوب، قضانك قسم غربیسنده (تکیر صو) و حدود شرقیه‌سنده (خرما صویی) جریان ایدر. زیتون قصبه‌سی یانندن آقان برچای دخی بو ایکنجی نهره دوکیلور. طوپراغنك قوهٔ انباتیه‌سی آز اولوب، محصولاتی بغدای، آرپه ومصردن وزیتون ایله بعض میوه‌لردن عبارتدر. صیغیر و قویونلری چوقجه‌در. برخیلی یرلرنده دمیر معدنی بولنوب، اهالی طرفندن اخراج ومرعشه نقل اولنه‌رق، اوراده بوندن زراعت آلاتی، نعل و سائره اعمال اولنور. اهالیسنك بر قسمی‌ده کراجیلقله کچینیر.

زیتونه { (فاطمه —) ولیاتدن اولوب، جنید بغدادینك خدمتنده بولنمشدر.

زیج { (Zeitz) پروسیه‌نك (صاقسه) ایالتنده و(مرسبورغ) ك ٤٤ کیلومتره جنوبنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ١١٠٠٠ اها-

Digitized by Google

لیسی و الیوم محبس اتخاذ اولنان اسکی بر قصری واردر .

زیخنه { سلانیك ولایتنك سیروز سنجاغنده وسیروزك شرق جنوبی جهتنده او.
لەرق (تخیانوس) کولیله بوکولی شق ایدن قره صوبك شمال شرقیسنده واقع برقضا اولوب، غرب شمالی جهتندن نفس سیروز قضاسیله، شرق شمالی و شرقاً وشرق جنوبی جهتندن درامه سنجاغیله، غرب جنوبی جهتندن دخی مذکور ایرماق وکول ایله محاط ومحدوددر. قضایه اسمی ویرن اسکی مرکزی خراب اولوب، الیوم مرکزی سیروزك ٤ ساعت شرق جنوبیسنده واقع (زلحوه) قریەسیدر. قضا ٤٧ قریەدن مرکب اولوب، ٣٦٤١٩ اهالیسی واردر، که بونلرك تقریباً ثلثی مسلم وثلثانی روم، بلغار، قبطی وسائرەدر. اراضیسی اطرافدەکی طاغ اتکلرندن وکوله قریب محللری اووەدن عبارت اولوب، بو او. وەنك قسم اعظمی قیشین صو آلتنده قالیر، و یازین بطاقلقلری چوقدر. درامه سنجاغندن کلن (دروما. نیجه) نهری قضایی شرقاً وشمالاً احاطه ایدن طاغلرك آرەسنده بر بوغازدن مرورله، مذکور اووەیه دو. شەرك، وقضانك همان بتون صولرینی طوپلایەرق تخیانوس کولنه دوکیلور. طوپراغی منبت اولوب، اراضیٔ مزروعەسی تخمیناً ١٠٠٠٠٠ اسکی دونمدن عبارت اولمغله، ٤٠٠٠٠ دونمنه پاموق، ٣٠٠٠٠ دونمنه بغدای، ١٢٠٠٠ دونمنه آرپه، ٧٣٥٠ دونمنه چاودار، ٤٨٩٨ دونمنه مصر، ٣٥٠٠ دونمنه سیسام، ٢٦٢٢ دونمنه توتون، ٦٥٠ دونمنه یولاف و ٢٠ دونمنه خشخاش زرع اولنور. باغلری ٦٨٨٠ دونم اولوب، سنوی ٨٠٠٠٠٠ قیه شراب اعمال اولنور. چایرلری ١٥٠٠٠ دونم قدردر. حیوانات اهلیەسی ٧٦٧٦ صیغیر، ٥٠٨٤ آت واستر ومرکب، ١٠٨٦٨٣ قیون، ٤٥٣٥٨ کچی و ٥٤٠ طوموز. دن عبارتدر. اهالی آری دخی بسلیوب، خیلی مقدار بال چیقاریرلر. قضانك اطرافندەکی طاغلردە ٢٠٠٠٠ دونم اورمان بولنوب، قاین، قره کورکن وسائر آغاجلر بولنور. محصولاتنك الك کلیتلیسی اولان پامو. غك تصفیەسیچون برچوق ماکینەلر وبر بیوك فابریقه بولنوب، آوروپایه چوق پاموق اخراج اولنور. بعض قریەلردە برنوع یرلی بز اعمال اولنور. درون قضادە ٢٥ جامع شریف، ٨ مسجد، ١ مدرسه، ١ تکیه، ٤٤ کلیسا، بر رشدیه وبری اناثه مخصوص اولەرق ١٨ اسلام و ١٨ ذکور و ٤ اناث روم مکتبی، ٤٦٧ دکان، ٢٠ خان، ٣ حمام، ٦٦ مغازه، ١٠٢ اون دکرمنی، ١٥ فرون، ٥ کرمیت و ١ طوغله عملخانەسی واردر.

زید { صحابەدن بر وجه زیر برچوق ذواتك اسمیدر: (زید بن ابی ارطاة) که کندیسندن برحدیث شریف مرویدر. — (ابو عمر زید بن ارقم الخزرجی) که انصاردن اولوب، احد غزاسنه صغرسنی سببیله قبول اولنمامش ایسەده، دیکر ١٧ غزادە معیت حضرت نبویدە بولنمش؛ وابن عباس (رضهما) ایله سائرلری کندیسندن بر چوق احادیث روایت ایتمشلردر. بعده کوفەدە ساکن اولوب، حضرت علی المرتضی (رضه) ك اخص اصحابی صرەسنه کچمش؛ وصفین محاربەسنده حاضر بولنمشدر. ٦٨ تاریخنده وبرروایتده حضرت امام حسین (رضه) ك شهادتنی متعاقب کوفەدە ارتحال ایتمشدر. — (زید بن اسحاق) که بعده مصردە ساکن اولمشدی. — (زید بن اسلم البلوی العجلانی) که انصارك حلیفی وثابت بن اقرمك عم زادەسی اولوب، بدر غزاسنده حاضر بولنمشدر. برروایتده حضرت ابابکر (رضه) ك زماننده (بزاجه) وقعەسنده طلیحه بن خویلد اسدی یدیله شهید اولمش؛ ودیکر بر روایتده حضرت علی (رضه) ك زمان خلافتنەدك برحیات اولوب، حضرت مشارالیهك معیتنده حرب ایتمشدر. — (زید بن ابی اوفی الاسلمی) که (عبد الله بن ابی اوفی) نك برادری اولوب، بعده مدینەدە وبرروایتده بصرەدە ساکن اولمشدی. مواخاة صحابه حدیثی کندیلرندن مرویدر. — (زید بن بولا) که حضرت رسول الله (صلعم) افندمزك آزادلیسیدر. — (زید بن ثابت) [مادهٔ آتیەیه نظر بیوریله.] — (زید بن ثعلبة الانصاری الخزرجی) که اوغلی عبدالله کندیسندن روایت ایتمشدر. — (زید بن جاریة الانصاری الاوسی) که صغر سنلری حسبیله احد غزاسنه قبول بیورلمیانلردن اولوب، خیبر

Digitized by Google

غزاسنده حاضر بولندیغی کبی، بعده صفین محاربه‌سنده‌ده معیت حضرت مرتضویده بولنمش؛ وبعض احادیث شریفه روایت ایتمشدر. پدری (جاریه) منافقیندن اولوب، (حمار الدار) لقبیله ملقب ایدی. —(زید بن حارثه) [«ماده» مخصوصه‌سنه مراجعت بیوریله.] — (ابوحسن زید الانصاری) که برحدیث شریفك راویسیدر. — (زید بن خارجة الانصاری الخزرجی) که بالمش اولدیغی حالده، اولمش ظن اولنه‌رق، بعده آیلیه‌رق لقردی سویلکله، بعدالوفاة تکلم ایتمش اولمغله مشهور اولوب، بعض احادیث شریفه‌نك راویسیدر. پدری خارجه دخی صحابه‌دن اولوب، احد وقعه‌سنده شهید اولمشدر. — (ابو عبدالرحمن زید بن خالد الجهنی) که حدیبیه غزاسنده حاضر بولنمش؛ وفتح مکه‌ده (جهینه) لواسنی حامل بولنمشدر. صحابه‌دن بعض ذواتله اوغللری کندیسندن روایت احادیث شریفه ایتمشلردر. ٧٨ تاریخنده ٨٥ یاشنده وفات ایتمشدر. — (ابو عبدالرحمن زید بن الخطاب القرشی العدوی) که حضرت عمر فاروق (رضه) ك لاب برادری اولوب، حضرت مشارالیهدن بیوك ایدی. ایلك مهاجرلردن اولوب، بدر، احد، خندق، حدیبیه وسائر غزواتده حاضر بولنمش؛ وحضرت فخرکائنات (صلعم) افندمز مهاجرین ایله انصار آره‌سنده مواخاة بیوردقلرنده، بوذاتی (معن بن عدی الانصاری) ایله قرداش ایتمشلر؛ وایکیسی‌ده حضرت ابابکر (رضه) ك زمان خلافتنده (یمامه) وقعه‌سنده شهید اولمشلردر. بووقعه‌ده رایت مسلین زید بن الخطابك النده ایدی. حضرت عمر (رضه) شهادتنی خبر آلدقلرنده چوق متأسف اولمشلردی. —(زید بن الدثنة الانصاری الخزرجی البیاضی) که بدر واحد غزالرنده حاضر بولنمش، وبعده جانب رسالتپناهیدن عاصم بن ثابت وحبیب بن عدی سریه‌سنه مأمور اولوب، قریشك الینه دوشمش؛ وابو سفیانك امریله هجرت نبویه‌نك اوچنجی سنه‌سی شهید اولمشدر. — (زید الدیلی) که سهم مازنك آزادلیسی اولوب، افندیسیله برابر نزد حضرت نبوی‌یه کله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ وصفینده معیت حضرت مرتضویده بولنمش اولان اوغلی (سنان) کندیسندن روایت ایتمشدر. — (زید یاخود یزید بن ربیعة القرشی الاسدی) که حنین وقعه‌سنده شهید اولمشدر. — حضرت رسول الله (صلعم) افندمزك آزادلیسی اولان زیدکه اوغلی وتورونی کندیسندن روایت ایتمشلردر. — (زید یاخود یزید بن رقیش) که بنی امیه‌نك حلیفی اولوب، یمامه وقعه‌سنده شهید اولمشدر. — (زید بن سراقه الانصاری الخزرجی) که سعد ابن وقاص (رضه) ك معیتنده فرس غزاسنده حاضر بولنوب، جسرمداین محاربه‌سنده ١٥ نجی سال هجریده شهید اولمشدر. — (زید بن سعنة الحبر) که احبار واغنیای یهوددن اولوب، شرف اسلامله مشرف اولمش، واکثر غزواتده معیت حضرت نبویده بولنمش؛ وتبوکدن عودتنده وفات ایتمشدر. بعض احادیث شریفه‌نك راویسیدر. — (ابو طلحه زید بن سهل الانصاری الخزرجی النجاری) که عقبه وبدر غزالرنده حاضر بولنمش؛ وجانب رسول الله (صلعم) دن عبیده بن الجراحله مواخاة بیورلمشیدی. حضرت نبی الله (صلعم) افندمزك قبر شریفنی حفر ولحدینی انشا ایدن بوذاتدر. حقنده بعض احادیث شریفه مرویدر، وکندیسی نقل احادیث ایتمشدر. ٣٤ یا ٣٣ وبرروایتده ٥١ تاریخنده ارتحال ایتمشدر. — (زید یاخود یزید بن سراحیل الانصاری) جمله رواتدن بر صحابیدر. — (ابو شهم زید بن ابی شیبه) که کندیسندن قیس بن ابی حازم روایت ایتمشدر. — (زید بن صامت الانصاری) که اهل حجازدن معدود اولوب، کندیسندن صحابه‌دن انس بن مالك و بعض تابعین روایت ایتمشلردر. — (زید بن صحار العبدی) که بوده اهل حجازدن معدود اولوب، اوغلی جعفر کندیسندن روایت احادیث شریفه ایتمشدر. — (ابو سلمان زید بن صوحان الربعی العبدی) که قادسیه محاربه‌سنده الی کسلمش، وجمل محاربه‌سنده معیت حضرت مرتضویده شهید اولمشدر. عهد سعادته یتیشمش ایسه‌ده، کوچك اولدیغیچون، یالکز حضرت عمر وحضرت علی (رضهما) دن روایت ایتمشدر. — (ابو حسن زید بن عاصم الانصاری الخزرجی النجاری) که عقبه وبدر غزالرنده و بعده زوجه‌سی ام عماره وایکی اوغلی حبیب و عبد الله ایله برابر احد

Digitized by Google

وقعه‌سنده حاضر بولنمشدر. — (زيد بن عامر الثقفى). — (زيد بن عايش المزنى) كه اوغلى حباب كنديسندن روايت ايتمشدر. — (زيد بن عبدالله الانصارى). — (ابو عبد الله زيد) كه «اكرموا الخبز فان الله عز وجل انزل معه بركات السماء واخرج له بركات الارض» حديث شريفنك راويسيدر. — (زيد بن عبيد بن المعلى) كه بدر غزاسنده حاضر بولنوب، مؤته وقعه‌سنده شهيد اولمشدر. رافع بن المعلينك برادرزاده‌سى اولسه كركدر. — (ابو العجلان زيد) كه كنديسندن اوغلى واسطه‌سيله بر حديث شريف مرويدر. — (زيد بن عمرو بن فضيل القرشى العدوى) كه عشرهٔ مبشره‌دن سعيد بن زيدك پدرى و حضرت عمر بن الخطاب (رضه) ك عم زاده‌سى اولوب، وقت جاهليتده اوثانه عبادت ايتمز، وقريشى بو عبادت باطله‌دن منع وتبريده چاليشه‌رق، حضرت ابراهيم (عم) ك دينى آرار بر موحد ايدى. حضرت فخر كائنات (صلعم) افندمزله اختلاص و مودتى وار ايدى. حضرت عمر (رضه) ك پدرى خطاب، كه هم عمى وهم والده‌سندن برادرى ايدى، اوثانه عدم اعتقادندن طولايى كنديسنه اذا ايدوب، مكه‌يه دخوله مانع اولوردى، وخفياً دخولنى خبر آلدقده چوجقلره طاشله تعقيب ايتديرردى. بعثدن اول ارتحال ايتمشدر. — (زيد بن عمير) كه علاء بن الحضرمى‌يه يازيلان نامهٔ سعادتده شاهد يازلمشيدى. — (زيد بن عمير العبدى) — (زيد بن عمير الكندى) كه قيزى واسطه‌سيله كنديسندن بعض احاديث شريفه منقولدر. — (زيد بن كعب) كه قادسيه محاربه‌سنده شهيد اولمشدر. — (زيد بن لصيت القينقاعى) كه منافقيندن اولوب، بر روايته كوره بعده توبه ايتمشيدى. — (زيد بن مالك). — (زيد بن مربع الانصارى) كه اهل حجازدن معدود اولوب، برحديث شريفك راويسيدر. برادرلرى عبد الله وعبد الرحمن ومراره دخى صحابه‌دندر. — (زيد بن المرس ياخود بن المزين) كه بدر غزاسنده حاضر بولنمشدر. — (زيد بن معاوية النميرى) كه برادر زاده‌سى دعموص ايله برابر نزد حضرت نبوى‌يه كله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمشدر. — (زيد بن ملحان النجارى) كه ام سليمك برادرى اولوب، احد وقعه‌سنده حاضر بولنمشدر.

— (ابو مكنف زيد بن مَهلهل الطائى النبهانى) كه (زيد الخيل) ديمكله معروف اولوب، مؤلفهٔ قلوبدن ايسه‌ده، بعده اصلاح حال ايتمشدر. طقوزنجى سنهٔ هجريه‌سنده طى قبيله‌سى طرفندن مبعوثاً نزد حضرت نبوى‌يه كلمشيدى. اوغللرى حريث ومكنف دخى اسلامه كلوب، اهل رده قتالنده خالد بن الوليد حضرتلرى معيتنده حرب ايتمشلردر. شاعر وفصيح وشجيع برذات اولوب، كعب بن زهير ايله مهاجاتلرى واردر. قبيله‌سنه عودتنده وبرروايتده اواخر خلافت حضر فاروقيده وفات ايتمشدر. — (زيد بن وديعة الانصارى الخزرجى) كه عقبه وبدر غزالرنده حاضر بولنوب، احد محاربه‌سنده شهيد اولمشدر. — (ابو سليمان زيد بن وهب الجهنى) كه ايام جاهليته يتيشوب، عهد حضرت نبويده اسلامه كلمش، ورؤيت رسول الله (صلعم) ه نائل اولمق اوزره، يوله چيقمش ايسه‌ده، يولده رحلت حضرت پيغمبرى‌يى خبر آلمش ايدى. كبار تابعيندن معدوددر. بعده كوفه‌ده ساكن اولوب، معيت حضرت مرتضويده بولنمش، وحضرت مشار اليهدن روايت ايتمشدر. — (زيد بن يساف بن غزيه) كه احد محاربه‌سنده حاضر بولنمشدر.

زيد بن ثابت (ابو سعيد — الانصارى الخزرجى النجارى) كبار صحابه وانصاردن اولوب، كتاب وحيدندر. هجرت نبويه‌ده اون ياشنده اولوب، پدرى درت سنه اول (بعاث) وقعه‌سنده قتل اولنمشدى. بدر غزاسنه كيتمك ايستمش ايسه‌ده، صغرسنندن طولايى جانب حضرت نبويدن رد واعاده بيورلمشيدى. احد غزاسنده بولنوب بولنمديغى دخى مختلف فيه اولوب، خندق غزاسنده واوندن صكره‌كى غزواتده بولنمشدر. بووقعه‌ده خندغك حفرنده طوپراق طاشيركن منظور حضرت نبوى اولوب، حقنده «نعم الغلام» حديث شريفى صادر اولمشدى. تبوك وقعه‌سنده بنى مالك بن نجار رايتى (عماره بن حزم) ك النده ايكن، حضرت رسول الله (صلعم) آلوب، زيد بن ثابته تسليم ايتمش؛ وعماره بندن برخطامى صادر اولدى؟ ديدكده «لا ولكن القرآن مقدم وزيد اكثر اخذاً للقرآن منك» بيورمشلرايدى. صحابه‌نك الك عالملرندن اولوب، على الخصوص فرائضده وقوف تامى وار

ایدی. حضرت فخرکائنات (صلم) افندمزه سریانیجه بعض مکتوبلر کلدیکندن، بونلری اوقومق ایچون، زید بن ثابته بولسانی تعلم ایتمسنی امر بیورمشلردی؛ وزید دخی سریانیجه‌یی اوکرنمشدی. حضرت ابابکر وعمر (رضهما) یه دخی کاتبلك ایدوب، حضرت عمر (رضه) ایکی حججنده وشامه سفرنده کندیسنی مدینه‌ده وکیل براقشلردی. حضرت عثمان (رضه) زماننده بیت‌المال مأمور اولوب، خلیفهٔ مشارالیه دخی حجه عزیمتنده مدینه‌ده زیدی وکیل براقیوردی. بعده حضرت عثمانه منسوب قالوب، حضرت علی (رضه)ك فضلنی تسلیم ایله، تعظیمنده قصور ایتمدیکی حالده، محارباتنده معیتلرنده بولنمامشدی. صحابه‌دن ابن عمر، ابو سعید، ابوهریره، انس، سهل بن سعد، سهل بن حنیف وعبدالله بن یزید الخطمی وتابعیندن اوغللری خارجه وسلیمان، ابان بن عثمان، سعید بن المسیب، قاسم بن محمد، سلیمان بن یسار، بشر بن سعید وسائرلری روایت ایدوب، کندیسندن بك چوق احادیث شریفه منقولدر. حضرت ابو بکر وعثمان (رضهما) زمانلرنده جمع اولنان قرآن کریمی یازان دخی زید بن ثابتدر. ٤٥ (ودیکر روایاته کوره ٤٢ یا ٤٣ یاخود ٥١ ویا ٥٥) تاریخ هجریسنده ارتحال ایدوب، جنازه نمازی مروان بن حکم طرفندن قیلنمشدر. وفاتنده ابوهریره «الیوم مات حبر هذه الامة وعسی الله ان یجعل فی ابن عباس منه خلفا» دیمشیدی.

زید بن حارثه { (ابو اسامه — الکلبی) حضرت فخرکائنات (صلم) افندمزك کوله‌لرینك اك مشهوری واك سوکیلیسی اولوب، زمان جاهلیتده والده‌سی منسوب بولندیغی بنی معن قبیله‌سنی زیارته کیدرکن، یاننده بولنان بو چوجق اسیر طوتیلوب، مکهٔ مکرمه‌یه سوق ایله سوق عکاظه چیقارلمش؛ وحکیم بن حزام طرفندن تیزه‌سی خدیجه بنت خویلد (رضها) ایچون صاتین آلنمش؛ وحضرت مشارالیها حضرت نبی محترمه هبه ایتمشیدی. برروایتده‌ده حضرت رسول الله (صلم) افندمز کندیسنی منادی الندە کورمکله، حضرت خدیجه (رضها) یه خبر ویروب، مشارالیهانك مالندن صاتین آلمش، وخدیجه کندیسنی قبل النبوه کندیلرینه هبه ایلمش ایدی. هرحالده زید او وقت سکز؟ یاشنده اولوب، جانب حضرت نبویدن اعتاق، واوغللغه قبول بیورلمشیدی. «ادعوهم لآبائهم» آیت کریمه‌سنك نزولنه‌دك (زید بن محمد) دینلدیکی ابن عمردن مرویدر. حضرت نبی ذیشان کندیسنی عم بزرکوارلری حضرت حمزه ایله قرداش ایتمشلردی. پدری حارثه زیدك فقداننه زیاده‌سیله مکدراولوب، برمرثیه سویلمشدی.

بعده بنی‌کلبدن برطاقم آدملر حجده زیدی کوررمکله، بربرلرینی طانیدقلرنده، زید بونلرله ابوینه شو بیتلری کوندرمشدی:

احن الی قومی وان کنت نائیا
فانی قعید البیت عند المشاعر
فکفوا من الوجد الذی قد شجاکم
ولا تعملوا فی الارض نص الاباعر
فانی بحمد الله فی خیر اسرة
کرام معد کابرا بعد کابر

بو بیتلرله خبر حیاتی قومنه واصل اولدقده، پدریله عمی کعب، کندیسنی فدیه ایله آلمق اوزره، مکه‌یه کلوب، حضرت رسول‌الله (صلم) افندمزدن زیدی طلب ایتدکلرنده، کندیسنی مخیر براقمغی تکلیف بیوروب، زید احضار اولندقده، حضرت نبی ذی‌شانی ابوینه ترجیح ایده‌رك، وبنم آنام وبابام سنسك دیه‌رك، آیرلمق ایستمه‌مش؛ وحضرت پیغمبر (صلم) افندمز او وقت زیدی برطاشك اوزرینه چیقاره‌رق: «یامن حضر اشهدوا ان زیدا ابنی یرثنی وارثه» بیورمش؛ وبونك اوزرینه اقرباسی ممنون اولوب، کری دونمشلر ایدی. زید بن حارثه اك اول ایمان کتیرنلردن اولوب، برروایتده خدیجه وعلی (رضهما) دن‌صکره وابوبکر (رضه) دن اول اوچنجی، ودیکر برروایتده خدیجه وابوبکر وعلی (رضهم) دن صکره دردنجی اوله‌رق اسلامه کلمشدر. بدر غزاسنده حاضر بولنوب، مظفریت بشارتی مدینه‌یه کوتورن کندیسیدر. جانب حضرت نبویدن آزادلیسی (ام ایمن) ایله تزویج بیورلیه‌رق، بوندن (اسامه) اسمنده براوغلی دنیایه کلمشدی. حضرت فخرکائنات (صلم) افندمزك عمه‌لرینك قیزی (زینب بنت جحش) دخی زیدك زوجه‌سی اولوب، بعده ازواج مطهرهٔ حضرت

Digitized by Google

نبوی زمره‌سنه داخل اولمشدر. هجرت نبویه‌نك سكزنجی سنه‌سی روملره قارشی شامه ارسال بیوریلان سریه‌یه امیر نصب بیوریله‌رق، (مؤته) ده واقع مصادمه‌ده شهید اولمشدر. كندیسندن صكره عسكر مسلمینك امارتی آلان جعفر بن ابی طالب دخی بو محاربه‌ده شهادته نائل اولمشدر. خبر شهادتلری واصل سمع نبوی اولدقده، پك چوق اسف وبكا بیورلمشیدی. صاحب ترجمه‌دن بشقه هیچ بر صحابه‌نك اسمی قرآن كریمده مذكور دكلدر. زید بن حارثه بیاض وپنبه چهره‌لی اولوب، اوغلی اسامه بالعكس زیاده‌سیله اسمر ایدی. اوغلی وسائر صحابه واسطه‌سیله كندیسندن بر خیلی حدیث شریف منقولدر.

(وولتر) صاحب ترجمه زیدك زوجه‌سی حضرت زینبی ذات حضرت رسالتك تزوج بیورملری وقعه‌سنی وقوعات تاریخیه ایله طبان طبانه ضد وصرف ترهات قبیلندن اوله‌رق بر صورت مفتریانه‌ده نظم وتحریر ایله بر تیاترو كتابی میدانه قویمشدر، كه حكیملكنه یاقیشمیان بو كتاب ناصواب خصم جانی اولان پاپا طرفندن «سوكیلی اوغلم وولتر!» خطابیله باشلایان بر مكتوبله نوازش ایدلمسنی موجب اولمشدر!

زید بن رافع { مشاهیر حكماء اسلامدن اولوب، ٣٧٠ تاریخلرنده بصره‌ده یاشامشدر. عصرینك سائر بعض حكماسیله بالاشتراك «رسائل اخوان الصفاء» عنوانیله (آنسیقلوپدی) طرزنده بر بیوك كتاب یازمشلردر. بو كتاب موجود اولوب، اخیراً بیروتده طبع ونشر اولنمشدر.

زید بن زین العابدین { (بن حسین بن علی بن ابی طالب) هشام بن عبد الملك زماننده، قرق بیك عسكرله كندیسنی تقویه ایده‌جكلرینی وعد ایدن علویلرك مواعدینه آلدانه‌رق ١٢٢ تاریخ هجریسنده كوفه‌ده اعلان خلافت ایتمش ایسه‌ده، بشیوز كشیدن زیاده امدادینه كلمه‌یكندن، عراق والیسی بولنان یوسف بن عامرك سوق ایتدیكی عسكره مقاومت ایده‌میوب، ایلك مصادمه‌ده شهید اولمش؛ وكندی آدملری طرفندن دفن اولنمش ایسه‌ده، اهل بیت نبوی‌یه بغض وخصومتلری كربلا قانلریله اطفا اولنمیان بنی امیه آدملری طرفندن ویوسف بن عامرك امریله جسدی اخراج اولنه‌رق، بر مدت آصیلی طوردیرلمش، وبعده باشی قطع وشامه ارسال اولنه‌رق، اوراده‌دخی بر قاچ كون قلعه قپوسنده معلق قالمش؛ وجسدی كوفه‌ده احراق اولنمش ایدی. شیعه مذاهبندن بو ذاته اقتدا ایدر (زیدیه) اسمیله بر مذهب مخصوص واردر، كه الیوم باشلیجه یمنده منتشردر. اوغلی یحیی پدری معیتنده محاربه‌ده بولنوب، بونك شهادتی اوزرینه خراسانه قاچمشیدی.

زیرباد { (یعنی روزكار آلتی) بصره كورفزنده وفارس ساحلی قارشیسنده بر جزیره در.

زیرك { یاخود زیرك زاده (محمد بن محمود الحسینی) فقهادن اولوب، فروعه متعلق «الاشارات والنظایر» عنوانلی كتابك صاحبیدر.

زیری { (بنی —) مغربده حكومت سورمش بر دولت اولوب، مؤسسی صهاجه بربرلرندن (بلكین بن زیری بن مناد) در. بو دولت ٣٦٢ تاریخ هجریسندن ٥٤٣ تاریخنه‌دك ١٨١ سنه سوروب، بو سلاله‌دن ٨ حكمدار كلمشدر. مرقوم بلكین بن زیری زناته قبیله‌سنه غلبه چاله‌رق، اكتساب ثروت واقتدار ایتمش اولمغله، فاطمیوندن (معز لدین الله) مصرك فتحنه كیتدیكنده، كندیسنی افریقیه ومغربه یعنی تونس، جزایر و فاس جهتلرینه وكیل و والی تعیین ایتمشدی. مرور زمانله بلكین كسب استقلال ایدوب، حتی بنا ایتدیكی (اشیر) شهرینی پایتخت اتخاذ ایتمشدی. بعده زناته قبیله‌سندن بری مغرب اقصایی ضبطله، اندلسده‌كی امویلرك حمایه‌سی آلتنه كیردیكندن، بنی زیری مغرب اقصی زناتیلریله واندلس امویلریله برخیلی وقت مخاصمه‌ده بولنوب، نهایت مغرب اقصادن صرف نظر ایتمكه مجبور اولمشلردی. بو دولت حكمدارلری اكثریا زناته وسائر بربر وعرب قبائلیله محاربه ایله مشغول اولوب، نهایت ٥٤٣ تاریخنده اهل صلیب ملكلرینی ضبط ایتمكله، بنی زیری دولتی مندرس اولمش؛ و بعده دولت موحدین عسكری

Digitized by Google

بوبرلری اهل صلیبك النده استخلاص ایلمشدر . آنجق بنی زیری قبیله‌سی بسبتون محو اولمیوب، بر فرعی بعده غرناطه‌ده کسب تمیز و اقتدار ایتمش، و بنی‌سراج قبیله‌سیله اولان محاسده و رقابتیله شهرت بولمشدر . فرنکلر عندنده (زکریت Zegrites) اسمیله معروفدرلر . بنی زیری دولتی حکمدارلریله تاریخ جلوسلری بروجه زیردر :

بلکین بن زیری	٣٦٢	تمیم بن معز	٤٥٤
منصور بن بلکین	٣٧٣	یحیی بن تمیم	٥٠١
بادیس بن منصور	٣٨٥	علی بن یحیی	٥٠٩
معز بن بادیس	٤٠٦	حسن بن علی	٥١٠

زیریکزه (Zierikzée) فلمنك زلانده ایالتنده و میدلبورغك ٢٦ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق اسقو ایرماغی کنارنده برقصبه و اسکله اولوب، ٧٧٠٠ اهالیسی، بك بویوك بر چاك قلعه‌سی، کنیش بر صهریجی، سفائن اعمالنه مخصوص دستکاهلری، مملحه‌لری، چوق بالیغی و کوزل استریده‌سی واردر .

زیلع حبش ساحلنده ١١°١٩′ عرض شمالی ایله ٤١°١٤′ طول شرقیده و همنامی اولان کوچك بر جزیره‌نك قارشیسنده بر قصبه و اسکله اولوب، ٥٠٠٠ اهالیسی و خیلی ایشلك تجارتی واردر. اخیراً ایتالیا دولتی اوسواحلله برابر بو اسکله‌یی دخی استیلا ایتمشدر . اصل زیلع اسمی او جوارده ساکن قومك اسمیدر .

زیله سیواس ولایتنك توقاد سنجاغنده و توقادك ٦٠ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق قزیل ایرماغه دوکیلان شکر آب چایی اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، یالکز ٤٠٠٠ ی ارمنی اولمق اوزره، ٢٠٠٠٠ اهالیسی، اورته‌سنده‌کی تپه‌نك اوزرنده قدیم بر قلعه‌سی، ٣٠ جامع شریفی، ٧ مدرسه‌سی، بر رشدیه مکتبی، ١٠ ی اهالی مسلمه‌یه و ٢ سی اهالی غیر مسلمه‌یه مخصوص ١٢ مکتب ابتدائیسی، ١٢٦٥ دکانی، ٩ خانی، ٥ حمامی، ٣ تکیه‌سی، برقاچ تربه و زاویه‌سی، ٢ کلیساسی، هفته‌ده برکره بازاری و بهرسنه تشرین ثانیده قوریلوب برآی سورر بیوك پنایری واردر . پك اسکی بر قصبه اولوب، اسم قدیمی (زله Zela) در . جغرافیونك بیری حکمنده اولان (استرابون) بو قصبه‌نك نینوی ملکه‌سی مشهوره سمیرامیس (که اسم صحیحی شاه‌مریم اولسه‌کرکدر) طرفندن بنا، و اورته‌سنده‌کی تپه‌نك صنعی اوله‌رق احداث اولندیغنی بیان ایدیور . زمان قدیمده (آنائیتیس) الهه‌سنه منسوب عد اولنه‌رق، بونك عبادتنه مخصوص بیوك بر معبدی وارایدی . قلعه‌نك دیوارلری پك اسکی اولمیوب، یالکز بو دوروملری و نهره قدر تحت الارض اولان یولی مهرداد طرفندن بنا ایدلمش اولدیغی مرویدر . قصبه‌نك اورته‌سنده اولوب واسع بر حوضه دوکیلن چشمه‌نك صویی نره‌دن کلدیکی مجهول اولوب، مذکور نهردن کلمسی ملحوظدر . زیله قصبه‌سی رومالیلرك ایکی مشهور محاربه‌سنه میدان اولوب، بونلرك برنجیسنده (تریانوس) نام روما سرداری مهرداد طرفندن مغلوب اولمش ؛ و ایکنجیسنده قیصر فارناسی مغلوب ایدوب، زیله‌دن رومایه اختصارده ضرب مثل حکمنه کچمش اولان (*Veni, Vidi, Vici* یعنی کلدم، کوردم، غالب اولدم) مکتوبنی یازمشدی . بو قصبه مذکور معبدك پاپاسلری طرفندن اداره اولنوب، بونلرك رئیسی تاج کییردی . پومپیوس ضبط ایدوب، تشکیل ایتدیکی بر ایالته مرکز اتخاذ ایتمشدی . سلجوقیلر روملردن ضبط ایدوب، ممالك اسلامیه دائره‌سنه ادخال ایتمشلردی . ٨٠٠ تاریخنده یلدیرم سلطان بایزید خان طرفندن ممالك عثمانیه‌یه الحاق اولنمشدر .

— زیله قضاسی توقاد سنجاغنك غرب جنوبی قسمندن عبارت اولوب، جنوباً و غرب جنوبی جهتندن آنقره ولایتیله، شمالاً و شمال غربی جهتندن آماسیه سنجاغیله، شرقاً و شرق شمالی جهتندن دخی نفس توقاد و اربعه قضالریله محاطدر . ١٣ ناحیه و ١٨٢ قریه‌یی حاوی اولوب، ٥٧٢٠٠ اهالیسی واردر، که بونلرك ١٠٠٠٠ قدری ارمنی و ارمنی قتولیك و پروتستانی، ٣٥٠٠ قدری روم و قصوری مسلم و ترکدر. اراضیسی مرتفعجه ایسه‌ده، هواسی توقادکندن ملایمدر . دوه‌جی طاغی غرب جنوبیدن شمال شرقی‌یه طوغری ممتد اولوب، بونکله زیله‌نك شمال غربی جهتنده‌کی تپه‌لر آره‌سنده (شکر آب) وادیسی بولنیور . بو چایك منصب اولدیغی یشیل ایرماق دخی قضانك حدود جنوبیه و غربیه‌سنی تشکیل ایده‌رك،

Digitized by Google

آنقره ولايتندن آيريلور . طوپراغى اولدقجه منبت اولوب ، ٥٥٩٦٩ دونمدن عبارت اولان اراضئ مزروعه سنده حبوبات متنوعه ايله سبزه لرك انواعى وخيلى مقدار توتون حاصل اولور . ميوه لرى دخى چوق وايسه ده . باغلرى ده چوقجه اولوب ، پكمزى مشهوردر . باشليجه معمولات صناعيه سى دوشمه لكه الويريشلى بعض منسوجاتله كاوساله وسختياندن عبارتدر . حيوانات اهليه سى متوسط مقدارده در . درون قضاده ١٤٠ جامع ومسجد ، ٣٩ اسلام و ٢ خرستيان مكتبى وشكرآب چاينك چويرديكى متعدد دكرمنلر موجوددر .

زين الاسلام { (ابو القاسم عبد الكريم بن هوازن نيسابورى) مشاهير علمادن اولوب ، ٣٧٦ تاريخنده طوغمش ، وابو القاسم يمانى ، ابو بكر طوسى و ابو بكر بن فوردن تحصيل علوم ايدوب ، خراسانده زماننك اجلۀ علماسى صره سنه كيرمشدى . بيوك بر تفسيرى وديكر برخيلى تأليفاتى واردر .

زين الدار { (وجيهه بنت المؤدب على بن يحيى) فقيهه وفاضله برخاتوندر . صلاح الدين صفدينك عصرى تراجمى حاوى اولان «عنوان النصر» كتابنده مذكوردر .

زين الدين استرابادى { ايران شعراسندن اولوب ، شو بيت اونكدر :

بديكران كرم ولطف دمبدم كردى
مرا بداغ جفا سوختى كرم كردى

زين الدين بن احمد { اسمى عبدالرحمن اولوب ، (ابن رجب) ديمكله مشهوردر . «شرح ترميذى» و «شرح بخارى» ايله «طبقات الحنابله» عنوانلى كتب معتبره نك مؤلفيدر . مذكور طبقاتى ٥٢٦ ده وفات ايدن قاضى ابو الحسين بن ابى يعلينك طبقات حنبليه سنك ذيلى حكمنده اولوب ، بوكا دخى ٨٧١ ده وفات ايدن (يوسف بن حسن المقدسى) بر ذيل يازمشدر .

زين الدين حافظى { (سليمان بن المؤيد على بن خطيب عقرباء) مشاهير اطباى اسلامدن اولوب ، ملوك ايوبيه دن جعبر قلعه سنده بولنان ملك حافظ نورالدين آرسلان شاهك خدمت طبابتنده بولنمش ؛ وملك مذكورك وفاتنده حلبه انتقال ايله ، ملك ناصر يوسف بن محمدك توجه ومحبتنى قزانمش ؛ وحلب رئيسنك قيزينى تزوج ايدوب ، خيلى ثروته نائل اولمشدى . ملك ناصر دمشقى ضبط ايتديكنده ، صاحب ترجمه دخى معيتنده دمشقه كيدوب ، كنديسنك شعر وانشاده وعسكرلكده دخى مهارتى اولمغله ، ملك ناصرك عندنده قدرى برتر اولمشدى . هلاكو ملك ناصره بر طاقم شرائط تكليف ايتديكنده ، صاحب ترجمه بونك طرفندن ايلچيلكله هلاكونك يانه كوندريله رك ، تاتارلرك اكرام واحسانه نائل اولمغله ، عودتنده ملك ناصرى بونلرك قوتندن تخويف وطرفلرينه اماله يه چاليشه رق ، نهايت هلاكو حلبى ضبط و نهب ايتديكنده ، ملك ناصر خوفندن مصره قاچمش ؛ وزين الدين اهل اسلامدن قورقوب ، تاتارلره التجا ايتمش ؛ وبقيۀ عمرينى بونلرك يانده كچيرمشدر .

زين الدين حافى { (ابو بكر محمد) مشاهير اولياء اللهدن اولوب ، خلوتيه قوللرندن طريقت زينيه نك مؤسسيدر . ٨٣٨ تاريخنده ارتحال ايتمشدر .

زين الدين حافى { هندستان مشاهير شعراسندن اولوب ، دهلى ملوك تيموريه سندن همايون شاهك زماننده ياشامشدر .

زين الدين خوافى { كبار مشايخ وعلمادن اولوب ، خراسانك (خواف) قريه سندندر . تيمورلنك كنديسنى يانه دعوتله حقنده حرمت ورعايت كوسترمشيدى .

زين الدين سيستانى { ايران شعراسندن اولوب ، شو رباعى اونكدر :

مشنو سخن عالم فانى . ومكو
واندر طلبش مدار چندين تك وپو
دنيا چوكاسست ساقى برلب جو
تا چشم زنى نه رنك بينى ونه بو

زين الدين صاعد { ايران شعراسندن اولوب ، خراسانك جنوشان قريه سندندر . سلطان اسكندرك كليدارى بولنمشدر . شو رباعى اونكدر :

اين عشق كه اشك سرخ ورخ زرد كند
كرمم بكرفت تا دمم سرد كند
زين بيش زدرد خود حكايت نكنم
ترسم كه ز درد من دلت درد كند

Digitized by Google

زین الدین علی السیلی { مشاهیر مؤلفیندن اولوب، «شرایع الاسلام» کتابنه «مسالك الافهام» عنوانیله بر شرح یازمشدر. (شاهد ثانی) دیمکله مشهوردر.

زین الدین عمری { «التحفة البهیه والبهجة الانسیه» عنوانلی کتابك مؤلفیدر. بو کتاب پارس کتبخانه‌سنده ٩٢٨ رقمیله مرقم اوله‌رق موجوددر.

زین الدین کرمانی { (عبد اللطیف بن محمد بن ابی الفتح) فقهاء حنفیه‌دن اولوب، دمشقك مدرسهٔ جقماقیه‌سنده تدریسله مشغول بولنمشدر. تیمورلنكك فوق العاده حرمت و رعایتنه مظهر اولمشدی.

زین العابدین { (امام — علی بن حسین بن علی بن ابی طالب) ائمهٔ اثنا عشرك دردنجیسی اولوب، هجرت نبویه‌نك ٤٦ نجی سنه‌سی تولد ایتمش؛ وقعهٔ دلسوز کربلاده، ١٥ یاشنده اولدیغی حالده، مخدرات اهل بیت نبوی ایله و پدر بزرکوارینك سرمقطوعیله برلکده شامه سوق اولنه‌رق، یزید پلیدك وسائر بنی امیه‌نك نیجه تحقیرات واذیتلرینه دوچار اولمشیدی. فوق العاده ذکی ومتین برذات اولمغله، کندیسنه سویلنیلن کنایه‌لی وتحقیرآمیز سوزلره مسکت جوابلر ویرمشیدی. بونلردن قورتلدقدن صکره، مدینهٔ منوره‌یه چکیلوب، زهد و عبادتله مشغول اولمش ایسه‌ده، عموم اهل ایمانك وارث خاندان نبوی اولان امام مشار الیه حقنده‌کی حرمت و تعظیمی چکه‌مین بنی امیه کندیسندن اندیشه‌ده بولنوب، هر وقت راحتسز ایدرلردی. نهایت ٩٤ سنهٔ هجریه‌سی ذی الحجه‌سنده ارتحال ایدوب، مدینهٔ منوره‌نك بقیع مزارستاننده عم بزرکواری حضرت امام حسن (رضه) یاننده دفن اولنمشدر. والده‌سی غزاة مسلمینك الینه اسیر دوشمش اولان ایران شاه اخیری یزدکردك قیزی (شهر بانو) ایدی. طقوز ارکك وطقوز قیز اولادی اولوب، ارککلردن وفاتنده آلتیسی صاغ ایدی. بونلرك بیوکی اولان محمد باقر امامتده خلفی اولوب، بشنجی امام اولمشدر.

زین العابدین { (سلطان —) شیرازده حکومت سورن آل مظفر ملوکنك اوچنجیسی اولوب، شاه شجاعك اوغلی ووارثی ودولت مذکوره‌نك بانیسی اولان امیر مبارز الدین محمدك تورونیدر. ٧٨٦ تاریخنده، پدرینك وفاتی اوزرینه، جلوس ایدوب، ٧٩٠ ده تیمور فارسه عسکر سوق ایتدکده، خوفندن فرار ایده‌رك، شستر حاکمی بولنان عم زاده‌سی شاه منصوره التجا ایتمش ایسه‌ده، موحی الیه کندیسنی حبس ایده‌رك، ملکنی ضبط ایتمش؛ وبعده صاحب ترجمه بر تقریبله خلاص بولوب، اصفهانی ضبط ایتمش؛ وفارسی استردادە چالیشیرکن، مغلوب وشاه منصورك الینه اسیر دوشمکله، بونك امریله کوزلری چیقاریله‌رق، حبس اولنمش؛ وتیمورلنك تکرار فارسه کلدیکنده، کندیسنی محبسدن چیقاروب، ماوراء النهره کوندرمشیدی. بر مدت صکره اوراده وفات ایتمشدر.

زین العابدین { (بن نجیم) مشاهیر علما و فقهادن اولوب، «کنز الدقایق» کتابنه «البحر الرائق» عنوانیله بر شرح یازمش ایسه‌ده، اکمالنه عمری مساعد اولمیوب، برادری سراج الدین عمر اتمام ایتمشدر. مشهور «الاشباه والنظائر» کتابی دخی صاحب ترجمه‌نك تألیفاتندندر. فتوالری‌ده اوغلی احمد طرفندن «الفتاوی الزینیه» عنوانیله جمع وتدوین اولنمشدر. وفاتی ٩٧٠ تاریخنده واقع اولمشدر.

زین العابدین افندی { دور سلطان محمود خان ثانیده مسند مشیخت اسلامیه‌یه چکن علمادن اولوب، سلطان مصطفی خان ثالث زماننده شیخ الاسلام بولنمش اولان اسماعیل عاصم افندینك تورونی وصره امینی زاده محمد سعید افندینك اوغلیدر. ١١٦٠ تاریخنده طوغوب، تحصیل علم ایله علی الاصول دور مدارس ایتدکدن صکره، ١٢١٥ تاریخنده اسکدار، ٢٢١٠ ده ادرنه قاضیلغنه نصب اولنمش؛ و ١٢٢٢ ده مکه ومتعاقباً استانبول پایه‌لرینه نائل اولوب، ٢٢٣ ده نقیب الاشراف و ٢٩ ده آناطولی قاضیعسکری اولمش؛ و ١٢٣٠ ده مسند مشیخته ترفیع اولنه‌رق، ٣ سنه‌یه قریب مدت امور فتوایی اداره ایتمش؛

Digitized by Google

و ٣٣ ده عزل وبروسه‌یه اجلا اولنه‌رق، ٢٣ ده اطلاق اولنمغله، اسکدارده قوناغنده اقامت ایتمکده ایکن، ١٢٣٩ ده وفات ایدوب، ملاکورانی جامعی قارشیسنده جدی چلبی زاده مرقدی یاننده دفن اولنمشدر. اکثر علومدن بهره‌سی اولوب، نکته پرداز وحاضر جواب برذات ایدی.

زین العابدین نویدی { (خواجه — علی عبدی بیك)

ایران شعراسندن اولوب، شیرازلیدر. برخیلی وقت مستوفی یعنی کاتب بولنمشدی. اك زیاده مثنویده مهارتی اولوب، نظامینك خمسه‌سنه تقلیداً ایکی خمسه‌سی واوچ دیوانی واردر. اشعارنده گاه (نویدی) وگاه (عبدی) تخلص ایدیور. ٩٨٨ ده وفات ایتمشدر.

زین العرب { (بنت تاج الدین عبد الرحمن الدمشقی) مشاهیر محدثاتدن

اولوب، (بنت الجوبرانی) دیمکله مشهوره‌در. عصری مشاهیر محدثیننددن اجازت آلوب، بعده تدریسله مشغول اولمشدر. ٦٢٨ تاریخلرنده طوغوب، ٧٠٤ ده وفات ایتمشدر.

زَینَب { فخرکائنات (صلعم) افندمزك اك بیوك کریمه‌سی اولوب، بر روایتده

اکبر اولادلریدر، ودیگر بر روایتده حضرت قاسمدن صکره تولد ایتمشدر. ولادتنده حضرت سید الثقلین اوتوز یاشنده ایدیلر. والده‌سی حضرت خدیجة الکبری (رضها) اولوب، مشارالیهانك همشیره‌سی هالتك اوغلی ابو العاص بن الربیعه تزویج بیورلمش؛ وعلی اسمنده بر اوغلی ایله امامه اسمنده بر قیزی دنیایه گلمشیدی. اوغلی کندیلرینك حیاتنده ارتحال ایدوب، قیزی خیلی زمان معمر اولمش؛ ومؤخراً حضرت علی (رضه). وحضرت مشارالیهك شهادتندن صکره مغیره بن نوفله وارمشیدی. ذریتی قالمامشدر. حضرت زینب اسلامه گلوب، زوجنه هنوز هدایت نصیب اولمامش ایکن، بالطبع آره‌لرنده تفرقه دوشوب، ایکی سنه‌لك آیریلقدن صکره ابو العاص دخی اسلامه گلمکله، تجدید نکاحله حضرت زینب زوجنه اعاده بیورلمش؛ وهجرت نبویه‌نك سکزنجی سالنده ارتحال ایتمشدر. حضرت رسول الله (صلعم) بو کریمه سنك

غیبوبت ابدیه‌سنه زیاده‌سیله محزون ومکدر اولمشلردی. زوجی کندیلرندن صکره وفات ایتمشدر.

زینب { (ام الحکم — بنت جحش الاسدیه) ازواج مطهرهٔ حضرت رسول الله

(صلعم) دن اولوب، عبدالله بن جحشك همشیره‌سی وعمهٔ رسول کبریا امیمه بنت عبد المطلبك قیزیدر. اك اول اسلامه گلن صحابیات ومهاجراتدن اولوب، ابتدا حضرت فخرکائنات (صلعم) افندمزك آزادلیسی واوغللغی زید بن حارثه‌یه تزویج بیورلمش؛ وموی‌الیهك وقعهٔ (مئوته) ده شهادتندن صکره هجرت نبویه‌نك اوچنجی سنه‌سی ازواج مطهرهٔ حضرت نبوی صره‌سنه داخل اولمش ایدی. خیر وتصدق سور وچوق ال ایشلرینه ماهره بر خاتون اولوب، کرك ایشلدیکی ایشلری وکرك الینه گچن هرشیئی اقربا وتعلقاتنه وفقرایه ویرردی. حتی حضرت عمر بن الخطاب (رضه)، سائر ازواج مطهره‌یه ویردیکی کبی، کندیسنه‌ده اون ایکی بیك درهم ویردیکنده، درحال بو مبلغی تصدق ایدوب، بر دها بویله اقچه اخذینه یتیشمه‌مسی جناب حقدن دعا وتمنی ایتمش؛ وفی الحقیقه ایرتسی سنه هجرت نبویه‌نك ٢٠ نجی سالنده ارتحال ایتمشدر. حضرت نبی ذیشاندن صکره ازواج مطهره‌لرندن اك اول وفات ایدن حضرت زینبدر. حضرت رسول الله (صلعم) جانبندن تزوج اولندقده، ایلك قوجه‌سنك پیغمبرك اوغللغی اولمسی سببیله، منافقین بیننده خیلی قیل وقال حاصل اولوب، «ماکان محمد ابا احد من رجالکم» آیت کریمه‌سیله دیگر آیات قرآنیه نازل اولمشدر. حضرت زینب بونکله افتخار ایدردی. حضرت خدیجة الکبری (رضها) دن صکره‌کی ازواج مطهره بیننده، حضرت عایشه رضها مستثنی اولدیغی حالده، اك زیاده حرمت ومحبت حضرت نبویه‌یه نائل اولان حضرت زینبدر. ابتدا اسمی (ابره) اولوب، جانب حضرت نبویدن زینب تسمیه بیورلمشیدی.

زینب { (بنت ابی سلمه بن عبد الاسد القرشیه) ازواج مطهرهٔ حضرت فخر

کائنات (صلعم) دن ام سلمه حضرتلرینك قیزی وحضرت نبی الله (صلعم) افندمزك اوگی قیزیدر. والده‌سی ایلك زوجی اولان ابوسلمه ایله برابر حبشه هجرت

Digitized by Google

ايدوب، صاحبهٔ ترجمه اوراده طوغمشيدى. عبدالله بن زمعه‌يه واروب، ايكى اوغلى دنيايه كلمشدى. كندى. يسندن برخيلى احاديث شريفه منقولدر.

زينب { (بنت خزيمه بن الحارث الهلاليه) ازواج مطهرهٔ حضرت نبويدن اولوب، كثرت انعام وتصدق سببيله (ام المساكين) لقبيله ملقبه‌در. ابتدا عبدالله بن جحشك تحت نكاحنده اولوب، بونك احد واقعه‌سنده شهادتى اوزرينه، جانب نبويدن حفصه‌دن صكره تزوج بيورلمشيدى. نزد حضرت رسالتپناهيده يالكز ايكى ويا اوچ آى ياشايوب وفات ايتمشدر.

زينب { (بنت على بن ابى طالب) حضرت فاطمة الزهرا (رضها)نك صوك چوجغى وسيد الثقلين (صلعم) افندمزك حفيده‌سى اولوب، جد امجدينه يتيشمشدر. غايتله عاقله وصالحه بر قيز اولوب، پدر بزركوارى طرفندن برادر زاده‌سى عبدالله بن جعفره تزويج بيورلمش؛ وعلى، عون اكبر، عباس، محمد وام كلثوم اسملريله درت چوجق دنيايه كتيرمشدر. وقعهٔ دلسوز كربلاده برادر اكرمنك معيتنده بولنوب، سباياى اهل بيت ميانده شامه كتوريله‌رك، يزيد پليده وسائر رؤساء امويه‌يه ويرديكى جوابلر، كه تواريخده مذكوردر، عقل ومتانتنك كمالنه دلالت ايدر. مصرده تربه‌سى زيارتكاه اولمشدر.

زينب { قرابت حضرت نبوى شرفنه نائل اولان آنفة الترجمه بش زينبدن بشقه صحابياتدن بروجه آتى دها برقاچ زينب واردر. (زينب بنت اسعد الانصاريه) كه همشيره‌لرى فريعه واخرى ايله برابر حضرت رسول الله (صلعم) افندمزك تحت وصايتنده بولنوب، صحابه‌دن اولان پدرلرى (ابوامامه اسعد) وفاتنده كنديلرينى حضرت مشاراليه وصيت ايتمشدى. — (زينب الانصاريه) كه ابو مسعود انصارينك زوجه‌سى اولوب، تفقد حالنده برحديث شريفك راويه‌سى وسبب صدوريدر. — (زينب التميميه) كه بوده بر حديث شريفك راويه‌سيدر. — (زينب بنت ثابت بن قيس بن شماس الانصاريه) كه حضرت نبى الله (صلعم) افندمزه بيعت ايدن نسواندندر. — (زينب بنت مهاجر بن جابر الاجحش) كه زمان سعادته يتيشمش، وحضرت ابابكر (رضه) دن روايت ايتمشدر. يكنى عبد الله بن جابر كنديسندن روايت ايتمشدر. انس بن مالكك زوجه‌سى (زينب بنت نبيط بن جابر) ك عينى اولمسى ملحوظدر. — (زينب بنت الحارث بن خالد القرشيه التميميه) كه پدر ووالده‌لرى حبشه هجرت ايدن قدماى صحابه‌دن اولوب، صاحبهٔ ترجمه همشيره‌لرى عايشه وفاطمه ايله برابر اوراده طوغمش؛ وعودتلرنده ايچدكلرى برصودن كنديسيله همشيره‌سى عايشه وبرادرى موسى ووالده‌سى رائطه يولده وفات ايدوب، ايچلرندن يالكز فاطمه نزد حضرت پيغمبرى‌يه واصل اولمشدى. — (زينب بنت الحباب الانصاريه) كه نبى ذيشان افندمزه بيعت ايدن نسواندندر. — (زينب بنت حميد بن زهير القرشيه الاسديه) كه صحابه‌دن عبدالله بن هشامك والده‌سيدر. — (زينب بنت حنظله) كه حضرت فخر كائنات (صلعم) افندمزك آزادليسى واوغللغى زيد بن حارثه‌نك اوغلى (اسامه) نك زوجه‌سى اولوب، بعده بونك طرفندن تطليق اولنمغله، نعيم بن عبد الله بن التمام تزوج ايتمش ايدى. — (زينب بنت خباب) كه برحديث شريفك راويه‌سيدر. — (زينب بنت خناس) كه هوازن سباياسندن اولوب، جانب حضرت نبويدن حضرت عثمان بن عفان (رضه) ه ويرلمش؛ وبعده سباياى مذكوره‌نك قومنه اعاده‌سنده عم زاده‌سى اولان زوجنه رد اولنمش ايدى. — (زينب بنت ابى رافع) كه حضرت رسول الله (صلعم) افندمزك ارتحاللرينى منتج خسته لقلرنده حضرت فاطمه (رضها) نك ايكى اوغليله كلوب، «بونلر اولادكدر، توريث ايت» ديمسنه جواباً صادر اولان «اما حسن فان له هيبتى وسوددى واما حسين فان له جراءتى وجودى» حديث شريفنك راويه‌سيدر. — (زينب بنت ابى سفيان بن حرب القرشية الامويه) كه عروه بن مسعود الثقفينك زوجه‌سى وحضرت فخر كائنات (صلعم) افندمزك بالديزيدر. — (زينب بنت سهل الانصارية الخزرجيه) كه رسول اكرم (صلعم) افندمزه بيعت ايدن نسواندندر. — (زينب بنت صيفى الانصاريه) كه بوده بيعت ايدنلردندر. — (زينب بنت العوام)

Digitized by Google

كه حضرت زبير (رضه) ك همشيره‌سى وجمل وقعهٔ مؤلمه‌سنده قتل اولنان عبدالله بن حكيمك والده‌سيدر. شاعره اولوب، برادريله اوغلى حقنده بر مرثيه‌سى واردر. — (زينب بنت قيس بن مخرمه بن المطلب القرشيه). — (زينب بنت مالك) كه ابوسعيدالخدرينك همشيره‌سى اولوب، برحديث شريفك راويه‌سيدر. — (زينب بنت مصعب بن عمير القرشية العبدريه) كه بدرى احد وقعه‌سنده شهيد اولمشدر. — (زينب بنت مطعون القرشية الجمحيه) كه حضرت عمرفاروق (رضه) ك زوجه‌سى وعبد الله بن عمر وعبد الرحمن وحفصه‌نك والده‌سى اولوب، برروايتده مكهٔ مكرمه‌ده وفات، وديكر بر روايتده مدينه‌يه هجرتله اوراده ارتحال ايتمشدر. — (زينب بنت معاويه ياخود ابى معاويه الثقفيه) كه عبد الله بن مسعودك زوجه‌سى اولوب، برحديث شريفك راويه‌سيدر. — (زينب بنت نبيط بن جابر الانصاريه ياخود الاحمسيه) كه انس بن مالكك زوجه‌سى اولوب، بر حديث شريفك راويه‌سيدر.

زينب { مشاهير محدثاتدن دخى بو اسمله بروجه آتى برقاچ خاتون كلمشدر:

(ام محمدزينب بنت احمد) كه مهندس شيخ محمد بن احمد القصاصك والده‌سى اولوب، قدسليدر. حديثده عصرينك فريده‌سى اولوب، دائما اوغليله برابر اقامت وسفر ايده‌رك، قدس، شام، مصر ومكه‌ده تدريس ايتمشدر. ٦٤٥ تاريخنده طوغوب، ٧٢٢ ده وفات ايتمشدر. — (زينب بنت احمد كمال الدين) كه بوده قدسلى اولوب، عصرى مشاهير محدثيننداستماع ايتد كدن صكره عمرينى افاده وتدريسله كچيروب، احاديث شريفه‌يى على وجه الاسناد تقريرده فوق العاده مهارتى وار ايدى. «عنوان النصر فى اعيان العصر» كتابى قيتدارينك صاحبى صلاح الدين صفوى بو خاتوندن اجازت آلمش اولديغنى كتاب مذكورده بيان ايديور. اعيان علمادن «اعراب القرآن» صاحبى ابراهيم بن محمد القيسى دخى صاحبهٔ ترجمه‌نك جلهٔ طلبه‌سندندر. ٧٤٠ تاريخنده ٩٤ ياشنده وفات ايتمشدر. — (زينب بنت اسماعيل) كه مسندة الشام ديمكله مشهوره (امة العزيزنجم الدين) ك شيخه‌سى اولوب، بو دخى تدريس حديثله عمرينى كچيرمش؛ و ٧٥٠ تاريخنده،

طقسان ياشنى متجاوز اولديغى حالده، وفات ايتمشدر. — (زينب بنت السعدى) كه ابو نافع محيى الدين السعدى الازهرينك قيزى اولوب، امام سيوطينك اشياخندندر. ٨١٧ تاريخنده طوغمشدر. — (زينب بنت سليمان الاسعرديه) كه عن اصل شاملى اولوب، مصرده اقامت ايتمش؛ واسناد حديثده فوق العاده مهارت كوستروب، (مسندهٔ دمشقيه) عنواننه كسب استحقاق ايتمشدر. صلاح الدين صفدى استادى (ذهبى) نك صاحبهٔ ترجمه‌نك جلهٔ شاكردانندن اولديغنى بيان ايديور. ٧٠٥ تاريخنده طقسان ياشنده وفات ايتمشدر. — (ام المؤيد زينب بنت الشعرى) كه سائر علومده دخى يد طولى صاحبه‌سى اولوب، جارالله زمخشريدن و سائر اعيان علما ومحدثيندن اخذ، ونيسابورده تدريسله اشتغال ايتمشدر. ٥٢٤ تاريخنده بلدهٔ مذكوره‌ده طوغوب، ٦١٥ ده ينه اوراده وفات ايتمشدر. — (ام الخير زينب بنت الشنوهى) كه امام سيوطينك اشياخندن اولوب، ٨٧٩ ده وفات ايتمشدر. — (ام حبيبه بنت الشوبكى المكيه) كه بوده امام سيوطينك اشياخندن اولوب، ٧٩٩ تاريخنده مكهٔ مكرمه‌ده تولد ايتمشدر. — (زينب بنت عبد الرحمن) كه صلاح الدين صفدى‌يه و محدث عبد الله بن المحبه اجازت ويرمش؛ و ٧١٩ ده وفات ايتمشدر. — (زينب بنت عمرو ابن كندى) كه بعلبك قلعه‌سى محافظى ناصرالدين قرقينك زوجه‌سى اولوب، خيرات ومبراتى چوق وفقه وحديثده فريدهٔ عصر بر خاتوندر. مشاهير علمادن بر چوق ذواته اجازت ويرمش؛ و ٦٩٩ ده وفات ايتمشدر. — (زينب بنت يحيى بن شيخ عزالدين عبدالعزيز بن عبدالسلام) كه صلاح الدين صفدى كبى برچوق مشاهير علمايه تدريس حديث ايتمش؛ و ٧٣٥ ده وفات ايتمشدر.

زينب { اوائل دور اسلامده طبابتده كسب شهرت ايدنلردن بر خاتون اولوب،

بنى اود قبيله سنه منسوب ايدى. اعمال طبيه‌ده ومداواتده وعلى الخصوص كوز خسته‌لقلريله ياره‌لرى اپى ايتمه‌ده مهارت تامه‌سى وار ايدى. شوبيت مشهور بونك حقنده سويلنمشدر:

الخترى ريب المنسون ولم ازر
طبيب بنى اود على النأى زينبا

Digitized by Google

زینب بنت سلیمان { (بن علی بن عبد الله بن عباس) خاندان خلفاء عباسیه‌یه منسوب مرعی الخاطر بر خاتون اولوب، منصور خلیفه‌نك عم زاده‌سیدر. ذریتی (زینبیون) اسمیله معروفدر.

زینب بنت الطثریه { دولت امویه زمانی شعراسندن (یزید قشری) نام شاعرك همشیره‌سی بر شاعره اولوب، برادری موی الیه حقنده سویلمش اولدیغی و«حماسه» ده مندرج بولنان مرثیه‌سندن مأخوذ اولان شو ایکی بیت جمله اشعارندندر:

ارى الاثل من بطن العقيق مجاورى
مقيماً وقد غالت يزيد غوائله
فتى قد قد السيف لا متضائل
ولا رهل لباته و باَدله الخ

زینب خاتون { عثمانلی شاعره‌لرینك اك مشهوره‌لرندن اولوب، ابو الفتح سلطان محمد خان زماننده نشأت ایتمشدر. اصحاب تذاکرك بعضلری قسطمونیلی وبعضلری آماسیه‌لی اولدیغنی بیان ایتمشلردر. شاعره (مهری) ایله همعصر اولوب، بینلرنده بعض مطایبات جریان ایتمشدر. شو بیت جمله اشعار پسندیده‌سندندر.

زینب قومیلی زینت دنیایه زن کبی
مردانه‌وار ساده‌دل اول ترك زیور ایت

زینب المریه { اندلس ادبیه‌لرندن بر شاعره اولوب، شو بر ایکی بیت اونکدر.

يا ايها الراكب الغادي مطيته
عرج انبئك عن بعض الذي اجد
ماعالج الناس من وجد تضمنهم
الا و وجدي بهم فوق الذي وجدوا
حسبي رضاه و اني في مسرته
ووده آخر الايام اجتهد

زینت { (سید حسن) ایران شعراسندن واصفهان ساداتندن اولوب، شو بیت اونکدر:

کر وعده دوزخست وکر خلد شاد باش
بیرون نمیبرند ترا از دیار دوست

زینت النسا بیکم { هندستان شاعره‌لرندن اولوب، دهلی ملوك تیموریه‌سندن اورنك زیب عالمکیرك قیزی و سابقة الترجمه شاعره زیب النسا بیکمك همشیره‌سیدر. عالمه وحافظهٔ کلام الله اولوب، اشعارنده (زینت) تخلص ایدیور. شاهجهان آباده (زینت المساجد) اسمیله مصنع بر جامع شریف بنا ایتدیروب، کندیسی دخی بو معبد شریفك صحننده مدفوندر. ۱۱۲۲ تاریخنده وفات ایتمشدر. مزارینك طاشنده محکوك اولان شو بیت جمله اشعارندندر.

مونس ما در لحد فضل خدا تنها بسست
سایهٔ از ابر رحمت قبر پوش ما بسست

زینتی { اونبجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، سیروزلیدر. ۹۶۳ تاریخنده صحنده دانشمند ایکن، کنج یاشنده وفات ایتمشدر. (فوت زینتی) تاریخ وفاتیدر. شو بیت اونکدر:

دامن آلوده ودستار پریشان یقه چاك
قپوکه کلدی ینه زینتی رسوایی

زینلی { یاوز سلطان سلیم خان دوری رجالندن و شعرادن زینل پاشانك مخلصیدر. شو بیت اونکدر.

دور کلده دوشمیوب الدن آیاغی لاله‌نك
بزم کلشنده ینار یارپار چراغی لاله‌نك

زینون { زنون نام حکیم یونانی اسمنك بین العرب املای معروفیدر. [«زنون» ماده‌سنه مراجعت اولنه.]

زینی چلبی { (کاتب زاده زین العابدین) اونبجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، باباسی وزیر اعظم محمد پاشانك کاتب سری ایدی. لالا مصطفی پاشا طرفندن، صره‌سی کلمه‌دن، محمود پاشا قاضیلغنه نصب اولنه‌رق، علمانك خیلی اعتراضاتنه اوغرامشیدی. بعده صدر. اعظم عثمان پاشایه انتساب ایتمش؛ وبونك شروانی فتحنده، حقنده بر طاقم مدحیه‌لر سویلمشدر. لاابالی مشرب و نابمحل سخی بر آدم ایدی. شو مطلع مشار الیه عثمان پاشا حقنده سویلدیکی بر قصیده‌سندندر:

بوکون میدان رزم ایچره سن ایتدك فتح شروانی
اومارین ایده‌سك من بعد زمین ایران وتورانی

حرف الزانك صوکی

Digitized by Google

ژ

[تنبیه — خطوط اجنبیه‌ده J یاخود G حرفیله باشلایوب‌ده بو بابده بولنمیان اسماء خاصه (ج) و (ی) و (ك) حرفلرنده آرانلیدر؛ چونکه بو حرفلرك امم مختلفه عندنده مختلف تلفظلری واردر.]

(باب الزاء الفارسیه — فصل الالف الخ)

ژارناق (Jarnac) فرانسه‌نك (شارنته) ایالتنده و شارنته نهرینك صاغ کنارنده اوله‌رق (قونیاق)ك ١١ کیلومترو شرقنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ٣٤٠٠ اهالیسی، مذکور نهرك اوزرنده دمیر تلدن بر غریب کوپریسی وشراب، قونیاق، حیوانات، دری وسائره تجارتی واردر.

ژاق (Jaques) یاخود جایمه (Jayme) اسپانیاده آراغون حکمدارلرندن بو اسمله ایکی حکمدار کلمشدر:

برنجیسی ١٢٠٦ تاریخ میلادیسنده مونتپلیه‌ده طوغمش؛ و١٢١٣ ده آراغون تختنه چکوب، آندلس اهل اسلامیله بر چوق محاربه‌لر ایده‌رك، بلنسیه ایله بالیار آطه‌لرینی ضبط ایتمشیدی. ١٢٧٦ ده وفات ایدوب، ایکی اوغل براقشدر، که بری اوچنجی پدرو اسمیله آراغونده ودیکری برنجی ژاق اسمیله مایورقه‌ده حکومت سورمشدر.

— ایکنجیسی اوچنجی پدرونك اوغلی و برنجی ژاقك تورونی اولوب، پدرینك حیاتنده سیجلیه والیسی ایکن، پدری وفات ایدوب، بیوك برادری اوچنجی آلفونس آراغون تختنه چکدیکنده، جزیره‌نك حکمداری اولمش؛ و١٢٩١ ده برادری آلفونسك وفاتی اوزرینه آراغون تختنه قعود ایدوب، سیجلیه‌یی کوچك برادری فردریقه براقش ایدی. بعده آنژو خاندانندن ایکنجی شارلك قیزینی تزوج ایتمکله، سیجلیه‌یی بوکا ویرمش؛ و ١٣٢٧ ده وفات ایتمشدر.

— مایورقه آطه‌سنده دخی بو اسمله اوچ حکمدار حکومت سورمشدر:

برنجیسی آراغون حکمداری برنجی ژاقك اوغلی اولوب، ١٢٤٨ ده مونتپلیه‌ده طوغمش، و١٣١١ ده وفات ایتمشدر. پدری کندیسنه مایورقه قراللغی عنوانیله بالیار آطه‌لرینی و مونتپلیه دره‌بکلکنی ویرمشیدی. پدرینك وفاتندن صکره بیوك برادری اوچنجی پدرو‌یی دخی بو مالکانه‌لرینی تصدیقه مجبور ایده‌رك، بونکله و اخلافی اولان اوچنجی آلفونس وایکنجی ژاق ایله دائما محاربه‌ده بولنمشدر.

— ایکنجیسی برنجینك تورونی اولوب، ١٣٢٤ ده عمیجه‌سی دون سانکه‌یه خلف اولمش؛ و(فلیب دووالوا)یه قارشی مونتپلیه‌یی مدافعه ایچون، فرانسه ایله اتفاق ایتمش ایسه‌ده، بالیار جزایری آراغون حکمداری دردنجی پدرو طرفندن ضبط اولنمغله، مونتپلیه‌یی ده مرقوم فلیبه صاتمغه مجبور اولمش؛ و ١٣٤٩ ده جزایر مذکوره‌یی استرداده کیدرکن، قضاءً وفات ایتمشدر.

— اوچنجیسی ایکنجینك اوغلی اولوب، پدرینك وفاتنده، برابرنده بولنمغله، اسیر دوشمش ایسه‌ده، بعده قورتیلوب، ناپولی قرالیچه‌سی برنجی ژانه ایله عقد ازدواج ایتمش؛ و ملك موروثنی استرداده چالیشمش ایسه‌ده، مقتدر اوله‌میوب، ١٣٧٥ ده بلا ولد فوت اولمشدر.

ژاق (Jacques, James) یاخود جامس اسقوچیه‌ده بو اسمله بروجه زیر بش حکمدار حکم سورمشدر:

Digitized by Google

برنجیسی اوچنجی روبرتك اوغلی اولوب، ۱۳۹۱ده طوغمش؛ و ۱۴۰۶ ده، پدری وفات ایتدکده، انکلتره‌ده محبوس بولنمقله، اسقوچیه عمیجه‌سی آلبانی دوقه‌سی طرفندن اداره اولنوب، نهایت ۱۴۲۳ ده قورتلەرق، ملك موروثی تحت تصرفنه آلمش؛ و۱۴۳۷ده قضاءً وفات ایتمشدر. عالم وشاعر برذات اولوب، زندانده برقاج منظومه نظم وترتیب ایتمشدر.

— ایکنجیسی برنجینك اوغلی اولوب، ۱۴۳۰ده طوغمش؛ وپدرینك وفاتنده صبی اولوب، آلکساندر لیوینغستون طرفندن اجرای وصایت اولنمش؛ وادارهٔ اموری الینه آلدقده، پدرینك آثارینه تبعیتله، زادکاندن برچوق آدملرك محونه بوریمش؛ وحتی دوقلاس قونتلرندن برینی کندی الیله اولدیرمش ایدی. بو حرکاتی عدم ممنونیتی موجب اولمش ایسه‌ده، اسایشی محافظه‌یه مقتدر اولوب، ۱۴۶۰ ده (روقسبورغ) محاصره‌سنده تجربه ایتمکده اولدیغی برطوپك پاتلامسیله هلاك اولمشدر.

—اوچنجیسی ایکنجینك اوغلی اولوب، ۱۴۶۰دن ۱۴۸۸ تاریخنه‌دك حکومت سورمشدر.

— دردنجیسی اوچنجینك اوغلی اولوب، ۱۴۸۸ده، ۱۶ یاشنده اولدیغی حالده، تخته چیقمش؛ وبر فسادی باصدیردقدن صکره، انکلتره قرالی یدنجی وسکزنجی هنری‌یه قارشی محاربه ایتمش؛ وانکلیزلره قارشی فرانسه قرالی اون ایکنجی لویی ایله اتفاق ایتمش ایسه‌ده، ۱۵۱۳ ده سکزنجی هنری‌یه قارشی ایتدیکی محاربه‌ده رحلت ایتمشدر. انکلتره قرالی یدنجی هنرینك قیزینی تزوج ایتمش اولمقله، بو قرابت صهریه آلتنجی ژاقك انکلتره تختنه حق وراثتی موجب اولمشدر.

— بشنجیسی دردنجینك اوغلی اولوب، ۱۵۱۳ده واقع پدرینك وفاتنده بر یاشنده ایدی. اون اوچ یاشنده ایکن ادارهٔ حکومتی الینه آلوب، شارل کینته قارشی فرانسه قرالی برنجی فرانسوآ ایله عقد اتفاق، وبوحکمدارك بیوك قیزی (مادلینه) یی تزوج ایتمشیدی. مادلینه‌نك وفاتنده ژاق کیزه دوقه‌سی قلودك قیزی (ماریه) یی تزوج ایدوب، بوندن مشهوره (ماریه استوآرت) دنیایه کلمشدر. ژاق ۱۵۴۲ تاریخنده وفات ایدوب، مومی الیها ماریه استوآرت وارثهٔ حکومتی اولمشدر.

ژاق { یاخود جامس (Jacques, James) بو اسمله انکلتره‌ده دخی ایکی قرال کلمشدر:

برنجیسی مادهٔ آنفه‌ده بیان اولنان ماریه استوآرتك ودارنلینك اوغلی واسقوچیه قراللرندن بشنجی ژاقك تورونی اولوب، ۱۵۶۶ ده طوغمش؛ وابتدا آلتنجی ژاق اسمیله اسقوچیه‌ده حکومت سورمش؛ و والده‌سنك فراغیله، همان طوغار طوغماز ۱۵۶۷ ده قراللغی اعلان اولنمش ایدی. بیوك والده‌سی مارکریته انکلتره قرالی یدنجی هنرینك قیزی اولمقله، انکلتره تختنه دخی حق وراثتی اولدیغندن، ۱۶۰۳ده، الیزابته‌نك وفاتی اوزرینه، انکلتره تختی کندیسنه تکلیف اولنمش؛ و «بیوك برتانیه قرالی» عنوانتی آلوب، انکلتره ایله اسقوچیه‌یی کلیاً وقطعیاً توحیده چالیشمشدر. قتولیکلرك یك علیهنده بولندیغندن، بونلرك عداوتنی داعی و پارلمنتو ایله اتفاقنی بادی اولمشدر؛ وبونك اوزرینه، بوایشه ذی‌مدخل ظن اولنان جزویتلری انکلتره‌دن طرد واخراجله، پاپانك انکلتره قراللری اوزرنده‌کی نفوذینی اسقاط وتبعه‌سینی صداقت یمیننده تبریه ایتمك حقوقنی لغو ایتمشدی. صلح پرور برحکمدار اولوب ۱۶۲۵ده وفات ایتمشدر. کندی کندینه حکومت سورمشدر. محب علم اولوب، الك زیاده عقائد دینیه‌یه میلی وار ایدی؛ وبوبابده برقاچ کتاب دخی یازمشدر.

— ایکنجیسی برنجی شارلك ایکنجی اوغلی وبرنجی ژاقك تورونی اولوب، ۱۶۳۳ ده طوغمش؛ وابتدا (یورقه دوقه‌سی) عنوانیله معروف اولوب، اثنای فترتده و (قروموِل)ك اداره‌سی زماننده فلنکده وفرانسه‌ده یاشامش؛ وحکومت سابقه‌نك اعاده‌سنده برادری ایکنجی شارل ایله برابر انکلتره‌یه عودت ایدوب، ۱۶۸۵ ده قراللغه انتخاب اولنمشدی. فرانسه‌ده اقامتی اثناسنده قتولیك مذهبنی قبول ایتمش اولمقله، هرنه قدر تخته قعودنده دولتك دین رسمیسی اولان پروتستانلغه قارشی بولنمیه‌جغنه یمین ایتمش ایسه‌ده، قتولیکلری التزام ایتمکله

Digitized by Google

اتهام اولنه‌رق، حقنده برناخشنودئ عمومی حاصل اولمش ؛ وهرنه قدر ابتدا ظهور ایدن قاریشقلغی باصدیروب ، اوك آیاق اولاد بعض زادکانی قتل ایتمش ایسه‌ده ، ۱۶۸۸ ده فلمنکلی (اورانژ) پرنسی طرفندن براً وبحراً مغلوب اولوب، فرانسه قرالی اون دردنجی لوینك معاونتیله برابر، انکلتره‌یی ترك ایلمش ؛ و بقیهٔ عمرینی پارس قربنده (سنت ژرمن) ده کچیروب، ۱۷۰۱ ده وفات ایتمشدر . اوغلی (ژاق استوآرت) انکلتره تختنه حق وراثت ادعاسنده بولنمش ایسه‌ده، بوخاندانه بردها بوقراللق نصیب اولمامشدر .

ژاق { سنت — (St. Jacques) خرستیانلرك بواسطه بری «اکبر» ودیکری «اصغر» صفتلریله ایکی عزیزلری اولوب ، بری حواریوندن ودیکری شمعونك برادریدر. اصل اسملری (یعقوب) در . [« یعقوب » ماده‌لرینه مراجعت اولنه .]

ژاق بونوم { (Jaques Bonhomme) ۱۳۵۷ تاریخ میلادیسنده قرال ژانك انکلتره‌ده اسارتی زماننده فرانسه‌نك شمال جهتنده ظهور ایدن فسادك رئیسی اولوب ، بو قاریشقلق کویلیلرله چفتجیلرك قیامندن عبارت و رئیسنك اسمنه نسبتله *Jacquerie* یعنی ژاقلق اسمیله معروفدر. بونلر برطاقم اعتسافات مدهشه‌ده بولنمغله، شهر وقصبه‌لر اهالیسی زادکانله برلشه‌رك حقلرندن کلمشلردر .

ژان { (Jean) معربی (یحیی) اولان (یوحنا) اسم عبرانیسنك فرانسزلر عندنده مستعمل غلطی اولوب، روملر عندنده (یوآنیس) یاخود (یانی) ، اسپانیولرده (یووان) ، انکلیزلرده (جون) ، ایتالیانلرده (جوانی) ، اسپانیول وپورتکیزلیلرده (جوان) ، ارمنیلرده (اوحانس) صورتلرینی آلمشدر. فرانسز لساننك غلبهٔ استعمالی جهتیله بو اسمله مسمی مشاهیرك چوغنی بو ماده‌ده ذکر ایتمکی مناسب کوردك .

ژان { قسطنطینیه روم ایمپراطورلرندن ۸ کشینك اسمیدر . [« یانی » ماده‌سنه مراجعت اولنه .]

ژان { (Jean) فرانسه‌ده بو اسمله ایکی قرال کلمشدر :

برنجیسی اوننجی لوینك اوغلی اولوب، پدرینك وفاتندن صکره طوغمغله (پوستوم) لقبیله ملقبدر . ۱۳۱۶ ده طوغوب، ولادتیله برابر فرانسه وناوار قراللغی اعلان اولنمش ایسه ده ، آز مدت صکره وفات ایتمکله، عمجه‌سی بشنجی فلیب وارثی اولمشدر. بو چوجغك وفات ایتمیوب‌ده سر ایدلمش اولدیغی ادعا ایدنلر دخی بولنمغله، والده‌سی طرفندن قرابتی اولان مجارستان قرالی برنجی لویی میدانه چیقارلمسنه چالیشمشیدی . برمدت صکره او ژان اولمق ادعاسیله بری ظهور ایتمش ایسه‌ده، پرووانسه‌ده طوتیلوب ، ناپولیده برقلعه‌یه حبس اولنمش ، و اوراده وفات ایتمشدر .

— ایکنجیسی (بون یعنی ایی) لقبیله ملقب اولوب، ۱۳۱۹ ده طوغمش، و ۱۳۵۰ ده پدری والوآلی فلیبه خلف اولمشدر . ابتدا برطاقم منازعات داخلیه ایله اوغراشوب ، انکلیزلر بو حالدن بالاستفاده ، فرانسه‌یه سوق عسکرله، غالب کلوب، برقاچ ایالت ضبط، و ژانی اسیر ایده‌رك ، ۱۳۵۶ ده لوندره‌یه کوتورمشلردی . فرانسه‌ده قراله وکالت ایدن (شارل) ك سوء اداره‌سی نتیجه‌سی اوله‌رق (مجالس عمومیه États Généraux) عنوانیله متشکل اولان مجالس منتخبه اعضاسی (اتیان مارسل) نام تجار کتخداسنك ریاستی تحتنده زمام اداره‌یی اله آلمش؛ وآنجق اوصره‌ده ظهور ایدن « ژاقلق » قاریشقلغی بونك مقاصد سیاسیه‌سنه نائل اولمسنه مانع اولوب، کندیسی وفات ایتمش ؛ و وکیل موی الیه امور حکومتی ینه الینه آلمش ایدی. ۱۳۶۰ ده انکلتره ایله فرانسه آره‌سنده عقد اولنان معاهده اوزرینه، آغر برفدیهٔ نجاتله ایکنجی ژان تخلیص اولنوب ، اوغلی آنژو دوقه‌سنی رهن مقامنده انکلتره‌ده براقه‌رق ، فرانسه‌یه عودت ایتمش؛ وآنجق برمدت صکره اوغلی انکلتره‌دن فرار ایتمکله ، قرال ژان کندی اختیاریله لوندره‌یه عودت ایدوب ، یکیدن اسارت تحتنه کیرمش؛ واوراده ۱۳۶۴ ده لوندره‌ده وفات ایتمشدر .

ژان { (Jean San Terre) — اراضیسز انکلتره قرالی اولوب، ۱۱۶۶ ده

Digitized by Google

طوغمش، و پدری طرفندن کندیسنه هیچ برمالکانه ویرلمدیکندن، بولقبله تلقیب اولنمش ایدی. اهل صلیب سفرنده بولنان برادری قرال (ریشار کوردولیون)ك غیبوبتندن بالاستفاده، وکالتی و ١١٩٩ ده، برادرینك وفاتی اوزرینه، قراللغی احراز ایلمش؛ و فرانسه قرالی (فلیب اوکوست) ی کندی لهنه چویرمش اولان یکننی کندی الیله ازاله ایلمش اولدیغی ظن اولنمشدر. فرانسه دولتی بو قرالڭغی طانیمیه‌رق، فرانسه‌ده‌کی ممالکنی ضبط ایتمش؛ و او آرالق پاپا ایله دخی بوزیشوب، برطرفدن بونك طرد وتلعینیله وبرطرفدن‌ده فرانسز عسکرینك انکلتره‌یه تجاوزیله تهدید اولندیغندن، پاپا ایله اویوشمغه مجبور اولوب، بعده فلیب اوکوسته قارشی آلمانیا ایمپراطوری دردنجی اوتون ایله و فلاندره قونتیله اتفاق ایتمش ایسه‌ده، ١٢١٤ ده ایتدیکی محاربه‌ده مغلوب اولمغله، صلحه یاتمشیدی. برسنه صکره تبعه‌سنه «بیوك مشروطیت» عنوانیله برطاقم امتیازات ویرمشدر. ١٢١٦ ده ژان وفات ایتمکله، اوغلی اوچنجی هنری جلوس ایتمشدر.

ژان { یاخود جوان (Jean. Juan) اسپانیه‌ده قستیله ولیون حکمدارلرندن بو اسمله ایکی کشی کلمشدر:

برنجیسی ١٣٧٩ ده، ٢١ یاشنده اولدیغی حالده، ایکنجی هنری‌یه خلف اولوب، ١٣٩٠ تاریخنه‌دك حکومت سورمش؛ ومدت حکومتنی اوغلی پورتکیز تختنه اوتورتمق مقصدیله دولت مشارالیهایه قارشی محاربه ایله کچیرمشدر.

— ایکنجیسی اوچنجی هنرینك اوغلی اولوب، ١٤٠٤ ده طوغمش، و ١٤٥٣ ده وفات ایتمشدر. ٢٢ آیلق ایکن، عمجه‌سی فردینانڭ وصایتی تحتنده قراللغی اعلان اولنمش؛ و آراغون وناواره قراللریله وغرناطه اهل اسلامیله برچوق محاربه‌لرده بولنمشدر. مسلمانلری اسپانیه‌دن بسبتون اخراج ایدن (ایزابله)نك پدریدر.

ژان { یاخود جوان (Jean. Juan) اسپانیه‌ده آراغون قراللرندن بو اسمله ایکی کشی کلمشدر:

برنجیسی ١٣٨٧ ده پدری دردنجی پدرویه خلف اولوب، ١٣٩٧ ده ٤٤ یاشنده وفات ایتمشدر.

— ایکنجیسی آراغون وناواره قرالی اولوب، فردینانڭ اوغلیدر. شارلك قیزی (بلانشه) یی تزوج ایتمکله ١٤٢٥ ده (ناواره) تختنه جلوس ایتدکدن صکره، ١٤٥٨ ده، بیوك برادری آلفونسك وفاتی اوزرینه، آراغون تختنه‌ده قعود ایتمش؛ وزوجه‌سی بلانشه وفات ایتدکده، ناواره تختنی اوغلی دون قارلوسه ترك ایتمش اولدیغندن، بابا اوغل آره‌سنده برخیلی وقت محاربه وقوع بولمش؛ ودون قارلوس وفات ایتدکده، ناواره حکمدارلغی حق همشیره‌سی (بلانشه) یه کچدیکندن، ژان کندی قیزینه قارشی ١٤٦٢ ده فرانسه قرالی اون برنجی لویی ایله اتفاق ایتمشدی. فرانسه پرنسلرندن آنژولی (رنه) قراللغه انتخاب اولنمش؛ وبودخی اون برنجی لوئینك یاردیمیله ژانه قارشی عسکر سوق ایلمش ایسه‌ده، او آرالق ١٤٧٩ ده ژان وفات ایدوب، اوغلی (فردیناند قتولیك)، که ایزابله ایله برابر اهل اسلامی اندلسدن چیقارمشدر، قستیله تختنه کچمشدر.

ژان { اسپانیه‌ده ناواره قراللرندن بو اسمله اوچ قرال کلمشدر:

برنجیسی طوغار طوغماز فرانسه وناواره قراللغی اعلان اولنان وطفل ایکن وفات ایدن (ژان پوستوم) در. [فرانسه قراللرندن برنجی ژان اسمیله ذکری کچدی.]

— ایکنجیسی ١٤٢٥ دن ١٤٧٩ تاریخنه‌دك ناواره قراللغنی‌ده حائز اولان آراغون قراللرندن ایکنجی ژاندر [مادهٔ آنفه‌یه مراجعت بیوریله.]

— اوچنجیسی (دالبرت) لقبیله ملقب اولوب، آلبرت پرنسی (آلن)ك اوغلیدر. ١٤٨٤ ده ناواره قرالی (فرانسو آقبوس)ك همشیره‌سی وولیة العهدی قاترینه‌یی تزوج ایتمکله، ١٤٩٤ ده مملکت مذکوره تختنه اوتورمش ایسه‌ده، فردیناند قتولیك ١٥١٢ ده ناواره‌یی الندن آلوب، قستیله‌یه الحاق ایتمش؛ وژان فرانسه‌یه چکیلوب، اوراده وفات ایتمشدر. اوغلی ایکنجی هنری اسماً ناواره قرالی اولوب، بونك قیزی (ژانه دالبرت) فرانسه قرالی دردنجی هنرینك والده‌سی اولمشدر.

ژان { یاخود جوان (Jeam. Juan) پورتکیز قراللرندن دخی بواسمله آلتی حکمدار کلمشدر :

برنجیسی « بیوك » لقبیله ملقب اولوب ، برنجی پدرونك ولد غیر مشروعیدر. ١٣٥٧ تاریخنده طوغوب، طریق رهبانه سالك اولمش ایکن ، ١٣٨٣ ده، برادری فردینانداك وفاتی اوزرینه، پورتکیز تختنه چیقه‌رك، پدرونك قیزی وقستیله قرالی برنجی ژانك زوجه‌سی اولان (بیاتریکس) ی وراثتدن محروم براقشیدی. بوسببدن قستیله قرالی کندیسنه اعلان حرب ایتمش ایسه‌ده، مغلوب اولمشدی. ١٤١٥ ده مغرب اهل اسلامنه قارشی سوق عسکر ایدوب، سبته‌یی ضبط ایتمشدی . بونك زماننده پورتکیزلیلر بحری سفرلره کیریشوب، مادره، قناریه، یشیل برون وآسور آطه‌لرینی وکینه سواحلنی کشف ایتمشلردی. برنجی ژان ١٤٣٣ ده وفات ایتمشدر.

— ایکنجیسی بشنجی آلفونسك اوغلی اولوب، ١٤٤٥ ده طوغمش، ١٤٨١ ده تخته چیقمش، و ١٤٩٥ ده وفات ایتمشدر. سوءمقصدلرندن شبهه لندیکی قاینی (ویزئو)یی وقاریسنك اینشته‌سی براغانسه دوقه‌سنی کندی الیله اولدیرمشدر. بحری سفرلره وکشفیاته حصر دقت ایدوب، بونك زماننده (دیغودی غامه) آفریقاده بنین وقونغویی و(دیاژ) فرطونه برونی کشف ایتمش، وصاحب ترجمه بو برونه (امیدبرونی) نامنی ویرمشدر. قریستوف قولومب ابتدا بوكا مراجعتله سفائن ایستمش ایسه‌ده، کندیسی بو کاشف اعظمك عزمنی تقدیر ایده‌مه‌مشدی.

— اوچنجیسی ١٥٠٢ ده طوغوب، ١٥٢١ ده پدری امانوئله خلف اولمش، و ١٥٥٧ ده وفات ایتمشدر. لیسبونه‌ده انکیزیسیون جمعیت ملعنت کارانه‌سنی تأسیس ایتمشدر. زماننده وقوع بولان برزلزله ایله تاج ایرماغنك برطغیانی کلیتلی نفوسك محوینه سبب اولمشدر. بودخی اسفار بحریه‌یه وتجارته اهمیت ویروب، زماننده پورتکیز بحریونی چاپونیه‌یی کشف ایتمشلردر. معارفك ترقیسنه دخی چالیشوب، (قوئیمبره) آقادمیاسنی احیا ایتمشدر .

— دردنجیسی براغانسه سلاله‌سنك مؤسسی اولوب، ١٦٠٤ ده طوغمشدر . ابتدا براغانسه دوقه‌سی اولوب، برنجی ژانك ولد غیر مشروعی آلفونسك نسلندن ایدی. ١٥٨٠ تاریخندن بری پورتکیز اسپانیوللرك الینه کچمش ایکن، ١٦٤٠ ده براغانسه دوقه‌سنك زوجه‌سی (لوییزه کوزمان) ایله دوقه‌نك کاتبی (پینتو) بومملکته استقلالی قزاندیروب، صاحب ترجمه‌یی قرال طانیمشلر. برطاقم داخلی فسادلری باصدیردقدن صکره، اسپانیوللری مغلوب ایتمش؛ و برازیلیانك تصرفی ادعاسنده بولنان فلمنکلیلره غلبه چالوب، مملکت واسعهٔ مذکوره‌نك صاحب مستقلی قالمش ایدی . ١٦٥٦ ده وفات ایدوب ، اوغلی آلفونس، والده‌سی مرقومه لوییزه کوزمانك تحت وصایتنده اوله‌رق، خلفی اولمشدر .

— بشنجیسی ١٦٨٩ ده طوغوب، ١٧٠٦ دن ١٧٥٠ تاریخنه‌دك قراللق ایتمش؛ واسپانیا قراللغنك وراثتی مسئله‌سنده فرانسه قرالی اون دردنجی لویی‌یه قارشی آوستریا ایله اتفاق ایدوب. فرانسزلر طرفندن مغلوب اولمش؛ و (اوترخت) معاهده‌سندن صکره، امور داخلیه‌سیله مشغول اولوب، مملکتنی حسن اداره ایتمشدر .

— آلتنجیسی اوچنجی پدرو ایله برنجی ماریه‌نك ایکنجی اوغلی اولوب، ١٧٦٧ ده طوغمش، و ١٨٢٦ ده وفات ایتمشدر. ١٧٩٢ ده، والده‌سنك عته کتیرمسی اوزرینه، قرال وکیلی اولوب، ١٨٠٧ ده فرانسز عسکری طرفندن مغلوب اولمغله، برازیلیه‌یه چکیله‌رك، اورانك ایمپراطوری عنواننی آلمش؛ و ١٨١٦ ده، والده‌سنك وفاتی اوزرینه، بالاصاله پورتکیز قرالی اولمش ایسه‌ده، ١٨٢١ ده آوروپایه عودت ایده‌بیلمش؛ ومشروطیتی قبول ایلمش ایسه‌ده، ایکی سنه صکره لغو ایتمشدر . کندیسنك حرکتندن صکره برازیلیه اعلان استقلال ایدوب، پورتکیز قرالنه یالکز برایمپراطورلق نامی قالمش ایدی. ایی برحکمدار ایدیسه‌ده، قرالیچه ایله (شاو) مارکیسی اجرای نفوذ ایدرلردی. بینلرنده‌کی خصومتله شهرت بولان دون پدرو ایله دون میکل اسملرنده ایکی اوغلی قالمشدر .

ژان { لوکسمبورغلی — (Jean de Luxem-bourg) چهستان قراللرندن اولوب، یدنجی هنرینك اوغلیدر. ١٢٩٥ تاریخ میلادیسنده طوغوب، ١٣١٠ ده (قارینتیه) دوقه‌سنك تابعیتندن کندیلر-

نی قورتارمش اولان کبرا طرفندن چهستان قراللغنه انتخاب اولنمش؛ و ١٣٢٧ ده لهلیلردن (سلیزیا) یی ضبط ایتمشـدی. ١٣٣١ ده ایتالیاده ایمپراطـورك وکیلی اولوب، قرمونه، پارمه، پاویه ومودنه‌یی ضبط ایتمش؛ واو وقت پاپا یکرمی ایکنجی ژان طرفنـدن کندیسنه ایتالیا قراللغی تکلیف اولنمشدی. ایمپراطور بشنجی لویی بونی خبر آلنجـه ، چهستـانده بر فساد اویاندیرمش ایسه‌ده، صاحب‌ترجه‌درحال کیدوب، قا- ریشقلغی باصدیردقدن صکره، موراویه‌یی دخی ضبطله، الکاسنی توسیع ایتمش ایدی. ١٣٤٦ ده انکلیزلره قارشی والوآلی فلیپك امدادینـه کیدوب، (قرسی) محاربه‌سنده وفات ایتمشدر. اواخر عمرنده کوزلرینه عمی طاری اولمغله، «کور» لقبیله دخی مشهوردر.

ژان { برنجی — یاخود — آلبرت (Jean I, J. Albert) لهستان قرالی اولوب، دردنجی قازیمیرك ایکنجی اوغلیـدر. ١٤٥٩ ده طوغوب، ١٥٠١ ده وفات ایتمشدر. ١٤٩٢ ده پدرینه خلف اولوب، محافظهٔ صلح وصلاح وترقیٔ معارفله اوغرا- شمشدر.

ژان { اسـوجده دخی بو اسمله ٣ حکمدار کلمشدر :

برنجیسی کنج (اسوکر)ك اوغلی واونجی (اریك)ك خلفی اولوب، ١٢١٦ تاریخ میلادیسندن ١٢٢٢ تاریخنه‌دك قراللق ایتمش؛ وخرستیـانلغی نشر ایتمك مقصدیله (استونیه) یه برسفر ایتمش ایسه‌ده، موفق اوله‌مامشدر. بلاولد وفات ایتمشدر.

— ایکنجیسی آتیـده بیان اولنه‌جق دانیمـارقه قرالیدر.

— اوچنجیسی (کوستاوواسه) نك اوغلی اولوب، ١٥٣٧ ده طوغمش، و ١٥٩٢ ده وفات ایتمشدر. ١٥٦٨ ده برادری اون دردنجی (اریك)ك یرینه کچوب، سلفی زمانـده باشلانمش اولان دانیمـارقه محاربه‌سنه دوام، وپروتستـانلغك نشرینی منعه سعی ایتمش ایسـه‌ده، مقتدر اوله‌میوب، بعـده (ایوان واسیلویچ)ه اعـلان حربله ، غالب کلمش؛ واوغـلی سیغیسموندی لهستان قراللغنه انتخاب ایتدیرمشدی.

ژان { دانیمـارقه واسوج قراللرندن اولوب، اسوجده ایکنجی ژان اسمیله معروفدر.

دانیمارقه‌ده ١٤٨١ ده پدری برنجی قریستیانه خلف اولوب ، هولستـاین دوقه لغنی برادری فردریقـله مقاسمه ایتمشیدی. ١٤٩٧ ده اسوج تختنه‌ده جلوس ایتمش ایسـه‌ده ، اسـوجلیلر آیاقلنوب ، ١٥٠١ ده زوجه‌سی قریستینه‌یی استوقهولمدن اخراج ایتمشلردر. دانیمارقه‌ده ١٥١٣ تاریخنه‌دك حکومت سورمشدر.

ژان { صاقسه قراللرندن اولوب، ١٨٠١ ده طوغمش، و ١٨٧٣ ده وفات ایتمشدر. (ماقسیمیلیان)ك اك کوچك اوغلی اولوب، ١٨٥٤ ده برادری فردریق اوکوستـه خلف اولمش؛ وبعض اصلاحاته موفق اولمشدر. ١٨٦٦ ده وقوع بولان پروسیه ایله آوستریا محاربه‌سنده آوستریانك طرفنی التزام ایتمش ایسه‌ده، ١٨٧٠ محاربه‌سنده فرانسه‌یه قارشی پروسیه ایله متفق بولنمشدر. تخته چیقمازدن اول معارف وادبیاتله مشغول ایدی.

ژان { بو اسمله رومادە بروجه زیر ٢٣ کشی پاپالق ایتمشدر:

		عن	الى
برنجی	ژان	٥٢٣	٥٢٦
ایکنجی	»	٥٣٣	٥٣٥
اوچنجی	»	٥٦٠	٥٧٣
دردنجی	»	٦٤٠	٦٤٢
بشنجی	»	٦٨٥	٦٨٦
آلتنجی	»	٧٠١	٧٠٥
یدنجی	»	٧٠٥	٧٠٧
سکزنجی	»	٨٧٢	٨٨٢
طقوزنجی	»	٨٩٨	٩٠٠
اونجی	»	٩١٤	٩٢٨
اون برنجی	»	٩٣١	٩٣٦
اون ایکنجی	»	٩٥٦	٩٦٣
اون اوچنجی	»	٩٦٥	٩٧٢
اون دردنجی	»	٩٨٣	٩٨٥
اون بشنجی	»	—	٩٨٥
اون آلتنجی	»	٩٨٥	٩٩٦
دیکر اون آلتنجی	»	—	٩٩٧
اون یدنجی	»	—	١٠٠٣
اون سکزنجی	»	١٠٠٣	١٠٠٩
اون طقوزنجی	»	١٠٢٤	١٠٣٣
یکرمنجی	»	١٠٤٥	١٠٤٦
یکرمی برنجی	»	١٢٧٦	١٢٧٧
یکرمی ایکنجی	»	١٣١٦	١٣٣٤
یکرمی اوچنجی	»	١٤١٠	١٤١٥

بونلردن برنجیسی اوستروغوتلر حکمداری (تئو- دوریق) طرفندن سفارتله ایمپراطور برنجی یوستنیا-

Digitized by Google

نوسك نزدینه کوندریلوب، امور مأمورهسنه موفق اولهمدیغیچون، عودتنده زندانه قونیلهرق، سفالتدن وفات ایتمکله، قتولیکلر عندنده اعزه صرهسنه کچیر یلهرك، مایسك ۱۸ نده یورطیسی اجرا اولنور.

اونجیسی سیچیلیهدن قلابریهیه کچن غزاة مسلمینه قارشی طورمش، وطوسقانه دوقهسی طرفندن اسقاط وحبس اولنهرق، زندانده وفات ایتمشدر.

اون ایکنجیسی ایتالیا قرالی برانجر ایله اوغلی آدالبرتدن اندیشه ایدهرك، جرمانیا قرالی اوتونه التجا ایتمش؛ و بوکا ایتالیا قرالی وآلمانیا ایمپراطوری عنوانی ویرمش ایسهده، بعده بونك علیهنده آدالبرتله اتفاق ایتدیکندن، ایمپراطور حدت ایدوب، کندیسنی برمجلس روحانی معرفتیله عزل، ویرینه سکزنجی لئونی نصب ایتمشدی. ژان رومایه عودتله بك دهشتلی انتقاماته قالقیشمش؛ واوچ آی صکره، ظن اولندیغنه کوره، مقتولاً وفات ایتمشدر.

اونطقوزنجیسی فرانسه قرالی فلیب هاردی ایله قستیله قرالی آلفونس آرهسنده محاربهیی منع ایله بونلری بر اهل صلیب محاربهسنه تشویق ایتمش ایسهده، سوزی نافعذ اولهمامش؛ وکندیسی (ویتربه) ده ییقلان برقوناقده انقاض آلتنده قالوب، تلف اولمشدر. لیسبونهلی اولوب، طب وفلسفهدن بهرهسی وار ایدی.

یکرمی ایکنجیسی (آوینیون)ده اقامت ایدن پاپالرك ایکنجیسی اولوب، فرانسهیی التزام، ولوینك آلمانیا ایمپراطوری اولمسنه ممانعت ایتمش؛ وچهستان قرالی لوکسمبورغلی ژانی ایمپراطور طانیمش ایدی. لویی حدت ایدوب، بوکا قارشی بشنجی نیقوله نامیله دیکر برپاپا انتخاب ایتدیرمش ایسهده، صاحب ترجمه بو پاپایی طوتوب حبس ایتمشدی. طبدن وسائر فنوندن بهرهسی اولوب، برخیلی تألیفاتیده واردر.

یکرمی اوچنجیسی بشنجی آلکساندرك وفاتنده بولونیهده ۱٦ قاردینال طرفندن پاپالغه انتخاب اولنمش ایسهده، دیکرلری اون اوچنجی (بنوآ) اسمیله دیکر برپاپا انتخاب ایتمش اولدقلرندن، ایمپراطور سیجیسموند طرفندن اجبار اولنهرق، قونستانسهده برمجلس عقدینه رضا ویرمش ایسهده، بو مجلسك کندیسنی ترجیح ایتمیهجکنی آکلایهرق، تبدیلاً قاچمش؛ وآنجق طوتیلوب، پاپالقدن اسقاط اولنمغله برابر، حبس اولنهرق، اوچ سنه محبوس قالمش؛ و ۱٤۱۹ ده بشنجی (مارتین)ی مشروع پاپاطانیمغه راضی اولمغله، سبیلی تخلیه اولنهرق، آزمدت صکره وفات ایتمشدر.

ژان { سنت — (St Jean) خرستیانلرك بواسمله برقاچ عزیزلری واردر:

برنجیسی (ژان باپتیست) که حضرت یحیي بن زکریا (عم) در. [«یحیي» مادهسنه مراجعت.]

— ایکنجیسی (اوانکلیست) یعنی «انجیلی» لقبیله ملقب اولوب، حواریوندن یوحنادر. [«یوحنا» مادهسنه مراجعت بیوریله.]

— اوچنجیسی (ژان خریسوستوم) در. [«خریسوستوم» مادهسنه مراجعت بیوریله.]

— دردنجیسی (ژان قالیبیست) یعنی «کلبه نشین ژان» در، که قسطنطینیه اغنیاسندن برینك اوغلی اولوب، بشنجی قرن میلادیده یاشامشدر. ۱۲ یاشنده ایکن، پدرینك خانهسنی ترکله، برکلبهده ریاضتله عمر کچیرمکه باشلامشدی. نیسانك ۱۱ نده یورطیسی اجرا اولنور.

— بشنجیسی (اومونیه) یعنی «صدقهجی» لقبیله ملقب اولوب، ۵۵۹ تاریخ میلادیسنده قبریس جزیرهسنك (آماتونته) قصبهسنده طوغمش، واسکندریه پطریقی اولمش ایدی. بر قحط ووبا زمانلرنده فقرایه چوق باقشیدی.

— آلتنجیسی «دمشقی» لقبیله ملقب اولوب، ٦۷٦ تاریخلرنده دمشقده طوغمش، و ۷٥٤ ده وفات ایتمشدر. خلفا طرفندن بعض عالی مأموریتلره قوللانلمش ایکن، منصبنی ترکله، قدسك قربنده برزاویهیه چکلمش؛ وخرستیانلقده برنجی اولهرق آرسطونك منطق وآدابنی علم عقایدده قوللانهرق، برخیلی کتابلر یازمشدر. آثاری جمع ونشر اولنمشدر. مایسك ۱٦ سنده یورطیسی اجرا اولنور.

— یدنجیسی (ماتهلی) دینمکله معروف اولوب، ۱۱٦۰ تاریخنده بارسلونته وادیسنده طوغمش،

و ١٢١٣ ده وفات ایتمشدر. (ماتوریان) اسمیله معروف وتخلیص اسرا وظیفه‌سیله موظف بر طریق رهبانك مؤسسیدر. شباطك ٨ نده یورطیسی اجرا اولنور.

— سکزنجیسی (قولوه‌بن) لقبیله ملقب اولوب، خسته‌لره باقق وظیفه‌سیله موظف اولان (ژزوآت) طریق رهبانتك مؤسسیدر. تموزك ٣١ نده یورطیسی اجرا اولنور.

— اوننجیسی «خاچلی ژان» دینمکله معروف اولوب، اسپانیولدر. (سنته ترزه) ایله بالاتفاق (قامار) طریق رهبانتی تعدیل ایله، یالین آیاق گزمك اصوللرندن بولنان بر قول ایجاد ایتمشدر. ١٥٤٢ ده طوغوب، ١٥٩١ ده وفات ایتمشدر. برقاچ تألیفی واردر. یورطیسی کانون‌اولك ١٤ نده اجرا اولنور.

ژان { روما غرب ایمپراطورلرندن هونوریوسك کاتبی اولوب، بو ایمپراطورك ٤٢٣ تاریخ میلادیسنده واقع وفاتنده ایتالیا وفرانسه واسپانیا جهتلرینی ضبط ایتمش ایسه‌ده، ٤٢٥ ده اوچنجی والنتینیان طرفندن اخذ وقتل اولنمشدر.

ژانتیی { (Gentilly) فرانسه‌ده سینه ایالتنده وپارسك ٥ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق (بیوره) نهری اوزرنده ١٦٠٠٠ اهالی‌یی حاوی اسکی بر قصبه اولوب، الیوم پارسك محلاتندن معدوددر. اسکی فرانق حکمدارلرینك مقری ایدی.

ژانزه { (Janzé) فرانسه‌نك (ایله مع ویلنه) ایالتنده و (رنه) نك ٢٢ کیلومتره جنوب شرقیسنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ٤٠٠٠ اهالیسی واردر.

ژان ژاق روسو { [«روسو» ماده‌سنه مراجعت اولنه.]

ژانن { ژول — (J. Janin) فرانسه ادباسندن اولوب، ١٨٠٤ تاریخنده (لوآره) ایالتنك (قوندریو) قصبه‌سنده طوغمش، و ١٨٧٤ ده وفات ایتمشدر. غزته‌لره ادبیاته متعلق بحثلر یازمغه باشلایوب، ١٨٣٠ تاریخندن وفاتنه‌دك «دبا» غزته‌سی محررلرندن بولنمشدر. برچوق حکایه وتیاترو کتابلریله تاریخ وسیاحت وسیاسیاته متعلق بعض آثار براقمشدر.

ژانه { (Jeanne) بو اسمله آوروپاده مشاهیر نسادن برقاچ قادین گلمشدر:

(ناواره‌لی — J. de Navare) که ناواره قرالی وشامپانیه قونتی برنجی هنرینك قیزی اولوب، ١٢٨٤ تاریخ میلادیسنده فرانسه قرالی (فلیب بل) ه وارمش؛ وپدردن موروث ممالکی‌ده کندیسی اداره ایدوب، ناواره‌دن انکلیزلرله اسپانیوللری اخراج، وشامپانیه‌یی استیلا ایتمش اولان (ابار) قونتنك عسکرینی کلیاً منهزم ایتمشدی. — حفیده‌سی ایکنجی ژانه (فلیب دورو) ایله ازدواج ایدوب، ١٣٢٨ دن ١٣٤٩ تاریخنه‌دك ناواره‌ده حکومت سورمشدر.

— (بورغونیه‌لی — J. de Bourgogne) که بورغونیه قونتی دردنجی اوتونك قیزی اولوب، ١٣٠٧ ده فرانسه قرالی اوزون فیلیپه وارمش؛ و ١٣١٤ ده همشیره‌سی (بلانشه) وکوروجه‌سی (مارگریته) ایله برابر زنا ایله اتهام اولنه‌رق، حبس اولنمش ایسه‌ده، بعده قوجه‌سی طرفندن یکیدن زوجه‌لکه قبول اولنه‌رق، ١٣٢٩ ده (رویه) ده وفات ایتمشدر. پارسده (بورغونیه) مکتبنك مؤسسه‌سیدر. — دیکر بر بورغونیه‌لی ژانه بورغونیه قونتی ایکنجی روبرتك وفرانسه قرالی سنت لوینك قیزی (آنیس) ك قیزی اولوب، ١٣١٣ ده والوآلی فلیپه وارمش، و ١٣٤٨ ده وفات ایتمشدر.

— (فرانسه‌لی — J. de France) که فرانسه قرالی اون برنجی لوینك قیزی اولوب، ١٤٦٤ ده طوغمش، ومؤخراً اون ایکنجی لویی نامیله فرانسه تختنه چقن اورلیان دوقه‌سی لویی‌یه تزویج اولنمش ایسه‌ده، نهایت درجه‌ده چرکین اولدیغندن، قوجه‌سی طرفندن سویله‌میوب، بونك تخته چقمسیله برابر تطلیق ایدلمش؛ و (بورژ) ه چکیلوب، بر مناستر تأسیس وبر راهبه‌لر طریقی ایجاد ایتمشدی. ١٥٠٥ تاریخنده وفات ایدوب، عزیزه‌لر زمره‌سنه الحاق اولنمشدر. شباطك ٤ نده یورطیسی اجرا اولنور.

— (ژانه دالبرت — J. d' Alberte) که فرانسه قرالی دردنجی هنرینك والده‌سی و ناواره قرالی هنری دالبرت ایله برنجی فرانسوآنك همشیره‌سی مارگریته‌نك قیزی اولوب، ١٥٢٨ ده طوغمش، و

١٥٤٨ ده (واندوم) دوقه‌سی بوربونلی آنتوآنه وارمش ایدی. قوجه‌سنك وفاتنده وارثه‌سی اولوب، مملکتنه پروتستانلغی ادخال و نشر ایتمشدی. بعده اوغلنك طقوزنجی شارلك همشیره‌سی مارکریته ایله تزدواجی وسیله‌سیله فرانسه سرای قرالیسنه جلب اولنه‌رق، پروتستانلرك (بارتلمی) اسمیله مشهور اولان قتل‌عامندن ایکی آی اول، ظنه کوره مسموماً، وفات ایتمشدر. عاقله و مدبره بر قادین اولوب، اوغلنه فوق‌العاده بر تربیه ویرمشدی.

— (ژانه هنریکز) که قسطیله آمیراتی فردریق هنریکزك قیزی اولوب، ١٤٤٤ ده ناواره قرالی ایکنجی ژانه وارمش، واهل‌اسلامی اندلسدن اخراج ایدن فردیناند قتولیکی طوغورمشدر. زوجی برادری آلفونسه خلف اوله‌رق، ١٤٥٨ ده آراغون مملکتنی تصرف ایتدکده، صاحبهٔ ترجه اورانك قرالیچه‌سی طانیتمشدی. اوکی اوغلی دون قارلوس حقنده پك غدارانه حرکتده بولنوب، بابا وغل آره‌سنده بر محاربه‌یه سبب اولمشدر. اهالی دون قارلوسی سودکلرندن، صاحبهٔ ترجه‌یی (جیرونه) ده محاصره ایتمکله، ١٤٦٣ ده (فوآ) قوتی طرفندن تخلیص اولنمش؛ و ١٤٦٧ ده قوجه‌سنه قارشی قتالونیه‌یی تصرف ادعاسنده بولنان لورنه دوقه‌سنه قارشی محاربه ایده‌رك، بو محاربه‌ده فوق العاده بر فعالیت ومتانت کوسترمشدی. بر سنه صکره وفات ایتمشدر.

— (دلی ژانه) که فردیناند قتولیك ایله ایزابلانك قیزی اولوب، قسطیله قرالیچه‌سیدر. ١٤٩٦ ده آوستریا آرشیدوقی کوزل فلیبه واروب، شارل کینت اسمیله شهرت بولان آوستریالی شارلی دنیایه کتیرمشدر. قوجه‌سنی فوق العاده سووب اونك طرفندن سولمدیکندن، بر حزن ومراقه دوچار اولوب، نهایت بو حالی جنته منجر اولمشدر. والده‌سی ایزابلانك وفاتنده ١٥٠٤ ده قسطیله قرالیچه‌سی اولوب، قوجه‌سنی ده حکومته تشریك ایتمش؛ وقوجه‌سی حکومتی بسبتون بونك الندن آلمق تشبثنده ایکن، ١٥٠٦ ده وفات ایتمکله، اوغلی شارل بیوك پدری فردینانك وصایتی تحتنده قرال طانلمش ایدی. ١٥١٦ ده فردیناند وفات ایدوب، شارل بالاصاله قرال اولمش؛ وژانه ١٥٥٥ تاریخنده ٧٥ یاشنده وفات ایتمشدر.

— بو واسطه ناپولیده دخی ایکی قرالیچه کلوب، برنجیسی ١٣٤٣ ده جدی آنژولی روبرته خلف اولمش، واقرباسندن مجارلی آندرایه وارمش ایدی. ایکی سنه صکره دوستی بولنان تارنته‌لی لویی مرقوم آندرایی قتل ایله، صاحبهٔ ترجه‌یی تزوج ایتمش ایسه‌ده، ١٣٤٧ ده آندرایانك برادری مجارستان قرالی لویی، اخذ انتقام ایچون، اوزرینه یوریمکله، تحت تصرفنده بولنان پرووانسه‌یه قاچوب، بعده حکم نصب اولنان پاپا کندیسنك فعل قتلده مدخلی اولمدیغنه حکم ایتدکده، ناپولی‌یه عودت ایده‌بیلمش؛ و ١٣٦٢ ده تارنته‌لی لوینك وفات ایتمسیله، مایورقه قرالی ژان ایله عقد ازدواج ایتمش ایسه‌ده، اولادی اولمامق حسبیله، اوغللغه قبول ایتمش اولدیغی دوراسلی شارل، بو تأهلی چکه‌میه‌رك، دشمنلریله بالاتحاد کندیسیله حرب ایتمش، وکندیسنی اله کچیروب، ١٣٨٢ ده ٦٧ یاشنده ازاله ایتدیرمشدر. فوق العاده حسنی برقاری اولوب، سرایی مجمع ادبا ایدیسه‌ده، اداره‌سی پك یولسز ایدی. شاعر (لاهارپ) بونك حالنی بر هائله صورتنده نظم ایتمشدر.

— ایکنجیسی مرقوم دوراسلی شارلك قیزی اولوب، ١٤١٤ ده برادری لادیسلاسه خلف اولمش؛ وسفاهت وفسق وفجوره طالوب، دوستی بولنان (آلوپو) یه وسائرلرینه پك مسرفانه احسانلر ایتمش؛ وبعده مارشه قوتی ژاقه وارمغله، دوستلری بونك طرفندن قتل، وکندیسی حبس اولنه‌رق، ١٤١٦ ده تبعه‌سی طرفندن تخلیص، ویرینه زوجی حبس اولنمش؛ و ١٤١٩ ده مومی الیه فرانسه‌یه قاچمش ایدی. او وقت ژانه (قاراچولی) اسمنده یکی بر دوست طوتوب، برقاچ سنه صکره قتل ایتدیرمش، وآراغونلی بشنجی آلفونسی اوغللغه قبول ایتمش ایدی. بوایسه، وراثته قونمق ایچون، ژانه‌نك وفاتنه انتظار ایده‌میوب، علیهنده محاربه‌یه کیریشمش؛ وبونك اوزرینه ژانه آنژولی ایکنجی لویی‌یی وبرقاچ سنه صکره بونك وفاتی اوزرینه برادری رنه‌یی اوغللغه قبول ایتمش؛ و ١٤٣٥ ده وفات ایدوب، آخرت اولادینك تعددی جهتیله، وراثتی متنازع فیه قالوب، نهایت آراغونلی آلفونس خلفی اولمشدر.

ژانه دارق { (Jeanne Dare) فرانسه‌لی مشهوره بر قهرمان قیز اولوب،

Digitized by Google

١٤٠٩ تاریخنده (ووقلوزه) قربنده واقع (دومرمی) قریه‌سنده طوغمشدر. ژاق‌دارق اسمنده برکویلینك قیزی اولوب، کندیسی دخی ١٨ یاشنه‌دك چوبانلق ایتمش؛ وبوسنده ایکن، فرانسه‌نك داخلی تفرقه‌لره دوشمسیله، انکلیز عسکری طرفندن ضبط اولنمقده اولوب، خرابه یوز طوتمش اولدیغنی کوره‌رك، وفرانسزلرك اعتقاداتنه کوره، برطاقم خارق عاده مشاهده‌لر وهاتفلر طرفندن وطننی بوورطهٔ هلاکدن تخلیصه سوق اولنه‌رق، کویندن خروجله ، بیك درلو مشکلات ایچنده (تورنه) یه کلوب، (شینون) کوشکنده اقامت ایتمکده بولنان قرال یدنجی شارلی، برچوق موانعدن صکره، کورمکه موفق اوله‌بیلمش؛ وکندیسنه هاتفدن بروظیفه تبلیغ ایدلمش اولدیغنه قرالی قاندیروب، کندیسنه کمال احترازله بر طاقم عسکر ویرلمش ایدی. بو جزئی عسکرله انکلیزلرك تحت محاصره‌سنده بولنان وفرانسه ایچون درجهٔ اهمیتی درکار اولان اورلیانی ١٤٢٤ ده تخلیص ایتمش ایدی. بووجهله عسکرك امنیتنی جلب ایدوب، هیجانلرینی موجب اولدقدن صکره، قرال شارلی دشمنلرك النده بولنان برمملکتك ایچندن (ریمس) ه سوق، ویولی اوستنده بولنان برچوق یرلری ضبط ایتمش، واووقت وظیفه‌سنی اکمال ایتمش ظنیله چکلمك ایستمش ایسه‌ده، قرالك ابرامی اوزرینه قالوب، ١٤٣٠ ده پارس اوکنده بر مغلوبیته اوغرادقدن صکره، بورکینیونلرله انکلیزلرك محاصره‌سی تحتنده بولنان (قومپینه) نك اوزرینه هجوم ایتمش ایسه‌ده، بومحاربه‌ده بورکینیونلرك الینه اسیر دوشوب، بونلر طرفندن انکلیزلره تسلیم ایدلمش؛ وانکلیزلر طرفندن کندیسنه سحرباز معامله‌سی اولنه‌رق، (بووه) پسقپوسنك حکمیله، ١٤٣١ مایسنك ٣٠ نده روئنده حیاً احراق اولنمشدر. فرانسزلر اسمنی تعظیم ایدوب، قریه‌سی هر ویرکیدن عفو اولنمش؛ وپاپا اوچنجی (قالیکست) ١٤٥٦ ده تقدیس ایتمشدر. اورلیان شهرنده بهر سنه مایسك سکزنده نامنه برمطنطن جنازه آلایی اجرا اولنور. ١٨٢٠ تاریخنده قریه‌سنده خانه‌سنك عرصه‌سنده برهیکل رکز ایدلمش اولدیغی کبی، اورلیانده دخی ١٨٤٥ ده هیکلی یاپلمشدر. حکایه‌سی برچوق ادبا طرفندن نثراً ونظماً یازیلوب، فاجعه صورتنه دخی قونمشدر .

ژبا (Geba, Jeba) آفریقای غربیده سنغامبیا معبر فرانسویسنده برنهر اولوب، ٢١°٤٥′ عرض شمالیده واسع برخلیجدن بحرمحیط آطلاسی‌یه دوکیلور. منصبندن تقریباً ١٣٧ کیلومتره یوقاریده وصاغ یعنی شمالی ساحلنده پورتکیزلیلرك برتجارتکاهی واردر. بونهرك منصبنده‌واقع برآطه‌ده ینه پورتکیزلیلرك برقلعه‌سی وقلعه‌نك اوکنده صاغلام برلیمان واردر. مجراسی تمامیله معلوم اولمیوب، فوتاجالو جبالندن ایندیکی مظنوندر. منصبنه قریب محللرده کلیتلی پرنج حاصل اولور .

ژرس (Gers) فرانسه‌نك جنوب جهتنده برنهردر، که یوقاری پیرنه ایالتنده (لانمزان) طاغندن نبعانله، شمال شرقی‌یه طوغری آقه‌رق، همنامی اولان ایالته کیرر، وبوایالتی جنوبدن شماله شق ایتدکدن صکره، (لوت مع غارونه) ایالتنه دخول ایدوب، اوراده صول کنارندن (غارونه) نهرینه دوکیلور. مجراسی ١٧٠ کیلو متره طولنده اولوب، عادی وقتلرده صویی پك آز اولمغله، سیر سفائنه صالح دکلدر .

ژرس (Gers) فرانسه‌نك جنوب جهتنده بر ایالت اولوب، ایچندن کچن نهرك اسمیله تسمیه اولنمشدر. غرباً لانده، جنوباً یوقاری پیرنه، شرقاً یوقاری غارونه وتارن مع غارونه شمالاً دخی لوت مع غارونه ایالتلریله محدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٦١٥٢ مربع کیلومتره اولوب، ٢٨٣٥٤٦ اهالیسی واردر. مرکزی (اوش) شهریدر. اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق اولوب جنوبدن شماله طوغری ممتد بر چوق وادیلری واردر، که ایچلرنده غارونه نهرینه تابع برطاقم چایلر آقیور. بونلرك اك بیوکی همنامی اولان آنف البیان نهردر. اراضیسی اولدقچه منبت اولوب، حبوبات متنوعه ایله کتن، سبزه، کلیتلی صوغان وصارمساق، اوزوم وسائره حاصل اولور. قیرمزی ویشیل مرمرله آلچی واسفالتو بولنور. صیغیر، آت، استر، مرکب، طوموز وطاوق، قاز، اوردك کبی حیوانات اهلیه‌سی چوقدر. مشهور اوردك پازاری واردر. شراب وقونیاغی مشهور اولوب، سائر معمولات صناعیه‌سی چینی، جام، بز وسائره‌دن عبارتدر . ایالت: اوش، میرانده،

Digitized by Google

غوندوم، لکنوره ولومبز اسملریله بش قضایه منقسم اولوب، ٢٠ ناحیه و ٦٨٤ دائرهٔ بلدیه‌یی حاویدر.

ژرمن { سنت — (St. Cermain) بو اسمله قتولیکلرك ایکی عزیزی اولوب، بری (اوقزه) ده ودیکری پارسده پسقپوس بولنمشدر. برنجیسی ٣٨٠ ده طوغوب ٤٤٨ ده وفات ایتمشدر. ایکنجیسنك ولادتی ٤٩٦ و وفاتی ٥٧٦ ده واقع اولمشدر.

ژنلی { قونتسه — (Contesse de Genlis) فرانسه‌نك الك مشهور محرره‌لرندن اولوب، ١٧٤٦ تاریخنده (اوتون) قربنده (شانسری) قصرنده طوغمش، و ١٨٣٠ ده وفات ایتمشدر. اصیل وآنجق فقیر بر عائله‌یه منسوب اولوب، مکمل صورتده تربیه کورمش، و ١٥ یاشنده ژنلی قونتنه وارمش ایدی. خفیاً اورلیان دوقه‌سیله عقد ازدواج ایتمش اولان مادام دو مونتسونك یکنی اولمغله، اورلیان دوقه‌سنك سراینه قبول اولنوب، اولادی مادام آدلاییده، لوبی فلیب، دوق دوشارتر، دوق دو مونتپانسیه وقونت دو بوژوله‌نك امر تربیه‌سی کندیسنه احاله اولنمشدی. اورلیان دوقه‌سنك کندیسنه‌ده نفوذی تأثیر ایتدیره‌رك، سرایه قارشی بر خط حرکت طوندیرمشیدی. ١٧٩٢ وقوعاتنده فرانسه‌یی ترکه مجبور اولوب، بعده بوناپارتله مخابره‌ده بولنمغله، (قونسولا) زماننده فرانسه‌یه عودت ایتمش، وکندیسنه معاش تخصیص اولنمش ایدی. بوناپارتك سقوطندن‌صکره حکومت نزدنده اعتباردن دوشمش ایسه‌ده، اورلیان خاندانندن مخصص اولان معاشنی وفاتنه‌دك آلمشدر. قوجه‌سندن ایکی قیزی اولوب، مشهوره (پامله) نك ده والده‌سی اولدیغی مظنوندر. ٨٠ دن زیاده تألیفاتی اولوب، حکایات ونوادر وتیاتروکتابلرندن عبارت اوله‌رق، جمله‌سی اخلاق وتربیه‌یه خدمت ایده‌جك یولده یازلمشدر. تربیهٔ اطفال حقنده دخی پك مقبول اثرلری واردر. طرز افاده‌سی ده پك سلیس و دلنشیندر.

ژوآن { (Jouan) فرانسه سواحل جنوبیه‌سنك شرق جهتنده وپروانسه خطه‌سنك «بحری آلپ» ایالتنده اوله‌رق (ناپوله) کورفزینك شرق جهتنده برکوچك کورفز اولوب، هر طرفی تپه‌لرله محفوظ و درینلکی بعض محللرنده ٥٠ متره‌یه واصل اولمغله، سفائن ایچون امین بر ملجأدر. اطرافنده‌کی تپه‌لر اورمانلرله وسواحلی پورتقال، لیمون، زیتون وصوسین آغاجلریله مستور اولوب، منظره‌سی لطیف وهواسی ملایمدر. اطرافنده بر چوق کوزل کوشکلر بولنیور. مارسلیادن ایتالیایه کیدن دمیر یول خطی کنارندن کچیور.

ژوآنویل { (Joinville) فرانسه‌نك (بوقاری مارنه) ایالتنده و(واسی) نك ١٦ کیلومتره جنوب شرقیسنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ٣٨٤٠ اهالیسی وپاموق منسوجات دستکاهلریله دمیرخانه‌لری واردر.

ژوآنیی { (Joigny) فرانسه‌نك (یونه) ایالتنده واوقزره‌نك ٣٤ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق (یونه) نهری کنارنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٥٥٤١ اهالیسی، قلعه‌سی، مکتبی، کوزل بر ریختمی، دباغخانه‌لری وطوغله فابریقه‌لری واردر.

ژوبی { (Jobi) بحر محیط کبیرده یکی کینه جزیرهٔ کبیره‌سنك ساحل شمالیسی قارشیسنده بر آطه اولوب، ١° ٣٧′ ٥″ عرض جنوبیده و ١٣٣° ٢٠′ ایله ١٣٤° ٤٠′ طول شرق آره‌سنده واقع اوله‌رق، یکی کینه‌نك شمالنده‌کی بیوك کورفزك مدخلنی قپایان آطه‌لرك الك بیوکیدر. شمالاً (شوتن) ونام دیکرله (میسوری) آطه‌سندن همنامی اولان بر بوغازله آیرلمشدر. طار واوزون بر آطه اولوب، شرقدن غربه بویی ٦٠ واك کنیش یری ١٥ کیلومتره‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ٣٤٨٠ مربع کیلومتره اولوب، ٧٢٠٠ اهالیسی واردر. صیق اورمانلرله مستور بر طاغ آطه‌نك بوتنجه اوزانوب، سواحل شمالیه‌سی دیك وصرپ و سواحل جنوبیه‌سی دها میلانلیدر. اهالیسی ایکی جنسیته منسوب اولوب، سواحلده‌کیلر پاپو جنسندن مونس آدملر اولدقلری حالده، طاغده‌کیلر دیکر بر جنسه منسوب وحشیلر اولوب، انسان اتی دخی یرلر. بو ایکی قوم بینلرنده دائمی صورتده محاربه‌ده بولنورلر. آطه (تیدور) جزیره‌سنك حکومت اسلامیه‌سی تحت اداره‌سنده اولوب، فلنك مستملکاتندن معدوددر.

Digitized by Google

ژوپیتر { (Jupiter) و اصل لاتین تلفظنجه (یوپیتر) که بوده ایکی اسمدن مرکب اولوب، (پیتر) پدر دیمك اولدیغندن، اصل اسمی (یو)در. اسکی یونانیلر عندنده (زوس) اسمیله معروفدر. اسکی یونان ولاتین اساطیرنده آلهه‌نك پدری واك بیوکلری اولوب، مشتری سیاره‌سندن کنایه ایدی. اساطیر مذکوره‌یه کوره بواله کاذب زماندن کنایه اولان (ساتورن) یاخود (خرونوس) ایله (ریا) نك اوغلی اولوب، ساتورن، برادری بولنان جن طائفه‌سنك رئیسی (تیتان) ایله ایتدیکی معاهده اوزرینه، ارکك اولادینی یمك شرطیله تخته چکمش اولدیغندن، ژوپیتر طوغنجه، والده‌سی ساتورنه قونداقلنمش بر طاش ویره‌رك، یوتدیرمش؛ وژوپیتری کرید طاغلرنده صاقلایوب، اوراده (آمالتیا) اسمنده بر کچینك سودیله بسلتمشدی. جنلر بوندن خبر آلنجه، ساتورنی اسقاط وحبس ایتمشلرسه‌ده، ژوپیتر، بر یاشنده اولدیغی حالده، جنلری مغلوب ایدوب، پدرینی قورتارمش. ساتورن بو چوجغك قوتندن اندیشه ایده‌رك، کندیسنه یوصی قورمش ایسه‌ده، ژوپیتر خبر آلوب، کندیسنی پایتختی اولان (لیمپوس) طاغندن اخراجله، یرینه کچمش؛ وبرادرلری (نپتون) و(پلوتون)ه دکیزی وجهنمی ویره‌رك، کندیسی کویا یرله کوکه حاکم اولمش؛ وجنلرله دیولرك هجومنه مقاومت ایدوب، بونلری یلدیرمله مغلوب ایتمش. اسکی یونانیلر ژوپیتری بیك قالبلره صوقه‌رق، بر چوق قادینلرو پریلرله مناسبات زوجیه‌ده بولندیغنی، وبونلردن آلهه وقهرمانلر وحکمدارلر دنیایه کتیردیکنی زعم ایدرلردی. بر چوق معبدلری اولوب، اك بیوکلری ایپیرده یعنی یانیه قربنده بولنمش اولان (دودونه)، یونانك الیده خطه‌سنده‌کی (اولمپیا) و مصرده‌کی (آمون) معبدلری ایدی. قرمزقوش ومیشه آغاجی ژوپیتره منسوب عد اولنوردی. آلتون ویا فیل دیشندن بر تختك اوزرینه اوتورمش، صول الیله بر عصا طوتار و صاغ الیله یلدیرمی صالدیرر صورتده تصویر اولنوردی. اك مشهور هیکلی هیکلتراش شهیر (فیدیاس)ك فیل دیشیله آلتوندن یاپمش اولدیغی هیکل ایدی، که عجائب سبعه‌دن معدوددر. اسکی یونانیلرله لاتینلرك اعتقاد ایتدکلری آلهۀ کاذبه بونك اولادی زعم اولنه‌رق، حکمت الهه‌سی اولان (آتنه) ونام دیکرله (مینروه) نك مسلح اوله‌رق و والده‌سز ژوپیترك قفاسندن طوغمش اولدیغنه ایناتیرلردی. بو اساطیرك اساسی بر طاقم رموزاتدن عبارتدر.

ژورا { (Jura) فرانسه ایله اسویچره آره‌سنده جنوب غربیدن شمال شرقی‌یه ممتد بر طاغ اولوب، اسویچره‌نك (باله) ناحیه‌سنی فرانسه‌نك دوب، ژورا و (ان) ایالتلرندن آییرور. بویی ۳۱۰ کیلومتره اولوب، اکی ۶۵ کیلومتره قدردر. اك یوکسك ذروه‌لری: ۱۷۲۲ متره ارتفاعی اولان (رکوله)، ۱۷۳۴ متره ارتفاعنده بولنان (مونت ناندر) و ۱۶۹۰ متره یوکسکلکنده بولنان (دوله) در. صاغ وصولنه اوزاتدیغی قوللرله بر طاقم وادیلر تشکیل ایدیور. اسویچره‌یه ناظر اولان یوزی دیك و صرب اولوب، فرانسه‌یه باقان یوزی ایسه سطح مائل صورتنده در. بو طاغدن (دوب) نهرینه دوکیلور بر قاچ چای آقوب، نهرمذکور ایسه ژورا ایله (ووژ) طاغلری آره‌سنده‌کی وادیده جریان ایتمکله، بعض جدوللر واسطه‌سیله (رین) و (رونه) نهرلرینی بربرینه ربط ایدر. ژورا سلسله‌سنك اراضیسی بر نوع اتربۀ کلسیه‌دن عبارت اولوب، بوجنس طوپراق علم الارضده (کلس ژورایی) اسمیله معروفدر.

ژورا { (Jura) فرانسه‌نك ایالات شرقیه‌سندن اولوب، شرقاً اسویچره حدودیله، جنوباً (ان)، غرباً ساؤنه مع لوآره وقوت دور، شمالاً دخی یوقاری ساؤنه ودوب ایالتلریله محدوددر. مساحۀ سطحیه‌سی ۵۰۳۴ مربع کیلومتره اولوب، ۲۸۸ ۸۲۳ اهالیسی واردر. مرکزی (لون لسولنیه) قصبه‌سیدر. اراضیسی همنامی اولان سلسلۀ جبالك غربی اتکلرندن عبارت اولوب، طاغلقدر. بوطاغلرك اکثر طرفلری وعلی الخصوص شرق وجنوب جهتلری اورمانلرله مستوردر. انهاری چوقدر. (رین) ایله (رونه) ایرماقلری آره‌سنده‌کی جدول بو ایالتك ایچندن کچیور. محصولاتی باشلیجه آرپه، مصر، چاودار، یولاف وسائر حبوباتله، شالغم وسائره‌دن عبارتدر. بویایلاقده وطبده مستعمل نباتاتی ده چوقدر. طاغلرنده واورمانلرله مرعالری واسعدر. صیغیر، قویون وخرکله‌سی وآو حیواناتی ده چوقدر.

Digitized by Google

قيا طوزى ، معدن كورى ، آلچى ومرمر بولنور . صنايعى دميرجيلكله ساعتچيلق وتخته وباغه وبوينوزدن انواع مواد اعمالندن عبارت اولوب ، تجارتى خيلى ايشلكدر. باغلرى چوق اولوب، كوزل شراب اعمال اولنور . پينيرى دخى مشهوردر . ايالت : لونلسولنيه ، دوله ، پولينى و سنت قلود اسملريله ٤ قضايه منقسم اولوب ، ٣٢ ناحيه و ٥٨٤ دوائر بلديه‌يى حاويدر .

ژورژ [« جورج » ماده سنه مراجعت بيوريله .]

ژورژ ساند (George Sand) فرانسه‌نك اك مشهور اديبه‌لرندن حكايه نويس برقادين اولوب، ١٨٠٤ تاريخنده پارسده طوغمش، و ١٨٧٦ ده نوهانتده وفات ايتمشدر. لهستان قرالى ايكنجى اوكوستك ولد غير مشروعى صاقسه‌لى موريسك نسلندن اولوب، بيوك والده‌سى مورى اليه موريسك غير مشروع قيزى ايدى. پدرى ايلك جمهوريت وايمپراطورلق زماننده ضابط بولنوب، ١٨٠٨ ده آتندن دوشه‌رك وفات ايتمكله، صاحبهٔ ترجمه (برى) خطه‌سنده (لاشاتره) قربنده واقع (نوهانت) قريه‌سنده‌كى كوشكنده بيوك والده‌سى طرفندن بيودلمشدر. تا كوچكلكندن كوى وقير منظره‌لرندن تلذذه آليشوب، بر فكر شاعرانه حاصل ايتمش؛ وهنوز طفل ايكن كنديلكندن بعض حكايه‌لر قورمغه باشلامشيدى. پدرينك وفاتى اوزرينه آيرلمش اولان والده‌سى كنديسنى ايستيوب، بيوك والده‌سيله والده‌سندن خانفيسنى ترجيح ايده‌جكنى شاشيرديغندن، ١٨١٧ ده پارسده براهبه‌لر مناسترى مكتبنه كيرمش، و ١٨٢٠ ده بومكتبدن چيقمش ايدى. مناسترده‌كى تربيه‌نك نتيجه‌سى اوله‌رق ابتدا تعصب درجه‌سنده ديندار اولوب، حتى راهبه اولمق فكرينه بيله صاپمش ايكن، بعده بعض حكمانك وعلى الخصوص ژان ژاق روسونك آثارينى اوقودقجه، تبديل افكار ايتمش؛ وانسانلرك مصائبى جمعيت بشريه اصول وعاداتنك فساد ونقصانندن ايلرى كلديكنه كسب اطمئنان ايدوب، بوندن طولايى حاصل ايتديكى مأيوسيتله اتلاف نفس ايده‌جك راده‌يه وارمش؛ وحتى بركون بومقصدله آتى درين بر خندقه سورمش ايدى. بيوك والده‌سنك وفاتندن صكره والده‌سنك يانته كيدوب، بونك خرچين طبيعتندن چوق زحمت چكمش؛ و ١٨٢٢ ده موسيو (دودوان) ه واره‌رق، بوندن براوغليله برقيزى دنيايه كلمش ايدى. ١٨٣١ ده كندى كديمنيله پارسده ياشامسنه قوجه‌سنك موافقتنى استحصال ايتمكله، قيزينى آله‌رق پارسه كيتمش؛ وابتدا كتاب وسائره ترجمه‌سيله وقورشون قلم رسملريله معيشتنى چيقارمغه چاليشوب، نهايت توتون طبقه‌لريله چيغاره‌لقلرك اوزرينه غايتله كوچك ومصنع رسملر ياپه‌رق، بو صنعتده موفق اولمشدى. سربست كزه‌بيلك وعلى الخصوص تياترولره كيروب چيقمق ايچون، چوجقلغنده چوق وقت كيمش اولديغى اركك قيافتنه كيره‌رك، بعض ادبايه‌ده تقديم اولنمش ايسه‌ده، (كراترى) بر قادينه يازى يازمق ياقيشمديغنى درميان ايده‌رك ، كنديسنى صوغوتديغى كبى، بالزاق دخى جسارت ويرمه‌مشدى . همشهريسى بولنان (دلابوش) كنديسنى فيغارو غزته‌سى محررلرى ميانته ادخال ايتمش ايسه‌ده، ژورژ ساند بومحررلكده بوشنه اضاعهٔ وقت ايتديكنى درك ايده‌رك، حكايه كتابلرى تحريرينه باشلامش؛ و(ژول ساندو) ايله مشتركاً ايلك اثرى اولان « پنبه وبياض » عنوانلى حكايه‌يى ٥ كوچك جلد اوزرينه نشر ايتمش ايدى . ١٨٣٢ ده « اينديانه » عنوانيله ٢ جلد اوزرينه برايكنجى حكايه كتابى نشر ايدوب، كندى اسمى (آمانتينه دوپن) وبعد التأهل قوجه‌سنك اسمنه نسبتله (مادام دودوان) ايكن، بوكتابلرى (ژورژ ساند) اسم كاذبيله چيقارمش؛ وفيمابعد بواسمى محافظه ايدوب، بونكله شهرت بولمشدر. بربرينى متعاقب برقاچ حكايه كتابى دها نشر ايله، كسب شهرت ايتمش؛ و ١٨٣٣ ده (آلفرد دوموسه) ايله برابر ايتاليايه سياحت ايدوب، بو سياحتك تأثيراتنى « بر سياحك مكتوبلرى » عنوانيله يازمشدر. بو آره‌ده آووقات (ميشل دوبورژ)، (لامنه) و(پيرلرو) كبى مشاهيرله كسب الفت ايتمش؛ وبونلرك مسلكلرى بردرجه دها توسيع افكارينى موجب اولمش ايدى. ١٨٣٦ ده قوجه‌سيله آره‌سى بسبتون بوزيشوب، محكمه معرفتيله آيرلمش؛ وچوجقلرينك تربيه‌سى كنديسنه احاله

اولنمش ایدی. بعده اسویچره‌یه برسیاحت ایدوب، عودتنده والده‌سی وفات ایتمشدی. اووقت (فردریق شوبن) ایله کسب معارفه ایدوب، سکز سنه بونکله برلکده یاشامش، و(مایورقه)یه برابر سیاحت ایتمشدر. ١٨٣٣ دن ١٨٣٨ تاریخنه‌دك «روو ده دوموند» عنوانلی رسالهٔ موقوتهٔ مشهوره‌یه ٦ حکایه کتابی درج ایتدیروب، بونلر آریجه دخی نشر اولنمشدر. (لامنه)نك تأسیس ایتدیکی «موند» و(پیرلرو)نك چیقاردیغی «روو اندپاندانت» غزته‌لرینه دخی بر چوق حکایه‌لر درج ایتدیرمشدر. ١٨٤٨ ده فرانسه‌ده جمهوریتك اعلانی ژورژساندك هیجانی موجب اولمغله، امور سیاسیه‌یه قاریشه‌رق «بولتن رپوبلیك» عنوانلی غزته‌یه پك فصیح برمقدمه وایکی مهیج خطبه نشر ایتدکدن صکره، برغزته دخی تأسیس، و(ماچینی)نك سیاسیاته متعلق مشهور برکتابنی ترجمه ایتمش؛ ودها بوکبی بعض نشریاته بولنوب، حقنده حکومتك نظر دقتنی جلب ایلمش ایدی. اوندن صکره حکایه کتابلری نشرینه دواملە برابر، برچوق فاجعه‌لر وسائر تیاتروکتابلری دخی یازوب، بونلردن بعضلری پك اوقدر قبول عامه‌یه مظهر اوله‌مامش ایسه‌ده، بعضلری آیلرجه برتیاتروده هر کیجه اوینانه‌جق درجه‌ده مظهر قبول وتحسین اولمشدر. بونلرك برینی اوغلی (موریس ساند) ایله مشترکاً یازمشدر. ٢٨٥٤ ده «پرسه» غزته‌سنده کندی ترجمهٔ حالنی یازوب، بواثری آریجه دخی ٢٠ جلد اوزرینه نشر اولنمشدر. باشلیجه افکار ومسلك ادبی وفلسفیسنی مبین برکتابدر. اواخر عمرنده پدرندن موروث اولان (نوهانت) کوشکنده اقامت ایدوب، سنه‌ده بالکز برقاچ هفته بو اقامتکاهنی ترك ایدردی. (لاشاتره) قصبه‌سنده برهیکلی رکز اولنمشدر. دامادی (قلزنیژه) دخی بر هیکلنی یاپمشدر. ژورژ ساندك بتون اثرلری بر عیارده اولمیوب، بعضلرنده فلسفه ومعاشرت بشریه حقنده‌کی مطالعات وملاحظاتی ملال ویره‌جك درجه‌ده ایسه‌ده، اکثری هرنوع عیب وقصوردن عاریدر. هله حسیاتك تدریجاً حصولنی تعریفده یکتادر. قوهٔ مخیله‌سی پك واسع اولمغله برابر، عباره‌سی دخی غایتله سلیس وفصیحدر. الحاصل ژورژ ساند بوعصرك اك بیوك ادباسندن معدوددر. رسمده دخی مهارتی وموسیقیدن بهره‌سی وارایدی.

ژوزف { (Joseph) فرانسزلرك یوسف (عم)ه وبواسمله مسمی دیکرذواته ویردکلری اسمدر. [«یوسف» ماده‌سنه مراجعت اولنه.]

ژوزفینه { (Joséphine) فرانسه ایمپراطوریچه‌سی وبیوك ناپولیونك زوجه‌سی اولوب، ١٧٦٣ ده مارتینیق آطه‌سنده طوغمش، و ١٨١٤ ده وفات ایتمشدر. اون بش یاشنده ایکن، (ویقونت دو بوشارنه)یه واروب، بوندن براوغلیله برقیزی اولمشدی. انقلاب کبیر زماننده زوجی اعدام اولنوب، کندیسی دخی حبسه القا اولنمش؛ وآنجق (تالیان)ك شفاعتیله قورتله‌بیلمشیدی. براستدعا تقدیمیچون بوناپارتك حضورینه چیقدیغنده، حسن وآنیله بونك نظر تحسیننی جلب ایتمکله، بوناپارتك تکلیفی اوزرینه، ١٧٩٦ ده کندیسنه وارمش؛ وقوجه‌سنك ایمپراطورلغی زماننده بیوك برنفوذ واقتداره مالك اولوب، بواقتدارینی خیر یولنده صرف ایتمش؛ وآنجق ایلك ایتمه‌ده بر آز مصرفانه کیتمش ایدی. بوناپارت بوندن اولادی اولمامسندن بالاستفاده، ١٨٠٩ ده کندیسنی بوشامش؛ وصاحبهٔ ترجمه بقیهٔ عمرینی کاه (ناواره) ده‌کی کوشکنده وکاه (مالمزون) ده کچیروب، ایمپراطورك انفکاکندن آز وقت صکره وفات ایتمشدر.

ژوسیو { (Jussieu) قرن سابقده وقرن حاضر میلادیده فرانسه‌نك لیون شهرنده نشأت ایتمش اوچ برادر ایله بونلرك یکننی واونك اوغلی اوله‌رق بش کشینك عائله اسمی اولوب، جمله‌سی‌ده علم نباتاتده وبعضلری طب وهندسه‌ده‌دخی شهرت بولمش؛ وعلم نباتاته دائر برقاچر کتاب یازوب، تحریات نباتیه ایچون بعضلری بلاد سائره‌یه دخی سیاحت ایتمشلردر.

ژوفروی { (Joufroy) واپورك موجدلرندن بر فرانسز اولوب، ١٧٥١ ده (فرانشه قونته) ده طوغمش، و ١٨٣٢ ده متقاعدین دائره‌سنده وفات ایتمشدر. انقلابدن اول سیاده یوز

باشیسی ایدی . بخارله کمی تحریکنی دوشونوب ، ١٧٧٦ ده (دوب) نهرنده و ١٧٨٣ ده لیونده (سائونه) نهرنده تجربه‌سنی اجرا ایتمشدی . آنجق کندیسنك سرمایه‌سی اولمدیغی کبی ، حمایه ومعاونت ایده‌جك کیمسه دخی ظهور ایتمدیکندن، ایشی ایلریلته‌مه‌مش؛ واوصره‌ده بشقه‌لری وابوری ایجاد ایدوب، بونك موجدلکی دخی مجهولیتده و تردد آلتنده قالمشدر . — فلسفه ایله اوغراشان علمادن دخی بو اسمده بری اولوب، ١٧٩٦ ده طوغمش، و١٨٤٢ ده وفات ایتمشدر. فلسفه‌یه متعلق آثار معتبره‌سی واردر.

ژولیت { (Joliet) ممالك مجتمعه‌نك (ایلینویس) جمهوریتنده ، (اسپرینغفیلد) ك ٣٢٠ کیلومتره شمال شرقیسنده و شیقاغونك ٥٠ کیلومتره غرب جنوبیسنده، بر نهرك اوزرنده وایکی دمیر یولك نقطهٔ تقاطعنده واقع (ویل) ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب ، ١٦٦٧٠ اهالیسی واردر . جوارلری پك منبت اولمغله، ذخایر تجارتنك بیوك بر مخزنی حکمنده‌در .

ژولیته { (Joliette) دومینیون قطعه‌سنك (کبك) خطه‌سنده و (مونترآل) ك ٦٨ کیلومتره شمالنده همنامی اولان ایالتك مرکزی بر قصبه اولوب ، ٣٢٧٠ اهالیسی و ایچندن چكن (سنت لوران) ایرماغنه تابع (آسومپسیون) نهریله چوریلیر پك چوق ماکینه‌لری واردر . جوارنده اولوب ایکی محله‌سی حکمنده اولان ایکی قریه ایله برابر اهالیسی ٦٣٠٠ کشی‌یه بالغ اولوب ، کوندن کونه دخی تزاید ایتمکده در .

ژووانسه { (Jouvance) اساطیر قدیمهٔ یونانیه‌یه کوره ایتالیاده بر پری اولوب ، ابو الآلهه زعم ایتدکلری مشتری طرفندن سولمکله، برچشمه‌یه تحویل ایدیله‌رك، کویا بو چشمه‌نك صوینده ییقانانلر یکیدن کنجلشیرلرمش .

ژوهانو { (Johannot) بری آلفرد — ودیکری تونی — اسملریله ایکی قرداش اولوب ، رسامقده شهرت قزانمشلردر . برنجیسی ١٨٠٠ ده طوغمش ، ١٨٣٧ ده وفات ایتمش؛ وایکنجیسنك ولادتی ١٨٠٣ ده و وفاتی ١٨٥٢ ده واقع اولمشدر . عن اصل فرانسز اولوب، اوفنباخ‌ده طوغمش، وپارسده یاشامشلردر . یاغلی بویا ایله برقاچ رسملری اولوب، بعض مشهور کتابلرك رسملرینی دخی ترسیم ایتمشلردر .

ژیتومیر { (Gitomir) روسیه‌نك (وولهینیه) ایالتنده وموسقوه‌نك ٨٥٠ کیلومتره جنوب غربیسنده بر قصبه اولوب ، قسم کلیسی یهودی اولمق اوزره، ١٧٠٠٠ اهالیسی وشاپقه، چوخه، ایپك قاشلر، بز فابریقه‌لریله دباغخانه‌لری وبال، بال مومی، ایچ یاغی، شراب وسائره تجارتی واردر.

ژیروده { (Jirodet) فرانسه‌نك اك مشهور رسامارندن اولوب، ١٧٦٧ ده (مونتارژی) ده طوغمش، و١٨٢٤ ده وفات ایتمشدر. بر چوق کوزل رسملری واردر .

ژیروندنلر { یاخود ژیرونده‌لیلر (Les Girondins, la Gironde) فرانسه انقلاب کبیرنده کسب اشتهار ایتمش بر فرقه اولوب ، باشلیجه ژیرونده ایالتی مبعوثاننان مرکب اولدیغندن، بو اسمله شهرت بولمشدر. بونلرك دهشت دورنده روبسپیرك اجرا ایتدیکی اعتسافاتی تقدیر ایده‌میوب، اعتدالی توصیه ایتدکلرندن ، ١٧٩٣ سنه‌سی مایسنده ایچلرندن ٢٩ مبعوثان توقیف ، وسنهٔ مذکوره تشرین اولی نهایتنده بونلردن ٢٠ سی اعدام اولنمش؛ بری حضور محکمه‌ده کندینی قتل ایله اتلاف ایتمش، ودیکری دخی تعقیب واتلاف اولنمشدر. طاغلیلر بونلره قارشی ایدی . شاعر شهیر لامارتین ژیروندنلرك تاریخنی کوزل بر طرزده یازمشدر .

ژیرونده { (Gironde) فرانسه‌نك غرب جنوبی جهتنده آقان (غارونه) ایرماغنك (دوردونیه) نهریله برلشدکدن صکره یعنی منصبنه قریب آلدیغی اسمدر. [«غارونه» ماده‌سنه مراجعت اولنه .]

ژیرونده ایالتی { (Dép. de la Gironde) فرانسه‌نك سواحل غربیه‌سنده‌کی ایالاتندن اولوب، ایچندن جریان ایدن ایرماغك اسمیله مسمادر . غرباً بحر محیط آطلاسی ایله، شمالاً آشاغی شارنته، شرقاً دوردونیه ولوت مع غارونه،

Digitized by Google

جنوباً دخی لانده ایالتلریله محاط ومحدوددر . مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۰۲۵۰ مربع کیلومتره اولوب ، ۷۳۵۲۴۲ اهالیسی واردر . مرکزی مشهور (بوردو) شهریدر . اراضیسی جنوب غربی جهتنده قوملق وبطاقلق ایسه‌ده ، شمال و شرق جهتلرنده پك منبت ومحصولدار اولوب ، حبوبات متنوعه ایله بوردو نامیله مشهور اولان کوزل شرابلری ویرن کلیتلی اوزوم حاصل اولور . بو شرابلرك اجناسی میانده (مدوق) و (لافیت) کبی پك مقبول جنسلری واردر . ساحله قریب طرفلرنده چام ومیشه آغاجلرینی حاوی بعض اورمانلری واردر . جنوب و غرب جهتلرنده قوملر آفریقا چوللرنده اولدیغی کبی ، روزکارله تحریك اولنه‌رق ، متحرك تپه‌لر تشکیل ایتدکلرندن ، بو حالك اوکنی آلمق ایچون ، دکیز چاملری غرس اولنمشدر . بو جهتده نا قابل زراعت یرلر وبطاقلقلر وکوللر دخی چوقدر . قویونلریله سائر حیواناتی کلیتلیدر . اسکله‌لرنده خیلی سفائن اعمال اولنور ، وبرچوق خلاطوایپ ، جام ، چینی ، مسکرات ، سرکه ، توتون ، قطران ، شکر و سائره فابریقه‌لری واردر . تجارت بحریه‌سی پك ایشلك اولوب ، علی‌الخصوص آمریقا وهندله وسائر ممالك بعیده ایله معاملات تجاریه‌سی چوقدر . ایالت : بوردو ، بلیه ، بازاس ، لیبورن ، لسپار ولارئوله اسملریله ۶ قضایه منقسم اولوب ، ۴۸ ناحیه و ۵۵۲ دائرهٔ بلدیه‌یی حاویدر .

ژیزدره { (Jizdra) روسیه‌نك قالوغه ایالتنده اوقه نهرینه تابع بر چای اولوب ، همنامی اولان قصبه‌نك ۱۲ کیلومتره شمالنده نبعانله ، جنوبه وبعده شرق شمالی‌یه طوغری آقه‌رق ، ۱۶۰ کیلومتره‌لك جریاندن صکره صولدن نهر منکوره دوکیلور . حوضه‌سی ۸۷۲۹ مربع کیلومتره وسعتنده‌در . رژته ، ویتب وسرته چایلرینی اخذ ایدر . سیر سفائنه صالح اولمیوب ، یالکز کراسته بوزدیرمکه یارار .

ژیزدره { (Jizdra) روسیه‌نك قالوغه ایالتنده وقالوغه‌نك ۱۳۰ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق همنامی اولان نهرك اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب ، ۱۱۶۲۵ اهالیسی وجام وچوخه فابریقه‌لری واردر . — قضاسنك مساحهٔ سطحیه‌سی ۷۲۷۵ مربع کیلومتره واهالیسی ۱۶۵۰۰۰ کشیدر . اورمانلری چوقدر . کمور ودمیر معدنلری وخیلی فابریقه‌لریده واردر .

ژیزور { (Gisors) فرانسه‌نك (اوره) ایالتنده و (آندلی) نك ۷۶ کیلومتره شرقنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب ، ۴۰۰۰ اهالیسی ، داخلی مکتبی ، بعض استحکامات خرابه‌لریله ایکی قلعه‌سی وپاموق ایپلیکله باصمه فابریقه‌لری واردر .

ژیلبر { (Laurent Gilbert) فرانسه شعراسندن اولوب ، ۱۷۵۱ ده (قونتنوآی لشاتو) ده طوغمش ، و ۱۷۸۰ ده ۲۹ یاشنده وفات ایتمشدر . بیوك بر شاعر اولمق استعدادینه دلالت ایدر اشعاری وازآن جمله «وداع عمر» عنوانیله بر قصیده‌سی واردر .

ژیلبر { سنت — (St. Gilbert) قتولیکلرك عزیزلرندن اولوب ، (اوورنیه) زادکاننندن اولمغله ، ابتدا قرالك سراینده یاشامش ؛ وکنج لوبینك معیتنده ۱۱۴۶ ده اهل صلیب سفرینه کیتمش ایدی . عودتنده دنیادن چکیلوب ، (نوق قونتن) مناسترینی تأسیسله ، کشیش اولمشدی . ۱۱۵۲ ده وفات ایدوب ، حزیرانك ۶ سنده بورطیسی اجرا اولنور .

ژیلبر آطه‌لری { (Iles Gilbert) بحر محیط کبیرك پولینسیا قسمنده ومارشال جزایرینك جنوب شرقیسنده اوله‌رق خط استوانك ایکی طرفنده واقع بر طاقم آطه‌لر اولوب ، ۳° ۲۲′ عرض شمالیدن ۲° ۴۰′ عرض جنوبی‌یه قدر شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه متوجه برزنجیر صورتنی ابراز ایده‌رك ، ۱۷۰° ۲۰′ ایله ۱۷۴° ۴۰′ طول شرقی آره‌لرنده بولنیورلر . بونلر مذکور زنجیرك خارجنده و آچیقده بولنان ایکی آطه ایله برابر ۱۵ عددنده اولوب ، مجموعنك مساحهٔ سطحیه‌سی ۴۳۰ مربع کیلومتره‌دن عبارتدر . اهالیسی او جوارده‌کی آطه‌لره نسبتله چوق اولوب ، حین کشفلرنده ۶۰۰۰۰ قدر تخمین اولنمشلرسه‌ده ، صکره‌کی تخمینلره کوره ۴۰۰۰۰ دن زیاده دکلمردر . اکثریا اسن شرق روزکارینك تعدیلیله هوالری کوزلدر . طوپراغی پك آز منبت اولوب ، صیجاقلری دخی پك

Digitized by Google

چوق اولدیغندن، آوروپا حبوبات وسبزه‌لرینی یتیشدیر-
مك ایچون اولنان مساعی مثمر اوله‌مامشدر. هندستان
جوزی و (پاندانوس) آغاجلری چوق اولوب، اها-
لینك باشلیجه مدار معیشتی بونلرك میوه‌لریله بیوك بر
مهارتله طوتدقلری بالیقدر. هندستان جوزندن کلیتلی
یاغ وایچدکلری برنوع اسپیرتو دخی چیقاریرلر. قا-
یقجیلقده دخی مهارتلری واردر. کندیلری ایری
واولدقجه متناسب‌الاعضا آدملر اولوب، شن ومونس
وشرق و رقصه پك مائلدرلر. لسانلری میقرونسیا
آطه‌لرینك لسانه مشابه اولوب، پواینسیا آطه‌لری
لساننده دخی برچوق کلماتی حاویدر.

ژیمونه (Gimone) فرانسه‌ده برنهردر، که پیرنه سلسلهٔ جبالنده (ویلمور) قر-
بنده نبعانله، ١١٠ کیلومتره‌لك جریاندن صکره،
(قاستل سارازن) یعنی «عرب قلعه‌سی» قربنده
صول کنارندن غارونه ایرماغنه دوکیلور.

ژین (Gien) فرانسه‌نك (لوآره) ایالتنده واورلیانك ٦٤ کیلومتره جنوب شر-
قیسنده اوله‌رق (لوآره) نهرینك صول کنارنده
قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٦٠٠٠ اهالیسی و
نهرده کوزل لیمانی وچینی فابریقه‌لریله بغدای و یوك
وشراب تجارتی واردر.

ژیو (Jiu) رومانیه‌نك افلاق خطه‌سنده بر نهر اولوب، همان متوازیاً شمالدن
جنوبه آقان انهارینك اك غربیسیدر. ترانسیلوانیه
آلپلرینك شمالی اتکلرندن مجارستانك (هونیاد) ایا-
لتنده نبعانله، ابتدا شمال شرقی‌یه طوغری آقار، و
بعده جنوبه دونوب، سلسلهٔ مذکوره‌نك بربوغازندن
مرورله، افلاقه کیرر، وراخوه‌نك قارشیسنده طو-
نه‌یه دوکیلور. مجراسی پك طولاشیقلی اولوب،
٣٠٠ کیلومتره طولنده‌در.

ژیوری (Givry) فرانسه‌نك (ساءونه مع لوآره) ایالتنده، (سالون سور-
ساءونه) نك ٩ کیلومتره غربنده اوله‌رق (اوربیزه)
نهری اوزرنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب،
٣٠٠٠ اهالیسی وجوارنده کوزل اورمانلریله مشهور
باغلری واردر.

ژئوفرن مادام — (Mme Géofrin) حسن وآنیله وذکاوت ونکته پردازلغیله
شهرت بولمش بر فرانسز قادین اولوب، ١٦٩٩ ده
طوغمش، و ١٧٧٧ ده وفات ایتمشدر. قرالك وا-
لده‌سنك خدمتنده بولنان برقادینك قیزی اولوب،
١٥ یاشنده ایکن برزنکین تاجره وارمش؛ وآزوقت
صکره طول قالوب، خانه‌سی مجمع علما وادبا اولمش
ایدی. (استانیسلاس پونیاتووسکی) ایله دخی منا-
سبات دوستانه‌سی اولوب، بوذات لهستان تختنه
چیقدیغنده کندیسنی (وارسوویه) یه جلب ایتمشدی.
دالمبر وسائر مجموعهٔ فنون محررلری اولان حکما ایله
الفتی وارایدی. زیاده‌سیله سخیه و مرحمتلی اولوب،
«احسان و عفو» کلمه‌لری مسلکنك اساسی ایدی.
کندیسندن ضروب امثال حکمنه کچمش برچوق
اقوال حکیمانه منقولدر.

ژئوفروی سنت هیلر (Géofroy Saint Hilaire) فرانسه
مشاهیر طبیعیوننده‌ن بابا اوغل ایکی ذات اولوب،
برنجیسی (اتین) ١٧٧٢ ده طوغمش، و١٨٤٤ ده
وفات ایتمشدر. علم حیواناتله اوغراشوب، بوفنده
برخیلی معتبر کتابلر یازمش؛ وکافهٔ حیواناتك ترکیبات
جسمانیه‌سنك بر اولدیغنی اثبات ایده‌رك، مقایسه‌لی
تشریح وعلم منافع الاعضا حقنده برچوق حقیقتلر
کشف ایتمشدر. هله علم حیوانات فلسفه‌سنك یعنی
بو فن اوزرینه مؤسس حکمتك موجدی عد اولنه-
بیلوب، بو بابده پك حکیمانه بعض کتابلر تألیف
ایتمشدر. مشاهیر طبیعیوندن (کوویه) یی حمایه
ایدوب، عالم فنده طانیتدیرمغه سبب اولمش؛ ومشترکاً
برکتاب یازمشلرسه‌ده، بعده برمسئلهٔ فنیه حقنده
بینلرنده مباینت حاصل اولوب، معارضه‌لری خیلی
وقت ارباب فنی اشغال ایتمشدی. — اوغلی (ایزیدور)
١٨٠٥ ده طوغوب، ١٨٦١ ده وفات ایتمشدر.
پدرینك فلسفه‌سنی تشریح و ایضاحله اوغراشوب،
برقاچ کتاب تألیف ایتمشدر. ایکیسی‌ده آقادمیا و
سائر جمعیات فنیه اعضاسندن بولنمش؛ و فنی بعض
مأموریتلرده‌ده استخدام اولنمشلردر.

ژیوور (Jivors) فرانسه‌نك رونه ایالتنده، (رونه) ایرماغنك ساحل یمیننده و

(زیر) نهرینك بو ایرماغه دوکلدیکی محلده اوله‌رق، لیونك ٢٢ کیلومتره جنوب غربیسنده واقع ناحیه مرکزی برقصبه اولوب، ١٠٠٠٠ اهالیسی، جام، بویا ودمیر فابریقه‌لری، دمیر یولی وبرجدولی واردر.

ژیوه (Jivet) فرانسه‌نك (آردنه) ایالتنده (موزه) ایرماغی اوزرنده و (روقروآی)ك ٤٠ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق بلجیقه حدودی قربنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ٦٠٠٠ اهالیسی، متین استحکاماتی، نهرده کوچك بر لیمانی، دمیر یولی وچینی، تونغال وسائره فابریقه‌لریله دباغخانه‌لری واردر.

حرف الژاء الفارسیه‌نك صوکی

Digitized by Google

س

(باب السين — فصل الالف الخ)

ساآ دەمیراندە (Saa de Miranda) پور-تکیزك الڭ مشهور شعراسندن اولوب، ۱۴۹۵ دە (قویمبرە) دە طوغمش، و ۱۸۵۸ دە وفات ایتمشدر. برخیلی اشعاری اولوب، پورتکیز لسان وادبیاتنك اصلاحنە سبب اولانلردندر.

ساآچ (Saatz) چهستاندە پراغەنك ۷۵ کیلومترە غرب شمالیسندە و اکر نهری اوزرندە قضا مرکزی برقصبەاولوب، ۴۵۰۰ اهالیسی، مکتب اعدادیسی و شراب وشربتجی اوتی محصولاتی واردر.

ساآردام وفلمنکجە زاآندام (Saardam, Zaandam) فلمنکك شمالی هو-لاندە ایالتندە و (هاریم) ك ۱۳ کیلومترە شرقندە اولەرق (زاآن) نهری اوزرندە برقصبە اولوب، ۱۲۰۰۰ اهالیسی، شایان تصویر منظرەسی، یشیل بویالی اخشاب خانەلری، اودون تجارتی، خیلی سفاینی، صید ماهیسی، کمی اعمالنە مخصوص دستکاهلری، خلاط وقطران فابریقەلری و ۷۰۰ یل دکرمنی واردر. بیوك پترو بوقصبەدە خیلی وقت برایشجی قیافتندە کمی اعمالنی اوکرنمکلە مشغول اولمشدر. اقامتکاهی الیوم باقیدر.

ساآلفلد (Saalfeld) آلمانیەنك (صاقسە-منینکن) حکومتندە، رودولستا-دك ۹ کیلومترە جنوب شرقیسندە وصاقسونیەنك (ساآلە) نهری اوزرندە برقصبە اولوب، ۵۰۰۰ اهالیسی، صنایع مکتبی، چوخە و سائر یوك قماشلرلە توتون واجزای کیمیویە فابریقەلری وجوارلرندە دمیر معدنی واردر.

ساآلە (Saale) آلمانیەدە بواسملە برقاچ نهر اولوب، الڭ بیوکلری صاقسونیە ساآ-لەسی دینلنیدر، کە باویرەنك فیختلبرغ طاغندن نبعانلە، رایس، صاقسە آلتنبورغ، آنهالت برنبورغ، صاقسە مایتینکن، اشوارچبورغ، رودولستاد حکومتلرینی و پروسیەنك صاقسە ایالتنی شق ایدەرك، وبرچوق قصبەلرك ایچندن کچەرك، ۳۸۰ کیلومترەلك جریاندن صکرە، (زربست)ك ۱۱ کیلومترە جنوب غربیسندە (البە) ایرماغنە دوکیلور. — ایکنجیسی (فرانقونیا ساآلەسی) در، کە ینە باویرەدە نبعان ایدوب، ۱۱۰ کیلومترەلك جریاندن صکرە (کموندن) قربندە (ماین) نهرینە منصب اولور. — اوچنجیسی (آوستریا ساآلەسی) در، کە (سالچبورغ هاوزن) قربندە (سالچە) نهرینە دوکیلوب، مجراسی ۱۰۰ کیلومترە طولندەدر.

ساآنە یاخود سارینە (Saane, Sarine) اسویچرەدە برنهردر، کە (برنە) ناحیەسنك (سانچ) دینلن بوز درەسندن نبعانلە، (وود) و (فریبورغ) ناحیەلری ایچندن کچەرك، ۱۵۰ کیلومترەلك جریاندن صکرە، صولدن (آرە) نهرینە دوکیلور.

سابادل (Sabadell) اسپانیەدە قتالونیە خطەسنك بارسلونە ایالتندە و بار-سلونەنك ۱۸ کیلومترە شمال غربیسندە وبارسلونەدن ساراغوسەیە کیدن دمیر یول خطی اوزرندە برقصبە اولوب، ۱۸۲۵۰ اهالیسی، ۱۰۰ قدر یوك وپاموق منسوجات فابریقەسیلە دباغخانەلری وکاغد ومسکرات فابریقەلری واردر. صنایعنك کثرتی جهتیلە «قتالو-نیەنك مانچستری» دینمکلە شهرت بولمشدر.

سابارماتی یاخود سبرمتی (Sabarmati) هندستانك راجپوتانە وکجرات خطەلرندە جریان ایدر برایرماق اولوب، (موار) دە نبعانلە، جنوب غربی‌یە طوغری آقەرق، واحمد آبادك

کنارندن کچه‌رك. قامبای (یاخود کمپی) کورفزینه دوکیلور. مجراسنك طولی ٤٠٠ کیلومتره‌دن زیاده اولوب، احمد آباد اوکنده ٥٠٠ متره کنیشدر. منصبنه قریب محلی ایسه ١٢ کیلومتره وسعتنده بر خلیج صورتنده‌در. حوضه‌سی ٢٤٦٠٠ مربع کیلومتره وسعتنده‌در. قوراقلق موسملرنده ثانیه‌ده بالکز ٤٢ و فیضاننده ٢٥٥٠ مکعب متره صو دوکر. صولری چوق دفعه اطرافی باصوب، کلیتلی خساری موجب اولور. منصبنك اطرافی بطاقلقدر. آغزی صیغ اولوب، سیر سفائنه صالح دکلدر.

سابارہ { یاخود ویلا رآل دو — (Sabara) (Villa Real do Sabara) برازیلیا ممالك مجتمعه‌سنك (میناس جرائس) جمهوریتنده و (سابارہ) ایله (ریوداس ولاس) نهرلرینك ملتقاسنده اوله‌رق (ویلا ریقه) نك ٩٠ کیلومتره شمالنده (ریوداس ولاس) سنجاغنك مرکزی برقصبه اولوب، ٩٠٠٠ اهالیسی واردر. نهرنده آلتون ریزه‌لری بولنوب، اخراج اولنیور.

ساباس { سنت — (St Sabas) خرستیانلرك عزیزلرندن اولوب، ٤٣٩ تاریخ میلادیسنده طوغمش، و ٥٣٢ ده وفات ایتمشدر. فلسطینده برچوق مناسترلر تأسیس ایتمشدر. کانون اولك ٥ نده یورطیسی اجرا اولنور.

ساباط کسری { مدائن قربنده اسکی بر بلده اولوب، اسکی ایرانیلر عندنده (بلاش آباد) اسمیله معروف بولندیغی جغرافیون عرب تألیفاتنده مسطوردر. اهالیسی حجاملقله مشهور ایدی. — ساباط اسمیله ماوراء النهرده (اشروسنه) قربنده خجنددن ١٠ و سمرقنددن ٢٠ فرسخلق مسافه‌ده دخی کوچك برقصبه اولوب، اهل علم وادبدن بعض ذواتك مسقط رأسی بولنمش اولدیغنی (ابو سعد) دن روایةً یاقوت حموی بیان ایدیور.

ساباکی { (Sabaki) آفریقانك ساحل شرقیسندن بحر محیط هندی‌یه دوکیلور برایرماق اولوب، ١٠´ ٣° عرض جنوبیده و (ملینده) قربنده منصب اولور. برچوق انهارك برلشمسندن حاصل اولوب، اك بیوکلری (آتی) یاخود (آدی) نهریدر.

سابانه { (Sabana) آمریقای وسطیده (پانامه) برزخنده و (قولومبیه) جمهوریتنده برنهر اولوب، (توبره) نهریله برلشدکدن صکره (داریان) کورفزینه دوکیلور. دکیزك مدی بونهرك منصبندن ٣٠ کیلومتره یوقاری‌یه قدر تأثیر ایدوب، اوحالده وسعتی ٤ کیلومتره‌یه بالغ اولور. جریانی شمالدن جنوبه‌در. بو نهرك مجراسندن بحر محیط آطلاسی‌یه قدر برجدول حفریله پانامه برزخنك اورادن آچلسی دفعاتله تصور اولنمشدر.

سابراؤ { (Sabrao) بحر محیط کبیرده واقع سونده آطه‌لرندن اولوب، (فلوره) جزیره‌سنك شرقنده ١٥´ ٨° عرض جنوبی ایله ٥´ ١٢° طول شرقیده واقعدر. بویی ٥٠ و اکی ٢٠ کیلومتره اولوب، مرکزی (آدناره) قصبه‌سیدر. اهالیسنك قسم اعظمنه پورتکیزلیلر طرفندن قتولیك مذهبی قبول ایتدیرلمشدر.

سابستیه { فلسطینده نابلس قربنده ١٠٠ قدر خانه‌یی حاوی برقریه اولوب، زمان قدیمده (سامریه) ویا (شمرون) اسمیله برشهر ایدی، که میلاددن ٩٢٥ سنه اول تأسیس اولنوب، برآره‌لق اسرائیل دولتنك پایتختی اولمشیدی.

سابط { (بن ابی حمیصة القرشی الجمحی) صحابه‌دن اولوب، کندیسندن اوغلی عبدالرحمن برحدیث شریف روایت ایتمشدر.

سابق { صحابه‌دن اولوب، حضرت فخر کائنات (صلعم) افندمزك خدمت نبویلرنده بولنمشدر. بعده حمصده ساکن اولدیغی مروی و کندیسندن برحدیث شریف منقولدر.

سابق { بنی مرداس دولتنك یدنجی و صوك حکمداری اولوب، محمودك اوغلیدر. برادری نصردن صکره حلبده کرسیٔ حکومته چقوب، ٤٧٢ تاریخنده موصل حاکمی شرف الدوله مسلم شهر مذکوری ضبط ایتمکله، بو سلاله منقرض اولمشدر.

سابق { (ملا علی تقی) ایران شعراسندن اولوب، مازندرانلی اولدیغی حالده، دهلی ملوك تیموریه‌سندن اورنك زیب عالمکیرك زماننده هندستانه رحلتله، حکمدار مشارالیهك ملازمانی سلکنه داخل اولمش؛ و مشارالیهك غزواتنی حاکی

Digitized by Google

اولمق اوزره، بر مثنوی نظم ایتمشدر. شو بیت
اونکدر:

دیده هر سوفکنم از تو نشان می بینم
نیست بیهوده دوبین بادیه حیرانی ما

— (ویلیام بیل) «تراجم احوال شرقیون»
عنوانلی تذکره سنده (میرزا یوسف بیك) اسمنده
برشاعرك (سابق) تخلص ایلدیکنی، و بونك برادر-
لری اورنك زیب عالمکیرك منصبدارلرندن اولدقلری
حالده، کندیسنك درویش مشرب برآدم اولوب،
١٠٩٨ ده وفات ایلدیکنی بیان ایدیور.

سابله { (Sablé) فرانسه نك (سارته) ایالتنده
و (سارته) ایله (اروه) نهرلرینك
ملتقاسنده اوله رق (فلشه) نك ٢٨ کیلومتره شمال
غربیسنده ناحیه مرکزی برقصبه اولوب، ٥٨٩٤
اهالیسی، سیاه مرمردن کوزل برکوپریسی، اوستنده
برقلعه سی، کوزل تفرجکاهلری، دمیریولی، غانت
فابریقه لری، ایشلك تجارتی و جوارنده کور معدنیله
مرمر اوجاقلری واردر.

سابله { یاخود سابله دولونه (Les Sables, S. d'Olonne) فرانسه نك (وانده)
ایالتنده و (روس سوریون) ك ٣٤ کیلومتره غرب
جنوبیسنده قضا مرکزی برقصبه و اسکله اولوب،
٩٧٧٥ اهالیسی، سفائن اعمالنه مخصوص دستکاهلری
وتنکه ایچنده محفوظ ساردلیه و اوستاقوز و سائره
اخراجاتی واردر.

سابله { ریویراو — (Rivière au Sable) یعنی «قوم دره». بو اسمله آمریقای
شمالینك ممالك مجتمعه و دومینیون قطعه لرنده برقاچ
نهر واردر.

سابله ایسلاند { (Sable Island) یعنی «قوم آطه سی» بحر محیط
آطلاسیده یکی اسقوچیه ساحلنك ١٦٧ کیلومتره
آچیقلرنده وهالیفاقسك تقریباً ٣٠٠ کیلومتره شرق
جنوبیسنده، ٤٤° عرض شمالی ایله ٦٢°٦٣′ طول
غربیده برآطه اولوب، برفناری و برتخلیصیه
اداره سی واردر. اکثریا بلوط و سیس ایچنده بو-
لنمغله، هروقت دکیز قضالرینك محل وقوعی اولیور.
خالی اولوب، اوستنده کی چایرلرده یبانی حالنه کیرمش
برطاقم صیغیرلر اوتلار.

— بو اسمله یاخود (قاب سابله ایسلاند) اسمیله
هالیفاقسك ٢٠٠ کیلومتره جنوب غربیسنده دو-
مینیون قطعه سنك یکی اسقوچیه ایالتنه مربوط دیکر
برآطه دخی بولنوب، قورو قیادن عبارت اولمغله،
٢٠٠٠ نفوس راده لرنده اولان انکلیز اهالیسی
بالیقچیلقله وکمیجیلکله تعیش ایدرلر.

سابور { (واصل فارسیسی شابور) فارسده
واقع برناحیه اولوب، کازرون ونو-
بندجان شهرلریله برچوق قصبه لر بوناحیه دن معدود
ایدی. مذکور شهرلردن کوچك و آنجق وقتیله
پك معمور بولنمش (سابور) اسمیله برقصبه سی دخی
وارایدی. بعض جغرافیون عرب بوناحیه نك لطافت
وعمرانی تعریفنده مبالغه ایدوب، شهر وقصبه لری
پك صیق، قریه لری همان بربرلرینه ملاصق، اشجاری
کونلرجه کولکه آلتنده کیدیله جك درجه ده چوق
وچیچکلری بتون اورته لغی بر رائحهٔ طیبه قاپلایه جق
صورتده مبذول اولدیغنی، وپورتقال، لیمون، خرما،
زیتون، انجیر، جوز، بادم، اوزوم کبی میوه لرك
انواعیله شکر قامشی و سائره حصوله کلدیکنی بیان
ایدیورلر. بوناحیه دن علما وسائره دن برچوق مشاهیر
نشئت ایتمشدر.

سابور بن سهل { خلفای عباسیه زماننده
ظهور ایدن مشاهیر
اطبادن اولوب، نصرانی المذهب ایدی. پدری (سهل
الکوسج) دخی اطبادن اولوب، عن اصل اهوازلی
یعنی خوزستانلی اولمغله، کرك کندیسی وکرك اوغلی
(خوزی) نسبتیله معروفدرلر. سابور طبده واکثر
علومده پدرینه تفوق ایدوب، جندی سابور بیمارستا-
ننده مأمور ایدی. خلیفه متوکل بالله وخلفلرینك
توجهنی قزانوب، مهتدی بالله زماننده ٢٥٥ تا-
ریخنده وفات ایتمشدر. تألیفاتی بروجه زیردر:
«الاقراباذین الکبیر»، «کتاب فی قوی الاطعمة
ومضارها ومنافعها»، «کتاب الرد علی حنین فی کتابه
فی الفرق بین الغذاء والدواء المسهل»، «القول فی
النوم والیقظة»، «کتاب ابدال الادویة». تألیفا-
تنك اك بیوکی «الاقراباذین» ی اولوب، امین الدوله
بن التلمیذك بو اسمله اولان تألیف مشهوری چیقنجه یه
قدر صاحب ترجمه نك بو کتابی پك متداول و

Digitized by Google

خسته‌خانه‌لرده واجزاجیلر بیننده دستورالعمل ایدی.
«کتاب ابدال الادویه» سی دخی مشهوردر.

سابورخواست { (یاخود شاپور خواست) ایرانده خوزستان ایله اصفهان آره‌سنده نهاوندن ۲۲ ولوردن ۳۰ فرسخلق مسافه‌ده برقصبه وناحیه اولدیغی جغرافیون عرب آثارنده مذکوردر.

سابولقس { (Szabolcs) مجارستانك ایالاتندن اولوب، شمالاً (زمپلین)، شمال شرقی جهتندن (اونکوار) و (برك)، شرقاً (ساتمار)، جنوباً (بیهار) و (بکس) غرباً دخی (هوش) و (بورسود) ایالتلریله محدود ومحاطدر. بویی ۱۶۰ واکی ۸۰ کیلومتره اولوب، ۱۷۰۰۰۰ اهالیسی واردر. اراضیسی دوز وبطاقلقلری چوقدر. مرکزی (ناکی قالو) قصبه‌سیدر.

سابه { (یاخود سبا ویا سبق Saba, Sabah,) (Sabak) بورنئو جزیرهٔ کبیره‌سنك شمال شرقی قسمندن عبارت برخطه اولوب، انکلتره دولتنك تحت حمایه‌سنده اوله‌رق برانکلیز قومپانیه‌سنك تحت اداره‌سنده بولنیور. ۵۲ َ ۳° ایله ۷° ۲ َ ۳۰ عرض شمالی و ۱۱۳° ایله ۵۴ َ ۱۱۶° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، غرباً (برونی) حکومت اسلامیهٔ مستقله‌سیله وجنوباً اسماً فلمنکه تابع یرلرله محدود اولوب، بوجهتدن حدودی غیرمعین ومنازع فیهدر. بناءً علیه مساحهٔ سطحیه‌سی دخی مختلف مقدارلرده کوستریلوب، هرحالده اطرافنده‌کی آطه‌لرله برابر ۷۵۰۰۰ مربع کیلومتره وسعتنده تخمین اولنه‌بیلیر. اهالیسی دخی ۲۰۰۰۰۰ دن زیاده‌در. سواحلی بورنئونك سائر جهتلرندن زیاده کیرنتیلی چیقنتیلی اولوب، قوی و لیمانلری چوق ایسه‌ده، ساحلی اکثر یرلرده دیك وصرب اولدیغندن، معمور براسکله‌سی یوقدر. آنجق جوارنده‌کی آطه‌لرده صاغلام واکتساب عمرانه صالح برقاچ لیمان بولنیور. مملکتك ایچنده شمالدن جنوبه طوغری یوکسك برسلسلهٔ جبال ممتد اولوب، بونك بعض ذروه‌لری ۴۵۰۰ متره ارتفاعنه قدر چیقار. بو سلسله‌نك صاغ و صوله اوزانیر قوللری واردر. غربی انکلری دکیجه وشرق جهتنده‌کیلر سطح مائل حالنده اولمغله، بوجهتنده برقاچ نهر آقوب، بونلرك اك بیوکی اولان (کینایاتانغان)ك مجراسی ۳۰۰ کیلومتره طولنده‌در. هرنه‌قدر خط استوایه پك قریب ایسه‌ده، دائمی صورتده اسن ملتلر سایه‌سنده هواسی اولدیجه معتدل اولوب، حد وسطی اوزره میزان‌الحراره سانتیغراد حسابیله مایسده ۳۴ وکانون اولده ۱۹ درجه کوستر. قیشین روزکار شمال شرقیدن ویازین جنوب غربیدن اسوب، برنجیسی یواش و ایکنجیسی بعضاً سرتجه ایسه‌ده، شدتلی فرطونه‌لر وقوع بولماز. تشرین ثانیدن وبعضاً تشرین اولدن شباطه قدر یاغمور موسمی اولوب، شباطدن حزیران ابتدارینه قدر قوراقلق حکم سورر؛ و حزیراندن صکره بعض اینجه یاغمورلر یاغمغه باشلار. اراضیسی پك منبت اولوب، اهالیسی من‌القدیم پرنج، بتل، پتاتس، تاپیوقه، مصر وسائره زرع ایدرلرسه‌ده، صبان وقازمه‌دن بیله خبرلری اولمیوب، آنجق سیوری برقازیقله یرده دلیکلر آچه‌رق تخمی اکرلر، و بونك محصولنی بیچنجه یکیدن تخم اکرلر. اکر زراعت لایقیله اجرا اولنه‌جق اولسه، کلیتلی محصولات آلنه‌جغنده شبهه یوقدر. انکلیزلر توتون زرعنی ادخال ایدوب، خیلی مقدار توتون استحصال ایدیورلر. شکر قامشی، قهوه، پاموق، چیوید، قره‌بوبر وسائر اقالیم حاره محصولاتی دخی تجربه اولنه‌رق، جمله‌سی پك کوزل یتیشمش ایسه‌ده، ایشلیه‌جك آدملرك نقصانندن هنوز بو محصولاتك یتیشدیرلمسی ایلری‌یه کوتوریله‌مه‌مشدر. جنجفیل وهندستان جویزی کبی بهارات خدایی نابت اوله‌رق یتیشیر. موص و سائر میوه‌لری‌ده واردر. اورمانلری پك صیق و چوق اولوب، اراضیسنك قسم اعظمی اورمانله مستوردر. اشجارینك چوغی کوزل کراسته‌لك و ذی‌قیمت آغاجلردن عبارت اولوب، بعضلرندن کافور، صمغ، کوته‌برقه وقاوچوق کبی شیلر چیقار. بالطه کورمه‌مش اورمانلرینك کثرتی واهالیسنك قلتی حسبیله حیوانات وحشیه‌سی پك چوق اولوب، فیل، کرکدان، یبانی مانده، قپلان، پارس، برقاچ نوع کیك، برنوع آیی، طوموز، اورانغ اوتانغ دینلن نسناسك ایکی جنسی، اون جنس قدر میمون، مسك کدیسی وسائر حیوانلر کثرت اوزره بولنیور. طیوری نسبةً آز ایسه‌ده، سولونك برقاچ نوعیله کوکرجین، قیرلانغج وسائر

Digitized by Google

قوشلری چوقدر . بوومسی ینیر برنوع قوش دخی پك کثرتلی اولوب، بونلری طوپلامقله مشغول اولان چین مهاجرلری بوندن سنوی یوز بیك فرانق قدر تجارت ایدرلر. کرك دکیزلرده وکرك نهرلرده بالیغك انواعی چوقدر . ییلان وسائر حشراتی پك آز وهله سملیلری نابود ایسه‌ده، انهارنده تمساحلر چوق اولوب، خیلی تلفاتی موجب اولورلر . باقیر وقلای کبی بعض معدنلرك بولندیغی تحقیق ایتمش ایسه‌ده، هنوز تحریات فنیه اجرا اولنمامشدر . اهالیسی دایاق ، ملایی، چینلی و انکلیز جنسیتلرینه منسوب اولوب، اهالئ اصلیهٔ قدیمه‌سی اولان دایاقلر نیم وحشی بر حالده طاغلرده یاشارلر . دین اسلامله متدین اولان ملاییلر سواحلده ونهرلرك کنارلرنده ساکن اولوب، باشلیجه کمیجیلك وبالیقجیلقله مشغولدرلر . کوندن کونه چوغالمقده اولان چینلیلر ایسه زراعت وتجارتله وسائر ایشلرله مشغولدرلر . مملکت ۹ ایالت و یا سنجاغه منقسم اولوب، رأس حکومتده بولنان ذات مجلس تمییزك ووالیلر دخی محلی محکمه‌لرك رئیسلریدر. برهیئت مدیرانی و بونلرله رؤساء اهالیدن مرکب برمجلس عمومیسی دخی واردر .

سابه (Saba) آمریقاده‌کی (آنتیل) جزایرینك کوچکلرندن بر آطه‌در ، که (سنت اوستاش) جزیره‌سنك ۲۷ کیلومتره غرب شمالیسنده و (سنت مارتن)ك ٤٦ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق ″۱۰ ′۳ °۱۷ عرض شمالی ایله ″۳۰ ′۳۵ °٦۵ طول غربیده واقع اولوب، کوچك آنتیل جزایرینك تشکیل ایتدکاری اوونکك منتهای شمال غربیسنده بولنیور . مساحهٔ سطحیه‌سی یالکز ۱۳ مربع کیلومتره‌دن عبارت اولوب، ۲۰۰۵ اهالیسی واردر . مدورالشکل وقیالق برتپه‌دن عبارت اولوب، ساحل جنوبیسنده‌کی اسکله‌دن طولاشیقلی بریول ایله پاموق و چیویدله مزروع بولنان تپه‌سنه چیقیلیر . مرکزی (لورروق) قریه‌سیدر . اهالیسی همان کاملاً اسقوچیه‌لی اولمغله، لسان محلی انکلیزجه‌در. وقتیله دانیمارقه‌یه تابع اولوب، شمدیکی حالده فلمنك مستملکاتندن معدوددر .

سابی (Sabi) آفریقای شرقیده برایرماق اولوب، سفاله‌نك ۱۰۰ کیلومتره قدر جنوب شرقیسنده بحر محیط هندی‌یه منصب اولور.

زامبز حوضه‌سنی طوغریدن طوغری‌یه بحر محیطه دوکیلان انهارك منابعندن آیران سلسلهٔ جبالك ۱۰۷٦ متره ارتفاعنده بولنان برمحلندن نبعانله ، ابتدا شرقه بعده جنوبه ونهایت شرق شمالی‌یه طوغری آقه‌رق، وصاغ وصولدن برچوق انهار آله‌رق، تقریباً ۸۰۰ کیلومتره‌لك جریاندن صکره، ′۵۵ °۲۰ عرض جنوبیده واسع وبطاقلقلی برداليه تشکیل ایده‌رك ، بحر محیطه دوکیلور . فیضان میاهی زمانسده کنیشلکی ایکی اوچ کیلومتره ایسه‌ده ، جریانی پك سرعتلی اولدیغندن، سیر سفائنه صالح دکلدر. قوراقلق موسملرنده ۳۰ متره قدر اولوب ، اورته‌سنده بیله درینلکی یاریم متره‌دن زیاده دکلدر .

سابیر (Sabires) بشنجی وآلتنجی قرن میلادیده (قوبان) نهریله قافقاس سلسلهٔ جبالی آره‌سنده ساکن بر قوم اولوب ، آلتنجی قرن اواسطنده روسیه‌نك دسنه ودنیپر جهتلرینه نقل وتوطن ایتمکله ، اورالری (سابیریه) یاخود (سبریه) اسمنی آلمشدی .

سابین (Sabins) ایتالیاده روما جوارنده و (آپنین) سلسلهٔ جبالی اتکلرنده (سابینه) خطه‌سنده ساکن بولنمش بر قوم قدیم اولوب، روماليلرله برقاچ محاربه‌لری اولمشیدی. بومحاربلردن برینك نتیجه‌سی اوله‌رق عقد اولنان معاهده اقتضاسنجه بونلر دخی رومادە ساکن اولدقلری حالده، آیریجه حکمدارلری و مجلس اعیانلری وار ایدی . بعده مغلوب اولوب، بسبتون روماليلره التحاق ایتمشلردی .

سابینه (Sabine) ایتالیاده روما قربنده آنف البیان سابین قومیله مسکون برخطهٔ قدیمه اولوب، آپنین سلسلهٔ جبالیله (تیبر) و (آنیو) نهرلرینك مجرالری واترورپه خطه‌سی آره‌سنده واقع ایدی . الیوم (ریتی) ایله (آبروچه اولتریوره) ایالتلری آره‌سنده منقسمدر .

سابینه (Sabine) ممالك مجتمعه‌نك جنوب جهتنده مکسیقه کورفزینه دوکیلور بر ایرماق اولوب، تکزاس جمهوریتنده نبعانله ، بو جمهوریتك ایچنده و بعده بونکله لوزیانه جمهوریتی آره‌سنده جنوب شرقی‌یه وبعده جنوبه طوغری آقه‌رق، تقریباً ۵۰۰ کیلومتره‌لك طولاشیقلی برجر-

یاندن صکره، اورانك سائر انهاری کبی، دکیزله اختلاطی اولان برکوله دوکیلور.

سابینیان (Sabinien) بیوك غرغوآردن صکره ٦٠٤ تاریخ میلادیسندن ٦٠٦ تاریخنه‌دك ایکی‌سنه پاپالق ایدوب، خرستیانلری کلیسایه دعوت ایچون چاك چالینمسی عادتنی ایجاد ایتمشدر.

سابیونته (Sabionetta) ایتالیانك لومباردیا خطه‌سنده و (قرمونه) ایله (مانتووه) آره‌سنده برقصبه اولوب، ٦٥٠٠ اهالیسی وقلعه‌سی واردر.

ساتمار (Szathmar) مجارستانك همنامی اولان ایالتنده و (بوده) نك ٣٨٠ کیلومتره شرقنده اوله‌رق (ساموس) نهری اوزرنده برقصبه اولوب، ١٩٠٠٠ اهالیسی، داخلی مکتب اعدادیسی وپاپاسلره مخصوص مدرسه‌سی واردر. —— ساتمار ایالتی شمالاً (برك) و (اوغوچ) شرقاً (ماروش)، جنوب غربی جهتندن (بیهایه)، غرباً (سابولقس) ایالتلریله، جنوباً دخی ترانسیلوانیه ایله محدود اولوب، بویی ١٤٠ و اکی ١٠٠ کیلومتره اولدیغی حالده، ٢٢٥٠٠٠ اهالی ایله مسکوندر. شرق جنوبی قسمی طاغلق و سائر طرفلری دوز اولوب، بطاقلقلری‌ده چوقدر. تیسه، ساموس وتور نهرلری ایالتی شق ایدوب، دیکر انهاری‌ده چوقدر. حبوبات وشراب ومیوه محصولاتی چوقدر. آلتون، کومش، دمیر، آنتیمون وچنقو معدنلری واردر. دمیرخانه‌لریله جام فابریقه‌لری‌ده واردر.

ساتورن (Saturne) ویونانیلر عندنده (خرونوس Chronos) یعنی «زمان» اسکی یونان و روما اساطیرنده زماندن و زحل سیاره‌سندن کنایه براله کاذب اولوب، ابوالآلهه زعم اولنان ژوپیتر یعنی مشترینك ودکیز وجهنم الهلری زعم اولنان (نپتون) ایله (پلوتون) ك پدری وسمادن کنایه اولان (اورانوس) ایله ارضدن کنایه (سیبله) نك اوغلی ایدی. جنلرك پدری زعم اولنان برادری (تیتان) ك موافقتیله وکندی اولاد ذکورنی طوغار طوغماز یوتوب وفاتنده برادری خلفی اولمق شرطیله تخته اوتورمش؛ و نپتون ایله پلوتونی یوتمش ایسه‌ده، ژوپیتر طوغدیغنده قاریسی کندیسنه بونك یرینه بر طاش یوتدیره‌رق، ژوپیتری قورتاردقدن بشقه، کویا قوتلی برمقی واسطه‌سیله نپتون ایله پلوتونی دخی قارنندن چیقارمش. بونك اوزرینه تیتان کندیسنی سماد ایندیره‌رك، حبس ایتمش ایسه‌ده، ژوپیتر کندیسنی قورتارمش؛ وآنجق ساتورن بواوغلنك قوتندن اندیشه ایدمرك، کندیسنه سوء قصد ایتدکه، ژوپیتر پدرینك بونیتندن خبردار اولوب، کندیسنی تختندن اسقاط ایتمش؛ واو وقت ساتورن رومانك جوارلرندن عبارت اولان (لاتیوم) خطه‌سنه کیدوب، (یانوس) نام اله ویا حکمدارك قیزی (ونیلیه) یی تزوج ایتمش، وقاتل پدرینه خلف اولوب، لاتینلره زراعتی اوکرتمش؛ وکویا صلح وعدالتله حکم سوره‌رك، قوم مذکور ایچون بر برکت و سعادت دورینی کتیرمش ایمش. (فیلیره) اسمنده بر پری‌یه کندینی بکندیرمك ایچون، آت صورتنه کیروب، بونکله اجتماعندن (خیرون) اسمنده یاری انسان و یاری آت برشخص طوغمش اولدیغنه اینانیرلردی. اساساً لاتینلرك ساتورنی بشقه و یونانیلرك خرونوسی بشقه اولوب، برنجیسی زراعت وایکنجیسی زمان الهی زعم اولنوردی. بعده توحید اولنمشلردی. اك زیاده روماللر بو اله کاذبه عبادت ایدوب، عبادتنه مخصوص رومادە جسیم برمعبد وار ایدی؛ و ساتورنال اسمیله بونك نامنه بهر سنه بك بیوك آیینلر و شنلکلر اجرا اولنوردی. بلنه قدر چپلاق وضعیف صققللی وقنادلی براختیار صورتنده تصویر ایدوب، برالینه براوراق دیکر الینه برپابه ویررلردی.

ساتی (Sati) اسکی مصریلر عندنده ارواح اموانه موکل زعم اولنور برپری اولوب، دیز اوستنه طورمش و روحدن کنایه اولان برقوشی محافظه ایدر صورتده تصویر اولنان رسمی آثار عتیقهٔ مصریه‌ده کورینور.
—— هندستان اساطیرنده دخی بو اسمله برالههٔ کاذبه اولوب، (سیوا) نك زوجه‌سی زعم اولنور، وکویا قوجه‌سنك قاین‌پدری طرفندن تحقیر اولندیغنی کورنجه کندینی آتشه آتوب، یاندیغنه اینانیلیر. زوجلرینك جنازه‌لریله یانان برهمنی قاریلره‌ده بواسم ویریلیر.

ساتیر (Satyres) اسکی یونان وروما اساطیرنده قیرلرده یاشار وعشرت الهی

Digitized by Google

زعم اولنان (باقخوس) ك يانده بولنوب خوره تير، شرق سويلر وتنبلك چالار و بعضاً اورمان پريلريني تعقيب ايدر صورتده وياري تكه ياري انسان رسمنده تصوير اولنور برطاقم اشخاص موهومه ايدي .

ساجيناو { (Saginaw) ممالك مجتمعه‌نك قسم شماليسنده واقع (هورون) كو- لنك غربي ساحلنده بيوك برقوى اولوب، بويى ۴۶ واكى ۴۰ كيلومتره‌در . كوزل آطه‌لرى وبك چوق باليغى واردر . — ممالك مذكوره‌نك ميشيغان كو- لنه دوكيلور بو اسمله برنهر دخى واردر .

ساجيناوسيتى { (Saginawcity) ممالك مجتمعه‌نك ميشيغان جمهو- ريتنده و(لانسينغ) ك ۸۶ كيلومتره شمال شرقيسنده اوله‌رق ساجيناو نهرى كنارنده و بونهرك منصبندن ۴۷ كيلومتره يوقاريده سنجاق مركزى برقصبه او- لوب، ۱۰۵۲۵ اهاليسى، بك ايشلك تجارتى، بخارله دونر حرازلرى، دوكمخانه‌لرى، ماكينه وساژه فابريقه‌لرى، دباغخانه‌لرى و سائر صنايعى واردر . قارشيسنده بولنان (است ساجيناوسيتى) ايله برابر اهاليسى ۳۰۹۱۵ نفوسه بالغ اولوب، ۱۹ كليساسى، كتبخانه‌سى و متعدد مكتبلريله سائر مؤسسات علميه‌سى واردر .

ساچشته { [«سچشته» ماده‌سنه مراجعت بيورله .]

ساچيله { (Sacile) ايتالياده ونديك خطه- سنك (اودينه) ايالتنده واودينه‌نك ۵۰ كيلومتره غرب جنوبيسنده اوله‌رق، (ليوينچه) نهرى اوزرنده واقع ناحيه مركزى برقصبه اولوب، ۴۰۰۰ اهاليسى، يوك منسوجات دستگاهلرى، شراب تجارتى و دمير يولى واردر .

ساحرى { ايران شعراسندن اولوب، عن اصل رؤساء اتراكدندر . شو رباعى اونكدر:

اى آن كه دلترا خبرى از من نيست
تا مينگرى خود اثرى از من نيست
رحمى بدلم كن مگو كاين دل كيست
آن كاركه هست از ديگرى از من نيست

ساحل { معناى لغويسى معلوم اولان بوكلمه آفريقاده ساحل بحرده بولنان بعض خطه‌لره علم اولمشدر . بونلرك باشليجه‌لرى بحر احمرك ساحل غربيسنده ومصوعك شمالنده واقع خطه ايله جزاير وتونسك ساحله قريب قسملريدر . آفريقانك سواحل شرقيه‌سنه يعنى زنكبار وسفاله ايله اوجوارلرده‌كى ممالكه دخى بواسم اطلاق او- لنوب، اورانك اهاليسنه وبونلرك سويلدكلرى لسانه دخى (ساحلى) ياخود (سواحلى) دينلير .

ساحل { بيروت ولايتنده بواسمله ايكى ناحيه بولنوب، برى عكا سنجاق وقضا- سنده واقع و ۱۸ قريه‌يى جامع، وديكرى لاذقيه سنجاق وقضاسنده كائن و ۵۸ قريه‌دن مركبدر . — طرابلس غرب ولايتنك مركز قضاسنده دخى بواسمله برناحيه واردر .

ساخالين { (Sakhalin ياخود Sakhalien) سيبريه‌نك ساحل شرقيسى قار- شيسنده واوخوچق دكزنده بر بيوك جزيره اولوب، ۴۵°۵۲′ ايله ۵۴°۲۲′ عرض شمالى و ۱۳۹°۲۹′ ايله ۱۴۲°۲۵′ طول شرقى آره‌لرنده ممتد اولديغى حالده، غرباً ساحل مذكوردن (تاتارستان بوغا- زى) دينلان طار و اوزون بر بوغازله وجنوباً جاپو- نيه‌نك (يزو) جزيره‌سندن (پروزه) بوغازيله آير- لمشدر . اهاليسى عندنده (قرافتو) اسميله معروف اولوب، (ساخالين) اسمى مانچو لساندن مأخوذ براسمدن غلطدر . شمالدن جنوبه ممتد باليق شكلنده طار واوزون برآطه اولوب، بويى ۹۵۷ واكى الك كنيش برنده ۱۹۵ والك طار محلنده ۲۸ كيلومتره‌در. مساحهٔ سطحيه‌سى ۷۵۳۶۵ واطرافنده‌كى كوچك آطه‌لرله برابر ۷۵۹۷۸ مربع كيلومتره‌در. اهاليسى آنجق ۷۰۰۰ راده‌لرنده‌در . اراضيسى طاغلق او- لوب، الك يوكسك طاغى ۱۵۰۰ متره ارتفاعنده‌در. يالكز آمور ايرماغنك منصبى قارشيسنده واقع او- لان قسم شماليسنده بعض واسع اووه‌لرى واردر . سواحلى دوز اولوب، شرق جهتنده (ترپنيا) وجنو- بنده (آنيوه) اسملريله ايكى بيوك كورفزى وار ايسه‌ده، بيوك سفائنك بارينه‌جغى هيچ برليمانى يوقدر . (تيمير) و(بوروناى) اسملريله ايكى نهرى اولوب، برنجيسى جنوبدن شماله وايكنجيسى شمالدن جنوبه طوغرى آقار . برنجيسنك مجراسى ۳۹۵ كيلومتره طولنده اولوب، منصبنه قريب محلى سير سفائنه صالحدر . سائر مياه جاريه‌سى برطاقم سيللر-

Digitized by Google

دن عبارتدر . برقاچ كولی دخی واردر . هواسی سیبریه‌نك كینه مشابه اولوب، یالكز سواحل غربیه وجنوبیه‌سی جاپونیه دكزینك صیجاق آقنتیسیله ایصینه‌رق نسبةً معتدلدر . شمال وشرق جهتنده میزان الحراره قیشین تحت الصفر ۳۷ درجه‌یه قدر اینر، ودكز طونار؛ غرب وجنوب جهتنده میزان الحراره ۲۵ درجه‌دن آشاغی‌یه اینمز . قار و بوز اكثریا تموزه قدر طورور . یاغمورلری دخی چوق اولوب، یازین اكثریا سیس آلتنده بولنمغله، دائمی صورتده حزن انگیز برمنظره ابراز ایدر. برقاچ برنده معدن كوری ونفط بولنوب، سواحلنده دخی كهربا كثرتلیدر. نباتاتی چوقجه اولوب، ایچ طرفلری چام وسائر اشجاری حاوی اورمانلرله مستوردر. سواحلنه گلنجه، شمال وشرق جهتی نباتاتجه سیبریه‌یه وجنوب وغرب قسمی جاپونیه‌یه مشابهدر. حیوانات وحشیه‌سی آیی، تیلكی، سمور وسائره‌دن عبارت اولوب، رن دینلن گیك نوعی دخی وحشی حالنده بولنور. قپلانلر بعض دفعه آمور وادیسندن بوزه‌رك آطه‌یه گچرلر. حیوانات اهلیه‌سی باشلیجه كوپكدن عبارت اولوب، بو حیوانی قیزاق چكمه‌ده وبیوك طاشیه‌ده استعمال ایدرلر . روسلر وجاپونیه‌لیلر برمقدار صیغیر وآت دخی ادخال ایتمشلردر. دكزنده بالیغك انواعی كثرتلی اولوب، بالینه ودكز آییسی وسائر بیوك حیوانات بحریه دخی بولنور. اهالیسی (كیلیاق) و (آینوس) دینلن ایكی قوم وجنسیته منقسم اولوب، برمقدار چینلی، قوره‌لی مانچو وجاپونیه‌لی دخی بولنور. جزیره‌نك حاكمی اولان روسیه دولتی آطه‌نك مناسب محللرنده برطاقم قره‌غوللر وقریه‌لر تأسیس ایدوب، جانیلری وپولتیقه متهملرینی اورایه نفی ایتمكله، اسكانه چالیشمش ایسه‌ده، بوآطه دهشتلی برمنفا وصوقوق برزنداندن بشقه برشی اولمامشدر.

ساخالین اولا { (Sakhalin-Oula) ونام دیگرله (آیغون Aigoun) } چین دولتنك مانچوریه مملكتنده (آمور) ایرماغنك ساحل یمیننده و ″۵۰ ′۵۵ °۵۰ عرض شمالی ایله ′۱۴ °۱۲۵ طول شرقیده اوله‌رق روسیه‌نك النده بولنان (بلاغوویچنسك) ك ۳۵ كیلو متره جنوبنده برقصبه اولوب، ۱۰۰۰۰ اهالیسی وخیلی تجارتی واردر.

سادو { (Sado) پورتكیزك قسم جنوبیسنده برایرماق اولوب، (آلمتیو) ایالتنك } (سرادوقالدیراو) طاغندن نبعانله، منبت براووه‌نك ایچنده جریان ایده‌رك، ابتدا آلمتیو ایالتنی استرمادور ایالتندن تفریق، وبعده بوایكنجی ایالته دخول ایدر؛ و ۱۵۰ كیلومتره‌لك جریاندن صكره بحر محیط آطلاسی‌یه دوكیلور. برچوق تابعلری واردر.

سادووه { (Sadowa) چهستانك (كونیغراج) سنجاق وقضاسنده وكونیغراچك } ۱۴ كیلومتره شمال غربیسنده بركوچك قریه اولوب، یالكز ۱۱۵ اهالیسی اولدیغی حالده، پروسیه‌لیلرك ۱۸۶۶ سنه‌سی تموزینك ۳ نده بو موقعده آوستریا عسكرینه قارشی قزاندقلری محاربهٔ قطعیه ایله شهرت بولمشدر . — غالیچیاده دخی بو اسمله ۳۸۸۳ اهالی‌یی جامع بركوچك قصبه واردر.

سادیات { (Sadyatte) صاروخان جهتندن عبارت اولان (لیدیا) خطهٔ } قدیمه‌سی حكمدارلرندن اولوب، ثروتیله مشهور اولان (قرسوس) ك بیوك پدری و (آلیات) ك پدری ایدی .

ساراتوغه { (Saratoga) ممالك مجتمعه‌نك (نیویورق) جمهوریتنده ونیو- } یورقك ۲۶۰ كیلو متره شمالنده بر قصبه اولوب ، ۴۰۰۰ اهالیسی وقره جگرله باغرصاق خسته‌لقلرینه نافع مشهور میاه معدنیه‌سی واردر .

ساراتوف { (Saratov) روسیه‌ده (وولغه) نهری كنارنده و پترسبورغك } ۱۵۹۰ كیلومتره جنوب شرقیسنده همنامی اولان ایالتك مركزی برشهر اولوب، ۱۲۲۸۲۹ اهالیسی، مكتب اعدادیسی، نباتات باغچه‌سی ، پك ایشلك تجارتی، آت تجارتنه مخصوص پنایری وجوارنده شاب معدنیله پك چوق طوت آغاجلری واردر . موسقوه ایله اژدرهان آره‌سنده‌كی تجارتك براهمیتلی موقعیدر . — ساراتوف ایالتی شمالاً (پنزه) و (سیمبرسك) ، شرقاً (اورنبورغ) ، جنوباً (اژدرهان) ، غرباً دخی دون قزاقلری اراضیسیله و (ورونیه) و (تامبوف) ایالتلریله محدود اولوب، بوبی واكی تقریباً ۶۰۰ كیلومتره ومساحهٔ سطحیه‌سی ۸۴۴۹۴ مربع كیلومتره‌در. ۲۳۴۶۳۳۳ اهالی

Digitized by Google

ایله مسکوندر. اراضیسی شمال شرقی جهتنده پك منبت ومحصولدار اولوب، جنوب شرقی قسمی غیر مزروع ویوکسك اوتلرله مستور واسع اووه‌لردن عبارتدر. وولغه ایرماغندن بشقه اوزن، ایرکیز وخوبر نهرلری دخی اراضیسنی سقی ایدرلر. (آلتان) اسمیله برطوزلی کولی دخی واردرکه سنوی ۱۸۰ ملیون کیلو طوز ویرر.

ساراغوسه (Saragosse) اسپانیه‌نك (آراغون) خطه‌سنده ومادریدك ۲۸ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق (ابره) ایرماغی اوزرنده همنامی اولان ایالتك مرکزی بر شهر اولوب، ۹۲۴۰۷ اهالیسی، دارالفنونی، متعدد مکتبلری، صنایع نفیسه آقادمیاسی، کتبخانه‌سی، بر قاچ مصنع کلیساسی، برطرفه مائل برقله‌سی، کوزل برکوپریسی، دمیر یولی، چوخه ومسکرات فابریقه‌لریله حرازلری وجوارلرنده پك کوزل موقعلری ومشهور معالری واردر. پك اسکی برشهر اولوب، فنیکه‌لیلر طرفندن تأسیس ایدلمش اولدیغی مرویدر. روما-لیلرك الینه کچدکدن صکره آوغستوس طرفندن توسیع وتزیین اولنه‌رق، (سزاریا آوغوسته) یاخود (قیصریه آوغوسته) تسمیه اولنمشدی. شمدیکی اسمی بونك غلطیدر. عربلرك الینه کچدکدن صکره (سر-قسطه) تسمیه اولنه‌رق، اك مشهور مدن اسلامیه صره‌سنه کیرمش؛ وکسب عمران ایدوب، مشاهیر علما وادبای اسلامدن برچوق ذواتك مسقط رأسی بولنمشدر. اندلس طوائف ملوکی ظهورنده مستقل برحکومت اسلامیه‌نك مقری اولوب، بعده ۱۱۱۸ده آراغون قرالی آلفونس طرفندن اوزون برمحاصره-دن صکره ضبط، وپایتخت اتخاذ اولنمش ایدی. — ساراغوسه ایالتی شمال شرقی جهتندن هوئسقه، شرقاً تاراغونه، جنوب شرقی جهتندن قاستلون، جنوباً تروئل، غرباً سوریه ولوغروتو، غرب شمالی جهتندن دخی پامپلونه ایالتلریله محدود اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۷۴۲۴ مربع کیلو متره و اهالیسی ۴۱۵۱۹۵ کشیدر.

ساربروق (Sarrebruk) پروسیه‌نك (رین) ایالتنده (تروه) دن ۲۸ کیلومتره‌لك مسافه‌ده وفرانسه حدودی قربنده اوله‌رق (ساره) نهری اوزرنده سنجاق مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۰۰۰۰ اهالیسی، دمیر یولی، پور-سلین واوپون کاغدی فابریقه‌لری، دمیر خانه‌لری وکومور معدنی واردر. مذکور نهرك اوزرنده کوزل برکوپریسی اولوب، اسمی دخی «ساره کوپریسی» معناسنی افاده ایدیور.

سارپته (Sarepta) سوریه ساحلنده صور ایله صیدا آره‌سنده اسکی برفنیکه قصبه‌سی اولوب، الیوم (سرفند) اسمیله برقریه حالنده‌در.

سارپته (Sarepta) روسیه‌نك (ساراتوف) ایالتنده وساراتوفك ۱۳۲ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق (سارپه) نهری اوزرنده برقصبه اولوب، ۵۰۰۰ اهالیسی وقونیاق ایله توتون فابریقه‌لری واردر.

سارپدون (Sarpédon) اساطیر یونانیه‌ده (ژوپیتر) ایله (اوروپه) نك اوغلی اولوب، کویا کرید تختنی تصرف ایچون برادری مینوس ایله محاربه ایتمش؛ ومغلوب اولنجه، طرفدارلریله برابر، آناطولینك (لیکیا) خطه‌سنه کچه‌رك، اوراده برکوچك حکومت تأسیس ایلمش ایدی. شاعر شهیر اومیروس بونك تروآلیلرك امدادینه کیدن پرنسلردن اولدیغنی، و (پاتروقلیس) طرفندن قتل اولنوب، کونشدن کنایه اولان (آپولون) طرفندن جنازه‌سی رفع ولیکیایه سوق اولندیغنی بیان ایدیور.

سارتنه (Sartène) قورسیقه‌ده آیاچونك ۵۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۴۴۰۶ اهالیسی وحیوانات محصولاتیله بال وبال مومی تجارتی واردر.

سارته (Sarthe) فرانسه‌ده برنهردرکه (اورنه) ایالتنده نبعانله، جنوبه وبعده غربه طوغری آقه‌رق، ومذکور ایالتله سارته ومنه‌مع لوآره ایالتلرینی شق ایدوب، برطاقم چایلرك صولرینی آله‌رق، ۲۷۵ کیلومتره‌لك جریاندن صکره (مانیه) نهرینه دوکیلور. مجراسنك ۱۲۰ کیلومتره‌لکی سیر سفائنه صالحدر.

سارته (Dép. de Sarthe) ایالتی فرانسه ایالاتندن اولوب، ایچندن جریان ایدن آنف البیان نهرك اسمیله مسمادر. شمالاً

(اورنه)، غرباً (مانیه)، شرقاً دخی (لوآرمع شر) ایالتلریله محدود اولوب، ۶۲۱۶ مربع کیلو متره مساحهٔ سطحیه‌سی و ۴۴۶ ۲۳۹ اهالیسی واردر. مرکزی (مان Mans) قصبه‌سیدر. اراضیسی مختلف اولوب، بغدای وسائر حبوباتیله سبزه ومیوه‌لرك انواعی وکتور وسائر محصولاتی واردر. شرابلری ایجه‌در. طیور اهلیه‌سی مشهور اولوب، آریلری دخی چوقدر. بز، باصمه وسائر منسوجاتله، موم، جام، کاغد، غانت وسائره فابریقه‌لری وتنکه ایچنده محفوظ سبزه وات وسائره اخراجاتی واردر. ایالت مان، مامر، سنت قاله ولاالس اسملریله ۴ قضایه منقسم اولوب، ۳۳ ناحیه و ۳۸۶ دائرهٔ بلدیه‌یی حاویدر.

سارد { آیدین ولایتنك صاروخان سنجاغنده واقع صالحلی قضاسنده وصالحلینك کیلومتره غربنده اوله‌رق قصبه‌دن آلا شهره کیدن دمیر یول خطی اوزرنده وغایتله کوزل بر اووه‌نك ایچنده برکوچك قصبه اولوب، لیدیه خطهٔ قدیمه‌سنك پایتختی بولنمش اولان سارد یاخود ساردس (Sardes) شهرقدیمنك خرابه‌لری اوزرنده مؤسسدر. بو شهر معموریت وثروتیله مشهور بولنمش اولوب، میلاددن ۵۴۷ سنه اول ایران شاهی کیخسرو قروسوی اسیر ایده‌رك، لیدیه دولتنه ختام ویردکدن صکره، سارد ایالت مرکزی اولوب، ایرانیلرله یونانیلر آره‌سنده برنقطهٔ اختلاط ومرکز تجارت اولمغله، ینه اهمیت ومعموریتنی محافظه ایتمش؛ وروماليلرك ضبطنه کچدکدن صکره دخی بك معمور بر شهر حالنده قا. لوب، (تیبر) زماننده زلزله‌دن خراب اولمش ایسه‌ده، ینه تعمیر اولنمش ایدی. بعده بیزانتین زماننده تدنی‌یه یوز طوتوب، نهایت تیمورلنك طرفندن تخریب اولنمشدر.

ساردانابعل { (Sardanapale) برنجی آثور دولتنك صوك حکمداری اولوب، قبل المیلاد ۷۹۷ دن ۷۵۹ ودیکر بر روایته کوره ۸۳۶ دن ۸۱۷ تاریخنه‌دك حکومت سورمشدر. کوشك وذوق وسفاهته دوشکون اولمغله، آرباك (یاخود آرباسس) اسمنده برمیدیه‌لی و بلز (یاخود بلزیس) اسمنده برکلدانی طرفندن علیهنده فساد اویاندیریله‌رق، صاحب ترجه ایلك محاربه‌یی قزانمش ایسه‌ده، ایکنجیسنده مغلوب اولوب، (نینوی) شهرینه قپانمش؛ وایکی سنه محاصره آلتنده قالدقدن صکره، دجله‌نك طغیانی دشمنلرینه بریول آچمغله، شهره دخوللرنده ساردانابعل کندی نفسنی وزوجه‌لریله اموالنی یاقه‌رق، تسلیم اولنمامشدر. بوندن صکره آثور دولتی مندرس اولوب، یرینه میدیه، بابل ونینوی دولتلری تشکل ایتمش ایدی. اوغلی (پهلول) ایکنجی ساردانابعل اسمیله نینوی حکمدارلغنی محافظه ایده‌بیلمشدر.

ساردنیه { (Sardaigne) آق دکیزك سیجلیه‌دن صکره اك بیوك آطه‌سی اولوب، تابع بولندیغی ایتالیا ساحلیله فرانسه و تونس سواحلندن همان مساوی مسافه‌ده یعنی آشاغی یوقاری ۲۰۰ کیلومتره بعدنده واقعدر. شمالنده بولنان قورسیقه جزیره‌سندن (بونیفاچو) بوغازیله آیرلمشدر. شمالدن جنوبه ممتد غیرمنتظم برمستطیل شکلنده اولوب، اسکی یونانیلرك والیوم عربلرك کیدکلری نعلین رسمنه مشابه اولدیغندن، قدیماً بو معنایی افاده ایدن (ایخنوسه) اسمیله معروف ایدی. ۳۸° ۱۲′ ایله ۴۱° ۱۰′ عرض شمالی و ۵° ۴۵′ ایله ۷° ۴۳′ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، طولی ۲۷۰ وعرض وسطیسی ۱۱۵ کیلومتره‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ۲۴۳۴۲ مربع کیلومتره اولوب، ۱۰۱۷ کیلومتره طولنده سواحلی واردر. اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق اولوب، آنجق سواحلی دوز وآلچقدر. جزیره‌نك وسطلرنده واقع اك یوکسك طاغی اولان (جنارجنتو) نك ۱۷۸۳ وشمال قسمنده کائن (لیمباره) نك ۱۳۰۰ متره ارتفاعی واردر. جنوب غربی جهتنده‌کی (لیناس) طاغی ۱۲۳۵، جنوب شرقی قسمنده واقع (سربدی) ۱۰۷۶ وشرق شمالی جهتنده کائن (آلوو) ۱۱۲۸ متره ارتفاعنده‌در. میاه جاریه‌سی چوق اولوب، اك بیوك نهری (تیرسو) در، که مذکور (جنارجنتو) و (آلوو) طاغلرندن نبعان ایدن برچوق چایلرك اجتماعندن بالتشکل، غربه طوغری جریانله، (اوریستانو) کورفزینه دوکیلور. سواحل شرقیه‌سنه اینن انهارینك اك بیوکی (فلومندوزه)، ساحل شمالیسنه دوکیلنلرینك باشلیجه‌سی (غوثری) نهری اولوب، ساحل جنوبیسنه دخی

Digitized by Google

(قالیاری) نهری دوکیلور. سواحلنه قریب برچوق کوللر اولوب، اڭ بیوکلری ساحل غربیسنده واقع (غوسپینی) کولیدر، که (اوریستانو) کورفزینه دوکیلور بر آیاغی واردر. سواحلی خیلی کیرینتیلی چیقنتیلی اولوب، بیوك وکوچك کورفز وقویلری چوق ایسه‌ده، اوجهتلرده هواسی پك آغیر وصیتمه‌لی اولوب، اهالیسی دخی اوته‌دن بری قورصانلرك قورقوسندن ایچ طرفلره و مدافعه‌یه الویریشلی یوکسك یرلره چکیله‌رك، کمیجیلکه میل ایتمدکلرندن، تجارت بحریه‌یه آچیق لیمانلری واسکله‌لری پك آزدر. ساحل جنوبیسنده (قالیاری)، ساحل غربیسنده (اوریستانو) وساحل شمالیسنده (آسیناره) کورفزلری ذکره شایاندر. اراضیسی پك منبت ومحصولدار اولوب، علی‌الخصوص حبوبات و ذخائر یتیشدیرمکه استعدادی پك چوق اولمغله، وقتیله «رومانك مغدیه‌سی» نامنی آلمشیدیسه‌ده، شمدیکی حالده، اهالیسنك قلتی، هواسنك آغیرلغی و زراعتك هنوز اسکی اصولده اجرا اولنمسیله ترقیات عصریه‌دن محرومیتی بوقوت و قابلیت طبیعیه‌سندن استفاده ایتدیره‌مه‌مکده‌در. طاغلری وقتیله اورمانلرله مستور بولنمش ایکن، الیوم، اورمانلری چوق تدنی ایتمش ایسه‌ده، ینه خیلی اورمانلری وپك چوق یبانی زیتون آغاجلری واردر. معادنی پك چوق اولوب، دمیر، باقیر، قورشون، آنتراسیت، کمور معدنلری ومرمر وسائره پك چوق ایسه‌ده، پك آزی اخراج اولنمقده‌در. سواحلنده بالیغی چوق ایسه‌ده، بوندنده پك آز استفاده اولنه‌بیلیور. هواسی طاغلرده ویوکسك محللرنده صاغلام ایسه‌ده، آلچق محللرنده وسواحلده وعلی الخصوص ساحل غربیسنده واقع (اوریستانو) کورفزی اطرافنده، بطاقلقلرك کثرتندن طولایی، هوا پك آغیر وصیتمه‌لری مهلکدر. صنایع وسائر اسباب ترقی وتمدن پك کری اولوب، اهالیسی عمومیت اوزره فقیر وجاهلدر. جزیره سیجیلیه‌دن آز کوچك اولدیغی حالده، اهالیسی سیجیلیه اهالیسنك بر ربعی بیله اولیوب، آنجق ٧٢٦ ٥٢٢ نفوسدن عبارتدر. ساردنیه‌لیلر اساساً اسپانیه و پورتکیز اهالئ قدیمه‌سیله همجنس اوله‌رق (ایبر) قوم قدیمی افرادندن اولوب، بربرینی متعاقب جزیره‌یی تصرف ایتمش اولان فنیکه‌لیلر، قارتاجلیلر، رومالیلر، عربلر و بربرلرله ورومالیلر زماننده جزیره منفا اتخاذ اولنمغله، اورایه نفی اولنان اجناس مختلفه افرادیله اختلاط ایده‌رك، اقوام مختلفه امتزاجندن متولد برقوم اولدقلری حالده، ایتالیان لساننك لاتینجه‌یه اڭ زیاده قریب برنوعیله متکلمدرلر. اڭ بیوك شهری ومرکز تجارتی ساحل جنوبیسنده وهمنامی اولان کورفز داخلنده واقع (قالیاری) اسکله‌سیدر. جزیره ایکی ایالته منقسم اولوب، نصف شمالیسی (ساساری) و نصف جنوبیسی (قالیاری) ایالتنی تشکیل ایدیور. ساساری شهرینك (آسیناره) کورفزنده واقع (پورتوتورس) اسکله‌سندن قالیاری اسکله‌سنه قدر ممتد اولان بردمیریول خطی جزیره‌یی طولاً شق ایتدیکی کبی، شرق شمالی ساحلنده واقع (ترانووه) وغرب جنوبی ساحلنده کائن (پورتوسقورو) اسکله‌لرینه دخی برر شعبه‌سی واردر.

ساردنیه زمان قدیمده (ایبر) قومیله مسکون اولوب، پلاسج واتروسك قوملریله یونان قدیم اهالیسندن دخی بعض جماعتلر وبرطاقم فنیکه‌لیلر بو آطه‌یه هجرت وتوطن ایتمشلردی. میلاددن ٥١٢ سنه اول قارتاجلیلر جزیره‌یه داخل اولوب، ایکیوز سنه‌یه قریب مدت حکم سورمشلر؛ ورومالیلر قبل المیلاد ٢٥٩ ده داخل اولوب، ٢٣٨ ده آطه‌یی بسبتون ضبط ایتمشلردی. میلادك ٤٣٦ تاریخنده وانداللر قرالی (جنسریق)ك ضبطنه کچوب، بعده قسطنطینیه روم ایمپراطورلرینك الینه کچمش؛ وبعده افریقیه واندلسی ضبط ایدن غزاة مسلمین بو جزیره‌یی دخی فتح ایده‌رك، ١٠٢٢ تاریخ میلادیسنه‌دك ممالك اسلامیه دائره‌سنده قالدقدن صکره، جنوه وپیزه جمهوریتلرینك امدادیله، ساردنیه عربلردن استخلاص اولنه‌رق، درت کوچك حکومته منقسم اولمش ایسه‌ده، چوق کچمه‌دن مذکور ایکی جمهوریت آره‌سنده مقاسمه اولنمش ایدی. ایمپراطور ایکنجی فردریق ساردنیه‌یه استقلال قزاندیره‌رق، کندی اوغلنی قراللغنه نصب ایتمش ایسه‌ده، متعاقباً پیزه جمهوریتی آطه‌یی یکیدن ضبط ایتمش؛ و ١٢٩٧ ده آراغون قرالی ایکنجی ژاقك ید ضبطنه کچمش ایدی. او تاریخدن ١٧١٤ تاریخنه‌دك آراغون وبعده اسپانیه

Digitized by Google

دولتك يد ضبطنده قالوب، تاريخ مذكورده آوستريايه كچمش؛ ومتعاقباً بودولت طرفندن سيجيليه يه بدل (ساووآ) قرالى (ويقتور آمده) يه ترك اولنمش ايدى. بونك اوزرينه (ساووآ) قراللرينه ساردنيه قرالى عنوانى ويريلوب، بونلردن (شارل امانوئل) ايله (ويقتور امانوئل)، قره‌ده‌كى ملكلرينى فرانسه‌يه قابدير دقلرنده، بو جزيره‌يه چكيله‌رك، ١٧٩٨ دن ١٨١٤ تاريخنه‌دك ساردنيه‌ده اقامت ايتمشلردى. نهايت ايتاليانك اتحادنده ساردنيه جزيره‌سى دخى بودولته التحاق ايده‌رك، بروجه مذكور ايكى ايالته تقسيم اولنمشدر.

ساردنيه دولتى (Roy. de Sardaigne ياخود Etats Sardes) آوروپا دولتلرندن ملغى بر دولت اولوب، ساردنيه جزيره‌سيله قره‌دن عبارتدر. قره قسمى آلپ سلسلهٔ جبالنك شرق وغرب جهتنده واقع اولوب، غرباً فرانسه، شمالاً اسويچره، شرقاً لومبارديه، جنوباً دخى آق دكيزله محدوداولديغى حالده، ساووآدوقه‌لغيله پيامونته ومونفرات خطه‌لرندن و (نيسه) قونتلغيله (سالوچه) ماركيزلكندن وجنوه دوقه‌لغيله ميلانو خطه‌سنك برقسمندن والحاصل ايتاليانك شمال غربى قسميله اليوم فرانسه‌يه تابع بعض يرلردن عبارت ايدى. ساردنيه جزيره سيله برابر بو دولتك مساحهٔ سطحيه‌سى ٧٦ ٢٦٨ مربع كيلومترويه واهاليسى ٥٠٠٠٠٠٠ نفوسه بالغ اوليوردى. بودولت ١٤ ايالت و ٥٠ سنجاغه منقسم ايدى. پايتختى (تورينو) شهرى ايدى.

ساردنيه قراللغنك اساسى (موريانه) قونتلغندن عبارت اولوب، (آرله) قرالنه تابع بولنمش اولان خطهٔ مذكوره قونتلرى ١٠٢٧ تاريخنده كسب استقلال ايتمكله برابر، بتون (ساووآ) مملكتنه حاكم اولمش؛ وتدريجاً توسيع ممالك ايده‌رك، پيامونته‌يى ولومبارديه‌نك برقسمنى دخى ضبط ايتمشلرايدى. ١٧١٤ تاريخنده سيجيليه‌يى التحاق ايدوب، آلتى سنه صكره بوجزيره‌يى ساردنيه جزيره‌سيله مبادله‌يه مجبور اولمشلر؛ واو وقته قدر حائز اولدقلرى ساووآ دوقه‌لغى عنوانى ساردنيه قراللغى عنوانه تحويل ايلمشلردر. بيوك ناپوليون پيامونته وساووآيى ضبط ايتدكده، ساردنيه قرالى ساردنيه جزيره‌سنه چكلمك مجبوريتنده بولنمش ايسه‌ده، بوايمپراطورك سقوطنده پيامونته وساووآ ساردنيه قرالنه اعاده اولندقدن بشقه جنوه ملغى جمهوريتيله نيسه قونتلغى دخى الحاق اولنمشدى. شارل آلبرت ١٨٤٨ تاريخنده آوستريانك نفوذينى كسر ايده‌رك، الكاسنه برنوع مشروطيت اداره ويرمش؛ وايتاليا اتحاديچون چاليشمغه باشلامش ايدى. اوغلى ايكنجى ويقتور امانوئل پدرينك اثرينه تبعيتله، مقصدينه نائل اولمق ايچون، فرانسه وانكلتره ايله برلشه‌رك، قريم محاربه‌سنه دخى اشتراك ايتمش، و ١٨٦٠ ده، ايتاليا اتحادى ميسر اولدقده، بتون ايتاليانك قراللغنه انتخاب اولنمشدى. بووجهله ساردنيه قراللغى ايتاليا قراللغنه قلب اولنمشدر.

بو دولتده حكومت سورنلرك اساميسيله تاريخ جلوسلرى بروجه زيردر:

(١ — موريانه وبعده ساووآ قونتلرى)

برتولد (موريانه قونتى)	٩٩٩
برنجى هومبرت (ساووآ قونتى)	١٠٢٧
برنجى آمده	١٠٤٨
ايكنجى آمده	١٠٦٠
ايكنجى هومبرت	١٠٧٢
اوچنجى آمده	١١١٨
اوچنجى هومبرت	١١١٨
برنجى توماس	١١٨٨
دردنجى آمده	١٢٣٣
بونيفاس	١٢٥٣
پير (پترو)	١٢٦٣
برنجى فليب	١٢٦٨
بشنجى آمده (بيوك)	١٢٨٥
ادوآرد	١٣٢٣
ايمون	١٣٢٩
آلتنجى آمده (يشيل)	١٣٤٣
يدنجى آمده (قرمزى)	١٣٨٣

(٢ — ساووآ دوقه‌لرى)

سكزنجى آمده	١٣٩١
لويى	١٤٥٩
طقوزنجى آمده	١٤٦٥
برنجى فيليبرت	١٤٧٢
برنجى شارل	١٤٨٢
ايكنجى شارل	١٨٨٩
ايكنجى فيليپ	١٤٩٦
ايكنجى فيليبرت	١٤٩٧
اوچنجى شارل	١٥٠٤
امانوئل فيليبرت	١٥٥٣
برنجى شارل امانوئل	١٥٨٠
برنجى ويقتور آمده	١٦٣٠
فرانسوآ ياسينت	١٦٣٧
ايكنجى شارل امانوئل	١٦٣٨

(٣ — ساردنيه قراللرى)

ويقتور آمده	١٦٧٥
برنجى شارل امانوئل	١٧٣٠
ايكنجى ويقتور آمده	١٧٧٣
ايكنجى شارل امانوئل	١٧٩٦
برنجى ويقتور امانوئل	١٨٠٢
شارل فليكس	١٨٢١
شارل آلبرت	١٨٣١
ايكنجى ويقتور امانوئل	١٨٤٩

(مشاراليه ايكنجى ويقتور امانوئل ١٨٦٠ ده ايتاليا قرالى اولمشدر.)

سارديقه (Sardique) ياخود (اولپيا سارديقه Ulpia Sardica) صوفيه شهرينك اسم قديميدر.

سارزانه (Sarzane) ايتاليانك جنوه خطه‌سنده واسپچيه‌نك ١٢ كيلو-

مترہ شرق جنوبیسندہ اولەرق (ماغرہ) قربندہ برقصبه اولوب، ٨٠٠٠ اهالیسی واردر .

سارزو { (Sarzou) فرانسەنك (مور. بیهان) ایالتندہ و (وانه) نك ٢٢ کیلومترہ جنوبندہ ناحیه مرکزی بر قصبه واسکله اولوب، ٥٦٥٤ اهالیسی، لیمانی، مملحەلری ودکیز حاملری واردر. ادبادن (لساژ)ك وطنیدر.

سارق { (Sark) مانشه دکیزندہ (جرسی) ایله (کرنسی) آطەلری آرەسندہ نورماندیا ساحلندن ٣٠ کیلومترەلك مسافەدہ واقع وانکلترہ دولتنه تابع برآطه اولوب، بویی ٤ واکی ٢ کیلومترہ اولدیغی حالدہ، ٦٠٠ اهالیسی وکوش وباقیر معدنلری واردر .

سارکمینه { یاخود سارکموند (Sarrequemine, Saarqemünd) آلساس لورن ایالتندہ و (میچ)ك ٧٥ کیلومترہ شرقندہ اولەرق (سارہ) ایله (بلیزہ) نهرلرینك ملتقاسندہ واقع بر قصبه اولوب، ٦٠٧٥ اهالیسی، قطیفه وپیون باغی ایله کچی دریسی وپورسلین وسائرہ فابریقەلری واردر. وقتیله مستحکم ایدی .

سارلات { (Sarlat) فرانسەنك (دور. دونیه) ایالتندہ و (پریکو) نك ٧٢ کیلومترہ جنوب شرقیسندہ اولەرق بروادینك ایچندہ واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٦٠٧٤ اهالیسی، داخلی مکتبی، دکرمن طاشلری وحیوانات وجوز یاغی تجارتی واردر .

سارلویی { (Sarrelouis وآلمانجه Saar-Luis) پروسیەنك رین ایالتندہ و (تروہ) نك ٦٥ کیلومترہ جنوب شرقیسندہ اولەرق (سا آر) نهری اوزرندہ قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٧٠٠٠ اهالیسی واسلحه فابریقەلریله دباغخانەلری واردر.

سارماتیا { (Sarmatie) اسکی یونان جغرافیونی بواسمی قرەدکیزك شمالندہ وبحر خزر ایله بالطیق دکیزی آرەسندہ واقع اولان واسع وحدودی مبهم برقطعەیه ویررلردی. سارمات تعبیر ایتدکلری اهالیسی، که اقوام تاتاریەدن اولملری ملحوظدر، ساکن اولدقلری ممالکی اسکیتلردن ضبط ایتمشلردی؛ بعدہ غوتلرك ید ضبطنه کچوب، مؤخراً بونلرہ قارشی هونلرله اتفاق اتمش؛ وبونلرله برابر آوروپادہ یغماکرلکدہ بولنمشلردر .

سارنن { (Sarnen) اسویچرەنك (اونتروالد) ناحیەسندہ و (برنه) نك ٨٠ کیلومترہ شرقندہ اولەرق (آ) نهری اوزرندہ وهمنامی اولان کولك کنارندہ بر قصبه اولوب، ٣٦٠٠ اهالیسی، لاتینجەیه مخصوص مکتبی وطوپخانەسی واردر .

سارنو { (Sarno) ایتالیادہ ملغی ناپولی قراللغنك (پرنچیپاتو اولتریورہ) ایالتندہ و (سالرنه) نك ١٧ کیلومترہ شمال غربیسندہ اولەرق همنامی اولان چایك اوزرندہ برقصبه اولوب، ١٥٥٠٠ اهالیسی، کاغد واییك منسوجات فابریقەلری وجلیکلی وکوکوردلی میاہ معدنیەسی واردر . بك اسکی بر قصبه اولوب، پلاسجلر طرفندن تأسیس ایدلمش اولدیغی مرویدر .

ساروس { کورفزی (G. de Saros) آطەلر دکیزندہ کالیبولی شبه جزیرەسنك خارجندہ برکورفزدر .

سارہ { و آلمانجه سا آر (Sarre, Saar) آلمانیادہ بر نهردر، که (دونون) طاغندن نبعانله، آلساس لورن ایالتنی شق ایتدکدن صکرہ، (رین) ایالتنه دخول، وساربروق وسالوبی قصبەلری ایچندن مرور ایدەرك، ٢٢٠ کیلومترەلك جریاندن صکرہ، رین ایرماغنه تابع (موزله) نهرینه دوکیلور .

سارہ { حضرت ابراهیم (عم)ك زوجەسی اولوب، نبی مشارالیه مصرہ عزیمتلرندہ همشیرەسی اولدیغنی اعلان ایتمکله، فراعنەدن آپوفیس سارەیه عاشق اولوب، کندیسنی طلب ایتدیکندن، حضرت ابراهیم مصری ترکه مجبور اولوب، عمالقەدن (ابی ملك)ك الکاسنه کیتدیکندہ، بو دخی سارەیی آلمق تشبثندہ بولنمش ایسەدہ، من طرف الله قورتارلمش ایدی. سارہ عقیم اولدیغیچون حضرت ابراهیمه کندی جاریەسی هاجری تزویج ایتمش؛ وهاجردن حضرت اسماعیل (عم) طوغدقدن صکرہ، کندیسی دخی، روایته کورہ طقسان یاشلرندہ اولدیغی حالدہ، حضرت اسحق (عم) ی طوغورمشدر. بعدہ هاجری قیصقاندیغندن، حضرت ابراهیمی بونی اوغلیله برابر ارض حجازہ کوتوروب براقمغه مجبور ایتمشدر. سارہ ١٢٧ یاشندہ وفات ایتمشدر .

Digitized by Google

ساره { عصر رسالت نسوانندن وبنی هاشم نسلندن بر قاری اولوب ، رؤساء قریشه خانده‌لك ایدر .

ساره بنت الربعی { مشاهیر محدثاتدن وامام سیوطینك اشیاخندن اولوب، شیخ الاسلام سراج الدین بن الملقنك حفیده‌سیدر. علم حدیثی مشار الیهدن اوکرنوب، ۸۶۹ ده وفات ایتمشدر .

ساره بنت عبد الرحمن { قدسلی محدثه بر خاتون اولوب، صلاح الدین صفدینك استادی علم الدین برزالی کندیسندن اخذحدیث ایتمشدر. وفاتی ۷۱۶ ده واقع اولمشدر .

ساری { ایرانك مازندران خطه‌سنده وطهرا- نك ۱۶۰ کیلومتره شمال شرقیسنده ومازندران نهری اوزرنده برقصبه اولوب، ۱۵۰۰۰ اهالیسی واژدرهانله بیوك تجارتی واردر. بك اسکی برقصبه اولوب، کتب قدیمه‌ده (زادراقارته) ودها طوغریسی (زدرکرد) اسمیله مذکوردر .

ساریه { صحابه‌دن ایکی ذاتك اسمی اولوب، بری (ساریه بن اوفی) در ، که نزد حضرت پیغمبری‌یه کلوب ، شرف اسلامله مشرف اولدقدن صکره، قومنه عودت ایده‌رك ، بونلری طوعاً اسلامه کتیره‌مدیکیچون ، استعمال سیف ایله بومقصده موفق اولمشیدی . — ایکنجیسی (ساریه بن زنیم) در، که حضرت فاروق (رضه) خطبه ایراد بیورمقده ایکن، کندیسنی غزا محلنده کوروب ، مغلوبیتدن محافظه ایچون، « یا ساریة الجبل الجبل » بیورمش؛ وصاحب ترجه بوصدایی ایشیدوب، مو- جبنجه حرکت ایلمش ایدی .

سازان { (Sazan) آدریاتیك دکیزنده آو- لونیه اسکله‌سی قارشیسنده اوله‌رق آچیقده خالی برآطه اولوب، مرعالرله مستور اولمغله، بعض موسملرده چوبانلر طرفندن زیارت اولنور .

ساساری { (Sassari) ساردنیه جزیره‌سنك ساحل شمالیسی قربنده وقالیا- رینك ۱۵۷ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق ، اسکله‌سی اولان (پورتوتورس) ك ۱۶ کیلومتره جنوب شرقیسنده ایالت مرکزی برشهر اولوب ، ۲۵۰۰۰ اهالیسی ، دارالفنونی ، داخلی مکتب اعدادیسی، کتبخانه‌سی، اسکی برقلعه‌سی، مصنع بر کلیساسی، ایکی سرایی، کوزل برچشمه‌سی ، جوارنده کوزل تفرجکاهلری ، مشهور باغچه‌لری وتوتون و زیتون باغی تجارتی واردر . — ساساری ایالتی ساردنیه‌نك نصف شمالیسندن عبارت اولوب، تفصیل احوالی « ساردنیه » ماده‌سنده بیان اولنمشدر .

ساسان { ملوك ایرانیه‌نك دردنجی طبقه‌سی اولان (ساسانیان) سلاله‌سنك باشی و بودولتك مؤسسی اولان آردشیر بابكانك پدریدر . کندیسی کیانیاندن بهمن بن اسفندیارك اوغلی ساسانك نسلندن اولدیغی حالده ، اسکندرك ایرانی فتحندن وبوجهانکیرك وفاتندن صکره ظهور ایدن ملوك طوائف زماننده اجدادی فارس اقلیمنده یاشایوب، کندیسی بابك اسمنده بر زنکینك چوبانی ایدی؛ وبونك قیزینی تزوج ایتمشدی . بو ازدواجدن آردشیر طوغوب، ملك وسلطنته نائل اولمش؛ و کندیسی والده‌سنك پدری اسمنه نسبتله بابكان لقبیله تلقیب اولنمش ایسه‌ده، تأسیس ایلدیکی خاندان سلطنت پدرینك اسمنه نسبتله (ساسانیان) تسمیه اولنمشدر.

ساسانیان { ایران ملوك قدیمه‌سنك دردنجی وصوك طبقه‌سنك اسمی اولوب، بودولت میلادك ۲۲۶ تاریخنده آنف الترجه آردشیر بابكان بن ساسان طرفندن تأسیس اولنه‌رق، ۶۵۲ تاریخ میلادیسنه یعنی عهد خلافت حضرت فاروقیده ایرانك سعد ابن ابی وقاص حضرتلری یدیله فتح وممالك اسلامیه‌یه الحاق اولندیغی تاریخه‌دك ۴۲۶ سنهٔ شمسیه دوام ایتمش، و۲۸ حکمدار کلمشدر . بیوك اسکندردن صکره ایران ماکدونیه‌لی وایرانلی برطاقم طوائف ملوکه منقسم اولوب ، بونلرك بیننده اشکانیان خیلی قوت ومکنت قزانمش، وایرانك اکثر طرفلرینی تحت اداره‌لرینه آلمشلر ایدیسه‌ده، ایران دولتی کیانیان زماننده‌کی فر و شوکتی بوله‌ما- مشدی. ساسانیلر زماننده ایسه ایران شرقاً وشمالاً حدود قدیمه‌سنی بولوب، آنجق غرب جهتندن روما- لیلرك قوتنه تصادف ایتمکله، بو ایکی بیوك دولت

Digitized by Google

آره‌سنده همان متمادیاً محاربه‌لر وقوع بوله‌رق، گاه دجله وگاه فرات مجراسی خط حدود یرینی طوتاردی. مع‌هذا ساسانیلر زماننده ایران دولتنك شوکت وشکوهی وجاه وثروتی پك بیوك اولوب، اکاسره‌نك دارات ودبدبه‌سی ضرب مثل حکمنه کچمشدر. بونلر خسرو عنوانني آلدقلرندن، عربلر طرفندن بونك معربیله (کسری) وجمع صیغه‌سیله (اکاسره) تسمیه اولنمشلردر. اکاسره‌نك حیره وانبار ایله سائر بلاد عربه وبر آره‌لق یمنه دخی حکملری جاری اولمشدر. مرکزلری ابتدا فارسده (اصطخر) وبعده عراقده‌کی (مداین) شهری ایدی. پایتختلرینك محلی مناسبتیله سریانیلرله مناسباتده بولنوب، (پهلوی) اسمیله معروف لسانلرینه سریانیجه‌دن مأخوذ برچوق کلمات وتعبیرات واصطلاحات قاریشمش اولدیغی کبی، استعمال ایتدکاری خط پهلوی دخی خط سریانیدن مأخوذ ایدی. کیانیان زماننده مستعمل بولنمش اولان (خط میخ) متروك اولوب، زند لسانی دخی اهالی طرفندن آکلاشلامغه باشلامش اولدیغندن، مذهبلرینك دستور العملی حکمنده اولان (زند آوستا) دخی لسان پهلوی‌یه ترجمه وخط پهلوی ایله تحریر اولنمشدی. ساسانیان ملوکنك اسامیسیله تاریخ جلوسلری بروجه زیردر:

	میلادی
آردشیر بابکان	۲۲۶
شاپور اول بن آردشیر	۲۳۸
هرمز اول بن شاپور	۲۷۱
بهرام اول بن هرمز	۲۷۳
بهرام ثانی بن بهرام	۲۷۶
بهرام ثالث بن بهرام	۲۹۳
نرسی بن بهرام	۲۹۶
هرمز ثانی بن نرسی	۳۰۳
شاپور ثانی ذو الاکتاف	۳۱۰
آردشیر ثانی	۳۸۰
شاپور ثالث بن شاپور	۳۸٤
بهرام رابع بن شاپور	۳۹۰
یزدکرد اثیم بن بهرام	۳۹۹
بهرام کور (رابع) بن یزدکرد	٤۲۰
یزدکرد ثانی بن بهرام	٤٤۰
هرمز ثالث بن یزدکرد	٤۵۷

	میلادی
فیروز بن یزدکرد	٤٦۰
پلاس بن فیروز	٤۸٤
قباد بن فیروز	٤۹۸
نوشیروان بن قباد	۵٤۱
هرمز رابع بن نوشیروان	۵۷۹
خسرو پرویز بن نوشیروان	۵۹۱
شیرویه بن خسرو پرویز	٦۲۹
آردشیر ثالث بن شیرویه	٦۲۹
شهریار (ساسانیلردن دکلدر)	٦۳۰
پوراندخت بنت خسرو	٦۳۱
آزرمیدخت بنت خسرو	٦۳۱
فرخزادن خسرو پرویز	٦۳۳
یزدکرد ثالث بن شهریار بن خسرو پرویز	٦۳۱
الی	٦۵۲

ساسی { سیلوستر دو — (Sylvestre de Sacy) فرانسه نك الك مشهور مستشرقیندن برعلامه اولوب، ۱۷۵۸ ده طوغمش، و ۱۸۳۸ ده وفات ایتمشدر. علم حقوق تحصیلیله مشغول اولدیغی حالده، همان معلمسز اوله‌رق السنهٔ شرقیه‌یی وعلی الخصوص عربی، فارسی سریانی، عبرانی وترکی لسانلرینی اوکرنوب، ابتدا ضربخانه‌جه بعض مأموریتلرده استخدام، وآقادمیا اعضالغنه انتخاب اولنه‌رق، بعده اعضالقله برابر آقادمیانك دائمی کتابتنه تعیین اولنمشدی. ۱۷۹۵ ده تأسیس اولنان السنهٔ شرقیه مکتبنده عربی معلملکنه و ۱۸۰٦ ده فرانسه مکتبنده فارسی خواجه‌لکنه نصب اولنمش ایدی. ۱۸۱٤ ده دار الفنون مجلسی اعضالغنه نصب اولنمش ایسه‌ده، اعضای سائره‌نك اوکاریله کندی افکارینی ناقابل توفیق کوردیکندن، استعفایه مجبور اولوب، ۱۸۲۲ ده فرانسه مکتبیله السنهٔ شرقیه مکتبنك مدیری اولمش؛ وینه او سنه (آسیا جمعیتی Société Asiatique) اسمیله معروف ومشهور اولان جمعیت علمیه‌یی تأسیس ایده‌رك، بونكده ریاستنه انتخاب اولنمش ایدی. ۱۸۳۲ ده پارس کتبخانه‌سنده ال یازیسیله محرر کتبك حفظنه مأمور اولمغله برابر، اعیانلغه دخی نائل اولمش ایدی. بوقاریده صاییلان السنهٔ شرقیه ایله برابر یکرمی لسانه واقف ایدی. برچوق تألیفات مقبوله‌سی اولوب، باشلیجه‌لری بروجه آتیدر: «صرف لسان عربی *Grammaire Arabe*»، «منتخبات عربیه *Chrestomathie Arabe*»، عبد اللطیفك مصر تاریخنك ترجمه‌سی، پند عطارك ترجمه‌سی، ابو الفدا تاریخنك ترجمه‌سی، میرخوندك ساسانیلر تاریخنك ترجمه‌سی، درزیلر مذهبی حقنده تحقیقات، ادبیات شرقیه حقنده مطالعات وسائره. — (استاد زاده) تسمیه ایتمش اولدیغی اوغلی دخی فرانسه ادبیاتنه دائر بعض اثرلر براقه‌رق ۱۸۷۹ ده وفات ایتمشدر.

ساعاتی { (محمد بن علی بن رستم) الك مشهور ساعتجیلردن اولوب، هیئت ونجومده دخی ید طولاسی وار ایدی. اصل خراسانلی اولوب، دمشق شامه ورودله، ملك عادل نور الدین محمود بن زنکینك التفات واحسانه نائل اوله‌رق، بونك امریله جامع کبیر قپوسی یانده‌کی ساعتلری اعمال ایتمش ایدی. ایکی اوغلی اولوب، بونلردن (ابو الحسن بهاء الدین علی بن الساعتی) شعرده و(فخر الدین رضوان

بن الساعتی) دخی طبده کسب شهرت ایتمشدر [«ابن الساعتی» ماده‌لرینه مراجعت اولنه.»

ساعتی {(محمد —) اونجی قرن هجری شعراء عثمانیه‌سندن اولوب، آناطولیلیدر. وعظ ونصیحتله مشغول اولوب، طلاقت لسانی حسبیله سوزی پك مؤثر ایدی. آنجق افعالی اقواله موافق اولمیوب، عیش ونوشه وکثرت اکله میلی وار ایدی. اکثر اشعاری هجو و هزلیات ومهملاتدن عبارتدر. شو بر ایکی بیت اونکدر:

نیجه ییل چکدم محبت حالنده محنق
بر نظر کوسترمدیلر جانه روی راحتی
کرچه دیرلر دردکی آغلا طبیبه ساعتی
قنی بیرین آغلایم بیك درلو دردم وار بنم

ساعی {ینه اونجی قرن هجری شعراء عثمانیه‌سندن ایکی ذاتك مخلصیدر:

بری (عبد الکریم) سرمدی چلبینك کوچك برادری وغلطه امینی علی چلبینك اوغلی اولمغله، (امین زاده) دیمکله شهرت بولمشدر. ابو السعود افندینك درسنه مداومتله، طریق قضایه کیرمشیدی. شو بیت اونکدر:

زلفك آلتنده عرقریز اولدی صانمه عارضك
دوستم نارکلکندر بلوطدن نم قاپار

— ایکنجیسی (مصطفی —) استانبوللی اولوب، قاشلقده دخی مهارت تامه‌سی وار ایدی. ١٠٠٤ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

سینه‌مه چکدم او نازك بدنك سینه‌سنی
داغ عشقك برکیجه تازه‌لدم پنبه‌سنی

— متأخرین شعرا وخطاطیندن بر ساعی افندی دخی واردر، که عن اصل تبریزلی اولوب، ١٢١٨ ده طوغمش، و ١٢٤٠ ده بایزیده وبعده درسعادته کلرك حکاکلقله کچنمکده ایکن، ١٢٥١ ده، محمد علی پاشا مرحومك طلبی اوزرینه، جانب مصره عزیمتله، اورادا دار الطبعنده استخدام اولنمش؛ وپاشای مشار الیهك وفاتندن صکره درسعادته عودتله، مطبعهٔ عامره مدیریت ثانیه‌سنه تعیین اولنمش؛ و بعده کندینه مخصوص بر مطبعه آچوب، بر مدتدن صکره ینه مصره عزیمت ایتمشیدی. اکثر فنوندن بهره‌سی وخیلی هنرلری اولوب، تعلیق خطنه دوکمه حروف ترتیب وحك

واصاغه ایتمشدر. قصیده کونه بر نعت شریفی واردر، که مطلعی شودر:

زهی سلطان ذی قدرت که بی مانند وهمتادر
قدیم وفرد بیچون صانع وحی و توانادر

ساغار {(Sagar) [«سکار» ماده‌سنه مراجعت اولنه.]

ساغان {(Sagan) بروسیه‌ده سیلزیا ایالتنك (لینیچ) سنجاغنده ولینیچك ٧٢ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق ایکی دمیر یول خطنك نقطهٔ تقاطعنده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ١٢٠١٠ اهالیسی، بیوك بر مکتبی، دار المعلمینی، خسته خانه‌سی، تیمارخانه‌سی وبوك وکتنوردن ایپلیك ایله چوخه وکاغد وسائره فابریقه‌لری واردر.

ساغایی {(Sagaïs) سیبریه‌نك (تومسق) ایالتنده (آباقان) نهری وادیسنده ومغولستانك شمال غربی جهتنده ساکن بیوك بر ترك قبیله‌سی اولوب، قاچینز، توبیال وقزیل اسملریله اوچ شعبه‌یه منقسمدر.

ساغری {قدمای شعراء عثمانیه‌دن اولوب، ادرنه‌لیدر. مملکتنده (قرازعلی) دیمکله معروف ایدی. ابو الفتح سلطان محمد خان دورندن قانونی سلطان سلیمان خان دورینه‌دك معمر اولوب، ابتدای حالنده عیش ونوشه منهمك وهجوه مائل و ساز و بربط چالمقده ماهر بولنمش ایسه‌ده، اواخر عمرنده توبه ایدوب، عبادتله اشتغال ایتمشدی. شو بر ایکی بیت اونکدر:

چنك خمیده قامته دوندی قدی هنوز
نه سازی قودی ساغری الدنده ساغری
پیر اولدی ساغری قومز الدن پیاله‌یی
دوشدی عصایه نرکس وزرین قدحکی

ساغری {ایران شعراسندن ومولانا جامینك معاصرینندن اولوب، اشعاری لطافتدن عاری اولدیغی حالده، ادعاسی پك بیوك اولمغله، حقنده ملا جامینك بعض لطیفه‌لری واردر. هراتده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

تا شنیدم که توان لعل ترا جان گفتن
آتشی در دلم افتاد که نتوان گفتن

سافو {(Sapho) یونان قدیمك مشهور بر شاعره‌سی اولوب، میلاد عیسی (عم) دن ٦١٢ سنه اول لسبوس (یعنی مدللی) جزیره‌سنك

Digitized by Google

مدللی شهرنده طوغمشدر. پك كنج ایكن طول قالمشدی. مملكتنده اجرای اعتساف ایدن (پیتاقوس)ه قارشی (آلكیوس) ایله اتفاق ایتدیكیچون نفی اولنه‌رق، سیجلیه‌یه كیتمش، وبعده دلداده‌سی اولدیغی (فائون) طرفندن رد اولنمغله، كندینی (لوقاده) اوچورومندن آتوب تلف نفس ایتمش اولدیغی مروی ایسه‌ده، اقوای احتماله كوره بو وقوعات مدللی جزیره‌سنك (ارسوس) قصبه‌سنده صكره‌دن ظهور ایتمش وشوخلقده شهرت قزانمش دیكر برسافویه عائددر. سافونك اشعارینك حسن و لطافتی حقنده مقدمین متفق اولوب، بو اشعاردن یالكز حسن الهه‌سی زعم اولنان زهره حقنده سویلنمش اولدیغی بر قصیده ایله بعض متفرق غزللر وبیتلر باقی اولوب، جمع ودفعاتله طبع اولنمشدر.

ساقاتو { یاخود سكتو (Sakatou) سودان وسطینك حوصه مملكتنده ١٣°٦′ عرض شمالی ایله ٥٢′ ٣° طول شرقیده و (نیجر) ایرماغنه دوكیلن بر نهرك مجراسی قربنده بر قصبه اولوب، ٣٠٠٠٠ اهالیسی، سوری، ایكی بیوك جامع شریفی، حاكمنه مخصوص واسع بر سرایی، بیوك چارشیسی وآفریقای وسطی ایله پك ایشلك تجارتی واردر. بو شهر بوندن ٩٠ سنه اول اوراده بر حكومت تأسیس ایدن (فلانه) قومنك رئیسی (عثمان دنفود) طرفندن بنا وپایتخت اتخاذ اولنمشدر.

ساقاته { (Sakata) جاپونیه‌ده (نیپون) جزیره‌سنك ساحل شمالیسنده واقع (اوغو) ایالتنده و (ساقاته غاوه) نهرینك منصبنده بر قصبه واسكله اولوب، ١٨٠٠٠ اهالیسی وخیلی ایشلك تجارتی واردر. خانه‌لری سیرك و باغچه‌لرله محاط اولوب، بر بیوك كوی صورتنده‌در.

ساقار { یاخود سقار (Sakar) روسیه‌نك النده اولان تركستانده جیحونك صول كنارنده سرخس قربنده ساكن ترك اقوامندن بر قوم اولوب، بر روایتده ٣٠٠٠ ودیكر بر روایتده ١٠٠٠٠ نفوسدن مركبدر.

ساقالاوه { (Sakalaves) مداغاسقار جزیره‌سنك سواحل غربیه‌سی قربنده‌كی اووه‌لرده ساكن بر قوم اولوب، تخمیناً ٥٠٠٠٠٠ نفوسدن عبارتدر. بونلر ملابی ایله زنجی جنسلرینك اختلاطندن متولد اولوب، طمارلرنده هندلی و عرب قانی دخی واردر. تندرست وجسور آدملر اولوب، استقلاللرینه زیاده ارتباطلری واردر.

ساقائی { (Sakaï) هند چینیده سیام مملكتنك ایچ طرفلرنده طاغلرده وحشی بر قوم اولوب، بونلردن بعضلری بر درجه‌یه قدر كسب انس والفت ایده‌رك، شهر مجاورلرنده قازیق اوزرنده یاپدقلری براقه‌لرده اقامت ایدرلر ایسه‌ده، اكثری هنوز بسبتون وحشی حالنده طاغلرده كزوب، آغاجلرك آلتنده یتار قالقار، وبعضاً آغاج داللرندن ویاپراقدن موقت تنته‌لر یاپارلر. زیاده اسمر وقیصه بویلی آدملردر.

ساقائی { (Sakaï) جاپونیانك نیپون جزیره‌سنده و (توكیو) نك ٤٢٩ كیلومتره غرب جنوبیسنده اوله‌رق (یاماتوغاوه) نهرینك منصبنده بر شهر اولوب، ٤٤٠٠٠ اهالیسی، كنیش ودوز سوقاقلری وبر تفنك فابریقه‌سی واردر. — بو اسمله جزیرهٔ مذكوره‌ده اوچ كوچك قصبه دخی واردر.

ساقتی { (Sakti) ونام دیكرله (مایه) هند برهمنلرینك معبوده‌لرندن اولوب، (براهمه) نك زوجه‌سی زعم اولنور.

ساقرامنتو { (Sacramento) ممالك مجتمعه‌نك قالیفورنیا جمهوریتنده بر نهردر، كه قالیفورنیا وادیٔ كبیرینك شمالنده ٤٠° عرض شمالیده واقع (شاسته) طاغندن نبعانله، وادیٔ مذكورك اورته‌سندن جنوبه طوغری جریان ایده‌رك، ٨٠٠ كیلومتره قطع ایتدكدن صكره، وادیٔ مذكورك جنوبی قسمنی شق ایله جنوبدن شماله آقان (سان یوآكیم) نهریله برلشه‌رك (سان‌فرانسسقو) كورفزینه دوكیلور. حوضه‌سی ١٥١٩٤٢ مربع كیلومتره وسعتنده‌در. صاغ وصولدن وعلی‌الخصوص صولدن (سیرا نواده) سلسلهٔ جبالندن اینن بر چوق چایلر اخذ ایدر.

ساقرامنتو { (Sacramento) ممالك مجتمعه‌نك جماهیر غربیه‌سندن (قالیفورنیه) جمهوریتنك مركزی بر شهر اولوب، ممالك مذكوره‌نك بحر محیط كبیرده الك بیوك اسكله‌سی اولان (سان فرانسسقو) نك ١٢٦ كیلومتره شرق

Digitized by Google

شمالیسنده وهمنامی اولان نهرك صول کنارنده اولەرق بحر محیط آطلاسیدن بحر محیط کبیره قدر ممتد اولان بیوك دمیر یول خطیله دیکر ایکی خطك نقطهٔ تقاطعنده واقع برشهر اولوب، ٢١٢٤٠ اهالیسی، نهر مذکورك اوزرنده کوزل بر کوپریسی، بوك منسوجات وشکر فابریقەلریله دمیرخانەلری وبك ایشلك تجارتی واردر. دامه رسمنده اولوب، سوقاقلری دوز وبك کنیشدر. تجارته مخصوص ابنیەسی طوغلەدن وخصوصی خانەلری اخشاب اولوب، واسع باغچەلرله محاط اولدیغندن، شهر نهر بوینجه ٥ کیلومترەلك مسافەده ممتد اولور. اطرافندەکی اوەلر بك منبت ومحصولداردر. قالیفورنیەنك مرکزی ایسەده، جسامت واهمیتجه بو جمهوریتك اوچنجی شهریدر. برنجیسی (سان فرانسسقو) در.

ساقز { (Chio) آطەلر دکیزندەکی جزایر عثمانیەنك اك بیوکلرندن اولوب، آناطولی سواحل غربیەسندن چشمه وقره برونك قارشیسنده اولەرق ١٠′ ٣٨° ایله ٣٧′ ٣٨° عرض شمالی آرەسنده و ٤٣′ ٢٣° طول شرقیده واقعدر. آناطولی ساحلیله بو جزیره آرەسندەکی بوغازك اك کنیش محلی ١٨ کیلومتره وسعتندەدر. جزیرە شمالدن جنوبه ممتد قالین بر قوس شکلنده اولوب، آناطولی‌یه آرقەسنی چویرمش اولدیغی حالده، ساحل غربیسی آچیق برقوس تشکیل ایدیور. شمالدن جنوبه بویی ٥٥ واك آشاغی یوقاری ٢٠ کیلومتره اولوب، مساحهٔ سطحیەسی ٨٢٦ مربع کیلومتره واهالیسی ٧٠٠٠٠ نفوسدن عبارتدر. ساحل شرقیسنده مرکزی اولان ساقز شهرنك لیماندن بشقه ینه او ساحلده ودها شمالده (لانفه) و (قولوکینته)، ساحل غربیسنده (آلونته) و (مسته)، ساحل شمالیسندەده (قاردامیله) لیمانلری واردر. اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق واراضیٔ برکانیەدن عبارت اولوب، شمال جهتنده اولان و (آی ایلیاس) دینلن اك یوکسك طاغنك ١٢٦٧ متره ارتفاعی واردر. جزیرەنك اورتەلرنده واقع (پرووانو) طاغی ٩٤٠ متره ارتفاعندەدر. جنوب جهتی دها دوزدر. میاه جاریەسی چوق ایسەده، قابل زرع طوپراغی بك آز درین اولوب، آلتی طاش اولدیغندن، ساقزلیلر چالیشقانلقلری سایەسنده سدلر یاپەرق منبت طوپراغك سیللر طرفندن کوتورلمسنی منع، وصولری خندقلرله سوق ایدەرك، اراضیلرینی سقی ایدرلر. جنوب جهتنك قوهٔ انباتیەسی دها زیاده واهالیسی دها چوقدر. زراعتی بك ایلری اولوب، ایشلنمەمش هیچ برقاریش طوپراغی یوغیسەده، ذخیرەسی احتیاجات محلیەیه کفایت ایتمز. اکثر اراضیسی پورتقال، لیمون، ترنج، مندلینه، ناز، بادم، انجیر وسائر اشجار مثمرەیه حصر اولنەرق، بومیوەلردن وعلی الخصوص پورتقال ولیموندن کلیتلی اخراجات اولیور. باغلری دخی چوق اولوب، خیلی کوزل شرابلر چیقار. زیتونلری آنجق احتیاجات محلیەیه کفایت ایدەجك قدر یاغ ویرر. ساقز آغاجلری بك چوق اولوب، اصل اسمی (کیو) اولدیغی حالده، لسانمزده (ساقز آطەسی) تسمیه اولنمسی بومحصولنك کثرتنه منبیدر. برمقدار پاموق دخی حاصل اولور، وخیلی ایپك چیقاریلوب، صنایع محلیه بوایکی مادەنك ایشلنمسنه وچناق چوملك کبی بعض شیلرله دباغلغه منحصردر. اورمانلری یوق حکمنده اولوب، دمیر وآنتیمون کبی بعض معدنلری ومرمرك انواعیله کیل وساره بولنور. حیوانات وحشیەسی آز اولوب، باشلیجه تیلکی و طاوشاندن عبارتدر. ککلیك و سائر آو قوشلری بك چوقدر. هواسی ملایم وصاغلام ایسەده، تحولاتی چوق اولوب، بعضاً شدتلی صنوقلر دخی اولور. اهالیسی اکثریت اوزره روم اولوب، ساقز شهرنده ودیکر بعض طرفلرنده بولنان اهالیٔ مسلمەسی دخی روم لساننه آشنادر. ساقزلیلر تجارته بك مستعد اولوب، ایچلرندن بیوك شهرلرده تجارت وبانکرلك ایدر بر چوق اغنیا ظهور ایتمشدر. ساقز جزیرەسنك اهالیٔ قدیمەسی (یونیا) یونانیلرندن اولوب، بعض فنیکەلی وبعده یهودی مهاجرلرك دخی بو آطەیه کلەرك توطن ایتدکلری مرویدر. بر خیلی وقت جنوه جمهوریتنك یدنده بولنمغله، جنوەلیلرك احفادندن بعض اهالیسی دخی واردر، که مرور زمانله روملاشمشلرسەده، قتولیك مذهبنی محافظه ایتمشلردر. بونلر ١٣٥٠ و اهالیٔ مسلمه ١٥٠٠ مقدارلرنده اولوب، ٢٥٠ قدرده یهودی واردر. جزیرەده اهالیٔ مسلمەیه مخصوص بر رشدیه وبری ذکوره دیکری اناثه مخصوص ایکی ابتدائی مکتبی

Digitized by Google

وایکی مدرسه روملره مخصوص بر اعدادیه وبر رشدیه ایله ۷۲ ابتدائی، قتولیکلره مخصوص ۳ ویهودیلره مخصوص برمکتب واردر. روملرك رومجه وفرانسزجه وسائر السنه‌ده محرر ۱۲۰۰۰ جلدی حاوی بر کتبخانه‌لری دخی واردر. مرکزی اولان ساقزشهرندن بشقه قصبه‌سی اولمیوب، آنجق کویلرینك بر چوغی اسکی زمانده برر قصبه بولنمشدر.

ساقز شهری. آنف البیان ساقز جزیره‌سنك مرکزی برشهر اولوب، محلنده (قاسترو) یعنی «قلعه» اسمیله معروفدر. جزیره‌نك ساحل شرقیسنده وچشمه‌نك قارشیسنده اولوب، ۳۰۰۰ قدری مسلم اولمق اوزره، ۲۵۰۰۰ اهالیسی، قلعه‌سی، ۹ جامعی، ۲ مدرسه‌سی، ۳ تکیه‌سی، ۱ خسته‌خانه‌سی، بر رشدیه وایکی ابتدائی مکتبی، روملره مخصوص بر اعدادی وبر رشدی ایله بر قاچ ابتدائی مکتبی، ۱۴۳ مغازه‌سی، ۱۰ یاغخانه‌سی، ۱۶ دباغخانه‌سی و ۵۵ یل دکرمنی واردر. خیلی تجارتکاه بر قصبه اولوب، بهر هفته بر قاچ واپور اوغرار. سنجاق مرکزی اولوب، دفعاتله جزایر بحرسفید ولایتنه مرکز دخی اتخاذ اولنمشدر. برقاچ سنه اول حرکت ارضدن خیلی رخنه‌دار اولمش ایسه‌ده، ینه تعمیر اولنمشدر. — ساقز قضاسی همنامی اولان سنجاغك مرکز قضاسی اولوب، ساقز جزیره‌سندن عبارتدر. وجزیره‌ده واقع (قالومودی) (ووالیو) و (قاردامیلو) ناحیه‌لرینی‌ده جامعدر. بوندن اولکی ماده‌ده تفصیلات ویرلمکله، تکرارینه حاجت یوقدر.

ساقز سنجاغی. جزایر بحرسفید ولایتنی ترکیب ایدن درت سنجاغك بری اولوب، مرکز لوا اولان ساقز آطه‌سندن بشقه ایپصاره، قاریوط (نیقاریه)، باطنوس، لریوز، قالیمنوز، استانکوی، آستروپالیه آطه‌لرینی ودها بر طاقم کوچك جزایری حاویدر. بونلردن ایپصاره، قاریوط، لریوز، قالیمنوز واستانکوی قضا اولوب، باطنوس لریوزه وآستروپالیه قالیمنوزه ملحق برر ناحیه صورتنده اداره اولنور. جزایر مذکوره‌دن بهری حقنده اسمی صره‌سنده معلومات لازمه ویرلدیکندن، شوراده زیاده تطویل مقاله حاجت کورلمدی.

ساقز ایرانك اردلان ایالتنده وتبریزك ۱۹۲ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق (ارمیه) کولنه دوکیلن بر نهرك اوزرنده وآذربیجان ایالتی حدودنده برقصبه اولوب، اکثری کرد اولمق اوزره، ۶۰۰۰ اهالیسی واردر.

ساقسون وساقسه [«صاقسون» و «صاقسه» ماده‌لرینه مراجعت اولنه.]

ساقو (Saco) ممالك مجتمعه‌نك شمال شرق جهتنده بر نهردر، که (نیوهامپشیر) جمهوریتنده نبعانله، جنوب شرقیه طوغری آقه‌رق (منه) جمهوریتنه دخول ایدر؛ وشماله طوغری دوندکدن صکره، ینه جنوب شرقیه طوغری توجه، ومذکور جمهوریتی شق ایده‌رك، ۲۵۷ کیلومتره‌لك جریاندن صکره، همنامی اولان قصبه‌نك آلت طرفنده بحرمحیط آطلاسینك بر قوینه دوکیلور. حوضه‌سی ۳۵۰۰ مربع کیلومتره در. بر قاچ شلاله‌سی اولوب، الك بیوکلرینك ۲۲ متره ارتفاعی واردر. طغیانلری چوقدر.

ساقو (Saco) ممالك مجتمعه‌نك (منه) جمهوریتنده (یورق) سنجاغنده و (پورتلاند)ك ۲۳ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق همنامی اولان آنف البیان نهرك صول کنارنده وایکی دمیریول خطی اوزرنده واقع بر قصبه اولوب، ۶۳۹۵ اهالیسی، سفائن اعمالنه مخصوص دستکاهلری، چوق کمیلری، پاموق منسوجاتیله قوندره، قایش، بیره وسائره فابریقه‌لری وحرازلری واردر. — قارشیسنده یعنی نهرك صاغ کنارنده بولنان وفابریقه‌لری چوق اولان (بیدفورد) قصبه‌سنه درت کوپری ایله مربوطدر.

ساقونداغه (Sacondaga) ممالك مجتمعه‌نك (نیویورق) جمهوریتنده بر نهردر، که بر طاقم کوللردن چیقوب، جنوب شرقیه بعده شماله ونهایت شرقه طوغری جریان ایده‌رك، ودیکر برطاقم کوللرك آیاقلری حکمنده اولان برچوق چایلر آله‌رق، ۲۰۰ کیلومتره‌لك جریاندن صکره (هادلی) ده (هودسون) کورفزینه دوکیلور.

ساقویل (Sackville) آمریقای شمالیده دومینیون قطعه‌سنك یکی برونسویق خطه‌سنده (اوستمورلاند) سنجاغنده

و (سنت جون) ك ١٤٦ كيلومتره شرق شماليسنده اوله‌رق (هاليفاقس) دن (كومبرلاند) ه كيدن دمير يول خطى اوزرنده برقصبه اولوب، ٤٩٠٠ اهاليسى، كوزل ليمانى، سفائن اعماله مخصوص دستكاهلرى وداخلى مكتبى واردر.

ساقه (Saka) حبشك جنوب جهتنده واقع (ليمو) خطه‌سنده و (انقوبر)ك ٣٥٢ كيلومتره غرب جنوبيسنده اوله‌رق (باسوناروق) كولنه دوكيلن (اومو) نهرينه تابع (كيبه) چايى او. زرنده و ١٧٩٥ متره ارتفاعنده برقصبه اولوب، ١٢٠٠٠ اهاليسى وقهوه تجارتى واردر.

ساقى (بالدر زاده على) اونجى قرن هجرى عثمانلى شعراسندن اولوب، فلبه‌ليدر. شو بيت اونكدر:

كورديلر سيل اشكمك جوشن
قندن اولدى بو قانلو صو ديديلر

ساقى فرس شعراسندن دخى ايكى ذاتك مخلصيدر:

برنجيسى (ميرزا شاه حسين) ابتدا معمار اولوب، بعده امور دولته ملازمتله، شاه اسماعيل صفوى زماننده وزارته نائل اولمشيدى. مهتر شاه قلى طر. فندن قتل اولنمشدر. شو بيت اونكدر:

از ما وتو يك كدام ناچار
بى مهر ووفاست يا تو يا من

— ايكنجيسى هندستانده اكبر شاهه منسوب ايدى. شو بيت اونكدر:

زجانم گاه گريه گاه درد آلود بر خيزد
بلى چون آب بر آتش فشانى دود بر خيزد

ساكت (ميرزا محمدامين) ايران شعراسندن اولوب، تبريزليدر. هندستانه رحلتله، عالمكيرك منصبدارلرى زمره‌سنه كيرمش؛ وشايسته خانك رفاقتنده بنكاله‌ده امرار عمر ايتمشدر. شو قطعه جملهٔ اشعارندندر:

چه نويسم اى جفا جو زدل خراب بى تو
كه نبوده است كارش بجز اضطراب بى تو
تو وجلوه‌ها كه هركز نرسد بيادت ازمن
من وچشم خونفشانى كه نكرده خواب بى تو

ساكتى ايران شعراسندن اولوب، چوق سوينك عادتى اولديغى حالده، عكسيله تخلص ايتمشدر. شو بيت اونكدر:

عمرم درين خيال سر آمد كه وه چرا
روز وصال چون شب هجران دراز نيست

ساكن (ميرزا عناية الله) هندستان شعراسندن اولوب، (شاهجهان آباد) ليدر. ١١٦٠ تاريخنده لكهنويه كيدوب، (اود) حاكمى (وزير الممالك نواب شجاع الدوله بهادر) ك خدمتنه كيرمش؛ وبعده قلندرلكه سلوكله (بنارس) ه كيتمش ايدى. شو بيت اونكدر:

ندارم هيچ كس ساكن بقول حضرت جامى
همان بهتر كه خود برحال زار خويشتن گريم

ساكناى (Saguenay) آمريقاى شماليده دومينيون قطعه‌سنك قناده خطه‌سنده و (كبك) ايالتنده (سنت لوران) ايرماغنه تابع بر نهر اولوب، (سنت ژان) كولندن خروجله، (آلمه) جزيره‌سنى قوجاقليه‌رق، كوزل بر شلاله دخى تشكيل ايتدكدن صكره، ٥٠٠ ايله ١٠٠٠ متره آره‌سنده بركنيشلكده سرعتلى برجريانله آقار، وبعده كسب سكونت ايدوب، ١٠٢٠ متره كنيش و ١٠٠ و ٢٠٠ و ٢٤٠ وبرمحلنده ٢٦٩ متره درين اولديغى حالده، چام آغاجلريله مستور تپه‌لر آره‌سندن كچه‌رك، ١٩٨ كيلومتره‌لك جرياندن صكره مذكور سنت لوران ايرماغنه دوكيلور. غريب اوله‌رق منصبنده درينلكى يالكز ١٢ متره‌در. تابعلرينك الك مشهورى (هاها) نهرى اولوب، بونك ملتقاسنده ينه بو اسمله مسمى بر واسع قوى تشكيل ايديور. حوضه‌سى ٧٠٠٠٠ مربع كيلومتره وآياغى حكمنده اولديغى كوله دوكيلن انهار دخى داخل حساب اولورسه، بوندن چوق دها واسعدر.

سال (Sal) روسيه‌ده (دون) ايرماغنك صول تابعلرندن بر نهر اولوب، قره‌سال، آكشيباى سال و چوراك سال اسملريله اژدرهانك غرب جهتنده نبعان ايدن اوچ چايك اجتماعندن بالتشكل، غربه طوغرى جريانله، ميسلانى پك آز بر واديده وآلچق كنارلر ايچنده آقه‌رق، ٦٥٤ كيلو. متره‌لك جرياندن صكره مذكور ايرماغه دوكيلور. حوضه‌سى ٢٢٤٠٣ مربع كيلومتره وسعتنده‌در.

سالات (Salat) فرانسه‌نك جنوب غربى جهتنده (غارونه) ايرماغنه تابع بر نهر اولوب، پيرنه طاغلرندن نبعانله، ابتدا طار بوغازلر وقيالر ايچندن كمال سرعتله آقه‌رق، وبعده اووه‌لرده يايله‌رق شماله طوغرى جريان ايده‌رك، ٧٨ كيلومتره‌لك

Digitized by Google

مسافه قطع ایتدکدن صکره مذکور ایرماغه دوکیلور. مجراسی پك قیصه اولدیغی حالده، صوبی پك چوق وطغیانلری تهلکه‌لیدر.

سالاد { (Szalad) مجارستان ایالاتندن اولوب، شمال شرقی جهتندن (وسپرین)، جنوب شرقیدن (شوموك)، شمال غربی طرفندن (ایزنبورغ) ایالتلریله، غرباً (استیریه)، جنوباً دخی خرواتستان خطه‌لریله محدوددر. بویی ١٥٠ و اکی ٢٠ کیلومتره اولوب، ٢٨٠٠٠٠ اهالیسی واردر. مرکزی (ساله) چایی اوزرنده وپشته‌نك ١٨٨ کیلومتره جنوب غربیسنده واقع (ساله اکرسك) قصبه‌سیدر.

سالادو { ریو — (Rio Salado) «طوزلی چای» دیمك اولان بواسمله آمریقای جنوبیده ٣ ومکسیقه‌ده ١ که جمعاً ٤ نهر واردر:

برنجیسی آرجنتین جمهوریتنك (بوئنوس آیرس) ایالتنده (سانته‌فه) ایالتی حدودنده برطاقم بطاقلقلردن نبعانله، جنوب شرقی‌یه طوغری آقه‌رق، ٦٧٠ کیلومتره‌لك مسافه‌یی قطع ایتدکدن‌صکره، (سامبورومبون) قربنده بحر محیط آطلاسی‌یه دوکیلور. منبعنك ٢٠٠ کیلومتره غربنده (کینتو) نهری یره باتمغله، مذکور بطاقلقلردن چیقان (ریوسالادو) نك (کینتو) نهرینك آلت طرفندن عبارت اولدیغی مظنوندر.

— ایکنجیسی ینه آرجنتین جمهوریتنده (آند) سلسلهٔ جبالنك شرق اتکلرندن نبعانله، سائر برچوق انهارله متوازیاً (پامپه) تعبیر اولنان او واسع اوتلی اووه‌لرك ایچنده جنوب شرقی‌یه طوغری آقه‌رق، ١٨٠٠ کیلومتره‌لك مسافه قطع ایتدکدن صکره، (پارانه) ایرماغنه دوکیلور. مجراسنك ٦٠٠ کیلومتره‌لکی طاغلرده و ١٢٠٠ کیلومتره‌لکی اووه‌ده‌در. صاغ وصولدن برچوق چایلرك صولرینی طوپلایه‌رق، بیوك بر نهر حالنه کیرر.

— اوچنجیسی شیلینك شمال جهتنده (آند) سلسلهٔ جبالنك غربی اتکلرندن و ٥٥٦٠ متره ارتفاعی اولان بر محلدن نبعانله، غربه طوغری جریان ایده‌رك، (آتاقامه) چولنه دوشر، و ٢٠٠ کیلومتره‌لك جریاندن صکره ٢٦°٢٠′ عرض جنوبیده بحر محیط معتدله دوکیلور.

— دردنجیسی مکسیقه‌نك قسم شمالیسنده برقاچ چایك اجتماعندن بالتشکل جنوبه آزیجق میل ایله شرقه طوغری آقه‌رق، ٤٥٠ کیلومتره‌لك جریاندن صکره (ریوبراوو) ایرماغنه دوکیلور. صوبی چوق ایسه‌ده، مجراسنك جوارلری همان اهالیدن خالیدر.

سالادیلو { (Saladillo) آرجنتین جمهوریتنده بواسمله برقاچ نهراولوب، اك بیوکی (بوئنوس آیرس) ایالتنك پامپه‌سنده نبعانله، شماله، بعده شمال شرقی‌یه ونهایت شرقه طوغری آقه‌رق، ٣٠٠ کیلومتره‌لك جریاندن صکره (سامبورومبون) قوینه دوکیلان آنف البیان (سالادو) ایرماغنه منصب اولور.

— ینه آرجنتین جمهوریتنك بوئنوس آیرس ایالتنده وبوئنوس آیرسك ١٦٨ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق همنامی اولان نهر ایله (ریودلاقلورس) نهری آره‌سنده دخی بواسمله قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٤٠٠٠ اهالیسی ودمیریولی واردر.

سالازار { (Salazar) آمریقای جنوبیده (قولومبیه) جمهوریتنك (سانتاندر) ایالتنده و(قوقوته)نك ٦٠ کیلومتره غرب جنوبیسنده اوله‌رق همنامی بر چایك صول کنارنده برقصبه اولوب، ٦٠٢٠ اهالیسی وجوارلرنده کلیتلی قهوه محصولاتی واردر.

سالاغه { (Salaga) ودها طوغریسی سراحه (Saraha) آفریقای غربیده‌ بوقاری کینه‌نك (غونجه) ونام دیکرله (غوآندیوه) خطه‌سنده و«آلتون ساحل» دینلن انکلیز مستعمره‌سنك شمالنده اوله‌رق ساحلدن ٣٣٥ و(وولته) نهرینك صوك کنارندن ٣٥ کیلومتره‌لك مسافه‌ده، ٨′ ٣٢° عرض شمالی ایله ٣° طول غربیده واقع برقصبه اولوب، ٦٠٠٠ اهالیسی وخیلی ایشلك تجارتی واردر. مقدما قرق اللی بیك اهالیسی وار ایدی. برحکومت استلامیه‌نك النده اولوب، حاکمی قصبه‌نك ٥ کیلومتره جنوب شرقیسنده واقع (پامی) قریه‌سنده اقامت ایدر.

سالامانقه { (Salamanque, Salamanca) اسپانیانك قسم غربیسنده ملغا (لیون) قراللغنده ومادریدك ١٧٨ کیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق (دویرو) ایرماغنك صول تابعلرندن (تومس) لك صاغ کنارنده ایالت مرکزی بر شهر او-

Digitized by Google

لوب، ٢٢٢٠٠ اهالیسی، دارالفنونی، دباغخانه‌لری، چناق چوملك عملخانه‌لری، اسكی رومالیلردن قالمه ٣ متر و اكنده و ٤٠٠ متره بوینده اوله‌رق ٢٧ كمر اوزرینه مبنی بركوپریسی، ٦٠٠٠٠ جلدی حاوی كتبخانه‌سی، پك چوق قیمتدار رسملری وسائر صنایع نفیسه آثارینی حاوی موزه‌سی ومتعدد مصنع كلیساسی واردر. خانه‌لری پنبه رنكنده وقولای ایشلنیر برنوع طاشدن معمول اولمغله، منظره‌سی پك كوزلدر. صنایع وتجارتجه هیچ بر اهمیتی یوغیسه‌ده، آثار عتیقه‌سنك كثرتی سببیله «اسپانیانك روماسی» تسمیه اولنمشدر. پك اسكی بر شهر اولوب، رومالیلرك واوندن اول قارتاجیلیلرك الینه كچمزدن اول دخی خیلی اهمیتی وار ایدی. اندلس دولت اسلامیه‌سی زماننده دخی بیوجك برشهر اولوب، عربلر عندنده (سلمنكه) اسمیله معروفدر.

— سالامانقه ایالتی شمالاً لیون خطه‌سنك (زاموره)، شرقاً اسكی قاستیله‌نك (اویله) و (والو. دواید)، جنوباً (استرمادوره)نك (قاسرس) ایا. لتلریله، غرباً دخی پورتكیز حدودیله محدود اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ١٢٥١٠ مربع كیلومتره واهالیسی ٣١٤٤٧٢ كشیدر. ایالت همان كاملاً غرب شمالی حدودینی آیران (دویرو) ایرماغنك حوضه‌سی داخلنده اولوب، مذكور ایرماغه دوكیلن باشلیجه انهاری (تورمس) یلتس وآقوئه‌در، كه جمله‌سی جنوب شرقیدن شمال غربی‌یه طوغری آقارلر. قسم جنو. بیسی طاغلق اولوب، (سیراده‌غاته) ایله (پنیاده‌فرانجه) طاغلری بو جهتده جنوب غربیدن شمال شرقی‌یه طوغری ممتد اولورلر. جنوب شرقی حدودنده دخی (سیراده‌غردوس) سلسلهٔ جبالنك بعض اتكلری اوزانیور. بو طاغلرك جنوبی مائله‌لری صرب اولدیغی حالده، شمالی اتكلری سطح مائل حالنده ایالتك ایچنده پك اوزاقلره قدر ممتد اولمغله، اورمانلرله مستور بر طاقم قوللر اوزاتیرلر. بو طاغلردن بر نجیسنك اك یوكسك ذروه‌سی ١٧٢٣ متره ارتفاعنده‌در. طاغلق جهتلری غیرمنبت ایسه‌ده، آلچق یرلری وعلی الخصوص نهر ووادیلری پك منبت اولوب، بغدای بره یكرمی واوتوز ویولاف بره قرق وقرق بش محصول ویرر. چایر ومرعالری دخی چوقدر. انهارینك هیچ بری سیر سفائنه صالح اولمدیغی كبی، یتاقلری پك درین اولدیغندن، سقی اراضی‌یه دخی یارایه‌میور. معدنلری پك چوق ایسه‌ده، همان هیچ بری اخراج اولنمامقده، وكثرت اوزره بولنان میاه معدنیه حال طبیعیلرنده بولنمقده‌در. هواسی پك اویغونسز او. لوب، یازین زیاده صیجاق وقیشین پك صوغوق اولور. هر طرفدن طاغلرله محاط اولدیغندن، یاغمورلری پك آز وسیركدر. صنایع وتجارت پك كری ایسه‌ده، ایالتی برقاچ دمیر یول خط وشعبه‌سی شق ایدوب، اسپانیانك هر طرفیله وپورتكیزله اختلاط وارتباطی واردر. ایالت سكز قضایه منقسم اولوب، ٣٨٨ ناحیه ویا دوائر بلدیه‌یی حاویدر.

سالامانقه (Salamanca) مكسیقه ممالك مجتمعه‌سنك (غوآنایوآتو)

جمهوریت وایالتنده وغوآنایوآتونك ٥٤ كیلومتره جنوبنده اوله‌رق (لرما) نهرینك صاغ كنارنده وشهر مذكوردن مكسیقویه كیدن دمیر یول خطی اوزرنده اوله‌رق ١٧٥٧ متره ارتفاعنده واقع قضا مركزی برقصبه اولوب، ١٠٠٠٠ اهالیسی وپاموق منسوجاتی فابریقه‌لری واردر.

سالاموریا (Salamvrya) تسالیه‌ده‌كی كوستم نهرینك رومجه اسمیدر.

[«كوستم» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سالامینه (Salamine) یونانك (اكینه) كورفزنده وآتیقه خطه‌سنك

ساحل جنوبیسی قارشیسنده برآطه اولوب، الیوم (قولوری) اسمیله دخی معروفدر. شمالدن جنوبه بویی ١٢ كیلومتره اولوب، ٩٣ مربع كیلومتره مساحهٔ سطحیه‌سی واردر. هلال رسمنده اولوب، قوینك ایچنده همنامی اولان بركوچك قصبه وساحل شمالیسنده یونانك ترسانه‌سی وباشلیجه عسكری لیمانی بولنیور. آطه هر نه قدر طاشلق وقورو كورینور. سه‌ده، خیلی حبوبات واوزوم محصولی واردر. اهالیسی ٤٥٧٠ مقدارنده اولوب، جمله‌سی آرناؤد جنسیتنه منسوب وآرناؤد لسانیله متكلمدر. (آتیقه مع بئوتیا) ایالتنك (مغاریده) قضاسنه ملحق بر ناحیه صورتنده اداره اولنور. میلاددن ٤٨٠ سنه اول آتنه‌لیلر بو آطه‌نك اوكنده ایران دونناسنی مغلوب ایتمشلردر. آتنه‌نك مشهور شارعی (سولون) ایله

Digitized by Google

مشاهير شعراء قديمه‌دن (اوريپيدى) نك وطنيدر .
۱۴۵۶ تاريخ ميلاديسنده عثمانليلر طرفندن فتح او.
لنه‌رق، يونان استقلالنده ترك اولنمشدر .

سالامينه { (Salamine) قبريس جزيره‌. سنك ساحل شرقيسنده برمدينهٔ
قديمه‌اولوب، برخيلى وقت بركوچك حكومت مستقله‌نك
مركزى بولنمش؛ وبعده مصر بطالسه‌سى و صكره
روماليلر طرفندن ضبط اولنه‌رق، قسطنطين زما.
ننده زلزله‌دن خراب اولمغله، دها جنوبده (قسطنطيا)
ياخود (قوستانچه) اسميله يكيدن تأسيس اولنمش؛
وهراقليوس زماننده عربلر طرفندن ضبط وتخريب
اولنمشدر . اليوم ويرانه‌لرنده (آى سرجى) اسميله بر
قريه بولنيور .

سالپتريره { (Salpêtrière) پارسده اور. ليان موقفى قربنده بيوك بر
خسته‌خانه اولوب، ۵۰۰۰ يتاق استيعاب ايديور .
۱۶۵۶ ده تأسيس اولنوب، ابتدا خسته‌خانهٔ عمومى
تسميه اولنمشدى .

سالت { (Salt) انكلتره سياحيندن اولوب، ۱۸۰۹ تاريخنده دولت متبوعه‌سى
طرفندن مأموريت مخصوصه ايله حبشه‌كوندرلمش،
وبعده مصره قونسلوس تعيين اولنمشدى . بر حبش
سياحتنامه‌سيله مصر هيروغليف خطنه دائر بركتاب
يازمشدر .

سالت لاكه { (Salt-Lake) يعنى «طوزلى كول» ممالك مجتمعه نك
جماهيرغربيه‌سندن (اوتاه) جمهوريتنده بيوك بركول
اولوب ، سطحى ۲۲۶۵ متره ارتفاعنده اولديغى
حالده، ۴۰َ ۴۰° ايله ۴۵َ ۴۱° عرض شمالى و
۱۰َ ۱۱۴° ايله ۳۰َ ۱۱۵° طول غربى آره‌سنده
جنوب شرقيدن شمال غربى‌يه طوغرى ممتد اولور .
بويى ۱۲۵ و اكى ۸۰ كيلومتره اولوب، مساحهٔ
سطحيه‌سى ۵۰۰۰ ايله ۶۰۰۰ مربع كيلومتره آره.
سنده تخمين اولنيور. وقتيله چوق دها بيوك اولديغى
آكلاشيليور . ايچنه بر قاچ چاى دوكيلوب ، آياغى
اولمديغى حالده، تبخراتله صويى آزالمقده‌در . ياغمور
وقارلرك اريمسى موسملرنده صويى چوغالوب، ايچنده
بولنان آطه‌لر كوچولور؛ وصولر چكلدكده ، بونلرك
بعضلرى ساحله برلشوب، شبه جزيره صورتنه كيرر.
درينلكى هيچ بر يرنده ۱۲ متره‌دن زياده اولميوب،
بعض محللرى آنجق بر ايكى متره عمقنده‌در. صويى
پك طوزلى و آجيدر .

سالت لاكه سيتى { (Salt-Lake-City) يعنى «طوزلى كول
شهرى» ممالك مجتمعه‌نك قسم غربيسنده (اوتاه)
اراضيسنك مركزى بر شهر اولوب ، سالت لاكه
كولنه دوكيلن (يوردان) نهرينك صاغ كنارندن ۳
كيلومتره‌لك مسافه‌ده وبو نهرك منصبندن ۱۷ كيلو.
متره يوقاريده اوله‌رق (سان فرانسسقو) نك ۱۰۰۵
كيلومتره شرق شماليسنده، ۱۳۱۱ متره ارتفاعنده،
برقاچ دمير يولك نقطهٔ تقاطعنده و ۴۵َ ۴۰° عرض
شمالى ايله ۲۲َ ۱۱۴° طول غربيده واقعدر . سو.
قاقلرى دوز وغايتله واسع بر شهر اولوب، ۲۰۷۷۰
اهاليسى واردر. ۱۸۴۷ تاريخ ميلاديسنده مور.
مونلر طرفندن تأسيس اولنه‌رق، بونلرك مركزيدر.
خانه‌لرى بر قاتلى وباغچه‌لر ايله محاطدر . اورته‌سنده
مورمونلرك عبادتخانه‌سى مقامنده اولان اون بيك
كشى استيعاب ايدر غريب بر بنا بولنيور .

سالتلى { (Saltley) انكلتره‌نك (واروبق) ايالتنده و (بيرمينغهام) ك شمالنده
۶۴۲۰ اهاليلى جامع بر قصبه اولوب ، شهر مذ.
كورك بر محله‌سى حكمنده‌در .

سالته { (Salta) آمريقاى جنوبيده آرژانتين جمهوريتنده و (بوئنوس آيرس) ك
۱۳۲۴ كيلومتره شمال غربيسنده اوله‌رق (سالادو)
نهرينه تابع (آرياس) چاينك صول كنارنده و ۱۲۰۲
متره‌لك ارتفاعده همنامى اولان ايالتك مركزى بر
شهر اولوب، ۲۰۰۰۰ اهاليسى ، رصدخانه‌سى،
كنيش وتميز سوقاقلرى وپك ايشلك تجارتى واردر.
هواسى پك مختلف اولوب ، ميزان الحراره ۴۳ در.
جه‌يه قدر چيقوب، تحت الصفر ۶ درجه‌يه قدر دها اينر.

سالته { (Salta) آمريقاى جنوبيده آرژانتين جمهوريتنك منتهاى شمال غربيسنده
و (آند) سلسلهٔ جبالنك اتكلرنده واقع واسع بر
ايالت اولوب، شيلى ايله بوليويا حدودى آره‌سنده
بر زاويه تشكيل ايديور. شمال شرقيدن جنوب غربى‌يه
اولان طول اعظمى ۸۰۰ كيلومتره اولوب ،
۱۲۸۲۶۶ مربع كيلومتره‌لك مساحه‌سى اولديغى

Digitized by Google

حالده، آنجق ١٤٥٠٠٠ اهالی ایله مسکوندر . بونلر اسپانیوللرله یرلیلر اختلاطندن متولد اولوب ، ساکن وحلیم آدملردر . طاغلرده بولنان وحشیلر بو عدده داخل دکلدر . اراضیسی مختلف اولوب ، آند سلسله‌سنك خیلی یوکسك یرلرندن (شاقو صحرای کبیر)نه‌دك ممتد اولمغله، قسم غربیسی ٦٠٠٠ متره ارتفاعلرینه قدر چیقوب، قسم شرقیسی حذای بحردن ٢٠٠ متره‌لك ارتفاعلره قدر اینر. بناءً علیه محصولاتی دخی اوكا كوره مختلف اولوب ، شكر قامشی، قهوه، موس، مصر، بغدای، یولاف، كتن، پتاتس، اوزوم ومیوه وسبزه‌لرك انواعی حاصل اولور. حیواناتی دخی پك چوق اولوب، كلیتلی آت وصیغیر ایله بیاغی، یاغ، پنیر، دری وسائر حیوانات محصولاتی اخراج اولنور. معادنی‌ده چوق اولوب، آلتون، كوش، باقیر، كور، آسفالتو، پترول وسائر معادن مختلف محللرنده بولنیورسه‌ده، هنوز هیچ بری اخراج اولنمامقده‌در . میاه معدنیه‌سی وطوزی‌ده چوقدر. دمیر یوللری بوندن بر قاچ سنه اول ٢٥٠ كیلومتره ایدیسه‌ده، كیتدكجه تمدید وتزیید اولنمقده‌در. ایالت ٢٠ قضایه منقسمدر . همنامی اولان مركزندن بشقه شهر وقصبه‌سی یوقدر .

سالتیلو (Saltillo) مكسیقه ممالك مجتمعه‌سنك قسم شمالیسنده (قواهوئیلا) جمهوریتنك مركزی بر شهر اولوب ، مكسیقونك ٧١٠ كیلومتره شمال غربیسنده و ١٥٥٣ متره ارتفاعنده واقع و ٢٢٨٠٠ اهالیی جامعدر .

سالچاخ (Salzach) آلمانیانك قسم جنوبیسنده طونه‌یه تابع (این) نهرینه دوكیلور بر چای اولوب، آوستریانك سالچبورغ ایالتنده وتیرول حدودنده ٢٤٦٣ متره‌لك ارتفاعده ایكی دره‌نك اجتماعندن بالتشكل، شرقه، بعده شماله ونهایت شمال شرقیه طوغری جریانله ، ٦٠ كیلومتره‌لك محلده آوستریا ایله باویره حدودینی آیردقدن صكره مذكور (این) نهرینه دوكیلور . مجراسی ٣١٥ كیلومتره طولنده وحوضه‌سنك مساحهٔ سطحیه‌سی ٦٥٥٢ مربع كیلومتره وسعتنده‌در . باشلیجه تابعی (ساله) نهریدر. آشاغی قسمی سیر سفائنه ویوقاریسی صال یوزدیرمكه صالحدر. كناری بوینجه بر دمیر یول خطی تمدید اولنمشدر .

سالچبورغ (Salzbourg) آوستریاده ویانه‌نك ٢٥٣ كیلومتره غرب جنوبیسنده وآنف البیان سالچاخ نهری اوزرنده بر شهر اولوب، ٢٤٩٥٠ اهالیسی، پاموق منسوجاتله آیینه، چینی، توتون وسائره فابریقه‌لری ، دمیرخانه‌لری ، دباغخانه‌لری ، نهرك اوزرنده ٤ كوپریسی ، مكتب اعدادیسی، داخلی مكتبی، دارالمعلمینی، بیوك كتبخانه‌سی، حكمت طبیعیه وتاریخ طبیعی نمونه‌خانه‌سی، موزه‌سی ، نباتات باغچه‌سی، غایت كوزل منظره‌سی واطرافنده پك مفرح موقعلری وكوشكلری واردر .

— سالچبورغ ایالتی ویا دوقه‌لغی شمالاً وشمال شرقی جهتندن یوقاری آوستریا، شرقاً استیریا، جنوباً قارینتیا وتیرول ، غرباً دخی ینه تیرول وباویره ایله محدود اولوب، ٤٦°٥٧'٢٠" ایله ٤٨°٢' عرض شمالی و ٩°٤٥' ایله ١١°٣٩' طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور . مساحهٔ سطحیه‌سی ٧١٥٢ مربع كیلومتره اولوب، ١٦٣٥٧٠ اهالیسی واردر. اراضیسی طاغلق اولوب، آلب سلسله‌سنك (هوهه تاورن) قولی وبونك شعبه واتكلری ممتد اولور . اك یوكسك ذروه‌لرنده (غروس غلوقنر)ك ٣٧٩٧ و (وندیكر)ك ٣٦٧٣ متره ارتفاعی واردر . طونه حوضه‌سنده واقع اولوب، باشلیجه نهری (این)ه تابع (سالچاخ)در. بو نهره دوكلك اوزره بر خیلی چایلری وطوغریدن طوغری‌یه طونه‌یه دوكیلان (انس) و (دراوه) یه تابع (مور) اسملریله ایكی نهری دخی واردر. بر قاچ كوچك كول دخی اولوب، اك بیوكلری (زل) كولیدر. هواسی صوغوق، شدتلی وسریع التحول اولوب، فرطونه‌لری چوقدر ، واكثریا یاغان طولو ایله بهار موسمنده وقوع بولان طونلر محصولات حقنده پك مضردر. یالكز بعض آلچق اووه‌لرله محفوظ وادیلرده هوا نسبةً معتدلدر. اراضیسی طاغلق اولمغله، قسم اعظمی اراضیٔ خالیه‌دن عبارت اولوب، اورمانلریله مرعالری دخی چوقدر . قابل زراعت اراضیسی یوزده طقوز نسبتنده اولوب، ذخایردن بغدای وآرپه محصولاتی پك آز ویولاف و چاودار نسبةً دها چوقدر . اورمانلردن خیلی كراسته قطع اولنوب، نهرلرده یوزدیریله‌رك، ایندیریلیر. حیوانات اهلیه‌سی پك چوق اولوب، ١٨٨٠ استاتستیقنه كوره، ١١٠٥٠ آت، ٩٤٩٥٨١ صیغیر، ٥٨٢٩٠ قیون، ١٩٦٢١ كچی و ٩٠٩١٣

Digitized by Google

طاموز واردر . آری قوغانلری‌ده ١٢٧٠٩ عدد- نده‌در . آتلری بیوك وقوتلی اولوب، آرابه چكمكه پك الویریشلیدر . صیغیرلرینك جنسی دخی ایيدر . معادنی پك چوق اولوب ، دمیر كیتدیكجه توكنمكده ایسه‌ده، آلتون، باقیر، نیكل، آرسنیك وسائر معدنلر كلیتله اخراج اولنیور . اسمندن دخی آكلاشلدیغی اوزره، ایالتك هر طرفنده كلیتلی قیا طوزی چیقار . مرمری دخی چوق وپك مقبولدر . صنایع محلیه باشلیجه معادنك اخراج واعمالنه دائر اولوب، برچوق دمیرخانه وقالخانه‌لری واردر . سائر صنایعی بیره ، قونیاق ، جامه متعلق شیلر و جزئی یوك منسوجاتله چوقلاته وسائره اعمالندن عبارت اولوب ، حرازلری دخی پك چوقدر. تجارتی باشلیجه محلی اولوب، یالكز آت وصیغیر ایله معادن وكراسته وطوز اخراجاتی چوقدر . اهالیسی همان كاملاً آلمان و قتولیكدر . ایالت ٤ قضایه منقسم اولوب، ١٥٥ ناحیه‌یی حاویدر . ٢٦ اعضادن مركب بر مجلس منتخبی واردر ، و ویانه مجلس مبعوثانه ٥ مبعوث كوندرمك حقنی حائزدر .

سالچودل { (Salzwedel) پروسیه‌نك صاقسه ایالتنده (ماغدبورغ) قضاسنده و ماغدبورغك ٨٥ كیلومتره شمال غربیسنده ناحیه مركزی برقصبه اولوب، ٨٧٨٠ اهالیسی، دمیریولی، داخلی مكتبی، قیزلره مخصوص مكتب عالیسی، اسكی بر سرایی و بیكه، باصمه ، چوراب ، اجزاء كیمیویه ، ایكنه، زراعت ماكینه‌لری، شكر، بیره، مسكرات، زیتون یاغی وسائره فابریقه‌لری ودباغخانه‌لری واردر .

سالخوره { (Salakhora) یانیه ولایت و سنجاغنك (لوروس) قضاسنده و نارده كورفزینك ساحل شمالیسنده اوله‌رق، پرو- زه‌نك ١٦ كیلومتره شرق شمالیسنده بر قریه و اسكله اولوب ، بطاقلقلر آره‌سنده بولنمغله، هواسی پك آغیر وصیتمه‌لیدر . بر كمرك دائره‌سی واردر .

سالرنه { (Salerne) ایتالیانك جنوبیده (قامپا- نیه) خطه‌سنده ونابولینك ٤٥ كیلو- متره شرق جنوبیسنده همنامی اولان كورفزك ساحل شمالیسنده ایالت مركزی بر شهر اولوب، ٢٣٠١٠ اهالیسی وپاموق منسوجات، طوغله، مقارنه و سائره فابریقه‌لریله دمیر وباقیر دوكمخانه‌لری، برقاچ دمیریول خطی وتجارته پك چوق الویریشلی موقعی وار ایسه‌ده، لیمانی مسدود اولوب ، اخیراً صنعی لیمان انشاسنه تشبث اولنمشدر . یوللری طار وابنیه‌سی طرزقدیمده در . پك اسكی بر شهر اولوب ، بر آره‌لق عربلرك الینه دخی كچمش ایدی .

— سالرنه ایالتی (پرنچیپاتو چیتریوره) اسمیله دخی مسمی اولوب ، قامپانیه خطه‌سنی تركیب ایدن بش ایالتك بریدر . شمال غربی جهتندن نابولی ، شمالاً اوالینو ونام دیكرله پرنچیپاتو اولتریوره، شرقاً پوتنچه ونام دیكرله بازیلیقاته، ایالتلریله جنوباً وغرباً دخی دكیزله محاطدر . مساحۀ سطحیه‌سی ٥٥٠٦ مربع كیلومتره اولوب ، ٥٥٠١٦٠ اهالیسی واردر . ایالت ٤ قضادن مركب اولوب ، ١٥٨ ناحیه‌یی حاویدر . اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق اولوب، قسم شمالیسنده (آپنین) سلسله‌سنك بر قولی ممتد اولور ، كه الڭ یوكسك ذروه‌سی ١٧٩٠ متره ارتفاعنده‌در . میاه جاریه‌سی ایالتك داخلنده ویا حدودنده نیمانله كورفزه دوكیلن بر طاقم قیصه چایلر- دن عبارت اولوب، بونلرك الڭ بیوكی اولان (سله)نك مجراسی آنجق ٦٠ كیلومتره طولنده‌در . ایالتك ٢٠٠ كیلومتره‌لك ساحلی وار ایسه‌ده ، بو ساحل یالكز بر طاقم كوچك لیمانلری حاویدر . اراضیسی پك منبت اولوب، بغدای، مصر، پورتقال، لیمون، زیتون ، اوزوم وسائر محصولاتی چوقدر . خیلی مقدار توتون دخی حاصل اولور . اراضیسنك برثلثی مزروعدر . اورمانلری چوق اولوب، خیلی كراسته اخراج اولنور . مرعالری دخی چوق اولوب ، ١٦٦٠٠٠ ای صیغیراولمق اوزره، ٢٣٦٠٠٠ حیوا- نانی واردر . پینیر اخراجاتی دخی چوقدر . صنایعی دخی خیلی ایلری اولوب ، علی الخصوص (سالرنه) قضاسنده برقاچ دمیرخانه ودوكمخانه ایله كیرج فرونلری وجام، باروت، ایپلیك، مختلف منسوجات، بویا ، كاغد ، مقارنه وسائره فابریقه‌لری واردر . تجارتی‌ده خیلی ایشلك اولوب ، كرك بحراً وكرك دمیر یوللریله اجرا اولنور .

سالسته { (Salsette, Satchi) وهندجه ساچی هندستانك ساحل غربیسی قارشیسنده و (بمبای) شهرینك بولندیغی جزیره‌نك قربنده بر آطه اولوب، ١٩°٢′٣٠″ ایله ١٩°١٨′٣٠″ عرض شمالی و ٧٠°٣١′١٦″ ایله ٧٠°٣٢′٤٥″

Digitized by Google

طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور. طول اعظمی ۲۹ وعرض اعظمی ۱۸ کیلومتره اولوب، ٦۲٤ مربع کیلومتره‌لك مساحهٔ سطحیه‌سی و ۱۰۸۱۵۰ اهالیسی واردر، که بونلردن ۷۰۳۵ ی مسلمدر. ساحل شرقیسنده واقع اولوب مرکزی بولنان (طانه) شهرندن بشقه (بنـره) و(کورله) اسملریله ایکی قصبه‌سی اولوب، برنجیسنك ۱۵۰۰۰ وایکنجیسنك ۹۷۱۵ اهالیسی واردر. آطه‌نك بر باشندن بر باشنه‌دك درت بش یوز متره ارتفاعنده برطاغ ممتد اولوب، ساحله قریب محللری دوز در، وبرقاچ چایی دخی واردر. اراضیسی پك منبت اولوب، باشلیجه محصولی پرنجدر. برمقدار داری‌دخی حاصل اولور. هندستان جوزیله خرمالری‌ده چوقدر. هواسی پك صیجاق وصیتمه‌لیدر.

سالف { (بن عثمان الثقفی) صحابه‌دن اولوب، جانب نبویدن قومی اولان بنی ثقیفك صدقه‌سی جمعنه مأمور اولمش؛ وبر روایته کوره، بعده طائفه دخی عامل تعیین بیورلمش ایدی.

سالفورد { (Salford) انکلتره‌نك لانقاستر ایالتنده ومانچسترك غربنده ۱۰۱۵۸۵ اهالیلی جامع برشهر اولوب، مانچستر شهرینك برقسمی حکمنده در. بر وچوخه بیوك فابریقه‌لریله دمیرخانه‌لری واردر.

سالك { ایران شعراسندن بر وجه زیر درت ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی (محمد ابراهیم) قزوینلی اولوب، برمدت اصفهانده یاشامش؛ وشاهجهان زماننده هندستانه سیاحت ایدوب، عودتنده قزوینده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

چین بر جبین ز جنبش هر خس نمیزنند
دریا دلان چو آب کهر آرمیده اند

— ایکنجیسی اصفهانلی اولوب، شو بیت اونکدر:

جستجوی دکری داشت چو پرسیدم ازو
منفعل کشت و بمن کفت ترا میجویم

— اوچنجیسی کاشانلی اولوب، شورباعی اونکدر:

بی روی تو ای مردم کاشانهٔ چشم
پر بادهٔ حسرتست پیمانهٔ چشم
تو جای دکر کرفتهٔ خانه و من
پر توسفید کرده‌ام خانهٔ چشم

— دردنجیسی یزدلی اولوب، برمدت عراق وفارسده یاشامش؛ ونهایت هندستانه رحلت ایدوب، اوراده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

دوستان دربوستان چون عزم کل چیدن کنید
اول ازیاران دور افتاده یاد من کنید

سالکی { اسکی عثمانلی شعراسندن اولوب، ادرنه‌لیدر. می ومحبوبه دوشکون اولوب، اکثر عمرینی بلاد عربده سیاحتله کچیرمشدر. شو بیت اونکدر:

یازه‌سم عجب می سن شه نا مهربانه جونك
راز درونی یازمغه اولور بهانه جونك

سالغیر { (Salguir) قریمده بر نهردر، که چادر طاغندن نبعانله، ابتدا شمال غربی‌یه وبعده شمال شرقی‌یه جریان ایدوب، سیمفروپولك ایچندن مرور، ومنبت بر وادینك ایچندن جریان ایده‌رك، قره صو نهریله برلشدکدن صکره، آزاق دکیزینه دوکیلور. مجراسی ۱۸۱ کیلومتره طولنده وحوضه‌سی ۵٤٦۷ مربع کیلومتره وسعتنده‌در.

سالم { صحابه‌دن بر وجه زیر برقاچ ذاتك اسمیدر: (ابو عبدالله سالم بن عبید یاخود بن معقل) که قریشدن ابوحذیفه‌نك زوجه‌سی انصاریادن (ثبیته) نك آزادلیسی ومشارالیه ابوحذیفه‌نك آخرت اوغلی اولوب، هجرت نبویه‌دن اول مدینهٔ منوره‌یه انتقال ایتمش اولمغله، هم مهاجریندن وهم‌ده انصاردن معدوددر. افاضل صحابه‌دن اولوب، قرآن کریمی بیلمه‌ده جانب حضرت نبویدن تمییز وتوصیه بیوریلان درت ذاتك بریدر. حضرت عمر فاروق (رضه)ك صاحب ترجمه‌یه پك چوق حرمت واعتقادی وار ایدی. عن اصل اهل فارسدن ایدی. بدر، احد، خندق غزالرنده وسائر غزواتده حاضر بولنوب، بعده یمامه وقعه‌سنده شهید اولمشدر. — (سالم بن حرملة العدوی) که کنج ایکن نزد حضرت نبوی‌یه واروب، شرف اسلامله مشرف اولمشدی. — (ابوهند سالم بن ابی سالم) که حجاملقله مشغول اولوب، حضرت رسول الله (صلعم) افندمزی حجامت ایتمش، ومبارك قانی ایچمش اولمغله، قانك حرمتندن طولانی توبیخ حضرت نبوی‌یه مظهر اولمشدی. — (سالم بن عبید الاشجعی) که اهل الصفه‌دن معدود اولوب، بعض احادیث شریفه‌نك راویسیدر. — (ابو شداد سالم بن ابی سالم الحمصی) که وفات حضرت نبوی‌یی مشاهده، وبعده حمصده توطن ایدوب، اوراده وفات ایتمشدر. — (سالم بن عمیر العمری) که عقبه، بدر، احد

Digitized by Google

غزالرنده وسائر غزواتده حاضر بولنوب، معاويه زمانـ
ننده وفات ايتمشدر. بكائين سمبه‌نك بريدر. —
(سالم بن وابصه) كه بر حديث شريفك راويسيدر.
— فخر كائنات (صلعم) افندمزك آزادليلرندن بر
سالم دخي واردر.

سالم { ايران شعراسندن بروجه زير اوچ ذاتك مخلصيدر :

برنجيسي (محمود بيك) تبريز امراى تركانندن وعلمادن اولوب، نسخه‌سي نابود اولان بر يوسف زليخا منظومه‌سي وسائر اشعاري واردر. شو بر ايكي بيت مذكور منظومه‌سندندر :

تعالى الله زناز خو برويان
مژه عاشق كش ولب عذر كويان
كشيدن خنجر مژكان كه بر خيز
كشادن غنچهٔ خندان كه بكريز

— ايكنجيسي (عبد الغفار) كاشانلي اولوب، شو رباعي اونكدر :

يك لحظه غم تو بيوفائى نكند
با تير دل من آشنائى نكند
غم با دل خون كرفته عهدى كرده است
تا او باشد ازو جدائى نكند

— اوچنجيسي (ميرزا محمد علي) سلطان عبد الحقك احفادندن اولوب، كنج ياشنده ١١٨٢ تاريخنده بغدادده طاعوندن وفات ايتمشدر. شو بيت اونكدر:

وقت دل خوش كه خبرداشت بكوباتو زكار
او بيجا ماند ومن از بيخبرى بستم بار

سالم { شعراى عثمانيه‌دن دخي درت ذاتك مخلصيدر :

برنجيسي طربزونلي اولوب، سلطان محمود خان اول دورنده سفارتله هندستانه اعزام اولنه‌رق، اثناى راهده وفات ايتمشدر. شو بيت اونكدر :

كوزم نهاد اولانلره اقبال ايدر بو چرخ
احكام وقتي باق ساعتنه عقربنده در

— ايكنجيسي (ميرزا زاده محمد — افندي) شيخ الاسلام ميرزا مصطفى افنديتك اوغلي اولوب، طريق علميه سلوك ايله، روم ايلي صدارتي پايه‌سنه واصل اولدقدن صكره ١١٥٦ تاريخنده وفات ايتمشدر. برقاچ شرح وحاشيه‌سي وعربيدن مترجم بعض رسائليله «ماهية العاشق» عنوانيله تصوفه دائر ٤ جلددن مركب بر تأليفي واسمنه نسبتله ياد اولنور بر تذكرة الشعراسي واردر، كه فطين ديلني يازمشدر. شو مطلع جملهٔ اشعارندندر :

اشك تري ديده رخ يارة دوشوردي
افتاده‌لكى شبنمي كلزاره دوشوردي

— اوچنجيسي (محمد — افندي) چركسي الاصل اولوب، سرعسكر اسبق خسرو پاشانك آزادليلرندن ايدي. ادبيات عربيه وفارسيه‌يه آشنا وطريقت سعديه‌يه منسوب ايدي. ١٢٦٧ ده قلعهٔ سلطانيه‌ده وفات ايتمشدر. شو مطلع اونكدر :

دل بيچاره حسرت دوندي ناله ايتمه‌دن ايتجه
ايدوب هب بستر هجركده ناله ايتمه‌دن اينجه

— دردنجيسي آناطوليه‌ده‌كي عثمانجق قصبه‌سندن اولوب، ١٢٠٩ ده طوغمش، وبعض مأموريتلرله آناطولي وروم ايليده كزمشدر. شو بيت اونكدر:

عاشقم زهد وريادن سالم
شاعرم تيغ زباندن صقين

سالم { اندلسده (باروشه) اعمالندن مياه جاريه‌سيله واشجارينك كثرتيله مشهور بر قصبه اولوب طارق بن زياد طرفندن اثناى فتحده تخريب وبعده دور اسلامده اعمار ايدلمش اولديغني وكندي زماننده فرنكلرك النده بولنديغني ياقوت حموي بيان ايديور.

سالم { ياخود چلام (Salem, Tchelam) هندستانك مدراس دائره‌سنده ومدراسك ٢٨٢ كيلومتره جنوب غربيسنده ومدراسدن كلكته‌يه كيدن دمير يول خطي اوزرنده اوله‌رق واسع بر اووه‌ده سنجاق مركزي بر شهر اولوب، ٤٦٧٠ ي مسلم اولمق اوزره، ٥٠٦٦٥ اهاليسي، كنيش سوقاقلري، بك چوق منسوجات دستكاهلري، هفته‌ده بر قوريلور بازاري و بعض اسكي سرايلري واردر. هواسي مقدما بك آغير ايديسه‌ده، بطاقلقلرك تطهيري اوزرينه اصلاح اولنمشدر. اطرافنده‌كي اووه‌ده ٢٠٠ كوچك كول و ؛ ٢٠٠ قدر مياه جاريه بولنوب، بو اووه‌ده كليتلي چيوبد وتوتون وپاموق حاصل اولور.

— سالم سنجاغي ١١° ٢′ ايله ١٢° ٥٤′ عرض شمالي و ٧٥° ١٣′ ايله ٧٦° ٤٦′ طول شرقي آره‌لرنده ممتد اولوب، مساحهٔ سطحيه‌سي ١٩٨٢٠ مربع كيلومتره واهاليسي ١ ٥٩٩ ٥٩٥ نفوسدن عبارتدر.

Digitized by Google

اهالیٔ مذکوره‌دن ۵۱۰۹۰ ی مسلمدر. اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق اولوب، برقاچ صره طاغلر ایالتی شق وبرچوق نهرلر دخی ایچندن جریان ایدر. اووه‌لری وغایتله منبت واديلری دخی چوق اولوب، داری وسائر حبوباتله، پاموق، چیوید، خشخاش وبهارات ونباتات طبیعیه‌نك انواعی حاصل اولور. طاغلرینك اکثر طرفلری اورمانلرله مستوردر. حیوانات اهلیه‌سی وعلی الخصوص صیغیرلریله قیون وکچیلری دخی پك چوقدر. حیوانات وحشیه‌سی کیتدکجه آزلمقده‌در. هواسی صیجاق وآغیر اولوب، یاغمورلر موسمنده مهلك برصیتمه خیلی تلفاتی موجب اولور، وقولره دخی پك صیق ظهور ایدر. قورافلق دخی آره صره قحطلی وکایتلی تلفاتی موجب اولور.

سالم (Salem) ممالك مجتمعه‌نك (مساچوست) جمهوریتنده و بوستونك ۲۵ کیلومتره شمال شرقیسنده وایکی خلیجك آره‌سنده برشهر واسکله اولوب، ۲۷۵۶۵ اهالیسی، متعدد مکاتبی، آقادمیاسی، ایکی بیوك کتبخانه‌سی، تاریخ طبیعی موزه‌سی، جمعیات علمیه‌سی، پك ایشلك تجارتی وبرچوق فابریقه‌لری واردر.

— ممالك مذکوره‌نك (نیویرسی) جمهوریتنده (ترنتون)ك ۹۱ کیلومتره جنوب غربیسنده دخی بو اسمله برقصبه اولوب، ۵۰۵۵ اهالیسی وخیلی تجارتیله فابریقه‌لری واردر.

— ینه ممالك مذکوره‌نك (اوهیو) جمهوریتنده و(قلولاند)ك ۹۴ کیلومتره جنوب شرقیسنده بو اسمله برقصبه اولوب، ۴۰۴۰ اهالیسی وپك ایشلك حبوبات تجارتی واردر.

— ممالك مذکوره‌نك غرب جهتنده واقع (اورغون) جمهوریتنك مرکزی دخی بواسمله مسمی اولوب، (پورتلاند)ك ۶۹ کیلومتره جنوب غربیسنده و (سان فرانسقو)نك ۸۱۵ کیلومتره شمال غربیسنده واقع و۵۰۱۰ اهالیی جامعدر. جوارلری غایتله کوزلدر.

— ممالك مجتمعه‌ده بو اسمله برچوق قریه‌لر دخی واردر.

سالم (Salm) بلجیقه‌نك (لوکسمبورغ) ایالتنده (باستونیه) قضاسنده و باستونیه‌نك ۳۵ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق همنامی اولان چایك شایان تصویر وادیسی ایچنده بیوك بر قریه اولوب، ۳۲۷۰ اهالیسی واردر. طقوزنجی قرن میلادیدن اعتباراً مستقل بر پرنسلکك مرکزی اولوب، پرنسه مخصوص سرایی خراب حالنده باقیدر. — سالم پرنسلکی آشاغی و یوقاری سالم اسمیله ایکی‌یه منقسم اولوب، آشاغی سالم بروجه مذکور لوکسمبورغده ویوقاری سالم (ووژ) طاغلرنده آلساس‌لورن خطه‌سی داخلنده ایدی. سالم پرنسلری خاندانی دخی ایکی قوله منقسم اولوب، هر بری ایکی پرنسلکك برنده حکم سورردی. یوقاری سالمده دخی بو اسمله برکوچك قریه وار ایسه‌ده، مرکزی (سنون) قصبه‌سی ایدی.

سالم (Pr. de Salm) — پرنسس دو فرانسه‌نك اك مشهور ادیبه‌لرندن اولوب، اسمی قونستانسه‌در. ۱۷۶۷ ده (نانته) ده طوغوب، ۱۸۴۵ ده پارسده وفات ایتمشدر. هنوز ۱۸ یاشنده ایکن پك کوزل اشعار نشر ایتمکله، شهرت بولوب، بتون فرانسه‌ده انتشار ایدن بعض معنیدار شرقیلر دخی نظم ایتمشدی. ۱۷۹۴ ده (سافو) عنوانیله بر هائلهٔ منظومه ترتیب ایدوب، تیاتروده موقع تماشایه وضعنده عمومك رغبت و تحسیننه مظهر اولمشدی. دیکر بر تیاترو کتابی قبول عامه مظهر اوله‌مامغله، بومسلکدن صرف نظر ایده‌رك، غزلیات وسائر اشعارله تربیه‌یه متعلق نظملر یازمغه حصر اوقات ایتمشدی. اشعاری فوق العاده لطیف ومعنیداردر. بر طاقم امثال وحکمیاتی دخی واردر. کلیات آثاری ٤ بیوك جلد اوزره جمع و نشر اولنمشدر. پك کنج ایکن قرالك طبیبی دوقتور (پیپله) یه وارمش ایسه‌ده، بونکله حسن امتزاج میسر اوله‌مدیغندن، بینلرنده مفارقت وقوع بولوب، ۱۸۰۳ ده مفتون عقل وجمالی اولان پرنس (سالم دیق) ه وارمش ایدی.

سالمانصر (Salmanasar) نینویده حکومت سورن آثور حکمدارلرندن اولوب، قبل المیلاد ۷۲۴ تاریخندن ۷۱۲ تاریخنه‌دك حکم سورمشدر. فلسطینی ضبط ایدوب، برچوق آثوریلر اورایه اسکان، وبنی اسرائیلدن خیلی نفوس

Digitized by Google

دجله کنارلرینه نقل ایتمش؛ وبعده فیکه‌یی‌ده استیلا ایلمش ایسه‌ده، صور شهرینی ضبط ایده‌مه‌مش ایدی.

سالم بن عبدالله (ابو عبدالله) حضرت عمر ابن الخطاب (رضه) افندمزك تورونی اولوب، کبار تابعیندن و مشاهیر فقهاء مدینه‌دندر. زهد وتقوی وقناعتیله شهرت بولوب، ملوك امویه‌دن عمر بن عبدالعزیز وهشام بن عبدالملکه بعض نصیحت آمیز خطابلری مشهوردر. ١٠٦ وبر روایتده ١٠٨ تاریخنده وفات ایدوب، او تاریخده هشام بن عبدالملك مدینهٔ منوره‌ده بولنمغله، بقیعده جنازه‌سی نمازینی قیلمشدر. پدر عالیلرندن وسائر ذواتدن روایت احادیث شریفه ایتمش؛ وکندیلرندن زهری ونافع روایت ایلمشلردر.

سالم بن غیاش (ابو بکر —) مشاهیر محدثیندن و روات قراآتدن اولوب، ١٩٣ تاریخنده وفات ایتمشدر.

سالم الخاسر مشاهیر شعراء عربدن اولوب، خلفاء عباسیه‌دن مهدی و رشیدك زماننده یاشامش، و مدحلرینی متضمن اشعار سویلیوب، پك چوق انعام واحسانلرینه نائل اولمش ایدی. فسق وسفاهتله مألوف اولوب، بر مصحف شریف صاته‌رق، اثمانیله بر طنبور صاتین آلمش اولدیغندن، (خاسر) لقبیله تلقیب اولنمشدی. هارون الرشید اوغلی محمد امینه بیعت ایتدیردیکی وقت، صاحب ترجه بو بابده بر قصیده سویلمکله، امینك والده‌سی شاعرك آغزینی اینجی ایله طولدیرمش؛ وسالم بو اینجی‌یی یکرمی بیك آلتونه صاتمش ایدی. ١٨٦ تاریخنده وفات ایدوب، اوتوز آلتی بیك آلتون ترك ایده‌رك، وارثی بولنمدیغندن، بو مبلغ هارون طرفندن ابراهیم موصلی‌یه احسان اولنمش ایدی. شو ایکی بیت مذکور قصیده‌سندندر:

قل للمناظر بالمشیب الا عفر
سقیت بغادیة السحاب الممطر
قد بایع الثقلان مهدی الهدی
لمحمد ابن زبیدة ابنة جعفر

سالمرون (Salmeron) جزویت طریقتنك موجدلرندن و (ابنیاس لویوله) نك اصحابندن اولوب، ١٥١٥ ده اسپانیانك تولده شهرنده طوغمش، و ١٥٨٥ ده وفات ایتمشدر.

سالم سمرقندی مشاهیر شعرا و علمادن اولوب. مشهور الغ بکك درس آرقداشی ومصاحبی ایدی. پك بی‌پروا اولوب، بعض مناسبتسز سوزلرده بولنمغله، سمرقنددن اخراج اولنه‌رق، هراته کیتمش، و وفاتنه‌دك اوراده اقامت ایتمش ایدی. شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

ماسیه بختم وبدروزیم وخرمن سوخته
شمع مقصودی بعمر خود شبی نفروخته

سالمون (Salmon) ممالك مجتمعه‌ده بو اسمله بر قاچ نهر اولوب، اك بیوکی (ایداهو) جمهوریتنده بولنانیدر، که ممالك مذکوره‌نك اك مجهول بر محلنده همنامی اولان طاغلك برکانلری آلتنده نبعانله، ابتدا شماله وبعده غربه طوغری آقه‌رق، وبر چوق چایلرك صولرینی آله‌رق، (لویستون) دن ٨٠ کیلومتره یوقاریده بحر محیط معتدله منصب اولان (سناکه) ایرماغنه دوکیلور. مجراسنك طولی ٦٨٠ کیلومتره تخمین اولنیور.

سالمی ایران شعراسندن اولوب، شو بیت اونکدر:

بروز تشنکی آب روان نبود هوس مارا
دم تیغ ترا کربر کلو یابیم بس مارا

سالمی (Salemi) ایتالیاده سیجیلیه‌نك (ترایانی) ایالتنده (مازاره دل والو) قضاسنده وبونك ٢٤ کیلومتره شمال شرقیسنده و پالرمودن ترایانی‌یه کیدن دمیر یول خطی اوزرنده بر قصبه اولوب، ١٥٤٢٥ اهالیسی واطرافنده پك منبت اراضیسیله کوزل مرعالری واردر. قصبه‌نك اوزرنده عربلر زماننده قالمه بر قلعه خرابه‌سی بولنیور.

سالمیدسه (Salmydesse) قره دکیز ساحلنده‌کی میدیه قصبه‌سنك اسم قدیمیدر.

سالن (Salins) فرانسه‌نك (ژورا) ایالتنده و (پولینی) نك ٢٤ کیلومتره شمال شرقیسنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ٥٧٧٦ اهالیسی، استحکاماتی، داخلی مکتبی، کتبخانه‌سی، تیاتروسی، دمیرخانه‌لری، دباغخانه‌لری، اودون وشراب تجارتی وطوزلی میاه معدنیه‌سی واردر.

Digitized by Google

سالنتين { (Salentins) ایتالیای جنوبی اقوام قدیمه‌سندن اولوب، باشلیجه معموره‌لری (هیدرونته) و (بروندوسیوم) ایدی. رومالیلره قارشی سامنیتلرله اتفاق ایدوب، میلاددن ۲٦۷ سنه اول رومالیلر طرفندن بسبتون مغلوب اولمش، وبونلرك تحت اطاعتنه کیرمشلر ایدی.

سالو { (Salo) ایتالیانك (لومباردیا) خطه‌سنده (برشیه) نك ۲۵ کیلومتره شمال شرقیسنده و(غارده) کولنك شمالی ساحلنده بر قصبه اولوب، ۵۰۰۰ اهالیسی، پك اسکی بر زراعت جمعیتی، جام فابریقه‌سی، دباغخانه‌لری، پك ایشلك میوه تجارتی وبعض آثار عتیقه‌سی واردر.

سالو { (Salou) اسپانیانك (تاراغونه) ایالت وقضاسنده وتاراغونه‌نك ۱۱ کیلومتره غرب جنوبیسنده وآق دکیزده واقع برقویك ایچنده بر قصبه واسکله اولوب، ۸۰۰۰ اهالیسی واولدقجه ایشلك لیمانی واردر.

سالواتی { (Salvati) بحر محیط کبیرده یکی کینه جزیرۀ کبیره‌سنك شمال غربی کوشه‌سی قارشیسنده بر طاقم آطه‌لر اولوب، (تیدور) حکومت اسلامیه‌سنه تابعدر. (سالواتی) و (باتانته) اسملریله ایکی بیوجك و بر چوق کوچك جزایردن مرکب اولوب، ۳۵′ ۰° ایله ۳۰′ ۱° عرض شمالی و ۳۰′ ۱۲٦° ایله ٤۸′ ۱۲۸° طول شرقی آره‌لرنده بولنیور. الك بیوکلری اولان نفس سالواتی آطه‌سی یکی کینه‌دن قیالر وآطه‌جقلرله مملو طار بر بوغازله آیرلمش اولدیغی حالده، مساحۀ سطحیه‌سی تقریباً ۱۸۰۰۰ مربع کیلومتره و اهالیسی اوچ درت بیك وبر روایتده ۱۰۰۰۰ کشیدن عبارتدر. شرقدن غربه بر طاغ آطه‌یی شق ایدوب، الك یوکسك ذروه‌سی ٦۰۰ متره ارتفاعنده‌در. قسم جنوبیسی سطح مائل حالنده‌در. محصولاتی خدابی نابت هندستان جوزیله او اقالیمه مخصوص بعض اثماردن عبارتدر. مرکزی اولان (سامانه) قصبه‌سی او جهتك الك تجارتگاه محلیدر. سواحلنك اهالیسی (ملایی) جنسیتنه منسوب ودین اسلامله متدین اولوب، ایچ طرفلری وحشی یاپورله مسکوندر. سائر آطه‌لرك اهالی دائمه‌سی مفقود ویا پك آز اولوب، یالکز آو موسملرنده دیکر طرفلردن آوجیلر کله‌رك، دکیز قاپلومباغه‌سی وسائر بالیقلر صید ایدرلر.

سالواتیره { (Salvatiera) مکسیقه ممالك مجتمعه‌سنده (غوآناخوآتو) جمهوریتنك (سلایه) ایالتنده وسلایه‌نك ۳٤ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق (لرما) نهرینك صاغ کنارنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۱٤۳۲۰ اهالیسی، دمیر یولی وپاموق منسوجات دستکاهلری واردر.

— اسپانیاده استرمادوره خطه‌سنك (باداخوز) ایالتنده وباداخوزك ٤۷ کیلومتره جنوب شرقیسنده دخی بو اسمله بر قصبه بولنوب، ۳۱۸۰ اهالیسی واردر.

— اسپانیانك ایالات شمالیه‌سندن (آلاوه) ایالتنده و (ویتوریا) نك ۲۳ کیلومتره شرقنده دخی بو اسمله بر کوچك قصبه بولنوب، ۲۰۰۰ اهالیسی ومشهور دکرمنلریله دباغخانه‌لری واردر.

سالوادور { (Salvador) آمریقای وسطی‌یی ترکیب ایدن بش جمهوریتك بری اولوب، وسعت اراضیجه الك کوچکلری، کثرت اهالیجه ایکنجیلری و اراضیسنه نسبةً کثرت نفوسجه برنجیلریدر.

شکلی، حدود ومساحه‌سی. — سالوادور جمهوریتی بحر محیط معتدل ساحلی بوینجه شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه ممتد غیر منتظم بر مستطیل شکلنده اولوب، جماهیر مذکوره‌دن دیکرلرینك آنتیل دکیزنده دخی ساحللری وار ایکن، بونك حدودی خط تقسیم میاهه قدر بیله واره‌میوب، تماميله بحر محیط معتدل مائله‌سنده واقعدر. شمال غربی جهتندن (غوآتماله)، شمال شرقی جهتندن وشرقاً هوندوراس جمهوریتلریله، جنوباً دخی بحر محیط معتدل ایله محاط اولوب، (نیقاراغوآ) جمهوریتنك غرب شمالی کوشه‌سندن دخی (فونسقه) کورفزیله آیرلمشدر. ۲۲″ ۲′ ۱۳° ایله ۲۰″ ۲۷′ ۱٤° عرض شمالی و ۵۷′ ۸۹° ایله ۵۵″ ۲٦′ ۹۲° طول غربی آره‌لرنده ممتد اولوب، طول اعظمی ۲۳۰ وعرضی ۸۰ ایله ۱۰۰ کیلومتره آره‌سنده‌در. مساحۀ سطحیه‌سی ۱۸۷۲۰ مربع کیلومتره‌در.

احوال طبیعیه‌سی، جبال وانهاری. — سالوادور خطه‌سی عمومیت اوزره بر سطح مائل حالنده ایسه‌ده، میلانی بردوزی‌یه اولمیوب، جهت شمالیه‌سنده وحدودك

Digitized by Google

خارجنده بولنان سلسلهٔ جبالك اتكلری ٦٠٠ مترهلك ارتفاعلره اینجه، دوز وواسع بر یایله تشكیل ایدرلر، كه مملكتك همان بتون معمورهلری بو یایلهده بولنیور. بونك كنارنده غربدن شرقه برصره برکانلر اوزانوب، بو برکانلر صرهسی غوآتماله جمهوریتی ایچنهدخی كیرر. بو یایله مملكتك قسم اعظمنی تشكیل ایدوب، آلت طرفنده ساحل بوینجه طار بر اووه ممتد اولور. یایلهنك كنارندهكی طاغلرینك اك یوكسكلری : ٢٢٨٠ متره ارتفاعی اولان (شیقونتپك) سونمش برکانیله ٢١٠٦ متره یوكسك بولنان والیوم آتش فشان اولان (سانته آنا) برکانی وآشاغی یوقاری ٢٠٠٠ متره ارتفاعلرنده بولنان (آپانقه) ونامدیكرله (شیشیقاس تپك) طاغنك طقوز ذروهسی و سائرهدر . بو طاغلرك ساحله طوغری اولان اتكلری بالطهكورمهمش پك صیق اورمانلرله مستور اولوب، یالكز بعض وادیلرنده ساكن بولنان اصل یرلیلر بو اورمانلرك ایچنه كیرهبیلیرلر . میاه جاریهسی چوق اولوب، اك بیوك نهری (لمپا) در، كه غوآتمالهده نبعان وهوندوراسك بر كوشهسنی شق ایدهرك، سالوادوره دخول ایله ، بونك حدود شرقیهسنده واقع (غوئیپا) كولنك آیاغی حكمنده بولنان (دسقوبیتا) چاینی ویایلهنك بتون صولرینی آلهرق، ودرینجه بر وادی تشكیل ایدهرك، بحرمحیط معتدله دوكیلور. مجراسی ٣٠٠ كیلومتره طولندهدر . ایكنجی نهری (سان میكل) در، كه مملكتك قسم شرقیسنده همنامی اولان شهرك ایچندن كچهرك ، (لمپا) منصبنك ٢٠ كیلومتره شرقنده دكیزه منصب اولور . غرب جهتنده ساحله قریب محللرده نبعان ایدر بر چوق قیصه نهرلر دخی واردر ، كه اك مهملری (غوآتماله) حدودینی آیران (پازه) نهری اولوب، بونك آنجق ٥٠ كیلومترهلك مجراسی واردر. مذكور (غوئیپا) كولندن بشقه یایلهنك اورتهلرنده (ایلوپانغو) اسمیله بیوجك بر كولی دها واردر ، كه ٢٠٠ متره درین اولوب، اوزاقدن كوكورد قوقوسی طویلدیغی حالده، بالیغی پك چوقدر. برچوق كوچك كوللری دخی واردر .

سواحلی ، جزایر و لیمانلری . — سالوادورك سواحلی ٣٢٠ كیلومتره طولنده اولوب، یالكز (لمپا) منصبنك اطرافنده آلچاجه وسائر طرفلرده غوآتماله سواحلندن یوكسكدر . شرق جهتنده سواحل قیرمزی طوپراقدن عبارت اولوب، اكثر محللری آلتدن اویلهرق مغارهلر حاصل اولمشدر . غرب جهتندهایسه اكثر یرلری قیالقدر. ساحلی كیتدكجه دكیزه طوغری اوزانمقدهدر . باشلیجه لیمانلری اونیون ، الزیونقو ، قونقوردیا، لیبرتاد وآقاپوتلهدر. (فوسقه) كورفزی ایچنده سالوادوره عائد برقاچ كوچك آطه بولنوب، باشلیجهلری : پونتهده زاقاته، قونشاكیته، میانكره و (مارتین پرز) در .

اقلیم وهواسی . — سالوادورك هواسی مختلف اولوب، بو اختلاف اراضیسنك درجهٔ ارتفاعنه تابعدر. شمالدهكی یوكسك طاغلرده هوا معتدل اولوب، یایلهده، برصره تشكیل ایدن برکانلر دكیز روزكارینك ایشلهسنه مانع اولدیغندن، هوا صیجاقدر. سواحلده ایسه دها صیجاق اولدیغی حالده، دكیز ملتملریله تعدیل اولنور . آنجق ساحله قریب محللرده بولنان بطاقلقلر اورانك هواسنی تسمیم ایتمكله، صیتمه اكسیك اولماز. وصاری صیتمه وقولره دخی وقت وقت ظهور ایدر . بناءً علیه اك مسكون محلی یایلهسی اولوب ، همان بتون شهر وقصبهلری وتجارت وزراعتی اورادهدر . بو یایلهده میزانالحرارهنك درجهٔ وسطیهسی سانتیغراد حسابیله ٢٠ ایله ٢٧ آرهلرندهدر . ایكی موسمی اولوب، نیساندن تشرین اولهدك ، یاغمور، وتشرین اولدن نیسانه قدر قوراقلق موسمی دوام ایدر . یاغمورلر موسمنده وعلیالخصوص تموز وآغستوسده پك شدتلی فرطونهلر وبورهلر وقوع بولور . ایلول وتشرین اولده ایسه او قدر كثرتلی یاغمور یاغار ، كه اكثریا نهرلرك طغیانندن یوللر دخی منقطع اولوب، آمدوشد وتجارت تعطیل اولنور. معهذا سالوادورك یاغموری یالكز بحرمحیط معتدلدن كلوب، اورالرده اك زیاده یاغمور یاغدیران روزكار ایسه بحرمحیط آطلاسیدن اسنی اولمغله، سالوادور هواجه آمریقای وسطینك دیكر ممالكندن دها معتدل وبو سببه مبنی اهالیسی دها چوقدر .

محصولات وحیواناتی، منابع ثروتی . — طوپراغی پك منبت وهواسی محصولات متنوعه یتیشدیرمكه مساعد اولوب، بغدای وسائر حبوباتله، مصر، پرنج، فصولیه، شكر قامشی، قهوه، چیویت، قاقائو وسائره

Digitized by Google

حاصل اولور . اورمانلرنده کراستەیه، مرانفوزلغه وطاوشانلغه یارار پك چوق قیمتدار آغاجلر بولندیغی کبی، نباتات طبیەسی وبویاجیلقده مستعمل نباتلردخی پك چوقدر . حیوانات اهلیەسی متوسط حالده اولوب، حیوانات وحشیەسیده آزدر . معدنی وعلی الخصوص آلتون وکموش معدنلری پك چوق اولوب، الیوم اخراج اولنمقدەدر. ١٠٠ آلتونلی کموش ، ٢ آلتون، ٢٠ کوموش ، ٩ دمیر ، ٧ باقیر ، ٥ کوموشلی قورشون ، ١ قلای ، ١ جیوەلی آنتیمون، ٣ قورشون ، ٤ کمور معدنی و ١٥ کیرج طاشیله ٢ آلچی و ٦ ابنیه طاشی معدنی ، که جمعاً ١٨٠ معدن اوجاغی واردر .

تقسیماتی، اهالیسی، جنسیت ولسان ومذهبلری . — سالوادور جمهوریتی ١٤ ایالته منقسم اولوب ، اهالیسی ١٨٨٧ ده ٥١٣ ٦٦٤ نفوسدن عبارت اولدیغی حالده ، ١٨٩١ ده ٣٩٠ ٧٧٧ مقدارینه بالغ اولمشدر ، که درت سنه ظرفنده ٠٠٠ ١١٣ قدر نفوس تزاید ایتمش دیمك اولوب، بوده نفوسجه کلیتلی بر ترقیدر . بو حسابجه بهر مربع کیلومتره باشنه ٣٧ کشی دوشر، که بو نسبت آمریقا ایچون پك چوق اولوب ، آمریقای وسطینك سائر جمهوریتلرندن غوآتمالەنك بهر مربع کیلومتره باشنه ١٠، هوندوراسك ٤ ، قوستەریقانك ٣ ونیقاراغوآنك ٢ اهالیسی اولدیغنه باقیلیرسه ، سالوادورك نسبةً نه قدر چوق مسکون اولدیغی آکلاشیلیر . صوك استاتستیقه کوره ایالاتنك آیری آیری مقداراهالیسی معلوممز اولەمیوب، ١٨٨٧ ده بروجه آتی ایدی .

ایالت	مرکزی	مقداراهالیسی
سانته آند	سانته آند	٥٩٧ ٧٧
سان سالوادور	سان سالوادور	٩٨٧ ٦٢
قوسقاللان	قویوتپك	٤٩٨ ٦١
سان میکل	سان میکل	٢٣٣ ٥٨
شالاتنانغو	شالاتنانغو	٣٨٩ ٥٣
لالیبرتاد	نوئووه سانسالوادور	٦١١ ٤٨
اوزولوتان	اوزولوتان	٣٤٠ ٤١
سان ویسنته	سان ویسنته	٤٠٥ ٤٠
سونسوناته	سونسوناته	٢٩٥ ٤٠
لاپاز	زاقاتقولوقه	٥٧٧ ٣٩
آهوآشاپان	آهوآشاپان	٤١٤ ٣٦
لااونیون	لااونیون	٩٠٤ ٣٤
قابانیاس	سنسونتپك	٦٧٩ ٣٤
مورازان (غوتره)	غوتره	٥٨٤ ٣٤
جمعاً (١٨٨٧ ده)		٥١٣ ٦٦٤

مرکزی واك بیوك معمورەسی اولان (سان سالوادورك) ٠٠٠ ٢٠ اهالیسی واردر .

اسپانیوللرك دخولنده سالوادورك قسم غربیسنك اهالیسی مکسیقەنك (ازتك) قومیله همجنس و(پیپیل) اسمیله معروف اولوب، اولدقجه مدنی آدملر ایدی . قسم شرقیسنده ایسه (شونتال) اسمیله نیم وحشی بر قوم بولنیوردی . اسپانیوللر مملکتی کشف وضبط ایتدکلرنده، اهالئ اصلیەیی اسیر کبی قوللانوب، حتی دمیر تمغا ایله بدنلرینی توسیم ایدەرك، تفریق ایدرلردی . آنجق کندیلری قاریلره محتاج اولدقلرندن، یرلی قاریلرله تزوج ایدوب ، بو ازدواجلردن ملز بر قوم تولد ایتمشدر ، که الیوم سالوادور اهالیسنك بر بیوك قسمی یعنی یوزده ٤٠ ی بونلردن عبارت اولوب، اختلاط ایتمەمش اهالئ اصلیەسی یوزده ٥٥، صرف اسپانیولدن متولد اولانلری یوزده ٤ ½ وزنجیلر دخی یوزده یاریم نسبتنده بولنیورلر . ملز اولانلر کندی لسانلرینی اونودوب، آنجق سویلدکلری اسپانیول لساننده لسان اصلیلرندن قالمه برچوق کلمات وتعبیرات استعمال ایدرلر . اختلاط ایتمەمش اولان اهالئ اصلیه ایسه لسان قدیملریله متکلم وکندیلرینه مخصوص برنوع قلبەلردن مرکب قریەلرده ساکندرلر.

معارف وصنایع وتجارتی . — معارفك نشر وتعمیمنه زیاده غیرت اولنمقده اولوب ، ١٨٨٩ ده ٧٩٥ مکتب و ٦٣١ ٢٩ شاکرد وار ایدی، وسنۀ مذکوره ظرفنده یکیدن ٥٠ مکتب کشاد اولندیغنه باقیلیرسه، بو مقدارك کیتدکجه ترقی ایتمکده اولدیغی آکلاشیلیور . قصبەلرده ذکور واناثه مخصوص عمومی وخصوصی رشدیه واعدادیه مکتبلری بولنوب، مرکزده طب ، فن جراحی ، صیدلانی ، علوم طبیعیه، حقوق، هندسه، فن معماری، طوپوغرافیا وسائر فنونه مخصوص شعبەلری حاوی بر دار الفنون ایله بر دارالمعلمین، بر دار المعلمات، بر مکتب صنایع، بر موزه ، بر علوم طبیعیه نمونەخانەسی ، بر رصدخانه و ٧٣٥٠ جلدی حاوی بر کتبخانه موجوددر. جمهوریت داخلنده ١٣ غزته نشر اولنوب، ١٠ ی مرکزده و ٣ ی ایالاتده چیقار .

سالوادورده اهالینك مساعیسی اراضی‌یی آچوب، احتیاجات محلیەیه لازم اولان حبوباتدن بشقه، کلیتله

اخراج اولنان قهوه، چیویت، توتون، قاقائو و سائر محصولات یتیشدیرمك جهتنه ویرده کوش، آلتون وسائر معادنك اخراجنه مصروف اولمغله، صنایعه او قدر اهمیت ویرلمدیکندن، صنایع محلیه باشلیجه شکر واسپیرتو استحصالی وسائر محصولات ارضیه‌نك تهیئه‌سیله معادنك اذابه‌سنه مخصوص اولوب، سائر فابریقه‌لری آزدر. تجارتی پك ایشلك اولوب، بحر محیط آطلاسیده اولان اوچ بیوك اسکله‌سندن کرك طوغریدن طوغری‌یه بحراً وکرك بحر محیط آطلاسیدن کلن دمیر یول خطلرینك منتهالری اولان سان فرانسسقو وقولون اسکله‌لری واسطه‌سیله آوروپا ایله وممالك مجتمعه ایله خیلی مناسبات تجاریه‌سی واردر. مذکور اسکله‌لردن ایچ طرفلرینه طوغری کیتدکجه ایلریلکده و تشعب ایتمکده اولان اوچ دمیر یولی وبر چوق شوسه‌لری واردر. بتون تجارتی سنوی حد وسطی اوزره ٤٥ ملیون فرانق راده‌لرنده اولوب، اخراجاتی دائما ادخالاتنك ایکی مثلی نسبتنده در، که بوده مملکتك ثروت طبیعیه‌سنه و اهالیسنك سعی وغیرتنه بر دلیلدر.

اصول اداره‌سی، قوهٔ مالیه وعسکریه‌سی. — سالوادور جمهوریت مفرطه ایله اداره اولنوب، ١٨٦١ده تأسیس و١٨٨٦ده تعدیل اولنان قانون اساسیسنه کوره، رئیس جمهور درت سنه مدتله اجرای حکومت ایدن ٤٢ اعضادن مرکب بر مجلس مبعوثانی دخی اولوب، اعضاسی هر سنه طوغریدن طوغری‌یه افراد اهالی طرفندن انتخاب اولنور. ٢١ یاشنی طولدیرمش اولان اهالینك هر فردی انتخاب ایتمك و اولنمق حقنی حائزدر. ٧ نظارتی ٤ کشی طرفندن اداره اولنوب، هیئت وکلاسی درت ذاتدن مرکبدر. واردات سنویه‌سی ٢٠ ملیون ومصارفی ٢٦ ملیون فرانق راده‌لرنده اولوب، وارداتنك ثلثانی کمرکدن وبر ثلثی توتون ومسکرات انحصارندن حاصل اولور، وسائر ویرکیلری یوق حکمنده‌در. دیون داخلیه‌سی ½ ٧ ملیون دولار ودیون خارجیه‌سی ٣٠٠٠٠٠ انکلیز لیراسندن عبارتدر. عسکری ٢٠٠٠ نظامیه و ١٢٠٠٠ عساکر ملیه‌دن عبارت اولوب، اوچ عسکری مکتبی دخی واردر.

احوال تاریخیه‌سی. — ١٥٢٤ تاریخ میلادیسنده اسپانیول سردارلرندن (پدرو آلوارادو) سالوادور خطه‌سنه داخل اولوب، اهالیسی بولنان واولدقجه بر مدنیته مالك اولان (پیپیل) قومی پك شدتلی بر مقاومتده بولنمشلرسه‌ده، نهایت مغلوب اولمغله، مملکت مذکوره اسپانیا دولتی نامنه ضبط، ودرت سنه صکره مرقومك برادری (ژورژ آلوارادو) طرفندن (سان سالوادور) شهری تأسیس اولنمش ایدی. او تاریخدن ١٨٢١ سنه‌سنه‌دك سالوادور دیکر آمریقای وسطی ممالکیله برابر غوآتماله ایالتنی تشکیل ایدوب، اسپانیوللر طرفندن بو قومه مخصوص بر اصول ایله اداره اولنمشدر. تاریخ مذکورده مکسیقه، ارباب شورشنك موفقیتی اوزرینه، سالوادورلیلر سائر آمریقای وسطی خطه‌لری اهالیسیله برابر صلحاً اعلان استقلال ایدوب، غوآتماله ایله برابر بر حکومت تشکیل ایتمکه چالیشمشلرسه‌ده، مکسیقه‌ده تأسس ایدن ایمپراطورلق حکومتی بوطرفلری دخی التحاقه چالیشمش؛ وسالوادورلیلر بو تجاوزه قارشی ممالك مجتمعه‌نك قوجاغنه آتلمغه قصد ایتمشلر ایدی. بو تهلکه‌دن قورتلدقدن صکره، بتون آمریقای وسطی ممالکنی بر جمهوریته ویا بر جماهیر متفقه هیئتنه قویمق فکری اویانوب، الك زیاده بو فکره خدمت ایدن سالوادور دیکر آمریقای وسطی ممالکیله لاینقطع محاربانده بولنوب، بر چوق داخلی فتنه وفسادلره دخی میدان اولدقدن صکره، نهایت ١٨٨٦ ده شمدیکی جمهوریت تأسس ایتمشدر. ١٨٨٩ ده آمریقای وسطی‌یی ترکیب ایدن بش جمهوریت آره‌سنده بو بش مملکتی بر جمهوریته جمع ایتمك اوزره بر اتفاق عقد اولنه‌رق، بو قرار، ١٩٠٠ ده قطعیاً اعلان اولنمق اوزره، ١٨٩٠ ده موقتاً ولاجل التجربه موقع اجرایه قونیله‌جق ایکن، سالوادور ایله غوآتماله آره‌سنده ظهور ایدن اختلاف تأخیرینی موجب اولمشدر.

سالوچو } (Saluces, Saluzzo) ایتالیانك قسم شمالیسنده واقع (قونی) ایالتنده و قونینك ٢٩ کیلومتره شمال غربیسنده و(پو) ایرماغیله بوکا تابع (وارایته) نهری آره‌سنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٩٧١٠ اهالیسی

Digitized by Google

دمیر یولی، داخلی مکتب اعدادیسی، ایپك وشاپقه فابریقه‌لری، دمیرخانه‌لری، دباغخانه‌لری وحبوبات، شراب وحیوانات تجارتی واردر. وقتیله مستقل بر مارکیزلك مرکزی ایدی.

سالوده (Saluda) ممالك مجتمعه‌نك جنوبی قارولینه جمهوریتنده بر نهردر، که (آلغانی) سلسلهٔ جبالندن نبعانله، جنوب شرقی‌یه جریان ایده‌رك، جمهوریت مذکوره‌نك مرکزی اولان (قولومبیا) شهرندن مرورله، ۳۲۰ کیلومتره‌لك مسافه قطع ایتدکدن صکره، بحر محیط اطلاسی‌یه دوکیلور. مجراسنك اطرافی پاموقله مزروعدر.

سالور (یاخود سالیر) ترکمان قبائلندن بر قبیله اولوب، هریرود ایله جیحون آره‌سنده ومرو جوارلرنده ساکندرلر. اوتوز قرق بیك نفوس قدر اولوب، مقدما خیمه‌نشین اولدقلری حالده، اخیراً حیوانلری سائر قبائل طرفندن یغما ایدلمکله، بر طاقم قلبه‌لرده اسکان ایدوب، زراعتله اشتغاله مجبور اولمشلردر.

سالور (Salor) اسپانیانك (قاسرس) ایالتنده تاج ایرماغنه تابع بر چای اولوب، سان پدرو طاغندن نبعانله، ابتدا شماله وبعده غرب شمالی‌یه جریان ایده‌رك، ۱۲۵ کیلومتره‌لك مسافه قطع ایتدکدن صکره، پورتکیز حدودنده مذکور ایرماغه دوکیلور.

سالور ترکمان اقوامندن بر قومك رئیسی اولوب، دردنجی قرن هجری اوائلنده کندیسی شرف اسلامله مشرف وقومنه دخی اسلامی قبول ایتدیرمکه موفق اولمش؛ واخلافی کاشغاره وچین حدودینه قدر توسیع ممالك ایدوب، ترك اقوام وقبائلی بیننده نشر اسلام ایتمشلردر. چناق خان وقره خان دینمکله دخی معروفدر.

سالوست (Salluste) اسکی روما مشاهیر مورخیننندن اولوب، میلاددن ۸۶ سنه اول (آمیترنه) ده طوغمش؛ وقبل المیلاد ۳۶ تاریخلرنده وفات ایتمشدر. زادکاندن بر عائله‌یه منسوب اولدیغی حالده، عوام طرفنی التزام ایتمش؛ وامور سیاسیه‌یه قاریشوب، قیصره طرفدارلق ایتمش؛ وآفریقاده نومیدیه والیلکنده وسائر مناصبده بولنه‌رق، کلیتلی ثروته مالك اولمش ایدی. بعده امور سیاسیه‌دن چکیلوب، (کیرینال) طاغنده یاپدیرمش اولدیغی مکمل ومزین باغچه‌لرله محاط کوشکنده روما تاریخنی یازمغه حصر اوقات ایتمش ایدی. امور سیاسیه‌ده‌کی مهارتنی کوسترن وبیوك بر فصاحتله یازلمش اولان بو تاریخك یالکز بر ایکی فصلی باقی اولوب، سالوستك قیصره یازمش اولدیغی ایکی رساله دخی موجوددر.

— بو اسمله دردنجی قرن میلادیده بر حکیم دخی کلمشدر، که ایمپراطور قونستانسك زماننده غالیا والیسی اولوب، اوراده منفی بولنان یولیانوسك محافظه‌سی دخی کندیسنه احاله اولنمش؛ وبو پرنسك محبتنی قزانوب، ایمپراطورلغنده مناصب عالیه‌یه ترفیع ایدلمش؛ ومعیتنده ایران سفرینه کیده‌رك، ۳۷۰ تاریخلرنده وفات ایتمشدر. الوهیت وعالم حقنده بر کتاب مقبولك صاحبیدر.

سالوم (Saloum) آفریقای غربیده فرانسه‌نك سنغال مجرنده بر نهردر، که ۶′ °۱۴ عرض شمالی ایله ۴′ °۱۸ طول غربیده نبعانله، غربه وبعده جنوب غربی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، برقاچ قوله آیرلدقدن صکره ۳۰″ ۴۹′ °۱۳ ایله ۳۰″ ۴۱′ °۱۳ عرض شمالی و ۵۶′ °۱۸ ایله ۴۵″ ۷′ °۱۹ طول غربی آره‌لرنده، واسع بر دالیه تشکیل ایده‌رك، بحر محیط آطلاسی‌یه دوکیلور. منصبی بر درجه‌یه قدر قومله مسدود ایسه‌ده، ۱۶۰ کیلومتره محلی سیر سفائنه صالح اولوب، بیوجك کمیلر دخی ایشلر؛ و(سینه) دینلان باشلیجه تابعنه دخی کیررلر. کنارلری آلچق اولوب، طغیاننده اطرافنده بولنان واسع اووه‌لری صو باصار، وبر چوق بطاقلقلر تحصل ایدر. بو اووه‌لرده بر چوق صو قوشلریله غزاللرك انواعی وفیل، قپلان وزرافه کبی حیوانات دخی بولنور. — بو نهرك حوضه‌سی دخی بو اسمله مسمی اولوب، یرلی بر حاکمك تحت اداره‌سنده وفرانسه‌نك حمایه‌سی آلتنده‌در. دین اسلام بو خطه‌یه داخل اولوب، کیتدکجه ترقی وتوسع ایتمکده ایسه‌ده، اهالینك اکثری حالا بیلانه عبادت ایدرلر. حاکملرینك مقری قارشیسنده ونهرك کنارنده فرانسزلر (قائولاق) اسمیله بر تجارتکاه تأسیس ایدوب، او جوارلرك قومندانی اوراده اقامت ایدر.

Digitized by Google

سالومون { (Salomon) حضرت سلیمان (عم) ه یهود ونصاری طرفندن ویریلن اسمدر.

سالومون { (Salomon) مجارستان قراللرندن اولوب، برنجی آندریاك اوغلیدر. ۱۰۴۵ ده طوغوب، ۱۰۵۰ ده پدری طرفندن تخته اجلاس اولنمش ایسه‌ده، پدرینك ۱۰۶۱ ده واقع وفاتنده عمیجه‌سی (بلا) حکومتی ضبط ایدوب، ۱۰۶۳ ده بونك وفاتی اوزرینه، حکمدار اولمش؛ و ۱۰۷۴ ده اسقاط اولنه‌رق، ۱۰۷۸ ده وفات ایتمشدر.

— فرانسه‌ده برتانیه دوقه‌لرندن دخی بو اسمله اوچ کشی کلوب، اوچنجیسی طقوزنجی قرن میلاده حکم سورمش؛ وفرانسه قرالی (شارل‌شوف)له بالاتفاق، نورماندلردن (آنژر) ی ضبط ایده‌رك، قرال عنوانی آلمش ایدی.

سالومون آطه‌لری { (Iles Salomon) بحر محیط کبیرك (ملانسیا) قسمنده، یکی گینه‌نك شرق جهتنده یکی برتانیه ایله یکی ایرلانده‌نك جنوب شرقیسنده و یکی هبریده آطه‌لرینك غرب شمالیسنده واقع بر جزایر مجتمعه هیئتی اولوب، غرب شمالیدن شرق جنوبی‌یه طوغری ممتد بر صره تشکیل ایدرلر، و جمله‌سی بو استقامتده طار واوزون آطه‌لردر. تقریباً ۲° ایله ۱۳° ۳۰′ عرض جنوبی و ۱۵۱° ۴۵′ ایله ۱۶۲° طول شرقی آره‌لرنده واقعدرلر. مجتمعاً مساحهٔ سطحیه‌لری ۴۳۸۹۹ مربع کیلومتره اولوب، اهالیسنك مقداری هنوز مجهول وغیر معیندر. جزایر مذکوره: بوکنویل، شوآزول، ایزابل، یکی ژورژیا، مالاتیه، غوادالقنار و سان قریستودال اسملریله ۶ بیوك وبر چوق کوچك آطه‌دن مرکب اولوب، بیوکلرینك جمله‌سیله کوچکلرینك بر طاقمی اراضیٔ برکانیه‌دن و کوچکلرینك بعضیسی اراضیٔ جدیدهٔ مرجانیه‌دن متشکلدر. کوچکلرندن (ساوو) آطه‌سنده بو جزایرك اسپانیوللر طرفندن کشفنده آتش افشان بولنمش اولان (سزارغه) برکانی الیوم سونمش حالنده اولوب، یالکز بیوکلرندن (بوکنویل) آطه‌سنك ایچ طرفلرنده واقع (باغانه) برکانی الیوم آتش افشاندر. بو آطه‌لرده حرکت ارض پك صیق وقوع بولیور. بو آطه‌لرك جمله‌سی طاغلق اولوب، بوکنویل آطه‌سنك اك یوکسك طاغی ۳۱۰۰، سان قریستوالك ۲۴۴۰، مالاتیه‌نك ۱۳۰۳ وایزابلك ۱۱۸۸ متره ارتفاعنده‌در. بو طاغلرك همان جمله‌سی غایتله صیق اورمانلرله مستور اولوب، آطه‌لرك بعضلرنده یوکسك اوتلرله مستور واسع یرلر دخی واردر. اکثریتك بر ایکی متره عمقنده منبت اتربهٔ نباتیه‌لری اولوب، میاه جاریه‌لری دخی چوقدر. بو آطه‌لرده پك چوق یاغمور یاغوب، کانون‌اولدن نیسانه قدر اسن شمال غربی روزکاری دخی پك صیجاق وسیکیرلری مهیج اولدیغندن، هوالری آغیردر. مایسدن تشرین‌ثانی‌یه قدر اسن جنوب شرق روزکارلری ایسه دها سرین ومحته‌دها نافعدر. میزان‌الحرارهٔنك حد وسطیسی ۲۴ ایله ۳۲ درجه‌لری آره‌سنده بولنیور. ممه‌لی حیوانلردن بو آطه‌لرده یالکز طوموز، کوپك، صاریغ وبر نوع فاره بولنوب، جنوبی آطه‌لرك اورمانلرنده بر نوع نسناس دخی بولندیغی اهالیٔ محلیه طرفندن روایت اولنمش ایسه‌ده، هیچ بر سیاح طرفندن کورلمه‌مشدر. طیورك پك چوق انواعی بولنوب، هله کوورجینلری پك چوقدر. بوجکلرك‌دخی پك چوق وپك کوزل نوعلری واردر. ییلان وبعض نهرلرده تمساح دخی بولنوب، اهالی ییلانه عبادت ایدرلردی. آغاجلرك و سائر نباتاتك انواع کثیره‌سی بولنوب، یرلیلرك بونلری تفریقده بیوك بر مهارتلری واردر. کویلری هندستان جوزی آغاجلریله محاط اولوب، بو میوه باشلیجه مدار تغذیلریدر. اهالیسی ایکی جنسیته منسوب اولوب، سواحلده ساکن بولنانلری ملانسیا جنسندن اورته بویلی، تندرست وزیاده‌جه اسمر آدملردر. بونلر بدنلرینك هرطرفنی ویوزلرینی توسیع ایدوب، قولاقلرنی دله‌رك پك بیوك شیلر صوقارلر، وکیك وبونجق وسائره‌دن غریب کردانلقلر وبازوبندلر یاپارلر. ارککلری قادینلردن زیاده سوسلنیر. ارککلر همان چیلاق کزوب، یالکز ستر عورت ایچون بر اینجه پشتمال قوللانیرلر. قادینلر بللرندن دیزلرینه قدر بدنلرینی اورته‌جك برنوع فیستان کییرلر. ناموس و حیا عندلرنده مجهول اولوب، قیزلر اولنجه‌یه قدر کنجلر ایچون مباح عد اولنور؛ وچوق

Digitized by Google

دفعه اولى آدملر قاريلرينى بينلرنده موقتاً مبادله ايدرلر . وحشى وخائن آدملر اولوب ، اكثرى كسكين طاشدن معمول غارغى ، بالطه ، طوپوز ، قالقان وبعض آطهلرده اوق ايله مسلح اولهرق كزرلر ؛ واللرينه دوشن دشمنلرينى كسوب يرلر . انسان اتى يمكه او قدر آليشمشلر ، كه چوق دفعه اولولرى بيله مزاردن چيقاروب يرلر . طاغلرده (نغريتو) جنسنه منسوب دها سياه ودها وحشى ديكر بر قوم ساكن اولوب ، بوايكى قوم بينلرنده دائمى صورتده محاربه ومجادلهده بولنورلر ؛ وبكديكرلرينك مقتول و اسيرلرينى اكل ايدرلر . هندستان جويزيله آكمك آغاجى ميوهسندن بشقه موس وبر نوع پتاتس ايله سائر بعض شيلر يتيشديروب ، زراعت ايشلرى وسائر بتون ايشلر قاريلره عائددر ، وبو بيچارهلرى حيوان كبى قوللانيرلر . قايقجيلقده پك چوق مهارتلرى واردر . خانهلرى آغاج داللرندن و چاليدن وبعضلرى صويك ايچنده قازيق اوزرنده معمولدر . بو آطهلر ١٥٦٨ تاريخ ميلاديسنده اسپانيا بحريوندن (مندانه) طرفندن كشف اولنوب ، بعده بوللى غائب اولمش ؛ و١٧٦٨ ده فرانسه بحريوندن بوكنويل طرفندن بولنهرق ، بعده برقاچ سياح طرفندن زيارت اولنمش ؛ وقرن حاضر ميلاديده بر طاقم مسيونرلر وتاجرلر بوآطهلرده يرلشمشلردى . اليوم سائر بحر محيط كبير جزايرندن زياده مجهول الاحوالدرلر . اخيراً آلمانيا دولتى سالومون جزايرينى مستملكاتى صرهسنه قويمشدر .

سالون (Salon) فرانسهنك ايالات جنوبيهسندن رونه آغزى ايالتنك ، (اكس) قضاسنده واكسك ٣٠ كيلومتره غرب جنوبيسنده وبر جدول ايله بر دمير يولك محل تشعبلرنده واقع ناحيه مركزى بر قصبه اولوب ، ٥٩٢٠ اهاليسى متعدد زيتون ياغى و صابون فابريقهلرى وكوزل باغلرى واردر .

سالونه (Salona) دالماچيهنك (اسپالاتو) سنجاغنده واسپالاتونك ٥ كيلومتره شمال شرقيسنده برقصبه اولوب ، شمديكى حالده آنجق ١٢١٠ اهالىيى جامع اولديغى حالده ، وقتيله بتون دالماچيانك مركزى اولهرق بيوك بر شهر ايدى . اسكى شهرك خرابهلرى اسپالاتو شهرينه قدر ممتد اولور .

سالونه (Salona,) ونام ديكرله آمفيسه (Amphissa) يونانك فتيوتيده مع فوكيده ايالتنده وآتنهنك ١٣٢ كيلومتره غرب شماليسنده (پارناسيس) قضاسنك مركزى بر قصبه اولوب ، ٥٠٠٠ اهاليسى وجوارلرنده توتون و زيتون ايله حبوبات محصولاتى واردر . ايچندن جريان ايدن بر چاى جنوب جهتنده وقورينته كورفزى ايچنده واقع (سالونه) قوينه دوكيلور . مذكور قويده بر كوچك اسكلهسى دخى واردر . اسكى زمانده بيوك بر شهر اولوب ، بعض آثار عتيقهسى اليوم باقيدر .

سالونينه (Salonine) روما ايمپراطورلرندن (غاليان) ك زوجهسى اولوب ، حسن اخلاق و درايتيله شهرت بولمشيدى . علماى وعلى الخصوص (پلوتين) ى حمايه ايتمشدر . زوجيله برلكده سفر ايدردى . ٢٦٧ تاريخ ميلاديسنده ميلان شهرى قپوسنده زوجيله برابر قتل اولنمشدر .

سالوئن (Salouen) تيبت وهند چينيده بيوك بر ايرماق اولوب ، تيبت طاغلرندن نبعانله ، شرق جنوبى يه طوغرى جريان ايدهرك ، (لوكيانغ) اسميله چينك (يوننان) خطهٔ اسلاميهسنى شق ايتدكدن صكره ، جنوبه طوغرى دونهرك ، (چانلوئن) اسميله برمان ايله سيام آرهسنده جريان ، وبعده (مارتابان) مملكتنى شق ، و (مارتابان) ايله (مولمين) شهرلرينى سق ايدهرك ، تقريباً ١٦٠٠ كيلومترهلك جرياندن صكره مارتابان قوينه دوكيلور . منصبنه قريب ٥ كيلومتره وسعتى اولوب ، منصبنده واسع بر داليه تشكيل ايدر . بر چوق بيوك نهرلرك صولرينىده جمع ايدر . ثانيهده ١٧٠٠٠ وبعضاً ٢٠٠٠٠ مكعب متره صو دوكر .

ساله (Sale) انكلترهنك (چستر) ايالتنده ومانچسترك ٨ كيلومتره جنوب غربيسنده بر قصبه اولوب ، ٧٠٠٠ اهاليسى وسبزه باغچهلرى واردر . مانچسترك بر محلهسى حكمندهدر .

— آوسترالياده (ويقتوريا) حكومتنده (تانجيل) ايالتنده وملبورنك ١٨٢ كيلومتره شرق جنوبيسنده دخى بواسمله بر قصبه اولوب ، ٤٠٠ اهاليسى واردر . منبت ومرعالرى چوق بر اووهنك اورتهسنده واقع اولوب ، ايچندن جريان ايدن (تومپسون ريور) چاينده وبونك دوكلديكى (لاتروبه) ايرماغنده سفائن قصبهيه

Digitized by Google

قدر ایشلر . خیلی دکرمنلری ودباغخانه‌لریله بیره فابریقه‌لری واردر .

ساله قونسیلینه { (Sala Consilina) ایتالیانك سالرنه ایالت جنوبیه‌سنده وسالرنه‌نك ۷۵ کیلومتره شرق جنوبیسنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٦١١٠ اهالیسی واردر.

سالیان { (Saliens) فرانق اقواممندن اسکی برقوم اولوب، آلمانیه‌نك (ساآله) نهری وادیلرنده ساکن بولنمغله، بو اسمله شهرت بولمشلردی . کندیلرینه نسبتله *Loi Salique* تسمیه اولنان بر قانون مخصوصلری وار ایدی .

سالیبابو { (Salibabou) [« سانکی » ماده‌سنه مراجعت اولنه .]

سالیسبوری { (Salisbury) ونام دیکرله (نیوساروم New Sarum) انکلتره‌نك جنوب جهتنده (ویلج) قونتلغنك یعنی ایالت ویا سنجاغنك مرکزی بر قصبه اولوب، (آوون) نهرینك (بورنه) و (نادر) نهرلریله تلاق ایتدیکی محلده وبرقاچ دمیر یول خطنك نقطهٔ تقاطعنده واقعدر . ۱٤٠٠٠ اهالیسی، حبوبات تجارتی، بیوك حیوانات بازاری وبیچاق وسائر چلیك آلاتله ایپ وبیره وسائره فابریقه‌لری واردر . غایتله منتظم بر قصبه اولوب، سوقاقلری دوز وکنیش وصو جدوللری چوقدر .

سالیناس { (Salinas) آمریقای وسطینك غربی ساحلنده وقوستاریقه ایله نیقاراغوآ جمهوریتلری آره‌سنده بر قوی اولوب، طولی ۱۰ ، اکی ٥ کیلومتره ودرینلکی‌ده ۱۰ ایله ۲٥ متره آره‌سنده در .

— بو اسمله ممالك مجتمعه‌نك قالیفورنیا جمهوریتی غربیه‌سنده بر نهر دخی اولوب، بحر محیط معتدله دوکیلور . مجراسی ۳۰۰ کیلومتره طولنده ایسه‌ده، صوینی آزدر .

— آفریقانك ساحل غربیسنده پورتکیزك النده بولنان آنغوله مملکتنده و ′۵۳ °۱۲ عرض جنوبیده بو اسمله بر برون دخی واردر .

— مکسیقه ممالك مجتمعه‌سنك (سان‌لویی‌پوتوسی) جمهوریتنده وبو شهرك ۱۱۳ کیلومتره شمال غربیسنده‌ده برقصبه اولوب، ٦٤٠٠ اهالیسی وقیا طوزیله مملحه‌لری بولنان طوزلی کوللری واردر .

— آمریقای جنوبیده آرجنتین جمهوریتنك (پامپه) تعبیر اولنان واسع صحراسنك اواسطنده‌دخی بو اسمله مملحه‌لری چوق کنیش بر یر واردر .

سالینه { (Saline) بو اسمله ممالك مجتمعه‌ده برچوق انهار بولنوب، اك بیوکلری: آرقانساس جمهوریتنده ۲۸۰ ، ایلینویس جمهوریتنده ۱۰۰ ، قانساس جمهوریتنده ٤٠٠ ، لویزیانه‌ده ۱۰۰ ونبراسقه‌ده ۱۲۰ کیلومتره‌لك مجرالری اولانلردر.

سالینه { (Salina) ایتالیانك جنوب جهتنده واقع (ائولیان) جزایرندن بر آطه اولوب، (لیپاری) جزیره‌سنك ۳ کیلومتره شمال غربیسنده واقعدر . مساحهٔ سطحیه‌سی ۲۸ مربع کیلومتره اولوب، ٥٦۳٥ اهالیسی واردر . سیجیلیه‌نك مسینه ایالت وقضاسنه ملحق بر ناحیه تشکیل ایدیور . سکز طقوز یوز متره ارتفاعنده ایکی تپه‌سی وار در، که سونمش برکانلر در . اراضیسی پك منبت اولوب، باغلری وزیتون آغاجلریله سائر اشجار مثمره‌سی چوقدر. جنوب شرق ساحلنده مملحه‌لری واردر .

سام { (Sem) حضرت نوح (عم)ك اکبر اولادی اولوب، بوکا نسبتله (امم سامیه) تسمیه اولنان کلدانیلر، آثوریلر، سریانیلر، فنیکه‌لیلر، عبرانیله وعربلر یعنی جزیرة العرب ایله شام وعراق جهتلرنده ساکن اولان اقوام بونك نسلندن عد اولنورلر . تاریخك ازمنهٔ مجهوله‌سنی طولدیرمق قیدنده بولنان مورخلر سامك ٦٠٠ سنه معمر اولدیغنی قبول ایدیورلر. الام، آثور، ارفخشاد، لود وآرام اسملریله بش اوغلی اولدیغی مرویدر .

سام { ایرانك اساطیرله مخلوط اولان تاریخ قدیمنه کوره مشهور رستم زالك جدی ونریمانك اوغلی بر قهرمان اولوب، سیستانده حکم فرما ایدی .

سام { غوریان سلاله‌سنك جدی اولوب، غور حکمدارلرندن (سوری) نك حفیدی ایدی . جدی سلطان محمود غزنوی طرفندن ازاله وملکی ضبط اولندقده، کندیسی تبدیلاً هنده فرار ایله، اوراده بر بتخانه‌نك خدمتنه کیرمش؛ واوغلی حسین بن سام وطننه عودت ایدوب، سلطان ابراهیم غزنوی طرفندن غورستان والیلکنه نصب اولنمش؛ وبونك اوغلی علاء الدین حسن ، آل سبکتکینك

Digitized by Google

ضعفندن بالاستفاده ، اعلان استقلال ایله ، غزنه وهراتی وخراسانك بر قسمنی ضبط ایدەرك، غوریان دولتنی تأسیس ایتمشدر .

سام { آنف البیان سامك طورنی وحسین بن سامك ایکنجی اوغلی اولوب، برادری علاء الدین حسین سلطنته نائل اولدقده، هراتی پایتخت اتخاذ ایدەرك، غزنەیە صاحب ترجمەیی والی نصب ایتمشیدی . برادرینك مغلوب و فراره مجبور ایتمش اولدیغی بهرامشاه غزنوی هندستاندن عسکر جمیله ملکنی استرداده کیتدیکنده، سامی غزنەده طوتوب ازاله ایتمشدر . سیف الدین بن علاء الدیندن صکره ، بونك اوغللری غیاث الدین محمد وشهاب الدین ابو مظفر وبعده torونی محمد بن غیاث الدین تخته چکمشدر .

سامار { (Samar) اسپانیا مستملکاتندن بحرمحیط کبیرده واقع (فیلیپین) جزایرینك (ویسایه) زمرەسندن بر آطه اولوب ، ١١°١′ ایله ١٢°٣٦′ عرض شمالی و ١٢١°٣٥′٤٥″ ایله ١٢٣°٢٩′٤٥″ طول شرقی آرەلرنده واقع وشمالاً (لوسون) جزیرۂ کبیرەسنك (قامارینه) شبه جزیرەسندن (سان برناردیتو) بوغازیله آیرلمشدر . شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه ممتد غیر منتظم بر مستطیل شکلنده اولوب ، مساحۂ سطحیەسی ١٢٩٣٠ مربع کیلومتره واهالیسی تقریباً ٢٠٠٠٠٠ کشیدر . اراضیسی طاغلق اولوب، جبالنك درجۂ ارتفاعی هنوز معلوم دکلدر . میاه جاریەسی چوق اولوب، اوراس، لاغوآن، بانو، تیمونیتی و بوروهان جملۂ انهارندندر . محصولات ارضیەسی عموم فیلیپین جزایری محصولاتنه مشابه اولوب ، مختلف حبوبات واثمار ایله برقاچ نوع شکرقامشی، پتاتس نوعندن بر طاقم مغذی کوکلر وسائرەدن عبارتدر . اشجاری چوق اولوب، سفائن اعماله الویریشلی خیلی کراسته کسیلیر . بال وبال مومی ایله هندستان جوزی دخی چوقدر . آو حیواناتیله دکزنده بالیقلری بولدر . اهالیسی ملایی جنسنه منسوب اولوب، ایچ طرفلرنده اهالئ اصلیۂ قدیمەسی اولان (نغریتو) جنسنك بعض افرادی بولنمسی دخی محتملدر . ملاییلر دین اسلامله متدیندر .

سامارانغ { یاخود سمرنك (Samarang) جاوه جزیرەسنك ساحل شمالیسنده و(باتاویه) نك ٤٢٠ کیلومتره شرقنده ایالت مرکزی برشهر اولوب، ٧١٤٤٠ اهالیسی، پك ایشلك تجارتی وعلی الخصوص کلیتلی شکر، قهوه ، توتون وچیویت اخراجاتی واردر . لیمانی اولمیوب، بیوك کمیلر آچیقده طورمغه مجبوردر ؛ کوچکلری شهرك ایچندن آقان نهرك ایچنه کیررلر . بر ایکی جدولی ، خندقله احاطه اولنمش قلعەسی، دمیر یولی وبخارله ایشلر تراموایی دخی واردر . — سامارانغ ایالتنك مساحۂ سطحیەسی ٥١٨٧ مربع کیلومتره واهالیسی ١٤١٢٣٣٥ کشی اولوب، بهر مربع کیلومتره باشنه ٢٧٢ کشی دوشیور . اهالئ مذکورەنك ٢٠٠٠٠ ی چینلی و ٤٠٠٠ آوروپالی اولوب ، قصوری جاوەلی ودین اسلامله متدیندر . شمال وشمال شرقی جهتلرندن ماعداسی طاغلق اولوب، اراضیسی پك منبت اراضئ برکانیەدندر . باشلیجه محصولاتی: پرنج، قهوه، شکر، توتون وبعض یرلرنده بر نوع بغدایدر . آرەلری برکولله آیرلمش ٣٠٠٠ مترەدن زیاده مرتفع ایکی برکانی واردر . میاه معدنیەسی و ایلیجەلریله معدن صوینی حاوی چامورلری وطوزی چوقدر .

سماره { (Samara) روسیەنك شرق جهتنده وموسقوەنك ٨٥٦ کیلومتره شرق جنوبیسنده و (وولغه) ایرماغنك ساحل یسارنده اولەرق همنامی اولان نهرك بو ایرماغه دوکلدیکی محلده وبو نهرکده ساحل یمیننده ایالت مرکزی بر شهر اولوب ، ٧٥٤٨٠ اهالیسی ، اشجار مثمره باغچەلری وایچ یاغی، جام، بیره، ایپ، طوغله، موم، صابون، پوتاس ، قوله ، آرابه ، فوچی وسائره فابریقەلریله دباغخانەلری ، دمیر وچاك دوکمخانەلری، پك ایشلك تجارتی، وولغه وسامارەده لیمانلری، اوچ بیوك بازاری، کتبخانەسی، بر مکتب اعدادئ داخلیسیله متعدد مکاتب سائرەسی، ایکی تیاتروسی وکوزل باغچەلریله تفرجکاهلری واردر . سوقاقلری کنیش ایسەده ، چوغی قالدیرمسز اولوب ، یازین چوق توز اولور . اورنبورغه کیدن دمیر یول خطی بو شهردن کچیور .

— سماره ایالتی شرق جنوبی جهتندن اورال ، شرقاً اورنبورغ، شرق شمالی طرفندن اوفه، شمالاً ویاتقه وقزان، غرباً سیمبیرسك وساراقوف، جنوباً دخی اژدرهان ایالتلریله محدود اولوب ، وولغه مجراسنك شرق جهتنده واقع اولمغله ، حدود غربیەسی نهر مذکور، شرق و شرق جنوبی حدودینی دخی

Digitized by Google

(اوبجی) طاغنك صیرتی تشکیل وتفریق ایدیور . مذکور طاغ (اورال) سلسلهٔ جبالنه مربوط اولوب ، شمال شرقیدن جنوب غربی‌یه طوغری ممتد اولور . وغربی اتکلریله برقاج قولی‌دخی ایالتك ایچنه اوزانیر بو اتکلردن برقاج نهر نبعان ایدوب ، بونلرك اك بیوکلری اولان (بولشوی ایرکیز) ، ساماره ، سوق وچرمشان نهرلری غربه طوغری آقه‌رق ، وولغه ایرماغنه‌دوکیلور؛ ویالکز قسم‌جنوبیسنده‌کی (بولشوی اوزن) و (مولی اوزن) جنوب شرقی‌یه طوغری آقه‌رق اژدرهان چولنده محو اولورلر . برچوق کوچك کوللری دخی واردر . مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۵۱ ۰۴۷ مربع کیلومتره واهالیسی ۲ ۵۶۹ ۸۳۲ کشیدر . هواسی یازین صیجاق وقیشین صوئوق اولوب، تموزده میزان الحراره سانتیغراد حسابیله ۳۷ درجه‌یه قدر چیقار ، وشباطده صفردن آشاغی ۲۹ درکه‌یه قدر اینر . یاغمورلری‌ده آزدر . مع هذا هواسی صاغلامدر . طوپراغی پك منبت اولوب ، عموم اراضیسنك همان نصفی مزروع، یوزده ۳۱ ی چایر و مرعا ، یوزده ۸ ی اورمان و یالکز یوزده ۱۱ ۱/۲ ی اراضیٔ خالیه‌دن عبارتدر . آنجق زراعت اکثر طرفلرنده هنوز اسکی اصولده اجرا اولندیغندن، وکوبره فقدانندن بحق استفاده اولنمیور. وقوراقلق چوق دفعه قحطلی انتاج ایدر. جنوب جهتنده باشلیجه بغدای وسبزه وشمال جهتنده چاودار، یولاف، داری وپتاتس حاصل اولور . بغدای مملکتی اداره ایتدکدن‌صکره، خیلی مقداری‌ده اخراج اولنور. جنوب جهتنك حیوانات اهلیه‌سی وعلی‌الخصوص آت، صیغیر، قیون وطوموزلری چوقدر . یاغ ، پیاغی ، دری، ایچ یاغی و سائر حیوانات محصولاتندن دخی خیلی اخراجاتی واردر . اورمانلری آز اولدیغندن، اودونجه صیقندی چکیلوب، علی‌الخصوص جنوب جهتنده تزك یاقمق مجبوریتنده بولنیورلر. اهالیسی باشلیجه زراعتله و وولغه‌ده بالیقچیلق وکمیجیلکله مشغول اولوب ، صنایع پك‌چوق ایلریله‌مشدر . اولان فابریقه‌لرکده چوغی محصولات ارضیه‌یی تهیئه و استحضاره مخصوصدر . تجارتی پك ایشلکدر . ایالت ۷ قضایه منقسمدر . اهالیسی ایچنده ۹۶ ۰۰۰ قدر مسلم تاتار و ۱۳۱ ۰۰۰ قدر پروتستان آلمان بولنیور .

ساماره { (Samara) روسیه‌نك شرق جهتنده وولغه‌نك صول تابعلرندن بر نهر اولوب، اورنبورغ ایالتنك غرب جهتنده (اوبجی صیرت) طاغندن نبعانله، غرب شمالی‌یه طوغری آقه‌رق، همنامی اولان ایالته کیرر ؛ وصاغدن (اوران) یاخود (چوران) ایله (توق) و (بوروقه) صولدن دخی (بوزاولون) چایلرینی آلدقدن صکره جنوب غربی‌یه دونه‌رك، صولدن (سیزایه) صاغدن دخی (کنیل) چایلرینی اخذ ایله ، همنامی اولان شهرك آلت طرفنده وجنوبنده وولغه ایرماغنه دوکیلور. مجراسنك طولی ٥٦١ کیلومتره وحوضه‌سنك وسعتی ۵۰ ۵۸۹ مربع کیلومتره‌در . بوز اولوق چاینك ملتقاسندن آشاغیسی سیرسفائنه صالح اولوب، منصبندن اون بش کیلومتره یوقاری‌یه فیضانده واپورلر دخی ایشلر .

— روسیه‌نك جنوب جهتنده دخی بو اسمله صولدن (دنییر) ایرماغنه تابع بر نهر اولوب، خارقوف ایالتنك جنوب جهتنده نبعانله، جنوب‌غربی‌یه طوغری جریان، ویقاترینوسلاو ایالتنه دخول ایدر ؛ وابتدا غرب شمالی‌یه بعده جنوب غربی‌یه دونه‌رك، صولدن (بیق) و(وولچیا) صاغدن دخی (کیلچن) چایلرینی اخذله، یقاترینوسلاو شهری قارشیسنده مذکور ایرماغه دوکیلور. مجراسی ۳۱٦ کیلومتره طولنده وحوضه‌سی ۲٤ ٦٦۹ مربع کیلومتره وسعتنده‌در . جریانی بطیٔ اولوب ، برچوق محللرنده بطاقلقلر و قامشلقلر تشکیل ایدر، وسیرسفائنه صالح دکلدر.

سامارّیه { (Samarie) فلسطینك غرب جهتنده (مناس) سبطی مملکتنده وافرائیم حدودنده اسکی بر شهر اولوب، بروقت اسرائیل دولتنك وبعده (سامارییده) اسمیله تشکل ایدن حکومت مخصوصه‌نك مرکزی ایدی . میلاد عیسی (عم) دن ۹۱۲ سنه اول تأسیس اولنوب، قبل المیلاد ۷۱۸ تاریخنده آثور حکمداری سالمانصر طرفندن ضبط ، واهالیسی فراتك اوته‌سنه سوق اولنه‌رق ، آثوریادن نقل اولنان بر قومله اسکان ایدلمش ایدی. قبل المیلاد ۲۰۳ تاریخنده آنتیوخس طرفندن ضبط، و ۱۲۹ ده هیرقان طرفندن تخریب اولنه‌رق ، بعده فلسطین والیسی (هرود) طرفندن

Digitized by Google

اعمار، وآوغستوسك نامنه نسبتله لسان یونانیده (سباستی) تسمیه اولنمشدی. وسپاسیانك زماننده، اسرائیلیلرك عصیانی اوزرینه، رومالیلر طرفندن ضبط و بتون تخریب اولنمشدر. ساماریه‌لیلر آثوریلر وسائر اقوام اجنبیه ایله قاریشه‌رق، آیینلرینه بت پرستلك قاریشمش ایدی. یالکز توراته معتقد اولوب، سائر کتب یهوده اعتبار ایتمزلردی. کندیلرینه مخصوص پك اسکی بر خطلری واردر. ساماریلردن الیوم نابلس ویافه‌ده بعض افراد بولنوب، بشقه‌لریله اختلاط وامتزاج ایتمزلر.

سامان { سامانیلر سلاله‌سنك جدی اولوب، کندیسی دوه‌جی اولدیغی حالده، بر حیدودجته‌سنك رئیسی اولمش، واشناس شهرینی استیلا ایتمش ایدی. خراسان والیسی بوانان طاهرذوالیمینین بونك اوغلی اسدی استخدام ایدوب، اسد اوغللری احمد ونوح والیاس ویحیایی پك کوزل تربیه ایتمکله، بونلر مأمون خلیفه زماننده فرغانه وسمرقند واشناس وهرات والیلکلرینه، واحمددن صکره اوغللری نصر واسماعیل بربرینی متعاقب ماوراء النهر والیسی اولوب، مرقوم اسماعیل ٢٨٧ دولت سامانیه‌یی تأسیس ایتمشدر.

سامان { (میر محمد ناصر) هندستان شعرا سندن اولوب، (جونپور) لیدر. (شاهجهان آباد) ده تحصیل ایتمشدر. ١١٤٧ ده شهید اولمشدر. شو بیت اونکدر:

هرکز مرا دماغ سوأل وجواب نیست
ای منکر ونکیر بحالم چه محشرست

سامانه { (Samana) آنتیل جزائر کبیره سندن (هایتی) جزیره‌سنك (سنت دومینغ) جمهوریتنده و (سانتودومینغو) نك ١٠٧ کیلومتره شمال شرقیسنده همنامی اولان بر قویك ایچنده بر قصبه واسکله اولوب، (سانتیاغو) یه قدر ممتد اولان بر دمیر یول خطنك میدئیدر، و ٥٠٠٠ اهالیسی واردر.

سامانیان { (یاخود دولت سامانیه) اوچنجی قرن هجری اواخرنده وخلافت عباسیه زماننده ماوراء النهر و خراسان وجرجان جهتلرنده حکومت سورمش بر دولت اسلامیه اولوب، بو دولتك مؤسسی اسماعیل بن احمد بن اسد بن ساماندر. سامان ماده‌سنده بیان اولندیغی اوزره، بونك جدی احمد ایله برادرلری ماوراء النهر وخراسان ولایتلری والیلکلرینه نصب اولنه‌رق، احمدك وفاتندن صکره اوغلی نصر، وبونك وفاتنده‌ده برادری موی الیه اسماعیل معتضد خلیفه‌نك فرمانیله ماوراء النهر والیسی اولوب، ٨ سنه والیلك ایتدکدن صکره ٢٨٧ تاریخنده سفاریه‌دن عمرو بن لیثه غلبه ایده‌رك، ملکنی ضبط ایتمش؛ وکندیسیله برابر نسلندن ٩ حکمدار کلوب، ٣٨٩ تاریخنه‌دك حکم سورمشلر؛ وبرطرفدن آل بویه بر طرفدن دخی آل سبکتکین دولتلرینك ترقیاتی سامانیلرك ضعفنی ونهایت اندراسنی موجب اولمشدر. سامانیان سلاله‌سی حکمدارلرینك اسامیسیله تاریخ جلوسلری بروجه زیردر:

اسماعیل بن احمد	٢٨٧	منصور اول بن نوح	٣٥٠
احمد بن اسماعیل	٢٩٥	نوح ثانی بن منصور	٣٦٥
نصر بن احمد	٣٠١	منصور ثانی بن نوح	٣٨٧
نوح اول بن نصر	٣٣٠	عبدالملك ثانی بن نوح	٣٨٩
عبدالملك اول بن نوح	٣٤٣	الی	٣٨٩

ساماو { (Samaou) بحر محیط کبیرده مالسیا جزائرندن تیمور جزیره‌سنك جنوب غربی ساحلی قارشیسنده بر آطه اولوب، ٧° ١٠′ ایله ١٠° ٢٥′ عرض جنوبی و ١٢٠° ٤٨′ ایله ١٢١° ١١′ طول شرقی آره‌لرنده واقعدر. مساحهٔ سطحیه‌سی تقریباً ٤٢٠ مربع کیلومتره و اهالیسی ٢٠٠٠ ایله ٣٠٠٠ نفوس آره‌سنده‌در. اراضیسی طاغلق ایسه‌ده، یوکسك طاغلری یوقدر. باشلیجه محصولاتی: پرنج، پاموق، کراسته، صندال اغاجی، بال وبال مومیدر.

سامباس { (Sambas) بحر محیط کبیرده بورنئو جزیرهٔ کبیره‌سنك غربی ایالتنده و (پونتیاناق) ك ١٦٥ کیلومتره شمالنده اوله‌رق بیوك (سامباس) ایرماغنه تابع کوچك سامباس ایله (پانکی) نهرلرینك ملتقاسنده بر قصبه اولوب، ١٠٠٠٠ اهالیسی، حاکمنه مخصوص بر سرایی وبیوك بر جامع شریفی واردر.

— سامباس نهری کوچك و بیوك سامباس اسملریله ایکی چایدن بالتشکل، غربه طوغری آقه‌رق، و برقاچ چای اخذ ایده‌رك، ١٥٠ کیلومترەلك جریاندن صکره چین دکیزینه دوکیلور.

Digitized by Google

سامبالپور (Sambalpour) هندستانك (چانیسکر) ایالتنده ورایپورك ٢٤٨ کیلومتره شرق شمالیسنده اوله‌رق (مهانادی) نهرینك صول کنارنده سنجاق مرکزی بر قصبه اولوب، ١٣٠٠٠ ی مسلم اولمق اوزره، ١٣٩٤٠ اهالیسی وجوارنده الماس معدنی واردر.

سامبره (Sambre) فرانسه و بلچیقه‌ده (موزه ایرماغنه تابع برنهراولوب، فرانسه‌ده آلچق بر بایله‌ده نبعانله، ابتدا غربه وبعده شمال شرقی‌یه طوغری آقه‌رق، (اسنه) و (نور) ایالتلرینی شق ایتدکدن صکره، بلچیقه‌یه دخول ایله، اورانك (هانیو) و (نامور) ایالتلرینی‌ده شق، وصاغ وصولدن بر قاچ چای اخذ ایده‌رك، نامور شهرنده (موزه) ایرماغنه دوکیلور. مجراسنك طولی ١٩٠ کیلومتره اولوب، ٨٥ کیلومتره‌لکی فرانسه طوپراغنده‌در. صوبی آزدر. — فرانسه‌ده نهر مذکور ایله (اوآزه) نهری آره‌سنده سامبره جدولی نامیله ٦٧ کیلومتره طولنده برجدول کشاد اولنمشدر.

سامبو (Sambo) آفریقای غربیده پورتکیز دولتنك مستملکاتندن (آنغوله) مملکتنك (بنکله) ایالتنده و ١٦٠٠ ارتفاعی اولان بر بایله‌نك اوزرنده بر خطه اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٤٥٠٠ مربع کیلومتره واهالیسی ٣٠٠٠٠ کشیدر. اراضیسی پك منبت ومیاه جاریه‌سی چوقدر.

سامبوآن (Samboan) فیلیپین جزایرندن (قوبو) آطه‌سنك ساحل غربیسنده بر قصبه اولوب، ٨٣٧٠ اهالیسی وپاموق منسوجات دستکاهلری واردر.

سامبور (Sambor) آوستریانك غالیچیا خطه‌سنده و لمبرغك ٧٠ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق، (دنیپر) ك صول کنارنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ١٣٥٨٥ اهالیسی، دمیر یولی و پیکه فابریقه‌لریله طوز تصفیه‌خانه‌لری وایشلك تجارتی واردر.

سامبهار (Sambhar) هندستانك راجپوتانه خطه‌سنده مروار ایله جایپور حکومت ممتازه‌لری آره‌سنده اوله‌رق، ٢٦°٥٢′ ایله ٢٧°٢′ عرض شمالی و ٧٢°٣٧′ ایله ٧٢°٥٦′ طول شرقی آره‌لرنده بر طوزلی کول اولوب، بویی ٣٦ و اکی ٥ ایله ١٦ کیلومتره آره‌سنده‌در. بو کولدن کلیتلی طوز اخراج اولنور.

— بو کولك جنوب شرقی ساحلنده وجایپورك ٦١ کیلومتره غربنده دخی بو اسمله بر قصبه اولوب، ٧٤٥ ی مسلم اولمق اوزره، ٥٥٧٥ اهالیسی واردر.

سامبهال (Sambhal) هندستانك رحیلقند ایالتنده ومراد آبادك ٣٦ کیلومتره جنوب غربیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ١٣٩٦٥ ی مسلم اولمق اوزره، ٢١٣٧٥ اهالیسی، پاموق منسوجات دستکاهلریله شکر، حبوبات، یاغ ودری تجارتی واردر. کوزل برقصبه اولوب، خانه‌لری طوغله‌دن معمول وجوارلری اورمانلرله ومزروعاتله مستوردر.

سامبیازه (Sambiase) ایتالیانك جنوبنده (قاتانزارو) ونام دیکرله (قلابره اولتریوره) ایالتنك (نیقاسترو) قضاسنده ونیقاسترونك ٥ کیلومتره غرب جنوبیسنده بر قصبه اولوب، ٨٥٩٠ اهالیسی وکوکوردلی ایلیجه‌لری واردر.

سامبیلیونغ (Sambilioung) بورنئوجزیرهٔ کبیره‌سنك جنوب شرقی قسمنده فلمنك دولتنك حمایه‌سی آلتنده بولنور بر حکومت اسلامیه اولوب، شمال جهتنده واقع (تابور) حکومت اسلامیه‌سیله برابر (برو) یاخود (براو) دینلن خطه‌یی تشکیل ایدیور. حکمی آلتنده بولنان بعض کوچك آطه‌لرله برابر مساحهٔ سطحیه‌سی ١١٠٠٠ ایله ٣٠٠٠٠ مربع کیلومتره و اهالیسی ١٥٠٠٠ ایله ٤٠٠٠٠ نفوس آره‌لرنده مختلف مقدارلرده تخمین اولنمشدر. اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق واورمانلرله مستور اولوب، باشلیجه محصولاتی برنج واوطرفلره مخصوص بعض اثماردر. آلتون، دمیر، کمور وسائر معدنلری چوقدر. خیلی بال‌دخی چیقار. مرکزندن بشقه درت قصبه‌سی دها واردر. اهالیسندن قوم حاکم اولان ملایولر مسلم اولوب، طاغلرده ساکن اولان (دایاق) قومنك دخی اکثر افرادی دین اسلامی قبول ایتمشلردر. — مرکزی اولان (سامبیلیونغ) قصبه‌سنك ٣٥٠٠ اهالیسی واردر. (قوران) نهری اوزرنده و بونك منصبندن ٤٥ کیلومتره یوقاریده واقعدر.

Digitized by Google

سامح پاشا { (حسن —) متأخرین مشیران دولت عثمانیه‌دن اولوب، وزرادن بولنمش اولان پدری عن اصل سلانیکلی ایدی. مکتب فنون حربیه‌دن ارکان حرب ضابطانی صنفنده نشأت ایدوب، علوم ریاضیه وهیئت وسائره‌ده وقوفی وار ایدی. فرانسز لسانه دخی آشنا ایدی. قطع مراتب عسکریه ایده‌ری، سلطان عبد العزیز خانك اواسط سلطنتلرنده رتبهٔ مشیری‌یه نائل اولمش؛ وارضروم، طرابلس غرب، کرید دیاربکر وسائر ولایتلر والیلکلرنده بولنه‌رق، ۱۲۸۸ ده اوچ کون بحریه ناظری ومحاربه اثناسنده بر آره‌لق سرعسکر قائممقامی اولمشیدی. ۱۳۰۷ تاریخنده درسعادتده وفات ایتمشدر. ترقی پرور، خیرخواه ومستقیم بر ذات اولوب، طرابلس غرب والیسی ایکن محرر فقیر ولایت غزته‌سی محررلکی مأموریتیله برمدت معیتنده بولندم.

سامرا { (سرمن رأی یاخود ساء من رأی‌دن مختصردر) بغداد ولایت وسنجاغنده، وبغدادك ۱۰۷ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق دجله‌نك صول کنارنده و (نهروان) دن مأخوذ جدوللرله اروا اولنور بر اووه‌ده واقع قضا مرکزی کوچك بر قصبه اولوب، وقتیله بیوك وپك معمور ومزین بر شهر وخیلی وقت خلفاء عباسیه‌نك پایتختی بولنمشدر. بو محلده پك قدیم بر شهر بولنوب، حتی سام بن نوح طرفندن تأسیس ایدلمش اولدیغی مرویدر. بعده خراب اولمشیدی. خلفاء عباسیه‌نك برنجیسی سفاح بو شهرك خرابه‌لری قارشیسنده (انبار) ی و هارون الرشید دخی بر قصر بنا ایتمشلردی. خلیفه معتصم زماننده بغدادده عسکر پك چوق اولمغله، اهالیٔ شهر شکایت ایتدکلرندن، خلیفهٔ مشارالیه بو شهری بنا ایتدیروب، «کورن سوینیر» معناسیله (سرمن رأی) تسمیه ایتمش، وبرچوق جامعلر، سرایلر، بازارلر وسائر ابنیهٔ عظیمه ایله اعمار وتزیین ایده‌رك، عسکرله برابر اورایه انتقال، وبو شهری پایتخت اتخاذ ایتمشدی. خلفلری واثق، متوکل، منتصر، مستعین، مهتدی ومعتمد زمانلرنده دخی سامرا پایتخت قالوب، خلفاء مشارالیهمك هر بری بر قات عمارت وتوسیع و تزیینته صرف مقدرت ایتمشدی. نهایت خلیفه معتضد بالله بغداده رجوع ایتمکله، سامرا امراء اتراکك فساد ومنافرتلرینه میدان قالوب، کوندن کونه خرابیته یوز طوتمش؛ ونهایت اهالیسی بسبتون چکیلوب، انقاضی بیله بغداده نقل اولنمشدی. بر روایتده خرابدن صکره (سرمن رأی) یرینه (ساء من رأی) دینلمکله سامرا بوندن غلطدر. بعضلری‌ده سامرا اسمنك (سرمن رأی) اسم عربیسندن اسکی اولوب، فارسیده «سامك طریق» معناسیله (سامراه) تسمیه ایدلمش اولدیغنی التزام ایدیورلر. شمدیکی حالده بر قریه حالنده‌در.

سامری { (بن حیدری) ایران شعراسندن اولوب، تبریزلیدر. تجارت طریقیله هندستانه کیدوب، (خانخانان) ك حسن قبولنه مظهر اولمشدی. شو بیت اونکدر:

مشهور تر زننکم و معروفتر زعار
درحیرتم که بهرچه مستور مانده‌ام

سامسوار { (Samesvar) هندستانك (نپال) و (پاتنه) خطه‌لری حدودنده (هیمالایه) سلسلهٔ کبیره‌سنك (جریاغاتی) قولنه منسوب بر طاغ اولوب، ۲۷° ۲۰′ ایله ۲۷° ۳۰′ عرض شمالی و ۸۱° ۴۵′ ایله ۸۲° ۱۹′ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولدیغی حالده، بویی ۷۵ واکی ۱۸ کیلومتره‌در. ارتفاع وسطیسی ۴۵۷ متره اولوب، اك یوکسك محلی ۶۹۲ متره ارتفاعنده‌در.

سامسواری { (Samesvari) هندستانك شمال شرقی جهتنده آسام ایله بنکاله خطه‌لرنده بر نهردر، که (غارو) جبالندن نبعانله، ابتدا شرق شمالی‌یه، بعده شرق جنوبی‌یه ونهایت جنوبه طوغری آقه‌رق، ۳۰۰ کیلومتره‌لك جریاندن صکره، (سورمه) نهرینه دوکیلور. بالیغی چوقدر.

سامسون { یاخود صامسون (Samson) اسرائیلیلرك اون ایکنجی حاکمی اولوب، بونلرك آلتنجی اسارتلری زماننده طوغمشدر. خارق العاده بر قوته مالك اولوب، پك کنج ایکن بر آرسلانك حقندن کله‌رك آغزینی یرتمش، وغزه‌ده محبوس ایکن، شهرك قپولرینی سوکوب اوموزینه آله‌رق قاچمش اولدیغی ودها بونك کبی نیجه خوارق متواتردر. فلسطینیلرله محاربه ایدوب، بونلری دفعاتله مغلوب ایتمشدی. زوجه‌سی (دلیله) کویا قوتنك

صاچلرنده اولدیغنی کشف ایله، اویقوسنده صاچلرینی کسه‌رك، کندیسنی فلسطینیلره تسلیم ایتمش؛ وبونلر کوزلرینی چیقاره‌رق، طالقاوق کبی قوللانمغه باشلامشلردی. آنجق برمدت صکره صاچلری اوزایوب اسکی قوتنی استرداد ایتمش اولمغله، برکون فلسطینیلرك طوپلانمش اولدقلری بر معبدك ستونلرینی طوتوب ییقمغله، معبد دوشوب، ایچنده بولنانلرله برابر کندیسی دخی انقاض آلتنده قالمش.

سامسون (Samson) فرانسه‌نك اك مشهور آقتورلرندن اولوب، برخیلی تیاترو اویونلری دخی یازمش؛ و (قونسرواتوآر) دینلن تیاترو مکتبنده معلملك ایتمشدر. ١٧٩٣ ده سنت دنیسده طوغوب، ١٨٨١ ده وفات ایتمشدر.

سامسوئه (Samsœe) دانیمارقه‌نك (غاتغات) دکیزنده و یوتلاند خطه سیله (سلاند) آطه‌سی آره‌سنده برآطه اولوب، بویی ٢٦ واکی ١٠ کیلومتره اولدیغی حالده، ٥٠٠ اهالیسی واردر، که زراعتله وبالیقچیلقله تعیش ایدرلر.

سامعا (بیرام بیك) ایران شعراسندن وطائفهٔ اتراکدن اولوب، تبریزلیدر. شو بیت اونکدر:

ما پا ز آرزوی دو عالم کشیده ایم
ازهر دوسر چوجاده بمنزل رسیده ایم

سامل (مصطفی — افندی) متأخرین شعراء عثمانیه‌دن اولوب، سالف‌الترجمه جودت افندینك برادریدر. سرای همایونده تربیه اولنه‌رق، بعده دیوان همایون قلمنه ومؤخراً ترجمه قلمنه مأمور وخواجکان سلکنه داخل اولمش؛ و ١٢٥٦ ده وفات ایتمشدر. بر دیوانچه‌سی واردر. شو بیت اونکدر:

مژه‌ك کوزکوز ایدوبم سامل کبی جسمم بوکونلرده
دلم حسرتله پك بیمار در چشم سیاهکدن

سام میرزا شاه اسماعیل صفوینك اوغلی وملوك صفویه‌نك ایکنجیسی اولان شاه طهماسبك برادری اولوب، شعر وانشاده کی مهارتیله مشهوردر. «تحفهٔ سامی» عنوانیله بر تذکرة الشعراسی واردر. ٩٣٩ تاریخنده برادری طرفندن خراسان والیلکنه نصب اولنه‌رق، اوراده وفات ایتمشدر. اشعارنده (سامی) تخلص ایدردی. شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

پابوس سك یار نکویم هوسم نیست
دردل هوسم هست ولی دسترسم نیست

سامنیوم (Samnium) ایتالیانك اسکی بر خطه‌سی اولوب، قامپانیه‌نك شمالنده ولاتیومك شرقنده ایدی. الیوم اراضیسی (برنچیپاتو اولتریوره) ایله (سانیو) ایالتلرینی و (آبروچه) ایالتنك برقسمنی تشکیل ایدیور. اهالیسی سالف‌البیان (سابین) قومنه منسوب اولوب، جنکاور ونیم وحشی آدملر ایدی. بونلر برچوق وقت ایتالیاده‌کی یونانیلره معاشله عسکرلك ایدوب، بعده سائر بعض اقوامله ومذکور یونانیلرله بالاتفاق، رومالیلره قارشی درت بیوك محاربه ایتمش؛ وبونلره خیلی وقت مقاومت ایتمشلرسه‌ده، نهایت مغلوب اولوب، مملکتلری ضبط اولنمشدی. بونلری رام ایتدکدن صکره رومالیلر بتون جنوبی ایتالیایی سهولتله اله کچیرمشلردر.

ساموآ (Samoa) بحر محیط کبیرك (پولینسیا) قسمنده (تونغه) جزایرینك شمال شرقیسنده، ١٣° ٣١′ ایله ١٤° ٣٠′ عرض جنوبی و ١٧٥° ٥′ ایله ١٧٠° ٢٩′ طول غربیده واقع برجزایر مجتمعه هیئتی اولوب، ٣ بیوك ایله بونلرك شرق جهتنده ٣ کوچك که جمعاً ٦ آطه‌دن مرکب اولدیغی حالده، غرب شمالیدن شرق جنوبی‌یه طوغری ممتد اولور. مساحهٔ سطحیه‌سی ٢٧٨٧ مربع کیلومتره اولوب، ٣٤١٤٤ اهالیسی واردر. اك بیوکلری غرب جهتنده بولنان (ساوائی) جزیره‌سی اولوب، دیکرایکی بیوکی (اوپولو) و (توتویلا) تسمیه اولنور. جمله‌سی اراضیٔ برکانیه‌دن متشکل اولوب، (ساوائی) نك اورته‌سنده‌کی برکانك یقین وقتلره قدر آتش افشان بولنمش اولدیغی آکلاشیلیور. اکثر برکانلرینك آغزلری صوایله طولمشدر. اك مرتفع ذروه‌لری ١٣٠٠ مترونی تجاوز ایتمیور. ساحللری دوز ایسه‌ده، اکثر محللرنده قیا و صیغلرله محاطدر. باشلیجه لیمانی (آپیا) اسمیله معروف اولوب، (اوپولو) جزیره‌سنك ساحل شمالیسنده واقعدر. نباتاتی پك قوتلی اولوب، طاغلری اورمانلرله مستوردر.

Digitized by Google

وساحله قدر اوزانان انکلری دائما زمردکبی کورینور. علی الخصوص (تولوئیلا) جزیره‌سی جمله‌سندن کوزل اولوب، هله (پانغو پانغو) لیمانی پك لطیف وشایان تصویر موقع ومنظره‌لری حاویدر . هوالری پك کوزل ولطیف اولوب ، مایسدن تشرین ثانی‌یه قدر سورن قوراقلق موسمنده یاغمورلر سیرك یاغار وجنوب شرقی جهتندن سرین بر روزکار اسر . کانون اولدن نیسانه قدر دوام ایدن یاغمور موسمنده ایسه صیجاق زیاده اولوب، چوق یاغمور یاغار ؛ واکثریا غرب روزکاری اسوب، فرطونه وبورالری دخی پك صیقدر. مارنده جنوب غربیدن اسن شدتلی روزکارلر بعضاً پك دهشتلی فرطونه‌لری موجب اولور . قوراقلق موسمنده میزان الحراره‌نك درجۀ وسطیه‌سی ٢٥° ویاغمورلر موسمنده ٢٨° در . بو ایکنجی موسمده بعض صیتمه‌لر وقوع بولورسه‌ده ، عمومیت اوزره هوا صاغلام اولوب، بو آطه‌لرده براشن آوروپالیلر پك چوق معمر اولورلر . نباتات وحیواناتجه تونغه جزایرینه مشابه اولوب ، او اقالیمه مخصوص نباتات ومحصولات انواعی حاصل اولور . اخیراً تشکل ایتمش اولان بر آلمان زراعت وتجارت شرکتی پاموق، شکر قامشی ، پرنج وقهوه زراعتنی دخی ادخال ایتمشدر. آوروپالیلرك ورودنده یرلی ممه‌لی حیواناتی طوموز، کوپك، فاره وبرقاچ نوع پرنده‌دن عبارت ایدی . قوشلری پك چوقدر . اهالیسی صرف پولینزیان جنسنه منسوب ایری وتندرست آدملر اولوب، اولدیجه مونس وذکی آدملردر ؛ آنجق ذوق واکلنجه‌یه انهماکلری زیاده اولوب، طوپراقلری‌ده کندیلکندن محصولات کافیه ویردیکندن، تنبل آلیشه‌رق، سعیه استعدادلری یوقدر . بو آطه‌لر ابتدا ١٧٢٢ ده (رروکون) طرفندن کشف ، و ١٧٦٨ ده بوکنویل طرفندن زیارت، و (بحریون جزایری Iles de Navigateurs) تسمیه اولنه‌رق ، بعده دها بر چوق بحریون ساحللرینه اوغرامشلرسه‌ده، بونلرك هیچ بری ایچ طرفلرینی کزه‌مه‌مشیدی. نهایت قرن حاضر میلادی اوائلنده بر طاقم انکلیز وفرانسز میسیونرلری بو آطه‌لرده یرلشوب، اهالی‌یه صورتا خرستیان دینی قبول ایتدیرمش؛ وآوروپایه جزایرك احوال داخلیه‌سنی طانیتدیرمشلردر . یالکز (تاوه) جزیرۀ صغیره‌سنك اهالیسی دین قدیملرنده قالوب ، دیکرلری اسماً پروتستان وبعضلری قتولیك اولمشلرسه‌ده، حقیقتده بونلر دخی اعتقادات قدیمه‌لرندن واز کچه‌مه‌مشلردر. میسیونرلرك دلالتیله ١٨٣٠ تاریخندن بری انکلتره حکومتنه تقلیداً برحکومت مشروطه تشکیل ایده‌رك، کندی رؤسالری بیننده برقرال انتخاب ایتمشلرسه‌ده، اونه‌دن بری انکلتره دولتی ایله ممالك مجتمعه جمهوریتی امور داخلیه‌لرینه مداخله ایده‌رك، اکتساب قوت ونفوذ ایتمکه چالیشمقده درلر . اخیراً آلمانیه دولتی قاریشوب ، بو اوچ دولت کندی مقصدلرینی ترویج ایچون ، مملکتده لاینقطع داخلی فسادلر تولید ایتمکده‌درلر . عاقبت آلمانیه پولیتیقه‌سی غالب کلوب ، برکون بو آطه‌لرك آلمانیه مستملکاتی صره‌سنه کیره‌جکلری مظنوندر .

ساموتراك (Samothrace) [« سمادرك» ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

ساموس (Samos) [« سیسام » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .] .

سامون (Samon) آوستریاده‌کی اسقلاوونیه خطه‌سی قراللرندن اولوب، عن اصل فرانق قومنه منسوب ، بر تاجر اولدیغی حالده ، میلادك ٦٣٠ تاریخلرنده لاجل التجاره اسقلاوونیه‌ده بولنمغله، بو مملکته هجوم ایدن (آوارلر) لره قارشی محاربه ایده‌رك، کوستردیکی شجاعت وتدبیر آوارلری دفع ایتدیکندن ، اهالی طرفندن قراللغه انتخاب اولنه‌رق ، ٣٥ سنه کمال عدالتله اجرای حکومت ایتمشدر .

سامویید (Samoïèdes) آوروپا روسیه‌سنك شمال شرق جهتیله سیبریه‌نك شمال غربی قسمنده ساکن برقوم اولوب، اقوام تورانیه‌دن معدود در . بعض محققین بونلرك ترکلر وفینو آلرله قاریشیق مغوللردن عبارت اولدقلرینی التزام ایتمشلردر . اورال سلسلۀ جبالی قسم شمالیسنك ایکی جهتنده بولنوب، آوروپا قطعه‌سنده ٤٢° طول شرقی‌یه قدر واریرلر، وعلی الخصوص شمالی آق دکیز اسکله‌لرندن (مزن) قصبه‌سی جوارلرنده بولنورلر . آسیاده ٩٨ طول شرقیده واقع (تایمیر) قوینه قدر اوزانیرلر . سیبریه‌ده جنوباً ٥٦° عرض شمالی درجه‌سنه قدر اینرلرسه‌ده ٦٤° درجه‌سندن آشاغی بولنانلری

Digitized by Google

ترکلشمشلردر. بو اقالیم واسعه‌ده گشت وگذار ایده‌رك، بوزلی وقارلی توندره‌لرده خیمه قوران واکثریا منجمد اولان سواحل وانهارده بالیق آولیان قوم مذکورك افرادی ١٥٠٠٠ ایله ٢٢٠٠٠ آره‌سنده تخمین ایدلمکده اولوب، یالکز ٥٣٧٠ ی آوروپاده وقصوری سیبریاده‌در. نیم وحشی برحالده یاشایوب، اسماً خرستیان ایسه‌لرده، حقیقتده اسکی اعتقادلرینی محافظه ایده‌رك، حیوانات مختلفه‌یی تصویر ایدر بعض قباتلره عبادت ایدرلر؛ وجن وپریلره وارواح امواته مناسباته اینانیرلر. رئیس روحانیلری طبیبلك وسحربازلق دخی ایده‌رك، جنلره قارشی سحرلر وطلسملر یاپه‌رق خسته‌لری ابی ایتمك ادعاسنده بولنورلر. قیصه بویلی، طوباچ بدنلی وتاتار چهره‌لی آدملر اولوب، کوزلریله صاچلری سیاه وصقاللری پك سیرکدر. (رن) دینلن برنوع مأنوس کیکدن سوریلری اولوب، بوحیوانه قیزاقلرینی دخی چکدیررلر، واکثریا آوجیلق وبالیقجیلقله یاشارلر. رن دریسندن معمول پك سوسلی اثواب کییرلر.

ساموئل { [علاوه‌ده «اشموئل» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

ساموئیلوفقه { (Samoïlofka) روسیه‌ده (ساراتوف) ایالتنك (بالاخوف) قضاسنده وبالاخوفك ٥٤ کیلومتره جنوب شرقیسنده بیوك بر قریه اولوب، ٩٥٩٥ اهالیسی، سنه‌ده ایکی بیوك بازاری، بغدای تجارتی وبر چوق دکرمنلری واردر.

سامی { (مصطفی — بك) اعاظم شعراء عثمانیه‌دن اولوب، آربه امینی عثمان افندینك اوغلی اولمغله، (آربه امینی زاده) دینمکله دخی معروفدر. سلطان محمود اول زماننده وقعه‌نویس اولوب، ١١٤٦ ده وفات ایتمشدر. اشعاری کلفتلی اولوب، سلاستدن عاری ایسه‌ده، استادان شعرادن معدوددر. بیوك دیوانی مطبوعدر. شو بیت اونکدر:

نه‌در سودی بو بازار فناده جلب اموالك
غنا ویرمز متاع مستعاری دوش دلالك
نه ممکن پیرو اولمق نابی‌ٔ استاده ای سامی
سواد نایجادر مشق شعری کلك اطفالك

سامی { ایران وهندستان شعراسندن بروجه زیر بش ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی نیشابورلی اولوب، سلطان حسین بایقرا زماننده شاه طهماسب صفوی زماننه‌دك خراسانده شعر وادبله مشهور بولنمشدر. شو بیت اونکدر:

دیده را کفتم که در رویش بکستاخی مبین
کفت کستاخی نباشد عین مشتاقیست این

— ایکنجیسی (نصیر الدین) قزوینلی اولوب، ٩٥٦ ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

سخن کنم بهمه جازبیوفائی او
که تا کسی نکند میل آشنائی او

— اوچنجیسی (خواجه عبدالله) من اصل (قهپایه) اتراکندن اولوب، لاهورده طوغمش، وشاهجهان آباده تربیه اولنه‌رق، میرزا بیدل ایله صحبت ایتمش ایدی. ١١٥٥ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

مددی کرد پس ازمرك نسیه بختی ما
سرمه کردیدم ودرچشم سیاه هش رفتم

— دردنجیسی (لطفعلی بیك) من اصل چرکس امراسندن ایدی. شو رباعی اونکدر:

بر فتار آورد چون نازآن سروخرامانرا
زرفتن باز میدارد جهالت آب حیوانرا
نکاهت برسرناز ست باز امروز میترسم
که برکرداند از قتل من آن برکشته مژکانرا

— بشنجیسی شاه اسماعیل صفوینك اوغلی صاحب تذکره سام میرزادر. [«سام میرزا» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سامی { هندستانك کجرات خطه‌سنده (رادامپور) حکومت ممتازه‌سنه تابع ورادامپورك ٢٧ کیلومتره جنوب شرقیسنده واقع بر قصبه اولوب، ٢٣٧٥ ی مسلم اولمق اوزره، ٥٣٠٥ اهالیسی واردر.

سامی افندی { متأخرین شعراء عثمانیه‌دن ایکی ذات اولوب، برنجیسی بعض وزرانك کتابت خدمتنده بعد الاستخدام، بر آره‌لق مأموریت مخصوصه ایله ویانه‌یه عزیمت، ودعودتنده آمدی اوطه‌سی خلفاسی سلکنه داخل اوله‌رق، بعده تقویمخانه نظارتنه، صکره زراعت مجلسی اعضالغنه نصب ایدلمش؛ و ١٢٦٣ ده مصلحتکذارلقله ویانه‌یه وبعده سفارتله برلینه اعزام، و ١٢٦٦ ده

Digitized by Google

طهران سفارتنه نصب اولنمش؛ ودرسعادتده عودتله ١٢٧٠ ده وفات ایتمشدر. شو بیت بر غزلندندر:

کل بلبل و بلبلده دیکندن متأذی
بو باغده هیچ قیددن آزاده بولنمز

— ایکنجیسی اندرونی سامی یاخود عزت افندی دیمکله معروف اولوب، سلطان سلیم خان ثالث دورنده اندرون همایونده بولنمش؛ وسلطان محمود خان ثانی دورنده چراغ بیوریله‌رق، ١٢٦٠ ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

حالمی بن بیلدمم نمدر ایدن فاش هله
سامینك اشك تردیدهٔ نمدیده سیدر

سامی پاشا { (ابو بکر —) وزرای دولت عثمانیه‌دن وشعرادن اولوب، عثمان پاشانك اوغلیدر. سلطان عبد الحمید خان اول دورنده ١١٩٨ ده رتبهٔ وزارتله سلستره ایالتنه و سلطان سلیم خان ثالث دورنده ١٢١٣ ده یوسف ضیا پاشانك اثنای صدارتنده قائممقاملق مسندینه وبعده بعض ایالتلره نصب اولنه‌رق، صکره معزولاً مسقط رأسی اولان اغریبوزده اقامت ایتمکده ایکن ١٢٢٩ ده اوراده وفات ایتمشدر. بر دیوانچه‌سی واردر. شو ایکی بیت اونکدر:

رند اولان یکسان بیلور هجر ایله دور وصلی
بوله صایمز حال حرماننده کنز فرصتی
ای اولان کاشانهٔ نخوتده سرمست غرور
برده فکر ایت خاك ذلتده خمار عشقی

سامی پاشا { (عبد الرحمن —) اعاظم وزرای دولت علیه‌دن وارباب علم وادبدن بر ذات اولوب، ١٢١٠ تاریخنده مورهنك مرکز ایالتی بولنمش اولان (طرابولیچه) قصبه‌سنده طوغمشدر. پدری اوراك مشایخ ومدرسیندن شیخ احمد نجیب افندی اولوب، صاحب ترجمه پدرلرینك درسندن استفاده، وعربی وفارسی ادبیاتیله علوم متداوله‌یه وحقایق تصوفه کسب وقوف ایتمشدی. ١٢٣٦ ده یونان وقوعاتی اثناسنده سائر قصبه‌لر صره‌سنده طریبولیچه دخی آلتی آی محاصره آلتنه قالدقدن صکره، صاحب ترجمه پدری وسائر افراد عائله‌سیله برابر عصاتك ید اسارتنه کچوب، پدری بو وقعه‌ده شهید اولمش؛ وکندیلری بر خیلی مدت اسارتده قالدقدن صکره، ١٢٣٩ ده قورتلوب، مصره هجرت ایتمش؛ و او صره‌ده مورهنك تخلیصنه متهیء عزیمت بولنان ابراهیم پاشا مرحومك خدمت کتابتنه کیروب، معیتنده موره‌یه عودت ایلمش؛ وغالبانه مورهنك هر طرفنه کیریلوب، اعادهٔ اسایش اولندقدن صکره، آوروپانك تکلیفی اوزرینه، ١٢٤٣ ده ابراهیم پاشا اوراسنی ترکله مصره عودت ایتدیکنده، صاحب ترجمه دخی برابر کیدوب، ١٢٤٥ ده مصر وقایعی نظارتیله برابر مجلس ملکیه اعضالغنه، و ٤٧ ده محمد علی پاشا مرحومك باش معاونلکنه تعیین اولنمشدی. ١٢٥٧ ده برای مکالمه مصر جانبندن مرخص صورتیله وینه او سنه سعید پاشا مرحومك معیتیله و ٥٨ ده دخی ایکی دفعه مأموریت مخصوصه ایله درسعادته کله‌رك، مصره عودتدن صکره، ٥٩ ده برای تبدیل هوا ایتالیایه واورادن فرانسه وانکلتره‌یه سیاحت ایتمش؛ ومصره عودتندن صکره ١٢٦٥ تاریخنده وعباس پاشانك والیلکی اوائلنده جانب باب عالیدن ترحاله متصرفلغنه نصب اولنه‌رق، مصردن بسبتون قطع مناسبتله، محل مأموریتنه عزیمت ایلمش ایدی. ١٢ سنه بو مأموریتده قالوب، ١٢٦٧ ده مشیریت رتبه‌سیله عموم روم‌ایلی مفتشلکنه مأمور اوله‌رق؛ ٦٨ ده بوسنه والیلکنه نصب، ومحل مأموریتنه متهیء عزیمت ایکن، طرابزون والیلکنه تحویل اولنمش؛ وینه او سنه طرابزوندن بالاستعفا، درسعادته عودتی متعاقب، ودین ایالتنه تعیین بیوریله‌رق، قریم محاربه‌سی اثناسنده اوراده بولنمش؛ و ١٢٧٢ ده مجلس تنظیمات اعضالغنه نصب، ودرسعادته جلب بیوریله‌رق، ٧٣ اوائلنده ادرنه والیلکنه نصب، وسکز ماه صکره ینه مجلس تنظیمات اعضالغنه اعاده بیورلمش؛ ومتعاقباً معارف نظارت جلیله‌سنه تعیین بیوریلوب، ١٢٧٤ اواخرنده کرید وقوعاتی ظهور ایتدیکنده، معارف نظارتنه انضماماً کرید والیلکنه نصب اولنمغله، موفقیتی اوزرینه نشان امتیازله تلطیف اولنه‌رق، ١٢٧٥ ده معارف نظارتنه عودت ایتمش؛ و ٧٨ ده نظارت مشارالیهادن انفصال ایله، کوشه نشین عزلت ایکن، ٧٩ ده

Digitized by Google

بعض مصالح ذاتیه ایچون مصره کیدوب، او اثناده مصری تشریف همایون واقع اولمغله ، مجلس والا اعضالغنه نصب، و مؤخراً مجالس عالیه‌یه مأمور بیورلمشیدی. بو وجهله سلطان عبدالمجید وعبدالعزیز خان حضراتی دورلرنده بر خیلی مهم مناصبده بولندقدن صکره، پادشاه زمان سلطان عبد الحمید خان ثانی حضرتلری دورنده ۱۲۹۳ ده کشاد بیوریلان مجلس اعیانه دخی نصب بیوریله‌رق، ۱۲۹۵ ده ارتحال ایلمشدر. السنهٔ شرقیه‌یه بحق واقف اولوب، اکثر اوقاتنی مطالعه ایله کچیرردی. شعر وانشاده مهارت‌نامه‌سی اولوب، مطبوع بعض منشآت واشعاری وتصوفه متعلق «رموز الحکم» عنوانیله بر رسالهٔ عارفانه‌سی واردر. شو بر ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

حسرتکله جام داغ لاله‌در چشمانمه
قطرهٔ می لعلسز تبخاله‌در چشمانمه

تار وپودی رشتهٔ مدح نکاهمدر بنم
ساميا بو نو غزل برکاله‌در چشمانمه

سامیه { امم — (Peuples Sémitiques) اك متمدن امم عالمك منقسم بولندقلری زمره‌لرك بری اولوب، سام ابن نوح (عم) ه نسبتله بو اسمله تسمیه اولنمشلردر. امم سامیه‌نك اصل مبدأ ومنشئی دجله وفرات وادیلری اولوب، اورادن بحر الشام سواحلنه و جزیرة العربك ایچنه انتشار ایتمشلردر. امم سامیه باشلیجه: آثوریلر، کلدانیلر، سریانیلر، عبرانیلر، فنیکه‌لیلر و عربلردن عبارت اولوب، عمالقه و نبطیلر وعربلرك منقسم بولندقلری اقوام قدیمهٔ مختلفه‌نك جمله‌سی امم مذکوره شعباتندن ایدیلر. امم سامیه افرادینك سیماجه امم آریانیه‌دن فرقلری اولمیوب، قفالری پك منتظم وچهره‌لری دوزکوندر. آنجق لسانجه امم آریانیه ایله پك آز مناسبتلری اولوب، بربرلرندن پك اسکی زمانلرده آیرلمش اولدقلری آکلاشیلیور. امم سامیه‌نك اك اول مدنیته نائل اولانلری آثوریلر وکلدانیلر اولوب، بونلرك دخی مدنیت وصنایع ومعارفی دجله وفرات مجراسی وبصره کورفزی طریقیله مناسبات تجاریه‌ده بولندقلری هنددن آلمش اولملری مظنوندر. هر حالده بونلر یالکز سائر امم سامیه‌دن دکل آوروپاده‌کی امم آریانیه‌دن دخی چوق اول اویانوب، بعده فنیکه‌لیلر ومصریلر دخی طریق مدنیتده ترقی ایتمکله، بونلردن مدنیت یونان وروما‌یه کچمشیدی. امم آریانیه لسانلری آره‌سنده‌کی مناسبت ومشابهت او قدر چوق ایدی، که بر لسانك شعبه‌لری عد اولنه‌بیلوب، اکثر قواعد صرفیه‌لری بیله مشترکدر. السنهٔ سامیه‌نك اك اسکیسی سریانی ویا کلدانی لسانی اولدیغنه ذاهب اولانلر وار ایسه‌ده، بربرینه مشابهتلری اولان لسانلر اکثریا اورته‌دن قالقوب اونودلمش بر لسان قدیمدن متشعب فرعلر حکمنده اولدیغندن، السنهٔ سامیهٔ مذکوره‌نك دخی بزه واصل اولمامش دیکر بر لسان قدیمك فروعی اوله‌جقلری و بناء علیه هیچ بری دیکرلرندن قدیم اولمدیغی شبهه‌سزدر. السنهٔ سامیه‌دن الیوم موجود ومستعمل اولانی یالکز لسان عربی اولوب، دیکرلرندن هیچ بری هیچ بر یرده تکلم اولنمامقده‌در. اسکی آثوریلرك، کلدانیلرك، سریانیلرك، فنیکه‌لیلرك وعبرانیلرك احفادی اکثریت اوزره عربلشوب، مملکتلرنده بوکون لسان عربی استعمال اولنیور. دیکرلرندن اك زیاده معلوم اولانلری عبرانی وسریانی لسانلری اولوب، بو ایکی لسانده بعض کتب مقدسه وسائره بولنمقده اولدیغندن، وعلی الخصوص سریانیجه ظهور اسلام صره‌سنده وخلافت عباسیه زماننده دخی سوریه وعراق خرستیانلرینك لسان ادبیسی بولنوب، اکثر کتب یونانیه دخی عربی‌یه نقل اولنمازدن اول سریانیجه‌یه ترجمه اولندیغندن، بو ایکی لسانك ادبیاتی وقواعد صرفیه‌لریله لغتلری تمامیله حفظ ووقایه اولنمشدر. کلدانیجه‌ده دخی بعض کتب مقدسه ترجمه‌لری بولنوب، بو دخی بر درجه‌یه قدر محفوظدر. اك مجهوللری آثوریلرله فنیکه‌لیلرك لسانلری اولوب، بو ایکی لسانده یالکز بعض آثار عتیقه خطوطی بولنیور. حتی آثوریلر لسانك السنهٔ سامیه‌دن اولدیغی بیله یقین وقتلره کلنجه‌یه قدر مشکوك اولوب، اخیراً تبین ایتمشدر. امم سامیه‌نك قوللاندقلری خطوط دخی بربرلرینه پك قریب اولوب، جمله‌سی صاغدن صوله یازیلیر. صره‌لری (ابجد) ترتیبنه کوره اولوب، اسملری دخی بربرلرینه مشابهدر. بونلردن سریانی وعربی خطلرنده حرفلر بربرلریله متصل یازیلوب، دیکرلری حروف منفصله ایله یازیلیر. اسکی مصریلر یعنی قبطیلر، طائفهٔ رهبانه مخصوص واشارات ورموزاتدن عبارت اولان هیروغلیف خطیله اکتفا

Digitized by Google

ایده‌میوب، فنیکه‌لیلرك خطنی استعاره ایتدکلری کبی، اسکی یونانیلر دخی سائر آثار مدنیتله برابر خطی دخی فنیکه‌لیلردن آلوب، بو وجهله السنهٔ سامیه خطی سائر لسانلره دخی تعمیم اولنمش؛ وآنجق قبطیلر ویونانیلر حروف مذکوره‌یی صولدن صاغه یازمغه باشلامشلردی. یونانیلردن روماليلره کچوب، بو وجهله الیوم بتون آوروپا امم متمدنه‌سنك استعمال ایتدکلری لاتین حروفی اساساً فنیکه حروفندن مأخوذ وامم اسلامیه‌نك قوللاندقلری حروف عربیه ایله براصلدن منشعبدر. آوروپا متأخرین مستشرقینی السنهٔ سامیه ایله خیلی توغل ایتمکده اولوب، مشهور ارنست رنان بولسانلر بینده‌کی مناسبات حقنده ایکی بیوك جلددن مرکب معتبر بر کتاب یازمش؛ ودیکر بر ذات عبرانی، کلدانی، سریانی وعربی لسانلرینك مشترك ومقایسه‌لی صرفنی یازمشدر.

سان (San) آوستریانك غالیچیا خطه‌سنده بر نهردر، که (بسکید) طاغنك شمالی اتکندن نبعانله؛ شمال غربی‌یه، بعده شماله، صکره شرقه ونهایت ینه شمال شرقی‌یه طوغری آقه‌رق، تقریباً ٤٥٠ کیلومتره‌لك جریاندن وبر چوق چایلر آلدقدن صکره، صاغدن ویهتوله ایرماغنه دوکیلور. ١٢٠ کیلومتره‌لکی سیر سفاینه صالحدر. حوضه‌سی ١٥٣٧٠ کیلومتره وسعتنده‌در.

— بو اسمله ینه آوستریانك (استیریا) خطه‌سنده دخی (صاوه) نهرینه تابع بر چای اولوب، مجراسنك طولی ١٠٠ کیلومتره‌یه قریبدر.

سان پاؤلو (San Paolo) آفریقانك ساحل غربیسنده جنوبی کینه‌ده وهمنامی اولان برکوچك آطه‌نك قارشیسنده اوله‌رق ′٥٥ °٨ عرض جنوبی ایله ′٢ °١٢ طول شرقیده ٧٠٠٠ اهالی‌یی حاوی بر قصبه اولوب، آفریقای غربیده‌کی پورتکیز مستملکاتنك مرکزیدر. ایکی قلعه‌سی وآمریقای جنوبینك باهیا وریوده یانیرو اسکله‌لریله پك ایشلك تجارتی واردر. پورتکیز دولتی بو قصبه‌یی منفا اتخاذ ایتمشدر.

سان پاؤلو [«سانو پاؤلو» ماده‌سنه مراجعت اولنه.]

سان پیترو (San-Pitro) ایتالیاده ساردنیه جزیره‌سنك جنوب غربی ساحلی قربنده برکوچك آطه اولوب، ١١ کیلومتره بویی، ٧ کیلومتره اکی و ٣٠٠٠ اهالیسی واردر.

— بو اسمله ایتالیانك ملغی ناپولی قراللغنده اوترانته ایالتنده واوترانته‌نك ٢٦ کیلومتره شمال غربیسنده دخی ٨٠٠٠ اهالی‌یی جامع بر قصبه اولوب، لاجل التفریق (سان پیترو این قالابره) دینلیر. ناپولی قرالی آراغونلی فردیناند بونی جوارلریله برابر بر دوقه‌لق اتخاذ ایده‌رك، مشهور آرناؤد اسکندر بکه ویرمشیدی.

سانتارم (Santarem) پورتکیزك استرمادوره ایالتنده ولیسبونه‌نك ١٠٠ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق (تاج) مجراسنك صاغ طرفنده واقع برتپه‌نك اوزرنده برقصبه اولوب، ٩٠٠٠ اهالیسی، لیسبونه‌یه قدر مدنظری و(القصبه) اسمیله عربلردن قالمه بر قلعه‌سی واردر. برخیلی وقت پورتکیز قراللرینك مقری بولنمشدر.

سانتاندر (Santander) اسپانیانك اسکی قستیله خطه‌سنده و مادریدك ٤٠٠ کیلومتره شمالنده اوله‌رق (بیسقایه) کورفزنده همنامی اولان ایالتك مرکزی برشهر اولوب، ٢٠٠٠٠ اهالیسی، لیمانی، ٢ قلعه‌سی، بحریه مکتبی، دولته مخصوص کمی دمیریله طوپ و سائره دوکمخانه‌سی، توتون، شکر، شاپقه، کاغد، تولبند ومسکرات فابریقه‌لری، ایشلك تجارتی وجوارلرنده دمیر معدنی واردر.

— سانتاندر ایالتی شمالاً بیسقایه کورفزیله، غرباً آستوریه، شرقاً بیسقایه، جنوباً دخی بورغوس وپالنسیا ایالتلریله محدود اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٥٤٦٠ مربع کیلومتره واهالیسی ٢٤٦٩٩٦ کشیدر. اراضیسی آز منبت اولوب، سواحلنده چوق بالیق صید اولنور.

— بو اسمله آمریقای جنوبینك (قولومبیا) جمهوریتنده دخی بر ایالت اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٤٢٢٠٠ مربع کیلومتره واهالیسی ٤٣٢١٧٨ کشیدر. مرکزی ١١٢٥٥ اهالی‌یی جامع (بوقامارنغه) قصبه‌سیدر.

Digitized by Google

سانتو آنطونيو ده تيژوقو (Santo-Antonio-de-Tijuco) برازيليا ممالك مجتمعه سنك (ميناس ـ جرائس) جمهوريتنده و (ريو ده يانيرو) نك ٥٥٠ كيلومتره شمالنده اوله‌رق (اسپيناسو) طاغنده وديا ـ مانتينه قضاسنده بر قصبه اولوب، ٦٠٠٠ اهاليسى واردر.

سانتو دومينغو (Santo Domingo) آنتيل جزائر كبيره سندن (هايتى) جزيره سنك جنوب شرق ساحلنده اوله‌رق (پورت اوپرنس)ك ٣٢٠ كيلومتره شرقنده و (اوزان) نهرى منصبنده كوزل بر قصبه اولوب، ٧٠٠٠ اها ـ ليسى واردر. مقدما هايتى جمهوريتنه تابع ايكن، ١٨٤٣ تاريخ ميلاديسندن برى آيريجه بر جمهوريت صورتنده اداره اولنمقده‌در. [«هايتى» ماده‌سنه مراجعت اولنه.]

سانتورين (Santorin) يونانك (كيقلاده) جزايرندن بر اطه اولوب، (بوسى) جزيره سنك جنوبنده ٣٦°٢٢′ عرض شمالى ايله ٢٣°٨′ طول شرقيده واقعدر. بويى ١٥ واكى ٧ كيلومتره اولوب، ١٣٠٠٠ اهاليسى واردر. بر هلال رسمنده اولوب، اسكى بر بركان اغزينك صوبك اوسته چيقمش نصفندن عبارتدر. طوپراغى اراضئ بركانيه‌دن اولوب، منبتدر. باشليجه محصولاتى اوزوم، ذخاير وياموقدن عبارتدر. اسم قديمى (ترا) در. مركزى اولان (تيره) قصبه‌سى بو آطه ايله نيوا، آمورغوس وآناقه اطه‌لرندن مركب بر قضانك مركزيدر.

سانتوس (Santos) برازيليا ممالك مجتمعه سنك (سانپاولو) جمهوريتنده و (سانپاولو) شهرينك ٥٠ كيلومتره جنوب شرقيسنده اوله‌رق، (سنت ونسان) جزيره سنك ساحل شماليسنده بر قصبه واسكله اولوب، ٧٠٠٠ اهاليسى، كوزل ليمانى ومشهور پرنج ونهوه اخراجاتى واردر.

سان تومه (San Thomé) آفريقاى غربيده كينه كورفزى داخلنده (لوپز) بورونك ٢٠٠ كيلومتره شمال غربيسنده پورتكيز مستملكاتندن بر آطه اولوب، ٠°٢٥′ عرض شمالى ايله ٥°٢٤′ طول شرقيده واقعدر. اراضيسى طاغلق اولوب، اك مرتفع نقطه سنك ٢٤٠٠ متره ارتفاعى واردر. هواسى غايتله صيجاق وآغير اولوب، آنجق طوپراغى پك منبت ومحصولداردر. آطه نك ٢٠٠٠٠ و مركزى اولان همنامى اسكله نك ٢٠٠٠ اهاليسى واردر.

سانته فه (Santa-Fé) ممالك مجتمعه نك (يكى مكسيقه) جمهوريتنده و ٣٦°١٢′ عرض شمالى ايله ١٠٧°١٣′ طول غربيده واقع بر قصبه اولوب، ٨٠٠٠ اهاليسى وجوارلرنده كومش وآلتون معدنلرى واردر. بتون جمهوريتك مركز تجارتى ايسه‌ده، منظره‌سى پك قسوت انكيزدر.
— آرجنتين جمهوريتنده (پارانه) ايله (ريوسالا ـ دو) نك ملتقاسنده دخى بو اسمله همنامى اولان ايالتك مركزى برقصبه اولوب، ١٠٣٢٤ اهاليسى واردر.
— (سانته فه) ايالتى شرقاً (انترريوس)، جنوب شرقى جهتندن (بوئنوس آيرس)، جنوب غربى جهتندن (سان لويى)، شمالاً دخى (قوردووه) ايالتلريله محاط اولوب، مساحهٔ سطحيه‌سى ٥٣٩٧٧ مربع كيلومتره واهاليسى يالكز ٨٩٢١٨ كشيدر.
[بو اسم سائر اسملرله مركب اوله‌رق ديكر برقاچ شهر وقصبه‌يه دخى علم اولمشدر. تركيبلرينك قسم ديكرينه مراجعت بيوريله.]

سانته قاترينه [«قاترينه» ماده‌سنه مرا ـ جعت بيوريله.]

سانته قروز (Santa-Cruz) اسپانيايه تابع وآفريقانك ساحل غربيسى قارشيسنده واقع (قناريه) آطه‌لرندن (يعنى جزاير خضرادن) تنريف جزيره سنك ساحل شرقيسنده بر قصبه واسكله اولوب، ٩٠٠٠ اهاليسى وار در. جزاير مذكوره نك مركز اداره‌سى اولوب، كوزل منظره‌سى، ايكى قلعه‌سى وكليتلى شراب تجارتى واردر.

سانته قروز (Santa Cruz) آمريقاى جنوبيده (بوليويا) جمهوريتى ايالاتندن اولوب، شمال غربى جهتندن (لاپاز)، جنوب غربى جهتندن (قوشاباب)، جنوباً شوكيساقه ايالتلريله، جنوب شرقى جهتندن (شيكيتو) وشرقاً وشمالاً دخى (موقسو) اقوامنك اراضيسيله محاطدر. مساحهٔ سطحيه ـ

Digitized by Google

سی ۱۶۱ ۲۷۳ مربع کیلومتره اولوب، ۱۶٤ ۱۵۳ اهالیسی واردر. مرکزی همنامی اولان قصبه‌در. طاغلری واورمانلریله انهاری چوقدر. هواسی پك صیجاق ورطوبتلیدر. اکثر اهالیسی یرلی وحشیلردن عبارتدر. محصولاتی: پرنج، مصر، شکر وسائره‌دن عبارت اولوب، بالی، کراسته‌سی وآو حیواناتی دخی چوقدر. — مرکزی اولان سانته‌قروز قصبه‌سی (غواپی) نهری اوزرنده و (لاپاز) ك ٤٥٠ کیلومتره شرقنده واقع اولوب، ۱۰۰۰۰ اهالیسی واردر.

سانته‌قروزآطه‌لری (Iles Santa-Cruz) بحر محیط کبیرده ۸°۳۰′ ایله ۱۲°۱۵′ عرض جنوبی و ۱۶۳°۲۰′ ایله ۱۶۷°٤۰′ طول شرقی آره‌لرنده برطاقم آطه‌لر اولوب، اك بیوکلری: سانته قروز (ونام دیکرله اکوند)، وانیقورو، اسوالوو، دون، ادری، شری، میتره وبرول آطه‌لریدر. ۱۵۹۵ تاریخنده اسپانیول (مندانه) طرفندن کشف وبواسمله تسمیه اولنمش ایکن، ۱۷۶۷ ده انکلیز قپودانلرندن (قارتره) بو آطه‌لری زیارت ایده‌رك، ایلك کشفلرندن خبری اولمامغله، (قرالیچه شارلوته اطه‌لری) اسمیله تسمیه ایتمشدر.

سانته‌مارته (Santa-Marta) قولومبیا جمهوریتنك (ماغدالنه) ایالتنده و ۱۱°۱۹′ عرض شمالی ایله ۷۶°۱۹′ طول غربیده سنجاق مرکزی بر قصبه اولوب، ۶۰۰۰ اهالیسی، اوچ قلعه‌سی وسربست لیمانی واردر.

سانته ماریه (Santa-Maria) پورتکیزلك النده بولنان (آسور) جزایرندن بری اولوب، (سان میکل) جزیره‌سنك جنوبنده واقعدر. بویی ۲۰ واکی ۱۲ کیلومتره اولوب، ۵۰۰۰ قدر اهالیسی واردر. مرکزی همنامی اولان قصبه‌در.

سانته ماریه دی قاپوآ (Santa-Maria-di-Capua) ایتالیانك (ترادی لاوورو) ایالتنده و (قاپوآ) نك ٤ کیلومتره جنوب شرقیسنده برقصبه اولوب، ۱۸۰۰۰ اهالیسی واردر.

سانتیاغو (Santiago) اسپانیاده غالیچه خطه‌سنك قوروونیه ایالتنده وقورونیه‌نك ٤٠ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق مادریدك ۵۰۸ کیلومتره شمال غربیسنده و (سار) نهری اوزرنده بر شهر اولوب، ۲۹۰۰۰ اهالیسی، دار الفنونی، سنت ژاقك قبرینی حاوی بیوك بر کلیساسی، دانتله فابریقه‌لری، دباغخانه‌لری و بت وتسبیح تجارتی واردر. وقتیله غالیچه‌نك مرکزی ایدی.

سانتیاغو (Santiago) آمریقای جنوبیده شیلی جمهوریتنك مرکزی بر شهر اولوب، ۳۳°۱۶′ عرض جنوبی و ۷۳°۸′ طول غربیده و (ماپوشه) نهری اوزرنده اوله‌رق یوکسك بر یایله‌ده واقعدر. کوزل ومنتظم بر شهر اولوب، ۱۸۹۳۳۲ اهالیسی، دار الفنونی، داخلی مکتب اعدادیسی، کتبخانه‌سی، بانقه‌سی، اورته‌سنده کوزل بر میدانی، مصنع بر کلیساسی، مفرح تفرجکاهی، کوزل بر کوپریسی، دمیر یولی، چینی و صرانفوزلغه متعلق مصنوعاتی وسراجخانه‌لری واردر. بتون شیلی تجارتنك مرکزیدر. هواسی صاغلام وغایتله لطیف اولوب، آنجق زلزله‌لری کثیر الوقوعدر. بو شهر ۱۵٤۱ تاریخ میلادیسنده (پدرو ده والدیه) طرفندن تأسیس اولنمشدر. — جمهوریت مذکوره‌نك منقسم بولندیغی ایالاتدن برینك ده مرکزی اولوب، سانتیاغو ایالتی شمالاً آقونقاغوآ، غرباً والپارزو، جنوباً اوهیجنس ایالتلریله، شرقاً دخی (آند) سلسلهٔ جبالنك سرتیله یعنی آرجنتین جمهوریتیله محدود اوله‌رق، مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۳۵۲۷ مربع کیلومتره واهالیسی ۳۷۸۷۸۱ کشیدر.

سانتیاغو (Santiago) آفریقانك ساحل غربیسی قارشیسنده واقع یشیل بورون آطه‌لرینك اك بیوکی اولوب، بویی ۵۵ واکی ۲۲ کیلومتره واهالیسی ۵۰۰۰۰ کشیدر. مرکزی (ویلاداپرایه) قصبه‌سیدر.

سانتیاغو دل استرو (S.-del-Estero) آرجنتین جمهوریتنده همنامی اولان ایالتك مرکزی بر قصبه اولوب، بوئنوس آیرسك ۸۸۰ کیلومتره شمال غربیسنده و (ریودولچه) نهری اوزرنده واقع و ۱۰۰۰۰ اهالیبی جامعدر. — سانتیاغو ایالتی شمالاً سالته، غرباً توقومان وقانامارقه، جنوباً قوردوبه، شرقاً

Digitized by Google

سانته‌فه ایالتلریله، شرق شمالی جهتندن دخی (شاقو) اراضیسیله محدود اولوب مساحهٔ سطحیه‌سی ٩٤ ٤٩٤ مربع کیلومتره و اهالیسی ٢٠٩ ٠٠٠ کشیدر. ریوسالادو ایالتی شق ایتدیکی کبی، ریودولچه دخی بوکا موازیاً آقه‌رق جنوب جهتنده (سالنیاس غراندس) اسمیله واسع بر طوزلی کول تشکیل ایدر. اراضیسی دوز وقسم جنوبیسی بطاقلقدر.

سانتیاغو دلاوغه { [« اسپانیش توون » مادەسنه مراجعت.]

سانتیاغو ده آلانی { (S. - de - Alanhi) قولومبیا جمهوریتنك برزخده واقع (وراغوآ) ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب، ٥٠٠٠ اهالیسی واردر.

سانتیاغو ده قوبه { (S - de-Cuba) آنتیل جزایر کبیره‌سندن (قوبه) جزیره‌سنده شرق ایالتنك مرکزی بر شهر اولوب، همنامی اولان نهرك منصبنده وهاوانه‌نك ٨٠٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده واقع و ٣٠٠٠٠ اهالی‌یی جامعدر. لیمانی پك کوزل ایسه‌ده، هواسی پك آغیر وایچیله‌جك صویی قیتدر. وقتیله جزیره‌نك مرکزی ایدی.

سانتیاغو ده هایتی { (S. - de - Haïti) آنتیل جزایر کبیره‌سندن هایتی جزیره‌سنده شمال شرقی ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب، (سان دومینغو) نك ١٧٠ کیلومتره شمال غربیسنده واقع و ١٠٠٠٠ اهالی‌یی جامعدر. ٢٤ کیلومتره‌لك مسافه‌ده بر کوچك لیمانی واردر.

سان جرمانو { (San Germano) ایتالیانك (ترادی‌لابوره) ایالتنده و (قاپوآ) نك ٥٢ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق (قاسین) طاغنك اتکنده بر قصبه اولوب، ٥٠٠٠ اهالیسی، قلعه‌سی وجوارنده (قاسینوم) و (آکینوم) شهر قدیملرینك خرابه‌لری واردر.

سان جوآکیم { یاخود یوآکیم (San Ioaquim) ممالك مجتمعه‌نك قالیفورنیه جمهوریتنده بر نهردر، که جنوبدن شماله آقه‌رق، سان فرانسیسقو قوینده شمالدن کلن (ساقرامنتو) نهریله برلشه‌رك، بحر محیط کبیره دو-کیلور. سوروکلدیکی قوملرده آلتون ریزه‌لری بولنور.

سان جوان { (San Juan) آرجنتین جمهوریتی ایالات غربیه‌سندن اولوب، شمال شرق جهتندن وشرقاً رئویه، جنوباً سان لویز ومندوره ایالتلریله، غرباً دخی آند سلسلهٔ جبالنك صرتیله یعنی شیلی حدودیله محدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٨٩ ٠٩٥ مربع کیلومتره واهالیسی ١٠٢ ٤٠٣ کشی اولوب، اراضیسی آند سلسله‌سنك اتکلرندن و بعض قوللرندن عبارت اولمغله، طاغلق ومرتفعدر. بو طاغلردن بر قاچ نهر آقیورسه‌ده، ایالتك حدودینی چکوب، (پامپه‌سالینه) یعنی « طوزلی چول » دینلن اووه‌یه دوشنجه بر طاقم بطاقلقلر تشکیل ایده‌رك، جریانلری منقطع اولور. مرکزی (سان جوان) یاخود (سان جوان دلاقرونزه) قصبه‌سی اولوب، ١٥٠٠٠ اهالیسی واردر.

سان جوان دلوس لانوس { (S. J. - de - los - Lanos) قولومبیا جمهوریتنده و (بوغوته) نك ١١٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده و (قونیما) نهری اوزرنده سنجاق مرکزی بر قصبه اولوب، جوارنده متروك آلتون معدنلری واردر.

سان جوان ده پورتو ریقو

(S. J. -de-Porto-Rico) آنتیل جزایرندن اسپانیایه تابع (پورتوریقو) آطه‌سنك ساحل شمالیسنده واوزون بر برزخله آطه‌یه مربوط بر شبه جزیره‌نك اوزرنده بر شهر اولوب، جزیرهٔ مذکوره‌نك مرکزیدر. تقریباً ٣٠٠٠٠ اهالیسی، واسع وصاغلام لیمانی وجسیم استحکاماتی واردر.

سان جوان ده نیقاراغوآ { (S. J. - de - Nicaragua) آمریقای وسطینك نیقاراغوآ جمهوریتنده وسان جوان نهری منصبنده اوله‌رق مکسیقه کورفزنده بر قصبه واسکله اولوب، پانامه برزخنك حفری متصور بر نقطه‌سنده بولنمغله، انکلتره وممالك مجتمعه دولتلری آیری آیری ضبطنه چالیشمشلردر.

سان جوان دی مدوآ { یاخود سنت ژان دو مدوآ [« شنکین » مادەسنه مراجعت.]

سان جورجو ماجوره { (San Giorgio Maggiore) آدریاتیق دکزنده وندیك شهرینك ٤ کیلومتره جنوب شرقیسنده بر کوچك آطه اولوب، اوزرنده پك زنکین بر مناستر و بر چوق راهبلر بولنور.

سان جوزه { یاخود سان یوزه (San José) آمریقای وسطی جماهیرندن (قوسته‌ریقه) جمهوریتك مرکزی بر شهر اولوب، مملکت مذکوره‌نك وسطنده ممتد اولان سلسلهٔ جبالك کوزل بر وادیسنده و ۱۰° عرض شمالی ایله ۸۶° ۲۸′ طول غربیده واقع و ۲۴۰۰۰ اهالیلی جامعدر.

ساند { [«ژورژ ساند» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

ساندروقوتوس { (Sandrocottus) اسکندردن صکره هندستانده ظهورله، سلفقوسدن پنجاب خطه‌سنی و جهانکیر مشار الیهك ضبط ایتمش اولدیغی سائر بلاد هندی ضبط ایتمش و عقد ایتدیکی بر معاهده ایله دولتنی سلفقوسه طانیتدیرمش بر حکمداره یونان مورخلری طرفندن ویریلن اسمدر.

ساندومیر { (Sandomir) لهستانده (سان) نهریله ویستوله ایرماغنك ملتقاسنده و وارشوه‌نك ۲۲۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده بر قصبه اولوب، ۶۰۰۰ اهالیسی واردر.

ساندویچ { (Sandwich) انکلتره‌نك (کنت) ایالتنده و (قانتوربری) نك ۱۷ کیلومتره شرقنده (استور) نهری اوزرنده وبونك منصبندن ۳ کیلومتره یوقاریده بر قصبه و اسکله اولوب، ۳۵۰۰ اهالیسی، دمیر یولی، سفائن انشاسنه مخصوص دستکاهلری، یوك منسوجاتی و ایشلك تجارتی واردر. وقتیله اهمیتی دها زیاده ایدی.

ساندویچ { ونام دیکرله هاوای آطه‌لری — (Iles Sandwich) بحر محیط کبیرده بر جزایر زمره‌سی اولوب، بحر مذکور جزایرینك اك شرق شمالی جهتنده بولنانلری اولمغله آوسترالیا وجاپونیه‌دن زیاده آمریقای شمالینك قالیفورنیه سواحلنه قریبتلری واردر. جزایر مذکوره ۱۷° ایله ۲۳° عرض شمالی و ۱۵۷° ایله ۱۶۱° طول غربی آره‌لرنده ممتد اولوب، ۱۱ آطه‌دن عبارتدر. اك بیوکلری (هاوای) جزیره‌سی اولوب، دیکرلرینك باشلیجه‌لری: اوواهو، موئوی، آتوی، موروتوی، اوینهو ورانای آطه‌لریدر. مساحهٔ سطحیه‌لری ۱۶۹۴۶ مربع کیلومتره واهالیلری ۸۹۹۹۰ کشی اولوب، یرلی، چینلی، جاپونیه‌لی، و آوروپالیدن عبارتدر. اقلیم و هواجه آنتیل جزایرینه مشابه اولوب، آنجق بوره و فرطونه‌لری او قدر شدتلی دکلدر. یوکسك طاغلری اولوب، بونلرك بعضلری برکانلردن عبارتدر. طوپراقلری پك منبت اولوب، موس، هندستان جوزی، اکمك آغاجی، شکر قامشی، پتاتس، بر نوع داری، طوت وسائره حاصل اولور، و سائر آغاجلر دخی بولنور. اهالیسی هر نه قدر وحشی حالنده بولنیوردیسه‌ده، آوروپالیلرك ورودنده صنایعه متعلق بعض معلوماتلری وار ایدی. بو آطه‌لر ۱۵٤۲ ده کورلمش ایسه‌ده، یکیدن غائب ایدلمش اولدیغندن، ۱۷۷۸ ده مشهور قپودان قوق طرفندن یکیدن کشف، و او وقت انکلتره بحریه ناظری بولنان لورد ساندویجك اسمیله تسمیه اولنمشدر. زواللی قپودان قوق بو آطه‌لر اهالیسی طرفندن پاره‌لنمشدر. ۱۸۲۰ تاریخندن بری بر طاقم میسیونرلر کیروب، اهالینك اکثر افرادینی خرستیان دینینه ادخال ایتمشلردر. آوروپا مدنیتی بعض ترقیات ایتمکده اولوب، بو جزایرده بعض مطبعه‌لر بیله تأسیس اولنمشدر. بو آطه‌لرك جمله‌سی بر حکومت تشکیل ایدوب، حکمدارلری (اوواهو) جزیره‌سنك (هونولولو) قصبه‌سنده اقامت ایدر. حکمدارلرندن برنجی (قامهامها) بتون ساندویچ آطه‌لرینی بر حکومته جمع ایله، آوروپا مدنیتنی ادخاله چالیشمش؛ و ایکنجی (قامهامها) ۱۸۲۰ ده خرستیان دینینی قبول ایله، آیین قدیمی منع ایتمش ایسه‌ده، تبعه‌سی عصیان ایتدیکندن، لوندره‌یه قاچوب، اوراده وفات ایتمشدر. الیوم دین رسمیلری پروتستان مذهبی اولوب، آوروپا اصولنده حکومت مشروطه ایله اداره اولنورلر. وکلا ایله ٤۸ مبعوثدن عبارت بر مجلسلری واردر. مبعوثاندن ۲٤ ی رؤسا واغنیادن و ۲۱ ی ده عوامدن انتخاب اولنور. مرکزلری اولان (هونولولو) نك

Digitized by Google

۲۲۹۰۷ اهالیسی واردر . واردات ومصارف
سنویه‌سی ۲۷۰۰۰۰۰ دولار راده‌لرنده‌در .
اخراجاتی باشلیجه شکر وپرنج وموسدن عبارت اوله‌رق
سنوی اون ایکی اون اوچ ، وادخالاتی بش آلتی
ملیون دولار راده‌لرنده یعنی اخراجاتی ادخالاتنك
ایکی مثلندن زیاده‌در. سفائن تجاریه‌سی ۲۴ واپور
و ۳۱ یلکن کیسندن عبارتدر. هاوای وماثوی و
اوآهو آطه‌لرنده بر دمیر یول خطی انشا اولنمقده‌در.
برخیلی تلغراف وتلفون خطلری دخی تمدید اولنمشدر.
وقت حضرده عسکری ۲۰ ضابطله ۱۰۰ نفرعساکر
نظامیه‌دن و برقاچ بلوك کوکلیدن که جمعاً ۴۰۰
کشیدن عبارت اولوب ، حین حاجتده قرال بتون
اهالی‌یی سلاح آلتنه دعوت ایده بیلیر . بحریهٔ
عسکریه‌سی یوقدر .

ساندویچ { لودر جون قونتده — Lord (J. Comte de Sandwich)
انکلتره سیاسیونندن اولوب ، ۱۷۱۸ ده طوغمش،
و ۱۷۹۲ ده وفات ایتمشدر . ایتالیا وممالك عثمانیه
ومصره سیاحت ایدوب، کوزل بر سیاحتنامه یازمش؛
ودفعاتله بحریه ناظری اولوب ، کشفیات جغرافیه
ایچون فنی هیئتلر وکیلر کزدیرمکی التزام ایتمشدر .
قپودان قوق آنف البیان جزایری بونك اسمیله تسمیه
ایتمشدر . برقاچ قونغره‌ده دخی انکلتره طرفندن
مرخص بولنمشدر .

سان رمو { (San Remo) ایتالیای شمالیده
جنوه کورفزنده و (اونیله) نك
۲۲ کیلومتره جنوب غربیسنده مستحکم بر قصبه
اولوب، ۱۲۰۰۰ اهالیسی ولیمون، پورتقال، زیتون
وسائره محصولاتیله کوچك بوبده خرما آغاجلری
دخی واردر.

سان سالوادور { (San Salvador) آمریقای
وسطیده سالوادور جمهو-
ریتنك مرکزی بر شهر اولوب، غواتمالانك ۲۳۰
کیلومتره جنوب شرقیسنده و بر برکانك اتکنده
واقعدر. کوزل وتجارتکاه برشهر اولوب، ۲۰۰۰۰
اهالیسی ، خیلی صنایعی وکلیتلی چبوبت وتوتون
تجارتی واردر.

سان سالوادور { (San Salvador) آنتیل
جزایرینك اك شمالده بو-
لنان (لوکی) زمره‌سندن بر آطه اولوب، ۲۴° ۲۰'
عرض شمالی ایله ۷۸° طول غربیده واقعدر .
قریستوف قولومبك آمریقادن اك اول کشف ایتدیکی
بر بو آطه‌در.

سان سالوادور { (San-Salvador) آفریقا-
ده (قونغو) دولت مستقله-
سنك مرکزی بر شهر اولوب، قونغو ایرماغنه تابع
(لونده) نهرینك مجراسی قربنده و (لوآندو) نك
۵۰۸ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق ۵° ۲'
عرض جنوبی ایله ۱۴° ۳۰' طول شرقیده واقع
و ۲۵۰۰۰ اهالی‌یی جامعدر. یالکز قراله مخصوص
بر سرایی اولوب، سائر مسکنلری مدور الشکل صمان
قلبه‌لرندن عبارتدر. اهالیسنك بر قسمی پورتکیزدر.
— برازیلیاده‌کی (باهیا) شهرینك‌ده اسم قدیمی
(سان سالوادور) در. [« باهیا » ماده‌سنه مراجعت.]

سانساندینغ { (Sansanding) سودان
غربینك بامباره مملکتنده
و (سغو) نك ۴۵ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق
(نیجر) نهرینك ساحل یسارنده بر قصبه اولوب ،
تقریباً ۱۲۰۰۰ اهالیسی وآلتون توزیله بعض باموق
منسوجاتی واردر.

سانسکری { (Sanscrit) وقتیله هندستانك
قسم شمالیسنده سویلنمش بر
لسان اولوب، هند براهمه‌سنك لسان مقدسیدر.
الیوم هیچ بریرده سویلنمه‌مکده ومع هذا براهمنیلرك
مقدس عد ایتدکلری برقاچ بیوك منظومه وسائر
کتب مذهبیه بونده محرر اولملغه بونلر طرفندن
محافظه اولنمقده وهندستانده سویلنن بر چوق
لسانلرده آثاری کورلمکده . اولان بو لسان
السنهٔ عالمك اك مکملی اولوب ، مکمل ومنتظم قوا-
عدی، واسع تعبیراتی وکوزل آهنکی واردر. کنك
کنارلرندن بحر محیط آطلاسی، وآمریقا دخی داخل
اولورسه، بحر محیط کبیر سواحلنه‌دك انتشار ایتمش
اولان السنهٔ آریانیه‌نك اك قدیمی اولوب ، زند،
پارسیٔ قدیم، یونانیٔ قدیم، لاتین، توتون و اسلاو
لسانلرینك بوندن تشعب و تولد ایتمش اولدقلری
آکلاشیلیور؛ چونکه السنهٔ مذکوره کلماتنك اصللری
بونده بولنیور . سانسکری لسانك اوچنجی ویا

Digitized by Google

بشنجی قرن میلادی‌یه قدر تکلمده مستعمل بولنمش اولدیغی مظنوندر . بعده بوزیلوب ، (پراقری) اسمیله برغلطی ظهور ایتمشدر، که قواعدی سانسکریدن چوق دها قولای اولمغله، بوکا رغبت اولنمشدر . بو لسانك برچوق وقت اسمی بیله آوروپاجه مجهول اولوب ، قرن سابق میلادی اواخرنده انکلیزلر میدانه چیقارمش؛ واو وقتدن بری بتون امم متمدنه علمای مستشرقینی بونك تعلم وتدقیقیله اوغراشوب، بو کونکی کونده آوروپا پایتختلرنده و مرکز معارف اولان بعض شهرلرده تدریس اولنمقده ، وعلمای لسانیونجه بوندن السنهٔ آریانیه‌نك صورت اشتقاق وتولدی حقنده پك چوق حقیقتلر استنباط ایدلمکده‌در.

سان سورو { (San-Sevro) ایتالیانك قا. پیتاناته ایالتنده و (فوجه) نك } ۲۷ کیلومتره شمال غربیسنده بر قصبه اولوب ، ۱۹۰۰۰ اهالیسی واردر .

سانسی { (Sancy) فرانسه‌ده (مونت‌دوره) دینلن جبالك اك مرتفعی اولوب، } ۱۸۸۶ متره ارتفاعی واردر .

سان فرانسیسقو { (San-Francisco) ممالك مجتمعه‌نك قا. } لیفورنیه جمهوریتنده وبحر محیط کبیر ساحلنده واقع کوزل بر قورفك ایچنده اوله‌رق ″۳۰ ′۴۸ °۳۷ عرض شمالی ایله ″۲۶ ′۴۸ °۱۲۴ طول غربیده واقع بیوك بر شهر واسکله اولوب، ۳۰۰۰۰۰ اهالیسی، متعدد تیاترولری ، بیوك کلیسالری، جسیم دمیرخانه ودوکمخانه‌لری، سفائن اعمالنه مخصوص دستکاهلری، متعدد واپور قومپانیه‌لری ، بیوك سرمایه‌لی بانقه‌لری، برچوق مطبعه وغزته‌لری وپك ایشلك تجارتی واردر. بوندن اللی سنه اول بیك بشیوز اهالی‌یی جامع بر قریه حالنده ایکن، قالیفورنیه آلتون معدنلرینك کشفی وصکره بحر محیط آطلاسی ساحلندن بحر محیط کبیر ساحلنه‌دك تمدید اولنان بیوك دمیر یول خطنك اورایه منتهی اولمسی بو شهرك پك آز وقتده بیومسنی وکیتدکجه بیومکده اولمسنی موجب اولمشدر . سان فرانسیسقو بوکونکی کونده آمریقانك بحر محیط کبیرده‌کی اسکله‌لرینك برنجیسی اولوب، آوروپا ایله چین وجاپون وآوستралیا آره‌سنده‌کی طریقلکده پك مهم بر موقعیدر .

سان فرانسیسقو { یاخودسانو فرانسیسقو (San-Francisco) } برازیلیاده بیوك بر ایرماقدر، که میناس جرائس جمهوریتنده (سیراده‌قاناستره) تسمیه اولنان طاغدن نبعانله، شمال شرقی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، مذکور جمهوریتی و بعده باهیا جمهوریتنی شق؛ وبعده غربه و غرب جنوبی‌یه دونوب ، بر قوی تشکیل ایده‌رك، باهیا جمهوریتنی پرنامبوق جمهوریتندن ودها آشاغیده (سرجیپه) جمهوریتنی آلاغوآس جمهوریتندن تفریق ایدر؛ وبو ایکی جمهوریت آره‌سنده تقریباً ′۴۰ °۱۰ عرض جنوبیده بحر محیط آطلاسی‌یه دوکیلور. مجراسی ۲۹۰۰ کیلومتره طولنده اولوب، قوراقلق زماننده ثانیه‌ده ۲۸۰۰ مکعب متره صو دوکر . صاغ وصولدن برچوق انهار آلوب، اك بیوکلری (ریوورده) و (ریوغرانده) در.

— بو اسمله برازیلیانك (سانته قاترینه) جمهوریتنك ساحلنده واقع بر قورفك آغزنده برآطه دخی اولوب ، بو آطه‌نك ساحل غربیسنده ینه بو اسمله بر قصبه ولیمانی‌ده واردر .

سان فرناندو { (San-Fernando) اسپانیانك قادیس ایالتنده } وقادیسك قربنده اوله‌رق (لیون) آطه‌سنده برقصبه اولوب، تقریباً ۱۸۰۰۰ اهالیسی، متین استحکاماتی، کوزل بر صو یولی ، رصدخانه‌سی و بحریه مکتبی واردر .

— ینه اسپانیاده مادریددن ۱۵ کیلومتره‌لك مسافه‌ده بو اسمله بر قصبه اولوب ، قراللره مخصوص بر سرایی واردر ، که اخیراً باصمه فابریقه‌سی اتخاذ اولنه‌رق ، یالکز بر کوشکی قرال ایچون محافظه اولنمشدر .

— شیلی جمهوریتنده وسانتیاغونك ۱۲۰ کیلومتره جنوبنده دخی بو اسمله (قونساغوآ) ایالتنك مرکزی برقصبه اولوب، ۱۵۰۰ عائله ایله‌مسکوندر.

سان فرناندو ده قاتامارقه { (S. F. de-Catamar-ca) } آرجنتین جمهوریتنك قاتامارقه ایالتنده، همنامی اولان بر نهرك اوزرنده و رئویه ایله توقومان آره‌سنده بر قصبه اولوب ، پاموق محصولاتنك نفاستیله مشهوردر .

Digitized by Google

سان فليپه { (San Félipe) اسپانيانك والنسه ايالتنده و والنسه‌نك

٥٥ كيلومترہ جنوب غربيسنده بر قصبه اولوب، ١٥٠٠٠ اهاليسى، خراب بعض استحكاماتى، ٢٢ چشمه‌سى، كاغد، كتان بز وابريشيم فابريقه‌لرى وجوارلرنده كوزل مرمر اوجاقلرى واردر. اسكى اسمى (جاتيوه) در.

سان فليپه الرآل { (San-Félipe-el-Real) شيليده سانتياغونك

١٥٥ كيلومترہ شمالنده آقونقاغوآ ايالتنك مركزى بر قصبه اولوب، ٨٠٠٠ اهاليسى وايكى صره آغاجله محاط كنيش سوقاقلرى واردر.

سان قارلوس { (San-Carlos) ونزوئلا جمهوريتنده (قاراقاس)ك

٢٠٠ كيلومترہ جنوب غربيسنده و ٢٠′ ٩° عرض شماليده بر قصبه اولوب، ٨٠٠٠ اهاليسى، پك لذيذ پورتقاللرى، چوبيت وقهوه محصولاتى وحيوانات تجارتى واردر. وقتيله دها اهميتلى اولوب، تدنى‌يه يوز طوتمشدر.

سانكه { (Sanche) حكومت اسلاميه زماننده اسپانيانك ناواره، ليون، قستيله وآراغون طرفلرنده تشكل ايدن خرستيان حكومتلرنده بو اسمله بر قاچ حكمدار گلمشدر:

ناواره قراللرى

برنجيسى ناواره قونتى غارسيه بن سانكه‌نك اوغلى اولوب، ٨٧٢ تاريخ ميلاديسنده غاسقونيه قونتى و ٩٠٥ ده ناواره قرالى اولمش؛ واندلس دولت اسلاميه‌سيله بر چوق محاربه‌لر ايدوب، ٩١٩ ده بر مناستره چكلمش ايسه‌ده، عبدالرحمن ثالث زماننده عساكر مسلمينك خرستيانلره قارشى موفقياتى و (جونكره) ده‌كى غالبيتلرينى كورنجه، ٩٢١ ده ينه عنان حكومتى الينه آله‌رق، فرانسه‌دن عودت ايتمكده اولان عسكرك يولنى كسمش؛ و ٩٢٦ ده، ٩٠ ياشنى متجاوز اولديغى حالده، وفات ايتمشدر.

— ايكنجيسى ٩٧٠ دن ٩٩٤ تاريخنه‌دك قراللق ايدوب، بوده عربلرله لاينقطع محاربه‌ده بولنمش؛ وآراغون تختنك وارثه‌سى (اوراقه) ايله ازدواج ايدوب، بو ازدواجدن اوچنجى (غارسى) طوغمشدر.

— اوچنجيسى «بيوك» عنوانيله معنون اولوب، اوچنجى غارسينك اوغلى و وارثيدر. ١٠٠١ تاريخندن ١٠٣٠ تاريخنه‌دك حكم سوروب، ايكنجى اوغلى فرديناندى (ليون) تختنك وارثه‌سى (سانسيه) ايله اولندرمش؛ وبو وجهله ليون قراللغنك‌ده كندى عائله‌سنه كچمسنى تهيئه ايتمشيدى. وفاتندن صكره الكاسى آراغون، ريباغورسه، ناواره وقستيله اسملريله درده تقسيم اولنمشدر.

— دردنجيسى دردنجى غارسينك اوغلى وخلفى اولوب، ١٠٥٤ دن ١٠٧٦ يه قدر حكومت سورمش؛ ومقتولاً وفات ايدوب، يالكز بر برادرى قالمش ايدى. آراغون قرالى (سانكه‌راميرز) الكاسنى ضبط ايدوب، بشنجى سانكه اسميله ١٠٧٦ دن ١٠٩٤ تاريخنه‌دك حكومت سورمشدر.

— بشنجيسى مذكور (سانكه‌راميرز) در، كه برنجى راميرزك اوغلى اولوب، ١٠٦٣ ده آراغون قرالى اولمش؛ و ١٠٧٦ ده ناواره‌يى ده ضبط ايدوب، ١٠٩٤ ده (هوئسقه) محاصره‌سنده وفات ايتمشدر.

— آلتنجى ويدنجيسى (مرووتجيان) خاندانه منسوب ناواره قراللرينك اخيرلرى اولوب، برى ١١٥٠ دن ١١٩٤ تاريخنه وديكرى ١١٩٤ دن ١٢٣٤ سنه‌سنه‌دك حكومت سورمشلردر. ايكنجيسنك همشيره‌سى و وارثه‌سى (بلانشه) (شامپانيه) قونتى (تيبوت) ه وارمغله، ناواره قراللغى شامپانيه قونتلرى فامپلياسنه كچمشدر.

ليون قرالى

شيشمان سانكه اوچنجى اوردونيونك برادرى و وارثى اولوب، ٩٦٥ دن ٩٦٧ يه قدر ليون وآستورياده حكومت سورمش؛ ويكنى حق وراثتدن محروم براقمش ايدى. بر سنه صكره دردنجى آلفونسك اوغلى دردنجى اوردونيو طرفندن اسقاط اولنمغله، ناواره قرالنه وبعده قرطبه‌ده‌كى ملوك امويه‌دن عبدالرحمن ثالثه التجا ايتمش؛ وبونك طرفندن ٩٦٠ ده تختنه اعاده واقعاد اولنمشدر.

قستيله قراللرى

برنجيسى ناواره قراللرندن قستيله‌ده‌دخى حكومت سورن اوچنجى سانكه‌در.

— ايكنجيسى «قوتلى» لقبيله ملقب اولوب،

Digitized by Google

ليون وغاليچه وقستيله حكمدارى برنجى فردينانڭ اوچ اوغلندن برى اولمغله، ١٠٦٥ ده پدرينڭ وفاتى اوزرينه، حصه‌سنه قستيله دوشوب، متعاقباً برادرلرينڭ حصه‌لرينى دخى ضبط ايتمش، و ١٠٧٣ ده مقتولاً وفات ايتمشدر.

— اوچنجيسى ليون وقستيله حكمدارى سكزنجى آلفونسڭ اوغللرندن اولوب، ١١٥٧ ده پدرينڭ وفاتنده يالكز قستيله بونڭ حصه‌سنه دوشمش، وبر سنه حكومت سوردكدن صكره، اوغلى دردنجى آلفونسى يرينه براقوب چكلمشدر.

— دردنجيسى قستيله و ليون قرالى اولوب، ١١٨٤ ده تختى پدرى اونجى آلفونسدن غصب ايتمش؛ و ١٢٩٥ سنه‌سنه‌دك حكومت سوروب، كرك عربلرله وكرك وراثت ادعاسنده بولنانلرله متمادياً محاربه‌ده بولنمشدر.

آراغون قرالى

سالف‌البيان (سانكه راميرز) در، كه ١٠٦٣ ده پدرى برنجى راميرزه خلف اولوب، ١٠٧٦ ده ناوارەيى ضبط ايتمكله، اوراڭ حكمدارلرى صره‌سنه كچرك بشنجى سانكه دينلمشدر.

سانكير { (Sanguir) بحر محيط كبيرده (ماليسيا) جزايرندن (سلب) جزيره‌سنڭ شمال شرقى ساحلى قربنده برآطه اولوب، ٣° ٤٣' ٢٠" عرض شمالى ايله ١٢٣° ٦' طول شرقيده واقعدر. بر ينار طاغى اولوب، ١٨٥٦ ده دهشتلى بر حركت ارضه مصاب اولمشدر.

سانكين { (Sanguin) آفريقاى غربيده بوقارى كينه‌نڭ (حبوبات ساحلى) دينلن محلنده و(پالمه) بورنڭ ٢٠٠ كيلومتره شمال غربيسنده بر قصبه اولوب، انكليزلرله فلنكيلر بونده بعض تجارتخانه‌لر تأسيس ايتمشلردر.

سان لوقار ده بارامده { San-Lucar-de-Barrame-da) اسپانيانڭ قاديس ايالتنده وقاديسڭ ٣٠ كيلومتره شمال غربيسنده اوله‌رق، (وادى الكبير) ڭ منصبنڭ صول كنارنده بر قصبه واسكله اولوب، ١٧٠٠٠ اهاليسى واردر. سويله (يعنى اشبيليه) نڭ اسكله‌سى اولوب، ايشلك تجارتى، پاموق وايپك منسوجاتيله صابون فابريقه‌لرى وورى وشراب اخراجاتى واردر.

سان لويى { ياخود سان لويز (San-Luis) آرژانتين جمهوريتنڭ ايالاتندن اولوب، غرباً سان جوان ومندوزه، جنوباً پامپه، شرقاً ينه پامپه وقوردوبه، شمالاً دخى ينه قوردوبه ورثوبه ايالتلريله محاط ومحدود در. قسم شماليسنده قوردوبه ايالتندن كلن سيراده قوردوبه طاغلرينڭ بعض قوللرى واتكلرى اوزانوب، سائر جهتلرى اوزون اوتلرله مستور دوز وواسع اووه‌لردن عبارتدر. (ريو فوراتو) نهرى حدود غربيه‌سنڭ قسم جنوبيسنى تشكيل ايدوب، مياه‌جاريه‌سى بوكا دوكيلور. اورمانلرى دخى چوقدر. حيواناتى وعلى‌الخصوص صيغيرلرى پك چوقدر. طوپراغى پك منبت ايسه‌ده، هنوز پك آز يرى مزروعدر. بوئنوس آيرسدن بدأ ايله والپارزويه منتهى اوله‌جق بيوك دمير يول خطى بو ايالتى عرضاً اورته‌سندن شق ايدوب، مركزى اولان (سان لويى دلاپونته) نڭ ايچندن كچر.

سان لويى دلاپونته { San-Luis-de-la-Punta آرژانتين جمهوريتنده آنف‌البيان (سان لويى) ايالتنڭ مركزى بر قصبه اولوب، ريوتوراتويه تابع برنهرڭ وبحر محيط آطلاسى ساحلندن بحرمحيط كبير ساحلنه‌دك دردست تمديد اولان بيوك دميريول خطنڭ اوزرنده واقعدر. اهاليسى ٨٠٠٠ كشيدن عبارت اولوب، كوندن‌كونه چوغالمقده در.

سان لويى پوتوزى { (San-Luis-Potosi) مكسيقه‌نڭ ممالك مجتمعه‌سنده همنامى اولان جمهوريتڭ مركزى برشهر اولوب، ٢٢° ٢' عرض شمالى ايله ١٠٣° ١٥' طول غربيده واقعدر. اصل قصبه‌نڭ اهاليسى يالكز ١١٠٠٠ كشيدن عبارت ايسه‌ده، جوارلرنده متفرق محله ويا قريه‌لرى چوق اولوب، بونلرله برابر اهاليسى ٦٢٥٧٣ كشى‌يه بالغ اوليور. منتظم وكوزل برقصبه اولوب، داخلى بر مكتب اعداديسى وكوزل ابنيه‌سى واردر.

— سان لويى ده پوتوزى جمهوريتى شمال غربى جهتندن وغرباً زاغاتقاس، جنوباً غوآناجوآتو،

Digitized by Google

قوئزنارو وهيدالغو، شرقاً وراقروز وتاماوليپاس، شرق شمالى جهتندن دخى نوئوه‌ليون جمهوريتلريله محاط ومحدود اولديغى حالده، مساحهٔ سطحيه‌سى ٦٦٥١٠ مربع كيلومتره اولوب، ٥١٦٤٨٦ اهاليسى واردر. اراضيسى طاغلق اولوب، قسم جنوبيسنده (زيوورده) اسميله بر ايرماغه جمع اولنور ومكسيقه كورفزينه دوكيلور بر قاچ نهر وار در. كومش معدنلرى وقتيله پك مشهور اولوب، اليوم شمال جهتنده ايشلنمكده‌در.

سان لئو (San-Leo) ايتاليانك (اوربن) ايالتنده و (پزارو) نك ٣٨ كيلومتره غربنده اوله‌رق همنامى بر طاغك اوزرنده مستحكم بر قصبه اولوب، ١٢٠٠٠ اهاليسى واردر.

سان ميكل (San-Miguel) آمريقاى وسطينك سالوادور جمهوريتنده وسان سالوادورك ١٤٤ كيلومتره شرقنده ايالت مركزى بر قصبه اولوب، ٦٠٠٠ اهاليسى وآغير هواسى واردر.

سان ميكل (San-Miguel) بحر محيط آطلاسيده واقع اولوب پورتكيزه تابع بولنان (آسور) جزايرينك اك بيوكى اولوب، ٣٧°٤٨′ عرض شمالى ايله ٢٧°٤٢′ طول غربيده واقعدر. بويى ٧٠ و اكى ٢٠ كيلومتره اولوب، ١١٤٠٠٠ اهاليسى وار در. مركزى (پونته دل غاده) قصبه‌سيدر. اراضيسى اتربهٔ بركانيه‌دن عبارت اولوب، پك منبت ايسه‌ده، بحق ايشلنميور. محصولاتى حبوبات، شراب، ميوه وسائره‌دن عبارتدر.

سانه (Sana) بوسنه‌ده (ساوه) يه تابع (اونه) نهرينه دوكيلور برچاى اولوب، چرنافوره‌ده نبعانله، شماله وبعده غرب شماليه طوغرى جريان ايده‌رك، صاغدن (پانيچه) ايله (غوميونيچه) وصولدن، (سانيچه) و (بيليه) ايله (ياربه) چايلرينى اخذ ايدر. مجراسى تقريباً ١٤٠ كيلومتره طولنده‌در.

ساوارى (Savary) فرانسه مشاهير سياحين ومتشرقيندن اولوب، ١٧٥٠ ده برتانيه خطه‌سنك (ويتره) قصبه‌سنده طوغمش، و١٧٨٨ ده وفات ايتمشدر. بش سنه مصرده اقامت وجزاير بحر سفيدى دور ايده‌رك، ايكى كوزل سياحتنامه يازديغى كبى، قرآن كريمى دخى فرانسزجه‌يه ترجمه و سير حضرت نبوى‌يى تحرير ايتمشدر. لسان عربينك صرفنى ودين اسلامك اخلاقه اولان خدمتنه دائر بر كتاب دخى تأليف ايتمشدر.

ساوانه (Savannah) ممالك مجتمعه‌ده بر نهردر، كه جورجيا ايله جنوبى قالدونيه حدودنده ايكى چابك برلشمسندن بالتشكل، جنوب شرقى‌يه طوغرى جريانله، اوكوسته وساوانه شهرلرى ايچندن بعدالمرور، بو صوك شهرك ٢٥ كيلومتره آشاغيسنده، بر قاچ قوله آيرلمش اولديغى حالده، بحر محيط آطلاسى‌يه دوكيلور. مجراسى ٤٠٠ كيلومتره طولنده‌در.

ساوانه (Savannah) ممالك مجتمعه‌نك جورجيا جمهوريتنده و (ميلجويل)ك ٢٢٠ كيلومتره جنوب شرقيسنده اوله‌رق، همنامى اولان نهرك ساحل يميننده برشهر اولوب، ٤٣١٨٩ اهاليسى، نهرمذكورده پك ايشلك ليمانى، استحكاماتى، بر قاچ دمير يولى، آقادمياسى، كتبخانه‌سى، كوزل ابنيه‌سى وپك ايشلك تجارتى واردر.

ساوجى سلطان عثمان خان غازينك كوچك برادرى اولوب، ٦٨٧ تاريخنده قره‌جه حصار تكوريله طومانيچده وقوع بولان محاربه‌ده شهيد اولمشدر.

ساوجى بك سلطان مرادخان اولك كوچك اوغلى اولوب، ٧٨٧ تاريخنده پادشاه مشاراليه روم ايلنده فتوحاتله مشغول وكنديسى بروسه‌نك محافظه‌سنه مأمور اولديغى حالده، بعض بدخواهانك اغفالى اوزرينه وقسطنطينيه ايمپراطورى يان پالئولوغك اوغلى آندرونيقوس ايله مشتركاً ايكيسى پدرلرينه قارشى عصيان ايتمشلردى. خداوندكار غازى بوخبرى آلنجه، بالذات عسكر سوق ايده‌رك، ديمتوقه‌يه فرار وتحصن ايدن شهزاده‌يى برمدت محاصره‌دن صكره اله كچيروب، كوزلرينه ميل چكلمسنى فرمان بيورمش ايدى.

ساورنه (Saverne, Zabern) وآلمانجه زابرن پروسيه‌نك آلساس لورن ايالتنده واستراسبورغك ٣٨ كيلومتره شمال غربيسنده اوله-

رق (زورن) نهری اوزرنده ولورندن آلساسه کچیلن بوغاز قرشنده بر قصبه اولوب، ۶۵۰۰ اهالیسی، داخلی مکتبی، کوزل بر سرایی وچوخه، چوراب، وچلیك فابریقه لری واردر.

ساوکان { خوارزمده هزاراسب ایله حشمتین آره سنده بر کوچك قصبه اولوب، بیوك چارشیسی وکوزل بر جامعی اولدیغنی وبونی ۶۱۷ تاریخنده معمور بر حالده کوردیکنی یاقوت حموی «معجم» نده بیان ایدیور.

ساؤل { یاخود شاؤل (Saül) طالوتك اسم اصلی عبرانیسیدر. [«طالوت» ماده سنه مراجعت بیوریله.]

ساووآ { (Savoi) فرانسه نك جنوب شرقی جهتنده بر خطه اولوب، شمالاً اسویچره نك (جنو) ناحیه سیله و (لمان) کولیله، شرقاً ینه اسویچره نك (واله) ناحیه سیله وایتالیانك (پیامونته) خطه سیله، جنوباً (بوقاری آلپ)، جنوب غربی جهتندن (ایزره)، غرباً دخی (ان) ایالتلریله محدوددر. ۴۵°۴′ ایله ۴۶°۲۴′ عرض شمالی و ۳°۱۶′ ایله ۴°۴۸′ طول شرقی آره لرنده ممتد اولوب، شمالدن جنوبه بویی ۱۴۶ واکی ۱۱۹ کیلومتره واهالیسی تقریباً ۵۵۰۰۰۰ کشیدر. اك بیوك شهری (شامبری) در. اراضیسی پك طاغلق اولوب، آلپ سلسلهٔ جبالنك مونت بلانق، مونت سنیس، سنت برنارد، مونت بوئه، طابورکی پك بیوك ذروه لری بو خطه نك ایچنده در. شایان تصویر وتماشا غریب مواقعی چوقدر. برقاچ کولی دخی اولوب، اك بیوکلری (آنسی)، بورژه و (اکبل) در، که اوچنك ده (رونه) ایرماغنه دوکیلور آیاقلری واردر. بتونی رونه ایرماغی حوضه سنه داخل ایسه ده، قسم شمالیسنك میاه جاریه سی (لمان) کولنه، غرب شمالی جهتنك انهاری طوغریدن (رونه) ایرماغنه، جنوب شرقی جهتنك صولری دخی ینه رونه یه تابع اولان (ایزره) نهرینه دوکیلور. بو کوچك حوضه لرك صوك ایکیسنی بربرندن آیرمق اوزره (بوژه) اسمیله آلپ سلسله سندن برقول آیریلوب، مملکتك اورته سنده شمال شرقیدن جنوب غربی یه ممتد اولور. میاه معدنیه سی چوق اولوب، اك مشهوری (اکس) صولریدر. قورشون، دمیر، قلای، باقیر معدنلریله، معدن کوری، مرمری تباشیری ده چوقدر. حیواناتی ده چوق اولوب، اهالیسی آری وایپك بوجکی دخی یتیشدیررلر، وخیلی مقدار بال وقوزه چیقاررلر. مع هذا عمومیت اوزره اراضیسی طاغلق وقیالق اولوب، زراعته پك الویریشلی اولمدیغندن، اهالیسی پك فقیر اولوب، چوغی خدمتجیلك وحمالق وسائر خدمتلرده قوللانلمق اوزره دیار آخره کیدرلر؛ وآنجق وطنلرینه ارتباط ومحبتلری زیاده اولدیغندن، بر مقدار آقچه طوپلاینجه، مملکتلرینه عودت ایدرلر. استقامت وناموسلیلکله مشهوردررلر. (ساووآیار) دینلن بو اهالی ایتالیانجه ایله فرانسزجه آره سنده غلط بر لسانله متکلم اولوب، کندیلرینه مخصوص بر شیوه و صدالری واردر. ساووآ خطه سی رومالیلردن صکره شارلمانك ضبطنه کچوب، بعده بورغونیه قراللغنه عائد بولندقدنصکره، جرمانیه ایمپراطورلغنه الحاق و بر قونتلق اتخاذ اولنه رق، «بیاض اللی» هومبرته ویرلمش؛ وبونك نسلی مرور زمانله قونتلق عنوانی دوقه لغه تحویل، وپیامونته وسائر جوار خطه لری دخی ضبطله، نهایت ساردونیه جزیره سنی دخی الحاق ایدرك، ساردونیه قرالی عنوانی آلمشلردی. ایتالیانك اتحادنده ساردنیه قرالی بتون ایتالیانك قرالی اولمغله، الیوم ایتالیاده حکومت سورن خاندان حکمداری (ساووآ) قونتلرینك سلاله سندندر. آنجق ساووآ حوضه سی، ایتالیانلرك ادعای حقوقیله برابر، ۱۸۶۰ تاریخنده فرانسه یه ترك اولنه رق، عموم اهالی قرعه ایله فرانسه حکومتنی ترجیح ایتمشدر. الیوم ساووآ ایکی ایالته منقسم اولوب، شمالده کی (ساووآ) وجنوبده کی (بوقاری ساووا) اسمیله تفریق اولنور. برنجیسنك مرکزی (انسی) اولوب، مساحهٔ سطحیه سی ۶۱۸۷ مربع کیلومتره واهالیسی ۲۶۷۴۲۸ کشیدر. ۴ قضایه منقسم اولوب، ۲۸ ناحیه و ۳۱۴ دائرهٔ بلدیه یی حاویدر. ایکنجیسنك مرکزی (شامبری) اولوب، مساحهٔ سطحیه سی ۴۵۹۷ مربع کیلومتره واهالیسی ۲۷۵۰۱۸ کشیدر. بوده ۴ قضایه منقسم اولوب، ۲۹ ناحیه و ۳۲۷ دائرهٔ بلدیه یی جامعدر.

ساووآ { بوقاری (Haute Sevoi) [مادهٔ آنفیه یه مراجعت بیوریله.]

Digitized by Google

ساووا خاندانی { (Maison de Savoie) [« ساردنیه قراللغی » مادەسنه مراجعت بیوریله .]

ساوونه { (Savone) ایتالیانك جنوه ایالتنده وجنوه کورفزی ساحلنده اولەرق (اغابونه) چاینك منصبنده وجنوەنك ٣٨ کیلومتره جنوب غربیسنده قضا مرکزی برشهر واسکله اولوب، ٢٥٠٠٠ اهالیسی، بحریه مکتبی، تاریخ طبیعی موزەسی، لیمانی، قلعەسی، ترسانەسی واسلحه، کمرچله، ایپك قماشلر، چینی، صابون وسائره فابریقەلری واردر. پك اسکی برشهردر.

ساوه { ایرانك عراق عجمی ایالتنده وطهرانك ١٢٥ کیلومتره جنوب غربیسنده همنامی اولان چایك اوزرنده برقصبه اولوب، ٦٠٠٠ اهالیسی واردر. وقتیله بیوك برشهر اولوب، یاقوت حموی بونك معموریتندن و دنیاده مثلی بولنمیان کتبخانەسنك وسعتندن بحث ایتدکدن صکره مغوللر طرفندن کلیاً تخریب وکتبخانەسی احراق اولندیغنك مسموعی اولدیغنی ده علاوه ایدیور. ینه مؤلف مشارالیهك روایتنه کوره بونك شمال شرقیسنده اولوب، الیوم موجود اولان (آوه) اهالیسی شیعهٔ امامیەدن وساوه اهالیسی سنی وشافعی اولدیغندن، بینلرنده هر وقت منازعه اکسیك دکل ایمش. علوم اسلامیه مراکزندن اولوب، (ساوی) و(ساوجی) لقبیله ملقب برچوق علما وادبانك مسقط رأسی بولنمشدر. هواسی صیجاق اولوب، ایچندن کچن چایله باغچەلری سقی ایدیلەرك، میوه وسائره یتیشدیریلیر. ناری مشهوردر.

ساوه { کولی . آنف البیان ساوه قصبەسنك ٥٨ کیلومتره شرقنده ودشت کبیرك غربنده برکول اولوب، (حوض سلطان) اسمیله دخی معروفدر. غرائبدن اولەرق، بوکول اسکیدن موجود اولوب، روایته کوره، حضرت فخرکائنات (صلعم) افندمزك ولادت شریفەلری کونی قورومش؛ وصکره ینه طولمشدر. شمال شرقیدن جنوب غربیه بویی ٤٥ واکی ٦ ونهایت ١٠ کیلومترەدر. مذکور قرەچای کولك ساحل شرقیسنه دوکیلور. عمقی اك درین محلنده ١٠ مترەدر. صویی پك مائی وآجیدر.

طیوری چوقدر. اطرافندەکی مرعالرده میرینك مالی اولان ١٠٠٠٠ دوه حفظ اولنور.

ساوه { نهری . [« صاوه » مادەسنه مراجعت بیوریله .]

ساویلیانو { (Savillian, Savgliano) ایتالیانك (سالوچه) ایالتنده و(قونی) نك ٢٥ کیلومتره شمال غربیسنده اولەرق (تورینو) نك ٥٢ کیلومتره جنوبنده مستحکم برقصبه اولوب، ١٨٠٠٠ اهالیسی، داخلی مکتبی، دمیر یولی، برطاق ظفری، کمرلرله محاط کوزل برمیدانی وچوخه، ابریشیم وبز دستکاهلری واردر.

ساوینیانو { (Savignano) ایتالیانك (فورلی) ایالتنده و(چزنه) نك ١٥ کیلومتره شرق جنوبیسنده برکوچك قصبه اولوب، اراضی ایچون یاپلمش بیوك بر بند خرابەسی موجوددر. ٤٠٠٠ اهالیسی و(روبیقونه) اسمیله آقادمیاسی واردر. اسکی برقصبه اولوب، اسم قدیمی (روبیقون) در.

ساهر { (یوسف —) خلافت عباسیه زماننده ظهور ایدن سریانی اطباسندن اولوب، مکتفی باللهك خواص اطباسندن ایدی. امراضك ادویەسنی مبین بر (کناشی) واردر، که ایکی قسمه منقسم اولوب، قسم اولی اعضای بدن اعتباریله ٢٠ بابه وقسم ثانی امراض ترتیبی اعتباریله ٦ بابه منقسمدر. باشنده سرطان بولنمغله، اویوەمدیغندن، بو لقبله تلقیب اولنمشدر.

ساهیسوان { (Sahisvan) هندستانك جهت شمالیەدەکی (رحیلقند) ایالتنك (بداون) سنجاغنده وبداونك ٣٥ کیلومتره غرب شمالیسنده اولەرق کنك ایرماغنه تابع (مهاوه) نهری اوزرنده برقصبه اولوب، ٧٧١٥ ی مسلم اولمق اوزره، ١٤٦٠٠ اهالیسی براسکی قلعه خرابەسی، هفتەده اوچ بازاری وجوارنده یتیشن برنوع آغاج چیچکندن چیقاریلان چیچك صویی اخراجاتی واردر.

ساهیوال { (Sahival) هندستانده پنجاب خطەسنك (راوال پندی) ایالتنده شاهپور سنجاغنده وشاهپورك ٤١ کیلومتره جنوب

Digitized by Google

غربسنده اولەرق (چيناب) ە تابع (چلاب) نهری كنارنده بر قصبه اولوب، ٣٨٨٠ ی مسلم اولمق اوزره، ٨٨٨٠ اهاليسی، مكتبی، كاروانسرايی، تخته وفيل ديشندن معمول مواد مختلفەسی وحبوبات، ياغ وپاموق تجارتی واردر.

سايان { (Saïan) آسياده چين ايله روس ممالكی آرەسنده بر سلسلهٔ جبال اولوب، سيبريەنك (ينيسيك) و (برقوچق) ايالتلريله قسماً ترانسبايقال ايالتنك جنوبنده ٨٧° دن ١٠٤° طول شرقی‌يه قدر ممتد اولور. بو سلسله (سايلوكم) طاغی واسطەسيله (آلتون طاغ) سلسلهٔ عظيمەسنه مربوطدر. اكثر يرلرنده ايكی ويا زياده صرت تشكيل ايدەرك، شرقه وشرق‌شمالی‌يه طوغری اوزانير. بو طاغلر صرب وذروەلری سنەده اون آی قارله مستور اولديغندن، گچيد ويرەجك يالكز برقاچ بوغازی وار ايسەده، بونلر دخی ١٨٠٠ و ٢٠٠٠ متره ارتفاعلرنده اولوب، يالكز يرلی آوجيلر قولايلقله گچه بيليورلر. بو طاغلرده پك سيرك اولەرق غايته كوچك بر نوع كوركن آغاجی بولنور.

سائب { صحابەدن بروجه زير برقاچ ذاتك اسميدر: (سائب بن الاقرع الثقفی) كه والدەسيله برابر نزد حضرت نبوی‌يه كلەرك، جانب رسالتپناهيدن باشی مسح بيورلمشيدی. عهد خلافت حضرت فاروقيده نامهٔ خليفه ايله نعمان بن مقرنه اعزام بيوريلەرق، مدائن عاملكنه نصب اولنمش، ونهاوند فتحنده حاضر بولنمش ايدی. بعده اصفهانه تعيين بيوريلەرق، اوراده وفات ايتمشدر؛ واخلافی اوراده قالمشدر. — (سائب بن الحارث القرشی السهمی) كه بدر وقعەسنده عسكر كفارده بولنمغله، اسير دوشوب، اوغلی مطلب طرفندن فديه ايله قورتارلمشيدی. بعده اسلامه كلوب، مالك اولديغی ايكی خانەسنی تصدق ايتمشدی. انساب قريشدن معلوماتی وار ايدی. ٥٧ تاريخنده وفات ايتمشدر. پدرينك كنيەسی (ابو وداعه) اولمغله، ابن ابی‌وداعه ديتمكله دخی معروفدر. — (سائب بن الحارث القرشی السهمی) كه حبشه هجرت ايدن قدماء صحابەدن اولوب، بر روايتده طائف غزاسنده شهيد اولمش؛ وديكر بر روايتده حضرت عمر (رضه) ك زمان خلافتنەدك بر حيات اولوب، اردنده فحل وقعەسنده شهادته ايرمشدر. — (سائب بن ابی حبيش القرشی الاسدی) كه اهل مدينەدن معدود اولوب، حضرت عمر بن الخطاب (رضه) بونك حقنده « ذاك رجل لااعلم فيه عيباً وماأحد بعد رسول الله (صلعم) الاوانا اقدر اعيبه » بيورمشدر. — (سائب بن حزن القرشی المخزومی) كه سعيدبن‌المسيبك عمی اولوب، عهد حضرت نبوی‌يه يتشمشيدی. — (ابو مسلم سائب بن حباب) كه كنديسندن بر حديث شريف مروی اولوب، ٧٧ تاريخنده ٩٢ ياشنده وفات ايتمشدر. — (ابو اسهله سائب بن خلاد الجهنی) كه بر حديث شريفك راويسيدر. — ابو اسهله سائب بن خلاد الانصاری الخزرجی) كه بعض احاديث شريفەنك راويسی اولوب، بعده معاويه طرفندن يمن واليلكنه نصب اولنمش، و ٩١ تاريخنده وفات ايتمشدر. — (سائب بن ابی سائب القرشی المخزومی) كه بعضلری وقتيله اسلامه كلەرك معيت حضرت نبويده هجرت ايتديكنی، وبعضلری‌ده بدر وقعەسنده مشرك اولەرق مقتول اولديغنی بيان ايتمشلرسەده، مؤلفهٔ قلوبدن اولديغی و معاويەنك زمان حكومتنەدك برحيات بولنديغی روايتی صحته دها قريب كورينور. — (سائب بن سويد) كه اهل مدينەدن معدوددر. — سائب بن عبيد بن عبد يزيد بن هاشم بن المطلب بن عبد مناف) كه شافعك بدری وامام شافعينك جدی اولوب، والدەسی طرفندن دخی هاشمی ايدی. بدر غزاسنده كفار طرفندن اولوب، بنی هاشمك علمداری اولديغی حالده، اسير دوشەرك، فديه ايله قورتلدقدن صكره اسلامه كلمشيدی. حضرت فخر كائنات (صلعم) افندمزه مشابهتی وار ايدی. — (سائب بن عثمان بن مظعون) كه قدماء صحابەدن اولوب، پدر و عميله برابر حبشه هجرت ايتمش، وكافهٔ غزواتده حاضر بولنوب، يمامه وقعەسنده، اوتوز ياشنی متجاوز اولديغی حالده، شهيد اولمشدر. — (سائب بن عمير الازری) كه بر حديث شريفك راويسيدر. — (سائب بن العوام بن خويلد القرشی الاسدی) كه عشرهٔ مبشرەدن زبير بن العوام (رضه) ك برادری اولوب،

Digitized by Google

والده‌سی عمهٔ حضرت نبوی صفیه بنت عبد المطلب ایدی. اکثر غزواتده حاضر بولنوب، یمامه وقعه‌سنده شهید اولمشدر. — (سائب الغفاری). — (سائب بن ابی لبابه) که عهد حضرت نبویده طوغمشدر. — (سائب بن مظعون القرشی الجمحی) که عثمان بن مظعونڭ برادری اولوب، الك اول حبشه هجرت ایدنلردندر. برادریله برابر بدر غزاسنده بولنمشدر. — (سائب بن نمیله) که صلاة قاعد حقنده برحدیث شریفڭ راویسی اولوب، سائب بن ابی سائبڭ عینی اولدیغی مظنوندر. — (سائب بن هشام القرشی العامری) که پدری صحابه‌دن اولدیغی کبی، کندیسنڭ دخی صحبته نائل اولدیغی مرویدر. فتح مصرده حاضر بولنوب، مسلمه بن مخلد طرفندن اوراده استخدام اولنمشدی. — (ابو یزید سائب بن یزید) که هجرتڭ ایکنجی سنه‌سی طوغوب، حج وداعده پدریله برابر معیت حضرت نبویده بولنمش، وبعده حضرت عمر (رضه) طرفندن سوق مدینه‌یه مأمور تعیین بیورلمش ایدی. ۸۰ تاریخندن صکره وفات ایتمشدر. کندیسندن بعض احادیث شریفه منقولدر. — عطانڭ ازادلیسی اولان (سائب بن یزید).

سائب { [«ابو العباس اعمی» ماده‌سنه مراجعت بیورلیه.]

سائبه { صحابیاتدن وفخر الانبیا (صلعم) افندمزڭ آزادلیلرندن اولوب، کندیسندن طارق بن عبد الرحمن روایت ایتمشدر.

سایر { ایران شعراسندن اولوب، طوسلیدر. شاه اسماعیل صفوینڭ زماننده اصفهانه نقل مکان ایتمشدر. شو برایکی بیت اوڭکدر:

کرفتمش سر راهی رسید وهیچ نگفت
عنان کشید وشکایت شنید وهیچ نگفت
بر طبیب حدیثی زدود دل کفتم
کرفت نبضم وآهی کشید وهیچ نگفت

سایرام { یاخود سیرام (Saïram) چینڭ ترکستان شرقی خطه‌سنده (آقصو) سنجاغنده وآقصونڭ ۱۷۶ کیلومتره شرق شمالیسنده اوله‌رق (تاریم) ایرماغنه تابع شاهیار نهرینه دوکیلن قره‌صونڭ اوزرنده برقصبه اولوب، ۴۰۰۰ اهالیسی وایشلك تجارتی واردر.

سایرام نور { (Saïram-Nor) چینده جونغاریه خطه‌سنڭ جنوب غربی جهتنده وروس حدودنده ۵۰ کیلومتره‌لك مسافه‌ده برکول اولوب، محیط دائره‌سی تقریباً ۱۰۰ کیلومتره ومساحهٔ سطحیه‌سی ۷۵۰ کیلومتره در. سطحی حذای بحردن ۱۸۰۰ متره یوکسکدر. اورمانلرله وذروه‌لری قارله مستور طاغلرله محاط اولوب، زیاده‌سیله درین اولدیغندن، منظره‌سی پك لطیفدر. مغوللر بوکا «سرین کول» معناسیله (سرین نور) دخی دیرلر.

سایغون { (Saïgon) هند چینڭ فرانسه‌یه تابع آشاغی قوشنشین مملکتنده او جهتده‌کی فرانسه مستملکاتنڭ مرکزی برشهر اولوب، (سایغون) نهرینڭ ساحل یمیننده ومذکور ایرماغڭ منصبندن ۵۵ کیلومتره یوقاریده اوله‌رق ۱۰° ۴۶′ ۴۰″ عرض شمالی و ۱۰۴° ۲۱′ ۴۳″ طول شرقیده واقعدر. کوزل وتجارتگاه برشهر اولوب، ۳۲۲۰۵ اهالیسی، کوزل ریختملری، واسع واشجارله سایه‌دار سوقاقلری، بیوك بركلیساسی، ایکی جامع شریفی، متعدد بتخانه‌سی، ایکی خسته‌خانه‌سی، ترسانه‌سی، متعدد قشله‌لری، نباتات باغچه‌سی، موزه‌سی، کتبخانه‌سی، رصدخانه‌سی، تیاتروسی، هند چینی تاریخ وآثارینه مخصوص جمعیت علمیه‌سی، حکومته عائد برمطبعه‌سی ومتعدد فرانسز ویرلی مکتبلری واردر. ۶ غزته ورسالهٔ موقوته نشر اولنور. (متیو) شهرینه‌قدر بردمیر یولی و(شولون)ه قدرده برترامواینی واردر. یرلی خانه‌لرینڭ اکثری اخشاب وخرما داللریله اورتیلی ایسه‌ده، فرانسزلر طاش وطوغله‌دن برچوق کوزل ابنیه دخی یاپمشلردر.

— سایغون نهری (موبی) قومنڭ ساکن بولندیغی یرلرده نبعانله، جنوب غربی‌یه وبعده جنوب شرقی‌یه طوغری جریان، وبرقاچ چایڭ صولرینی اخذ ایده‌رك، ۴۰۰ متره کنیشلکی و ۱۰ متره درینلکی اولدیغی حالده، سایغون شهری یانندن کچر؛ وبو شهرڭ آلت طرفنده (دونایی) نهریله برلشیرسه‌ده، براز دها آشاغیده یکیدن آیریلوب، (قان‌دری) قوینه دوکیلور. منصبنه قریب صوینڭ آلتنده واسع برقیا بولنوب، بیوك کمیلرڭ، صایغونه قدر چیقمه‌سنه مانع اولیور.

Digitized by Google

سائل { ایران شعراسندن اولوب، عن اصل (ری) لی اولدیغی حالده، اکثر عمرینی نهاوند وهمدانده کچیره‌رك، همدانی نسبتیله شهرت بولمشدر. وجد وحال صاحبی اولوب، آنجق شاعرلکده خود پسندلکی اولمغله، اکثریا اشعارینه اعتراض ایدن احباسیله بوز شمق عادتی ایمش. ٩٤٠ تاریخنده یزدده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

کدام شب که زهجیر تو خون نمیکریم
کدام روز که از شب فزون نمیکریم

سایلهت { (Saïlbet) هندستانك شرق شمالی کوشه‌سنده واقع (آسام) خطه‌سنده وکلکته‌نك ٤٦٠ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق ٢٢" ٥٣' ٢٤° عرض شمالی ایله ٤٠" ٣٤' ٨٩° طول شرقیده و (سورمه) نهری اوزرنده سنجاق مرکزی برقصبه اولوب، ٧٠٠٠ ی مسلم اولمق اوزره، ١٤٤١٠ اهالیسی، ایشلك تجارتی، بیوك برانکلیز مکتبی وبر دار المعلمینی واردر. او جهتده نشر اسلامه جهد و خدمت ایتمش اولان (شاه جلال) اسمنده بر درویشك جامع وتربه‌سی زیارتکاهدر. — سنجاغنك مساحهٔ سطحیه‌سی ١٤٠١٩ مربع کیلومتره واهالیسی ١٩٦٩٠١٠ کشی اولوب، نصفندن زیاده‌سی مسلم وسنیدر. اراضیسی پك منبت اولوب، پرنج سنه‌ده دورت دفعه محصول ویرر. دیکر محصولاتی خردال، داری، سیسام، پاموق، شکر قامشی، چای وسائره‌دن عبارتدر. هواسی پك صیجاق ورطوبتلی اولوب، اجنبیلر حقنده مهلکدر.

سائلی { (محمد افندی) اونبجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، روم ایلنده‌کی یکیشهردن ایدی. تصوفه مائل اولوب، بعده وسوسه‌یه دوشمکله، عقلنه خفت کلوب، تیمارخانه‌ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

قطره قطره سینه‌م اوزره اشك صائمه ای یسر
آتش هجرانله سینه‌م قباردی سر تسر

سائلی { ایران شعراسندن دخی بو مخلصله اوچ شاعر واردر:

برنجیسی (سعد الملك) سادات حسنیه‌دن اولوب، وطنی اولان قزوینده امامتله مشغول ایدی. شو بیت اونکدر:

شد فاش راز عشق من وکار ازآن کذشت
کز بیم غیر بر سرآن کوتوان کذشت

— ایکنجیسی خراسانلی اولوب، شو بیت اونکدر:

نه عیبست این که سازم تا کریبان چاك دامانرا
که من در بیخودی نشناسم از دامن کریبانرا

— اوچنجیسی عراقلی اولوب، ینه خراسانده نشو ونما بولمشدر. شو بیت اونکدر:

چنان بصورت آن آفتاب حیرانم
که تیغ کرزندم چشم خودنپوشانم

ساءونه { (Saône) فرانسه‌نك شرق جهتنده بر نهردر، که (ووسژه) ایالتنك جنوب غربی قسمنده نبعانله، جنوبه طوغری جریان ایده‌رك، یوقاری ساءونه، آلتون ساحل وساءونه مع لوآره ایالتلرینی شق، وورونه ایالتنی (ان) ایالتندن تفریق ایتدکدن صکره، لیون شهرنده صاغدن (رونه) ایرماغنه دوکیلور. مجراسی ٤٥٠ کیلومتره طولنده‌در. بر چوق تابعلری اولوب، باشلیجه‌لری صاغدن: آرمانسه، سالون، تیله واوشه؛ صولدن دخی اوآنیون، دوب، سیله، ریسوزه وویله‌در. بر جدول واسطه‌سیله (رین) ایرماغنی (رونه) یه ربط ایتدیکی کبی، دیکر بر قاچ جدولی دخی واردر. طغیانلری پك چوق اولوب، دفعاتله اطرافنی وعلی الخصوص لیون شهرینی باصمشدر.

ساءونه { (یوقاری — Haute Saône) فرانسه‌نك ایالات شرقیه‌سندن اولوب، شمالاً (ووسژه)، غرباً (یوقاری مارنه) و(آلتون ساحل)، جنوباً (دوب) و (ژورا) ایالتلریله، شرقاً دخی آلساس خطه‌سیله یعنی آلمانیه حدودیله محدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٤٣٤٠ مربع کیلومتره واهالیسی ٣٠٤٠٥٢ کشی اولوب، مرکزی (وسول) قصبه‌سیدر. اراضیسی طاغلق اولوب، شمال وشرق جهتلرنده (ووسژه) سلسلهٔ جبالنك اتکلری اوزانیور. هواسی رطوبتلی ایسه‌ده، صاغلامدر. طوپراغی منبت اولوب، حبوبات متنوعه ایله قولزه، کتن، کنویر، اوزوم وسائر میوه وسبزه‌لرك انواعی حاصل اولور. شرابی چوق لکن حادیدر. صیغیر، آت، طوموز وسائر حیوانات اهلیه‌سی چوقدر. معدن کوریله مرمر، یشم، آلچی، دکرمن وبیلکی طاشی وسائر احجار واتربهٔ نافعه‌سیله میاه

Digitized by Google

معدنیه‌سی‌ده چوقدر. صنایعی خیلی ایلری اولوب، بر چوق دمیرخانه ودوکمخانه‌لریله ساعت، پاموق منسوجات، جام، چینی، چناق چوملك وسائره فابریقه‌لری وزیتون یاغی دکرمنلری واردر. تجارتی پك ایشلکدر. بو ایالت ٣ قضایه منقسم اولوب، ٢٨ ناحیه و ٥٨٣ دائرۀ بلدیه‌یی حاویدر.

ساءونه مع لوآره { (Saône-et-Loire) فرانسه‌نك ایالات شر- قیه‌سندن اولوب، شمالاً آلتون ساحل، شرقاً (ژورا)، جنوباً لوآره، رونه و (ان)، غرباً دخی (آلیه) ایالتلریله محدوددر. مساحۀ سطحیه‌سی ٨٤٣٦ مربع کیلومتره اولوب، ٦١٤٣٠٩ اهالیسی واردر. مرکزی (ماقون) قصبه‌سیدر. (شاروله) طاغی ایالتك ایچنده تشعب ایدیور. ایالته بو نامی ورن ساءونه ولوآره نهرلرندن بشقه بو ایکی نهره دوکیلور بر چوق چایلری دخی واردر. اورمانلریله چایرلری چوقدر. طوپراغی اولدیجه منبت اولوب، بغدای، پتاتس، کنویر وسائره ایله میوه‌لرك انواعی حاصل اولور. باغلری‌ده چوق اولوب، کوزل شراب چیقار. بیوك وکوچك حیوانات اهلیه‌سی چوقدر. معادنه متعلق دمیر، کومور، قریستال، آلچی، مرمر، لیطوغرافیه طاشی بولنوب، بعض میاه معدنیه‌سی دخی واردر. صنایعی خیلی ایلری اولوب، دمیر- خانه‌لریله، پاموق منسوجات، یوك ایپلیك، ساعت، قونیاق وسائره فابریقه‌لری واردر. تجارتی ایی ایشلکدر. ایالت ٥ قضایه منقسم اولوب، ٥٠ ناحیه و ٥٨٩ دائرۀ بلدیه‌یی حاویدر.

سائی { (Sâï) نوبه‌ده وادیٔ حلفه‌دن یوقاری نیلك ایچنده بر کوچك آطه اولوب، جهت شرقیه‌سنده اسکی بر معبد وبر قبطی کلیساسیله یاوز سلطان سلیم خان زماننده قالمه بر خراب قلعه‌سی واردر.

سائی { یاخود ساهی (Saï, Sahî) هندستا- نك (اود) خطه‌سنده (کنك) ایر- ماغنه تابع (کومتی) نهرینه دوکیلور برچای اولوب، (هاردوی) سنجاغنده نبعان ایله، جنوب شرقیه طوغری جریان ایده‌رك، خطۀ مذکوره‌یی شق وسقی ایتدکدن صکره (بنارس) ایالتنك (جانپور) قضاسنه دخول ایله جانپور شهرینك آلت طرفنده مذکور کومتی نهرینه دوکیلور. مجراسی ٤٥٠ کیلومتره طولنده اولوب، یالکز نصف اسفلی یاغمورلر موسمنده کوچك کمیلرك سیرینه صالحدر. اوستندن بر قاچ دمیر یول خطی کچوب، کوزل کوپریلری وبعض جدوللری‌ده واردر.

سائی { یاخود سای (Saï, Say) سودان وسطینك (غاندو) مملکتنده ونیجر ایرماغنك ساحل یمیننده اوله‌رق غاندونك ٢٤٥ کیلومتره غرب شمالیسنده و ٥′ ١٣° عرض شمالی ایله ٤′ ٠° طول شرقیسنده واقع بر قصبه اولوب، ٨٠٠٠ اهالیسی واردر. نهر مذکورك بر کچیدنده بولنمغله، اهمیت تجاریه‌سی واردر. قصبه حصیردن معمول قلبه‌لردن عبارت اولوب، نهر بوینجه ممتد اولور، وخرما آغاجلرینك کثرتندن کوزل بر منظره آلیر.

سبا { یمنده صنعانك شرق جهتنده بر خطۀ قدیمه اولوب، مرکزی بتون خطۀ یما- نیه‌نك کرسیٔ قدیمی اولان (مأرب) شهری ایدی. شهر مذکوره دخی بعضاً بو اسم ویریلیردی. حاکمه‌سی بلقیسك حضرت سلیمان (عم) له اولان قصۀ مشهو- ره‌سیله متعارفدر. شهر مذکورك احفاد نوحدن سبا بن یشجب بن یعرب بن قحطان طرفندن بنا وبونك اسمیله تسمیه اولندیغی مرویدر. [«مأرب» ماده‌سنه ده مراجعت بیوریله.]

سبا { (Seba) فلمنکك مشاهیر طبیعیونندن اولوب، ١٦٦٥ده طوغمش، و١٧٣٦ده وفات ایتمشدر. هند وهند چینی‌یه سیاحت ایدوب، بر چوق نباتات نمونه‌لری جمع ایتمشدی.

سباج { (Sabatz) مجارستانده صاوه نهری قربنده ابوالفتح سلطان محمد خان ثانی دورنده عثمانلیلر طرفندن بنا اولنمش متین بر قلعه اولوب، (بوکرتلن قلعه‌سی) دیمکله دخی معروف ایدی.

سباسته { (Sébaste) سیواس شهرینك اسم قدیمیدر.

سباستیان { (Sébastien) پورتکیز قراللرندن اولوب، ١٥٥٧ تاریخنده جدی اوچنجی ژانه خلف اولمش؛ وسن رشده واصل اولنجه، کمال تعصبندن اهل اسلامی آفریقادن چیقارمق دعوای

Digitized by Google

جاطلیه ۱۵۷٤ ده آفریقایه کچمش ایسه ده، منهزماً عودته مجبور اولوب، ۱۵۷۸ ده، عمجه سی طرفندن اسقاط ایدلمش اولان مراکش حاکمی مولی محمد المتصرك دعوتی اوزرینه، یکیدن مغربه عسکر سوق ایتمش ایسه ده، طنجه اوکنده مغلوب اولوب، مقتولین ایچنده بولنمشدر. آنجق مقتولیتی شبهه لی قالمغله، ایکنجی و اوچنجی فلیب زمانلرنده برقاچ دوزمه سباستیان چیقوب، ادعای حقوق ایتمشلردر.

سباستیان { سنت — (St. Sebastien) خرستیانلر عندنده اعزه دن معدود اولوب، اوچنجی قرن میلادیده دیوقلتیانك عسکرنده ضابط اولدیغی حالده، خرستیانلغی کتم واخفا ایتمکده ایکن، خبر آلنوب، جانبازخانه لرده دکنك ضربیله قتل اولنمشدر. محبوسینك حامیسی عد اولنه رق، کانون ثانینك ۲۰ سنده یورطیسی اجرا اولنور.

سباع { صحابه دن اوچ ذاتك اسمیدر: (سباع بن عرفطة الغفاری) که خیبرو دومة الجندل سفرلرنده جانب حضرت نبویدن مدینهٔ منوره ده توکیل بیورلمشیدی. — (سباع بن زید یاخود بن یزید) که اواکی مهاجرلردن اولوب، دعای حضرت رسالتپناهی یه نائل اولمشیدی. — (سباع بن ثابت).

سبته { (Ceuta) مغرب اقصاده همنامی اولان بوغازك شرق یعنی آق دکیز جهتنده کی مدخلنده اوله رق، شرقه طوغری ممتد برکوچك شبه جزیره نك اوزرنده و (جبرالتار) قصبه سنك قارشیسنده برقصبه واسکله اولوب، ۷۱۵۰ اهالیسی واردر. اسپانیانك مراکش دولتی سواحلنده کی مستملکاتنك مرکزی اولوب، سورله محاط اولدیغی حالده، خانه لر آره لرنده باغچه لری، لیمانی، ریختمی وفناری واردر. ازمنهٔ قدیمه ده شمدیکی قصبه نك شرق جهتنده وشبه جزیره نك تا بورننده (آبیله) اسمیله برشهر اولوب، بعده رومالیلر زماننده شمدیکی قصبه نك برینه دیکر برقصبه تأسیس اولنه رق، یدی تپه اوزرینه مؤسس اولدیغی مناسبتله، «یدی قرداش» معناسیله (سپتم فراترس) اسمیله تسمیه اولنمشدی. مرور زمانله آبیله خراب اولوب، (سپتم فراترس) قصبه سی قصر وتخفیف صورتیله عربلر طرفندن (سبته) تسمیه اولنمش؛ واسپانیوللر بردها تغییر وتغلیط ایده رك، (سوته Ceuta) دیمشلردر. اندلس عربلرك النده ایکن، سبته نك پك بیوك اهمیتی اولوب، اهالیسی شمدیکی مقدارك برقاچ مثلی اولدیغی کبی، جوارنده کلیتلی پاموق یتیشدیریلوب، ایپك دخی چیقاریلیردی؛ وایپك ایشلمه لریله کاغد وتل وپرنج معمولاتی مشهور ایدی. او وقت شرق ایله غرب آره سنده برتجارت مخزنی حکمنده اولوب، ایتالیا وسائر آوروپا ممالکیله پك ایشلك تجارتی وار ایدی. اندلس دولت امویه سنك انقراضندن صکره ادریسیلرك وبعده موحدین ومرابطینك الینه کچوب، ۱٤۱۵ تاریخنده پورتکیزلیلرك و ۱٦٤۰ ده اسپانیوللرك ضبطنه کچمشدر. فاس ومراکش حکمدارلری دفعاتله استردادینه چالیشمشلرسه ده، موفق اوله مامشلردر. پورتکیزلیلرك النده بولندقجه اسکی عرب مدنیتی آثارینی بر درجه یه قدر محافظه ایده بیلمش ایسه ده، اسپانیوللر الینه کچدکدن صکره بسبتون تدنی ایدوب، شمدیکی حالده اهمیت موقعیه سندن بشقه براهمیتی یوقدر. برچوق علما وسائر مشاهیر اسلامك مسقط رأسی اولوب، اك مشهورلری حساب وهندسه وفرائضده کی وفرت معلوماتیله متعارف اولان (ابن مرانة السبتی) در.

سبته بوغازی { (Détroit de Gibraltar) آوروپا ایله آفریقا قطعه لری واسپانیه ایله مغرب اقصی مملکتلری آره سنده بر بوغاز اولوب، آق دکیزی بحر محیط آطلاسی یه ربط ایدر. اك طار محلی ۱۳ کیلومتره وسعتنده اولوب، بو محلده درینلکی یالکز ۳۰۰ متره ایسه ده، بونك بر آز شرقنده ۹۰۰ عمقی واردر. سطحنده بحر محیطدن آق دکیزه ودریننده آق دکیزدن بحر محیطه آقندیسی واردر. بزجه سبته بوغازی دینمکله معروف اولوب، آوروپالیلرجه جبرالتار (جبل طارق دن غلط) بوغازی دینیلیور ایسه ده، کرك سبته وکرك جبرالتار بوغازك ایچ طرفنده بولنوب، طریف ویا طنجه بوغازی دینلمك دها مناسب ایدی. عربلر عندنده ایسه (بحر الزقاق) اسمیله معروفدر. ایکی کناری طاغلق اولوب، منظره سی پك هیبتلیدر.

سبتی { (ابو العباس احمد بن هارون الرشید) خلیفهٔ عباسی هارون الرشیدك اوغلی

Digitized by Google

اولوب، پدری خلیفه اولدیغی حالده، کندیسی ملا سبب مجبر ترك دنیا واختیار عزلت ایدەرك، هفتەده بر کون یعنی جمعه ایرتسی کونی ایشله مشغول اولور، وبو ایشدن قزاندیغی جزئی بر آقچه ایله بتون هفته کفاف نفس ایدردی. بو سببله (سبتی) لقبیله تلقیب اولنمشدی. پدری برحیات ایکن، ۱۸۴ سنەسنده وفات ایتمشدر.

سبحان بخش { (مولوی —) هندستانك متأخرین علما ومورخیننden اولوب، «تاریخ الحکماء وتذکرة المفسرین» عنوانیله بر تألیفی واردر، که ۱۸۴۸ تاریخ میلادیسنده دهلیده طبع اولنمشدر.

سبحانی { (مولانا —) ایران متأخرین شعراسندن اولوب، نجف اشرفده طوغمش اولدیغی حالده، ایرانده امرار عمر ایتمش، ورباعیات وسائرەدن عبارت اون ایکی بیك بیتی متجاوز اشعاری وفاتندن صکره جمع وتدوین اولنمشدر.

سبره { صحابەدن بروجه آتی برقاچ ذاتك اسمیدر: (سبره بن ابی سبرة الجعفی) که پدری وبرادری عبد الرحمن ایله برابر صحبته نائل اولوب، عبدالله بن مسعودك اصحابندن خیثمه بن عبد الرحمن بونك یکنیدر. — (ابو سلیط سبره بن عمرو بن قیس) که بدر وخیبر غزالرنده حاضر بولنمش، وبعض احادیث شریفه روایت ایتمشدر. — (سبره بن عمرو) که بنی تمیمدن نزد حضرت نبوی‌یه مبعوثاً کوندریلنلردندر. — (سبره بن فاتك الاسدی) که برادرلری ایمن وخریم ایله برابر صحبتنه نائل اولوب، بعده شامده ساکن اولمش ایدی. بعض احادیث شریفه راویسیدر. — (سبره بن فاکه یاخود بن ابی فاکه المخزومی یاخود الاسدی) که اهل کوفەدن معدود اولوب، بر حدیث شریفك راویسیدر. — (ابو الربیع سبره بن معبد ویا بن عوسجه الجهنی) که کندیسندن اوغلی ربیع روایت احادیث شریفه ایتمشدر.

سبره { افریقیەده طرابلس قربنده بر قصبه اولوب، طرابلسدن صکره عمرو بن العاص طرفندن فتح ایدلمش اولدیغی بعض کتب فتوحده مسطور اولوب، یاقوت حموینك ظننه کوره بو اسم اصل طرابلسك چارشیسنه مخصوص ایمش.

سبرینه { (یاخود سبرعنه) مصرده بر قصبه اولدیغی معجم البلدانده مذکوردر.

سبزوار { ایرانك خراسان خطەسنده ونیشابورك ۱۰۰ کیلومتره غربنده غربه طوغری جریانله دشت کبیرده نابدید اولان بر چایك وادیسنده واقع بر قصبه اولوب، وقتیله بیوك ومعمور بر شهر ایدی. اسمندن آکلاشلدیغی اوزره باغ وباغچەلری چوق بر یردر. سربداران دولتنك کرسیء حکومتی ایدی. برچوق شعرا وادبانك مسقط رأسی بولنمشدر.

سبزی { اوننجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، استانبوللیدر. حفظی وتجویدده مهارتی اولمغله، امامت ایدردی. مرتب دیوانی واردر. شو بیت اونکدر:

دل ودین اولدی فدا بولکه جانم‌ده سنك
ال آچیقلوغن ایدن صکره‌ده امساك ایده‌مز

سبسطیه { فلسطینده نابلس قربنده برقصبه اولوب، حضرت ذکریا ویحیی (عم) ایله سائر بعض مشاهیرك مقابرینی حاویدر. — احمد بن طیب سرخسی سمیساط قربنده فرات اوزرنده بو اسمله سورله محاط برقصبه بولندیغنی دخی بیان ایدیور.

سبط { بنی اسرائیلك حضرت یعقوب (عم)ك اون ایکی اوغلنه نسبتله منقسم بولندقلری اون ایکی قبیله‌نك بهرینه ویریلن اسم اولوب، جمع صیغه‌سیله جمله‌سنه اسباط دینور. اسباط اثنا عشره نسبتله فلسطین خطه‌سی، غزه وعسقلان سواحلی مستثنی اولدیغی حالده، اون ایکی پارچه‌یه منقسم اولوب، هر بر پارچه‌سی حضرت یعقوب (عم)ك اولادندن برینك نسلنه مخصوص ایدی. تقسیمات مذکوره جنوبدن باشلایه‌رق بروجه زیردر: ۱ شمعون (غزه‌نك اپج طرفی)، ۲ یهودا (بحر لوطك غرب جهتنده خلیل الرحمن)، ۳ بنیامین (بحر لوطك شمال غربی ساحلندن جبال صیرته‌دك قدس جهتی)، ۴ دان (جبال مذکوره‌دن ساحله‌دك یافه جهتی)، ۵ روبیل (بحر لوطك قسم شمالیسیله اردن نهری قسم جنوبیسنك شرق طرفنده‌کی بلقاء جهتی)، ۶ جاد (اردن نهرینك قسم وسطیسنك شرق طرفنده‌کی سلط جهتی)، ۷ افرائیم (اردن مجراسی قسم وسطیسیله ساحل بحر آره‌سنده نابلس جهتی)، ۸ مناسه (اردن

Digitized by Google

نهریله طبریه کولنك شرق طرفنده‌کی حوران جهتی ونابلس قضاسنك شمال غربی قسمی اوله‌رق بربرندن آیری ایکی یر)، ٩ ایساخار (اردن مجراسیله حیفا ساحلی آره‌سنده جنین جهتی)، ١٠ زابولون (طبریه کولنك غرب جنوبی ساحلیله یافه ساحلی آره‌سنده ناصره جهتی)، ١١ نفتالی (طبریه کولنك غرب وشمال جهتنده‌کی صفد جهتی)، ١٢ آزر (نفتالینك غربنده ارض کنعان یعنی فنیکه حدودینه وعکا ساحلنه‌دك ممتد اولان یر).

— تثنیه صیغه‌سیله سبطین حضرت امام حسن وامام حسین (رضی الله عنهما) افندیلرمزه اطلاق اولنور و(سبط) ابن البنت دیمکدر یعنی قیزك اولادینه دیرلر.

سبط بن الجوزی {تاریخ مصره دائر «مرآت الزمان» عنوانلی کتاب معتبرك صاحبیدر.

سبعین {(Septante) بطالسهٔ مصر زماننده توراتی وسائر کتب مقدسهٔ بنی‌اسرائیلی لسان یونانی‌یه ترجمه ایدن ٧٠ ویا ٧٢ کشیدن مرکب بر هیئته ویریلن اسمدر. بو ترجمه الیوم موجود اولوب، دفعاتله طبع اولنمش ایسه‌ده، سهو وخطادن سالم دکلدر.

سبقت {(سکهراج) هندستان شعراسندن وکایتهه قومی رؤساسندن اولوب، علوم ادبیه وفلسفیه‌ده وطب تصوفده ید طولی صاحبی ایدی. لکهنو شهرنده نشأت ایدوب، سید حسین علیخان بهادرك دیوان کتابتنده بولنمش، وبعض مناصب عالیه‌یه نائل اولمش ایدی. ١١٣٨ تاریخنده کجرات راجه‌لرندن بریله ایتدیکی محاربه‌ده مقتول اولمشدر. مذکور حسین علیخانك محارباتنی مبین «جنکنامه» عنوانیله بر منظومه‌سی وهر نوعدن اشعاری واردر. شو قطعه اونکدر:

چونقش پا بسر کوی انتظار کسی
نشسته ام که شوم خاك رهکذار کسی
ببزم وصل بتان بس که شمع سان سبقت
کنیم نقد دل وجان خود نثار کسی

سبکتکین {الك بیوك دول اسلامیه‌دن اولان غزنویلر دولتنك مؤسسی اولوب، من‌اصل منصور بن نوح سامانینك امراسندن آلب تکینك کوله‌سی ایدی. درایت واقتدارینه مبنی افندیسی طرفندن دامادلغه قبول اولنمش ایدی. مرقوم آلب تکینك وفاتنده اوغلی ابو اسحق وارثی اولوب، آز مدت صکره بلا ولد وفات ایتمکله، صاحب ترجمه سبکتکین ٣٦٧ تاریخنده غزنه حاکمی اولمش ایدی. بر مدت صکره ملوك سامانیه‌دن نوح بن منصور خراسانك نصفنی دخی سبکتکینه ونصف دیکرینی اوغلی محموده ترك ایتمکه مجبور اولمغله، بر طرفدن دخی سبکتکین هنده وماوراء النهره طوغری توسیع ممالك ایتمش اولدیغندن، ٢٠ سنه حکومتدن صکره ٣٨٧ ده واقع اولان وفاتنده بیوجك بر دولت براقمشدر. یانده بولنان اوغلی اسماعیل یرینه جلوس ایتمش ایسه‌ده، درعقب خراسان والیسی بولنان دیکر اوغلی محمود واروب، غزنه‌یی ضبط ایله، پدرینك تختنه قعود ایتمش؛ ومتعاقباً دولت سامانیانه ختام ویره‌رك، تمامیله استقلالنی اعلان ایلمشدر. بو وجهله غزنویلر دولتنك اصل مؤسسی سبکتکین وبلکه بونك قاتی پدری آلب تکین ایسه‌ده، تمامیله استقلال رسمی‌یه نائل اولان مشارالیه سلطان محمود اولدیغندن، آل سبکتکین حکمدارلرینك برنجیسی سلطان محمود عد اولنور.

سبکتکین {(آل —) خلافت عباسیه زماننده ایران وآسیای وسطی جهتلرنده ظهور ایدن دول اسلامیه‌نك الك بیوکلرندن اولوب، مؤسسی رئیس سلاله اولان آنف الترجمه سبکتکین وبرنجی حکمداری سلطان محمود بن سبکتکیندر. آل سبکتکین اساساً سامانیلر دولتنه وارث وخلف اولوب، خراسان وخوارزم جهتلری سامانیلردن کندیلرینه کچدیکی کبی، بر طرفدن هندستانه طوغری توسیع ممالك ایله هندك نصف شمالیسنی ضبط واورالرده نشر اسلام ایتمش؛ وبر طرفدن دخی جیحونی تجاوزله، ترك خانلرندن ماوراء النهری استیلا، وآل بویه‌دن عراق عجمی ضبط ایده‌رك، هر طرفدن توسیع حدود وتکثیر ممالك ایتمشلردی. هله هندستانده نشر اسلام، وقادینلرك قوجه‌لری جنازه‌سیله احراقی کبی بعض عادات وحشیه‌یی منع ایله، تزیید اسباب عمران ومدنیت خصوصنده آل سبکتکینك وعلی‌الخصوص سلطان محمودك خدماتی پك بیوکدر. بو

Digitized by Google

دولتك اك پارلاق زمانی سلطان محمود مشارالیه دوری اولوب ، بونك اوغلی مسعود دخی او عظمتی محافظه ایتمش ایسه‌ده ، بونك برادرلریله اوغللری بربرلریله منازعاته دوشوب، دولتك ترقیاتنه میدان ویرمه‌مش؛ وبعده ابراهیم بن مسعود واوغلی مسعود ثانی واونك اوغلی بهرامشاه دخی حسن اداره‌یه واجرای عداله موفق اولمشلرسه‌ده، عراق وخراسان طرفلری یکی ظهور ایدن سلجوقیلرك الینه کچمش اولدیغندن، آل سبکتکین دولتی غزنه یعنی آفغانستان جهتیله هندستانك شمال غربی جهتنده بعض ممالکدن عبارت قالمشیدی . نهایت آلتنجی قرن هجری اوا‌سطنده غوریلر ظهور ایدوب، قالمش اولان ملكلرینی دخی ضبط، و ٥٤٥ تاریخنده بودولته ختام ویرمشلر در . سلطان محمودك جلوسندن یعنی تاریخ استقلالدن اعتباراً آل سبکتکین دولتی ١٦٨ سنه سورمش؛ و ١٤ حکمدار حکم سورمشدر . پایتختلری افغا‌نستانده‌کی (غزنه) شهری اولمغله، بونلر (غزنویلر) دیمکله دخی معروفدرلر . حکمدارلرینك اسامیسیله تاریخ جلوسلری بر وجه زیردر :

١	محمود سبکتکین	٣٨٧	٩	ابراهیم بن مسعود ثانی	٤٤٥
٢	محمد بن محمود	٤٢١	١٠	مسعود ثالث بن ابراهیم	٤٩٢
٣	مسعود بن محمود	٤٢٥	١١	شیرزاد بن مسعود ثالث	٥٠٨
	ثانیا محمد بن محمود	٤٣٢	١٢	آرسلان شاه بن مسعود ثالث	٥٠٩
٤	مودود بن مسعود	٤٣٥			
٥	مسعود ثانی بن مودود	٤٤١	١٣	بهرامشاه بن مسعود ثالث	٥٢٢
٦	علی بن مسعود اول	٤٤١			
٧	عبدالرشید بن محمود	٤٤٣	١٤	خسرو شاه بن بهرامشاه	٥٤٤
٨	فرخ زاد مسعود اول	٤٤٥		الی	٥٤٥

سبکی } (تاج الدین علی بن عبد الکافی) مشاهیر علما و مؤرخیندن اولوب ، برچوق آثاری واردر. تألیفاتنك اك مشهوری « الطبقات الکبری » دیمکله مشهور فقهاء شافعیه تراجم احوالنی حاوی کتابیدر . مصرده یاشامش، و ٧٥٦ ده وفات ایتمشدر .

سبلان } آذربیجانده آردبیل قصبه‌سی او‌زرنده بر یوکسك طاغ اولوب ، ذروه‌لری قیش یاز قارله مستوردر. اوزرنده برخیلی قرا وبعض مراقد صالحین بولنمغله، جوار اهالیسی عندنده معزز عد اولنور . خریطه‌لرده (ساوالان) صورتنده محرر اولوب ٤٨٤٤ متره ارتفاعی اولدیغی کوستریلیور . منطفی بر برکان اولوب، اتکلرنده بر خیلی میاه معدنیهٔ حاره‌سی واردر .

سبلی } (سلطان —) فارسده حکومت سورمش اولان آل مظفر ملوکنك ایکنجیسی شاه شجاعك اوغلی اولوب، پدرینك حیا‌تنده کوزلرینه میل چکلمش، وعمیجه زاده‌سی شاه منصورك امریله ینه بو جزایه دوچار اولمش اولان برادری سلطان زین العابدین ایله برلکده محبوس ایکن، ٧٩٥ تاریخنده فارسی استیلا ایدن تیمورلنك طرفندن بالتخلیص، ماوراء النهره کوندرلمش، و او‌راده وفات ایتمشلردر .

سبنیت } یاخود سبنیتوس (Sebennyte, Sebennytos) مصرده‌کی (سمهود) قصبه‌سنك اسم قدیمیدر .

سبنیقو } (Sebenico) آوستریانك دالماجیه خطه‌سنده و (زاره) نك ٦٠ کیلو‌متره جنوب شرقیسنده اوله‌رق (کرقه) نهرینك منصبنده بر قصبه اولوب، ١٥٠٠٠ اهالیسی، بیوك لیمانی، ٤ قلعه‌سی ومرجان صیدینه مخصوص سفائنی واردر. وقتیله مستقل بر جمهوریت صورتنده اداره اولنوب ، بعده وندیکلیلرك، صکره مجارلرك ونهایت آوستریانك الینه کچمشدر. ١٥٣٨ و ١٦٤٨ تا‌ریخلرنده ایکی دفعه عثمانلیلر طرفندن محاصره اولنمشدر.

سبو } مغربده طنجه قربنده بر نهر اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

سبیطله } افریقیه‌ده قیرواندن ٧٠ میللك مسافه‌ده واقع بر قصبه اولدیغنی « معجم البلدان » ده مسطوردر.

سبیع } صحابه‌دن ایکی ذاتك اسمیدر : احد وقعه‌سنده شهید اولان (سبیع بن حاطب الانصاری الاوسی) و بدر واحد غزالرنده حاضر بولنمش اولان (سبیع بن قیس الانصاری الخزرجی) .

سبیعه } صحابیاتدن بروجه زیر درت خاتونك اسمیدر : (سبیعه بنت حارث الاسلمیه) که (سعد بن خوله) نك زوجه‌سی اولوب ، بعض احادیث شریفه روایت ایتمشدر. — (سبیعه بنت حبیب الضبعیه) که اهل بصره‌دن معدوددر . — (سبیعة القرشیه) که زنا ایتمش اولدیغنی حضور حضرت نبویده اعتراف ایتمکله، قارنده‌کی چوجغی طوغورنجه و بعده امزیرنجه‌یه قدر مهلت اعطا بیو‌رلمش، وبعده کندلکی مراجعتی اوزرینه ، و صحابه‌دن

بربنك چوجغى آلمسيله، كراهةً رجعنه امر نبوى صادر اولمشيدى. — (سبيعه بنت ابى لهب) كه مؤمنه اولديغى حالده (ابنت حطب النار) خطابيله تحقير اولنديغندن، حضور حضرت نبويده شكايت ايتمكله، حضرت رسول‌الله (صلى الله عليه وسلم) افندمز برغضب اولدقلرى حالده: «مابال اقوام يؤذوننى فى نسبى وذوى رحمى الا ومن آذى نسبى وذوى رحمى فقد آذانى وآذى الله عزوجل» بيوردقلرى ابو هريره‌دن منقولدر. بعضلرى (دره بنت ابى لهب) ديه ضبط ايتمشلردر.

سپاهى اونجى قرن هجرى عثمانلى شعراسندن اولوب، استانبولليدر. زعامته متصرف ايدى. شو ايكى بيت جمله اشعارندندر:

دل ديلر كويكى كلزار جنان اولديغيچون
ميل ايدر لعلكه سرچشمهٔ جان اولديغيچون
خوابدن خانه‌لرين چشمك ايتدم خالى
هر كيجه خيل خيالكه مكان اولديغيچون

سپاهى ايران شعراسندن دخى ايكى ذاتك تخلصيدر:

برنجيسى اندجان كبراسندن بربنك اوغلى اولوب، اسمى (خدادوست) در. ٩٧٩ تاريخنده وفات ايتمشدر. شو رباعى اونكدر:

افسوس كه وقت كل بزودى بكذشت
فرياد كه تا چشم كشودى بكذشت
بى چشم وخطت بنفشه ونركسرا
ايام بكورى وكبودى بكذشت

— ايكنجيسنك اسمى شاه حسن اولوب، شو بيت اونكدر:

بمسجدى كه روم در فراق دلبر خويش
بهانه سجده كنم بر زمين زنم سر خويش

سپتيم سور (Septime Sévère) روما ايمپراطورلرندن اولوب، آفريقاده‌كى (لبده) شهر قديمنده طوغمش؛ وبر طاقم مأموريتلرده وحتى قونسلوسلقده دخى بولندقدن صكره، ١٩٣ تاريخ ميلاديسنده واقع (برتيناقس)ك وفاتنده (ايليريا) عسكرينك قوماندانى اولديغى حالده، عسكرى طرفندن ايمپراطورلغى اعلان اولنه‌رق، ديكر جهتلرده (ديديوس يوليانوس)، آلبينوس وپسچنيوس ونيجر آيرى آيرى ايمپراطورلغه انتخاب ايدلمش اولديغندن، سپتيم سور بونلرك برنجيسنى كندى منتخبلرينه دفع ايتديردكدن صكره، ايكنجيسنى اورتاقلغه قبول ايدوب، اوچنجيسى اوزرينه عسكر سوق ايتمش؛ وايسوس وازنيقده مغلوب ايتدكدن صكره، (بيزانسه)يى دخى ضبط ايتمكله، طرفدارلرينى امحا ايلمش؛ واو وقت آلبينوسه دخى مدارا احتياجندن وارسته اولوب، كنديسنى حربه دعوت ايتمش؛ وغالياده ليون قربنده ايتديكى محاربه‌ده منهزم وقتل ايتمش ايدى. بو وجهله ١٩٧ تاريخنده تختنده مستقل قالدقدن صكره، جزيره جهتنه تجاوز ايتمش اولان اشكانيانه قارشى سوق عسكر ايده‌رك، غالب كلمكله، بابل وسلفكيه ومدائنى ضبط ايتمش؛ ورومايه عودتنده نامنه اليوم موجود اولان بيوك بر طاق ظفر بنا اولنمش ايدى. اوغلى (قاراقاله)يى ولى عهد طانيتديره‌رق، امور حكومتى (پلوتيان) اسمنده برينه احاله ايتمش ايسه‌ده، چوق كچمه‌دن بونك كنديسى حقنده سوء نيتنى آكلايه‌رق، ٢٠٤ ده اعدام ايتمشدر. بعده برتانيه‌يه سفر ايدوب، قالدونيه‌ليلرك تجاوزاتنه ختام ويرمشيدى. ٢١١ تاريخنده وفات ايدوب، ملكى اوغللرى قاراقاله ايله (جتا)يه ترك ايتمشدر. ماهر بر قوماندان ايسه‌ده، پك غدار و مرحمتسز اولوب، آلبينوسى قتل ايتدكدن صكره، بونك طرفدارلرينى آرايه‌رق، برچوق آدملر قتل ونفى ايتمشدى. خرستيانلر حقنده دخى تعقيبات وتعذيبات اجرا ايتمشدر. مع هذا علوم وصنايعى حمايه ايدوب، بر خيلى ترقياته سبب اولمشدر.

سپهرى ايران شعراسندن اولوب، من اصل اردستانلى اولديغى حالده، اصفهانده ياشامش، وفضل وعرفان صاحبى اولوب، طريق صوفيونه منسوب بولنمشدر. تصوفه دائر بعض مثنويلر نظم ايتمش ايسه‌ده، نابود اولمشدر. شو بيت اونكدر:

زخضر عمر فزونست عشق بازانرا
اكر زعمر شمارند روز هجرانرا

ستا (Setta) آفريقاى غربيده يوقارى كينه‌نك (داهومى) مملكتنده (آبومه)نك ٤٢ كيلومتره شمال شرقيسنده و (سوقه) نهرى تابعلرندن برى كنارنده بر قصبه اولوب، ٩٠٠٠ اهاليسى، هر طرفه مد نظرى، اطرافنده منبت

اراضیسی و چناق چوماکه متعلق بعض معمولاتی واردر.

ست الادب { مشاهیر محدثاتدن اولوب ، مظفر بن البرنینك قیزیدر.

ست الامناء { (ام عز الدین) مشاهیر محدثاتدن اولوب، شیخ صدر الدین اسعد بن عثمانك قیزیدر. صلاح الدین صفدینك استادی علم الدین برزالینك اشیاخندن اولوب، ۷۰۰ تاریخنده صعید مصرده وفات ایتمشدر.

ست الاهل { (بنت علوان) محدثه ومتقیه بر خاتون اولوب ، بعلبکلی وحنبلیة المذهب ایدی. ۷۰۳ ده وفات ایتمشدر.

ست الشام { ایکی مشهور خاتونه علم اولوب، بری یدنجی قرن هجری محدثاتندن صفیه، ودیکری صلاح الدین ایوبینك همشیره‌سیدر، که ٦۱٦ ده وفات ایتمشدر.

ست العرب { (بنت سیف الدین علی) مشاهیر محدثاتدن عالمه بر خاتون اولوب، صلاح الدین صفدینك واستادی علم الدینك اشیاخندندر. قدسلی اولوب، شهر مذکورده تدریسله مشغول بولنمش؛ و ۷۳٤ تاریخنده وفات ایتمشدر.

ست العلماء { علم وتقواسیله وطلاقت لسانیله شهرت بولمش دمشقلی برخاتون اولوب ، شهر مذکورده (درب المهرانی) تکیه‌سنك پوست نشینی ایدی. وعظی پك مؤثر ایدی. ۷۱۲ ده وفات ایتمشدر.

ست الفقهاء { (بنت ابراهیم) فقه وحدیثده شهرت شایعه صاحبه‌سی بر خاتون اولوب، احادیث شریفه‌یی اسانیدیله روایتده مهارت تامه‌سی وار ایدی. ۷۲٦ تاریخنده ۹۲ یاشنده وفات ایتمشدر.

ست القضاة { (ام محمد) مشاهیر محدثاتدن اولوب ، ۷۱۲ تاریخنده طقسان یاشلرنده وفات ایتمشدر.

ست الملك { ملوك فاطمیه‌دن حاکم بامر اللهك همشیره‌سی اولوب ، عاقله ومدبره بر خاتون اولمغله، قتلی کندیسنه اسناد اولنان حکمدار موما الیهك فقداننده، اونك اوغلی (ظاهر لاعزاز دین الله) ی اجلاس ایده‌رك، اذهان عمومیه‌یی یاتیشدیرمش؛ وزمام اداره‌یی کندی یدکفایتنه آله‌رق، درت سنه حسن اداره‌یه موفق اولمشدر.

ست الوزراء { (ام عبد الله بنت القاضی شمس الدین عمر) مشاهیر محدثاتدن علم وعرفانله تزیین ذات ایتمش حنبلیة المذهب بر خاتون اولوب، وطنی اولان دمشق شامده وبر آره‌لق مصرده تدریس علوم وافادهٔ حدیثله امرار عمر ایتمش؛ وحدیثده زمانك قطبی حکمنه کچمشیدی. ٦۲٤ ده طوغوب ، ۷۱۷ ده ۹۳ یاشنده وفات ایتمشدر. درت قوجه‌یه واروب ، اوچ قیز دنیایه کتیرمشیدی. مشاهیر علمادن بر چوق ذوات بونك شاکردانی زمره‌سنه داخل ایدی.

ست الوزراء { (ام محمد بنت الشیخ الرئیس تاج الدین ابی الفضل یحیی بن مجد الدین) بو دخی مشاهیر محدثاتدن خیرات وحسنات صاحبه‌سی بر خاتون اولوب، ٦۳۹ ده تولد، و ۷۱۵ ده وفات ایتمشدر. آخر عمرنده بر سنه قدر مختلة الشعور یاشامشدر.

ست قریش { (ام الهنا فاطمه بنت فهد) امام سیوطینك اشیاخندن محدثه بر خاتون اولوب، ۸۱٤ ده تولد ایتمشدر.

ستو اوچی { (Seto-Outsi) ژاپونیه‌نك اك بیوك آطه‌لرندن شمالاً (نیپون) وجنوباً (سیقوق) ایله (کیسیو) جزیره‌لری آره‌سنده بر دکیز اولوب، شرقدن غربه بویی ٤٤۰ کیلومتره‌در. اکی پك مختلف اولوب، بوینه نسبةً دائما آزدر. بو دکیز آطه‌لرك آره‌سنده بر قاچ بوغازدن قوره بوغازیله، ژاپون دکیزیله وبحر محیط متعدل ایله اختلاط ایدر. ایچنده بر خیلی کوچك آطه‌لر وبر چوق شهر واسکله وتجارتکاه معموره‌لر بولنیور.

ستوبال { (Setubal) پورتکیزك استرمادوره خطه‌سنده ولیسبونه‌نك ۳۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده (سادو) نهری منصبنك ساحل شمالیسنده وبر دمیر یول خطنك اوجنده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۵۰۰۰ اهالیسی، آغزی صیغ لیمانی، ایشلك تجارتی، پك لذیذ پورتقاللریله سائر میوه‌لری، بیوك محله‌لری، کوزل بیاض شرابلری وبر خیلی آثار عتیقه‌سی واردر.

Digitized by Google

ستور (Settour) هندستانده مدراس ایالتنك (تینولی) سنجاغنده وتینولینك ٧٨ کیلومتره شمال غربیسنده بر قصبه اولوب، ٦٤٤٥ اهالیسی واردر.

ستوس یاخود ستی (Séthus, Séthi) (شیت) دن غلط اولمسی محتمل اولان بو اسمله فراعنهٔ مصردن ایکی کشی کلمشدر: برنجیسی اون طقوزنجی سلاله‌نك برنجی حکمداری ومشهور (سزوستریس) ك پدری اولوب، میلاد عیسی (علیه السلام) دن ١٥ قرن اول حکم سورمش؛ وبرخیلی فتوحات ایدوب، اوغلنك جهانکیرلکنه پیشدارلق ایتمشدر. — ایکنجیسی ابتدا (منف) شهرنده (فتا) تعبیر ایتدکلری معبودك عبادتخانه‌سنك راهبی ایکن، میلاددن ٧١٣ سنه اول حکومتی ضبط ایتمش؛ واو صره‌ده آثور حکمداری (سناحریب) مصره هجوم ایتمکله، عسکریلر کندیسنی مدافعه ایتمدکلرندن، کویا منسوب بولندیغی معبوددن استمداد ایتمسی اوزرینه، سناحریبك اردوکاهنده برچوق فاره‌لر ظهور ایده‌رك، عسکرینك اوقلرینك کریشلرینی قوپارمغله، سناحریب عودته مجبور اولمش. مصریلر بو ستوسك الده بر فاره طوتار بر هیکلنی رکز ایدوب، آلتنه «معبودلره رعایت ایتمکی بندن اوکرنك» مألنده بر عباره حك ایتمشلردر.

ستون (Seton) آمریقای شمالیده (دومینیون) خطه‌سنك (قولومبیه) خطه‌سنده برکول اولوب، بویی ٢٥ کیلومتره قدردر. دیك واورمانله مستور یوکسك طاغلرله محاط اولوب، درینلکی چوقدر. (آندرسون) کولنك آیاغی حکمنده اولان ٢٥ متره کنیشلکده بر سیل بوکوله دوکیلور، وفضلهٔ میاهی (اینقومچ) چاییله (فراسر) نهرینه دوکیلور.

ستی خاتون شیخ الاسلام زنبللی علی افندینك قیزی اولوب، سلوری قپوسی قربنده مسجد ومدرسه‌سی واردر. زیرك بوقوشنده پدرینك بنا کرده‌سی اولان مکتب ساحه‌سنده پدرینك یاننده مدفوندر.

ستیف (Setif) جزایرك قسنطینه ایالتنده و قسنطینه‌نك ١٠٩ کیلومتره غرب جنوبیسنده اوله‌رق (ابوسلام) مجراسنك ٢٥٠٠ متره یوقاریسنده و جزایردن تونسه کیدن دمیر یول خطی اوزرنده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٤٣١٠ اهالیسی، اطرافنده پك منبت اراضیسی، حبوبات وحیوانات و یوك ودری کبی مواده متعلق ایشلك تجارتی وپك صاغلام هواسی وار در. اسکی بر قصبه اولوب، تا رومالیلرك زماننده اهمیتی وار ایدی.

سجاح (بنت حارث التمیمیه) آخر عهد حضرت نبویده دعوای نبوت ایتمش برخاتون اولوب، بنی تمیمك بر قبیله‌سنه منسوب ایدی. بنی تمیم وبنی تغلب ایله بنی ربیعه بیننده یکی بر دین چیقارمغه قالقیشوب، او صره‌ده یمامه‌ده ارتداد ودعوای نبوته قیام ایتمش اولان مسیلمة الکذاب ایله آره‌لرنده رقابت حاصل اولمغله، سجاحك مسیلمه‌یه عسکر سوق ایتمسی، حضرت ابابکر صدیق (رضه) جانبندن دخی مسیلمه‌یه قارشی عسکر اعزام بیورلسنه تصادف ایتمکله، مسیلمه قورقوب، صاحبهٔ ترجمه ایله صلح ایتمش؛ وروایته کوره بینلرنده ازدواج دخی وقوع بولمش ایدی. سجاح مرتده اولمیوب، دعوای نبوتدن اول بنی تغلبدن خرستیانلغی قبول ایتمشیدی. مسیلمه‌نك قتلندن صکره سجاح توبه ایدوب اسلامه کلمش؛ ومعاویه‌نك زماننده وفات ایتمشدر.

سجاس آذربیجانده همدان ایله ابهر آره‌سنده بر قصبه اولدیغی جغرافیون عرب آثارنده مذکوردر.

سجاوندی (سراج الدین محمد بن عبدالرشید) مشاهیر فقهادن اولوب، فرائضه متعلق «سراجیه» عنوانلی کتاب مشهورك صاحبیدر. بوکتابه برچوق شرحلر یازیلوب، الك مشهوری سید شریف جرجانینك «شریفیه» عنوانلی شرحیدر.

سجدین (Szegedin) مجارستانده بوده‌نك ١٦٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده (تیسه) نهری اوزرنده و (ماروس) چایی ملتقاسنك قربنده (قسونغراد) ایالتنك مرکزی بر شهر اولوب، ٨٠٠٠٠ اهالیسی، متعدد مکاتبی، نهرده سفاینی، ایشلك تجارتی وشراب، توتون، طوز، کراسته، حبوبات، صابون، کهرچله وسائره اخراجاتی واردر.

سجستان ایرانك شرق جهتنده واقع (سیستان) خطه‌سنك اسم

Digitized by Google

معربیدر . نسبتی (سجزی) و (سجستانی) کلیر . [« سیستان » مادەسنه مراجعت بیوریله .]

سجستانی [« ابوداود سجستانی » مادەسنه مراجعت بیوریله .]

سجستانی (ابو حاتم صالح بن محمد) مشاهیر علمادن اولوب ، « اختلاف المصاحف » عنوانیله بر تألیفی وتاریخ طبیعی‌یه متعلق « کتاب الوحوش » عنوانیله بر اثری واردر. ٢٤٨ ده وفات ایتمشدر .

سجستانی (یوسف بن ابی سعد بن احمد) « منیة المفتی » عنوانلی کتابك مؤلفیدر. بو کتاب پارس کتبخانەسنده ٦٩٩ رقمیله مرقم اولەرق موجوددر.

سجسته (Segeste) سیجیلیەنك شمال غربی ساحلی قربنده وشمدیکی (قالاتافیمی) جوارنده بولنمش بر اسکی قصبه اولوب ، قابلیجەلریله مشهور ایدی . روایته کوره تروآلیلر طرفندن بنا اولنەرق ، میلاددن بش آلتیوز سنه اول پك معمور ایدی . اهالیسی ، سیجیلیەنك سائر شهرلریله مخاصمەده بولنەرق ، آتنەلیلرك وبعده قارتاجلیلرك امدادینه مراجعت ایتمش؛ وبوایکی قومك سیجیلیه‌یه دخولنه سبب اولمشدر . بر محاربەده قارتاجلیلر طرفندن تخریب وبعده رومالیلر طرفندن اعمار اولنمشدی. الیوم خرابدر.

سجسوار (Segesvar) مجارستانك ترانسیلوانیه خطه‌سنده و (هرمانستاد)ك ٦٠ کیلومتره شمال شرقیسنده اولەرق (قوکل) نهری اوزرنده مستحکم بر قصبه اولوب ، ٦٥٠٠ اهالیسی ، چوخه وبز معمولاتی وبعض آثار عتیقەسی واردر.

سجل صحابەدن اولوب ، حضرت فخر کائنات (صلعم) افندمزك کاتبی ایدی. « یوم نطوی السماء کطی السجل للکتاب » آیت کریمەسنده بو سجلك مراد بیورلدیغی مظنوندر .

سجلماسه مغرب اقصاده مراکش دولتنك (تافلت) ایالتنده و تافلتك ٦٠ کیلومتره شرقنده اولەرق درن (یعنی آطلاس) سلسلۀ جبالنك جنوبی اتکنده و (زیز) نهری اوزرنده بر قصبه اولوب ، الیوم خراب ایسەده ، وقتیله پك معمور وبیوك بر شهر ایدی . جغرافیون عربك تعریفنه کوره پك طاتلی اوزومی و اون نوع خرماسی وار ایدی . قادینلری یوکدن پك اینجه وظریف قاشلر نسج ایدرلردی. آلتون معدننك کثرتیله مشهور اولان (غانه) و سائر سودان ممالکیله پك ایشلك تجارتی وار ایدی . مرابطین دولتنك پایتختی بولنمشدر .

سجن یوسف مصرك جیزه مدیریتنده واقع بوصیر قربنده بر اسکی بنا خرابەسی اولوب ، حضرت یوسف (عم)ك یدی سنه محبوس طوردیغی و بعده حضرت موسی (عم)ك دخی حبس ایدلدیکی زندان اولدیغی مظنوندر. قربنده بر جامع شریف بنا اولنەرق ، (مسجد موسی) دینمکله معروفدر. بو محل زیارتکاهدر .

سجودی یاوز سلطان سلیم خان دوری عثمانلی شعراسندن اولوب ، قالقاندلنلیدر . پیری پاشانك حمایەسیله کاتب دیوان اولمشیدی. شو قطعه جملۀ اشعارندندر :

صانمه بلبل نغمەسی ای کلعذار آکلر بنی
کلشن عشقکده بو فریاد وزار آکلر بنی
فرقتکده دمبدم مردملك ایدوب ای پری
یالی چوق اولسون بوچشم اشکبار آکلر بنی

سچن (Seetzen) آلمانیا مشاهیر سیاحیندن اولوب ، ١٧٦٧ تاریخنده اولدنبورغك (یور) قصبەسی قربنده طوغمش ، و ١٨١١ ده یمنده مقتولاً وفات ایتمشدر . استانبول ، حلب ، شام ، فلسطین و سائر او جوارلری کزدکدن صکره ، دین اسلامی قبول ، ولسان عربی‌یی تحصیل ایدەرك ، جزیرة العربه ، و ١٨٠٩ ده حجاجله مکۀ مکرمه‌یه دخول ، واورادن یمنه کچەرك ، ایکی سنه اورالرینی کشت وکذار ایتدکدن صکره ، مخادن صنعایه کیدرکن قولاغوزلری طرفندن قتل ویا تسمیم اولنمشدر. سیاحتنامەسی زیادەسیله نافع معلوماتی حاوی اولوب ، ١٨٥٤ ده برلینده طبع ونشر اولنمشدر.

سحابی اونجی قرن هجری شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی بروسه قربنده امنا طائفەسندن اولوب ، یاوز سلطان سلیم خانك جلوسلری اثناسنده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر :

عیفه آلام یتمون دنیایی یارم اولمسه
شهری چوقدن ترک ایدردم شهریارم اولمسه

— ایکنجیسی همدانلی عالم وادیب بر ذات اولوب، قانونی سلطان سلیمان خانك شرق سفرنده قدری افندی طرفندن کمالاتی تقدیر اولنه‌رق، رومه کتیرلمش؛ والتفات پادشاهی‌یه نائل اولوب، «کیمیای سعادت» کتاب مشهورینك ترجمه‌سنه مأمور اولمش ایدی. ۹۷۰ ده وفات ایتمشدر. ترکی وفارسی اشعاری واردر. شو بیت او جمله‌دندر:

دیلر اغیار ذوق وصلی عشاق هجرانی
مکس جلاب آرار پروانه ایستر نار سوزانی

— ایران شعراسندن استرابادلی بر سحابی دخی واردر، که اصحاب صلاح وحسن اخلاقدن اولوب، بر خیلی وقت روضهٔ رضویه‌یه مجاورت ایتمشدر. شو بر ایکی بیت اشعار عارفانه‌سندندر:

در هرکه رسی نکوببین کونیکوست
کو خواسته وساخته حضرت اوست
دریا بوجود خویش موجی دارد
خس پندارد که این کشاکش با اوست

سحبان وائل { (یاخود سحبان بن وائل) فصاحت وبلاغتده اسمی ضرب مثل حکمنه کچمش اولاد عربدن بر ذات اولوب، هارون الرشید زماننده یاشامشدر.

سِحر { (شیخ عبدالمجید) هندستان شعراسندن اولوب، اکهنوده نشأت ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

بود ای معربی اندیشه در سیر چمن ناکس
ز نیرنك فلك عبرت نباشد چشم غافلرا

— ۱۲٤۹ ده وفات ایتمش سید ناصر علی اسمنده دیکر بر شاعرك دخی مخلصیدر.

سِحری { قدمای شعراء عثمانیه‌دن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی ادرنه‌لی اولوب، کمال پاشا زاده‌نك ادرنه قاضیلغی اثناسنده محکمه‌سنده کاتب ایدی.

— ایکنجیسی استانبوللی اولوب، (قزمی) لقبیله معروف ایدی. تاریخ سویله‌ده مهارتی وار ایدی.

دفتردار سیروزی حسین چلبی‌یه منسوب اولوب، معیتنده حلبده ایکن، ابتدیکی بر حباثت اوزرینه، حلب امیر الامراسی عضو رجلیتنی قطع ایتدیرمشیدی. شو بیت اونکدر:

آیت حسنك اوقونمسون دیو جانا غلط
یازدی قدرت کاتبی ابروکی مد خانك نقط

سحری { ایران شعراسندن دخی بر وجه زیر درت کشینك مخلصیدر:

برنجیسی عن اصل اردستانلی اولوب، اصفهانده عطارلقله مشغول ایدی. صوفیانه بر مثنویسی وبر خیلی اشعاری وار ایدی. شو بیت او جمله‌دندر:

اسیر غمزهٔ طفلی شدم که صورت خویش
در آب بیند وبا آفتاب در جنکست

— ایکنجیسی (ری) لی اولوب، شو بیت اونکدر:

زچاره مردم وآن دولتم نصیب نشد
که یك نکاه ترا باخود آشنا سازم

— اوچنجیسی (عبد الله) هندستانك اکبرآباد شهرندن اولوب، والده‌سندن اوکرنمش اولدیغی نستعلیق خطنده مهارتی وار ایدی. نهایت جنونه دوچار اولوب، بو علتله وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

دل زکویت کربسوی تن نیاید باك نیست
مرغ چون یابد کلستانی کی کند یاد قفس

— دردنجیسی خوانسارلی اولوب، (قطب) دینمکله معروفدر. شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

هر سیه بختی که باشد کسب عشق از من کند
خون چشم بلبل وداغ دل پروانه ام

سبحیقه { خلافت عباسیه دوری اوائلنده ظهور ایدن مشاهیر مغنیاتدندر.

سخا { مصرك غربیه مدیریتنده بر کوچك قصبه اولوب، (سخاوی) لقبیله ملقب علمادن بر قاچ ذاتك مسقط رأسیدر.

سخبره { صحابه‌دن اولوب، اوغلی عبد الله کندیسندن روایت ایتمشدر. اسدی

Digitized by Google

ویا ازدی اولدیغی مرویدر. — بنی غنمدن مدینه‌یه هجرت ایدنلر میاننده مذکور بر سخبره دخی اولوب، بعضلری صحابه‌دن وبعضلری صحابیاتدن عد ایتمشلردر.

سخن { ایران وهندستان شعراسندن بر وجه زیر اوچ کشینك مخلصیدر:

برنجیسی (آقامی شیرازی) درویش مشربلی بر آدم اولوب، شو رباعی اونکدر:

بر دامن لطف حسنت ای خور جمال
هر ساده دلی وانرسد دست خیال
ظاهر بینان زباطن آگاه نیند
در آینه پیدا نبود صورت حال

— ایکنجیسی (سید محمد خان بهادر) عن اصل اصفهانلی اولوب، تجارت طریقیله هندستانه کیتمش؛ و مدراس والیسی نواب امیر الامرا بهادرك توجهنی قزانوب، مراتب عالیه‌یه نائل اولمش ایدی. ١٢١٦ ده وفات ایتمشدر. مرتب دیوانی واردر. شو بیت اونکدر:

بدل خاری زعشق کلعذاری کرده ام پیدا
ازین خواری بعالم اعتباری کرده ام پیدا

— اوچنجیسی (میر عبد الصمد) اکبرآباد ساداتندن وعبدالقادر بیدلك تلامذه‌سندن اولوب، ١١٤١ ده کجراتك احمد آباد شهرنده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

خوش آن روزی که بر پای تو سرگرم نیاز افتم
دم برخاستن چندان روم ازخود که باز افتم

سخنه { بریة الشامده تدمر ایله عرض وارك آره‌سنده عرب اهالی ایله مسکون برکوچك قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

سدان { (Sedan) فرانسه‌نك (آردنه) ایالتنده (میزیره) نك ٢٢ کیلومتره جنوب شرقیسنده و پاریسك ٢٧٦ کیلومتره شمال شرقیسنده وموزه نهری کنارنده قضا مرکزی مستحکم بر قصبه اولوب، ١٤٥٦٦ اهالیسی، طوبخانه‌سی، الیوم اسلحه موزه‌سی اتخاذ اولنمش اسکی بر سرایی، داخلی مکتبی، کتبخانه‌سی، مشهور چوخه و قازمیر وسائر یوك قماشلر فابریقه‌لری، بویاخانه‌لری، دمیرخانه‌لری وآو سلاحلری فابریقه‌سی واردر. وقتیله پروتستانلره مخصوص دار الفنونی وار ایدی. ١٨٧٠ سنه‌سی ایلول افرنجیسنك ایکنجی کونی ایمپراطور اوچنجی ناپولیون سداننده کلیتلی عسکرله پروسیه‌لیلره مغلوب اولوب، تسلیم اولمشدر.

سدقیا { یاخود صدقیا (Sédécias) یهودا ملوکندن اولوب، بخت نصر طرفندن اجلاس اولنمش؛ وقبل المیلاد ٥٩٧ تاریخندن ٥٨٧ تاریخنه‌دك ١٠ سنه حکومت سوروب، بعده عصیان ایتمکله، آثوریلر طرفندن ایکی سنه محاصره‌دن صکره طوتیلوب، کوزلرینه میل چکلمش؛ وارض بابله نفی اولنه‌رق، اوراده وفات ایتمشدر.

سدلیج { (Sedlitz) چهستانده (توپلیچ)ك ٣٠ کیلومتره جنوب غربیسنده بر قریه اولوب، مسهل کبی تأثیر ایدن میاه معدنیهٔ بارده‌سیله مشهوردر.

سدوسی { (ابو فید مورج بن عمرو) مشاهیر نحویوندن واهل لغتدن اولوب، بصره‌ده ابوزید انصاریدن اخذ ایتمش، وخلیل بن احمدك اصحابی زمره‌سنه داخل اولمشیدی. لسان عربی لغتلرینك ثلثانی ازبرنده اولدیغی مرویدر.

سدوم { (Sodome) فلسطینده بحر لوطك ساحل شمالیسی قربنده قدیم بر شهر اولوب، حضرت ابراهیم (عم) زماننده اهالیسنك ارتکاب ایتدکلری فحشیاتدن طولایی، وکندیلرینی دین حقه دعوت ایدن حضرت لوط (عم) ی تکذیب ایتملری اوزرینه، من طرف الله آتش سماوی ایله احراق و تخریب ایدلمش اولدیغی کتب مقدسه‌ده مذکوردر.

سد یأجوج { (یاخود سداسکندر) یأجوج ومأجوج اسمیله کره ارضك شمال جهتلرنده ساکن اولدقلری توراتده مذکور اقوامك شرندن محافظه ایچون چکلمش برسد اولدیغی مروی اولوب، بناسی اسکندر ذوالقرنینه اسناد اولنور. آنجق برطرفدن اسکندرك تاریخی مضبوط اولوب، بویله برسد بنا ایتدیکی بیلنمدیکی کبی، برطرفدن دخی اسکندرك ضبط ایتدیکی وکیدبکی یرلرك هیچ برنده بویله برسد اثری کورلیور. آنجق چینده نفس چین ایله مغولستان ومانجو ممالکی آره‌سنده سد یأجوج حقنده مروی اولان

Digitized by Google

اوصافله متصف واسع ، بویکسك واوزون بر سد بولنوب ، سد یأجوجدن مقصد بو سد اوله جغنده شبهه یوقدر. حقیقةً بو سدی چینلیلر مانچو ومغول وسائر شمال اقوامنك تجاوزاتنه قارشی بنا ایتمشلردر. طولی ٤٠٠٠ کیلومتره‌یی متجاوز اولوب ، بعض محللرنده ایکی واوچ صره دیواردن عبارتدر. اوستی اوچ دورت آرابه یکچه‌جك قدر واسع اولوب ، برجلر وقلعه‌لری دخی واردر. اکثر محللری طاش وطوغله دن وبعض یرلری کرپیجدن اولوب ، برخیلی محللری ییقلمش ، ودفعاتله تعمیر اولنمشدر . بو سده میلاد عیسی (عم) دن ٢٤٧ سنه اول یعنی اسکندرك وفاتندن ٧٦ سنه صکره (چین شیهوانغتی) نام چین ایمپراطوری طرفندن باشلانیله‌رق ، ١٠ سنه متمادیاً دورت بش ملیون عمله چالیشدیرلمش ، وبونلردن دردیوز بیکی بو ایشده هلاك اولمشدر. مع هذا سد مذکور بر ایشه یارایه‌میوب ، یأجوج ومأجوجدن مراد اولان اقوام تاتاریه سدی تجاوزله ، چینی ضبط ایده‌رك ، بوکونه قدر اداره ایتمکده‌درلر. آنجق چینلیلر، مغلوب اولدقلری حالده، سعی و مدنیتلریله غالبلرینه غلبه ایده‌رك ، بونلره کندی لسان ومدنیلرینی وآیین وعادتلرینی قبول ایتدیرمش؛ و چین حدودینی سدك بك ایلریسنه قدر توسیع ایتمشلردر. بو وجهله سد شمدیکی حالده چین ممالکی آره‌سنده قالوب، آثار عتیقه‌دن عد اولنمقدن بشقه بر شیئه یارامیور . بعض مورخلر دخی سد یأجوجدن مراد بلاد قافقاسده بندر جهتنده بولنمش اولان بر سد اولدیغنی التزام ایدوب، بونك نوشیروان طرفندن تأسیس ایلدیکنی، وچوق وقت صکره دخی آثاری باقی بولندیغنی بیان ایتمشلردر .

سدید { (ابو البیان بن المدور) مشاهیر اطبادن اولوب ، یهودی المذهب ایدی . طبده و اصول تداویده مهارت تامه‌سی اولوب، مصرده ملوك فاطمیه‌نك وبعده صلاح الدین ایوبینك خدمت طبابتنده بولنمش ؛ وبر چوق طلبه یتیشدیرمشدر . اواخر عمرنده خدمته مقتدر اوله‌مدیغی حالده، خانه‌سنده اوتوروب، ینه مخصصاتنی آلیردی. ٥٨٠ تاریخنده ٨٣ یاشنده وفات ایتمشدر. کندی مجربات طبیه‌سنی مبین معتبر برکتابی واردر.

سدید { (القاضی شرف الدین ابو منصور عبد الله بن الشیخ السدید) مشاهیر اطبای اسلامدن اولوب، (رئیس الطب) لقبیله ملقبدر. طبی پدری شیخ سدیددن و(ابو نصر عدنان بن العین زربی) دن تحصیل ایدوب، هنوز پك کنج ایکن، قان آلمه‌ده کی مهارتندن طولایی ، مصر خلفاء فاطمیه‌سندن آمر باحکام الله خدمت طبابتنه کیروب ، تخصیصاته نائل اولمش؛ وبونك اخلافی اولان دیکر دورت حکمداره دخی خدمت ایتدکدن صکره، ملوك فاطمیه‌نك انقراضنده صلاح الدین ایوبینك دخی خدمت طبابتنده بولنمش ؛ وبو حکمدار قدر دانك پك چوق انعام واحساناتنه و(رئیس الطب) عنوانه نائل اولمشیدی . کلیتلی ثروته نائل اولمش ایسه‌ده، اواخر عمرنده خانه‌سی یانوب ، ثروتی وبرچوق نفایسی محو اولمشدی . ٥٩٢ ده قاهره‌ده وفات ایتمشدر .

سدید { (الشیخ سدید الدین ابو الفضل داود بن ابی البیان سلیمان) مشاهیر اطبای مصردن اولوب، یهودی المذهب ایدی. ٥٥٦ تاریخنده قاهره‌ده طوغوب ، هبة الله بن جمیع الیهودی وابو الفضائل بن الناقددن تحصیل طب ایتمش؛ وادویهٔ مفرده ومرکبه‌نك اصول استعمالیله تعیین مقادیرنده بیوك بر مهارت قزانمش ایدی . ملك عادل ابو بکر بن ایوبك خدمت طبابتنده بولنوب، بیمارستان ناصریده دخی اجرای طبابت ایدردی . «کتاب اقرباذین» عنوانیله ١٢ باب اوزره بر تألیفی وجالینوسك «کتاب العلل والاعراض» ینه تألیفی واردر. سکسان سنه‌دن زیاده یاشامشدر . اواخر عمرنده کوزلرینه ضعف طاری اولمشیدی .

سدید اعور { (ایران شعراسندن وکرماج اکرادندن اولوب، اثیر الدین آخسیکتی ایله معاصر بولنمش، وبینلرنده بعض مشاعره ومعارضه‌لر جریان ایتمشدر. شو قطعه اونکدر :

کوشند که بر دمید از کل خارش
جرمیست که می نهند بر کلزارش
چون رخسارش همیشه درچشم منست
عکس مژهٔ منست بر رخسارش

سدید الدین { (ابو منصور بن موفق الدین یعقوب بن سقلاب) مشاهیر اطبا وحکمادن اولوب ، کرکده شمس الدین خسرو

Digitized by Google

شاهیدن علوم حکمیه‌یی تحصیل ایتمش؛ وصلاح‌الدین ایوبینك خدمت طبابتنده بولنمشدر. بعده دمشقده وفات ایتمشدر.

سدید الدین بن رقیقه { (ابو الثناء محمود بن عمر الشیبانی)
مشاهیر اطبای اسلامدن اولوب، فن کحالیده وجراحلقده دخی مهارت تامه‌سی اولدقدن بشقه، علوم حکمیه وهیئت ونجوم وادبیاتدن دخی بهره‌سی وطبیعت شعریه‌سی ده وار ایدی. ٥٦٤ تاریخنده (حینی) قصبه‌سنده طوغمش؛ وتحصیل علوم ایتدکدن صکره، خلاط ومیافارقین ودمشقده بنی ارتق وبنی ایوب ملوکندن بر چوق ذواتك خدمت طبابتنده بولنمش؛ وملك عادل نور الدین بن زنکینك بنا ایتدیردیکی بیمارستانده اجرای طبابت ایدوب، مخصصاته نائل اولمش ایدی. علی الخصوص کوز خسته‌لقلرینی تداویده فوق العاده مهارتی وار ایدی. ٦٣٥ تاریخنده وفات ایتمشدر. «لطف السائل وتحف المسائل» عنوانیله برکتابی وبوکا شرح وحاشیه‌لریله «موضحة الاشتباه فی ادویة الباه»، «کتاب الفریدة الشاهیه والقصیدة الباهیة»، «کتاب قانون الحکماء وفردوس الندما»، «کتاب الفرض المطلوب فی تدبیر المأکول والمشروب»، «مقالة مسائل واجوبتها فی الحمیات»، «ارجوزة فی الفصد» عنوانلی تألیفاتی واردر. «عیون الانباء» ده بر چوق اشعاری مسطور اولوب، شو ایکی بیت او جمله‌دندر:

کن مجملاً فیما تقول ولاتقل
قولاً یهجنه بذا وفساد
فجماعة الحکماء قبلك دأبهم
کان الجمیل من المقال فسادوا

سدیر { حیره‌ده خورنق قربنده بر قصر ایدی، که حیره ملوکندن نعمان اکبر طرفندن ایران ملوکندن بریچون بنا اولنمشدی. بو اسمله اوراده بر نهر اولدیغی دخی مرویدر.

سدیسه { صحابیات وانصاریاتدن اولوب، حفصه بنت عمر (رضی عنهما) نك آزادلیسی ایدی. بر حدیث شریفك راویه‌سیدر.

سدیو { (Sédillot) فرانسه مشاهیر مستشرقین ومنجمیندن اولوب، ١٧٧٧ ده (انکین مونتمورنسی) ده طوغمش، و ١٨٣٢ ده وفات ایتمشدر. السنهٔ شرقیه مکتبنده ترکجه معلم معاونی وکتبخانهٔ عمومی‌یه مربوط مکتبك باش کاتبی وبعده منجم معاونی نصب اولنمشدی. (دلامبر) ایله (لاپلاس)ك کشفیات هیئت فنیه‌سنده داخل بولنمشدر. لسان عربیدن هیئت ونجومه متعلق بر چوق کتابلر وعلی الخصوص ابو الحسن علی المراکشینك آلات هیئتك صورت استعمالنه دائر اولان کتابنی فرانسزجه‌یه ترجمه ایتمش؛ وعلوم شرقیه‌یه دائر بر طاقم معلومات تاریخیه وتنقیدات نشر ایتمشدر.

— اوغلی (لویی پیر سدییو) دخی مشاهیر مستشرقیندن اولوب، ١٨٠٨ ده پارسده طوغمش، و ١٨٧٥ ده وفات ایتمشدر. پدرینك وفاتنده فرانسه مکتبیله السنهٔ شرقیه مکتبی کتابتنه تعیین اولنمشیدی. پدرینك بعض آثارینی نشر، وکندیسی دخی علمای اسلامك علوم ریاضیه وهیئت وجغرافیایه متعلق آثاری حقنده بر قاچ کتاب تحریر ایتمشدر. الغ بکك ازیاجنی دخی ترجمه، وبر طاقم حاشیه‌لرله برابر نشر ایتمشدر. عربلرك تاریخنی ده یازمشدر.

سراه { (جبال ـ یاخود سراة) جزیرة العربك غرب جهتنده حجاز وعسیر ویمنده ساحل بحره متوازیاً شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه ممتد اولان بیوك برسلسلهٔ جبال اولوب، غربی اتکلری ساحل بحردن ١٢٥ ونهایت ٢٠٠ کیلومتره اوزاق اولمغله، بو مسافه‌ده (تهامه) دینلن آلچق وزیاده‌سیله صیجاق بر اووه ممتد اولور. جبال سرا طائفدن باشلایوب، عدنه منتهی اولمغله، تقریباً ٢٠٠ کیلومترهلك محله ممتد اولور. ارتفاعلری ٢٥٠٠ ایله ٣٠٠٠ متره آره‌سنده‌در. جبال مذکوره مختلف اسملرله یاد اولنور بر چوق طاغلردن مرکب اولوب، علی الخصوص یمنده برچوق شعبه وقوللری دخی وار ایسه‌ده، جمله‌سی بربرلرینه مربوط ومتسلسلدر. حتی بو تسلسل طائفده دخی منقطع اولمیوب، حجازی‌ده شق ایله عقبه کورفزینه منتهی اولیورسه‌ده، اشبو قسم شمالیسی خیلی انحطاط ایتمکله، جبال سرادن عد اولنمیور. جبال سرانك غرب جهتنده‌کی تهامه وشرق جهتنده بولنان دهنا چولنده عادتا آتش یاغدیغی حالده، جبال مذکوره‌نك اوزرنده بولنان محللرك متعدل وصاغلام بر هوایه نائل اولمسی بو طاغلرك

Digitized by Google

ارتفاعی سایه‌سنده‌در . جبال سراتك شرق وغربی انكلرندن بر چوق صولر آقوب ، شرقه طوغری آقانلر چول قوملرنده قووروسه‌ده ، غربه طوغری آقانلرينك برطاقی تهامه‌نك حرارتنه طیانه‌رق دكیزه قدر واصل اولور . یمنك تا بطلیوس زمانلرنده «مسعود عربستان» اسمیله شهرت بولمسی آنجق جبال سراتك ارتفاعیله صولری سایه‌سنده‌در . جبال سراتی تشكیل ایدن طاغلردن باشلیجه‌لری جنوبدن باشلایه‌رق بروجه زیردر : سراة معافر، سراة كلاع، سراة بنی‌سیف، سراة‌ريمه، سراة الهان، سراة‌مصانع، سراة قدم، سراة عذر واهنوم، سراة خولان، سراة جنب وعرعر، سراة غز، سراة حجر، سراة باء، سراة حال ، سراة زهران ، سراة بجیله ، سراة بنی شبابه وعدوان، سراة طائف .

سراء { (سر من رأى) نك مخففی اوله‌رق، سامرانك نام دیكریدر .

سراپیس { (Sérapis) اسكی مصریلرك معبودلرندن اولوب، ارض‌وجهنم وحیات وصحت مربیسی عد اولنور دی . یيلانلرله احاطه اولنمش برصورتده‌تصویر اولنوردی. بطالسهٔ مصر بونك عبادتنه زیاده اهمیت ویروب ، مكمل هیكللر و(سراپیون) اسمیله‌جسیم‌معبدلر‌یاپدیرمشلردی. بونك عبادتی یونانه وروما‌یه دخی‌چكوب، اووالرده‌ده سراپیونلر تأسیس اولنمشدی . معبدلرینك اڭ بیوكی اسكندریه‌ده‌كی اولوب، مشهور اسكندریه‌كتبخانه‌سی دخی بونك ایچنده ایدی .

سراپیون { یاخود سراپیوم (Sérapion, (Sérapéum) [مادهٔ آنفه‌یه نظر بیوریله .]

سراج { صحابه‌دن ایكی ذاتك اسمیدر : بری (سراج بن مجاعه) كه اوغلی هلال واسطه‌سیله كندیسندن بر حدیث شریف منقولدر .
— دیكری (ابو مجاهد سراج الیمنی) كه اصل اسمی (فتح) اولوب ، مسجد حضرت نبویده برقندیل یاقش اولمغله، جانب حضرت رسالتپناهیدن سراج تسمیه بیورلمشیدی . تورونی علی بن مجاهد كندیسندن روایت ایتمشدر .

سراج { فرس شعراسندن ایكی ذاتك مخلصیدر :
برنجیسی عن اصل سمرقندلی اولوب ، لاهورده متمكن‌اولمش؛ وشمس‌الدین آلتمش‌عهدندن ناصرالدین محمود زماننه‌دك ٨٤ سنه خدمت قضاده بولنمشدر . كافهٔ علومدن بهره‌سی اولوب، مشارالیه ناصرالدین محمود نامنه « طبقات ناصری » عنوانیله بركتاب یازمشدر . شو رباعی جملهٔ اشعارندندر :

آن دل كه بهجر دردنا كش كردی
از هر شادی كه بود پاكش كردی
از خوی توآ كهم كه تا كه نا كه
آوازه در افتدكه هلاكش كردی

— ایكنجیسی (سید سراج الدین) هندستانك دكن قطعه‌سنده‌كی اورنك آباد شهرندن اولوب ، درویشانه بر عمر كچیرمش ، و ١١٧٧ ده وفات ایتمشدر . فارسی واردو لسانلرنده اشعاری واردر . شو بیت اونكدر :

مردم ودر دل تمنای كل وشمشاد ماند
تا قیامت این ستم بر كردن صیاد ماند

سراج الدوله { (نواب — میرزا محمود بن زین‌الدین احمد هیبت‌جنك)
بنكاله نوابلرندن اولوب ، جدی (الله وردی خان مهابت جنك)ك وفاتی اوزرینه، ١١٦٩ ده بنكاله نوابلغنه كچمش؛ وانكلیزلره اعلان حربله كلكته‌یی استرداد ایتمش ایسه‌ده، سفاهته مبتلا وكوشك بر آدم اولدیغندن، بر سنه صكره شهر مذكوری ینه الدن قاچیروب، عقد مصالحه‌یه مجبور اولمش؛ وبر سنه صكره انكلیزلر اوزرینه هجوم ایتدكده ، واقع اولان محاربه‌ده مغلوب و مقتول اولوب، بونكله بنكاله حكومت اسلامیه‌سی منقرض اولمشدر. وفاتنده ٢٢ یاشنده ایدی .

سراج الدوله { (محمود غوث خان) هندستانك شرق جنوبی سواحلنده واقع كرناتیك خطه‌سنك نوابی اولوب ، عالم وادیب بر ذات اولمغله ، مملكتی شعراسنك تراجم احوالنی

Digitized by Google

حاوی اولمق اوزره، «تذکرهٔ واثق» ونام دیگرله «کلدستهٔ کرناتیك» عنوانیله برکتاب یازمشدر. بوکتابی ١٢٥٨ ده ترتیب ایتمشدر.

سراج الدین آرزو (علی خان) هندستان شعرا وعلماسندن اولوب، اکبرآبادلیدر. فرخ سیر امراسندن وشیخ محمد غوث احفادندن اولوب، ١١٦٩ ده لکهنوده وفات ایتمشدر. ١١٤٧ ده دهلیده سالف الترجمه شیخ علی حزین ایله کوریشوب، بینلرنده رقابت حاصل اولمغله، شاعر مشارالیهك اشعارندهکی خطالری حاکی اولهرق «تنبیه الغافلین» عنوانیله بر رساله یازمشدی. «تذکرهٔ آرزو» دینمکله دخی معروف «مجموعة النفائس» عنوانیله بر تذکرة الشعراسی و«موهبهٔ عظمی»، «عطیهٔ کبری»، «سراج اللغات»، «چراغ هدایت»، «غرائب اللغات»، «مصطلحات الشعرا»، «جواب اعتراضات منیر»، «شرح قصائد عرفی»، «شرح سکندرنامه»، «شرح مختصر المعانی»، «شرح کلستان میرنجات» عنوانلریله تألیفاتی وهندستانی لساننك لغاتنی جامع «نوادر الالفاظ» عنوانیله برکتابی واردر. اشعارینه دسترس اولنهمدی.

سراج الدین بلخی مشاهیر شعرای ایراندن اولوب، خوارزمشاهك لطف دیدهسیدر. شو برایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

آن می که جان یابد ازو بوی سلسبیل
آن می که رنك گیرد از آن کلشن جنان
بویش چو بوی سوسن ونسرین ویاسمین
رنکش چو رنك لاله وکلنار وارغوان
مفتاح بیغمی ودرو نفع بی ضرر
اسباب خرمی ودرو سود بیزیان

سراج الدین بلقینی (ابو حفص بن نورالدین) مشاهیر علما ومحدثیندن اولوب، صحیح بخاری‌یی شرح ایتمش، ودیگر بعض کتابلر دخی یازمشدر. وفاتی ٨٠٤ ده واقع اولمشدر.

سراج الدین سجاوندی [«سجاوندی» مادهسنه مراجعت بیوریله.]

سراج الدین عمر علمادن اولوب، برادری زین العابدین نجیمك ناتمام براقدیغی «البحر الرائق» کتابنی اتمام، و«کنز الدقائق» کتابنه «النهر الفائق» عنوانیله برشرح تحریر ایتمشدر. اونبجی قرن هجری اواخرنده یاشامشدر.

سراج الدین قمری مشاهیر شعرای ایراندن اولوب، قزوینلیدر. مزاحه میلی اولمغله، اکثریا کبرانك مجالسنه دوام ایدردی. ابو سعید خانك زماننده یاشامش؛ وسلمان ساوجی وعبیدزاکانی ایله معاصر اولوب، بینلرنده بعض مشاعره وملاطفهلر جریان ایتمشدر. شو رباعی جملهٔ اشعارندندر:

ای آب روان سرو برآوردهٔ توست
وی سرو چمان چمن سراپردهٔ توست
ای غنچه عروس باغ پردهٔ توست
ای باد صبا این همه آوردهٔ توست

سراج حکاك ایران شعراسندن اولوب، اصفهانلیدر. حکاکلقده مهارتی وحسن اخلاقله شهرتی واردر. شو بیت اونکدر:

از هجر بهر جا که نشستیم وطن شد
از گریه بهر سو که گذشتیم چمن شد

سراجی سراج الدین قمرینك مخلصیدر. [«سراج الدین قمری» مادهسنه مراجعت بیوریله.]

سرادیفالقو (Serradifalco) سیجلیه آطهسنك (قالتانیزته) ایالت وقضاسنده وقالتانیزتهنك ١٦ کیلومتره غرب جنوبیسنده بر قصبه اولوب، ٧٨٠٠ اهالیسی، دمیریولی واطرافنده کوکورد معدنلری واردر.

سرار عنده صنمانك ایجندن چکن وادینك اسمی اولوب، یاغمورلر موسمنده صوبی (سنوان)ه جمع اولنهرق، اوراسی برکوچك کوله تحویل ایدر.

سراقاپریوله (Serra Capriola) ایتالیانك (قاپیتاناته) ایالتنده و(سان سورو)نك ٢٢ کیلومتره شمال غربیسنده بر قصبه اولوب، ٥٠٠٠ اهالیسی واردر.

Digitized by Google

سراقه { صحابه‌دن بر وجه‌زير بر قاچ ذاتك اسميدر: (سراقه بن الحارث بن عدى ياخود بن الحباب العجلانى) كه سكزنجى سال هجريده حنين غزاسنده شهيد اولمشدر. — (سراقه بن سراقه) كه عبدالواحد بن عوف كنديسندن روايت ايتمشدر. — (سراقه بن عطيه الانصارى الخزرجى) كه بدر، احد، خندق وحديبيه غزالرنده ومؤته محاربه‌سنده جعفر بن ابى طالب (رضه) معيتنده بولنمشدر. — (سراقه بن عمرو) كه عهد حضرت فاروقيده باب فتوحاتنه مأمور اولوب، ارمنيلرله صلح ايتمش؛ واوراده وفات ايدوب، عبدالرحمن بن ربيعه‌يى خلف براقمش ايدى. (ذوالنور) لقبيله ملقبدر. — (سراقه بن عمير) كه تبوك غزاسنه كيتمك اوزره حيوانه بيندير لمسنى حضرت رسول الله (صلعم) افندمزدن طلب ايدوب، بيندير يله‌جك حيوان اولمديغى جوابنى آلنجه، آغلايه‌رق دونمش؛ وبو وامثالى حقنده «ولا على الذين اذا ما اتوك لتحملهم الخ» آيت كريمه‌سى نازل اولمشدر. — (سراقه بن كعب) كه كافهٔ غزواتده معيت حضرت نبويده بولنمش؛ وبر روايتده معاويه‌نك زماننده وفات ايتمش، ودیکر بر روايتده يمامه وقعه‌سنده شهيد اولمشدر. — (ابو سفيان سراقه بن مالك بن جعشم الكنانى المدلجى) كه جمله‌نك الك مشهورى اولوب، حضرت فخر كائنات (صلعم) افندمز حضرت ابابكر صديق معيت سنيه‌ده اوله‌رق مكه‌دن خروج بيوردقلرنده آرقه‌لرينه دوشنلردن اولمغله، حضرت نبى ذيشانه ويارغارينه پك تقرب ايتديكى حالده، معجزهٔ حضرت نبوى ايله حيوانى يره صاپلانه‌رق اوچ دفعه دوشمكله، آرقه‌سنده بولنان افراد قريشى كرى چويرمك شرطيله دعاى حضرت پيغمبرى‌يى استرحام ايتمش، وجانب رسالتپناهيدن بر كيك ويا بر كرميت پارچه‌سى اوزرينه يازلمش بر نامهٔ سعادت آله‌رق، عودت ايتمشيدى. بعده فتح مكه‌ده النده اشبو نامهٔ سعادتى طوته‌رق عسكر مسلمين ايچنه كيرمش، واوق ومزراقلرك آره‌سنده حضور حضرت نبوى‌يه قدر ايلرليوب، شرف اسلامله مشرف اولمشدر. حضرت عثمان (رضه)ك زمان خلافتنده ٢٤ نجى سال هجريده وفات ايتمشدر. طبيعت شعريه‌سى دخى اولوب، ابو جهله خطاباً شو بيتلرى سويلمشدر:

ابا حكم والله لوكنت شاهداً
لامر جوادى اذ تسوخ قوائمه
علمت ولم تشكك بان محمداً
رسول ببرهان فمن ذا يقاومه
عليك بكف القوم عنه فانى
ارى امره يوما ستبدو معالمه
بامر يود الناس فيه با سرهم
بان جميع الناس طرا تسالمه

— عمروك پدرى (سراقه بن المعتمر القرشى العدوى) كه بدر غزاسنده حاضر بولنمشدر.

سرام { (Ceram) بحر محيط كبيرده ملوك جزايرى طاقمندن بر جزيره اولوب، يكى كنيه‌نك غرب جهتنده ٣° ايله ٤° عرض جنوبى و ١٢٥° ايله ١٢٨° طول شرقى آره‌لرنده واقعدر. مساحهٔ سطحيه‌سى ١٨٩٠٠ مربع كيلومتره اولوب، ١٥٠٠٠٠ كشى ايله مسكوندر. شرقدن غربه اولان طولنجه بر صره طاغلر ممتد اولوب، الك يوكسك ذروه‌لرى ٢٠٠٠ ايله ٣٠٠٠ متره آره‌سنده‌در. جنوبى اتكلرندن بر چوق نهرلر آقار. سواحل شماليه‌سى صربدر. اورمانلرى پك واسع اولوب، پك قيمتدار آغاجلرك انواعى واردر. نباتاتى پك زياده نشو ونما بولوب، بهاراتك انواعى و سائر محصولاتى واردر. سواحلى مسلم ملايليلرله وايچ طرفلرى نيم وحشى پاپولرله مسكوندر. بر قاچ حكومته منقسم اولوب، بونلر اسماً فلمنك دولتنى طانيرلر.

سرامپور { (Sérampour) هندستانده بنكاله خطه‌سنك (بردوان) ايالتنده (هوكلى) سنجاغنده وهوكلى نهرينك صاغ كنارنده اوله‌رق (هوكلى) شهرينك ٢٠ كيلومتره جنوب غربيسنده وكلكته‌دن اله آباده كيدن دمير يول خطى اوزرنده قضا مركزى بر قصبه اولوب، ٢٥٥٦٠ اهاليسى وكاغد وحصير عملخانه‌لرى واردر. بر خيلى وقت دانيمارقه‌نك النده بولنوب، بعده هندستان انكليز قومپانيه‌سى طرفندن مبايعه اولنمشدر. پروتستان ميسيونرلرينك مركزى اولوب، بونلرك بر كليسالريله بر مكتب وبر كتبخانه‌لرى واردر.

سراو { (ياخود سرو) آذربيجانده اردبيل ايله تبريز آره‌سنده بر قصبه اولوب، بر چوق علمانك مسقط رأسى بولنمش؛ وچنكيزك ظهو-

Digitized by Google

رنده مغوللر طرفندن تخریب اولنه‌رق، اهالیسی قتل عام اولنمشدر. نسبتی (سراوی) و (سروی) در.

سراواله (Serravalle) ایتالیانك وندیك ایالتنده و (ترویزه) نك ٤٦ کیلومتره شمالنده بر قصبه اولوب، ٥٦٠٠ اهالیسی، بر سرایی، عسکری مکتبی وچوجه ایله ایپك و یوك قماشلر فابریقه‌لری وشراب وبال اخراجاتی واردر.

سراة [«سرا» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سرای یاخود سرای بوسنه [«بوسنه سرایی» ماده‌سنه مراجعت.]

سرای (یاخود سرای ویزه) ادرنه ولایتنده قرق کلیسا سنجاغنك ویزه قضاسنه تابع بر ناحیه اولوب، ٢١ قریه‌دن مرکبدر. مرکزی اولان سرای قریه‌سی ویزه‌دن ٤ ساعتلق مسافه‌ده واقعدر.

سرای ترنی (Seraï-Tarni) هندستانده رحیلقند ایالتنك مراد آباد سنجاغنده برقصبه اولوب، ١١٥٨٥ اهالیسی واردر.

سرای صالح هندستانده پنجاب خطه‌سنك پیشاور ایالتنده بر قصبه اولوب، ٣٥٣٥ اهالیسی ومنسوجاتیله باقیر وتونجدن آوانی وقیوبجیلقه متعلق مصنوعاتی واردر. قیوبجیلری افغانستانه وآسیای وسطینك سائر طرفلرینه کیده‌رك، معمولاتلرینی صاتارلر.

سرای کوی آیدین ولایتنك دکیزلی سنجاغنده ودکیزلینك ١٢ کیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق، مندرس ایرماغنك صول یعنی جنوبی ساحلی قربنده و ازمیر وآیدیندن کلن دمیر یول خطی اوزرنده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٤٠٠٠ قدر اهالیسی وحبوبات وسائر محصولات زرعیه تجارتی واردر. — سرای کوی قضاسی جنوب شرقی جهتندن نفس دکیزلی، شرقاً چال، شمالاً بولدان، غرباً نازللی، جنوباً دخی طواس قضالریله محدود ومحاط اولوب، قاضی کوی ناحیه‌سیله برابر ٣٨ قریه‌دن مرکبدر. اهالیسی ٢٥٩٩٠ کشی اولوب، بونلرك یالکز ٦١٤ ی خرستیان وقصوری کاملاً مسلمدر. اراضیسنك قسم اعظمی اووه اولوب، یالکز غرب جنوبی جهتنده بابا طاغنك اتکلری ممتد اولور. بر قاچ چای مذکور طاغدن اینه‌رك، قضانك اراضیسنی سقی ایله، مندرس ایرماغنه دوکیلور. طوپراغی پك منبت اولوب، حبوبات متنوعه ایله اوزوم و میوه و سبزه‌لرك انواعی حاصل اولور. مراعالری دخی چوقجه اولوب، خیلی حیواناتی واردر.

سرای میر هندستانده بنارس ایالتنك عظیم آباد سنجاغنده بر قصبه اولوب، ٥٢٤٠ اهالیسی واردر.

سرایو یاخود سراجو (Serayou, Sera-djou) جاوه جزیره‌سنك قسم جنوبیسنده بر ایرماقدر، که بر طاقم ینار طاغلردن نبعانله، جنوبه وبعده جنوب غربی‌یه طوغری آقه‌رق، بحر محیط هندی‌یه دوکیلور. مجراسی ١٢٠ کیلومتره طولنده اولوب، آشاغی طرفی سیر سفائنه صالح ایسه‌ده، آغزنده بر قوم سدی بولندیغندن، یاندن حفر اولنمش بر جدولدن کیریلیر.

سرای ویزه [«سرای» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سرایه یاخود سراجه (Seraya, Seradja) بحر محید هندی جزایرندن (بالی) جزیره‌سنك منتهای شرقنده بر ینار طاغ اولوب، قسم اعلاسی برکانك بر پاتلامه‌سنده هوایه آتلمش اولمغله، یالکز قسم اسفلی قالوب، ١٢٥٠ متره ارتفاعی واردر.

سربال (Serbal) سینا شبه جزیره‌سنك غرب جنوبی جهتنده وجبل طورك شمال غربیسنده منفرد بر طاغ اولوب، بش تپه‌دن عبارت اولان ذروه‌سنك ٢٠٦٠ متره ارتفاعی واردر. پك دیك وقیالق بر طاغ اولوب، غیرمنتظم بر صورتده بر بری اوستنه متراکم اولان قیالری پك غریب الشکل اولمغله، بعضلرینك ایچی مغاره کبی بعضلری بر یاندن بر یانه دلیك وبعضلرینك سطحلرنده بر طاقم رسملر محکوکدر. بعض طرفلرنده قیالرك آره‌سنده آقاسیا وخروب آغاجلری بولنوب، بر قاچ یرنده براق صوئوق صولر آقار. اوستنه چیقلمسی خیلی مشکلدر. تپه‌سندن بتون سینا شبه جزیره‌سیله مصر وجزیرة العرب طرفلرندن بحر احمر سواحلی کوزیکور.

Digitized by Google

سربان { (ری) شهر قدیمنده ایکی طرفی آغاجلرله محاط و اورته‌سندن صو آقار بر بیوك جاده اولوب، هارون الرشید دنیاده بوندن کوزل بر کورمدیکنی سویلرمش.

سربداران { سکزنجی قرن هجری اواسطنده خراسانك بعض جهتلرنده حکم سورمش بر کوچك دولت اولوب، مرکزلری (سبزوار) شهری ایدی. مؤسسی خواجه عبدالرزاق بن خواجه فضل الله اولوب، ملوك ایلخانیه‌نك اخیری اولان سلطان ابو سعیدك رجالندن ایدی. پادشاه مشارالیهك وفاتنده خراسان والیسی بولنان خواجه علاء الدین محمدله محاربه ایدوب، کندیسنی قتل، واموالنی ضبط ایتدکه، ۷۳۷ تاریخنده سبزوارده کندی نامنه خطبه اوقوتمشدر. رفقاسیله برابر ایلك ایتدیکی محاربه‌ده صارقلرینی چیقاروب، بر دار آغاجنه آصدقدن صکره، باش آچیق اوله‌رق، میدان جداله کیردکلرندن، (سربداران) لقبیله تلقیب اولنمشلردر. خلفلری بر درجه دها توسیع ملك ایتمشلرسه‌ده، اکثری نا اهل وسفیه آدملر اولوب، بربرلریله اوغراشمش، وهمان هیچ بری موت طبیعی ایله اولمه‌مشدر. بونلر ۱۲ کشی اولدقلری حالده، یالکز ۳۵ سنه بالاستقلال حکم سوروب، ۷۷۲ ده تیمورلنکه تابع اولمشلر؛ وحکمدار اخیرلری اولان خواجه علی مؤید ۱۶ سنه دخی جهانکیر مشارالیهك تحت تابعیتنده والیلك ایتمشدر. سربدارانك اسامیسیله تاریخ جلوسلری بروجه زیردر:

۱	خواجه عبدالرزاق بن فضل الله	۷۳۷
۲	خواجه وجیه الدین مسعود بن فضل الله	۷۳۸
۳	آق محمد تیمور	۷۴۵
۴	کلو اسفندیار	۷۴۷
۵	خواجه شمس الدین بن فضل الله	۷۴۸
۶	خواجه علی شمس الدین	۷۴۸
۷	امیر خواجه یحیی	۷۵۳
۸	خواجه ظهیر الدین برادر خواجه یحیی	۷۵۹
۹	پهلوان حیدر	۷۶۰
۱۰	خواجه لطف الدین بن وجیه الدین مسعود	۷۶۱
۱۱	پهلوان حسن	۷۶۲
۱۲	خواجه علی مؤید بالاستقلال الی	۷۶۶ — ۷۷۲
	والی صفتیله الی	۷۸۸

سربدار علی پاشا { [«علی پاشا» ماده‌سنه مراجعت.]

سربریانسکی { (Sérébrianski) روسیه‌نك (پرم) ایالتنده و (قونغور)ك ۱۴۱ کیلومتره شرق شمالیسنده اوله‌رق (سربریانقه) نهرینك بندلری اوزرنده بر قصبه اولوب، ۴۷۵۰ اهالیسی، دمیرخانه‌لری، سفائن حربیه‌یه مخصوص لنکر فابریقه‌سی وحرازلری واردر.

سربریانقه { (Sérébrianka) روسیه‌نك (پرم) ایالتنده (وولغه) ایرماغنه دوکیلن (قامه) نهری تابعلرندن (چوسووایه) نهرینه دوکیلور برچای اولوب، اورال سلسلهٔ جبالنك غربی اتکلرندن نبعانله، جنوب وجنوب غربی‌یه طوغری آقه‌رق، (سربریانسکی) فابریقه‌لرینك ماکنه‌لرینی چویرر. جریانی پك سرعتلی اولوب، مجراسی ۱۲۸ کیلومتره طولنده‌در.

سربزه { هند جزایرندن خط استوا آلتنده بولنور بر آطه اولدیغی وکافورك اورادن جلب اولندیغی جغرافیون عرب آثارنده مسطوردر.

سرپا { (Serpa) پورتکیزك (آلنتیو) ایالتنده و (بیا) نك ۲۴ کیلومتره شرق جنوبیسنده بر قصبه اولوب، ۵۹۰۰ اهالیسی، بیاض مرمری، کوزل پنیری، مقبول شرابی، مشهور باغچه‌لری وچوق قره جانوری واردر.

سرپوخوف { (Serpoukhof) روسیه‌نك موسقوه ایالتنده وموسقوه‌نك ۹۱ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق قصبه‌یه یقین (اوقه) نهرینه دوکیلن (ناره) نهرینك ایکی کنارنده واقع قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۲۰۹۸۵ اهالیسی، باصمه وسائر پاموق منسوجات، چوخه، حصیر، صابون، کاغد، طوغله وکرمیت، بیره، سرکه، اجزای کیمیویه وآرابه فابریقه‌لری، دمیر خانه‌لری، دباغخانه‌لری، حرازلری والحاصل ۳۰۰۰ عمله ایشلتیر ۴۰ قدر فابریقه‌سی، پك ایشلك تجارتی، اوقه نهرنده لیمانی، دمیر یولی وسنه‌ده اوچ پنایری واردر. باشلیجه اخراجاتی ذخیره ایله کنویر، کراسته، طوز، کتان تخمی، طوموز یاغی، شکر وبذر یاغیدر.

سرت { (Sereth) طونه‌نك صول تابعلرندن بر نهردر، که آوستریانك (بوقووینه) خطه‌سنده قارپات سلسلهٔ جبالنك شرق شمالی اتکلرندن نبعان ایدن بیوك وکوچك سرت اسملریله ایکی چایدن بالتشکل، جنوب شرقی‌یه طوغری جریانله، بغدانه کیره‌رك، صاغدن ینه قارپات طاغلرندن اینن سوچاوه،

Digitized by Google

مولداوه، بیستریجه، تاتروس، پوتنه، ریمنیقو وبوزبو، صولدن دخی (برلاد) نهرینك صولرینی آله‌رق، نهایت افلاق حدودنده شرقه طوغری دونه‌رك، غلاصك اوست طرفنده طونه‌یه منصب اولور. مجراسنك طولی ٤٧٠ كیلومتره اولوب، ٣٣٣ كیلومتره‌لكی رومانیه داخلنده‌در. تامنبعنه قریب محلدن صال یوزدیرمكه صالح ایسه‌ده، یالكز (قولونشی)دن آشاغی اولان قسم اسفلی سیر سفائنه صالحدر. حوضه‌سی ٤٧٦١٠ مربع كیلومتره وسعتنده‌در.

سرت { یاخود سرد (Sereth, Sered) آوستریانك غالیجیا خطه‌سنده بر نهردر، كه (برودی) قضاسنده بر طاقم تپه‌لردن نبعان‌له، جنوب شرقی‌یه وبعده جنوبه طوغری جریان، وایكی كولك ایچندن مرور ایتدكدن صكره، بوقووینه حدودنده (دنیستر) ایرماغنه دوكیلور. مجراسی خط مستقیم اوزره یالكز ١٥٤ كیلومتره طولنده ایسه‌ده، طولاشیقلغی حساب اولنورسه، بونك ایكی مثلنه بالغ اولور.

سرت { (Sereth) آوستریانك بوقووینه خطه‌سنده و چرنوویچك ٤٠ كیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق بغدان حدودی قربنده وهمنامی اولان نهرك ساحل یمیننده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ٧٢٤٠ اهالیسی و پك ایشلك آت بازاری واردر.

سُرت { (الیوم زبانزدی كسره ایله‌در) طرابلس غرب ولایتنده و طرابلس ایله برقه آره‌سنده و طرابلسك ١٠ مرحله شرق جنوبیسنده اوله‌رق ساحل بحرده اسكی بر قصبه اولوب، سورله محاط ایدی واوچ قپوسیله جامع وبازاری وار ایدی. مشاهیر علما ومحدثیندن بر چوق ذواتك مسقط رأسی بولنمشدر. الیوم خرابدر. یاقوت حموی بو قصبه اهالیسنك خست طبعله وبیانجیلر حقنده معامله‌ٔ بارده ایله مشهور اولدقلرینی و عربیدن بشقه كندیلرینه مخصوص بر لسانلری دخی اولدیغنی بیان ایدیور. — الیوم او جهت ینه بو اسمله بر قضا اتخاذ اولنه‌رق، طرابلس غرب ولایتنك خمس سنجاغنه تابعدر.

سرت كورفزی { طرابلس غرب ایله بنغازی آره‌سنده بحر سفیدك بر كورفزی اولوب، طرابلسك شرق جهتنده‌كی مصراطه بروننده‌ن بنغازینك غرب جنوبی جهتنده بولنان برونه قدر ممتد اولور؛ وقسم شرقیسی قره‌نك ایچنه دها زیاده براویوقلق حاصل ایدر. ساحل جنوبیسنك اوره‌لرنده بولنمش اولان آنف البیان (سرت) قصبه‌سنك اسمیله تسمیه اولنمشدر. تونسك قسم جنوبیسنك شرق طرفنده بولنان قابس كورفزینه دخی بو اسم اطلاق اولندیغندن، لاجل التفریق برنجیسنه بیوك سرت (Grande Syrte) وایكنجیسنه كوچك سرت (Petite Syrte) دیرلر.

سرتوریوس { (Sertorius) روما سردارلرندن اولوب، ماریوسك معیتنده بولنمش؛ وحكم (سیلا)نك یدینه كچدكدن صكره، اسپانیه‌یه كچوب، اورانك اهالی وعسكرینی كندینه جلبله، غول ممالكنك دخی بر قسمنی ضبط ایتمش؛ ومتلوس و پومپیوس ایله ایتدیگی محاربه‌لرده غالب كلمش ایسه‌ده، بر اوچنجی محاربه‌ده مغلوب اولوب، مهرداد ایله اتفاق ایده‌رك، اوندن عسكر ودوننما آلمش؛ وآنجق موفقیاتی آره‌سنده میلاددن ٧٣ سنه اول سردارلرندن (پرپنا) طرفندن قتل اولنمشدر. یانندن آیرمدیغی بیاض بر دیشی قرهجه واسطه‌سیله آلهه ایله مناسبات ومخابراتده بولندیغنی ادعا ایده‌رك، عسكرینك اعتقاد وامنیتنی قزانمش ایدی.

سترنه { اندلسده قرطبه‌نك شرق شمالیسنده وطلیطله‌دن ٢٠ فرسخلق مسافه‌ده بر قصبه اولوب، مضافاتی (شنت بریه) مضافاتیله متصل بولندیغی ومشاهیر علمای اسلامدن بر قاچ ذاتك مسقط رأسی اولدیغی «معجم البلدان»ده مسطوردر.

سرجس الرأسی { كتب یونانیه‌یی سریانیه‌دن عربی‌یه ترجمه ایدنلردن اولوب، ترجمه‌لری مشهور حنین بن اسحق طرفندن تصحیح اولنمشدر.

سرجه { نصیبین ایله دنیسر آره‌سنده رومالیلردن قالمه بر قلعه اولوب، طولنده ٦ وعرضنده ٤ برجی اولدیغی، وسمیساط قربنده فرات كنارنده بر محل ایله یمننده بر قصبه و حلب جوارنده برقریه بولندیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

سرجهان { دیلم جبالنده قزوین وزنجان ایله ابهر آره‌سنده غایتله متین وكوزل بر قلعه اولوب، اطرافه مد نظری اولدیغی «معجم البلدان»ده مذكوردر.

Digitized by Google

سرجه قامن { (Serdtse Kamen) آسیا ایله آمریقا آره‌سنده‌کی بهرنك } بوغازینك ایچ طرفنده وآسیا ساحلنده اوله‌رق بحر منجمد شمالیده بر برون اولوب، ۳۰″ ۳٦′ ٦۵° عرض شمالی ایله ٤۵″ ۷۲′ ۱۷۹° طول غربیده واقعدر.

سرجیپه { (Sergipe) آمریقای جنوبیده برازیلیا ممالك مجتمعه‌سنك اك } کوچك جمهورتی اولوب، بحر محیط آطلاسی ساحلنده وسان فرانسسقو ایرماغی مجرای اسفلنك جنوبنده واقعدر. شرق جنوبی جهتندن بحر مذکورله، شمال شرقی جهتندن آلاغوآس، سائر طرفلردن دخی باهیا جمهوریتلریله محاط ومحدود اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۳۹۰۹۰ مربع کیلومتره واهالیسی ۲۳۲٦٤۰ کشیدر. ۵′ ۹° ایله ۳۲′ ۱۱° عرض جنوبی و ٤۰′ ۳۸° ایله ۲۷′ ٤۰° طول غربی آره‌لرنده ممتد اولوب، طول اعظمی ۲۷۵ کیلومتره‌در. ساحلی دوز وآلچق اولوب، بش نهرینك آغزلرندن بشقه هیچ بر قوی وکورفز ویا برون وآطه‌سی یوقدر. ساحل بوینجه آلچق وقوملق بر نوع تهامه ممتد اولوب، بونك اوستنده قسماً طاشلق وقسماً اورمانلق بر یایلا ودها یوقاریده زیاده‌سیله منبت بر یایله واردر. جنوب غربیدن شمال شرقی‌یه طوغری مملکتك ایچنده (ایتابایانه) اسمیله آز یوکسك برصره طاغلر ممتد اولور. حدود شمالیه‌یی تشکیل ایدن (سان فرانسسقو) ومنتهای جنوبنده بولنان (ریو رآل) نهرلرندن بشقه بونلرك ایکیسی آره‌سنده اوچ نهر دها واردر، که (وازه‌باریس)، (قوتیندیبا) و (یاپاراتوبه) اسملریله مسمادر. بونلرك ایکنجیسنه جمهوریته اسمنی قزاندیران (سرجیپه) نهری دخی دوکیلور. بونلردن یالکز (وازه‌باریس) باهیا جمهوریتندن کلوب، دیکر ایکیسی مذکور (ایتابایانه) طاغلرندن اینرلر. بو نهرلر یالکز کوچك کمیلر سیرینه صالح اولوب، سان فرانسسقو ایرماغنده ایسه بیوك سفائن دخی ایشلرسه‌ده، سرجیپه‌نك بو نهره قریب جهتی خالی اولوب، نهرك اوزرنده هیچ بر اهمیتلی اسکله‌سی یوقدر. نهرلرك مجرالری قربنده وعلی الخصوص سان فرانسسقو وادیسیله سواحلده هواسی صیجاق، رطوبتلی وصیتمه‌لی اولوب، وخامتلی ایسه‌ده، یوکسك محللرینك هواسی صیجاقلغیله برابر صاغلامدر. اراضیسی پك منبت اولوب، احتیاجات محلیه‌یه کوره یتیشدیریلن حبوبات وسائر محصولاتدن بشقه کلیتلی شکر قامشیله پاموق ومانیوق حاصل اولور. طاغلری برازیلیایه مخصوص انواع اشجارله ونباتات طبیه وصناعیه ایله مستور اولدیغی کبی، اووه‌لری ده مرعالرله مستور اولوب، خیلی حیوانات یتیشدیریلیر. معادنی باشلیجه دمیر وقریستالدن عبارت اولوب، آلتون والماس دخی بولندیغی مروی ایسه‌ده، هنوز تحریات فنیه اجرا اولنمامشدر. اووه‌لرده کیکلرله ککلیکلر ونهرلرده صوقوشلری پك چوقدر. صنایعی باشلیجه شکر واسپیرتو اخراجیله دباغتدن عبارت اولوب، بر خیلی شکر وروم فابریقه‌لری ودباغخانه‌لریله مانیوق دکرمنلری واردر. اخراجاتی شکر، روم، دری، پاموق، کراسته، نباتات طبیه وتاپیوقه‌دن عبارت اولوب، ادخالاتی پرنج، یاغ، قهوه، قوری بالیق، معدن کوری، پترول، طوموز یاغی، باصدیرمه، سرکه، ساده یاغ، اقمشه ومنسوجات، دمیردن آلات وادوات وموده‌یه دائر شیلردر. تجارتی باشلیجه انکلتره وایکنجی درجه‌ده پورتکیزله اجرا اولنور. ایشلك اسکله‌سی اولمدیغندن، (باهیه) و (راسیفه) اسکله‌لرندن اخذ وعطا ایدیلیر. سنوی ادخالاتی ۱٤½، واخراجاتی ۷ ملیون فرانقه قریبدر. مرکزی (آراقایو) اسکله‌سی اولوب، اورادن ایچری‌یه بر دمیر یول تمدید ایدلمکده‌در.

سرجیوس { (Sergius) بو اسمله رومادہ بروجه‌زیر ٤ پاپا کلمشدر: }

بر نجیسی پالرمولی اولوب، ٦۸۷ دن ۷۰۱ تاریخ میلادیسنه‌دك پاپالق ایتمش؛ بعض قاریشیقلقلردن طولایی بر قاچ سنه رومانك خارجنده قالمش؛ ارمنی پطریقنی قتولیك مذهبنه ارجاع ایتمش؛ وبعض آیینلر وآلایلر ایجاد ایلمشدر.

— ایکنجیسی رومالی اولوب، ۸٤٤ دن ۸٤۷ تاریخ میلادیسنه‌دك پاپالق ایتمش؛ وایمپراطور برنجی لوترك موافقتی منضم اولمقسزین انتخاب اولنوب، بر مجلس مخصوص طرفندن تصدیق اولنمغله، ایمپراطورك کوکلنی خوش ایتمك ایچون، بونك اوغلی لوییی لومباردلره قرال طانیتدیرمشدر. بونك زماننده

Digitized by Google

مجاهدین اسلام رومانك جوارلرینه قدر ایلریلیوب ، خیلی غنائم آلمشلردی .

— اوچنجیسی ینه رومالی اولوب ، ۹۰۴ دن ۹۱۱ تاریخنه‌دك پاپالق ایتمشدر. ۸۹۸ده دخی پاپالغه انتخاب اولنمش ایسه‌ده ، طقوزنجی ژانه مغلوب اولوب، طوسقانه‌یه قاچمش ایدی! سفیه بر آدم اولوب، (تئودوره) اسمنده بر قادینله مناسبات غیر مشروعه‌سی وار ایدی .

— دردنجیسی ۱۰۰۹ دن ۱۰۱۲ یه قدر پاپالق ایدوب ، بو مقامه نائل اولمازدن اول اسمی پترو ولقبی (بوقه‌دی پورقو) یعنی « طوموز آغزی » ایدی.

سرجیوس پولوس { (Sergius Paulus) روما پرو قونسلوسلرندن اولوب، قبریس والیسی ایدی . سنت پول طرفندن کندیسنه خرستیان مذهبی قبول ایتدیریله‌رك، موسی الیهك اصل اسمی (شاول) ایکن، بونك نامنه حرمةً (پولوس) یاخود (پاولوس) اسمنی قبـول ایتمشدی .

سرحان { (وادیٔ --) جزیرة العربك شمالنده وبریة الشامك جنوب غربیسنده اوله‌رق حوران ایله جوف آره‌سنده بر وادی اولوب، شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه طوغری بویی ۴۵۰ کیلومتره‌در . اکی یوقاریده آنجق ۲۰ کیلومتره اولوب، کیتدکجه توسع ایتمکله، منتهای جنوب شرقیسنده ۱۵۰ کیلومتره‌یه بالغ اولور . وقتیله نهر یاخود کول حالنده بولنمش اولدیغی مظنون اولان بو وادیده خیلی رطوبت و بعض جهتلرنده صو بولنوب ، نباتاتی چوق اولمغله، عربان عشایری سوریلرینی سوق ایدرلر. مسکون یرلری پك آز اولوب، عربانك صارقندیلری بو وادینك کاروانلر طرفندن طریق اتخاذ اولنمسنه دخی مانع اولیور .

سرحه { یمنده بر اسکله اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور .

سرحبل { یمنده حکومت سورمش اولان حمیریلردن اولوب، بلقیسك سلفی اولان هدهادك پدری وسلفیدر .

سرخدی { سکزنجی قرن هجری علماسندن اولوب، « اعراب القرآن » عنوانیله برکتابی واردر . ۷۹۲ ده وفات ایتمشدر .

سرخس { ایرانك خراسان خطه‌سنده مشهدك ۱۴٦ کیلومتره شرق شمالیسنده وروسیه ایله ایران حدودینی آیران (تجند) نهرینك صول کنارنده بر قصبه اولوب ، ۲۰۰۰ اهالیسی، بر چوق قلعه‌لری وبعض خرابه‌لری واردر. سرخس وقتیله بیوك ومعمور بر شهر اولوب ، علوم ومدنیت اسلامیه‌نك اك پارلق مراکزندن بولنمغله، بر چوق مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولنمشدر. یاقوت حموی شهر مذکورك هرات صوینك باقیسی اولان بر نهرك کنارنده اولدیغنی بیان ایتمسیله ، مذکور (تجند) نهری دخی هراتدن کچن (هری رود)ك آلت طرفی اولدیغندن، مؤلف مشار الیهك زماننده دخی سرخسك شمدیکی محلنده بولنمش اولدیغی اکلاشیلیور ایسه‌ده، (ویوین دوسنت مارتن) جغرافیا لغتنده اسکی سرخس خرابه‌لرینك شمدیکی سرخسك ۱۵ کیلومتره شرق جنوبیسنده بولندیغنی بیان ایدیور . سرخس ایران ایله هند آره‌سنده‌کی طریقك پك مهم بر کچیدی اولمغله، اسکیدن بری بر چوق محاربه‌لره میدان اوله کلمشدر.— روسلر سرخسك ٤ کیلومتره شرقنده یکی سرخس اسمیله برقصبه تأسیس ایتمشلردر، که الیوم ۲۰۰۰ اهالیسی وبازاری اولوب، کیتدکجه بیومکده‌در .

سرخسی { (ابو العباس احمد بن محمد) مشاهیر علمادن اولوب ، سرخس شهرندن نشأت، و۲۸٦ده وفات ایتمشدر. موسیقی‌یه دائر بری بیوك وبری کوچك ایکی کتاب یازمش ، پورفیریوسك ایساغوجیسنی شرح ایتمش ، و اخلاقه دائر «آداب النفس» عنوانیله بر کتاب تألیف ایتمشدر . خلفاء عباسیه‌دن معتضدك نظر توجهنه مظهر اولمشدر .

سرخسی { (ابو الفرج عبد الرحمن بن احمد (الزاز) مشاهیر علمادن و فقهاء شافعیه‌دن اولوب، ۴۹۳ تاریخنده مروده وفات ایتمشدر. فقه شافعی‌یه دائر « الاملاء » عنوانیله بیوك بر تألیفی واردر، که بر چوق وقت خراسانده درس کتب متداوله‌سندن بولنمشدر .

سرخسی { (شمس الائمه ابو بکر محمد) مشاهیر علمادن اولوب، خوارزمك

اورجند شهرنده محبوس ایکن فقهه دائر «الاصول» عنوانیله معتبر بر کتاب یازمش، و «آداب القاضی» کتابنی دخی شرح ایتمشدر. وفاتی ٤٨٣ تاریخنده وقوع بولمشدر.

سرخسی { (رضی الدین محمد) مشاهیر فقهادن اولوب، وطنی اولان سرخسدن شامه کله‌رك، اکتساب شهرت ایتمش؛ وحلب مدرسه‌سی مدرسلکی کندیسنه احاله اولنمشدی. بعده حلب علماسی علیهنه قالقیشمغله، مدرسلکدن اخراج اولنه‌رق، دمشقه چکلمش، و ٥٧١ ده اوراده وفات ایتمشدر. فقه وسائر علومه دائر «المحیط»، «الوجیز»، «الواسط» و «الذاکره» عنوانلریله درت معتبر تألیفی واردر.

سرخوش { (محمد افضل) هندستان شعراسندن اولوب، عالمگیرك زماننده یاشامش، و ١١٢٦ ده وفات ایتمشدر. «حسن وعشق»، «نورعلی»، «ساقی‌نامه» و «شاهنامهٔ محمد عظیم» عنوانلریله اوچ منظومه‌سی، «کلمات الشعرا» عنوانیله بر تذکرة الشعراسی وبر چوق اشعار مقبوله‌سی واردر.

سردانیه { عربلرك ساردنیه‌یه ویردکلری اسمدر.

سردد { یمنده بر خطه اولوب، مرکزی (مهجم) اولدیغی «معجم البلدان» ده مسطوردر.

سردنك { (Serdang) سوماتره جزیرهٔ کبیره‌سنك ساحل شرقیسنده کوچك بر حکومت اسلامیه‌نك مرکزی بر قصبه اولوب، جوارلرنده خیلی بوبر حاصل اولور.

سردوبسق { (Serdobsk) روسیه‌نك ساراتوف ایالتنده و ساراتوفك ١٥٨ کیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق خوپر نهرینه دوکیلن (سردوبه) چایی اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ١٠ ٧٤٥ اهالیسی وبیره ایله طوغله وپوتاس فابریقه‌لری واردر.

سردوس { مصرده نیلك بك اسکی بر جدولی اولوب، فرعون موسی طرفندن حفر ایتدیرلمش اولدیغی مرویدر.

سرر { (Sérères) آفریقای غربیده فرانسه مستملکاتندن (سنغامبیا) مملکتنده یشیل برون ایله (ساهوم) مجراسی آره‌سنده ساکن اقوام زنجیه‌دن بر قوم اولوب، بر قاچ شعبه وقبیله‌یه منقسمدر. افرادلرینك بر خیلیسی مسلمان اولوب، دین اسلام کوندن کونه ایچلرنده ترقی وتعمم ایتمکده، وبالکز عشرته اولان انهماکلری جمله‌سنك دین اسلامی قبول ایتملرینه مانع اولمقده‌در.

سرس { (Cérès) اسکی یونان وروما اساطیرنده زراعت الهه‌سی زعم اولنوب، (ساتورن) ایله (ریا) نك قیزی عد اولنوردی. ژوپیتردن (پروزپینه) اسمیله بر قیزی اولوب، بونی جهنم الهی پلوتون قاچیرمغله، کندیسی جست‌وجوسنده دنیایی طولاشوب، نهایت (آرتوزه) نام پریدن قیزینك حالنی اوکرنمشیدی. ایکی اژدرهایه قوشلمش بر آرابه‌یه بینمش، باشاقلردن مصنوع بر تاج باشنده وبر طیربان النده تصویر اولنور، واك زیاده یونانك آتیقه خطه‌سیله سیجلیه آطه‌سنده عبادتی اجرا ایدیلیردی.

سرس { [«سیروز» ماده‌سنه مراجعت بیورله.]

سرس اللیانه { مصر اسفلده منوفیه مدیریتنك شبین القوم قضاسنده وشبین القومك ١٣ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق (سرسویه) جدولی اوزرنده بر قصبه اولوب، ١٠ ٦٣٠ اهالیسی واردر.

سرسن { اقصای بلاد ترکده بر قصبه اولوب، قندس و سمور و سائر ذی قیمت کورکلر اخراجیله مشهور اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور. آوروپاده قرون وسطاده منتهای شرقده بولندیغی ظن اولنان و زه‌سی اولدیغی متأخرین طرفندن هنوز تعیین ایدیله‌مین (Séres) مملکتنك بو قصبه‌دن عبارت اولمسی محتملدر.

سرشار { هندستان شعراسندن ایکی کشینك مخلصیدر: بری بنکاله حاکمی نواب شجاع الدینك آخرت اوغلی مرشدقلی خان رستم جنکدر. — دیکری تبه قومنه منسوب برهمنیلردن اولوب، اوده حاکمنك خدمتنده لکهنوده یاشامش، و ١٢٨٤ ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

چها بیتاب کردی تا نمودی روی انوررا
قمررا مشتری را زهره را خورشید انوررا

سرشکی { فرس شعراسندن اولوب، کابللیدر. شو بیت اونکدر:

Digitized by Google

غبار آسا فتادم در رهش اما ز دامانش
همان دست تمنائی که کوته داشتم دارم

سرعت { (میر محمد حسین) ایران شعراسندن اولوب، مازندرانلیدر. شو بیت اونکدر.

همین اشاره برای عذاب منم بس
که تا پوست رسن درکلوست همیانرا

سرغوزرو { (Sergozéro) روسیه نك منتهای شمالنده آرخانکل ایالتنك لاپونیه خطه‌سنده و (قوله) شبه جزیره‌سنك قسم جنوبیسنده بر کول اولوب، شمالدن جنوبه بویی ١٨ و اکی ٨ کیلومتره ومساحهٔ سطحیه‌سی ٩٧ مربع کیلومتره‌در. آیاغی حکمنده اولان (وارزوغه) نهری واسطه‌سیله فضلهٔ میاهی شمالی آق دکیزه دوکیلور.

سرفند { فلسطینده صور ایله صیدا آره‌سنده ودکیزه قریب بر تپه‌نك اوزرنده بر قریه اولوب، بنی اسرائیل زماننده (سرفطا) یاخود زرفط (Serepatha, Zerphath) اسمیله بر قصبه ایدی، والیاس نبی (عم) بونده اقامت واظهار معجزات ایتمشدی. اهل صلیب زماننده دخی اهمیتی وار ایدی.

سرفو { (Serfo) [«سریفوس» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سرفیجه { (Servia) مناستر ولایتنده ومناسترك تخمیناً ١٤٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق (اینجه قره صو) نك صول کنارندن ٨ کیلومتره‌لك مسافه‌ده وبو نهره دوکیلان بر دره‌نك اوزرنده اوله‌رق ٤٣٣ متره‌لك ارتفاعده واقع سنجاق مرکزی بر قصبه اولوب، ٣٣٣٥٠ اهالیسی، ٤ جامعی، ١ تکیه‌سی، ١ مدرسه‌سی، ١ رشدی و ١ ابتدائی مکتبی، ٤ کلیساسی، ١٤٠ دکانی، ٩ خانی و ٢ حمامی واردر. هواسی یازین صیجاق وقیشین رطوبتلیدر. — سرفیجه قضاسی همنامی اولان سنجاغك مرکز قضاسی اولوب، شمالاً وغرباً قوزانه، جنوباً وجنوب شرقی جهتندن الاصونیه قضالریله، شرقاً دخی سلانیك ولایت و سنجاغنه ملحق قترین قضاسیله محدوددر. ولندوس ناحیه‌سیله برابر ٣٢ قریه‌دن مرکب اولوب، ٢٢٠٥٥ اهالیسی واردر، که بونلرك‌ده ٤١٢٣ ی مسلم وقصوری روم واولاخ وسائره‌در. اراضیسی اکثریت اوزره طاغلق واورمانلق اولوب، بعض منبت اووه‌لری دخی واردر. محصولاتی بغدای، آرپه، چاودار، مصر، نخود، بقله، مرجمك، فصولیه کبی حبوباتله سبزه‌لرك انواعندن وقاوون، قارپوز، الما، اریك، آرمود، قایسی، بادم، جوز، انجیر، کستانه وسائر میوه‌لردن عبارتدر. اریکی مشهوردر. باغلری دخی چوق اولوب، خیلی شراب اعمال اولنور. اینجه قره صو نهری قضانك غرب شمالی حدودینی تشکیل ایدوب، جهت جنوبیه‌سنده‌کی طاغلردن بو نهره بر چوق دره‌لر دوکیلور.

سرفیجه { سنجاغی. مناستر ولایتنی ترکیب ایدن ٥ سنجاغك بری واك جنوبیسی اولوب، شرقاً وشمال شرقی جهتندن سلانیك ولایتیله، شمالاً مناستر، شمال غربی جهتندن کوریجه سنجاقلریله، غرباً یانیه ولایتیله، جنوباً دخی حدود یونانیه ایله محدوددر. اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق ایسه‌ده، منبت بعض طار اووه‌لری وبایر ووادیلری دخی واردر. حدود یونانیه‌دن سلانیك کورفزینه طوغری ممتد اولان بر صره طاغلرله شماله طوغری اوزانان دیکر بر صره طاغلر سنجاغی اوچ حوضه‌یه تقسیم ایدوب، قسم جنوبیسنك صولری (کوستم) نهرینه، قسم وسطی وشرقیسنك کیلر اینجه قره صویه، غرب شمالی قسمنك کیلر دخی اوستروو کولنه دوکیلور. محصولاتی بغدای، آرپه، مصر، چاودار و سائر حبوباتله سبزه ومیوه‌لرك انواعندن عبارتدر. باغلری دخی چوق اولوب، سلانیك شرابی نامیله مشهور اولان شرابلرك اك ایی جنسلری بو سنجاقدن چیقار. اورمانلری چوقجه اولوب، صرفیات محلیه‌یه کفایت ایده‌جك قدر کراسته واودون وکمور چیقار. مرعالری دخی چوق اولوب، خیلی قیون وکچی وسائر حیوانات بسلنیر. صنایع محلیه شیاق، عبا، ولنجه، کلیم وکتندن بز واوطه دوشمه‌سی کبی شیلر نسجیله سختیان دباغتندن عبارتدر. سنجاق ٦ قضا و ٩ ناحیه‌یه منقسم اولوب، ٤٠٧ قریه‌یی حاویدر. اهالیسی ١٩٧٠٣٩ کشیدن عبارت اولوب، بونلرك ٧٦٥٦٣ ی مسلم وقصوری همان نصفیت اوزره روم واولاخدن مرکبدر. اهالئ مسلمه‌نك بر طاقی

Digitized by Google

ترجه، برطاقمی روجه وبعضیسی‌ده ارناؤدجه لسانلریله متکلم اولوب، روملر روم و اولاخلر دخی اولاخ لسانی استعمال ایدیورلر. سنجاغی ترکیب ایدن قضا وناحیه‌لر بر وجه زیردر.

قضا	ناحیه
سرفیجه	ولندوس
قوزانه	ونهه
جمه	صاریغانلر، قطرنجه
ناسلیج	سچشته، ژویان
کره‌بنه	
آلاصونیه	لیوادی، دومنك، دشقاطه

سرق { صحابه‌دن اولوب، بعده اسکندریه‌ده ساکن اولمش، و بعض احادیث شریفه روایت ایتمشدر.

سرق { (Sercq وانکلیزجه Sark) مانشه دکیزنده انکلتره‌یه تابع بر آطه اولوب، (کرنسی) آطه‌سنك ۱۰ کیلومتره شرقنده و (جرسی) آطه‌سنك ۱۷ کیلومتره شمال غربیسنده واقعدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۵۱۰ مربع کیلومتره اولوب، ۵۷۲ اهالیسی واردر. اراضیسنك نصفندن زیاده‌سی غیر مزروعدر. قیالق بر آطه‌در.

سرق { اهوازده بیوك بر ناحیه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

سرقسطه { اسپانیاده واقع (ساراغوسه) شهرینه عربلرك ویردکلری اسم اولوب، اندلس حکومت اسلامیه‌سی زماننده معمور وبیوك بر شهر ایدی. علی الخصوص ایپك منسوجاتنك نفاست وظرافتیله مشهور ایدی. مشاهیر علماء عربدن (سرقسطی) نسبتیله معروف برچوق ذواتك مسقط رأسی بولنمشدر. [«ساراغوسه» ماده‌سنه‌ده مراجعت بیوریله.]

سرقسطی { (ابو قاسم ثابت بن حزم العوفی) اندلس مشاهیر علماسندن اولوب، فقه وحدیث وادبیاتده عصرینك ائمه‌سندن ایدی. ۲۱۷ تاریخنده سرقسطه‌ده تولد ایدوب، ۲۸۸ ده اوغلی قاسم ایله برابر شرقه سیاحتله، برمدت مکه‌ده و مصرده اقامت ایتمش؛ و وطننه عودتدن صکره ۳۱۳ تاریخنده ۹۵ یاشنده وفات ایتمشدر. اوغلنك حدیثه دائر یازوب ناتمام براقدیغی «کتاب الدلائلی» ی اکمال ایتمشدر. — اوغلی ابو محمد قاسم بن ثابت پدرندن دها عالم اولوب، ۳۰۲ تاریخنده وفات ایتمشدر. مذکور «کتاب الدلائل» دن بشقه فقه ولغت وادبیاته دائر بر خیلی آثاری واردر.

سرقسطی { (ابو طاهر اسماعیل بن خلف الانصاری) اندلس مشاهیر علماسندن اولوب، ادبیاتده وعلم قرائتده عصرینك فریدی ایدی. قرائتده «العنوان» عنوانیله بر معتبر کتاب یازدیغی کبی، ابو علی اهوازینك «کتاب الحجه» سنی دخی اختصار ایتمشدر. ۴۵۵ تاریخنده وطنی اولان سرقسطه‌ده وفات ایتمشدر.

سرقوسه { صقلیه یعنی سیچلیه آطه‌سنده‌کی (سیراقوسه) شهرینه عربلرك ویردکلری اسمدر. [«سیراقوسه» ماده‌سنه مراجعت.]

سرکه { [«کوره مع سرکه» ماده‌سنه مراجعت.]

سرکه‌جی اسکله‌سی { استانبولده بر اسکله اولوب، روم ایلی دمیر یوللری موقفنك قربنده و باب عالینك جوارنده بولنمغله، اهمیتی واردر.

سرکیو { (Serchio) ایتالیانك طوسقانه خطه‌سنده بر نهر اولوب، آپنین طاغلرندن نبعانله، جنوب شرقی‌یه، بعده جنوبه ونهایت جنوب غربی‌یه طوغری آقه‌رق، (پیتره) ایله (ویارجو) آره‌سنده ممتد اولان اوه‌یه دوشر؛ و ۱۱۰ کیلومتره‌لك جریاندن صکره (مارینه دی میلیارینو) ده دکیزه دوکیلور.

سرکیوسکی { (Serghievski) روسیه‌ده موسقوه ایالتنك (دمیتروف) قضاسنده ودمیتروفك ۶۴ کیلومتره شمال شرقیسنده بیوك بر قریه اولوب، ۳۱۴۱۵ اهالیسی، بیوك بر مناستری وتخته قاشیقله تخته‌دن معمول اویونجق، چینی، پاموق منسوجات وسائره فابریقه‌لری واردر.

سرماته { (Sermatta) بحر محیط هندی جزایرندن (سرواتی) زمره‌سنه مربوط و (تیمور) جزیره‌سنك شرق شمالیسنده واقع بر طاقم آطه‌لر اولوب، ۸°۷′ ایله ۸°۱۸′ عرض

جنوبی و ۲۱َ ۱۲٦° ایله ۵۴َ ۱۲٦° طول شرقی ارەلرندە ممتد اولورلر. سرماته ولوآنغ اسملریله ایکی بیوك ومسكون آطه ایله خالی بر طاقم آطەجقلر وقیالقلردن عبارتدر. جملەسنك مساحهٔ سطحیەسی ۲۴۸ مربع کیلومترەدر. نفس سرماته آطەسی طاغلق وسواحلی یناشلماز برحالده اولوب، یالکز برمرساسی واردر. بونك ۱۱ قریەسی و۵٦۷۷ اهالیسی واردر. لوآنغ آطەسی بوندن کوچك اولوب، ۷ قریەدە ۱۲۰۰ اهالیسی واردر. بو ایکی آطەنك اهالیسی بالیقچیلقلە وقیون وکچیلرینك محصولاتیلە یاشارلر. هندستان جوزیلە بوکا مشابه میوەلری چوقدر. اسماً فلمنك دولتنه تابعدرلر.

سرماج { همدان ایله خوزستان آرەسندە جبالدە بك متین وکوزل بر قلعه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

سرماری { تفلیس ایله خلاط آرەسندە متین برقلعه وواسع بر ولایت اولدیغی «معجم البلدان» دە مسطوردر.

سرماوی { (احمد بن عبد الله البلخی) مشاهیر فقهاء حنفیەدن اولوب، «الابانة فی رد من شنع علی ابی حنیفه» عنوانیلە بر تألیفی واردر.

سرمد { (سعید) ایران شعراسندن اولوب، عن اصل کاشانلی بر یهودی ایکن، دین اسلامی قبول ایله، تصوفه میل ایدەرك، درجهٔ عرفانه واصل اولمش؛ وهندستانه سیاحت ایدوب، چیلاق کزمکه باشلامش ایدی. هندستان ملوکندن داراشکوهك بو ذاته عظیم اعتقادی وار ایدی. دهلیدە جامع مسجد خطیرەسندە مدفوندر. (طوماس ویلیام بیل) یازدیغی تراجم احوال شرقیون قاموسنده بو ذاتك عن اصل ارمنی اولدیغنی بیان ایدیور. شو رباعی جملهٔ اشعارندندر:

سرمد اکرش وفاست خودی آید
کرآمدنش رواست خود می آید
بیهوده چرادر طلبش میکردی
بنشین اکر او خداست خودی آید

سرمد افندی { (فیض الله) متأخرین شعرای عثمانیەدن اولوب، سلانیك مولویتندن معزول اولدیغی حالده، ۱۲۰۲ دە وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

بر شوردر اوزلفله سرمد دماغمز
سنبلستانه کیرسەدە بوی زکام آلور

— دیکر بر سرمد افندی دخی قپوکتخداسی ایکن ۱۲٦٤ دە وفات ایتمشدر. مطبوع بر دیوانچەسی واردر. شو بیت اونکدر:

کلستان جهانده بونجه دمدر آه وزار ایلر
عجب بوی وفا کورمشمیدر صور بلبله کلدن

سُرَّمَن رأی { عراقدەکی سامرا قصبەسنك نام دیکری اولوب، هر نه قدر (سامرا) اسمی بونك غلطی کبی کورینیورسەدە، روایتەکورە اسم اصلیٔ قدیمی (سامرا) یاخود (سامیرا) اولوب، خلیفه معتصم بالله بونی توسیع وتزیین ومقر اتخاذ ایتدیکنده «کورن سوینیر» مناسبیلە (سرمن رأی) تسمیه ایتمشدی.

سرمین { حلب ولایت وسنجاغنده وحلبك ۵۰ کیلومترە جنوب غربیسندە اسکی بر قصبه اولوب، الیوم خرابدر. بر چوق صهرنجلری وجوارندەکی طاغده مسکن بشر بولنمش مغارەلری واردر. بو مغارەلرك بری بر قاچ بیوك حجرەیە منقسم اولوب، قبا بر صورتده حك ایله منقوش ستونلری‌دە واردر.

سرن { (Serain) فرانسەدە بر نهردر، که (قوت دور) ایالتنده (مونتبارد) قربنده نبعانله، شمال غربی‌یه طوغری جریان ایدەرك، (یونه) ایالتنه داخل اولور؛ و ۱۲۰ کیلومترەلك جریاندن صکره (یونه) نهرینه دوکیلور.

سرنا { (Serena) اسپانیانك (استرمادوره) خطەسندە بر بقعه اولوب، (باداخوز) ایالتنه ملحقدر. مرعالرینك کوزللکیلە مشهوراولوب، قویونلرینك یوکی وانی پك ایيدر. مرکزی (قاستوئره) قصبەسیدر. مادریددن لیسبونەیە کیدن دمیر یول خطی بو بقعەنك ایچندن کچر.

سرنا { یاخود لاسرنا (La Serena) شیلینك وسطلرنده (قوکیمبو) ایالتنده وسانتیاغونك ۴۰۰ کیلومترە شمال غربیسندە و (الکی)

Digitized by Google

نهرینك صول کنارنده اولەرق (قوکیمبو) قوینك ٥ کیلومترە شرقندە سنجاق مرکزی بر قصبه اولوب، ١٧٢٣٠ اهالیسی، داخلی مکتب اعدادیسی، ایچری یه طوغری ممتد ایکی دمیر یولی وجوارندە اهمیتلی باقیر معدنلری واردر.

سرنای { (Cernay) آلساس لورن خطه‌سندە مولهوزەنك ١٥ کیلومترە شمال غربیسندە و (ابل) نهرینه تابع (تور) چایی اوزرندە بر قصبه اولوب، ٤٢٠٠ اهالیسی، مشهور شرابی وپاموق منسوجات وسائره فابریقەلری واردر.

سرنجا { مصردە شرقیه نواحیسندە بر قصبه اولدیغی «معجم البلدان»دە مسطوردر.

سرندیب { (Ceylan) هندشبه جزیرەسنك شرق جنوبی ساحلی قارشیسندە بیوك بر جزیرە اولوب، (دیب) کلمەسی لسان هندیدە «آطه» دیمك اولمغله، اصل اسمی (سرن) در، که آوروپالیلر بونی (سیلان)ە تحویل ایتمشلردر. بوجزیرە بر آرمود شکلندە اولوب، شماله متوجه اولان اوجندە برقاچ آطه واردر، که پك طار بوغازلرله آیرلمش اولدقلرندن، پك نظردە آیری اولدقلری فرق اولنماز. جزیرەنك غرب شمالی ساحلیله هندستانك شرق جنوبی ساحلی آرەسندە ٧٠ کیلومترە وسعتی اولان پالك بوغازی بولنوب، بونك جنوبندە ٩° ایله ١٠′ ٩° عرض شمالی آرەسندە سرندیب ساحلندن هند ساحلنه دك طبیعی بر کوپری بولنیور، که طار و اوزون ایکی آطه ایله بونلرك آرەسندە برقاچ قدم صو ایله مستور بر صیرتدن عبارتدر. بوکا (آدمك کوپریسی) نامی ویریلیور. مذکور ایکی آطەدن شرق جهتندەکی (منار Manaar) وغرب طرفندەکی (رامیسرام) اسمیله معروفدر. ١١٥ کیلومترە طولی اولان بو خارق عادە کوپرینك جنوبندە سرندیب ایله هندستانك منتهای جنوب شرقیسی آرەسندە (منار کورفزی) بولنیور. سرندیبك اك شمالی نقطەسی ٤٨′ ٩° واك جنوبیسی ٥٦′ ٥° عرض شمالیدە اولوب، ٣٤′ ٧٧° ایله ٤٠′ ٧٩° طول شرقی آرەلرندە ممتد اولور. بو وجهله شمالدن جنوبه طولی قوش اوچشی حسابیله ٣٦٠، شرقدن غربه عرض اعظمی ١٩٠ ومحیط دائرەسی ١٠٦٠ کیلومترە اولوب، مساحهٔ سطحیەسی ٦٤٠٠٠ مربع کیلومترەدر. اهالیسی ٢٤٠٥٣٠٠ کشیدن عبارت اولوب، بهر مربع کیلومترە باشنه ٣٧ ویا ٣٨ کشی دوشمکله، هندك سائر طرفلرینه نسبةً اهالیسی آزدر.

طبیعت اراضیجه سرندیب جزیرەسی ایکی یه تقسیم اولنه بیلوب، نصف شمالیسی دوز وخط استوایه قریب محللرە مخصوص جسیم آغاجلری حاوی صیق اورمانلرله مستوردر. قسم جنوبیسی طاغلق اولوب، بونك اورتەسندە بر طاقم یوکسك ذروەلری اولان (پدرو تالاغاله) طاغنك ٢٥٢٤ ومشهور آدم تپەسنك ٢٢٦٢ مترە ارتفاعی واردر. بو طاغك اوستندە قیادە انسان آدیمنه مشابه وفقط غایتله بیوك بر شکل بولنمغله، اورانك مشرکلری بوکا (بودەنك آدیمی) نظریله باقوب، مقدس عد ایتدکلری کبی، مسلمانلر دخی حضرت آدم (عم) ك ایزی نظریله باقوب، بوطاغه حضرت آدمك طاغی دیرلر. بو طاغلرك اتکلری واطرافندەکی درە وبایرلر اشجارله مستور و زیادەسیله منبت اولوب، بورالرینك هواسی دخی دنیانك اك کوزل هوالرندندر. یاغمورلری پك چوق اولدیغندن، میاه جاریەسی دە چوق اولوب، آطەنك وسعتنه نسبةً بیوك ایرماقلری واردر. یالکز سواحل غربیەسنه اون نهر ایتر، سواحل شرقیەسنه ایننلری دها چوق ایسەدە، او قدر بیوك دکلدر. بو انهارك جملەسی جزیرەنك قسم جنوبیسنك وسطندەکی طاغلردن نبعان ایدوب، مرتفع محللردە حسابسز درە وسلسبیللرینی جمع ایله، اورالرینك اراضیسنی سقی ایتدکدن صکرە، اووەیه اینجه، هوانك حرارت فوق العادەسی صولرینك بر قسمنی تبخیر ایتدیکیچون، دکیزه وصوللرندە، پك آز صولری قالیر، وبعضلری قورانلق موسملرندە بسبتون قورور. انهار مذکورەنك اك بیوکی شماله طوغری آقان (مهادلیکنك) نهری اولوب، مجراسی ٢١٦ کیلومترە طولندەدر. یالکز بو نهردە کوچك کمیلر چیقه بیلوب، دیکرلرینك هیچ بری سیر سفائنه صالح دکلدر. بوجزیرەدە هیچ بر کول اولمیوب، آنجق اسکی حکمدارلری خارق العادە عد اولنه جق جسامت ومتانتدە حوضلر، سدلر وصو بندلری انشا ایتدیرمشلردر.

عمومیت اوزرە جزیرەنك هواسی هند جنوبینك کندن دها متمدل اولوب، میزان الحرارەنك درجهٔ

Digitized by Google

وسطیه‌سی نادراً ۲۶° یی کچر. تشرین اولدن مایسه قدر شمال شرقی و مایسدن تشرین اوله‌دك جنوب غربی روزکاری اسوب، بو ایکی موسمك تبدلنده یعنی نیسان و مایس ایله تشرینلرده صفاقلی یاغمورلر یاغار. یالکز شمال جهتنده بر آز قوراقلق حکم سورر. طاغلق اولان جزیره‌نك ایچ طرفلرنده هوا غایتله صاغلام ایسه‌ده، سواحله قریب محللرده وقتیله قازلمش جدوللرك بطاقلقلره تحولندن صیتمه‌لر ظهور ایدر. نباتات و محصولاتجه سرندیب جزیره‌سی بر طرفدن دکنك قسم جنوبیسنه و بر طرفدن دخی جاوه و سائر آسیا جزایرینه بکزیور. الك باشلیجه محصولی و اهالیسنك مدار تعیشی پرنج اولوب، ایکنجی درجه‌ده قهوه، دارچین، هندستان جوزی و بو یقینلرده یتیشدیرلمکه باشلایان چای و قینه قینه حاصل اولور. اورمانلرده و قریه و خانه‌لرك اطرافنده بزجه اسملری دخی مجهول و تعدادی مشکل اشجارك انواعی بولنیور. آلتون و کموش معدنلری پك آز مقدارده ایسه‌ده، دمیر معدنلری چوق و جنسی پك ایی اولوب، آنتراسیت و پلومباژین کبی بعض معدنلر دخی بولنیور. جزیره‌نك اسکیدن بری ذی قیمت احجاریله شهرتی اولوب، شمدیکی حالده چوق چیقمیورسه‌ده، ینه خیلی مقدار زمرد و یاقوت و سائر ذی قیمت طاشلر چیقاریلیر. بونلرك اخراج و تجارتی ایران و جزیرة العربدن کیدن مسلمانلره منحصردر. منهار کورفزنده وقتیله چیقان اینجیلر مشهور ایدیسه‌ده، شمدیکی حالده بوندنده پك آز چیقاریلیور. سواحله قریب بعض بطاقلقلرده خیلی مقدار طوز چیقار. حیوانات اهلیه و وحشیه‌سنك الك مهمی فیل اولوب، بو جسیم حیوانك کرك مونسلری و کرك طاغلرده یبانیلری پك چوق، و یبانیلری خیلی وحشی اولمغله، اسکیدن بری فیل صیدی سرندیب حکمدارلرینك یکانه اکلنجه‌سی بولنمشدر. هندستانده بولنان سائر حیوانلرك همان جمله‌سی بو جزیره‌ده بولنوب، یالکز قپلان و آت نادردر.

ایکی بچق ملیونه قریب اهالیسندن قسم اعظمی یعنی ۱۶۷۶۰۰۰ ی (سینغاله) و ۵۲۰۰۰۰ ی (تامول) جنسلرینه منسوب اولوب، بو ایکنجی قوم، که وقتیله هندك سواحل شرقیه‌سندن سرندیبه کچمش اولدقلری مظنوندر، جزیره‌نك شمالنده ساکن بولنورلر. عرب و ایرانیدن مرکب مسلمانلرك عددی ۱۶۰۰۰۰ مقدارینه بالغ اولیور. الك اسکی اهالیٔ اصلیه‌دن اولوب، نیم وحشی برحالده یاشایان (ودا) لر ایسه ۸۰۰۰ کشیدن زیاده دکلدر. سینغاله‌لر خالص (آریا) جنسنه منسوب اولوب، چهره‌لری دوزکون، بدنلری اورته بویده و ضعیف، لونلری اسمر و کوز و صاچلری سیاهدر. تجارت و صنایع باشلیجه مسلمانلرك النده بولنوب، بونلر سواحلده و الك زیاده جنوب غربی جهتنده و بیوك شهرلرده بولنور. سرندیبلیلرك دین عمومیسی بوده دینیدر. سینغاله‌لرك کندیلرینه مخصوص لسانی اولوب، بو لسانك السنهٔ آریانیه‌دن‌می یوقسه هندك الك قدیم لسانی اولان (دراوید) لسانی شعبه‌لرندن‌می اولدیغی هنوز تعین ایتمه‌مش ایسه‌ده، هر حالده سانسکری لسانندن مأخوذ پك چوق کلماتی واردر. لسان ادبی و مذهبیلری ایسه سانسکری لسانندن منشعب (پالی) لسانیدر.

مرکزی (قندی) شهری اولوب، الك ایشلك اسکله‌سی‌ده ساحل غربیسنده واقع (قولومبو) در. بیوك شهرلری اولمیوب، قصبه‌لری دخی آزدر. جزیره ۶ ایالته منقسم اولوب، بهر ایالت ایکی اوچ و یا دورت قضایی حاویدر. قولومبودن قندی‌یه بر دمیر یولی و ایالات مرکزلریله مرکز عمومی آره‌سنده شوسه‌لری اولدیغی کبی، سواحل بوینجه جزیره‌یی طولاشدیرر بر شوسه‌سی دخی واردر. صنایع محلنده صرف اولنان منسوجات و مجوهرات اعمالندن عبارت اولوب، معمولات صناعیه‌دن اخراجاتی یوقدر.

بو جزیره‌نك اهالیٔ قدیمه‌سی هندك قسم جنوبیسنده ساکن بولنمش اولان (دراوید) جنسندن بر قوم اولوب، شارعلری اولان بوده‌دن صکره، میلاددن ۵۰۰ سنه اول (ویجایه) اسمنده بر رئیسك تحت قیادتنده آریانیلردن بر قوم هجوم ایله سرندیبی ضبط ایتمش؛ و قوم حاکم ایله قوم محکومك اختلاطندن مذکور سینغاله‌لر تولد ایتمشدر. مرقوم (ویجایه) نك احفادی جزیره‌ده حاکم قالوب، ویجایه سلاله‌سی میلادك ۳۰۲ تاریخنه‌دك ۸۵۰ سنه حکم سورمشدر. اسکندرك فتوحاتنده بو جزیره یونانیلره معلوم اولوب، بونلرك کتب جغرافیه‌لرنده (تاپروابانه) اسمیله مذکوردر. بعده بطالسه زماننده

Digitized by Google

مصر ایله هند آره‌سنده مناسبات تجاریه چوغالوب، یرلیلر عندنده مستعمل و «آرسلانلر آطه‌سی» معنا‌سنی متضمن اولان (سنهاله دویبا) اسمندن غلط اوله‌رق (سیلدیبا) اسمی یونانیلرك کتابلرنده استعمال اولنمغه باشلامش؛ ونهایت عربلر بونی (سرندیب) صورتنه تحویل ایتمشلردر. سرندیبده مذکور ویجایه سلاله‌سندن صکره دها برطاقم سلاله‌لر تعاقب ایدوب، اون آلتنجی قرن میلادی اوائلنده پورتکیز بحریونی بو جزیره‌نك بعض سواحلنی ضبط ایتمش؛ وکیده‌رك جزیره حاکمنك حکم و نفوذینی سلب ایلمشلردی. اون یدنجی قرن میلادی اوائلنده فلمنك دولتی سرندیب حاکمیله عقد ایتدیکی معاهده‌یه استناداً پورتکیزلیلردن سواحلی ضبط ایتمکه باشلایوب، تدریجاً بونلری بسبتون اخراج ایتمش؛ و ١٧٩٥ تاریخنده فلمنکك فرانسه جمهوریتی حکم و نفوذی آلتنه کیرمسندن بالاستفاده، انکلتره دولتی سرندیبك سواحلنی ضبط ایتمش؛ و سرندیب حاکمیله عقد ایتدیکی معاهده‌یه صورتا رعایت ایده‌رك، ١٨٣٣ تاریخنه‌دك حکمداری ابقا ایلمش ایسه‌ده، تاریخ مذکورده بونی بسبتون رفع ایده‌رك، جزیره‌نك حاکم مستقلی اولمشدر. بو جزیره‌یه حضرت آدم (عم)ك مهبطی نظریله باقلدیغی معلوم اولوب، یرلیلرك شارعلری بوده‌یه حمل ایتدکلری بعض علایم طبیعیه‌سی اهل اسلام طرفندن ابو البشره اسناد اولنیور.

سرنك سور موزه { Séraing-sur-Mouse) بلجیقه‌نك (لیژ) ایالت وقضاسنده و (لیژ)ك ٨ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق (موزه) نهرینك صاغ کنارنده بر شهر اولوب، ٣٢٩٧٥ اهالیسی، بلور و مرمر اوجاقلری و بونلری ایشلتمکه مخصوص فابریقه‌لری ولوقوموتیف و واپور ماکینه‌سیله سائر ماکینه انواعنی یاپمغه مخصوص جسیم بر فابریقه‌سی واردر، که ایچنده ١١٠٠٠ عمله و ٣٤ بخار ماکینه‌سی ایشلیوب، سنوی ٤٥ ملیون فرانق قیمتنده معمولات چیقاریر. بو فابریقه ١٨١٧ تاریخنده (قوکریل) اسمنده ایکی برادر طرفندن تأسیس اولنوب، قصبه بو مناسبتله بیومشدر.

سرنیو { (Seregno) ایتالیانك لومباردیه خطه‌سنده میلان ایالتنك (مونزه) قضاسنده ومونزه‌نك ١٠ کیلومتره غرب شمالیسنده بر قصبه اولوب، ٧٨٥٠ اهالیسی، ایپك منسوجاتی واسکی بر قلعه‌سی واردر.

سرو { (Serro) برازیلیانك (میناس جرائس) جمهوریتنده و (اوروپرتو)نك ٢٢٨ کیلومتره شمال شرقیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٨٠٠٠ اهالیسی وجوارنده آلتون والماس معدنلریله توتون، مانیوق و شکر قامشی محصولاتی واردر.

سرواتی { (Servatti) بحر محیط کبیرده واقع ملوك جزایرندن دامه، رومه، لتی، کیسر، سرمانه، بابه ونیله زمره‌لرینك مجموعنه ویریلن اسم اولوب، جمله‌سنك مساحهٔ سطحیه‌سی ٥٢٣٦ مربع کیلومتره واهالیسی ٥٤٠٠٠ کشیدر.

سروان { سجستانده بستدن ایکی مرحله‌لك مسافه‌ده و (داور) طریقنده بر قصبه اولوب، اوزوم وخرما وسائر میوه‌لریله مشهور اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

سَروج { حلب ولایتنك اورفه سنجاغنده و اورفه‌نك ٤٠ کیلومتره غرب جنوبیسنده اوله‌رق فراتك ساحل شرقیسندن ٣٧ کیلومتره‌لك مسافه‌ده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، وقتیله پك معمور وبیوك اولدیغی حالده، تیمورلنكك تخریبندن بری باش قالدیره‌میوب، الیوم یالکز ١٥٠٠ اهالیلی جامع بر قریه حالنده‌در. بو قصبه ١٧ نجی سال هجریده عیاض بن غنم حضرتلری طرفندن صلحاً فتح اولنمشدر. پك اسکی بر قصبه اولوب، اسم قدیمی (باتنه) در. قربنده سیاه مرمردن ایکی جسیم آرسلان هیکلی بولنیور. — سروج قضاسی ٤٠′ ٣٦° ایله ١٤′ ٣٧° عرض شمالی و ٥٥′ ٣٥° ایله ١٠′ ٣٦° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، شمالاً، شرقاً وجنوباً اورفه، غرباً دخی بیره‌جك قضالریله محدوددر. قضا ٣١٨ قریه‌دن مرکب اولوب، یالکز ١٠٣٣ ی سریانی و یعقوبی اولمق اوزره خرستیان وقصوری ترك، کرد وعربدن مرکب مسلمدر. اراضیسی پك منبت اولوب، سروج اووه‌سی وقتیله بر ذخیره انباری حکمنده بو-

Digitized by Google

لنمش اولدیغی کبی، الیوم دخی خیلی مقدار حبوبات اخراج اولنور. مرعالری دخی چوق اولوب، کلیتلی قیون و سائر حیوانانی واردر. آنلری‌ده کوزلدر. معمولات صناعیه‌سی کلیم، خالی، سجاده وسائره‌دن عبارتدر. درون قضاده ۳ جامع، ۲ مسجد، ۳۲ دکان و ۱ فرون واردر.

سرور { (عظیم الدوله نواب میر محمد خان بهادر بن ابی القاسم مظفر جنك) هندستان امرا وشعراسندن اولوب، «عمدهٔ منتخبه» عنوانیله برتذکره‌سی ومرتب دیوانی واردر. ۱۲۵۰ ده وفات ایتمشدر.

سرور { قهستانده بر قصبه اولوب، عجملر عندنده (جرور) اسمیله معروف اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

سروری { (مصطفی بن شعبان) قدماء شعراء عثمانیه‌دن اولوب، کلیبولیلیدر. پدری فوق‌العاده ثروت وسامانه مالك ایکن، کندیسی تحصیل معارفه رغبتله، طریق علمی‌یه سلوك ایده‌رك، قاسم پاشا طرفندن تأسیس اولنان مدرسه‌یه مدرس تعیین اولنمشیدی. بعده برآره‌لق کنج انزوایه چکیلوب، دنیایه رغبت ایتمه‌مش ایسه‌ده، نهایت بومسلکی ترکله قانونی سلطان سلیمان خان شهزاده‌لرندن سلطان مصطفانك معلمکنه نصب اولنمش؛ وشهزادهٔ مشارالیه‌دن صکره وظیفه‌سز قالوب، خیلی ضرورت چکدکدن صکره، ۹۶۹ تاریخنده وفات ایتمشدر. مثنویٔ شریف ایله سعدینك بوستان وکلستانی ودیوان حافظی شرح ایتمش ایسه‌ده، لسان فارسینك غوامضنه واقف اولمدیغیچون، خطالری چوقدر. اوچ دیوانی واردر. شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

دیدیلر تأثیر ایدر اسمی مسمایه ولی
ای‌سروری کورمدم عالمده خندان اولدوغم

— قدماء شعرادن دیکر برسروری‌ده واردر، که عن اصل ایرانلی اولوب، یاوز سلطان سلیم خانه انتساب ایتمشیدی. شو بیت اونکدر:

دیدهٔ پرنمده خالك عکسی ای آرام جان
مکه بکزر کیم قزل والاده اولمشدر نهان

سروری { (سید عثمان) متأخرین شعراء عثمانیه‌دن اولوب، حروف ابجد حسابنجه تاریخ نظمنده کی مهارتیله مشهوردر. بو قبیلدن سویلدیکی تاریخلری و هزلیاتی چوقدر. عن اصل آطنه‌لی اولوب، اورداه تحصیل علم ایله، (حزنی) مخلصیله اشعار سویلمکه باشلادقدن صکره، ۱۱۹۳ ده درسعادته کلوب، شیخ الاسلام توفیق افندی طرفندن مخلصی (سروری) یه تحویل اولنمشدی. طریق قضایه سلوك ایله، برمدت «تحفه» صاحبی سنبلزاده وهبی افندی‌یه کتخدا اولمشیدی. ۱۲۲۹ ده وفات ایتمشدر. دیوانی مطبوعدر.

سُروری { ایران شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر:
برنجیسی مشهور «فرهنك» ك صاحبی اولوب، کاشانلیدر. اون برنجی قرن هجری اوائلنده هندستانه رحلت ایدوب، لاهورده اقامت ایتمشدی. شو رباعی اونکدر:

ای دست طلب بدامن پیر زدن
کسرا نشود مقام عرفان مسکن
چون رشته که نکشود رهش تانهاد
سر برقدم راست روی چون سوزن

— ایکنجیسی (شیخ غلام مرتضی) در. شو بیت اونکدر:

مکن تغافل بناز ساقی زباده پرکن ایاغ مارا
که تشنه کامی زحد فزون شد نماند دیکر دماغ مارا

سَروری { هندستان شعراسندن وکایته‌ه قومی رؤساسندن اولوب، لکهنوده اود حکمدارلرینك خدمتنده بولنمش؛ ومذهب شیعی‌یه تمایل ایتمشیدر. شو بیت اونکدر:

نامم بمعنی وسخن امروز سرور یست
مداح آل سرور وشیدای سرورم

سروری پاشا { متأخرین وزرادن اولوب، شیخ الاسلام اسبق منقازی زاده احفادندن وموالیدن محمد افندی زاده وزرای عظامدن قاضی عبد الرحمن پاشانك حفیدی و مشاهیر علمادن الشیخ حاجی علی نظیف افندینك نجل نجیبی اولوب، ۱۲۴۳ تاریخنده علائیه‌نك ابرادی قصبه‌سنده دنیایه کلمشدر. انطالیه قصبه‌سنده مدرسه‌سندن شیخ محی الدین افندینك درسنه دوام ایدوب، فاضل موی الیه‌دن اخذ اجازت ایلمش؛ و ۱۲۶۶ تاریخنده درسعادته کله‌رك، باب فتواده بالامتحان، قضایه اهلیتی ثابت اولمغله شهادتنامه اخذ ایتمشدر.

Digitized by Google

ذكاوت فطريه‌سی، حسن خط وكتابتی بين العلما معروف بولنديغی كبی قوانين دولته وقوفی و علی الخصوص فقه شريفده ملكهٔ مكمله‌سی دركار ايدی. يكرمی اوچ ياشنده موظفاً نيابتله خدمت دولته كيروب، قيرشهری چورم، علائيه، دكيزلی، زعفرانبولی، نيكده ومغنيسا سنجاقلريله طونه، آطنه، سيواس، خداوندكار وادرنه ولايتلری نيابت وديوان تمييز رياستلرنده وفوق العاده اوله‌رق ادرنه مجلس تمييزی رياستنده و والی معاونلكنده و درسعادت محكمهٔ استيناف اعضالغی واجرا مأمورلغی ومحكمهٔ جنايت رئيس ثانی واوللكی ومؤخراً صاروخان متصرفلغی ايله طربزون، سيواس وقونيه ولايتلری واليلكلرنده بولنمشدر. معمورة العزيز وديار بكر ولايتلری واليلكلرينه دخی مأمور اولمش ايسه‌ده، عزيمت ايده‌مه‌مشدر. طريق علميده بولنديغی مدتجه قطع مراتب ايده‌رك، اناطولی قاضيعسكرلكی پايه‌سنی احراز ايلمش؛ و ١٣٠٥ تاريخنده دخی تبديل طريق ايله احراز زيهٔ وزارت ايتمشدر. ١٣٠٨ سنهٔ هجريه‌سنده ازمير شهرنده ارتحال دار بقا ايلمشدر. شهر مذكورده كائن دركاه شريف مولوی خطيرسنده مدفون اولوب، جانب جليل جناب خلافتپناهيدن شبيكه انشا بيورلمشدر.

مشاراليه سيواسده فرهاد بوستانی نام محلده كائن اولوب طغيان مياهدن منهدم اولان جامع شريفی مصارف كيسهٔ حميتندن بالاعطا مجدداً انشا ايتديرمش اولديغی كبی، مملكتی اولان ابرادی قصبه‌سنده دخی مجدداً بر جامع شريف بنا ايتمشدر.

سَروس { افريقيه‌ده جبل نفوسه‌ده و طرابلسدن بش كونلك مسافه‌ده بيوك بر قصبه اولوب، اطرافنده‌كی اوچ بيك قريه ايله برابر خوارج اباضيه ايله مسكون بولنديغی «معجم البلدان»ده مسطوردر.

سروستان { فارسده شيراز ايله فسا آره‌سنده بر ناحيه اولديغنی ياقوت حموی بيان ايديور.

سرومبو { (Serombo) آفريقای وسطيده (ويقتوريا نيانزه) كولنك جنوب

غربيسنده و تانغانيقه كولنه دوكيلان (مالاغاراری) نهرينه تابع بر چايك اوزرنده بر قصبه اولوب، ٣°٢٥′ عرض جنوبی ايله ٢٩°٠٠′ طول شرقيده ١١٠٠ مترهلك ارتفاعده واقعدر. محيط دائره‌سی ٤ كيلومتره اولوب، ١٠٠٠ قلبه‌سی و ٥٠٠٠ اهاليسی واردر.

سرون { (Seron) اسپانيانك آندالوسيا خطه‌سنده (المريه) ايالتنده والمريه‌نك ٥٤ كيلومتره شمال غربيسنده اوله‌رق (المنصوره) نهرينك ساحل يميننده بر قصبه اولوب، ٧٥٨٥ اهاليسی، عربلردن قالمه بر قلعه‌سی، جوارنده دمير، قورشون، باقير وسائر معدنلری واراضيسنی اروا ايدر بر ماء جاريسی واردر.

سروه { (Servet) خرستيانلغی تعديل و اصلاحه چاليشانلردن اولوب، ١٥٠٩ تاريخنده آراغونك (ويلانوثووه) قصبه‌سنده طوغمش؛ وطباتی تحصيل ايدوب، پارسه كيتمش ايدی. بعده ليونه وفرانسه‌نك (ويانه) قصبه‌سنه كيده‌رك، اورانك پسقپوسی طرفندن حسن قبول اولنمشدی. تثليثك عليهنده اولوب، بونی رد ايچون يازديغی بر كتابده حضرت عيسی (عم). خرستيانلر طرفندن اسناد اولنان الوهيتی دخی انكار ايتمش؛ وافكار مذهبيه‌سنی همفكر ظن ايتديكی پروتستانلق موجدلرندن (قالون). آچديغی حالده، بونك طرفندن پسقپوسه خبر ويرلمكله، درحال توقيف اولنمش ايسه‌ده، جنوه قاچمش؛ وآنجق مرقوم قالونك دعواسی اوزرينه، اعدامنه حكم اولنه‌رق، ١٥٥٥ ده حياً احراق اولنمشدر. عالم وذكی بر ذات اولوب، قانك صورت جولانتی الك اول كشف ايدن كنديسی اولديغی مرويدر.

سروی { (Selwi) بلغارستانك لوفچه سنجاغنده و لوفچه‌نك ٣٣ كيلومتره شرق جنوبيسنده اوله‌رق (يانثره) نهرينه تابع (بوشيچه) چاينك صول كنارنده واقع بر قصبه اولوب، ٤٠٠٠ قدر اهاليسی واردر.

سرويوس توليوس { Servius Tullius رومانك

آلتنجی حکمداری اولوب، برکوله‌نك اوغلی اولدیغی حالده، تارکین قدیمك زوجه‌سی (تاناکیل) کندیسنی بکنمکله، بونك دلالتیله تارکینه داماد و ولی عهد اولوب، میلاددن ٥٧٨ سنه اول تخته چیقمش؛ و ٢٠ سنه اتروسکلرله محاربه ایدوب، رومایه اوچ دفعه مظفر طنطنه‌سیله کیرمش؛ وروما اهالیسنی ٣٠ قبیله‌یه تقسیم، فقرای اهالی‌یه اراضی تخصیص، رو-مایی سورله احاطه ایتمك کبی اصلاحات اجرا ایتمش ایدی. روایته کوره جمهوریتی اعلانه حاضرلنمقده ایکن، قبل المیلاد ٥٣٤ ده قیزی (تولیه) ایله دامادی (شانلی تارکین) طرفندن قتل ایتدیرلمشدر.

سره (Séré) سودان شرقی اقوامندن بر قوم اولوب، (نیام نیام) قوم مر-دخوارینك مملکتی شمالنده ساکن بولنمقله، بونلرله طول مدت خونریزانه محاربه ایتدکدن صکره، مغلوب اولوب، پریشان اولمشلردر. بحر الغزال وا-دیسنده بعض قبائلنه تصادف اولنیور. جسماً نیام نیاملره بکزدکلری کبی، لسانلری‌ده اونلرککینه مشابهدر.

سره (Serre) فرانسه‌نك (آردنه) و(استه) ایالتلرنده بر نهردر، که (منزیره شار-لویل) قربنده نبعانله، بعضاً جنوبه وبعضاً شماله تمایل ایده‌رك غربه طوغری جریان، وصاغ وصولدن بعض چایلر اخذ ایدر؛ و ١١٢ کیلومتره‌لك جریاندن صکره (سینه) ایرماغنه تابع (اوآزه) نهرینه دوکیلور.

سَرّی (بنت بنهان الغنویه) صحابیاتدن او-لوب، کندیسندن ربیعه بن عبدالرحمن الغنوی وساکنه بنت الجمد روایت ایتمشلردر.

سِرّی قدماء شعراء عثمانیه‌دن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی (عیسی) وارداریکیجه‌سندن اولوب، روم ایلنده بعض مدرسه‌لرده تدریسدن صکره، سلك قضایه سلوك ایتمشیدی. بابایانه کلمانی وحال انکیز اشعاری واردر. شو قطعه اونکدر:

آدملر اولدرر کوزك ای شوخ شیوه‌کار
دیرلرسه وجهی وار سکا شهباز جانشکار
که تیر غمزه ایله کهی تیغ جور ایله
قردی پچوردی عالمی اول شوخ شیوه‌کار

— ایکنجیسی (محمد) طربزونلی اولوب، سلطان مراد-خان ثالثك شهزاده‌لکلرنده خدمتلرنده بولنمش، وپادشاه مشارالیهك جلوسلرنده دیوان کتابتنه تعیین بیورلمش ایدی. کنج یاشده وفات ایتمشدر. حقیقةً کوزل اشعاری واردر. شو بر ایکی بیت اوجمله‌دندر:

قنی خاك رهن آهمله برباد ایتدیکم دملر
آکلازمی سر کویکده فریاد ایتدیکم دملر
آقار جوی سرشکم قامت دلجوکی آکدقجه
طولار قان ایله چشمم لعلکی یاد ایتدیکم دملر

سری (بن حکم بن یوسف) مأمون خلیفه‌نك رجالندن اولوب، ٢٠٠ و ٢٠١ تاریخلرنده مصرده والیلك ایتمش ایدی.

سری بحریننده (محلم) نهرینه تابع بر چای اولوب، هجر قراسنی سقی ایلدیکنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

سری پاشا (سلیم —) تپه دلنلی علی پاشانك torunی و ولی پاشانك اوغلی اولوب، ١٢١٥ تاریخنده یانیه‌ده طوغمش؛ وپدرینك وفاتندن صکره، ١٢٣٩ ده درسعادته کلوب، بر مدت روم ایلی و آناطولیده متسلملك وویوده‌لق کبی مأموریتلرده بولندقدنصکره، ارضروم دفتردارلغنه، بعده مجلس محاسبه اعضالغنه وبر آره‌لق آیواق قائممقاملغنه نصب اولنمش؛ و ١٢٦٣ ده رتبهٔ وزارتله بغداد محافظلغنه تعیین بیورلمش؛ وچوق سورمه‌دن اوراده وفات ایتمشدر. شعر وانشا وکتا-بتده مهارتی وار ایدی. شو مطلع اونکدر:

داغلر یادکار هجرکدر
سینه‌ده برکذار هجرکدر

سری پاشا حلبلی ملك احمد پاشا زاده عثمان پاشانك اوغلی اولوب، ١٢١٧ تاریخنده قونیه‌ده طوغمش؛ وبعض مأموریتلرده بعد الاستخدام، ١٢٦٠ ده میرالامرالق رتبه‌سیله وان قائممقاملغنه، ٦٦ ده یمن دفتردارلغنه وبر سنه صکره رتبهٔ وزارتله یمن والیلکنه و ١٢٧٠ ده آناطولی اردوی همایونه مأمور اولمش ایدی. طبیعت شعریه‌سی اولوب، شو مطلع اونکدر:

کشف راز ایلر ایسه‌م کاسهٔ دنیا طولشور
کتم ایدر ایسه‌م اکر دلده سویدا طولشور

Digitized by Google

سرى خانم { عصرمز شعراسنك اك كزيده. لوندن ديار بكرلى برخانوندر. ١٢٩٥ تاريخلرينه‌دك برحيات ايدى .

سرى الرفاء { (ابو الحسن بن احمد الكندى) مشاهير شعراء عربدن اولوب، موصليدر. صباوتنده بردكانده چراغ اولديغى حالده، علم وادبه وشعره چاليشمغله، اشعارى كسب جيادت ايتدكدن صكره، حلبه كيده‌رك ، حامئ ادبا وشعرا اولان سيف الدوله بن حمدانه انتساب ايتمش؛ وبونك وفاتندن صكره بغداده كيدوب، وزير مهلبى بى وسائر رؤساء زمانى مدح ايده‌رك ، اكتساب شهرت ايتمش ايدى . ابو بكر محمد بن هاشم خالدى ايله ابو عثمان سعيد بن هاشم خالدى اسملريله مشهور ينه موصللى ايكى شاعر برادرله بينلرنده محاسده ومنافرت حاصل اولوب، بونلرك اشعارينك مسروق اولديغنى ادعا ايدردى . حتى زمانك ملك الشعراسى ابو الفتح كشاجمك ديوانتى استنساخ ايدوب، مذكور ايكى برادرك اك كوزل اشعارينى ، كشاجمك ديوانندن مسروق كوسترمك ايچون ، بو ديوانه درج ايتمشدر . وفاتى ٣٦٢ ويا ٣٦٦ ده واقع اولمشدر . سائر علومدن بهره‌سى يوغيسه‌ده ، اوصاف وتشبيهاتده مهارتى اولوب ، اشعارى پك كوزلدر . «المحب والمحبوب»، «المشموم والمشروب» و «كتاب الديرة» عنوانلريله اوچ تأليفى ومرتب ديوانى واردر . شو ايكى بيت جملهٔ اشعار رائقه‌سندندر :

بنفسى من اجود له بنفسى
ويبخل بالتحية والسلام

وحتفى كامن فى مقلتيه
كمون الموت فى حد الحسام

سرى السقطى { (ابو الحسن بن المغلس) مشاهير صوفيوندن اولوب، قدوة المحققين جنيد بغدادى حضرتلرينك دايسى واستادى ومعروف كرخينك شاكرديدر . تصوفده وورع وتقواده عصرينك فريدى ايدى . زهد وادبده برچوق خارق عاده احوال وافعالى وتصوفه دائر حكيمانه وعارفانه اقوالى مشهوردر . ٢٥١ وياخود ٢٥٧ تاريخنده بغدادده وفات ايدوب ، (شونيزى) مقبره‌سنده دفن اولنمشدر . شو ايكى بيت ورد زبانى ايمش :

اذا ما شكوت الحب قالت كذبتنى
فما لى ارى الاعضاء منك كواسيا
فلاحب حتى يلصق الجلد بالحشا
وتذهل حتى ماتجيب المناديا

سريع { (بن الحكم السعدى) صحابه‌دن اولوب، بنى تميم مبعوثانى ايچنده نزد حضرت نبوى‌يه كله‌رك ، شرف اسلامله مشرف اولمشدى . اوغلى وقاص بن سريع كنديسندن روايت ايتمشدر .

سريفوس { ياخود سرفو (Seriphos, Serpho) يونانك كيقلاده جزايرندن بر آطه اولوب، شيره جزيره‌سنك ٣٦ كيلومتره جنوب غربيسنده واقعدر . مساحهٔ سطحيه‌سى ٧٨ مربع كيلومتره اولوب ، ٢٧٣٠ اهاليسى واردر . سواحلى خيلى كيرنتيلى چيقنتيلى اولوب، جنوبنده (قوتاله) وشرقنده (ليوادى) اسملريله ايكى قويى واردر . قورو قيادن عبارت بر طاغ آطه‌يى شق ايدوب، اك يوكسك محلى ٤٨٣ متره ارتفاعنده در . ينه سريفوس اسميله بر كوچك قصبه‌سى و (باناغيا) اسميله بر قريه‌سى واردر . ازمنهٔ قديمه‌ده دمير معدنيله مشهور اولوب، بو صوك سنه‌لرده بو معدن يكيدن ايشلنمكه باشلامشدر .

سريك { قونيه ولايتنده تكه سنجاغنك آنطاليه يعنى مركز قضاسنده ناحيه مركزى بر قريه اولوب، ناحيه‌سى ٣٦ قريه‌دن مركبدر.

سرين { مكهٔ مكرمه‌دن درت بش كونلك مسافه‌ده اوله‌رق ساحل بحرده وجده قربنده بر قصبه اولديغى جغرافيون عرب آثارنده مسطور اولوب، شمديكى حالده خراب اولسه كركدر . يالكز قنفده‌نك شمالنده عسير ساحلى قارشيسنده بو اسمله بر كوچك آطه بولنديغى خريطه‌لرده كوريليور .

سرين { (Serien) فرانسه‌نك (قوت دور) و (يونه) ايالتلرنده بر نهر اولوب ، (سوليو) طاغندن نبعانله ، شمال غربى‌يه طوغرى جريان ايده‌رك ، ١٨٨ كيلومتره‌لك مسافه قطع ايتدكدن صكره (سينه) ايرماغنه تابع (يونه) نهرينه دوكيلور . بر طاقم ماكينه‌لر ودكرمنلر چويرر .

Digitized by Google

سرینکپتم (Seringapatam) هندستان جنوبیده میسور حکومتنك (اشتاکرم) ایالتنده (میسور) سنجاغنه تابع و میسورك ١٤ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق (کاوری) نهری ایچنده کائن برآطه‌ده و ٢٥′ ١٢° ٣٣″ عرض شمالی ایله ٨″ ٢٣′ ٧٤° طول شرقیده و مدواسدن میسوره کیدن دمیر یول خطی اوزرنده برقصبه اولوب، ١١٧٣٥ اهالیسی واردر. ١٧٩٩ تاریخنه‌دك یعنی انکلیزلرك الینه چکمزدن اول میسورك مرکزی و مشهور تیپو صاحبك پایتختی اولوب، ١٥٠٠٠٠ اهالیلی جامع برشهر ایدی. شمدیکی حالده قسم اعظمی ویرانه حالنده اولوب، هواسی دخی آغیردر. سنه‌ده اوچ دفعه بیوك پازار قوریلور. جوارنده (لعل باغ) اسمیله کوزل برباغچه وبر جامع شریف بولنوب، خطیره‌سنده مشار الیه تیپو صاحب ایله پدری علی حیدرك مکمل ومصنع تربه‌لری بولنیور. انکلیزلر بو قصبه وآطه‌یی ١٨٨١ تاریخنه‌دك میسور حکمدارینه ایجار ایتمکده اولوب، تاریخ مذکورده کندی اداره‌لرینه آلمشلردر.

سریو (Serio) ایتالیانك (لومباردیا) خطه‌سنده برنهردر، که آلپ جبالی شعباتندن (تورنو) طاغندن نبعانله، ١٢٤ کیلومتره جریاندن صکره، صولدن (آدا) نهرینه دوکیلور.

سزا یاخود سجه (Sezza) ایتالیاده روما ایالتنك (ولتری) قضاسنده و ولترینك ٣٣ کیلومتره جنوب شرقیسنده برقصبه اولوب، ٦٣٢٠ اهالیسی وبلاسجلردن قالمه بعض آثار عتیقه‌سی واردر. شرابی وقتیله پك مشهور ایکن، شمدی عادیدر.

سزانه (Sézanne) فرانسه‌نك (مارنه) ایالتنده و (ابرنای)ك ٤٣ کیلومتره جنوب غربیسنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ٤٤٥٠ اهالیسی، داخلی مکتبی، کتبخانه‌سی، مصنع برکلیساسی و شرابله حبوبات وکیرج تجارتی واردر. وقتیله دها بیوك ومستحکم ایدی.

سزایی (شیخ حسن — افندی) شعرادن وطریق کلشنی مشایخندن اولوب، عن اصل موره‌لی اولدیغی حالده، ادرنه‌یه انتقال وهجرتله، اورا مشایخندن محمد لعلی افندیدن اخذ انابت ایتمش؛ وبونك وفاتنده یرینه پوست‌نشین اولمش ایدی. درویشانه اشعاری ومرتب دیوانی واردر. شو بیت اونکدر:

ای سزایی شمع وصله یریقار پروانه‌م
حالت وصلك صفاسندن فغان اولماز بکا

سزیا (Sesia) ایتالیانك پیامونته خطه‌سنده برنهر اولوب، اسویچره حدودنده آلپ طاغلرندن نبعانله، جنوب شرقی‌یه و جنوبه طوغری آقه‌رق، ١٣٨ کیلومتره‌لك جریاندن صکره، صولدن (پو) ایرماغنه دوکیلور.

سسا (Sessa) ایتالیانك قامپانیه خطه‌سنده (تره‌ده‌لاوور) ایالتنك (غائته) قضاسنده وغائته‌نك ٣٠ کیلومتره شرق شمالیسنده بر قصبه اولوب، ٥٩٨٠ اهالیسی واردر. اسکی بر قصبه اولوب، اسم قدیمی (سوئسه) در.

سساق یاخود ششونق (Sesac, Sheshonk) فراعنهٔ مصرك یکرمی ایکنجی سلاله‌سنه منسوب برحکمدار اولوب، قبل المیلاد تقریباً ٩٨٠ تاریخندن ٩٥٠ تاریخنه‌دك حکم سورمش؛ و حکمدار اوله‌جغی کهنه‌دن خبر ویرلمکله، حضرت سلیمان (عم) طرفندن قتلنه قصد اولنان (یربعام)ی قبول وحمایه ایدوب، نبی مشار الیهك ارتحالندن صکره یهود ملکنی استیلا، وقدسی غارت ایتمش ایدی.

سسان (Sé-San) هند چینینك آنام مملکتنده (مقونغ) ایرماغنه تابع بیوك برنهر اولوب، یالکز آلت طرفی کشف اولنمشدر.

سستره (Sestra) روسیه‌نك موسقوه ایالتنده وولغه‌یه تابع (دوینه) نهرینه دوکیلور برچای اولوب، ایالتك قسم شمالیسنده (سنزسقوبه) کولندن خروجله، ابتدا شمال غربی‌یه، بعده شرق شمالی‌یه ونهایت شماله طوغری جریان ایده‌رك، برخیلی مسافه‌ده موسقوه ایله (تور) ایالتلرینك خط حدودینی تشکیل ایدر. مجراسی ١٠٥ کیلومتره طولنده اولوب، اورمانلر و بطاقلقلرله محاطدر. جدوللر حفریله سیر سفائنه صالح اوله‌جق

Digitized by Google

حاله قونمشدر. — بو اسمله روسیه‌ده بر قاچ کوچك جای دها واردر.

سستری { (Sestri) ایتالیانك جنوه ایالت وقضاسنده وجنوه‌نك ٦ کیلو. متره غرب شمالیسنده وجنوه کورفزینك منتهاسنده بر قصبه واسکله اولوب، ١٠ ٨٧٥ اهالیسی، سفائن اعماله مخصوص دستکاهلری، دولته عائد توتون فابریقه‌سی، دباغخانه‌لری، مقرنه ایله طوغله وکیرج فابریقه‌لری واطرافنده کوزل کوشکلری واردر. «شرق سستری» معناسیله (S. Levante) اسمنده بیوجك بر قریه دخی بولندیغندن، بوکا «غربی سستری» معناسیله (سستری پوتنته S. Potente) دیرلر.

سستوس { (Sestos) قلعهٔ سلطانیه بو. غازینك ایچ طرفنده و نفاره قلعه‌سنك قارشیسنده اوله‌رق روم ایلی ساحلنده بو. لنمش قدیم بر قصبه اولوب، خرابه‌لری باقیدر.

سسوستریس { (Sésostris) فراعنهٔ مصریه‌نك اك بیوکی واك مشهوری اولوب، مورخ (هرودوت) و (دیودور) ایله (مانتون) بوذاتك فلسطین، سوریه، آثوریه، عراق عجمی (مدیا) خراسان، قافقاسیه، آناطولی وجزایر بحر سفیدده اجرای فتوحات ایتدیکنی، وطقوز سنه بو فتوحاتله مشغول اولوب، مملکتنه عودتنده بر طاقم قوانین و نظامات وضع، وبر چوق ابنیهٔ جسیمه و مؤسسات خیریه تأسیس ایلدیکنی بیان ایدیورلرسه‌ده، بو اوچ اسکی مورخك روایاتی تمامیله متفق اولمدیغندن، مصرده فراعنه‌دن بو اسمده برقاچ حکمدار کلمش اولمسی مظنوندر. سسوستریسك فتوحاتنك بو درجه‌ده توسعی دخی جای شبهه وتردد اولوب، بو روایاتك مبالغه‌دن خالی اولمدیغی، وفتح ایتدیکی ممالکده چوق وقت محافظه ایتمه‌مش اولدیغی آکلاشیلیور. هرحالده مصرده آثار عمرانی الیوم باقی اولوب هیروغلیف خطیله اسمی محرر بولنان بعض ابنیه‌دن منفهم اولدیغی کبی، آناطولیده‌ده بعض محققین مصریلرك فتوحات قدیمه‌سنه دلالت ایده‌جك بعض آثار وعلائم بولمشلردر. سسوستریسك خانغی سلاله‌یه منسوب بولندیغی ونه وقت نه قدر مدت حکم سوردیکی حقنده دخی روایات واحتمالات مختلف اولوب، بعضلری اون ایکنجی وبعضلری اون طقوزنجی سلاله حکمدارانی صره‌سنه قویمشلر؛ وکیمی میلاد عیسی (عم) دن ١٦٤٥، کیمی ١٤٩١، کیمی‌ده یالکز ١٣٦٥ سنه اول جلوس ایلمش اولدیغنی التزام ایتمشدر.

سسه { (Sessé) آفریقاده‌کی (ویقتوریا نیانزه) کولنك شمال غربی قسمنده بر ودها طوغریسی بر قاچ آطه اولوب، بونی بر ظن ایدن سیاح شهیر (استانلی) ٦٧ کیلومتره اوزون واك وسعتلی برنده ٣٢ کیلومتره کنیش اولوب، ٢٠ ٠٠٠ اهالی ایله مسکون وساحلدن ٤٠ کیلومتره قدر اوزاق اولدیغنی بیان ایدیور. (اوغانده) دولت زنجیه‌سنك النده‌در.

سطیف { مغربده قیروان ایله تاهرت آره‌سنده بلاد بربردن کوچك بر قصبه اولوب، اشجار و نباتاتنك کثرتیله مشهوردر.

سعاد { (بنت رافع الانصاریه) و (سعاد بنت سلم) صحابیاتدندر. — مادح جناب رسالتپناهی کعب بن زهیرك زوجه‌سنك دخی اسمی سعاد اولوب، مشار الیه قصیدهٔ مشهوره‌سی بونك اسمیله «بانت سعاد» دیه‌رك باشلامشدر.

سعادت خان { (برهان الملك محمد امین) هندستانده اود خطه‌سنده ابتدا نوابلق وبعده حکمدارلق ایدن سلاله‌نك رئیسی اولوب، پدری ناصر خان خراسانلی بر تاجر اولدیغی حالده، کندیسی محمد شاهك نظر التفاتنه مظهر اولمغله، کیتدکجه قدری آرته‌رق، ١١٣٦ ده سعادت خان عنوانیله اود خطه‌سی نوابلغنه تعیین اولنمش، وبعده برهان الملك عنوانی دخی ویرلمش ایدی. نادر شاهه قارشی اولنان محاربه‌ده حاضر بولنمش؛ و ١١٥٢ ده دهلیده نادر شاهك قتل عام ایلدیکی کیجه ده وفات ایتمشدر. برادری سیادت خانك اوغلی ابو

Digitized by Google

المنصور خان صفدر جنك صاحب ترجمه‌نك قیزینی تزوج ایتمش وینه چکمشدر . بونك سلاله‌سندن لکهنوده حکومت سورن ذواتك اسامیسی بروجه زیردر:

۱ برهان الملك سعادتخان
۲ ابو المنصور خان صفدرجنك
۳ شجاع الدوله بن صفدرجنك
٤ آصف الدوله بن شجاع الدوله
۵ وزیر علی خان
٦ سعادت علی خان بن شجاع الدوله
۷ غازی الدین حیدر بن سعادت علی خان
۸ نصیر الدین حیدر بن غازی الدین
۹ غازی الدینك برادری محمد علی شاه
۱۰ امجد علی شاه بن محمد علی
۱۱ واجد علی شاه بن محمد علی

بونلرك یدنجیسی اولان غازی الدین حیدر مؤخراً حکمدار عنوانی آلمش؛ واون برنجیسی اولان واجد علی شاهك زماننده اود خطه‌سی انکلتره‌نك تحت اداره‌سنه آلنمشدر .

سعادت علی خان { (یمن الدوله) هندستانك اود خطه‌سنده

حکومت سورن آنف البیان نوابلرك آلتنجیسی اولوب ، برادری آصف الدوله‌نك وفاتندن وبونك اخرت اوغلی وزیر علی خانك اسقاطندن صکره ، هندستان والیسی سیرجون شور طرفندن ۱۲۱۲ ده نوابلق مسندینه اقعاد اولنمش؛ و ۱۲۲۹ ده وفات ایتمشدر . بونك اوغلی وخلفی غازی الدین حیدر حکمدارلق عنوانی آلمشدر.

سعادتکرای { بو اسمله قریمده بروجه زیر اوچ خان کلمشدر :

برنجیسی منکلی خانك اوغلی اولوب، یاوز سلطان سلیم خان حضرتلرینك کفه‌یی تشریفلرنده شرف ملاقاتلرینه نائل اولمغله، معیتلرنده روم ایلی‌یه چکوب، برادری محمد کرای خانك وفاتنده ۹۳۰ تاریخنده قریم خانلغنه نصب بیوریله‌رق ، برادر زاده‌سی غازیکرایی قلغایلق منصبنه تعیین ایتمش ؛ بالاخره درسعادته کلمش؛ وایوبده کندیسنه قوناق ومخصصات ویریله‌رك ، ۹٤٤ ده ٤٦ یاشنده وفات ایتمشدر . جوار حضرت ابی ایوبده مدفوندر . شعر وانشایه مقتدر عالم بر ذات ایدی .

— ایکنجیسی (امور) لقبیله ملقب اولوب، سلامتکرای خان زاده قریم کرایك اوغلیدر. مرادکرای خانك زماننده نورالدینلك منصبندن عزل اولنه‌رق، روم ایلنده اقامت ایتمکده ایکن، ۱۱۰۲ تاریخنده سلیمکرای خانك شفاعتی اوزرینه ، قریم خانلغنه نصب اولنه‌رق، سلیم کرای زاده دولت کرایی قلغایلقده ابقا وکندی اوغلی فتح کرایی نورالدینلکه نصب ایتمش؛ ومعیت سردار اکرمیده بالذات نمچه سفرینه عزیمت ایتمش ایکن، بعض فسده کندیسنی دولت کرایدن اندیشناك ایتمکله ، بونی عزل، وکندی برادری جهان کرایی قلغایلغه نصب ایده‌رك، کندیسی بوجاقده یعنی بسارابیه‌ده بولندیغی حالده، ایکی قلغایی عسکر تدارکیچون قریمه کوندرمش؛ وتاتار عسکرینی افلاقك ایچندن کچیررکن، بونلرك اهالی‌یه ظلم ایتدکلری مسموعی اولمغله، حدت مزاجنه مبنی مجازاتده زیاده شدت کوستردیکندن، عسکری فرار ایدوب، کندیسندن امنیتلری اولمدیغنی درمیان ایده‌رك ، دولته عرضحال تقدیم ایتدکلرنده ، ۱۱۰۳ ده عزل ، وردوسه نفی اولنه‌رق ، ۱۱۰٦ ده اوراده وفات ایتمشدر .

— اوچنجیسی حاجی سلیم کرایك اوغلی اولوب، برادری دولت کرایك ایکی دفعه خانلغنده قلغایلغی منصبنده بولنوب، بعدالعزل یانبولی جوارنده سراجه‌لی قریه‌سنده اقامت ایتمکده ایکن ، ۱۱۲۹ تاریخنده دولت کرایك انفصالی اوزرینه ، قریم خانلغنه نصب اولنه‌رق ، سنهٔ مزبوره‌ده تاتار عسکریله بوجاقده مشتانشین اولوب، بهارده صوفیه صحراسنده اردوی همایونه التحاق ایتمش؛ ومتعاقباً مصالحه وقوعبولمغله، صدراعظم ابراهیم پاشا معیتیله ادرنه‌یه کله‌رك، تبریك مصالحه ایچون، رکاب همایونه یوز سوردکدن صکره، قریمه عودت ایتمش؛ واولادندن صالح کرایی چرکسلری دائرهٔ اطاعته آلمغه کوندرمشدر. بعده سراجه‌لی قریه‌سنده اقامت کزین اولمش ؛ و ۱۱٤٤ تاریخنده اوراده وفات ایتمشدر . کرم وسخاوتله وصید وشکاره انهماکیله مشهوردر . یدی سنه خانلق ایدوب، وفاتنده سنی یتمشه قریب ایدی .

سعد { صحابه‌دن بروجه زیر برقاج ذاتك اسمیدر: (ابو المغیره سعد بن الاخرم) که صحبتی

مختلف فیه اولوب، کوفه‌ده ساکن اولمش؛ واوغلی مغیره کندیسندن روایت ایتمشدر . — (سعد بن اسعد یاخود مالك الساعدی) که معیت حضرت نبویده غزاء

بدره کیدرکن (روحاء) نام محلده وفات ایتمش، وفخر کائنات (صلعم) افندمز بونك سهمنی آتمشدر. اوغلی سهل کندیسندن روایت ایتمشدر. — (سعد السلمی الذکوانی) که سیاه رنكلی اولوب، نزد حضرت نبوی‌یه کله‌رك، واسلامه کلوب، جانب حضرت نبویدن قومی اولان بنی سلیم یانه ارسال بیوریله‌رق، کندیسنه بر قیز تنکیح ایتملرینه امر بیورلمش؛ وبونك اوزرینه قوم مذکوردن برینك قپوسنی چاله‌رق، امر حضرت نبوی‌یی تبلیغ ایتدیکنده، صاحب خانه کندینی تحقیرله رد ایتمش ایسه‌ده، قیزی کندیسنی کری چوروب، امر نبوی‌یه امتثالاً بوکا واره‌جغنی مصرانه بیان ایتمش؛ وبونك اوزرینه سعد اولنمك اوزره چارشیده مبایعاتله مشغول ایکن، خلقی غزایه دعوت ایدن منادینك سسنی ایشتمکله، بر قلیچ وبر غارغی ایله بر آت صاتین آله‌رق، غزایه کیتمش؛ وشهید اولنجه‌یه قدر مجاهده ایتمشدر. — (ابو مطر سعد بن الاطول الجهنی) که بصره‌ده ساکن اولوب، کندیسندن ابو نصره روایت ایتمشدر. — (سعد الانصاری) که حضرت نبی ذیشان (صلعم) افندمز تبوك غزاسندن عودتلرنده استقبالنه چیقوب، مصافحهٔ رسالتپناهی شرفنه نائل اولمش؛ و «هذه يد لا تمسها النار» حدیث شریفیله تبشیر بیورلمش ایدی. — (سعد بن ایاس البدری الانصاری) که بنی عباس حقنده بر حدیث شریفك راویسیدر. — (ابو عمر سعد بن ایاس الشیبانی) که عهد حضرت نبوی‌یه یتیشمش ایسه‌ده، طوغریدن طوغری‌یه استماع حدیثه نائل اوله‌میوب، ابن مسعودله مصاحبت ایتمش، وبوندن روایت ایتمشدر. کوفه‌ده ساکن اولوب، قادسیه غزاسنده حاضر بولنمش، و ٩٥ سنه‌سنده ١٢٠ یاشنده وفات ایتمشدر. — (ابن جته سعد بن بجیر البجلی السهمی) که طفل ایکن والده‌سی طرفندن نزد حضرت نبوی‌یه کوتوریله‌رك، باشی مسح بیورلمش، واحد غزاسنه صغرسنی جهتیله قبول بیورلمیوب، خندق غزاسنده ابراز شجاعت اتمش ایدی. قاضیٔ شهیر امام ابو یوسفك جد اعلاسیدر. — ابو بکر صدیق (رضه‌ك) آزادلیسی اولان (سعد) که خدمت حضرت نبویده بولنمش، وبعده بصره‌ده ساکن اولمش ایدی. — (ابو بلال سعد بن تمیم السکونی یاخود الاشعری) که بعده دمشق جامعنك امام و واعظی اولوب، بعض احادیث شریفه روایت ایتمشدر. — (سعد بن حجاز الانصاری) که احد غزاسنده واوندن صکره‌کی غزواتده حاضر بولنوب، یمامه وقعه‌سنده شهید اولمشدر. کعب بن حجازك برادریدر. — (سعد بن جناده) که عطیه العوفینك پدری اولوب، اهل طائفدن اك اول ایمانه کلن کندیسی اولدیغی مرویدر. — (سعد الجهنی) که اوغلی سنان کندیسندن روایت ایتمشدر. — (سعد بن الحارث بن الصمه) که انصاردن و بنی نجاردن اولوب، پدریله برابر صحبت حضرت نبوی‌یه نائل اولمش؛ وصفین محاربه‌سنده معیت حضرت مرتضویده شهید اولمشدر. — (سعد بن حارثة الخزرجی) که احدده واوندن صکره‌کی غزواتده حاضر بولنوب، یمامه وقعه‌سنده شهید اولمشدر. — (سعد بن خارجة الانصاری) که سالف الترجمه زید بن خارجه‌نك برادری اولوب، پدری خارجه ایله برابر احد وقعه‌سنده شهید اولمشدر. — (سعد بن خلیفة الانصاری) که احد وقعه‌سنده حاضر بولنمش، وقادسیه محاربه‌سنده سعد بن ابی وقاص حضرتلرینك معیتنده شهید اولمشدر. (غزیه) اسمنده بر قیزی وار ایدی. — (سعد بن خوله) یاخود بن خولی العامری که قدمای صحابه‌دن اولوب، ایکنجی قافله ایله حبشه هجرت ایتمش، وبعده بدر غزاسنده حاضر بولنوب، حجة الوداعده وفات ایلمشدر. (سبیعة الاسلمیه) نك زوجیدر. — حاطب بن ابی بلتعه‌نك آزادلیسی اولان (سعد بن خولی) که افندیسیله برابر بدر غزاسنده حاضر بولنمشدر. — (ابو خیثمه سعد بن خیثمة الانصاری الاوسی) که عقبه غزاسنده حاضر بولنمش، وبدر غزاسنده شهید اولمشدر. حضرت فخر کائنات (صلعم) افندمز مدینهٔ منوره‌یه هجرتلرنده ابتدا بو ذاتك خانه‌سنه نازل اولمشلرسه‌ده، خانه‌سی (بیت الغراب) دینمکله مشهور اولدیغندن، حضرت ابا ایوب انصارینك خانه‌سنه انتقال بیورمشلردی. — (سعد بن ابی ذباب الدوسی) که جانب حضرت نبویدن قومنك تحصیل ذکاتی کندیسنه احاله بیوریلوب، حضرت ابو بکر وعمر (رضهما) زمانلرنده دخی ابقا بیورلمشدی. — (سعد بن ابی رافع) که حضرت

Digitized by Google

رسول الله (صلعم) افندمزك جانبندن بر خسته‌لغنده زيارت، وقلبنك اوزرى معاينه بيورلمرق، طبيب جليله تداويسى امر بيورلمشيدى. — (سعد بن الربيع الانصارى الخزرجى) كه نقباء انصاردن اولوب، عقبهٔ اولى وثانيه‌ده حاضر بولنمش، واحد وقعه‌سنده، فوق العاده شجاعت كوستردكدن صكره، شهيد اولمشدر. خارجه بن زيدله بر مزارده دفن اولنمشدر. جانب نبويدن عبدالرحمن بن عوفله مواخاتى اجرا بيورلمشيدى. — (ابو الحارث سعد بن الربيع) كه ابن الحنظليه ديمكله معروف اولوب، احد وقعه‌سنده استصغار بيوريلانلردندر. — حضرت نبى الله (صلعم) افندمزك آزادليلرندن سعد. — (سعد بن زيد الطائى) كه بر حديث شريفك راويسيدر. — (سعد بن زيد بن مالك الانصارى الاشهلى) كه بدر غزاسنده و سائر غزواتده حاضر بولنوب، جانب حضرت نبويدن نجده اعزام بيورلمش، وعودتنده بر آت ايله بر سلاح كتيروب، حضور رسالتپناهى‌يه تقديم ايلمشدى. — (سعد بن زيد الانصارى) كه عهد حضرت نبويده طوغوب، حضرت عمر (رضه) دن روايت ايتمش، وعبدالملك بن مروانك اواخر دورنده وفات ايلمشدر. — (سعد بن سعد الساعدى) كه سهل بن سعدك برادرى اولوب، بدر غزاسنده سهمى جانب حضرت نبويدن آلمشيدى. — (سعد بن ابى سعد) كه قواقلك حليفى اولوب، احد وقعه‌سنده حاضر بولنمشدر. — (سعد بن سويد الانصارى الخزرجى) كه احد وقعه‌سنده شهيد اولمشدر. — (سعد بن سهل الانصارى الخزرجى) كه بدر غزاسنده حاضر بولنمشدر. — (سعد بن ضميرة الضمرى) كه بدريله برابر (حنين) غزاسنده حاضر بولنمشلردر. — (سعد الظفرى) كه بر حديث شريفك راويسى اولوب، بدر غزاسنده بولنمش اولان سعد بن نعمان الظفرينك عينى اولسه كركدر. — (سعد بن عائذ المؤذن) كه عمار بن ياسرك آزادليسى اولوب، (سعد القرظ) ديمكله معروفدر. جانب حضرت نبويدن جامع قبايه مؤذن وحضرت بلاله معاون تعيين بيورلمش؛ وحضرت ابابكر وعمر (رضهما) زماننده حضرت بلال شامه رحلت ايتمكله، كنديسنى جامع رسول الله (صلعم) ده مؤذن براقشيدى. او وقتدن جامع شريف مذكورك مؤذنلكى بو ذاتك نسلنده قالمشدر. سعد القرض حجاجك زماننه‌دك بر حيات بولنمشدر. — (ابو ثابت سعد بن عبادة الانصارى الساعدى) كه بنى ساعده‌نك نقيبى اولوب، جود وكرمده بى مانند ايدى، وغزواتده انصارك رايتنى حامل بولنوردى. غيرتيله مشهوردر. ارتحال حضرت نبويده خلافته طمع ايدوب، بنى ساعده‌نى بيعته دعوت ايتمش ايسه‌ده، حضرت ابابكر وعمر (رضهما) ظهور ايدنجه، هركس ابابكره بيعت ايدوب، سعددن روكردان اولمشلردى. سعد حضرت شيخينه بيعت ايتميوب، حورانه قاچمش؛ و ١٥ نجى سال هجريده اوراده وفات ايتمشدر. — (سعد بن عبدالله) كه بر حديث شريفك راويسيدر. — (ابو عمير سعد بن عبيد الانصارى الاوسى) كه (قارى) لقبيله ملقب اولوب، بدر غزاسنده حاضر بولنمش، و ١٥ نجى سال هجريده قادسيه محاربه‌سنده ٦٤ ياشنده شهيد اولمشدر. حضرت رسول الله (صلعم) عهدنده انصاردن قرآن كريمى جمع ايدنلرك برى اولديغى مرويدر. — عتبه بن غزوانك آزادليسى سعد كه افنديسيله برابر بدر غزاسنده حاضر بولنمشدر. « ولا تطرد الذين يدعون ربهم بالغداة والعشى يريدون وجهه » آيت كريمه‌سنك اشبو سعد وافنديسى عتبه وحاطب وآزادليسى سعد حقلرنده نازل اولديغنى ابن عباس (رضهما) روايت ايديور. — (ابو عباده سعد ياخود سعيد بن عثمان الانصارى الزرقى) كه بدر غزاسنده حاضر بولنوب، احد محاربه‌سنده فرار ايدنلردندر. — (ابو الحارث سعد بن عقيب) كه احد وقعه‌سنده استصغار بيوريلوب، خندق غزاسنده حاضر بولنمشدر. — (ابو سعيد سعد بن عمارة الزرقى) كه بر حديث شريفك راويسيدر. — (سعد بن عماره) كه بنى سعد بن بكردن اولوب، بعض اقوال ونصايحى مرويدر. — (سعد بن عمرو الانصارى) كه برادرى حارثله برابر صفين محاربه‌سنده معيت حضرت مرتضويده بولنان صحابه‌دندر. — (سعد بن عمرو النجارى) كه احد محاربه‌سنده حاضر بولنمش، وبئر معونه وقعه‌سنده اوغلى طفيل ايله برابر شهيد اولمشدر. — (سعد بن عمرو الانصارى النجارى) كه احد وقعه‌سنده و اوندن صكره كى غزواتده حاضر بولنوب، يمامه وقعه‌سنده شهيد اولمشدر. — (سعد بن فاكه ياخود سعد بن زيد ويا يزيد بن فاكه الانصارى الخزرجى) كه

Digitized by Google

بدر غزاسنده حاضر بولنانلردندر. — (سعد بن قيس العزى ياخود القرشى) كه جانب نبويدن (سعد الخير) تسميه بيوريلوب، اوغلى عبدالله ايله حسن بصرى كنديسندن روايت ايتمشلردر. — (سعد بن مالك الانصارى الخزرجى الساعدى) كه بدر غزاسنه عزيمت ايدوب، اثناى راهده وفات ايتمش، وسهمى جانب حضرت نبويدن آلنمش ايدى. — (ابو سعيد سعد بن مالك الانصارى الخدرى) كه مشاهير فضلاء صحابه‌دن اولوب، بر خيلى حديث شريف روايت ايتمشدر. خندق غزاسنده واوندن صكره اون ايكى غزاده معيت حضرت نبويده بولنمش؛ و ٧٤ تاريخنده وفات ايتمشدر. — (ابو اسحاق سعد بن مالك القرشى الزهرى) [«سعد بن ابى وقاص» ماده‌سنه مراجعت.] — (سعد بن محمد بن مسلمه) كه فتح مكه‌ده وسائر غزواتده حاضر بولنمشدر. — (سعد ياخود سعيد ويا ساعده بن محيصه) كه پدريله برابر صحبته نائل اولمشدر. — (سعد بن المدحاس) كه اهل حمصدن معدود اولوب، بعض احاديث شريفه‌نك راويسيدر. — (سعد بن مسعود الانصارى). — (سعد بن مسعود الثقفى) كه مشهور مختار بن عبيد الثقفينك عميدر. — (ابو عمرو سعد بن معاذ الانصارى الاوسى) كه جانب رسول اللهدن مدينه‌يه ارسال بيوريلان مصعب بن عميرك تكليفيله اسلامه كلوب، قومنى دين حقه دعوت ايتمش؛ وبدر واحد وخندق غزالرنده حاضر بولنمش؛ وبو غزاى اخيرده آلديغى جريحه‌دن متأثراً ارتحال ايتمشدر. اعاظم صحابه‌دن اولوب، حقنده برقاچ حديث شريف صادر اولمشدر. ارتحالنده حضرت سيد الثقلين چوق آغلايوب، جنازه‌سى نمازينى بالذات قيلمشلردر. — (سعد بن المنذر الانصارى) كه احد وسائر غزواتده حاضر بولنوب، بعض احاديث شريفه دخى روايت ايتمشدر. — (سعد بن النعمان الانصارى الاوسى) كه منذر بن عمرو ايله برابر عمره‌يه كيتديكى حالده، ابو سفيان طرفندن اسير ايديلوب، بدر غزاسندن تحت اسارت حضرت نبويده بولنان عمرو بن ابى سفيانله مبادلةً تخليص بيورلمشيدى. — (سعد بن النعمان الظفرى) كه غزاى بدرده حاضر بولنانلردندر. — (سعد بن وائل العبدى الجذامى) كه اهل فلسطيندن معدود اولوب، رمله‌ده ساكن اولمش، وابو معاويه حكم بن سفيان العبدى كنديسندن روايت ايتمشدر. — (سعد بن وهب الجهنى) كه جاهليتده غيان ومملكتى غوا تسميه اولنوب، جانب حضرت نبويدن كنديسى رشدان ومملكتى رشاد تسميه بيورلمشيدى. — (سعد بن وهب) كه بنى نضيردندر.

سعد (ملا سعد الدين) چنكيز خان عهدى شعراسندن اولوب، ٦٤٤ ده وفات ايتمشدر. شو رباعى اونكدر:

دلبرى دارم كه ماه از عشق او شيدا شود
چهرهٔ دارد كه كل درپيش او رسوا شود
كر ببيند حلقهٔ زنار زلفش را بخواب
شيخ صنعان بار ديكر در حرم رسوا شود

سعد مدينهٔ منوره‌دن اوچ ميل مسافه‌سنده بر موضع وبر روايتده بر طاغ اولوب، اوزرنده بر قصر بر چارشى وبرقاچ قريه وار ايدى.

سعدا ايران شعراسندن اولوب، اصفهانه ملحق اردستانندر. هندستانه سياحت ايتمشيدى. شاه عباس صفوى زماننده ياشامشدر.

سعد آباد سلطان احمد خان ثالث زماننده كاغدخانه مسيره‌سنه ويريلان اسمدر.

سعد الدوله (ابو المعالى) حلب جهتنده حكم سورن آل حمدان ملوكنك دردنجيسى اولوب، سيف الدوله‌نك اوغليدر. ٣٥٧ تاريخنده، پدرينك وفاتى اوزرينه، جلوس ايتمش، وبر مدت صكره كوله‌سى فرعونه حلبى ضبطله، سعد الدوله حمصده وكنديسى حلبده حكم سورمك اوزره مصالحه ايتديلرسه‌ده، متعاقباً بكجور اسمنده ديكر بر كوله‌سى فرعونه‌يى اخذ وحبس ايتمكله، حلب اهاليسى سعد الدوله‌يى جلب ايتمكله، بكجوره رقه‌يى ويره‌رك، حلبده تقرر ايتمش؛ وبر مدت صكره بكجور حلبى دخى ضبط ايتمك اوزره، جنكه قيام ايتمش ايسه‌ده، مغلوب اولوب، سعد الدوله بونك اموالنى ضبطله حلبه عودت ايتدكدن صكره، فلجه مبتلا اولوب، وفات ايتمشدر. اوغلى ابو الفضائل يرينه قائم اولمش ايسه‌ده، چوق وقت حكم سوره‌ميوب،

Digitized by Google

فاطميون طرفندن وزير ابو نصر حلبي ضبط ايتمش؛ وآل حمدان حكومتنه ختام ويرمشدر.

سعد الدين { (مسعود بن على) خوارزمشاهان ملوكندن سلطان تكشك وزير ومعتمدى اولوب، حكمدار مشار اليه طرفندن خراسانه والى نصب ايتديكى اوغلى قطب الدينه وبعده عراق عجمه نصب ايتديكى ديكر اوغلى على شاهه مشاور تعيين اولنمش؛ وقهستان ملاحدهٔ اسماعيليه سنه قارشى زياده شدت كوسترمش اولديغندن، بونلر طرفندن قتل ايتديرلمشدر.

سعد الدين افندى { (خواجه —) مشاهير علما ومورخيندن اولوب، سلطان محمد خان ثالث دورنده مسند مشيخت اسلاميه ده بولنمشدر. ياوز سلطان سليم خانك ندماسندن حسن جان افنديتك اوغلى اولوب، ٩٤٣ تاريخنده استانبولده طوغمش؛ وتحصيل علم ايله بر مدتده ابو السعود افنديتك درسنه مداومتدن صكره، على الاصول بعض مدرسلكره نصب اولنمش؛ و ٩٧٢ ده مغنيساده واليلك ايتمكده بولنان شهزاده سلطان مرادك خواجه لك خدمتنه تعيين بيورلمشيدى. ٩٨٢ ده مشار اليه سلطان مراد ثالثك جلوسلرنده رئيس العلما اولوب، كرم وسخاوتيله شهرت بولمشدى. ١٠٠٣ تاريخنده سلطان محمد خان ثالثك جلوسلرنده ينه مقامنى محافظه ايدوب، مجارستان سفرنده رأيندن چوق استفاده ايدلمش اولمغله، ١٠٠٦ تاريخنده شيخ الاسلام اولوب، بر سنه ايله سكز آى بو مقامده قالدقدن صكره، ١٠٠٨ تاريخنده فجأةً وفات ايتمشدر. ابا ايوبده تأسيس كردهسى اولان دارالقراء خطيره سنده مدفوندر. كندى زمانه دك كلن سلاطين عظام عثمانيه نك وقوعاتنى و عصرلرنده ظهور ايدن علما و مشايخك تراجم احوالنى حاوى «تاج التواريخ» اسميله ٢ جلد اوزره بر تاريخى واردر، كه خواجه تاريخى دينمكله مشهوردر. لارينك تاريخنى دخى فارسيدن تركجه يه ترجمه ايتمش؛ و بعض كتب علميه يه حاشيه لر يازمشدر. تاج التواريخى (بانوتى) اسمنده برى طرفندن ايتاليانجه يه ترجمه اولنه رق، برنجى جلدى ١٦٤٦ تاريخ ميلاديسنده ويانه ده، وايكنجيسى ١٦٥٢ ده مادريدده باصلمشدر.

سعد الدين افندى { (محمد —) سلطان عبدالمجيد خانك اواخر سلطنتلريله سلطان عبد العزيز خانك اوائل سلطنتلرنده مسند مشيختده بولنمش علمادن اولوب، مدرسين كرامدن عبد الحميد افنديتك اوغلى وآنف الترجمه خواجه سعد الدين افنديتك احفادندندر. ١٢١٣ تاريخنده درسعادتده طوغوب، تحصيل علم ايتدكدن صكره، طريق قضايه سلوك ايله، آناطوليده بر طاقم قضالرده واك صكره آيدين قاضيلغنده بولنمش؛ وقره عثمان زاده لرك بعض اساثلرندن ايكى اوچ آى كوتاهيه ده منفى قالمش ايدى. تنظيمات خيريه اجراسندن صكره آيدين ولايتى محصللكنه تعيين اولنه رق، اورا واليسى بولنان چنكل زاده طاهر پاشا ايله كچينه مديكندن، مجلس والاده محاكمه لرى رؤيت اولنه رق، حقلى چيقمغله، محل مأموريتنه عودت ايتمش؛ ١١٥٧ ده ماليه خزينه سنده ميرى كتابتنه ومجلس زراعت اعضالغنه نصب اولنمش؛ و ١٢٦٢ ده چوركصو جهتنده تحديد حدوده مأمور اولوب، او صره ده اوقاف همايون مفتشلكى عهده سنه توجيه اولنمش؛ وسكز سنه بو مأموريتده قالدقدن صكره، ١٢٧٠ ده استانبول پايه سيله مجلس محاسبهٔ ماليه اعضالغنه تعيين اولنه رق، ٧٢ ده صدر اناطولى پايه سنى احرازله، ٧٤ ده مجلس والا اعضالغنه نصب بيورلمشيدى. ١٢٧٥ ده، عارف حكمت بكك وفاتى اوزرينه، مسند مشيخت اسلاميه يه كچوب، بش سنه ايله يكرمى كون بو مقامده قالدقدن صكره، ١٢٨٠ ده انفصال ايده رك، معزوليت معاشيله خانه سنده اقامت ايتمكده ايكن، ١٢٨٣ ده وفات ايتمشدر.

سعدالدين افندى زاده { (محمد چلبى افندى) سلطان محمد خان ثالث وسلطان احمد خان اول دورلرنده ايكى دفعه مسند مشيخت اسلاميه يه كچمش علمادن اولوب، آنف الترجمه خواجه سعدالدين افنديتك اوغليدر. ٩٧٥ تاريخنده پدرينك مدرس بولنديغى بروسه ده طوغوب، تحصيل علم وعلى الاصول دور مدارس ايتدكدن صكره، ١٠٠٠ تاريخنده مكه ملاسى، ١٠٠٤ ده استانبول قاضيسى وينه او سنه آناطولى قاضيعسكرى اولمش؛ واكرى سفرندن عودتدن صكره ايكى سنه

معزول قالوب، ۱۰۰۷ ده روم ایلی قاضیعسکری ۱۰۱۰ده صنع الله افندی یرینه شیخ الاسلام اولمش؛ وبربچق سنه‌یه قریب مدت بو مسندده قالدقدن صکره، تقاعد اولوب، ۱۰۱۷ ده ثانیاً شیخ الاسلام اولمش؛ وبو دفعه یدی سنه‌یی متجاوز مدت مسند فتواده قالوب، ۱۰۲۴ تاریخنده طاعوندن وفات ایتمشدر. السنهٔ ثلثه‌ده شعر وانشایه مقتدر نیك خصلت ولطیفه کو بر ذات ایدی. قصیدهٔ برئه‌یه تخمیسی وبعض تقریضلری واردر. «تاج التواریخ» ه ذیل تحریرینه‌ده باشلامش ایسه‌ده اکمال ایده‌مه‌مشدر. پدرینك یاننده مدفوندر. برادری آتی الترجمه اسعد افندی خلفی اولمشدر.

سعد الدین افندی زاده { (محمد اسعد افندی) سلطان احمد خان اول و مصطفی خان اول ایله سلطان عثمان خان ثانی وسلطان مراد رابع عصرلرنده ایکی دفعه مسند مشیخت اسلامیه‌یه چکمش علمادن اولوب، خواجه سعدالدین افندینك ایکنجی اوغلیدر. ۹۷۸ ده طوغوب، تحصیل علوم وعلی الاصول دور مدارس ایتدکدن صکره، ۱۰۰۴ تاریخنده ادرنه قضاسنه نصب اولنمش؛ وسنهٔ مذکوره‌ده آناطولی پایه‌سنی احرازله، ۱۰۰۷ ده استانبول قاضیسی، ۱۰۱۰ ده بالفعل آناطولی و ۱۰۱۲ ده روم ایلی قاضیعسکری اولوب، ۱۰۱۳ ده استعفا ایتمش؛ و ۱۰۱۵ ده ثانیاً روم ایلی قاضیعسکری اولوب، ۱۰۱۷ ده اختیار عزلت ایتمش؛ و ۱۰۲۳ ده حج شریفه کیدوب، ۱۰۲۴ ده عودت ایتمکده ایکن، برادرینك وقوع وفاتیله، مسند مشیخت اسلامیه کندیسنه توجیه بیورلمشیدی. یدی سنه بو مقامده قالوب، ۱۰۳۰ ده سلطان عثمان خان ثانی معیتلرنده له سفرینه عزیمت ایتمش ایسه‌ده، صحتی مختل اولمغله، بغداندن عودته مجبور اولمش؛ و بعده پادشاه مشارالیهك کریمه‌سی عقیله خانمله ازدواجی تنسیب بیورلمه‌رق، نائل مباهات اولمشدی. سلطان عثمان خان فترتنده ۱۰۳۱ ده استعفا ایدوب، سلطان مراد خان رابع دورنده ۱۰۳۲ ده ثانیاً شیخ الاسلام اولمش؛ و بر سنه ایله بش آی بو مقامده قالدقدن صکره، ۱۰۳۴ ده وفات ایتمشدر. پدر وبرادرینك یاننده مدفوندر.

بو دخی السنهٔ ثلثه‌ده شعر وانشایه مقتدر اولوب، مرتب دیوانی وقصیدهٔ برئه‌یه تخمیسی واردر. شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

هوای سنبلیده سیر سنبلزار اعلادر
زمینی آسمانی کوسترر اوزکه تماشادر

سعد الدین تفتازانی { [«تفتازانی» ماده‌سنه مراجعت.]

سعد الدین جباوی { (بن موسی الشیبانی) کبار اولیاء اللهدن ویبران طریقتدن اولوب، شامده حوران ایله قدس آره‌سنده واقع (جبا) قریه‌سندندر. طریقت سعدیه‌نك مؤسسی اولوب، بو طریقتی اوچ واسطه ایله شیخ ابو مدین مغربیدن اخذ ایتمشدر. ۷۰۰ تاریخنده ارتحال ایتمشدر.

سعد الدین حموی { کبار مشایخ و علمادن اولوب، شیخ نجم الدین کبرینك مریدانندندر. «کشف المحجوب» و «سجنجل الارواح» عنوانلریله ایکی کتابی ودیکر بعض تألیفاتی واردر. ۶۵۰ تاریخنده وفات ایتمشدر. صدر الدین قونوی ایله مصاحبتی مرویدر. طبیعت شعریه‌سی دخی اولوب، فارسی وعربی اشعاری واردر. شو رباعی او جمله‌دندر:

بر مرکب عشق اکر سوار آید دل
بر جمله مرام کامکار آید دل
کر دل نبود کجا وطن سازد عشق
ور عشق نباشد بچه کار آید دل

سعد الدین دهلوی { هندستان علماسندن اولوب، «کنز الدقائق» و «منار» کتابلرینك شرحنی یازمش؛ و ۸۹۱ ده وفات ایتمشدر.

سعد الدین فارقی { (سعد الله بن مروان) مشاهیر شعرا و محدثیندن اولوب، ابن کریمه و ابن خلیل وابن رواحه ایله سائر محدثیندن اخذ، و مصر و شامده افاده و تدریس ایتمشدر. ۶۹۱ تاریخنده، پك یاشلی اولدیغی حالده، دمشقده وفات ایتمشدر. شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

قف بی علی نجد فان قبض الهوی
روحی فطالب خذ لیلی بالدم

Digitized by Google

سعدالدين كاشغرى { مشاهير مشايخ وعلما.دن اولوب، مولانا
جامينك شيخيدر. مولانا نظام الدين خاموشدن وجلال الدين ابو يزيد بورانيدن اخذ طريقت ايتمشدر. اوتحالى ۸۶۰ تاريخنده واقع اولمشدر.

سعد الله اسعد افندى { قانونى سلطان سليمان خان دو.
رنده مشيخت اسلاميه مسندينه چكن علمادن اولوب، قسطمونى ولايتنده‌كى افلانى طاطاى قصبه‌سندندر. پدرى عيسى افندى ايله برابر درسعادته كله‌رك، پدرى مراد پاشا جامع شريفنه امام اولمش؛ وكنديسى تحصيل علمه قويلوب، على الاصول دور مدارس ايتدكدن صكره، ۹۳۰ ده استانبول قاضيسى اولمش، واون سنه قدر پايتخت سلطنت سنيه‌ده اجراى احكام شرعيه ايلدكدن صكره، محنه نزول ايدوب، ۹۴۰ ده كمال پاشا زاده يرينه شيخ الاسلام اولمش ايدى. تام بش سنه مقام فتواده قالوب، ۹۴۵ تاريخنده وفات ايتمشدر. عالم واحكام شرعيه‌يى محافظه‌يه ساعى بر ذات اولوب، تاريخ وادبياته دائر دخى محفوظاتى زياده ايدى. تفسير بيضاوى‌يه وبعض كتب علميه‌يه حاشيه‌لرى واردر.

سعدالله افندى { متأخرين شعرادن اولوب، انقره‌ليدر. حاجى بيرام
ولى حضرتلرينك سلاله‌سندن اولوب، سلك قضايه رغبتله، برخيلى نيابتلرده بولندقدن صكره، درسعادته ورودله، مشهور خواجه اسحق افنديدن علم هندسه‌يى ومنجم اول راقم افنديدن علم نجومى تحصيل ايتمش؛ ودها بر مدت نيابتلرده كزدكدن صكره، آنقره‌ده عزلت كزين اولمش ايدى. مرتب ديوانى واردر.

سعدالله افندى { (عرب زاده) صدور عظامدن اولوب،
استانبولليدر. خط تعليقده مهارتى وطبيعت شعريه‌سى وار ايدى. ۱۲۵۸ ده وفات ايتمشدر. (سعدى) تخلص ايدردى. شو بيت اونكدر:

استدم اكلنجه بو شب قطره‌ء اشكم سعدى
آلداتوب طفل دلى لؤلؤ لالا يرينه

سعد الله پاشا { متأخرين وزراى عثمانيه‌دن اولوب، سالف الترجمه اسعد
مخلص پاشانك اوغليدر. انشا وادبيات عثمانيه‌ده و فرانسز لساننده اقتدارى مسلم اولمغله، سلطان عبد العزيز خان دورنده ترجمان ديوان همايون و معارف مستشارى بولنمش، وبعده بر آره‌لق مابين همايون باش كاتبى اولوب، صكره صدارت مستشار. لغنه، رتبهٔ وزارتله برلين سفارتنه و نهايت ويانه سفارتنه تعيين بيورلمشيدى. ۱۳۰۹ تاريخنده ويانه‌ده هوا غازندن مسموماً وفات ايتمشدر.

سعد الله دهلوى { هندستان كبار مشايخ وشعراسندن اولوب،
اشعارنده (كلشن) تخلص ايدردى. ۱۱۴۱ ده وفات ايتمشدر.

سعد الله كرمانى { تيمورلنكك اولادندن اميرانشاهك فتوحاتى
مبين «فتوحات مير انشاهى» عنوانلى كتابك صاحبيدر.

سعد الملك { (نصير الدين) سلاجقهٔ ايراندن سلطان محمد بن ملكشاهك
وزيرى اولوب، عقل ودرايتيله وعلما وادباى حمايه و تشويق ايتمسيله مشهوردر. حكمدار مشاراليه كنديسنى تسميم ايده‌جكنى خبر آلمغله، اعدام ايتمشدر.

سعدان { (ابو عثمان — بن المبارك الضرير) مشاهير ادبادن اولوب، مهدينك
زماننده بغدادده ياشامشدر. «كتاب خلق الانسان»، «كتاب الوحوش» و «كتاب الارض والمياه والجبال والبحار» عنوانلريله اوچ تأليفى واردر.

سعد بن ابى بكر { فارسده حكومت سورن ملوك اتابكيه‌نك يدنجيسى
اولوب، سعد بن زنكينك تورونيدر. ۶۵۸ تاريخنده پدرينك وفاتى اوزرينه، جلوس ايدوب، آنجق ۱۲ كون حكومت سوردكدن صكره وفات ايتمشدر.

سعد بن ابى وقاص { (ابو اسحق — بن وهيب بن عبد

Digitized by Google

مناف بن كلاب بن مره القرشى) كبار صحابه‌دن وعشرهٔ مبشره‌دن اولوب، اسلامه كلنلرك يدنجيسى ور روايتده بشنجيسيدر. اسلامه كلديكنده ١٧ ياشنده ايدى. بدر، احد، خندق غزالرنده وسائر غزواتك جمله‌سنده معيت حضرت نبويده بولنوب، فى سبيل الله اك اول اوق آتان بو ذاتدر. اوق آتمه‌ده فوق العاده مهارتى اولمغله، احد محاربه‌سنده حضرت سيد الثقلين (صلعم) افندمزك كنديسنه خطاباً «ارم يا سعد فداك ابى وامى» بيورمش اولدقلرى مرويدر. حقنده برقاچ حديث شريف صادر اولمشدر. حضرت عمر (رضه) زماننده ايرانه اسرا بيوريلان عساكر مسلمينه قائد نصب بيوريله‌رق، قادسيه‌ده بر مظفريت عظمايه نائل اولمش؛ و دولت ايرانيه‌نك پايتختى اولان مداينى فتح ايده‌رك، بتون ايرانك ممالك اسلاميه دائره‌سنه ادخالنه موفق اولمشدر. بو بيوك خدمتندن صكره عراق واليلكنه نصب بيوريله‌رق، كوفه شهرينى تأسيس و مركز اتخاذ ايتمشدى. حضرت عمر ارتحال ايده‌جكى وقت تعيين ايتديكى اصحاب شورايه داخل اولوب، حضرت مشار اليه طرفندن خليفه اوله‌جق ذاته سعدك استعمالى توصيه بيورلمش اولمغله، حضرت عثمان (رضه) طرفندن بنه كوفه واليلكنه نصب بيورلمشيدى. حضرت عثمانك شهادتنده هيچ بر طرفه ميل ايتميوب، وخلافت ادعا. سنه دخى قالقيشميوب، خانه‌سنده قالمش؛ و معاويه كويا حضرت عثمانك قاتلى دعوى ايتمك ايچون، كنديسنك معاونتنه مراجعت ايتديكنده، شو بيتلرله جواب رد ويرمشيدى:

معاوى داؤك الداء العياء
وليس لما تجئ به دواء

ايدعونى ابو حسن على
فلم اردد عليه مايشاء

وقلت له اعطنى سيفاً قصيراً
تميز به العداوة والولاء

الطمع فى الذى اعيا علياً
على ماقد طمعت به العفاء

ليوم منه خير منك حيا
وميتاً انت للمرء الفداء

كنديلرندن پك چوق احاديث نبويه مروى او. لوب، اوغللرى عامر، مصعب، محمد وابراهيم وقزى عايشه ايله ابن عمر وابن عباس وسائر تابعين روايت ايتمشلردر. واقع اولان دعاى حضرت نبوى بركاتيله مستجاب الدعوه وفوق العاده مستقيم وعادل بر ذات اولوب، اعتماد حضرت فاروقى‌يه مظهر اولمشيدى. ٥٥ تاريخ هجريسنده مدينهٔ منوره‌دن بش ميللك مسافه‌ده واقع عقيق موضعنده وفات ايدوب، جنا. زه‌سى مدينهٔ منوره‌يه نقل ودفن اولنمشدر.

سعد بن زنكى { فارسده حكومت سورن ملوك اتابكيه‌نك بشنجيسى اولوب، عمزاده‌سى طغرل بن سنغرله برچوق محاربه‌لر نتيجه‌سنده مشار اليه طغرلك مغلوب ومقتول اولمسى او. زرينه، ٥٩٩ ده فارس تختنه جلوس، ومتعاقباً كرمانى دخى ضبط ايده‌رك، ٢٠ سنه حكم سوردكدن صكره، ٦١٨ تاريخنده وفات ايتمشدر. جسور وعادل وخيراته مائل بر حكمدار ايدى. شيخ سعدئ شيرازينك ممدوحى اولان (ابو بكر) ك پدريدر.

سعد بن عبد الله الاشعرى { فقهادن اولوب، «احتجاج الشيعه» عنوانيله مشهور بر كتابك مؤلفيدر. ٣٠١ تاريخنده وفات ايتمشدر.

سعد بن مسيب { مشاهير معبريندن اولوب، عبد الملك بن مروانك معبرى ايدى.

سعد بن يزيد الازدى { يزيد بن معاويه طرفندن مصر واليسى بولنوب، ايكى سنه واليلك ايتدكدن صكره، ٦٤ تاريخنده عبد الله بن زبيرك كوندرديكى عسكره مقاومت ايتميه‌رك، مصرى تسليمله بر كوشه‌يه چكلمشيدى.

سعد وقاص { [«سعد بن ابى وقاص» ماده. سنه مراجعت بيوريله.]

سعدون المجنون { (ابو عطاء سعيد) مشاهير حكماء مجذوبيندن او. لوب، بصره‌ليدر. خيلى وقت سياحت و دور بلاد ايتمشيدى. منثور ومنظوم حكيمانه كلاملرى واردر.

Digitized by Google

خليفه متوكل عباسى طرفندن جلب اولنه‌رق، نصايحندن استفاده اولنمشيدى. مصرده ذوالنون حضرتلريله صحبت ايتمشدر. ٢٥٠ تاريخندن صكره‌جه وفات ايتمشدر.

سعدونه { اندلس ادبيه‌لرندن اولوب، قرطبه‌لى عصام حميرينك قيزيدر. نعل شريف حضرت نبوى حقنده اولان شو برايكى بيت جملهٔ اشعارندندر:

لعلى احظى بتقبيله	فى جنة الفردوس اسنى مقيل
فى ظل طوبى ساكناً آمنا	اسقى باكواس من السلسبيل
و امسح القلب به علّه	يسكن ماجاشى به من غليل
فطالما استشفى باطلال من	يهواه اهل الحب فى كل جيل

سعده { مشاهير مغنياتدن اولوب، ابن رامينك جاريه‌سى ايكن، خلفاء عباسيه‌دن ابو جعفر منصورك عمى ومصر واليسى بولنان صالح بن على طرفندن طقسان بيك درهمه اشترا اولنمشيدى. اغانيده مذكوره‌در.

سعده بنت قمامه { عصر حضرت نبويه يتيشن نسواندن اولوب، قادينلره امامت ايدر، وآنجق اوكلرينه چكميوب، اورته‌لرنده طورور ايدى.

سعدى { (شيخ مصلح الدين — شيرازى) اعاظم شعراء ايراندن و حكماء صوفيوندن اولوب، آلتنجى قرن هجرى اواخرنده واتابكان فارسدن سعد بن زنكينك زماننده شيرازده تولد ايتمكله، حكمدار مشاراليه منسوب بولنمش اولان پدرى طرفندن اونك نامنه نسبتله (سعدى) تسميه اولنمشيدى. ١٠٢ سنه عمر سوروب، طفوليتله چكن ١٢ سنه‌دن ماعدا عمرينك ٣٠ سنه‌سنى تحصيله، ٣٠ سنه‌سنى سياحت و عسكرلكه و ٣٠ سنه‌سنى دخى انزوا و عبادتله چكيرديكى مشهوردر. ٦٩١ تاريخنده وفات ايتديكى معلوم اولوب، بوحالده ٥٨٩ تاريخنده تولد ايتمش اولمسى وكلستانى يازديغى ٦٥٦ سنه سنده ٦٧ ياشنده اولمسى لازم كلير. حالبوكه كنديسى كلستانده «اى كه پنجاه رفت ودر خوابى» مصراعيله اللى ياشلرنده اولديغنى كوستريور. بناءً عليه ولادتى دها صكره اولوب، وفاتنده طقسان ياشلرنده اولمسى لازم كلير. نظمده فردوسى وانوريدن بشقه مثل ونظيرى اولميوب، نثرده ايسه بى نظير عد اولنه بيلير. «كلستان» و «بوستان» عنوانلى مشهور كتابلريله ديوانلرى وقصائد وملمعاتى وسائر اشعارى فصاحت و بلاغتنه وفضل وكمالنه برهان عادلدر. لطائف ونكات ادبيانه‌يه ميلى وپك كشايشلى طبع لطيفى اولمغله، دائما كبرا مجالسلرنده بولنوردى. همام تبريزى ايله بعض ملاطفه‌لرى چكمشدر. حياتنده تأليفاتى اقطار عالمه انتشار ايدوب، بيوك برشهرت واعتبار قزانمش اولمغله، هر يرده فوق العاده حرمت واعتباره مظهر اولوردى. بغدادده مدرسهٔ نظاميه‌ده مشهور شيخ ابو الفرج جوزيدن تحصيل علم ايتمش؛ وبرمدت مدرسهٔ مذكوره‌ده تدريس دخى ايتمشدر. شيخ شهاب الدين سهروردى وپير طريقت حضرت عبدالقادر كيلانيدن اخذ انابت ايتمشدى. اون درت دفعه حجه وزيارت روضهٔ مطهره‌يه كيدوب، عمرينك بربيوك قسمنى عراق وشامده كچيرمش، ومصر وروم وخراسان وهند وماوراء النهر وكاشغاره قدر سياحت وجهاد طريقيله كيتمش؛ واهل صليب محارباتنده فرنكلرك الينه اسير دوشوب، برمدت طرابلس شام استحكاماتنك انشاسنده عمله كروهيله چاليشديرلمش؛ ونهايت حلب اغنياسندن برى طرفندن فديه ايله تخليص اولنمش ايدى. شيراز جوارنده انزوايه چكيلوب، عبادتله مشغول اولديغى وقت اكا برمصرزيارتنه كيدوب، اطعمهٔ لذيذه تقديم ايتمكله، يديكندن فضله‌سنى، اورادن كچن اودونجيلر يسونلرديه، بر زنبيله پنجره‌دن آصمغى عادت ايدنمش ايدى. الك بيوك شهرتى غزلياتنده اولوب، بونلرك اكثرى رموز تصوفيه وحقايق عارفانه‌يى متضمندر. كلستان وبوستانيله سائر بعض آثارى آوروپانك اكثر السنه‌سنه دفعاتله ترجمه اولنمشدر. تركجه‌ده متعدد شرحلرى وكلستانك كوزل برعربى ترجمه‌سى دخى واردر، كه مصرده طبع ونشر

Digitized by Google

اولمشدر. کلیات آثاری ایرانده وهندستانده دفعاتله طبع اولندیغی کبی، کلستان وبوستانی استانبولده دخی مکرراً باصلمشدر. مرقدی شیرازده الیوم معمور وزیارتکاهدر. اشعاری نمونه ایرادینه احتیاجدن وارسته اوله‌جق درجه‌ده مشهور اولدیغندن، یالکز شو بیت حکیمانه‌سنك ایرادیله اکتفا ایدرز:

برگ درختان سبز در نظر هوشیار
هر ورقی دفتریست معرفت کردکار

سعدی { عثمانلی قدماء شعراسندن اوچ ذاتك مخلصیدر:

برساق نامه‌سی وخیلی اشعاری واردر. شوقطعه جمله اشعارندندر:

وازکلدم ای صنم ساکه هوادار اولمدن
کل یوزکچون هر سحر بلبل کبی زار اولمدن
بن الم چکدم غم سودای زلفکدن سنك
چونکه سن ال چکمدك اغیارله یار اولمدن

— ایکنجیسی سالف الترجمه تاجی زاده جعفر چلبینك برادری (سعدی چلبی) در، که شعر وانشاسی برادرینك کبی قدر شهرت بولمامش ایسه‌ده، دها استادانه اولدیغی متفق علیهدر. برادری جعفر چلبی اعدام اولندقده، محبت برادرانه تأثیریله بعض تفوهاتده بولندیغی مسموع پادشاهی اولمغله، برمدت منکوب قالمش ایسه‌ده، بعده مصره نامۀ همایون تحریری اقتضا ایدوب، کندیسنك مهارت منشیانه‌سنه مراجعت مجبوریتی رونما اولمغله، تلطیف وآغیر جائزه‌لرله تسریر بیورلمش ایدی. صحن مدرسی ایدی. عربی قصائد ومنشآتی وشرح مفتاحه وشرح وقایه‌یه حواشیسی واردر. عقائد نسفیه‌یی دخی عربی نظمه چکمش، ودها بر طاقم رسائل یازمشدر. وفاتی ۹۲۲ تاریخنده واقع اولمشدر. شو بیت جمله اشعارندندر:

یارب تولیدی عالم ایچنده دل اولمسه
باری اولورسه هرکوزله مائل اولمسه

— اوچنجیسی سالف الترجمه شیخ الاسلام (سعد الدین سعدی افندی) در.

سعدی { (ابو القاسم علی بن جعفر الصقلی) ادبادن اولوب، صقلیه یعنی سیجلیه آطه‌سنده نشأت ایتمش، وزمانی شعراسنك تراجم احوالنی جامع برکتابیله صرفه دائر «ابنیة الاسماء» و«تصریف الافعال» عنوانلریله ایکی تألیفی واردر. ۵۱۴ تاریخنده وفات ایتمشدر.

سُعدی { (بنت عمرو المریه) صحابیاتدن اولوب، عشرۀ مبشره‌دن طلحه بن عبد الله (رضه)‌ك زوجه‌سی ویحیی بن طلحه‌نك والده‌سیدر. بعض احادیث شریفه‌نك راویه‌سیدر.

سِعرِد { بتلیس ولایتنده وبتلیسك ۵۰ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق بهتان صوبی وادیسنده ونهر مذکور ایله بتلیس نهری آره‌سنده ۳۸° عرض شمالی ایله ۳۳′ ۳۹° طول شرقیده واقع سنجاق مرکزی بر قصبه اولوب، ثلثانی مسلم وبر ثلثی ارمنی، سریانی، یزیدی وسائره اولمق اوزره، ۱۵۰۰۰ اهالیسی، ۵ جامع، ۲۴ مسجدی، ۲ تکیه‌سی، ۱ ارمنی، ۲ قتولیك و ۱ سریانی کلیساسی، ۱۵ مدرسه‌سی، اسکی بر قلعه‌سی و ۵۰۰ مغازه و دکانی واردر. قصبه باغ وباغچه‌لرله محاط وپك منبت بر وادیده واقع اولمغله، خارجدن منظره‌سی غایتله کوزل ایسه‌ده، ایچریسی نظافت وطهارتدن محروم اولوب، ابنیه‌سی دخی پك رطوبتلی اولدیغندن، کوز خسته‌لقلریله نزله وسائر امراض اکسیك دکلدر. صویی‌ده پك آز اولوب، ایکی نهر آره‌سنده واقع اولدیغی حالده، بونلرك صویندن نه ایچمك نه‌ده اطرافده‌کی اراضی‌یی سقی ایچون استفاده اولنه‌میور. سعردده یوك وتفتیك ویاموقدن شال، سجاده، عبا، بیاض وقرمزی بز وسائر منسوجاتله آبنوس وفیل دیشندن باستون وچیغاره‌لق کبی شیلر وکار قدیم اسلحۀ جارحه اعمال اولنور. قصبه‌نك اطرافنده مالطه طاشنه مشابه بر طاش بولنوب، بوندن برنوع آلچی دخی اعمال وابنیه‌ده استعمال اولنور. قصبه جوارلرنده یکپاره طاشك ایچنه اویولمش خان ومغازه کبی بعض ابنیه بولنیور. پك اسکی بر قصبه اولدیغی مروی ایسه‌ده، بو روایت برکونه آثار عتیقه ایله مؤکد دکلدر. لسان محلی عربی اولوب، ترکجه، کردجه وارمنیجه تکلم ایدنلر دخی واردر. — سعرد قضاسی شمال شرقی جهتندن شروان، شمال غربی طرفندن غرزان، جنوب غربی جهتندن رضوان، جنوب شرقی طرفندن دخی اروه قضالریله محاط و

Digitized by Google

محدود اولوب، رستاق، ناورو، رشان وباصرد نا-
حیه‌لریله برابر ٥٤ قریه‌دن مرکبدر. اراضیسی پك
منبت اولوب، بغدای، آرپه، پرنج، سیسام و سائر
حبوباتله پاموق، توتون ومیوه و سبزه‌لرك انواعی
حاصل اولور. اوزومك بر مقداری قورودیلوب،
پکمز دخی چیقاریلیر، و بعض میوه‌لردن پستیل
یاپیلیر. خیلی مقدار بال دخی چیقار. حیواناتی ده
چوق اولوب، خیلی پنیر و بیاغی چیقار. درون
قضاده بر کوکوردلی ایلیجه ایله بهتان نهری کنارنده
پترول بولنور. نهرلرك اوزرنده برقاچ کارکیر کوپری
و بعض اسکی قلعه خرابه‌لری واردر. قضانك اها-
لیسی ٢٥٠٠٠ کشیدن زیاده‌جه اولوب، قسم کلیسی
مسلمدر.

سعرد { سنجاغی. بتلیس ولایتنی ترکیب ایدن
دورت سنجاغك بری واك جنوبیسی
اولوب، شمالاً نفس بتلیس، شمال غربی جهتندن کنج
سنجاقلریله، غرباً وجنوباً دیاربکر، جنوب شرقی
جهتندن وشرقاً دخی وان ولایتلریله محدود ومحاطدر.
٣٧° ٢٠′ ایله ٣٨° ٣٠′ عرض شمالی و ٣٨° ٣٣′
ایله ٤٠° ١٦′ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب،
جنوباً دجله ایرماغیله وغرب جهتندن قسماً بطمان
صوییله آیرلمشدر. اراضیسی بتلیس سنجاغنك قسم
شمالیسنده‌کی طاغلرك اتکلرندن عبارت اولوب،
عمومیت اوزره شمالدن جنوبه متوجه بر طاقم وا-
دیلردن عبارتدر. بتون میاه جاریه‌سی دجله‌یه دو-
کیلوب، بونلرك اك بیوکی بهتان نهریدر، که وان
ولایتندن کلوب، غربه وبعده غرب جنوبی‌یه طوغری
جریانله بتلیسدن کلن باشور نهریله برلشدکدن صکره
جنوبه طوغری دونه‌رك، دجله‌یه دوکیلور. ایکنجیسی
خطو نهریدر، که بتلیس سنجاغنك قسم غربیسنده
وهمنامی اولان قضاده نبعان ایدن بر چوق چایلرك
اجتماعندن بالتشکل، جنوبه طوغری اینر. بو نهرلره
منصب اولمق اوزره بر چوق چای ودره‌لر دخی
واردر. اراضیسی وعلی الخصوص سعرد جوارلرنده
پك منبت اولوب، حبوبات ومیوه وسبزه‌لری احتیا-
جات محلیه‌یه کفایت ایتدکدن صکره، بر خیلی مقدا-
ری‌ده بتلیس و دیاربکره نقل اولنور. باغلری‌ده
چوق اولوب، سنوی ٢٥٠٠٠٠ قیه شراب
چیقاریلیر. سعرد قضاسنك معدن نام موقعنده وقتیله
ایشلنمکده بولنمش بر باقیر و برده سیملی قورشون
معدنی بولندیغی کبی، اروه قضاسنده دخی آلتون
معدنی بولنمش ایسه‌ده، مصارفی حاصلاتندن زیاده
اوله‌جغی تخمین اولنه‌رق ایشلنمه‌مشدر. سعرد قضا-
سنده امراض جلدیه‌یه نافع بر کوکوردلی صو بولنوب،
قیشین صیجاق ویازین صوغوقدر. سنجاغك حیوانات
اهلیه‌سی ١٥ ٥٠٠ صیغیر، ٥٥٠٠ آت، ٨١ ٢٧٣
قیون و ٧٩ ٢٨٩ کچیدن عبارتدر. تفتیك کچیسی
دخی بولنور. سنجاغك هواسی صاغلام و معتدل
اولوب، قیشین قار یاغارسه‌ده، یالکز طاغلرده طوره-
بیلیر. ایلك بهارده ظهور ایدن صیتمه‌لرله بعض
امراض جلدیه اهالینك نظافته عدم دقتندن ایلری
کلوب، هوانك وخامتندن دکلدر. مع هذا یوز
یاشلرنده آدملرك کثرتی هوانك صاغلاملغنه دالدر.
سنجاق داخلنده بر رشدیه، ٦ مدرسه و ٥٧ صبیان
مکتبی بولنوب، ارمنیلرك دخی ذکوره مخصوص ٢
واناثه مخصوص بر رشدیه مکتبیله ٢٣ صبیان مکتبی
وقتولیك ارمنیلرله پروتستان کلدانیلرك‌ده اوچر
رشدیه مکتبلری واردر. سعرد سنجاغی بروجه زیر
٥ قضا و ٣ ناحیه‌یه منقسم اولوب، ٥٧٠ قریه
و ١٠٠ ٧٤٢ اهالی‌یی جامعدر:

قضا	ناحیه
سعرد	رضوان
شروان	زیرق
اروه	دیرکول
پرواری	—
غرزان	—

اهالیء مرقومه‌نك ٦٤٤٤٨ ی مسلم، ٢٨١١٩ ی
ارمنی، ١٠٠٠ ی ارمنی قتولیکی، ١٠٣٣ ی
ارمنی پروتستانی، ٢٦٠٠ ی کلدانی قتولیکی، ٤٢٥٠ سی
یعقوبی سریانی، ١٠٩٢ سی‌ده یزیدیدر. مسلمانلر
باشلیجه ترك وکردلردن عبارت اولوب، بر مقداری‌ده
عربدر.

سعودی { (محمد) سلطان مراد خان ثالث
دوری شعراسندن اولوب، ادر-
نه‌لیدر. ابوالسعود افندینك درسنه ملازمت ایدوب،
سلیمانیه مدرسینی سلکنه کچمشدی. شو بیت
اونکدر:

Digitized by Google

کورمینجه روی یاری دوشدی سینه‌مدن یره
طفل اشکم اوردی کندین اغلیوب یردن یره

سعید { صحابه‌دن بر وجه زیر بر قاچ ذاتك اسمیدر : (سعید بن الحارث القرشی السهمی) که برادرلریله برابر حبشه هجرت ایتمشیدی، و ۱۰ نجی سال هجریده یرموك وقعه‌سنده وبر روا. یتده اجنادین محاربه‌سنده شهید اولمشدر. — (سعید بن حاطب القرشی الجمحی) که بر حدیث شریفك را. ویسیدر. — (سعید بن حریث القرشی المخزومی) که فتح مکه‌دن اول اسلامه کلوب، ۱۵ یاشنده اولدیغی حالده، فتح مکه‌ده حاضر بولنمش؛ وبعده کوفه‌ده ساکن اولوب، خراسان غزواتنده حاضر بولنمش، ونهایت کوفه‌ده برکوله‌سی یدیله قتل اولنمشدر. — (سعید بن حصین). — (سعید بن حیدة القشیری) که ابو طالب حقنده بر حدیث شریفك راویسیدر. — (سعید بن خالد القرشی الاموی) که پدر و والده‌سی حبشه هجرت ایدنلردن اولمغله، اوراده طوغمش، وبعده جعفر بن ابی طالبله عودت ایتمشدی. — (سعید بن ابی راشد الجمحی) که برحدیث شریفك راویسیدر. — (سعید بن الربیع الانصاری) که یمامه وقعه‌سنده شهید اولانلر عدادنده مذکوردر. — (سعید بن ربیعه) که برحدیث شریف روایت‌ایتمشدر. — (سعید بن رقیش) که یزید بن رقیشك برادری اولوب، هجرت نبویه‌دن اول اهل وعیالیله مدینه‌یه هجرت ایتمشیدی. — (سعید بن زیاد الطائی) که بر حدیث شریفك راویسی اولوب، بعض کتبده اسمی سعد بن یزید یاخود زید بن کعب وکعب بن زید دیه قید اولنمشدر. — (سعید بن زید القرشی العدوی) [«سعید بن زید» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.] — (سعید بن سعد الانصاری الساعدی) که پدری و برادری قیس ایله برابر صحابه‌دن اولوب، کندیسندن بعض احادیث شریفه مرویدر. — (سعید بن سعید بن العاص القرشی) که خالد بن ولید حضرتلرینك خاله‌سنك اوغلی اولوب، فتح مکه‌دن آز اول اسلامه کلمش، وطائف غزاسنده شهید اولمشدر. — (سعید بن سفیان الرعینی). — (سعید بن سوید الانصاری الخدری) که والده‌دن سمره بن جندبك برادری اولوب، احد وقعه‌سنده شهید اولمشدر. اوغللری عقبه وعبدالملك کندیسندن روایت ایتمشلردر. — (سعید بن سراحیل الکندی) که برادر زاده‌سی معروف بن قیس ایله برابر مبعوثاً نزد حضرت نبوی‌یه کلوب، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ ویکنی مرقوم معروف ارتداد ایدوب، بجیر محاربه‌سنده مرتد اوله‌رق قتل‌اولنمشدر. — (سعید بن العاص بن سعید بن العاص القرشی الاموی) که اشراف قریشدن اولوب، جسارت وشجاعتیله وکثرت سخا وکرمیله مشهوردر. هجرت نبویه سنه‌سی دنیایه کلوب، پدری بدر غزاسنده، کافر اولدیغی حالده، حضرت علی بن ابی‌طالب (رضه) یدیله قتل اولنمشدر. جدی سعید بن عاص (ابو احیحه) دینمکله معروف اولوب، بین القریش پك معتبر ایدی. صاحب ترجمه حسن خطده وفصاحتده دخی ماهر اولوب، حضرت عثمان (رضه) زماننده قرآن کریمی یازانلرك بریدر. خلیفهٔ مشارالیه کندیسنی ولید بن عقبه‌دن صکره کوفه والیلکنه تعیین ایتمش‌اولمغله، اورادن طبرستان وجرجانی و نقض عهد ایتمش اولان آذربیجانی فتح ایتمشیدی. حضرت عثمانك شهادتندن صکره اختیار عزلت ایدوب، جمل وصفین محاربه‌لرنده بولنمامش؛ وحکومت معاویه‌ده تقرر ایدنجه، یانـنه کیدوب، معیتنده بولنمدیغنه عذرخواه اولمغله، مدینه والیلکنه نصب اولنه‌رق، مروانله بالدفعات خلف سلف اولمشدی. اوغللری یحیی وعمرو وسائر تابعین کندیسندن روایت ایتمشلردر. — (سعید بن عامر القرشی الجمحی) که فضلا و زهاد صحابه‌دن اولوب، خیبر غزاسندن اولجه اسلامه کلمش، و مدینه‌یه هجرت ایتمش ایدی. عهد حضرت فاروقیده حمصه والی تعیین بیوریله‌رق، خلیفهٔ مشارالیه حمصی تشریفلرنده اورا فقراسنك بر دفترینی ایستمش، وفقرا اسامیسی میاننده

Digitized by Google

سعید بن عامرك اسمنی كورنجه تعجب ایدوب، كندیسنه
بر كیسه آلتون كوندرمش ایسه‌ده، صاحب ترجمه
هیچ بر دانه‌سنی آلمیوب، تمامیله محتاجینه توزیع و
وتقسیم ایلمش ایدی. هجرت نبویه‌نك ٢٩ نجی سا.
لنده شامك قیساریه قصبه‌سنده، عامل اولدیغی
حالده وفات ایتمشدر. ودیكر بر روایتده رقه‌ده ویا
حمصده ٢٠ ویا ٢١ سنه‌سنده ارتحال ایتمشدر. وفا.
تنده ٤٠ یاشنده اولوب، ذریتی قالمامشدر. یرموك
وقعه‌سنده، ابو عبیده‌نك طلبی اوزرینه، جانب
حضرت فاروقیدن امداده كوندرلمش اولدیغی مرویدر.
— (ابو عبدالعزیز سعید) كه اوغلی عبد العزیز
كندیسندن روایت ایتمشدر. — (سعید بن عبید
بن قیس القرشی الفهری) كه قدمای صحابه‌دن او.
لوب، ایكنجی قافله ایله حبشه هجرت ایتمشیدی. —
(سعید بن عبید الثقفی الطائفی) كه طائف غزاسنده
ابو سفیان طرفندن آتیلان بر اوقله بر كوزی
سقطلنمش ایدی. — (سعید بن عثمان الانصاری
الزرق) كه عقبه‌نك برادری اولوب، «الذین استز
لهم الشیطان ببعض ما كسبوا ولقد عفا الله عنهم»
قولیله مراد بیوریلانلرك بریدر. دیكر ایكیسی عثمان
بن عفان (رضه) ایله علقمه بن عثماندر. — (سعید
یاخود معبد بن عمرو التمیمی) كه ایكنجی قافله ایله
حبشه هجرت ایدنلردن اولوب، اجنادین وقعه‌سنده
شهید اولمشدر. — (سعید بن عمرو بن غزیة
الانصاری) كه ینه صحابه‌دن حارث بن عمروك برا.
دریدر. — (سعید بن عمرو الكندی) كه محمد بن
المطلب الخزاعی كندیسندن روایت ایتمشدر. —
(سعید بن القشب الازدی) كه بنی امیه‌نك حلیفی
اولوب، جانب حضرت نبویدن جرشه تولیه بیو.
رلمشیدی. — (سعید بن قیس الانصاری السلمی)
كه غزای بدرده بولنانلردندر. — كثیره بنت
سفیانك آزادلیسی سعید كه جانب رسول الله (صلم)
دن باشی مسح بیورلمشیدی. — حضرت فخر كائنات
(صلم) افندمزك آزادلیسی اولان (سعید بن مینا).
—(سعید بن نمران الهمدانی الناعطی) كه حضرت علی
(رضه) ك خدمت كتابتنده بولنوب، حضرت رسول الله
(صلم) افندمزه یتیشمش؛ ویرموك محاربه‌سنده بو.
لنوب، بعده قادسیه عسكرینه امداد ایچون عراقه
كیتمش؛ وصكره حجر بن عدینك معیتنده بولنمغله،
زیاد طرفندن بونكله برابر شامه كوندریله‌رك،
معاویه طرفندن قتلنه قصد اولنمش ایسه‌ده، حمزه بن
مالك همدانینك شفاعتیله قورتارلمش ایدی. مصعب
بن زبیر كوفه حاكمی اولدیغنده، بو ذاتی قاضیلقده
استخدام ایتمشدی. حضرت ابا بكردن روایت احادیث
شریفه ایتمشدر. — (سعید بن وقش الاسدی) كه
بنی غنم بن دوداندن اولوب، اهل وعیالیله برابر
مدینه‌یه هجرت ایتمشیدی. — (سعید بن وهب
الخیوانی الهمدانی) كه جاهلیته دخی یتیشمش، واهل
كوفه‌دن معدود اولوب، صحابه‌دن روایت ایتمشدر.
— (سعید بن یربوع القرشی المخزومی) كه بر روایتده
فتح مكه‌دن اولجه اسلامه كلمش، وبر روایتده فتح
مكه‌ده شرائطله اسلامه كلن مؤلفهٔ قلوبدن بولنمشدر.
اصل اسمی (صرم) اولوب، جانب حضرت نبویدن (سعید)
تسمیه بیورلمشیدی. عهد حضرت فاروقیده كوزلرینه
عمی طاری اولوب، بعده دها چوق وقت یاشامش،
و ٥٤ تاریخنده ١١٤ یاشنده مدینه‌ده و بر روایتده
مكه‌ده وفات ایتمشدر. — (سعید بن یزید الازدی)
كه اهل مصردن معدود اولوب، ابو الخیر یزنی كندیسندن
روایت ایتمشدر.

سعید { دیاربكرده حكومت سورمش اولان بنی مروان ملوكنك بشنجیسی اولوب،
ابو نصرك اوغلی وخلفیدر. پدری طرفندن آمده
وبرادری نصر میافارقینه نصب اولنمشدی. بشنجی
قرن هجری اواسطنده آز مدت حكومت سوروب،
وفات ایتمكله، برادری نصر آمدی دخی تصرف ایتمشدر.

سعید { یمنده حكومت سورمش اولان بنی نجاح ملوكنك ایكنجیسی اولوب،
دولت مذكوره‌نك بانیسی اولان نجاحك اوغلیدر.
٤٥٢ تاریخنده پدرینه خلف اولمشدر.

سعید { (ملك — ناصر الدین محمد بركت) مصرده حكومت سورمش اولان
غلامان اتراك ملوكنك بشنجیسی اولوب، ملك ظاهر
بیبرسك بیوك اوغلیدر. ٦٧٦ تاریخنده پدرینه
خلف اولمشدر.

سعید { (قاضی محمد سعید الدین خان بهادر) هندستان علما وشعراسندن اولوب،
بر مدت انكلیز حكومتی طرفندن قاضیلقده استخدام
اولنمش؛ وبر آره‌لق صغیر السن بولنان فرح آباد حاكمنه
آتالق ایتمش؛ ونهایت كوشهٔ انزوایه چكیله‌رك،
١٢٦٢ ده وفات ایلمشدر. فارسی واردو لسانلرنده

Digitized by Google

مثنویاتی واردر . شو برایکی بیت

... آن که عاشق کام ازو یافت
بشغل عشق جان الهام ازو یافت
چراغ افروز باغ از آتش گل
... آواز آب چشم بلبل

سعید { [« یورت سعید » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

سعید { (بن سهیل الانصاری الاشهلی) صحابه‌دن اولوب ، بدر غزاسنده حاضر ...

سعیدا { ایران شعراسندن ایکی کشینك مخلصی اولوب ، برنجیسی یزدلی اولدیغی ... ، اصفهانده یاشامش ، ونقاشلقده مهارت صاحبی ... . شو بیت اونکدر :

کس نیست که خارم زدل ریش برآرد
این خارمکر آتشی از خویش برآرد

— ایکنجیسی قومشه سعداسندن اولوب ، شو رباعی اونکدر :

چیست دانی زندکانی دل زجان بر داشتن
خویشتن‌را رفته رفته از میان بر داشتن
از مروت نیست گل دادن بدست دوستان
تا توان خاری زراه دشمنان بر داشتن

سعید آباد { طبرستانده بر کوچك قصبه وفارسده اصطخر قربنده متین بر قلعه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور . بو قلعه‌ده حضرت علی (رضه) زمانـنده زیاد بن ابیه و اواخر ایام بنی امیه‌ده منصور بن جعفر تحصن ایتمشیدی .

سعید افندی { متأخرین شعراء عثمانیه‌دن بر وجه زیر بش کشینك ... مخلصیدر :

برنجیسی (شیخ —) بلغرادده مولویخانه شیخی اولوب ، ۱۱۴۰ ده اورادده وفات ایتمشدر . شو بیت اونکدر :

صفحهٔ روی جهان افروزینه جانانمك
دست قدرت برقلم چکمش‌ده ابرو قویمش آد

— ایکنجیسی (سعدالله —) دیاربکرلی اولوب ، مدت مدیده بعض وزرانك دیوان کتابتنده بولنمش ؛ و ۱۲۳۷ ده جانب مصره کیدوب ، مطبعهٔ مصریه‌نك مصححلکنه نصب اولنمشدی . ۱۲۴۷ ده اورادده وفات ایتمشدر . برقاچ رسالهٔ منظومه‌سی واردر . شو مطلع اونکدر :

خیال مورخطکله دونوب دل وادئ نمله
سلیمانم خریدار وصالك اولدیم نمله

— اوچنجیسی (فرائضی‌زاده محمد —) بروسه‌لی اولوب ، طریق تدریسه دخول ایله ، امیر سلطان جامعی خطابتنه نائل اولمشدی . ۱۲۵۱ ده وفات ایتمشدر . «گلشن معارف» اسمیله بر تاریخی واردر ، که مطبوع ومتداولدر . شو بیت مناجاتی حاوی بر غزلندندر :

حضرت فخر جهانك حرمتنه لطف ایدوب
هول محشرده سعیده شفقتك ایله روا

— دردنجیسی (چهارشنبه‌لی زاده محمد —) استانبوللی اولوب ، طریق قضایه سلوك ایله ، قدس ومصر ومکه مولویتلرنده بولندقدن صکره ، ۱۲۷۰ تاریخلرنده تجارتخانه مجلسی مفتیلکنه نصب اولنمش ایدی . شو مطلع اونکدر :

آلداتوب لاف وکذافله ایناندردی بنی
وعدهٔ وصله خیلی اویالندردی بنی

— بشنجیسی (محمد —) اسکدارده مدفون شیخ نصوحی احفادندن وصدوردن اولوب ، شو مطلع اونکدر :

رستم رزم جفایم درد جوشندر بکا
داغ آلشتاب سینه‌م زینت تندر بکا

سعید ایلی { قونیه ولایت وسنجاغنده مرکز ولایته تابع بر ناحیه اولوب ، ۱۳ قریه‌دن مرکبدر .

سعید بك { (حضر آغازاده) اندرون همایوندن نشأت ایدوب ، ۱۲۵۲ ده وفات ایتمشدر . مطبوع دیوانچه‌سی واردر .

سعید بن اثردی { (ابو الغنائم — بن هبة الله) مشاهیر اطباء اسلامدن اولوب ، خلفاء عباسیه‌دن مقتفی لامرالله زماننده بغدادده بیمارستان عضدینك مدیری ایدی . پدری هبة الله بن اثردی ایله برادرلری ابو علی حسن وجمال الدین علی دخی متمیزان اطبادن ایدیلر .

سعید بن اسماعیل { (ابو عثمان — الواعظ الحیری) مشاهیر اتقیا وصالحیندن مستجاب الدعوه بر ذات اولوب ، نیسا .

Digitized by Google

بورده ساكن ايدى . اقوال عارفانه وافعال زاهدانه‌سى مشهوردر . ٢٩٨ تاريخنده وفات ايتمشدر .

سعيد بن اومن { [« ابو زيد انصارى » ماده‌سنه مراجعت .]

سعيد بن بطريق { [« ابن بطريق » ماده‌سنه مراجعت بيوريله .]

سعيد بن توفيل { مشاهير اطباى عربدن اولوب ، مصرده احمد بن طولونك خدمت طبابتنده بولنوردى . حضر و سفرده حكمدار مشاراليهدن غير مفارق ايكن ، انطاكيه‌يه اولان سفرنده احمد بن طولونك مبتلا اولديغى اسهالدن تخليصنه مقتدر اوله‌مديغيچون، توجهنى غائب ايدوب ، ضرب وتشهيردن صكره خانه‌سى يغما ايدلمش ؛ و ٢٦٩ تاريخنده بو معامله‌دن متأثراً وفات ايتمشدر .

سعيد بن جبير { (ابو عبدالله ياخود ابو محمد الاسدى) اعلام تابعيندن ومشاهير فضلاى صالحيندن اولوب ، كوفه‌ليدر . عبدالله بن عباس وعبد الله بن عمر (رضهم) دن اخذ علم ايدوب، حديث وفقه وتفسيرده عصرينك فريدى ايدى . عبدالله بن عتبه بن مسعوده وبعده ابو برده بن موسى الاشعرى‌يه كاتبلك ايتمش؛ وبرمدت اصفهانده اقامت ايدوب، بعده عراقك سنبلان قريه‌سنه چكلمش ايدى . ٩٥ سنه‌سنده ٤٩ ياشنده اولديغى حالده، واسطده شهر مذكورك خارجنده قبرى زيارتگاهدر. مقتولاً وفات ايتمشدر .

سعيد بن زيد { (بن عمرو بن نفيل بن عبد العزى القرشى العدوى) كبار صحابه‌دن وعشرهٔ مبشره‌دن اولوب، حضرت عمر فاروق (رضه)ك عم زاده‌سيدر . و نسبلرى نفيلده برلشير. حضرت فاروقك قاين وانيشته‌سى دخى اولوب، كنديسى حضرت مشاراليهك همشيره‌سى فاطمه بنت خطابى تزوج ايتمش ، وكندى همشيره‌سى عاتكه بنت زيد ايلك قوجه‌سى عبد الله بن ابى بكر الصديقك شهادتندن صكره جناب فاروقه وارمش ايدى. كنيه‌سى (ابو اعور) و (ابو ثور) در . كنديسيله زوجه‌سى فاطمه حضرت عمردن چوق اول اسلامه كلوب، حبشه هجرت ايتمشلردى . طلحه بن عبد الله ايله برابر جانب حضرت نبويدن لاجل التجسس شام طريقنه اعزام بيورلمش اولديغندن ، بدر غزاسنده بولنه‌ميوب ، رسالتپناه افندمز اوقلرينى آتمشلردى . سائر غزواتك جمله‌سنده معيت حضرت نبويده بولنمشدر . بعده يرموك محاربه‌سنده ودمشقك محاصره‌سنده دخى حاضر ايدى . مستجاب الدعوه اولديغى مشهوردر. ٥٠ ويا ٥١ تاريخ هجريسنده ٧٠ ياشنى كچكين اولديغى حالده، مدينه قربنده عقيق نام محلده وفات ايدوب، سعد بن وقاص حضرتلرى طرفندن غسل اولنمش، وحضرت عبد الله بن عمر (رضهما) طرفندن جنازه نمازى قيلنمشدر .

سعيد بن سناء الملك { (القاضى —) مشاهير شعرا وادبادن اولوب، مصرليدر . ثروت وسامان صاحبى بر ذات ايدى. « دار الطراز » عنوانيله مرتب ديوان اشعارى واردر. جاحظك « كتاب الحيوان » نى اختصار ايدوب، « روح الحيوان » تسميه ايتمشدر. قاضى فاضل ايله اولان مخابراتى دخى جمع وتدوين ايتمشدر . ٥٥٠ تاريخلرنده طوغوب، ٦٠٨ ده قاهره‌ده وفات ايتمشدر. برچوق نوادرى منقولدر . شو بيت قصيدهٔ عينيه‌سنك مطلعيدر :

فراق قضى للهم والقلب بالجمع
وهجر تولى صلح عينى مع الدمع

سعيد بن عبد الرحمن { [« ابن عبد ربه » ماده‌سنه مراجعت.]

سعيد بن عبد العزيز { (ابو سهل — النيلى) عراقده ظهور ايدن مشاهير اطبا وادبادن اولوب، طبده « اختصار كتاب المسائل لحنين » و « تلخيص شرح جالينوس لكتاب الفصول مع نكت من شرح الرازى » عنوانلريله ايكى تأليفى وبر خيلى اشعارى واردر .

سعيد بن المبارك { [« ابن دهان » ماده‌سنه مراجعت بيوريله .]

سعيد بن محمد { مؤلفيندن اولوب، « منهاج العابدين » و « سعيد نامه » عنوانلى كتابلرك صاحبيدر .

سعيد بن محمد { [« ابن بفونش » ماده‌سنه مراجعت بيوريله .]

سعيد بن مسعده { [« اخفش اوسط » ماده‌سنه مراجعت .

Digitized by Google

سعید بن مسعود شیرازی { مؤلفیندن اولوب ، ٧٥٦ تاریخنده مولد حضرت نبوی کتابنی عربیدن فارسی‌یه ترجمه ایتمشدر .

سعید بن المسیب { (ابو محمد — القرشی المدنی) کبار تابعیندن ومدینهٔ منوره‌ده ظهور ایدن فقهاء سبعه‌دن اولوب ، فقه وحدیثده‌کی یدطولاسیله وزهد وورعیله مشهور در. ملوك امویه‌یه بیعت ایتمیوب، بونلرك احسانلرینی دخی رد ایله، « لا حاجة لی فیها ولا فی بنی مروان حتی القی الله فیحکم بینی وبینهم » دیو جواب ویرمشدی . عبدالملك بن مروان سعیدك قیزینی اوغلی وولی عهدی ولیده آلمق ایستدیکی حالده ، ویرمیوب ، ابو وداعه اسمنده بر فقیره ویرمشدی . عبد الملك بن مروان اوغلی ولید ایچون بیعت ایستدکده ، صاحب ترجمه بیعت ایتمدیکندن، مدینه والیسی بولنان هشام بن اسماعیل، عبد الملکدن آلدیغی امر اوزرینه، سعیده اللی قرباج اوروب، اسواق مدینه‌ده تشهیر ایتمش؛ وبونی اولدن خبرآلان بعض احباسی ایکی معنالی بر جواب ویرمسنی یاخود صاقلانمسنی تکلیف و رجا ایتمشلرسه‌ده ، حتی جامعده‌کی یرینی دکیشدیرمکه بیله راضی اولمیوب، مردانه ومتوکلانه طاورانمش ایدی . خلافت حضرت فاروقینك ایکنجی سنه‌سی دنیایه کلوب، صحابه‌دن بر چوق ذواتله کوریشمش؛ وازواج مطهرهٔ جناب نبویدن استماع احادیث شریفه ایدوب ، الك زیاده ابو هریره (رضه) دن روایت ایتمشدر . قرق دفعه ایفای حج شریف ایتمش؛ وهجرت نبویه‌نك ٩١ سالنده مدینه‌ده ارتحال ایلمشدر .

سعید بن هبة الله { (ابو الحسن — بن الحسین) خلفاء عباسیه زماننده ظهور ایدن مشاهیر اطبادن اولوب، علوم حکمیه‌ده دخی یدطولاسی وار ایدی. ٤٣٦ تاریخنده طوغمش، وابو العلاء بن التلمید ایله سائر اساتذه‌دن اخذ علم ایدوب، طب ومنطق وفلسفه‌یه متعلق بر خیلی کتابلر یازمش، وبرچوق طلبه یتیشدیرمشدر. خلیفه مقتدی بامرالله وبعده مستظهر باللهك خدمت طبابتنده بولنمش؛ و ٤٩٥ ده وفات ایتمشدر . بیمارستان عضدیده دخی خدمتی وار ایدی . باشلیجه تألیفاتی : « المغنی فی الطب » ، « الاقناع » ، « التلخیص النظامی » ، « کتاب خلق الانسان » ، « کتاب فی الیرقان » ، « مقالة فی صفات ترکیب الادویة » ، « مقالة فی ذکر الحدود والفروق » ، « مقالة فی تحدید مبادی الاقاویل الملفوظ بها وتحدید ها » ، « جوابات عن مسائل طبیة » وسائره‌در .

سعید پاشا { (محمد —) سلطان عثمان خان ثالث دورنده مسند صدارت عظمایه کچن وزرادن اولوب، استانبوللیدر. خواجکان دیوان همایوندن محمدافندینك اوغلی اولوب، مکتوبی قلمی خلفاسندن ایکن، الچیلکله فرانسه‌یه اعزام اولنان پدری معیتنده کتخدالق خدمتیله مملکت مذکوره‌یه کیده‌رك، صنایع جدیده‌یه اکتساب وقوف ایتمکله ، عودتنده بوراجه بعض صنایعك انتشارینه وازان جمله مهتدی ابراهیم افندی ایله برابر فن طباعتك خطمزه تطبیقیله مطبعهٔ عامره‌نك کشادینه خدمت ایتمشدر . بو مناسبتله داماد ابراهیم پاشانك التفاتنه مظهر اولوب، خواجکان زمره‌سنه ادخال ، وبعض مناصب مهمه‌یه نصب اولنه‌رق، اسوج قرالی نزدینه سفارتله کوندرلمش؛ و روسیه وآوستریا ایله مکالمه ایچون (نمراوه) یه اعزام اولنه‌رق ، بعده صاوه نهرنده‌کی آطه‌لرده تعیین حدودده مأمور اولمش ایدی . ١١٥٤ تاریخنده روم ایلی بکلر بکیلکی رتبه‌سیله فرانسه‌یه ایلچی تعیین اولنه‌رق ، ٥٥ ده اورادن عودتنده توقیعیء دیوان همایون و بعده دفتر امینی نصب اولنمشدی. ٥٧ ده بعض امور مهمه ضمننده جانب مصره کیدوب ، عودتنده ینه توقیعی وبعده دفتر امینی اولمش؛ و ٥٩ ده کتخدا محمد افندی صدراعظم اولدقده، اونك یرینه کتخدا اولوب، آنجق صدراعظم مشارالیه ایله کچینه‌مدیکندن، کندی طلبی اوزرینه، دفتر امانتنه تنزل ایتمش ایدی. ٦٣ ده ثانیاً کتخدا اولمش ایسه‌ده، ینه سنهٔ مذکوره‌ده عزل اولنه‌رق ، بتکرار توقیعی و دفتر امینی ومحاسبه‌جی اولدقدن صکره ، ٦٨ ده ثالثاً کتخدای صدر عالی و ٦٩ ده مقتول بییقلی علی پاشا یرینه صدراعظم اولمشدر. ٥ آی ایله ١٩ کون بو مقامده قالدقدن صکره ، سنهٔ مزبوره‌ده عزل اولنه‌رق ، کوتاهیه بعده حانیه و ١١٧٠ ده مصر والیلکنه

Digitized by Google

نصب اولنمش؛ و ۷۲ ده آطنه‌یه تحویل مأموریت ایدوب، متعاقباً مرعشده وفات ایتمشدر.

سعید پاشا { مصر ایالت ممتازه‌سی ولاتندن اولوب، محمد علی پاشا مرحوملك اوغلیدر. ۱۲۳۸ ده طوغوب، ۱۲۷۱ ده عباس پاشادن صکره والئ مصر اولمش؛ و ۹ سنه دیار مصریه‌یی حسن اداره ایتدکدن صکره، ۱۲۸۰ ده وفات ایتمشدر. آوروپا السنه‌سنه آشنا اولوب، حسن تربیه کورمش، و مصرجه خیلی اصلاحات وترقیات اجراسنه موفق اولمشدر. سویش جدولنك کشادینه زیاده‌سیله مساعد اولوب، بو جدولك آق دکیز جهتنده‌کی مدخلنده کندی اسمیله (پورت‌سعید) تسمیه اولنان بر قصبه تأسیس ایتمشدر.

سعید پاشا { (داماد —) سلطان محمود خان ثانی وسلطان عبد المجید خان دوری وزراسندن اولوب، ۱۲۵۳ ده بر بچق سنه‌یه قریب مدت و ۱۲۶۳ ده دخی ۱۷ آی قدر سرعسکرلك ایتمشدر.

سعید خان { (حکیم —) ایران شعرا و اطباسندن اولوب، شاه عباس ثانی زماننده یاشامشدر. مرتب دیوانی واردر. شو بیت اونکدر:

چه غم از الك بپای خم می نهشت مارا
سرخم زماست روزی که کنند خشت مارا

سعید خان قریشی { هندستان شعراسندن اولوب، ملتانده طوغمش؛ وشاه جهان ایله عالمکیر ودارا شکوه طرفلرندن بعض مناصبده استخدام اولنمشدر. ۱۰۸۷ ده وفات ایدوب، ملتانده کندی حیاتنده تهیئه ایتمش اولدیغی تربه‌ده مدفوندر.

سعید کرمانی { (محمد —) ۱۰۰۳ تاریخنده یازلمش اولان «سراج الاولیاء» کتابنك مؤلفیدر.

سعیده { زمان جاهلیتده عربلرك بر بیوك معبدی اولوب، فرات قربنده واقع ایدی.

سعید هروی { ایران شعراسندن اولوب، قاضی شمس الدین طبسینك معاصریدر.

سُعَیر { (بن سوادة العامری و — بن العداء الفریعی) صحابه‌دن اولدقلری مرویدر.

سعی { قدمای شعرای عثمانیه‌دن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی پرزرینلی اولوب، ابو الفتح سلطان محمد خان ثانی دورنده تحصیل علوم ایتدکدن صکره، پرزرینده کوشهٔ انزوایه چکلمشیدی. بعده برغزلی سلطان بایزید خانك منظوری اولمغله، کندیسنی جلب بیوره‌رق، التفات واحسانه نائل ایتمشلردی. «تعریفات» عنوانیله بر کتابی‌ده واردر. شو بیت اونکدر:

صورتك نقشی یازیجه کوکل نامه‌سنه
قانلر اغلاتدی کوزم کرپکمك خامه‌سنه

— ایکنجیسی (ممك زاده رمضان افندی) تیره‌لی اولوب، مرحبا افندینك دانشمند ومصاحبی ایدی. بعده اسکوبده قاضی ایکن، مقتولاً وفات ایتمشدر. حسن خطی دخی وار ایدی. شو بیت اونکدر:

ناله‌نی کوز یاشیمی اولدی جکر بریانم
خانهٔ تنده خیالك اولدی مهمانم

سغره { (Segrais) فرانسه شعراسندن اولوب، ۱۶۲۵ ده قانده طوغمش، و ۱۷۰۱ ده وفات ایتمشدر. بر قاچ منظومه‌سیله سائر اشعاری واردر.

سغره { (Sègre) اسپانیانك قتالونیه خطه‌سنده بر نهردر، که پیرنه سلسلهٔ جبالندن نبعانله، جنوب غربی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، ۲۴۰ کیلومترهلك مسافه قطع ایتدکدن صکره (ابره) ایرماغنه دوکیلور.

سغو { (Sego) سودان وسطیده ونیجر نهری اوزرنده بوقاری بامبارهنك مرکزی بر شهر اولوب، ۳۰۰۰۰ اهالیسی واردر. ۱۵° ۵' عرض شمالی ایله ۳۵' ۷° طول غربیده واقع اولوب، سودان وسطی تجارتنك اك بیوك مخزنلرندن معدوددر.

Digitized by Google

سغوره (Segura) اسپانیاده (مورسیه) خطه‌سنك (شینشیلا) ایالتنده بر نهردر، كه سغوره طاغندن نبعان ایله، شرق وشرق جنوبی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، ٢٥٠ كیلومتره‌لك مسافه قطع ایتدكدن صكره، آلیقنتك ٣٨ كیلومتره جنوب غربیسنده آق دكیزه دوكیلور.

سغوویه (Segovie) اسپانیانك اسكی قشتاله خطه‌سنده ومادریدك ٧٨ كیلومتره شمال غربیسنده همنامی اولان ایالتك مركزی بر قصبه اولوب، ٨٠٠٠ اهالیسی، سوری، قلعه‌لری، عربلر زماننده قالمه القصر اسمیله برسرایی، طوپجی مكتبی، درت واروشی، رومالیلر زماننده قالمه برصو یولی، چوخه و سائر منسوجاتله جام فابریقه‌لری و قیوجیلقه متعلق معمولاتی، جوارنده آلتون وقورشون معدنلریله مرمر، یشم وسائر احجاری واردر. — سغوویه ایالتی شمالاً بورغوس و والادولید، شمال شرقی جهتندن سوریه، شرقاً غوآدالاجاره (یعنی وادی الحجاری)، جنوباً مادرید وتولده، غرباً دخی آویلا ایالتلریله محدود ومحاط اولوب، شمالدن جنوبه بوئی ١٥٠ واكی ١٢ ایله ٨٠ كیلومتره آره‌سنده‌در. ١٦٠٠٠٠ اهالی ایله مسكون اولوب، اراضیسی منبت ومرعالری چوقدر.

سَفّاح (ابو العباس عبد الله بن محمد بن علی بن عبد الله بن عباس بن عبد المطلب) خلفاء عباسیه‌نك برنجیسی اولوب، ابو مسلم خراسانی ایله، بنی امیه‌یی مغلوب ایده‌رك، ممالكی ضبط ایتدیكنده، ١٣٢ سنه‌سی ربیع الاولنده كوفه‌ده تخت خلافت وسلطنته چكمش وبدی آی صكره ملوك بنی امیه‌نك اخیری اولان مروان حمار مصرده اجل قضایه اوغرامقله، سفاح تختنده قرار ایتمش ایدی. بعده فرات وادیسنده واقع انبار شهرینی هاشمیه اسمیله احیا ایده‌رك، پایتخت اتخاذ ایتمشدی. درت سنه ایله طقوز آی اجرای حكومت ایتدكدن صكره، ١٣٦ سنه‌سی ذی الحجه‌سنده چیچك علتندن وفات ایتمشدر. وفاتنده ٣٢ یاشنده ایدی. بنی امیه طرفندن او قدر جور واذا چكن اهل بیت نبوی ایچون علامت ماتم اوله‌رق سیاهه كیینمش اولدیغی حالده، قاعداً خطبه اوقومغی عادت ایدنمش اولان بنی امیه ملوكی خلافنه اوله‌رق قائماً بر خطبهٔ بلیغه ایراد ایتمشیدی.

سفاقس (Sfax) تونسك قابس كورفزی ساحلنده وتونس شهرینك ٢٢٥ كیلومتره جنوب شرقیسنده وكركنه آطه‌لرینك قارشیسنده اوله‌رق "٥٥ '٤٣ °٣٤ عرض شمالی ایله "١٥ '٢٥ °٨ طول شرقیده واقع سنجاق مركزی بر شهر واسكله اولوب، ٤٢٥٠٠ اهالیسی، ایكی سوری، بیوك ومصنع بر جامع شریفیله دیكر درت جامعی، درت مدرسه‌سی، متعدد زاویه‌لری، بر خسته‌خانه‌سی، بیوك وایشلك چارشیسی، (ناظر) اسمیله یوكسك ونظارتی كوزل بر قلعه‌سی، اطرافنده واسع وپك كوزل باغچه‌لری، كلیتلی وپك مشهور زیتونیله بادم، انجیر، فستیق، خرما وسائر میوه‌لری واردر. لیمانی صاغلام ایسه‌ده، پك درین اولمدیغندن، بیوك سفائن آچیقده طورمق مجبوریتنده‌در. اهالیسی چالیشقان اولوب، شهرده یوك و پاموق و ایپكدن مختلف قماشلر اعمال اولنوب، دباغخانه و وسراجخانه‌لری دخی چوقدر. تجارتی پك ایشلك اولوب، هله زیتون یاغی اخراجاتی اسكیدن بری پك چوقدر.

سفاله (Sofala) یاخود سفالة الذهب آفریقانك شرق جنوبی ساحلنده واقع (موسامبیق) مملكتنده '١٠ °٢٠ عرض جنوبی ایله '١٠ °٣٧ طول شرقیده و ساحل بحرده بر قصبه اولوب، عرب جغرافیونك آفریقای شرقیده معلوماتلری اوراپه قدر وارر، وعرب تجار وبحریونی بو قصبه‌یه قدر سیر وسفر ایدرلردی. ایچ طرفلرده قوملرده و نهرلرده طوپلادقلری آلتونی زنجیلر او وقتلرده بو اسكله‌یه ایندیروب، امتعهٔ سائره ایله مبادله ایتدكلرندن، عربلر بوكا «سفالة الذهب» دیرلردی. الیوم بر طاقم قلبه‌لردن مركب اولوب، پورتكیزلیلر طرفندن تأسیس اولنمش بر قلعه‌سی‌ده واردر. موسامبیق مهجرینك منقسم بولندیغی سنجاقلردن برینك مركزیدر. باشلیجه اخراجاتی آلتون توزیله فیل دیشندن عبارتدر. مقدما موسامبیقك قسم جنوبیسنده‌ده بو اسم ویریلیردی.

سفانه صحابیاتدن برخاتون اولوب، جودوكرمله مشهور اولان حاتم طائینك قیزیدر.

Digitized by Google

قبیله‌سنك اسراسی میاننده بولنوب ، جانب حضرت نبویدن کیم اولدیغی سؤال بیورلدقده ، « قومم سیدینك قیزی‌یم، پدرم اسیری آزاد ایدر، آجی طویورر، چپلاغی کیدیرر، وهیچ بر حاجت دیلینی رد ایتمز ایدی » دیه جواب ویرمسیله، فخرکائنات (صلعم) افندمز « بونلر مؤمن صفتلریدر » بیوره‌رق ، کندیسنی معززاً شامده بولنان برادری عدی بن حاتمك یانته ارسال بیورمشلردی. صفانه ایمانه کلوب، برادرینی دخی قبول اسلامه سوق و تشویق ایتمش؛ وبو ذات شام وقادسیه فتوحاتنده بولنوب، چوق غیرت کوسترمشدر.

سفری { (بنت یعقوب) سکزنجی قرن هجری محدثاتندن اولوب، دمشقده وسائر محللرده تدریس حدیثله اشتغال ایتمش، و ٧٤٥ تاریخنده، طقسان یاشنی یچکین اولدیغی حالده، وفات ایلمشدر.

سفری‌حصار { (ودها طوغریسی سیوری حصار) آیدین ولایتنك ازمیر سنجاغنده وازمیرك ٥٦ کیلومتره غرب جنوبیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب ، کوزل بر وادینك ایچنده وصوثوق برچایك کنارنده واقعدر. ٢٠٠٠ ی مسلم اولمق اوزره، ٣٦٤٠ اهالیسی واردر. — سفری‌حصار قضاسی غرباً چشمه، شمالاً اورله، شرقاً ازمیر وقوش‌آطه‌سی قضالریله، جنوباً دخی قوش آطه‌سی کورفزیله محاط ومحدود اولوب ، صیغه‌جق ناحیه‌سیله برابر ١٤ قریه‌یی و ٢٨٨٤٠ اهالیی حاویدر. اهالیسنك ٢١٠٠٠ ی مسلم وقصوری روم واجنبی ویهودیدر . درون قضاده بر چوق قدیم خرابه‌لر بولنوب ، مرکز قضانك اسکله‌سی اولان صیغه‌جق قریه‌سی (تئوس) شهر قدیمنك خرابه‌لری اوزرنده مؤسس اولدیغی کبی، لبدوس ، قولوفون وقلاروس اسملریله معروف اولان شهرلرك خرابه‌لری دخی بو قضا داخلنده‌در. اراضیسی پك منبت اولوب ، باشلیجه محصولاتی بغدای ، آرپه ، زیتون وسائره‌دن عبارتدر . زیتون یاغیسی مشهوردر . اورمانلری دخی چوق‌اولوب، اك زیاده چام وفستیق آغاجلرینی حاویدر. درون قضاده اهالیٔ مسلمه‌یه مخصوص ٥، روملره مخصوص ایکی ذکور وبر اناث اوله‌رق ٣، اجنبیلره مخصوص دخی ١ که جمعاً ٩ مکتب ابتدائی موجوددر . قضانك اراضیسی ٤٧٢ مربع کیلومتره اولوب، ٢٢٠ کیلومتره‌سی اراضیٔ مزروعه، ٥٠ کیلومتره‌سی چایر، ٦٥ کیلومتره‌سی اورمان، ١٣٧ کیلومتره‌سی دخی طاغلق اراضیٔ خالیه‌در .

سفری‌حصار { (و دها طوغریسی سیوری حصار) آنقره ولایت وسنجاغنده وآنقره‌نك ١٣٥ کیلومتره غرب جنوبیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب ، بر یایله‌نك اوزرنده واقع اولمغله ، آب وهواسی پك لطیفدر . اولدقجه معمور وتجارتکاه برقصبه‌اولوب، ١١٢١١ اهالیسی، چارشیسی ، بر قاچ جامع شریفی ، رشدیه مکتبی ، وزراء سلجوقیه‌دن امین الدین میکائیلك جامعنه متصل ١٥٠٠ جلدی حاوی کتبخانه‌سی واردر . — سفری‌حصار قضاسی شمالاً میخالیجق وشرقاً خیانه قضالریله ، جنوباً قونیه ، غرباً دخی خداوندکار ولایتلریله محدود اولوب ، سقاریا ایرماغی جنوب وشرق وبوکا تابع پورسق نهری دخی شمال حدودینی آیره‌رق، قضانك شمال شرق کوشه‌سنده برلشیر وشماله طوغری آقارلر. حیدر پاشادن آنقره‌یه کیدن دمیر یول خطی بوقضانك شمالنده مرور ایتمکله، بوطریق کیتدکجه تجارت وزراعتك ترقیسنی موجب‌اولمقده‌در. محصولات ارضیه‌سی بغدای، آرپه وسائر حبوباتله پاموق، آفیون، جهری ومیوه وسبزه‌لرك انواعندن عبارتدر . قضا داخلنده ١٨٥٠٥٤ قیون، ١٣٩٢٤٩ تفتك کچیسی، ٢٩٠٠ عادی کچی، ٢٠٠٠٠ صیغیر، ٣٠٠٠ مانده، ١٠٠٠ اشك، ١٨٠٠ آت، ١١٠ استر و٥٠ دوه موجود اولوب، خیلی یپاغی وتفتیك چیقار . معمولات صناعیه‌سی کلیم ، سجاده ، آلتون وکوشدن تلکاری بیلزیك وسائره، باقیردن آوانیٔ مختلفه وتفتیکدن بعض منسوجاتدن عبارتدر. مرکز قضادن درت ساعتلق مسافه‌ده زمان قدیمدن قالمه بر قابلیجه واردر . قوز آغاجی قریه‌سنده هفته‌ده بر بازار قوریلوب ، خیلی آلیش وویریش اولور . درون قضاده ١٠٨ جامع ، ٢٠ مسجد، ١٨ مدرسه، ١ رشدیه، ١٠٨ صبیان مکتبی، ١ کتبخانه، ٣٢ تکیه، ١ کلیسا، ٦ صو دکرمنی، ٥ چشمه وبر چوق اعزه ومظنه مرقدلری موجود در . اهالیٔ قضا ٣٤٩٠٢ کشیدن عبارت اولوب، مرکز-

Digitized by Google

ده ساکن ۴۰۰۰ قدر ارمنیدن ماعداسی مسلم وزکدر. قضانك اوته‌سنده بریسنده بر طاقم اسکی شهرلرك و از آن جمله شرقیون عندنده مشهور اولان (عموریه)نك خرابه‌لری موجود اولوب، آثار عتیقه‌سی چوقدر.

سفیان { صحابه‌دن بر وجه زیر بر قاچ ذاتك اسمیدر: (سفیان بن اسد یاخود بن اسید الحضرمی)که اهل شامدن معدود اولوب، جبیر بن نفیر کندیسندن روایت ایتمشدر. — (سفیان بن ثابت الانصاری)که بئر معونه وقعه‌سنده برادری مالکله برابر شهید اولمشدر. — (سفیان بن حاطب الانصاری الظفری)که احد وقعه‌سنده حاضر بولنوب، بئر معونه محاربه‌سنده شهید اولمشدر. — (سفیان بن الحکم الثقفی)که بر حدیث شریفك راویسیدر. — (سفیان بن خولی العبدی)که قومی طرفندن مبعوثاً نزد حضرت نبوی‌یه کلوب، شرف اسلامله مشرف اولمشدی. — (سفیان بن ابی زهیر الازدی الشنوی)که اهل مدینه‌دن اولوب، بعض احادیث شریفه‌نك راویسیدر. — (سفیان بن زید الازدی) که ابن سیرین کندیسندن روایت ایتمشدر. — (سفیان بن سهل یاخود بن ابی سهل). — (سفیان بن صهابة الهری)که شعرادن ایدی. — (سفیان بن عبد الاسد)که مؤلفة قلوب عدادنده مذکوردر. — (سفیان بن عبد الله الثقفی الطائفی)که عهد حضرت فاروقیده عثمان بن ابی العاصدن صکره طائف عامللکنه نصب بیورلمشیدی. بعض احادیث شریفه‌نك راویسیدر. — (سفیان بن عطیه الثقفی)که اهل طائف مبعوثانندن ایدی. — (ابو لیلی سفیان بن ابی العوجاء الانصاری)که بعضلر عندنده تابعیندن معدود اولوب، بعضلری دخی بوقاریده ذکر اولنان سفیان بن ابی زهیرك عینی اولدیغنی التزام ایتمشلردر. — (سفیان بن قیس الثقفی الطائفی)که ینه صحابه‌دن (وهب بن قیس)ك و (رفیقه بنت قیس)ك برادریدر. — (سفیان یاخود سیف بن قیس الکندی)که برادری اشعث ایله برابر نزد حضرت نبوی‌یه کله‌رك، قومنه مؤذنلك ایتمکله مأمور بیورلمشیدی. — (سفیان یاخود نفیر بن مجیب)که برحدیث شریفك راویسیدر. — (ابو جابر سفیان بن معمر القرشی الجمحی)که جمیل بن معمرك برادری اولوب، حبشه هجرت ایدنلردندر. بعضلری بونك انصاردن اولوب، مکه‌یه هجرتله معمر طرفندن اوغللغه قبول ایدلمش اولدیغنی التزام ایتمشلردر. اوغللری جابر وجناده عهد حضرت فاروقیده وفات ایتمشلردر. — (سفیان بن نسر الانصاری الخزرجی)که بدر واحد غزالرنده حاضر بولنمشدر. — (ابو النفر سفیان الهزلی)که اوغلی نفر کندیسندن روایت ایتمشدر. — (سفیان بن هانی الفوی)که صحبتنده اختلاف اولوب، نزد حضرت مرتضوی‌یه کله‌رك، حضرت مشارالیه انتساب ایتمشدی. مصریوندن معدوددر. — (سفیان بن همام المحاربی)که نبیذ حقنده بر حدیث شریفك راویسیدر. — (ابو ایمن سفیان بن وهب الخولانی)که نزد حضرت نبوی‌یه کلوب، حجة الوداعده حاضر بولنمش؛ و بعده مصر وافریقیه فتوحاتنده بولنه‌رق، مغربده ساکن اولمش ایدی. بعض احادیث شریفه‌نك راویسیدر.

سفیان بن عُیَینه { (ابو محمد — الهلالی) قدمای علما وائمهٔ حدیثدن زاهد ومتورع برذات اولوب، ۱۰۷ تاریخ هجریسنده کوفه‌ده طوغمش، وپدری طرفندن مکهٔ مکرمه‌یه نقل اولنمش ایدی. یتمش دفعه ایفای حج شریف ایتمشدر. زهری وابو اسحق سبیعی وعمرو بن دینار وسائر مشاهیر علمادن روایت ایدوب، کندیسندن دخی برچوق ذوات واز آن جمله امام شافعی حضرتلری روایت ایتمشلردر. حضرت امام اعظم ابو حنیفه ایله دخی ملاقاة ایتمشدر. ارتحالی ۱۹۸ تاریخنده واقع اولوب، مکهٔ مکرمه‌نك (حجون) مقبره‌سنده مدفوندر.

سفیان ثوری { (ابو عبدالله — بن سعید) ائمهٔ مجتهدیندن و حدیث وسائر علومده ید طولی اصحابندن زاهد و متورع وصالح بر ذات اولوب، ۹۵ تاریخنده کوفه‌ده دنیایه کلمش، و ۱۶۱ده بصره‌ده وفات ایتمشدر. آنف الترجمه سفیان بن عیینه حلال وحرامی تفریقده بو ذاتدن عالم کیمسه کورمدیکنی بیان ایدیور. مشهور جنید بغدادی سفیان ثورینك مذهبنه تابع ایدی. و حتی حضرت فخر کائنات (صلعم) افندمزدن صکره رأس الناس حضرت عمر (رضه)، بعده عبدالله بن عباس (رضهما) بعده شعبی واوندن صکره صاحب ترجمه سفیان ثوری بولنمشدر.

Digitized by Google

سفوری { (Séphoris) فلسطینده اسکی بر قصبه اولوب، (جلیله) نك مرکزی ایدی. حضرت مریم (عم) ك پدر و والده سنك مسقط رأسیدر. هرود طرفندن (دیوقیساریه) تسمیه اولنمشدی. ۳۵۳ تاریخنده روماليلر طرفندن تخریب اولنوب، بعده اهل صلیب طرفندن احیا اولنمش ایسه ده، صلاح الدین ایوبی طرفندن هدم ایدیله رك، شمدیکی حالده ۶۰۰ اهالیلی حاوی بر قریه در.

سفینه { صحابه دن اولوب، ازواج مطهرهٔ حضرت نبویدن ام سلمه (رضها) نك کوله سی ایکن، خدمت رسالتپناهیده بولنمق شرطیله آزاد بیورلمش ایدی. اصل اسمی مهران یاخود رومان ویا عبس اولوب، سفرده یوریلان اصحاب اسلحه واشیاسنی بوکا تحمیل ایتدکلرندن، جانب حضرت نبویدن (سفینه) لقبیله تلقیب بیورلمش؛ واسمنی صورانلره « بنی رسول الله سفینه تسمیه بیوردی، بشقه اسمم یوقدر » دیر ایمش. کنیه سی ابو عبدالرحمن ویا (ابو البختری) در. بنی امیه زمانلرینه قدر بر حیات ایدی.

سقاریا { (Sakaria) آناطولینك بیوك ایرماقلرندن اولوب، خداوندکار ولایتنده آفیون قره حصارینك شمال جهتنده نبعانله شرق شمالی یه طوغری جریان ایده رك، صولدن سیدی چایی آلدقدن صکره، شرق جنوبی یه طوغری دونوب، آنقره ولایتنه دخول، وبعده ینه شرق شمالی یه طوغری دونه رك، سفریحصار قضاسی محیط بر قوس تشکیل ایدر؛ وینه خداوندکار ولایتندن کلن وکندیسندن بیوك اولان پورسق چاییله برلشدکدن صکره، صاغدن آنقره وچبوق صولرندن مرکب انکین چایی آلیر؛ وشماله طوغری آقوب، صاغدن قیرمز چایی آلدقدن صکره، غرب شمالی یه طوغری دونر، وآلا طاغ چاییله دیکر برایکی اوفق چایی بعد الاخذ، آنقره ولایتندن خروجله، برخیلی مسافه ده خداوندکار وقسطمونی ولایتلرینك وبعده خداوندکار ولایتیله ازمید سنجاغنك حدودینی بالتفریق، ینه خداوندکار ولایتنه کیرر؛ وصاغ وصولدن بر قاج چای آلوب، صولدن بروسه جهتندن کلن کوك صویی آلنجه، شمال شرقی یه طوغری دونر؛ وقوجه ایلنه یعنی ازمید سنجاغنه بالدخول، مذکور سنجاغی او استقامتده شق ایله، صاغدن بر قاچ چای دها آلدقدن صکره، اینجیرلینك آلتنده قره دکیزه منصب اولور. مجراسی پك طولاشیقلی اوله رق ۶۵۰ کیلومتره طولنده در. پك چوق قوم وطوپراق ایندیردیکندن، قوجه ایلنده چوق دفعه یتاغنی طولدیروب، دکیشدیرمشدر. حتی آطه بازارینك آلت طرفنده روماليلر زماننده یاپلمش اولان متین بر کوپری الیوم مجرانك خارجنده قالوب، قوملرك ایچنه کومولمشدر. بو ایرماقده یالکز بر طاقم کوچك کور قایقلری ایشلکده وکراسته و اودون یوزدیرلمکده در. بعض عملیات وحفریات اجراسیله منصبندن ۲۵۰ کیلومتره لك قسمنك سیر سفائنه صالح حاله قونمسی کشف اولنمش ایسه ده، اجراسز قالمشدر. اسم قدیمی (سانغاریوس Sangarius) در.

سقراط { (Socrate) اعاظم حکمای یوناندن اولوب، میلاد عیسی (عم) دن ۴۷۰ سنه اول آتنه ده طوغمشدر. پدری (سوفرونیسقوس) هیکلتراش اولوب، کندیسی دخی ابتدا بو صنعته سلوك ایتمش ایسه ده، بعده تحصیل علوم وفنونه اولان میل طبیعیسنه تبعیتله، فلسفه یه انتساب ایتمش؛ واکمال تحصیلدن صکره، همشهریلرینی طریق مستقیمه سوق ایتمکله کندینی مکلف وموظف عد ایده رك، اطرافنی آلان یوزلرجه شاکردانه کندی فلسفه وحکمتنی تدریسه باشلامشیدی. هر شیئی بیلمك ادعاسنده بولنان وهر شیئی بر طاقم سوزلرله اثباته چالیشان سفسطه اصحابنه وافکار عتیقه اربابنه قارشی ادارهٔ لسان ایدوب، بونلرك مدعالرینی جرح ایتدیکندن، دشمنلری چوغالمشیدی. سقراط وحدانیته وخالق کائنات اولان بر الهه معتقد اولوب، روحك بقاسنه قائل اولدیغی جهتله، بالطبع یونانیلرك حسابسز آلههٔ کاذبه سنه معتقد اولمدیغندن، خصماسی بونی سقراطك علیهنه بر سلاح اتخاذ وکنجلرك اخلاقنی افساد ایتدیکی دعوی ایده رك، او وقت آتنه ده حکم فرما اولان اون بر حاکمدن مرکب هیئتی بونك اعدامنه اقناع ایتمشلردی. بو وجهله میلاددن ۴۰۰ سنه اول، ۷۰ یاشنده اولدیغی حالده، حبس اولنه رق، زهر ایچمکه اجبار اولنمشدر. سقراط بو حکمی مردانه تلقی ایدوب،

Digitized by Google

مأمورلرینی افساد ایله تخلیصنی تکلیف ایدن (قریطون) وسائر شاکردانه بر طاقم ملاحظات حکیمانه ایله جواب رد ویره‌رك، مملکتك قانونه سرفرو ایتمك اقتضا ایتدیکنی کوسترمش؛ وزهری کندی الیله آلوب، اصلا خوف وتلاش کوسترمه‌مش؛ دها جان ویرنجه‌یه قدر شاکردانه بقای روح حقنده حکمت درسلری ویرمه‌ده دوام ایتمشدر. سقراطك افعالی دخی اقوالنه مطابق اولوب، هر بر حرکتی حسن اخلاقده برنمونهٔ امتثال ایدی. هیچ بر کتاب یازمیوب، وشاکردانه‌ده کتابدن درس ویرمیوب، مخصوص درسخانه‌سی دخی اولمدیغی حالده، هر کزدیکی وهر اوتوردیغی یرده، اطرافندن اکسیك اولمیان شاکردانه شفاهاً وازبردن درس ویردی. کلمات حکیمانه‌سی پك چوق اولوب، «کندیکی بیل» کلام عارفانه‌سیله «دنیاده یالکز بر شی اوکرنه بیلدم، که اوده بر شی بیله‌مکلکمدر» کلام حکیمانه‌سی ورد زبانی ایدی. بو ایکی کلامدن برنجیسی «من عرف نفسه فقد عرف ربه» کلامنك مرادفی حکمنده‌در. مملکتنه عائد اولان وظائفنك هیچ برنده قصور ایتمیوب، محاربه‌یه دخی کیتمش، وابراز جسارت ایدوب، (پوتیده) محاربه‌سنده (آلکیبیاد) ی و (دلیوم) محاربه‌سنده‌ده (اکسنوفون) ی قورتارمشیدی. افلاطون، اکسنوفون، کابیونك رئیسی اولان (آنتیستن)، آرستیپ، فدون، اوقلیدس وقریطون شاکردانی جمله‌سندندر. آتنه‌لیلر سقراطی اعدام ایتدکدن صکره، بو حکیمك قدرینی آکلایوب، زعملرنجه جمع آلهه اولان (پانتئون) معبدنده «سقراطك مجهول الهی» نامیله بر هیکل وضع ایتمشلردی. حتی حواریوندن (پاولوس) آتنه‌یه کیتدیکنده «سقراطك بو مجهول الهنی سزه معلوم ایتمکه کلدم» دیدیکی مشهوردر. الحاصل سقراط موحد بر حکیم ربانی اولوب، وحدانیت والوهیت وبقای روحی کندی عقل وحکمتیله کشف ایتمش؛ وقومنه افهام وتلقینی‌ده من طرف الله کندینه محول بر وظیفه طانیمش ایدی. افلاطون «مکالمات» عنوانلی تألیفنده سقراطك اقوال وافکار حکیمانه‌سنی بیان، واکسنوفون بو حکیمی مدافعه ایتمشدر. زوجه‌سی (اکسانتیپ) پك خویسز وکچیمسز بر قاری اولدیغی حالده، سقراط بونك جور واذیتنه دخی کمال توکل ایله صبر وتحمل ایدوب، روحنك بیوکلکنی کوسترمشدر.

سَقَّرِی { مغرب اقصاده فاس قربنده بر قصبه اولوب، موسی بن نصیر طرفندن فتح وبر چوق اسرا اخذ اولنمش ایدی.

سُقُطْری { یاخود سقطراء (Socotora) بحر محیط هندیده حضرموت ساحلنك قارشیسنده وآفریقانك اك شرق نقطه‌سی اولان (غاردافویی) برونك یعنی (رأس صبیر) ك ۱۷۰ کیلومتره آچیغنده بر آطه اولوب، ۱۱° ۵۰′ ایله ۱۲° ۳۰′ عرض شمالی و ۵۰° ۴۵′ ایله ۵۲° ۱۰′ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور. شرقدن غربه بویی ۱۱۵ واك واسع برنده اکی ۴۰ کیلومتره اولوب، تقریباً ۶۰۰۰ اهالیسی واردر. سکنه‌سی عرب و مسلم اولوب، نسطوری مذهبنده برمقدار خرستیان دخی واردر. ساحل شمالیسنده (تمریده) اسمیله بر قصبه‌سی واردر. صبرك اك مقبولی بو جزیره‌دن چیقدیغی کبی، عربیده (دم الاخوین) وفرانسزجه‌ده «اژدرها قانی» دینلن بر نوع مقبول ضمغ وانواع بهارات ایله پك ایی قاوون وسواحلنده مرجان چیقار. اراضیسی طاغلق وقورو اولوب، اك یوکسك نقطه‌سی ۱۶۵۰ متره ارتفاعنده‌در. بطلیوسك جغرافیاسنده (دیسقوریدس) آطه‌سی اسمیله مذکور اولوب، ازمنهٔ قدیمه‌ده صبریله متعارف ایکن، بعده اونودلمش ایدی. پورتکیزلیلر ۱۵۰۹ تاریخ میلادیسنده بو آطه‌یی یکیدن کشف وضبط ایدوب، بعده مسقط امامنك دائرهٔ اطاعتنه کیرمش؛ و ۱۸۳۵ ده انکلیزلر طرفندن اشترا اولنمشدر.

سقمان { (بنی ارتق ملوکنك ایکنجیسی اولوب، سلالهٔ مذکوره‌نك رأسی اولان (ارتق) ك ایکنجی اوغلیدر. پدرلری ارتق وفات ایتدیکنده بیوك برادری ایلغازی ایله مشترکاً فلسطین ورها وسروجده حکم سوروب، اهل صلیبه قارشی عالم اسلامه بیوك خدمتلر ایتمشدر. بعده فلسطین مصر ملوك ایوبیه‌سی طرفندن ضبط اولنمغله، برادری ایلغازی ملکشاه سلجوق طرفندن بغداد

Digitized by Google

شحنه‌لکنه تعیین اولندیغی حالده، صاحب ترجمه رها حاکملکیله قناعت ایتمش، ومؤخراً ماردینی دخی ضبط ایلمش ایدی. ٤٩٨ تاریخ هجریسنده سقمان وفات ایتمکله، برادری ایلغازی وارثی اولوب، بنی ارتق ملکی بونك نسلنه گچمش ایسه‌ده، سقمانك اولاد واحفادی دخی حصن کیفاده حکم سورروب، بونلر (بنی سقمان) اسمیله دخی یاد اولنورلر.

سقمان { (بنی —) [« ارتق (بنی —) » ماده‌سنه مراجعت.]

سقیفهٔ بنی ساعده { مدینهٔ منوره‌ده اوسیق چاتی ایله اورتیلی بر محل اولوب، حضرت ابو بکر (رضه)ه بو محلده بیعت اولنمشدی.

سقیما { ایران شعراسندن اولوب، فارس خطه‌سندن ایدی. شو بیت اونکدر:

باختیار نیفتاده ام بغربت دهر
تپیدن دلم افکنده‌است‌شهربشهر

سك { ایران شعراسندن وقزوین اترا کندن (حسن بیك) ك مخلصیدر. شاه عباس ماضینك مقربانندن ایدی. شاه مشار الیهك آودن عودتنده بداههٔ سویلمش اولدیغی شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

سحر آمدم بکویت بشکار رفته بودی
توکه سك نبرده بودی بچه‌کار رفته بودی

سکاکی { (سراج الدین ابو یعقوب یوسف بن ابی بکر الخوارزمی) مشاهیر ادبادن اولوب، ٥٥٥ تاریخنده خوارزمده طوغمش، و٦٢٦ ده وفات ایتمشدر. « مفتاح العلوم » عنوانیله پك معتبر بر کتابی واردر، که صرف ونحو ومعانی وآداب وعروض وقافیه‌دن بحث ایدر. بو کتابنی مشاهیر ادبادن برچوق ذوات وازآن جمله سعدالدین تفتازانی شرح ایتمشدر.

سکبه { (بن الحارث الاسلمی) صحابه‌دن اولوب، بعده بصره‌ده ساکن اولمشیدی.

سکتوار { مجارستانده بیوك برقلعه اولوب، مجارلر عندنده (ژیوت) اسمیله معروفدر. قانونی سلطان سلیمان خان زماننده ٩٧٤ تاریخنده فتح اولنه‌رق، ممالك عثمانیه‌یه ضم اولنمشدی. پادشاه مشار الیه بو قلعه‌یی محاصره ایتمکده ایکن، ارتحال ایتمشدر.

سکدین { (و نام دیکرله بجقه) مجارستانده مهاجك ٩٥ کیلومتره شرقنده بر قصبه اولوب، دولت عثمانیه‌یه تابع ایکن، (اکری) ایالتی داخلنده بر سنجاغك مرکزی ایدی.

سکران { (بن عمرو بن عبدالشمس القرشی) قدمای صحابه‌دن اولوب، زوجه‌سی (سوده بنت زمعه) ایله برابر حبشه هجرت ایتمش؛ وبر روایتده اوراده وفات ایدوب، دیکر بر روایتده مکهٔ مکرمه‌یه عودتله، هجرت نبویه‌دن اول وفات ایلمشدر.

سکرة الحلبی { مشاهیر اطبادن اولوب، یهودی المذهب ایدی. ملك عادل نورالدین محمود بن زنکینك بر محبوبه‌سنی سائر اطبانك مداواتندن عاجز اولدقلری بر علت مزمنه‌دن قورتارمغله، انعام واحسانه نائل اولوب، کندیسی واولادی حلبده کسب شهرت ایتمشلردی. بونك اوغلی عفیف بن سکره دخی مشاهیر اطبادن اولوب، صلاح الدین ایوبی نامنه قولنجه دائر بر کتاب تألیف ایتمشدر.

سکری { (ابو حکیم ظافر بن جابر) مشاهیر اطبای اسلامدن اولوب، علوم حکمیه‌ده دخی ید طولی صاحبی ایدی. عن اصل موصللی اولوب، حلبه انتقال وتوطن ایتمشدی. ٤٨٢ تاریخلرنده برحیات ایدی. « مقالة فی ان الحیوان یموت مع ان الغذاء یخلف عوض ما یتحلل منه » عنوانیله بر تألیفی واردر. طبیعت شعریه‌سی دخی اولوب، حکیم سقراطك مشهور بر سوزینی آکدیران شو قطعه جملهٔ اشعارندندر:

مازلت اعلم اولاً فی اول
حتی علمت بانی لا علم لی
ومن العجائب ان کونی جاهلاً
من حیث کونی انی لم اجهل

— پدری (جابر بن منصور السکری) موصلده

واوغلی (موهوب بن ظافر السکری) ایله تورونی (جابر بن موهوب السکری) دخی حلبده طبابتله شهرت بولمشلردی. اوغلنك «اختصار کتاب المسائل لحنین بن اسحق» عنوانیله برتألیفی واردر.

سکری {(ابوسعید عبدالله بن العلاء) مشاهیر ادبادن اولوب، ٢١٢ تاریخنده طوغمش، و ٢٧٥ ده معتمدك زمان خلافتنده وفات ایتمشدر. ابو حاتم سجستانی وعباس بن الفرج الریاشی ومحمد بن حبیبدن تحصیل علم ایدوب، امرأ القیس، زهیر، نابغه، اعشی، هدبه بن خشرم، هذیل وابونواس کبی فحول شعرانك اشعارینی شرح وتحشیه ایتمشدر. شو قطعه جمله اشعارندندر:

المرء یخلق وحده ویموت یوم یموت وحده
والناس بعدك ان هلکـ ـت کمن رأیت الناس بعده

سکسارد {(Szekszard) مجارستانك (تولنه) ایالتنده وتولنه‌نك ١١ کیلومتره جنوب غربیسنده بر قصبه اولوب، ٨٠٠٠ اهالیسی وکوزل شرابی واردر.

سکستوس آمپیریقوس {(Sextus Empiricus) یونان قدیم حکما واطباسندن اولوب، مدللیده طوغمش، وایکنجی قرن میلادیده یاشامشدر. فلسفه‌یه دائر ایکی کتابی موجوددر.

سکستیوس {(Sextius) فیثاغورانك مذهبنه تابع حکمادن اولوب، آوغستوسك زمانده یاشامشدر. برطاقم حکمی جامع برتألیفنك لاتینجه ترجمه‌سی موجوددر.

سکسك {یمنده حکومت سورن حمیر ملوکندن اولوب، سلفی اولان وایلك اوغلی وخلفی یعفرك پدریدر.

سکلاو {(Seclaves) مداغسقار جزیره‌سنك شمال غربی جهتنده ساکن برقوم اولوب، خونخوار وقورصانلقله مألوفدرلر.

سکلر {(Szeklers) مجار اقوامندن بر قوم اولوب، ترانسیلوانیه‌نك جنوب شرقی جهتنده‌کی یوکسك محللرنده ساکندرلر. ٣٥٠٠٠ نفوس قدردر.

سکلن {(Seclin) فرانسه‌نك (نور) ایالتنده و (لیل)ك ١٠ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق، (ناویته) چایی اوزرنده ناحیه مرکزی برقصبه اولوب، ٤٩٧٠ اهالیسی، ایپلیکخانه‌لری، دباغخانه‌لری، زیتون یاغی دکرمنلری وطوز و شکر تصفیه خانه‌لری واردر.

سَکَن {شعر وادب وظرافتیله مشهوره بر خاتون اولوب، دولت عباسیه رجالندن محمد الوراقك جاریه‌سی ایدی. خلیفه معتصم کندیسنی صاتین آلمق ایستدکده، سکن رضا ویرمیوب، بعده افندیسی صاتمق ایستدیکنده، سکن خلیفه‌یه براستدعا تقدیم ایتمش؛ ومعتصم اولکی ردینه حدت ایدوب، عرضحالنی ییرتمش ایدی. بونك اوزرینه صاحبهٔ ترجمه بر قصیده نظم ایدوب، معتصمه تقدیم ایتمشدی، که مطلعی شودر:

مالار سول اتانی منك بالیاس
احدثت بعد وداد جفوة القاسی

سکن {(یاخود سکین الضمری) صحابه‌دن اولوب، برحدیث شریفك راویسیدر.

سکندر {[«اسکندر» ماده‌لرینه مراجعت بیوریله.]

سکود {خداوندکار ولایتنك ارطغرل سنجاغنده ومرکز لواء اولان بیله‌جکك ٢٠ وبروسه‌نك ١٠٠ کیلومتره شرق جنوبیسنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، همنامی اولان طاغك اتکنده واقعدر. هواسی لطیف وصولری لذیذ اولوب، اطرافی باغچه ومرعا واورمانلرله مستوردر. قصبه‌نك ٥٠٠٠ قدر اهالیسی، بری ارطغرل غازی وبری چلبی سلطان محمد خان طرفندن یاپلمش ایکی ودیکر ایکی که جمعاً ٤ جامع شریفی، ٢ کتبخانه‌سی، ٢ مدرسه‌سی، ١ رشدیه و ١ ابتدائی مکتبی و ٢ ایپك فابریقه‌سی واردر. بو قصبه دولت علیهٔ عثمانیه‌نك بشیکی حکمنده اولوب، ملوك سلاجقه طرفندن ارطغرل غازی‌یه ترك اولنمش؛ وسلطان عثمان خان غازی اورادن اطرافه توسیع ملك ایلمشلر ایدی. غازیٔ مشارالیهك قصبه‌نك خارجنده تربه‌سی اولوب، جوارنده زوجه‌لریله مخدوملری ساوجی بك مدفوندر.

Digitized by Google

مدانیه وبروسه‌دن وکلیك اسکله‌سندن کله‌رك، قونیه‌یه طوغری ممتد اولان شوسه سکودك ایچندن کچر. قصبه‌ده پاموق وایپکدن قاریشیق بر نوع چارشافلق قماش اعمال اولنور. — سکود قضاسی شمالاً بیله‌جك قضاسیله، غرباً دومانیچ ناحیه‌سیله جنوباً وشرقاً کوتاهیه سنجاغیله، شمال شرق جهتندن دخی قسطمونی ولایتیله محدود ومحاط اولوب، بوز اویوك، این اوکی و میخال غازی ناحیه‌لریله برابر ٩٢ قریه‌یی حاوی اولدیغی حالده، اهالیسی ٤٠٠٠٠ راده‌لرنده در،که بونلردن یالکز ٥٠٠٠ قدری ارمنی وروم و سائره اولوب، قصوری مسلمدر. جمله‌سی لسان ترکی ایله متکلمدرلر. اراضیسی قسماً طاغلق وسنکستان وقسماً منبت اووه ودره‌لردن عبارت اولوب، هرنوع محصول یتیشیر. باغلری چوق اولوب، قوری اوزوم، پکمز، بولامه وسائره چیقار. پاموق دخی حاصل اولور. طود آغاجلری چوق اولوب، خیلی ایپك چیقاریلیر. بو قضاده برچوق مهاجرین اسکان اولنوب، مجدداً قریه‌لر تشکیل اولنمشدر. اورمانلری اودون وکومور قطع واعماله یارایوب، کراسته‌یه الویریشلی آغاجلری یوقدر. درون قضاده ٥٥ جامع ومسجد، ٨ مدرسه، ٢ رشدیه، ١ ابتدائیه و ٦٠ صبیان مکتبی، ٤ کلیسا، ١ حاوره، ١٥ حمام، ١٧ خان، ٥٠٢ دکان ومغازه موجوددر.

سکور { قونت دو — (C. de Ségur) بر چوق امراء عسکریه وسائر مشاهیر یتیشدیرمش برخاندانه منسوب فرانسه علما ومورخیننددن اولوب، تاریخ وسیاسیاته دائر برقاچ کتابله بعض حکم وامثال وحکایات یازمشدر. برمدت فرانسه طرفندن پترسبورغده سفیر بولنمش؛ وبعده اعیان صره‌سنه کچوب آقادمیا اعضالغنه‌ده قبول اولنمشیدی. ١٧٥٣ ده طوغوب، ١٨٣٠ ده وفات ایتمشدر.

سکینه { صحابیاتدن ایکی خاتون اولوب، بری سعد بن ابی وقاص حضرتلرینك همشیره‌سی (ام الحکم) در. دیکرندن آزادلیسی ابو صالح روایت ایتمشدر.

سکینه { (ست —) حضرت امام حسین (رضه) افندمزك سالفة الترجمه رباب بنت امرء القیس‌دن متولده کریمه‌سی اولوب، اصل اسمی آمنه یاخود امینه ویا امیمه ایدی. حسن وظرافتده امثالسز اولدیغی کبی، عقل وذکاوت وعلم وادبده دخی فریدهٔ عصرایدی. حتی فرزدق وابن اذینه کبی مشاهیر شعرانك اشعارینی انتقاد ایده‌رك، کندیلرینی الزام ایدردی. صاچلرینی باغلامه‌ده کندینه مخصوص بر طرزی اولوب، (طرة سکینه) دینمکله معروف اولان بو طرزی معاصره‌لری تقلیده چالیشدقلری حالده، یاپه‌مازلردی. دیانت وتقواده دخی مشهوره اولوب، زوجلری حقنده متواتر اولان تندلکی‌ده استغراقندن ایلری کلیردی. حضرت امام حسن (رضه)ك اوغلی حسن عم بزرکواری امام حسین حضرتلرندن کریمه‌لری فاطمه وسکینه‌دن برینی طلب ایتدیکنده، حضرت امام فاطمه‌یی مناسب کوروب، او حسن واخلاقجه والدهٔ فاطمه (رضها) یه مشابهدر، سکینه ایسه حسنی وظریفه ایسه‌ده، حال استغراق زوجنی بختیار ایتمسنه مانعدر، بیورمشلردی. حضرت سکینه ابتدا مصعب بن الزبیر حضرتلرینه واروب، بونك شهادتندنصکره (عبدالله بن عبدالله بن حکیم)ه وارمش، وبوندن (قریب) اسمنده براوغلی اولمشدی. بعده اصبغ بن عبدالعزیز بن مروانه عقدی اجرا اولنمش ایسه‌ده، بونك طرفندن قبل الدخول تطلیق اولنمش؛ ومتعاقباً حضرت عثمان بن عفان (رضه)ك تورونی (زید بن عمرو)ه وارمش ایسه‌ده، بودخی سلیمان بن عبدالملك بن مروان طرفندن تطلیقنه اجبار اولنمش ایدی. نوادر و حکایات ظریفه‌سی چوقدر. ١١٧ تاریخنده مدینهٔ منوره‌ده وفات ایلدیکی تواریخده مسطور ایسه‌ده، مصر قاهره‌ده تربه‌سی زیارتکاه انامدر.

سلا { (Sela) مغرب اقصاده بحر محیط آطلاسی ساحلنده و (ابورکرك) نهری منصبك شمالی کنارنده اوله‌رق رباطك قارشیسنده بر قصبه و اسکله اولوب، فاسك ١٨٥ کیلومترو غربنده و ٤٥″ ٢′ ٣٤° عرض شمالی ایله ٥′ ٩° ٥٤″ طول غربیده واقعدر. ١٠٠٠٠ اهالیسی، متعدد جوامع شریفه ومدرسه‌لری، اطرافنده سبزه باغچه‌لری واندلس طرز معماریسنده ابنیه‌سی واردر. وقتیله پك بیوك وتجارتکاه بر شهر اولوب، شمدیکی حالده قسم اعظمی خرابدر. بونك قارشیسنده دولت موحدینك مؤسسی عبدالمؤمن (مهدیه) اسمیله بر قصبه بنا ایتمشیدی، که الیوم (رباط) اسمیله

Digitized by Google

معروفدر. سلا مقدس بر قصبه عد اولنوب، خرستیان ویهودیلره اقامتی ممنوع اولدیغندن، تجارتی رباطه انتقال ایتمشدر. اکثر اهالیسی اندلس مهاجرلری احفادندن عبارتدر. قصبه سورله وقلعه‌لرله محاطدر. سلا بك اسکی بر قصبه اولوب، آنجق ازمنهٔ قدیمه‌ده نهرك جنوبی کنارنده یعنی رباطك اولدیغی محلده واقع ایدی. فنیکه‌لیلرك تأسیسکردهسی اولوب، بعده رومالیلره کچمش؛ وممالك اسلامیه عدادینه کچدکدن صکره کسب عمران ایتمشدی. — سودان غربیده نیل سودانی یعنی نجر ایرماغی کنارنده دخی بو اسمله تجارتکاه بر قصبه بولندیغنی شریف ادریسی بیان ایدیور.

سلاجقه [«سلجوقیان» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سلام صحابه‌دن ایکی ذاتك اسمی اولوب، بری عبدالله بن سلامك همشیره زاده‌سی ودیکری عمروك اوغلیدر.

سلام (طاهر — بك) متأخرین شعراء عثمانیه‌دن اولوب، صدارت مکتوبجیسی، باش محاسبه وبیوك روزنامچه خواجه‌سی، چاوش باشی، مجلس احکام عدلیه اعضاسندن ودعاوی ناظری بولنمش؛ و ۱۲۶۰ ده وفات ایتمشدر. مرتب دیوانی وقدوری‌یه شرحی واردر. مقامات حریری‌یی ومیزان الادبی دخی ترکجه‌یه ترجمه ایتمشدر. شوبیت اونکدر:

سلام اوزاتمه سوزی قصه‌یی دراز ایتمه
یتر یترکه‌لم پك اوزاندی مبحث زلف

سلامش (الملك العادل بدر الدین بن الملك الظاهر بیبرس) مصرده حکومت سورن غلامان اتراکك آلتنجیسی اولوب، ۶۷۸ تاریخنده، برادری ملك سعید ناصر الدین محمد برکتدن صکره، ۷ یاشنده اولدیغی حالده، تخته قعود ایتمشدر.

سلامش علمادن اولوب، ۵۴۵ تاریخلرنده شامده یاشامش؛ و «البستان» عنوانیله جغرافیه‌یه متعلق بر کتاب یازمشدر، که ۱۵۸۴ تاریخ میلادیسنده رومه‌ده طبع اولنمشدر.

سلامه صحابه‌دن بروجه زیر درت ذاتك اسمیدر: (ابو عمرو سلامه) که اوغلی عمرو کندیسندن روایت ایدوب، آنجق صحبتی مشکوکدر. — (ابو حدرد سلامه بن عمیر الاسلمی) که ۷۱ تاریخنده وفات ایتمشدر. — (سلامه بن قیصر الحضرمی) که مصریوندن معدود اولوب، صحبتی مشکوك اولدیغی حالده، ابو هریره‌دن روایت ایتمشدر. — (سلامه ونام دیکرله هلب) که اوغلی قبیصه کندیسندن روایت ایتمشدر.

سلامه صحابیاتدن بروجه زیر درت خاتونك اسمیدر: مخدوم حضرت نبوی (ابراهیم)ك دادیسی سلامه، که انس بن مالك کندیسندن روایت ایتمشدر. — (خرشه بن الحر)ك همشیره‌سی (سلامه بنت الحر الازدیه) که برقاچ حدیث شریفك راویه‌سیدر. — (سلامه بنت سعد بن الشهید) که فتح مکه‌دن صکره، حضرت رسول الله (صلعم) افندمزه بیعت ایتمشدر. — (سلامه بنت معقل الخزاعیه) که ابو الیسر بن عمروك برادری حبابك جاریه‌سی اولوب، اوندن براوغلی دخی اولدیغی حالده، وفاتنده دینیچون صاتلمی قصد اولنمغله، نزد حضرت پیغمبری‌یه مراجعت ایتمش؛ وجانب رسالتپناهیدن برکوله ایله مبادلةً اعتاق بیورلمش ایدی.

سلامه طائف قربنده برقریه اولوب، جانب حضرت نبویدن اوراده مسجد شریف بنا بیورلمشیدی. ابن عباس حضرتلریله اولادندن بعضلرینك و بعض صحابه‌نك قبرلری بو قریه‌ده‌در.

سلامه بن رحمون (ابو الخیر — بن مبارك) مشاهیر اطبادن اولوب، یهودی المذهب ایدی. مصرده نشأت ایتمشدر. منطق وفلسفه‌ده دخی ید طولی صاحبی ایدی. طبده ابو الحسن بن رضوانك شاکردی ابو کثیر بن لزفاندن ومنطقده مشهور ابو الوفاء مبشر بن فاتکدن درس آلمشیدی. باشلیجه تألیفاتی بروجه آتیدر: «کتاب نظام الموجودات»، «مقالة فی السبب الموجب لقلة المطر بمصر»، «مقالة فی العلم الالهی»، «مقالة فی خصب ابدان النساء بمصر عند تناهی الشباب». — اوغلی (مبارك بن سلامه بن رحمون) دخی مشاهیر اطبادن اولوب، «مقالة فی الحجرة المسماة بالشقفة والخزفة» عنوانیله بر تألیفی واردر.

Digitized by Google

سلامة الزرقاء { دولت عباسیه عصری مشاهیر مغنیاتندن اولوب، ابن رامینك جاریه‌سی وسالفة الترجه ربیحه وسعده‌نك قپو یولداشی ایدی. منصور زماننده بصره والیسی بولنان سلیمان بن علینك اوغلی جعفر سکسان بیك درهمه صاتین آلمشیدی. حسن الحان وموسیقیده وشعر وادب وظرافتده بی مانند ایدی. ماوی کوزلی اولدیغندن (زرقاء) لقبیله تلقیب اولنمشدر.

سلامة القس { مشاهیر مغنیاتندن بر جاریه اولوب، مدینه‌ده تولد وموسیقی‌یی تعلم ایتدکدن صکره، ملوك امویه‌دن یزید بن عبدالملکه صاتلمشیدی. سالفة الترجه (حبابه) ایله قپو یولداشی اولوب «الحن من قینتی یزید» ضرب‌مثلی بونلرك ایکیسی حقنده‌در.

سلامی { (ابو الحسن محمد بن عبدالله) مشاهیر شعرادن اولوب، خالد بن ولید حضرتلرینك برادری ولید بن ولید المخزومینك نسلندندر. ٣٣٦ تاریخنده دار السلام بغدادده طوغوب، ٣٩٣ ده وفات ایتمشدر. دها صبی ایکن شعرسویلمکه باشلایوب، موصله واردیغنده، اوراده بولنان مشایخ شعرادن ابو عثمان خالدی وابو الفرج البیغاء و ابو الحسن التلعفری بونك حداثت سنیله جیادت شعرینه متحیراولوب، ابتدا اشعارینك مسروق اولدیغنه حکم ایتمشلرسه‌ده، سلامی بداهة وحاله مناسب سویلدیکی اشعارله اقتدارینی واشعارینك کندی زادهٔ طبع سلیمی اولدیغنی اثبات ایتمشیدی. بعده اصفهانه کیدوب، وزیر شهید صاحب بن عباده قصیدهٔ بائیه‌سنی تقدیم ایتمش؛ وبر چوق وقت وزیر مشارالیهك نزدنده بولنوب، برچوق انعام واحسانلرینه نائل اولمش؛ ونهایت بونك طرفندن شیرازده بولنان عضد الدوله تقدیم اولنه‌رق، «مفتاح المأمول» عنوانلی منظومه‌سنی تقدیم ایتمش؛ و وفاتنه‌دك مشارالیهك یاننده قالمشدر. شو بر ایکی بیت حکمدار مشارالیهك مدحنه دائر سویلدیکی قصائدینك برندندر:

تشبهه المداح فی الباس والندی
بمن لو رآه کان اصغر خادم
ففی جیشه خمسون الفاً کعنتر
وامضی وفی خزانه الف حاتم

سلامی { (عبدالملك بن حبیب) اندلس مشاهیر علماسندن اولوب، غرناطه جوارنده طوغمش، و ٢٨٩ تاریخنده قرطبه‌ده وفات ایتمشدر. علوم وفنون متنوعه‌یه دائر بك چوق تألیفاتی واردر.

سلامی { (ابو الفضل محمد بن ناصر) مشاهیر ادبا و حفاظدن اولوب، ٤٦٧ تاریخنده مدینة السلام بغدادده طوغمش؛ و ٥٥٠ ده ینه اوراده وفات ایتمشدر. وقتنده بغدادك حافظی اولوب، ابو الفرج ابن الجوزی کبی مشاهیر علما کندیسندن روایت ایتمشلردر.

سلامی { ایران شعراسندن ایکی کشینك مخلصی اولوب، برنجیسی اصفهانلیدر. شو بیت اونکدر:

هردم ای دل چه کشی طرهٔ مه سیمایی
تا نه فق بیلایی تنشینی جایی

— ایکنجیسی (شاه محمد) هراتلی اولوب، شهر مذکورده ابریشم بوکمکله مشغول ایدی. شو قطعه اونکدر:

من شدم در طلب یار نمی پرسیدم
خبر اوز کسی تا که نکوید دیدم
هرکجا یافتم ازنعل سمند تو نشان
تا نبیند دکری روی برآن مالیدم

سلامی { (شیخ —) متأخرین شعراء عثمانیه‌دن ومشایخ نقشبندیه‌دن اولوب، عن اصل ازمیرلی اولدیغی حالده، قریهٔ ابا ایوب انصاریده پوست نشین ایدی. ١٢٢٨ ده ارتحال ایتمشدر. شو بر ایکی بیت اونکدر:

ادنی قولی‌یم فخر رسول الثقلینك
اول نور احمد احمد جد حسنینك
نوش ایلر ایسه‌م شاه حسن عشقنه زهری
چکمم المی یولنه باش کیتسه حسینك

سلامیه { موصل قربنده و دجله‌نك ساحل شرقیسنده بر بیوك قریه اولوب، جامعی و باغ و باغچه‌لری وار ایدی. بعض مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولنمشدر.

سلاند { یاخود سئلاند (Seeland) دانیمارقه‌نك اك بیوك آطه‌سی اولوب،

Digitized by Google

بالطبق دکزنده و اسوجك جنوب غربی کوشه‌سی قارشیسنده واقعدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۷۰۰۰ مربع کیلومتره واهالیسی ۶۵۰۰۰۰ کشی اولوب، مرکزی دانیمارقه‌نك پایتختی اولان قوپنهاق شهریدر. بش ایالته منقسمدر. زراعتی پك ایلری وحیوانات اهلیه‌سی چوقدر. [زیاده معلومات ایچون «دانیمارقه» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سلانیك (Salonique) روم ایلنده ماکدونیه خطهٔ قدیمه‌سنده وآطه‌لر دکزنده واقع سلانیك کورفزی ایچنده اوله‌رق استانبولك ٥١٠ کیلومتره غرب جنوبیسنده و ۲۸″ ۳۷′ ٤۰° عرض شمالی ایله ٤٦″ ۳۷′ ۲۰° طول شرقیده واقع ولایت مرکزی بر شهر اولوب، ۱۵۰۰۰۰ اهالیسی، ٥٦ جامع شریفی، ۷ مدرسه‌سی، ۱ کتبخانه‌سی، ۲۳ تکیه‌سی، ۱٦ کلیساسی، ۲۱ حاورەسی، ۳ خسته‌خانه‌سی، بر بدستانی، ١٥ مسافرخانه‌سی، ۲۷ مختلف فابریقه‌سی، بر تیاتروسی، برمکتب اعدادیٔ ملکیسی، ۲ رشدیه‌سی، بر رشدیهٔ عسکریه‌سی، بر صنایع وبر زراعت مکتبی، «فیض صبیان»، «ترقی» و «روضهٔ تعلیم» اسملریله منتظم اوچ مکتب خصوصیسی، رسمی وخصوصی متعدد مکاتب ابتدائیه‌سی، روم، بلغار، اسرائیلی وصربلی اهالی‌یه مخصوص ذکور واناث رشدی و ابتدائی مکتبلری، انکلیز پروتستانلره مخصوص ذکور واناث وآلمانلره مخصوص ذکور مکاتب ابتدائیه‌سی؛ قدیم وجدید متعدد صو یوللری، هوا غازی، کوزل بر تختمی صاغلام لیمانی، کمر اسمیله اسکی بر طاق ظفری وسائر بعض آثار عتیقه‌سی واردر. سلانیك بر تپه‌نك غرب جنوبی اتکنده مؤسس اولوب، سورله وبر طاقم قله‌لرله محاط اولدیغی حالده، دکیز جهتنده سوری هدم اولنه‌رق، مکمل بر ریختم انشا اولنمش؛ وبو جهته زیاده‌سیله توسع ایدوب، منتظم ابنیه‌یی حاوی یکی محله‌لر و ریختم بوینجه جسیم تجارتخانه‌لر و مغازه‌لر وهوتللر یاپلمشدر. ابنیهٔ عتیقه‌سنك مصنع و معمملری جوامع شریفه‌سی اولوب، بونلرك بعضلری وعلی الخصوص حورتاجی، آیا صوفیه، قاسمیه و اسکی جمعه جامعلری وقتیله بت پرستلرك معبدلری ایکن، بعده کلیسایه ونهایت معابد مسلمینه تحویل ایدلمش اولملریله بر طاقم موزاییقلر وسائر تزیینات صناعیه ایله مزیندر. سلانیك شهری اخیراً آوروپادن کلن بیوك دمیر یول خطنه ربط اولنه‌رق، یالکز روم ایلنك دکل بلکه بتون آوروپانك آطه‌لر دکزنده واسکندریه ایله ازمیر قارشیسنده بیوك ومهم بر اسکله‌سی حکمنه کچوب، کوندن کونه کسب توسع وعمران ایتمکده‌در. بو دفعه بر طرفدن دده آغاج طریقیله درسعادته بر طرفدن مناستر طریقیله آدریاتیق دکیزی اسکله‌لرندن برینه دمیر یولله ربط ایدلمکده اولوب، بو یوللر برقات‌دها تجارت واهمیتنی آرتیره‌جقدر. اهالیسنك نصفنه قریب مقداری اسرائیلی اولوب، بونلرك اجدادی انکیزیسیونك شدائدی دورنده اسپانیادن بو طرفه هجرت ایتمش اولمغله، الیوم اسپانیول لسانیله متکلمدرلر. مقدار باقیسنك قسم اعظمی مسلمان، روم، بلغار واجنبیدر. سلانیکك هواسی قیشین معتدل اولوب، میزان الحراره نادراً صفردن آشاغی اینر، ویاغان قارچوق طورماز. یازین بر آز صیجاق اولوب، شهرك قربنده وغربنده کورفزه منصب اولان واردار ایرماغنك مجراسی اطرافنده تشکیل ایلدیکی بعض بطاقلقلر صیتمه‌یی تولید ایدیورسه‌ده، بو بطاقلقلرك تطهیری هوایی کیتدکجه تصحیح ایتمکده‌در. صنوف اهالیسی کرك تجارت وصنایعه وکرك علوم ومعارفه مستعد ذکی وچالیشقان آدملردر. سلانیکده اسکیدن بری خاولی، بز، خالی وسائر بعض معمولات یاپلمقده اولدیغی کبی، اخیراً ایکی بیوك ایپلیکخانه ایله متعدد جام وشیشه، صابون، طوغله وکرمید فابریقه‌لری وبرکاغد فابریقه‌سی تأسس ایتمشدر. کرك امتعهٔ اجنبیه‌دن وکرك پك منبت ومحصولدار اولان ولایتی وقوصوه ومناستر ولایتلری محصولاتندن بیوك بر تجارت اجرا اولنوب، سلانیك شهرینك کوندن کونه تجارتی آرتمقده‌در. الحاصل سلانیك آوروپای عثمانینك پایتختندن صکره ایکنجی شهری اولوب، یقین وقتده دنیانك بیوك شهرلریله ادعای رقابت ایده‌جك بر حاله کلمکه استعداد کوسترمکده‌در. — سلانیك قضاسی شرقاً کسندیره ولنقطه، شمالاً عورتحصار، غرباً یکیجه، غرب جنوبی جهتندن قره‌فریه وقترین قضالریله جنوباً وقسماً جنوب غربی جهتندن دخی سلانیك کورفزیله محاط و محدود

Digitized by Google

اولوب، واردار وکلریه ناحیه‌لریله برابر ۱۰۱ قریه‌یی حاویدر. شهرله برابر قضانك اهالیسی ۱۸۰۰۰۰ اولوب، قراده‌کی اهالیسنك قسم اعظمی مسلم وترك وقصوری روم، اولاخ، چنکانه و سائره اولوب، بلغارلری آزدر. اراضیسی منبت ومحصولدار اولوب، حبوبات متنوعه ایله سبزه ومیوه‌لرك انواعی و شراب وسائره حاصل اولور.

سلانیك شهری ازمنهٔ قدیمه‌ده (ترمه) اسمیله بر قصبه اولوب، (قساندر) طرفندن کندی زوجه‌سی اولان بیوك اسکندرك همشیره‌سی نامیله (تسالونیکی) تسمیه اولنمشدی. بعض رومالیلر میلاددن ایکی اوچ یوز سنه اول سلانیکه هجرت وتوطن ایتمش؛ ونهایت شهر دخی ماکدونیه ایله برابر رومالیلرك ضبطنه کچمش ایدی. قسطنطین سورلرینی ولیمانی یاپدیروب، شهری توسیع وتزیین ایتمشدی. قسطنطنیه روم ایمپراطورلری زماننده سلانیك بر طاقم داخلی نزاعلر و فسادلره میدان اولوب، یدنجی قرن میلادیده بر قاچ کون سورن بر حرکت ارض اثناسنده اسلاولر طرفندن یغما ایدلمش؛ وبعده عربلر طرفندن فتح اولنمش ایسه‌ده، محافظه اولنمامش ایدی. ۱۱۸۵ تاریخنده سیجلیه نورمانلرینك ضبطنه کچوب، بونلر طرفندن دهشتلی اعتسافات اجرا اولنمش؛ ونهایت وندیکلیلرك النه کچمش ایدی. ۷۹۶ تاریخ هجریسنده یلدیرم سلطان بایزید خان طرفندن فتح اولنه‌رق، فترت زماننده الدن چیقمش اولمغله، ۸۳۲ ده سلطان مراد خان ثانی طرفندن قطعیاً فتح، وممالك عثمانیه‌یه ضم اولنمش؛ و او وقتدن بری دائما ایالت و ولایت مرکزی بولنمشدر.

سلانیك { ولایتی. دولت عثمانیه‌نك روم‌ایلنده‌کی ولایاتندن بیوك ومهم بر ولایت اولوب، شرقاً ادرنه ولایتیله، شمالاً شرقی روم‌ایلی وبلغارستانله وقوصوه ولایتیله، غرباً وغرب جنوبی جهتندن مناستر ولایتیله، جنوباً دخی آطه‌لر دکیزیله محاط ومحدوددر. ۳۹° ۵۳' ایله ۴۲° ۷' عرض شمالی و ۲۱° ایله ۲۳° ۴۵' طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور. شرقدن غربه طول اعظمی تقریباً ۲۸۰ کیلومتره وشمالدن جنوبه عرض اعظمی تقریباً ۲۰۰ کیلومتره اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۵۱۶۴۹ مربع کیلومتره و اهالیسی ۱۰۲۸۳۷۷ کشیدر. بو مقداردن ۴۴۹۰۹۰ ی یعنی نصفنه قریب قسمی اسلام وترك ۲۹۴۹۷۷ سی روم واولاخ، ۱۸۴۲۲۹ ی بلغار، ۴۳۰۸۴ ی یهودی، ۷۱۷۱ ی چنکانه و قصوری اقوام و ملل مختلفه‌یه منسوبدر.

بو ولایت آوروپای عثمانینك آطه‌لر دکیزنده‌کی سواحلنك نصف غربیسنی یعنی طاشوز آطه‌سنك قارشیسنده‌کی قره صو منصبندن حدود یونانیه‌یه قدر اولان سواحلی حاوی اولوب، بو سواحلده اك اول کوزه چارپه‌جق شی (خالکیدیق) شبه جزیره‌سیدر، که سلانیك کورفزیله رندینه کورفزی آره‌سنده جنوبه طوغری ممتد واسع بر شبه جزیره اولوب، جنوب شرق قسمنده او جهته اوزانیر طار واوزون اوچ شبه جزیره‌سی واردر، که اك غربیسی کسندیره، اورته‌ده‌کی لونغه و شرق طرفنده‌کی‌ده آینوروز اسمیله مسمادر. بواوچ شبه جزیره آره‌سنده کسندیره وآینوروز کورفزلری تحصل ایدیور. سلانیك ولایتی تشکیل ایدن اراضینك تنوع احوالی شایان دقت اولوب، هرطرفنده یوکسك طاغلری وواسع اووه‌لری واردر. ولایت تمامیله آطه‌لر دکیزی مائله‌سنده بولنوب، قوجه بلقان سلسلهٔ جبالنه مربوط دسبوت ونام دیکرله ردوب طاغی شمال شرق حدودینی تشکیل ایلدیکی کبی، بوکا وشار سلسله‌سنه مربوط دیکر برقاچ طاغ ایله بعض جبال منفرده ولایتك ایچنده امتداد وتشعب ایدیور. بونلردن (پریم) و (مالش) طاغلری حدوددن ولایتك ایچنه دخول ایتدکلری کبی، مالشك قارشیسنده (بلن) طاغی غربدن شرقه طوغری اوزانیر وقوصوه ولایتندن کلن (بلاغوشه) طاغنه اولاشیر. بلشك قارشیسنده یعنی جنوبده (قوریشه) و (لشبك) طاغلری رندینه کورفزینه‌قدر اوزانیرلر. (حورتاج) طاغی خالکیدیق شبه‌جزیره‌سنك قاعده‌سنده غربدن شرقه ممتد اولوب، بونك جنوبه طوغری اوزاندیغی قوللر یوقاریده ذکر اولنان کسندیره ولونغه وآینوروز شبه جزیره‌لرینی تشکیل ایدیور. مناستر ولایتی حدودنده یعنی ولایتك غرب شمالی جهتنده بولزنیچه، بابونه، پرسلاب، قوشوف، پلاطیچ، ماریانشقه، پایيق وآغستوس طاغلری شمال شرقیه یعنی واردار مجراسنه

Digitized by Google

طوغری اوزانیرلر . ولایتك جنوب غربی قسمنده ویونان حدودی قربنده دخی مشهور لیمبوس طاغی وبوکا مربوط اوله‌رق شماله طوغری ممتد اولان کلندیر طاغی بولنیور . ولایتك زراعتجه اك بیوك ثروتی حاصل ایدن سلانیك وسیروز اووه‌لرندن بشقه ذکر اولنان طاغلرك آره‌لرنده وانهار مجرالرنده آزچوق کنیش برچوق اووه‌لر ومنبت وادیلر وبایرلر بولنیور. بو اووه‌لرك اك بیوکاری واردار ، درامه ، یتریج، استرومجه، طوبران ولنقظه اووه‌لریدر. ولایتك میاه جاریه‌سی چوق اولوب، اك بیوك نهری (واردار). ایکنجیسی قره صو (استروم)، اوچنجیسی دیکر قره‌صو (مسته) و دردنجیسی اینجه قره صو ایرماقلریدر . بونلردن ماعدا کرك بونلره وکرك طوغریدن طوغری‌یه دکیزه دوکیلور بر چوق انهاری وار در . واردار قوصووه ولایتندن کلوب ، سلانیك ولایتنه دخولنده بیوك بر ایرماق اولدیغی حالده، کوبریلیدن آشاغی صاغدن طوبالقه، بابونه، قره‌صو، بوشووه ومنصبنه قریب محلده یکیجه کولنك آیاغی حکمنده اولان قره آزمق نهرلرینی وصولدن دخی بر قالیچه وقالیك چایلرینی وبرچوق دره‌لر اخذ ایدر. بو ایرماغك آچیلوب سیر سفائن حالنه قونمسی وسدلر انشاسیله اطرافی باصمه‌سنك منعی متصوردر . قره‌صو بلغارستانك کوستندیل جهتندن کلوب، صاغدن استرومجه نهرینی و صولدن (بیستریجه)یی آلدقدن صکره سیروز اووه‌سنه دوشر؛ و صاغدن بوطقووه کولنك آیاغنی، صولدن دخی دمیر حصاردن کچن (قره‌شوه) چاینی ودیکر برطاقم دره‌لر آلدقدن صکره، (تخیانوس) کولنه دوشر وبوکولده دخی سیروزدن کچن (ورونده) و (درامانیجه) نهرلرینی اخذ ایله، چای آغزنده کولدن چیقوب، رندینه کورفزینه دوکیلور. دیکر قره صو (مسته) نهری بلغارستان ایله شرقی روم ایلی حدودنده نبعان ایدن برطاقم چایلردن بالتشکل، جنوب شرقی‌یه طوغری جریانله ، ولایتك حدود شرقیه‌سنه بالوصول، منصبنه‌قدر بوجهتدن حدودینی تفریق ایدر. اینجه قره‌صو (ویستریجه) نهرینه کلنجه، مناستر ولایتنك سرفیجه سنجاغندن کله‌رك ، ولایته بالدخول، سلانیك اووه‌سنه دوشر، وصاغ وصولدن برایکی اوفق چای آلدقدن صکره، واردار منصبنك آلت طرفنده سلانیك کورفزینه دوکیلور . بو درت بیوك نهرك خارجنده اوله‌رق طوغریدن طوغری‌یه دکیزه منصب اولان نهرلر حکمسز اولوب، بو نهرلرده باشلیجه (خالکیدیق) شبه جزیره‌سنده‌در. ولایتده بر خیلی کوللر دخی بولنوب ، اك بیوکاری : مناستر ولایتی حدودنده واقع (اوستروو)، همنامی اولان قصبه جوارنده واقع (یکیجه) ، لنقظه قضاسنده وخالکیدیق شبه جزیره‌سنك قاعده‌سنده بولنان (بشیك) و اونکله اختلاط ایدن (آیواسیل) ، همنامی اولان قضاده واقع (طوبران)، سیروز اووه‌سنده وقره‌صو مجراسنده تشکل ایدن (تخیانوس) و درامه سنجاغنده بولنان (پراویشته) کوللریدر .

سلانیك ولایتنك اراضیسی پك منبت اولوب، بو ولایت آوروپا قطعه‌سنده‌کی ولایات عثمانیه‌نك اك محصولداریدر. باشلیجه محصولاتی بغدای ، آرپه، مصر، یولاف، سیسام ، پرنج وسائر حبوبات متنوعه ایله پاموق ، توتون ، آفیون ، شراب وسائره در . باغلری چوقدر . ولایتك اکثر جهاتنده ایپك بوجکی یتشدیرمك خصوصنده فوق العاده اعتنا اولنمقده اولوب ، متعدد ایپك فابریقه‌لرینی حاویدر . نفس سلانیك شهرنده دخی قوزه‌لردن ایپك چیقارمق اوزره برایکی فابریقه واردر. میوه وسبزه‌لری دخی چوقدر . ذخیره ولایتی اداره ایتدکدن صکره ، بر خیلی مقدار دخی اخراج اولنور . پاموق سنوی بش ملیون یکی قیه قدر حاصل اولوب ، نصفندن زیاده‌سی ممالك اجنبیه‌یه کیدر. آفیون زرعی کوندن کونه تعمم وتکثر ایتمکده اولوب ، سلانیك اسکله‌سندن سنوی یوز بیك یکی قیه‌یه قریب آفیون اخراج اولنمقده، و بوندن ولایته اوچ بچق ملیون فرانقدن زیاده آقچه کیرمکده‌در. درامه سنجاغی دنیانك اك نفیس توتونلرینی یتشدیرمکله شهرت آلمشدر. سیروز سنجاغنك بعض جهتلرنده دخی ایی توتون یتشیر. رژی تأسس ایتمزدن اول سلانیك ولایتنك توتون عشری سنوی بش یوز بیك لیرا طوتمقده ایدی . بو کون دخی زرع و استحصالیله یکرمی بیك عائله‌دن زیاده اهالی اشتغال ایتمکده ، و شهرت ومقبولیتی حسبیله توتون محصولاتی هر طرفه کیتمکده‌در . توتون اخراجاتنك اسکله‌سی ومرکزی

Digitized by Google

قواله‌در. مرعالری دخی چوق اولوب، طاغلرده یاز قیش بولنان کلیتلی قیون و صیغیر وکچی وسائر حیواناتدن بشقه، قیشین مناستر وقوصوه ولایتلرندن وآرناؤدلق طاغلرندن کلیتلی قیون سوریلری سلانیك اووه‌لرینه ایندیریلیر. بوندن مقدم باقلدیغی جهتله ولایتك اورمانلری خیلی آزالمش ایسه‌ده، ینه بر چوق اورمانلر بولنوب، خالکیدیق شبه‌جزیره‌سنك قسم شرقیسیله بلش ومالش وقورشه بلقانلری وحدود یونانیه‌یه قریب ساحل بوینجه ممتد اولان طاغلر اورمانلرله مستوردر. ولایتك شمال غربی جهتلرنده‌کی اورمانلر ایسه دها سیرك ودها کوچکدر. بو اورمانلرده کراسته‌یه الویرشلی خیلی آغاجلر بولنوب، آنجق شمدیلك چیقان کراسته یالکز احتیاجات محلیه‌یه کفایت ایدوب، اخراج اولنه‌میور. حالبوکه یکرمی اوتوز سنه اول مصره وممالك سائره‌یه کلیتلی کراسته اخراج اولنور ایدی. هواسی عمومیت اوزره معتدل وصاغلام ایسه‌ده، ولایتی هر طرفدن احاطه ایدن طاغلر شمال روزکارینك ایشلمسنه بر درجه‌یه قدر مانع اولوب، دکیزدن کلان جنوب روزکاری ایسه هر طرفه حلول ایتدیکندن، هوا عرض و اقلیمنك اقتضاسندن زیاده صیجاقدر. یازین قاری محافظه ایده‌جك هیچ بر طاغ یوغیسه‌ده، یوکسك محللرینك هواسی سرین اولوب، وسطی ارتفاعده بولنان یرلری دخی معتدل بر هوایه مالك اولدقلری حالده، آلچق اووه‌لرینك هواسی پك صیجاق ورطوبتلی وعلی الخصوص سواحله و بیوك ایرماقلرك مجرالرینه یقین وآز چوق بطاقلقلری حاوی اولان یرلرك هواسی صیتمه‌لیدر. سلانیك ولایتنك معدنلری پك چوق اولوب، هر نه قدر هنوز منتظم تحریات و بیوك اخراجات اولمامش ایسه‌ده، وسائط نقلیه چوغالدقجه، برچوق معادنك اخراجنه امتیاز آلنمقده، وبر طرفدن‌ده اخراجلرینه چالیشلمقده‌در. اك چوق معدنلری حاوی اولان جهات سیروز وکسندیره قضالری وایکنجی درجه‌ده عورتحصاری، تکوش ولنقطه قضالریدر. کسندیره قضاسنده (معدن کویلری) دینلن درت کویده منغانز، چنقو، آنتیمون وسیملی قورشون معدنلری بولنوب، دکیزه قریبتلری جهتیله قدیماً اخراج اولندقلری کبی، شمدی دخی اصحاب امتیازلری طرفندن ایشلنمکده‌در. قضاء مذکورك روميليا قریه‌سنده‌ده زنکین بر قروم معدنی بولنور. تیکوش قضاسنك (روشدن) قریه‌سنده آنتیمون وآرسنیق معدنلری چیقارلمقده‌در. سیروز سنجاغنده دخی بر آنتیمون ودرامه سنجاغنك (کوره‌جك) قریه‌سنده بر سیملی قورشون و (وودینه) قضاسنك (سراکن) قریه‌سنده قروم معدنلری بولنیور. عورتحصاری قضاسنك قره‌طاغ ناحیه‌سنده سیملی قورشون وسائر معدنلر بولندیغی محقق ایسه‌ده، هنوز اخراج اولنمامقده‌در. اهالیء ولایت باشلیجه زراعت ایشلریله مشغول اولوب، صنایع یوق حکمنده ایسه‌ده، مرکز ولایتده تأسیس ایدلمش اولان بعض فابریقه‌لردن بشقه، سائر قصبه‌لرده وقراده دخی عبا، شیاق، کتن وپاموق بز وسائر بعض منسوجات ومعمولات استحضار اولنور. عبا معمولاتی اك چوق (میا طاغی) دینلن کویده وجوده کلوب، مهمجه بر اخذ واعطایه باعث اولور. ولایتك درامه سنجاغی کویلرنده درامه چورابی ولوادیج کویلرنده (لوادیج) نامیله برجنس چوراب وسیروز کویلرنده دخی (امام ایشی) نامیله کذلك یوکدن برجنس چوراب نسج اولنوب، هر سنه درسعادت ایله ممالك عثمانیه‌نك جهات سائره‌سنده اوچ درت بیك لیرالق مال فروخت اولنور. تجارت محلیه باشلیجه زراعت و حیوانات محصولاتنه متعلق اولوب، ممالك اجنبیه ایله اولان تجارتی سلانیك اسکله‌سی طریقیله ودمیر یول ایله اجرا اولنور. ایکنجی اسکله‌سی قواله اولوب، بشقه اهمیتلی اسکله‌لری یوقدر.

سلانیك ولایتنك مرکزدن صکره باشلیجه معموره‌لری سنجاق مرکزلری اولان سیروز ودرامه ایله قضا مرکزلری اولان کوپریلی، وودینه، قره فریه، قترین، یکیجه، عورتحاری، منلك، پتریج، استرومجه، نوره‌قوب، جمعه، تیمور حصار، قواله وسائره‌در. ولایت جمعاً ١٨٦٠ قریه‌یی حاوی اولوب، بروجه‌زیر ٣ سنجاق، ٢٢ قضا و٢٣ ناحیه‌یه منقسمدر:

سنجاق	قضا	ناحیه
سلانیك	سلانیك	واردار، کلمریه
	کسندیره	
	قره‌فریه	اغستوس
	یکیجه	قره‌جه آباد
	وودینه	اوستورووه، قره‌جه آباد
	لنقطه	
	کوکیلی	
	عورتحصاری	قره طاغ
	طوبران	
	استرومجه	
	تکوش	
	کوپریلی	نیقودم، بوغومیل
	قترین	یشفور، کلندر
	آینوروز	
سیروز	سیروز	
	منلك	
	زیخنه	
	رازلق	
	پتریج	
	تیمور حصار	
	جمعهٔ بالا	
	نوره‌قوب	استارجسته، ترلیسی، چچ، اورته قول، دربند، میشه
درامه	درامه	پراویشته، پرسیچان، چچ
	قواله	
	صاری شعبان	
	پراویشته	

سلطان مراد خان ثانی دورنده ضمیمهٔ ممالك عثمانیه اولدقدن صکره، زمانه کوره حدودی توسیع ویا تضییق ایدیله‌رك، ایالت صورتنده اداره اولنمش، واکثریا سیروز ودرامه آیریجه اداره ایدلمش ایدی. ولایات تشکیلنده سلانیك ولایتی مناستر ودبره وایلبصان واسکوب جهتلرینی دخی شامل بولنمش؛ ومناستر بر ایکی دفعه سنجاقدن ولایته و ولایتدن سنجاغه تحویل اولنه‌رق، نهایت بسبتون آیرلدیغی کبی، اسکوب دخی قوصوه ولایتنه الحاق وبعده بوولایته مرکز اتخاذ اولنه‌رق، سلانیك ولایتی خیلیدن خیلی‌یه کوچولمش؛ ومع هذا کرك وسعت اراضیجه وکرك کثرت نفوسجه ینه اك بیوك ولایات صره‌سندن چیقمامشدر.

سلانیك { سنجاغی. سلانیك ولایتنك مرکز سنجاغی اولوب، ولایتك همان نصفی قدر واسع اولدیغی حالده، بتون قسم غربیسنی ضبط ایتمشدر. واردار وانجه قره صو حوضه‌لرینك قسم اسفللریله خالکیدیق شبه جزیره‌سنی حاوی اولوب، هرجهتجه ولایتك اك مهم واك معمور قسمیدر. شرقاً وشرق شمالی جهتندن سیروز سنجاغیله، شمالاً قوصوه، غرباً وغرب جنوبی جهتندن مناستر ولایتلریله، جنوباً دخی یونانستان حدودیله وآطه‌لر دکیزیله محاطدر. ۱۰۷۶ قریه‌یی حاوی اولوب، مادهٔ آنفه‌ده‌کی جدولدن آکلاشلدیغی اوزره، ۱۳ قضا و ۱۲ ناحیه‌یه منقسمدر. [احوال سائره‌سیچون مادهٔ آنفه‌یه مراجعت بیوریله.]

سلانیك { کورفزی (Golfe de Salonique) آطه‌لر دکیزینك شمال غربی جهتنده بیوك بر کورفز اولوب، خالکیدیق شبه جزیره‌سیله سلانیك ولایتنك قسم غربیسی آره‌سنده قره‌نك ایچنه صوقیلوب، سلانیك لیماننه قدر واصل اولور. بو کورفزك آغزی کسندیره شبه جزیره‌سیله تسالیه ساحلی آره‌سنده خیلی کنیش اولوب، تقریباً ٤٦ کیلومتره وسعتنده اولدیغی حالده، شماله طوغری ایلریلدکجه، طارلشوب، خالکیدیق شبه جزیره‌سنك (آپانومی) برونیله ساحل غربینك (آتزیده) برونی آره‌سنده وسعتی ۱۹ کیلومتره‌یه تنزل ایدر. بوراده بر ایکنجی واچ کورفز تشکل ایدوب، بو دخی خالکیدیق شبه جزیره‌سنك قره برون نام برونیله (واردار) دالیه‌سی آره‌سنده ٦ کیلومتره‌یه قدر طارلاشوب، بر بوغاز تشکیل ایدر، واورادن شمال شرقی‌یه طوغری دونه‌رك، بر اوچنجی کورفز تشکل ایدر. بو دخی قسم شمالیسنده (کوچك قره برون) ایله (غالیك) منصبی آره‌سنده بر دها طارلاشه‌رق سلانیك لیمانی حاصل ایدر. بو کورفزك بویله دفعاتله طارلاشوب، تغییر استقامت دخی ایتمسی سلانیك لیماننك صاغلاملغنی منتج اولیور. بو کورفزه واردار وانجه قره صو ایرماقلریله بر چوق چایلر وخارجی آغزنده تسالیه‌نك سالامبریا یعنی کوستم ایرماغی دوکیلور.

Digitized by Google

سلب { یاخود سلبس (Célèbes, Célébès) بحر محیط کبیرده‌کی آسیا جزایرندن بربیوك جزیره اولوب، خط استوانك آلتنده، بورنئو جزیره‌سنك شرقنده، فلیپین جزایرینك جنوبنده، ملوك جزایرینك غربنده وسونده جزایرینك شمالنده واقعدر . درت جسیم شبه جزیره‌دن مرکب غریب الشکل بر جزیره اولوب، بو شبه جزیره‌لرینك بری جنوبه ، بری جنوب شرقیه ، بری شرق شمالی‌یه طوغری ممتد اولدیغی حالده، جمله‌نك اك اوزون واك طاری اولان دردنجیسی ابتدا شماله، بعده شرقه ونهایت شمال شرقی‌یه طوغری اوزانیر . بو وجهله جزیره براوختاپود شکلنی ابراز ایده‌رك، شرق وجنوب جهتنده (قوروناتالو)، (تولو) و (بونی) اسملریله اوچ بیوك کورفزی وتا مرکزنده بیوجك برکولی واردر . ۱° ۴۵′ عرض شمالی ایله ۵° ۴۴′ عرض جنوبی و ۱۱۶° ۳۳′ ایله ۱۲۲° ۵۰′ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، شمالدن جنوبه بویی قوش اوچشی حسابیله تقریباً ۱۴۰۰ کیلومتره، ومساحهٔ سطحیه‌سی ۱۸۸۱۵۵ مربع کیلومتره‌در . اهالیسی یالکز ۸۵۱۳۴۰ کشیدر،که بهر مربع کیلومتره‌یه ۵ کشی دوشیور . اراضیسی پك منبت ومحصولدار اولوب، ایچ طرفلری طاغلق ایسه‌ده، سواحله قریب محللری آز میلانلی و اوتلر وچالیلرله مستوردر . اك مرتفع طاغی قسم جنوبیسنده واقع (لامپوتبانغ) اولوب، تقریباً ۲۳۰۰ متره ارتفاعی واردر . شمال جهتنده بر ینار طاغی واردر ، وکوکردی چوق اولوب، زلزله‌لری کثیر الوقوعدر . طاغلری پك صیق اورمانلرله مستور اولوب، میشه، کورکن، صندال ومرانغوزلقده وبویاجیلقده مستعمل اشجارك انواعی بولنور . باشلیجه محصولاتی پرنج، قهوه ، شکر قامشی ، هندستان جوزی ، موز ، جنجفیل، بوبر وسائر بهاراتك انواعیله برچه اسملری بیله مجهول میوه و محصولات متنوعه‌دن عبارتدر . هواسی صاغلام اولوب ، او جهتده‌کی سائر جزائرده بولنان بطاقلق و قامشلقلردن مبرادر . حیواناتی آز اولوب، بو جهتجه آسیادن زیاده آوستورالیایه بکزیور. فیل وکرکدان کبی بیوك حیوانلری وحیوانات مفترسه‌سی اولمیوب، میمونلرینك انواعی چوقدر. صیغیرالله کیك آره‌سنده بر نوع حیوانی وآوسترالیایه مخصوص بعض حیوانلری دخی واردر . نهرلرنده تمساحلر چوقدر. پاپاغانلری یشیلدر. جزیره‌ده باقیر معدنی کثرت اوزره بولنوب، اهالی اخراج وبوندن مختلف آلات واوانی اعمال ایدرلر . دمیر وچلیك معدنلری دخی بولنوب، اهالیسی قلیچ وقما اعمال ایدرلر . قلای دخی واردر. بعض طاغلرنده بلور چیقار. اصل جزیره‌نك اهالیسی بورنئوده‌کی دایاقلره مشابه دوزکون سیما و بدنلی وبیاض چهره‌لی آدملر اولوب، بونلر آلفوره، بوکی، ماقاسار وسائر اسملرله برچوق اقوامه منقسم اولدقلری کبی ، ملایی قومی دخی جزیره‌نك هر طرفنه وعلی‌الخصوص سواحله انتشار ایدوب، اهالیٔ اصلیه‌یی دخی دین اسلامه جلب ایتمش اولمغله، دین اسلام بوجزیره اهالیسنك مذهب عمومی و مشترکیدر . بو جزیره اهالیٔ اصلیه‌سی بورنئونك دایاقلری کبی نیم وحشی بر حالده قالمیوب ، عمومیت اوزره قبول ایلدکلری دین اسلام سایه‌سنده خیلی تمدن ایتمش ، وکسب انسیت ایلمشلردر . جنوبده ساکن اولان ماقاسارلر ملاییلر کبی کمیجیلکده دخی مهارت تامه‌یه مالکدرلر ؛ شمالی جهتنك اهالیسی ایسه آوجیلقده، بالیقجیلقده وسواریلکده ماهردرلر . عوام ناس یالکز بر پشتمال صاروب، اغنیا ومعتبران صنفی ایسه انتاری وجبه‌کییرلر، وصاریق صارارلر . قادینلری کوزل، نازك و وظیفه شناس اولوب ، ایچلرنده اوقویوب یازمق بیلینلری آزدر . ارکك چوجقلره مکتبدن چیقنجه مرانغوزلق و چلنکیرلك کبی بر صنعت و قیز چوجقلره ایپك و پاموقدن سجاده وسائره نسجی تعلیم ایدرلر . اجنبیلر حقنده پك مکرم و مهمان نوازدرلر . الحاصل بو جزیره اهالیسی صرف مدنیت اسلامیه ایله تمدن ایدوب، آوروپادن بوکبی جزایر بعیده‌یه سرایت ایدن سرخوشلق وفرنکی کبی بلیات وعلتدن رهایابدرلر . هرنه قدر اسماً بو جزیره فلنکه تابع عد اولنور ایسه‌ده، یالکز جنوب جهتنده برایکی اسکله طوغریدن طوغری‌یه دولت مشارالیهایه تابع اولوب، آطه‌نك سائر طرفلری بر طاقم حکومات اسلامیه‌یه منقسمدر، که حاکملری فلنك دولتنی طانیورلرسه‌ده، بوتابعیتلری یالکز امور تجاریه‌یه منحصردر. حکومات مذکوره‌نك اك معروفلری شمالی شبه جزیره‌سنك اوجنده واقع

Digitized by Google

(منادو) وجنوبی شبه جزیره‌سنك منتهاسنده بولنان (ماقاسار) حکومتلریدر . مع‌هذا فلنکلیلر جزیره‌یی (منادو) و (ساماوه) اسملریله ایکی دائره‌یه تقسیم ایدوب، والیلکدن زیاده قونسلوسلق وظیفه‌سنی ایفا ایدر ایکی مأمورلری واردر . سلب جزیره‌سنك اطرافنده وکورفزلری ایچنده بوآطه‌یه مربوط برطاقم جزایر صغیره بولنوب، بونلرك باشلیجه‌لری : جنوب شرقی شبه جزیره‌سنك اوجی قارشیسنده واقع (بوتون)، (موننا)، (ووونی) و (قاماننا)؛ جنوبی شبه جزیره‌سنك اوجی قارشیسنده واقع (سالایر)؛ تولوکورفزینك قسم شمالیسنده بولنان (بلینغ) و(بانغای)؛ قورونتالو کورفزنده واقع (توکان)؛ وشمالی شبه جزیره‌سنك اوجی حذاسنده فلیپن جزایرینه طوغری اوزانان (سانکی) و (تالاوئوت) جزایریله دیکر برچوق کوچك آطه‌لردر. پورتکیزلیلر ١٥٢٥ تاریخ میلادیسنده بو جزیره‌یی کشف ایدوب، ١٥٤٠ ده منادو جهتنده بر تجارتخانه تأسیس ایتدکلری کبی، متعاقباً انکلیزلرله دانیمارقه‌لیلر دخی بعض سواحلنده تجارتخانه‌لر تأسیس ایتمشلرسه‌ده، چوق وقت طوره‌مامشلردر . یدنجی قرن میلادیده فلنك شرکتی یرلی حاکملرله بعض معاهدات تجاریه‌یه کیریشوب ، او تاریخلرده پورتکیزلیلر دخی آطه‌یی بتون ترك ایتدکلرندن، سائر او جوارده‌کی جزایر کبی بوده فلنك مستعمراتندن عد اولنمغه باشلامشدر. فقط کشف ومعاینه اولنان یرلری آز اولوب، اکثر جهتلری هنوز مجهولدر .

سلت { یاخود چلت (Celtes) [«کلت» ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

سلجه { (Selge) قرمان جهتندن عبارت اولان پیسیدیا خطهٔ قدیمه‌سنده اسکی برشهر اولوب، اسپارته مهاجرلری طرفندن تأسیس اولنمشدی . بوچاق قریه‌سنك شمال شرقیسنده ویرانه‌لری مشهوردر .

سلجوق { سلجوقیان ملوکنك جد اعلاسی اولوب، ترك قبائلندن بر قبیله‌نك رئیسی اولدیغی حالده، اوغللری میکائیل واسرائیل ایله وقوم وقبیله‌سیله برابر دردنجی قرن هجری اواخرنده ماوراء النهرده یرلشوب، هنوز دائرهٔ اسلامه کیرمه‌مش متجاور اقوامنه قارشی ایتدیکی غزواتدن بیوك بر ثروت واقتدار قزانمش؛ وبشنجی قرن هجری اوائلنده سلطان محمود غزنوینك مساعده‌سیله، جیحونی کچوب، خراسانده نساوابیورد جهتلرنده ساکن اولمشلردی . مشهور افراسیابك نسلندن اولدیغی ادعا اولنیور .

سلجوقیان { (یاخود سلجوقیلر و سلاجقه) ماده آنفه‌ده بیان اولنان سلجوقك اولادی اولوب، خراسان و ماوراء النهر وخوارزم جهتلرنده کسب قوت ومکنت ایتمکله، غزنویلره دخی غلبه چالوب، بیوك بر دولت تأسیس ایتمشلر؛ وبعده بو سلاله‌نك برر شعبه‌سی‌ده رومده وکرمانده آیریجه برر دولت تأسیس ایتمکله، سلجوقیان اوچ دولته منقسم اولمشلردر، که زیرده آیری آیری بیان اولنیور :

سلجوقیان ایران { سلجوقیلر دولتنك اك بیوکی واك اول تأسیس ایدلنی اولوب، آنف البیان سلجوقك تورونی ومیکائیل بن سلجوقك بیوك اوغلی طغرل بك طرفندن تأسیس اولنمشدر . شویله‌که : سلجوقك اوغللرندن اسرائیل سلطان محمود طرفندن مغلوباً یدی سنه صکره وفات ایتمش، ومیکائیل بن سلجوق دخی هنوز مشرك بولنان اقوام متجاوره ایله محارباتك برنده شهید اولمش اولمسیله ، مومی الیه طغرل بن میکائیل قوم وقبیله‌سنك رئیسی قالوب، مکنت واقتدار ودرایتی حسبیله ، خراسان اهالیسی کندیسنه رام اولمش؛ وسلطان مسعود بن محمود غزنوی بونك نفوذندن اندیشناك اولوب ، اوزرینه عسکر سوق ایتدکده مغلوب اولمغله، طغرل بك بو غالبیتدن بالاستفاده، ٤٢٩ تاریخنده نیشابورده تحت سلطنته جلوس ایتمش؛ وبالذات اوزرینه کلن سلطان مسعودی دامغانده مغلوب ایتمکله ، بر قات دها اقتداری آرتوب، عراق عجمی دخی ضبطله، (ری) شهرینی پایتخت اتخاذ ایده‌رك ، متعاقباً آذربیجان ، کردستان ، خوزستان و فارس خطه‌لرینی دخی استیلا ایله، همان بتون ایرانه حکمفرما اولمشدی . وفاتنده متوفی برادری چغری بکك اوغلی آلب آرسلان خلفی اولوب ، سلطنت بونك نسلنده قالمشدر . کرك مشارالیه آلب آرسلان وکرك اوغلی ملکشاه و اونك اوغللری محمد و سنجر شام و روم وبلاد قافقاس وهند وچین جهتلرندن توسیع ممالك ایده‌رك ، دولتلرینی بیوتمش ؛ وبعده

Digitized by Google

فارس و خوزستان جهتلرنده اتابکیان و سائر دیکر بعض کوچك حکومتلر ظهور ایتمکله، ایران سلچوقیلرینك مکنت و اقتداری کیتدکجه آزالوب، نهایت خوارزمشاهان خراسان جهتنده کسب نفوذ وقوت ایتمکله ، ایران سلاجقه‌سنك اون دردنجیسی اولان طغرل خوارزمشاهاندن سلطان تکشك النده مغلوباً وفات ایدوب ، ۵۹۰ تاریخنده سلچوقیان ایران سلاله‌سی منقطع وحکومتلری نهایت بولمشدر . بو وجهله سلچوقیان ایران ۱۴ کشی اولوب ، جمعاً ۱۶۱ سنه حکومت سورمشلردر. بونلره سلچوقیان عراق دخی دیرلر . ایچلرنده ملکشاه ومحمد وسنجر کبی محب علم ومعرفت وحامیء علما حکمدارلر بولنمغله، زمانلرنده ممالك اسلامیه‌ده خیلی اعمارات و ترقیات وقوع بولمش ، و علوم ومعارف ترقی ایدوب ، نیجه علما وادبا یتیشمشدر . بغداده‌کی مشهور (مدرسهٔ نظامیه) صاحبی نظام الملك بونلردن ملکشاهك وزیری ایدی . آلب آرسلان وملکشاه وسائرلری قسطنطینیه روم ایمپراطورلریله دخی دفعاتله محاربه ایدوب، شانلی غالبیتلره نائل اولمشلردی. سلچوقیان ایران حکمدارلرینك اسامیسیله تاریخ جلوسلری بروجه زیردر :

۱	طغرل بك بن میکائیل بن سلچوق	۴۲۹
۲	آلب آرسلان بن چغری بك بن میکائیل	۴۵۵
۳	ملکشاه بن آلب آرسلان	۴۶۵
۴	برکیارق بن ملکشا	۴۸۵
۵	محمد بن ملکشاه	۴۹۸
۶	سنجر بن ملکشاه	۵۱۱
۷	محمود بن محمد بن ملکشاه	۵۱۱
۸	طغرل ثانی بن محمد	۵۲۵
۹	مسعود بن محمد	۵۲۹
۱۰	ملکشاه ثانی بن محمود	۵۴۷
۱۱	محمد ثانی بن محمود	۵۴۷
۱۲	سلیمان شاه بن محمد اول	۵۵۵
۱۳	آرسلان بن طغرل ثانی	۵۵۶
۱۴	طغرل ثالث بن آرسلان	۵۷۱ الی ۵۹۰

اشبو جدولده کورلدیکی اوزره، سنجر ۵۱۱ده خراسانده تخته اوتوروب، ۴۰ سنه حکومت سوردیکی حالده، بریدن عراقده بومدت ظرفنده برادری وسلفی محمد بن ملکشاهك اولادندن محمود و طغرل ومسعود ومحمودك اوغللری ملکشاه ومحمد حکومت سورمشلر وبونلر هر نه قدر آیریجه حکمدارلق ایتمشلر ایسه‌ده، سلطان سنجره تابع بولنمشلردر . سنجرك وفاتندن صکره سلچوقیلرك النده یالکز عراقین قالمش ایدی .

سلچوقیان روم

{ سلچوقیان ایران دولتنك مؤسسی طغرل بكك } عم زاده‌سی وقطلمش بن اسرائیل بن سلچوقك اوغلی سلیمان طرفندن تأسیس ایدلمش بر حکومت اولوب، مشارالیهك نسلندن ۱۵ حکمدار کلمش؛ و ۴۷۷دن ۷۰۰ تاریخنه‌دك ۲۲۳ سنه حکم سورمشدر. مشارالیه سلیمان بن قطلمش سلچوقیان ایراندن ملکشاه بن آلب آرسلان طرفندن روم (یعنی آناطولی جهتی) والیلکنه نصب اولنوب، او صره‌ده سوریه جهتنه مسلط اولمش اولان اهل صلیبه قارشی محاربه ایده‌رك، آنطاکیه‌یی فتح، وحلبی دخی حاکمی بولنان مسلمدن ضبط ایتدکدن صکره، دمشق حاکمی بولنان (تتش) بن آلب آرسلانله محاربه ایدوب ، ۴۹۹ده ارتحال ایتمشیدی. اوغلی داود فرمان ملکشاهله والیء روم اولوب ، قونیه‌یی قسطنطینیه روملرندن ضبط وپایتخت اتخاذ ایده‌رك، تأسیس حکومت ایتمش؛ ووفاتنده برادری قلیج آرسلان وارثی اولوب ، سلطنت بونك نسلنده قالمشدر. سلاجقهٔ روم روم ایمپراطورلریله متمادیاً جنك وجدال ایده‌رك، آناطولیده ممالك اسلامیه‌نك توسیعنه خدمت ایتمش؛ وقطعهٔ مذکوره‌نك شرق جهتلرنده بولنان بعض کوچك حکومات اسلامیه‌یی دخی استیصال ایلمشلردر. آناطولینك ترك اهالی ایله اسکانله ترکلشمسی‌ده بونلرك زماننده حاصل اولمغه باشلامشدر . مغوللرك خروجندن صکره ایلخانیان دولتی رومه دخی مستولی اولوب ، سلچوقیان روم بونلره مطاوعت ایتمك سایه‌سنده موقعلرینی محافظه ایده بیلمشلرسه‌ده، اون برنجیلری اولان غیاث الدین کیخسرودن صکره کانلر ملوك ایلخانیانك فرمانیله عزل ونصب اولنورلردی. نهایت اون بشنجیلری اولان (علاء الدین کیقباد) غازان خانك اطاعتندن چیقمغله، جانب غازان خاندن کوندریلن عسکر طرفندن مغلوب، و محبوس اولوب، دولت سلچوقیه امراسنك هر بری بر طرفده ادارهٔ خودسرانه‌یه قالقشمش ایسه‌ده ، سلطان عثمان خان غازی جمله‌سنه غلبه چالوب، دولت عثمانیه‌نك تاسیسنه موفق اولمشدر. سلچوقیان روم حکمدارلرینك اسامیسیله تاریخ جلوسلری بروجه زیردر :

Digitized by Google

١ سليمان بن قطلمش بن اسرائيل بن سلجوق ٤٧٧
٢ داود بن سليمان ٤٧٩
٣ قليج آرسلان بن سليمان ٥٠٠
٤ مسعود شاه بن قليج آرسلان ٥٢٩
٥ عزالدين قليج آرسلان ثانى بن مسعود ٥٥٨
٦ غياث الدين كيخسرو بن عزالدين ٥٧٨
٧ ركن الدين سليمان ثانى بن عزالدين ٥٨٠
غياث الدين كيخسرو ثانياً ٦٠٣
٨ عزالدين قليج آرسلان ثالث ٦٠٣
٩ عزالدين كيكاوس بن كيخسرو ٦٠٩
١٠ علاء الدين كيقباد بن كيخسرو ٦١٠
١١ غياث الدين كيخسرو ثانى بن كيقباد ٦٣٦
١٢ ركن الدين سليمان ثالث بن كيخسرو ثانى ٦٤٤
١٣ غياث الدين كيخسرو ثالث بن سليمان ثالث ٦٦٤
١٤ غياث الدين مسعود ثانى بن كيكاوس بن كيخسرو ثانى ٦٨٢
١٥ علاء الدين كيقباد ثانى بن فرامرز بن كيكاوس ٦٩٧ الى ٦٩٩

سلچوقيان كرمان { بو حكومت سلجوقيان ايرانك ايكنجيسى اولان آلب آرسلانك برادرى (قاورد بن چغرى بك بن ميكائيل بن سلجوق) طرفندن تأسيس اولنوب، مومىاليه ٤٣٣ تاريخنده عمى طغرل بك طرفندن طبس وكرمان جهتى مالكانه ويرلمش؛ وبرادرى آلب آرسلانك وفاتنده ادعاى وراثت ايدوب، ملكشاهله محاربه ايتدكده مغلوباً وفات ايتمكله، اوغلى سلطان شاه فرمان ملكشاهله حاكم كرمان اولمشدر؛ و سلجوقيان كرمان بروجه زير ١١ حكمدار اولوب، ٥٨٣ تاريخنهدك ١٥٠ سنه حكم سورمشلردر:

١ قاورد بن چغرى بن ميكائيل بن سلجوق ٦٣٣
٢ سلطانشاه بن قاورد ٤٦٥
٣ تورانشاه بن قاورد ٤٧٦
٤ ايرانشاه بن تورانشاه ٤٨٩
٥ آرسلانشاه بن كرمانشاه بن قاورد ٤٩٤
٦ محمد شاه بن آرسلانشاه ٥٣٦
٧ طغرلشاه بن محمد شاه ٥٥٠
٨ بهرامشاه بن طغرلشاه ٥٦٢
٩ آرسلانشاه ثانى بن طغرلشاه ٥٦٢
١٠ تورانشاه ثانى بن طغرلشاه ٥٦٢
١١ محمد شاه ثانى بن بهرامشاه ٥٧٠

بونلردن طغرل شاه اوغللرى بهرامشاه وآرسلان شاه وآرسلان شاه ثانى وتورانشاه ثانى پدرلرينك وفاتنده، بينلرنده منازعه باشلامغله، بو منازعه سكز سنه دوام ايدهرك، ملك كرمان بو منازعاتدن خراب اولدقدن صكره، برر برر اوچىده تلف اولوب، بونلردن بهرامشاهك اوغلى محمد شاه ثانى دخى بعض اقرباسيله منازعاتده بولنهرق، نهايت سلجوقيان عراقك امداديله تقرر ايتمش ايسهده، چوق كچمهدن غزان قومندن ملك دينار كرمانى ضبط ايدهرك، سلجوقيان كرمان دولتنه ختام ويرمشدر.

سلچوقيان طوائف { آنفاً بيان اولنان اوچ دولت سلجوقيهدن بشقه سلجوق سلالهسندن سلاجقهٔ ايران فرمانيله بعض ايالتلره تعيين اولنهرق مرور زمانله اكتساب قوت ايتمش و بعض كوچك يرلرده آز چوق وقت حكم سورمش بعض شعبهلر دخى واردر، كه بونلرك الك معروفلرى ٤٧١ تاريخندن ٥١١ تاريخنهدك ٤٠ سنه حلبده حكم سورنلريدر.

سلحدار { [«حمزه پاشا، محمد پاشا، مصطفى پاشا وابو بكر پاشا» مادهلرينه مراجعت بيوريله.]

سلحين { يمنده جسيم ومتين بر قلعه اولوب، ملوك تبابعه زماندن قالمه اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور.

سلدوز { [«چوبان» مادهسنه مراجعت بيوريله.]

سلستره { (Silistrie) بلغارستان امارتى داخلنده طونه ساحلنده صوفيهنك ٣٥٩ كيلومتره شرق شماليسندهو بكرشك ١٠١ كيلومتره شرق جنوبيسنده سنجاق مركزى بر قصبه اولوب، نصفى مسلم اولمق اوزره، ١٠٦٥٥ اهاليسى، ٩ جامعى، بر ساعت قلهسى، خيلى ايشلك تجارتى، عبا وشياق وسائره دستكاهلرى، دباغخانهلرى، طونهده صيدماهيسى و اطرافنده باغلريله اشجار مثمرهسى واردر. وقتيله استحكاماتيله مشهور اولوب، عثمانلى عسكرى دفعاتله بوراده روسلره قارشى مقاومتده بر متانت فوق العاده كوسترمشلردر. موخراً استحكاماتى هدم اولنمش، واكثر اهالئ مسلمهسى هجرت ايتمكله، اهميتى قالمامشدر. پك اسكى بر قصبه اولوب، روماليلر زماننده (دوروستروم) اسميله معروف ايدى. بيزانتنلر زماننده (دو روستولوس) تسميه اولنوب، قرون وسطى بلغارلرى بو اسمى (دريستريا) ياخود (درستر)، وعثمانليلر (سلستره) يه تحويل ايتمشلردر. — سلستره سنجاغنك مساحهٔ سطحيهسى ٣٠١٠ مربع كيلومتره واهاليسى ١٠٧٦٣٧ كشيدر.

Digitized by Google

سلستن { (Celestin) بو اسمله بش پاپا کلمشدر: برنجیسی ۴۲۲ دن ۴۳۲ تاریخنه
دك پاپالق ایدوب، نسطوری مذهبنی رد ایچون ایاتلوغده بر مجلس روحانی عقد ایتمش؛ وحضرت داود (عم) ك کلیساده ترنمنی اصول اتخاذ ایلمش ایدی. قتولیکلر عندنده اعزه‌دن معدود اولوب، نیسانك ۶ سنده یورطیسی اجرا اولنور. — ایکنجیسی ۱۱۴۳ ده پاپا اولوب، رومادهٔ برشه‌لی آرنود طرفندن اخلال ایدلمش اولان اسایشی اعاده، و برسنه صکره وفات ایتمشدر. — اوچنجیسی ۱۱۹۱ ده، ۸۵ یاشنده اولدیغی حالده، انتخاب اولنوب، ۷ یدی سنه پاپالق ایتمش؛ وخرستیانلری اهل صلیب محاربانته تشویق ایلمشدر. کندیسنه ویرکی ویرمك شرطیله سیجلیه‌یی هنرینك اوغلی فردریقه ویرمش؛ وآلمانیا ایمپراطوری دردنجی هنری ایله ایمپراطوریچه قونستانسه‌یی تقدیس ایتدکدن صکره، اهل صلیب محاربه سندن عودتنده ریشاری محبوس طوتدیغیچون، کلیسادن طرد ایلمش ایدی. — دردنجیسی ۱۲۴۱ ده انتخاب اولنوب، یالکز ۱۸ کون پاپالق ایتدکدن صکره وفات ایتمشدر. — بشنجیسی ۱۲۹۴ ده، ۷۹ یاشنده اولدیغی حالده، انتخاب اولنوب، کندیسی ریاضتله یاشار تارك دنیا بر راهب اولمغله، پاپالق امورینی اداره ایده‌میه‌جکنی آکلایه‌رق، بش آی صکره استعفا ایتمش؛ وایکی سنه صکره وفات ایتمشدر. بو دخی اعزه‌دن عد اولنه‌رق، مایسك ۱۹ نده یورطیسی اجرا اولنور. — ۱۱۲۴ تاریخ میلادیسنده کروه مخالفین طرفندن بو اسمله بری انتخاب اولنوب، یالکز ۲۴ ساعت پاپالق ایتمشدر.

سلط { سوریه ولایتنك حوران سنجاغنده دمشقك ۱۷۵ کیلومتره جنوبنده
و نابلسك ۵۰ کیلومتره شرق جنوبیسنده اوله‌رق شریعه یعنی اردن نهرینك شرق جهتنده وبونهره دوکیلن بر چایك وادیسی داخلنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، یالکز ۵۰۰۰ ی خرستیان و قصوری مسلم اولمق اوزره، ۶۰۰۰ اهالیسی، الیوم قیشله اتخاذ اولنان قدیم بر قلعه‌سی، قربنده بعض هیکللری حاوی برمغاره‌سی، اوستنده ۱۰۵۵ متره ارتفاعی واطرافه نظارت کامله‌سی اولان (جبل یوشع) اسمیله بر طاغی واطرافنده نار وزیتون وانجیر آغاجلرینی حاوی کوزل باغچه‌لری وار در. — سلط قضاسی بلقا خطه‌سنك قسم شمالیسندن عبارت اولوب، غایتله منبت ومحصولدار اراضیسی اولمق مناسبتیله، وقتیله ۳۰۰ قریه وبش آلتی قصبه‌یی حاوی ایدی. بو قصبه‌لرك خرابه‌لری الیوم موجود اولوب، بنی اسرائیل ورومالیلر زمانلرندن قالمه بر چوق آثار عتیقه‌یی حاویدر. شمدیکی حالده ایسه جزء ناحیه‌سیله برابر یالکز ۱۹ قریه‌یی حاوی اولوب، اکثر اهالیسی عربان عشایرندن خیمه نشین آدملر اولدیغی حالده، ینه حاصل اولان بغدای وآرپه وسائر محصولاتی مملکتی اداره ایتدکدن صکره، خیلی مقداریده اخراج اولنور. مقدما مرکزی نابلس قصبه‌سی اولان بلقا سنجاغنه تابع ایکن، اخیراً نابلسدن وبیروت ولایتندن بالتفریق، سوریه ولایتنه تابع حوران سنجاغنه الحاق اولنمشدر.

سلطان الدوله { (ابو شجاع) آل بویه حکمدارلرینك اون ایکنجیسی
اولوب، بهاء الدوله بن عضد الدوله‌نك اوغلیدر. ۴۰۴ تاریخنده واقع پدرینك وفاتنده، ۱۰ یاشنده اولدیغی حالده، شیرازده تخت سلطنته جلوس ایدوب، برادری شرف الدوله‌یی کرمان و جلال الدوله‌یی عراق عرب حاکملکنه نصب ایتمشدی. شرف الدوله دفعاتله اطاعتندن چیقوب. برنجیسنده کرمانك برقسمی کندیسنك اولمق، وایکنجیسنده بغداد امیر الامرالغنه نصب اولنمق اوزره مصالحه ایتمشلردی. نهایت ۴۱۰ تاریخنده شرف الدوله وفات ایدوب، دیکر برادری جلال الدوله بغدادده امیر الامرا اولمشیدی. ۴۱۶ تاریخنده سلطان الدوله، ۲۲ یاشنده اولدیغی حالده، وفات ایدوب، اوغلی ابو کالیجار مرزبان خلفی اولمشدر.

سلطان اوکی { اسکیشهر وبیله‌جك جهتلرندن عبارت اسکی برسنجاغه
ویریلان اسمدر. دولت علیهٔ عثمانیه‌نك بشیکی حکمنده اولان بو یر علاء الدین سلجوقی طرفندن (سلطان اوکی) نامیله سنجاق صورتنه افراغ اولنه‌رق، ارطغرل غازی حضرتلرینه مالکانه ویرلمشیدی. خیلی وقت بونانی محافظه ایتمشدر.

سلطان حصاری { آیدین ولایت وسنجاغنك نازللی قضاسنده وقضانك
شمال غربی جهتنده ناحیه مرکزی بر قریه اولوب، ۶۰۰ اهالیسی واردر. — سلطان حصار ناحیه‌سی ۱۳

قريه‌دن مركب اولوب، ٤٩٠٨ اهاليسى واردر. اراضيسى منبت ومحصولداردر.

سلطان زاده { (محمد پاشا) [« محمد پاشا (سلطان زاده) » ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

سلطانشاه { كرمانده حكومت سورن ملوك سلجوقيه‌نك ايكنجيسى اولوب، دولت مذكوره‌نك مؤسسى اولان قاورد بن جغرى بكك اوغلى وخلفيدر. ٤٦٥ تاريخنده، پدرى ارتحال ايتدكده، ملكشاهك فرمانيله ملك كرمان صاحب ترجمه‌يه توجيه اولنه‌رق، ١٢ سنه اجراى حكومت ايتدكدن صكره ٤٧٦ تاريخنده وفات ايتمكله، برادرى تورانشاه خلفى اولمشدر.

سلطانشاه { شام وحلبده حكومت سورن ملوك سلجوقيه‌نك دردنجى وصوك حكمدارى اولوب، رضوانك اوغليدر. ٥٠٧ تاريخنده واقع پدرينك وفاتنده لؤلؤ خادم صاحب ترجمه‌نك برادرى آلب ارسلانى وبعده كنديسنى اقعاد ايده‌رك، اتابكك عنوانيله ادارۀ امورى النه آلمش؛ واو صره‌ده اهل صليب حلب وشامى احاطه ايتمكله، حلبليلر ايلغازى بن ارتقى جلب ايتمشلردى. سلطانشاه لؤلؤ خادمك وصايتيله بر آز مدت حكم سوردكدن صكره، ٥١٢ تاريخنده حكومتى نهايت بولمشدر.

سلطانشاه { خوارزمشاهان سلاله‌سنك دردنجى حكمدارى اولوب، ايل آرسلانك ايكنجى اوغليدر. پدرينك وفاتنده يعنى ٥٥٨ تاريخنده، صغيرالسن اولديغى حالده، والده‌سى تركان خاتونك وصايتيله، تخته جلوس ايتمش، ٥٦٨ ده سلطانشاه خراسانه كيدوب، ٢٠ سنه بعض محللرده حكم سوردكدن صكره ٥٨٩ ده وفات ايتمشدر.

سلطان طاغى { آناطوليده بر طاغدر، كه خداوندكار ولايتنده قره حصار قربندن باشلايه‌رق، جنوب شرقى‌يه طوغرى امتداداله، قونيه ولايتنه داخل اولوب، قونيه شهرى قربنه قدر واصل اولور.

سلطان ولد { (احمد بهاء الدين) مولانا جلال الدين رومى حضرتلرينك اوغلى اولوب، حضرت مشار اليهك خلفى اولان حسام الدين حضرتلرينه خلف اولمش؛ و٧١٢ تاريخنده ٨٩ ياشنده ارتحال ايتمشدر. قونيه‌ده پدر بزركوارينك يانده مدفوندر. كبار صوفيوندن اولوب، پدر عاليلرينك « مثنوى » سى طرزنده بر منظومه‌سى، مرتب ديوانى وپدر وبيوك پدرينك احوالنى مبين « ولدنامه » عنوانيله بر تأليفى واردر. حضرت مولانا جانبندن شمس تبريزى‌يى كتيرمكه كوندريلوب، شامدن قونيه‌يه قدر مشار اليهك ركابندن آيرلمامشدى.

سلطانيه { ايرانده آذربيجانك شرق جنوبى جهتنده وقزوينك ١٠٥ كيلومتره غرب شماليسنده اسكى برشهر اولوب، ٥٠٧ تاريخنده ملوك ايلخانيه‌دن بعد الاهتدا خدابنده تسميه اولنان الجايتو خان طرفندن تأسيس وتزيين وپايتخت اتخاذ اولنمشدى. حكمدار مشار اليه ايله اوغلى سلطان ابو سعيد بو شهرده مدفون اولوب، مكمل و مصنع تربه‌لرى وار ايدى. بو شهر چوق وقت بقا بولميوب، تيمورلنك طرفندن تخريب اولنمشدر. ويرانه‌لرى باقيدر.

سلطانيه { [« قلعۀ سلطانيه » ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

سلطيس { مصرده اسكى بر قصبه اولوب، بونك اهاليسى مصر و اسكندريه فتحنده عمرو بن العاصه معاونت ايتمش اولدقلرى حالده، كنديلرى بين الاسرا مدينه‌يه كوندرلمش ايسه‌ده، حضرت عمر فاروق (رضه) جانبندن معززاً مملكتلرينه اعاده بيوريله‌رق، صحابۀ كرامله مناسبات صهريه‌ده بولنمشلر؛ وكنديلرندن بعض مشاهير يتيشمشدر.

سلع { مدينۀ منوره قربنده بر طاغ اولوب، شعراء عرب آثارنده مذكوردر. — قدس قربنده (وادى موسى) ده دخى بو اسمله بر قلعه وار ايدى.

سلغر { فارسده حكومت سورن اتابكان سلاله‌سندن اوچ ذاتك اسمى اولوب، بونلرك هيچ برى حكومت سورمه‌مشدر. برنجيسى حكومت مذكوره‌نك مؤسسى اولان سنقر بن مودود بن سلغرك جدى اولوب، بونك اسمنه نسبتله دولت مذكوره‌يه (دولت سلغريه) و (سلغريان) دخى ديرلر. — ايكنجيسى اتابكان فارسك بشنجيسى اولان سعد بن زنكينك اوغلى وابو بكرك برادرى اولوب،

Digitized by Google

کندیسی سلطنته نائل اولمامش ایسه‌ده، اوغلی (محمد شاه) ملوك مذکوره‌نك طقوزنجیسی اولوب، محمد بن سعد بن ابی بکردن صکره ٦٦١ تاریخنده ۸ ای حکومت سوومش، ومشهوره ترکان خاتونله ایتدیکی محاربه‌ده ترك حیات ایلمشدر. — اوچنجیسی ملوك مذکوره‌نك آلتنجیسی اولان ابو بکر بن سعدك اوغلی اولوب، کندیسی حکومت سورمه‌مش؛ و اوغلی سلجوقشاه ملوك مذکوره‌نك اونجیسی اولوب، آنف الذکر محمد شاه بن سلغردن صکره ٦٦١ ده بش آی حکومت سورمش؛ و ترکان خاتونی قتل ایتدکدن صکره، مغوللره مغلوب اولوب، کازرونه قاچمش، واوراده ارتحال ایتمشدر.

سلغوس ثغورده طرسوسك اوته‌سنده (یعنی بریسنده) برقصبه اولوب، مأمون خلیفه طرفندن فتح ایدلمش اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور. سلفکه اولسه کرکدر.

سلغه یاخود سالاغه (Salaga, Selga) افریقای غربینك کینه مملکتنده و (وولته) نهرینك صول کنارنده تجارتکاه بر قصبه اولوب، ۲۰۰۰۰ اهالیسی وبیوك بازاری واردر.

سلفقوس (Séleucus) بیوك اسکندرك وفاتندن صکره، بو جهانکیرك ممالك واسعه‌سنه وارث اولان طوائف ملوکدن سلفقیلر سلاله‌سنده بو اسمله ٦ حکمدار کلمشدر:

برنجیسی دولت مذکوره‌نك بانیسی. میلاددن ۳۵٤ سنه اول طوغمشیدی. بو جهانکیرك حیاتنده مدیه وبابلونیه یعنی آذربیجان وعراق جهتلرینك والیسی وسواری عسکرینك قوماندانی اولوب، اسکندرك وفاتندن صکره (پردیقاس)ه قارشی آنتیغون ایله برلشمش؛ وغالبیتدن صکره (بابیلونیه) یعنی عراق خطه‌سنی قزانمشیدی. آنجق اسکندرك بتون ممالکنی کندیسی ضبط ایتمك آرزوسنده بولنان مذکور آنتیغون طرفندن قبل المیلاد ۳۱۵ تاریخنده طرد وتعقیب اولنه‌رق، مصرده حکومت سورن بطلیموسه التجا ایتمش؛ و بونکله آنتیغونه قارشی برلشه‌رك، ۳۱۲ده واقع (غزه) غالبیتندن صکره، مظفرانه بابله کیرمش؛ ومتعاقباً آثوریه ومدیه وآذربیجان ایله فارس، خراسان وسند نهرینه قدر اولان آسیای وسطی طرفلرینی ضبط، وجزیره، شام، فریجیای ممالکنه ضم ایله بیوك بر دولت تشکیل ایتمش؛ وآنتیغونك اوغلی (دمتریوس پولیورکیت) ایله برلشوب وبونك قیزینی تزوج ایده‌رك، اسکی متفقلری اولان بطلیموس و لیسیماقه اعلان حرب ایلمش ایسه‌ده، قاتی پدری موی الیه دمتریوس ممالکنك برقسمنی ادعا ایتدیکندن، ابتدا بونکله محاربه ایدوب، کندیسنی مغلوب ایتدکدن صکره، ماکدونیه وتراکیه حکمداری مرقوم لیسیماقله محاربه ایده‌رك، قبل المیلاد ۲۸۲ ده بونی دخی مغلوب ایتمش؛ و حکمدارلغنی اعلان ایتمشیدی. یدی آی صکره مصر حکمدارلغنده تأسس ایتمك اوزره معاونتنی استحصال ایده‌مین (کراونوس) یعنی «یلدیرم» لقبیله ملقب بطلیوس طرفندن ۲۸۱ ده افنا ایدلمشدر.

— ایکنجیسی (قالینیقوس) یعنی «مظفر» لقبیله ملقب اولوب، قبل المیلاد ۲۲۵ دن ۲٤۷ تاریخنه‌دك ۲۲ سنه حکومت سورمش؛ وزماننده ممالکنك بر قسمی اوچنجی بطلیوس طرفندن ضبط اولندیغی کبی، خراسان جهتنده ظهور ایدن شکانیان دولتی دخی کوندن کونه توسیع ممالك ایتمکده، وآنطیوخس هیراقس آناطولیده، اومن برغمه‌ده، تئودوس دخی بلخده اعلان حکومت ایله توسیع دائره ایلمکده ایدی. صاحب مغلوب، ونهایت اشکانیانله ایتدیکی محاربه‌ده اسیر دوشه‌رك، وفات ایتمشدر.

— اوچنجیسی ایکنجینك اوغلی اولوب، (کراونوس) یعنی «یلدیرم» لقبیله ملقب ایدی. ۲۲۵دن ۲۲۲یه قدر اوچ سنه حکومت سورمش؛ وهیچ بر ایشه موفق اوله‌میوب، آناطولیده بعض عاصیلره قارشی کیتمکده ایکن، وفات ایتمشدر.

— دردنجیسی (فیلوپاتور) یعنی «محب پدر» لقبیله ملقب اولوب، بیوك آنطیوخسك اوغلیدر. قبل المیلاد ۱۸٦ دن ۱۷٤ سنه‌سنه قدر ۱۲ سنه حکومت سوروب، برغمه حکمداری (اومن)ه قارشی (پونت) یعنی طربزون جهتی حکمداری (فارناس)ی مدافعه ایتمك ایستمش ایسه‌ده، مقتدر اوله‌مامش؛ ویهودیلره جور واذا ایتمشدر.

— بشنجیسی ایکنجی دمتریوس نیقاتورك وقلیوپاتره‌نك اوغلی اولوب، قبل المیلاد ۱۲٤ تاریخنده پدرینه خلف اولمشدر.

— آلتنجیسی (ایفان) یعنی «پارلاق» لقبیله ملقب اولوب، آنف الذکر آنطیوخس غریبوسك اوغلیدر. پدرینك وفاتنده قبل المیلاد ۹۷ تاریخنده یالکز آنطاکیه وجوارنده حکومت سورمکه باشلایوب، دمشقده عمجه‌سی انطیوخس کیزیق حکم فرما اولدیغی حالده، متعاقباً بونك الکاسنی دخی ضبط ایتمشدر.

سلفقیان { یاخود سلفکیان (Séleucides) بیوك اسکندرك وفاتندن صکره ممالکنی وارث اولان طوائف ملوکدن بر سلاله اولوب، مؤسسی یونان اسکندر سردارلرندن سلفقوسك اسمنه نسبتله یاد اولنور. بو سلاله قبل المیلاد ۳۱۱ تاریخنده تأسس ایدوب، ٦٤ تاریخنده‌دك ۲٤۷ سنه ایران وسوریه جهتلرنده وبر آره‌لق آناطولی و ماکدونیه و تراکیه‌ده دخی حکم سوره‌رك، ملك اسکندر اوزرینه تشکل ایدن دولك اك بیوکی ایدی. آنجق اکثر زمانلری بینلرنده وسائر طوائف ملوك ایله نزاع ومحاربه ایتمکله کچمشدر. نهایت اشکانیانك کسب قوت ایتمسی و رومالیلرك سوریه‌یه توسیع فتوحات ایلملری سائر دول ایله برابر سلفقیلرك دخی اندراسنی موجب اولمشدر. مرکزی انطاکیه ایله همجوار ایدی. سلفقیلرك زمان حکومتلری اوچ دوره منقسم اولوب، کرك سلفقوسك نسلندن وکرك خارجدن بر وجه زیر ۱۹ حکمدار حکم سورمشدر:

(۱ً ورائت منتظمه دوری)

	قبل المیلاد
برنجی سلفقوس نیقاتور	۳۱۱
برنجی آنطیوخس سوتیر	۲۷۹
ایکنجی آنطیوخس تئوس	۲٦۰
ایکنجی سلفقوس قالینیقوس	۲٤۷
اوچنجی سلفقوس کراونوس	۲۲۲
دردنجی سلفقوس فیلوپاتور	۱۸٦
هلیودور (زوربا)	۱۷٤
دردنجی آنطیوخس ایپفان	۱۷٤
بشنجی آنطیوخس اوپاتور	۱٦٤ الی ۱٦۲

(۲ نجی دوری)

برنجی دمتریوس سوتیر	۱٦۲ الی ۱٤۹
برنجی آلکساندر بالا	۱۵۰ « ۱٤٤
ایکنجی دمتریوس نیقاتور	۱٤۹ « ۱٤۳
و	۱٤۰ « ۱۳۹
و	۱۳۰ « ۱۲۵
آلتنجی آنطیوخس تئوس	۱٤۳ « ۱٤۰
تیفون (یاخود دیودوت)	۱٤۰ « ۱۳۳
یدنجی آنطیوخس سیدتیس	۱۳۹ « ۱۳۰
ایکنجی آلکساندر زبینا	۱۲۵ « ۱۲۱
بشنجی سلفقوس	۱۲٤ « ۱۲۳

(۳ نجی دوری)

(برنجی شعبه)

سکزنجی آنطیوخس غریپوس	۱۲۳ الی ۹۷
آلتنجی سلفقوس	۹۷ « ۹۳
فلیب (واوچ برادری)	۹۳ « ۸۰
اون برنجی آنطیوخس	۹۳ « ۹۰
اوچنجی دمتریوس	۸۷ « ۸۵
اون ایکنجی آنطیوخس باقخوس	۸۳

(ایکنجی شعبه)

طقوزنجی آنطیوخس کیزیقوس	۱۱٤
اونجی «زاهد» آنطیوخس	۹٤
اونجی آنطیوخسك زوجه‌سی سلنه	۸۰
تیغران	۸۳ الی ٦۹
اونجی آنطیوخسك اوغلی اون اوچنجی آنطیوخس	٦۹ « ٦٤

سلفقیده { یاخود سلفکیده (Séleucide) سلفقیان زماننده سوریه‌یه سواحلنك قسم شمالیسنه یعنی عاصی نهری منصبندن یمورطه‌لق لیمانه قدر اولان خطه‌یه ویریلن اسمدر.

سلفقیه { یاخود سلوقیه (Séleucie) ازمنهٔ قدیمه‌ده بو اسمله سلفقیانه منسوب درت شهر وار ایدی: برنجیسی واك بیوکی عراقده ودجله‌نك ساحل غربیسنده واقع اولوب، سلفقیان دولتنك مؤسسی اولان سلفقوس نیقاتور طرفندن میلاددن ۳۰۷ سنه اول بنا، وپایتخت اتخاذ اولنمش ایدی. قبل المیلاد ۱٤۰ تاریخنده اشکانیانك الینه کچوب، بونلر دجله‌نك اوبر یاقه‌سنده (کتسیفون) یعنی مدائن شهرینی تأسیس ایتمکله، سلفقیه خرابه یوز طوتمش ایدی. کرك بونك وکرك مدائنك الیوم خرابه‌لری مشهوددر. سلفقیلر ۱٤ تاریخندن صکره انطاکیه‌یی پایتخت اتخاذ ایتمشلردی.

— ایکنجیسی (سلفقیه پیریه) اسمیله معروف اولوب، آنطاکیه قربنده وعاصی نهرینك منصبنده یعنی الیوم (سویدیه) قصبه‌سنك بولندیغی یرده ایدی. یاقوت حموی بوندن بحث ایتدیکی صره‌ده «سیوف سلوقیه» و «کلاب سلوقیه» دیه مشهور اولان قلیج وکوپکلرك بو شهره منسوب اولمسی احتمالنی درمیان ایدیور.

Digitized by Google

— اوچنجیسی کیلیکیا یعنی ایچ ایل خطه‌سنده بولنمغله (سلفقیه کیلیکیه) ویا (سلفقیه تراخیا) اسمیله معروف ایدی. الیوم (سلفکه) دینلن قصبه‌در.

— دردنجیسی تاوروس (یعنی بوغا وغلطی بلغار) طاغی اتکنده وقرەمان ایلنده بولنمغله (سلفقیه آد- تاوروم) اسمیله تفریق اولنوردی.

سلفکه { آطنه ولایتنده ایچ ایل سنجاغنك مرکزی برقصبه اولوب، کوك صو نهرینك صاغ کنارنده وبو نهرك منصبندن ١٦ کیلو- متره یوقاریده اولەرق، طرسوسك ٩٨ کیلومتره جنوب غربیسنده واقعدر. بر طاغك اتکنده‌ودکیزه قدر ممتد بر اووه کنارنده واقع اولوب، شمدیکی حالده آنجق ٢٥٠٠ اهالیی حاوی عادی وکوچك بر قصبه اولدیغی حالده، اطراف وجوارنده اسکی سلفقیه شهرینك جسیم ومحیرالعقول خرابه‌لری وبونلرك ایچنده برچوق مرمر ستونلر، خراب بر طاقم معبدلر، تیاترولر، طاق ظفرلر، مزارلر، رنکارنك مرمر دو- شمه‌لری وکسمه طاشدن معمول ٣٠ آرشون عرض وعمقنده و ٦٠ ارشون طولنده مصنع بر صهریج ایله بوندن صویی تقسیم ایدر بر طاقم صو یوللری کور- یلیور. قصبه‌نك اوستنده‌کی تپه‌ده بیوك و خراب برقلعه وقصبه‌نك آلتنده کوك صونك اوزرنده جسیم برکوپری دخی واردر. اسکله‌سی جنوب جهتنده‌کی قویده واقع (طاش اوجی) در. قصبه‌نك عربلر زما- نندن قالمه برجامع شریفیله بر روم وبر ارمنی کلیساسی، ٢ تکیه‌سی، ١ مکتب ابتدائیسی، بر خانی وطاغ اتکنده بر قیشله‌سی واردر. هواسی قیشین پك ایی ایسه‌ده، یازین پك صیجاق واووه‌ده‌کی بطاقلقلردن طولایی صیتمه‌لیدر. مأمون خلیفه سلفکه‌یی ضبط ایتمش ایسه‌ده، چوق وقت محافظه ایده‌مه‌مشیدی. «معجم البلدان» ده (سلفوس) اسمیله مذکوردر.

— سلفکه قضاسی ایچ ایل سنجاغنك مرکز قضاسی اولوب، سنجاغك قسم شرقیسندن عبارتدر. غرباً کلنار وموط قضالریله، شمالاً قونیه ولایتیله، شرق شمالی جهتندن مرسین قضاسیله، جنوب شرقی جهتندن دخی آق دکیزله محدود اولوب، آیاش، یاغده وبو- لاجه‌لی اسملریله ٣ ناحیه و ٣٦ قریه‌یی حاوی و ٢٨٥٥٠ اهالی ایله مسکوندر. اکثر اهالیسی ترك وترکمان اوله‌رق مسلم و یالکز تجارت محللرنده بعض ارمنیلر وروملر ساکندر. جمله‌سی لسان ترکی ایله متکلمدرلر. اراضیسی طاغلق و طاشلق اولوب، یالکز مرکز قضا ایله دکیز آره‌سنده بر اووه واردر. اسکی سلفقیه شهری خرابه‌لرندن ماعدا سلفکه‌نك ٤٠ کیلومتره شمالنده طاغده اسکی (مغاره)، سلفکه‌نك ینه ٤٠ کیلومتره شمال شرقیسنده وساحلده آیاش قربنده (الوسه) وبرآز دها اوته‌ده (سباسته) شهر قدیملرینك خرابه‌لری، لیموس صویی منصبینك اوکنده‌کی قیالق برآطه‌نك اوزرنده الیوم (قیز قلعه‌سی) دینلن (غورغوس) قلعهٔ قدیمه‌سی وبونك قارشیسنده ساحلده (قوریقوس) شهر قدیمی موقعی وبونك اوستنده (شیطانلق) اسمیله غریب و واسع وکنیش حجره‌لره منقسم بر مغاره بولنیور. ناحیه مرکزی اولان (لیموس)، که الیوم کوچك بر قریه‌در، قرون وسطاده بیوك بر شهر ایدی. لیموس صویی وادیسنده قیالره اویلمش برچوق هیکللر ورسملر وقضانك هرطرفنده صو یولی، کوپری وقلعه کبی ابنیهٔ قدیمه آثاری بولنمقده‌در. قضانك محصولاتی احتیاجات محلیه‌یی دفع ایتدکدن صکره، خیلی مقدار بغدای، آرپه، سیسام و سائره قبریسه وآطه‌لره اخراج اولنور. پلاموط، بیاغی، قورو اوزوم وحیوانات اخراجاتی دخی واردر. طاغلرنده اورمانلر چوق اولوب، اسکندریه‌یه و سوریه سواحلنه خیلی کراسته دخی اخراج اولنور. طاش اوجنده بعض واپورلر ویالکز کمیلری اوغرایوب، سنوی ٩٠٠٠٠٠ غروشلق اخراجات و ٨٠٠٠٠ غروشلق ادخالاتدن عبارت بر تجارت اجرا اولنور. معمولات محلیه کلیم و چول کبی بعض قبا شیلر نسجندن عبارتدر.

سلفی { (ابو طاهر صدرالدین محمد بن محمد الاصفهانی) مشاهیر فقهاء شافعیه‌دن ومحدثیندن اولوب، «الاربعین البلدانیه» عنوانیله حدیثه دائر برکتاب یازمش، وکندیسی شرح ایتمشدر. بغدادده تحصیل واستماع ایدوب، اخذ احادیث شریفه ایچون اکثر بلادی دور ایتدکدن صکره، اسکند- ریه‌ده تدریسله مشغول اولوب، ٥٧٦ تاریخنده وفات ایلمشدر. خلفاء فاطمیه‌دن ظافرك وزیری ابو الحسن علی بن السلار صاحب ترجمه نامنه برمدرسه بنا ایتدیروب، مدرسلکنی کندیسنه تفویض ایتمش؛ وبو مدرسه طول مدت سلفینك اسمیله یاد اولنمشدر.

Digitized by Google

سلکان { صحابه‌دن ایکی ذات اولوب، بری مصرك فتحنده حاضر بولنان سلکان بن مالك ودیکری ابو نائله سلکان بن سلامه‌در .

سلکه { زمان جاهلیتده یتیشن عرب شاعرلرندن اولوب، شاعر (سلیك بن السلکه) نك والده‌سیدر . اوغلی مونی الیهك وفاتنده سویلدیکی مرثیه «حماسه» ده مسطوردر.

سلم { (بن نذیر) صحابه‌دن اولوب، بعده بصره‌ده ساکن اولمشیدی. بعض احادیث شریفه‌نك راویسیدر .

سَلم { ایرانیلرك اساطیرله ممزوج اولان تاریخ قدیمنه کوره، پیشدادیاندن مشهور فریدونك اوچ اوغلندن بری اولوب، فریدون وفاتندن اول ملکنی اوغللرندن سلمه ملکندن فراتك غرب جهتلرنده‌کی یرلری، توره توران وتاتارستان طرفلرینی وایرجه‌دخی ایرانی ویرمشیدی. بووجهله سلم امم سامیه‌نك، تور امم تورانیه‌نك، ایرج دخی امم آریانیه‌نك جد اعلاسی اولمشدر. بو روایتك وبو تقسیماتك حضرت نوح ایله اولادی حکایه‌سنه مشابهتی عیاندر. حتی سلم ایله سام اسملری دخی بربرینه قریبدر . فریدونك اساسا هند برهمنیلری اساطیرنده (ثریدون) تسمیه اولنان و(آری ضحاکه) یعنی (ضحاك تازی) اسمنده بر اژدرهانك اتلاف ایدن بر ملکدن عبارت اولدیغنه باقیلیرسه، سلم وتور وایرجك دخی محضا آسیای وسطی اطرافنده بولنان ودنیانك اك اهمیتلی امنی جامع اولان امم سامیه وتورانیه وآریانیه‌یه برر جد اعلا کوسترمك ایجون ایجاد اولنمش اسملر اوله‌جغی، والحاصل زردشتیلر اساطیرندن عبارت اولدیغی آکلاشیلیور.

سلم { (صاحب الحکمة) دینمکله معروف اولوب، مأمون خلیفه طرفندن، حکماء یونانك حکمت وطب وسائر فنون کتابلرینی، لاجل الترجمه، آلوب نقل ایتمك اوزره، حجاج بن مطر وابن بطریق ایله برابر جانب رومه کوندرلمشیدی .

سلماس { آذربیجانده ارمیه ایله تبریز آره‌سنده وارمیه‌دن ایکی، تبریزدن اوج خویدن دخی بر کونلك مسافه‌ده بیوك ومشهور بر شهر ایکن خراب اولمش اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور .

سلمان { محلنده بیان اولنه‌جق (سلمان فارسی) دن بشقه صحابه‌دن بروجه‌زیر درت ذاتك اسمیدر: (سلمان بن ثمامة الجعفی) که معیت حضرت مرتضویده بولنوب، بعده رقه‌ده ساکن اولمش، واوراده بر مسجد بنا ایتمش ایدی. — (سلمان بن خالد الخزاعی) که بر حدیث شریفك راویسیدر. — (سلمان بن ربیعة الباهلی) که صحابه عدادنده ذکر اولنمش، وفی الواقع عهد حضرت نبوی‌یه یتیشمش ایسه‌ده، رؤیت وصحبته نائل اوله‌میوب، صحابهٔ کرامدن روایت ایتمشدر. فتوح الشامده ابو امامة الباهلی معیتنده بولنوب، بعده جانب حضرت فاروقیدن کوفه وعسکره مدائن قاضیلغنده استخدام اولنمشیدی. جهادده سواریلرله کیتدیکیجون، (سلمان الخیل) دینمکله معروفدر. آذربیجان و بعده اران و خزر جهتنده‌کی (بلنجر) فتحنده حاضر بولنوب. بو ایکنجی غزاده ۲۸ تاریخنده شهید اولمشدر. — (سلمان بن عامر الضبی) که بعده بصره‌ده ساکن اولوب، اوراده وفات ایتمشدر.

سلمان { اوننجی قرن هجری شعراء عثمانیه‌سندن اوچ کشینك مخلصیدر: برنجیسی آیدینلی اولوب، کمال پاشا زاده‌نك درسنه ملازم اولمش، وطریق قضایه سلوك ایتمش ایدی. برکیده قاضی ایکن وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

نوله سینه‌مده جان کبی کوترسم داغ جانانی
کوترمك استرزی هر کشی مهر سلیمانی

— ایکنجیسی بروسه‌لی اولوب، حسن خطه مالك وخیلی علومه آشنا اولدیغی حالده، کوج حال ایله روم ایلنده بر قضایه نائل اولدقدن صکره اوراده مقتولاً وفات ایتمشدر.

— اوچنجیسی واردار یکیجه‌سندن اولوب، بو دخی اکثر علومه آشنا وفن انشاده ومعما سویلمك وحل ایتمك خصوصنده ماهر ایدی.

سلمان { (میرزا —) ایران شعراسندن اولوب، اصفهانلی و جابر انصاری حضرتلری نسلنه منسوبدر. بعض علومه انتسابی وشعرا وادباء زمانی ایله صحبتی وار ایدی. سلطان محمود صفوی زماننده رتبهٔ وزارته نائل اولوب، بعده قزلباش امراسی طرفندن قتل اولنمشدر.

Digitized by Google

سلمان ساوجی { (خواجه جمال الدین — بن خواجه علاء الدین)

اعاظم شعرای ایراندن اولوب، غزلیات و قصائد ومثنویاتیله سائر اشعاری زیاده‌سیله سلیس و لطیف و تقلیدلری غیر قابلدر. زمانینک فریدی ایدی. بغداده واردقده بالمناسبه ایلکانیان دولتنک ۇ‌سی امیر شیخ حسن بزرکک حضورنده بداهةً شعر سویلمکله، امیر مشار الیه کندیسنی درکاهنه ملازم ایدوب، اوغلی اویسک تربیه‌سنی کندیسنه تفویض ایتمشدی. خواجه سلمان بقیهٔ عمرینی بو خاندانک خدمتنده کچیروب، امیر مشارالیهله بعده سلطان اویس و والده‌سی مشهوره دلشاد خاتونی مدح یولنده برچوق اشعار سویلمشدر. نهایت اختیارلغنده بصرینه ضعف طاری اولمغله، ملازمتدن استعفا ایتدکده، کندیسنه ری وساوه ولایتلری وارداتندن معاش تخصیص اولنه‌رق، کوشهٔ انزوایه چکلمش؛ وعبادتله مشغول ایکن، ۷۶۹ ده وفات ایتمشدر. برچوق نوادر وملاطفه‌لری دخی منقولدر. کلیات اشعاری متداول وپك مقبولدر. «جمشید وخورشید» و «فراقنامه» عنوانلریله ایکی منظومه‌سیده واردر. شو برایکی بیت خاندان ایلکانیانك مدحنده سویلدیکی اشعار جمله‌سندندر:

من از یمن اقبال این خاندان
کرفتم جهانرا بتیغ زبان

من از خاوران تادر باختر
زخورشیدم امروز مشهورتر

سلمان فارسی { اخیار صحابه‌دن اولوب، عن اصل ایرانلی اولمغله،

اصفهان قربنده طوغمشدر. کنجلکنده مجوس دیننه تابع اولدیغی حالده، برکون برکلیسانك یانندن کچرکن ایچری کیروب، نصرانیتی آتش‌پرستلکه ترجیح ایتدیکندن، بو دینی قبول ایتمش؛ ومجوسیلرك جور واذاسندن قورتلق ایچون، شام وروم طرفلرینه قاچوب، بعض راهبلرك خدمتنده بولنمش؛ وبونلردن بری و بر روایتده مشهور (بحیرا) طرفندن حجازده دین ابراهیمی احیا ایده‌جك بر نبینك ظهوریله تبشیر اولنه‌رق، برکاروانه قاتلمش؛ والدن اله صاتیله‌رق، هجرتدن صکره نزد حضرت نبوی‌یه کلوب، کندینی فخر کائنات (صلعم) افندمزه صاتدیرمش؛ وهمان اسلامه کلوب، آزاد بیورلمشیدی. او وقتك کافهٔ علومنه وقوفی وصدق مخالصتی حسبیله جانب حضرت نبویدن خواص اصحاب عدادینه ادخال، وبر روایتده اهل بیت نبوی دائرهٔ محرمیتنه قبول بیورلمش ایدی. حضرت علی المرتضی و عمار بن یاسر و سلمان فارسی (رضهم) ك جنتك كمال اشتیاقله بکلدیکی اوچ ذات اولدقلرینه دائر حدیث شریف صحیح واردر. حقنده دها پك چوق احادیث شریفه وارد اولمشدر. اك اول خندق غزاسنده بولنوب، حتی خندق حفرینی حضرت رسول الله (صلعم) افندمزه اخطار ایدن بو ذاتدر. اوندن صکره‌کی غزواتك جمله‌سنده دخی حاضر بولنمشدر. جانب حضرت نبویدن (سلمان الخیر) تسمیه بیورلمشیدی. مجوسیلکده اسم قدیمی (مابه بن بوذخشان) ایدی. خلافت حضرت فاروق عهدنده مدائن والیلکنه تعیین بیورلەرق، کدیمیله قزاندیغندن تعیش ایدوب، وسعیندن قزاندیغنك دخی فضله‌سنی فقرایه تقسیم ایدردی. حضرت عثمان (رضه) ك آخر خلافتنده ۳۵ سال هجریسنده مدائنده ارتحال ایتمشدر. اوچ قیزی اولوب، بری اصفهانده وایکیسی مصرده قالمشدر. بو قیزلرك کندیسنك اولیوب، اوغلنك اولدیغی روایت ایدنلر دخی واردر. حضرت سلمان (رضه) پك چوق معمر اولوب، عمرینی مبالغه‌یه واردیرانلر دخی واردر. صحابه‌دن ابو هریره وابن عباس ایله سائر صحابه وتابعین کندیلرندن روایت احادیث شریفه ایتمشلردر.

سلمانلی { آنقره ولایتنده بوزغاد سنجاغنك سنغورلی قضاسنه تابع بر ناحیه اولوب، ۶۷ قریه‌دن مرکبدر.

سلمویه { (بن بنان) مشاهیر اطباء بغداددن اولوب، نصرانی المذهب ایدی.

معتصم خلیفه‌نك طبیبی ومعتمد خاصی اولوب، خلیفهٔ مشارالیه صاحب ترجمه‌یی امور ملکیه وسیاسیه‌یه دخی قاریشدیره‌رق، رأیندن استفاده ایدردی. کندیسی وبرادری ابراهیمی انعام واحسانه مستغرق ایتمشیدی. سلمویهك تشخیص وتداوی امراضده‌کی مهارتی مشهور اولوب، بو خصوصده برچوق نوادر و حکایات مرویدر. ۲۲۵ تاریخنده وفات ایدوب، خسته‌لغنده خلیفهٔ مشارالیه خاطرینی استفسار ایتمش، وجنازه‌سنی کمال طنطنه ایله قالدیرتمشیدی.

Digitized by Google

سلمه { صحابه‌دن بروجه‌زیر برقاچ ذاتك اسمیدر: (سلمه بن الادرع) كه بعض احادیث شریفه‌نك راویسیدر. — (ابو سعد سلمه بن اسلم الانصاری الاوسی الحارثی) كه بدر غزاسنده وسائر غزواتده معیت حضرت نبویه‌ده بولنمش؛ و ١٤ نجی سال هجریه‌ده جسر ابی عبید غزاسنده، ٣٨ یاشنده اولدیغی حالده، شهید اولمشدر. — (سلمه بن الاسود الكندی) كه نزد حضرت نبوی‌یه كلوب، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ وبعده كوفه‌ده برمسجد بنا ایتدیرمش ایدی. — صحابه‌دن (اسید)ك پدری سلمه. — (ابو ایاس سلمه بن الاكوع الاسلمی) كه تحت شجره‌ده بیعت ایدنلردن اولوب، جسور وتیركش وطوغری وفاضل بر ذات اولمغله، غزوهٔ (ذی قرد)ده حضرت رسول الله (صلعم) افندمز بونك حقنده «خیر رجالنا سلمه بن الاكوع» بیورمشلر دی. مدینه‌ده ساكن اولوب، حضرت عثمان (رضه)ك شهادتندن صكره ربذه‌یه نقل، واوراده تأهل ایلمش ایدی. وفاتندن برقاچ كون اول مدینهٔ منوره‌یه عودت، و ٧٤ ویر روایتده ٦٤ تاریخنده ٨٠ یاشنده وفات ایتمشدر. — (سلمه بن امیة الكندی) كه برادری یعلی ایله برابر هجرت ایدوب، مكیوندن عد اولنمش، وتبوك غزاسنده بولنمشدر. — (سلمة الانصاری) كه عبد الحمید بن یزیدك جدی اولوب، اهل بصره‌دن معدوددر. اوغلی وتورونی كندیسندن روایت ایتمشلردر. — (سلمه بن بدیل الخزاعی) كه اوغلی عبد الله كندیسندن روایت ایتمشدر. — (سلمه بن ثابت بن وقش الانصاری الاشهلی) كه سلكان وسلامه‌نك عم زاده‌سی اولوب، بدر غزاسنده حاضر بولنمش، واحد وقعه‌سنده برادری عمرو ایله برابر شهید اولمشدر. — (سلمه بن جاریه) كه برحدیث شریفك راویسیدر. — (سلمه بن حارثه) كه اسماء بن حارثه‌نك برادریدر. — (سلمه بن حاطب الانصاری) كه بدر واحد غزالرنده حاضر بولنمشدر. — (سلمه بن الحلل الكنانی) كه اهل حجازدن بنی عریج قبیله‌سنه منسوب اولوب، معاویه زماننده دمشقه كله‌رك، بونك خطبه اوقودیغنی كورنجه، اعتراض ایده‌رك، سرد لسان قوللاندیغندن، معاویه كندیسنی استخفاف ایده‌رك، طانیمامازلغه كلمش، وصكره اوتورمغی تكلیف ایلمش ایسه‌ده، «اوتورمام وسنك سسكی ایشیتمیه‌جك بریره قاچارم» دیه‌رك آرقه‌سنی چویردكدن صكره، معاویه كندیسنی اعاده ایدوب، «عفوكی دیلرم، سنی بلك ایی طانیرم، نزد حضرت نبوی‌یه كلوب، سلام ویردیككی وهدیه تقدیم ایتدیككی، وسلامك رد وهدیه‌ك قبول بیورلدیغنی كورمشیدم» دیه‌رك، التفات واحسان ایتمشیدی. — (سلمه بن سمیم الاسدی) كه كندیسندن برحدیث شریف منقولدر. — (سلمه بن سعد العنزی) كه اهل بیتیله برابر نزد حضرت نبوی‌یه كلدكده، كیم اولدقلری سؤال بیوریلوب، عنزه‌دن اولدقلری جواباً عرض اولنمغله، جانب حضرت رسالتپناهیدن «نعم الحی عنزه مبغی علیهم منصورون» حدیث شریفی صادر اولدیغی اوغلی قیس واسطه‌سیله كندیسندن منقولدر. — (سلمه بن سلام) كه عبد الله بن سلامك برادری اولوب، «یا ایها الذین آمنوا بالله ورسوله» آیت كریمه‌سنده خطاب عزته مظهر اولانلرك بری اولدیغی ابن عباس (رضهما) دن منقولدر. — (ابو عوف سلمه بن سلامه بن وقش الانصاری الاشهلی) كه عقبتین وبدر وسائر غزواتك جمله‌سنده معیت حضرت نبویه‌ده بولنوب، بعده حضرت عمر (رضه) جانبندن یمامه‌ده استخدام بیورلمشیدی. سابق الترجمه سلكان بن سلامه‌نك برادریدر. كندیسندن بعض احادیث شریفه مرویدر. — (سلمه بن ابی سلمه عبدالله القرشی المخزومی) كه ازواج مطهره‌دن ام سلمه حضرتلرینك اوغلی وفخر كائنات (صلعم) افندمزك اوكی اوغللری اولوب، پدر و والده‌سیله معیت حضرت نبویه‌ده مدینهٔ منوره‌یه هجرت ایتمش؛ وپدرینك وفاتندن صكره والده‌سنی حضرت سید الثقلینه نكاح ایتمش؛ وحضرت رسول الله (صلعم) افندمز كندیسنه حمزه بن عبد المطلب (رضه)ك كریمه‌سی (امامه)یی تزویج بیورمشلر ایدی. عبدالملك بن مروانك زماننه قدر برحیات اولوب، برادری عمر بن ابی سلمه‌دن بیوك ایدی. ذریت براقامش، وكندیسندن احادیث شریفه روایت اولنمامشدر. — (سلمه بن ابی سلمه الهمدانی یاخود الكندی) كه اوغلی عمرو كندیسندن روایت ایتمشدر. — (ابو سنان سلمه) كه كندیسندن اوغلی سنان روایت ایتمشدر. — (سلمه بن صخر الانصاری الخزرجی البیاضی) كه حقنده بعض روایات

Digitized by Google

منقولدر . — (ابو سنان سلمه بن صخر الهذلی) که
سلمه بن المحبق دینمکله دخی معروف اولوب ، معیت
حضرت نبویده حنین غزاسنده وسعد بن ابی وقاص
حضرتلریله برابر مدائن محاربه‌سنده حاضر بولنه‌رق ،
بعده بصره‌ده ساکن اولمش، واوغلی سنان کندیسندن
روایت ایتمشدر . — (سلمه بن عیادة الضبی) که بنی
ضبه طرفندن نزد حضرت نبویده براقیلان ایکی رهینك
بریدر. — (سلمه بن قیس الاشجعی) که بعده کوفه‌ده
ساکن اولوب، بر حدیث شریف روایت ایتمشدر .
— (سلمه یاخود سلامه بن قیصر) که صومك ثوابی
حقنده بر حدیث شریفك راویسیدر . — (سلمه بن
مالك السلمی) که جانب حضرت نبویدن کندیسنه بر
مالکانه اعطا بیورلمش اولدیغی عمار بن یاسر حضرتلرندن
مرویدر . — (سلمه بن المجبر) که کوفه‌ده بر مسجد بنا
ایتدیرمشیدی . — (سلمه بن مسعود بن سنان الانصا-
ری) که بنی غنمدن اولوب، یمامه وقعه‌سنده شهید
اولمشدر . — (سلمه بن المیلاء الجهنی) که فتح مکه‌ده
حضرت خالد بن ولیدك جیلنده اولدیغی حالده ، یولنی
شاشیروب ، شهید اولمشدر . — (سلمه بن نعیم بن
مسعود الاشجعی) که کوفه‌یه نازل اولوب ، بعض
احادیث شریفه روایت ایتمشدر . — (سلمه بن نفیل
السکونی) که بعده حمصده ساکن اولوب، بعض
احادیث شریفه روایت ایتمشدر . — (سلمه بن هشام
بن المغیرة القرشی المخزومی) که قدمای فضلای
صحابه‌دن اولوب، ابوجهلك برادری وخالد بن ولیدك
عم‌زاده‌سیدر. حبشه‌یه هجرت ایتمشیدی مدینه‌یه معیت
حضرت نبویده هجرت ایتمکدن منع اولنه‌رق، مکه‌ده
اذا وجفاده قالمش اولمغله، بدر غزاسنده حاضر بو-
لنمامش، وخندق غزاسندن صکره هجرت ایده‌بیلمش
ایدی . مؤته وقعه‌سندن منهزماً عودت ایتمش ؛
وحضرت ابابکر زماننده شامه اعزام بیوریلان عسکر
میاننده بولنوب ، اوائل خلافت جناب فاروقیده ١٤
تاریخنده (مرج الصفر) وقعه‌سنده وبر روایتده
حضرت ابابکرك خلافتنده (اجنادیه) وقعه‌سنده شهید
اولمشدر . — (سلمه بن یزید الجعفی) که نزد حضرت
نبوی‌یه کلوب، شرف اسلامله مشرف اولمش، وبعض
احادیث شریفه روایت ایتمشدر . — (ابو یزید سلمه
یزید) که اهل بصره‌دن معدود در .

سَلِمه { (بن قیس الجرمی) صحابه‌دن اولوب،
قومی مبعوثاتیله نزد حضرت نبویه
کله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ ویدی سکز
یاشنده اولدیغی حالده، قومنه امامت ایتمشیدی . بعده
بصره‌ده ساکن اولمشیدی . ینه صحابه‌دن اولان اوغلی
عمرو کندیسندن روایت ایتمشدر .

سَلَمه { کنده ملوکنك اخیری اولوب، حارثك
اوغلیدر . پدری حیاتنده ملکنی اولا-
دینه تقسیم ایتدکده، صاحب ترجمه‌یه بنی تغلب قبیله‌سی
دوشمشیدی . شاعر شهیر امرا القیس بونك برادری
حجرك اوغلی اولدیغی مرویدر .

سُلمی { صحابه‌دن بر وجه زیر اوچ ذاتك
اسمیدر : (ابو سالم سلمی بن حنظلة
السحیمی) که یمامه ملکی هوذه بن علینك عم‌زاده‌سی
اولوب، «ویل لبنی امیة من فلان» حدیث شریفنك
راویسیدر . — حضرت رسول الله (صلعم) افندمزك
خادمی سلمی . — (سلمی بن القین التمیمی) که مها-
جریندن اولوب، عتبه بن الغزوان معیتنده بصره‌ده
بولنمغله، بونك طرفندن اهوازه کوندریله‌رك ، فرس
محاربانده ابراز شجاعت ایتمشدر .

سَلمی { صحابیاتدن بروجه‌زیر بر قاچ خاتونك
اسمیدر : (سلمی بنت ابی ذؤیب) که
حضرت فخر کائنات (صلعم) افندمزك سود آنه‌سی
حلیمه بنت ابی ذؤیبك همشیره‌سی اولوب، نزد حضرت
نبوی‌یه کلدکده ، کندیسنه رداء شریفنی فرشله،
«مرحبا یا امی» بیورمش اولدقلری مرویدر . —
حضرت رسول الله (صلعم) افندمزك خادمه‌سی اولان
(سلمی) که صفیه بنت عبد المطلبك آزادلیسی
اولوب ، ابو رافعه وارمشیدی . اولاد حضرت
نبویدن ابراهیمی وحضرت فاطمه (رضها) نك اولادینی
آلمش ، یعنی ابه‌لك ایتمش ، و حضرت مشارالیهانك
نعش شریفنی غسل ایتمشدر. خیبر غزاسنده معیت حضرت
نبویده بولنمشدر. کندیسندن بعض احادیث شریفه
مرویدر. — (سلمی بنت زید الانصاریة الاوسیة).
— حضرت ابا بکر صدیق (رضه) ك والده‌سی
(ام الخیر سلمی بنت صخر بن عامر القرشیة التیمیه)
که حضرت مشارالیهدن صکره اسلامه کلمش؛ وحضرت
صدیقدن صکره وزوجی ابو قحافه‌دن اول ارتحال
ایتمشدر. — (سلمی بنت عمرو) که بنی ساعده‌دن

Digitized by Google

منذرك همشیره سیدر. — (سلمى بنت عميس الخثعميه) كه سابقة الترجمه اسمانك همشیره سی و عم حضرت نبوى حمزه (رضه) ك زوجه سی اولوب، حضرت مشار اليهك شهادتندن صكره شداد بن اسامة الليثی یه وارمش، وبوندن عبدالله وعبدالرحمن اسملریله ایكی چوجغی اولمش ایدی. — (ام المثلة سلمى بنت قيس العدويه) كه حضرت فخر الرسل (صلعم) افندمزك جدی عبدالمطلبك خاله سی اولادندن اولوب، رضوان بیعتنده بولنمش، وايكی قبله یه اویه‌رق نماز قیلمشدر. — (سلمى بنت محرز الانصاريه) كه بنی عدیدن وبیعت ایدن خاتونلردندر. — (ام مسطح سلمى بنت ابى رهم بن المطلب بن عبدمناف القرشيه) كه حضرت ابا بكر (رضه) ك تیزه سنك قیزیدر. — (سلمى بنت نصر المحاربيه) كه بر حديث شریفك راویه سیدر. — (ام زمل سلمى بنت مالك) كه بنی فزاره قومنه منسوب اولوب، زيد بن حارثه سریه سنده والده سی ام قرفه هلاك اولمش؛ وكندیسی سبایا میاننده مدینهٔ منوره یه سوق اولنه‌رق، جانب رسالتپناهیدن حضرت عايشه (رضها) یه ویرلمش؛ وبعده اذله قبیله سی یانته كیدوب، او آرالق ارتحال حضرت نبوى وقوع بولمغله، ارتداد عربان صره سنده بوده ارتداد، واقچه و وجاهتی قوتیله باشنه بر چوق حذله جمع ایده‌رك، مسلمین اوزرینه بالذات هجوم اتمش؛ ومرتدینه قارشی سوق عسكره مأمور بیورلان خالد بن وليد حضرتلری طرفندن قتل اولنمشدر.

سلمى { (عبدالرحمن بن محمد بن حسن النيسابورى) مشاهیر علما وفضلادن اولوب، «امثال القرآن» عنوانلی كتاب معتبرك مؤلفیدر. ٤٠٦ تاریخنده وفات اتمشدر. — بعض كتبده ٤١٢ ده وفات اتمش (عبدالرحمن حسين بن محمد النيسابورى) اسمنده بر ذات كوریلوب، «الاربعين حديثاً»، «آداب الصحبه»، «آداب الصوفيه» و «الانوار» عنوانلی كتابلرك صاحبی اولدیغی بیان اولنیور. ایكیسی بر می یوقسه آیری می اولدیغی آكلاشیله‌مدی.

سلمى البغداديه { عصر عباسیده یتیشن شاعره‌لردن اولوب، شعر وفصاحتیله، حسن وجمالیله وعرض و ناموسیله مشهوره‌در. خليفه مقتفى بالله بو اوصافنی خبر آلمغله، بر چوق عطیه‌لرله تلطیف ایتمشیدی. شو بر ایكی بیت كندی اوصافی مدحنه دائر اولان بر قصیده سندندر:

عيون مها الصريم فداء عينى
واجياد الظبا فداء جيدى
ازينه بالعقود و ان نحرى
لازين للعقود من العقود

سلمى المتدليه { (بنت عمرو بن زيد بن لبيد) عدى بن نجار قبیله سندن اولوب، ابتدا مدینه جوارنده بولنان قبیلهٔ اوس اكابرندن (احيحه) یه، وبعده اسانه قريشدن هاشم بن عبد منافه وارمغله، جد حضرت نبوى عبدالمطلبك والده سی اولمشدر.

سلمى اليمانيه { شاعر شهیر بحترینك جاریه سی یمنلی بر شاعره ایدی. بحترینك شو قطعه سنه:

من لمحب احب فى صغره
فصار احدوثة على كبره
من نظر شفه فارقه
وكان مبدأ هواه من نظره

ارتجالاً شو بیتلرله جواب ویرمشیدی:

لولا التمنى لمات من كمد
مر الليالى يزيد فى فكره
ما ان له مسعد فيسعده
بالليل فى طوله وفى قصره
الجسم يبلى فلاحراك به
والروح فيمارى على اثره

سلميه { حما بریه سنده و حمادن ٦ ساعتلق مسافه‌ده حمص اعمالندن معدود بر كوچك قصبه اولوب، حضرت عبدالله بن عباس (رضهما) نك توروني صالح بن على بن عبدالله بوراسنی منزل اتخاذ ایتمكله، اولاد واحفادی اعمارینه چالیشمشلردی. تابعیندن بر چوق ذواتك قبورینی حاوی اولوب، مشاهیر علمادن بر خیلی ذواتك دخی مسقط رأسی بولنمشدر. بو قصبه پك اسكی اولوب، زمان قدیمده (سالامينياس) اسمیله معروف ایكن، بعده خراب اولمش، وبروجه مذكور صالح بن على طرفندن تجدید واحیا اولنمش ایدی. اليوم (مجيد آباد) اسمیله معروفدر. خراب بر مسجدنده خط كوفی ایله یازلمش بعض طاشلر وجوارنده‌كی قلعه خرابه سنده رومیلردن قالمه بعض آثار بولنمشدر.

Digitized by Google

سلنتی { (یاخود سلندی) آطنه ولایتنك ایچ ایل سنجاغنده و ولایتك منتهای غرب جنوبیسنده اولەرق ساحل بحرده آنامور قضاسنه تابع بر ناحیەنك مرکزی بر قریه اولوب، (سلینونته) شهر قدیمنك خرابەلری اوزرنده مؤسسدر. شهر مذکورك ویرانەلری میاننده بر تیاترو، بر قاچ حمام وکرلر اوزرینه مبنی بر صو یولی آثار باقیەسی مشهوددر. روما ایمپراطورلرندن (ترایان) بو شهرده وفات ایتمشدر. — سلنتی ناحیەسی آنامور قضاسنك قسم غربیسندن عبارت اولوب، غرباً قونیه ولایتنك تکه سنجاغنه تابع علائیه، شمالاً ارمناك قضالریله وجنوباً دکیزله محاطدر. اراضیسی طاغلق و طاشلق اولوب، آز منبتدر. اورمانلری چوق اولوب، باشلیجه چام آغاجلرینی حاویدر.

سلندی { (یاخود سلنتی) آیدین ولایتنك صاروخان سنجاغنده قوله قضاسنه تابع بر ناحیەنك مرکزی بر کوچك قصبه اولوب، قولەنك ۲۵ کیلومترە شرق شمالیسنده وکدیز نهرینه تابع سلندی چایی اوزرنده اولەرق (سیلاندوس) شهر قدیمنك خرابەلری اوزرنده واقعدر. اهالیسی یالکز ۸۹۳ کشیدن عبارتدر. شهر قدیمدن قالمه خطوطی حاوی بعض طاشلر بولنمشدر. — سلندی ناحیەسی ۲۱ قریەدن مرکب اولوب، ۵۰۱۴ اهالیسی واردر. اراضیسی منبت ومحصولدار اولوب، اورمانلریده چوقدر.

سلنغه { (Selenga) آسیاده بیوك بر نهر اولوب، مغولستانك قسم شمالیسنده واقع (خالخا) خطۀ واسعەسنده (خانغای) و(تانغوتوله) طاغلرندن نبعان ایدن بر چوق چایلردن بالتشکل، ابتدا (ادر) اسمیله شرقه وشرق شمالی‌یه طوغری آقەرق، صاغدن برقاچ نهر وصولدن (تلکیر مورین) نهرینی و (کوسه کول) ك آیاغی اولان (اکین) نهریله دها بر قاچ نهر آلدقدن صکره، (سلنغه) اسمیله بیوك بر ایرماق حالنه کیرمرك، دها آشاغیده صاغدن (توله) و سائر بر چوق انهارك صولرینی جمع ایدن (اورخون) نهرینی اخذ ایله، شماله طوغری دونوب سیبریەیه داخل اولور؛ و اوراده دخی صاغ وصولدن بیوجك بر قاچ نهر آلدقدن صکره، بردن بره غربه طوغری دونوب (بایقال) دینلن بیوك کولك ساحل شرقیسنه واصل اولور. مجراسی تقریباً ۱۰۰۰ کیلومترە طولنده‌در. سیبریەده بو نهرك صول کنارنده روسلر (نوووسلینکیسق) و (ورکنی اودینسق) اسملریله ایکی قصبه تأسیس ایتمشلردر. حوضەسنك قسم اعظمی مغولستانده وقسم اسفلی سیبریەده اولوب، پك واسع، طاغلق ومیاه جاریەسی چوق بر یردر. تقریباً °۴۲ ایله °۵۲ عرض شمالی و °۹۱ ایله °۱۱۱ طول شرقی آرەلرنده ممتد اولور.

سلنه { قلیوپاتره — (Cléopâtre Sélène) مصر بطالسەسندن ایکنجی بطلیوس اورکتك قیزی اولوب، ابتدا قبل المیلاد ۱۱۷ ده برادری (بطلیوس لاتیر) ه. وبعده آنطاکیه ملوك سلفقیەسندن آنطیوخس غریپوسه ونهایت بونك یکنی و دمشق حکمداری آنطیوخس اوسوسه وارمش؛ و بوندن (آنطیوخس اسیاتیقوس) و (سلفقوس کیبوزاقتوس) اسملریله ایکی اوغلی قالمش ایدی.

سلنه { (Selino) کرید جزیرەسی قسم غربیسنك ساحل جنوبیسنده وخانیه سنجاغنده قضا مرکزی بر قصبەدر. — سلنه قضاسی: پالیوخوره، قانیانو وقدانو اسملریله ۳ ناحیه وجمعاً ۴۸ قریەیی حاویدر. [احوال طبیعیه وسائرەسیچون «کرید» مادەسنه مراجعت بیوریله.]

سلوری { [«سلیوری» مادەسنه مراجعت بیوریله.]

سَلوقیه { [«سلفقیه» مادەسنه مراجعت بیوریله.]

سلوکی { (محمد) اوننجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، آماسیەلیدر. روم ایلنده بعض بکلرك کتابتنده بولنمشدر. «شهر انکیز» عنوانیله بر منظومەسی و بعض غزلیاتی واردر. شو بیت اونکدر:

صانمه جسمم کورینن داغله بر پاره بنی
جملهٔ قاپلادی بر خرقهٔ صد پاره بنی

سلونی { ایران شعراسندن اولوب، ار. دستانلیدر. شو بیت اونکدر:

Digitized by Google

سواره ماه مرا چالشی ذکر باشد
شود بلند چو خورشید کرمتر باشد

سلیط { صحابه‌دن بروجه‌زیر برقاچ ذاتك اسمیدر : (سلیط تمیمی) كه بصریوندن معدود اولوب، حسن بصری وابن سیرین کندیسندن روایت ایتمشلردر. — (سلیط بن ثابت بن وقش الانصاری) كه برادری سلمه ایله برابر احد وقعه‌سنده شهید اولمشدر. — (سلیط بن حارث) كه میمونه‌نك سود برادری اولوب، ابو الملیح هذلی کندیسندن روایت ایتمشدر. — (سلیط بن سفیان بن خالد بن عوف) كه احد وقعه‌سنده جناب حضرت نبویدن مشرکینك آرقه‌سی صره کوندریلان اوچ طلیعه‌نك بریدر. — (سلیط بن عمرو العامری) واوغلی (سلیط بن سلیط) كه حبشه هجرت ایدن قدمای صحابه‌دن اولوب، برنجیسی هجرت نبویه‌نك آلتنجی ویا یدنجی سنه‌سی یمامه رؤساسندن (هوذه بن علی الحنفی) و (ثمامه بن اثال الحنفی) نزدینه ارسال بیورلمش؛ و ۱۲ تاریخنده یمامه وقعه‌سنده شهید اولمشدر. اوغلی حضرت عمر (رضه) ك زمان خلافتنده برحیات ایدی. — (ابو سلیمان سلیط الانصاری) كه اوغلی سلیمان کندیسندن روایت ایتمشدر. — (سلیط بن قیس الانصاری الخزرجی) كه بدر وسائر غزواتده حاضر بولنوب، (جسر ابی عبید الثقفی) وقعه‌سنده شهید اولمشدر.

سلیقی { (شعبان) اونجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، اسپارته‌لیدر. مدرسه منلاسی حکیم‌زاده‌یه دانشمند اولوب، عودتنده اهل وعیالیله برابر عربان الندە شهید اوله‌رق نابدید اولمشدر. مرتب دیوانی وپك مقبول اشعاری واردر. شو بیتی کندی حالنه مناسب دوشمشدر :

یولنده جان ویرەم کیبی درونمده علامت وار
شهید تیغ عشق اولماغه کوکلده شهادت وار

سلیك { (بن عمرو یاخود بن هدبة الغطفانی) صحابه‌دن اولوب، برجمعه کونی حضرت امام الانبیا (صلعم) افندمز خطبه اوقورکن جامعه کیرمسیله، ایکی رکعت قیلمغه مأمور بیورلدیغی مرویدر.

سلیم { صحابه‌دن بروجه زیر برقاچ ذاتك اسمیدر: (سلیم بن اکیمة اللیثی) كه اوغلی اسحاق کندیسندن روایت ایتمشدر. — (سلیم بن الحارث السلمی) كه بدر غزاسنده حاضر بولنوب، احد وقعه‌سنده شهید اولمشدر. (معاذ) ك نمازی تطویل ایتدیکندن نزد حضرت نبوی‌یه شکایت ایتمش، وجناب رسول الله (صلعم) دن معاذك تخفیفله مأمور بیورلدیغنی روایت ایلمشدر. — (سلیم بن ثابت بن وقش) كه سابق الترجمه سلمه‌نك برادری اولوب، احد، خندق، حدیبیه وخیبر غزالرنده حاضر بولنمش، وخیبر غزاسنده شهید اولمشدر. — (ابو حریث سلیم العذری) كه اهل مدینه‌دن معدود اولوب، اسرا بیننده اولادله ابوینك تفریقی جائز اولمدیغنه دائر بر حدیث شریفك راویسیدر. — (سلیم بن سعید الجشمی) كه بدریله برابر نزد حضرت نبوی‌یه کلوب، جناب رسالتپناهیدن سلیم تسمیه بیورلمشیدی. — (ابو عامر سلیم بن عامر) كه جاهلیت زمانه یتیشمش اولدیغی حالده، رؤیت حضرت نبوی‌یه نائل اوله‌میوب، ابا بکر صدیق (رضه) زماننده هجرت، و ابو بکر، عمر، عثمان، علی وعمار بن یاسر (رضهم) دن روایت ایتمشدر. — (سلیم بن عش العذری) كه بر حدیث شریفك راویسیدر. — (سلیم بن عقرب) كه بدریوندن اولدیغی مرویدر. — عمرو بن الجموح الانصاری‌نك کوله‌سی (سلیم) كه احد وقعه‌سنده افندیسیله برابر شهید اولمشدر. — (سلیم بن عمرو الانصاری السلمی) كه عقبه‌ده بیعت ایدنلردن اولوب، بدر غزاسنده حاضر بولنمش، واحد وقعه‌سنده شهید اولمشدر. — (سلیم بن قیس الانصاری النجاری) كه حضرت حمزه (رضه) ك زوجه‌سی (خوله) نك برادری اولوب، بدر، احد، خندق وسائر غزالرده حاضر بولنمش، وحضرت عثمان (رضه) ك زمان خلافتنده وفات ایتمشدر. — (سلیم بن قیس بن لوذان) كه (قیظی) نك برادری اولوب، اونكله برابر احدده حاضر بولنمش، وکوفه‌ده ذریتی قالمش ایدی. — حضرت فخر کائنات (صلعم) افندمزك آزادلیسی (سلیم) كه بدر، احد وسائر غزواتده حاضر بولنوب، حضرت عمر (رضه) ك مقام خلافته کچدیکی کون وفات ایتمشدر. — (سلیم بن ملحان الانصاری) كه انس بن مالکك دایسی وام سلیم وام حرامك برادری اولوب، قرنداشی حرام ایله برابر بدر واحد غزالرنده حاضر بولنمش، و (بئر معونه) وقعه‌سنده ایکیسی شهیداولمشدر.

Digitized by Google

سليم { (ياوز سلطان — خان اول) سلاطين عظام عثمانيه‌نك طقوزنجيسى اولوب، سلطان بايزيد خان ثانينك اوغلى وابو الفتح سلطان محمد خانك طورونيـدر . خلافتـله سلطنتى خاندان عثمانى‌يه جمع ايدن بو ذات اولوب ، آسيا وآفريقاده دولتك حدودينى پك چوق توسيع ، وكردستان ، شام ، مصر ممالك واسعه‌سيله بر چوق بلدانى فتح ايدوب ، غربده هادتا بر دولت تشكيل ايتمش اولان باربا روس خير-الدين پاشايى تحت حمايه‌سنه آلمغله ، عثمانلى سنجاغنى اوراله قدر توسيع ايلمشـدر . ۸۷۵ تاريخنده تولد ايتمشـدر . و ۹۱۸ تاريخنده تخت عثمانى‌يه شـوكت افزاى جلوس اولوب ، ابتدا اسلاف عظامنك آوروپا فتوحاتنه ويرمش اولدقلرى همت واهميتى آسـيا وآفريقايه ارجاعله ، عالم اسـلامى بر نقطهٔ واحده‌يه جمع ايتمك ، وخلافت اسلاميه‌يى دخى يد مؤيد سلاطين عثمانيه‌يه كتيرمك مقصدينى اساس خط حركت اتخاذ بيوره‌رق ، بونك ايچون الك اول او صرده ظهورله ايرانده تشيعى علناً ورسماً التزام واشاعه ايدن وغربه طوغرى توسيع دائرهٔ نفوذ ايتمك ايستين شاه اسماعيل صفوينك نفوذينى قيرمق ، ومذهب شيعينك ترقيسنه بر سد چكمك لازم كله‌جكنى درك ايله ، تبعه‌لرى ميانده تشيع ايتمش اولانلرى قهر ومجازات ايتدكدن صكره ، دولت عثمانيه‌يه قارشى مصر ملوك چراكسه‌سيله عقد اتفاق ايتمكده اولان شاه اسماعيله قارشى يورويه‌رك ، ۹۲۰ تاريخنده چالديرانده بيوك بر مظفريته نائل اولمش ، وتبريزى دخى فتح ايتمش ؛ وعودتنده مشهور ادريس بتليسينك سعييله دياربكر وكردستان جهتلرينى كاملاً تحت حكمنه آلدقدن ، وقافقاسيه اقوامى دخى كنديلرينه مراجعتله عرض اطاعت ايتـدكدن صكره ، بو سفره اثناى عزيمتلرنده كنديلرندن طلب يـوريلان معاونتى دريغ ايتمش اولان ذو القدريه حاكمى علاء-الدينه قارشى حركت بيوره‌رق ، بونك دخى محاربه‌ده مغلوب ومقتـول اولمسـيله ، بو دولت صغيره دخى استيصـال اولنوب ، مملكتى ممالك عثمانيـه‌يه ضم اولنمشدر . او وقت شاه اسماعيل ايله اتفاق ايتمش اولان مصر چراكسه‌سنه نوبت كلكله ، سلطان سليم خان حلبه صولت انداز هجوم اولوب ، مقابله‌يه چيقـان قانصوه غورى‌يى بيـوك بر محاربه‌ده مغلوب ايتمش ، وقانصوه بو محاربه‌ده مقتول اولمشـدر . بو وجهـله حلب ، شام وفلسطين جهتلرى كاملاً فتح اولنـه‌رق ، پادشاه اراضىٔ مقدسه‌يى زيارت ايده‌رك ، وخرابه‌زاره دونمش اولان نيجه اماكن مبـاركه‌يى احيا واعمار بيوره‌رق ، قانصوهك يرينه كچمش اولان ملوك چراكسه‌دن طومانبايه قارشى يورويوب ، مصره داخل اولمش ؛ وبر سنه چراكسهٔ مصرله اوغراشه‌رق ، ۹۲۳ سنه‌سـنك برنجى كونى مصر عسكرى كاملاً منهزم وطومانباى مقتول اولمغـله ، مصر دخى فتح اولنمش ؛ ومصره تابع بولنان حجاز خطهٔ مباركه‌سى دخى بالطبع داخل ممالك عثمانيه اولمغله ، خطبه‌ده پادشاهك نامى « خادم الحرمين الشريفين » عـنوان مفخرت شموليـله ياد اولنمغه باشلامشـدر . سـلطان سليم خان او اثـناده خليفه بولنان متوكل على اللهـدن اماناتى وعنوان خلافتى دخى اخذ ايلمش ؛ وبر مدت مصرده آرام ايتـدكدن صكره ، ۹۲٤ تاريخنده روم‌ايلى‌يه عودت بيورمش ؛ وذاتاً بو آراقده جسيم دونما تدارك واستحضاريله اشتغال بيورلمش اولمغله ، رودسك شواليه‌لرك الندن اخذيچون تداركاته كيريشمش ايسه‌ده ، بو تشبثاتده ايكن چورلى اووه‌سنده خسته‌لنه‌رق ، ۹۲٦ سنه‌سنده ارتحال ايتمشدر . بو وجهله ۸ سـنه و ۸ آى سـلطنتدن صكره ۵۱ ياشنده وفات ايدوب ، نامنه منسوب اولان جامع شريفك اتصالنده مدفوندر . بو قدر آز زمان ظرفنده بو قدر فتوحاته موفق اولوب ، دولتـه بر مثلنى دخى ضم ايتمسى محير عقول موفقياتدندر . بناءً عليه سلطان سليم خان اول جهانكيرلردن معدود اولوب ، دولت عثمانيـه‌نك بر ايكنجى مؤسسى عد اولنسه سزادر . على الخصوص كه سلطنتله خلافتى بر يره جمع ايده‌رك ، ممالك اسلاميه ايچنده كسب قوت ايلمسى دولت عثمانيه‌يه بر بشقه فر واهميت ويرمشدر . اشعار تركيه وفارسيه‌سندن شو ايكى بيتى عالم ادبياتده دخى پادشاه اولديغنه وحقيقةً پادشاهانه سوزلر سويلديكنه دليلدر :

شيرلر پنجهٔ قهرمدن اولورکن لرزان
بنى بر کوزلرى آهويه اسير ايتدى فلك

—

نيست بيهوده سفرها وفرس رانىٔ ما
بهر جمعيت دلهـاست پريشـانىٔ ما

سليم { (سـلطان — خان ثانى بن سـلطان سليمان خان) سلاطين عظام عثمانيه‌نك

اونیرنجیسی اولوب، قانونی سلطان سلیمان خانك اوغلی و آنف الترجمه یاوز سلطان سلیم خانك تورونیدر. ٩٣٠ تاریخنده طوغوب، ٩٧٤ تاریخنده، پدرلری سلطان سلیمان خانك مجارستانده اجرای فتوحات ایدن اردوی همایونده وقوع ارتحاللری اوزرینه، صدراعظم صقوللی محمد پاشانك دعوتیله، والی بولندیغی آناطولیدن درسعادته کله‌رك، اعلان سلطنت ایتمش؛ ایکی کون صکره بلغراددن عودت ایتمکده اولان اردوی همایونك استقبالنه چیقوب، آنجق اردوی همایونه وصولنده عسکرك سلطان سلیمان خانك وفاتندن وسلطان سلیم خانك جلوسندن خبری اولمشدر. سلطان سلیم خانك مدت سلطنتلری ٨ سنه ٥ آی و ٢٢ کون سوروب، دورنده صقوللی محمد پاشا کبی عاقل و مدبر برصدر اعظم وسنان پاشا وقلیج علی پاشا وپیاله پاشا کبی رجال بولنمغله، یمن وعدن جهتلری و قبریس جزیره‌سی فتح اولنمش؛ و بحراً برچوق محاربه‌لر قزانیله‌رق، تونسده اسپانیوللرك تجاوزاتنه برسد چکلمش، و موره وآرناؤدلق سواحلنده وندیك واسپانیا و مالطه دونمالری دفعاتله مغلوب اولمش؛ وآلمانیا ولهستانله منفعتلی معاهده‌لر عقد اولنه‌رق، قریم و دشت قیچاق خانلری واسطه‌سیله او جهتلردن دخی دولت عثمانیه‌نك قوت ونفوذی تزیید اولنمش ایدی. ٩٨٢ تاریخنده ارتحال ایتمشدر. صاری صقاللی اولمغله، صاری سلطان سلیم دینمکله دخی معروفدر.

سلیم { (سلطان — خان ثالث بن سلطان مصطفی خان ثالث) سلاطین عظام عثمانیه‌نك یکرمی سکزنجیسی اولوب، ١١٧٥ تاریخنده طوغمش، و ١٢٠٣ ده عمی سلطان عبدالحمید خان اولدن صکره تخت عثمانی‌یه جلوس ایتمشدر. زیاده حلیم وسلیم بر پادشاه دل آکاه اولمغله، دولت علیه‌یی بولندیغی حال تدنی و تذبذبدن قورتارمق ایچون، برطاقم قوانین و نظامات جدیده اتخاذی لزومنی درك ایده‌رك، بو مقصد خیره حصر مرام ایتمش ایسه‌ده، جلوسلرنده آوستریا اردوسی بلغراده وروسیه اردوسی بندر واسماعیلده بولنه‌رق، بو ایکی دولت محارب بولندیغی کبی، فرانسه دخی مصری ضبط ایدوب، شامه ده تجاوز ایتمکده، و داخلاً وهابیلر حرمینی ضبط ایدوب، حجاجی منع ایتمکده، ودین محافظی پازوند اوغلی ایله یانیه والیسی تپه‌دلنلی علی پاشا دره‌بکلکی قورمش اولدقلری کبی، بلغراد محافظی دخی طایلق عنوانیله اوراده غرب اوجاقلرینه مشابه بر اوجاق تأسیسی هوسنه دوشمش، وصربلیلر عصیان ایتمش ایدی. سلطان سلیم خان بو قدر غوائل داخلیه وخارجیه‌یه قارشی کمال متانتله طاورانوب، دولتك بقاسنی تأمین ایچون، چیغرندن بسبتون چیقمش وضرردن بشقه فائده‌سی کورلمه‌مکه باشلامش اولان یکیچری اوجاغنك لغویله، نظام جدید اوزره عساکر منتظمه ترتیبی تحت الزمیتده اولدیغنه قرار ویره‌رك، مهندسخانه وخمبره‌خانه‌یی و بر چوق قیشله‌لر تأسیس و انشا وبرقاچ بلوك عساکر منتظمه ترتیب ایلمشلر ایدی. سلطان سلیم خانك ترتیب ایدوبده مجرد کمال رفق و مرحمتندن اجرا ایده‌مدکلری تنظیمات وتشکیلات جدیده‌یی سلطان محمود خان حضرتلری بر غیرت مردانه وعزم بهادرانه ایله اجرایه موفق اولمشدر. سلطان سلیم خانك فراغلری ١٢٢٢ ده وشهادتلری ١٢٢٣ ده وقوع بولمغله، سلطنتی ١٨ سنه و ٨ آی ایله ٩ کون سورمش وعمرلری قرق سکزه بالغ اولمشدر.

سلیم { (میرزا —) [« جهانکیر » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سلیم { (سلطان — جامع شریفی) استانبولك بیوك جوامع شریفه‌سندن اولوب، قانونی سلطان سلیمان خان طرفندن پدرلری سلطان سلیم خان اول نامنه و پادشاه مشارالیهك تربه‌سی یاننده بنا اولنمشدر. ٩٢٩ تاریخنده اکمال ایدلمشدر. محله دخی بو اسمله یاد اولنور. خطیره‌سنده سلطان سلیم خانك تربه‌سندن بشقه سلطان سلیم خانك قیزی خدیجه سلطانله بونك قیزی خانم سلطانك تربه‌سی بولنوب، دیکر بر تربه‌ده دخی سلطان سلیمان خانك والده‌سی حفصه سلطان ایله سلطان سلیمان شهزاده‌لرندن مراد، محمود وعبدالله اسمنده اوچ ذاتله برقادین مدفوندر. جامع شریف مذکورك عمارتی و مکتبی دخی واردر.

سلیم { (محمد قلی) ایران شعراسندن وشاملو دینلن ترك اویماغی رؤساسندن او-

لوب، طهران وقزوینده یاشامشدر. مرتب دیوانی ومطایبه‌یه دائر برمثنویسی واردر. شو بیت اونکدر:

میکنم چندان که فکر آشنایان وطن
نیست دریادم کسی کورا توانم یاد کرد

سلیم (محمد — افندی) شعرا وعلمادن اولوب، طریق قضایه سلوك ایله، اسکدار مولویتنده، سرای همایون خواجه‌لکنده، غلطه مولویتنده، فتوی امانتنده بولنمش ومکه‌پایه‌سنی بعدالاحراز، ١١٣٨ ده فتوی امینی ایکن وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

می عشق ایله سرمست اولده دنیایی تماشا قیل
سلیما کندودن کچمك عجب سیر وسیاحتدر

سلیمان (بن داود (علیهما السلام) انبیاء عظام بنی اسرائیلدن اولوب، پدری کبی نبوت وسلطنتی جامع اولمغله، قوم مذکورك اوچنجی حکمداری اولمشدر. پدرینك وفاتی اوزرینه، میلاددن ١٠٠١ و بر حسابه کوره ١٠١٦ سنه اول تخته کچوب، ادعای وراثت ایدن برادری عدون ایله بر مدت محاربه ایتدکدن صکره، بونك مقتول اولمسی اوزرینه، رقیبدن خالی قالەرق، قومشولر ایله صلح ایدوب. بیت مقدسك فوق العاده بر صناعت وتزییناتله تأسیسنه مباشرت ایتمش؛ وپایتختی اولان قدس شریفی استحکاماتله تحکیم ایدوب، (تدمر) ایله سائر بر چوق شهر و قصبه‌لر و بر طاقم کوزل سرایلر بنا ایلمشدر. بعده بلاد متجاورەیی ضبطله، دولتنی مصر حدودندن وعقبه کورفزندن فرات وادیسنه قدر توسیع ایتمش ایدی. اجرای عدالت ایدوب، صنایع وتجارتی حمایه ایله، مکمل سفائن انشا ایتدیرەرك، بحر احمر وعمانده طولاشان تجارلر مملکتنه ذی قیمت احشاب ایله معادن ومجوهرات و سائره کتیرەرلردی. بو وجهله زماننده بنی اسرائیلك ثروت و سامانی و اراضیٔ مقدسه‌نك معموریتی درجهٔ قصوایه واروب، حضرت سلیمانك عدل و دادی وشوکت ودبدبه‌سی وبر طرفدن‌ده علم وحکمتی شهرت کیر آفاق اولمش؛ وحتی سبا ملکه‌سی (بلقیس) بو شهرتی ایشیتمکله، رأی العین کورمك ایچون، قدسه قدر سیاحت ایتمش ایدی. بلقیسی تزوج ایلمش اولدیغی دخی بعض تواریخ اسلامیه‌نك بعضنده مذکوردر. حضرت سلیمانك ذکر اولنان ثروت وشوکتی اسکیدن بری مورخلرك بعض مبالغه‌لرینه میدان ویرمشدر. نبی مشارالیهك عظمتی باشلیجه ثروت ومعموریت جهتندن اولوب، مملکتی‌ده اسلافنك حکم سوردکلری یره کوره بیوك ایدی. قرق سنه حکم سوروب، میلاددن ٩٦٢ وبر روایتده ٩٧٦ سنه اول ارتحال ایتمشدر. اوغلی برجم پدرینك حاضرلدیغی دولتی محافظه ایده‌میوب، اونك زماننده تفرقه وتقسیم وقوع بولمشدر. حضرت سلیمانك «اغانی» عنوانیله بعض غزلیاتی، «امثال» عنوانیله حکمت آمیز سوزلری حاوی بر رساله‌سی و مذهبه متعلق بر کتابی واردر. مزامیرك ایکیسی مشارالیهك اولدیغی و «حکمت» عنوانلی بر کتابی دخی اولدیغی مرویدر. بیت مقدسك بناسی ٧ سنه‌ده اکمال اولنمشدر. وزیر ومشاوری عقل وحکمتیله مشهور اولان (آصف) ایدی.

سلیمان (قانونی سلطان — خان اول) سلاطین عظام عثمانیه‌نك اونجیسی اولوب، یاوز سلطان سلیم خانك اوغلیدر. ٩٠٠ تاریخنده تولد ایدوب، ٩٢٦ تاریخنده، پدرینك ارتحالی اوزرینه، والی بولندیغی مغنیسادن وروده، تخت عثمانی‌یه جلوس ایلمشدر. اجرای عدالتده سلیمان ثانی اولمغله، بر طاقم قوانین ونظامات دخی وضع ایلدیکندن، «قانونی» دینمکله، شهرت بولمشلردر. اجدادینك زماننده آوروپاده وپدرینك زماننده آسیا وآفریقاده فتح ایدلمش اولان بلاد واسعه سلطان سلیمان زماننده برقات دها توسیع وتحکیم اولنمغله، ویرکی وخراج وغنائمدن آلنان اموال بیوك بر ثروت وسامان کتیرمش اولدیغندن، پادشاه مشارالیهك دوری دولت عثمانیه‌نك اوج اعلای قوت وعظمتی اولوب، دارات ودبدبه وشوکت وشان عثمانی بتون عالمی مفتون ایتمش؛ وبتون آوروپا وآسیا حکمدارانی تخت سلیمانی‌یه سرفرو ایتمکه مجبور اولمشیدی. فرنکلرجه *Magnifique* یعنی «شانلی» لقبیله شهرت بولمشلردر. سلطان سلیمان خان جلوسنی متعاقب، شامده باش قالدیران جان بردی تربیه وحدودده عسکر بریکدیرن شاه اسماعیله احتیاطاً مقابله ایتمك ایچون، فرهاد پاشایی اعزام بیوردقدن صکره، بعض حرکات عهدشکنانه‌ده بولنان مجارلره قارشی ٩٢٨ ده بالذات سفر ایدوب، بلغرادی و دها نیجه قلاع و بلادی ضبطله، بیوك بر مظفریته نائل اولمش؛ وَوندیك جمهوریتی جزیره

ربط ایلمشدر. ایرتسی سنه قوالیرلرك الندە قالوب ممالك عثمانیەیە قارشی آوروپالیلرك بر حصن متینی حکمندە اولان (ردوس) جزیرەسنك فتحنه تشبث بیوروب، بوكا دخی موفق اولمش؛ وەصردە، قریمده وافلاقده ظهور ایدن فسادلری باصدیردقدن ، وراغوزه وله جمهوریتلریله تجدید معاهده ایتدکدن صکره ، شاه اسماعیلك اتفاق تکلیفاتنه قولاق آصمقده اولان مجار قرالنه قارشی ٩٣٢ ده بر ایکنجی سفر ایدوب، مهاج مظفریت عظیمەسی اوزرینه، (بودین) ی یعنی (بوده) یی ومجارستانك اکثر طرفلرینی فتح ایله، والیلر تعیین ایدەرك، مجارستانك قسم باقیسنه، محاربەدە قتل اولنان قرالك یرینه، اردل بانی (یانوس زاپولیا) یی قرال نصب، وهر طرفدن تبریکلر وهدیەلر آلوب، عودت بیورمشلر ایدی. او اثناده آناطولینك بعض طرفلرنده ظهور ایدن فسادلرك باصدیرلمسیله اوغراشلقده ایکن، آوستریا آرشیدوقەسی فردیناند بودینی ضبط ویانوس زاپولیایی اردله چکلمکه اجبار ایتمکله، پادشاه ٩٣٤ده ثالثاً مجارستانه سفر ایدوب، بودینی استرداد ویانوسی مجار قراللغنه اعاده بیوردقدن صکره، دها ایلری‌یە کیدەرك، ٩٣٦ده ویانه‌یی محاصره ایتمشلرسەده، موسم ایلریلمش اولدیغندن، محاصره‌یی فك ایله استانبوله معاودت بیورمشلردر. عودت شاهانەیی متعاقب، آوستریا آرشیدوقەسی یکیدن بودنی تضییق ایتمکله، دردنجی مجارستان سفرینه لزوم کوریلوب، بودفعه آوستریا حدودنده بر چوق قلاع و ممالك ضبط اولنمش؛ وآلمانیا ایمپراطورلغنی دخی استحصال ایله آوروپایی دیترتمکه و دولت عثمانیەنك حمایەسنه التجا ایدن فرانسەیی تهدیده باشلامش اولان اسپانیا قرالی مشهور شارل کینتله قارشی‌یە کلمك مراد بیورلمش ایسەده، بو دفعه دخی قیشك حلولی مانع اولوب، مظفرانه درسعادته عودت بیورلمشدر. بو صرەده اسپانیا و وندیك دونمالری مشهور (آندریا دوریا) نك قوماندەسیله موره سواحلنده بعض قلاع ضبط ایتمش ایسەده ، درعقب استخلاص اولنمش؛ وایران شاهی طهماسب جلوس همایونی وواقع اولان مظفریتلری تبریك ایتمدکدن بشقه ، حدودده بولنان کردلری آیارتمقده اولوب، دولت عثمانیەیە میل ایدن بغداد والیسنی دخی اعدام ایتمش اولدیغندن، آوستریا ایله معاهده وآق دکیز محافظەسی مشهور بارباروس خیرالدین پاشایه احاله بیورلدقدن صکره ، ٩٤٠ ده پادشاه شرق سفرینه عزیمت بیوروب، وان وبایزید قلاعنی و تبریز و همدان و سائر آذربیجان ممالکنی ضبطله، کیلان وشروان شاهلرینك بیعت واطاعتلرینی قبول ایتدکدن صکره، عودتنده بغدادی دخی فتح، وشهر مذکورده بعض اعمارات اجراسیله، درسعادته عودت بیورمشلردر. بو سفر اثناسنده بنی حفصدن مولا حسن تونسی ضبط ایتمش ایسەده، بارباروس خیر الدین پاشا ایتالیا سواحلنی نهب وغارت ایتدکدن صکره، مومی الیه حسن حفصی‌یی دخی تونسدن اخراج ایتمش؛ وبونك اوزرینه بونلر شارل کینته دخالت ایتمکله، بو دخی او جهتی استیلا ایتدیکندن، خیرالدین پاشا اسپانیا جزایر وسواحلنی اوروب، بر چوق اسرا اخذیله درسعادته عودت ایتدیکنده، قپودان دریا اولمش ایدی. هندستان سواحلنه مسلط اولان پورتکیزلیلره قارشی هند ملوك اسلامیەسی دربار سلیمانی‌یە مراجعتله استمداد ایتدکلرندن، ٩٤٥ ده سنان پاشانك ریاستیله بحر احمر وعمانه دونما سوق اولنەرق، کجراتده پورتکیزلیلره غلبه چالینمش؛ وبو سفر اثناسنده یمن فتح، وتا سوماترەیە قدر نفوذ عثمانی توسیع و تعمیم اولنمشدی. وندیك جمهوریتی نقض عهد ایله، قورصانلری بعض صارقندیلر ایتدکلرندن، خیرالدین پاشا دونما سوقیله، جمهوریت مذکورەیه تابع آطەلر دکیزنده بر چوق جزایر ودالماچیه جهتنده بعض سواحل ضبط ایتمش؛ وفرانسه قرالی برنجی فرانسوآنك دخالتی اوزرینه ، دونما ایله او طرفه کیدوب ، شارل کینتك دونماسنی مغلوب ، وفرانسوآیی تخلیص ایله، تختنه اعاده واقعاد ایلمشدر. بو صرەده آوستریالی فردیناد ینه مجارستانه تجاوز ایتدیکندن ، یکیدن مجارستان سفری آچیلوب ، پادشاه بالذات اردو سوق ایدەرك ، وفات ایتمش اولان ژاپولیانك اوغلنه اردل قراللغی ویرلمش، ومجارستان ایالاته بالتقسیم طوغریدن طوغری‌یە ادارۀ عثمانیه آلتنه آلنمش؛ ودها بر چوق یرلر یکیدن فتح اولنمشدر. بونك اوزرینه آلمانیا، آوستریا و وندیکله مصالحه اولنەرق، درسعادته عودت بیورلمشدر. شاه طهماسب شروانی ضبطله ، برادری القاص میر-

زابی اوراننك والیلکنه نصب ایتمش اولدیغی حالده ، بوننك سؤ اداره‌سندن عصیان ظهور ایدنجه ، القاص میرزا برادرینك قورقوسندن درسعادته التجا ایتمش؛ وبو مناسبتله شاه دلگیر اولوب، کردستانه تجاوز ایلمش اولدیغندن، سلطان سلیمان خان ٩٥٥ده بالذات آسیایه اوردو سوقیله ، مظفراً تبریزه داخل اولوب، شروان شاهنی ملکنه اعاده، والقاص میرزایی عراق عجمه ادخال ایتمشدر . استانبوله عودتلرنده آوستریا آرشیدوقنك یکیدن اردله مداخله ایتمکده اولدیغی خبر آلنمغله، روم ایلی عسکری سوق اولنه‌رق ، ٩٥٩ده طمشوار دخی ضبط، وممالك عثمانیه‌یه بریکی ایالت ضم اولنمشدر . بو صره‌ده ایرانه قارشی بخارا خانیله اتفاق عقد اولنه‌رق ، خان مشارالیهه طوپ وعسکر معلمی ارسال ایله، تحت حمایه‌یه آلنمش؛ وقپودان سنان پاشا طرابلس غربی مالطه قوالیرلرندن ضبط ایتدیکی کبی، پیری رئیسله مراد رئیس وسیدی رئیس‌دخی دونانما ایله سویشدن چیقه‌رق، عمان‌وهند دکیزلرندن پورتکیزلیلری طرد ایتمش؛ ومسقط وهرمز لیمانلرینی ضبط ایلمشلردی . طورغود پاشا دخی مایورقه وقورسیقه آطه‌لرینی وسائر ممالك اعدایی غارت ایده‌رك، مال فراوانله عودتنده طرابلس غرب والیلکنه نصب اولنمشدی . ایران جهتندن یکیدن تجاوزات وقوع بولمغله، سلطان سلیمان خان حضرتلری ابتدا صدر اعظم داماد رستم پاشایی اردو ایله اوطرفه کوندرمش ایسه‌ده، آناطولیده بیوك شهزاده مصطفانك اویاندیردیغی غائله‌یی برطرف ایتدکدن صکره، بالذات شرقه سفر ایده‌رك ، دشمن مقابله‌یه جسارت ایده‌مدیکندن، کرجستانك بعض یرلری ضبط اولنه‌قدن صکره ، عودت همایونده ٩٦٢ده آماسیه مشتاسنده ایرانله مصالحه اولنمشدی . پیاله پاشا ایله جزایر بکلر بکی صالح پاشا دخی مغرب جهتنده برچوق یرلر اله کتیرمشلردی . بحراحمرده دخی توسیع حدود ایدیله‌رك ، کرك جزیرة العرب وکرك آفریقا ساحلنده‌کی اسکله‌لر کاملاً فتح اولندیغی کبی، باب المندبك خارجنده عدن و بربره وایچ طرفلردن نوبه وصنعا وزبید داخل ممالك عثمانیه اولمشدی . اسپانیوللر جربه آطه‌سنه تجاوز ایتدکلرندن ، پیاله پاشا ایله طورغود پاشا دونانما سوق ایده‌رك، اسپانیا دونانماسنی کلیاً منهزم ، وآمیرال ایله چغاله قپودانك اوغلنی اسیر ایده‌رك ، عودت ایتمشلردر . اسپانیه وجنویز دولتلری ممالك اسلامیه سواحلنه صارقندیلق ایتمکدن کری طورمدقلرندن ، ومالطه قوالیرلری بونلره معاونت ایتدکلرندن ، اسفندیار اوغلی مصطفی پاشانك سردارلغیله پیاله و طورغود پاشالر جسیم دونانما سوق ایتمشلرسه‌ده، بتون خرستیان دولتلرینك دونانمالری، اورایه هجوم ایدوب، استحکاماتی دخی پك متین اولدیغندن، مالطه‌نك فتحنه موفق اولنه‌میوب، طورغود پاشا شهید اولدقدن صکره، عودته مجبوریت کورلدی. مجارستان جهتنده فتح ایدلمش اولان بلاد ادارهٔ عثمانیه‌ده قالمق وکما فی السابق سنوی باب عالی‌یه اوتوز بیك آلتون ویرلمك شرطیله آلمانیا ایله مقدما معاهده عقد اولنمش ایسه‌ده ، ٩٧٤ده آلمانیا ایمپراطوری دکیشوب، یکی ایمپراطور برطرفدن استانبوله ایلچیلر کوندرمکله برابر ، برطرفدن‌ده اردله تجاوز ایتدیکندن، سلطان سلیمان خان پیرلکنده دخی استراحت ایتمیوب ، بالذات مجارستانه اردو سوقیله ، دشمنی دفع، وسکتوار قلعه‌سنی فتح ایلمش ایسه‌ده ، او صره‌ده خسته‌لنوب ، ارتحال ایتمش؛ و صقوللی محمد پاشا ، اردوجه برکونه انتظامسزلق ظهور ایتمه‌مك ایچون، نعشنی اخفا ایله ، سلطان سلیم خان ثانی اردویه قاوشنجه‌یه قدر ، پادشاهك ارتحالنی کیمسه‌یه طویورمامشدر .

بو وجهله سلطان سلیمان خان حضرتلری ٤٨ سنه سلطنت سوروب، بومدت ظرفنده مجارستان وایرانه ١٣ دفعه بالذات اردو سوق ایده‌رك ، هر برنده مظفر اولمش؛ وقوهٔ بریه‌سی مکمل اولدیغی کبی ، قوهٔ بحریه‌سی‌دخی برنجی‌درجه‌ده اولوب، بارباروس خیرالدین پاشا، پیاله پاشا، طورغود پاشا، سنان‌پاشا، مراد رئیس ، سیدی رئیس کبی غزانهنکلری آق دکیزده ، و بحر عمانده دشمنانی لرزه‌ناك ایتمکده ایدیلر . او وقت عثمانلی سنجاغی بحر محیط آطلاسی ساحلی قربندن بحر عمان سواحلنه ، ومجارستانك ایچ طرفلرندن و قریم وقزاندن حبشه قدر موج‌زن شوکت و سطوت اولمقده ایدی . الحاصل سلطان سلیمانك دوری دولت عثمانیه‌نك اك پارلاق دوری اولوب ، زماننده‌کی دولتلر وحتی اسپانیه وآلمانیه

وفلنك وسائر آوروپا ممالكنه حكمی جاری اولان شارل‌كينتك دولتی دخی دولت‌عثمانيه‌نك يانده لاشی حكمنده ايدی. سلطان سليمانك خيرات ومبرانی پك چوق اولوب، كندی ناملرينه بنا ايتديرديكی سليمانيه جامع شريفندن بشقه، سلطان سليم، شهزاده باشی وجهانكير جامع شريفلری دخی جملهٔ مؤسسات خيريه‌سندندر. ردوسده دخی (سليمانيه) ناميله بر جامع شريفی واردر. سلطان سليمان خانك السنهٔ ثلثه ادبياتده وقوفی وتركی وفارسی اشعاری ومرتب ديوانی واردر. شو برقاچ بيت جملهٔ اشعارندندر:

ديده از آتش دل غرقهٔ آبست مرا
كار اين چشمه زسرچشمه خرابست مرا
چشم برهم نهم ورروی تو بنيم بخيال
درشب هجر مكو ديده بخوابست مرا

سليمان { (سلطان سليمان خان ثانی) سلاطين عظام عثمانيه‌نك يكرمنجيسی اولوب، سلطان ابراهيم خانك ايكنجی اوغليدر. ١٠٥٢ تاريخنده طوغوب، بيوك برادری غازی سلطان محمد خان رابعك فراغی اوزرينه، ١٠٩٩ ده جلوس ايتمشدر. آوستريا مجارستانه وبوسنه وصربيه‌يه و ونديك جمهوريتی دخی موره‌نك بعض سواحلنه تجاوز ايتمشيدی. اينته سلطان سليمان خان ثانينك جلوسی بويله مشكل بر وقته تصادف ايتديكی حالده، بالذات غيرت ايدوب، ١١٠٠ تاريخنده صوفيه‌يه اردو چيقارمش؛ وبرطرفدن جلوس همايون وسيله‌سيله آلمانيايه ايلچيلر كوندروب، اعادهٔ صلحه چالشمشدر. دونمای همايون دخی ونديك عسكرينی بوزوب، آغريبوزی استرداد ايتمشدر. بو صرمده قريم خانی لهليلرله قزاقلری مغلوب ايدوب، لهستاندن وروسيه‌دن بعض يرلر آلمش ايدی. آوستريايه قارشی سوق عسكر اولنه‌رق، بر طاقم قلاع كری آلنمش ايسه‌ده، سرعسكر رجب پاشانك مغلوب اولمسی اوزرينه، دشمن نيش وودينه مستولی اولوب، شهركوينه واسكوبه طوغری عسكر يورتمش اولمغله، صدارته نصب اولنان كوپريلی مصطفی پاشا اموال ميريه‌يی غصب ايدن مأمورلردن مبالغ كليه استردادبله بعض نظامات وضع ايده‌رك، مكمل بر اردو ترتيبيله آوستريا وروسيه وله عسكرلرينی مغلوب، وطونه وصاوه‌نك اوته‌سنه چكمكه مجبور ايتمش؛ وآلمانياليلری اردلدن چيقاران تكلی بك اردل ويووده‌لغنه تعيين اولنمشدر. مشار اليه مصطفی پاشا اورادن عودتنده قبريس ومصر عسكرينك بعض شقاقلرينی تسكين ايلمش؛ وهرسك وآرناودلق حواليسنده ونديكليلرله مجادله ممتد اولديغندن، او جهته اردو سوق ايتمسی عقيبنده ١١٠٢ ده سلطان سليمان خان ثانی وفات ايتمشدر. مدت سلطنتلری ٣ سنه ٨ آی و ٢١ كون اولوب، دغدغه وغائله ايله كچمش ايسه‌ده، داخلی فسادلرله خارجی تجاوزلر دفع ايديله بيلمشدر.

سليمان { مصرده اجرای خلافت ايدن خلفاء عباسيه‌نك اوچنجيسی واوننجيسی اولوب، (مستكفی بالله) لقبيله معروفدرلر. [«مستكفی بالله» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

سليمان { اندلس ملوك امويه‌سنك اخيری اولوب، (مستعين بالله) لقبيله معروفدر. [«مستعين بالله» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

سليمان { سلاجقهٔ رومدن بدنجی واون ايكنجی حكمدارك اسمی اولوب، ايكيسی ده (ركن الدين) لقبيله ملقبدرلر. [«ركن الدين سليمان» ماده‌لرينه مراجعت بيوريله.]

سليمان { يمنده حكومت سورن ايوبيه شعبه‌سنك اوچنجی حكمداری يدی.

سليمان { مغربده تلمسان جهتنده حكم سورن بنی مرين ملوكنك آلتنجيسی اولوب، ٧٦٠ تاريخلرنده آز وقت حكم سورمشدر.

سليمان { (امير — ياخود — بك) يلديرم سلطان بايزيد خانك بيوك اوغلی اولوب، سكز سنه‌دن زياده‌جه حكم سورمش ايسه‌ده، سلاطيندن معدود دكلدر.

سليمان بدخشی { (ميرزا —) سلالهٔ تيموردن وجلال الدين اميرانشاه نسلندن بدخشان حاكمی بولنان (خان ميرزا بن سلطان محمود بن ابوسعيد) ك اوغلی اولوب، ٩٢٧ تاريخنده واقع پدرينك وفاتنده صغير السن اولمغله، ملك موروثی كابلی ضبط ايدن بابر شاهك ضبطنه كچمش؛ وبابر دهلی‌يی ضبط ايتدكده ٩٨٣ تاريخنده صاحب ترجمه‌يه بدخشانی اعاده ايتمش؛ وآنجق متعاقباً شاهرخ ميرزا بن ابراهيم ميرزا بدخشانی ضبطله، سليمان

بدخشی کوچ حال ایله جانبی قورتاروب، اکبر شاهه التجا ایتمش؛ وایفای حج ایتدکدن صکره، ۹۹۷ ده لاهورده وفات ایتمشدر .

سلیمان بك [«سلیمان (امیر —)» ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

سلیمان بن احمد بحر محیط هندی سیاحتی حاوی لسان ترکیده یازلمش «عمده» کتابنك صاحبی اولوب، ینه بو ماده‌یه متعلق «فوائد»، «حاوی»، «تحفة العقول»، «منهاج» و «قلادة الشموس» عنوانلریله تألیفاتی واردر. «عمده» یی ۹۱۷ تاریخنده یازمشدر .

سلیمان بن احمد طهرانی مؤلفیندن اولوب، «معجم کبیر»، «معجم اوسط»، «معجم صغیر» و «دلائل النبوه» عنوانلریله درت کتابی وسائر بعض آثاری واردر. ۳۶۰ ده وفات ایتمشدر .

سلیمان بن خالد خلفاء عباسیه‌نك ایکنجیسی اولان ابو جعفر منصورك وزیری ایدی .

سلیمان بن سالم «فتوح المصر» عنوانلی کتابك صاحبیدر .

سلیمان بن عبد الملك (بن مروان بن حکم) ملوك امویه‌نك یدنجیسی وبنی مروانك دردنجیسی اولوب، ٥٤ تاریخنده طوغمش، و ۹٦ تاریخنده، برادری ولیدك وفاتی اوزرینه، جلوس ایدوب، ایکی سنه ایله سکز آی اجرای حکومت ایتدکدن صکره، ۹۹ تاریخنده ٤٥ یاشنده وفات ایتمشدر. حلب قربنده مرج دابقده مدفوندر. مدت حکومتی روملرله محاربه ایله چکوب، برادری مسلمه کلیتلی بر عسکرله کوندریله‌رك، قسطنطنیه‌یی محاصره ایتمشدی. عادل وخیر خواه بر حکمدار اولوب، ایکی برادری وار ایکن، مجرد فضائلنی بیلدیکیچون، عم زاده‌سی عمر بن عبد العزیز حضرتلرینی ولیعهد براقمشدر. اکوللکیله‌ده‌خی مشهوردر.

سلیمان بن قتلمش [«رکن الدین سلیمان» ماده‌سنه مراجعت.]

سلیمان بن وهب (ابو ایوب) خلفای عباسیه‌دن مهتدی وبعده معتمدك وزیری اولوب، اجدادی ملوك امویه‌نك وصکره برمکیلرك خدمت کتابتنده بولنمش؛ وکندیسی کنجلکنده مأمون خلیفه‌نك کاتبلکنی ایتمش ایدی. بحتری و ابو تمام کبی اعاظم شعرانك صاحب ترجمه وبرادری حسن حقنده مدحیه‌لری واردر. ۲۷۲ ده وفات ایتمشدر.

سلیمان بن یسار (ابو ایوب) کبار تابعیندن ومدینهٔ منوره‌ده بولنان فقهاء سبعه‌دن اولوب، ازواج مطهره‌دن میمونه‌نك آزادلیسی ایدی. ابن عباس و ابو هریره و ام سلمه (رضهم) دن روایت ایتمشدر. ۱۰۷ تاریخنده ۷۳ یاشنده وفات ایلمشدر.

سلیمان پاشا (شهزاده — بن سلطان اورخان غازی) پدرلرینك زمان سلطنتلرنده قره‌سی حاکمی اولوب، پادشاه مشار الیهك صدر اعظمی بولنان بیوك برادری علاء الدین پاشانك ارتحالی اوزرینه، ۷۳۸ ده مسند صدارته چکوب، او سنه حاجی ایلبکی و اوره‌نوس بك واجه بك ایله برابر کیجه‌لین ایدنجق جوارندن صاللرله روم ایلی یاقه‌سنه چکه‌رك، چمنی قلعه‌سنی فتح، وروم ایمپراطورینك التماسی اوزرینه، عسکرینی استانبوله کتیره‌رك، روملره امداداً بالقاندن ایلری بلغارلری مغلوب وفراره مجبور ایتمش؛ وبعده بولایر، کلیبولی، خیره‌بولی و تکفور طاغی ایله بتون او جوارلری فتح ایده‌رك، بولایری مرکز اتخاذ ایلمش؛ وایلبکی دخی ابسالهٔ و معلقره‌یی اله کتیرمش ایدی. ۲۳ سنه صدارت وسردارلق ایدوب، بتون بو مدتی فتوحاتله چکیردکدن صکره، ۷٦۰ تاریخنده صیدده ایکن آتندن دوشوب، ارتحال ایتمش؛ وسلطان اورخان غازی بو الك تأثیریله آنجق بر سنه دها یاشامشدر. سلیمان پاشا بولایرده سرایی جوارنده بنا ایتدیرمش اولدیغی مسجد صحننده مدفون اولوب، تربه‌سی زیارتکاهدر.

سلیمان پاشا (خادم —) دور سلطان سلیمانیده مسند صدارته نائل اولان وزرادن اولوب، اصلنده دخی اکلاشلدیغی اوزره، حرم همایون خدمتنده بولنان زمره‌دن ایکن، رتبهٔ وزارتله طشره چیقوب، شام محافظی و ۹۳۷ ده مصر والیسی اولمش؛ و مقدما ضمیمهٔ ممالك عثمانیه اولمش اولان عدن ویمن جهتلرینك اداره‌سی مشوش اولوب، پورتکیزلیلر دخی هند بندرلرینه مستولی

Digitized by Google

اولمش اولدیغندن، اورالر اهالیسنك مراجعتی اوزرینه، سردارلقله و دونتما ایله سواحل هنده قدر کیدوب، پورتکیزلیلرك شرینی دفع، ویمنده حسن اداره‌یی اعاده ایتمش ایدی. ۹۴۷ تاریخنده درسعادته جابله لطفی پاشانك یرینه مقام صدارته نصب اولنمش؛ وددرت سنه بو مقامده قالدقدن صکره، ۹۵۱ ده عزل، اولنه‌رق، ۹۵۵ ده معلقره‌ده وفات ایتمشدر. وفرت مال وثروتیله مشهوردر.

سلیمان پاشا (ملاطیه‌لی —) سلطان محمد خان رابع دورنده مسند صدارت عظمایه چیقن وزرادن اولوب، سلطان مراد خان رابع عصرنده اقرباسندن بولنان قپو اغاسی اسماعیل اغا مناسبتیله درسعادته کله‌رك، ابتدا ابراهیم پاشا سراینه کیرمش؛ وبعده خانهٔ خاصه آغالری کروهنه داخل اولوب، دلبند آغاسی اولمشیدی. عصر سلطان ابراهیم خانیده سلحدار اولوب، بعده رتبهٔ وزارتله طشره‌یه چیقه‌رق، آلتی آی قدر قبه نشین اولدقدن صکره، ارضروم وسیواس ایالتلرنده والیلك ایتمش؛ وکرید جزیره‌سنه دخی مأموریتله کیدوب، استانبوله عودتنده تکرار قبه نشین، وعایشه سلطانی تزوجله، شرف صهریته نائل اولمشیدی. ۱۰۶۵ تاریخنده مراد پاشانك دفعهٔ ثانیه صدارتدن عزلنده مسند صدارته کچمش؛ بو دفعه یالکز آلتی آی ایله اون بر کون بو مقامده قالدقدن صکره، عدم اهلیتله اتهام اولنه‌رق، ۱۰۶۳ ده عزل، وسلستره ایالتیله اخراج اولنمش؛ و ۱۰۶۹ ده استانبول قائممقامی اولوب، زماننده بیوك بر حریق وقوع بولمغله، بو سبیدن عزل، وسلستره‌یه اعاده اولنه‌رق، کوپریلی احمد پاشا زماننده ثانیاً قائممقام اولمش ایسه‌ده، بو دفعه دخی عدم تقیدله اتهام اولنه‌رق؛ کنغری سنجاغنه نصب اولنمش ایکن، اختیارلغنه مرحمةً خانه‌سنده آرام ایتمسنه مساعده بیورلمش ایدی. والده سلطان ادرنه‌یه دعوت اولندقده، قوناقجیلق ایله مأمور اولوب، عودتنده ارضروم والیلکنه نصب اولنمش؛ وبعده کنغری سنجاغی آرپه‌لق صورتیله ویریلوب، بعده تقاعد صورتیله اسکدارده خانه‌سنده اقامت ایتمکده ایکن، سکسان یاشنی متجاوز اولدیغی حالده وفات ایتمشدر.

سلیمان پاشا (بوسنه‌لی —) بوده سلطان محمد خان رابع دورنده مسند صدارته واصل اولان وزرادن اولوب، ابتدا بعض وزرانك کتخدالق خدمتلرنده بولنمش؛ و ۱۰۸۰ تاریخنده چاوش باشی اولوب، بعده صدر اعظم کوپریلی زاده احمد پاشانك کتخداسی اولمش ایدی. ۱۰۹۲ ده میرآخور و ۹۲ ده مکهٔ مکرمه‌ده صو یوللرینی تعمیره مأمور اولوب، عودتنده ینه میرآخورلقده بقا بوله‌رق، ۹۵ ده رتبهٔ وزارتله بابا طاغی والیلکنه نصب، و ۱۰۹۷ ده ابراهیم پاشا یرینه مسند صدارت عظمایه ترفیع اولنمشدر. مجارستانده حرب آچلمش اولدیغندن، سردارلقله مدون جهتنه عزیمت ایتمش ایسه‌ده، انهزامی موجب اولوب، دشمن بلغراده قدر ایلریلدیککندن، عسکر قتلی طلبده اصرار ایتمکله، فرار واستانبولده بر یهودینك خانه‌سنده اختفا ایتمش ایسه‌ده، میدانه چیقاریلوب، ۱۰۹۸ ده اعدام اولنمشدر. مدت صدارتی یدی آیدر. جبین وناأهل وکاذب وحیله‌کار بر آدم ایدی.

سلیمان پاشا (آبازه —) سلطان احمد خان ثالث دورنده مسند صدارته نائل اولان وزرادن اولوب، عن اصل دار السعادة الشریفه آغاسی یوسف اغانك عتقاسندن ایدی. کنجلکنده سرای همایونه آلنوب، خانهٔ خاصه‌یه داخل، وعهد سلطان احمد خانیده سلحدارلق مقامنه نائل اولمش ایدی. ۱۱۱۶ ده رتبهٔ وزارتله حلب وبعده آغریبوز والیلکنه نصب، و ۱۱۱۸ ده تقاعد اولدقدن صکره قبریس ایالتنه تعیین اولنه‌رق، بر مدت صکره درسعادتده قبه‌نشین، و ۱۱۲۱ ده توقیعی، ونعمان پاشانك عزلنده وزیر جدیدك ورودینه‌دك قائممقام اولمش ایدی. ۱۱۲۴ ده یوسف پاشادن صکره مسند صدارته کچوب، آنجق امور خارجیه‌ده قلیل البداعه اولمغله، یالکز بش آی قدر بو مقامده قالدقدن صکره، عزل اولنه‌رق، قپودان دریا اولمش ایسه‌ده، بو منصبده دخی چوق وقت بقا بوله‌میوب، عزل واستانکوی جزیره‌سنه نفی، بعده منفاسی ردوسه تحویل اولنه‌رق، ۱۱۲۷ ده اوراده قتل اولنمشدر. دیوان یولنده بر مطبخانه‌سی وبر خانی واردر.

Digitized by Google

سلیمان پاشا {(بالطه‌جی زاده —) [« بالطه اوغلی » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

سلیمان پاشا {(خواجه —) [« خواجه سلیمان پاشا » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

سلیمان پاشا {(مرابط —) سلطان محمود خان اول دوری قپودان پاشالرندن اولوب، قلیون قپودانلرندن ایکن، ۱۱۴۴ ده رتبهٔ میر میرانی ایله مسند مذکوره نائل اولمش ؛ و ۱۱۴۶ ده عزل اولنوب ، بعده ازمیدده وفات ایتمشدر .

سلیمان پاشا {بو دخی سلطان محمود خان اول دوری قپودان پاشالرندن اولوب ، ۱۱۴۹ ده مسند قپودانی‌یه نائل اولمش ؛ و ٤ سنه بو مقامده قالوب ، بعد العزل ۱۱۵۵ ده وفات ایتمشدر .

سلیمان پاشا {قانونی سلطان سلیمان خانک وزراسندن اولوب، من اصل مجارلی ومهتدی ایدی . ایران سفرنده دیاربکر والیسی ایکن ، بغدادک فتحنده اورایه نقل بیورلمش؛ وبغدادک برنجی عثمانلی والیسی اولمشدر. بعده مجارستانده اوفن شهری فتح اولندقده ، رتبهٔ وزارتله اورا والیلگنه نصب اولنه‌رق ، ۹۵۲ ده استعفا ، وچوق یچمه‌دن وفات ایتمشدر .

سلیمان جزولی {(شیخ —) مشهور « دلائل الخیرات » کتابنک مؤلفی اولوب ، ۸۷۰ تاریخنده وفات ایتمشدر .

سلیمان چلبی {قدمای شعراء عثمانیه‌دن اولوب، مولد نبی (صلعم) حقنده مشهور والیوم متداول اولان منظومهٔ مقبوله‌نک ناظمیدر . فترت زماننده امیر سلیمان بن بایزید اولک حمایه والتفاتنه مظهر اولان شعرادندر . بیوک مدری محمود سلیمان پاشا بن اورخان غازینک روم ایلی‌یه یچدیکنی تبریک ایله، قطعهٔ مذکوره‌نک فتحنی تبشیر ایلمش ایدی .

سلیمان الحامض {(ابوموسی — بن محمد) مشاهیر نحویوندن اولوب، ابو العباس ثعلبک تلمیذی وخلفیدر . ادبیات عربیه‌ده ولغت وشعرده ید طولی صاحبی اولوب، زهد وصلاح صاحبی ایدی. نحوده کوفیونک مذهبنی التزام ایدردی. « کتاب خلق الانسان » ، « کتاب السبق والنضال » ، « کتاب النبات » ، « کتاب الوحوش » عنوانلریله تألیفاتی ونحوه دائر « المختصر » عنوانیله برکتابی وسائر آثاری واردر. ۳۰۵ تاریخنده بغدادده وفات ایتمشدر .

سلیمان خان {قره خان واوستاجلی اوغلنک برادری اولوب، یاوز سلطان سلیم خانک چالدیران سفرنده شاه اسماعیل صفوی طرفندن ماردین حاکمی ایدی . خسرو پاشانک مهاجماتنه خیلی وقت مقاومت ایتمش ؛ ونهایت مقتول اولوب ، سر مقطوعی حضور پادشاهی‌یه کوندرلمش ایدی .

سلیمان رأفت پاشا {[« رأفت پاشا » ماده‌سنه مراجعت.]

سلیمان سعد الدین افندی {(مستقیم زاده —) متأخرین شعراء عثمانیه‌دن اولوب، ۱۱۳۱ تاریخنده درسعادتده طوغمش؛ وتحصیل علم ایتدکدن صکره، طریقت نقشبندیه‌یه انتسابله ، خلافته نائل اولوب، عزلت کزین اولدیغی حالده، ۱۲۰۲ سنه‌سنده ارتحال ایتمشدر . ٦ جلددن مرکب « ترجمهٔ مکتوبات احمد فاروقی » ، « شرح دیوان حضرت علی » ، « تحفة الخطاطین » ، « دوحة المشایخ » ، « مجلة النصاب » ، « ترجمهٔ لغت قانون الادب » ، « شرح قصیدهٔ مضریه » ، « شرح ورد سیدیحیی » ، « ترجمهٔ فقه اکبر » ، « رسالهٔ تاج » ، « رسالهٔ حدیث من عرف » ، « رسالهٔ ابوین » ، « شرح ضرب الحفظ » ، « حاشیهٔ ضرب الاعظم » ، « خلاصة الهدیه » ، « ترجمهٔ مرصع ابن اثیر » ، « رسالهٔ طاعون » ، « ترجمهٔ عقود اللؤلؤیه » ، « رسالة الحی فی بیان الکی » ، « شرح بعض ابیات مثنوی » ، « رسالهٔ حسن التقویم » ، « رسالهٔ عدة البدر فی بیان شهور اثناعشر » ، « رسالهٔ صلوة وسطی » ، « رسالهٔ آداب اولی الالباب » ، « مناقب اصحاب بدر » ، « رسالهٔ حصال عشره » ، « رسالهٔ ارادهٔ علیه فی الارادة الجزئیة والکلیه » ، « جدول ائمهٔ اثنا عشر » ، « جدول عشرهٔ مبشره » ، « مناقب امام اعظم » ، « عقیدة الصوفیه » ، « ترجمهٔ

Digitized by Google

احوال شیوخ آیاصوفیه »، «شرح صلوة عبدالقادر گیلانی »، «شرح بی نقط حدیث اربعین »، «رسالهٔ جولهر خمسه» وسائر آثاری و برخیلی اشعاری واردر. شو مناجات جملهٔ اشعارندندر :

یارب قلم موی فنـادن صقله
تحریری طعن سـفهادن صقله
توفیقڭ ایدوب قنده کیدرسه‌م بکا رهبر
شـهراه شریعتده خطـادن صقله

سلیمان شاه { ایرانده حکومت سورن سلجوقیلرك اون ایکنجی حکمداری اولوب، محمد بن ملکشاه بن آلب آرسلا‌نڭ اوغلیدر. برادر زاده‌سی ملکشاه بن محموددن صکره ٥٥٥ ده جلوس ایدوب، سکز آی حکومتدن صکره، وفات ایتمشدر. خوش خوی وآنجق عیش وعشرته مائل بر حکمدار ایدی.

سلیمان شاه { سلالهٔ آل عثمانڭ جد اعلاسی وارطغرل غازینڭ پدری اولوب، ترکستانده قبیله رئیسی اولدیغی حالده، چنکیزڭ خروجنده جیحونی تجاوزله خراسانده مهان قرنده خیمه‌زن اولمشیدی. بعده مغول عسکرینڭ او طرفه طوغری ایلرلمکده اولدیغنی کورنجه، ٥٠٠٠٠ کشی ایله غربه طوغری یورویه‌رك، ٦٢١ تاریخ هجریسنده ارزنجان واخلاط جهتنده یرلشمشیدی. چنکیزڭ وفاتندن صکره سلیمان شاه قبیله‌سیله برابر وطننه عودت ایتمکه متهی اولوب، فرات وادیسنی تعقیب ایتمکده ایکن، جبیر قلعه‌سی یاننده آتنی یوزدیره‌رك فراتدن کچمکده ایکن غرق اولمشدر. نعشی چیقاریله‌رق، فرات کنارنده دفن اولنمغله، مدفنی الیوم (ترك مزاری) دینمکله معروفدر. سلیمان شاهڭ درت اوغلی قالوب، بونلردن سنقر تکین ایله کون طوغدی قبیله‌لریله وطنلرینه عودت، و دندار ایله ارطغرل بڭ درتیوز عائله خانقیله سورمه‌لی چقورده یرلشوب، اوراده تصادفاً محاربه ایدن مغوللرله علاء الدین سلجوقی عسکرندن بو طرفی ضعیف کوروب، معاونت ایتمکله، پادشاه مشارالیه بو خدمته مکافاةً ارطغرل بکه و قبیله‌سنه یاز ایچون طومانیچ یایله‌لرینی و قیش ایچون سکود اووه‌سنی تخصیص ایتمش؛ وبو وجهله ارطغرل اوراده یرلشوب، تدریجاً امارته، و فرزندارجمندی غازی سلطان عثمان خان سلطنته نائل اولمشدر.

سلیمان شکوه { دهلیده حکومت سورن سلالهٔ تیموریه‌یه منسوب ایکی ذاتڭ اسمیدر :

برنجیسی شاهجهانڭ توروبی وداراشکوهڭ اوغلی اولوب، ١٠٤٤ ده طوغمش؛ و ١٠٦٩ ده بیوك پدرینڭ مغلوبیت و قتلی اوزرینه، التجا ایتدیکی شیرینکار طرفندن شاه عالمکیره تسلیم اولنه‌رق، برادری سپهر شکوه ایله برابر برقلعه‌یه حبس اولنمش؛ وآز مدت صکره اوراده وفات ایتمشدر.

— ایکنجیسی شاه عالمڭ اوغلی واکبر شاه ثانینڭ برادری اولوب، ١٢٥٣ ده وفات ایتمشدر. اکره‌ده تربه‌سی پك مطنطندر.

سلیمان صفوی { (شاه —) ملوك صفویه‌دن اولوب، پدری شاه عباس ثانیدن صکره ١٠٧٧ ده ایران شاهی اولمش، و ٢٩ سنه حکومت سوروب، ١١٠٦ ده وفات ایتمشدر.

سلیمان طهرانی { ایران شعراسندن اولوب، وطننده فلاکت کوردیکندن، هندستانه رحلت ایتمشیدی. کندی حسبحالی اولان شو بیت جملهٔ اشعارندندر :

شبرا برای راحت تن آفریده اند
درهند میتوان دوسه روزی نفس کشید

سلیمانیه { پایتخت سلطنت سنیه‌ده‌کی جوامع شریفه‌نڭ اڭ بیوك، اڭ علی واڭ مصنعی اولوب، فن معماریجه آیاصوفیه‌یه دخی ترجیح ایدنلر واردر. سلاطین عظام عثمانیه‌نڭ اوننجیسی اولان قانونی سلطان سلیمان خانڭ بنا کرده‌سی اولوب، مشهور معمار سنانڭ اثر صنعت و مهارتیدر. ایکیسی ایکیشر وایکیسی اوچر شرفه‌لی ٤ مناره‌سی، مدرسه‌لری، مکتبی، عمارتخانه‌سی، تیمارخانه‌سی، دارالحدیثی وفن طب تحصیلنه مخصوص آیریجه مدرسه‌سی واردر. ٩٦٤ تاریخنده اکمال اولنمشدر. محرابی اوکنده بانیٔ مشار الیه سلطان سلیمان خان ایله سلطان سلیمان خان ثانی و سلطان احمد خان ثانی ایله بر قاچ شهزاده وسلطانڭ تربه‌لری بولنیور. موقعی دخی یوکسك اولمغله، خارجدن منظره‌سی منظرهٔ داخلیه‌سنه معادلدر. جوارنده‌کی بیوك محله دخی جامع شریف مذکورڭ اسمیله مسمادر.

سلیمانیه { موصل ولایتنده وموصلك ۲۳۰ کیلومتره شرق جنوبیسنده، بغدادك
۲۷۰ کیلومتره شمال شرقیسنده، ایران حدودندن ۴۵ کیلومترهلك مسافهده اولهرق ایکی طاغ آرهسنده ممتد براووهده واقع سنجاق مرکزی برقصبه اولوب، یالکز ۱۰۰۰ ی یهودی، ۱۷۰ ی کلدانی وقصوری مسلم اولمق اوزره، ۱۵۰۰۰ اهالیسی، متعدد جوامع شریفه‌سی، برشدیه وبرقاچ صبیان مکتبی وخیلی ایشلك تجارتیله یوك منسوجات دستکاهلری و بویاخانه‌لری واردر. او جهتده مقبول برنوع تفتك دخی اعمال اولنور. مواد تجاریه‌سنك باشلیجه‌سی ضمغ اولوب، هم ایراندن کلیر، هم قصبه‌نك جوارلرنده حاصل اولور. باغچه‌لری ومیوه‌لری چوق اولوب، دیبلرندن بربرلریله اختلاط ایدر و(کریز) تعبیر اولنور برر صره قیوایله سق اولنور. برایکی یوز سنه‌لك برقصبه اولمغله، ذکره شایان آثاری یوقیسه‌ده، موقعی پك کوزل و هواسی معتدل و صاغلامدر. لسان محلی کردجه اولوب، عربجه وترکجه‌دخی تکلم اولنور. — سلیمانیه قضاسی همنامی اولان سنجاغك مرکز قضاسی اولوب، شرقاً کلعنبر، شمالاً شهربازار، شمال غربی جهتندن مرکه وبیره مکرون نامنده اولان عظیم وجسیم طاغ وغرب جنوبی جهتندن بازیان و جنوباً قره طاغ ناحیه‌سیله شهرروز سنجاغی قضاسندن اولان صلاحیه قضالریله محاط اولوب، شرق وشمال جهتلری دخی ایران حدودیله محدوددر. اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق ایسه‌ده، طوپراغی پك منبت اولوب، آنجق اهالینك قلتندن طولایی اکثر طرفلری غیرمعموردر. هواسی سرین وپك صاغلامدر. اووه‌لرنده بغدای، آرپه، پرنج، توتون، مصر وسائره، طاغلرده دخی باشلیجه اوزوم، لیمون، نار و سائر میوه‌لر حاصل اولور. قضا ۱۳۹ قریه و ۴ طائفه‌یی حاوی اولوب، ۲۶۰۰۰ اهالی ایله مسکوندر. سکنه‌سنك قسم اعظمی کرد وبرمقداری عربدر.

سلیمانیه { سنجاغی. موصل ولایتی ترکیب ایدن اوچ سنجاغك بری واك شرقیسی اولوب، غرب وغرب شمالی وجنوبی جهتلرندن شهرزور سنجاغیله و سائر طرفلردن حدود ایرانیه ایله محدوددر. اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق اولوب، منبت اووه‌لری وبایر ودره‌لری دخی واردر. طاغلرینك بعض موقعلری شایان تصوردر. طوپراغی پك منبت اولوب، اهالیسی زراعتله وحیوانات یتیشدیرمکله مشغول ایسه‌لرده، نفوسنك قلتی و اصول زراعتك هنوز پك اسکی وناقص برطرزده بولنمسی بوسنجاقدن اولنه‌بیله‌جك استفاده‌نك پك جزئیسنی ایتدیره بیلیور. اهالیسی ۵۱۶۰۰ مقدارنده اولوب، ۲۱۰۰ ی یهودی، ۹۰۰ ی کلدانی و قصوری کاملاً مسلمدر. اهالیء مسلمه‌سنك قسم اعظمی کرد اولوب، برمقداری ده عربدر. زاب اسفل وقسماً دیاله نهرلرینك منابعی بوسنجاقده اولوب، قسم شمالیسی زاب وقسم جنوبیسی دیاله حوضه‌سنده‌در. سنجاق بروجه زیر ۵ قضایه منقسم اولوب، ٦ ناحیه و ۱۰۳٦ قریه‌یی شاملدر:

قضا	ناحیه	مقدار قرا
شهرزور	۰	۱۳۹
کلعنبر	۳	۴۷۳
مرکه	۲	۱۷٦
بازیان	۱	۱۵۹
شهربازار	۰	۱۲۵

سلیم بن ایوب الرازی { (ابوالفتح —) مشاهیر فقهاء شافعیه‌دن اولوب، بغدادده شیخ ابو حامد اسفراینی وسائر مشاهیر علمادن اخذ علوم ایتمش؛ وساحل شامده صور قصبه‌سنده تدریس وافاده ایله مشغول بولنمشدر. ۴۴۷ تاریخنده، سکسان یاشنی متجاوز اولدیغی حالده، حجدن عودتنده بحراحمرده غرق اولوب، جار قربنده برجزیره‌ده مدفوندر. «کتاب الاشارة»، «غریب الحدیث» و «التقریب» عنوانلریله اوچ تألیف معتبری وسائر بعض آثاری واردر.

سلیم کرای { قریم خانلرندن اوچ کشینك اسمیدر:

برنجیسی رزمی بهادر کرایك اوغلی اولوب، پدرینك وفاتنده صبی اولمغله، بعده عادلکرایك زماننده قریمی ترك ایتمك مجبوریتنده بولنه‌رق، یانبولی قضاسنده چولمك قریه‌سنده اقامت ایتمکده ایکن، ۱۰۸۱ تاریخنده قریملیلرك عادلکرایدن وقوع شکایتلری اوزرینه، اونك عزلیله، یرینه قریم خانی اولوب، سلطان محمد خان رابعك بجارستانه وقوع بولان سفرنده پك چوق خدمت و غیرتی کورلمشیدی. یدی سنه خانلق ایتدکدن صکره، ۱۰۸۸ سنه‌سنده خانلقدن استعفا ایتمی استغناسنه

Digitized by Google

حل اولنه‌رق ، ردوسه نفی اولنمش؛ و ١٠٩٥ ده ثانیاً قریم خان تعیین اولنه‌رق ، منصبنه وصولی روسلرك قریمه هجوملرینه تصادف ایتمکله، بونلری کلیاً مغلوب ومنهزم وحدوده قدر تعقیب ایله برچوق اسرا وغنایم اخذ ایتمش ایدی . ١١٠٠ تاریخنده نمچه سفری آچلمله ، اردوی همایونه دعوت اولنه‌رق، اسکوبده صربلیلری مغلوب ، و قارپوز نام شقی‌یی امیر ایتمکله، خدماتی نزد حضرت پادشاهیده مظهر تحسین اولوب ، ادرنه‌ده خلعت اکساسیله تلطیف ، وتیمور طاش چفتلکنده استراحته مأذون اولمشیدی. او صره‌ده اوغلنك وقوع وفاتیله حاصل اولان حزن و کدری اوزرینه، کندی اختیاریله خانلقدن فراغت، وعم‌زاده‌سی سعادتکرایك نصبیچون شفاعت ایتمکله برابر، ایفای حج ایچون وقوع بولان استدعاسی قبول اولنه‌رق ، امیر الحج ایله عودتنده عربانله ظهور ایدن اختلافی بر طرف ایتمکه موفق اولمغله، شامه ورودنده جانب پادشاهیدن تلطیف بیورلمش؛ وسلیوری جوارنده‌کی چفتلکنده اقامتنه مساعده اولنمش ایدی . ١١٠٤ تاریخنده، قریم اهالیسنك استدعاسی اوزرینه ، ثالثاً خانلق مسندینه نصب اولنه‌رق ، بو دفعه دخی نمچه وموسقوف وصرب محاربه‌لری آچلمغله، پك چوق خدمتلری کوریلوب ، ١١١٠ تاریخنده عقد اولنان مصالحه‌یه‌ده سبب مستقل اولمغله ، ادرنه‌یه دعوت اولنه‌رق ، مظهر التفات اولندقده ، صدر اعظمك توسطیله استعفاسی و اوغلی دولتکرایك خانلغه نصبی التماسی قبول بیوریله‌رق، وافی معاش وتخصیصاتله سلیوری جوارنده‌کی چفتلکنده اقامت ایتمکده ایکن، هر نصلسه اوغلیله میانه‌لرنده برودت حاصل اولوب ، بونك التماسی اوزرینه ، سیروزده اقامته مأمور اولمشدی. بعدالاطلاق ١١١٤ تاریخنده رابعاً قریم خانلغنه نصب اولنمش؛ و ١١١٦ ده وفات ایتمشدر .

— ایکنجیسی قپلان کرایك اوغلی اولوب، سلامتکرایك خانلغی زماننده قالغای بولنمش؛ و ١١٥٦ ده قریم خانلغنه نصب اولنمش ؛ وخان سابق زماندن تاتارلرك النده قالمش اولان روس اسراسنك اعاده‌سنده خدمتی کورلمکله ، ١١٥٩ ده درسعادته جلب وتلطیف بیورلمش؛ و ١١٦١ ده وفات ایتمشدر .

— اوچنجیسی فتحکرای خان ثانینك اوغلی اولوب، عمی آرسلان کرایك ایلك خانلغنده قالغای بولنمش ، وبعده ویزه قضاسنده چاقللی قریه‌سنه چکلمش ایکن، ١١٧٨ ده قریم خانلغنه نصب، وایکی سنه صکره عزل اولنه‌رق ، چفتلکنده اقامت ایتمکده اولدیغی حالده، ١١٨٤ ده ثانیاً قریم خانلغنه نصب اولنوب ، اردوی همایون معیتنده بولندقدن صکره ، روسلر قریمه تجاوز ایتدکلرندن ، ابراهیم پاشا ایله برابر عسکرله کوندریله‌رك، منهزم اولدقلرندن، ١١٨٥ ده درسعادته وصولنده چفتلکنده اقامته مأذون اولمشیدی. ١١٩١ ده ثالثاً قریم خانی اولمش ایسه‌ده ، موفق اوله‌میوب، عودتنده ینه چفتلکنده اقامته مأمور اولمش؛ و ١٢٠٠ ده وفات ایتمشدر .

سلیم محمد پاشا { دور سلطان محمود خان ثانیده مسند صدارته کچن وزرادن اولوب، خوتینلیدر . وطننك اداره‌ٔ دولت علیه‌دن چیقمسی اوزرینه، شمنی‌یه هجرت ایتمش؛ واردوی همایون معیتنده وبعض ایالاتده بر طاقم مأموریتلرده بولندقدن صکره ، ادرنه‌ده بوستانجی باشی اولمش ایدی . ١٢٤٠ تاریخنده یکیچری اوجاغنك لغونده مسند صدارتده جری ولایق بر ذات بولنمق لزومنه مبنی، درسعادته جلبله، مهر صدارت عهده‌سنه تودیع اولنمش؛ ومشهود اولان حسن خدمتی اوزرینه، درت سنه بو مقامده قالدقدن صکره، وقوع بولان روسیه محاربه‌سنده ایکنجی اردو سردارلغیله ادرنه‌ده بولندیغی حالده ، وارنه قلعه‌سنه امداد کوندرمکده وسائر بعض خصوصاتده رخاوت وبطائتی کورلمکله، ١٢٤٤ ده عزل، واموالی مصادره اولنه‌رق، کلیبولی‌یه نفی اولنمش ایسه‌ده، اوچ آی صکره عفو واطلاق اولنه‌رق، روم‌ایلی ایالتنه وبعده حلب والیلکنه و ٤٦ ده شام ولایتنه نصب ایدلمش؛ وآنجق بعض اشخاص کندیسنك صیت صلابتندن اندیشناك اولوب، آسایش محلی مختل اولمغله ، درعقب عزلی موافق مصلحت کوریلوب ، عزلندن صکره بر طاقم اراذل اشقیانك الینه دوشه‌رك، شامده شهیداً وفات ایتمشدر .

سلیمنو { (Selimno) [«اسلیمیه» ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

سلیمی { (حسن —) مشاهیر شعراء ایراندن اولوب، (تون) لی اولدیغی حالده، سبزوارده یاشامش؛ وابتدا تحصیلدارلقله

مشغول اولوب ، ویرکیسنی تحصیل ایده‌جکی بر قوجه قارینك بعض محق سوزلری اوزرینه، النده‌کی قلمی کسر ایله، فیما بعد مأموریت قبول ایتمیه‌رك ، زی فقراده سیاحت وایفای حج ایله زیارت مراقد شریفه‌یه حصر اوقات ایتمشیدی. ٨٥٤ تاریخنده مشهد رضوی زیارتنه کیدرکن جهانداره‌ده وفات ایدوب ، نعشی سبزواره نقل واوراده دفن اولنمشدر . مدح ائمه حقنده کوزل قصائدی ومقبول مناجاتی وسائر اشعاری واردر. شو برایکی بیت بر مناجاتندندر :

الهی باعز از آن پنج تن
نبی و ولی و دوفرزند وزن
برآری بفضل خود ای کردکار
که در دین و دنیا مرا پنج کار
یکی حاجترا تمنای بکس
بر آرنده آن تو باشی و بس الخ

سلیمیه { درسعادتده اسکدار ایله حیدر پاشا آراسنده وساحل بحرده سلطان سلیم‌خان ثالث حضرتلری جانبندن یاپدیرلمش بر بیوك سواری قیشله‌سیله ایکی مناره‌لی بر جامع شریف ودرکاه وسائره اولوب، محله‌سی دخی بو اسمله مسمادر.

سلینونته { (Selinonte) زمان قدیمده بو اسمله ایکی شهر وار ایدی: بری آناطولینك (کیلیکیا) خطهٔ قدیمه‌سنده اولوب، الیوم ایچ ایل سنجاغنك آنامور قضاسنده ناحیه مرکزی اولان (سلنتی) قریه‌سیدر. — دیکری سیجلیه جزیره‌سنك جنوب غربی ساحلنده اولوب، یونانیلردن مغاره‌لیلرك مهجری ایدی ، ومستقل بر جمهوریت صورتنده اداره اولنوردی. قرتاجلیلردن وبعده عرب اهل اسلامندن تخریب اولنوب، زلزله‌دن بسبتون ویران اولمشدر . بعض آثاری مشهوددر .

سلیوری { (یاخود سلوری) مرمره دکیزینك روم ایلی ساحلنده چتالجه مستقل متصرفلغنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، چتالجه‌نك ٢٠ کیلومتره غرب جنوبیسنده و استانبولك ٦٠ کیلومتره غربنده واقعدر. ٥٧١٠ اهالیسی اولوب، اسلام وروم وبر مقدار یهودیدن مرکبدر . یالکز بر سوقاغی کنیشجه اولوب، قصوری پك طاردر . قصبه‌نك اوستنده اسکی برقلعه خرابه‌لری واطرافنده باغ وباغچه‌لر بولنیور. اولدقجه تجارتی وسنه‌ده برکره پنایری واردر. پك اسکی بر قصبه اولوب ، زمان قدیمده (سیلیمبریه) اسمیله یونانیلردن مغاره‌لیلرك مهجری ایدی. ایمپراطور آرقادیوس بو قصبه‌یی زوجه‌سی اودوقسیه‌نك نامنه نسبتله (اودوقسیه پولیس) تسمیه ایتمشدی. — قضاسی قصبه ایله ١٧ قریه‌دن عبارتدر .

سمادرك { یاخود سمدرك ویا سمندرك (Sa-mothraki) آطه‌لر دکیزی جزایر صغیره‌سندن برآطه اولوب، جزایر مذکوره‌نك اك شمالیسیدر. ٤٠° ٢٠′ عرض شمالیده و ٢٣° ایله ٢٣° طول شرقی آره‌سنده اوله‌رق ایمروس جزیره‌سنك ٢٤ کیلومتره شمال غربیسنده وده‌ده آغاجك ٢٢ میل جنوب غربیسنده واقعدر. شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه طول اعظمی ٢٦ وعرضی ١٥ اولوب، ١٩٠ مربع کیلومتره واهالیسی ٢٥٣٦ کشیدر. مرکزی ایچ طرفنده اولوب، (قاسترون) یعنی «قلعه» اسمیله معروفدر. اسکی (ساموتراکی) شهرینك خرابه‌لری ساحل شمالیسنده واقعدر . اراضیسی ٦٠٠٠ قدم ارتفاعی اولان (فنغاری) طاغنك اتکلرندن عبارت اولوب، لیمنی سنجاغنك ایمروز قضاسنه ملحق برناحیه صورتنده اداره اولنور . بو آطه ابوالفتح سلطان محمد خان ثانی طرفندن ممالك عثمانیه‌یه ضم اولنمشدر.

سماعی { (حسن —) اونجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، شو بیتك جملهٔ اشعارندندر :

طبعم چراغی قاسم انواردن یانار
بوی فنا دماغمه عطاردن کلور

سماك { صحابه‌دن بروجه زیر درت ذاتك اسمیدر : (سماك بن ثابت بن سفیان) که بدرله وبرادری حارثله برابر احد وقعه‌سنده حاضر بولنمشدر. — (ابو دجان سماك بن خرشة الانصاری الخزرجی الساعدی) که بدر واحد غزالرنده وسائر غزواتده معیت حضرت نبویده بولنوب ، احد وقعه‌سنده کندیسنه جانب حضرت رسول اللهدن برقلیج اعطا بیورلمشلردی. شجعان وفضلاء صحابه‌دن اولوب، بعده یمامه وقعه‌سنده شهید اولمش ؛ وبر روایتده صفین محاربه‌سنده دخی معیت حضرت مرتضویده بولنمشدر. — (سماك بن سعد الانصاری الخزرجی) که نعمان بن بشیرك عمی اولوب، برادریله برابر بدر وبعده احد غزالرنده حاضر بولنمشدر . — (سماك بن مخرمه الاسدی) که کوفه‌ده ساکن اولوب،

Digitized by Google

اوراده بونك اسمنه منسوب بر مسجد وار ایدی. حضرت علی (رضه) لك كوفه‌یی تشریفلرنده جزیره‌یه بچمشیدی.

سماك ودها طوغریسی سمان (Sémani) آرناؤدلقده بر ایرماقدر، كه براتك ١٢ كیلومتره شمال غربیسنده برات ایله (دوول) نهرلرینك اجتماعندن بالتشكل، مزكه اووه‌سنده غربه طوغری جریانله، تقریباً ٨٠ كیلومتره‌لك طولاشیقلی بر جریاندن صكره، آدریاتیق دكیزینه دوكیلور. ایندیردیكی قوم وچامور‌دن دكیزك ایچنده اوزون بر برون تشكیل ایتمشدر. یتاغنی پك صیق دكیشدیروب، مجراسی اطرافنده بر طاقم بطاقلقلر حاصل ایدیور. منصبی اطرافنده مملحه‌لر بولنوب، خیلی طوز چیقار.

سماو خداوندكار ولایتنك كوتاهیه سنجاغنده وكوتاهیه‌نك ١٠٠ كیلومتره غرب جنوبیسنده اوله‌رق همنامی اولان چایك كنارنده وسماو كولنك جهت جنوبیه‌سنده واقع قضا مركزی بر قصبه اولوب، ٦٠٠٠ قدر اهالیسی، ٩ جامع شریفی، ٣ مسجدی، ٤ مدرسه‌سی، ٢ تكیه‌سی، بر رشدیه وبرقاچ صبیان مكتبی، ٥ خانی، بر حمامی، ٢٠ دباغخانه‌سی، ٨ فرونی، ٣٨٢ دكان ومغازه‌سی، بر قیشله‌سی، بر عسكری دپوبی، هفته‌ده بر كره قوریلور بازاری وبر ساعتلق مسافه‌ده آلتی عدد كوكوردلی ایلیجه‌سی واردر. آیدین ولایتك حدودی قربنده اولمغله، ادخالات واخراجاتی مذانیه طریقیله اولدیغی كبی، صالحلی طریقیله یعنی دمیر یولله دخی اجرا اولنور. — سماو قضاسی كوتاهیه سنجاغنك منتهای غرب شمالیسنده واقع اولوب، جنوب غربی جهتندن آیدین ولایتیله، غرباً قره‌سی سنجاغیله، شمالاً بروسه سنجاغیله، شرقاً دخی كردوس قضاسیله محدوددر. طاغ آردی ناحیه‌سیله برابر ١٢٥ قریه‌دن مركب اولوب، ٣٢٦٦٢ اهالیسی واردر. اراضیسی منبت اولوب، حبوبات متنوعه ایله میوه وسبزه‌لرك انواعی حاصل اولور. طاغلرینك اكثری اورمانلرله مستور اولوب، صاری چام، میشه، كوركن وسائر آغاجلر بولنور، وخیلی كراسته قطع اولنور. قضا داخلنده بر آنتیمون معدنی بولنوب، اخراج اولنمقده‌در.

سماو چایی. خداوندكار ولایتنده بر نهردر، كه آنف البیان سماو قضاسنده همنامی اولان بر كولدن نبعانله، غربه طوغری جریان ایده‌رك، قره‌سی سنجاغنه دخول ایتدكدن صكره، شماله طوغری دونه‌رك، وصاغ وصولدن بر طاقم دره‌لر آله‌رق، صو صغرلی قریه‌سنه بعد الوصول، صو صغرلی اسمیله شمال شرقی‌یه طوغری آقار؛ وبروسه سنجاغنه دخول ایله میخالیچ قصبه‌سنه واصل اولنجه، اطرانوس چاییله برلشه‌رك، میخالیچ نامنی آلیر، ونیلوفرله دخی برلشه‌رك، مرمره دكیزینه دوكیلور. [«صو صغرلی» و «میخالیچ» ماده‌لرینه مراجعت.]

سماو كولی. خداوندكار ولایتنده كوتاهیه سنجاغنك سماو قضاسنده بر كول اولوب، طاغلر آره‌سنده بر كوچك اووه‌ده واقعدر. محیط دائره‌سی ٤ ساعت اولوب، اطرافنده‌كی طاغلردن اینن بر طاقم دره‌لر اخذ ایدر، وفضلهٔ میاهی آنف البیان نهری تشكیل ایدر.

سماوه بغداد ولایتنك حله سنجاغنده حله‌نك ١٥٠ و بغدادك ٢٣٠ كیلومتره جنوب شرقیسنده ونجد بطاقلقلرندن كلوب فراته دوكیلن (شط اتشان) ك اوزرنده اوله‌رق بونك منصبندن ١٠ كیلومتره یوقاریده واقع قضا مركزی بر قصبه اولوب، جمله‌سی مسلم وقسم اعظمی شیعی اولمق اوزره، ٤٠٠٠ اهالیسی و ٧ صبیان مكتبی واردر. خانه‌لری كرپیچدن معمولدر. — سماوه قضاسی حله سنجاغنك جنوب شرقی قسمندن عبارت اولوب، شمالاً دیوانیه قضاسیله، شرقاً بصره ولایتیله، جنوباً وجنوب غربی جهتندن دخی چول ایله محدوددر. دراجی و ابو جوارير ناحیه‌لریله برابر مساحهٔ سطحیه‌سی ٧٥٠٠ مربع كیلومتره‌دن عبارت اولوب، قسم كلیسی شیعی اولمق اوزره، ٦٠٠٠٠ اهالیسی واردر. یالكز مركز قضا ایله ناحیه مركزلری اولان دراجی و ابو جوارير اهالیسی دائمی صورتده ساكن اولوب، قصور اهالیٔ قضاخیمه نشین عربان عشایرندن عبارتدر. اراضیسی پك منبت ایسه‌ده، هندیه جدولنك بوزلمسیله، اكثر طرفلری بطاقلق حالنی آلوب، اخیراً خزینهٔ خاصه طرفندن جدول تعمیر، وبطاقلقلر تطهیر ایدیله‌رك، اراضیسنك قوهٔ انباتیه‌سندن استفاده یولی آچلمشدر. شمدیكی حالده قضا اراضیسنك آنجق اون

Digitized by Google

يديده بر مزروع اولوب، اراضئ مزروعه ١٥٠٠٠ فدان يعنى ٤١٣٥٥ دونمدن عبارتدر. باشليجه محصولاتى آرپه وايكنجى درجه‌ده بغدايدر. ٧٥٠ بيكى دونملك محلى دخى خرمالقدر. حيوانات اهليه‌سى چوق اولوب، سنوى تولدات حيوانيه ١٩٠٠٠ صيغير، ٣٠٠٠ آت، ١١٠٠٠ مركب، ٢٩٠ استر، ٣٠٠٠ دوه، ١٤٠٠٠٠ قيون و ٢٩٠ كچيدن عبارتدر.

سمائى { ايران شعراسندن ايكى ذاتك مخلصيدر:

برنجيسى سلطان سنجرك باركاهى ملازملرندن ايدى. شو رباعى اونكدر:

باكه كويم راز چون محرم نماند
ميرنيم با درد چون مرهم نماند
بود باقى دركل شادى نمى
ليك در ايام ما آن هم نماند

— ايكنجيسى كحالقده‌كى مهارتيله مشهور اولوب، ١٠٠١ تاريخنده وفات ايتمشدر. شو بيت اونكدر:

زيبياكى دم شمشير آن بدمستى بوسم
اجلرا كرد ميكردم بلا رادستى بوسم

سمر { بصره ايله واسط آره‌سنده بر قصبه اولوب، مشاهير علمادن (سمرى) لقبيله ملقب بر چوق ذواتك مسقط رأسى بولنمشدر.

سمران { بعض كتب عربيه‌ده سمرقنده ويريلن اسمدر.

سمرقند { آسياى وسطينك اك مشهور شهرلردن اولوب، ماوراءالنهرك صغد خطه‌سنده واليوم روسيه‌نك النده بولنان تركستانده (زرافشان) ايالتنك مركزيدر. ″٥٠ ′٣٨ °٣٩ عرض شمالى ايله ′٣٨ °٦٤ طول شرقيده، زرافشان ونام ديكرله (قره دريا) نهرينك صول يعنى جنوبى كنارندن ٧ كيلومتره‌لك مسافه‌ده، بخارانك ٢٢٢ كيلومتره شرق جنوبيسنده وطاشكندك ٢٦٨ كيلومتره جنوب غربيسنده و بر طاغك شمالى اتكنده اوله‌رق بر اووه كنارنده واقع اولوب، حذاى بحردن ٦٧٠ متره ارتفاعى وار در. مدنيت اسلاميه‌نك اك پارلاق مراكزندن وبر وقت تيمورلنكك پايتختى بولنمش اولان بو شهرك اليوم دخى ٤٠٠٠٠ اهاليسى اولوب، على الخصوص دمير يول خطيله بحر خزر ساحلنه ربط اولنه‌لى كوندن كونه بيومكده‌در. آنجق يكيدن نقل و اسكان مسلمانلره ممنوع اولديغندن، روس اهاليسى چوغالمقده اولوب، بونلر (يكى سمرقند) اسميله آيريجه بر محله تشكيل ايتمشلردر. شمديكى اهالينك يالكز ٦٠٠٠ ى روسدر. شهرك اورته‌سنده (ريكستان) اسميله واسع برميدان اولوب، بونك اطرافنده (طلاكارى)، (شيردار) و (اولغ بيك) اسملريله اوچ بيوك مدرسه وبرقاچ جسيم جامع شريف بولنيور. بو اوچ مدرسه‌نك برى، اسمندن دخى آكلاشلديغى اوزره، مشهور اولغ بكك علوم رياضيه ونجوم وهيئتك تعليم وتعليله اوغراشدقلرى مدرسه‌در. شهرك شمال جهتنده طاشكند قپوسى قربنده ديكر بر ميدان بولنوب، بونك بر كنارنده تيمورك زوجه‌سى وچين حكمدارينك قيزى (بيبى خاتون) ك بناكرده‌سى اولان جسيم برمدرسه واردر، كه اليوم قسماً خراب اولوب، پاموق چارشيسى اولمشدر. بونك بر كنارنده‌ده خاتون مشاراليهانك تربه‌سى طوريور. شهرك جنوب غربى جهتنده دخى (كورامير) اسميله تيمورك تربه‌سى بولنوب، غايتله كوزل بر قبه‌سى وار در. اولغ بكك و سائر افراد خاندان تيمورينك دخى تربه‌لرى موجود در. بو تربه‌لرك يانده جسيم ومصنع برجامع شريف بولنوب. حضرت عثمان (رضه) ك خط دستيله محرر و قانك لكه‌لرينى حاوى اولديغى مروى اولوب پترسبورغ كتبخانه‌سنه نقل ايدلمش اولان مصحف شريف بوجامعده بولنمشدر. شهرك سائر طرفلرنده دخى بر چوق جوامع شريفه ومدارس بولنوب، فن معماريجه اك كوزللرى (سفيد)، (شيبانى خان) و (خواجۀ احرار) مدرسه‌لريدر. شهرك بر قسمنى و تيمورك سراينى حاوى بولنمش اولان قلعه روسلر طرفندن تصفين وتعمير ايديله‌رك، ايچنده دوائر حكومت وعسكر قشله‌لرى ياپلمش؛ وسراى تيمورك يالكز بر پارچه‌سى محافظه اولنمشدر. شهر سورله محاط اولوب، درت بش قپوسى وار ايديسه ده، اكثر طرفلرى منهدم اولمشدر. شهرك اطرافنده بر چوق كوشكلر وباغ و باغچه‌لر بولنوب، شفتالى، زردالى، قيصى، آيوه، آرمود و سائر ميوه‌لرى مشهور در. طاشكند قپوسى خارجنده (شاه‌زنده) ديدكلرى قاسم بن عباس حضرتلرينك تربه‌سى ويانده

آسیای وسطیده مثلی اولمیان مصنع بر جامع شریف واردر، که ۲۷ باصمقله چیقیلوب، بتون آسیای وسطی اهالیسی عندنده پك مقدس ومحترمدر. اسکی سمرقند حکمدارلری تخته اوتورمازدن اول بو تربه‌یی زیارت ایدرلردی. بونك جوارنده بر طاقم آثار عتیقه بولنوب، اهالی اورانك مشهور افراسیا بك پایتختی بولنمش اولدیغنه معتقددرلر. زرافشان نهرندن کتیرلمش اوچ بیوك وبر چوق کوچك جدوللر شهری شق ایدوب، صوبی پك بولدر. روس محله‌سی قلعه‌نك غربنده ودمیر یول موقفنك اطرافنده اولوب، کنیش سوقاقلری، کوزل باغچه‌لری، میدانلری، بر کلیساسی، برقاچ مکتبی، مغازه‌لری وبر عمومی باغچه‌سی واردر. سمرقند اهالیسنك قسم اعظمی تاجیك وتصوری اوزبك، عرب، ایرانی، افغانلی، هندلی و روسدر. لسان محلی فارسی اولوب، ترکجه دخی تکلم اولنور. اهالی پك چالیشقان و صنایع و تجارته مائل اولوب، کرك روسیه ایله وکرك بخارا، خیوه، کابل، کاشغر وسائر جهتلرله اولنان تجارتك قسم اعظمی بونلرك النده‌در. شال، سجاده، ایپك اقمشه وسائر منسوجاتله اسلحه و اوانی‌یه متعلق بعض کوزل مصنوعاتی واردر. دباغخانه‌لری‌ده چوقدر. ایچ یاغندن برنوع صابون دخی اعمال اولنور.

سمرقند پك اسکی بر شهر اولوب، بیوك اسکندر طرفندن بنا اولندیغنه و (شمر ابوکرب) طرفندن تأسیس و بونك اسمنه نسبتله تسمیه ایدلدیکنه دائر اولان روایات حقیقته مقارن دکلدر؛ زیرا اسکندرك صغد (یاخود سوغدیانه) خطه‌سنده (ماراقنده) اسمیله برشهر فتح ایتمش اولدیغی معاصرلری اولان مورخین یونان آثارنده مذکوردر؛ بو اسمك ایسه (سمرقند)دن غلط اولدیغی ظاهردر. اسکندردن صکره بلخ جهتنده تشکل ایدن ماکدونیه طوائف ملوکنك بعده اشکانیانك وصکره ساسانیانك ضبطنه کچوب، ۵۵ تاریخ هجریسنده حضرت معاویه طرفندن خراسان والیسی بولنان سعید بن عثمان سمرقندی محاصره، وصاحبیله مصالحه ایدوب، رهن آلمش؛ و ۷۷ تاریخنده قتیبه بن مسلم بخارا وشاشی وسائر ماوراءالنهر بلادیله برابر سمرقندی دخی قطعاً فتح ایتمشدر. خلفاء عباسیه زماننده ظهور ایدن سامانیلر طرفندن پایتخت اتخاذ اولنه‌رق، بونلرك دورنده فوق‌العاده اعمار وتوسیع وتزیین اولنوب، علوم ومعارف اسلامیه‌نك اك پارلاق مراکزی صره‌سنه کچمش، وبرچوق علما وادبانك منشئ اولمش ایدی. سلجوقیلرك وبعده خوارزمشاهانك زماننده دخی معمور اولوب، چنکیز خان طرفندن محاصره اولندقده ۴۰۰۰۰ وبر روایتده ۱۱۰۰۰۰ کشی طرفندن مدافعه اولنمشیدی. بو جهانکیرك تخریبندن صکره اهالیسنك یالکز بر ربعی قالمش اولدیغی حالده، ۲۵۰۰۰ عائله که تقریباً ۱۲۵۰۰۰ اهالی ایله مسکون ایدی. بعده یکیدن ترقی‌یه یوز طوتوب، تیمورلنك طرفندن پایتخت اتخاذ، وبونك طرفندن یکیدن ۱۵۰۰۰۰ اهالی نقل واسکان اولنمشدی. تیمورك سلاله‌سندن صکره سمرقند بخارا اوزبکاری طرفندن استیلا و تخریب اولنه‌رق، پك چوق تدنی ایتمش؛ واهالیسی آزالدیغی کبی، اسکی اسباب و وسائط مدنیتی دخی احیا اولنمشدر. ۱۸۶۸ تاریخنده روسلر طرفندن ضبط اولنه‌رق، (زرافشان) اسمیله تشکیل اولنان ایالته مرکز اتخاذ اولنمشدر. سامانیلر وسلجوقیلر دورلرینك آثار عمرانی چنکیز طرفندن امحا اولنه‌رق، دور تیموری آثارندن بعضلری موجوددر. اولغ بکك رصدخانه‌سندن و (قلندر خانه) اسمیله معروف دارالفنونندن هیچ بر اثر قالمامشدر.

سمرقندی (ابولیث نصر بن محمد بن ابراهیم) مشاهیر علما وفقهادن اولوب، امام الهدی و مفتی الثقلین عنوانلریله معنوندر. امام هندوانی تلامذه‌سندن اولوب، بر تفسیر شریف ایله «خزانة الفقه»، «تنبیه الغافلین»، «البستان»، «مختصر مقدمات الصلوات»، «صحایف الالهیات» عنوانلی کتابلری وسائر بعض آثاری واردر.

سمرقندی (شمس الدین محمد بن اشرف الحسینی) مشاهیر علمادن اولوب، «رسالة فی آداب البحث» ایله هندسه‌یه دائر «اشکا التأسیس» عنوانیله برکتابی واردر. ۶۰۰ تاریخنده وفات ایتمشدر.

سمرقندی (رکن الدین محمد) مشاهیر علمادن اولوب، سلطان حسین بایقرا زماننده هندك قنوج شهرنده قاضی وامام ایدی. هند برهمنلرندن (بهرکیر برهمن جوجی) ایله اولان

Digitized by Google

مباحثاتی یازمش ، و « حوض الحیاة » اسمیله هند
لسانندن بر کتاب ترجمه ایتمشدر . بو ترجمه پارس
کتبخانه‌سنده ۹۲۷ رقیله مرقوم اوله‌رق موجوددر .

سمرقندی { (بدر الدین محمد بن بهرام القلا.
نسی) مشاهیر اطبای اسلامدن
اولوب ، « اقرباذین » عنوانیله ۴۹ بابدن مرکب بر
کتابی واردر .

سمرقندی { (ابو حامد نجیب الدین محمد بن
علی) بو دخی مشاهیر اطبادن
اولوب ، فخر الدین رازی ایله معاصر ایدی . مغوللرك
هراتی ضبط و قتل عام ایتدکلرنده شهید اولمشدر .
« کتاب اغذیة المرضی » ، « کتاب الاسباب والعلا.
مات » ، « کتاب اقرباذین الکبیر » ، « کتاب اقرباذین
الصغیر » وسائره عنوانلریله بر قاچ تألیفاتی واردر .

سمره { صحابه‌دن بروجه زیر بر قاچ ذاتك
اسمیدر : (ابو جابر سمره بن جنادة
السوائی) که بر حدیث شریفك راویسیدر . — (ابو
سعید سمره بن جندب الفزاری) که پدرینك وفاتندن
صکره ، صبی اولدیغی حالده ، مدینه‌یه کلوب ، والده‌سی
انصاردن برینه وارمش ؛ وصاحب ترجمه معیت حضرت
نبویده بر چوق غزالرده بولنمش ؛ و بعده بصره‌ده
ساکن اولوب ، حسن بصری وابن سیرین وسائر تابعین
کندیسندن روایت ایلمشلردر . عراق والیسی زیاد
کوفه‌یه کیتدیکنده صاحب ترجمه‌یی بصره‌ده ، وبصره‌یه
کیتدیکنده کوفه‌ده وکیل براقیردی . خارجیلره قار.
شی بغض وخصومتی زیاده ایدی . — (سمره بن حبیب
بن عبد الشمس القرشی الاموی) که صحابه‌دن عبد.
الرحمن بن سمره‌نك پدری اولوب ، بعضلری اسلامه
کلدیکنی روایت ایتمشلردر . بونلره کوره صحابه‌دن
معدود ایسه‌ده ، کندیسنك کفرده وفات ایدوب ،
اوغلنك اسلامه کلدیکی روایتی دها قویدر . —
(سمره بن ربیعة العدوانی یاخود العدی) . — (سمره
بن عمرو العنبری) که یمامه وقعه‌سنده خالد بن ولید
حضرتلری طرفندن عودتنده استخلاف بیورلمشیدی .
— (سمره بن فاتك الاسدی) که حقنده بر حدیث
شریف صادر اولمشدر . — (سلمه بن معاویة الکندی) .
— (ابو محذوره سمره بن معیر القرشی الجمحی) که
فخر کائنات (صلعم) افندمزدن اذانی اوکرنوب ، مؤذنلك
ایتمش ، و ۷۹ تاریخنده مکهٔ مکرمه‌ده وفات ایتمشدر .

سمعان { شامده بر محل اولوب ، عمر بن عبد.
العزیز اونده مدفوندر . — بنی
تمیم قبائلندن دخی بر قبیله‌نك اسمیدر . — (دیر سمعان)
اسمیله دخی بعض محللر وار ایدی .

سمعان { صحابه‌دن ایکی ذاتك اسمیدر : (سمعان
بن خالد الکلابی) که بنی قریظه‌دن
اولوب ، نزد حضرت نبوی‌یه کلدکده ، دعای رسا.
لتپناهی‌یه نائل اولمش ، وباشی مسح بیورلمش ایدی .
همشیره‌سنی فخر کائنات (صلعم) تزوج بیورمشیدی .
اولادی کندیسندن روایت ایتمشلردر . — (سمعان
بن عمرو ابن حجر) که اوغلی خیار کندیسندن
روایت ایتمشدر .

سمعانی { (تاج الاسلام ابو سعد عبد الکریم
بن ابی بکر محمد التمیمی المروزی)
مشاهیر حفاظدن وفقهاء شافعیه‌دن اولوب ، سمعان
قبیله‌سنك رئیسی ایدی . اجدادی دخی رؤسا وعلمادن
ایدی . ۵۰۶ تاریخنده مروده طوغوب ، تحصیل
علم واستماع حدیث ایچون خراسان ، ماوراء النهر ،
عراقین ، جزیره ، شام ، حجاز و سائر بلادده طول
مدت دور وسیاحت ایتمش ؛ وانساب حقنده « کتاب
الانساب » عنوانیله مثلی نا مسبوق ۸ جلددن مرکب
بر کتاب یازمشدر ، که اصلی نادر اولوب ، ۳ جلددن
مرکب اولان مختصری مشهور ومتداولدر . بوندن
ماعدا مشهور ابن خطیبك « تاریخ بغداد » ینه ۱۵
جلددن عبارت بر ذیل ، و (مرو) شهرینك ۲۰ جلددن
مرکب مفصل و مکمل تاریخنی یازمشدر . اوغلی
(ابو المظفر عبد الرحیم) ایچون یازدیغی « معجم المشایخ »
و « عوالی » کتابلری دخی جملهٔ مؤلفاتندندر . ۵۶۲
تاریخنده وطنی اولان مروده وفات ایتمشدر . بنی
تمیمدن سمعان دینلن بر عرب قبیله‌سنه منسوبدر .
— بونك جدی (ابو المظفر منصور بن محمد سمعانی)
دخی مشاهیر فقهادن اولوب ، ابتدا مذهب حنفی‌یه
تابع ایکن ، ایفای حج ایچون حجازه کیده‌رك ، اوراده
حسب الایجاب مذهب شافعی‌یه انتقال ایتمش ، ووطننه
عودتنده بوندن طولایی بعض مرتبه اذا وجفا کور.
مش ایدی . فقه شافعی‌یه وسائر علومه دائر متعدد
تألیفاتی اولوب ، « منهاج اهل السنة » ، « الانتصار » ،
« الرد علی القدریة » ، اصوله دائر « القواطع » ، خلافه
دائر « البرهان » ، « الاصطلام » و « الاوسط » او

Digitized by Google

جلدندر. کوزل بر تفسیر شریفیله یوز شیخدن مروی بیك حدیث شریفی حاوی بر کتابی دخی واردر. ۴۲۶ ده طوغوب، ۴۸۹ ده وفات ایتمشدر.

سمله { (Sémélé) اساطیر یونانیه‌ده (قادموس) قیزلرندن اولوب، کویا ابو الآلهه زعم اولنان مشتری بوکا عاشق اولمغله، بینلرنده‌کی منا- سباتدن عشرت الهی زعم اولنان (باقخوس) طوغمش؛ ومشترینك زوجه‌سی (یونون) قیصقانمغله، باقخوسك سود ننه‌سی قیافتنه کیره‌رك، سمله‌یه مشتریدن هیئت اصلیه‌سیله یانینه کلمسی طلب ایلمکی اوکرتوب، بو دخی بونی طلب ایتمکله، مشتری هیئت اصلیه‌سیله اوینه کیرنجه، او طوتیشوب، سمله دخی یانمش؛ ویالکز باقخوس قورتلمشدر.

سملیکی { (Semliki) آفریقای وسطیده بر نهر اولوب، (لوتانزیکه) کولندن خروجله، خط مستقیم اوزره ۱۷۰ کیلومترەلك سرعتلی بر جریاندن صکره (مووتان نزدیکه) کولنه دوکیلور؛ ودها طوغریسی بوکولی شق ایده‌رك، نیلك عروقندن معدود اولان (بحر الجبل) نامیله چیقار. ۱۸۸۸ ده سیاح شهیر استانلی طرفندن کشف اولنمشدر.

سملین { (Semlin). آوستریانك اسقلاوونیه خطه‌سنده وطونه‌نك اوزرنده اوله- رق، بلغرادك قارشیسنده برقصبه اولوب، ۱۰۰۰۰ اهالیسی، ایشلك تجارتی ویهودیلره مخصوص بیوك بر مکتبی واردر.

سمنان { ری ایله دامغان آره‌سنده وطهرانك ۱۸۴ کیلومتره شرقنده برقصبه اولوب، مشاهیر علمادن برچوق ذواتك مسقط رأسی بولنمشدر. یاقوت حموی کندی زماننده خرابه یوز طوتمش اولدیغنی بیان ایدیورسه‌ده، الیوم معمور اولوب، ۱۶۰۰۰ اهالیسی، کنیش وآغاجلره محاط سوقاقلری، میاه جاریه‌سی واطرافنده کوزل باغچه‌لری واردر. قربنده (سمنك) اسمیله برکوچك قصبه دخی اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور. — عراقده دخی بو اسمله برکوچك قصبه اولوب، سمنانی لقبیله معروف علمانك بعضیسی بورادن ایدی.

سمنانی { (علاء الدوله) مشاهیر صوفیوندن اولوب، ۷۳۶ تاریخنده ارتحال ایتمشدر.

سمنجان { طخارستانده بلخك آرقه‌سنده وبلخدن ۷ وخلمدن دخی ۵ کونلك مسافه‌ده بر قصبه اولوب، بعض مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولنمشدر.

سمندر { خزر مملکتنده باب الابوابدن (یعنی بندردن) دورت کون ایلریده و وولغه کنارنده بولنمش اولان (اتل) دن ۸ کون بریده برقصبه اولوب، وقتیله خزر حکمدارینك مقری ایکن، سلمان بن ربیعه طرفندن فتح اولندقدن صکره، خزر حکمداری اتلی مقر اتخاذ ایتمشدی. الیوم خراب اولسه کرکدر.

سمندرك { [«سمادرك» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سمندره { (Semendria, Smederewo) صربستانده طونه ساحلنده ومو- راوه‌نك بر قولنك بو ایرماغه دوکلدیکی محلده اوله‌رق بلغرادك ۴۴ کیلومتره شرق جنوبیسنده بر قصبه اولوب، ۱۲۰۰۰ اهالیسی ومتین قلعه‌سی واردر. وقتیله صربیه‌نك مرکزی ایدی. ۸۴۲ تاریخنده سلطان مراد خان ثانی طرفندن فتح، وبعده دفعاتله مجارلر طرفندن ضبط وعثمانلیلر طرفندن استرداد اولنمشدر.

سمندو { روم یعنی آناطولینك وسطلرنده بر قصبه اولوب، ۳۳۹ تاریخنده سیف الدوله طرفندن فتح ایدلمش؛ وبو مظفریت حقنده حکمدار مشار الیهك مداحلری اولان شعرا برطاقم اشعار سویلشلردر. الیوم باقی اولوب اولمدیغی ونره‌ده بولندیغی تحقیق اولنه‌مدی.

سمندور { هندستانده مهران نهرندن ایکی فرسخلق وملتاندن ایکی کونلك مسافه‌ده واقع مستحکم بر قصبه اولدیغی جغرافیون عرب آثارنده مسطوردر.

سمنطاری { (ابو بکر عتیق) مشاهیر علما وزهادن اولوب، صقلیه (یعنی سیجلیه) جزیره‌سنده واقع (سمنطار) قریه‌سندن ایدی. حجاز ویمنه وخراسان وماوراء النهره قدر سیاحت ایدوب، کوریشدیکی علماء صلحادن ایشیتدکلرینی وکوردیکی احوالی ضبط وحروف هجا ترتیبیله تحریر ایتمش؛ و «دلیل القاصدین» عنوانیله ۲۰ جلد اوزره

Digitized by Google

برکتاب و «کتاب فی الرقایق» عنوانیله دیکر بر بیوك کتابله فقه وحدیثه دائر بعض تألیفات براقشدر. ٤٦٤ تاریخنده وفات ایتمشدر. طبیعت شعریه‌سی دخی وار ایدی.

سُمنقان { (یاخود سمنکان) نیسابور مضافاتندن جاجرم ایله اسفراین آره‌سنده برکوچك قصبه وبر ناحیه ایدی.

سمنك { سالف البیان سمنان قصبه‌سنه ملاصق برکوچك قصبه ایدی.

سمنو { فزانده غات قضاسنه تابع ناحیه مرکزی برکوچك قصبه اولوب، ۱۵۰۰ اهالیسی، قلعه‌سی، ایکی مناره‌لی بر جامعی وکوزل باغچه‌لری واردر. اهالیسنك اکثری خالص عرب اولوب، بعض سادات وشرفاسی دخی واردر.

سَمَنّود { مصر اسفلك غربیه مدیریتنده، نیلك دمیاط قولنك صول کنارنده و طنطه‌نك ۳۰ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق طنطه‌دن دمیاطه کیدن دمیر یول خطی اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۱۵۰۰ اهالیسی، بیوك چارشی وبازاری، مشهور دستی وچناقلری وجوارنده اسکی (ایزئوم) شهرینك ویرانه‌لری واردر. پك اسکی بر قصبه اولوب، وقتیله مصرك اك بیوك شهرلرندن ایدی. اسکی مصریلر عندنده (ثبنوتیر) ویونانیلر عندنده (سبنوتوس) اسمیله معروف ایدی.

سمنین { ثغور رومده یعنی آناطولینك شرق جهتنده برقصبه اولوب، آل حمداندن ابو فراس طرفندن فتح ایدلمش ایدی.

سموآ { (Semoy, Semois) بلجیقه ایله فرانسه حدودنده (موزه) ایرماغنه تابع بر نهر اولوب، بلجیقه‌نك لوکسمبورغ ایالتنده نبعانله غرب شمالی‌یه طوغری جریان، وفرانسه‌یه دخول ایده‌رك، (مونترن) قربنده مذکور ایرماغه دوکیلور. منبعیله منصبی آره‌سنده‌کی مسافه ۸۰ کیلومتره‌دن عبارت اولدیغی حالده، مجراسی پك طولاشیقلی اولوب، ۱۹۸ کیلومتره طولنده‌در. درین بوغازلری وغریب موقعلری واردر.

سمور { (Semur) فرانسه‌نك (قوت دور) ایالتنده ودیژونك ۷۰ کیلومتره شمال غربیسنده قضا مرکزی کوزل برقصبه اولوب، ۳۹۰۸ اهالیسی، قلعه‌سی، داخلی مکتبی، کتبخانه‌سی، موزه‌سی، برکیر اوزرینه کوپریسی، دباغخانه‌لری، حبوبات وحیوانات وشراب تجارتی واردر.

سموره { اسپانیه‌نك لئون خطه‌سنده واقع (زاموره) قصبه‌سنه عربلر طرفندن ویریلن اسمدر.

سموئل { (بن یحیی بن عباس) مشاهیر اطباء اسلامدن اولوب، عن اصل مغربلی ویهودی المذهب اولدیغی حالده، شرقه رحلتله، طول مدت بغدادده وبعده مراغه وموصل و دیاربکرده اقامت ایده‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ و بعض ملوك و وزرا و امرانك خدمت طبابتنده بولنمشدر. ۵۷۰ تاریخلرنده مراغه‌ده وفات ایتمشدر. جبر وهندسه‌ده دخی یدطولاسی وار ایدی. تألیفاتی بروجه آتیدر: «المفید الاوسط» که وزیر مؤید الدینك نامنه یازمشدر، «رسالة الی ابن خدود فی مسائل حسابیة جبر ومقابله»، «کتاب اعجاز المهندسین» که ملکشاه سلجوقی نامنه تألیف ایتمشدر، «کتاب الرد علی الیهود»، «کتاب القوامی فی الحساب الهندی»، «کتاب المثلث القائم الزاویه»، «کتاب المنبر فی مساحة اجسام الجواهر المختلطه لاستخراج مقدار مجهولها»، «کتاب فی الباه».

سموئل بن عادیا { زمان جاهلیتده انبار جهتنده بولنمش رؤساء عربدن یهودی المذهب برآدم اولوب، وفاده اسمی ضرب مثل حکمنه کچمشدر. شاعر شهیر امرؤالقیس دشمنلرینه مغلوب اولدقده، بو ذاته التجا ایدوب، اسلحه‌سنی کندیسنه براقش؛ و روم جهتنه کیدوب وفات ایتدیکنده، ورثه‌سی صاحب ترجمه مراجعتله مذکور سلاحلری آلمشلر ایدی.

سمهوط { صعید مصرده نیلك ساحل غربیسنده بر بیوك قریه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

سمیپالاتینسك { (Sémipalatinsk) روسیه‌نك آسیای وسطیده وترکستانك شرق شمالی قسمنده واقع همنامی اولان ایالتك مرکزی برقصبه اولوب، ایرتیچ نهریله بوکا تابع (سمیپالاتینسقه) جایلك تشکیل ایتدکلری برآطه‌ده، طاشکندك ۱۱۵۰ کیلومتره شرق شما-

Digitized by Google

لبسنده وپترسبورغك ۳۲۴۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده اولهرق ٥٠° ٢٤′ عرض شمالی ایله ٧٧° ٥٥′ طول شرقیده واقع و ١٧٨١٥ اهالیلی جامعدر. قصبهنك اطرافی چول اولوب، بعض دفعه روزکار قوملری تحریکله، سوقاقلری وخانهلری اورتر. اولری اخشاب اولوب، کارکیرلری پك آزدر. قصبهنك قسم اعظمی تاتارلرله مسکون اولوب، بری کارکیر اولمق اوزره ١٠ جامع شریفی واورتیلی بر چارشیسی واردر. روس محلهسنده ایکی کلیسا وبر مکتب بولنیور. قیرغیزلرك محلهسی بر طاقم چادیرلردن عبارتدر. اهالی یازین (بل آغاج) تعبیر اولنان وجهت شمالیهده بولنان بر محله چکیلوب، اورادە زراعتله مشغول اولورلر.

——سمیپالاتینسك ایالتی شرق شمالی جهتندن تومسق، شمالاً توبولسق، غرباً آقمولنسك، جنوباً سمیرچنسق ایالتلریله، جنوب شرقی جهتندن دخی چین حدودیله یعنی مغولستانله محدود اولوب، مساحهٔ سطحیهسی ٤٧٨١٨٢ مربع کیلومتره واهالیسی ٥٧٤١٣٢ کشیدر، که بهر مربع کیلومتره باشنه بر کشیدن آز زیاده دوشمکله، او اراضیٔ واسعهنك همان خالی اولدیغی آکلاشیلیور. ایالتك قسم جنوبیسنده (تاربانحه) طاغی غرب شمالیدن شرق جنوبی‌یه طوغری ممتد اولوب، چین حدودندهکی (آلتون طاغی) نه اولاشیر. بو سلسلهنك شمالنده (ایرتیچ) نهرینك مجراسی وجنوبنده ایالتك حدودنده واقع (بالقاش) کولی بولنیور. مذکور سلسلهٔ جبالك ایکی مائلهسندن بر چوق چایلر آقیورسهده، نادراً مذکور نهره وکوله واصل اولوب، اکثریا یولده قورورلر. (ایرتیچ) نهری مجراسنده وایالتك جنوب شرقی جهتنده (زایزان) اسمیله بر کول تشکل ایدر. ایرتیچه واصل اولهمیان انهار مذکورهنك چوغی چولده بر طاقم بطاقلقلر تشکیل ایدرلر. مذکور سلسلهٔ جبالك شمال وجنوب جهتلرنده واسع چوللر ممتد اولوب، شمالدهکیلر بالچیقدن وجنوبدهکیلر قومدن عبارتدر. اراضیٔ منبته ایسه یالکز طاغ اتکلرنده وطاغدن اینن چایلرك کنارلرنده واقعدر. بو یرلرده بغدای، آرپه، یولاف واك زیاده داری ایله بعض سبزهلر حاصل اولور. ایالتك قسم جنوبیسنده شفتالی، زردالی، الما کبی بعض میوهلر وقسم شمالیسنده یالکز کراز یتیشیر. قسم جنوبیسنده خیلی اورمانلر دخی بولنیور. معادن پك چوق اولوب، آنجق هنوز تماميله کشف وتحری اولنمامشدر. قوملرده وآلتون طاغی اتکلرنده آلتون، مذکور طاقه مربوط چنکیز طاغنده باقیر وسیملی قورشون وبعض طرفلرده کوز وغرافیت معدنلری واردر. (قارقالینك) تعبیر اولنان تپهلر دخی ذی‌قیمت طاشلریله مشهوردر. هواسی پك شدتلی اولوب، قیشین میزان الحرارهنك صفردن آشاغی ٤٠ درکهیه قدر ایندیکی ویازین ٥٠ درجهیه قدر چیقدیغی اولور. یاز ایله قیش آرهسنده اولان بو تفاوت کلی کوندوز ایله کیجه آرهسنده دخی واقع اولوب، غایتله صیجاق کونلری صوغوق کیجهلر تعقیب ایدر. تشرین ثانیدن مارده قدر بتون نهرلر منجمد حالنده بولنور. ایلك بهار پك قیصه اولوب، بر یوزی قاردن قورتلوبده نباتات بیتمکه باشلار باشلاماز یازك حرارتی بونلری قورودور. حیوانات اهلیهسی اوچ ملیوندن زیاده اولوب، یاریم ملیونی آت وقصوری قیون، صیغیر، دوه وسائرهدر. جنوب جهتنده کیك، قرهجه، یبانی استر، طوموز، قپلان، قورد، تیلکی وسائر حیوانات وحشیه دخی بولنوب، آوی چوقدر. اوروجك وسائره انواعندن بعض زهرلی بوجکلر واردر. بالقاش کولك بالیغی آز ایسهده، زایزان کولنك وایرتیچ ایرماغنك بالیقلری چوق ومتنوع اولوب، قزاقلر کلیتله چیقاریرلر. اهالیٔ ایالتك بشده دردی قیرغیز اولوب، بونلر کوچبه حالنده یاشارلر، وحیوانات بسلمکله وآوله کچینیرلر. سائرلری تاتار، قالموق، روس، بخارالی وسائرهدن مرکب اولوب، اك زیاده زراعت وتجارتله مشغول اولانلری تاتارلردر. روسلر بر نوع سپاهی طرزنده بولنان قزاقلردن عبارت اولوب، بونلرك چوغی کندی لسان وطرز تعیشلرینی ترکله، قیرغیزلره تابع اولمش، واونلرك لساننی قبول ایتمشلردر. ایالتك تجارتی مقدما دها ایشلك ایکن، برمدتدنبری تدنی‌یه یوزطوتمشدر. مع هذا ینه خیلی تجارت اجرا اولنوب، روس تجارلر روسیهدن کتیردکلری امتعهیی قیرغیزلرله اشیای عینیهیه یعنی حیوانات، بیاغی، یاغ وسائرهیه مقابل مبادله ایدرلر. آلتون وکومش معدنلرینك اخراجندن بشقه ذکره شایان صنایع یوقدر. ایالت ٥

قضایه منقسمدر. روسلر قرن سابق میلادی اوائلنده بو ایالته وبوکا متصل اولان (آقمولینسك) ایالتنه داخل اولوب، بر طاقم نقطهلر انتخاب واستحکامات انشا ایتمشلرسهده، قیرغیزلر کندی خانلری طرفندن اداره اولنهورلردی. آنجق (ولی خان)ك وفاتی اوزرینه، قیرغیز قبائلی بیننده تفرقه حاصل اولوب، روسیه مداخلهیه بهانه بولهرق، ۱۸۰۸ ده قزاق آلایلرینی تشکیل وادخال، و ۱۸۵٤ ده مملکتی ایکی ایالته تقسیم ایدهرك، بسبتون تحت ادارهسنه آلمشدر.

سمیر { صحابهدن اوچ ذاتك اسمیدر: (سمیر بن الحارث الخزرجی الساعدی) که احد وقعهسنده حاضر بولنمش، وبعده حضرت عمر (رضه) ك عمال ومقربیننن اولوب، عهد خلافتلرنده وفات ایتمشدر. — (سمیر بن زهیر) که ینه صحابهدن سلمه بن زهیرك برادریدر. — (ابو سلیمان سمیر) که اوغلی سلیمان کندیسندن روایت ایتمشدر.

سمیرامیس { (Sèmiramis) یاخود (شمرم) ویا (سمیرم). آتوریهنك ملکهسی جهانکیر بر خاتون اولوب، من اصل جاریه ایدی. حسن وجمالی وعقل ودرایتی درجهٔ نهایهده بولنمغله، افندیسی اولان (منونس) اسمنده بر سردار طرفندن تزوج اولنمش؛ ومتعاقباً آتوریه حکمداری (نینوس) کندیسنه تعشق ایتمکله، منونسدن اخذ ایتمش ایدی. نینوس بلخی محاصره ایتدیکنده سمیرامیس یاننده بولنوب، شهرك فتحی منتج بر تدبیر اوکرتمش اولدیغندن، نینوس کندیسنی تزوج ایتمشیدی. وقوجهسندن صکره قعود ایتمشدر. بو وقعه میلاددن ۱۹۱٦ سنه اول جریان ایتدیکی مرویدر. سمیرامیس بابل شهرینی او قدر قالین سورلرله احاطه ایتدی، که بونلرك اوزرینه ایکی آرابه یان یانه کچه بیلیردی. فراتك کنارلرنده فوقانی باغچهلر وبو نهرك اوزرنده مکمل بر کوپری ایله آلتندن دخی بر کچید یاپدیرمشیدی. جزیرهٔ علیایی ضبط ایتدیکنده، الیوم وان دیدیکمز (آرتمیتا) شهرینی بنا، وبونی دخی فوق العاده تزیین وتقویه ایتمشدی. جزیرة العرب، مصری، حبشی وآسیانك سند نهرینه قدر اولان جهتلرینی ضبط ایدوب، بیوك بر دولت تشکیل ایتمشدی. بو ممالك واسعهده صنایعی حمایه ایدوب، بر چوق اعمارات وجوده کتیرمش، ومدنیتی ایلریلتمش ایدی. قبل المیلاد ۱۸۷٤ تاریخنده وفات ایدوب، اوغلی (نینیاس) خلفی اولمشدر. آتوریلر کندیسنی بر کووروجین صورتنده معبودلری زمرهسنه ادخال ایتمشلردی. بو روایات وحتی سمیرامیسك یاشادیغی وحکم سوردیکی زمان دخی مشکوکدر.

سمیران { دیلمده جسامت ومتانتیله مشهور بر قلعه اولوب، ایچنده بیکلرجه خانهلر وار ایدی. بنی نوح بن وهسو ذاتك النده ایکن، ۳۷۹ تاریخنده فخر الدوله بن رکن الدوله وارثهسی اولان بر خاتونی تزوج ایتمکله، قلعهیه مالك اولمشیدی.

سمیرچنسك { (Sémiretchensk) روسیهنك ترکستانده کی ایالاتندن اولوب، ترکستانك شرق جنوبی قسمندن عبارتدر. شمالاً سمیپالاتینسك، غرباً آقمولینسك، نفس ترکستان یاخود سیر دریا وفرغانه ایالتلریله، جنوباً وشرقاً دخی چین حدودیله یعنی ترکستان شرق وجونغاریه ایله محاط ومحدوددر. ایالت ۲۰° ٤۰' ایله ۳۰' ٤۸° عرض شمالی و ٤۵' ٦۹° ایله ٤۰' ۸۰° طول شرقی آرهلرنده ممتد اولوب، طول اعظمی ۱۰۰۰ وعرض اعظمی ۷۰۰ کیلومترهدر. مساحهٔ سطحیهسی ۳۹٦ ۳۹٤ مربع کیلومتره واهالیسی ۳۳۹ ٦٦٦ کشیدر. مرکزی (ورنی) قصبهسیدر. قسم جنوبیسی پامیردن کلوب چین حدودینی تفریق ایدن (الاطاغ) سلسلهسی اتکلرندن عبارت اولوب، بش آلتی بیك متره ارتفاعی اولان طاغلری حاویدر. بو طاغلرك آرهسنده (ایصیق کول) اسمیله بیوك بر کول واردر. ایالتك قسم شمالیسی ایسه دوز واووهلق اولوب، حدود شمالیهسنك قسم اعظمنی تشکیل ایدر (بالقاش) کولنه دوکلك اوزره بر قاچ نهری واردر، که بونلرك اك بیوکی جونغاریهدن کلن (ایلی) ایرماغیدر. شمال شرق حدودینی (تارباغه) طاغی تشکیل ایدوب، اورادن دخی مذکور کوله بر نهر کلیر. شرق شمالی حدودی قربنده دخی (ساسیق کول) و (آلا کول) اسمیله ایکی کول بولنیور. کوچك کوللریده پك چوقدر. ایالتك بتون اراضیسی بالقاش وایصیق کوللری حوضهسنده بولنیوب، جنوب غربی قسمنك میاه جاریهسی سیردریایه یعنی سیحونه، وجنوب شرق

Digitized by Google

قسمنك كيلر دخی تركستان شرقيده‌كی تاريم ايرماغنه دوكيلور. طاغلری سنه‌نك اكثر آيلرنده قارله مستور واووه‌لری چول حالنده اولوب، يالكز طاغلرك آلچق اتكلريله انهارك واديلری منبت ومحصولداردر. قسم جنوبيسی پك مرتفع اولديغی حالده، قسم شماليسنی تشكيل ايدن چول قدر صوغوق اولميوب، يازين دخی صيجاغی معتدلدر. قسم شماليسنده يالكز چاودار وبولاف حاصل اولديغی حالده، قسم جنوبيسنده بغدای، آرپه، داری، كتن وحتی پاموق دخی حاصل اولور؛ والما وزرداليدن بشقه بادم، شفتالی وسائر ميوه‌لر وبعض محللرنده اوزوم دخی يتيشير. طاغلرك همان دائمی صورتده قارله مستور اولان ذروه‌لرندن آشاغی قسملری اورمانلرله مستور اولوب، چامك انواعيله كوركن وسائر آغاجلری واردر. تومرلرده آلتون ريزه‌لری بولنيورسه‌ده، يالكز عوام اهالی طرفندن بعضاً جزئيات قبيلندن اوله‌رق طوپلانمقده در. باقير ودمير معدنلری دخی واردر. مرعالری وحيوانات اهليه‌سی چوق اولوب، ايالت داخلنده ٦ مليون قيون، بر مليون آت، ٥٠٠٠٠٠ صيغير و ١٠٠٠٠٠ دوه بولنيور. قيرغيزلرك مدار تعيشی حيواناتدر. حيوانات وحشيه‌سی دخی چوق اولوب، كيكك انواعيله قپلان، طوموز، قورد، تيلكی وسائر انواع حيوانات وپك چوق قوشلر بولنيور. ايصيق كولك باليغی چوقدر. اهاليسنك نصفندن زياده‌سی قيرغيز وكوجبه اولوب، متمكن اولان نصف ديكری اوزبك، تاتار، تاجيك، قالموق وسائره‌دن مركبدر. يوزده ايكی نسبتنده اولان قزاقلردن ماعداسی كافهً مسلم وسنيدر. ايالت ٥ قضايه منقسمدر.

سميرم { (ياخود سمرم) بعض تواريخ اسلاميه‌ده آثوريه ملكه‌سی (سميراميس)ه ويريلن اسمدر.

سميرم { اصفهان ايله شيراز آره‌سنده وپاری بولده بر قصبه ايدی.

سميز علی پاشا { [«علی پاشا (سميز)» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

سميساط { معمورة العزيز ولايتنده ملاطيه سنجاغنك حصن منصور قضاسنده وفراتك صاغ يعنی شمالی ساحلنده اوله‌رق اورفه‌نك ٤٨ كيلومتره شمالنده ناحيه مركزی برقريه اولوب،

٨٠٠ اهالی‌يی جامع ايسه‌ده، وقتيله بيوك ومعمور بر شهر ايدی؛ ومشاهير علمای اسلامدن بر قاچ ذاتك مسقط رأسی بولنمشدر.

سميط { (البجلی) صحابه‌دن اولوب، برحديث شريفك راويسيدر.

سميفع { (بن ناكور الحميری) [«ذو الكلاع» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

سميناره { (Seminara) ايتاليانك ملغی ناپولی قراللغنده (قالابره اولتريوره) ايالتنده و (رجو) نك ٣٨ كيلومتره شمال شرقيسنده اوله‌رق دكيزدن ٤ كيلومتره‌لك مسافه‌ده بر قصبه اولوب، ٥٠٠٠ اهاليسی واردر. اسكی برقصبه اولوب، اون برنجی قرن ميلاديده عربلر طرفندن تخريب ايدلمش؛ وبعده ايكی دفعه زلزله‌دن منهدم اولمشدی.

سميه { (بنت خباط) صحابياندن اولوب، عمار بن ياسر حضرتلرينك والده‌سيدر. الك اول اسلامه كلنلردن اولوب، بوندن طولايی كفار قريش طرفندن پك چوق تعذيب اولنمش؛ وهجرتدن اول ابوجهل طرفندن قارغی ايله اوريله‌رق رتبهٔ شهادته نائل اولمشدر.

سن { (Sens) فرانسه‌نك يونه ايالتنده و (اوقزره) نك ٥٠ كيلومتره شمال غربيسنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ١٢٦٨٠ اهاليسی، مكتب اعداديسی، كتبخانه‌سی، موزه‌سی وخيلی فابريقه‌لری واردر.

سنا { (Sena) زمان قديمده ايتاليا‌ده بو اسمله ايكی قصبه اولوب، بری آپنين طاغلرينك اوته‌سنده بولنمغله (سناغاليقه)، وديكری اترورياده واقع اولوب (سنايوليه) تسميه اولنوردی.

سنا { (Sena) آفريقاده پورتكيزك موزامبيق مستملكاتنده و (زامبز) ايرماغنك صاغ ساحلنده اوله‌رق ١٧°١٢′ عرض جنوبی ايله ٣٢°١٠′ طول شرقيده واقع بر قصبه اولوب، ايچ طرفلريله ايشلك تجارتی واردر.

سناء { (بنت اسماء بن الصلت السلميه) صحابياتدن اولوب، حضرت فخر كائنات (صلعم) افندمزه نكاحی قيلنمش ايسه‌ده، قبل الدخول وفات ايتمشدر. خراسان اميری عبدالله بن حازم بن اسمانك خاله‌سيدر.

Digitized by Google

سناخریب (Sennachérib) آثوریه حكمدارلرندن اولوب، سلما نصرك اوغلى وخلفیدر. قبل المیلاد ۷۱۲ دن ۷۰۷ تاریخنه‌دك بش سنه حكومت سورمش اولدیغی مروی ایسه‌ده، اخیراً كشف اولنان بعض خطوط قدیمه‌نك دلالتنه كوره اقلى ۲۲ سنه حكم سورمش اوله‌جغی استدلال اولنیور. بنی اسرائیله قارشی عسكر سوق ایدوب، بونلره امداد ایدن مصر و نوبه حكمدارلرینی مغلوب ومصری غارت ایتدكدن صكره، قدسی محاصره ایده‌رك، ۱۸۵۰۰۰ عسكری غضب الهی ایله هلاك اولدیغندن، (نینوی) یه عودتنده اوراده اسیر بولنان بنی اسرائیل افرادینی قتل، وجنازه‌لرینك دفننی منع ایتمشدی.

سنان (معمار —) دولت عثمانیه‌ده یتیشن معمارلرك اك مشهور واك ماهری اولوب، الیوم حیرت افزای عقول اولان سلیمانیه جامع شریفی فن معماریده‌كی اقتدار ومهارتنه بر دلیل كافیدر. قانونی سلطان سلیمان خان دورنده سرمعمار بولنمغله، جامع شریف مذكوردن ماعدا درتیوزقدر جوامع شریفه وصو یوللرینی وسائر نیجه ابنیهٔ جسیمه ومصنعه وجوده كتیرمشدر. آغا قپوسی قربنده كندی نامنه بر جامع و مكتب و سبیل یاپدیروب، محله‌سی دخی نامیله معروفدر. یوز یاشنی متجاوز اولدیغی حالده، ۹۹۶ ده وفات ایدوب، جامعی خطیره‌سنده تربهٔ مخصوصه‌سنده مدفوندر.

سنان صحابه‌دن بر وجه زیر برقاچ ذاتك اسمیدر: (سنان بن تیم الجهنی) كه بنی المصطلق غزاسنده معیت حضرت نبویده بولنمشدر. — (سنان بن ثعلبة الانصاری) كه احد غزاسنده حاضر بولنمشدر. — (سنان بن روح) كه بعده حمصده ساكن اولان صحابه‌دندر. — (ابو عبدالرحمن سنان بن سلمه بن المحبق الهذلی) كه فتح مكه صره‌سنده طوغوب، جانب حضرت نبویدن بو اسمله تسمیه بیورلمش؛ ومعاویه زماننده زیاد طرفندن هند حدودی غزواتنه مأمور اولوب، حجاجك اواخر دورنده وفات ایتمشدر. — (سنان بن ابی سنان الاسدی) كه بدر غزاسنده پدریله برابر حاضر بولنمش، و ۳۲ تاریخنده وفات ایتمشدر. — (سنان بن سنة الاسلمی) كه «ان الطاعم الشاكر له مثل اجر الصائم الصابر» حدیث شریفنك راویسیدر. — (سنان بن شفعله یاخود بن شمعله) كه محبین اهل بیتك مكافاتی حقنده بر حدیث شریفك راویسیدر. — (سنان بن صیفی الانصاری الخزرجی) كه عقبه وبدر واحد غزالرنده حاضر بولنوب، عقبه‌ده بیعت ایدن یتمش صحابه‌نك بریدر. — (سنان الضمری) كه حضرت ابو بكر (رضه) اهل رده محاربه‌سنه كیتدكلرنده كندیسنی مدینه‌ده وكیل براقشیدی. — (سنان بن ظهیر الاسدی) كه فخر كائنات (صلعم) افندمزه بر دوه اهدا ایتمشیدی. — (سنان بن عبدالله الجهنی) كه بر حدیث شریفك راویسیدر. — (سنان بن عبد الله بن قشیر الاسلمی) كه اك اول ایمانه كلن صحابه‌دن اولوب، اوغللری سلمه و عامر دخی صحبتنه نائل اولمشلردر. — (سنان بن عرفه) كه بر حدیث شریفك راویسیدر. — (ابو المقنع سنان بن عمرو) كه قدمای صحابه‌دن اولوب، احد وسائر غزواتده حاضر بولنمشدر. — (سنان بن مقرن) كه نعمان بن مقرنك برادری اولوب، كتب مغازیده ذكری كچیور. — (سنان بن وبر الجهنی) كه بر حدیث شریفك راویسیدر.

سنان (قره —) ابو الفتح سلطان محمد خان عصری عثمانلی مشاهیر علماسندن اولوب، اسمی سنان الدین یوسفدر. علوم وادبیات عربیه‌ده مهارتی اولوب، علم صرفده «مراح» و «شافیه» یی وعلم هیئتده جغمینینك «ملخص» نی شرح ایتمشدر. «شرح الوقایه» یه دخی حواشی یازمشدر.

سنان (شیخ —) سلطان بایزید خان ثانی دوری علماسندن اولوب، اسمی یوسف و وطنی حمیددر. استانبولده وبروسه‌ده بعض مدرسه‌لرده مدرسلك ایتدكدن صكره، ۹۱۱ ده مملكتنده وفات ایتمشدر. سید شریفك «شرح المفتاح» نه وتفتازانینك «شرح عقائد» ینه حاشیه‌لری واردر.

سنان (قاضی —) اوننجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، مناسترلیدر. روم ایلنده قاضیلق ایدردی. بر «یوسف زلیخا» منظومه‌سی واردر. شو ایكی بیت اوندندر:

كورمسه‌م یوسفی اكر بر آن
كورینور كیرپكیم كوزمه سنان
دیله‌مم دور اوله كوزمه كوزی
ینه قوینده یاراشور اوقوزی

Digitized by Google

سنان افندی { اوننجی قرن هجری علما وشعراسندن اولوب، عن اصل آماسیه‌لی صلحادن بر ذاتك اوغلی ایدی. علی‌الاصول دور مدارس ایتدکدن صکره حلب، شام، بروسه، ادرنه واستانبول قاضیسی ونهایت آناطولی قاضی عسکری اولمشیدی. بعده ترك امور دنیا ایدوب، کوشهٔ انزوایه چکلمش، وتصنیفاتله اوغراشمغه باشلامش ایدی. کتب علمیهٔ متداوله‌یه بعض شرح وحاشیه‌لری واردر. ابو السعود افندی ارتحالنده مقام فتوی کندیسنه تکلیف اولنمش ایسه‌ده، قبول ایتمه‌مش؛ و ٩٨٦ تاریخنده وفات ایتمشدر. بر اوغلنك وفاتنده سویلمش اولدیغی شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

خون جکرله بسلدیکم کوز یاشی یار
صالدی آیاقلره آلتنه آندن نه وجهی وار.

سنان الدین یوسف { اوننجی قرن هجری علما واطباسندن اولوب، فن طبی حکیم محی الدیندن تعلم ایتمشدی. ادرنه وبعده استانبول بیمارستانی طبابتنده بولندقدن صکره، طربزون والیسی بولنان شهزاده سلطان سلیمه انتساب ایدوب، مشار الیهك جلوسنده استانبول طبیبی و بعده قانونی سلطان سلیمان خان عصرنده رئیس الاطبا اولمش؛ وبو مقامده ایکن ٩٥١ تاریخنده یوز یاشلرنده وفات ایتمشدر. صالح وحسن اخلاق صاحبی بر ذات ایدی.

سنان الدین یوسف { اوننجی قرن هجری عثمانلی علماسندن اولوب، عن اصل فاتح سلطان محمد خان وزراسندن برینك کوله‌سی اولدیغی حالده، تحصیل علوم وعلی‌الاصول دور مدارس ایده‌رك، بتون اوقاتی مطالعه وعبادته صرف ایتمش؛ تفسیر بیضاوی ایله سائر کتبه حاشیه‌لر یازمش؛ واستادی اولان (علی قوشجی) نك هیئته متعلق «رسالهٔ فتحیه» سنی شرح ایلمشدر.

سنان بن ثابت بن قره { (ابو سعید) خلفاء عباسیه زماننده بغدادده ظهور ایدن مشاهیر اطبادن اولوب، علم هیئتده دخی ید طولاسی وار ایدی. خلفادن مقتدر وقاهر وراضینك خدمت طبابتنده بولنوب، مدتی صابئوندن ایکن، صاحب ترجمه خلیفه قاهر باللهك اصراری اوزرینه، ابتدا خراسانه قاچمش ایسه‌ده، بعده اسلامه کلوب، بغداده عودت ایتمش؛ و ٣٣١ تاریخنده بغدادده وفات ایتمشدر. خلفاء مشار الیهم زمانلرنده اقتدار واعتباری پك زیاده اولوب، اموال کثیره وحدسز نفوذه مالك اولمشیدی. حتی راضی بالله نصیحت ویروب نیجه خیرات اقامسنه سوق ایلمش ایدی. سنان بن ثابت عموم بیمارستانلره نظارته واطبانی امتحان ایدوب اثبات اقتدار ایدنلره اجرای طبابته اجازت ویرمکه مأمور اولوب، بغدادده سکز یوز آلتمش شوقدر طبیبه رخصت ویرمشیدی. اوغلی ثابت بن سنان ترجمهٔ حالنی یازمشدر. باشلیجه تألیفاتی بروجه زیردر: «رسالة فی تاریخ ملوك السریانیین»، «رسالة فی الاستواء»، «رسالة فی سهیل»، «رسالة الی بحکم»، «رسالة الی ابن رایق»، «رسالة الی ابی الحسن علی بن عیسی»، «الرسائل السلطانیات والاخوانیات»، «کتاب الناجی»، «رسالة فی النجوم»، «رسالة فی شرح مذهب الصابئین»، «رسالة فی قسمة ایام الجمعة علی الکواکب السبعة»، «رسالة فی الفرق بین المترسل والشاعر»، بونلردن بشقه صابئینك صلاتلری وسائر نوامیس قدیمه حقنده سریانیجه‌دن مترجم بر قاچ کتابی واردر؛ وعلوم ریاضیه وسائره‌یه دائر بشقه‌لرینك سریانیجه ویونانیجه‌دن ترجمه ایتدکلری کتابلری تصحیح ایتمشدر.

سنان پاشا { (خادم —) یاوز سلطان سلیم خان عصرنده مسند صدارت عظمایه چکن وزرادن اولوب، سرای همایونده تربیه اولنمش؛ وعقل ودرایتنه بناءً وزارتله طشره‌یه چیقوب، عجم سفرنده خدماتی کورلمش اولمغله ٩٢٠ تاریخنده هرسك زاده احمد پاشا یرینه مقام صدارته نصب اولنه‌رق، ٩٢٣ ده مصر سفرنده شهید اولمشدر. مدت صدارتی اوچ سنه‌در.

سنان پاشا { سلطان مراد خان ثالث ومحمد خان ثالث دورلرنده بش دفعه مسند صدارته چکمش وزرادن اولوب، آرناؤد جنسیتنه منسوبدر. عصر سلطان سلیمان خانیده چاشنکیر باشیلق ایله اندرون همایوندن چیقوب، ملاطیه، قسطمونی، غزه وطرابلس سنجاقلرینه وبعده ارضروم وحلب ایالتلرینه و ٩٧٧ ده مصر والیلکنه تعیین اولنمشدی. خطهٔ یمانیه‌یی دائرهٔ ممالك عثمانیه‌یه

Digitized by Google

ادخال ایدوب ، غنایم کثیره ایله عودتنده کندیسنه خازنلك عنوانی ویرلمش ایدی. ٩٨٢ ده آق‌دکیزده سپهسالار اولوب، قلابره ومسینه سواحلنی اورمش، وتونسده خلق الواد (یعنی غولته) قلعه‌سنی فتح ایتمشدی. ٩٨٨ ده عجم سردارلغیله شرقه عزیمت ایدوب ، متعاقباً احمد پاشانك وفاتی اوزرینه مهر صدارت کندیسنه ارسال اولنمش ایسه‌ده ، بو سفرده موفق اوله‌مدیغندن ، ٩٩٠ ده عزل ، ومعلقره‌ده اقامته مأمور اولوب، ٩٩٤ ده شام والیلکنه نصب ، و٩٩٧ ده سیاوش پاشانك عزلی اوزرینه ، ثانیاً مقام صدارته اصعاد اولنه‌رق، بو دفعه دخی ایکی سنه اجرای وکالت مطلقه ایتدکدن صکره ، ٩٩٩ ده عزل ومعلقره‌یه نفی اولنمش ؛ و ١٠٠١ تاریخنده ظهور ایدن وقوعات اوزرینه، ثالثاً مسند صدارته دعوت اولنه‌رق ، او صره‌ده مجار سفری آچلقله ، سوق عسکر ایدوب، (یولته) یی ضبط، و او سنه بلغراده قیشلایوب، ١٠٠٢ ده یانق قلعه‌سنی دخی فتح ایتمش؛ و ١٠٠٣ ده سلطان محمدخان ثالثك جلوسنده عزل اولنه‌رق، ینه معلقره‌ده اقامت ایتمکده ایکن، ینه او سنه فرهاد پاشا یرینه رابعاً صدر اعظم اولوب ، افلاق حدودینه سوق عسکر ایتمش ایسه‌ده ، محاربه‌یه گیریشمزدن عسکره قورقو مستولی اوله‌رق ، فرار ایتمکله، دوچار هزیمت اولدیغندن، بش آیلق صدارتدن صکره عزل، ویرینه لالا محمد پاشا نصب اولنمش ایسه‌ده ، مشار الیه اون کون صکره وفات ایتمکله، سنان پاشا خامساً صدراعظم اولوب ، سلطان محمد خانی بالذات سفره ترغیب، واسباب سفری ترتیب ایتمشدی. بو دفعه دخی بش آی مقام صدارتده قالدقدن صکره، ١٠٠٤ تاریخنده، طقسان یاشنی متجاوز اولدیغی حالده، وفات ایدوب، صدجفیلرده یاپدیرمش اولدیغی تربه‌ده دفن اولنمشدر . بش دفعه صدراعظم وبش دفعه سردار اولوب، جمعاً مدت صدارتی یدی سنه‌در.

سنان پاشا { (جغاله زاده —) [«جغاله زاده» ماده‌سنه مراجعت]

سنان پاشا { (کوپکو —) عصر سلطان بایزید خان ثانیده ٨٩٧ دن ٨٩٨ تاریخنه‌دك بر سنه قپودان دریا اولمش ؛ ودها اول ابو الفتح سلطان محمد خان ثانی زماننده آناطولی بکلر بکیسی اولوب، قپودان دریا ایکن اوچیوز کمی ایله آق دکیزه سفر ایدوب ، آولونیه سواحلنی دور ایتمش؛ وبقیهٔ احوالی معلوم اوله‌میوب، آولونیه‌ده بر سنان پاشانك مزاری بولندیغندن ، وراده وفات ایتمش اولمسی ملحوظدر .

سنان پاشا { قانونی سلطان سلیمان خان دورنده ٩٥٧ دن ٩٦١ تاریخنه‌دك دورت سنه قپودان دریا اولوب، خرواتی الاصلدر. صدراعظم رستم پاشانك برادری ایدی . ٩٥٩ ده دونانما ایله آق دکیزه چیقوب ، طرابلس غربی فتح، وطوغورود پاشانی دربار حضرت پادشاهی‌یه کلوب عرض انقیاد ایلمکه اقناع ایتمشیدی. ٩٦١ ده وفات ایدوب ، اسکدارده مهرماه سلطان جامعنك محرابی اوکنده مدفوندر . لطفی پاشا قربنده بر جامع شریفی ودباغ یونس قربنده بر جامعی واردر . بشکطاش جامع کبیرینك دخی بانیسیدر .

سنان پاشا { ابو الفتح سلطان محمد خان ثانی دورنده یتیشن اعاظم ادبادن اولوب، علماء عصرندن تحصیل علوم ایده‌رك، پدرینك وفاتنده یکرمی یاشنده اولدیغی حالده، جانب پادشاهیدن ادرنه دار الحدیثی مدرسلکنه و بعده کندی معلمکنه نصب اولنه‌رق، مقربین حضرت پادشاهی صره‌سنه گیرمش؛ واراده پادشاهی ایله علی قوشجینك درسنه مداومتله، علوم ریاضیه وهیئتی دخی اوکرنمش؛ وقاضی زاده‌نك «شرح جغمینی» سنه حاشیه‌لر یازمش ایدی . بعده رتبهٔ وزارته نائل و حضرت پادشاهك حفظ کتبنه مأمور اولمغله، بو وسیله ایله معلومات ومطالعاتی بر قات دها توسیع ایتمشیدی . مؤخراً عزل اولنمش ؛ وبعده سفرحصاره کیتمش ایدی . سلطان بایزید خانك جلوسنده ادرنه دار الحدیثی مدرسلکنه نصب اولنه‌رق، یومی یوز درهم وظیفه تعیین اولنمش ؛ و ٨٨٧ ده اختیار تقاعد ایدوب، برسنه صکره کلیبولی متصرفی اولمش ایدی . ٨٩١ تاریخنده درسعادتده وفات ایدوب ، ابا ایوب انصاری جوارنده دفن اولنمشدر . شیخ ابو الوفایه انابتی وتصوفه انتسابی دخی وار ایدی . پك فصیحانه واهل دلانه یازلمش بر «مناجات» ی واردر، که اخیراً ابو الضیاء مطبعه‌سنده طبع اولنمشدر .

Digitized by Google

سنان پاشا { سلطان سليم خان ثانى دورنده شق ثانى دفتردارى ايكن ، ٩٩١ ده مصر واليسى ابراهيم پاشانك معيتنه دفتردار تعيين اولنه‌رق، بر سنه صكره ابراهيم پاشانك يرينه مصر واليسى اولمش، وايكى سنه ايله ايكى آى واليلك ايتدكدن صكره، ٩٩٥ ده عزل اولنمشدر. بقيهٔ احوالى معلوم اوله‌مدى . محمد پاشا قربنده مسجدى ومحله‌سى واردر .

سنان مجوسى { (ياخود سنان نسابورى) ابو مسلم خراسانينك احبا-سندن اولوب مومى اليهك قتلندن صكره بعض سركشانه تشبثاتده بولنمش، ونهايت تلف اولنمشدر .

سنانى { (آرسلان پاشا بن محمد پاشا بن يحيي پاشا) قانونى سلطان سليمان خان دورى رجالندن وشجعاندن اولوب ، مجارستان محاربانده ياراراقى كورلمش اولمغله ، بودين بكلربكيلكنه نصب اولنمشيدى . جود وسخاده دخى بى مانند اولوب، آنجق بعض قصورى مروى اولديغندن، اعدام او-لنمشدى . طبيعت شعريه‌سى دخى اولوب ، شو بيت اونكدر :

كوردى آهم كاكل مشكينكه دل باغلادى
باش آچوب ميدانه كيردى خدمته بيل باغلادى

سنائى { (حكيم ابو المجد بن آدم —) اعاظم شعراى ايراندن اولوب، غزنه‌ليدر . آل سبكتكيندن سلطان ابراهيم بن سلطان مسعودك زماننده ياشايوب، ابتداى حالنده حكمدار مشار اليهك مداحلرندن ايكن، (لايخوار) اسمنده بر ديوانه‌دن ايشيتديكى عبرت آميز سوزلر اوزرينه، دنيادن ال چكه-رك، كوشهٔ انزوايه چكلمش، وديوان اشعارينى ياقوب، فيمابعد يالكز تصوف وتوحيده دائر اشعار سويلمشدر. « حديقه » عنوانيله توحيده دائر اوتوز بيك بيتى شامل بر مثنويسى واردر ، كه زياده‌سيله مقبولدر . علماى زمانى بو مثنويسنك مندرجاتنى عقيدهٔ اهل سنته موافق كورمه‌مشلرسه‌ده، حكيم سنائى « حديقه »سنى دار الخلافهٔ بغداده كونده‌ره‌رك ، اك بيوك علمادن حسن شهادتى حاوى فتوا آلمش ايدى . « رموز الانبياء وكنوز الاولياء » عنوانيله ديكر بر منظومه‌سى ومرتب ديوانى واردر . ايفاى حج ايتدكدن صكره مشايخ عارفيندن يوسف همدانى‌يه انتساب ايتمشدى . ٥٧٦ تاريخنده غزنه‌ده وفات ايدوب، تربه‌سى الآن موجوددر . حضرت مولانا جلال الدين رومى حكيم سنائى‌يى توقير ايده‌رك بيوريوركه :

عطار روح بود سنائى دو چشم او
ما ازپى سنائى و عطار آمديم

مشار اليه سلطان ابراهيم حكيم سنائى‌يه همشيره‌سنى تزوج ايتمك ايستدكده ، حكيم شو ايكى بيتله جواب رد ويرمشيدى :

من نه مرد زر و زن وجاهم
بخدا كر كنم وكر خواهم
ور تو تاجى دهى با حسانم
بسر توكه تاج نستانم

سنبر { (الابراشى) صحابه‌دن اولوب ، نزد حضرت نبوى‌يه كله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ وبعده قومنه دونوب، اونلرى دخى اسلامه كتيرمش ايدى .

سنبل سنان { (شيخ سنان الدين يوسف) كبار مشايخدن و پيران طريقتدن اولوب، سنبلى طريقتنك واضعيدر . ابتدا علم ايله مشغول اولوب ، افضل زاده‌دن وسائر علماء عصرندن تحصيل واستفاده ايتمش ؛ و بعده طريق تصوفه سلوك ايله چلبى خليفه‌يه انتساب، واخذ اجازت ايلمش؛ وبر مدت مصرده ارشادله مشغول اولوب ، بعده شيخى مشار اليه چلبى خليفه ارتحالنده، وصيتى اوزره، يرينه اوتورمق وكريمه‌سى صفيه ملايى تزوج ايتمك اوزره ، درسعادته كله‌رك ، مصطفى پاشا دركا-هنده پوست نشين اولمش ، وآخر عمرينه‌دك وعظ وارشادله مشغول اولوب، ٩٣٦ ده ارتحال ايتمشدر. تفسيرده يد طولى صاحبى ايدى .

سنت آرنو { (Saint-Arnau) فرانسه مارشاللرندن اولوب، ١٧٩٨ ده پارسده طوغمش ، و ١٨٥٤ ده وفات ايتمشدر . جزايرك اشغالى وقتنده خدمتى كورلمكله، قطع مراتب ايده-رك، ١٨٥١ ده اوچنجى ناپوليونك ايمپراطور اولمسنه ياردمى اولديغندن ، ايرتسى سنه مشير اولمش ؛ و ١٨٥٤ ده قريم محاربه‌سنه كيدوب، برقاچ مظفريته نائل اولدقدن صكره ، خسته‌لغنه مبنى ، استعفا ايدوب ، فرانسه‌يه عودت ايتمكده ايكن ، واپورده وفات ايتمشدر .

سنت آفريق { (Saint-Affrique) فرانسه-نك آويرون ايالتنده و (سور-

فه) نهری اوزرنده اولەرق (رودز)ك ٤٤ كیلومترە جنوب شرقیسنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ٧٢٦٣ اهالیسی، داخلی مكتبی، قباچوخه معمولاتی وپینیر محصولاتی واردر. فرانسەدە پروتستانلغك اك اول انتشار ایتدیكی یرلردندر.

سنت آلبان (Saint-Alban) انكلترەنك (هوتفورد) ایالتندە، هوتفورد-دك ١٩ كیلومترە غربندە ولوندرەنك ٣٠ كیلومترە شمال غربیسندە بر قصبه اولوب، ٨٣٠٠ اهالیسی ومشهور بر مناستری واردر.

سنت آماندلرو (Saint-Amand-Les-Roux) فرانسەنك «شمال» ایالتندە و(والنسیانە)نك ١٣ كیلومترە شمال غربیسندە اولەرق (اسقارپە) نهرینك صول كنارندە ناحیه مركزی بر قصبه اولوب، ١٠٤٦٠ اهالیسی، داخلی مكتبی، بر خیلی فابرقەسی، ایشلك تجارتی وقربندە میاه معدنیەسیله كوكورد معدنتی حاوی چامورلری واردر.

سنت آمبروآ (Saint-Ambrois) فرانسەنك (غارد) ایالتندە و (آلە) نك ١٩ كیلومترە شمال شرقیسندە ناحیه مركزی بر قصبه اولوب، ٤٠٦٠ اهالیسی ومعدن كوری واردر.

سنت آنتونن (Saint-Antonin) فرانسەنك (تارن مع غارونە) ایالتندە و(مونتوبان)ك ٤٥ كیلومترە شمال شرقیسندە ناحیه مركزی بر قصبه اولوب، ٥١٥٢ اهالیسی، دباغخانەلری، بیوك منسوجاتی و بر اسكی مناستری واردر.

سنت آندره (Saint-André) مجارستانك پشته ایالتندە و بودەپشتەنك ١٥ كیلومترە شمالندە اولەرق طونه اوزرندە برقصبه و اسكله اولوب، ٨٠٠٠ اهالیسی و مشهور شرابی واردر.

سنت آندرئوس (Saint- Andreus) اسقوچیەنك (فیفه) ایالتندە و ادنبورغك ٥٠ كیلومترە شمالندە بر قصبه واسكله اولوب، ٤٠٠٠ اهالیسی، دارالفنونی وداخلی مكتبی واردر.

سنت آنژ (Saint-Ange) رومادە (تیبر) نهری اوزرندە وهمنامی اولان

كوپرینك باشندە مشهور برقلعه اولوب، دفعاتله پاپالرك مقری بولنمش، وصكرە حبسخانەیە تحویل اولنمشدر.

سنت اتین (Saint-Étienne) فرانسەدە (لوآره) ایالتنك مركزی برشهر اولوب، پاریسك ٤٦٥ كیلومترە جنوب شرقیسندە و(فورن) نهری اوزرندە واقع و ٩٢٢٥٠ اهالیبی جامعدر. داخلی مكتب اعدادیسی، معادن مكتبی، بانقەسی، زراعت جمعیتی، كتبخانەسی، موزەسی، دمیرخانەلری ومعادنه متعلق مواد مختلفه ایله اسلحهٔ میریه فابرقەلری، قوردون، شریت، قطیفه وسائرە عملخانەلری، پك ایشلك تجارتی، دمیریولی ومتعدد جدولی واردر.

سنت اوستاش (Sain-Eustache) آمریقادە آنتیل جزایرینك فلمنكه تابع اولانلردن اولوب، سنت قریستوفك ١٢ كیلومترە شمال غربیسندە ١٧°٣٠′ عرض شمالی ایله ٦٥°٢٠′ طول غربیدە واقعدر. ١٠٠٠٠ ی زنجی اولمق اوزرە، ١٤٠٠٠ اهالیسی، سونمش بر بركانی وپك منبت اراضیسی وار در. مركزی ساحل غربیسندە ینه (سنت اوستاش) اسمیله بر كوچك اسكله در. فلمنكلیلر ١٦٣٣ دە بو آطەیی ضبط ایدوب، بعدە انكلیزلر وفرانسزلر دفعاتله ضبط ایتمشلرسەدە، ١٨١٤ دە قطعیاً فلمنكه ترك ایتمشلردر.

سنت اومر (Saint-Omer) فرانسەنك (پادوقالە) ایالتندە وآراسك ٦٤ كیلومترە شمال غربیسندە قضا مركزی بر قصبه اولوب، ١٨٤٨٥ اهالیسی، بیوك استحكاماتی، داخلی مكتب اعدادیسی، كتبخانەسی، موزەسی، مصنع واسكی بركلیساسی، بیوك منسوجات، كاغد، دری، شاقه، بیره، مسكرات، زیتون یاغی، شكر، طوز، نشاسته وسائرە فابرقەلری وپك ایشلك تجارتی واردر.

سنت ایریولاپرش (Saint-Yrieux-La-Perche) فرانسەنك «یوقاری ویانه» ایالتندە و لیموژەنك ٤١ كیلومترە جنوبندە قضا مركزی بر قصبه اولوب، ٧٦١٣ اهالیسی، داخلی مكتبی، بیوك منسوجات وبز فابرقەلری، دباغخانەلری ودمیرخانەلری واردر.

سنت ایلدفونس (Saint-Yldefonse) اسپانیانك سغوویه

Digitized by Google

ايالتنده وسغوويه‌نك ٦ كيلومتره جنوب شرقيسنده بر قصبه اولوب، ٥٠٠٠ اهاليسى، جام، آينه وچليك فابريقه‌لرى وجوارنده كوزل بر بازلق سراپى واردر.

سنت بارتلمى { (Saint-Barthélemy) آمريقاده آنتيل جزايرينك فرانسه‌يه تابع اولانلرندن اولوب، ١٧° ٥٨′ عرض شمالى ايله ٦٥° ١٢′ طول غربيده واقعدر. محيط دائره‌سى ٢٥ كيلومتره اولوب، ١٠٠٠٠ اهاليسى واردر. مركزى (كوستاويه) قصبه‌سيدر. سواحلى صرب ايسه‌ده، بر صاغلام ليمانى واردر. ذى‌قيمت اخشاب وبرر آغاجلرى چوقدر.

سنت بارتلمى { وقعه‌سى [«بارتلمى (سنت-)» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

سنت برنارد { آلپ سلسله‌ٔ جبالنك (آلپ پنين) شعبه‌سنده واسويچره‌نك (واله) ناحيه‌سيله آؤسته واديسى آره‌سنده بر طاغ وبوغاز اولوب، ٣٤٧٠ متره ارتفاعى واردر. بو طاغده راهبلرى قارده قالانلرى و يوللرينى غائب ايدنلرى قورتارمق وظيفه‌سيله موظف بر مناستر اولوب، آوروپاده‌كى مسكون محللرك الك مرتفعيدر. — كوچك سنت برنار اسميله فرانسه حدودى داخلنده و بيوكنك جنوب غربيسنده ديكر بر طاغ وبوغاز اولوب، ٢٢٠٠ متره ارتفاعى واردر. آلپ سلسله‌ٔ جبالنده‌كى يچيدلرك الك اسهليدر. بونده‌دخى او وظيفه ايله موظف بر مناستر واردر.

سنت بريوق { (Saint-Brieuk) فرانسه‌نك شمال غربى جهتنده واقع (قوت دونور) يعنى «شمال سواحلى» ايالتنك مركزى برقصبه اولوب، دكيزدن ٣ كيلومتره‌لك محلده وپاريسك ٤٤٦ كيلومتره غربنده واقعدر. ١٣٦٢٠ اهاليسى، ساحلده ريختملرله محاط كوزل ليمانى، دمير يولى، داخلى مكتب اعداديسى، هندسهٔ مائيه مكتبى، مصنع بر اسكى كليساسى، بر طاش كوپريسى، برقاچ ميدانى، مفرح تفرجكاهلرى، كتبخانه‌سى، زراعت جمعيتى، بز وبوك منسوجات فابريقه‌لرى، بيوك تجارت بحريه‌سى وبالنه وسائر شمال باليقلرى آوينه مخصوص كميلرى واردر.

سنت بنوآ { (Saint-Benoît) بحر محيط هنديده واقع وفرانسه‌يه تابع اولان (رئونيون) يعنى «اجتماع» آطه‌سنك (وان) ايالتنده وآطه‌نك مركزى اولان (سنت دنيس) ك ٤٠ كيلومتره شرق جنوبيسنده اوله‌رق (مارسوئن) نهرينك منصبنده برقصبه واسكله اولوب، ثلثانى زنجى وملز اولمق اوزره، ١٢٠٠٠ اهاليسى وشكر فابريقه‌لرى واردر.

سنت پترسبورغ { [«پترسبورغ» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

سنت پورسن { (Saint-Pourçain) فرانسه‌نك (آليه) ايالتنده و (غانات) ك ٣٢ كيلومتره شمالنده ناحيه مركزى بر قصبه اولوب، ٤٨٨٠ اهاليسى، اسكى بر مناسترى ومقبول شرابى واردر.

سنت پول { (Saint-Pol) فرانسه‌نك (پا دوقاله) ايالتنده وآراسك ٣٣ كيلومتره شمال غربيسنده اوله‌رق (ترنوآزه) نهرى اوزرنده قضا مركزى برقصبه اولوب، داخلى مكتبى، مياه معدنيه‌سى، قايليجه‌لرى ويباغى، زيتون ياغى وتوتون تجارتى واردر. — ينه فرانسه‌نك (فينيستره) ايالتنده و(مورله) نك ٢٤ كيلومتره شمال غربيسنده اوله‌رق ساحل قربنده دخى بو اسمله ناحيه مركزى بر قصبه اولوب، ٦٥٣٦ اهاليسى، داخلى مكتبى، كوچك ليمانى، كتن، كنوير وحيوانات تجارتى وايپليك وبز معمولاتى واردر.

سنت پول { (Saint-Paul) بحر محيط هنديده واقع وفرانسه‌يه تابع اولان (رئونيون) جزيره‌سنك ساحل غربيسنده وسنت دنيسك ٢٨ كيلومتره غرب جنوبيسنده قضا مركزى بر قصبه اولوب، ١٧٠٠٠ اهاليسى وكوزل اسكله‌سى واردر. — [«سائو پاولو» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

سنت پولتن { (Saint-Polten) آوستريانك آشاغى آوستريا خطه‌سنده و ويانه‌نك ٥٥ كيلومتره غربنده اوله‌رق (ترايزن) نهرى اوزرنده وبرقاچ دميريولك محل التصاقنده برقصبه اولوب، ٧٨٠٠ اهاليسى وبز، باصمه، كاغد، طبق، آينه وسائره فابريقه‌لرى واردر.

سنت پون دو تومير { (Saint-Pons-de-Tommières) فرانسه‌نك (هرولت) ايالتنده و (مونپليه) نك ١٢٦

کیلومتره جنوب غربیسنده اولەرق ، (ژور) چایی اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٥٦٧٥ اهالیسی، داخلی مکتبی، پاپاسلره مخصوص مدرسەسی، چوخه وبوك ایپلیك فابریقەلری ومرمردن برکلیساسی واردر .

سنت پیر (Saint-Pierre) آمریقاده کی آنتیل جزایرندن فرانسەیه تابع (مارتینیق) جزیرەسنك ساحل غربیسنده و (فوردە فرانسه)نك ٣٠ کیلومتره شمال غربیسنده قضا مرکزی بر شهر اولوب، ٣٠٠٠٠ اهالیسی، داخلی مکتبی، نباتات باغچەسی، گوزل برقوبی، آز صنایعی لکن پك ایشلك تجارتی واردر. ١٦٣٥ ده تأسیس اولنمشدر .

سنت پیر (Saint-Pierre) بحر محیط هندیده واقع وفرانسەیه تابع (رئونیون) جزیرەسنك جنوب غربی ساحلنده اولەرق (سنت پول)ك ٤٥ کیلومتره جنوب شرقیسنده بر قصبه اولوب، ١٥٠٠٠ اهالیسی، صنعی لیمانی وبغدای تجارتی واردر .

سنت پیر (Saint-Pierre) بحر محیط آطلاسیده سنت لوران کورفزینك مدخلنده و (ترنو) جزیرەسنك قربنده وجنوبنده برکوچك آطه اولوب، محیط دائرەسی ٢٥ کیلومتره واهالیٔ دائمەسی ١٥٧٠ کشی ایسەده، بالیق صیدی موسمنده ٤٠٠٠ کشی‌یه بالغ اولور. طوپراغی غیر منبت اولوب، یالکز صید ماهی نقطهٔ نظرندن اهمیتی واردر. جنوبندەکی میکلون آطەجقلریله برابر فرانسەیه تابعدر . — ینه سنت پیر اسمیله ٨٠٠ اهالیی حاوی بر قصبەجکی واردر .

سنت پیر [« برناردن دو سنت پیر » مادەسنه مراجعت بیورله .]

سنت تروپز (Saini-Tropez) فرانسەنك (وار) ایالتنده و (دراگینیان)ك ٥٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده اولەرق (غریمو) کورفزنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ٣٠٠٥ اهالیسی، هندسهٔ مائیه مکتبی، قلعەسی، کوچك لیمانی، سفائن اعمالنه مخصوص دستگاهلری، صید ماهیسی، مرجانی ودکیز حماملری وگوزل شرابله زیتون یاغی، پورتقال، بال، طبیه وسائره تجارتی واردر .

سنت پیر دولرون (S.-P.-d'Oleron) فرانسەنك « آشاغی سارانته » ایالتنده و (اولرون) جزیرەسی اورتەسنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ٤٩٨١ اهالیسی وشراب، قونیاق وطوز اخراجاتی واردر .

سنت پیر لو پور (S.-P.-le-Port) مانشه دکیزنده واقع وانکلترەیه تابع اولان (گرنسی) جزیرەسنك مرکزی بر قصبه اولوب، ١٣٩٠٠ اهالیسی وایکی قلعەسی واردر. آطەنك شرق جنوبی ساحلنده واقعدر.

سنت پیر له قاله (S.-P.les-Calais) فرانسەنك (پادوقاله) ایالتنده و (قاله) شهری اتصالنده بر قصبه اولوب، ٢٥٠٠٠ اهالیسی وبوك، ایپلیك، تول، دانتله، چینی، شکر، شاپقه، بیره، مسکرات وکرمید فابریقەلریله طوز تصفیه‌خانەلری واردر. قاله شهرندن یالکز استحکاماتله تفریق اولنمشدر .

سنت تروند (Saint-Trond) بلجیقەنك لیمبورغ ایالتنده و(هاسلت)ك ١٥ کیلومتره جنوب غربیسنده بر قصبه اولوب، ١٠٠٠٠ اهالیسی، دمیر یولی، اسکی بر مناستری، اسلحه ودانتله فابریقەلری، دباغخانەلری و حبوبات تجارتی واردر .

سنت توماس (Saint-Thomas) آنتیل جزایرندن ممالك مجتمعەیه تابع برآطه اولوب، (ویرژ) جزایرندن معدوددر . ١٣٠٠٠ اهالیسی، بویوك طاغلری، شکر، پاموق وروم محصولاتی وایشلك تجارتی واردر .

سنت جورج (Saint-George) بحر محیط آطلاسیده واقع و پورتکیز دولتنه تابع آسور جزایرندن برآطه اولوب، (ترسیره) جزیرەسنك غرب جهتنده ٣٨° ٣١′ عرض شمالی ایله ٣٠° ١١′ طول غربیده واقعدر. بویی ٤٠ واکی ٩ کیلومتره اولوب، ١٥٠٠٠ اهالیسی واردر .

— بو اسمله بحر محیط آطلاسیده وآمریقا قربنده واقع (برموده) جزایرندن بری دخی اولوب، برمودەنك شمال شرق جهتنده واقعدر. مرکزی ینه بو اسمله مسمی و ٣٠٠٠ اهالیی جامع بر قصبه‌در. ١٦١٢ تاریخندن بری انکلترەیه تابعدر .

Digitized by Google

سنت جورج (Saint-George) كوچك آنتيل جزايرندن انكلتره‌يه تابع (غرناده) آطه‌سنك ساحل غربيسنده واقع مركزى اولوب، ١٠٠٠٠ اهاليسى وكوزل ليمانى واردر.

سنت جورج بوغازى (Canal Saint-George) ايرلانده دكزينى جنوبدن بحر محيط آطلاسى‌يه ربط، وانكلتره‌يى ايرلانده‌دن تفريق ايديور. بويى تقريباً ١٤٠ وانكى ٦٠ ايله ٨٠ كيلومتره آره‌سنده‌در.

سنت جورج دلمينا (Saint-George-del-Mina) آفريقانك ساحل غربيسنده (كينه) قطعه‌سنك (آشانتى) مملكتنده و ٥° ١٠′ عرض شمالى ايله ٤° ٥٠′ طول غربيده واقع بر قصبه واسكله اولوب، ١٥٠٠٠ اهاليسى واردر. ابتدا پورتكيزليلر طرفندن استملاك اولنوب، بعده فلمنكليره ونهايت انكليزلره كچمشدر.

سنت دنيس (Saint-Denis) فرانسه‌نك (سينه) ايالتنده و سينه ايرماغى قربنده اوله‌رق (قرولد) و (روبون) جايلرى اوزرنده وپارسك ٨ كيلومتره شمالنده قضا مركزى بر شهر اولوب، ٣١٨٩٢ اهاليسى، بر جدولى، بر خيلى وقت فرانسه قراللرينه مزارستان اتخاذ اولنان اسكى بر كليساسى، لژيون دونور نشانى حامل اولانلرك قيزلرى تربيه‌سنه مخصوص دائره‌سى، استحكاماتى، متعدد قيشله‌سى وباصمه، سوده، نشاسته، اجزاى كيمويه، قورشون وسائره فابريقه‌لرى، سنه‌ده بر قاچ بيوك پنايرى وعلى الخصوص بيلده ايكى دفعه قوريلان قيون بازارى واردر. كوزل ومنتظم بر شهر اولوب، شمال دمير يول خطنك پارسدن صكره برنجى موقفيدر.

سنت دنيس (Saint-Denis) بحر محيط هنديده واقع وفرانسه‌يه تابع (رئونيون) جزيره‌سنك مركزى بر قصبه اولوب، جزيرۀ مذكوره‌نك ساحل شماليسنده كائندر. ٢٠٠٠٠ اهاليسى، داخلى مكتب اعداديسى، پاپاسلره مخصوص مدرسه‌سى، كتبخانه‌سى، كوزل بر نباتات باغچه‌سى، بانقه‌سى وتجارت اوطه‌سى واردر. كوزل بر قصبه اولوب، ليمانى بوغيسه‌ده، ايى بر ريختم واسكله‌سى وايشلك تجارتى واردر.

سنت دنيس دو سيغ (Saint-Denis-du-Sig) جزاير وهران ايالتنده و وهراندن معسكره‌يه كيدن طريق اوزرنده اوله‌رق وهراندن ٥٢ كيلومتره‌لك مسافه‌ده بر قصبه اولوب، ٦٠٠٠ اهاليسى، فدانلقلرى، ذخاير، پاموق، توتون محصولاتى، طوت آغاجلرى وقيرمزى واردر.

سنت دومينغ [«هايتى» و «سانتو دومينغو» ماده‌لرينه مراجعت بيوريله.]

سنت ديديه لاسئوو (Saint-Didier-la-Séauve) فرانسه‌نك يوقارى (لوآره) ايالتنده و (ايسينژو) نك ٢٨ كيلومتره شمال شرقيسنده ناحيه مركزى بر قصبه اولوب، ٤٩٤٩ اهاليسى وقوردله ايله ابريشيم وكاغد فابريقه‌لرى واردر.

سنت ديزيه (Saint-Dizier) فرانسه‌نك يوقارى مارنه ايالتنده و (مارنه) نهرينك صاغ كنارنده اوله‌رق (واسى) دن ١٦ كيلومتره‌لك مسافه‌ده ناحيه مركزى بر قصبه اولوب، ١١٧٨٠ اهاليسى، دمير يولى، داخلى مكتبى، كوچك مدرسه‌سى، تجارتخانه‌سى، تخته‌دن معمول مصنوعاتى، سفائن اعمالنه مخصوص دستكاهلرى، بز، كراسته ودمير ايله سائر معادندن دوكمه شيلر تجارتى واطرافنده بيوك دميرخانه ودوكمخانه‌لرى واردر.

سنت ديه (Saint-Dié) فرانسه‌نك (ووژه) ايالتنده و (اپينال) ك ٤٥ كيلومتره شمال شرقيسنده اوله‌رق (مورته) نهرى اوزرنده قضا مركزى بر قصبه اولوب، ٤٠٠٠ اهاليسى، داخلى مكتبى وپاتيسقه، منديل، پوتاس، كاغد، چلنكيرلكه متعلق مواد فابريقه‌لريله حبوبات، حيوانات، دمير، كتن وسائره تجارتى واردر.

سنت رمى (Saint-Remi) فرانسه‌نك «رونه آغزى» ايالتنده و (آرله) نك ١٥ كيلومتره شمال شرقيسنده ناحيه مركزى بر قصبه اولوب، ٥٩٣١ اهاليسى، تجارتخانه‌سى، مرمردن معمول موادى، ابريشيمى، آثار

Digitized by Google

عتيقه‌دن اولەرق بر طاق ظفر بقيه‌سيله كوزل بر تربه‌سى واردر .
— (بوبى دودوم) ايالتنده و (تير) ك ٥ كيلومتره شمال شرقيسنده دخى بو اسمله ناحيه مركزى بر قصبه اولوب، ٥٥٦٧ اهاليسى واردر .

سنت ژان { (Saint Jean) وانكليزجه (سنت جون S. John)
آمريقاى شماليده دومينيون قطعه‌سنك يكى برونسويق خطه‌سنده همنامى اولان بر نهرك منصبنده و (پورتلاند) ك قارشيسنده اولەرق "١٢ '١٥ °٤٥ عرض شمالى ايله "٥٩ '٢٣ °٦٨ طول غربيده واقع بر شهر اولوب ، ٢٦١٣ و پورتلاند ايله برابر ٤٠٣٥٥ اهاليسى، متعدد مكاتبى وساتر مؤسسات خيريه‌سى، واسع و صاغلام ليمانى وپك ايشلك تجارتى واردر . دومينيون قطعه‌سنده قيشين طوكماز يالكز بونك ليمانى اولمغله، كيتدكجه كسب اهميت ايتمكده اولوب، ايكى دمير يول خطيله بچ طرفلره ربط اولنمشدر .

سنت ژان { (Saint-Jean) آمريقاى شماليده دومينيون قطعه‌سنده
(قناده) خطه‌سنك (كبك) ايالتنده (مونت رآل) ك ٣٠ كيلومتره جنوب شرقيسنده اولەرق (سنت لوران) ه تابع (ريشليو) نهرى اوزرنده و (ايبرويل) ك قارشيسنده بر قاچ دمير يول خطنك محل تقاطعنده بر قصبه اولوب ، ٥١٣٠ اهاليسى ، عسكرى مكتبى، تيمارخانه‌سى، دمير خانه‌لرى، دكرمنلرى، حرارلرى، دباغخانه‌لرى وطوغله وكرميد فابريقه‌لرى وار در . انكليزلر (دورچستر) نامنى ويرمشلردر .

سنت ژان { (Saint, وانكليزجه سنت جون Jean, John) آمريقاده‌كى كوچك
آنتيل جزايرندن (آنتيغوآ) آطه‌سنك شمال شرق ساحلنده وهمنامى اولان بيوك بر قويك ايچنده "٥٦ '٦ °١٧ عرض شمالى ايله "٤٣ '١٥ °٦٤ طول غربيده واقع جزاير متجاوره مركزى بر قصبه اولوب، ٨٥١٥ اهاليسى وبيوك بر فنارى واردر .

سنت ژان { (وانكليزجه سنت جون) بحر محيط آطلاسيده آمريقاى شمالى
ساحلى قارشيسنده واقع (ترنو) جزيره‌سنك مركزى بر شهر اولوب ، "٢ '٣٤ °٤٧ عرض شمالى ايله "١ '١ °٥٥ طول غربيده واقع و ٢٨٦١٠ اهاليى

جامعدر . اوزون بر قويك ايچنده اولوب ، خارجدن منظره‌سى كوزل ايسه‌ده ، آكثر خانه‌لرى اخشاب اولوب، داخلاً برلطافتى يوقدر. اهاليسنك مشغوليت ومدار تعيشى باليقچيلق اولمغله ، باليق قوقوسندن طورلماز .

سنت ژان { (ياخود سنت جوان) آفريقانك ساحل غربيسنده واقع (ليبريا)
جمهوريتنده بر ايرماقدر، كه شمال شرقيدن جنوب غربى‌يه طوغرى آقه‌رق، درين بر خليجدن بحر محيط آطلاسى‌يه دوكيلور. مجراسى آنجق ١٠٠ كيلومتره قدر ايسه‌ده، صويى چوق اولوب، بيوجك كيلرلر ايچنده ايشلر .

سنت ژان { آمريقاى شماليده دومينيون قطعه‌سنك قناده خطه‌سنده
كبك ايالتنده وكبكك ١٨٢ كيلومتره شمال غربيسنده بركول اولوب، ٤٤ كيلومتره اوزون و ٣٢ كيلومتره كنيشدر . محيط داره‌سى ١٠٧ كيلومتره ومساحه سطحيه‌سى ٩٢٢ مربع كيلومتره در . — خطهٔ مذكوره‌ده بو اسمله اوچ نهر دخى واردر .

سنت ژان { (وانكليزجه سنت جون) آمريقاى شماليده بر نهردر، كه ممالك
مجتمعه‌نك (منه) جمهوريتنده نبعانله، قناده حدودى قربنده شمال شرقى‌يه طوغرى آقه‌رق، انكلتره‌يه تابع يكى برونسويق حدودينه واصل اولنجه، شرق وبعده شرق جنوبى‌يه طوغرى دونه‌رك، برخيلى مسافه‌ده خط حدودى تشكيل ايتدكدن‌صكره، شرقه‌طوغرى دونه‌رك، يكى برونسويقه داخل اولور، ونهايت ينه جنوبه طوغرى دونوب، همنامى اولان شهرك يانند (فوندى) قوينه دوكيلور. مجراسى تقريباً ٧٣٠ كيلومتره اولوب، حوضه‌سى ٦٨٠٠ مربع كيلومتره‌در.

سنت ژان { آنتيل جزاير صغيره‌سنده (ويرژ) آطه‌لرى زمره‌سنده
دانيمارقه‌يه تابع بركوچك آطه اولوب ، سنت توماس آطه‌سنك ٤ كيلومتره شرقنده واقعدر. شرقدن غربه بويى ١٦ كيلومتره اولوب، غيرمنتظم برشكلى واردر وجنوب شرق جهتنه طوغرى ايكى اوزون بروني وآره‌لرنده بر واسع قويى واردر . واكى ٤ كيلومتره دن زياده دكلدر . مساحهٔ سطحيه‌سى ٥٤ مربع كيلومتره اولوب، ٩٤٥ اهاليسى واردر .

Digitized by Google

سنت ژان { بحر محیط کبیرك ملانسیا قسمنده واقع و آلمانیایه تابع بیسمارق (ونام دیگرله یکی برتانیه) جزایرندن بری اولوب، (هیبرنیا) زمره‌سی داخلنده‌در . مساحهٔ سطحیه‌سی ١٥٠ مربع کیلومتره اولوب، طاغلق بر یردر . اك مرتفع ذروه‌سی ٧٠٠ متره ارتفاعنده‌در .

سنت ژن داقر { (St Jean d'Acre) اجنبیلرك عكایه ویردكلری اسمدر .

سنت ژان دانژلی { (St J.- d'Angely) فرانسه‌نك آشاغی شارنت ایالتنده (بوتونه) نهری اوزرنده وروشله‌نك ٦٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ٦٧٥٠ اهالیسی، داخلی مکتبی، زراعت جمعیتی، باروتخانه‌سی، قبا قوندره فابریقه‌لری، قونیاق وکراسته تجارتی وآت جنسنك اصلاحنه مخصوص آیغیرلری واردر. اهالیسی پروتستاندر .

سنت ژرمن { (St Germain) فرانسه‌نك (سینه مع اوآزه) ایالتنده وپارسك ٢١ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق (سینه) نهری قربنده بر تپه‌نك اوزرنده وبر اورمان کنارنده واقع ناحیه مركزی بر قصبه اولوب، ١٣٨٠٧ اهالیسی، غایتله لطیف وصاغلام هواسی، اسكی قراللره مخصوص والیوم موزه‌یه مبدل سرایی، کوزل باغچه ونفرجکاهی، پارسه دمیر یولی، مصنع بر کلیساسی ومتعدد کوزل ابنیه‌سی، چوراب وفانیله وساره ایله قیلدن معمول منسوجات فابریقه‌لری، دباغخانه‌لری وحبوبات وساره تجارتی واردر .

سنت ژیرون { (St Girons) فرانسه‌نك (آریژه) ایالتنده (سالات) نهری اوزرنده و (قوآ) نك ٤٨ کیلومتره غربنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ٤٨٧٢ اهالیسی، داخلی مکتبی، چوخه وکاغد فابریقه‌لری، اطرافنده بوك منسوجات دستکاهلری و اسپانیا ایله ایشلك تجارتی واردر .

سنت ژیله له بوشری { St Gilles les Boucheries) فرانسه‌نك (غارد) ایالتنده و (نیم) ك ٢٠ کیلومتره جنوبنده ناحیه مركزی بر قصبه اولوب، ٦٣٦٥ اهالیسی وقونیاق، شراب وساره اخراجاتی واردر .

سنت سباستیان { (St Sébastien) اسپانیانك شمالنده غاسقونیه کورفزی داخلنده ساحله بر اخشاب کوپری ایله مربوط بر کوچك آطه اوزرنده (کیپوسقوآ) ایالتنك مركزی بر قصبه اولوب، ١٥٠٠٠ اهالیسی، صاغلام وآنجق کوچك ومدخلی کوچ لیمانی، مهم استحکاماتی، سفینه‌لری حاوی ایکی قریه‌سی، فرانسه‌یه واسپانیانك ایچ طرفلرینه دمیر یوللری، بز ومشهور مشروبات فابریقه‌لری، دباغخانه‌لری وایشلك تجارتی واردر .

سنت سروان { (St Servan) فرانسه‌نك (ایله مع وینه) ایالتنده و (رانسه) نهرینك منصبنده اوله‌رق (سنت مالو) نك ٢ کیلومتره جنوبنده ناحیه مركزی بر قصبه اولوب، ١١٨٢٦ اهالیسی، عسكری وتجار لیمانلری، داخلی مکتبی، پکسیمات، خلاط، بیره وساره فابریقه‌لری، سفائن انشاسنه مخصوص دستکاهلری وشمال دکیزلرنده بالیق آوینه مخصوص سفائنی واردر .

سنت سور { (St Sever) فرانسه‌نك (لانده) ایالتنده (آدور) نهرینك صول کنارنده و (مونت ده مارسان) ك ١٨ کیلومتره جنوبنده قضا مركزی برقصبه اولوب، ٤٨١٨ اهالیسی، داخلی مکتبی، شراب، قونیاق، حبوبات، سمیز قاز، مرمر وساره اخراجاتی ودباغخانه‌لری واردر .

سنت سیر { (St Cyr) فرانسه‌نك (سینه مع اوآزه) ایالتنده وپارسك ٢٢ کیلومتره غربنده ٢٠٠٠ اهالیلی جامع بر قریه اولوب، بیوك مکتب عسكریسیله مشهوردر. بو مکتب ١٦٨٠ تاریخنده اون دردنجی لوئی طرفندن فقیر اولان زادكان قیزلرینه مخصوص اوله‌رق تأسیس ایدلمش؛ و ١٨٠٨ ده مکتب فنون حربیه اورایه نقل اولنمشدر .

سنت سیمون { (St Simon) فرانسه مشاهیر حكماسندن اولوب، علم ثروت وفن معاشرهٔ بشریه‌ده کندینه مخصوص بر فکر ومسلکك موجدیدر. سنت سیمون دوقه‌لری خاندانسنه منسوب زادكاندن اولوب، کندیسی دخی قونت عنوانی حائز ایدی. ١٧٦٠ ده پارسده طوغوب، ١٨٢٥ ده وفات ایتمشدر .

Digitized by Google

سنت شارل { ياخود سنت چارلس (St Charles) ممالك مجتمعه‌نك (ميسوری) جمهوريتنده وميسوری ايرماغنك صول كنارنده اوله‌رق (سنت لويی) نك ٣٠ كيلومتره شمال غربيسنده بر قصبه اولوب، ٤٠٠٠ اهاليسی، مكتبی وبك ايشلك كورك تجارتی واردر. ١٧٨٠ تاريخنده فرانسزلر طرفندن تأسيس اولنه‌رق، ١٢٢٦ تاريخنه‌دك ميسوری خطه‌سنك مركزی ايدی.

سنت شاموند { (St Chamond) فرانسه‌نك (لوآره) ايالتنده وسنت اتيانك ١٠ كيلومتره شمال شرقيسنده اوله‌رق (ژير) نهری اوزرنده ناحيه مركزی بر قصبه اولوب، ١٤٠٣٣ اهاليسی، دميريولی، دوكمخانه‌سی، چلنكيرلكه متعلق معمولاتی، قطيفه، قوردله وشريت فابريقه‌لری وجوارنده كمور معدنی واردر.

سنت غال { (St Gall) اسويچره‌ده همنامی اولان ناحيه مركزی بر شهر اولوب، (زوريخ) ك ٦٥ كيلومتره شرقنده و (قونستانسه) كولنه دوكيلن (استاتياخ) ك اوزرنده و ٦٦٧ متره ارتفاعنده واقعدر. تجارتكاه ومركز صنايع بر شهر اولوب، ٢٧٨٤٠ اهاليسی، ايپك قماشلر، ايپليك وسائره فابريقه‌لريله دباغخانه‌لری وايشله معمولاتی وپك ايشلك تجارتی واردر. اسويچره‌نك اك تجارتكاه وصنايعك اك زياده ايلريلديكی بر شهری اولوب، منظره‌سی وموقعی پك لطيفدر. صيفيه‌لری حكمنده اولان جوارلريله برابر پك دلنشين بر واديده ٦ كيلومتره‌لك محلده ممتد اولور. اسكی سورلری هدم ايديله‌رك، يرلرينه كوزل باغچه‌لر ياپلشدر. سوقاقلری پك دوز دكلسه‌ده، واسع وتميزدر. كوندن كونه مكمل ابنيهٔ اميريه وخصوصيه ياپلمغله، كيتدكجه كوزللشمكده‌در. متعدد اسكی ومصنع كليسالری، بر حاوره‌سی، ايكی كتبخانه‌سی، ناحيه‌يه مخصوص بيوك مكتبيله ذكور واناثه مخصوص مكاتبی، بر يتيمخانه‌سی، كور وصاغرلره مخصوص مكتبی، موزه‌سی، تاريخ طبيعی، صنايع، زراعت وسائره جمعيتلری، اوچ خسته‌خانه‌سی وسائر مؤسسات علميه وخيريه‌سی واردر.

سنت غال { ناحيه‌سی (Canton de St Gall) اسويچره جماهير متفقه‌سنی تركيب ايدن نواحينك شمال شرقی جهتنده بولنانلرندن بری اولوب، شمال غربی جهتندن (تورغويه)، غربی زوريخ، جنوب غربی جهتندن (اشويچ) و (غلاريس) جنوباً وجنوب شرقی جهتندن (غريزون) ناحيه‌لريله (ليختنشتاين) پرنسلكيله وآوستريايه تابع (وورتمبرغ) خطه‌سيله محدود اولوب، بونلردن (رين) ايرماغيله وشمالاً دخی (وورتمبرغ) دن (قونستانسه) كوليله آيرلمشدر. آنجق داخلنده (آپنزل) ناحيه‌سی دخی بولنوب، هر طرفدن سنت غال ناحيه‌سی اراضيسيله محاطدر. مساحهٔ سطحيه‌سی ٢٠١٩ مربع كيلومتره اولوب، وسعت اراضيجه اسويچره نواحيسنك آلتنجيسيدر. اهاليسی ٢٢٩٤٤١ كشی اولوب، بهر مربع كيلومتره باشنه ١١٣ كشی دوشمكله، كثرت نفوسجه نواحیٔ مذكوره‌نك اوننجيسيدر. اراضيسی عموميت اوزره طاغلق اولوب، اك يوكسك محلی (ولاز شايبه) طاغی جنوب غربی قسمنده بولنه‌رق، ٣٠٥٦ متره ارتفاعی واردر. بوطاغدن شرقه، شرق شمالی‌يه وشمال غربی‌يه طوغری اوچ قول آيريلوب، هر بری بر طاقم شعبه‌لره منقسم اولور. بونلردن اكثرينك ٢٣٠٠ متره‌دن زياده ارتفاعلری واردر. ناحيه تماميله (رين) ايرماغی حوضه‌سی داخلنده اولوب، مذكور ايرماق ٧٠ كيلومتره‌لك محلده ناحيه‌نك حدودينی تشكيل ايتديكی كبی، مياه جاريهٔ سائره‌سی دخی طوغريدن طوغری‌يه وياخود بالواسطه بو ايرماغه دوكيلور. بونلرك اك بيوكی (تور) نهريدر، كه سنت غال ناحيه‌سنده وبونك ايچنده بولنان (آپنزل) ناحيه‌سنده نبعان وجريان ايدن بر چوق چايلردن بالتشكل شمال غربی‌يه وبعده غربه طوغری آقه‌رق، رينه منصب اولور. ناحيه‌نك منتهای جنوب شرقيسنده‌كی قسمنك صولری (والنستاد) كولنه واورادن صنعی بر جدول واسطه‌سيله زوريخ كولنه وبونك آياغی اولان (اليمات) نهريله ينه رينه دوكيلور. قونستانسه كولی ناحيه‌نك شمال شرقی حدودينی تشكيل ايتديكی كبی، (والنستاد) كوليله (زوريخ) كولنك بر قسمی دخی جنوب غربی حدودنده بولنيور. هواسی محلنك ارتفاعنه كوره مختلف اولوب، آوروپا شهرلرينك اك مرتفعی اولان مركزنده حد وسطی اوزره ميزان الحراره ٧ درجه ايله ٧ ثانيه‌در. قونستانسه كولی سواحلنده هوا دها معتدل ورين واديسنده صيجاقدر. طاغلرنده بعض معادن بولنوب،

وقتیله اخراج اولنوردیسه‌ده، تمتعنك قلتی حسبیله بعده ترك اولنمشدر. بو معادنك اك اهمیتلیسی (غوزن) طاغنده‌كی دمیر معدنیدر. (سیلبرغ) طاغنده كومش و باقیر معدنلری و بعض انهارده آلتون ریزه‌لری دخی بولنیور. بعض كومر معدنی اثرلری دخی كورلمشدر. میاه معدنیه‌سی چوق اولوب، اك مشهوری (پففر) صوییدر. صنایع وزراعت بك ایلری اولوب، آنجق زراعت یالكز شمال وشرق جهتلرنده قونستانسه كولی كنارلریله رین وادیسنده اجرا اولنمغله، ناحیه‌نك احتیاجاتنه كافی اوله‌جق ذخیره یتشدیرلمیوب، باویره و وورتمبرغدن ادخال اولنور. بو جهتلرده اشجار مثمره ایله یك آز یرلرنده باغ دخی یتشیور. عموم اراضیسنك ١٣٧٥ مربع كیلومتره‌سی تارله، باغچه، چایر، مرعی و سائره، ٣٣١ مربع كیلومتره‌سی اورمان، ٧ مربع كیلومتره‌سی باغ، ٣٠٥ مربع كیلومتره‌سی دخی اراضی خالیه‌دن عبارتدر. ناحیه داخلنده ٥٧٠٦ آت، ٨٨٣٤٤ صیغیر، ١٨١٧٢ طوموز، ١١٧٤٠ قویون، ٢٠٠٣٥ كچی و ١٣٩٠٧ آری قوغانی واردر. صنایعجه اسویچره‌نك برنجی ناحیه‌سی اولوب، مركزنده اسكیدن بری مشهور بز یاپلقده اولدیغی كبی، پاموقدن سائر منسوجاتله اورمه شیلر وبعض ایپك قاشلرله سختیان وسائر مواد دباغیه یاپیلیر. ناحیه داخلنده ١٢ ایپلكخانه اولوب، بونلرده ٢٧٠٠٠٠ ماكینه موضوعدر. ٤٥٠٠ نسج ماكینه‌لری ٣٠٠٠ ال دستكاهی ٩٠٠٠ ده اورمه ماكینه‌لری بولنیور. عموم ناحیه‌ده مستخدم عمله ٢١٠٠٠ كشی‌یه بالغ اولور. اهالیسی همان كاملاً آلمان ولسان محلی آلمانجه اولوب، یالكز ١٥١٣ كشی ایتالیان، ٤٧٥ كشی فرانسز، ٣٣٩ كشی رومانش لسانلریله ٢٧٨ كشی دخی سائر لسانلرله متكلمدرلر. مذهبجه اهالینك ١٣٥٧٩٦ سی قتولیك، ٩٢٧٠٥ ی پروتستان، ٥٧٠ ی یهودی، ٣٦٥ ی ده سائر مذهبلره تابع ویا مذهبسزدر. اصول اداره‌سی جمهوریت مفرطه اولوب، هر ١٢٠٠ اهالی ایچون بر كشی اوله‌رق اوچ سنه ایچون انتخاب اولنان اعضادن مركب بر مجلس مبعوثانی وینه اوچ سنه مدتله انتخاب اولنان ٧ اعضادن مركب بر مجلس مدیرانی واردر. مجلس مدیرانك رئیسی (لاندامان) عنوانینی حائز اولوب، ناحیه‌نك رئیس جمهوری حكمنده‌در. ناحیه ١٥ قضا و ٩٣ دائرهٔ بلدیه‌یه منقسم اولوب، هر دائره‌ده بر محكمهٔ صلحیه، قضالرده بر محكمهٔ ابتدائیه، مركزده دخی ٩ اعضادن عبارت بر محكمهٔ تمییز واردر. بو ناحیه وقتیله مركزنده‌كی مناسترك تحت اداره‌سنده بولنوب، ١٤٥٤ ده سنت غال شهری اهالیسی ایله برابر مستقل بولنان اسویچره‌نك ٦ ناحیه‌سنه التحاق ایتمشیدی. پروتستانلغك ظهورنده بتون اهالی بو مذهبی قبول ایتمشلرسه‌ده، بعده قتولیكلرك غلبه چالمسی اوزرینه، مناستر اسكی اقتدارینی استرداد وپروتستانلغی همان كاملاً لغو ایتمشدی. ١٧٩٨ ده اهالی یكیدن كسب استقلال ایدوب، جوارلریله برابر ایكی ناحیه تشكیل ایتمشلردی. نهایت ١٨٠٥ ده ناحیه شمدیكی حدودیله تشكیل اولنه‌رق، اسویچره جماهیر متفقه‌سنه التحاق ایتمشدر.

سنت غوتارد (St Gothard) اسویچره‌ده (تسین) ایله (اوری) ناحیه‌لری آره‌سنده بر طاغ اولوب، بتون آلپ سلاسل جبالنك مركزی حكمنده‌در. اك یوكسك ذروه‌سی ٣٢٢٦ متره ارتفاعنده اولوب، دائمی صورتده قارله مستوردر. ٢٠٧٥ متره مرتفع اولان بوغازی اسویچره ایله ایتالیا آره‌سنده اك ایشلك بر كچید اولوب، بو طاغك آلتنده آوروپای غربی و شمالیدن كلن دمیر یول خطلرینك ایتالیایه كچمسی ایچون تقریباً ١٥ كیلومتره طولنده بر تونل آچیلوب، یدی سنه‌ده اكمال اولنه بیلمشدر.

سنت غودن (St Gaudens) فرانسه‌نك یوقاری غارونه ایالتنده و (تولوزه) نك ٨٨ كیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق غارونه نهری اوزرنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ٥٧٠٤ اهالیسی، دمیر یولی، داخلی مكتبی، شیریت وبویك منسوجاتله، عادی چوخه، فانله، كاغد و سائره فابریقه‌لری وحبوبات وزیتون یاغی تجارتی واردر.

سنت فلو (Saint Flour) فرانسه‌نك (قانتال) ایالتنده و (اوریلاق)ك ٧٧ كیلومتره شرقنده بر قیانك اوزرنده واقع قضا مركزی بر قصبه اولوب، ٤٧٣٢ اهالیسی، داخلی مكتبی، كتبخانه‌سی، تاریخ طبیعی نمونه خانه‌سی، بیوك

Digitized by Google

بر کلیساسی ، تونقال وقزان وسائره فابریقه‌لری ، دباغخانه‌لری، استر تجارتی وجوارنده بعض ذی قیمت احجاری واردر .

سنت قریستوف (Saint Christophe) انکلتره‌یه تابع کوچك (آنتیل) جزایرندن بری اولوب، (غوآدلوپه) جزیره‌سنك شمال غربیسنده و (سنت اوستاش)ك جنوب شرقیسنده اوله‌رق ′١٨ °١٧ عرض شمالی ایله °٦٥ ′٣ طول غربیده واقعدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ١٧٦ مربع کیلومتره واهالیسی ٢٩١٣٧ کشیدر. آطه‌نك باشلیجه لیمانی ساحل جنوبیسنده واقع (باسرتر) یعنی «آلچق یر» اولوب، ساحل شمالیسنده دخی (دیپه) قریه‌سی بولنیور. جنوب شرقی جهتنده بولنان (نیوه) آطه‌سندن ٣ کیلومتره کنیش و قیالری حاوی بر بوغازله آیرلمشدر. شمال غربی قسمی طاغلق اولوب، اك یوکسك طاغی (مونت میدر) برکانیدر. بو طاغك اك یوکسك ذروه‌سی ١٣١٣ متره ارتفاعنده‌در. اورمانلرله مستور اولوب ، بعض چایلر دخی نبعان وجریان ایدر . قسم جنوبیسی دوز وبعض تپه‌لری حاویدر . مذکور برکانك تپه‌سی قربنده اکوکوردلی صویی حاوی برکولی واردر. اراضیسی پك منبتدر. اهالیسنك نصفی پروتستان ونصفی قتولیکدر. بو آطه قریستوف قولومبك کندیسی طرفندن کشف اولنه‌رق، بو اسمله تسمیه اولنمشدی. دفعاتله فرانسزلرك واسپانیوللرك ضبطنه کچمشدر.

سنت قلر (St Clair) ممالك مجتمعه‌ده بربرینی تعقیب ایدن بیوك کوللردن (هورون)ك ٨٠ و (اریه) نك ٢٠ کیلومتره جنوبنده بر کول اولوب ، مذکور هورون کولیله (سنت قلر) نهری، و (اریه) کولیله (ریور) جدولی واسطه‌سیله اختلاط ایدر . محیط دائره‌سی ١٥٠ کیلومتره‌در . — (سنت قلر) نهری همنامی اولان کولدن خروجله ، میشیغان وبوقاری قناده حدودینی تفریق ایده‌رك ، ٤٠ کیلومتره‌لك جریاندن صکره، (هورون) کولنه دوکیلور. اکی تقریباً ٤٠٠ متره اولمغله، بیوك کمیلرك دخی سیرینه قابلدر.

سنت قلود (St Claude) فرانسه‌نك (ژوره) ایالتنده و (لون-لسولیه) نك ٤٥ کیلومتره جنوب شرقیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٧٤٢٤ اهالیسی ، داخلی مکتبی، ساعت وسائره فابریقه‌لری، ایشلك صنایع وتجارتی ومشهور بر اسکی مناستری واردر، که وقتیله قصبه وجوارلری بونك باش پاپاسنك چفتلکی واهالیسی مملوکاری حکمنده ایدی.

سنت کنتن (St Qnentin) فرانسه‌نك (اسنه) ایالتنده و (لائون)ك ٥١ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق (سون) نهرینك صول کنارنده قضا مرکزی برشهر اولوب، ٣٧٣٩٧ اهالیسی ، پروتستانلره مخصوص بیوك کلیساسی ، داخلی مکتب اعدادیسی ، تجارت ورسم مکتبلری، صنایع اوطه‌سی، علوم و فنون جمعیتی واسع ودوز سوقاقلری ، مربع الشکل کنیش بر میدانی، نهرده لیمان یرینی طوتار کنیش بر حوضی سومه ایله اسقو نهرلری بیننده بر آلتندن برجدولی کوزل تفرجکاهلری ، ایپلك، باتیسته و سائر پاموق منسوجاتیله شکر وزیتون یاغی فابریقه‌لری وذخیره وشراب تجارتی واردر .

سنت کیلده (St Kilda) انکلتره‌یه تابع (هبریده آطه‌لرینك اك غربیسی اولوب، ′٠٠ °٥٧ عرض شمالی ایله ′٤٠ °١٠ طول غربیده واقعدر . کوچك وغیر منبت اولوب ، همان خالیدر، و یالکز بعض آثار عتیقه‌سی واردر .

سنت لازا (St Lazare) آدریاتیق دکیزنده وندیکك ٤ کیلومتره جنوب شرقیسنده برکوچك آطه اولوب، ١٥٩٤ تاریخنده‌دك برص علتنه مبتلا اولانلر ایچون برخسته خانه‌سی وار ایدی .

سنت لامبرت (St Lambert) فرانسه شعراسندن اولوب ، ١٧١٧ تاریخنده لورنك (وزلیزه) قصبه‌سنده طوغمش، و ١٨٠٣ ده وفات ایتمشدر . برقاچ منظومه‌سیله سائر اشعاری واردر .

سنت لو (St Lô) فرانسه‌نك مانشه ایالتنده وپاریسك ٢٨٧ کیلومتره غربنده اوله‌رق (ویره) نهری اوزرنده قضا مرکزی

برقصبه اولوب، ٨٤٢١ اهالیسی، داخلی مکتبی، مکاتب ابتدائیه ایچون دار المعلمینی، کتبخانه‌سی، موزه‌سی، دمیر یولی، کوزل برکوپریسی، تفرجگاهلری، حماملری، چوخه وسائر منسوجات دستگاهلری واردر. مشهور منجم (وربه) نك وطنیدر.

سنت لوران { (St Laurent) آمریقای شمالیده بیوك برایرماقدر، كه (اونتاریو) دینلن بیوك كولدن خروجله، غرب شمالی‌یه طوغری آقه‌رق، ابتدا ممالك مجتمعه‌نك (نیویورق) جمهوریتی قناده‌دن تفریق، وبعده قناده‌نك كبك ایالته دخول ایله، مونترآل وكبك شهرلری اوكنده جریان، وقناده‌نك برقاچ نهرینی اخذ ایده‌رك، كبك شهرندن اعتباراً كیتدكجه توسع ایدوب، عادتا برخلیج حالنه كیردكدن صكره، همنامی اولان كورفزه دوكیلور. مجراسی تقریباً ١٠٠٠ كیلومتره طولنده اولوب، وسعتی ٨٠٠ ایله ٣٠٠٠ متره آره‌سنده‌در. فضله میاهنی بربرینه دوكن سوپریور، میشیغان، هورون، اریه واونتاریو جسیم كوللرینك آیاغی حكمنده اولمغله، صویی پك چوق اولوب، ثانیه‌ده ٣٢٠٠٠ مكعب متره صو دوكر. حوضه‌سی ١٤٦٥٠٠٠ مربع كیلومتره در. مذكور كوللردن بشقه صاغ وصولدن دخی برچوق انهارك صولرینی طوپلار. بوانهارك باشلیجه‌لری صاغدن: ریشلیو، سنت فرانسوآ وشودیره؛ صولدن دخی: ریدو، اوتاوه، سنت موریس‌در. صولدن یعنی قناده‌دن آلدیغی انهار دها چوق ودها بیوك اولوب، اكثری برطاقم كوللرك آیاقلری حكمنده‌در. مجراسنك ایكی طرفی غایتله كوزل اولمغله، آوروپالیلر طرفندن اك اول اعمار اولنان یرلر اولوب، كنارلرنده جونستون، اوتاوه، مونترآل وكبك شهرلری وبرچوق قصبه‌لر بولنیور. كبكده اوزرنده (ویقتوریه) اسمیله غایتله جسیم ومصنع بركوپری واردر. هر طرفی سیر سفائنه صالح اولوب، اك بیوك سفائن دخی اونتاریو كولنه قدر چیقار. مد وجزر دخی ایرماغك خیلی یوقاریلرینه قدر حس اولنور.

سنت لوران { كورفزی (Golfe de St Laurent) بحر محیط آطلاسینك دومینیون قطعه‌سنك شرق جنوبی ساحلنده تشكیل ایلدیكی بیوجك بركورفز اولوب، شمال شرق جهتندن كبك سواحلیله، جنوب شرق جهتندن (غاسپزیه) شبه جزیره‌سیله ویكی برونسویق ویكی اسقوچیه سواحل شمالیه‌سیله محاط اولدیغی حالده، غرباً (ترنو) جزیره كبیره‌سی و(قاپ برتون) آطه‌سی ایله قپالی اولوب، بو ایكی آطه آره‌سنده بولنان (قابوت) بوغازندن وشمالاً (ترنو) ایله (لابرادور) ساحلی آره‌سنده كی (بل ایسل)، جنوباً دخی (قاپ برتون) جزیره‌سیله یكی اسقوچیه آره‌سنده‌كی (قانسو) بوغازلرندن بحر محیط آطلاسی ایله اختلاط ایدر. بو اوچ بوغازك برنجیسی كیمیش ودیكر ایكیسی طاردر. شرق طرفندن كورفز كیتدكجه طارلشوب، سنت لوران خلیجنی تشكیل ایدر. خلیج مذكورك قارشیسنده (آنتیقوستی) وقسم جنوبیسنده (پرنس ادوآرد) اسملرنده ایكی بیوك و(شیپیغان) و(مادلینه) اسملرنده برقاچ كوچك آطه‌سی واردر. بوكورفزك صولری صغ اولوب، اكثر طرفلری ١٠٠ متره‌دن زیاده درین دكلدر. نهرك خلیجی بوندن دها درینده‌در. ٢٠٠ متره درینلكنده اولان محللری پك آزدر. باشلیجه مدخلی اولان (قابوت) بوغازی ایسه ٤٠٠ و ٤٦٠ متره درینده‌در. بیوك بوغازله بل ایسل بوغازندن كیرن ونهردن اینن بوزكتله‌لری واكثریا حكم سورن سیس بوكورفزده سیر سفائنی پك مشكل برحاله قور. برطرفدن دكیز صویی كبكه قدر چیقوب، نهرك صویی طوزلی ایدر، وبرطرفدن دخی نهرك دوكدیكی صولرك كثرتی كورفزك صویی طاتلیلاشدیرر.

سنت لورن { (St Laurent) وبرلیلر هنده (ایورین) بهرنك دكیزینك شمال جهتنده وبهرنك بوغازی قرشنده بر آطه اولوب، سیبریه ساحلنده‌كی (چوتوچكی) بروننده ن ٨٠ وآلاسقه ساحلنده‌كی (دیبر) بروننده ن ١٧٥ كیلومتره‌لك مسافه‌ده‌در. شمال غربی كوشه‌سی ٦٣°٥١' عرض شمالی ایله ١٧٣°٤٠' طول شرقیده واقعدر. سواحلی اكثر طرفلرده دوز وآلچق وبعض طرفلرده قیالقدر. شرق جهتنده برطاقم طاغلر وجنوب جهتنده بربیوك كول بولنیور. نباتاتی برطاقم كوچك چالیلردن و اقطار شمالیه‌یه مخصوص بعض اوتلردن عبارتدر. سواحلنده بالینه وآیی بالیغی آولنه بیلنیر. برطاقم اسكیمولر بولنور. بوآطه روسیه ممالكندن معدود در.

Digitized by Google

سنت لوئی { (St Louis) ممالك مجتمعه‌نك میسوری جمهوریتنده و (سفر سون سیتی) نك ١٦٥ كیلومتره شرقنده اوله‌رق ، (میسیسیپی) ایرماغنك صاغ ساحلنده ومیسوری نهرینك بو ایرماغه دوكلدیكی محلدن ٣٢ كیلومتره یوقاریده و ٣٨°٣٧′ عرض شمالی ایله ٩٢°٣٦′ طول غربیده واقع سنجاق مركزی بیوك بر شهر اولوب، ٤٥١ ٧٧٠ اهالیسی واردر . ممالك مجتمعه‌نك غرب جنوبی قسمنك مركز تجارتی اولوب ، بر چوق دمیر یول خطلرینك محل تقاطع واجتماعنده ونیویورق ایله سان‌فرانسسقو آره‌سنده واقع اولوب، پك معمور وتجارتگاه بر شهردر ، وكیتدكجه كسب توسع ومعموریت ایتمكده در . میسیسیپی ایرماغی اوزرنده ٨٠٠ متره اوزون و حذای مادن ٢٠ متره یوكسك ایكی قاتلی بیوك بر دمیر كوپریسی وار در، كه عالمك عجایبندن معدود اولوب، اللی ملیون فرانقله وجوده كلمشدر . بو كوپریدن چیقلجه ٣١٥ متره اوزون وكرلر اوزرینه مؤسس كارگیر بر بندك اوزرندن وبعده ١٤٦٥ متره اوزون بر تونلدن كچیلوب، شهرك واشینغتون سوقاغی دینلن اك واسع و اك كوزل جاده‌سنه چیقیلیر. كوپرینك اوبر اوجنده (شرقی سنت لوئی) اسمیله تقریباً ١٠٠٠٠ اهالیلی جامع دیكر بر شهر بولنیور، كه ایلینویس جمهوریتنه تابع ایسه‌ده، تجارتجه و هر خصوصجه بیوك سنت لوئینك بر محله‌سی حكمنده‌در . سائر آمریقا شهرلری كبی بو دخی دامه شكلنده اولوب ، سوقاقلری دوز ومتحد الشكلدر . جسیم ومصنع ابنیه‌سی و ازان جمله ١٥٠ كلیساسی ، ٦ جاوره‌سی ، بورسه‌سی ، ١٩ باغچه واورمانلغی ، متعدد چشمه‌لری و بر چوق مكتب، موزه، كتبخانه وسائر مؤسسات علمیه وخیریه‌سی وار در . تجارتی وصنایعی پك ایشلك اولوب ، نهرده حسابسز سفائن و اون سكز دمیر یول متصل یوكلنوب بوشانیر . واهالیده بیوك بر حركت ومشغولیت كوریلور. باشلیجه تجارتی : حبوبات، پاموق، یاغی، كنویر، حیوانات، شكر، قهوه، كراسته ، قورشون و معدن كوریدر . یكرمی بش سنه اول شهرده ٢٩٢٤ فابریقه بولنوب، ایچلرنده ٤١ ٨٢٥ عمله چالیشدیریر، وسنوی ٥٩٠ ملیون فرانقلق معمولات حاصل اولور ایدی . او وقتدن بری دها او قدر تكثر ایتمش اوله جغی شبهه‌سزدر . باشلیجه معمولاتی دمیر و سائر معادندن معمول آلات وادوات وماكینه‌لرك انواعیله واغون، توتون، بیره، مواد دباغیه وسائره‌در . جسیم بر بیره فابریقه‌سی واردر، كه ٤٥ قسمدن مركب عادتا بر قصبه اولوب، بهر قسمی متعدد ابنیه‌یی حاویدر . وایچنده بر قاچ بیك عمله چالیشدیریلیر . توتون فابریقه‌سی دخی دنیاده توتون فابریقه‌لرینك اك بیوكیدر . بو شهر ١٧٦٤ تاریخنده بر اسكی فرانسز لیمانی موقعنده بر قناده‌لی طرفندن تأسیس اولنوب ، بر چوق وقت كورك تجارتنه مخصوص كوچك بر اسكله‌دن عبارت ایدی . ١٨٢٢ ده بر بلدیه دائره‌سی تشكیلیله ، قصبه حالنه كچوب، ١٨٣٠ ده اهالیسی ٥٩٠٠ كشی‌یه بالغ اولمشدی . او وقتدن بری كوندن كونه بیومكده اولوب، ذاتاً ممالك مجتمعه‌نك اورته‌سنده بولنمغله ، بر كون جماهیر مذكوره‌نك مركز عمومیسی اولمق استعدادنده بولنیور .

سنت لوئی { (St Louis) فرانسه‌نك آفریقای غربیده واقع سنغال مستعمره‌سنك مركزی بر شهر اولوب، سنغال ایرماغنك منصبندن ١٨ كیلومتره یوقاریده و نهر مذكورك ایچنده بولنان بر آطه‌نك اوزرنده اوله‌رق ١٦°٠′٤٢″ عرض شمالی ایله ١٨°٥٣′٥٤″ طول غربیده واقعدر. اصل اهالیسی ١٨ ٩٢٥ كشی ایسه‌ده ، جوارلرنده دخی ٥٣ ٩١٠ اهالی و ٢٥٠٠ بیانجی بولنوب ، جمعاً ٧٥ ٣٣٥ اهالیسی وار در . شهرك مؤسس اولدیغی آطه قوملق اولوب ، بویی ٢٣٠٠ و اكی ٢٠٠ متره‌در . جزیره‌نك ثلثانی ابنیه ایله مستور اولوب ، ثلث شمالیسی بوشدر . سوقاقلری دوز و واسع وخانه‌لری طوغله‌دن معمول واكثری برقاتدن عبارتدر . اك كوزل ابنیه‌سی حكومت قوناغیله ، عسكری خسته‌خانه، قتولیك كلیساسی، جامع شریف، عدلیه دائره‌سی وقیشله‌لردر . موقعی آچیق اولمغله ، بعضاً نهرك صویی شهری باصدیغندن ، سواحلنده مكمل سدلر یاپیلوب، كوزل ریختملر انشا اولنمشدر . تجارت محلی وبیوك مغازه‌لری ساحل جنوبیسنده‌در. اورادن نهرك ساحل جنوبیسنده بولنان (پهور) و (بوبنویل) قصبه‌لرینه دوبه‌لر اوزرینه قورلمش ٦٥٠ متره اوزونلغنده بر كوپریسی وار در . بوبنویلدن

آفریقانك ایچنه طوغری (داقار) ه قدر بر دمیریول خطی تمدید اولنمشدر. نهرك منصبنده واقع و نهرك دوكدیكی قوملردن متشكل دیل دخی شهره بر تخته كوپری ایله مربوط اولوب، بر لی زنجیلر خانه لرینی حاویدر. اوراسی ایكی بیوك محله یه منقسم اولوب ، آره لرنده هندستان جوزی آغاجلرینی حاوی بر مسیره و بعض كوشكلر بولنیور. حكومت دوائر مختلفه سندن بشقه سنت لویده اهالی مسلمه ایچون بر محكمهٔ شرعیه ، بر باقه، فرانسزلر طرفندن مؤسس ذكور و اناث ایچون متعدد مكتبلر، بر كتبخانه ، بر خسته خانه و بر زراعت جمعیتی وردر. تجارتی خیلی ایشلك ایسه ده، هواسی صیجاق و آغیردر.

سنت لویی (St Louis) بحر محیط هندده واقع و فرانسه یه تابع (رئونیون) جزیره سنك جنوب غربی ساحلنده وسنت دنیسك ٤٥ كیلومتره جنوبنده اوله رق (سنت اتیان) نهری منصبنك قرنده و سنت دیپه سندن سنت پیره كیدن دمیریول خطی اوزرنده ۲۱°۱٤′ عرض جنوبی ایله ۵۳°۸′ طول شرقیده واقع بر قصبه اولوب، جوارله برابر ۱۸۱٤۵ اهالیسی واردر.

سنت لویی (St Louie) ممالك مجتمعهٔ جماهیر شمالیه سندن مینزوته جمهوریتنده بر نهردر، كه ۵۰ قدر كوللرك فضلهٔ میاهنی جمع ایله، جنوب شرقی یه طوغری بك اینیشلی بر جریانله آقه رق و بر طاقم شلاله لر تشكیل ایده رك، ۲۲۰ كیلومتره لك مسافه قطع ایتدكدن صكره ، (سوپریور) دینلن بیوك كوله دوكیلور. ثانیه ده ۳٤ مكعب متره صو دوكر.

سنت لئونارد لنوبلاق (St Leonard-le-Noblac) فرانسه نك یوقاری ویانه ایالتنده و لیموزه نك ۲۳ كیلومتره شرقنده ناحیه مركزی بر قصبه اولوب ، ۵۹٦۰ اهالیسی و بیوك یورغانلرله باقیراوانی و پورسلین فابریقه لری واردر.

سنت مارتن (St martin) آنتیل جزایر صغیره سندن اولوب، غوآدالوپه جزیره سنك ۲۲۲ كیلومتره شمال غربیسنده واقعدر. مساحهٔ سطحیه سی ۹۹ مربع كیلومتره اولوب، شمال جهتنده اولان ۵۲ مربع كیلومتره سی فرانسه یه، وجنوب جهتنده كی ٤٧ كیلومتره سی فلنكه تابعدر. فرانسه یه تابع اولان قسمنك ۳٤٤۵ اهالیسی اولوب ، مركزی (ماریغو) ، و فلنكه تابع قسمنك ٤۵۲٦ اهالیسی اولوب ، مركزی فیلیپسبورغدر. طوپراغی قوملق و صویی بك قیت اولوب ، هواسی صاغلامدر.

سنت مارتن (Cl. de St Martin) قلود دو فرانسه حكماسندن اولوب ، « مجهول فیلسوف » دینمكله دخی معروفدر. ۱۷٤۳ ده آمبوآزه ده طوغوب، ۱۸۰۳ ده وفات ایتمشدر. زادگاندن بر عائله یه منسوب ایدی . ابتدا عسكر اولوب، بعده استعفا ایده رك، فلسفه یه حصر اوقات، و عصری حكماسیله كسب الفت ایتمشیدی . الوهیت و وحدانیت حقنده كندینه مخصوص بر طریق اتخاذ ایده رك، بوكا « وحدانیت صافیه » نامنی ویرمشیدی. بر چوق كتابلر یازمش ؛ و اواخر عمرنده صدقات وخیراته حصر اوقات ایتمش ایدی .

سنت مارتن (J. Ant. St Martin) فرانسه مشاهیر مستشرقیننده اولوب ، ۱۷۹۱ ده پارسده طوغمش ، و ۱۸۳۲ ده وفات ایتمشدر . فرانسه آقادمیاسی اعضالغنه انتخاب اولنمش ایدی . بعده اسكندرك وفاتی زمانیله بطالسهٔ مصرك و اشكانیانك وندس شهرینك تاریخلرینی یازمشیدی . تأسیسنه یاردیمی اولدیغی « جریدهٔ آسیویه » (*Journal Asiatique*) ك سر محررلكیله السنهٔ شرقیه مطبعه سنك مدیریتی كندیسنه احاله اولنمشدیسه ده ، ۱۸۳۰ وقوعاتنده عزل اولنمشدی . قرال طرفداری اولان (اونیورسل) غزته سنك دخی باش محرری ایدی .

سنت مارن (St Marin, San Marino) و ایتالیانجه سان مارینو ایتالیانك وسطلرنده فورلی، پزارو و اوربینو ایالتلری آره سنده بر كوچك جمهوریت اولوب، مساحهٔ سطحیه سی ۵۹ مربع كیلومتره و اهالیسی ۷۸٤۰ كشیدر . مركزی اولان سان مارینو قصبه سیله هر بری بر ناحیه تشكیل ایدن بر قاچ قریه دن مركب اولوب ، آپنین سلسله سندن آدریاتیق دڭزینه طوغری اوزانان بر طاغك اتكنده واقعدر . اراضیسی آز منبت اولوب، اكثر اهالیسی كسب وكار ایچون خارجه كیدر.

Digitized by Google

باشليجه محصولاتى بغداى ، مصر ، ميوه ، اوزوم واوندن عبارت اولوب ، بر مقدار ايپك قوزه‌سى دخى چيقار . شرابى پك ايى‌در . ابنيه طاشلرى دخى مقبول اولوب ، اهاليسنك برقسمى طاش چيقارمغله چكينيرلر . مركزى قربنده اوچ معدن صوبى واردر . آدرياتيق دكيزى ساحلنده بولنان (ريمينى) قصبه‌سندن سان مارينويه قدر برشوسه ممتد اولوب ، سائر يوللرى ايى ايسه‌ده ، آرابه ايشلمكه صالح دكلدر . بوحكومت پك اسكى اولوب ، روايته كوره ، دردنجى قرن ميلاديده مارينو اسمنده دالماچيه‌لى برطاشجى ريمينى قصبه‌سندن اورايه چكيلوب ، بر باغچه وبر زاويه تأسيسيله بر نوع صومعه قورمش ؛ وكيتدكجه بيوين بو مناستر مرور زمانله بر حكومت حالنه كچمش ؛ وكيده‌رك مناستر قصبه‌يه تحول ايده‌رك ، بو حكومت پاپايه وسائر دوله مقاومت ايده‌رك ، استقلالنى محافظه ايتمشدر . — مركزى اولان (سنت مارن) قصبه‌سى ١٠٠٠ اهاليى حاوى اولوب ، سورايله محاطدر . برقاچ قلعه‌سى ، كوزل نظارتى ، مجلس مبعوثان وسائر دوائر حكومته مخصوص برسرايى ، داخلى مكمل برمكتب اعداديسى ، برخسته‌خانه‌سى ، بر فقيرخانه‌سى ، بر امنيت صنديغى وبر عمله جمعيت اعانه‌سى واردر .

سنت مالو { (St Malo) فرانسه‌نك (ايله مع وپلنه) ايالتنده و (رنه) نك ٧٠ كيلومتره شمال غربيسنده اوله‌رق دكيزك ايچنه اوزانمش بر قيانك اوزرنده واقع قضا مركزى بر قصبه اولوب ، ٩٠٧٧ اهاليسى ، داخلى مكتبى ، بحريه مكتبى ، بيوك وصاغلام وآنجق دخولى كوچ ليمانى ، بر چوق تجار كميلرى ، ترنوده باليق آوينه مخصوص سفائنى ، سفائن اعمالنه مخصوص دستكاهلرى ، طوبخانه‌سى ، دكيزحماملرى ، سورى ، استحكاماتى ، كوزل تفرجكاهلرى و اطرافده مفرح موقعلرى واردر . مشاهيردن (شاتوبريان) ك و (لامنه) نك وطنى اولوب ، برنجيسك مزارى ده اوراده‌در . مدوجزر بوقصبه‌ده ١٥ متره قدر فرق ايدر .

سنت مانده { (St Mandé) فرانسه‌نك سينه ايالتنده و پارسك ٣ كيلومتره شرق جنوبيسنده اوله‌رق سينه نهرى كنارنده كوزل بر قريه اولوب ، ٦٦٥٢ اهاليسى ، خسته خانه‌سى ، بوستانلرى ، كاغد ، مقوى ، لوسترينه ، بويه وسائره فابريقه‌لرى وصبيغه‌لرى واردر .

سنت مور { (St Maur) فرانسه‌نك سينه ايالتنده و پارسك ٨ كيلومتره شرقنده اوله‌رق (مارنه) نهرينك صاغ كنارنده برقريه اولوب ، ٨٢٠٠ اهاليسى ، طاش كوپريسى ، قسماً بر آلتنده اولان بر جدولى ، بيوك بخار دكرمنلرى ، حرازلرى ودميرخانه‌لرى واردر .

سنت ميشل { (St Michel) روسيه‌نك فيلانده خطه‌سنده بر ايالت اولوب ، شمالاً (قوئوپلو) و (واسه) ، غرباً (تاواستهوس) و (نيلاند) ، جنوباً ينه (نيلانده) ، شرقاً دخى (ويبورغ) ايالتلريله محاطدر . ١٥٧٠٠٠ اهاليسى اولوب ، مركزى (هينوله) قصبه‌سيدر . (كيمنه) نهرى اراضيسنى سقى ايدر .

سنت ميشل { [« سان ميكل » ماده‌سنه مراجعت بيوريله .]

سنت ميهيل { (St Mihiel) فرانسه‌نك (موزه) ايالتنده و (قومرسى) نك ١٥ كيلومتره شمالنده اوله‌رق ، موزه نهرينك صاغ كنارنده ناحيه مركزى برقصبه اولوب ، ٥٠٤٥ اهاليسى ، داخلى مكتبى ، كتبخانه‌سى ، كليساسنده حضرت عيسانك دفننى مصور يكپاره مرمردن مصنع برهيكلى و چوخه ، باصمه ، زيتون ياغى و سائره فابريقه‌لرى واردر .

سنت نازر { (St Nazaire) فرانسه‌نك آشاغى لوآره ايالتنده و (ساونى) نك ٢٥ كيلومتره جنوب غربيسنده اوله‌رق ، (لوآره) نك منصبنده ناحيه مركزى بر قصبه اولوب ، ١٧١٨٤ اهاليسى ، ايشلك ليمانى وكوزل بر حوضى واردر .

سنت نيقولاس { (St Nicolas) آفريقا نك ساحل غربيسى قارشيسنده واقع يشيل بورون جزايرندن برى اولوب ، ١٦°٣٨′ عرض شمالى ايله ٢٠°٥٠′ طول غربيده واقعدر . بويى ٦٥ واكى ٢٠ كيلومتره اولوب ، ٦٠٠٠ اهاليسى ، منبت اراضيسى ، شراب ، شكر ، مصر ، موس وخرما محصولاتى واردر . بر قويى وار ايسه‌ده ، پك محفوظ دكلدر .

Digitized by Google

سنت نیقولاس (St Nicolas) بلجیقه‌نك شرق فلاندره ایا-
لتنده و (غاند)ك ٣٥ کیلومتره شرق شمالیسنده
قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٢٢٠٠٠ اهالیسی،
یوك و پاموق منسوجاتله بیره، سرکه، مقوی وسائره
فابریقه‌لری وحبوبات، کتن، ایپلیك وحیوانات تجا-
رتی واردر.

سنت والیه (St Vallier) فرانسه‌نك (بحری آلپ) ایالتنده و
(فراسه)دن ١٠ کیلومتره‌لك مسافه‌ده ناحیه
مرکزی بر قصبه اولوب، ٥٨٨ اهالیسی ولوانته
صویی واردر. — (دروم) ایالتنده و (والنسه)
نك ٣٣ کیلومتره شمالنده اوله‌رق (رونه) ایرماغی
کنارنده دخی بو اسمله ناحیه مرکزی برقصبه اولوب،
٣٢٢٨ اهالیسی، کوزل بر اسکی سرایی، کل صویی
صابونی، اجزای کیمیویه‌سی، قرمزی وایپك قوزه‌سی
واردر.

سنتونژه (Saintonge) فرانسه‌نك اسکی خطه‌لرندن اولوب، بحر محیط
آطلاسی ایله (ونیس)، آنغوموآ، کویانه وپوآتو
خطه‌لری آره‌سنده ایدی. یوقاری وآشاغی سنتونژه
اسملریله ایکیه منقسم اولوب، بتونسنك وبالخاصه
یوقاری سنتونژه‌نك مرکزی (سنته)، وآشاغی
سنتونژه‌نك مرکزی‌ده (سنت ژان دانژلی) ایدی.
شمدیکی تقسیماتده «آشاغی شارنته» ایالتنك برقسمنی
تشکیل ایدیور. مقدما آنغوموآ ایله برابر بیوك
بر ایالت تشکیل ایدوب، مرکزی (سنته) قصبه‌سی
ایدی.

سنت ونسان (St Vincent) آنتیل جزایر صغیره‌سنك انکلتره‌-
نك النده بولنانلرندن اولوب، ١٧′ ١٣° عرض
شمالی ایله ٣٠′ ٦٥° طول غربیده و (سنته لوسیه)
نك ٤٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده واقعدر. محیط
دائره‌سی ١٠٠ کیلومتره اولوب، ٣٠٠٠٠ اهالیسی
واردر. مرکزی (کینغستون) قصبه‌سیدر. اراضیسی
پك منبت اولوب، شکر، چیویت، قهوه وسائر
محصولاتی وار ایسه‌ده، پك جزئی مقداری مزروع
اولوب، قسمی اورمانلرله مستوردر. بو اورمانلرده
ده صمغ، کافور، آغاج ایچ یاغی وسائره چیقار.
بو آطه قریستوف قولومبك کندیسی طرفندن کشف
اولنوب، قرائب قوم مشهوریله مسکون ایدی، واون
یدنجی قرن میلادینك اواسطنه‌دك بونلرك النده
قالمشدر. بعده زنجی اسرا ایله مملو برکمینك باتمسی
اوزرینه، بو زنجیلر قورتیلوب، آطه‌ده برلشمش،
ویرلی قرائبلری آطه‌نك شمال غربی جهتنه پوسکور-
تمشلر ایدی. قرائبلرك استمدادی اوزرینه، فرانسزلر
آطه‌یه کیرمشلرسه‌ده، زنجیلری چیقاره‌میوب، بعده
حقوقلرینی انکلتره‌یه ترك ایتمکله، انکلیزلر زنجیلرك
تصرفاتنی تصدیق ایتمش؛ وبونلر (قره قرائب) نامنی
آلمشلردر.

سنته (Saintes) فرانسه‌نك آشاغی شارنته ایالتنده و (لاروشله)نك ٦ کیلو-
متره جنوب شرقیسنده اوله‌رق (شارنته) نهرینك
صول کنارنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب،
١٢٥٥١ اهالیسی، بر قاچ دمیر یولی، بورسه‌سی،
پروتستان کلیساسی، داخلی مکتبی، کتبخانه‌سی، مو-
زه‌سی، فدانلغی، آیغیر حاراسی، بعض آثار عتیقه‌سی
وشراب وقونیاق محصولاتی واردر. وقتیله (سنتونژه)
خطه‌سنك و (سنتونژه مع آنغوموآ) ایالتنك مرکزی
ایدی.

سنته (Les Saintes) یاخود له سنته یعنی «عزیزه‌لر» آنتیل جزایر صغیره‌سندن
بر طاقم کوچك آطه‌لر اولوب، غوادلوپه جزیره‌سنك
١٢ کیلومتره جنوبنده واقعدر. الك بیوکلری یوقاری
وآشاغی سنته اسملریله مسمادر. جمله‌سنك اهالیسی
١٣٠٤ کشیدر. صاغلام لیمانلری واردر. طوپراقلری
غیر منبت ایسه‌ده، کوزل بر نوع قهوه حاصل اولور.
بو آطه‌لر ١٤٩٣ ده قریستوف قولومب طرفندن
کشف اولنوب، ١٦٤٨ ده فرانسه طرفندن ضبط،
واستحکامات جسیمه ایله تحکیم اولنمشدی. بعده بر
آره‌لق انکلیزلر طرفندن استیلا اولنه‌رق، ١٨١٤
ده فرانسه‌یه اعاده ایدلمش ایسه‌ده، استحکاماتی هدم
اولنمشدر.

سنته باربه (Ste Barbe) پارسده مشهور بر مکتب اولوب، ١٤٦٠
تاریخنده (ژوفروی لنورمان) طرفندن (سنته ژنویوه)
تپه‌سنده و (ریمی) سوقاغنده تأسیس اولنمشدر.

Digitized by Google

سنته قاترینه { وسنته قروآ «سانته قاترینه» و «سانته قروچه» ماده-
لرینه مراجعت بیوریله .]

سنته لوچیه { وانکلیزجه سنت لوچی (Ste Lucie, Ste Lucy) انکلتره-
یه تابع آنتیل جزایر صغیره‌سندن اولوب ، (سنت
وینسن) آطه‌سنك ٤٢ کیلومتره شمال شرقیسنده
١٤°٧′ عرض شمالی ایله ″٢٢ ′٦٣ طول غربیده
واقعدر . شمالدن جنوبه طولی ٤٥ وعرض اعظمی
٢٢ کیلومتره اولوب ، مساحهٔ سطحیه‌سی ٦١٤ مربع
کیلومتره و اهالیسی ٤٢٣٠٠ کشیدر . مرکزی
(قاستریه) اسکله‌سیدر . (سوفریره) یعنی «کوکوردلك»
اسمیله سونمش بر برکانی واردر ، که ارتفاعی ١٢٠٠
متره‌در . سواحلی پك کیرینتیلی چیقنتیلی اولوب ،
قوی ولیمانلری چوقدر . هواسی پك رطوبتلی وسریع
التحول اولوب ، بوره‌لری چوقدر ؛ وصوك بهارده
متمادیاً یاغمور یاغار . بر قاچ نهری اولوب ، بونلرك
چوغی منصبلرنده بر طاقم بطاقلقلر تشکیل ایتمکله ،
هوایی اخلال ایدرلر . پك زهرلی بر نوع ییلانی او-
لوب ، بونك صوقمه‌سندن هر سنه یکرمی اوتوزکشی
تلف اولور . طاغ وتپه‌لری اورمانلرله مستوردر .
اك مزروع وك مسکون قسمی جهت غربیه‌سی او-
لوب ، مرکزی دخی بو جهتده ایسه‌ده ، بو طرفك
هواسی دها آغیردر . اهالیسنك پك آزی آوروپالی
اولوب ، قصوری یرلی وزنجی واسکی آوروپالیدن
مخلوط وملزدر . سنوی واردات ومصارفی بر ملیون
واخراجات وادخالاتی تقریباً اوچ ملیون فرانق راده-
لرنده‌در . وقتیله فرانسه‌یه تابع بولنمش اولمغله ،
فرانسز لسانی دخی مستعملدر .

سنت هلیه { (St Hélier) مانشه دکیزنده نورماندیا ساحلی قارشیسنده
واقع وانکلتره‌یه تابع بولنان (جرسی) جزیره‌سنك
ساحل جنوبیسنده کائن مرکزی بر شهر اولوب ،
٧٥٠٠٠ اهالیسی ، حکومت دوائری ، تجارت لیمانی ،
مصنع بر کلیساسی ، استحکاماتی وطوبخانه‌سی واردر .

سنته ماریه { ونام دیکرله نوسی ابراهیم (Ste Marie, Nossi Ibrahim)
بحر محیط هندیده مداغسقار جزیرهٔ کبیره‌سنك
ساحل شرقیسی قارشیسنده وبو جزیره‌دن طار بر
بوغازله آیرلمش طار واوزون بر آطه اولوب ، ١٦°
٤٠′ ایله ٨′ ١٧° عرض جنوبی و ٣٢′ ٤٧° ایله
٤٥′ ٤٧° طول شرقی آره‌لرنده شمال شرقیدن
جنوب غربی‌یه ممتد اولور . طولی ٥٥ وعرض وسطیسی
٣ کیلومتره اولوب ، مساحهٔ سطحیه‌سی ١٦٥ مربع
کیلومتره‌در . هر طرفدن قیالق بر طاقم صیغلرله
محاط اولوب ، اطرافنده سیر سفائن پك مخاطره‌لیدر .
جنوب جهتندن « حصیر آطه‌سی » تعبیر اولنان و ٨
کیلومتره محیط دائره‌سی اولان بر کوچك آطه‌دن
طار بر بوغازله آیرلمشدر . بو آطه ایله مداغسقار
جزیره‌سی آره‌سنده‌کی بوغاز ٧ کیلومتره کنیش
اولوب ، هر طرفی بر مرسی حکمنده‌در . آطه‌نك
باشلیجه لیمانی (پورت لوبی) در ، که مدخلنده بر کوچك
آطه واوزرنده بر فنار واردر . بو قویك ایچنده
آطه‌نك مرکزی اولان (سنته ماریه) قصبه‌سی بو-
لنیور . اراضیسی پك منبت ومحصولدار اولوب ، پرنج ،
بتاتس ، شکر قامشی ، قهوه ، مانیوق ، هندستان
جوزی ، قرانفیل و میوه‌لرك انواعی حاصل اولور .
قسم شمالیسی اورمانلرله مستور اولوب ، سفائن اعماله
یارار آغاجلری واردر . حیوانات وحشیه‌سی مدا-
غسقار جزیره‌سنك کیلرله مشترك اولوب ، یالکز
تمساحی یوقدر . سواحلنده بالیغی چوق اولوب ،
اهالیسنك مدار تعیشلرندن بریده بالیقدر . اهالیسی
٧٦٧٠ کشی اولوب ، آوروپالیلری آزدر . بونلر
مداغسقار اهالیسنه مشابه تندرست وتناسب اعضایه
مالك آدملردر . آطه‌نك صاحبلری اولان فرانسزلر
مرکزنده بعض استحکامات ، بر خسته‌خانه ، بر ایکی
مکتب ، و سفائنك تعمیرینه مخصوص بر حوض
یاپمشلردر .

سنته ماریه اومین { وآلمانجه ماریا کیرخ (Ste Marie-aux Mines, Mariakirch) آلساس لورن ایالتنك
(یوقاری آلساس) قضاسنده و (ریبوویل) ك ١٢
کیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق (لیپورت) نهری
اوزرنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب ، جواریله
برابر ١١٤٠٥ اهالیسی ، دمیر یولی ، مهم کومش ،
باقیر ، آرسنیك وقوبالت معدنلریله بیوك یوك وپاموق
منسوجات فابریقه‌لری واردر . قصبه ایله ناحیه‌ده‌کی
منسوجات فابریقه‌لرنده ٣٠٠٠٠ عمله ایشلیور .

Digitized by Google

سنته منهولد (Ste Menehould) فرانسه‌نك (مارنه) ايالتنده و (شالون)ك ٤٢ كيلومتره شرق شماليسنده وهمنامى اولان اورمانك كنارنده اوله‌رق (اسنه) ايله (اووه) نهرلرينك ملتقاسنده قضا مركزى بر قصبه اولوب، ٣٢٩٠ اهاليسى، دمير يولى، داخلى مكتبى، فدانلغى، مشهور قوش قونمازى، دميرخانه‌لرى، كنك فابريقه‌لرى، بخارلى حرازلرى و مشهور طوموز پاچه‌سى واردر.

سنته هلنه (Ste Hélène) بحر محيط آطلاسينك آچيقلرنده و قسم جنوبيسنده ١٥° ٥٤′ ايله ١٦° ١′ ١٦″ عرض جنوبى و ٧° ٥٧′ ٣٨″ ايله ٨° ٦′ ٤٠″ طول غربى آره‌لرنده اوله‌رق آفريقا ساحلندن ١٨٦٣ و آمريقاى جنوبى ساحلندن ٣٥٦٢ كيلومتره‌لك مسافه‌ده واقع وانكلتره‌يه تابع منفرد بر آطه اولوب، شمال شرقيدن جنوب غربى‌يه طولى ١٧، عرض اعظمى ١٤، محيط دائره‌سى ٤٤ كيلومتره ومساحهٔ سطحيه‌سى ١٢٣ مربع كيلومتره‌در. اهاليسى ٥٣٠٠ كشيدر. آطه‌نك سواحلى پك ديك وصرب اولوب، طالغه‌لرك ضرباتندن بعض يرلرى بيوك ستونلر شكلنى ابراز ايديور. بوقبيلدن اوله‌رق (لوط) و (زوجهٔ لوط) تسميه اولنان ايكى ستون ٨٠ و ٩٠ متره ارتفاعنده در. ساحل جنوبيسنده سونمش ايكى اسكى بركان آغزى كوريليور. اراضيسى پك عارضه‌لى اولوب، ابتداى كشفنده اورمانلرله مستور بولنمش ايكن، ادخال و وحشى حالنده ترك اولنان كچيلرك چوغالمسى اورمانلرك محونى موجب اولمشدر. سل حالنده بر قاچ نهرى واردر. اك يوكسك محلى ٨٢٤ متره ارتفاعنده در. بو آطه هر نه قدر اقاليم حاره عرضنده ايسه‌ده، ملتم روزكارلرله آقنديلرك تأثيرندن هواسى لطيف وصافلامدر. بزم قيشمزه مصادف اولان يازين ميزان الحراره ٢٩ درجه‌يه قدر چيقار، و قيشين ١٢ درجه‌يه قدر اينر. ياغمورى چوق اولوب، فرطونه‌لرى يوق حكمنده‌در. بيوك بوناپارت بو جزيره‌يه نفى اولنه‌رق، اوراده وفات ايتمشدر.

سنت هيپوليت (St Hippolyte) فرانسه‌نك (غارد) ايالتنده و (ولغان)ك ٢٨ كيلومتره شرقنده اوله‌رق (ويدورله) نهرينك منبعى قربنده قضا مركزى بر قصبه اولوب، ٤١٤٦ اهاليسى، پروتستان كليساسى، دباغخانه‌لرى وغانت وايپك چوراب فابريقه‌لرى واردر.

سنجار موصل ولايت وسنجاغنده وموصلك ١٤٠ كيلومتره غربنده اوله‌رق، همنامى اولان طاغك شرق جنوبى اتكنده قضا مركزى بر قصبه اولوب، قسم كليسى يزيدى اولمق اوزره، ٧٠٠٠ قدر اهاليسى واردر. مذكور جبلدن اينوب، قصبه‌نك سوقاقلرى وخانه‌لرى ايچندن جريان ايدن صولر قصبه‌نك آلتنده طوپلانوب، بر چاى تشكيل ايدر، كه باغچه وبوستانلرينى سق ايتدكدن صكره، غرب جنوبى‌يه طوغرى جريانله، زور سنجاغى داخلنده فراته تابع خابور نهرينه دوكيلور. سنجارك هواسى وموقعى كوزل ايسه‌ده، اهاليسنك ترقى‌يه استعدادلرى ودها طوغريسى آرزولرى يوقدر. قصبه‌ده اسكى قلعه‌سى انقاضندن ياپلمش بر حكومت قوناغيله برقيشله واردر. اسكى برقصبه اولوب، اسم قديمى (سنغاره) در. ميلادك ايلك قرنلرنده روملرله ايرانيلر آره‌سنده وقوع بولان برقاچ محاربه‌يه ميدان اولمغله، كسب اهميت ايتمشيدى. خرابه‌لرى قصبه اطرافنده مشهود در. — سنجار قضاسى (تل عفار) ناحيه‌سيله برابر ٧٢ قريه‌دن مركب اولوب، ١٧٣٥٠ اهاليسى واردر، كه بوندن ٩٣٥٠ سى تركمان و كرددن مركب مسلم و ٨٠٠٠ ى يزيديدر. سنجار طاغندن بشقه جبالى اولميوب، اراضيسى عموميت اوزره اووه‌در. ذكر اولنان سنجار نهرندن بشقه، مذكور جبلك قسم شرقيسندن وادئ طرطر ووادئ احمر اسملريله ايكى چاى آقوب، جنوب شرقى‌يه طوغرى جريانله، برنجيسى فراته متوجه اولديغى حالده، جزيره‌ده نابديد اولور؛ وايكنجيسى دجله‌يه دوكيلور. طوپراغى پك منبت ومحصولدار اولوب، اووه قسمى تركمانلرك سعييله خيلى بغداى، آرپه، پرنج و سائر حبوباتله پاموق، سبزه وسائر محصولات ويرر. طاغ جهتلرنده‌ده يزيديلر اوزوم، انجير، طوت، نار وسائر ميوه‌لر يتيشديررلر. هواسى معتدل وپك صافلامدر. بو قضانك اهاليسى اوته‌دن برى بر عدم انضباط حالنده ياشادقلرى وعلى الخصوص يزيديلر عاصى بولندقلرى حالده، دور سلطان محمود خان ثانيده تحت انضباطه آلنمشلردر.

Digitized by Google

سنجار { طاغی. موصل ولایتنك قسم غربیسنده و جزیره خطهٔ واسعه‌سنك جهت شمالیه‌سنده بر طاغ اولوب، همنامی اولان قضاده غرب جنوبیدن شرق شمالی‌یه طوغری ممتد اولور. شرق جهتندن موصلك جوارینه‌قدر ممتد اولان (جبل محلبیه) یه اولاشدیغی کبی، غرب جهتنده دخی (جربه) طاغیله التصاق ایدیور. ارتفاعی چوق دکل ایسه‌ده، اووه‌لرك آره‌سنده بردن بره یوکسلدیکندن، پك مرتفع کورینور. یاغمورلری چوق اولوب، جنوب شرقی اتکلرندن بر قاچ چای آقیور. اتکلرینك اکثر طرفلری باغلرله و اشجار مثمره ایله مستوردر. مغاره‌لری چوقدر.

سنجاری { مشاهیر علمادن سنجارده تولد ویا نشأت ایتمش بعض ذواتك لقبی اولوب، الك معروفلری بروجه‌زیر ذکر اولنور:

(عبیدالله بن سعید الاربلی) که علم حدیثده «الابانه» عنوانیله بر تألیفی واردر. ٤٤٠ ده وفات ایتمشدر.

— (ابو سعید احمد بن عبد الجلیل محمد) که علم نجومده «الاختیارات» و «احکام الاشارات» عنوانلریله ایکی تألیفی واردر.

— (طاهر بن ابراهیم) که فن طبده «الایضاح لبنیة الصلاح» عنوانیله برکتاب یازوب، بونده امراضك اوکنی آله‌جق تدابیر حفظ صحتدن بحث ایدیور.

سنجان { ایرانده عراق عجمی ولایتنك (یزد) سنجاغنده یزدك ٧٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده وکرمان ولایتی حدودنده بر قصبه اولوب، وقتیله (خبوشان) مضافاتندن معدود ایدی. ٢٠٠٠٠ اهالیسی واردر. — مرو قربنده دخی بو اسمله بر قریه وار ایدی.

سنجان { [«شاه سنجان» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سنجانی { (مولانا قاضی —) مشاهیر شعراء ایراندن اولوب، آتی‌الترجمه شاه سنجانك نسلندندر. علی شیرنوایی نامنه یازلمش «مخزن الاسرار» عنوانیله بر منظومه‌سی و سائر بعض مثنویاتیله غزلیات و سائر اشعاری واردر. طفلسان باشلرنده اولدیغی حالده دخی، عشق جواناندن واز نجه‌محبوب، احوالی داستان اولمشیدی. ٩٤١ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو مطلع جمله اشعارندندر:

چولاله بادل پرداغ حسرت زین چمن رفتم
توای شاخ کل رعنا بمان باقی که من رفتم

سنجر { (ابو الحرث معز الدین سلطان —) ایرانده حکومت سورن ملوك سلجوقیه‌نك آلتنجیسی اولوب، ملکشاه بن آلب ارسلانك اوچنجی اوغلیدر. ٤٧٩ تاریخنده سنجارده طوغوب، بو مناسبتله (سنجر) تسمیه اولنمش؛ و برادرلری برکیارق و محمدك زمان سلطنتلرنده یکرمی سنه خراسان حاکمی اولوب، ٥١٢ تاریخنده، مشارالیهمادن سلطان محمدك وفاتی اوزرینه، یرینه کچمش ایدی. ملوك غزنویه‌دن هندستان جهتلرنده دخی حکمی جاری اولان بهرامشاهی مغلوب ایدوب، سائر موفقیاتیله دخی الکاسی هندستاندن شامه وماوراء النهردن یمنه قدر توسع ایتمش؛ وخزائن واموالی ودارات ودبدبه‌سی نهایت درجه‌یه واروب، بونك زماننده سلجوقیلرك عظمت واقبالی اوج بالایه واصل اولمش ایدی. بعده ترکمانلرك الینه اسیر دوشوب، زوجه‌سی ترکان خاتون حاکم اولمشدی. ٥٥١ تاریخنده ترکان خاتونك وفاتی خبرینی آلدقدن صکره ترمذ حاکمی امیر الیاسك یاردیمیله ترکمانلرك الندن خلاص بولوب، مروه واصل اولمش؛ و اسکی قوت و عظمتنی استرداد ایچون، تشبثاته کیریشمش ایسه‌ده، موفق اوله‌میه‌رق، ٥٥٢ تاریخنده مروده وفات ایدوب، اوراده دفن اولنمشدر. مدبر وعاقل برحکمدار ایدی. ادیب صابر، رشید وطواط، عبدالواسع، فرید کاتب، انوری، زوزنی، سیدحسن غزنوی و سائر مشاهیر عصرینك شعراسی جمله‌سندن بولنمشدر. آوه چوق مراق اولوب، چولری صیرمه‌لی و طاسمه‌لری آلتوندن ٤٠٠ زغر و تازیسی اولدیغی دبدبه وداراتی حقنده‌کی روایات جمله‌سندندر. برادر زاده‌سی مذکور سلطان محمود خلفی اولمشدر.

سنجر { (میرزا —) اولاد تیموردن معز الدین عمر شیخك تورونی و میرزا امیرك احمدك اوغلیدر. میرزا بابر طرفندن فارس و صکره مروه حاکم نصب اولنمش؛ و بعده بابر میرزانك خلفی سلطان ابو سعیدله جنك ایدوب،

٨٦٣ ده میرزا علاء الدوله‌نك اوغلی میرزا ابراهیم ایله برابر تلف اولمشدر .

سنجر { (میر —) شعرادن اولوب ، من اصل کاشانلی و میر حیدر رقیبنك اوغلی اولدیغی حالده ، پدرینك وفاتندن صکره هندستانه رحلتله ، بیجاپورده توطن ، وسلطان ابراهیم عادله انتساب ایتمشیدی . ١٠٢١ ده اوراده وفات ایتمشدر . مرتب دیوانی واردر . شو بیت اونکدر :

غریب شهر توام من بکش مرا ومترس
که هیچ کس بدیار من این خبر نبرد

سنجرشاه { طغان شاهك اوغلی وخوارزمشاهاندن سلطان تکشك معاصری اولوب ، حکمدار مشارالیه والده‌سنی تزوج ، وکندیسنی اوغللغه قبول ایتمش ایدی .

سنجری { (ابو الفرج —) مشاهیر شعرای ایراندن عنصرینك استادی بر شاعر اولوب ، سیستانلیدر . روایته کوره (سنجری) غلط اولوب ، اصل مخلصی (سجزی) در ، که (سکزی) نك معربی اولوب ، او حوالی اهالیسنه بویله دیرلرمش . آل سامان طرفندن خراسانده حکم سورن آل سیمجورك مداحی ایدی . بو مناسبتله سلطان محمود غزنوی‌یی هجو ایتمش اولمغله ، خراسان پادشاه مشارالیهك ضبطنه کچدیکنده ، صاحب ترجمه‌نك اعدامنه فرمان ویرلمش ایسه‌ده ، سلطان محمودك ملك الشعراسی بولنان شاکردی عنصرینك شفاعتیله قورتلمش ایدی .

سنجل { غرناطه‌ده بر نهر اولدیغی «معجم البلدان» ده مذکور اولوب ، اسپانیوللرجه (جنیل) دینلن نهرك عینی اولسه کرکدر .

سنجل { فلسطینده بر کوچك قصبه‌در .

سنجه { حصن منصور ایله کیسوم آره‌سنده بر بیوك نهر اولوب ، آلتی‌موم اولمغله ، ایچنه کیرن باتار اولدیغنی ، واوزرنده عجایب عالمدن معدود یوز خطوه طولنده بر کمر اوزرینه وجسیم طاشلردن معمول بر کوپری بولندیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور . فراته تابع (بولانیق صو) اولسه کرکدر . آنجق بویله بر کوپرینك وجودی اولمدیغندن ، اوده خراب اولملیدر .

سنجه { غور خطه‌سنده بر قصبه اولدیغی «معجم البلدان» ده مسطوردر .

سنجی { ایران شعراسندن اولوب ، (ری) لیدر . شو رباعی اونکدر :

میرفتم وخون دل براهم میریخت
دوزخ دوزخ شرر زآهم میریخت
می آمدم وز شوق آن کلشن رو
صحرا صحرا کل از نکاهم میریخت

سُنح { مدینهٔ منوره‌نك محلاتندن اولوب ، حضرت ابا بکر صدیق (رضه) ك خانه‌سی بو محله‌ده ایدی ؛ ومسادتخانهٔ حضرت نبویدن بر میل اوزاق ایدی .

سِند { (Indus) هندستانك غرب شمالی کوشه‌سنده بر بیوك ایرماق اولوب ، تبتك قسم غربیسنده ٣١° عرض شمالی ایله ٨٠° طول شرقیده نبعانله ، نکاری ، کشمیر ، پنجاب ، وسند خطه‌لرینی شق ایتدکدن صکره ، بحر عمانه منصب اولور . مجراسی تقریباً ٢٩٠٠ کیلومتره و مساحهٔ سطحیه‌سی ٩٦٥٢٩٣ مربع کیلومتره‌در . منابعی تمامیله مکشوف ومعلوم اولمیوب ، آنجق (هیمالایه) سلسلهٔ جبالنك شمال غربی اتکلرندن و ٤٧٢٥ متره مرتفع بر محلده اوله‌رق هندستانك اك بیوك ایرماقلری اولان (کنك) و (براهماپوتره) منابعی قربنده نبعان ایلدیکی معلومدر . اورادن غرب شمالی‌یه طوغری جریانله ، منبعندن ٢٦٠ کیلومتره‌لك مسافه‌ده کندی قدر صولی اولان (کرتنك) نهرینی آلدقدن صکره ، کشمیر حدودینه کیروب ، هیمالایه سلسلهٔ جبالی قره‌قوروم جبالندن آیران درین بر وادینك ایچنه کیره‌رك ، کشمیرك (لدل) خطه‌سنی شق وبونك مرکزی اولان (له) شهری اوکندن مرورله ، صولدن (چانسکر) ودها آشاغیده (بلتستا) خطه‌سنده (سورو) نهرلرینی ونهایت صاغدن کندی قدر بیوك ولان وبتون قره‌قروم سلسله‌سنك جنوبی اتکلرندن آقان صولری طوپلایان (شاثوق) نهرینی ودها آشاغیده ینه صاغدن (شکار) چاینی آلوب ، ٣٥° ٥٠′ عرض شمالی ایله ٧٢° ٢٠′ طول شرقیده مجراسنك اك شمالی نقطه‌سنه واصل اولور ؛ واورادن بردنبره جنوبه طوغری دونوب ، صاغدن (کبرزه) یاخود (کلکل) نهرینی اخذ ایله ، ١٨١٣ متره ارتفاعی اولان (ننکه پربت) نام جسیم طاغك اتکلرینی طولاشه‌رق ، افغنستانك

(داردستان) خطه‌سنه کیرر؛ واوراده غربه وبعده جنوب غربی‌یه طوغری جریانله بر آره‌لق‌ده هندستان ایله افغانستان حدودینی آیردقدن صکره، ینه هندستان یعنی پنجاب خطه‌سنه داخل اولور. بورایه‌قدر مجراسی ۱۳۷۶ کیلومتره ووسعتی ۱۰۰ متره اولوب، درینلکی آز ایسه‌ده، فیضاننده چوق زیاده‌لشیر. لاهوردن پیشاوره کیدن دمیر یول خطنك آلتندن کچه‌جکی یرده یعنی (آتوك) قصبه‌سنده صاغدن (کابل) نهریله برلشیر. (هندوکوه) و (سفیدکوه) میاهنی جمع ایدن بونهر سنده دوکلدکده‌صوبی‌سندك‌کی قدرچوق اولوب، ملتقاسندن ۶۵ کیلومتره یوقاری‌یه قدر ده سیر سفائنه صالحدر. اورادن آشاغی صولدن (سهان) و بعده صاغدن (کرام) نهرینی اخذ ایله، افغانستان خط حدودینی تشکیل ایدن سلیمان طاغیله متوازیاً همان جنوبه طوغری آقه‌رق ودرجات ایالتنی شق ایده‌رك، پنجابك دوز وقوملق اووه‌سنه دوشر؛ وبو. راده اکثریا متوازی قوللره آیریلوب، ینه برلشیر. نهایت ملتانك غرب جهتنده (درغازی‌خان) ك اوکندن کچدکدن صکره، صولدن پنجاب خطهٔ واسعه‌سنه بو اسمی قزاندیران چلام، چیناب، راوی، بیاس وساتلج اسملریله بش نهرك اجتماعندن حاصل اولان نهرعظیمله برلشیر. بو اجتماعدن اول سندك وسعتی ۶۰۰ و درینلکی ٤ و ٥ متره اولوب، ساعتده یالکز ۳ کیلومتره قطع ایدر، وثانیه‌ده ۱۹۵۶ مکعب متره صو دوکر. بو اجتماعدن صکره سندك وسعتی عادی زمانلرده ۲ کیلومتره اولوب، فیضانی زماننده ایکی طرفدن بك چوق یاییلیر. اجتماعدن صکره جریانی غرب جنوبی‌یه طوغری اولوب، یتاغی حذای بحردن آنجق ۷۷ کیلومتره یوکسك اولدیغی حالده، بر آز یرده پنجاب خطه‌سنی شرق جهتنده‌کی (بهاوالپور) حکومت ممتازه‌سندن آیردقدن صکره، طوغریدن طوغری‌یه انکلیز حکومتنه تابع وبمبای اداره‌سنه ملحق اولان (سند) ایالتنه دخول ایدر؛ وبو ایالتده دخی ابتدا غرب‌جنوبی‌یه وبعده جنوبه طوغری ۹۳۰ کیلومتره‌لك جریاندن صکره، بر چوق قوللره آیریله‌رق و واسع بر دالیله تشکیل ایده‌رك، بحر عمانه منصب اولور. عادی وقتده ثانیه‌ده ۱۱۵۹ وفیضاننده ۱۲۶۵۶ که حد وسطی اوزره ٤٥٠٠ مکعب متره صو دوکر. بو دالیه‌نك ساحل بوینجه طولی ۲۰۰ وایچری‌یه طوغری اکی ۱۵۰ کیلومتره‌اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۸۰۰۰ مربع کیلومتره‌در. آغزلری وقت وقت دکیشوب، برطاقمی بسبتون قورومش، وبعضلری طوروغون صولر حالنه کچمشدر. نهرك دوکدیکی قوملر آغزلرك اوکنده بر سد تشکیل ایدوب، بونلرك عادی وقتلرده درینلکلری بر ایکی متره‌دن زیاده اولمامغله، سیر سفائنه مانع اولمقده‌در.

نهرك اصل اسمی (هند) اولوب، قطعهٔ جسیمهٔ مذکوره‌یه ویریلن اسم بوندن مأخوذدر. ایرانیلر، سائر کلمه‌لرده دخی یاپدقلری کبی، سانسکری لساننك (ه) حرفنی (س) حرفنه تبدیل ایتدکلرندن، بونهرك دخی اسمنی (سند) ه تحویل ایتمشلردر.

سند (Sind, Sindhî) هندستانك شمال غربی کوشه‌سنده همنامی اولان نهر عظیمك آشاغی مجراسنك ایکی طرفنده بیوك بر خطه وبمبای اداره‌سنه ملحق بر ایالت اولوب، شرقاً راجپوتانه حکومات ممتازه‌سیله، بهاولپور پرنسلکیله وپنجاب ایله، شمالاً وغرباً بلوجستانله، جنوب غربی جهتندن بحر عمانله، جنوباً دخی کچ بوغاز وکورفزیله محدوددر. شمال شرقیدن جنوب غربی‌یه اولان طول اعظمی ٤٣٤ کیلومتره اولوب، ″۳٥ ′۳۳ °۲۳ ایله ″۲۰ ′٤۷ °۲۸ عرض شمالی و″۲٥ ′۲۲ °٦٤ ایله ″۳٤ ′٤٨ °٦٨ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور. مساحهٔ سطحیه‌سی ۱٤۰۱۷۰ مربع کیلومتره اولوب، ۲٥٤۲۹۷٦ اهالیسی واردر. اسکی مرکزی نهرك اوزرنده وخطه‌نك وسطلرنده‌واقع (حیدرآباد) شهری ایکن، بعده جنوب غربی ساحلنده واقع (کراچی) اسکله‌سی مرکز اتخاذ اولنمشدر. سند خطه‌سنك یالکز مکران یعنی بلوجستان حدودی بوینجه شمالدن جنوبه بر صره طاغلری واردر. اك یوکسکلرینك ۲۱٥ متره ارتفاعی واردر. بو سلسله ایله سند ایرماغنك مجراسی آره‌سنده دخی برطاقم تپه‌لر بولنوب، خطه‌نك سائر طرفلری دوز وآلچقدر. آنجق قسم غربیسی بالچیقدن عبارت اولدیغی حالده، قسم‌شرقیسی محترق قوملردن عبارت اولوب، طار وبرکار چوللرینی تشکیل ایدر. خطه‌نك قسم‌شمالیسنده سند ایرماغندن (ناره) اسمیله بر قول آیریلوب، خطهٔ مذکوره‌نك قسم شرییسنده وقسماً طار چولی ایچندن جریانله، حیدرآباددن آیریلان سندك دیکر بر قولیله برلشدکدن

صکره، (کچ) کورفزینه دوکیلور. بتون سند اراضیسی همنامی اولان ایرماغك دوکدیکی چامورلر وقوملردن متشکلدر. حدودده‌کی طاغلر دخی اراضیٔ برکانیه‌دن اولمغله اکثری چیلاق اولوب، اورمانلری پك آزدر. سواحلی آلچق وچامورلی وقوملی اولوب، ساحلدن اوچ کیلومتره ایلریده ٥ کیلومتره عرضنده بر طاقم صیغلر ممتد اولمغله، بیوك سفائن ایچون تقرب مشکلدر. یاغمورلری پك سیرك و پك آز اولوب، بعضاً بر طامله یاغمور یاغمقسزین ایکی اوچ سنه کچر. هواسی یازین پك صیجاق اولوب، میزان الحراره سانتیغراد حسابیله ٤٣ و بعضاً ٤٩ درجه‌یه قدر چیقار؛ وقیشین وعلی الخصوص شباطده خطه‌نك قسم شمالیسنده صفردن آشاغی اینوب، صولر طونار. حد وسطی اوزره یازین درجهٔ حرارتی ٣٥ و قیشین ١٦ در. یاغمورسزلقدن طولایی بو خطه‌نك مایهٔ حیاتی (سند) ایرماغی اولوب، بو نهر اورالك نیلی حکمنده‌در. نهرك طغیاننده تشکل ایدن بطاقلقلر ایله حرارتدن مهلك صیتمه‌لر تولد ایدوب، قولره دخی صیق صیق ظهور ایدر، وچیچك خسته‌لغی خیلی تلفاتی موجب اولور. بالکز مرکزینك هواسی تدابیر صحیه سایه‌سنده تصحیح اولنمشدر. اراضیٔ مزروعه‌سی ٨٥٨٢ مربع کیلومتره اولوب، بونك ٦٠٧ مربع کیلومتره‌سی شمال شرق قسمنده واقع (خیرپور) حکومت ممتازه‌سنده‌در. سنه‌ده ایکی دفعه محصولات آلنوب، بهار محصولاتی: بغدای، آرپه، بقله، مرجمك، یاغ استحصالنه یارار حبوبات مختلفه، کنویر، چیویت وسبزه‌دن؛ وکوز محصولاتی: ایکی نوع داری ایله پرنج، پاموق، قاون، سبزه وبرر مقدار توتون و شکر قامشندن عبارتدر. میوه‌لری: خرما، لیمون، پورتقال، ترنج، نار، اریك، شفتالی، انجیر، اوزوم، تمر هندی، طوت وسائره‌در. انبه‌لری مشهوردر. انکلیزلر قهوه وسائر بعض اشجار مثمره دخی ادخال ایتمشلردر. سنددن صوبی اراضیٔ مزروعه‌یه تقسیم ایدن جدوللر وبندلر پك منتظم اولمیوب، زراع قوراقلق وطغیان میاه مخاطره‌لری آلتنده بولندیغندن، بو خطه‌نك مصره معادل اولان قوهٔ انباتیهٔ فوق العاده‌سندن حقی استفاده اولنه‌میوب، محصولاتی اهالیسنك احتیاجنه تقابل ایده‌مه‌مکله، خارجدن ذخایر ادخالنه احتیاج مس ایدر. اورمانلری جمعاً ١٦٢٠ مربع کیلومتره اولوب، باشلیجه حدود غربیه‌ده‌کی طاغلرده، بعض تپه‌لرده وسند سواحلنك بعض طرفلرنده بولنیور. قسم جنوبیده‌کی قوملق اووه‌لرده ایسه بالکز محروقاته یارار بعض چالیلر واردر. اشجارینك انواعی مختلف اولوب، کراسته وسائره‌یه یارار آغاجلری واردر. معادنی قورشون، آنتیمون و باقیردن عبارت اولوب، پك چوقدر. بعض کوللرندن کلیتلی طوز چیقارلدیغی کبی بعض طرفلرنده طوپراغی دخی طوزلی اولوب، اوزرینه صو دوکیلور، و تبخر ایتمسیله، طوز میدانه چیقار. خیرپور اووه‌سنده نفط دخی بولنور. حیوانات وحشیه‌سی: قپلان، صرتلان، کور، قورد، تیلکی، طوموز، غزال، یبانی بوغا، یبانی کچی وسائره وطیوری: قره‌قوش، شاهین، بالیقچیل، لکلك، ککلیك، بیلدرجین، یبانی طاوق وکوللرده یبانی قاز واوردك و سائره‌دن عبارتدر. ییلانلری چوق وپك زهرلیدر. کرك سند نهرنده وکرك دکیزده بالیغی چوق اولوب، کلیتله قورودیله‌رق، چینه وسائر طرفلره اخراج اولنور. حیوانات اهلیه‌سی دوه، آت، صیغیر، قویون، کچی و سائره‌دن عبارتدر. دوه‌لر طوزلی بطاقلقلرده سوریلر تشکیل ایدوب، بو حیوان یگانه واسطهٔ نقلیه اولدیغی کبی، سودندن دخی کلیتله یاغ چیقاریلیر. آتلری کوچك ایسه‌ده، قوتلی وآتشلی اولوب، باشلیجه شمال جهتنده‌کی بلوجلر طرفندن یتیشدیریلیر. انکلیزلر انکلتره‌دن آیغیرلر کتیروب، بونلرك جنسنی اصلاح ایله، سواری عسکری ایچون حیوانات یتیشدیرمکده‌درلر. صیغیرلری دخی کوچك ایسه‌ده، قوتلی اولوب، زراعتده ونهرده‌کی طولابلری چویرمه‌ده قوللانیلیور. قیون وکچی سوریلری شمال وشرق جهتلرنده‌کی واسع اووه‌لرده کلیتله بولنیور. اهالیسی اسکی هندلیلردن متولد اولوب، سانسکری لسان قدیمندن مشتق وسائر هند لسانلرندن دها فصیح بر لسان مخصوصله متکلمدرلر. اصل سندیلردن بشقه برخیلی مقدارده افغانی، بلوجی، ایرانی و سائره واردر. علی العموم اهالینك یوزده سکسانی مسلم اولوب، یالکز ٢٨ بیکی شیعی وجزئی مقدری وهابی وسائره وقصوری

کاملاً سنیدر . برهمنیلر ۳۳۱ ۸۰۵ ، سیخلر ۱۲۷ ۰۰۰ ، خرستیانلر ۶۰۸۰ وزردشتیلر ۱۰۶۵ عددندەدر . مسلمانلرك لسان ادبیسی فارسی اولوب، مکتب و مدرسەلرنده عربی و فارسی تعلیم وتعلم ایدیورلرسەده ، کندی لسانلرنده دخی بعض کتب دینیەلری واشعارلری واردر . مدارس اسلامیەنك عددی معلوم اولمیوب ، انکلیز حکومتی طرفندن تأسیس واداره اولنان مکتبلر ۴۰۰ مقدارینه قریب وایچلرنده اوقویان شاکردان ۲۵ ۰۰۰ رادەسندەدر.

سند ایالتی (خیرپور) حکومت ممتازەسیله ۶ سنجاغه منقسم اولوب ، بونلرك اسامیسیله مساحهٔ سطحیەلری ومقدار نفوسلری بروجه‌زیردر :

سنجاق	مربع کیلومتره	مقدار اهالی
سندبالا	۵ ۵۴۰	۱۲۴ ۱۸۱
شکارپور	۲۵ ۹۰۱	۸۵۲ ۹۸۶
کراچی	۳۶ ۵۵۶	۴۷۸ ۶۸۸
حیدرآباد	۲۳ ۳۸۶	۷۵۴ ۶۲۴
طاروپرکار	۳۲ ۹۶۶	۲۰۳ ۳۴۴
خیرپور پرنسلکی	۱۵ ۳۲۱	۱۲۹ ۱۵۳
جمعاً		۲ ۴۱۳ ۸۲۳

باشلیجه شهر و قصبەلریله مقدار نفوسلری دخی بروجه‌زیردر :

کراچی	۱۰۴ ۰۰۰	کتری	۸ ۹۲۰
حیدر آباد	۴۸ ۱۵۵	تته	۸ ۸۳۰
شکارپور	۴۲ ۴۹۵	خیرپور	۸ ۲۷۵
سکی	۲۷ ۳۹۰	کمبر	۶ ۱۳۵
لرکنه	۱۳ ۱۹۰	غاریاسین	۵۰۲۵
یعقوب آباد	۱۱ ۳۵۰	متاری	۵ ۰۵۵
روخری	۱۰ ۲۲۵	کتی	۲ ۱۴۰

صنایع محلیه صیرمه وایکله ایشلنمش قماشلر ، پاموقدن منسوجات ، خالی ، کلیم ، سجاده ، مواد سراجیه ، صندیق وفوچی کبی تختەدن قابلر، کوزل چناق ودستی وسائره اعمالندن عبارت اولوب، وقتیله مشهور اسلحهٔ جارحه دخی یپارلردیسه‌ده ، عدم رواجی بو صنعته سکته کتیرمشدر . تجارتی باشلیجه کراچی اسکلەسنده اجرا اولنوب ، سنوی اخراجاتی ۹۹ وادخالاتی ۹۴ ملیون فرانق رادەلرندەدر . قرەدن یعنی خراسان و پنجاب ایله اولنان تجارت ایسه ۸۱۳ ۰۰۰ ادخالات و ۲ ملیونی متجاوز اخراجات رادەلرنده در . اخراجاتك ادخالاتدن زیاده اولمسی مملکتك ثروت طبیعیەسیله معموریتنه بر دلیلدر .

اخراجاتی باشلیجه پاموق ، بیاغی و ذخایر متنوعەدن عبارتدر . برنجی طریق تجارتی سند نهری اولوب، کراچی اسکلەسندن بدأ ایدن بر دمیر یول خطی دخی ایرماغك کنارندن کچەرك ، پنجابه کیرر ، وهندستانك سائر خطلریله برلشیر . بو خطدن (سکر) دن برشعبه شکارپوره طوغری اوزانوب، بلوجستانك برکوشەسنی شق ایله قندهاره واصل اولور . شوسەلری دخی مکمل اولوب ، هر طرفنه آرابه ایشلر . کراچیدن تحت‌البحر برتلغراف خطی فاوه واورادن براً استانبول طریقیله آوروپایه ممتد اولور . دیکر بر خط تلغرافی دخی بلوجستان و ایران طریقیله روسیه خطوطنه واصل اولور .

سند خطەسی ملوك ایراندن برنجی داریوس (اسفندیار) ك بر سرداری طرفندن ضبط اولنمش ایدی ایسەده، ایرانیلرك النده قالەمیوب، بعده بیوك اسکندر طرفندن فتح اولنمشدی . اسکی مرکزی (پتاله) اسمنده بر شهر اولوب، بعده شمدیکی حیدر آبادك یرنده (بهمنه) اسمیله برشهر تأسیس اولنمشیدی، که ایرانیلرك مؤسساتندن اولدیغی اسمندن آکلا. شیلیور . ملوك امویه زماننده عراق وایران والیسی بولنان مشهور حجاج بن یوسف طرفندن محمد بن قاسم ثقفی بر سریه ایله کوندریلەرك ، ۹۳ تاریخ هجریسنده (دیبل) اسکلەسنه چیقەرق ایکی سنه صکره و وقت مرکزی بولنان (آلور) شهرینی دخی ضبطله ، پنجابه دخول ، و ملتانی دخی فتح ایتمشدر . او وقتدن بری سند ممالك اسلامیەدن اولوب، خلفاء عباسیه زماننده مسافەنك بعدیتی سببیله بری ملتانده ودیکری عربلرك بنا کردەسی اولان منصورەده ایکی کوچك حکومت تشکل ایتمشدی، که بونلرك ایکنجیسی سند خطەسندن عبارت ایدی . بشنجی قرن هجری اوائلنده سلطان محمود غزنوی سند خطەسنی ضبط ایدوب ، بونك طرفندن والی نصب اولنان ابن‌سنارك سلالەسی مرور زمانله اکتساب استقلال ایتمشدی . ۷۵۲ تاریخنده ابن سنار حکومتندن صکره، هندولردن (جادو) قومی مملکتی ضبط ایتمش ؛ وبونلردن ۱۵ حکمدار کلوب، ۹۲۷ ده بونلردن صکره ، سند خطەسی سلالهٔ چنکیز خاندن اولمق ادعاسنده بولنان آرغون وبعده ترخان وسائر تاتار قوملرك ضبطنه کچمش؛ ونهایت دهلی حکمداری مشهور اکبر شاه سندی ضبط ،

Digitized by Google

وملتان ایالتنه الحاق ایتمشدی . بعده (داود پوترا) قبیله‌سی سندك شمال جهتنده کسب استقلال ایدوب، شکارپور شهرینی تأسیس ایتمشلردی. چوق کچمه‌دن عم حضرت نبوی جناب عباس (رضه)ك نسلندن اولمق ادعاسنده بولنان (کلهورا) قبیله‌سی داودپوترا قبیله‌سنه غلبه چاله‌رق، بونلرك رئیسی یار محمد خان بلوجلردن سرایی قومنك امدادیله ١١١٣ ده شکارپوری دخی ضبط ایتمش ؛ ودهلی حکمداری اورنك زیب بوکا درجات یالتنی ترکه مجبور اولمش ایدی . بونك اوغلی نور محمد خان ملتانی‌دخی الحاق ایلمشیدی. ١١٥٢ده نادر شاه دهلی‌یی ضبط ایتدیکی صره‌ده سندی دخی استیلا ایدوب، بونك دولتی طاعلدقده مشار الیه نور محمد خان قندهار حاکمی شاه احمد دورانی‌یه عرض اطاعته مجبور اولمغله ، شاه نوازخان عنوانیله سندده قالمش ؛ و بونك اوغلی غلام شاه بعض محاربه‌لردن صکره ، ١١٨٢ ده حیدر آباد شهرینی تأسیس ، و پایتخت اتخاذ ایتمشدر . انکلیزلر بونك زماننده سندده بعض تجارتخانه‌لر تأسیس ایدوب، بونك اوغلی سر افراز زماننده ترك ایتمشلردی . بو اثناده بر طاقم فتنه‌لر ظهور ایدوب ، نهایت ١١٩٨ ده بلوجیلرك سرایی قومنه منسوب میرفتح علی خان سند ریاستنه نائل اوله‌رق، قندهاردن تصدیق اولنمشدی . آنجق بونك قبیله‌سی افرادندن هر بری امیرعنوانیله برطاقم دره بکاری ظهور ایدوب، انکلیزلر، فرانسزلرك دخولنی منع ایچون ، بونلرك چوعیله عقد معاهده ایتمشلردی . بعده کندیلری داخل مملکتده اجرای تجارت ایدوب، آنجق برلشمه‌مك شرطیله امیرلرله معاهده‌لر عقد ایتمشلردر. نهایت ١٢٥٤ ده انکلیزلر افغانستان محاربه‌سندن صکره (بکار) قلعه‌سنی اشغال، وسندك سائرطرفلرینه ٥٠٠٠ عسکر ترك، وبیوك امیرك قندهار حکومتنه مدیون بولندیغی وبرکی بقایاسنك تأدیه‌سنی عقد ایتدیکی معاهده‌یه درج ایدوب ، امیر مشار الیه بو دینی ایفا ایده‌مدیکیچون، بوبهانه‌ایله انکلیزلر ١٢٥٩ ده کراچی، تته، سکر وروخری موقعلرینی استیلا ایتمش ؛ وبونك اوزرینه قیام ایدن بلوجیلر ٥٠٠٠ تلفات ویره‌رك، مغلوب اولمغله ، انکلیزلر حیدر آبادی ضبط، وامیرینی ٢٠٠٠٠ تلفاتله مغلوب ایده‌رك، بتون سندی انکلیز ممالکنه الحاق، وامرایی بمبای وکلکته‌یه نقل ایتمش ؛ وبر خیلی مدت صکره حیدرآبادده اقامتلرینه مساعده ایتمشلردر . یالکز خیرپور امیری انکلیزلره مماشاة ایتدیکیچون، مملکتنك مختاریت اداره‌سنی محافظه ایتمشدر .

سند — کشمیرده پنجابی تشکیل ایدن انهاردن (جلام) نهرینه تابع بر چای اولوب ، ٥٤٥،٧ متره ارتفاعی اولان (جنسکر) طاغنك بعض بوزلی دره‌لرندن بالتشکل ابتدا غرب شمالی‌یه و بعده جنوبه طوغری آقار . مجراسی ١١٠ کیلومتره طولنده‌در .

سند — یاخود چوته — (Tchota Sindh) یعنی « کوچك سند » هندستانك مالوه خطه‌سنده کنك ابرماغنه تابع جنه نهر عظیمنه دوکیلور بر چای اولوب ، خطهٔ مذکوره‌ده نبعانله ، راجپوتانه حکومات ممتازهٔ صغیره‌سنی واك زیاده کوالیورن ایچندن شمال وشمال شرقی‌یه طوغری آقه‌رق، ٤٥٠ کیلومتره‌لك جریاندن صکره ، صول کنارندن نهر مذکوره دوکیلور .

سند — ایران شعراسندن وکاشان ساداتندن اولوب، شو بیت جملهٔ اشعارندندر :

انسان یك هزار شود ازفتادکی
هردانهٔ که خاك نشین کشت خرمنیست

سندابل — چین مملکتنك شهری اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

سنداد — بصره ایله حیره آره‌سنده شط العرب قوللرندن بر نهر اولوب، اوزرنده‌کی مصنع قصریله مشهور ایدی .

سندافور — هندستانك شرق طرفلرنده بر شهر اولدیغنی جغرافیون عرب آثارنده محرردر .

سندافولات — بحر محیط چینیده و چینك (خانقو) اسکله‌سندن ١٠ مسافه‌ده واقع بر آطه اولدیغنی شریف ادریسی جغرافیاسنده بیان ایدیور .

سندامنکلم — (Sendamangalam) هندستانده (مدراس) ایالتنك (سالم) سنجاغنده و سالمك ٣٤ کیلومتره جنوب غربیسنده برقصبه اولوب، ٦٨٥ ی مسلم اولمق اوزره، ١٢٥٧٥ اهالیسی و دمیر خانه‌لری واردر .

Digitized by Google

سندان { (یاخود سندابون) هندستانك سند خطه‌سنده و دیبل ایله منصوره‌دن اون کونلك مسافه‌ده واقع برقصبه اولدیغی جغرافیون عرب آثارنده مسطور اولوب، شمدی خراب اولسه کرکدر.

سندای { (Sendaï) جاپونیه‌ده (نیپون) جزیرهٔ کبیره‌سنك (ریقوزن) ایالتنده و (توکیو)نك ۳۱۰ کیلومتره شمال شرقیسنده و (هیروسه‌غاوه) نهری اوزرنده اوله‌رق منصبندن ۱۵ کیلومتره یوقاریده سنجاق مرکزی برشهر اولوب، ۷۷۵۳۵ اهالیسی، دمیر یولی وپك ایشلك تجارتی واردر.

— ینه جاپونیه‌نك (کیوسو) جزیره‌سنده (ساچومه) ایالتنده و (قاغوسیمه)نك ۳۰ کیلومتره شمال غربیسنده بو اسمله بر قصبه بولنوب، (قاواس غاوه) نهری اوزرنده وبونك منصبندن ۲۲ کیلومتره یوقاریده واقع و ۱۴۴۵۰ اهالیلی جامعدر.

سندباد حکیم { هندستان شعراسندن اولوب، ۷۷۶ تاریخنده اشعارینی جمع ایله، شاه محمود بهمنی نامنه بر دیوان ترتیب ایتمشدر.

سندر { (ابو عبد الله) صحابه‌دن اولوب، (زنباع الجذامی)نك کوله‌سی اولدیغی حالده، بر جاریه‌سنی اوپدیکیچون، بونك طرفندن خادم ایدلمش؛ ونزد حضرت نبویه کیده‌رك، شکایت ایتدیکنده، عتاق بیورلمشیدی. برینه توصیه بیورلمسنی طلب ایتمسی اوزرینه، «سنی هر مسلمه توصیه ایدرم» تبشیر نبویسنه مظهر اولمغله، حضرت ابابکر وحضرت عمر (رضهما) طرفندن توقیر بیورلمش؛ وکندی آرزوسی اوزرینه مصره کوندریله‌رك، عمرو بن العاص طرفندن برخانه وبرخیلی اراضی ویرلمش؛ و اوراده وفات ایتمشدر. بعض احادیث شریفه‌نك راویسیدر.

سندرجانه { (Sendourdjana) هندستانك (برار) خطه‌سنده شرق ایالتنك (امراواتی) سنجاغنده وامراواتینك ۸۵ کیلومتره شمال شرقیسنده بر قصبه اولوب، ۷۸۰ ی مسلم اولمق اوزره ۸۵۰۰ اهالیسی واردر.

سندیه { (Sindia یاخود Sindyah) هندستان راجه‌لرندن اولوب، بهادر لقبیله ملقبدر. دهلی حکومتندن بالاستفاده، لاهور ایله کندیش وکنك ایرماقیله (کبی) کورفزی آره‌سنده واسعجه بر دولت تشکیل ایتمشدیکه ۱۰۲۰۰۰ مربع کیلومتره‌دن عبارت اولوب، ٤ ملیون اهالیسی وار ایدی. کندیسی انکلیزلره قارشی طوره‌بیلدیسه‌ده، اوغلی (دولت سندیه) ۱۸۰۳ ده مغلوب اولمغله، انکلیزلرك تحت اطاعتنه کیرمسنی منتج بر معاهده امضاسنه مجبور اولمشدر. الیوم مختاریت اداره‌سنی محافظه ایدن مملکتی دخی (سندیه) ومرکزی اسمیله (کوالیور) دینلمکده‌در. [«کوالیور» ماده‌سنه مراجعت.]

سنسونتپك { (Sensuntepec) آمریقای وسطینك سالوادور جمهوریتنده (قاباناس) ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب، سان سالوادورك ٦٠ کیلومتره شرق شمالیسنده واقع و ٦٢٧٠ اهالیلی جامعدر. بوره وفرطونه‌لری پك شدتلیدر.

سنغال { (Sénégal) آفریقای غربیده بیوك بر ایرماقدر، که سودان غربینك (بامباره) خطه‌سنده واقع (بافولابه) قصبه‌سنده برلشن (بافینغ) یعنی «قره چای» ایله باخوی یعنی «آق چای»دن ترکب ایده‌رك، غرب شمالی‌یه، بعده غربه ونهایت غرب جنوبی‌یه طوغری جریانله، (سنت لویی)نك ۱۸ کیلومتره آشاغیسنده بحر محیط اطلاسی‌یه دوکیلور. مذکور ایکی نهردن (بافینغ) (فوتاجالون) مملکتی طاغلرندن و ۱۰° ۳۰′ ۵۳″ عرض شمالی ایله ۱۴° ۲۸′ ٤″ طول غربیده نبعانله، شرقه وبعده شرق شمالی‌یه طوغری آقه‌رق، وصاغ وصولدن برچوق چایلر آله‌رق، باخوی ایله برلشمزدن اول ٤٥٠ متره وسعتی واردر. باخوی ایسه شرقدن ونیجر حوضه‌سنی آیران طاغلردن کلوب، بر طاقم طار بوغازلردن کچر، وصاغ وصولدن برقاچ نهرك صوینی آله‌رق، مجراسنده بعض شلاله‌لر تشکیل وشایان تصویر اراضیٔ خالیه‌دن مرور ایدر. بافینغ ایله برلشمزدن وسعتی یالکز ۲۵۰ متره‌در. بو ایکی نهرك اجتماعندن تشکل ایتدکدن صکره، سنغال نهری منصبنه قدر یالکز ایکی نهرك صوینی آلیر، که بونلرك برنجیسی صاغدن کلن (قولو) چایی اولوب، (قاآرته) خطه‌سنك صولرینی جمع ایدر؛

Digitized by Google

ایکنجیسی ایسه (فوتاجالون) مملکتنك غرب جهتندهكی طاغلردن نبعان له، شماله طوغری ٣٥٠ کیلومترهلك جریاندن صکره صولدن سنغاله دوکیلور. مجراسنك آشاغیکی ١٤٠ کیلومترهلك محلی کوچك قایقلرك سیرینه صالحدر. سنغال ایرماغی فرانسه حمایهسی آلتنده بولنان بر طاقم یرلردن کچدکدن صکره، (مدینه) و (باقل) قصبهلرینه واصل اولنجهیه قدر جریان ایتدیکی یرلر عارضهلی اولوب، مجراسنك ایکی طرفنده ١٠٠ و ١٥٠ متره یوکسك تپهلر بولنور. بو تپهلرك اتکلری نهرك طوغری آقمسنه مانع اولوب، مجراسی پك طولاشیقلی بر صورتده قورلر؛ و بر طاقم سرعتلی جریانلر و شلالهلر تشکیل ایدرلر: بو شلالهلرك اك بیوکی اولان (فوینه) شلالهسنك ارتفاعی ١٦ و انی ٥٠٠ متره در. (مدینه) نك اوست طرفندهکی شلالهدخی او قدر یوکسك ایسهده، کنیشلکی آزدر. (باقل) دن آشاغی مجراسنك میلانی پك آز اولمغله، فیضانده صولری اووهیه یاییلوب، اراضیی اسقا، وقایق کبی بر چامور ترك ایدر، که طوپراغك قوهٔ انباتیهسنی تزیید و تقویه ایلر. بو قسم اسفلنده بر چوق تابعلری وار ایسهده، یالکز یاغمور موسملرنده سیل کبی آقوب، قوراقلق زمانلرنده صولری پك آز در. بونلرك چوغی بیوك قیالره واشجارله مستور آطهجقلره چارپهرق ایندکلرندن، مجرالرینك منظرهسی پك کوزلدر. سنت لویسدن باقله کیدن دمیریول خطنك بو چایلرك اوزرلرنده بر چوق کوپریسی وار در. مجرانك صول طرفی دها آلچق اولوب، نهرك فیضانده صولر باشلیجه او طرفه یاییلیر. بو جهت زنجیلرله و مجرانك صاغ طرفی ایسه عرب و بربر اهالی ایله مسکوندر. مجرانك کنارلری اکثر محلرنده عناب و آقاسیا آغاجلریله مستوردر. آمریقا تمساحلرینه مشابه بر نوع جسیم تمساحلریله صوقوشلری چوقدر. فیضان میاه زماننده واپورلر و کیملر باقل قصبهسنه قدر چیقارسهده، قوراقلق زماننده نهرك یتاغندهکی قیالر سیر سفائنه مانع اولیور. بر چوق یرلرنده صولر یاییلوب، بر طاقم کوللر تشکیل ایدر. حوضهسنده یاغمورلر موسمی مایسدن ایلوله قدر دوام ایتدیکندن، بو موسمده نهر فیضانده اولوب، منصبندهکی قوم سدینك ایکی طرفندن یوللر آچمغله، اوچ مترهیه قدر صو چکن کیملر قولای کیررسهده، تشرین اولدن نیسانه قدر سورن قوراقلق موسمنده نهرك صوینی آرادیغی کبی، دکیزك فرطونهلری دخی چوق اولمغله، طالغهلری قوملری بیغدیردیغندن، و مجرانك اچندهکی قیالر میدانه چیقدیغندن، سیر سفائن ممکن اولهماز. مجراسنه قریب نهر ایکی قوله آیریلوب، ایکیسنك آرهسنده بر آطه تشکیل ایدیور، که فرانسه مستعمرهسنك مرکزی اولان (سنت لویی) شهری بو آطهنك اوزرندهدر. منصبك اوك طرفنده دخی نهرك دوکدیکی قوملر صوور زمانله طار و اوزون بر آطه تشکیل ایتمشدر، که منصبك اوکنده بر تخته پرده کبی طوروب، نهر بونك ایکی طرفندن دکیزه دوکیلور. سنغالك مجراسی تقریباً ١٧٠٠ کیلومتره طولندهدر. (سنغال) اسمی (صنهاجه) اسمندن غلط اولوب، فرانسزلر اوروپایه ایلك ورودلرنده صنهاجه بربرلرندن بر قبیلهیی نهرك صاغ سواحلنده ساکن بولمغله، نهره بو اسمی ویرمشلردر.

سنغال { یاخود سنغامبیا (Sénégal, Séné-gambie) } آفریقای غربیده همنامی اولان ایرماغك حوضهسیله جوارلرندهکی یرلری حاوی بیوك بر مملکت اولوب، نفس سنغال ایله بونکله برابر فرانسه تصرفی و یا حمایهسی آلتنده بولنان سودان فرانسوی، «جنوبی نهرلر»، «آلتون ساحلی»، «فیل دیشی ساحلی» و بنین کورفزی مستملکاتندن مرکبدر. سنغامبیا اسمی دها عام یعنی (سنغال) یله (غامبیه) حوضهلرینی شامل و سنغال اسمی یالکز برنجی نهرك حوضهسنك آشاغی قسمندن عبارتدر. هر حالده ممالك مذکوره پك واسع اولوب، آرهلرنده انکلتره و پورتکیزه تابع بر طاقم سواحل ایله داخلنده بعض ممالك مستقله بولندقلرندن، جملهسنك بردن تعریفی مشکل اولمغله، شوراجقده یالکز نفس سنغالدن بحث ایدهجکز.

موقعی، حدود و مساحهسی. — نفس سنغال یاخود سنغامبیا مملکتی بحر محیط آطلاسی ساحلنده ٢٠°٤٦′٥٥″ عرض شمالیده واقع «آق برون» ایله ١٢°٢٠′ عرض شمالیده کائن (روقسو) برونی آرهسنده ممتد اولوب، شرقه یعنی آفریقانك اچنه طوغری حدودی معین دکلسهده، فرانسهنك حمایهسنی آز چوق طانیان زنجی و عرب و بربر اقوامی مستثنی اولدیغی حالده، اصل فرانسه حکومتنه تابع اولان

Digitized by Google

سنغال مملكتی ١٦° طول غربی خطنه وبالكز سنغال نهری مجراسنده برآز دها ایلری‌یه یعنی (باقل) قصبه‌سنه قدر ممتد اولور. غرباً بحر محیط آطلاسی ایچنده الك زیاده اوزانان نقطه‌سی (یشیل برون) اولوب، ٢٠° طول غربی خطنه تقرب ایدر. شمالدن جنوبه ممتد بر مستطیل تشكیل ایدن بو مملكتك ایچنده (غامبیه) نهرینك منصبیله مجراسنك قسم اعظمی انكلتره‌یه تابع اولوب، فرانسه معجری ایچنده بر انكلیز معجری بولنیور. بتونك مساحهٔ سطحیه‌سی ١٥٨٠٠٠ مربع كیلومتره اولوب، بونك تقریباً ٨٠٠٠ كیلومتره‌لكی مذكور انكلیز معجرینه عائددر.

حال طبیعیسی، جبال وانهاری. — بوقاریده حدودی بیان اولنان نفس سنغال دوز و آز عارضه‌لی بر یر اولوب، سنغال نهرینك شمالنده عرب و بربر قبائلنك طولاشدیغی یرلرده ١٥٠ متره‌دن زیاده ارتفاعی اوله‌جق تپه‌لر بولنمدیغی كبی، مجرای نهرك جنوبنده بولنان زنجستان دخی بوندن دها آلچق اولوب، طاغلر دها ایلریده یعنی حدود مذكوره‌نك خارجنده بولنان وسنغال نهرینك منابعنی حاوی اولان (فوتاجالون) و (بامبوق) جهتلرنده بولنیور. مع هذا سنغالك اراضیسی بتون اووه اولمیوب، بر طاقم تپه‌لری حاوی متموج برحالده بولنیور. انهاری ماء آنفده بیان اولنان ومملكته بو اسمی ویرن سنغال ایرماغیله قسم جنوبیسنده كائن (غامبیه) نهریدر. غامبیه مجراسنك قسم اعظمیله منصبی انكلتره‌یه تابع آیریجه بر معجر تشكیل ایتدیكندن، بونك یالكز منابعیله مجراسنك بوقاری قسمی فرانسه‌یه تابع اولان سنغال مملكتنده بولنیور.

سواحل وجزایری. — سواحلی عمومیت اوزره آلچق واكثر محللرنده بطاقلق حالنده اولوب، یالكز ١٥° عرض شمالی خطی آلتنده كسب ارتفاع ایده‌رك، یشیل برون اسمیله ٤٠ متره ارتفاعنده بر برون تشكیل ایدیور، كه بتون آفریقا قطعه‌سنك الك غربی نقطه‌سی اولوب، قرمیه اوچ كیلومتره كنیشلكنده بر برزخله مربوط مثلث الشكل بر شبه جزیره تشكیل ایدیور. اشجاریله وجسامتلری مشهور اولان (باوباب) آغاجلریله مستور اولان بو برونك جنوبنده (غوره) اسمیله ٨٠٠ متره اوزون و ٣٠٠ متره كنیش قیالق بر آطه بولنیور، كه ٢٥٠٠ اهالی‌یی حاوی بر قصبه واسكله‌سی واردر.

اقلیم وهواسی، محصولات وحیوانات ومعادنی. — سنغالده ایكی موسم حكم سوروب، بری كانون اول ابتداسندن مایس نهایتنه، ودیكری حزیران ابتداسندن تشرین ثانی نهایتنه‌دك دوام ایدر. برنجی موسمده اصلا یاغمور یاغمیوب، سنغال نهرینك صولری دخی پك آزالیر. بو موسمده كیجه‌لری میزان الحراره ١٠ درجه‌یه قدر اینرسه‌ده، اوكله‌یه طوغری ٢٣ وصحرای كبیر وسودان صیجاقلرندن گچن شرق روزكاری اسدیكنده، ٤٠ درجه‌یه قدر چیقار. بو تحول صحته پك مضردر. یاغمورلو موسمده وعلی الخصوص ایلك درت آینده پك چوق یاغمور یاغوب، میزان الحراره ٢٧ ایله ٣٠ درجه‌لری آره‌سنده بولنیورسه‌ده، موسمك اواخرنده طورغون صولرك كثرتندن مهلك صیتمه‌لر ظهور ایدر.

طوپراغی پك منبت ایسه‌ده، یقین وقتلره كلنجه‌یه قدر عدم امنیت واقوام وقبائل آره‌لرنده‌كی نفاق وتفرقه اهالینك زراعتله اشتغاله مانع اولوب، زراعت دخی اصول قدیمه اوزره اجرا اولندیغندن، اراضینك قوهٔ انباتیه‌سندن بحق استفاده اولنه مامقده‌در. مع هذا كوندن كونه كرك مزروعاتجه وكرك غرس اشجارجه ترقی كورلمكده‌در. سنغال نهری اورانك نیلی حكمنده اولوب، مزروعاتك مابه الحیاتی اولمغله، الك چوق محصولاتی نهر مذكورك مجراسی اطرافنده بولنوب صوانه‌بیان یرلردر. آوروپایه اخراج اولنان وباشلیجه منابع ثروتی عد اولنان محصولاتی كوزل بر یاغ ویرن بر نوع حبوباتیله، بر نوع آقاسیه آغاجندن چیقان صمغ وكراسته وصوانفوزلقده مستعمل اخشاب متنوعه ایله بویاجیلقده واجزاجیلقده مستعمل نباتات متنوعه‌در. داری دخی كلیتله حاصل اولوب، یاغی چیقاریلیر. حیوانات اهلیه‌سی آت، اشك، صیغیر، دوه، قیون وكچیدن عبارت اولوب، الك چوغی عرب عشیرتلرینك النده بولنیور. آتلری كوچك ایسه‌ده، عرب جنسنه منسوبدر. قیونلرینك یپاغیسی سیاه وقیصه ایسه‌ده، پك اینجه ویموشاقدر. حیوانات وحشیه‌سی آرسلان، زرافه، كیك، صو آیغیری، فیل، میمون وایكی نوع تمساحدن عبارتدر. طیوردن

Digitized by Google

باباغان و دوه قوشی وحشراتدن یبانی آری ایله برنوع بیاض قرینجه وچکرکه وسیوری سینك چوقدر .

اهالیسی، جنسیت ولسان ومذهبلری. — سنغالك اهالیسی اراضیسنك وسعتیله متناسب اولمیوب، آنجق ١٦٠٠٠٠ راده‌لرنده در . بونلر اوچ جنسیته منسوب اولوب ، برنجیسی (ماندینغ) جنسیدر، که عرق زنجی‌یه منسوب اولوب، مملکتك اهالیء قدیمه‌سی اولدقلری حالده، برقاچ قوم وقبیله‌یه منقسم اولوب، سنغالده وسودان غربینك سائر طرفلرنده ساکندرلر. ایکنجیسی (فولا) یاخود (پول) و دها طوغریسی (فلاح) قومیدر ، که سودان شرقیدن وبلکه حبش ونوبه جهتلرندن غربه طوغری یایلمش بیوك بر قوم اولوب، سودانك هر طرفنده منتشر بولنیورلر . بونلر سیاهه قریب اسمر و قرمزی‌یه مائل بر رنکده اولوب، سیماجه عرق قافقاسیدن هیچ فرقلری یوقدر. ذکاوتلری وهرنوع صنایع ومدنیته استعدادلری دخی برکال اولوب ، بونلر آفریقای وسطی وغربیده وازان جمله سنغالده دین اسلامی نشر ایتمشلردر . بونلرك بعضلری عشیرت حالنده یاشایوب ، چوغی زنجیلرله اختلاط ایده‌رك مختلف اقوام وقبائل تشکیل ایتمشلردر . اوچنجیسی‌ده سنغال مجراسنك شمالنده وتا مراکش حدودینه قدر بتون او صحاریده منتشر اولان عربلردر، که عشایر حالنده یاشایوب ، بعض بربر قبائلیله دخی ممزوجدرلر . فولالرله عربلر دین اسلامله متدین اولدقلری کبی، ماندینغ اقوام زنجیه‌سنك‌ده چوغی وقتیله دین اسلامی قبول ایدوب، پك آزلری شرك وجهالتده قالمشلردر . بو وجهله سنغالده دین عمومی اسلامدر . آوروپا مهاجرلری تجار وعسکردن عبارت اولوب، جمله‌سی اوچ بیك کشی‌یه بالغ اولماز . سنغالك مرکز اداره‌سی اولان (سنت ـ لویی)دن‌صکره فرانسزلرك باشلیجه مراکز تجارتلری یشیل بروننده واقع (داقار) و (روفیسق) ایله قارشیلرنده‌کی آطه‌ده کائن (غوره) قصبه‌لریدر. سنت‌لوییدن داقاره قدر بردمیر یول خطی تمدید اولنمشدر. سنغال نهری اوزرنده واقع داغانه ، سالاده وماتام قصبه‌لرنده ایسه آوروپالیلر آزدر . یوقاریده تعریف اولنان حدودك خارجنده ومع‌هذا فرانسزلرك نفوذی آلتنده بولنان (باقل) و (مدینه) ایسه دها جمیتلی ودها تجارتکاه یرلردر .

صنایع و تجارتی . — صنایع محلیه پك کری اولوب، بز وسائر بعض پموق منسوجاتله قیوجیلغه، دمیرجیلکه وسائر احتیاجات بیتیه‌یه متعلق اوفق تفك صنعتلردن عبارتدر . آوروپا ایله تجارتی خیلی ایشلك اولوب، سنوی اخراجاتی ٣٦ ملیون فرانقدن زیاده وادخالاتی ٩½ ملیون راده‌سنده‌در .

اصول اداره‌سی. تقسیمات ملکیه‌سی. — فرانسه‌نك آفریقای غربیده واقع و « سنغال ایله ملحقاتی » نامیله معروف مستملکاتی نفس سنغال ایله « جنوبی نهرلر» وسودان فرانسوی اسملریله اوچ دائره‌یه منقسم اولوب ، نفس سنغال فرانسه جمهوریتی طرفندن کوندریلن بر والی ایله برمجلس اداره وبرمجلس منتخب طرفندن اداره اولنور ؛ و پارس مجلس مبعوثاننه بر مبعوث کوندرمك حقنی حائزدر . مملکت قضالره وقضالر ناحیه‌لره منقسم اولوب ، قضالرك اکثری عسکری موقع قوماندانلری طرفندن اداره اولنور . بر آلای ژاندارمه ، یرلی عسکردن مرکب یکی طابوریله بر بلوك سپاهی عسکری و ایکی بطاریه طوپ ایله برفیلو والینك قوماندەسی تحتنده بولنوب، صرف ملکیه ایشلریله وغراشیر بر داخلیه مدیری دخی واردر . فرانسز اهالیسی بولنان قصبه‌لرك بلدیه دائره‌لری ومحاکم نظامیه‌سی دخی واردر. حکومت برقاچ مکتب کشاد ایدوب ، یرلیلرك چوجقلرینی دخی بومکتبلره جلب ایتمکه چالیشیورسه‌ده، علماء اسلامك اجتهادینه قارشی کلنه‌میوب، داخل مملکتده اسلامیت کیتدکجه ترقی ایتمکده‌در . مسلمانلرك کندیلرینه مخصوص مکتب و مدرسه‌لری و محاکم شرعیه‌لری واردر .

احوال تاریخیه‌سی . — آفریقانك او جهتده‌کی سواحلنده تا ١٣٦٤ تاریخ میلادیسندن بعض نورماندیه‌لی بحریون یناشوب، برطاقم اسکله‌لر طوتمشلر دیسه‌ده ، بعده فرانسه اورالرینی اهمال ایدوب ، بو یرلرده پورتکیزلیلر و بعده اسپانیوللر ، فلمنکلیلر وانکلیزلر او سواحلده برطاقم مستملکات ایدنمشلردی . نهایت فرانسزلر دخی اورایه یناشوب، ١٦٢٦ ده بر طاقم (دیپ) لی تجارلر بعض اسکله‌لره مالك اولمشلر ایدی . ١٦٦٤ ده بونلر مذکور اسکله‌لری بر مستعمرات شرکتنه ، و مؤخراً بو شرکت « سنغال شرکتی» عنوانیله تشکل ایدن دیکر برشرکته صاتمش؛

Digitized by Google

و ۱٦۷۷ و ۷۸ ده فرانسزلر غوره جزیره‌سیله یشیل برونی فلمنکلیلردن حرباً آلمغله، مملکت مذکوره بر قومپانیه‌دن دیکرینه کچه‌رك، هر قومپانیه بر مقدار توسیعنه چالیشمش ایدی. ۱۸۰۰ تاریخنده انکلیزلر سنغالك بعض یرلرینی ضبط ایدوب، ۱۸۱۷ ده اعاده‌یه مجبور اولمشلردر. آنجق شرکتلر مملکتك ایچ طرفلرنده آسایش و انضباطی محافظه‌یه مقتدر اوله‌مدقلرندن، ۱۸۵٤ ده فرانسه دولتی سنغالی کندی اداره‌سنه آله‌رق، بر جنرالك قوماندەسیله بر مفرزهٔ عسکریه سوق ایتمش؛ واو وقتدن بری سنغال مجری ایچری‌یه طوغری توسع حکم و نفوذ ایتمکده بولنمشدر. فرانسزلر اورادن آوروپاجه مجهول اولان سودان غربیده بر چوق کشفیات و تحریات جغرافیه اجرا ایتمشلردر.

سنغامبیا (Sénégambie) [مادهٔ آنفه‌یه مراجعت بیوریله.]

سنغر [« سنقر » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سنغورلی آنقره ولایتنك بوزغاد سنجاغنده و بوزغادك ٦۰ کیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق قزیل ایرماق مجراسنك ٤۰ کیلو-متره شرق جنوبیسنده و مذکور ایرماغه تابع دلیجه ایرماغه دوکیلن بر چایك اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، یالکز ۱۵۰۰ قدری ارمنی وساٸره وقصوری مسلم اولمق اوزره، ۵۲۱۰ اهالیسی، ۵ جامع شریفی، ۳ مدرسه‌سی، ٤ کلیساسی، بهر پنجشنبه کونی اجتماع ایدر بازاری و یازین حیوانات بازاری، اطرافنده کوزل باغ و باغچه‌لریله مشهور میوه‌لری واردر. — سنغورلی قضاسی بوزغاد سنجاغنك شمال غربی قسمندن عبارت اولوب، شرقاً وشرق جنوبی جهتندن نفس بوزغاد قضاسیله، غرباً وغرب جنوبی وشمال جهتلرندن قیرشهر سنجاغیله، شمالاً قسطمونی ولایتنك کنغری سنجاغیله، شمال شرقی جهتندن دخی چوروم قضاسیله محدوددر. شرق جنوبی وجنوباً وغرباً وغرب شمالی جهتلرندن دلیجه ایرماق مجراسی قضانك حدودینی تشکیل ایتمکله، میاه جاریه‌سی بو نهره منصب اولور. قزیل ایرماق دخی قضانك حدود شمالیه‌سنی تشکیل ایدیور. بو ایکی نهردن بشقه قضاده آقان چایلرك اك بیوکی مرکز قضادن کچن اولوب، دیکرلری دره وسیل حکمنده‌در. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، قسم شمالیسی اورمانلرله مستوردر. بو اورمانلرك آغاجلری باشلیجه میشه وچامدن عبارت اولوب، خیلی کراسته ومحروقات قطع اولنور. سلطانلی ناحیه‌سیله برابر ۱۷۱ قریه‌دن مرکب اولوب، ۲۰۰۰ قدری ارمنی وساٸره اوله‌رق خرستیان و قصوری کاملاً مسلم اولمق اوزره، ۲۹۲۰۸ اهالیسی واردر. اراضیسی تقریباً ۹۰۰۰۰۰ دونمدن عبارت اولوب، ۳۵۰۰۰۰ دونمی مزروع، ۳۲۵۰۰۰ دونمی مرعا وقصوری اورمان واراضیٔ خالیه‌در. طوپراغی اولدقجه منبت اولوب، محصولاتی بغدای، آرپه، بولاف، مصر، داری، بورچاق، نخود، مرجمك وساٸر حبوباتله الما، آرمود، زردالی، اوزوم، اریك، آیوه وساٸر میوه‌لردن وخیلی مقدار پاموقدن عبا-رتدر. سنوی تقریباً ۵۳۰۰۰۰ کیله بغدای و ۲٦۰۰۰۰ کیله آرپه حاصل اولور. حیوانات اهلیه‌سی ٦٤۹۰۲ قیون، ۲۹۷۳۳ عادی کچی، ۵٤۸۳۱ تفتیك کچیسی، ۱۸۲٤٤ صیغیر، ۱۸۲۳ مانده، ٤۹۵۸ مرکب، ۱۳۲۹ آت، ۸۰ استر و ۵۵۱ دوه‌دن عبارتدر. معمولات صناعیه‌سی کلیم، سجاده، عبا وپاموقدن بز ایله لوازم ضروریه‌یه متعلق شیلره منحصردر. درون قضاده ۱۵٦ جامع، ۱۷۱ مکتب، ۳ کتبخانه، ٤ مدرسه، ۳ کلیسا، ۳ خرستیان مکتبی، ٤ ی کارکیر اولمق اوزره ۱٤ کوپری، ۳۱۰ چشمه، ۱ حمام، ۳ خان، ۸ فرون، ۱۹٤ دکان وساٸره موجوددر. داخل قضاده واقع نفس کوپی قدیم (تاویوم) ك وبوغازکوپی دخی (پتریوم) شهرقدیمنك موقعلرنده واقع اولمغله، بونلرك طرافنده وساٸر بعض محللرده دخی برچوق آثار عتیقه وبعض خرابه‌لر بولنور.

سنغوره (Sengora) مالاقه شبه‌جزیره-سنده سیام دولتنه تابع برکوچك حکومت مرکزی اولان بر قصبه اولوب، حکومت مذکوره °۷ ایله °۸ عرض شمالی آره‌سنده وشبه جزیرهٔ مذکوره‌نك ساحل شرقیسنده ۵۰ کیلومتره ایچری‌یه قدر ممتد اولدیغی حالده، شمالاً (تالونغ)، غرباً (کده)، جنوباً دخی پاتانی حکومات صغیره-سیله محدوددر. دکیزدن ایکی آلچق آطه ایله آیرلمش بیوك برکولی وبوکوله دوکیلور برقاچ نهری واردر.

Digitized by Google

اهالیسی صیاملی ، ملایی وچینلیدن مرکب اولوب ، ملایلر مسلمدر .

سنغونه (Sengoué) آفریقای جنوبیده (زامبز) ایرماغنه تابع وبونك مجرا- سنك وسطلرینه دوکیلور بر نهر اولوب ، (مانیله) تومبك مملکتنده واووه‌لق بر محلده اوله‌رق ، °١٨ ′٣٠ عرض جنوبی ایله ′٥٠ °٢٦ طول شرقیسده نبعانله ، شمال غربی‌یه طوغری جریان و بر طاقم چایلر اخذ ایده‌رك ، ١٧ عرض جنوبیده (زامبز) ه دوکیلور . مجراسی هنوز مجهولدر .

سنفلدر (Senfelder) لیطوغرافیا یعنی طاش طباعتنك موجدی اولوب ، ١٧٧١ ده چهستانك پراغه شهرنده طوغمش ، و ١٨٣٤ ده وفات ایتمشدر . بر آقتورك اوغلی اولوب ، کندیسی‌ده ابتدا بو صنعته سلوك ایتمش ایسه‌ده ، موفق اوله- مدیغندن ، محررلکه قرار ویره‌رك ١٧٩٢ و ٩٣ ده ایکی تیاترو اویونی یازوب ، مونیخده اوینانمش ایسه‌ده ، بو اثرلری رغبت عمومیه‌یه مظهر اوله- مدیغجود ، موسیقی نوطه‌لری ستنساحیله چکینمکه مجبور اولوب ، بونلری حك ایچون ، ماقیر لوحه‌لری یرنه ، اداره‌یه رعایةً طاش قوللانمش ؛ و بو سببله لیطوغرافیا حقنده ابتدائی بر فکر حاصل ایدوب ، برچوق موانع ومشکلاته دوچار اولدقدن صکره ، ١٧٩٦ ده مونیخده قرال سراینك موسیقی مدیری (غلایستر) ایله عقد شرکت ایده‌رك ، تجارتنی اجرایه باشلامش ؛ و بو صنعتی آوروپانك باشلیجه شهرلرنده نشر واعلان ایچون ، بر مدت سیاحت ایتدکدن صکره ، ١٨١٠ ده مونیخده حکومتك لیطوغرافیاسی مدیریتنه نصب اولنمش ؛ و وفاتنه‌دك بو مأموریتده بولنمشدر . « لیطوغرافیا صنعتی » عنوانیله ١٨١٩ ده مونیخده برکتاب دخی نشر ایتمشدی .

سُنقُر (ماحود سنقر (مظفر الدین —) فارسده حکومت سورن اتابکان ملوکنك برنجیسی وبو دولتك مؤسسی اولوب ، (مو- دود بن سلغر) ك اوغلیدر . جدی وپدری وکندیسی دخی اتابك عنوانیله سلاجقه‌نك خدمتنده بولنوب ، سلطان مسعود سلجوقی زماننده و ٥٤٣ تاریخنده فارس حاکمی اولمغله . شیرازی مرکز اتخاذ ایتمش ؛ وبعده سلجوقیلرك ضعفیله بعض احوالدن بالاستفاده ، اعلان استقلال ایلمش ایدی . عدل وحقانیتله ١٣ ییل حکومت سوروب ، برچوق خیرات تأسیسنه موفق اولمش ؛ و ٥٥٦ ده وفات ایتمشدر . برادری زنکی خلفی اولوب ، اوغلی طغرل دخی زنکینك اوغلی تکله‌دن صکره دردنجی حکمدار اولمش ؛ و بعده حکومت ینه زنکینك نسلنه انتقال ایدوب ، سنقرك ذریتندن بشقه حکمدار کلمه‌مشدر .

سنقه (Seneca) ممالك مجتمعه‌نك (نیویورق) جمهوریتنده برکول وبر نهر اولوب ، کول جمهوریت مذکوره‌نك شمال غربی جهتنده وفضله میاهلری اونتاریو کولنه دوکیلن کوللر آره- سنده واقعدر . مذکور کوللرك اك بیوکلرندن او- لوب ، ١٦٦ مربع کیلومتره مساحهٔ سطحیه‌سی واردر . بعض جدوللر واسطه‌سیله (اربه) کولیله اختلاط ایدوب ، کرك بو جدوللرده وکرك کولك ایچنده واپورلر ایشلر . — سنقه نهری ایسه (قایوغه) کولنك آیاغی حکمنده اولوب ، دها بر طاقم کوللرك آیاقلریله برلشدکدن صکره ، اونتاریوکولنه دوکیلور . مجراسی ١٠٠ کیلومتره طولنده اولوب ، سیر سفائنه صالحدر .

سنقه فالس (Seneca Falls) ممالك مجتمعه‌نك نیویورق جمهوریتنده و (اوسوغو) نك ٦١ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق (سنقه) نهری اوزرنده بر قصبه اولوب ، ٦٨٥٥ اهالیسی و مذکور نهرك شلاله‌سیله چویریلیر زراعت ماکینه‌لریله طلومبه ، یوك منسوجات وسائره فابریقه‌لری واردر .

سنك (Sénèque) بو اسمله اسکی روما- لیلرده بابا اوغل ایکی ذات کلمشدر :

برنجیسی خطبه ایرادنده‌کی اقتدار ومهارتیله مشهور اولوب ، میلاددن ٥٨ سنه اول اسپانیانك قوردو (یعنی قرطبه) شهرنده طوغمش ؛ و رومایه کلوب ، بر خیلی وقت ادبیات تدریسیله وقت کچیردکدن صکره ، ٣٢ تاریخ میلادیسنده وفات ایتمشدر . فوق العاده قوهٔ حافظه‌سیله مشهوردر . بعض خطیبلرك ایراد ایتمش اولدقلری نطقلری بر کره ایشیتمکله ، حفظ ایدوب ، ضبط وتحریر ایده‌رك ، بر مجموعه وجوده کتیرمشدر ، که بعض اقسامی موجود

اولوب، روماليلرك او وقتكى اخلاق و عادتلرينى تصوير ايتمكله، شايان اهميتدر.

— ايكنجيسى برنجينك اوغلى اولوب، ٣ تاريخ ميلاديسنده قوردوده طوغمشدر. ابتدا پدرندن ادبيات و مصاحبى اوكرنوب، اووقات اولمش ايسه‌ده، بعده بو صنعتى تركله، فلسفه‌يه سلوك ايتمش؛ وكندى فلسفه‌سنى تدريس ايچون بر مكتب مخصوص آچمش ايدى. قاليغوله‌نك وفاتندن صكره، امور حكومته قاريشوب، بعض مناصب عاليه‌يه نائل اولمش؛ وقلودك زماننده جرمانيقوسك قيزى و ايمپراطورك يكنى اولاد (يوليه) ايله بعض مناسبات جنايتكارانه‌ده بولنديغى (مساليته) طرفندن ادعا اولنه‌رق، ٤١ تاريخ ميلاديسنده قورسيقه‌يه نفى اولنمشدى. سكز سنه منفى قالدقدن صكره، يكى ايمپراطوريچه (آغريپينه) نك شفاعتيله عفو اولنه‌رق، بونك اوغلى (نرون) ك مربيلكنه نصب اولنمشدى. نرون ايمپراطور اولدقده، كنديسنى وكلايى صره‌سنه قويمش ايسه‌ده، ٦٥ تاريخنده كندى كنديسنى اولديرمكه مجبور اولوب، طمارلرينى آچديره‌رق، قانى آقتمقله تلف اولمشدر. نصايحى حاوى و فلسفه‌يه متعلق برچوق رسائلى ايله بعض تئاترولرى موجوددر.

سنكل {(Senguel) ونام ديكرله ريوشيقو (Rio Chico) آمريقاى جنوبيه‌ده آرژانتين جمهوريتنك (پاتاغونيه) خطهٔ واسعه‌سنده و (شوبوت) ايالتنده برنهر اولوب، آند سلسله‌سنك شرقنده ٤٥° عرض جنوبيده واقع كنيش بركولدن خروجله، شرقه، بعده شرق جنوبى‌يه ونهايت شرق شمالى‌يه طوغرى جريان ايده‌رك، ٨٠٠ كيلومتره قطع ايتدكدن صكره، (شوبوت) ايرماغنه دوكيلور. مجراسنك اورته‌لرنده آلچق بر يرده يايبلوب، ايكى كنيش كول تشكيل ايدر. بو كوله كيرمزدن اول انى ٢٠ وعمق بريچق متره اولوب، چايرلرله محاط كوزل بر واديده آقديغى حالده، كولده صويى تبخر ايتمكله، خروجنده صويى دها آز و مجراسى قيالق و قورو يرلرك آره‌سنده طار و صرب بوغازلردن عبارتدر.

سنك مصطفى پاشا {[«مصطفى پاشا (سنك —)» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

سنكيلى {(Senghileï) روسيه‌نك سيمبيرسك ايالتنده وسيمبيرسكك ٤٧ كيلومتره جنوب شرقيسنده اوله‌رق (وولغه) نك ساحل يميننده قضا مركزى برقصبه اولوب، ٥١٧٠ اهاليسى واردر.

سنلى {(Senlis) فرانسه‌نك (اوآزه) ايالتنده و (بووه) نك ٤٤ كيلومتره شرق جنوبيسنده قضا مركزى برقصبه اولوب، ٥٩٢٥ اهاليسى، دمير يولى، پاپاسلره مخصوص مكتبى، ١٥٠٠٠ جلدى حاوى كتبخانه‌سى، موزه‌سى، آثار عتيقه جمعيتى، فدانلغى، طاش اوجاقلرى، بخارلى حرازلرى، ساعت زنبركى، مقوى، بز وسائره فابريقه‌لرى واطرافنده بعض آثار عتيقه‌سى واردر.

سنوسى {(سيدى محمد بن على) متأخرين علما ومشايخك مشاهيرندن اولوب، طريقت شاذليه قوللرندن برينك مؤسسيدر. ١٢٠٦ تاريخنده جزايرك وهران ايالتنه تابع (مزومه) قصبه‌سنده طوغوب، تحصيل علم ايتدكدن صكره، مراكشه چكلمش؛ وصكره مملكتنه عودت ايدوب، برمدت تدريس علوم ايله جزايرك ايچ طرفلرينى كزمش؛ وبعده مكهٔ مكرمه‌يه عزيمت ايدوب، اثناى راهده برمدت مصرده اقامت وتدريسله اشتغال ايده‌رك، مكه‌ده مشايخ شاذليه‌دن شيخ احمد بن ادريسك مريدى وبونك وفاتنده خلفى اولوب، يمنه دخى بر سياحت ايتمش؛ ونهايت بنغازى‌يه عزيمت ايده‌رك، ابتدا (البيضا) ده بر زاويه تأسيس ايتمش؛ ومريدلرى كوندن كونه چوغالمقده اولوب، بونلردن بعضلرى مغربك بعض طرفلرنده زاويه‌لر آچمشلر ايدى. تدريس وعبادتله مشغول اولمق اوزره، دها تنها بولنمق ايچون، چولك ايچ طرفلرينه چكيلوب، مصر ايله بنغازى حدودنده بولنان (فرجه) واحنده وقتيله مزارلق بولنمش اولان برمغاره‌يى مقر اتخاذ ايتمش؛ و ٦ سنه صكره بر زاويه تأسيس ايلمشدى. ١٢٧٦ تاريخنده ارتحال ايدوب، اوغلى (سيدى محمد مهدى) خلفى اولمشدر. مريدان وزوارك كثرتى حسبيله زاويهٔ مذكوره كيتدكجه توسيع اولنه‌رق، برچوق دائره‌لردن تركب ايتمشدر.

سنوقاى {(Sen-O-Kaï) چينه تابع (يوننان) مملكت اسلاميه‌سنك (تاليفو)

Digitized by Google

ايالتنده وتاليفونك ٢٣٠ كيلومتره شمال شرقيسنده و(يان چه‌كانغ) نهرى اوزرنده معمور وتجارتگاه بر شهردر.

سنه (Senne) بلجيقه‌ده (اسقو) ايرماغنه دوكيلن (روپل) نهرينه تابع (ديله) نهرينه دوكيلور بر چاى اولوب، (هانيو) ايالتنده نبعانله، ابتدا شمال غربى‌يه و بعده شمال شرقى‌يه طوغرى جريان ايده‌رك، بر ابانت ايالتنه كيرر؛ ونهايت (بروكسل) شهرى ايچندن كچه‌رك، واوراده بر ايكى صنعى جدولله اختلاط ايده‌رك، سير سفائنه خدمت ايدر. طغيانندن بروكسلى محافظه ايچون مكمل سدلر ورمختلر انشا اولنه‌رق، بر خيلى مسافه‌ده دخى بر آلتندن كچيرلمشدر.

سنه (Soulina) رومانيانك ذوبرجه خطه‌سنده وطونه‌نك منصبنه قريب آيرلديغى قوللردن همنامى اولان بر قولك آغزنده تجارتگاه بر قصبه واسكله اولوب، ٤٠٠٠ اهاليسى واردر.

سنهار (Senaar) توراتده جزيره‌نك قسم اسفلنه يعنى ديار ربيعه‌يه ويريلان اسم اولوب، طوفاندن صكره بابلك تأسيسنه‌دك اولاد نوحك سنهار اووه‌سنده اقامت ايتدكلرى مذكوردر.

سنهار ياخود دار سنهار (Senaar, Dar-Sennâr) سودان شرقيسنده نيلى تركيب ايدن بحر ابيض ايله بحر ازرق آره‌سنده بر بر اولوب، غرباً بحر ابيضله كردفاندن آيرلمش اولديغى حالده، شرقاً نيله تابع (آتباره) نهرينه، شرق جنوبى جهتنه‌ن حبش حدودينه، جنوباً دخى (فاز اوغلى) طاغلرينه‌دك ممتد اولور. اراضيسى آز متموج اولوب، اك يوكسك تپه‌لرينك اوچ درت يوز متره‌دن زياده ارتفاعلرى يوقدر. بحر ازرقك حبش حدودندن كلير ايكى تابعى دخى اولمغله، مملكتده درت نهر جريان ايدوب، فيضانلرنده براقدقلرى چامورلرله طوپراغك قوۀ انباتيه‌سنى آرتيريرلر. اوچ موسمى اولوب، كانون ثانيدن مارده قدر سورن قيش موسمنده شمال روزكارى اسمكله، كيجه‌لرى خيلى صوغوق اولور. مارتدن حزيرانه قدر حرارت وقوراقلق پك زياده‌در. حزيران اواخرندن كانون اوله‌دك ياغمورلر موسمى اولوب، خريف عد اولنور. بو موسمده اورته‌لق زمردكبى اولوب، اهالى بو موسمده باشليجه محصوللرى اولان دارى ايله سيسام، مصر، پاموق، توتون وبعض سبزه‌لر اكرلر. آنجق نهرلرك فيضاننده بعض بطاقلقلر تحصل ايتديكندن، بو لطيف موسمده صيتمه وسائر خسته‌لقلر اكسيك اولماز. نهرلرك مجرالرى اوزرنده بعض اورمانلرى واردر. فيل، كركدان، زرافه، غزال ويبانى طوموز كبى حيوانات وحشيه حبش طاغلرندن نادراً سنهار اووه‌لرينه اينرلرسه‌ده، نهرلرده تمساخ وصو آيغيرى واورمانلرده قورت، تيلكى، صيرتلان، يبانى كدى وميمون كبى حيوانات چوقدر. حشراتى‌ده چوقدر. حيوانات اهليه: آت، مركب، دوه، صيغير، مانده، قيون، كچى وطاوقدن عبارتدر. على العموم حيواناتى كوچك وعادى وقيونلرينك يپاغيسى آزدر. اهاليسى حبشى اقواملە عربلردن مركب اولوب، رنكلرى آز چوق سياه وآنجق سيمالرى دوزكون واعضاى بدنلرى پك ظريفدر. جمله‌سى دين اسلامله متدين ولسان عربى ايله متكلمدرلر. تنبلكى سودكلرندن، زراعتله اوغراشمقدن ايسه، اوفق تفك شيلر صاتمغى ترجيح ايدرلر؛ وجراحلق وچيقيقچيلقله مصره قدر كليرلر. ايكى اوچ قرن اول سنهارده يرلى بر حكومت تشكل ايدوب، اطرافى دخى كندى حكمى آلتنه آلمش ايكن، ١٢٣٧ تاريخنده ذاتاً ضعف وتفرقه‌يه دوشمش اولان حكومت مذكوره منقرض اولوب، سنهار محمد على پاشا مرحوم طرفندن فتح، ومصره الحاق اولنمشدى. نهايت بوندن بر قاچ سنه اول معهود مهدى طرفندن سائر سودان شرقى ممالكيله برابر ادارۀ مصريه‌دن فك اولنمشدر. مركزى همنامى اولان بر قصبه اولوب، نيل ازرق اوزرنده (مسلميه) اسميله ١٠٠٠٠ اهاليى حاوى بر قصبه‌سيله ديكر بر قاچ معموره‌سى دخى واردر.

سنهار آنف البيان دار سنهارك مركزى بر قصبه اولوب، نيلى تركيب ايدن ايكى قولدن بحر ازرق اوزرنده وخرطومك ٢٥٤ كيلومتره جنوب شرقيسنده اوله‌رق ″٥١ ′٣٦ °١٣ عرض شمالى ايله ″٣٤ ′٢٤ °٣١ طول شرقيسنده واقعدر. وقتيله مركز حكومت ايكن پك معمور بولنمش ايسه‌ده، شمديكى حالده يالكز ٨٠٠٠ اهاليسى واردر، واكثر طرفلرى خرابدر.

سنی اوتنجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، عن اصل سمنده‌لی اولدیغی حالده، طول مدت آمدده (یعنی دیاربکرده) اقامت ایتمکله، اوراللی اولمغله شهرت بولمشدر. اکثر اشعاری رباعیاتدن عبارت اولوب، شو رباعی او جمله‌دندر:

بز کیم اوزمز آکلامدق نادانز
اسرار وجودی بیلدك حیرانز
الحق بولدر آکلایه بیلدك چون کوی
چوکان قضا الندە سرکردانز

سنین صحابه‌دن ایکی ذاتك اسمی اولوب، بری فتح مکه‌ده حاضر بولنان (ابو جیلة القمری) و دیکری (سنین بن واقد الانصاری) در.

سنینو (Senjenö) نوروجك ساحل شمالیسی قارشیسنده بر آطه اولوب، (هندو) دن صکره نوروج جزایرینك اك بیوکیدر. جنوباً وشرقاً طار بر بوغازله قره‌دن آیرلمش اولوب، شمال شرق جهتنده (قوالو) وغرب جهتنده (آندو) جزیره‌لری و جنوب شرقی جهتنده دخی بر چوق کوچك آطه‌لر بولنیور. شمال شرقیدن جنوب غربی‌یه بویی ٧٥ و اك کنیش یرنده اکی ٤٩ کیلومتره اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ١٦٦٦ مربع کیلومتره‌در. اهالیسی ٣٣٤٠ کشی اولوب، باشلیجه بالیقجیلقله یاشارلر. اراضیسی طاغلق وقیالق اولوب، بطاقلقلری‌ده چوقدر. ساحل غربیسنده بر نیکل معدنی واردر.

سنینه (بنت محنف النکریه) صحابیاتدن اولوب، بعض احادیث شریفه‌نك راویه‌سیدر.

سو (Eugène Sue) — اوژن فرانسه مشاهیر حکایه نویسانندن اولوب، ١٨٠٤ تاریخنده طوغمش؛ وآباء واجدادی فن جراحیده مشاهیردن بولنمغله، کندیسی دخی ابتدا بو فنه انتساب ایده‌رك، عسکر و بحریه جراحلغنده بولنمش؛ وبعده ترك خدمت ایده‌رك، ادبیاتله توغله باشلامش؛ وبر چوق حکایه کتابلریله دولتلرك قوای بحریه‌لری حقنده ایکی تاریخ یازمشدر. ١٨٤٩ ده مجلس مبعوثانه انتخاب اولنه‌رق، ١٨٥١ وقوعاتی اوزرینه، فرانسه‌یی ترکله، (آنسی) یه چکلمش؛ و ١٨٥٧ ده اوراده وفات ایتمشدر. حکایه کتابلری پك مشهور اولوب، ٦٠ جلد تشکیل ایدیور. اکثر آثارنده عباره‌سی مهمل و «سرسری یهودی» کبی بعضلرینك پك زیاده تفصیل وتطویل ایدلمش اولمسی جای تعریضدر.

سواء صحابه‌دن ایکی ذات اولوب، بری بنی عامردن (سواء بن خالد) در، که (حبه بن خالد) ك برادریدر. — دیکری (سواء بن قیس المحاربی) در، که حضرت فخر کائنات (صلعم) افندمزه بر قیصراق صاتمش ایکن، بعده انکار ایتمکله، خزیمه شهادت ایتمشیدی.

سوابه (Souabe) و آلمانجه اشوابن (Schwaben) آلمانیه‌نك جنوب غربی جهتنده بر خطهٔ قدیمه اولوب، حدودی تمامیله معین اولمدیغی حالده، شرقاً باویره، شمالاً تورینکه، غرباً قره اورمان ایله محاط وجنوباً (رین) ایرماغی مجراسنك بریسنده اسویچره‌نك ایچنه ممتد اولور ایدی. مرکزی (زوریخ) شهری اولوب، قونستانسه، اوغسبورغ، اولم، توبینکه، باده، هال، وینفلد، نوردلنغ واسلینغ دخی باشلیجه قصبه‌لرندن ایدی. بو مملکت اوتنجی قرن میلادیده بو اسمله تسمیه اولنمغه باشلایوب، دها اول (آلمانی) اسمیله معروف ایدی. بر خیلی مدت بر دوقه‌لق تشکیل ایدوب، بر طاقم دره بکلکلرینه منقسم ایدی.

سواسون (Soissons) فرانسه‌نك (اسنه) ایالتنده و (لائون) ك ٣٢ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق (اسنه) نهرینك ساحل یسارنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٨٨٠٨ اهالیسی، داخلی مکتبی، صاغر ودیلسزلره مخصوص مکتبی، کتبخانه‌سی، استحکاماتی، کنیش سوقاقلری، کوزل ابنیه‌سی، دمیر یولی، مشهور فصولیه‌سی و بغدایی، بز وچوخه وسائره فابریقه‌لری و پشلك تجارتی واردر. مروونجیان زماننده بیوك و مشهور بر قصبه اولوب، او وقتدن قالمه بر سرایی وبر قاچ اسکی کلیساسی‌ده واردر.

سوانیه (Soignies) بلجیقه‌نك (هانیو) ایالتنده و سنه نهری اوزرنده اوله‌رق (مون) ك ١٠ کیلومتره شمال شرقیسنده بر قصبه اولوب، ٧٠٠٠ اهالیسی، ایپلك ودانتله

ویز قاریقه‌لری، اسکی بر مناستری وجوارنده برنوع ماتی طاش اوجاقلری واردر.

سواد { صحابه‌دن بروجه زیر بر قاچ ذاتك اسمیدر : (سواد بن زید الانصاری الخزرجی السلمی) که بدر غزاسنده حاضر بولنمشدر. — (سواد بن عمرو الانصاری النجاری) که غزیه وسوادنك برادری اولوب، بعده بصره‌ده ساکن اولمشیدی. — (سواد بن غزیة الانصاری) که بدر غزاسنده وسائر غزواتده حاضر بولنوب، جانب حضرت نبویدن خیبر عاملکنه نصب بیورلمش ایدی. بدر غزاسنده (خالد بن هشام المخزومی) یی اسیر ایدن بو ذاتدر. — (سواد بن قارب السدوسی) که جاهلیتده کاهن اولوب، کوردیکی بر رؤیا اوزرینه نزد حضرت نبوی‌یه کله‌رك، شرف اسلام‌له مشرف اولمشیدی. طبعت شعریه‌سی دخی وار ایدی. — (سواد بن قطبه) که ١٨ نجی سال هجریده (سوید بن مقرن) ایله برابر جرجانه داخل اولان صحابه‌دندر. — (سواد بن یزید یاخود بن زید الانصاری السلمی) که بدر واحد غزالرنده حاضر بولنمشدر.

سواد { «قراراتی» دیمك اولان بو اسم بین العرب عراق عربه و موصله قدر اولان جزیره‌یه وفرات ودجله وادیلرینه اطلاق اولنور. سبب تسمیه‌سی‌ده بو یرلرك او وقتلرده بتون باغ و باغچه ومزروعاتله مستور اولمسیله او زاقدن بر قراراتی کبی کورنمسیدر. بو یرلرك چنکیزك خروجندن اول غیرمنقطع بریشیللك تشکیل ایدوب، باغ وباغچه واکین ایله مستور وهر بر قاریش یرنده بر شهر وقصبه بولنوب، قراسی متصل کبی بر حالده بولنمش اولدیغی او وقتلرده یازلمش اولان جغرافیون عرب آثارندن منفهم اولیور. جریب باشنده آلنان ویرکی، عشردن دون اولدیغی حالده، حضرت عمر بن الخطاب (رضه) زماننده ١٢٨ ملیون درهمه بالغ اولور ایمش، که بش ملیون عثمانلی لیراسندن زیاده ایدر. عمر بن عبد العزیز زماننده، حجاج بن یوسفك کثیرمش اولدیغی خرابیتله برابر، ١٢٤ ملیون درهمدن عبارت ایدی. خلفاء عباسیه زماننده سوادك معموریتی درجهٔ اعلایه واصل اولمغله، بو ویرکینك تضاعف ایتمش اولدیغی دخی ملحوظدر. سوادك احاطه ایتدیکی یرلر قربنده بولنان شهره اضافتله سواد کوفه، سواد بصره، سواد بغداد الخ اسملریله دخی یاد اولنوردی. — دیکر بعض بیوك شهرلرك اطرافنده بولنوب‌ده مزارع وباغ وباغچه‌لری چوق قراء کثیره‌سی اولان بعض نواحی‌یه دخی (سواد) اسمی ویریلوب، قربنده بولندقلری شهرك اسمنه اضافتله استعمال اولنوردی.

سوارقیه { مکهٔ مکرمه ایله مدینهٔ منوره آره‌سنده بنی سلیمه عائد ونجددن معدود بر بیوك قریه اولوب، باغ وباغچه‌لریله و میوه‌لرینك کثرت ولذتیله مشهور اولدیغی وچارشیسی وجامعی اولوب، خیلی تجارت اولندیغی کتب عربیه‌ده مسطوردر. مشاهیر فقها وشعرادن ٥٣٨ تاریخنده طوسده وفات ایدن ابو بکر محمد بن عتیق السوار. قینك وطنیدر.

سواکن { بحر احمرده نوبه ساحلنده وجده‌نك ٢١٠ کیلومتره غرب جنوبیسنده خدیویت مصریه‌یه تابع بر قصبه واسکله اولوب، ١٠٠٠٠ اهالیسی، کوزل لیمانی، قهوه وسائره‌یه متعلق ایشلك تجارتی، مرجان صیدی وعدن خطنه مربوط تحت البحر تلغراف خطی واردر. تا سلطان سلیمان اول زماننده ممالك عثمانیه‌یه الحاق اولنه‌رق، برخیلی وقت حبش ایالتی نامیله بحر احمرك سواحل غربیه‌سنی شامل ایالتك مرکزی بولنمشدر. قصبه‌نك بر قسمی ساحلده وبر قسمی ساحله قریب برکوچك آطه‌ده‌در.

سوان { بو اسمله هندستانده اوچ قصبه واردر: برنجیسی پنجاب خطه‌سنده دهلی ایالتنك (کرنل) سنجاغنده وکرنالك ٧٢ کیلومتره شمالنده واقع اولوب، ٢٤٥٥ ی مسلم اولمق اوزره، ٥٧٢٠ اهالیسی واطرافنده واسع پرنج تارلالریله برکوپریسی وبعض خرابه‌لری واردر.

— ایکنجیسی بهار خطه‌سنده پاتنه ایالتنك (سران) سنجاغنده وچاپره‌نك ٦٣ کیلومتره شمال غربیسنده واقع اولوب، ٥١٨٥ ی مسلم اولمق اوزره، ١٣٣١٠ اهالیسی، مقبول چناق چوملك وتیللری، باقیردن آوانیسی وباصمه دستکاهلری واردر. ایچندن کچن (داها) نهری هر موسمده سیر سفائنه صالحدر.

Digitized by Google

— اوچنجیسی سند ایالتنك كراچی سنجاغنده وكراچینك ١٩٤ كیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق سند ایرماغنك ساحل یمینی قربنده وكراچیدن لاهوره كیدن دمیر یول خطی اوزرنده واقع اولوب، ٤٥٢٥ اهالیسی وذخایر ومنسوجات تجارتیله خالی وچناق چوملك عملخانه‌لری واردر. پك اسكی برقصبه اولوب، بیوك اسكندرك بنا كرده‌سی اولدیغی مروی اولان قدیم بر قلعه‌سی ومظنهٔ كرامدن (لال شهباز) اسمنده بر ذاتك مطنطن تربه‌سی واردر.

سوانغه { (Sévanga) قافقاسیه‌نك روان ایالتنده واقع (كوكچه) كولنك شمال غربی كوشه‌سنده و ساحلدن ٢ كیلومتره‌لك مسافه‌ده بركوچك آطه اولوب، شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه بویی ١٠٧٠ واكی ٥٣٠ متره ومحیط دائره‌سی ٣ كیلومتره‌در. سوگمش بركاندن عبارت بر تپه شكلنده اولوب، نباتاتدن عاریدر. اوزرنده بر ارمنی مناستری واردر، كه ایچنده اوتوران كشیشلر لقردی سویله‌مكله مكلفدرلر. قادین وچوجقلرك بو آطه‌یه بناسمه‌لری ممنوعدر.

سوبلا { مغرب اقصاده مراكش قربنده بر قصبه‌در.

سوبیاقو { (Subiaco) ایتالیای وسطیده رومانك ٥٠ كیلومتره شرقنده برقصبه اولوب، ٦٠٠٠ اهالیسی، مصنع بركلیساسی، پاپالره مخصوص بولنمش بر سرایی، بر طاق ظفری ودمیرخانه‌لریله كاغد فابریقه‌لری واردر.

سوبیسكی { ژان — (J. Sobieski) لهستان قراللرندن اولوب، عن اصل اوراننك بیوك خاندانلرندن برینه منسوب برآدم اولمغله، اسوجه قارشی اولان محاربانده كوستردیكی شجاعت اوزرینه مشیرلك رتبه‌سنی احراز ایتمش؛ ولهستان قرالی (میشل قوریبوت)ك دولت عثمانیه ایله ١٦٧٢ ده عقدینه مجبور اولدیغی معاهده‌یی نقض ایله، بر طرفدن عثمانلیلره اعلان حرب، وبر طرفدن دخی لهستان قرالی مشارالیه میشله قارشی بر اتفاق تشكیل ایده‌رك، میشلك وفاتنده ١٦٧٤ ده اتفاق عمومی ایله واوچنجی ژان اسمیله لهستان قراللغنه انتخاب اولنمش؛ وعثمانلیلره قارشی محاربه‌ده دوام ایدوب، سلطان محمد خان رابعك ضبط ایتمش اولدیغی بعض ممالكنی استرداد ایتمش ایسه‌ده، ١٦٧٦ ده (لوویچ)ده ایكیوز بیك عساكر عثمانیه طرفندن احاطه اولنه‌رق، كلیا منهزم اولمش؛ وكوچ حال ایله كندی نفسنی قورتاره بیلمش ایدی. ١٦٨٣ ده آوستریالیلر طرفندن امداده دعوت اولنه‌رق، قره مصطفی پاشانك محاصره‌سی آلتنده بولنان ویانه‌یی محاصره‌دن و ایمپراطور لئوپولدی تهلكه‌دن قورتارمشیدی. بعده بغدانه و بساراییه‌یه تجاوز ایتمش ایسه‌ده، آوستریالیلر طرفندن ترك اولنمغله، موسقوه معاهده‌سنی امضایه مجبور اولمشدی، كه بو معاهده لهستانك شمال دولتلری یننده‌كی موقعنه كلی خلل كتیرمشیدی. مأیوس اولدیغی حالده، ١٦٩٦ ده وفات ایتمشدر.

سوپریور { (Supérieur) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه ایله قناده ممالكی آره‌سنده بر بری اوستنده بولنان وهر برینك فضله صولری دیكرینه دوكیلوب نهایت سنت لوران ایرماغنی تشكیل ایدن بش كولك اك بیوكی واك یوقاریده بولنانی اولوب، شرقدن غربه بویی ٥٨٠ واك كنیش یرنده اكی ٢٥٠ كیلومتره‌در. ٤٦° ٢′ ایله ٤٢° ١٠′ عرض شمالی و ٨٧° ٥′ ایله ٩٤° ٥٠′ طول غربی آره‌لرنده ممتد اولوب، محیط دائره‌سی ٢٨٠٠ كیلومتره و مساحهٔ سطحیه‌سی ٨٣٦٣٠ مربع كیلومتره وسعتنده وحذای بحردن ١٩١ متره ارتفاعنده‌در. سواحلنك اكثر طرفلری قیالقدر. كرك قناده جهتنده وكرك ممالك مجتمعه طرفنده كیرتی وچیقنتیلری چوق اولوب، بر طاقم كورفزلر وشبه جزیره‌لر تشكیل ایدیور. بر طاقم جزیره‌لری دخی اولوب، بونلرك اك بیوكلری ممالك مجتمعه‌یه عائد (روآیال) ایله قناده‌یه عائد (میشیقوتن) جزیره‌لریدر. جنوب و جنوب غربی سواحلنده ممالك مجتمعه‌نك میشیغال، ویسقونسن ومینزوته جمهوریتلری؛ شمال وشمال شرقی سواحلنده دخی قناده‌نك (اونتاریو) ایالت واسعه‌سی بولنیور. منتهای غرب جنوبیسنده تشكیل ایتدیكی اوزون بركورفزك اوجنده (سوپریوریق) اسكله‌سی بولنیور، كه ایكی دمیر یول خطنك مبدئیدر. سائر سواحلنده دخی بر خیلی قصبه واسكله‌لری اولوب، كرك قناده‌ده وكرك ممالك

Digitized by Google

مجمع‌ده بر قاچ دمیر یول خطی دخی ساحل بوینجه ممتد اولور. درینلکی ٣١٠ متره اولوب، صویی طاتلی وقابلیه براق وشفافدر. فرطونه‌لری چوق اولوب، بحر محیطك امواجنه معادل طالغه‌لری اولور. عماك مجتمع‌دن واك زیاده قناده‌دن بوکوله ٨٠ قدر چای دوکیلوب، بونلرك اکثری ینه براق وتمیز کوللرك آیاقلریدر. بو وجهله آرتان صوینك فضله‌سی کولك منتهای شرق جنوبیسنده واقع (سنته ماریه) بوغازندن صویی پیشیلتراق و جریانی سریع بر نهر صورتنده (هوروں) کولنه دوکیلور. منصبنده بر قاچ آطه بولنیور. سنته ماریه بوغازینك ویا نهرینك جنوبنده‌کی بر برشبه جزیره صورتنده اولوب، جنوبنده (میشیغان) کولی بولنیور، که بونك‌ده فضله میاهی او جوارده (هوروں) کولنه دوکیلور. سوپریور کولنك بالیغی چوق وپك لذیذدر. ایچنده ایشلین واپورلر وکیلر چوق اولوب، سواحلنده بولنان عماك آره‌سنده بیوك بر تجارت اجرا اولنور.

سوثامپتون (Southampton) انکلتره‌نك (هامپشیر) ایالتنده و (وینچستر)ك ١٧ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق مانشه دکیزی ساحلنده و (ایچین) ایله (تست) نهرلرینك منصبنده بر شهر واسکله اولوب، ٦٥٣٢٥ اهالیسی، بعض آثار عتیقه‌سی، مصنع کلیسالری، لوندره‌یه دمیر یولی، آز فابریقه‌لری، سفائن اسماله مخصوص دستکاهلری، ایشلك تجارت بحریه‌سی ودکیز حماملری واردر.

سوترلاند (Sutherland) اسقوچیه‌نك ایالاتندن اولوب، جنوباً (روس)، شرقاً (کتنس) ایالتلریله وسائر طرفلردن دکیزله محاطدر. بویی ١١٠ واکی ١٠٠ کیلومتره اولوب، ٢٦٠٠٠٠ اهالیسی واردر. مرکزی (دورنو) قصبه‌سیدر. اراضیسی طاغلق وطاشلق وسواحلی صرب اولوب، محصولات ارضیه‌سی پك آز ایسه‌ده، معدن کوری، مرمری، قریستللی و سائر احجاری چوقدر. بتون اراضیسی اون ایکی کشینك ملکیدر.

سوترن (Southern) انکلتره مشاهیر شعراسندن اولوب، ١٦٦٠ ده دوبلینده طوغمش، و ١٧٤٦ ده (وستمینستر) ده وفات ایتمشدر. قبول عامه مظهر اولمش بر طاقم منظوم تیاترو کتابلری وسائر اشعاری واردر.

سوتوارق (Southwark) لوندره‌نك محلاتندن اولوب، شهر مذکورك جنوبنده، وتامیزه‌نك ساحل یمیننده واقعدر. ٨٠٠٠٠ اهالیسی، بیوك تجارت بحریه‌سی وبرچوق فابریقه‌لری واردر. وقتیله آیری برشهر عد اولنوب، الیوم لوندره ایله برلشمش ایسه‌ده، لوندره (میدلکس) ایالتندن معدود اولدیغی حالده، سوتوارق (سوری) ایالتنه ملحقدر.

سوتویل (Sotteville) فرانسه‌نك آشاغی سینه ایالتنده و (روان)ك ٢ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق (سینه) ایرماغك کنارنده بیوك بر قریه اولوب، ٨٩٩٠ اهالیسی، پاموق ایپلیك فابریقه‌سی، کهرجله تصفیه خانه‌سی ومشهور قایماغی واردر.

سوتی (Southey) انکلتره مشاهیر شعراسندن اولوب، ١٧٧٤ ده بریستولده طوغمش، و ١٨٤٣ ده وفات ایتمشدر. منظوم ومنثور کوزل آثاری اولوب، بر طاقم منظومه‌لر وتاریخ وتراجم احواله دائر بعض کتابلر براقمشدر.

سوتیر ماکدونیه‌لی طوائف ملوکدن برنجی وسکزنجی بطلیوس ایله دمتریوسك لقبیدر. [« بطلیوس » و « دمتریوس » ماده‌لرینه مراجعت بیوریله.]

سوج اقصای ماوراء النهرده بر قصبه اولوب، اورادن هر طرفه اخراج اولنان جیوه معدنیله مشهور اولدیغی یاقوت حموی بیان ایدیور.

سوچاوه (Soutchava) آوستریاده غالیچیا خطه‌سنك (قزرنوویچ) ایالتنده وقزرنوویچك ٤٥ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق (سرت) نهرینه دوکیلن هممای بر چایك اوزرنده بر قصبه اولوب، ٦٠٠٠ اهالیسی، آثار عتیقه‌سی واردر وبغداله تجارتی واردر وقتیله دها بیوك اولوب، بغدانك مرکزی بولنمشدر.

سوداء (بنت عاصم القرشیة العدویة) صحابیاتدن اولوب، کندیسندن بعض احادیث شریفه منقولدر.

Digitized by Google

سودا { (میرزا محمد رفیع) هندستان مشاهیر شعراسندن اولوب، اصل دهلیلی اولدیغی حالده، لکهنوده یاشامش، ونواب آصف الدوله‌نك انعامنه نائل اولمش ایدی. فارسی وهندستانی لسانلرنده بر چوق قصائد وغزلیاتی وبعض هجویاتی واردر. ۱۱۹۵ تاریخنده وفات ایتمشدر.

سودابه { ایران قدیمك اساطیریله مخلوط اولان تاریخ قدیمنده کیانیاندن کیکاوسك زوجاتندن دلبرلکده مشهوره بر قادین اولمق اوزره، ذکر اولنوب، اوکی اوغلی سیاوشه علاقه ایتمکله، معشوقی کندیسنه روی موافقت کوسترمدیکندن، کندیسنه افترا ایدوب، پدرینك غضبنه اوغراتمش؛ وسیاوش لاجل الامتحان آتشك ایچندن کچیرلوب، پیکنساهلغی تأثیریله یانمامغله، برائتنی اثبات ایتدکدن صکره، پدرندن دلکیر اولوب، تورانه قاچمش؛ وتوران حکمداری مشهور افراسیابه داماد اولوب، (فرنکیس) ی تزوج ایتمش ایدی. افراسیابك برادری (کرسیوز) حکمدارك سیاوشه اولان محبتنی چکه‌میوب، حقنده سعایت ایتمکله، سیاوش افراسیابك امریله قتل اولنمش؛ وحامله بولنان زوجه‌سی فرنکیس طوغوردیغنده، اوغلی کیخسرو اتلاف اولنمق اوزره برینه تسلیم اولندیغی حالده، بونك طرفندن جانبه قیبله‌میوب، بر طاغه آتلمش؛ واوراده چوبانلر طرفندن بیودیله‌رك، بعده افراسیاب طرفندن صیدکاهده کوریله‌رك، شجاعتی تقدیر اولنمغله، معیتنه آلنمش ایدی. سودابه‌نك یوزندن سیاوش ایرانی ترکله تورانه قاچدیغیچون، افراسیاب طرفندن قتلی خبری ایرانه واصل اولنجه، کندیسنك مربیسی بولنمش اولان رستم زالك اخذ انتقام ایچون تورانه هجوم ایتمزدن اول، کیکاوسك حرمنه دخول ایله سودابه‌یی صاچندن سوروکلیه‌رك، قتل ایتمش اولدیغی «شاهنامه» ده مسطوردر.

سودان { (ودها طوغریسی بلاد السودان یعنی «قره‌لر ممالکی»). بو اسم عربی السنهٔ اجنبیه‌ده دخی مستعمل اولوب، لاتینجه‌دن مأخوذ وینه بومعنایی مفید اولان نیغریتیه (Nigritie) اسمی الیوم متروك حکمنده‌در. آفریقا قطعه‌سنك وسطلرنده واقع بر طاقم ممالك واسعه‌یه ویریلان اسم اولوب، ممالك مذکوره منحصراً سیاه رنکلی آدملرله مسکون اولدیغندن، عربلر طرفندن بو اسمله تسمیه اولنمشدر. مدلولنه باقیلجه، بو اسم بتون آفریقای وسطی وجنوبی‌یه اطلاق اولنمق لازم کلیرسه‌ده اصطلاح جغرافیده معناسی هیچ بر طرفدن ساحله قدر ممتد اولمدیغی کبی ۵° عرض شمالی خط موهومندن دخی یوقاری‌یه چیقمیوب، اورته طرفی آفریقای وسطی اسمیله معروفدر.

موقعی، حدود ومساحه‌سی. — سودانك حدودینی تماميله تعیین ایتمك ممکن اولمیوب، هرحالده شمالاً صحرای کبیرله ممالك بربره‌دن یعنی فاس، جزایر وتونس، طرابلس وبرقه خطه‌لرندن ومصردن آیرلمش اولدیغی کبی جنوباً دخی خط استوانك بری طرفنه قدر ممتد اولان آفریقای وسطی ایله یعنی قونغو مستقل حکومتیله وسائر اراضیٔ مجهوله ایله وبوقاری کینا ایله محدوددر. بو ایکی حدود آره‌سنده شرقدن غربه ممتد اوله‌رق، طار واوزون بر شکل آلدیغی حالده، شرق وغرب جهتلرندن حدودی دخی معین اولمیوب، بعضلری نوبه‌یی وشمال بحر فرانسویسنی دخی سوداندن عد ایله، بو مملکت واسعه‌یی بحر احمر ساحلندن بحر محیط آطلاسی ساحلنه قدر تمدید ایتمك ایستمشلرسه‌ده، ك طوغریسی شرقاً نیلك مجراسنه قدر واصل اولوب، نوبه وحبشله محدود اولدیغی کبی، غرباً دخی فرانسه وپورتکیز وانکلتره‌نك اللرنده بولنان سنغامبیا سواحلیله محدود عد اولنمق اقتضا ایدر. بو واسع یرلر بالطبع (سودان شرقی)، (سودان وسطی) و (سودان غربی) اسملریله اوچه منقسم اولدیغی کبی، بعضلری جنوبه طوغری زامبز ایرماغی حوضه‌سنه یعنی آفریقای جنوبی‌یه طوغری تمدید ایده‌رك، قونغویی دخی ادخال ایتمکله، بوقسمنه سودان جنوبی نامنی ویرمك ایستمشلردر. اصل سودان ۱۷° ایله ۵° عرض شمالی و ۱۵° طول غربی ایله ۳۰° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، نیلك حوضه‌سی داخلنده بولنان وبو ایرماغه دوکیلن انهارك منابع ومجرالرینی حاوی اولان قسم شرقیسنه (سودان شرقی)، چاد کولك حوضه‌سنی تشکیل ایدن وبو بیوك کوله‌دوکیلن انهاری حاوی اولان قسم وسطیسنه (سودان وسطی)، نیجر ایرماغنك حوضه‌سنی حاوی اولان قسم غربیسنه‌ده (سودان غربی) نامی ویریلیور.

Digitized by Google

حال طبیعیسی، جبال وانهاری. — سودانی صحرای کبیردن آیران‌شی اراضی واحوال طبیعیه‌سی اولوب، بعض محللرده صحرای کبیر یعنی چول جنوبه طوغری دها زیاده ممتد اولور، و بعض یرلرده سودانك منبت اراضیسی شماله طوغری دها زیاده اوزانیر. سودان صحرای کبیرك جنوبنده بولنان منبت وصولی یرلردر. نیل ایله قونغو ایرماقلرینك وچاد ایله ویقتوریه نیانزه کوللرینك حوضه‌لرینی آیران جبال قمرك وآفریقانك اك یوکسك نقطه‌سی اولان (کیلی مانجارو) نك ۵۰۰۰ و ۶۰۰۰ متره ارتفاعلری وار ایسه‌ده، بو طاغلر سودانك خارجنده اولوب، سودانك ایچنده اوزانان اتکلری جبلی اختلاط کسب ایتدیکندن، وسودان غربینك سوقوطو وحوضه خطه‌لرنده‌کی طاغلرك ده ارتفاعی آزاولدیغندن، سودان عمومیت اوزره آلچق ودوز بر یر اولوب، چاد کولنك حذای بحردن آنجق ۲۶۰ متره ارتفاعی واردر. ۵۰۰ متره‌دن زیاده ارتفاعی اولان یرلری پك آزدر. میاه جاریه‌سی پك چوق اولوب، خط استوایه قریبتی جهتیله، یاغمور موسملرنده پك چوق صو دوکلدیکندن، انهارینك جمله‌سی فیضانه تابع اولوب، سودانك اراضیسنی سقی واحیا ایدرلر. یوقاریده دینلدیکی کبی، اوچه تقسیمنی موجب اولان اوچ بیوك حوضه‌یه منقسم اولوب، برنجیسنك یعنی سودان شرقینك میاه جاریه‌سی نیله یعنی بحر سفیده، ایکنجیسنك یعنی سودان وسطینك‌کیلر چاد کولنه، اوچنجیسنك یعنی سودان غربینك‌کیلر دخی نیجره یعنی بحر محیط آطلاسی‌یه دوکیلور. نیلك حبشدن کلن و (بحر ازرق) دینلن شرقی قولی سودانك حدودنده اولوب، (بحر ابیض) دینلن غربی قولی ایله بوکا منصب اولان بر چوق انهار سودان شرقی‌یی شق وارروا ایدرلر. بونلرك اك اهمیتلیسی (بحر ازرق) در، که اصل نیلك باشی عد اولنوب، (آلبرت) کولندن چیقار. بونك غرب جهتنده‌د (بحر الغزال) اسمیله دیکر بر بیوك نهر کلوب، بحر زرافه ایله برلشمزدن اول صولدن دارفوردن کلن (بحر العرب)ی و صاغدن نیام نیام بلادندن کلن اون اون بش نهرك صولرینی آلیر. ذکر اولنان انهارك منابعی قربنده بحر ازرق، بحر ابیض وسائر اسماء عربیه ایله مسمی دیکر بر چوق انهار نبعان ایدوب، غرب شمالی‌یه طوغری جریانله، دارفوردن ومذکور بحر العرب منابعی قربندن کلن (بحر السلامه) ایله دخی برلشدکدن صکره (شاری) ایرماغنی تشکیل ایدرلر، که بوده بر طاقم قوللره آیریله‌رق، ساحل جنوبیسندن چاد کولنه دوکیلور. مذکور کوله شمال شرقی جهتندن و (ودای) ایله (فانم) آره‌سندن (بحر الغزال) اسمیله دیکر بر نهر کلدیکی کبی، ساحل غربیسندن‌ده (وابی) اسمیله بر نهر وبر قاچ کوچك چای دوکیلور. سودان غربینك ایسه انهاری بوقدر چوق دکل ایسه‌ده، آفریقای غربینك نیلی حکمنده اولان نیجر نهر عظیمی، که عربلر عندنده نیل غربی اسمیله معروفدر، سودانك بو قسمنك هر طرفنه طولاشیر. بو نهر آفریقانك سواحل غربیه‌سی قربنده ممتد اولان جبالدن وسنغال منابعنك قربنده نبعانله، ابتدا شرق شمالی‌یه، بعده شرقه و نهایت جنوب شرقی‌یه طوغری آقه‌رق، چاد کولی حوضه‌سنك جهت جنوبیه‌سنده‌کی طاغلردن کلن (بنوه) نهریله برلشدکدن صکره، جنوبه طوغری دونوب، یوقاری کینه‌یه کیرر، و اوراده بر بیوك دالیه تشکیل ایده‌رك کینه کورفزینه دوکیلور. سودان غربینك سودان فرانسوی دینان منتهای غربنده سنغال ایرماغنك منابعیله مجراسنك قسم اعلاسی بولندیغی کبی، اوچ جهتدن نیجر ایرماغیله احاطه اولنان قسم وسطیسنك جهت جنوبیه‌سنده دخی بر چوق انهار بولنوب، بر طاقمی شماله طوغری جریانله نیجر ایرماغنه دوکیلور؛ وبر طاقمی جنوبه طوغری جریان ویوقاری کینه‌یی شق ایله طوغریدن طوغری‌یه بحر محیطه منصب اولور. آنجق بو جهت هنوز تمامیله مکشوف و معلوم اولمدیغندن، بونلردن چوغنك مجرالری مجهولدر. نیجره دوکیلنلرینك باشلیجه‌لری یانوله وبوغونه، بحر محیطه دوکیلنلرینك دخی اك بیوکلری لاهوآ، ایسی و قوموئه ایله (وولته) ایرماغنی تشکیل ایدن قزیل، قره وآق وولته‌در. نیجره شمالدن یعنی صحرای کبیردن دخی وادیٔ طمناتمت و وادی ساکرت کبی بر طاقم وادیلر منتهی اولوب، بونلر نادراً یاغمور سیللرینی ایرماغه ایصال ایدرلر.

Digitized by Google

اقلیم وهواسی، محصولات ونباتات وحیواناتی. — سودانك خط استوایه اولان قربیتی مناسبتیله هواسی پك صیجاق اولوب، میزان الحراره یازین اکثریا کولکه‌ده ٤١ درجه کوستریر؛ مع هذا مرتفعجه اولان محلارینك قیشلری‌ده خیلی صوغوقدر. یاغمور موسمی حزیرانده باشلایوب، تشرین اوله قدر ممتد اولور. بو موسمده یاغان یاغمورلرك کثرتندن نهرلر طاشوب اطرافی باصار، وبو طغیاندن برچوق طورغون صولر حاصل اولمغله، صیتمه اکسیك اولماز. طوپراغی علی‌الخصوص انهار وادیلرنده وچاد کولنك اطرافنده پك منبت و محصولدار، واشجار ونباتاتی پك چوق اولوب، صحرای کبیرك جبلاق ویانمش قوملق وطاشلق چوللرندن کچوبده سودانه کیرن آدم کندینی بردن بره بسبتون بشقه برعالمه دوشمش ظن ایدر. باشلیجه محصولاتی داری، مصر، پرنج، پاموق، چیوید، توتون، قهوه، بر ایکی نوع پتاتس، خرما وسائر میوه‌لردر. اشجارینك انواعی و (باثوباب) تعبیر اولنان جسیم آغاجلری دخی چوقدر. مزروع اولمیان یرلرینك چوغی اوزون اوتلر، قامشلر وچالیلرله محاط اولوب، بعض یرلری دخی قوملق وغیر منبتدر. حیوانات اهلیه‌سی آت، دوه، صیغیر، قیون، کچی وسائره‌دن عبارت اولوب، همان جمله‌سنك جثه‌لری بیوك وجنسلری اییدر. حیوانات وحشیه‌سی فیل، زرافه، آرسلان، قپلان، صیرتلان، پارس، کرکدان، غزالك انواعی، قورد، تیلکی، صو آیغیری، تمساح وسائره‌دن عبارت اولوب، بو آ دینلن جسیم ییلان وسائر ییلان وحشرات سمیه‌نك انواعی دخی بولنور. شمپانزه دینلن نسناسه دخی تصادف اولنور. نهرلرده آلتون توزی بولنوب، یرلیلر طرفندن طوپلانیر. طوزك فقدانی اولوب، سواحلدن نقل اولنمغله، عندلرنده پك قیمتداردر، وبعض یرلرده نقد مقامنده استعمال اولنور.

اهالیسی، جنسیت ولسان ومذهبلری. — سودانك اصل یرلی اهالیسی زنجی عرقنه منسوب اولوب، برچوق اقوامه منقسم وهر بری کندینه مخصوص بر لسانله متکلمدرلر. بو اقوامك بربرلرندن رنك وسیماجه واخلاق وعاداتجه آز چوق فرقلری وار ایسه‌ده، بینلرنده‌کی قرابتك ولسانلری آره‌سنده‌کی مشابهتك درجاتی هنوز تحقیق ایدمه‌مشدر. آنجق یرلی زنجیلردن بشقه سودانده ایکی قوم دخی منتشر بولنوب، بونلرك بری (فوله) یاخود (ملاح دینلن محارب بر قومدر، که رنکلری زیاده‌جه اسم ایسه‌ده، سیماجه تمامیله عرق قافقاسی‌یه منسو اولوب، متناسب الاعضا ولوندانه طور وحرکت مالك آدملردر. بونلر سودانك هر طرفنه منتش اولوب، قوم حاکم کبی کچینیرلر، وبر طاقم دولتل تأسیس ایدوب، بوصوك وقتلرده سودانك جنو وغرب جهتلرنده نشر اسلام ایتمش وکیتدکجه ایتمکد درلر. مذکور ایکی قومك دیکری عربلردر، ک بربرلرله مخلوط اولدقلری حالده، سودانك ه طرفنده وعلی‌الخصوص قسم شمالیسنده حیوانا وتجارتله مشغول اولورلر. بونلرك اختلاطیله ودی اسلامك قوت ونفوذیله لسان عربی همان بتو سودانك لسان ادبی وسیاسیسی اولوب، اک حکمدارلرك سرایلرنده وحکومت دائره‌لرنده عر تکلم اولنور. سودانك شرق وشمال قسمی اهالیس ذاتاً اسکیدن بری مسلم اولوب، قسم جنوبی وغر یسنده دخی مذکور فلاحلرك جهدیله دین اسلا تعمم ایده‌رك، احجار واشجاره وحشرات وجمادا عبادت ایدنلر قالمدیغی کبی، دین اسلام خط استوا تجاوزله، آفریقای جنوبی‌یه طوغری دخی کوند کونه ترقی وتوسع ایتمکده‌در.

معارف ومدنیتی، صنایع وتجارتی. — سودا مدنیتدن هنوز پك اوزاق اولوب، معارف دخ پك کری، ولسان عربی اوزره اوقویوب یازم و تلاوت قرآن کریمه مقتدر اولانلری دخی ناد ایسه‌ده، بسبتون وحشی حالنده دخی اولمیوب. دی اسلامله برابر عربلردن خیلی معلومات آلمشلردر. هوانك حرارتی اقتضاسنجه عوام اهالینك چوغ یالکز بر پشتمال صاروب، یاری چبلاق کزرلرسه ده، شهر وقصبه‌لر اهالیسی وایلری کلنلر علی‌الخصو عربلر وفلاحلر مکمل صورتده کینیرلر. هر نه قد اخلاق وعادات قدیمه‌لرندن بعض عادتلر حفظ ایتمش ایسه‌ده، هنوز مشرك اولان آفریقای وسطی وجنوبی زنجیلرینك کولنج عادتلرندن اسلامیت سا

بەسنده کندیلرینی قورتارمشلردر. عمومیت اوزره مونس و مهمان‌نواز آدملردر . زنجیلر عرقلرینه مخصوص اولان شنلك طبیعتندن حصه‌دار اولوب ، اویون ورقصه میللری زیاده‌در. دمیر جیلك وقیوجیلق اسکیدن بری کندیلرنده مستعمل اولوب ، کرك آلات واوانیٔ بیتیه وزرعیه‌لرینی وکرك قادینلرینك زینتلرینی کندیلری اعمال ایدرلر. طوپراقدن چناق چوملك ودستی وکوب کبی شیلر اعمالی خصوصنده دخی مهارتلری واردر. دریلری دخی دباغت ایدوب، بوندن آیاق قابی و مواد سراجیه و سائره اعمال ایدرلر. مسکنلری عمومیت اوزره قامشدن اوستلری صمانله اورتیلی دائروی قلبه‌لردن عبارت اولوب ، کرپیجدن خانه‌لری نادردر . بینلرنده خیلی تجارت اجرا ایدوب، خارجه چیقان محصولات ومواد سائره الدن اله سواحله و نیل و نیجر منصبلرینه واصل اولدیغی کبی، آفریقانك سواحل شمالیه‌سندن وعلی‌الخصوص طرابلس غربدن آمد شد ایدن کاروانلر دخی سودانك مواد تجاریه‌سنی آق دکیز ساحلنه ایصال ایدرلر. آنجق سودانك هر طرفدن سواحله بعدیتی وعلی الخصوص شمال جهتندن کچلمسی او قدر مشکل ومخاطره‌لی اولان صحرای کبیرله آیرلمش اولمسیله طرق مواردەنك فقدانی سودانك تجارتنه وهر نوع عمرانه استعدادی اولان او قدر واسع ممالکك ترقیسنه مانع اولمقده‌در . آفریقانك بتون انهاری اولدیغی کبی سودانه مخرج اوله بیله‌جك نیل، نیجر، قونغو وسنغال ایرماقلری دخی، بر چوق سرعتلی اینیشلری وشلاله‌لری اولدیغندن، سیر سفائنه و تسهیل تجارته صالح اولمیوب ، سودان ایچون دمیر یول خطلرندن بشقه تجارت طریقی اوله‌ماز . فرانسه دولتی جزایردن وسنغالدن سودانك ایچنه ایکی دمیر یول خطی تمدید ایتمك تصورنده ایسه‌ده، هنوز مشکلات وموانع طبیعیه‌یه غلبه ایده‌مه‌مشدر.

تقسیمات طبیعیه و سیاسیه‌سی . — سودانك تقسیمات سیاسیه‌سی پك‌ده معلوم اولمیوب . ذاتاً پك صیق تغیر ایتمکده‌در . سودان شرقینك همان بتونی بوندن مقدم خدیویت مصریه‌نك تحت اداره‌سنده ایدی . سودان وسطیده اك معروف برنوح (یاخود بورنو) حکمدارلغیدر . سودان غربیده بر قاچ سنه اول الحاج عمر اسمنده بر ذات طرفندن بیوجك بر حکومت اسلامیه تشکیل اولنه‌رق، کینه‌نك ایچ طرفلرینه وخط استوایه طوغری توسیع حکومت ونشر اسلام ایتمکده ایکن ، اخیراً بونك قوتندن اورکن فرانسه دولتنك سنغالدن اعمال ایلدیکی نفوذله، ترقیاتنه بر سد چکلمشدر . ذاتاً سودانده تشکل ایدن دولتلرك اکثریا بقاسی مؤسسلرینك حیاتیله مقید اولوب ، نادراً خلفلری محافظهٔ قوته مقتدر اوله بیلیرلر . سودان غربینك منتهای غربیسی ینه بر طاقم قبیله رئیسلرینك تحت اداره‌سنده اولدیغی حالده، فرانسه‌نك سنغال حکومتنی ویا حمایه‌سنی طانیدقلرندن ، سودان فرانسوی نامیله یاد اولنیور . تقسیمات طبیعیه ویا جغرافیه‌سی ایسه بروجه زیردر :

سودان شرقی:
سنهار
کردفان
دارفور
شلوك
دینکه
دارفرتیت
داربنده

سودان وسطی:
دارونغه
ودای
بورقو
قانم
برنوح
باکیرمی
آداماوه
سوقوتو
حوصه

سودان غربی:
قاندو
غورمه
موسی
ماسینه
سغو
بامباره
ماندینکه
ساموری
فوتاجالون
وسائره

شهر وقصبه‌لری . — سودانك شهر اطلاقنه شایان بر بری وار ایسه ، اوده منتهای شرق شمالیسنده نوبه حدودنده ونیل ابیض ایله نیل ازرقك ملتقاسنده واقع خرطوم شهریدر، که حکومت مصریه طرفندن اعمار اولنمشدر . ایکنجی درجه‌ده دخی سودان غربیده نیجر مجراسی اوزرنده واقع (سکوسیقورو) ایله (تمبکتو) شهرلریدر . بو اوچ شهر تجارتکاه اولمقله برابر خانه و سوقاقلری حاویدرلر .

Digitized by Google

سودانك سائر طرفلرنده ایسه پك جمعیتلی وتجارتكاه معمورەلر وار ایسەدە، یوقاریدە ذكری كچن قبیلە لردن مركب اولوب، بونلرك الك بیوكلری‌دە برنوحك مركزی اولان چاد كولنك ساحل غربیسندە واقع كوكه (یاخود قوقه)، حوصه‌دەكی (سوقوتو)، سوقوتوده‌كی (یعقوبه) ونیجر مجراسنده‌كی برچوق قصبه‌لردر.

احوال تاریخیه‌سی. — سودان ازمنهٔ قدیمه‌دە بسبتون مجهول اولوب، حتی اسكی یونان وروما جغرافیون وطبیعیونی (لبیا) تعبیر ایتدكلری صحرای كبیرك اوته‌سی، خط استوانك قربیتندن طولایی، ناقابل اسكاندر ظن ایدرلردی. دور اسلامده عرب مجاهدینی آفریقای شمالیی كاملاً الده ایتدكدن صكره، اورالردن جنوبه طوغری ایلریلیه‌رك، صحرای كبیری شق ایله، سودانه صوقلمش؛ وزنجیلرله مناسبات تجاریه‌یه كیریشمشلردی. هر نه قدر غزاة مسلمینك هیچ بری سودانه قدر توسیع فتوحات ایتمه‌مشیدیسه‌دە، تجار وسیاحین سودانك هرطرفنه كیروب، دین اسلامی دخی تا او وقتلردن ادخال ایتمشلردی. ابن بطوطه سودانك اكثر طرفلرینی كزوب كورمكله، سیاحتنامه‌سنده تعریف وبیان ایلدیكی كبی، شریف ادریسی وسائر جغرافیون عرب دخی سوداندن مفصلاً بحث ایدیورلر. آوروپالیلرك سودانه سیاحت ایدوب، بو ممالك واسعه‌نك احوالنه كسب اطلاع ایتمكه باشلامه‌لری پك یقین اولوب، فتوحات مصریه دخی آوروپا سیاحلرینه امنیتلی یوللر آچمغله، كرك اورادن وكرك طرابلس كاروان طریقیله ویا نیجر وسنغال مجرالرینی تعقیب ایده‌رك، برطاقم غیرتلی سیاحلر سودانك هر طرفنی كزوب، اخذ معلومات ایتمشلرسه‌دە، بو ممالك واسعه‌نك اكثر طرفلرینك تفصیلات وتفرعاتی الیوم تمامیله معلوم دكلدر.

سودائی (بابا —) مشاهیر شعرای ایراندن اولوب، خراسانده واقع ابیورد شهرندن ایدی. ابتدا خاوری مخلصیله متخلص ایكن، بعده جذبه‌یه دوچار اولوب، باش آچیق ویالین آیاق كزمكله، (بابا سودائی) مخلصیله شهرت بولمشدر. منقبهٔ حضرت مرتضوی حقنده قصیده‌لری وسائر انواع اشعاری واردر. شاه رخ زماننده یاشایوب، ٨٥٣ تاریخنده، سكسان یاشنی متجاوز اولدیغی حالده، وفات ایتمشدر. ابیورد قراسندن (سكان) قریه‌سنده مدفوندر. شو برایكی بیت جملهٔ اشعارندندر:

عنبرت خال ورخت ورد وخطت ریحانست
دهنت غنچه و دندان در ولب مرجانست
كوهرت نطق وزبان طوطی وفندق انكشت
زنخت سیب وبرت سیم ودلت سندانست

سودت (Sudetes) آوستریا ایله آلمانیا آره‌سنده برسلسلهٔ جبال اولوب، قاربات سلسلهٔ جبالك منتهای غربنده ١٦° طول شرقیده بدأ ایله، غرب شمالیه طوغری ممتد اوله‌رق، آوستریانك موراویا وچهستان خطه‌لرینی پروسیه‌نك سیلزیا خطه‌سندن آییرور؛ وشرق شمالیدن غرب جنوبیه ممتد اوله‌رق چهستانی صاقسه قرالغندن آیران (ارزكبیركه) سلسله‌سیله كسب التصاق ایدیور. سودت سلسله‌سی نفس سودت ایله بونك غرب شمالیسنده واقع (ریزن كبیركه) طاغلرندن مركب اولوب، بعضلری مذكور (ارزكبیركه) طاغلرینی دخی سودت سلسله‌سندن عد ایتمشلردر. الك مرتفعی اولان (ریزنقوپ) طاغنك ١ ٣ متره ارتفاعی واردر. ایكی جهتنده وعلی الخصوص شمالی اتككلرنده معدنلری چوقدر.

سوده (بنت زمعة القرشیة العامریه) ازواج مطهرهٔ حضرت نبویه‌دن اولوب، حضرت خدیجه (رضها)نك وفاتندن صكره وبر روایتده حضرت عایشه (رضها)دن اول دیكر بر روایتده‌دە مشار الیهادن صكره مكه‌دە، جانب حضرت رسالتپناهیدن تزوج بیورلمشیدی. طول اولوب، ایلك زوجی عم زاده‌سی صحابه‌دن سكران بن عمرو ایدی. فخر كائنات (صلعم) افندمزدن اولادی اولمیوب، حضرت عمر (رضه)ك زمان خلافتنده ارتحال ایتمشدر.

— بو اسمله صحابیاتدن دیكر اوچ خاتون دخی واردر: (سوده بنت ابی خنیش)كه هجرتدن صكره اسلامه كلوب، بدریه‌دە صحابه‌دن ایدی. — ابو الطفیلك زوجه‌سی سوده — (سودة القرشیه)كه درت بش چوجق والده‌سی اولدیغی حالده، زوجنك

Digitized by Google

وقتنده جانب حضرت نبویدن طلب بیورلدیغی حالده، اولادندن راحتسز اوله‌جقلری اعتذاریله عفوینی استرحام ایلمشدی.

سودی { ادبای عثمانیه‌دن اولوب، عن اصل بوسنه‌لیدر. ابراهیم پاشانك قوناغنده غلمان خاصه‌یه معلم ایدردی. مثنوی شریفه، گلستانه، بوستانه و دیوان حافظه یازدیغی مفصل شرحلرله مشهور اولوب، بو شرحلری پك مدققانه وتنقیداتلی یازمشدر. ابن حاجبك شافیه وکافیه‌سنی دخی ترکجه‌یه ترجمه ایتمشدر. شرحلرینك چوغی مطبوعدر. ۱۰۰۰ تاریخنده وفات ایتمشدر.

سور { (یاخود سوروس) [«سپتیم سور» و «آلکساندر» ماده‌لرینه مراجعت.]

سور { یاخود فلاویوس ولریوس سوروس Sévère, Flavius Valerius Se-) verus) ایلیریالی اولوب، روما ایمپراطورلرندن دیوقلتیان طرفندن فراغتی اثناسنده قیصرلق منصبنه نصب اولنمش؛ و ۳۰٦ تاریخ میلادیسنده غالریوس طرفندن آوغستوسلغه ترفیع اولنه‌رق، ایتالیا وافریقیه حکومتی کندیسنه احاله ایدلمش ایدی. ماقسنسه قارشی محاربه ایدوب، راونه‌ده ۳۰۷ ده کندیسی اسیر ایتدیرمش؛ وطمارلرینی آچوب، اتلاف نفس ایتمشدر.

سور { ویبیوس سوروس (Sévère, Vi- bius Severus) روما غربی ایمپراطورلرندن اولوب، ٤٦١ تاریخ میلادیسنده ریسیمرك انضمام رأییله ایلیریا اردوسی طرفندن انتخاب اولنمش؛ و درت سنه رومده راحت و سفاهتله یاشایوب، زماننده اقوام وحشیه ایتالیانك هر طرفنی غارت ایلمشیدی. ٤٦٥ ده وفات ایدوب، کندیسندن صکره حکومتی ضبط ایدن مذکور ریسیمر طرفندن تسمیم ایدلدیکی مظنوندر.

سور { (Sever) پورتکیزده بر نهردر، که (آلتیو) ایالتنده (سراده‌ساتومامدو) طاغندن نبعان ایله، شمال غربی‌یه بعده شرقه، شمال شرقی‌یه ونهایت ینه غرب شمالی‌یه طوغری جریان ایله، بر خیلی مسافه‌ده پورتکیزله اسپانیا حدودینی آیردقدن صکره، صولدن (تاج) ایرماغنه دوکیلور. مجراسی ٦٠ کیلومتره طولنده اولوب، بعض محللری پك غریب المنظره‌در.

سورا { (Sura) عراقده حله قربنده ارض بابلدن معدود برقصبه اولوب، سریانیلرك مرکزی بولندیغی و شرابنك نفاستیله مشهور اولدیغی جغرافیون عرب آثارنده مسطوردر. سورانی لقبیله مشهور بعض علماء اسلامك دخی مسقط رأسی بولنمشدر. اسرائیلیلرك بو قصبه‌ده مشهور بر مدرسه‌لری وار ایدی. الیوم خراب اولسه گرکدر.

سوراء { بغداد قربنده بر محل ویا بغدادده بر محله ایدی. بغداد شهرینك اسملرندن اولدیغی ده مرویدر.

سورابایه { (Sourabaya) جاوه جزیره‌سنك شمال شرقی ساحلنده ایالت مرکزی برشهر اولوب، ۸۰۰۰۰ قدر اهالیسی، یناشمه‌سی کوچ اسکله‌سی، طوبخانه‌سی وسفائن اعمالنه مخصوص واسع دستگاهلری واردر.

سورات { (Surat) هندستانك بمبای اداره‌سنده و گجرات خطه‌سنده (تپتی) نهرینك صول کنارنده و نهر مذکورك منصبندن ۳۱ کیلومتره یوقاریده اوله‌رق بمبایك ۱۷۰ کیلومتره شمالنده برشهر واسکله اولوب، ۱۰۸۰۰۰ اهالیسی، کوچك لیمانی، قلعه‌سی، یوکسك ویوقاری قاتلری چیقندیلی خانه‌لری، طار و طولاشیقلی سوقاقلری، برهمنیلر طرفندن اداره اولنور حیوانات خسته‌خانه‌سی وایشلك تجارتی واردر. اهالیسنك برقسمی زردشتیدر. پك اسکی برشهر اولوب، هندستانك بحر عمانده اك بیوك اسکله‌سی بولنمش ایسه‌ده، بمبایك تأسیسندن صکره اهمیتدن دوشمشدر. حجه گیدن هندلیلر اکثریا اورادن سفاینه رکوب ایتدکلرندن، سورات شهرینه «باب مکه» نامنی ویررلر. وقتیله ممالك اسلامیه دائره‌سنه داخل اولوب، دهلی حکمدارلرینك تحت تصرفنده ایکن، انکلیزلر بر تجارتخانه کشادینه اذن آلوب، صکره زمانله شهری ضبط ایتمشلردر.

سوراته { یاخود نواده‌ده (Nevada — de Sorata) آمریقای جنوبینك پرو جمهوریتنده وآند سلسلهٔ جبالنده یوکسك برطاغ

Digitized by Google

اولوب، ٣٠َ ١٥° عرض جنوبیده ولاپاژك ٧٠ كیلومتره شمال غربیسنده واقعدر. ٧٦٩٦ متره ارتفاعی اولوب، سرمدی قارلرله مستوردر.

سوراقارته (Sourakarta) جاوه جزیره‌سنده (سامارنك)ك جنوب شرقیسنده و باتاویه‌نك ٥٠٠ كیلومتره شرق جنوبیسنده اوله‌رق همنامی اولان نهرك اوزرنده برشهر اولوب، تقریباً ١٠٠٠٠٠ اهالیسی وفلمنكیلر طرفندن اجرا اولنور بك ایشلك تجارتی واردر. برطاقم بیوك قریه‌لرهیئت مجموعه‌سندن عبارت اولوب، ملغا (متارم) حكومتنك مركزی ایدی.

سورانیه بحررومده یعنی آق دكزده محیط دائره‌سی ٣٠٠ میل اولان بیوك بر جزیره اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیورسه‌ده، بو اسمله هانكی جزیره‌یی مرام ایلدیكی آكلاشیله‌مدی.

سوراو (Sorau) آلمانیانك براندبورغ حكومتنده وفرانقفورتك ٩٠ كیلومتره جنوب شرقیسنده بر قصبه اولوب، ١٣٢٠٠ اهالیسی، مكتب اعدادیسی، كتبخانه‌سی وبز وچوخه فابریقه‌لری واردر.

— پروسیه‌نك سیلزیه خطه‌سنده و ریدنیكك ١٥ كیلومتره جنوب شرقیسنده دخی بو اسمله برقصبه اولوب، ٤٠٠٠ اهالیسی واردر.

سوربونه (Sorbonne) پارسده مشهور برعقاید مكتبی اولوب، ١٤نجی قرن میلادیدن ١٧ قرن میلادی‌یه قدر بو مكتب مجلسنك امور مذهبیه‌یه متعلق ویردیكی قرارلرك بیوك اهمیتی وار ایدی.

سورستان بعض جغرافیون طرفندن سریانیلرك اوطان اصلیه‌سی اولان سوریه یعنی شام خطه‌سنه ویریلن اسمدر.

سورسنه (Suresne) فرانسه‌نك (سینه) ایالتنده وسینه ایرماغك ساحل یسارنده اوله‌رق پارسك ١٠ كیلومتره غربنده بیوك بر قریه اولوب، ٥٠٩٢ اهالیسی، اوزومی وقتیله مشهور بولنمش باغلری وكوزل كوشكلری واردر.

سورغه (Sorgues) فرانسه‌نك (ووقلوزه) ایالتنده همنامی اولان چای ایله (اووزه) چاینك ملتقاسنده و(آوینیون)ك ٩ كیلومتره شمال شرقیسنده برقصبه اولوب، ٤٧٧٥ اهالیسی، سوری وجوارنده اسكی بر مناستری واردر.

سورلینغ (Sorlingues) و انكلیزجه‌سیلی (Scilly) مانشه‌دكیزنده انكلتره‌نك (قورنوآی) ایالتی ساحلنك قارشیسنده برطاقم كوچك آطه‌لر اولوب، یالكز ٦سی مسكون اولمق اوزره ١٤٥ آطه‌جقدن مركبدر. ١٨٠٠ اهالی ایله مسكون اولوب، مركزلری جمله‌نك بیوكی ولان (سنتهما یه) آطه‌سنده واقع (نیوتون) قریه‌سیدر. اهالیسی بالیقچیلقله تعیش ایدرلر. ازمنۀ قدیمه‌ده بو آطه‌لرده فنیكه‌لیلر و یونانیلر طرفندن قلای اخراج اولنمغله، یونانیلر طرفندن قلایه دلالت ایدن (قاسیتریده) تسمیه‌سیله تسمیه اولنمشلردی.

سورمنه طرابزون ولایت و سنجاغنده و طرابزونك ٣٢ كیلومتره شرق جنوبیسنده اوله‌رق قره دكیز ساحلنده قضا مركزی برقصبه واسكله اولوب، ٤٠٠٠ قدر اهالیسی، سیرك خانه‌لری، ٦٠ قدر دكاندن مركب چارشیسی، هفته‌ده بر قوریلور بازاری، طبیعی لیمانی وكوچك سفائن اعمالنه مخصوص دستگاهلری واردر. — سورمنه قضاسی غرباً نفس طرابزون قضاسیله وكوموشخانه سنجاغیله، جنوباً ارضروم ولایتیله، شرقاً اوف قضاسیله، شمالاً دخی قره دكیزله محاط اولوب، ٦٩ قریه‌یی حاوی اولدیغی حالده، ٤١٦٢٩ اهالیسی واردر، كه بونلرك یالكز ١٣٣٥ی روم و ١٧٨ی ارمنی اولوب، قصوری كاملاً مسلم ولازدر. ساحلده بولنانلری بالیقچیلقله مشغول اولوب، یونس بالیغندن خیلی طون یاغی دخی چیقاریرلر. اراضیسی اولدقجه منبت اولوب، حبوبات متنوعه ایله كلیتلی فصولیه وفندق حاصل اولور. قضانك جنوب جهتنده‌كی طاغلر مرعالر واورمانلرله مستور اولوب، خیلی اغنام وسائر حیوانات بسلنیر، وكلیتلی یاغ چیقوب، استانبوله كوندریلور. اورمانلرنده كراسته‌لك آغاجلر اولمیوب، یالكز محروقات وكومور ایچون كسیلیر. اكثر قریه‌لری پك سیرك خانه‌لردن مركب اولوب، كنیش مسافه‌لر ضبط ایدیور. بیركی قریه‌سنده مالطه طاشنه مشابه یوشاق وبیاض بر طاش چیقار. قضاده دمیرجیلك، تفنكجیلك، بچقجیلق كبی صنعتلر اجرا اولنوب، شال

Digitized by Google

تعبير ايتدكلرى بر نوع عبا ايله آغ ايچون كليتلى كندير ايپلكى دخى اعمال اولنور .

سورمەلى على پاشا { [« ملى پاشا (سورمەلى) » مادەسنە مراجعت اولنە .]

سورمين { غرجستاندە و مرورددن ايكى مرحلەلك مسافەدە بر قصبە اولديغى «معجم البلدان»دە مذكوردر .

سورن { (Severn) انكلترەنك اك بيوك نهرلرندن اولوب، (وايس) خطەسنك (مونغومرى) ايالتندە (پلينليمون) طاغندن نبعانلە شرقە، بعدە شرق شمالى‌يە، صكرە ينە شرقە، شرق جنوبى‌يە وجنوب شرقى‌يە طوغرى جريانلە، (وورجستر) شهرندە صولدن (رى) ودها آشاغيدە صاغدن (تمە) نهرنى آلير، و(توكسبورى) شهرندە صولدن (آوون) نهرينى دخى اخذ ايلە، جنوب غربى‌يە طوغرى دونەرك، غلوجستر شهرينى‌دە كچدكدن صكرە، واسع بر خليج تشكيل ايدەرك، بريستول كورفزينەدوكيلور. ذكر اولنان اوچ تابعدن بشقە دها بر چوق كوچك تابعلرى واردر . مجراسى اوزرندە بر چوق شهر وقصبەلر بولنيور. خليجندە صاغ وصولدن بر قاچ نهردوكيلورسەدە، بونلر (سورن)ك تابعلرندن معدود دكلدر. مجراسى ٢٨٦ كيلومترە طولندە وحوضەسى ١١٥٣٠ مربع كيلومترە وسعتندە اولوب، عادى وقتدە ثانيەدە بالكز ١٥٠ و فيضانندە ٣٣٨ مكعب مترە صو دوكر. خليجندە مد وجزر آرەسندە ١٨ مترەلك بر فرق واردر. بر چوق عمليات اجراسيلە (وورجستر)ە قدر سيرسفائنە صالح برحالە قونمشدر. مجراسندە صوينك برقسمى سقى اراضيدە و ماكنەلر چويرمكدە مستعملدر .

سورن { (Severn) آمريقاى شماليدە دومينيون قطعەسنك (كيواتين) اراضيسندە بر نهر اولوب، كوللرى چوق بر يايلەدە نبعانلە، شمال شرقى‌يە طوغرى جريان ايدەرك، همنامى اولان بيوك بركول وبعدە ديكر برقاچ كولك ايچندن كچدكدن، وينە برطاقم كوللردن چيقمش برقاچ چايك صولرينى طوپلادقدن صكرە، ٥٦° عرض شماليدە همنامى اولان قلعەنك آلت طرفندە (هودسون) كورفزينك جنوب غربى ساحلنە دوكيلور. منصبندە ايكى قولە آيريلوب، آرەلرندە (پارتريجە) اسميلە بر آطە تشكل ايديور. مجراسى يدى سكز يوزكيلومترە طولندە اولوب، حوضەسى پك صوثوق و اكثر طرفلرى هنوز مجهولدر . ميلانلى جريانلرى وشلالەلرى چوق اولوب، ايچندە سير سفائن مشكلدر. — ينە دومينيون قطعەسنك قنادە خطۀ كبيرەسندە واقع (اونتاريو) ايالتندە دخى بواسملە برنهر اولوب، (سيمتلانە) كولندن خروجلە، (هورون) كولنەمنصب اولور .

سورنازن مصطفى پاشا { [« مصطفى پاشا (سورنازن)» مادەسنە مراجعت بيوريلە .]

سورنتو { (Sorrento) ايتاليانك ناپولى ايالتندە وناپولينك ٢٥ كيلومترە جنوبندە اولەرق ناپولى كورفزينك ساحل جنوبيسندە برقصبە اولوب، ٦٠٠٠ اهاليسى، مصنع بركليساسى، آثار عتيقەسى وغريب بر مغارەسى واردر. پك اسكى برقصبە اولوب، قديماً آيروجە برجمهوريت صورتندە ادارە اولنوردى. مشهور و مقبول چناق و دستى فابريقەلرى وار ايدى. شاعر (تاسو)نك وطنيدر . ٢٩ تاريخ ميلاديسندە (وزوو)ك پاتلامەسندن رخنەدار اولديغى كبى، بعدە (اودوآقر) وصكرە مصطفى پاشا طرفندن دخى نهب وغارت ايديلەرك اسكى معموريتنى غائب ايتمشدر.

سورويل { قلوتيلدە دە — Cl. de Sur-ville) فرانسز شاعرەلرندن اولوب، ١٤٠٥ تاريخندە (والون سور آردش) دە طوغمش؛ و١٤٢١ دە سوديكى (برانژر دەسورويل)ە واروب، يدى سنە صكرە طول قالمقلە، بقيۀ عمرينى بوندن دنيايە كتيرديكى بر اوغلنك تربيەسيلە و اشعار و ادبياتلە كچيرەرك، ٩٠ ياشلرندە وفات ايتمشدر . اشعارى برچوق وقت مجهول قالوب، نهايت احفادندن ١٧٩٨ دە اعدام اولنان (ماركى دەسورويل)طرفندن جمع، و (واندربورغ) طرفندن نشر اولنمشدر .

سورە { (Soura) روسيەدە بر نهردر، كە (سيمبريك) ايالتندە نبعانلە، بو ايالتى و (پنزە) و(نيژنى نووغورود) ايالتلرينى شق ايدەرك، ٧٠٠ كيلومترەلك جريانىدن صكرە، (واريل) دە (وولغە) ايرماغنە دوكيلور .

Digitized by Google

سوره (Sora) ايتاليانك (تره ده‌لابور) ايالتنده و ناپولينك ١٤٥ كيلومتره شمال غربيسنده اوله‌رق (ليريس) نهرينك صاغ كنارنده بر قصبه اولوب، ٨٠٠٠ اهاليسى، ادبياته مخصوص مكتبى و جسيم طاشلردن مؤسس قديم ديوارلرى واردر. پك اسكى برقصبه اولوب، اهاليسى روماليلره قارشى محاربه ايتمش، ومغلوب اولدقدن صكره بو قصبه‌ده برلشديريلن روماليلرى قبل الميلاد ٣١٦ تاريخنده قتل عام ايتمشلر ايدى.

سوره (Sévres) فرانسه‌نك (سينه‌ مع‌ او آزه) ايالتنده و (ورساى)ك ٥ كيلومتره شرق شماليسنده اوله‌رق سينه ايرماغنك ساحل يسارنده و پارسدن ورسايه كيدن دمير يول خطى اوزرنده قضا مركزى برقصبه اولوب، ٧٢٢٠ اهاليسى، مكاتب رشديهٔ اناث ايچون دار المعلماتى، ديكر بر قيز مكتبى، فدانلقلرى، طاش اوجاقلرى، چينى، آرابه، تنكه ايچنده محفوظ مأكولات و سائره فابريقه‌لرى و چينيلره مخصوص مشهور بر موزه‌سى واردر.

سوره ايكى — (Les Deux-Sèvres) فرانسه‌نك ايالات غربيه‌سندن اولوب، ايچنده جريان ايدن (سوره‌نانتز) و (سوره‌نيورتز) نهرلرى مناسبتيله بو اسمله تسميه اولنمشدر. شرقاً ويانه، شرق جنوبى جهتندن شارنته، غرب جنوبى جهتندن آشاغى شارنته، غرباً وانده، شمالاً دخى منه‌مع‌لو آره ايالتلريله محاط اولوب، مساحهٔ سطحيه‌سى ٦٠٥٥ مربع كيلومتره و اهاليسى ٣٥٣٧٦٦ كشيدر. اراضيسى عارضه‌لى ايسه‌ده، هيچ بر طاغى اولميوب، اك يوكسك تپه‌سى ٢٧٢ متره ارتفاعنده‌در. قسم اعظمى (لو آره) ايرماغنك حوضه‌سنده بولنوب، شمال شرقى قسمنده آقان (توئت) نهريله غرب جهتنده وقسماً حدودنده جريان ايدن (سوره‌نانتز) چايى شماله طوغرى جريانله، ايالتك خارجنده مذكور ايرماغه دوكيلور. قسم جنوبيسنك اكثرى (سوره‌نيورتز) نهرينك حوضه‌سنى تشكيل ايدوب، بو نهر غربه طوغرى جريانله، مركز ايالت اولان (نيورت) شهرندن مالمرور، وانده ايالتنى ده‌شق ايتدكدن صكره، طوغريدن طوغرى‌يه بحر محيط اطلاسى‌يه منصب اولور. منتهاى جنوبى قسمى دخى شارنته ايرماغى حوضه‌سنده‌بولنوب، بوقسمنك مياه جاريه‌سى مذكور ايرماغه دوكلمك اوزره، جنوبه طوغرى آقار. ذكر اولنان اوچ شهردن هر برينك ايالت داخلنده برقاچ تابعى واردر. هواسى معتدل اولوب، تپه‌لرده وشمال قسمنده بر آز دها صوئوق، اووه‌لرده دها صيجاق وعموميت اوزره بر آز رطوبتليدر. اراضيسى اولدقچه منبت و همان هر طرفى مزروع اولوب، بغداى، چاودار، آرپه، يولاف، مصر، دارى، پتاتس، پنجار، شلغم، كتن، كنوير، الما، اريك، كستانه، جويز، اوزوم و سائر محصولاتى واردر. برنجى درجه‌ده‌كى محصولاتى ذخاير ايله حيوانات بسلمكه مخصوص نباتات مختلفه‌سيدر. شرابلرى مقبول اولوب، خيلى مقدار قونياق دخى چيقار. اورمانلرى آز اولوب، عموم اراضيسنك آنجق برسبعى اورمانله مستوردر. بر بيوك كمور معدنيله برايكى دمير معدنى اولوب، سيملى قورشون معدنلرى ومرمرلرى دخى وار ايسه‌ده، اليوم اخراج اولنمامقده‌در. برقاچ يرنده معدن صولرى دخى واردر. مرعالرى چوق دكل ايسه‌ده، يتيشديردكلرى اوت وسائر نباتاتدن ايالت داخلنده ٤٠٢٠٠ آت، ٢٤٦٠٠٠ صيغير، ١٨٧٠٠٠ قيون، ١١٣٠٠٠ طوموز و ٤٩٠٠٠ كچى بسلنيور. آتلرى واسترلرى كوزلدر. صنايعى پك اوقدر ايلرى دكلسه‌ده، پاموق ويوكدن انواع منسوجات ايله معمولات دباغيه وكتن تخمى وقولزه ياغيله طوتقال وسائره‌يه مخصوص برخيلى فابريقه‌سى واردر. تجارتى ده حدمتوسطده‌در. ايكى دمير يول خطى ايالتى شق ايدوب، بعض شعبه‌لرى ده واردر. ايالت ٤ قضادن مركب اولوب، ٣١ ناحيه و ٣٥٥ دائرهٔ بلديه‌يى حاويدر.

سوره‌نانتز (Sèvre Nantaise) فرانسه‌نك غرب جهتنده بر نهردر، كه آنف البيان ايكى سوره ايالتنك وسطلرنده ٢٥٩ متره ارتفاعى اولان بر تپه‌دن و (توئت) ايله وانده نهرلرينك منابعى قربنده نبعانله، شمال غربى‌يه طوغرى جريان ايده‌رك، بر آره‌لق ده ايالتك حدودينى تفريق ايتدكدن صكره، (وانده) ايالتنه كيرر، بعده بر آره‌لق بو ايالتله (منه‌مع‌لو آره) ايالتلرينى بعد التفريق، ينه وانده ونهايت آشاغى لو آره ايالتنه كيره‌رك، (نانته) شهرنده لو آره ايرماغنه دوكيلور؛ وبو مناسبتله (نانتز) صفتيله ديكر (سوره)دن تفريق اولنور. مجراسى ١٣٥ كيلومتره

طولنده وحوضه سی ٢٣٨٥ مربع كيلومتره وسعتنده در. قوراقلق زماننده ثانيه ده ٥ ونهايت ٨ وطغيانلرنده ٢٧٥ مكعب متره صو دوكر. نانتدن يوقارى ٢٢ كيلومتره لك سير سفائنه صالحدر.

سوده نيورتز { (Sèvre Niortaise) فرانسه نك غرب جهتنده بر نهردر، كه (ايكى سوره) ايالتنك قسم غربيسنده بر تپه دن نبعانله، غربه وبعده جنوبه طوغرى پك طولاشيقلى بر جرياندن صكره، كنديسنه بو اسمى قزاندران (نيورت) شهرينه واصل اولنجه، ديكر بر چاى دخى اخذ ايله، يتاغى توسع ايتديكى حالده، غربه طوغرى آقار؛ و مذكور ايالتدن چيقنجه، بر خيلى مسافه ده وانده ايله آشاغى شارنته ايالتلرينك حدودنى بعد التفريق، آشاغى شارنته ايالتنه كيرر، ونهايت ينه ايالتين حدودنده وبحر اطلاسينك (اكييون) قوينه دوكيلور. مجراسى ١٥٠ كيلومتره طولنده اولوب، نيورته قدر اولان ٧١ كيلومتره لك بندلر واسطه سيله سير سفائنه صالحدر.

سورى { (Surrey) انكلتره ايالاتندن اولوب، شرقاً (كنت)، جنوباً (سوسكس)، غرباً (بركس) و (سوتامپتون)، شمالاً دخى (بولسكس) و (بوكنغهام) ايالتلريله محدوددر حدود شماليه سى (تاميزه) نهريله آيرلمشدر، لوندره نك ايكى محله سنى يعنى (سوتوارت) و (لامبت) محله لرينى حاويدر، بوى ٦٠ واكى ٤٣ كيلومتره اولديغى حالده، ١١٠٠٠٠٠ اهاليسى واردر. مركزى (كيلفورد) شهريدر. سبزه باغچه لرى وآثار عتيقه سى چوقدر.

سوريانو { (Soriano) ايتاليانك وسطلرنده واقع (ويتربه) ايالتنده وويتربه نك ٩ كيلومتره شرقنده اوله رق بر طاغ اتكنده بر قصبه اولوب، ٥٠٠٠ اهاليسى واردر.

سورينام { (Surinam) آمريقاى جنوبينك غويانه مملكتنده بر نهردر، كه جنوبدن شماله طوغرى جريانله، مملكت مذكوره نك فرانسه يه تابع اولان قسمنى شق ايتدكدن صكره، فلمنكه عائد قسمنه دخول ايله، (پارا اوربو) نك اچندن بعد المرور، بحر محيط آطلاسى يه دوكيلور. مجراسى تقريباً ٤٠٠ كيلومتره در.

سورينو { (Severino) ايتاليا مشاهير اطباسندن اولوب، ١٥٨٠ تاريخ ميلاديسنده قلابره نك تارسيه قصبه سنده طوغمش، و١٦٥٦ ده ناپوليده وبادن وفات ايتمشدر. طبابتده يكى بر چيغير آچديغيچون، رفقاسنك حسد و سعايتيله عزل وتعقيب وحبس اولنمش ايسه ده، نهايت كنديسنه كوريلن احتياج اوزرينه، ناپولى دارالفنوننده فن طب معلمكنه و اوراده كى خسته خانه نك طبابتنه تعيين اولنمش ايدى.

سوريه { (Syrie) عربلر عندنده (شام) اسميله معروف اولان خطه واسعه نك اسم قديمى اولوب، ازمنه قديمه ده نفس سوريه، فنيكه و فلسطين اسملريله اوچ قسمه منقسم ايدى. فنيكه بيروت ولايتيله جبل لبناندن، فلسطين قدس سنجاغندن ونفس سوريه دخى سوريه وحلب ولايتلرندن عبارت ايدى. يالكز مرعش سوريه دن معدود دكلدى. بو اوچ قسمدن فلسطين عبرانيلرله، فنيكه فنيكه لىلرله، نفس سوريه دخى سريانيلرله مسكون ايدى. بين الاسلام (شام) اسميله معروف اولوب، اجنبيلر عندنده اليوم مستعمل اولان (سوريه) اسمى برچه متروك ومجهول اولديغندن، بو خطه حقنده ايجاب ايدن تفصيلات ومعلومات ايچون «شام» ماده سنه و ماده آتيه ايله «حلب، بيروت، قدس» ماده لرينه مراجعت بيورلمق اقتضا ايدر.

سوريه { ولايتى. ولايتك تشكيلنده شام ايالتى ناميله اسكيدن معروف اولان ايالتدن بشقه سوريه خطه قديمه سنك اكثر طرفلرينى دخى حاوى اولمق اوزره، تشكيل اولنان ولايته بو اسم ويرلمشدى. بعده بيروت ولايتى آيرلمغله، سوريه ولايتى همان ينه ملغى شام ايالتندن عبارت قاله رق، سوريه خطه سنك يالكز برقسمنى حاوى قالمش ايسه ده، بو اسمى محافظه ايتمشدر. سوريه ولايتى شمالاً حلب، غرباً بيروت ولايتلريله، جنوباً قدس مستقل متصرفلغيله، شرقاً دخى برالشام دينلن باديه و زور مستقل متصرفلغيله محدود اولوب شام (ونام ديكرله سوريه) خطه سنك قسم وسطيسندن عبارتدر.

سوريه ولايتى اراضيسنك قسم غربيسى طاغلق اولوب، شرقه طوغرى كسب انحطاط ايدر؛ و بو جهتده يالكز جبل حوران بولنور. قسم وسطيسنده

Digitized by Google

ولایتڭ اڭ یوکسک طاغی اولان (جبل الشیخ) بولنوب، شمال شرقی‌یه طوغری (جبل شرقیه) اسمیله براوروون قول اوزانیور، که حمص قربنه قدر واصل اولور. جبل الشیخڭ ارتفاعی ۲۶۶۰ مترەدر. منتهای شمال غربیسنده وبیروت ولایتنڭ طرابلس ولادقیه سنجاقلری حدودندەده (نصیریه) طاغی ممتد اولوب، بونڭده عاصی ایرماغی مجراسنه طوغری ممتد بر ایکی کوچك قولی واردر. جبل الشیخڭ جنوبنده اردن مجراسیله بحر لوطڭ شرق جهتنده صره‌تپه‌لر وطاغلر تسلسل ایدوب، عقبه کورفزینه قدر ممتد اولور، وبلکه حجاز طاغلرینه اولاشیر. جبل عجلون بوصرەده بولنیور، وبحر لوطڭ جنوبنده بو سلسله جبل سرا اسمنی آلیر. بووجهله بالنڭ غربنده شمالدن جنوبه ممتد اولان طاغلردن ماعدا التڭ قسم وسطیسنڭ شرق جهتنده دخی (جبل حوران) اسمیله منفرد بر طاغ بولنوب، بونکله جبل الشیخ و جبل عجلون آرەسنده حوران اووەسی بولنیور. یالکز عقبه کورفزینه قریب اولان طاغلر غرانیتدن عبارت اولوب، سائرلری وعلی الخصوص بحرلوطڭ شرقنده‌کی جبال ایله جبل عجلون و جبل حورانڭ اراضیسی اکثریت اوزره اراضئ برکانیه‌دن عبارتدر. هله جبل حورانڭ غرب شمالیسنده واقع (لجاء) بقعه‌سی کاملاً سونمش برکان آغزلرندن ولاو آقنتیلرندن عبارت اولوب، پك غریب المنظرەدر. بازالت، غره، تباشیر وسائر انواع صخور دخی بولنیور.

سوریه ولایتنڭ ایکی بیوك نهری واردر: بونلرڭ بری نهر (عاصی) در، که جبل شرقیه ایله جبل لبنان آرەسنده واقع بقاعده نبعانله، شمال شرقی‌یه طوغری جریان ایدەرك، مجراسی بر خیلی مسافه‌ده ولایتڭ حدود غربیه‌سنی تشکیل ایتدکدن صکره، حما سنجاغنه دخول ایله، حمص وحمادن بعد المرور، حلب ولایتی حدودینه واصل اولور؛ وبرخیلی مسافه‌ده بو ولایتی بیروت ولایتندن آیردقدن صکره، حلب ولایتی داخلنده بر قوس تشکیل ایله آنطاکیه‌دن‌ده کچەرك، سویدیه قربنده آق دکیزه دوکیلور. حما سنجاغنده صولدن ایکی وصاغدن بر تابعی واردر. برچوق دره‌لر وسیللر دخی آلیر. ایکنجیسی اردن ونام دیکرله شریعه نهریدر، که جبل الشیخ اتکلرندن نبعانله، ایکی طرفی طاغلرله مسدود طار بر وادینڭ ایچنده جنوبه طوغری آقەرق، طبریه کولنڭ ایچندن کچدکدن، صاغ وصولدن بر چوق نهرلر و بونلر جمله صولدن جبل حورانڭ صولرینی جامع اولان (یرموك) ایله جبل عجلونڭ آلت طرفنده (وادی الزرقا) یی آلدقدن صکره، بحر لوطه دوکیلور. جبل الشرقیه‌نڭ وجبل الشیخڭ شرق اتکلرندن وجبل حورانڭ مائلهٔ شمالیه‌سندن آقان برطاقم کوچك چایلر دخی مجرالری اوزرنده‌کی اراضی‌یی سقی ایتدکدن صکره، غوطة الدمشقده بر طاقم طاقلر تشکیل ایدەرك، محو اولورلر. بونلرڭ اڭ معروفی دمشق الشامڭ ایچندن کچن (بردی) نهر مشهوریدر. جبل حورانڭ شرقی اتکلرندن آقان برقاچ نهر ایسه چولده ناپدید اولورلر. بو وجهله سوریه ولایتنڭ یالکز قسم شمالیسی یعنی مرکز سنجاغنڭ بر پارچه‌سیله حما سنجاغی آق دکیز مائله‌سنده بولنوب سائر طرفلری بحرلوط وبرالشام مائله‌لرینه تابعدر. ولایتڭ حدود غربیه‌سنده ایکی بیوك کول بولنیور، که بری سطحنڭ حدای بحردن آلچق اولمسیله و صوینڭ املاح متنوعه‌یی حاوی وآغیر اولمسیله مشهور اولان (بحرلوط) و دیکری نهر شریعه مجراسنده واقع طبریه کولیدر. غوطه‌ده مرج یاخود عتیبه، حوله وسائر اسملرله برقاچ کوچك کول دها واردر، که بونلرڭ چوغی بعض انهارڭ منتهاسی حالنده بولنوب صولری آزدر.

اراضیسی مختلف اولوب، حما سنجاغنڭ وعلی الخصوص عاصی وادیسنڭ طوپراغی پك منبتدر. بغدای، آرپه، داری، مصر، بقله، مرجمك، نخود و سائر حبوباتله پاموق، زیتون وسائره حاصل اولور. طوت آغاجلری دخی چوق اولوب، خیلی ایپك چیقاریلیر. حوران اووه‌سی ذخائر یتیشدیرمك ایچون دنیانڭ برنجی یری اولوب، طوپراغی پك منبتدر. ولایتڭ قسم جنوبیسندن عبارت اولان (معان) سنجاغنڭ اراضیسی ایسه چولدن معدود ایسه‌ده ینه خیلی حبوبات یتیشدیرمك قوتنی حائز اولوب، آنجق اهالیسی خیمه نشین عربان عشایرندن عبارت اولمغله، بطال قالمقده‌در. نفس شام سنجاغی و علی الخصوص حوالئ دمشقڭ اراضیسی اوفق طاشلری حاوی

Digitized by Google

اولمغله، حبوبات وذخائر یتیشدیرمکه اوقدر صالح دکل ایسه‌ده، باغ وباغچه‌لری پك گوزل اولوب، مشهور قایصی، گوزل اوزومك انواعی، نار، اینجیر، المه، آرمود، شفتالی، فرنك اینجیری، جوز، بادم و سائر میوه‌لرك انواعی حاصل اولور. دمشقك شرقنه طوغری ممتد اولان (غوطه) اووه‌سی وقتیله قاریش قاریش قریه‌لرله مملو وباغ وباغچه‌لرله جنت آسا بر یر ایدی. شام فستق نامیله یاد اولنان فستیق اك زیاده حلبده بولنوب، نفس شامده مفقوددر. قایصی واوزوم قورودیله‌رق، بهر سنه کلیتله اخراج اولنور. خیلی زیتون باغی وسیسام باغی دخی چیقار. توتون محصولاتی آز اولوب، دمشق جوارلرنده تنباکو یتیشدیرلمکه باشلامدر. ولایتك اکثر طرفلرنده قالیا یعنی سوده اخراجنه یارار (جب) تعبیر اولنور بر نوع نبات دخی کلیتله بولنور. سبزه‌لك انواعی وقاوون، قاربوز، خیار کبی شیلر پك ایی اولور. وقتیله اورمانلرله مستور بولنمش اولان شام جبالی شمدی اکثریت اوزره چیلاق ایسه‌ده، بعض اوفق اورمانلر و متفرق آغاجلر دخی بولنور. دمشقك اطرافنده کراسته‌یه مستعمل پك چوق قواق آغاجلریله سکود و طاغلرده حروب، چام، ترمنتی، ایلغین، اجه، چنار، قوجه‌یمش آغاجلری بولنور.

حیوانات اهلیه‌سی آت، استر، مرکب، دوه، صغیر، قیون، کچی وسائره‌دن عبارت اولوب، آت جنسی مقدما کلیتله اخراج اولندیغندن، مقداری پك آزالمشدر. استر ومرکبلری پك ایی اولوب، چوق یوك قالدیرر ایری و قوتلی بر نوع مرکبله بینکه مخصوص معلوم بیاض و یوکسك مرکب جنسلری پك مقبولدر. صیغیرلرینك جثه‌لری کوچك اولوب، یالکز مرکزده برجنس بیوك وسودی چوق اینك واردر. دوه‌لر باشلیجه عشایرده بولنوب، شوسه‌لر یاپلدقدن صکره نقلیاتده اکثریا آرابه قوللانلمغه باشلامشدر. قیونلری قرمان جنسندن اولوب، بونلرکده چوغی عشایرده وحما سنجاغنده بولنیور. حما سنجاغندن و سائر بعض طرفلردن کلیتلی ساده یاغ، یپاغی، دری وسائره دخی اخراج اولنور. حیوانات وحشیه‌سی قورد، آیی، طوموز، کیك، طاوشان، چقال وسائره‌دن عبارت اولوب، وقتیله موجود بولنمش اولان پارس شمدی مفقوددر. آرسلان دخی بولنمیوب، یالکز بلقا جهتنده بعضاً آو آرقه‌سنه دوشمش بعض ارسلانلر گوریلور. طیور سولون، ککلیك، چیل، بیلدیرجین، چوللق، طورنه، اکلك، قره قوش، آق بابا وسائره‌دن عبارتدر. ییلانلری چوق وبعضلری خیلی بیوك ایسه‌ده، اکثری زهرسزدر. بوقلمون، کرتنکله و قپلومباغه دخی چوقدر. چکرکه ولایت ایچون بر بیوك آفت اولوب، بعض سنه‌لرده بتون محصولاتی تلاف ایدر، آریسی چوق اولوب، خیلی بال چیقاریلیر. بحرلوطده اصلا بالیق وسائر ذی روح بولنمیوب، نهر شریعه‌ده وطبریه وحوله کوللرنده بالیغك انواعی بولنور.

هوا طاغلرده معتدل و اووه‌لرده یازین صیجاقجه وقیشین صوغوق اولوب، چوله قریب اولان محللرندن ومعان سنجاغندن بشقه همان هر طرفنده قیشین قار یاغار. هواسی خفیف ویابس اولوب، صاغلام آدملر حقنده پك ایی ایسه‌ده، امراض صدریه‌یه استعدادی اولانلره سرت کلیر. یازین یاغمور یاغمیوب، تشرین اول اواسطنده یاغمغه باشلار، وکانونلرده کثرتله یاغار. مرتفع محللرینك ایلك و صوك بهاری پك گوزلدر.

سوریه ولایتنك اهالیسی تخمیناً ٣٠٠٠٠٠ کشی رادده‌لرنده اولوب، قسم کلیسی مسلم، بر آز مقداری درزی و قصوری روم، قتولیك، مارونی، سریانی، ارمنی وسائر مذاهبه منسوب خرستیان وپك آزی ده یهودیدر. جمله‌سی لسان عربی ایله متکلمدرلر. حوران ومعان سنجاقلرینك اهالیسی هنوز برحال بدویتده بولنوب، شام وحما سنجاقلرینك کیلر ایسه ذکی وچالیشقان آدملردر. بونلر بوك، ایپك و پاموقدن طوقه‌لرك انواعنی وعلی الخصوص دوشمه‌لکلرله چارشف وکفیه وسائره نسجیله، صدف قاقه‌لی، سکمله وسائره اعمال لیله و طاوشانجیانه و قیوجیلق و سراجلقه متعلق مواد مختلفه استحضارلیله و تجارتله توغل ایدرلر. اهالینك صنایع و تجارته اولان بومیل واستعدادی و محلنده ایپك و پاموق یتیشمکله برابر بوکا دخی کثرتی بو ولایتده صنایعك استقبالی تأمین ایدوب، ایلریده فابریقه‌لرله طوله‌جغی مأمولدر. اك تجارتکاه محلی مرکزی اولان دمشق شهری اولوب، برنجی اسکله‌سی دخی ولایتك خارجنده بولنان بیروت شهریدر. سواحلدن ایچ طرفلره طوغری درردست

Digitized by Google

تمدید اولان دمیر یول خطلرینك اكمالنده ولایتده صنایع وتجارت و زراعتك بردن بره ترقی وتضاعف ایده‌جكنده شبهه یوقدر. معارف هنوز لزومی درجه‌ده ترقی ایده‌میوب، مركز ولایتده بولنان و «دمشق» ماده‌سنده بیان اولنان مكاتبدن بشقه الویه وقضالرده یالكز برقاچ رشدیه وبرطاقم ابتدائی وصبیان مكتبلری بولنیور كتبخانه‌لریله سائر مؤسسات علمیه وخیریه‌سی ده یوق حكمنده‌در.

ولایتك احوال تاریخیه و سائره‌سیچون «شام» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.

سوریه ولایتی بروجه زیر ٤ سنجاق، ٢١ قضا و ١٥ ناحیه‌یه منقسمدر:

سنجاق	قضا	ناحیه
شام	شام	
	بعلبك	
	بقاع لعزیز	
	وادی العجم	بقاع شرقی
	دوما	
	نبك	
	خاصبیا	
	راشیا	
حما	حما	
	حمص	قصبه
	حمیدن	ایکی قپولی
	سلیمیه	
حوران	حوران	غواغب، جاسم، شمسكین
	بصر الحریر	
	درعا	بصیره
	جبل دروز	عاهره، سلخد، عرمان، ساله، مجدل، شهبا، اسلیم
معان	قنیطره	مجدل شمس
	عجلون	
	سلط	جیزه
	كرك	
	طفیله	

سوزنی (حكیم شمس الدین محمد —) اعاظم شعرای ایراندن اولوب، سمرقندلیدر. سلمان فارسی (رضه)‌ك نسلندن اولدیغی مرویدر. لطائف وهزلیاتده مهارت تامه‌سی اولوب، كنجلكی ذوق و اكلنجه ایله كچیردكدن صكره، ابو منصور ترمذینك دائرهٔ ارشادینه داخل اولوب، توبه واستغفار ایتمش؛ وحجه دخی كیتدكدن صكره، الهیات وتصوفه وپند ونصیحته دائر برچوق اشعار سویلمشدر. بوقبیلدن اولان قصائدی ٨٠٠٠ بیتدن مركبدر. لامعی، چینی، نسفی وشطرنجی جملهٔ شاكردانندن ایدی. ٥٦٩ تاریخنده سمرقندده وفات ایدوب، شیخی ابو منصور ترمذینك تربه‌سی یاننده دفن اولنمشدر. وفاتندن صكره احباسندن بری طرفندن رؤیاده كوریلوب، شو بیتدن طولایی رحمت ومغفرته نائل اولدیغنی سویلمش اولدیغی مرویدر:

چارچیز آورده ام یارب كه در كنج تو نیست
نیستی و حاجت و عذر و كناه آورده ام

سوزوپولیس (Sozopolis) سوزه‌بولی قصبه‌سنك اسم قدیمیدر.

سوزه (Souza) پورتكیزك (مینهو) ایالتنده وپورتونك ٢٠ كیلومتره شرقنده برقصبه اولوب، ٤٠٠٠ اهالیسی واردر.

سوزه‌بولی (Suzèboli) شرقی روم ایلینك برغوس سنجاغنده وقره دكیز ساحلنده بركوچك قصبه اولوب، زمان قدیمده (سوزوپولیس) و (آپولونیه تراكیه) اسمیله خیلی بیوك ومعمور ایدی.

سوزی اوننجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، پرورینلیدر. بر مدت طریق قضاده بولندقدن صكره، میخال اوغللرینك خدمتنه كیروب، جدلری میخال غازینك غزواتی حقنده برمنظومه یازمشدر. شو برایكی بیت اونكدر:

سروقدك دكمه‌سیدر شاخ كل كلزارده
اشكمك پرورده‌سیدر لاله‌لر كهسارده
یا كوكل سینه‌مده مهرك صاقلدی اغیاردن
یا اوروجك پرده چكدی احمداوزره غارده

سوزی (حسن علی) ایران شعراسندن اولوب، ساوه‌لی اولدیغی حالده، خیلی مدت اصفهانده یاشامش؛ وحسن خطه مالك اولمغله، طالبینه مشق وبرمكله امرار اوقات ایتمشدر. ابتدا (جفاكش) تخلص ایدوب، خراسانه سیاحتندن صكره (سوزی) مخلصنی اختیار ایتمشدی. یكرمی اوتوز بیك بیتدن عبارت اشعاری واردر. خوش طبع برذات اولوب، ١٠١٤ ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونكدر:

سوزی چومرك میطلبی از خدا كه نیست
آسودكی نصیب تو در زیر خاك هم

Digitized by Google

سوس { (Suse) ایرانك خوزستان ایالتنده و اهواز خطه‌سنده (دژفول)ك ۳۰ کیلومتره جنوب غربیسنده و (شوستر)ك ٦٠ کیلومتره غرب شمالیسنده اسکی برشهر اولوب، اسکی ایران ملوکنك قیشلق مقری بولنمغله ، پك معمور ومزین ایدی . اوائل دور اسلامده دخی معمور اولوب ، مشاهیر علمادن بعض ذواتك مسقط رأسی اولدقدن صکره، خراب اولمشدر. آردشیر بهمن بن اسفندیار طرفندن بنا ایدلمش اولدیغی و حضرت دانیال (عم)ك بو شهرده مدفون بولندیغی مرویدر. خرابه‌لری الیوم ١٦ مربع کیلومتره وسعتنده بر یر ضبط ایدیور.

سوس { مغرب اقصاده مراکش دولتنك غرب جنوبی قسمنی تشکیل ایدن بر بیوك خطه اولوب ، جبال (درن)ك آلتنده یعنی جنونده واقع و (درعه) ایرماغی حوضه‌سنك شمال غربی قسمندن عبارت اولدیغی حالده، بحر محیط آطلاسی ساحلنه‌قدر ممتداولور. مذکور ایرماقله واوکادوکلك اوزره (درن) جبالندن اینن بر چوق انهارله سقی اولنه‌رق، پك منبت و محصولداردر. شکر قامشی دنیانك اك ایسی اولوب ، بو قامشدن چیقان شکر پك لذتلی وقوتلیدر. پاموق، چیویت، زیتون وخرما محصولاتی دخی واردر . مرکزی (وادی سوس) اوزرنده واقع (ترودنت) قصبه‌سی اولوب، دها بر قاچ معموره‌سی واردر. وقتیله زیاده اهمیتی اولوب، مستقل برحکومت صورتنده دخی بولنمشدر.

سوست { (Sœst) پروسیه‌نك وستفالیه خطه‌سنده و(آرنسبرغ)ك ٢٤ کیلومتره شمالنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ١٣٠٠٠ اهالیسی، بویوك سوری، اسکی برکلیساسی، بیوك منسوجاتی، دباغخانه‌لری وحبوبات، بیره وقونیاق تجارتی واردر.

سوسترات { (Sostrate)یونان قدیمك مشهور معمارلرندن اولوب ، (قنیده)لی ایدی. قبل المیلاد اوچنجی قرنده یاشایوب، مسقط رأسی اولان شهری کبر اوزرینه مؤسس نواجه‌لرله وتفرجکاهلرله تزیین ایتدکدن صکره ، (بطلیوس فیلادلف) طرفندن دعوت اولنه‌رق، مصره عزیمتله، مشهور اسکندریه فنارینی تأسیس ایتمشیدی.

سوستن { (Sosthène) ماکدونیه‌لی مشهور بر سردار اولوب، (غولوآ)لرك هجوم واقعنه قارشی طورمغله، (بطلیوس کراونوس)ك اوغلی (ملاغر)ك وفاتنده میلاددن ۲۷۰ سنه اول ماکدونیه حکمدارلغنه انتخاب اولنمش ایسه‌ده، متعاقباً ایکنجی بر هجوم ایدن غولوآلره قارشی ایتدیکی محاربه‌ده مقتول اولمشدر.

سوسکس { (Sussex) انکلتره‌نك ایالات جنوبیه‌سندن اولوب ، مانشه دکیزی ساحلنده اولدیغی حالده، شرقاً (کنت) ، شمالاً (سوری)، غرباً دخی (سوتامپتون) ایالتلریله محدوددر. بویی ۱۳۰ واکی ٤٥ کیلومتره اولوب، ٤١٧٠٠٠ اهالیسی واردر . مرکزی (چیچستر) قصبه‌سیدر . دمیر معدنیله ، مرمر ، قرمزی آشی بویه‌سی وسائر معادن واتربه‌سی واردر . وقتیله (بلچ) اقوامیله مسکون اولوب ، (سوری) ایالتیله برابر «حکومات متفقهٔ سبعه»نك برینی تشکیل ایدیوردی. بعده قونتلق ودوقه‌لق صورتنده اداره اولنمشدی.

سوسکهانه { (Susquehannah) آمریقای شمالینك ممالك مجتمعه‌سنده بر نهر اولوب، پانسیلوانیه جمهوریتنده ایکی نهرك اجتماعندن تشکل ایدر . بو ایکی نهرك بری شرقدن و (نیویورق) جمهوریتندن کلوب، محل لاقیه قدر ۵۰۰ کیلومتره‌لك مجراسی واردر ؛ و دیکری (آلغانی) سلسلهٔ جبالندن اینوب، اورایه قدر ۳۰۰ کیلومتره‌لك مسافه قطع ایتمشدر. بو ایکی نهرك اجتماعندن بعدالتشکل، جنوب غربی‌یه طوغری جریانله، (ماریلاند) جمهوریتنه بالدخول، ۲۰۰ کیلومتره‌لك مسافه قطع ایتدکدن صکره ، بحر محیط آطلاسینك (چسابیك) قوینه دوکیلور . (شوپکیل)ه بر جدولله مربوطدر .

سوسن { (Susane) یهودا ملوکندن یواقیمك زوجه‌سی اولوب، تحت اسارتده بابله سوق اولنمش؛ واوراده ایکی اختیار طرفندن عرضنه قصداولنه‌رق، مطلوبلرینه موافقت ایتمدیکیچون، زنا ایله اتهام ایدیله‌رك، بوحکمك اجراسی مقررایکن، حضرت دانیال (عم)، هنوز شاب اولدیغی حالده ، محاکمه‌سنك تکرارینی استرحام ایده‌رك ، کندیسنی اتهام ایدن اختیارلری آیری آیری استنطاق ایتدیرمش؛ وافاده‌لری بیننده‌کی تضادله دعوالرینی ابطال، وصاحبهٔ ترجمه‌یی تخلیص ایتمشدر. بو وقعه‌نك میلاددن ٦٠٠ سنه اول جریان ایتدیکی مظنوندر .

Digitized by Google

— ائمهٔ اثناعشرك اوننجیسی محمد مهدینك ویر روایتده پدری حسن عسکرینك والده‌لری دخی بو اسمله مسمی مشاهیر نسادندر.

سوسور { (Saussure) مشاهیر حکماء طبیعیوندن اولوب، ۱۷۴۰ ده (جنو)ده طوغمش، و ۱۷۹۹ده وفات ایتمشدر. فن زراعتده برقاچ تألیفی اولان وزراعتله مشغول بولنان برذاتك اوغلی اولوب، تحصیل علوم وفنون ایتدکدن صکره، طول مدت فرانسه، آلمانیه، انکلتره وایتالیاده سیاحت ایده‌رك، آلپ طاغلرنده دخی اجرای تجربیات فنیه ایتمش؛ وآلپ جبالنك الڭ یوكسكی اولان (مونت بلانق)ك ذروه‌سنه قدر چیقه‌رق، کاشف ومؤسسلرندن بولندیغی علم الارضه و معادن ونباتات فنلرینه بیوك خدمتلر ایتمشدر. میزان الحراره، میزان الرطوبه، میزان الریح، میزان الکتریق وسائر آلتلرك اصلاح واکمالنه وبعض آلتلرك ده ایجادینه موفق اولمشدر. زماننده نشر اولنان رسائل فنیه‌یه برچوق مقالات فنیه درج ایتدیروب، «آلپ جبالنه سیاحت» عنوانیله ٤ جلددن مرکب بر تألیف فنی وسائر بعض آثار براقشدر. — اوغلی (تئودور ده‌سوسور) دخی حکمت طبیعیه وکیمیای عضوی فنلرنده بیوك خدمتلر ایدوب، برطاقم آثار مقبوله فنیه براقشدر. ۱۷۶۷ده طوغوب، ۱۸٤۵ده وفات ایتمشدر. — قیزی (نکرده سوسور) دخی « تدریجی تربیه » عنوانیله ۳ جلد اوزره یازدیغی و فرانسه آقادمیاسی طرفندن تقدیر وتحسین اولنان اثر مقبولیله شهرت بولمشدر. ۱۷۶۵ده طوغوب، ۱۸٤۱ده وفات ایتمشدر.

سوسه { تونس ایالتنك ساحل شرقیسنده و تونسك ۱۱۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده، قیروانك ۵۰ کیلومتره شرق شمالیسنده ومهدیه‌نك ده اوقدر شمال غربیسنده واقع بر قصبه و اسکله اولوب، ۸۰۰۰ اهالیسی، کوزل ربختمی، اوج قلعه‌سی، بیوك برجامع شریفی، قیروانه قدر دمیر یولی و، لیمانی اولدیغی حالده، ایشلك تجارت بحریه‌سی واردر. اسکی بر قصبه اولوب، روماليلر زماننده (آدرومتوم) تسمیه اولنوردی. معاویه بن خدیجك افریقیه قاعدلغی زماننده (عبدالله بن زبیر) حضرتلری اعزام اولنه‌رق، بو قصبه‌یی بلاحرب فتح ایتمشدی. سوری وقلعه‌سی زیادة الله بن اغلب طرفندن تأسیس اولنه‌رق، جغرافیون عرب بونك متانتی تعریفنده اطناب ایدیورلر. سوسه‌ده او وقتلرده یوکدن بك مقبول وقیمتدار قماشلر نسج اولنوب، هاله‌سنك بر قسم عظیمی بو صنعتله اشتغال ایدردی. وزمان نصبا چوق‌ده‌ها بیوك ومعمور بولنمش اولدیغی آکلاشلور.

سوسی { (ابو العباس احمد) مصر علماسندن اولوب، ذی‌قیمت طاشلر حقنده « ازهار الافکار فی جواهر الاحجار » عنوانیله بر تألیفی واردر.

سوسیته { جزایری (Archipel de la Société) [« شرکت آطه‌لری » ماده‌سنه مراجعت بیورله]

سوغدیانه { (Sogdiane) [« صغد » ماده سنه مراجعت بیورله]

سوفوقلیس { (Sophocle) یونان قدماك مشاهیر شعراسندن اولوب میلاد عیسی (عم) دن ٤۹۵ سنه اول آتنه جوارنده واقع (قولون) قریه‌سنده طوغمش، و ۹۰ یاشلرینه قدر یاشامشدر. برچوق منظوم تیاترو رساله‌لری یازوب، رقیبی اولان (اسخیلوس)« غلبه چالشیدی. آثاری ۱۲۳ منظومه‌یه بالغ اولدیغی مروی ایسه‌ده یالکز یدیسی بتون و ۲۰ قدری ناقص اوله‌رق موجود اولوب، قصوری محو اولمشدر. آوروپا شعراسی بو ذاتك آثارینی تقلید ایتمشلردر.

سوفولق { (Suffolk) انکلتره‌نك ایالا شرقیه‌سندن اولوب، شمال دکزی ساحلنده اولدیغی حالده. شمالاً (نورفولق)، غر (قامبریج)، جنوباً دخی (اسکس) ایالتلریله محاطدر بوبی ۹۰ واکی ٤۵ کیلومتره اولوب، ۶۷۰۰۰ اهالیسی واردر. مرکزی (ایپسویچ) قصبه‌سیدر زراعتی پك ایلریدر.

سوفونیسبه { (Sophonisbe) قرتاج سردارلرندن (اسدروبعل) ا قیزی اولوب، میلاددن ۲۳۵ سنه اول طوغمش وصغر سننده بری روماليلر. قارشی بعض وکین پید ایتمش ایدی. (ماسینیسا) یه نشانلی ایکن، بونك رومالیلرله متفق اولمسندن طولایی، بونلره قارشی تحریك ایتدیکی (سفاقس)« وارمش؛ و ۲۰۳ تارخنده (للیوس) ایله (ماسینیسا) نك ید اسارتنه

Digitized by Google

دوشوب، حقارتدن قورتلق ایچون (مانینیسا) یه وارمش ایسه‌ده، بودخی کندیسی قورتاره‌مدیغیچون، کندینی اتلاف ایچون زهر تدارك وایصال ایتمشدر. بو وقعه برچوق شعرا طرفندن وروپا لسانلرنده تیاترو رساله‌سی صورتنده نظمه چکلمشدر.

سوق الاربعاء { وسوق الاهواز. اهواز. ده ایکی کوچك قصبه ایدی.

سوق بربر { وسوق وردان فسطاط مصرده ایکی محله ایدی.

سوق الثلاثاء { سوق السلاح. سوق عبدالواحد، سوق العطش وسوق یحیی بغدادك محله‌لرندن ایدی.

سوق الشیوخ { بصره ولایتنك منتفك سنجاغنده، فرات ساحل یمیننده، ناصریه‌نك ٤ کیلومتره شرق جنوبیسنده بصره‌نك‌ده ١٤ کیلومتره غرب شمالیسنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ١٢٠٠ اهالیسی، سنیلره مخصوص ٢ جامع شریفی، شیعیلره مخصوص برمسجدی، ٤٠٠ دکانی حاوی چارشیسی، ١ حمامی، ٧ خانی واوچی مسلمانلره وبری صابئینه مخصوص اوله‌رق ٤ صبیان مکتبی واردر. عربانك اخذ وعطا ایتدکلری برمحل اولمغله، تجارتی پك ایشلکدر. اطرافی بطاقلق اولمغله، هواسی پك آغیر وصیخه‌لیدر. اهالیسنك ٢٢٠٠ سی سنی، ٧٠٠ ی صابئی، ٢٨٠ ی یهودی وقصور ٨٧٧٠ ی شیعیدر. عموم صابئینك رئیس روحانیسی‌ده بوقصبه‌ده اقامت ایدر. — سوق الشیوخ قضاسی منتفك سنجاغنك شرق جنوبی قسمندن عبارت اولوب، غرباً مرکز لوا اولان ناصریه، شمالاً حی مضافیله، شرقاً بصره سنجاغیله، جنوباً دخی چول ایله محدوددر. اراضیسی عمومیت اوزره بطاقلق اولوب، زراعته الویرشلی یرلری آزدر. باغ وباغچه‌لری علی الخصوص مرکز قصبانك اطرافنده چوق اولوب، خرما وسائر اشجار مثمره یتیشیر. اهالیسی ٥٠٠٠٠ کشی اولوب، مرکزنده اولان مذکور المقدار سنی وصابئی ویهودیدن بشقه قصوری کاملاً شیعیدر.

سوقرو { (Sucro) اسپانیاده (جوقار) نهرینك اسم قدیمیدر. [«جوقار» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سوقره { یوسه — (J. Sucre) آمریقای جنوبینك کسب استقلالنه الك زیاده چالیشان جنراللردن اولوب، ١٧٩٢ تاریخ میلادیسنده (قومانه) ده طوغمشدر. ١٨٢٠ ده بولیوارك معیتنده فرقه قوماندانی اولوب، اسپانیول عسکرینی برقاچ یرده مغلوب ایتمش؛ و ١٨٢٤ ده (آیاقوشو) محاربهٔ قطعیه‌سنی قزانمش اولمغله، ١٨٢٥ ده قید حیات شرطیله یوقاری پرو یعنی بولیویا جمهوریتی ریاستنه انتخاب اولنمش ایسه‌ده، مخاصمات داخلیه‌دن بیزار اولوب، ١٨٢٨ ده استعفا ایدرك، ایشدن چکلمش؛ و ١٨٣٠ ده مقتولاً وفات ایتمشدر.

سوقره { (Sucre) آمریقای جنوبیده بولیویا جمهوریتنك مرکزی برشهر اولوب، آند سلسله‌سی جبالی اوزرنده وبرطاقی آمازون برطاقی‌ده لاپلاته ایرماقلرینه دوکیلن برچوق انهارك منابعی اورته‌سنده اوله‌رق ١٩° ٣٢′ عرض جنوبی و ٦٧° ٣٠′ طول غربیده و ٢٨٤٠ متره ارتفاعنده واقعدر. ٢٠٠٠٠ اهالیسی، دارالفنونی، مصنع بربیوك کلیساسی وجنرال (سوقره) نك هیکلی واردر. اصل یرلیلرعندنده اسم قدیمی «آلتون کوپری» معناسیله (سوقیسافه) اولوب، استقلالك اعلاننده بوکا آلت اولان جنرال سوقره‌نك اسمیله تسمیه اولنمشدر. اهالیسی الك زیاده (کیشوآ) لسانیله متکلمدرلر. (سوکیاق) ایالتنك‌ده مرکزیدر.

سوقورو { (Socoro) آمریقای جنوبیده قولومبیا جمهوریتنك (سانتاندر) ایالتنده و (تونجه) نك ١٢٠ کیلومتره شمالنده اوله‌رق (ماغدلنه) ایرماغنه تابع برنهرك اوزرنده واقع بر قصبه اولوب، ١٢٠٠٠ اهالیسی وپاموق منسوجاتیله شاپقه فابریقه‌لری واردر. اهالیسنك اکثرنده کردان اوری بولنور.

سوکنه { (یاخود سکنه) طرابلس غرب ولایتنك فزان سنجاغنده، مرکز لوا اولان (مرزوق) ك ٤١٠ کیلومتره شمال شرقیسنده وطرابلسك ٤٧٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده و (الجبال السوداء) دنلن طاغلرك شرق اتکنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، فزان سنجاغنك حدود شمالیه‌سنده وطرابلسدن فزانه و سودانه کیدن کاروان یولی اوزرنده‌در.

Digitized by Google

سَوكه { آيدين ولايت و سنجاغنده آيدينك ٤٠ كيلومتره غرب جنوبيسنده واز ميرك ٨٠ كيلومتره جنوبنده اولەرق بيوك مندرسك ساحل يمينى قربنده قضا مركزى بر قصبه اولوب، ثلثانى مسلم وثلثى روم اولمق اوزره، ١٢٠٠٠ اهاليسى، ٣ جامعى، ٨ مسجدى، بر مدرسەسى، بر روم كليساسى، بر رشديه و ١٠ صبيان مكتبى، رومله مخصوص بر اناث و ٤ ذكور مكتبى، ٢ حمامى، ٢٠٠ دكان و مغازەيى حاوى چارشيسى، ٣ خانى و بخارله اداره اولنور بر پاموق و بر ميان كوكى فابريقەسى واردر. ازميردن آيدينه كيدن دمير يول خطنك سوكه‌يه قدر بر شعبەسى اولوب، بو قصبه قوش آطەسى اسكلەسنەده بر شوسه ايله مربوطدر. قصبه‌نك اورتە‌سندن قيشين بر دره آقوب، صوى زياده اولديغى حالده، يازين قورور. سوقاقلرى كنيشجه و خانەلرى بويەلى اولمغله، منظرەسى كوزلدر. هفتەده بر كره بازار قوريلوب، خيلى تجارت اجرا اولنور. يكى بر قصبه اولوب، ايچنده كوريلان بعض آثار عتيقه (صامسون طاغى) اتكنده واقع (پريانه) شهر قديمى خرابەلرندن منقولدر. — سوكه قضاسى آيدين سنجاغنك قسم غربيسندن وساحلندن عبارت اولوب، مندرس ايرماغنك منصبنى دخى حاويدر. شمال جهتنده ساحله قدر ممتد اولان وسيسام آطەسنك قارشيسنده اوزون بر برون تشكيل ايدن صامسون طاغى، شرق وجنوب جهتنده دخى اورمانلرله مستور اولان (بش پارماق) طاغى بولنوب، قضانك اورتەسى و ساحل طرفى دوز وآلچق بر اووەدن عبارتدر. مندرس نهرى بو اووەيى اورتەسندن شق ايدوب، قسم جنوبيسنده بولنان (بافه) اسمنده بر بيوك كولله دخى اختلاط ايدەرك، (ميلت) شهر قديمى خرابەلرندن ١٥ كيلومتره آشاغيده دكيزه منصب اولور. مذكور كولك وقتيله كورفز اولوب، ايرماغك دوكديكى قوملردن آغزى قپانمغله، كول حالنده قالمش اولديغى مظنوندر. ذاتاً (ميلت) شهرينكده ساحلده بولنمش اولديغى معلوم ايكن، ايرماغك دوكديكى قوملردن ساحلك دكيزك ايچنه اوزانمسيله، بو وجه مذكور ١٥ كيلومتره ايچريده قالمشدر. بيوك مندرسك بو قضا داخلندەكى مجراسى ٥٠ كيلومتره طولنده اولوب، بو مسافەده صاغ و صولدن برچوق دره‌لر وسيللر آلير. قضا شمال غربى جهتندن ازمير سنجاغيله، شمال شرق جهتندن نفس آيدين قضاسيله، شرقاً چينه قضاسيله، جنوباً منتشا سنجاغيله غرباً ده آطەلر دكيزيله محاط اولوب، مساحهٔ سطحيەسى ١٣٢٦ مربع كيلومتره اولديغى حالده، ٨٠٠ كيلومترەلكى اراضئ مزروعه؛ ٢٠ كيلومترەلكى مرعى، ٧٢ كيلومترەلكى اورمان، ٤٠٠ كيلومترەلكىده طاغلق و اراضئ خاليەدن عبارتدر. ٥٤ قريەيى حاوى اولوب، ٢٣٣٠٤ اهاليسى واردر، كه بونلركده ٨٢٠٤ ى روم و ٥٩ ى ارمنى قتوليكى اولوب، قصورى كاملاً مسلم وتركدر. اراضيسى پك منبت اولوب، آنجق مندرسك طغيانى برچوق خساراتى موجب ولمله، زراعتك بحق اجراسنه امكان براقيور. باشليجه محصولاتى حبوبات متنوعه ايله اينجير و ميان كوكيدر. حيوانات اهليەسى چوق اولوب، اجناس مختلفەدن سنوى ٨٥٠٠٠ تولدات وقوع بولور. ذكر اولنان (پريانه) و (ميلت) خرابه‌لرندن بشقه قضا داخلنده بعض خرابه‌لر وآثار عتيقه بولنوب، جهت جنوبيەسنده (هيرونده) دينلن بر روم قريەسنده كونشدن كنايه اولان (آپولون)ك عبادتنه مخصوص بولنمش جسيم ومشهور بر معبدك خرابه‌لرى بو جمله‌دندر.

سولاندر { (Solander) اسوج مشاهير طبيعيونندن اولوب، مشهور (ليه)نك شاكردانندندر. ١٧٣٦ده اوپسالده طوغوب، ١٧٨١ده وفات ايتمشدر. روسيه‌نك جهات شماليەسنى طولاشدقدن وقناريه آطه‌لريله اميد بروننه سياحت ايدوب، تحريات فنيه ايله اوغراشدقدن صكره، (بانقس)ك معيتنده مشهور قپودان (قوق)له ١٧٦٨دن ١٧٧١ تاريخنه‌دك بحر محيط كبيرده سياحت ايدوب، عودتنده لوندره كتبخانەسى حافظ كتبلكى معاونلكنه نصب اولنمشدى. تأليفاتى آزدر. بعض نباتات بونك سميله تسميه اولنمشدر. — يكى زلانده‌نك جنوب غربيسنده ٤٦°٣′٢ عرض جنوبى ايله ١٦٤°١٩′ طول شرقيده واقع بر كوچك آطه‌يه ده بو اسم ويرلمشدر.

سولتودل { (Soltwedel) پروسيه‌نك صاقسه ايالتنده و ماغدبورغك ٩٠ كيلومتره شمال غربيسنده اولەرق (بچه) نهرى اوزرنده سورله محاط بر قصبه اولوب، ٦٠٠٠ اهاليسى وجوارنده طوزلى معدن صويى واردر.

Digitized by Google

سولج (Soultz) آلساس لورن خطه‌سنده (قولمار) ك ۲۲ كيلومتره جنوب غربيسنده بر قصبه اولوب، ۵۰۰۰ اهاليسى و ايپك شريت معمولاتى واردر .

سولداد (Soledad) بحر محيط آطلاسيده آمريقاى جنوبينك منتهاى جنوبيسى شرقنده واقع (مالوينه) و نام ديگرله (فالقلاند) جزايرينك نفس (فالقلاند)دن صكره اڭ بيوك اولان بر جزيره اولوب، ۳۰´ ۵۰° عرض جنوبى ايله ۶۱° طول غربيده واقعدر . بويى ۱۵۰ واڭى ۱۱۰ كيلومتره اولوب، برقاچ ليمانى واردر، كه اڭ صاغلامى اولان (سولداد) ليمانى ۱۷۶۴ده قپودان (بوكنويل) طرفندن كشف اولنمشدر.

سولدره ياخود سودره (Sauldre, Saudre) فرانسه‌نك (شر) و(لوآره‌شر) ايالتلرنده (لوآره) ارماغنه تابع (شر) نهرينه دوكيلور برچاى اولوب ، ابتدا شمال شرقى‌يه بعده شمال غربى‌يه، غربه و نهايت غرب جنوبى‌يه طوغرى جريانله بربيوك قوس تشكيل ايدر. مجراسى ۱۶۶ كيلومتره طولنده اولوب، صاغ و صولدن بر چوق چايلرك ودره‌لرك صولرينى طوپلار .

سولسمه (Solesmes) فرانسه‌نك (نور) يعنى «شمال» ايالتنده و(قامبرى)ك ۲۱ كيلومتره شرقنده ناحيه مركزى برقصبه اولوب، ۶۴۶۵ اهاليسى وپاتيسقه ايله منديل وسائره فابريقه‌لرى واردر .

سولفاتاره (Solfatare) ايتاليانك ملغى ناپولى قراللغنده و (پوچوله) قربنده بر كوچك طاغ اولوب، تپه‌سى سونمش بر بركان آغزى اولملغه، دائما كوكوردلى بخارلرله محاطدر . بورادن خيلى مقدار كوكورد و زاج چيقاريلير .

سولفرينو (Solférino) ايتاليانك لومبارديه خطه‌سنده (مينچو) نهرينك صاغ كنارنده و(قاستليانو)ك ٤ كيلومتره شرق جنوبيسنده برقريه اولوب، ۱۸۵۹ده ايمپراطور اوچنجى ناپوليونك قوماندەسى آلتنده بولنان فرانسز وايتاليان عسكرينك ايمپراطور فرانسوا ژوزفك قوماندەسى آلتنده بولنان آوستريا عسكرينه قارشى قزانديغى غالبيتله مشهوردر . — بو اسم پارسده بر كوپرى‌يه ده ويرلمشدر .

سولمونه (Solmona) ايتالياده ملغى ناپولى قراللغنك ايكنجى (آبروچه اولترابوره) ايالتنده و (آقويلا) نك ۶۵ كيلومتره جنوب شرقيسنده بر قصبه اولوب ، ۱۵۵۰۰ اهاليسى ، بر قاچ مصنع كليساسى، اصلاحخانه‌يه تحويل اولنمش اسكى بر مناسترى، مشهور شكرلەلرى، بوياخانه‌لرى وباغه معمولاتى واردر. زمان قديمده (ايليريان)لر طرفندن تأسيس اولنه‌رق ، روماليلرك محاربات داخليه‌سى زماننده پك ضررديده اولمش؛ وبعده عربلر طرفندن غارت ايدلمش ايدى. نورمانلر زماننده يكيدن كسب معموريت ايدوب، شارل كينت طرفندن برنسلك مركزى اتخاذيله اوغلنه ويرلمشيدى.

سولو (Sulu) ياخود جولو (Jolo) بحر محيط كبيرده (بورنئو) جزيره‌ء كبيره‌سيله فيليپين جزايرندن (ميندانائو) جزيره‌سى آره‌سنده بر طاقم آطه‌لر اولوب، ۴۵´ ۵° ايله ۴۵´ ۶° عرض شمالى و ۱۱۷° ايله ۱۲۰° طول شرقى آره‌لرنده ممتد ۱۶۰ كوچك آطه‌دن عبارتدر. اڭ بيوكلرى (سولو) آطه‌سى اولوب، شمال غربى ساحلنده ينه بو اسمله بر قصبه‌سى واردر. آره‌لرنده واطرافنده‌كى دكز صيغلرله و اراضىء مرجانيه ايله مملودر . بو آطه‌لرك اهاليسى ۲۰۰۰۰۰ راده‌لرنده اولوب ، جمله‌سى مسلمدر. كميجيلكده فوق العاده مهارتلرى واردر . هوالرى پك كوزل وصاغلام اولوب، ممالك حاره‌يه مخصوص محصولاتك انواعى حاصل اولور . بو آطه‌لر رسماً اسپانيايه تابع عد اولنيورسه‌ده، حقيقتده برحكومت اسلاميه تشكيل ايدوب، حكمدارى مذكور (سولو) قصبه‌سنده اقامت ايدر .

سولواى (Solway) ايرلانده دكزنده انكلتره ايله اسقوچيه آره‌سنده بر كورفز اولوب، بويى ۶۵ كيلومتره‌در . انكلتره‌يى اسقوچيه‌ليلردن محافظه ايچون (آدريان) طرفندن چكلمش اولان مشهور سد بو كورفزدن باشلايوردى . — بو كورفز منتهاسنده انكلتره‌نك (كومبرلاند) ايالتنده و(سارق) ايله (اسك) نهرلرينك منصبلرى آره‌سنده‌كى بطاقلغه (سولواى موس S. Moss) نامى ويريليور .

سولور (Solor) سونده جزايرندن برينك اسميدر. [« سونده » ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

Digitized by Google

سولوره { (Soleure) و آلمانجه سولوتورن (Solothurn) اسویچره‌ده همنامی اولان ناحیه یعنی جمهوریتك مركزی بر قصبه اولوب، (باله) شهرینك ٤٠ كیلومتره جنوبنده و (رین) ایرماغنه تابع (آر) نهرینك ساحل یسارنده واقعدر. ٥٥٠٠ اهالیسی، داخلی مكتب اعدادیسی، كتبخانه‌سی، مستحاثاته مخصوص نمونه‌خانه‌سی، اسویچره‌نك الك مصنّعی اولان كوزل بر كلیساسی، یوكسك بر ساعت قله‌سی، ذخایر وحیوانات و پینیر تجارتی وجوارلرنده شایان تصویر مواقعی واردر. بر قاچ دمیر یول خطنك نقطهٔ التصاق وتقاطعنده واقعدر.

سولوره { (Canton de Soleure) ناحیه‌سی اسویچره جماهیر متفقه‌سی تشكیل ایدن نواحینك بری اولوب، اكثر اطرافدن برنه ناحیه‌سیله محاط یعنی بو ناحیه‌نك ایچنده واقع اولدیغی حالده، یالكز شمال جهتندن (باله)، وشمال شرق طرفندن (آرقوویه) ناحیه‌لریله محدوددر. زیاده‌سیله غیرمنتظم بر شكلده اولوب، قسم اعظمی (آر) نهرینك صول وبرمقداری صاغ طرفنده‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ٧٩٢ مربع كیلومتره اولوب، ٨٥٦٢١ اهالیسی واردر. شمال‌غربی قسمی (ژورا) طاغلرینك اتكلریله مستور اولوب، قسم شرقیسی (آر) وادیسندن عبارت اووه‌لقدر. اراضیسی اسویچره‌نك الك منبتی اولوب، پك كوزل مرعالری وكلیتلی حیواناتی واردر. دمیر وكوكرد معدنلری‌ده چوقدر. بو ناحیه ١٨٤٠ تاریخنده اسویچره جماهیر متفقه‌سنه التحاق ایدوب، ابتدا حكم زادكانك النده بولنمش ایسه‌ده، ١٨٤١ده اصول اداره‌سی دكیشوب، جمهوریت مفرطه صورتنه افراغ اولنمشدر.

سولون { (Solon) یونان قدیمك حكماء مشهورهٔ سبعه‌سندن اولوب، آتنه‌نك شارعیدر. آتنه‌نك صوك حكمداری اولان (قودروس)ك نام نسلندن اولدیغی حالده، میلاددن تقریباً ٦٤٠ سنه اول (سالامینه) آطه‌سنده طوغمش؛ وابتدا تجارته سلوكله، پدرینك افنا ایتمش اولدیغی ثروت عائله‌یی استرداد ایتدكدن صكره، آتنه‌یه كیده‌رك، اوراده یرلشمش؛ ووطن جدیدینه عسكرلكله و مجالسده رأی ویرمكله خدمت ایدوب، او صره‌ده مغاره‌لیلرك ضبطنه كچمش اولان (سالامینه) جزیره‌سنك استخلاصیچون آتنه‌لیلر دفعاتله سوق عسكر ایتدكلری حالده، دائماً مغلوباً عودت ایتدكلرندن، سالامینه سفرینی قاله آلانلرك اعدامله محكوم اولمسنه قرار ویرمشلركن، سولون كندینی مجنون كوستره‌رك، بر مجلس عمومیده بو جزیره‌نك استردادی حقنده انشاد ایتمش اولدیغی پك مهیج بر قصیده اوقومغله، آتنه‌لیلر قرار سابقلرندن واز كچه‌رك، سولونك قومانده‌سی آلتنده سالامینه‌یه یكیدن بر سریه سوق ایتمشلر؛ وسولون جزیره‌یی استردادده موفق اولمش ایدی. بونك اوزرینه كندیسنی جمهوریت ریاستنه انتخاب ایدوب، سولون مدت ریاستنده آتنه‌یی (دراقون)ك پك شدتلی ووحشیانه قانوننده تخلیصله، بر طاقم قوانین حكیمانه وعادلانه وضع ایتمش؛ وزادكان ایله عوام اهالی بیننده ٣٠ سنه‌دن بری حكم سورن منازعاته ختام ویرمك اوزره، اهالینك درت صنفندن مركب بر مجلس منتخب ایله بر مجلس اعیان و (آرئوپاغ) اسمیله بر محكمهٔ عالیه تشكیل ایلشیدی. بو قوانینه رعایت ایده‌جكلری حقنده آتنه‌لیلردن عهد ویمین آلدقدن صكره، ریاستدن استعفا ایده‌رك، كوچك آسیا (یعنی آناطولی) ومصر وقبریسه سیاحت ایدوب، اون سنه صكره عودتنده وضع ایتدیكی قوانینی معطل واهالی‌یی بینلرنده جداله مشغول بولمغله، سلاحلرینی تركه قاندیره‌میه‌رق، (پیسیستراتس)ی حكمدارلغه انتخاب ایتملرینده مانع اوله‌مدیغندن، مأیوسیتندن بالاختیار كندینی اجلایه مجبور اولوب، قبریسه قاچمش؛ وقبل المیلاد ٥٥٠ تاریخلرنده اوراده وفات ایتمشدر. هرودت سولونك اثنای سیاحتده آناطولینك (لیدیه) خطهٔ قدیمه‌سی حكمداری (قرسوس)له بعض ماجرالرینی حكایه ایدیورسه‌ده، «قرسوس» ماده‌سنده بیان اولنه‌جق اولان بو حكایه تاریخجه پك‌ده قابل توفیق كوریله‌میور.

سولونیه { (Sologne) فرانسه‌نك اسكی تقسیماتنده (لیونه) خطه‌سنك بر بقعه‌سی اولوب، الیوم (لوآره مع شر) ایالتی داخلنده بولنیور.

سوله { (Soule) فرانسه‌نك جنوبنده (آشاغی پیرنه) ایالتنده بر كوچك خطه‌نك اسم قدیمیدر.

Digitized by Google

سوله (Soles) بو اسمله زمان قديمده ، يونانيلرك مستعمراتندن اولمق اوزره، ايكى قصبه اولوب، برى قبريس جزيره‌سنك ساحل شماليسنده و ديكرى كيليكيا يعنى ايچ ايل سنجاغى ساحلنده ايدى .

سولى (Souli) آرناؤدلغك چاملق جهتنده و يانيه‌نك ٤٥ كيلومتره جنوب غربيسنده، طاغلق وطبيعى مستحكم برموقعده بركوچك قصبه ايدى، كه خرستيان آرناؤدلرله مسكون اولوب، بونلر جوارلرنده‌كى قرا اهاليسيله برابر سلاح طاشيمق حقنى محافظه ، ومحاربه وقوعنده دولتك عسكرى صنوفنده حرب ايتمك وظيفه‌سنى درعهده ايتمشلردى. زياده‌سيله جسور و حقوق شخصيه‌لرينى محافظه‌يه مقتدر آدملر اولدقلرندن، تپه‌دلنلى على پاشا كنديلرينى موقعلرندن استيصال ايتمكى قوره‌رق ، ١٧٩٠ تاريخ ميلاديسنده اوزرلرينه عسكر سوق ايتديكنده، مغلوب اولوب، ٩٢ده دخى سوليوتلر (يعنى سولى اهاليسى) مردانه مقاومت ايتمكله، ١٨٠٠و١٨٠٣ده يكيدن اوزرلرينه وارمش؛ ونهايت سولى اهاليسى مقاومتدن عاجز قالمغله ، او وقت انكلتره‌نك النده بولنان پارغه‌يه هجرت ايده‌رك ، سولى‌يى خالى براقمشلردر. اليوم ويران اولوب، يرنده تپه‌دلنلينك ياپمش اولديغى برقلعه بولنيور . پارغه‌نك على پاشا طرفندن مبايعه‌سنده سوليوتلر قورفه‌يه قاچمش ؛ و بعده اوته‌يه بريه طاغلمشلردر. يونان وقعهٔ اخيره‌سنده رؤسانك اكثرى سوليوتلردن ايدى. على پاشانك بردفعه سولى‌يى محاصره‌سنده ايچنده يالكز قادينلر بولنوب، بونلر بر وقت مقاومتدن صكره، تسليمه مجبور اوله‌جقلرينى آكلايه‌رق، تپه دلنليدن قورقدقلريچون ، كمال جسارتلرندن اولومى تسليمه ترجيح ايده‌رك، يوكسك برقيانك اوزرنده اولان ميدانده خوره‌يه باشلايوب، ال اله طوتيشمش اولدقلرى حالده، هيئتله كنديلرينى قيادن آشاغى‌يه براقوب تلف اولمشلردر .

سولى بك ذو القادريه دولتنك اوچنجى حاكمى اولوب ، دولت مذكوره‌نك مؤسسى اولان قره‌جه‌نك ايكنجى اوغليدر. ٧٨٨ تاريخنده برادرى خليل بكك يرينه كچوب، ٨٠٠ تاريخنه‌دك حكومت سورمش ؛ وزمانى مصر عسكريله جنك وجدال ايتمكله كچمش، ونهايت اويوركن قتل اولنمشدر .

سوليس (Solis) اسپانيانك مشاهير بحريونندن اولوب ، ١٥٠٧ تاريخنده (پينتو) ايله برابر آمريقاى وسطينك (يوقاتان) شبه جزيره‌سنى كشف ايتمش؛ وبعده (لاپلاته) ايرماغيله (پانيرو) كورفزنده اجراى تحريات وكشفيات ايدوب، نهايت قرال فرديناندو طرفندن اورالرينك ضبطنه مأمور اولمغله، وحشيلرك الينه اسير دوشوب، ١٥١٥ده ذبح و اكل اولنمشدر.

— بو اسمله اسپانيا ادباسندن برى دخى اولوب، برچوق تياترو كتابلرى و مفصل برمكسيقه تاريخى يازمشدر. ١٦١٠ده القلعه‌ده طوغوب، ١٦٨٦ده وفات ايتمشدر .

— برمشهور رسام دخى بو اسمله مسمى اولوب، ١٦٢٩ده طوغمش، و١٦٨٤ده وفات ايتمشدر . مادريد مكتبى شاكردانندندر.

سوليم نابلس سنجاغنك جنين قضاسنده برقريه اولوب، كتب مقدسهٔ عبرانيه‌ده مذكور اولان (سونام) قصبه‌سنك يرنده واقعدر.

سولينكن (Solingen) پروسيه‌نك (رين) ايالتنده و (ويپر) نهرى قربنده بر قصبه اولوب، ١٦٠٠٠ اهاليسى و اسلحهٔ جارحه فابريقه‌لرى واردر .

سوليه فردريق —(F. Soulié) فرانسه‌نك مشاهير ادبا و شعراسندن اولوب ، ١٨٠٠ تاريخنده (فوآ)ده طوغمش، و١٧٤٧ ده وفات ايتمشدر . پدرى ماليه مأمورلرندن اولمغله، كنديسى‌ده ابتدا ماليه نظارتنده برمأموريتده بولنمش؛ وبعده عالم ادبياته داخل اولوب ، منظوم و منثور برقاچ تياترو كتابى و بعده برچوق حكايه كتابلرى يازمشدر. هائله وفاجعه‌لرينك بعضيسى زياده‌سيله قبول عامه مظهر اولديغى كبى، حكايه كتابلرى دخى چوق اوقونمشدر. آثارى ايچنده «شيطانك يادكارلرى» ويا «تذكرهٔ شيطان» عنوانيله بيوك برحكايه كتابى واردر، كه شيطانك اغزندن جمعيت بشريه‌نك اسرارينى ميدانه قويه‌رق ، پك اكلنجه‌لى و عبرت آميزدر. بو حكايه بوندن ١٦ سنه اول محرر فقير طرفندن تركجه‌يه ترجمه اولنه‌رق، مهران افندى مطبعه‌سنده ١٢٩٥ده طبع ونشر اولنمشدر .

سولینه (Soulina) [« سنه » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

سوماتره (Sumatra) بحر محیط هندی ایله بحر محیط کبیر آره‌سنده و آسیا قطعه‌سنك جنوبنده واقع (مالزیا) جزایرینك اك بیوكلرندن بری و اك غربیسی اولوب، (مالاقه) شبه جزیره‌سنك جنوب غربیسنده واقع اولدیغی حالده، بوشبه جزیره‌دن مالاقه بوغازیله آیرلمشدر. °٥ عرض شمالی ایله °٥ عرض جنوبی، و °٩٢ ایله ١٠٣ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، خط استوا اورته‌سندن کچیور. اوزون بر آطه اولوب، شمال غربیدن جنوب شرقیه بویی ١٦٩٠ و اك كنیش محلنده اكی ٣٤٠ کیلومتره‌در . مساحهٔ سطحیه‌سی تقریباً ٤٤٠٠٠٠ مربع کیلومتره اولوب، تخمیناً ٦٠٠٠٠٠٠ اهالی ایله مسکوندر. غرب جنوبی ساحلی بوینجه بر صره طاغلر ممتد اولوب، شمال شرقیه طوغری بوجبالك اتکاری و قوللری سطح مائل صورتنده ممتد اوله‌رق، بعده ساحل بحره‌دك واسع اووه‌لر بولنیور . جبال مذکوره ذروه‌لرندن اون طقوزی برکان اولوب، بونلرك یدیسی الیوم آتش پوسکورمکده‌در. اك بیوكاری اولان (قوتونغ قوریجی)نك ٣٧٠٠ متره ارتفاعی اولوب، آغزینك محیط دائره‌سی ١٧٠٠ و درینلکی ٨٠٠ متره‌در. خط استوا قربنده (سینغالانغ)، (میاری) و (اوفیر) طاغلری بولنیور . بو سلسلهٔ جبالدن بر چوق انهار نبعان ایدوب، غرب جنوبی ساحلنه دوکیلنلری پك قیصه واهمیتسز ایسه‌ده، شمال شرقی ساحلنه طوغری آقانلر واسع اووه‌لرك ایچندن کچه‌رك ومجرالرنده بشقه نهرلرك صولرینی دخی طوپلا یه‌رق ، بیوك ایرماقلر حالنه کچر. جزیره‌نك قسم شمالیسی دها طار اولوب، قسم وسطی و جنوبیسنك اووه‌لری و بالطه کورمه‌مش اورمانلری دها چوق ونهرلری دخی اوزون و دها بیوكدر . بو انهارك باشلیجه‌لری شمالدن باشلایه‌رق : آساهان ، راقان ، سیاق ، قامپان ، ایندراکیری ، جامبی ، سوسی وسائره‌در. بونلردن (قامپان) نهری (مالاقه) بوغازینك جنوبی مدخلنده وبرچوق آطه‌لرك قارشیسنده اوزون برخلیج، و (موسی) نهری (بانقه) جزیره‌سنك قارشیسنده برکورفزك ایچنده بیوك بردالیه تشکیل ایدیور . جامبی نهرینك‌ده صویی چوق اولوب، مجراسنك ٦٠٠ کیلومتره‌لکی سیر سفائنه صالحدر. سوماتره انهارنده غایتله بیوك وپك وحشی برنوع تمساح بولنوب بو مدهش حیوان هر سنه برقاچ بیك اهالی اتلاف واكل ایدر . طاغلرنده بر قاچ کولی‌ده اولوب بونلردن (توبه) کولی حذای بحردن ٩٠٠ متره‌لك ارتفاعده واقعدر. (سینغفاره) کولنك فضلهٔ میاهی د (ایندراکیری) نهرینی تشکیل ایدیور. موقعی حسبیله هواسی پك صیجاق ایسه‌ده، طاغلرده ارتفاع وسواحلده دکیز ملتملری حرارتنی تعدیل ایدر . یاغمورلری پك چوق اولوب ، سنه‌ده آلتی آی کثرتله یاغمور یاغار. هر طرفنده وعلی‌الخصوص غرب جنوبی سو احلنده بطاقلقلری چوق اولوب ، مهلك صیتمه‌لری موجب اولور. طوپراغی پك منبت اولوب، هند هند جینی و جزایر بحر محیط محصولاتنك هما جمله‌سی حاصل اولور . آلتون، باقیر، دمیر، قلای معدنلری پك بولدر. تجارتی پك ایشلکدر. منتهای شمال غربیسنده هنوز استقلالنی محافظه ایتمکده اولان آچین یاخود آچه حکومت اسلامیه‌سی بولنوب بونك جنوبنده (بات) قومنك مملکتی و (تاپانوقلی خطه‌سیله « ساحل شرقی » مملکتی ودها جنوبده سواحل غربیه‌ده (پادانغ) و (بانقولن) و سواحل شرقیه‌ده (ریوو)، (پالمبانغ) و (لامپونغ) ممالکی بولنیور بونلرك اکثری آز چوق مستقل اولوب، پك آزی طوغریدن طوغری‌یه فلمنك حکومتنه تابعدر . اك معمور واك محصولدار یری ساحل غربیده‌کی (پادانغ خطه‌سی اولوب، فلمنك حکومتنك مرکز اداره‌سی د بو خطه‌نك مرکزی اولان (پادانغ) شهریدر. آنجق جزیره‌نك اك بیوك واك تجارتکاه شهری جهت شرقیه‌ده (موسی) نهری اوزرنده واقع و ٧٠٠٠٠ اهالی‌یی جامع اولان (پالمبانغ) شهریدر بوشهرك خانه‌لرینك برمقداری نهرده صولك اوزرنده یوزر دوبه‌لر اوزرینه قورلمش تخته‌دن براقه‌لردر. اهالیسی اکثریت اوزره ملایی جنسنه منسوب اولوب، بونلر آطه‌ده بولنان دیکر بر طاقم اقوامه غلبه ایتمش، و لسانلری تعمیم ایلمشدر. اصل یرلی اقوامك بر طاقمی سیماجه ملاییلردن دها کوزل وملاییلر کبی مونس ومستعد آدملر اولوب دین اسلامله متدین ایسه‌لرده، برطاقمی‌ده حالا وحشیت حالنده بولنوب، بونلردن انسان اتی ییینلر دخی واردر.

دين اسلام هر طرفده منتشر اولوب ، ذكر اولنان بعض قبائل وحشيه‌دن بشقه بتون اهالى مسلمدر . آچه‌لیلرك عصبيت اسلاميه‌سى وجسارتلرى فوق العاده اولوب ، فلمنكليلرك دائمانه واقع اولان هجوملرينى ثمره‌سز براقه‌رق ، اليوم استقلاللرينى محافظه ايتمكده‌درلر . جزيره‌نك حيوانات وحشيه‌سى‌ده هند چينينك كيلره مشابه اولوب ، ملايى لسانده « اورمان آدمى » ديمك اولان (اورانغ اوتانغ) تعبير اولنور نسناسلرى‌ده چوقدر .

سوماتره‌نك غرب جنوبى ساحلى قارشيسنده بو جزيره‌يه تابع بر صره آطه‌لر بولنوب ، بونلرك الك بيوكلرى : بابى ، بانياق ، نيامس ، بينى ، تاناهماسه ، تاناهاله ، منتاوى ، سيقوبو ، ناسووانفانو آطه‌لريدر . ساحل شرقيسى‌ده (مالاقه) بوغازنده بوتيات ، بانفقالى ، پادانغ ، بانفانغ ، بانلاو آطه‌لريله مذكور بوغازك خارجنده وسينغاپورك جنوبنده‌ده (ريوو) و (لينغا) آطه‌لريله بر چوق كوچك آطه‌لر و دها آشاغيده هپسندن بيوك اولان بانقه و بيليتون جزيره‌لرى بولنيور . بو صايلان جزايردن الك زياده مسكونى (بانياس) اولوب ، مساحهٔ سطحيه‌سى ٧٠٠٠ مربع كيلومتره اولديغى حالده ، ياريم مليون قدر اهاليسى اولديغى مظنوندر . بانقه جزيره‌سنك ايسه مساحهٔ سطحيه‌سى ١٢٦٨٠ مربع كيلومتره اولديغى حالده ، آنجق ٧١٠٠٠ اهاليسى واردر . بونك و شرق جهتنده واقع بيليتونك اورمانلرى چوق اولوب ، ايچلرنده بولنان قلاى معدنلرينى اخراجله مشغول خيلى چينليلر دخى بولنيور .

سوماتره جزيره‌سنك معموريتى خيلى اسكى اولوب ، بوندن ايكى اوچ يوز سنه اول آچه دولتى خيلى قوتلى وشوكتلى ايدى . عرب بحريونى اسكيدن برى بو جزيره‌نك سواحلنه يناشه‌رق اجراى تجارت ايتمش ؛ وبوندن چوق زمان اول دين اسلام بو آطه‌يه واطرافلرينه دخول وانتشار ايلمش ايدى . آوروپاليلردن الك اول پورتكيزليلر ١٥٠٨ تاريخ ميلاديسنده سوماتره‌يه يناشوب ، كشف ايتمك ادعاسنده بولنمشلردر . اوصره‌لرده سنان پاشانك قوماندەسيله بحر عمانده طولاشان عثمانلى دونناسى سوماتره‌نك قسم اعظمنه حكم ايدن آچه حكمدارينى تحت حمايهٔ عثمانيه‌يه آله‌رق ، كنديسنه بر سنجاق دخى ويرمشيدى ، كه اليوم حكمدار مشاراليهك اخلافنده موجوددر . فلمنكليلر ١٦٢٥ده سوماتره‌يه يناشوب ، بعض تجارتگاه اسكله‌لر طوتمشلر سه‌ده ، حكملرى پك رسمى واعتبارى اولوب ، حتى ١٦٢٥ تاريخلرنده بسبتون قطع علاقه ايتمك درجه‌سنه كلمشلردى . اوندن صكره حكم و نفوذلرينى تقويه‌يه چالشمشلرسه‌ده ، اليوم حكومتلرى همان تجارت جهتنه منحصر اولوب ، على الخصوص آيريجه حكومتلرى اولان طرفلرده متبوعيتلرى صرف اعتباريدر .

سوماروقوف { (Soumarokow) روسيه مشاهير شعراسندن اولوب ، ١٧١٨ده طوغمش ، و ١٧٧٨ده وفات ايتمشدر . بر جنرالك اوغلى اولوب ، كنديسى‌ده شوراى دولت اعضاسندن وسراى تياترولرينك مديرى بولنمشدر . بر خيلى هائله وفاجعه و مضحكه يازوب ، جمله‌سنك مبنى عليهلرينى روسيه تاريخنده آرايوب بولمشدر . تربيه‌يه دائر بعض اشعارله غزل ومرثيه وسائر اشعارى واردر . ايكنجى قاترينه‌نك پك چوق التفات واحسانلرينه نائل اولمشيدى .

سومباوه { (Sumbawa, Sœmbawa) سونده جزايرندن برى اولوب ، ٨°١٠´ ايله ٩°٧´ عرض جنوبى و ١١٤°٢٢´ ايله ١١٦°٥٠´ طول شرقى آره‌لرنده غربدن شرقه ممتد اولور . غرب جهتندن (آلاس) بوغازيله (لومبوق) وشرق طرفندن (ساپى) بوغازيله (قومودو) آطه‌لرندن آيرلمشدر . شمال جهتنده شمال غربى‌يه طوغرى ممتد بيوك بر شبه جزيره‌سى وبونك آلتنده بر بيوك كورفزى اولوب ، بوكورفزك آغزنده (مايو) اسميله بركوچك آطه‌سى دخى واردر . بويى ٢٨٠ واكى ١٠٠ كيلومتره اولوب ، تقريباً ٦٠٠٠٠ اهالى ايله مسكوندر ، ساحل شماليسنده وذكر اولنان كورفزك ايچنده ينه (سومباوه) اسميله بر قصبه‌سى و (بيما) اسميله ديكر بر بلده‌سى واردر . اورته‌لرنده (تومبورو) اسميله دهشتلى بر بركانى واردر ، كه ١٨١٦ تاريخ ميلاديسنده واقع اولان پاتلامه‌سى ١٢٠٠٠ كشينك تلفنى موجب اولمشدر . اراضيسى پك منبت اولوب ، آلتون توزى وسواحلنده صدف وانجيسى‌ده واردر . اهاليسنك قسم اعظمى ملايى ومسلمدر . رسماً فلمنك دولتنى طانير اوچ حكومته منقسم اولوب ، الك قوتليسى (بيما) ده كيدر .

سومبكی (Symi) جزایر بحر سفیددن بر کوچك آطه اولوب ، ردوس قصبه‌سنك ١٥ میل بحری شمال غربیسنده و آناطولی ساحلندن اوزانان ایکی اوزون و طار شبه جزیره‌نك تشکیل ایتدکلری سومبکی کورفزینك آغزنده اوله‌رق ′٣٠ °٣٦ عرض شمالی ایله ′٢٨ °٢٥ طول شرقیده واقعدر. غیر منتظم و سواحلی پك چیقنتیلی بر آطه اولوب ، جنوب شرقیدن شمال غربی‌یه بویی ١٣ و انکی ١٠ کیلومتره و مساحهٔ سطحیه‌سی ١٥٠ مربع کیلومتره‌در. اراضیسی طاشلق، قیالق وصرب اولوب ، وقتیله اورمانلری ، چكیلری و باغلری وار ایکن، شمدیکی حالده بسبتون چپلاق اولوب، اهالیسی صرف سونکرجیلکله یاشایور. برقاچ یوز سنه اول بو آطه‌ده سومه لك دینلن پك خفیف وسریع الحرکه بر نوع قایق یاپیلقده ایکن ، اورمانلرك نابود اولمسی اوزرینه بو صنعت دخی منقرض اولوب ، یالکز مذکور قایغك اسمی آطه‌یه ویریله‌رك قالمشدر. شرق جهتنده برلیمانی وبر کوچك قصبه‌سی اولوب، قضا مرکزیدر. موقعك صربلغندن بوقصبه‌نك ودها طوغریسی قریه‌نك خانه‌لری آره‌سنده‌کی یوللر عادتا یایا بیله چکیله‌میه‌جك درجه‌ده اینیشلی یوقشلی ومخاطره‌لیدر. اهالیسنك فقرا طاقمی سونکر چیقارمق ایچون حیاتلرینی تهلکه‌یه قودقلری حالده ، اغنیایه قارشی مدیون اولمقدن قورتیله‌میوب، پك آجینه‌جق برحالده یاشارلر. لیمانی صاغلام و بیوجك اولوب ، بر خیلی سفائن کیروب چیقار . هواسی معتدل و صاغلامدر . غرب جنوبیسنده بولنان ایلیاکی (ونام دیکرله تیلوس) جزیره‌سیله برابر برقضا صورتنده اداره اولنوب، ایلیاکی بر ناحیه‌سیدر .

سومبه (Sumba, Sœmba) سونده جزا. یرندن بر جزیره اولوب ، جاوه‌نك شرق طرفنده برصره تشکیل ایدن جزایرك خارجنده وبونلردن (سومباوه) نك جنوب شرقیسنده و (فلورس) لك ده جنوب غربیسنده واقعدر. ′٣٠ °٩ ایله ′١٥ °١٠ عرض جنوبی و ′١٣ °١١٧ ایله ′١١ °١١٨ طول شرقی آره‌لرنده غرب شمالیدن شرق جنوبی‌یه ممتد اولور. بویی ١٢٥ و انکی ٥٠ کیلومتره اولوب، بوبجه برصره طاغلر اوزانیر . اورمانلری چوق اولوب ، کلیتلی صندال آغاجی اخراج اولنمغله، صندال آطه‌سی اسمیله دخی یاد اولنور . اهالیسی ملایی وسائره‌دن مرکب اولوب، قسم اعظمی مسلمدر فلمنك حکومتی رسماً طانیر برقاچ رئیسك تحت اداره‌سنده بولنیور .

سومرده (Somerda) پروسیه‌نك صاقس ایالتنده و (ارفورت) لك ٢٠ کیلومتره شمالنده اوله‌رق (اوسترووت) نهری اوزرنده بر قصبه اولوب، ٦٠٠٠ اهالیسی وبر بیوك تفنك فابریقه‌سی واردر .

سومرست (Somerset) انکلتره‌نك جنوب غربی جهتنده وبریستول کورفزی ماثله‌سنده واقع ایالاتندن اولوب ، غرباً (قورنوآی) ، شمالاً علوچستر ، شرقاً (ویلس) ، شرق جنوبی جهتندن (دورست) ، جنوب غربی جهتندن ده (دوون) ایالتلریله محدوددر . بویی ١٠٥ وانکی ٦٥ کیلومتره اولوب ، ٤٦٥٠٠٠ اهالیسی واردر . مرکزی (واس) قصبه‌سیدر . اورته‌لری طاغلق وسائر طرفلری اووه‌لق اولوب، بطاقلقلری‌ده چوقدر. هواسی معتدلدر. وقتیله اورمانلرله مستور ایکن، بعده بونلر نارله ومرعایه تحویل اولنمشدر . قورشون، باقیر، کومور معدنلری و صنایعده مستعمل بعض اتربه‌سیله مشهور میاه معدنیه‌سی واردر .

سومز (Saumaise) فرانسه‌نك مشاهیر علماسندن اولوب ، ١٥٨٨ تاریخ میلادیسنده (سمورآن اوقزوآ) ده طوغمش ، و ١٦٥٨ ده وفات ایتمشدر. مشاهیر علمادن اولان پدرندن تحصیل علوم ایدوب، طب، حقوق ، عقائد وسائر علوم وفنونده ید طولی کسب ایتدکدن صکره، فارسی، عربی ، کلدانی، قبطی وسائر السنهٔ شرقیه‌یی خواجه‌سز اوکرنوب، برچوق وقتده سیاحت ایتمش؛ ووقتیله پروتستان مذهبنی قبول ایتمش اولدیغیچون، بومذهبی سر طوتمامق ایچون، فلمنکك (لید) شهرنده اختیار اقامتله ، بیوك بر شهرت قزاندیغندن ، بتون آوروپا حکمدارلری طرفندن کندی مملکتلرینه جلبنه سعی اولنمش ایدی . بر طاقم کتب قدیمه‌یی شرح ایدوب، ٨٠ قدر شرح براقمشدر .

سومنات (Somnath) هندستانده (کوجرات) خطه‌سنك ساحلنده و (سورات) شهرجدیدی قربنده اوله‌رق ′٥٧ °٢٠

عرض شمالی ایله ۷۰° طول شرقیده اسکی بر شهر اولوب، برهمنلرك بو شهرده (سیوا) نك عبادتنه مخصوص بیوك وپك مزین بر معبدلری وار ایدی. سلطان محمود غزنوی بو شهری ضبط ایدوب، اکثر آثار عمرانتی غزنه یه نقل ایتمشیدی. مع هذا شیخ سعدیء شیرازینك زماننده دخی بو شهرك وبتخانه سنك موجود بولنمش اولدیغی شاعر مشار الیهك « بتی دیدم ازعاج در سومنات، مرصع چو در جاهلیت منات) بیتندن آکلاشیلیور. بعده خراب اولمشدر.

سومور (Saumur) فرانسه نك (نه مع لوآره) ایالتنده و (آزار) ك ٤٥ کیلومتره جنوب شرقیسنده و (لوآره) ایرماغنك ساحل یسارنده ونهرك ایچنده واقع بر آطه نك اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ١٢٤٣٠ اهالیسی، دمیر یولی، ذکور واناثه مخصوص مکتبلری، صنایع مکتبی، سواری عملیات مکتبی، ٢٠٠٠٠ جلدی حاوی کتبخانه سی، موزه سی، مشهور بریاض شرابی وقلای، خلاط، اسپیرتو وسائره فابریقه لری واردر.

سومه (Somme) فرانسه ده بر نهردر، که (اسنه) ایالتنده (قونت سومه) طاغندن نبعان ایله، غربه طوغری جریان ایده رك، (سنت کنتن) قریه سندن بعد المرور، همنامی اولان ایالته دخول ایله، برقاچ شهر و قصبه نك ایچندن ویانندن چکدکدن صکره، (مانشه) دکیزینه دوکیلور. مجراسی ٢٠٠ کیلومتره طولنده در. مجراسی اطرافنده بر قاچ بطاقلق واردر. ایچنده سیر سفائن کوج اولدیغندن، مجراسیله متوازیا برجدول حفر اولنمشدر. دیکر بر جدول واسطه سیله ده (اوآزه) و (اسقو) نهرلریله اختلاط ایدر.

سومه (Dép. de Somme) فرانسه نك ایالات شمالیه سندن اولوب، شمالا (پادوقاله)، غربا آشاغی سینه، جنوبا اوآزه، شرقا دخی (اسنه) ایالتلریله محاط و محدوددر. مساحهٔ سطحیه سی ٦٢٧٦ مربع کیلومتره اولوب، اهالیسی ٥٤٨٩٨٢ کشیدر. مرکزی (آمیان) شهریدر. (پیقارده) خطه سنك قسم اعظمیله (پیتوآ) خطه سنك بر پارچه سندن متشکل اولوب، ایچندن جریان ایدن نهرك اسمیله مسمادر. اراضیسی دوز اولوب، نهر مذکورله و (سله) و (نوبه) چایلریله سقی و ارووا اولنور. آلچی، لوله جی چاموری و ابنیه طاشی چوقدر. طبیعی مرعالری آز ایسه ده، صنعی چایرلری چوقدر. محصولاتی ذخائر متنوعه ایله، شربنجی اوتی، کتن، کنوبر، یاغ اخراجنه یارار نباتات متنوعه، پتاتس، الما و سائره دن عبارتدر. صیغیر و قیونلریله آتلری ده چوقدر. آریلری ده چوق اولوب، خیلی بال چیقار. صنایعی پك ایلری اولوب، پاموق، یوك، ایپك و کچی قیلندن منسوجات متنوعه ایله شکر، صابون، اجزای کیمیویه وسائره فابریقه لری ودباغخانه و بویاخانه لری چوقدر. تجارتی پك ایشلك اولوب، علی الخصوص (سنت والری) اسکله سندن آمریقا ایله پك چوق تجارت ایدر. ایالت ٥ قضادن مرکب اولوب، ٤١ ناحیه و ٨٣٥ دائرهٔ بلدیه یی حاویدر.

سومه (Somma) ایتالیانك (ترادی لابوره) ایالتنده و ناپولینك ١٥ کیلومتره شرقنده برقصبه اولوب، ٧٢٠٠ اهالیسی واردر.
— ینه ایتالیانك لومبارديه خطه سنده ومیلانك ٥٢ کیلومتره شمال غربیسنده دخی بو اسمله بر قصبه اولوب، ٣٢٠٠ اهالیسی واردر. میلاددن ٢١٨ سنه اول روما سردارلرندن (اسکیپیون) بو قصبه ده قرتاج سرداری مشهور (آنیبال) طرفندن مغلوب اولمشدر.

سومه (Soumet) فرانسه شعراسندن اولوب، ١٧٨٦ ده (قاستلوداری) ده طوغمش، و ١٨٤٥ ده وفات ایتمشدر. ابتدا بیوك ناپولیونه وبعده بوربون خاندانه انتساب ایدوب، بعض مأموریتلره تعیین اولنمشیدی. برقاچ هائله سی و سائر اشعاری واردر. قیزی فابریله، که مادام (دالتنهایم) دیمکله معروفه در، کندیسنه هائله لرك ترتیبنده یاردیم ایتدیکی کبی، وفاتندن صکره دخی بعض آثارینی جمع ونشر ایتمشدر.

سونچینو (Soncino) ایتالیاده لومبارديه خطه سنك (قره مونه) ایالتنده و (قره مونه) نك ٤٠ کیلومتره شمال غربیسنده و (اوليو) نهری اوزرنده بر قصبه اولوب، ٤٢٠٠ اهالیسی واردر.

سوند (Le Sund) دانیمارقه نك (سلاند) جزیرهٔ کبیره سیله اسوجك جنوب

Digitized by Google

غربی ساحلی آره‌سنده وقاتغات دکیزیله بالطیق دکیزی بیننده بر بوغاز اولوب، بویی ١٠٠ و اکی الك طار محلنده ٤ واك کنیش یرنده ٢٦ کیلومتره‌در. آقنتیسی وآنافوری چوقدر. دانیمارقه دولتی یقین وقته قدر بو بوغازدن کچن کمیلردن رسم آلیردی.

سوندربورغ (Sonderbourg) پروسیه‌ده (اشلسویغ هولشتاین) خطه‌سنك (آلسن) آطه‌سنده و اشلسویغك ٤٥ کیلومتره شمال شرقیسنده بر قصبه اولوب، ٣٨٠٠ اهالیسی، اسکی برقلعه‌سی وصاغلام لیمانی واردر.

سوندرسون (Saunderson) مشاهیر ریاضیون و طبیعیوندن اولوب، ١٦٨٢ده انکلتره‌نك (تورلستون) قصبه‌سنده طوغمش، و ١٧٣٩ده وفات ایتمشدر. بر یاشنده ایکن چیچك خسته‌لغندن کوزلرینه عمی کلوب، اصلا کورمدیکی حالده، تحصیل علوم و فنون ایده‌رك، قامبریج دارالفنوننده علوم ریاضیه و حکمت طبیعیه معلملرینك الك کزیده‌سی اولمشیدی. رؤیت نه دیمك اولدیغنی بیلمز بر اعمانك ضیا والوان وقوس قزح کبی مسائل حقنده درس ویره‌رك، کمال فصاحتله تقدیر واثبات مسئله ایتمسی پك غریب کورینوردی. بر جبر کتابیله ضیانك انعکاسی حقنده برکتاب یازمش؛ و نیوتونك بعض کتابلرینی شرح ایلمشدر.

سوندرلاند (Sunderland) انکلتره‌نك (دورهام) ایالتنده و (ویر) نهرینك منصبنده اوله‌رق دورهامك ٢٠ کیلومتره شمال شرقیسنده برشهر اولوب، ١٣٠٩٢١ اهالیسی، مکمل لیمانی، کوزل بر دمیر کوپریسی، دمیر یولی، سفائن اعمالنه مخصوص دستکاهلری، الماستراش وشیشه ایله قطران فابریقه‌لری وکراسته، دمیر، کومور، قونیاق وسائره‌یه متعلق پك ایشلك تجارتی واردر.

سوندریو (Sondrio) ایتالیانك لومبارده‌یه خطه‌سنده و میلانك ١٥٠ کیلومتره شمال شرقیسنده همنامی اولان ایالتك مرکزی برقصبه اولوب، ٣٥٠٠ اهالیسی، بر تپه‌نك اوزرنده قلعه‌سی، ایشلك تجارتی و جوارنده (مازینو) اسمیله برمعدن صویی واردر. — سوندریو ایالتی شمالاً اسویچره حدودیله و جنوباً (برغامه) ایالتیله محدود برکوچك ایالت اولوب، ٨٠٠٠٠ اهالیسی واردر.

سوندنفیلد (Sœndenfields) نوروچك الك جنوبی خطه‌سی اولوب، شمالاً (نوردنفیلد) وجنوباً (اسقاکی راق) خطه‌لریله محدوددر.

سونده (Archipel de la Sonde) جزایری آسیا ایله آوستralیا آره‌سنده بولنان وآسیا جزایری (Archipel Asiatique) اسمیله‌دخی تسمیه اولنان برچوق آطه‌لر هیئت مجموعه‌سنه ویریلن اسمدر. سونده جزایری هند چینینك مالاقه شبه جزیره‌سندن آوسترالیا قطعه‌سنه‌دك ٦° ٤′ عرض شمالی ایله ١١° ٤′ عرض جنوبی و ٩٢° ٤٨′ ایله ١٣١° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور. سوماتره، جاوه وبورنو جزایر کبیره‌سندن بشقه بالی، لومبوق، سومباوه، سوبه، فلورس، تیمور جزیره‌لرینی وبر چوق جزایر صغیره‌یی حاویدر. اکثری اسماً ورسماً فلنکه تابع اولوب، جمله‌سنك اهالیسی ١٨٠٠٠٠٠٠ قدر تخمین اولنور. اهالیسی عمومیت اوزره مسلم وملایی جنسنه منسوب اولوب، یالکز ایچ طرفلرنده وطاغلرنده هنوزدین اسلامی قبول ایتمه‌مش بعض اقوام وحشیه بولنیور. برکانلری چوقدر. [تفصیل احواللری ایچون بهرینك اسم مخصوصنه مراجعت بیوریله.]

سونرات (Sonnerat) فرانسه سیاحیندن اولوب، ١٧٤٥ ده لیونده طوغمش، و ١٨١٤ ده پارسده وفات ایتمشدر. یکی کینه‌یه، مداغسقار جوارنده‌کی آطه‌لره وسائر جزایر بحر محیط هند وچینه سیاحت ایدوب، برقاچ سیاحتنامه یازمشدر.

سونسوناته (Sonsonate) آمریقای وسطینك (سالوادور) جمهوریتنده و (سان سالوادور)ك ٨٥ کیلومتره غربنده بر قصبه اولوب، ٤٠٠٠ اهالیسی وبحر محیط کبیر ساحلنده ایشلك لیمانی واردر.

سونوره (Sonora) مکسیقه ممالك مجتمعه‌سنك همنامی اولان جمهوریتنده و (آریسپه)نك ٧٠ کیلومتره جنوبنده برقصبه اولوب، ٦٥٠٠ اهالیسی واردر.
— سونوره جمهوریتی مکسیقه‌نك شمال غربیسنده واقع اولوب، غرباً قالیفورنیه کورفزیله وآشاغی قالیفورنیه جمهوریتیله، جنوباً (سنیالوآ)، شرقاً

Digitized by Google

(شیشـوآموآ) جمهوریتـلریله ، شمالاً دخی ممالك مجتمعه‌نك (آریزونه) جمهوریتیله محاط ومحدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ١٩٧٩٧٣ مربع کیلومتره واهالیسی ١٣٤٧٩٠ کشی اولوب، بهر اون مربع کیلومتره باشنه ٧٠ کشی دوشیور. مرکزی ٧٠٧٠ اهالیلی جامع اولان (هرموزیلو) قصبه‌سیدر. اراضیسی طاغلق اولوب، غرب وشمال جهتلری مرتفع وساحله قریب محللری نسبةً دوزدر. میاه جاریه‌سی قالیفورنیه کورفزینه دوکیلوب، جوار جمهوریتلرده نبعان ایدن انهاری جمهوریت داخلنده بر چوق چایلر دخی اخذ ایله، مذکور کورفزه منصب اولور. بو انهارك باشلیجه‌لری شمالدن باشلایه‌رق: آسانسیون، سونوره، یاقوئی و (مایو) نهرلریدر. بونلرك‌ده اك بیوکلری (یاقوئی) و (سونوره) در. اهالیسنك آزلغندن دخی آکلاشلدیغی اوزره، بو جمهوریتك عمران ومدنیتی هنوز یك کری اولوب، اکثر طرفلری حالا وحشی حالنده بولنان اهالئ اصلیه ایله مسکوندر. بونلرك باشلیجه‌لری شمالدن باشلایه‌رق: یاپاغو، سری، پیما، اوپاته، یاقوئی ومایو قبائلیدر. (غوآیماس) اسکله‌سندن بدأ ایدن بردمیر یول خطی شماله طوغری ممتد اولوب، مرکزی اولان هرموزیلودن مرور ایله، ممالك مجتمعه‌یه داخل اوله‌رق، اوراده ممالك مذکوره‌نك خطوطیله کسب التصاق ایدیور. [زیاده تفصیلات ایچون «مکسیقه» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سونوره (Rio Sonora) مکسیقه‌نك سونوره جمهوریتنده بر نهردر، که ممالك مجتمعه‌نك (آریزونه) جمهوریتنده نبعانله، مکسیقه‌یه کیروب، جنوبه وبعده غرب جنوبی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، (هرموزیلو) قصبه‌سنده شمالدن کلن دیکر بر نهرله بعدالاجتماع، غربه وبعده ینه غرب جنوبی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، هرموزیلو قصبه‌سنده شمالدن کلن دیکر بر نهرله بعد الاجتماع غربه وبعده ینه غرب جنوبی‌یه طوغری دونوب، (تیبورون) جزیره‌سنك قارشیسنده اوزون بر خلیج تشکیل ایده‌رك، قالیفورنیه کورفزینه دوکیلور. مجراسی تقریباً ٥٠٠ کیلومتره طولنده اولوب، یوقاری قسمنك صول طرفنده برقاچ قصبه بولنیور؛ وصاغ طرفلرنده (پیما) قبائل وحشیه‌سی جولان ایدیور.

سونوقس (Sevenoaks) انکلتره‌نك کنت ایالتنده و (تومبریج)ك ٩ کیلومتره شمال غربیسنده (تامیسه‌یه) دوکیلن دارنت نهری اوزرنده وایکی دمیر یولك محل التصاقنده بر قصبه اولوب، ٦٢٩٥ اهالیسی، مکتبی، فقیرخانه‌سی وجوارنده کوزل کوشکلری واردر.

سونه (Cévennes) فرانسه‌نك جهت جنوبیه‌سنده بر سلسلهٔ جبالدر، که پیرنه جبال عظیمه‌سنك اتکلرندن بر وادی ایله آیرلمش اولدیغی حالده، جنوب غربیدن شمال شرقی‌یه طوغری ممتد اولوب، (مارژریده) طاغلری واسطه‌سیله (اوورنیه) جبالیله کسب التصاق ایدر. دها بر طاقم طاغلرله بر صره تشکیل ایده‌رك، (ووسژ) و (ژوره) جبالنه قدر ممتد اولور؛ وغربده‌کی (غارونه) و (لوآره) حوضه‌لرینی شرقده‌کی (رونه) و (سائونه) حوضه‌لرندن تفریق ایدر. برقاچ قسمه منقسم اولوب، جنوبی قسمی قره طاغلری واورب، اسپینوس و غاریقه طاغلرینی دخی شامل اوله‌رق، ارتفاعلری ١٥٦٧ متره‌یه قدر چیقار؛ وسطی قسمی، که اصل (سونه) دینلن بوراسیدر، ژوودان، لوژره، ویواره وژربیه طاغلرینی شامل اولوب، ارتفاعلری ١٧٥٤ متره‌یه بالغ اولور؛ شمالی قسمی لیونه، بوژوله و شاروله خطه‌لری طاغلرندن عبارت اولوب، اك یوکسك محللری ١٤٣٥ متره ارتفاعنده‌در. اون دردنجی لویی زماننده بو طاغلرده پروتستانلر قتولیکلره و حکومتك عسکرینه قارشی خیلی وقت مقاومت ایدوب، پك خونریزانه محاربه‌لر وقوع بولمشدر.

سونه (Sunna) اسکی جرمانلرك معبوده‌لرندن اولوب، کونشدن کنایه ایدی.

سونینی (Sonnini) فرانسه مشاهیر طبیعیون وسیاحیندن اولوب، ١٧٥١ ده (لونویل) ده طوغمش، و ١٨١٢ ده وفات ایتمشدر. آفریقانك سواحل غربیه‌سنده ومصر، ممالك عثمانیه، یونان و رومانیه‌ده سیاحت ایدوب، برقاچ سیاحتنامه یازمش؛ و (بوفون)ك مشهور تاریخ طبیعیسنه کزدیکی یرلرده کوردیکی طیوری دخی علاوه ایده‌رك، اثر مذکوری بویله علاوه‌لی اوله‌رق ١٢٧ جلد اوزره نشر ایتمشدر.

Digitized by Google

سوهل { (Sohl) مجارستانك شمالی ایالاتندن اولوب، شمالاً (لیپتاو)، شرقاً (کومور) و(نئوغراد)، جنوباً (هونت)، غرباً دخی (بارس) و (غران) ایالتلریله محدوددر. بویی ۹۰ واکی ۵۳ کیلومتره اولوب، ۱۰۶۰۰۰ اهالیسی واردر. مرکزی (نایسوهل) قصبه‌سیدر. کومش، باقیر ودمیر معدنلری چوقدر.

سوهم { (Suhm) دانیمارقه مشاهیر مورخیندندن اولوب، ۱۷۲۸ده قوپنهاغده طوغمش، و۱۷۹۸ده وفات ایتمشدر. دانیمارقه‌نك احوال تاریخیه‌سنه دائر برقاچ معتبر و مفصل کتاب یازوب، بالمناسبه اقوام شمالیه‌نك اصل ونسبلری حقنده بك چوق معلومات ویرمشدر.

سویبط { (ابن حرمله یاخود سعد بن حرمله القرشی العبدری) قدمای صحابه‌دن اولوب، حبشه هجرت ایتمش، وبدر غزاسنده حاضر بولنمشدر. حضرت ابابکر (رضه) ونعیمان ایله برابر شامه کیدوب، نعیمان طرفندن صاتلمش ایدی. [«نعیمان» ماده‌سنه مراجعت بیورله.]

سویبق { (بن خاطب الانصاری) صحابه‌دن اولوب، احد وقعه‌سنده ضرار بن الخطاب یدیله شهید اولمشدر.

سوئتون { (Suetone) اسکی روما مورخلرندن اولوب، میلادك ۷۰ تاریخلرنده طوغمشدر. کنج پلین ایله محبق اولوب، بعض مخابره‌لری باقیدر. اون ایکی قیصرك ترجمهٔ حالنی یازوب، بوکتابی سائر بعض آثاریله برابر موجوددر.

سوید { صحابه‌دن بروجه زیر برقاچ ذاتك اسمیدر: (سوید بن الحارث الازدی) که قومندن آلتی کشی ایله نزد حضرت نبوی‌یه کله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمشیدی. — (سوید بن حنظله) که (وائل بن حجر الحضرمی) یی دشمنلرینك الندن قورتارمق ایچون، برادری اولدیغنه یمین ایدوب، قصه‌یی حضور حضرت نبویده تقریر ایتدیکنده، «صدقت المؤمن اخو المؤمن» بیورلمشیدی. — (سوید بن زید الجذامی) که برادری (رفاعه) ایله ودیکر برادریله برابر نزد حضرت نبوی‌یه کلمش؛ وبعده فلسطینده ساکن اولمش ایدی. — سلمان فارسی (رضه)ك آزادلیسی اولان سوید. — (سوید بن الصامت الانصاری الاوسی) که شاعر وحکیم برذات اولوب، اثنای حجده حضرت رسول اکرم (صلعم) افندمزك جانبندن اسلامه دعوت بیورلدقده، مجلهٔ لقمانی کوسترمش؛ وبوکا قارشی جانب حضرت نبویدن قرآن کریم تلاوت بیورلنجه، «بوکوزل برسوزدر» دیمش ایسه‌ده، اسلامه کلمه‌مشیدی. بعده خزرج طرفندن قتل اولندقده، قومی اسلامنه شهادت ایتمشلردی. — (سوید بن صخر الجهنی) که اسکیدن اسلامه کلنلردن اولوب، (حدیبیه) غزاسنده ورضوان بیعتنده حاضر بولنمشدر. — (سوید بن طارق) و دها طوغریسی (طارق بن سوید) [«طارق» ماده‌سنه مراجعت.] — (سوید بن عامر الانصاری) که کوفه‌ده ساکن اولوب، روایت احادیث شریفه ایتمش ایسه‌ده، صحبتی مختلف فیهدر. — (ابو عبدالله سوید الباهلی) که برحدیث شریفك راویسیدر. — (ابو عقبه سوید الانصاری یاخود الجهنی ویا المزنی) که اوغلی عقبه کندیسندن روایت ایتمشدر. — (سوید بن عمرو) که (مؤته) محاربه‌سنده شهید اولمشدر. — (سوید بن عیاش الانصاری) که جانب حضرت نبویدن مسجد ضرارك هدمنه ارسال بیوریلان اوچ ذاتك بریدر. دیکر ایکیسی (عامر بن قیس) و (عاصم بن عدی) در. — (سوید بن غفلة الجعفی) که یاشلی اولدیغی حالده، حیات حضرت نبویده اسلامه کلوب، آنجق مدینه‌یه ورودی فخر کائنات (صلعم) افندمزك دفنلری کوننه تصادف ایتمکله، روایت وصحبت نبویلری شرفنه نائل اوله‌مامشدر. بعده قادسیه محاربه‌سنده بولنوب، اوراده قلیجنك برضربه‌سیله برارسلان اولدیرمشیدی. صکره معیت حضرت مرتضویده صفینده حاضر بولنوب، حجاج یوسف زماننده ۸۰ تاریخنده ۱۲۸ یاشنده وفات ایتمشدر. — (ابو مرصب سوید بن قیس العبدی) که کندیسندن برحدیث شریف مرویدر. — (ابو مخشی سوید بن مخشی الطائی) که بدر غزاسنده حاضر بولنانلردندر. — (سوید بن مقرن المزنی) که عثمان بن مقرنك برادری اولوب، بعده کوفه‌ده ساکن اولمشیدی. — (سوید بن النعمان الانصاری الاوسی الحارثی) که احد غزاسنده واوندن صکره‌کی غزواتك جمله‌سنده معیت حضرت نبویده بولنوب، بعض احادیث شریفه روایت ایتمشدر. اهل مدنیه‌دن معدوددر. — (سوید بن هبیره الدیلی یاخود ابو

Digitized by Google

سوید) که بر حدیث شریفك راویسیدر. — (سوید بن جبلة الفزاری) دخی بعض احادیث شریفه‌نك راویسی اولوب، صحابه میاننده عد اولنمش ایسه‌ده، صحبتی صحیح دکلدر.

سویداء { جزیره‌نك قسم غربیسندن عبارت اولان (دیار مضر) ده وحران قربنده مشهور بر قصبه ایدی. — بو اسمله مدینهٔ منوره‌دن ایکی قوناقلق مسافه‌ده و شام طریقنده بر محل وحورانده دخی بر قریه وار ایدی.

سویدق { ایران شعراسندن اولوب، شو رباعی اونکدر:

بچمن اکر درآیی قد سرو پست کردد
زد ولعل جانفزایت دل خلق مست کردد
فلك ار بصورت تو بمثل بتی نکارد
نبود یکی مسلمان که نه بت پرست کردد

سُوَیدیه { حلب ولایت وسنجاغنك آنطاکیه قضاسنده و عاصی نهری منصبنك صاغ یعنی شمالی طرفنده ناحیه مرکزی بر قریه اولوب، (سلوقیه) یاخود (سلفکیه) شهر قدیمنك خرابه‌لری اوزرنده واقعدر. زمان قدیمده بیك کمی استیعاب ایدر صنعی لیمانی وار ایکن، شمدی خراب اولوب، یالکز یاز موسمنده سفائن تقرب ایده‌بیلیور. مع هذا جوارلرینك محصولاتی وعلی الخصوص میان کوکی بو اسکله‌دن خارجه کوندریلوب، اخراجاتنك کمرك رسمی سنوی سکز اون بیك لیرایه بالغ اولور. ناحیه‌سی ١٦ قریه‌دن مرکب اولوب، ١٠٥٥٠ اهالیسی واردر.

سویر { (Sevier) ممالك مجتمعه‌نك غرب جهتنده واقع (اوتاه) راضیسنده بر نهر وبو نهرك منتهی اولدیغی بر کول اولوب، نهر (واهساچ) طاغلك قسم جنوبیسنك غربی اتکندن نبعانله، شماله، بعده شمال غربی‌یه و نهایت غرب جنوبی‌یه طوغری آقه‌رق، ′٥٠ °٣٨ عرض شمالی ایله °١١٦ طول غربیده همنامی اولان کوله دوکیلور. مجراسنك طولی ٤٠٠ کیلومتره‌دن زیاده اولوب، صاغ طرفدن مذکور طاغدن اینن بر چوق دره‌لر وسیللر آلیر. — سویر کولی ٣٥ کیلومتره اوزون و ١٦ کیلومتره کنیش اولوب، ١١٢ مربع کیلومتره مساحهٔ سطحیه‌سی واردر. صویی طوزلی اولدیغندن، سواحل وجوارلری خالی وجبلاقدر.

سویش { (Suez) وده‌ها طوغریسی سویس مصرده بحر احمرك منتهای شمال غربیسنده واقع همنامی اولان کورفزك منتهاسنده وهمنامی اولان جدولك مدخل جنوبیسنده اوله‌رق قاهره‌نك ١٣٥ کیلومتره شرقنده بر قصبه واسکله اولوب، ١٢٠٠٠ اهالیسی، خراب بر اسکی سوری وقسما قومله طولمش لیمانی واردر. سویش جدولنك کشادندن اول بحر احمر عثمانلی دونناسنك مرکزی اولوب، اورادن دفعاتله بحر عمانه و هند طرفلرینه دونتما سوق اولنمشیدی. شمدیکی حالده سویش جدولنك مدخلی اولمغله برابر مصر سفائن تجاریه‌سندن‌ده بحر احمرده ایشلینلرینك مرکزی اولوب، خیلی ایشلك تجارت بحریه‌سی واردر. اسکی بر قصبه اولوب، اسم قدیمی (آسینونه) ایدی، و بر آره‌لق (قنشوپاتریس) تسمیه اولنمشیدی.

سویش برزخی { (Isthme de Suez) آفریقایی آسیا قطعه‌سنه ربط ایدر بر برزخ اولوب، سینا شبه جزیره‌سنی آسیایه ترکله، بحر احمرك همنامی اولان کورفزی منتهاسیله بحر سفید آره‌سنده واقعدر. اکی ١١٦ کیلومتره‌در. بو برزخ اخیراً حفر وکشاد اولنه‌رق، ینه بو اسمله مسمی بر جدول حاصل اولمغله، آفریقا قطعه‌سی آسیادن آیرلمش؛ وبرزخك حکمی قالمامشدر.

سویش جدولی { (Canal de Suez) آنفا بیان اولنان سویش برزخنده بحر سفید ایله بحر احمر آره‌سنده آچلمش بر جدول اولوب، اك بیوك سفائنك مرورینه مساعد اولمغله، هند وچین وسائر آسیا وآوسترالیا وآفریقای شرقی ممالکیله آوروپا آره‌سنده‌کی طریق بحری‌یی یاری یاری‌یه ایندیرمش، وسفائنی امید برونی طولاشمق کلفتندن قورتارمشدر. بو جدول بحر سفیدده (پورت سعید) یعنی «سعید لیمانی» اسمیله مجدداً تأسیس اولنان قصبه‌دن بدأ ایله، جنوبه طوغری اوزانه‌رق، بر قاچ کولك ایچندن بعد المرور، بحر احمرك سویش کورفزینك منتهاسنده واقع سویش لیمانه واصل اولور. طولی ١٦٠ کیلومتره اولوب، ٧٥ متره عرضی واردر. ایچلرندن کچدیکی کوللرك اك درینی (تمساخ کولی) اولوب، داخلی بیوك بر لیمان حالنه قونمش، وکنارنده قاهره‌نك اسکله‌سی

Digitized by Google

حكمنده اولمق اوزره ، اسماعيليه قصبه‌سی تأسيس اولنمشدر . بو جدول غرب وشرق وشمال وجنوب آره‌سنده مواردانی بك چوق تسهيل ايدوب، مدنيت وثروت عموميه‌نك ترقی وانتشارینه چوق خدمت ايتمشدر . بحر احمر ايله بحر سفيد آره‌سنده برطريق بحری كشادی لزومی اسكيدن بری حس اولنه‌رق، ابتدا فراعنهٔ قديمه‌دن (سزوستريس) بو تصورك اجراسنه بدأ ايتمش؛ وآنجق بحر سفيددن ابتدا نيلك الك شرق قولنی تعقيب ايدوب، بعده نهر مذكورك مجراسيله سويش آره‌سنده بر جدول حفر ايتديرمكه باشلامشيدی . بونك باشلادیغی بو عمليات جسيمه اخلافندن (نخاع) وبعده مصری ضبط ايدن ملوك ايرانيه طرفندن تعقيب اولنمشيدی . روماليلر زماننده وقوع بولان محاربات جدولك اهمالنی منتج اولمغله، طولمش ايسه‌ده، ترايان وآدريان زمانلرنده يكيدن كشاد ايدلمش؛ وبعده ينه اهمال اولنوب، بسبتون قپانمش ايدی . فتوحات اسلاميه صره‌سنده حضرت عمر فاروق (رضه) زمان خلافتنده جدول مذكور (عمرو بن العاص) طرفندن يكيدن حفر وكشاد اولنه‌رق ، بو دفعه فسطاطدن دخی چكيرلمكله، اسكيدن طولی ۲۰۰ كيلومتره ايكن، ۳۲۰ كيلومتره‌يه ابلاغ اولنمشدی. ملوك امويه زماننده يكيدن اهمال اولنه‌رق، خلفاء عباسيه‌دن منصورك زماننده مصرلرك جزيرة العربه هجومی يولی كسلمك ايچون، بحر احمرده‌كی مدخلی بسبتون سد ايدلمش ايدی. بو جدول قديمك اليوم آثاری باقی ومشهوددر. ۱۸۵٤ تاريخنده فرانسه ارباب فننندن مشهور (فرديناند دولسپس) نيلك مجراسنی تعقيب ايتميه‌رك طوغريدن طوغری‌يه ايكی دكيز آره‌سنده بر طريق بحری كشادينی تصورله، ۱۸۵٦ ده بو تصوری خديو مصر سعيد پاشايه قبول ايتديره‌رك ، عمليانه باشلامش؛ و۱۸٦۹ تاريخ ميلاديسی تشرين ثانيسنك ۲۰ سنده جدول كشاد اولنمشدر .

سويش كورفزی { (Golfe de Suez) بحر احمرك منتهای شمالنده جنوبه طوغری ممتد اولان سينا شبه جزيره‌سنك تشكيل ايتديكی طار واوزون ايكی كورفزك بری يعنی غربيسی اولوب، ديكری عقبه كورفزيدر. سويش كورفزی منتهای شمالده واقع اسكله‌نك اسميله مسمی اولوب ، مذكور شبه جزيره ايله سواحل مصريه آره‌سنده جنوب شرقيدن شمال غربی‌يه طوغری ممتد اولور . بويی ۳۲۰ واك اك واسع يرنده ٥۰ كيلومتره‌در . ايكی جهتی خالی اولوب ، مدخلنك جهت غربيه‌سنده قيالق وخالی بر طاقم آطه‌لر بولنيور .

سويله { (Séville) اسپانيانك قسم جنوبيسنده و مادريدك ۳۸٥ كيلومتره جنوب غربيسنده اولنه‌رق (غواد الكوبر) يعنی وادی الكبير ايرماغنك صول كنارنده وبرقاچ دمير يول خطنك نقطهٔ تقاطعنده وحذای بحردن ۱۰۰ متره ارتفاعنده اوله‌رق ۳۷°۲۲′٤٤″ عرض شمالی ايله ۸°۲۱′۲۳″ طول غربيده واقع ايالت مركزی بر شهر اولوب ، ۱٤۳۰۰۰ اهاليسی، دارالفنونی، برقاچ بيوك كتبخانه‌سی، موزه‌سی، بر جامع شريفك خرابه‌لری اوزرنده ياپلمش بيوك بر كليساسی، (آلقازار) يعنی القصر اسميله عربلردن قالمه برسرايله ينه آثار اسلاميه‌دن (جيرالده) اسميله ۸۰ متره بوكسكلكده مصنع بر قله‌سی و «آلتون قله» اسميله ديكر بر بناسی، ميری‌يه عائد بر بيوك توتون وانفيه فابريقه‌سی، دمير خانه‌سی، طوبخانه‌سی، باروتخانه‌سی و بر بيوك پورسلن فابريقه‌سی واردر . عربلرك زماننده قالمه اوله‌رق بو شهرده وقتيله بك چوق ايپك قماشلر وصيرمه‌لی اقمشه نسج اولنوب، ۱۳۰۰۰ قدر دستكاه وار ايكن، بعده بو صنعت بسبتون متروك حالنه كيرمشدر . نهر دخی وقتيله سفائنك شهره قدر چيقمسنه مساعد اولمغله، تجارتی بك ايشلك ايكن ، بعده بر طرفدن نهرك منصبنك قومله‌سدی وبرطرفدن سفائنك جسامت وآغيرلغی پيدا ايتملری تجارتنه‌ده خلل كتيرمشدر . جوارلرنده كليتلی زيتون وپورتقال آغاجلريله باغلری اولوب ، زيتون ياغی وشراب باشليجه اخراجاتندندر. ايكی كوزل دمير كوپريسيله ٤ كيلومتره اوزونلغنده ايكی رختمی واردر. اكثر خانه وسوقاقلری عرب طرزنده اولوب ، حتی صكره ياپلمش اولان ابنيه‌سی دخی ينه عرب اصول معماريه‌سی اوزره انشا اولنمشدر . اهاليسی ذوق واكلنجه‌يه مائل اولوب، بوغا كوكشلری ورقصلر وعمومی پنايرلری بك صيقدر. عربلر عندنده (اشبيليه) اسميله معروف اولوب ، او وقتكی احوالی حقنده بو كلمه‌يه مراجعت بيوريله .

Digitized by Google

سویله { ایالتی (Province de Séville) اسپانیانك (آندالوسیا) خطه‌سنده واقع ایالات جنوبیه‌سندن واسکی (سویله) قراللغنك منقسم بولندیغی اوچ ایالتك بری اولوب ، شمالاً بادایوز، شرق شمالی جهتندن (قوردوبه)، شرق جنوبی طرفندن مالقه، جنوباً قادیس، غرباً دخی (هوئلوه) ایالتلریله محدود در . شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه بوبی ۱۴۸ و اك کنیش محلنده اکی ۱۴۶ کیلومتره اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۴۰۶۳ مربع کیلومتره واهالیسی ۵۴۳۹۴۴ کشیدر . ایالتك حدود شمالیه‌سنده (سیرامورنه) وحدود جنوبیه‌سنده (سیرا۔ ینوآس) جبالی ممتد اولوب ، ایالتك ایچنه طوغری قوللر تمدید ایدرلر . بو ایکی صره طاغلرك آره‌سنده (وادی الکبیر)ك مجراسی بولنوب، بونهرعظیم (قوردوبه) ایالتندن کله‌رك ، و صاغ و صولدن برچوق انهارك صولرینی طوپلایه‌رق، مرکزی اولان سویله‌نك یانندن کچدکدن، ودها جنوبده برطاقم بطاقلقلر تشکیل ایلدکدن صکره، سویله ایالتندن خروجله، آزبرمسافه‌ده (قادیس) و (هوئلوه) ایالتلرینی آیردقدن صکره، بحرمحیط آطلاسینك قادیس کورفزینه دوکیلور . بو وجهله ایالتك بتونی ایرماغك حوضه‌سی داخلنده بولنوب، بو ایرماغه صولدن ایالتك شرق شمالی حدودنده غرناطه‌دن کلن مشهور (شنیل) نهری ایله دها آشاغیده غواد الباقار (یعنی وادی البقر)، (غالاپاغار) و(هوئسنه) اسملریله دیکر اوچ، و صاغدن‌ده ویار، قاله، هوئوله اسملریله دیکر اوچ نهر وبر طاقم چایلر وسیللر دوکیلور . بونلرك چوغی یازین قورویوب، مجرالری اطرافنده بولنان واسع اوه‌لر فوق‌العاده بریبوست کسب ایدر . هواسی صیجاق ویابس اولوب، یازین میزان‌الحراره ۴۸ درجه‌یه‌قدر چیقار، وقیشین نادراً صفردن آشاغی اینر . یاغمورلری پك سیرك وآز اولوب ، طوپراغی فوق العاده منبت اولدیغی حالده، قوراقلق بحق استفاده اولنمسنه مانع اولور . طاغلرده قارلر اریدیکی وقت نهر طاشوب ، مهلك صیتمه‌لری موجب بر طاقم بطاقلقلر تشکیل ایدر . هر نه‌قدر قوراقلق اکثر اراضیدن طوپراغك استعدادینه کوره استفاده اولنمسنه مانع اولیورسه‌ده ، انهارك صویله اروا اولنان یرلر بو استعدادك قوتیله خیلی حبوبات، پاموق، کتن، کنویر، توتون وسبزه‌ومیوه ویروب ، اوزوم ، زیتون ، پورتقال ، لیمون وسائر میوه‌لری وطاغلرنده میشه ، چام وسائر آغاجلریله کوزل مرعالری واردر. حیوانات‌اهلیه‌سی ۳۰۰۰۰۰ قویون ، ۱۲۵۰۰۰ کچی ، ۷۵۰۰۰ صیغیر ، ۱۵۰۰۰ مرکب ، ۷۰۰۰ استر و ۲۲۰۰۰ آت راده‌لرنده اولوب ، ۳۳۰۰۰ قدرده آری قوغانی وار در . بعض طرفلرنده دمیر ، کمور ، قورشون وسائر معدنلر بولنیورسه‌ده، پك آزی اخراج اولنمقده در . صنایعی هنوز پك کری اولوب ، مرکزنده‌کی برقاچ فابریقه‌دن بشقه ایالتده یالکز برقاچ بز دستکاهی واردر . تجارتی‌ده متوسط حالده بولنیور . برقاچ دمیر یول خطی ایالتی شق ایدیور . ایالت ۱۱ قضایه منقسم اولوب، ۹۸ دائرهٔ بلدیه‌یی حاویدر .

سویله { قراللغی (Roy. de Séville) اسپانیانك جنوب غربی کوشه‌سنده بیوك بر خطه اولوب، آندالوسیا مملکتنك قسم غربیسندن عبارتدر . حکومت اسلامیه‌نك اواخرنده ظهور ایدن طوائف ملوکدن برکوچك دولت تشکیل ایتمش اولدیغندن، قراللق اسمیله یاد اولنور . سبته بوغازینك سواحل شمالیه‌سنی دخی حاوی اولدیغی حالده، شرقاً غرناطه و قرطبه قراللقلریله ، شمالاً استرمادوره خطه‌سیله، غرباً پورتکیز دولتیله، غرب جنوبی جهتندن بحر محیط آطلاسینك قادیس کورفزیله، جنوباً دخی سبته بوغازیله محاط و محدوددر . تقسیمات جدیده‌ده هوئلوه، سویله وقادیس اسملریله اوچ ایالته تقسیم اولنمشدر . [بو اسملره مراجعت بیوریله]

سوئنتیلا { (Suintila) اسپانیاده حکومت سورن ویسیغوت حکمدارلرندن اولوب ، ٦٢١ تاریخ میلادیسندن ٦٣١ تاریخنه‌دك حکم سورمش؛ وروملری اسپانیادن بسبتون اخراجله تبعه‌سنی دره‌بکلرینك ظلمندن وقایه ایتمش ، وبعض نظامات وضع ایلمش ایسه‌ده، نهایت صبی بولنان اوغلنی تخته تشریك ایتدیکیچون، تبعه‌سی کندیسندن دلکیر اولوب، نهایت (سپتیمانیه) والیسی طرفندن اسقاط اولنمش؛ ودرت سنه صکره وفات ایتمشدر .

سوئنون { (Suenon) دانیمارقه قراللرندن اوچ کشینك اسمیدر :

برنجیسی « چتال صقاللی » لقبیله ملقب اولوب ،

Digitized by Google

۹۸۵ تاریخ میلادیسندن ۱۰۱٤ تاریخنه‌دك حكم
سورمشدر. چوجق ایكن خرستیان مذهبی اوزره
واپتیز اولمش ایسه‌ده، بعده بت پرستلكه رجوع؛
وصاقسه‌یی نهب ایدوب، انكلتره‌یی دخی ضبط،
وآنغیر وبركیلر طرح ایتلمش ایدی. لوندره‌یه دخولنده
انكلتره قراللغی اعلان اولنمشدی. نوروجك دخی
برقسمنی استیلا ایتمشدی. اوغلی قانوت خلفی ولمشدر.
— ایكنجیسی برنجینك تورونی یعنی قیزینك اوغلی
اولوب، دانیمارقه ونوروج قرالی برنجی (مانیوس)
طرفندن دانیمارقه خدیوینه نصب اولنمش، و۱۰٤۷
تاریخنده دانیمارقه قراللغی بالتفریق كندیسنه براغلمش
ایدی. انكلتره‌یه قارشی عسكر سوق ایتمش ایسه‌ده،
موفق اوله‌مامش؛ وصاقسونلره قارشی سوق ایتدیكی
عسكر دخی كندیسندن روكردان اولوب، براقشلردی.
اقرباسندن بر قیزله عقد ازدواج ایتمش اولدیغندن،
طائفهٔ رهبان دخی علیهنده بولنوب، نهایت بونی
تطلیقه مجبور اولمش ایدی. ۱۰۷٤ ده وفات ایتمشدر.
— اوچنجیسی (اریك اموند)ك اوغلی اولوب،
۱۱٤۷ ده بشنجی قانوتی قتل ایتدیره‌رك، دانیمارقه
قراللغنی ضبط ایتمش؛ و ۱۱۵۷ تاریخنه‌دك اون
سنه حكومت سورمشدر. تاریخ مذكورده اوزرینه
یوریدیكی (والدمار) طرفندن مغلوب اولوب، فرار
ایتمكده ایكن قتل اولنمشدر.

سوینیه { ماركیزه دو — (Mar. de Sévigné) انشا وفصاحتده شهرت
قزانمش فرانسز بر قادین اولوب، ۱۶۲۶ تاریخ میلا.
دیسنده پارسده طوغمش، و ۱۶۹۶ ده وفات
ایتمشدر. بر یاشنده ایكن پدری وبش سنه صكره
والده‌سی وفات ایتمكله، دایسی بولنان بر آبه طرفندن
بیودیله‌رك، تربیه اولنمش؛ و ۱۸ یاشنده ایكن
(ماركی دو سوینیه) یه واروب، یدی سنه صكره
قوجه‌سی دوولوده قتل اولنمغله، ۲۵ یاشنده اولدیغی
حالده، طول قالوب، بوندن دنیایه كتیرمش اولدیغی
بر اوغلیله بر قیزك تربیه‌سنه حصر اوقات ایتمش؛
وحسن وجمالیله ذكاوت وثروتنه بناءً، پك چوق
طالبلر ظهور ایتدیكی حالده، هیچ برینه وارمغه
راضی اولمامش ایدی. كاه پارسده وكاه برتانیه‌ده‌كی
چفتلكنده اقامت ایدوب، اك مشهور ذواتله كو.
ریشوردی. ۱۶۶۹ ده قیزینی اولندیروب، متعاقباً
دامادی (پرووانسه) والیسی اولمغله، پرستش درجه.
سنده سودیكی قیزندن بیوك بر تأسفله آیریله‌رق،
دفع اشتیاق ایچون كندیسنه مفصل، پك حسیاتلی
ودرجهٔ نهایه‌ده فصیح بر طاقم مكتوبلر یازمغه باشلا.
مشیدی، كه بو مكتوبلر فرانسز ادبیاتنده وفن
انشاده بر نمونه عد اولنه‌رق، او وقتك احوال
وعاداتی و وقوعات تاریخیه‌سی نقطهٔ نظرنجه دخی
اهمیتی حائزدرلر. منشآتی دفعاتله و متعدد جلدلر
اوزرینه طبع ونشر اولنمشدر.

سه‌آره { (Céare) آمریقای جنوبیده برازیلیا ممالك مجتمعه‌سنی تشكیل ایدن جماهیرك
بری اولوب، ریوغرانده، پاراهیبا، پیاؤهی وپرنامبوق
جمهوریتلریله و بحر محیط آطلاسی ایله محاطدر. بویی
٤٤٠ و اكی ٤٠٠ كیلومتره اولوب، ٧٢١٠٠٠
اهالیسی واردر. باشلیجه محصولاتی مصر، آناناس،
توتون وسائره‌دن و حیوانات اهلیه‌سی صیغیر وآتدن
عبارتدر. — مركزی اولان (سه آره) ونام دیكرله
(قورتالجه) یاخود (نوتردام دلا سومپیون) قصبه‌سنك
۱۸۰۰۰ اهالیسی واردر.

سهابی { اونجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، سیروزلیدر. سپاهی زمره.
سندن اولوب، قانونی سلطان سلیمان خانك عراق
سفری اثناسنده وفات ایتمشدر. شو بر ایكی بیت
اونكدر:

قدمن یای كبیدر هر بار چكمكدن الم
سینه‌من صندوقه‌سی اولدی نشان تیر چرخ
طاتلی سوزینه عروس دهرك آلدانمه ار اول
عیش فرهادی صاقین حلوای شیرین ایتدی تلخ

سهابی { ماوراءالنهر شعرا وساداتندن اولوب، تاریخ سویله‌ده مهارتی وار ایدی.
كوزل اشعاری اولوب، شو بیت او جمله‌دندر:

بتخانهٔ كه مه من چو آفتاب درآید
بسان ذره دل من باضطراب درآید

سهراب { شاهنامه‌ده روایت اولندیغنه كوره، رستم زالك شاه سمنكانك قیزندن
دنیایه كلمش غیر مشروع اوغلی اولوب، شجاعت
وجسارتده وقهرمانلقده پدرینه مانند وبلكه فائق
اولمغله، هم پدرینی بولمق هم شجاعتنی كوسترمك
اوزره، بیوك پدرندن آلدیغی بر سریه ایله ایرانه قارشی

Digitized by Google

يوريمش؛ ومبارزه ايچون رستمی ايستمش ايسه‌ده، رستم كنديسنك كيم اولديغنی كوسترميه‌رك وسهرابی طانيميه‌رق قارشيسنه چيقمش؛ ودفعاتله سهراب غالب كلديكی حالده، رستم بر حيله ايله الدن قورتلوب، نهايت سهرابی يره اوره‌رق، خنجرله كوكسنی ياردقدن صكره، سهراب رستمك اوغلی اولديغنی و رستم البته انتقامنی آله‌جغنی بيان ايده‌رك، بو ادعاسنی اثبات ايچون، والده‌سنك قولنه باغلامش اولديغی رستمك بر يادكارينی كوسترنجه، بو قهرمان بيلميه‌رك كندی اوغلنی اولديرمش اولديغنی آكلايه‌رق، پك چوق واويلا ايتمشدر. بو حكايه «شاهنامه»نك الك لجيع مندرجاتندندر.

سهراب { (ميرزا — بيك) ايران شعراسندن و «ن اصل عشاير اترا كدن رستم خان عشيرتنه منسوب بر شاعر اولوب، شو بيت جمله اشعارندندر:

ما جای دانه آينه‌در دام ريخته‌يم
تا پرتو جمال تو افتد بدام ما

سُهرَوَرد { ايرانده عراق عجمك شمال غربی كوشه‌سنده و زنجانك قربنده بر قصبه اولوب، مشاهير علمادن برچوق ذواتك مسقط رأسی بولنمشدر.

سهروردی { (ضياء الدين ابو النجيب عبد القاهر بن عبد الله البكری) مشاهير علمادن وصوفيوندن اولوب، نسبی اون اوچ قوشاقده حضرت ابا بكر صديق (رضه) افندمزه واصل اولور. ٤٩٠ تاريخنده سهروردده طوغوب، شاب ايكن بغداده ورودله، علی بن بنهاندن علم حديثی واسعد مبهنيدن فقهی و سائر علمادن ديكر علومی تحصيل، واصفهانده‌ده ابو علی الحداددن استماع احاديث شريفه ايتمش؛ وبعده زهد وتقوايه دوشمش؛ وبر مدت بغدادده صو صاته‌رق، كديمنيله ياشامش؛ ودجله‌نك غربنده مريدان ايچون رباطلر بنا ايتديرمش ايدی. ٥٤٥ ده مدرسهٔ نظاميه مدرسلكنه تعيين اولنه‌رق، ايكی سنه تدريس ايله مشغول اولمش؛ و ٥٥٨ ده، بيت مقدسی زيارت ايتمك اوزره، دمشقه واروب، اهل صليب محاربانندن طولايی، قدسه كيده‌ميه‌رك، بر مدت دمشقده تدريس حديثله ووعظله اشتغال ايتمش؛ وملك عادل نور الدين محمود طرفندن پك چوق التفاته نائل اولمش ايدی. بعده بغداده عودت ايدوب، ٥٦٣ تاريخنده اوراده وفات ايتمشدر.

سهروردی { (شهاب الدين ابو حفص عمر بن محمد الباكری) مشاهير صوفيوندن و فقهاء شافعيه‌دن اولوب، آنف الترجمه ضياء الدين سهروردينك برادر زاده‌سيدر. فقه وحديث وتصوف وسائر علومده عصرينك فريدی ايدی؛ ومجالس وعظ وتذكيرنده پك چوق مريدان ومستمعين حاضر اولوردی. عمی علامهٔ مشار اليهدن و سائر علما ومشايخدن اخذ علوم ايدوب، عبد القادر كيلانی حضرتلريله دخی صحبتی وار ايدی. دفعاتله حجه كيدوب، مجاورت دخی ايتمشيدی. ٥٣٩ تاريخنده سهروردده طوغوب، ٦٣٢ ده بغدادده وفات ايتمشدر. برقاچ تأليفاتی اولوب، الك مشهوری «عوارف المعارف»در. بر چوق اشعار عربيه‌سی دخی اولوب، شو بيت او جمله‌دندر:

تصرمت وحشة الليالی — واقبلت دولة الوصال
وصار بالوصل لی حسودا — من كان فی هجركم رثی لی
و حقكم بعد ان حصلتم — بكل ما فات لا ابالی
احييتمونی وكنت ميتا — وبعتمونی بغير غالی الخ.

سهروردی { (شهاب الدين ابو الفتوح يحيی بن حبش بن اميرك) مشاهير حكماء اسلامدن اولوب، فقه و ادبياتده دخی يد طولاسی وطبيعت شعريه‌سی وار ايدی. آنف الترجمه (شهاب الدين ابو حفص عمر السهروردی) ايله ملابسه ايدنلر واردر. صاحب ترجمه (مقتول) و (قتيل الله) لقبيله دخی معروفدر. ٥٤٩ تاريخنده سهروردده طوغوب، تحصيل علوم وفنون ايتدكدن صكره، شامه عزيمت ايده‌رك، حلبه واردقده، اورانك صاحبی بولنان ملك ظاهر بن صلاح الدين ايوبی طرفندن فوق العاده اكرام و احترامه مظهر اولمش؛ و اورا علماسيله ايتديكی مباحثاتده غلبه چالوب، مباحثه‌ده دخی شدت لسان وتهور قوللانديغندن، بونلر كنديسنه خصم اولوب، حسد دخی كينه‌لرينه تأثير ايتمكله، كنديسنی عقيده بوزقلغيله اتهام ايده‌رك، دمشقده بولنان صلاح الدين ايوبی‌يه بو آدمك اوغلی ملك ظاهری افساد ايتديكنی وقتلی واجب اولديغنی يازمغله، مشار اليه اوغلنه صاحب ترجمه‌نك قتلنی قطعياً امر ايلديكندن، ٥٨٥ تاريخنده، ٣٦ ياشنده اولديغی

Digitized by Google

حالده، كندى اختيارى اوزره، يمكسز براغيله‌رق، تلف اولمشدر. باشلجه تأليفاتى: «التلويحات اللوحية والعرشية»، «كتاب الالواح العماديه»، «كتاب اللمحة» «كتاب المقاومات»، «كتاب هياكل النور»، «كتاب المعارج»، «كتاب المطارحات»، «كتاب حكمة الاشراق» وساڑه‌در. شو برايكى بيت مترقب موت ايكن سويلديكى اشعارندندر:

قل لاصحابى رأونى ميتاً فبكونى اذ رأونى حزناً
لا تظنونى بانى ميت ليس ذا الميت والله انا
انا عصفور وهذا قفصى طرت عنه فتخلى رهنا
وانا اليوم اناجى ملاء وارى الله عيانا بهنا الخ

سهرياج { فارسده بر قصبه اولوب، خلافت حضرت فاروقيده عبدالله بن عامر طرفندن فتح اولنمشدر.

سهل { صحابه‌دن بر وجه زير برقاچ ذاتك اسميدر: (سهل الانصارى) كه سعد بن عبادة الساعدينك برادر زاده‌سى اولوب، بعض احاديث شريفه‌نك راويسيدر. — (ابو اياس سهل الانصارى) كه اوغلى كنديسندن روايت ايتمشدر. — (سهل بن بيضاء) كه وهب بن ربيعة القرشى الفهرينك اوغلى اولوب، والده‌سى بيضايه نسبتله معروفدر. هجرتدن اول مكه‌ده اسلامه كلوب، كفار قريشك هاشميلره قارشى ترتيب ايتمش اولدقلرى صحيفه‌يى كرى آلديرانلرك بريدر. كنديسى وبرادرى سهيل حيات حضرت نبويده وفات ايتمشلردر. — (سهل بن حارثة الانصارى) كه بدرى دخى صحابه‌دن اولوب، برلكده احد غزاسنده واوندن صكره‌كى غزواتده حاضر بولنمش اولديغى مروى ايكن، بعضلرى كنديسنى تابعيندن عد ايتمشلردر. مدينه‌ده و بغدادده ذريتى قالمشيدى. — (سهل بن الحارث) كه احد وقعه‌سنده حاضر بولنمشدر. — (سهل بن حثمة الانصارى الاوسى) كه هجرتك اوچنجى سنه‌سى طوغوب، رحلت حضرت نبويده سكز ياشنده ايديسه‌ده، بعض حديثلر حفظ وروايت ايتمشدر. — (سهل بن الحنظلية الانصارى الاوسى) كه زهد وتقوى ايله مشغول اولوب، بعده دمشقده يرلشمش، ومعاويه‌نك اوائل حكومتنده وفات ايتمشدر. عقبه اسميله ينه صحابه‌دن بر برادرى دخى وار ايدى. — (سهل بن الحنظلية العبشمى) كه بر حديث شريفك راويسيدر. — (ابو سعد سهل بن حنيف الانصارى الاوسى) كه بدر غزاسنده و ساڑ كافهٔ غزواتده معيت حضرت نبويده بولنمش؛ واحد وقعه‌سنده عساكر مسلمين رجعت ايتديكنده، صاحب ترجمه حضرت فخر كائنات (صلعم) افندمزك يانده ثبات ايتمش؛ وحضرت على (رضه) افندمزه الك اول بيعت ايدنلردن اولوب، بصره‌يه عزيمتنده جانب مرتضويدن مدينه‌ده وكيل براغلمش؛ وبعده فارس ولايتنه نصب اولنه‌رق، مؤخراً اهالينك شكايتى اوزرينه، عزل ويرينه (زياد ابن ابيه) تعيين بيورلمشيدى. صفين محاربه‌سنده‌دخى معيت حضرت مرتضويده بولنوب، ٣٨ تاريخنده كوفه‌ده وفات ايتمش؛ وجنازه نمازى جانب مرتضويدن قيلنمشدر. اوغللرى ابو امامه وعبد الملك و تابعيندن برقاچ ذات كنديسندن روايت ايتمشلردر. — (سهل بن رافع بن خديج البلوى) كه حقنده «الذين يلمزون المطوعين من المؤمنين فى الصدقات» آيت كريمه‌سى نازل اولمشدر. احد وقعه‌سنده حاضر بولنمش، وعهد حضرت فاروقيده وفات ايتمشدر. قيزى (عميره) كنديسندن روايت ايتمشدر. — (سهل بن الربيع الانصارى الحارثى) كه احد غزاسنده حاضر بولنمشدر. — (سهل بن سعد الانصارى الساعدى) كه رحلت حضرت نبويده اون بش ياشنده اولوب، ٨٨ تاريخنده ٩٦ ياشنده وفات ايتمشدر. مدينه‌ده بولنان صحابه‌نك الك صكره وفات ايدنى اولوب، كنديسندن صحابه وتابعيندن بر چوق ذوات روايت ايتمشلردر. حجاج بن يوسف، حضرت عثمان (رضه) ه ياردم ايتمدك ديه، اصلسز بر بهانه ايله صاحب ترجمه‌يه وساڑ بعض صحابه‌يه اذيت ايتمشيدى. — (سهل بن ابى سهل) كه سعيد بن ابى هلال كنديسندن روايت ايتمشدر. — (سهل بن صخر الليثى) كه اهل مدينه‌دن معدود اولوب، بعده بصره‌ده ساكن اولمش، وبعض احاديث شريفه روايت ايتمشدر. — (سهل بن ابى صعصعه) كه قيس وابو كلاب وجابر وحارثك برادرى اولوب، احد وقعه‌سنده حاضر بولنمشدر. — بنى ظفرك آزادليسى (سهل) كه بوده احد وقعه‌سنده بولنمشدر. — (سهل بن عامر الانصارى النجارى) كه بئر معونه وقعه‌سنده عمى سهل بن عمرو ايله برابر شهيد اولمشدر. — (سهل بن عتيك الانصارى الخزرجى) كه عقبه وبدر غزالرنده حاضر بولنمشدر؛ وعهد رسول الله (صلعم) ده وفات ايدوب، جنازه نمازى جانب نبويدن قيلنمشدر.

Digitized by Google

— (سهل بن عدى الانصارى) كه ثابت وعبدالرحمنك برادرى اولوب، احد وقعه‌سنده حاضر بولنمشدر. — (سهل بن عدى الخزرجى) كه احد محاربه‌سنده شهيد اولمشدر. — (سهل بن عدى التميمى) كه بدر غزاسنده حاضر بولنوب، يمامه وقعه‌سنده شهيد اولمشدر. — (سهل بن عمرو الانصارى النجارى) كه برادرى سهيل ايله برابر حضرت فخر كائنات (صلعم) افندمزك مسجد نبويلرنى تأسيس ايلدكلرى عرصه‌نك صاحبلرى ايكى يتيم ايدى. بعضلر عرصهٔ مذكوره‌نك صاحبى مارالذكر سهل بن رافع اولديغنى التزام ايتمشلردر. — (سهل بن عمرو القرشى العامرى) كه سهيل و سكرانك برادرى اولوب، فتح مكه كونى اسلامه كلمش، ومدينه‌ده ذريت براقمشدر. — (سهل بن عمرو الانصارى الحارثى) كه احد وقعه‌سنده واوندن صكره‌كى غزالرده حاضر بولنمشدر. — (سهل بن قرظة الاوسى) كه احد وقعه‌سنده حاضر بولنمشدر. — (سهل بن قيس الانصارى الخزرجى السلمى) كه بدر غزاسنده حاضر بولنوب، احد محاربه‌سنده شهيد اولمشدر. — (سهل بن قيس المزنى) كه كثير بن عبدالله وسائرلرى كنديسندن روايت ايتمشلردر. — (سهل بن مالك) كه كعب بن مالكك برادرى اولديغى مروى اولوب، حجازلى اولديغى حالده، مدينه‌ده ساكن بولنمش؛ واوغلى مالك كنديسندن روايت ايتمشدر. — (سهل بن منجاب التميمى) كه جانب حضرت نبويدن بنى تميم صدقاتنك جمعنه مأمور اولانلردندر.

سهل ارغيانى { (ابو الفتح بن احمد) مشاهير علمادن وفقهاء شافعيه‌دن اولوب، نيسابور جوارنده واقع ارغيان ناحيه‌سنده طوغمش؛ وتحصيل علوم ايدوب، برمدت ناحيه‌سنده قاضيلق ايتدكدن صكره، عزم حج ايدوب، عزيمت وعودتنده عراق وحجاز و سائر اقطارده مشاهير علما ومشايخله صحبت ايتمش؛ وشيخ حسن سخانينك اشارتى اوزرينه، مناظره‌دن وقضادن ال چكوب، انزوايه چكلمش؛ وصوفيونه مخصوص بر خانقاه تأسيس ايدوب، اوراده عبادت وتأليف ايله مشغول اولمش ايدى. ٤٩٩ ده وفات ايتمشدر. نامنه نسبتله ياد اولنان مشهور فتاويسى و سائر بعض آثارى واردر.

سهلان { (ابو الحسن — بن عثمان بن كيسان) مصر اطباء نصرانيه‌سندن اولوب، ملوك فاطميه‌دن عزيز باللهك طبيبى ايدى. و بونك يك چوق احسانلرينه نائل اولوب، ٣٨٠ تاريخنده وفات ايتمشدر.

سهل تسترى { (ابو محمد بن عبدالله) مشاهير صوفيوندن اولوب، ٢٠٠ تاريخنده خوزستانك تستر شهرنده طوغمش؛ و بعده بصره‌ده ساكن اولوب، ٢٨٣ ده وفات ايتمشدر. صلاح ومقاماتى مشهوردر.

سهل سجستانى { (ابوحاتم بن عثمان الجشمى) مشاهير ادبادن اولوب، علوم ادبيه ولغت وشعرده يد طولى صاحبى ايدى. ابن دريد ومبرد كبى علماى ادب صاحب ترجمه‌دن اخذ واستفاده ايتمشلردى. ارباب صلاح وتقوادن اولوب، هر كون بر دينار صدقه ويرر، وهر هفته قرآن كريمى ختم ايدر ايمش. ٢٤٨ تاريخنده بصره‌ده وفات ايتمشدر. تأليفاتى: «كتاب اعراب القرآن»، «كتاب مايلحن فيه العامة»، «كتاب الطير»، «كتاب المذكر والمؤنث»، «كتاب البنات»، «كتاب المقصور والممدود»، «كتاب الفرق»، «كتاب القراآت»، «كتاب المقاطع والمبادى»، «كتاب الفصاحه»، «كتاب النخلة»، «كتاب الاضداد»، «كتاب القس والنبال والسهام»، «كتاب السيوف والرماح»، «كتاب الدرع والفرس»، «كتاب الوحوش»، «كتاب الحشرات»، «كتاب الهجاء»، «كتاب الزرع»، «كتاب خلق الانسان»، «كتاب الادغام»، «كتاب اللبا واللبن الحليب»، «كتاب الكرم»، «كتاب الشتاء والصيف»، «كتاب النحل والعسل»، «كتاب الابل»، «كتاب العشب»، «كتاب الخصب والقحط»، «كتاب اختلاف المصاحف» وسائره‌در. شو ايكى بيت جملهٔ اشعارندندر:

ابرزوا وجهه الجميل ولاموا من افتتن
لو ارادوا اعفافنا ستروا وجهه الحسن

سهل الكوسج { خلفاء عباسيه زماننده ظهور ايدن اطباء نصرانيه‌دن اولوب، مشهور «اقراباذين» وسائر تأليفات صاحبى بولنان (سابور بن سهل) ك بدريدر. صقالى يك كراه اولديغندن، ضدى اولان (كوسج) لقبيله

تلقیب اولنمشدر. هزله میلی زیاده ایدی. طبابتده مهارتی وآنجق خوزستانلی اولدیغیچون لساننده لحنی وار ایدی. اوچنجی قرن هجری اوائلنده وفات ایتمشدر .

سهله (بنت سهیل القرشیه) صحابیاتدن اولوب، پدری وزوجی ابو حذیفه دخی صحابه‌دن ایدی. الك اول اسلامه کلنلردن ،ولوب، زوجیله برابر حبشه هجرت ایتمش؛ و اوراده محمد اسمیله بر اوغلی اولمشیدی . — (سهله بنت عاصم الانصاریه) دخی صحابیاتدن اولوب، فتح خیبر کونی دنیایه کلمش اولمغله، جانب نبویدن بو اسمله تسمیه بیورلمشیدی. — (سهله بنت سعد الساعدی) دخی صحابیاتدندر .

سهم (بن مازن) صحابه‌دن اولوب، یزید بن سنانك جدی اولان زید دیلینك آزادلیسی ایدی .

سهمی بخاراشعراسندن‌اولوب، بر اوجینك اوغلی اولمغله ، بو مخلصله تخلص ایتمشدر . اکبر شاهك زماننده هندستانه کیدوب، خان اعظم میرزا عزیز کوکه‌یه انتساب ایتمشیدی . شو بیت اونکدر :

هلال عید نسبت داشق باطاق ابرویش
اکر بودی هلال‌دیکری پیوسته پهلویش

سهند ایرانك آذربیجان خطه‌سنده (ارمیه) کولنك شرقنده و تبریزك جنوب شرقیسنده منفرد بر بیوك طاغ اولوب ، ذروه‌سی حذای بحردن ۳۰٤٦ متره مرتفعدر . °۳۷ ایله °۳۸ عرض شمالی آره‌سنده اولوب ، °٤٤ طول شرقی خطی اوزرندن کچیور . اتکلرینك احاطه ایتدیکی محل ۱۰۰ کیلومتره اوزون و ۹۰ کیلومتره کنیش اولوب ، محیط دائره‌سی ۳۱٤ کیلومتره‌در . میاه معدنیه‌سی پك چوقدر . شرقی اتکلرنده باقیر وسیملی قورشون معدنلری بولنیور . میاه جاریه‌سی پك چوق اولوب، شماله طوغری آقانلر (آجی چای) واسطه‌سیله و غرب وغرب جنوبی اتکلرندن آقانلر طوغریدن طوغری‌یه (ارمیه) کولنه، وشرق وشرق جنوبی جهتندن آقانلر دخی بحر خزره تابع اولان (سفیدرود) ونام دیکرله قزیل اوزن نهرینه دوکیلور. مذکور طاغده (غار اسکندر) اسمیله بیوك بر مغاره بولنوب، حامض فحم افراز ایتدیکیچون ، ایچنه کیرمك ایستین حیوانات درحال تلف اولور . و بناء علیه قپوسی حیوانات کمیکلریله مملودر. اهالی بو حالی طلسمه حمل ایده‌رك ، ایچنده اسکندرك خزینه‌لری محفوظ اولدیغنه معتقددرلر .

سهوره (Sehore) هندستانك قسم شمالیسنده واقع مالوه خطه‌سنك (بهو پال) حکومت ممتازه‌سنده وبهو پالك ۳۲ کیلومتره غرب جنوبیسنده بر قصبه اولوب ، ٤۳۳۵ ی مسلم اولمق اوزره، ۵۲۰۰ اهالیسی، بیوك بر بازاری وایپك منسوجات دستکاهلری واردر . قصبه چقور ونباتاتی چوق بر یرده اولوب ، هواسی صیتمه‌لی ایسه ده، اطرافنده بولنان انکلیز عسکرینك اقامتکاهلری مرتفع وصاغلامدر .

سهوی (میر حسن) شعرای ایراندن‌اولوب، تبریزلیدر . شاه عباس ماضی زماننده یاشامش ؛ وعساکر عثمانیه‌نك تبریزی فتحلرنده کاشانه کیتمش ایدی. حسن خطده مهارتی وار ایدی. ۱۰۰۳ تاریخنده وفات ایتمشدر .

سهی شعراء عثمانیه‌دن اولوب، ادرنه‌لیدر. سلطان بایزیدخان ثانینك شهزاده‌لرندن سلطان محمد ایله سنجاغه کیدوب، شهزادهٔ مشارالیهك وفاتنده درسعادته عودتله، دیوان کاتبی وبعده ادرنه‌ده دار الحدیث متولیسی اولمشیدی . ۹۵۵ تاریخنده وفات ایتمشدر . مرتب دیوانی واردر .

سهیل صحابه‌دن بروجه زیر بر قاچ ذاتك اسمیدر : (سهیل بن بیضاء القرشی الفهری) که سابق الترجمه سهلك برادری اولوب ، قدماء صحابه‌دن اولمغله، حبشه هجرت ایتمشیدی. معیت حضرت نبویده مدینه‌یه هجرت ایدوب، بدر غزاسنده وسائر غزواتده حاضر بولنمش؛ و ۹ نجی سال هجریده ارتحال ایدوب، جنازه نمازی جانب حضرت نبویدن قیلنمش ایدی . — (ابو سوید سهیل بن خلیفه) که مهاجریندن معدوددر. — (سهیل بن رافع الانصاری النجاری) که بدر واحد وخندق غزالرنده و سائر غزواتده حاضر بولنوب ، حضرت عمر بن الخطاب (رضه) ك زمان خلافتنده وفات ایتمشدر . مسجد نبی (صلعم) عرصه‌سنك صاحبلری بو سهیل ایله برادری سهل اولدقلری مرویدر. — (سهیل بن سعد الساعدی)

Digitized by Google

كه سابق الترجمه سهل بن سعدك برادريدر . — (سهيل بن عامر الانصاری) كه بئرمعونه وقعه‌سنده شهيد اولمشدر . — (سهيل بن عبيد الانصاری النجاری) كه بدر غزاسنده بولنانلردندر . — (سهيل بن عمرو القرشی العامری) كه اشراف قريشدن وعقلا وخطبادن اولوب ، فتح مكه كونی اسلامه كلمشدر . بدر غزاسنده، كافر اولديغی حالده، اسير دوشدكده حضرت عمر (رضه) رسالتپناه افندمزه « اذن ويركز، ايكی اوك ديشنی چيقاره‌يم، ده بر دها سزك عليهكزده خطبه ايراد ايده‌مسون » ديدكده ، « براق يا عمر ، بلكه بركون سنك حمد وشكركی جالب برخطبه ايراد ايدر » بيورلمشيدی . بو حديث شريفه ماصدق اوله‌رق ، ارتحال حضرت نبويده عربلر ارتداده باشلايوب، قبيلهٔ قريش دخی بونلری كوره‌رك ، تردده دوشدكلری وامير مكه عتاب بن اسيد اموی اختفا ايتديكی زمان، سهيل بليغ بر خطبه ايراديله « يا معشر قريش لا تكونوا آخر من آمن واول من ارتد ، والله ان هذا الدين ليمتدن امتداد الشمس والقمر من طلوعهما الی غروبهما » ديمشيدی . فتح مكه كونی اسلامه كلنلردن امرديننده سهيل بن عمرودن دها متانتلی و دها غيرتلی كيمسه اولميوب، قرآن كريمك تلاوتنده رنكی صاراره‌رق آغلار ايمش. خلافت حضرت فاروقيده بتون اقربا ومتعلقاتيله برابر شام فتوحنه عزيمت ايدوب، جمله‌سی شهيد اولمشلردر . كنديسی يرموك محاربه‌سنده شهيد اولمش ، ويا روايتده (عمواس) ده طاعوندن وفات ايتمشدر . اورادن يالكز قيزی (هند) ايله اوغلی عتبه‌نك قيزی (فاخته) قورتلوب، حارث بن هشامك دخی يالكز اوغلی عبدالرحمن قورتلمش اولمغله، امر حضرت فاروقی ايله فاخته عبدالرحمنه تزويج ايدلمشيدی. — (سهيل بن قيس الانصاری الخزرجی) كه كعب بن مالكك عم زاده‌سی اولوب ، بدر غزاسنده حاضر بولنمشدر .

سهيل { اندلسده (ريه) اعمالندن بر طاغ اولوب، اندلسك يالكز بو طاغندن سهيل يلدزی كورلديكنی ياقوت حموی بيان ايديور . — ينه اندلسك مالقه ولايتنده بو اسمله بر ناحيه بولنديغی دخی « معجم البلدان » ده مذكوردر .

سهيلی { (امير اعظم شيخ نظام الدين احمد —) مشاهير شعرادن وامرای اتراكدن اولوب ، اباً عن جد امارتده بولنه‌رق ، خراسانده متعينانندن ايدی . آل تيموردن سلطان ابو سعيدك خواص امراسندن اولوب، سلطان حسين بايقرا زماننه دخی يتيشمش، وعلی شير نوايی ايله صحبت ايتمشيدی. شعرا وادبايه زياده حرمت ورعايت ايدردی. فارسی وتركی ديوانلری وبرليلی ايله مجنون منظومه‌سی واردر. شيخ آذرينك مريداننده اولوب ، (سهيلی) مخلصی شيخ مشاراليه وضع ايتمشيدی . ٩١٨ تاريخنده وفات ايتمشدر . بو بيت اونكدر :

بروز غم بغير از سايهٔ من نيست يار من
ولی اوهم ندارد طاقت شبهای تار من

سهيلی { (عبدالرحمن —) اندلس علماسندن اولوب، مالقه‌يه تابع (سهيل) ناحيه‌سندن ايدی . تراجم احواله دائر « الروض الانف » عنوانيله بر تأليفی واردر .

سهيليه { ماوراء النهرده (شاش) قصبه‌سنك اسم جديدی اولديغی بعض كتبده كورلمش ايسه‌ده ، شاش قصبه اولميوب ، بر بيوك ناحيه ايدی . بو حالده سهيليه شاش قصباتندن اوله بيلير .

سهيمه { صحابياتدن درت خاتونك اسمی اولوب، بری اسلم بن حريشك قيزی، بری رفاعة القرظينك زوجه‌سی ، بری عمير المزنينك قيزی وركانه بن عبد يزيدك زوجه‌سی ، دردنجيسی‌ده مسعود بن اوسك قيزی وجابر بن عبداللهك خليله‌سی ايدی .

سی { ياخود لام‌سی (Si, Lam-Si) هندچينيده سيام مملكتنك (لائوس) خطه‌سنده بر نهردر، كه خطهٔ مذكوره يايله‌سنك غربی اتككندن نبعانله، (قوآرت) ايالتی ايچنده ابتدا شرق جنوبی‌يه طوغری آقه‌رق، منبعندن اللی كيلومتره آشاغيده ياغمور موسمنده ٤٠ متره اكی و اون اون ايكی متره درينلكی وار ايسه‌ده، شباط آينده درينلكی برمتره‌دن آشاغيدر . صاغدن (سوه) ياخود (شوو) نهرينی آلدقدن صكره شماله، بعده شرق و نهايت شرق جنوبی‌يه طوغری آقه‌رق ، بر قوس تشكيل ايدر ؛ وصولدن (پهو اونغ) ياخود (نام پو آنغ) نهرينی اخذ ايله، ١٦° عرض شماليده (رويت) شهرينك شرق جهتندن كچدكدن صكره، ينه صولدن (نهانغ) ياخود

(يانغ) نهرينى آلير؛ ودها آشاغيده (نهاسوتون) ياخود (ياسوتون) شهرى يانندن مروره، ينه‌صولدن (خونت‌دونغ) ياخود (هوآى‌يانغ)ى اخذايله، (اوبون) شهرينك ١٢ ويا ١٥ كيلومتره غربنده (مون) ايرماغنه دوكيلور. مذكور (رويت) شهرندن منصبنه قدر يتاغى سكسان يوز متره‌كنيشلكنده‌در. اطراف قامشلق وخاليدر. قوراقلق زماننده ايچنده كوچك قايقلر بيله زور سير وحركت ايده بيلير.

سيا { (Sia) سودانك (سودان فرانسوى) دينلن منتهاى غربنده (قونغ)ك ٢٢٥ كيلومتره شمالنده، (بوبو) قومنك مملكتنده وقره (وولته)يه تابع (بانيفينغ) نهرينه دوكيلور بر چايك اوزرنده، ١٠°٥٨′ عرض شمالى ايله ٥°٥٨′ طول غربيده بر قصبه اولوب، ٤٠٠٠ اهاليسى وبك ايشلك تجارتى واردر.

سيابه { (بن عاصم السلمى) صحابه‌دن اولوب، عمرو بن سعيد بن العاص كنديسندن روايت ايتمشدر. (سروج) و(رها) ده ذريتى قالمش ايدى.

سياتون { (Siaton) فيليپين جزايرندن (نغروس) جزيره‌سنك ساحل جنوبيسنده وهمنامى اولان برونك قربنده بر قصبه اولوب، ٦٤٨٠ اهاليسى واردر.

سياث { معرة النعمان قربنده قديم بر شهر اولوب، خرابه‌لرى موجود اولمغله، ياقوت حموينك بيانه‌كوره، (قاضى ابو يعلى عبدالباقى بن ابى حصن المعدى) يانندن كچوب، بر طاقم خلقك بو خرابه‌لرك طاشلرينى آلمق ايچون قائم قالمش اولان ابنيه وديوارلرى ييقمغله مشغول بولندقلرينى كورنجه، موافق حال بعض ابيات سويلمش، كه ايچلرندن شو ايكى بيت فن آثار عتيقه‌نك قيمتنى متضمن اولمغله، نقلى مناسب كورلدى:

اتلفها شلت يمينك خلها
لمعتبر او زاير و مسائل،
منازل قوم حدثنا حديثهم
ولم ار احلى من حديث المنازل

سيار { (بن بلز) صحابه‌دن اولوب، ابوالعشراء الدارمينك پدريدر. ذكاة حقنده بر حديث شريفك راويسيدر. اسمى حقنده اختلاف اولوب، مالك ويا عطارد تسميه اولنديغى دخى مرويدر. — (سيار بن روح) ياخود (روح بن سيار) اسميله دخى صحابه‌دن برى اولديغى مرويدر.

سيارغاو { (ونام ديكرله اويارزال (Siargao,) (Oyarzal) فيليپين جزايرندن بر آطه اولوب، ٩°٣٠′ ايله ٩°٤٦′ عرض شمالى آره‌سنده واقعدر. مساحهٔ سطحيه‌سى ٢٠٠ مربع كيلومتره اولوب، ٣٣٥٥ اهاليسى واردر. ١٥٢١ده ماجلان طرفندن كشف اولنمشدر.

سياس { (Siass) ياخود (Syas) روسيه‌نك شمال غربى جهتنده (لادوغه) كولنه دوكيلور برنهراولوب، (نووغورود) ايالتنك وسطلرنده واقع بر بطاقلقدن نبعان ايله، شماله طوغرى بر طاقم چايرلر واورمانلر آره‌سنده جريان ايدر؛ و(وولوژه) نهريله برلشدكدن صكره شمال غربى‌يه، غربه ونهايت ينه شماله دونر؛ وصاغندن (تيخوينقه) چاينى آلدقدن صكره، سيرسفائنه صالح اولوب، غرب شمالى‌يه طوغرى جريانله، پترسبورغ ايالتنه دخول ايدر، و(لينه) چاينى‌ده بعد الاخذ، لادوغه كولنك جنوب شرقى ساحلنه واصل اولور. مجراسى ٢٦٩ كيلومتره وحوضه‌سى ٧٠٢٧ مربع كيلومتره‌در. مجراسنك ١٠٢ كيلومتره‌لكى سيرسفائنه صالح اولوب، آنجق (لينه) چاينك ملتقاسنده مجراسى پك اينيشلى اولمغله، اورادن سفائن بر طاقم بندلرله كچر.

سياسقوتان { (Siascotan) جاپونيه‌يه تابع (قوريله) جزايرندن برى اولوب، جزاير مذكوره‌نك شمال شرقى قسمنده و(اونقوتان) جزيره‌سنك ٦٠ كيلومتره جنوب غربيسنده واقعدر. بويى ٢٠ واكى ٤ كيلومتره ومساحهٔ سطحيه‌سى ١٧٩ مربع كيلومتره‌در. منتهاى شمال وجنوبنده برر بركانى اولوب، ايكيسندن‌ده پك چوق دومان چيقار. شمالده‌كينك ارتفاعى ١٠٠٠ وجنوبده‌كينك ٩٠٠ متره‌در. اورته‌سى باصيقدر. سواحلى بر طاقم آطه‌جقلرله وقياللرله محاطدر. اهالئ دائمه‌سى يوقدر.

سياغوزرو { (Siagozéro) روسيه‌نك شمال جهتنده (آرخانكل) ايالتنك (كم) قضاسنده و(كم)ك ٦٢ كيلومتره جنوب غربيسنده بر كول اولوب، مساحهٔ سطحيه‌سى ٥٠ مربع كيلومتره‌دن زياده‌جه‌در. بوكولدن (ليتنبايه) اسميله

Digitized by Google

بر نهر چیقوب، دیکر بر ایکی کوللك ایچندن‌ده بحدکدن صکره، شمالی آقی دکیزه منصب اولان (وینغ) نهرینه دوکیلور.

سیاق (Siak) (مالاقه) سوماتره جزیره‌سنده بوغازینه دوکیلور بر نهر اولوب، بر چوق چایلرك اجتماعندن بالتشکل، ابتدا شرقه طوغری جریانله صولدن (ماندائو) و صاغدن (قالاپاق) چایلرینی، وهمنامی اولان قصبه‌نك یانندن (مامپوره) اسمیله دیکر ایکی چای اخذ ایتدکدن صکره، شمال شرقی‌یه طوغری دونه‌رك، بر قاچ آطه‌یی حاوی اولان واسع بر خلیجدن مذکور بوغازه دوکیلور. منصبی ١٥َ ١° عرض شمالیده وبرقاچ آطه‌نك قارشیسنده بولنیور. مجراسی ٣٥٠ کیلومتره قدر تخمین اولنوب، نصف اسفلی بیوجك سفائنك وقسم اعظمی کوچك قایقلرك سیر وحرکتنه مساعد در. بوکا تابع اولان (مانداؤ) نهری‌ده سیر سفائنه صالحدر. سیاق مجراسنك یوقاری قسمی قیالق، اورته‌سی قوملق وآشاغیسی بطاقلق واورمانلقدر.

سیاق (Siak) سوماتره جزیرهٔ کبیره‌سنك «سواحل شرقیه» ایالتنده وهمنامی اولان نهرك اوزرنده اوله‌رق بونك منصبندن قوش اوچشی حسابیله ٥٠ کیلومتره یوقاریده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، نهرك ایکی ساحلنده واقعدر. مسلم بر حاکك وبر فلنکلی مأمورك مقری اولوب، فلنك عسکریله محافظه اولنور بر قلعه‌سی واردر.

سیالکوت (Sialkôt) هندستانك شمال شرقیسنده پنجاب خطه‌سنك (آمریجار) ایالتنده وآمریجارك ١٠٢ کیلومتره شمال غربیسنده و (آیق) نهری اوزرنده ولاهوردن پشاوره کیدن دمیر یول خطندن آیریلان (وزیر آباد) شعبه‌سنك منتهاسنده اوله‌رق ٣١َ ٣٢° عرض شمالی ایله ٧٢َ ٧٦° طول شرقیده واقع قضا مرکزی بر شهر اولوب، ٢٨٨٦٥ ی مسلم اولمق اوزره ٤٥٧٦٠ اهالیسی، کوزل ابنیه‌سی، واسع سوقاقلری، کوزل هواسی، قیوحیلقه وپاموق واییك منسوجاته متعلق مصنوعات ومعمولاتی وبك ایشلك تجارتی واردر. دمیر یولك انشاسندن صکره معموریتی کوندن کونه آرتمقده‌در.

سیام (Siam) آسیا قطعه‌سنك جنوبنده واقع هند چینی شبه جزیرهٔ کبیره‌سنك اورته‌سنده بر بیوك بر اولوب، انکلیز وفرانسز مستملکاتی آره‌سنده بولنمقده والآن استقلالنی محافظه ایتمکده‌در.

موقعی، حدود ومساحه‌سی. — وقتیله یعنی آوروپالیلرك دخولندن اول هند چینی شبه جزیره‌سی برمان، سیام وآنام اسملریله اوچه منقسم اولوب، برمان غربده، آنام شرقده و سیام دخی اورته‌ده ایدی. آنجق او وقت بو اوچ مملکتك حاکملری ممالك واسعهٔ مذکوره‌نك هر طرفنه حکم یوروده‌میوب، علی الخصوص جهت شمالیه‌ده‌کی اقوام حکومات مذکوره‌یی پك آز طانیه‌قلرندن، حدودلری تمامیله معین اولمدیغی کبی، شمدیکی حالده دخی برمانی ضبط ایدن انکلیزلرله آنامی استیلا ایدن فرانسزلرك او طرفلرده حکملری اعتباری ویا بر حمایه‌دن عبارت اولوب، سیام حکومتنك دخی حکم ونفوذی پك قوتلی اولمدیغندن، شمدیکی حالده دخی حدود موهوم بر حالده بولنمقده‌در؛ و بو حال انکلیز و فرانسز فتوحاتنك کیتدکجه ایلریلمسنه سببیت ویره‌جکدر. هر حالده فرانسز و انکلیز ضبطی و یا حمایه‌سی آلتنده بولنان یرلر سیامك شمالنده بر برینه کسب التصاق ایدوب، سیامك او جهتدن چینك (یونان) خطهٔ اسلامیه‌سیله اولان حدودینی کسمش اولملریله، سیام شمال غربی جهتندن وغرباً انکلیز مستعمراتیله محدود اولوب، حدود غربیه‌سی بر خیلی مسافه‌ده، (سالوئن) ایرماغنك مجراسیله، و(مارتابان) کورفزینك حذاسنه کلنجه، بو کورفزك شرقنده واقع و (مالاقه) شبه جزیره‌سنك ایچنه قدر ممتد اولان وانکلتره‌نك النده بولنان (تناسریم) ساحلندن خط تقسیم میاهی تشکیل ایدن بر صیرتله آیریله‌رق، وبعده مذکور شبه جزیره‌نك ایکی جهتنی احاطه ایله، تحدید اولنه‌رق، سوماتره جزیره‌سنك قارشیسنده مالاقه شبه جزیره‌سنك منتهای جنوبنده واقع وانکلیز ضبط ویا حمایه‌سی آلتنده بولنان بر طاقم ممالك اسلامیه حدودینه واصل اولور؛ وشبه جزیره‌نك شرق جهتنده دها آشاغی‌یه قدر ممتد اولور. بو وجهله مالاقه شبه جزیره‌سنك نصفندن زیاده‌سی یعنی ساحل شرقیسنك قسم اعظمیله ساحل غربیسنك بر قسمی سیامه تابع اولوب، سیام کورفزینی احاطه ایدن سواحلك همان بتونی سیام ممالکندن معدوددر. ساحل مذکور انکلتره‌نك

Digitized by Google

النده بولنان (پهانغ) مملكتنك حدودندن و(چراتينغ) نهرى منصبندن بدأ ايله ، شمال غربى‌يه طوغرى اوزانوب، بر طاقم كورفزلر وشبه جزيره‌لر بالتشكيل، مالاقه شبه جزيره‌سنك اك طار محلنه وانكلتره‌يه تابع تناسريم خطه‌سنك منتهى اولديغى خليج غربينك حذاسنه واصل اولنجه، شمال شرقى‌يه طوغرى دونه‌رك، نفس سيامك (منام) نام نهر عظيمنك دوكلديكى برايج كورفزه واصل اولنجه ، شرقه وبعده جنوبه طوغرى دونه‌رك بو كورفزى طولاشير ، و بعده شرقه وشرق جنوبى‌يه طوغرى اوزانه‌رق ، قونغ آطه‌سنك بر آز آشاغيسنده فرانسه‌يه تابع (قامبوج) خطه‌سى حدودينه واصل اولور . اورادن حدود برية شرقيه شمال غربى‌يه ، بعده شمال شرقى‌يه، شرق جنوبى‌يه ونهايت شرقه طوغرى اوزانه‌رق، وصكره شماله وغربه دونه‌رك، فرانسه مستملكاتى ايچنه اوزون بر شبه جزيره تشكيل ايتدكدن صكره ، (مقونغ) ايرماغى مجراسنى بالتعقيب، شمال غربى‌يه، صكره ينه غربه، بعده شمال شرقى‌يه طوغرى اوزانه‌رق، وغربه و غرب جنوبى‌يه طوغرى دونه‌رك ، فرانسه‌يه تابع (تونكين) مملكتى ايچنده بر ايكنجى قول اوزاتدقدن صكره ، نهايت ينه شمال غربى‌يه طوغرى امتدادله انكلتره مستملكاتى حدودينه واصل اولور . بو قدر طولاشيقلى حدودله محدود اولان بو دولت غير منتظم شكلده اولان نفس سيام مملكتيله بوكا طار بر ساحله مربوط اولان مالاقه شبه جزيره‌سنك قسم وسطى وشرقيسندن مركب اولوب، ٢١° ايله ٤°٣٠′ عرض شمالى و ٩٥°٥٠′ ايله ١٠٤° طول شرقى آره‌لرنده ممتد اولديغى حالده، شمالدن جنوبه قوش اوچشى حسابيله بويى ١٧٠٠ و شرقدن غربه عرض اعظمى ٩٠٠ كيلومتره‌در . مساحهٔ سطحيه‌سى ٧٢٠٠٠٠ مربع كيلومتره‌در . آنجق بو اقطار واسعه‌نك چوغى سيام دولتنى آز چوق طانير ممتاز يرلر اولمغله، اصل سيام دولتنك مساحهٔ سطحيه‌سى ٢٠٠٠٠٠ مربع كيلومتره‌دن زياده دكلدر. مقدار اهاليسى حقنده بر معلومات صحيحه اولميوب، ١٢،٥ و ٢٥ مليون تخمين ايدنلر وار ايسه‌ده، ٩ مليون راده‌لرنده اولمسى احتمالى دها قويدر . مركزى مذكور (منام) ايرماغى اوزرنده وبو نهرك منصبندن بر آز يوقاريده واقع (بانغقوق) شهريدر .

احوال طبيعيه‌سى، جبال وانهارى . — مالاقه شبه جزيره‌سى برطرف ايدلديكى حالده، سيام مملكتى باشليجه ايكى بيوك حوضه‌دن عبارت اولوب، قسم غربيسى (منام) و قسم شرقيسى حدود شرقيه‌سند آقان (مقونغ) حوضه‌سندن عبارتدر . منا حوضه‌سنك قسم شماليسى يوكسك طاغلردن وقسم جنوبيسى دوز وآلچق بر واسع اووه‌دن ومقونغ حوضه‌سى دوز ومرتفع بر يايله‌دن عبارتدر. سيا تيبتدن خيلى اوزاق بولنمغله، تيبتك قسم شرقيسندن جنوبه طوغرى متوجه اولان طاغلر سيام حدودينا كلنجه‌يه قدر ارتفاعلرينى غائب ايدوب ، سيا حدودى داخلنده ١٣٠٠ متره‌دن زياده ارتفاع اوله‌جق طاغ يوقدر . (تانن تاثونغ كبى) اسميله بر سلسلهٔ جبال چينك يونان خطه‌سندن (سالوئن ايله (مقونغ) مجرالرى آره‌سنده جنوبه طوغرى اراضىٔ مجهوله آره‌سنده ممتد اولوب، سيام حدودينى كچدكدن صكره بر چوق قوللره انقسام ايده‌رك غربدن شرقه طوغرى توسع ايدر؛ ومملكتك اورت سندن ساحله طوغرى آلچق و تپه‌لردن عبار بر قول ومملكتك حدود غربيه‌سى بوينجه مالاقه شب جزيره‌سنك اورته‌لرينه قدر دها يوكسك ديكر شعبه اوزاتدقدن صكره، بونلرك ايكيسى آره‌سند جنوبه طوغرى تدريجاً كسب انخطاط ايده‌رك، حاص اولان اتكلردن آقان صولر دها آشاغيده اووه‌د بالاجتماع (منام) ايرماغنى تشكيل ايدر. ذكر اولنا ايكى قولدن سيامك اورته‌سنده اوزانانى ايسه، شر طوغرى پك آز ميلانلى بر طاقم اتكلر تمديد ايتمكل سيامك نصف شرقيسنى احاطه ايدن بر يايله تشكي ايدرلر ، كه بونك مياه جاريه‌سى مملكتك حدو شرقيه‌سنى آيران (مقونغ) ايرماغنه دوكيلور. مملكت شمالنده مذكور طاغلرك جنوبى اتكلرندن (منام ايرماغنى تشكيل ايدن بر چوق نهرلر آقوب، بونلر اك بيوكلرى شرق جهتنده‌كى (منو) ايله غرب ط فنده‌كى (مينينغ) نهرلريدر، كه هر برى بر چو چايلر اخذيله بيويوب ، جنوبه طوغرى آقارلر و (ساخون ساوان) قصبه‌سنده برلشوب، (منام ايرماغنى بالتشكيل، اورادن آشاغى دوز بر اووه‌د آقه‌رق وبرچوق قوللره آيريله‌رق، ذاتاً ايندريديك چامورلردن متشكل اولان بو واسع اووه‌يى س

واروا ایدر، وبیوك برداليه حاصل ایلر. منام سیامك نیلی حکمنده اولوب، حزیراندن تشرین ثانی‌یه قدر دوام ایدن یاغمور موسمنده صولری فیضان پیدا ایده‌رك، طبیعی وصنعی بر چوق جدوللرله اووه‌لری احیا ایدر. بونهر هر موسمده ١٧° وایلولدن شباطه قدر ١٩° عرض شمالی‌یه قدر سیر سفائنه صالح اولوب، آنجق فیضان میاه موسمنك نهایتنده آغزنده‌كی قوم سدی برمتره‌دن آشاغی درینلك ابراز ایتدیكندن، بیوك سفائن كیره‌مز. جهت شرقیه‌ده‌كی یایله قسمی غربدن شرقه ممتد برصره طاغلرله ایكی‌یه منقسم اولوب، قسم شمالیسی (لائوس) اسمیله معروفدر، وبتون میاه جاریه‌سی (مقونغ) ایرماغنه دوكیلور. اكثر انهاری (مون) اسمیله برنهره جمع اولنه‌رق، بونك تابعلرینك اك بیوكی شمالدن كلن (سی) نهریدر. مذكور طاغلرك جنوبنده‌كی یرلر ایسه (سیام قامبوجی) اسمیله معروف اولوب، بونك میاه جاریه‌سی (سونغ) اسمیله برنهره جمع اولنه‌رق، وجنوب شرقی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، فرانسه‌نك النده‌كی (قامبوج) حدودنده (تونله‌ساب) اسمیله موجود اولان بیوك بركوله واورادن برآیاق واسطه‌سیله ینه (مقونغ) ه دوكیلور. آنجق سیامك بو جهتی وعلی‌العموم ایچ طرفلری هنوز پك آز معلوم اولدیغندن، بو انهاردن چوغنك مجرالری خریطه‌لرده تخمین اوزره چیزلمكده‌در. یالكز بركناری حدودینه تماس ایدن بوكولدن و(لائوس) ك قوملق و صوسز یایله‌لرنده بولنان بعض بطاقلقلردن بشقه سیامده ذكره شایان كول اولمیوب، مالاقه شبه‌جزیره‌سنده‌كی سیام ممالكنده‌ده (لیغور) برزخنده (سونغله) اسمیله بیوك وبرقاچ آطه‌یی حاوی بركول واردر. بو شبه جزیره‌ده‌كی انهار ایسه بالطبع قیصه واهمیتسز اولوب، اك بیوكی قسم جنوبیسنده‌كی (لبیه) در.

اقلیم وهواسی. — سیامك خط استوایه اولان قربیته نسبةً هواسی معتدل اولوب، بوده سواحلده ملتم روزكارلرینك اكسیك اولمامسی، ایچریلرده علك ارتفاعی واك صیجاق اولمسی لازم كلن موسمده یاغمورلرك كثرتی حرارتی تعدیل وتهوین ایتمسندن ایلری كلیور. حد وسطی اوزره میزان‌الحراره یازین (یعنی نیسانده) ٢٨ و قیشین (یعنی كانون اولده) ٢٣ درجه كوسترر. حرارت نهایت ٣٦ درجه‌یه قدر چیقوب، كوندوزین ١٤ وكیجه ١٢ درجه‌یه قدرده اینه‌بیلیر. مواسم باشلیجه روزكاره تابع اولوب، روزكارك جهتی بو مملكتده سنه‌ده بر دور اجرا ایدر. شویله كه: مایس آیندن جنوب غربی روزكاری اسمكه باشلایوب، صغاناقلی وپك صیق یاغمورلر یاغدیرر؛ وتدریجاً غربه و شمال غربی‌یه دونه‌رك، ایلولده شمالدن اسمكه باشلار، و بعده شمال شرقی‌یه دونوب، بو جهتدن اسن روزكار قوراقلغی كتیرر؛ بعده تدریجاً شرقه، شرق جنوبی‌یه وجنوبه دونه‌رك، مایسده ینه جنوب غربیدن اسمكه باشلار. روزكارك بو دوری اوچ موسم تولید ایدوب، برنجیسی مایسدن آغستوسه قدر سورن یاغمور موسمی، ایكنجیسی ایلولدن كانون اوله قدر سورن سرینلك موسمی، اوچنجیسی‌ده كانون ثانیدن نیسانه قدر سورن قوراقلق موسمیدر. اك صیجاق موسمی اشبو قوراقلق موسمنك اواخری یعنی مارت ونیسان آیلریدر. اك سرین واك كوزل موسمی‌ده ایلولدن كانون اوله قدر سورن موسم اولوب، بونك صیجاغی آز و یاغمورلری سیركدر. هواسی عمومیت اوزره صاغلام ایسه‌ده، لائوس یایله‌لرنده و سواحلده بعض بطاقلقلر صیتمه‌یی تولید ایدیور.

منابع ثروتی، محصولات ونباتات وحیواناتی. — سیامك ایشلنن طوپراغی انهارك براقدقلری اتربهٔ مترسبه‌دن اولمغله برابر صولری دخی بول اولدیغندن، پك منبت اولوب، آنجق اهالیسی تنبل وقیدسز آدملر اولدیغندن، یالكز احتیاج سنویلری نسبتنده اكرلر، وچوق دفعه قحط وغلایه دوچار اولورلر. اك برنجی محصولی واهالیسنك باشلیجه مدار معیشتلری برنجدر. بو محصولك ٤٠ قدر نوعی اولوب، بر بچق ملیوندن زیاده دونم اراضیده سنوی ١٢٥٠٠٠٠ طونیلاتهٔ قدر برنج حاصل اولور. ایكنجی درجه‌ده اولان محصولاتی: چیویت، چای، مصر، سیسام، كنویر، شالغم، نخود، صوغان، توتون، پتاتس، برالماسی، آمریقان فستیغی، بوبر، هندستان جویزی، تمرهندی، موس، پورتقال وسائر میوه‌لرك انواعیله قاوون، قارپوز، خیار وسائره‌دن عبارتدر. اقالیم حاره‌یه مخصوص اولوب، لسانمزده اسملری اولمیان بر چوق محصولات واشجاری دخی واردر. شكر قامشی وقهوه دخی بو صوك سنه‌لرده ادخال اولنه‌رق، كیتدكجه تعمیم

اولنمقده در . مالاقه شبه جزیره‌سنده بو محصولاتدن بشقه اورمانلرده کوتاپرقه ، کافور ، انواع ضمغلر و رچینه‌لرله ورنیکلر چیقار . اورمانلری پك چوق واشجاری پك مختلف اولوب ، مالاقه شبه‌جزیره‌سیله نفس سیامك سواحله قریب محللری نباتاتجه قربلرنده بولنان جزایر کبیره‌یه مشابه اولدقلری حالده ، سیامك یوقاری‌قسمی نباتاتك سائر هند چینی ممالکیله وچینك قسم جنوبیسیله مشترکدر . شرقده‌کی (لائوس) یایله‌سنك ایسه بو جهتجه جاپونیه‌ایله بیله اشتراك ومناسبتی واردر . تسمیه ایده‌بیله‌جکمز اشجار آره‌سنده‌چامك انواعیله میشه والما آغاجلری بولنوب ، آغاجی مرا نفوزلغه وطاوشانلغه یارایان آبانوس وصندال آغاجلری کبی اشجارك انواعی ، قبوقلری یاخود کوکلری واوزلری بویاجیلقده مستعمل پك چوق آغاجلر وضمغ ورچینه‌لرك انواعی وبرر اشجار مختلفه بولنور . علی‌الخصوص جهات شمالیه‌سی بالطه کورمه‌مش پك‌واسع اورمانلرله مستوردر . انهارك مجرالرینه قریب‌اولان اورمانلردن خیلی کراسته قطع اولنوب ، نهرلرك کنارلرینه‌قدر فیللره سوروکدیریلور ، وصکره‌انهارك مجراسنه براغیلوب ، بانفقوقه ایندیریلیر . معادنی وذی قیمت احجاری پك چوق اولوب ، مالاقه شبه جزیره‌سندن چینك یونسان خطه‌سنه قدر ممتد اولان بر منطقه‌ده دمیر ، باقیر ، سیملی قورشون ، قالای وسائر معدنلر بولنه‌رق ، یرلیلر بونلرك یالکز سطحده بولنانلرینی وعلی‌الخصوص دمیری اخراجله ، کارقدیم برطاقم اسلحه اعمال ایدرلر ؛ ومملکتك شمال‌جهتلرنده بعض قلای وسائره معدنلری بعض چینلیلر وآوروپالیلر طرفندن اخراج اولنمقده ایسه‌ده ، شمدی‌یه قدر فنه مطابق نه برکونه اهمیتلی تحریات اجرا اولنمش ، ونه‌ده درین طمارلر حفریله معدن اخراج اولنمشدر . مملکتك وسطلرنده‌دخی غربدن شرقه‌ممتد برمنطقه‌ده بر چوق معدنلر بولنیور . نهرلرده وقوملرده آلتون ریزه‌لری بولنمقده اولوب ، اسکیدن بری یرلیلر طرفندن طوپلانلمقده‌در . زمرد ، یاقوت ، فیروزه ، الماس وسائر قیمتلی طاشلر دخی محال مختلفه‌سنده بولنیور . لائوسده معدن کوری وپترول ایله قیا طوزی مختلف محللرده بولنور . سیام کورفزینك سواحل غربیه‌سنده خیلی مقدار دکیز طوزی دخی چیقار . حیواناتجه دخی مالاقه شبه جزیره‌سی مالایی جزایرینه وسیامك سائرطرفلری‌ایسه هند وهندچینی ایله‌تیبت وچینك جهات جنوبیه‌سنی شامل اولان‌منطقهٔ مخصوصه‌یه تابعدر . باشلیجه حیواناتی : فیل ، کرکدان ، قپلان ، پارس ، آیی ، طوموز ، یبانی مانده ، یبانی صیغیر ، کیك ، قره‌جه ، غزال ، مسك آهوسی ، یبانی کچی ، ایکی نوع میمون ، (جیبون) تعبیر اولنور برنوع نسناس ، کلیتلی براسه ، فاره وبر نوع مسك فاره‌سی و یالکز شمال جهتنده بولنان طاوشان و سائره‌دن عبارتدر . بیوك نهرلرده تمساحلری پك‌چوق اولوب ، ییلانلری وحتی دیرك قالینلغنده ویدی سکز متره اوزونلغنده بر نوعیله پك چوق حشراتی واردر . هرخانه‌نك اوستنده بوقلمون نوعندن برحیوان‌بولنور ، که حشراتی اتلاف‌ایتدکله ، خانه‌نك حامیسی عد اولنور . انهارده وساحلده بالیقلری پك چوق اولوب ، کلیتله صید اولنه‌رق ، قورودیلور ، و یاغلری چیقاریلیر . طیور وحشیه‌سی قره قوش ، قرتال ، قارغه‌قیرلانغیج ، سولون ، طاوس وسائره ایله صو قوشلرندن عبارت اولوب ، قارغه‌یه دخی یرلیلر طرفندن مبارك برقوش نظریله باقیلیور . فیللری سائر طرفلرده‌کیلردن‌چوق دها ذکاوتلی اولوب ، بونلردن کوزلریله شقاقلری وبتون بدنلری بیاض اولانلر عندلرنده مقدس عد اولنور . حیوانات اهلیه‌نك‌دخی برنجیسی فیل‌اولوب ، اقطار شمالیه‌اهالیسی نقلیاتده‌یالکز بوحیوانی‌قوللانیرلر . صیغیرلری پك چوق اولوب ، هم نقلیاتده قوللانیلیر هم سودلری واتلری آلنیر ؛ وبهر سنه بو حیواندن اللی بیك قدر اخراج اولنور . یبانی اوکوزلرینك بوینوزلری قیرمزی و شفافدر . قیون وکچیلریله طوموزلری دخی واردر . صاحبسز آریلر چوق اولوب ، اورمانلرده و مغاره‌لرده چیقاردقلری باللر طوپلانیلیر .

اهالیسی ، جنسیت ولسان ومذهبلری . — سیام اهالیسی باشلیجه بش جنسیتدن مرکب اولوب ، بونلرك برنجیسی اصل یرلی اهالیسی اولان (تان) یاخود (تهان) ، ایکنجیسی چینلی ، اوچنجیسی ملایی ، دردنجیسی قامبوج ، بشنجیسی‌ده برمان جنسیتلریدر . (تان) لر اوج قومه منقسم اولوب ، بونلردن (سیاملیلر) نفس سیامده و مالاقه شبه جزیره‌سنك قسم شمالیسنده و(شان) لرله (لائوتیان) لردخی سیامك لائوس دینلن شمال شرقی قسمنده واراضیٔ مجهولهٔ شمالیه‌سنده سا .

کندرلر. بونلر اوچ بچق مليون قدر تخمين اولنيور. چينليلرله چينلی ارككلرك يرلی قادينلرله ازدواجندن متولد ملزلردخی اوچ بچق مليون قدر اولوب، سيامك هر طرفنده وعلی الخصوص صنايع وتجارت ومعادن مركزنده بولنيورلر. لائوتيانلرله شانلر وبرمانلر ايكی بچق مليوندن زياده در. قامبوجلرله ملايبلر دخی برر مليون مقدارلرنده در. قامبوجلر مملكتك جنوب شرقيسنده وفرانسه يه تابع قامبوجك حدودنده، وملايبلر ايسه سواحلده و ملاقه شبه جزيره سنك جنوب جهتلرنده ساكندرلر. دين رسمی وعمومی (بودا) دينی اولوب، يالكز ملايبلر مسلمدر. اصل سياميلر عموميت اوزره قيصه بويلی ومتناسب بدنلی آدملر، كوزلری قره، صاچلری سياه، سرت ودوز، صقال وبيقلری پك سيرك، كوز وقاشلرينك اوجلری آز يوقاری يه مائل، برونلری قيصه وباصيق، يناق كيكلری چيقق ورنكلری زيتونی وليمونی يه مائلدر. ديش وطوداقلرينی سياهلاتمق عادتلريدر. كرك سيماجه وكرك اخلاق وعاداتجه چينليلرله هنديلر آره سنده بولنيورلرسه ده، مذهب ومدنيت وادبياتلرينی هنددن آلوب، چينله پك او قدر مناسبتلری يوقدر. كنديلری ساكن، مونس ومهماننواز آدملر اولوب، اولدقجه چاليشقان ايسه لرده، بر شی ايجاد ايتمك ويا ايشلرينی ايلريلتمك فكری كنديلرنده هيچ كورنميور. مذهب رسملريله يورطی كونلری پك چوقدر. دينلرينه ارتباطلری وتعصبلری زياده در. كشيشلری ومناسترلری پك چوقدر. اكثر خانه لری (بامبو) دينلن آغاجك داللرندن ياپلمش تنته لردن عبارت ايكن (پاغود) تعبير اولنان بتخانه لری غايتله جسيم ومصنع ومزيندر. لسانلری چينجه كبی السنهٔ هجائيه دن اولوب، كلمه لری برر هجادن عبارتدر؛ وهجالری اوچ درت درجه ده اوزاته رق بشقه بشقه معنالر افاده ايدرلر. كتب مذهبيه لری هندك (پالی) لساننده اولوب، كندی لسانلرنده دخی ادبيات، تاريخ، فلسفه، اخلاق، نجوم و طبه متعلق بعض كتابلری واردر. سانسكری خطندن مأخوذ كنديلرينه مخصوص بر خطلری واردر. ادبياتلری درت بش يوز سنه دن زياده اسكی دكلدر. مكتبلری رئيس روحانيلرينك النده اولوب، تحصيل ايدنلرك چوغی رهبان كروهنه التحاق ايدر. قيزلره مخصوص مكتبلری اولميوب، پك سيرك اوله رق اوقويوب يازمه بيلن قيزلر پدرلرندن اوكرنيرلر. عندلرنده تعدد ازواج مشروع ايسه ده، يالكز بعض اغنيانك بردن زياده قاريلری واردر. قيزلر اون ايكی ياشلرنده اولنديريلوب، بعض دفعه آقچه ايله دخی صاتيليرلر. قاريسنی آقچه ايله صاتين آلان آدم بر مدت صكره بشقه سنه صاته بيلمك حقنی حائزدر. اسارت عندلرنده مرعی اولوب، اسير بابادن آنادن طوغان اولاد دخی ابوينلرينك افنديسنك مالی عد اولنوركن، اخيراً بو اصول لغو اولنه رق، بونلر يكرمی ياشنه كلنجه حر اولورلر. اهالی صنوف مختلفه يه منقسم اولوب، آشاغی صنفك بر طاقمی خراج ويرر، وبر طاقمی آنغاريه يه تابعدر. معبدلر، قلعه لر وحكمدار سرايلريله سائر ابنيهٔ ميريه آنغاريه ايله ياپديريليرلر. بو صنف اهالی هر اوچ آيده بر آی انغاريه ده چاليشديريليرلر.

صنايع وتجارتی، طرق اختلاطی. — صنايع پك كری اولوب، اهالينك آزلغيله طوپراغك فوق العاده اولان قوهٔ انباتيه سی كنديلرينی بشقه يولده بر مدار معيشت آرامق احتياجندن قورتارديغی كبی، هوانك صيجاقلغی دخی ملبوساته چوق احتياج كوسترميور. سيامده اجرا اولنان صنايع پاموق وايپكدن بعض قماشلر نسجيله بعض معادنك اخراجندن ومعادن مختلفه دن قيوبجيلغه متعلق بعض سوسلرله بتلر امما. لندن، وصندال وكمی انشاسيله معمارلقدن عبارتدر، كه بو صنايع دخی باشليجه چينليلر طرفندن اجرا اولنور. (بانقوق) ده آوروپاليلرله چينليلرك النده بر طاقم پرنج فابريقه لريله حرازلر دخی واردر. تجارتی آز اولوب، انهاردن بشقه طرق همان مفقود اولديغندن، و (مقونغ) ايرماغنك منصبی فرانسه نك النده اولمغله، كمرك رسملری او طرفدن آلنديغندن باشليجه تجارتی (منام) نهری واسطه سيله اوليور. بونك تابعلری سيامك هر طرفنه قايقلرك چيقمسنه مساعد اولمغله، تجارت بو طريقله اجرا اولنه رق، مركزی سيامك پايتختی اولان (بانقوق) شهريدر. ملاقه شبه جزيره سنده كی يرلرينك تجارتی دخی (پانانغ) و (سينغاپور) اسكله لری واسطه سيله اوليور. قره دن استر كاروانلری واسطه سيله چينك (يونان) خطه سيله ده بر مقدار تجارت اجرا اولنور. (بانقوق) اسكله سنده اجرا اولان تجارت سنويه تقريباً ٦٥

ملیون فرانق ادخالات و ۸۰ ملیون فرانق اخرا.
جاندن عبارتدر. اخراجاتی محصولاتی صره‌سنده
صایلان حاصلات ارضیه ایله اورمانلردن چیقان
ضمغ وآغاج وساڭره‌دن وکرکدان بوینوزی وفیل دیشی
کبی حیوانات حاصلاتندن عبارتدر. نهرلردن بشقه
قره یوللری طاغلرك واورمانلرك ایچندن کچن برطاقم
طار یوللردن عبارتدر. دوز یرلرده نقلیات اوکوز
وفیل واسطه‌سیله اولیورسه‌ده، طاغلق ویوکسك
یرلرده یالکز استرله وحماله اوله بیلیور. بانقوقدن
ایچری‌یه طوغری ۲۶۸ کیلومتره‌لك بر دمیر یول
خطی دردست تذکر ایسه‌ده، هنوز عملیاته باشلانما.
مشدر. تلغراف خطلری ۲۸۶۵ کیلومتره طولنده
اولوب، ۱۱۴۳ کیلومتره‌لك خطلر دخی دردست
تمدیددر. داخلده پوسته یوق حکمنده اولوب،
ممالك اجنبیه ایله پوسته معاهده‌سی واردر.

اصول اداره‌سی، قوهٔ مالیه وعسکریه‌سی. —
سیامك اداره‌سی حکومت مطلقه‌دن عبارت اولوب،
حکمدار بتون اراضی واهالینك صاحب مطلق عد
اولنور. واردات دولت کندی خزینهٔ خاصه‌سی دیمك
اولوب، کندی امر وامضاسیله صرف اولنور.
طوغریدن طوغری‌یه تحت اداره‌سنده بولنان
یرلردن خراج، ویرکی، کمرك وساڭر رسملر آلوب،
صورت ممتازه‌ده وسیام حکمداری طرفندن
منصوب ارثی حاکملر طرفندن اداره اولنان ممالك دخی
مقطوع ویرکیلر ویررلر. حکمداراق ارثی اولوب،
حکمدارك وفاتنده کندیسی طرفندن تعیین اولنمش
خلف بولنمیسه، خاندان حکمداری افرادندن بری
انتخاب اولنور. تبعه‌نك حکمدار حقنده حرمت
وتعظیملری پك زیاده اولوب، حضورینه چیقدقلرنده
سجده‌یه واریرلر، وباشلرینی قالدیروب یوزینه باقه.
مازلر. مجلس وکلا حکمدارك امریله حرکت ایدر.
بش اعضادن مرکب برشورای دولتی و ۵۳ اعضادن
مرکب بر مجلس مشورت خاصی واردر. ایالات ممتا.
زه‌ده دخی حکمدارك برر وکیلی واردر. واردات
ومصارفی مقنن ومعین اولمیوب، ۵۰ ملیون فرانق
راده‌لرنده تخمین اولنیور. قوهٔ بریه‌سی آوروپالی
ضابطلر معرفتیله تنظیم و تعلیم اولنمش ۱۲۰۰۰
افرادن مرکبدر. حکمدارك محافظه‌سنه مخصوص
۶۰۰ پیاده و ۳۰۰ سواری عسکرندن مرکب بر
آلایی دخی واردر. سفائن حربیه‌سی ۸ قطعه‌دن
عبارت اولوب، جمله‌سنده ۴۲ طوپ موجوددر.
اجنبیلر، مرور تذکره‌سی حامل اولدقدن صکره،
سیامك هر طرفنه کیروب، اجرای تجارت ایتمکه
مختاردرلر. انکلیزلرك زیاده نفوذی اولوب، حتی
بانقوقده چیقان رسمی غزته‌نك ده بر طرفی سیام
لساننده وبر طرفی انکلیزجه باصیلور.

تقسیمات سیاسیه وملکیه‌سی، شهر وقصبه‌لری. —
سیام دولتی دینلن بر نفس سیام حکومتیله بوحکومتی
آز چوق طانیان برطاقم حکومات ممتازه‌دن مرکبدر.
حکومات ممتازه ۴ قسمه منقسم اولوب، برنجی قسم
(قامبوج) خطه‌سنده، ایکنجی قسم (لائوس) ایاله.
سنده، اوچنجیسی شمالده‌کی (شان) یرلرنده، دردنجیسی
ده ملاقه شبه‌جزیره‌سنده بولنان حکومات ممتازه‌در.
نفس سیام دخی ۴ دائره‌یه منقسم اولوب، هردائره
بر قاچ ایالته منقسمدر. بو دوائرك برنجیسی طوغریدن
طوغری‌یه حکمدارك تحت اداره‌سنده اولوب،
ایکنجیسی شمال واوچنجیسی جنوب غربی ناظری
عنوانلرینی حائز وکلادن معدود ایکی ذات طرفندن
اداره اولنور؛ دردنجیسی سواحل جنوبیه‌ده‌کی ایا.
لاتدن عبارت اوله‌رق خارجیه ناظرینك تحت اداره.
سنده بولنیور. حکومات ممتازه‌نك دخی مرجعی
خارجیه نظارتی عد اولنور.

سیامك وعلی الخصوص نفس سیامك شهرلر
وقصبه‌لری چوق اولوب، بونلرك همان جمله‌سی
وکویلرك اکثری نهرلرك کنارلرنده بولنیور. بتون
هند چینیده اولدیغی کبی، اهالی شهرلرینی سهولتله
ترك وبشقه یره نقل ایتمکه مائل اولدقلرندن، معمو.
ره‌لری صیق صیق تبدل ایدر؛ وبناءً علیه اکثر
طرفلرنده اسکی شهر وقصبه‌لر خرابه‌لری کوریلور.
شمدیکی حالده باشلیجه شهرلریله نفوسلرینك مقدار تخمینی
بروجه زیردر:

بانقوق	۶۰۰۰۰۰	پچابوری	۱۰۰۰۰
آیوتیه	۵۰۰۰۰	بانغ پلاسوی	۶۵۰۰
شانتابوری	۶۰۰۰	ناخون سلوان	۱۲۰۰۰
پاقنام	۷۰۰۰	مکلوغ	۱۰۰۰۰
پاخلات لانغ	۷۰۰۰	قورات	۷۰۰۰
لاخون	۲۵۰۰۰	مینغ مای	۵۰۰۰۰
لابونی	۱۲۰۰۰		

احوال تاریخیه‌سی. — سیام مملکتنك اك اسکی

Digitized by Google

اهالیسی (قامبوج) لر اولوب ، میلاد عیسی (عم) دن درت بش قرن اول هندستاندن طرد واخراج اولنان (خمر) اسمنده بر قوم هند چینی شبه جزیره‌سنه دخول ایله هند مدنیتنی ادخال ایتدکدن صکره ، میلادك بشنجی و یا آلتنجی قرننه قدر جریان ایدن وقوعات مجهولدر . قرن مذکورده (لائوس) یایله‌لرینك شمال جهتنده بولنان سیامیلر قیامله (خمر) لری جنوب شرقی‌یه طوغری یوسکورته‌رك ، سیام دولتنی تشکیل ایتمش ، و متعاقباً (بوده) دینی قبول ایتمشلر ایدی . تاریخ مذکوردن اعتباراً کیتدکجه توسیع حدود ایده‌رك ، ملاقه شبه جزیره‌سنك دخی برقسمنی ضبط ایتمشلردی . (آیوتیه) شهرینی تأسیس وپایتخت اتخاذ ایتدکاری وقت یعنی میلادك ١٣٥٠ تاریخنده سیامیلر دولتی شمدیکندن دها بیوك اولوب ، تناسریم ساحلنی و ملاقه شبه جزیره‌سنك بتوننی دخی شامل ایدی . حتی بر آره‌لق جاوه‌یی دخی ضبط ایتمشلردی . اون بشنجی واون آلتنجی قرن میلادیده سیام دفعاتله برمانلیلر وپغولیلر طرفندن ضبط اولنمش ایسه‌ده ، بونلر چوق وقت محافظه‌سنه مقتدر اوله‌مامشلردی . ١٧٦٧ ده برمانلیلر یکیدن سیامی و حتی مرکزی اولان (آیوتیه) شهرینی دخی ضبط ایتمش ، وقامبوجلر دخی سیامیلره قارشی قیام ایتمش ایسه‌ده ، بونلر ینه وطنلرینی استخلاصه موفق اولوب ، حتی شماله طوغری توسیع ممالك دخی ایلمشلردی . ١٦٥٩ تاریخ میلادیسنده قسطنطین فالقون اسمنده سرسری بر جنوه‌لی ویا یونانلینك ورودیله توصیه‌سی اوزرینه سیام دولتی برنجی دفعه اوله‌رق آوروپا ایله مناسباته کیریشوب ، فرانسه قرالی اون دردنجی لویی طرفندن آیوتیه‌یه بر هیئت سفارت کوندرلمش ایسه‌ده ، بونلرك سیاملیلره خرستیان دینی قبول ایتدیرمك هوسنه دوشمه‌لری و مرقوم فالقون ایله جزویتلرك واقع اولان بعض انتریقه‌لری اوزرینه ، اهالی قیام ایدوب ، فالقونی قتل وبتون خرستیانلری طرد ایتمکله ، حکومت آوروپا ایله اولان مناسباتنه ختام ویرمشیدی . ذاتاً دها اول سیامده خیلی نفوذ کسب ایتمش اولان جاپونیه‌لیلر دخی بوصره‌ده اخراج اولنمشلردی . مع هذا چینلیلر واسطه‌سیله وطوغریدن طوغری‌یه فلمنکلیلر وانکلیزلر طرفندن سیام ایله آوروپا آره‌سنده تجارت اولنیوردی . آیوتیه‌نك برمانلردن استخلاصندن صکره ، ١٧٧٣ ده بو شهر ترکله (بانقوق) شهری پایتخت اتخاذ اولنمشدر . الیوم حکومت سورن حکمدارك پدری السنهٔ مختلفه‌یه وازان جمله انکلیزجه‌یه آشنا و علم هیئت و سائر فنونه واقف اولوب ، مملکتنه مدنیت قپولرینی آچمق اوزره ، آوروپا دولیله مناسباته کیریشه‌رك ، انکلتره فرانسه ، ممالك مجتمعه ، پروسیه ، ایتالیا وسائر دول ایله تجارت معاهده‌لری عقد ایتمش؛ واو وقتدن بری حکمدار خانداننه منسوب کنجلره آوروپا تربیه‌سی ویریله‌رك ، سائر کنجلردن دخی لاجل التحصیل آوروپایه کوندرلمکه باشلامشدر . بانقوقده دخی انکلیز معلملرك تحت اداره‌سنده بعض صنایع مکتبلری آچلمشدر .

سیامك ﴿ ایران قدیم اساطیرینه نظراً ایرانك ایلك حکمداری اولان (کیومرث) ك اوغلی اولوب ، پدرینك صاغلغنده دیولر یعنی نیم وحشی طاغ آدملری طرفندن قتل اولنمش؛ وقاریسی حامله اولمغله ، هوشنکی طوغوروب ، کیومرث بر وقت صکره بو torununی یرینه براقه‌رق ، چکلمش ایدی .

سیام کورفزی ﴿ (Golfe de Siam) چین دکیزینك غرب جهتنده بیوك بر کورفز اولوب ، شرق شمالی جهتندن فرانسه مستملکاتی یعنی قوشنشین و قامبوج ایله ونفس سیام سواحلیله وغرب شمالی وغرباً وغرب جنوبی جهتلرندن بر بیوك قوس تشکیل ایدن ملاقه شبه جزیره‌سیله محاط اولدیغی حالده ، یالکز شرق جنوبی جهتندن آچیقدر . ملاقه شبه جزیره‌سنك (ترینغانو) برونیله قوشنشینك اك جنوبی نقطه‌سی اولان (قامانو) برونی آره‌سنده اولان بو آچیقلغی ٣٨٥ کیلومتره اولوب ، شمال غربی‌یه طوغری کورفزك اوزونلغی ٩٠٠ کیلومتره‌در . منتهای شمالنده مربع الشکل بر قوی بولنیور ، که محیط دائره‌سی ١٠٠ کیلومتره قدر اولوب ، (منام) ایرماغی دخی بو قویه دوکیلور . غرب جنوبی سواحلی دوز وآلچق اولوب ، لیمان وقویلری یوق حکمنده‌در . یالکز ملاقه شبه جزیره‌سی انهارینك مناصبی ملاییلرك کوچك کمیلریچون لیمان و مدخل یرینی طوتار . غرب شمالی سواحلی طاغلق وصربدر . شمال سواحلنك دخی سیامك النده بولنان قسمی دوز وآلچق اولوب ، یالکز (قرات) اسمیله بر کوچك قویی واردر . شرق شمالیده‌کی قامبوج وقوشنشین سواحلی

ایسه دها بوکسکجه اولوب، قامبوجه (قامپونغ-سوم) وقوشنشیننده (رانش‌زیا) اسملریله ایکی قوی‌بولنه‌رق، برنجیسی (رونغ) جزیره‌سیله محفوظدر. سواحله‌قریب خیلی جزایری اولوب، ساحل غربیده (ترینغانو) برونك شمالنده (ردانغ) و (برینتیان) اسملریله ایکی طاقم کوچك آطه‌لر بولندیغی کبی، ٩° ایله ١٠° عرض شمالی آره‌لرنده ملاقه شبه جزیره‌سنك بر طاغنك منتهی اولدیغی ساحلك قارشیسنده (ساموین) و (پنان) اسملریله ایکی بیوجك و بونلرك اطرافنده برچوق کوچك آطه‌لر واردر. منام ایرماغنك منصب اولدیغی قویك ساحل شرقیسی قارشیسنده وخارجنده برچوق آطه‌جقلر ودها ایلریده (سامیت) آطه‌لری؛ ١٠٠° طول شرقی خطی آلتنده (شانغ) وبونك جنوب غربیسنده (قوت) اسملریله بیوجك ایکی آطه ایله آره‌لرنده برچوق کوچك جزایر وقامبوج حدودی قربنده دخی (قونغ) اسمیله بیوجك بر جزیره بولنیور. بورایه قدر صابیلان جزایر طوغریدن طوغری‌یه ویا بالواسطه‌سیام‌دولتنه تابعدر. فرانسه‌یه تابع اولان قامبوج ساحلی قارشیسنده دخی ذکر اولنان (رونغ) آطه‌سیله ١٠° عرض شمالی خطنك شمالنده واقع وهپسندن بیوك اولان (ترون) جزیره‌سی وساحله قریب وآچیقلرده بر چوق کوچك آطه‌لر موجوددر. بو کورفزك درینلکی هیچ بر یرنده ١٠٠ متره‌یی تجاوز ایتمز. مد وجذری سواحل غربیه‌سنده دها زیاده اولوب، بر ایله بش متره آره‌سنده تخلف ایدر. مایسدن ایلوله قدر سورن یاغمور وجنوب غربی ملتملری موسملرنده بعضاً کورفزك ایچندن پك شدتلی فرطونه‌لر قالقوب، چین دکیزینك پك آچیقلرینه قدر تأثیری حس اولنور. سائر موسملرده صولر راکددر.

سیانتان (Siantan) ملاقه شبه جزیره‌سنك قسم جنوبیسیله (بورنئو) جزیره‌سی آره‌سنده واقع (آنامبا) جزایر مجتمعه‌سنك شرق شمالی جهتنده بولنان قسمندن عبارت اولوب، سیانتان (یاذود ترمیه)، مانه وموبور اسملریله اوچ بیوجك ویکرمی قدر کوچك آطه‌دن مرکبدر. سیانتان جزیره‌سی هپسنك بیوکی واك زیاده معلومی اولوب، ٩٩ مربع کیلومتره مساحهٔ سطحیه‌سی و ٣٦٠٠ اهالیسی واردر، که بونلرك ٢٠٠٠ ی ملایی ومسلم اولوب، قصوری چینلی و وحشیدن مرکبدر. اراضیسی طاغلق وطاشلق ایسه‌ده، خیلی هندستان جوزی، پرنج وسائره حاصل اولور. ساحل غربیسنده بر قوبی وبیوك بر قریه‌سی واردر. مسلم بر حاکمك تحت اداره‌سنده بولنوب، بو حاکم (ربو) حکمدارینه جزیه ویرر. فلمنکلیلرك حاکملکی مذکور قریه‌ده بر کمرك دیوسی بولندیرمقدن عبارتدر. دیکر ایکی آطه‌ایله کوچکلری همان مجهول وآز مسکون اولوب، جمله‌سنك اهالیسی آنجق ٣٠٠ کشی‌یه بالغ اولور.

سیانغ تانغ هسین (Siang-Tang-Hsien) چینك (هونان) ایالتنده (چانغ شاقو) سنجاغنده و سنجاق مرکزینك ٣٢ کیلومتره جنوب غربیسنده اولوب آنف البیان نهرك ساحل یسارنده قضا مرکزی تجارتکاه بر شهر اولوب، ١٠٠٠٠٠٠ اهالیسی واردر. ٣٠″ ٥٢′ ٢٧° عرض شمالی ایله ١١٠° ٢١″ ٥٢′ طول شرقیده واقعدر. شهرك سوریله محاط قسمی نهر بوینجه ٥ کیلومتره‌لك محلده ممتد اولوب، اصل تجارت سورك خارجنده‌کی واروشلرده اجرا اولنور.

سیانغ کانغ هه (Siang-Kiang-Hé) ونام دیکرله هنغ کانغ (Heng-Kiang) چینك (هونان) ایالتنده بر نهردر، که (قوآنغ تونغ) ایالتی حدودنده (نان شان) طاغلرندن نبعان ایدن (هنغ) و (کانغ) اسملرنده ایکی چایدن بالتشکل، شماله طوغری جریانله، صاغ وصولدن بر قاچ چای آله‌رق، وبر طاقم جدوللر واسطه‌سیله دیکر بر طاقم انهارله اختلاط ایده‌رك، ایالت مذکوره‌نك مرکزی اولان (چانغ شافو) شهری ایچندن بعد المرور، (تونغ‌تینغ) کولنه دوکیلور. مجراسی ٧٠٠ کیلومتره‌دن زیاده اولوب، کنیشلکی حد وسطی اوزره ٥٠٠ متره‌در، وبعض یرلرده ١٦٠٠ متره کنیشلکی واردر. کوچك کمیلرك سیر وحرکتنه صالحدر.

سیانغ یانغ فو (Siang-Yang-Fou) چینك ایالات وسطیه‌سندن (هوبه) ایالتنده (یانغ چه کانغ) ایرماغنه تابع (هانکانغ) نهری اوزرنده و ٣٢° ٦′ عرض شمالی ایله ١٠٩° ١٦″ ٤٥′ طول شرقیده سنجاق مرکزی بر شهر او-

Digitized by Google

لوب، ٤٠٠٠٠ وقارشیسنده بولنان (فانغ چینغ) ایله برابر ١٤٠٠٠٠ اهالیسی، ٥ کیلومتره محیط دائره‌سی اولان بر سوری وخندغی، مردیون شکلنده ریختمی واطرافنده واسع بر اووه‌سی واردر. جنکیزك اوغلی کوبیلا خان بو شهری بش سنه محاصره‌دن صکره ضبط ایده بیلمشدر. تجارتی پك ایشلك ایسه‌ده، قارشیسنده‌کی (فانغ چینغ) ده اجرا اولنور.

سیانه کوه { مکران خطه‌سنده وایران ایله بلوجستان حدودنده بر طاغ اولوب، بلوجستانده‌کی (کوه‌سبز) دن (مزکد) نهرینك درین مجراسیله آیرلمش اولدیغی حالده، غربه وبعده غرب شمالی‌یه طوغری اوزانه‌رق، سیستان طاغلرینه قدر ممتد اولان (سفیدکوه) ه اولاشیر. سیوری تپه‌لری وصرب اتکلری اولوب، دهشتلی منظره‌سی واردر. ذروه‌لرینك ارتفاعی ٢٠٠٠ متره‌دن زیاده اولوب، کچید ویرن بر بوغازی‌ده ١٥٠٠ متره ارتفاعنده‌در.

سیاوش { ایران قدیمك کیانیان ملوکندن کیکاوسك اوغلی اولوب، مشهور رستم زال طرفندن تعلیم وتربیه اولنمغله، سواریلکده واسلحه استعمالنده مهارت کامله‌یه مالك بر قهرمان ایدی. پدرینك زوجاتندن (سودابه) اسمنده کنج ودلبر بر قادین سیاوشه تعشق ایتمکله، تکلیف ملاقات ایتدیکنده، سیاوش قبول ایتمیوب، رد ایله جواب ویردیکندن، سودابه زلیخانك حضرت یوسف (عم) ه اولان افتراسی کبی بر افترادە بولنمغله، کیکاوسك غضبنه اوغرادیله‌رق، کویا متهم اولوب اولمدیغی آکلاشلق، ومتهم ایسه یانمق اوزره، بر بیوك آتش یاقلمش؛ وسیاوش اسب سوار اوله‌رق آتشك ایچندن کچوب، اصلا متأثر اولمامش ایسه‌ده، آتی ایلری‌یه سوره‌رك، ایران حدودینی تجاوزله، تورانه کیرمش؛ وتوران حکمداری افراسیاب کندیسنی حسن قبول ایدوب، قیزی (فرنکیس) ی دخی ویره‌رك، داماد ایتمشیدی. افراسیابك برادری (کرسیوز) حقنده افترادە بولنمغله، افراسیاب سیاوشی توقیف ایتدیره‌رك، (پیران) نام سردارینك وسائر کبرانك نصایحیله برابر تلف ایتمشدر. فرنکیس سیاوشدن حامله قالوب، (کیخسرو)ی طوغورمشدر. [«کیخسرو» ماده‌سنه مراجعت.] رستم زال سیاوشك بو وجهله تلفنی خبر آلنجه، کلیتلی عسکر ترتیب، وبتون ایران قهرمانلرینی جمع ایده‌رك، تورانه بر چوق سفرلر ایتمش؛ ونهایت چوبانلر النده بیومش اولان کیخسروی‌ده بولمش؛ وبونك طرفندن دخی بالدفعات تورانه عسکر سوق اولنه‌رق، عاقبت افراسیاب تلف اولنمش. سیاوشك قانی دعواسیله ایرانیلرله تورانیلر آره‌سنده وقوع بولان محاربه‌لر سنه‌لرجه سوروب، طرفیندن پك چوق عسکر قیرلمش؛ وبر چوق قهرمانلر ابراز شجاعتله ناملرینی تأیید ایتمشلردر. بو محاربه‌لرك تعریفاتی شاهنامهٔ فردوسینك اك پارلاق واك کوزل قسمیدر.

سیاوش پاشا { سلطان مراد خان ثالثدورنده اوچ دفعه مسند صدارته کچمش وزرادن اولوب، خرواتی الاصلدر. سلطان سلیم خان ثانی دورنده ٩٧٥ تاریخنده حرم همایوندن بیوك میرآخورلقله چیقوب، بعده روم‌ایلی ایالتنه نصب اولنمشیدی. وزیر ثانی اولدقدن صکره، ٩٩٠ تاریخنده سنان پاشادن صکره صدر اعظم اولوب، تام ایکی سنه ادارهٔ امور دولت ایتمش؛ و ٩٩٤ ده ثانیاً مسند نشین صدارت اولوب، بو دفعه دخی اوچ سنه اجرای وکالت مطلقه ایتدکدن صکره، ٩٩٧ ده وقعهٔ میرمیرانده اشقیای عوامك کستاخلغی اوزرینه، غضب پادشاهی‌یه اوغرایه‌رق، عزل اولنمش؛ و ١٠٠٠ تاریخنده فرهاد پاشادن صکره ثالثاً مسند صدارته کچوب، بر سنه ایله ایکی آی ادارهٔ امور ایتدکدن صکره یکیچریلرك علوفه بهانه‌سیله واقع اولان غلولری اوزرینه، مغضوباً عزل وتقاعد اولنه‌رق، اسکدارده‌کی کوشکنده اقامت ایتمکده ایکن، عهد سلطان محمد خان ثالثده ١٠١٠ تاریخنده ارتحال ایدوب، ابا ایوب انصاری جوارنده دفن اولنمشدر. فاطمه سلطانی تزوجله شرف صهریته نائل اولمشیدی. سلطان مشارالیها نامنه استانبولده بر بیوك مدرسه وطشره‌لرده دخی بعض خیرات بنا ایتدیرمشدر.

سیاوش پاشا { (آبازه —) سلطان محمد خان رابع دورنده ایکی دفعه مسند صدارته کچمش وزرادن اولوب، عن اصل جلالی آبازه پاشانك کوله‌سی ایکن، سرای همایونه آلنمش، وکیده‌رك سلحدار شهریاری اولوب، ١٠٥٠ تاریخنده قپودان پاشالق مسندیله طشره‌یه چیقه‌رق، ایالات

اعدایه چکمش اولان آزاقك استخلاصنه مأمور اولدیغی حالده، موفق اوله‌مامغله، بر سنه‌لك مأموریتدن صکره عزل اولنمش؛ و ۱۰۵۳ ده ارضروم ایالتنه نصب اولنه‌رق، ۵۵ده وزیر قبه‌نشین اولمش ایسه‌ده، هفته‌سنده سلستره ایالتنه نصب اولنمش؛ و ۱۰۶۱ده ملك احمد پاشا یرینه صدر اعظم اولمش؛ ونا مناسب حرکاتده بولنان اوجاق آغالرینی استیصال ایله، آناطولیده طغیان ایتمش اولان آبازه حسن دخی بر حسن صورتله اله کچیرمش ایسه‌ده، قیزلر آغاسی اوزون سلیمان آغا ایله آره‌سی بوزلدیغندن، بر بچق آیلق صدارتدن صکره عزل وحبس ومالی مصادره اولنه‌رق، مملقره‌یه نفی اولنمش ایدی. بعده عفو اولنه‌رق، بوسنه وروم ایلیده بعض ایالاته نصب اولنمش؛ و ۱۰۶۶ ده سلستره بکلر بکیسی ایکن درسعادته دعوت اولنه‌رق، درت ساعت صدراعظم اولان سورنازن مصطفی پاشا یرینه ثانیاً مسند صدارت عظمایه ترفیع اولنمش؛ وبو دفعه‌دخی بر بچق آی بو مسندده قالدقدن صکره وفات ایتمشدر. جسور ایدیسه‌ده، غدار اولوب، حتی وفات ایده‌جکی کون‌دخی صاحب علم وعرفان اولان دفتردار محمد پاشایی فوت ایتدیرمش؛ وغرائب تصادفاتدن اوله‌رق ایکیسنك جنازه‌سی سنك مصلاده برلشمش ایدی.

سیاوش پاشا { بو دخی آبازه جنسندن اولوب، سلطان محمد خان رابع دورنده یوز کون مسند صدارتده بولنمشدر. عن اصل کوپریلی زاده احمد پاشانك عتقاسندن اولوب، مشارالیهك معیتنده بلوك آغاسی بولنمش؛ و ۱۰۹۵ ده جبه‌جی باشی اولوب، بعده بوسنه ودیار بکر ایالتلری والیلکرینه نصب اولنمش؛ وبدون امدادنده خدمتی کورلمکله، حلب ایالتی دخی علاوةً کندیسنه توجیه ایدلمش ایدی. ۱۰۹۸ ده صدر اعظم سلیمان پاشا اردودن فرار ایتدکده، اتفاق عمومی ایله وکالته انتخاب اولنه‌رق، نیشده اصالت فرمانتی آلدقدن صکره، درسعادته عودتنده زوربالرك شقاوتلرینك اوکنی آلمغه مقتدر اوله‌مامغله، نهایت اجلاف عساکر قونافنی یغما و اموال واولاد وعیالنی نهب وغارت ایده‌رك، کندیسنی دخی قتل ایتمشلردر. عقل وتدبیردن بیبهره بر آدم ایدی.

سیاه کوه { (یاخود کوه سیاه) افغانستانده بر سلسلهٔ جبالدر، که (بلخ) نهرینك منابعی قربنده (کوه بابا) دن آیریلوب، غرب جنوبی‌یه و بعده غربه طوغری اوزانه‌رق، هراتك حذاسنده (سنك دختر) اسمنده هرمی الشکل بر تپه حاصل ایتدکدن صکره، خراسانك ایچنه کیرن بر طاقم شعبه‌لره منقسم اولور. بو سلسله ایله شمالنده متوازیاً غربه طوغری ممتد اولان (سفیدکوه) آره‌سنده هراتك ایچندن کچن و مروك آلت طرفنده چولده نابدید اولان (هریرود) آقیور. جنوبه طوغری بر طاقم قوللر اوزانه‌رق، بونلرك آره‌لرنده (هلمند) نهرینه و سیستانك (هامون) بطاقلغنه دوکیلن بر چوق نهرلر آقیور. سیاه کوهك اك یوکسك محلی سرمدی قارلرله مستور اولوب، شکلندن سونمش بر بنار طاغك آغزی اولدیغی آکلاشیلیر؛ واتکلرنده بر چوق صیجاق معدن صولری چیقار. ذکر اولنان سنك دخترك ۲۰۰۰ متره ارتفاعی واردر. بوجبالك آلتون، کومش، باقیر، قورشون، کوکورد، کمور و سائر معادنیله ذی‌قیمت اشجار مختلفه‌سی پك چوق اولوب، هنوز هیچ بری اخراج اولنمامقده‌در. اتکلری اورمانلر ومرعالرله مستور اولوب، قراسی وخیمه‌نشین عشایری چوقدر. کوه سیاهك جنوبی اتکلریله قوللرینك ممتد اولدقلری یر (غور) اسمیله معروف خطه‌یی تشکیل ایدیور. — بو اسمله آسیای وسطیده دها بر طاقم طاغلر بولنوب، ایرانده قم ایله کاشان آره‌سنده دخی بو نامله برطاغ واردر، که اك یوکسك ذروه‌سی ۱۵۲۰ متره ارتفاعنده اولوب، اطرافی اووه اولمغله، پك یوکسك کورینور.

سیاه کوه { بحر خزرك ساحل شرقیسی قربنده برجزیره اولدیغی جغرافیون عرب آثارنده مذکور اولوب، یاقوت حموی بو آطه‌نك میاه جاریه‌سیله اورمانلری اولدیغنی ومعهذا اهالئ دائمه‌سی اولمیوب، اخیراً بر ترك قبیله‌سنك اورایه التجا ایتمش اولدیغنی بیان ایدیور. الیوم خریطه‌لرده بواسمله بحرخزرده برآطه کورلمدیکندن، اسم جدیدی نه اولدیغی آکلاشیله‌مدی.

سیاهی { اونجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، روم ایلیلیدر. عرب سیاه دیمکله معروفدر. طریق علمی‌یه منسوب ایدی. شو بیت اونکدر:

کولدی زلفکدن کوکلم کلسز افغان ایلمز
کسه‌یی بخت سیه عالمده خندان ایلمز

Digitized by Google

سیاهی زاده { (محمد بن احمد) مؤلفیندن اولوب، اکثر علومدن باحث «انموذج الفنون» عنوانلی کتابک صاحبیدر. ۹۹۷ تاریخنده وفات ایتمشدر.

سیب { جزیرة العربک عمان خطه‌سنده ومسقطک ۳۰ کیلومترو غرب شمالیسنده ساحل بحره قریب برکوچک قصبه اولوب، هواسی بک ایی اولمغله، مسقط امامنک بوقصبه‌ده بر سرایی واردر. سائر خانه‌لری بر وادیده طاغنیقدر. — بصره قربنده دخی بو اسمله برنهر ویری (اسفل) بری (اعلا) اوله‌رق ایکی ناحیه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

سیباته { (Sibata, Shibata) یاخود شیباته جاپونیه‌ده (نیبون) جزیره‌سنک شمال جهتنده واقع (اچیغو) ایالتنده (نیغاته) سنجاغنه ملحق ونیغاته‌نک ۲۷ کیلومترو شرق شمالیسنده کائن بر قصبه اولوب، ۱۸۳۱۰ اهالیسی واردر.

سیبارس { (Sybaris) ایتالیانک جنوبنده (تارنته) کورفزینه دوکیلن (قراتیس) نهری اوزرنده ونهر مذکور منصبی قربنده برشهر قدیم اولوب، میلاددن ۷۲۰ سنه اول لوقره‌لیلر طرفندن تأسیس ایدلمش؛ واهالیسی برجمهوریت تشکیل ایدوب، برچوق یرلر دخی ضبط ایتمشلر ایسه‌ده، راحت و سفاهته دوشدکلرندن، میلاددن ۵۱۰ سنه اول (قروتونیات)لر طرفندن ضبط وتخریب ایدلمشیدی. ۶۴ سنه صکره آتنه‌لیلر طرفندن اسکیسنک قربنده یکیدن تأسیس ایدیلوب، قبل المیلاد ۱۹۴ تاریخنده رومالیلر طرفندن ضبط، و(قوپیه) تسمیه اولنمشدی. الیوم خراب اولوب، ویرانه‌لری نهر مذکور اوزرنده ۸ کیلومتره‌لک مسافه‌ده ممتد کوریلیور.

سیبتورپ { (Sibthorp) انکلتره مشاهیر طبیعیوننداولوب، ۱۷۵۸ده (اوقسفورد)ده طوغمش، و۱۷۹۶ده وفات ایتمشدر. اوقسفورد دار الفنوننده نباتات معلملکی ایتمش؛ وجزایر بحر سفید ایله یونان وممالک عثمانیه‌ده خیلی وقت سیاحت ایدوب، نباتات حقنده برچوق تحقیقات وکشفیات اجرا ایلمش؛ وانکلتره‌یه عودتنده برچوق نباتات نمونه‌لری کوتوروب، بو بابده معتبر ومفصل کتابلر دخی یازمشدر.

سیبر { (Sibir) سیبریه‌ده (ایز) نهری کنارنده وبعده (توبولسق) شهرینک تأسیس اولندیغی محلک ۲۴ کیلومتره شمالنده اسکی بر شهر اولوب، سیبریه بونک اسمنه نسبةً بو اسمله تسمیه اولنمشدر. (سیبر) شهری وقتیله بر تاتار خانلغنک مرکزی اولوب، الیوم ویراندر.

سیبریاقوف { (Sibiriakof) بحر منجمد شمالیسنده (ینیسی) کورفزی شمالنده وساحلدن ۶۰ کیلومتره آچیقده واقع بر جزیره اولوب، شمالدن جنوبه بویی ۵۰ واکی الک کنیش محلنده ۳۰ کیلومتره، مساحهٔ سطحیه‌سی‌ده ۱۴۴۲ مربع کیلومتره اولوب، اراضیسی سوای بحردن بک آز یوکسکدر.

سیبریه { (Sibérie) وروسجه (سیبیر Sibir) آسیاقطعه‌سنک بتون قسم شمالیسندن عبارت واسع بر یر اولوب، الیوم آسیا قطعه‌سنده‌کی روسیه ممالکنک قسم اعظمنی تشکیل ایدیور. بعض جغرافیون بو اسمک آنف البیان (سیبر) قصبه‌سندن مأخوذ وبعضلری تاتار ومغول تاریخلرنده کوریلن (سومبر) یاخود (سوبور) ویا (سومیر) اسملرندن غلط اولدیغنی التزام ایتمشلردر.

موقعی، حدود ومساحه‌سی. — سیبریه بحر منجمد شمالی‌یه دوکیلن (قره) نهری منصب ومجراسندن بهرنک بوغازینه قدر ممتد اولوب، شمالاً بحر منجمد مذکوره؛ شرقاً بحر محیط معتدلک بهرنک، اوخوچق وجاپون دکیزلریله؛ جنوباً قوره، چین (مانچوریا ومغولستان) وینه روسیه‌یه تابع ترکستانله؛ غرباً دخی آوروپا روسیه‌سیله محدود و محاط اولوب بو جهتدن اورال نهری مجراسیله، اورال سلسلهٔ جبالیله و(قره) نهری مجراسیله آیرلمشدر. بو وجهله سیبریه‌نک حدود غربیه وشمالیه وشرقیه‌سی حدود طبیعیه‌دن اولوب، حدود جنوبیه‌سی ایسه یالکز قسم وسطیسنده آلتون طاغی سلسله‌سندن وجهت شرقیه‌سنک برخیلی مسافه‌سنده (آمور) ایرماغی مجراسندن عبارت اوله‌رق ینه طبیعی وسائر طرفلرده اعتباریدر. بو حدود داخلنده ۴۲° ۲۰′ ایله ۷۷° ۳۶′ ۸″ عرض شمالی و ۵۶° ۱۳′ ۶″ ایله ۱۷۲ ۴′ ۴″ طول غربی آره‌لرنده ممتد اولوب، الک جنوبی نقطه‌سی قوره حدودنده‌کی (تومن کانغ) منصبی، الک شمالیسی (چلو.

Digitized by Google

سكين) برونی، اك غربی نقطه‌سی (اورسق) قصبه‌سی اك شرقیسی‌ده بهرنك بوغازنده‌كی «شرق برون» در. اورنبورغ ، پرم واوفه ایالتلرینك موقعاً آسیایه یعنی سیبریه‌یه عائد ایكن رسماً آوروپا روسیه‌سنه مربوط اولان قسملری داخل اولدیغی حالده، مساحهٔ سطحیه‌سی ١٢٧٥٧٨٦٤ مربع كیلومتره واهالیسی ٦٢١٥٤٦٣ كشی اولوب، بهر مربع كیلومتره باشنه ٤٩ كشی یعنی بر مربع كیلومتره باشنه یارم آدمدن آز دوشر. ایالات مذكوره‌نك رسماً آوروپایه مربوط اولان قسملری داخل حساب اولمدیغی حالده ایسه مساحهٔ سطحیه‌سی ١٢٥١٨٤٨٧ مربع كیلومتره واهالیسی ٤٣١٣٦٨٠ كشیدن عبارت قالیر، كه بو تقدیرده بهر اون مربع كیلومتره باشنه ٣٤ كشی یعنی بهر اوج مربع كیلومتره‌یه همان بر كشی دوشر. بو وجهله بتون آسیا قطعه‌سنك بر ثانی نسبتنده بیوك اولان بو مملكت واسعه‌نك (ایكنجی تقدیرده) لونده شهری قدر اهالیسی یوقدر.

شكل طبیعیسی جبال وانهار وكوللری. — اصل سیبریه آسیانك سائر طرفلریله اصلا توافق ایتمیه‌جك صورتده دوز، واسع وآلچق بر اووه‌دن عبارت اولوب، جنوب شرقیدن شمال غربی‌یه طوغری حس اولنور اولنماز بر میلانی واردر. بو میلان دكیز ایچنده دخی بو صورتله دوام ایتدیكندن، ساحلدن ٢٥٠ كیلومتره آچیقلرده دكیزك ٢٦ متره‌دن زیاده عمقی یوقدر. بو اووه هیمالایه جبالندن باشلایوب شرق شمالی‌یه طوغری ممتد اولان واسع ویوكسك بر یایله‌نك وبو یایله‌یی شمال غربی جهتندن تحدید ایدن بر طاقم یوكسك طاغلرك اتكلرندن، بحر منجمد شمالی سواحلنه‌دك ممتد اولور. بو واسع اووه‌نك قسوت انكیز منظره‌سنك اطرادینی بوزه‌جق عارضه‌لری وآلچق تپه‌لری دخی پك جزئی وسیركدر. نسبةً دها یوكسك اولان جنوب شرق جهتی اولدقجه منبت بر قره طوپراقدن عبارت اولوب، آشاغی قسمی ایسه ساحل بحره قدر ممتد اولان وقیشین منجمد بولنان (توندره) تعبیر اولنور غیر منبت، شوره‌زار وفوق‌العاده قسوت آور چوللر تشكیل ایدیور. ایشته اصل سیبریه بو دوز یرلردن عبارت اولوب، آنجق روسیه دولتی فتوحاتنی ساحل شرقی‌یه قدر سوروب، مذكور یایله‌نك منتهای شرق شمالیسنی واصل مانجوریه‌دن معدود اولان (آ‌ور) حوضه‌سنك بر قسمنی دخی ضبط ایتدكله، احوال طبیعیه‌جه سیبریه‌یه اصلا بكزه‌مین بو یر دخی الیوم رسماً وسیاسةً سیبریه‌یه داخلدر. بو وجهله سیبریه‌نك یالكز منتهای شرقنده طاغلر بولنوب، سائر طرفلرنده یالكز حدودینی تشكیل ایدیور. حدودینی تشكیل ایدن جبالك برنجیسی غرب جهتنده جنوبدن شماله ممتد اولان (اورال) طاغیدر، كه ارتفاعی اهمیت جغرافیه‌سی قدر اولمیوب، عادتا بر تپه‌لر صره‌سندن عبارتدر. حدود جنوبیه‌سنی تشكیل ایدوب سیبریه ایله مغولستان آره‌سنده غرب جنوبیدن شرق شمالی‌یه طوغری ممتد اولان جبالك ایسه ارتفاع واهمیتی چوق دها زیاده اولوب، بو جبالك قسم غربیسنه وبعض جغرافیون طرفندن جمله‌سنه (آلتای) ودها طوغریسی (آلتون طاغی) اسمی ویریلور. بو سلسلهٔ جبالك حد وسطی اوزره ارتفاعی ١٢٠٠ ایله ١٥٠٠ متره آره‌سنده ایسه‌ده، ذروه‌لری ٣٣٥٠ متره‌لك ارتفاعه قدر چیقار. حقیقتده آلتون طاغی سیبریه ایله مغولستان آره‌سنده طوغری بر صیرت تشكیل ایتمیوب، شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه طوغری مغولستانك ایچنه اوزانان بر چوق طاغلرك تتابعندن عبارتدر، كه بونلر آره‌سنده حاصل اولان دره‌لرك دخی میلانی سیبریه‌یه طوغری اولمغله، صولری او طرفه آقار. مذكور طاغلرك باشلیجه‌لری (بیوك آلتون طاغ)، (سایلوكن) و(سایان) طاغلریدر. بایقال كولنه واریلنجه، سلسلهٔ جبال بر قاچ قوله آیریله‌رق، كولك غرب وشرق جهتنده صرف روس ممالكی ایچنده شمال شرقی‌یه طوغری اوزانیر؛ وبر آز دها ایلریده ٢٨١٥ متره ارتفاعی اولان (سوهوندو) طاغندن صكره حدود دوز یره دوشوب، بعده آمور مجراسنی تعقیب ایتدكله، جبال مذكوره خط حدود اولمق صفتنی غائب ایدر. بایقال كولنك ایكی طرفنده اوزانان طاغلر (تونغوز) خطهٔ واسعه‌سنده (ویتیم) اسمیله یوكسك بر یایله تشكیل ایدوب، بونك شرق جنوبی طرفنده (استانووویی خربت) اسمیله بر سلسلهٔ جبال ینه او وضعیتده (اوخوچق) دكیزی ساحلنه‌دك ممتد اوله‌رق، اوراده كرك بو سلسله وكرك ویتیم یایله‌سنك اتكلری حكمنده اولان طاغلر (لنا) ایرماغنه تابع (آلدان) نهرینه دوكیلان (مایه) چایی مجراسنده همان بسبتون حذف

اولندقدن صکره، بو مجرانك اوته‌سنده یکیدن کسب ارتفاعله، ینه (استانوووبی خربت) اسمیله (چوچی) مملکتنه طوغری بیوك بر قوی تشکیل ایده‌رك، بهرنك بوغازنده‌کی شرق برونه قدر اوزانیر. دیکر بر سلسلهٔ جبال دخی بهرنك بوغازینك آلت طرفنده بولنان (آنادیر) کورفزندن باشلایوب، ساحل بوینجه جنوب غربی‌یه طوغری اوزانه‌رق، (قامچاتقه) شبه جزیره‌سنه کیرر؛ و اوراده کسب ارتفاع وتشعب ایده‌رك، مذکور شبه جزیرهٔ عظیمه‌یی طاغلق بر یر حالنه قور. جاپون دکیزی ساحلنده (ساخالین) جزیره‌سنك قارشیسندن (قوره) حدودینه قدر ممتد اولان (سیخوته آلین) خطه‌سی صرف طاغلق ومرتفع بر یر اولدیغی کبی، بونکله مذکور (استانوووبی خربت) سلسله‌سی آره‌سنده واقع (آمور) ایالتنده دخی (مانچوریه) خطه‌سندن کلن (کوچك ضیغان) سلسله‌سی ودیکر بر طاغ جنوبدن شماله طوغری اوزانوب، اوخوچق دکیزی ساحلنه منتهی اولورلر. آنجق بو یرلر، یوقاریده دخی دیدیکمز کبی، اصل سیبریه‌دن معدود اولمیوب، مانچوریه‌نك روسیه‌یه کچمش بر قسمنی تشکیل ایتدکلری کبی، یوکسك بر یایله‌دن عبارت اولان (تونغوز) خطه‌سی دخی سیبریه‌دن عد اولنمامق اقتضا ایدر. او حالده اصل سیبریه‌نك طاغلری یالکز حدودنده بولنوب، کندیسی دوز ویا آز متموج اووه‌لردن و توندره چوللرندن عبارت قالیر.

سیبریه‌نك انهاری چوق اولوب، کندی وسعتیله متناسب پك بیوك وپك اوزون ایرماقلری واردر. جنوب شرق قسمنده بولنان ویوقاریده ذکر اولنان جبال مرتفعه‌نك بتون صولری شماله طوغری آقوب، سیبریه‌نك واسع اووه‌لرینی شق ایله، عمومیت اوزره بحر منجمد شمالی‌یه دوکیلور. مذکور جبالدن اینن صولردن ماعدا، سیبریه‌نك داخلنده دخی پك چوق انهار نبعان ایدوب، بعضلری ذکر اولنان ایرماقلره التحاقله، بونلرك بر قات دها بیومه‌لرینی وطماrلرینك تکثرینی موجب اولورلر؛ وبر طاقملری دخی طوغریدن طوغری‌یه بحر محیط مذکوره دوکلك اوزره ایکنجی درجه‌ده ایرماقلر تشکیل ایدرلر. بتون سیبریه انهارندن ۳۸ ینك مجراسی ۶۵۰ کیلومتره‌دن زیاده اولوب، بونلرك ایچنده ۲۷ سنك مجرالری ۱۰۰۰ وبونلردن ۸ ینك ۲۰۰۰ کیلومتره‌دن زیاده‌در.

اك بیوك ایرماقلری: اوب (یاخود اوبی)، ینیسی (یاخود یکی چای)، لنا و(آمور) در، که بونلردن برنجیسنك مجراسی ۵۲۰۶، ایکنجیسنك ۴۰۱۱، اوچنجیسنك ۴۶۰۰، دردنجیسنك‌ده ۴۴۷۸ کیلومتره اوزوندر. بونلردن یالکز (آمور) ایرماغی، که سیبریه‌دن زیاده مانچوریه‌یه عائددر، اوخوچق ایله جاپون دکیزلری آره‌سنده واقع تاتارستان بوغازینه یعنی بحر محیط کبیره دوکیلوب، ینه بحر مذکوره منصب اولان بعض کوچك نهرلردخی استثنا اولنجه، سائر انهارك جمله‌سی بحر محیط شمالی‌یه دوکیلور. مذکور بیوك ایرماقلرك چوغی ایکیشر بیوك نهردن، وبونلرك‌ده اکثری ایکی چایدن ترکب ایدوب، بو وجهله منبعلرینه طوغری کیتدکجه تشعب و توسع ایتمکله، حوضه‌لری کنیشلر؛ و هر برینك تابعلری دیکرینك کیلره کسب تقرب ایدوب، آره‌لرنده طاغلر وارتفاعلر دخی بولنمدیغندن، پك آز جدوللر حفریله بو مملکت واسعه‌نك هر طرفنه سیر سفائن ممکن اوله‌بیلیرسه‌ده، چه فائده که طبیعت اراضینك ویردیکی بو سهولته مقابل اقلیم و هوا بر بیوك انکل ابراز ایدیور، که اوده مذکور انهارك سنه‌ده سکز اون آی و منصب اولدقلری دکیزلرك همان دائما منجمد بولنمسیدر. انجماد منصبلرندن باشلایوب، کیتدکجه یوقاری‌یه چیقار؛ وبیوك ایرماقلر سطحلرنده پك قالین بر بوز قبوغی باغلایوب، آلتندن صو آقارسه‌ده، کوچکلری بسبتون انجماد ایدوب، بوزکلته‌لری مجرایی سد ایتمکله، صولر اطرافنده‌کی اووه‌لره یاییله‌رق، اوراده انجماد ایدر؛ وبو وجهله او واسع توندره‌لر بر بوز دریاسی صورتنی آلیر. عمومیت اوزره سیبریه انهارینك صاغ یعنی شرق کنارلری مرتفعجه وسد شکلنده اولوب، صول کنارلری دوز وآلچقدر. بو صورتله صول کنارلری طغیان میاه مخاطره‌سی آلتنده بولندیغی کبی، صاغ کنارلرینك دخی طوپراغی علی‌التوالی صودن آشینمغله، هر وقت ییقیلوب دوشمك تهلکه‌سنده بولنیور. مذکور بیوك ایرماقلردن (اوب) نهری نفس اوب ایله (ایرتیچ) نهرلرندن، ایرتیچ دخی نفس ایرتیچ ایله (توبول) دن تشکل ایدوب، بونلردن هر بری بر چوق چایلرك صولرینی جمع ایدر. توبول اورال جبالنك ودیکرلری

Digitized by Google

آلتون طاغی سلسله‌سنك میاهنی جمع ایتمكله، بونهرك حوضه‌سنك درجهٔ وسعتی آڭلاشیلیور. (ینیسی) ایرماغی (آنغوره) ایله (تونغوزقه) نهرلرندن مركب اولوب، بو ایكی نهردن برنجیسی (بایقال) كولندن چیقار وآلتون طاغی سلسله‌سندن ایڭن بر چوق چایلرك صولرینی جمع ایدر؛ ایكنجیسی‌ده مذكور كولك غرب شمالی جهتنده‌كی طاغلر اتكلرندن ایڭن واووه‌ده نبعان ایدن بر چوق انهاردن تشكل ایدر. (لنا) ایرماغی ینه بایقال كولنك غرب شمالیسنده‌كی (بایقال) جبالندن نبعان ایدوب، مذكور كولك شرق شمالیسنده واقع همنامی اولان یایله‌دن ایڭن (ویتیم) نهریله برلشدكدن صكره، ینه مذكور یایله‌دن ایڭن بر چوق انهارك صولرینی واك آشاغیده (آلدان) نهرینی دخی اخذ ایله، اووه‌ده دخی (ویلیویی) كبی بر طاقم بیوك نهرلرك صولرینی طوپلایه‌رق، منصبنده، برر اوزون خلیج تشكیل ایدن سائر سیبریه انهارینك خلافنه اوله‌رق، نیلك دالیه‌سنه مشابه بیوك بر دالیه فقط منجمد بر دالیه حاصل ایدیور. آمور ایرماغی ایسه بایقال كولنك شرقنده‌كی طاغلردن نبعان وصرف روس طوپراغنده شرق شمالی‌یه طوغری جریان ایدن (شیلقه) ایله مانچوریه‌دن كلوب شماله طوغری اولان جریاننده چین ایله روسیه حدودینی آیران (آرغون) نهرلرندن بالتشكل، شرقه طوغری جریان، و ینه دولتین بیننده خط حدودی تشكیل ایده‌رك، صولدن (زیا) وصاغدن یعنی مانچوریه‌دن (سونغاری) و (اد- سوری) نهرلرینی آلدقدن صكره، صرف روس طوپراغنه دخول ایله، شمال شرقی‌یه طوغری آقه‌رق، تاتارستان كورفزینه دوكیلور. بو درت بیوك ایرماقله باشلیجه‌لری ذكر اولنان تابعلرندن بشقه سیبریه‌نك طوغریدن طوغری‌یه بحر محیط شمالی‌یه دوكیلن انهاری غرب طرفندن باشلایه‌رق بر وجه آتیدر: اوب كورفزینك همنامی اولان شرق بر خلیجنه دوكیلن (تاز)، (نایمیر) شبه جزیره‌سنك غرب طرفنه دوكیلن (پیاسینه)، مذكور شبه جزیره‌نك شرق طرفنده‌كی همنامی بر اوزون خلیجه منتهی اولان (خاتانغه)، لنا دالیه‌سنك غرب طرفنه دوكیلن (اولنك)، مذكور ایرماغك شرق طرفنده بر كوچك دالیه تشكیل ایدن (یانه)، یاقوت قومی مملكتنك شرق طرفنده (استا- نوووبی خربت) طاغلرندن ایڭن (اینكیرقه) و (قولیمه) در. بهرنك دكیزینه (آنادیر) نهری دوكیلور، كه مذكور (ستانوووبی خربت) طاغنك شرق جنوبی اتكلرندن نبعانله (چوچی) مملكتنده جریان ایدر. اوخوتچق دكیزینه دوكیلن انهار كوچك چایلردن وسیللردن عبارت اولوب، ذكره شایان نهری یوقدر.

سیبریه‌نك كوللری چوق ایسه‌ده، بونلرك چوغی انهارك توسعندن ویا طغیانلرندن متشكل واسع بطاقلقلردن عبارت اولوب، اصل كول دینلمكه شایان ومساحهٔ سطحیه‌لری ۲۵۰ مربع كیلومتره‌دن زیاده اولانلری ۲۳ در. بونلرك اك بیوكی تونغوز مملكتنك جنوبنده‌كی یوكسك یایله‌ده واقع (بایقال) كولی اولوب، ۳٤ ۰۰۰ مربع كیلومتره مساحهٔ سطحیه‌سی واردر. ایكنجیسی (خانقه) كولیدر، كه (سیخوته آلین) ایله مانچوریه آره‌سنده یعنی حدودده اولوب، ۳۷۹۲ مربع كیلومتره وسعتی وار در. اوچنجیسی (تومسق) ایله (توبولسق) ایالتلری حدودنده و(بارابه) اووه‌سنده واقع (چانی) كولی اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۳٦۱۲ مربع كیلومتره‌در. دردنجیسی همنامی اولان شبه جزیره‌ده واقع اولوب، همنامی بر نهر طرفندن شق اولنان (نایمیر) كولیدر، كه ۲٦۵۳ مربع كیلو- متره مساحهٔ سطحیه‌سی وار در. بونلردن صكره فضلهٔ میاهلری (خاتانغه) نهرینه دوكیلن (وویوولی)، (قومشقه) و(یكه) كوللری اولوب، برنجیسنك ۲۲۰۵ ودیكر ایكیسنك ۲۰۰۰ دن آشاغی مربع كیلومتره‌لك مساحهٔ سطحیه‌لری وار در. دها كوچك كوللرینك چوغی منتهای شرقنده واقع اولوب، باشلیجه‌لری: فضلهٔ میاهنی (آنادیر) ه دوكن (قراستونه)، فضلهٔ میاهی (آمغون) نهری واسطه‌سیله (آمور) ایرماغنه دوكیلن (چچاكیرسقویه)، ینه آمور وادیسی قربنده واقع (اورون) وسائره‌در.

سواحل وجزایری. — سیبریه‌نك سواحلی كرك بحر محیط شمالیده وكرك بحر محیط معتدلده (یعنی بهرنك، اوخوتچق وجاپون دكیزلرنده) پك كیرنتیلی چیقنتیلی اولوب، مجموعی ۳۰ ۸۱٤ كیلومتره طولنده در. بونك ۱۵ ۹۰٦ كیلومتره‌لكی بحر محیط شمالیده و ۱٤ ۹۰۸ كیلومتره‌لكی بحر محیط معتدلده در. بو سواحلدن بحر محیط شمالیده بولنانی وعلی الخصوص قسم شرقیسی سنه‌ده اون آیدن زیاده بوزلرله محاط وقارله مستور بولندیغی كبی، اوخوتچق دكیزی دخی

سنه‌ده يدی سكز وجاپون دكيزی ايكی اوچ آی منجمد بولنديغندن، سواحلك علی الخصوص شمالده‌كی كورفزلرندن، اوزون خليجلرندن، قويلرندن وشبه‌جزيره‌لرندن هيچ بر استفاده ممكن دكلدر. سواحل شماليه‌سنك اك غربنده يعنی آوروپا روسيه‌سی حدودنده (بايداراته) اسميله اوزون بر خليج بولنوب، بونكله شرق جهتنده واقع (اوب) كورفزی آره‌سنده (يالمال) اسميله بيوك واوزون بر شبه جزيره واوجنده (بلي) اسميله بر آطه بولنيور. مذكور (اوب) كورفزی اوچ خليجه منقسم اولوب، اك غربيسنه (اوب) ايرماغی و اك شرقيسنه (تاز) نهری دوكيلور. بونك ايچنده (ناخوده)، (ايباراساله) و (يونو) اسملريله اوچ آطه وبر طاقم آطه‌جقلر موجوددر. (اوب) كورفزيله بونك شرقنده و (ينيسی) خليجی آره‌سنده دخی بيوجك بر شبه جزيره بولنوب، (ماتساله) بروننده انتها بولور. بو خليجك دخی ايچنده بر قاچ كوچك آطه وخارجنده (سيبرياقوف) آطه‌سی بولنيور. بونك شرقنده (پياسينه) ايله (خاتانغه) نهرلری آره‌سنده (تايمير) اسميله كنيش وقيصه بر شبه جزيره بولنوب، بونك ساحل شماليسنده (تايمير) خليجيله (سنت تاده) قويی آره‌سنده سيبريه‌نك وبتون آسيانك اك شمالی نقطه‌سی اولان (چلوسكين) برونی واقعدر. اورادن شرقه طوغری ساحل دوز اوله‌رق دوام ايدوب، (لنا) داليه‌سنك شرق طرفنده (بورخايه) قويی بولنيور؛ وبعده ساحل بر طاقم كيرنتی وچيقنتيلرله شماله طوغری چيقوب، بو آره‌ده بولنان (يانه) داليه‌سنك قارشيسنده (ياروق) اسميله بر آطه وآچيقده بوزلرك ايچنده (لياخوف)، (آنژو) و (لونغ) جزايری موجوددر، كه ٥ بيوك وبر چوق كوچك آطه‌لردن عبارتدر. شرقه طوغری دها ايلريده (خرومه) اسمنده بر كوچك چايك منصبنده بر خليج و بر كورفز بولنوب، اوندن صكره (اينديكيرقه) داليه‌سنه، (قاليمه) خليجنه ودها ايلريده (چاؤون) كورفزيله بونك آغزنده واقع (آيون) آطه‌لرينه تصادف اولنور. اورادن ساحل بر خيلی مسافه‌ده دوز كيدوب، قارشيسنده وآچيقده (ورانژل) آطه‌سی بولنيور. نهايت (قوليوچين) اسميله اوزون بر خليجدن بهرنك بوغازينه واريلور. بهرنك بوغازينك اوكنده بحر محيط منجمدده (سنت لوران) وآچيقلرده (پريبيلوف) آطه‌لری بولنوب، مذكور بوغازدن جنوب غربی‌يه طوغری سيبريه سواحلی تعقيب اولنجه، ابتدا (سنته قروآ) قويی و (آنادير) كورفزينه تصادف اولنور، وبو كورفزك كوشه‌سنده بولنان (سنت تاده) بروندن جاپونيه‌نك (قوريله) آطه‌لری قارشيسنه‌دك ممتد اولان قامچاتقه شبه جزيرهٔ كبيره‌سنك اوجنه‌دك ساحل بر طاقم قيالق برونلردن وكوچك قويلردن عبارت اولوب، مذكور شبه جزيره‌نك يانده (قره‌كينسكی) و (بهرنك) اسملريله ايكی آطه دخی بولنيور. بادم شكلنده اولان مذكور شبه جزيره‌نك اوجندن ساحل اوخوچق دكيزنده شماله طوغری دونوب، منتهاسنده بيوك بر كورفز تشكيل ايدر، كه بونك ايچنده ايكيسی شمالده وبری جنوبده اوله‌رق اوچ خليج تشكل ايديور. بو كورفزك آلت طرفنده (تاؤوی) قويی بولنوب، اورادن غرب وغرب جنوبی‌يه طوغری امتدادله، اوخوچق دكيزينك جنوبنده بربری يانده بر قاچ آطه تشكيل ايديور، كه اوكلرنده (قافليستور) و (شانتار) آطه‌لری وبر قاچ كوچك آطه موجوددر. اورادن ساحل شرقه طوغری دونوب، بعده (سيخوتالين) خطه‌سنی احاطه ايتمك اوزره جنوبه طوغريله‌رق، بو ساحل ايله (ساخالين) جزيرهٔ طويله‌سی آره‌سنده‌كی (تاتارستان) بوغازينی تشكيل ايدر، وجاپونيه‌نك قارشيسنده جنوب غربی‌يه دونوب، (بيوك پترو) و(پوسيت) قويلرينی ده كچدكدن صكره، (قوره) حدودينه واصل اولور. مذكور (ساخالين) جزيره‌سی سيبريه‌يه منسوب آطه‌لرك اك بيوكی اولوب، موقع واقليمنه كوره اولدقجه معمور اولمسی لازم كليركن، او دخی خالی وقسوت انكيز بر حالده‌در. سواحل شماليه نا قابل عمران اولديغی كبی، بهرنك واوخوچق وحتی جاپون دكيزلری سواحلنده دخی روسيه‌نك اليوم هيچ بر تجارتكاه مهم اسكله‌سی اولميوب، اولان اسكله‌لری آنجق بوزلی و قارلی اووه‌لرده آوجيلرك اوردقلری حيواناتك پوستلرينك اخراجنه مخصوص كوچك كويلردن عبارتدر.

اقليم وهواسی. — اصل سيبريه ٥٠° عرض شماليدن يوقاری اولوب، منتهای شماليسی ٧٠° درجه‌يی تجاوز ايتديكندن، عرضی اقتضاسنجه هواسنك پك صوغوق اولمسی طبيعی ايسه‌ده، برودتی و قيشلرينك شدتی عرضنك اقتضاسندن دخی پك

چوق زیاده‌در . بو حال قره‌لرینك کثرتیله سواحله
دخی هیچ بر صیجاق آقنتی یناشامسندندر . سیبریه‌ده
برودت یالکز اقلیمك عرضنه تابع اولمیوب ، طول
درجه‌سنه دخی تبعیق کوریلیور . قسم غربیسی ، ینه
صوئوق اولمغله برابر ، اوروپا روسیه‌سنه آز چوق
مشابه اولوب ، شرقه طوغری کیدلدکجه درجهٔ
حرارت تنزل ایدر . عمومیت اوزره بتون سنه
حساب اولنورسه ، میزان الحراره‌نك درجهٔ وسطیه‌سی
صفردن آشاغی اولوب ، قیشین درجهٔ وسطیه‌سی
تحت الصفر ۱۵° ایله ۵۰° ویازین فوق الصفر ۱۱°
ایله ۲۱° آره‌لرنده بولنیور . بعض محللرنده قیشین
صفردن آشاغی ۶۲° یه قدر اینوب ، یازین صفردن
یوقاری ۳۹° درجه‌یه قدر چیقار ! عمومیت اوزره
قیش تشرین اولك اورته‌لرندن باشلایوب ، نیسانه قدر
سوزر . بوموسمده سیبریه‌نك غرب جهتنده وسواحل
شرقیه‌سنده خیلی قار یاغارسه‌ده ، ایچ طرفلرده
هوا پك براق ویابس اولوب ، بر قورو صوئوق حکم
سورر . جیوه منجمد حالنده بولنور ، ومثلا بر بارداق
صو هوایه آتلسه بره طولو حالنده دوشر ؛ طوپراق
پك درینه قدر طونار ، وآغاجلر بالطه ایشلیه‌جك
صورتده قتیلاشیر . قیشین صوکلرنده شدتلی قصیر-
غه‌لرله قار یاغمغه باشلایوب ، میدانده بولدیغی
حیوانات وانسانلری درحال تلف ایدر . نیسانك
اواسطنه طوغری یردن بره بهار حس اولنمغه باشلا-
یوب ، اریه‌جك چوق قارلر بولنمدیغندن ، درحال
طوپراق یشیللنمکه باشلارسه‌ده ، اکثریا مایسده
صوئوق عودت ایدوب ، هیچ بر میوه‌دار آغاجك ثمره
ویرمسنه مجال ویرمز . بزم بر دعجوزه معادل اولان
بو صوئوق کونلر دخی یکدکدن صکره ، آرتق یاز
کلوب ، بردن بره حرارت باصار ، وطوپراق آیاق
باصیله‌میه‌جق درجه‌ده یاقار . لکن کوندوزك بو
حرارتندن صکره کیجه‌لری خیلی صوئوق اولوب ،
بعض دفعه وهله آغستوسك حلولندن صکره کیجه
صولر طونار . صوك بهاری آغستوسك نصفیله
ایلولدن عبارت اولوب ، انهارك بعضیسی وعلی الخصوص
منصبلری ایلولدن طونمغه باشلارلار . بو حاللریله برابر
سیبریه‌نك هواسی صاغلام اولوب ، هله شرق جهتنده
ورم (یعنی سل رئه) خسته‌لغنك اسمی بیله بیلنمیور .
محصولاتی ، نباتات وحیوانات ومعادنی . — سیبریه
وسعتی حسبیله نباتاتجه بر قاچ قسمه منقسم ایسه‌ده ،
عمومیت اوزره اوچه تقسیم اولنه بیلیر : اولا جنوب
قسمی که چوق یرلرده آسیای وسطی چوللرینك احوال
طبیعیه‌سنه تابعدر ؛ ثانیاً شمال قسمی که آغاجدن خالی
توندره‌لردن عبارتدر ؛ ثالثاً وسطی قسمی که اك واسع
اولوب ، اورمانلر منطقه‌سی تسمیه اولنه بیلیر . اك شمالده
بولنان توندره‌لر نباتاته متعلق چیم ویوصونکبی بعض
اوتلرله پك سیرك بر طاقم چیچك وچالیلری حاویدر .
آره‌لرنده واج قبیلندن بعض یرلر بوکورتلن نوعندن
بعض کوچك چالیلرله و بونلرك صاری وقیرمزی
چیچکلریله مستور اولوب ، توندره‌لر منظره‌سنك
اطراد قسوت انکیزنی شنلندیررلر . بو توندره‌لرك
جنوبنده بعض طرفلرده آسیای وسطی چوللرینه
و مغولستان طاغلرینه قدر ممتد اولان (تایغه) لر
بولنیور ، که اکثریت اوزره اورمانلرله مستوردر .
بو اورمانلر سیبریه‌نك غرب جهتنده ۶۰° ، (ینیسی)
حوضه‌سنده ۶۲° عرض شمالی‌یه ، لنا حوضه‌سنده
بو نهرك دالیه‌سنه یعنی ۷۲° ۳۰′ عرض شمالی‌یه قدر
اوزانوب ، بعده قطب شمالی دائره‌سندن آشاغی‌یه
اینه‌رك ، چوچی قومنك مملکتنی اورمانلر منطقه‌سنك
خارجنده براقیر . بو اورمانلرك باشلیجه آغاجلری :
قاین ، ترمنتی ، چام ، سکود ، قواق ، آقچه قواق
وسائره‌دن عبارت اولوب ، ترمنتی وقاین آغاجلری
اورمانلر منطقه‌سنك اك شماله قدر منتشر بولنیور .
سه‌ده ، او طرفلرده بویلری پك قیصه ودالری همان
یره سوریله‌جك صورتده اولوب ، پك کچ‌ده بیوررلر .
آمور حوضه‌سنده میشه آغاجی بولنیور سه‌ده ،
جنسی بشقه اولوب ، مانچوریه‌یه مخصوص بعض اشجار
دخی بولنیور . چیتلمبیك ، اووز ، کراز ، اریك ، الما ،
آرمود ، ززدالی و سائر آغاجلر دخی پك کوچك
اوله‌رق ، اورمانلر آره‌لرنده بولنیورسه‌ده ، میوه‌لری
کوچك و اکشی قالوب یمز . جنوب جهتنده طاغلر
آره‌سنده‌کی وادیلرده وسائر بعض طرفلرده چایرلر
چوق اولوب ، ونکارنك چیچکلرله مزیندر . آنجق
غرب جهتنده آرال کولیله بحر خزره وشرق جهتنده
مغولستان چوللرینه تقرب اولندقجه ، اورمانلر کسب
ندرت ایدوب ، طوزلی ویا کیللی طوپراقلری نباتاته
مساعد دکلدر . حبوبات سیبریه‌نك غرب جهتنده
(اوب) حوضه‌سنده ۶۰° و وسطلرنده یاقوتسق

Digitized by Google

ايالتنده ٦٢° عرض شماليه قدر يتيشوب ، شرق جهتنده و اوخوچق سواحلى قربنده ايسه ٥٤° عرض شماليدن يوقارى چقمز . بوكسك محللرده حبوبات يتيشميوب ، يالكز بعض درين واديلرده زرع اولنور . اورال جهتنده و آلتون طاغى اتكلرنده بغداى اكيلوب ، ماوراء بايقال ايالتنده دخى زرع اولنورسه ده ، اكثريا يازك اواخرنده كى صوغوقلردن بوزيلور . سيبريه نك اصل محصولاتى بولاف ، چاودار و آرپه در . پتاتس ٦٠° عرض شماليه قدر يتيشيورسه ده ، شماله طوغرى ايلريلندكجه دانه لرى كوچولوب ، نخود جرمنه قدر اينر . كتن و كنوير دخى حاصل اولور . قابل زراعت اراضيسى ٢½ مليون مربع كيلومتره دن عبارت اولوب ، طوپراغى دخى پك منبت ايسه ده ، اصول زراعت ، روسيه ده دخى اولديغى كبى ، پك ناقص اولوب ، كوبره نك دخى قدانندن طولايى بحقّ استفاده اولنميور . اك مستعمل اصول اورمانلرك احراق اصولى اولوب ، بو صورتله آچيلان تارلهلر برقاچ سنه صره ايله بره اوتوز وقرق ويردكدن صكره ، قوه انباتيه لرى توكنوب ، صاحبلرى بونلرى تركله ، بشقه يرلر آچمق مجبوريتنده بولنورلر . بو وجهله قابل زراعت يرلرك پك آزى ايشلنوب ، اك چوق محصولات ويرن يرلرى سيبريه نك غرب جهتنده واقع (توبولسق) و (تومسق) ايالتلرى و ايكنجى درجه ده جنوبده واقع (ايرقوچق) ايله وسطده بولنان (ينيسيسق) ايالتلريدر . سيبريه نك قالان نصف شرقيسى ايسه پك آز محصولات ويرر . ذخايره متعلق عموم محصولات سنويه سى ٢½ مليون تونيلاته دن زياده تخمين اولنوب ، بر مليون كيلو توتون دخى حاصل اولور .

چايرلر يله مرعالرى پك چوق اولوب ، على الخصوص غرب جهتنده قرغيزلر ممالكى قربنده وحدود جنوبيه ده كى طاغ اتكلرنده پك واسع چايرلر بولنيور . حيوانات اهليه سنك مقدارى حقنده كى استاتستيقلر اسكى و ناتمام ايسه ده ، هر حالده ايكيشر مليوندن زياده آت و صيغير ، اوچ مليونه قريب قيون ، يارم مليوندن زياده طوموز ، ٢٠٠٠٠٠ قدر كچى ، ١٥٠٠٠٠ رن و ٣٦٠٠٠ دوه بولنديغى آكلاشيليور . دوه لر يالكز ايرقوچق و ماوراء بايقال ايالتلرنده بولنيور . رن دينلن مونس كيك نوعى اقطار شماليه يه مخصوص ايكن ، سيبريه ده خيلى جنوبه قدر منتشر بولنوب ، قيزاق چكمه ده قوللانيلير ، و ممالك حاره يه مخصوص اولان دوه ايله دخى يرلشير . حيوانات اجناسنك هيچ برى اصلاح اولنمامش ايسه ده ، آتلرى طيانيقلى و يورويشلرى سرعتليدر . قيونلرينك يوكى قبا اولوب ، يالكز توبولسق ايالتنده ١٣٠٠ اينجه يپاغيلى قيون بولنيور . برودتك او درجه ده شدتيله برابر ، سيبريه ليلر حيوانلرينى ياز قيش طيشاريده براقوب ، قيشين صوكلرنده ياغان تيپيلرده بهر سنه بيكلرجه حيوانات تلف اولور . سيبريه نك حيوانات اهليه سى مملكتك وسعتنه نسبةً پك آز ايسه ده ، اهاليسنك مقدارينه نسبةً چوقدر . (تومسق) ايالتنده و على الخصوص آلتون طاغ جهتنده آريلر چوقدر . يوقاريده ديدكمز كبى اورمانلرى پك چوق ايسه ده ، صره سز و نظامسز و چوق دفعه نافله يره كسيلوب اتلاف اولنديغندن ، كيتدكجه آزالمقده در .

حيوانات وحشيه سى عموميت اوزره آوروپانك حيواناتنه مشابه اولوب ، يالكز اورال سلسله سنك جنوبنده بعض حيوانات مخصوصه بولنيور ؛ وحدود جنوبيه سنده كى طاغلرله آمور واديسى بو جهتجه مغولستان و چينه مشابهدر . حيوانات نقطه نظرندن سيبريه اوچ منطقه يه منقسمدر : قطب شمالى دائره سى داخلنده بولنان منطقه شماليه نك ذوات الثدى حيواناتى پك آز اولوب ، بيانى رن ايله بر جنس طاوشان ، بر جنس تيلكى ، عادى تيلكى ، قورت ، اقطار شماليه يه مخصوص بر جنس كوپك ، بياض آيى و سائره دن و دكيزده ياشايان آيى باليغى كبى بعض حيواناتدن عبارتدر . قوشلرينك چوغى قيشين چكيلوب يازين عودت ايدنلردن اولوب ، بونلرك ده اكثرى صو قوشى اجناسندن عبارتدر . يالكز قار بايقوشى و قار ككليكى دينلن قوشلر كبى بعضلرى قيشين دخى قاليرلر . ايكنجى منطقه سيبريه نك اورته لرندن و اك بيوك قسمندن عبارت اولوب ، بونك حيوانات وحشيه سى و على الخصوص دريلرى كورك كبى قوللانيلانلرى پك چوقدر . قورت ، آيى ، تيلكى ، وشاق ، پورسوق ، صو سمورى ، زردوا ، سمور ، صانسار ، ايكى نوع تيون ، برقاچ نوع فاره ، كوستبك ، طاوشان ، رن ، كيك و سائره بولنور . منطقه جنوبيه ده ايسه بو حيواناتدن بشقه مغولستان و آسياى وسطى يه مخصوص

Digitized by Google

بر نوع غزال ايله بر نوع يبانى استر وساٸره بولنور؛ و آمور واديسنه بعضاً قپلان دخى كيرر . نهرلرله كوللرك جملهسى باليغك انواعيله مملو اولوب ، بايقال كولنده ميديه واستريديهلرك دخى انواعى واردر . حشراتى چوق اولوب ، اوولرك اكثرنده سيورى سينك دخى چوقدر .

علم الارض نقطۀ نظرندن سيبريهنك اراضيسى پك مختلف اولوب ، جدودلرندهكى طاغلرده غرانيت و بازالت و ساٸر اراضئ قديمه و اووهلرنده مختلف ادوارده تشكل ايتمش اراضئ مترسبه بولنوب ، بو قطعۀ واسعهنك انجماد دوروندن اول اورمانلر وبوكسك اوتلرله مستور صيجاقجه و رطوبتلى بر بر بولنمش اولديغى متحجر ويا كومور حالنده بولنان اشجارله وطوپراغك ايچندن چيقان ماموت فيلى واورمانلرده ياشامش اولان بر نوع كركدان كميكلريله مثبتدر . بوزلر هم قطب شماليدن هم جنوبدهكى طاغلردن ايتمكله، بو حيوانات جسيمه آوروپايه طوغرى قاچمغه مجبور اولمش؛ وبر طاقى بطاقلقلرك ايچنه كوميلوب، اوراده انجماد ايتمكله ، اتلريله زمانمزه قدر بتون قالمشلردر . اراضئ بركانيهسى پك آز اولوب، جنوب جهتندهكى طاغلرده بولنور . سيبريهنك معادنى پك چوق اولوب ، آلتون معدنى قوملرك ايچنده و (قوآرچ) دينلن قيالرده بولنهرق، آلتون طاغ جهتنده و اورال سلسلهسنك شرق اتكلريله ينيسى و اولكمه واديلرنده و ساٸر بعض طرفلرده كليتله چيقاريلير . ١٨٨٨ سنهسنده چيقاريلان ٣٥٠٠٠ كيلويه قريب بولنمشدر. پلاتين يالكز اورال طاغلرنده چيقوب ، سنوى اوچ درت بيك كيلويه بالغ اولور . سيملى قورشون معدنى آلتون طاغده وماوراء بايقال ايالتنده بولنوب، سنۀ مذكورهده ٧٣٥٠٠ طونيلاته كولچه چيقاريلهرق، ١٢٠٠٠ كيلو مخلوط كومش و ٢٨٣ طونيلاته قورشون آلنمشدر . باقير معدنى دخى اورال وآلتون طاغده بولنوب، سنوى ٢٨٠٠ طونيلاتهقدر باقير چيقار. دمير معدنى اورال وآلتون طاغ ايله (ايرقوچق) و (سلنكيسق) قربلرنده كليتله بولنوب ، سنۀ مذكورهده ٨٢٠٠٠٠ طونيلاته دمير چيقارلمشدر . معدن كومورى باشليجه آلتون طاغ اتكلرنده، ايرقوچق قربنده، ماوراءبايقال طاغلرنده، ساحل شرق ايالتنده وساغالين آطهسنده بولنيور . غرافيت دخى بر قاچ يرده بولنيورسهده ، اخراجى اخيراً ترك اولنمشدر . قياطوزى دخى بر قاچ يرده چيقار، وبعض كوللرك صويندن استحصال اولنور . اورال وآلتون طاغ ايله ترجنسق طاغلرنده الماس ، زمرد ، فيروزه و ساٸر ذى قيمت طاشلر بولنور. مرمر، يشم وساٸر جنس طاشلرىدخى چوقاولوب، تومسق ايالتنك (قوليوان) قصبهسندهكى فابريقهدن بوكبى طاشلردن معمول پك چوق شيلر چيقار .

صنايع وتجارتى و وساٸط اختلاطى . ـــ سيبريه اهاليسنك صنعته ميل و استعدادلرى اولميوب ، مثلا كتن اكوب بيجهكلرى حالده ، كنوبردن پك قبا بر كوملك كيبرلر؛ واغ ياغلرى پك بول اولديغى حالده، اوزون كيجهلرنده مسكنلرنى چيرا ايله تنوير ايدوب، موم ياپمسنى بيلمزلر . الحاصل بويله كوچك و متفرق صنعتلرى پك كرى اولوب ، بيوك فابريقهلره كلنجه بونلر دخى باشليجه معادنك اخراج واعمالنه مخصوص اولانلرله بر طاقم دباغخانهلردن و توتون فابريقهلريله حبوبات وپتانس وساٸرهدن اسپيرتو چيقاران فابريقهلردر. آو ايله باليقچيلق سيبريهليلرك اك زياده مشغول اولدقلرى بر صنعت اولوب ، سيبريه كوركلرى صيجاق طوتمهده و پارلاقلقده دنيانك اك كوزل كوركلرى اولمغله ، آوجيلق محصولاتى مملكت ايچون بر بيوك ايراد ايسهده، آو بر نظام وقاعدهيه تابع اولميوب ، آوجيلر حيوانلرى اصولسز اتلاف ايتدكلرندن ، كيتدكجه حيوانلر كسب ندرت ايتمكده وكورك اخراجاتى آزالمقدهدر . ١٨٢٥ تاريخنده ياقوتسق بازارنده ١٨٠٠٠ سمور و ١٤٠٠٠ تيلكى كوركى صاتلمش ايكن، ١٨٨٤ده سمور كوركلرينك عددى يالكز ٤٣٠ وتيلكى كوركلرينك مقدارى ٢٣٠٠ مقدارينه تنزل ايتمشدر . باليقچيلق دخى بو نسبتده تنزل ايتمكدهدر .

وسعت اراضيسى ومسافهلرى او قدر بيوك، دمير يوللرى مفقود، ساٸر يوللرى پك نقصان، سفاٸنى پك آز ، اهاليسى پك سيرك و معارف ومدنيتدن محروم اولان سيبريه كبى بر مملكتده تجارتك موقع واراضينك استعداديله متناسب اولهميهجغى آشكاردر . آوروپا روسيهسنه سيبريهدن اولنان اخراجات سنوياً ٢٥٠ مليون فرانق قيمتنده و ١٠١٠٠٠ طونيلاته ثقلتنده تخمين اولنوب، باشليجه زخايرايله طوموز ياغى،كورك،

Digitized by Google

قوری بالیق وسائره‌دن عبارتدر . ادخالاتی بوندن زیاده اولـه‌رق کرکدر . بیوك بازار وپنایرلری چوق اولوب، الڭ ایشلکلری ایربت، ایشیم، تومسق، ایر . قوچق، یاقوتسق وسائره بازارلریدر . (نیژنی نووغورود) بازارینه‌ده سیبریه‌دن تقریباً ٤٠ ملیون فرانق قیمتنده مواد تجاریه ارسال اولنور . سیبریه‌نڭ چینله اولان تجارتی آشاغی یوقاری ٨ ملیون فرانق قیمتنده اخراجات و ٣٦½ ملیون فرانقلق ادخالاتدن عبارتدر. داخلی تجارت اکثریت اوزره محتکرلر النده اولوب، بونلر بیچاره اهالی‌یه هر شیئی پك پهالی صاتارلر، وپك آغیر فائضلرله اقچه اقراض ایدرلر .

اهالیسی، جنسیت ولسان ومذهبلری . — سیبریه‌نڭ یوقاریده بیان اولنان آلتی ملیون کسور اهالیسندن بش بچق ملیونی روس واهلی اولوب، اصل یرلی اهالیسی بر ملیوندن آزدر . بونلرڭ جمله‌سی تورانی عرقنه منسوب اولوب، ترك، تاتار، مغول، فینو آ جنسیتلرندن وهنوز تماميله تعین ایتمین آسیانڭ منتهای شمال شرقی اقواممندن مرکبدر. عموم اهالیسنڭ جنسیت اعتباریله تقریباً مقدارلری بروجه آتیدر :

آوروپالی	روس وبرمقدار لهلی	٥ ٥٠٩ ٠٠٠	٥ ٥٢٠ ٠٠٠
	آلمان	٣ ٠٠٠	
فینوآ	اوستیاق	٢٥ ٠٠٠	٥٠ ٠٠٠
	ساموید	١٧ ٠٠٠	
	ووغول	٦ ٠٠٠	
	سویوت	٢ ٠٠٠	
ترك وتاتار	یاقوت	٢٠٠ ٠٠٠	٣٠٠ ٠٠٠
	آلتون طاغ تاتارلری	١٠٠ ٠٠٠	
مغول	بوریات	٢٥٠ ٠٠٠	٣١٣ ٠٠٠
	تونغوز	٥٠ ٠٠٠	
	چینلی وماںچو	١٠ ٠٠٠	
	قوره‌لی	٣ ٠٠٠	
اقوام مجهوله‌ٔ شمالیه	چوچی	٨ ٠٠٠	٢٧ ٠٠٠
	بوغاکیر وقوریاق	٥ ٠٠٠	
	کیلیاق	٨ ٠٠٠	
	قامچادال	٣ ٠٠٠	
	آینو	٣ ٠٠٠	
یهودی			٨ ٠٠٠
چنکانه			٥ ٠٠٠
جمعاً			٦ ٢١٥ ٠٠٠

بو وجهله اکثریت روسلردن صکره مغوللرده کوریلیورسه‌ده، مغوللرله پك‌ده مناسبتلری اولمیان چینلیلرله قوره‌لیلر داخل حساب اولمازسه، ترك وتاتار جنسیتلریله بر مقدارده اولوب، ترك لسانی بحر منجمد شمالی ساحلندن ترکستان حدودینه قدر بتون سیبریه‌نڭ وسطلرنده مستعملدر . جدولده ذکر اولنان اقوامدن فینوآ جنسیتنه منسوب ساموید لر ذاتاً آوروپا روسیه‌سنڭ شمال شرقی جهتنده بولندقلری کبی، سیبریه‌نڭ منتهای غرب شمالیسنده دخی (قره) بحراسندن (ینیسی) بحراسنڭ شرق طرفنه و(تایمیر) کورفزینه قدر بحر منجمد شمالی سواحلنده ساکن بولنیورلر . بونلر آسیا وآوروپانڭ اسکیمولری حکمنده‌در. بونلرڭ ساکن اولدقلری یرلرڭ جنوبنده غربده یعنی اورال سلسله‌سیله (اوب) بحراسی آره‌سنده (ووغول) وشرقده یعنی (اوب) ایله (ینیسی) بحرالری آره‌سنده (اوستیاق) قوملری بولنیور. بونلر °٦٥ عرض شمالی خطنه قدر ممتد اولوب، اورادن آشاغی شرقاً (ینیسی) بحراسنڭ شرق طرفنه‌دك ترکلر ساکندر . تاتار اسمیله دخی معروف اولان بو ترکلر ترکستان اهالیسیله همجنس اولوب، جغتای لسانیله متکلم ودین اسلامله متدیندرلر . °٩٥ ایله °١١٠ طول شرقی آره‌لرنده ساموید لرله یاقوتلرڭ ودها آشاغیده اوستیاقلرله یاقوتلرڭ آره‌سنده سواحل شمالیه‌دن بایقال کولنه قدر شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه ممتد اولان مستطیل بر یر مغول جنسیتنه منسوب (تونغوز) قومیله مسکوندر . تونغوزلر مملکتی بایقال کولنڭ شمال جهتنده شرق شمالی‌یه طوغری دونه‌رك، اوخوچق سواحلنه قدر ممتد اولور؛ وبو قوم آمور حوضه‌سنده چین حدودینه وچاپون دکیزیله تاتارستان بوغازی ساحلنه‌دك منتشر بولنیور. تونغوزلرڭ جنوبنده بایقال کولنڭ ایکی جهتنده یعنی (ایرقوچق) و ماوراء بایقال ایالتلرنده ینه مغول جنسیتنه منسوب (بوریات) قومی ساکن بولنیور . تونغوز مملکتنڭ تشکیل ایتدیکی زاویه‌نڭ ایچنده یعنی شمال شرقیسنده و°١١٠ ایله °١٥٠ طول شرقی آره‌لرنده سواحل شمالیه‌دن سلسلهٔ جبال اتکلرینه قدر ممتد اولان واسع بر یر دخی ترك جنسیتنه منسوب وترك لسانڭ الڭ اسکیسی والڭ خالصیله متکلم اولان (یاقوت) قومی آتله وبالیقچیلقله تعیش ایدر . آنجق (یانه) ایرماغی دالیه‌سنڭ شرق طرفنده یاقوتلر ساحله قدر منتشر اولمیوب، مذکور دالیه‌دن (چاتون) کورفزینه‌دك سواحلده (یوقاکیر)، بونلرڭ شرق جنوبیسنده بهرنڭ بوغازینه قدر (چوچی)، قامچاتقه شبه جزیره‌سنڭ قسم شمالیسنده وبوکا یقین یرلرده (قوریاق) شبه جزیرهٔ مذکوره‌نڭ قسم جنوبیسنده‌ده چاپونیه‌نڭ اهالی قدیمه‌سندن قالمه

Digitized by Google

(آينو) قوملرى ساكن بولنيور . بوكوچك اقوامك اصللريله لسانلرينك خانكى زمرهيه منسوب بولنديغى هنوز تحقق ايتمهمشدر . بهرنك بوغازى سواحل وجوارلرنده آمريقا اسكيمولرندن دخى برمقدار اهالى بولنيور .

سيبريهنك تا ماموت فيلنك ياشاديغى ازمنهٔ قديمهدن برى مسكون بولنمش اولديغى هر طرفنده بولنان آثارله مستدلدر . احوال تاريخيهسى مضبوط دكل ايسهده ، وقتيله غرب جهتى فينو آ اقواميله وشرق طرفى دخى بعض طبيعيون طرفندن « اقوام قديمهٔ آسيويه » تسميه اولنان بر طاقم يرلى ومجهول قوملرله مسكون بولنمش اولديغى آكلاشيليور . بعده تركستاندن آلتون طاغى جهتندن تركلر ومغوللر شماله طوغرى تجاوزله بالدفعات سيبريهيه دخول ايتمشلردر. بونلر برطرفدن فينو آلره وبر طرفدن دخى اقوام قديمهٔ مذكورهيه غلبه چالهرق، وكنديلريله اختلاط وامتزاج ايدهرك ، بو اختلاطدن ياقوت وتونغوز كبي قوملر حاصل اولمش ؛ وسيبريهنك سكنهٔ قديمهسندن اولان برچوق قوملر بسبتون منقرض اولوب ، قالانلرينكده مقدارلرى كيتدكجه آزالمغه باشلامشدر. ترك عنصرى سائرلرينه وحتى مغوللره دخى غلبه ايدوب، بونلرك اكثرينى تركلشديرمشدر. على الخصوص ياقوت قومى حالا بوكون كيتدكجه توسع و تكثر ايتمكده اولوب، برطرفدن تونغوزلرى وبرطرفدنده چوچى ويوقاكير وسائر اقوامى تركلشديرمكدهدرلر . حتى اورالرده هجرت ايدن روسلر بيله بونلرك لسانني اوكرنمك مجبوريتنده بولنيورلر . نهايت اوچ قرندن برى روسيه دولتى سيبريه ممالك واسعهسنى اله كچيروب، روسلر فوجافوج اورايه هجرت و توطن ايتمكده اولمغله، شمدىيه قدر سيبريهده توطن واورادە تولد ايدن روسلر بش مليونه يعنى اهالئ اصليهنك برقاچ مثلنه بالغ اولمشلرسهده، بونلر سيبريهنك هر طرفنه يايلهميوب ، باشليجه اورال اتكلرنده و قسم غربى وجنوبيدهكى مراكز تجارتله بيوك ايرماقلر مجرالرنده يرلشمش ولدقلرندن، نفوسجه اولان اكثريتله برابر سيبريهنك اكثر طرفلرنده برحرف روسجه سويلنميوب، اورالره كيدن روسلر دخى يرليلرك لسانيله تكلم ايتمك مجبوريتندهدر . ترك لسانى اك زياده منتشر بولنان بر لسان اولوب ، على الخصوص قسم وسطى وغربيسى بر ترك مملكتى عد اولنهبيلير .

سيبريه روسيه ارباب جنايتيچون برمنفا اولديغندن، اورايه كيدن روسلرك چوغى اهالئ قديمهنك دخى اخلاقنى بوزمقدهده ، و بر طرفدن تجار و صرافلر وبر طرفدن دخى مأمورين اهالىيى صويمقده اولوب، بونلر روسلرك ادخال ايتدكلرى مضر مسكراته دخى دوشمكله، زوالليلر كيتدكجه تدنى ايتمكدهدرلر. مع هذا سياسةً نفى اولنان بعض ارباب علم وهنر وعلى الخصوص اهليلر سيبريهده برچوق اسباب ترقى وعمران وجوده كتيرمشلردر . سيبريهده طوغوب بيومش اولان روسلرك طمارلرنده مختلف درجهلرده ترك ومغول وفينو آ وسائر اقوام قانى بولنوب، اقليم وهوانك دخى تأثيريله، روسيه روسلرندن اخلاق وعاداتجه و چهره وسيماجه دخى چوق فرقليدرلر . سيبريهده زادكانلق وبا ديكر بر امتياز اولميوب، يالكز مأمورين حكومت حكم سورر، وبالكز ثروته اعتبار اولنور. سيبريهلى روسلرك استحصال ثروته يك چوق طمع وانهماكلرى اولوب، ثروته نائل اولمق ايچون، هيچ بر كونه اسباب و وسائطدن اجتناب ايتمزلر .

مذهبلرينه كلنجه : روسلرك همان كافهسى اورتودوقس ولهليلر قتوليك اولوب، يرليلردن غرب جنوبى جهتندە ساكن اولانلر مسلم و سنى شرق جنوبى جهتلرندهكيلرك بر طاقمى بوده مذهبنده و ياقوتلرله تونغوزلر وچوچيلر وسائر اقوام بت پرستدر . هر نه قدر روسيه حكومتى بت پرستلرك چوغنى وعلى الخصوص فينو آلرى رسماً خرستيان عد ايتمكده ايسهده ، بونلر كندى اعتقادات قديمهلرندن واز كچهميوب، آنجق بعضلرى كندى معبودلرى صرهسنه آى نيقولهيى دخى ادخال ايتمشلردر . حتى روسلر دخى بعض يرلرده بونلرك بعض اعتقادات و آيينلرينى قبول ايلمشلردر. مسلمانلر جغتاى لسانتى تحرير وعربى ادبياتيله علوم دينيهيى تعلم ايدوب، بعض مدرسهلرى واردر . بوده دينته تابع اولانلر دخى مغول خطنى استعمال ايدرلر . سائر اقوام اصليهنك خطلرى وادبياتلرى يوقدر. باشليجه معارف روس لسانندهدر. روسلر (تومسق) ده بر دار الفنون تأسيس ايتمشلردر، كه بوندن اون سنه اولكى استاتستيقه كوره ١٩٠ شاكردى وار ايدى. تاريخ مذكورده بتون سيبريهنك مكاتبى ١٢٢٥ عددنده اولوب، بونلرده، ١٦٢٧ سى قيز اولمق اوزره، ٤٠٨٢٩ شاكرد دوام ايدردى .

تقسیمات ملکیه‌سی، شهر وقصبه‌لری. — سیبریه. تك منتهای غربنده واورال سلسله‌سنك شرق اتکلرنده واقع برپارچه‌سی اداره‌جه آوروپا روسیه‌سندن معدود اولان (اورنبورغ) و (پرم) ایالتلرینه ملحق اولوب، ماعداسی مقدما غربی و شرقی سیبریه اسملریله ایکی دائره‌یه منقسم ایدیسه‌ده، اخیراً بو تقسیم لغو اوله‌رق، اسکی غربی سیبریه‌یی تشکیل ایدن (توبولسق) و (تومسق) ایالتلری عادتاً آوروپا روسیه‌سی ایالاتی کبی اداره اولنمقده، وقصوری (ایرقوتچق) و (ولادیووستوق) ولایتلری اسملریله ایکی ولایته وبو ولایتك هر بری اوچ ایالته منقسم بولنمقده وایکنجی ولایت (ساخالین) سنجاغنی دخی شامل بولنمقده‌در. بو وجهله بتون سیبریه ٨ ایالت و ١ سنجاغه منقسم اولوب، مساحهٔ سطحیه‌لریله مقدار نفوسلری بروجه آتیدر:

			مربع کیلومتره	نفوس
	توبولسق	ایالتی	١ ٣٩٧ ٦٩٢	١ ٣١٣ ٣٩٢
	تومسق	«	٨٥٧ ٦٨٢	١ ١٩٦ ٠٦٤
ایرقوتسق ولایتی	ینیسیسق	«	٢ ٥٥٦ ٧٥٥	٤٤٧ ٠٧٦
	یاقوتسق	«	٣ ٩٧١ ٤١٤	٢٥٣ ٨٣٤
	ایرقوتسق	«	٧٤٣ ٤٧٢	٤٠٨ ٠٢٨
ولادیووستوق ولایتی	ماوراء بایقال	«	٦١٣ ٤٧٥	٥٣٠ ٨٩٦
	آمور	«	٤٤٧ ٦٦٧	٦٢ ٦٤٠
	سواحل	«	١ ٨٥٤ ٣٥٢	٩٤ ٧٥٠
	ساخالین سنجاغی		٧٥ ٩٧٨	٧ ٠٠٠
	جمعاً		١٢ ٥١٨ ٤٨٧	٤ ٣١٣ ٦٤٠

سیبریه‌نك اللی بیکدن زیاده نفوسلی هیچ برشهری اولمیوب، بتون شهر و قصبه‌لری ٢٥٠ عددنده‌در. بونلرك اك بیوکلریله مقدار نفوسلری بروجه زیردر:

ایرقوتسق	٤٣ ٩٦٠	مارینسك	١٣ ٠٧٠
تومسق	٣٦ ٧٤٠	ولادیووستوق	١٣ ٥٥٠
توبولسق	٢٠ ١٧٥	بلاحوویچنسك	٩ ٣٤٠
ینیسیسق	١٧ ٥٦٦	تاره	٨ ٦٥٥
بارناؤل	١٧ ١٢٠	قورغان (کرکان)	٨ ٣٤٠
قراسنویارسق	١٥ ٥٦٥	قاینسق	٨ ١٦٠
تیومن	١٤ ٢٩٥	مینوسینسك	٧ ١٥٥
قولیوان	١٣ ١٦٠	زمینوغورسق	٦ ١٦٥

سائر قصبه‌لرینك اهالیسی ٥٠٠٠ دن آشاغیدر. حتی بعض قضا مرکزلری برقاچ یوز نفوسی حاوی قریه‌لردن عبارتدر. بوقاریده صایلان ایالاتدن توبولسق، تومسق، ایرقوتسق ویاقوتسق ایالتلری مرکزلرینك اسمیله مسمی اولوب، ینیسیسق ایالتنك مرکزی قراسنویارسق، ماوراء بایقالك (چیتا)، سواحلك ولادیووستوق، آمورك دخی بلاخوویچنسك قصبه‌لریدر.

سیبریه { یکی — (Nouvelle Sibérie) بحر محیط شمالیده سیبریه‌نك شمالنده بر طاقم آطه‌لرك هیئت مجموعه‌سنه ویریلن اسم اولوب، بو آطه‌لر ٧٣° ٩′ ایله ٧٧° ٣٠′ عرض شمالی و ١٣٣° ٥٦′ ایله ١٥٦° ٤٦′ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور. مجموعنك مساحهٔ سطحیه‌سی ٢٥ ٩٦٦ مربع کیلومتره اولوب، ٣ طاقمدن مرکبدر: جنوب غربی جهتنده بولنان (لیاخوف) طاقمی (بلینی)، (مالی) و (استولبووی) اسملریله بر بیوك براوسط وبرکوچك آطه‌دن عبارتدر. بو طاقمك شمالنده اصل یکی سیبریه ونام دیکرله (آنژو) طاقمی بولنوب، (بلقوف) اسمیله برکوچك و (قوتلنی) (فادیف) ونفس (یکی سیبریه) اسملریله اوچ بیوك آطه‌دن مرکبدر. دها شمالده (لونغ) طاقمی بولنوب، (بنته) اسمیله بر بیوك وشرق طرفنده واقع (هزیه) و (ژانته) اسملریله ایکی کوچك آطه‌دن عبارتدر. اطرافلرنده دکیز همان دائمی صورتده منجمد اولمغله اهالیدن خالی اولوب، بعضلرنده ادوار سالفه‌ده بولنمش اولان اورمانلردن قالمش بعض آغاج مستحاثه‌لریله ماموت فیلی کیکلری بولنیور. نفس (یکی سیبریه) جزیره‌سنك مساحهٔ سطحیه‌سی ٢٣١٦ مربع کیلومتره‌در.

سیبساگر { (Sibsagar) هندستانك شمال شرقی کوشه‌سنده واقع آسام خطه‌سنده (شیلك)ك ٣١٧ وکلکته‌نك ٨٠٥ کیلومتره شرق شمالیسنده اوله‌رق (دیخو) نهری اوزرنده وبو نهرك (براهماپوتره) ایرماغنه دوکلدیکی محلدن ٢٠ کیلومتره یوقاریده سنجاق مرکزی بر قصبه اولوب، ١٣٥٠٠ سی مسلم اولمق اوزره ٥٨٧٠٠ اهالیسی وایپك، پاموق، پرنج، خردال وچای اخراجاتندن عبارت اینجه تجارتی واردر. کنارنده بولندیغی نهر سیر سفائنه صالحدر. — سنجاغنك مساحهٔ سطحیه‌سی ٧٣٩٤ مربع کیلومتره واهالیسی ٣٧٠ ٢٧٥ کشی اولوب، ١٥ ٦٦٥ ی مسلمدر.

Digitized by Google

برنج سنه ده ایکی دفعه محصول ویروب، دیکر محصولاتی ده پاموق، چیویت، شکر قامشی وساٸره دن عبارتدر.

سیبو { (Seibo) آنتیل جزایرندن (هایتی) جزیره سنك (سنت دومینغ) جمهوریتنده و (سانتو دومینغو) نك ۱۰۳ کیلومتره شرق شمالیسنده اوله رق دها آشاغیده (ریوسقو) تسمیه اولنان (ریوسیبو) نك اوزرنده ایالت مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۲۰۰۰ اهالیسی وکومش، دمیر وقلای معدنلریله مشهور پنیری واردر.

سیبو { (Sibou) بورنئوجزیره سنك (سراواق) حکومتنده و (قوچینغ) ك ۲۰۰ کیلومتره شرق شمالیسنده و (رجانغ) نهری دالیه سنك اوزرنده اوله رق ساحلدن ۷۰ کیلومتره لك مسافه ده بر قصبه اولوب، بر قلعه سی واردر.

سیبوغه { (Sibogha) سوماتره جزیره سنك ساحل غربیسندن و (پادانغ) ك ۳۶۰ کیلومتره شمال غربیسنده و (تاپانولی) قویی ایچنده تاپانولی ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب، کوزل لیمانی وآنجق بك آغیر هواسی واردر. فلمنکلیلرك بو قصبه ده بر قلعه لری و ۱۵۰ عسکری واردر.

سیبونغه { (Sibonga) فیلیپین جزایرندن (سبو) جزیره سنك ساحل شرقیسنده و (سان نیقولاس) ك ۴۸ کیلومتره جنوب غربیسنده برقصبه اولوب، ۱۰۵۲۰ اهالیسی واردر.

سیبویان { (Sibuyan) فیلیپین جزایرندن بری اولوب، لوسون جزیره سنده (تایابه) شبه جزیره سنك ۷۵ کیلومتره جنوبنده و (پانایی) جزیره سنك ۷۰ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله رق ۱۲° ۱۸′ ۴۰″ ایله ۱۲° ۳۲′ عرض شمالی آره سنده واقعدر. شمال غربیدن جنوب شرقیه بویی ۳۲ واکی ۱۸ ونهایت ۲۰ کیلومتره اولوب، قربنده بولنان (قرسنادی غالو) آطه جغیله برابر مساحهٔ سطحیه سی ۳۲۰ کیلومتره در. طاغلق بر یر اولوب، اك یوکسك تپه سنك ۱۹۵۸ متره ارتفاعی واردر. برچوق کوچك نهرلر اطرافنه آقار. طوپراغی پك منبت اولوب، پرنج، شکر قامشی، بوبر، پاموق، مانیله کنویری وساٸر محصولاتی واردر. بالیغی چوقدر. قادینلری پاموقدن بز یاپارلر. اهالیسی ۷۵۰۰ کشیدن عبارتدر. ر

سیبویه { (ابو بشر عمرو بن عثمان ابن قنبره) ائمهٔ نحویوندن اولوب، فارسده شیراز قربنده کائن بیضاء قصبه سنده طوغمش، وبصره ده نشأت ایتمشدر. ابتدا حماد بن سلمه دن تحصیل ایدوب، بعده خلیل بن احمدك حلقهٔ تدریسنه داخل اوله رق، یونس بن حبیب و عیسی بن عمردن دخی اخذ ایله، علم نحوه اختصاص ایده رك، بو فنده عصرینك فریدی اولمشیدی. نحوده تألیف ایلدیکی بیوك کتابی پك چوق شهرت بولوب، حتی مثلا «قرأت الکتاب» دینلدیکی وقت کتاب سیبویه آکلاشلدیغی مرویدر. اخفش وقطرب وساٸر مشاهیر نحویون شاکردانی جمله سندندر. بغداده ورودنده اولوقت خلیفه بولنان هارون الرشیدك اوغلی امینك خواجه سی کسائی ایله بر مسئلهٔ نحویه دن طولایی بینلرنده مناظره وقوع بولوب، یحیای برمکینك داٸره سنده حل مسئله ایچون، قپوده بولنان عربلرك شهادتنه مراجعت اولندقده، بونلر کسائینك خاطرینه رعایةً، اونك طرفنی التزام ایتمکله، سیبویه ناحق یره ملزم اولوب، کدرندن بغدادی ترکله، مملکتنه کیده رك، بیضاده ویاشیرازده، ویر روایتده خراسان والیسی طلحه بن طاهرك یانه کیتمکه عزیمت ایدوب، اثنای راهده ساوه ده ۱۶۱ و بر روایتده ۱۸۸ ویا ۱۹۴ تاریخنده ۳۲ یاشنده ویا ۴۰ یاشلرنده وفات ایتمشدر. مذکور نحو کتابندن بشقه «ابنیة الاسماء» اسمیله برکتابی واردر. وباقی جمع و تألیف اولنمشدر. وفاتی قربنده سویلش اولدیغی شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

نؤمل دنیا لتبقی لنا
فمات المؤمل قبل الامل
حثیثا یروی اصول النخیل
فعاش الفسیل ومات الرجل

سیبی { (Sibi) افغانستانك جنوب جهتنده اولوب، بر قاچ سنه اول انکلتره طرفندن ضبط اولنان و «بلوجستان انکلیزی» نامی آلان خطه نك جنوب شرقی قسمنده وقندهارك ۳۰۶ کیلومتره جنوب شرقیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، شکاربوردن قندهاره کیدن دمیر یول خطی اوزرنده وبونك تشعبی نقطه سنك اوزرنده واقعدر. بو مناسبتله کیتدکجه کسب معموریت ایتمکده در.

Digitized by Google

سیبیلا (Sibilla) ایتالیانك وسطلرنده (ماچراته) ایالتنده (آپنین) سلسله سنه منسوب برطاغ اولوب، روتوندو، سیبیلا ووتوره اسملریله اوچ تپه‌دن مركبدر. برنجیسنك ارتفاعی ۲۱۱۳، ایكنجیسنككی ۲۳۹۲، اوچنجیسنككی ده ۲٤٥۸ متره‌در.

سیبیله (Sibylles) اسكی یونان وروماده آتیدن خبرویرمك ادعاسنده بولنان برطاقم كاهنه‌لره ویریلن اسم اولوب، بونلرك اك مشهوره‌لری ۱۰ عددنده‌در. بونلردن بری تاركین قدیم زماننده رومایه كیدوب، بو شهرك احوال آتیه‌سنی حاوی برطاقم كتابلری حكمدار مشارالیهه صاتمش؛ وبونك طرفندن بوكتابلر قاپیتول قلعه‌سنده حفظ اولنه‌رق، محافظه‌سی ۲ وبعده ۱٥ راهبه احاله اولنمشدی. میلاد عیسادن ۸۳ سنه اول سیلانك زماننده بوكتابلر برحریقده یانمش؛ وسناتو طرفندن یونان وایتالیانك هر طرفنده بولنان سیبیله‌لره آدملر كوندریلوب، رومانك احوال آتیه‌سی حقنده بونلرك كهانتلرینه مراجعت اولنمش؛ وبونلرك بو بابده‌كی سوزلری جمع وتحریر اولنه‌رق، یكیدن برطاقم مجموعه‌لر تشكیل اولنمش ایدی. بو مجموعه‌لر ۳۹۹ تاریخ میلادیسنده هونوریوسك امریله احراق اولنمشدر.

سیپونته (Siponte) ایتالیانك (آپولیه) خطه‌سنده و(اورپاس) كورفزی قربنده اسكی برقصبه اولوب، روایته كوره (دیومد) طرفندن تروآمحاصره‌سندن عودتنده تأسیس اولنمش؛ و۱٦۲۰ تاریخنده عثمانلی دونناسی طرفندن تخریب اولنمشدر.

سیپیله (Sipyle) آیدین جهتندن عبارت اولان (لیدیه) خطهٔ قدیمه‌سنده (مآندر) یعنی بیوك مندرس مجراسی قربنده وهمنامی اولان برطاغك اوزرنده اسكی برشهر اولوب، (تانتال) نام حكمدارك مقری ایدی. (تیبر)ك زماننده زلزله‌لردن خراب اولمشدر.

سیت (Sit) روسیه‌نك وسطلرنده وولغه‌یه تابع (مولوغه) نهرینه دوكیلور برچای اولوب، (تور) ایالتنك شمال شرق قسمنده نبعانله، شرقه طوغری جریان ایده‌رك، یاروسلاو ایالتنه كیرر؛ وبعده شماله دونوب، (زاروچیه) و(چرقاسووه)دن یوقاری نهر مذكوره دوكیلور. مجراسی ۱۳۹ كیلومتره طولنده اولوب، بهار فیضاننده سیرسفائنه صالحدر. ۱۲۳۸ تاریخنده تاتارلر بو نهرك كنارنده روسلری كلیاً منهزم ایتمشلردر.

سیتا (Sita) هندلیلرك معبوده‌لرندن اولوب، رامه‌نك زوجه‌سی زعم اولنور.

سیتاپور (Sitapour) هندستانك اود خطه‌سنده و اكهنونك ۸۸ كیلومتره شمال غربیسنده كنك ایرماغنه تابع (كومتی) نهرینه دوكیلان (سرایان) چایی اوزرنده ایالت مركزی برقصبه اولوب، ٦۷۸۰ اهالیسی واطرافنده صیق اورمانلری واردر. — سیتاپور ایالتی اود خطه‌سنك شمال غربی كوشه‌سندن عبارت اولوب، ۲٦° ٥۳′ ایله ۲۸° ٤۲′ عرض شمالی و ۷۷° ۲٤′ ایله ۷۹° ۳′ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور. بویی ۲۰٥ واك واسع یرنده ۱٦۰ كیلومتره اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۹٥٦٦ مربع كیلومتره واهالیسی ۲۷۷۷۸۰۳ كشیدر. اورمانلری ومیاه جاریه قبیله كوللری چوق اولوب، قسم شمالیسنك بطاقلقلری دخی چوق اولمغله، هواسی آغیر، وسائر طرفلرینك هواسی صاغلامدر. محصولاتی داری، بغدای، پرنج، شكر قامشی، یاغ استحصالنه یارار حبوبات متنوعه، پاموق، خشخاش، بهارات، توتون، چیویت وسبزه ومیوه‌لرك انواعندن عبارتدر. حیوانات اهلیه‌سی ۳۷۷۳٥۰ صیغیر، ۱٤٦٥۰ آت، ۳٥٥۰ مركب واستر، ۱۰٦۱٤۰ قیون وكچی وسائره‌دن عبارتدر. اهالیسنك قسم كلیسی برهمنی اولوب، اهالیٔ مسلمه‌سی ۳٤٥۰۲۰ كشیدن عبارتدر. ۱۰۰۰۰دن زیاده نفوسی اولان قصبه‌لری ۸ عددنده اولوب، بونلرده: سیتاپور، شاه آباد، ساندیله، خیرآباد، بلكرام، ملوان، لهارپور، هاردویی قصبه‌لریدر. ٥۰۰۰ دن زیاده نفوسلری اولان ۱۳ قصبه‌سی و ۲٤۸۰ قریه‌سی واردر. صنایع محلیه باصمه و(محمودی) تعبیر اولنور برنوع ایپكلی قماش نسجندن وتوتون استحضاریله برنوع حصیر اعمالندن عبارتدر. ایالتك ایچنده ۲٦۰ كیلومتره‌لك دمیر یول و ۲۱۰۰ كیلومتره‌لك شوسه واردر.

سیتارد (Sittard) فلمنكك (لیمبورغ) ایالتنده (ماستریخت) قضاسنده

ومركز قضانك ٢٠ كيلومتره شمال شرقيسنده اوله رق (موزه) ايرماغنه تابع (لكن) نهرى اوزرنده برقصبه اولوب، ٥٦٣٠ اهاليسى، دميريول موقعى، دباغخانه لرى، بيره و توتون فابريقه لرى و ايشلك تجارتى واردر.

سيتامارى { (Sitamarî) هندستانده بهار خطه سنك (پاتنه) ايالتنده (مظفرپور) سنجاغنده و مظفرپورك ٥٤ كيلومتره شمال شرقيسنده قضا مركزى بر قصبه اولوب، ٩٩٦٥ ى مسلم اولمق اوزره، ٦١٢٥ اهاليسى، ايشلك تجارتى وسنه ده بر پنايرى واردر.

سيتانغ { (Sittang) هند چينينك برمانيه مملكتنده (مارتابان) كورفزينه دوكيلور بر ايرماق اولوب، ٣١ ٢٠ ٢٥ عرض شماليده (پاغويوما) جبالنك شرق اتكلرندن نبعانله، جنوبه طوغرى جريان و مذكور اتكلردن اينن برچوق انهارك صولرينى جمع ايده رك، صويى پك زياده لشير. منصبنده برچوق قوللره آيريله رق، (سالوئن) ايرماغيله دخى اختلاط ايدر. مجراسى ٥٦٣ كيلومتره طولنده وحوضه سى تقريباً ٥٧٠٠٠ مربع كيلومتره وسعتنده در. مد وجذرك منصبندن ٣٠٠ كيلومتره يوقاريلره قدر تأثيرى اولوب، فيضاننده پك تهلكه لى طالغه لر حاصل ايدر.

سيتره { (Sittra) خطهٔ مصريه نك غربى جهتنده كى چولده و (سيوه) واحه نك ١٦٥ كيلومتره شرق جنوبيسنده بر كوچك كول اولوب، سطحى حذاى بحردن ١٥ يا ١٧ ويرروايتده ٢٥ متره آشاغى، صويى طوزلى ومع هذا طيور مائيه سى پك چوقدر.

سيتقه { (Sitka) روسيه دولتى طرفندن ممالك مجتمعه يه ترك ايدلمش اولان آمريقاى شماليه نك (آلاسقه) قطعه سنك مركزى بر قريه اولوب، (بارانوف) آطه سنك ساحل غربيسنده و ٥٢ ٢ ٥٧ عرض شمالى ايله ٤٥ ٣٩ ١٣٧ طول غربيده واقعدر. يالكز ٣٠٠ اهاليسى اولوب، چام اورمانلريله محاطدر.

سيتنغبورن { (Sittingbourne) انكلتره نك (كنت) ايالتنده و (مدستون) ك ١٧ كيلومتره شرق شماليسنده اوله رق

(اسوال) نهرينك (ميلتون غريق) قوينده ولوندره دن (دووره) يه كيدن دميريول خطى اوزرنده برقصبه اولوب، ٧٨٥٥ اهاليسى، طوغله فابريقه لرى، حيوانات وحبوبات تجارتى وايشجى صيدى واردر.

سيتونيه { (Sithonie) سلانيك ولايتنك كسندره قضاسى جنوبنده واقع اوچ اوزون شبه جزيره دن اورته ده بولنانك اسم قديمى اولوب، كسندره ايله آينوروز كورفزلرى آره سنده واقعدر.

سيج { جزيرة العربك ساحل جنوبنده واقع شحر خطه سنده بر قصبه اولديغى «معجم البلدان» ده مذكوردر.

سيجبرت { (Sigebert) فرانق حكمدارلرندن ٢ كشينك اسميدر:

برنجيسى برنجى قلوترك اوچنجى اوغلى اولوب، ٥٦١ تاريخ ميلاديسنده (مج) ونام ديكرله (اوستراسيا) قرالى اولمش؛ و ٥٦٦ ده آوارلر طرفندن مغلوب واسير اولمش ايسه ده، متعاقباً فديهٔ نجاتله قورتلوب، غيابنده مملكتنى ضبط ايتمش اولان (نوستريا) قرالى (شيلپريك) ه اعلان حرب ايده رك، اكثر ممالكنى ضبط، وكنديسنى (تورنى) ده محاصره ايتدكدن صكره، (سوآسون) ى ده ضبط ايتمك اوزره ايكن، فردغوند طرفندن ٥٧٥ ده قتل ايتديرلمشدر.

— ايكنجيسى برنجى داغوبرتك اوغلى اولوب، ٦٣٨ دن ٦٥٦ تاريخنه دك اوستراسياده حكمدارلق ايتمش؛ وامور اداره يى (اپسقپوس) (كونيبرت) ه، بعده دوق (آداجيس) ه و نهايت (غريموآلد) ه ترك ايده رك، مناسترلر تأسيسيله اوغراشمش ايدى. ايكنجى داغوبرت اسميله براوغلى خلق اولمش ايسه ده، مرقوم (غريموآلد) متعاقباً بونى اسقاطله، كندى اوغلى (شيلدبرت) ى اقعاد ايتمشدى. صاحب ترجمه اعزه دن معدود اولوب، شباطك برنجى كونى يورطيسى اجرا اولنور.

سيجيسموند { (Sigismond) بورغونيه قراللرندن اولوب، ٥١٦ تاريخ ميلاديسندن ٥٢٤ تاريخنه دك حكومت سورمش؛ وآريانوسك مذهبنى تركله، قتوليك مذهبنك نشرينه چاليشمشدر. برشبهه اوزرينه اوغلى (سيجريك) ى احناق ايتديره رك، بعده بيكناه اولديغنى آكلامغله،

Digitized by Google

نادم اولوب، بو قباحتی عفو ایتدیرمك ایچون، بنا ایتدیرمش اولدیغی (سنت موریس) مناسترینه قپامش؛ وبعده فرانقلرك هجومنه مقاومت ایچون مناستردن چیقدیغنده، مغلوب واسیر اولوب، اورلیان قرالی (قلودومیر)ه تسلیم اولنمش؛ وبونك طرفندن قتل ایتدیرلمشدر. قتولیكلر عندنده اعزه صره‌سنه کچیرلمشدر.

سیجیسموند (Sigismond) آلمانیا ایمپراطورلرندن اولوب، ١٣٦٦ ده طوغمشدر. ایمپراطور دردنجی (شارل) ایله سیلزه‌لی (آنه) نك اوغلی اولوب، ١٣٧٨ ده ارثاً براندبورغه حاکم اولمش؛ ومجارستان قرالی لویینك قیزی ماریه‌یی تزوج ایدوب، قاین پدرینك وفاتی اوزرینه، ١٣٣٦ ده کوج حال ایله مجارستانی دخی تحت اداره‌سنه آلمش؛ و ١٣٩٠ ده افلاق و بغدانی و ١٣٩١ ده دخی بوسنه‌یی ضبط ایتمش ایسه‌ده، ١٣٩٦ ده عثمانلیلر طرفندن نیکبولیده مغلوب اولوب، آلتی آی صکره میدانه چیقدیغنده غیابنده مجارستانه انتخاب ایدلمش اولان دردنجی لادیسلاس ایله آوستریالی آلبرته قارشی مخاصماته مجبور اولوب؛ آنجق مجارلرك محبتنی قزانمش اولمغله، مجارستان قراللغنی استرداد ایتمش ایدی. ١٤١٠ ده آلمانیا ایمپراطورلغنه انتخاب اولنه‌رق، اسایشی محافظه ایده‌بیلمش ایسه‌ده، چهستانده یکی ظهور ایتمش اولان مذهب منازعه‌لرینه ختام ویرمك ایچون، بر مجلس روحانی تشکیل ایده‌رك، مذهب جدیدك مؤسسی اولان (ژان هوس) ی مجلسده مذهبنی مدافعه‌یه دعوت ایتدیکی حالده، علیهنه حکم ایتدیره‌رك، حیاً احراق ایتدیکندن، چهلیلر عصیان ایتمشلردی. فرانسه قرالی آلتنجی شارل ایله انکلتره قرالی بشنجی هنری آره‌سنده‌کی اختلافی برطرف ایتمك ایچون دخی توسط ایتدیکی حالده، خفیاً انکلتره قرالنه یاردیم ایتمشدی. ١٤١٩ ده برادرینك وفاتی اوزرینه چهستان قراللغی دخی کندیسنه قالوب، مرقوم (هوس)ك طرفدارلری کندیسنه قارشی قیام ایتدکلرندن، بونلره بر طاقم امتیازات ویرمش ایسه‌ده، بعده کری آلمش ایدی. ١٤٢٧ و ١٤٣٥ ده بوسنه‌ده عثمانلیلره قارشی حرب ایتمش ایسه‌ده، ایکی دفعه‌ده دخی مغلوب اولمشدر. ١٤٣٧ ده وفات ایدوب، یالکز بر قیز براقمغله، دامادی بولنان آوستریالی آلبرت خلفی اولمشدر.

سیجیسموند (Sigismond) لهستان قراللرندن دخی بو اسمله بروجه زیر اوچ کشی کلمشدر:

برنجیسی «بیوك» لقبیله ملقب اولوب، ١٥٠٦ تاریخندن ١٥٤٨ سنه‌سنه‌دك حکومت سورمشدر. برنجی آلکساندرك برادری و خلفی اولوب، موقع اقتداره کچدیکنده ٣٩ یاشنده ایدی. (توتونیا) اتفاقی (تورن) متارکه‌سنی قبوله مجبور ایتمش؛ و ١٥٢٢ ده روسلر طرفندن مغلوب اولوب، (اسمولنسك)ی ترکه مجبور اولمش ایدی. بعده قریم تاتارلریله، بغدانلیلرله روسلرله خیلی وقت محاربه ایدوب، ١٥١٤ ده روسلری موسقوه‌یه‌قدر پوسکورتمش؛ و ایستدیکی معاهده‌یی کندیلرینه امضا ایتدیرمش ایدی. لهستانده صنایعك ترقیسنه خدمت ایتمش؛ وشهر وقصبه‌لری تزیین واعمار ایلمش ایدی.

— ایکنجیسی «شانلی» لقبیله ملقب اولوب، برنجینك اوغلیدر. ١٥٢١ ده طوغوب، ١٥٤٨ ده تخته کچمش؛ وایوونیه ولیتوآنیه‌یی ضبط ایدوب، بوندن طولایی کندیسنه اعلان مخاصمات ایدن روسلره قارشی طورمش؛ و پاپا ایله بر ازدواج مسئله‌سندن طولایی آره‌سی بوزوق اولدیغندن، لهستانده پروتستانانلغك انتشارینه یاردیم ایتمشدر. بلاولد وفات ایدوب، بونکله (ژاقلون) خاندانی منقرض اولمشدر.

— اوچنجیسی اسوج قرالی اوچنجی ژانك اوغلی اولوب، آنف الترجمه ایکنجی سیجیسموند طابیسی اولمغله، ١٥٨٧ ده لهستان قراللغنه انتخاب اولنمش؛ وبو قراللغه کوزی اولان آوستریا آرشیدوقه‌سنی سیلزیاده مغلوب ایتمش ایدی. ١٥٩٢ ده ارثاً اسوج قراللغنه دخی قونمش ایسه‌ده، ١٦٠٤ ده عمجه‌سی طقوزنجی شارلك دسایسیله حکمدارلغی فوت ایدوب، بوکا بدل (لیوونیه) یی کاملاً ضبط، و ١٦٠٧ دن ١٦٠٩ تاریخنه‌دك روسیه‌نك فسادات داخلیه‌سنه مداخله ایدوب، دوزمه دمتریوسه معاونت ایتمش؛ واوغلی لادیسلاسی ١٦١٠ ده چارلغه انتخاب ایتدیرمش ایسه‌ده، بو موقعده محافظه‌سنه مقتدر اوله‌مامشدی. ١٦١٨ ده روسلردن اسمولنسك و سه‌وریه وچرنیغوفی ضبط ایتدکدن صکره، ٢٠

و ١٦٢١ده عثمانليلرله ايتديكي محاربه‌لرده مغلوب اولمش؛ وبعده اسوج قرالی کوستاو آدولفله ايتديكي محاربه‌ده دخی منهزم اولوب، (آلتمارق) معاهده‌سنی امضايه مجبور اولمشدر. ١٦٣٧ده وفات ايدوب، لاديسلاس وژان قازيمير اسملريله ايكی اوغلی قالمشدر، كه ايكيسی بربرينی متعاقب لهستان قرالی اولمشلردر.

سيجليه { وعربی صقليه (Sicie وايتاليانجه (Sicilia) بحر سفيدك اك بيوك واك زياده مسكون جزيره‌سی اولوب، ايتاليادن معدود و ايتاليانك جنوب غربيسنده واقع اولديغی حالده، قره‌دن ٣١٠٠ متره كنيشلكنده اولان مسينه بوغازيله آيرلمشدر.

موقعی، حدود ومساحه‌سی. — سيجليه آطه‌سی ٣٦° ٣٨′ ٢٦″ ايله ٣٨° ١٨′ ٦″ عرض شمالی و ١٠° ٤′ ٣٩″ ايله ١٣° ١٨′ ٢١″ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، منتظم برمثلث شكلنده اولديغی حالده، شمال شرقی كوشه‌سنده (فارو)، غرب كوشه‌سنده (بوئتو) ياخود (ليليبئو)، جنوب كوشه‌سنده‌ده (پاسارو) برونلری بولنور. اسكی يونانيلر بو جزيره‌يی «اوچ كوشه‌لی» معناسيله (تريناقريه) تسميه ايتمشلردی. بو مثلثك اساسی حكمنده اولان ساحل شرقيسی خط مستقيم اوزره ١٨٨، ساحل شماليسی ٢٩٠ وجنوب غربی ساحلی ٢٦٧ كيلومتره طولنده‌در. آنجق كيرنتی وچيقنتيلری داخل حساب اولورسه، عموم سواحلی ١٠٩٨ كيلومتره طولنده‌در. مساحهٔ سطحيه‌سی ٢٥٤٦١ وجزاير ملحقه‌سيله برابر ٢٥٧٤٠ مربع كيلومتره‌در. اهاليسی ٣١٨٥٤٧٢ كشی اولوب، بهر مربع كيلومتره باشنه ١٢٨ كشی دوشيور. مركزی ساحل شماليسنك قسم غربيسنده واقع (پالرمو) شهريدر.

سواحل وجزايری. — هرنه قدر سيجليه آطه‌سی هر طرفدن آق دكيزله محاط ايسه‌ده، سواحل شماليه‌سنی ايصلاتان قسمنه (تيرينيان)، شرق جهتنده كينه (يونيان) ياخود يونان دكيزی، جنوب طرفنده كينه سيجليه ويا آفريقا دكيزی، آطه‌نك منتهای غرب جنوبيسيله تونس آره‌سنده كينه‌ده سيجليه بوغازی نامی ويريليور. سيجليه‌نك اك كوزل سواحلی سواحل شماليه‌سی اولوب، بو ساحل بوينجه ممتد اولان طاغلر دكيزك ايچنه برطاقم غريب الشكل برونلر وشبه جزيره‌لر اوزاتمغله، برچوق قويلر و ليمانلر حاصل اوليور. پالرمونك بولنديغی موقع شماله طوغری اوزانمش بيوك بر چيقنتی صورتنده اولوب، بونك غرب جهتنده (قاستلاريه) اسميله بيوك بر كورفز بولنيور. پالرمو ليمانی پك واسع وصاغلامدر. سيجليه ايله ايتاليا آره‌سنده‌كی بوغازده واقع (مسينه) ليمانی دخی پك كوزلدر. سواحل شرقيه‌سنده دخی برخيلی كيرنتی وچيقنتيلر بولنوب، پك هيبتلی بر منظره ابراز ايدن (اتنه) بركانينك آلتنده (آچی رآله) و (قتانيه) ليمانلری ودها آشاغيده (سيراقوزه) اسكله‌سی بولنيور. جنوب غربی سواحلی بتون قيالق واوكی صيغلر وقيالرله مسدود اولوب، همان هيچ بر صاغلام قويی وليمانی اولمديغندن، وغرب جهتنده‌كی واسع برونك اوكنده فرطونه‌لر ومخاطره‌لی آقنتيلر اكسيك اولمديغندن، بو سواحل سفائن حقنده پك تهلكه‌ليدر.

سيجليه جزيره‌سنه ملحق برطاقم كوچك آطه‌لر دخی بولنوب، باشليجه‌لری شمال جهتنده‌كی (ليپاری) ونام ديكرله (ائوليان) آطه‌لريله ساحل غربيسی قارشيسنده واقع (اغاده) آطه‌لری وسيجليه‌دن زياده تونسه قريب اولان (پانتاريه) جزيرهٔ منفرده‌سيدر.

هيئت طبيعيه‌سی، جبال و انهار وكوللری. — سيجليه‌نك اراضيسی عموميت اوزره عارضه‌لی اولوب، ايتاليايی طولاً شق ايدن وقالابره‌ده (آسپرومونته) اسميله اوزانان سلسلهٔ جبال مسينه بوغازينی تشكيل ايده‌جك صورتده تحت البحر ايندكدن صكره، سيجليه‌ده يكيدن كسب ارتقاع ايدوب، ابتدا جنوب غربی‌يه وبعده ساحل شمالی ايله متوازياً غربه طوغری اوزانه‌رق، جزيره‌نك منتهای غربنده واقع تراپانی‌يه قدر واصل اولور. بو سلسله غرانيت وسائر صخور قديمه‌دن متشكل اولوب، دكيزه قدر ممتد اولان اتكلری دخی اراضیٔ كلسيه ومرمردن عبارتدر. اك يوكسك محلی وسطلرنده واقع (پيچو داننا) ذروه‌سی اولوب، ١٩٧٥ متره ارتفاعی واردر. مسينه قربنده ارتفاعی ١١٣٠ وتراپانی جوارنده ٧٥١ متره‌دن عبارتدر. بو سلسله‌نك جنوبه طوغری اولان اتكلری خيلی مسافه‌يه قدر ممتد اولور برسطح مائل تشكيل ايتمكله برابر، سواحل جنوبيه وغربيه‌يه طوغری‌ده برطاقم قوللر اوزاتيور، كه بونلرك باشليجه‌لری: پاسارو برونه قدر اوزانه‌رق يونان دكيزی مائله‌سنی آفريقا دكيزی

مائله‌سندن آیران واك یوكسك محلی ٩٨٥ متره ارتفاعنده اولان (لاورو) طاغیله پلاتانی ومارساله‌یه طوغری ممتد اولانلریدر، كه بونلردن برنجیسنك اك یوكسك محلی اولان (قامارانه) طاغنك ١٠٧٨ متره ارتفاعی واردر. آنجق سیجلیه آطه‌سنك اك مرتفع واك شایان اهمیت طاغی بوسلسله‌نك خارجنده اوله‌رق ساحل شرقیسنده یوكسلن (اتنا) بركان مشهوریدر، كه ٣٣١٣ متره ارتفاعی اولوب، اتكلری بر سطح مائل صورتنده ممتد اوله‌رق، ١٢٠٠ مربع كیلومتره وسعتنده بر یر ستر ایتدیكی حالده، ینه پك یوكسك وهیبتلی كورینور. تواریخ مختلفه‌ده واقع اشتعاللرنده دوكلمش اولدیغی لاولرك آقنتیلری فرق اولنور، ومناره‌لری دخی چوقدر. القنطره وسیمتو وادیلریله محاط اولوب، یالكز غرب شمالی طرفندن ٨٦٠ متره یوكسك بر بوغاز واسطه‌سیله جزیره‌نك اوبر طرفلرینه كسب ارتباط ایدر.

سیجله‌نك طاغلری ساحل شمالی قربنده بولنوب، اوجهتدن اتكلری پك دیك اولدیغندن، تیرنیان دكیزینه دوكیلن میاه جاریه‌سی یالكز یاغمور یاغدیغنده آقان بر طاقم سیللردن عبارت اولوب، بونلرك اك بیوكلری پالرمو جهتنده‌كی (سان لئوناردو)، (ریو. غرانده) و(بولنیه) نهرلریدر. (اتنه) بركانندن هیچ بر نهر نبعان ایتمیورسه‌ده، او بر طاغلردن اینن (القنطره) و(سیمتو) نهرلری بركان مذكورك اتكارینی طولا. شه‌رق، ساحل شرقیدن یونان دكیزینه دوكیلور. سیمتونك مجراسی ١١٦ كیلومتره طولنده اولوب، سالسو، دینانو وغورنه‌لونغه اسملریله اوچ تابعی دخی واردر. ساحل جنوبیدن آفریقا دكیزینه دوكیلن انهاری دها چوق اولوب، باشلیجه‌لری (ترانووه) قربنده دوكیلن (موراتیو)، بتون جزیره‌نك اك بیوك نهری اولان سالچو، پلاتانی و قالتابلوته نهرلریدر. (بیركی) نهری دخی جزیره‌نك غربی كوشه‌سنه واصل اولوب، اغاد جزایری قارشیسنه دوكیلور. جزیره‌ده بولنان برقاچ كول دخی جنوب جهتنده واقع اولوب، باشلیجه‌لری: سیراقوزه ایالتنده‌كی (پانتانو) و(لنتینی)، (قالتانیزته) ایالتنده‌كی (پرغوزه)، (قاتانیه) ایالتنده نفطلی غازلر پوسكورتن (نافتیا) ونام دیكرله (پالیجی) كوللریدر. اتنا اتكلرنده و جرجنتی ایالتنده بعض چامور بركانلری بولنیور. میاه معدنیه‌سی وایلیجه‌لری دخی چوق اولوب، باشلیجه‌لری: مسینه‌نك جنوبنده‌كی (آلی)، قاتانیه قربنده‌كی (آچیرآله)، تیرنیان دكیزی ساحلنده‌كی (ترمینی ایمرسه)، ترمینی قربنده‌كی (اسقلا. فانی)، (سجسته) و(شاقه) صولریدر.

اقلیم وهواسی. — سیجلیه‌نك هواسی معتدل وپك لطیف اولوب، قیشین یالكز مرتفع محللرنده قار یاغار. آنجق یازین بعض دفعه آفریقاده قبله دیدكاری شرق جنوبی روزكاری اسوب، حرارتی زیاده آرتیرر. اكثریا میزان الحراره یازین ٣٨ درجه‌یه قدر چیقوب، نادراً ٤٨° درجه‌یه قدر چیقدیغی دخی واردر. مع هذا مذكور روزكار اسدیكی وقت دخی اوچ كوندن زیاده سورمز. هواسی عمومیت اوزره صاغلام ایسه‌ده، جنوب جهتنده بعض بطاقلقلر بولنوب، صیتمه‌یی تولید ایدر. یاغمورلری چوقدر.

محصولات ونباتات وحیواناتیله معادنی. — هوانك صیجاقلغی ویاغمورلرك كثرتی سیجلیه‌ده نباتاتك فوق العاده نشوونما بولمسنه مساعد اولوب، اووه‌لرله وادیلر وطاغ اتكلرینك آلت طرفلری یاز قیش ایری یاپراقلی ویوكسك نباتاتله مستوردر. آوروپایه مخصوص نباتات مختلفه‌دن بشقه آسیا وآفریقادن نقل اولنمش خرما، موس، فرنك انجیری وسائر بوقبیلدن اشجار سیجلیه‌نك اكثر طرفلرنده آچیقده یتیشیر. پاموق وشكر قامشی دخی حاصل اولور. طوپراغی‌ده فوق العاده منبت اولمغله، سیجلیه اسكی زماندن بری قوهٔ انباتیه‌سیله ومحصولاتنك كثرتیله مشهور اولوب، روماليلر طرفندن بحق ایتالیانك انباری دینلیردی. او وقتدن بری بر چوق اسباب جزیره‌نك قوهٔ انباتیه. سنه خلل كتیره‌رك، قابلیتی نسبتنده استفاده اولنه‌ما. مقده‌در. مع هذا الیوم اراضیسنك نصفندن زیاده‌سی زرع اولنوب، كلیتلی بغدای، آرپه، مصر، كتن، توتون و سواحل جنوبیه‌ده پاموق حاصل اولور. بغدای محصولاتی سنوی بش بچق ملیون هكتولیتره‌یه (یعنی یكی قنطاره) قریبدر. آرپه بونك درتده بری نسبتنده‌در. باغلری دخی پك چوق اولوب، سنوی سكز ملیون هكتولیتره‌یه قریب شراب چیقار. مار. ساله، سیراقوزه و زوقو شرابلری مشهوردر. باغچه وبوستانلری دخی چوق اولوب، اون ملیوندن زیاده پورتقال ولیمون آغاجلری واردر، وسنوی ایكی ملیار قدر پورتقال ولیمون آلنیر. بادم، انجیر، فستیق،

Digitized by Google

خروب و زيتون آغاجلرى دخى چوقدر . زيتونلقلرى تقريباً ١١٥ ٠٠٠ يكى دونم وسعتنده اولوب، سنوى ٦٦٠ ٠٠٠ هكتوليتره زيتون ياغى چيقار . اورمانلر وقتيله محافظه اولنه‌ميوب، اتلاف اولنمغله، پك آز اولوب، قلابره‌دن اودون جلبنه احتياج كوريلور. باشليجه اورمانلرى (اتنا) بركانك اتكلرنده وقاتانيه ايله مسينه ايالتلرنده بولنوب، ٦٠ ٧١٠ يكى دونمه بالغ اولور . جزيره‌نك سائر طرفلرنده‌كى اورمانلرك مجموعى‌ده بو مقدارك آنجق ايكى مثلنه بالغ اولور . الك كوزل چايرلرى (ترابانى) طرفنده اولوب، آنجق حيوانات يتيشديرلمسنه اهتمام اولنمامغله، صيغيرلرى كوچك ، آتلرى پك عادى وقيونلرى قبا يباغيلیدر . طيور اهليه‌سى دخى آز اولوب، آريلرى چوقدر، وپك مقبول بال چيقار. قتانيه وسيراقوزه‌ده ايپك بوجكى دخى يتيشديريلوب، خيلى ايپك استحصال اولنور . حيوانات وحشيه همان بسبتون مفقوددر . انهار وكوللرده باليق يوق حكمنده ايسه‌ده، سواحلده چوقدر . سواحل جنوبيه‌سنده مرجان دخى چيقار . سه‌ده ، ساردنيه و سائر طرفلر مرجانلرندن دون اولوب، مقبول دكلدر .

سيجليه‌ده اهل قرانك آزلغيله اكثر اهالينك قصبه‌لرده ساكن اولمسى، وتارله‌لرى يانده مسكنلرى اولميوب ، قصبه‌دن صباح كيده‌رك اقشام دونه‌رك چاليشملرى، بو سببله قصبه‌لردن اوزاق اولان يرلرك معطل براغلمسى ، اصول زراعتك پك اسكى طرزده وبيك سنه‌لك آلتلرله اجرا اولنمسى، اكثر اراضينك زادكان واغنيانك چفتلكلرى اولمسيله، بونلر طرفندن التزامه ويريله‌رك ، وملتزملر طرفندن پارچه پارچه زراعه التزام ايتديرلمسى، وصاحب اولميان بوملتزملرك اراضينك اصلاحنه چاليشماملرى زراعتك ترقياتنه مانع اولمقده‌در . باغچه‌لر وميوه‌دار آغاجلر يالكز قصبه‌لرك اطرافنده بولنوب، قيرلرده بولنمديغى كبى، اورمانلر دخى اتلاف ايدلمش اولديغندن ، اراضينك باشليجه قوهٔ انباتيه‌سنى موجب اولان ياغمورلر دخى كيتدكجه كسب ندرت ايدوب، رطوبت آزالمقده‌در .

سيجليه‌ده پك چوق كوكورد بولنوب ، قتانيه ، قالتانيزته ، جرجنتى و پالرمو ايالتلرنده ٣٢٨ ٠٠٠ طونيلاته قدر كوكورد چيقار، و ٢٦ ٠٠٠ قدر عمله بو ايشده چاليشديريلير . تباشير وقيا طوزى ايله مرمر اوجاقلرى دخى بولنور . سواحل جنوبيه وغربيه‌سنده كليتلى دكيز طوزى دخى چيقار. ليپارى آطه‌لرنده سونكر طاشيله بوراقس بولنور . سائر معادنى يوق كبيدر .

اهاليسى، جنسيت ولسان ومذهبلرى . — سيجليه‌ليلر بوكونكى كونده ايتاليان اولوب ، ايتاليانجه‌نك بر نوع مخصوصيله متكلم ايسه‌لرده ، اسكيدن برى جزيره‌ده حكم سورمش اولان اقوام واجناس مختلفه احفادندن مركب بر خليطه حكمنده بولندقلرندن ، كرك سيماجه وكرك اخلاق وعاداتجه سائر ايتاليانلردن آز چوق فرقليدرلر . جزيره‌نك الك اسكى اهاليسى (سيقان) تسميه اولنان و (ايبر) لر و (ليغور) لرله قرابتلرى مظنون اولان برقوم اولوب، ازمنهٔ قديمه‌ده قرتاجليلر جزيره‌يى ضبط ايله بعض طرفلرنده توطن ايتدكلرى كبى، يونانيلر دخى جزيره‌نك سواحلنده بر طاقم مهاجرلر وجمهوريتلر تأسيس ايده‌رك ، اهالئ اصليه‌يى ايچ طرفلره سورمشلردى . بعده روماليلر سيجليه‌يه مالك اولوب، بونلر دخى مذكور اوچ قومه قاريشمش؛ وآنجق يونان جنسيت ولسانى غلبه چالمش ايدى . نهايت سيجليه كاملاً اهل اسلامك ضبطنه كچوب، عربلر هرطرفنه صوقلمش اولمغله، لسان عربى لسان محلى حكمنه كچوب، سائر لسانلرى اونوتديرمق درجه‌سنه كلمشيدى . حكومت اسلاميه زماننده جزيره‌نك اهاليسى ٢ ٧٧٢ ٤٩٠ كشى‌يه بالغ اولوب، ١ ٥٦٧ ٠٩٠ ى يعنى تقريباً بشده اوچى مسلم ايدى . حكومت اسلاميه‌نك سقوطندن صكره دخى خيلى وقت لسان عربى سيجليه‌نك لسان محلى واديبى حالنده قالوب ، سراى وكليسا كبى ابنيهٔ عموميه‌نك يازيلرى خط عربى ايله حك اولنوردى . او صره‌ده جزيره‌ده حكم سورن نورماندلر واوندن صكره دخول ايدن فرانسزلر، اسپانيوللر، آلمانلر ونهايت لومباردلر دخى كندى لسان وعادتلرينى ادخال ايده‌رك، مرور زمانله يونان و عرب لسانلرى اونودلمش ؛ واقوام مذكوره‌نك سويلدكلرى غلط بر لاتينجه غلبه چالوب، ايتاليا ايله اولان مناسباتى بولسانك كيتدكجه ايتاليانجه‌يه تقربنى موجب اولمشدر . اليوم سويلدكلرى لسان فصيح ومقبول اولميوب، ادبياتده طوسقانه ايتاليانجه‌سنى استعماله مجبور درلر . سيمالرنده يونان و عرب چهره‌سى آثارى نمایاندر . الحاصل سيجليه‌يه اسكيدن

بری داخل اولان اقوام مختلفه قاریشوب، بر خلیطه تشکیل ایتدکلری حالده، یالکز آرناؤدلغك قسمی صره‌سنده اورایه هجرت ایتمش اولان آرناؤدلر کندی لسانلرینی و اکثریت اوزره اورتودوقس مذهبی محافظه ایتمشلردر. بونلر سیچیلیه‌ده قلابره‌دن دها جمیتلی اولوب، علی الخصوص پالرمو جهتنده مستقل قریه‌لر تشکیل ایتمشلردر. ٢٠٠ ٠٠٠ نفوسدن زیاده اولدقلری تخمین اولنیور. بونلردن بشقه عموم سیچیلیه‌لیلر ایتالیان وقتولیکدر.

صنایع وتجارت ومعارفی، و سائط اختلاطی، لیمانلری. — صنایع سیچیلیه‌ده الیوم پك کری اولوب، پالرمو ومسینه‌ده بولنان بعض ایپك منسوجات فابریقه‌لریله ینه مسینه‌ده وقتانیه‌ده بولنان برطاقم یوك وکتن وپاموق منسوجات دستکاهلری وقتانیه‌ده‌کی ابریشیم فابریقه‌لریله مسینه‌ده بولنان شکر تصفیه خانه‌لری وپالرمو ومسینه وقتانیه‌ده میری‌یه عائد اولان توتون فابریقه‌لری استثنا اولنورسه، جزیره‌ده اصل صنایعه متعلق تعداده شایان مؤسسات بولنمیوب، سائر صنایع محصولات ارضیه‌نك استحضارندن ومثلا زیتون یاغی وشراب وچیچك صویی ولیمون طوزی استحصالندن عبارتدر. تجارتی خیلی ایشلك ایسه‌ده، اك بیوك تاجرلری انکلیز، آلمان واسویچره‌لی اوله‌رق اجنبیدر. محصولات ارضیه‌دن وکوکورد ومرمر وسائره‌دن عبارت اولان اخراجات سنویه‌سی آشاغی یوقاری ١٢٠ ملیون فرانق قیمتنده و باشلیجه معمولات صناعیه ایله بهاراتدن و سائر اقالیم حاره محصولاتندن عبارت اولان ادخالاتی ١٠٠ ملیون فرانقدن آشاغی برقیمتده‌در. تجارت اك زیاده انکلتره ایله اجرا اولنور. باشلیجه اسکله‌لری: پالرمو، مسینه، قتانیه، سیراقوزه، جرجنتی، مارساله وتراپانیدر. سیچیلیه‌لیلرك سفائن تجاریه‌سی مجموعی ٥٦ ٣١٦ طونیلاته استیعابنده و ٢١ ٧٠١ بیکیر قوتنده اوله‌رق ٨٤ واپور ایله ٦٤ ٢٨٧ طونیلاته استیعابنده ٤٣١٣ یلکن کمیسندن عبارتدر. ایتالیانك اتحادی تاریخنه‌دك سیچیلیه‌نك دکیزدن بشقه طرق اختلاطی اولمیوب، قره‌ده‌کی یوللری آنجق استرلر ایشلیه‌جك صورتده ایدی. شمدیکی حالده دخی طرق ومعابری پك کری ایسه‌ده، او وقتدن بری برقاچ دمیر یول خطی تمدید اولنمشدر. بونلرك بری مسینه‌دن ساحل شرقی بوینجه قتانیه وسیراقوزه وتونویه واصل اولور. بری قتانیه‌دن آطه‌نك اورته‌سندن وقالتانیزته شهرندن کچه‌رك، بعده فرجنتی‌یه قدر جنوبه طوغری بر قول اوزاتدقدن صکره، شماله دونوب ساحل شمالی‌یه واصل اولور؛ وپالرمودن مسینه‌یه طوغری ساحل شمالی بوینجه دردست تمدید اولان خطه اولاشیر. بوساحل خطی پالرمودن غربه طوغری اوزانوب، قاستلاماره‌یه واصل اولنجه، قره ایچنده جنوبه طوغری دونه‌رك، (قاستلوورانو)یه واورادن جنوب غربی ساحلنه وصول ایله، ساحل مذکوری تعقیب ایدرك، (تراپانی) اسکله‌سنه واصل اولور. بو خطلرك مجموعی ١٠٣٧ کیلومترویه بالغ اولور. اسکله‌لری آره‌سنده منتظم صورتده ایشلر واپورلری اولوب، پالرمو ومسینه‌یه پك چوق واپورلر اوغرار؛ وناپولی ایله مسینه آره‌سنده هرکون واپور کیدوب کلیر.

معارفی هنوز کری ایسه‌ده پالرمو و مسینه وقتانیه‌ده ٣ دار الفنونی، ١٩ مکتب اعدادیسی، ٦٧ رشدیه‌سی، ٤٦ مکتب صنایعی، ٦ صنایع جمعیتی، ١٣ دار المعلمینی و ١٦١٨ مکاتب ابتدائیه‌سی واردر. بوندن بشقه پالرمو، قتانیه، تراپانی و ریپوستوده تجارت بحریه مکتبلری، قالتانیزته‌ده بر مهندس مکتبی، قتانیه‌ده بر باغچیلق مکتبی، جرجنتیده بر صنایع مکتبی وسائر خصوصی مکاتبیله مسینه‌ده بر حربیه مکتبی وپالرموده بر موزیقه مکتبی واردر.

تقسیمات ملکیه‌سی، باشلیجه شهر وقصبه‌لری. — سیچیلیه جزیره‌سی ایتالیا قراللغنك برقسمی اولوب، بر کونه امتیازی حائز اولمقسزین، ٧ ایالته وهربر ایالت برقاچ قضا وناحیه‌یه منقسمدر. مذکور ٧ ایالتك مساحهٔ سطحیه‌سی و اهالیسیله حاوی اولدقلری قضا وناحیه‌لرینك مقداری بروجه زیردر:

ایالت	مربع کیلومتره	نفوس	قضا	ناحیه
پالرمو	٥ ١٤٢	٧٨٢ ٦٤٨	٤	٧٦
تراپانی	٢ ٤٠٨	٣٣٨ ٥٨٨	٣	٢٠
جرجنتی	٣ ٠١٩	٣٣٥ ٤٣٣	٣	٤١
قالتانیزته	٥ ٢٨٩	٣٠٤ ٤٤٤	٣	٢٨
سیراقوزه	٣ ٧٢٩	٣٩٠ ٣٦٨	٣	٣٢
قتانیه	٤ ٩٤٨	٦٣٣ ٢٤٩	٤	٦٣
مسینه	٣ ٢٢٧	٥٠٠ ٧٤٢	٤	٩٧
جمعاً	٢٥ ٧٩٨	٣ ٢٨٥ ٤٧٦	٢٤	٣٥٧

Digitized by Google

باشلیجه شهر و قصبه‌لریله مقدار نفوسلری دخی بروجه آتیدر :

پالرمو	٢٦٧ ٤١٦	راغوزه	٢٤ ٣٤١
مسینه	١٤٢ ٠٠٠	ترمینی	٢٣ ١٤٨
قتانیه	١٠٩ ٦٨٧	آچیرآله	٣٨ ٥٤٧
مودیقه	٤١ ٢٣١	وتوریه	٢٣ ٨٨٩
آلقامو	٣٧ ٦٩٧	پارتینیقو	٢١ ٥٢٤
تراپانی	٤٤ ٧٩٠	مارساله	٤٠ ٢٥١
قالتانیزته	٣٣ ٩٣٢	سیراقوزه	٢٧ ٠٠٠
قالتاجیرونه	٣٢ ٣٢٣		

١٤ محکمهٔ ابتدائیه‌سی، ٣ محکمهٔ استینافی وپالرموده بر محکمهٔ تمییزی واردر. ٣٦٦ پوسته‌خانه‌سی و ٣٧٩ تلغرافخانه‌سی اولوب، بونلردن ١١٢ سی دمیر یول اداره‌لرینه عائددر.

احوال تاریخیه‌سی. — سیجلیه جزیره‌سی پك اسکی زمانلرده اسپانیادن کلمه (سیقان) وایتالیادن کچمه (سیقول) یاخود پلاسج قوملریله مسکون اولوب، پك معین اولمیان اسکی بر زمانده فنیکه‌لیلر ساحل شمالیسنده (سولونتوم) و (سجسته) شهرلرینی تأسیس ایده‌رك، برمعبر ایدنمشلردی. بعده میلاد عیسی (عم) دن ٨٠٠ سنه اول یونانیلر (اتنه) اتکنده (ناقسوس) شهرینی، و ٦٥ سنه صکره (سیراقوزه)یی ودها صکره (هیمره)، (آغریجنته) وسائر معموره‌لر بنا ایتمشلر؛ وبونلرك هر بری مستقل بر حکومت صورتنه کیرمش ایدی. سیجلیه سواحلنده تشکل ایتمش اولان بو کوچك یونان حکومتلری متمادیاً بینلرنده محاربه‌ده بولنوب، اکثریا ضعیفلری خارجدن استمداده مجبور اولدقلرندن، بو وجهله امداده دعوت اولنان قارتاجلیلر قبل المیلاد ٤١٢ تاریخنده جزیره‌نك غرب جهتنی وکیده‌رك هر طرفنی ضبط ایتمشلرسه‌ده، بونلرله روماليلر آره‌سنده وقوع بولان (پونیق) محاربه‌لرنده یعنی قبل المیلاد ٢٤١ و ٢١٢ تاریخلرنده روماليلر سیجلیه‌یی ضبط ایتمشلردی. او وقتدن سیجلیه روما دولتنك بر ایالتی حکمنه کچوب، رومادە صرف اولنان بغدای بو آطه‌دن جلب اولنوردی. میلادك ٤٤٠ تاریخنده (واندال)لر و ٤٩٣ ده (غوت)لر طرفندن ضبط اولنوب، ٥٣٥ ده (بلزار) طرفندن استخلاص، وشرق ایمپراطورلغنه الحاق اولنمشدی. یدنجی قرن میلادیده آفریقانك اقطار شمالیه‌سنی فتح ایتمکده اولان غزاة مسلمین دفعاتله سیجلیه‌یه هجوم وتجاوز ایتمکه باشلایوب، نهایت ٢١٢ تاریخ هجریسنده خلافت عباسیه جانبندن افریقیه والیسی بولنان بنی اغلبدن زیادة الله طرفندن (اسعد بن الفرات) قیادتیله بر سریه کوندریله‌رك، سیجلیه‌نك بر قاچ شهر وقلعه‌سنی ضبط ایتمش؛ ومتعاقباً فوجافوج امداد کوندریله‌رك، ٢٢٠ تاریخنه‌دك جزیره‌نك اکثر طرفلری فتح، و (ابو الاغلب ابراهیم بن عبدالله) صقلیه امیری نصب اولنمشدی. روملرله محاربه‌لر دها خیلی وقت دوام ایدوب، بنی اغلب امراسی صقلیه‌یه چوق اهمیت ویرر، واکثریا کندی خاندانلرندن امرا نصب ایدرلردی. نهایت افریقیه فاطمیلرك الینه کچدیکندن، بالطبع سیجلیه دخی بونلره تابع اولوب، ٢٩٧ ده عبدالله مهدی طرفندن صقلیه امارتنه حسن بن احمد بن ابی خنزیر نصب اولنمشدی. ٣٣٥ تاریخنه‌دك برقاچ امیر دکیشوب، نهایت تاریخ مذکورده (حسن بن علی بن ابی الحسن الکلبی) نصب اولنمغله، بونك نسلی (بنی کلب) عنوانیله ٤٦٤ تاریخنه‌دك حکم سورمشلردر. تاریخ مذکورده (روجر)ك قوماندەسیله نورماندلر هجوم ایدوب، جزیره‌یی ضبط ایتمشلر، وروجر سیجلیه بیوك قوتی عنوانی آلمش ایدی. مرقوم روجر اهل اسلامی جزیره‌دن اخراج ایتمك طریقنه کیتمیوب، بونلرك علوم و معارف و صنعایعندن استفاده ایتمك ایچون، بالعکس تلطیف وجزیره‌ده قالمغه تشویق ایلمشدی. حتی صرف اهل اسلامدن مرکب بر صنف عسکر ترتیب ایتمش؛ واوغلی ایکنجی روجر دخی بو مسلکده دوام ایله، علمای اسلامه نافع کتابلر یازدیروب، ازآن جمله مشاهیر جغرافیوندن شریف ادریسی‌یی کندی سراینه آله‌رق، «نزهة المشتاق فی اختراق الآفاق» کتاب شهیرینی یازدیرمش، وکومشدن جسیم بر کرهٔ مصنعه یاپدیرمش ایدی. مرقوم ایکنجی روجر ناپولی طرفنی دخی ضبط ایله «سیجلیتین» اسمیله شهرت بولان دولتی تأسیس ایلمشدر. روجرك ١١٩٤ تاریخ میلادیسنده ذکور نسلی قالمامغله، وارثه بولنان (قونستانسه)نك آلمانیا ایمپراطوری هنری‌یه وارمش اولمسی مناسبتیله، سیجلیه (هوهنستوفن) خاندانته کچوب، آلمان پرنسلری بر خیلی وقت پاپالره وآنژو پرنسلرینه قارشی طوردقدن

صکره، نهایت بونلرك اخیری اولان (قوزادن) ۱۲٦٦ ده موقع اقتداردن دوشمکله، (آنژ) پرنسلری حکم سورمکه باشلامشلرسه‌ده، فرانسزلر اهالیٔ جزیره‌یی تحقیر ایتدکلرندن، ۱۲۸۲ تاریخنده پاسقالیه کونی ایکندی آیینی اثناسنده اهل جزیره قالقوب، بتون فرانسزلری قتل ایتمکله، آنژو خاندانی یالکز ناپولی جهتنی محافظه ایدوب، سیچلیه آراغون قرالنك ضبطنه کچمش؛ وآراغون قراللرندن بشنجی آلفونس ۱٤۳٥ تاریخنده ناپولی جهتنی دخی ضبط ایله، یکیدن سیچلیتین حکومتنی تشکیل ایلمش ایسه‌ده، بونك وفاتنده ۱٤٥۸ ده بو ایکی پر یکیدن آیریلوب، آراغون خاندانانك نامشروع بر شعبه‌سی ناپولیده، واصل شعبهٔ مشروعه سیچلیه‌ده حکم سورمکه باشلامش؛ و ۱٥۰٤ ده قتولیك فردیناند یکیدن ایکی مملکتی برلشدیره‌رك، بونك وقیزی دلی ژانه‌نك وفاتندن صکره اسپانیا ایله آوستریا خاندانلری برلشمکله، سیچلیتین دخی بو دولته تابع اولوب، ۱۷۱۳ ده اوترخت معاهده‌سیله سیچلیه (ساووآ) دوقه‌سی ویقتور آمده‌یه ترك اولنمش؛ و ۱۷۲۰ ده مشارالیه ساردنیه ایله مبادله ایدوب، سیچلیه یکیدن ناپولی ایله بالتوحید، ۱۷۲۱ ده آوستریانك وبعده ۱۷۳٥ ده اسپانیاده حکومت سورن بوربون خاندانك برشعبه‌سنه ویرلمش ایدی. ۱۸۰٦ تاریخنه‌دك سیچلیه وناپولی بوربون خاندانده قالوب، تاریخ مذکوردن ۱۸۰۸ سنه‌سنه‌دك بیوك بوناپارتك برادری (ژوزف) وبعده قاینی (مورات) ناپولی قرالی اولمغله، سیچلیه ینه بوربون خاندانه منسوب ودردنجی فردینانده تحت حکومتنده قالمش؛ و ۱۸۱٥ ده ناپولی‌یی دخی الحاق ایلدی؛ وبونك اوزرینه ۱۸۲۰ ده ناپولی و پالرموده قاریشقلق وقوع بولوب، آنجق آوستریانك مداخله‌سیله تسکین اولنه بیلمش ایدی. برنجی فرانسوآ وایکنجی فردیناند آوستریانك حمایه‌سنه طیانه‌رق، او قدر مظالم اجرا ایتمش؛ وعموملك او قدر کینی قزانمشلر ایدی، که ۱۸٦۰ تاریخنده خلفلری ایکنجی فرانسوآ ناپولیدن اخراج اولندقده، هیچ بر طرفداری ظهور ایتمه‌مشدی. تاریخ مذکورده غاریبالدی ۷۰۰۰ کشی ایله سیچلیه‌یه داخل اولوب، بتون اهالی کندیسنه الحاق ایتمکله، سیچلیه‌یی وناپولی جهتلرینی دخی یکی تشکل ایدن ایتالیا قراللغنه ضم ایتمشدر.

سیچلیه‌ده حکم سورن حکمدارلر وسائر حاکملرله تاریخ جلوس ویا ابتدای حکومتلری بر وجه آتیدر:

یونانی کوچك حکمدارلقلرله

قارتاجلیلر و رومالیلر	الی	۲۱۲	قبل المیلاد
روما حکومتی		۲۱۲	«
واندالرك استیلاسی		٤٤۰	بعد المیلاد
غوتلرك	«	٤۹۳	«
روم ایمپراطورلرینك حکمی آلتنه کچمسی		٥۳٤	«
بنی اغلب طرفندن خلافت عباسیه‌یه الحاق		۸۲۷	(۲۱۲ هجری)
فاطمیونك اداره‌سنه کچمسی		—	۲۹۷ «
کلبیون امراسنك ابتدای حکومتی		—	۳۳٥ «

(نورماند خاندانی)

برنجی روجر	(سیچلیه بیوك قونتی)	۱۰٥۸		
ایکنجی روجر	«	۱۱۰٥		
«	(سیچلیه قرالی)	۱۱۳۰		
برنجی کویوم	«	۱۱٥٤		
ایکنجی کویوم	«	۱۱٦٦		
قونستانسه	«	۱۱۸۹		
زوربا تانقرو واوچنجی کویوم		۱۱۸۹	الی	۱۱۹٤

(هوهنستوفن خاندانی)

آلتنجی هنری (قونستانسه‌نك زوجی)	۱۱۹٤		
برنجی فردریق	۱۱۹۷		
قونراد	۱۲٥۰		
قونرادن	۱۲٥٤	«	۱۲٦۸
زوربا منفروآ	۱۲٥۸	«	۱۲٦٦

(آنژو خاندانی)

برنجی شارل	(سیچلیتین قرالی)	۱۲٦٦	«	۱۲۸۲
ژاق		۱۲۸٥		
برنجی فردریق		۱۲۹٦		
ایکنجی پترو		۱۳۳۷		
لویی		۱۳٤۲		
ایکنجی فردریق		۱۳٥٥		
ماریه		۱۳۷۷	«	۱٤۰۲
پترو	(ماریه‌نك جدی)	۱۳۷۷	«	۱۳۸۲
برنجی مارتن	(ماریه‌نك زوجی)	۱۳۹۱		
«	(قرال)	۱٤۰۲		
ایکنجی مارتن		۱٤۰۹		
برنجی فردیناند		۱٤۱۰		
برنجی آلفونس		۱٤۱٦	«	۱٤۳٥
«	(سیچلیتن قرالی)	۱٤۳٥	«	۱٤۳۸
آراغونلی ژان	(یالکز سیچلیه)	۱٤٥۸		
اوچنجی فردیناند قتولیك		۱٤۷۹		
«	(سیچلیتین قرالی)	۱٥۰٤		

Digitized by Google

(اسپانیا و آوستریا خاندانی)

شارل کینت	١٥١٦
برنجی فیلیپ (اسپانیاده ایکنجی)	١٥٥٦
ایکنجی » (اسپانیاده اوچنجی)	١٥٩٨
اوچنجی » (اسپانیاده دردنجی)	١٦٢٣
بوربونلی دردنجی فیلیپ (اسپانیاده بشنجی)	١٧٠٠
آوستریالی شارل (بعده ایمپراطور)	١٧٠٧

(ساووآ خاندانی)

ویقتور آمده (یالکز سیچلیه) ١٧١٣ الی ١٧٢١

(ینه اسپانیا خاندانی)

دردنجی شارل (اسپانیاده اوچنجی)	١٧٣٥
بوربونلی دردنجی فردیناند	١٧٥٩
برنجی فرانسوآ	١٨٢٥
ایکنجی فردیناند	١٨٣٠
ایکنجی فرانسوآ	١٨٥٠
ایتالیا قراللغنه الحاق	١٨٦١

سیحان { آناطولیده بر ایرماقدر، که سیواس ولایت و سنجاغنك عزیزیه قضاسنده خنزیر طاغنك شرق اتکلرندن نبعانله، جنوب غربی‌یه طوغری جریان، وقوزان طاغیله بیك بوغاز طاغی آره‌سنده شایان تصویر بر وادینك ایچندن مرور ایده‌رك، آطنه ولایتنك قوزان سنجاغنه کیرر؛ وبو سنجاقده صاغدن مذکور قوزان طاغندن این برطاقم درەلرك صولرینی آلدقدن صکره، نفس آطنه سنجاغنه کیرنجه، ینه صاغدن ینه عزیزیه قضاسنده نبعان ایدن وقوزان طاغنك آرقه‌سندن طولاشه‌رق بو طاغك بر بوغازندن کچن (زمنق) چایی و نام دیکرله قزیل ایرماغی ودها آشاغیده (قورشون صو) وچکیدی آلدقدن صکره، آطنه شهری ایچندن کچر؛ وچقور اووه‌ده جیحان مجراسنك غرب جهتنده غرب جنوبی‌یه طوغری پك طولاشیقلی بر بتاقده جریان ایده‌رك، طرسوس چایی منصبنك شرق طرفنده آق دکیزه دوکیلور. منصبنده دکیزه کیرمش بر دیل تشکیل ایدوب، بو دیل سنه‌ده ایکی متره مقداری اوزامقده در. مجراسی تقریباً ٤٥٠ کیلومتره اوزونلغنده اولوب، آطنه‌یه قدر اولان قسم اسفلی سیر سفائنه صالح ایسه‌ده، منصبنده‌کی قوم سدی بیوجك کمیلرك کیرمسنه مانع اولوب، یالکز کوچکلری ایشلیه‌بیلیور. حوضه‌سی تخمیناً ٢٢٤٠٠ مربع کیلومتره وحدوسطی اوزره ثانیه‌ده دوکدیکی صو ٢٥٠ مکعب متره‌در. طرسوس چایی دخی وقتیله سیحانه دوکلکده ایکن، بعده طوغریدن طوغری‌یه دکیزه دوکلمکه باشلامشدر. آطنه ولایتنده جریان ایدن اشبو سیحان و جیحان نهرلرینه ویریلان اسملر ماوراء النهرده‌کی مشهور سیحون وجیحون نهرلرندن مأخوذ اولسه کرکدر. سیحانك اسم قدیم یونانیسی (ساروس) در.

سیحون { آسیای وسطینك اك بیوك ایرماقلرندن اولوب، فرغانه اووه‌سنده برلشن ایکی بیوك نهردن تشکل ایدیور. بونلرك بری واك اوزونی اولان (نارین) نهری ماوراء النهرده روسلرك (سمیرچی) تسمیه ایتدکلری ایالتده وچین حدودی قربنده اوله‌رق (ایصیق کول) ك جنوبنده واقع الاطاغدن نبعانله، ٣٠٠٠ متره‌دن زیاده ارتفاعی اولان بر وادیده و صرب بوغازلرك ایچندن غربه طوغری جریان ایده‌رك، وصاغ و صولدن بر طاقم چایلر آلوب، آز مسافه‌ده پك آشاغی اینمکله، بر طاقم سرعتلی جریانلر وشلاله‌لر تشکیل ایلیه‌رك، فرغانه ایالتنه دخول ایله، جنوب غربی‌یه طوغری دونر؛ وتقریباً ٧٢٠ کیلومتره‌لك جریاندن صکره، فرغانه اووه‌سنه دوشوب، (نمنکان) شهری قربنده شرقدن کلن (قره دریا) ایله برلشه‌رك، (سیحون) نامنی آلیر. بو ملتقاسندن یوقاری (نارین) ك وسعتی آشاغی یوقاری ٥٠ متره و درینلکی ١ ایله ٣ متره آره‌سنده‌در. قره دریا ایسه، فرغانه خطه‌سنی شرق جهتندن احاطه ایدن طاغلردن این بر چوق چایلردن بالتشکل، غایتله منبت ومعمور بر اووه‌یی بر چوق جداول طبیعیه وصنعیه ایله بعدالارواء (نارین) نهریله برلشیر. قره دریایه دوکلمك اوزره الا طاغدن وزرافشان طاغنك شمالی اتکلرندن این آق بوغا، قزغان، اسفیرام، شاه مردان، سوخ، اسفره چایلریله سائر چایلرك دخی صولری بر چوق جدوللره تقسیم ایدیله‌رك، کچدکلری یرلری زمرد آسا باغچه‌لره چویررلر. نارین ایله قره دریانك اجتماعندن صکره (سیحون) ایرماغی غربه، بعده غرب جنوبی‌یه، صکره ینه غربه ونهایت غرب شمالی‌یه طوغری پك طولاشیقلی بر بتاقده واووه ایچنده آقه‌رق، خجند قصبه‌سنه قدر اولان قسمنده صاغ وصولدن دها بر قاچ تابعی وار

ایسه‌ده، صولردن کلنلری یولده سقی اراضی ایله ائتلاف
اولنوب، نادراً ایرماغه واصل اولدقلرندن، وایرماغك
یتاغی درین اولوب، صویندن استفاده اولنمدیغندن،
مجراسنك صول طرفی چول حالنه کچوب، صاغ طر-
فنده ایسه طاغلر دها یقین اولمغله، تابعلری ایرماغه
قدر واصل اولوب، اطرافی احیا ایدر. خجند قربنده
مجراسنده برطاقم ایری قیالر بولنوب، صول طرفنده
وقتیله کول اولدیغی آکلاشیلان و ۲۰۰ کیلومتره‌لك
محلده ممتد اولان (طوزخانه) اسمیله بربیوك بطاقلق
بولنیور. بو مسافه‌ده صاغدن (انکرن) و (چناز)
قصبه‌سنده طاشکند قربندن کچن (چرچك) وبعده
(کلس) نهرلرینی آلیر. دها آشاغیده وقتیله غربه
طوغری جریانله جیحونه منصب اولدیغی کوستر
یتاغی حالا بللی اولدیغی حالده، شمدی بویتاغنی ترکله،
شماله طوغری آقه‌رق، او قزیل قوم اسمیله معروف
وخیوه‌یه و خوارزم کولنه‌دك ممتد اولان واسع
چولی صولنده براقه‌رق، وبعده ینه غرب شمالی‌یه
طوغری دونه‌رك، آرال کولنه یعنی بحر خوارزمه
منصب اولنجه‌یه قدر بو استقامتی محافظه ایدر. شماله
طوغری اولان جریاننده صاغدن (آریس) نهرینی
دخی آلوب، اورادن آشاغی ایکی طرفی دخی چول حا-
لنده اولمغله، هیچ برتابعی یوقدر. حتی وقتیله سیحونه
دوکلدکلری آکلاشیلان ومذکور (ایصیق کول) ك
آیاغی حکمنده اولان (چو) نهریله شمالدن کلن صا-
ری صو دخی (آق قوم) چولنده (آجی کول) اسمیله
برکول تشکیل ایده‌رك، صولری سیحونه واصل او-
لهماز. سیحون یتاغنك قسم اسفلی آز درین اولوب،
بعض یرلرنده وسعتی بر قاچ کیلومتره‌یه بالغ اولور،
ودرینلکی پك آزالیر؛ علی الخصوص فیضانی زماننده
صولری اطرافه یاییلوب، واسع بر طاقم بطاقلقلر
تشکیل ایدر. روسلرك (پرووسق) اسمیله یاپمش
اولدقلری قلعه‌ده (یمان دریا) و (قره اوزیاق)
اسملریله ایکی قوله آیریلوب، برنجیسی برطاقم قوم سد-
لریله مسدود وایکنجیسی بر طاقم قامشلقلری حاوی
اولمغله، ایکیسنك‌ده درینلکی پك آز اولوب، بو حال
سیحونك سیر سفائنه صالح اولمسنه مانعدر. بو ایکی
قول برلشدکدن صکره، نهر بیوجك سفائنك دخی
سیرینه کسب صلاحیت ایدیورسه‌ده، منصبنده یکیدن
اوچ قوله آیریلوب، ایکیسی قوم سدلریله مسدود
اولدقلری حالده، یالکز اورته‌ده‌کی قول کوچك سفا-
ئنك کیرمسنه مساعددر. سیحونك قوللری دائمی
اولمیوب، بعض دفعه بر قول آیریله‌رق، سنه‌لرجه
آقدقدن صکره، یتاغنك مبدئی قومله سد اولنمغله،
یکیدن قورور. بوقوللرك حصولنه قیرغزلرك وسائر
او جوارلرده‌کی اهالینك حفر ایتدکلری خندقلر
دخی سببیت ویریور. مجرای اسفلنك صول طرفی
قوملق ایسه‌ده، صاغ طرفی اوزون اوتلرله وبعض
چالیلرله مستور اولوب، ایرماغك صوییله سقی اولنجه،
پك منبت اولور. حتی بو یرلرك وقتیله پك معمور
بولندقلرینه دلالت ایده‌جك بر چوق شهر و قصبه
ویرانه‌لری بولنیور. قیرغیزلرك اوته‌دن بری سیحونده
بعض قایقلری و سازدن صاللری اولوب، روسلر
آلتی دوز بر طاقم کوچك واپورلر دخی ایشلتیور-
لرسه‌ده، اکثریا بونلر آدملری طاشیوب، آدملر
واپورلری طاشیدقلرندن، بو واپورلر تجارته یارا-
میوب، یالکز عسکری ایشلرنده استعمال اولنورلر.
نارین ایله قره دریانك اجتماعندن منصبنه قدر سیحونك
مجراسی تقریباً ۱۴۰۰ ونارین مجراسیله برابر ۲۱۰۰
کیلومتره طولنده اولوب، منصبنده صو اولچلمه‌مش
ایسه‌ده، (پرووسق) قلعه‌سنده قورانلق زماننده
۸۸۵ و فیضاننده بونك اوچ مثلی مکعب متره صو
دوکدیکی معلومدر. شو قدر وارکه اورادن آشاغی
نهر بر طاقم سازلقلرده و بطاقلقلرده خیلی تبخر
ایتدیکندن، بحر خوارزمه انصبابنده صویی بوندن
دها آز اولدیغی آکلاشیلیور. مجراسنك آشاغی
طرفی سنه‌ده اوچ درت ودها یوقاریلری ایکی اوچ
آی منجمد حالده بولنیور.

یونان قدیم مؤلفلرندن (هرودوت) تاریخنده
و (استرابون) جغرافیاسنده (یاقسارتیس) اسمیله
سیحونی ذکر ایدوب، بحر خزره منصب اولدیغی
زعم ایتمشلر؛ وجغرافیون اسلام سیحون و جیحونی
مکمل صورتده تعریف ایتدکلری حالده، آو-
روپالیلر یقین وقتلره کلنجه‌یه قدر ینه هرودوت
واسترابونك خطاسنده ثابت قدم قالوب، نهایت
روسلرك کشفیات اخیره‌سنی جغرافیون اسلامك
تعریفاتیله تطبیق ایده‌رك، حقیقت حالی آکلامشلردر.
جیحونه شمدی (آمودریا) دیدکلری کبی، سیحونه
دخی (سیردریا) نامی ویریله‌رك، سیحون اسمی

Digitized by Google

استعمال اولنمامغه باشلامشدر. روسلر بو نهرك اسم جدیدینی خجندن اعتباراً مجراسنك ایکی طرفنده بولنان وترکستانك بیوك برقسمندن عبارت اولان واسع برایالته دخی ویرمشلردر، که مرکزی بتون ترکستانك دخی مرکزی اولان طاشکند شهریدر. [«سیردریا» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سیخ (Sikhs) هندستانده برجماعتدر، که باشلیجه پنجاب وسند خطه‌لرنده ومتفرق اوله‌رق هندستانك هر طرفنده بولنوب، جمله‌سی ١٨٥٣٤٢٦ مقدارنده‌در. بونلرك اساسی برمذهبدن عبارت اولوب، بو مذهبك مؤسسی ١٤٦٩ تاریخ میلادیسنده لاهور قربنده طوغمش و ١٥٣٩ ده وفات ایتمش (بابانانك) اسمنده بر هندودر. بو آدم برهمنیلرك بعض عادات وعملیاتنی لغو ودین اسلامدن برطاقم شیلر اخذ وتقلید ایده‌رك، برمذهب مخصوص چیقارمش؛ وبابر شاهك بوکبی افکار وتشبثاته میدانی آچیق براقمسندن استفاده ایده‌رك، برچوق شاکردان وطرفدار پیدا ایتمش ایدی. کندیسندن صکره شاکردلری مذهب فکرینه برفکر سیاسی دخی قاریشدیره‌رق، جنکاور برقوم تشکیل ایتمشلردر، که بابرك اخلافی طرفندن تعقیب اولنمشلرسه‌ده، مقاومت ایده‌بیلوب، دولت مغولیه‌نك ضعفه دوچار اولمسی اوزرینه، سیخلر هر یرده اقلیتده بولندقلری حالده، بیوك برقوت ونفوذ حاصل ایتمش؛ وپنجابده (سادلج) نهرینك اورته‌سنده برکوچك دولت تشکیل ایلمشلر ایدی، که بعده انکلیزلرله دخی بونکله معاهداته کیریشمش ایدی. بو دولت چوق وقت بقا بوله‌میوب، پنجابك سائر طرفلریله برابر انکلیزلرك الینه کچمش؛ واو وقتدن بری سیخلر انکلیزلره صادق قالوب، هندلی انکلیز عسکرینك اك منتخب قسمی بونلردن عبارت بولنمشدر. اساساً اصنامه عبادت ایتمیوب، وحدانیته قائل ایسه‌لرده، معبدلری ینه اصنامدن خالی دکلدر. (کرانته) عنوانیله برکتاب مقدسلری واردر.

سیخجق ارضرومك ٢٥ کیلومتره شمال غربیسنده سونمش برکاندن عبارت برطاغ اولوب، حذای بحردن ٣١٨٤ واطرافنده‌کی اووه‌دن ١١٠٠ متره مرتفعدر. طوپراغی متحرك برکولدن عبارت اولمغله، اوزرینه چیقمق خیلی زور در. تپه‌سنده‌کی واسع آغزینك اورته‌سنده سونمش لاوالردن عبارت سیاه برتپه بولنوب، برچایرله محاطدر، که بوچایر شمال روزکارندن محفوظ اولمغله، اوجوارده بولنمیان برچوق نباتات وچیچکلری حاویدر.

سیخم (Sichem) فلسطینده نابلس قصبه‌سنك اسم قدیمیدر.

سیخوته آلین (Sikhota-Alin) سیبریه‌نك منتهای شرقنده واقع (پریمورسقایه) یعنی (سواحل) ایالتنك قسم جنوبیسنده وتعبیر اصحله روسیه‌نك ضبطنه کچمش اولان مانچوریه‌نك قسم شرقیسنده برسلسلهٔ جبال اولوب، ساحل بحره متوازیاً مرکز ایالت اولان (ولادیووستوق)دن (آمور) ایرماغی منصبنه‌دك ممتد اولور. جنوب جهتنده‌کی اك یوکسك ذروه‌لری ١٥٠٠ متره ارتفاعنده واکثر طرفلری ٩٠٠ ایله ١٢٠٠ متره آره‌سنده‌در. دکیز جهتنده‌کی مائله‌سی صرب ودیك اولوب، قره جهتنده‌کی انکاری ایسه برسطح مائل صورتنده اوسوری وآور مجرالرینه قدر اوزانیر. بو جهتدن برقاچ چای آقوب، مذکور نهر وایرماغه دوکیلور.

سید فرس شعراسندن درت کشینك مخلصیدر:

برنجیسی (نعمة الله قهستانی) واصلیندن وابوعبدالله یافعی (قدس سره) نك خواص مریدانندن اولوب، بلخ طاغلرنده عبادت وریاضتله مشغول ایدی. ٨١٧ تاریخنده کرمانك (ماهان) قصبه‌سنده ٧٥ یاشنده وفات ایتمشدر. شو رباعی اونکدر:

آن شاه‌که او قاسم نارست و جنان
در ملك وملك صاحب سیفست وسنان
ملك دو جهان بجملکی آن ویست
اینرابستان کرفت وآنرابسه نان

— ایکنجیسی (جواهر رقم سیدعلیخان) هندستان ملوك تیموریه‌سندن اورنك زیب عالمکیرك حافظ کتبی ایدی. خطا طلقده‌دخی مشهوردر. شوبیت اونکدر:

من آن مرغم‌که آهنك نوی در هر قفس دارم
صفیری میکشم تانعره واری از نفس‌دارم

— اوچنجیسی (صلابت خان سورتی) ینه هندستان ملوك تیموریه‌سندن عظیم الشان بن شاه عالمك امراسندن اولوب، فرخ سیرك دورینه دخی یتیشمش،

Digitized by Google

برمدت نواب صمصام الدولەنك خدمتندە بولنمشدر. نظمدە میرزا عبد الغنی کشمیرینك شاکردانندندر. ١١٢٧ تاریخندە وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

در موسم بهاری لالە کون بباغ
از بهرداغ سید دل خستۀ مرهمست

— دردنجیسی (میر بهادر علی) هندستاندە فرح آباد شهرندە یاشامشدر.

سید { (محمد صدرالدین افندی) عثمانلی شعراسندن اولوب، صدوردن عشاق‌زادە سید عبد اللە افندینك اوغلیدر. طریق قضایە سالك اولوب، حلب وشام مولویتلرندە بولنمش؛ و ١١٤٦ دە دمشقدە وفات ایتمشدر. شو مطلع اونکدر:

کروش بند ایدوب بازوی وصلی مو میاندن
مرامم اوزرە دوری چرخ ناهموارە کوستردم

سید { حسن پاشا، — علی پاشا، — عبداللە پاشا، — محمد پاشا [«حسن پاشا، علی پاشا، عبد اللە پاشا و محمد پاشا» مادەلرینە مراجعت بیوریلە.]

سیدان { صحابەدن اولوب، اوغلی عبداللە کندیسندن روایت ایتمشدر.

سید بطال غازی { مشاهیر قهرمانان اسلامدن برغازیء نامدار اولوب، روایتەکورە ١٢١ تاریخندە روملرە قارشی واقع اولان غزادە شهید اولمشدر. خداوندکار ولایتنك اسکیشهر قضاسندە واقع (سید غازی) قصبەسندە قبری کشف اولنەرق، ملوك سلجوقیەدن علاء الدینك والدەسی طرفندن تربەسی بنا اولنمش؛ وسلاطین عثمانیە جانبندن جامع و تکیە وسائر خیرات علاوە اولنمشدر. قصبەنك دخی اسم قدیمی (ناقولیە) ایکن، بوذاتك اسمیلە (سید غازی) تسمیە اولنمشدر.

سید حسن { [«حسن غزنوی» مادەسنە مراجعت بیوریلە.]

سید سعید { عمان حاکمی اولوب، ١٢١٨ تاریخندە مسند امارتە کچمش؛ و ١٢٧٣ دە وفات ایتمشدر. انکلیزلرلە عقد اتفاق ایتمشیدی. زنکبار دخی تحت حکمندە بولنمغلە، وفاتندە بیوك اوغلی مسقطدە قالوب، کوچکی سید برغش زنکباردە مستقلاً حکومت سورمکە باشلامش، و وفاتندە اوغلی برینە کچمشدر.

سید شریف { [«شریف جرجانی» مادەسنە مراجعت بیوریلە.]

سید صویی { خداوندکار ولایتنك کوتاهیە سنجاغنە تابع اسکیشهر قضاسنك (سیدغازی) ناحیەسندە برچایدر، کە سیدغازی قصبەسنك جنوبندەکی طاغلردن نبعانلە شمالە طوغری جریان ایدەرك، مذکور قصبەنك یانندن کچدکدن صکرە، شرق و صکرە شرق جنوبی‌یە طوغری دونەرك، وچفتەلر حارای همایوننك اراضیسی ایچندن کچەرك، آنقرە ولایتی حدودندە (سقاریە) ایرماغنە دوکیلور. اسم قدیمی (پارتنوس) در. مجراسی تقریباً ٩٠ کیلومترە طولندەدر.

سید علی { مؤلفیندن اولوب، سید جرجانینك «شمسیە» و «مطالع» و «مواقف» ی اوزرینە بعض شرح و حاشیەلر یازمش؛ و «وقایە» یی دخی «عنایە» عنوانیلە شرح ایتمشدر.

سید غازی { خداوندکار ولایتندە کوتاهیە سنجاغنك اسکیشهر قضاسندە واسکیشهرك ٣٥ کیلومترە جنوب شرقیسندە ناحیە مرکزی بر قصبە اولوب، سید صوینك صاغ یعنی جنوبی کنارندە واقعدر. قربندە اسکی فریجیا حکمدارلرینك مزارلرینی حاوی اولان (ناقولیە) شهر قدیمنك ویرانەلری اولوب، مذکور مزارلردن (میداس) ك یازیلی قیا دینلن مزاری فن آثارعتیقەجە بیوك اهمیتی حائزدر. سید غازی قصبەسی (سید بطال غازی) حضرتلرینك علاء الدین سلجوقینك والدەسی طرفندن یاپلمش تربەسی آلتندە تشکل ایدوب، تربە بر اسکی مناسترك یرینە وقصبە، ظن اولندیغنە کورە، (پریمنسیا) شهر قدیمنك محلندە تأسیس اولنمشدر. مذکور تربە وسلاطین عظام عثمانیە طرفندن علاوە ایدلمش اولان تکیە وجامع ومدرسە وعمارت معموردر. آب وهواسی پك لطیفدر. — سیدغازی ناحیەسی قضانك قسم جنوبیسندن عبارت اولوب، شرقدن غربە بویی ١٣ و شمالدن جنوبە اکی ١٠

ساعتدر. ٥٨ قريه‌دن مركب اولوب، قسم كليسى مسلم اولمق اوزره، ١٥٠٠٠ قدر اهاليسى، برخيلى آثار عتيقه‌سى، متعدد جامع و مدرسه و تربه‌سى واردر. اراضيسى منبت اولوب، خيلى حبوبات وميوه وسبزه حاصل اولور. اورمانلرى چوق اولوب، اودون وكراسته قطع اولنور. مرعالرى كوزل اولوب، قيون، كچى، تفتيك كچيسى صيغير و سائر حيوانلر يتيشديريليرر. اهالى كليم، عبا، سجاده، خالى كبى شيلر نسج ايدرلر.

سيدلج { ولحه سيدلجه (Siedletz, Siedlce) لهستانده وارسوه‌نك ٨٧ كيلومتره شرق جنوبيسنده ايالت مركزى بر قصبه اولوب، ثلثاننده زياده‌سى يهودى اولمق اوزره، ١٤٠١٥ اهاليسى، كوزل باغچه‌سى اولان بيوك برسرايى، دمير يولى ومشهور اكى واردر. — سيدلج ايالتى لهستانك ايالات شرقيه‌سندن اولوب، شمالاً ينه لهستانك (لومزه) وليتوآنيه‌نك (غرودنو)، شرقاً ينه غرودنو و (وولينيه)، جنوباً (لوبلن) و (رادوم)، غرباً دخى (وارسوه) ايالتلريله محدود اولديغى حالده، مساحهٔ سطحيه‌سى ١٤٣٣٥ مربع كيلومتره واهاليسى ٦٧٥١٧٦ كشيدر. اراضيسى دوز اولوب، مزروع تارلالردن، اورماندن، چاليلقدن وبطاقلقدن مركبدر. حدود غربيه‌سنده جريان ايدن (ويستوله) ايرماغنه مائل اولوب، ويپرز. تيسمينيچه وبوكانايع بيستريچه، اوقرزيچه، وبلغه و (اسويدر) چايلرى دخى سيدلج ايالتنك ايچندن وكنارلرندن آقه‌رق، مذكور ايرماغه دوكيلور. اهاليسنك باشليجه مشغوليتى زراعت اولوب، اراضيسنك نصفى مزروعدر. ذخاير بره درت وبتس بره بش ويرر. ايالت داخلنده ٥٨٢ فابريقه بولنوب، ٢٥٦٩ عمله چاليشديريليرر، وسنوى ١٦٨٩٥٠٠٠ فرانق قيمتنده معمولات چيقار. باشليجه‌لرى مسكرات، بيره، جام، چلنكيرلكه متعلق مواد وعلى الخصوص محصولات زرعيه‌يه مخصوص فابريقه‌لردر. بر دمير يول خطى ايالتى شق ايدوب، بر قول دخى اوزاتير. مركز ايالتندن بشقه (بياله) قصبه‌سى دخى تجارتگاه اولوب، باشليجه ذخاير تجارتى اجرا اولنور. اهاليسنك بشده اوچى قتوليك ولهلى اولوب، يوزده ٢٤ ى اورتودوقس روس، يوزده ٢ سى پروتستان آلمان ويوزده ١٦ سى يهوديدر. ايالتده ٤٦ قصبه و ٣٩٠٢ قريه موجوددر. ٢٩٠ مكتب بولنوب، ٣٥٨٨ ى قيز اولمق اوزره، ١٣٨٣٤ طلبه دوام ايدر. ايالت ٩ قضايه منقسمدر.

سيد مباركشاه { ايران شعراسندن ومصر ساداتندن اولوب، شو بر ايكى بيت اونكدر:

دست صبا بركشاد روى عروس بهار
بر سر آن چشم ابر كرد زلؤلؤ نثار
برق بر آورد تيغ رعد فر وكوفت كوس
سرو علم برفراخت لشكر گل شد سوار

سيدنهام { (Sydenham) انكلتره‌نك (كنت) ايالتنه ملحق و (لوندون بريدجه) نك ٩ كيلومتره جنوب شرقيسنده واقع بيوك قريه اولوب، ٦٩٣٥ اهاليسى، دمير يولى و بر چوق كوشكلريله مزين باغچه‌لرى واردر. ١٨٥١ سركيسيچون تأسيس ايدلمش اولان ومكمل موزه ايله تياترو و سائره‌يى حاوى بولنان مشهور (بلورسرايى) بو قريه‌ده بولنوب، پك چوق زوار و سياحين طرفندن زيارت اولنور.

سيدنى { (Sydney) آوستراليانك شرق جنوبى ساحلنده‌يكى جنوبى والس مملكتنك مركزى بربيوك شهر اولوب، (پورت جاقسون) قوينك جنوبى ساحلنده و (ملبورن) ك ٧١٦ كيلومتره شرق شماليسنده اوله‌رق ٣٣°٥١'٤١" عرض جنوبى ايله ١٤٨°٥٢'٨" طول شرقيده‌ده و بر قاچ دمير يول خطنك مبدئنده واقعدر. اطرافده‌كى صيفيه‌لريله برابر ٣٨٦٤٠٠ اهاليسى، اوچ ليمانى، كوزل رختملرى، قويك مدخللرنده متين استحكاماتى، دوز و واسع سوقاقلرى، كوزل منظره‌سى، جسيم ومصنع ابنيه‌سى، متعدد عمومى باغچه‌لرى وهيكللريله مزين دوحه‌لرى، دارالفنونى، صنايع مكتبى، متعدد اعدادى ورشدى وابتدائى مكتبلرى، مكمل نباتات باغچه‌سى، موزه‌سى، ١٠٠٠٠٠ جلدى حاوى كتبخانه‌سى، متعدد جمعيات علميه‌سى، ٣ خسته‌خانه‌سى، دارالشفاسى، يتيمخانه‌لرى واختيارلره مخصوص فقيرخانه‌سى، برى پروتستانلره وبرى قتوليكلره مخصوص ايكى بيوك ومصنع كليساسيله بر حاوره‌سى، سفائن انشا وتعميرينه مخصوص دستگاه وحوضلرى، اطرافنده كليتلى كومور معدنلرى، لوقوموتيف وواغون وسائر دميريول ادواتى فابريقه‌لرى، پك چوق دباغخانه‌لرى، باصديرمه، توتون، شكرله،

مسكرات ، بيره ، جام ، چينى ، بوكدن منسوجات وسائره فابريقه‌لرى وآوروپا وآمريقا و سائر طرفلرله ايشلك تجارتى واردر . هواسى متعدل اولوب ، بزم قيشمزه متصادف اولان ياز موسمنده ميزان الحراره سانتيغراد حسابيله نهايت ٤٠ درجه‌يه قدر چيقار . وبزم يازمزه متصادف اولان قيش موسمنده نهايت ٢ درجه‌يه قدر اينر . بناءً عليه صولر طوكماز ، وقار ياغماز . ياغمورلرى چوق اولوب ، الك زياده نيسانده ياغار . شهر قويك ايچنده شماله طوغرى بر برونك اوزرينه مؤسس اولوب ، موقعى‌ده عارضه‌ليجه‌اولمغله ، هر طرفندن دكيز كوريلور . ايچندن جريان ايدن بركوچك دره‌نك اوستى اورتيله‌رك ، صويى تقسيم اولندقدن بشقه ، اخيراً شهره ديكر بر صو دخى كتيرلشدر . مشهور قپودان قوق هرنصلسه بومكمل نونى كوره‌ميوب ، ١٧٨٨ده قپودان فيليپ طرفندن كشف اولنمش ؛ وشهرك اساسى بونك جانبندن وضع اولنه‌رق ، بر طاقم محكومين ومجرمين ايله اسكان ايدلمش ايدى . بر خيلى وقت بر قريه حالنده قالوب ، ١٨٦١ تاريخنده دخى ٥٦٨٤٥ و ١٨٧١ده ١٣٤٧٤٠ اهاليسى وار ايدى . بو صوك سنه‌لرده چابوق بيويوب ، كيتدكجه‌ده بيومكده‌در . هرنه قدر ملبورن دها بيوك ايسه‌ده ، سيدنى آوسترالياك الك كوزل شهريدر .

سيدنى { (Sydney) آمريقاى شماليده دو. مينيون قطعه‌سنك يكى اسقوچيه خطه‌سنده وهاليفاقسك ٢٨٦ كيلومتره شمال شرقيسنده اوله‌رق (قاب برتون) جزيره واياالتنده و ١٨′ ٤٦° عرض شمالى ايله ٣٢′ ٦٢° طول غربيده واقع بر قصبه اولوب ، ٣٧٠٠ اهاليسى ، صاغلام ليمانى ، كليتلى معدن كورى آخراجاتيله ايشلك تجارتى واردر . — بونك ١٠ كيلومتره شمال غربيسنده وهمنامى اولان خليجك ساحل غربيسنده (سيدنى مينس) يعنى « سيدنى معدنلرى » اسميله ديكر بر قصبه بولنوب ، ٥٥٠٠ اهاليسى وكمور معدنى واردر .

سيدون { (Sidon) صيدانك اسم قديميدر . (تير) يعنى (صور) دن صكره فنيكه‌نك الك معمور والك مشهور شهرى ايدى . [« صيدا » ماده‌سنه مراجعت بيوريله .]

سيده { خلفاء عباسيه‌نك يكرمى آلتنجيسى اولان قائم بامرالله‌ك قيزى اولوب ، سلاجقهٔ عراقدن ركن الدوله طغرل بكه وارمشيدى . — آل بويه‌دن رى حاكمى مجد الدوله‌نك دخى والده‌سنك اسمى اولوب ، مشار اليهك صغرسننده وصيه بولنمش ؛ وصكره دخى كنديسى سفاهتله مشغول اولديغندن ، ادارهٔ امور صاحبهٔ ترجمه‌نك يدنده قالمش ايدى .

— (سيده بنت عبد الرحيم) مشاهير محدثاتدن اولوب ، والده‌سى جوهره بنت هبة الله دخى محدثاتدن ايدى .

سيده { (Side) آناطولينك تكه خطه‌سندن عبارت اولان پامفيليا خطهٔ قديمه‌سى ساحلنده بولنمش اسكى بر قصبه اولوب ، بر آره‌لق خطهٔ مذكوره‌نك مركزى بولنمش ايدى . اليوم خراب اولوب ، اسكى آنطاليه ديمكله معروفدر .

سيدى { قدماى شعراء عثمانيه‌دن ايكى ذاتك مخلصيدر :

برنجيسى حميدلى اولوب ، (قره سيدى) ديمكله معروفدر . صحن مدرسى ايكن سلطان بايزيد خانك اوقافنى اداره‌يه مأمور اولوب ، بعده استانبول قاضيسى اولمش ؛ وفنارى خاندانندن قيز آلمش ايدى . عربى و فارسى و تركى نظمه مقتدر اولوب ، بعض انموزجلرى وسائر رسائلى واردر . شو بيت اونكدر :

قدك اوزره زلف وخدك كوروبن سيدى ديدى
ان بدر الليل قدر قدر رمح قد بدا

— ايكنجيسى قول اوغلى طائفه‌سندن اولوب ، (دولكر زاده سيدى) ديمكله معروفدر . قانونى سلطان سليمان خانك اوائل سلطنتلرنده وفات ايتمشدر . ساده اشعارى واردر . شو بر ايكى بيت او جمله‌دندر :

صريرى كلخن اولنلر سرايى نيلرلر
پلاس عشق كيينلر قبايى نيلرلر
كوزللر اوشه كلوب پايمال ايدر بيلم
بو پاره پاره دل مبتلايى نيلرلر

سيدى احمد پاشا { [« احمد پاشا (سيدى) » ماده‌سنه مراجعت .]

سيدى بن عباس { (Sidi-Bel-Abbès) جزايرك وهران ايالتنده و وهرانك ٥٦ كيلومتره جنوبنده اوله‌رق (مكره) نهرى كنارنده و واسع و منبت بر اووه‌ده واقع قضا

مركزى برقصبه اولوب، ١٦٨١٠ اهاليسى واردر، كه قسم اعظمى اسپانيول، فرانسز وسائره اوله‌رق اجنبيدر. طوغله، بيره وسائره فابريقه‌لرى وحبوبات وحيوانات وكور وسائره تجارتى واردر. بو قصبه ١٨٤٣ تاريخنده بو ناممله ياد اولنور بر تربه‌نك يانينده تأسيس اولنه‌رق، اطرافنده‌كى اراضئ منبته، اهالئ مسلمه‌نك مراكشه هجرت ايتملرى اوزرينه، بوقصبه‌يه يرلشن آوروپاليلرك النده قالمغله، چابق ترقى وتوسع ايتمشدر. سورله محاط اولوب، سوقاقلرى دوز وكنيشدر. وهراندن كلن دمير يول خطى بوقصبه‌دن كچوب، اورادن تلمسانه بر شعبه اوزتير.

سيدى پاشا زاده [«محمد پاشا (سيدى پاشا زاده)» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

سيدى رئيس مشاهير بحريون وادبا وريا ضيوندن اولوب، اسمى عليدر، وغلطه‌ده متمكن بولنمغله (غلطه‌لى سيدى على) ديمكله معروفدر. ارباب ثروتدن اولمغله، غلطه‌ده بك مزين برقوناغى وار ايدى، وكمال سخاوتندن قپوسى عمومه آچيق ايدى. علوم رياضيه وهيئت وهندسه‌ده وادبياتده يد طولاسى اولوب، اشعارنده (كاتبى) تخلص ايدردى، و (كاتبئ رومى) ديمكله دخى مشهوردر. قانونى سلطان سليمان خان دورنده سويش دونماسنك رئيسى پيرى رئيسك قتلى اوزرينه، ٩٦١ ده مذكور دونما رياستنه تعيين اولنه‌رق، عمان سواحلنه مسلط اولان پورتكيز دونماسنه قارشى بصره‌دن عزيمت ايتمش ايسه‌ده، هرمز بوغازينك خارجنده دشمنك دها قوتلى بر دونماسنه راست كلمكله، مغلوب، و فرطونه‌يه دخى طوتيلوب، اكثر سفائنى مغروق اولمغله، قالان برايكى پارچه كمى ويك چوق مشاق ومحنله، كجرات ساحلنه يتيشمش؛ وبر وقت احمد آباده كجرات حاكمنك يانينده قالدقدنصكره، قالان سفائنى حاكم مشاراليهه امانت ايده‌رك، معيتنده‌كى اللى كشى ايله براً سند، پنجاب، افغانستان، ماوراء النهر، خراسان وآذربيجاندن كچه‌رك، وبرچوق حكمداران اسلامك شفاعتلرينى آله‌رق، دربار حضرت پادشاهى‌يه عودتنده، مظهر عفو بيوريله‌رق، تقاعد اولنمش ايدى. نهايت ٩٧٠ تاريخنده درسعادتده وفات ايتمشدر. بحر عمانك احوالنى حاكى «محيط» عنوانيله بركتابى واردر، كه ٩٦٢ ده احمد آباده اكمال ايتمشدر. اورادن درسعادته عودتنده كورديكى ممالكك احوالنى مبين دخى «مرآت الممالك» عنوانيله بر سياحتنامه يازوب، سلطان سليمان خانه تقديم ايتمشيدى. بوندن بشقه اسطرلاب وربع مجيب ومقنطرات ومعدل وذات الكرسى اعمالى حقنده بش مقاله اوزره وتركجه «مرآت كائنات» عنوانيله برتأليف معتبرى واردر. بو آثارينك نسخه‌لرى نادر اولوب، «محيط» ى بارون هامر طرفندن آلمانجه‌يه ترجمه وويانه‌ده نشر اولنديغى كبى، بونك و «مرآت الممالك» نك برخيلى بحثلرى دخى هندستانده چيقان معلومات آسيويه مجموعه‌لرينه درج اولنمشدى. اشعارى دخى پك كوزل اولوب، شو بيت او جمله‌دندر:

نوله مجرم ايسه‌ك يارين شفاعتخواهمز واردر
طيانسون زهدينه زاهد بزم آللهمز واردر

سيدى شهرى (ياخود سيدشهرى) قونيه ولايت وسنجاغنده وقونيه‌نك ٨٠ كيلومتره جنوب غربيسنده اوله‌رق برطاغك شرق اتكنده و بوزقير كولندن بكشهر كولنه كيدن نهرك ٧ كيلومتره غربنده قضا مركزى برقصبه اولوب، يالكز ١٠٠ قدرى ارمنى وقصورى مسلم اولمق اوزره ٤٥٠٠ اهاليسى، ٥ جامع شريفى، ٤ مدرسه‌سى وبر رشديه مكتبى واردر. مياه جاريه‌سى واطرافنده باغ وباغچه‌لرى چوق اولوب، ميوه‌لرى پك كوزلدر. — سيدى شهرى قضاسى شمالاً بكشهرى، شرقاً نفس قونيه، جنوباً بوزقير قضالريله، غرباً دخى تكه سنجاغيله محدود اولوب، ٤٣ قريه‌يى حاوى اولديغى حالده، مركزده‌كى يوز قدر ارمنيدن ماعداسى كاملاً مسلم و ترك اولمق اوزره، ٢٦٨١٣ اهاليسى واردر. اراضيسى آز عارضه‌لى اولوب، قضانك قسم جنوبيسنده بولنان مذكور بوزقير ونام ديكرله صغله كولندن چيقه‌رق بكشهرى كولنه دوكلمك اوزره شماله طوغرى آقان نهر قضايى شق ايله، واسع بروادى تشكيل ايديور. بو نهره صاغ وصولدن برقاچ كوچك چاى دوكيلور. اراضيسى پك منبت و محصولدار اولوب، بغداى، آرپه، يولاف، بورجق وسائر حبوباتى قضايى اداره ايتدكدن صكره، تكه سنجاغنه دخى نقل اولنورسه‌ده، يوللرى اولمديغندن، نقلياته اولنان مصارف زراعك برشى استفاده ايده‌مه‌سنى موجب

Digitized by Google

اولمله، فضله اككدن اجتناب ايدرلر. توتون، پاموق، آفيون وساره ايله ميوه و سبزه‌لرك دخی انواعی حاصل اولور. درون قضاده ٥٨ جامع ومسجد، ٤ مدرسه، ٤ خان، ٢ حمام، ٣٠٣ دكان، ٢ قاپلیجه و٣٦ چشمه موجوددر. اراضیٔ مزروعه‌سی ٩٤٧٠ بكی دونمدن عبارتدر.

سيدی عقبه { جزايرك قسنطينه ايالتنده وقسنطينه‌نك ٢٠٧ كيلومتره جنوب غربيسنده (زابشرقی) ناحيه‌سنده وبيسكره‌نك ١٨ كيلومتره جنوب شرقيسنده بركوچك قصبه اولوب، صحابهٔ كرامدن مغرب فاتحی عقبه بن نافع (رضه) حضرتلرينك تربهٔ شريفه‌سنی حاوی اولمغله، زيارتكاهدر. تربه پك ساده اولوب، خط كوفی ايله بعض يازيلری واردر. بوتربه وياننده‌كی جامع شريف مغربك اك اسكی آثار اسلاميه‌سندندر.

سيدی كوی { آيدين ولايتنك ازمير سنجاق وقضاسنده يعنی مركز ولايته ملحق بر ناحيه‌نك مركزی بركوچك قصبه اولوب، ازمير شهرينك جنوبنده ودمير يول خطی قربنده اوله‌رق، ازميره آقان بر دره‌نك اوزرنده واقعدر. ازميرك صيفيه‌لرندن معدود اولوب، ٣٥٣٥ اهاليسی وبرخيلی كوزل كوشكلری واردر. — سيدی كوی ناحيه‌سی ٢٣ قريه‌دن مركب اولوب، شمالاً نفس ازمير قضاسيله، شرقاً نيف، جنوباً طوربالی ناحيه‌لريله، غرباً دخی اورله قضاسيله محدوددر. اهاليسی ١٠٤٤٩ كشيدن عبارتدر. اراضيسی منبت ومحصولدار اولوب، حبوبات متنوعه ايله اوزوم، انجير وساره حاصل اولور.

سيدی محمد { فاس ومراكش ملوك شرفاسندن اولوب، ١١٧١ تاريخنده پدری مولی عبدالله‌ه خلف اولمش؛ ومملكتنه مدنيتی ادخال ايتمكه چاليشوب، اكثر اوروپا دوليله مناسبانه كيريشمش؛ و(موغادر) قصبه‌سنی تأسيس، و١١٨٣ ده (مزغان) قصبه‌سنی پورتكيزليلردن استخلاص ايتمش ايسه‌ده، مليله‌يی اسپانيوللردن ضبط ايتمكه موفق اوله‌مامش ايدی. ١١٩٨ ده ٨٠ ياشنده وفات ايتمشدر.

سيرا { (Sierra) اسپانيول لساننده «سلسلهٔ جبال» معناسيله ديكر بر طاقم اسمله اضافتله اسپانيا وآمريقاده برچوق سلاسل جباله علم اولمشدر. [بواسامیٔ مركبه‌نك ايكنجی جزءلرينه مراجعت بيوريله.]

سيرابی { هندستان شعراسندن اولوب، اكبرآباديدر، واكبر شاهك زماننده ياشامشدر. شو بيت اونكدر:

آزاده تا تواند از قيد تن بر آيد
از پوست اكر نباشد از پيرهن برآيد

سيراجكنج { ياخود سراج كنج (Siradj-gandj) هندستانده بنكاله خطه‌سنك راجشاهی ايالتنده (پنبه) سنجاغنده وپنبه‌نك ٦٧ كيلومتره شمال شرقيسنده اوله‌رق براهماپوتره ايرماغنه تابع (دنبندی) نهری اوزرنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ١٢٢٨٥ ی مسلم اولمق اوزره، ٢١٠٤٠ اهاليسی، بعض فابريقه‌لری وپك ايشلك تجارتی واردر.

سيراف { فارس ساحلنده وشيرازدن ٦٠ فرسخلق مسافه‌ده بيوك وتجارتكاه بر شهر قديم واسكله اولوب، قدمای جغرافيون اسلام وصفنده پك مبالغه ايديورلر. ياقوت حموی سالفلرينك تعريفاتنی نقل ايتدكدن صكره، بو شهرك تدنی‌يه يوز طوتمسيله اسكی معموريتی قالمديغنی ومع هذا كوزل ابنيه‌سی وجامعی اولديغنی واوكی آچيق ايسه‌ده، ايكی فرسخلق مسافه‌ده صاغلام بر ليمانی اولديغنی بيان ايديور. معموريتی زماننده برچوق مشاهيرك مسقط رأسی بولنمشدر. اليوم خرابدر.

سيرافی { (ابو سعيد حسن بن عبدالله بن مرزبان) مشاهير ادبادن اولوب، نحو ولغت وشعر وعروض و حساب وفقه وساره علومده عصرينك فريدی ايدی. پدری مجوسی بولنمشيدی. زهد وتقوی و عفتده دخی شهرت شايعه صاحبی اولوب، قضايی قبول ايتمز، وكديميله ياشار ايدی. ٣٦٨ تاريخنده بغدادده وفات ايتمشدر. سيبويه‌نك كتابنی شرح ايدوب، كتاب مذكورك بوندن ايی شرحی يوقدر.

سيراقوسه { (Syracuse) ايتاليادە سيچليه جزيره‌سنك ساحل شرقيسنده قره‌يه بركوپری ايله مربوط بركوچك آطه‌نك اوزرنده ايالت مركزی برقصبه اولوب، قتانيه‌نك ٣٥ كيلومتره

Digitized by Google

جنوبنده واقعدر . پك قديم بر شهر اولوب ، اسكی حالنی تماميله محافظه ايتمكله ، سوقاقلری پك طار وطولاشيقلی وخانه‌لری مدرسه‌يه مشابه اولوب ، خارجه پنجره‌لری يوقدر . ٢٠ ٢٧٥ اهاليسی ، قره ايله آطه آره‌سنده‌كی طار بوغازله آيرلمش ايكی صاغلام ليمانی وايكی فناری واردر . شمديكی سيراقوسه اسكيسنك آنجق بر محله‌سی اولوب ، زمان قديمده قسم اعظمی قره‌ده ممتد اولوردی . شمدی اورالری ويرانه‌لرله مملو اولوب ، اطرافنده‌كی بطاقلقلر دخی قصبه‌نك هواسنی اخلال ايتمكده‌در .

سيراقوسه ميلاد عيسی (عم) دن ٧٣٥ سنه اول قورنته‌لی (آرخياس) اسمنده بر يونانلی طرفندن (اورتيجيه) آطه‌جغی اوزرنده تأسيس ، ويونان مهاجرلريله اسكان ايديله‌رك ، متعاقباً قره‌ده دخی كسب توسع ايده‌رك ، يكی ظهور ايتمش اولان قارتاجليلرك قوتنه سيجيليه‌ده مقاومت ايده‌جك درجه‌ده مكنت قزانمش ايدی . قبل الميلاد ٤١٤ تاريخنده آتنه‌ليلر سيراقوسه‌يی ضبط ايتمكه كيتمشلر ايسه‌ده ، منهزماً عودت ايتمشلردی . او زمانده درت قسمدن عبارت اولوب ، پك بيوك ومصنع معبدلری ، تياترولری ، سرايلری وهيكللری وار ايدی . اهاليسنك بر مليونه بالغ اولديغی دخی روايت اولنمش ايسه‌ده ، هرحالده ٥٠٠٠٠٠ كشيدن زياده ايدی . خرابه‌لرينك محيط دائره‌سی ٣٥ كيلومتره طولنده‌در . سيراقوسه‌نك اك قوتلی زمانی ميلاددن ٣٠٠ سنه اول ايدی . او وقت (آغاتوقلس) ك قوماندەسيله قارتاجه قارشی دونانما واردو سوق ايتمش ايسه‌ده ، مرقوم قتل اولنمش ، وعسكری عودت ايتمشدی . بعده سيراقوسه روماليلره قارشی قارتاجليلرله اتفاق ايتديكندن ، قبل الميلاد ٢١٢ تاريخنده حكيم رياضئ شهير (آرشيمد) ك سعييله برابر ، مارجلوس شهری ضبط وروما‌يه الحاق ايتمشدی . او وقتدن بری سيجيليه‌نك سائر طرفلريله برابر روماليلرك ، روملرك ، عربلرك ، نورمانلرك ونهايت اسپانيانك ضبطنه كچوب ، ١٨٦١ ده ايتاليا قراللغنه الحاق اولنمشدر . [«سيجيليه» ماده‌سنه مراجعت .] سيراقوسه اهل اسلامك الينه كچنجه‌يه قدر سيجيليه‌نك مركزی اولوب ، عربلرك زماننده پالرمو (بلرم) اسميله صقليه‌نك مركزی ايديسه‌ده سيراقوسه دخی (سرقوسه) اسميله معروف اوله‌رق خيلی معمور ايدی . ١٦٩٣ و ١٧٥٧ تاريخلرنده وقوع بولان شدتلی زلزله‌لر بسبتون خرابنی موجب اولمشدر . استقلالی زماننده يعنی ابتدای تأسيسندن روماليلرك ضبطنه كلنجه‌يه قدر بروجه زير بعض حكمدارلر دخی حكومت سورمشدر :

	قبل الميلاد
زاده‌كانك نفوذی	٧٣٥ الی ٤٨٤
حكمدار جلون	٤٨٤
» برنجی هيرون	٤٧٨
» تراسيبول	٤٦٧ « ٤٦٦
جمهوريت مفرطه	٤٦٦ « ٤٠٥
حكمدار اسكی دنيس	٤٠٥
» كنج دنيس	٣٦٨
» ديون	٣٥٧
» قاليپه	٣٥٤
» هيپارينوس	٣٥٣
» هيپسيوس	٣٥١
» كنج دنيس ثانياً	٣٤٧
» تيمولئون	٣٤٨ « ٣٤٧
» سوسيسترات	٣٢٠
ايكنجی هيرون	٢٦٩
هيرونيم	٢١٥

— سيراقوسه ايالتی سيجيليه جزيره‌سنك جنوب شرقی كوشه‌سندن عبارت اولوب ، شمالاً وشمال غربی جهتندن قتانيه ، غرباً قالتانيزته ايالتلريله سائر طرفلردن دخی دكيزله محاطدر . مساحهٔ سطحيه‌سی ٣٦٩٧ مربع كيلومتره واهاليسی ٣٧١ ١٧٠ كشيدر . طاغلق بر يراولوب ، اك يوكسك طاغی ٩٨٥ متر ارتفاعنده‌در . طوپراغی اكثريت اوزره اراضی كلسيه‌دن اولمغله ، طاغلر آره‌سنده آقان نهرلرك چوغی يولده قورور . طبيعت اراضيه ومحصولاتجه سيجيليه‌نك سائر طرفلرندن دون اولديغی كبی ، صنايع وتجارتی دخی كريدر . شراب اخراجاتی زياده‌جه در . ايالت ٣ قضايه منقسم اولوب ، ٣٢ ناحيه‌يی حاويدر . مركزی اولان سيراقوسه اك بيوك معموره‌سی اولميوب باشليجه شهر و قصبه‌لريله مقدار نفوسلری بروجه‌زيردر :

موديقه	٤٣ ٩٢٥	سيراقوسه	٢٧٥ ٥
راغوزه	٢٦ ٨٣٠	نوتو	١٣٢٥
ويتوريه	٢٦ ٧٥٠		

سیراقوسه (Syracuse) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك (نیویورق) جمهوریتنده ونیویورقك ٣١٠ كیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق (اونونداغه) كولنك ساحل جنوبیسنده بو كولك اسمیله مسمی سنجاغك مركزی برشهر اولوب، ٨٨١٤٧ اهالیسی، لیمانی، جدولی، هرطرفه طوغری متعدد دمیر یوللری، پك ایشلك تجارتی، بیوك طوز تصفیه‌خانه‌لریله مملحه‌لری، جسیم دمیرخانه‌لری ومختلف ماكنه‌لرله جام، بیره وسائره فابریقه‌لری، بیوك دارالفنونی، متعدد مكاتب عالیه ورشدیه وابتدائیه‌سی، كتبخانه‌سی، تیمارخانه‌سی، یتیمخانه‌سی، اختیار قادینلره مخصوص دارالعجزه‌سی، متعدد مصنع وجسیم كلیساسی، تفرجگاه اولمغه شایان مزارستانی وبر چوق كوزل ابنیهٔ امیریه وخصوصیه‌سی واردر. یوقاریده ذكر اولنان مقدار نفوس ١٨٩٠ استاتستیقنه كوره اولوب، سنه‌ده اوچ درت بیك اهالی آرتدیغی دخی محققدر. بو شهر ١٨٢٥ تاریخ میلادیسنده بر قریه حالنده تأسیس اولنوب، ١٨٤٧ ده قصبه‌لر صره‌سنه كچمشدر.

سیراكوپه (Syragouppa) هندستانك قسم جنوبیسنده مدراس ایالتنك (بلاری) سنجاغنده و(بلاری)نك ٥٨ كیلومتره شمالنده اوله‌رق (كریشنه) ایرماغی تابعلرندن (تونكبهادره) نهری اوزرنده برقصبه اولوب، ١٦٨٥ ی مسلم اولمق اوزره، ٥٠١٥ اهالیسی وآغیر هوای واردر.

سیراالثونه (Sierra Leone) آفریقانك ساحل غربیسنده فرانسه‌نك سنغامبیا مستعمراتیله (لیبریه) جمهوریتی آره‌سنده انكلتره‌نك بر مهجری اولوب، ٧° ایله ١٠° عرض شمالی و ٣٠′ ١٥° ایله ١٣° طول غربی آره‌لرنده ممتد اولور. كرك شمال وكرك جنوب جهتنده خط حدود ایكی نهر مجراسندن عبارت اوله‌رق غرب جنوبیدن شرق شمالی‌یه طوغری ممتد اولوب، ایچ طرفدن یعنی سودانك (فوتاجالون) و(ساموری) یرلرندن ایسه خط تقسیم میاهی تشكیل ایدن طاغ صرتلرندن عبارت اوله‌رق، او طرفدن سیراالثونه بر زاویهٔ قائمه شكلنی ابراز ایدیور. سودانك ایچ طرفلرینه طوغری آقان (نیجر) ایرماغنه دوكیلان انهارك منابعی بوحدودك خارجنده، وطوغریدن طوغری‌یه بحر محیط آطلاسی‌یه دوكیلان انهارك منابعی سیراالثونه حدودی داخلنده‌در. بوحدود داخلنده سیراالثونه‌نك مساحهٔ سطحیه‌سی ٧٣٠٠٠ مربع كیلومتره اولوب، یاریم میلیوندن زیاده اهالی ایله مسكوندر. آنجق طوغریدن طوغری‌یه انكلتره‌یه تابع اولان یرلری یالكز ٢٦٠٠ وبر روایتده ٧٧٧٠ مربع كیلومتره واهالیسی ٧٥٠٠٠ كشیدن عبارت اولوب، اوبر طرفلری انكلتره‌نك آز چوق حمایه‌سی آلتنده بولنور اقوام وقبائل زنجیه ایله مسكوندر. سواحلی خط مستقیم اوزره حساب اولنورسه، ٣٥٠ كیلومتره طولنده ایسه‌ده، كیرنتی وچیقنتیلریله برابر بونك ایكی مثلنه بالغ اولور. لیبریا حدودندن (شربرو) جزیره‌سی قارشیسنه قدر غرب شمالی‌یه طوغری ممتد اولان ١٧٥ كیلومتره‌لك ساحلی غایتله دوز اولوب، جزیرهٔ مذكوره‌نك قارشیسنده بربرینی متعاقب اوچ قوی بعد التشكل، ساحل شماله طوغری دونوب، بر طاقم برونلر وقویلر وعلی الخصوص اصل سیرا لثونه دینلن بر اوزون شبه جزیره تشكیل ایدر، كه بونك منتهای غرب شمالیسنده مهجرك مركزی (سیراالثونه) ونام دیكرله (فریتوون) قصبه‌سی بولنیور. ساحل عمومیت اوزره آلچق وبطاقلق حالنده اولوب، علی الخصوص یاغمورلر موسمنده بطاقلقلر چوغالمغله، حتی مذكور شبه جزیره دخی بتون آطه حكمنه كچر. اوموسمده بلوط وسیسلری دخی چوق وسواحلك اوكی صیغ اولدیغندن، سفائن حقنده پك مخاطره‌لیدر. بو سواحلك ایچ طرفلرنده، دكیزدن كورینشی یاتمش بر آرسلان شكلنی ابراز ایتدیكیچون، پورتكیزلیلر طرفندن (سیراالثونه) تسمیه اولنان بر سلسلهٔ جبال ممتد اولوب، الك یوكسك محللری ٧٠٠ متره ارتفاعنده‌در. مملكتك ایچ طرفلری بالطه كورمه‌مش صیق اورمانلرله مستور اولوب، اكثر طرفلری هنوز لایقیله كشف اولنمامشدر. ایچ طرفده‌كی جبالدن بر چوق انهار آقوب، الك بیوكلری شمال جهتنده‌كی ایكی (اسقارسیه) ایله (روكاه) نهرلری وجنوبده‌كی (بانسوقولو) و(بافی) نهرلریدر. بونلرك بعضلری منصبلرنده اوزوز خلیجلر تشكیل ایدیور. هواسی غایتله آغیر ومهلك اولوب، هر نه قدر سنه‌نك الك صیجاق آیی اولان نیسانده (فریتوون) ده میزان الحراره اكثریا ٢٨ والك سرین آیی اولان آغستوسده ٢٤ درجه كوستریورسه‌ده،

بطاقلقلرك كثرتي ودكيزك جذري حالنده آچيقده
قالان چامورلرك تبخراتي هوايي تسميم ايدوب، صاري
صيتمه وسائر مهلك خستهلقلر توليد ايديور. ياغمور-
لري پك چوق اولوب، ياغمور موسمي مايسده
باشلار، و حزيران و تموزده پك چوق ياغوب،
آغستوسده آرالغه باشلار؛ ونهايت تشرين ثانيده
بسبتون كسيلوب، قوراقلق موسمي كيرر. واديلرنده
پرنج وبايرلرنده مصر، بتاتس ونخودكبي حبوبات
حاصل اولور. آوروپادن نقل اولنان ميوه وسبزه-
لرك چوغيله قهوه، شكر قامشي، پاموق وچيويت
دخي ايي محصول ويرمكه باشلامشدر. حيوانات
اهليهسي باشليجه كچي وطوءوزدن و طيور مونسه
انواعندن، وحيوانات وحشيهسي دخي فيل، يباني
مانده، پارس، قورد وشمپانزه دينان بيوك نسناس
وسائرهدن عبارتدر. باليغي ده چوقدر. ايچ طر-
فلرينك اهاليسي اقوام مختلفهٔ زنجيهدن عبارت اولوب،
بونلر حقنده تفصيلاته كيريشيله بيلهجك قدر معلومات
مفقوددر. طوغريدن طوغري يه انكلترهنك تحت
ادارهسنده بولنان ۷۵۰۰۰ اهالينك ۳۰۰۰۰ ى
مركزي اولان (فريتون) ده وقصوري اطرافندهكي
قراده ساكندرلر. بونلرك ايچنده آنجق بر ايكي
يوز آوروپالي بولنوب، قصوري انكليز وفرانسز
سفائني طرفندن تخليص اولنمش اسراي زنجيهدن
عبارتدر، كه هر بريرلرينك لسانلري بشقه اولديغندن،
لسان اصليلريني اونودوب، بينلرنده انكليزجه قو-
نيشورلرسهده، انكليز لساني بونلرك آغزنده بسبتون
بشقه بر صورت آلمشدر. مذهبجه ۳۰۰۰۰ قدري
ميسيونرلر واسطهسيله پروتستان اولمش ايسهده،
اسكي اعتقادلريني دخي محافظه ايتمكدهدرلر. ۵۰۰۰
دن زيادهسي مسلم و ۱۶۰۰۰ قدري بتپرستدر.
آنجق كرك بتپرستلرك وكرك خرستيان اولنلرك
كوندن كونه دين اسلامي قبوله اولان انهماكلري
سببيله سنهدن سنهيه مسلمانلرك عددي آرتمقده
وخرستيانلرك مقداري آزالمقدهدر. دين اسلامك
او جهتلرده ترقياتنه ميسيونرلر بروجهله سد ممانعت
چكهمهمكدهدرلر. انكليزلر ۶۵ ابتدائيه و ۶ رشديه
مكتبي تأسيس ايدوب، ۲۲ مكاتب خصوصيه دخي
واردر. واردات ومصارف سنويهسي بر بچق مليون
فرانقدن زيادهدر. عسكر وژاندارمهسي زنجي او-
لوب، يالكز ضابطلري انكليزدر. هوانك آغرلغي
آوروپاليلر طرفندن واسع چفتلكلر وفابريقهلر تأسيسنه
مانع اولوب، تجارت دخي بحق اجرا اولنهميور.
باشليجه اخراجاتي بعض نباتاتدن چيقاريلان ياغ ايله
فيل ديشي، آلتون توزي، صمغلر وبهاراتك انوا-
عندن وبر مقدار قهوهدن عبارتدر. بو مملكت الك
اول ۱۴۴۷ ده (آلوارو فرناندز) نام پورتكيز
قپوداني طرفندن كشف اولنهرق، ۱۴۶۷ ده (پدرو
سينترا) طرفندن دها ايي تحقيق اولنمش؛ واو تاريخدن
اعتباراً آوروپا قورسانلريچون بر انسان صيدكاهي
حكمنه كچوب، اورادن كيلر طولوسيله اسراي زنجيه
آلهرق، آمريقايه كوتورمشلر ايدي. ۱۷۸۷ تا-
ريخنده اسارتك لغوي اوزرينه، تخليص اولنان اسرايه
بر ملجأ اتخاذ اولنهرق، ابتدا بر انكليز شركتي طر-
فندن اداره اولنمش؛ و ۱۸۰۷ تاريخنده انكليز
حكومتي طرفندن ضبط اولنمشدر. او وقتدن بري
معبر يالكز مذكور شبه جزيرهدن عبارت بولنمش
ايكن، بو صوك سنهلرده انكليزلر نفوذ وحمايهلري
دائرهسني توسيع ايدهرك، اسماً بتون مملكت كند-
يلرينك اولمشدر.

سيرامورن { (Sira-Mouren) و دها طوغريسي (شارامورن) يعني
« صاري ايرماق »، مغولستان ايله مانچوريهده جريان
وصاري دكيزك (لياوتونغ) قوينه انصباب ايدر بر
ايرماق اولوب، مغولستان ايله (پچيلي) نك (جهول)
ونام ديكرله (چنغ تهفو) ايالتي آرهسنده و (دولون
نور) قربنده بيوك خينغان سلسلهسيله (ماتولينغ)
سلسلهسنك محل اجتماعنده واقع (بن تيا) طاغندن
نبعان ايله، ابتدا شماله وبعده شرقه طوغري آقهرق
مغولستان ايله پچيلي حدودني تفريق ايدر؛ وصولدن
ملتقالرنده برلشن (چاغان مورن)، (قره مورن)
و (اركه مورن) چايلريني و دها بر طاقم چايلر ايله
صاغدن (شاخان مورن) اسميله بر بيوك نهر آلدقدن
صكره، صرف مغولستانه وبعده مانچوريهنك (شينغ
كينغ) ايالتنه كيرهرك (لياوخو) اسمني آلير؛ وايالت
مذكورهده صولدن (خاده) نهريني اخذ ايله جنوب
غربي يه و بعده جنوب شرقي يه طوغري آقهرق،
بر ايكي نهر دها آلدقدن صكره، مذكور كورفزه
دوكيلور. مجراسنك (شينغ كينغ) ايالتندهكي قسمي

Digitized by Google

فيضان مياه زماننده سير سفائنه صالحدر. بو مجرانك اسكيدن برى سوق الجيش نقطهٔ نظرنجه اهميتى اولوب، چينى ضبط ايدن مانچورلر بورادن ايمش؛ وچينليلر ينه بورادن قورهيه طوغرى چيقمشلردر. بناءً عليه چين ايمپراطورلرى بو واديده بر چوق استحكامات بايدبرمشلردر. ايرماغك مجراسنك طولى ١٠٠٠ كيلومترهدن زيادهدر.

سيران. (ياخود سيرين و يا سرهان) پنجابده سند ايرماغنه تابع بر نهر اولوب، (هزاره) ايالتنك قسم شماليسنده ٣٤° ٤٦′ عرض شمالى ايله ٧٠° ٥٩′ طول شرقيده هيمالايه جبالنك بر بوغازندن نبعانله، جنوبه و بعده جنوب غربى يه طوغرى جريان ايدهرك، برقاچ چاى ونهايت صولدن (دور) نهرينى آلدقدن و ١٣٠ كيلومترهلك جرياندن صكره مذكور سند ايرماغنه دوكيلور. مجراسنك اطرافى پرنج وباموقله مزروع اولوب، نهرك صويله سقى اولنور. برچوق دكرمنلر چويرر.

سيرانهسان (Sirané-San) جاپونيهنك نيپون جزيرهٔ كبيرهسنده ٣٦° ٤٨′ عرض شماليده بر بركان اولوب، ٢٦٠٠ متره ارتفاعى واردر. ١٨٧٢ ده اشتعال ايتمشدى. يكى آغزى ١٦٠٠ متره كنيشلكنده اولان براسكى آغزينك ايچندهكى تپهنك اوزرندهدر. تاريخ مذكورده بر طاقم قاينار صولر فيشقيروب، طاغك اتكلرندهكى اورمانلره يايلمغله، آغاجلرده حالا آثارى مشاهده اولنيور. طاغك اطرافنده بر طاقم كوللر بولنوب، بعضلرينك كنارلرنده كوكوردلى صيجاق صولر چيقار.

سيراولى پياس (Siraoli-Pias) هندستانده رحيلقند ايالتنك (باريلى) سنجاغنده بر قصبه اولوب، ٦٥٤٠ اهاليسى واردر.

سيرتى (محمد حسين غفارى) ايران شعراسندن اولوب، قزوينلى اولديغى حالده، هندستانه رحلتله، جهانكيرك شهزادهلرندن (پرويز) ه انتساب ايتمش؛ وبونك وفاتندن صكره بر مدت عظيم آبادده اقامت ايدوب، بعده حرمين شريفين زيارتنه كيتمش ايدى. شو بيت اونكدر:

زبس زاهل جهان خاطرم كريزانست
بخانهٔ كه مرم ميكشم كريسانست

سيرجان كرمان ايله فارس آرهسنده و شيرازدن ٢٤ فرسخلق مسافهده وقتيله بر بيوك شهر اولوب، (قصرين) دينمكله دخى معروف ايدى. سبوقافلرى كنيش، باغ وباغچهلرى چوق وآب و هواسى كوزل ايدى. آل بويهدن عضد الدوله بو شهرده بر سراى و بر مناره انشا ايتمشيدى. عمرو بن ليث و برادرى طاهر بن ليث شهره كوزل بر صو كتيروب، بتون خانهلره تقسيم ايتمشلردى. برچوق علما وسائر مشاهيرك مسقط رأسى بولنمشدر. اليوم خراب اولسه كركدر.

سيردريا (Syr-daria) تركستاندهكى سيحون نهرينه شمدى ويريلن اسم اولوب، آوروپاجهده بو اسمله معروفدر. [«سيحون» مادهسنه مراجعت بيوريله.]

سيردريا سيحونك اسم حديثى اولان بو نامله روسلر تركستانك بر بيوك قسمندن عبارت اولان بر ايالتى تسميه ايتمشلردر.

سيردريا ايالتى (تركستان) ناميله معروف اولان ادارهٔ عموميهنك بش سنجاقندن عبارت اولوب، ديكر برسى فرغانه وسمرقند ايالتلرندن عبارتدر. بو ايالتك بو درجهده وسعتى اكثر طرفلرينك چول اولمسندن ايلرى كليور. شمالاً (تورغاى) و (آق‌مولنسك)، شرقاً (سميرچنسك) وفرغانه ايالتلريله، جنوباً سمرقند ايالتيله وبخارا خانلغيله، غرباً دخى خيوه خانلغيله وبحر خوارزمله (يعنى آرال كوليله) محاط ومحدود در. ٤٠° ١٠′ ايله ٤٧° ٥٥′ عرض شمالى و ٥٦° ٢٠′ ايله ٧١° ٢٥′ طول شرقى آرهلرنده ممتد اولوب، غرب شماليدن شرق جنوبى يه طولى ١١٠٠ وعرض وسطيسى ٥٠٠ كيلومترهدر. مساحهٔ سطحيهسى ٥٠٤ ٦٥٨ مربع كيلومتره اولوب، همان فرانسه وسعتنده اولديغى حالده، يالكز ١١٤٣٠٠٠ اهاليسى وار در. مركزى بتون تركستانك دخى مركز عموميسى اولان (طاشكند) شهريدر. سيحون نهرى جنوب شرقيدن شمال غربى يه طوغرى آقهرق ايالتى ايكى يه آيريور. غرب جنوبى جهتندهكى قسمى (قزيل قوم) اسميله بحر خوارزمه قدر ممتد اولان واسع بر چولدن عبارت اولوب، شرق شمالى قسمى ايسه مثلث الشكل طاغلق بر يردن وبونك شرق شمالى وغرب شمالى جهتلرنده واقع (آق قوم) و (قره‌

استعمال اولنمامغه باشلامشدر. روسلر بو نهرك اسم جديدينى خجنددن اعتباراً مجراسنك ايكى طرفنده بولنان وتركستانك بيوك برقسمندن عبارت اولان واسع برايالته دخى ويرمشلردر، كه مركزى بتون تركستانك دخى مركزى اولان طاشكند شهريدر. [« سيردريا » ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

سيخ (Sikhs) هندستانده بر جماعتدر، كه باشليجه پنجاب و سند خطه‌لرنده ومتفرق اوله‌رق هندستانك هر طرفنده بولنوب، جمله‌سى ١٨٥٣٤٢٦ مقدارنده‌در. بونلرك اساسى بر مذهبدن عبارت اولوب، بو مذهبك مؤسسى ١٤٦٩ تاريخ ميلاديسنده لاهور قربنده طوغمش و ١٥٣٩ ده وفات ايتمش (باباناناك) اسمنده بر هندودر. بو آدم برهمنيلرك بعض عادات وعملياتنى لغو ودين اسلامدن برطاقم شيلر اخذ وتقليد ايده‌رك، بر مذهب مخصوص چيقارمش؛ وبابر شاهك بوكبى افكار وتشبثاته ميدانى آچيق براقمسندن استفاده ايده‌رك، برچوق شاكردان وطرفدار پيدا ايتمش ايدى. كنديسندن صكره شاكردلرى مذهب فكرينه برفكر سياسى دخى قاريشديره‌رق، جنكاور بر قوم تشكيل ايتمشلردر، كه بابرك اخلاف طرفندن تعقيب اولنمشلرسه‌ده، مقاومت ايده‌بيلوب، دولت مغوليه‌نك ضعفنه دوچار اولمسى اوزرينه، سيخلر هر يرده اقليتده بولندقلرى حالده، بيوك بر قوت ونفوذ حاصل ايتمش؛ وپنجابده (سادلج) نهرينك اوته‌سنده بركوچك دولت تشكيل ايلمشلر ايدى، كه بعده انكليزلرله دخى بونكله معاهداته كيريشمش ايدى. بو دولت چوق وقت بقا بوله‌ميوب، پنجابك سائر طرفلريله برابر انكليزلرك الينه كچمش؛ واو وقتدن برى سيخلر انكليزلره صادق قالوب، هندلى انكليز عسكرينك اك منتخب قسمى بونلردن عبارت بولنمشدر. اساساً اصنامه عبادت ايتميوب، وحدانيته قائل ايسه‌لرده، معبدلرى ينه اصنامدن خالى دكلدر. (كرانته) عنوانيله بركتاب مقدسلرى واردر.

سيخجق ارضرومك ٢٥ كيلومتره شمال غربيسنده سونمش بركاندن عبارت بر طاغ اولوب، حذاى بحردن ٣١٨٤ واطرافنده‌كى اووه‌دن ١١٠٠ متره مرتفعدر. طوبراغى متحرك بركولدن عبارت اولمغله، اوزرينه چيقمق خيلى زوردر. تپه‌سنده‌كى واسع آغزينك اورته‌سنده سونمش لاوالردن عبارت سياه بر تپه بولنوب، بر چايرله محاطدر، كه بو چاير شمال روزكارندن محفوظ اولمغله، اوجوارده بولنميان برچوق نباتات وچيچكلرى حاويدر.

سيخم (Sichem) فلسطينده نابلس قصبه‌سنك اسم قديميدر.

سيخوته آلين (Sikhota-Alin) سيبريه‌نك منتهاى شرقنده واقع (بريمور-ستايه) يعنى (سواحل) ايالتنك قسم جنوبيسنده وتعبير اصحله روسيه‌نك ضبطنه كچمش اولان مانچوريه‌نك قسم شرقيسنده برسلسلهٔ جبال اولوب، ساحل بحره متوازياً مركز ايالت اولان (ولاديووستوق)دن (آمور) ايرماغى منصبنه‌دك ممتد اولور. جنوب جهتنده‌كى اك يوكسك ذروه‌لرى ١٥٠٠ متره ارتفاعنده، واكثر طرفلرى ٩٠٠ ايله ١٢٠٠ متره آره‌سنده‌در. دكيز جهتنده‌كى مائله‌سى صرب ودبك اولوب، قره جهتنده‌كى اتكلرى ايسه برسطح مائل صورتنده اوسورى وآمور مجرالرينه قدر اوزانير. بو جهتدن بر قاچ چاى آقوب، مذكور نهره وارمامغه دوكيلور.

سيد فرس شعراسندن درت كشينك مخلصيدر:
برنجيسى (نعمة الله قهستانى) واصليندن وابو عبدالله يافعى (قدس سره) نك خواص مريدانندن اولوب، بلخ طاغلرنده عبادت ورياضتله مشغول ايدى. ٨١٧ تاريخنده كرمانك (ماهان) قصبه‌سنده ٧٥ ياشنده وفات ايتمشدر. شو رباعى اونكدر:

آن شاه كه او قايم تارست و جنان
در ملك وملك صاحب سيف وسنان
ملك دو جهان بجملكى آن ويست
اينرابستان كرفت وآنرابستانان

— ايكنجيسى (جواهر رقم سيدعليخان) هندستان ملوك تيموريه‌سندن اورنك زيب عالمكيرك حافظ كتبى ايدى. خطا طلقده دخى مشهوردر. شو بيت اونكدر:

من آن مرغم كه آهنك نوى در هر قفس دارم
صفيرى ميكشم تا نعره وارى از نفس دارم

— اوچنجيسى (صلابت خان سورتى) ينه هندستان ملوك تيموريه‌سندن عظيم الشان بن شاه عالمك امراسندن اولوب، فرخ سيرك دورينه دخى يتيشمش،

Digitized by Google

ویرمدت نواب صمصام الدوله‌نك خدمتنده بولنمشدر. نظمده میرزا عبد الغنی کشمیری‌نك شاکردانندندر. ١١٣٢ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

در موسم بهاری لاله کون بیاغ
از بهرداغ سید دل خسته مرهمست

— دردنجیسی (میر بهادر علی) هندستانده فرخ آباد شهرنده یاشامشدر.

سید { (محمد صدرالدین افندی) عثمانلی شعرا- سندن اولوب، صدوردن عشاق‌زاده سید عبدالله افندینك اوغلیدر. طریق قضایه سالك اولوب، حلب وشام مولویتلرنده بولنمش؛ و ١١٤٦ ده دمشقده وفات ایتمشدر. شو مطلع اونکدر:

کروش بند ایدوب بازوی وصلی مو میاندن
مرامم اوزره دوری چرخ ناهمواره کوستردم

سید { حسن پاشا، — علی پاشا، — عبدالله پاشا، — محمد پاشا [« حسن پاشا، علی پاشا، عبدالله پاشا و محمد پاشا » ماده‌لرینه مراجعت بیوریله.]

سیدان { صحابه‌دن اولوب، اوغلی عبدالله کندیسندن روایت ایتمشدر.

سید بطال غازی { مشاهیر قهرمانان اسلامدن برغازی نامدار اولوب، روایته کوره ١٢١ تاریخنده روملره قارشی واقع اولان غزاده شهید اولمشدر. خداوندکار ولایتنك اسکیشهر قضاسنده واقع (سید غازی) قصبه‌سنده قبری کشف اولنه‌رق، ملوك سلجوقیه‌دن علاء الدینك والده‌سی طرفندن تربه‌سی بنا اولنمش؛ وسلاطین عثمانیه جانبندن جامع و تکیه وسائر خیرات علاوه اولنمشدر. قصبه‌نك دخی اسم قدیمی (ناقولیه) ایکن، بوذاتك اسمیله (سید غازی) تسمیه اولنمشدر.

سید حسن { [« حسن غزنوی » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سید سعید { عمان حاکمی اولوب، ١٢١٨ تاریخنده مسند امارته چکمش؛ و ١٢٧٣ ده وفات ایتمشدر. انکلیزلرله عقد اتفاق ایتمشیدی. زنکبار دخی تحت حکمنده بولنمغله، وفاتنده بیوك اوغلی مسقطده قالوب، کوچکی سید برغش زنکبارده مستقلاً حکومت سورمکه باشلا- مش، و وفاتنده اوغلی برینه کچمشدر.

سید شریف { [« شریف جرجانی » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سید صویی { خداوندکار ولایتنك کوتاهیه سنجاغنه تابع اسکیشهر قضا- سنك (سیدغازی) ناحیه‌سنده برچایدر، که سیدغازی قصبه‌سنك جنوبنده‌کی طاغلردن نبعانله شماله طوغری جریان ایده‌رك، مذکور قصبه‌نك یانندن کچدکدن صکره، شرق وصکره شرق جنوبی‌یه طوغری دونه‌رك، وچفته‌لر حاوی همایوننك اراضیسی ایچندن کچه‌رك، آنقره ولایتی حدودنده (سقاریه) ایرماغنه دوکیلور. اسم قدیمی (پارتنوس) در. مجراسی تقریباً ٩٠ کیلومتره طولنده‌در.

سید علی { مؤلفیندن اولوب، سید جرجا- نینك « شمسیه » و « مطالع » و « مواقف » ی اوزرینه بعض شرح و حاشیه‌لر یازمش؛ و « وقایه » یی دخی « عنایه » عنوانیله شرح ایتمشدر.

سید غازی { خداوندکار ولایتنده کوتاهیه سنجاغنك اسکیشهر قضاسنده و اسکیشهرك ٣٥ کیلومتره جنوب شرقیسنده ناحیه مرکزی برقصبه اولوب، سید صویینك صاغ یعنی جنوبی کنارنده واقعدر. قربنده اسکی فریجیا حکمدارلرینك مزارلرینی حاوی اولان (ناقولیه) شهر قدیمنك ویرانه‌لری اولوب، مذکور مزارلردن (میداس) ك یازیلی قیا دینلن مزاری فن آثار عتیقه‌جه بیوك اهمیتی حائزدر. سید غازی قصبه‌سی (سید بطال غازی) حضرتلرینك علاء الدین سلجوقینك والده‌سی طرفندن یاپلمش تربه‌سی آلتنده تشکل ایدوب، تربه براسکی مناسترك برینه وقصبه، ظن اولندیغنه کوره، (پریمنسیا) شهر قدیمنك محلنده تأسیس اولنمشدر. مذکور تربه وسلاطین عظام عثمانیه طرفندن علاوه ایدلمش اولان تکیه وجامع ومدرسه وعمارت معموردر. آب وهواسی پك لطیفدر. — سیدغازی ناحیه‌سی قضانك قسم جنوبیسندن عبارت اولوب، شرقدن غربه بویی ١٣ وشمالدن جنوبه اکی ١٠

Digitized by Google

ساقندر. ۵۸ قریه‌دن مرکب اولوب، قسم کلیسی مسلم اولمق اوزره، ۱۵۰۰۰ قدر اهالیسی، برخیلی آثار عتیقه‌سی، متعدد جامع و مدرسه و تربه‌سی واردر. اراضیسی منبت اولوب، خیلی حبوبات ومیوه وسبزه حاصل اولور. اورمانلری چوق اولوب، اودون وکراسته قطع اولنور. مرعالری کوزل اولوب، قیون، کچی، تفتیك کچیسی صیغیر و سائر حیوانلر بتیشدیریلیر. اهالی کلیم، عبا، سجاده، خالی کبی شیلر نسج ایدرلر.

سیدلچ { ولهجه سیدلچه (Siedletz, Siedlce) لهستانده وارسوه‌نك ۸۷ کیلومتره شرق جنوبیسنده ایالت مرکزی بر قصبه اولوب، ثلثاننده زیاده‌سی یهودی اولمق اوزره، ۱۴۰۱۵ اهالیسی، کوزل باغچه‌سی اولان بیوك برسرایی، دمیر یولی ومشهور اکمکی واردر. — سیدلچ ایالتی لهستانك ایالات شرقیه‌سندن اولوب، شمالاً ینه لهستانك (لومزه) ولیتوآنیه‌نك (غرودنو)، شرقاً ینه غرودنو و(وولینیه)، جنوباً (لوبلان) و(رادوم)، غرباً دخی (وارسوه) ایالتلریله محدود اولدیغی حالده، مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۴۳۳۵ مربع کیلومتره واهالیسی ۶۷۵۱۷۶ کشیدر. اراضیسی دوز اولوب، مزروع تارلالردن، اورماندن، چاییلقدن وبطاقلقدن مرکبدر. حدود غربیه‌سنده جریان ایدن (ویستوله) ایرماغنه مائل اولوب، وپیرز. تیسمینیچه وبوکانایع بیستریچه، اوقرزیچه، ویلفه و(اسویدر) چایلری دخی سیدلچ ایالتنك ایچندن وکنارلرندن آقه‌رق، مذکور ایرماغه دوکیلور. اهالیسنك باشلیجه مشغولیتی زراعت اولوب، اراضیسنك نصفی مزروعدر. ذخایر بره درت وبه‌تس بره بش ویرر. ایالت داخلنده ۵۸۲ فابریقه بولنوب، ۲۵۰۶۹ عمله چالیشدیریلیر، وسنوی ۱۶۸۹۵۰۰۰ فرانق قیمتنده معمولات چیقار. باشلیجه‌لری مسکرات، بیره، جام، چلنکیرلکه متعلق مواد وعلی الخصوص محصولات زرعیه‌یه مخصوص فابریقه‌لردر. بر دمیر یول خطی ایالتی شق ایدوب، برقول دخی اوزانیر. مرکز ایالتندن بشقه (بیاله) قصبه‌سی دخی تجارتگاه اولوب، باشلیجه ذخایر تجارتی اجرا اولنور. اهالیسنك بشده اوچی قتولیك ولهلی اولوب، یوزده ۲۴ ی اورتودوقس روس، یوزده ۲ سی پروتستان آلمان ویوزده ۱۶ سی یهودیدر. ایالتده ۴۶ قصبه و۳۹۰۲ قریه موجوددر. ۲۹۰ مکتب بولنوب، ۳۵۸۸ ی قیز اولمق اوزره، ۱۳۸۳۴ طلبه دوام ایدر. ایالت ۹ قضایه منقسمدر.

سید مبارکشاه { ایران شعراسندن ومصر ساداتندن اولوب، شو بر ایکی بیت اونکدر:

دست صبا برکشاد روی عروس بهار
بر سرآن چشم ابر کرد زلؤلؤ نثار
برق بر آورد تیغ رعد فرو کوفت کوس
سرو علم برفراخت لشکر کل شد سوار

سیدنهام { (Sydenham) انکلتره‌نك (کنت) ایالتنه ملحق و(لوندون بریدجا) نك ۹ کیلومتره جنوب شرقیسنده واقع بیوك قریه اولوب، ۶۹۳۵ اهالیسی، دمیر یولی و بر چوق کوشکلریله مزین باغچه‌لری واردر. ۱۸۵۱ سرکیسیچون تأسیس ایدلمش اولان ومکمل موزه ایله تیاترو و سائره‌یی حاوی بولنان مشهور (بلورسرایی) بوقریه‌ده بولنوب، پك چوق زوار و سیاحین طرفندن زیارت اولنور.

سیدنی { (Sydney) آوسترالیانك شرق جنوبی ساحلنده‌کی جنوبی والس ممجرینك مرکزی بر بیوك شهر اولوب، (پورت جاقسون) قوینك جنوبی ساحلنده و(ملبورن) ك ۷۱۶ کیلومتره شرق شمالیسنده اوله‌رق ۳۳°۵۱′۴۱″ عرض جنوبی ایله ۱۴۸°۲′۸″ طول شرقیده و برقاچ دمیر یول خطنك مبدئنده واقعدر. اطرافنده‌کی صیفیه‌لرله برابر ۳۸۶۴۰۰ اهالیسی، اوچ لیمانی، کوزل رختملری، قوبك مدخللرنده متین استحکاماتی، دوز و واسع سوقاقلری، کوزل منظره‌سی، جسیم ومصنع ابنیه‌سی، متعدد عمومی باغچه‌لری وهیکللرله مزین دوحه‌لری، دارالفنونی، صنایع مکتبی، متعدد اعدادی ورشدی وابتدائی مکتبلری، مکمل نباتات باغچه‌سی، موزه‌سی، ۱۰۰۰۰۰ جلدی حاوی کتبخانه‌سی، متعدد جمعیات علمیه‌سی، ۳ خسته‌خانه‌سی، دارالشفاسی، یتیمخانه‌لری واختیارلره مخصوص فقیرخانه‌سی، بری پروتستانلره وبری قتولیکره مخصوص ایکی بیوك ومصنع کلیساسیله برحاوره‌سی، سفائن انشا وتعمیرینه مخصوص دستگاه وحوضلری، اطرافنده کلیتلی کومور معدنلری، لوقوموتیف وواغون وسائر دمیریول ادواتی فابریقه‌لری، پك چوق دباغخانه‌لری، باصدیرمه، توتون، شکرله،

Digitized by Google

مسكرات ، بيره ، جام ، چينى ، بوكدن منسوجات وساره فابريقه‌لرى وآوروپا وآمريقا و سائر طرفلرله اينلك تجارتى واردر . هواسى متعدل اولوب، بزم قيشنزه متصادف اولان ياز موسمنده ميزان الحراره سانتيغراد حسابيله نهايت ٤٠ درجه‌يه قدر چيقار . وبزم يازمزه متصادف اولان قيش موسمنده نهايت ٢ درجه‌يه قدر اينر . بناءً عليه صولر طوكماز، وقار ياغماز . ياغمورلرى چوق اولوب ، الك زياده نيسانده ياغار . شهر قوينك ايچنده شماله طوغرى بر برونك اوزرينه مؤسس اولوب، موقعى ده عارضه‌ليجه اولمغله، هر طرفندن دكيز كوريلور . ايچندن جريان ايدن بر كوچك دره‌نك اوستى اورتيله‌رك ، صويى تقسيم اولندقدن بشقه ، اخيراً شهره ديكر بر صو دخى كتيرلشدر. مشهور قپودان قوق هر نصلسه بو مكمل قويى كوره‌ميوب، ١٧٨٨ ده قپودان فيليپ طرفندن كشف اولنمش ؛ وشهرك اساسى بونك جانبندن وضع اولنه‌رق ، بر طاقم محكومين ومجرمين ايله اسكان ايدلمش ايدى . بر خيلى وقت بر قريه حالنده قالوب، ١٨٦١ تاريخنده دخى ٥٦٨٤٥ و ١٨٧١ ده ١٣٤٧٤٠ اهاليسى وار ايدى . بو صوك سنه‌لرده چابوق بيويوب، كيتدكجه‌ده بيومكده‌در . هرنه قدر ملبورن دها بيوك ايسه‌ده، سيدنى آوسترالياك الك كوزل شهريدر .

سيدنى { (Sydney) آمريقاى شماليده دو. { مينيون قطعه‌سنك يكى اسقوچيه خطه‌سنده وهاليفاقسك ٢٨٦ كيلومتره شمال شرقيسنده اوله‌رق (قاب برتون) جزيره وايالتنده و ′١٨ °٤٦ عرض شمالى ايله ′٣٢ °٦٢ طول غربيده واقع بر قصبه اولوب، ٣٧٠٠ اهاليسى، صاغلام ليمانى، كليتلى معدن كومورى آخراجاتيله ايشلك تجارتى واردر . — بونك ١٠ كيلومتره شمال غربيسنده وهمنامى اولان خليجك ساحل غربيسنده (سيدنى مينس) يعنى « سيدنى معدنلرى » اسميله ديكر بر قصبه بولنوب، ٥٥٠٠ اهاليسى وكومور معدنى واردر .

سيدون { (Sidon) صيدانك اسم قديميدر . { (تير) يعنى (صور) دن صكره فنيكه‌نك الك معمور و الك مشهور شهرى ايدى . [« صيدا » ماده‌سنه مراجعت بيوريله .]

سيده { خلفاء عباسيه‌نك يكرمى آلتنجيسى { اولان قائم بامرالله‌ك قيزى اولوب، سلاجقهٔ عراقدن ركن الدوله طغرل بكه وارمشيدى .

— آل بويه‌دن رى حاكمى مجد الدوله‌نك دخى والده‌سنك اسمى اولوب ، مشاراليهك صغرسننده وصيه بولنمش ؛ وصكره‌دخى كنديسى سفاهتله مشغول اولديغندن، ادارهٔ امور صاحبهٔ ترجمه‌نك يدنده قالمش ايدى .

— (سيده بنت عبد الرحيم) مشاهير محدثاتدن اولوب، والده‌سى جوهره بنت هبة الله دخى محدثاتدن ايدى .

سيده { (Side) آناطولينك تكه خطه‌سندن { عبارت اولان پامفيليا خطهٔ قديمه‌سى ساحلنده بولنمش اسكى بر قصبه اولوب، بر آره‌لق خطهٔ مذكوره‌نك مركزى بولنمش ايدى. اليوم خراب اولوب، اسكى آنطاليه ديلمكله معروفدر .

سيدى { قدماى شعراء عثمانيه‌دن ايكى ذاتك { مخلصيدر :

برنجيسى حميدلى اولوب. (قره سيدى) ديلمكله معروفدر . صحن مدرسى ايكن سلطان بايزيد خانك اوقافنى اداره‌يه مأمور اولوب، بعده استانبول قاضيسى اولمش؛ وفنارى خاندانندن بر قيز آلمش ايدى. عربى و فارسى و تركى نظمه مقتدر اولوب ، بعض اثموزجلرى وسائر رسائلى واردر . شو بيت اونكدر:

قدك اوزره زلف وخدك كوروبن سيدى ديدى
ان بدر الليل قدر قدر رمح قد بدا

— ايكنجيسى قول اوغلى طائفه‌سندن اولوب، (دولكر زاده سيدى) ديلمكله معروفدر . قانونى سلطان سليمان خانك اوائل سلطنتلرنده وفات ايتمشدر. ساده اشعارى واردر. شو بر ايكى بيت او جمله‌دندر:

صريرى كلخن اولنلر سرايى نيلرلر
پلاس عشق كيينلر قبايى نيلرلر
كوزللر اوشه كلوب پايمال ايدر بيلم
بو پاره پاره دل مبتلايى نيلرلر

سيدى احمد پاشا { [« احمد پاشا (سيدى) » { ماده‌سنه مراجعت .]

سيدى بن عباس { (Sidi-Bel-Abbès) { جزايرك وهران ايالتنده و وهرانك ٥٦ كيلومتره جنوبنده اوله‌رق (مكره) نهرى كنارنده و واسع ومنبت بر اووه‌ده واقع قضا

مركزى برقصبه اولوب، ١٦٨١٠ اهاليسى واردر، كه قسم اعظمى اسپانيول، فرانسز وسائره اوله‌رق اجنبيدر . طوغله، بيره وسائره فابريقه‌لرى وحبوبات وحيوانات وكور و سائره تجارتى واردر . بو قصبه ١٨٤٣ تاريخنده بوناملده ياد اولنور بر تربه‌نك يانده تأسيس اولنه‌رق، اطرافنده‌كى اراضئ منبته، اهالئ مسلمه‌نك مراكشه هجرت ايتمه‌لرى اوزرينه، بوقصبه‌يه برلشن آوروپاليلرك النده قالمغله، چابق ترقى وتوسع ايتمشدر . سورله محاط اولوب، سوقاقلرى دوز وكنيشدر. وهراندن كلن دمير يول خطى بوقصبه‌دن كچوب، اورادن تلمسانه بر شعبه اوز تير .

سيدى پاشا زاده { [«محمد پاشا (سيدى پاشا زاده)» ماده‌سنه مراجعت بيوريله .]

سيدى رئيس { مشاهير بحريون وادبا وريا ضيوندن اولوب، اسمى عليدر، وغلطه‌ده متمكن بولنمغله (غلطه‌لى سيدى على) ديمكله معروفدر . ارباب ثروتدن اولمغله ، غلطه‌ده بك منزين برقوناغى وار ايدى، وكمال سخاوتندن قپوسى عمومه آچيق ايدى. علوم رياضيه وهيئت وهندسه‌ده وادبياتده يد طولاسى اولوب ، اشعارنده (كاتبى) تخلص ايدردى ، و(كاتبئ رومى) ديمكله دخى مشهوردر. قانونى سلطان سليمان خان دورنده سويش دونناسنك رئيسى پيرى رئيسك قتلى اوزرينه ، ٩٦١ ده مذكور دونما رياستنه تعيين اولنه‌رق، عمان سواحلنه مسلط اولان پورتكيز دونناسنه قارشى بصره‌دن عزيمت ايتمش ايسه‌ده، هرمز بوغازينك خارجنده دشمنك دها قوتلى بر دونناسنه راست كلمكله ، مغلوب ، و فرطونه‌يه دخى طوتيلوب ، اكثر سفائنى مغروق اولمغله، قالان برايكى پارچه كمى وبك چوق مشاق ومحنله، كجرات ساحلنه يتيشمش؛ وبر وقت احمدآباده كجرات حاكمك يانده قالدقدنصكره، قالان سفائنى حاكم مشاراليهه امانت ايده‌رك، معيتنده‌كى اللى كشى ايله براً سند ، پنجاب، افغانستان، ماوراء النهر ، خراسان وآذربيجاندن كچه‌رك ، وبرچوق حكمداران اسلامك شفاعتلرينى آله‌رق، دربارحضرت پادشاهى‌يه عودتنده، مظهر عفو بيوريله‌رق ، تقاعد اولنمش ايدى. نهايت ٩٧٠ تاريخنده درسعادتده وفات ايتمشدر . بحر عمانك احوالنى حاكى «محيط» عنوانيله بركتابى واردر، كه ٩٦٢ ده احمدآباده‌ده اكما ايتمشدر . اورادن درسعادته عودتنده كورديك ممالكك احوالنى مبين دخى «مرآت الممالك» عنوانيه بر سياحتنامه يازوب، سلطان سليمان خانه تقد ايتمشيدى . بوندن بشقه اسطرلاب وربع مجيب ومقنطرات ومعدل وذات الكرسى اعمالى حقنده بش مقاله اوزره وتركجه «مرآت كائنات» عنوانيله برتأليف معتبرى واردر . بو آثارينك نسخه‌لرى نادر اولوب «محيط»ى بارون هامر طرفندن آلمانجه‌يه ترج وويانه‌ده نشر اولنديغى كبى، بونك و «مرآت الممالك» نك بر خيلى بحثلرى دخى هندستانده چيقان معلوما آسيويه مجموعه‌لرينه درج اولنمشدى . اشعارى دخ بك كوزل اولوب، شو بيت او جمله‌دندر :

نوله مجرم ايسه‌ك يارين شفاعت خواهمز واردر
طيانسون زهديته زاهد بزم آللهمز واردر

سيدى شهرى { (ياخود سيدشهرى) قون ولايت وسنجاغنده وقون نك ٨٠ كيلومتره جنوب غربيسنده اوله‌رق برطاغ شرق اتكنده و بوزقير كولندن بكشهر كولنه كيد نهرك ٧ كيلومتره غربنده قضا مركزى بر قصب اولوب، يالكز : ١٠ قدرى ارمنى وقصورى مس اولمق اوزره ٤٥٠٠ اهاليسى، ٥ جامع شريفى، مدرسه‌سى وبر رشديه مكتبى واردر . مياه جاريه واطرافنده باغ وباغچه‌لرى چوق اولوب، ميوه‌لرى كوزلدر. — سيدى شهرى قضاسى شمالاً بكشهرى شرقاً نفس قونيه، جنوباً بوزقير قضالريله، غرباً دخ تكه سنجاغيله محدود اولوب ، ٤٣ قريه‌يى حاو اولديغى حالده، مركزده‌كى يوز قدر ارمنيدن ماعدا كاملاً مسلم وترك اولمق اوزره، ٢٦٨١٣ اهالي واردر . اراضيسى آز عارضه‌لى اولوب ، قضانك قـ جنوبيسنده بولنان مذكور بوزقير ونام ديكرله صف كولندن چيقه‌رق بكشهرى كولنه دوكلمك اوزره شما طوغرى آقان نهر قضايى شق ايله، واسع برواد تشكيل ايديور. بو نهره صاغ وصولدن برقاچ كوچ چاى دوكيلور . اراضيسى بك منبت و محصولدار او لوب، بغداى، آرپه، يولاف، بورچق وسائر حبوبا قضايى اداره ايتدكدن صكره، تكه سنجاغنه دخى نقـ اولنورسه‌ده ، يوللرى اولمديغندن، نقلياته اولنا مصارف زراعتك برشى استفاده ايده‌مه‌مه‌سنى موجب

Digitized by Google

اولمغله، فضله اککدن اجتناب ایدرلر. توتون، پاموق، آفیون وساژه ایله میوه وسبزه‌لرك دخی انواعی حاصل اولور. درون قضاده ٥٨ جامع ومسجد، ٤ مدرسه، ٤ خان، ٢ حمام، ٣٠٣ دکان، ٢ قابلیجه و٣٦ چشمه موجوددر. اراضئ مزروعه‌سی ٩٤٧٠ یکی دونمدن عبارتدر.

سیدی عقبه { جزایرك قسنطینه ایالتنده وقسنطینه‌نك ٢٠٧ کیلومتره جنوب غربیسنده (زاب‌شرقی) ناحیه‌سنده وبیسکره‌نك ١٨ کیلومتره جنوب شرقیسنده برکوچك قصبه اولوب، صحابهٔ کرامدن مغرب فاتحی عقبه بن نافع (رضه) حضرتلرینك تربهٔ شریفه‌سنی حاوی اولمغله، زیارتکاهدر. تربه پك ساده اولوب، خط کوفی ایله بعض یازیلری واردر. بوتربه ویانده‌کی جامع‌شریف مغربك اك اسکی آثار اسلامیه‌سندندر.

سیدی کوی { آیدین ولایتنك ازمیرسنجاق وقضاسنده یعنی مرکزولایته ملحق برناحیه‌نك مرکزی برکوچك قصبه اولوب، ازمیر شهرینك جنوبنده ودمیر یول خطی قربنده اوله‌رق، ازمیره آقان بر دره‌نك اوزرنده واقعدر. ازمیرك صیفیه‌لرندن معدود اولوب، ٣٥٣٥ اهالیسی وبرخیلی کوزل کوشکلری واردر. —— سیدی کوی ناحیه‌سی ٣٣ قریه‌دن مرکب اولوب، شمالاً نفس‌ازمیر قضاسیله، شرقاً نیف، جنوباً طوربالی ناحیه‌لریله، غرباً دخی اورله قضاسیله محدوددر. اهالیسی ١٠٤٤٩ کشیدن عبارتدر. اراضیسی منبت ومحصولدار اولوب، حبوبات متنوعه‌ایله اوزوم، انجیر وساژه حاصل اولور.

سیدی محمد { فاس ومراکش ملوك شرفا. سندن اولوب، ١١٧١ تار. یخنده پدری مولی عبدالله‌ه خلف اولمش؛ ومملکتنه مدنیتی ادخال ایتمکه چالیشوب، اکثر اوروپا دولیله مناسباته کیریشمش؛ و(موغادر) قصبه‌سنی تأسیس، و١١٨٣ ده (مزغان) قصبه‌سنی پورتکیزلیلردن استخلاص ایتمش ایسه‌ده، ملیله‌یی اسپانیوللردن ضبط ایتمکه موفق اوله‌مامش ایدی. ١١٩٨ ده ٨٠ یاشنده وفات ایتمشدر.

سیرا { (Sierra) اسپانیول لساننده «سلسلهٔ جبال» معناسیله دیکر بر طاقم اسملره اضافتله اسپانیا وآمریقاده برچوق سلاسل جباله علم اولمشدر. [بواسامئ مرکبه‌نك ایکنجی جزءلرینه مراجعت بیوریله.]

سیرابی { هندستان شعراسندن اولوب، اکبرآبادلیدر، واکبر شاهك زما. ننده یاشامشدر. شو بیت اونکدر:

آزاده تا تواند از قید تن بر آید
از پوست اکر نباشد از پیرهن برآید

سیراجکنج { یاخود سراج کنج (Siradj-gandj) هندستانده بنکاله خطه‌سنك راجشاهی ایالتنده (پبنه) سنجاغنده وپبنه‌نك ٦٧ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق براهماپوتره ایرماغنه تابع (دنبندی) نهری اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ١٢٢٨٥ ی مسلم اولمق اوزره، ٢١٠٤٠ اهالیسی، بعض فابریقه‌لری و پك ایشلك تجارتی واردر.

سیراف { فارس ساحلنده وشیرازدن ٦٠ فرسخلق مسافه‌ده بیوك وتجارتکاه برشهر قدیم واسکله اولوب، قدمای جغرافیون‌اسلام وصفنده پك مبالغه ایدیورلر. یاقوت حموی سلفلرینك تعریفاتنی نقل ایتدکدن صکره، بو شهرك تدنی‌یه یوز طوتمسیله اسکی معموریتی قالمدیغنی ومع هذا کوزل ابنیه‌سی وجامعی اولدیغنی واوکی آچیق ایسه‌ده، ایکی فرسخلق مسافه‌ده صاغلام برلیمانی اولدیغنی بیان ایدیور. معموریتی زماننده برچوق مشاهیرك مسقط رأسی بولنمشدر. الیوم خرابدر.

سیرافی { (ابو سعید حسن بن عبدالله بن مرزبان) مشاهیر ادبادن اولوب، نحو ولغت وشعر وعروض وحساب وفقه وساژ علومده عصرینك فریدی ایدی. پدری مجوسی بو. لنمشیدی. زهد وتقوی وعفتده دخی شهرت شایعه صاحبی اولوب، قضایی قبول ایتمز، وکدیمینیله یاشار ایدی. ٣٦٨ تاریخنده بغدادده وفات ایتمشدر. سیبویه‌نك کتابنی شرح ایدوب، کتاب مذکورك بوندن ایی شرحی یوقدر.

سیراقوسه { (Syracuse) ایتالیاده سیجلیه جزیره‌سنك ساحل شرقیسنده قره‌یه برکوپری ایله مربوط برکوچك آطه‌نك اوزرنده ایالت مرکزی برقصبه اولوب، قتانیه‌نك ٣٥ کیلومتره

جنوبنده واقعدر . بڭ قدیم بر شهر اولوب ، اسکی حالنی تمامیله محافظه ایتمکله، سوقاقلری پك طار وطولاشیقلی وخانه‌لری مدرسه‌یه مشابه اولوب ، خارجه پنجره‌لری یوقدر . ۲۷۵ ۲۵ اهالیسی، قره ایله آطه آره‌سنده‌کی طار بوغازه آچیلمش ایکی صاغلام لیمانی وایکی فناری واردر . شمدیکی سیراقوسه اسکیسنك آنجق برمحله‌سی اولوب، زمان قدیمده قسم اعظمی قره‌ده ممتد اولوردی . شمدی اورالری ویرانه‌لرله مملو اولوب ، اطرافنده‌کی بطاقلقلر دخی قصبه‌نك هواسنی اخلال ایتمکده‌در .

سیراقوسه میلاد عیسی (عم) دن ۷۳۵ سنه اول قورنته‌لی (آرخیاس) اسمنده بر یونانلی طرفندن (اورتیجیه) آطه‌جغی اوزرنده تأسیس ، ویونان مهاجرلریله اسکان ایدیله‌رك، متعاقباً قره‌ده دخی کسب توسع ایده‌رك ، یکی ظهور ایتمش اولان قارتاجه‌لیلرك قوتنه سیجلیه‌ده مقاومت ایده‌جك درجه‌ده مکنت قزانمش ایدی . قبل المیلاد ۴۱۴ تاریخنده آتنه‌لیلر سیراقوسه‌یی ضبط ایتمکه کیتمشلر ایسه‌ده ، منهزماً عودت ایتمشلردی . او زمانده درت قسمدن عبارت اولوب، پك بیوك ومصنع معبدلری، تیاترولری، سرایلری وهیکللری وار ایدی . اهالیسنك بر ملیونه بالغ اولدیغی دخی روایت اولنمش ایسه‌ده، هرحالده ۵۰۰۰۰۰ کشیدن زیاده ایدی. خرابه‌لرینك محیط دائره‌سی ۳۵ کیلومتره طولنده‌در . سیراقوسه‌نك اڭ قوتلی زمانی میلاددن ۳۰۰ سنه اول ایدی . او وقت (آغاتوقلس)ك قومانده‌سیله قارتاجه قارشی دونتما واردو سوق ایتمش ایسه‌ده ، مرقوم قتل اولنمش، وعسکری عودت ایتمشدی . بعده سیراقوسه رومالیلره قارشی قارتاجه‌لیلرله اتفاق ایتدیکندن، قبل المیلاد ۲۱۲ تاریخنده حکیم ریاضی شهیر (آرشیمد)ك سعیله برابر، مارجلوس شهری ضبط وروما یه الحاق ایتمشدی . او وقتدن بری سیجلیه‌نك سائر طرفلریله برابر رومالیلرك، رومك، عربلرك، نورمانلرك ونهایت اسپانیانك ضبطنه کچوب، ۱۸۶۱ ده ایتالیا قراللغنه الحاق اولنمشدر . [«سیجلیه» ماده‌سنه مراجعت .] سیراقوسه اهل اسلامك الینه کچنجه‌یه قدر سیجلیه‌نك مرکزی اولوب، عربلرك زماننده پالرمو (بلرم) اسمیله صقلیه‌نك مرکزی ایدیسه‌ده سیراقوسه دخی (سرقوسه) اسمیله معروف اوله‌رق خیلی معمور ایدی . ۱۶۹۳ و ۱۷۵۷ تاریخلرنـ وقوع بولان شدتلی زلزله‌لر بسبتون خرابنی موجـ اولمشدر . استقلالی زمانده یعنی ابتدای تأسیسند رومالیلرك ضبطنه کچنجه‌یه قدر بروجه زیر بعـ حکمدارلر دخی حکومت سورمشدر :

قبل المیلاد

زاده‌کانك نفوذی	۷۳۵ الی ۸۴
حکمدار جلون	۴۸۴
» برنجی هیرون	۴۷۸
» تراسیبول	۴۶۷ » ۱۶
جمهوریت مفرطه	۴۶۶ » ۰۵
حکمدار اسکی دنیس	۴۰۵
» کنج دنیس	۳۶۸
» دیون	۳۵۷
» قالیپه	۳۵۴
» هیپارینوس	۳۵۳
» هیپسیوس	۳۵۱
» کنج دنیس ثانیاً	۳۴۷
» تیمولئون	۳۴۸ » ۲۷
» سوسیسترات	۳۲۰
ایکنجی هیرون	۲۶۹
هیرونیم	۲۱۵

— سیراقوسه ایالتی سیجلیه جزیره‌سنك جنو شرقی کوشه‌سندن عبارت اولوب ، شمالاً وشر غربی جهتندن قتانیه، غرباً قالتانیزته ایالتلریله سـ طرفلردن دخی دکیزله محاطدر . مساحهٔ سطحیه ۳۶۹۷ مربع کیلومتره واهالیسی ۳۷۱ ۱۷۰ کشیدر طاغلق بر یر اولوب ، اڭ بوکسك طاغی ۹۸۵ مـ ارتفاعنده‌در . طوپراغی اکثریت اوزره اراضـ کلسیه‌دن اولمغله، طاغلر آره‌سنده آقان نهرلرك چو یولده قورور. طبیعت اراضیجه ومحصولاتجه سیجلیه سائر طرفلرندن دون اولدیغی کبی، صنایع وتجار دخی کریدر. شراب اخراجاتی زیاده‌جه در . ایا ۳ قضایه منقسم اولوب، ۳۲ ناحیه‌یی حاویدر. مرکز اولان سیراقوسه اڭ بیوك معموره‌سی اولیوب باشلیجه شهر و قصبه لریله مقدار نفوسلر بروجه‌زیردر :

مودیقه	۴۳۹۲۵	سیراقوسه	۲۷۵
راغوزه	۲۶۸۳۰	نوتو	۲۲۵
ویتوریه	۲۶۷۵۰		

Digitized by Google

سیراقوسه (Syracuse) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك (نیویورق) جمهوریتنده ونیویورقك ٣١٥ کیلومتره شمال غربیسنده واوله‌رق (اونونداغه) کولك ساحل جنوبیسنده بو کولك اسمیله مسمی سنجاغك مرکزی برشهر اولوب، ٨٨١٤٣ اهالیسی، لیمانی، جدولی، هرطرفه طوغری متعدد دمیر یوللری، پك ایشلك تجارتی، بیوك طوز تصفیه‌خانه‌لریله مملحه‌لری، جسیم دمیرخانه‌لری ومختلف ماکنه‌لرله جام، بیره وسائره فابریقه‌لری، بیوك دارالفنونی، متعدد مکاتب عالیه ورشدیه وابتدائیه‌سی، کتبخانه‌سی، تیمارخانه‌سی، یتیمخانه‌سی، اختیارلره مخصوص دارالعجزه‌سی، متعدد مصنع وجسیم کلیساسی، تفرجگاه اولمغه شایان مزارستانی وبرچوق گوزل ابنیهٔ امیریه وخصوصیه‌سی واردر. یوقاریده ذکر اولنان مقدار نفوس ١٨٩٠ استاتستیقنه کوره اولوب، سنه‌ده اوچ درت بیك اهالی آرتدیغی دخی محققدر. بو شهر ١٨٢٥ تاریخ میلادیسنده بر قریه حالنده تأسیس اولنوب، ١٨٤٧ ده قصبه‌لر صره‌سنه کچمشدر.

سیراکوپه (Syragouppa) هندستانك قسم جنوبیسنده مدراس ایالتنك (بلاری) سنجاغنده و(بلاری)نك ٥٨ کیلومتره شمالنده واوله‌رق (کریشنه) ایرماغی تابعلرندن (تونکبهادره) نهری اوزرنده برقصبه اولوب، ١٦٨٥ ی مسلم اولمق اوزره، ٥٠١٥ اهالیسی وآغیر هوا ی واردر.

سیرالثونه (Sierra Leone) آفریقانك ساحل غربیسنده فرانسه‌نك سنغامبیا مستعمراتیله (لیبریه) جمهوریتی آره‌سنده انکلتره‌نك بر مهجری اولوب، ٧° ایله ١٠° عرض شمالی و ٣٠′ ١٥° ایله ١٣° طول غربی آره‌لرنده ممتد اولور. کرك شمال وکرك جنوب جهتنده خط حدود ایکی نهر مجراسندن عبارت اوله‌رق غرب جنوبیدن شرق شمالی‌یه طوغری ممتد اولوب، اینج طرفدن یمنی سودانك (فوتاجالون) و(ساموری) یرلرندن ایسه خط تقسیم میاهی تشکیل ایدن طاغ صرتلرندن عبارت اوله‌رق، او طرفدن سیرالثونه بر زاویهٔ قائمه شکلنی ابراز ایدیور. سودانك اینج طرفلرینه طوغری آقان (نیجر) ایرماغنه دوکیلن انهارك منابعی بو حدودك خارجنده، وطوغریدن طوغری‌یه بحر محیط آطلاسی‌یه دوکیلان انهارك منابعی سیرالثونه حدودی داخلنده‌در. بوحدود داخلنده سیرالثونه‌نك مساحهٔ سطحیه‌سی ٧٣٠٠٠ مربع کیلومتره اولوب، یاریم ملیوندن زیاده اهالی ایله مسکوندر. آنجق طوغریدن طوغری‌یه انکلتره‌یه تابع اولان یرلری یالکز ٢٦٠٠ وبر روایتده ٧٧٧٠ مربع کیلومتره واهالیسی ٧٥٠٠٠ کشیدن عبارت اولوب، اوبر طرفلری انکلتره‌نك آز چوق حمایه‌سی آلتنده بولنور اقوام وقبائل زنجیه ایله مسکوندر. سواحلی خط مستقیم اوزره حساب اولنورسه، ٣٥٠ کیلومتره طولنده ایسه‌ده، گیرنتی وچیقنتیلریله برابر بونك ایکی مثلنه بالغ اولور. لیبریا حدودندن (شربرو) جزیره‌سی قارشیسنه قدر غرب شمالی‌یه طوغری ممتد اولان ١٧٥ کیلومتره‌لك ساحلی غایتله دوز اولوب، جزیرهٔ مذکوره‌نك قارشیسنده بربرینی متعاقب اوچ قوی بعد التشکل، ساحل شماله طوغری دونوب، بر طاقم برونلر وقویلر وعلی الخصوص اصل سیرا لثونه دینلن بر اوزون شبه جزیره تشکیل ایدر، که بونك منتهای غرب شمالیسنده مهجرك مرکزی (سیرالثونه) ونام دیکرله (فریتوون) قصبه‌سی بولنیور. ساحل عمومیت اوزره آلچق وبطاقلق حالنده اولوب، علی الخصوص یاغمورلر موسمنده بطاقلقلر چوغالمغله، حتی مذکور شبه جزیره دخی بتون آطه حکمنه کچر. اوموسمده بلوط وسیسلری دخی چوق وسواحلك اوکی صیغ اولدیغندن، سفائن حقنده پك مخاطره‌لیدر. بو سواحلك اینج طرفلرنده، دکیزدن کورینشی یاتمش بر آرسلان شکلنی ابراز ایتدیکیچون، پورتکیزلیلر طرفندن (سیرالثونه) تسمیه اولنان برسلسلهٔ جبال ممتد اولوب، اك یوکسك محللری ٧٠٠ متره ارتفاعنده‌در. مملکتك اینج طرفلری بالطه کورمه‌مش صیق اورمانلرله مستور اولوب، اکثر طرفلری هنوز لایقیله کشف اولنمامشدر. اینج طرفده‌کی جبالدن برچوق انهار آقوب، اك بیوکلری شمال جهتنده‌کی ایکی (اسقارسیه) ایله (روکاه) نهرلری وجنوبده‌کی (بانسوقولو) و(بافی) نهرلریدر. بونلرك بعضلری منصبلرنده اوزوز خلیجلر تشکیل ایدیور. هواسی غایتله آغیر ومهلك اولوب، هر نه قدر سنه‌نك اك صیجاق آیی اولان نیسانده (فریتوون) ده میزان الحراره اکثریا ٢٨ واك صریق آیی اولان آغستوسده ٢٤ درجه کوستریورسه‌ده،

بطاقلقلرك كثرتى ودكيزك جذرى حالنده آچيقده قالان چامورلرك تبخراتى هوايى تسميم ايدوب، صارى صيتمه وسائر مهلك خستەلقلر توليد ايديور. ياغمورلرى پك چوق اولوب، ياغمور موسمى مايسده باشلار، وحزيران وتموزده پك چوق ياغوب، آغستوسده آزالمغه باشلار؛ ونهايت تشرين ثانيده بسبتون كسيلوب، قوراقلق موسمى كيرر. واديلرنده پرنج وبايرلرنده مصر، پتاتس ونخود كبى حبوبات حاصل اولور. آوروپادن نقل اولنان ميوه وسبزەلرك چوغيله قهوه، شكر قامشى، پاموق وچيويت دخى ايى محصول ويرمكه باشلامشدر. حيوانات اهليەسى باشليجه كچى وطوءوزدن وطيور مونسه انواعندن، وحيوانات وحشيەسى دخى فيل، ببانى مانده، پارس، قورد وشمپانزه دينلن بيوك نسناس وسائرەدن عبارتدر. باليغى ده چوقدر. ايچ طرفلرينك اهاليسى اقوام مختلفهٔ زنجيەدن عبارت اولوب، بونلر حقنده تفصيلاته كيريشيله بيلەجك قدر معلومات مفقوددر. طوغريدن طوغرىيه انكلترەنك تحت ادارەسنده بولنان ٧٥٠٠٠ اهالينك ٣٠٠٠٠ ى مركزى اولان (فريتوون) ده وقصورى اطرافندەكى قرادە ساكندرلر. بونلرك ايچنده آنجق بر ايكى يوز آوروپالى بولنوب، قصورى انكليز وفرانسز سفائنى طرفندن تخليص اولنمش اسراى زنجيەدن عبارتدر، كه هر برلرينك لسانلرى بشقه اولديغندن، لسان اصليلرينى اونودوب، بينلرنده انكليزجه قونيشورلرسەده، انكليز لسانى بونلرك آغزنده بسبتون بشقه بر صورت آلمشدر. مذهبجه ٣٠٠٠٠ قدرى ميسيونرلر واسطەسيله پروتستان اولمش ايسەده، اسكى اعتقادلرينى دخى محافظه ايتمكدەدرلر. ٥٠٠٠ دن زيادەسى مسلم و ١٦٠٠٠ قدرى بت پرستدر. آنجق كرك بت پرستلرك وكرك خرستيان اولنلرك كوندن كونه دين اسلامى قبوله اولان انهماكلرى سببيله سنەدن سنەيه مسلمانلرك عددى آرتمقده وخرستيانلرك مقدارى آزالمقدەدر. دين اسلامك او جهتلرده ترقيانه ميسيونرلر بر وجهله سد ممانعت چكەمەمكدەدرلر. انكليزلر ٦٥ ابتدائيه و ٦ رشديه مكتبى تأسيس ايدوب، ٢٢ مكاتب خصوصيه دخى واردر. واردات ومصارف سنويەسى بر بچق مليون فرانقدن زيادەدر. عسكر وژاندارمەسى زنجى اولوب، يالكز ضابطلرى انكليزدر. هوانك آغر آوروپاليلر طرفندن واسع چفتلكلر وفابريقەلر تأسيـ مانع اولوب، تجارت دخى بحق اجرا اولنەميو باشليجه اخراجاتى بعض نباتاتدن چيقاريلان ياغ فيل ديشى، آلتون توزى، صمغلر وبهاراتك ا عندن وبر مقدار قهوەدن عبارتدر. بو مملكت اول ١٤٤٧ ده (آلوارو فرناندز) نام پورتـ قپودانى طرفندن كشف اولنەرق، ١٤٦٧ ده (پد سينترا) طرفندن دها ايى تحقيق اولنمش؛ واو تاريخـ اعتباراً آوروپا قورسانلريچون بر انسان صيدكا حكمنه كچوب، اورادن كيلر طولوسيله اسراى زنـ آلەرق، آمريقايه كوتورمشلر ايدى. ١٧٨٧ تاريخنده اسارتك لغوى اوزرينه، تخليص اولنان اسر بر ملجأ اتخاذ اولنەرق، ابتدا بر انكليز شركتى فندن اداره اولنمش؛ و ١٨٠٧ تاريخنده انـ حكومتى طرفندن ضبط اولنمشدر. او وقتدن بر مهجر يالكز مذكور شبه جزيرەدن عبارت بولنـ ايكن، بو صوك سنەلرده انكليزلر نفوذ وحمايەلر دائرەسنى توسيع ايدەرك، اسماً بتون مملكت كنـ يلرينك اولمشدر.

سيرامورن (Sira-Mouren) وده طوغريسى (شارامورن) ي
«صارى ايرماق»، مغولستان ايله مانچوريەده جر وصارى دكيزك (لياؤتونغ) قوينه انصباب ايدر ايرماق اولوب، مغولستان ايله (بچيلى) نك (جنو ونام ديكرله (چنغ تەفو) ايالتى آرەسنده و (دولو نور) قربنده بيوك خينغان سلسلەسيله (ماتولين سلسلەسنك محل اجتماعنده واقع (بن كيا) طاقنا نبعانله، ابتدا شماله وبعده شرقه طوغرى آقەر مغولستان ايله بچيلى حدودينى تفريق ايدر؛ وصول ملتقالرنده برلشن (چاغان مورن)، (قره مورن و (اركەءورن) چايلرينى ودها بر طاقم چايلر ا صاغدن (شاخان مورن) اسميله بر بيوك نهر آلدقـ صكره، صرف مغولستانه وبعده مانچوريەنك (شيـ كينغ) ايالتنه كيرەرك (لياؤهو) اسمنى آلير؛ وايا مذكورەده صولدن (خاده) نهرينى اخذ ايله جنو غربىيه وبعده جنوب شرقىيه طوغرى آقەرق بر ايكى نهر دها آلدقدن صكره، مذكور كورفـ دوكيلور. مجراسنك (شينغ كينغ) ايالتندەكى قسـ

Digitized by Google

فیضان میاه زماننده سیر سفائنه صالحدر. بو مجرانك اسكیدن بری‌سوق الجیش نقطهٔ نظرنجه اهمیتی اولوب، جینی ضبط ایدن مانچورلر بورادن ایمش؛ وچینلیلر بنه بورادن قوره‌یه طوغری چیقمشلردر. بناءً علیه چین ایمپراطورلری بو وادیده بر چوق استحكامات یاپدیرمشلردر. ایرماغك مجراسنك طولی ۱۰۰۰ كیلومتره‌دن زیاده‌در.

سیران (یاخود سیرن و یا سرهان) پنجابده سند ایرماغنه تابع بر نهر اولوب، (هزاره) ایالتنك قسم شمالیسنده ۳۴°۴۶′ عرض شمالی ایله ۷۰°۵۹′ طول شرقیده هیمالایه جبالنك بر بوغازندن نبعانله، جنوبه و بعده جنوب غربی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، برقاج چای ونهایت صولدن (دور) نهرینی آلدقدن و ۱۳۰ كیلومتره‌لك جریاندن صكره مذكور سند ایرماغنه دوكیلور. مجراسنك اطرافی پرنج وباموقله مزروع اولوب، نهرك صویله سقی اولنور. برچوق دكرمنلر چویرر.

سیرانه‌سان (Sirané-San) جاپونیه‌نك نیپون جزیرهٔ كبیره‌سنده ۳۶°۴۸′ عرض شمالیده بر بركان اولوب، ۲۶۰۰ متره ارتفاعی واردر. ۱۸۷۲ ده اشتعال ایتمشدی. بكی آغزی ۱۶۰۰ متره كنیشلكنده اولان براسكی آغزینك ایچنده‌كی تپه‌نك اوزرنده‌در. تاریخ مذكورده بر طاقم قاینار صولر فیشقیروب، طاغك انكلرنده‌كی اورمانلره یانغله، آغاجلرده حالا آثاری مشاهده اولنیور. طاغك اطرافنده بر طاقم كوللر بولنوب، بعضلرینك كنارلرنده كوكوردلی صیجاق صولر چیقار.

سیراولی پیاس (Siraoli-Pias) هندستانده رحیلقند ایالتنك (باریلی) سنجاغنده بر قصبه اولوب، ۶۵۴۰ اهالیسی واردر.

سیرتی (محمد حسین غفاری) ایران شعراسندن اولوب، قزوینلی اولدیغی حالده، هندستانه رحلتله، جهانكیرك شهزاده‌لرندن (پرویز)ه انتساب ایتمش؛ وبونك وفاتندن صكره بر مدت عظیم آباده اقامت ایدوب، بعده حرمین شریفین زیارتنه كیتمش ایدی. شو بیت اونكدر:

زبس زاهل جهان خاطرم كریزانست
بخانهٔ كه مرم میكشم كریسانست

سیرجان كرمان ایله فارس آره‌سنده و شیرازدن ۲۴ فرسخلق مسافه‌ده وقتیله بر بیوك شهر اولوب، (قصرین) دینلكله دخی معروف ایدی. صوقاقلری كنیش، باغ وباغچه‌لری چوق وآب و هواسی كوزل ایدی. آل بویه‌دن عضد الدوله بو شهرده بر سرای و بر مناره انشا ایتمشیدی. عمرو بن لیث و برادری طاهر بن لیث شهره كوزل بر صو كتیروب، بتون خانه‌لره تقسیم ایتمشلردی. برچوق علما وسائر مشاهیرك مسقط رأسی بولنمشدر. الیوم خراب اولسه كركدر.

سیردریا (Syr-daria) تركستانده‌كی سیحون نهرینه شمدی ویریلن اسم اولوب، آوروپاجه‌ده بو اسمله معروفدر. [«سیحون» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سیردریا سیحونك اسم حدیثی اولان بو ناملە روسلر تركستانك بر بیوك قسمندن عبارت اولان برایالتی تسمیه ایتمشلردر.

سیردریا ایالتی (تركستان) نامیله معروف اولان ادارهٔ عمومیه‌نك بش سندن عبارت اولوب، دیكر بر سی فرغانه وسمرقند ایالتلرندن عبارتدر. بو ایالتك بو درجه‌ده وسعتی اكثر طرفلرینك چول اولمسندن ایلری كلیور. شمالاً (تورغای) و (آق‌مولانسك)، شرقاً (سمیرچنسك) وفرغانه ایالتلریله، جنوباً سمرقند ایالتیله وبخارا خانلغیله، غرباً دخی خیوه خانلغیله وبحر خوارزمله (یعنی آرال كولیله) محاط ومحدوددر. ۴۰°۱۰′ ایله ۴۷°۵۵′ عرض شمالی و ۵۶°۲۰′ ایله ۷۱°۲۵′ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، غرب شمالیدن شرق جنوبی‌یه طولی ۱۱۰۰ وعرض وسطیسی ۵۰۰ كیلومتره‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ۵۰۴۶۵۸ مربع كیلومتره اولوب، همان فرانسه وسعتنده اولدیغی حالده، یالكز ۱۱۴۳۰۰۰ اهالیسی واردر. مركزی بتون تركستانك دخی مركز عمومیسی اولان (طاشكند) شهریدر. سیحون نهری جنوب شرقیدن شمال غربی‌یه طوغری آقه‌رق ایالتی ایكی‌یه آیریور. غرب جنوبی جهتنده‌كی قسمی (قزیل قوم) اسمیله بحر خوارزمه قدر ممتد اولان واسع برچولدن عبارت اولوب، شرق شمالی قسمی ایسه مثلث الشكل طاغلق بریردن وبونك شرق شمالی وغرب شمالی جهتلرنده واقع (آق قوم) و(قره‌

قوم) اسملریله ایکی چولدن مرکبدر. (تیان شان) اسمیله چین حدودندن کلن سلسلهٔ جبال مرتفعه ایالتك حدود شرقیه‌سنه قدر واصل اولوب، اورادن (چوتقال) اسمیله اوچ درت بیك متره ارتفاعی اولان بر قول جنوب غربی‌یه طوغری اوزانه‌رق، ایالتك حدود شرقیه‌سنی تشکیل ایدر؛ و (قورامه) طاغی‌یوکا مربوط اولوب، اشبو قورامه طاغیله خجند تربنده بولنان مغول طاغی آره‌سنده‌کی بوغازدن سیحون ایرماغی کچوب، برشلاله تشکیل ایدیور. غرب جنوبی‌یه طوغری دخی (طلاس طاغی) اسمیله برطاغ اوزانوب، اڭ یوکسك ذروه‌سی اولان (ماناس) طاغی دائمی صورتده قارله مستوردر، وقربنده‌کی (قره بوغا) کچیدی ٣٠٠٠ متره ارتفاعنده‌در. غرب شمالی‌یه طوغری دخی (قره طاغ) قولی اوزانوب، سیحون کنارنده‌کی (جولك) قصبه‌سنه وقره قوم چولنه قدر ممتد اولور. بو طاغلرك شرق شمالی اتکلری صرب ودیك اولوب، جنوب غربی اتکلری ایسه آزمیلا نلیدر، وآره‌لرنده برچوق چایلر آقوب، بو یرلر ایالتك اڭ منبت واڭ کوزل یرلریدر. قره قوم چولی تورقای ایالتنده‌کی قره قومك برقسمی اولوب، آنجق نهرك وطاغلرك قربیتی جهتیله او قدر چول اولمیوب، قویو حفر اولندقده صو چیقار، واوتدن دخی خالی اولمیوب، قیشین آز قار یاغدیغندن، قیرغیزلر سوریلرینی اوتلاتیرلر. اکثر طرفلری قوملق وطالغه‌لی اولوب، بعض یرلری‌ده طوزلی باتچیقدن عبارتدر. آق قوم خالص چول وقوملق بریر ایسه‌ده، نهرلریله کوللری بولندیغندن، بونلرك قربنده خیلی نباتات ومرعالر بولنوب، قیرغیزلر سوریلرینی سوق ایدرلر. قزیل قوم چولی ایالتك نصفنه قریب اولوب، سیحون ایله جیحون آره‌سنده آرال دکیزینه قدر ممتد اولور. بونك قسم شمالیسی اینجه وقیرمزی قومدن عبارت اولوب، بسبتون صوسز ونباتسزدر؛ و جزئی روزکار اسنجه قوم دکیز کبی طالغه‌لنوب، هوایه دخی قالقمغله، بلوط کبی اورته‌لغی قاپلار. قسم جنوبیسنده ایسه برطاقم قورو طاغلر وبعض تپه‌لر بولنوب، قیو حفرنده دخی طوزلی وآجی وبعضاً طاتلی صو چیقار؛ وقیونلرك یدکلری برنوع قبا اوتله بعض چالیلر دخی بولنور. بو جهتلرنده اون اون بش بیك قدر خیمه نشین قیرغیز بولنوب، سوریلرینی کزدیررلر. ایالتك انهاری سیحون ایرماغیله طاغلق قسمنده بو ایرماغه دوکیلن چایلردن وایالتك حدود شمالیه‌سنی آیران (چو) نهرندن عبارتدر. سیحون ایله تابعلری «سیحون» ماده‌سنده تعریف اولندیغندن تکرارینه حاجت یوقدر. چو نهری (ایصیق) کولندن کلوب، آق قوم ایله قره قوم آره‌سنده آجی کوله دوکیلور. آرال کولنك شرق وجنوب ساحلیله بو سواحله قریب آطه‌لری بو ایالت داخلنده بولنوب، حدود شمالیه‌سنده دخی مذکور (آجی کول) بولنیور، بطاقلق وقامشلق حالنده کوچك کوللری وعلی الخصوص سیحونك طغیاننده مجراسی اطرافنده تشکل ایدنلری دخی چوق اولوب، بر طاقمنك صولری طوزلیدر.

هواسی پك اعتدالسز اولوب، سیبریه‌نك هواسنه مشابه اولمغله، یازین میزان الحراره ٤١ درجه‌یه قدر چیقار، وقیشین تحت الصفر ٢٥ درکه‌یه قدر اینر. بو تفاوت شمالی قسمنده دها زیاده اولوب، قسم جنوبیسنده وعلی الخصوص طاشکند کبی طاغلق قسمنده بولنان یرلرده یازین حرارت و قیشین برودت دها آزدر. قیشلری اوزون اولوب، بو موسمده اکثر طرفلری قارله مستور ونهرلر منجمد بولنور. بهارك حلولیله برابر طوپراق قاردن قورتلنجه یشیللك وچیچکلرله اورتیلورسه‌ده، درعقب صیجاقلر باصوب، بونلری قوروتمغله، اورته‌لق یانمش حالنی ابراز ایدر. صوك بهار یاغمورلرندن بردها موقتاً اورته‌لق یشیللنوب، بعده قار آلتنده قالیر. اورمانلری پك آز اولوب، یالکز یوکسك طاغلرده بولنور. قواق، قره آغاج، کورکن وسائر آغاجلری حاویدرلر. چوللرده برنوع چالی بولنوب، محروقات ایچون قیریلور، وپك کچ بتیشیر. مسکون اهالیسی بغدای، آرپه، پرنج، داری وسائره وکوجه‌لر برر مقدار داری وبغدای وآرپه اکوب بیچرلر. جنوب شرقی جهتنده پاموق دخی حاصل اولوب، سبزه ومیوه‌لری ده چوقدر. اهالینك زراعته وآرقلر حفریله اراضی سقینه اهتماملری چوقدر. عمومیت اوزره ایالت اراضیسنك یوزده ٦٦ سی اراضئ خالیه‌دن. یوزده ٣٣ ی چایر ومراعادن وآنجق یوزده بری اراضئ مزروعه‌دندر. نهرلرله کوللرك کنارلرنده وعلی الخصوص سازلقلرده برچوق صو قوشلریله یبانی طوموز بولنیور. وقتیله قپلان دخی وار ایدی. چوللرده قورد، تیلکی، یبانی کدی، چقال، پورسوق وقره قوبروق دینلن برنوع حیوان

واردر. اورمانلرده آیی و یوکسك طاغلرده یبانی کچی وساٸر بوکبی حیوانلر بولنیور. قره قوش، قرتال، سولون، ککلیك و ساٸر طیوری دخی چوقدر. حشراتك انواعی و بعض زهرلیلری دخی بولنور. سیحونده وآرال کولنده بالیغك انواعی واردر. حیوانات اهلیه یتیشدیرمك اهالینك باشلیجه مشغو-لیتلرندن اولوب، درون ایالتده ۲۵۳۰۰۰ دوه، ۴۴۴۰۰۰ آت، ۳۳۲۰۰۰ صیغیر و ۱۵۱۳۰۰۰ قیون واردر. آتلری برقاچ جنس اولوب، ضرو-بزدر. قیصراقلرك سودینی اکشیته رك (قومس) تعبیر ایتدکلری برمشروب حاصل ایدرلر، که قیرغیزلرك بیره سی اولوب، اولدقجه کیف ویرر. طاشکند قربنده (فیلان بك) نام موقعده حکومتك بر حاراسی واردر. قورامه طاغلرنده آلتون، کومش، قورشون، باقیر معدنلری وزمرد وساٸر ذی قیمت طاشلر واو جوار-ده کی بعض طاغلرده معدن کوری بولنیورسه ده، کورك جنسی پك ایی اولمدیغندن، وساٸر معدنلر مصارف قورتاره جق درجه ده اولمدیغندن، هیچ بری اخراج اولنمامقده در. ذی قیمت احجاری جغرافیون اسلام آثارنده خوقنده نسبت ایدیله رك، اهمیتله ذکر اولنیورسه ده، شمدیکی حالده استفاده اولنه میور.

اهالیسنك نصفی و عشیرت حالنده یاشایانلری قیرغیز اولوب، بونلرله برابر برقاچ بیك ترکمان وقره قالپاق دخی واردر. مسکون اهالیسنك قسم اعظمی (سارت) قومنه منسوب اولوب، بونلر باشلیجه زراعتله مشغولدرلر. ساٸر اهالیٔ مسکونه سی تاجیك، اوزبك، روس وبر مقدار ایرانلی، افغانلی وساٸر اجنبیلرله یهودی وچنکانه و ساٸره دن عبارتدر. یالکز یرلی تاجیکلر لسان فارسی ایله وقیرغیزلر، سارتلر، اوزبکلر، ترکمانلر وقره قالپاقلر جغتای ترکجه سیله متکلمدرلر. روسلر ۳۵۰۰۰ کشیدن عبارت اولوب، قسم اعظمی عسکر ومأموردن عبارتدر. بونلرله جزئی مقدارده اولان یهودیلردن بشقه بتون اهالی مسلم ومذهب حنفیه تابع سنیدرلر. مسلمانلرك مدرسه لری وجوامع شریفه یه ملحق مکتبلری اولوب، روسیه دولتی دخی روسجه وترکجه تدریساته مخصوص بعض مختلط مکتبلر آچمشدر. بتون ایالتده بری ذکوره و بری اناثه مخصوص ایکی داخلی مکتب اعدادی ایله بردارالمعلمین، ۶ ذکور و ۴ اناث مکاتب ابتداٸیه، ۳ مختلط مکتب و ۲ یتیمخانه موجوددر. طاشکندده بر مطبعه وبرطاش باصمه خانه بولنوب، ۳ غزته ورساله موقوته نشر اولنور. سیردریا ایالتی: قورامه، چیمکند، آولیه آتا، ترکستان، پردوسق، قزالینسك وآمو دریا اسملریله ۷ سنجاغه منقسم اولوب، برنجیسنك مرکزی طاشکند وبدنجیسنككی (پترو آلکساندرووسق) در. دیکرلری مرکزلرینك اسمیله مسمادر. ایالت والیسی عموم ترکستان والی وقو-ماندانیله برابر طاشکندده اقامت ایدر. صنایع محلیه پك کری اولوب، طاشکندده اسکی اصول اوزره بعض بزلر وبوك قماشلر نسج اولنور، وبر طاقم دباغخانه لر و موم و صابون عملخانه لری بولنور. روسلر دخی بعض مسکرات فابریقه لری آچمشلردر. تجارت باشلیجه سارتلرك ویهودیلرك النده در. سنوی ادخالاتی ۲۸۵۰۰۰۰۰ واخراجاتی ۱۰۸۰۰۰۰۰ فرانغه بالغ اولور. [احوال تاریخیه سیحون «ترکستان» ماده سنه مراجعت بیوریله.]

سیرسه (Sirsa) هندستانده پنجاب خطه-سنك حصار ایالتنده وحصارك ۷۹ کیلومتره غرب شمالیسنده سنجاق مرکزی بر قصبه اولوب، ۳۴۴۵ ی مسلم اولمق اوزره، ۱۲۲۹۰ اهالیسی، ایشلك تجارتی، بیوك بر حیوانات بازاری، بعض منسوجات فابریقه لری وچناق چوملك دستکاهلری واردر. ۱۸۳۷ تاریخنده انکلیزلر طرفندن تأسیس اولنوب، سوقاقلری دوز وکنیشدر. ینه بو اسمله اسکی بر شهرك خرابه لری قربنده در. — اله آباد ایالت وسنجاغنده واله آبادك ۳۵ کیلومتره جنوب شر-قیسنده دخی بو اسمله بر قصبه بولنوب، ۳۴۴۰ اها-لیسی واردر.

سیرسی (Sirsî) هندستانده بمبای اداره-سنك (کونکان) ایالتنده (هونا-وار) سنجاغنده و هوناوارك ۳۹ کیلومتره شرق شمالیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۶۹۷۵ ی مسلم اولمق اوزره، ۵۶۳۵ اهالیسی واردر. — رحیلقند ایالتنك مراد آباد سنجاغنده و مراد آبادك ۲۶ کیلومتره جنوب غربیسنده دخی بو اسمله برقصبه اولوب، ۴۳۰۰ ی مسلم اولمق اوزره، ۹۵۰۵ اهالیسی وبانیسی عد اولنان مخدوم شاهك مصنع بر تربه سی واردر.

Digitized by Google

سیرمیوم { (Sirmium) صاوه نهرینك صول كنارنده اسلاوونیه‌نك

سیرمیه ایالتنده قضا مركزی اولان میترووبچه قصبه‌سی قربنده بولنمش اولان بر شهر قدیم اولوب، روماليلر زماننده (پانونیه) خطهٔ قدیمه‌سنك مركزی ایدی. آورلیان و پروبوس ایله غراتیان بو شهرده طوغمش، وایكنجی قلود ایله مارق آورل اوراده وفات ایتمشدر. رومالیلرك طونه اقوامنه قارشی اولان محاربه‌لرنده دار الحربلری ایدی. دردنجی قرن میلادیده قسطنطینیه‌نك تأسیسندن اول بر آره‌لق قسطنطین طرفندن پایتخت اتخاذ اولنمشدی. آلتنجی قرن میلادیده آوارلرك الینه چكمكله، بونلر طرفندن تخریب ایدلمش اولملیدر، كه او وقتدن بری تواریخده اسمنه تصادف اولنمیور. بعض خرابه‌لری وآثاری باقیدر.

سیرمیه { (Syrmie) آوستریانك اسلاوونیه خطه‌سنده بر ایالت اولوب، شمالاً

وشرقاً مجارستانله، جنوباً صربیه وبوسنه ایله، غرباً دخی ینه اسلاوونیه‌نك (ورووچه) ایالتیله محاط ومحدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٦٨٦٦ مربع كیلومتره واهالیسی ۳٤۷۰۲۲ كشیدر. اهالیسنك قسم اعظمی خروات اولوب، یالكز ٥۷۰۰۸ آلمان، ۲۰۸٥٤ مجار وردت بش بیك روتن، اسلوواق وسائره بولنور. مركزی (ووقووار) قصبه‌سیدر. اراضیسی طونه ایله صاوه نهرلری آره‌سنده كی بین النهریندن عبارت اولوب، قسم شرقیسی دوز و بعض محللری بطاقلق وقسم غربیسی آز عارضه‌لیدر. قسم غربیسنده طونه ساحلنده (فروسقه‌غوره) اسمیله ممتد اولان بر صره تپه‌لرك آنجق ٥٤٦ متره ارتفاعی واردر. شمال وشرق حدودینی آیران طونه ایرماغنه دوكلك اوزره (ووقه) اسمیله بطیء الحركه بر نهری واردر. حدود جنوبیه‌سنی آیران صاوه نهرندن دخی (بوزوت) اسمیله بر قول آیریلوب، (اسپاخوه) چاینی آلدقدن صكره ینه صاویه دوكیلور. مذكور (فروشقه‌غوره) نك جنوبی اتكلرندن دخی برطاقم كوچك چایلر آقوب، صاویه دوكلك اوزره، ورووچه ایالتنه كیررلر. هواسی معتدل وطوپراغی پك منبت اولوب، كلیتلی حبوباتله سیاه وبیاض شرابلر حاصل اولور. میوه آغاجلری واسع اورمانلر تشكیل ایدوب، اریكدن بوشناقلرك

(اشلیونه) دیدكلری بر نوع مسكر چیقاریرلر. آ... وصیغیر ایله قیون وكچیلری چوقدر. خیلی ایپك د... چیقار. غرب وشرق طرفلرنده برقاچ دمیریول خط... وار ایسه‌ده، اوته طرفی الآن دمیریولدن محرومدر... ایالت ۱۰ قضایه منقسمدر. باشلیجه قصبه‌لری: سملی... (۱۲۸۲٥ اهالی)، روما (۹۰۸۰ اهالی)، میتروو... (۹۰٤۰ اهالی)، ووقووار (۹٤۹٥ اهالی)، وقا... لوچه (٥٤۹۰ اهالی) در. ایالتك اسمی مادهٔ آنفه... بیان اولنان (سیرمیوم) شهر قدیمندن مأخوذدر.

سیرنه { (Sirènes) اسكی یونان وروما... طیرنده دكیز پریلرندن برطاقم پر...

اولوب، كویا بللرینه قدر كوزل قیز واورادن آشا... قوش شكلنده اولدقلری حالده (تیرنیان) دكیزن... ایتالیا ساحلیله (قاپریه) جزیره‌سی آره‌سنده بولنور... وفوق العاده كوزل اولان سسلریله كلوب كچنلر... جلب ایده‌رك، دكیزه غرق ایدرلر ایدی. كویا بو... (پروپینه) نك والده‌سی (سرس) طرفندن دیوله تحو... اولنمشلردی.

سیروان { ایرانده خوزستان خطه‌سن... و (دزفول) ك ۲۱۰ كیلوم...

شمال غربیسنده اوله‌رق (كرخه) نهرینك سا... یمینی قربنده بر بوغازده كائن بر شهر قدیم خرابه‌لر... اولوب، بو شهرك نو شیروانك بنا كرده‌سی اولد... مرویدر. مشارالیهك بیوك بر سرایله ساسا... دورینك فن معماریسی طرزنده یاپلمش اكثر ابنیه... الیوم موجود وقائم اولوب، بوكوزل آثار عتیقه... لوری اشقیاسی طرفندن ملجأ اتخاذ اولنمقده‌در. یاقو... حموی «معجم» نده (سیروان) ك قصبه وناحیه... قریه اولدیغنده متردد كوروندیكندن، زماننده خر... بولندیغی وبلكه اثنای فتحده خراب اولدیغی آ كا... شیلیور. سعد ابن ابی وقاص حضرتلری طرفنـ... مأمور ضرار بن الخطاب الفهری یدیله فتح اولند... كتب فتوحده مذكوردر. — نسف قربنده وقا... سده دخی بو اسمله بر قریه بولندیغی كبی، (ر... قربنده‌ده بر قریه اولوب، ابو جعفر منصور زمان... اوغلی مهدی خراسانه كیدركن بو قصبه‌یه نا... اولدیغی، وآثاری باقی اولان برطاقم ابنیه یاپدیرد... و (هادی) نك دخی بونده طوغدیغی ینه «مـ... البلدان» ده مسطوردر.

Digitized by Google

سیروز (Sérès) سلانیك ولایتنده وسلانیكك ۷۳ كیلومتره شرق شمالیسنده اوله‌رق، ردوب سلسلهٔ جبالنه مربوط چارلی بالقانك جنوبی اتكنده، واسع بر اووه‌نك كنارنده و (تخیانوس) كولنه دوكیلن (آیانیه) نهرینه تابع احمد پاشا چایی اوزرنده سنجاق مركزی بر شهر اولوب، ۶۱۶۰۲ اهالیسی، ۲۹ جامع شریفی، ۱۱ مدرسه‌سی، ۳ عمارتی، ۱۵ تكیه‌سی، ۲۰۰۰ جلدی حاوی بر كتبخانه‌سی، بر اعدادیه وبر رشدیه ایله ذكور واناثه مخصوص ۱۲ ابتدائی مكتبی، اهالئ غیرمسلمه‌یه مخصوص آیریجه ۹ مكتبی، ۲۱ كلیساسی، ۲ حاوره‌سی، ۲۱۱۵ دكانی حاوی ایشلك چارشیسی، ۲۳ خانی، بخارله اداره اولنور ۴ پاموق فابریقه‌سی، ۱۰۰ قدر خاولی وآلاجه و بز دستكاهی، بهر سنه شباط آینده قوریلور (كروان پنایری) نامیله بیوك بر پنایری وایشلك تجارتی واردر. آب وهواسی لطیف اولوب، آنجق تخیانوس كولنك بطاقلقلری یازین بعض صیتمه‌لر تولید ایدیور. مذكور چایك اوزرنده كوزل باغچه‌لری، و طاغ اتكلرنده آغاجلق مسیره‌لری واردر. شهر طاغ اتكنده واقع اولان واروش ایله اووه‌ده طرز جدید اوزره یاپلمش ابنیه‌یی حاوی یكی محله‌دن مركب اولوب، اوستنده‌كی تپه‌ده بر اسكی قلعه‌سی واردر. جوامع شریفه‌سنك اك بیوك ومصنعی (اسكی جامع) دینلنیدر. اهالیسنك نصفی مسلم اولوب، قصوری بلغار وروم ویهودیدر. اطرافنده‌كی واسع و منبت اووه‌نك انباری حكمنده اولوب، ذخیره، پرنج، پاموق، توتون و سائره‌دن عبارت تجارتی پك ایشلكدر. بونكله برابر خیلی درین اولان تخیانوس كولنك كنارلری صیغ وبطاقلق اولوب، سیر سفائنه صالح اولمدیغندن محصولات مذكوره خیلی مصارفله براً اورفانو اسكله‌سنه ایندریلیور. دده آغاجدن سلانیكه دردست تمدید اولان دمیر یول خطی سیروزدن كچه‌جكی جهتله، بو نقصانتی‌ده اكمال ایدوب، تجارت ومعمورینتك ترقیسنه سبب اوله‌جغنده شبهه یوقدر.

— سیروز قضاسی همنامی اولان سنجاغك مركز قضاسی اولوب، ۱۶۸ قریه‌دن مركبدر. تخیانوس كولنك شرق وشمالنده ممتد اولان اووه‌نك قسم اعظمیله مذكور كولك واوئی شق ایدن قره صویك قربنده واقع (نكریطه) ناحیه‌سنی شامل اوله‌رق، شمالاً نوره‌قوب وتیمور حصار قضالریله، غرباً وغرب جنوبی جهتندن سلانیك سنجاغیله، جنوباً آطه‌لر دكیزیله، شرقاً دخی (زیخته) قضاسیله و قسماً درامه سنجاغیله محاط ومحدوددر. طوپراغی پك منبت ومحصولدار اولوب، اراضئ مزروعه‌سی تقریباً ۱۶۳۰۰۰ دونمدن عبارتدر. ۵۱۰۰۰ دونمنه آرپه، ۴۷۰۰۰ دونمنه بغدای، ۳۲۵۰۰ دونمنه مصر، ۲۰۰۰۰ دونمنه پاموق، ۶۵۰۰ دونمنه سیسام، ۲۸۷۰۰ دونمنه چاودار، ۲۵۰۰ دونمنه یولاف، ۱۶۰۰ دونمنه داری، ۱۶۰۰ دونمنه توتون، ۳۰۰۰ دونمنه آفیون، وبر قاچ بیك دونمه‌ده پرنج، فصولیه، كتن، پتاتس و سائره زرع اولنه‌رق، بهر سنه اراضئ مزروعه‌نك بر ثلثی‌ده دیكلندیرلمك عادتلریدر. قضانك باغلری ۲۵۰۰۰ دونم اولوب، ۷۰۰۰۰۰ قیه قدر شراب چیقاریلیر. حیوانات اهلیه‌سی ۹۰۶۸۰ صیغیر، ۵۳۰۰ آت وخركله، ۲۴۶۰۰۰ قیون، ۱۸۱۰۰۰ كچی، ۴۷۰۰ استر، ۶۳۰۰ مركب، ۱۵۰ دوه و ۱۵۰۰ طوموز و سائره‌دن عبارتدر. سنه‌ده ۱۳ قیه قدر ایپك بوجكی تخمی آچیله‌رق ۱۵۰۰ قیه قدر قوزه، و تقریباً ۳۰۰۰ آری قوغانی بولنوب، ۱۸۰۰۰ قیه قدر بال و ۱۵۰۰ قیه بال مومی آلنیر. داخل قضاده ۹۷ مكاتب ابتدائیه، ۴ رشدیه، بر اسلام وبر روم مكتب اعدادیسی موجوددر. اهالئ قضا ۸۶۲۲۹ نفوسدن عبارت اولوب، بونلر مسلم، بلغار، روم، چنكانه ویهودیدرلر.

سیروز سنجاغی. سلانیك ولایتنی تركیب ایدن اوچ سنجاغك بری اولوب، مركزی اولان سیروز شهرینك اسمیله تسمیه اولنمشدر. غرباً قوصوه ولایتیله وسلانیك سنجاغیله، جنوباً ینه سلانیك سنجاغیله وآطه‌لر دكیزیله، شرقاً درامه سنجاغیله وشرق روم ایلی ایله، شمالاً دخی بلغارستان ایله محدوددر. اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق اولوب، علی‌الخصوص شمال جهتنده‌كی جمعه، رازلق، نوره‌قوب ومنلك قضالری یوكسك طاغلردن عبارتدر. بو طاغلر قوجه بالقان سلسلهٔ عظیمه‌سنه مربوط

Digitized by Google

اولدقلری حالده، باشلیجه اوچ صره اوله‌رق بلغارستان حدودندن جنوب شرقی‌یه طوغری ممتد اولورلر: برنجی صره شرق روم ایلی حدودی بوینجه ممتد اولان ردوب ونام دیکرله دسپوط طاغی، ایکنجیسی بونك غرب جهتنده سنجاغك اورته‌سنده اوزانان (پریم) طاغی، اوچنجیسی سنجاغك غرب جهتنده قوصوه ولایتی حدودنی آیران (مالش) طاغیدر. پریم سلسله‌سنه مربوط اوله‌رق قسم جنوبیسنده چنکل طاغی، قره طاغ، بوز طاغ وسیروز شهری اوستنه قدر ممتد اولان (وروندی) طاغی بولنیور. سنجاغك منتهای شرقنده و ساحل قربنده اوله‌رق درامه سنجاغی حدودنده دخی (بیکار طاغی) ونام دیکرله (قوشجه) اسمنده آیریجه بر طاغ شرق شمالیدن غرب جنوبی‌یه طوغری اوزانیر. بونلردن بشقه سنجاغك غرب جنوبی جهتنده وقره صو مجراسنك اوته‌سنده (بلش) و (قورشا) اسملریله ایکی طاغ غربدن شرقه ممتد اولدقلری کبی، سنجاغك منتهای جنوب غربیسنده نکریطه ناحیه‌سنده سلانیك سنجاغنك حدودی بوینجه دخی (بشیك) طاغی شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه طوغری ممتد اوله‌رق، ساحل بحره قدر واصل اولور. ردوب ایله پریم سلسله‌لری آره‌سنده حاصل اولان وادیده وبو ایکی سلسله‌نك اتکلرندن اینن بر چوق چایلردن قره صو (مسته) ایرماغی تشکل ایدوب، سنجاغك داخلنده جنوب شرقی‌یه طوغری جریانله، نوره‌قوبدن کچدکدن صکره، درامه سنجاغنه داخل اولور. پریم ایله مالش سلسله‌لری آره‌سنده بلغارستانك ایچندن وصوفیه جوارلرندن کلن دیکر قره صو (استروم) ایرماغی جنوبه طوغری آقوب، بو ایکی سلسله‌دن اینن بر چوق چایلری وبعده صاغدن مالش ایله بلش سلسله‌لری آره‌سندن وغربدن کلن (استروجه) نهرینی، دها آشاغیده صولدن (بیستریجه) یی آلدقدن، وچنکل ایله بلش طاغلری آره‌سنده اوزون بر بوغازدن کچدکدن صکره، سیروز اووه‌سنه دوشوب، بوراده ینه صولدن تیمور حصاردن کچن (قورشوه) نهرینی بعدالاخذ، غرب جنوبی‌یه طوغری دونر، وهمنامی اولان کولی شق ایدن (بوتقوه) نهرینی اخذ ایله، جنوب شرقی‌یه طوغری دونه‌رك، وصاغدن کوپری چاینی وصاغ وصولدن دیکر بر ایکی چای آلدق تخیانوس کولنه دوکیلور. بو کولك ایچنده د صاغدن برقاچ دره وصولدن سیروز قربندن کچ آیانیه ایله (درامه) دن کلن (آنکیسته) ونام دیکر (درامانیجه) نهرینی آلیر؛ ونهایت مذکور کولد چیقه‌رق، چای آغاج کوپریسی آلتندن مرورله کولدن یدی سکز کیلومتره‌لك مسافه‌ده اورفا کورفزینه دوکیلور. بو وجهله قره صو (استروم ایرماغی سیروز سنجاغنك اك باشلی نهری اولوب اکثر میاه جاریه‌سنی جمع ایدر؛ ودیکر قره ص (مسته) حوضه‌سنده بولنان رازلق ونوره‌قوب قضا لرندن بشقه، سیروز سنجاغنك بتون سائر طرفلری قره صو (استروم) حوضه‌سی داخلنده بولنیور سیروز اووه‌سی قره صو منصبندن بلش طاغنك اتکلرینه قدر ممتد اولوب، مذکور ایرماغله وبو دوکیلن بر چوق چایلرله اروا اولنه‌رق، دنیانك اك منبت اووه‌لرندن ایسه‌ده، ایرماغك طغیاننده بر چوق یرلری صو آلتنده قالدیغندن، تطهیره محتاجدر. بو اووه‌نك طولی تقریباً ۹۰ وعرض وسطیسی ۲۰ کیلو متره‌در. سنجاغك ایکنجی اووه‌سی پتریچ قضاسنده استروجه مجراسی بوینجه شرقدن غربه ممتد اولان اووه‌نك قسم شرقیسیدر. قره صونك یوقاری مجراسنده بعض طار اووه‌لرله نوره‌قوب قصبه‌سی اوکنده بر اووه وطاغلر آره‌سنده بعض کوچك اووه‌لر دخی بولنور. مذکور تخیانوس وبوتقووه کوللرندن بشقه پریم سلسله‌ٔ جبالنك اوزرنده (پاپاس کولی) اسمیله کوزل بر کول بولنوب، آیاغی مسته قره صوینه دو کیلور.

سنجاغك اراضیسی عمومیت اوزره منبت ومحصو لدار اولوب، بغدای، آرپه، چاودار، مصر، بولاف، داری، سیسام، پرنج وسائر حبوباتله کتن، کنویر، توتون، پاموق، آفیون وسائر محصولات حاصل اوله‌رق، سنجاغی اداره ایتدکدن صکره، خیلی مقداری دخی اخراج اولنور. اك منبت یری سیروز اووه‌سیدر. باغلری دخی چوق اولوب، خیلی مقدار شراب اخراج اولنور. میوه وسبزه‌لری ده بولدر. مرعالری پك کوزل اولوب، اهالی کلیتلی قیون، کچی، صیغیر، خرکله و سائر حیوانات اهلیه بسلرلر. آری

طلرنده ایسه بوجکلری ده چوقجه اولوب ، خیلی
لر بال وایپك چیقار. نهر وکوللرنده برقاج جنس
بق بولنور. حیوانات وحشیه‌سی روم‌ایلنك سائر
رفلریله مشترك اولوب، قورد، آیی، تیلکی، قره‌جه،
اوشان وسائره‌دن عبارتدر. طاغلرنده آوحیواناتی
چوقدر. طاغلرینك اکثری وعلی الخصوص باش
ومالش طاغلریله قره صویك غرب جهتنده‌کی سائر
طاغلرك اکثری و پریم و ردوب سلسله‌لرینك بعض
تکلری اورمانلرله مستور اولوب ، سنجاغك بتون
ورمانلری ٧١٠٦٤٩٥ دونمه‌بالغ اولیور. آغاجلری
ماری ، آق وقره چام ایله میشه ، سند بان ، قاین ،
واق ، قزل آغاج ، قره آغاج وسائره‌دن عبارتدر. بو
ورمانلردن احتیاجات محلیه‌یه کوره کراسته واودون
کور ایچون قطع اولنه‌رق ، برمقدار کراسته دخی
ره چای واسطه‌سیله دکیزه ایندیرلمکده‌در .
عادن مکشوفه‌سی شمدیکی حالده سیروز قضاسنده
کیدن ایشلنمکده بولنمش والان تکرار آچلمسی
صارف زائده‌یه متوقف اولان سیملی قورشون
معدنیله ، یکی کشف اولنوب امتیازی آلنمش اولان
کور معدنندن عبارتدر .

سنجاغك اهالیسی تقریباً ٢٢٥٠٠٠ کشی راده‌
لرنده اولوب ، بونلرك ١٣٠٠٠٠ قدری مسلم
وصوری بلغار، روم، چنکانه، یهودی، وسائره‌دن
مرکبدر. ساحله قریب محللرده وشهر وقصبه‌لرده
خرستیانلرك چوغی روم واچ طرفلرده وکویلرده
اکثریت اوزره بلغاردر. چنکانه‌لردخی خیلی مقدارده
بولنیور . اهالیٔ اسلامیه‌نك قسم کلیسی ترکجه وآز
مقداری بلغارجه لسانیله متکلم اولوب ، بلغارلر
ورروملر بینلرنده بلغارجه ورومجه قونیشیورلرسه‌ده ،
لسان عمومی ترکجه‌در. صنایع محلیه عبا، شیاق، کلیم،
برلی بز ، آلاجه کبی شیلر نسجیله ، دباغتدن واحتیاجات
محلیه‌یه کوره بعض صنایع عادیه‌دن عبارتدر .
مرکز لواده اوچ پاموق فابریقه‌سی بولنیور . سنجاق
روجه زیر ٨ قضا و ٨ ناحیه‌یه منقسم اولوب، ٥٦٠
قریه وچفتلکی حاویدر :

قضا	ناحیه	مقدار قرا
سیروز	نیکریطه	١٦٤
زیخنه	•	٤٧
تیمور حصار	•	٧٧
پتریچ	•	٧٠
منلك	•	٥٠
جمعهٔ بالا	•	٥٠
رازلق	•	١٢
نوره قوب	استارجسته ترلیس چیچ اورته قول ارنبد میسته قولی	١٢٠
جمعاً		٥٦٠

سیرونج { (Sirondj) هندستانك مالوه خطه‌سنده (تنك) حکومت ممتازه‌سنده و (تنك)ك ٣٠٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٣٨٩٥ ی مسلم اولمق اوزره، ١١٣٥٥ اهالیسی، کوزل چارشیسی ومتعدد جوامع شریفه‌سی وار در . وقتیله ایپك و پاموق منسوجاتیله مشهور ایدی .

سیروهی { (Sirohi) هندستانك راجپوتانه خطه‌سنده و (آجمیر)ك ٢٥١ کیلومتره غرب جنوبیسنده حکومت ممتازه مرکزی بر قصبه اولوب، یالکز ٥٧٠ ی مسلم اولمق اوزره، ٥٧٠٠ اهالیسی و مشهور اسلحهٔ جاریه‌سی وار در . — سیروهی حکومت ممتازه‌سی شمالاً وغرباً (جود پور) ، شرقاً (اودیپور) حکومت ممتازه‌لریله ، جنوباً دخی بجرات خطه‌سیله محدود اولوب، ٢٢°٢٢′ ایله ٢٥°١٦′ عرض شمالی و ٧٠°٢′ ایله ٧٠°٥٨′ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور . مساحهٔ سطحیه‌سی ٧٨٢١ مربع کیلومتره واهالیسی ١٤٢٩٠٣ کشیدر. اهالیٔ اسلامیه‌سی آنجق ٢٩٣٥ کشیدن عبارتدر . اراضیٔ مزروعه‌سی آز اولوب ، مرعالری چوقدر . بهار محصولاتی باشلیجه بغدای وآرپه‌دن، صوك بهار محصولاتی سیسام، پاموق، مصر، کنویر وسائره‌دن عبارتدر . قپلان ، پارس ، آیی، کیك، یبانی بوغا وسائر حیواناتی چوقدر . هواسی متعدل وصاغلام اولوب، یالکز قوراقلقدن بعض دفعه قحط وقوع بولور. بر دمیر یول خطی مملکتی شق ایدیور .

سیره { (Syra) [«شیره» ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

سیرهند { یاخود سرهند (Sirhind) هندستانده پنجاب خطه‌سنده (پتیاله) حکومت ممتازه‌سنده و (پتیاله) نك ٣٦ کیلومتره شمالنده مشهور بر اسکی شهرك خرابه‌سی اولوب، بوشهر پك قدیم اولدیغی حالده، سلطان محمود غزنوی طرفندن فتح، و بعده سلطان محمد غوری طرفندن یکیدن استیلا اولنمش؛ و ملوك تیموریه‌دن اکبر شاهك واورنك زیبك زمانلرنده پك چوق توسیع و تزیین اولنه‌رق، بر طاقم جسیم ومصنع جوامع شریفه وسرایلر وتربه‌لرله جسیم بر کاروانسرای یاپلمشیدی. سیخلرك پیشوالرندن بری بوشهرده اعدام ایدلمش اولدیغندن، بونلر طرفندن ١٧٠٩ و ١٧١٣ تاریخلرنده غارت ایدیله‌رك، ١٧٦٣ ده بسبتون هدم وتخریب اولنمشدر. ویرانه‌لری معموریت سابقه‌سنه شاهددر.

سیری { ایران شعراسندن اوچ کشینك مخلصیدر: برنجیسی استرابادلی اولوب، شو قطعه اونکدر:

از سکان تو جدائی زوفا داری نیست
ترك ارباب وفا قاعده یاری نیست
زخم کاری من از لذت تیغت کویم
کارم از زخم دکر سازکه اینکاری نیست

— ایکنجیسی جرفادقانلی اولوب، فارس حاکمی امام قلیخانك خدمتنده بولنمش؛ وروایته کوره فصیحی هروی ایله معاصر اولوب، بونکله بعض مشاعره‌لری سبق ایتمشدر. هزلیاتی مشهوردر. شو بیت اونکدر:

لب بر لب معشوق نه وسینه بسینه
ازکام کذشتن روش عهد قدیمست

— اوچنجیسی طهرانلی اولوب، ملا محمد قمی اقرباسندن بولنمش؛ وشاه طهماسب ماضی زماننده یاشامشدر. شو بیت اونکدر:

رقیب تا نبرد پی بوادی وصلش
بجای پا همه‌جا سر نهاده می آیم

سیریس { (Sirice) میلادك ٣٨٥ تاریخندن ٣٩٨ تاریخنه‌دك پاپالق ایدوب، رومالیدر. رفض عد اولنان بعض مذاهب اصحابنی شدیداً تعقیب ایتدیکیچون، خرستیانلر عندنده اعزه صره‌سنه کچیریله‌رك، تشرین ثانینك ٢٥ نده یورطیسی اجرا اولنور.

سیرین { صحابیاتدن اولوب، ازواج مطهره حضرت رسول اللهدن ماریة القبطیه‌نك همشیره‌سیدر. مشارالیها ایله برابر اسکندریه حاکمی مقوقس طرفندن حضرت فخر کائنات (صلعم) افندمزه اهدا اولنمغله، جانب حضرت نبویدن شاعر شهیر حسان بن ثابت حضرتلرینه بخش بیورلمش؛ ومشارالیهدن عبد الرحمن اسمنده بر اوغلی اولمشیدی. حضرت ابراهیم بن رسول الله (صلعم) ك ارتحالنده کسوف وقوع بولوب، بوکا حمل اولنمغله، کسوف وخسوفك کیمسه‌نك حیات ومماتیچون وقوع بولمدیغنه دائر واحکام نجومیه‌نك ابطالنی متضمن اولان حدیث شریف صاحبة ترجمه جانبندن مرویدر.

سیریناکر { یاخود سریناکر (Sirinagar) کشمیرده (جنو) نك ١٤٩ کیلومتره شمالنده و لاهورك ٢٧٥ کیلومتره شمال شرقیسنده بر شهر اولوب، کشمیرك ایکی مرکزندن بریدر. جینابه تابع جلام نهری اوزرنده و ١٦٠٨ متره‌لك ارتفاعده واقع اولوب، ١٣٠٠٠٠ ی مسلم اولمق اوزره، ١٥٣٤٦٠ اهالیسی واردر. نهر مذکور شهرك اورته‌سندن کچوب، ایکی طرفنده قالان قسملری آره‌سنده ٧ کوپری ایله اختلاط اولنور. نهر مذکورك شهرك ایچنده برچوق جدوللری اولمغله، کشمیرك وندیکی حکمنده اولان بو شهرك مائی سوقاقلرنده صندالله کزیلیر. متعدد مصنع جوامع شریفه‌سی وعلی الخصوص (شاه حمدان) و (جامع مسجد) اسملریله ایکی مزین معبدی، خسته‌خانه‌سی، متعدد مکتبلری، داملرك اوستنده چیچك باغچه‌لری، جوارنده کوزل برکولی و «کوه مهرام» و «تخت سلیمان» اسملریله ایکی مستحکم تپه‌سیله بر طاقم سرای وباغچه‌لری وشال وایپك قاشلرله تونجدن بعض آوانی وزینته متعلق مصنوعات دستکاهلری واردر.

— هندستانك (اله آباد) ایالتنده حمیر پور سنجاغنده و حمیر پورك ١٠٢ کیلومتره جنوب غربیسنده دخی بو اسمله بر قصبه بولنوب، ٤١٨٥ اهالیسی واردر.

— ینه هندستانده بنارس ایالتنك (بلیه) سنجاق وقضاسنده بو اسمله دیکر بر قصبه بولنوب، ٤٤٣٠ اهالیسی واردر.

سیرینکس { (Syrinx) یونان قدیم اساطیرنده قردن کنایه اولان (دیانه) نك معیتنده بولنور بر پری اولوب، (لادون)

Digitized by Google

نهرینك قیزی عد اولنوردی . کویا (پان) دینلن جوبانلق مربیسی طرفندن تعقیب اولنه‌رق، بونك کندیسنی طوته‌جغی آنده نابدید اولمغله ، پان اونك برینه بر قامش اوعش ؛ وبو قامشدن (سیرینکس) اسمیله شهرت بولان بر نوع دودوك یاپمش ایدی .

سیزران { (Syzran) روسیه‌نك (سیمبیرسك) ایالتنده وسیمبیرسکك ۱۳۳ کیلومتره جنوبنده (وولغه) ایرماغنه تابع همنامی اولان چایك اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۲۸۶۲۵ اهالیسی، دمیر یولی، ذخیره تجارتی، بیوك دباغخانه‌لری، دوکمخانه‌لری و زراعت ماکینه‌لری ، بیره ، مسکرات، ایچ یاغی، بویا، توتقال، طوغله و سائره فابریقه‌لریله سفائن اعمالنه مخصوص دستگاهلری وصید ماهیسی واردر . — سیزران چایی سیمبیرسك ایالتنك جنوب شرقی قسمنده نبعان‌له ، ابتدا شرق جنوبی‌یه وبعده شرقه طوغری آقه‌رق، ۱۲۳ کیلومتره‌لك جریاندن صکره ، همنامی اولان قصبه‌نك آلت طرفنده (وولغه) ایرماغنه دوکیلور.

سیژان { (Siegean) فرانسه‌نك جنوبنده (اوده) ایالتنك (ناربونه) قضاسنده ناربونه‌نك ۱۷ کیلومتره جنوبنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ۳۴۳۰ اهالیسی وقربنده ساحله یقین ۱۰ کیلومتره بوینده ینه بو اسمله مسمی بر کول ایله ملحه‌لری واردر. عربلرك بو قصبه جوارنده (شارل مارتل) ایله محاربه ایتمش اولدقلری مرویدر .

سیس { آطنه ولایتنده قوزان سنجاغنك مرکزی بر قصبه اولوب، آطنه‌نك ۶۵ کیلومتره شمال شرقیسنده بر اووه‌نك اورته‌سنده واقع منفرد بر طاغك شمالی اتکنده وحذای بحردن ۲۹۰ متره‌لك ارتفاعده واقعدر . اهالیسی ۳۵۰۰ کشی راده‌لرنده‌در . ایکی جامعی، ۳ مدرسه‌سی ، ۳ کلیساسی، بر ارمنی بطریقنك مقری اولان بیوك بر مناستری وبومناسترك ایچنده بیوك بر کتبخانه‌سیله سائر آثار عتیقه‌سی واردر . اطرافنده بطاقلقلر چوق اولمغله ، اهالیسی یازین یایله‌لره چیقار . مصر ملوکی چراکسه‌سی سیسه قارشی دفعاتله سوق عسکر ایدوب ، نهایت ضبط ایتمشلردی. بونلردن رمضان اوغلرینه وبعده دولت عثمانیه‌یه کچمشدر. — سیس قضاسی قوزان سنجاغنك جنوب غربی قسمندن عبارت اولوب، جنوب غربی جهتندن قونیه ولایتیله شمال شرقی جهتنده قله وقارص قضالریله، جنوب شرقی جهتندن دخی جبل برکت سنجاغیله محاط و محدود اولوب ، سرقنطی بالا ناحیه‌سیله برابر ۹۴ قریه‌دن مرکبدر. ۹۹۵۰ اهالیسی اولوب ، کرد ویوروك عشیرتلری دخی جولان ایدر. اراضیسی قسماً طاغلق وقسماً اووه اولوب، طوپراغی منبت ایسه‌ده، هواسنك آغرلغندن اهالی طیانه‌میوب، یازین یایله‌لره چکیلیر ، بناءً علیه قابل زراعت اراضیسنك اکثری بوش قالیر . سیس قصبه‌سنك اطرافنده باغلری چوقدر .

سیسام { (Samos) آطه‌لر دکیزی جزایرینك بیوجکلرندن اولوب ، آناطولی ساحلی قربنده ، قوش آطه‌سی کورفزینك جنوب غربی جهتنده وصامسون طاغنك اوجندن عبارت اولان برونك قارشیسنده اوله‌رق، اورته‌سی °۳۷ ′۴۲ عرض شمالی ایله ′۴۲ °۲۴ طول شرقیده واقعدر. آناطولی ساحلنده‌کی مذکور برونایله آطه‌نك ساحل شرقیسی آره‌سنده‌کی بوغازك اك طار محلی ۲ کیلومتره‌دن عبارتدر. شرقدن غربه بویی ۴۴ کیلومتره واکی ۶ ایله ۱۹ کیلومتره آره‌سنده اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۴۶۸ مربع کیلومتره ومحیط دائره‌سی ۱۴۶ کیلومتره در . آطه‌نك بوینجه بر طاغ ممتد اولوب، اك یوکسك محلنك ۱۴۴۰ متره ارتفاعی واردر . سواحلی خیلی کیرنتیلی چیقنتیلی اولوب ، سواحل شمالیه‌سنك شرق جهتنده اوزون بر شبه جزیره ایله (واتی) اسمیله بر خلیج بولندیغی کبی، سواحل جنوبیه‌سنده دخی قوسی الشکل اوچ آچیق قوی بولنوب، بونلرك اك شرقیسنده (خوره) قصبه‌جغی بولنیور . ساحل جنوبیسی قارشیسنده (ساموبولو) وساحل شرقیسی قربنده دخی (ماراتو) اسملریله ایکی کوچك آطه‌سی دخی واردر. طاغلرینك اکثر طرفلری اورمانلرله مستور اولوب ، باشلیجه آغاجلری چام وسرویدر . مرمرلری چوق اولوب، ایچلرنده بعض معدن طمارلری دخی بولنور . طاغ شعبه‌لری آره‌لرنده‌کی بایرلر پك منبت اولوب، جزیره زمان قدیمده ثروت طبیعیه‌سیله مشهور ایدی. زیتونلقلریله باغلری دخی چوقدر. اراضیسندن ۶۶۷۶ یکی دونمی تارله، ۵۲۱۹ دونمی زیتونلق، ۲۹۲۷ دونمی باغ و۳۹۳ دونمی سبزه باغچه‌سیدر . محصولاتی حبوبات متنوعه

Digitized by Google

ایله زیتون واوزومدن عبارت اولوب، خیلی زیتون یاغی، شراب، قورو اوزوم، کراسته ومرمر اخراج اولنور. (واتی) کورفزی جوارنده‌کی باغلرك اوزومی مسکی اولوب، آلتون رنکنده برنوع شراب چیقار. اهالیسی پك چالیشقان اولوب، طاغلرك اك صرب یرلرینی ده سدلرله طورد یره‌رق باغه تحویل ایتمشلردر. برکوزل شوسه سیله متعدد کوپریلری ولیمان ور مختلری واردر. واتی، تیغانی وقارلوواسی اسملریله اوچ اسکله‌سی اولوب، اك ایشلکی واتیدر. سیساملیلرك سفائنی ۲۳۴۲ عددنده ومجموعی ۷۸۱۳ طونیلاته استیعابنده‌در. اخراجات سنویه‌سی تقریباً ٥ ملیون ادخالاتی ½٤ ملیون فرانق راده‌لرنده‌در. اهالیسی ٤٤٦٦١ کشیدن عبارت اولوب، آناطولی سواحلنده بولنان ۱۳۵۰۰ سیساملی بو عدده داخل دکلدر. مقدار نفوسده سنه‌دن سنه‌یه خیلی ترقیات کوریلیور. مرکزی همنامی اولان کورفزك ایچنده واقع و ۷٬۶۷۰ اهالیلی جامع اولان (واتی) قصبه‌سیدر. یوقاریده ذکر اولنان وزیتونلقلرله محاط برسدده بولنان (خوره) قصبه‌سی ایسه (ساموس) شهر قدیمنك برمحله‌سی خرابه‌لری اوزرینه مؤسسدر. بونك آلتنده اووه‌ده واقع اولان (تیغانی) قصبه‌سی ایسه شهر قدیم مذکورك تجارتکاه قسمنده بولنیور. اطرافده‌کی اووه دخی بو شهرك ویرانه‌لریله مملودر. بوجزیره ۱۸۳۲ تاریخ میلادیسنده سلطان محمودخان ثانی حضرتلرینك فرمانیله برحکومت ممتازه صورتنه افراغ اولنه‌رق، طوغریدن طوغری‌یه باب عالی طرفندن نصب اولنان خرستیان بر بك (متصرف) طرفندن اداره اولنور. بکك تحت ریاستنده اهالی طرفندن منتخب ٤ اعضادن مرکب برمجلس اداره‌سیله سنه‌ده برکره اجتماع ایدر برمجلس منتخب عمومیسی، ۱۵۰ عساکر عثمانیه‌دن مرکب بر قوهٔ محافظه‌سی و ۱۲۰ نفردن مرکب یرلی ژاندارمه‌سی، برمحکمهٔ ابتدائیه‌سیله برده استیناف محکمه‌سی وپوسته، تلغراف وصحیه مدیریتلری واردر. واردات ومصارف سنویه‌سی تقریباً ۶۷۵۰۰۰ فرانق راده‌لرنده اولوب، دولت متبوعه‌سنه ویردیکی مقطوع ویرکیسی‌ده ۳۰۰۰۰ غروشدن عبارتدر. اهالیسی عمومیت اوزره روم جنس ومذهبنه منسوبدر.

سیسام جزیره‌سی زمان قدیمده قارشیسنده‌کی آناطولی سواحلیله برابر یونانیلرك یونیان قومیله مسکون اولوب، بونلر علوم وفنونده وصنایع وتجارتده خیلی ترقی ایتمش؛ ومصرده‌دخی بعض تأسیسانه مقتدر اولمشلردی. کیخسرو زماننده ایرانك تحت استیلاسنه کچوب، بعده آتنه‌لیلر ولاکدمونیه‌لیلر طرفندن ضبط اولنمشلردی. صکره ماکدونیه‌لیلرك ورومالیلرك و برآره‌لق مهردادك ضبطنه کچوب، آوغستوس طرفندن استقلالی اعطا اولنمش؛ روما دولتنك انقسامنده شرق ایمپراطورلغنه دوشوب، ۸۸۸ تاریخ میلادیسنده یعنی ۲۷۵ تاریخ هجریسنده عربلر طرفندن محاصره و ۲۹۸ ده ضبط اولنه‌رق، برخیلی وقت ادارهٔ اسلامیه تحتنده قالدقدن صکره، ۱۱۲۵ تاریخ میلادیسنده ونديکلیلرك و ۱۲۰٤ ده اهل صلیبك ضبطنه کچه‌رك، بعده روم ایمپراطورلغنه اعاده اولنمش؛ و ۱٤٥۳ ده عثمانلیلر طرفندن فتح و ۱۵۰۰ ده قلیچ علی طرفندن یکیدن استرداد اولنمش ایدی. مرکزی بولنمش اولان (ساموس) شهری پك معمور ومزین بربیوك شهر اولوب، جزیره‌نك حامیه‌سی بولنمش اولان (یونون)ك عبادتنه مخصوص جسیم برمعبدیله سائر ابنیهٔ مصنعه‌سی وتحت الارض بیوك برصو یولی وار ایدی. حکیم شهیر فیثاغوراس ایله دیکر برچوق حکما وسائر مشاهیرك مسقط رأسی بولنمشدر. اسفندیار زماننده ایرانیلر طرفندن تخریب اولندیغی مرویدر. بعض خرابه‌لری موجوددر.

سیسبان { (یاخود سیسوان) آذربیجانده اران نواحیسنده وبیلقاندن درت کونلك مسافه‌ده برقصبه اولدیغنی یاقوت حموی روایت ایدیور.

سیسبوت { (Sisébut) ویسیغوت حکمدارلرندن اولوب، ۶۱۲ تاریخ میلادیسندن ۶۲۱ تاریخنه‌دك حکم سورمش؛ آستورلرله واسقونلری مغلوب ایدوب، بو ایکنجی قومی پیرنه طاغلرینك اوته‌سنه یعنی فرانسه‌یه سورمش؛ ورومیلرك اسپانیه‌ده قالمش اولان بعض یرلرینی دخی ضبط ایتمش ایدی. صنایع ومعارفی ترقی ایتدیرمشدر. اسپانیه‌ده ساکن یهودیلرك برطاقمنی جبراً خرستیان ایتمشدی.

سیستان { (ومعربی سجستان) خراسانك جنوبنده برخطهٔ واسعه اولوب،

اليوم نصف غربيسى ايرانه ونصف شرقيسى افغانستانه تابعدر. حذاى بحردن ٤٠٠ متره قدر مرتفع قوملق بر واسع اووه‌دن عبارت اولوب، بر هلال شكلنده اولديغى حالده، بويى ٤٠٠ كيلومتره قدردر. اكثر خريطه‌لرده بو خطه‌نك اكثر طرفلرى كول وبطاقلق كوستريلبورسه‌ده، حقيقتده بويله اولميوب، (هامون) اسميله ياد اولنان آلچق يرلرى وقتيله كول بولنمش اولديغنه دلالت ايده‌جك بر طاقم قورو چامورلر وطوز طبقه‌لرى ابراز ايديور. يالكز شمال جهتنده (نيزار) اسميله عمقى بك آز قامشلق بر كول ايله وسطلرنده (زره) اسميله ديكر بر كول بولنيور. بو كوللرك برنجيسنه (هرود رود) ايله (فراه رود) وايكنجيسنه (كش رود) ايله (هند مند) نهرلرى منصب اولور. دها طوغريسى بو كوللر مذكور نهرلر مجرالرينك زياده توسيله قوملرده صولرينك تبخر ايدرك محو اولمسندن حاصل اولوب، انهار مذكوره مجرالرينك آلت طرفى بك صيق دكيشديكندن بو كوللر دخى اوكا كوره دكيشه‌رك، هامونك اكثر طرفلرى قورومش كول صورتنده بولنمسى بوندن ايلرى كليور. ينه بو تبدلاته مبنيدر، كه سيستانك شهر و قصبه‌لرى دخى بك صيق دكيشوب، بوندن يدى سكز قرن اول قائم بولنمش اولان و «معجم البلدان»ده صايلان زالق، كركويه، هيسوم، زرنج، روست، رخج قصبه‌لرندن بوكون هيچ برى موجود اولميوب، اكثر طرفلرى ويرانه‌لرله مملودر. شمديكى معموره‌لرينك باشليجه‌لرى ايران حدودى داخلنده واقع اولان و ايرانه تابع قسمنك مركزى بولنان (ناصر آباد) ايله مركز سابقى اولان (سكوهه) قصبه‌لريدر. جغرافيون اسلام آثارنده‌كى تعريفاته كوره سيستانك هواسى خيلى صيجاق اولوب، خرما يتيشير؛ روزكارلرى بك سرت اولوب، مملكتده بك چوق اولان يل دكرمنلرينى چويرر، و قوملرى تحريك ايدر ايمش. مع هذا بعض طرفلرنده قيشين قار ياغديغى دخى مرويدر. اورته‌لرنده (كوه‌خواجه) اسميله بر طاغ دخى واردر. سيستان ايران قديم تاريخنده رستم زالك مسقط رأسى اولمغله مشهور اولوب، كيكاوس طرفندن بو قهرمانه مالكانه ويرلمشيدى. دور اسلامده دخى (سجستانى) و (سجزى) نسبتيله معروف بر چوق علما وادبانك منشئى بولنمشدر. بنى اميه زماننده سيستان اهاليسى معبدلرنده حضرت على (رضه) افندمزه لعنت اوقونمامق شرطيله تحت اطاعته قالمشلردى. ايرانه تابع اولان قسمى بر مثلث شكلنده اولوب، مستقل بر سنجاق صورتنده اداره اولنور. افغانستانده‌كى قسم شرقيسى ايسه اسماً كابل خانته تابع اولوب، بر طاقم يرلى رؤسا طرفندن اداره اولنور.

سيسترون (Sisteron) فرانسه‌نك «آشاغى آلپ» ايالتنده و (دينيه) نك ٢٦ كيلومتره غرب شماليسنده اوله‌رق (دورانسه) نهرى اوزرنده قضا مركزى بر قصبه اولوب، ٣١٩٠ اهاليسى، اوسطنده‌كى قيانك اوزرنده بر قلعه‌سى، مكتبى، كوچك بر موزه‌سى، يوك، ايپليك وكاغد فابريقه‌لرى وبعض ابنيهٔ عتيقه‌سى واردر.

سيسجان آذربيجانده ارانك شمالنده بر قصبه اولوب، حضرت عثمان (رضه) خلافتنده حبيب بن مسلمه طرفندن فتح ايدلديكى كتب فتوحده مذكوردر.

سيسر همدان قربنده بر قصبه وناحيه اولوب، اوتوز تپه‌سى اولديغندن، بو اسمله تسميه اولنمشدى. خلفاء عباسيه زماننده بنا اولنمشدى.

سيسمان (Sisman) بلغارلرك صوك قرالى اولوب، خداوندكار غازى حضرتلريله عقد اتفاق ايتمش، وقيزينى پادشاه مشار اليهه تزويج ايلمش اولديغى حالده، ٧٩٠ تاريخنده دولت عثمانيه‌يه قارشى صربيه و بوسنه قراللريله اتفاق ايلديكندن، صدر اعظم على پاشا سردارلغيله اردوى همايون بلغارستانه داخل اولوب، طرنوى وسلستره ضبط، وسيسمان نيكبوليده محاصره اولنه‌رق، تسليم اولنمغله، سلستره‌يى ترك ايتمك وسنوى معين بر ويركى ويرمك شرطيله بلغارستان قراللغنده ابقا اولنمش ايسه‌ده، سلستره‌يى ترك ايده‌جك يرده تحكيمه باشلامش اولديغندن، ٧٩١ تاريخنده يكيدن على پاشا سوق عسكر ايدوب، سيسمانى نيكبوليده محاصره ايتمش؛ وبو دفعه اهل وعياليله تسليم اولنوب، حضور حضرت خداوندكارى‌يه كتورلديكنده، كنديسنه تخصيصات تعيين اولنه‌رق، بلغارستان ممالك عثمانيه‌يه الحاق اولنمش ايكن، بعده سيسمان يكيدن محاربه ايتمكله، بو دفعه على پاشا طرفندن محاصره اولندقده، اوغليله

Digitized by Google

برابر کفنلرینی بوینلرینه باغلایه‌رق تسلیم اولنمش؛ وآرتق بودفعه قلعه‌ده حبس، وبعده اعدام اولنمشدر. اوغلی ایکنجی سیسمان اهتدا ایدوب، سینوب متصرفلغنه تعیین اولنمشدی.

سیسوالی (Sisvalî) هندستانده راجیوتانه خطه‌سنك (کوته) حکومت ممتازه‌سنده و (کوته) نك ٥٦ کیلومتره شمال شرقیسنده بر قصبه اولوب، ٧٣٥ ی مسلم اولمق اوزره، ٥٠٣٠ اهالیسی واردر.

سیسوتار (Sissotar) هندستانده بنارس ایالتنك (بلیه) سنجاغنده وبلیه‌نك ٣٤ کیلومتره شمال غربیسنده (کنك) ایرماغنه تابع بر چایك اوزرنده بر قصبه اولوب، ٥٩٧٠ اهالیسی وبعض اقمشه دستکاهلری واردر.

سیسوله (Syssola) روسیه‌نك قسم شمالیسنده (دوینه) ایرماغنه تابع (ویچغده) نهرینه دوکیلور بر چای اولوب، (ویاتقه) ایالتنك شمال شرقی کوشه‌سنده نبعان وشمال غربی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، صاغ وصولدن بر طاقم صولر اخذیله، ٣٦٠ کیلومتره‌لك مسافه قطع ایتدکدن صکره نهر مذکوره دوکیلور. مجراسنك ٢٢٥ کیلومتره‌لکی سیر سفائنه صالحدر. یوقاری قسمی دوز واورمانلرله محاطدر. کنیشلکی بر ایکیوز متره در. حوضه‌سی ١٩٤٠٠ مربع کیلومتره وسعتنده در.

سیسیه عرب جغرافیونك سیس قصبه‌سنه ویردکلری اسمدر.

سیشله (Seychelles) بحر محیط هندیده مداغسقار جزیرۀ کبیره‌سی منتهای شمالیسنك ١١٢٠ کیلومتره شمال شرقیسنده و (موریس) جزیره‌سنك ١٦٦٥ کیلومتره شمال غربیسنده بر طاقم کوچك آطه‌لر اولوب، انکلتره‌یه تابع وادارۀ مذکور موریس جزیره‌سنه مربوطدرلر. ٤° ایله ٥° عرض جنوبی و ٥٠´ ٥٢° ایله ٤٠´ ٥٣° طول شرقی آره‌لرنده واقع اولوب، بر طاقم کوچك قیالقلر داخل حساب اولمدیغی حالده، ٢٩ آطه‌دن عبارتدر. اك بیوکلری اولان (ماهه) نك ١١٧ وایکنجی درجه‌ده‌کی (پراسلن) ك ٤٠ مربع کیلومتره و بعض کوچکلرینك آنجق بر قاچ دونملك مساحۀ سطحیه‌لری واردر. مجموعنك مساحۀ سطحیه‌سی ٢٦٤ مربع کیلومتره‌در. ماهه جزیره‌سنده ٩٨٨، (پراسلین) ده ٩١٤ و (سیلوئته) ده ٧٥٤ متره ارتفاعلرنده بر طاغ بولنیور. بو طاغلر مداغسقار جزیره‌سی اراضیسنه مشابه اولوب، غرانیت واراضیٔ برکانیه‌دن وآشاغی طرفلری اراضیٔ مرجانیه‌دن عبارتدر. خط استوایه پك قریب اولدقلری حالده، ملتم روزکارلرینك یاردیمیله هوالری معتدل وپك لطیف اولوب، میزان الحراره دائما ٢٦ ایله ٢٩ درجه‌لری آره‌لرنده بولنور وموسملری یوقدر. آنجق یاغمورلری چوق اولوب، رطوبت نباتاته پك نافع اولدیغی حالده، انسانلرك اعصابنه طوقنوب، بر طاقم امراض تولید ایدر. اشجاری پك چوق ومتنوع اولوب، بعضلری غایتله طیانیقلی و مجلا شیلر اعمالنه یارار. میوه‌لری دخی پك چوق اولوب، هندستان جوزلری بول اولدیغی کبی، ینه خارجاً بوکا مشابه وداخلا ایکی لبی حاوی بر نوع میوه‌لری دخی واردر، که‌دکیزده طول مدت طیاندیغیچون مقدما بحریون طرفندن تا جاوه ساحللرینه قدر بولنوب، «دکیز جوزی» تسمیه اولنمش؛ وقعر دریاده حاصل اولور اعتقادیله بونلره بر میمنت اسناد اولنه‌رق، حکمدارلره هدیه ایدلمکده بولنمش ایدی. اخیراً بو میوه‌نك بو جزایرده حاصل اولدیغی کشف اولنمشدر. محصولات زرعیه‌لری برنج، داری، یاموق، توتون، قرانفیل، بوبر، قهوه، شکر قامشی، وانیله، مانیوق، مصر، پتاتس وسائره‌دن عبارتدر. حیوانات اصلیه‌لری پك آز اولوب، حین کشفنده بولنمش اولان تمساحلر امحا وقاپلومباغه‌لر صید ایدلمش اولمغله، شمدیکی حیواناتی آوروپادن نقل اولنانلردن عبارتدر. طیوری ١٥ جنس قدر اولوب، ١٣ جنسی بو آطه‌لره مخصوصدر. حشراتلری دخی آز اولوب، مداغسقار وسائر او جوار جزائرینك کیلره مشابهدر. اهالیسی ١٥٤٠٠ کشیدن عبارت اولوب، کیتدکجه دخی آرتمقده در. بونلر باشلیجه (موریس) و (رئونیون) جزیره‌لرندن کلمه وفرانسز مهاجرلریله هندلی، چینلی و ملایی آدملرك اختلاط وامتزاجندن متولد ملز بر قومدن عبارت اولوب، انکلیزجه وسائر لسانلرله قاریشیق غلط بر فرانسزجه ایله متکلمدرلر. منع اسارته مأمور اولان انکلیز سفائننك طوتوب تخلیص ایتدکلری زنجی

اسيرلرك دخى برطاقمى بو آطه‌لرده اسكان اولنمقده‌در. موريس آطه‌سنده اقامت ايدن انكليز اداره مأمورى بو جزايرى دخى بر قوميسر معرفتيله اداره ايتمكده اولوب، سنوى وارداتلرى ٤٠٠٠٠٠ فرانقدن زياده ومصارف محليه‌لرى ٣٠٠٠٠٠ فرانق راده‌لرنده‌در. ٢٥ قدر مكتب بولنوب، ثلثانى قتوليكلره ور ثلثى پروتستانلره مخصوصدر. تجارتلرى خيلى ايشلك اولوب، مقدما باشليجه هندستان جوزندن عبارت بولنمش، وبو ميوه آغاجلرينه دوشن خسته‌لقدن طولايى خيلى تدنى‌يه يوز طوتمش ايديسه‌ده، اخيراً وانيله محصولنك تكثريله تلافئ مافات ايتمشدر. سنوى اخراجاتى ١٦٦٧٠٠٠ وادخالاتى ١١٣٥٠٠٠ فرانق راده‌لرنده‌در. باشليجه اسكله‌لرى (ماهه) جزيره‌سنك ساحل شرقيسنده واقع اولوب، انكليزلر طرفندن (پورت ويقتوريه) تسميه اولنان اسكله‌در. بو آطه‌لر ١٥٠٢ تاريخ ميلاديسنده قارشيلرنده بولنان (آميرانته) جزايرينى كشف ايدن پورتكيز قپودانى مشهور (واسقو دو غاما) طرفندن كورلمش اوله‌جقلرنده شبهه يوغيسه‌ده، پورتكيز دولتى بونلرى ضبط ايتمديكندن، مجهول قالوب، ١٧٤٤ تاريخنده فرانسه طرفندن موريس آطه‌سنك متصرفى بولنان (ماهه دلابور دونه) بر سفينه ارساليله، جزايرى كشف وفرانسه نامنه ضبط ايده‌رك، او وقت جزايرك جمله‌سنه (لابور دونه) واك بيوكلرينه (ماهه) اسمى ويرلمشيدى. اوندن صكره جزايرك اسكان واعمارينه تشبث اولندقده، فرانسه رجالندن برينك اسميله (سيشله) تسميه اولنمشلردر. بيوك بوناپارتك زماننده بر انكليز دونتماسى تقرب ايتديكنده، بو جزاير اهاليسى، فرانسه تابعيتنده بولنمقله برابر، بيطرف قاله‌جقلريى اعلان ايتمشلرسه‌ده، ١٨١٠ تاريخنده انكليزلر طرفندن ضبط اولنمشلردر.

سيغ { (Sieg) پروسيه‌نك رين ايالتنده بر چايدر، كه (ادرقويف)ك جنوب غربيسنده و(ادر) نهرى منابعى قربنده نبعانله، ابتدا غرب جنوبى‌يه وبعده جنوبه طوغرى جريان ايده‌رك، وستفاليه‌ده (سيكن) قصبه‌سى ايچندن كچدكدن صكره، ينه غرب جنوبى‌يه دونه‌رك، وصاغ وصولدن بر طاقم دره‌لر اخذيله، رين ايالتنه كيروب، شرقدن غربه طوغرى آقار، وصاغ وصولدن دها بر طاقم دره‌لر اخذ ايله، ١٣١ كيلومتره‌لك جرياندن صكره (بون) قصبه‌سنك ٣ كيلومتره آشاغيسنده (رين) ايرماغنه دوكيلور. مجراسنك سيغبورغدن آشاغى اولان ١٢ كيلومتره‌لكى سير سفائنه صالحدر.

سيغ { ياخود صيغ (Sig) جزايرك وهران ايالتنده (مكته) نهرينه تابع بر چاى اولوب، ١٤٠٠ متره‌دن زياده ارتفاعى اولان (يقيره) و(وازن) طاغلرى آره‌سنده (رأس الماء) اسميله معروف بر محلده نبعانله، ابتدا (سيدى بن عباس) دن رأس الماءكيدن دمير يول خطنك تعقيب ايتديكى بر واديده شماله طوغرى جريانله، بر چوق يرلرده نابديد اولوب، دها آشاغيده ينه ميدانه چيقه‌رق، وبعض دره‌لر آله‌رق، نهايت شرق شمالى‌يه طوغرى دونوب، سيدى بن عباس قصبه‌سى يانندن كچدكدن، وبر طاقم بندلر واسطه‌سيله منبت اووه‌لرى اسقا، وبر چوق دكرمنلر تحريك ايتدكدن صكره، همنامى اولان واسع بر اووه‌يه دوشر، وقسم اعظمى ارواء اراضى‌يه صرف اولندقدن صكره، صولدن (مكته) ايرماغنه دوكيلور. مجراسنك يوقارى طرفلرنده (مكره) وسائر اسملرله دخى معروفدر. مجراسى ٢٢٠ كيلومتره طولنده‌در.

سيغبورغ { (Siegburg) پروسيه‌نك (رين) ايالتنده (قولونيه) سنجاغنه تابع سيغ قضاسنك مركزى بر قصبه اولوب، قولونيه‌نك ٢٣ كيلومتره جنوب شرقيسنده وسيغ نهرينك صاغ كنارنده كوزل بر موقعده واقعدر. ٧٤٥٥ اهاليسى ودولته عائد اسلحهٔ ناريه فابريقه‌لريله مشهور صافى وپاتيسقه وسائره فابريقه‌لرى، كوچك بر داخلى مكتبى ودار المعلمينى واردر.

سيغمارينكن { (Sigmaringen) پروسيه‌نك جنوب جهتنده (هوهنزولرن) ايالتنك مركزى بر قصبه اولوب، (استوتغارد)ك ٧٧ كيلومتره جنوبنده و طونه‌نك ساحل يميننده واقعدر. ٤٠٧٠ اهاليسى، زراعت مكتبى، قيزلره مخصوص ايكى مكتب عاليسيله بر مكتب صنايعى، بر قتوليك مناسترى ايچنده راهبه‌لر مكتبى، تيمارخانه‌سى ويتيمخانه‌سى واردر. اسكى (هوهنزولرن سيغمارينكن) پرنسلكنك مركزى اولوب، ١٨٤٩ ده پروسيه‌يه الحاق اولنمشدر. بر قيانك اوزرنده

اسکی برنسلرینك سرایی بولنیور. پك دلنشین ومنتظم بر قصبه‌در.

سیغونغ (Sigong) هند چینیده برمانیه‌نك یوقاری جهتنده بر سلسلهٔ جبال اولوب، تیبت طاغلرندن تشعبله، سالوئن و ایراوادی ایرماقلری آره‌سنده ۲۴۰ کیلومتره‌لك محلده شمالدن جنوبه طوغری اوزانیر.

سیغوئنزه (Sigüenza) اسپانیاده یکی قستیله خطه‌سنك غوآدالاجاره (یعنی وادی الحجاره) ایالتنده و مرکز ایالتك ٦٤ کیلومتره شمال شرقیسنده و (تاج) ایرماغنه تابع بر چایك اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٤٥٦٠ اهالیسی، کتان وکنویر بزلریله شاپقه فابریقه‌لری ودمیرخانه‌لری واردر. قصبه‌نك اوزرنده عربلردن قالمه آلقازار (یعنی القصر) اسمیله متین ومستحکم بر قصر وخراب بر سور وکوزل برصو یولی بولنیور.

سیف صحابه‌دن ایکی ذاتك اسمیدر: (سیف بن قیس بن معدی کرب الکندی) که نزد حضرت نبوی‌یه کلوب، قومنك مؤذنلکنی استرحام ایتمکله، مطلوبی اصغا بیوریله‌رق، وفاتنه‌دك قومنه مؤذنلك ایتمشدر. — (سیف بن مالك بن الاسحم الرعیق الخیسانی) که عهد حضرت نبویده اسلامه کلوب، معاذ بن جبلدن قرائت قرآن کریمی اوکرنمش؛ وخلافت حضرت فاروقیده مهاجرت ایدوب، فتح مصرده دخی حاضر بولنمشدر.

سیف (سیف خان بن تربیت خان) هندستان شعراسندن وملوك تیموریه رجالندن اولوب، ۱۰۷۹ تاریخنده عالمکیر جانبندن کشمیر صوبه‌دارلغنه تعیین اولنه‌رق، سهرند شهری قربنده (سیف آباد) قصبه‌سنی تأسیس ایتمش؛ وبعده برمدت معزول ومنکوب قالوب، ۱۰۸٦ ده اله آباد صوبه‌دارلغنه نصب اولنمشدی. موسیقیده و مقامات هندیه‌ده مهارتی وار ایدی. ۱۰۹۵ ده وفات ایتمشدر. شیخ ناصر علی مداحی ایدی. شو بیت اونکدر:

یار احوال دل از من پرسید
غنچهٔ لاله بدستش دادم

سیفاقس (Syphax) جزایر مملکتندن عبارت اولان (نومیدیه) خطهٔ قدیمه‌سی حکمدارلرندن اولوب، رومالیلرله قرتاجلیلر آره‌سنده وقوع بولان محاربانك ایکنجیسنده رومالیلر طرفنی التزام ایتمش؛ وآنجق (ماسینیسه) طرفندن ایکی دفعه مغلوب اولمغله، اسپانیایه قاچمغه مجبور اولمش ایدی. بعده مملکتنی استردادده موفق اولوب، قاتل پدری بولنان (آسدروبعل) ك تشویقیله قبل المیلاد ۲۰٤ تاریخنده قرتاجلیلرله بالاتفاق، رومالیلرك علیهنده بولنمش؛ و بو دفعه رومالیلرك متفقی بولنان (ماسینیسه) طرفندن سبته قربنده مغلوب وزوجه‌سیله برابر اسیر اولوب، اسکیپیونه تسلیم اولنمش؛ و بونك طرفندن نشانهٔ مظفریت اوله‌رق سائر اسرا وغنائمله برابر رومایه سوق اولنمقده ایکن، یولده وفات ایتمشدر.

سیف الاسلام (الملك العزیز ابو الفوارس طغتکین بن ایوب) صلاح الدین ایوبینك برادری اولوب، ۵۷۷ تاریخنده یمن حاکملکنه نصب اولنمش؛ وسخی و جسور بر ذات اولمغله، ۵۹۳ تاریخنه‌دك حکم سوروب، تاریخ مذکورده یمنده بنا ایتمش اولدیغی (منصوره) قصبه‌سنده وفات ایتمشدر.

سیف الدوله (ابو الحسن علی بن عبدالله بن حمدان) آل حمدان ملوکنك اوچنجیسی وبو دولتك آب رویی اولوب، ۳۰۳ تاریخنده طوغمشدر. دولت مذکوره‌نك مؤسسی اولان پدری ابو الهیجا عبداللهدن صکره، بیوك برادری ناصرالدوله حسن خلفی اولوب، موصلده قالمش؛ و صاحب ترجمه حلب واذنه (آطنه) جهتلرینه حاکم اولمش ایدی. بعده موصل آل بویهك ضبطنه کچمکله، ناصر الدوله صاحب ترجمه‌یه التجا ایتدیکندن، آل حمدان حکومتی سیف الدوله‌نك یدنده قالمشدی. کندیسی عالم وشاعر وسخی وعادل وزیاده‌سیله جسور بر حکمدار اولمغله، سوریه طاغلرنده قاریشقلقده بولنان خرستیانلری دائرهٔ اطاعته کتیرمش؛ واهل صلیبله برچوق محاربه‌لر ایدوب، سوریه وجزیره طرفندن توسیع ممالك ایتدیکی کبی، قسطنطینیه روم ایمپراطورلرینك عسکریله دخی آناطولیده برچوق محاربه‌لر ایدوب، آماسیه‌یه قدر ایلریلمش؛ وبرچوق یرلر ضبط ایدوب، توسیع ممالك ایتمشدی. سرایی مجمع علما و شعرا اولوب، شاعر شهیر (ابو الطیب

Digitized by Google

متنبی) ومعلمی اولان حکیم شهیر (فارابی) بو جمله‌دن ایدی. خلفادن بشقه اول عصرلرده ملوك بیننده سیف الدوله قدر علوم ومعارفك ترقیاتنه خدمت ایدن یوقدر. اعلای کلمة الله ایچون ایتدیکی غزواتده اوستنه قونان توزلری طوپلایوب، بر کرپیچ یاپمش، ومزارنده باشی آلتنه قونمسنی وصیت ایتمش ایدی. ۳۵٦ تاریخنده حلبده وفات ایدوب، میافارقینه نقل ایله، والده‌سی یاننده دفن اولنمشدر.

سیف الدین { (بن علاء الدین حسن) ملوك غوریه‌دن اولوب، ۵۵۱ تاریخنده پدرینه خلف اولمش؛ و۷ سنه غور وغزنه جهتلرنده حکم سوردکدن، وسلطان سنجرك وفاتنده بلخ جهتنی دخی ضبط ایتدکدن صکره، ۵۵۸ ده طائفهٔ غزاله ایتدیکی محاربه‌ده مقتول اولوب، عمزاده‌سی غیاث الدین محمد بن سام خلفی اولمشدر. عادل وکریم ومتواضع بر ذات ایدی.

سیف الدین { ایران شعراسندن ومشاهیر صوفیوندن اولوب، خراسانده خواف توابعندن (باخرز) قصبه‌سندن اولدیغی حالده، بخاراده شیخ نجم الدین کبری‌یه انتساب ایدوب، آز زمانده درجهٔ کماله واصل وعمومك حرمتنه نائل اولمش ایدی. ٦۵۸ تاریخنده بخاراده وفات ایتمشدر. بر میتك تلقیننده سویلدیکی شو رباعی جملهٔ اشعارندندر:

کر من کنه خلق جهان کردستم
عفو تو امیدست که کیرد دستم
کفتی که بروز عجز دستت کیرم
عاجز ترازین مخواه که اکنون هستم

سیف الدین آمدی { (ابو الحسن علی بن ابی علی محمد بن سالم التغلبی) مشاهیر علمادن اولوب، فقه وکلام وعلوم حکمیه وطبیه‌کی وقوف ومعلوماتیله وتألیفات کثیره‌سیله مشهوردر. ۵۵۱ ده آمد یعنی دیاربکر شهرنده طوغمش؛ وابتدا مذهب حنبلی‌یه تابع اولوب، بعده بغداده کیده‌رك، علمای معاصریندن علم فقهی تعلم، ومذهب شافعی‌یه انتقال ایتمش؛ وصکره دمشق‌شامه کیده‌رك، علوم حکمیه وطبیه‌یی بعد التحصیل، مصره کیدوب، قرافه‌ده امام شافعی حضرتلرینك تربه‌سنه ملاصق مدرسه‌ده وقاهره‌ده جامع ظافریده تدریسله اشتغال ایده‌رك، بیوك برشهرت قزاندیغندن، اورانك علماسی حسد ایدوب، کندیسنی فسادعقیده ایله اتهام، وقتلیچون بر محضر ترتیب ایتدکلرینی خبر آلنجه، خفیاً قاچوب، شامه عودت ایتمش؛ وبر خیلی مدت حما صاحبی ملك منصور ناصر الدین ابو المعالی محمد ایوبینك خدمتنده بولنه‌رق، بونك خواص مقربینی زمره‌سنه داخل اولمش ایدی. ٦۱۷ تاریخنده، مشار الیهك وقوع وفاتی اوزرینه، دمشقه کیدوب؛ اورا حاکمی بنی ایوبدن ملك معظم شرف الدین عیسی جانبندن حسن قبول وحرمت ورعایت کوره‌رك، تدریسه مأمور اولمش؛ و٦۳۱ ده وفات ایدوب، جبل قاسیون اتکنده دفن اولنمشدر: باشلیجه تألیفاتی بروجه زیردر: «دقائق الحقائق»، «رموز الکنوز»، «لباب الالباب»، «ابکار الافکار فی الاصول»، «غایة المرام فی علم الکلام»، «کشف التمویهات فی شرح التنبیهات»، «غایة الامل فی علم الجدل»، «شرح کتاب شهاب الدین المعروف بالشریف المراغی فی الجدل»، «کتاب منتهی السالك فی رتب المسالك»، «کتاب المبین فی معانی الفاظ الحکماء والمتکلمین»، «دلیل متحد الائتلاف وجار فی جمیع مسائل الخلاف»، «کتاب الترجیحات فی الخلاف»، «کتاب المؤاخذات فی الخلاف»، «التعلیقة الصغیرة»، «التعلیقة الکبیرة»، «خلاصة الابریز»، «تذکرة الملك العزیز بن صلاح الدین»، «کتاب منتهی السول فی علم الاصول»، «کتاب منائح القرائح».

سیف الدین ابو بکر { (ملك عادل — بن ایوب شادی) مصرده حکومت سورن ملوك ایوبیه‌نك دردنجیسی اولوب، صلاح الدین ایوبینك برادریدر. ملك مشار الیهك تورونی محمد منصور هنوز صبی اولدیغی جهتله، ۵۹٦ ده تخت مصره جلوس ایله، قدس جهتنه ودمیاطه مسلط اولان اهل صلیب ایله اوغراشه‌رق، قدس وشام جهتنده بر چوق یرلری فرنکلرك الندن استخلاص ایتمش؛ واوغلی ملك کاملی دمیاطك استخلاصنه مأمور ایلمش ایدی. ۱۹ سنه حکومت سوردکدن صکره، ٦۱۵ ده وفات ایتمشدر. قاهره‌ده قلعة الجبلده بر سرای عالی یاپدیروب، اوراده اقامت ایدردی.

سیف الدین اسفرانکی { یدنجی قرن هجری مشاهیر

Digitized by Google

شعراء ایرانیه‌سندن اولوب، ماوراء النهرك (اسفرانك) قصبه‌سندن ایدی. ابتدا بخاراده ساکن اولوب، بعده خوارزمه کیده‌رك، خوارزم مشاهاندن ایل آرسلانك حرمت ورعایتنه مظهر اولمشدی. ۱۲۰۰۰ بیتی حاوی دیوانی واردر، که اکثریا الغ بکك مجلسنده اوقونورمش. اکثر مشاهیر شعرانك غزللرینه نظیره سویلمشدر.

سیف الدین اعرج { ماوراء النهر شعراسندن اولوب، بر خیلی وقت خوارزمده بولنمش؛ وخوارزم مشاهاندن محمد تکشك التفات واحسانه نائل اولمشیدی. مرتب دیوانی واردر. شو بر ایکی بیت بر مرثیه‌سندندر:

ای درغم تو خلق بزاری کریسته
بر تو نبوحه ابر بهاری کریسته
تا کشته روح پاك توهمخوابهٔ مسیح
مریم دریده جیب وحواری کریسته

سیف الدین برقوق { (ملك ظاهر) مصرده حکومت سورن غلامان چراکسه ملوکنك برنجیسی اولوب، ۷۸۴ تاریخنده تخته قعود ایده‌رك، بین القصرینده (مدرسهٔ طاهریه) یی بنا ایتدیرمشدی. ۷ سنه صکره ملوك قلاونیه‌نك اخیری اولان حادث السن ملك صالح حاجی بالغ اولدقده تخته جلوس ایتمش؛ وسکز بچق آی صکره صاحب ترجمه تخته قعودله جمعاً ۱۶ سنه ۵ آی حکومت سوردکدن صکره، ۸۰۱ تاریخنده ۶۰ یاشنده وفات ایتمش؛ واوغلی ملك ناصر ابو السعادات فرج خلفی اولمشدر.

سیف الدین رستم { (بن نورالدین محمد بن ابی بکر) لرزرکده حکومت سورن اتابکان ملوکنك ایکنجیسی اولوب، دولت مذکوره‌نك بانیسی اولان عمی شجاع الدین خورشیددن صکره ۶۲۱ ده مسند امارته کچه‌رك، بر مدت اجرای حکومت ایتدکدن صکره، وفات ایتمشدر.

سیف الدین غازی { موصلده حکومت سورن اتابکان سلاله‌سندن ایکی کشینك اسمیدر:

برنجیسی امراء مذکوره‌نك ایکنجیسی اولوب، دولت مذکوره‌نك مؤسسی اولان پدری عمادالدین زنکینك وفاتنده یعنی ۵۴۱ تاریخنده یرینه کچن برادری نور الدین محمودك منشوریله موصل و دیاربکر و جزیره حاکمی اولمش؛ واکثر اوقاتنی اهل صلیبه قارشی غزا ایله کچیروب، اوچ سنه‌لك امارتدن صکره، ۵۴۴ ده وفات ایتمشدر.

— ایکنجیسی ملوك مذکوره‌نك دردنجیسی اولوب، ۵۶۵ تاریخنده، پدری قطب الدین مودود بن عماد الدین زنکینك وفاتی اوزرینه، عمی نور الدین محمودك منشوریله موصل امارتنه تعیین اولنه‌رق، ۱۰ سنه حکومت سوردکدن صکره، ۵۷۶ ده وفات ایتمشدر.

سیف الدین قطز { (ملك مظفر) مصرده حکومت سورن ممالیك اتراکك اوچنجیسی اولوب، (ملك منصور علی بن ملك معز ایبك) دن صکره ۶۵۷ تاریخنده ملك مصر اولمش؛ وشام طرفلرینه تجاوز ایتمش اولان مغول عسکرینه قارشی عسکر سوق ایدوب، مظفر اولدقدن صکره، مصره عودتنده فوت اولمشدر. مدت حکومتی بر سنه‌یه قریبدر.

سیف الدین قلاون { [«قلاون» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سیف الظفر نوبهاری { بشنجی قرن هجری علماسندن اولوب، «در المجالس» عنوانیله بر تألیفی واردر.

سیف الله { خالد بن ولید حضرتلرینه جانب حضرت رسالتپناهیدن ویریلن عنوان مفخرتدر.

سیف بن ذی یزن { یمنده حکومت سورن ملوك حمیریه‌دن اولوب، پدری ذی یزن حبشدن کلن ابرهه طرفندن مغلوب، ومحروم قالمغله، روم ایمپراطورندن استمداد ایچون، قسطنطینیه‌یه کیتمش ایسه‌ده، اوراده مطلوبی اسعاف اولنه‌مدیغندن، نوشیروانك یانـنه کیتمش؛ وکندیسی اوراده وفات ایتمش ایسه‌ده، اوغلی صاحب ترجمه سیف ایران عسکریله یمنه عودت ایده‌رك، ابرهه‌نك اوغلی مسروقی مغلوب ایتمکله، حبشیلری جزیرة العربدن اخراجه موفق اولمشدر. فخر الانبیا (صلعم) افندمزك زمانـنه واصل اولوب، جد حضرت نبوی عبدالمطلبه حفید سعیدینك نبوتندن خبرویرمش

Digitized by Google

اولدیغی مرویدر. بو مناسبتله صحابه میاننده دخی مذکوردر. بونك سرگذشتی لسان عربیده حکایه طرزنده یازیلوب، اکثر آوروپا لسانلرینه‌ده ترجمه اولنمشدر.

سیف شاه { (ابراهیم بن شیخشاه) مؤرخیندن اولوب، «اخبار مدینة السوس» عنوانیله برکتابی واردر. ۵۹۹ تاریخنده وفات ایتمشدر.

سیفنوس { یاخود سیفانتو (Siphnos, Si-fanto) یونانك کیقلاده جزایرندن برآطه اولوب، (سریفوس) جزیره‌سنك شمال غربیسنده و (پاراس)ك شرقنده واقعدر. برمثلث شکلنده اولوب، بویی ۱۸ کیلومتره ومساحهٔ سطحیه‌سی ۷٤ مربع کیلومتره‌در. طاغلق بر یر اولوب، اك یوکسك یری اولان واورته‌سنده بولنان (آیوس ایلیاس) طاغنك ۶۹۸ متره ارتفاعی واردر. ساحل شرقیسی دوز اولوب، غربی وجنوبی ساحلرنده بر قاچ قویی واردر. بو قویلرك بعضیسنه واپور یناشیر. اراضیسی بر قاچ دره ایله سقی اولنه‌رق، پك منبتدر. (ملوس) قضاسنه ملحق بر ناحیه صورتنده اداره اولنور. اهالیسی ۳۸۵۰ کشیدن عبارتدر. مرکزی ساحل شرقیسی قربنده واقع (آپولونیه) اولوب، دیگر بش کویی دخی واردر. تاریخجه برگونه اهمیتی وآثار عتیقه‌سی یوقدر.

سیفی { قدماء شعراء عثمانیه‌دن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی سینوبلی اولوب، سلطان بایزید خان ثانی شهزاده‌لکلرنده آماسیه‌ده ایکن، خدمتلرنده بولنمغله، پادشاه مشارالیهك عهد سلطنتلرنده بر چوق قضالره تعیین بیوریله‌رق، نهایت صوفیه قاضیسی ایکن، اوراده وفات ایدوب، بناکرده‌سی اولان مسجدك خطیره‌سنده دفن اولنمشدر. شو بیت بر غزلندندر:

سیفی کبی بوکلدی بلی ایکی قات اولوب
اولدی مگرکه برگوزله مبتلا قاشك

— ایکنجیسی استانبوللی اولوب، دیوانده باش مقاطعه‌جی وبعده‌شام وآناطولی دفترداری اولمشیدی. سلطان مراد خان ثالث دورنده یاشامشدر. شو بیت اونکدر:

بوی زلفکدن خبر ویردیکی کبی باد سحر
گل قولق طوتمش صبایه آغزین آچمش غنچه‌لر

سیفی { ایران شعراسندن اولوب، شو بیت اونکدر:

دل من کجا پذیرد عوض تو دیگرانرا
بتو دیگری نماند تو بدیگران نمانی

سیفیٔ بخاری { مشاهیر شعراء ایراندن اولوب، اکثر علومه واقف ایدی. عروضه ومعمایه دائر ایکی رساله‌سی وبعض ضروب امثالی‌ده واردر. سلطان ابو سعیدك زماننده یاشامش؛ ومولانا جامی ایله گوریشمش ایدی. صاحب تذکره دولتشاهله دخی الفتی اولوب، مشارالیه تذکره‌سنده آییقلغنده پك ابی وآنجق عشرتده بدمست اولدیغنی بیان ایدیور. شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

آرزو داردکه بیند کشته آن بد خومرا
وه‌که خواهد کشت آخر آرزوی او مرا

سیفی بك { متأخرین شعراء عثمانیه‌دن اولوب، قیصریه‌لیدر. بعض وزرانك دیوان کتابتلرنده وطول مدت بغداد والیسی علی رضا پاشانك معیتنده بولنوب، بعده رتبهٔ اولی صنف ثانیسیله آناطولیده بعض دفتردارلقلره نصب اولنمش؛ و ۱۲۶٤ ده کوتاهیه‌ده وفات ایتمشدر. بر خیلی اشعاری اولوب شو بیت بر غزلندندر:

دل سودازده‌مز شانه مثالی سیفی
ایده‌لی یاره‌لیدر بحث وحکایت پرچم

سیفینغ حسین { (Si-fing Hsien) چینك وسطلرنده واقع (هونان) ایالتنك (یومینغ فو) سنجاغنده و(یومینغ‌فو) نك ۵۰ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق (هوآی هو) نهرینه تابع (شوهو) چاینك منبعنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۳۳°۲۷' عرض شمالی ایله ۱۱۱°٤۸' طول شرقیده واقعدر. بیوجك بر قصبه ایسه‌ده، مقدار اهالیسی حقنده بر معلومات صحیحه یوقدر.

سیفیٔ نیشابوری { مهرهٔ شعراء ایراندن اولوب، خوارزمشاهاندن سلطان تکشك مداحلرندندر. شو ایکی بیت بهر مصراعنده سنگ وسیم کلمه‌لرینی ایراد ایتدیکی بر غزل مشهورندندر:

Digitized by Google

ای نکار سنك دل وی لعبت سیمین بدن
مهر تواندر دلم چون سیم درسنك استوار
من چو سنك افتاده درپای چوتو سیمین بری
همچو سیم از سنك نا کامم بر فق ازکنار

سیقاجام (Sikadjam) بورنئو جزیرۀ کبیره‌سنك غرب جهتنده (قابو. آس) ایرماغنه دوکیلور بر نهر اولوب، (باجانغ میوت) طاغندن نبعانله، ابتدا شرقه طوغری جریان ایده‌رك، همنامی اولان بر کوچك قصبه‌نك ایچندن کچدکدن صکره، بردن بره جنوبه طوغری دونه‌رك، واسع بر وادینك ایچندن بالمرور، (سانغاو) قصبه‌سی قربنده مذکور ایرماغه دوکیلور. وادیسنك یوقاری طرفلرنده الماس وآلتون فیلرنده آنتیمون معدنی بولنور.

سیقاسو (Sikasso) سودان غربیده نیجر ایرماغنه تابع (ماهل بالول) نهرینه دوکیلن (قونه‌دیله) چایی کنارنده و ١٨′ ١١° ٥٧″ عرض شمالی ایله ٢″ ٥٢′ ٧° طول غربیده واقع ودرت بش بیك اهالی‌یی حاوی برقصبه اولوب، فرانسه‌نك حمایه‌سی آلتنده بولنان (تیبه) حکومتنك مرکزیدر.

سیقامبر (Sicambres) جرمانیه اقوام قدیمه‌سندن اولوب، رین نهرینك صاغ طرفنده ساکن ایدیلر. بعده وسر نهرینه قدر یایلمشلردی. روما سردارلرندن (دروسوس) کندیلرینی مغلوب ایدوب، بعده بونلردن بر طاقم عسکر مفرزه‌لری تشکیل ایتمشیدی. اوچنجی قرن میلادیده فرانقلره قاریشمشلردر.

سیقانیه (Sicanie) سیجیلیه‌نك الك اسکی اسمی اولوب، اسپانیه‌دن هجرت واسکان ایتمش اولان (ایبر) اقوامندن سیقان قومنه نسبتله وضع اولنمشدر.

سیقاونرآ (Sicca-Venerea) نومیدیه مملکت قدیمه‌سنده یعنی جزایرده اسکی برقصبه اولوب، الیوم (الکهف) اسمیله معروفدر. میلاددن ١٠٩ سنه اول روما سردارلرندن (ماریوس) بو موقعده یوغورتایی مغلوب ایتمشدی.

سیقوق (Sikok) جاپونیه‌یی ترکیب ایدن جزایرك درت بیوکنك الك کوچکی اولوب، جزایر مذکوره‌نك الك بیوکی اولان (نیپون)ك جنوب غربی جهتنده‌کی بیوك کورفزك ایچنده و(کیوسیو) جزیره‌سنك شمال شرقی جهتنده واقعدر. مذکور کورفزی همان طولدیروب، نیپون سواحلیله بو جزیره آره‌سنده برچوق بوغازلر، کورفزلر وآطه‌لری حاوی (ستواوچی) دکیزی بولندیغی کبی، سیقوق ایله کیوسیو جزیره‌لری آره‌سنده دخی (بونغو) اسمیله بر بوغاز بولنوب، قسم شمالیسنده سیقوق جزیره‌سنك طار واوزون بر برونی کیوسیو جزیره‌سنك بر برونه چوق تقرب ایتمکله، بوغازك اوراسی پك طاردر. جنوباً وجنوب شرقی جهتندن دخی جزیره‌نك سواحلی بحر محیط معتدله معروضدر. جنوب شرقی ساحلنده (قوچی) وشمال غربی ساحلنده (بینغونادە) اسملریله ایکی بیوك وآچیق کورفزی اولوب، بونلر آرقه آرقه‌یه قونمش ایکی هلال شکلنی ابراز ایتمکله، جزیره‌نك اورته‌سی طارلشوب، ایکی طرفی دها کنیشدر. سائر سواحلی دخی پك کیرنتیلی چیقنتیلی اولوب، برون وشبه جزیره وکورفزلری پك چوقدر. شمال شرقیدن جنوب غربی‌یه بویی ٢٥٠ واك کنیش یرنده ٩٠ واك طار محلنده ٥٥ کیلومتره‌در. ٤٢′ ٣٢° ایله ٣٣′ ٣٤° عرض شمالی و ٤٠′ ١٢٩° ایله ٢٧′ ١٣٢° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، محیط دائره‌سی ١٨٠٠ و اطرافنده‌کی جزایر صغیرۀ ملحقه‌سیله برابر ٢٧٠٠ کیلومتره ومساحۀ سطحیه‌سی ١٨٢١٠ مربع کیلومتره‌در. آطه‌نك ایچنده برقاچ صره طاغلر شرقدن غربه وغرب جنوبی‌یه طوغری اوزانه‌رق، بونلرك الك یوکسك ذروه‌سی الك بیوك نهری اولان (یوسنیوغاوه) نك منابعنده واقع (ایسیجوچی سان) طاغی اولوب، ٢٣٦٠ متره ارتفاعی واردر. بو طاغلرك شمال غربی اتکلری دها دیك وجنوب شرقی‌یه طوغری اوزانانلری سطح مائل حالنده اولوب، اکثر انهاری‌ده بوجهته آقار. الك بیوك نهری مذکور (یوسینوغاوه) اولوب، جزیره‌نك وسطنده نبعانله، شرق شمالی‌یه طوغری آقه‌رق، (توقوسیما) شهری یاننده دکیزه منصب اولور. ایکنجی درجه‌ده دخی شرقه آقان (ناقه‌غاوی) ایله جنوبه طوغری آقان (مولنوبه‌غاوه) نهرلریدر. اهالیسی ٢٨٢٨٨٠٠ کشیدن عبارت اولوب، بهر مربع کیلومتره باشنه ١٥٥ کشی دوشر. جزیره قاغاوه، توقوسیما، قوچی ویشینه اسملریله ٤ ایالته منقسم اولوب، برنجیسنك مرکزی (تاقاماچو)، دردنجیسنك (ماچویامه) شهر-

لری و دیگر ایکیسنك همنامری اولان شهرلردر . دردینك دخی مرکزلری ساحلده‌در . هر برینك ۲۵ ایله ٦۰ بیك آره‌سنده نفوسلری اولان بو درت شهردن بشقه اون بیکدن زیاده نفوسلی ۳ قصبه‌سی اولوب ، بونلر دخی ماروغان (۱٤۰۰۰ اهالی) ، اووازغا (۱۲۰۰۰) ، ایماهارو (۱۲۰۰۰) در . اون بیکدن آشاغی نفوسلی دخی ۱۱ قصبه‌سی واردر . اهالیسی پك ناموسلی آدملر اولوب ، ژاپونیه‌نك تجددات اخیره‌سنه الك زیاده جهد ایدنلردندر . هواسی معتدل اولوب ، میزان الحراره یازین نهایت ۳۷ درجه‌یه قدر چیقار ، وقیشین فوق الصفر ٤ درجه‌یه قدر اینر . یاغمورلری چوقجه اولوب ، طاغلرنده قیشین قار دخی یاغار . باشلیجه محصولاتی پرنج ، بغدای ، آرپه ، چاودار ، برنوع چای وسائره‌دن عبارتدر . شکر قامشی دخی حاصل اولوب ، شکر چیقاریلیر . پرنجی تخمیر ایده‌رك قوللاندقلری برنوع اسپیرتو چیقاریرلر . ایپك بوجکلری دخی بتیشدیروب ، خیلی ایپك استحصال وبوندن بعض اقمشه نسج ایدرلر . معادن وطوز اخراجی دخی اهالینك باشلیجه مشغولیتلرندندر . معادنی باشلیجه باقیر ، آنتیمون ، کوکورد وسائره‌دن عبارتدر . دولته عائد اورمانلری ۳۵٦۰۹۵ وافراد اهالی تصرفنده‌کیلر دخی ۸۱٦۷۰۰ یکی دونم وسعتنده‌در . آغاجلری پك چوق نوعه منقسم اولوب ، علی الخصوص وادیلرده‌کیلر پك صیق وپك بیوکدر . بو جزیره اهالیسی ایپك منسوجاتدن بشقه پاموق وکتنویردن دخی محلنده قوللانیلور بر طاقم منسوجات یاپارلر .

سیقول (Sîcules) یاخود سیکول بلاسج اقوام قدیمه‌سندن بر قوم اولوب ، ایلیریانك شمال جهتندن ایتالیایه واورادن سیچیلیه جزیره‌سنه کچه‌رك ، ایبرلردن اول بو آطه‌ده برلشمشلر ایدی . بو جزیره بو قومك اسمنه نسبتله سیقلیه (صقلیه ، سیچیلیه) تسمیه اولنمشدی .

سیقیم (Sikkim) هندستانك شمال شرق جهتنده وهیمالایه جبالی اتکلرنده انکلتره‌نك حمایه‌سی آلتنده بولنور بر مملکت اولوب ، غرباً نپال ، شمالاً تبت ، شرقاً ینه تبت و بوتان مملکتلریله جنوباً دخی بنکاله خطه‌سنك (دارجیلینغ) سنجاغیله محاط ومحدوددر . شمالدن جنوبه بویی ۱۰۹ کیلومتره اولوب ، اکی ٦۵ ایله ۸۰ کیلومتره آره‌سنده‌در . ۹' ۲۷° ایله ۵۸' ۲۷° عرض شمالی و ٤٤' ۸۵° ایله ٤۰" ۸٦° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب ، مساحهٔ سطحیه‌سی ٤۰۱۵ مربع کیلومتره اعتبار اولنمش ایسه‌ده ، ٦۰۰۰ دن زیاده وحتی ٦۵۰۰ مربع کیلومتره اولدیغی مرویدر . اهالیسی آنجق ۷۰۰۰ کشیدن عبارت اولوب ، مرکزی (تاملونغ) قصبه‌سیدر . اراضیسی طاغلق وپك مرتفع اولوب ، شمال غربی کوشه‌سنده وتبت ایله نپال حدودنده (کینچینجیقه) طاغندن تشعب ایدن قوللر سیقیمك حدود غربیه وشمالیه وشرقیه‌سنی تشکیل ایله مملکتك ایچنده دخی بر چوق شعبه‌لر اوزانیورلر . بو طاغلرك الك یوکسك ذروه‌لرینك ارتفاعی ۷۷۰۰ متره‌دن زیاده‌در . جنوبه طوغری اراضی انحطاط ایدوب ، اطرافده‌کی طاغلردن اینن چایلر (تیستا) نهرینی تشکیل ایدیور ، که بو نهر جنوبه طوغری اینوب ، بنکاله خطه‌سنه کیردکدن صکره ، جنوب شرقیه طوغری دونه‌رك ، (براهماپوتره) ایرماغنه دوکیلور . هواسی بالطبع صوغوق ویاغمورلری پك چوق اولمغله ، زیاده رطوبتلیدر . مایسدن تشرین اوله قدر سورن یاغمور موسمنده وکانونلرده سیسسز هوا پك نادر اولوب ، آلچق یرلرینك چاموری دخی پایپشقان ودره‌لرینك چوغی فیضانه مائل اولمغله ، یالکز بعض تپه‌لرده انسان مسکن اتخاذ ایده بیلیر . اورمانلرده آغاجلرك یاپراقلری سلوکله مستور اولدیغندن ، انسان وعلی الخصوص بیکیرلرله کچیلیر چوق زحمت چکرلر . جنوب جهتنده میزان الحراره یازین ۲۵ درجه‌یه قدر چیقار ، وقیشین فوق الصفر ۳ درجه‌یه قدر اینر . مع هذا جنوبدن اسن صیجاق و رطوبتلی روزکارلر بو مملکت مرتفعه‌ده ممالك حاره‌یه مخصوص خرما وموس کبی آغاجلرك یتیشمه‌سنی موجب اولوب ، چام وسکود آغاجلری ایسه طاغلرده سرمدی قارلر حدودینه‌دك یتیشیر . دره‌لرنده وبعض یایلرنده بغدای ، مصر ، آرپه ، بر مقدار پرنج وبر مقدار پاموق وباغچه‌لرده پورتقال وموس ایله سائر میوه‌لر حاصل اولور . صیغیر وآت کبی حیواناتی تبت جنسنه منسوب اولوب ، حیوانات وحشیه‌دن آلچق یرلرنده قپلان ، دها یوقاریلرده کیك ، ودها یوکسکلرده مسك آهوسیله

Digitized by Google

پارس، آیی وساٸره بولنور. قوشلری آزدر. اهالیسی تیبت اهالیسنه مشابه اولوب، مغول عرقنه منسوبدرلر. بوده دیننك لامه مذهبیله متدین وبراجه‌یه تابعدرلر.

سی کانغ (Si-Kiang) چیننك قسم جنوبیسنده بر ایرماقدر، که منابعی (یون‌نان) و (قوئی‌چئو) ایالتلرنده اولوب، باشلیجه قوللی اولان (هونغ‌چوی) نهری (یون‌نان‌فو) شهرینك ۱۳۰ کیلومتره شمال شرقیسنده نبعانله، یون‌نان خطه‌سی داخلنده جنوب غربی‌یه وبعده جنوبه طوغری جریان ایده‌رك، بر کولك آیاغنی آلدقدن صکره، جنوب شرقی‌یه وبعده شمال شرقی‌یه دونوب، نهایت شرقه طوغری آقه‌رق، یون‌نان حدودنده صولدن (شینغ‌هو) وبعده (مایه‌هو)، (په‌سان‌کانغ)، (مه‌کانغ) و (پاشاکانغ) چایلرینی اخذ ایله، (قوآنغ‌سی) ایالتی اورته‌سندن شرق جنوبی‌یه وبعده شرقه طوغری آقه‌رق، ینه صولدن (لوکانغ) اسمیله بیوك بر نهر آلدقدن صکره، ۲۳° ۳۵′ عرض شمالی ایله ۱۰۷° ٤٥′ طول شرقیده صاغدن (سی‌کانغ)ك ایکنجی قوللی اولان (یوکانغ) ایله برلشیر. (یوکانغ) نهری (یون‌نان) حدودنده‌کی طاغلردن نبعانله، (قوآنغ‌سی) ایالتی داخلنده شرق جنوبی‌یه بعده شرقه و نهایت شمال شرقی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، وصاغ وصولدن بر طاقم کوچك چایلر آله‌رق، محل مذکورده (هونغ‌چوی) ایله برلشیر. اشبو اجتماعدن (سی‌کانغ) ایرماغی بالتشکل، شرقه طوغری جریانله، صاغدن (لوکانغ) وصولدن (قوئی کانغ) نهرلرینی آلوب، صوبی پك چوغالمش ویتاغی کسب توسع ایتمش اولدیغی حالده، برطاقم طار واینیشلی بوغازلردن مرور وبعض شلاله‌لر تشکیل ایله، (قوآنغ‌قونغ) ایالتنه بالدخول، بر مدت دها شرقه، بعده شرق شمالی‌یه طوغری جریان ایدر؛ وصولدن (به‌کانغ) نهرینی دخی اخذ ایله، جنوب شرقی‌یه طوغری دونه‌رك، وبرقاچ قوله آیریلوب، قانتون کورفزینك غرب جنوبیسنده و (ماقائو) اسکله‌سی قربنده اوله‌رق اوچ آطه‌نك قارشیسنده، بیوك بر دالیه تشکیل ایده‌رك، چین دکیزینه منصب اولور. مجراسی ۹۰۰ کیلومتره‌دن زیاده اولوب، یالکز دالیه‌سنك رأسنه قدر بیوك سفائن ایچون واورادن یوقاریسیله یوکانغ نهری دخی کوچك کمیلر وآلتی دوز واپورلر ایچون سیر سفائنه صالحدر.

سیکست (Sixte) بو اسمله بروجه‌زیر بش پاپا گلمشدر:

برنجیسی رومالی اولوب، ۱۱٦ یاخود ۱۱۹ تاریخندن ۱۲٥ یاخود ۱۲۷ تاریخنه‌دك پاپالق ایتمشدر. و مقتولاً وفات ایتدیکیچون، قتولیکلر طرفندن امزه صره‌سنه کچیریلوب، نیسانك ٦ سنده یورطیسی اجرا اولنور.

— ایکنجیسی ۲٥۷ دن ۲٥۹ تاریخنه‌دك پاپالق ایدوب، والریان زماننده قتل اولنمغله، بو دخی امزه‌دن عداولنه‌رق، اغستوسك ٦ سنده یورطیسی اجرا اولنور.

— اوچنجیسی ٤۳٤ دن ٤٤۰ تاریخنه‌دك پاپالق ایدوب، سنت کیریل ایله برابر شرق وغرب کلیسالرینك توحیدینه چالیشمشدر.

— دردنجیسی ۱٤۷۱ دن ۱٤۸٤ تاریخنه‌دك پاپالق ایدوب، اصل اسمی (آلبسقوله دلارووِر) در. عثمانلیلره قارشی قاردینال (قازاق) قومانده‌سیله بر فیلو کوندروب، آنطالیه‌یی ضبط ایتمشیدی. برچوق یکنلری اولوب، جمله‌سنه بیوك منصبلر و مالکانه‌لر ویرمشیدی.

— بشنجیسی (سیکست کینت) دینمکله معروف اولوب، اصل اسمی (فلیکس پرتی) در. ۱٥۲۱ تاریخنده (مونتالته)ده طوغوب، کنجلکنده طوموز چوبانی اولدیغی حالده، بعده بر رهبان طریقنه سلوکله، وندیکده انکیزیسیون محکمه‌سی رئیسی اولمش، وبعده بر طاقم پسقپوسلقلرده و قاردینالقلرده بولنوب، ۱٥۸٥ تاریخنده کندینی پك اختیار وعلیل کوستره‌رك، پاپالغه انتخاب اولنمش؛ و بو موقعه کلدکدن صکره، قوت وفعالیتنی میدانه چیقاروب، خیلی اجراآتده بولنمش؛ وزمانی امور سیاسیه‌سنه قاریشوب، رومایی دخی خیلی اعمار وتزیین ایتمشدر. ۱٥۹۰ ده وفات ایتمشدر.

سیکن (Siegen) پروسیه‌نك رین ایالتنده وستفالیه سنجاغنك (آرنسبرغ) قضاسنده وآرنسبرغك ۸۰ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق (رین)ك صاغ تابعلرنده (سیغ) نهری اوزرنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ۱٦٦۸۰ اهالیسی،

دمیربولی، دباغخانه‌لری، دمیرخانه‌لری، چوخه، کاغد، صابون، توتقال وسائره فابریقه‌لری، زراعت ومعادن مکتبلریله سائر مکاتبی وجوارلرنده دمیر معدنلری واردر. ١٨١٥ ده پروسیه‌یه الحاق اولنان (ناسو-سیکن) پرنسلکنک مرکزی ایدی. اسکی پرنسلرینه مخصوص ایکی سرایی واردر.

سیکورد (Sigurd) نوروج حکمدار-لرندن اوچ کشینک اسمیدر:

برنجیسی اوچنجی (ماغنوس)ك اوغلی وخلفی اولوب، ١١٠٣ تاریخ میلادیسنده ایکی برادریله برابر رأس حکومته کچمش ایسه‌ده، بعده یالکز قالوب، برنجی اهل صلیب محاربه‌سندن صکره‌جه سوریه‌یه عزیمتله، قدس حاکمی بودوئنك صیدایی ضبط ایتمسنه یاردیم ایتمش؛ و ١١٣٠ ده فوت اولمشدر. غروئنلانده‌یه بر پسقپوس کوندرمشیدی.

— ایکنجیسی دردنجی هارالدك اوغلی و خلفی اولوب، ١١٣٦ تاریخندن اعتباراً برادرلری (اینغو) و(استاین) ایله برلکده حکومت سورمش؛ و ١١٥٥ ده وفات ایتمشدر.

— اوچنجیسی ١١٦٢ دن ١١٦٣ تاریخنه دك حکم سوردکدن صکره، اولمشدر.

سیکیهور (Siquihor) فیلیپین جزایرندن (بوهول) جزیره‌سنه ملحق بر آطه اولوب، منتهای جنوبیسی ٩° عرض شمالی خطنك آز شمالنده واقعدر. شرقدن غربه بویی ٢٠ کیلومتره وانی ٢٠ ایله ١٠ کیلومتره آره‌سنده اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٣٧٠ مربع کیلومتره واهالیسی ١٢٠٠٠ کشیدر. هواسی سائر فیلیپین آطه‌لرینك کی قدر رطوبتلی اولمیوب، برنج، مصر، قاقائو، بر نوع کنویر وسائره حاصل اولور. مانده‌لری چوقدر. سواحلنده خیلی بالیق صید اولنور. قصبه‌لری (قانوآن) ایله سیکیهوردر.

سیکینوس (Siquinos) یونانك کیقلاده جزایرندن بر آطه اولوب، میلوس قضاسنه ملحقدر. شمال شرقیدن جنوب غربی‌یه بویی ١٢½ کیلومتره وانی ١½ ایله ٤½ کیلومتره آره‌سنده‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ٤٢ مربع کیلومتره واهالیسی ٩٩٦ کشیدر. یالکز بر قریه‌یی حاوی اولوب، وقتیله (آپولون) ك عبادتنه مخصوص بولنمش وبعده کلیسایه تحویل اولنمش بر اسکی معبدی واردر. اطرافنده بعض کوچك آطه‌لر دخی واردر.

سیکیونه یاخود سیکیون (Sicyone, Sicyon) یونان قدیمك اك مشهور واك اسکی شهرلرندن اولوب، موره شبه جزیره‌سنك ساحل شمالیسنده و (آساپوس) نهرینك منصبنده واقع ایدی. صنایع نفیسه وعلی الخصوص رسم وهیکلتراشلق صنعتلری بو شهرده پك ایلریلمشیدی. میلاددن ٣٠٣ سنه اول دمتریوس پولیورکیت طرفندن تخریب اولنه‌رق، اسکی موقعنك اوستنده‌کی تپه‌ده (دمتریاس) اسمیله یکیدن تأسیس اولنمش؛ وقبل المیلاد ٢٥٢ تاریخنده (آراتوس) طرفندن آخائیا اتفاقنه ادخال اولنه‌رق، بو هیئت متفقه‌نك مرکزی حکمنه کچمش ایدی. رومالیلرك النه کچد-کدن صکره تدنی‌یه یوز طوتوب، نهایت بر حرکت ارض وقوعیله بسبتون منهدم اولمشدر. خرابه‌لری الیوم موجود اولوب، بعض ابنیهٔ مصنعه‌سنك بقایاسی کوریلیور.

سیل (Sil) اسپانیه‌نك شمال غربیسنده (مینیو) ایرماغنه تابع بر نهر اولوب، لیون خطه و ایالتنك شمالنده آوستریه طاغلرندن نبعانله، جنوب غربی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، صاغدن بر ایکی چای آلدقدن صکره، غالیچه خطه‌سنك (اورنسه) ایالتنه دخول ایله، غربه طوغری دونوب، بر خیلی مسافه‌ده ایالات مذکوره ایله (لوغو) ایالتنك خط حدودینی تشکیل، وصاغ وصولدن بر قاچ چای اخذ ایده‌رك، مذکور (مینیو) ایرماغنه دوکیلور. ملتقاده بونك صویی اصل مینیونك کندن زیاده‌در. مجراسنك طولی ٢٠٠ کیلومتره‌دن زیاده اولوب، یتاغنك اطرافی پك مسکون ومعمور ایسه‌ده، اراضیچه صویندن استفاده اولنمیور.

سیلا ثغورده یعنی آناطولینك شرق طرفلرنده بر قصبه اولوب، سیف الدوله بن حمدان طرفندن فتح ایدلمش اولدیغی «معجم البلدان»ده مذکوردر.

سیلا (Sila) ایتالیانك قسم جنوبیسنده قلابره خطه‌سنك (قوزنجه) و (قتانزارو) ایالتلرنده بر طاغ اولوب، اك یوکسك ذروه‌سی ١٩٣٠ متره ارتفاعنده‌در. چام، دیش بوداق وسائر

Digitized by Google

آغاجلرى حاوى اورمانلر وصحرالرله مستور اولوب، اوستنده رعى اغنام ايدن چوبانلرك طول مدت قالبره‌ده حكم سورن عرب مسلمانلرى نسلندن اولدقلرى مظنوندر. قيشين قارله مستور اولوب، يازين هواسى پك گوزلدر.

سيلا (Silla) اسپانيانك شرق طرفنده (والنده (يعنى بالنسيه) ايالتنده ووالنسه‌نك ١٤ كيلومتره جنوب غربيسنده‌كى آلبوفره (يعنى البحيره) كولنك غرب ساحلى قربنده (تورنته) قضاسنه ملحق بر قصبه اولوب، ٣٩٧٠ اهاليسى وپرنج مزروعاتى واردر.

سيلا (Sylla) روما مشاهيرندن اولوب، (قورنليوس) خاندانك مجهول قالمش بر قولنه منسوب اولديغى حالده، ميلاددن ١٣٧ سنه اول طوغمش؛ وقبل الميلاد ١٠٧ تاريخنده ماريوسك معيتنده آفريقايه كيدوب، بونك اعتمادينى قزانمغله، (نوميديه) حكمدارى (يوغورتا) ايله عقد مقاوله‌يه مأمور اولمش؛ و(يوغورته)يى تسليم ايدوب، ماريوسه كتيرمشيدى. بو موفقيتى ماريوسك عرق حسدينى تحريك ايدوب، او وقتدن حقنده كين پيدا ايتمشيدى. قبل الميلاد ٩٢ ده (پرتور) اولوب، ٩١ ده مهرداد طرفندن ملكندن چيقارلمش اولان (قپادوقيا) حكمدارى (آريوبارزان)ى تختنه اعاده، واشكانيان حكمداريله عقد اتفاق ايتمش ايدى. ايتاليايه عودتنده آلونمش اولان محاربهٔ داخليه‌يى تسكينله، ٨٨ ده قونسولسلغه تعيين اولنه‌رق، مهرداده قارشى آچيلان سفرده سناتو طرفندن سرداراق دخى عهده‌سنه احاله اولنمش؛ وماريوس بو مأموريتى كنديسى آرزو ايتديكندن، عوام اهالينك امداديله سناتويى لغو ايدوب، بر مجلس عوام تشكيل ايتمش ايسه‌ده، ماريوس (قامپانيه) ده‌كى عسكرينه مراجعتله، غالبانه رومايه داخل اولوب، سناتويى اعاده، و ماريوسى اولدوره‌جك آدملره مكافاة وعد ايتمش؛ ومهرداده قارشى سوق عسكر ايدوب، ابتدا يونانى ضبط، و اوردن آسيايه مروريله، مرقوم (آريوبارزانى) و (بيتينيه) حكمدارى (نيقومد) ى تختلرينه اعاده ايتمش؛ وصلحه طالب اولان مهرداده عقد مصالحه ايتدكدن صكره، رومادة كنديسنك طرفدارلرينى قتل ايتمكده اولان ماريوس ايله اوغراشمق اوزره، ٨٤ ده ايتاليايه عودت ايتمشدى. كندى طرفدارلرى و پومپيوسك كوندرديكى اوچ آلايك امداديله ايكى اوچ محاربه قزاندقدن صكره، ٨٢ ده مظفرانه رومايه داخل اولمش؛ وخونخوارلغى اله آلوب، ماريوسك طرفدارلرينى وبدى بيك اسيرى قتل ايتدكدن صكره، مجرد مال و ملكلرينى عسكرينه تقسيم ايچون، روما اغنياسندن بش بيك كشى اعدام ايتديرمش ايدى. سناتو طرفندن سرمدى ديكتاتور انتخاب اولنه‌رق، قوت وحكومتى تماميله يد استقلالنه آلمغله، جمهوريتك اساسنى تغيير ايده‌رك، سناتونك اعضاسنى درتيوزه ابلاغ، وزادكانه برچوق امتيازات اعطا ايتمش؛ وعوام اهالى‌يى هر حقدن محروم براقمش ايدى. ايكى سنه بو منوال اوزره حكم سوردكدن صكره، قبل الميلاد ٧٩ تاريخنده استعفا ايده‌رك، برطرفه چكلمش؛ وبر سنه صكره ٥٩ ياشنده وفات ايتمشدر. سفيه بر آدم اولوب آنجق هر تشبثنده موفق اولديغيچون، كنديسى موفق لقبنى انتخاب ايتمشيدى. جنازه‌سى الايله رومايه نقل ودفن اولنه‌رق، مزار طاشنه «بونك قدر كيمسه دوستلرينه ايلك ودشمنلرينه كوتيلك ايتمه‌مشدر» مألنده بر عباره يازلمشيدى.

سيلان (Seylan) سرنديب جزيره‌سنه آوروپا لسانلرنده ويريلان اسمدر. بو اسم جغرافيون اسلاميه دخى مجهول اولميوب، «معجم البلدان» ده دخى مسطوردر. ياقوت حموى كتاب مذكورده بو جزيره‌يى تعريف ايتدكدن صكره «سرنديب بو جزيره‌ده‌در» ديورسه‌ده، «سرنديب» ماده‌سنده‌كى تعريفنه باقيليرسه، بو ايكى اسمك مترادف اولدقلرى آكلاشيلبور.

سيلاند (Seyland) نوروجك ساحل شمالى‌سى قارشيسنده بر آطه اولوب، شمال شرقيدن جنوب غربيه طوبى ٤١ و اكى ٣٨ كيلومتره‌در. مساحهٔ سطحيه‌سى ٥٩٣ كيلومتره اولوب، اراضيسى طاغلق واكثر يرلرى قارله مستوردر. اك يوكسك محلى ١٠٨٠ متره ارتفاعنده اولوب، طاغلرى ديك و چيلاقدر. ساحل بويجه ٣٠٠ قدر اهالى بولنوب، باليقچيلقله ياشايورلر.

سيلت (Sylt) شمال دكيزنده اشلسويغ هولستاين ساحلى قارشيسنده (توندرن) قضاسنه ملحق برآطه اولوب. ٥٤° ٣' ٤٤" عرض شمالى و ٥° ٧٥' ٩" ايله ٦° ٩' ٣٠" طول شرقى

آره‌لرنده واقعدر. جنوب غربیدن شمال شرقی‌یه بویی ٣٤ کیلومتره وانکی ٢ ایله ١٣ کیلومتره آره‌سنده اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٩٦ مربع کیلومتره‌در. سواحلی متحرك قوملردن عبارت واطرافنده‌کی دکیز صیغ اولدیغندن، کاه قوملر دکیزه وکاه صولر قره‌یه طوغری امتداد و توسع ایدر. اورمانلری ومیاه جاریه‌سی یوقدر. اهالیسی (فریزون) قومنه منسوب ٢٩٠٠ کشیدن عبارت اولوب، بونلر ماهر کمیجی وبالیقجیدرلر. بر طاقی‌ده حیوانات یتیشدیرمکله و جزئی زراعتله مشغولدرلر. یکتا اسکله‌سی (کیتون) قریه‌سی اولوب، ٨٤٥ اهالیسی، بر کمرك اداره‌سی و علم جو وهوایه مخصوص بر رصدخانه‌سی واردر. بری آطه‌نك اورته‌سنده ودیکری ساحل شمالیسنده اولمق اوزره، ایکی فناری واردر.

سیلچار (Siltchar) هندستانك شمال شرقی کوشه‌سنده واقع آسام خطه‌سنده وکلکته‌نك ٥١٧ کیلومتره شمال شرقیسنده بر قصبه اولوب، ١٦٥٠ سی مسلم اولمق اوزره، ٦٥٠٠ اهالیسی وسنه‌ده بر قوریلوب ٧ کون سورن بیوك بر بازاری واردر.

سیلحین حیره ایله قادسیه آره‌سنده برقصبه اولدیغی کتب فتوحده مذکوردر.

سیلزیه (Silesie) و آلمانجه شلزین (Schlesien) آلمانیه‌نك شرق جهتنده بیوك بر خطه اولوب، شمالاً (براندبورغ) و (پوزن) خطه‌لریله، شرقاً لهستانله، جنوباً (موراویه) وچهستانله، غرباً دخی (لوازچه) خطه‌سیله محدود ومحاطدر. یوقاری وآشاغی سیلزیه‌یه منقسم اولوب، یوقاری سیلزیه‌نك جنوب غربی قسمی آوستریایه تابعدر؛ شمال شرقی قسمی پروسیه‌یه تابع (اوپلن) ایالتندن عبارتدر. آشاغی سیلزیه دخی پروسیه‌یه تابع برسلاو ایالتنی و (لینیچ) ایالتنك قسم اعظمنی تشکیل ایدیور. بو وجهله سیلزیه‌نك اوچ ربعی پروسیه‌یه وبر ربعی آوستریایه تابعدر. بوخطه روماليلرك زماننده جرمان اقوامندن (لیکیان) و (قواد) قوملریله مسکون اولوب، آلتنجی قرن میلادیده اسلاو اقوامندن موراولر وچهلرله قرابت جنسیه‌سی اولان (سلزان) قومی خطه‌یی استیلا ایدرك، اهالئ قدیمه‌سنی طاغلره طوغری یوسکورتمشلردی. طقوزنجی قرن میلادیده موراویه‌لی (اسواتوپلوق)ك تأسیس ایتدیکی بیوك دولتك ممالکندن اولوب، بو دولتك متعاقباً انقسامی اوزرینه، لهستان دوقه‌لرینك ید ضبطنه کچمش؛ وآلمانیا ایمپراطوری برنجی هنری استردادینه چالشمش ایسه‌ده، مقتدر اوله‌مامش ایدی. لهستان دوقه‌لرندن اوچنجی بولسلاو لهستانی اوچ اوغلنه تقسیم ایتدکده، سیلزیه بونلرك بیوکلری اولان (ولادیسلاو)ك حصه‌سنه دوشمش؛ وبونك وفاتنده ١١٦٤ تاریخ میلادیسنده اوچ اوغلی سیلزیه‌یی بینلرنده مقاسمه ایتمشلر سه‌ده، چوق کچمه‌دن بونلرك بیوکی اولان برنجی (بولسلاو) بتون سیلزیه‌یی ضبط و توحید ایتمشدی. بونك خلفلرندن ایکنجی هنری ١٢٤١ ده مغوللره قارشی (واهستاد) محاربه‌سنده مقتول اولمغله، سیلزیه یکیدن انقسام وتفرقه‌یه دوشوب، چهستان قرالنك مداخله‌سنی و ١٣٤٨ ده بتون سیلزیه‌یی ضبط ایتمسنی انتاج ایتمشدی. ١٤ نجی قرن میلادیدن اعتباراً آلمانلر سیلزیه‌ده اسلاولره غلبه چالمق تشبثنه دوشوب، آلمانیا وفلاندره‌دن بر چوق تجار و ارباب حرف وصنعت بو خطه‌یه وعلی الخصوص آشاغی سیلزیه‌یه هجرت وتوطن ایتمکه باشلامشلردی. ١٤٧١ ده سیلزیه مجار قراللرینك ضبطنه کچوب، بونلر بو خطه‌یه مختاریت اداره ویره‌رك، جنسیتنی محافظه ایتمشلردی. ١٥٢٦ ده مجارستان وچهستان قرالی (لویی)نك وفاتی اوزرینه سیلزیه آوستریا خاندانینه کچوب، بو دورده پروتستان مذهبی دخی بو خطه‌یه دخول وآزمدتده انتشار وتعمم ایتمشدر. ١٥٤٧ ده شارل کینتك برادری فردیناند چهستان ایله بوکا تابع اولان موراویه وسیلزیه‌یی آیریجه بر قراللق اتخاذ ایده‌رك، قراللغنی آوستریا خاندانینه مشروط ایتمش؛ و ١٦٧٥ ده برنجی لئوپولد سیلزیه‌یی بسبتون آوستریا ممالکنه الحاق ایلمشدی. آوستریالیلرك پروتستانلر حقنده‌کی اعتسافاتی سیلزیه‌لیلری پروسیه‌یه میل ایتمکه مجبور ایلمکله، ١٧٤٠ تاریخنده آوستریا خاندانینك ذکوردن وارثی قالمیوب، (ماریه ترزه) تختنه کچدیکنده، پروسیه قرالی ایکنجی فردریق اسکی بر عهدنامه‌یه استناداً سیلزیه‌نك پروسیه‌یه عائدیتنی ادعا ایله، بوخطه‌یی اشغال ایتمش؛ وفرانسه وباویره‌نك دخی دیکر طرفدن اعلان حربی اوزرینه، ماریه ترزه یالکز (تشن) دوقه‌لغنی وبر طاقم قلاعی یعنی سیلزیه‌نك الیوم آوستریایه تابع

اولان پارچه‌سنی محافظه ایده‌رك، دیكر قسمنی پروسیه‌یه ترك ایتمكه مجبور اولمشدر. بووجهله بوكونكی كونده بوخطه آوستریا سیلزیه‌سی وپروسیه سیلزیه‌سی نامليله ایكی قسمه منقسم بولنیور.

سیلزیه { آوستریایه تابع ـ (S. Autrichienne) } آوستریا ومجارستان دولتنك بر ایالتی اولوب، ٤٩°٣٦′٢٥″ ایله ٥٠°٢٧′٢″ عرض شمالی و ١٤°٣١′٣٥″ ایله ١٥°٥٣′٣٥″ طول شرقی آره‌لرنده ممتد وشمالاً وغرباً پروسیه‌یه تابع سیلزیه، غرب جنوبی جهتندن موراویه، جنوباً مجارستان شرقاً دخی غالیچیا ایله محاط ومحدوددر. موراویه‌نك سیلزیه اراضیسی ایچنه كیرن مثلث الشكل بر برونی بو خطه‌یی ایكی‌یه بولوب، (تروپاك) سنجاغنی (تشن) سنجاغندن آییریر. پروسیه‌دن حدود اعتباریه ایله وبعض چایلر مجراسیله آیریلوب، موراویه ومجارستاندن ایسه خط تقسیم میاهی تشكیل ایدن برصره طاغلرله آیرلمشدر. غرب شمالیدن شرق جنوبی‌یه طوغری بویی ١٨٠ واك كنیش یرنده‌كی ٧٠ كیلو متره اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٥١٤٧ مربع كیلو متره و اهالیسی ٦٠٥٦٤٩ كشیدن عبارتدر. مركزی (تروپاو) شهریدر.

بو ایالت جغرافیاجه آوستریادن زیاده پروسیه ولهستانه عائداولوب، تمامیله بالطیق دكیزی مائله‌سنده واقعدر چهستانله پروسیه آره‌سنده ممتد اولان (سودت) سلسلهٔ جبالنك قسم شرقیسی سیلزیه‌یی شمالده برانه‌رق، بو خطه ایله موراویه آره‌سنده ممتد اولور؛ و(كزنكه) طاغلری بو سلسله ایله قارپات سلسلهٔ عظیمه‌سی آره‌سنده اوزانه‌رق، شرق جهتنده (یسكیده) طاغلرینه اولاشیر. سیلزیه داخلنده اك یوكسكی اولان (آلتواتر)ك ١٤٩٠، كزنیكه طاغلرینك ٥٥٠ و نهایت ٦٠٠ و (بسكیده) صره‌سنك اك یوكسكی اولان (ایساخوره)نك ١٣٢٥ متره ارتفاعی واردر. (اودر) ایرماغی موراویه داخلنده نبعان وغرب شمالی‌یه طوغری جریانله، بوایالتی شق ایتدكدن صكره، پروسیه‌یه كیردیكی كبی، ویستوله ایرماغی دخی ایالتك شرق جهتنده نبعان ایدر. (اودر) آوستریا سیلزیه‌سنده بر چوق تابعلری اولوب، باشلیجه‌لری اوپه، اوستراویچه و اولسه چایلریدر. بو انهارك هیچ بری سیر سفائنه صالح دكلدر. طاغلق اولان قسم جنوبیسنك هواسی صوغوق و سرت اولوب، شمال جهتنده‌كی اووه و وادیلرده دها ملایمدر. هیچ بر استفاده‌یی موجب اولمیه‌جق اراضی خالیه‌سی یوزده ٣ نسبتنده اولوب، عموم اراضیسنك نصفی قابل زراعت، یوزده ٣٤ی اورمان، یوزده ٦½ مرعی، یوزده برچیغی باغچه ویوزده بردن آز مقداری چایردر. آنجق طوپراغی منبت اولمیوب، اكثر طرفلری طاشلق اولمغله، زراعته‌ویریلن اهمیتله برابر، حاصلاتی احتیاجات محلیه‌یی دفع ایده‌مز. باشلیجه محصولاتی بغدای، آرپه، یولاف، چاودار وسائر حبوباتله پتاتس پنجار وسبزه‌دن وبرمقدار كتندن عبارتدر. اورمانلری چوق و اكثرینك آغاجلری چام انواعندن عبارت ایسه‌ده، كراسته قطع واخراجندن بحق استفاده اولنه‌میور. حیوانات اهلیه‌سی وعلی الخصوص قیونلری پك چوق و جنسلری پك ایی اولوب، خیلی مقدار یاغی اخراج اولنور. معادنی برنجی درجه‌ده كومور وایكنجی درجه‌ده دمیر وكوكورددن عبارت اولوب، مرمر وآرتوآز اوجاقلری و میاه معدنیه‌سی‌ده چوقدر. بو ایالتده صنایع آوستریانك هر یرندن ایلری اولوب، دمیرخانه‌لریله دوكمخانه‌لرندن بشقه بز ویوك منسوجات ایله پنجار شكری و اسپیرتو فابریقه‌لری پك چوقدر. یوللری متعدد وپك مكمل اولوب، كرك محصولات ومعمولات محلیه‌دن وكرك خارجدن كلن مواد مختلفه‌دن پك ایشلك برتجارت اجرا اولنور. اهالیسنك تقریباً نصفی اسلاو اولوب، سائرلری لهلی، چهلی وموراو، بوندن آز آشاغی مقداری آلمان واون بیك قدری یهودیدر. خرستیان اهالیسنك آنجق سكزده بری پروتستان وقصوری قتولیكدر. قصبه و قریه‌لری ٧٢١ اولوب، اك بیوكلری: تروپاو (٢٤٨٥٥ اهالی)، بیالیچ (١٣٠٠٠)، تشن (١٣٠٠٠)، یكرندروف (١١٧٩٠)، پولنیش اوستراو (٥٠٩٠) وفراندینال (٧٥٩٥) در. داخل ایالتده ٦ مكاتب داخلیه، ٤ مكاتب عالیه، ٣ دار المعلمین، ١ دار المعلمات، ٢ تجارت مكتبی، ٢٢ صنایع مكتبی، ١ موسیقی، ٣ زراعت مكتبی، ١ مكتب صنایع اناث، ٤ اناث مكتبی، و ٤٧٨ مكاتب ابتدائیه موجود اولوب، جمله‌سنك شاكردانی ٧٩٨٣٩ عددینه بالغ اولور. ایالت ٧ قضایه منقسم اولوب، ٣١ اعضادن مركب بر مجلس منتخبی واردر؛ ویانه

مجلس مبعوثان عمومیسنه ١٠ اعضا کوندرمك حقنی حائزدر. عدلیه وادارهٔ عسکریه‌جه موراویه‌یه تابعدر.

سیلزیه {پروسیه‌یه تابع — (S. Prussienne) پروسیه‌نك شرق جنوبی کوشه‌سنده واقع بر ایالت اولوب، اسکی سیلزیه دوقه‌لغنك قسم اعظمیله (غلاج) قونتلغندن وموقاری (لوزاجه)‌نك بر قسمندن ترکیب اولنمش، وسیلزیه‌نك یالکز (اشویبوس) قضاسیله براندبورغ ایالتنه الحاق اولنمشدر. شمدیکی حدود ملکیه‌سیله بو ایالت شمالاً براندبورغ وپوزن ایالتلریله شرقاً لهستانله یعنی روسیه حدودیله جنوباً غالیچیا، آوستریایه تابع سیلزیه و موراویه ایله یعنی آوستریا حدودیله، جنوب غربی جهتندن چهستانله وصاقسه قراللغیله، غرباً دخی صاقسه ایالتیله محاط ومحدود در. ٤٩° ٥٠′ ایله ٥٢° ٤′ عرض شمالی و ١١° ٢٢′ ٣٥″ ایله ١٦° ٥٥′ ٢٥″ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، غرب شمالیدن شرق جنوبی‌یه اولان بوبی ٤٢٥ و اك کنیش یرنده اکی ١٨٠ کیلومتره در. مساحهٔ سطحیه‌سی ٤٠٣٠٣ مربع کیلومتره اولوب، ٤٢٢٣٨٠٧ اهالیسی واردر. مرکزی برسلاو شهریدر.

(اودر) ایرماغی بو خطه‌یی شرق جنوبیدن غرب شمالی‌یه طوغری طولاً ایکی‌یه یاروب، شمال شرقی جهتنده قالان نصفی لهستان اووه‌لریله متحد الشکل ودوز اولدیغی حالده، جنوب غربی جهتنده‌کی نصف دیکری چهستان حدودینی آیران (سودته) طاغلرینك اتکلرندن ونهر مذکور مجراسنه طوغری اوزانان بر طاقم قوللرندن عبارت اوله‌رق عارضه‌لیدر. اودر ایرماغی صولدن (اوپه) نهرینی آلنجه آوستریا سیلزیه‌سیله پروسیه سیلزیه‌سی آره‌سنده خط حدودی تشکیل ایتمکه باشلایوب، صولدن (اولسه) یی آلدقدن صکره، پروسیه سیلزیه‌سنه داخل اولوره بر آز دها آشاغی (راتیبور) قصبه‌سندن کچوب، اورادن آشاغی کوچك کمیلر ایچون سیره صالح حالنه کچر، و(برسلاو) شهرندن آشاغی بیوجك کمیلر دخی ایچنده سیر وحرکت ایدر. بو نهر سیلزیه‌نك مرکز حیاتی حکمنده اولوب، همان بتون میاه جاریه‌سی‌ده بوکا دوکیلور. باشلیجه تابعلری صاغدن (اولسه) دن صکره: روده، قلودنیچ، مالاپانه، استوبر، واید، بارچ؛ وصولدن اوپادن صکره: زینا، هوچنپلوچ، نیسه، غلاج، اوهلاو، لوهه، وایستریچ، قاچباخ، بوبر وسائره‌در. بونلرك بر طاقمی کوچك و بر طاقمك یتاقلری پك اینیشلی اولمغله، هیچ بری سیر سفائنه صالح دکلدر. (ویستوله) ایرماغی پروسیه سیلزیه‌سنك جنوب شرقی حدودینی تشکیل ایدیور. خطه‌نك منتهای غربنده‌کی بر قاچ نهر (البه) ایرماغنه تابعدر. طونه‌یه تابع اولان (موراوه) نهری‌ده سیلزیه حدودی داخلنده نبعان ایدیور. کوللری چوق ایسه‌ده، طاغلرده‌کیلر پك کوچك و اووه‌ده‌کیلر پك صیغ و بطاقلق حالنده اولوب، اك بیوکلری (اشلاوه‌سه‌ئه)، (قونیجرسه‌ئه) و (برونزتایچ) در.

هواسی، ارتفاعه تابع اولمغله برابر، عمومیت اوزره متعدل اولوب، هرحالده قیشین میزان الحراره متمادیاً صفردن آشاغی طورور. شرق طرفی دها صوغوق اولوب، منتهای غربنده اوزوم دخی یتیشیر. اودرك صول جهتنده‌کی بایرلر و وادیلر پك منبت ونهر مذکورك صاغنده‌کی اووه‌لرك قوهٔ انباتیه‌سی پك آز ایسه‌ده، فن زراعت پك زیاده ایلریلیوب، بیوك دقت واهمیتله اجرا ولنور. اراضیسنك یالکز یوزده ٤ ی بوش اولوب، یوزده ٥٥ ی تارله و باغچه، ٨ ی چایر، ٢ سی مرعا وچالیلق و٢٨ ی اورماندر. باشلیجه محصولاتی بغدای، آرپه، چاودار، یولاف، پتاتس وسائره‌دن عبارت اولوب، اك کثرتلیسی پتاتسدر. صنعی چایرلری دخی چوقدر. بر مقدار سبزه، پنجار، توتون، کنوبر وسائره دخی حاصل اولور. اورمانلرنده چام انواعیله سائر مقبول آغاجلر بولنوب، اودر ایرماغنه تابع چایلردن خیلی کراسته ایندیریلیر. حیوانات یتیشدیرمکده دخی اهالینك اهتمامی زیاده اولوب، ١٨٨٣ استاتستیقنه کوره خطه داخلنده ٢٧٥ ١٢٢ آت و خرکله، ١٣٩٧ ١٣٠ ١ صیغیر، ١٣٠٩٤٩٥ قیون، ٥١٨ ٦١٢ طوموز، ١٧٦ ٢٨٣ کچی وار ایدی. آری قوفانلری ده ١٢٧ ٩٠٣ عددنده ایدی. معادنجه سیلزیه بتون آوروپانك اك زنکین یری اولوب، بری یوقاری و دیکری آشاغی سیلزیه‌ده پك واسع ایکی کمور معدنی، متعدد دمیر معدنلری، سیملی قورشون، آرسنیق، چنقو وسائر معدنلر دخی بولنور. مرمر، آلچی، سرپانتین، لوله‌جی چاموری وسائره اوجاقلری دخی چوقدر. طاغلرده بعض ذی‌قیمت احجار دخی

Digitized by Google

بولنور. ۱۸۸۳ تاریخنده پروسیه سیلزیه‌سنده ۱۲ ۶۵۶ ۷۶۴ طونیلاته معدن کوموری، ۴۱۷۷۹۳ طونیلاته لنکیت، ۴۳۰ ۶۶۹ طونیلاته دمیر کولچه‌سی، ۹۹۴ ۵۳۰ طونیلاته چینقو کولچه‌سی، ۱۷۷۶۶ طونیلاته قورشون کولچه‌سی، ۷۱۰۲ طونیلاته باقیر کولچه‌سی، ۶۹۵ طونیلاته آرسنیق کولچه‌سی، ۲۷ ۶۸۳ طونیلاته حامض کبریت، ۷۳۶۶ طونیلاته حامض سوده و بعد التصفیه ۹۷۲۳ کیلو کومش چیقارلمشدر. صنایعجه سیلزیه پروسیه‌نك اك ایلری بولنان یری اولوب، معادن مذکوره اخراجندن بشقه بونلری اعماله مخصوص بك چوق دوکمخانه‌لر و دمیر خانه‌لر بولنه‌رق، ماکینه و آلات وادواتك انواعی یاپیلیر. بوندن بشقه ملبوساته متعلق معمولاتی بك چوق اولوب، یوك، پاموق وکتندن چوخه، قازمیر بز وسائر منسوجات ایله شاپقه، قانت، فانله، چوراب، آیاق قابی وسائره فابریقه‌لری ودباغخانه‌لری ومحصولات ارضیه‌دن چیقاریلان شکر، بیره، اسپرتو وسائره ایله کاغد، اجزای کیمیویه وبوکا مماثل فابریقه‌لری‌ده بك چوقدر. اهالینك بر ثلثی صنعتله مشغول اولور. صنایعك باشلیجه مرکزی بتون ایالتك مرکزی اولان (برسلاو) شهریدر. معادن ومحصولات ومعمولات صناعیه‌نك کثرتی بالطبع بیوك بر تجارت اجراسنی تولید ایدوب، بهر سنه کلیتلی مبالغ صرفیله آچیلان انهار وکیتدکجه تکثیر ایدلمکده اولان دمیر یوللرله سائر طرق دخی تجارتی تسهیل ایتمکده‌در.

اهالیسنك نصفندن زیاده‌سی قتولیك ونصفنه قریب مقداری پروتستان اولوب، ۵۱ ۰۰۰ یهودی دخی واردر. جنسیتجه ۹۸۰ ۰۰۰ ی لهلی، ۵۲۰ ۰۰۰ ی چهلی وموراو، ۳۴ ۰۰۰ ی واند وقصوری آلماندر. قادینلری ارککلرندن چوق زیاده‌در. بو مملکتده پرنسلر وسائر زادکان بك چوق اولوب، اکثر اراضی بونلرك تحت تصرفنده بولنمغله، کویلرك چوغی بر نوع چفتلك حالنده‌در. بو کویلر اکثریت اوزره یولك ایکی طرفنده برر صره خانه‌دن عبارت اولوب، بعضلرینك برقاچ کیلومتره بویلری واردر. کویلیلرك خانه‌لری اکثریا تخته ویا کیرپیجدن معمول و صمانله مستور اولوب، کارکیر وکرمیدله اورتیلی خانه‌لری نادردر. چوغك اورته‌لرنده اراضی صاحبی اولان بکك قوناغی کوریلور. قصبه‌لری ایسه بك کوزلدر.

۲۰ ۰۰۰ دن زیاده اهالیسی اولان شهرلری ومقدار نفوسلری بروجه زیردر :

برسلاو	۳۳۵ ۱۷۵	اشوایدنیچ	۲۴ ۷۰۰
کورلیچ	۶۲ ۱۳۵	نایسه	۲۲ ۴۴۵
اولینیچ	۴۶ ۸۵۰	غلوغاو	۲۰ ۴۸۰
کونیغسهوته	۳۶ ۰۰۰	بریغ	۲۰ ۱۲۵
بتنن	۳۰ ۸۲۵		

سیلزیه ایالتی ۳ سنجاغه منقسم اولوب، ۶۴ قضایی حاویدر. مرکزی اولان برسلاو شهرنده بر محکمهٔ تمیزی وبر دار الفنونی و بتون ایالتده ۳۶ داخلی مکتب اعدادیسی، ۱۷ مکاتب خصوصیه‌سی و ۱۷ دار المعلمین ودار المعلمات واردر. مذکور ۳ سنجاق مرکزلرینك اسملریله مسمی اولوب، مساحهٔ سطحیه‌لریله مقدار نفوسی وقضالری بروجه زیردر :

سنجاق	مربع کیلومتره	نفوس	مقدار قضا
برسلاو	۱۳ ۴۷۹	۱ ۵۹۹ ۲۳۲	۲۴
لینییچ	۱۳ ۶۰۷	۱ ۰۴۷ ۱۹۶	۲۱
اوپلن	۱۳ ۲۱۷	۱ ۵۷۷ ۳۷۹	۱۹
جمعاً	۴۰ ۳۰۳	۴ ۲۲۳ ۸۰۷	۶۴

سیلژان { (Siljan) اسوجك وسطرلنده (قوپاربرغ) ایالتنده برکول اولوب، شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه بویی ۳۸ کیلومتره واکی ۶ ایله ۱۸ کیلومتره آره‌سنده‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ۳۱۹ مربع کیلومتره اولوب، سطحی حذای بحردن ۲۲۵ متره مرتفع و عمقی اك درین محلنده ۳۶۰ متره‌در. ایچنه دوکیلن برچوق چایدن بشقه (اوستردالبرانشه) نهری کولی بوینه یاروب ایچندن کچر. سواحلی سطح مائل حالنده و چام آغاجلریله مستوردر. ایچنده برقاچ آطه بولنوب، جمله‌سنك مساحهٔ سطحیه‌سی ۲۰ مربع کیلومتره‌در. صوبی براق وبالیغی چوقدر. سنه‌ده ٤ آی منجمد اولوب، قارلر اریدیکنده سطحی ۵ متره یوکسلیر. کنارلرنده (موره)، (رتویك) و (لکساند) اسملریله اوچ قصبه بولنیور. جوارلرینك اهالیسی اسکی قیافت وعادتلرینی محافظه ایتمکده‌درلر.

سیلوان { دیاربکر ولایت وسنجاغنده ودیاربکرك شرق شمالی جهتنده بر قضا اولوب، مرکزی (میافارقین) قصبه‌سیدر. بو قضا

Digitized by Google

شمالاً لیجه قضاسیله، شرقاً بتلیس ولایتیله، جنوباً ماردین سنجاغیله، جنوب غربی جهتندن مرکز ولایت قضاسیله، غرباً دخی ارغنی سنجاغیله محاط ومحدود اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۲۴۷۳ مربع کیلومتره‌در. بونك ۱۹۶۲ کیلومتره‌لکی قابل زراعت، ۴۸ کیلومتره‌لکی اورمان و ۴۶۳ کیلومتره‌لکی اراضیٔ خالیه‌دن عبارتدر. اهالیسی ۲۵۲۱۷ کشیدن عبارت اولوب، ۱۶۵۰۰ ی مسلم (ترك، عرب، کرد، ترکمن)، ۵۵۰۰ ی ارمنی، ۴۲۶ سی ارمنی قتولیکی، ۲۴ ی ارمنی پروتستانی، ۲۷۶۳ ی سریانی، ۱۰۰۰ ی یزیدی، و ۱۰۰۰ ی چنکانه‌در. محصولات ارضیه‌سی حبوبات متنوعه ایله سبزه و میوه‌لرك انواعندن عبارت اولوب، اوزومی دخی چوق اولمغله، مقبول شرابلر وپکمز چیقارلیر. حیوانات دخی کلیتله بیتشدیریلوب، تیوتلرك یوك وياغ ودریلرندن خیلی اخراجات وقوع بولور. بعض دمیر وکوکورد معدنلری بولنیورسه‌ده، اخراج اولنه‌دقلری یوقدر. اوائل دور اسلامده وقرون وسطاده بو قضانك مرکزی اولان میافارقین بیوك بر شهر بولنمش اولدیغی کبی، قضا داخلنده الیوم ویرانه‌لری مشهود اولان دها بر خیلی شهر وقصبه‌لر وار ایدی. قضانك قسم شمالیسنده سیلوان طاغی بولنوب، بونك جنوبی انکارندن بر قاچ چای نبعانله، متوازیاً جنوبه طوغری آقه‌رق، قضانك اووه‌لق اولان قسم جنوبیسنی بعد الاسقاء، دجله‌یه دوکیلورلر. بونلرك باشلیجه‌لری: پاموقلی صو، شلاله‌لی صو وبطمان صوییدر. قضا یادبکان، حضرو ومهرانی ناحیه‌لریله برابر ۲۲۲ قریه‌دن مرکبدر.

سیلورتون (Silverton) آوسترالیانك یکی جنوبی والس قطعه‌سنده، (یانقوین) ایالتنده و (سیدنی)ك ۹۶۸ کیلومتره غرب شمالیسنده بر قصبه اولوب، ۱۲۰۰۰ اهالیسی، دمیر یولی وجوارنده کومش معدنی واردر. بو معدن کرهٔ ارضك اك بیوك کومش معدنی اولوب. سنوی ۲۸ ملیون فرانق قیمتنده کومش چیقار. دیکر برجهتنده دخی قلای معدنلری واردر.

سیلورقلیف (Silver-Cliff) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك (قولورادو) جمهوریتنده (قوستر) ایالتنده و(دنور)ك ۱۸۵ کیلومتره جنوب غربیسنده بر قصبه اولوب، ۴۵۶۰ اهالیسی، دمیر یولی و واسع کومش معدنلری واردر.

سیلوس (Sylves) پورتکیزك جنوبنده آلغارو (که الغرب تعبیر مریسندن غلطدر) خطه‌سنك (فارو) ایالتنده وفارونك ۵۰ کیلومتره غرب شمالیسنده و (وبیره) نهری اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۷۰۲۰ اهالیسی و عربلردن قالمه قله‌لریله صهرنجلری واردر. حکومت اسلامیه زماننده (شلفا) اسمیله معروف بیوجك برشهر اولوب، (آلغارو) خطه‌سنك مرکزی ایدی. بعده تدنی‌یه یوز طوتوب، علی الخصوص زلزله‌دن خراب اولمشدر.

سیلوستر (Sylvestre) بو اسمله ایکی پاپا کلمشدر:

برنجیسی ۳۱۴ تاریخ میلادیسندن ۳۱۶ تاریخنه‌دك پاپالق ایتمشدر. ایمپراطور قسطنطینك توجهنه مظهر اولوب، بونك زماننده خرستیانلره قارشی اولان تعقیبات ختام بولمش؛ وازنیقده بر مجلس عمومیٔ روحانی انعقاد ایلمش ایدی. (دوناتیست) اسمیله خرستیانلقده برمذهب جدید ظهور ایدوب، تابعلری تعقیب اولنوردی. برنجی سیلوستر اعزه صره‌سنه کچیریلوب، کانون اولك ۳۱ نده یورطیسی اجرا اولنور.

— ایکنجیسی فرانسه‌ده (اوورنیه) خطه‌سنك (اوریلاق) قصبه‌سندن اولوب، ۹۳۰ تاریخ میلادیسنده طوغمشدر. اصل اسمی (ژربر) در. اسپانیه‌یه کیدوب، عربلرك اوروپایه ادخال ایتمش اولدقلری علوم ریاضیه وسائره‌یی بعد التحصیل، بر طریق رهبانه سلوکله، ایمپراطور برنجی اوتونه انتساب ایده‌رك، اوغلی ایکنجی اوتونه مربی تعیین اولنمش؛ وبعده فرانسه‌یه عودتله، قرال (هوغ قاپت) طرفندن اوغلی روبرتك مربیلکنه و (ریمس) باش پسقپوسلغنه نصب اولنمشدی. آنجق پاپا بولنان اون بشنجی ژانك بو مأموریتنی تقدیر ایتمدیکیچون، صاحب ترجمه آلمانیه‌یه عودت ایتمش؛ واوچنجی اوتون ایتالیایی ضبط ایتدیکنده، ۹۹۷ده کندیسنی (راونه) باش پسقپوسلغنه نصب ایتمش، و ۹۹۹ده پاپالغه انتخاب ایتدیرمشدر. تاریخ وفاتی اولان ۱۰۰۳ سنه‌سنه

Digitized by Google

قدر حکیمانه اداره‌ٔ امور ایتمشدر. او وقت آوروپاجه مجهول بولنان بعض علوم و فنونه وقوفندن طولایی، عوام عندنده سحربازلقله اتهام اولنوردی. عربلردن رقملری ورقاصلی ساعتی اخذ ایله آوروپایه نشر وادخال ایدن بو ذاتدر.

— اوچنجی سیلوستر اسمیله بریده ١٠٤٣ تاریخ میلادیسنده، طقوزنجی بنوآنك اسقاطی اوزرینه، پاپالغه انتخاب اولنمش ایسه‌ده، اوچ آی صکره مرقوم بنوآ طرفندن طرد واخراج اولنمشدر.

سیلون (Sylvain) اسکی لاتین اساطیرنده اورمانلر الهی زعم اولنوب، کچی قولاقلی بر صورتده تصویر اولنور؛ وینه بو شکلده بر طاقم پریلرله برابر آنسزین اورمان کوشه‌لرنده ویوللرنده ظهور ایتدیکنه، وکیجه‌لری قالین وآجی بر سسله اورمانلرك ایچندن ویا یانندن کچنلری قورقوتدیغنه اینانیلیر ایدی.

سیلوه (Sylva) روسیه‌نك شرق جهتنده بر نهردر، که پرم ایالتنك جنوب جهتنده اورال سلسله‌سنك غربی اتکلرندن نبعانله، ابتدا شماله بعده شمال غربی‌یه، صکره جنوبه ونهایت جنوب غربی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، برقاچ چای دخی آلدقدن صکره، وولغه‌یه تابع (قامه) یه دوکیلن (چوسووایه) نهرینه دوکیلور. مجراسی ٥٤٦ کیلو متره طولنده وحوضه‌سی ٢١٤٨٨ مربع کیلومتره وسعتنده‌در. فیضانی زماننده مجراسنك قسم اعظمی سیر سفائنه صالحدر.

سیلوراس (Silveiras) برازیلیا ممالك مجتمعه‌سنك (سائوپاؤلو) جمهوریتنده وسائوپاؤلونك ٢٣٠ کیلومتره شرق شمالیسنده اوله‌رق (لورنه) قضاسنده وسائوپاؤلودن ریودوژانیرویه کیدن دمیریول خطی اوزرنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ٨٠٠٠ اهالیسی، اطرافنده کلیتلی پاموق، قهوه وذخیره ویرر منبت اراضیسی و هنوز ایشلنمین کور وباقیر معدنلری وپك ایشلك تجارتی واردر.

سیله (Seille) فرانسه‌ده برنهردر، که (ژوره) ایالتنده (لاروش) طاغندن نبعانله، جنوب غربی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، ١١٠ کیلومتره‌لك مسافه قطع ایتدکدن صکره، (سائونه) نهرینه دوکیلور.

— بو اسمله آلساس لورن خطه‌سنده دخی برنهر واردر، که (دیوزه) نك جنوب شرقیسنده نبعانله، شماله طوغری آقه‌رق، مذکور قصبه‌نك و دیکر بر طاقم معموره‌لرك ایچندن کچدکدن صکره، (مچ) ده (موزله) نهرینه دوکیلور. مجراسی ١٠٥ کیلومتره طولنده‌در.

سیلی (ملامستقیم) فرس شعراسندن اولوب، گیلانلیدر. شو بیت اونکدر:

چون کبوتربچه تا هستیم بالی میزنیم
بهریك ارزنکه آن هم دردهان دیگرست

سیلیانه (Siliana) تونسده بر نهردر، که ممالکتك وسطلرنده واقع (حمادة القصیره) جبالندن نبعانله، شماله طوغری جریان ایده‌رك، ١٥٠ کیلومتره‌لك جریاندن صکره (مجرده) ایرماغنه دوکیلور. مجراسنك اطرافنده رومالیلر زماندن قالمه بر چوق قصبه ویرانه‌لری وبر طاقم اراضیٔ منبته بولنیور.

سیلیلیقه (Silillica) آمریقای جنوبیده (آند) سلسلهٔ عظیمه‌سنك برقسمی اولوب، شیلینك (تاراپاقه) ایالتیله بولیویه‌نك (اورورو) و(پوتوزی) ایالتلری آره‌سنده ممتد اولیور. اك مرتفع محلی اولان (ایریما) طاغنك ٥٨٣٠ متره ارتفاعی واردر.

سیلیوری یاخود سیلوری [«سلیوری» ماده‌سنه مراجعت.]

سیم (Sim) روسیه‌نك شرق جهتنده (اوفه) ایالتنده بر نهردر، که اورال سلسله‌ٔ جبالنك غربی اتکلرندن نبعانله، ابتدا شمال غربی‌یه وبعده غرب جنوبی‌یه طوغری آقه‌رق، ١٨٧ کیلومتره‌لك جریاندن صکره (نووو تریجقویه) قربنده (وولغه) یه تابع (قامه) نهرینه دوکیلن (بیالایه) نهرینه منصب اولور.

— بو اسمله سیبریه‌نك (ینیسیك) ایالتنده دخی (ینیسی) نهرینه تابع برچای اولوب، (یلوغوی) کولك جنوبنده نبعانله، جنوب شرقی‌یه بعده شرق شمالی‌یه طوغری آقه‌رق، ٦٠° عرض شمالی خطی قربنده مذکور ایرماغه دوکیلور. مجراسی ٤٣٠ کیلو متره طولنده اولوب، آلچق وبطاقلق توندره‌لر ایچندن کچر.

Digitized by Google

سیم { (Seim) روسیه‌نك وسطلرنده بر نهردر، كه (قورسق) ایالتنده ایكی چایك اجتماعندن بالتشكل، كاه شماله وكاه جنوبه میلانله غربه طوغری آقه‌رق، چرنیغوف ایالتنه كیرر؛ و ٦٦١ كیلومتره‌لك جریاندن صكره، (دنیپر) ایرماغنه تابع (دسنه) نهرینه دوكیلور. وادیسی واسع اولوب، كوزل چایرلری و بعض یرلرده قامشلقلری حاویدر. ایلك بهارده صویی فیضان ایدوب، بر قاچ كیلومتره وسعت پیدا ایدر. یالكز ٣٢ كیلومتره‌لك محلنده واپور ایشلیوب، سائر طرفلری آنجق صال یوزدیرمكه صالحدر.

سیاره { یاخود (شهر خسرو) ایرانك لورستان ایالتنده و (كرخه) یه تابع بر وادیده قدیم بر شهر خرابه‌لری اولوب، واسع بر محلده ممتد اولور. تحت خسرو اسمیله بربیوك سرای ویرانه‌لری دخی مشهوددر. بو شهر ساسانیاندن، خسروك قیش مسكنی ایدی.

سیماق { یاخود سیماخوس (Symmaque, Symmachus) روما مشاهیر خطباسندن اولوب، برنجی والریان وبرنجی تئودوس زماننده بعض مهم مأموریتلرده بولنمش؛ و اسكی اساطیره مربوطیتی اولمغله، خرستیانلق قبول و نشر ایدلمش اولدیغی حالده، مذكور ایمپراطورلری اسكی دینلرینی اعاده‌یه وهیچ اولمازسه بعض آیینلرینی محافظه‌یه تشویق ایدردی. نطقلریله مكتوبلرینك آنجق بعض فقره‌لری بولنه‌بیلشدر. میلادك ٤١٠ تاریخلرنده وفات ایتمشدر.

سیماق { سنت — (St. Symmaque) میلادك ٤٩٨ تاریخندن ٥١٤ تاریخنه‌دك پاپالق ایدوب، غوتلر حكمداری تئودوریقك امدادیله رقیبی (لوران)ه غلبه چالمش؛ و اونك طرفدارلری جانبندن پك دهشتلی بر طاقم جنایاتله اتهام اولنمش ایسه‌ده، (پاله) مجلسی طرفندن تبرئه‌سنه حكم اولنمش ایدی. نسطوریلره وسائر مذاهبه قارشی استعمال شدت ایتمشدی. قتولیكلر كندیسنی اعزه صره‌سنه كچیروب، تموزك ١٩ نده یورطیه‌سنی اجرا ایدرلر.

سیماقوته { (Simacota) آمریقای جنوبیده قولومبیه جمهوریتنده (سانتاندر) ایالتنك (سوقورو) سنجاغنده وسوقورونك ٧ كیلومتره جنوب غربیسنده (سو آرز) نهرینه مائل كوزل بر موقعده ١٠٠٤ متره ارتفاعنده واقع بر قصبه اولوب، ٦٤٣٥ اهالیسی، اطرافنده پرنج و چیویید ایله كلیتلی سبزه محصولاتی، خسته‌خانه‌سی و یوك منسوجاتله صابون، موم و سائره فابریقه‌لری واردر.

سیمالو { (Simalou) سوماتره جزیرهٔ كبیره‌سنك ساحل غربیسی قارشیسنده آچین حكومت اسلامیه‌سنه تابع بر آطه اولوب، ساحل مذكورك قارشیسنده‌كی جزایرك اك شمالیسیدر. ساحلدن ١٢٠ كیلومتره آچیقده اولوب، ٢°٥٩′ ایله ٢°٢٢′ عرض شمالی و ٩٣°٢٧′ ایله ٩٤°٩′ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور. جنوب شرقیدن شمال غربی‌یه طوغری بویی ١٠٠ و عرض وسطیسی ٢٠ كیلومتره اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٢١٠٠ مربع كیلومتره واهالیسی ٨٠٠٠ كشیدر. سواحل شمالیه‌سی قیالق وسائر طرفلری آچق وبطاقلق اولوب، بر طاقم صیغلرله محاط اولدیغندن، سفائن حقنده مخاطره‌لیدر. ٣٠٠ متره‌یه قدر مرتفع تپه‌لری وپك منبت اووه‌لری واردر. انهاری اراضیسنی سقی ایدر. پرنج، شكرقامشی وسائر اقالیم حاره‌یه مخصوص محصولاتی واردر. اورمانلری چوق اولوب، بر طاقم ضمغلر چیقار. اهالیسی ملایی وآچینلیدن مركب اولوب جمله‌سی مسلمدر.

سیماو { [«سماو» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سیمبریسك { (Simbrisk) روسیه‌نك شرق جهتنده پترسبورغك ١٢٦٤ كیلومتره جنوب شرقیسنده وموسقوه‌نك ٧١٠ كیلومتره شرق جنوبیسنده (وولغه) ایرماغنك وبوكا تابع (اسویاغه) چاینك صاغ ساحللرنده وحذای نهردن ١٧٠ متره مرتفع بر محلده ایالت مركزی بر شهر اولوب، ٣٩٠٤٥ اهالیسی، وولغه‌ده لیمانی، دباغخانه‌لری، توغله، صابون، موم، بیره، مسكرات، پوتاس وسائره فابریقه‌لری، دمیرخانه‌لری، ایشلك تجارتی، سنه‌ده اوچ پنایری، فدانلقلری و سبزه باغچه‌لری واردر. ١٨٦٤ ده همان كاملاً یانوب، مجدداً یاپلدیغیچون، هر نه قدر خانه‌لرینك چوغی اخشاب ایسه‌ده، خیلی منتظم وكوزل بر شهر اولوب، ٢٤ كلیساسی، بر جامع شریفی، بر كتبخانه‌سی، تیاتروسی، ذكور و اناثه مخصوص داخلی مكتب اعدادیلری، خسته‌خانه‌سی ومتعدد عمومی وخصوصی باغچه‌لری واردر.

Digitized by Google

— سیمبرسك ایالتی شمالاً قزان، شرقاً سامارە، جنوباً ساراتوف وپنزه و نیوغورود ایالتلریله محدود اولوب، ′۵۲ °۴۸ ایله ′۵۲ °۵۵ عرض شمالی و °۴۳ ′۱۳ ایله ′۵ °۴۷ طول شرقی آرەلرنده ممتد اولور. مساحهٔ سطحیەسی ۴۹۴۹۵ مربع کیلومتره واهالیسی ۱۶۰۶۴۶۲ کشیدر. مرکزی اولان سیمبرسك شهری حدود شرقیەسندەدر. اراضیسی، روسیەنك هرطرفی کبی، دوز وآز متموج اولوب، وولغه ایرماغی حدود شرقیەسنی تشکیل ایدیور. بوکا تابع (سوره) نهری ایالتك جنوب غربی کوشەسنده نبعانله، شماله طوغری جریان، وصاغدن (باریچ)، صولدن (آلاتیر) و(پیانه) چایلرینی دخی اخذ ایله ایالتك خارجنده (وولغه) یه دوکیلور. وولغەنك قربنده وبو ایرماغه متوازی (سیزران) اسمیله دیکر بر نهر دخی بولنیور، که بو ایرماغك عکسنه اولەرق جنوبدن شماله جریانله، قزان ایالتنده (وولغه) یه منصب اولور. هواسی روسیەیه کوره معتدل عد اولنیورسەده، میزان الحرا. رەنك حد وسطیسی ۳ ایله ۴ درجه آرەسنده اولوب، یازین ۴۶ درجەیه قدر چیقار، وقیشین تحت الصفر ۴۴ درکەیه قدر اینر. وولغه ایرماغی سنەده درت بش آی منجمد اولوب، قیشین قار فرطونەلری دخی چوقدر. شمال جهتنده اشجار مثمرەدن یالکز الما آغاجی یتیشوب، جنوب جهتنده ایسه سبزه باغچەلری چوقدر. اراضیسی منبت اولوب، یاریسندن زیادەسی تارله، بر ثلثی اورمان، بر عشری چایر ومرعی ویکر. میده بری اراضئ خالیەدندر. محصولاتی چاودار، بغدای، آرپه، مصر، پتاتس، کتان، کنوبر وسائرەدن عبارت اولوب، ذخایر احتیاجات محلیەدن زیاده اولمغله، خیلی مقدار خارجه چیقار، واسپرتو چیقارمغه قوللا. نیلیر. مرعالرك قلتندن وحیوانات خستەلغنك کثرتندن حیوانات اهلیەسی آز اولوب، ۳۲۳۰۰۰ آت وخرکله، ۳۵۵۰۰۰ صیغیر، ۷۴۷۰۰۰ قیون و ۹۸۰۰۰ طوموزدن عبارتدر. آری قوغانلری چوقدر. وولغه وسورەده خیلی بالیق صید اولنور. صنایع خیلی ایلری اولوب، اورمانلرك کثرتی مناسبتیله حرازلرله آغاجدن مواد مختلفه اعمالی پك منتشر اولدیغی کبی چوخه وبز فابریقەلریله دمیرخانه ودوکمخانەلری واسپیرتو، جام، موم، قطران وسائره فابریقەلری ده چوقدر. معمولات صناعیەسی سنوی ۲۴ ملیون فرانقدن زیادەدر. تجارتی دخی پك ایشلك اولوب، وولغه نهریله ایالتك جهت جنوبیەسندن کچن دمیریول خطی تجارتی تسهیل ایدیور. اهالیسنك قسم اعظمی روس اولوب، ایکنجی درجەده (موردوین) و(چواش) اسلاو قوملری بولنیور. تاتاردن مرکب اهالئ اسلامیەسی ۱۵۰۰۰۰ رادەلرنده در. بو ایالت وجوارلری و قتیله بلغارلرله مسکون اولوب، بعده تاتار اقوامی هر طرفنی استیلا ایتمشلردی. روسلرك اورەلره دخولی ایکی اوچ عصردن بریدر. سیمبرسك شهری روسلرك طرفندن تأسیس اولنمش یکی برشهر اولوب، (قورمش) و(آلاتیر) قصبەلری، اسملرندن دخی آکلاشلدیغی اوزره، تاتارلردن قالمەدر. ایالت ۸ قضایه منقسم اولوب، ۳۴۹۱ معمورەسی واردر. بونلرك ۸ ی شهر وقصبه وقصوری کوی وچفتلکدر. ایالت داخلنده ۴۷۵ مکتب بولنوب، ۴۰۴۲ سی قیز اولمق اوزره، ۲۳۸۹۹ شاکردلری واردر.

سیمپلون (Simplon) آلپ بنین سلسلهٔ جبالنده اسویچره ایله ایتالیا آره. سنده بر بوغاز اولوب، ۲۰۲۰ متره ارتفاعنده واقعدر. بیوك بوناپارت ۱۸ ملیون فرانق صرفیله، بو بوغازدن کچمك اوزره کوزل برشوسه یاپدیروب، برچوق کوپریلر و بعض التجاکاهلر دخی تأسیس ایتمشیدی.

سیمپنك (Simpang) بورنئو جزیرهٔ کبیرەسنك ساحل غربیسندن ۱۰ کیلومتره ایچریده وایکی نهرك ملتقاسنده بر قصبه اولوب، بر کوچك حکومت اسلامیەنك مرکزیدر. ۳۰۰۰ قدر اهالیسی واردر. — سیمپنك حکومتنك مساحهٔ سطحیەسی ۱۰۰۰۰ کیلومتره اولوب، ۱۶۰۰۰ اهالیسی واردر، که ملایی ودایاق جنسلر. ندن مرکب اولوب، بر خیلی چینلی دخی واردر. ساحله قین طرفی بطاقلق ایسەده، ایچ طرفلری مرتفعجه اولوب، قیمتلی آغاجلری حاوی اورمانلرله مستوردر، ودارچین، برنج وسائر محصولاتی واردر.

سیمتو (Simeto) سیجیلیەده بر نهردر، که ۱۸۴۶ متره ارتفاعی اولان (سوری) طاغندن نبعانله، مسینه وقتانیه ایالتلری آرەسنده شرق جنوبی‌یه طوغری جریان ایدرك، و (اتنا)

برکانك غربی انکلرینی طولاشەرق ، (قالتاجیرونه) نهریله برلشوب، (جارته) خلیجنی بالتشکیل، یونان دکزینه دوکیلور . مجراسی ١١٦ کیلومترە طولنده اولوب، حوضەسنك مساحهٔ سطحیەسی ٤٣٨٧ مربع کیلومترەدر .

سیمرغ { عربلرك (عنقا) دیدکلری موهوم وبك جسیم قوشك ایرانیلر عندنده اسمی اولوب، اساطیر قدیمهٔ ایرانیەده بوطیر موهومك (البرز) طاغنده طوردیغی، ورستم زال خاندانننك بوتك تحت حمایەسنده بولنمسیله، زالك بو قوش طرفندن تخلیص وتربیه ایدلمش اولدیغی [«زال» مادەسنه مراجعت بیوریله .] ، و رستم یارەلاندقجه ، سیمرغك قنادینی یارەنك اوزرینه کچیرمسیله شفا بولدیغی مستوردر. بعده البرز یرینه سیمرغ ویاعنقایه (قاف) طاغی مکان تخصیص اولنمشدر. بو اسم مبهمدن مقصد (قافقاس) جبالی ایسه ، البرزدن پك اوزاق دکلدر .

سیمفروپول { (Simféropol) قریم شبه جزیرەسنده (سالکیر) نهری وروسیەنك ایچندن سیواستپوله کیدن دمیر یول خطی اوزرنده شبه جزیرهٔ مذکورەیی شامل اولان (تاوریده) ایالتنك مرکزی بر شهر اولوب، بر خیلی مقداری تاتار و یهودی اولمق اوزره، ٣٦٩٠٠ اهالیسی، کوزل باغلریله فندانلقلری ، صابون موم وتوتون فابریقەلری وروسیەنك ایچ طرفلرینه کیتدیکی میوه اخراجاتی وار در . قریمك اك بیوك شهری اولوب، پك کوزل بر موقعده مؤسسدر . نهر مذکورك جنوبندەکی قسمی تاتارلرك (آق مسجد) دیدکلری اسکی بر قصبه اولوب ، سوقاقلری طار وخانەلری دیوارلرله محاطدر . بوراسی صرف تاتار ویهودی اهالی ایله مسکوندر . نهرك شمالندەکی قسمی ایسه، روسلر طرفندن مجدداً یاپیلوب، واسع و دوز سوقاقلری وکوزل ابنیەسی واردر . شهرك ١٠ جامع شریفی، ١٦ اورتودوکس، ١ قتولیك، ١ پروتستان و١ ارمنی کلیساسی، ١ حاورەسی، ذکوره مخصوص بر مکتب داخلیسی، یهودیلره مخصوص بر مکتبی و مسلمانلرك متعدد مکاتبی، بری روسلره و دیکری یهودیلره مخصوص ایکی خستەخانەسی وسائر مؤسسات خیریەسی، اطرافنده بر قاچ قیشلەسی، مفرح مواقعی و واسع بر اوورنان شکلنی آلان اشجار مثمره باغچەلری واردر . شهردن ٢٠ کیلومترەلك مسافەده قریمك اك یوکسك جبلی اولان (چادیر طاغی) کوزیکور . جوارلرنده کورینن بعض ویرانه آثاری (ناپولیس) شهر قدیمنك خرابەلرندن اولدیغی مظنوندر .

سیمقوئه { (Simcoe) آمریقای شمالیده دومینیون قطعەسنك قنادە خطەسنده واقع (اونتاریو) ایالتنده بر کول اولوب، محیط دائرەسی ١٣٠ کیلومترە ومساحهٔ سطحیەسی ١٤٤٠ مربع کیلومترە در . اورمانلرله محاط و ینه اورمانله مستور بر قاچ جزیرەیی حاویدر. بر چوق چایلر بو کوله دوکیلوب، فضله میاهی (قوشیشینغ) کولنه دوکیلور، واورادن (سورن) اسمیله بر آیاق واسطەسیله (هورون) کولنه منصب اولور .

سیمله { (Simla) هندستانك شمال غربی کوشەسنده پنجابك (امباله) ایالتنده ودهلینك ٢٧٢ کیلومترە شمال غربیسنده اولەرق هیمالایه سلسلەسنك غرب جنوبی شعبەلرندن برینك صیرتنده ٢١٤٠ مترەلك ارتفاعده و ٣١° ٦′ عرض شمالی ایله ٧٤° ٥١′ طول شرقیده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ١٣٢٦٠ اهالیسی واردر. هواسی پك لطیف وصاغلام اولمغله، هندستان والیٔ عمومیسیله ارکان ادارەنك یاز موسمنده مقری اتخاذ اولنەرق ، بو موسمده اهالیسی چوغالیر . اطرافنده بر چوق مفرح تپەلری ، تفرجکاهلری و قیشلەلری وار در . انکلیزلر طرفندن تأسیس ایدلمش یکی برقصبه اولوب، کیتدکجه بیومکدەدر . اطراف و جواری مستقل بر سنجاق اتخاذ اولنەرق، اکثری بوقبیلدن یکی تأسیس اولنمش انکلیز قصبەلرندن مرکبدر .

سیموپولون { (Simopoulon) یونانك موره شبه جزیرەسنده واقع آخائیا مع الیده ایالتنده و پاترەنك ٤٦ کیلومترە جنوب شرقیسنده برقصبه اولوب، ٤٧١٥ اهالیسی واردر.

سیموسیر { (Simousir) ژاپونیەنك (قوریله) جزایرندن بری اولوب، مذکور طاقك اورتەلرنده و (اوروب) جزیرەسنك ٥٠ کیلومترە شمال شرقیسنده واقعدر . بویی ٤٠ واکی ٨ کیلومترە اولوب، ٤١٤ مربع کیلومترەلك مساحەسی واردر . وسطندەکی طاغك ارتفاعی ١٧٠٠ مترەدن

Digitized by Google

زیاده‌در . ساحل شرقیسنده (بروغتون) اسمیله طبیعی بر لیمانی وار در . ۱۸۴۹ تاریخنده وقوع بولان بر حرکت ارض بتون صولرینی قوروتمغله ، ذاتاً آز اولان اهالیسی بشقه آطه‌لره هجرت ایتمشلردر .

سیمونوسکی { (Simonoseki) جاپونیه‌نك نیبون جزیرهٔ کبیره‌سی جنوب غربی ساحلنده (یاماغوچ) ایالتنه ملحق و یاماغوچك ٦٨ کیلومتره غرب جنوبیسنده واقع بر شهر اولوب، ۳۲۸۸۵ اهالیسی وبك ایشلك لیمانی واردر.

سیمونه { (البلقاوی) صحابه‌دن اولوب، وطنی اولان بلقادن مدینهٔ منوره‌یه کاروانله بغدای کوتوره‌رك ، مقابلنده خرما آلق ایستدکلرنده ، مدینه‌لیلر طرفندن ممانعت اولنمغله ، حضرت رسول الله (صلعم) فندنه عرض شکایت ایتمی اوزرینه ، مدینه‌لیلر بو ممانعتدن توبیخ بیوریله‌رق، خرما اخذلرینه مساعده بیورلمش اولدیغی کندیسندن مرویدر. نصرانی المذهب ایکن، شرف اسلامله مشرف اولمش، و ۱۲۰ یاشنه قدر یاشامشدر .

سیمی { (Symi) [« سومیکی » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

سیمیو { (Simiou) آفریقای شرقینك خط استوایه قریب محلنده بر نهر اولوب، غربه طوغری جریانله، ویقتوریه نیانزه گولنه دوکیلور.

سیمئون { (Siméon) [«شمعون» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سین { (Seins) فرانسه‌نك ساحل غربیسی قارشیسنده بحر محیط آطلاسیده بر ناحیه‌نك (راز) بروننده سکز طقوز کیلومتره آچیقده بر آطه‌جق اولوب، بویی ۲½ واکی ۱ کیلومتره اولدیغی حالده، ۸۵۰ اهالیسی و بر فناری واردر. مذکور برون ایله بو آطه آره‌سنده‌کی بوغازك گیلر حقنده پك مخاطره‌لی ؛ دائما فرطونه‌لی اولمسیله مشهوردر.

سیناء { (Sinaï) بحر احمرك منتهای شمالنده واقع سویش کورفزیله عقبه کورفزی آره‌سنده ومصر وشام بیننده واقع بر شبه جزیره اولوب، شمدیکی حالده مصردن سویش جدولیله آیرلمش اولدیغی حالده، اداره‌سی خدیویت مصریه‌یه عائددر. شام طرفنه مربوطیت طبیعیه‌سی دها زیاده اولوب، فلسطینه یتیشکدر. طبیعت اراضیجه ایسه جزیرة العربه مربوط اولوب، اسکی جغرافیون طرفندن حجازله برابر « طاشلق عربستان » تسمیه اولنمشدی . جغرافیاجه دخی آسیا قطعه‌سندن معدوددر. رأس زاویه‌سی جنوبه طوغری ممتد بر مثلث شکلنده اولوب، غرب جنوبی جهتندن سویش کورفزیله وشرق جنوبی جهتندن عقبه کورفزیله محدوددر. حدود شمالیه‌سی تماميله معین اولمیوب، مذکور ایکی کورفزك منتهالری آره‌سنده بر خط مستقیم چکلدکده، بو خطك شمالنده قالان (تیه) صحراسیله محدود، وبعضاً بو صحرانك بر مقداری‌ده جزیره‌دن معدوددر. منتهای جنوبده‌کی (رأس محمد) دینلن برون ۲۷°۴۳′ عرض شمالی ایله ۳۱°۵۴′۴۲″ طول شرقیده واقع اولوب، سویش کورفزنده‌کی ساحلی ۳۲۰ وعقبه کورفزنده‌کی‌ده ۱۹۸ کیلومتره اوزونلغنده‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی تیه صحراسنده‌کی حدودینك توسیعنه گوره ۲۵۰۰۰ ایله ۳۵۰۰۰ مربع کیلومتره آره‌سنده‌در. جبل التیه اسمیله بری سویش ودیگری عقبه کورفزلری سواحلنه متوازیاً ایکی صره جبال اوزانوب ، شبه جزیره‌نك قسم جنوبیسنده بالالتصاق (طورسینا) جبل مشهورینی تشکیل ایدرلر، که ۲۶۰۲ متره ارتفاعی واردر. بو طاغلر چیلاق ورنکارنك قیالردن متشکل اولوب، اوزاقدن پك گوزل وغریب بر منظره ابراز ایدرلر . آره‌لرنده‌کی وادیلر چوق اولوب ، بعضلرنده جزئی مقدار خرما، خروب وآقاسیه آغاجلری بولنیور. سویش کورفزی ساحلنده طاغلرك اتکلریله لب دریا آره‌سنده بر نوع تهامه ممتد اولدیغی حالده، عقبه کورفزنده طاغلرك اتکلری ساحله قدر اینر. مذکور طاغلرك شمالنده آق دکیزه طوغری آز مائل اولان صحرای تیه ممتد اولوب، قوملق ، متحد الشکل ودهشت انگیز بر چولدن عبارتدر. وادی عریش و وادی عقبه کی برقاچ قورو وادی صحرای مذکوری شق ایدیور. بو صحرا بنی اسرائیلك قرق سنه یوللرینی بوله میوب غائب اولملریله وجنوبنده‌کی (طور سینا) جبلی دخی حضرت موسی (عم) ك كلام الله‌ه نائل اولمسیله مشهوردر. بو مناسبتله بو طاغه جبل موسی دخی دیرلر. جبلك اوزرنده مشهور بر مناستر واردر، که بحیرا بونده بر مدت راهبلك ایتمش. وفخر کائنات (صلعم) افندمز شامه عزیمتلرنده بو مناستره اوغرامغله ، راهبی طرفندن نبوته نائل اوله‌جقلری

Digitized by Google

اخبار وتبشير ايدلمش ايدى . بو مناسبتله ظهور نبوتدن صكره طورسينا مناستری راهبلرینه جانب حضرت نبويدن بر برات شريف اصدار بيوريله‌رق، اليوم مناسترده محفوظدر. مذكور واديلرده ياغمور ياغديغنده سيللر آقوب، درعقب قورور. طاغلرك بعض اتكلرنده سيرك اوله‌رق بر طاقم بيكارلر دخی بولنور. اك مشهورلری ساحل غربی‌يه قريب (عيون موسى) بيكارلريدر، كه معدنلی اولوب، ٢٧ درجهٔ حرارتده چيقار . دها آشاغيده (حمام فرعون) و (حمام موسى) اسملريله ايكی ايلیجه دخی واردر . اهاليسی ٨٠٠٠ كشی قدر اولوب، عرب عشايرندن عبارتدر . بونلر پك فقير اولدقلری حالده ، غايتله ناموسلی آدملر اولوب ، سرقت و يلان عندلرنده مجهولدر. هر نه قدر خيمه‌نشين ايسه‌لرده، وطنلرينه مربوطيتلری زياده اولوب، شبه‌جزيره‌دن چيقمازلر. سويش كورفزی ساحلنده واقع اولان وحجاج ايچون تحفظخانه اتخاذ اولنان (طور) اسكله‌سندن بشقه معموره‌سی يوقدر. صحرای تيه‌ده‌كی (قلعة النخل) ايسه بركاروانسرای ايله بر قره‌قولدن عبارتدر . بعض واديلرنده اسكی مصريلردن ونبطيلردن قالمه بعض خطوط عتيقه وباقرمعدنی اخراجنه مخصوص بولنمش برمغاره و سائره كوريليور. [«طورسينا» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

سينا { (Sina) هندستانك دكن خطهٔ جنوبيه‌سنده بر نهردر، كه (نكان) طاغندن نبعانله، جنوب غربی‌يه وبعده جنوب شرقی‌يه آقه‌رق ، (احمد نكر) شهری كنارندن كچدكدن ، وبرخيلی مسافه‌ده نظام حكومت اسلاميه‌سيله انكليزلره تابع دكن حدودينی آيره‌رق، تقريباً ٣٠٠ كيلومتره‌لك مسافه قطع ايتدكدن صكره، (قريشنا) ايرماغنه تابع (بهيما) نهرينه دوكيلور . بمبايدن مدراسه كيدن دمير يول خطی برخيلی مسافه‌ده بو نهرك مجراسنی تعقيب ايدوب ، بر كوپری ايله اوزرندن دخی كچر.

سينار { ياخود سنار (Sinnar) هندستانده بمبای اداره‌سنده واقع (دكن) ايالتنك (ناسك) سنجاغنده و ناسكك ٢٧ كيلومتره جنوب شرقيسنده قضا مركزی بر قصبه اولوب ، ٥٢٥ ی مسلم اولمق اوزره، ٧٩٦٠ اهاليسی واردر . اطرافی پك منبت اولوب، شكر قامشی ، پرنج وسائره حاصل اولور .

سيناغاوه { (Sinagava) جاپونيه‌ده نيپون جزيرهٔ كبيره‌سنك ايالات وسطيه‌سندن (موزاسی) ايالتنده و (توكيو) كورفزنده ١١٤٩٠ اهالی‌يی شامل بر قصبه واسكله اولوب، (توكيو) شهرينك بر محله‌سی حكمنده‌در .

سينالوآ { (Sinaloa) مكسيقه جماهير متفقه‌سنك برى اولوب، قاليفورنيه كورفزيله بحر محيط معتدل ساحلنده شمال غربيدن جنوب شرقی‌يه طوغری ممتد اولديغی حالده، غرب جنوبی جهتندن مذكور دكيزلرله، شمال غربی جهتندن سونوره، شرق شمالی جهتندن (شيهوآهوآ) و (دورانغو) ، جنوباً دخی (تپك) جمهوريتلريله محاط ومحدوددر. ٢٢° ٢٧′ ايله ٢٧° ٤٣′ عرض شمالی و ١٠٧° ٢٣′ ايله ١١١° ٤٨′ طول غربی آره‌لرنده ممتد اولديغی حالده، اوزون وطار بر یر اولوب، شمال غربی جهتنده اكی ٢٦٠ كيلومتره ايكن، كيتدكجه طارلاشه‌رق ، منتهای جنوب شرقيسنده بونك آنجق برثلثی قالير. مساحهٔ سطحيه‌سی ٨٧٢٣١ مربع كيلومتره و اهاليسی ٢٢٣٦٨٤ كشيدر . (سيره‌مادره) ياخود (سيره‌دلاقاندلا) اسميله شمالدن جنوبه ممتد اولان سلسلهٔ جبالك صيرتی قسم شماليسنده جمهوريتك حدودينی تشكيل ايدرسه‌ده ، جنوبه طوغری اينلدكجه ، خط حدود ساحل بحره تقرب ايتمكله، جبال مذكوره‌نك صيرتی حدودك خارجنده قالير . بو جبالك جمهوريت داخلنده‌كی ارتفاعلری نادراً ١٨٠٠ متره‌يی تجاوز ايدر. جبال مذكوره‌نك اتكلری وبرطاقم قوللری ساحله طوغری ممتد اولوب، آره‌لرنده همان متوازی صورتده شرق شماليدن غرب جنوبی‌يه طوغری بر طاقم انهار آقار، كه جنوبدن باشلايه‌رق باشلیجه‌لری: ريودلاس‌فايناس، ريوروزاريو ، ريوپوه‌زيديو نام ديكرله مازاتلان ، پياقستله، ريوالته، ريوقويله، ريوقويلافان ، ريو موقوريتو ورپوسينالوآدر. طاغلرك اتكلريله ساحل آره‌سنده بر اووه ممتد اولوب، بو اووه مملكتك قسم شماليسنده دها واسعدر . انهار مذكوره‌نك طاغلردن آشاغی اولان جريانلری سرعتلی واووه‌ده بطیء اولوب، ايندیردكلری قوم وچامور ساحلك

قارشیسنده طار واوزون برطاقم سدلر تشکیل ایدر، که بونلرله اسکی ساحل آره‌سنده برطاقم کوللر و بطاقلقلر حاصل اولوب، انهارك چوغی بونلرك ایچنه دوکیلور. ساحلك قسم اعظمی بو صورتده اولوب، بعض طرفلرنده‌ده برطاقم کوچك وقیالق آطه‌لر ساحلك قارشیسنده صیره‌لنوب، برطاقم کوزل لیمانلر تشکیل ایدرلر. اك بیوك اسکله‌سی (مازاتلان) وایکنجی درجه‌ده مرکزی اولان (قولیاقان) ك اسکله‌سی (آلتاته) در، که مرکز مذکوره بر دمیر یول خطیله مربوطدر.

هواسی عمومیت اوزره متعدل اولوب، سواحلده دها صیجاق وطاغلرده و یایله‌لره چیقلدقجه دها سرین ودها صاغلامدر. مع هذا سواحلده دخی یازین ٣٤ درجه‌یی نادراً تجاوز ایدر، قیشین ٩ درجه‌دن آشاغی اینمز. آنجق صاری صیتمه بعض دفعه ظهور ایدر؛ و یازین طوفان چوجقلرك چوغی تتانوسدن هلاك اولور. یاغمورلری حد اعتدالده‌در. اراضیسنك آنجق بر ثاثی قابل زراعت اولوب، ثلثانی صرب و قورو طاغلردن عبارتدر. مع هذا بو ثاثی دخی شمدیکی اهالیسنك بش مثلنی بسلیکه کافی اولدیغی حالده، زراعت پك مهمل وکری اولوب، اهالیسنك باشلیجه مشغولیتی معادن اخراجیدر. جمهوریت داخلنده یوز قدر معدن بولنوب، چوغی آلتون، کومش، قورشون وسائره‌در. فقط بونلرك‌ده برطاقی آنجق مصارفنی چیقاره بیلیور. صنایعی دخی یوق حکمنده اولوب، تجارتی تسهیل ایده‌جك دمیریوللری‌ده آزدر. طاغلرینك یوکسك طرفلرنده باشلیجه میشه آغاجلرندن عبارت بعض اورمانلری واردر. اهالیسی درت طاقمه منقسم اولوب، برطاقی وقتیله مملکتی ضبط ایتمش اولان اسپانیول احفادندن، برطاقی اهالیٔ اصلیهٔ قدیمه بقایاسندن، برطاقی بوایکی جنسك اختلاطندن متولد ملزلردن، برآز مقداری‌ده آوروپادن یکی کلن مهاجرلردن عبارتدر. اصل یرلیلر کیتدکجه آزالمقده اولوب، کندیلری مطیع ومونس آدملر ایسه‌ده، فعالیتدن محرومدرلر. لسان محلیٔ عمومی اسپانیولجه اولوب، فصیح بر صورتده تکلم اولنور. جمهوریت ٩ قضا و ٢٩ ناحیه‌یه منقسم اولوب، قضالرك اسامیسیله بهرینك مقدار نواحیسی بروجه زیردر:

قضا	مقدار نواحی	قضا	مقدار نواحی
الروزاریو	٤	قولیاقان	٤
قونقوردیه	٣	موقوریتو	٣
مازاتلان	٣	سینالوآ	٣
سان اینیاچو	٢	الفوئرته	٣
قوزاله	٤		

اك بیوك معموره‌سی اولان (مازاتلان)ك ١٦٠٠٠ ومرکزی اولان (قولیاقان)ك ٨٠٠٠ اهالیسی واردر. رئیسی ٤ سنه مدتله انتخاب اولنوب، هرنه قدر شمدی‌یه قدر بومدتی اکمال ایتمش رئیس یوغیسه‌ده، شمدی امن و اسایش تأمین اولنمش؛ واداره یولنه قونوب، معارف دخی ترقی‌یه باشلامشدر.

سینالوآ (Sinaloa) مکسیقه‌نك همنامی اولان جمهوریتنده وقولیاقانك ١٥٤ کیلومتره شمال غربیسندن همنامی اولان نهرك اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، شمدی ٣٠٠٠ اهالیسی واردر. وقتیله جمهوریتك مرکزی اولوب، ١٠٠٠٠ اهالیسی وار ایدی. جمهوریتك نامی بوندن مأخوذدر. — سینالوآ نهری سیره‌مادره سلسله‌سندن نبعانله، ابتدا شمال غربی‌یه وبعده غرب جنوبی‌یه طوغری آقه‌رق، همنامی اولان قصبه‌نك آلتنده اووه‌یه دوشر، و ٣٠٠ کیلومتره‌لك قدر جریاندن صکره، بحر محیط متعدله دوکیلور. صاغدن (سان آندرس) و (اوقورونی) اسملریله بیوجك ایکی چای اخذ ایدر.

سینانوغاوه (Sinano-Gava) جاپونیانك اك بیوك نهری اولوب، (نیپون) جزیرهٔ کبیره‌سنك قسم وسطیسنده (نانغانو) ایالتنده (چیقومه‌غاوه) ایله (سایی‌غاوه) نهرلرینك اجتماعندن بالتشکل، شمال شرقی‌یه طوغری جریانله، (نیهیغاته) ایالتنه کیروب، تقریباً ٤٠٠ کیلومتره‌لك جریاندن صکره، نیهیغاتو شهرنده جاپون دکیزینه دوکیلور. قوراقلق زماننده ثانیه‌ده ٣٤٠ و فیضاننده ٥٦٧٤ مکعب متره صو دوکر.

سینتانغ (Sintang) بورنئو جزیرهٔ کبیره‌سنك غرب جهتنده (ملاوی) ایله (قاپوآس) نهرلرینك ملتقاسنده برقصبه اولوب، بر کوچك حکومت اسلامیه‌نك و فلمنکلی بر مأمورك مقریدر. فلمنك عسکرینك تحت محافظه‌سنده بر قلعه‌سی واردر.

سیندر { (Sinder) سودان غربیسنده نیجر ایرماغی مجراسنده واقع بر آطه‌نك اوزرنده و ۳۰' ۱٤° عرض شمالی ایله ٥٥' ۰° طول غربیده بر قصبه اولوب، قارشیسنده‌کی دیکر بر آطه‌نك اوزرنده واقع (غارو) قصبه‌سیله برابر ۱۸۰۰ اهالیبی جامعدر. نهرك ایکی طرفنده‌کی منبت وزیاده مسکون اووه‌لرده چوق داری حاصل اولوب، توارقلره وتمبقتویه اخراج اولنور.

سیندلفینکن { (Sindelfingen) وورتمبرغك (تقار) سنجاغنده (بوبلنکن) قضاسنه ملحق و بوبلینکنك ٤ کیلومتره شمال غربیسنده واقع بر قصبه اولوب، ٤۰۹٥ اهالیسی، کتن و پاموق ایپلیکله ابریشیم فابریقه‌لری وجوارنده بیوك بر اورمانی واردر.

سیندورو { (Sindoro) جاوه جزیره‌سنك وسطلرنده و(سومبینغ) برکانك غربنده بر برکان اولوب، ۳۱۲٤ متره ارتفاعی واردر. اتکلری دیك ومنتظم اولوب، منظره‌سی بك هیبتلیدر. شمدیکی حالده بعض بخارلر پوسکورتیور.

سینغاپور { یاخود سینکپور (Singapour) مالاقه شبه جزیره‌سنك منتهای جنوبیسی قارشیسنده ساحلدن طار بر بوغازله و جنوبده‌کی دیکر آطه‌لردن سینغاپور بوغازیله آیرلمش بر جزیره اولوب، شرقدن غربه بویی ٤۰ واکی ۲۳ کیلومتره‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ٥۳٤ مربع کیلومتره‌در. ۱۲" ۱٥' ۱° ایله ۳٤" ۲۸' ۱° عرض شمالی و ۱۷' ۱۰۱° ایله ٤۰' ۱۰۱° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، بعض تپه‌لری وبر چوق چایلری واردر. دمیروقلای معدنلری بولنور. اراضیسنك برنشندن زیاده‌سی مزروع اولوب، هندستان جوزی، تاپیوقه، بوبر، چیویت وسائر محصولاتی واردر. هواسنك حرارت ورطوبتنه بناءً نباتاتی بك یوکسك واری یاپراقلیدر. قاپلان جزیره‌ده موجود ایسه‌ده، (جوهور) دن بوغازده یوزه‌رك کلدیکی مظنوندر. تمساحلری چوقدر. انهار وسواحلنده کلیتلی بالیق صید اولنور. هواسی صیجاق ایسه‌ده، ملتملر طرفندن تعدیل اولنه‌رق، میزان الحراره نادراً ۳۱ درجه‌دن یوقاری چیقار، و ۲۲ درجه‌دن آشاغی اینمز. بناءً علیه، یاز وقیشی اولمیوب، قوراقلق ویاغمور موسمی واردر. یاغمورلری بك چوقدر. اهالیسی ۱۸٤۰۰۰ کشیدن عبارت اولوب، همنامی اولان شهردن بشقه ۲۰ قدر قریه‌سی واردر. اهالیسنك ۱۲۲۰۰۰ ی چینلی وقصوری ملایی، هندلی، عرب، آوروپالی وسائره‌دن مرکبدر. سینغاپور جزیره‌سی اطرافنده‌کی کوچك آطه‌لرله برابر انکلتره‌یه تابع بر معجر تشکیل ایدوب، بر انکلیز والیسی وبر مجلسیله یرلیدن مرکب ۱۰۰ نفرلك بر پولیس هیئتی و انکلیز عسکرینك تحت محافظه‌سنده بر قلعه‌سی واردر. انکلتره ۱۸۱۹ تاریخنده بو جزیره‌یی تحت تصرفنه آلوب، او وقتدن بری اهالیسی ومعموریتی تزاید ایتمکده‌در.

سینغاپور { (Singapour) آنف البیان جزیره‌نك ساحل جنوبیسنده و همنامی اولان نهرك منصبنده بر شهر اولوب، ۱٥۰۰۰۰ اهالیسی، صاغلام لیمانی، کوزل ریختملری، آوروپا طرزنده کوزل و جسیم ابنیهٔ امیریه وخصوصیه‌سی، متعدد مکاتبی، خسته‌خانه‌سی، دارالعجزه‌سی، موزه‌سی، نباتات باغچه‌سی، کتبخانه‌سی، آسیا جمعیت علیه‌سنك ملایی اقوام وممالکی حقنده معلومات تاریخیه وجغرافیه و ادبیه‌یی حاوی بر غزته دخی نشر ایدر شعبه‌سی، متعدد جوامع شریفه‌سیله بتخانه وکلیسالری، اطرافنده کوزل صیفیه‌لری و بك ایشلك تجارتی واردر. موقعنك اهمیتیله برابر، فلمنکلیلر او طرفده‌کی اسکله‌لرینی کندی تجارتلرینه حصر ایدوب، سائر سفائنی منع ویا بر طاقم آغر رسملر اعطاسنه اجبار ایتدکلری حالده، انکلیزلر سینغاپور لیمانتی سربست براقه‌رق، یعنی (پورت فرانق) اتخاذ ایده‌رك، بتون عالمك سفائن وتجارتنی جلب ایتمکله، بو اسکله اقصای شرق ایله آوروپا وبحر محیط کبیر جزایریله چین وجاپون و هند آره‌سنده‌کی تجارتك یکتا مرکزی حکمنه کچمشیدی. شمدیکی حالده او جهتده‌کی سواحل وجزایرده دها بشقه سربست اسکله‌لر وار ایسه‌ده، سینغاپور ینه اهمیتدن دوشمیوب، بو اسکله‌ده سنوی ادخالات و اخراجات اوله‌رق، تقریباً ۸۰۰ ملیون فرانق قیمتنده بر تجارت اجرا اولنور. اصل اهالیسی ملایی ایسه‌ده، چینلیلر کثرتله هجرت وتوطن ایتدکلرندن، اکثریت بونلرده‌در. هندلی، عرب و آوروپالی اهالیسی‌ده خیلی مقدارده‌در. بو اقوام مختلفه‌دن هر

Digitized by Google

بریتك آری محله‌سی وكندی مملكتلرینه مخصوص طرز معماریده خانه‌لری واردر. بونلردن ملایلیلرله هندلیلر وعربلر مسلمان وآوروپالیلرله چینلیلرك جزئی مقداری خرستیان اولوب، قصوری بوده دیننه تابعدر. متعدد ومختلف شركتلره منسوب واپورلر هر هفته وهركون سینغاپور اسكله‌سنه اوغرارلر. شهرك ایچنده بر بخارلی تراموای ایشلر.

سینغاپور بوغازی (Dét. de Singa-pour) ملاقه شبه جزیره‌سنك جنوبنده همنامی اولان جزیره ایله فلمنكه تابع (ریو) جزایری آره‌سنده و ملاقه بوغازیله چین دكیزی بیننده بر بوغاز اولوب، بویی ۱۰۰ كیلومتره واكی ۱۵ ایله ۴۰ كیلومتره آره‌سنده‌در. صویی پك دریندر. آوروپادن وهندستاندن اقصای شرقه آمد وشد ایدن سفائنك اكثری بو بوغازدن كچر. شرق وغرب مدخللرنده بر ر وسینغاپور لیماننده بركه جمعاً اوچ فناری واردر. بو بوغازده بر طاقی سینغاپوره یعنی انكلتره‌یه وبر طاقی (ریو) جزائرینه یعنی فلمنكه تابع بر چوق كوچك آطه‌لر بولنیور.

سینغانفو (Singan-Fou) چینك قسم شمالیسنده وپكینك ۹۳۰ جنوب غربیسنده (شن‌سی) ایالتنك مركزی برشهر اولوب، ۳۴°۱۶′۴۵″ عرض شمالی ایله ۱۰۶°۳۶′۴۵″ طول شرقیده واقعدر. بر روایتده ۱۰۰۰۰۰۰ وبر روایتده یالكز ۵۰۰۰۰ اهالیسی اولوب، شهر (هوآنغ هو) ایرماغنه تابع (هوئی هو) نهری او- زرنده و ۴۶۰ متره‌لك ارتفاعده كائندر. اسكی چین شهرلرینك برمثال مجسمی اوله‌جق برشكل وصورتده اولوب، شرقدن غربه ۳½ كیلومتره‌لك محلده ممتد و۲ كیلومتره كنیش بر مستطیل شكلنی ابراز ایتدیكی حالده، ۱۲ متره ارتفاعنده طوغله‌دن بر سورله محاطدر. بهر اوق آتیمی مسافه‌سنده برجلری، وهر بری بر یوزنده اوله‌رق ٤ قپوسی واردر. هر قپودن كنیش بر سوقاق باشلایوب، شهرك مركزنده تقاطع ایدر. چكلری بر ده الیوم ولینك قوناغی اتخاذ اولنان بر اسكی سرایی واردر. برچوق بیوك جاده‌لرك وكاروان یوللرینك محل تقاطعنده واقع اولمغله، برطرفدن چینك شرق وجنوب ایالاتیله وبرطرفدن ده تبت وتركستان شرقی و روسیه وسائر طرفلرله پك ایشلك تجارتی واردر. اهالیسنك ۵۰۰۰۰ ی مسلمان اولوب، ۱... جامع شریفلری دخی واردر. و ۱۸۷۲ تاریخ میلا... دیسنده شمال غربیده‌كی مذهبداشلری شهره هجو... ایدوب، بعض طرفلرینی تخریب ایتمشلردر. سورك ایچنده واسع باغچه‌لر وتارله‌لرله بعض ویرانه‌لر دخی بولنیور.

سینغ سینغ (Sing-Sing) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك نیو یورق جمهوریتنده ونیویورقك ۵۲ كیلومتره شمالنده اوله‌رق (هودسون) نهرینك ساحل یسارنده برقصبه اولوب، ۶۵۷۰ اهالیسی، عسكری آقادمیاسی، اطرافنده كوزل كوشكلری، پك كوزل منظره‌سی، مشهور مكتبلری وجوارنده معدن صولری واردر.

سینقه (Sincas) آمریقای وسطی اقوا... اصلیهٔ قدیمه‌سندن اولوب، غوآتمال... خطه‌سنده وسالوادور حدودی قربنده بولنیورلر. بونلر اسپانیوللره قارشی زیاده مقاومت ایتدكلرندن، مغلوب اولدقلرنده، چوغی اسیر ایدلمشیدی.

سینكانه (Singhana) هندستانده را... جپوتانه خطه‌سنك (جایپور) حكومت ممتازه‌سنده وجایپورك ۱۳۲ كیلومتره شمال شرقیسنده بر قصبه اولوب، ۲۱۲۵ ی مسلم اولمق اوزره، ۵۲۶۰ اهالیسی، كوزل كارگیر ابنیه‌سی وجوارنده باقیر معدنی واردر.

سینكب (Sinkeb) سوماتره جزیره‌سنك شرقنده و سینغاپورك جنوبنده واقع (ریو) جزایرینه مربوط (لینغا) آطه‌لرینك بری اولوب، لینغا جزیره‌سنك ۸ كیلومتره جنوبنده وسوماتره ساحلنك ۵۵ كیلومتره شرقنده ۰°۲۰′ ایله ۰°۳۷′ عرض جنوبی و ۱۰۱°۵۵′ ایله ۱۰۲°۱۵′ طول شرقی آره‌لرنده واقعدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۵۲۹ مربع كیلومتره اولوب، ۵۰۰۰ اهالیسی و بر طاقم برون و قویلری واردر. پك زنكین بر قلای معدنی اولوب، اكثر اهالیسی بونده ایشلرلر. همنامی بر قصبه‌سی واردر. اهالیسی ملایی جنسنه منسوب و دین اسلامله متدین درلر.

سینو (Sinou) آفریقای غربیده (لیبریا) جمهوریتنده بر نهردر، كه جنوب غر...

Digitized by Google

بى‌يه طوغرى آقه‌رق، ١٥٠ كيلومتره‌لك جرياندن صكره بحر محيط اطلاسى‌يه دوكيلور.

سينو (Sinu) آمريقاى جنوبينك قولومبيا جمهوريتنده برايرماقدر، كه (آنتيوكيا) ايالتنك شمال غربيسنده نبعانله، بوليوار ايالتنه دخول ايده‌رك، شماله بعده شمال شرقى‌يه و نهايت ينه شماله طوغرى جريانله، ٤٦٠ كيلومتره‌لك مسافه قطع ايتدكدن صكره، (قرائب) دكيزنده (موروسكيلو) كورفزينك (پوئرتو جيسپاته) قوينه دوكيلور.

سينوب قسطمونى ولايتنده وقسطمونينك ١٢٤ كيلومتره شرق شماليسنده سنجاق مركزى بر قصبه اولوب، قره دكيز ساحلنده بوز تپه برونه منتهى اولان برشبه جزيره‌يى قره‌يه ربط ايدن برزخك اوزرنده واقعدر. هواسى صاغلام وكوزل بر موقعده اولوب، جنوب جهتنده‌كى قويده واسع وصاغلام ليمانى، ٩٠٠٠ اهاليسى، ترسانه‌سى، طوپخانه‌سى، بيزانس زماننده قالمه سورى، بعض استحكاماتى، سفائن اعمالنه مخصوص دستكاهلرى، حبسخانهٔ عموميسى، فرنكيليره مخصوص خسته‌خانه‌سى، مكتب اعداديسيله رشديه‌سى و بر قاچ جامع ومدرسه‌سى واردر. تجارتى اوقدر ايشلك اوليوب، اخراجاتى باشليجه كراسته و ميوه‌دن عبارتدر. قصبه‌ده قيوجيلغه متعلق تلكارى بعض شيلرله جوز آغاجندن صدفلى قوطى ونعلين وسائره اعمال اولنور. پك قديم بر قصبه اولوب، آيدين ساحلنده بولنمش اولان (ميلت) شهر يونانيسى مهاجرلرى طرفندن تأسيس اولنمشدى. حكماى كلبيوندن مشهور ديوجانس ياخود ديوژن سينوبده تولد ايتمشدى. مشهور مهردادك مقر حكومتى ايدى. — سينوب قضاسى شرق جنوبى جهتندن ارضروم ولايتنك جانيك سنجاغيله غرب جنوبى جهتندن بوى آباد وعيانجق قضالريله، غرب شمالى وشمالاً وشمال شرقى جهتلرندن دخى قره دكيزله محاط اولوب، كرزه ناحيه‌سيله برابر غيراز مركز ١٤٣ قريه‌دن مركبدر. اراضيسى اولدقجه منبت اولوب، بغداى، آرپه، مصر، دارى وسائر حبوباتله، توتون، كتن، الما، آرمود، كستانه وسائر ميوه وسبزه‌لرك انواعى حاصل اولور. محصولاتى احتياجات محليه‌يه كفايت ايدوب، يالكز توتون وكتن تخمندن خيلى مقدار اخراج اولنور. اورمانلرى چوق اولوب، ترسانهٔ عامره ايچون و تجارت ايچون ميشه و چام وسائر آغاجلردن خيلى كراسته قطع واخراج اولور. اهاليسى ٤٤٧٩١ كشيدن عبارت اولوب، يالكز ٤٥٠٠ قدرى روم وسائره وقصورى كاملاً مسلمدر. درون قضاده ٥٧ جامع ومسجد، ٣ مدرسه، ٨ تكيه، ٥ روم كليساسى، ١ كتبخانه، ٢ رشديه، ٥ مكتب ابتدائى، ٧٢ صبيان مكتبى، ٤٥ چشمه، ٤ كاركير و ٢٥ اخشاب كوپرى، ١١ بذرخانه، ١٤٢ صو دكرمنى و ١٥ صو حرازى موجوددر.

سينوب سنجاغى. قسطمونى ولايتنى تركيب ايدن ٤ سنجاغك برى واك كوچكى اولوب ولايتك شرق شمالى قسمندن عبارتدر. قسطمونى ولايتنده ساحل قره دكيزك ايچنه دها زياده اوزانوب، برچيقنتى تشكيل ايتمكله، سينوب سنجاغى بو چيقنتينك كوشه‌سنده واقع اولوب، شمالاً وشرق شمالى جهتندن قره دكيزله، شرق جنوبى جهتندن طربزون ولايتنك جانيك سنجاغيله، جنوباً سيواس ولايتنك آماسيه سنجاغيله، غرباً دخى قسطمونى مركز سنجاغيله محدوددر. سنجاغك اورته‌سنده غرب شماليدن شرق جنوبى‌يه طوغرى (مارال) وقطران طاغى وسائر اسملريله برصره طاغلر اوزانوب، بو طاغلرك شرق شمالى اتكلرندن اينن صولر طوغريدن طوغرى‌يه قره دكيزه، و غرب جنوبى اتكلرندن اينلرى‌ده سنجاغك حدود جنوبيه‌سنى آيران قزيل ايرماغه تابع (كوك ايرماق) دينلن نهره دوكيلور. اولكيلرك باشليجه‌لرى سينوبك شمالنده‌كى آق ليمانه دوكيلن (قره صو) ايله همنامى اولان اسكله‌يه اينن (چوبانلر) نهرى و بوكا تابع اولان (قرق پچيد) چاييدر. ايكنجى مائله باشليجه بوى آباد قضاسندن عبارت اولوب، قسطمونى سنجاغندن كلن مذكور (كوك ايرماق) بو قضانى اورته‌سندن شق ايله، صاغ وصولدن بر طاقم كوچك چايلر ودره‌لر آله‌رق، قزيل ايرماغه دوكيلور. مذكور طاغلر اورمانلرله مستور اولوب، كراسته‌يه يرار چام، ميشه و سائر آغاجلرى اولمغله، خيلى كراسته قطع وصو حرازلرنده استحضار اولنه‌رق، سينوبدن و سائر اسكله‌لردن استانبوله نقل اولنور. اراضيسى وعلى الخصوص سنجاغك جنوب غربى جهتنده‌كى بوى آباد قضاسنك طوپراغى پك منبت اولوب، بغداى، آرپه، دارى،

مصر، بورجق و سائر حبوباته کتن، کستانه، الما، آرمود وسائر میوه‌لر و سبزه‌لرك انواعی وبوی آباد قضاسنده برنج، باموق، جهری وکلیتلی قاون وقاربوز دخی یتیشیر. معدنه متعلق سنجاقده هنوز برگونه تحریات وعملیات وقوع بولمامشدر. حیوانات اهلیه ووحشیه‌سی ولایتك سائر طرفلریله مشترك اولوب، بو بابده «قسطمونی» ماده‌سنده تفصیلات ویریله‌جکدر. اهالیسی ۱۲۴۱۰۷ کشیدن عبارت اولوب، یالکز ۷۹۷۱ ی روم و سائره اوله‌رق غیر مسلم وقصوری کاملاً مسلمدر. خرستیانلری دخی ترکجه لسانله متکلمدرلر. صنایع محلیه کلیم، عبا وبرلی بز نسجیله قصبه‌لرده‌کی صنایع عادیه‌دن عبارتدر. یالکز سینوبدن بوی آباده قدر بر شوسه یاپیلوب، هنوز ایلری‌یه تمدید اونه‌مامشدر. اهالینك باشلیجه مشغولیتی زراعتدر. سنجاق بروجه زیر ۳ قضا و۳ ناحیه‌یه منقسم اولوب، ۴۸۳ قریه‌یی حاویدر:

قضا	ناحیه	مقدار قرا	مقدار اهالی
سینوب	کرزه	۱۴۴	۴۴۷۹۱
عیاانجق	چاتلی	۱۳۱	۲۴۳۰۵
بوی آباد	طوراغان	۲۰۸	۵۴۰۱۱
یکون		۴۸۳	۱۲۴۱۰۷

سینه (Seine) فرانسه‌نك اك بیوك ایرماقلرندن اولوب، ایالات وسطیه‌سندن (قوت دور) ایالتنده ودیژون قربنده ۵۸۴ متره ارتفاعی اولان (لانغره) یایله‌سندن نبعانله، کوچك بر دره حالنده شمال غربی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، (شاتیون) قصبه‌سنده دیکر بر چای اخذیله صویی چوغالدقدن صکره، مذکور ایالتدن خروجله، اوبه ایالتنه کیروب، صولدن (لینه) وصاغدن (اورسه) نهرلرینی اخذ ایده‌رك، (بار) قصبه‌سنه واصل اولور. بوراده دوز بر اووه‌ده آقغه باشلایوب، (تروبه) شهرینه واصل اوله‌دن کندیسندن سیر سفائنه صالح اوله‌جق صنعی بر جدول آیرلدقدن بشقه، قالان قسمی دخی برچوق قوللره آیریله‌رق، سق اراضیده وماکینه‌لر چویرمه‌ده قوللانیلیر. ایالت مذکوره حدودنده صاغدن همان کندیسی قدر بیوك اولان (اوبه) نهرینی اخذ ایله، غربه وغرب جنوبی‌یه طوغری دونه‌رك، (سینه مع مارنه) ایالتنه داخل اولور؛ و(مونترو) قصبه‌سنه کلنجه، کندیسندن خیلی بیوك اولان (یونه) نهریله برلشه‌رك صویی ایکی قات اولدقدن صکره، دها آشاغیده برجدولله (لوآره) ایرماغیله اختلاط ایدن (لوآنغ) نهرینی آلیر؛ واورادن ینه اسکی استقامتنه یعنی غرب شمالی‌یه طوغری دونه‌رك، (سینه مع اوآزه) ایالتنه دخول ایله، (قوربی) قصبه‌سنده صولدن (اسونه) ودها آشاغیده (اورژه) وصاغدن (یره) چایلرینی اخذ ایدر؛ وهمنامی اولان ایالته دخول ایله، پاریسك قپوسی خارجنده (مارنه) نهریله برلشدکدن صکره، فرانسه‌نك پایتختنی اورته‌سندن شق ایده‌رك، بو شهر عظیمدن چیقدقدن صکره، کوزل اورمانلر و شایان تصویر موقعلر آره‌لرنده پك بیلان قاوی بر جریانه باشلایوب، سینه ایالتندن ینه (سینه مع‌اوآزه) ایالتنه کیرر، وصاغدن (اوآزه) نهرینی آلیر. بو ایالتدن خروجله (اوره) ایالتنه کیردکدن صکره، صاغدن (آندله) چاینی وصولدن (اوره) نهرینی آلوب، (آشاغی سینه) ایالتنه کیرر؛ وبوراده بیلان قاوی جریانی دها آرتیره‌رق، (روئن) شهری ایچندن کچر؛ ونهایت (مانشه) دکیزنده واقع (هاوره) خلیجنه دوکیلور. مجراسی ۷۷۶ کیلومتره اولوب، فرانسه‌نك شمال شرقی قسمندن عبارت اولان حوضه‌سی ۷۷۷۶۹ مربع کیلومتره‌دن عبارتدر. حد وسطی اوزره ثانیه‌ده ۳۰۰ مکعب متره صو دوکر. پك چوق مصرفلرله اجرا اولنمش عظیم عملیات سایه‌سنده بو ایرماغك آشاغی قسمی بیوجك وبوقاریلری کوچك سفینه ایچون قابل سیر وحرکت اولوب، بر چوق جدوللر و بندلر دخی سیر سفائنی تسهیل ایدیور. لوآره، رونه وموزه ایرماقلریله دخی بر طاقم جدوللر واسطه‌سیله اختلاط ایدر. دکیزك مد وجذری پك بوقاریلره قدر حس اولنوب، هله تساوی لیل ونهار موسملرنده دکیزدن پك بیوك و دهشتلی بر طالغه فوق العاده بر سرعت ایله کلوب، روئن شهرینه قدر چیقار. پاریس شهری داخلنده سینه‌نك ایکی طرفنده پك کوزل رختملری وایچنده برآطه‌سی اولوب، متعدد کوچك وابورلر ایشلر؛ وبرقاچ کوزل کوپری ایله اوستندن کچیلیر. مجراسنك طولنجه فرانسه‌نك اوچنجی وحوضه‌سنك وسعتیله صوینك کثرتجه اوچنجی نهریدر.

Digitized by Google

سینه { (ایالتی) (Dép. de Seine) فرانسه ایالاتنك اك كوچكی واك زیاده مسكونی اولوب، پارس شهریله جوارندن عبارتدر. هرطرفدن (سینه مع اوآره) ایالتیله محاط و اوڭ ایچنده واقع اولوب، بویی ٣١، اكی ٢٦ كیلومتره ومساحهٔ سطحیه‌سی ٤٧٩ مربع كیلومتره اولدیغی حالده، ٢٩٦١٠٨٩ اهالیسی واردر، كه بهرمربع كیلومتره باشنه ٦٢٢٧ كشی دوشیور. سینه ایرماغی اورته‌سندن كچدیكی كبی (مارنه) نهری دخی شرقدن كلوب، برآز طولاشدقدن صكره مذكور ایرماغه دوكیلور. پارسك خارجنده‌كی اراضیسی بول كوبره ایله اصلاح واروا اولنه‌رق، پك كوزل ایشلنمكله، خیلی مقدار سبزه، میوه وسائره حاصل اولور. فدانلقلری‌ده چوقدر. صاغماج اینك وقیونلری‌ده واردر. ایالت: پارس، سنت‌دنیس وسو اسملریله ٣ قضایه منقسم اولوب، ٢٠ سی پارسده اولمق اوزره، ٢٨ ناحیه و٧٥ دائرهٔ بلدیه‌یی حاویدر. معموره‌لریله مقدار نفوسلری بروجه زیردر:

پارس	٢ ٣٤٤ ٥٥٠	پانتن	١٩ ١٧٠
سنت دنیس	٤٨ ٠٠٠	قوربووآ	١٥ ٩٤٠
لوالوآپره	٣٥ ٦٥٠	سنت‌مور	١٥ ٨٠٠
بولونیه	٣٠ ٠٩٠	پوتو	١٥ ٧٤٠
قلیشی	٢٦ ٧٥٠	آسنیره	١٥ ٢٠٠
نوبی	٢٦ ٦٠٠	ژانتیلی	١٤ ٢٨٠
وینسنه	٢٢ ٢٣٠	قولومبه	١٤ ٢٥٠
اوبرویلیه	٢٢ ٢٢٠	شارنتون لپون	١٣ ٥٤٠
مونترویﺳﻮبوآ	٢١ ٥٤٠	ایسی	١٢ ٠٨٠
سنت اوئن	٢١ ٤٠٠	سنت مانده	١٠ ٤٩٠
ایوری	٢١ ٠٨٠	مونتروژ	١٠ ٢٣٥

سینه { آشاغی — (Seine-Inférieure) فرانسه‌نك ایالات شمالیه‌سندن اولوب، مانشه دكیزی ساحلنده واقعدر. سینه ایرماغی قسم جنوبیسنده جریان ایدوب، حدودنده دكیزه منصب اولمغله، بو اسمله تسمیه اولنمشدر. شمال شرقی جهتندن (سومه)، شرقاً (اوآزه)، جنوباً (اوره) ایالتلریله وهاوره خلیجیله، غرباً وشمال غربی جهتندن دخی مانشه دكیزیله محاط ومحدوددر. نورماندیه خطهٔ قدیمه‌سنك برقسمندن عبارت اولوب، ٤٩°١٥′٢٠″ ایله ٥٠°٤′٢٤″ عرض شمالی و٠°٣٢′١٢″ ایله ٢°١٦′١٠″ طول غربی آره‌لرنده ممتد اولدیغی حالده، شرقدن غربه بویی ١٢٥ واك كنیش برنده اكی ٧٧ ومحیط دائره‌سی ٣٨٠ كیلومتره‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ٦٣٤١ مربع كیلومتره واهالیسی ٨٣٣٣٨٦ كشیدر. مركزی (روئن) شهریدر. سواحلی دوز ویوكسك اولوب، طبیعی قوی ولیمانلری یوقدر، وبالكز انهارك منصبلرنده بعض اسكله‌لری وباشلیجه دكیز حماملریله مشهور ساحل قصبه‌لری واردر. آنجق سینه خلیجنك مخرجنده وساحل شمالیسنده فرانسه‌نك مارسلیه‌دن صكره اك بیوك اسكله‌سی اولان (هاوره) شهری وشمال جهتنده (آرقه) نهری منصبنده (دیپه) اسكله‌سی بولنیور. سائر اسكله‌لری كوچك اولوب، اك بیوكلری (فقامپ) در. اراضیسی بر ایكی یوز متره ارتفاعنده واسع یایله‌لرله بونلرك آره‌لرنده جریان ایدن انهارك وادیلرندن عبارت اولوب، یایله‌لرك طوپراغی پك منبت ایسه‌ده، پك قورو اولوب، اراضی‌یی سقی ایده‌جك صولری اولمدقدن بشقه، ایچه‌جك صولری‌ده اكثریا صهرنجدندر. دره‌لری ایسه پك براق صولرله سقی اولنه‌رق كوزل چایرلری واراضی مزروعه‌یی حاویدر. سینه ایرماغی حدود جنوبیه‌سی قربنده جریان ایدوب، ایالتك شرق جنوبی قسمنك میاه جاریه‌سی بو ایرماغه وغرب شمالی قسمنك كیلر طوغریدن طوغری‌یه مانشه دكیزینه دوكیلور. (ابته) و (آندله) نهرلرینك یالكز منابعی ومجرالرینك یوقاریسی ایالت داخلنده بولنوب، اوبته، روبك، قایلی، سنته اوستربرته، رانسون، قو، بولبك ولزارده نهرلری ایسه ایالت داخلنده نبعان وجنوبه طوغری جریانله، صاغدن سینه ایرماغنه دوكیلورلر. بونلرك هر بری برچوق ماكینه‌لر چویره‌رك فابریقه‌لرك پیسلكندن سیم سیاه اولدیغی حالده، ایرماغه واصل اولور. طوغریدن طوغری‌یه دكیزه دوكیلن انهاری: شمال شرقی حدودینی آیران برسله ایله یره، آرقه‌سی، دون، وولە، دوردان و (فقامپ) دن عبارتدر. اك بیوكلری (آرقه) اولوب، درت چایك اجتماعندن تشكل ایدر. بو انهارك دخی بهری برچوق ماكینه‌لر چویروب، مجرالری فابریقه‌لرله طولودر. هواسی معتدل وراطب اولوب، یازین پارسدن سرینجه ایسه‌ده، قیشین، مانشه دكیزینك صیجاق آقندیسی مناسبتیله، دها صیجاقدر. زراعتی پك ایلری اولوب، اراضی خالیه‌سی پك جزئی یعنی برطاقم بطاقلقلر-

Digitized by Google

دن عبارتدر. باشلیجه محصولاتی بغدای ویولاف ایله آرپه، داری، مصر، پتاتس، پنجار، کتن، کنویر، سبزه‌لرك انواعی، جوز، یبانی الما، اریك وسائره‌در. مع‌هذا اهالیسنك یالکز بر ثلثی زراعتله مشغول اولوب، ثلثانی صنایع وتجارتله اشتغال ایدر. ذخایری اهالیسنك احتیاجاتنه کفایت ایتمز. اراضیسنك بر ثلثی حیوانات بسلمکده مستعمل نباتات زرعنه مخصوص وطبیعی وصنعی چایرلردن عبارت اولوب، خیلی صیغیر، قویون، کچی و طوموزلری واردر. اراضیسنك یالکز بر سدسی اورمانلرله مستوردر. معادنی و علی‌الخصوص اتربه واحجار متنوعه‌سی چوق اولوب، برخیلی یرلرنده معدن صولری دخی واردر. صنایعی یك ایلری و علی‌الخصوص پاموق ویوك منسوجاتیله دمیر و باقیر دوکمخانه‌لری پك چوق اولوب، سنوی تقریباً یاریم ملیار فرانق قیمتنده معمولات صناعیه چیقار. منسوجاتك مرکزی (روئن) و معدن معمولاتنك مرکزی (هاوره) شهرلریدر. هاوره‌ده واپور ماکینه‌لری وزرهلی وعادی سفائن اعمال اولنور. روئنده دخی باقیر و دمیر معدنلری ایشلنوب، ماکینه وآلات وادواتك انواعی یاپیلیر. توتون، مسکرات، بیره، صابون، موم، اجزای کیمویه، شکر، جام وسائره فابریقه‌لریله دباغخانه وبویاخانه‌لری‌ده چوقدر. فابریقه‌لردن بشقه کویلرده دخی اهالی ال دستکاهلرندن خیلی منسوجات یاپارلر. سینه ایرماغیله ایالتك سواحلی ومتعدد دمیریوللریله سائر طرق تجارتی تسهیل ایدوب، یالکز روئن وهاوره ودیپه کمرکلرندن کچن ادخالات و اخراجاتك قیمتی سنوی ایکی ملیار فرانغی متجاوزدر. ایالت ٥ قضایه منقسم اولوب، ٥١ ناحیه و ٧٥٩ دائرهٔ بلدیه‌یی حاویدر. باشلیجه شهر وقصبه‌لریله مقدار نفوسلری بروجه زیردر:

هاوره	۱۱۲۰۸۰	فقامپ	۱۳۲۵۰
روئن	۱۰۷۱۶۰	بولبك	۱۲۰۱۰
دیپه	۲۳۰۵۰	قودبك‌لسی البون	۱۱۰٤۰
البوف	۲۲۱۰۰	کوچك کویلی	۱۰۲۷٥
سوتویل‌لسی روئن	۱٥۳۰۰		

سینه { (Seyne) فرانسه‌نك (وار) ایالتنده (تولون) قضاسنده و تولونك ٥ کیلومتره جنوب غربیسنده وتولون قوینك بر کوشه‌سنده اوله‌رق مارسلیه‌دن تولونه کیدن دمیریول خطی اوزرنده واقع ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ۸۳٦۰ اهالیسی، بیوك بر پاپاس مکتبی وسفائن اعمالنه مخصوص دستکاهلری، واردر.

سینه { (Sienne وایتالیانجه Siena) ایتالیانك طوسقانه خطه‌سنده فلورانسه‌نك ٥۰ کیلومتره جنوبنده و رومانك ۱۸٥ کیلومتره شمال غربیسنده ایالت مرکزی بر شهر اولوب، ۲٥۲۰٥ اهالیسی، کوزل موقع ومنظره‌سی، صاغلام هواسی، دارالفنونی، صنایع مکتبی، داخلی مکتب اعدادیسی، ٤٦۰۰۰ جلدی حاوی کتبخانه‌سی وبوکا ملحق کوچك بر موزه‌سی، چوخه، ایپك منسوجات، قطیفه، تخته‌دن اثاث بیتیه، حصیر شاپقه، کاغد، صابون و سائره فابریقه‌لریله دباغخانه‌لری و حبوبات، شراب وزیتون یاغی تجارتی واردر. اسکی بر شهر اولوب، وقتیله دها بیوك ایدی.

— سینه ایالتی شمالاً فلورانسه، شمال شرقی جهتندن آرچو، شرقاً وشرق جنوبی جهتندن برورە، جنوباً وجنوب غربی جهتندن قوستو، غرباً دخی پیزه ایالتلریله محدود اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۳۷۹٤ مربع کیلومتره و اهالیسی ۲۲۲۲۰٥ کشیدر. آپنین سلسلهٔ جبالنك ممرنده بولنمغله، اراضیسی طاغلق اولوب، اك یوکسك طاغی ۱۷۳٤ متره ارتفاعی اولان (آمیاته)در. قسم اعظمی (تیرنیان) دکیزینه دوکیلن (اومبرونه) ایرماغی حوضه‌سی داخلنده بولنوب، مذکور ایرماغه ایالت داخلنده صولدن (آرچیا) وصاغدن (آربیا) نهرلری دوکیلور. (سوره) ایله (مرسه) چایلری‌ده بو ایکی نهرك ایکنجیسنه تابعدر. ایالتك شمال غربی کوشه‌سی (آرنو) ایرماغنه تابع (السه)، و جنوب شرقی کوشه‌سی‌ده (تیبر) ایرماغنه تابع (کیانه رومانه) و (پاليا) نهرلریله سقی اولنور. اراضیسی پك منبت اولمیوب، مرعالری وحیواناتی چوقدر. باغلری چوق اولوب، شرابی مشهوردر. صنایعی اولدقجه ایلری وایلرولمکده اولوب، بعض دمیرخانه‌لری، بر کاغد فابریقه‌سی وبر چوق طوغله وکرمید فابریقه‌لری واردر. لنکیت وآنتیمون معدنلری چیقار. بر دمیریول خطی ایالتی شق ایدیور. ایالت ایکی قضایه منقسم اولوب، ۳۷ ناحیه‌یی حاویدر.

سینه مع او آزه { (Seine-et-Oise) فرانسه‌نك ایالات

شمالیه‌سندن اولوب، ایچندن جریان ایدن ایرماغك وبوكا شمالدن كلن اوآزه نهرینك اسمیله مسمادر . بو ایالت پارس شهرینی حاوی اولان (سینه) ایالتنی هر طرفدن احاطه ایتدیكی حالده، شمالاً (اوآزه)، شرقاً (سینه مع مارنه)، جنوباً (لوآره)، جنوب غربی جهتندن وغرباً (اوره مع لوآر) غرب شمالی جهتندن دخی (اوره) ایالتلریله محاطدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٥٦٥٨ مربع كیلومتره اولوب، ٦١٨٠٨ اهالیسی واردر. مركزی پارس سورینك ١٠ كیلو متره غرب جنوبیسنده واقع (ورسای) شهریدر. اووه‌دن وبر طاقم آلچق تپه‌لردن عبارت اولوب، ٢٠٠ متره‌دن زیاده ارتفاعی اولان یرلری پك آزدر. مع هذا اكثر طرفلری اورمانلرله وچام آغاجلریله مستور اولوب شایان تصویر مواقعی چوقدر . سینه ایرماغی ایالتی اورته‌سندن پاره‌رق كچوب، ایالتك بتون میاه جاریه‌سی بو ایرماغه دوكیلور. سینه ایالتنه كیرمزدن اول بو ایرماق (سینه مع اوآزه) ایالتی داخلندن (اسون) و(اورژه) و صاغدن (یره) نهرلری آلیر. پارسك خارجنده بو ایرماغه دوكیلن مارنه نهری دخی ایالتك بر طار پارچه‌سندن كچر. سینه ایالتندن چیقدقدن صكره دخی موضوع بحثمز اولان ایالت داخلنده صاغدن (اوآزه) و(اوبته)، صولدن (مودره) و(ووقولور) وحدودده صاغدن (ابته) نهرلرینی آلیر. (اوآزه) نهری داخل ایالتده (سوسرن) و(ویوسنه) چایلرینی آلدیغی كبی، (اسونه) نهری دخی (راوبینه) چاینی آلیر . ایالتك غرب جنوبی جهتنده بر مقدار یرك میاه جاریه‌سی‌ده ینه (سینه)یه تابع (اوره) نهرینه دوكیلور. هواسی معتدل وراطبجه اولوب، مرضنه كوره صحیاقدر. اراضئ خالیه‌سی پك جزئی اولوب، هر طرفی مزروعاتله، چایرلرله، اورمانلرله، وبر مقدار باغ وباغچه‌لرله مستوردر . اك چوق محصولاتی بغدای، یولاف وبتانس اولوب، چاودار، آرپه وسائر حبوباتله پنجار، كتن، بیانی الما، جوز، كستانه، اریك وسائر میوه وسبزه‌لرك انواعی دخی حاصل اولور . حیواناته مخصوص اوت وپنجار یاپراغی وسائر نباتات دخی كلیتله بیتشدیریلیر . طوپراغی پك منبت اولوب زراعت فنه تطبیقاً مكمل صورتده اجرا اولنور . حیوانات اهلیه وطیوری دخی چوقدر . اوزومدن خیلی شراب یاپیلیرسه‌ده، جنسی او قدر ایی دكلدر . معادنی یوق حكمنده اولوب، یالكز تباشیر، آلچی، چنتو، یاپی ودكرمن طاشی، لوله‌جی چاموری وسائره اوجاقلری چوقدر . صنایع پك ایلری اولوب ، اهالینك قسم اعظمی صنعت وتجارتله مشغولدر . هر نه قدر جسیم فابریقه‌لر یوغیسه‌ده، كوچكلری پك چوق اولوب، كاغد، شكر، اسپیرتو ومسكرات، زراعت ماكنه‌لری، اجزای كیمیویه، موم، فانله وچوراب كبی اورمه شیلر وسائره فابریقه‌لریله دوكمخانه ودمیرخانه‌لری متعدددر. پارسه ذخیره، اون، میوه، سبزه، سوت، اوت وسائره اخراج ایدر . دمیر یوللری و سائر طرق ومعابری پك چوق اولدیغی كبی، سینه ایرماغیله بوكا تابع انهارك چوغی‌ده سیر سفائنه صالح اوله‌جق حاله قونمش اولدیغندن ، پارسك دخی قربیتی سببیله تجارتی پك ایشلكدر . ایالت ٦ قضایه منقسم اولوب، ٣٧ ناحیه و ٦٨٨ دائره‌یی حاویدر . باشلیجه شهر وقصبه‌لریله مقدار نفوسلری بروجه زیردر :

ورسای	٤٩٨٥٠	روئی	٩٣٦٠
سنت ژرمن آن‌لی	١٦٣١٠	انامپ	٨٤٦٠
آرژانتوی	١٢٨١٠	مودون	٧٦٢٠

سینه مع مارنه { (Seine et Marne) فرانسه‌نك ایالات شما.

لیه‌سندن اولوب، شمالاً اوآزه، شمال شرقی جهتندن اسنه، شرقاً مارنه واوبه، جنوباً یونه ولوآره، غرباً دخی سینه مع اوآزه ایالتلریله محدود در . مساحهٔ سطحیه‌سی ٥٨٨٨ مربع كیلومتره اولوب، ٣٥٥١٣٦ اهالیسی واردر. مركزی پارسك ٤٠ كیلومتره شرق جنوبیسنده واقع (ملون) شهریدر . اراضیسی حذای بحردن بر ایكی یوز متره مرتفع تپه‌لرله كوزل بایر ودره واووه‌لردن عبارت اولوب، كاملاً سینه ایرماغی حوضه‌سنده بولنیور . مذكور ایرماق ایالتك قسم جنوبیسنی شرقدن غربه شق ایله ، داخل ایالتده صاغدن (وولزیه) وصولدن (یونه) و (لوآنغ) نهرلرینی آلدقدن صكره، سینه مع اوآزه ایالتنه كیرر. (یره) نهری ایالتك اورته‌لرنده نبعان ایدوب ، حدودك خارجنده مذكور ایرماغه دوكیلور. پارسك اتصالنده سینه‌یه قاریشان (مارنه) نهری دخی ایالتك قسم شمالیسنی شق ایدوب، صولدن كوچك لورن و بیوك لورن وصاغدن (اورق) نهرلرینی آلیر. هواسی معتدل

اولوب، شمال جهتی بر آز دها صوغوقدر. وبناءً علیه مارنه مجراسنك شمالنده اوزوم یتیشه میور. باشلیجه محصولاتی بغدای، آرپه، چاودار، یولاف، مصر وسائر حبوباتله حیواناته مخصوص اوت وياپراقلرك انواعی، پنجار، الما، جوز، اریك وسائر میوه وسبزه. لردن عبارتدر. اراضیسی پك او قدر منبت دكل ایسه ده، زراعت پك ایی اجرا اولندیغندن، خیلی ذخیره اخراج اولنوب، بغدای ویولافی مشهوردر. فدانلقلریله كللری دخی چوقدر. جنوب جهتنده او. زومدن كوزل شرابلر یاپیلیر. حیوانات اهلیه سی وعلی الخصوص اینك وقویونلری چوق اولوب، پینیری مشهوردر. اورمانلرنده مختلف آغاجلر بولنوب، خیلی كراسته قطع اولنور. معادنی اولمیوب، مرمر، یاپی طاشی، آلچی وسائره اوجاقلری چوقدر. صنعت وتجارتله اشتغال ایدن اهالی زراعدن آز ایسه ده، چیقان معمولات صناعیه دخی خیلی مقدارده اولوب، شكر، اسپیرتو، كاغد، باصمه وسائره فابریقه لریله دبا. غخانه لری ودكرمن وحرازلری چوقدر. ماكینه لرینك چوغی صو ایله چویریلیر. دمیر یوللری وسائر طرق ومعابریله سیر سفائنه صالح انهار وجدوللری تجارتی تسهیل ایدیور. ایالت ٥ قضایه منقسم اولوب، ٢٩ ناحیه و ٥٣٠ دائره یی حاویدر. باشلیجه قصبه لری بر وجه زیردر:

فونتنبلو	١٣٣٤٠	قولومیه	٦٢٢٠
ملون	١٢٥٧٠	لانی	٤٩٩٠
مونترن	٧٩١٠	فرته	٤٦٥٠

سین هوئی هسین (Sin-Hoéï-Hsien) چینك ایالات جنو. بیه سندن (قوآنغ تونغ) ایالتنك قانتون سنجاغنده وقانتونك ٨٠ كیلومتره جنوب غربیسنده ٢٢°٢٨′ عرض شمالی ایله ١١٠°٤٠′ طول شرقیده بر شهر اولوب، ٢٥٠٠٠٠ اهالیسی واردر. بر قسمی سورله محاط اولوب، اصل تجارتگاه واك بیوك قسمی سورك خارجنده در.

سینی (Seyny) لهستانك سوداكی ایالتنده و سوداكینك ٢٦ كیلومتره شرقنده قضا مركزی برقصبه اولوب، ٤٧٨٠ اهالیسی واردر.

سینیز فارس ساحلنده اسكی برقصبه واسكله اولوب، بعض مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولنمش، وبعده خراب اولمشدر. یاقوت حموی حال خرابیده و یالكز بر طاقم سرسریلرله مسكون كوردیكنی بیان ایدیور.

سینیغالیه (Sinigaglia) ایتالیانك وسطلرنده (آنقونه) ایالت وقضاسنده وآنقونه نك ٢٥ كیلومتره غرب شمالیسنده آدریاتیق دكیزی ساحلنده و(میزه) نهری منصبنده بر قصبه واسكله اولوب، ١١٣٦٥ اهالیسی، شكر وابریشیم فابریقه لری، حبوبات تجارتی، مكتب اعدا. دیسی، مكتب صنایعی، خیلی مؤسسات خیریه سی و جوارنده بر كوكوردلی ایلیجه سی واردر. مقدما پورت فرانق اولوب، بیوك بر بازاری دخی وارایدی. لیمانی نهرك آغزندن عبارتدر.

سینیلو آن (Siniloan) فیلیپین جزایرندن (لوسون) جزیره سنك (لاغونه) ایالتنده و (مانیله) نك ٦٠ كیلومتره غرب جنوبیسنده بر قصبه اولوب، ٤٥٨٠ اهالیسی واردر.

سی نینغ فو (Si-Ning-Fou) چینك شمال غربی جهتنده واقع (قانسو) ایالتنده و (لانچوفو) نك ٢٣٥ كیلومتره غرب جنو. بیسنده ٢٣٠٤ مترهلك ارتفاعده سنجاق مركزی بر شهر اولوب، ٦٠٠٠٠ اهالیسی واردر. چین ایله تبت وتركستان شرقی یوللرینك نقطهٔ اجتماعنده واقع اولمغله، اهمیت تجاریه وعسكریه سی زیاده اولوب، مقدما تجارتی پك ایشلك واهالیسی دها كثرتلی ایدی. بعض محاربانه میدان اولمغله، قسم اعظمی تخریب اولنه رق، الیوم سوری بر چوق ویرانه لری وبوش یرلری حاویدر.

سیو (Sioux) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه نك شمالی وجنوبی داقوته جمهو. ریتلرنده اقوام اصلیه دن بیوك برقوم اولوب، برطاقمی خیمه نشین وبر طاقمی ساكن و زراعتله مشغولدرلر. وقتیله بونلر قبائلی طاقلرله میسیسیپی مجراسی آره سنده و ٤٣° ایله ٤٩° عرض شمالی مابیننده كی اراضئ واسعه ده بیانی اوكوز وكیك آولری آرقه سنده طولا. شوب، طورمقده ایكن، ممالك مجتمعه انكلیزلری تدریجاً یرلرینی ضبط ایدوب، بونلره تخصیص ایتدكلری محللری دخی بالآخره كندیلری هجرت وتوطن ایتدكلرندن، سیولر دفعاتله مدافعه ده بولنمش؛ وكندیلری جسور وجنكاور آدملر اولدقلرندن، ممالك

Digitized by Google

حكومتنه پك چوق تلفات ويردېرمشلر سه‌ده، بونلر دخی كنديلرينی غدارانه قتل واعدام ايتمشلردر. شمديكی حالده مقدارلری ٣٠٠٠٠ كشی‌يه قريبدر. تمدنه مستعد ايسه‌لرده، يرلرينی ضبط ايتمش اولان آوروپاليلره بغض وخصومتلری زياده‌در. (داقوته) اسميله دخی معروف اولوب، مذكور ايكی جمهوريت بونلرك اسميله تسميه اولنمشدر. بر چوق قبائله منقسم اولوب بينلرنده بر هيئت متفقه تشكيل ايديورلر.

سيو { ياخود بيغ سيو (Big Sioux) يعنی « بيوك سيو »، ممالك مجتمعه‌نك جنوبی داقوته جمهوريتنده بر نهردر، كه بر طاقم كوللردن نبعانله، جمهوريتك حدود شرقيه‌سنه متوازياً جنوبه طوغری آقه‌رق، وبرخيلی مسافه‌ده (يووه) جمهوريتنك حدودينی آيره‌رق تقريباً ٥٠٠ كيلومتره‌لك جرياندن صكره، (سيوسيتی) قصبه‌سنك اوست طرفنده ميسوری نهرينه دوكيلور.

سيو { ياخود ليتله سيو (Little Sioux) يعنی « كوچك سيو »، ممالك مجتمعه‌نك (يووه) جمهوريتنده بر نهردر، كه (مينزوته) جمهوريتنك منتهای جنوبنده نبعانله، (يووه) جمهوريتنه دخول و جنوب غربی‌يه طوغری جريان ايده‌رك، ميسوری ايرماغنه دوكيلور. مجراسنك طولی ٤٠٠ كيلومتره‌دن زياده‌در.

سيوا { (Siva) هند برهمنيلرينك معبودلرندن اولوب، زعملرنجه براهما و ويشنا ايله برابر بر تثليث تشكيل ايدر. تخريب وتغيير وتعديله موكل زعم اولنه‌رق، بش باشلی ودرت اللی اولديغی حالده بر بوغايه وياغزندن آتش بوسكورتور بر آرسلانه بينمش، كردانه انسان قفالرندن مركب بر كردانلق آصمش و قوللرېله بدنی ييلانلرله صارلمش بر صورتده تصوير ايدرلر. كنك ايرماغنك منابعی حاوی اولان (قايلاسه) طاغنده بولنديغنه ايناننيرلر. بعض وقتلرده هنديلر ساده بو معبود موهومه عبادت ايتمشلردر.

سيوا { (Siva) روسيه‌نك شرق جهتنده (وولغه) ايرماغنه تابع (قامه) نهرينه دوكيلور بر چای اولوب، پرم ايالتنك جنوب غربی جهتندن نبعانله، جنوب غربی‌يه طوغری جريان، وبر آره‌لق (وياتقه) ايالتنك حدودينی تفريق، و بعده بوايالته دخول ايده‌رك، ١٦٠ كيلومتره‌لك جرياندن صكره مذكور ايرماغه دوكيلور.

سيواس { اناطولينك جهت شرقيه‌سنده استانبولك ٧١٥ شرق جنوبيسنده، وآنقره‌نك ٣٧٢ كيلومتره شرقنده، صامسونك تقريباً ٢٠٠ كيلومتره جنوب شرقيسنده اوله‌رق ٣٩°٤٥' عرض شمالی ايله ٣٤°٤٠' طول شرقيده واقع ولايت مركزی بر شهر اولوب، قزل ايرماغك صاغ كنارندن، ٢ كيلومتره‌لك مسافه‌ده و ١٣٠٢ متره ارتفاعی اولان يوكسك و مذكور ايرماغه طوغری مائل بر اووه‌نك كنارنده اوله‌رق طاغ اتكنده مؤسسدر. (طاووره) نهری بر قاچ جدوله آيريله‌رق شهرك ايچندن مرورله، خانه‌لره ايچيله‌جك صو ويردكدن، وسوقاقلری تميزلدكدن صكره، قزل ايرماغه دوكيلور. اهاليسی ٣٠٠٠٠ كشيدن عبارت اولوب، درت بش بيكی ارمنی و قصوری كاملاً مسلمدر. خانه‌لری سياه كيرپچدن واوستلری طوپراق اورتيلی اولوب، سوقاقلری طار و چامورلی واطرافی دخی تارله‌لردن عبارت اولمغله، خارجی و داخلی منظره‌سی پك قسوت انكيزدر. بالكز شهرك اورته‌سندن كچن بغداد جاده‌سی دوز وكنيش، وبالكز حكومت قوناغيله قيشله وحبسخانه و سائر بعض ابنيهٔ اميريه‌وخصوصيه طاشدن معمول ومنتظمدر. لغملری ميدانده اولوب، قيشين چامورلری و طوپرقون صولری وياذين توزی دخی چوق اولديغندن، آنجق ارتفاعی سايه‌سنده هواسی صاغلامدر. ياذين ميزان الحراره‌نك درجهٔ وسطيه‌سی ٢٥ وقيشين تحت‌الصفر ١٨ در. شهرك ٤٤ جامعی، ٤٢ مسجدی، ٥ مدرسه‌سی، ٦ تكيه‌سی، ٤ زاويه‌سی بری ملكی وديكری عسكری اوله‌رق ٢ رشديه‌سی، بر دارالمعلمينی، ٤ مكتب اعداديسی، ٣٠ صبيان مكتبی، ٥ كليسا و مناستری و ٥ خرستيان مكتبی، ١٤٥١ دكانی، ١٢ حمامی، ١٢ خانی واردر. سواس اسمی (سواسته) اسم قديمندن مأخوذ اولوب، آنجق اسكی شهر شمديكی سيواسك ٨ كيلومتره شرقنده وقزيل ايرماق كنارنده (غوراز) قريه‌سی قربنده ايدی. بو شهر قديمك الك اسكی اسمی قبيره ياخود (كبيره) اولوب، (من فارناق) معبودينه مخصوص جسيم بر معبديله مشهور ايدی. مهرداد بو شهری ضبط ايدوب، ايچنده كنديسنه

Digitized by Google

مخصوص بر سرای یاپدیرمشیدی. بعده روماللرك الینه کچنجه، پومپیوس طرفندن (دیوسپولیس) تسمیه اولنمشدی. (آستراپون) زماننده (قپادوقیه) خطه‌سنك مرکزی اولان بو شهرده (پیتودوریس) اسمنده بر ملکه حکم سوروب، بو قادین روماللرك تحت حمایه‌سنده بولنمغله، اغستوسك روجه اسمنه نسبتله شهری (سواستیه) تسمیه و خیلی توسیع و تزیین ایتمشدی. بونك اوغلی ایکنجی (پولون) شهری روما ایمپراطوری (نرون)ه ترك ایتمش؛ وبعده یوستنیانوس سورلرینی تعمیر وتپه‌سنده برقلعه انشا ایتمشیدی. اون برنجی قرن میلادیده (سناخریب) دیکر برطاقم یرلره مقابل روم ایمپراطورندن سواسته شهرینی آلوب، بر کوچك حکومته مرکز اتخاذ ایتمشدی. خلافت عباسیه زماننده امیر احمد دانشمند طرفندن فتح اولنه‌رق، دولت دانشمندیه‌یه پایتخت اولمشیدی. ملوك سلجوقیهٔ رومدن عزالدین قلیج آرسلان سیواسی ضبط ایده‌رك، ملوك دانشمندیه‌یه ختام ویرلمش؛ وسیواس برآره‌لق دولت سلجوقیه‌نك پایتختی اولمش ایدی. بعده سلاجقهٔ رومدن علاء الدین کیقباد سیواسی توسیع و تزیین ایتمشدر. اسکی یرندن شمدیکی محله نقلی دانشمندان زماننده‌می یوقسه مشار الیهما عزالدین ویا علاء الدین سلجوق دورنده‌می وقوع بولمش اولدیغی کسدیریله‌میور. هر حالده شمدیکی شهر اسلام بناکرده‌سی اولوب، مشار الیه علاء الدین سلجوق زماننده ۱۲۰۰۰۰ اهالیسی وار ایدی، و مدارسی پك پارلاق اولوب، عادتا بر دار الفنون حکمنده ایدی. جنکیزیلرك ضبطنه کچدکدن صکره، طوائف ملوکدن جلایریه‌نك النده، و بونلرك نسلی منقرض اولدقده، بالمناسبه ترکمان علماسندن قاضی برهان الدینك تحت تصرفنده قالمشدی. ۷۹٤ تاریخنده یلدیرم سلطان بایزید خان حضرتلری طرفندن فتح اولنه‌رق، متعاقباً تیمورلنك طرفندن ضبط وتخریب واهالیسی قتل عام اولنمشدی. او وقتدن بری برحال تدنیده قالوب، اهمیت موقعیه‌سیله برابر اسکی معموریتنی استرداد ایده‌مه‌مشدر. عبدالوهاب غازینك تربه‌سی سیواسده زیارتکاه انام اولدیغی کبی، یلدیرم بایزید خان حضرتلرینك وقعهٔ تیموریه‌ده اوراده بولنمش اولان اوغلی شاهزاده ارطغرل وشاعر شهیر کچه‌جی زاده عزت منلا دخی سیواسده مدفوندر.

سیواس { ولایتی. آناطولینك اك بیوك ولایتلرندن اولوب، شمالاً طربزون، شرقاً ارضروم، شرق جنوبی جهتندن معمورة العزیز، جنوباً حلب وآطنه، غرباً آنقره، غرب شمالی جهتندن دخی قسطمونی ولایتلریله محاط ومحدوددر. ′۱۰ °۳۸ ایله ′۲۰ °٤۱ عرض شمالی و ′۱٦ °۳۲ ایله ′۵۵ °۳۵ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، رأس زاویه‌سی جنوبه طوغری اوزانمش غیر منتظم بر مثلث شکلنی ابراز ایدیور. شرق شمالیدن غرب جنوبی‌یه بویی ٤۳۳ واك کنیش یرنده اکی ۳۳۰ کیلومتره ومساحهٔ سطحیه‌سی ۸۳۷۰۰ مربع کیلومتره اولوب، اهالیسی ۱۰۸٦٤۵۵ کشیدن عبارتدر. اراضیسی طاغلق ومرتفع اولوب، اساسی یعنی اووه‌لری حذای بحردن ۱۰۰۰ متره واوندن زیاده مرتفع اولدیغی حالده، برطاقم یوکسك طاغلری دخی واردر. باشلیجه طاغلری ایکی سلسله تشکیل ایدیور، که بونلرك بری (آنتی طاوروس) اسم قدیمیله آطنه ولایتندن کلوب، جنوب غربیدن شمال شرقی‌یه طوغری ولایتك جنوب شرقی قسمنی شق ایله، ارضروم طاغلرینه اولاشیر؛ ایکنجی سلسله‌سی ینه ارضروم طاغلرندن تشعبله سیواس وطربزون ولایتلری آره‌سنده غربه طوغری ممتد اولان (پونت) سلسلهٔ جبالیدر. برنجی سلسله‌یه منسوب طاغلرك باشلیجه‌لری جنوب غربیدن باشلایه‌رق: صوغان طاغی، بیك بوغا طاغی، هنغورلی طاغی، کچی طاغی، خنزیر طاغی، قوبمش طاغی، تحجر طاغی، یبلانلی طاغ، قره‌بل و سائره‌در. اك یوکسکی اولان قره بلك ۳۲۷٦ متره ارتفاعی اولوب، سائرلرینك یوکسکلکی ده ۲۰۰۰ ایله ۲۵۰۰ متره آره‌سنده‌در. بو ایکی صره طاغلرك آره‌سنده‌کی مرتفع یایله‌ده وعلی الخصوص غرب جهتنده دخی منفرد بر طاقم طاغلر بولنوب، قزیل ایرماق حوضه‌سنی یشیل ایرماق حوضه‌سندن آییریر. بونلرك باشلیجه‌لری: آق طاغ، دوه‌جی طاغی، چاملی بل آق یلدیز طاغی وکوسه طاغیدر. ارتفاعی حسبیله ولایتك اراضیسی اوج مائله‌یه منقسم اولوب، قسم اعظمی قره دکیزه دوکیلن قزیل ایرماق و یشیل ایرماق حوضه‌لری

Digitized by Google

داخلنده بولندیغی حالده، منتهای جنوبیسی آق‌دکیزه دوکیلن سیحان حوضه‌سی، ومنتهای شرق جنوبیسی‌ده بصره کورفزینه دوکیلن فرات حوضه‌سی داخلنده بولنیور. الڭ بیوك نهری قزیل ایرماقدر، كه‌ولایتك حدود شرقیه‌سی قربنده قوجکیری قضاسنده قزیل طاغدن نبعانله، غرب جنوبی‌یه طوغری جریان، وصاغ وصولدن برچوق چایلر اخذ ایده‌رك، ولایتك نصف جنوبیسنی شق ایتدكدن صكره، آنقره ولایتنه کیرر؛ وغربه طوغری بیوك برقوس تشکیلیله قونیه وقسطمونی ولایتلرینك حدودینه قدر طولاشدقدن صكره، سیواس ولایتنك غرب شمالی کوشه‌سنه عودت ودخول، وبعده بر خیلی مسافه‌ده بو ولایتله قسطمونی و طربزون ولایتلری حدودینی تفریق ایده‌رك، نهایت طربزون ولایتنه داخل وقره دکیزه منصب اولور. بو وجهله بو ایرماغك ١٠٠٠ کیلومتره‌یه قریب اولان مجراسنك ٤٥٠ کیلومترلكی یعنی همان یاریسی سیواس ولایتی داخلنده‌در. ایکنجیسی یشیل ایرماقدر، كه الڭ بیوك قولی اولان کلکیت نهری ارضروم ولایتنده ارزنجانك شمالنده‌کی طاغلردن نبعانله، سیواس ولایتنه دخول و حدود شمالیه‌یی تفریق ایدن سلسلهٔ جبالك اتکلریله متوازیاً غرب شمالی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، آماسیه سنجاغی حدودینه تقرب ایدنجه، آماسیه‌دن کلن یشیل ایرماقله برلشه‌رك، وبردن بره شماله طوغری دونه‌رك، بودخی طربزون ولایتنه دخول ایله، کنیش بر دالیه بالتشکیل، قره دکیزه دوکیلور. اصل یشیل ایرماق کلکیت صویندن کوچك ایکی نهر اجتماعندن تشکل ایدیور، كه بونلرك بری کوسه طاغندن نبعان ایدن (دلیجه ایرماق) اولوب، کلکیت صویله متوازیاً غرب شمالی‌یه وبعده غرب جنوبی‌یه، غربه و نهایت ینه غرب شمالی‌یه طوغری دونه‌رك، توقاد طاغلرندن نبعانله آنقره ولایتی حدودندن طولاشه‌رق کلن چیقریق صویله برلشیر. بو اجتماعده یشیل ایرماق نامنی آلوب، شماله طوغری دونر؛ وآماسیه‌ده (ترس آقان) چایی دخی اخذ ایله کلکیت ملتقاسنه قدر شمال شرقی‌یه طوغری آقار. یشیل ایرماق قزیل ایرماق قدر اوزون دکل ایسه‌ده، برقاچ قولدن مرکب اولوب، هپسی‌ده ولایتك ایچنده جریان ایتدکلرندن، ولایت داخلنده‌کی مجراسی دها چوقدر.

بو انهاردن هر برینك برچوق تابعلری اولوب، ولایتك اراضیسنی‌ سقی ایدرلر. یوقاریده ذکر اولنان آنتی‌طاوروس سلسلهٔ جبالنك شرق‌جنوبی جهتنده‌کی یرلر ایسه قره دکیز ماٌئله‌سندن جبال مذکوره صیره‌تیله آیرلمش اولوب، قسم جنوبیسنده سیحان وجیحان ایرماقلرینك منابعی، وشرق شمالی قسمنده‌ده فراته تابع (توخمه) وبوكا تابع (بالیقلی) و دها یوقاریده چالته چایلری آقیور. ولایت داخلنده برچوق کوچك کوللر وبطاقلقلر بولنوب، الڭ بیوکلری لادیق قضاسنده واقع لادیق کولیدر، كه یازین بر بطاقلق حالنده ایسه‌ده، قیشین خیلی توسع ایدر. ترس آقان چایی بونك آیاغی حکمنده‌در. توقاد سنجاغنده‌کی قاز اووه‌ده دخی ترخال کولی اسمیله بركول بولنیور، كه بوده یازین بر قامشلق حالنده اولوب، قیشین قره‌حصار سنجاغنده قره‌کول طاغنده بو اسمله بركول وسائر برچوق کوللر واردر. بوکوللرده خیلی بالیق صید اولنور وقامشلرندن حصیر یاپیلیر. بعضلری هوایی اخلال ایدوب، صیتمه‌یی تولید ایدرلر.

اراضیسی و علی‌الخصوص سیواس ایله آماسیه وتوقاد سنجاقلرنده پك منبت اولوب، بغدای، آرپه، چاودار، یولاف، مصر، داری، پرنج، نخود، فصولیه، مرجك و سائر حبوباتله آفیون، خشخاش، توتون، کتن وکنویر ومیوه وسبزه‌لرك انواعی حاصل‌اولور. هله آماسیه‌نك الما وآرمودیله سائر میوه‌لری وبر نوع سرت بغدایی مشهوردر. باغلری دخی چوق اولوب، خیلی مقدار پکمز وقورو اوزوم وبر مقدار شراب چیقار. زراعت هنوز اسکی اصولده اجرا اولنوب، یکی اصولده آلات زرعیه استعمال ایدنلر نادردر. سیواس ولایتی احتیاجات محلیه‌سنك بر قاچ مثلی ذخائر وسائر محصولات یتیشدیره‌بیله‌جك بر استعداد طبیعیده بولندیغی ویوللری دخی آناطولینك هر طرفندن زیاده منتظم اولدیغی حالده، اسکله‌لره اولان بعدیتی وحیوان وآرابه ایله ایدیله‌جك نقلیات مصارفنك آغرلغی سببیله زراع احتیاجات محلیه‌دن زیاده محصولات یتیشدیرمکه سعی ایتمیورلر. یالکز آماسیه سنجاغندن بر مقدار بغدای ایله کلیتلی میوه اخراج اولور. ایکی بیوك نهردن هیچ بری کوچك قایقلر ایچون اولسون سیر سفائنه صالح اوله‌جق حاله قونمامشدر. حیوانات اهلیه‌سی متوسط بر حالده

اولوب، درون ولايتده ١٠٢٥٨٣ صيغير، ٥١٥٣٦ آت وخركله، ٢٣٦٢٠ مركب، ١٩٥٤٠٤٠ قيون، ٢١٩٠٦٠ كچى، كه جمعاً ٢٣٥١٨٣٩ حيوانات موجوددر. آتلرى كوچك ايسه‌ده قوتلى وجفا كشدر. صيغيرلرى دخى كوچكدر. كچيلرينك بر مقدارى تفتيك چيكيسيدر. حيوانات وحشيه‌سى آيى، طوموز، قورد، طاوشان، سنجاب، زردوا، كيك وساٸره ايله طيورك انواعندن عبارتدر. نهرلريله كوللرنده خيلى باليق دخى چيقار. آرى قوغانلرى‌ده چوق اولوب، خيلى بال وبال مومى چيقار. شمال جهتنده يعنى آماسيه وتوقاد وقره حصار سنجاقلرنده‌كى طاغلرك اكثر طرفلرى اورمانلرله مستور اولوب، يوقارى قسملرى چام، ميشه، كوركن وساٸر آغاجلرى، دها آشاغيلرى يبانى الما وآرمود و كراز و دها آشاغيده جوز وكستانه آغاجلرينى حاوى اولوب، بونلر بعض يرلرده شعاع شمس حلول ايده‌ميه‌جك قدر صيق اورمانلر تشكيل ايديور. آنجق محافظه وحسن استعماللرينه اعتنا اولنمديغندن، نافله يره اتلاف، وبعضاً چوبانلر طرفندن احراق اولنه‌رق، كوندن كونه آزالمقده‌در. سواحلك دخى بعدى سببيله بو اورمانلردن استفاده اولنه‌ميور. سيواس ولايتنك معادنى دخى چوق اولوب، برقاچى حكومت واصحاب امتياز طرفندن ايشلنمكده ايسه‌ده، يوللرك اوزاقلغى وجوارنده‌كى اورمانلرك آز زمانده اتلافيله محروقاتك فقدانى بر طاقلرينك تركنه سببيت ويرمشدر. قره حصار سنجاغنده كليتلى شاب وبرقاچ يرده سيملى قورشون، توقاد جوارنده باقير ومانغانز ايله اعلا جنسدن معدن كورى بولنيور. آماسيه سنجاغنده دخى كومش حاجى كوبيله طاوشان طاغنده سيملى قورشون معدنلرى كشف اولنوب، پك انتظامسز بر يولده آره صره ايشلنمكده‌در. توقاد وآماسيه سنجاقلرنده دمير معدنى تركيباتى ولنكيت دخى بولنمش ايسه‌ده، چيقارلمامقده‌در. بياض وانواع الوانده سماكى مرمرلرى آلچى وساٸر احجار واتربهٔ نافعه اوجاقلرى دخى چوق ايسه‌ده، بونلردن‌ده، بركونه استفاده اولنميور. لوله‌جى چامورى‌ده چوق اولوب، توقادده بوندن بيك قيه استيعابنده جسيم كوپلر ياپارلر. يكرمى قدر يرده طوزلى صولر بولنوب، بونلرك اون بشنده مملحه‌لر تأسيسيله سنوى سكز اون مليون قيه قدر طوز چيقارلمقده‌در. كه ولايتى اداره ايتدكدن صكره، محدود اولان سنجاقلره دخى اخراج اولنور. طوز حصارى قربنده اخيراً بر قيا طوزى اوجاغى دخى كشف اولنه‌رق، لذتى پك ايى ايسه‌ده، شمديلك چيقاريلانلرك رنكى قوبوجه اولوب، آشاغى اينلدكجه، رنكى دخى اييلشمكده‌در. مياه معدنيه‌سى‌ده پك چوق اولوب، بونلردن هيچ برى فناً حل ومعاينه اولنمامش ايسه‌ده، بين الاهالى اولان شهرتلرينه باقيليرسه، نافع ومقبول صولر اوله‌جقلرى آكلاشيليور. سيواسك ١٤ كيلومتره شمالنده (صوثوق ترميك) وشهر مذكوردن ٢٨ كيلومتره‌لك مسافه‌ده توقاد طريقى اوزرنده (صيجاق ترميك) اسملريله ايكى كوكوردلى صو و ١١ كيلومتره دها ايلريده ويشى صوينه معادل بر معدن صوبى بولنيور. قنغال ناحيه‌سنده (اربوز ترميكى) اسميله امراض جلديه‌يه نافع ايكى معدن صوبى و(بيلانلى ترميك) اسميله يارهلر حقنده پك نافع بر صو بولنيور. آماسيه سنجاغنده دخى كوكوردلى وساٸر معدن صولرى چوق اولوب، الك مشهورى حوضه ايليجه‌سيدر، كه يازين هر طرفدن خسته‌لر كيدوب استحمام ايدرلر. اسكى روماليلر زمانندن قالمه بعض ابنيه خرابه‌لرى‌ده واردر. توقاد سنجاغنده دخى (خوصه) اووه‌سنده بر چليك واسكى (نيقوپوليس) شهرى ويرانه‌لرندن عبارت اولان صولى شهرده بركوكوردلى معدن صوبى بولنوب، تموزده ايكيسنه‌ده بر چوق خسته‌لر كيدرلر. توقادك ٦٠ كيلومتره شمال شرقيسنده اهالى طرفندن مسهل كبى قوللانيلير پك صوثوق برمعدن صوبى ودها بر چوق مياه معدنيه واردر.

معارف هنوز پك كرى اولوب، مدرسه‌لر تدنى ايده‌رك، اكثرى خراب اولديغى كبى، صبيان مكاتبنك دخى چوغنده اصول قديمه اوزره تعليم اولنمقده ايسه‌ده، ولايت وسنجاق مركزلرنده اصول جديده اوزره مكاتب ابتداٸيه كشاد ايدلمكده، ومكاتب رشديه كيتدكجه اصلاح اولنه‌رق، مكاتب اعداديه دخى تأسيس اولنمقده بولنديغندن، كوندن كونه ترقيات كورلمكده‌در. ولايت درونده ٨ رشديه، ١ رشديهٔ عسكريه، ١ دارالمعلمين، ٢٢٠١ ذكور و١٢٣ اناث اسلام ابتداٸى صبيان مكتبلرى واردر. ارمنى، قتوليك، پروتستان وروم اهالينك دخى

خیلی مکاتب ابتدائیه و رشدیه‌لری اولوب، بونلرك بعضلری جزویتلرله پروتستان میسیونرلری طرفندن اداره اولنور. علی العموم ولایتده ٣٠٩٥ مکتب بولنوب، ٥٤٤٩٣ شاکردان دوام، و٣٧٠٩ معلم تدریس ایدیور. صنایع سیواس ولایتنده پك ایلری اولوب، هر نه قدر فابریقه دینله‌جك صنعت اداره خانه‌لری یوغیسه‌ده، اولرده ارککلر وقادینلر طرفندن ال ودستکاه ایله خیلی شیلر یاپیلیر. مرکز ولایتده وجوارلرنده کوزل کلیملر وکلیتلی چوراب یاپیلیر. سیواس شهرندن سنوی ٥٠٠٠٠٠ چفت چوراب چیقار. قوچکیری قضاسنك مرکزنده بشقه بر نوع کلیم یاپیلیر. سیواس شهرنده اخیراً ایران وخراسان خالیلرینی تقلیده باشلایوب، موفق اولمشلردر. کورونده آوروپادن کلن یوك ایپلیکندن شالی نامیله کوزل بر طاقم یورغان یوزلری و پرده‌لك ودوشمه‌لك یاپیلوب، استانبوله دخی کوندریلیور. سیواس شهرنده بچاق وسائر آلات جارحه وحتی نمونه ایله آلات جراحیه بیله یاپیلوب، قیومجیلق دخی اولدقجه ایلری بولنمغله، کومشدن کوزل جیغاره‌لق وتوتون قوطیسی وسائره یاپیلیر. سیواس ایله توقاد آره‌سنده صو ایله دونر متعدد دکرمنلر بولنوب، چیقاردقلری اون جوار ولایتلره دخی کوندریلور. آماسیا و مرزیفونده، ینه ایپلیکی آوروپادن کتیرلمك اوزره، کلیتلی آلاجه یاپیلوب، آماسیه شهرنده بوکا مخصوص ٣٠٠٠ و مرزیفونده ٢٥٠٠ دستکاه واردر. توقادده وقتیله کلیتله یاپیلان یازمه ویمنی کبی شیلر وقره‌حصارده نسج اولنان (مانوسه) رواجدن دوشمش ایسه‌ده، توقادده دباغت وانبیقدن مسکرات چیقارمق صنعتلری ترقی ایلمکده‌در. چناق چوملك کبی شیلر اعمالی صنعتی دخی توقادده کریلمکده‌در. توقادده میری‌یه عائد باقیر قالخانه‌سنده ایکی اوچ یوز عمله قوللانیله‌رق، سنوی بر ملیون قیه کولچه تصفیه ایدیلیر. قره حصار سنجاغنك اسکله‌سی کیره‌سون ودیکر اوچ سنجاغك کی صامسون اولوب، بو ایکی اسکله‌دن سیواسه قدر برر شوسه یاپلمشدر. برنجیسی آماسیه وتوقاددن کچوب، توقادده اونیه‌دن کلن بر اوچنجی شوسه ایله برلشیر. سیواسدن شوسه ملاطیه‌یه طوغری ایلریلیور. بو یوللرك بعد مسافه‌سی محصولات ارضیه‌نك اخراجنه مساعد اولمامغله برابر، ولایتك حبوبات، میوه، حیوانات، یاغ، یپاغی، تفتیك، بال، بال مومی، ایچ یاغی، پکمز، شراب، دری، کلیم، آلاجه، چوراب و سائره‌یه متعلق سنوی اخراجاتی تقریباً ٢٠٠٠٠٠ واوروپا و ولایات سائره‌دن ادخالاتی ٢٢٥٠٠٠ عثمانلی لیراسی قیمتنده‌در. آنقره‌دن ایلری تمدید ایدلمکده اولان دمیر یول خطنك سیواسه وصولی و اورادن قره دکیزه بر شعبه‌نك اوزادلمسی ولایتك تجارتنی پك چوق تسهیل ایده‌رك، ثروت مملکتك تزایدینی وزراعت وصنایع ومعموریتك ترقیسنی موجب اوله‌جغنده شبهه یوقدر.

١٠٨٦٤٥٥ نفوسه بالغ اولان اهالیسندن ٨٣٩٥١٤ ی مسلم، ١٢٩٥٢٣ ی ارمنی، ٣٠٤٣٣ ی ارمنی قتولیکی، ١٠٤٧٧ سی ارمنی پروتستانی، ٧٦٠٦٨ ی روم و ٤٠٠ ی یهودی اولوب، جمله‌سی لسان ترکی ایله متکلمدرلر. اهالی اسلامیه‌دن ٢٨٠٠٠ قزیل باش و قصوری سنیدر. اهالی علی العموم تندرست و ایری بویلی آدملر اولوب، قادینلری حسن جماللریله مشهور ایسه‌ده، پك کوچك اولندقلرندن حسنلری چابق زائل اولوب، ٢٠ یاشلرنده قارتلاشیرلر. هوا قیشین خیلی صوغوق ویازین معتدل اولوب، عمومیت اوزره صاغلام ایسه‌ده، اهالینك نظافته رعایت ایتمه‌ملری وسوقاقلرله خانه‌لرك حفظ الصحه قواعدینه موافق اولمامسی، کندیلرینه جیادت هوادن بحق استفاده ایتدیرمیور.

ولایت ٤ سنجاغه منقسم اولوب، ٢٢ قضا و٢٣٣ ناحیه‌یی و٣٠٧١ قریه‌یی حاویدر. سنجاقلرك مساحهٔ سطحیه‌لری بروجه زیردر:

سیواس	سنجاغی	٣٩٤٥٠	مربع کیلومتره
توقاد	«	١٠٠٠٠	« «
آماسیه	«	٢٤٤٥٠	« «
قره حصار شرقی	«	٩٨٠٠	« «

سنجاقلرك قضالره انقسامیله بهر قضانك نواحی وقرا ونفوسنك مقداری‌ده بروجه آتیدر:

Digitized by Google

سنجاق	قضا	نواحی	قرا	نفوس
سیواس	سیواس	۱۴	۲۱۰	۱۱۱ ۷۱۹
	قوچکیری	۱۹	۱۳۸	۵۷ ۹۵۳
	دیوریکی	۹	۱۲۴	۴۸ ۹۰۷
	تنوس	۱۳	۱۳۳	۶۵ ۵۹۸
	کرون	۳	۴۰	۴۶ ۷۲۲
	دارنده	۶	۱۴	۲۷ ۱۶۵
	خافیق	۱۶	۱۵۱	۶۵ ۷۶۳
	یلدیز	۹	۱۱۵	۴۹ ۸۹۶
	عزیزیه	۳۱	۲۸۶	۹۸ ۳۰۳
	جمعاً سیواس سنجاغی	۱۲۰	۱۲۱۶	۵۴۷ ۰۱۵
آماسیه	آماسیه	۱۴	۱۲۸	۶۳ ۶۴۰
	مرزیفون	۳	۴۷	۳۱ ۰۲۰
	کوپری	۸	۱۶۰	۲۴ ۱۲۰
	عثمانجق	۵	۴۹	۲۸ ۹۴۰
	کموش‌حاجی کوی	۶	۴۵	۲۴ ۹۵۷
	لادیق	۴	۶۸	۴۲ ۴۱۵
	حوضه	۴	۸۶	۲۲ ۳۲۰
	مجید اوزی	۶	۶۰	۲۲ ۱۸۸
	جمعاً آماسیه سنجاغی	۳۹	۶۴۳	۲۵۹ ۶۰۰
توقاد	توقاد	۱۶	۲۳۷	۸۳ ۵۰۰
	اربعه	۷	۱۵۵	۴۱ ۸۰۰
	زیله	۱۳	۱۸۲	۵۷ ۲۰۰
	نیکسار	۹	۸۰	۲۰ ۹۰۰
	جمعاً توقاد سنجاغی	۴۵	۶۵۴	۲۰۲ ۴۰۰
قره‌حصار	قره حصار شرقی	۶	۱۱۰	۱۸ ۸۰۰
	حمیدیه	۱۰	۱۴۰	۱۴ ۹۰۰
	قویلحصار	۹	۶۹	۱۴ ۴۹۲
	صو شهری	۶	۱۳۰	۱۴ ۹۲۱
	الوجره	۴	۷۶	۱۳ ۸۸۷
	جمعاً قره حصار سنجاغی	۳۵	۵۲۵	۷۷ ۰۰۰
	جمعاً سیواس ولایتی	۲۳۳	۳۰۷۱	۱ ۰۸۶ ۰۱۵

ولایتك واردات سنویه‌سی، دیون عمومیه وا. رداتیله برابر وتوتوندن بشقه ، ۵۸ ملیون غروش راده‌لرنده‌در .

سیواس ولایتی قپادوقیا خطهٔ قدیمه‌سنك شرق شمالی قسمندن عبارت اولوب، اهالیٔ قدیمه‌سی اقوام آریانیه‌دن اولدقلری مظنون ایسه‌ده ، تاریخلری تمامیله مضبوط دکلدر، ولسانلرندن اثر قالمامشدر. [« قپادوقیا » ماده‌سنه مراجعت.] کیخسرو زماننده ایرانیلرك وبعده اسکندرك ضبطنه کچوب، طوائف ملوك زماننده سلجوقیلرله سائرلرینك وبعده مهردادك حکمی آلتنه کیرمش؛ ونهایت رومالیلره تابع او. لوب، روما دولتنك انقسامنده شرق ایمپراطورلغی حصه‌سنه دوشمش ایدی. بنی امیه و خلافت عباسیه زمانلرنده دفعاتله غزاة مسلمین و علی الخصوص سیف الدین بن حمدان سیواس جهتلرینه کیروب، آماسیه‌یه قدر ایلریلشلر ایدی . نهایت سلجوقیلر طرفندن قطعیاً ممالك اسلامیه‌یه الحاق اولنه‌رق ، او صره‌ده بر چوق ترك و ترکمان قبائلی بو طرفه هجرت وتوطن ایتمش ؛ وکیده‌رك ترکجه لسان محلی حکمنه کچمشدر . سلجوقیلرك انقراضنده دانشمندیه دولت صغیره‌سی حکم سوروب، بعده یلدیرم سلطان بایزید خان جانبندن فتح اولنمش؛ وتیمور وقعه‌سنده خیلی تخریباته اوغرایوب، بعده چلبی سلطان محمدخان طرفندن استخلاص اولنمشدر . او وقتدن بری ایکی اوچ ایالته منقسم اولوب ، ولایت اصولی اجراسنده شمدیکی حدودیله بر ولایت اتخاذ اولنمشدر .

سیواس { سنجاغی. سیواس ولایتنی ترکیب ایدن درت سنجاغك بری و اك بیوکی اولوب، وسعت اراضیجه دیکر اوچ مجموعنه مساوی کبیدر . ولایتك قسم جنوبیسندن عبارت اولوب، شمالاً توقاد وقره حصار شرقی سنجاقلریله، غرباً آنقره ، جنوباً آطنه وحلب ، شرق جنوبی جهتندن معمورة العزیز ، شرقاً دخی ارضروم ولا. یتلریله محدوددر . مساحهٔ سطحیه‌سی ۳۹ ۴۵۰ مربع کیلومتره اولوب، ۵۴۷ ۰۱۵ اهالیسی واردر، که بونلرك ۴۶۱ ۲۱۴ ی مسلم، ۷۹ ۵۴۲ ی ارمنی، ۱۴ ۱۹۳ ی ارمنی پروتستانی، ۷۰۹۶ سی ارمنی قتولیکی ، ۳۱ ۹۳۳ ی‌ده رومدر . آنتی‌طاوروس سلسلهٔ جبالی جنوب غربیدن شمال شرقی‌یه طوغری سنجاغی اورته‌سندن یاروب، شمال غربی حدودی قربنده دخی آق طاغ ، چاملی بل و یلدیز طاغی بولنیور ؛ وآره‌لرنده قزیل ایرماق شرق شمالیدن غرب جنوبی‌یه طوغری آقه‌رق، صاغ وصولدن بر چوق چایلر آلیر. سلسلهٔ مذکوره‌نك جنوب شرقی اتکلرندن ایسه سیحان ایرماغی وفراته دوکیلن تخمه صو ایله اولو چای آقار . آراضیسی خیلی مرتفع اولمغله، هواسی قیشین صوغوق ویازین سرین اولوب، عمومیت اوزره صاغلامدر . طوپراغی پك منبت اولوب، اسکله‌لره بعد مسافه‌سی جهتیله، زرا. عت احتیاجات محلیه‌دن زیاده اکوب بیچمکه رغبت

Digitized by Google

ایتمه‌ملریله برابر، خیلی مقدار ذخایر وحبوبات متنوعه ایله اوزوم، بادم وسائر میوه وسبزه‌لرك انواعی وبر مقدار توتون وآفیون حاصل اولور. حیوانات اهلیه‌سی ٢٥٠ ٣٠ صیغیر، ٢٤٠ ١٥ بیکیر وخرکله، ٧٦٢٠ مرکب، ٥٢١ ٦٦٢ قیون، ٩٣٧ ٣٨٩ کچی، ٨٥٨ ٢٢ تفتیك کچیسی وسائره‌دن عبارتدر. معادنه متعلق بو سنجاقده هنوز برگونه تحریات اجرا اولنمیوب، مع هذا بر چوق معدنلر بولندیغی مظنون ومروی ایسه‌ده، هیچ بری اخراج اولنمیور. حتی مرمر انواعی اوجاقلری پك چوق اولدیغی حالده بونك دخی اخراج اولندیغی یوقدر. طوزی حاوی میاهك کثرتی اولوب، بر چوق محله‌لری ومتعدد ایلیجه ومیاه معدنیه‌سی واردر. اورمانلری چوق ایسه‌ده، حسن استعمال اولنمیوب، کسیلن کراسته دخی بعد مسافه‌دن طولایی یالکز محلنده قوللانیلیر. سنجاغك معمولات صناعیه‌سی باشلیجه کلیم وچوراب ایله مرکزده یاپیلان بیچاق وسائر آلات جارحه وقیونجیلغه متعلق شیلردن عبارتدر. سیواس ولایتی الویهٔ سائره‌سنك اخراجاتی ادخالاتنك پك مافوقنده اولدیغی حالده، سیواس سنجاغنك ادخالاتی اخراجاتندن آز زیاده اولوب، ایکیسی برلکده ١٠ ملیون غروشه قریبدر. واردات سنویه‌سی ١٧ ملیون غروشدن زیاده‌در. سنجاق ٩ قضایه منقسم اولوب، ١٢٠ ناحیه و ١٢١٦ قریه‌یی حاویدر. صورت تقسیمی مادهٔ آنفه‌ده‌کی جدولده بیان اولندیغندن، تکرارینه حاجت یوقدر. ناحیه‌لری تشکیل اخیره‌کوره اولوب، آیریجه مدیریت صورتنده اداره اولنمازلر. بونلرك اسامیسی قضالرك اسامیسی ماده‌لرنده مذکوردر.

— سیواس قضاسی همنامی اولان ولایت وسنجاغك مرکز قضاسی اولوب، سیواس شهرینك شمال طرفندن باشلایه‌رق، ولایتك جنوب شرق حدودینه‌دك، ممتد اولدیغی حالده، جنوب غربی جهتندن دارنده، کرون، عزیزیه وتنوس، شمال غربی جهتندن یلدیز، شمال شرق جهتندن دخی خافیق ودیوریکی قضالریله محدوددر. مرکزدن بشقه ١٤ ناحیه و ٢١٠ قریه‌یی حاوی اولوب، مرکزله برابر ٧١٩ ١١١ اهالی ایله مسکوندر. قضا داخلنده ٧٣٥ ١٠٤ تارله، ١٣٩٦ چایر، ٢١٣٥ میوه وسبزه باغچه‌سی و ١٧٤ قطعه مرعی بولنوب، حبوبات بره بش ویرر. پتاتس، پنجار، شالغم، هاوج ولخنه دخی چوق حاصل اولور. بر قاچ اورمانی وبر چوق میاه معدنیه‌سیله طوزله‌لری واردر. مرکزده رشدیهٔ ملکیه و عسکریه ایله دار المعلمیندن بشقه، قضا داخلنده ٦ مدرسه و ٧٦ ذکور ایله ٣٨ اناث اسلام صبیان مکتبلری، ١٠ ذکور و ٥ اناث ارمنی مکتبی، ٣ پروتستان و ٣ ده روم مکتبی بولنیور.

سیواسی { یاخود سیواسی زاده (ابو الثنا شمس الدین احمد بن ابی البرکات محمد) مشاهیر مشایخ و صوفیوندن اولوب، طریقت خلوتیه‌نك مجددیدر. علوم ظاهریه وباطنیه‌ده عارف اولوب، سلطان مراد خان رابع زماننده استانبولده وعظ ایله مشغول بولنمش؛ و ١٠٠٩ تاریخنده وفات ایتمشدر. آغریبوز فتحنده حاضر بولنوب، غازی عنوانتی احراز ایتمشدی. «ارشاد العلوم» و «الجام النفوس» عنوانلریله ایکی تألیفی و سائر بعض آثار منثوره و منظومه‌سی واردر. (قره شمس الدین) دینمکله دخی معروفدر.

سیواکاسی { (Sivakaci) هندستانده مدراس ایالتنك (تینولی) سنجاغنده وتینولینك ٨٠ کیلومتره شمال شرقیسنده بر قصبه اولوب، ١٢٥٥٥ ی مسلم اولمق اوزره، ٨٢٥ ١٠ اهالیسی وایشلك تجارتیله توتون اخراجاتی واردر.

سیواکنکه { (Sivaganga) هندستانده مدراس ایالتنك (مادوره) قضاسنده ومادوره‌نك ٤٢ کیلومتره شرق جنوبیسنده حکومت صغیرهٔ ممتازه مرکزی بر قصبه اولوب، ٧٢٠ سی مسلم اولمق اوزره، ٨٣٤٥ اهالیسی واردر. حکومت ممتازه‌سی دائره‌سنك مساحهٔ سطحیه‌سی ٣١٦٠ مربع کیلومتره واهالیسی، ١٨٩٩٠ ی مسلم اولمق اوزره، ٣٨٢١٥٠ کشیدر.

سیواکیری { (Sivaghiri) هندستانده مدراس ایالتنك (تینولی) سنجاغنده وتینولینك ٧١ کیلومتره شمال غربیسنده بر قصبه اولوب، ٤١٠ ی مسلم اولمق اوزره، ٦٣٠ ١٣ اهالیسی ومشهور حیواناتی واردر.

Digitized by Google

سیو چئو فو { (Siu-Tcheou-Fou) چینك ایالات شرقیه‌سندن (قوآنغ-
سی) ایالتنده و (قوئی‌لی) نك ١٩٢ کیلومتره جنوب غربیسنده سنجاق مرکزی بر قصبه اولوب، جوارلرنده کومش، آلتون و قورشون معدنلری بولندیغی مرویدر.

سیورخان { امیرچوبان سلدوزك اولادندن اولوب، والده‌سی (ساتی بك خاتون) ملوك ایلخانیه‌دن سلطان محمد خدا بنده‌نك قیزی ایدی. پدرینك فوتندن صکره، اون سکزسنه یاشایوب، ٧٤٦ تاریخنده شیخ حسن ایلکانی فرمانیله قتل اولنمشدر.

سیورغتمش { (سلطان جلال الدین) ایلخانیانك فرمانیله کرمانده حکومت سورن قره ختاییان ملوکنك بشنجیسی اولوب، سلطان قطب الدین محمدك اوغلیدر. پدرینك زوجه‌سی ترکان خاتونك وفاتی‌اوزرینه ٦٨١ تاریخنده ارغون خانك فرمانیله کرمان حکومتنه کچمش ومنکوتمر بن هلاکونك قیزی (کرحوجین) خاتونی تزوج ایتمش ایدی. ٩ سنه حکومت سوروب، ٦٩١ ده کیخاتو خانك فرمانیله عزل، وهمشیره‌سی پادشاه‌خاتون ایله قتل اولنمشدر.

سیورغتمش { چنکیز خان سلاله‌سندن اولوب، تیمورلنك اکتساب قوت واقتدار ایتدکده، بردن بره حکمدارلق عنوانني آلمغه جسارت ایده‌مدیکندن، بو ذاتی خراسان وماوراء النهر تختنه اجلاس ایتمش؛ ویالکز اسماً حکمدار اولان بو آدمك وفاتندن صکره کندیسی حکمدار نامنی آلمش ایدی.

سیورغتمش { (میرزا —) معین الدین شاهرخ بن تیمورلنکك اولادندن اولوب، پدرینك منشوریله غزنه وهند والیسی ایدی. ٨٣٠ تاریخنده پدرینك حال حیاتنده ٣٠ یاشلرنده وفات ایتمشدر.

سیورك { دیار بکر ولایت و سنجاغنده ودیار بکر (یعنی آمد) شهرینك ٨٠ کیلومتره غرب جنوبیسنده اوله‌رق شهر مذکوردن اورفه و حلبه کیدن جاده اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ١٠٠٠٠ اهالیسی، ٢ جامعی، ٣ مسجدی، ٢ کلیساسی، ٢ حمامی، بر چارشیسی، خان ویا کروانسرایی، ٥٠ دکانی و ٥ چشمه‌سی‌واردر. قصبه بر تپه اطرافنده و باغلر آره‌سنده اولوب تپه‌نك اوزرنده خراب بر قلعه واردر. فراته تابع کوچك بر چای قصبه ایچندن کچه‌رك باغچه‌لرینی اروا ایدر. مذکور جاده‌نك اوزرنده بولنمق حسبیله تجارتی پك ایشلکدر. شرابی مشهوردر. اهالیسنك ٥٢٥٠ سی ترك وکرد اوله‌رق مسلم، ٣٥٠٠ ی ارمنی، ١١٠٠ ی ارمنی قتولیکی، ١٥٠ سی ارمنی پروتستانی و ١٠٠٠ ی یعقوبیوندن سریانیدر. — سیورك قضاسی سنجاغك غرب جنوبی قسمندن عبارت اولوب، شرقاً نفس دیار بکر ودیرك قضالریله، شمالاً ارغنی معدنی سنجاغیله، غرب شمالی جهتندن معمورة العزیز، غرب جنوبی جهتندن دخی حلب ولایتلریله محدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٤٣١١ مربع کیلومتره اولوب، ٣١١٧ کیلومتره‌لکی قابل زراعت، ٨٠٨ کیلومتره‌لکی طاغلق اراضئ خالیه، ٣٨٦ کیلومتره‌لکی دخی اورمانلقدر. اهالیسی ٣٨٧٣٠ کشیدن عبارت اولوب، ٢٥٥٥٨ ی ترك، کرد، چرکس و عرب اوله‌رق مسلم، ٩٢٢ سی یزیدی، ٧٢٥٠ سی ارمنی وارمنی قتولیك وپروتستانی، ١٠٠٠ ی دخی یعقوبی وسریانیدر. قضا: بوجاق، هوشین وبورهان، شهره‌جه، عرب، قره کچی، مغرجه طاغ وبکیشهر اسملریله ٨ ناحیه و ٤٨٧ قریه‌یی حاویدر. محصولاتی حبوبات متنوعه ایله میوه وسبزه‌لرك انواعندن وکتن وسائره‌دن عبارتدر. حیوانات اهلیه‌سی چوقجه‌در.

سیوره { (Siora) هندستانك شمال جهتنده (بندلکند) خطه‌سنك (داتیه) حکومت ممتازه‌سنده وداتیه‌نك ٦٤ کیلومتره شمال شرقیسنده سندی نهرینك صاغ کنارنده بر قصبه اولوب، ١١٠٠ ی مسلم اولمق اوزره، ٧٩٩٠ اهالیسی واردر.

سیوری { (Siouri) جاپونیه‌نك (لوچو) جزایر مجتمعه‌سندن (اوکیناوه) جزیره‌سنده (اوکیو) نك ١٥٣٥ جنوب غربیسنده ایالت مرکزی بر شهر اولوب، ٢٤٥٠٠ اهالیسی وباموق ایله ایپك وشکر اخراجاتی واردر.

سیوریحصار { [«سفریحصار» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

Digitized by Google

سیوسك (Sievsk) روسیه‌نك (اورل) ایالتنده واورلك ١٤٤ کیلومتره جنوب غربیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٨٠٠٠ اهالیسی، دباغخانه‌لری، موم، صابون وسائره فابریقه‌لریله دمیرخانه‌لری وایشلك تجارتی واردر.

سیوسیتی (Sioux-City) ممالك مجتمعه‌نك (ایووه) جمهوریتنده و(دسموآن)ك ٢٥٢ کیلومتره غرب شمالیسنده ومیسوری نهرینك صول کنارنده سنجاق مرکزی بر قصبه اولوب، ٧٨٤٠ اهالیسی، دمیر یولی، دمیرخانه‌لری، دوکمخانه‌لری وذخایر ایله طوموز باصدیرمه‌سی تجارتی واردر. یکی وپك کوزل بر قصبه اولوب، کیتدکجه بیومکده‌در.

سیوط صعید مصرده قاهره‌نك ٣٢٠ کیلومتره جنوبنده ونیلك صول کنارنده اوله‌رق ″١٤ ′١٠ °٢٧ عرض شمالی ایله °٢٨ ′٤٨ ″٤٩ طول شرقیده مدیریت مرکزی بر شهر اولوب، ٣١ ٣٤٠ اهالیسی، ١٥ جامع شریفی، پك یوکسك بر مناره‌سی، بر قاچ چارشیسی، ابراهیم پاشا طرفندن بنا اولنمش بر سرایی، اطرافنده واسع باغچه‌لری وپك ایشلك تجارتی واردر. دارفور تجارتنك بر مخزنی حکمنده اولوب، سودانه کیدن کاروانلرك مبدأ حرکتیدر. نیلده‌کی اسکله‌سی (الحمراء) قریه‌سیدر. پك اسکی بر شهر اولوب، زمان قدیمده بر آره‌لق (لیقوپولیس) شهری بونك یرینی طوتمش ایسه‌ده، بعده شهر مذکور خراب اولوب، سیوط اسکی اهمیتنی استرداد ایتمشدر. شهر مذکورك خرابه‌لری وبر طاقم آثار عتیقه‌سی سیوطك قربنده مشهوددر. علامه جلال الدین سیوطی وسائر مشاهیر علمانك مسقط رأسیدر. — سیوط مدیریتی ٨ قضایه منقسم اولوب، ٥٦٢ ١٣٧ اهالیسی واردر.

سیوطی (جلال الدین ابوالفضل عبدالرحمن بن محمد) اعاظم علماء اسلامدن اولوب، تألیفاتنك کثرت وتنوعیله مشهوردر. تفسیر، حدیث، فقه، تاریخ، تراجم احوال، ادبیات وسائر علومه متعلق یوزی متجاوز تألیفاتی اولوب، جمله‌سنده موشکاف بر محقق اولدیغنی اثبات ایتمشدر. صعید مصرك سیوط شهرنده طوغوب، مصرده نشأت ایتمشدر. هنوز ٢٢ یاشنده ایکن (جلال الدین محمد بن احمد المهدی) نك ناتمام براقمش اولدیغی تفسیری اکمال ایتمشدی، که «تفسیر جلالین» دینمکله مشهوردر. «حسن المحاضرات» عنوانیله مصرك مکمل صورتده تاریخنی، «الدلائل فی معرفة الاوائل» عنوانیله آثار عتیقهٔ مصریه‌یه متعلق معتبر بر تاریخ، سودان وحبشك تاریخنی وبر تاریخ الخلفاء، خراسانك (مرو) شهرنده نشأت ایدن مشاهیر علمانك «اخبار المراوزه» عنوانیله ترجم احوالنی، مصر علماسنك تراجم احوالنی، سیرنبی (صلعم) ه متعلق بر ایکی کتاب، علوم وفنونك مبانی ومنافعی حقنده بر اثر، مقامات حریری طرزنده بر «مقامات»، صرف ونحو وادبیاته متعلق بر قاچ کتاب، معانی وبیانه دائر بیك بیتدن مرکب بر منظومه وسائر بر چوق کتابلر یازمش؛ وبرطاقم کتب مشهوره‌یی اختصار ویا شرح ایتمشدر. ازآنجمله امام غزالینك «احیاء العلوم» نی اختصار ایتمش؛ ویاقوت حموینك «معجم البلدان» ینك «مراصد الاطلاع» عنوانیله مختصرینی ترتیب ایتمشدر. دیکر باشلیجه آثاری: «المحرر»، «انوار السعادة»، «الاتفاق فی علوم القرآن»، «افهام القرآن»، «اسباب الحدیث»، «اذکار الاذکار»، «الاربعین»، «آداب القاضی»، «الاساس فی فضل بنی العباس»، «طبقات المفسرین»، «آداب الملوك»، «اسباب الکسافی النسا»، «درالتاج فی مشکل المنهاج»، «بغیة الوعاة فی طبقات اللغویین والنحاة»، «لب اللباب فی تحریر الانساب»، «الحاوی»، «المستظرف»، «الجامع»، «الدر المنثور»، «الفلك المشحون»، «المزهر»، «التنقیح»، «المصابیح»، «الینبوع»، «المسلسلات الکبری»، «الجمع والتفریق»، «جمائل الزهر»، «دیوان الحیوان»، «جنی الجنان»، «تنزیه الانبیاء»، «تنزیه الاعتقاد عن الحلول والاتحاد»، «مسالك الحنفاء»، «تحفة الظرفاء»، «مرکز القسیم»، «تنبیه الغبی فی تنزیه ابن العربی»، «تقریب القریب»، «تقریب الاسناد فی تفسیر الاجتهاد»، «التعریف بآداب التألیف»، «التسمیط» وسائره. وفاتی ٩١١ تاریخنده واقع اولمشدر. تألیفاتندن بر خیلیسی مصرده وآوروپاده طبع ونشر اولنمشدر.

سیون (Sion) اسویچره‌ده (برنه) نك ٧٨ کیلومتره جنوبنده (واله) ناحیه‌سنك مرکزی بر قصبه اولوب، ٥٥١٥ اهالیسی، دمیر

Digitized by Google

يولى ، متروك بر طاقم قلعه‌لرى، بر قاچ مكتبى ، بر مناستره ملحق ۷۵۰۰ جلدى حاوى كتبخانه‌سى ، خارجاً غايتله كوزل موقع ومنظره‌سى، طار وغير منتظم سوقاقلرى، توتون فابريقه‌سى و شراب تجارتى واردر.

سيونى (Sionî) هندستانك شمال جهتنده (جبلپور) ايالتنده وجبلپورك ۱۲۸ كيلومتره جنوب غربيسنده سنجاق مركزى بر قصبه اولوب ، ۲۸۰۵ ى مسلم اولمق اوزره ، ۱۰۲۰۵ اهاليسى ، صاغلام هواسى، بيوك بر مكتبى، كوزل چارشيسى واطرافنده كوزل باغچه‌لرى واردر.

— (نربده) ايالتنك هوشنك آباد سنجاغنده و هوشنك آبادك ۴۲ كيلومتره جنوب غربيسنده اوله‌رق بمبايدن اله آباده كيدن دمير يول خطى اوزرنده دخى بو اسمله قضا مركزى برقصبه اولوب، ۱۲۳۵ ى مسلم اولمق اوزره ، ۷۰۰۰ اهاليسى وبك ايشلك پاموق وذخاير تجارتى واردر.

سيوهاره (Siohara) هندستانده رحيلقند ايالتنك (بجنور) سنجاغنده و بجنورك ۴۵ كيلومتره شرق جنوبيسنده بر قصبه اولوب ، ۶۱۲۰ سى مسلم اولمق اوزره ، ۱۵۰... اهاليسى واردر .

سيهور (Sihor) هندستانك (بهاونكر) حكومت ممتازه‌سنده و بهاونكرا... ۲۰ كيلومتره غرب جنوبيسنده دمير يول خطى او... زرنده بر قصبه اولوب ، ۱۲۵۰ سى مسلم اولمـ... اوزره، ۹۵۳۰ اهاليسى واردر .

سيهوره (Sibora) هندستانك جهت شما... ليه‌سنده جبلپور ايالت وسنجاغنـ... وجبلپورك ۳۶ كيلومتره شمال شرقيسنده وبمبايد... اله آباده كيدن دمير يول موقفندن برساعتلق مسافه‌د... قضا مركزى بر قصبه اولوب ، ۷۸۵ ى مسلم اولمـ... اوزره، ۵۷۳۵ اهاليسى وحبوبات وسائره‌يه متعلـ... ايشلك تجارتى واردر .

سيهى آفريقاده زويله‌دن ۵ كونلك مسافه‌د... بيوجك برقصبه اولوب جامعى وچا... شيسى اولديغنى ابو عبيدة البكرى بيان ايديور .

حرف السينك صوكى

Digitized by Google

ش

شاباچ (Chabatz) صربستانده بلغرادك ۹۰ کیلومتره غربنده و (قامنیچه) چاینك (صاوه) نهرینه دوکادیکی محلده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٦٥١٥ اهالیسی وار در. ۱٤۷۰ تاریخ میلادیسنده عثمانیلر طرفندن تأسیس اولنوب، ۱۸٦۷ تاریخنه‌دك قلعه‌سی عثمانلی عسکرینك تحت محافظه‌سنده بولنمشدر.

شاب دکیزی لسان هوامده بحر احمره ویریلان اسمدر.

شابران اران ویا دربند اعمالندن شرواندن ۲۰ فرسخلق مسافه‌ده واقع بر قصبه اولوب، نوشروانك بنا کرده‌سی اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

شابرزان خوزستانده سوس ایله طیب آره‌سنده بر کوچك قصبه اولدیغی «معجم البلدان» ده مذکوردر.

شاپاله (Chapala) مکسیقه‌نك قسم غربیسنده (میشو آقان) ایله (یالیسقو) جمهوریتلری آره‌سنده و ۲۰°۳۰′ ایله ۲۰°٤۰′ عرض شمالی بیننده بر کول اولوب، شرقدن غربه بویی ۹۰ و عرض وسطیسی ۲۰ کیلومتره‌در. فضلهٔ میاهی (ریوغرانده ده سانتیاغو) نهری واسطه‌سیله بحر محیط معتدله دوکیلور.

شاپسال (Chapsal) فرانسه‌نك الك مشهور نحویونندن اولوب، ۱۷۸۷ ده پارسده طوغمش، و ۱۸۵۸ ده وفات ایتمشدر. (نوئل) ایله مشترکاً فرانسز لساننك مکمل بر صرف کتابنی ترتیب ایدوب، ۱۸۲۳ ده نشر ایتمکله، بو اثری عموم مکاتبه قبول اولنوب، حیاتنده ٤۰ دفعه نشر اولنه‌رق، بوندن قزاندیغی ثروتله پارس جوارلرنده بر کوشك ایدینه‌رك، بقیهٔ عمرینی اوراده کچیرمش؛ و وفاتنده پارس جوارلری معلملرینه اعانه اولمق اوزره، ۸۰۰۰۰ فرانق براقشدر.

شاپلن (Chapelain) فرانسه‌نك اسکی شعراسندن اولوب، ۱۵۹۵ ده پارسده طوغمش، و ۱٦۷٤ ده وفات ایتمشدر. بعض اشعاری و کثرت معلوماتیله کنجلکندن شهرت بولوب، «بکر» عنوانیله یازدیغی بر منظومه‌یه ۳۰ سنه صرف ایتمش ایدی. بر خیلی غزلیاتی وسائر آثاری دخی واردر. آقادمیا اعضاسندن اولوب، قرال طرفندن معاشه دخی نائل اولمشدر.

شاپور ساسانیان سلاله‌سی ملوکندن ۳ کشینك اسمیدر:

برنجیسی سلالهٔ مذکوره‌نك بانیسی اولان آردشیرك اوغلی و سلاله‌نك ایکنجی حکمداری اولوب، والده‌سی اشکانیانك اخیری اولان اردوانك قیزی ایدی. میلادك ۲۳۸ تاریخنده جلوس ایدوب، ۲٤۲ ده رومالیلردن جزیره‌یی ضبط ایتمش ایسه‌ده، غوردیان طرفندن مغلوب اولوب، صلحه مجبور اولمش ایدی. دیار بکر جهتلرینی و روماليلردن شام و آطنه و سیواس طرفلرینی ضبط ایله، ۲٦۰ ده روما ایمپراطوری (والریان) ی اسیر طوتمش؛ و آنجق عودتنده تدمر حکمداری (اودنات) طرفندن مغلوب اولوب، مدائنه قدر تعقیب اولنمش ایدی. (زنوبیه) ایله بالاتفاق، روما ایمپراطوری (آورلیوس) ه اعلان حرب ایتمش ایسه‌ده، اوصره‌ده ۲۷۱ تاریخنده وفات ایدوب، اوغلی هرمز خلفی اولمشدر. اسکندرك زماننده خراب اولمش اولان (نیشاپور) ی یکیدن تأسیس، خوزستانده (جند ساپور) ی بنا، و (شستر) ده بیوك بر صو بندی انشا ایتمشدی. نیشاپور قربنده قیایه اویولمش رسمی باقیدر.

Digitized by Google

— ایکنجیسی ساسانیلرك طقوزنجیسی اولوب، ایکنجی هرمزك اوغلیدر. عربلر عندنده (ذوالاکتاف) دینلکله مشهوردر. پدرینك وفاتندن صکره ۳۱۰ تاریخ میلادیسنده طوغوب، تولدیله برابر تخته اجلاس اولنمش؛ وصباوتنده عربلر ایرانه تجاوزله بعض تخریباتده بولندقلرندن، ۱٦ یاشنه کلنجه، بونلره قارشی عسکر سوق ایدەرك، قبائل عربی رام ایتمش؛ وخرستیانلری تعقیب ایدوب، بو دینك انتشارینه مانع اولمش ایدی. روماليلرله طقوز محاربه ایدوب، بعضلرنده مغلوب اولمش ایسەده، ۳۵۹ ده آمدی ضبط، و۳٦۳ده دجله کنارنده ایمپراطور یولیانوسی مغلوب و مجروح ایدەرك، بو جریحه سبب موتی اولمشدر. یولیانوسك خلفی اولان (یوویانوس) ی دجلەنك اوتەسندەکی یرلری ایرانه اعاده ایتمکه وکردستانله ایبریەنك متبوعیتنی ایران حکمدارلغنه ترکه مجبور ایتمشیدی. ۷۰ سنه حکومت سوروب، ۳۸۰ تاریخ میلادیسنده وفات ایتمشدر.

— اوچنجیسی ایکنجینك اوغلی اولوب، پدرینك وفاتنده صبی بولنمغله، اقرباسندن ایکنجی آردشیر اسمنده بری درت سنه حکومت سورمش؛ و ۳۸٤ ده شاپور تخته چیقوب، ٥ سنه حکمدارلق ایتمش؛ وروماليلرله عقد مصالحەیه مجبور اولمش ایدی.

شاپور { ایرانده حکومت سورن اشکانیان سلالەسنك بشنجی حکمداری اولوب، (اشك بن اشکان) ك اوغلیدر. مداینی پایتخت اتخاذ ایدوب، روملرله بعض محاربەلر ایتدیکی مروی ایسەده، روملردن مقصد ـلفقوسه تابع ماکدونیەلیلرمی یوقسه روماليلرمی اولدیغی آکلاشیلەمیور. بعض مورخین حضرت عیسی (ع‌م) ك بونك زماننده دنیایه کلدیکنی بیان ایتمشلردر.

— دیار بکر وارضروم جهتلرنده حکومت سورن ملوك ایرانیەدن بر شاپوردخی بولنوب، ایران شاهی یزد جرد اولك اوغلی ایدی. اوچنجی خسروك وفاتنده ٤۱٥ تاریخ میلادیسنده خطۀ مذکوره حکمداری اولوب، ارمنیلره خرستیانلغی ترك ایتدیرمکه چالیشمش ایسەده، موفق اولەمامش ایدی.

شاپور { ایران شعراسندن اولوب، طهرانلیدر. مولانا امیدینك نسلندندر. ابتدا (فریبی) تخلص ایدوب، بعده اسمیله تخلص ایتمکه

باشلامشدر. مرتب دیوانی واردر. ایکی دفعه هندستانه کیدوب، شاه سلیمك واورا کبراسنك وعلی الخصوص میرزا جعفر آصف خانك انعامنه مظهر اولمش؛ وعودتنده ۱۰٤۸ ده وفات ایدوب، تبریز قربنده (سرخ آب) نام محلەده دفن اولنمشدر. شو قطعه جملۀ اشعارندندر:

چو نالۀ سحری قفلم از زبان بر داشت
خروش عرش زفریاد من فغان بر داشت
بدامنت نرسد دست کس که جلوۀ ناز
ترا ببام فلك برد و نردبان بر داشت

شاپورخواست { [«سابرخواست» ماده‌سنه مراجعت بیوریله

شاپولتپك { (Chapultepec) مکسیقه ممالك مجتمعەسنك مکسیقو جمهوریتنده ومکسیقونك ٥ کیلومتره غربنده اولەرق ۲٥′ ۹° ۱۷″ عرض شمالی ایله ۲٤″ ۲۷′ ۱۰۱° طول غربیده بر قصبه اولوب، اسپانیوللرك دخولندن اول یرلی حکمدارلرك مقری ایدی.

شاتان { دیار بکرده بر قلعه و قصبه اولوب بعض مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولنمشدر.

شاتره { (Châtre) فرانسەنك (ایندره) ایالتنده و (شاتورو) نك ۳٤ کیلومتره جنوب شرقیسنده قضا مرکزی برقصبه اولوب ۹٤۲٥ اهالیسی، اسکی بر قلعەسی، داخلی بر مکتبی وردی، حیوانات وکستانه تجارتی واردر.

شاتلرولت { (Chatellerault) فرانسەنك (ویانه) ایالتنده و (پوآتیه) نك ۳۲ کیلومتره شمال شرقیسنده اولەرق (اووبنیه) ایله (ویانه) نهرلرینك ملتقاسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۱٥۰۰۰ اهالیسی، میری‌یه عائد قلیج فابریقه‌سیله بیچاق، پاموق وکتان منسوجات، موم، الماس تقلیدی وسائره فابریقەلری واردر.

شاتله { (Ghatelet) بلجیقەده (هاینو) ایالتنك (شارلروآ) قضاسنده و شارلروآنك ۸ کیلومتره شرقنده بر قصبه اولوب، ۷۷۰۰ اهالیسی وبیچاق وایکنه فابریقەلری واردر.

شاتوبریان { (Chateaubriant) فرانسەنك (آشاغی لوآره) ایالتنده و

(نانت)نك ٦٤ كيلومتره شمال شرقيسنده اولەرق (ولنه)يه تابع (شره) نهرى اوزرنده قضا مركزى برقصبه اولوب، ٥١١٠ اهاليسى، دباغخانەلرى، دميرخانەلرى، دوكمخانەلرى وذخيره وحيوانات تجارتى واردر.

شاتوبريان (Chateaubriand) فرانسه مشاهير ادباسندن اولوب، ١٧٦٨ ده (سنت مالو) قصبەسنده طوغمش؛ وزادكاندن بر عائلەيه منسوب اولديغى حالده، تحصيل علم ايتدكدن صكره، ١٧ ياشنده ايكن، (ناوارن) آلاينده ملازم ثانى اولوب، ايكى سنه صكره، يوزباشيلق رتبەسنى احراز ايتمش؛ و ١٧٨٨ ده پارسه كيدوب، زمانى ادباسيله الفت حاصل ايلمش؛ وبعض اشعار نشرينه باشلامش ايدى. بيوك اختلالك ظهورنده فرانسەيى تركله، آمريقايه كيدەرك، بر سنه آمريقاى شماليده وحشيلرك ايچنده سياحت ايتمش؛ و١٧٩٢ ده فرانسەيه عودتله، (قوبلنج) ده مهاجرين عسكرينه التحاق ايدەرك، (نيوتويله) محاصرەسنده مجروح اولوب، اولوم حالنده (جرسى) جزيرەسنه نقل اولنمشدى. بر قاچ سنه لوندرەده كال ضرورتله ياشايوب، فرانسز لسانى تعليميله وكتابجيلره بعض كتابلر ترجمه ايتمكله كچينمش ايدى. ووالدەسنك حالت نزعنده كنديسنه يازمش اولديغى بر مكتوبك تأثيريله، اعتقادات مذهبيەسنه رجوع ايتمشيدى. ١٨٠٠ ده فرانسەيه عودت ايدوب، (فونتان) له برابر (مركور) غزتەسنى تحريره باشلامش؛ وبرسنه صكره «آتاله» و «رنه» عنوانلى حكايه كتابلرينى نشر ايدەرك، كسب شهرت ايلمشدى. ١٨٠٢ ده «خرستيانلغك حكمتى» عنوانيله مشهور اولان كتابنى نشرايدوب، بوكتاب فرانسه قاريشقلغنك تزلزله كتيرمش اولديغى خرستيانلغى اصلاح وتعديل ايدلمش برحالده اعادەيه سبب اولمشدر. او وقت برنجى قونسلوس عنوانيله فرانسەيى اداره ايدن بوناپارتك نظر دقتنى جلب ايدوب، روما سفارتى كتابتنه وبعده اسويچرەده (واله) جمهوريتى قومسيرلكنه تعيين اولنمش ايسه ده، (دوق دنكيان)ك وفاتنى خبر آلنجه، استعفا ايدوب، او تاريخدن اعتباراً ايمپراطورلغك عليهنده بولنمغه باشلامشيدى. اوندن صكره ادبياته حصر اوقات ايدوب، خرستيانلغك اوائل ظهورندەكى احوالنى مبنى عليه اتخاذيله ادبياتده يكى بر چيغير آچمق فكرنده بولنديغندن، بو فكره خدمت ايده بيلمك ايچون، يونان، آناطولى، فلسطين ومصر طرفلرينه اوزون بر سياحت اجراسيله، عودتنده ١٨١٠ ده «شهدا» عنوانيله بر كتاب وبر سياحتنامه نشر ايتمشدى. او سنه آقادميا اعضالغنه انتخاب اولنمش ايسه ده، آنجق بوربون خاندانتك موقع اقتداره عودتندن صكره بو مجلسه داخل اولمشدر. بوتبدلى كال ممنونيتله قبول ايدوب، بوناپارت ايله بوربونلر آرەسندەكى مقايسەيه دائر وبونلرك مدحنى متضمن بر كتاب يازمشدر، كه بو كتاب اون سكزنجى لويى يه كندى اعترافنجه بر اردودن زياده خدمت ايتمشدر. ١٨١٥ ده اعيان هيئتنه الحاق اولنمش ايسه ده، حكومت مشروطه حقنده يازديغى يكى بر كتابده قرالك اوكارينه مغاير ادارهٔ لسان ايتديكندن، نظردن دوشوب، (قونسرواتور) غزتەسنك باشليجه محررلرى صرەسنه كچمش؛ و ١٨٢٠ ده، (دوق دوبرى) نك وفاتى اوزرينه، بوبابده يازديغى بر رساله ايله يكيدن قرالك توجهنى قزانمش؛ و او سنه برلين و ١٨٢٢ ده لوندره سفارتنه تعيين اولنەرق، (ورونه) قونغرەسنده فرانسه مرخصلرندن بولنمش؛ وانكلترەنك مخالفتيله برابر اسپانيه محاربەسنه قرار ويرديرمش ايدى. فرانسەيه عودتنده خارجيه نظارتنه تعيين اولنمش ايسه ده، باش وكيل بولنان (ويلل) ايله امتزاج ايتمديكندن، استعفا ايدوب، كرك اعيان مجلسنده وكرك «دبا» غزتەسنده ويلل قابنەوسنه قارشى ادارهٔ لسان ايتمشدر. ١٨٣٠ سنەسى قاريشقلغندن صكره ينه بوربون خاندانته صادق قالوب، مجلس اعيان اعضالغندن دخى استعفا ايله، بسبتون امور سياسيەدن چكلمش؛ ويالكز افكارينى مبين بعض كتابلرله اثبات وجود ايلمشدر. كندى ترجمهٔ حالنى وزمانى وقوعاتنى يازوب، نشرايتمشدر. ١٨٤٨ تاريخنده وفات ايدوب، وصيتى اوزره، جنازەسى مسقط رأسنه نقل ودفن اولنمشدر. فرانسەنك (رومانتيست) تعبير اولنان يكى محررلرينك اك پارلاقلرندن وبو مسلك جديدك موجدلرندن اولوب، آثارى پك مقبول ايسه ده، بونلردن اكثرينك

Digitized by Google

مطالعه‌سی قارئینه بر حزن وقسوت ویرمك خاصه‌سندن خالی دکلدر. افکار سیاسیه وادبیه‌سنده دخی تضاد ومباینت اکسیك دکلدر.

شاتوتیری (Chateau-Thierry) فرانسه‌نك اسنه ایالتنده (لانون) ك ۸۰ کیلومتره جنوب غربیسنده و (مارنه) نهری اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۶۶۲۵ اهالیسی وایشلك تجارتیله بعض صنایعی واردر. مشهور (لافونتن) ك مملکتی اولوب، قصبه‌ده کندیسنك هیکلی دکز اولنمشدر.

شاتورنار (Chateau-Renard) فرانسه‌ده (رونه آغزی) ایالتنك (آرله) قضاسنده وآرله‌نك ۳۰ کیلومتره شمال شرقیسنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ۵۷۱۰ اهالیسی وطوت آغاجی فدانلقلری واردر.

شاتورو (Chateauroux) فرانسه‌نك ایالات وسطیه‌سندن (ایندره) ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب، پاریسك ۲۶۵ کیلومتره جنوب غربیسنده و (لوآره) ایرماغنه تابع (ایندره) نهری اوزرنده واقعدر. ۱۴۹۰۰ اهالیسی، مکتب اعدادیسی، دار المعلمینی، ۶۰۰۰ جلدی حاوی کتبخانه‌سی، موزه‌سی، زراعت وصنایع جمعیتلری، چوخه وایپلك ایله بیره وتوتون فابریقه‌لری، دباغخانه‌لری وقیون، بیاغی، شراب ودمیر تجارتی واردر.

شاتوغونتیه (Chateau-Gontier) فرانسه‌نك (ماینه) ایالتنده و(لاوال)ك ۲۹ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق (ماینه) نهری اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۷۰۵۰ اهالیسی، داخلی مکتبی، ۶۰۰۰ جلدی حاوی کتبخانه‌سی، میاه معدنیه‌سی، یوك ایپلك، طوغله، کرمید وسائره فابریقه‌لری واردر.

شاتیسته (Siatista) یاخود سیچیشته مناستر ولایتنده سرفیجه سنجاغنك ناسلیچ قضاسنده وناسلیچك ۱۵ کیلومتره شرق جنوبیسنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ۷۵۰۰ اهالیسی ومشهور شرابی واردر. — ناحیه‌سی قصبه ایله ۷ قریه‌دن عبارت اولوب، نصفنه قریب مقداری مسلم وقصوری روم واولاخ اولمق اوزره، ۱۵۰۰۰ قدر اهالیسی واردر.

شاتئو (Cha-Teou) چینك ساحل جنوبیسنده قانتون ایالتنده وقانتونك ۳۵۰ کیلومتره شرق شمالیسنده اوله‌رق (هان‌کیانغ) ایرماغنك منصبنده بر شهر اولوب، ۴۵۰۰۰ اهالیسی وشکر، کنویر، توتون، کاغد، پورسلن، پلپازه وسائره اخراجاتی واردر. اهالیسی پك چالیشقاندر.

شاحط یمنده واسع بر خطه‌نك مرکزی بر قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

شادابی (محمد حسین) هندستان شعراسندن اولوب، جونپورلیدر. موسیقیده دخی ید طولی صاحبی ایدی. شو بیت اونکدر:

نمیکردد بکرد مطلب دنیا دل دانا
که شمع کشته‌را پرسر نکردد هیچ پروانه

شادرینسق (Chadrinsk) روسیه‌نك (پرم) ایالتنده وپرمك ۵۹۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق اورال سلسله‌سنك شرق طرفنده و (توبول) نهرینه تابع (ایست) چایی اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۵۳۰۰ اهالیسی وبیوك پنایری واردر.

شادمان (سلطان —) هندستان شعراسندن اولوب، شاهجهانك زماننده یاشامش، وعالمکیرك زماننده ۱۰۷۹ تاریخنده وفات ایتمشدر.

شادن مشاهیر مغنیاتدن اولوب، حسن وجمالیله وشعر وموسیقیده‌کی مهارتیله مشهوره‌در. (اسحق بن نجیح)ك جاریه‌سی ایدی. شو برایکی بیت کندی زاده طبعی اولوب، کندی بسته‌سیله بر مجلسده تغنی ایتدکده حاضرونی مدهوش ایتمش اولدیغی مرویدر:

ظبي تكامل في نهاية حسنه
فزها ببهجته وتاه بصده
ملك الجمال بأسره فكأنما
حسن البرية كلها من عنده
يارب هب لي وصله وبقاءه
ابداً فلست بعائش من بعده

Digitized by Google

شادول { (Shadwel) انكليز مشاهير شعراسندن اولوب، ١٦٤٠ تاريخنده نورفولقـده طوغمش، و١٦٩٠ ده لوندره‌ده وفات ايتمشدر. قرال اوچنجى ويليامك وقعه نويسى وملك الشعراسى ايدى. سهواً چوق آفيون ايچمكله، مسموماً وفات ايتمشدر. اكثر آثارى تياتروبه متعلقدر.

شادى { (ايوب —) ملوك ايوبيه‌نك جد اعلاسى ومصرده سلالهٔ ايوبيه‌نك مؤسسى اولان صلاح الدين يوسفك پدريدر.

شادى پور { كشميرده (سرنياكر)ك ١٤ كيلومتره شمال غربيسنده بر قصبه‌در.

شاذلى { (تاج الدين ابو الحسن ياقوت بن عطاء الله) مشاهير علمادن اولوب، تراجم احوال صوفيونى حاوى بر كتابى واردر. امام غزالينك «احياء العلوم» ينه قارشى دخى بر رديه يازمشدر.

شاذ ياخ { بلخ قربنده مشهور بر قريه‌نك ونيشابورك اك كوزل ومفرح بر قسمنك اسمى ايدى.

شار { (Char) آرناوودلقده يوكسك وبيوك بر طاغ اولوب، روم ايلنده‌كى ممالك عثمانيه‌نك وبتون بالقان جزيره‌سنك اك يوكسك طاغيدر. شار طاغى ديره شهرينك اوستندن يعنى (رادغه) نهرينك قره‌درينه دوكلديكى محلدن باشلايوب، ابتدا شماله وبعده شمال شرقى‌يه طوغرى ممتد اوله‌رق، (قچانيق) بوغازنده منتهى اولور. بو وجهله آچيق بر قوس تشكيل ايدوب، تقريباً ٨٠ كيلومترهلك محلده ممتد اولور. قسم جنوبيسى (دشان) اسميله دخى معروف اولوب، اك يوكسك ذروه‌سى (قوراب) طاغيدر. شرق انكلرى سطح مائل حالنده اولوب، كوزل اورمانلرله ومياه جاريه‌يى حاوى چايرلر ومرعالرله مستوردر. غربى انكلرى ايسه ديك وصربدر. همان هيچ بر محلنده بكيد ويريميوب، سنه‌نك اكثر آيلرنده قار ايله مستوردر. شرق انكلرندن اينن صولر مذكور (رادغه‌يه) وذاتاً بو انكلردن نبعان ايدن (واردار) ايرماغنه، وغربى انكلرندن اينن چايلر ايسه قره‌درينه دوكيلور. هرنه قدر (شار) طاغى ذكر اولنان قچانيق بوغازيله رادغه ملتقاسنده ختام بوليورسه‌ده، قچانيك بوغازينك اوته‌سنده قره طاغ ودها ايلريده سائر جبال بر صره تشكيل ايدوب، قوجه‌بالقانه وبوسنه طاغلرى واسطه‌سيله آلپ جبالنه، وبريدن دخى (قراموس) و(پندوس) طاغلرى واسطه‌سيله يونان طاغلرينه قدر تشكيل ايدن بيوك بر سلسله‌يه مربوطدر.

شاربه { عباسيلر دورنده كسب شهرت ايدن مغنياتدن بر جاريه اولوب، موسيقى شناسلغى معلوم اولان ابراهيم بن مهدينك تصرفنه كچمش اولمغله، غنا وموسيقيده‌كى مهارتى بر قات دها آرتمشيدى.

شارپانتيه { (Charpantier) فرانسه‌نك اك مشهور موجدلرندن اولوب، ١٧٣٤ تاريخنده بلوآده طوغمش، و١٨١٧ ده وفات ايتمشدر. برچوق ماكنه‌لر ايجاد ايدوب، اكثر موجدلركبى ضرورت و سفالتله ياشامشدر. — بو اسمله فرانسه‌ده مشهور بر طبيب وفيلسوف دخى كلوب، طقوزنجى شارلك طبيبى ايدى؛ وفلسفه‌يه دائر برقاچ كتاب يازمشدر. ١٥٢٤ ده طوغوب، ١٥٧٤ ده وفات ايتمشدر.

شارتروزه { (Chartreuse) فرانسه‌نك (ايزره) ياَلتنده و(غرنوبله)نك ٢٢ كيلومتره شمال شرقيسنده بيوك و مشهور بر مناستر اولوب، راهبلرى طرفندن كليتله ياپيلان وهر طرفه اخراج اولنان بر نوع لذيذ مسكر دخى بو اسمله مشهوردر.

شارتره { (Chartres) فرانسه‌نك قسم شماليسنده (اوره مع لوآر) اياَلتنك مركزى بر قصبه اولوب، پاريسك ٨٨ كيلومتره غرب جنوبيسنده و(اوره) نهرينك صول كنارنده واقعدر. ١٩٥٨٠ اهاليسى، دمير يولى، داخلى مكتبى، آثار عتيقه و تاريخ طبيعى موزه‌سى، ٥٠٠٠٠ جلدى حاوى كتبخانه‌سى، زراعت وغرس اشجار جمعيتلرى، ذخاير وحيوانات بازارى، دباغخانه‌لرى، ماكينه انواعيله فانيله، چوراب و سائره فابريقه‌لرى و ايشلك تجارتى واردر.

شارقه { اندلسده بلنسیه اعمالندن بر قلعه اولوب، بعض مشاهیر علمای اسلامك مسقط رأسی بولنمشدر.

شارك { بلخ نواحیسنده بر قصبه‌جق اولوب، بعض علمانك منشئی بولنمشدر.

شاركوبی { (شهر کوبی) اسمنك غلطی وزبانزدیدر. [«شهر کوبی» ماده‌سنه مراجعت.]

شارل { (Charles) بو اسمله آورویا دولنده بروجه آتی متعدد حکمدارلر کلمشدر:

فرانسه قراللری

(شارل مارتل) (پپین دریستال)ك ولد غیر مشروعی اولوب، آوستراسیا دوقه‌سی ایدی. ۶۸۹ تاریخ میلادیسنده طوغوب، ۷۴۱ ده وفات ایتمشدر. ۷۱۴ تاریخنده پدرینه خلف اولوب، طول مدت (مردوپاله) عنوانیله فرانق دولتنده حکم سورمش؛ وفرانقلر حکمداری ایکنجی (شیپریق)ك نامنه اجرای حکومت ایدن (نوستریا) مری (رنفروآ) ایله برچوق محاربه‌لر ایدوب، غالب کلکله، مومی الیه شیپریق یرینه، ایستدیکی کبی قوللانمق اوزره، دردنجی (قلوتر) اسمنده بر چوجق اقعاد ایتمش؛ ومتعاقباً بو چوجغك وقوع وفاتیله، مرقوم شیپریقی تسلم ایدوب، حکمدارلق نامنی کندیسنه ترك ایتمش ایسه‌ده، تماميله کندیسی حکم سوروب، فریزونلرله صاقسونلری مغلوب، وتورینکه ایله باویره‌یی ضبط ایتمش ایدی. ۷۳۲ تاریخنده (تور) ایله (پوآتیه) آره‌سنده عربلرله ایتدیکی محاربه‌ده غالب کلکله، غزاة اسلامك فرانسه‌ده‌کی فتوحاتنه برسد چکمش؛ وپاپا اوچنجی غرغوآر طرفندن (پطریق) (وقونسلوس) عنوانیله تکریم اولنمشدی. وفاتنده الکاسنی قارلومان، غریسپون وقیصه پپین اسملریله مسمی اوچ اوغلنه تقسیم ایتمش ایسه‌ده، هیچ برینه قرال عنوانتی ویرمه‌مش ایدی.

— برنجی شارل ونام دیکرله (شارلمان) یعنی «بیوك شارل» فرانسه قرالی و غرب ایمپراطوری اولوب، قصیر پپینك اوغلی وآنف البیان شارل مارتلك تورونیدر. ۷۴۲ ده طوغوب، ۷۶۸ ده، پدرینك وفاتی اوزینه، ملك موروثی برادری قارلومان ایله مقاسمه ایتمش ایسه‌ده، ۷۷۱ ده برادرینك وقوع وفاتیله، بتون الکایه مالك اولوب، ۳۴ سنه صاقسونلرله محاربه ایده‌رك، عاقبت بونلری رام ایتدیکی کبی، لومباردلر قرالی (دیدیه)یی دخی مغلوب ایده‌رك، ملکنی ضبط ایتمش؛ واسپانیه‌یه کچوب، بعض محاربه‌لرده اندلس ملوك امویه‌سی طرفندن مغلوب اولمش ایسه‌ده، نهایت قتالونیه‌یی استیلا ایلمش ایدی. ۷۸۸ ده باویره‌یی وبعده (آوار)لر ملکنی ضبط ایدوب، ممالکنی زیاده توسیع ایتمکله، ۸۰۰ تاریخنده پاپا اوچنجی لیون طرفندن کندیسنه غرب ایمپراطوری نامی ویرلمش ایدی. الکاسی بتون فرانسه ایله ایتالیانك قسم شمالیسندن آلمانیانك قسم اعظمندن وبلجیقه وفلنکدن عبارت ایدی. اك زیاده (اکس لاشاپل) ده اقامت ایدردی. علوم وصنایعی حمایه ایدوب، کندی سراینده بر مجلس معارف تشکیل ایتمشدی. هارون الرشیدله معاصر اولوب، خلیفهٔ مشارالیه اندلسده‌کی حکومت امویه‌یه قارشی شارلمانك اتفاقنی نافع عد ایتمکله، کندیسنه بر طاقم هدیه‌لر کوندرمشیدی، که ایچلرنده مصنع بر ساعت ومدنیت اسلامیه‌نك ثمراتی اوله‌رق سائر بعض نوادر بولنوب، آورویانك نظر استغرابنی جلب ایتمشدی.

— ایکنجی شارل (شوو) یعنی «اقلم» لقبیله ملقب اولوب، (لوبی دبونر) ایله ایکنجی قاریسی باویره‌لی (زودیت)ك اوغلی ایدی. ۸۲۳ ده طوغوب، درت یاشنده ایکن پدری طرفندن کندیسنه (آلمانیه) و بعده آکیتان قرالی عنوانی ویریله‌رك، ۸۴۰ ده فرانسه قرالی اولمشدر. پدری طرفندن بیوك برادرلرینه ترجیح اولنمسی اوچ برادر آره‌سنده برچوق محارباتی منتج اولوب، نهایت بینلرنده مقاسمه‌یه قرار ویرلمکله، صاحب ترجمه رونه، ساتونه، موزه و اسقو بحرلریله محدود فرانسه‌نك قسم اعظمی دوشمشیدی. زماننده نورماندلر فرانسه‌یه دخول ایتمکله، کندیلرینه مبالغ کلیه ویره‌رك دفعلرینه مقتدر اوله‌بیلمشیدی. ۷۵۶ ده اسقاط اولنمش ایسه‌ده، ۸۵۹ ده یکیدن موقع اقتداره کلوب، ۷۸۵ ده پاپا سکزنجی ژانه ایمپراطورلغنی تصدیق ایتدیرمشیدی. برادری لوبی جرمانیقك وفاتندن صکره اوغللرینی ملك موروثلرندن اخراج ایتدیکیچون، بونلر علیهنه قیام ایدوب، محاربه اثناسنده شارل ۸۷۷ ده وفات ایتمشدر.

— اوچنجیسی « ساده » لقبیله ملقب اولوب ، (لوی بغ) ك اوغلیدر . پدرینك وفاتندن صکره ٨٧٩ ده طوغوب ، برادرلری لویی و قارلوماندن صکره تخته چکمسی لازم کلیرکن ، دره‌بکلری ایمپراطور شیشمان شارلی انتخاب، و ٨٨٧ ده بونك اسقاطنده دخی پارس قونتی (اودس) ی ترجیح ایتمشلرسه‌ده، (ساده شارل) دخی ٨٩٣ ده ریعسده کندینی قرال طانیتدیره‌رق ، مرقوم اودسه حکومتده اشتراك ایتمش؛ و ٨٩٨ ده بونك وفاتیله ملکنده مستقل قالمشیدی . نورماندلره قارشی مقاومته مقتدر اوله‌میوب، کندیلرینه الیوم نورماندیه دینلن نوستریه‌نك برقسمنی ترکه ورئیسلری (روولون) ه قیزینی ویرمکه مجبور اولمشیدی. منظورلرندن (هاغانون) ك مظالمندن طولایی دره‌بکلری مرقوم (اودس) ك برادری (روبرت) ك ریاستیله عصیان ایدوب، واقع اولان محاربه‌ده ابتدا قرال غالب کله‌رك، روبرتی قتل ایتمش ایسه‌ده، متعاقباً روبرتك اوغلی غلبه چالوب، شارل فرار، و (ورماندوآ) قونتی (هربرت)ه التجا ایتمش؛ وبونك طرفندن حبس اوله‌رق، ٩٢٩ ده محبسده وفات ایتمشدر.

— دردنجیسی «کوزل» لقبیله ملقب اولوب، کوزل فلیپك اوغلیدر. ١٢٩٤ ده طوغوب، ١٣٢٢ ده، برادری اوزون فیلیپك وفاتی اوزرینه، فرانسه تخته قعود ایتمش؛ وفرانچه (ژانه)یه وراثتی جهتیله ناواره قراللغی عنوانتی دخی آلمش ایدی. کندیسندن اول خزینه‌یی واهالی‌یی صویمش اولان مالیه وعدلیه مأمورلری حقنده زیاده شدت کوسترمشدر. ایشته‌سی بولنان انکلتره قرالی ایکنجی ادوارد ایله اوغراشوب، همشیره‌سنك انتریغه‌لرینه یاردیم ایتمکله، عاقبت ادوآردك اسقاط وقتلنه سبب اولمشدر. انکلتره‌نك امدادیله علیهنه قیام ایدن فاسقونیه‌لیلرله دخی خیلی وقت محاربه ایتمشدر. ١٣٢٨ ده وفات ایدوب، ارکك اولادی اولمدیغندن، قراللق اقرباسندن والوآلی فلیپه کچمشدر.

— بشنجیسی «حکیم» لقبیله ملقب اولوب، ١٣٣٧ ده طوغمش؛ وپدرینك اسارتی اثناسنده ١٣٥٦ دن ١٣٦٠ تاریخنه‌دك وکالةً اجرای حکومت ایدوب، ١٣٦٤ ده بالاصاله تخته چکمش؛ و ١٣٨٠ ده وفات ایتمشدر. فرانسه‌نك بر چوق یرلرینی ضبط ایتمش اولان انکلتره قرالی اوچنجی ادوآردله وبر طاقم دره بکلریله محاربه ایدوب، بر چوق یرلر استرداد ایتمش؛ وقشتاله قرالی ظالم پترویی اسقاطله، یرینه (تانتاماره)لی هنری‌یی اقعاد ایتمشیدی. دائمی صورتده سلاح آلتنده عسکر ودونتما ترتیب، وبرچوق نظامات وضع ایله، بیوك کتبخانه‌یی تأسیس، وتجارت وکیمیانك ترقیاتنه خدمت ایتمشدر.

— آلتنجیسی «سوکیلی» و«دیوانه» لقبلریله ملقب اولوب، بشنجی شارلك اوغلیدر. ١٣٦٨ ده طوغوب، ١٤٢٢ ده وفات ایتمشدر. ١٢ یاشنده ایکن پدرینه وارث اولمش ایسه‌ده، ٢٠ یاشنه باصدقدن صکره بالذات اجرای حکومته باشلامشدر. عمجه‌لریله دره بکلری آره‌سنده نفاق کیتدکجه آرته‌رق، فرانسه‌نك محاربات داخلیه ایله مشغولیتندن وبو حال کشمکشدن انکلتره قرالی بشنجی هنری بالاستفاده، فرانسه‌یه تجاوزله، نورماندیه‌یی ضبط ایتدکدن صکره، قرالك قزینی دخی تزوجله، فرانسه قرالی عنوانتی آلمشیدی. مع هذا آلتنجی شارل حالا قراللق عنوانتی محافظه، واوغلی یدنجی شارل وکالةً فرانسه‌نك قالان بر مقدارینی اداره ایدیوردی.

— یدنجیسی «مظفر» لقبیله ملقب اولوب، آلتنجی شارلك اوغلیدر. ١٤٠٣ ده طوغوب، پدرینك خسته‌لغی اثناسنده اجرای وکالت ایتمش ایسه‌ده، پارسده بورغونیه دوقه‌سی طرفنك غلبه‌سی اوزرینه، (بورژ)ه چکلمکه مجبور اولمشیدی. ١٤٢٢ ده، پدرینك وفاتی اوزرینه، اصالةً قرال اولوب، بر قاچ سنه‌یی ذوق وسفاهتله امراردن صکره، انکلیزلری فرانسه‌دن چیقارمغه عزم ایدوب، مقتدر جنرالرك وعلی الخصوص (ژانه‌دارق) اسمنده خارق العاده بر قیزك امدادیله موفق اولمش؛ وبر طاقم مجالس منتخبه تأسیسیله بر چوق اصلاحات اجرا ایتمشیدی. آنجق اواخر عمرنده اوغلی اون برنجی لویی علیهنده بولنه‌رق، بر چوق غوائل چیقارمغله، شارل ١٤٦١ ده وفات ایتمشدر.

— سکزنجیسی « قیدسز » لقبیله ملقب اولوب، اون برنجی لوینك اوغلیدر. ١٤٧٠ ده طوغوب، ١٣ یاشنده ایکن، همشیره‌سی (آنه) نك وصایتیله

Digitized by Google

تخته جلوس ایدەرك، ذهنی شوالیـه حکایەلریله مملو اولدیغندن، ناپولینك ضبطنه قالقیشمش؛ و۱٤۹٥ده بوکا موفق اولمش ایسەده، ایتالیا و اسپانیـه حکو- متلرینك جلەسی علیهنده اتفاق ایتمکله، عودتنده دول متفقەنك ٤۰۰۰ عسکرینـه راست کلمش؛ و۹۰۰ کشی ایله یولنی آچوب، فرانسـەیه عودت ایدەبیلمش ایسـەده، ناپولیـده براقدیغی عسکر متعاقباً طرد واخراج اولنمشدی. ۱٤۹۸ده بلا ولد وفات ایتمکله، قراللق عم زادەسی اورلیـان دوقەسی اون ایکنجی لویی‌یه کچمشدر.

— طقوزنجیسی ایکنجی هنرینك ایکنجی اوغلی اولوب، ۱٥٥۰ ده طوغمش؛ و۱٥٦۰ ده برادری ایکنجی فروانسوآیه خلف اولمشـدر. والدەسی (قا- ترینه دومدیچیس) اجرای وصـایت ایدوب، حیل ودسایسیله فرانسەیی آلت اوست ایتمشیـدی. بونك زماننده فرانسەده قتولیکلرله پروتستانلر آرەسـنده برچوق منازعات ومحاربات وقوعبولوب، نهایت قرالك همشیرەسنی بر پروتستانه یعنی بعده دردنجی هنری نامیله قراللق ایدن ناواره پرنسنه ویرمسی ایکی مذهب اصحابی آرەسنده بر تقرب علامتی عد اولنمقده ایکن، بو دوکون اثناسنده و(سنت بارتلمی) یورطیسی کیجەسی بومتعصب قرال والدەسنك نصح واغفالیله ممالکندەکی پروتسـتانلرك قتل عامنی امر ایتمش، و حتی بالذات کندیسی دخی سرایی پنجرەلرندن پروتستانلره سلاح بوشاتەرق، قاتللری تشجیع ایتمشـدر. بو دهشتلی اجرا آتك ویردیکی وجدان راحتزلغیـله و عشرت وسفاهتك تأثیریله ۱٥۷٤ ده وفات ایتمشدر.

— اونجیسی (شـارل فلیب) دیمکله معروف اولوب، ۱۷٥۷ ده ورسایلده طوغمش، و۱۸۳٦ ده آوسـترياده ايليريەنك (غوریج) قصبەسـنده وفات ایتمشدر. اون بشنجی لوینـك تورونی و اون آلتنجی لویی ایله اون سکزنجی لوینك برادری ایدی. تخته چیقمزدن اول (آرتوآقونتی) عنوانني حائز ایدی. ۱۷۸۹ ده ظهور ایدن بیوك قاریشقلق اثناسـنده فرانسەیی ترکله، فرانسەده قراللغك اعادەسنه آوروپا دولنك یاردیمنی طلب ایتمکه باشلایوب، اون یدنجی لوینك وفاتندن صکره ولی عهدلك کندیسـنه توجه ایتمکله، ۱۷۹٥ده انکلیزلرك امدادیله فرانسەیه کیر- مکه چالیشمش ایسەده، موفق اولەمامشدی. ۱۷۹٤ ده دول متفقه عسکریله فرانسـەیه کیروب، ابتـدا افکار عمومیەنك توجهنی قزانه بیلمش ایسەده، فرانسز- لرك ۱۷۹۲ تاریخنـدن بری ضبط ایتمش اولدقلری یرلری رد واعاده ایتمکی مسارعتله قبول، وبو بابده یازیلان معاهدەیی امضا ایتدیکندن، اعتبـاردن دوشمش؛ و۱۸۱٥ده اون سکزنجی لوینك ایکنجی عودتی اوزرینـه، امور سیاسـیەیه مداخلەدن ال چکوب، آ.له مشغول اولمغه باشلامش ایدی. ۱۸۲٤ ده، اون سکزنجی لوینك وفاتی اوزرینـه، فرانسه تختنه جلوس ایدوب، ابتدا بر طاقم امتیازات حریت پرورانه ویرمش ایسەده، بعده بونلری کری آلوب، حریت مطبوعاتی لغوایله، اجرای شدته باشلادیغندن، ۱۸۳۰ ده یکیدن بر عصیان ظهور ایدەرك، صیقیلی کورنجه، حکومتی تورونـه ترکله، فراغت ایتمك ایستمش ایسەده، ایش ایشدن کچمش اولدیغندن، فرانسەیی ترکه مجبور اولوب، ابتـدا اسقوچیەیه، بعده پراغەیه ونهایت (غوریج) قصبەسنه چکیلەرك، ٦ سنه صکره ۸۰ یاشنده اولدیغی حالده، اوراده وفات ایتمشدر. ساووآ خاندانـنه منسـوب (ماریه تروه)یی تزوج ایتمشدی. بونك زماننده فرانسـه انکلتره وروسیه ایله بالاتفاق ناوارینـەده عثمانلی دونمانسنی احراقله، یونانك استقلالنه یاردیم ایتمك، وجزایری ضبط ایلمك کبی ایکی حقسز حرکتده بولنمشدر.

آلمانیه ایمپراطورلری

آلمانلر عندنده (قارل) تلفظ اولنـان بو اسمله آلمانیەده دخی ۷ ایمپراطور کلمشدر:

برنجیسی (شارلمان) وایکنجیسی (اقلع شارل) در، که فرانسه قراللری صرەسنده ذکر اولنان فرانسـه قرالی عنوانـنه آلمانیه ایمپراطوری عنوانی دخی ضم ایتمشلردی.

— اوچنجیسی «شیشمان» لقبیـله ملقب اولوب، (لویی جرمانیق)ك اوغلیـدر. ۸۳۲ ده طوغوب، ۸۷٦ ده او وقت آلمانیه دینلن جرمانیەنك بر کوچك خطەسنك قرالی اولمش؛ و۸۸۱ ده ایمپراطور اولوب، برسنه صکره باویره وصاقسه قراللری بولنان برادر- لرینك وقوع وفاتیله، پدرینـك بتون میراثنه وارث

اولمش ایدی. نورماندلره مقاومت ایده‌میوب، کند- یلرینه مبالغ کلیه اعطاسیله مضرتلرندن قورتلمغه مجبور اولمش؛ و(ساده شارل)ك صباوتنده وکالةً فرانسه‌یی اداره ایتمکده ایکن، اوراده دخی نور- ماندلره قارشی بومعامله‌ده بولنمش اولدیغندن، عمومك نفرت وتحقیرینه مظهر اولوب، ٨٨٧ ده رسمی آلای ایله اسقاط اولنمغله، بر مناستره چکیلوب، بر سنه صکره اوراده وفات ایتمشدر.

— دردنجیسی چهستان قرالی لوقسنبورغلی ژانك اوغلی و ایمپراطور یدنجی هنرینك تورونی اولوب، ١٣١٦ ده طوغمش؛ و ١٣٤٦ ده چهستان تختنه چکوب، برسنه صکره آلمانیا ایمپراطوری اولمشدر. بر چوق وقت مرعی الاجرا اولان بعض نظامات وضع ایتمش؛ وپاپایه مماشات ایده‌رك، رؤساء روحانیه ایچون آریجه آغر وبرکیلر طرحیله پاپاسلری هرنوع تکلیفاتدن عفو ایتمش؛ وبوحرکتیله زادکان واهالینك خشنود سزلغنی جلب ایتمشیدی. پراغه و ویانه دار الفنونلرینی تأسیس ایدن بودر. ١٣٧٨ ده وفات ایتمشدر.

— بشنجیسی (شارل کینت) یعنی «بشنجی شارل» دینمکله معروف اولوب، آلمانیه ایمپراطوری واسپانیه ایله سیچیلیتین قرالی ایدی. آوستریا آرشیدوقی کوزل فلیپ ایله قشتاله وارثه‌سی وفردیناند ایله ازابله‌نك قیزی اولان ژانه‌نك اوغلی اولوب، ١٥٠٠ تاریخنده غانده طوغمشدر. ١٥١٦ تاریخنده والده‌سنك حیاتنده قشتاله قراللغی اعلان اولنوب، اوچ سنه صکره بیوك پدری ماقسیمیلیانك یرینه آلمانیه ایمپرا- طوری دخی اولمش؛ وایمپراطورلقده رقیبی اولان فرانسه قرالی برنجی فرانسوآ ایله بر چوق وقت محاربه ایتمشدر. بو محاربه‌نك نتیجه‌سنده فرانسوآ مغلوب واسیر اولوب، مادریده سوق، واوراده شارل کینتك منفعتنه بر معاهده امضاسنه اجبار اولنمش ایسه‌ده، فرانسه‌یه عودتنده معاهده‌نك احکامنی اجرا ایتمدیکندن، بینلرنده ١٥٢٦ ده بر ایکنجی محاربه ظهور ایدوب، قانونی سلطان سلیمان خانك مداخله وتوسطیله وباربروس خیرالدین پاشانك عثمانلی دو- نماسیله فرانسه‌نك امدادینه کیتمسیله، عقد مصالحه‌یه مجبور اولمش ایدی. تونسه دخی تجاوز ایتمش ایسه‌ده، مشارالیه خیرالدین پاشانك قوتنه قارشی باشه چیقه‌میوب، آلمانیه طرفنده دخی بالذات سلطان سلیمان خانك سوق ایتدکلری عثمانلی اردوسنه مغلوب اولمغله، کدرندن وبتون آوروپانك حکمداری اولمق نیتندن قطع امید ایتمك مجبوریتندن خسته ومأیوس اولوب، ذاتاً اسپانیه قراللغنه اولجه اوغلی فیلیپی تعیین ایتمش اولدیغی کبی، آلمانیه ایمپراطورلغنی‌ده ١٥٥٦ ده برادری فردینانده ترك ایده‌رك، استرمادوره‌ده بر مناستره چکیلوب، ١٥٥٨ ده اوراده وفات ایتمشدر.

— آلتنجیسی ایمپراطور لئوپولدك اوغلی اولوب، ١٦٨٥ ده طوغمش؛ وایکنجی شارلك وفاتی اوزرینه ١٧٠٣ ده ویانه‌ده اسپانیه قراللغی اجرا اولنمش ایسه‌ده، ١٧٠٤ ده اسپانیایه کیتدیکنده، اون در- دنجی لوینك اوغلی بشنجی فیلیپ رقیب بولوب، حکومت سورمکه موفق اوله‌مامش؛ وآنجق ١٧٠٧ ده ناپولی قراللغی تصدیق اولنمش ایدی. برادری برنجی ژوزفك وفاتی اوزرینه، ١٧١١ ده آلمانیه ایمپراطوری اولمشدی. ١٧١٤ ده عقد اولنان (راستاد) معاهده‌سیله اسپانیه‌یه اولان حاکمیت ادعاسندن صرف نظر ایدوب، ناپولی، مانتو، سار- دنیه وفلمنك ایسه کندیسنه ترك اولنمشدی. بونك زماننده پرنس (اوژن)ك قوماندەسی آلتنده بولنان آلمانیه اردوسی عساکر عثمانیه‌یه غالب کله‌رك، پترو واراذین ایله بلغراد محاربه‌لرینی قزانمش؛ و١٧١٨ ده پازاروویچ معاهده‌سیله مخاصماته ختام ویرلمش ایدی. متعاقباً انکلتره وفرانسه وفلمنکله متفقاً اسپانیا قرالی بشنجی فیلیپه اعلان حرب ایدوب، ١٧١٥ ده ویانه معاهده‌سیله عقد مصالحه اولنمشدی. ١٧٣٣ ده آلتنجی شارل لهستان قراللغنه (فردریق اوکوست)ك وفرانسه ایسه (استانیسلاس)ك چکمسنی التزام ایتد- یکندن، یکیدن محاربه ظهور ایدوب، ١٧٣٥ سنه- سنه‌دك دوام ایتمسیله، وسنهٔ مذکوره‌ده عقد اولنان ایکنجی ویانه معاهده‌سیله مرقوم استانیسلاسه لهستانه بدل (لورن) ویرلمکله اعادهٔ صلح اولنمشدی. متعاقباً عثمانلیلرله محاربه ایدوب، دوچار مغلوبیت اولمسیله، ١٧٣٩ ده افلاق و بغدان ایله بلغرادی اعاده‌یه مجبور اولمش؛ و ١٧٤٠ ده وفات ایتمشدر. صاغلغنده آوستریا ممالکنی بیوك قیزی (ماریه ترزه)یه ترك

Digitized by Google

ایدوب، مع هذا وفاتنده وراثتی حقنده خیلی اختلافات ظهور ایتمشدی.

— یدنجیسی (شارل آلبرت) دینمکله معروف اولوب، باویره الکتوری (ماقسیمیلیان امانوئل)ك اوغلیدر. ١٦٩٧ ده طوغوب، ١٧٢٢ ده ایمپراطور برنجی ژوزفك برقیزینی تزوج ایتمش؛ و ١٧٢٦ ده باویره‌ده پدرینه وارث اولمش ایدی. ١٧٤٠ ده ایمپراطور آلتنجی شارلك وفاتنده ماریه ترزه‌نك آوستریاده حکومتنی تصدیق ایتمیوب، برنجی فردینانك بر وصیتنامه‌سنه استناداً، کندیسنك حق وراثتی اولدیغنی ادعا ایتمش؛ و فرانسه قرالی اون بشنجی لوینك امدادیله ویانه‌ده آوستریا و پراغه‌ده چهستان قراللغنه و نهایت ١٧٤٢ ده فرانقفورتده آلمانیه ایمپراطورلغنه انتخاب ایتدیرلمش ایسه‌ده، متعاقباً مغلوب اولوب، بتون بو فتوحاتی غائب ایتدکدن صکره، ملك موروثی اولان باویره‌دن دخی اخراج اولنمش؛ و آنجق ١٧٤٤ ده ایمپراطورك اردوسی پروسیه قرالی ایکنجی فردریقك چهستانه تجاوزاتیله مشغول بولنمسندن بالاستفاده، مونیخه داخل اولمش؛ وبرسنه صکره اوراده وفات ایتمشدر. باویره‌ده اوغلی (ماقسیمیلیان ژوزف) وایمپراطورلقده ماریه ترزه‌نك زوجی برنجی فرانسوا خلفی اولمشدر.

انکلتره قراللری

انکلیزلر عندنده بو اسم (چارلس) صورتنده تلفظ اولندیغندن، بو اسمله انکلتره‌ده حکومت سورن ایکی حکمدارك ترجمهٔ حالیچون «چارلس» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.

اسوج قراللری

اسوجده بو اسمله ١٢ حکمدار کلدیکی مروی ایسه‌ده، ایلك آلتیسنك احوالی مجهول وبلکه وجودلری دخی موهوم اولدیغندن، صکره‌کی آلتیسنك ذکریله اکتفا ایده‌جکز:

— یدنجیسی برنجی اسوورکرك اوغلی اولوب، ١١٥١ ده پدرینه (غوتیه) قراللغنده خلف اولمش؛ و ١١٦١ ده بتون اسوجك قرالی اولمش ایدی. خرستیانلغی قبول ایتدیرمك ایچون (اینغریه) و (استونیه) اهالیسیله محاربه، وبر چوق کلیسالر ومناسترلر تأسیس ایتمش؛ وبعده طائفهٔ رهبانك بیوك برنفوذ قزاندقلرینی کورنجه، بونلرك اقتدارینی تحدید ایتمك تشبثنده ایکن، ١١٦٨ ده سلفنك اوغلی (قانوت اریسقون) طرفندن قتل اولنمشدر.

— سکزنجیسی (قانوت بونده)نك اوغلی اولوب، اعزه‌دن معدود اولان طقوزنجی (اریق)ك نسلندندر. ١٣٩٧ ده (مارکریته دووالدمار) طرفندن اعلان اولنان اسوج ونوروج ایله دانیمارقه اتحادی اسوجلیلر ایچون برطاقم غوائل ومصائبدن بشقه برنتیجه ویرمدیکندن، ١٤٤٨ ده اسوج بو اتحاددن آیریله‌رق، صاحب ترجمه اسوج قراللغنه انتخاب اولنمش؛ وبر سنه صکره نوروجلیلر دخی کندیسنی قرال طانیمشلر ایسه‌ده، متعاقباً نوروج برنجی (قریستیان دولدنبرغ) طرفندن ملك اولنه‌رق، ١٤٥٧ ده شارل بونك طرفندن اسوج قراللغنی دخی ترکه اجبار ایدلمش؛ وچوق کچمه‌دن اسوجی استرداد ایتمش ایسه‌ده، چوق وقت محافظه ایده‌مه‌مش؛ ونهایت ١٤٦٧ ده ثالثاً اسوج قرالی اولوب، ١٤٧٠ ده وفات ایتمشدر. قانوت زاده معناسیله (قانوت سون) دینمکله معروفدر.

— طقوزنجیسی (کوستاو واسه)نك دردنجی اوغلی اولوب، ١٥٥٠ ده طوغمش؛ وابتدا سودرمانیه دوقه‌سی عنوانی حائز اولوب، ١٥٩٢ ده بیوك برادری اوچنجی ژانك وفاتنده، وارث حقیقی اولان یکنی (سیجیسموند)ك لهستان قراللغنه انتخاب ایدلمش اولمسیله، غیوبتندن بالاستفاده، ابتدا وکالةً ادارهٔ اموره باشلامش، و ١٦٠٤ ده اصالةً قراللغنی اعلان ایتمشدر. اسوجده پروتستانلقدن بشقه بر مذهبه مساعده اولنمیه‌جغنی اولجه اعلان ایتمشدی. روسلرله محاربه ایدوب، غلبه چالمغله، فینلانده‌یی ضبط ایتمش ایسه‌ده، اهلیلرله دائم رقیبه قارشی اولان محاربه‌لرنده مغلوب اولمشدی. ١٦١١ ده وفات ایدوب، اوغلی (کوستاو آدولف) خلفی اولمشدر.

— اوننجیسی (شارل کوستاو) دینمکله معروف اولوب، (رین) پالاتینه‌سی پرنس (ژان قازیمیر)ك وطقوزنجی شارلك قیزی قاترینه‌نك اوغلیدر. ١٦٢٢ ده طوغوب، ١٦٥٤ ده، خصمی (قریستینه)نك فراغی اوزرینه، اسوج تختنه قعود ایتمش؛ وابتدا

قرالغنی تصدیق ایتمین لهستان قرالی (ژان قازیمیر)ه قارشی اعلان حرب ایدوب، ۱٦٥٥ و۱٦٥٦ ده وارسوویه‌یی وبتون لهستانی ضبط ایتدکدن صکره، دانیمارقه ایله محاربه‌یه کیریشه‌رك، اشلسویغ هولستاین ایله یوتلاندی ضبط ایتمش؛ وبوزلرك اوزرنده آطه‌دن آطه‌یه کچه‌رك، قوپنهاغه قدر ایلریلمکله، (روسکیلد) معاهده‌سیله (اسقانیه)یی التحاق ایتمش ایدی. شمال ایمپراطورلغنی قورمش اولدیغندن، بر سنه صکره معاهده‌نك اجراسز قالدیغنی وسیله اتخاذ ایده‌رك، یکیدن قوپنهاغی محاصره ایتمش ایسه‌ده، اثنای محاصره‌ده ۱٦٦۰ ده فجأةً وفات ایتمشدر.

— اون برنجیسی اونجیسنك اوغلی اولوب، پدرینك وفاتنده ۱٦٦۰ تاریخنده، ٥ یاشنده اولدیغی حالده، تخته کچمکله، هیئت وصایت دانیمارقه ایله منفعتلی بر معاهده عقد ایتمش؛ وکندیسی ۱٦۷۲ ده اداره‌ٔ اموری الینه آلوب، فرانسه قرالی اون دردنجی لویی ایله عقد اتفاق ایتمش؛ وکندیسنه اعلان حرب ایدن دانیمارقه قرالی بشنجی قریستیانله بر چوق محاربه‌لر ایدوب، جمله‌سنده غالب کلمکله، الکاسنی توسیع وعسکر ودوننماسنی وخزینه‌سنی تزیید ایده‌رك، صنایع وتجارت ومعارفك ترقیسنه پك چوق خدمتلر ایتمشدر. (لوند) دارالفنونی دخی بونك تأسیس کرده‌سیدر. ۱٦۹۷ ده وفات ایتمشدر.

— اون ایکنجیسی اون برنجی شارلك اوغلی اولوب، ۱٦۹۷ ده، ۱٥ یاشنده اولدیغی حالده، پدرینه خلف اولمشدر. روسیه چاری برنجی پترو ایله دانیمارقه قرالی دردنجی فردریق ولهستان قرالی ایکنجی اوکوست بوکنج قراله قارشی عقد اتفاق ایتدکلرندن، شارل وقت فائت ایتمکسزین، ابتدا دانیمارقه‌یه قارشی یورویه‌رك، قوپنهاغی محاصره، ودردنجی فردریق ۱۷۰۰ تاریخنده (تراوندال) معاهده‌سنی امضایه اجبار ایتدکدن صکره، (ناروه)یی محاصره ایتمش اولان ٦۰۰۰۰ روس عسکرینه قارشی ۹۰۰۰ اوجلی ایله هجوم ایدوب، روسلری کاملاً مغلوب وپریشان ایتمش؛ واورادن لهستانه ارخاء عنان ایده‌رك، ۱۷۰۱ ده (دونه) ساحلنده بر بیوك مظفریته نائل اولمغله، لهستانی تمامیله ضبط. و(استانیسلاس لزینسکی)یی لهستان تختنه اجلاس ایده‌رك، (اوکوست)ی صاقسه‌یه تعقیب ایدوب، اورادە لهستان قراللغندن وازکچدیکنه دائر کندیسینه ۱۷۰٦ ده بر معاهده امضا ایتدیرمش؛ واورادن ٤۳۰۰۰ عسکرله موسقوه‌نك اوزرینه یوریوب، آنجق بو دفعه (پولتاوه)ده کلیاً منهزم اولمغله، دولت عثمانیه‌یه التجا ایتمکه مجبور اولمش؛ وبر سنه قدر بندرده قالوب، عثمانلیلری روسلره قارشی حربه تشویق ایتمش ایسه‌ده، او وقت دولتین بیننده مصالحه منعقد اولوب، حربه سبب اولمدیغندن، شارله مملکتنه عودتی تکلیف اولنمش؛ وآنجق کندیسی رضا ویرمیوب، بولندیغی خانه‌ده مقاومت ایتمکله، خانه‌نك احراقنده تسلیمه مجبور اولوب، دیمتوقه‌ده اقامه ایتدیرلمش ایسه‌ده، ۱۷۱٤ ده فرار، وبر آلمان ضابطی قیافتنده آلمانیه‌نك ایچندن مرور ایده‌رك، (استرالسوند)ه وصولنده دانیمارقه، صاقسه، پروسیه وروسیه عسکرندن مرکب بر مفرزه طرفندن احاطه اولندیغی حالده، فوق العاده بر جسارت ابراز ایتمش ایسه‌ده، موقع مدافعه‌یه مساعد اولمدیغندن، اسقانیه‌نك (لوند) قصبه‌سنه چکلمشیدی. غیبوبتنده اوکوست لهستان قراللغنه عودت، برنجی پترو لیوونیه‌یی ضبط، دانیمارقه قرالی فردریق دخی اسقانیه‌یی استیلا ایتمش اولدیغندن، شارل وزیر ومستشاری اولان بارون دو (کورج)ك انضمام رأییله تلافیٔ مافاته چالیشمقده ایکن، ۱۷۱۸ ده وفات ایتمشدر. غایتله جسور بر حکمدار ایدیسه‌ده، معندو تأملسز اولدیغندن، ممالك عثمانیه‌ده اقامتی اثناسنده یکیچریلر طرفندن (تیمور باش) لقبیله تلقیب اولنمشدی. حکیم وولتر اون ایکنجی شارلك غایتله کوزل بر تاریخنی یازمشدر.

— اون اوچنجیسی آلفونس فردریقك ایکنجی اوغلی اولوب، ۱۷٥۸ ده طوغمشدر. ۱۷۹۲ ده برادری اوچنجی کوستاوك وفاتنده بونك اوغلی دردنجی کوستاوك صباوتنده وکالةً اداره‌ٔ امور ایتدکدن صکره، کوستاوك سن رشده وصولیله، چکیلوب کندی حالنده یاشامقده ایکن، دردنجی کوستاوك اسقاطنی منتج اولان اختلال اصحابی طرفندن ۱۸۰۹ ده تخته اقعاد اولنمش؛ وفرانسه، روسیه ودانیمارقه ایله مصالحه ایتمش ایسه‌ده، بر مدت صکره دانیمارقه ایله محاربه‌یه مجبور اولوب، نوروجی التحاق ایتمش؛ و۱۸۱٤ معاهده‌ٔ عمومیه‌سیله نوروجك قطعیاً اسوجه الحاقی تصدیق اولنمشدر. اولادی اولمدیغندن

Digitized by Google

(هولستاین اوکوستنبورغ) پرنسنی ولی عهد اتخاذ ایتمش ایسه‌ده، بودخی کندیسندن اول فوت اولدیغندن، وفاتنده (برناردوت) اسمنده فرانسز بر جنرال اون دردنجی شارل اسمیله قرال انتخاب اولنمشدر.

— اون دردنجیسی مشار الیه (برناردوت) اولوب، (شارل ژان) دینمکله دخی معروفدر. فرانسه‌نك (پو) شهرنده طوغوب، ۱۷۸۹ اختلالنده باش‌چاوش اولدیغی حالده، بعده قطع مراتبله، رین اردوسنده ابراز شجاعت و جسارت ایده‌رك، ۱۹۷٤ ده جنرال (قلبر) طرفندن میدان حربده میرلوالغه ترفیع اولنمش؛ وبرقاچ آی صکره فریق اولمش ایدی. ایتالیا محاربه‌سنده ۲۰۰۰۰ عسکرله بوناپارتك امدادینه کوندریله‌رك، برچوق یرلر ضبطنه موفق اولمش؛ و ۱۷۹۸ ده ویانه‌یه سفیر تعیین اولنمش ایدی. ۱۷۹۹ ده فرانسه‌ده حربیه ناظری اولوب، عسکری لایقیله تنسیق وتنظیم ایتمکده ایکن، (سیس)ك سعایتیله عزل اولنه‌رق، ۱۸۰۰ ده وانده قوماندانلغنه تعیین اولنمش؛ و انکلیزلرك (کیبرون)ه خروجنه مانع اولوب، مملکتده اعادهٔ آسایشه موفق اولمش ایدی. ۱۸۰٤ ده ناپولیون طرفندن مشیرلك رتبه‌سیله هانووره والیلکنه تعیین اولنه‌رق، اوراده منتظم بر عسکر ترتیب ایتمکله، ۱۸۰۵ ده فرانسه ایله متفق اولان باویره پرنسنی یکیدن اقعاد، و(سالبورغ)ی ضبط ایله، اوسترلیچ مظفریتنه خدمت ایتمش؛ وبونك اوزرینه (بونته قوردو) پرنسلکنه نصب اولنه‌رق، ۱۸۰٦ ده پروسیه‌لیلری (هال) ده و(لوبك)ده مغلوب، و(بلوخر)ی اسیر ایتمش؛ و بعده لهستانه دخول ایله، روسلری برقاچ محاربه‌ده مغلوب ایتدکدن صکره، (اسباندن) محاربه‌سنده مجروح اولمش؛ و یاره‌سی ایی اولدقدن صکره، ۱۸۰۷ ده اسوجه قارشی حرکات عسکریه‌یه مأمور اولوب، ۱۸۰۸ ده فرانسه‌نك خصمی اولان دردنجی کوستاوك اسقاطی اوزرینه، مخاصماتی تعطیل ایده‌رك، اسوجلیلرك محبتنی قزانمش ایسه‌ده، بوحرکتی بوناپارتك مقاصدینه قارشی اولدیغندن، ایمپراطور بوندن ممنون اولمامش ایدی. ۱۸۰۹ ده طقوزنجی قول اردو قوماندانی اولوب، (واغرام) مظفریتنی قزاندیرمغه سبب اولمش؛ و(والشرن)ه چیقمش اولان انکلیزلری کری پوسکورتمش ایسه‌ده، مکافاة یرینه بسبتون عزل اولوب، منکوب اولدیغی حالده، ۱۸۱۰ تاریخنده اسوج قرالی اون اوچنجی شارل طرفندن اسوج ولی عهدلکی تکلیف اولنمغله، قبول ایدوب، ناپولیونك موافقتیله، اسوجه کیتمش؛ وابتدا فرانسه ایله متفقاً حرکت ایتمش ایسه‌ده، ۱۸۱۲ ده فرانسز عسکری اسوج ممالکنه تجاوز ایتدیکندن، فرانسه‌یه قارشی اولان اتفاق دوله داخل اولمش؛ وفرانسز جنراللرندن برقاچنی مغلوب ایدوب، (لیپسیك) مظفریتنی قزانمش ایسه‌ده، رین مجراسنی تجاوز ایتمیوب، سلاح بدست اوله‌رق وطن اصلیسنه کیرمکی قبول ایتمه‌مشیدی. او صره‌ده دول متفقه‌یی رین مجراسنی تجاوز ایتمه‌مکه قاندیرمق شرطیله، ناپولیونی صلحك قبولنه تشویق ایتمش ایسه‌ده، مقتدر اوله‌میوب، اسوجه عودتنده شانلی بر صورتده استقبال اولنمش؛ ومتعاقباً نوروجه کچوب، دول متفقه طرفندن اسوجه ترك ایدلمش اولان بومملکتی اون بش کون ظرفنده ضبط ایتمشیدی. ولی عهدلکنده بو خدماتی ایتدکدن صکره، ۱۸۱۸ تاریخنده، اون اوچنجی شارلك وفاتی اوزرینه، اسوج قرالی اولوب، اصلاحات داخلیه ایله اوغراشمش؛ و معارف وصنایع وزراعت وتجارتی پك چوق ترقی ایتدیروب، اسوج ایله نوروجك ادارهٔ داخلیه‌لری و قانون اساسیلری آیری آیری اولمق اوزره، ایکی مملکتدن مرکب بر دولت متحده تشکیل ایلمشدر. ۱۸٤٤ تاریخنه‌دك حکم سوروب، سنهٔ مذکوره‌ده وفات ایتمکله، اوغلی برنجی اوسقار کندیسنه خلف اولمشدر.

— اون بشنجیسی برنجی اوسقارك اوغلی اولوب، ۱۸۵۹ ده پدرینه خلف اولمش، و ۱۸۷۲ تاریخنه قدر حکم سوروب، سنهٔ مذکوره‌ده وفات ایتمشدر. زماننده قانون اساسیجه بعض تعدیلات اجرا اولنه‌رق، اصول انتخاب دها سربست بر حاله قونمشدر.

اسپانیا قراللری

اسپانیاده دخی شارل یاخود (قارلوس) اسمیله ٤ حکمدار کلمشدر:

برنجیسی آلمانیه ایمپراطورلری صره‌سنده ذکری کچن (شارل کینت) در، که آلمانیه ایمپراطورلغی

اعتباریله بشنجی واسپانیا قراللغی اعتباریله برنجی شارلدر.

— ایکنجیسی اسپانیا و ناپولی قرالی اولوب، دردنجی فلیپك اوغلیدر. ۱۶۶۱ ده طوغوب، بش یاشنه قدر یورمکه و سویلمکه مقتدر اوله‌مدیغی حالده، ٤ یاشنده ایکن، والده‌سی آوستریالی (آنه) نك وصایتیله قرال اولمش؛ وزماننده امور دولت ابتدا والده‌سی، بعده نامشروع برادری آوستریالی جوان، صکره زوجه‌سی اورلیانلی لویزه ونهایت وکلاسی طرفندن اداره اولنمشدر. اون دردنجی لوییه قارشی تشکل ایدن اتفاقه داخل اولمغله، (فرانشه‌قونته) یی و فلمنکده بعض یرلرینی غائب ایتمش ایدی. اولادی اولمدیغندن، آوروپا دولی کندیسنه طانیشمقسزین اوچ دفعه ممالکنك صورت تقسیمنی ترتیب ایلمشلردی. بونك اوزرینه، کندیسی ۱۷۰۰ تاریخنده بتون ممالکنی اون دردنجی لوینك تورونی آنژو دوقه‌سی فرانسه‌لی فلیپه ترك ایتدیکنی متضمن بر وصیتنامه یازمغله، آوستریا دولتی بو وصیتنامه‌یه قارشی اقامهٔ حجت ایدوب، بوندن بر چوق محاربات تولد ایتمشدر. متعاقباً وفات ایدوب، بونك فوتیله ایکی قرندن بری اسپانیاده حکومت سورمکده بولنان آوستریا خاندانك برنجی شعبه‌سی منقرض اولمش؛ واسپانیانك آوروپا دولی میانده‌کی نفوذ واعتباری دخی زائل اولمشدر.

— اوچنجیسی بشنجی فلیپ ایله (الیزابت فارنزه) نك اوغلیدر. ۱۷۱۶ ده طوغوب، ابتدا (دون قارلوس) اسمیله شهرت بولمشیدی. ۱۷۳۱ ده والده‌سندن میراث قالان (پارمه) ده حکومت سوروب، ۱۷۳٤ ده پدری سیجیلیتینده‌کی حقوقنی دخی کندیسنه ترك ایتمکله، بو حقوقنی غصب ایتمك ایستین ایمپراطور طرفدارلریله محاربه ایده‌رك، آز زمان ظرفنده سیجیلیتین قراللغنی ضبط، وبو صفتله یدنجی شارل نامنی اخذ ایتمشدی. ۲۸ سنه‌دن بری رئیس وکلاسی (تانوچی) نك یاردیمیله ایتالیاده‌کی ممالکنی حسن اداره ایتمکده ایکن، ۱۷۵۹ ده، برادری آلتنجی فردیناندك وفاتی اوزرینه، اسپانیایه دعوت اولنه‌رق، اوچنجی شارل اسمیله اسپانیا قرالی اولمش؛ وسیجیلیتینی اوچنجی اوغلی فردینانده براقمش ایدی. انکلتره‌یه قارشی فرانسه ایله اتفاق ایده‌رك، ۱۷۶۲ و۱۷۷۸ تاریخلرنده وقوع بولان ایکی محاربه‌نك برنجیسنده غائب ایتدیکی بعض یرلری ایکنجیسنده استرداد ایتمش؛ وجزایره قارشی برقاچ دفعه سوق عسکر ایتمش ایسه‌ده، موفق اوله‌مامشدی. بعده اصلاحات داخلیه ایله مشغول اولوب، برچوق جدوللر، یوللر، مکتبلر، نباتات باغچه‌لری، موزه‌لر وسائره تأسیس وعسکر ودونانماجه خیلی اصلاحات وترقیات وجوده کتیرمش ایدی. ۱۷۸۸ ده وفات ایتمشدر.

— دردنجیسی اوچنجی شارلك اوغلی اولوب، ۱۷٤۸ ده ناپولیده طوغمش، و ۱۷۸۸ ده پدرینه خلف اولمشدر. کوشك واقتدارسز برآدم اولمغله، زوجه‌سی (ماریه لویزه) و بونك منظوری (مانوئل غودوی) ادارهٔ امور ایتمشدر. اون آلتنجی لوینك قتلی اوزرینه ۱۷۹۳ ده فرانسه جمهوریتنه اعلان حرب ایتمش ایسه‌ده، متعاقباً فرانسه ایله تجاوزی و تحفظی بر معاهده عقدینه مجبور اولوب، بو معاهده‌نك اجباریله پورتکیزه وبعده انکلتره‌یه اعلان حرب ایده‌رك، مستملکاتنك اك کوزللری انکلتره طرفندن ضبط اولنمشدی. بعده ناپولیونك النده بر اویونجق کبی قالدیغندن، بوحالدن قورتلمق ایچون، آمریقاده‌کی مستملکاتنه کیتمك تشبثنده ایکن، اوغلی فردینانده طرفندن اویاندیریلان عصیان اوزرینه، اسپانیه‌ده قالمغه، و متعاقباً قراللغی اوغلنه ترك ایتمکه مجبور اولمش ایسه‌ده، ایکی آی صکره ناپولیون طرفندن بو فراغتدن صرف نظرله اسپانیانی ناپولیونه ترك ایتمکه مجبور اولمش؛ وکندیسی مارسلیه‌یه و بعده رومایه کیدوب، ۱۸۱۹ ده اوراده وفات ایتمشدر.

ناپولی وسیجیلیتین قراللری

برنجیسی ابتدا آنژو وپرووانسه قونتی وبعده ناپولی قرالی اولوب، ۱۲۲۰ ده طوغمش، و۱۲۸۵ تاریخنده وفات ایتمشدر. فرانسه قرالی سکزنجی لوینك اوغلی و سنت لوینك برادری اولوب، برادریله برابر اهل صلیب محاربه‌سنده مصر سفرینه کیتمش؛ واونکله برابر ۱۲۵۰ ده منصوره‌ده اسیر دوشمش ایدی. خلاص بولدیغنده زوجه‌سندن کندیسنه میراث قالمش اولان پرووانسه‌ده حکومت سورمکه باشلامشیدی. پاپا دردنجی (اوربن) طرفندن سیجیلیتین قرالی (منفروآ) یه قارشی دعوت

Digitized by Google

اولنوب، غالبیتی تقدیرنده بو قراللق کندیسنه وعد اولنمغله، ١٢٦٦ و ٦٨ ده مذکور منفور آبی وبکننی مغلوب ایدەرك، سیجیلیه‌یی ضبط ایتمش ایسه‌ده، واقع اولان مظالمی اوزرینه سیجیلیه‌لیلر ١٢٨٢ ده پاسقالیه کونی ایکندی عبادتی اثناسنده قیام ایدوب، جزیره‌ده بولنان بتون فرانسزلری قتل عام ایدەرك، «سیجیلیه ایکندیلری» دینلکه مشهور وقعهٔ مدهشه‌یی ایقاع ایتدکلرندن، بوجزیره الندن چیقوب، یالکز ناپولیده حکم سورمکه دوام ایتمش ایدی.

— ایکنجیسی «طوپال» لقبیله ملقب اولوب، برنجینك اوغلیدر. ١٢٤٦ ده طوغوب، پدرینك وفاتنده سیجیلیه‌لیلرك النده اسیر بولنمغله، درت سنه صکره ١٢٨٩ ده خلاص بوله‌رق، ناپولی قرالی اولمش؛ وسیجیلیه‌یی استردادە چالشمش ایسه‌ده، موفق اوله‌میوب، پدرندن دها عادلانه حکومت ایتمش؛ و ١٣٠٩ ده وفات ایدوب، اوغلی اوچنجی آندره خلفی اولمشدر. (شارل مارتل) اسمنده دیکر بر اوغلی اوچنجی آندره‌دن مجارستان قراللغنی ضبط ایتمکه چالیشمشدر.

— اوچنجیسی (دوراسلی شارل) دینلکه معروف اولوب، قرال روبرتك برادری (دوراسلی ژان) ك تورونی وایکنجی شارلك تورونك اوغلی ایدی. ١٣٨١ ده قرالیچه (ژانه) دن دلکیر اولان پاپا آلتنجی اوربن طرفندن ناپولی قراللغنه دعوت اوله‌رق، بلا محاربه بو قراللغی ضبط، وژانه‌یی اختناق ایتمش ایسه‌ده، بو قرالیچه‌نك ولی‌عهد اتخاذ ایتمش اولدیغی آنژو دوقه‌سی برنجی لویی ایله محاربه‌یه مجبور اولمش؛ وبعده کندیسنی ایستدیکی کبی قوللانمق ایستین پاپا ایله دخی بوزیشمش ایدی. ١٣٨٥ ده ذکوردن یکتا وارثی بولندیغی مجارستان قراللغنه دعوت اولنمش ایسه‌ده، صورتا حقوق حکمرانیه‌دن صرف نظر ایتمش اولان صوك حکمدارك زوجه‌سی طرفندن ١٣٨٦ ده قتل ایتدیرلمشدر. اوغلی لادیسلاس مجارستان قراللغنده وارثی اولمشدر.

— دردنجیسی آلمانیه ایمپراطوری واسپانیا قرالی اولان مشهور شارل کنتدر.

— بشنجیسی اسپانیا قراللرندن ایکنجی شارلدر.

— آلتنجیسی آلمانیه ایمپراطوری آلتنجی شارلدر.

— یدنجیسی اسپانیا قرالی اوچنجی شارلدر.

ساردنیه قراللری

برنجیسی (برنجی شارل امانوئل) در، که ساووا دوقه‌سی اعتباریله اوچنجی عد اولنوب، ایکنجی ویقتور آمده‌نك اوغلیدر. ١٧٠١ ده طوغوب، ١٧٣٠ ده، پدرینك فراغی اوزرینه، ساردنیه تختنه قعود ایتمشدی. ١٧٣٣ ده آوستریایه قارشی فرانسه واسپانیه ایله بالاتفاق، دول ثلثه عسکریله (میلانه) خطه‌سنی ضبط ایتمش؛ و (نووارە) ایله دیکر بعض یرلر کندیسنه ترك اولنمشدی. ١٧٤٢ ده بعض یرلر وعدینه قارشی فرانسه واسپانیه‌یه قارشی مجارستان قرالیچه‌سی (ماریه ترزه) ایله بالاتفاق، بعض محاربه‌لر قزانمش ایسه‌ده، ١٧٤٤ ده فرانسه ایله (تورینو) معاهده‌سنی امضایه مجبور اولمش؛ وبقیهٔ عمرینی اصلاحات داخلیه‌یه صرف ایدەرك، ١٧٧٣ ده وفات ایتمشدر.

— ایکنجیسی (ایکنجی شارل امانوئل) دینلکه معروف اولوب، اوچنجی ویقتور آمده‌نك دردنجی اوغلیدر. ١٧٩٦ ده پدرینه خلف اولوب، فرانسه قرالی اون بشنجی لوئینك تورونی تزوج ایتمش اولمغله، خاندانیله قرابتی اولدیغندن، فرانسه اختلالنك قرە‌دکی ممالکنه سرایتنی منع ایده‌میوب، ١٧٩١ ده بو ممالکی ترکله، ساردنیه‌یه چکمکه مجبور اولمش؛ و ١٨٠٢ ده تختنی برادری ویقتور امانوئله ترکله، رومایه کیدوب، ١٨١٩ ده اوراده وفات ایتمشدر.

— اوچنجیسی (شارل فلیکس) در، که ١٧٦٥ ده طوغوب، ١٨٢١ ده، برادری ویقتور امانوئلك مجبوری فراغی اوزرینه، ساردنیه قرالی اولمش؛ واشقیایی تربیه ایله، بر طاقم نظامات عسکریه وضع ایتدکدن صکره، ١٨٣١ ده بلا ولد وفات ایدوب، قراللق قارینیان دوقه‌سی (شارل آلبرت) ه قالمشدر.

— دردنجیسی (شارل آلبرت) در، که ساووا خاندانك ساووا قارینیان شعبه‌سنه منسوب اولوب، ١٧٩٨ ده طوغمش؛ وفرانسه‌ده تربیه اولنمغله، افکار حریت پرورانه‌یه تابع اولوب، ایتالیانك اتحادی هوسنه دوشمش ایدی. ١٨٢١ ده قاریشقلق وقوعنده طوپجی قوماندانی اولوب، یکی قرال شارل فلیکس کلنجه‌یه قدر ویقتور امانوئل طرفندن وکیل تعیین

Digitized by Google

اولنمش؛ ودرحال برنوع مشروطیت اعلان ایدوب، برطاقم مجالس منتخبه تأسیسنه قالقیشمغله، ۸ کون صکره آوستریانك مداخله‌سیله ساردنیه‌دن اخراج وطوسقانه‌یه نفی اولنه‌رق، بر چوق وقت منکوب قالمش ایسه‌ده، ۱۸۲۹ ده ساردنیه والیلکنه تعیین اولنمش؛ و۱۸۳۱ ده ساردنیه قرالی اولوب، مشروطیتی اعلان، وزراعت وتجارت وصنایع ومعارفی ارقا ایله برچوق اصلاحات اجرا، وبرطاقم نظامات نافعه وضع ایده‌رك، تبعه‌سنك محبتنی قزانمش؛ ومؤخراً القاآت اجنبیه ایله، بوخط حرکتدن عدول ایتمش ایسه‌ده، ۱۸۴۸ قاریشقلقندن صکره ینه اسکی مسلکنه رجوع ایله، ایتالیا اتحادی فکرینی التزام ایده‌رك، لومباردیه، وندیك، مورنه، پارمه وسائر طرفلرده ظهور ایدن قاریشقلقلره عسکرله یاردیم ایتمش؛ وبرچوق محاربه‌لر قزانمش ایسه‌ده، ایتالیانلرك صنعت عسکریه‌دن بهره‌سزلکلرندن بعده بعض مغلوبیتلره دوچار اولوب، ۱۷۴۹ ده اوغلی ایکنجی ویقتور امانوئلی تختنده براقوب، پورتکیزك (اوپورتو) شهرینه چکلمش، واو سنه اوراده وفات ایتمشدر.

ناواره قراللری

برنجیسی فرانسه قرالی دردنجی شارلدر.

— ایکنجیسی «کوتو» لقبیله ملقب اولوب، اوچنجی فلیپك تورونك اوغلیدر، ۱۳۳۲ ده طوغوب، ۱۳۴۹ ده، والده‌سی فرانسه‌لی (ژانه) نك وفاتی اوزرینه، ناواره قرالی اولمش، وفرانسه تختنه ادعای حقوقله، انکلیزلرله بالاتفاق، برچوق محاربه‌لر ایتمش؛ وبر دفعه دخی پارسی ضبط ایلمش ایدی. مغلوب اولوب، فرانسه‌دن امیدی کسدکدن صکره، اسپانیه‌یه قاریشمغه باشلایه‌رق، قشتاله‌یی اله کچیرمك ایچون، برچوق محاربه‌لره وانتریغه‌لره قاریشمش؛ وهرکسك خصومتنی قزانمش ایدی. نهایت ناواره قراللغیله قناعت ایتمکه مجبور اولوب، ۱۳۸۷ ده وفات ایتمشدر.

— اوچنجیسی «اصیل» لقبیله ملقب اولوب، ایکنجینك اوغلیدر. ۱۳۸۷ ده پدرینه خلف اولوب، پدرینك مدعیاتندن واز کچه‌رك، فرانسه‌نك برچوق ایالاتی اوزرنده‌کی حقوقنه مقابل مبالغ کلیه آلمش؛ وصلح ومسالمتله برچوق وقت حکم سوردکدن صکره، ۱۴۲۵ ده وفات ایتمشدر.

شارلروآ (Charleroi) بلچیقه‌نك هاینو ایالتنده و (مونس) ك ۳۷ کیلومتره شرقنده اوله‌رق (سامبره) نهرینك صول ساحلنده وبرقاچ دمیر یول خطنك نقطهٔ تقاطعنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۱۵۸۷۰ اهالیسی، جوارلرنده بر چوق کویلری، کلیتلی معدن کموری وبك چوق فابریقه‌لری واردر.

شارل کینت شارل مارتل و شارلمان [«شارل» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

شارل مارتل (Charles Martel) مجارستان قراللرندن اولوب، ناپولی قرالی ایکنجی شارل ایله مجارستان قرالیچه‌سی ماریه‌نك ایکنجی اوغلیدر. ۱۲۹۰ ده، دردنجی لادیسلاسك وفاتی اوزرینه، ناپولی قرالی اولمش ایسه‌ده، اجرای حکومته موفق اوله‌میوب، ۱۲۹۵ ده ناپولیده وفات ایتمش؛ واوغلی (شاروبرت) بعده مجارستانده حکومت سورمشدر.

شارلوتنبورغ (Charlottenburg) پروسیه‌نك براندبورغ خطه‌سنده وپوتسدام ایالتنده اوله‌رق برلینك ۴ کیلومتره غربنده برقصبه اولوب، ۲۵۹۰۰ اهالیسی، طوپخانه‌سی، دمیرخانه‌لری، دباغخانه‌لری، سائر بر چوق فابریقه‌لری وبر بیوك سرایله کوزل باغچه‌سی واردر. برلینك بر محله‌سی حکمنده‌در.

شارلوته (Charlotte) اوچنجی ژانك قیزی وقوئیمبره دوقه‌سی پورتکیزلی ژوانك وبعده ساووآلی (لویی) نك زوجه‌سی اولوب، برنجی قوجه‌سنك وفاتنده ۱۴۵۸ ده قبریس وقدس قرالیچه‌سی اولمش ایسه‌ده، غیر مشروع برادری (ژاق) مصر حاکمیله بالاتفاق، ۱۴۶۴ ده قبریس قراللغنی الندن آلمش، وصاحبهٔ ترجمه مملکتنی یکنی ساووآ دوقه‌سنه هدیه ایتدکدن صکره، رومایه چکیلوب، ۱۴۸۷ ده اوراده وفات ایتمشدر.

شارنتون لپونت (Charenton-le-Pont) فرانسه‌نك سینه ایالتنده

Digitized by Google

ويارسك ٨ كيلومتره جنوب شرقيسنده اوله‌رق (مارنه) نهرينك صاغ كنارنده و(آلفورت)ك قار- شيسنده ناحيه مركزى برقصبه اولوب، ٧٢٠٠ اها- ليسى، قلعه‌سى و بيمارخانه‌سى واردر.

شارنته (Charente) فرانسه‌ده بر نهردر، كه (بوقارى ويانه) ايالتنده (شروناق) طاغندن نبعان ايله، شمال غربی‌يه طوغرى دونوب، يكيدن (شارنته) ايالتنه عودتله، (ماتسلى) قصبه‌سندن بوقارى صولدن (سون) وبعده (تاردوآر) چايلرينى آلدقدن صكره، غربه و بعده ينه جنوبه طوغرى دونه‌رك، (آنغولم) شهرينه واصل اولنجه، يكيدن غربه دونر؛ و قونياق شهرى ايچندن بعد المرور، صاغدن (آنته) وصولدن (نه) چايلرينى آلير؛ و(آشاغى شارنته) ايالتنه دخول ايله، صولدن (سونيه) چايى آلوب، غرب شمالی‌يه طوغرى جريان، و صاغدن (بوتونه) نهرينى اخذ ايله، (روشفور) قصبه‌سى ايچندن بعدالمرور، براوفق خليج تشكيل ايده‌رك، (اولرون) جزيره‌سى قارشيسنده بحر محيط آطلاسی‌يه دوكيلور. مجراسى ٣٦١ كيلومتره طولنده اولوب، بك طولاشيقليدر. آنغولمه قدر اولان ١٦٨ كيلومتره‌لك سير سفائنه صالح اولوب، فيضان مياه موسمنده سفائن دها يوقارى‌يه‌ده چيقار. قو- راقلق زماننده دخى صولرى بك آزالميوب، ثانيه‌ده ٤٠ مكعب متره صو دوكر. حوضه‌سنك وسعتى ١٠٥٠٠ مربع كيلومتره‌در.

شارنته (Dép. de Charente) ايالتى، فرانسه‌نك ايالات غربيه‌سندن او- لوب، شمالاً ايكى سوره و ويانه، شرقاً بوقارى ويانه، شرق جنوبى جهتندن دوردونيه، غرباً دخى آشاغى شارنته ايالتلريله محدوددر. ايچندن جريان ايدن نهرك اسميله تسميه اولنمشدر. مساحهٔ سطحيه‌سى ٥٨٨٢ مربع كيلومتره اولوب، ٣٧٣ ٩٥٠ اهـا- ليسى‌واردر. مركزى (آنغولم) شهريدر. اراضيسى بر طاقم تپه‌لرى حاوى متموج بر صورتده اولوب، يالكز آنغولم قربنده بعض آلچق طاغلرى واردر. قسم اعظمنك مياه جاريه‌سى (شارنته) ايرماغنه دو- كيلوب، يالكز شمال شرقى كوشه‌سنده (ويانه) وجنوب شرق حدودنده (دوردونيه)يه تابع (درونه) نهرلرى جريان ايديور. دمير وقورشون معدنلريله آلچى وابنيه طاشى چوقدر. اراضيسى منبت اولوب، حبو- بات وسبزه وميوه‌لرك انواعى حاصل اولور. باغلرى‌ده چوق اولوب، غرب جنوبى جهتنده‌كى (شامپانيه) خطه‌سنده و(قونياق) قصبه‌سنده كليتلى شراب وقونياق چيقار. مراعى‌ده چوق اولوب، خيلى حيواناتى واردر. صنايعى‌ده ايلرى اولوب، دميرخانه ودوكمخانه‌لريله كاغد، مسكرات و سائره فابريقه‌لرى چوقدر. ايالت ٥ قضايه منقسمدر.

شارنته (Ch. Inférieure) آشاغى — فرانسه‌نك ايالات غربيه‌سندن اولوب، شمالاً وانده، شمال شرق جهتندن ايكى سوره، شرقاً شارنته و دوردونيه، جنوباً ژيرونده ايالتلريله، غرباً دخى بحر محيط آطلاسى ايله وژيرونده خليجيله محاطدر. بوايالته ملحق اولان (ره) و (اولرون) آطه‌لريله برابر مساحهٔ سطحيه‌سى ٦٠٨٠ مربع كيلو- متره اولوب، ٤٦٥ ٦٣٠ اهاليسى واردر. مركزى (روشله) شهريدر. مياه جاريه‌سنك اكثرى (شارنته) ايرماغنه دوكيلوب، يالكز (اوره)، ژوره و لالانده اسملريله طوغريدن طوغرى‌يه دكيزه منصب اولور اوچ نهرى واردر، ومنتهاى جنوبنده (دوردونيه)يه تابع (لارغ) نهرى جريان ايدر. اراضيسى بر طاقم تپه‌لرى حاوى آز متموج و اكثر طرفلرى دوز و قوملق اولوب، باشليجه محصولاتى اوزوم، مصر، خردل، صفران، سبزه وسائره‌دن عبارتدر. ابنيه طاشيله آلچيسى ومملحه‌لرى چوقدر. سواحلنده باليق صيدى بولدر. مسكرات، شكر، اينجه و ظريف چناق چوملك، جام، قبا چوخه وسائره فابريقه‌لرى وسفائنيله ايشلك تجارت بحريه‌سى واردر. ايالت ٦ قضايه منقسمدر.

شاروبرت (Cha-robert, Charle Robert) ياخود شارل روبرت — مجارستان قراللرندن اولوب، سابق الترجمه شارل مارتلك اوغليدر. ١٣٠٨ تاريخنده مجارلر طرفندن قراللغه انتخاب اولنه‌رق، ١٣٣١ ده افلاق وويوده‌سى طرفندن مغلوب اولوب، امداد طلبيچون ناپو- لى‌يه قاچمش ايسه‌ده، بعده عودت ايدوب، دشمنلرينه غلبه چالمش؛ ومجارستانه بر بيوك قوت قزاندرمش

Digitized by Google

ایدی. ١٣٤٢ ده وفات ایدوب، اوغلی لوبی خلف اولمشدر.

شاری { (Chari) سودان شرقیده بربیوك نهر اولوب، خط استوا آلتنده‌کی اراضیء مجهوله‌ده نبعانله، غربه وغرب شمالی‌یه طوغری اوزون برمجرادن صکره، باکیری‌ایله بورنو آره‌سنده چادکولنك ساحل جنوبیسنه واصل اولور. کچدیکی یرلرده بشقه بشقه اسملرله تسمیه اولنور. بحرالغزال منابعنك اوته‌سنده ونیام نیام مملکتنك قسم جنوبیسنده نبعان ایتدیکی بعض سیاحین طرفندن روایت اولنان (وله) نهرینك عینی اولمسی محتملدر.

شاسته { (Chasta) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك قالیفورنیه جمهوریتنده بر بنار طاغ اولوب، ٤١°٣٢′ عرض شمالی ایله ١٢٤°٣٦′ طول غربیده وبحر محیط معتدل ساحلنك ١٥٢ کیلومتره شرقنده واقعدر. ارتفاعی ٤٣٨٠ مترو اولوب، ذروه‌سی سرمدی قارلرله مستوردر.

شاش { ماوراء النهرده وسیحون بحراسنك اوته‌سنده برخطه اولوب، بویی اوچ واکی ایکی کونلك مسافه اولدیغی حالده، ٢٥ قدر قصبه ایله برچوق قریه‌یی حاوی معمور بریر اولدیغی جغرافیون اسلام آثارنده مذکوردر. اصطخری بو خطه‌نك ایچندن ینه (شاش) اسمیله برنهر آقوب بحر خوارزمه منصب اولدیغنی بیان ایدیور؛ حالبوکه الیوم اوراده بحر مذکوره منصب اولور سیحوندن بشقه نهر بولنمدیغندن، بو نهر سیحون تابعلرندن بری اولسه‌گرکدر. شاش خطه‌سی سمرقنده تابع و(ایلاق) ایله فرغانه خطه‌لرینه ملاصق اولوب، مرکزی (بنکت) قصبه‌سی ایدی. اراضیسی اووه ویك منبت اولدیغی دخی جغرافیون اسلام آثارنده مذکور اولدیغنه باقیلیرسه، طاشکند جهتندن عبارت بولنمش اوله‌جغی آکلاشیلیور. بو خطه‌دن پك چوق علما و ادبا ظهور ایتمشدر. علی‌العموم ماوراء النهر وترکستان اهالیسی حنفی المذهب اولدقلری حالده، شاش خطه‌سنك اهالیسی مذهب شافعی‌یه تابع ایدی. یاقوت حموی کندی زماننده (شاش) خراب وخالی اولدیغنی ومحافظه‌سنه مقتدر اوله‌میان خوارزم مشاه تکش طرفندن تخریب ایدلدیکنی علاوه ایدیور.

شاشاپویاس { (Chachapoyas) آمریقای جنوبیده پرو حکومتنده (آمازوناس) ایالتنك مرکزی برقصبه اولوب، (لویه اورقو) طاغنك اتکنده و ٦°٧′٤١″ عرض جنوبی ایله ٥٨°٥٥′٣٧″ طول غربیده واقع و ١٢٠٠٠ اهالی‌یی جامعدر.

شاشاقومانی { (Chachacomani) آمریقای جنوبیده بولیویه حکومتنك (لارقابه) ایالتنده برطاغ اولوب، ٧١٥٥ متره ارتفاعی وکومش معدنلری واردر.

شاشی { (ابوبکر محمد بن علی القفال) مشاهیر فقها و محدثیندن اولوب، ٢٩١ تاریخنده آنف البیان شاش خطه‌سنده طوغمش؛ وطلب علم ایچون عراق وشام طرفلرینه سیر وسیاحتله، عودتنده مملکتنده مذهب شافعی‌یی نشر ایتمش؛ و٣٦٦ تاریخنده وفات ایتمشدر. «آداب القاضی» عنوانیله برکتابی واردر.

شاشی { (مولانا علی —) ماوراء النهر مشاهیر شعراسندن اولوب، شاشده تولد، وسمرقندده نشأت ایتمشدر. معماده مهارتی زیاده ایدی. دولتشاه تذکره‌سنده دیورکه: «سمرقنده کیتدیکمده، بو شاعرك آیاغی قیرلمش اولمغله، اسیر فراش اولمسنه مبنی، زیارتنه کیدوب، کندی اسمی اولان علی نامنه برمعما تقدیم ایتدم، وکندیسی جواباً بنم اسممه شو معمایی نظم ایدوب، کوندردی:

چشم مرا دید ومنش سیر ندیدم
چون سیر به بینم زتوانست امیدم

شاط { اندلسده (البیره) خطه‌سنده حصین بر قلعه اولدیغی و اشجار و فواکه وخیراتی چوق بولندیغی جغرافیون عرب آثارنده مسطوردر.

شاطبه { اندلسك شرق جهتنده بلنسیه اعمالنده بر قصبه اولوب، حکومت اسلامیه زماننده بو قصبه‌ده پك کوزل برنوع کاغد یاپیلیرق، عالمك هر طرفنه نقل اولنوردی. عربلر بو صنعتی چیندن اخذ ایله، اوروپایه نقل ایتمشلردی. بعض مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولنمشدر. الیوم (جاتیوه) اسمیله معروف ووالنسه (یعنی بلنسیه)‌نك ٥٦ کیلومتره جنوبنده واقع اولوب، ١٤٥٣٥

Digitized by Google

اهالیسی واردر. قصبه‌نك اوستنده عربلردن قالمه ووقتیله پك متین بولنمش برقلعه خرابه‌سی طوریور. قصبه‌نك خانه‌وسوقاقلری الیوم عرب طرزنده اولوب، اهالیسنك سیمالری بیله عربلری آکدیریور. اسکی برقصبه اولوب، رومالیلر عندنده (ستابیس) اسمیله معروف ایدی.

شاطبی { (ابو محمد عبد العزیز بن عبد الله السعدی) اندلس مشاهیر علما ومحدثیننندن اولوب، آنف البیان شاطبه قصبه‌سنده طوغمش؛ و طلب علم ایچون شرقه سیاحت ایدوب، شام وعراق علماسندن بعد الاستماع، ٤٦٥ تاریخنده حورانده وفات ایتمشدر. (ابوعبیدالله قاسم بن سلام)ك «غریب الحدیث» نی حروف هجا صره‌سنه قویمشدر.

شاطبی { (بو العباس احمد بن محمد المالکی) اندلس مشاهیر قراسندن اولوب، ٤٥٤ تاریخنده شاطبه‌ده طوغمش؛ وطلب علم ایچون شرقه سیاحت ایدوب، دمشقده مشاهیر قراءدن استماع؛ وقراآت سبع حقنده «المقنع» عنوانیله پك معتبر برکتاب تألیف ایتدیکی کبی، ٥٠٣ تاریخنده یازدیغی دیکر برکتابده‌ده قراآتی ذکر وبیان ایتمشدر.

شاطبی { (ابو محمد قاسم بن فیرة الرعینی) مشاهیر قراءدن اولوب، ایکی کوزندن اعمی اولدیغی حالده، قراءت وتفسیر وحدیث ونحو ولغتده عصرینك فریدی ایدی. ٥٣٨ تاریخنده اندلسك شاطبه شهرنده طوغوب، مصر وشامه سیاحت ایتمش؛ و ٥٩٠ تاریخنده قاهره‌ده وفات اولمشدر. اخلاق حمیده وتقوی اصحابندن ایدی. صحیح بخاری ومسلم وموطا اوقوندیغنده، ازبردن نسخه‌لرینی تصحیح، وهر بحثده برچوق تعلیقات املا ایدردی. تدریسله مشغول اولوب، کندیسندن چوق خلق انتفاع ایتمشدر. قراءت حقنده ١١٧٣ بیتدن مرکب برقصیده‌سی و ٥٠٠٠ بیتدن مرکب برقصیدهٔ دالیه‌سی واردر.

شاطبی { (ابو عامر بن نبق) اندلس مشاهیر شعرا و اطباسندن اولوب، طبده مشهور ابن زهرك شاکردانندن ایدی.

شاعرة الاندلس { [«حفصه بنت الحاج الرکونیه» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

شاغو { (Chagos) بحر محیط هندیده بر طاقم جزایر صغیره اولوب، ٤°٤٤′ ایله ٧°٣٩′ عرض جنوبی و ٦٨°٣٠′ ایله ٧٠°٣٠′ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولورلر. اراضی° مرجانیه‌دن عبارت اولوب، هندستان جوزی آغاجلریله مستوردرلر، و بالیقلری چوقدر. اك بیوکلرینك بویی ٢٤ واکی ٦ کیلومتره‌در. اك اول پورتکیزلیلر طرفندن کشف اولنوب، بعده فرانسزلر موقع جغرافیلرینی تعیین ایتمشلردی. هندستان جوزندن یاغ چیقارمق وبالیق طوتوب قوروتمق مقصدیله بر طاقم فرانسزلر یرلشوب، جزایر مذکوره فرانسه‌یه تابع ایکن ایلك ایمپراطورلق زماننده انکلتره طرفندن ضبط اولنه‌رق، الیوم (موریس) جزیره‌سنه ملحقدرلر. کشفلرنده خالی اولوب، شمدی ٧٠٠ قدر نفوسلری واردر.

شافع { (بن الصائب بن عبید بن عبد یزید بن هاشم بن مطلب القرشی) صحابه‌دن اولوب، امام شافعی (رضه)ك جد اعلاسیدر. پدری سائب بدر غزاسنده اسیر دوشوب، کندینی فدیه ایله تخلیص ایتدکدن صکره اسلامه کلمشیدی.

شافعی { (امام ابو عبد الله محمد بن ادریس بن العباس بن عثمان بن شافع بن الصائب القرشی المطلبی) صاحب مذهب ائمهٔ اربعه‌دن ومجتهدیندن اولوب، ١٥٠ تاریخنده وروایته کوره امام اعظم ابو حنیفه حضرتلرینك ارتحالی کونی (غزه) ده تولد ایتمشدر. ایکی یاشنده ایکن مکهٔ مکرمه‌یه کوتوریله‌رك، امام مالك بن انس حضرتلرندن تحصیل علوم ایتمش؛ وحدیث وفقه ولغت وادبیات وکافهٔ علومده زمانك فریدی اولوب، ورع وتقوی و صلاح حالده دخی بی مانند ایدی. ینه ائمهٔ اربعه‌دن امام احمد بن حنبل جملهٔ تلامذه‌سندندر. ١٩٥ تاریخنده بغداده کیدوب، ایکی سنه اوراده اقامت ایتدکدن صکره، ایفای حج شریف ایچون مکهٔ مکرمه‌یه عودتله، برآی دها اقامتدن صکره، ١٩٩ سنه‌سی مصره رحلت ایده‌رك، بقیهٔ عمرینی اوراده تدریس وافاده ایله امرار ایتمش؛ و ٢٠٤ تاریخنده ٥٤ یاشنده ارتحال ایدوب، قرافة الصغراده دفن اولنمشدر. مناقبی چوق و مشهور اولوب، اعاظم

Digitized by Google

علمادن بر چوق ذوات طرفندن تدوين اولنمش؛ وحقنده بر چوق مدحيه‌لر ومرثيه‌لر سويلنمشدر. اصول فقه حقنده اك اول يازان امام شافعى حضرتلريدر. حديثده «السنن» و«المسند» عنوانلريله ايكى تأليف جليلى واردر. طبيعت شعريه‌سى دخى اولوب، «ولولا الشعر بالعلماء يزرى، لكنت اليوم اشعر من لبيد» بيورمشدر. پند ونصيحت ومعرفة الله حقنده بر چوق اشعارى مروى اولوب، شو ايكى بيت حكمت آميز او جمله‌دندر:

كلما ادبنى الدهر ارانى نقص عقلى
واذاماازددت علما زادنى علما بجهلى

امام شافعى (رضه) ك مذهبى بوكونكى كونده آز يرلرده مرعى ايسه‌ده، اوائل دور اسلامده وخلافت عباسيه زماننده مصرده، شام وعراقده وايران وخراسانده منتشر بولنوب، اكثر علماء اسلام شافعى المذهب بولنمشلردر. مذهب حنفى بعده غلبه ايتمشدر.

شافهوزه {وآلمانجه شافهاوزن (Schaffhouse, Schaffhausen) اسويچره‌نك شمال جهتنده، رن ايرماغنك ساحل شماليسنه قدر ابنى رتبه‌نك اتكنده و(دوراخ) چاينك ملتقاسنده اوله‌رق (برنه) نك ١٢٤ كيلومتره شمال شرقيسنده همنامى اولان ناحيه‌نك مركزى بر قصبه اولوب، ١٢٤٠٠ اهاليسى، دمير يولى، قونستانسه كولنده ايشلر واپورلرى، خسته خانه‌سى، آثار عتيقه وتاريخ طبيعى موزه‌سى، ٢٧٠٠٠ جلدى حاوى كتبخانه‌سى، غريب الشكل برقلعه‌سى، طار سوقاقلرى، اصول قديمه اوزره رنكارنك خانه‌لرى، ايپك وپاموق منسوجات ايله ساعت، دمير يول ادواتى، كيميا آلاتى، بيره وسائره فابريقه‌لرى، دميرخانه‌لرى وكليتلى كتاب تجارتى واردر. رن نهرى قصبه‌دن يوقارى بر شلاله تشكيل ايتديكندن، ماكينه‌لرينك اكثرى بو ايرماغك صويله تحريك اولنور.

شافهوزه {ناحيه‌سى (Canton de Schaffhouse) اسويچره حكومات متفقه‌سنى تركيب ايدن نواحينك برى اولوب، تماميله رن مجراسنك شمالنده واقع وهمان هر طرفدن باده بيوك دوقه‌لغى اراضيسيله محاط اولديغى حالده، يالكز حدود جنوبيه‌سنك بر آز يرنده اسويچره‌نك زوريخ وتورغوويه ناحيه‌لرندن رن مجراسيله آيرلمشدر. باده دوقه‌لغى اراضيسيله آيرلمش بريرندن آيرى اوچ پارچه‌دن مركب اولوب، اورته‌ده‌كى بيوك و شرق وغربده‌كيلر كوچكدر. بيوك پارچه‌سنك ايچنده وجنوبنده باده دوقه‌لغنه عائد بر كوچك بر واردر. مساحهٔ سطحيه‌سى ٢٩٤ مربع كيلومتره اولوب، ٣٧٨٧٦ اهاليسى واردر. وسعت اراضيجه حكومات متفقه‌نك يكرمنجيسى، كثرت اهاليجه اون سكزنجيسى وصره ترتيبجه اون ايكنجيسيدر. ناحيه داخلنده جنوب غربيدن شمال شرقيه طوغرى (جوره) سلسله‌سنه منسوب برطاقم كوچك طاغلر ممتد اولوب، چوغنك ارتفاعى بش آلتى يوز و بعضلرينك ٩٠٠ متره قدردر. بونلرك اكثرى اورمانلرله مستور اولوب، بو اورمانلر مملكتك باشليجه منابع ثروتندندر. رن ايرماغى ١٥ كيلومتره‌لك محلده ناحيه‌نك حدود جنوبيه‌سنى تحديد ايدوب، بوراده بر طاقم شلاله‌لر تشكيل ايديور. شمالدن كلوب بو نهره منصب اولمق اوزره، ناحيه‌نك ايچندن كچن چايلرك باشليجه‌لرى (بيبر)، (دوراخ) و(ووتاخ) در. هواسى رن واديسنده معتدل ايسه‌ده، قسم شماليسنده‌كى طاغلرده بك سرت اولوب، بعضاً حزيرانده‌ده قار ياغار. عموميت اوزره هواسى رطيب و ياغمورلرى چوقدر. اراضيسى خيلى منبت اولوب، حبوبات متنوعه ايله پتاتس، ميوه، اوزوم وسائره حاصل اولور. طوموزلرى و ايكنجى درجه‌ده صيغيرلرى چوق اولوب، قيونلرى يوق حكمنده‌در. وقتيله ايشلنمكده بولنمش اولان دمير معدنلرى شمدى معطل ايسه‌ده، خيلى كيرج وابنيه طاشى چيقار. صنايع بك ايلرى اولوب، اهالينك بر ثلثندن زياده‌سى صنعتله مشغولدر. باشليجه صنايعى زراعت آلاتيله آلات جراحيه، اوانئ بيتيه، ساعت، يوك وپاموق منسوجات، اجزاى كيمويه، قوردله وسائره اعمالندن عبارتدر. تفنك وواغون اعمالنه مخصوص ايكى بيوك فابريقه‌سى دخى واردر.

اهاليسى عموميت اوزره آلمان و پروتستاندر. بر مجلس اداره‌سى و محاكم صلحيه ايله ٦ محكمهٔ ابتدائيه‌سى بر محكمهٔ تمييزى و بر جنايت محكمه‌سى واردر. معارف بك ايلرى اولوب، تحصيل مجبورى

Digitized by Google

ومجاناًدر. اكثر مكاتبده كتابلرله لوازم قرطاسيه دخی مجاناً ويريلير. مكاتب ابتدائيه‌دن بشقه ٦ رشديه وبر اعداديه‌سی واردر. ناحيه ٦ قضايه منقسم اولوب، ٣٦ دائره‌يی حاويدر. بو ناحيه ١٧٩٨ تاريخنده اسويچره حكومات متفقه‌سی دائره‌سنه داخل اولوب، ابتدا زادكانك نفوذی تحتنده بولنمش ايدی.

شافی (امداد حسين) هندستان شعراسندن اولوب، حيدر آباده ياشامش، و ١٢٧٠ تاريخلرنده وفات ايتمشدر. شو بيت اونكدر:

زن رنك شهادت بی‌تكلف جوش زد شافی
دم خنجر شدم خونابه كرديدم كلو كشتم

شاقته (Chactas) آمريقای شماليده ممالك مجتمعه‌ده ساكن اقوام اصليه‌دن اولوب، اصل ميسيسيپی جمهوريتنك حدودنده ايكن ممالك مجتمعه حكومتی بونلرك اراضيسنی صاتين آلوب، اثماننی ويرمديكی حالده، آرقانساس ايله تكساس اراضيسنه نقل اولنمشلردر. مونس وقابل مدنيت بر قوم اولوب، فرانسه ادباسندن (شاتوبريان) بونلرك اخلاق واطواری حقنده (رنه) و (آتالا) عنوانلريله ايكی حكايه يازمشدر. بو قوم ١٦٠٠٠ قدر نفوسدن عبارت اولوب، (شيقاساو) قوميله متفقاً ياشايورلر.

شاقره اندلسده طليطله‌نك شرق جهتنده بر ناحيه اولوب، (ولمس) قلعه‌سی بو ناحيه‌ده بولنديغی «معجم البلدان»ده مذكوردر.

شاقو (Chhaco) آمريقای جنوبيده آرجنتين، پاراغوآی و بوليويه حكومتلری آره‌سنده پك واسع بر اووه اولوب، غرباً آند سلسله‌ء جبالنك اتكلرندن شرقاً پاراغوآی مجراسنه وشمالاً بوليويه‌نك شيكيتو ايالتنده‌كی بطاقلقلردن جنوباً پارانه‌يه تابع (سالادو) مجراسنك وسطنه دك تقريباً ١٩° ايله ٣٠° عرض جنوبی و ٦٠° ايله ٦٤°٣٠′ طول غربی آره‌لرنده ممتد اولور. بو كنيش اووه غير مزروع وهمان خالی اولوب، بر طاقم اقوام وحشيه جولانكاهيدر. هر نه قدر آرجنتين وبوليويه ايله پاراغوآی حكومتلری غير معين ومختلف فيه بر طاقم حدود موهومه ايله شاقويی بينلرنده مقاسمه ايتمشلرسه‌ده، حقيقتده بو حكومتلردن هيچ برينك حكمی جاری اولميوب، شاقوده جولان ايدن اقوام وحشيه تماميله مستقلدرلر، وهيچ بر حكومت طانيمورلر. ميلادی پك آزاولديغندن، كرك انهارك فيضاننده وكرك قيش ياغمورلرينك نزولنده موقت ويادائمی بر طاقم كوللر وبطاقلقلر حاصل اولور. بونلردن چوغنك صولری آز چوق طوزلی اولوب، علی الخصوص قوراقلق موسمنده ايچاميه‌جك قدر آجيدر. طوپراغی سياه ويا قيرمزی يمتراق بالچيقدن عبارت اولوب، صويی جذب وبلع ايتمز. اكثر طرفلری اوزون وقبا اوتلرله مستور اولوب، پايانسز بر چاير صورتنی ابراز ايدر. اولانجه آغاجلری‌ده متحد الجنس اولوب، بو حال منظره‌سنك قسوتنی بر قات دها تزييد ايدر. حيواناتجه آمريقای جنوبينك هموار اولان سائر جهتلريله مشتركدر. مع هذا هر طرفی كزلميوب، اكثر جهتلری اليوم مجهولدر. شاقوده جولان ايدن اقوام وحشيه ايكی طاقمه منقسم اولوب، شمال جهتنده‌كيلر (لاغونه) وجنوب طرفنده‌كيلر (توبه) جنسيتنه منسوب اولدقلری حالده، بينلرنده حرب ونزاع اكسيك اولماز. لاغونه‌لر مغول عرقنه مشابه اولوب، يوزلری كنيش، يناق كميكلری پك چيقنتيلی، بورونلری باصيق وكوزلرينك اوجلری يوقاری‌يه مائلدر. توبه‌لرك چهره‌لری دها دوزكون واعضالری دها متناسبدر.

شاقه صقليه (يعنی سيجليه) جزيره‌سنده بر قصبه اولوب، فقهه متعلق تأليفات عديده صاحبی اولان (ابو عمر عثمان بن حجاج الشاقی الصقلی)نك مسقط رأسی اولديغنی ياقوت حموی بيان ايديور.

شاكر ايران وهندستان شعراسندن درت ذاتك مخلصيدر:

برنجيسی نظام الملك آصف جاهدر. [«نظام الملك» ماده‌سنه مراجعت.]

— ايكنجيسی طهرانلی اولوب، اصفهانده ياشامش، واورادہ وفات ايتمشدر. شو بيت اونكدر:

شاكر بناله كوش كه ازروز وصل يار
محروم بود آنكه بشبها صبور بود

— اوچنجيسی (محمد علی) تبريزلی ويا اصفهانلی اولوب، نقاشلقده وديكر بعض صنايعده دخی مهارتی وار ايدی. شو بيت اونكدر:

روشن چراغ ديده ام از خون دل كنيد
دارم همين نظر بجكر كوشكان خويش

— دردنجیسی (عبد الرحمن) امجد علی شاه واوغلی واجد علی شاه زمانلرنده لکهنوده یاشامش؛ «کلستان مسرت» و نام دیکرله «حقایق المعانی» عنوانیله برکتاب یازمشدر. اشعارینه دسترس اوله‌مدی.

شاکر افندی { متأخرین شعراء عثمانیه‌دن اوچ کشینك اسمیدر:

برنجیسی (السید محمد شاکر افندی) استانبوللی اولوب، ١١٨٨ تاریخنده سرای همایونه داخل اوله‌رق، لوای‌شریف شیخلکی خدمتنه تعیین اولنمش؛ و١٢٥٢ ده وفات ایتمشدر. مثنوی شریفی منظوم اوله‌رق ترکجه‌یه ترجمه ایتمش، بهارستان جامی‌یه بر شرح یازمش، ومرتب بردیوان دخی براقشدر. شو بیت اونکدر:

ای دیده خونابهٔ شاکر بونه کریه
تأثیر نکار ایلمیان غم نه مه لازم

— ایکنجیسی مدللی اولوب، اورا مفتیسنك اوغلی ایدی. ١٢١٧ ده طونوب، درسعادته کله‌رك، طریق تدریسه دخول ایله، ابتدا باب عالی کتابنه وبعده مکتب معارف شاکردانه عربی وفارسی درسی ویرردی. بعده بعض مجالس مفتیلکنه وحلب مولویتنه نصب اولنمشدی. شو مطلع اونکدر:

شمع رخساری او شوخك نور شکلن کوستر
کوییا موسی عشقه طور شکان کوستر

— اوچنجیسی کوسه محمد پاشانك عتقاسندن اولوب، بر مدت مصرده ترسانه معاونلکنده بولنمشدی. (فوق) دخی تخلص ایدردی. شو مطلع اونکدر:

نه دهر ومیردن شکوی نه آن واینمدن فریاد
دلا آنجق او زلفی عنبر و مشکیندن فریاد

شاکر بك { (حسین —) کمرکجی حسین پاشا زاده موالیدن مصطفی بکك اوغلی اولوب، طریق تدریسه دخول ایله، وقعه نویس خدمتنه تعیین اولنمش؛ و١١٥٠ ده حلب مولویتندن عزلنی متعاقب وفات ایتمشدر. شو مطلع اونکدر:

میل ایتمك ایله دابر مهوش بهاسنه
آلدی کتان صبری آتش بهاسنه

شاکر پاشا { طرزونلی اولوب، بر مدت فردوسی افندینك امامت خدمتنده بولندقدن صکره، ضربخانه امانتنه وبعده نظارتنه تعیین اولنمش؛ ١٢٢٥ ده رتبهٔ وزارتله قائممقام اولوب، بعده موره وکوتاهیه والیلکلرنده بولنمش؛ وبعد الانفصال کلیبولیده اقامت ایدوب، ١٢٣٤ ده اوراده وفات ایتمشدر. طبیعت شعریه‌سی اولوب شو بیت اونکدر:

چك خلایقدن الی قطع ایت علایقدن دلی
شاکرا امداد ربانی سکا بسدر فقط

شاکیامونی { (Chakya Mouni) مذهب صاحبی (بودا فاوتامه) نك اسم دیکریدر. [«بودافاوتامه» ماده‌سنه مراجعت.]

شال { (Châl) بلوجستانك شمالنده افغانستان حدودنده وکلاتك ١٦٤ کیلومتره شمالنده کلاتدن قندهاره کیدن طریق اوزرنده بر قصبه وبر وادی اولوب، ١٨٧٦ تاریخندن بری انکلتره‌نك تحت اداره‌سنده بولنان یرلردندر. قصبه‌نك ٤٠٠٠ اهالیسی واردر. وادینك اراضیسی پك منبت اولوب، خیلی مقدار ذخایر ایله پك لذیذ میوه‌لر حاصل اولور. اهالیسی بلوج وافغانلدن مرکبدر.

شالکه { (Chalke) پروسیه‌نك وستفالیه ایالتنده (آرنسبرغ) سنجاغنك (بوخوم) قضاسنده وبوخومك ١٢ کیلومتره غرب شمالیسنده بر قصبه اولوب، ١١٨٥٥ اهالیسی، دمیر یولی، کمور معدنی، دمیر خانه‌لری، آینه واجزای کیمویه فابریقه‌لری واردر. یکی بر قصبه اولوب، کیتدکجه بیومکده‌در.

شالوس { طبرستان جبالنده و(ری) دن ٨ فرسخلق مسافه‌ده بر قصبه اولوب بعض مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولنمش اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

شالون سور ساؤنه { (Chalon-sur-Saône) فرانسه‌نك (ساؤنه مع لوآره) ایالتنده وماقونك ٥٨ کیلومتره شمالنده اوله‌رق (ساؤنه) نهرینك صاغ کنارلرده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٢٠٤٣٠ اهالیسی، زراعت وتجارت وصنایع اوطه‌لری، داخلی مکتبی، ٢٢٠٠٠ جلدی حاوی کتبخانه‌سی، موزه‌سی، تاریخ وآثار عتیقه جمعیتی، نهر واسطه‌سیله ایونله ایشلك تجارتی، شراب، سرکه، ذخیره، دمیر، دری

واودون کمور اخراجاتی، دمیر وباقیر دوکمخانه‌لری، سفائن امالنه مخصوص دستکاهلری، جام، اجزای کیمیویه، چینی، دیوار کاغدی، شکر، مسکرات، زیتون یاغی و سائره فابریقه‌لری و بعض استحکامات بقایاسی واردر.

شالون سور مارنه { (Chalon - sur - Marne) فرانسه‌ده مارنه ایالتنك مرکزی برقصبه اولوب، پارسك ۱۷۳ کیلومتره شرقنده، (مارنه) نهریله بوکا دوکیلن (ماژ) و(ناژ) چایلری ومارنه‌دن رین ایرماغنه ممتد جدول اوزرنده وبرقاچ دمیر یول خطنك نقطهٔ تقاطعنده واقعدر. ۱۶ ٤۰۳ اهالیسی، زراعت وتجارت وصنایع جمعیتلری، داخلی مکتبی، دارالمعلمینی، صنایع مکتبی، ۲۵ ۰۰۰ جلدی حاوی کتبخانه‌سی، ذخیره، بیاغی وشراب، تجارتی، وقتیله مشهور بولنمش چوخه فابریقه‌لریله دباغخانه وآیاق قابی وچوراب وفانیله کبی شیلرله چانکیرلکه متعلق مواد فابریقه‌لری واردر. طافنیق برقصبه اولوب، نهرکنارنده کوزل‌ر تختملری وجاده‌لری وار ایسه‌ده، ایچ طرفلرینك سوقاقلری طار وغیرمنتظمدر.

شالها { ارض بابلده قدیم بر قصبه اولوب، ایاد طرفندن تخریب ایدلمش اولدیغی «معجم البلدان» ده مسطوردر.

شام { (Syrie) هر نه‌قدر بین العوام بواسم دمشق شهرینه ویریلیورسه‌ده، اصل شام لسان عربیده قدیماً (سوریه) دینلن خطهٔ واسعه‌نك اسمی اولوب، مرکزی اولان شهرك اسمی ایسه (دمشق) در. عربیده همزه ایله (شأم) تلفظ اولنور. «صول» معناسنی افاده ایتمکله، حجازه نسبةً و «صاغ» دیمك اولان (یمن) ه مقابل بواسم وضع اولنمشدر. شام اسمی عام اولوب، فلسطین خطه‌سنی دخی شاملدر.

موقعی، حدود و مساحه‌سی. — شام خطهٔ واسعه‌سی آق دکیزك منتهای شرقنده واقع اولوب، شمالاً آناطولی قطعه‌سیله، شرقاً جزیره ایله وبرالشام دینلن چولله، جنوباً جزیرة العربله و بحر احمرله، غرباً دخی مصرله وآق دکیزله محاط ومحدوددر. حدود شمالیه‌سی اعتباری اولوب، تماميله قطعی ومعین دکل ایسه‌ده، اسکندرون کورفزی ایچندن عینتابك اوستندن کچه‌رك، فرات وادیسنه منتهی اوله‌جق قوس شکلنده بر خط بو حدودی تعیین ایده‌بیلیر. حدود شرقیه‌سنی قدر تقریباً ۳٦ عرض شمالی خطنه‌دك فراط ایرماغنك مجراسی و اورادن آشاغی چول آییریر. عقبه کورفزینك منتهاسندن شرقه طوغری چول ایچنده تمدید اولنه‌جق برخط موهوم شام ایله جزیرة العرب حدودینی تحدید ایدر. سنایی شبه جزیره‌سیله صحرای تیه دخی شامدن معدود اولوب، عریشدن سویش کورفزینه ممتد بر خط موهوم دخی شامی مصردن تفریق ایدر. بو وجهله شام ۳۱° ایله ۳۷° عرض شمالی و ۲۰′ ۳۱° ایله ۳۷° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، شمالدن جنوبه بویی قوش اوچشی حسابیله ۷۰۰ کیلومتره اولدیغی حالده، قسم شمالیسنده ساحل ایله فرات آره‌سنده اکی ۲۱۰ وسائر طرفلرده ساحل ایله چول آره‌سنده‌کی مسافه آنجق ۱۳۰ ونهایت ۱٤۰ کیلومتره‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی تقریباً وتخمیناً ۱۵۹ ۰٤۰ مربع کیلومتره اولوب، اهالیسی ۲ ۱۸٤ ۷٦۰ کشیدن عبارتدر، که بهر مربع کیلومتره باشنه ۱٤ کشی دوشر.

هیئت طبیعیه‌سی، جبال و انهاری. — سنایی شبه جزیره‌سی مستثنا اولدیغی حالده، اصل شام قطعه‌سنده ساحل ایله متوازیاً بر طاقم طاغلر ممتد اولوب، بونلر اکثر طرفلرنده متوازی ایکی سلسله تشکیل ایده‌رك، آره‌لرنده بر طاقم وادیلر تحصل ایدیور. بو طاغلرك اك یوکسکلری وسطنده اولوب، اوراده ساحل بوینجه ممتد اولانی جبل لبنان وبوکا متوازیاً شرق طرفنده اوزانانی جبل الشیخ تسمیه اولنور. آره‌لرنده (بقاع العزیز) وادیسی بولنوب، اورته‌سنده شمالدن جنوبه لیطانی نهری آقار. جبل لبنانك اك یوکسك ذروه‌سی ۳۰٦۷ متره ارتفاعنده اولوب، بتون شام قطعه‌سنك اك مرتفع نقطه‌سیدر. جبل الشیخك دخی اك یوکسك ذروه‌سی ۲۷۵۹ متره ارتفاعنده وایکی سلسله آره‌سنده‌کی وادیده واقع (بعلبك) موقعی ۱۱٤۸ متره مرتفعدر. جنوب جهتنده ینه بوحال دوام ایدوب، شریعه نهرینك ایکی طرفنده ایکی صره طاغلر ممتد اولیورسه‌ده، بونلرك ارتفاعی دها آزدر. شریعه‌نك منصب اولدیغی بحر لوط دینلن کولك سطحی حذای بحردن ۳۹۲ متره آلچق ایسه‌ده، ینه ایکی طرفنده طاغلر بولنوب،

Digitized by Google

بونلر عقبه کورفزینـه قدر اوزانیرلر. جبل لبنانك شمالنده (جبل نصیریه) اسمنده دیکر بر سلسله ساحله متوازیاً عاصی نهری منصبنه قدر ممتداولیور؛ وبونك شرقنده جنوبدن شماله طوغری مذکور عاصی نهری آقیورسه‌ده، بو نهر مجراسنك شرق طرفنده دیکر بر سلسلهٔ جبال بولنیوب، خذای بحردن ۳۸۰ متره ارتفاعی اولان حلب اووه‌سی بولنیور. عاصی نهرینك مجرای اسفلیله منصبی شام جبالنه ختام ویریورسه‌ده، بونك شمالنده آناطولینك طاوروس یاخود بوغا سلسلهٔ عظیمه‌سنه مربوط برکت طاغی ودیکر بر طاقم شعبه‌لر شمالدن کلوب، شام قطعه‌سنه داخل اولورلر. جبل برکتك ۲۰۰۰ متره ارتفاعی واردر. ساحله متوازی اولان بو جبالدن بشقه ایچ طرفده ودمشقك جنوب شرقیسنده بر چوق سونمش برکانلردن متشکل حوران طاغلری و بونك اطرافنده صفا ولجاکبی بعض مرتفع یرلر بولنیور. جبل حورانك اك مرتفع محلی ۱۷۶ متره یوکسکدر. حوران ولجه‌ده ومعان جهتنده‌کی طاغلرده بر چوق برکان آغزلری و سائر علامات برکانیه کوریلوب، بونلرك پاتلامه‌سی وقتیله شام طاغلرینه وعوارض ارضیه‌سنه برچوق تبدلات کتیرمش اولدیغنی آکلا. شیلیور. عمومیت اوزره شام جبالنك ساحل طر. فنده‌کی اتکلری صرب ودیك اولوب، شرق اتکلری ایسه سطح مائل صورتنده چوله‌قدر اوزانیر. شامك اك بیوك انهاری بروجه مذکور بری شماله ودیکری جنوبه طوغری آقان عاصی (ونام دیکرله اورونته) ایله شریعه (ونام دیکرله اردن) نهرلری اولوب، ذاتاً بربرینه قریب اولان بو ایکی نهرك منابعی آره‌سنده بقاع العزیز وادیسنده لیطانی نهری دخی شمالدن جنوبه وبعده غربه طوغری آقه‌رق، آق دکیزه دوکیلور. عاصی نهری ابتدا شرق شمالی‌یه طوغری جریانله حمص وحما ایچندن بالمرور، صاغ وصولدن بر طاقم چایلر اخذ ایتدکدن صکره، شمال غربی‌یه انعطافله، حلب ولایتنه دخول وجبل برکت اتکلرندن کلن (عفرین) و(قره صو) نهرلرینی دخی اخذ ایله، غربه و بعده جنوب غربی‌یه طوغری دونه‌رك، وانطاکیه‌نك ایچندن کچه‌رك، سویدیه قربنده دکیزه دوکیلور. شریعه نهری جبل شیخك جنوبی اتکلرندن نبعانله، طار بر وادینك ایچنده جنوبه طوغری آقه‌رق، وصاغ وصولدن بر چوق کوچك چایلر آله‌رق، طبریه کولی ایچندن مرور، وجبل عجلونك آلت طرفنده صولدن تابعلرینك اك بیوکی اولان (وادی الزرقا) یی اخذ ایدر؛ و بحر لوط دینلن بیوك کوله دوکیلور. کرك نصیریه وکرك لبنان جبالندن وفلسطین طاغلرندن برچوق کوچك نهرلر شرقدن غربه جریانله، دکیزه منصب اوله‌رق، متوازی وادیلر تشکیل ایدیورلر. بونلرك اك بیوکلری (نهر الکلب) و(نهر ابراهیم) در. جبل الشیخك شرق اتکلرندن دخی (بردی) نهری آقوب، دمشقك ایچندن مرورله، بو شهرك باغچه‌لرینی وغوطه ارا. ضیسنی بعدالاسقا، برکوچك کول ویا بطاقلق تشکیل ایده‌رك، محو اولور. جبل حورانك دخی هر طرفندن برچوق چایلر آقوب، جمله‌سی بووجهله قورورلر. چایلرك تشکیل ایتدکلری کوچك کوللردن بشقه شامده اوچ بیوك کول واردر: بری واك بیوکی جنوب جهتنده وفلسطینك شرقنده بولنان (بحر لوط) در، که حذای بحردن چوق آلچق اولمسیله وصولرینك نفط وسائر یاغلری حاوی اوله‌رق پك آغر اولمسیله مشهوردر. ایکنجیسی بونك شمالنده طاغلر آره‌سنده و شریعه‌نك مجراسی اوزرنده واقع (طبریه) کولیدر. اوچنجیسی‌ده شمالده حلب ولا. یتنده وعفرین وقره صو ایله سائر بعض انهارك اجتماع ایتدکلری (آق دکیز) تسمیه اولنان کولدر، که فضلهٔ میاهی عاصی نهرینه دوکیلور.

سواحلی. — شامك سواحلی اسکندرون کور. فزی ایچندن باشلایوب، ابتدا جنوبه وبعده جنوب شرقی‌یه طوغری ممتد اوله‌رق، خیلی کیرنتیلی چیقنتیلی ایسه‌ده، یالکز بر طاقم کوچك برون و قویلری حاوی اولوب، بیوك کورفز وشبه جزیره‌لری یوقدر؛ وطبیعی لیمانلری پك آزدر. هله عکادن عریشه قدر اولان قسمی بسبتون دوزدر.

اقلیم وهواسی. — شام قطعه‌سنك هواسی عرضدن زیاده ارتفاعه تابع اولمغله، سواحلده و جبالك ایچ طرفنده یعنی چوله قریب محللرنده یازین هوا خیلی صیجاق و قیشین معتدل اولوب، پورتقال وخرما و موز آغاجلری آچیقده طیانه‌بیلیر. یالکز حلب جهتی بو قاعده‌دن مستثنا اولوب، اورالرینك یازی ینه خیلی صیجاق اولدیغی حالده، قیشین اطرافده‌کی

قارلی طاغلردن کلن روزکارلر سببیله صوغوق زیا-
دەدر. جبالدە ومرتفع محللرندە ایسە، قیشین صوغوق زیادە اولوب، قار یاغار؛ یازین هوا معتدل وایلك وصوك بهاردە پك لطیفدر. یازین یاغمور پك سیرك اولور. تشرین ثانی ایلە کانونلردە وشباطدە یاغارسەدە، ینە چوق یاغمیوب، اکثریا قوراقلقدن خسار وقوع بولور. بیروتدە میزان الحرارەنك درجۀ وسطیەسی یازین ٢٧ و قیشین ١٢، وعرضاً اوندن آشاغی اولان قدسدە ایسە یازین ١٧ وقیشین ٨ در. عمومیت اوزرە هوا صاغلام اولوب، یالکز بعض محللرك بطاقلقلرلە محاط اولمسی وساٸر بوکبی احوال عارضیەسی بعض خستەلقلر تولید ایدر.

محصولات ونباتات وحیواناتی، منابع ثروتی. — شامدە مختلف ممالك واقالیمك محصولاتی یتیشوب، زراعت ترقی ایدەجك، وفنە تطبیقاً اجرا اولنەجق اولسە، بوجهتجە دنیانك اك برنجی مملکتی اولمق استعدادینی حاٸزدر. بغدای، آرپە، چاودار، داری و ساٸر حبوباتدن بشقە پاموق، پرنج، چیویت وساٸرە دخی حاصل اولور. لاذقیـه وجبلك توتونی پك مقبول اولوب، مصرە کلیتلە سوق واخراج اولنور. بیروت وصیدا جهتلرندە شکر قامشی تجربە اولنوب، پك کوزل یتیشمشدر. یافەنك پورتقاللریلە قاربوزلری ونابلسك پورتقاللری مشهوردر. موز دخی یتیشیر. دمشق جهتی میوەلرینك تنوع ونفاستیلە مشهور اولوب، قیصی، نار، اوزوم، انجیر، بادم، الما، شفتالی، اریك وساٸر میوەلری پك چوقدر. طاغ اتکلرندە زیتون وخروب وحلب جهتندە فستیق آغاجلری دخی چوقدر. طوت آغاجلری‌دە چوق اولوب، دمشق، حما، حمص، حلب، جبل لبنان وساٸر طرفلرندە کلیتلی ایپك چیقاریلیر. وقتیلە شام جبالی ستر ایتمکدە وسفاٸن اعمالنە یارار کراستە ویرمکدە بولنمش اولان اورمانلر اوتەدن بری باقلمامقدن وبیهودە یرە اتلاف اولنمقدن اکثریت اوزرە محو اولمشدر. شامك ذخاٸری احتیاجات محلیەیە کفایت ایتمکدە اولوب، میوە وساٸر بعض محصولاتندن خیلی اخراجات دخی اولیور. اك منبت یری اولان حورانە تمدید ایدلمکدە اولان دمیر یولك ختامندن صکرە ذخیرە اخراجاتی دخی مأمولدر. حیوانات اهلیە ووحشیەسی چوق اولوب، استرلیلە مرکبلری مشهوردر. آتلری دخی عرب جنسنە منسوب اولوب، پك کوزلدر. قرەمان جنسندن قویونلری چوقدر. دوە وهجین دخی قوللانیلیر. کیك وغزالك پك کوزل جنسلری و پارس، صیرتلان، قورد، چقال، طوموز، طاوشان وساٸر حیوانات وحشیەسی چوقدر. آرسلان یالکز چول جهتندە بولنور. چکرکە اك مضر حیواناتندن اولوب، آرە صرە جزیرة العرب چوللرندن کلەرك شامی تخریب ایدر. سیوری سینك عقرب، ییلان وساٸر حشراتی‌دە چوقدر. تمساح دخی بعض انهارندە بولنور. طیورك انواعی وعددلری پك چوق اولدیغی کبی، ساحلدە وکول ونهرلردە بالیغی وقاپلومباغەلری‌دە چوقدر. حلە کولی واووەسی جهتندە خیلی مقدار آری قوغانلری‌دە بولنوب، بال چیقار. شام قطعەسنك معادنی آز ایسەدە، کسروان وجبل دروزدە برقاچ یردە دمیر چیقوب، قولایلقلە ایشلندیکندن، اجنبی دمیرینە مرجحدر. حلب قضاسندە واسکندرون ایلە آنطاکیە طاغلرندە آنتیمون، قورشون، بوراسیت، زفت، قروم وحلبك جنوب، شرقیسندە باقیر وکوکورد معدنلری بولندیغی کبی، ینە حلب وکلیس وحارم وعینتاب قضالرندە هر رنکدە مرمرلر وآلچی وجبل لبناندە لنکیت بولنور. بحر لوطدە خیلی نفط وحلب جهتندە بعض کوللردە طوز چیقار.

تقسیمات جغرافیە وملکیەسی. — شام قطعەسی ازمنۀ قدیمەدە نفس شام یاخود سوریە دینلن شمال شرقی قسمیلە جهت جنوبیەسندەکی فلسطیندن وقسم وسطیسی سواحلندن عبارت اولان فنیکە خطەسندن مرکب اولوب، بواوچ خطەنك هربری بشقە برقوملە مسکون ایدی. بعدە حلب شهری کسب اهمیت ایدەرك، دمشقە رقابت ایتمکلە، شامك قسم شمالیسی بو شهرك ملحقاتنی تشکیل ایدەرك، حلب، شام، وفلسطین اسملریلە اوچە منقسم بولنمش؛ وادارۀ عثمانیە زماننده سواحل دخی آیریجە ادارە اولنەرق، حلب، شام، صیدا وقدس ناملریلە ٤ ایالتە تقسیم اولنمش ایدی. ولایات اصولنك احداثندە قسم شمالیسی جزیرەدن اورفە وآناطولیدن مرعش سنجاقلرینك الحاقیلە حلب ولایتنی تشکیل ایتمش؛ و قسم دیکری سوریە ولایتی نامیلە بیوك بر ولایت صورتنە قونوب، یالکز فلسطین قدس مستقل متصرفلغی نامیلە

Digitized by Google

...يدى؛ جبل لبنان دخى اولجه آيريلوب، ممتاز متصرفلق صورتنه افراغ اولنمشدى. بعده سواحلك ...م وسطيسى بيروت ولايتى ناميله آيريجه بر ولايت ...ناذ اولنه‌رق. سوريه ولايتى اسكى شام ايالتندن ...بارت قالمشدر. بووجهله شمديكى حالده شام قطعه‌سى ...وچ ولايت ايله ايكى مستقل متصرفلغه منقسم اولوب، آنجق بو ولايتلردن برينك (يعنى حلب ولايتنك) ...بعضى شام قطعه‌سنك خارجنده يعنى جزيره وآناطو...ليده بولنيور. سينا شبه جزيره‌سى ايسه ذاتاً چول ...ايله آيرلمش اولوب، شام ومصر ايله جزيرة العرب ...بينده مشترك كبى بر حالده بولنمغله، هيچ بر وقت ...شامك تقسيمات ملكيه‌سنه داخل بولنمامشدر. شامك ...اداره‌جه منقسم بولنديغى ولايات وسنجاق وقضالرك ...اساميله مساحهٔ سطحيه ومقدار نفوسلرى بروجه ...زيردر.

ولايت وسنجاق	مربع كيلومتره	نفوس
حلب سنجاغى	٣٩ ٦٠٠	٦٠٤ ٤٢٠
سوريه ولايتى	٦٢ ٢٠٠	٦٠٤ ١٧٠
بيروت ولايتى	٣٠ ٥٠٠	٤٠٠ ٠٠٠
قدس متصرفلغى	٢١ ٣٠٠	٣٣٣ ١٦٩
جبل لبنان متصرفلغى	٥ ٧٤٠	٢٤٥ ٠٠٠
جمعاً شام قطعه‌سى	١٥٩ ٠٤٠	٢ ١٨٦ ٧٥٩

الك بيوك شهرلرى دمشق، حلب، بيروت، قدس وايكنجى درجه‌ده حما، حمص، طرابلس، لاذقيه، آنطاكيه، صيدا، صور، عكا، يافه، نابلس وسائره‌در.

اهاليسى، جنسيت ولسان ومذهبلرى. — ازمنهٔ قديمه‌ده شام قطعه‌سنك اهاليسى سريانى، عبرانى وفنيكه‌لى اوله‌رق اقوام ساميه‌دن اوچ قومه منقسم واوچ لسانله متكلم بولنمش؛ وبعده بو قطعه‌ده حكم سورن روم ورومانيلردن دخى بر چوق افراد ...برلشوب قالمش ايسه‌ده، شمديكى حالده همان كافهٔ اهاليسى لسان عربى ايله متكلم اولوب، جمله‌سى عربلشمشدر. يالكز حلب سنجاغنك شمال جهتنده بر مقدار ترك، كرد وچركس اهالى بولنيور. جنسيت ولسانجه شام اهاليسى بووجهله متحد اولدقلرى حالده، دين ومذهبجه پك متفرق اولوب، هر نه قدر قسم اعظمى مسلم ايسه‌لرده، جبل لبنانده وشهر وقصبه‌لرده وسائر بعض طرفلرده بولنان خرستيانلر مارونى، روم، سريانى، قتوليك، پروتستان وسائر جماعات كثيره‌يه منقسم بولنيورلر. كذلك جبل لبنان جهتنده وحوران جهتنده (درزى) ناميله وجبل نصيريه‌ده (نصيريه) اسميله ديكر بر جماعت بولنيور. عموميت اوزره شام اهاليسى متناسب الاعضاء زياده‌سيله ذكى وتجارت وصنعته ميالدر. معاملاتده خدعه ايله اتهام اولنورلر. خرستيانلرك بعضلرى معبدلرنده سريانى لساننده دخى بعض دعالر اوقورلر ايسه‌ده، اكثريا بونلر دخى معابد ومكاتبده لسان عربى‌يى استعمال ايدوب، بو لسانده معارفلرينى خيلى ايلرى‌يه كوتورمشلردر.

صنايع وتجارتى. — شام قطعه‌سى اسكى زمانلرده شرق ايله غرب آره‌سنده بيوك بر تجارتكاه اولوب، كرك هند، ايران، عراق، جزيرة العرب وسائر آسيا اقطارينك وكرك داخل مملكتك محصولات ارضيه ومعمولات صناعيه‌سنى آوروپا ممالكنه وآوروپانك امتعه‌سنى آسيايه نقل ايدردى. آنجق شمدى بر طرفدن آسيا تجارتى سويش وباطوم طريقلريله اجرا اولنديغندن، وبر طرفدن‌ده آوروپا امتعه‌سى معمولات شرقيه‌يى بطال ومتروك حالنده براقديغندن، تجارت وصنايعى چوق تدنى ايتمش؛ ومملكت اسكى ثروت ومعموريتنى غائب ايتمشدر. ايپك، پاموق، صيرمه وقلابداندن معمول اقمشهٔ مختلفه دستكاهلرى اسكى مقدارينك قرقده برى نسبتنده قالمشدر. مع هذا دمشق، حلب، حما، حمص وسائر طرفلرده ايپكلى، يوكلى وپاموقلى بعض قماشلرله ساده ويا قلابدانلى دوشمه طاقملرى، كتفيه‌لر وسائر منسوجات اعمال اولنور. حلبده يكى اصول اوزره بعض ماكينه‌لى فابريقه‌لر دخى آچلمشدر. دمشقده صدفلى اسكمله وسه‌پا وسائره ياپيلير. دباغت صنعتى دخى خيلى ايشلكدر. بو معمولاتدن وپاغى، درى، زيتون ياغى، سيسام، ذخاير وسواحلك قسم شماليسنده چيقان كليتلى سونكر اخراج اولنور. بيروت ايله دمشق آره‌سنده منتظم بر آرابه يولى ودمشق ايله حلب، دياربكر، موصل وبغداد آره‌سنده كاروان طريقى بولنوب، خيلى تجارت اجرا اولنورسه‌ده، بر قاچ

اسکله‌دن ایچری‌یه تمدید ایدلمکده اولان دمیر یول خطلرینك بو تجارتی برقاچ مثلنه ابلاغ ایده‌جکلری مأمولدر.

احوال تاریخیه‌سی. — تاریخ نقطهٔ نظرندن شامك اهمیتی پك زیاده اولوب، اسکیدن بری دنیانك اك مهم ومعتنا یرلرندن بولنمشدر. ازمنهٔ قدیمه‌ده شام باشلیجه اوچ خطه‌یه منقسم اولوب، قسم شمالیسی (آرام) یاخود (ارم) وبعده (سوریه) تسمیه اولنه‌رق امم سامیه‌نك اك بیوكلرندن اولان سریانیلرك اوطانی ایدی؛ قسم جنوبیسی (فلسطین) اسمیله معروف اولوب، ابتدا عمالقه ایله مسکون ایکن، بعده عبرانیلرك یعنی بنی‌اسرائیلك مملکتی اولمش؛ وبومناسبتله (ارض مقدس) دخی تسمیه اولنمشدر؛ بو ایکی خطه‌نك آره‌سنده سواحلك قسم وسطیسنده (فنیکه) ونام دیکرله (کنعان) خطه‌سی بولنیوردی. سوریه خطه‌سی برقاچ کوچك دولته منقسم اولوب، سریانیلر عبادت اوثانله مشغول بولنمش، و مدنیتده کلدانیلرله آثوریلر وفنیکه‌لیلردن کری قالمشلردی. فنیکه‌لیلر ایسه تجارت وکمیجیلکده زمان قدیمك انکلیزلری دینمکه شایان اولوب، باشلیجه مرکزلری اولان صور وصیدا شهرلری دنیانك اك معمور بلادی صره‌سنه کچمش؛ واورادن آق دکیز سواحلك هر طرفنه یاییلوب، مهاجرلر تأسیس ایده‌رك، آفریقا واوروپایه شرق مدنیتنی ادخال ایتمش؛ وبحر محیطه دخی چیقه‌رق، بالطبق دکیزینه قدرچیقمش؛ وامید برونی طولاشه‌رق، تا او وقتدن آفریقایی دور ایتمشلردی. یونانیلره کندی خطلرینی اوکرتن بونلر اولوب، بتون آوروپا خطوطی فنیکه خطندن مأخوذدر. فنیکه‌لیلر یونانه یناشدقلرنده، بو مملکتی واهالیسنی وحشی برحالده بولوب، مدنیت یونانیه‌نك اساسنی دخی بونلر وضع ایتمشلردر. فلسطینك بر قسمنده قدس ایله جوارلرنده ساکن بولنمش اولان بنی اسرائیل ایسه، کافهٔ امم عالمك کفر و عبادت اوثانه طالمش اولدقلری بر زمانلرده الوهیت صحیحه ووحدانیته معتقد اولوب، دین حقك اك اول اوراده ظهور ایتمشدر. بو وجهله شام هم آوروپا مدنیتنك هم اعتقاد صحیحك بشیکی حکمنده‌در. حضرت داود وسلیمان (عم) زمانلرنده شامك همان هرطرفی یعنی سوریه وفنیکه دخی بنی اسرائیل دولتنه تابع

اولمشیدیسه‌ده، بواتحاد واستقلال چوق وقت سو
میوب، آثور وبابل حکمدارلری شام‌قطعه‌سنی ضبط
وبیت مقدسی تخریب ایتمشلردی. ایران حکمدارلرند
کیخسرو بابل‌حکومتنه ختام ویره‌رك، ایران حدودن
آق دکیز سواحلنه‌دك تمدید ایتدیکی صره‌ده شامی
دخی کاملاً ضبط ایدوب، بیوك اسکندرك خروجنا
دکین بو قطعه ممالك ایرانیه‌دن معدود بولنمش؛
واسکندرك وفاتنده برمدت سردارلری بیننده منازع
فیه قالوب، برچوق محاربانه میدان اولدقدن صکره،
سلفکیلر شامده تقرر ایدوب، الکالری بر آره‌لق
ایران وخراسانه قدر توسع ایتمش ایسه‌ده، مرکزلری
یکی تأسیس ایتکلری (آنطاکیه) شهری اولمغله،
بونلرك دولتی (سوریه دولتی) نامیله شهرت بولمش
ایدی. بونلرك زماننده بطالسه دفعاتله شامه داخل
اولدقلری کبی؛ ایرانك اشکانیان ملوکی دخی برایکی
دفعه مملکتی ضبط ایتمشلردی. نهایت میلاد عیسی
(عم)دن ٦٤ سنه اول روما‌لیلر شام قطعه‌سنی
کاملاً ضبط ایده‌رك، روما دولتنك بر ایالتی حکمنه
قویمشلردی. بونلرك زماننده دخی شامك اهمیتی
زیاده اولوب، روما ایمپراطورلرینك بر چوغی شا
شام اردوسی طرفندن وحتی برقاچی شاملیلردن
انتخاب اولنمشدی. حضرت عیسا (عم)ك ظهوریله
دین مسیحك اك اول شامده تأسس واورادن هر
طرفه انتشار ایتمسی دخی شامه آیریجه بر اهمیت
ویرمش؛ وکیده‌رك فلسطین بتون شرق وغرب
خرستیانلریچون بر زیارتکاه عمومی حکمنی آلمش
ایدی. عربلر تا روما‌لیلر زماننده‌ن شامه تقرب ودخول
ایدوب، غسانیلر وتدمر حکومتی کبی بعض عرب
حکومتلری تشکیل ایتمشلردی. روما دولتنك انقسا
منده شام شرق ایمپراطورلری یعنی قسطنطنیه ق
صره‌سی حصه‌سنه دوشوب، بونلرك تدنیاتندن
حصه‌مند اوله‌رق، بر طاقم اختلافات وتشققات مذ
هبیه‌یه دوچار اولمش؛ وبرایکی دفعه ایران ملوك
ساسانیه‌سنك ضبطنه کچه‌رك، بعض تخریباته اوغرامش
ایسه‌ده، ماکدونیه وروما حکومتلری زمانلرنده‌کی
معموریتنك آثاری هنوز موجود ایدی. نهایت
انوار اسلام حجازدن اقطار عالمه شعشعه‌پاش اولمغه
باشلاینجه، جزیرة العربدن صکره اك اول شام داخل
دائرهٔ اسلام اولمشدر. شامك فتحی جانب حضرت

بيوبدن كال اهميتله تصور وتبشير بيوريلهرق، زمان
سعادتلرنده اسرا بيوريلان سريه بئر معونهده دوچار
انهزام اولمش ايسهده، اميد منقطع اولميوب، خلافت
حضرت فاروقيده عبيده بن جراح وخالد بن وليد
(رضهما) نك همتيله آز زمان ظرفنده بتون شام
قطعهسنك فتحى ميسر اولمشدر. بنى اميه زماننده
دمشق مركز خلافت اسلاميه بولنمغله، شام دور
اسلامده فوق العاده بر اهميت قزانوب، معمورتى
درجهٔ قصوايه واصل اولمش؛ وخلفاى عباسيه زما.
ننده مركز خلافت عراقه انتقال ايتمش ايسهده، ينه
شام اهميتدن دوشميوب، معمورتى كيتدكجه تزايدده
بولنمش؛ ودمشقده، حلبده، قدسده، حما وحمصده
وسائر شهر وقصبهلرندهكى مدرسهلر و دارالفنونلر
اندلسدن ماوراء النهره قدر بتون ممالك اسلاميه
خواهشكران معارفنك مرجع وزيارتكاهى حكمنى
آلمش ايدى. خلافت عباسيه زماننده شام بر آراق
مصرده امارت ايدن بنى طولون طرفندن اداره
اولنمش؛ و بعده فاطميونك ضبطنه كچوب، برمدت
عباسيلرله فاطميون آرهسنده تردد ايتمش ؛ وآل
حمداندن سيف الدين غازى زماننده معمورتى
ومعارف ومدنيتى برشعلهٔ جديده ايله پارلامغه باشلا.
مش؛ وبعده سلجوقيلرك بر شعبهسى ادارهسنه كچوب،
بنى مرداس، بنى آرتق، اتابكاندن بنى آق سنقر وبنى
طغتكين كبى بعض طوائف ملوك دخى برر طرفنده
حكم فرما اولمش ايدى. اوصرهده اهل صليب نامىله
آوروپا متعصبينى، ومتفقاً بتون آوروپا دولى ارض
مقدسى استخلاص ايتمك ادعاسيله، كروه كروه شامه
هجومله، بعض يرلرى استيلا، وملوك وامراى اسلام
بونلرى اخراجه سعى وغيرت ايتدكلرندن، طول مدت
شام قطعهسى خون آلود اولوب، بو صرهده خيلى
تخريباته اوغرامش ايسهده، اوصرهده يعنى آلتنجى
وبدنجى وسكزنجى قرن هجريده مصر وشامده حكم
سورن ملوك ايوبيه معارف و سائر اسباب مدنيتى
التزام ايتدكلرندن، شام قطعهسى آوروپادن هجوم
ايدن اقوام وحشيهيه دخى كيت كيده مدنيت درسى
ويرهجك وآوروپانك ممالك اسلاميهيه امتثالاً، تمدننه
سبب اولهجق درجهده معمور ومتمدن ايدى. بنى
ايوبدن صكره شام قطعهسى مصره مربوط قالوب،
اوراده حكم سورن مماليك بحريهدن بنى قلاون

فرنكلرى شامدن بسبتون اخراج ايتمشلرسهده، مغول
تخريباتنك شامه دخى تأثيرى اولمش؛ وهله تيمورلنك
شام جهتنى كلى تخريب ايتمش ايدى. ياوز سلطان
سليم خان حضرتلر ٩٢٢ تاريخنده شامى مصر مماليك
چركسهسندن ضبط، وممالك عثمانيهيه الحاق ايتمشدر.
اوندن صكره چانپولاد وجزار پاشانك و درزيلرك
بعض سركشلكلرى كورلمش ايسهده، مهم بر وقوعات
وتغيرات حاصل اولميوب، سلطان محمود خان ثانى
دورنده مصرلى ابراهيم پاشا شام وآطنه جهتلرينه
مستولى اولمغله، اورالرينك ادارهسى مصر واليسى
محمد على پاشايه احاله اولنمش ايسهده، چوق كچمهدن
انكلتره وآوستريانك مداخلهسى اوزرينه، عساكر
مصريه شامى تخليه ايتمكه مجبور اولوب، ينه طوغريدن
طوغرىيه تحت ادارهٔ عثمانيهيه آلنمشدر. [شامده
حكومت سورمش اولان دول حقنده بهرينك اسمنه
مراجعت بيوريله.]

شام (Chams) هند چينينك شرق جنوبى جهتنده فرانسهيه تابع (قامبوج) خطه.
سيله (آنام) ك قسم جنوبيسنده ساكن مسلم وسنى
برقوم اولوب، مقدارلريله اصل و نسبلرى هنوز
مجهولدر. بونلر يقين وقتلره كلنجهيه قدر (آنام) ك
(شاميه) تسميه اولنان خطهسنده مستقل برحكومت
اسلاميهنك تحت ادارهسنده بولنوب، بو حكومت
١٨٢٠ تاريخ ميلاديسنده آنام حكمدارى طرفندن
امحا اولنمشدر. قامبوجهكيلر اورادهكى بيوك كولك
اطرافنده ساكن بولنوب، ملايى جنسنه منسوب
مسلمانلرله قاريشمشلردر. كنديلرينك بر وقت قامبوج
جهتلرنده ملت حاكمه بولنمش اولدقلرى بعض آثاردن
استدلال اولنيور.

شامان مذهبى (Chamanisme) سامويد.
لرده وسيبريهنك شرق شمالى قسميله
بحر محيط منجمدهكى جزاير ملحقهسنده منتشر بر
مذهب اولوب، بومذهبه تابع اولانلر كونشده بو.
لنديغنى زعم ايتدكلرى برالهه وبرچوق جن وملكلره
اينانير، وبونلرك الكبيوكنه (شيطان) نامنى ويررلر.
(شامان) تعبير اولنان راهبلرى برآت قويروغى
طاقارلر، وكويا جنلرى قوومق ايچون، بيونلرينه بر
طاتول آصوب، آره صره چالارلر، وبر طاقم سحرلر
ياپمق ادعاسنده بولنورلر.

شامبازار { (Chambazar) هندستانده بنگاله خطه‌سنك (موردوان) ایالت وسنجاغنده بر قصبه اولوب، ١٩٦٣٠ اهالیسی واردر.

شامبری { (Chambéry) فرانسه‌نك جنوب شرقیسنده پاریسك ٥٩٦ كیلو. متره جنوب شرقیسنده و غرنوبله‌نك ٦٣ كیلومتره شمال شرقیسنده (ساووآ) ایالتنك مركزی بر قصبه اولوب، ١٩١٤٤ اهالیسی، دار الفنونی، آقادمیا. سی، داخلی مكتب اعدادیسی، دار المعلمینی، ٢٥٠٠٠ جلدی حاوی كتبخانه‌سی، آثار عتیقه و تاریخ طبیعی موزه‌سی، طب، تاریخ، تاریخ طبیعی و سائر فنون وصنایع جمعیتلری، بر چوق مؤسسات خیریه‌سی، متعدد ومتنوع فابریقه‌لری، ایشلك تجارتی وجوار. لرنده كوز معدنی ومیاه معدنیه وایلیجه‌لری واردر. كوزل بر وادیده واقع اولوب، اطرافنده پك مفرح موقعلری واردر. اسكی ساووآ دوقه‌لرینك مقری ایدی.

شامبزه { (Chambèze) آفریقای جنوبینك وسطلرنده بر نهردر، كه ١٠° عرض جنوبیده (مامبیره) خطه‌سنك (مابونه) طاغلرندن نبعان ایدوب، (بانغوئلو) كولنه دوكیلور. بوكوله دوكلمزدن اول ٤٠٠ متره كنیشلكی و٦ متره درینلكی واردر. بو نهری بورتكیزلیلر ایتمش سكسان سنه اول كورمشلرسه‌ده، (زامبز)ك تابعلرندن ظن ایتمشلردی. سیاح شهیر (لیوینغستون) ١٨ آی بو نهری تعقیب وتحقیق ایتمكله اشتغال ایتمشدر.

شامبون { (Chambon) فرانسه‌نك (لوآره) ایالتنك (سنت اتیان) قضاسنده ومركز قضانك ٨ كیلومتره جنوب غر. بیسنده ناحیه مركزی بر قصبه اولوب، ٦٧٧٠ اهالیسی، بر اسكی سرایی، جوارنده معدن كوری ودمیرخانه‌لری واردر. بو اسمله دیگر بر طاقم كوچك قصبه‌لر وقریه‌لر دخی بولندیغندن، تفریق ایچون بوكا (شامبون فوژروله Ch. Feugerolles) دیرلر.

شامپانیه { (Champagne) فرانسه‌نك شرق شمالی جهتنده بر خطه اولوب، (سینه) ایرماغی حوضه‌سنك یوقاری قسمنده واقع وغرباً وغرب جنوبی جهتنده (ایل ده فرانسه) و(اورلیانه)، جنوباً (بورغونیه)، جنوب شرقی جهتندن وشرقاً (فرانشه قونته) و(لورنه)، شمالا دخی (لوكسنبورغ) وبلجیقه ایله محدوددر. اسمی دخی دلالت ایتدیكی كبی، اراضیسی دوز واوه‌در باشلیجه نهرلری مذكور سینه ایله اوكا تابع اوبه اسنه، یونه، اوآزه ومارنه‌در. منتهای شمالیسنده (موزه) ایرماغی شق ایدیور. الیوم اسنه، مانه آردنه وقسماً موزه ایالتلری آره‌سنده منقسمدر [بو ایالتلرك اسملرینه مراجعت بیوریله.] بعض یرلری غیر منبت ایسه‌ده، اكثر طرفلرینك طوپراغی پك منبت وباغلری غایتله كوزل اولوب، شراب وقونیاغی مشهوردر. — فرانسه‌نك سائر طرفلرنده دخی بو اسمله بعض كوچك خطه‌لر بولنیور.

شامپلن { (Champlain) ممالك مجتمعه (نیویورق) ایله (ورمونت) آره‌سنده وقناده حدودنده بر كول اولوب بویی ١٧٠ واكی ٢٥ كیلومتره‌در. (اریه) و(هود سون) بیوك كوللرله اختلاط ایدوب، بر قاچ نهر دخی آلیر، وفضله میاهی (ریشلیو) یاخود (سوره) اسملریله بر آیاق تشكیل ایدوب، (سنت لوران) ایرماغنه دوكیلور.

شامپولیون { (Champolion) مشاهیر مستشرقیندن اولوب، ١٧٩٠ ده فرانسه‌ده (لوب) ایالتنك (فیژاق) قصبه‌سنده طوغمش، و١٨٣٢ ده وفات ایتمشدر. مصر قدیم آثار وتاریخیله مشغول اولوب، ایكی دفعه مصر سیاحتله، هیر وغلیف خطلرینی حل ایده‌رك، مصرك احوال قدیمه‌سی حقنده پك قیمتدار معلوماتی حاوی ایكی جلددن عبارت بر اثر معتبر یازمشدر.

شامل { (شیخ — یاخود شموئل) مشاهیر غزاة اسلامدن اولوب، ١٢١٢ تاریخنده داغستانده طوغمش؛ وابتدا مملكت مذكوره‌ده (قاضی ملا)نك معیتنده ١٠ سنه قدر روسلره قارشی محاربه ایتدكدن صكره، چركسلرك باشنه كچوب، یكرمی سنه متمادیاً روسیه‌نك عسكرینه مقاومت ایتمش؛ وبر آوج طاغلیلرله الك مشهور جنراللرك قوماندەسی آلتنده بولنان روسیه‌نك نجه اردولرینی انهزامه اوغراتمغه موفق اولوب، اقتدار عسكری ومتانت مردانه‌سیله عالمی حیرتده براقمش

Digitized by Google

...بی. نهایت ۱۲۷۶ ده روس عسکرینـك بر قاچ فرقه‌سی طرفندن احاطه اولنـه‌رق، تسلیمه مجبور اولمش؛ وپترسبورغه سوق اولنـه‌رق، ۱۲۸۸ ده ارتحال ایتمشدر. اوغلی محمد پاشا الیوم دولت عثمانیه فریقاننددر.

شاملی { فرس شعراسندن اولوب، شو بیت اونکدر:

آرزوی قامت نازك نهالی کرده ام
کربکام دل برآید خوش خیالی کرده‌ام

شامو { (Chamo) مغولستانده واسع بر چولدر. [« غوبی » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

شاموکین { (Chamokin) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك (پانسیلوانیه) حکومتنك و (هاریسبورغ) ك ٦١ کیلومتره شمال شرقیسنده برقصبه اولوب ١٠٤٠٠ اهالیسی، کمور معدنی، دمیر دوکمخانه‌لری ودمیر یولی واردر.

شامی { قدمای شعراء عثمانیـه‌دن ایکی ذاتك مخلصی اولوب، ایکیسی‌ده شاملی وایکیسنك‌ده آدی مصطفادر.

برنجیسی سلطان بایزید خان ثانی زمانـده سنجاق بکی ایدی. شو بیتی مشهوردر:

یمزی تماشای نکار الده صونرسك
ای عاشق محنت زده بولدقجه بونرسك

— ایکنجیسی دفتردار محمود چلبی طرفندن سلطان سلیم خان ثانی‌یه تقدیم اولنه‌رق، خدام خاصه زمره‌سنه داخل اولمش؛ وچاشنیکیر باشیلغی خدمتیله سرای همایوندن چیقوب، بعده آماسیه‌ده میرلوا اولمش ایدی. شو مطلع اونکدر:

آولمیم شـاهد و می‌سز بر آن
نیتم چوق هله چیقسون رمضان

شامیه { بغداد ولایتنك حله سنجاغنده برقضا اولوب، شمالاً و شرقاً حله، جنوباً سماو قضالریله، غرباً دخی کربلا سنجاغیله محاط ومحدوددر. مرکزی ٥٠٠ اهالیلی جامع اولان (ام برور) قریه‌سیدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٤٥٠٠٠ مربع کیلومتره واهالیسی ٦٥٠٠٠ کشیدر. اراضیسی پك منبت اولوب، بر قسم قلیلی ایشلنمکده اولدیغی حالده، سنوی بربچق ملیون کیلودن زیاده بغدای، اوچ بچق ملیون کیلودن زیاده آرپه و اون ملیون کیلویی متجاوز پرنج حاصل اولور. مرعالری چوق اولوب قضا اهالیسنك ١٤٠٠٠٠ قیونلریله، ٢٣٠٠٠ صیغیر، ٩٠٠٠ آت، ٨٠٠٠ مرکب‌واستر و ٥٠٠٠ دوه‌لری اولدقدن بشقه شمر عشیرتی دخی یازین حیوانات وسوریلرینی قضا اراضیسنده اوتلاتیرلر. بطاقلقلری چوق‌اولدیغندن، هواسی آغیرجه‌در. یالکز مرکزنده ایکی محله مکتبی واردر. اهالیسی عموماً عرب وشیعی المذهبدر.

شاناق { هندقدیم حکما واطباسندن اولوب، بعض تألیفاتی عباسیلر زماننده فارسی‌یه وفارسیدن عربی‌یه نقل وترجه اولنمغله، اسمی بین الاسلام شهرت بولمشدر. باشلیجه آثار مترجه‌سی «کتاب السموم»، «کتـاب البیطره»، «کتاب فی علم‌النجوم» و «کتاب منتخب‌الجوهر»در. بوتألیفاتنك برنجیسی خالد بن برمك طرفنـدن ابو حاتم بلخی‌یه هندجه‌دن فارسی‌یه ترجه ایتدیرلمش؛ ومأمون خلیفه‌نك امریله (عباس بن سعید الجوهری) طرفنـدن فارسیدن عربی‌یه نقل اولنمشدر.

شانتابوری { (Cantaburi) هند چینیده سیام دولتنده وسیام کورفزینه دوکیلن برنهرك منصبندن اوچ ساعت یوقاریده برقصبه واسکله اولوب، ٦٠٠٠ اهالیسی واردر.

شانتنی { (Chantenay) فرانسـه‌ده آشاغی لوآره ایالتنك (نانته) قضاسـنده ونانته‌نك ٤ کیلومتره غربنده برقصبه اولوب، ٩٨٦٠ اهالیسی، دمیرخانه‌لری وسائر فابریقه‌لری واردر.

شانتونغ { (Chan-Toung) چینك سواحل شرقیه‌سنده‌کی ایالاتندن اولوب، جنوباً (کانغ سو)، جنوب غربی جهتندن (هونان)، شمال غربی طرفـندن پچیلی، شرقاً وشرق شمالی جهتلرندن دخی دکزله محاطدر. قوره شـبه جزیره‌سی قارشیسـنده بولنوب، اوکا قارشی بر شبه جزیره‌سی‌ده واردر. جنوبدن شماله بویی ٦٧٠ کیلومتره واك واسع یرنده کنیشلکی بونك نصفیدر. مساحهٔ سطحیه‌سی تخمیناً ١٣٠٠٠٠ مربع کیلومتره واهالیسی تقریباً ٣٠٠٠٠٠٠٠ کشیدر. مذکور شبه جزیره ایله ایچ طرفی طاغلق اولوب، ایالتك قسم غربیسی ایسـه دوز اووه‌لردن عبارتدر. حتی غرب

Digitized by Google

جنوبیدن شرق شمالی‌یه طوغری آقان (هوآنغ هو) ایرماغنك بر جدولی ایالتك غرب جنوبی قسمنی شق ایدر. سواحلنده بر چوق قویلر و لیمانلر واردر. وقارشیلرنده بر طاقم کوچك آطه‌لر بولنیور. شبه جزیره‌نك ساحل شمالیسنده و پچیلی کورفزینك مدخلنده واقع (چیفو) و (تنغ چئو) اسکله‌لری چینك اك ایشلك تجارتگاهلرندن اولوب، آوروپا سفائنی دخی بو اسکله‌لره تقرب ایده‌بیلیور. طوپراغی پك منبت ایسه‌ده، یاغمورلری سیرك اولدیغندن، اراضی‌یی اسقا ایتمك قوتیله محصولات یتیشدیریلیر. قوراقلقله چکرگه وقت وقت قحطی منتج اولور. محصولاتی بغدای، داری، میوه، حبوبات وکلیتلی ایپكدن عبارتدر. سواحل وانهارله کوللرده کلیتلی بالیق چیقوب، آو حیواناتی دخی چوقدر. آلتون، کومش، قورشون، دمیر، کور معدنلری و مرمرك انواعیله چینی اعمالنه یارار طوپراغی‌ده چوقدر. تجارتی پك ایشلك اولوب، مذکور جدول دخی تجارتجه تسهیلاتی موجبدر. ایالت اون سنجاغه منقسم اولوب، وقتیله مرکزی (تنغ چئوفو) اسکله‌سی ایکن، شمدی (چی نان‌فو) شهری مرکز اتخاذ اولنمشدر.

شانتیلی { (Chantilly) فرانسه‌ده (اوآزه) یالتنك (سانلی) قضاسنده و(قری)ك ۸ کیلومتره جنوبنده بر قصبه اولوب، ۳۴۸ اهالیسی ودمیر یولی واردر.

شاندرناکور { (Chandernagor) هندستانك بنکاله خطه‌سنده وکلکته‌نك ۲۶ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق کنك ایرماغی دالیه‌سنك اك غربی قولی اوزرنده واقع وفرانسه دولتنه تابع بر شهر اولوب، ۲۳۲۸۰ اهالیسی، کنیش سوقاقلری وکوزل ابنیه‌سی واردر. اهمیت تجاریه‌سی پك آزدر.

شان‌سی { (Chan-Si) چینك ایالات شمالیه‌سندن اولوب، غرب شمالی جهتندن وشمالاً مغولستانله شرقاً (پچیلی)، جنوباً (قونان)، غرباً دخی (شن‌سی) ایالتلریله محاطدر. حدود غربیه‌سیله حدود جنوبیه‌سنك بر قسمنی (هانغ هو) ایرماغنك مجراسی تفریق ایدیور. شمالاً مشهور سدله مغولستاندن آیرلمشدر. شمالدن جنوبه بویی ۶۷۰ واکی تقریباً ۳۰۰ کیلومتره، مساحه سطحیه‌سی ۱۷۰۰۰۰ مربع کیلومتره واهالیسی ۱۷۰۰۰۰۰۰ کشیدن عبارتدر. ایالت ۲۰ سنجاغه منقسم اولوب مرکزی (تای یوآن) شهریدر. اراضیسی طاغلق اولوب، طاغلری چینك اوجهتده‌کی حدود شمالیه‌سی بوینجه اوزانان (این شان) سلسله‌سنه مربوطدر. بوطاغلرك بر طاقمی صرب وناقابل اعمار اولوب، بر طاقمی دخی تپه‌لرینه‌دك سدلر انشاسیله قابل زراعت حاله وضع اولنمشدر. (هوآنغ هو) ایرماغی حدود غربیه وجنوبیه‌سنی تفریق ایده‌رك، ایالتك غرب جنوبی جهتنده آقان (فوش هو) نهرینی ودها بر بر چوق چایلرینی اخذ ایدر. ایالتك شرق جهتنده آقان انهار ایسه (پچیلی) ایالتنه کیروب، طوغریدن (پچیلی) کورفزینه دوکیلورلر. هواسی معتدل وصاغلامدر. محصولاتی بغدای، داری، بر مقدار پرنج، کلیتلی اوزوم، پاموق، توتون و بویاجیلقده مستعمل انواع نباتات وسائره‌دن عبارت اولوب، پرنجدن برنوع راقی اخراج ایدرلر، واوزومی قورو دورلر. حیوانات اهلیه‌سی وآتلریله ایپك بوجکلری چوقدر. مسك دخی کثرتله بولنور. دمیر معدنیله بلور، یشم، مرمر وسائر قیمتلی طاشلری چوق اولدیغی کبی، معدن کوری دخی پك چوق اولوب، اودون یرینه قوللانیلیر. برکوچك کولك صویی پك طوزلی اولوب، بوندن بتون ایالته کفایت ایده‌جك مقدارده طوز چیقار. صنایع محلیه قباکلیم ایله عبا وایپك منسوجاتله دمیردن بعض آلات و ادواتدن عبارتدر. تجارتی خیلی ایشلك اولوب، باشلیجه (هوآنغ هو) نهرنده ایشلین سفائنله اجرا اولنور. چینلیلر بو ایالته اجدادلرینك وطن اصلیسی نظریله باقیورلر.

شانغ‌تو { (Chang-Tou) و مغولجه (چاؤ نایمان سومه) مغولستانده پچیلی کورفزینه دوکیلن (لوآن‌هو) ایرماغنه تابع همنامی بر نهرك اوزرنده و پکینك تقریباً ۳۰۰ کیلومتره شمالنده واقع اسکی بر شهر خرابه‌سیدر.

شانغهای { (Changhaï) چینك ساحل شرقیسی قربنده (هوآنغ‌فو) نهرینك صول کنارنده وبو نهرك منصبندن ۲۱ کیلومتره یوقاریده اوله‌رق ۳۱° ۱۴′ ۳″ عرض شمالی ایله ۱۱۹° ۱۰′ ۴″ طول شرقیده بیوك بر شهر

Digitized by Google

وتجارتكاه بر اسكله اولوب، ٢٠٠ ٢٣٠ اهاليسی واردر. چينك سائر شهرلری كبی مستطيل الشكل اولوب، سور وخندقله محاطدر؛ ودرت قپوسيله خاج‌واری ایكی كنيش ودوز جاده‌سی واردر. بوندن بشقه سورك خارجنده اوروپاليلرك ساكن اولدقلری بيوك بر واروشی واردر، كه قونسلوسلرك تحت نظارتنده انتخاب اولنمش بلديه رئيسلری معرفتيله اداره اولنور. شانغهاك (هوآنغ) نهری و (هوآنغ‌هو) نهرينه قدر آچلش اولان جدول واسطه‌سيله چينك اكثر طرفلريله اختلاطی اولوب، بو اختلاط تجارتی زياده‌سيله تسهيل ايديور. اطراف وجوارلری دخی پك منبت ومحصولداردر.

شانون (Chanon) ايرلانده جزيره‌سنك اك بيوك ايرماغی اولوب، (اولستر) خطه‌سنك (قاوان) ايالتنده آنجق ٧٨ متره ارتفاعی اولان بر تپه‌دن (اوونموره) اسميله نبعانله، ابتدا غرب جنوبی‌يه، بعده غرب شمالی‌يه وصكره ينه غرب جنوبی‌يه طوغری آقه‌رق، (قونوخت) خطه‌سنك (ليتريم) ايالتنه كيرر؛ اوراده (لوغ آلن) ودها آشاغیده (لوغ‌كی) كوللرينی ودها برطاقم كوچك كوللر تشكيل ايتدكدن وبر طاقم چايلر آلدقدن صكره، (ری) اسميله بربيوك كوله كيروب، بوندن چيقديغنده، (قونوخت) ايله (لينستر) و بعده (قونوخت) ايله (مونستر) خطه‌لرينك حدودينی تشكيل ايده‌رك، (دريغ) كولنی دخی شق ايتدكدن صكره، نهايت (مولستر) خطه‌سنه داخل اولور، وغربه طوغری دونه‌رك، پك اوزون وشماله طوغری ممتد بر كورفزله برچوق كوچك آطه‌لری حاوی اولان بر خليجك ايچنه واورادن بحر محيط اطلاسی‌يه دوكيلور. مجراسنك طولی ٣٨٥ كيلومتره اولوب، حوضه‌سنك مساحهٔ سطحيه‌سی ١١٧٦٨ مربع كيلومتره‌در. خليجی اك بيوك كميلرك دخی سيرينه مساعد اولوب، نهر مجراسنده دخی (لوغ آلن) كولنه قريب محله‌دك كوچك كميلر ايشليه‌بيلير. تابعلرينك اك بيوكی صاغدن (قونوخت) خطه‌سنك اورته‌سندن جريان ايدن (سوق) نهريدر. ايرلانده دكيزينه دوكيلن بيوك نهرلرله وجزيره‌نك داخلنده بولنان حسابسز كوللرله اختلاطنی تسهيل ايدر بر چوق صنعی جدوللری واردر.

شانی قدمای شعرای عثمانيه‌دن آتی كشينك مخلصيدر:

برنجيسی استانبوللی اولوب، تيمار اصحابندن ايدی. هجو وهذليانه مائل ايدی. شو قطعه اونكدر:

كوپ دوشوب ميخانه ايچره قالدم آياقده مدام
بر كوزل مستانه كوردم بادهٔ حمرا صاتر
عقل وصبر و اختيار دل متاعی قالمدی
شمدی بازار فناده كوكلم استغنا صاتر

— ايكنجيسی بوسنه سرايندن اولوب، طريق تدريسه سالك ايدی. صاحب تذكره قاف زاده‌نك احباسندن ايدی. شو قطعه اونكدر:

سر چكمسون سمايه قدينی قلمسون عرض
فرقی بويكله سروك بين السماء و الارض
اويكمسون رخنه زيرا كه ماه تابان
يوز قيردبروب آلو بدر نوری كونشدن اول قرض

— اوچنجيسی قرمان ديارنده‌كی (لارنده) دن اولوب، سلطان سليم خان ثانی دورنده درسعادته وروديله، طريق تدريسه سلوك ايتمشيدی. شو بيت اونكدر:

كاربان راه اقليم فنانك شانيا
باش وجان تركن اورر بزقافله سالاريز

— دردنجيسی قسطمونيلی اولوب، سلطان سليمان خانك بغداد سفرنده وفات ايتمشدر. شو قطعه اونكدر:

ای فلك ميلك اكر جاهل ونادانه ايسه
بن دخی چاق او قدر كامل و دانا دكلم

— بشنجيسی واردار يكيجه‌سندن اولوب، كنج ياشنده وفات ايتمشدر. شو بيت اونكدر:

جكرلر قانی نوش ايتميجه كاسهٔ سردن
صفا بزمنده شانی اولمدی پيمانه‌يه لايق

— آلتنجيسی ابو السعود افندی ملازملرندن اولوب، اسمی احمددر. عنوان وعباره ومضمونی غريب بر طاقم تأليفاته قالقيشمش، وعجيب عجيب اشعار سويلمش ايسه‌ده، بعضاً عقلی باشنده اولوب، معنالی اشعار نظمنه دخی مقتدر اولمشدر. شو بيت او جمله‌دندر:

تن پرداغی محو ايتدم نه نام ونه نشان قالسون
همان كويك كلابينه نواله استخوان قالسون

شانی ايران شعراسندن وه‌ن اصل تركمان اويماقلرندن (تكلو) اويماغی رؤساسندن اولوب، شاه عباس ماضی‌يه منسوب بولنمش،

Digitized by Google

و۱۰۲۳ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو قطعه اونکدر:

ای دل حیات خضر وثبات جهان مخواه
اندوه پیرزوال وغم بیکران مخواه
کرخود سکندری پی آب خضر مرو
عمر ابد برای غم جاودان مخواه

شانی زاده (محمد عطاءالله افندی) سلطان محمود خان ثانی دوری علماسندن اولوب، اکثر علوم وفنونه انتسابی وار ایدی. قاموس مترجمی عاصم افندیدن صکره وقعه‌نویس اولمش؛ وطریق بکطاشی‌یه انتسابی مناسبتیله، یکیچری اوجاغنك لغونده تیره‌یه نفی اولنه‌رق، بعده اطلاق اولندیغی صره‌ده ۱۲٤۲ تاریخنده قصبهٔ مذکوره‌ده وفات ایتمشدر. تشریحه دائر بیوك بر تألیفی، بر تاریخی وسائر بعض آثاری واردر.

شاور (ابو شجاع — بن مجیر) نسبی مرضعهٔ حضرت رسالتپناهی حلیمه (رضها) نك پدری ابو ذویب عبدالله‌ه منتهی اولور. ملوك فاطمیه‌نك اخیری اولان عاضدلدین اللهك وزیری صالح بن زریك طرفندن صعید مصر والیلکنه نصب اولنه‌رق، صالحك وفاتندن صکره اوغلی عادل بن زریكك وزارتی زماننده و۵۵۸ تاریخنده خروجله، واحاتی احراق، و اسکندریه‌یه قدر کچدیکی یرلری استیلا ایله، مذکور عادل بن زریکی قتل، ومصر وزارتنی ضبط ایلمشیدی. ینه او سنه (ابو الاشبال ضرغام بن عامر اللخمی) خروجله، صاحب ترجمه‌یی قاهره‌دن اخراج، واوغلی (علی) ی قتل ایتدیکندن، شاور شام صاحبی ملك عادل محمود بن زنکیدن استمداده کیتمش؛ وحکمدار مشار الیه اسد الدین شیرکوهك قیادتیله بر فرقهٔ امدادیه کوندروب، شاوری مسند وزارته اعاده ایتمش ایسه‌ده، بعده قدسده‌کی فرنکلر مصره تجاوز ایتمکله، مشارالیه اسد الدین شیرکوه دها ایکی دفعه امداد ایچون مصره کیتمش؛ ونهایت شاورك بو بابده بعض کیزلی فسادلری تبین ایتمکله، اسد الدین مشارالیهك وبرروایتده یکنی صلاح الدین شهیرك امریله ٥٦٤ ده قتل اولنه‌رق، مصر وزارتی اسد الدین شیرکوهه قالمش؛ وبونك وفاتنده یکنی صلاح الدینه کچوب، عاضدلدین اللهك بلاوارث وفاتنده، مشار الیه صلاح الدین ایوبی تخت سلطنته جلوس ایتمش؛ وخلفاء عباسیه نامنه خطبه اوقویه‌رق، مصرده مذهب سنی‌یی اعاده ایتمشدر.

شاور قدمای شعراء عثمانیه‌دن اولوب، قسطمونیلیدر. قصابلقله تعیش ایدردی. طوپال اولدیغندن، تعییب ایدنلره جواباً سویلدیکی شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

طعن ایلر ایعش بکا آیاقسز دیو جهال
نوله آیاغم یوغیسه هر قنده الم وار

شاوکث ماوراء النهرده (شاش) خطه‌سی قصبه‌لرندن اولوب، بعض مشاهیر علمانك وازان جمله (حکیم شاوکثی) دیمکله مشتهر ٥٩٤ ده وفات ایدن ابوالقاسم عبد الواحد بن عبد الرحمنك مسقط رأسی بولنمشدر.

شاول (Sâül) طالوتك اسم اصلی عبرانیسیدر. [«طالوت» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

شاؤمبورغ لیپه (Schaumburg-Lippe) آلمانیه‌نك شمال غربی قسمنده بر کوچك پرنسلك اولوب، غرب جنوبی جهتندن وغرباً وستفالیه‌نك (میندن) سنجاغیله، شمالاً هانوورە ایله، شرقاً وشرق جنوبی جهتندن دخی (هسه‌ناسو) ایالتنك (قاسل) سنجاغیله محدوددر. جنوبنده‌کی (لیپه) پرنسلکندن (هسه‌ناسو) ایالتنك طار براراضیسیله و(وسر) ایرماغی مجراسیله آیرلمشدر. جنوب غربیدن شمال شرقی‌یه بویی ۳٦ واکی جنوبنده ۱۹ وشمال طرفنده آنجق ½ ۱ کیلومتره‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ۳٤۰ مربع کیلومتره اولوب، ۳۹۱۸۳ اهالیسی واردر. مرکزی ٥۲۰٥ اهالی‌یی جامع اولان (بوکبورغ) قصبه‌سی اولوب، (استادتاکن) اسمیله دیکر برقصبه‌سی و۲ بیوکله ۷۸ عادی قریه‌سی واردر. غرب شمالی قسمی بطاقلق اولوب، برکولی دخی واردر؛ وجنوب شرق جهتنده کمور معدنلرینی حاوی برطاقم تپه‌لر بولنیور. میاه جاریه‌سی (وسر) ایرماغنه وبوکا تابع آلر نهرینه دوکیلور. کوکوردلی وچلیکلی میاه معدنیه‌سی چوقدر. اراضیسی منبت اولوب، نصفنه قریب مقداری تارله وباغچه، بشده‌بری مرعا وچایر، درتده بری اورمان وقصوری خالیدر. باشلیجه محصولاتی حبوبات متنوعه ایله پتاتسدر. حیوانات اهلیه‌سی وهله طوموزلری پك چوقدر. صنایعی اولدقجه ایلری اولوب، کمور معدنلرینك ایشلدلمسی خیلی عمله اشغال ایدیور. تجارتی

مقصراً پروسیه ایله اجرا اولنه‌رق، باشلیجه اخراجاتی معدن کوری، کنوبر، کراسته، جام و سائره‌در. سیر سفائنه قابل انهاری اولمیوب، بر دمیر یول خطی اورته‌سندن یکر، ومملکت ایچنده ٤ موقفی واردر. اهالیسی عمومیت‌اوزره پروتستان اولوب، قتولیکلریله یهودیلری آزدر. اصول حکومتی مشروطیت اولوب، ۱۵ اعضادن مرکب برمجلس مبعوثانی واردر. پرنسلك ارثاً انتقال ایدوب، پرنس بولنان ذات آلمانیه اردوسنده دخی جنرالق عنوانی حائزدر. بو پرنسلك پروسیه مجلس مبعوثانه بر وآلمانیا مجلس مبعوثان عمومیسنه‌ده برمبعوث کوندرمك حقی حائزدر. واردات ومصارف سنویه‌سی بر ملیون فرانقه بالغ اولمیور.

شاه آباد { بو اسمله هندستان وایرانده برقاچ قصبه واردر:

برنجیسی کشمیرده ولاهورك ۲۳۵ کیلومتره شمال شرقیسنده مرتفع وکوزل بر وادیده واقع اولوب، هندستان ملوك تیموریه‌سنك صیفیه‌سی حکمنده ایدی. — ایکنجیسی (اود) خطه‌سنك (چیتاپور) ایالتنده ولکهنونك ۱۳۵ کیلومتره شمال غربیسنده واقع اولوب، ۱۹۰۰۰ اهالیسی، مصنع بر جامع شریفی وبیوك چارشیسی واردر. — اوچنجیسی پنجابك (امباله) ایالت وسنجاغنده وامباله‌نك ۲۰ کیلومتره جنوبنده واقعدر. — دردنجیسی رحیلقند خطه‌سنك (رامپور) حکومت ممتازه‌سنده ورامپورك ۳۰ کیلومتره جنوب غربیسنده‌در. — بشنجیسی خراسانك قسم شمالیسنده وماء جاریه‌سی بحر خزره دوکیلن (الاطاغ)ك شمالی اتکنده واقع یوکسك بر وادیده‌در.

شاه بداق { ذوالقدریه امراسنك آلتنجیسی اولوب، سلیمان بکك اوغلیدر.

برادری آرسلان بکك علیهنده مصرملوك چراکسه‌سندن (خوشقدم)ك نزدنده سعایتده بولنمغله، ۸۷۰ تاریخنده بونی قتل ایتدیره‌رك، رأس حکومته کچمش ایسه‌ده، مملکتك بکلری بونك بو حرکتندن متنفر اولوب، سلطان محمد خان ثانی حضرتلرینه مراجعت ایتدکلرنده، پادشاه مشار الیه یانده بولنان شاه بداغك برادری شهسوار بکی ذوالقدریه امارتنه تعیین بیورمش؛ وصاحب ترجمه ۸۷۲ ده مصرملکی (قایتبای) ه التجا ایتمش ایدی. قایتبای ذوالقدریه مملکتنی دولت عثمانیه‌یه ترك ایتمك شرطیله، شهسوار بکك التزام اولنماسنی سلطان محمد خان حضرتلرندن التماس، واو صرهده پادشاه مشار الیه بشقه غوائل ایله مشغول بولندیغنی فرصت اتخاذایده‌رك، شهسوارك اوزرینه عسکرسوق، وکندیسنی اخذ ایله، زنجیر بند اوله‌رق مصره کوتوره‌رك، صلب ایتمش؛ وشاه بداغی یکیدن ذوالقدریه امارتنه کچیرمش ایدی. ابو الفتح سلطان محمد خان حضرتلری قایتبایك بو حرکتنه قارشی عسکر سوقیله، شاه بداغی مصره قاچمغه اجبار، وکوچك برادری علاء الدوله‌یی اونك یرینه تعیین ایتمشدی. او وقتدن شاه بداق شامده محبوس قالوب، سلطان بایزید خان ثانی دورنده اورادن فرارله، پادشاه مشار الیهه التجا ایتمش؛ و وزه متصرفلغنه تعیین اولنمش ایدی. ۸۹۵ ده بر خیلی عسکرله مصر طرفنی التزام ایتمکده اولان برادری علاء الدوله‌یه قارشی سوق اولنه‌رق، ابتدا غالب کلمش ایسه‌ده، قیرشهر متصرفی بولنان برادرزاده‌سنك کوزلرینه میل چکمکله، نفرت عامه‌یی جلب ایده‌جك بر حرکت غدارانه‌ده بولنمش؛ وبعده علاء الدوله‌نك بر حیله‌سیله امدادسز قاله‌رق، مغلوب واسیر اولوب، مصره کوندرلمش؛ واوراده هلاك اولمشدر.

شاه بیك آرغون { سندده حکومت سورن آرغون دولتنك

مؤسسی اولوب، خراسان حاکمی سلطان حسین میرزانك امراسندن قندهار والیسی میرزا ذوالنون بیکك اوغلیدر. پدرینك وفاتنده یرینه قائم اولوب، متعاقباً پادشاه طرفندن قندهاردن اخراج اولنمغله، ۹۲۷ تاریخنده سند حاکمی جام فیروزی مغلوب ایده‌رك، الکاسی اولان سند خطه‌سنی ضبط، و۹۳۰ تاریخنه‌دك اجرای حکومت ایده‌رك، تاریخ مذکورده وفات ایتمش؛ وبیوك اوغلی شاه حسین آرغون خلفی اولمشدر.

شاهپور { بو اسمله هندستانده برقاچ قصبه اولوب، بری اله آباد ایالتنده

واله آبادك ٦٤ کیلومتره غربنده، — بری کشمیرده جلام نهری ساحل یسارندن ۱۲ کیلومتره‌لك مسافه‌ده، — بری پنجابك (راول پندی) ایالتنده وجلام نهرینك ساحل یسارنده، — اوچی‌ده ایالات وسطیه دینلن ایالتلرده واقعدر.

Digitized by Google

شاهجهان { (شهاب الدين محمد صاحب‌قران ثانی) هندستانده حکومت سورن سلالهٔ تیموریه ملوکندن اولوب، جهانکیر سلیم شاهك اوغلی وجلال الدين اكبر شاهك تورونیدر. هجرت نبویه‌نك ١٠٠٠ تاریخنده لاهورده طوغوب، میرزا هزم تسمیه اولنمشدی. ١٠٣٧ تاریخنده پدرینك وفاتنده دكنده بولندیغی حالده، وزیر آصف خان طرفندن لاهوره جلب اولنه‌رق، تخت سلطنته جلوس ایتمش؛ و ١٠٦٨ تاریخنه‌دك ٣١ سنه حکومت سوروب، فوق العاده دارات واحتشامله یاشامشدر. دهلی شهرینی اعمار وتوسیعله (شاهجهان آباد) تسمیه ایده‌رك، پایتخت اتخاذ ایتمشدر. تختی انواع جواهرله مزین اولوب، آلتی بچق ملیون انكلیز لیراسی قیمتنده اولدیغی مرویدر. زوجه‌لرندن برینك (اكره) ده‌كی مزاری اوزرینه (تاج محل) یاخود (ممتاز محل) اسمیله پك مصنع ومزین بر تربه یاپدیرمشدر، که بتون هندستان ابنیه‌سنك اك مصنع ومطنطنیدر. ١٠٦٨ تاریخنده اوغلی (اورنكزیب عالمكیر) طرفندن اسقاط، واكره‌ده حبس اولنه‌رق، سكز سنه‌لك محبوسیتدن صكره، ١٠٧٦ ده وفات ایتمش، ومذكور تاج محلده دفن اولنمشدر.

شاهجهان آباد { [«دهلی» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

شاهجهانپور { هندستانك رحیلقند ایالتنده ولکهنونك ١٦٠ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق ٢٧°٥٢′ عرض شمالیده سنجاق مركزی بر شهر اولوب، ٧٢١٤٠ اهالیسی واردر. — سنجاغنك مساحهٔ سطحیه‌سی ٦٤٣٠ مربع کیلومتره واهالیسی ٩٤٧٣٧٠ کشی اولوب، اكثر طرفلری اورمانلرله مستوردر. قسم شمالیسی بطاقلق وصیته‌لی اولوب، سائر جهتلری صاغلام وپك منبت اولمغله، کلیتلی پرنج، مصر، بغدای، سبزه، پك کوزل میوه‌لر، شكر قامشی، توتون وسائره حاصل اولور.

— بو اسمله هندستانك شمال جهتنده بر چوق کوچك قصبه‌لر دخی واردر.

شاهدا { ایران شعراسندن اولوب، کیلانلیدر. شو بیت اونکدر:

بس که از کردش چشم تو غزالان مستند
دیده چون حلقهٔ زنجیر بهم پیوستند

شاه‌داعی الله { شعرا وصوفیوندن اولوب، شاه نعمة اللهك مریدیدر. مرقدی شیرازده زیارتگاهدر.

شاهدر { اصفهان طاغلرنده متانتیله مشهور برقلعه اولوب، ملاحدهٔ اسماعیلیه‌نك النده ایكن، ٥٠٠ تاریخنده ملكشاه سلجوقی طرفندن فتح اولنمشدر.

شاهدی { (ابراهیم دده) قدماء شعرادن اولوب، مغله‌لیدر. طریق علیه سلوك ایله، تكمیل علوم ایتدكدن صكره، تصوفه میل ایده‌رك، قونیه‌ده طریقت مولویه‌یه انتساب ایدوب، وجد وحال كسب ایتمشیدی. برمدت سیاحت ایتدكدن صكره، مملكتنده اختیار عزلت ایده‌رك، بقیهٔ عمرینی عبادتله كچیرمشدر. حضرت مولانانك «مثنوی» سی طرزنده «كلشن توحید» عنوانیله بر منظومهٔ عارفانه‌سی واردر. لغت فارسیه‌ده‌كی منظوم لغتنامه‌سی مشهور ومتداولدر. «كلستان» ه دخی بر شرحی واردر. ٩٢٧ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

برقی ابر سیهدر یوزی مهتابی ایچون
شب یلدا صاچی فتان کوزینك خوابی ایچون

شاهدی { ایران شعراسندن ایکی کشینك مخلصی اولوب، برنجیسی (قم) لیدر، و ٩٢٥ ده وفات ایتمشدر. اشعارینه دسترس اولنه‌مدی. — ایكنجیسی نیشابورلی اولوب، شو بیت اونكدر:

وعدهٔ وصل بفردا دهی ومیدانی
هر که امروز ترا دید بفردا نرسد

— هندستان شعراسندن دخی برینك مخلصی اولوب، اسمی (میر عبد الواحد) در، و (بلكرام) لیدر.

شاهرخ { (میرزا معین الدين —) تیمورلنكك دردنجی اوغلی اولوب، ٧٧٩ تاریخنده سمرقندده طوغمش؛ وپدرینك حیاتنده ٧٩٩ ده خراسان حاکمی اولمشیدی. پدرینك وفاتنده یعنی ٨٠٧ ده تورونی سلطان خلیل بن امیرانشاه سمرقندده تخت سلطنته جلوس ایتمكله، صاحب

Digitized by Google

ترجه ینه خراسان حاکمی قالمش ایدیسه‌ده، صکره سلطان خلیلك امراسی عصیان وکندیسنی حبس ایتدکلرنده، شاهرخ خراساندن سمرقنده عزیمتله، سلطان خلیلی فارس حاکملکنه نصب ایتمش ایدی. ٤٢ سنه بالاستقلال حکومت سوروب، آذربیجان وکردستان جهتنده قره یوسف ترکمانی ایله وبعده اوغللریله برچوق محاربه‌لر ایتمش؛ ونهایت بونلری تحت تابعیتنه آلمش ایدی. جسور وجنکاور اولمغله برابر، زیاده‌سیله عادل ومعارفپرور برحکمدار ایدی. هراتده مکمل بر قلعه یاپدیروب، بو شهرك وسمرقندك سور واستحکاماتنی تجدید ایتمش؛ وسائر برچوق عماراته موفق اولمشدر. ٨٥٠ تاریخنده، ٧١ یاشنده اولدیغی حالده، (ری) ده وفات ایتمشدر. سلطان ابراهیم، اولغ بك، میرزا بایسنغر، میرزا سیورغتمش و میرزا احمد جوکی اسملریله بش اوغلی اولوب، دردی کندی حیاتنده وفات ایتمکله، ارتحالنده اولغ بك خلفی اولمشدر.

شاهرخ میرزا { سلالهٔ تیموریه‌دن ابراهیم میرزا بن سلیمانك اوغلی اولوب، ٩٨٣ تاریخنده بدخشان حاکملکنده بیوك بدرینه خلف اولمش؛ واون سنه حکومت سوردکدن صکره، بدخشان اوزبکلر خانی عبدالله خان طرفندن ضبط اولندقده، هندستانه عزیمتله، اکبر شاه طرفندن حسن قبول اولنه‌رق، کریمه‌سی (شاکر النسا) نك تزوجیله دامادی اولمش؛ و١٠١٦ تاریخنده وفات ایتمشدر.

شاهرخ میرزا { نادر شاهك تورونی و رضا قلینك اوغلی اولوب، بیوك والده‌سی سلطان حسین صفوینك قیزی ایدی. بیوك پدرینك وفاتندن صکره بر مدت خراسانده حکومت سورمش ایسه‌ده، ١٢١١ تاریخنده دامغانده آقامحمدك الینه کچوب، نادرشاهك خزاین متروکه‌سنی تسلیم ایچون اشکنجه اولنورکن، وفات ایتمشدر.

شاهرخیه { تیمورلنکك سیحون کنارنده وخجند قربنده تأسیس واوغلی نامیله تسمیه ایتدیکی برقصبه اولوب، برروایتده بوقصبه چنکیزك تخریب ایتمش اولدیغی خجند شهرینك عینی ایدی؛ یعنی بواسم بعدالتعمیر خجند شهرینه ویرلوب، بعده ینه اسکی اسمی غلبه ایتمکله، شاهرخیه اسمی اونودلمشدر.

شاهرود { ایرانك طبرستان خطه‌سنده ٣٦°٢٥′١٣″ عرض شمالی ایله ٥٢°٤٠′٣١″ طول شرقیده و ١٣٦٠ متره ارتفاعنده‌واقع برقصبه اولوب، ٤٠٠٠ قدر اهالیسی ٥ جامعی، ٥ حمامی، چارشیسی، ٣ کاروانسرایی، ایچندن آقان کوزل برصو ایله اروا اولنور باغچه‌لری وبك ایشلك تجارتی واردر. طهران ایله مشهد آره‌سنده‌کی جاده‌نك اوزرنده بولنمغله، اهمیتی زیاده‌در. قوندره‌لری مشهوردر.

شاه سلطان { سلاطین عظام عثمانیه کریمه‌لرندن بروجه آتی اوچ خاتونك اسمیدر:

برنجیسی یاوز سلطان سلیم خانك کریمه‌سی اولوب، صدر اعظم لطفی پاشایه تزویج اولنمش ایسه‌ده، پاشای مشارالیه تندخو برآدم اولدیغندن، بینلرنده امتزاج میسر اوله‌مامغله، صدارتدن عزل اولنه‌رق بینلرنده مفارقت وقوع بولمش ایدی. مرکز افندینك مریده‌سی وخیراته مائل اولوب، داود پاشاده بر جامع وتکیه بنا، وتکیه‌یی بعده مدرسه‌یه تحویل ایتمشدر.

— ایکنجیسی قانونی سلطان سلیمان خانك کریمه‌سی اولوب، روم ایلی بکلر بکیسی حسن پاشادن طول قالمغله، زال محمود پاشایه وارمش؛ وبونکله بر ساعتده وفات ایتمشدر. ایوبده نامنه منسوب تکیه‌سی واردر.

— اوچنجیسی سلطان مصطفی خان ثالثك کریمه‌سی اولوب، صالحه وعابده بر خاتون اولمغله، فقرایه چوق باقمش؛ وایوبده مکتب وسبیل وسائر بعض خیرات یاپدیرمشدر.

شاه سنجان { (خواجه رکن الدین محمود) ایران شعراسندن اولوب، سنجانلیدر. صحبت مشایخ وارباب تصوفه مائل وملازم ایدی. مرشدی بولنان (خواجه مودود چشتی) کندیسنی بولقبله تلقیب ایتمشدی. ٥٩٦ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو قطعه جملهٔ اشعارندندر:

خواهی که ترا رتبهٔ ابرار رسد
مپسند بهرکس زتو آزار رسد
ازمرك میندیش وغم رزق مخور
کاین هردو بوقت خویش ناچار رسد

Digitized by Google

شاه شجاع [«شجاع» مادەسنه مراجعت بيوريله]

شاه طاغ قافقاس جبالنك اك بويوكلرندن اولوب، داغستانده ٢٠´ ٤١° عرض شمالى ايله ٢٠´ ٤٥° طول شرقيده واقعدر، و ٤٢٥٣ متره ارتفاعى واردر. ذروەسى غرانيت واتكلرى اراضئ كلسيەدندر. سمور نهرى اتكلرندن نبعان ايدر. آلتنده ساحل ايله طاغ آرەسنده دربندى محافظه ايدر (سبران) اسميله برقلعه بولنيور.

شاه عالم (ابو المظفر مروج الدين عالى كوهر) هندستانده حكومت سورن سلالۀ تيموريەنك صوك حكمدارى اولوب، ايكنجى عالمكيرك اوغليدر. ١١٤٠ تاريخنده طوغوب، ١١٧٣ ده پدرى مقتول اولمغله، تخت موروثنه جلوس ايتمش؛ ومؤخراً بنكاله خطەواسعەسنى سنوى ٢٤ لك روبيەيه قارشى انكليز قومپانيەسنه ترك ايتمشدى. ١١٨٥ ده غلام قادر خان قيام ايدوب، صاحب ترجمەيى طوتەرق، كوزلرينه ميل چكمش ايسەده، صاحب ترجمه بعده تختنى استرداد ايدوب، وفاتنه يعنى ١٢٢٠ تاريخنەدك، اسماً حكومت سورمش، وحقيقتده حكم ونفوذ انكليزلرك الينه كچمش ايدى. شاه عالم بومدتده شعر واديباتله اوغراشوب، (آفتاب) مخلصيله خيلى اشعارى واردر. [«آفتاب» مادەسنه مراجعت بيوريله.]

شاه على هندستان مشاهير علما ومشايخندن وساداتدن اولوب، ٩٨٣ تاريخنده كجراتك احمدآباد شهرنده وفات ايتمشدر. عربى وفارسى وكجراتى لسانلرنده برقاچ تأليفى واردر. صلاح وتقوى ايله دخى شهرتى اولوب، تربەسى زيارتكاهدر.

شاهفور (بن محمد) ايران مشاهير شعراسندن ومشهور عمر خيامك احفادندن اولوب، نيشابورليدر. ظهير الدين فاريابينك تلامذەسندن اولوب، علوم عقليه و نقليەده اكتساب مهارت ايتمش؛ وخوارزم مشاهاندن سلطان محمد تكشك انشا خدمتنه تعيين اولنمشيدى. فن انشاده بر رسالەسى دخى واردر. ٦٠٠ تاريخنده تبريزده وفات ايدوب، ظهير الدين فاريابى و افضل الدين خاقانينك يانلرنده مدفوندر. شو بر ايكى بيت بر غزلندندر:

روزكار آشفته تر يا زلف تو يا كار من
ذره كمتر يا دهانت يا دل افكار من
شب سيەتر يا دلت يا حال من يا خال تو
شهد خوشتر يا لبت يا لفظ كوهر بار من

شاهكى ايران شعراسندن اولوب، اصفهانليدر. شو ايكى بيت اونكدر:

عشق دارم وسينه سوزانى
دردى دارم و ديده حيرانى
عشق وچه عشق عشق عالم سوزى
دردى وچه درد درد بيدرمانى

شاه محمد (ملا —) ايران شعراسندن اولوب، (دارابجرد) ليدر. كندى زمانى شعراسنك تراجمنى حاوى بر تذكرەسيله برخيلى اشعارى واردر. هندستانه سياحت ايتمشدى. شو رباعى اونكدر:

عمر ماچون باد بكذشت ونشان معلوم نيست
از سبكسيرى پى اين كاروان معلوم نيست
زحمت و واماندكيرا پيروى در مغز ليست
زشتئ آمال مادر اين جهان معلوم نيست

شاه محمود قزوينى (حكيم —) مشاهير علما واطبادن وعلامه جلال الدين دوانينك تلامذەسندن اولوب، وطنى اولان قزويندن ايفاى فريضۀ حج ايچون مكۀ مكرمەيه كلەرك، بر مدت مجاور اولدقدن صكره، مؤيد زادەنك توصيەسى اوزرينه، سلطان بايزيد خان ثانى جانبندن درسعادته جلب بيوريلەرق، سر طبابته تعيين اولنمش؛ وياوز سلطان سليم خان دورنده قدرى بر تر اولوب، حضر وسفرده معيت شاهانەلرنده بولنمش؛ وسلطان سليمان خان دورنده وفات ايتمشدر. سورة النحلدن آشاغى بر تفسير شريفله «ربط السور والا يات» عنوانيله برتأليفى، خواجەزادەنك «تهافت» ينه و دوانينك «شرح العقايد العضديه» سنه حاشيەلرى، «ايساغوجى» و «كافيه» وطبده «موجز» كتابلرينه شرحلرى واردر. غزالينك «حيوة الحيوان» نى دخى فارسىيه ترجمه ايتمشدر. نوايينك «مجالس النفايس» نى دخى ترجمه، و سلطان سليم خانه تقديم ايتمش ايدى. طبيعت شعريەسى دخى اولوب، فارسى وتركى بعض اشعارى واردر.

شاه مدار (بديع الدين) مشاهير صوفيەدن اولوب، شيخ محمد طيفورئ بسطامى مريداننددن وقاضى شهاب الدين دولت

آبادی ماصرلرندندر. هندستانده منتشر (طریقت مداریه) نك مؤسسی وپیریدر. ٨٣٨ تاریخنده هندستانك قنوج شهرنده وفات ایدوب، تربه‌سی اوراده زیارتکاهدر.

شاه میر (شمس الدین) کشمیرده حکومت سورن ملوك اسلامیه‌نك برنجیسی اولوب، خطهٔ مذکوره‌یه دین اسلامی ادخال ایدن کندیسیدر. ٧١٥ تاریخ هجریسنده بر درویش صورتنده کشمیره داخل اولوب، عقل ودرایتی جهتیله، مرور زمانله اورا راجه‌سنك مقربینی صره‌سنه کچمش؛ وراجه‌نك وفاتنده صغیر السن اولان اوغلنك وزیر ووصیسی اولمش ایدی. بر اوچنجی راجه طرفندن دخی مقام وزارتده ابقا اولنمش ایسه‌ده، بعده بعض حسودلرك سعایتی اوزرینه، راجه صاحب ترجمه‌نك اقتدار ونفوذندن وهمناك اولوب، وزارتدن عزل ایتمش؛ وشاه‌میر طرفدارلریله مقاومت ایدوب، غالب کلکله، راجه مجروح اوله‌رق، ٧٢٧ ده وفات ایتمش؛ وزوجه‌سی (کاوله‌دوی) کشمیر تختنه جلوس ایدوب، شاه‌میری وزارته اعاده ایتمش؛ وبعده کندیسنه واروب، دین اسلامی دخی قبول ایتمکله، سلطنت بالطبع شاه میره کچمشدر. مشارالیها پك صالحه ودیندار بر قادین اولمغله، دین اسلامی بتون تبعه‌سنه نشر وتعمیمه چالیشمش؛ واو وقتدن بری کشمیر ممالك اسلامیه صره‌سنه داخل اولوب، شاه‌میر ایله مشارالیها نسلندن ١٢ حکمدار حکومت سورمشدر.

شاه میر (شیخ محمد —) مشاهیر صوفیوندن اولوب، ٩٥٧ تاریخنده سیستانده طوغمش، وحضرت عمر بن خطاب (رضه) نسلنه منسوب بولنمشدر. بعده لاهوره کیدوب، ٦٠ یاشنه قدر اوراده یاشامش؛ و ١٠٤٥ ده ٨٨ یاشنده وفات ایدوب، لاهور جوارنده (هاشمپور) ده دفن اولنمشدر. تصوفه دائر «ضیاء العیون» عنوانیله بر تألیفی واردر.

شاه میر (تقی) ایران شعراسندن اولوب، (قم) لیدر. خاقانینك «تحفة العراقین» نه مانند بر مثنویسی وبر تذکرهٔ اشعاری واردر. شو بیت اونکدر:

مدتی شدکه جدا از رخ جانان شده‌ام
وه‌چه کویم که چسان بی‌سر وسامان شده‌ام

شاهنشاه (امیر نور الدوله — بن نجم الدین ایوب بن شادی) سلطان صلاح الدین اوبینك بیوك برادری وصلاح الدین مشارالیه طرفندن دمشق شامده توکیل اولنان (عزالدین فرخ شاه) ك پدریدر. اهل صلیب محاربانده فرنکلرك دمشقك اوزرینه هجومنده صلاح‌الدینك واقع اولان مقاومت وغالبیتی اثناسنده و ٥٤٣ تاریخنده شهید اولمشدر. صاحب ترجمه‌نك (عذراء) اسمنده بر قیزی دخی وار ایدی، که دمشقده (مدرسهٔ عذراویه) دینلکله مشهور مدرسه‌نك بانیه‌سیدر.

شاه نظر ایران شعراسندن اولوب، اصفهانلیدر. هندستانه سیاحت ایتمشدی. ناموسسز بر قادینه ابتلاسیله شهرت بولمشدر. شو رباعی اونکدر:

یا ما سر خصمرا بکوبیم بسنك
یا او تن مابدار سازد آونك
القصه درین سراچهٔ پر نیرنك
یك مرده بنام به که صد زنده بننك

شاهی ایران شعراسندن اولوب، شاه اسماعیل صفوی‌یه منسوبیتی جهتیله بو مخلصی اختیار ایتمش، وسلطان سلیم خان اول زماننده رومه کلمش ایدی. شو بیت اشعارندندر:

تاج یکرنکی که صاحب دولتانرا برسراست
این همه کلهای سرخ باغ آل حیدراست

شاهی شعراء عثمانیه‌دن اولوب، اوقجی زاده محمد پاشانك اوغلیدر. استانبولده طوغوب، ابتدا طریق علمه سلوك ایتمش؛ وبعده دفتر امینی، توقیعی دیوان همایون، نشانجی، رئیس الکتاب ومصر دفترداری اولمش ایدی. اون برنجی قرن هجری اوائلنده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

برك کل عارض دلداره دیمه اولدی نظیر
تر دوشوب بلکه رخ آلی اوله رنك پذیر

شاهی (آقاملك بن جمال الدین فیروزکوهی) سبزوارلی اولوب، سربداران ملوکنك اخیری اولان خواجه علی مؤیدك همشیره زاده‌سی ایدی. اشعاری پك کوزل اولدیغی کبی، موسیقیدن بهره‌سی وخطاطلقده ورسم وتصویرده دخی مهارت کامله‌سی وار ایدی. شاهرخ بن تیمورك اوغلی بایسنقرك ملازمتنده بولنوب، بعده بابر میرزا

سلطنتی زماننده کوشکنی تصویر ایچون استراباده جلب ایتمشیدی. ٨٥٧ تاریخنده استرابادده وفات ایدوب، نعشی سبزواره نقل ایله، اجدادی تربه‌سنه دفن اولنمشدر. مرتب دیوانی و «مجموعة الشعرا» عنوانیله بر تذکره‌سی واردر. شو رباعی جملهٔ اشعارندندر:

شادم که زمن بردل کس باری نیست
کسرا زمن وکار من آزاری نیست
کرنیک شمارند وکربد کویند
بانیک وبد هیچ کسم کاری نیست

شاهی بك { (ونام دیکرله شیبك خان) ماوراءالنهرده حکومت سورن اوزبك خانلرینك برنجیسی اولوب، ٩٠٤ تاریخنده اولاد تیموردن ماوراء النهر حاکمی بولنان سلطان علی میرزایی قتل ایله ماوراء النهری ضبط ایتدکدن صکره، ٩١٣ ده خراسانه عسکر سوق ایده‌رك، اورانك حاکمی بولنان بدیع الزمان بن سلطان حسین مقابله‌یه جسارت ایده‌مدیکندن، خراسانی دخی سهولتله تسخیر ایتمش ایسه‌ده، متعاقباً شاه اسماعیل صفوی خراسانه هجومله، مروقربنده بینلرنده وقوع بولان بر محاربهٔ خونریزانه‌ده مغلوب ومقتول اولمشدر. مدت حکومتی ١١ سنه‌در. بونك اوزرینه خراسان اوزبکلرك الندن شاه اسماعیلك ضبطنه کچمش، وشاهی بکك سلاله‌سی یالکز ماوراء النهرده حکومت سورمشدر. زوالّلی بدیع الزمان ایسه شاه اسماعیلك اسیری حکمنه کچوب، چالدیران مظفریتنده یاوز سلطان سلیم خان جانبندن قورتاریله‌رق، استانبوله کتیرلمش ایدی.

شاهین پاشا { [«لالا شاهین پاشا» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

شاهین پاشا { مصر سلطان محمود خان اولده ١١٤٤ تاریخنده اوچ آی قپودان پاشالق ایتمشدر. یکیچری اوجاغندن یتیشمه ایدی.

شاهین علی پاشا { سلطان عبد الحمید خان اول زماننده مسند صدارت عظمایه کچمش وزرادن اولوب، کورجی الاصلدر. چلیك محمد پاشا کوله‌لرندن اولوب، کوستردیکی بعض برارلقلر اوزرینه، میرمیرانلق رتبه‌سیله آطنه ایالتنه، وبعده خوتین محاربه‌سنده ابراز ایلدیکی شجاعت اوزرینه، رتبهٔ وزارته نائل اولوب، متسلسلاً قرمان، سیواس، آیدین، کوتاهیه، رقه، مرعش، حلب ایالتلرینه وطول مدت (اوزی) قلعه‌سی محافظه‌سنه مأمور اولمش ایدی. ١١٩٩ تاریخنده اوزیدن جلبله، مهر صدارت کندیسنه تودیع اولنمشدی. طقوز آیه قریب مدت بو مقامده قالدقدن صکره، ١٢٠٠ تاریخنده عزل، وسلانیك سنجاغنه واسماعیل جانبی سرعسکرلکنه وبعده ینه اوزی محافظلکنه نصب اولنه‌رق، اسماعیلده بولندیغی حالده، کوریلن بعض سوء حرکاتی اوزرینه، ١٢٠١ ده سرعسکرلکدن عزل اولنه‌رق، سلستره‌ده اقامت ایتمکده ایکن، وزارتی دخی رفع وبوزجه آطه‌یه نفی اولنمسی فرمان بیوریلوب، اثنای راهده کلیبولیده وفات ایتمشدر.

شاهین کرای { قریم خانلرندن اولوب، صاحب کرای خانك برادری وطوپال احمد کرای سلطانك اوغلیدر. برادرینك خانلغنده قلغای اولوب، ١١٩١ ده امرانك انتخابیله خود بخود قریم خانی اولمش؛ وبعده جانب باب عالیدن تصدیق اولنمش ایدی. ١١٩٦ ده قریم اهالیسی قیام ایدوب، قتلنه قصد ایتدکلرنده، روسیه‌یه فرار ایتمش؛ وبعده دولت مشار الیهانك امدادیله خانلغه اعاده اولنمش؛ وحرکات نابجاسیله قریمك بسبتون روسلرك ضبطنه کچمسنه سبب اولوب، ١٢٠١ ده ممالك عثمانیه‌یه فراره مجبور اولمش؛ وردوسه نفی اولنه‌رق، اوراده اعدام اولنمشدر. طبیعت شعریه‌سی اولوب بعض اشعاری واردر.

شاید { (Scheid) فلنك مشاهیر علماسندن اولوب، عربیدن لاتینجه‌یه بر لغت کتابی وسائر بعض تألیفات یازمشدر. ١٧٤٢ ده طوغوب، ١٧٩٥ ده وفات ایتمشدر. مذکور لغت کتابی ١٧٦٩ تاریخ میلادیسنده فلنکك (لیده) شهرنده باصلمشدر.

شاٴوچئوفو { (Chao-Tcheou-Fou) چینك ایالات جنوبیه‌سندن (قوآنغ تونغ) ایالتنده وقانتونك ١٨٥ کیلومتره شمالنده سنجاق مرکزی بیوك بر شهر اولوب، اهالیسنك مقداری مجهول ایسه‌ده، خیلی کثرتلیدر. برچوق ایپك فابریقه‌لری دخی واردر.

Digitized by Google

شایوق (Chayok) کشمیرك (لدك) ونام دیکرله (کوچك تبیت) ایالتنده بر نهردرکه ٣٥° ٢٨′ عرض شمالی ایله ٧٥° ٤٠′ طول شرقیده و(قره قوروم) بوغازی قربنده نبعانله، ١٦٨ کیلومترهلك محلده جنوبه طوغری بر طاقم طار ومرب وسنهنك اکثر آیلرنده قار و بوزله مستور بوغاز ووادیلردن کچهرك، برطاقم چایلر آلدقدن صکره، بردن بره غرب شمالی‌یه طوغری دونوب، دها بر طاقم صولر دخی آله‌رق، ٧٢° ١٤′ طول شرقیده سند ایرماغنه دوکیلور. ملتقاسنده ٧٠ متره وسعتی اولوب، کرك وسعتجه وکرك صوینك کثرتجه سنددن کری قالمیور.

شائو کینغ فو (Chao-King-Fou) چینك قوآنغ تونغ ایالتنده وقانتونك ٩٠ کیلومتره غربنده سنجاق مرکزی بر شهر اولوب، ٢٠٠٠٠ اهالیسی واردر.

شائو هینغ فو (Ghao-Hing-Fou) چینك ایالات شرقیه‌سندن (جه‌کانغ) ایالتنده، (هانغ چئو) شهر وقوینك ٤٠ کیلومتره شرقنده و شانغهایك ١٩٠ کیلومتره جنوب غربیسنده سنجاق مرکزی بر شهر اولوب، ٥٠٠٠٠٠ واطرافنده‌کی وازوشلرله برابر تقریباً ٢ ملیون اهالیسی ومیلاددن ٢٠٠٠ سنه اول اوراده تأسیس حکومت ایتمش اولان (یو) طرفندن بنا اولندیغی مشهور بر معبدی واردر.

شباث (بن خدیج البلوی) صحابه‌دن اولوب، پدری دخی صحابه‌دن ایدی، وعقبه وخیبر غزالرنده حاضر بولنمشدی. کندیسی عقبه غزاسنك کیجه‌سی طوغمشدر.

شبام حضرموتك ایکی بیوك شهرندن بری اولوب (دیکری تریم‌در)، جبل جبوره‌نك شمالی اتکنده و (وادی مسله) ده کائندر. معمور وتجارتکاه بر شهر اولوب، بعض سیاحلرك روایتنه کوره، ٢٠٠٠٠ اهالیسی واردر. اسکی بر شهر اولوب، زمان جاهلیتدن بری معموردر. معیت حضرت امام حسین (رضه) ده شهید اولان (حنظله بن عبدالله الشبامی) نك و دیکر بر چوق مشاهیرك مسقط رأسی بولنمشدر. اهالیسندن بر طائفه کوفه‌ده ساکن اولوب، بونلردن دخی بعض علما وسائر مشاهیر یتشمشدر.

شبان خان دشت قبچاقده حکومت سورن سلالهٔ جنکیزیه‌نك سکزنجی حکمداری اولوب، جوجی بن جنکیزك اسباطندندر.

شبث (بن سعد البلوی) صحابه‌دن اولوب، فتح مصرده حاضر بولنمش، وبر حدیث شریف روایت ایتمشدر.

شبدیز ایرانده حلوان ایله قرمیسین آره‌سنده و (بیستون) جبل مشهورینك اتکنده قیایه اویلمش غایتله مصنع بر آت رسمی اولوب، اطرافنده بر چوق آدملر رسملری دخی بولنیور. خسرو پرویزك آتنك اسمی اولوب، مذکور رسمك دخی بو آتك رسمی اولدیغی وکوفه‌ده‌کی (خورنق) سراینك بانیسی بولنان معمار (سنمار) طرفندن ترسیم ایدلدیکی مرویدر. — (سر من رأی) ده دخی بو اسمله خلیفه متوکل علی اللهك بر بیوك سرایی وارایدی.

شبر (بن صمقوق التمیمی الدارمی) صحابه‌دن اولوب، قومی طرفندن مبعوثاً نزد حضرت نبوی‌یه کله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش، وقومنك خراجی کندیسنه حواله بیورلمش ایدی.

شبرانه اندلسك حدود شمالیهٔ شرقیه‌سنده وطرطوشه قربنده بر قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

شبرب ینه اندلسده بلنسیه مضافاتندن بر قصبه اولوب، مشاهیر اطبا وادبادن (ابو العباس احمد بن طالوت البلنسی الشبربی) نك وطنی اولدیغی «معجم البلدان» ده مذکوردر.

شبرت اندلسك ساحل شرقیسنده وطرطوشه‌دن ایکی کونلك مسافه‌ده متین بر قلعه اولدیغنی ینه یاقوت حموی بیان ایدیور.

شبرمه صحابه‌دن اولوب، حیات حضرت نبویده وفات ایتمشدر.

شبطران اندلسده طلیطله مضافاتندن بر قلعه اولدیغی «معجم البلدان» ده مسطوردر.

شبل (بن معبد المزنی) صحابه‌دن اولوب، (مغیره) نك زناسنه شهادت ایدنلردندر.

شبلی (ابو بکر محمد بن خلف) مشاهیر مشایخ صوفیه‌دن وکبار اولیاء اللهدن اولوب، پدری ماوراء النهرك اشروسنه خطه‌سنده‌کی

(شبليه) دن اولديغى حالده، كنديسى ۲۴۷ تاريخنده سامراده طوغمش، و ۳۳۴ ده بغدادده ارتحال ايتمشدر. قدوة العارفين جنيد بغدادى حضرتلرينك مريدانندن اولوب، مالكى المذهب ايدى. زهد وتقواسى و احوال و اقوال عارفانه‌سى مشهوردر. بعض اشعار حقايق شعارى دخى اولوب، روحنى تسليم ايده‌جكى وقت سويلمش اولديغى شو برايكى بيت او جمله‌دندر: ۱

ان بيتاً انت ساكنه غير محتاج الى السرج
و عليلاً انت عائده قد اتاه الله بالفرج
وجهك المأمول حجتنا يوم يأتى بالحجج

شبليه { ماوراء النهرك اشروسنه ناحيه‌سنده برقريه اولوب، آنفاً الترجمه ابوبكر شبلى حضرتلرينك وطن اصليسيدر.

شبورقان { (ياخود شبرقان ويا شِفرقان) بلخ قربنده (جوزجان) ناحيه‌سنده وبلخ وفاريابدن اوچر كونلك مسافه‌ده واقع بر قصبه اولديغى جغرافيون اسلام كتابلرنده مسطوردر.

شبوه { حضرموتده و مكه طريقى اوزرنده اسكى برقصبه اولوب، اهاليسى بعده بورادن خروجله شبامه هجرت وتوطن ايتدكلرندن، شبام اسمنك دخى شبوه‌دن مشتق اولديغى مظنوندر.

شبويغان { (Cheboygan) آمريقاى شماليده ممالك مجتمعه‌نك (ويسقونسن) حكومتنده و (مسليووكه) نك ۸۱ كيلومتره شمالنده اوله‌رق (ميشيغان) كولى كنارنده وهمنامى اولان نهرك منصبنده ايالت مركزى بر قصبه اولوب، ۷۳۱۵ اهاليسى، دمير يولى، كوزل ليمانى، دمير خانه‌لرى، آغاجدن مواد مختلفه ايله صنداليه، ماكينه، بيره، چناق چوملك وسائره فابريقه‌لرى ودباغخانه‌لرى واردر.

شبيب { صحابه‌دن بروجه زير برقاچ ذاتك اسميدر: (شبيب بن حرام الكنانى الليثى) كه حديبيه غزاسنده حاضر بولنمشدر. — (ابو روح شبيب بن ذى الكلاع) كه بر حديث شريفك راويسيدر. — (شبيب بن غالب الكندى) كه يكنى شبيب بن حبيب بن غالب كنديسندن روايت ايتمشدر. — (شبيب بن قره ياخود بن ابى مرثد الغسانى) كه جانب حضرت نبويدن علاء بن الحضرمى‌يه تحرير بيورلان نامهٔ سعادتده مذكوردر. — (شبيب بن نعيم) كه بر حديث شريفك راويسيدر.

شبيب بن يزيد { (بن نعيم) رؤساء خوارجدن اولوب، بر خيلى وقت حجاج يوسفه قارشى طورمش، ونهايت ۷۷ تاريخنده اخذ وقتل اولنمشدر. پدرى يزيد بن نعيم خلافت حضرت عثمان (رضه) ده روملره قارشى شامده‌كى عساكر مسلمينه امداده كوندريله‌رك، اورادن بر روم جاريه آلمش، و شبيب بو جاريه‌دن طوغمش ايدى.

شبيل { (ابو الطفيل بن عون بن ابى حبة الاحمسى) جاهليته و وقت سعادته يتيشوب، آنجق رؤيت حضرت نبوى شرفنه نائل اوله‌مامش؛ وحضرت عمر بن الخطاب (رضه) دن روايت ايتمشدر. قادسيه غزاسنده حاضر بولنمشدر.

شبيلش { اندلسده (بيره) مضافاتندن بر حصن حصين اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور.

شبين القوم { مصر سفلاده نيل داليه‌سنك منتهاى جنوبنده وقاهره‌نك ۷۳ كيلومتره شمال غربيسنده وهمنامى اولان طبيعى بر جدولك اوزرنده بر قصبه اولوب، ۱۲۳۸۰ اهاليسى واردر.

شپارتون { (Chepparton) آوستراليه‌ده ويقتوريه مستعمره‌سنك (موررا) ايالتنده و (ملبورن) ك ۱۷۲ كيلومتره شمال شرقيسنده و (بروكر) نهرينك صاغ كنارى قربنده اوله‌رق ملبورندن سيدنيه كيدن دمير يول خطنك برشعبه‌سى اوزرنده بر قصبه اولوب، ۴۵۲۵ اهاليسى واردر. يكى بر قصبه اولوب، كيتدكجه بيومكده‌در.

شپرم { (Cheprem, Chafra) ياخود شفره مصر فراعنه‌سندن اولوب، (شئوپس) ك برادرى وخلفيدر. هرودوتك روايتنه كوره ۵۰ سنه حكومت سورمشدر.

شپى { (Cheppey) انكلتره‌نك جنوب شرقى ساحلنده و(تاميسه) منصبنك جنوبنده (كنت) ايالتنه ملحق برآطه اولوب، قره‌دن طار بوغازلرله آيرلمشدر. غرب شماليدن شرق جنوبى‌يه بويى ۱۴ واك كنيش محلنده اكى ۸ كيلومتره

Digitized by Google

اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٩١ مربع کیلومتره واهالیسی ١٨٢٠٤ کشیدر. جنوبی جهتی بطاقلقجه اولوب، بك کوزل مرعالری حاویدر. شمالی جهتنده حبوبات متنوعه حاصل اولور.

شتار { جزیرة العربك شمال جهتنده بلقا ایله مدینه آره‌سنده وحجاج طریقنك شرق طرفنده جبال سرابه مربوط بر طاغدر.

شتر { اران مضافاتندن برذعه ایله کنجه آره‌سنده بر قلعه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

شجاع { (ابو وهب — بن ابی وهب الاسدی) قدمای صحابه‌دن اولوب، ایکنجی قافله ایله حبشه هجرت وبعده مکه‌یه عودت ایتمش؛ ومعیت حضرت نبویده‌مدینه‌یه هجرت ایده‌رك، برادری عقبه ایله برابر بدر غزاسنده وسائر غزواتك جمله‌سنده حاضر بولنمشدر. حضرت نبی الله (صلعم) افندمز کندیسنی (ابن خولی) ایله آخرت قرداشی ایتمشلر، وحارث بن ابی شمر الغسانی وجبله بن الایهم الغسانی نزدلرینه سفارتله ارسال بیورمشلرایدی. یمامه‌وقعه‌سنده قرق یاشلرنده شهید اولمشدر.

شجاع { (شاه —) فارسده حکومت سورن آل مظفر حکمدارلرینك ایکنجیسی اولوب، دولت مذکوره‌نك مؤسسی اولان امیر مبارز الدینك اوغلیدر. برادری شاه محمودله بالاتفاق، شدتندن قورقدقلری پدرلرینی‌اسقاط و(بم) قلعه‌سنده حبس ایده‌رك، برادری کوزلرینه دخی میل چکدیرمشیدی. بو وجهله ٧٦٠ ده شیرازده تخت سلطنته جلوس، وبرادری شاه محمودی اصفهان حکومتنه نصب ایتمش؛ وآذربیجان حاکمی سلطان حسین ایلکانی ایله محاربه‌ایدوب، غالب کلمکله، تبریزی دخی ضبط ایلمش ایدی. عالم و شاعر ومحب علما بر حکمدار اولمغله، سرایی مجمع علما و فضلا اولوب، خواجه حافظ شیرازی دخی مداحی بولنمشدر. ٢٦ سنه کمال عدل وشوکتله حکومت سوروب، ٧٨٦ده وفات ایتمش؛ و اوغلی سلطان زین العابدین خلفی اولمشدر. آل مظفر دولتنك اك پارلاق زمانی صاحب ترجمه‌نك عهدیدر. شو بر ایکی بیت اشعارندن ونامدخی متضمن سلطان اویس جلایره یازدیغی بر رساله منظومه‌سندندر:

ابو الفوارس دوران منم شجاع زمان
که نعل مرکب من تاج قیصرست وقباد
منم که نوبت آوازهٔ صلابت من
چو صیت همت من دربسیط خاك افتاد الخ

شجاع { (شاه —) هندستانده حکومت سورن سلالهٔ تیموریه‌یه منسوب شاه عالمکیرك برادری اولوب، بنکاله حاکمی ایدی. برادرینه قارشی عصیان ایدوب، مغلوب اولمشیدی. طبیعت شعریه‌سی اولوب، شو رباعی اونکدر:

دردیست اجل که نیست درمان اورا
برشاه وکداست حکم وفرمان اورا
شاهی که بحکم دوش کرمان میخورد
خورند امروز حیف کرمان اورا

شجاع { ایران شعراسندن اوچ کشینك اسمیدر:

برنجیسی سیستانلی اولوب، شو بیت اونکدر:

زمعصیت بکلام خدا برم پناه
که شاهراه نجاتست مد بسم‌الله

— ایکنجیسی کاشانلی اولوب، شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

ازننك ماچو میرود از شهر یارما
ما میرویم تا نرود شهریار ما

— اوچنجیسی (شجاع الدین محمود) اصفهان ساداتندن اولوب، شو بیت اونکدر:

نیست رشکم کرچه می بینند دررویش بسی
کانچه من می بینم ازرویش نمی بیند کسی

شجاع الدین خورشید { لرکوچکده حکومت سورن اتابکان ملوکنك برنجیسی اولوب، سلجوقیلر طرفندن لرکوچك والیسی بولنان حسام الدین‌سوهلك خدمتنده بولنمغله، والیٔ موی الیهك وفاتنده ٥٩٠ تاریخلرنده یرینه والی اولمش؛ وکیده‌رك، کسب استقلال ایدوب، اتابك عنوانی آلمش ایدی. ٣٠ سنه قدر حکومت سوردکدن صکره، ٦٢١ده پك مسن اوله‌رق وفات ایتمشدر. عادل و متقی بر ذات اولمغله، کندیسنه ولایت اسناد اولنه‌رق، مزاری خیلی‌وقت زیارتکاه بولنمشدر. برادرزاده‌سی سیف الدین رستم خلفی اولوب، بعده بونك برادرلری وشجاع‌الدینك تورونلری حکومت سورمشلردر.

شجاع الملك { افغانستانده حکومت سورن ابدالی سلاله‌سی ملوکندن

اولوب، تیمور شاه بن احمد شاه ابدالینك اك كوچك
اوغلیدر. ١٢٢٧ تاریخنده محمد شاه طر
فندن کشمیره سوریلوب، اوراده (کوه ماران) قلعه.
سنده محبوس ایکن، ایکی سنه صکره (رانجیت سینکه)
طرفندن لاهوره نقل، واوراده حبس اولنمش ایسه ده،
متعاقباً فرار له، هندستانده انکلیزلره التجا ایتمش؛
و١٢٥٥ ده انکلتره حکومتی طرفندن کابل تختنه
اقعاد اولنه رق، اوچ سنه حکومت سوردکدن
صکره، زمانشاهك اوغلی طرفندن قتل او.
لنمشدر. عالم وادیب برذات اولوب، کندی ترجمهٔ
حالنی حاوی لسان فارسیده بر تذکره یازمشدر، که
انکلیزجه یه دخی ترجمه وطبع اولنمشدر.

شجاعی { ایران شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر:
برنجیسی دماوندلی اولوب، فن طبده دخی مهارتی
اولمغله، اکبر شاهك زماننده هندستانه سیاحت ایده.
رك، خیلی ثروته مالك اولمشیدی. شو بیت اونکدر:

تار زلف افتاده بر رخسار جانان منست
یا مگر بر روی آتش رشتهٔ جان منست

— ایکنجیسی مشهدلی اولوب، شو رباعی
اونکدر:

بر من بت دلفریب پرفن بگذشت
چون مه بمن سوخته خرمن بگذشت
شوریده سرو زلف پریشان بردست
بگذشت بمن وه که چه بر من بگذشت

شجره { «اذ یبایعونك تحت الشجرة» آیت کریمه سنده مذکور اولان بر
آغاجدر، که (حدیبیه) ده واقع اولوب، بونك آلتنده
حضرت رسول الثقلین (صلعم) افندمزه بیعت ایدلمش
اولمغله، بعده اهل اسلام بو آغاجی زیارتده مبالغه
ایتدکلرندن، بو حرمتك عبادته منجر اولمسندن
احترازاً، حضرت عمر (رضه) زمان خلافتنده قطع
واعدامنی امر ایتمشدر. — مدینهٔ منوره دن ٦ میل
مسافه ده دخی بو اسمله مشهور بر محل اولوب،
حضرت فخر کائنات (صلعم) افندمز مدینه دن بعضاً
اورایه نازل اولورلر ایمش. — فلسطینده دخی بو
اسمله برقریه اولوب، بعض مغاره لری واسکی مهلر.
لری حاویدر.

شجره { (الکندی) صحابه دن اولوب، خالد بن طهمان کندیسندن روایت
ایتمشدر.

شجرة الدر { مصرده حکومت سورن ملوك ایوبیه نك طقوزنجیسی
بر خاتون اولوب، ملوك مذکوره نك یدنجیسی اولان
ملك صالح نجم الدین ایوبك ام الولد جاریه سی ایدی.
مشارالیهدن خلیل اسمنده بر اوغلی اولوب، وفات
ایتمشدی. ملوك ایوبیه نك سکزنجیسی اولان اوکی
اوغلی ملك معظم تورانشاهك قتلندن صکره، ٦٤٨
تاریخنده امرای مصریه حکمنه کچمش اولان ممالیك
بحریه طرفندن تخته اقعاد اولنه رق، (الملکة المسلمین
والدة خلیل) عنوانیله کندی نامنه خطبه اوقو.
تمشدر. ممالیك مذکوره دن عزالدین ایبك دخی
عسکرك نظارتنه نصب اولنمشیدی. اوچ آی حکومت
سوردکدن صکره، اهل صلیبله حرب وجدال وقتی
اولان اویله بر زمانده برخاتونك حکم سورمسی تجویز
اولنمیه رق، کندی ارادتیله فراغت ایتمش؛ وسلالهٔ
ایوبیه دن ١٠ یاشنده بولنان ملك اشرف مظفرالدین
موسی تخته اقعاد اولنه رق، موسی الیه عزالدین ایبك
بونك نامنه حکومت سورمش؛ وبعده بونی ده برطرف
ایدوب، ودولت ایوبیه یه ختام ویروب، کندی نامنه
خطبه اوقوته رق، ملوك بحریه دولتنی تأسیس
ایتمشدر. موسی الیه ایبك صاحبهٔ ترجمه یی تزوج
ایتدکدن صکره، (بدرالدین لؤلؤ) ك قیزینی
تزوج ایتمکه قالقیشمغله، شجرة الدر قیصقانوب،
ایکی حامده حواشیلرینه قتل ایتدیرمش؛ وبونك
اوغلی ملك منصور علینك زماننده قتل ایتدیرلمشدر.

شحر { جزیرة العربك ساحل جنوبیسنده وحضرموتك حدود شرقیه سی قربنده
اوله رق عدنك ٥٥٦ کیلومتره شرق شمالیسنده
و ١٤°٣٨′٣٠″ عرض شمالی ایله ٤٧°١′٥٧″
طول شرقیده واقع بر قصبه واسکله اولوب، ساحل
بونجه ٢½ میل مسافه ضبط ایدیور، وبرقاچ جامع
شریفی واردر. (مهره) خطه سندن معدود اولوب،
آنجق بعض کتب عربیه ده (شحر) ك خطه اسمی
اولدیغی وبرقاچ قصبه یی حاوی بولندیغی مسطوردر.
یاقوت حموی دخی «معجم البلدان» ده بو وجهله
ذکر ایدیور.

شدّاد { یمنده کی قوم عاد حکمدارلرندن یعنی ملوك حمیریه دن اولوب، (عاد بن
عملق بن حام بن نوح) ك اوغلی عد اولنور. برچوق

تميم ابنيه و شهرلر و صو بندلری وعلی الخصوص (ارم) اسمیله مشهور وغایتله مزین بر باغچه وکوشك یاپدیرمشیدی. حضرت هود (عم) ی تصدیق ایتمیوب، کفرده اصرار ایتدیکندن، قومیله برابر صیحهٔ جبرائیل ایله محو وهلاك اولدیغی مشهوردر.

شداد { صحابه‌دن بروجه زیر بر قاچ ذاتك اسمیدر: (شداد بن الازمع) که اهل کوفه‌دن اولوب، فخر کائنات (صلعم) افندمزه یتشدیکی مروی ایسه‌ده، تابعیندن اولدیغی اصح اولوب، ابن مسعوددن روایت ایتمشدر. — (شداد بن اسید السلمی) که اهل مدینه‌دن اولوب، احفادی کندیسندن روایت ایتمشلردر. — (ابو عقبه شداد بن اوس بن امیة الجهنی) که اهل حجازدن معدود اولوب، اختیار اولدیغی حالده، نزد حضرت نبوی‌یه کله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش، واوغلی عقبه کندیسندن روایت ایتمشدر. — (ابو یعلی شداد بن اوس بن ثابت الخزرجی) که مداح حضرت نبوی شاعر شهیر حسان بن ثابتك برادر زاده‌سی اولوب، علم وحلم وتقوی ایله متصف بر ذات ایدی. بعده بیت مقدسده ساکن اولمش؛ واهل شام کندیسندن روایت ایتمشلردر. ٤١ تاریخنده ٧٥ یاشنده وفات ایتمشدر. — (شداد بن ثمامه) که نزد حضرت نبوی‌یه کلوب، بر نامهٔ سعادتی مستصحباً بنی کعب نزدینه اعاده واعزام بیورلمشیدی. — (ابو عقبه شداد بن شرحبیل الانصاری یاخود الجهنی) که اهل حمصدن معدود اولوب، بعض احادیث شریفه روایت ایتمشدر. — (شداد بن عارض الجشمی) که حضرت فخر الرسل (صلعم) افندمزك طائفی تشریفلرنده شو بیتلری سویلمشدی:

لاتنصروا اللات ان الله مهلكها
وکیف ینصر من هو لیس ینتصر
ان التی حرقت بالسد فاشتعلت
ولم یقاتل لدی احجارها هدر
ان الرسول متی ینزل بدارکم
یرحل ولیس بها من اهلها بشر

(شداد بن عبد الله القتبانی) که اوتنجی سنهٔ هجریه‌ده بنی حارث بن کعب مبعوثانی میانسنده خالد بن ولیدله برابر نزد حضرت نبوی‌یه کله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمشیدی. — (ابو المستورد شداد بن عمرو القرشی الفهری) که اوغلی مستورد کندیسندن روایت ایتمشدر. — (شداد بن عوف) که اوغلی یعلی کندیسندن روایت ایتمشدر. — (شداد بن الهاد الکنانی اللیثی) که ازواج مطهرهٔ حضرت نبویدن میمونه بنت الحارث ایله حضرت جعفر بن ابی طالب بعده حضرت ابا بکر صدیق و نهایت حضرت علی بن ابی طالب (رضهم) ه وارمش اولان (اسماء بنت عمیس) ك بیوك همشیره‌لری (سلمی بنت عمیس) ك زوجیدر. ابتدا مدینه‌ده ساکن اولوب، بعده کوفه‌یه انتقال ایتمشیدی. بعض احادیث شریفه‌نك راویسیدر.

شدیاق { (Ghediac) آمریقهٔ شمالیده (دومینیون) قطعه‌سنده (یکی برونسویق) خطه‌سنك (وستمورلاند) ایالتنده و (سنت جون) ك ١٤٥ کیلومتره شرق شمالیسنده (نورتومبرلاند) بوغازینك بر خلیجنده واقع بر قصبه اولوب ٦٢٢٥ اهالیسی، کوزل لیمانی، دمیر یولی، مشهور استریده‌سی وکراسته اخراجاتی واردر.

شدید { قوم عاده حکم سورن ملوك حمیریه‌دن اولوب، سابق الترجمه شدادك برادریدر؛ وشدادك اوغلی لقماندن صکره حکومت ایتمشدر.

شذونه { اندلسده اشبیلیه مضافاتندن بر قصبه اولوب، حکومت اسلامیه زماننده خیلی معمور ایدی. بر چوق علما و ادبانك مسقط رأسی بولنمشدر.

شذونی { (ابو محمد —) مشاهیر اطبا وحکمادن اولوب، هیئت وحکمتده ید طولی صاحبی ایدی. طبده مشهور ابن زهرك تلامذه‌سندندر. اشبیلیه‌ده نشأت ایدوب، ناصرك اطباسندن ایدی.

شذونی { (محمد بن خلصه) مشاهیر نحویوندن اولوب، ٤٤٤ تاریخندن صکره برحیات ایدی.

شر { (Cher) فرانسه‌نك اواسطنده (لوآره) ایرماغنه تابع بر نهر اولوب، (پوی دودوم) طاغلرینك غربی اتکلرندن نبعانله، (پوی دودوم) و (قروزه) ایالتلری حدودلرنده شماله طوغری جریان ایده‌رك، صولدن (نارده) چاینی

Digitized by Google

آلدقدن صکره، (آلیه) ایالتنه دخول ایله، بو ایالتك قسم غربیسنی شق، و (مونتلوسون) قصبه‌سی ایچندن مرور ایده‌رك، صاغدن (اومانسه) چاینی بعدالاخذ، همنامی اولان ایالته کچه‌رك، شمال غربی‌یه طوغری دونر؛ و (لوآره) ایرماغیله اوزون بر صنعی جدولله اختلاط ایتدکدن صکره، صاغدن (بوره) وصولدن (آمون) چایلرینی آلیر؛ و غربه طوغری دونه‌رك، (لوآر مع شر) ایالتنه کیرر؛ و بو ایالتك حدود جنوبیه‌سی قربنده جریان و صاغدن (سولدره) چاینی اخذ ایتدکدن صکره، (ایندره مع لوآره) ایالتنه داخل اولور؛ ولوآره ایرماغیله و (ایندره) نهریله متوازیاً آقه‌رق، بو نهرله برلشدکدن صکره، ایالتك حدود غربیه‌سی قربنده لوآره ایرماغنه دو. کیلور. مجراسنك طولی ٣٢٠ کیلومتره اولوب، وسطی کنیشلکی ١١١ متره‌در. قوراقلق زماننده صویی آز ایسه‌ده، فیضاننده چوق‌اولوب، درینلکی ٤½ متره‌یه بالغ اولور. بر بیوك قسمی و بعض جد. وللری سیر سفائنه صالحدر.

شر { ایالتی (Dép. de Cher) فرانسه‌نك ایا. لات وسطیه‌سندن اولوب، ایچندن جریان ایدن آنف البیان نهرك اسمیله مسمادر. شمالاً (لوآره)، شرقاً (نیوره)، جنوباً (آلیه) و (قروزه)، غرباً دخی (ایندره) و (لوآرمع‌شر) ایالتلریله محدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٧٣٠٢ مربع کیلومتره اولوب، ٣٥٥ ٣٤٩ اهالیسی واردر. مر. کزی (بورژه) قصبه‌سیدر. (بری) و (بوبونه) خطه‌لرینك بر قسمندن تشکیل اولنمشدر. اراضیسی دوز وقوملق اولوب، طوپراغی اولدقجه منبتدر. باشلیجه محصولاتی حبوبات، اوزوم، کتن، کوزل کنویر، کستانه و سائره‌در. قیونلرینك جنسی پك مقبول اولوب، مرینوس جنسندن بعض قیونلری دخی واردر. معادنی دمیر وکور ایله لیطوغرافیا طاشی، ابنیه طاشلری ولوله‌جی چاموری کبی شیلردن عبارتدر. دمیر خانه ودوکمخانه‌لریله چوخه، کنویر بزی، پورسلن، چینی وسائره فابریقه‌لری واردر. دمیر، یوك، جوز یاغی، پوتاس، کهرجله و سائره‌یه متعلق خیلی اخراجاتی واردر. ایالت ٣ قضایه منقسم اولوب، ٢٤ ناحیه و ٢٩١ دائره‌یی حاویدر.

شراحیل { صحابه‌دن بروجه زیر اوچ ذاتك اسمیدر: (شراحیل بن زرعة الحضرمی) که حضر موت مبعوثانی میاننده نزد حضرت نبوی‌یه کلوب، شرف اسلامله مشرف اولمش ایدی. — (شراحیل بن مترة الکندی) که بر حدیث شریفك راویسیدر. — (شراحیل المنقری) که اهل حمصدن معدود اولوب، بر حدیث شریفك راویسیدر.

شراری { ایران شعراسندن اولوب، استرا. بادلیدر. شو بیت اونکدر:

ندارم بیشتر زین طاقت بیمهری جانان
خدایا برمن آن نا مهربانرا مهربان گردان

شراعه { بحر لوط ایله عقبه کورفزی آره. سنده بر طاغ اولوب، جنوباً حجاز طاغلرینه مربوطدر. اوزرنده نبطیلردن قالمه برطاقم آثارعتیقه وازان جمله (پترا) شهر قدیمنك خرابه‌لری موجوددر.

شربتجی زاده { (ابراهیم افندی) مشاهیر خطاطیندن واد بادن اولوب، بروسه‌لیدر. معاصری اولان قره حصاری ایله مکاتبه ومعارضه‌لری سبق ایتمش ایکن، استانبولده کوریشدکلرنده، مباینتلری محبته مبدل اولمشیدی. ٩٣٢ تاریخنده وفات ایتمشدر. ترکی وفارسی اشعاری اولوب، شو بیت او جمله‌دندر:

کاملی باید که دریابد اصول خط نیك
ورنه هر ناقص نداند شیوهٔ یاقوت چیست

شربرو { (Cherbro) آفریقانك ساحل غربیسی قارشیسنده و کینه‌نك منتهای شمال غربیسی مقابلنده بر آطه اولوب، انکلتره‌یه تابع و (سیره‌لئونه) مستعمره‌سنه ملحقدر. مثلث الشکل اولوب، شرقدن غربه بویی ٥٥ کیلومتره‌در. غربی کوشه‌سی ″٢٦ ′٣٤ °٧ عرض شمالی ایله ′١٨ °١٠ ″٢٤ طول غربیده واقعدر. قره‌دن بر طار بوغازله آیرلشدر. اوزرنده بر قاچ کوی واردر.

شربروق { (Cherbrooke) آمریقای شما. لینك (دومینیون) قطعه‌سنده (قناده) خطه‌سنك کبك ایالتنده و (مونترآل)ك ١٢٨ کیلومتره شرق جنوبیسنده وایکی دمیر یول خطنك نقطهٔ تقاطعنده سنجاق مرکزی بر قصبه او.

Digitized by Google

لوب، ١٠١١٠ اهالیسی و ایچندن جریان ایدن (مافوغ) نهرینك چویردیکی برخیلی فابریقه‌لری واردر.

شربورغ (Cherbourg) فرانسه‌نك (مانشه) ایالتنده و (سنت‌لو) نك ٧٦ کیلومتره شمال غربیسنده بر شهر واسکله اولوب، ٣٥٥٨٠ اهالیسی، عسکری لیمانی، متین استحکاماتی، داخلی مکتب اعدادیسی، هندسهٔ مائیه مکتبی، ٢٦٠٠٠ جلدی حاوی کتبخانه سیله ٢٥٠٠٠ جلدی حاوی کتبخانهٔ بحریه‌سی، مکمل آثار عتیقه ورسم وتاریخ طبیعی موزه‌سی، متعدد جمعیات علمیه‌سی، سفائن اعمالنه مخصوص دستکاهلری، فانله، دانتله، اجزای کیمیویه و سائره فابریقه‌لریله دباغخانه‌لری وخیلی ایشلك تجارتی واردر.

شربورن (Sherborne) انکلتره‌نك (دورستی) ایالتنده و (دورچستر) ك ٢٨ کیلومتره شمال غربیسنده برقصبه اولوب، ٥٠٥٥ اهالیسی، فانت، دوکمه، دانتله، ابریشیم وسائره فابریقه‌لری واردر.

شرجه جزیرة العربده عمانك ساحل شمالیسنده وبصره کورفزی کنارنده برشهر واسکله اولوب، ٢٥٠٠٠ اهالیسی واردر.

شرحبیل صحابه‌دن بروجه زیر بر قاچ ذاتك اسمیدر: (شرحبیل بن اوس) که بعده حمصده ساکن اولمش، وبرحدیث شریف روایت ایتمشدر. — (شرحبیل الجعفی) که اعلام نبوت حقنده بر حدیث شریفك راویسیدر. — (ذوالجوشن سرحبیل الضبابی). — (شرحبیل بن حیب) که شفاء بنت عبدالله‌ك زوجیدر. — (ابو عبدالله شرحبیل بن حسنه الکندی) که والده‌سندن برادرلری اولان (جابر) و (جناده) ایله برابر قدیماً اسلامه کلوب، حبشه هجرت ایتمشلردی. بعده حضرت ابابکر وعمر (رضهما) زمانلرنده شامه کوندریله‌رك، اوراده عامل ایکن، ١٨ تاریخنده طاعوندن وفات ایتمشدر. — (ابو یزید شرحبیل بن السمط الکندی) که صحبتی مختلف فیه اولوب، معاویه طرفندن حمص عاملکنه نصب اولنمش؛ ودم عثمان (رضه) ایچون خلقی اخذ ثاره تشویق ایده‌رك، حضرت علی (رضه)‌ك علیهنده بولنمشدر. — (ابو عبدالرحمن شرحبیل بن عبدالرحمن الجعفی) که اعراب بصره‌دن معدود اولوب، مخلد بن عقبه کندیسندن روایت ایتمشدر. — (شرحبیل بن عبد کلال) که اهل یمندن اولوب، بوکا وحارث بن عبد کلاله ونعیم بن کلاله جانب حضرت نبویدن بر نامهٔ سعادت تحریر وارسال بیورلمشیدی. — (ابو عمرو شرحبیل) که بر حدیث شریفك راویسیدر. — (سرحبیل بن غیلان الثقفی) که بعده طائفده ساکن اولوب، بر حدیث شریف روایت ایتمشدر. ثقیف قومی طرفندن عبدیالیل ایله برابر نزد حضرت نبوی‌یه ابعاث اولنان بش کشینك بریدر. پدری دخی صحابه‌دندر. — (ابومصعب سرحبیل) که مال مسروقك بیله‌رك اشتراسی سرقت دیمك اولدیغنه دائر بر حدیث شریفك راویسیدر. — (شرحبیل بن معدی کرب الکندی) که عفیف لقبیله معروفدر.

شرر (میرزا محمد هادی) ایران شعراسندن اولوب، شیرازلیدر. طبابتده دخی مهارتی وار ایدی. هندستانه سیاحت ایتمشدی. شو بیت اونکدر:

شیشهٔ ناموس جمعی را که دارم دربغل
بایدم بود ازملا متهای ایشان سنکسار

شرزیل [«شرف الدوله» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

شرسو (Cherso) آدریاتیق دکیزنده‌کی آوستریا و مجارستان جزایرندن اولوب، مجارستانك سواحل ایالتنه ملحقدر. ایستریه ایله خرواتستان آره‌سنده‌کی (قارنرو) کورفزی داخلنده شمالدن جنوبه ممتد اوزون وطار بر آطه اولوب، بویی ٦٨ واکی بعض محلرده آنجق ٢ کیلومتره‌در. اهالیسی ١٤٠٠٠ کشی اولوب، نصفندن زیاده‌سی همنامی اولان قصبه‌ده ساکندر. (اوزرو) اسمیله دها کوچك برقصبه‌سی دخی واردر. وسطلرنده (ورانه) اسمیله بر کولی واردر. قیونی، باغلری، زیتون وطوت آغاجلری ومیوه‌لری چوقدر. اهالیسنك بر قسمی ده بالیقچیلقله مشغولدر.

شرشل (Cherchel) جزایرك نفس جزایر ایالتنده وجزایر شهرینك ١١٥ کیلومتره غربنده بر قصبه واسکله اولوب، ٥٦٠٠ اهالیسی، اطرافنده بر چوق آثار عتیقه‌سی وکوچك وصیغ بر لیمانی واردر. بو قصبه پك اسکی اولوب، فنیکه‌لیلر طرفندن (یول) تسمیه اولنمش؛ ورومالیلر

زماننده (قیصریه) نامیله شهرت بولوب، او وقت (ماوریتانیه) دینلن جزایرك مرکز حکومتی بو-لنمشیدی. بعده خراب اولوب، جغرافیون اسلام کتابلرنده خراب بر شهر قدیم ویرانه‌لری صورتنده تعریف اولنیور. نهایت بوصوك زمانلرده شهرقدیمك خرابه‌لری یاننده یکی براسلام قصبه‌سی تشکل ایدوب، اوچ قپوسی اولان برسورله احاطه اولنمشدر. فرانسزلر سور خارجنده یکی برمحله تشکیل ایتمشلردر. فرانسز اهالیسی ۱۲۰۰ وسائر اجنبیلری ۴۵۰ کشیدر.

شرف { ایران شعراسندن، ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی (میرزا —) قزوین ساداتندن اولوب، شاه طهماسب صفوینك منظوری ایدی. بعده‌سنیلکله اتهام اولنه‌رق، نظردن دوشمشیدی. زیاده‌سیله سلیس ومعنیدار اشعاری واردر. قاضی جهانك اوغلی اولمغله، (شرف جهان) دینمکله دخی مشهوردر. ۹۶۸ تاریخنده وفات ایتمشدر. بیك بیتی حاوی دیوانی واردر. شو برایکی بیت جمله اشعارندندر:

میوزد مشکبار باد بهار
ساقیا خیز وجام باده بیار
خوش بود باده خاصه موسم گل
خوش بود عیش خاصه فصل بهار

— ایکنجیسی طوسلی اولوب، قدمای شعرادندر. شو رباعی اونکدر:

ای آن که زمانه ایست شور از رویت
خور شید بود جمال نور از رویت
روی تو درین دو روز کمتر دیدم
کشتم زغمت چو موی دور از رویت

شرف الدوله { (ابو الفوارس شرزیل) آل بویه سلاله‌سنك طقوزنجی حکمداری عد اولنوب، (عضد الدوله بن رکن الدوله بن بویه)ك اوغلیدر. پدرینك وفاتنده یعنی ۳۷۲ تاریخنده کرمان وفارس حاکمی اولوب، درت بچق سنه اوراده حکومت سوردکدن صکره، بغداده کیده‌رك، امیر الامرا بولنان برادری صمصام الدوله استقبالنه چقدیغی حالده، کندیسنی طوتوب، کوزلرینه میل چکدیرمش؛ وایکی سنه دخی بغدادده امارت وسلطنت سوردکدن صکره، ۳۷۹ ده وفات ایتمشدر.

شرف الدوله { (ابو علی حسن) آل بویه سلاله‌سنك اون اوچنجی حکمداری عد اولنوب، (بهاء الدوله ابو نصر شهنشاه)ك اوغلیدر. پدرینك وفاتنده یعنی ۴۰۴ تاریخنده برادری سلطان الدوله نیابتیله بغدادده امیر الامرا اولوب، بعده طائفهٔ ترکانك تشویقیله برادرینك نامنی خطبه‌دن رفع ایله، بالاستقلال امیر الامرا اولمش؛ وبش سنه‌یی متجاوز زمان امارت وسلطنت سوروب، ۴۱۰ تاریخنده وفات ایتمشدر. عادل وسیرت حسنه صاحبی برحکمدار ایدی.

شرف الدوله { (مسلم بن قریش) دردنجی قرن هجری اواخریله بشنجی قرنده عراقه مستولی اولان بنی عقیل سلاله‌سنك بشنجی حکمداری اولوب، ۴۵۳ تاریخنده پدری قریشه خلف اولمش؛ و۴۷۲ ده موصلی و۴۷۴ ده حرانی آلوب، رها صاحبیله صلح ایتمش ایدی. ملکشاه سلجوقی طرفندن عمیدالدوله جهیر ونورالدین شهیدك جدی قسیم الدوله صاحب ترجمه‌یه قارشی سوق عسکره مأمور اولوب، عمید الدوله شرف الدوله‌نك بولندیغی (آمد) قلعه‌سینك محاصره‌سنی ازدمیر (آرتق)ه حواله ایتمش اولدیغی حالده، شرف الدوله بنی مروان توسطیله مرقوم آرتقه مال فراوان ویره‌رك، دیاربکردن چیقوب، حلبه متوجه اولمش؛ وحلبی ضبط ایتدکدن صکره، ۴۷۷ ده انطاکیه‌یی سلیمان سلجوقیدن ضبط ایتمکه چالیشیرکن، محاربه‌ده مقتول اولمشدر.

شرف الدین { [«ابن المستوفی»، «ابن بارزی» و«ابن ابی عصرون» ماده‌لرینه مراجعت بیوریله.]

شرف الدین { (یحیی) یمنده حکومت سورن بنی مهدی سلاله‌سنك اوچنجی امیری اولوب، دولت مذکوره‌نك مؤسسی اولان مهدینك تورونی و شمس الدینك اوغلیدر. جدی مهدی ائمهٔ زیدیه‌دن اولوب، بو مذهبده «الاحکام» عنوانیله برتألیفی دخی واردر. شرف الدین عمی سید خلیلدن صکره حکومت سوروب، زماننده ۹۰۳ تاریخنده اویس پاشا طرف دولت عثمانیه‌دن زبید وزمار قلعه‌لرینی وبعده تعزی دخی ضبط ایتمکله، قوت ونفوذی قالمیوب، اهالی کند-

Digitized by Google

يسندن روكردان اولدقلرى حالده، ۹٦٤ ده وفات ايتمشدر.

شرف الدين { (ابو بكر) لركوچكده حكومت سورن اتابكان ملوكنك

اوچنجيسى اولوب، نور الدين محمدك اوغلى و دولت مذكورەنك مؤسسى شجاع الدين خورشيدك يكنيدر. برادرى سيف الدين رستمك وفاتندن صكره، ٦٣٥ تاريخلرنده تخته قعود ايتمش ايسەده، براز صكره وفات ايلمشدر.

شرف الدين { (ابو الحسن على بن يوسف الرحبى) مشاهير اطبا

وحكماى اسلامدن اولوب، شعر وادبدن دخى بهرۀ وافرەسى وار ايدى. طبى پدرندن وموفق الدين عبد اللطيف بغداديدن تحصيل ايدوب، پك چوق كتب مطالعه واستنساخ ايتمشيدى. ملوك واكابره ترددن مجتنب اولوب، اكثر اوقاتنى وحدت ومطالعه ايله كچيردى. مع هذا اجراى طبابتدن وتدريسدن چكنيوب، ملك عادل نور الدين زنكينك تأسيس ايتديكى بيمارستان كبير باش طبابتنه و مهذب الدين عبد الرحيمك وقف كردەسى اولان مدرسهٔ طبيهنك مدرسلكنه نصب اولنمشدى. ٥٨٣ تاريخنده دمشقده طوغوب، ٦٦٧ ده ذات الجنبدن وفات ايتمشدر. «كتاب فى خلق الانسان و هيئت اعضائه ومنافعها» عنوانيله فيسيولوجيايه دائر پك معتبر بر تأليفى وابن سينانك «قانون» يله ابن ابى صادق «شرح مسائل حنين» عنوانلى كتابنه حاشيهلرى واردر. بر چوق اشعارى دخى اولوب، شو ايكى بيت او جملهدندر:

تساق بنو الدنيا الى الحتف عنوةً
ولا يشعر الباقى بحالة من يمضى
كانهم الانعام فى جهل بعضها
بما تم بسفك الدماء على بعض

شرف الدين { (شريف — اسماعيل) مشاهير اطباى اسلامدن او-

لوب، سلطان علاء الدين محمد خوارزمشاهك خدمت طبابتنده بولنمش، وپك چوق انعام واحسانلرينه نائل اولمش ايدى. معالجات بديعه و مؤثرەسى وار ايدى. حكمدار مشار اليهك زماننده وفات ايتمشدر. «ذخيرهٔ خوارزمشاهيه» عنوانيله فارسى العباره ١٢ جلددن مركب بر تأليف كبيرله ينه فارسى لساننده «كتاب الخفى العلائى»، «كتاب الاغراض» و «يادكار» عنوانلريله ديكر اوچ اثرى واردر.

شرف الدين { ايران شعراسندن بروجه آتى آلتى ذاتك اسميدر.

برنجيسى (فضل الله) اصفهانلى اولوب، (شفروه) لقبيله مشهوردر. حاضر جواب وتيز زبان اولمغله، ملك الشعرا عنوانتى احراز ايتمشيدى. بعض هجوياتى دخى واردر. زمخشرينك «اطواق الذهب» نه نظيره اولهرق «اطباق الذهب» عنوانيله بر رسالهٔ بليغه يازمشدر. اتابكاندن سلطان طغرل بن آرسلانى بعض قصائدله مدح ايتمشدر. شو ايكى بيت جملهٔ اشعارندندر.

دى كه پايش شكسته باد برفت
كل كه عمرش دراز باد آمد
كل چو در جلوه آمد از سرشاخ
رنك و روى كسيم ياد آمد

— ايكنجيسى عن اصل تبريزلى اولوب، (رامى) لقبيله متعارفدر. شاه منصور بن مظفر زماننده ملك الشعراء عراق ايدى. شعر وعروض و قافيهيه متعلق رشيد الدين وطواطك «حدائق السحر» كتابنه نظيره اولهرق «حدائق الحقائق» عنوانيله پك معتبر بر تأليفى ومتين اشعارى واردر. ٧٩٥ تاريخنده وفات ايتمشدر. (خواجه فخر الدين محمد الماسترى) مدحنده سويلديكى شو رباعى جملهٔ اشعارندن اولوب، بونك كلماتندن مشار اليهك اسمى استخراج اولنور:

خوارست جهان پيش نوالت يكسر
فخر است زالقاب تودين را وخطر
توكان محامدى و از فرط كهر
ز الماس ضميرت سپرى شد خنجر

— اوچنجيسى (على) يزدلى اولوب، اكثر علومدن بهرەسى و طريق فقر وتصوفه سلوكى وار ايدى. معماده مهارتى پك زياده اولوب، بو فنى الك اول تدوين ايدن بوذاتدر؛ وبوبابده «حلل»، «مناظر» و «منتخب» عنوانلريله اوچ رساله تأليف ايتمشدر. فارس وعراق حاكمى بولنان ابراهيم بن شاهرخ بن تيمورك صاحب ترجمهيه زياده اعتقاد ومحبتى وار ايدى. مشار اليهك ابرامى اوزرينه، تيمور واولادينك احوال

Digitized by Google

تاریخچه‌سنی مبین اولمق اوزره، درت سنه‌ده «ظفر-
نامه» عنوانیله برکتاب یازوب، ۸۲۸ تاریخنده اتمام
ایتمشدر. علی شیرنوایی چوجقلغنده پدریله یزده
اوغرادیغنده، علی التصادف صاحب ترجمه‌نك التفات
ودعاسنه مظهر اولدیغنی تذکره‌سنده بیان ایدیور.
شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

صوفی مباش منکر رندان می پرست
کاندر پیاله پرتوی ازعکس دوست هست

— دردنجیسی (سید — رضا) ساداتدن او-
لوب، آبا و اجدادی سربداران زماننده وزرادن
اولدقلری کبی، کندیسی‌دخی شاهرخ زماننده مشار-
الیهك معتمدی وسبزوارك باشبوغی ایدی. بعده بر
تقصیرندن طولایی مدت مدیده محبوس و مقید
قالوب، نهایت خواجه غیاث الدین پیر احمدك شفاعتیله
قورتارلمش؛ وامیر بابا حسن قوجینك زماننده بر
افترایه اوغرایوب، ۸۵٦ تاریخنده شهید اولمشدر.
شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

ما چند زمسق سروپارا نشناسیم
خود را نشناسیم وخدارا نشناسیم
ای‌خواجه درین‌کوی‌که مارا طلبی‌تو
مطلب‌که بیجز کوی رضارا نشناسیم

— بشنجیسی کرمانك (بافق) قصبه‌سندن اولوب،
ارباب کمالدن اولدیغی مشهوردر. سکسان یاشنی متجا-
وز اولدیغی حالده، قزوینده وفات ایتمشدر. شاه
طهماسب صفوی زماننده برحیات اولوب، مشارالیه
طرفندن حضوره قبول اولندقده، قولاغی صاغر
اولمغله، سویلدیکی سوزلری ایشیده‌مدیکندن،
بداهةً شو قطعه‌یی سویلمشدر:

از کرانی صدف نشد کوشم
قـول شهراکه بود درمیمی
جای آن بود کزکرانیٔ کوش
پای تا سر فرو روم بزمین

— آلتنجیسی (حسن — شفائی) اصفهانلی اولوب،
«نمکدان حقیقت»، «مهر ومحبت» و«دیدهٔ بیدار»
عنوانلریله اوچ منظومه‌سی واردر. ۱۰۳۸ده وفات
ایتمشدر.

شرف افندی { متأخرین شعراء عثمانیه‌دن بر وجه آتی بر قاچ ذاتك
اسمیدر:

برنجیسی (اشرف زاده سید—) بروسه‌لی اولوب،
شهر مذکورده ایوب افندی خانقاهی شیخی ایدی.
۱۰۸۰ تاریخنده طوغوب، ۱۱٤٦ ده وفات
ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

کیدیردك جان کوزندن چون حجابی
بوکون سید شرف بینالرز بز

— ایکنجیسی (محمد —) ینه شعرادن عبد الرحیم
فائز افندینك اوغلی اولوب، طریق تدریسه دخول
ایله ۱۱٦۰ ده وفات ایتمشدر. شو قطعه اونکدر:

بی همحالت ایدوب قاتدی فلك مجنونه
دوندی سیلاب سرشك ترش جیحونه
غیری‌یه ایتدیکی لطفی شرف اول مهرکال
ذره‌سن ایتسه یتر عاشق دل پر خونه

— اوچنجیسی (حیاتی زاده خلیل —) سالف
الترجمه حیاتی افندینك اوغلی اولوب، ۱۲۱۱ تا-
ریخنده مرعش سنجاغنك البستان قصبه‌سنده طوغمش؛
وپدرندن تحصیل علوم ایتدکدن صکره، درسعادته
کله‌رك، اکمال تحصیل ایله، وطننه عودتنده برمدت
سنبل زاده وهبی افندینك «نخبه» سنی شرح ایتمکله
اوغراشه‌رق، ۱۲٦۰ تاریخنده درسعادته عودتنده،
بو شرحی حضور حضرت پادشاهی‌یه بالتقدیم، نائل
مکافاة اولمش؛ وهیئت جدیده‌یه دائر «اسرار الملکوت»
عنوانلی کتاب عربی‌یی «افکار الجبروت» عنوانیله
ترکچه‌یه ترجمه، ودیکر بر طاقم رسائل دخی تحریر
ایلمشدر. بغداد مولویتنه نصب اولنه‌رق، ختام
مدتنده وطن اصلیسنه عودت ایده‌رك، ۱۲٦۷ ده
اوراده وفات ایتمشدر. عربی وترکی اشعاری واردر.
شو مطلع اونکدر:

جالی باغی نه خوش کلستان حکمتدر
کوکللر آنده کزر بلبلان حکمتدر

شرف خانم { عثمانلی شاعره‌لرندن اولوب، شیخ الاسلام عاشر افندینك
نسلندن نبیل بکك قزیدر. ۱۲۲٤ تاریخنده طو-
غوب، تاریخ وفاتی معلوم اوله‌مدی. کوزل مرثیه‌لری
وسائر اشعاری اولوب، مطبوع دیوانی واردر.
شو ایکی بیت بر مناجاتندندر:

یا الهی دکلم مستحق احسان ایله
کرم ولطفکی حقمده فراوان ایله
نعت ومرثیه مناجات وستایشلری
صبب مغفرت ایت زبور دیوان ایله

شرق { ودها طوغریسی مشرق (L'Orient, le Levant) بو اسمی آوروپالیلر

عموميت اوزره آسيا قطعه‌سنه وكاه آسيانك قسم غربيسيله مصره ويريورلر . اقصای شرق ياخود شرق اقصى اسمی‌ده چين وهند چينی ايله جاپونيه‌يه ويريلير.

شرقی {(مولانا محمد) ايران شعراسندن اولوب، يزدليدر. سابق الترجمه شرف الدين علیٔ يزدينك اقاربندندر. شو بيت جمله اشعارندندر:

خواستم بهر فراغت بجهان مأوايی
خوشتر از كوشهٔ ميخانه نديدم جائی

شرقيا {حضرت عزير (عم) ك پدرينك اسميدر.

شرقی روم ايلی {Roumélie Orientale} دولت عثمانيه‌نك شمالاً بالقان سلسلهٔ جباليله بلغارستاندن آيرلمش اولديغی حالده، غرب شمالی جهتندن ينه بلغارستانله، جنوب غربی جهتندن سلانيك ولايتنك سيروز سنجاغيله، جنوباً ولايت مذكوره‌نك درامه سنجاغيله وادرنه ولايتيله، شرقاً دخی قره دكيزله محاط و محدوددر. ۴۱° ۳۱′ ايله ۴۲° ۵۹′ عرض شمالی و ۲۱° ۱۳′ ايله ۲۵° ۳۶′ طول شرقی آره‌لرنده واقع اولوب، غرب جنوبی كوشه‌سندن شرق شمالی كوشه‌سنه‌دك اولان طول اعظمی ۳۶۰ وعرضی شرق جهتنده ۱۰۰، اورته‌لرنده ۱۳۰ وغرب جهتنده ۱۴۰ كيلومتره‌در. مساحهٔ سطحيه‌سی ۳۵۹۰۰ مربع كيلومتره اولوب، ۹۷۵۰۳۰ اهاليسی واردر، كه بهر مربع كيلومتره‌يه ۲۷ كشی دوشيور. اهاليسی جنسيت و مذهبجه بروجه زير منقسمدر:

۶۲۳۲۰۰	بلغار	۱۹۵۲۰	يهودی
۱۸۲۷۵۰	اسلام (ترك وپوماق)	۴۱۷۰	چنكانه
۴۳۵۹۰	روم	۱۳۰۰	ارمنی

شرقی روم ايلی شمالاً بالقان غرباً وغرب جنوبی جهتندن ردوب، جنوباً ينه ردوبك بر قولی اولان قره بالقان سلسلهٔ جباليله وديكر برطاقم طاغلرله محاط اولوب، آطه‌لر دكيزينه منصب اولان مريچ ايرماغی حوضه‌سنك يوقاری قسمندن عبارتدر. يالكز منتهای شرقيسنده آز مرتفع بر طاقم طاغلر بو حوضه‌دن آيريلوب، قره دكيز مائله‌سنده بولنيور، وبو جهتده برقاچ كوچك چای بحرمذكوره ويا ساحله قريب كوللره دوكيلور. بو مائله‌يی آيران طاغلرك ايچ طرفنده ينه مريچه تابع اولوب ادرنه شهرنده بو ايرماغه دوكيلن (طونجه) نهرينك حوضه‌سی بولنيور. شرقی روم ايلی واسع بر وادی حكمنده اولوب، هرطرفندن طولاشان طاغلر مريچ مجراسنه طوغری برطاقم قوللر ووسطه مائل صورتنده بايرلر تمديد ايده‌رك، مجرای نهرك ايكی جهتنده‌ده واسع براووه تشكل ايديور. بالقان سلسله‌سنك شرقی روم ايلی حدودی داخلنده بولنان ذروه‌لرينك اك يوكسكلری ۲۳۷۵ متره ارتفاعی اولان (يومروق چال)، ۲۲۰۰ متره يوكسكلكنده بولنان (وبان)، مشهور بوغازی ۱۳۳۳ متره ارتفاعنده اولان (شيپقه) وسائره‌در. بالقان سلسله‌سنك شرق روم ايلی جهتنده قوللری آرا اولوب، باشليجه غرب جهتنده تا فلبه قربنه قدر ممتد اولان (سرد ناغوره) ايله بلقان سلسله‌سيله متوازياً شرقه طوغری ممتد وطونجه واديسنه‌دك واصل اولان (چرناغوره) در. برنجيسنك اك يوكسك يری ۱۴۴۰ وايكنجيسنك ۱۲۷۲ متره ارتفاعنده‌در. قره دكز ساحلی قربنده اولان آيدوس واينه طاغلری ايسه بر صره تپه‌لردن عبارتدر. شرقی روم ايلينك شمالی غربی حدودنده بالقان سلسله‌سنی ردوب سلسله‌سنه ربط ومريچ واديسنی سوفيه اووه‌سندن تفريق ايدر بر طاقم طاغلر بولنوب، بونلردن (ايقوبيچه) نك ۱۲۲۵ وقارشيسنده بولنان قره بايرك ۱۲۷۲ متره ارتفاعی واردر. آره‌لرنده احتمان بوغازی تشكل ايديور. ردوب سلسله‌سنك اك يوكسك طاغی ۲۹۳۰ متره ارتفاعی اولان (موسی آلان)، ۲۱۸۷ متره يوكسكلكنده بولنان (سوتكه)، ۲۰۸۲ متره ارتفاعی اولان (قارلق بطاق)، ۲۰۸۰ متره يوكسكلكنده بولنان (پرسنك)، ۱۸۸۶ متره يوكسك اولان (بايله) و ۱۷۲۰ متره مرتفع اولان (ويالبچه) در. مريچ نهری موسی آلان طاغندن نبعانله شرقه طوغری جريان ايده‌رك، شرقدن يعنی ردوب مائله‌سندن ئيله‌دره، قريجه، درين، مجقه، اولاودره وغوليمه كبی بر طاقم كوچك نهرلر، و صولدن يعنی بالقان مائله‌سندن توپولنيجه، لودويانه، استريمه، آق دره، كول دره، اوصوودره و سازلی دره كبی بعض بيوجك انهار آلير؛ وبوصوك نهری آلدقدن صكره يردن بره جنوب شرقيه طوغری دونوب طار بر

Digitized by Google

بوغازدن صوکره، ادرنه ولايتنه داخل اولور. طونجه ايسه بالقان سلسله‌سنك جنوبی اتكلرندن نبعانله، جنوبه طوغری جريان ايدر، بعده شرقه طوغری دونوب، بالقان ايله چرناغوره آره‌سنده‌كی كوزل بر وادی‌يی اروا ايتدكدن صكره، ينه جنوبه طوغری دونر، وباشليجه تابعی اولان (آصمق دره) يی آلدقدن صكره، حدودی تجاوزله، ادرنه ولايتنه كيرر. قره دكيزه دوكيلان كوچك نهرلرك باشليجه‌لری حاجی دره، حاجيلر، ماندره وفقيه دره‌سی اولوب، آيدوس نهری ده بورغاز قربنده‌كی قره يونس كوانه منصب اولور. شرقی روم ايلينك قره‌دكيزده‌كی ساحلی بورغوس كورفزندن عبارت اولوب، بر خيلی قوی وليمانلری حاويدر.كه اك ايشلكی برغوس اسكله‌سيدر.

بالقان سلسله‌سی شمال روزكارينه سپر اولمغله، شرقی روم ايلينك هواسی پك ملايم و معتدل اولوب، روسيه‌نك هواسنه تابع اولان بلغارستاندن بسبتون فرقليدر. يالكز قره دكيز ساحلی قربنده‌كی يرلرده هوا قيشين سرتدر. هوانك اعتدالی شرقی روم ايلنده محصولات متنوعه‌نك كثرتله حصولنه خدمت ايتمكله، باشليجه بغدای و مصردن عبارت اولان حبوباتی چوق اولديغی كبی، اشجار مثمره‌سی‌ده چوق اولوب، ميوه‌لری پك لذتليدر. بالقان اتكلرنده پك چوق باغلر بولنوب، كوزل اوزوملر حاصل اولور، وكليتلی شراب ياپيلير. اووه‌ده وعلی الخصوص فلبه جوارلرنده پرنج يتيشديريلير. پتاتس دخی ذرع اولنور. بعض واديلرده و علی الخصوص قزانلقده پك چوق كل آغاجلری بولنوب، كليتلی كل صوبی و ياغی اعمال واخراج اولنور. طوت آغاجلری‌ده چوق اولوب، ايپك بوجكی بسلرلر. ردوب طاغنك اتكلری چام، كوركن، ميشه و سائر آغاجلری حاوی اورمانلرله مستور اولوب، آنجق كچی سوريلری اورمانلری كيتدكجه بوزيور. صغارلری‌ده چوق اولوب، كليتلی قيون وكچی سوريلری رعی اولنور؛ يپاغيلرندن شياق وعبا ياپيلوب خيلی مقدار دری اخراج اولنور. اورمانلرده آيی، قورد، قرجه وسائر حيوانات وحشيه چوقدر.

محلنده صرف اولنان عبا و شياق نسجيله اوفق تفك صنايع عاديه استثنا اولنورسه، شرقی روم ايلينك باشليجه صنعتی كل ياغی اخراجی اولوب، قزانلق جوارنده وسائر طرفلرده ١٢٣ كوی اهاليسی بو صنعتله اشتغال ايدرلر. درت مليون كيلوبی متجاوز كل حاصل اولوب، ١٦٥٠ كيلو كل ياغی اخراج اولنور، كه ١٢٠٠٠٠٠ فرانق قيمتنده اولوب، بونك اونده دردی فرانسه‌يه، اوچی انكلتره‌يه واوچی‌ده آوستريا وآلمانيه‌يه كيدر. شمديكی حالده شرقی روم ايلينك استاتستيقی بلغارستانله بر اولوب، اتحاددن اول اخراجاتی ٢١٢٥٥٢٥ وادخالاتی ١٦٦٩٢٧٠ فرانق راده‌لرنده ايدی. اخراجاتنك ادخالاتدن بو درجه‌ده فضله اولمسی مملكتك ثروتنه دلالت ايدبور. اخراجاتی باشليجه ذخيره ايله كل ياغی، دری، ايپك قوزه‌سی، شراب وبر مقدار توتون وكراسته‌وسائره‌دن عبارت اولوب، ادخالاتی‌ده باشليجه آوروپانك امتعه ومصنوعات مختلفه‌سيله قهوه وشكر كبی شيلردن عبارتدر.

شرقی روم ايلينك مركزی (فلبه) شهريدر. شرقی روم ايلی: فلبه، تاتار پازارجق، اسكی زاغره، خاصكوی، اسليمه وبرغوس اسملريله ٦ سنجاغه منقسمدر. باشليجه شهر وقصبه‌لريله مقدار نفوسلری بروجه زيردر:

فلبه	٣٣ ٠٣٠	قزانلق	٩ ٤٨٠
اسليمه	٢٣ ٨٩٥	پناغوريچه	٨ ٧٥٥
اسكی زاغره	١٦ ٠٤٠	برغوس	٥ ٧٠٠
تاتار پازارجق	١٥ ٦٦٠	خاصكوی	٥ ٧٠٠
استانياقه	١٢ ١٩٩	اوزونجه اووه	٤ ٥٠٠

يوللری هنوز مكمل اولميوب، يالكز باشليجه جاده‌لری شوسه حالنه قونمشدر. استانبولدن آوروپايه كيدن دميريول خط كبيری شرقی روم ايلی‌يی طولاً شق ايتديكی كبی، برشعبه‌سی دخی يانبولی ويكی زاغره‌دن كچه‌رك، برغوس اسكله‌سنه منتهی اولبور.

شرقی بن القطامی } (مشاهير ادبا وشعراء عربدن اولوب، علم انسابده دخی مهارت تامه‌سی وار ايدی. ابو جعفر منصور طرفندن اوغلی مهدينك معلمكنه نصب اولنمشدی. كوفه‌ليدر.

شرقيه } بغدادك بر بيوك محله‌سی اولديغی «معجم البلدان» ده محرردر.

شرقیه { مصر سفلاسنك منقسم بولندیغی مدیریتلرك بری اولوب، شمال غربی جهتدن و غرباً دقهالیه و غربیه، غرب جنوبی جهتدن قلیوبیه مدیریتلریله، جنوباً و شرقاً دخی بادیه ایله محدوددر. ٥ قضایه منقسم اولوب، ١١ قصبه و٤٢٧ قریه‌یی حاویدر. اهالیسی ٤٠١ ٢٨٧ کیشیدر. مرکزی (زقازق) شهری اولوب، ٤٠٠٠٠ اهالیسی واردر. قسم غربیسی نیلك بر قاچ قولیله سقی اولنه‌رق پك منبت ومحصولداردر. قسم شرقیسی قوملق وچول حالنده‌در. [احوال سائره‌سیچون «مصر» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

شرمادوی { (Chermadévi) هندستانك دکن خطه‌سنده مدراس ایا-لتك (تینبولی) سنجاغنده وسنجاق مرکزینك ١٥ کیلومتره غرب جنوبیسنده بر قصبه اولوب، ٦٠٦٥ اهالیسی واردر.

شرمغول { (یاخود جنغول) خراسانده (نسا) دن ٤ فرسخلق مسا-فه‌ده واقع مستحکم بر قصبه اولوب، بعض مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولندیغی «معجم البلدان» ده مسطوردر.

شرمقان { خراسانده اسفراین نواحیسندن ونیشابوردن درت کونلك مسا-فه‌ده اوله‌رق جبالده بر قصبه اولدیغنی وبعض مشا-هیرك وطنی بولندیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

شرمی { ایران شعراسندن اولوب، قزوینلیدر. شو بیت اونکدر:

بجستجوی تو شرمنده گشته ام همه جا
زبس که سر زده رفتم بمنزل همه کس

شروان { (اصلی شینك فتحیله اولوب، زبانزدی کسرایله‌در) بلاد قافقاسدن بحرخزرك ساحل غربیسنده وقافقاس سلسله‌ٔ جبالیله (کور) نهرینك آشاغی مجراسی آره‌سنده بر خطه اولوب، مرکزی (شماخی) قصبه‌سیدر. الیوم روسیه-لك النده اولوب، (باکو) ایالتنه ملحقدر. قسم شما-لیسی جبال قفقاس اتکلرندن و قسم جنوبیسی کور مجراسنه وساحل بحره‌دك ممتداولان دوز اووه‌لردن عبارت اولوب، شمالاً سلسله‌ٔ مذکوره مرتبه‌له داغستاندن وجنوباً نهر مذکور مجراسیله قره‌باغدن آیرلمشدر. کور ایرماغنه وطوغریدن طوغری‌یه دکیزه دوکیلور بر قاچ نهری واردر. اراضیسی پك منبت ومحصولداردر. بو خطه ملوك امویه زماننده ممالك اسلامیه‌یه الحاق اولنه‌رق، طقوزنجی قرن هجریده شروانشاهان زماننده مستقل بر حکومت صورتنه کیرمش؛ وبعده ایرانه ملحق اولوب، ٩٨٦ تاریخنده سلطان مراد خان ثالث دورنده فتح ایله، ممالك عثما-نیه‌یه ضم اولنه‌رق، ١٤ سنجاغه تقسیم اولنمشیدی. بر خیلی وقت اداره‌ٔ عثمانیه آلتنده قالدقدن صکره، یکیدن ایرانه کچوب، ١٨١٣ تاریخ میلادیسنده عقد اولنان کلستان معاهده‌سیله روسیه‌یه ترك اولنمشدر.

شروان { بتلیس ولایتنك سعرد سنجاغنده بر قضا اولوب، شمالاً مرکز ولا-یت اولان بتلیس قضاسیله، شرقاً پرواری، جنوباً اروه وسعرد، غرباً دخی غرزان قضالریله محدوددر. مرکزی (کفرا) قریه‌سیدر. اهالیسی ١٤١٦٧ کشی اولوب، ٩٦٥٥ ی مسلم وکرد، ٤١١٣ ی ارمنی و٤٠٠ ی یعقوبیه‌دن سریانیدر. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، طاغلری اورمانلرله مستور واووه ووادیلری پك منبتدر. محصولاتی حبوبات متنوعه ایله سبزه ومیوه انواعندن وبر مقدار پاموق وکوك بویه وسائره‌دن عبارتدر. باغلری چوق اولوب، اوزومی پك اییدر، ومقبول بر نوع شراب یاپیلیر. کراز، انجیر، نار وسائر میوه‌لری دخی مشهوردر. مرکزی قرینده و دیکر بعض محللرنده اسکیدن ایشلنمکده بولنمش وشمدی معطل بر طاقم معدنلر بولنوب، آلتون، باقیر، قورشون وسائر معدنلر بولندیغی مرویدر. بعض محللرنده طوز دخی بولنور. (زرق) ناحیه‌سنده مختلف رنکلرده بر طاقم طاشلر بولنوب، محلنده بونلردن چیفاره‌لق کبی بر طاقم شیلر اعمال اولنور. حیوانات اهلیه‌سی چوق اولوب، تفتیك کچیسی دخی بولنور؛ وبونك قیلندن شال وعبا کبی شیلر نسج اولنور. یوقاریده مقداری ذکر او-لنان اهالی‌ٔ مسکونه‌دن بشقه یازین (محمدیان) و(اوستور-کان) کرد عشیرتلری دخی قضا داخلنده خیمه‌قوروب، حیوانلرینی اوتلاتیرلر. زرق ناحیه‌سنك اکثر اها-

Digitized by Google

لیسی خیمه نشین اولوب، سلوق، عطمانکی، هوبدی
وژنکان عشیرتلرینه منسوبدرلر، که بونلر دخی بالطبع
مقدار مذکوره داخل دکلدردر. قضانك لسان عمو.
میسی کردجه اولوب، عربی دخی تکلم اولنور،
وارمنیلر کندی بینلرنده کندی لسانلرینی استعمال
ایدرلر. درون قضاده ۹۰ جامع ومسجد و۲ مدرسه
بولنوب، قضا وناحیه مرکزلری اولان کفرا وزرق
قریه‌لرنده دخی برر کوچك چارشی وخان وحمام کبی
بعض ابنیه موجوددر.

شروانشاه { شروانده حکومت سورن ملوك دربندیه‌نك اوچنجیسی اولوب،
خلیل سلطانك اوغلی ودولت مذکوره‌نك مؤسسی
اولان شیخ ابراهیمك تورونیدر. طقوزنجی قرن هجریده
پدرینه خلف اولوب، ۹۰۶ تاریخنه‌دك حکومت
سورمش؛ و۸۹۳ده ملوك صفویه‌نك جدی اولان
شیخ حیدر طرفندن محاصره اولنمش ایسه‌ده، آق
قیونلی یعقوب خانك امدادیله، شیخ موما الیه غلبه
چالمشدر. بعده شاه اسماعیل پدرینك انتقامنی آلمق
اوزره، شروانه عسکر سوق ایده‌رك، ۹۰۶ده
شروانشاهی مغلوب ایتمش و وفاتنه سبب اولمشدر.

شروانلی { (یاخود شروانی زاده) [«محمد رشدی پاشا» ماده‌سنه مراجعت.]

شروانی { مشاهیر علمادن بر قاچ ذاتك لقبیدر:

(حسین بن عبدالله) که «الاحکام الدینیه» عنوا.
نیله برکتابك مؤلفی اولوب، بونده ملوك صفویه‌نك
سلالهٔ طاهره‌دن اولمی ادعاسنی وسیادتلرینی رد
وتکذیب ایدیور.

— (محمد بن جمال الدین بن رمضان) که بیضا.
وینك «انوار التنزیل» عنوانلی تفسیر شریفنه حاشیه‌لر
یازمشدر.

— (محمد بن محمود) که «الخفیات فی الطب»
عنوانیله برکتاب یازوب، بو تألیفی ترکجه‌یه دخی
ترجمه اولنمشدر.

— (عبد الرحیم کمال الدین مسعود) که یدنجی
قرن هجریده یاشایوب، سمرقندینك «آداب البحث»
کتابنی تحشیه ایتمشدر.

شروب { (Shrop) انکلتره‌نك ایالات غربیه‌سندن اولوب، شمالاً (چستر)
وقسماً (والس) خطه‌سنه ملحق (فلینت) شرقاً ینه
(والس) خطه‌سنه ملحق (دبنیك) و(مونتغومری)،
جنوباً (رادنور) و(هرتوف) ایالتلریله، غرباً دخی
دکیزله محاط ومحدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۳۴۱۸
مربع کیلومتره واهالیسی ۲۴۸۰۱۴ کشیدر.
(سورن) نهری اورته‌سندن کچوب، ایالتی ایکی‌یه
تفریق ایتمکله، قسم شمالیسی دوز وقسم جنوبیسی
عارضه‌لیدر. میاه جاریه‌سی نهر مذکوره منصب
اولوب، بر قاچ کولی دخی واردر. طوپراغی منبت
وحیوانات اهلیه‌سی دخی چوق اولوب، اورایه
مخصوص بر جنس مقبول قیونلری واردر. کومور،
دمیر وقورشون معدنلریله طاش اوجاقلری چوقدر.
صنایعی خالی، فانله، فانت، کاغد وسائره اعمالیله
معادن مستخرجه‌نك ایشلنمه‌سندن عبارتدر. مرکزی
(شروسبوری) شهریدر.

شروپورت { (Shreveport) ممالك مجتمعه‌نك (لویزیانه)‌ده ویکی اور.
لیانك ۴۴۴ کیلومتره شمال غربیسنده و(میسیسیپی)
ایرماغنه تابع «قزیل چای»ك اوزرنده اوله‌رق ایکی
دمیر یولك نقطهٔ التصاقنده واقع بر قصبه اولوب،
۸۰۱۰ اهالیسی وپك ایشلك پاموق تجارتی واردر.

شروسبوری { (Shrewsbury) انکلتره‌نك غرب جنوبنده (شروب) ایا.
لتنك مرکزی بر شهر اولوب، لوندره‌نك ۲۳۰ کیلو.
متره شمال غربیسنده و(سورن) نهری اوزرنده او.
له‌رق ایکی دمیریول خطنك نقطهٔ تقاطعنده واقعدر.
۲۶۴۸۰ اهالیسی، دمیر دوکمخانه‌لری، زراعت
ماکینه‌لریله پاموق منسوجات وبیره فابریقه‌لری، اسکی
بر قلعه خرابه‌لری، ایکی کوپریسی وتفرجکاهلری
واردر.

شروکی { خود چروکی (Chérokis) ممالك مجتمعه‌نك اقوام وحشیهٔ اصلیه.
سندن بیوك برقوم اولوب، وقتیله آلغانی سلسلهٔ
جبالیله اوهیو مجراسی آره‌سنده‌کی اراضیٔ واسعه‌ده
جولان ایتمکده ایکن، آوروپادن هجرت ایدن اهالیٔ

Digitized by Google

جدیده طرفندن تضییق وتعقیب اولنەرق، شمدیکی حالده (قانساس) و (آرقانساس) حکومتلرنده بر دائره داخلنده منحصر قالمشلردر. جمله‌سی ۱۵۰۰۰ نفوس قدر اولوب، قبائل مختلفه‌یه منقسمدرلر. مرکزلری (اوقولجی) قصبه‌سی اولوب، اورادە منتخب مجلسلری واردر. آمریقای شمالی اقوام اصلیه‌سنک اک متمدنلری اولوب، کندی لسانلرینه بر خط مخصوص ایجاد ایدیرمش، و خیلی مکتبلر آچمشلردر. لسانلرنده غزته دخی نشر ایدرلر.

شرونه صعید مصرده نیلک شرقنده بر کوی واندلسده بر قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

شروین طبرستانده بر بیوکسک طاغ اولدیغی جغرافیون اسلام آثارنده مذکوردر.

شُرَیب مکه ایله بحرین آره‌سنده بر مملکت اولوب، اشعار عربده ذکری کثیردر.

شریبون (Cheribon) جاوه جزیره‌سنک ساحل شمالیسنده و (باتاویه)نک ۲۰۰ کیلومتره شرقنده ایالت مرکزی بر قصبه واسکله اولوب، ۱۱۰۰۰ اهالیسی واردر. ایالتی ساحل بوینجه ممتد طار واوزون بر یر اولوب، اراضیسی پك منبتدر، وحدودنده (جرمایی) اسمیله کوزل بر برکان بولنیور.

شریح صحابه‌دن بروجه زیر برقاچ ذاتك اسمیدر: (شریح بن ابرهة الیافعی الحمیری) که فخر کائنات (صلعم) افندمزه بیعت ایدوب، مصر فتحنده حاضر بولنمش؛ وبر حدیث شریف روایت ایتمشدر. — (شریح بن الحارث الکندی القاضی) که صحبتی مختلف فیه ایسه‌ده، عهد حضرت نبوی‌یه یتیشمش؛ وحضرت عمر بن الخطاب (رضه) طرفندن کوفه قاضیلغنه تعیین بیوریله‌رق، حضرت عثمان وعلی (رضهما) زمانلرنده و مؤخراً عهد بنی امیه‌ده ۶۰ سنه شهر مذکورده قاضیلق ایدوب، حجاج بن یوسف زماننده استعفا، و۸۷ تاریخنده یوز یاشلرنده وفات ایتمشدر. علم وحلمی حقنده بر چوق نوادر منقول اولوب، بعض اشعاری دخی مرویدر. — (شریح الحضرمی) که افاضل اصحابدن اولوب، حقنده «ذاك رجل لایتوسد القرآن» حدیث شریفی وارد اولمشدر. — (شریح بن ابی شریح) که اهل حجازدن معدود اولوب، ابو الزبیر وعمرو بن دینار کندیسندن روایت ایتمشلردر. — (شریح بن ضمرة المزنی) که (مزینه) قومنك صدقه‌سنی اك اول حضور حضرت نبوی‌یه کتیرندر. — (شریح بن عامر السعدی) که خالد بن ولید حضرتلری شامه عزیمتلرنده کندیسنی بصره‌یه توکیل ایتمش؛ وبعده جانب حضرت فاروقیدن بصره والیلکنه نصب اولنه‌رق، اهواز جهتنده شهید اولمشدر. — (شریح الکلابی) که ذواللحیه لقبیله معروفدر. — (شریح یاخود ابو شریح بن عمرو الخزاعی) که ایکی حدیث شریفك راویسیدر. — (شریح بن المکدد) که اشعث بن قیس طرفندن آذربیجانه توکیل ایدلمش ایدی. — (ابو المقدام شریح بن هانی الحارثی) که کندیسی وپدری صحابه‌دن اولوب، پدری جانب حضرت نبویدن (ابوشریح) تکنیه بیورلمشیدی. پدریله حضرت علی وسعد بن وقاص وعایشه (رضهم) دن روایت ایدوب، کندیسندن اوغللری محمد ومقدام روایت ایتمشلردر. بعده حضرت مرتضانك اعیان اصحابی زمره‌سنه داخل اولوب، بتون محاربانده معیتلرنده بولنمش؛ ونهایت یوز یاشنی متجاوز اولدیغی حالده، سجستانده غزایه کیدوب، اوراده شهید اولمشدر. بعض اشعاری منقولدر.

شرید (بن سوید الثقفی) که روایته کوره حضرموتلی اولوب، طایپلری ثقفی ایدیلر. ریحانه بنت ابی العاصك زوجی اولوب، اوغلی عمرو کندیسندن روایت ایتمشدر.

شریدان (Cheridan) انکلتره‌نك اك بیوك محرر و خطیبلرندن اولوب، ۱۷۵۱ تاریخنده ایرلانده‌نك (دوبلن) شهرنده طوغمش، و۱۸۱۶ ده وفات ایتمشدر. ابتدا تیاترویه منسوب اولوب، برقاچ تیاترو کتابی یازمش؛ و(دوریلان) تیاتروسنك برحصه‌سنی صاتین آلمش ایدی. بعده مبعوث انتخاب اولنوب، امور سیاسیه‌یه قاریشمش؛ وسربستی طرفنه التحاق ایده‌رك، کرك مجلس مبعوثانده‌کی مؤثر نطقلرنده وکرك نشر ایتدیکی

رسائلده رأس اوروده بولنانلره ایتدیکی اعتراضاتله شهرت بولمش و بعض نظارتلر مستشارلغنده دخی بولنمشدر. هر نه قدر مذکور تیاترودن دخی کلیتلی آقچه قزانمش ایسه‌ده، سفاهت وقماره طالوب، نهایت سفالتده جان ویرمشدر. تیاترو کتابلری ونطقلریله سائر آثاری مشهوردر.

شُرَیره (ام حکم — بنت الحارث) صحابیاندن اولوب، فخر کائنات (صلعم) افندمزه بیعت ایتمش، و اوغلی حکم کندیسندن روایت ایلمشدر.

شریش (یاخود شرش) اندلسده شیزونه مضافاتندن بر شهر اولوب، اسپانیوللر عندنده (جرس) دینمکله متعارفدر. [«جرس» ماده‌سنه مراجعت.] (شریشی) لقبیله ملقب برچوق علما وادباء اسلامک مسقط رأسی بولنمشدر.

شریط اندلسده جزیرة الخضرا مضافاتندن بر قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

شُرَیط (بن انس الاشجعی) صحابه‌دن اولوب، حجة الوداعده اوغلی نبیط ایله برابر معیت حضرت نبویه‌ده بولنمشدر؛ و بعده کوفه‌ده ساکن اولمش ایدی. حفیده‌سی سلمه بنت نبیط مشاهیر تابعیاتدندر.

شریعه (نهر الشریعه) شام وفلسطینده جریان ایدن (اردن) نهر مشهورینک اسم جدیدیدر. [«اردن» ماده‌سنه مراجعت.]

شریف (محمد) اوننجی قرن هجری شعراء عثمانیه‌سندن اولوب، ینه شعرادن (شریفی)نک اوغلیدر. استانبولده طوغوب، ذکریا افندینک درسنه ملازمت ایتمش؛ وموی الیهک قاضیعسکرلکنده تذکره‌جیسی اولمش ایدی. بعده طریق تدریسه سلوک ایتمشدی. شعر وانشاسی مقبولدر. شو قطعه اونکدر:

چکمینجه اول پرینک روزهٔ هجراننی
بیلدم روز وصالک عید ایمش هر آننی
کلدی یارک خط ریحانی دیمشلر عاشقه
قیلیجه قالمش کورمکه جانی رخ جانانی

شریف فرس شعراسندن آلتی کشینک مخلصیدر:

برنجیسی کاشانلی اولوب، بر مدت سیستانده وهراتده بولنمش؛ وعبدالله خان اوزبکک هراتی محاصره‌سنده هندستانه کیدوب، قطب شاهک خدمتنه کیرمش؛ واوراده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

چون نی زبس‌که سینهٔ تنک ازفغان پرست
کر تابروز حشر بنالم همان پرست

— ایکنجیسی تبریزلی اولوب، لسانیٔ شیرازینک شاکردانندن ایدی. برچوق هجویه‌لری واردر. کنج یاشنده اردبیلده وفات ایتمشدر.

کوهمنفسی تا کنم اظهار غم دل
زان پیش‌که بندد غم دل راه نفسرا

— اوچنجیسی (آمل) ساداتندن اولوب، هندستانه سیاحتله، بر مدت ابراهیم خان بن علی مردانخانک ملازمتنده بولنمش؛ ولکهنو مضافاتندن (موهان)ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

دور چشمت صف برکشتهٔ مژکان سیاه
دامن خیمهٔ لیلیست که بالا زده اند

— دردنجیسی اصفهانلی اولوب، سنکتراشلق صنعتیله مشغول ایدی. شو بیت اونکدر:

میتوان لذت شمشیر تودر زخم دید
آنچنان کز لب خندان دل خرم پیداست

— بشنجیسی هندستانده اکبر شاه زمانی شعراسندن ومشاهیر مصوریندن اولوب، بر برنج دانه‌سی اوزرینه آت واسلحه‌سیله برابر بر سواری تصویرینه وبونک کبی اینجه صنعتلره مهارت فوق العاده‌سی وار ایدی. شورباعی اونکدر:

عشق دارم که دین و ایمان منست
دردی دارم که میر سامان منست
کر عشق جدا شود زمن می میرم
کوید که شریف خازن جان منست

— آلتنجیسی (میر —) شیرازلی اولوب، لطائفه مائل ایمش. شو رباعی اونکدر:

غرض ازباده كر مستيست چشم يارهم دارد
كرازكل رنك مطلوبست آن رخسار همدارد
نميدانم چرا كردون بكام من نميكردد
اكر عيبم پريشانيست زلف يارهم دارد

شريف ادريسى { [«ادريسى» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

شريف افندى { (اسعد زاده محمد —) سلطان عبد الحميد خان اول وسليم خان ثالث دورلرنده ايكى دفعه مسند مشيخت اسلاميه‌يه چكمش علما وشعرادن اولوب، شيخ الاسلام اسعد افنديك اوغليدر. ١١٣٠ تاريخنده طوغوب، على الاصول قطع مراتب ايله ديار بكر وبروسه مولويتلرندن صكره، ١١٧٤ ده استانبول قاضيسى، ٨٠ ده آناطولى، ٨٩ ده روم ايلى قاضيعسكرى و١١٩٢ ده شيخ الاسلام اولمشدى. درت بچق سنه‌يه قريب بر مدت بو مسندده قالدقدن صكره ١١٩٦ ده استعفا ايتمش؛ وسلطان سليم خان ثالثك جلوسلرينى متعاقب ١٢٠٣ ده ثانياً مسند مشيخته نصب اولنمش ايسه‌ده، ضعف پيريسنه بناءً اويله بر وقت تجددده مهام امور فتوى ايله اوغراشمغه اقتدارى اولمديغندن، اوچ آى صكره عزل اولنمش؛ و١٣٠٤ ده وفات ايتمشدر. علم وفضلى والسنهٔ ثلثه‌ده اشعاريله مرتب ديوانى و «فصول الآراء فى شان الملوك والوزراء» عنوانيله بر رساله‌سى واردر. شو قطعه جمله اشعارندندر:

حق عليمست ندانى بحقيقت احكام
چون بتحقيق در افلاك مقوم باشى
عالم الغيب خداوند حكيمست همان
سخنت كذب بو ذكر تومنجم باشى

شريف بياضى { (ابو جعفر مسعود) مشاهير شعرادن اولوب، نسبى على بن عبد الله بن عباس بن عبدالمطلبه منتهى اولور. كوزل اشعارى ومرتب ديوانى واردر. ٤٦٨ تاريخنده بغدادده وفات ايتمشدر. شو بر ايكى بيت جملهٔ اشعارندندر:

كيف يدرى عشب اشوا   قى ولى طرف مطير
ان يكن فى الشق حر   فانا العبد الاسير
او على الحسن زكاة   فانا ذاك الفقير

شريف جرجانى { [«سيد شريف» ماده‌سنه مراجعت.]

شريف رضى { (ابو الحسن محمد بن طاهر بن موسى بن ابراهيم بن موسى الكاظم بن جعفر الصادق بن محمد الباقر بن على زين العابدين بن الحسين بن على بن ابى طالب) مشاهير شعراء ساداتدن اولوب، ٤ جلددن مركب بيوك ديوان اشعارى واردر. نحو ولغت وسائر علومده دخى يد طولى صاحبى ايدى. «كتاب فى معانى القرآن» و «كتاب فى مجازات القرآن» عنوانلريله ايكى معتبر تأليفى واردر. اشعر قريش اولديغى متفق عليهدر. ٣٥٩ تاريخنده طوغوب، ٤٠٦ تاريخنده بغدادده وفات ايتمشدر. شو بر ايكى بيت جملهٔ اشعارندندر:

ولقد وقفت على ربو عهم
وطلولها بيد البلى نهب
فبكيت حتى ضج من لغب
نضوى ولج بعذلى الركب
وتلفتت عينى فمذ خفيت
عنى الطلوع تلفت القلب

شريف زاده { [«محمد افندى» و «محمد عطاء الله افندى» ماده‌لرينه مراجعت بيوريله.]

شريف كحال { (سيد برهان الدين ابو الفضل سليمان) مشاهير اطباء اسلامدن وساداتدن اولوب، كحالقده مهارت فوق العاده‌سى اولدقدن بشقه ادبياتدن دخى بهره‌سى وطبيعت شعريه‌سى وار ايدى. عن اصل مصرلى اولوب، شامه انتقال ايتمشيدى. صلاح الدين ايوبينك خدمت كحالتنده بولنمشدر.

شريف محمد { (ابو عبدالله — بن محمد بن عبد الله بن ادريس الحسنى) اطباء اسلامدن وشرفادن اولوب، عالى لقبيله ملقب ايدى. ادويهٔ مفردهيه متعلق معلوماتى زياده اولوب، «كتاب الادوية المفردة» عنوانيله بر تأليفى واردر. مغربده ياشامشدر.

شريف مراغى { (شهاب الدين) مشاهير علمادن اولوب، «كتاب

Digitized by Google

الامل فى علم الجدل » عنوانلى تأليفك صاحبيدر.

شريف مرتضى { (ابو القاسم على بن طاهر بن موسى بن محمد بن ابراهيم بن موسى الكاظم بن جعفر الصادق بن محمد الباقر بن على زين العابدين بن حسين بن على بن ابى طالب) ساداتدن ومشاهير علما وشعرادن اولوب ، علم وادبده عصرينك امامى ايدى . سالف الترجمه (شريف رضى) نك برادريدر. مرتب وبيوك ديوان اشعارى، « رسالة فى اصول الدين » عنوانيله بركتابى، « الغرر والدرر » عنوانيله ادبياته متعلق معلومات وافره‌يى حاوى بر تأليفى ومذهب شيعه‌يه دائر برچوق كتب فقهيه‌سى واردر. حضرت على (رضه) افندمزك خطبه‌لرينى جامع اولان « نهج البلاغه » نك بو ذاتك‌مى يوقسه برادرى (رضى) نك‌مى جمع كرده‌سى اولديغى مختلف فيهدر. مشاهير علمادن برچوق ذوات درسندن استفاده ايتمشلردر. ۳۵۵ تاريخنده طوغوب، ۴۳۶ ده بغدادده ارتحال ايتمشدر.

شريف مغربى { (مولانا محمد —) مشاهير صوفيوندن واعاظم شعرادن اولوب، شيخ اسماعيل سليسينك مريديدر. روايته كوره مغربه سياحت ايدوب، سلسلهٔ نسبتى محى الدين عربى حضرتلرينه منتهى اولان برشيخ عارفدن انابت آلمش؛ وبو مناسبتله مغربى لقبيله تلقيب اولنمش ايدى. توحيد وتصوفه دائر برچوق كوزل اشعارى ومرتب ديوانى واردر. ۸۰۹ تاريخنده آلتمش ياشنده وفات ايتمشدر. شو ايكى بيت برغزلندندر:

كى تواند يافتن در پيش يار خويش يار
هر كه بار هر دو عالمرا نيندازد بدوش
از زبان مغربى آن يار مى كويد سخن
مدتى باشدكه او شد از سر كفتن خموش

شريفى { اونجى قرن هجرى شعراسندن اولوب، حميد ايلنده كى اكردير قصبه‌سندندر. روم ايلنده بعض قاضيلقلرده بولنمشدر. شو بيت اونكدر:

سوز عشقك جانه اى مه شويله تأثير ايلدى
چيقدى افلاك اوزره آهم كون كبى سير ايلدى

شريفى { متأخرين شعراء عثمانيه‌دن اولوب، آنقره‌ليدر. ۱۲۳۵ تاريخنده وفات ايتمشدر. مجموعهٔ اشعارى قضازده‌در.

شريفى { ايران شعراسندن ايكى ذاتك مخلصيدر: .

برنجيسى مشهد ساداتندن وعلامه سيد شريف جرجانى احفادندن اولوب، موسيقيده دخى مهارتى وار ايدى. شو قطعه اونكدر:

بس كه سيل غمت از ديده دمادم كذرد
روز هجر تو مرا چون شب ماتم كذرد
لاله رويد ززمينى كه از آنجا كذرم
بس كه خون دلم از ديدهٔ پرنم كذرد

— ايكنجيسى بلخلى اولوب، طبده دخى يدطولاسى وار ايدى. بدخشان حاكملرينك مدحنه دائر اشعارى واردر. شو بيت اونكدر:

قيامتست قدت كر بود قيامت راست
زقامت تو بعالم قيامتى برخاست

شريق { صحابه‌دن اولوب، قيزى حبيبه كنديسندن روايت ايتمشدر.

شريك { صحابه‌دن بروجه‌زير برقاچ ذاتك اسميدر: (شريك بن حنبل العبسى) كه صارمساق يينلرك مسجده تقرب ايله‌ملرى حقنده برحديث شريفك راويسيدر. — (شريك بن ابى الحيسر انس الانصارى الاوسى الاشهلى) كه اصحاب بدردن حارث بن انسك برادرى اولوب، احد وقعه‌سنده اوغلى عبدالله ايله برابر حاضر بولنمشدر. — (شريك بن السمحاء البلوى) كه بدرى عبده بن معتب ايله برابر احد وقعه‌سنده حاضر بولنمشدر. والده‌سندن براء بن مالكك برادريدر. — (شريك بن طارق بن سفيان التميمى الحنظلى) كه كوفه‌يه نزول ايدنلردن اولوب، صحبتى مختلف فيهدر. — (شريك بن عبد عمرو بن قيظى) كه برادرى ابو نائله برابر احد وقعه‌سنده حاضر بولنمشدر. — (شريك بن وائلة الهذلى) كه برحديث شريفك راويسيدر.

شريك النخعى { (ابو عبد الله — بن عبد الله) قدماء فقها ومحدثيندن اولوب، خلفاى عباسيه‌دن مهدى طرفندن

Digitized by Google

كوفه وبعده اهواز قاضيلغنه نصب اولنمشدی. عدل واستقامتيله وعلم وفضيلـله مشهوردر. حضرت علی (رضه) افندمزله اهل بيت نبوی يه وفرت محبت وانتسابی وبنی اميه يه بغض وخصومتی اولوب، بوبابده برچوق نوادری منقولدر. ٩٥ تاريخنـده طوغوب، ١٧٧ تاريخنـده كوفه ده وفات ايتمش؛ وحيره ده بولنـان خليفه هارون الرشيد، بالذات جنـازه نمازينی قيلمق اوزره كوفه يه شتاب ايتمش ايسـه ده، يتيشه مه مش ايدی.

شريم { (Schrimm) پروسيه نك (پوزن) ايالت وسنجاغنده و پوزنك ٣٦ كيلو- متره جنوب شرقيسنده اوله رق (اودر) ايرماغی تا- بعلرندن (وارته) نهری اوزرنده واقع قضا مركزی بر قصبه اولوب، ٦٣٣٥ اهـاليسی، داخلی اناث مكتبی، برقاچ فابريقه سی وايشلك تجارتی واردر.

شزی { آنطون ليون دو — (A. L. de Chezy) فرانسـه مشاهير مستشر- قيننـدن اولوب، ١٧٧٣ ده (نويی) ده طوغمش، و١٨٣٢ ده قولره دن وفات ايتمشـدر. الك اول فرانسه يه (سانسكری) لسانك تحصيلنی ادخال ايدن بر ذات اولوب، لسان مذكور ايله فارسی لسانـنـه دائر برقاچ كتـاب يازمش؛ وفرانسـه مكتبنده سانسكری لسانی تدريسنه وآقادميا اعضالغنه نصب اولنمش ايدی. «آسيا جمعيتی» اسميله مشهور جمعيت عليـه نك مؤسسلرندندر. — زوجه سی (ويلهلمينه قريستينه دوشزی) دخی اديبـه بر قادين اولوب، زوجنك بعض تذاكرينی نشر، و برقاچ تياترو كتابی تأليف ايتمشدر.

ششانه { اندلسده بطليوس مضافاتنـدن بر اقليم اولديغنی ياقوت حموی بيـان ايديور.

ششله { اندلسده طليطله اعمالنـدن جنوب جهتنده واقع واسع بر ناحيه اولديغی «معجم البلدان» ده مذكوردر. (شينشيله) نك معربی اولمق احتمالی واردر.

شط { (ياخود شـط العرب) عراق عربده بصره ولايتنده دجله ايله فراتك اجتما- عندن حاصل اولان بيوك بر ايرماق اولوب، قرنه ده مذكور ايكی نهرك برلشمه سـندن بالتشكل، دجله نك استقامتنده دوام، يعنی جـنوب شرقی يه طوغری جريان ايله، بصره شهری كنارندن بعد المرور، دولت عثمانيه ايله ايران حدودينی آيرمغه باشلار؛ ومحمره ده صـولدن خوزسـتاندن كلن (كارون) نهرينی دخی آلدقدن صكره برقاچ قوله آيريله رق، بصره كور- فزينـه دوكيلور. مجراسی ١٤٤ كيلومتره طـولنده اولوب، ثانيـه ده دكيزه ٦٠٠٠ مكعب متره صـو دوكر. مذكور قوللرندن يالكز بری يعنی الك غربيسی سير سفائنه صالح اولوب، غربی سـاحلنده وعثمانلی طوپراغنده (فاو) اسكله سی بولنيور. (شط) اسمی بعضاً دجله يه دخی اطـلاق اولنور. [«دجله»، «فرات» و «كارون» ماده لرينـه دخی مراجعت.]

شط { تونس وجزايرك جـنوب جهتـلرنده بولنان بر صره كوللره ويريلان اسم اولوب، الك بيوكلری: شط الجريد، شـط مروان، سطملكير وشط الهدنادر. [«جريد، مروان، ملكير وهدنا» ماده لرينه مراجعت.]

شطا { مصرده دمياطدن ٣ ميللك مسافه ده وساحل بحرده اسكی بر قصبه اولوب، ذی قيمت اثوابلق اقمشه نسجيله مشهور ايدی.

شطاح { (شيخ روزبهان —) ايران شعرا- سندن ومظنه دن اولوب، شيرازده قبری زيارتكاهدر. شو رباعی جمله اشعارندندر:

اگر آهی كشم صحرا بسـوزم
جهـانرا جمله سرتاپا بسـوزم
بسـوزم عالم اركارم نسـازی
چه فرمائی بسازی يا بسـوزم

شطب { (ابو طويل — الممدود الكندی) صحـابه دن اولوب، بعده شـامده سـاكن اولمش؛ وعبد الرحمن بن جبير كنديسـندن روايت ايتمشدر.

شطرنجی { (ابو علی سمرقندی) مشـاهير شعرادن اولوب، شطرنج اوينا- مقده مهارت نامه سی اولديغندن، بو مخلصـله شهرت بولمشدر. هذله متعلق اولان شو قطعه جمله اشعا- رندندر:

ای برادر گر عروس خوبت آبستن شـده است
اندرين مدت كه بودی غائب از نزد عروس
بر عروست بدگمان گشـتن نشـايد بهر آنك
ماكيـان چون نيك باشـد خايه گيرد بی خروس

Digitized by Google

شطرة العماره { بصره ولايتنك عماره سنجاغنده و عماره‌نك

تقريباً ٣٠ كيلومتره جنوبنده اوله‌رق دجله‌نك ساحل غربيسی قربنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، بوندن يكرمی سنه اول (بنی محمد) قبيله‌سی شيخنك مقری بولنمش اولان (قلعه صالح) اسميله بر قلعه‌نك محلنده تأسيس اولنمشدر. ٥٠٠ خانه ايله ٧٠٠ قلبه‌سی، بر جامعی و ٥ خانی واردر. اهاليسی ٢٠٥٠ مقدارنده اولوب، ١٦٠٠ ی مسلم وسنی، ٤٠٠ صابيئندن و ٥٠ سی يهوديدر. اهالئ اسلاميه‌يه مخصوص ٣ وصابيئنه مخصوص ١ صبيان مكتبی واردر. قصبه‌ده اولدقجه تجارت اجرا اولنور، واطرافنده بر چوق باغچه‌لر واردر. دجله‌دن آيريلان بر جدول قصبه‌نك ايچندن كچر. — شطره قضاسی عماره سنجاغنك جنوب جهتنده اولوب، جنوباً بصره سنجاغيله وغرباً منتفك سنجاغنك ديكر عماره قضاسيله محدوددر. اهاليسی ٤٥٠٠٠ كشی اولوب، مركزده كيلردن بشقه جله‌سی شيعی المذهبدر. محصولات ارضيه‌سی باشليجه پرنج، سيسام، داری ومصر اولوب، سبزه‌لريله قاون قاربوز وسائر ميوه‌لری دخی چوقدر. حيوانات اهليه‌سی تقريباً ١٨٠٠٠ صيغير، ١٠٠٠ آت، ٣٠٠٠ مركب، ٥٠٠ دوه و ٣٠٠٠٠ قيوندن عبارتدر.

شطرة المنتفك { بصره ولايتنك منتفك سنجاغنده و ناصريه‌نك

٣٠ كيلومتره شمالنده اوله‌رق (شط الحی) جدولی اوزرنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ٤٠٠٠ اهاليسی، ٢ چارشيسی، ١ حمامی و ٤ خانی واردر. اهاليسنك يالكز ٢٠٠ ی سنی و ٢٠ سی اسرائيلی اولوب، قصوری شيعی المذهبدر. قصبه‌نك اطرافنده واسع سبزه باغچه‌لری بولنيور. — شطره قضاسی شمالاً حی قضاسيله، شرقاً عماره سنجاغنك شطره قضاسيله، سائر طرفلردن دخی منتفك سنجاغنك مركز قضاسيله محدود اولوب، ايكی ناحيه‌سيله برابر ٦٥٠٠٠ اهاليسی واردر، كه مركزنده بولنان جزئی مقدارندن بشقه جله‌سی شيعيدر. مذكور شط الحی قضاسنك اراضيسنی سقی ايدوب، طوپراغی اولدقجه منبت ومحصولاتی پرنج، سيسام، داری، مصر وسائره‌دن عبارتدر.

شطفوره { افريقيه‌ده بنزرت ومتيجه وانبلونه قصبه‌لرينی حاوی بر ير اولديغی «معجم البلدان» ده مسطوردر.

شَطنوف { مصرده غربيه مديريتنده وقاهره‌دن ايكی فرسخلق مسافه‌ده بر قصبه اولديغنی ياقوت حموی بيان ايديور.

شعانين { خلفاء عباسيه‌دن متوكلك زوجه‌لرندن اولوب، شاعره ومغنيه وفوق العاده حسنی ايدی. خليفهٔ مشاراليه كنديسنی شامده بر مناستره كوروب، حسن وآننه وحسن صوتيله موسيقيده‌كی مهارتنه وذكاوت فوق العاده‌سنه دلداده اوله‌رق، كنديسنی تزوج ايتمشيدی.

شعبان { مصرده حكومت سورن مماليك اتراكدن اون يدنجی ويكرمی برنجی حكمدار اولان (ملك كامل) و (ملك اشرف) ك اسميدر. [«كامل» و «اشرف» ماده‌لرينه مراجعت.]

شعبان { (شيخ — ولی) مشاهير اولياء اللهدن وپيران طريقتدن اولوب، قسطمونيليدر. شيخ خيرالدين توقادی وچلبی خليفه وپير محمد اريخانی كبی اوج واسطه ايله سيد يحيای شروانيدن اخذ فيض ايتمشدر. طريقت شعبانيه كنديسنك وضع كرده‌سيدر. ٩٧٧ ده ارتحال ايدوب، قبری قسطمونيده زيارتكاهدر.

شعبان اوزی { قسطمونی ولايتنك كنغری سنجاق وقضاسنده بيوك بر ناحيه اولوب، ٥٤ قريه‌دن مركبدر.

شعبی { (ابو عمرو عامر بن شراحيل) كبار تابعيندن اولوب، اجدادی من اصل يمنلی وحميری اولديغی حالده، همدان قبيله‌سندن معدوددر، وكوفه‌ده ساكن اولمش ايدی. علم وفضليله مشهور اولوب، ابن المسيب مدينه‌ده، حسن بصری بصره‌ده ومكحول شامده نه اهميتی حائز بولنمشلرسه، صاحب ترجمه دخی كوفه‌ده او اهميتی حائز اولوب، درديدخی اركان علمای اسلامدن معدوددر. صحابه‌دن بشيوز ذاته يتيشمش اولديغی مرويدر. هجرت نبويه‌نك ٢٠ نجی سالنده بصره‌ده طوغوب، ١٠٤ تاريخنده كوفه‌ده فجأةً وفات ايتمشدر. مزاحه دخی ميل طبيعيسی وار ايدی.

عبدالملك بن مروان طرفندن روم قيصرى نزدينه سفارتله كوندرلمش اولديغى دخى مرويدر.

شعر الزنج { (ابو الجعد) مشاهير شعراء عربدن اولوب، قلندر مشرب وشيدا برآدم ايدى. كباردن برينك اوغلنه تعشق ايتمكله، بو عشق داستان اولمشيدى. شو ايكى بيت اونكدر:

يا قمرا فى سعد ابراجه
وبيت احزانى واتراحى
ويا قضيبا مائلاً مائلا
اكثر فى حبى له اللاحى

شعف { (آقا عبد الله) ايران متأخرين شعراسندن اولوب، (قم) ليدر. نوندن صكره محمودافغانى فتنه‌سنده همدانده ديوان اشعارى نابديد اولمشدر. شو بيت اونكدر:

بوصل يار رساندى مرا وحيرانم
كه اين بكار تو اى آسمان نمى ماند

شعله { (سيد محمد) ايران متأخرين شعراسندن و اصفهان ساداتندن اولوب، علوم حكميه وطبده يد طولى صاحبى ايدى. ۱۲۲٥ تاريخنده وفات ايتمشدر. شو ايكى بيت جملهٔ اشعارندندر:

بود كر فى المثل اجساد اعداى ترا مسكن
چو آب اندر بر آهن چو نار اندر دل خارا
بكاه قهر ووقت كين كى از تيغ زهر آكين
زصلب آن وبطن اين بيكدم هر دورا پيدا

شعله { (افور بورخان) ايران شعراسندن اولوب، فارس حاكمى امام قليخانك اوغليدر. شاه صفى پدرينى قتل ايتدكدن صكره، بونكده كوزلرينه ميل چكوب، حبس ايتمكله، محبسده وفات ايتمشدر. شو بيت اونكدر:

خنده از كل كريه از ابر بهار آموختيم
ماز هر صاحبدلى يك شمه كار آموختيم

شعثاء { مادح حضرت نبوى حسان بن ثابت (رضه)ك معشوقه‌سى وزوجه‌سى اولوب، اشعارنده مذكوردر. (ام فراس) نام كريمه‌سى بوندن طوغمشدر.

شعوانه { ايكنجى قرن هجرى صالحاتندن بر خاتون اولوب، علم وفضيله وزهد وتقوى وعشق اللهيله مشهوره‌در. قادينلره وعظ ونصيحت ايدر، وخوش الحانله نطقلر اوقور ايمش. اعاظم علما وكبار مشايخدن دخى بر چوق ذوات مجلس وعظنه دوام ايدوب، اقوال عارفانه‌سندن مستفيد اولورلر ايدى. اكثريا عشق الهى غلبه‌سيله اغلار ايمش. ۱۸۷ تاريخنده ارتحال ايتمشدر.

شعورى { ايران شعراسندن ايكى ذاتك لقبيدر:

برنجيسى كاشانلى اولوب، ملا محتشمك تلامذه‌سندندر. تاريخ سويلمه‌ده مهارتى وار ايدى. آلتى بيك بيته قريب اشعارى واردر. شو بيت اونكدر:

صد بار كر بجور مرا كشت بى كناه
هركز نكفته ام كه كناهى نكرده ام

— ايكنجيسى عن اصل هراتلى اولديغى حالده، كابلده نشأت ايتمش؛ وايفاى حجدن صكره هندستانه كيدوب، اكبر شاهك التفات واحساننه نائل اولمش؛ وكنديسنه ويريلن مالكانه‌ده (سراى مغل) دينمكله مشهور كوزل بر سراى بنا ايتديرمش ايدى. شو ايكى بيت «قند وشكر» عنوانلى برمنظومه‌سندندر:

غبغب آن دلبر ابرو هلال
عكس هلاليست درآب زلال
نى كه چو خورشيد كرفت ارتفاع
ماه عيان كشت زتحت الشعاع

شعيا { بنى اسرائيلك آثوريلره مغلوبيتلرى زمانلرنده ظهور ايدن انبيادن اولوب، ارميا ودانيال ايله معاصردر. شهيداً وفات ايتديكى مرويدر.

شُعَيب { اهل مدين واصحاب ايكه‌يه مبعوث انبيادن اولوب، صالح (عم)ك ذريتندن اولديغى مرويدر. حضرت موسى (عم) بونك قيزى (صفورا)يى تزوج ايتمشدى. طليق اللسان اولمغله، (خطيب الانبيا) دينلير. قومى دعوتنه اجابت ايتميوب، ايمانه كلمدكلرندن، آتش ياغدير بر سحابله من طرف الله هلاك اولمشلردر. مكه‌ده وبر روايتده شامده مدفوندر. توراتده (يترو) اسميله مذكوردر.

شعيب { (ابو مدين — بن حسن المغربى المالكى) مؤلفيندن اولوب، «اسرار التوحيد ونزهة المريد» عنوانيله بر كتاب يازمش؛ و ٥۸۹ ده وفات ايتمشدر.

Digitized by Google

شعیب { ایران شعراسندن اولوب، اسفها- نلیدر. « وامق وعذرا » عنوانیله برمنظومه‌سی واردر. شو بیت اونکدر:

او خلاف وعده کرده است ومن از خجلت هلاك
میکشد از خجلتم کر وعدهٔ دیکر کند

شعیب المزی { (محمد بن محمد المزی) شعرادن اولوب، مصرده نشأت، و٦٦٠ ده وفات ایتمشدر. شو بر ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

هزوا الغصون معاطفا وقدودا
وجنوا من الورد الجنی خدودا
وتقلدوا فتری النجوم مباسما
وتبسموا فتری الثغور عقوداً

شغر { آنطاکیه قربنده بر قلعه اولوب، قار- شیسنده (بکاس) اسمیله دیکر برقلعه وآره‌لرنده بر وادی بولندیغی « معجم البلدان » ده مذکوردر.

شغور { بادیه‌دن عراق حدودنده و سماوه قربنده بر محل ایدی. [« جسر شغور » ماده‌سنه دخی مراجعت.]

شفاء { صحابیاتدن درت خاتونك اسمیدر: (شفاء بنت عبدالله القرشیه العدویه) که اك اول اسلامه کلنلردن اولوب، بعده مدینه‌یه هجرت ایتمش؛ وعقلا وفضلاء نسادن اولمغله، جانب حضرت نبویدن اکرامه مظهر اولوب، فخر کائنات (صلعم) افندمز احیاناً بونك خانه‌سنی تشریف ایدر، واوتورملرینه مخصوص موقعلری وار ایدی. بعده حکا کندیسنه بر خانه ویرمشلردی. حضرت عمر (رضه) دخی بو خاتونه چوق رعایت ورأینه مراجعت ایدر ایدی. اوغلی سلیمان کند- یسندن روایت ایتمشدر. — (شفاء بنت عبدالرحمن الانصاریه) که برادری ابو سلمه کندیسندن روایت ایتمشدر. — (شفاء بنت عوف بن عبد الحارث) که عشرهٔ مبشره‌دن عبد الرحمن بن عوف (رضه) ك والده وپدرینك عمزاده‌سی ایدی. — (شفا بنت عوف بن عبد عوف بن عبد الحارث) که مشارالیه عبد الرحمن بن عوفك همشیره‌سیدر. همشیره‌سی عاتکه ایله برابر هجرت ایتمشدی.

شفار { بصره کورفزنده اوال وقطر آره‌سنده واقع وهجره تابع بر جزیره اولوب، بر خیلی قریه‌سی اولدیغی وبنی عامر قبیله‌سنه منسوب اهالی ایله مسکون بولندیغی « معجم البلدان » ده مذکور اولوب، شمدیکی خریطه‌لرده اووالرده‌کی جزایردن بو اسمله جزیره کورلدیکنه نظراً، اسمی دکیشمش اولدیغی آکلاشیلیور.

شفائی { (حکیم شرف الدین حسن —) مشاهیر شعرای ایراندن اولوب، علوم حکمیه وفن طبده دخی عصرینك فریدی ایدی. اصفهانلی اولوب، شاه عباس ماضینك رئیس الاطباسی وملك الشعراسی ایدی. متکبر وخودپسند وبدخوی اولوب، هجویه‌لر دخی سویلمکله، هرکسی کندیندن رنجیده ایتمشیدی. یوز یاشنی متجاوز اولدیغی حالده، ١٠٣٧ تاریخنده اصفهانده وفات ایتمشدر. شاه عباسك نامنه « مهر ومحبت » عنوانیله برمثنوی دخی یازمشدر. شو بیت اوندندر:

شکنج طرهٔ شمشاد عشقست
شرار تیشهٔ فرهاد عشقست

شفرد آطه‌لری { (Iles Shepherd) بحر محیط کبیرك ملانسیا قسمنده کائن (یکی‌هبریده) جزایرندن برطاقنه ویریلن اسم اولوب، تونغوآ، تونغاریکی، لایقه، آهوویسی، اوفلر وبرویلینغه آطه‌لرندن مرکبدر. جمله‌سنك مساحهٔ سطحیه‌سی ٤٠ مربع کیلومتره‌در.

شفرقان { (یاخود شبرقان) بلخ قربنده تجا- رتکاه بر قصبه اولدیغی یاقوت حموی بیان ایدیور.

شفقت افندی { متأخرین شعراء عثمانیه‌دن اولوب، من اصل بغدادلی ایدی. قریم خانلرینك وبعده افلاق بکلرینك کتا- بتنده بولنوب، بعده قورو چشمه‌ده‌کی خانه‌سنده اختیار عزلتله، ١٢٤٢ ده وفات ایتمشدر. شو مطلع اونکدر:

او جفا پیشه ستمکرلکه معتاد کبی
فلکك دوری دخی طورنه منقاد کبی

شفی { (بن مانع الاصبحی) ونضر بن شفینك پدری (شفی الهذلی) صحابه‌دن عد اولنمشلرسه‌ده، صحبتلرنده اختلاف اولوب، ایکیسی‌ده بعض احادیث شریفه روایت ایتمشلردر.

Digitized by Google

شفیع { ایران شعراسندن اولوب، قزوینلیدر. شو بیت اونکدر :

پیش ما سرکشتگان یکسان نماید خوب وزشت
یك روش کردد باآب تلخ وشیرین آسیاب

شفیعا { ایران مشاهیر خطاطیننده‌ن وهرات ساداتندن اولوب، (شکسته) تعبیر اولنان خطك موجدیدر. نقش وتصویر وتذهیبده دخی مهارت کامله‌سی وار ایدی. هندستانه سیاحت ایدوب، عودتندن صکره ۸۵ یاشنده مشهد رضویه‌ده وفات ایتمشدر.

شفیلد { (Sheffield) انکلتره‌نك یورق ایالتنده ویورقك ۷۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده برقاچ چایك محل اجتماعنده وبرقاچ دمیر یول خطنك نقطهٔ تقاطعنده واقع برشهر اولوب، ۹۱۸۰۵ اهالیسی وآلات جارحه، ماکینه، دمیر یول دمیرلری، کمی زرهی وسائر چلیك ودمیره متعلق مواد فابریقه‌لری، متعدد مکتبلری، ۸۰۰۰۰ جلدی حاوی کتبخانه‌سی، تاریخ طبیعی وآثار عتیقه موزه‌سی، کوزل ابنیهٔ عمومیه وخصوصیه‌سی واطرافنده کوزل باغچه‌لریله تفرجکاهلری واردر.

شقر { (جزیرة —) اندلسك شرق جهتنده بلنسیه ایله شاطبه آره‌سنده برقصبه وناحیه اولوب، انهارله محاط اولدیغندن، بو اسمله شهرت بولمشدر. اسپانیوللر الجزیره‌دن غلط اوله‌رق الیوم (آلزیراس) تسمیه ایدرلر. عربلر زماننده اشجار ونباتاتنك کثرتیله مشهور اولوب، (ابو عبدالله محمد بن عایشه) وسائر شعراء عرب مدحنده برچوق قصیده‌لر سویلمشلردر. شقر اصل اوراده‌ن جریان ایدن (جوقار) نهرینك اسم معربی اولملیدر.

شقران { صحابه‌دن اولوب، حضرت رسول‌الله (صلم) افندمزك آزادلیلرندندر. عن اصل عبد الرحمن بن عوف حضرتلرینك کوله‌سی برعبد حبشی اولوب، جانب حضرت نبویدن اشترا، ویا روایتده مشارالیه عبدالرحمن طرفندن فخر کائنات (صلم) افندمزه اهدا اولنمش ایدی. بدر غزاسنده حاضر بولنوب، بوغزادن صکره اعتاق بیورلمشیدی. سید الثقلین افندمز رحلتلرنده شقرانی صحابه‌یه توصیه بیورمشلردی. بعض احادیث شریفه روایت ایتمشدر. نسلی هارون الرشیدك زمانه‌دك باقی اولوب، بعده منقرض اولمشدر.

شقروه { [«شرف الدین شقروه» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

شقوره { اندلسده مرسیه‌نك شمالنده برقصبه اولوب، (ابو الاصبغ عبد العزیز بن علی الفافقی الشقوری) وسائر علماء اسلامك مسقط رأسی بولنمشدر. مرسیه شهری ایچندن کچن (سفوره) نهرینك دخی اسم معربیدر.

شقیف { بیروت ولایت وسنجاغنك صیدا قضاسنده برناحیه اولوب، ۴۰ قریه‌دن مرکبدر. — (شقیف ارنون) بانیاس قربنده، (شقیف تیرون) صور جوارنده، (شقیف درکوش) حلب نواحیسنده، (شقیف دبین) دخی انطاکیه قربنده برر حصن حصین اولدیغی «معجم البلدان» ده مذکوردر.

شقیق { (ابو وائل — بن سلمة الاسدی) صحابه ویا تابعیندن اولوب، عهد حضرت نبوی‌یه یتیشمش ایسه‌ده، استماع احادیث شریفه ایده‌میوب، حضرت ابا بکر وعمر وعثمان وعلی وسعدا بن عباس وابن مسعود (رضهم) دن روایت ایتمش؛ وصفینده معیت حضرت مرتضویده بولنمشدر. ۹۹ تاریخنده وفات ایتمشدر.

شقیق بلخی { مشاهیر صوفیون وشعرادن اولوب، ابراهیم ادهمك مریدی وحاتم اصمك استادیدر. ورع وتقواسی واقوال عارفانه‌سی مشهوردر. ۱۵۳ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو رباعی جملهٔ اشعارندندر :

صوفی که بخرقه دوزیش بازاریست
کربجیه بفقر میزند خوش کاریست
در خواهش طبع دست او جنباند
هرنجیه ورشته اش بت وزناریست

شقیقی { ایران شعراسندن اولوب، کیلانلیدر. شو بیت اونکدر :

در مشق دوستی پی مجنون کرفته ایم
شاکرد رفته رفته باستاد میرسد

شکارپور { هندستانك شمال غربی جهتنده بمبای اداره‌سنه تابع سند ایالتنك حیدرآباد سنجاغنده وحیدرآبادك ۳۲۵ کیلومتره شمالنده برشهر اولوب، ۳۸۱۱۰ اهالیسی وایشلك تجارتی واردر.

— میرات ایالتنك (بلند شهر) سنجاغنده وبلند

Digitized by Google

شهرك ٢٥ كيلومترە جنوب شرقيسندە دخی بو اسملە بر قصبە اولوب، ١١٣٤٠ اهالیسی واردر.

شکاری { (حیدر) اونجی قرن هجری شعراء عثمانیەسندن اولوب، عجم قاسم پاشانك توروني و اميرلوا حسن بكك اوغلي ايدي. درويش مشرب وخوش طبع بر آدم ايدي. يوسف وزليخا قصەسنی نظمە باشلامش ايسەدە، اجلی اتمامنە مساعدە ایتميوب، ٩١٢ دە وفات ايتمشدر. شو بيت اونكدر:

دكلدر شمشمە مهرلە آه پرشرار مدر
زبون اولمش سپهرك توسنی اوقلی شكارمدر

شكرالله شروانی { مشاهیر علمادن اولوب، فن طبدن دخی بهرەسی وار ایدی. بر مدت مصردە بولنوب، اورانك علماسندن اخذ علوم ایتدکدن صکرە، درسعادتە کلەرك، ابو الفتح سلطان محمد خان ثانی حضرتلرينك خدمت طبابتندە بولنمشدر.

شكرپارە { سلطان ابراهيم خان مصاحبەلرندن بر خاتون اولوب، قزانمش اولديغی نفوذ واقتداری سؤ استعمال ايدەرك، مال فراوان بريكديرمش اولمغلە، نهايت ١٠٥٨ تاريخندە ساقزە نفی، ومالی مصادرە اولنمشدی.

شكرجی زادە { (سيد محمد بن عبدالرحمن) مشاهير خطاطيندن اولوب، مغنيساليدر. درسعادتە كلەرك، ثلث ونسخ خطلرينی ابراهيم قريميدن تلمذ ايتمش، وامير افنديدن اجازت آلمش ايدی. سلطان احمد خان ثالث جانبندن مدينۀ منورەيە كوندريلەرك، شيخ حمد اللهك خطيلە محرر مصحف شريفی تقليد وبر دلائل شريف تحرير وعودتندە سلطان محمود خان اولە تقديم ايلمش ايدی. بو مصحف شريفك دور سلطان عبد العزيز خانيدە معارف نظارتنجە فطوغرافلە رسمی آلنوب، طبع وتمثيل، ونسخەلری تكثير اولنمشدر. شكرجی زادە ١١٦٦ دە وفات ايتمشدر.

شكری { شعراء عثمانيەدن ايكی ذاتك مخلصيدر:

برنجيسی سينوبلی اولوب، كنج ياشندە وفات ايتمشدر. شو بيت اونكدر:

وصل يارى فكر ايدركن كيتدى غم ديدم آكا
كيتدك مى اى غمكسارم ديدى كوكلدن دكل

— ايكنجيسی كرد اولوب، سلطان سليم خان اولك فتوحاتنی نظم ايتمشيدی. شو بيت اونكدر:

اغلامقدن كوزلرم ياشيني پرخون ايلدك
بيرينی عين ارس بيرينی جيحون ايلدك

شكسپير { (Shakespeare) انكليزلرك اك بيوك شاعرى اولوب، تياترو منظومەلری يازمقدەكی مهارت فوق العادەسيلە مشهوردر. ١٥٦٤ تاريخندە (واروبق) ايالتنك (استرافورد) قصبەسندە طوغوب، روايتە كورە بر قصاب ويا بياغی تاجری اوغلی ايدی. پك ناقص بر تربيە كوروب، لايقيلە تحصيل ايدەمەمش؛ و ١٨ ياشندە ايكن كنديسندن سكز ياش بيوك بر قاری ايلە تزوج ايدوب، ٢٢ ياشندە ايكن، قاچاقچيلقلە متهم بولنديغی مملكتنی تركلە، لوندرەيە كيدەرك، برمدت تياترو قپوسندە بيكيرلری طوتمغە مجبور اولمش؛ وكيدەرك، بعض اهميتسز شخصلر يرينە، تياترو اويونلرينە قبول اولنمشدی. تدريجاً آقتورلقدە كسب مهارت ايدوب، ابتدا بعض اسكی تياترو كتابلرينی اصلاح وتعديل ايتمكە، ونهايت يكيدن تياترو اويونلری يازمغە باشلامش؛ وكرك آقتورلقدە كرك مؤلفلكدە شهرت قزانوب، قرالیچە اليزابتە ايلە قرال برنجی ژاقك و (سوتامپتون) قونتيلە سائر كبرانك نظر توجهنە واحسانلرينە نائل اولمش ايدی. چوق چكمەدن لوندرە جوارلرندن (سوتوارق) قصبەسندەكی (فلوب) تياتروسنی صاحب آلوب، خيلی ثروتە نائل اولمغلە، آقتورلقدن چكيلوب، ١٦١٠ دە وطن اصليسنە عودت، وطوغمش اولديغی خانەيی مبايعە ايتمش؛ و ١٦١٦ دە اورادە ٥٢ ياشندە وفات ايتمشدر. ٣٥ منظوم تياترو رسالەسی يازوب، ٢ منظومە وديكر اشعاردخی براقمشدر. آثاری كرك فصاحت وطلاقتجە وكرك مبنی عليهلرينك جيادت ومتانتيلە مشهور اولوب، شعراء قديمەنك بعض قواعد واصول متخذەلرينە الك اول رعايت ايتميين و (رومانتيق) تعبير اولنان اصول جديدەدە شعر سويلين شكسپيردر دينلە بيلير.

شكل { (بن حميد العبسی) صحابەدن اولوب، اوغلی (شتير) كنديسندن روايت ايتمشدر.

Digitized by Google

شك لونغ (Chêk-Loung) چينك (فوانغ تونغ) ايالتنك (هونى چئو) سنجاغنده و (قانتون) ك ٤٠ كيلومتره شرقنده اوله‌رق قانتون ايرماغنه دوكيلن (تونغ كانغ) نهرينك بر جزيره‌سنده واقع بر شهر اولوب، ١٠٠٠٠٠ اهاليسى واردر.

شكوه آباد هندستانك اكره ايالتنده واله آباددن دهلى‌يه كيدن دمير يول خطى اوزرنده بر قصبه اولوب، ١٠٠٧٠ اهاليسى واردر.

شكيب (مولانا محمدعلى) ايران متأخرين شعراسندن اولوب، شيرازليدر. افغانلرك شيرازى استيلالرى فتنه‌سنده شهيد اولمشدر. شو بيت اونكدر:

دو عالمرا جزاى قاتل من ده خداى من
كه بس باشد همين ذوق شهادت خون بهاى من

شكيبى ايران شعراسندن اولوب، اصفهانليدر. شو بيت اونكدر:

شبهاى هجررا كذرانديم و زنده‌ايم
مارا بسخت جانئ خود اين كمان نبود

— ايران شعراسندن (محمد رضا) اسمنده ديكر بر شاعرك دخى مخلصى اولوب، كنديسى اكبر شاه زماننده هندستانه رحلت، و ١٠٢٣ ده وفات ايتمشدر.

شل (Scheele) مشاهير كيمياكراندن اولوب، ١٧٤٢ تاريخنده (استرالسوند) ده طوغمش، و ١٧٨٦ ده وفات ايتمشدر. كيمياية متعلق بر چوق كشفياته واجسام بسيطه‌دن بر قاچنك كشفنه موفق اولمش؛ واستوقهولم آقادمياسى اعضالغنه انتخاب اولنمش ايدى.

شلان (Schlan) چهستانك پراغه ايالتنده وپراغه‌نك ٢٧ كيلومتره شمال غربيسنده بر قصبه اولوب، ٨٠٧٠ اهاليسى، داخلى مكتبى، دار المعلمينى، معدن كورى وبيره فابريقه‌لرى واردر.

شلاوه (Schelawe) پروسيه‌ده پومرانيه خطه‌سنك (كوسلين) ايالتنده وكوسلينك ٣٧ كيلومتره شرق شماليسنده اوله‌رق (موجه) ايله (ويپر) نهرلرينك ملتقاسنده وايكى دمير يول خطنك نقطۀ تقاطعنده بر قصبه اولوب، ٥٥٠٥ اهاليسى وبر خيلى فابريقه‌لرى واردر.

شَلاهِط عربلر بو اسمى هند ايله هندچينى آره‌سنده‌كى بحره يعنى بنكاله كورفزينه ويررلردى.

شلب (شينك فتح و ياكسريله) اندلسك غرب جهتنده (اشكونيه) خطه‌سنك مركزى بر شهر اولوب، قرطبه‌دن ١٠، باجه‌دن ٣ وشنترينددن ٥ كونلك مسافه‌ده واقع اولديغى واندلسده اشبيليه‌دن صكره بوندن معمور شهر اولمديغى «معجم البلدان» و سائر جغرافيون عرب آثارنده مسطور اولوب، پورتكيزده اولديغى آكلاشيلان بو شهرك اليوم نه حالده بولنديغى ونه اسمله ياد اولنديغى آكلاشيله‌مدى. عربلر زماننده اهاليسى شعر وادبه اولان ميل واستعدادلريله مشهور اولوب، ايچلرنده اديب وشاعر اولميانى يوغيمش. بر چوق مشاهيرك مسقط رأسى بولنمشدر.

شلبيه اندلسك اك مشهور اديبه وشاعره‌لرندن اولوب، آنف البيان (شلب) قصبه‌سندن ايدى. مملكتى واليسندن تظلم حالى مصور اولان شو بيت جملۀ اشعارندندر:

قد آن ان تبكى العيون الآبيه
ولقدرى ان الحجارة باكيه

شلج (وشلجيكت) تركستانده سيحون كنارنده بر قصبه اولوب، بعض مشاهير علمانك مسقط رأسى بولنمشدر.

شلستاد (Schlestadt) آلساس لورن ايالتنك آشاغى آلساس سنجاغنده واستراسبورغك ٤٣ كيلومتره غرب جنوبيسنده قضا مركزى بر قصبه اولوب، ٩١٧٠ اهاليسى، داخلى مكتبى، دار المعلمينى، زراعت مكتبى، پاموق منسوجات وسائره فابريقه‌لرى، ايشلك تجارتى واطرافنده باغلريله ميوه باغچه‌لرى واردر.

شلطيش اندلسده اشبيليه‌نك غرب جهتنده وساحل بحرده بر قصبه اولديغى «معجم البلدان» ده مذكوردر.

شَلَم بيت مقدسك اسم اصليسيدر. لسان عبرانيده سلم معناسنى افاده ايدر.

Digitized by Google

شلمبه { ایرانك شمالنده دنباوند ناحیه‌سنده مرتفع برمحلده واقع برقصبه اولوب، هواسنك برودتیله مشهوردر.

شلوبینی { (ابو علی عمر بن محمد بن عبد الله الازدی الاندلسی الاشبیلی) مشاهیر نحویوندن اولوب، ٥٦٢ تاریخنده اشبیلیه‌ده طوغمش؛ وشهر مذکورده تدریسله مشغول اولوب، «التوطئه» عنوانیله برنحو کتابی وبعض شرحلر یازمش؛ و٦٤٥ ده وفات ایتمشدر.

شلوبینیه { اندلسك (بیره) ناحیه‌سنده وساحل بحرده برقصبه اولوب، موز وشکر قامشی کبی محصولاتی چوق اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور. آنف الترجمه (شلوبینی) بوقصبه‌یه منسوبدر.

شلوف { سویش جدولنده وسویشك ١٨ کیلومتره شمال شرقیسنده اسکی برقصبه ویرانه‌سیدر.

شَلَوقه { اندلسده سرقسطه قربنده برحصن اولوب، علماء اسلامدن بعض مشاهیرك مسقط رأسی بولنمشدر.

شلون { اندلسده سرقسطه نواحیسندن بر ناحیه اولوب، علمای اسلامدن بعض مشاهیرك مسقط رأسی بولنمشدر.

شلوه { (Chelva) اسپانیه‌نك والنسه (یعنی بلنسیه) ایالتنده ووالنسه‌نك ٦٨ کیلومتره شمال غربیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٤٤٠٠ اهالیسی وروماللر زمانندن قالمه بر صویولی ویرانه‌لری واردر.

شلی { (Chelley) انکلتره مشاهیر شعراسندن اولوب، ١٧٩٢ تاریخنده (سوسکس) ایالتنك (وارنهام) قصبه‌سنده طوغمش، و١٨٢٢ ده وفات ایتمشدر. مملکتنك عادتی بکنمیوب، ١٨١٧ده انکلتره‌یی ترکله، برمدت ایتالیاده یاشامش؛ ونهایت (اسپجه) کورفزنده برفرطونه‌یه طوتیلوب بوغلمشدر. لورد بایرون ایله دیکر برایکی احبابی نعشنی چیقاروب، ساحلده احراق ایتمشلردر. اشعاری پك مقبولدر. مشهور (اسپینوزه)نك افکار واعتقادینه تابع ایدی.

شلیر { اندلسده (بیره) خطه‌سنده یوکسك برطاغ اولوب، یاز قیش قارله مستور اولدیغی جغرافیـون عرب آثارنده محرردر. وقر... برودتی حقنـده شعرای عربك بعض اشعاری ایرا... اولنور.

شلیف { (Chéliff) جزایرك الك بیوك ایرماغ... اولوب، ایکی نهردن ترکب ایدر. بونلرك بری جبل عموردن نبعانله، بربرینی متعاقب وادی صبغاء، وادی البیضاء، وادی تکین، وادی بطین اسملرینی آلیر. مجراسی ٢٧٠ کیلومتره‌در. یا... زین قورور. دیکری (تاهرت) طاغلرندن نبعانل... (النهر الواصل) اسمنی محافظه ایده‌رك، ١٧٠ کیلو متره‌لك محلده آقار. بو ایکی نهرك اجتماعیله شلیف ایرماغی تشکل ایتدکدن صکره ابتدا شماله، بعد شمال غربی‌یه و نهایت غربه طوغری اورمانلر... مستور بر طاقم طاغ وتپه‌لرك آره‌سنده وطار بوغاز لرده جریان، وصاغ وصولدن بعض چایلر اخذ ایده رك، مستغنمك ١٢ کیلومتره شمال شرقیسنده آق دکیزه دوکیلور. نهرك یتاغی الك کنیش یرنده ... ونهایت ٤٠ متره‌یی تجاوز ایتمیورسه‌ده، وادیه... سکز اون کیلومتره وسعتنده بر اووه اولوب، طور... غی پك منبت اولدیغی حالده قوراقلقدن یانمش وچیلاق برحالده‌در. جدوللر وبندلر انشاسیله نهرك صولرند... ارواسی حالنده بو وادینك کوزل بر باغچه حالن... کله‌جکی آکلاشلدیغندن، فرانسز حکومتی جابجا جدوللر وبندلر حفر وانشاسنه باشلامشدر. تابعلری چوق اولوب، الك بیوکلری الك صکره صولدن التحاق ایدن (وادی مینا)در. شلیفك مجراسی تقریباً ٧٠٠ کیلومتره طولنده‌در.

شلینغ { (Scheling) آلمانیه مشاهیر حکما... سندن اولوب، ١٧٧٥ تاریخنده ووره‌تمبرغك (لئونبرغ) قصبه‌سنده طوغمش، و١٨٥٤ ده وفات ایتمشدر. حکیم شهیر (هکل) ایله درس آرقداشی بولنمشدر. ١٧٩٨ تاریخندن (ینا) شهرنده تدریسه باشلایوب، کندینه مخصوص بر اصول فلسفه میدانه قویمشـدر، که زیاده‌سیله حسن قبول عامه مظهر اولمشدر. آنجق فلسفه‌سنی ایلری‌یه کوتورمك ایچون، تحصیل ایتمش اولدیغی فنونك عدم کفایتنی آکلامغله، فنون طبیعیه وفن طبك تحصیلنه قویلوب، ١٨٠٢ ده طبده شهادتنامه آلمش؛ و١٨٠٤ ده (وورچبورغ) دار الفنوننه دعوت اولنه‌رق، درس

Digitized by Google

سنه اوراده فلسفه تدریسیله مشغول اولمش؛ و ١٨٠٨ ده باویره قرالی طرفندن صنایع نفیسه آقادمیاسی باش کتابتنه تعیین اولنه‌رق، برخیلی وقت تدریساتی تعطیل ایتدکدن صکره، ١٨٢٠ ده منیخی ترکله، (ارلانکن) ه کیده‌رك، یکیدن تدریسه باشلامش؛ و ١٨٢٧ ده مونیخده آچیلان دارالفنونه کله‌رك، بو دفعه‌کی تدریساتی دها زیاده انظار اهمیتی جلب ایتمش ایدی. مؤخراً باویره آقادمیاسنك ریاستنه و قرالك خاص مشاورلکنه نصب اولنمش ایکن، ١٨٤١ ده مونیخی ترکله، برلینه کیدوب، هکلك یرینه فلسفه معلمی اولمش ایدی. فلسفه‌سی مادیات ایله معنویاتی بربرینه مربوط و ممزوج عد ایده‌رك تصوف ایله فنونك تألیف وترکیبندن عبارتدر. مذهب فلسفیسنی قبول وتقدیر وتحسین ایدنلر پك چوق اولدیغی کبی، علیهنده بولنوب شدتلی اعتراضاته قالقیشانلر دخی چوق بولنمش؛ وتدریسات وتألیفاتی خیلی قیل وقالی موجب اولمشدر. فلسفه‌یه دائر بر چوق تألیفاتی واردر. مونیخده هیکلی رکز اولنمشدر.

شماخی { بلاد قافقاسده باکو ایالتنه تابع شروان خطه‌سنده وباکونك ١١٠ کیلومتره غربنده ودکیزه وارمه‌دن قوملرده نابدید اولان (پیرسکت) نهری اوزرنده بر شهر اولوب، وقتیله شروان خطه‌سنك مرکزی ودربندیه ملوکنك مقری ایدی. ملوك دربندیه‌دن صکره شاه اسماعیل صفوی طرفندن ایرانه الحاق اولنه‌رق، سلطان مراد خان ثالث دورنده ٩٦٨ ده فتح، وضمیمهٔ ممالك عثمانیه اولمش ایکن، بعده ینه ایرانه کچوب، مؤخراً نادر شاه طرفندن تخریب، وبونك جنوب غربی جهتنده (کور) ایرماغنه تابع (آق صو) کنارنده (یکی شماخی) اسمیله دیکر بر قصبه تأسیس اولنمش؛ واسکی شماخی برخیلی وقت خراب حالنده قالمش ایسه‌ده، بعده تاتارلر طرفندن یکیدن اعمار اولنه‌رق، تدریجاً اهالیسی چوغالمشدر. روسیه‌نك الینه کچدکدن صکره، (باکو) مرکز ایالت اتخاذ اولنه‌رق، شماخی مرکزنی غائب ایتمش ایسه‌ده، مرکز قضا اتخاذ اولنوب، یکی شماخی‌یه غلبه چالمشدر.

شماخیه { خابور نهری کنارنده ورأس العیندن ٦ فرسخلق مسافه‌ده بر کوچك قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

شماس { (بن عثمان بن الشرید القرشی المخزومی) قدمای صحابه‌دن اولوب، حبشه وبعده مدینه‌یه هجرت ایتمش؛ وبدر غزاسنده بو-لنوب، احد وقعه‌سنده شهید اولمشدر. بو محاربه‌ده فخر کائنات (صلعم) افندمزك مبارك وجودینه کندی وجودینی سپر ایده‌رك، متعدد یاره‌لر آلوب، دو-شنجه‌یه قدر چالیشمش؛ وبر رمق حیاتی اولدیغی حالده، مدینه‌یه کوتوریلوب، برکون وبر کیجه‌دن صکره وفات ایتمش؛ وامر حضرت نبوی ایله احده نقل اولنه‌رق، اثوابیله برابر بین الشهدا دفن او-لنمشدر. اسمی عثمان اولوب، شماس لقبی اولدیغی دخی مرویدر.

شماسیه { بغدادده بیوك بر محله و دمشق شامده دخی بر محله اولدیغی «معجم البلدان» ده مذکوردر.

شمالقالدن { (Schmalkalden) غربی پرو-سیه‌نك (هسه ناسو) ایالتنده (قاسل) سنجاق و قضاسنده وقاسلك ٩٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده برقصبه اولوب، ٦٧٣٠ اهالیسی، دمیر معدنی، بیوك دمیرخانه‌لری وسائر بعض فابریقه-لری وجوارلرنده اورمانلری ومیاه معدنیه‌سی واردر.

شمجله { اندلسده (رین) اعمالندن برقصبه اولوب، دکیزه قریب بولندیغنی وموز وشکر قامشی محصولاتی اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

شمدینان { وان ولایتنك حکاری سنجاغنده وولایتك منتهای جنوب شر-قیسنده بر قضا اولوب، شمالاً وغرباً (کوار) قضا-سیله، جنوباً موصل ولایتیله، شرقاً دخی ایران حدودیله محدوددر. مرکزی (نهری) قریه‌سی او-لوب، قضا زرزان، کردی، هریکی وخومارو اسملریله ٤ ناحیه و ٢٩ قریه‌یی حاویدر. اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق اولوب، قابل زراعت یرلری آز وبك قیمتلیدر. الك باشلی محصولاتی توتون اولوب، سنوی تقریباً بشیوز بیك قیه توتون حاصل اولور، وهمان هپسی ایرانه اخراج اولنور. دیکر محصولاتی بغدای، آرپه، مصر، داری، برنج وبر مقدار پاموقدن عبا-رتدر. باغلری ومیوه باغچه‌لری دخی چوق اولوب، آرمود، ارمك، کراز، نار، انجیر وسائر میوه‌لر

Digitized by Google

حاصل اولور . مرعالری مفقود اولمغله، حیوانات اهلیه‌سی کچی واستردن عبارت اولوب ، صیغیرلری پك آزدر؛ وهر کویده آنجق ایکی اوچ چفت اوکوز بولنوب ، اراضئ قلیله‌سنك زرعنه کفایت ایدیور. طاغلرینك اکثری اورمانلرله مستور اولوب ، آغاجلری بیشه آغاجنك انواعندن عبارتدر. جوز آغاجلری یبانی حالنده اولوب، سائر اشجار ثمره‌سی وطوت آغاجلری دخی چوقدر. قضانك ایچنده (جلو) طاغنك شعبه‌لری یاییلوب ، بونك بعض ذروه‌لرینك ۳۹۰۰ متره‌یه قدر ارتفاعلری واردر . (نهیل) نهری قضانك میاه جاریه‌سنی طوپلایه‌رق، غرب جنوبی‌یه طوغری جریانله، دجله‌یه تابع (زاب اعلی) نهرینه دوکیلور. اهالیسی، غیر مسکون اولان کرد عشایرندن بشقه ۱۸٤۷۰ کشی اولوب، ۲۰۰۰ ی ترك، ۱۳۲۷۰ ی کرد، ۳۰۰۰ نستوری و ۲۰۰ ی مرکز قضاده ساکن یهودیدر . کردلر ناحیه‌لرك اسملریله مسما درت قبیله‌یه منقسمدر . مرکز قضانك ۲۹۰۰ اهالیسی، ۲ جامع شریفی، شیخ عبیداللهك اولادینه مخصوص بیوك بر تکیه‌سی وشیخ موسی الیه طرفندن یاپلمش چارشیسی واردر .

شمر { (بن ذی الجوشن الضبابی) سید الشهدا امام حسین (رضه) افندمزه قارشی عبیدالله بن زیاد طرفندن سوق اولنان عسکرك امراسندن اولوب، حضرت مشارالیه قارشی عسکرینی تشویق ایده‌رك ، شهادتنه اك زیاده قصد واقدام ایدن ملاعنه‌دندر. حتی امام مشار الیهك قاتلی اولدیغی شهرت بولوب ، اسمی لعنتله یاد اولنمقده‌در . آنجق اصل قاتل سنان بن انس نخعی اولدیغی محققدر . شمرك خولی بن یزید اصبحی‌یه حضرت امامك سرمباركنی قطع ایتمسنی امر ایلمسی دخی قاتللکله شهرتنه سبب اولمشدر . پدری (ذوالجوشن) بنی عامر شجعانندن اولوب، فتح مکه‌دن صکره اسلامه کلمشیدی.

شَمَّر { عن اصل جزیرة العربك آتیده ذکر اولنه‌جق جبل شمر طرفندن اولوب ، بر خیلی وقتلردن بری برالشامی قطع ایله جزیره‌یه داخل اوله‌رق سنجاره قدر اولان اراضئ منبته‌یی جولانکاه اتخاذ ایتمش بیوك بر عرب عشیرتیدر . یینه او طرفلرده طولاشان عنزه عشیرتیله مخاصمتده بولنوب، عنزه‌دن دها کثرتلی ودها قوتلیدر .

شمر { (یاخود جبل —) جزیرة العربك قسم وسطیسندن عبارت اولان نجد قطعه‌سنك قسم شمالیسنی تشکیل ایدن واسع بر بر اولوب، ۲۷° ایله ۲۸° عرض شمالی آره‌سنده وحجاز ایله (الحسا) بیننده ممتد اولور . مکهٔ مکرمه ایله بصره‌دن وبحر احمر ایله بحر فارس ساحللرندن همان عین مسافه‌ده واقع اولوب، چوللرله محاطدر . جبل شمر وجبل سلمه اسملریله آکلنان ایکی طاغك آره‌سنده اولدیغجه منبت بر وادیدن عبارت اولوب، اوتوزقرق کیلومتره وسعتی واردر . مرکزی (حیل) شهری اولوب، ۲۰۰۰۰ قدر اهالی‌یی جامعدر . ۸۰۰۰ اهالی‌یی حاوی (کفار) اسمیله بر قصبه‌سی و بر طاقی قصبه دینله‌جك قدر بیوك اولان ٤۰ قدر قریه‌سی اولوب، جمله‌سی خرماقلقلرله محاطدر. سائر اهالیسی خیمه نشیندر. اهالئ مسکونه‌سی بنی تمیم قبیله‌سنه منسوب اولوب، قبل الاسلام جنوبدن ویمن جهتندن کلمش اولدقلری کندیلرندن مرویدر اصل شمرقبیله‌سنك ایسه اکثر افرادی خیمه نشیندر. وهابیلرك ظهورندن صکره (حیل) شیخلکی شمر قبیله‌سنه منسوب ابن رشید اسمنده برینه کچه‌رك، بونك نسلی الیوم شیخلك ایتمکده اولوب، نفس شمردن بشقه جوارلره دخی حکم و نفوذینی توسیع ایتمکله، شمدیکی حالده شمر ویا حیل شیخلکی بروجه آتی ٥ خطه‌دن مرکب و۸٦ قصبه و قریه ایله ۲۷٤۰۰۰ اهالئ مسکونه‌یی جامعدر :

خطه	قرا وقصبات	مقدار اهالی
نفس شمر	٤٠	١٦٢٠٠٠
جوف	١٢	٤٠٠٠٠
تیما	٦	١٢٠٠٠
خیبر	٨	٢٥٠٠٠
قاسم	٢٠	٣٥٠٠٠
جمعاً	٨٦	٢٧٤٠٠٠

اشبو اهالئ مسکونه‌دن بشقه ۱۶۶۰۰۰ خیمه نشین عشایر دخی بولنوب، جمعاً ٤٤۰۰۰۰ اهالیسی واردر .

شمر قبیله‌سنك سیمالری پك متناسب و شیرین وخالص عرب سیماسی اولوب ، سویلدکاری لسان دخی الیوم مستعمل لسان عربینك اك فصیحیدر .

Digitized by Google

قاریلری جیزکیلی احراملر وعبا و بز نسج ایدوب، ملبوساتلری بو معمولات محلیه‌دندر. بر طاقم سیار صاتیجیلر نجد وحجاز وعراقدن بر طاقم معمولات ومحصولات کتیره‌رك، یرلی مالّلر ایله مبادله ایدرلر. حیوانات اهلیه‌سی اعلا جنسدن آت ایله دوه، مرکب، صیغیر وکلبتلی قیون وکچیدن عبارت اولوب، طاغلرنده دوه قوشی، یبانی اوکوز، پارس، تیلکی، قورد، غزال، طاوشان وسائر حیوانات وحشیه بولونور.

شمر { ملوك حمیره‌دن اولوب، بلقیسدن صکره حکومت سورمش؛ و شرقه طوغری عسکر سوق ایدرکن برچولده آچ وصوسز قاله‌رق تلف اولمش اولدیغی بعض تواریخده مسطوردر.

شمرام { آوروپا تواریخنده (سمیرامیس) اسمیله شهرت بولان آثوریه ملکه‌سی مشهوره‌سنك تواریخ اسلامده مستعمل اسمی وبلکه‌ده اسم اصلیء آثوریسیدر. سمیرامیس اسمی (شاه مریم) دن غلط عد ایدنلر دخی واردر. [«سمیر امیس» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

شمس { بنی تمیمك وقت جاهلیتده عبادت ایتدکلری بر صنم اولوب، ظهور اسلامدن صکره هند بن ابی هاله وسفیان بن اسید طرفندن کسر اولنمشدر.

شمس الحکماء { [«ابراهیم ساسری» ماده‌سنه مراجعت.]

شمس الدین { هرات و غور و سیستان جهتلرنده حکومت سورن ملوك کرتدن ایکی ذاتك اسمیدر:

برنجیسی (ملك — محمد) دولت مذکوره‌نك مؤسسی اولوب، ٦٤٣ تاریخنده جد مادریسی ملك رکن الدینك وفاتی اوزرینه، غور حاکمی، اولمش؛ وبعده منکوقاآن فرمانیله هرات و سیستان وسائر بعض ممالك قلمرونه علاوه اولنمش ایدی. ٣٣ سنه حکومت سوروب، ٦٧٦ ده اباقا خان زماننده وفات ایتمشدر. سنجرك نسلندن اولدیغی مرویدر. غور لقبیله ملقب ایدی. اقتدار ادبیسی وطبیعت شعریه‌سی اولوب شو رباعی اونکدر:

با دشمن من چو دوست بسیار نشست
با دوست نشایدم دکر بار نشست
پرهیزاز آن عسل که باز هر آمیخت
بکریز ازان عسل که بر مار نشست

— ایکنجیسی ملوك مذکوره‌نك بشنجیسی اولوب، پدری (غیاث الدین بن رکن الدین بن شمس الدینك) وفاتی اوزرینه، ٧٢٩ ده یرینه چکمش ایسه‌ده، عشرته مبتلا اولمق مناسبتیله، یالکز ١٠ آی حکومت سوروب، ٧٣٠ ده وفات ایتمشدر.

شمس الدین { سبزوارده حکومت سورن سربداران ملوکندن ایکی کشینك اسمیدر:

برنجیسی (خواجه —) دولت مذکوره‌نك بانیسی اولان خواجه عبدالرزاقك ایکنجی برادری اولوب، ملوك مذکوره‌نك بشنجیسیدر. کلواسفندیارك قتلی اوزرینه، ٧٤٩ ده سربدارانك ایکنجی حکمداری اولان خواجه وجیه الدین مسعودك اوغلی خواجه لطف الله اقعاد اولنمش ایسه‌ده، صبی اولمق جهتیله، صاحب ترجمه بونك نامنه حکومت سوردکدن صکره، فراغت ایدوب، یرینه خواجه‌علی شمس الدینی براقمشدر.

— ایکنجیسی مذکور خواجه علی شمس‌الدین اولوب، سربدارانك آلتنجی حکمداری عد اولنیور. ضبط وربطه مقتدر ایسه‌ده، بدخوی وبدزبان اولدیغندن، آلتی سنه‌یه قریب مدت حکومت سوردکدن صکره، ٧٥٣ ده حیدر قصاب اسمنده بری طرفندن قتل اولنمشدر.

— ملوك مذکوره‌نك اخیری اولان غیاث‌الدینك اوغلی بر اوچنجی شمس الدین دخی واردر، که پدری قتل و هرات تخریب اولندقدن صکره، اباقا خان طرفندن هرات حاکملکنه نصب اولنه‌رق، شهری اعمار ایتمش؛ وآنجق آرغون خان زماننده مقربیندن برینی قتل ایله یانه التجا ایتمش اولان امرای مغولدن (هند نوین) ی باغلایوب آرغونخانه کوندردیکندن، مغوللرك خصومتنی قزانوب، بونلرك کندیسی علیهنده اداره لسان ایتدکلرینی ایشیدنجه، اوغلی علاء‌الدینی یرینه براقه‌رق، (خنار) قلعه‌سنه چکلمش؛ ووفاتنه‌دك اورادن چیقمامشدر. بوکا (شمس الدین کوچك) دخی دیرلر.

Digitized by Google

شمس الدين { (صالح — بن نجم الدين) بنی ارتق حکمدارانندن اولوب، پدرینك وفاتنده ۷۱۲ ده تخته کچمش؛ و۷۵۷ تاریخنه‌دك ٤٥ سنه حکومت سورمشدر.

شمس الدين { (صاحب دیوان خواجه —) ملوك ایلخانیه‌دن هلاکو واباقا خان ایله سلطان احمد بن هلاکو زمانلرنده ۳۰ سنه وزیر اعظم ووکیل مطلق بولنمش؛ و ۶۸۳ تاریخنده جلوس ایدن آرغون خان طرفندن، جنایت افترا و تهمتیله، درت اوغلیله برابر تبریزده قتل اولنمشدر. علوم عقلیه ونقلیه‌ده عالم وادیب وشاعر برذات اولوب، منطقده «شمسیه» عنوانیله بر رساله‌سی دخی واردر. شو رباعی جملۀ اشعارندندر.

یا ترا من وفا بیاموزم
یا زتو من جفا بیاموزم
یا جفا یا وفا ازین دو یکی
یا بیاموز یا بیاموزم

شمس الدين { [«آق شمس الدين» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

شمس الدين { (یاخود شمس) ایران شعراسندن بروجه آتی یدی ذاتك اسمیدر:

برنجیسی مشهور شمس تبریزیدر. [«شمس تبریزی» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

— ایکنجیسی (شمس الدين محمد) خراسانك (جوین) قصبه‌سندن اولوب، سالف الترجمه خواجه شمس الدين صاحب دیوانك جدیدر. شو رباعی اونکدر:

چون بیرخ دلبرست ایام بهار
عیشم بچه دل باشد وشادی بچه‌کار
در باغ بجای سبزه کو تیغ بروی
وزابر بجای قطره کو تیر بیار

— اوچنجیسی (قاضی شمس الدين) من اصل (طبس) لی اولوب، هراتده یاشامش؛ وصدرالشریعه قاضی القضات منصور فرغانینك تلامذه‌سندن اولوب، اکثر علوم وفنونه واقف بولنمشدر. سلطان ملکشاهك وزیری صاحب مدرسه مشهور نظام الملکك صحبت والتفاتنه نائل اولمشیدی. وفاتی ٤٧٣ ده واقع اولمشدر. شو رباعی اونکدر:

کم نشین بابدان که صحبت بد
کرچه پاکی ترا پلید کند
آفتاب ارچه روشنست اورا
پارۀ ابر ناپدید کند

— دردنجیسی (قاضی —) رونه ومهنه دیارندن اولوب، نیشابورده نشأت ایتمشدر. شو رباعی اونکدر:

دلدار همه کرد دل ودین کردد
وانکه که ببرد خویشتن بین کردد
کفتم سخن تلخ مکو کفت خوش
چون بر لب من رسید شیرین کردد

— بشنجیسی (قم) مضافاتندن اولوب، اکثر اشعاری هجو وهذله دائردر. شو ایکی بیت او جمله‌دندر:

درخد منت ای صدر فلك مرتبه دزدیست
کوزهره بسحر از دهن مار بدزدد
در سوی مزاری رود از بهر زیارت
از مرده کفن وزکفن ازهار بدزدد

— آلتنجیسی (محمد المؤید خالد) من اصل بخارالی اولوب، خیلی وقت بغدادده یاشامش؛ وخواجه نظام الملك ایله سلطان سنجره منسوب بولنمشدر. شو رباعی نظام الملك حقنده سویلدیکی اشعارندندر:

کر درد کند پای فلك فرسایت
سربست درین عرضه کنم بر رایت
چون از سر دشمنت بجان آمد درد
آمد بتظلم که فتد بر پایت

— یدنجیسی «آتشکده» صاحبی آذرك معاصرلرندن وهندستان شعراسندن اولوب، (شاهجهان آباد) لیدر. فقیر طبیعتلی بر شاعر اولوب، کندیسی سلالۀ عباسیه‌دن بیلیرمش. شو بیت اونکدر:

نالۀ مرغ قفس میبرد ازکار مرا
که ازین بیش دلی بود کرفتار مرا

شمس الدين آلب آرغون { لرزرك اتابکانك دردنجی حکمداری اولوب، هزار اسفك اوغلیدر. برادری تکله‌نك وفاتندنصکره، هلاکونك فرمانیله ۶۵۶ تاریخنده لرزرك حکمداری اولوب، ۱۵ سنه حکومت سورمش، و۶۷۱ ده وفات ایتمشدر. سلفنك زماننده مملکت مغوللر طرفندن یغما وتخریب ایدلمش اولدیغی حالده، صاحب ترجمه طاغلمش اولان اهالیی جمع ایله، خیلی اعماراته موفق اولمشدر.

Digitized by Google

شمس الدين آلتمش { (یاخود ایلتمش) غوریلر شعباتندن

ومماليكندن اوله‌رق دهليده حكومت سورن حكمدار. واندن اولوب، عن اصل ملوك مذكوره‌دن قطب الدين ايبك كوله‌سى ايدى. عقل ودراتى اولمغله، قطب الدينك داماد ومعتمدى اولوب، مشاراليهك وفاتندن صكره، يرينه كچن آرامشاه سفيه بر آدم اولمغله، امرا ٦٠٧ ده صاحب ترجمه‌يى اقعاد ايتمشلردى. ٦١١ ده لاهورى ضبط ايتمكله كيدن غزنه حكمدارى تاج الدين يلدزى مغلوب و اسير ايتمش؛ وكوالار قلعه‌سنى بر خيلى سنه محاصره‌دن صكره فتح ايلمش ايدى. ٢٦ سنه حكومت سوروب، ٦٣٣ ده وفات ايتمكله، اوغلى (ركن الدين فيروز) خلف اولمشدر.

شمس الدين احمد { قدماى علماى عثمانيه‌دن اولوب،

(ديكقوز) لقبيله مشهوردر. بروسه‌ده يلدريم سلطان بايزيد خان مدرسه‌سنده مدرس ايكن اوراده وفات ايتمشدر. صرفده «مراح» و «مقصود» ه بر شرح يازمشدر، كه بونلرك برنجيسى مشهوردر. مسعودئ روميك «آداب البحث» عنوانلى كتابنه‌ده بعض حاشيه‌لر يازمشدر.

شمس الدين افندى { (احمد —) [«كمال پاشا زاده» ماده‌سنه مراجعت بيورله.]

شمس الدين افندى { ابو الفتح سلطان محمد خان دورى

علماسندن اولوب، عن اصل آيدين ولايتندن اولديغى حالده، درسعادتده تحصيل علوم ايتدكدن صكره، ايرانه وبلاد عربه سياحت ايده‌رك، علوم متنوعه تحصيل ايتمش؛ ونغمات موسيقيه‌ده اكتساب مهارت ايتمشيدى. بو طرفه عودتنده بو مهارتى مناسبتيله التفات وقرب حضرت پادشاهى‌يه نائل اولوب، بعده كنديسندن صادر اولان بر حركتدن طولايى، تبعيد اوله‌رق، بروسه‌ده مجذوبانه بر عمر سورمشدر. عربى وفارسى وتركى نظم ونثره مقتدر اولوب، صورتا مدحى وضمناً ذمى متضمن قصيده‌لر يازه‌رق، كبرايه كوندرمكى عادت ايدنمش ايدى. علم ادواره متعلق مشهور بر دائره‌سى واردر.

شمس الدين ايلدكز { آذربيجانده حكومت سورن اتابكان

سلاله‌سنك رئيسى اولوب، عن اصل سلطان محمد بن ملكشاه سلجوقينك كوله‌لرندن ايدى. بعده سلطان طغرل بن محمد بن ملكشاهدن طول قالان خاتونى تزوج ايتمكله، اوكى اوغلى سلطان آرسلان بن طغرلك زماننده، اتابكى اولوب، ادارهٔ امورى بسبتون الينه آلمش ايدى. ١٣ سنه اجراى امارتدن صكره، ٥٦٨ ده وفات ايدوب، اوغلى جهان پهلوان و بعده ديكر اوغلى قزيل آرسلان خلفلرى اولمشدر.

شمس الدين بخارى { [«امير سلطان» ماده‌سنه مراجعت بيورله.]

شمس الدين بن مبارك { مؤلفيندن و «حكمة العين» شارحلرندندر.

شمس الدين بهمنى { هندستانك دكن جهتنده حكومت

سورن ملوك بهمنيه‌دن اولوب، سلطان محمود بهمنينك اوغليدر. ٧٩٩ تاريخنده، برادرى غياث الدين ملك نواب لاچين طرفندن اسقاط اولندقده، اقعاد اولنه‌رق، يالكز درت بچق آى قدر حكومت سوردكدن صكره، ٨٠٠ تاريخنده فيروز شاه بن داود شاه طرفندن اسقاط اولنمشدر.

شمس الدين پوربى { بنكاله‌ده حكومت سورن (پوربى)

سلاله‌سندن ايكى حكمدارك اسميدر:

برنجيسى (خواجه الياس) ٧٤٤ تاريخنده، علاء الدين پوربينك قتلى اوزرينه تخته كچمش؛ و خيلى وقت دهلى حكمدارلرينك عسكرينه مقاومت ايدوب، ١٦ سنه حكومت ايتدكدن صكره، ٧٦٠ تاريخنده وفات ايتمكله، اوغلى اسكندر شاه پوربى خلفى اولمشدر.

— ايكنجيسى پدرى سلطان السلاطينك وفاتى اوزرينه، ٧٨٥ ده بنكاله تختنه كچمش؛ واوچ سنه‌لك شانسز حكومتدن صكره ٧٨٨ ده وفات ايتمشدر.

شمس الدين خسرو شاهى { (السيد عبدالحميد

Digitized by Google

بن عیسی) مشاهیر حکمادن اولوب، فخر الدین بن خطیب الری تلمیذیدر. علوم حکمیه‌ده اولان وقوف تامندن بشقه فقه و حدیث و سائر علومده دخی یدطولی صاحبی ایدی. تبریز قربنده (خسرو شاه) قریه‌سنده طوغوب، بعده شامه ورودله، (ملك ناصر صلاح الدین داود بن الملك المعظم)ك توجه و اکرامنه مظهر اولمش؛ و بر مدت بونك یانده (کرك) ده قالدقدن صکره، دمشقه کیدوب، ۶۵۲ تاریخنده اوراده وفات ایتمشدر. فقه شافعی‌یه دائر ابو اسحق شیرازینك «کتاب المهذب»نی و ابن سینانك «کتاب الشفا» سنی اختصار ایتمش؛ واستادی ابن خطیب الرینك «کتاب الآیات البینات»نه بر تتمه یازمشدر. ملك مشارالیه صلاح الدین داودك ابن سینانك «عیون الحکمه» عنوانلی کتابنی صاحب ترجمه‌دن اوقویوب، کتابی قولتوغنك آلتنه آله‌رق یایان درسه کیتدیکی مشهوردر.

شمس الدین خویی { (قاضی القضاة حجة الاسلام ابو العباس احمد بن الخلیل) مشاهیر حکما وفقهادن اولوب، بو دخی فخر الدین بن خطیب الری تلامذه‌سندندر. آذربیجانك خوی قصبه‌سنده طوغوب، بعده شامه ورودله، (ملك معظم عیسی بن الملك العادل)ك اکرام والتفاتنه نائل اولمش؛ و بر خیلی وقت تدریسله مشغول اولوب، بعده ملك مشارالیه طرفندن دمشقده قاضی القضاة اولمش ایدی. ۶۳۷ تاریخنده کنج یاشنده دمشقده وفات ایتمشدر. استادینك ناتمام براقدیغی تفسیر شریفی اتمام، ونحو واصول فقه‌ه متعلق بر کتاب و بعض رموز حکمیه‌یی متضمن بر اثر تألیف ایتمشدر.

شمس الدین خیالی { ابو الفتح سلطان محمد خان دوری علما وشعراسندندر. [«خیالی» ماده‌سنه مراجعت.]

شمس الدین داود { بنی ارتق دولتنك اونبرنجی حکمداری اولوب، قره آرسلان بن ارتق ثانیدن صکره ۶۹۳ ده جلوس ایتمش، ویالکز بر سنه حکومت سورمشدر.

شمس الدین شافعی { مورخیندن اولوب، فتوح وغزواته دائر وبعض مناقبی متضمن «عیون الآثار» عنوانیله بر تألیف معتبری واردر.

شمس الدین الغزی { (محمد بن عبدالله) مشاهیر فقهاء حنفیه‌دن اولوب، ۹۹۰ تاریخنده یازلمش «تنویر الابصار» عنوانلی کتابك صاحبیدر. بو کتابك بر چوق شرحلری اولوب، مؤلف کندیسی دخی شرح ایتمشدر.

شمس الدین فخوری { ترکستانده (شا. ش) مشاهیر مشایخندن اولوب، تیمورلنك جهانکیرلکه کیریشمزدن اول بو ذات طرفندن فتوحات عظیمه ایله تبشیر ایدلمشیدی.

شمس الدین فناری { [«فناری» ماده‌سنه مراجعت.]

شمس الدین قونوی { [«قونوی» ماده‌سنه مراجعت.]

شمس الدین کورانی { [«کورانی» ماده‌سنه مراجعت.]

شمس المعالی { [«قابوس» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

شمس تبریزی { (شمس الدین محمد بن علی بن ملك) مشاهیر صوفیوندن اولوب، مولانا جلال الدین رومی حضرتلرینك مرشدیدر. دیار رومه یعنی قونیه‌یه کلوب، حضرت مشار الیهی ارشاد ایتمش؛ و بعده علمای ظاهرك غلو ودخللری اوزرینه، شامه قاچیریلوب، صکره حضرت مولانا اوغللری سلطان ولدی اورایه اعزامله، کندیلرینی قونیه‌یه اعاده ایتمش؛ و بو دفعه روایته کوره بر طاقم متعصبین طرفندن شهید اولمشدر. حقلرنده بربرینه مباین وتاریخله غیر مصدق بر طاقم احوال و وقوعات خارقة العاده منقولدر. بر طاقم اشعاری مروی اولوب، مرتب دیوانی دخی مطبوع ایسه‌ده، بو اشعارك حضرت مولانانك اولوب، شمسك اولمدیغی متواتردر.

شمسی { اونجی قرن هجری شعراء عثمانیه‌سندن بش کشینك مخلصیدر:

برنجیسی ابو الفتح سلطان محمد خان ثانی زماننده دفتردار اولوب، پادشاه مشارالیهك التفات ومحبتنه

Digitized by Google

نائل اولمشیدی. جندره‌جی زاده دینمکله معروف اولوب، سلطان بایزید خان زماننده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

وار ایکن کلزار حسنك کلستانه باقمزین
مهر رخسارك طوروركن بن یبانه باقمزین

— ایکنجیسی قسطمونیـلی اولوب، شو مطلع اونکدر:

اویکنور یوق مجوکه مسك خطادن غیری
ایتمدی اولده بر ایش سهو وخطادن غیری

— اوچنجیسی بروسه‌لی وطائفهٔ قضاتدن اولوب، یاوز سلطان سلیم خان زماننده کفه قاضیسی ایدی. شو بیت اونکدر:

درویش نمدپوش کبی بلبل ایراقدن
کل رخلرکك وصفن اوقور آل ورقدن

— دردنجیسی ینه قسطمونیلی اولوب، شهر مذکور جامعنده معرف ایدی. شو بیت اونکدر:

ویرمسون خط رخك آیینهٔ قلبه کدر
اول غباری قومه مرآت عذارك ده کیدر

— بشنجیسی من اصل ایرانی اولوب، دیار رومه کلمش؛ و «دەمرغ» عنوانیله یازمش اولدیغی بر منظومه‌یی یاوز سلطان سلیم خان حضرتلرینه تقدیم ایلمش ایدی. شو برایکی بیت منظومهٔ مذکوره‌دندر:

خانه‌کز یوکسکلره قالدردکز
قورصاغکز دانه‌دن طولدیردیکز
قویه‌لم هر قصه وافسانه‌یی
مورك آغزندن قبارسز دانه‌یی

شمسی پاشا (احمد —) شمرادن اولوب، قانونی سلطان سلیمان خان زماننده سرای همایوندن یتیشمش؛ وشام وبعده روم ایلی وآناطولی بکلربکیسی اولمش؛ وپادشاه مشار الیهك ارتحالنده برمدت کوشهٔ انزوایه چکلمش ایسه‌ده، بعده سلطان سلیم خان جانبندن سرای همایونه جلبله، مقربین حضرت پادشاهیدن اولمش؛ وسلطان مراد خان ثالث زماننده دخی مقربیندن بولنوب، ٩٨٧ ده وفات ایتمشدر. قزیل احمدلی نسلندن اولوب، نسبی حضرت خالد بن ولید (رضه) منتهی اولدیغی ادعاسنده بولنوردی. صقوللی محمد پاشانك خصمی اولوب، دائما علیهنده بولنمشدر. شو بیت اونکدر:

بلبل فغانه باشلدی اول بهاردر
شیدالغم بنم ینه بی اختیاردر

شمشاط خربوت قربنده وفراتك ساحل شرقیسنده مشهور بر اسکی قصبه اولوب، الیوم خرابدر. مشاهیر علماء اسلامدن بر قاچ ذاتك مسقط رأسی بولنمشدر.

شمشکازاد آمد ایله ملاطیه آره‌سنده برقصبه ونلمه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

شمعون حضرت یعقوب (عم)ك ایکنجی اوغلی اولوب، اولاد یعقوبك مصره کیتدکلرنده حضرت یوسف (عم) جانبندن رهن مقامنده توقیف اولنان بو ذاتدر. — ذریتی اولان شمعون سبطی اسباط اثناعشرك جنوبنده وبحر لوطك ساحل غربیسنده ساکن اولمشیدی.

شمعون (Siméon) بنی اسرائیلدن بر اختیار اولوب، وفاتندن اول حضرت مسیحی کوره‌جکی کندیسنه الهام اولنمغله، حضرت مریم (عم) حضرت عیسایی معبده کوتوردیکنده حاضر بولنوب، صبیده نبوت علامتلرینی کوره‌رك، تصدیق ایتمشدر.

شمعون (St Siméon) حضرت مریم (عم)ك یکنی اولوب، حضرت عیسی (عم)ه ایمان کتیرمش؛ و ١٠٧ تاریخ میلادیسنده، ١٢٠ یاشنده ایکن، شهید اولمشدر. خرستیانلر شباطك ١٨ نده یورطیسنی اجرا ایدرلر.

شمعون (St Siméon Stylite) خرستیانلرك عزیزلرندن برکشیش اولوب، ٣٩٠ تاریخ میلادیسنده آناطولینك کیلیکیا خطهٔ قدیمه‌سنده طوغمش، و ٤٥٩ ده وفات ایتمشدر. عمرینی ریاضتله کچیروب، هفته‌ده برکره طعام ایتدیکی، و ٣٢ سنه بر ستونك اوزرنده طوروب اوراده وفات ایتدیکی مرویدر. بو مناسبتله یونان لساننده استیلیت (یعنی عمودی) تسمیه اولنمشدر. کانون ثانینك ٥ نده یورطیسنی اجرا ایدرلر.

شمعون (ابو ریحانه بن یزید بن خنافة الازدی) زهاد و صلحاء صحابه‌دن اولوب، انصاری ویا قرشی اولدیغی دخی مرویدر. مصر فتحنده حاضر بولنوب، بعده بیت مقدسده ساکن اولمشیدی. قیزی ریحانه خدمت حضرت

نبویده بولنمشدر. کندیسندن بعض احادیث شریفه منقولدر.

شمعون الراهب { قبل الاسلام ظهور ایدن اطباء سریانیه‌دن اولوب، (طیبویه) لقبیله ملقبدر.

شمعی { قدمای شعراء عثمانیه‌دن ایکی ذاتك مخلصیدر:

— برنجیسی عن اصل پرزرینلی اولوب، وجد وحال ودرد وشوق صاحبی برمرد کامل وشاعر بلیغ ایدی. بر مدت شیخ وفا افندینك تکیه‌سنه مداومت ایدوب، بر کیجه بنم جمعیتم واردر دیه یارانی تکیه‌یه جمع ودعوتله اثنای ذکر ومقابله‌ده بر کوشه‌یه چکیله‌رك، اویومش ظن اولندیغی حالده، جانی جانانه تسلیم ایتمشدی. اشعاری پك عاشقانه وسوزناکدر. برغزل مشهورینك ایلك ایکی بیتنی ایرادله اکتفا ایدرز:

عار ایدرمش بنی اولدیرمکه اول سیم تنم
وارەیم یااوارەیم بویمه طاقوب کفنم
حلهٔ جنت اولورسه چکه‌یم چاك ایده‌یم
دم وصلتده بکا حائل اولور پیرهنم

— ایکنجیسی طاغفهٔ قضاتدن اولوب، آناطولیلیدر. اشعارنده پك‌ده لطافت یوقدر. شو بیت اونکدر:

بو لطافت که خدا کاکل دلبرده قودی
نه کل ترده نه سنبلده نه عنبرده قودی

— متأخرین شعرای عثمانیه‌دن دخی بو مخلصله بری اولوب، قونیه‌لیدر. طریقت مولویه منسوبیننددن اولوب، استانبولده حلواجیلقله مشغول ایدی. ١٢٥٧ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

آدمك عمری اکر بیك ییل اولورسه عاقبت
دم کلور صان برکیجه عالمده مهمان اولمامش

شَمکور { اران نواحیسنده کنجه‌دن برکون ایله ١١ فرسخلق مسافه‌ده بر قلعه اولوب، ازمنهٔ قدیمه‌ده بیوك برشهر بولنمش اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایتدکدن صکره، دیور که: خلافت حضرت عثمانده سلمان بن ربیعة الباهلی (برزعه)یی فتح ایتدکدن صکره، برسریه کوندره‌رك، بو شهری فتح ایتمش؛ وخیلی وقت معمور قالدقدن صکره (سناوردیه) قومی طرفندن تخریب ایدلمش؛ و ٢٤٠ تاریخنده آذربیجان والیسی و معتصمك آزادلیسی (بغا) طرفندن یکیدن اعمار اولنه‌رق، (متوکلیه) تسمیه اولنمشدی.

شملغانی { (محمد —) اساس اعتقادی تناسخدن عبارت واباحتی مروج بر مذهب باطلك موجدی اولوب، خلفاء عباسیه‌دن راضی باللهك وزیری ابن مقله‌نك امریله ٣٢٢ تاریخنده توقیف ومحاکمه اولنه‌رق، حکم شرعی ایله صلب واحراق اولنمشدر. بصره ایله کوفه آره‌سنده واقع شملغان قریه‌سندن ایدی.

شَمَنتان { اندلسده (مریه) ویا (جیان) مضافاتندن بر قصبه اولوب، مشاهیر علمادن ابوبکر عبدالرحمن بن عیسی الحجری (الشمنتانی)نك مسقط رأسی بولنمشدر.

شمنی { (Choumla) بالقان سلسله‌ٔ جبالنك شمالی اتکنده، وارنه‌نك ٩٠ کیلومتره غربنده وسلستره‌نك ١١٠ کیلومتره جنوب غربیسنده بر موقعده واقع سنجاق مرکزی مستحکم بر قصبه اولوب، اوچ ربعی مسلم اولمق اوزره، ٢٣٠٩٥ اهالیسی، ٥٠ جامع شریفی ومتعدد واسع و جسیم قیشله‌لری واردر. بش بیوك جاده‌نك نقطهٔ تقاطعنده ووارنه‌دن روسچقه کیدن دمیر یول خطنك اوزرنده بولنمسی جهتیله، تجارتی خیلی ایشلکدر. خارجدن منظره‌سی پك کوزل ایسه‌ده، ایچریسی غیر منتظم وسوقاقلری طار وطولاشیقلیدر. بعض ایپك وایپلك فابریقه‌لریله دباغخانه‌لری وباقیر وتنکه‌دن معمولاتی واردر.

شمنیج { (Chemnitz) صاقسه قراللغنك (اسویچقاو) ایالتنده و اسویچقاوك ٤٦ کیلومتره شرق شمالیسنده همنامی بر چایك اوزرنده و(ارزکبیرکه) طاغنك اتکنده قضا مرکزی بر شهر اولوب، ٧٨٢١٠ اهالیسی، متعدد دمیر یوللری، ایپلیك، بز، فانله وسائره فابریقه‌لریله دمیرخانه‌لری ومتعدد مکتبلری واردر. آلمانیانك اك کوزل شهرلرندن اولوب، صاقسه قراللغنك صنایعجه اك ایلری بولنان معموره‌سیدر.

شموس { یمامه‌ده بیوك ومشهور بر قصر اولوب، اشعار عربده مذکوردر.

شموس { (بنت ابی عامر الانصاریه) و(شموس بنت عمرو الظفریه) و(شموس بنت مالك الانصاریه) و(شموس بنت نعمان الانصاریه) صحابیاتدن اولوب، حضرت فخرکائنات (صلعم) افندمزه بیعت ایتمش؛ و دردنجیسی مسجد قبانك بناسنده

Digitized by Google

حاضر بولنوب، بو بابده بر حديث شريف روايت اولنمشدر.

شموس { جديس قومى مملكتنده مشهور بر قصر ايدى.

شموس الجديسيه { زمان جاهليتده جديس قومى رؤساسندن بر.
بنك قيزى اولوب، اصل اسمى (عفيره) در. او وقت طسم قبيله‌سى جديسه حكم سوروب، جديسدن توجه‌يه واره‌جق قيزلرك ابتدا طسم قومى رئيسى طرفندن بكارتلرى ازاله اولنمق عادت حكمنه كچمش اولديغندن، صاحبهٔ ترجمه حقنده دخى بو معاملهٔ تحقيريه اجرا اولندقدن صكره، قومنه دونوب، فصيح بر قصيده ايله قومى اركلكرينى طسم قومنه قارشى تهيج ايده‌رك، حربه قاندرمش؛ و قومنك بوذلته ختام ويرمسنه سبب اولمشدر. مذكور قصيده‌سنك باشلانغيجى شودر:

ايجمل ماتؤتى الى فتياتكم
وانتم رجال فيكم عدد النمل
فان انتم لم تضبوا بعد هذه
فكونوا نساءً لاتفر من الفحل
ولوانا كنا رجالا وكنتم
نساءً لكنا لانقيم على الذل الخ

شمولن { (Chmölln) آلمانيانك وسطلرنده واقع (صاقسه التنبورغ) دوقه‌.
لغنده وآلتنبورغك ١٢ كيلومتره جنوب غربيسنده بر قصبه اولوب، ٧١٥٥ اهاليسى، دمير يولى، يوك منسوجاتى وحبوبات تجارتى واردر.

شموئيل { (ياخود اشموئيل) انبيا و حكام بنى اسرائيلدن اولوب، قبل الميلاد
١١٣٢ تاريخنده طوغمش؛ و١٠٩٢ ده حاكمكه انتخاب اولنه‌رق، بنى اسرائيلى فلسطينيلرك تغلبندن قورتارمش ايسه‌ده، بعده اداره‌يى اوغللرينك الينه ترك ايتمكله، بونلر خلقى ممنون ايتمدكلرندن، بنى اسرائيلك بر حكمدار طلبنه قالقيشملرى اوزرينه، طالوتى تعيين ايتمش؛ وآنجق طالوت بر چوق دفعه‌لر اوامر الهيه‌يه تبعيت ايتمديكندن، يرينه حضرت داود (عم)ى تعيين ايتمش ايسه‌ده، بو انتخاب سر قالوب، كنديسنك وفاتندن صكره اجرا اولنمشدر. ميلاد عيسى (عم) دن ١٠٤٣ سنه اول وفات ايتمشدر.

شميط { اندلسده سرقسطه اعمالندن بر قلعه اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور.

شميلان { خراسانده طوس قربنده مشهور بر قلعه ايدى.

شميم { (ميرزا محمد حسين بن ميرزا عبد الكريم) ايران شعراسندن اولوب،
اصفهانليدر. نادر شاه زماننده بر مدت قاضى عسكر بولنمش؛ وبعده بونك امريله قتل اولنمشدر. شو بيت اونكدر:

زسوز عشق توآنراكه نيم جانى هست
چو شمع تا نفس آخرش زبانى هست

شميم الحلى { (ابو الحسن معذب الدين على بن الحسن) مشاهير ادبا وشعرا.
دن اولوب، بغدادده نشأت ايتمش؛ وبعده دياربكر وشامه كيده‌رك، اكابرك مدحيله جائزه‌لرينه نائل اولمش؛ ونهايت موصلده توطن ايدوب، ٦٠١ تا. ريخنده اوراده وفات ايتمشدر. هجوه ميلى اولوب، امور مذهبيه‌جه‌ده بعض مرتبه مبالاتسزلغى واعترا. ضاتى مرويدر.

شناسى افندى { (ابراهيم —) اعاظم ادباى عثمانيه‌دن اولوب، لسان
عثمانينك ساده‌لشمسنه واصول وافاده‌نك يكى بر طرزه قلبنه اك زياده همت ايدنلرك برى وبلكه ادبيات جديده‌مزك موجدى وپيريدر. درسعادتده طوپخانه جوارنده طوغوب، عربى وفارسى تحصيلندن صكره طوپخانه مكتوبى اوطه‌سى كتبه‌سى سلكنه داخل اولمش؛ و بعده فرانسز لسانني اوكرنوب، فنون جديده‌نك تحصيليچون پاريسه عزيمت ايلمش ايدى. درسعادته عودتنده بعض مأموريتلرده بولنمش ايسه‌ده، هرنصلسه تفيض ايده‌ميه‌رك، نهايت «تصوير افكار» عنوانيله بر غزته نشرينه باشلايوب، غير رسمى عثمانلى غزته‌لرينك برنجيسى اولان بو آلتله ادبيات جديده‌يه ولسانمزك اصلاحيله برابر افكار جديده‌نك نشر وتعميمنه چوق خدمتلر ايتمشدر. ١٢٨٨ تاريخنده كنج ياشنده وفات ايتمشدر. طبيعت شعريه‌سى دخى وار ايدى. كندى نشرياتندن بشقه بعض آثار واشعارينى وتصوير افكار منتخباتنى ابو الضيا توفيق بك افندى دخى نشر ايتمشدر. شو بيت جملهٔ اشعارندندر.

بد بخت اكا ديرلركه النده جهلانك
قهر اولمق ايچون كسب كمال وهنر ايلر

Digitized by Google

شناندوآ { (Chenandoah) ممالك مجتمعه‌نك شرق جهتنده واقع (ویرجینیه) } جمهوریتنده (آلغانی) سلسلهٔ جبالی وادیسنده بر نهر اولوب، (پوتوماق) ایرماغنك الك بیوك قولیدر. شمالی وجنوبی اسملریله ایکی چایدن ترکب ایدر. مجراسی ٢٧٥ کیلومتره طولنده اولوب ٢٢٥ کیلومتره‌لکی سیر سفائنه صالحدر. جریاننده پك چوق فابریقه‌لرك ماکینه‌لرینی چویرر. وادیسی پك منبت وبرچوق میاه معدنیه‌یی حاویدر.

شناندوآ { (Shenandoah) ممالك مجتمعه‌نك (پانسیلوانیه) جمهوریتنده و(پوچویل)ك } ١٦ کیلومتره شمالنده بر قصبه اولوب، ١٠١٥٠ اهالیسی، دمیر یولی وکلیتلی کمور معدنی اخراجاتی واردر.

شنایدمول { (Schneidemühle) شرقی پروسیه‌نك (پوزن) ایالتنده } (برومبرغ) سنجاغنك (قوللار ابن پوزن) قضاسنده ومرکز قضانك ٢٢ کیلومتره شمال غربیسنده بر قصبه اولوب، ١٢٤٠٠ اهالیسی، قیزلره مخصوص مکتب عالیسی، داخلی مکتب اعدادیسی و صاغر ودیلسزلره مخصوص مکتبی، بیوك دمیرخانه‌لری وساتر فابریقه‌لری واردر.

شنت اولالیه { اندلسده طلیطله اعمالندن بر قصبه اولدیغی جغرافیون } عرب آثارنده منذکوردر.

شنت بریه { اندلسده قرطبه‌نك شرقنده و ٨٠ فرسخلق مسافه‌ده اوله‌ } رق (سالم) قصبه‌سنه متصل بر قصبه اولوب، خیرات ومعموریتی و قلاعی چوق اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

شنت بیطره { اندلسده (ریه) مضافاتندن بر حصن متین ایدی. }

شنتجاله { اندلسده بر قصبه اولوب، مشاهیر محدثیندن (ابو عثمان سعید بن سعید } الشنتجالی)نك وطنیدر.

شنتره { اندلسده اشبونه اعمالندن یعنی پورتکیزده لیسبونه مضافاتندن برقصبه } اولوب، الماارینك فوق‌العاده بیوکلکیله مشهور اولدیغی، وکندی زماننده فرنکلرك الینه دوشمش اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

شنترین { پورتکیزده واقع (سانتارم) قصبه‌سنه عربلر طرفندن ویریلن اسم } اولوب، حکومت اسلامیه زماننده بیوك بر شهر حالنده بولنمش، واورادن بر چوق علما وساتر مشاهیر اسلام یتیشمشدر.

شنترینی { (ابو محمد عبدالله بن محمد البکری الاندلسی) مشاهیر شعرای } عربدن اولوب، اندلسك شنترین یعنی پورتکیزك (سانتارم) قصبه‌سنده طوغمش، و بعض ولاتك کتابتنده بولندقدن صکره، ٥١٧ تاریخنده اندلسك (مریه) شهرنده وفات ایتمشدر. مرتب دیوانی واردر. شو ایکی بیت اونکدر:

اسفی لیالی الدهر عندی لیلة
لم اخل فیها الکاس من اعمالی
فرقت فیها بین جفنی والکری
وجمعت بین القرط والخلخال

شنت مریه { (سانته ماریه) دن معرب اوله‌رق اندلسده بر قصبه } اولوب، کلیساسنك بیوکلکیله مشهور ایدی.

شنت یاقوب { اندلسده مشهور بر قلعه ایدی. }

شندی { (یاخود دارشندی) نوبه‌ده نیلك صاغ کنارنده وخرطومك ٤٥ } ساعت شمال شرقیسنده بر قصبه اولوب، وقتیله نوبه‌نك مرکزی ایدی. اهالیسی حجازدن کلمه عرب اولوب، سیمالری دوزکون وتندرست آدملردر. بو قصبه‌نك قربنده (مروه) شهر قدیمنك خرابه‌لری بولنمشدر.

شن‌سی { (Chen-Si) چینك جهت شمالیه‌سنده بر ایالت اولوب، شمالاً مشهور } سد ایله مغولستاندن وشرقاً (هوآنغ هو) ایرماغیله (شان‌سی) ایالتندن آیرلمش اولدیغی حالده، ینه شرقاً (هونان) و (هوپه)، جنوباً (سه‌چوئن)، غرباً دخی (قانسو) ایالتلریله محدوددر. شمالدن جنوبه بویی قوش اوچشی حسابیله ٧٨٠ ووسطی اکی ٣٠٠ کیلومتره اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٢١٠٠٠٠ مربع کیلومتره واهالیسی ١٥٠٠٠٠٠٠ نفوسدن عبارتدر. مرکزی (سی‌نغان‌فو) شهری اولوب، ٧ سنجاغه منقسمدر. اراضیسی طاغلق اولوب، (چینغ لینغ) سلسلهٔ جبالی ایالتك ایچنده امتداد وتشعب

Digitized by Google

ایده‌رك، (هوانغ هو) ایله (کانغ چه‌کانغ) حوضه‌لرینی آییرور. میاه جاریه‌سی چوق اولوب، قسم شمالیسنده شمالدن اینن (لوهو) ایله غربدن کلن (هوئی هو) نهرلری (هو آنغ هو) ایرماغنه، وقسم جنوبیسنده غربدن شرقه آقان (هان کانغ) نهری دخی (یانغ چه کانغ) ایرماغنه دوکیلور. بو انهارك متعدد تابعلری واردر. هواسی معتدل وطوپراغی علی‌الخصوص قسم شمالیسنده پك منبت اولوب، ذخائرك انواعیله سبزه ومیوه‌لك بعض نوعلری وآز مقدارده پرنج ایله کنویر، توتون وسائره حاصل اولور. کراسته اعماله یارار اشجاری وطبده وبویاجیلقده مستعمل نباتاتی دخی چوقدر. خیلی مقدار ایپك دخی چیقار. کوچك لکن زیاده یورور بر نوع آت ایله استر، طوموز وسائر حیوانات اهلیه‌سی وهله طیوری چوقدر. آو حیواناتی‌ده بولدر. آریلری چوق اولوب، خیلی بال چیقار. مسك آهوسی وپوستلری کورك اعماله یارار حیواناتی‌ده کثرتلیدر. انهارینك صولرنده آلتون ریزه‌لری بولندیغنه نظراً، طاغلرنده آلتون معدنلری بولنمق اقتضا ایدیورسه‌ده، حکومت تحری واخراجنه مساعده ایتمیور. شمال جهتنده کلیتلی کمور معدنیله قورشون وسائر بعض معدنلر ومرمر وپترول دخی بولنیور. طوزلی معدن صولری‌ده چوقدر. ایالتده پوك منسوجاتله عبا، خالی وکاغد فابریقه‌لری بولنوب، کرك بونلرك معمولاتی وکرك بال وسائر محصولات سدك شمالنده‌کی تاتارلره فروخت اولنور. ایالتك مرکزیله (هانچونغ) شهری آره‌سنده پك کوزل بر یول بولنوب، کوپریلریله سائر عملیاتی جالب حیرتدر.

شنشیله (Chinchilla) اسپانیاده (مورسیه) خطه‌سنده البسیطه ایالتنده والبسیطه‌نك ٢٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٤٠٠٠ اهالیسی، دمیر یولی واطرافنده الیوم مسکون بر طاقم مغاره‌لری واردر.

شنفری زمان جاهلیتده یتیشن مشاهیر شعراء عربدن اولوب، ازد قبیله‌سنه منسوب ایدی. قوشمه‌ده شهرتی اولوب، حتی «اعدی من الشنفری» کلامی ضرب مثل اولمشدر. سلامان قبیله‌سیله خصومتی اولوب، نهایت بونلردن اسد بن جابر طرفندن طوتیله‌رق، قتل اولنمشدر. مشهور «لامية العرب» قصیده‌سنك صاحبی اولوب، قصیدهٔ مذکوره‌نك باشلانغیجی شودر:

اقیموا بنی امی صدور مطیکم
فانی الی قوم سواکم لا میل
فقد حمت الحاجات واللیل مقمر
وشدت لطیات مطایا وارحل

بو (لامیه) نك اعاظم ادبا طرفندن شرحلری اولوب، زمخشرینك شرحی ١٣٠٠ تاریخنده شهرمزده «الجوائب» مطبعه‌سنده طبع ونشر اولنمشدر.

شنکیت (Chinghit) صحرای کبیرك غرب جهتنده واقع (اضرار) خطه‌سنده تجارتگاه بر قصبه اولوب، ٤٠٠٠ اهالیسی و اطرافنده مزروعاتی واردر. سنغالدن کاروانلر کیدوب، تجارت ایدرلر.

شنوئه (یاخود شنوه) یمنده صنعادن ٤٢ فرسخلق مسافه‌ده واقع بر مملکت اولوب، ازد قبائلندن (ازد سنوئه) قبیله‌سنك مسکنی ایدی.

شوآ یاخود شوه (Choa) حبشك قسم جنوبیسندن عبارت واسع بر خطه اولوب، دفعاتله وخیلی وقت آیریجه بر حکومت صورتنده اداره اولنمشدر. حتی قرن حاضر میلادی ابتداسندن بری بوصورتله اداره اولنمقده ایکن، ١٨٥٦ ده نجاشیٔ سابق (تئودور) طرفندن ضبط وحبشه الحاق اولنمش ایسه‌ده، نجاشیٔ مرقومك وفاتندن صکره شوآ رئیسی بردرجه‌یه قدر استقلالنی استرداد ایتمشدر. ٩° ایله ١١° عرض شمالی آره‌سنده ممتد اولوب، یوکسك یرلری چیلاق وایی برجنسه منسوب قویون سوریلری مراعلرینی حاوی، اورته طرفلری اورمانق وآشاغی طرفلری مزروع ومنبتدر. بری ایلوله قدر و دیکری کانونلرده اولمق اوزره ایکی یاغمور موسمی اولدیغندن، سنه‌ده ایکی دفعه محصول ویرر. کویلری چوق اولوب، شهر وقصبه‌سی یوق حکمنده‌در.

شوآلهاون (Shoalhaven) آوسترالیانك (یکی جنوبی والس) مهجرنده بر ایرماقدر، که (مانرو) طاغلرندن نبعانله، شمال شرقی‌یه، بعده شرقه ونهایت شرق جنوبی‌یه طوغری آقه‌رق، ٤١٥ کیلومتره‌لك جریاندن صکره، ٣٤° ٥٢′ عرض جنوبیده بحر محیط متدله دوکیلور.

Digitized by Google

کیلر منصبندن ۱۶ کیلومتره بوقاری‌یه قدر کلوب، اوراده بیوکسك بر دمیر یول کوپریسی واردر. وادیسی پك کوزل ومنبتدر.

شوبك { وادی موسی قربنده وعمان ایله قلزم آره‌سنده مشهور بر حصن بولنمش اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

شوت { (Schutt) بو اسمله مجارستانده طونه مجراسی ایچنده و(پرسبورغ)ك آلت طرفنده ایکی آطه اولوب، بیوکنك مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۰۴۲ وکوچکنککی یالکز ۲۷۵ مربع کیلومتره‌در. ایکیسنك مجموعنده ۱۰۰ قدر قصبه وقریه بولنوب، طوپراقلری پك منبت ومحصولداردر. بو آطه‌لردن ویانه‌یه خیلی ذخیره کیدر. جسیم آغاجلری دخی واردر.

شوحطان { یمنده صنعا قربنده بر قصبه اولدیغی «معجم البلدان» ده مسطوردر.

شوخی { ایران شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی جرفادقانلی اولوب، باغ وباغچه‌ایله وآغاج یتیشدیرمکله مشغول وصرانفوزلق وسائر صنایعده ماهر ایمش. شو رباعی اونکدر:

پیری که بعاشقان نشانست منم
درعشق تو مشهور جهانست منم
هرجاکه جوانیست بود پیروپیر
آن پیرکه پیروهم جوانست منم

— ایکنجیسی یزدلی اولوب، شو بیت اونکدر:

مدام این آرزودارم که برکرد سرت کردم
بکرد خاطرم این آرزو بسیار می کردد

شوده { (Chaudet) فرانسه‌نك اك مشهور هیکلتراشلرندن اولوب، ۱۷۶۳ ده پارسده طوغمش، و۱۸۱۰ ده وفات ایتمشدر. رومادة بر بیوك مکافات قزانمش؛ وپارس آقادمیاسی اعضالغنه وصنایع نفیسه معلمکنه نصب اولنمشدی. بر چوق آثار مقبوله‌سی واردر.

شوده فوند { (Chaux-de-Fonds) اسویچره‌نك (نوشاتل) ناحیه‌سنده ونوشاتلك ۳۰ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق (ژورا) طاغنك مرتفع بر وادیسنده واقع قضا مرکزی برشهر اولوب، ۲۱۰۰۰ اهالیسی وساعت، ایکنه، قوطی

وسائر تخته‌دن مواد فابریقه‌لری واردر. ارتفاع ور دتندن حبوبات ومیوه یتیشه‌میوب، شهر وجوارل صنایعله وباشلیجه ساعتجیلقله یاشارلر.

شودیره { (Chaudière) آمریقای شمالید دومینیون قطعه‌سنك کبك خط سنده (سنت لوران) ایرماغنه تابع بر نهر اولوب ممالك مجتمعه حدودی قربنده (مفانتیق) کولند خروجله، کبك شهرندن ۱۲ کیلومتره بوقاریده مذ کور ایرماغه دوکیلور. مجراسی ۲۰۰ کیلومتره طو لنده اولوب، کنیشلکی ۵۰۰ متره‌یی متجاوزدر. منصبندن آزبوقاری ۳۰ متره‌لك ارتفاعدن دوشوب کوزل بر شلاله تشکیل ایدر.

شودیق { (Schoodic) ممالك مجتمعه‌نك (من جمهوریتنده ومنتهای شرق شما لیسنده بربرینه قریب برطاقم کوللراولوب، بیوجکلر ۱۲ عددنده‌در.

شوذر { اندلسده غرناطه ایله جیان آره‌سنده قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیا ایدیور.

شوراب { خوزستانده بر نهر اولوب، قولی اهواز شهری ایچند کچدیکنی یاقوت حموی بیان ایتدکدن صکره، عربلر (سولان) دیدکلری نهراولسه‌کرکدر، دیور؛ و«آج صو» دیمك اولان بو اسم فارسیسی خلافنده صو طاتلی اولدیغنی‌ده علاوه ایدیور.

شورش { هندستان شعراسندن برند مخلصی اولوب، اردو لساننده شعر یازان شعرانك اسامیسنی حاوی بر تذکره‌سی واردر.

شورمان { آنه ماریه‌ده — (.M. de) (Schurmann) آلمانیه‌نك ا مشهورقادینلرندن اولوب، ۱۶۰۷ تاریخنده قولونیه‌ده طوغمش، و۱۶۷۸ده وفات ایتمشدر. یونان، لاتین عبرانی وحبش لسانلرینه آشنا ورسم، هیکلتراشلق حکاکلق کبی صنایع نفیسه‌ده صاحبهٔ مهارت اولوب حرمت واعتبار عمومی‌یه مظهر ایکن، آنسز (لکسموند)ه چکیلوب، اختیار عزلت ایتمش؛ و(لابادی نك فکر وطریقنه تابع اولوب، روایته کوره بون زوجه‌سی دخی اولمش؛ وبونك وفاتندن صکره، برند کچه‌رك، ماملکنی فکر باطلنه تابع اولانلر اوغورینه

Digitized by Google

صرفله، اواخر عمرنده سفالتده قالمش ایدی.

شورندورف آلمانیه‌ده وورتمبرغك (باقست) ایالتند و (الوانكن) ك ٤٧ كیلومتره غرب جنوبیسنده قضا مركزی بر قصبه ارلوب، ٤٤٩٥ اهالیسی، مشهور باغلریله میوه‌دار آغاجلری ودیكیش ماكنه‌سی، دوكه، سیغاره وسائره فابریقه‌لری واردر.

شورهام (Shoreham) انكلتره‌نك (سوسكس) ایالتنده و بریكتون) ك ١٠ كیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق (آدور) نهری منصبنده بر قصبه واسكله اولوب، جواریله برابر ٥٠٠٠ اهالیسی، دمیر یولی واولدقجه تجارتی واردر. لیمانی وقتیله پك ایشلك ایدیسه‌ده، جوقدن قومله طولوب، درینلكی كافی اولمدیغندن، اهمیتدن دوشمشدر.

شوری قدماء شعراء عثمانیه‌دن اولوب، خداوندكار ولایتنده‌كی یكیشهرلیدندر. شو برایكی بیت اونكدر:

غنچه‌سز نوبهاری نیلرلر
یارسز مرغزاری نیلرلر
نوش ایدنلر می صفابخشی
باده‌ٔ پر خماری نیلرلر

شوریلوس (Chorrillos) پرونك (لیما) ایالتنده ولیمانك ١٥ كیلومتره جنوبنده اوله‌رق بحر محیط متعدل ساحلنده بر قصبه اولوب، لیمایه و (قولائو) یه دمیر یول ایله مربوطدر. پایتختك بر صیفیه‌سی حكمنده اولوب، علی الخصوص اورالرده دكیز حمامی موسمی اولان كانون ثانیدن نیسانه قدر سورن یاز موسمنده لیما اهالیسندن شوریلوسه اینثلر پك چوق اولور. هواسی پك ملایم وصاغلام اولوب، اطبا طرفندن متورملره توصیه اولنور. قربنده اسكی كیشوآ واینقا قوملرینك محل حجی بولنمش اولان (پاشا قاماق) شهر قدیمنك وجسیم معبدلرینك خرابه‌لری موجوددر.

شوسان ودها طوغریسی چئوشان (Chu-san, Tchéou-Chan) چینك ساحل شرقیسی قارشیسنده و (هانغ چئو) ایله (یانغ چه كانغ) ایرماقلری منصبلرینك اوكنده برطاقم آطه‌لر اولوب، ٢٩°٣٩′ ایله ٣٠°٥٠ عرض شمالی آره‌سنده ممتد اولورلر. بیوك وكوچك بر چوق جزاردن مركب اولوب، ینه (شوسان) تسمیه اولنان اك بیوكلری ساحلدن ١٢ كیلومتره وسعتنده بر بوغازله آیرلمشدر. بوآطه‌نك بویی ٤٥ واكی ١٢ كیلومتره ارلوب، ٢٠٠٠٠٠ اهالیسی واردر. ساحل جنوبیسنده بتون بو جزایرك مركزی اولان (تانغ های) شهری بولنوب، سوروخندقله محاطدر. كرك بوآطه وكرك ملحقاتی ٣٠٠ متره‌قدر ارتفاعلری اولان كوچك طاغ وتپه‌لری حاوی اولوب، میاه جاریه‌لری چوقدر؛ ومكمل جدوللر حفریله اراضیلری سقی اولنور. محصوللری بغدای، پرنج، چای، پتاتس، پاموق، توتون وسائره‌دن عبارتدر. شوسان جزیره‌سی چینك اك بیوك ایرماغی منصبنك قارشیسنده بولنمغله، اهمیت عسكریه‌سی چوق اولوب، ایكی دفعه انكلیزلر ضبط ایتمشلرسه‌ده، ینه ترككه مجبور اولمشلردر.

شوستر ایرانك خوزستان ایالتنده ودیزفولك ٦٠ كیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق كارون نهرینك اك شرق قولی اوزرنده واقع بر شهر اولوب، ٢٥٠٠٠ اهالیسی، بیوك ومصنع بر جامع شریفی، متعدد بازارلری، نهرك اوزرنده كوزل بر كوپریسی ونهرك صوینده اطرافی سقی ایچون شاپورك زماننده قالمه اولدقلری مروی اولان بر طاقم مصنع وجسیم بندلری وجدوللری واردر. تجارتی خیلی ایشلكدر. عرب جغرافیونی عندنده (تستر) اسمیله معروفدر. [«تستر» ماده‌سنه دخی مراجعت بیوریله.]

شوشه الیوم روسیه‌نك النده بولنان قره باغ خطه‌سنده (الیزاوتپول) ایالتنده والیزاوتپولك ١٤٠ كیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق (كور) ایرماغنه تابع بر چایه حاكم ١١٠٠ متره ارتفاعی اولان بر قیانك اوزرنده واقع بر قصبه اولوب، ٢٢٠٠٠ اهالیسی، متین استحكاماتی، كوزل كارگیر خانه‌لری وكنیش سوقاقلری واردر. اهالیسنك قسم اعظمی تاتار وقصوری ارمنیدر. قره باغ آتلرینك مركز مبایعه‌سیدر. قصبه‌ده عجم تقلیدی كوزل خالیلر وبعض قبا ایپك قماشلر اعمال اولنور.

شوف جبل لبنان مستقل متصرفلغنده بر قضا اولوب، ١٢ ناحیه و ٢١٠ قریه‌یی حاویدر. اهالیسی ٤٨٢٩٠ مقدارنده او-

Digitized by Google

لوب، ٢٠٢٧٥ ی درزی وقصوری مارونیدر.

شوفر { (Schœffer) طباعتك موجدلرندن وترقیسنه خدمت ایدنلردن اولوب، آلمانیاده (دارمستاد) ك (کرنسهایم) قصبه‌سنده طوغمش؛ و ١٤٤٩ ده پارسده مستنسخ اولدیغی حالده، (فوست) طرفندن کوتنبرغك ایجادی کندیسنه تعلیم ایدیله‌رك، موسی الیهك اورتاغی وبعده دامادی اولمش ایدی. ١٤٦٦ ده قائن پدرینك وفاتی اوزرینه، مطبعه‌نك صاحب مستقلی قالوب، فن طباعتی دهـا خیلی ایلری‌یه کوتورمش؛ و ١٥٠٢ ده وفات ایتمشدر.

شوق { هندستان شعراسندن بروجه‌زیر درت ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی (شیخ الهی بخش اکبر آبادی) اکبر آباده نشأت ایدوب، بعده فرخ آباده انتقال ایله، سلالهٔ تیموریه شهزادهکانندن میرزا مظفرك منشیانی زمره‌سنه داخل اولمش؛ واون اوچنجی قرن هجری اواسطنده وفات ایتمشدر. تقریباً اوچ بیك بیتی حاوی دیوانی واردر. شو بیت اونكدر:

اشك خونین میچكد از دیده باصد آب وتاب
تالب كوهر فشانت یاد می آید مرا

— ایكنجیسی (محمد انعام الدین بن مولوی محمد محی الدین خان) كاكوری قصبه‌سی رؤساسندن ایدی. شو بیت اونكدر:

بر دلم تیر نگاه تو ره شوق كشود
كرنه بیتابیٔ من رخنه درین كاركند

— اوچنجیسی (میر محمد باقر) بر دیوان ایله «طبقات الشعرا» عنوانیله بر تذكره براقمشدر.

— دردنجیسی (رای تنسوخ رای) لكهنوده ساكن برهمنیلردن اولوب، اود حاكمنك منشیسی ایدی. واجد علی شاهك مدحی حقنده بر قصیدهٔ بلیغه‌سی واردر. اود حكومتنك انقراضنده كلكته‌یه انتقال ایده‌رك ١٢٧٠ ده اوراده وفات ایتمشدر. «سفینة الشوق» عنوانیله بر تذكرة الشعراسی واردر. شو بیت اونكدر:

شوق از تو كند دولت عشق تو تمنا
بسیار بدست دلش این كنج نهانرا

شوقایه { بیوك — (Grand Chocaya) آمریقای جنوبیده بولیویانك (پوتوسی) ایالتنده و (آند) سلسلهٔ جبالنك شرقنده برقصبه اولوب، شمدیكی حالده اهمیتدن دوشمش ایسه‌ده، اون یدنجی قرن میلادی اوائلنده ٦٠٠٠٠ دن زیاده اهالیسی وار ایدی. اطرافنده برچوق كومش معدنلری بولنوب، بونلرك بری ٥٣٠٨ متره ارتفاعنده‌در.

شوقونته { (Choconta) قولومبیا ممالك مجتمعه‌سنك (قوندینا مارقه) جمهوریتنده و (بوغوته) نك ١٠٠ كیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق ٢٦٦٠ متره‌لك ارتفاعده برقصبه اولوب، ٨٥٠٠ اهالیسی و دمیر معدنیله نفتی وایلیجه‌لری واردر. آمریقانك كشفندن اول موجود بولنمش اسكی بر قصبه‌در.

شوقی { قدمای شعراء عثمانیه‌دن ایكی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی من اصل ادرنه‌ده بر قوجه قارینك قولی ایكن، شعرادن نجاتی وطالعی وصنعی ایله كوریشمك اوزره، مغنیسایه كیتمش؛ واوراده بولنان سلطان بایزید خان شهزاده‌لرندن شهزاده محموده انتساب ایلمش ایدی. شو بیت اونكدر:

دریغا حسرتم قالدی بنم سن سرو قامتده
بوكون دنیاده بیلزسه‌م بوله‌م یارین قیامتده

— ایكنجیسی بروسه‌لی اولوب، یاوز سلطان سلیم خان حضرتلرینك لالاسی شمسی بكه انتسابی اولمغله، پادشاه مشارالیهك شهزاده‌لكنده وطربزونده بولندقلری زمانده التفاتلرینه مظهر اولمشیدی. بعده بروسه‌ده بعض سلاطین عظامك تربه‌دارلغیله قناعت ایتمشیدی. شو بیت اونكدر:

دیردم كه بیاضه چیقه كیسوی سوادی
مشكل بو دخی قره‌لدی خط مجیدی

شوقی { فرس شعراسندن دخی بروجه آتی بش ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی تبریزلی اولوب، شاه اسماعیل صفوینك شهزاده‌لرندن صاحب تذكره سام میرزایه منسوب بولنمش؛ وبعده شاه طهماسبك قورقوسندن هنده قاچوب، اوننجی قرن هجری اواسطنده كابلده وفات ایتمشدر. شو رباعی اونكدر:

درداكه فراق ناتوان ساخت مرا
بر بستر ناتوانی انداخت مرا
از ضعف چنان شدم كه بر بالینم
صد بار اجل آمد ونشناخت مرا

— ایکنجیسی (ساوه) ساداتندن اولوب، هندستانه سیاحت ایتمش؛ وصودتنده تأهل ایدوب، ضرورتده وفات ایتمشدر. شو ایکی بیت حالنه موافق سویلدیکی بر قصیده‌سندندر:

روز وشب از نظارهٔ اطفال خویشتن
اشك تمام شورم وآه مشوشم
چون برق میدوند برهنه بسوی من
من همچو ابر شان بته خرقه درکشم

— اوچنجیسی (یزد) لی اولوب، عاشق مشرب ولاابالی بر آدم ایدی. وزیر خواجه رشیدك احفادندندر. اکثر عمرینی هراتده کچیروب، ٩٦٣ ده اوراده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر.

بس که سیل مژه از هر طرفی سویش رفت
کوچها کل شد ونتوان بسر کویش رفت

— دردنجیسی دارابجردلی اولوب، اوحدینك معاصرینندندر. شو بیت اونکدر:

زناز کرچه سخن با من آن صنم نکند
بدان خوشم که سخن از رقیب هم نکند

— بشنجیسی کبرادن اولوب، شو بیتندن بشقه احوالی معلوم اوله‌مدی:

بارقیبان سخن از کشتن من میکوید
کشتن اینست که با غیر سخن میکوید

شوکت بخاری { (محمد اسحاق) مشاهیر شعرادن اولوب، بخارا امیرنك اوغلی اولدیغی حالده، پدرینك وفاتندن صکره ملك عم‌زاده‌لرینه کچمکله، کندیسی ذاتاً ارباب فضل ودانشدن وقناعت اصحابندن اولدیغندن، سیاحته چیقوب، مشهد مقدسی بعد الزیاره، اصفهانه کیده‌رك، اوراده حکمفرما اولان محمد سعد الدین خانك التفاتنه نائل اولمش؛ وحقنده برچوق قصیده‌لر سویلمشدر. بعده هندستانه کیده‌رك، محمد علی کوهر شاهك تقدیر واحساننه مظهر اولمش؛ وایرانه بعدالعوده ١١٠٧ تاریخنده اصفهانده وفات ایتمشدر. مقبول ومتداول دیوانی واهل بیت حضرت نبوی حقنده قصاید ونعتلریله حکمت آمیز اشعار رائقه‌سی واردر. متأخرین شعرای ایراندن بو درجه‌ده قبول عامه وشهرته مظهر اولمش کیمسه یوقدر. شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

بود اهل جهانرا دشمنی از دوستی حاصل
که میخیزد غبار اینجا بکرد یکدیکر کشتن

شوکتی { ایران شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی (محمد ابراهیم) اصفهانلی اولوب، پك یاشلی اولدیغی حالده، منهیاتدن غیر مجتنب اولمغله، هندستانه ایکنجی سفرنده بر محبوبی طرفندن قتل اولنمشدر. شو بیت اونکدر:

شمع وکل وپروانه وبلبل همه جمعند
ای دوست بیا رحم بتنهائیٔ من کن

— ایکنجیسی (میرزا ابو القاسم) بزم ورزمه مقتدر اولوب، شو بیت اونکدر:

قضا بکشتن من اینچنین شتاب مکن
چو خواهم از ستمش مرد اضطراب مکن

شوکیتو { یاخود شوقویتو (Chuquito, Chucuito) پرونك قسم جنوبیسنده واقع (پونو) ایالتنده وپونونك ٢٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق (تیتیقاقه) نام واسع کولك ساحل غربیسنده بر قصبه اولوب، ٥٠٠٠ اهالیسی وجسیم طاشلردن یاپلمش مربع الشکل قدیم بر بنای عجیبی واردر. وقتیله دها بیوك ایدی.

شوکیساقه { (Chuquisaca) ونام دیکرله (سوقره) آمریقای جنوبینك بولیویه خطه‌سنده و (لاپاز) ك ٥٥٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق ٢٨٤٠ متره ارتفاعی اولان بر یایله‌نك اوستنده ایالت مرکزی بر شهر اولوب، ٢٤٠٠٠ اهالیسی، دارالفنونی، دیکر بر ایکی مکتبی، ٢٧ کلیساسی، کنیش سوقاقلری وکوزل ابنیه‌سی واردر. موقع ومنظره‌سی دخی پك کوزلدر. یقین وقته‌دك بولیویه‌نك مرکزی اولوب، بعده (لاپاز) مرکز اتخاذ اولنمشدر.

شول { (Schoell) فرانسه‌نك مشاهیر مورخیننده اولوب، ١٧٦٦ ده (سار بروق) قربنده طوغمش، و١٨٣٣ده وفات ایتمشدر. مربی مأموریتیله بر روس عائله‌سنه التحاق ایده‌رك، شاکردلریله برابر آلمانیه، ایتالیا، اسویچره وروسیه‌یی کزمش؛ وبعده پارسده وباله‌ده بر مدت کتابجیلق ایتدکدن صکره، ١٨١٤ ده پروسیه قرالنك خدمتنه کیره‌رك، بعض مهم مأموریتلرده بولنمشدر. ٤٦ جلددن مرکب آوروپا دولی تاریخنی، ١٥ جلددن مرکب صلح ومعاهده تاریخنی ویونان ولاتین لسانلری ادبیاتنك احوال تاریخیه‌سنی یازمشدر.

Digitized by Google

شولاپور { (Cholapour) هندستانك بمبای ایالتنده و بمبایك ٤٥٠ } کیلومتره شرق جنوبیسنده و بمبایدن مدراسه کیدن دمیر یول خطی اوزرنده سنجاق مرکزی بر شهر اولوب، ٥٥٤٠٠ اهالیسی، اطرافنده کنیش خندق وبك ایشلك بازوق تجارتی واردر. — سنجاغی ١٨١٨ تاریخ میلادیسندن بری انکلیزلرك النده اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ١٠١٦٥ مربع کیلومتره واهالیسی ٦٦٢٩٨٥ کشیدر.

شولتن { (Schultens) آلمانیه مستشرقیننده‌ن اولوب، ١٦٨٦ ده (غرونینکه) ده } طوغمش، و ١٧٥٠ ده وفات ایتمشدر. عربی وعبرانی لسانلرینه دائر برقاچ تألیفی واردر.

شولزه { (Schulze) بو اسمله دخی مستشرقیندن آلمانیه‌لی ایکی کشی اولوب، } بری ١٦٨٧ ده تولد و ١٧٤٤ ده وفات ایتمش؛ وطب وفلسفه ایله عربی وعبرانی وسریانی لسانلرینه واقف بولنمشدر. — ایکنجیسی ١٧١٩ ده طوغوب، ١٧٦٠ ده وفات ایتمش؛ وهندستانه سیاحت ایدوب، اورانك لسانلرینی اوکرنمش؛ وبوز نوع حروف هجا ایله ایکیوز لسانه مترجم بر دعایی حاوی بر کتاب نشر ایتمشدر.

شولم { یاخود اشولم (Schwelm) غربی پروسیه‌ده (وستفالیه) ایالتنك (آر } نسبرغ) سنجاغنده وآرنسبرغك ٥٢ کیلومتره غرب جنوبیسنده بر قصبه اولوب، ١٣٠٢٠ اهالیسی، دمیر وتوتیا معدنلری، چلیکلی میاه معدنیه‌سی، قوردله و پیانو وساژه فابریقه‌لری ودمیر خانه‌لری واردر.

شولوله { (Cholula) مکسیقه حکومات متفقه‌سنك (پوئبله) حکومتنده وپو } ئبله‌نك ٥ کیلومتره غربنده بك اسکی برقصبه اولوب، ایچنده بولنان و (توقالی) تعبیر اولنان جسیم بر هرمیله مشهوردر. شمدیکی حالده آنجق ٦٠٠٠ اهالیسی وار ایسه‌ده، آمریقانك کشفندن اول وصکره دخی بیوك بر شهر بولنمشدر.

شولون { (Cholon) هند چینیده فرانسه‌یه تابع (قوشنشین) مملکتنك (متیو) } ایالتنده وسایغونك ٧ کیلومتره غربنده اوله‌رق سایغون نهری قوللرندن بری اوزرنده برشهر اولوب، ١٥٠٠٠ ی چینلی اولمق اوزره ٤١٠٠٠ اهالیسی وبك ایشلك برنج تجارتی واردر. فرانسزلرك النه کچه‌لی، اصلاح وتزیین اولنمشدر.

شومان { جیحونك اوته‌سنده واقع صغانیان خطه‌سنده برکوچك قصبه اولوب، } بعض مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولنمشدر.

شومون { (Chaumont) فرانسه‌نك شرق طرفنده واقع (مارنه) ایالتنك } مرکزی بر قصبه اولوب، پاریسك ٢٦٢ کیلومتره جنوب شرقیسنده ومارنه ایله (سوزه) نهرلری ملتقاسنده واقع و ٨٦٠٠ اهالیلی جامعدر. مکتب اعدادیسی، دارالمعلمینی، ٤٠٠٠٠ جلدی حاوی کتبخانه‌سی، علوم وفنون وزراعت جمعیتلری، قانت وبچاق فابریقه‌لری، دباغخانه‌لری، حبوبات، بیاغی، دری، دمیر وساژه‌یه متعلق تجارتی واسکی بر قلعه‌سی واردر.

شونبرغ { (Schonberg) «کوزل حصار» دیمك اولان بو اسمله آلمان مما } لکنده برقاچ قصبه بولنوب، اك بیوکی آوستریانك (موراویه) خطه‌سنده بولنانی واسلاوجه (سومبرك) دنیلیندر، که (اولموچ) سنجاغنده واولموچك ٤٧ کیلومتره شمال غربیسنده و (موراوه) یه تابع (تس) نهری اوزرنده واقع اولوب، ٨٥٦٠ اهالیسی وکتن وایپلك منسوجاتله کاغد وایکنه فابریقه‌لری واردر.

شونبرون { (Schonbrunn) ویانه‌نك جنوبنده وغرب طرفنده امپراطوره } مخصوص بر سرای اولوب، کوزل وواسع باغچه ودوه‌لری واردر، که متعدد بیوك حوضلری، مسله‌لری هیکللری ومکمل بر حیوانات باغچه‌سی دخی شاملدر.

شونبك { (Schonbeck) پروسیه‌نك صاقسه ایالتنده (ماغدبورغ) سنجاغنك } (قالبه) قضاسنده وقالبه‌نك ١٣ کیلومتره شمالنده و (البه) ایرماغنك صول ساحلنده بر قصبه اولوب، ١٣٣٢٠ اهالیسی، دمیر یولی، اجزای کیمیویه، مقوی، نشاسته، دوکه وساژه فابریقه‌لری ونهرده سفاینله اجرا اولنور ایشلك تجارتی واردر.

شونلینده { (Schönlinde) چهستانده (لایتمریج) ایالتنك (رومبورغ) } قضاسنده ورومبورغك ٤ کیلومتره جنوب غربیسنده بر قصبه اولوب، ٤٩٨٠ اهالیسی، دمیر یولی، مکتب

Digitized by Google

اعدادیسی، مکتب صنایعی، کتان وپاموق بزیله باصمه وساٸره فابریقه‌لری واردر.

شونو (Chonos) آمریقای جنوبیده شیلی‌یه ملحق وپتاغونیه‌نك ساحل غربیسی قارشیسنده واقع بیك قدر کوچك آطه‌نك هیئت مجموعه‌سنه ویریلن اسم اولوب، اورته‌لری ٤٠° عرض جنوبیده واقعدر. ماجلان بوغازینه قدر ممتد اولان بو آطه‌لر همان خالی ومجهول الاحوال اولوب، اکثری اورمانلرله مستوردر.

شونی (Chauny) فرانسه‌ده (اسنه) ایالتنك (لانون) قضاسنده ولانونك ٥٥ کیلومتره غربنده اوله‌رق (اوآزه) نهرینك ساحل یمیننده وبو نهرك سیر سفاٸنه صالح اولمغه باشلادیغی محلده واقع ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ٨٨٠٠ اهالیسی وتول، دانتله وساٸره فابریقه‌لریله دمیر وباقیر دوکمخانه‌لری واردر.

شونینکن (Schoningen) آلمانیه‌نك شمال غربی جهتنده واقع (برونسویق) دوقه‌لغنك (هلمستد) سنجاغنده وهلمستدك ١٠ کیلومتره جنوب غربیسنده بر قصبه اولوب، ٦٩٢٠ اهالیسی، لنکیت وطوز معدنلری واجزای کیمیویه ایله ماکینه وساٸره فابریقه‌لری واردر.

شوون (Schouwen) فلمنك (زلانده) ایالتنك اك شمالی آطه‌سی اولوب، شمالاً (اوورفلاکی) جزیره‌سندن (موزه) ایرماغنك (فرامر) دینلن قولیله، جنوب شرق جهتندن (تولن) جزیره‌سندن (ماستاغ) جدولله، جنوباً (بولاند) آطه‌سندن شرق اسقو نهریله آیرلمش اولدیغی حالده، غرباً وغرب شمالی جهتلرندن شمالی دکیزله محاطدر. شرقدن غربه بویی ٣٠ واك کنیش برنده اکی ١٣ کیلومتره اولوب، اورته‌سندن صنعی برجدولله ایکی‌یه آیرله‌رق، جنوب شرق قسمی (دوبولاند) دینلیر. کلیتله کوك بویا حاصل اولور. بك چوق بالیق صید اولنوب قورودیلور. طوز تصفیه‌خانه‌لریده چوقدر. بو آطه دفعاتله طغیان میاهدن مصاب اولوب، اهالی وحیواناتی تلف اولمشدر.

شویا (Chouia) روسیه‌نك ولادمیر ایالتنده وولادمیرك ١٠٥ کیلومتره شمال شرقیسنده (تزا) نهری وموسقوه‌دن (کینشما) یه کیدن دمیر یول خطی اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٩٨٩٠ اهالیسی وکتان و پاموقدن بز، صابون، کورك وساٸره فابریقه‌لری واردر.

شویبوس (Schwiebus) یاخود اشویبوس پروسیه‌نك براندبورغ ایالتنده فرانقفورت سنجاغنك (زولنجاو) قضاسنده وزولنجاوك ٢٠ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق فرانقفورتدن پوزنه کیدن دمیریول خطی اوزرنده برقصبه اولوب، ٨٤٠٠ اهالیسی، لنکیت معدنی، یوك، ایپلیك، چوخه، ماکینه، موم، بیره، اسپیرتو و ساٸره فابریقه‌لری وقلعه‌سی واردر.

شویلکیل (Schuylkill) ممالك مجتمعه‌نك پانسلوانیه خطه‌سنده بر نهردر، که پوجویلك ١٩ کیلومتره شرق شمالیسنده نبعانله، غرب جنوبی‌یه وبعده جنوب شرقی‌یه آقه‌رق وبر طاقم چایلر آله‌رق، (فیلادلفیا) شهرینه واصل اولور، وبو شهرك اوستنده کوزل بردوحه اسقاط ایتدکدن صکره، شهردن ١٢ کیلومتره آشاغیده (دلاوار) ایرماغنه دوکیلور. مجراسنك طولی ٢٠٠ کیلومتره‌دن زیاده اولوب، قسم اعظمی سیر سفاٸنه صالحدر. بعض جدوللری دخی واردر.

شهاب صحابه‌دن بروجه زیر برقاچ ذاتك اسمیدر: (شهاب بن اسماء الکندی) که قومی طرفندن مبعوثاً نزد حضرت نبوی‌یه کله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمشیدی. (شهاب بن حرفه) که جانب نبویدن مسلم بن عبدالله تسمیه بیورلمشیدی. اوغلی یزید کندیسندن روایت ایتمشدر. — (شهاب بن زهیر البکری الذهلی) که نزد حضرت نبوی‌یه هجرت ایتمشدی. — سعد بن هشامك پدری شهابکه جانب رسالتپناهیدن هشام تسمیه بیورلمشیدی. — (شهاب القرشی) که قرآن کریمك قراٸتنی حضرت فخر کاٸنات (صلعم) افندمزدن اوکرنمش؛ وبعده حمصده ساکن اولوب، بك چوق خلقه قرآن کریمك قراٸتنی تعلیم ایتمش ایدی. — (شهاب بن مالك الیمامی) که مبعوثاً نزد حضرت نبوی‌یه کله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ واوغلی عبدالله کندیسندن روایت ایتمشدر. — (شهاب بن المجنون یاخود بن کلیب الجرمی) که اهل کوفه‌دن معدود اولوب، بعض احادیث شریفه روایت ایتمشدر. — (شهاب الانصاری)

Digitized by Google

که بعده مصرده ساکن اولوب، بعض احادیث شریفه روایت ایتمشدر.

شهاب { (علی —) ترشیزلی اولوب، شیخ آذری ایله مشاعره ومناظره‌ده بولنمش؛ وسلطان شاهرخك اوغلی محمدجوکی بهادرك خدمتنده بولنوب، بونك مدحنه دائر بعض قصیده‌لر سویلمشدر. شو ایکی بیت بوقصیده‌لرینك برندندر:

چو پرده ازرخ چون آفتاب برداری
بجان ودل کندت مشتری خریداری
غلام غمزهٔ جادو وچشم خونریزست
جهان بشعبده بازی فلك بخون خواری

شهاب { (قاضی شهاب الدین دولت آبادی) هندستانك مشاهیر شعرا وعلماسندن اولوب، «ارشاد النحو»، «بدیع البیان»، «شرح اصول بزدوی»، «تفسیر بحر مواج» عنوانلی کتابلرك وسائر برچوق کتب ورسائلك مؤلفیدر. سید اجل ایله بینلرنده جریان ایدن بر اختلاف اوزرینه، سید اولمیان عالمك سید جاهله تقدمی حقنده بر رساله یازمش ایسه‌ده، عالم معناده توبیخ حضرت نبویه‌یه اوغرادیغندن، بوکا مقابل «مناقب السادات» عنوانیله بر رساله یازمش؛ وسید اجلدن عذر دیله‌مش ایدی. سلطان ابراهیم شرقی طرفندن کندیسنه (ملك العلماء) عنوانی ویرلمشیدی. ٨٤٨ تاریخنده وفات ایتمشدر. بر جاریه احسانی معرضنده زمانی حکامندن برینه تقدیم ایتمش اولدیغی شو جناسلی قطعه جملهٔ اشعارندندر:

این نفس خاکسار که آتش سزای اوست
بر باد کشت ولایق بی آب کردنست
یك کس چنان فرست که پا بر سرم نهد
ریزد همه منی وتکبر که در منست

شهاب الحجازی { مؤلفیندن اولوب، «النیل فی احوال النیل» عنوانیله بر تألیفی واردر.

شهاب الدین { (ابو العباس احمد بن یحیی) مشاهیر علمادن اولوب، (الکاتب الدمشقی) دیمکله دخی معروفدر. ٧٠٠ تاریخنده طوغوب، ٧٤٩ ده وفات ایتمشدر. «مسالك الابصار فی الممالك والامصار» عنوانیله تاریخ وجغرافیایه وتراجمه دائر اوتوز قرق جلددن مرکب معتبر بر کتابی واردر، که بر نسخه‌سی پارس کتبخانه‌سنده بولنوب، اخیراً طبعنه مباشرت اولنمشدر. آیا صوفیه کتبخانه‌سنده دخی ٣٤١٥ الی ٣٤٣٩ رقملریله مرقم بر نسخه‌سی موجوددر.

شهاب الدین { (ابو العباس بن ادریس الصنهاجی) مغرب علماسندن اولوب، یهود ونصارانك اعتقاداتنه قارشو واللرنده بولنان کتب مقدسه‌نك اختلافاتنی مبین بر تألیفی واردر، که لوندره‌ده‌کی (بودلیانه) کتبخانه‌سنده ١٢٤ رقمیله مرقم بر نسخه‌سی بولنیور.

شهاب الدین { اطبادن اولوب، «اسرار الطب» عنوانیله فارسی العباره بر تألیفی واردر.

شهاب الدین { [«ابوشامه» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

شهاب الدین { فرس شعراسندن بروجه زیر اوچ ذاتك اسمیدر:

برنجیسی (محمد رشید) غزنینلی اولوب، حکیم سنائینك معاصری و بهرامشاه غزنوینك مداحی ایدی. ٥٩٨ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو برایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

سپیده دم چو خط نور بر ظلام کشند
براق خسرو سیاره درلجام کشند
همی برآید خورشید در ممالك شرق
چو خنجری که بتدریجش ازنیام کشند

— ایکنجیسی بخارالی اولوب، شو قطعه اونکدر:

بنا گوش تو ای ترك سمن سیمای سیمین تن
سمن راخاك زد در چشم وگل راچاك پیراهن
زنخدان تو چون گویست چون چوگان ترا قامت
گریبان تو بر ماهست وبر پروین مرادامن

— اوچنجیسی سمرقندلی اولوب، شو بیت اونکدر:

چو آینه است بنا گوش آن نیامیزد
که تیره می نکند صد هزاره آه منش

شهاب الدین { (ادیب صابر) [«صابر» ماده‌سنه مراجعت].

شهاب الدین احمد { (ملك ناصر —) مصرده حکومت سورن ممالیك اتراکك اون بشنجیسی اولوب، (ملك ناصر ناصرالدین بن ملك منصور سیف الدین قلاون)ك اوغلیدر. برادری (ملك اشرف علاء الدین کچك)دن صکره ٧٥٣ تاریخنده یالکز اوچ آی حکمدارلق ایتمشدر.

Digitized by Google

شهاب الدين احمد [«نوری» ماده‌. سنه مراجعت.]

شهاب الدين احمد هندستان فقهاسندن اولوب، طقوزنجی قرن هجریده یاشامش؛ وابراهیم شاه جونپوری امریله «فتاوی ابراهیم شاهی» عنوانیله بر کتاب یازمشدر.

شهاب الدين برلسی صوفیوندن اولوب، تصوفه دائر «درالغواص» عنوانیله بر تألیفی واردر.

شهاب الدين بن فتح الدين مشاهیر اطبای اسلامدن اولوب، سابق الترجمه ابو الحوافرك تورونیدر. تداوی امراض وحفظ الصحه قواعدنده عصرینك فریدی ایدی. مصرده یاشایوب، ملك ظاهر رکن الدين بیبرسك خدمت طبابتنده بولنمش؛ وفن طبه دائر بعض کتابلر یازمشدر.

شهاب الدين دولت آبادی [«شهاب» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

شهاب الدين سهروردی (ابو حفص عمر بن محمد البکری) مشاهیر صلحادن وفقهاء شافعیه‌دن اولوب، سالف الترجمه ابو النجیب سهروردینك یکنیدر؛ ونسبی حضرت ابا بکر صدیق (رضی) ه منتهی اولور. ٥٣٩ تاریخنده سهرورده طوغوب، اکمال تحصیل ایتدکدن صکره، مشاهیر صوفیوندن عمی مشارالیه نجیب الدیندن وعبدالقادر کیلانی حضرتلرندن اخذ انابتله، باطنی دخی ظاهری کبی کمالاتله تنویر ایده‌رك، تدریس وافاده ووعظ ونصیحتده بیوك بر شهرت قزانمش ایدی. دفعاتله ایفای حج شریف ایتمشدی. کندیسنه بیك اوزاقلردن یازوب، مسائل فقهیه ودینیه‌ده تحریراً استفتا ایدرلردی. ٦٣٢ تاریخنده بغدادده وفات ایتمشدر. برخیلی تألیفاتی اولوب، اك مشهوری «عوارف المعارف» عنوانلی تألیف معتبریدر. عربی وفارسی اشعاری چوق اولوب، ایکی لسانده‌ده بر ایکیشر بیتنی ایرادله اکتفا ایدرز:

(شعر عربی)

لا تسقنی وحدی فما عودتنی
انی اشح بها علی جلاسی

انت الکریم ولا یلیق تکرماً
ان یعبر الندماء دور الکاس

(شعر فارسی)

بیغشای باتکه بخت یارش نبود
جز خوردن اندوه تو کارش نبود
از عشق تو حالتیش باشدکه دران
هم باتو وهم بیتو قرارش نبود

شهاب الدين سهروردی (ابو الفتوح یحیی بن حسین بن امیرك) مشاهیر حکمادن اولوب، (حکیم مقتول) و (قتیل الله) دینمکله دخی متعارفدر. علوم حکمیه وادبیه وفقهیه وسائره‌ده زماننك فریدی اولوب، حتی وفرت معلوماتندن کنایه اوله‌رق علم سیمیایی دخی بیلدیکی متواتر وحقنده بر چوق خوارق عاده منقولدر. حلبه کیدوب، اورانك علماسیله مباحثه ومناظره ایتدکده، غلبه چالمقله، حلب حاکمی بولنان ملك ظاهر بن صلاح الدين ایوبی کندی حضورنده صاحب ترجمه‌یی علمای شهر ایله امتحان ایده‌رك، ومباحثه‌لرینی دیکلیه‌رك، عقل وکمالنك تفوقنده کسب اطمئنان ایدنجه، صاحب ترجمه حقنده رعایت وتعظیمی زیاده ایدوب، یانندن آیرماز اولمش؛ وبونك اوزرینه علمای حلبك شهاب الدين حقنده بغض وخصومتلری بر قات دها اولوب، کندیسنی اعتقادسزلقله اتهام ایتمشلر؛ وسوزلرینك ملك ظاهره تأثیر ایتمدیکنی کورنجه، صلاح الدين ایوبی‌یه یازوب، مشارالیه اوغلنه شهاب الدينك قتلنی قطعیاً امر ایتمش؛ وبونك اوزرینه ملك ظاهر قتلنه مجبور اولمغله، کندی اختیاری اوزینه، آج قاله‌رق تلف اولمشدر. بو حادثهٔ مؤلمه ٥٨٦ تاریخنده وقوع بولوب، شهاب الدين وفاتنده آنجق ٣٦ یاشنده ایدی. باشلیجه تألیفاتی بروجه آتیدر: «التلویحات اللوحیة والعرشیه»، «الالواح العمادیه» که بنی آرتقدن خربوت صاحبی عماد الدين ابو بکر بن قره ارسلان نامنه یازمشدر، «کتاب اللمحة»، «کتاب المقاومات»، «هیاکل النور»، «کتاب المعارج»، «کتاب المطارحات»، «حکمة الاشراق». بونلردن «هیاکل النور» ایله «حکمة الاشراق» مشهور اولوب، شهرمز کتبخانه‌لرنده نسخه‌لری موجوددر. اشعاری چوق اولوب، شو بر ایکی بیت آجلقدن اوله‌جکی وقت سویلدیکی بر قصیده‌سندندر:

Digitized by Google

قل لا صحاب رأونی میتاً
فبکونی اذ رأونی حزنا
لا تظنونی بانی میت
لیس ذا المیت والله انا
انا عصفور وهذا قفصی
طرت عنه فتخلی رهنا
وانا الیوم اناجی ملاء
واری الله عیاناً بهنا

شهاب الدین سیواسی { مشاهیر علما و مشایخدن اولوب، عن اصل سیواسده برینك کوله‌سی ایکن، تحصیل علومه قویلەرق، اکمال تحصیلدن صکره، شیخ زین الدین خافینك خلیفه‌سی شیخ محمد خلیفه‌یه انتسابله، تصوفدن دخی بهره مند اوله‌رق، شیخ مشارالیه ایله برابر اپاتلوغه انتقال ایتمش؛ واووقت اوراده حکم سورن آیدین اوغلنك حرمت واکرامنه نائل اولوب، ٧٨٠ تاریخلرنده اوراده ارتحال ایتمشدر. «عیون التفاسیر» عنوانیله برتفسیر شریفی واردر، که تفسیر شیخ دینمکله معروفدر. تصوفه دائر «رسالة النجاة» عنوانیله بر اثری ودیکر بررساله‌سی دخی واردر.

شهاب الدین شواء { (ابو المحاسن یوسف بن اسماعیل) مشاهیرشعرادن اولوب، اجدادی کوفه‌لی اولدیغی حالده، حلبده تولد ونشأت ایتمشدر. ٥٦٢ ده طوغوب، ٦٣٥ ده وفات ایتمشدر. ابن خلکان ایله معاصر اولوب، بینلرنده مودت موجود ایدی. درت جلددن مرکب دیوان اشعاری واردر. شو بر ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

فتی فاق الوری کرماً وبأساً
عزیز الجار محض الجناب
تری فی السلم منه غیث جود
وفی یوم الکریهة لیث غاب الخ

شهاب الدین عسقلانی { [«ابن حجر عسقلانی» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

شهاب الدین غوری { (ابو المظفر محمد بن سام) غوریان سلاله‌سنك دردنجی حکمداری اولوب، دولت مذکوره‌نك بانیسی اولان علاءالدین حسنك برادر زاده‌سیدر. ملوك مذکوره‌نك آب رویی اولوب، غیاث الدین محمدك زمان سلطنتنده غزنه حاکمی اولدیغی حالده، ٥٨٢ ده ملوك غزنویه‌نك اخیری اولان خسرو شاهی مغلوب واسیر ایتمش؛ وبعده هندستانه توسیع فتوحات ایده‌رك، ٥٨٨ تاریخنده‌ك ملتان واجمیر ودهلی‌یی ضبط ایلمش ایدی. ٥٩٩ده، برادرینك وفاتی اوزرینه، تخت سلطنته چیقوب، خوارزمشاهان ایله دفعاتله محاربه ایتمش؛ ونهایت مرو ونیشابور جهتلری خوارزمشاهانك وهرات وبلخ طرفلری غوریلرك اولمق اوزره، بینلرنده صلح عقد اولنمشدی. ٦٠٢ تاریخنده سمرقند خانته قارشی عسکر سوق ایتمکده ایکن، اثنای راهده بعض هندلی طرفندن شهید اولمشدر. برادرزاده‌سی محمود خلفی اولمشدر.

— غوریان دولتی شعباتندن کشمیرده حکومت سورن سلاله‌یه منسوب دیکر بر شهاب الدین دخی واردر، که ٧٥٧ تاریخنده پدری علاء الدینه خلف اولوب، تبت، کاشغر، بدخشان وکابل طرفلرینی ضبط ایتدکدن صکره، بیوك بر عسکرله هندستانه دخول ایله، دهلی حکمداری فیروز شاهی مغلوب ایتمش؛ وکشمیره عودتنده بر چوق بتخانه‌لر هدم وبتلرینی شکست ایلمش ایدی. ١٩ سنه حکومت سوردکدن صکره، ٧٧٦ تاریخنده وفات ایدوب، برادری قطب الدین خلفی اولمشدر.

شهاب الدین القاضی { [«ابن ابی الدم» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

شهاب الدین مروارید { ایران مشاهیر شعراسندن اولوب، پدری خواجه شمس الدین محمد کرمانینك رجالندن ایدی. مولانا جامینك بر مطلع مشهورینه جواباً سویلمش اولدیغی شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

آه از هرکه وفا بود امید دل من
غیر نومیدی ازو هیچ نشد حاصل من

شهاب الدین معمایی { شعرای ایراندن اولوب، معماسویلمکده‌کی مهارتنه مبنی بو لقبله شهرت بولمشدر. بابر شاهك معیتنده هندستانه کیدوب، همایون شاه زماننده ٩٤٢ ده اوراده وفات ایتمشدر. اشعارینه دسترس اولنه‌مدی.

شهاب الدین مقدسی { (احمد بن عبد الرحمن) تعبیر

Digitized by Google

...ده شهرت قزانمش علمادن اولوب، بوخصوصده‌کی اصابتی حقنده خارق العاده بر طاقم نوادر منقولدر. تعبیره دائر «البدر المنیر» عنوانیله بر تألیفی دخی واردر. اکثر عمرینی مصرده کچیروب، ٦٩٧ ده دمشق شامده وفات ایتمشدر.

شهابی { (ملا عبد الله) ایران شعراسندن اولوب، قزوینلیدر. شو بیت اونکدر:

در آرزوی تو شوقم نکر که در شب هجران
اجل بکار خود ومن در انتظار تو بودم

شهباز کرای { قریم خانلرندن اولوب، آرسلان کرایك اوغلی اوغلیدر. ١١٤٥ تاریخنده طوغوب، پدرینك برنجی خانلغنده بدیسان سرعسکری، وعمی قریم کرایك خانلغنده بوجاق سرعسکری واوربکی، وبیوك برادری دولتکرایك ایکی دفعه خانلغی زمانلرنده قلغای بولنمشیدی. بعدالانفصال روم ایلنده سرای ویزه‌ده اقامت ایتمکده ایکن، درسعادته جلبله، شهزاده باشنده اقامتنه مأذونیت ویرلمشیدی. ١٢٠١ سنه‌سی اواخرنده قریم خانلغنه نصب بیوریله‌رق، محاربه زمانی اولمغله، بوجاق (یعنی بسارابیه) جانبنه عسکر سوقنه مأمور اولمش؛ وجسارت ودرایتی حسبیله موفق اولوب، یاشی ضبط ایتمش اولان عجمه عسکرینی اورادن چیقارمش ایسه‌ده، ایستدیکی امداد ومهمات کوندرلمه‌مکله، اوصره‌ده روسلر دخی حدودی تجاوز ایتدیکندن، اوغلی محمد کرای دخی میدان حربده شهید اولدقدن صکره، ناچار بندره چکلمکه مجبور اولمشدی. ١٢٠٣ تاریخنده خانلقدن عزل اولنه‌رق، سرای ویزه‌یه معاودت، و ١٢٠٧ ده اوراده وفات ایتمشدر. وفاتنده ٦٢ یاشنده اولوب، برچق سنه خانلق ایتمشدر.

شه‌پین { (Ché-Pin) چینك جنوب غربی جهتنده واقع (یوننان) خطه‌سنده واسع وکوزل بر کولك کنارنده و ٤٥َ ٢٣° عرض شمالیده کائن کوزل بر قصبه اولوب، مرمرله دوشنمش تمیز وکنیش سوقاقلری وایشلك تجارتی واردر.

شهده { (بنت ابی نصر احمد بن الفرج الابری) مشاهیر نسادن اولوب، علوم مختلفه‌ده‌کی وسعت معلوماتیله وحدیثده‌کی وفرت وثوق وحسن اسنادیله وحسن خطده‌کی مهارتیله مشهوره وحق (شهدة الکاتبه) دیمکله دخی معروفه‌در. پدری بغدادك متعیناتندن بولندیغی کبی، زوجی (ثقة الدوله ابوالحسن علی بن محمد الدرینی) دخی عصرینك اعیان ادباسندن وخلیفهٔ عباسی مقتفی لامرالله‌ك رجالندن ایدی. وتکیه ومدرسه کبی بغدادده بر خیلی خیراتی دخی وار ایدی. صاحبهٔ ترجمه عصرینك مشاهیر علماسندن استماع واستفاده ایدوب، بعده افاده وتدریسله مشغول اولمش؛ واعاظم علمادن برچوق ذواته اجازت ویرمش ایدی. ٥٧٤ تاریخنده طقسان یاشلرنده وفات ایتمشدر.

شهده { (بنت عمر بن احمد العقیلی الحلبی) مشاهیر محدثاتدن اولوب، حلبده فاضل کاشغریدن وسائر علمادن استفاده واخذ اجازت ایتدکدن صکره، تدریس وافاده ایله اشتغال ایدوب، صلاح الدین صفدینك استادی علم الدین وسائر مشاهیر محدثین کندیسنك درسندن استفاده ایتمشلردر. ٧٠٩ تاریخنده حلبده وفات ایتمشدر.

شهده { مشاهیر مغنیاتدن اولوب، امویه‌دن ولید بن یزیدك جاریه‌سی ومغنیهٔ شهیره عاتکه‌نك والده‌سیدر.

شهدی { (الکرخی) اوائل خلافت عباسیه‌ده طب وفلسفه کتابلرینی سریانیدن عربی‌یه ترجمه ایدن مترجملردن اولوب، اوغلی (ابن شهدی) دخی بقراطك بعض کتابلرینی ترجمه ایتمشدر.

شهدی { شعرای عثمانیه‌دن اوچ کشینك مخلصیدر:
برنجیسی ابوالفتح سلطان محمد خان ثانی دورنده یاشایوب، پادشاه مشارالیهك فتوحاتنی مبین شاهنامهٔ فردوسی‌یه تقلیداً ٤٠٠٠ بیتی حاوی بر شاهنامه نظم ایدوب، اتمامنه موفق اوله‌مامشدر. باشلانغیجی شودر:

بنام خداوند دادار پاك
بر آرندهٔ آتش وباد وخاك
خداوند جان وخداوند هوش
خداوند روزی‌ده وراز پوش

— ایکنجیسی انطاکیه‌لی اولوب، سلطان سلیم خان اول زماننده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

کوکلی قاپدی زلف عنبر بار
زاغی کورکه همایی ایتدی شکار

Digitized by Google

— اوچنجیسی ینه انطاکیه‌لی اولوب، درسعادته کله‌رک، خواجکان صنفنه داخل اولمش؛ و ۱۱۴۰ ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

مهوشم دیوانچهٔ حسننده مطلع کوستر
ابروانن شق ماه آسا دو مصرع کوستر

شهر { (بن باذام) صحابه‌دن اولوب، جانب حضرت نبویدن صنعا عاملکنه نصب بیورلمش؛ واسود عنسی ایله محاربه ایدوب، شهید اولمشدر. زوجه‌سی (آزاد) فیروز دیلمینک عم زاده‌سی اولوب، زوجنک شهادتندن صکره اسود عنسی طر- فندن جبراً تزوج اولنمش؛ وبونک قتلنه یاردیم ایتمشدر.

شهر آباد { ارض بابلده قدیم بر شهرک خرا- به‌سی اولوب، حضرت ابراهیم (عم)ک مملکتی بولنمش اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

شهر اماتی { پایتخت دولت عثمانیه ایله جوار- لرندن عبارت اوله‌رق برولایت تشکیل ایدن دائره‌یه ویریلن اسمدر. [«استانبول» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

شهر بازار { موصل ولایتنک سلیمانیه سنجا- غنده وسلیمانیه‌نک ۳۰ کیلومتره شمالنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۵۰۰ اها- لیسی، بر جامع شریفی وبر مقدار تجارتی واردر. — شهر بازار قضاسی جنوباً نفس سلیمانیه، غرباً بازیان ومرکه قضالریله، شمال شرق جهتندن حدود ایرانیه ایله، شرق جنوبی جهتندن دخی کاعنبر قضاسیله محدوددر. ۱۲۵ قریه‌دن مرکبدر. اهالیسی ۲۰۰۰۰ کشی قدر اولوب، جمله‌سی مسلم وکرددر. باشلیجه محصولاتی توتون، پرنج ومیوه‌در.

شهر بانو { ساسانیانک اخیری اولان یزد جردک اوچ قیزندن بری اولوب، ایرانک فتحنده عساکر مسلمین طرفندن سبی اولنه‌رق، حضرت امام حسین (رضه) جانبندن اخذ و استفراش اولنمش؛ وبعدالاسلام (غزاله) و یا (سلامه) تسمیه اولنه‌رق، حضرت امام زین العابدینک والده‌سی اولمشدر. همشیره‌لرندن بری عبد الله بن عمر ودیکرینی محمد بن ابی بکر (رضهم) استفراش ایتمشلردی.

شهرت { (نواب افتخار الدین علی خان) هندستان شعراسندن ولکهنو رؤساسندن ایدی.

شهرت { (شیخ محمد حسین) مشاهیر شعرا و اطبادن اولوب، عن اصل عر- بستاندن اولدیغی حالده، شیرازده اکمال تحصیل ایله هندستانه کیده‌رک، عظیم شاهک خدمت طبابتنه کیرمش؛ وفرخ سیر زماننده (حکیم الممالک) عنوانتی احراز ایلمشدی. محمد شاهک زماننده ایفای فریضهٔ حج ایدوب، هنده عودتنده ۱۱۴۹ تاریخنده وفات ایتمشدر. بش بیک بیتی حاوی مرتب دیوانی واردر.

شهرخانه { ترکستانک فرغانه خطه‌سنده یعنی ملغا خوقند خانلغنده وخوقندک ۱۰۰ کیلومتره شرق شمالیسنده اوله‌رق سیحون مجراسندن ۳۵ کیلومتره‌لک مسافه‌ده واووه‌ده بر شهر اولوب، بوندن یتمش سنه اول خوقند امیری عمر خان طرفندن بر موقع ممتازده تأسیس اولنمش؛ ومتعاقباً کاشغرک چینلیلرک ضبطنه کچمسی اوزرینه، ۷۰۰۰۰ کاشغر مهاجری کلوب توطن ایتمکله، بردن بره کسب توسع ومعموریت ایلمشدر.

شهر زور { موصل ولایتنی ترکیب ایدن اوچ سنجاغک بری اولوب، دجله‌نک شرقنده جهت محدبی غربه طوغری اولمق اوزره، شمالدن جنوبه ممتد بر هلال شکلنده‌در. غرباً وشمالاً نفس موصل سنجاغیله وحدود شمالیه‌سنک شرق طرفنده آز بر محلده وان ولایتیله، شرقاً حدود ایرانیه ایله وسلیمانیه سنجاغیله، جنوباً بغداد ولایتیله محاط ومحدوددر. دجله حدود غربیه‌سنی تشکیل ایلدیکی کبی، بوکا تابع زاب اعلا نهری دخی حدود شمالیه‌سنده آقار، و(دیاله) نهری بر آز برده حدود جنوبیه‌سنی آیرر. زاب اسفل ایسه سلیمانیه سنجاغندن کلوب، شهر زور سنجاغنی شرق شمالیدن غرب جنوبیه طوغری شق ایدر. شط الاعظم دینلن دیکر بر نهر دخی سنجاغک قسم جنوبیسنده شمالدن جنوبه طوغری آقه‌رق، سلیمانیه سنجاغی حدودندن کلن بر چوق چایلرک صولرینی آلیر. بو انهارک جمله‌سی دجله‌یه تابعدر. اراضیسی طاغلق او- لوب، کرک حدود ایرانیه‌ده یعنی رواندز قضاسنده وکرک سلیمانیه سنجاغک حدودی بوینجه قره طاغ،

Digitized by Google

جبل عالی، کوشك طاغی کبی بر طاقم طاغلر ممتد اولور. سنجاغك غرب جنوبی جهتنده جبل حمرین وزاب اسفل مجراسنك شمالنده قره کوشك اسملریله ایکی منفرد طاغ دخی بولنوب، اورمانلرله مستوردر. هواسی معتدل وطوپراغی پك منبت ایسه‌ده، زراعتك اصول قدیمه اوزره وپك ناقص بر صورتده اجراسی واهالینك قلق قسم اعظمنك بطال و غیر مزروع قالمسنی منتج اولور. مرکزی کرکوك شهری اولوب، سنجاق ٦ قضا و ٨ ناحیه‌یه منقسمدر. زیرده‌کی جدولدن آکلاشلدیغی اوزره، ١١٥٠ قریه و ٨٩٠٠٠ اهالی‌یی جامعدر.

قضا	ناحیه	قرا	نفوس
کرکوك	٥	٣١٠	٣٠٠٠٠
اربل	.	٣٣٠	١٢٠٠٠
رانیه	.	٤٥	٥٠٠٠
رواندز	٣	٥٥	١٠٠٠٠
صلاحیه	.	٢٥٢	١٨٠٠٠
کوی سنجاق	.	١٥٨	١٤٠٠٠
جمعاً	٨	١١٥٠	٨٩٠٠٠

اهالیسنك قسم اعظمی ترك وکرد وبر مقدار عربدن مرکب مسلم اولوب، بر ایکیشر بیك کلدانی ویهودی دخی واردر. باشلیجه محصولاتی: بغدای، آرپه، پرنج، توتون وسائره‌دن عبارت اولوب، باغلری واشجار مثمره‌سی وعلی‌الخصوص لیمون آغاجلری دخی چوقدر. نفط قویولری چوق اولوب، کرکوك جوارنده پترول دخی چیقار. بعض قیولرك صویندن طوز اخراج اولنور. میاه معدنیه‌سی دخی چوقدر. مرکز لواده بر رشدیه و بتون سنجاقده برقاچ مدرسه واردر. صنایع وتجارت دخی مرکزه منحصر اولوب، اوراده بعض اسلحهٔ جارحه ایله کلیم ویوك ویاپوقدن بعض منسوجات اعمال اولنور. حیوانات اهلیه‌سی چوقجه اولوب، قیون، کچی، صیغیر، خرکله وسائره‌دن عبارتدر. قیونلری ترکمان وعرب جنسلرینه منقسم اولدقلری کبی، کچیلری دخی ایکی جنس تفتیك ایله برجنس عادیدن مرکبدر. حیوانات وحشیه‌سی قورت، طوموز، آیی، صیرتلان، تیلکی، طاوشان وسائره‌دن عبارت اولوب، آرسلان، قپلان وپارس کبی حیوانات وحشیه مفقوددر. شهرزور خطه‌سی خلافت عباسیه زماننده دخی مشهور اولوب، بغداد وشام مدرسه‌لرنده برچوق شهرزورلیلر بولنه‌رق، ایچلرندن پك مشهور فقها وعلما یتیشمدر. شهرزور اسمنده بر شهر دخی بولنمش اولدیغی واسمنك بتون خطه‌یه اطلاق وتعمیم اولنمسیله، شهر خراب اولدقدن صکره، بو اسمك خطه‌یه قالدیغی مروی ومظنون ایسه‌ده، خرابه‌لری بولنه‌مامشدر.

شهرزوری { (ابو محمد عبدالله المرتضی بن القاسم) مشاهیر فقها وادبادن اولوب، ٤٦٥ تاریخنده اربلده طوغمش؛ وبغدادده اکمال تحصیل ایتدکدن صکره، موصله عودت ایدوب، اورانك قاضیسی اولمش؛ و ٥٢١ ده وفات ایتمشدر. تصوفه دائر مشهور بر قصیدهٔ لامیه‌سی ودیکر اشعاری واردر. شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

یا لیل ما جئتکم زائراً
الاوجدت الارض تطوی لی

ولاثنیت العزم عن بابکم
الا تعثرت باذیا لی

— پدری (ابو احمد القاسم بن المظفر الشهرزوری) و برادرلری (قاضی الخافقین ابو بکر محمد الشهرزوری) ایله (ابو منصور المظفر الشهرزوری) واوغلی (قاضی کمال الدین شهرزوری) وسائر احفاد واقاربی دخی مشاهیر فقهاء شافعیه‌دن اولوب، موصل وشام وجزیره‌ده طول مدت قاضیلق ایتمش؛ و زمانلرینك امور مهمهٔ سیاسیه‌سنه قاریشمشلردر. اکثرینك ادبیاتدن دخی بهرهٔ وافره‌لری اولوب، بعض شعرلری منقولدر.

شهرسبز { بخارا خانلغنده و سمرقندك ٧٥ کیلومتره جنوب شرقیسنده ایالت مرکزی اولوب، ٣٥٠٠٠ اهالیسی، ١٥٠ جامع شریفی، تیمورلنکك بناکرده‌سی اولان (آق‌سرای) اسمیله بر سرای خرابه‌سی وخیلی ایشلك تجارتی واردر. بر سورله محاط وآنجق بربرندن برقاچ کیلومتره اوزاق ایکی قصبه‌دن مرکب اولوب، ایچندن جریان ایدن نهرك صویی سدلر و بندلر واسطه‌سیله سقی اراضیده قوللانلدیغندن، اطرافی باغ وباغچه‌لرله مملو اولوب، شهره بو اسمی قزاندیران سرمدی بر یشیللك حکم سورر. وقتیله (کش) اسمیله کوچك بر قصبه

اولوب، تیمورلنكك مسقط رأسی بولنمشدر. بو شهر وایالتنی تشكیل ایدن جوارلری یقین وقتلره كلنجه‌یه قدر مستقل اولوب، قرن حاضر میلادی اواسطنده روسیه عسكری شهری محاصره وضبط ایده‌رك، بخارا امارتنه الحاق ایتمش؛ وامیر بخارا اداره‌یی ینه اسكی بكلرینه احاله ایتمشدر.

شهرستان { بو اسمله ایرانده وقتیله بر قاچ شهر وقصبه بولنوب، الك بیوكی فارسده كازرون قربنده بولنمش اولان شهرستاندر، كه بیوك ومعمور برشهر اولوب، شاپورك بناكرده‌سی اولدیغی مرویدر. سور وخندقله محاط اولوب، باب هرمز، باب مهر، باب بهرام وباب شهر اسملریله درت قپوسی، (دنبلا) اسمیله بر قلعه‌سی، مصنع بركوپری بقیه‌سی وسائر آثار قدیمه‌سی وار ایدی. اوائل دور اسلامده دخی معمور اولوب، متعدد جوامع شریفه‌سیله مدارس و سائر مؤسسات خیریه‌سی و چشمه‌لریله باغ وباغچه‌لری وار ایدی. مغوللرك هجومندن اول خراب اولوب، هواسی آغیر بركوچك قصبه حالنده قالمش اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

— خراسانده (نسا) قربنده ونیشابور ایله خوارزم آره‌سنده دخی (شهرستان) اسمیله بركوچك قصبه وار ایدی، كه آنی الترجمه حكیم شهرستانی ایله سائر مشاهیر علمادن برچوق ذواتك مسقط رأسی بولنمشدر.

— اصفهان قربنده‌ده (شهرستان) اسمیله بر كوچك قصبه بولنوب، (جی) اسمیله دخی معروف ایدی.

شهرستانی { (ابو الفتح محمد بن ابی القاسم عبدالكریم بن ابی بكر احمد) مشاهیر فقها ومتكلمیندن اولوب، ۴۷۹ تاریخنده خراسانده‌كی شهرستان قصبه‌سنده طوغمش؛ و احمد الخوافی وابو نصر القشیری وابو القاسم الانصاری و سائر علمای زماننده‌ن فقه وكلام وحدیث علملرینی تحصیل ایتدكدن صكره، ۵۱۰ تاریخنده بغداده واروب، درس و وعظی عمومك تحسین و رغبتنه مظهر اولمشیدی. مشهور سمعانی دخی صاحب ترجمه‌دن اخذ حدیث ایتمشدر. مذهب اشعری‌یه تابع اولوب، كتابلرنده دخی بو مذهبی التزام ایتمشدر. فلسفه‌ده و علوم حكمیه‌ده دخی ید طولی صاحبی اولوب، شریعت ایله فلسفه‌یی جمعه چالیشدیغندن، بعض تعریضاته اوغرامشدر. ۵۴۸ تاریخنده وفات ایتمشدر. باشلیجه تألیفاتی شونلردر: «كتاب الملل والنحل»، «نهایة الاقدام فی علم الكلام»، «المناهج و البیان»، «كتاب المضارعه»، «تلخیص الاقسام لمذاهب الانام» وسائره. آثارینك الك مشهوری اولان «كتاب الملل والنحل» لسانمزه ترجمه وطبع ایدلمش اولدیغی كبی، لاتینجه وانكلیزجه وسائر آوروپا لسانلرینه دخی ترجمه اولنمشدر.

شهرقباد { فارسده ارجان ایله ابرشهر آره‌سنده قبادك بناكرده‌سی بر قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

شهركند { تركستانده خوارزمدن اون‌كونلك مسافه‌ده و (جند) قربنده بر قصبه اولدیغی «معجم البلدان» ده مسطوردر.

شهركویی { وزبانزدی شاركوی یاخود پیروت (Pirot) صربستانده بلغرادك ۲۵۱ كیلومتره‌جنوب شرقیسنده وموراوه‌یه تابع نیشاوه نهری واستانبولدن بلغراده كیدن دمیر یول خطی اوزرنده سنجاق مركزی برقصبه اولوب، ۸۸۳۰ اهالیسی، مشهور خالیلریله سائر بعض منسوجاتی وجوارلرنده كلیتلی شراب ویرر بك‌چوق باغلری واردر. ادارهٔ عثمانیه زماننده شهركویی خالیلرینك رواجی دها زیاده اولوب، صربیه‌یه التحاقندن بری بوصنعت تدنیده‌در. — شهركویی سنجاغی صربیه‌نك جنوب شرقی كوشه‌سنده اولوب، شمالاً قنیاواج، غرباً نیش سنجاقلریله، شرقاً وجنوباً دخی بلغارستانله محدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۲۶۱۲ مربع كیلومتره واهالیسی ۸۲۳۱۲ كشیدر.

شهركویی { (یاخود شاركوی) ادرنه ولایتنك كلیبولی سنجاغنده وكلیبولینك ۴۰ كیلومتره شرق شمالیسنده اولدرق مرمره دكیزی ساحلنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ۳۰۰۰ قدر اهالیسی، برجامعی وبرمسجدی واردر. — شهركویی قضاسی شرقاً مرفته، شمالاً معلقره، غرباً كلیبولی قضالریله، جنوباً دخی مرمره دكیزیله محاط ومحدود اولوب، اووه مستجب ناحیه‌سیله برابر ۱۵ ی اسلام و۹ ی خرستیان‌كویی اولمق اوزره، ۲۴ قریه‌لری و۶۰ چفتلكی و ۱۳۱۳۶ اهالیی حا-

Digitized by Google

ويدر. اراضيسى منبت اولوب، ذخائر متنوعه ايله ميوه‌لرك انواعى حاصل اولور. درون قصاده ۷ جامع شريف ۲۷ مكتب، ۲۴ كليسا و مناستر، ۲۶۷۶ دكان، ۱۶ خان، ۱ حمام، ۲۹ فرون، ۵۹ دكرمن، ۳۰۰۰ باغ، ۱۲ باغچه، ۱۸۸۵۲ تارله، ۲ چاير ۵۱ مرعى و ۱۴ بالطه‌لق موجوددر.

شهرى { (محمد — افندى) شعراء عثمانيه‌دن اولوب، تكفور طاغليدر. ۱۱۴۷ ده وفات ايتمشدر. شو مطلع اونكدر:

صفاى خاطرم كوكلم سرورى اى كوزم نورى
سكا عاشق اولان كورمز حضورى اى كوزم نورى

شهريار { دولت ساسانيه سردارلرندن اولوب، روملره قارشى بر چوق محاربه‌لر ايتمشدر.

شهريار { ملوك ساسانيه‌دن خسرو پرويزك اون سكزنجى اوغلى اولوب، كنديسى حكومت سورمه‌مش ايسه ده، اوغلى يزدجرد ساسانيان سلاله‌سنك حكمدار اخيرى بولنمشدر.

شهريار { هندستانده سلطنت سورن سلالهٔ تيموريه‌دن جهانكير شاهك اك كوجك اوغلى ونور جهان بيكمك دامادى اولوب، ۱۰۳۷ تاريخنده پدرينك وقوع وفاتنده لاهورده بولنوب، خزائن دولتى ضبط ايله، اعلان سلطنت ايتمشدر. ادبياتدن بهره‌سى وطبيعت شعريه‌سى اولوب، آفتاب تخلص ايدردى. كوزلرينه ميل چكلمسنه سويلديكى شو تاريخ جملهٔ اشعارندندر.

زنركس كلاب ارچه نتوان كشيد
كشيدند از نركس من كلاب
چو پرسد كسى از تو تاريخ من
بكو كور شد ديدهٔ آفتاب

شهسوار بك { ذوالقدريه امراسنك سكزنجيسى اولوب، سليمان بكك اوغليدر. برادرى بوداق بك مسند امارتده اولديغى حالده، صاحب ترجمه ابو الفتح سلطان محمد خان حضرتلرينه التجا ايله، عساكر عثمانيه معاونتيله ۸۷۲ ده امارتى ضبط ايتمش؛ وبرادرى بوداق بكى مصره قاچيرمش ايدى. مصر ملكى قيتباى بوداق بكى التزامله، شهسوار بكه قارشى عسكر سوق ايده‌رك، حاميسى بولنان سلطان محمد خانك روم ايلنجه بعض غوائل ايله اشتغالندن بالاستفاده، وبر طاقم مواعدكاذبه‌يه بالتوسل، بوداق بكى ذوالقدريه امارتنه اعاده، وشهسوار بكى مصره كوتوره‌رك، ۸۷۵ ده صلب ايتمشدر. اوغلى على بك ياوز سلطان سليم خان طرفندن خدمتنه آلنه‌رق، قيصريه سنجاغنه نصب بيورلمشيدى.

شهسوار زاده { [«مصطفى پاشا» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

شهلا احمد پاشا { دور سلطان محمود خان اولده مسند صدارته چكمش وزرادن و خطاطيندن اولوب، «احمد پاشا» (حاجى) ماده‌سنده ترجمهٔ حالى سبق ايتمشدر.

شهنشاه { سلطان بايزيد خان ثانى شهزاده‌لرندن اولوب، قرمان واليسى ايكن، پدرلرينك اواخر سلطنتلرنده و۹۱۷ تاريخنده وفات ايتمشدر.

شهودى { اوننجى قرن هجرى عثمانلى شعراسندن اولوب مغنيساليدر. طريق تصوفه سالك ايدى. شو بيت اونكدر:

مجلس ميده رخك شوقنه پيمانه دونر
كورسه شمعك تنته‌كيم شوقله پروانه دونر

شهودى { ايران شعراسندن ايكى كشينك تخلصيدر:

برنجيسى اصفهانلى وياخراسانلى اولوب، رمل ايله مشغول ايمش. شو بيت اونكدر:

كر بمثل ريخته باشد نشاط
دست ودلى كوكه فراهم كند

— ايكنجيسى لاهيجانلى اولوب، سلطان يعقوبك معاصرى ايدى. ديوانى واردر. شو رباعى اونكدر:

دل آتش غم بر سر خود بيخته ديد
در كوى تو صد هزار خون ريخته ديد
در زلف تو رفت تا قرارى طلبد
آنجا دو هزار چون خود آويخته ديد

شهيد { (ابو الحسن —) ايران قدماى شعراسندن اولوب، بلخليدر. وفاتى حقنده رودكينك بر مرثيه‌سى واردر. شو بيت اونكدر:

اكر غمرا چو آتش دود بودى
جهان تاريك بودى جاودانه

Digitized by Google

شهیدی { شعرای عثمانیه‌دن وسادات حسینیه‌دن اولوب، یاوز سلطان سلیم خان حضرتلری طربزونده ایکن، درکاهنه انتساب ایتمش؛ وپادشاه مشارالیهك جلوسندن صکره نیجه انعاملرینه نائل اولمش ایدی. شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

شراب تلخ زهر ایسه بکا شربت کلور صوفی
لبندن صونسه ناز ایله کر اول شکر زبان بوسه

شهیدی { ایران شعراسندن اولوب، (قم) لیدر. درویش مشرب برآدم اولوب، طبیعتی هزله مائل ایدی. سلطان یعقوب زماننده ملك الشعرا عنوانتی احراز ایتمشدی. ایکی دفعه خراسانه سیاحت ایدوب، بعده هندستانه کیتمش؛ و۹۳۵ تاریخنده، یوز یاشلرنده اولدیغی حالده، کجراتده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

بیا ای عشق وآتش زن دل افسردهٔ مارا
بنور خویش روشن کن چراغ مردهٔ مارا

شیاق { اشقودره ولایتنك دراج سنجاغنده وسنجاغك شمال غربی کوشه‌سنده بر قضا اولوب، جنوباً نفس دراج، شرق جنوبی جهتندن تیران قضالریله، شرقاً وشرق شمالی طرفندن اشقودره سنجاغیله، غرباً وغرب شمالی طرفندن‌ده آدریاتیق دکیزیله محاط و محدوددر. برز وایشیم ناحیه‌لریله برابر ۵۶ قریه‌یی حاویدر. قضانك قسم جنوبیسنده (آرزن) و شمال شرقی جهتنده ایشیم نهرلری آقوب، بو ایکی مجرانك آره‌سنده بر طاقم تپه‌لر بولنیور، که شمال غربی‌یه طوغری دکیزك ایچنه قدر اوزانه‌رق (رودونی) برونی تشکیل ایدیور. بو تپه‌لردن برطاقم چایلر آقوب، دکیزه دوکیلور. دکیز قییلرنده برطاقم بطاقلقلر وممله‌لر بولنیور. اراضیسی پك منبت ایسه‌ده، اهالیسی پك چالیشقان اولمدیغندن، بحق استفاده اولنمیور. اورمانلری پك چوق اولوب، ساحله قدر ممتد اولورلر.

شیبان { صحابه‌دن اوچ ذاتك اسمیدر: بری اسماعیل بن ابراهیمك جدی. — ایکنجیسی علی بن شیبانك پدری. — اوچنجیسیده (ابویحیی شیبان بن مالك الانصاری السلمی) در، که ابوهریره یحیی بن عباد بن شیبانك جدیدر. توروني موسی الیه کندیسندن روایت ایتمشدر.

شیبان { خلافت عباسیه زماننده مصرده حکومت سورن بنی طولون امراسنك بشنجیسی واخیری اولوب، حکومت مذکوره‌نك مؤسسی اولان احمد بن طولونك اوغلیدر. ۲۹۱ تاریخنده برادر زاده‌سی ابو موسی هارونك وفاتندن صکره مسند حکومته چکمش ایسه‌ده، یالکز برآی حکومت سوروب، خلیفهٔ عباسی مکتفی بالله عسکر کوندررك، کندیسنی مغلوب واسیر ایتمش؛ وبونکله بنی طولون حکومتی پایانه ایرمشدر.

شیبان { اورال سلسلهٔ جبالنك شرق طرفنده (توبول) مجراسنه‌دك اولان یرلرده ساکن بر تاتار قبیله‌سیدر.

شیبان { (بنی —) مشاهیر قبائل عربدن بر بیوك قبیله اولوب بوقبیله‌یه منسوب وشیبانی لقبیله ملقب برچوق مشاهیر یتیشمشدر. — بصره‌ده بواسمله بر بیوك محله اولوب، اهالیسی بنی شیباندن ایدی.

شیبانی { (ابو عمرو اسحق بن مرار) مشاهیر ادبای عربدن اولوب، نحو، لغت، حدیث، حفظ اشعار وسائر علومده زمانینك امامی ایدی. امام احمد بن حنبل دخی کندیسندن اخذ واستماع حدیث ایتمشدر. بنی شیبانه منسوب اولمیوب، قبیلهٔ مذکوره‌یه منسوب بعض آدملرك چوجقلرینه مربیلك ایتدیکیچون، شیبانی نسبتیله شهرت بولمشدر. ۲۰۶ تاریخنده ۱۱۰ یاشنده وفات ایتمشدر. قبائل عربدن هر بر قبیله‌نك اشعارینی جمع وتدوین ایتدکجه، بر مصحف شریف یازوب، کوفه مسجدینه وقف ایتمکی عادت ایدنمکله، ۸۰ قدر مصحف شریف یازمش اولدیغی مرویدر. تألیفاتی بروجه آتیدر: «کتاب اللغات»، «کتاب الخیل»، «کتاب النوادر»، «کتاب غریب الحدیث»، «کتاب النحلة»، «کتاب الابل»، «کتاب خلق الانسان» وسائره، اشعار عربی دخی جمع ایدوب، متعدد دیوانلر وجوده کتیرمشدر.

شیبانی { (ابوالضحاك شبیب بن یزید الشیبانی) روساء خوارجدن اولوب، عبدالملك بن مروانك زماننده حجاج بن یوسف عراق والیسی ایکن، اطاعتدن انحرافنه مبنی حجاجك برینی متعاقب کوندردیکی بش قوادی مغلوب ایتدکدنصکره، کوفه‌یه

Digitized by Google

هجوم ایدوب، حجاج دخی بصره‌دن کوفه‌یه شتاب ایتمش ایسه‌ده، مغلوب اولمسیله، شبیب کوفه‌یه داخل اولمشیدی. زوجه‌سی (غزاله) ایله والده‌سی جهیره دخی شجاعتله شهرت شمار اولوب، بالذات میدان حربه چیقارلردی، وحجاجك مغلوبیتنه باشلیجه غزاله سبب اولمشدر. بعده عبدالملك شامدن حجاجه امداد کوندرمکله، غزاله وجهیره میدان حربده قتل اولنمش؛ وشبیب عسکرینك بقیة السیوفیله اهوازه قاچوب، جسر دجیلدن آتی نهره آتەرق، اتلاف نفس ایتمشدر. هجرت نبویه‌نك ٢٦ نجی سالنده طوغوب، ٧٧ تاریخنده وفات ایتمشدر.

شیبك خان { اوزبك خانلرندن وجوجی بن جنکیزك نسلندن اولوب، ٩٠٠ تاریخنده ماوراء النهری وبعده خراسانی ضبط ایتمکله، خراسان صاحبی بولنان بدیع الزمان بن سلطان حسین بایقرا مغلوباً شاه اسماعیل صفوی‌یه التجا ایتمش؛ و ٩١٦ تاریخنده شاه اسماعیل عسکر سوق ایده‌رك، مروده شیبك خانه غلبه چالمش؛ وشیبك خان محاربه‌ده وفات ایتمکله، خراسان شاه اسماعیلك ضبطنه چکمش ایسه‌ده، بدیع الزمانه ویر-میوب، کندیسی محافظه ایتمشدی. شیبك خانك نسلی ماوراء النهرده دها چوق وقت حکم سورمشدر.

شیبه { صحابه‌دن بروجه زیر بر قاچ ذاتك اسمیدر: (شیبه بن عبدالرحمن السلمی) که صحبتی مختلف فیهدر. — (ابو هاشم شیبه بن عتبة القرشی العبشمی) که معاویه بن ابی سفیانك دایسی او-لوب، یرموك وقعه‌سنده بر کوزندن مجروح اولمش؛ ومعاویه‌نك زماننده وفات ایتمشدر. — (ابو عثمان شیبه بن عثمان بن ابی طلحة القرشی العبدری الحجبی) که پدری احد وقعه‌سنده، کافر اولدیغی حالده، حضرت علی (رضه) یدیله قتل اولنمش؛ وکندیسی حنین غزا-سنده وبر روایتده فتح مکه‌ده اسلامه کلوب، اخیار صحابه زمره‌سنه داخل اولمغله، کندیسیله عم زاده‌سی عثمان بن طلحه‌یه جانب حضرت نبویدن کعبهٔ مکرمه‌نك آناختاری اعطا بیوریلەرق، عصرلرجه بونلرك نسلنده قالمشدر. شیبه ٥٧ تاریخنده وبر روایتده یزید بن معاویه زماننده وفات ایتمشدر. مؤلفة قلوبدن اولدیغی دخی مرویدر. — (شیبه بن ابی کثیر الاشجعی) که صحبتی مختلف فیه اولوب، کندیسندن بعض احادیث شریفه منقولدر.

شیپشات { (Shipshat) آمریقای شمالینك دومینیون قطعه‌سنده قناده خطه‌سنك کبك ایالتنده بر نهر اولوب، هنوز مجهول بر طاقم کوللردن چیقەرق وبر چوق کوللرك ایچندن کچەرك، جنوب غربی‌یه طوغری آقار؛ وبر چوق شلاله‌لر وبك اینیشلی آقنتیلر تشکیلندن صکره (سنت لوران) ایرماغنه تابع (ساکنای) نهرینه دوکیلور. مجراسنك طولی ٢٢٠ کیلومتره قدردر.

شیپقه { (Chipka) شرقی روم ایلنده قوجه بالقان سلسلهٔ جبالنك جنوبی اتکنده وقزانلغك ٢ ساعت شمال غربیسنده ٤٠٠٠ اهالیلی جامع بر بلغار کویله یانده بر بوغازدر، که بالقانك اك ایشلك بوغازلرندن اولوب، ١٣١٨ متره ارتفاعنده‌در. بو بوغازدن بر شوسه کچر. صوك روسیه محاربه‌سنده عساکر عثمانیه بو بوغازده شان عسکریلرینی تأیید ایده‌جك صورتده محاربه ایدوب، روسلری بوغازه حاکم اولان نقاطدن چیقارمغه موفق اولمشلردر.

شیپلی { (Chipley) انکلترەنك (یورق) ایالتنده و(برادفورد) ك ٥ کیلو-متره شمال غربیسنده و (اوزه) نهرینه تابع (اره) چایی اوزرنده بر قصبه اولوب، ١٥٠٩٥ اهالیسی، دمیر یولی وبوك منسوجات وسائره فابریقه‌لری واردر.

شیث { انبیادن اولوب، حضرت آدم (عم) ك اوغلیدر. نوح (عم) دخی شیثك نسلندن اولمغله، سائر بنی آدم طوفانده غرق اولدقلرندن ایکنجی ابو البشر عد اولنور.

شیحان { قدسك اطرافنده‌کی جبالك اك یوکسکی اولدیغی کتب عربیه‌ده مذکور اولوب، بین النصاری (Sion) اسمیله معروف اولان طاغ اولسه کرکدر.

شیخپور { هندستانك بهار خطه‌سنده (بهکلپور) ایالتنك (مونکیر) سنجاغنده ومونکیرك ٦٥ کیلومتره جنوب غربیسنده بر قصبه اولوب، ١١٥٣٥ اهالیسی واردر.

شیخ الرئیس { ابن سینانك ویریلن عنواندر.

Digitized by Google

شیخ شاه { ملوك دربندیه‌نك آلتنجیسی اولوب، ملك غازینك اوغلیدر. برادری محمد بكك یرینه اهالی طرفندن دعوت اولنه‌رق، شروان شاهی اولمش؛ ومحمود بك بعده عسكر سوقیله كندیسنی قلعهٔ گلستانده اوچ آی حبس ایتمش ایسه‌ده، او صره‌ده ارتحال ایتمكله، صاحب ترجمه رقیبسز قالوب، ٩٢٥ تاریخنه‌دك حكم سورمش؛ وتاریخ مذكورده وفات ایتمشدر.

شیخ عباده { صعید مصرده نیلك كنار شرقیسنده و (روضه) نك قارشیسنده بر قریه اولوب، (آنتینوئه) شهر قدیمنك خرابه‌لری اوزرنده مؤسسدر.

شیخلر { ازمید سنجاغنك قندره قضاسنه تابع بر ناحیه اولوب، ٤٦ قریه‌دن مركبدر.

شیخلو { خداوندكار ولایتنده قره حصار سنجاغنك صندقلی قضاسنه تابع وصندقلینك غرب جهتنده واقع بر ناحیه اولوب، ٥٦ قریه‌دن مركبدر. مركزی (ایشیقلو) قصبه‌سیدر. اراضیسی قسماً اووه وقسماً آق طاغلردن عبارت اولوب، طوپراغی پك منبتدر. باغ وباغچه‌لری واورمانلری‌ده چوقدر. مذكور طاغده آیی، طوموز، كیك وسائر آو حیوانلری بولنور. اهالیسی ١٧٠٠٠ كشیدن زیاده‌جه اولوب، جمله‌سی مسلمدر. درون ناحیه‌ده ٦٠ جامع، ٤ مدرسه، ٥٤ مكتب، ٤٢ دكان، ٢ خان و ٢ حمام موجوددر.

شیخ ناصر { سیستانده هامون گولنك منتهای شرق شمالیسنده بر قصبه اولوب، بلوچ رؤساسندن برینك مقریدر.

شیخی { قدمای شعرای عثمانیه‌دن بروجه‌زیر بش ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی كرمیانلی اولوب، اكثر علومدن بهره‌سی وطب وكحالقده دخی مهارتی وار ایدی. چلبی سلطان محمد وسلطان مراد خان ثانی زمانلرنده یاشامش؛ وسلطان مراد مشار الیهك امریله (خسرو وشیرین) حكایهٔ مشهوره‌سنك تركجه نظمنه مباشرت ایتمش ایسه‌ده، اكمالنه موفق اوله‌میوب، بعده همشیره‌زاده‌سی جمال اتمام ایتمشدر. شو بیت اونكدر:

بونجه نوروفر ایله یوزك كوننه بكزه‌مز
نیجه كم بدر فلك یوزین هر آی یوزار دوزر

— ایكنجیسی بروسه‌لی اولوب، چاقشیرجی شیخی دینمكله معروف ایدی. هجوگونه بعض اشعار لطیفه‌سی واردر. شو قطعه اونكدر:

هجرك دوننك اوزونلغنه
وصلك سحری اوملمز اولدی
نركسلرینك فراق ایله
كرپكلی كوزم یوملمز اولدی

— اوچنجیسی (محمد) طریق علمیه منسوب اولوب، ابو السعود افندینك دانشمندی ایكن، كنج یاشنده وفات ایتمشدر. شو بیت اونكدر:

ریاحین محبت دیكمك ایچون باغبان عشق
سفال سینه‌مه قومش بر آوچ خاكدر كوكلم

— دردنجیسی طبیب زاده دینمكله معروف اولوب، اسمی محمددر. صاحب تذكره قنالی زاده‌نك معاصری ایدی. طاشكپری‌زاده‌نك «شقایق نعمانیه» سنه بر ذیل یازمشدر. شو بیت اونكدر:

صقین آلدانمه لعبت باز دهرك مكرینه شیخی
نه‌لر پیدا ایدر اول بو كبودی چادر آلتنده

— بشنجیسی (محمد — افندی) بروسه‌ده یشیل عمارت مولویخانه‌سنك شیخی اولوب، ١١٥١ ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونكدر:

ارباب دل اولمز ینه مسرور اولورسه
جیب دلی گنجینهٔ قارون ایله مملو

شیخی افندی { (عبد القادر —) سلطان مراد خان ثالث دورنده مشیخت اسلامیه مسندینه نائل اولان علمادن اولوب، علامه ابو السعود افندینك یكنی ومؤید زاده عبد الرحمن افندینك برادری شیخ كریم افندینك اوغلیدر. ٩٢٠ تاریخلرنده طوغوب، تحصیل علم ایله، مشار الیه ابو السعود افندینك درسنه دوام ایتدكدن صكره، علی الاصول دور مدارس ایده‌رك، ٩٧٤ ده شام ومتعاقباً مصر، ٩٧٦ ده بروسه، ٩٧٧ ده استانبول قاضیسی اولمش؛ و٩٧٨ ده آناطولی و٩٧٩ ده روم ایلی قاضیعسكری اولدقدن صكره، ٩٩٥ ده چوی زاده‌دن صكره مسند مشیخت اسلامیه‌یه ارتقا، وایكی سنه‌یه قریب مدت بو مقامده قالدقدن صكره ٩٩٧ ده واقع بكلر بكی حادثه‌سنده عزل اولنه‌رق، ١٠٠٢

Digitized by Google

تاریخنده وفات ایتمشدر. جوار ابا ایوب انصاریده مدفوندر. علوم شرعیه وادبیه‌ده عالم بر ذات ایدی.

شیخین { خلفاء راشدیندن حضرت ابابکر وحضرت عمر (رضیهما) یه ویریلن عنوان مشترکدر.

شیدا { اوننجی قرن هجری شعراء عثمانیه‌سندن ایکی ذاتك مخلصیدر: برنجیسی استانبوللیدر. عاشق چلبینك شاکردی اولوب، منصوبیت و معزولیتنده معیتنده بولنمش؛ و٩٨٨ ده وفات ایتمشدر. شو مطلع اونکدر:

زلفکك بندین چونوب ای کمندین آیه صال
کون یوزکدن کاکلك رفع ایت جهانه سایه صال

— ایکنجیسی اسکوبلی اولوب، شهر مذکورده وبوسنه سراینده بعض مدارسده مدرس بولنمش؛ و٩٦٠ ده وفات ایتمشدر. شو بیت‌معنیدار اونکدر:

بن غباری خاکدن قالدرمیان
روزکار اکسیکلکیدر روزکار اکسیکلکی

شیدا { (مولوی مهدی بن مولوی محمد تقی کاکوری) هندستان شعراسندن اولوب، جهانکیر و شاهجهانك زمانلرنده یاشامش؛ و١٠٦٢ تاریخنده کشمیرده وفات ایتمشدر. اون ایکی بیك بیتی جامع بر منظومه‌سی اولوب، کلیات اشعاری ٥٠٠٠٠ بیته بالغ اولور. نعتلری‌ده چوق اولوب، شو برایکی بیت او جمله‌دندر:

زیب بزم صفحه شد تا نعت شاهنشاه من
قامت تعظیم آمد مد بسم الله من
آرزودارم رسد در کوش احمد آه من
شافعهم باشد بروز حشر شاهنشاه من الخ

شیدادده { متأخرین شعرادن اولوب، اواخر عمرنده ایکی کوزندن اعمی اولدیغی حالده، یکی قپو مولوی‌خانه‌سنده نیزن باشی ایدی. ١٢١٠ تاریخندن صکره‌جه وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

کوکل سودی او شهبازی توکنمز شیوه وناازی
کوزللرك سر افرازی کورن وصلنه ایرسه‌م دیر

شیدام { (Schiedam) فلنمکك جنوبی هولانده ایالتنده، روتردام قضاسنده وروتردامك ٦ کیلومتره غربنده اوله‌رق (شیه) نهری اوزرنده وبو نهرك موزه‌یه دوکلدیکی محله قریب بر قصبه واسکله اولوب، ٢٤١٩٥ اهالیسی، اطرافنده یوزلرجه یل دکرمنلری، مسکرات مختلفه و اسپیرتو ایله اجزای کیمیویه وخلاط و سائره فابریقه‌لری، دمیرخانه‌لری. سفائن امرلنه مخصوص دستکاهلری ومسکرات، ذخایر، یاغ، پینیر و سائره‌یه متعلق پك ایشلك تجارت بحریه‌سی واردر.

شیدله { (ابو المعالی عزیزی بن عبدالملك الجیلی) مشاهیر فقهاء شافعیه‌دن و واعظیندن اولوب، مذهب اشعری‌یه میلی وار ایدی. بغدادده برخیلی وقت قاضی بولنمش؛ و فقه و اصول و وعظه دائر بر قاچ کتاب یازوب، اشعار عربدن دخی خیلی شی جمع ایتمشدر. ٤٩٤ ده بغدادده وفات ایتمشدر. بعض اشعاری دخی اولوب، شو بر ایکی بیت او جمله‌دندر:

یا مدعی بمقالة	صدق المحبة والاخاء
لوکنت تصدق می المقا ـ	ل لما نظرت الی سوائی
فسلکت سبل محبتی	واخترت غیری فی الصفاء
هیهات ان یحوی الفوأ ـ	د محبتین علی استواء

شیراز { ایرانك اك مشهور واك کوزل شهرلرندن اولوب، فارس خطه‌سنك مرکزیدر. ٢٩°٣٦′٤٠″ عرض شمالی ایله ٥٠°٢٠′ طول شرقیده و اصطخر خرابه‌لرینك ٦٠ کیلومتره جنوب غربیسنده واقعدر. کوزل بر موقعده واقع اولوب، هواسی پك کوزل واطرافنده باغ وباغچه‌لری ومیاه جاریه‌سی چوقدر. دور اسلامده تأسیس اولنه‌رق، حجاج بن یوسفك عم زاده‌سی محمد بن القاسم بن عقیل طرفندن اساسی وضع ایدلمش اولدیغی مرویدر. بعده آل بویه دولتی زماننده وعلی الخصوص ابوکالیجار سلطان الدوله دورنده اطرافنه مکمل بر سور چکدیریله‌رك، شهر پك چوق تزیین وتوسیع اولنمشدی. او زمانلرده ایرانك اك بیوك واك معمور شهری اولوب، اهالیسی بر قاچ یوز بیك کشی‌یه بالغ اولمش ایکن، بعده ایرانك دوچار اولدیغی اغتشاشات سیاسیه آره‌سنده ومؤخراً بربرینی متعاقب وقوع بولان شدتلی زلزله‌لردن دفعاتله همان کاملاً خراب اولمش؛ وهر نقدر یکیدن اعمار اولنمش ایسه‌ده، اهالیسی ٣٢٠٠٠ نفوسی تجاوز ایده‌مه‌مشدر. مقدما شیرازده مشهور اسلحهٔ جارحه ایله مینه‌کاری ایشلر یاپیلیردیسه‌ده، بو صنعتلر منقرض اولمش؛ واهمیت

تجاره‌سی‌ده بندر بوشیر و بندر عباس ایله ایرانك ایچ طرفلری آره‌سنده برتجارت منزلی اولمقدن عبارت قالمشدر. کللری چوق اولوب، خیلی کل یاغی وکل صویی چیقاریلیر. شرابی دنیانك اك کوزل شرابی عد اولنور. شهرك ایچندن بر قاچ جدول کچیریلوب، بونلرك اك کوزلی حافظك اشعاریله تأیید ایتمش اولدیغی (رکن آباد) صوییدر. شیراز آل بویه، اتابکان، آل مظفر و سائر بعض ملوك زمانلرنده پایتخت بولندیغی کبی، ملوك صفویه‌نك انقراضندن صکره بر آره‌لق کریم خان طرفندن دخی پایتخت اتخاذ اولنه‌رق، بونك طرفندن بعض اعمارات دخی اجرا اولنمشدی. معموریتی زماننده برچوق مشاهیر علما وادبانك مسقط رأسی بولنمشدر، که اك مشهورلری ابواسحق شیرازی، سعدیٔ شیرازی، حافظ شیرازی وسائرلریدر. ائمهٔ اثنا عشردن موسی کاظم (رضه) ك torunی احمد بن محمد بن موسی الکاظم دخی شیرازده مدفوندر. شیخ سعدینك تربه‌سی شهرك ایچنده وخواجه حافظك کی‌ده شهرك خارجنده الیوم موجوددر. آب وهواسنك لطافتنه مبنی اهالیسی تندرست وتناسب اعضایه مالك اولوب، جمله‌سی ذوق و اکلنجه‌یه ماٸلدر، وشهرك اکلنجه وسفاهت یرلری چوقدر. علم وادبه اولان میل واستعدادلری دخی زیاده اولوب، بر چوق مدرسه‌لری وعلماسی واردر. شیرازده سویلنیلن لسان فارسینك اك فصیحیدر.

شیرازی [«ابواسحق شیرازی»، «سعدی» و «حافظ شیرازی» ماده‌لرینه مراجعت بیوریله.]

شیرازی (قطب الدین محمود بن مسعود) مشاهیر علمادن اولوب، نصیرالدین طوسینك شاکردانندندر. هیئته متعلق «الاختیارات» عنوانیله برتألیفی وابن حاجبك «کتاب الاصول» یله «حکمة لاشراق»، و«مفتاح»، شرحلری واردر. ۷۱۰ تاریخنده وفات ایتمشدر. «حل مشکلات المجسطی» عنوانلی کتاب دخی بونك اولسه کرکدر.

شیرازی (عبد الرحمن بن ناصر بن عبدالله) مؤلفیندن اولوب، «الایضاح فی اسرار النکاح» عنوانیله بر تألیفی واردر، که برلین کتبخانه‌سنده ۹٦٤ رقمیله مرقم اوله‌رق موجوددر. ۷۷٤ تاریخنده وفات ایتمشدر.

شیرازی (ابو اسحق) مشاهیر شعراء ایراندن اولوب، دائما یمکلر حقنده اشعار سویلمکله شهرت بولمشدر. خواجه حافظ شیرازینك معاصری اولوب، شاعر مشارالیه زمانك قطبی اولان شیخ نعمة الله مراجعتله، (ابو اسحق) بزم اشعارمزه نظیره اوله‌رق سویلدیکی اشعاریله یمکلری مدح ایده‌رك تمسخر ایدیور دیه، شکایت ایتدیکندن، شیخ مشار الیه صاحب ترجمه‌یی جلبله، کندیسندن اشتکا اولندیغنی سویلدکده، ابو اسحق: «اونلر می ومحبوبی مدح ایدیورلر، بن نعمة اللهی مدح ایدیورم» کلام معنیداریله جواب ویرمشیدی. احفاد تیموردن اسکندر بن عمر شیخه ندیملك ایتمش اولدیغی دخی مرویدر. اشعاری مشهوردر. شو رباعی اوجمله‌دندر:

نرکس که شبیهست بچشم خوش دلبر
کویند طبقی دارد از سیم پراز زر
در دیدهٔ بو سحاق نه زر داردنه سیم
شش نان تنك دارد ویك کاسه مزعفر

شیرانشاه قهستانده حکومت سورن ملوك اسماعیلیه‌نك اخیری اولان خواند رکن الدین خور شاهك برادری اولوب، ٦٥٤ تاریخنده هلاکونك وقوع بولان هجومنده برادری طرفندن، مغول عسکرینی بشقه جهتدن مشغول ایتمك اوزره، عسکر سوقنه مأمور اولمش ایسه‌ده، موفق اوله‌میوب، برادری تسلیم اولندیغی کبی، کندیسی دخی مغوللرك الینه کچمش ایدی.

شیرپور بو اسمله هندستانده بروجه‌زیر بر قاچ قصبه واردر:

برنجیسی بنارس ایالتنك غازیپور سنجاغنده وغازیپورك ۳۵ کیلومتره غربنده اوله‌رق کنك ایرماغنك صول کنارنده واقع اولوب، ۷۹٦۰ اهالیسی واردر.

— ایکنجیسی بنکاله خطه‌سنده دکه ایالتنك (میمنسنك) سنجاغنده ومیمنسنكك ۳۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده اولوب، ۸۰۱۵ اهالیسی واردر.

— اوچنجیسی بمبای اداره‌سنه تابع (کندش) ایالتنده و (دهولیه) نك ۸۵ کیلومتره شمال شرقیسنده واقع اولوب، ٦٥۷۰ اهالیسی واردر. قضا مرکزیدر.

— دردنجیسی بنکاله خطه‌سنده راجشاهی

Digitized by Google

ایالتك (بکره) سنجاغنده وبکره‌نك ٢٠ کیلومتره جنوبنده واقع اولوب، ٤٢٣٠ اهالیسی واردر.

شیرخان لودی { هندستان مشاهیر ادبا. سندن اولوب، ١١٠٢ تاریخنده مشاهیر شعرا وادبا وعلمانك تراجم احوالنی حاوی «مرآت الخیال» عنوانیله برکتاب یازمشدره.

شیرزاد { ملوك غزنویه‌نك یعنی آل سبکتکینك اون برنجی حکمداری اولوب، سلطان مسعود ثالثك اوغلیدر. ٥٠٨ ده، پدرینك وفاتی اوزرینه، وصیتیله غزنه‌ده تخته چیقوب، بر سنه حکومت سوردکدن صکره، ارتحال ایتمشدر.

شیرزال { شهاب الدین غوری کوله‌لرندن اوله‌رق کشمیر وهندستان طرفلرنده حکومت سورن طوائف ملوکدن اولوب، محمد بختیاردن صکره حکومت سورمش؛ وهند برهمنلرینه قارشی محاربه ایله امرار زمان ایدوب، بو محاربه‌لرك برنده شهید اولمشدر.

شیر علی خان { افغانستانك امیر اسبق اولوب، الیوم حکومت سورن سلاله‌نك باشی اولان دوست محمد خانك کوچك اوغلیدر. ١٢٤١ تاریخنده طوغوب، ١٢٨٠ ده پدرینه خلف اولمش؛ ومتعاقباً کوردیکی مخالفتلر اوزرینه، هندستانه قاچوب، انکلیزلرك امدادینی طلب ایتمش ایسه‌ده، بوکا نائل اوله‌میوب، ١٢٨٥ تاریخنده افغانیستانه عودتله، اوغلی یعقوب خانك معاونتیله، حکومتی برادری افضل خانك یدندن استرداد ایتمش؛ وبر طاقم اصلاحات وتنظیماته باشلامش ایدی. بعده روسیه‌نك طرفنی التزام ایتمکله، ١٢٩٥ ده هندستان والیسی طرفندن کوندریلن هیئت سفارتی قبول ایتمدیکندن، انکلیز حکومتی اعلان حرب ایده‌رك، شیر علی خانك عسکری مغلوب اولمغله، کندیسی روسیه طوپراغنه قاچوب، برسنه صکره اوراده وفات ایتمشدر. اوغلی یعقوب خان خانی اولوب، بر آز وقت حکومت سوردکدن صکره، انکلیزلر طرفندن اسقاط اولنه‌رق، الآن حکم سورمکده اولان عمی عبدالرحمن خان تخته چیقمشدر.

شیرکوه { (اسد الدین — بن شادی) امراء اکراددن وراونديه قبیله‌سندن اولوب، شام ملکی بولنان نورالدین شهیدك نائبی ایدی. مصرده حکومت سورن خلفاء فاطمیه‌نك اخیری اولان عاضدلدین اللهك وزیری سالف الترجه (شاور) ك طلب واستمدادی اوزرینه، عسکرله مصره اعزام اوله‌رق، برنجی عزیمتنده شاور سوزنده طورمدیغیچون، شیرکوه شامه عودت ایتمش ایسه‌ده، ٥٦٤ تاریخنده اهل صلیبك مصره مسلط اولملری اوزرینه، بتکرار عاضد طرفندن دعوت اوله‌رق، برادرزاده‌سی یوسف بن ایوب ایله برابر، عسکرله مصره کیدوب، قارشی طوران مرقوم شاورك وفات ایتمسیله، جانب خلیفه‌دن برینه وزیر نصب اولنمش؛ ویالکز ایکی آی وزارت ایده‌رك، فرنکلرله محاربه ایدوب، موفق اولدقدن صکره، وفات ایتمکله، یکنی صلاح الدین یوسف بن ایوب برینه وزیر اولمش؛ وبعده عاضدك بلا ولد وفاتی اوزرینه، تخت سلطنته چیقه‌رق، دولت ایوبیه‌یی تأسیس ایلمشدر. شیرکوهك (ناصر الدین محمد) اسمنده بر اوغلی اولوب، پدرینك حیاتنده نورالدین زنکی جانبندن حمص والیسی بولندیغی حالده، پدرینك وفاتنده عزل اولنمش؛ وصلاح الدین ایوبی شامی ضبط ایتدیکنده، کندیسنه حمص حکومتنی ویروب، اوراده حکومت سورن شعبهٔ ایوبیه‌نك باشی اولمشدر.

شیرکوه { (اسد الدین — بن ناصرالدین محمد) حمصده حکومت سورن شعبهٔ ایوبیه‌نك ایکنجی ملکی اولوب، آنف الترجه شیرکوهك طورونیدر. ٥٦٩ تاریخنده طوغوب، ٥٨١ تاریخنده پدرینه خلف اولمش؛ و ٦٣٧ تاریخنده وفات ایتمشدر. بر چوق اولاد براقوب، بونلردن (ملك منصور ناصر الدین ابراهیم) حمصده خلفی اولمشدر.

شیرلی { (Shirley) انکلیز مشاهیر سیاحیننده اولوب، ١٥٦٥ ده طوغمش، و ١٦٣١ ده وفات ایتمشدر. ابتدا آنتیل جزایرینه وبعده ایرانه سیاحت ایدوب، عودتنده شاه عباس طرفندن آوروپا حکمدارانینه بر چوق هدیه‌لر کتیرمش؛ وبعده روسیه‌یه ونهایت اسپانیه‌یه سیاحت ایدوب، اسپانیه قرالی دردنجی فلیب طرفندن شرق دکیزلری قوماندانلغنه نصب اولنمشدی. کزدیکی یرلرك سیاحتنامه‌لرینی یازمشدر.

Digitized by Google

— بو اسمله بر انكليز شاعرى دخى اولوب، ١٥٩٤ ده طوغمش، و ١٦٥٦ ده وفات ايتمشدر. ٣٧ تياترو رساله‌سى وبعض منظومه‌لرى واردر.

شيروان { [« شروان » ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

شيرويه { (قباد —) ملوك ساسانيه‌نك يكرمى اوچنجيسى اولوب، خسرو پرويزك اوغليدر. ميلادك ٦٢٨ تاريخنده تخته چيقوب، يالكز طقوز آى حكومت سوردكدن صكره، ٦٢٩ده وفات ايتمشدر. غير مسلمينك اعتقادلرنجه حضرت عيسانك صلب اولنديغى آغاج بونك طرفندن روم ايمپراطورلرندن هراقليوسه ويرلمشدى. اوغلى آردشير، ٧ ياشنده اولديغى حالده، كنديسنه خلف اولمشدر.

شيره { (Syra, Syros) يونانك كيقلاده جزايرندن برى اولوب، يونان ساحلنك ٧٣ كيلومتره شرق جنوبيسنده واقعدر. شمالدن جنوبه طولى ١٦ ½ وعرض اعظمى ١٠ ½ كيلومتره اولوب، مساحهٔ سطحيه‌سى ٨١ مربع كيلومتره‌در. اراضيسى طاغلق ايسه‌ده، ارتفاعى ٤٥٠ متره‌يى تجاوز ايتميور. سواحلى كيرينتيلى جيقنتيلى اولوب، بر قاچ قويى واردر. ساحل شرقيسنده ينه (شيره) ياخود (ارموپوليس) اسميله برقصبه واسكله بولنيور، كه بتون كيقلاده جزايرينك مركز تجارتى اولوب، آوروپا ايله شرق اسكله‌لرى آره‌سنده ايشلين بيوك پوسته واپورلرينك چوغى بو اسكله‌يه اوغرارلر. طوپراغى كلسى، قورو وغير منبت اولوب، قصبه‌ده آقان بر چشمه‌دن بشقه مياه جاريه‌سى يوقدر. قصبه‌ده ساكن اولان ٢٢١٠٥ اهاليدن بشقه ايكى قريه‌ده ساكن ٩٤٧٠ كه جمعاً ٣١٥٧٥ اهاليسى واردر. بر قاچ باغچه‌دن بشقه مزروعات ونباتاتى اولميوب، هر طرفى چپلاقدر. بر كوچك ليمانك يانده مرمر چيقار. بو جزيره‌نك يونان قديم تاريخنده اهميتى اولميوب، شمديكى قصبه او وقتدن موجود ايديسه‌ده، بر كونه آثار عتيقه‌سى يوقدر. قرون وسطاده جزاير بحر سفيده‌كى قتوليكلرك مركز روحانيسى بولنمش؛ ويونان قاريشقلقنده بيطرف قالمش ايدى. آتنه‌نك اسكله‌سى اولان پيره‌نك ترقياتى بو صوك سنه‌لرده شيره‌نك اهميتى تنزله سبب اولمشدر.

شيره { (Chiré) آفريقاى جنوبينك شرق جهتنده (زامبز) ايرماغنك صوك تابعلرندن بر نهر اولوب، (نيانسه) كولندن خروجله، جنوبه وبعده جنوب شرقيه طوغرى آقه‌رق، مذكور ايرماغك داليه‌سى مبدأندن بر آز يوقاريده زامبزه دوكيلور. منصبندن ٣٢٠ كيلومتره يوقاريده °١٥ ´٥٥ عرض جنوبيده ١٠٠ كيلومتره‌لك محلده ممتد بر طاقم سرعتلى جريانلرى واردر. بو مسافه‌ده ٤٠٠ متره آشاغى اينر. بوراسى سير سفائنه مانعدر. واديسى پك منبتدر. بو نهرك مجراسنى سياح شهير (ليوينغستون) بر باشدن بر باشه كزمشدر. آقديغى يرلر پورتكيزه تابع عد اولنورسه‌ده، انكليزلر بر قاچ موقع طوتوب، پروتستان ميسيونرلرينى يرلشديرمشلردر.

شيرى { قدماى شعراء عثمانيه‌دن ايكى ذاتك مخلصيدر:

برنجيسى (على —) صدراعظم هرسك‌زاده احمد پاشانك اوغلى اولوب، ياوز سلطان سليم خان جانبندن حرم خاصه آلنه‌رق، سراى همايونده تربيه اولنمش؛ وقپوجى باشيلق ايله خارجه چيقوب، بر قاچ سنجاق بكلكنده بولندقدن صكره، نقريسه مبتلا اولمسى اوزرينه، مصرده اختيار تقاعد ايده‌رك، اوراده وفات ايتمشدر. شو بيت اونكدر:

نحيف جسمى دونددى آه وزار نيه
كورك بنى نيه دونددى روزكار ينه

— ايكنجيسى ينه على اسميله مسمى اولوب، زمرهٔ سپاهياندن ايدى. شو بيت اونكدر.

قبرم اوزره اوليجك دم اوله شايد كله‌سك
كيم بيلور بيتدوككى بولمغه طوپراق دوكه‌سك

شيرى { (مولانا —) هندستان شعراسندن واكبر شاهك امراسندن اولوب، خواجه جهان هروينك يكنيدر. حكمدار مشار اليهك يابديرمش اولديغى بر چوق قلاع وسائر ابنيه‌نك تاريخلرينى سويلمشدر. مرتب ديوانى واردر. ٩٨٩ تاريخنده وفات ايتمشدر.

شيرين { ملوك ساسانيه‌دن خسرو پرويزك معشوقه‌سى اولوب، بر روايتده روم قيصرينك قيزى ايدى. بو تقديرده (ايرينى) اسم رو-

Digitized by Google

ميسندن غلط اولمق اقتضا ايدر. هرحالده خسرو ايله شيرينك معاشقه‌لرى داستان حكمنه كچوب، بر چوق ادبا وشعرا طرفندن سلك نظم ونثره چكلمشدر. خسروك وفاتندن صكره اوغلى شيرويه شيرينه طالب اولمش ايسه‌ده، شيرين رضا ويرمه‌مش؛ وبونك استعمال جبر ايتمسى اوزرينه، كنديني تسميم ايده‌رك تلف اولمش اولديغى محكيدر.

— فرهاد اسمنده برشخص موهومك معشوقه‌سى اولمق اوزره ديكر برشيرينك دخى داستانى مشهوردر.

— ازواج مطهرهٔ حضرت نبويدن ماريه القبطيه حضرتلرينك همشيره‌سى دخى بعض كتبده (شيرين) اسميله مذكور ايسه‌ده، بين العرب مستعمل اسمى (سيرين) در، كه بوده (ايرينى) اسم روميسنك معربيدر.

شيز { آذربيجانده مراغه ايله زنجان آره‌سنده اسكى بر قصبه اولوب، بك جسيم ومعمور بولنمش اولان آتشكده‌سيله وجوارلرنده‌كى معادن مختلفه‌نك كثرتيله مشهور ايدى. هرمز طرفندن بنا اولنديغى مرويدر. حضرت مغيره بن شعبه جانبندن صلحاً فتح اولنمشدى. بر روايتده‌ده شيز بر ناحيه‌نك اسمى اولوب، مركزى (ارميه) ايدى.

شيزر { شامده حمايه مضاف وحمادن بر كونلك مسافه‌ده اوله‌رق (ارند) يعنى عاصى نهرى اوزرنده واقع بر قلعه وقصبه وناحيه اولوب، ۱۷ نجى سال هجريده ابو عبيده (رضه) جانبندن صلحاً فتح اولنمشدى. قديم بر قصبه اولوب، اوائل دور اسلامده دخى معمور بولنمش، وبر چوق علمانك مسقط رأسى اولمشدر.

شيشيمك { (Chichimeks) مكسيقه اقوام اصليهٔ قديمه‌سندن اولوب، بعض قبائلى مملكت مذكوره‌ده اليوم موجوددر.

شيفركبيركه { (Schiefergebirge) آلمانيانك غرب جهتنده بر صره طاغلر اولوب، وستفاليه ايله رين ايالتنك بر قسمنده ممتد اولور، وجنوب غربى جهتندن بلچيقه‌نك آردنه سلسله‌سنه اولاشير. رين مجراسى بو سلسله‌يى ايكى بلوكه آيروب، شرق جهتنده‌كى بلوك سايرلنديشه كبيركه، وستروالد، سيبنكبيركه وتاونوس؛ غرب طرفنده‌كى بلوك دخى ايفل، هوهه‌ون وساربروق طاغلرينى شاملدر. بو طاغلرك اكثرى تشكلات بركانيه‌دن اولوب، بو اراضى‌يه مخصوص طاشلرى وبعض معدنلريله مياه معدنيه‌لرى واردر.

شيقاغو { ياخود چيقاغو (Chicago) آمريقاى شماليده ممالك مجتمعه‌نك (ايلينونس) حكومتنده و (اسپرينغفيلد) ك ۲۸۰ كيلومتره شمال شرقيسنده اوله‌رق (ميشيغان) كولك جنوب غربى كوشه‌سنده وهمنامى اولان نهرك ايكى ساحلنده واقع ايالت مركزى بيوك بر شهر يعنى نيويوركدن صكره جماهير مذكوره‌نك اك بيوك شهرى اولوب، ۱۱۰۰۰۰۰ اهاليسى، آمريقانك هر طرفندن كلير وهر طرفه تشعب وانتشار ايدر اون اون بش دمير يول خطى، بك ايشلك تجارت بريه وبحريه‌سى، اقمشه وسائره فابريقه‌لرى، ذخائر، كراسته، حيوانات، باصديرمه وسائره اخراجاتى، بك واسع وغايتله دوز سوقاقلرى، جسيم ومزين ابنيه‌سى، حسابسز مؤسسات عليه وخيريه‌سى وبك بيوك سرمايه‌لى بانقه‌لريله سائر شركت ماليه‌لرى واردر. اساساً ميشيغان كولنه دوكيلن وشهرك اورته‌سندن كچن شيقاغو نهرى تعميق وتوسيع و (ميسيسيپى) ايرماغنه تابع (ايلينويس) نهرينه قدر تمديد ايدلمكله، شمديكى حالده ترس آقار بر جدول صورتنى آلوب، كولك صويى بو جدولدن ميسيسيپى‌يه آقمقده‌در. اك بيوك كيلر سنت لوران نهرندن بيوك كوللره كيره‌رك، شيقاغو شهرينك اورته‌سنه قدر واصل اولورلر؛ واورادن ميسيسيپى‌يه قدر دخى كمى يوزديريلير. اورروجك آغى شكلنى ابراز ايدن دمير يول خطلرينه بو طريق بحرى ضم وشيقاغونك بتون آمريقاى شماليك مركزنده بولنمسى يعنى اهميت موقعيه‌سى دخى علاوه اولنه‌رق، بو شهره بك پارلاق بر استقبال تأمين ايتمكده‌در. ۱۸۰۴ تاريخنده شهرك بولنديغى موقعده يعنى شيقاغو نهرينك منصبنده بر قلعه تأسيس اولنه‌رق، ۱۸۳۲ ده بو قلعه‌نك اطرافنده بركوچك كوى تشكل ايتمش؛ وبو كوى كيتدكجه توسع ايده‌رك، آز وقت ظرفنده بر قصبه وكيده‌رك بر شهر حالنه كچمش؛ و ۱۸۷۱ ده شهرك ثلثانى امحا ايدن بيوك حريقدن اول اهاليسى ۳۰۰۰۰۰ نفوسه بالغ اولمش ايدى. حريقدن بر سنه صكره شهر بويله بر آفته مصابيتنه دلالت ايده‌جك براثرى كورلميه‌جك صورتده تعمير اولنكدن

Digitized by Google

زیاده تزیین اولنه‌رق، حتی سوقاقلری بر آز چامورلی اولدیغندن، زمینی برقاچ متره ترفیع ایدلمش؛ وجسیم کارکیر ابنیه‌سی محیر عقول بر صنعت ومهارتله هیئتیله هوایه قالدیریلوب، آلتلری طولدیرلمشدر. نهرك آلتنـدن ایکی تونل یاپدیریلوب، شهرك ایکی قسمی آره‌سنده تحت الارض اختلاط اولنمقده‌در. میشیغان کولنك اورته‌لرنده ایچیله‌جك بر ایی صو بولنوب، کولك آلتندن بر صو یولی انشاسیله شهره آقندیرلمشدر. الحاصل شیقاغولیلرك کرك فن وصنعت وکرك ثروت واقتدار مالی جهتلرنجه اولان تشبثات واجرا آتلری محیر عقولدر. لکن ۱۸۹۳ تاریخنده بو شهرده عمومی بر سرکی کشاد اولنمشدر.

شیقلانه (Chiclana) اسپانیه‌نك آندالوسیه خطه‌سنده (قادیس) ایالتنـده وقادیسك ۲۲ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق (لیربو) نهری اوزرنده واقع قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۸۶۰۰ اهالیسی، مشهور بر بوغا جانبازخانه‌سی، کوزل باغچه‌لرله محاط مفرح خانه‌لری واطرافنده اوزوملرندن مشهور برنوع شراب چیقاریاغلری واردر. قربنده ایکی کوکوردلی صوثوق معدن صویی بولنیور.

شیقوپه (Chicopee) ممالك مجتمعه‌نك (ماسا. چوست) حکومتنده واسپرینغفیلدك ۵ کیلومتره شمالنده اوله‌رق همنامی بر چایك اوزرنده بر قصبه اولوب، ۹۶۰۰ اهالیسی وماکنه‌لری نهرك شلاله‌سیله چویریلیر برچوق فابریقه‌لری واردر.

شیکیتوس (Chiquitos) آمریقای جنوبیده (بولیویه) حکومتنك (سانته قروز دلاسیره) ایالتنـده واسع بر یر اولوب، بعض جهتلرنده ساکن بولنان (شیکیتوس) قوم اصلیسنك اسمیله مسمادر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۲۰۰۰۰۰ مربع کیلومترهیه قریب اولوب، طوپراغی دخی پك منبت وعلی الخصوص توتونی پك ایی اولدیغی حالده، یالکز ۲۷۰۰۰ اهالیسی واردر.

شیلان (Chillan) آمریقای جنوبیده شیلی حکومتنك (نوبله) ایالتنده وسانتیا. غونك ۳۳۰ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق ′۳۵ °۳۶ عرض جنوبیده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۹۰۴۵ اهالیسی واردر. بر طرفدن (تالقاهوآنو) اسکله‌سنه و بر طرفدن مرکز حکومت اولان سانتیاغویه دمیر یول ایله مربوطدر. قصبه‌نك شرق طرفنـده ممتد اولان واسع بر اورمانك ایچنده ایلیجه‌لری و ۶۰ کیلومتره شرق جنوبیسنده ۲۸۷۹ متره ارتفاعی اولان (شیلان) برکانی بولنیور.

شیلپریق (Chilpéric) فرانق حکمدارلرندن ایکی کشینك اسمیدر:

برنجیسی برنجی قلوترك اوغلی اولوب، ۵۶۱ تاریخنده حصه‌سنه (سوآسون) حکمدارلغی دوشمشیدی. (فردغونده) اسمنده بر فاحشه ایله مناسبات غیر مشروعه‌ده بولنمق ایچون، زوجهٔ مشروعه‌سنی ترك ایتمش؛ وبعده بونی ترکله، اسپانیه ویسیغوتلری حکمدارینك قیزی (غالسوینته) یی تزوج ایتمش ایسه‌ده، چوق کچمه‌دن بونی‌ده ترك ایدرك، یکیدن (فردغونده) ایله تجدید مناسبات ایتمش؛ ونهایت (غالسوینته)‌نك همشیره‌سی (برونهوت) ی طوتان برادری (سیجبرت) ایله ایتدیکی محاربه‌ده مغلوب اولمشدر.

— ایکنجیسی ایکنجی شیلدریقك اوغلی اولوب، ۷۱۵ تاریخنده نوستریانك اتابکی مقامنـده بولنان (رنفروآ) طرفندن فرانسه تختنه اقعاد اولنمش ایسه‌ده، (اوستراسیا) صاحبی بولنان (شارل مارتل)ه قارشی بولنمغه جسارت ایتدیکندن، بونك تحت اسارتنه دوشـوب، فیما بعد یالکز اسماً حکمدارلق ایتمش؛ و ۷۲۰ ده فوت اولمشدر.

شیلد (Shilds) بو اسمله بری «شمالی» ودیکری «جنوبی» اوله‌رق انکلتره‌ده ایکی قصبه واردر:

شمالی شیلد (North Sh.) نورتومبرلاند ایالتنده و (نیوقاستل)ك ۱۲ کیلومتره شرق شمالیسنده اوله‌رق (تینه) نهرینك صول کنارنده واقع اولوب، ۷۲۵۰ اهالیسی، دمیریولی، سفاین انشاسنه مخصوص دستکاه‌لری، خلاط، رنکلی جام وسائره فابریقه‌لری، مملحه‌لری وصید ماهیسی واردر. لیمانی خیلی ایشلك اولوب، ایکی فناری واردر.

— جنوبی شیلد (South Sh.) دورهام ایالتنده، دورهامك ۲۶ کیلومتره شمال شرقیسنده ونیوقاستلك ۱۱ کیلومتره شرقنده اوله‌رق (تینه) نهرینك صاغ کنارنده و شمالی شیلدك قارشیسنده واقع اولوب، ۷۷۱۰ اهالیسی، بیوك لیمانی، کوزل رنحتملری،

Digitized by Google

واپور ماکنه‌لریله کمی دمیری، یلکن بزی، خلاط، جام، چینی وسائره فابریقه‌لری وسفائن اعمالنه مخصوص دزگاهلری واردر. بو ایکی قصبه آیری آیری ایالتلره ملحق اولدقلری حالده، نهرك مجراسیله ایکی‌یه آیرلمش بر تك قصبه تشکیل ایدیورلر. ایکنجیسنك اطرافنده برچوق کویلر، محله‌لر وصیفیه‌لر بولنوب، اونلرله برابر اهالیسی ۵۷۰۰۰ نفوسه بالغ اولیور.

شیلدبران (Childebrand) اندلسی فتح ایتدکدن صکره فرانسه‌نك وسطلرینه طوغری ایلریلکه باشلایان غزاة مسلمینك ترقیاتنه برسد چکن (شارل مارتل)ك برادری اولوب، بومحاربه‌لرده کوستردیکی جسارتله مشهوردر. بعض مورخلر بونك وجودینی انکار ایتدکلری حالده، دیکرلری (قاپتیان) سلاله‌سنك جد اعلاسی اولدیغنی التزام ایتمشلردر.

شیلدبرت (Childebert) فرانق حکمدارلرندن اوچ کشینك اسمیدر:

برنجیسی قلوویسك اوچنجی اوغلی اولوب، اثنای مقاسمه‌ده پارس جهتی حصه‌سنه دوشمش؛ و ۵۱۱ ده حکومت سورمکه باشلامشدر. اورلیان قراللغنه وارث اولان برادری قلودومیرك ملکنی دیکر برادری قلوتر ایله مقاسمه ایتمش؛ وصکره همشیره‌سی (قلوتیلده)یی تزوجله حقنده سوء معامله‌ده بولنمش اولان اسپانیه ویسیغوتلری حکمداری (آمالاریق)ه قارشی یوروبه‌رك، پامپلونه‌یی ضبط ایتمش ایسه‌ده، ساراغوسه اوکنده مغلوب اولمش؛ و ۵۵۸ ده پارسده وفات ایتمشدر. ارکك اولادی قالمدیغندن، برادری قلوتر بتون فرانسه‌یه وارث اولمشدر.

— ایکنجیسی سیجبرت ایله برونهوتك اوغلی اولوب، ۵۷۵ ده اوستراسیا قراللغنده پدرینه خلف اولمش؛ و ۵۹۳ ده عمی (غونتران)ك وفاتی اوزرینه، بورغونیه واورلیان قراللقلریله پارس قراللغنك بر قسمنی دخی ملکنه الحاق ایتمش ایدی. ۵۹۶ تاریخنده ۲۶ یاشنده وفات ایتمشدر.

— اوچنجیسی «عادل» لقبیله ملقب اولوب، اوچنجی قلوویسك برادری وخلفیدر. ۶۹۵ تاریخنده، ۱۲ یاشنده اولدیغی حالده، تخته چیقوب، اسماً قراللق ایتمش؛ وانا بکی مقامنده بولنان هریستاللی

شیشمان (پپین) اداره‌ء امور ایتمشدر. ۷۱۱ ده فوت اولمشدر.

شیلدریق (Childeric) فرانق حکمدارلرندن اوچ کشینك اسمیدر:

برنجیسی پدری (مرووه)یه خلف اولوب، ۴۵۸ دن ۴۸۱ تاریخنه‌دك حکم سورمشدر. ملکی اولان (فلاندره) و(پیقاردیه) دن چیقه‌رق، (تورینکی) حکمدارینه التجا ایتمش؛ وبونك قاریسی (بازینه)یی اغوا ایلمش ایدی. بونك غیوبتنده روما سردارلرندن (اجیدیوس) اداره‌ء مملکت ایتمش ایسه‌ده، بودخی محبت عمومیه‌یی غائب ایدوب، چیقارلدقدن صکره، شیلدریق عودت ایتمش؛ ومعشوقه (بازینه)یی برابر کوتوروب، تزوج ایلمش ایدی. بوندن (قلوویس) دنیایه کلمشدر.

— ایکنجیسی ایکنجی قلوویسك اوغلی اولوب، حصه‌سنه اوستراسیا دوشمش؛ و ۶۶۰ تاریخنده اوراده حکومت سورمکه باشلایوب، ۶۷۰ ده، برادری اوچنجی قلوترك وفاتی اوزرینه، بورغونیه ونوستریایی دخی ملکنه الحاق ایتمش؛ وابتدا وزیری بولنان (لئودکر)ك نصایحیله حرکت ایتمش ایسه‌ده، بعده بونی نفی ایده‌رك، اجرای حکومته باشلامش و ۶۷۳ ده وفات ایتمشدر. ایکنجی شیلپریق اسمیله بر اوغلی قالمشدی.

— اوچنجیسی فرانسه قراللری برنجی سلاله‌سنك صوك حکمداری اولوب، ایکنجی شیلپریقك اوغلیدر.

شیلدون (Shildon) انکلتره‌نك دورهام ایالتنده و(بیشوب اوقلاند)ك ۵ کیلومتره جنوب شرقیسنده بر قصبه اولوب، ۸۷۰۵ اهالیسی، دمیریولی وکومور معدنی واردر.

شیلر (Schiller) آلمانیه‌نك مشهور شاعرلرندن اولوب، ۱۷۵۹ تاریخنده وورتمبرغك (مارباخ) قصبه‌سنده طوغمش، و ۱۸۰۵ ده وفات ایتمشدر. بر یوزباشینك اوغلی اولوب، ابتدا بر پاپاسدن تحصیل ایتمش؛ وبعده (لودویغسبورغ) حربیه مکتبنه کیرمش ایدی. صکره علم حقوق ونهایت فن طبی تحصیل ایده‌رك، جراحلقله بر آلایه التحاق ایتمش؛ ووقتلرینی میل طبیعیسی اولان شعره صرف ایده‌رك، بر خیلی اشعار وبر طاقم تیاترو منظومه‌لری یازمغه باشلامش ایدی. ۱۷۸۱ ده

Digitized by Google

موقع اجرایه قونیلان «خیدودلر» عنوانلی فاجعهٔ مشهورهسنك مظهر اولدیغی رغبت عمومیه اوزرینه، خدمت عسکریهدن استعفا ایتمش ایسهده، وورتمبرغ دوقهسی استعفاسنی قبول ایتمدیکندن، فراره مجبور اولوب، بر وقت سرسریانه بر عمر سوردکدن صکره، ۱۷۸۹ ده (صاقسه وایمار) دوقهسنك مشاورلك خدمتنه و (ینا) دار الفنوننده تاریخ معلمکنه نصب اولنمش؛ وآثاری نشر اولندقجه، شهرتی آرتهرق، آلمانیانك اك بیوك محررلری صرهسنه کچمش ایدی. ۱۷۹۷ ده وایماره کیدوب، اوراده توطن ایتمش؛ واورا دوقهسنك پك چوق التفات واکرامنه نائل اولمش ایدی. شیلر بتون آوروپانك اك بیوك شعراسندن معدود اولوب، علی الخصوص منظوم ومنثور فاجعه وحماسهلری مشهوردر. آثاری بتون آوروپا لسانلرینه ترجمه ودفعاتله طبع ونشر اولنمشدر.

شیلقه (Chilca) آمریقای جنوبیده پرو حکومتنك لیما ایالتنده ولیمانك ۵۷ کیلومتره جنوب شرقیسنده وبحر محیط معتدل ساحلندن ۱۰ کیلومترهلك مسافهده بر چول اورتهسنده بر قصبه اولوب، اینقه قوم قدیمنه منسوب بر اهالی ایله مسکوندر. اینقهلر زماننده بیوك بر شهر بولنمش اولدیغنه اطرافندهکی ویرانهلر دلالت ایدیور.

شیلقه (Chilka) سیبریهنك شرق جهتنده ماوراء بایقال ایالتنده بر نهر اولوب، آمور ایرماغنی تشکیل ایدن ایکی نهرك بریدر. شیلقه نهری دخی (اونون) و (اینغوده) اسملریله ایکی چایك برلشمسندن تشکل ایدر. بو ایکی چایدن برنجیسی مغولستانده آلتون طاغ سلسلهسنك منتهای شرقنده واقع (کنق) طاغندن نبعانله، شرق شمالی یه طوغری آقار. مجراسی درین بر خندق صورتنده اولوب، ۷۵۰ کیلومتره طولندهدر. ایکنجیسی اولان (اینغوده) ایسه دها شمالده (چوقونو) طاغندن نبعانله، ماوراء بایقال مرکزی اولان (چیته) قصبهسی ایچندن کچر. بو ایکی چای قاریشدقدن صکره، نهر شیلقه اسمنی آلوب، کومش معدنلریله مشهور اولان (نرچینسق) قصبهسی ایچندن کچر؛ و (نرچقه) چاینی دخی آلدقدن صکره، ۱۹′ ۵۳° عرض شمالی ایله ۲۲′ ۱۱۹ طول شرقیده (آرغون) نهریله برلشهرك، (آمور) ایرماغنی تشکیل ایدر. (اونون) منبعندن (آرغون) ملتقاسنهدك مجراسی ۱۲۰۰ کیلومتره اوزون اولوب، بعض یرلرندهکی سرعت جریانیله برابر اکثر طرفلری سیر سفائنه صالح وکنارلری شایان تصوردر.

شیلوئه (Chiloé) آمریقای جنوبیده شیلی حکومتنه تابع وشیلینك غربنده بحر محیط معتدلده واقع بر آطه اولوب، همنامی اولان ایالتك قسم اعظمنی تشکیل ایدر. قرهدن (شاقائو) بوغازیله آیرلمش اولوب، اکثری الآن غیر مسکون اولان ۱۲۰ آطه ایله محاطدر. سواحلی درین کورفز وقویلرله اویولمش اولوب، مساحهٔ سطحیهسی ۱۳۰۰۰ مربع کیلومترهدر. اراضیسی طاغلق اولوب، اك یوکسك محلی حذای بحردن ۸۰۰ متره ارتفاعندهدر. اکثر طرفلری پك صیق وپك یوکسك اورمانلرله مستور اولوب، اهالیسنك باشلیجه مشغولیتی کراسته قطعیدر. هواسی معتدلجه اولوب، یاغمورلری پك چوق وانهاری بول وسیر سفائنه صالحدر. ۱۷۷۶ ده اهالیسی ۱۳۰۰۰ کشیدن عبارت اولوب، آلتی سنه صکره بو مقدار آلتی مثلنه بالغ اولمشدی. شمدیکی مقداری هنوز معلوم دکلدر. بونلر (آروقان) قوم اصلیسیله اسپانیولدن مرکب ملز بر قوم اولوب، اسپانیولجه ایله برابر لسان اصلیلرینی دخی تکلم ایدرلر. چالیشقان آدملر اولوب، کراسته قطعندن بشقه کمیجیلك وبالیقچیلق دخی ایدرلر. — شیلوئه ایالتی مذکور جزیره ایله اطرافندهکی آطهلری ویاناغونیه سواحلنك بر مقدارینی جامع اولوب، مساحهٔ سطحیهسی ۱۰۸۰۰ مربع کیلومتره واهالیسی ۶۴۵۳۵ کشیدر. اوچ سنجاغه منقسم اولوب، مرکزی شیلوئه جزیرهسنك ساحل شمالیسنده واقع (آنقود) ونام دیکرله (سان قارلوس) قصبهسیدر.

شیله قوجه ایلی خطهسنك شمالنده قره دکز ساحلنده وبر کوچك نهرك منصبنده بر قصبه واسکله اولوب، شهر امانتنه ملحق برقضانك مرکزیدر. قضاسی ۸۴ قریهدن مرکبدر.

شیلی (Chili) آمریقای جنوبینك قسم جنوبیسنده غربه یعنی بحر محیط معتدل بویجه ممتد بر حکومت اولوب، آمریقای جنوبی حکومات غربیهسنك اك کوچکی اولدیغی حالده، اك متمدن واك قوتلیسیدر.

موقعی، حدود ومساحهسی. — شیلی جمهوریتی

Digitized by Google

رو وبولیویه ایله ایتدیکی صوڭ محاربه‌ده قزاندیغی فالیت اوزرینه، حدود شمالیه‌سنی ۱۷° عرض جنوبی‌یه قدر توسیع ایدوب، خط مذکوردن آمریقانڭ منتهای جنوبیسنه قدر ممتد عد واعتبار اولنیورسه‌ده، اصل اراضیٔ مضبوطه‌سی شیلونڭ جزیره‌سنڭ جنوبنه یعنی تقریباً ۴۲° عرض جنوبی‌یه قدر اولوب، اورادن آشاغیسی همان خالی وغیر مضبوط اولمغله، حدودی اعتباری ویالکز خریطه‌لرده معیندر. شمالده آند سلسلهٔ جبالنڭ الڭ شرق قولی بولیویه ایله شیلی آره‌سنده خط حدود بریڭی طوتوب، بولیویه حدودندن قورتلنجه، شیلی شرقه طوغری خیلی توسع ایده‌رك، ۲۴° ایله ۲۷° عرض جنوبی آره‌لرنده سلسلهٔ مذکوره‌نڭ وسطی قولی شیلی ایله آرژانتین حدودینی آیردقدن صکره، خط حدود یکیدن غربه دونوب، اورادن آشاغی آند سلسله‌سنڭ یکتا صیرتنی تعقیب ایتمکله، شیلی مملکتی ساحل ایله سلسلهٔ جبال صیرتی آره‌سنده طار بر شریت شکلنده قالیر. آمریقای جنوبینڭ منتهای جنوبنده جبال صیرتی بللی اولمامغله، خط حدود اعتباری اولدیغی حالده، شرقه طوغری دونه‌رك، بوقطعه‌نڭ منتهای جنوبنده‌کی برونی وآتش ارضنڭ قسم غربیسیله اطرافنده‌کی آطه‌لری شیلی حکومتنه براقیر. بو وجهله شیلی شمالاً پرو، شرقاً بولیویه وآرژانتین حکومتلریله، جنوباً بحر منجمد جنوبی ایله، غرباً دخی بحر محیط معتدل ایله محاط ومحدوددر. طولی تقریباً ۳۳۰۰ وعرض وسطیسی ۱۶۰ ونهایت ۱۶۵ کیلومتره اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۷۷۶۰۰۰ مربع کیلومتره واهالیسی ۳۲۳۲۰۰۰ کشیدر، که بهر کیلومتره باشنه ٤ کشیدن زیاده‌جه دوشیور.

حال طبیعیسی، جبال وانهاری. — شیلینك قسم شرقیسی آند سلسلهٔ جبالندن عبارت اولوب، بو جبال مرتفعه‌نڭ دپه، صرب وسرمدی قارلرله مستور ذروه‌لری بش آلتی بیك متره‌لك ارتفاعلره قدر یوکسلیر. آره‌لرنده وقتیله سونمش ویا آره صره آتش پوسکورتور بر چوق برکانلر دخی بولنیور. آند سلسله‌سنك اتکلری ساحله قدر ممتد اولمیوب، بونلرك غربی اتکلرنده شیلینك بوینجه ممتد مرتفعه اوزون وطار بر اووه بولنیور. بو اووه‌نڭ غرب جهتنده ساحل بوینجه بر ایکنجی سلسلهٔ جبال اوزانیور، که آند سلسله‌سی قدر یوکسك دکل ایسه‌ده، بر ایکی بیك متره‌لك ارتفاعی واردر. بونك اتکلری لب دریایه قدر اینر. بو ایکی سلسله آره‌سنده‌کی اووه دخی دوز اولمیوب، بعضیسی شرقدن غربه واکثری شمالدن جنوبه ممتد بر اوچنجی سلسله تشکیل ایده‌جك بر طاقم تپه‌لری وطاغلری حاویدر. آند سلسله‌سندن اینن نهرلر دیکر ایکی سلسله‌یی بر طاقم بوغازلردن شق ایله، دکیزه اینه‌رك، مملکتك عرضنجه دخی بعض وادیلر تشکیل ایدیور. شیلی داخلنده بولنوب آند سلسله‌سنڭ الڭ یوکسك ذروه‌سی اولان (آقونقاغوآ) طاغنك ۶۸۰۰ متره ارتفاعی اولوب، دیکرلرینك اکثری ۵۰۰۰ ایله ۶۰۰۰ متره آره‌لرنده‌در. جنوبه طوغری اینلدکجه، آند سلسله‌سنك ارتفاعی آزالوب، اوورالرده ذروه‌لرك اکثری ۲۰۰۰ ایله ۳۰۰۰ متره آره‌سنده‌در. بو سلسله‌ده‌کی برکانلرینك باشلیجه‌لری: تویونغاتو، سان جوزه، ماییو، تینکیریریقه، پتروآ، ارسقابزاتوشیقو، سروآزول، لاس یغوآس، قالاکی ویلاریقه وسائرلری اولوب، بونلرك بر طاقمی آره صره آتشلر پوسکورتمکده، وجوارلرنده شدتلی زلزله‌لری موجب اولمقده‌در. ساحل بوینجه اوزانان سلسله‌نڭ الڭ یوکسك طاغی (قوریشیلونقو) اولوب، ۲۲۱۲ متره ارتفاعی واردر. ۱۰۰۰ ایله ۲۰۰۰ متره آره‌سنده بر ارتفاعده بولنور دها بر قاچ طاغی اولوب، سائرلرینك ارتفاعی ۱۰۰۰ متره‌دن آشاغیدر. وسطده‌کی طاغلر ایسه ساحلده‌کیلردن دها یوکسك اولوب، الڭ یوکسکلری اولان (پتورقه) نڭ ۳۴۵۶ متره ارتفاعی واردر. جنوب جهتنده‌کی طاغلرینك قار وبوزلری ساحله قدر ممتد اولوب، بوز دره‌لرندن اینن بوز کتله‌لری، دکیز ایچنده دخی یوزر.

شیلینك وسعتی پك آز اولوب، انهاری دخی آند سلسله‌سندن نبعانله، غربه طوغری آقه‌رق، بحر محیط معتدله دوکلدیکندن، مسافه‌نڭ عدم مساعده‌سنه مبنی بیوك ایرماقلری یوقدر. قسم شمالیسنده سلسلهٔ مذکوره‌دن اینن وعلی‌الخصوص طاغلرك قارلری اریمسندن حاصل اولان انهارك چوغی یولده وعلی‌الخصوص او جهتده بولنان (آتاقامه) چولنده قوروریوب، یالکز فیضانلرنده دکیزه‌واصل اولورلر. مذکور چولك شمالنده‌کی انهارك الڭ بیوکی (ریولوآ) در.

بوچولك جنوبنده اولوب دائمی صورتده آقان انهارك باشلیجه‌لری شمالدن باشلایه‌رق : هوآسقو، ربوده الکی، لیماری، شوآپه، آقونقاغوآ، ماییو، راپل، ماتاکیتو، ماوله، ایتاته، لایه، قاوتن، تاوتن، والدیویه، ربو بوئنو، ماولین وساژه‌در. جمله‌سنك فیضان موسملری واردر. الك جنوبده‌كی نهرلرك تفریقی مشكل اولوب، ساحلده، نوروچك‌كی کبی، آند سلسله‌سنك اتكلرینه قدر ممتد بر طاقم خلیجلر ابراز ایدیور، كه بونلره جبال مذكوره‌نك منجمد دره‌لرندن بوزكتله‌لری دوكیلور.

كوللری دخی چوق اولوب، الك كنیشلری شمال جهتنده وبولیویه‌نك حدود جنوبیه‌سی قربنده بولنان (آتاقامه) كوليدر. جهت جنوبیه‌سنده و (شیلوئه) جزیره‌سی قارشیسنده‌كی كورفز قربنده واقع (لانكیهوئه) كولی ایكنجی درجه‌ده اولوب، (ماولین) نهری بونك آیاغیدر. بوكولك شمال شرقی كوشه‌سنده (اوسورنو) اسمیله كوزل بر بركان بولنیور. بو طاغك اورته‌سنده (تودوس لوس سانتوس) اسمیله بوندن كوچك بر كول بولنیور، كه فضلهٔ میاهی كوله مشابه اولان (رلونقاوی) قوینه دوكیلور. دها شمالده (رانقو) كولی بولنیور، كه (پویئوئه) و (راپونقر) اسملریله دها كوچك ایكی كولك فضلهٔ میاهی آلوب، (بوئنو) نهری دخی بونك آیاغیدر.

سواحل وجزایری. — شیلینك شیلوئه جزیره‌سنه یعنی ٤٢° عرض جنوبی‌یه قدر اولان سواحل شمالیه‌سی همان دوزاولوب، بیوك كیرنتی وچیقنتیلری یوقدر. یالكز بر طاقم كوچك قویلری و بورونلری اولوب، بو قویلرك هیچ بری صاغلام لیمان تشكیل ایده‌جك صورتده محفوظ دكلدر. شیلوئه جزیره‌سنك قارشیسنده ایسه ساحل بونجه اولان سلسلهٔ جبال واونك ایچ طرفنده‌كی اووه منقطع اولوب، اووه دكیزه منقلب اولور؛ وسلسلهٔ مذكوره دكیزه باتوب، صوبك خارجنده قالان ذروه‌لری بر چوق جزایر تشكیل ایدیور؛ وآند سلسلهٔ جبالنك اتكلری لب دریایه قدر اینر. شیلینك غیرمضبوط وهمان خالی اولان بو قسم جنوبیسنك ساحلی نوروچك ساحلنه مشابه اولوب، كیرنتی و چیقنتیلری، و اوزون برون وشبه جزیره‌لریله قره‌لرك ایچنه اوزانمش كورفز وخلیجلری پك چوقدر؛ وسواحلك قارشیلرنده بیوك وكوچك حسابسز آطه‌لر و قیاالقلر بولنیور. ٤٦° ایله ٤٧° عرض جنوبی آره‌لرنده (تایتو) اسمیله اوزون بر شبه جزیره بولنوب، هر طرفه بر طاقم قوللر اوزاتیور. دوز اولان سواحل شمالیه‌نك قارشیسنده یالكز (قونسپسیون) اسكله‌سی قربنده (سانته ماریه) اسمیله بر كوچك آطه وبك آچیقده (جوان فرناندز) اسمیله ایكی كوچك جزیره موجوددر. قسم جنوبیسنده ایسه (شیلوئه) اسمیله بر بیوك وبونكله (تایتو) شبه جزیره‌سی آره‌سنده (شونو) اسمیله بر چوق كوچك جزیره‌لر بولندیغی كبی، مذكور شبه جزیره‌نك جنوبنده دخی (ماجلان) اراضیسنه منسوب بیوك وكوچك بر چوق آطه‌لر بولنوب، الك بیوكلری: بیوك وكوچك ولینغتون، مادره‌ده‌دیوس، دوق دو یورق، هانووره، قرالیچه آدلاییده، دزولاسیون، قرال كوییوم، سانته اینس، قلارنسون، دوشون، هوسته، ناوارین وآتش ارضی نام بیوك آطه‌در، كه بونك نصف غربیسی شیلی‌یه عائد عد اولنور. آمریقای جنوبینك جزایردن بشقه الك جنوبی یری اولان (برونسویق) شبه جزیره‌سی دخی بو جزایرك ایچنه اوزانیر. مشهور (ماجلان) بوغازی ده شیلی‌یه تابع اولان بو آطه‌لرك آره‌سنده‌در. شیلینك سواحل جنوبیه‌سی كیتدكجه كسب ارتفاع ایده‌رك، دكیز تدریجاً چكلمكده‌در.

اقلیم وهواسی. — شیلی پك اوزون بر مملكت اولوب، قسم شمالیسی ١٧° عرض جنوبی‌یه یعنی اقالیم حاره ایچنه قدر چیقدیغی حالده، منتهای جنوبیسی ٥٦° عرض جنوبی‌یه یعنی اقالیم منجمده‌یه قدر ایندیكندن، وساحل بحردن ٦٠٠٠ متره‌یه قدر مختلف ارتفاعلرده یرلری حاوی بولندیغندن، كرك عرضاً وكرك ارتفاعاً هواسی مختلف اولوب، ایچنده هر هوا بولنور. قسم شمالیسنك سواحلی چول حالنده اولوب، آنجق دكیز ملتلری حرارتی تعدیل ایدیور. او جهتك ایچ طرفلرینك آلچق وقوتی یرلری زیاده صیجاق ایسه‌ده، طاغلره چیقلدقجه، ارتفاع حرارتی تعدیل ایدوب، هوا درجه درجه كسب اعتدال ایدر. قسم وسطینك هواسی ینه ارتفاعه تابع ایسه‌ده، عمومیت اوزره معتدل وغایتله لطیف وصاغلامدر. قسم جنوبیسی زیاده صوتوق ایسه‌ده، اووالری ذاتاً همان خالی اولوب، یالكز اقوام اصلیهٔ وحشیه‌دن بعض قبائل بولنیور. شیلی تمامیله نصف

Digitized by Google

کرهٔ جنوبیده بولنمغله، یازی بزم قیشمزه وقیشی بزم یازمزه تصادف ایدر. نیساندن اغستوس نهایتنه‌قدر یاغمورلری پك چوق اولوب، آند سلسله‌سی اوزرینه ایسه نیساندن اعتباراً آلتی ویدی آی متمادیاً قار یاغار. بناءً علیه انهاری‌دخی قیصه ایسه‌ده، صولری چوق اولوب، اکثری سیل کبی آقار.

اراضیسی، معادنی، محصولات ونباتات وحیواناتی. — طبیعت اراضیجه و معادن و نباتاتجه شیلی اوچ منطقه‌یه قابل تقسیم اولوب، حدود شمالیه‌سندن ۳۳° عرض جنوبی‌یه قدر ممتد اولان منطقهٔ شمالیه‌سی معادن یری؛ درجهٔ مذکوره‌دن ۴۴° عرض جنوبی‌یه قدر اولان قسم وسطیسی زراعت یری؛ ودرجهٔ مذکوره‌دن آشاغی اولان قسم جنوبیسی‌ده اورمانلر یریدر. برنجی قسمنك یاغمورلری سیرك ومیاه جاریه‌سی آز اولوب، اراضیسی چول حالنده وهواسی صیجاق اولمغله، زراعته قابلیق یوغیسه‌ده، هر طرفنده وعلی الخصوص آتاقامه چولنده کومش باقیر، دمیر، قورشون، نیکل، قوبالت، کهرچله، بوراقس، قیا طوزی وآلتون معدنلریله ذی قیمت طاشلرك انواعی وعلی الخصوص زمرد طاشلری کثرتله بولنور. ایکنجی منطقه‌سی شیلینك اك معمور ومسکون یری اولوب، بو قسمده آند سلسله‌سیله ساحل بوینجه ممتد اولان سلسلهٔ جبال آره‌سنده‌کی اووه غایتله منبت ومیاه جاریه‌سی پك چوق اولمغله، اصل محصول محلی اولان مصر بغدایی ایکی آدم بوینده اولوب، هر صاپ یدی سکز یوز دانه‌لی ایکی قوچان ویرر. بغدای آوروپالیلر طرفندن ادخال اولنه‌رق، بره آلتمش و سکسان محصول ویرر. ایتاته نهری مجراسندن باشلایان قسم جنوبیسی اورمانلر یری اولوب، اکثر طرفلری بالطه کورمه‌مش پك واسع وصیق اورمانلرله مستوردر. بو اورمانلرك آغاجلری اکثریت اوزره بزم چاملر کبی قیشین دخی یاپراقلرینی محافظه ایدر انواعدن اولوب، سروی و مرسین آغاجلری پك بیوك ویوکسك اولور. بو جهتك کور معدنی دخی پك چوق ولیمانلری متعدد اولدیغندن، استقبالی امین کورینورسه‌ده، اهالیسی چوغالوب، معموریت ترقی ایتدکجه، اورمانلری اتلاف اولندیغندن، برکون اوراسنك‌ده قسم وسطی وشمالی کبی اورمانسز قاله‌جغندن قورقیلور. حیوانات محلیه (قوغوآر) تعبیر اولنان آمریقا آرسلانی، بر نوع کوچلهٔ طاوشان، قیلی پك مقبول اولان (ویغونیه)، (غوآناقو) تعبیر اولنان دیکر بر نوع حیوان مجتر، بیکیره مشابه اولان (هوئمول)، صوئوق اورمانلرده یاشایان (پودو) وقوندوزه مشابه بر ایکی نوع حیواندن عبارت اولوب، آوروپادن ادخال ایدلمش اولان آت، صیغیر، قیون، کچی، طوموز، کوپك، کدی کبی حیوانات اهلیه دخی خیلی چوغالمشدر.

تقسیمات ملکیه‌سی. — شیلی حکومتی بروجه زیر ۲۴ ایالته منقسم اولوب، شمالدن باشلایه‌رق ایالات مذکوره‌نك اسامیسیله مساحهٔ سطحیه‌لری واسکیجه بر استاتستیقه کوره مقدار نفوسلری ومرکزلری بروجه زیردر:

ایالت	مربع کیلومتره	نفوس	مرکزی	اهالیسی
تاقنه	۲۲ ۵۰۰	۳۱ ۹۹۸	تاقنه	۱۴ ۱۸۲
تاراپاقه	۵۰ ۰۰۰	۴۷ ۳۱۳	ایکیقوئه	۱۵ ۳۹۱
آنتوقاغاسته	۱۸۷ ۰۰۰	۳۵ ۳۱۷	آنتوقاغاسته	۷ ۵۸۸
آتاقامه	۷۳ ۵۰۰	۶۷ ۲۰۵	قرپیاپو	۹ ۹۱۸
قوکیمبو	۳۳ ۴۳۲	۱۸۶ ۵۲۴	سرئه	۱۷ ۲۳۰
آقونقانیه	۱۶ ۱۲۶	۱۵۶ ۶۳۶	سان فلیپه	۱۱ ۷۶۸
والپارزو	۴ ۲۹۷	۲۱۸ ۹۹۰	والپارزو	۱۰۴ ۹۵۲
سانتیاغو	۱۳ ۵۲۷	۳۷۷ ۷۸۱	سانتیاغو	۱۷۹ ۳۳۲
اوهیغنس	۶ ۵۳۷	۹۲ ۸۹۲	رانقاغوآ	۵ ۷۳۷
قولشاغوآ	۹ ۸۲۹	۱۶۰ ۱۲۳	سان فرناندو	۶ ۹۵۰
قوریقو	۷ ۵۴۵	۱۰۴ ۱۸۲	قوریقو	۱۰ ۱۱۰
تالقه	۹ ۵۲۷	۱۴۰ ۷۳۴	تالقه	۲۳ ۴۳۲
ماولو	۷ ۵۹۱	۱۲۰ ۷۶۵	قاوقوئنس	۶ ۵۱۱
لینارس	۹ ۰۳۶	۱۱۵ ۶۴۶	لینارس	۷ ۶۱۱
نیوبله	۹ ۲۱۰	۱۵۷ ۳۴۹	شیلان	۲۰ ۷۵۵
قونسپسیون	۹ ۱۵۵	۲۱۸ ۸۱۵	قونسپسیون	۲۴ ۱۸۰
بیوبیو	۱۰ ۷۶۹	۱۲۲ ۷۲۹	آنجلس	۸ ۲۷۹
آراقوقو	۱۱ ۰۰۰	۷۷ ۶۷۷	لبو	۲ ۶۹۹
مالقو	۷ ۴۰۰	۶۳ ۳۲۹	آنغول	۶ ۳۳۱
قاوتتن	۸ ۱۰۰	۳۶ ۹۸۲	تموقو	۳ ۴۴۵
والدیویه	۲۱ ۵۳۶	۷۰ ۰۶۴	والدیویه	۵ ۶۹۰
لانکیهوته	۲۰ ۲۶۰	۷۲ ۴۴۶	پوئرتومونت	۲ ۷۴۳
شیلوئه	۱۰ ۳۴۸	۷۸ ۵۲۲	آنقود	۳ ۵۴۳
ماجلان	۱۹۵ ۰۰۰	۲ ۸۷۳	آرناس	۹۲۲

بونلردن شمالده‌کی تاراپاقه ایله آنتوفاغاسته وجنوبده‌کی ماجلان ایالت واسمه‌لری هنوز سائر ایالات کبی حقوق و امتیازاتله اداره اولنه‌بیله‌جك حالده اولمیوب، یکی اسکان و اعمار اولنمغه باشلادیغندن، مستثنی وموقت بر صورتله اداره اولنمقده‌دره. اك بیوك شهرلری مرکزی اولان (سانتیاغو) ایله برنجی

اسکله‌سی اولان (والپارزو) در. شیلینك اهالیسی سنه‌دن سنه‌یه خیلی تکثر ایتمکده‌در.

اهالیسی، جنسیت ولسان ومذهبلری. — آمریقانك کشفندن اول شیلی طرفلری (آراوقان) اسمنده بر قوم مخصوصله مسکون اولوب، بونلر اون بشنجی قرن میلادیده اسپانیوللره خیلی وقت مقاومت ایتدکدن صکره، نهایت مغلوب اولملریله، بر طاقلری آند جبالنك مرتفع محللرینه وسلسله‌نك شرق جهتنده‌کی پاتاغونیه‌یه چکیله‌رك، وحشیانه برحالده یاشامغه دوام ایتمش؛ وبر طاقلری اسپانیوللرله اختلاط وامتزاج ایده‌رك، وعلی الخصوص قاریلری اسپانیوللره واره‌رق، بو اختلاطدن شمدیکی شیلی اهالیسی تولد ایتمشلردر. بونلر کافهٔ اسپانیول لسانیله متکلم وقتولیك مذهبیله متدیندرلر. سیما واخلاقجه بر طرفدن اسپانیوللره وبر طرفدن دخی آراوقانلره مشابهتلری واردر. خالص واختلاطسز قالان آراوقانلر یالکز (بیوبیو) نهریله والدیویه آرالرنده بولنوب، بر نوع مختاریت اداره‌یه نائلدرلر. اهالینك قسم اعظمی شیلینك وسطلرنده بولنوب، والپارزو وسانتیاغو جهتلرنده بهر مربع کیلومتره باشنه اللیدن زیاده نفوس دوشیور. قسم شمالیسنده‌کی اهالی پك آز اولوب، اونلر دخی باشلیجه معادنده ایشلر آرژنتینلیدر. قسم جنوبیسی دخی یکی اسکان اولنمغه باشلایوب، باشلیجه آلمان مهاجرلرله مسکوندر. شیلیده اکثر اراضی اغنیانك چفتلکلری حالنده اولمغله، فقرای اهالی ایشلیه‌جك اراضی بوله‌میوب، بهر سنه خیلی مقدار نفوس آرژنتینه، پروبه وقالیفورنیه‌یه هجرت ایدیور. مع هذا، بر طرفدن خارجدن کلن مهاجرلر زیاده اولدیغندن، وبر طرفدن تولدات وفیاته غلبه ایتدیکندن، شیلی اهالیسنك مقدار عمومیسی سنه‌دن سنه‌یه آرتمقده‌در.

معارف، صنایع وتجارتی. — شیلی حکومتی سائر آمریقای جنوبی حکومتلرینك جمله‌سندن زیاده معارفه اهمیت ویروب، واردات عمومیه‌سنك بر عشرندن زیاده مقدارینی نشر معارفه تخصیص ایتمشدر. همان هر قریه ومحله‌ده بر مکتب ابتدائی وبهر ایالتده مکمل بر مکتب اعدادی بولنوب، مکاتب عالیه وخصوصیه‌سی دخی چوقدر. سانتیاغو دار الفنونی آوروپاده دخی مثلی نادر بر حال مکملیتده‌در. ۱۸۷۴ استاتستیقنه کوره، تاریخ مذکورده شیلیده ۸۰۶ مکاتب ابتدائیه و ۴۷۸ مکاتب خصوصیه بولنوب، جمله‌سنده ۸۵۴۵۰ شاکردان دوام ایدردی. او وقتدن بری بو مقدارلرك همان تضاعف درجه‌سنه کلمش اوله‌جغنده شبهه یوقدر. صنایع هنوز پك کری اولوب، یالکز پاموق منسوجاتله چوخه وایریشیمله کتان وکنوبر ایپلیکی وخلاط وسائره‌یه مخصوص بر قاچ فابریقه‌سی واردر. بناءً علیه، معمولات صناعیه وامتعهٔ اجنبیه‌یه متعلق ادخالاتی چوق اولوب، مع هذا معادن، ذخائر، کراسته، بیاغی، دری وسائره‌یه متعلق اخراجاتی دخی چوق اولمغله، ادخالاتی اخراجاتندن آنجق یوزده درت قدر زیاده‌در. اخراجات وادخالات یعنی بتون تجارتی ۲۰۰ ملیون فرانغی متجاوزدر. تجارتنك قسم اعظمی انکلتره ایله اجرا اولنوب، دیکر آوروپا وآمریقا دولی ایکنجی درجه‌ده‌در. ماجلان بوغازندن شیلی اسکله‌لرینه مقنن صورتده واپور ایشلتیر آلتی شرکت واردر. دمیر یول خطوطی ۲۷۰۹ کیلومتره طولنده اولوب، کیتدکجه تزاید ایتمکده، وآند سلسله‌سنی دله‌جك بر تونل واسطه‌سیله آرژنتین خطوطیله کسب التصاق ایتملری تقرب ایلمکده‌در. تلغراف خطوطی ۱۲۶۹۱ کیلومتره طولنده‌در. شوسه‌لری وسیر سفائنه صالح انهاری دخی چوق اولوب، تجارت داخلیه‌سنی تسهیل ایدیور.

اصول اداره‌سی، قوهٔ مالیه وعسکریه‌سی. — بهر بش سنه‌ده بر انتخاب اولنان رئیس سائر آمریقای جنوبی حکومتلری رؤساسندن زیاده حقوق حائزدر. مجلس وکلایه ریاست ایدر؛ وایالات والیلرینی نصب ایلر. قضا قائممقاملرینی ایسه والیلر تعیین ایدر. بلدیه دائره‌لری حکومتك تحت نظارتنده‌در. ۶ سنه مدتله انتخاب اولنور ۴۰ اعضادن مرکب بر هیئت اعیانیه ۳ سنه مدتله منتخب ۱۲۵ اعضادن مرکب بر مجلس مبعوثانی اولوب، رئیس بونلرك مقرراتنی اعاده ایتمك صلاحیتنی حائزدر. انتخاب ایتمك حق ۲۱ یاشنی متجاوز اولان عموم افراد اهالی‌یه عائد اولوب، مجلس مبعوثانه انتخاب اولنمق ایچون ینه ۲۱ ومجلس اعیان ایچون ۳۶ یاشنی متجاوز اولمق شرطدر. واردات سنویه‌سی تقریباً ۱۳۰ ملیون فرانق اولوب، مصارفی آنجق ۱۰۰ ملیونه بالغ اولور. عساکر

Digitized by Google

نظامیه‌سی کوکلیدن مرکب اوله‌رق ، ۴۹۰ ارکان وامرا وضابطانله ۸ طابور پیاده، ۳ آلای سواری، ۲ آلای طوپجی، ۱ استحکامات و ۱ طابور مهندس که جمعاً ۶۶۷۱ نفردن مرکب اولوب، محاربه اثناسنده سلاح آلتنه آلنه‌جق عساکر ملیه‌سی دخی ۱۷ یاشنی متجاوز سلاح طاشیمغه مقتدر اهالیدن مرکب اوله‌رق ۵۱۰۹۰ نفردن مرکبدر. قوهٔ بحریه‌سی ۳ فرقتین، ۳ قوروت، ۲ طوپ چکر، ۳ قروآزور، ۲ نقلیه واپوری و بعض دوبه‌لردن مرکب اوله‌رق ، جمله‌سی ۱۴۸۷۰ طونیلاته استیعابنده و ۳۸۱۲ بیکیر قوتنده اولدیغی حالده ، ۸۲ طوب و ۱۲۷۸ افرادی حاملدر. مکتب کبی قوللانیلیر ایکی واپوریله ۱۲ تورپیوزی واردر. بحریه عسکری مع امرا وضابطان ۱۹۲۵ کشیدن مرکبدر.

احوال تاریخیه‌سی. — اسپانیوللر پرویی ضبط ایتدکلری زمان شیلی جهتی (آراوقان) ونام دیکرله (مولوش) اسمنده بر قومله مسکون اولوب، بونلر اون بش قبیله‌یه منقسم ایدیلر . بونلرك بر طاقمی پروده حکم سورن اینقه‌لره تابع ایدیلرسه‌ده ، بو تابعیت یالکز رسمی وکوشك برصورتده اولوب، اینقه‌لر شیلینك یالکز بعض قلعه‌لرنده عسکر طوردیرمغله وبر طاقم مقطوع ویرکیلر آلمغله اکتفا ایدرلردی . ۱۵۳۵ تاریخنده (پیزاره) نك آرقداشلرندن (آلماغرو) شیلی‌یه داخل اولوب، بعض یرلرینی ضبط ایتمش ایسه‌ده، درعقب، پروده‌کی غنایمك حصه‌سنی آلمق ایچون، عودته مجبور اولمش ؛ و ۱۵۴۰ ده (پدرو ده والدیویه) ۱۵۰ کشی ایله یکیدن دخول ایدوب، قبائل مذکوره‌نك بعضیسنی مغلوب ایده‌رك، شیلینك اورته‌سنده (سانتیاغو) شهرینی تأسیس ایتمشدی. اون سنه صکره جنوبه طوغری یکی بر سفر ایده‌رك (بیوبیو) مجراسنه قدر ایلرلمش ؛ ورفقاسندن (آلدرته) آراوقانیه‌یه داخل اولمش ایسه‌ده، او وقت آراوقانلر وار قوتلریله مقاومته باشلایوب، اسپانیوللره آمریقانك دیکرهیچ برطرفنده کورمدکلری بر شدتله اورمغه باشلامشلر؛ وغالبیته نائل اولوب ، اسپانیوللرك شیلیده تأسیس ایتمش اولدقلری قصبه‌لری ضبط ایتمشلر ایدی . بینلرنده‌کی محاربات شدیده اللی سنه‌دن زیاده سوروب، یرلیلر نهایت بر محله اجتماعله (آراوقانیه) اسمنی محافظه ایدن بو یرده الی یومناهذا مقاومت ایده‌رك، کندی استقلاللرینی وقایه ایتمشلردر. شیلینك دیکر طرفلری ایسه (مالدیویه) نك ورثه‌سنك تحت اداره‌سنده قاله‌رق، اسپانیه‌نك پرو خدیویتنه تابع بر معجر صورتنده اداره اولنمقده واسکه‌لری صرف اسپانیول سفائننه منحصر بولنمقده ایکن، ۱۸۱۰ تاریخنده شیلی اهالیسی اسپانیه اداره‌سنه قارشی قیام ایدوب، اسکه‌لرینی بتون سفائنه آچمش؛ ومحاربه خیلی وقت دوام ایدوب ، اسپانیوللر ۱۸۱۴ دن ۱۸۱۷ تاریخنه‌دك سانتیاغو شهرینی تحت اداره‌لرنده محافظه ایده بیلمشلرسه‌ده، تاریخ مذکورده شیلیلیلر سانتیاغویی یکیدن ضبط ایتمشلر؛ و ۱۸۲۶ ده رئیس فوق العاده بولنان جنرال (فریره) اسپانیوللری (شیلوئه) جزیره‌سندن دخی اخراج ایتمشدر . ۱۸۴۴ تاریخنده اسپانیه دخی شیلی حکومتنی تصدیق ایلمشدر . او وقتدن بری شیلیده محاربات داخلیه وتفرقه‌لر سائر آمریقا ممالکنه نسبتله آز اولمشدر.

شیلی (Chili) پرونك قسم جنوبیسنده بر نهردر، که آند سلسله‌سنك (پاتی) طاغندن نبعانله، (آرکیپا) قصبه‌سنك شمالنده مرور، وچوللرله محاط اولان آرکیپا وادیٔ منبتنی سقی ایده‌رك ، آرکیپا قصبه‌سنك ۴۰ کیلومتره جنوب غربیسنده (بورا) نهرینی بعدالاخذ ، (قوییلقه) اسمیله بحر محیط معتدله دوکیلور . مجراسی ۲۰۰ کیلومتره طولنده‌در. سنه‌نك ۹ آینده صویی پك آز اولوب، کانونلرله شباطده‌کی یاغمورلر موسمنده طاشیه‌رق ، چوق دفعه اطرافی دخی باصوب، خساری موجب اولور.

شیماء (بنت الحارث السعدیه) فخر الرسل (صلعم) افندمزك سوت همشیره‌سی اولوب ، مرضعهٔ حضرت نبوی حلیمه‌نك قیزیدر . رسالتپناه افندمزدن سناً بیوك اولمغله، کندیلرینی قوجاقده کزدیرر، ونینی سویلیه‌رك اویوتور ایدی . بعد النبوه نزد حضرت نبوی‌یه کله‌رك ، کندینی بیلدیرمش؛ والتفاته نائل اوله‌رق، شرف اسلامله مشرف اولمش ایدی. اسمی حذافه اولوب، « بکلی » دیمك اولان شیماء لقبیله مشهوره‌در .

شیمالتنانغو (Chimaltenango) آمریقای وسطینك (غوآتماله) حکو-

متنده وغوآتماله شهرینك ٤٥ کیلومتره غرب شما-
لیسنده اوله‌رق ۱۸۰۰ متره‌لك ارتفاعده ایالت
مرکزی بر قصبه اولوب، ۶۰۰۰ اهالیسی واردر.
— ایالتی ۹۰۰۰۰ اهالی ایله مسکون اولوب،
بونلرك قسم اعظمی خرستیانلغی قبول ایتمش وزراعت
وغرس اشجارله مشغول اقوام اصلیه‌دندر.

شیمبورازو { (Chimborazo) آمریقای جنوبینك (اقوآدور) حکو-
متنده آند سلسلهٔ جبالنك اڭ بیوکسك ذروه‌لرندن
بر طاغ اولوب، شیلیده‌کی (آقونقاغوآ) نك ارتفاعی
اوکلملزدن اول بتون آمریقای جنوبینك اڭ بیوکسك
نقطه‌سی ظن اولنوردی. ۶۵۳۰ متره ارتفاعی
اولوب، آقونقاغوآ ایسه ۶۸۳٤ متره ارتفاعنده‌در.
حذای بحردن ٤۸۰۰ واوستنده بولندیغی یایله‌نك
سطحندن ۱۹۰۰ متره‌لك ارتفاعدن یوقاریسی قارله
مستور اولوب، اورادن ۱۵۰۰ متره یوقاریدن
اعتباراً قار یازین دخی هیچ اریمز. نباتات ٤۳۰۰
متره‌لك ارتفاعدن آشاغی اولوب، اورادن یوقاری
هیچ برشی بیتمز. هنوز تپه‌سنه چیقیله‌مامش ایسه‌ده،
تقرب اولنمشدر. بو طاغ ۳۰´ ۱° عرض جنوبیده
وریوبومبه‌نك ۳۵ کیلومتره غرب جنوبیسنده واقعدر.
— بو اسم اقوآدور حکومتنك بر ایالتنه دخی
ویرلمشدر، که حکومتك وسطنده وهمنامی اولان
طاغك جنوبنده واقعدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۱٤۲۶۰
مربع کیلومتره واهالیسی، وحشی اقوام اصلیه‌دن
ماعدا، ۱۱۰۸۶۰ کشیدر. مرکزی (ریوبامبه)
شهریدر. اراضیسی طاغلق ومرتفعدر.

شینانده‌غه { (Chinandéga) آمریقای وسطینك نیقاراغوآ حکو-
متنده و (لئون) ك ۳۲ کیلومتره شمال غربیسنده
اوله‌رق بحر محیط معتدل ساحلی قربنده ایالت مر-
کزی بر قصبه اولوب، ۸۰۰۰ اهالیسی واردر.
۱۸٤۹ ده نیقاراغوآ، هوندوراس و سالوادور
جمهوریتلرندن مرکب اوله‌رق تشکل ایدن هیئت
متفقه طرفندن مرکز اتخاذ اولنمشدی.

شینسوره { (Chinsura) یاخود چینسوره هندستانده بنکاله خطه‌سنك
(هوکلی) ایالتنده وکلکته‌نك ۳٤ کیلومتره شمالنده
کوزل بر قصبه اولوب، ۱۵۰۰۰ اهالیسی واردر.

بو قصبه ۱۶۷۶ ده فلمنکلیلر طرفندن تأسیس او-
لنوب، ۱۸۲٤ ده سوماتره‌نك بر یرینه بدل انکلتره‌یه
ترك اولنمشدر.

شینغ مای { (Chieng-Maï) هند چینیده سیامك (لائوس) خطه‌سنده
(منام) نهر عظیمنك یوقاری مجراسندن عبارت اولان
چینغ نهری اوزرنده و (بانغقوق) ك ۶۰۰ کیلومتره
شمال غربیسنده حکومت ممتازه مرکزی بر قصبه
اولوب، ۱۵۰۰۰ اهالیسی واردر. حکومتی دائره-
سنك اهالیسی ۳۰۰۰۰۰ کشی راده‌لرنده‌در.

شینو { (Chinu) آمریقای جنوبیده قولومبیا ممالك مجتمعه‌سنك بولیوار حکومتنده
و (قارتاجنه) نك ۲۰۰ کیلومتره جنوب غربیسنده بر
قصبه اولوب، ۵۵۰۰ اهالیسی واطرافنده حیوانات
کثیره‌یی بسلر کوزل مرعالری واردر.

شینوق { (Chinouks) آمریقای شمالیده انکلتره‌یه تابع اولان (دومینیون)
قطعه‌سنك قولومبیه خطه‌سنده ساکن بولنمش اولان
بر قوم اصلی اولوب، بونلرك لسانی فرانسز وانکلیز
کلمه‌لریله مخلوط اوله‌رق او طرفلرده اصل یرلیلرله آو-
روپا وچین مهاجرلری طرفندن سویلنمکده‌در.

شینون { (Chinon) فرانسه‌نك (ایندره مع لوآره) ایالتنده و (تور) ك ٤۶
کیلومتره جنوب غربیسنده و (ویانه) نهری اوزرنده
قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۶۵۵۰ اهالیسی، دمیر
یولی، خراب بر اسکی قلعه‌سی وحیوانات، بال، شراب
وسائره تجارتی واردر.

شینه { (Sheyenne) ممالك مجتمعه‌ده بو سمله ایکی نهر واردر:
برنجیسی شمالی داقوته حکومتنده ایکی چایدن
بالتشکل، غربدن شرقه طوغری جریانله، که شمال
وکاه جنوبه میلان ایده‌رك، ۵۲۰ کیلومتره‌لك جر-
یاندن صکره «قزیل ایرماغه» منصب اولور. مجراسنك
اکثر طرفلری الیوم خالی اولوب، آشاغی طرفلری
بو صوك سنه‌لرده پك زیاده اعمار واسکان اولنمقده‌در.
— ایکنجیسی جنوبی داقوته حکومتنده شمالی
وجنوبی شینه اسملریله ایکی بیوك وهر بری بر چوق
چایلرك صولرینی جامع ایکی نهردن بالتشکل، شرق
شمالی‌یه طوغری جریانله، ۵۷۵ کیلومتره‌لك جریاندن

Digitized by Google

صكره (ميسورى) نهرينه دوكيلور. مجراسنك اطرافى شايان تصوير يرلر اولوب، اكثرى الا ن غير مسكوندر.

شئوپ { ياخود شوفو وبلكه شعيب (Chéops, Choufou) مصر قديمك دردنجى سلاله‌يه منسوب حكمدارانندن اولوب، اهرام مصرك اك بيوكنك بانيسيدر. ميلاددن ميلاددن ١٢ قرن اول ياشامش اولديغى ظن اولنمش ايسه‌ده، يونانلى بعض آثار عتيقه‌يه نظراً چوق دها اسكيدر.

شيوپور خاص { (Chéopour-Khas) هندستانك بنارس ايالت وسنجاغنده وبنارسك ٥ كيلومتره شمال غربيسنده اوله‌رق كنك ايرماغى ساحل يسارندن ٨ كيلومتره‌لك مسافه‌ده برقصبه اولوب، ٩٢٨٠ اهاليسى واردر.

شيوپور ديار { (Chéopour-Diâr) هندستانده بنارس ايالتنك غازيپور سنجاغنده، باليه‌نك ٨ كيلومتره جنوب شرقيسنده وكنك ايرماغى ساحل يسارندن ٣ كيلومتره‌لك مسافه‌ده بر قصبه اولوب، ٦٣٨٠ اهاليسى واردر.

شيولباين { (Schivelbein) پروسيه‌ده پومرانيه ايالتنك (كوسلين) سنجاغنده وكوسلينك ٥٣ كيلومتره جنوب غربيسنده قضا مركزى برقصبه اولوب، ٥٧٨٥ اهاليسى، دمير يولى، زراعت مكتبى وبعض فابريقه‌لرى واردر.

شيهوآهوآ { (Chihuahua) مكسيقه حكومات متفقه‌سنك شمال جهتنده بولنانلرندن اولوب، شمالاً وشمال شرقى جهتندن ممالك مجتمعه حدوديله، شرقاً قوآهوئيله، جنوباً دورانغو، غرباً دخى سونوره وسينالون حكومتلريله محاط ومحدوددر. ٢٦° ايله ٣١° ٤٨′ ٤٤″ عرض شمالى و ١٠٥° ٤٧′ ايله ١١١° ١٢′ طول غربى آره‌لرنده ممتد اولوب، شمالدن جنوبه بوبى ٩٢٠ وشرقدن غربه اكى ٦٣٠ كيلومتره ومساحهٔ سطحيه‌سى ٢١٥٠٠٠ مربع كيلومتره‌در. اهاليسى وسعت اراضيسنه نسبتله پك آز اولوب، ١٨٠٦٨٨ كشيدن عبارتدر. اراضيسنك برقسمى طاغلق وبرقسمى چول اولوب، آنجق طاغلق جهتنك اعماره صالح كوزل وادى وبايرلريله يايله‌لرى اولديغى كبى، چوللرك آره‌سنده دخى زراعته وعلى الخصوص حيوانات رعينه پك الويريشلى يرلرى واردر. اقاليم معتدله منطقه‌سنده ايسه‌ده، آلچق يرلرنده حرارتى زياده اولوب، اقاليم حاره كبى ياغمور موسمى واردر. شمال شرقى حدودينى تشكيل ايدن (ريوغرانده دل نورته) نهرندن بشقه ينه بوكا تابع اولان وبرچوق چايلرك اجتماعندن تحصل ايدن (ريوتونشوس) وبحر محيط معتدله دوكيلان (باكى)، (مايو) و (نوژنه) نهرلرى باشليجه مياه جاريه‌سيدر. طاغلرى (سيرامادره) سلسله‌سنه منسوب اولوب، پك يوكسك ايسه‌ده، هنوز درجهٔ ارتفاعلرى معين دكلدر. مزروع اولان طرفلرينك محصولاتى مصر، بغداى مكسيقه بقله‌سى، برنوع بوبر وآوروپادن نقل اولنمش اوزوم ايله ميوه وسبزه‌لرك انواعندن عبارتدر. اورمانلرى چوق اولوب، آغاجلرى متنوعدر. آنجق مملكتك اصل ثروتنى تشكيل ايدن شى معادنى اولوب، بو بر معادنجه دنيانك اك زنكين يريدر. اك باشلى معادنى كومش اولوب، آلتون، باقير، قورشون، دمير، قلاى وسائر معادنله كوزل بر نوع كمور معدنى دخى بولنيور. اهاليسى خرستيانلغى قبول ايتمش اصل آمريقاليلرله بونلرك اسپانيوللرله اختلاطندن متولد ملزلردن عبارت اولوب، صرف اسپانيول جنسنه منسوب اولانلرى پك آزدر. حال وحشيتده ياشايان يرليلر ايسه يوقاريكى مقداره داخل دكلدرلر. بو حكومت ٦ ايالت ويا سنجاغه منقسم اولوب، همنامى اولان مركزندن بشقه قصبه‌سى يوقدر.

شيهوآهوآ { (Chihuahua) مكسيقه‌ده آنف البيان همنامى اولان حكومتك مركزى بر قصبه اولوب، ٢٨° ٣٨′ عرض شمالى ايله ١٠٨° ٥٠′ طول غربيده و ١٣٦٠ متره ارتفاعنده واقعدر. وقتيله بيوك برشهر ايكن، شمدى يالكز ١٢٠٠٠ اهاليسى، كنيش وكوزل سوقاقلرى، ايچندن جريان ايدر كوزل بر صويى واطرافنده باغ وباغچه‌لرى واردر.

شليم { (ياخود شنتم ابو عاصم ويا ابو سعيد الهلى) صحابه‌دن اولوب، خيبر غزاسنده حاضر بولنمش؛ واوغلى عاصم كنديسندن روايت ايتمشدر.

(حرف الشينك صوكى)

Digitized by Google

ص

(حرف الصاد ـ فصل الالف الخ)

صابر { ایران شعراسندن بروجه زیر بش ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی (شهاب الدین ادیب —) اعاظم شعرادن اولوب، ترمذلیدر. سلطان سنجرك منظوری اولوب، انوری وخاقانینك مدح وتقدیرینه مظهر اولمشدر. رشید الدین وطواط ایله دخی مهاجاتلری وقوع بولمشدر. سلطان سنجرك معتمدی اولمغله، خوارزمشاهاندن سلطان اتسزك حکومته قارشی واقع اولان سرکشلکنده لاجل التفحص خوارزمه کوندرمش ایدی اتسز بونی خبر آلنجه، ادیب صابری اللری و آیاقلری باغلی اوله‌رق جیحونه آتوب اتلاف ایتمشدر. بو وجهله ٥٤٦ تاریخنده غریقاً وفات ایتمشدر. برچوق قصایدی ومرتب دیوانی واردر. انوری (چون سنائی هستم آخر ازنه همچون صابرم) مصراعیله صاحب ترجمه‌یی کندی نفسنه ترجیح ایدوب، تقدم ایتدیرمشدر. شو برایکی بیت جملهٔ اشعارندندر :

درین برف وسرما دوچیزست لایق
شراب مروق رفیق موافق
بیارآن شرابی بپاکی وصافی
چورخسارمعشوق وچونچشم عاشق
اگر گل برفت وشقایق نماند
می لعل وآتش گل است وشقایق

— ایکنجیسی (محمد علی) مشهدلی اولوب، شو قطعه اونکدر :

قاصد بکه آیا زتو دیگر خبری داشت
کزکوی توی آمد وهرسو نظری داشت
امروز رقیبش بسر راه نیامد
گویاکه زنا آمدن او خبری داشت

— اوچنجیسی (ری) لی اولوب، اورانك خطیبی ایدی، شو بیت اونکدر :

گهی که تیر ترا از دل رمیده کشم
بدین بهانه که پاکش کنم بدیده کشم

— دردنجیسی (خواجه بهاء الدین) سمرقندلی اولوب، شو بیت اونکدر :

چون من زغمت کسی دل ناشاد ندارد
دارم غم ودردی که کسی یاد ندارد

— بشنجیسی آیینه‌جیلکله مشغول اولوب، شو بیت اونکدر :

تابرگرفت ماه من ازرخ نقابرا
شرمنده ساخت عکس رخش آفتابرا

صابری { اوننجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن ایکی کشینك مخلصیدر :

برنجیسی حلب جوارلرندن اولوب، تاقیه‌جیلکله گچینیر اصحاب قناعتدن برآدم ایدی. شو بیت اونکدر:

ایرمز بقا گلزارینه بوگلستاندن گچمین
جانانه واصل اولمیه جان وجهاندن گچمین

— ایکنجیسی (مصطفی) استانبوللی اولوب، ملا عربك قزینك اوغلیدر. مصر قاضیسی ایکن معزولاً وفات ایدن طابیسی عرب زاده‌نك درسنه ملازم اولوب، بعده طریق قضایه سلوك ایتمشدی. تاریخله توغلی زیاده ایدی. شو بیت اونکدر :

دگل بو قوس قزح آه ایدنجه بن خسته
یشیل قزیل توتوتم اولدی چرخه پیوسته

صابونی { (ابو عثمان النسابوری) مشاهیر محدثیندن اولوب، براربعینی واردر. ٤٤٩ تاریخنده وفات ایتمشدر.

صابونی { (محمد بن احمد الصدفی) اندلس مشاهیر شعراسندن اولوب، اشبیلیه‌لیدر. شرقه سیاحتله، ٦٠٤ تاریخنده اسکندریه‌ده وفات ایتمشدر. شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

Digitized by Google

اقسم فرق الليل من سنة الضحى
واهبط خصر القاع من كفل الدعص
الى ان ارى برقا اذا شمت وجهه
رأيت جبين البدر مكفل القرص

صابی { [« ابراهیم صابی » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

صابئین { اساسی سیاراته عبادتدن عبارت بر مذهبه تابع بر جماعت اولوب، عن اصل سریانی وکلدانی جنسیتلرینه منسوب ایکن، بعده عربلشمشلردی. مرکزلری حران ایدی. خلافت عباسیه زماننده بونلردن برچوق اطبا وعلما یتیشمشدر. الیوم حله وکربلا جهتلرنده بعض افرادی موجوددر.

صاحب { (فصیح الدین) ایران شعراسندن اولوب، استرابادلیدر. علی شیرنواینك وسلطان حسین بایقرانك مجلسلرنده بولنمشدر. شو بیت اونكدر:

دوستان تاکی بکویش منعم از رفتن کنید
ترك رفتن چون نخواهم کرد ترك من کنید

صاحب { (حکیم کاظم مسیح البیان) هندستان شعرا واطباسندن اولوب، شاه عالمکیرك منظوری ایدی. حضرت مولانانك مثنویسنه تقلیداً « آیینه خانه »، « پری خانه »، « ملاحت احمدی »، « صباحت یوسفی »، « کل محمدی » و « انفاس مسیحی » عنوانلریله بر قاچ منظومه‌سی واردر.

صاحب افندی { (پیری زاده محمد — وعثمان —) [« پیری زاده » ماده‌لرینه مراجعت بیوریله.]

صاحب بلخی { طقوزنجی قرن هجری شعراسندن اولوب، بدخشان حکمدارانك مدحنده بر چوق قصایدی واردر.

صاحب بن عباد { (ابو القاسم اسماعیل بن ابی الحسن الطالقانی) مشاهیر ادبا و وزرادن اولوب، آل بویه‌دن مؤید الدوله‌نك وبعده برادری فخرالدوله‌نك وزیری ایدی. پدری (ابوالحسن عباد) دخی وزرادن اولوب، کندیسی کوچکلکندن بری مشارالیه موید الدوله‌یه آرقداشلق ایتدیکندن، صاحب لقبیله شهرت بولمشدر. بر روایتده دخی (ابو الفضل بن العمید)ك اصحابندن اولدیغیچون بو لقبله مشتهر اولمشدر. مؤید الدوله‌نك بلاولد وفاتنده خراسانده بولنان برادری فخرالدوله‌یی آل بویه تختنه دعوت ایتمکله، مشار الیه کندیسنی وزارتده ابقا، وقدر ومرتبه‌سنی برقات دها اعلا ایده‌رك، کافهٔ امور دولتی ید اداره‌سنه براقمش ایدی. خانه‌سی مجمع علما وادبا اولوب، کرم وسخاوتی دخی فوق العاده اولمغله، حقنده شعرانك چوق مدحیه‌لر سویلمشلردر. صاحب عنوانی کندیسندن صکره کلن وزرایه دخی اطلاق اولنمشدر. ٣٢٦ تاریخنده اصطخرده وبر روایتده قزوین اعمالندن (طالقان) قصبه‌سنده طوغمش؛ و ٣٨٥ ده (ری)ده وفات ایتمش؛ وجنازه‌سی اصفهانه نقل اولنه‌رق، اوراده دفن اولنمشدر. جنازه آلایی فوق العاده برصورتده اولوب، فخرالدوله کندیسی دخی تابوتك اوکنده یورومشدر. سیر وسفرنده کتابلرینی درتیوز دوه‌یه یوکلتدیکی مشهوردر. حقنده برچوق نوادر منقولدر. علم لغتده « المحیط » عنوانیله وحروف هجا ترتیبیله ٧ بیوك جلددن مرکب بر کتابیله رسائلی جامع « الکافی » عنوانیله بر تألیفی و« کتاب الاعیاد وفضائل النیروز»، « کتاب الوزراء »، « کتاب الکشف عن مساوی شعر المتنبی »، « کتاب اسماء الله تعالی وصفاته »، « کتاب الامامة »، « کتاب الوقف والابتداء »، « جوهرة الجمهره » وسائره عنوانلریله بر قاچ اثری وبرچوق منشآت بلیغه‌سیله اشعار رائقه‌سی واردر. شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

رق الزجاج ورقت الخمر
وتشابها فتشاکل الامر
فکأنما خمر ولا قدح
وکأنما قدح ولا خمر

صاحب دده { (اسماعیل —) شعرادن وطریقت مولویه ددکانندن اولوب، بروسه‌لیدر. بر مدت سیر وسیاحت ایتدکدن صکره، اختیار عزلت ایدوب، ١١٤٠ ده وفات ایتمشدر.

صاحبرام { هندستان شعراسندن وکایته قومنه منسوب برهمنیلردن اولوب، لکهنو شهرنده اود سلاطیننك خدمتنده بولنمشدر. فارسی واردو لسانلرنده اشعاری ومصنع تا.

Digitized by Google

ریخلری واردر. سلاطین مذکوره‌دن غازی الدین حیدرك وفاتیله (نجف) نام محله دفننده سویلدیکی شو تاریخ جمله‌ء اشعارندندر:

چون رفت شه زمن زدنیا
ماتم دل خاص وعام بکرفت
از روی بکا و آه کفتم
حیدر بنجف مقام بکرفت

صاحب قران { تیمورلنکك سلاله‌سنك حکمدارلقلری زماننده وبونلرك الکالرنده بوجهانکیره ویریلن عنواندر. — هندستانده سلاله‌ء تیموریه‌دن (شاه جهان)ه دخی (صاحب قران ثانی) دیرلر.

صاحب قران { (سید امام علی) هندستان شعراسندن اولوب، بلکراملی اولدیغی حالده، نواب آصف الدوله زماننده لکهنویه کیتمشیدی. اون اوچنجی قرن هجری اوائلنده یاشامشدر. اشعاری باشلیجه هزلیات وهجویاته دائردر.

صادق { (امام جعفر —) [«جعفر صادق» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

صادق { قدمای شعراء عثمانیه‌دن ایکی ذاتك اسمیدر:

برنجیسی ادرنه‌لی اولوب، حسن خطه دخی مالك اولمغله، پك چوق کتابلر تحریر و استنساخ ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

ساقی سکا کوز قیودوغی کوردی حبابك
آلندوغی هب او ایدی مجلسده شرابك

— ایکنجیسی بلغرادلی اولوب، بو دخی حسن خطیله مشهور ایدی. طریق علی‌یه سلوك ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

ایدر بر لحظه‌ده بیك کز بنی مقبول ومردودی
عتاب عشوه آمیزی خطاب خنده آلودی

صادق { ایران شعراسندن دخی بروجه آتی آلتی ذاتك اسمیدر.

برنجیسی (آقا محمد —) هن اصل قم ساداتندن اولوب، اصفهانه انتقال ایله، زمانك فیلسوفی مولانا محمد صادق اردستانیدن تحصیل ایتدکدن صکره، ملوك صفویه‌یه انتساب ایتمش؛ وبعده نادر شاه زماننده رضاقلی خانك خدمتنه کیروب، بونك طرفندن، نا بمحل بر ظن اوزرینه، خیلی زجر وعقوبته دوچار اولمش؛ وقورتلدقدن صکره، طوس جهتنه کیدوب، دولت نادریه‌نك اضمحلالندن صکره وطننه عودت ایتمکده ایکن، اثنای راهده وفات ایتمشدر. اشعاری پك کوزل اولوب، شو بر ایکی بیت اوجمله‌دندر:

مدتی سی سال از جور زمان
رنجها بردیم زیر آسمان
تا بصد نا کامی وکام هوس
جمع آوردیم مشتی خار وخس

— ایکنجیسی اصفهانلی اولوب، (کاو) لقبیله ملقبدر. بعض تذکره‌لرده (صادقای کاو) دیه مقید کورلمشدر. بو لقبنه خاقانینك بر قطعه‌سنه نظیره اوله‌رق سویلمش اولدیغی شو قطعه‌سی سبب اولمشدر:

هان آن کسان که ره بطریق توميروند
ايشان خرند وخر روش کاوش آرزوست
کيرم که خر کنند تن خودرا بشکل کاو
کو شاخ بهر دشمن وکو شير بهر دوست

— اوچنجیسی (محمد صادق خان) هندستانده اکبر شاهك امراسندن ایدی. شو بیت اونکدر:

کرمصور صورت آن دلستان خواهد کشید
حیرتی دارم که نازشرا چسان خواهد کشید

— دردنجیسی (مولانا محمد صادق) سمرقندلی اولوب، شمس الائمه حلوانینك احفادندن و مولانا احمد جندینك تلامذه‌سندندر. مشاهیر علما وفضلادن اولوب، ایفای حج شریف ایچون حجازه بعدالعزیمه، عودتنده هندستاندن کچمکده ایکن، سپهسالار بیرام خان طرفندن لاهورده اقامتی التماس اولنه‌رق، بر مدت اوراده تدریسله مشغول اولمش؛ وایکنجی دفعه ایفای فریضهء حجدن صکره، هندستانه عودتنده خان اعظم میرزا عزیز کوله‌نك تعلیم وتربیه‌سنه مأمور اولمش؛ وبعده کابله کیدوب، میرزا حکیمه معلك ایتمش؛ وبو مناسبتله بیوك بر نفوذ واقتدار قزانمش ایدی. نهایت وطنی اولان سمرقنده عودت ایدوب، اوراده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

جز درت جایی دل آواره را منزل نشد
از درت کفتم شوم آواره اما دل نشد

— بشنجیسی (میرزا —) هندستانك (اردوناد) قصبه‌سندن اولوب، دکن خطه‌سنه عزیمتله، مرتضی نظام شاه طرفندن منصب آلمش؛ واکبر شاهك مملکت مذکوره‌یی فتحی صره‌سنده مقتول اولمشدر. شو رباعی اونکدر:

Digitized by Google

شوخی که بسادکی ازو کردم صبر
اکنون خطش از غبار دارد سرجبر
ازخطش اکر فزون بسوزم چه عجب
سوزنده ترست آفتاب از ته ابر

— آلتنجیسی (علی —) لکهنولی اولوب، اورانك نوابی غازی الدین حیدرك نامنه « چهار باغ حیدری » عنوانیله بر منظومه یازمش؛ و ١٢٤٣ ده وفات ایتمشدر. اشعارینه دسترس اولنه‌مدی.

صادق افندی { (محمد —) [« صدرالدین زاده » ماده‌سنه مراجعت.]

صادق خان { افغانلیلرك تسلطندن صکره ایرانده ظهور ایدن هرج ومرج اثناسنده بر مدت حکومت سورن کریم خانك برادری اولوب، زکی خانك وفاتندن صکره شیرازی ضبطله، ایکی سنه قدر حکومت سوردکدن صکره، ١١٩٦ ده قتل اولنمشدر.

صادق خان { هندستان مشاهیر مشایخندن اولوب، مشهور اکبر شاهك مرشدی ایدی. ١٠٠٦ تاریخنده وفات ایدوب، تربه‌سی اکره شهرینك اك مصنع ابنیه‌سندندر.

صادق { ایران شعراسندن بروجه آتی اوچ ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی (مولانا صادق بیك) عن اصل افشار اولوسی امراسندن اولوب، شاه عباسك حافظ الکتبی ایدی. بعده خیلی وقت سیاحت ودور بلاد ایدوب، حتی حلبه وصولنده اوراده حاکم بولنان شاعر شهیر باقی افندی ایله مصاحبت ایتمش ایدی. « مجمع الخواص » عنوانیله جغتای لساننده بر تذکرة الشعراسی واردر. شو بیت اونکدر:

ستون سر کند اعجاز حسنت دست موسی را
به بستر افکند بیماریٔ چشمت مسیحارا

— ایکنجیسی (سید جعفر) دهلیلی اولوب، سید محمد قادرینك احفاد ومعتقداتندن ایدی. «بهارستان جعفری » عنوانیله بر کتاب یازمش؛ و١١٩٦ ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

ترك من دست چو بر خنجر بیداد برد
تشنه را ذوق زلال خضر از یاد برد

— اوچنجیسی عن اصل هراتلی اولوب، قندهارده نشأت ایتمش؛ و هندستانده اکبر شاهك مداحلری زمره‌سنه داخل اولمش ایدی. شو بیت اونکدر:

دل مجروح‌را پروای تن نیست
شهید عشق محتاج کفن نیست

صادقی { (ابو السرور محمد بن سرور البکری) مورخیندن اولوب، ١٠٣٦ تاریخنه دك اولان وقوعاتی حاوی اولمق اوزره، « الروضة الزاهرة فی ولاة مصر والقاهرة » عنوانیله بر تألیف نافعی واردر.

صارت { [« سارد » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

صارحه { روم یعنی آناطولیده بر قصبه اولوب، ٣٣٩ تاریخنده سیف الدین بن حمدان طرفندن فتح ایدلمش اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

صارم پاشا { [« ابراهیم صارم پاشا » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

صاروخان { آیدین ولایتنی ترکیب ایدن بش سنجاغك بری اولوب، ولایتك شمال شرقی قسمندن عبارتدر. شمالاً وشرقاً خداوندکار ولایتیله، جنوباً دکیزلی، آیدین وازمیر سنجاقلریله، غرباً دخی ینه ازمیر سنجاغیله محاط اولوب، ساحلی یوقدر. ٣٨°٢′ ایله ٣٩°٢٥′ عرض شمالی و٢٤°٤٨′ ایله ٢٦°٥٥′ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ١١٨١٥ مربع کیلومتره‌در. بومقداردن ٦٠١١ کیلومتره‌لکی طاغلق وغیرمزروع، ٣٨١٥ کیلومتره‌لکی مزروع، ١٢٨٤ کیلومتره‌لکی چایر و٧٠٣ کیلومتره‌لکی اورمانلقدر. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، حدود جنوبیه‌سنده (بوز طاغ) وحدود شمالیه‌سنده اوزون یایله ایله دمیرجی طاغی ممتد اوله‌رق، شمالده‌کی جبال مذکوره‌نك شعبه‌لریله اتکلری جنوبه طوغری ممتد اولورلر. کدیز نهری سنجاغك حدودی خارجندن یعنی خداوندکار ولایتنك کوتاهیه سنجاغندن کله‌رك، سنجاغی شرقدن غربه طوغری شق ایله، سنجاغك حدودنده‌کی جبال مذکوره‌دن اینن صولرك جمله‌سنی یعنی صاغدن سلندی، دمیرجی و قوم چایی دخی آلان کونان نهرلرنی وصولدن آلاشهر چایی اخذ ایدر. بوانهارك وادیلری کوزل ومنبت اووه‌لری حاویدر. اهالیسی ٣٤٥٧٤٩ کشیدن عبارت اولوب، بونلرك ٢٩١٤٦٠ ی

Digitized by Google

مسلم وترك، ٤٧٥٣٣ ی روم، ٣٨٨٢ سی ارمنی، ١٨٣٩ ی یهودی و٩٣٥ ی اجنبیدر. طوپراغی پك منبت اولوب، باشلیجه محصولاتی: بغدای، آرپه، مصر، داری و سائر حبوباتله كلیتلی پاموق، كتن، توتون، آفیون، اوزوم، قاوُن و سائر میوه وسبزه‌لرك انواعندن عبارتدر. قاوُنلری پك طاتلی و لذتلی وطباتقلی اولمغله، استانبوله وسائر طرفلره دخی كلیتله اخراج اولنور. طاغلرینك اكثری وعلی‌الخصوص سنجاغك قسم جنوبیسنده‌كیلر اورمانلرله مستور اولوب، چام، میشه وسائر آغاجلر یتیشیر؛ و سنه‌ده سكز اون بیك مكعب متره اودونلق وكراسته‌لك آغاج كسیلیر. پلاموط و میان كوكی اخراجاتی‌ده چوقدر. معادنجه هنوز تحریات اجرا اولنه‌میوب، یالكز قرق آغاج وصومه جهتلرنده كلیتلی بر كمور معدنی بولنمغله، كویلیلر بر مقدار اخراج و استعمال ایلدكلری معلومدر. میاه معدنیه‌سی وایلیجه‌لری دخی چوق اولوب، كدیز چایی كنارنده بولنان امیر حمامنه جوارلردن پك چوق خسته‌لر طوپلانیر. بو صولرك اسكیدن بری مستعمل بولنمش اولدقلری بعض ابنیهٔ قدیمه خرابه‌لرینك وجودیله مثبتدر. حیوانات اهلیه‌سی چوق اولوب، ١٠٥٣٣٢ صیغیر، ٢٣٨٧٦ آت، ٢٣٨٤٩ مركب واستر، ٥١٢٧ دوه، ٣٩٠١٣٢ قیون و٣٨٨٨٢٥ كچیدن عبارتدر. بوسنجاق اهالیسی قادین وچوجقلریله برابر زراعت ایشلریله مشغول اولدقدن بشقه، صنایعه دخی میل واستعدادلری اولوب، آناطولی خالیلرینك اك ایلری كوردز، قوله و دمیرجیده اعمال اولنور. سنجاغه بهر سنه كلیتلی بر واردات جلب ایدن بو صنعتدن بشقه، آلاجه وبز كبی پاموق منسوجاتله مشین و سختیان كبی دباغته متعلق شیلر سنجاغك محصولات صناعیه‌سی جمله‌سندندر. پاموغك چكردكنی آییرمغه، زیتوندن یاغ چیقارمغه، ومیان كوكنی آیقلامغه دخی بخارله اداره اولنور برقاچ فابریقه موجوددر. تجارتی همان منحصراً ازمیر اسكله‌سندن اجرا اولنوب، شهر مذكوردن بدأ ایدن دمیر یول خطی بو سنجاغه دخول ایله مغنیسایی كچدكدن صكره، ایكی قوله آیریله‌رق، بر قولی شرقه طوغری آلا شهره واصل اولدیغی حالده، اورادن دكیزلی‌یه قدر تمدیدله، آیدین خطیله برلشه‌جكدر؛ دیكر قولی ایسه شماله طوغری اوزانوب، مرمره دكیزینه منتهی اولمق اوزره، صومه‌یه قدر واصل اولمشدر. بو دمیر یوللر وكیتدكجه تسویه ایدلمكده اولان شوسه‌لر سنجاغك تجارتنی تسهیل ایتمكده‌در. سنجاغك سنوی وارداتی ٢٧٦٠٠٠ ومصارف محلیه‌سی ٣٤٥٠٠ عثمانلی لیراسی راده‌لرنده‌در. درون لواده ٣٢٠ مكتب موجود اولوب، ٢٣٨ ی اسلام، ٦٢ سی روم، ٩ ی ارمنی، ٣ ی قتولیك و٨ ی یهودی مكتبیدر. مكاتب اسلامیه‌دن ١٣ ی رشدیه و ٢٢٥ ی ابتدائیه مكتبی اولوب، اخیراً مغنیساده بر مكتب اعدادی دخی كشاد اولنمشدر. سنجاق داخلنده ٣١٠ جامع شریف، ٣٧٠ مسجد، ٥٨ مدرسه، ٦٠ كلیسا، ٢ حاوره، ٢٥ كتبخانه، ٦ خسته‌خانه، ٢ ایلیجه موجوددر. صاروخان سنجاغی، زیرده‌كی جدولدن آكلاشلدیغی اوزره، ١١ قضایه منقسم اولوب، ١٢ ناحیه و٩٦٦ قریه‌یی حاویدر:

قضا	ناحیه	مقدار قرا
مغنیسا	املاك	١٦
	بلك	٩٦
	موندانحی	٨٨
	پلاموط	٢٩
قرق آغاج	—	٤
	كلیسه	١٩
صومه		٥٦
آقحصار	—	٤٦
	مرمره‌جك	١٢
قصبه	—	١٠
	ایلیجه	١٥
	طاغ مرمره	٨
صالحلو	—	٢٧
	آطله	٥٩
الاشهر	—	٤٤
	اینه‌كول	٢٠
قوله	—	٦٥
	سلندی	٢٠
اشمه	—	٤١
	مع سركه كوره	٣٨
تیمورجی		١٢٨
كردوس		١٢٥
جمعاً صاروخان سنجاغی		٩٦٦

صاروخان سنجاغی (لیدیه) خطهٔ قدیمه‌سنك قسم اعظم شمالیسندن عبارت اولوب، مرکز قدیمی قصبه ایله صالحلی آره‌سنده و دمیر یولی خطی اوزرنده خرابه‌لری موجود اولان (سارد) شهر قدیمی ایدی. اهالیٔ اصلیهٔ قدیمه‌سی تراکیا خطه‌سندن یعنی ادرنه جهتلرندن اورایه هجرت ایتمش پلاسج اقوامندن بر قوم اولوب، رئیسلری بولنان (مئون)ه نسبتله (مئونیان) اسمیله یاد اولنوردی. رئیس مرقومك نسلندن برقاچ شخص حکمداراق ایتدکدن صکره، یونانیلرك اساطیرینه کوره، حکومت هرکول دیدکلری قهرمانك نسلنه کچمش؛ وبو نسلدن (قرسوس) سارده‌ده حکومت سورمکده ایکن، ایران شاهلرندن کیخسرو بونی مغلوب ایده‌رك، لیدیه‌یی ممالك ایرانیه‌یه الحاق ایتمشیدی.. بیوك اسکندر سائر ممالك ایرانیه ایله برابر بوجهتی دخی ضبط ایدوب، بو جهانکیردن صکره اورالری سلفکیالك الینه کچمش؛ وبونلردن اوچنجی آنطیوخسك مغنیسا محاربه‌سنده رومالیلره مغلوب اولمسی اوزرینه، صاروخان جهتی سلفکیاندن نزع اولنه‌رق، رومالیلرك متفقی بولنان برغمه دولت صغیره‌سنه ویرلمش؛ وچوق کچمه‌دن برغمه مملکتیله برابر روما ممالکنه الحاق اولنمش ایدی. روما دولتنك انقسامنده بالطبع شرق ایمپراطورلرنده قالوب، هجرت نبویه‌نك ۷۰۰ تاریخلرنده سلاطین سلجوقیه‌دن علاء الدین ثالث طرفندن فتح اولنه‌رق، امراء سلجوقیه‌دن (صاروخان)ك اداره‌سنه ویرلمکله، بو اسمله شهرت بولمشدر. سلطان اورخان وخداوندکار غازی زمانلرنده فتح، وممالك عثمانیه‌یه ضم اولندقدن صکره، ینه بو اسمله یاد اولنوب، آنقره وقوعاتندن صکره تیمورلنك طرفندن خیلی تخریب اولنمش ایدی. بعده ازمیرده‌کی جنید صاروخان وآیدین جهتلرنده دخی برمدت حکم سورمش ایسه‌ده، نهایت بونك وجودینك قالقمسیله صاروخان قطعیاً ممالك عثمانیه‌یه الحاق اولنه‌رق، کاه ایالت وکاه سنجاق عنوانیله اداره اولنمش؛ وولایات اصولنك اتخاذنده مرکزی ازمیر اولمق اوزره، تشکیل اولنان آیدین ولایتنه ملحق بر سنجاق صورتنه قونمشدر.

صاری ایرمق { (Fleuve Jaune) [«هو-آنغ هو» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

صاری چای { آناطولیده آیدین ولایتنك منتشا سنجاغنه تابع میلاس قضاسنده بر نهر اولوب، میلاس قصبه‌سنك ٤ ساعت آشاغیسنده برلشن ایکی چایدن بالتشکل، غربه طوغری جریانله، (مندالیه) کورفزینه دوکیلور.

صاری خانلر { مناستر ولایتنك سرفیجه سنجاغنده جمعه قضاسنه تابع بر ناحیه اولوب، ۱۷ قریه‌دن مرکبدر. صاری کول بقعه‌سنده واقع اولوب، اهالیسی ۶۲۸۵ نفوسدن عبارت اولوب، یالکز ۱۹٤ ی اولاخ وروم وقصوری مسلم وترکدر. ناحیه داخلنده ٦ جامع، ۳ دکان، ۱ خان، ۲۰۰ باغ، ۲۰ باغچه، ۱۰۰ چایر، ۱٦۳۲۲ دونم تارله، ۱۲ مرعی و ٤ اورمان موجوددر.

صاری دکز { بحر اصفر (Mer Jaune) وچینجه هو آنغ های (Hoang-Haï) چین دکزینك شمالنده واسع بر کورفز اولوب، شمالنده قوره واونك شرقنده بچیلی کورفزلری بولنیور. بوجمله ایچ ایچه اولان اوچ کورفزك اك خارجیسی واك بیوکی اولوب، شرقاً قوره شبه جزیره‌سیله واوکا مربوط (کلبرت) آطه‌سیله، شمالا مذکور قوره کورفزیله، شمال غربی جهتندن وغرباً چینك (شان تونغ) (وکانغ سو) ایالتلریله، جنوباً دخی چین دکزیله محاطدر. مدخلی ۳۳° عرض شمالیده واقع اولوب، چین ساحلیله مذکور کلبرت آطه‌سی آره‌سنده ٤۰۰ کیلومتره وسعتنده‌در. بو کورفزله قوره کورفزی آره‌سنده‌کی بوغاز دخی ۱۷۵ کیلومتره وسعتنده‌در. مذکور قوره وبچیلی کورفزلری دخی صاری دکزك اقسامندن بولنمغله، حقیقتده صاری دکز بچیلی کورفزینه ملحق (لیان تونغ) کورفزینك منتهاسنه یعنی ٤۱° عرض شمالیه قدر ممتد اولور. اصل بو دکزه صاری دکز نامنی قزاندیران سبب (هو آنغ هو) یعنی «صاری ایرماق» دینلن بیوك نهرك اورایه دوکلمسیله سوروکلدیکی چامورلرك دکزه بو رنکی ویرمسندن ایلری کلدیکی حالده، نهر مذکور ۱۸۵۱ ده مجراسنی تبدیل ایده‌رك، شمدی بچیلی کورفزینك قسم جنوبیسنه دوکلمکده‌در. بچیلی کورفزینه مذکور ایرماقدن بشقه پکیندن کچن (پی هو) ایله (لاو هو) ومانچوریه‌دن

اینك (لیاهو) وسائر بر چوق انهار وقوره کورفزینه قوره ایله چین حدودینی آیران (یالوکانغ) نهری دو.کیلوب، اصل صاری دکیزه ایسه مذکور (هوآنغ هو) ایرماغی تبدیل مجرا ایده‌لی هیچ بر بیوك نهر دو.کلمه‌مکده‌در. درینلکی چوق اولمیوب، عمقنك حد وسطیسی ٤٠ متره‌در. تحت الماء قیالرینك کثرتی وسیسلرینك کثیر الوقوع اولمسی بو دکیزده سیرسفا.ئنی مشکل ومخاطره‌لی بر حالده بولندیریور.

صاری شعبان { سلانیك ولایتنك درامه سنجاغنده وولایت وسنجاغك منتهای شرقنده بر قضا اولوب، شرقاً و شمال شرقی جهتندن ادرنه ولایتنك کومُلجنه سنجاغیله، غرباً درامه و قواله قضالریله، جنوباً دخی آطه‌لر دکیزیله محاط ومحدوددر. مرکزی کرمیتلی اسکله.سندن بر بچق ساعتلق مسافه‌ده واقع (خانلر) تعبیر اولنور بازار محلیدر. اراضیسی اکثریت اوزره دوز ویالکز حدودلرنده عارضه‌لی اولوب، قره‌صو (مسته) ایرماغی قضانك شمالدن جنوبه شق ایدر. سواحله قریب برقاچ کولی دخی واردر. اراضیٔ مزروعه‌سی ١٨٣٠٠٠ دونمدن زیاده‌جه اولوب، طوپراغی منبت ومحصولداردر. باشلیجه محصولاتی: بغدای، چاودار، یولاف، آرپه، داری، مصر، فصولیه و سائر حبو.باتله توتون وآز مقدارده پاموق وسیسامدن عبارتدر. توتونی پك نفیس ومقبولدر. مرعالری دخی چوقجه اولوب، حیوانات اهلیه‌سی ١٥٥٦٠ صیغیر، ٩٦٥٠ آت واستر ومرکب، ٩٧٩٧٥ قیون و ٩٦٦٠ کچیدن عبارتدر. ٤٠٠ قدر آری قوغانی دخی بولنوب، بر مقدار بال و بال مومی چیقار. معمولات صناعیهٔ محلیه جزئی بعض منسوجاتله چوراب و سائر لوازم محلیه‌دن عبارتدر. قضا داخلنده ٨٥ مکتب ابتدائی بولنوب، ١٣٦٠ ذکور و ٨٥٠ اناث شاکرد دوام ایدر. اهالیٔ قضا ١٧١٦٩ کشیدن عبارت اولوب، ١٦٠٠٠ قدری مسلم وقصوری قبطی، روم وسائره‌دن مرکبدر.

صاری صالتق { حاجی بکتاش ولی (قدس سره) حضرتلرینك خلفاسندن اولوب، مدفنی مجهول اولمغله، طریقت بکتاشیه سادکان درویشانی قورفه جزیره‌سنده‌کی آی اسپریدونك قدیدینه واوخری کولی کنارنده بر مناسترده بولنان (سنت نائوم)ك مزارینه صاری صالتق باباك قدید ومرقدی نظریله باقه‌رق، زیارتلرینه کیدرلر. بو ذات عن اصل چوبان ایکن، دعی افتسام ایدرکن، ولی مشارالیهك چله خانه‌سنه تقرب ایتمکله، کراماتی کوردیکنده، قویونلری ترکله، خواص مریدانی زمره‌سنه واصل اولمش ایدی.

صاری عبدالله افندی { مغرب شهزاده‌لرندن اولوب، سلطان احمد خان اول دورنده درسعادته هجرتله، صدر اعظم خلیل پاشانك برادری محمد پاشانك قیزینی تزوج ایتمش اولان سید محمدك اوغلی اولوب، مشارالیه خلیل پاشانك دائره‌سنده تربیه اولنمش؛ وخلیل پاشا.نك ایکنجی صدارتنده جانب ایرانه سردارلغی صره.سنده تذکره‌جیلکیله او طرفه کیدوب، توقاد مشتاسنده رئیس الکتاب محمد افندینك وفاتی اوزرینه، ١٠٣٧ ده رئیس الکتاب اولمش؛ واو سنه خلیل پاشا صدارتدن عزل اولنمغله، صاحب ترجمه دخی برابر عزل اولنه‌رق، منسوبی بولندیغی هدائی محمود افندینك درکاهنه تردد ایله ومطالعه وتألیفله مشغول اولمش؛ و١٠٤٧ تاریخنده رکاب همایون ریاستنه نصب اولنه‌رق، سلطان مراد خان رابعك بغداد سفرنده معیت شاهانه‌لرنده کیده‌رك، اوراده ایکن، ثانیاً رئیس الکتاب اولمش؛ و١٠٦٥ تاریخنده‌دك دیگر بعض مناصبده بولنه‌رق، بعده مناصب دنیا.نیه‌دن ال چکه‌رك، علم وعبادتله مشغول ایکن، ١٠٧١ ده وفات ایدوب، طوب قپو خارجنده مالتپه یولی اوزرنده دفن اولنمشدر. حضرت مولانانك «مثنوی» سنك برنجی دفترینی ترجمه ایتدیکندن، شارح مثنوی دینمکله شهرت بولمشدر. مناقب اولیایی متضمن «نصیحة الملوك» عنوانیله برکتابی و«ثمرات الفؤاد»، «دره»، «جوهره»، «مسلك عشاق» عنوانلی تألیفاتی وعیدی مخلصیله بعض اشعاری وعلی الخصوص لغتلریله الهیلری واردر.

صاری کز { (یاخود صاری کوزل ودها طوغریسی صاری کورز) سلطان بایزید خان ثانی وسلیم خان اول دوری علماسندن اولوب، اسمی نورالدیندر. آناطولی قاضیعسکری اولوب، ٧١٩ ده عزل اولمش؛ و ٩٢٧ ده وفات ایتمشدر. اجرای نصح وپند ایچون شهزاده سلطان

Digitized by Google

سلیمك یانته کوندرلمشیدی. صاری وطوپارلاق بر
آدم اولمغله، (صاری کورز) لقبیله شهرت بولمشدر.
استانبولده (صاری کوزل) محله‌سی صاحب ترجمه‌نك
نامنه منسوب اولوب، بوده (صاری کورز) دن
غلطدر.

صاری کول { مناستر ولایتنه تابع سرفیجه سنجاغنك جمه قضاسنده
(صاری خانلر) ناحیه‌سیله جوارلرینی حاوی بر بقعه
در، که آناطولیدن اورایه هجرت ایتمش ترك اهالی
ایله مسکون اولوب، بونلر الیوم آناطولی اخلاق
وعاداتی محافظه ایتمکده درلر. اوه‌لق ومنبت برر
اولوب، اهالیسی زراعتله مشغولدر. مرکزی (قیالر)
قصبه‌سیدر.

صاری مصطفی پاشا { دور سلطان محمود خان اولده ١١٥٣
تاریخنده مسند قپودانی‌یه نصب اولنه‌رق، بر بچق
سنه‌دن زیاده بو مقامده قالدقدن صکره، ١١٥٧ ده
ثانیاً قپودان پاشا اولمش؛ و١١٥٨ ده وفات ایتمشدر.

صاری یار { (وزبازدی صاری‌یر) استانبول جوارنده و بوغاز ایچنك روم
ایلی یقاسنده بر قریه اولوب، بیوك دره اوستنده
دره‌نك ایکی طرفنده وایکی طاغ آره‌سنده واقع
اولمغله، موقعی ضیق وقیالی ایسه‌ده، اوستنده‌کی طاغ
اتکلرنده کستانه، خنکار و چرچر صولری بولنوب،
بو موقعلرك هر بری اشالسز برر مسیره اولدیغندن،
بو قربیت سببیله، صاری یار دخی مقبول اولوب،
یازین خیلی غلبه‌لك اولور.

صاری یحیی { (حافظ فخرالدین بن عثمان) مشاهیر خطاطیندن اولوب،
درسعادتده‌کی طوپخانه محله‌سندندر. ١٥ قدر مصحف
شریف ونور عثمانی جامع شریفنك یان قپولری دا-
خلنده‌کی آیات کریمه‌یی یازمش؛ و١١٦٩ ده وفات
ایدوب، مراد افندی تکیه‌سی قارشیسنده دفن
اولنمشدر.

صاسون { بتلیس ولایتنك موش سنجاغنده بر قضا اولوب، لواء مذکورك
قسم جنوبیسندن عبارت اولدیغی حالده، شمالاً
موش قضاسیله، شرقاً وجنوباً بتلیس، غرباً دخی
کنج سنجاقلریله محدود و محاطدر. مرکزی اولان
(خطو) قصبه‌سی، که وقتیله ٦٠٠٠٠ قدر اهالی‌یی
جامع برشهر ایکن شمدی کوچك بر قصبه‌در، مرکز
لوایه ٢٤ ومرکز ولایته ١٥٠ ساعتلق مسافه‌ده
واقعدر. اراضیسی طاغلق و طاشلق اولوب، قسم
غربیسنده‌کی صاسون طاغنك ٢٦٠٠ وجنوب غربی
جهتنده‌کی اوتاغ طاغنك ١٤٣٠ متره ارتفاعی
واردر. اکثر جبالی صرب وقیالق اولوب، غریب
منظره‌لری واردر. یالکز قسم شرقیسنده بر چای
بتلیس جهتندن کچوب، قضایی شق ایله، مراد نهرینه
دوکلك اوزره، موش قضاسنه داخل اولور. سائر میاه
جاریه‌سی کوچك چایلر ودره‌لردن عبارتدر. طوپراغی
پك آز منبت اولوب، حاصل اولان حبوبات
احتیاجات محلیه‌یه کفایت ایتمز. میوه و سبزه‌لرك
انواعی دخی حاصل اولور. مرعالری چوق اولوب،
قیون وسائر حیوانات اهلیه‌سی زیاده‌در؛ واهالینك
باشلیجه مدار معیشتی حیوانلرینك محصولاتیدر.
طاغلرنده قورد، آیی، طاغ کچیسی وسائر حیوانات
وحشیه چوقدر. بعض جبالنده اودون وکراسته‌جه
احتیاجات محلیه‌یه تقابل ایده‌جك اورمانلر دخی مو-
جوددر. قضانك برخیلی محللرنده آثار عتیقه بولنیور.
هواسی آلچق یرلرنده معتدل اولوب، مرتفع محللرنده
برودتی زیاده‌در. قضا ١١٩ قریه‌دن مرکب اولوب،
٢٠١٠١ اهالیسی واردر، که بو مقدارکده
١٠٣٧٠ ی مسلم، ٨٣٨٩ ی ارمنی، ٣٧٢ سی
قبطی و ٩٧٠ ی یزیدیدر. اهالی مسلمه‌سنك قسم
اعظمی کرد اولوب، مختلف عشایره منقسمدر.

صاعد { (زین الدین) ایران شعراسندن اولوب، خیوشانلیدر. طقوزنجی
قرن هجری اواسطنده وفات ایتمشدر. شو رباعی
اونکدر:

این عشق که اشك سرخ ورخ زرد کند
کرمم بکرفت تا دمم سرد کند
زین بیش زدرد خود حکایت نکنم
ترسم که زدرد من دلت درد کند

صاعد بن احمد { (القاضی ابوالقاسم ——) اندلس مشاهیر علماسندن
اولوب، مالقه‌ده طوغمش ایسه‌ده، قرطبه‌ده نشأت
ایتدیکندن، قرطبی نسبتیله دخی معروفدر. «التعریف
بطبقات الامم» عنوانیله مشهور و معتبر بر تألیفی
واردر، که حکماء یونانك وسائر مشاهیرك مکمل

Digitized by Google

صورتده تراجم احوالنی جامعدر. «جوامع اخبار الامم من العرب والعجم» و «صنوان الحكم» عنوانلریله دیگر ایکی تألیفی دخی واردر. وفاتی ۲۵۰ تاریخنده واقع اولمشدر.

صاعد بن بشر { (ابو منصور — بن عیدوس) مشاهیر اطبای اسلامدن اولوب، بتّه فن طبده‌کی مهارتیله شهرت قزانمش اولان بغداد اطباسندن عبدوسك توروندر. ابتدا بغداد بیمارستاننده فاصد یعنی قان آلیجی ایکن، بعده تحصیل طبه قویله‌رق، بو فنده بیوك بر مهارت قزانمش؛ و او وقته‌دك اطبا نزول و اوكا مشابه امراضی صیجاقله تداوی ایتمکده ایکن، صاحب ترجمه برنجی اوله‌رق امراض مذكوره‌یی ادویهٔ مبرده ایله وقان آلمقله، وآربه وسائر بزور صولرینی ایچیرمكله تداوی ایتمکی اختراع ایدوب، بو مداواتله سائر اطبانك مأیوس اولدقلری بر چوق خسته‌لری ابی ایده‌رك، خلفا و وزرا و سائر اكابرك پك بیوك احسانلرینه نائل اولمشیدی. «مقالة فی مرض المراقیا ومداواته» عنوانیله بر تألیفی واردر.

صاعد بن توما { (ابو الفرج بن هبة الله) بغداد مشاهیر اطباسندن اولوب، نصرانی المذهب ایدی. خلفاء عباسیه‌دن ناصرك طبیبی اولوب، بونك پك چوق انعام واحسانلرینه نائل اولمش؛ و وفاتنده كلیتلی بر میراث براقش ایدی. ۶۲۰ تاریخنده مقتولاً وفات ایتمشدر.

صاعد بن الحسن { (ابو العلاء) مشاهیر اطبادن اولوب، رحبه‌ده یاشامش؛ و ۴۶۴ تاریخنده قصبهٔ مذكوره‌ده «كتاب التشویق الطبی» عنوانیله بر كتاب یازمشدر.

صاعد بن الحسن { (ابو العلاء — بن عیسی الربعی البغدادی) مشاهیر ادبادن اولوب، لغت ونحو و سائر علوم ادبیه‌ده ید طولی صاحبی ایدی، وحاضر جوابلقده شهرتی واردر. من اصل موصللی اولوب، بغدادده نشات ایتمش؛ وهشام بن الحكمك زماننده اندلسه رحلت ایدوب، اورانك ولاتندن منصور بن ابی عامرك حرمت والتفاتنه مظهر اولمش؛ وبونك نامنه «الفصوص» عنوانیله بر كتاب یازمشدر. بعده نقل وروایتنده موثوق اولمدیغی شیوع بولمغله، مشارالیه منصور فصوصی نهره آتمش؛ و بونك اوزرینه شاعرك بری:

قد غاص فی البحر كتاب الفصوص
و هكذا كل ثقیل یغوص

دیمش؛ وصاعد بو بیتی ایشیدنجه:

عاد الی عنصره انما
یخرج من قعر البحور الفصوص

دیمش ایدی. اندلسدن عودتنده صقلیه یعنی سیجلیه جزیره‌سنه اوغرایوب، ۴۱۷ تاریخنده اوراده وفات ایتمشدر. حقنده پك چوق نوادر منقولدر.

صاعد بن هبة الله { (ابو الحسین — بن المؤمل) بغداد مشاهیر اطباسندن اولوب، نصرانی المذهب ایدی. فلسفه ومنطقله وادبیاتله دخی اشتغال ایدر؛ وطبدن بحث ایدركن دخی بو علومه نقل كلام ایده‌رك، صدددن چیقار ایدی. مع هذا خلفا واكابر عندنده قدر وحرمتی زیاده ایدی. ۵۹۱ ده بغدادده وفات ایتمشدر.
—[«صاعد بن توما» ماده‌سنه دخی مراجعت بیوریله.]

صافی { (جزری قاسم پاشا) شعراء عثمانیه‌دن و سلطان بایزید خان ثانی دوری وزراسندن اولوب، من اصل مصردن درسعادته كلمش اولان مولانا حزرینك بنده‌سی ایدی. ابو الفتح سلطان محمد خان ثانینك خدمتنه كیروب، بعده دفتردار اولمش؛ ورتبهٔ وزارتی بعد الاحراز، تقاعد طریقیله سلانیك بكی اولمش ایدی. شهر مذكورده جامع وعمارت بنا ایدوب، اوراده وفات ایتمشدر. اشعاری سوزناك اولوب، اكثریا احمد پاشانك اشعارینی تتبع ایدردی. شو بیت اونكدر:

خط دلبركبی آخر چون كلورمش یازیلان
صافیا آیینهٔ دلده غبار اولمق نه‌دن

صافی { (شیخ احمد — افندی) متأخرین شعراء عثمانیه‌دن و مشایخ مولویه‌دن اولوب، توقادلی اولدیغی حالده، قیصریه‌ده تحصیل علم ایله، ۱۲۵۰ تاریخنده درسعادته كله‌رك، هیئت وحكمت علملرینی ولسان فارسی‌یی دخی تعلم ایتمش ایدی. مثنوی شریف وسائر علوم تدریسیله مشغول ایدی. تاریخ وفاتی معلوم اوله‌مدی. شو بیت اونكدر:

شراب صاف سبحانی سقاهم ربهم شانی
ید قدرت صونر آنی كوكل بر آه چكر برهو

Digitized by Google

صافی { ایران متأخرین شعداسندن اوچ کشینك مخلصیدر:
برنجیسی شیرازلی و بر روایتده تبریزلی اولوب، معلم صبیان ایدی. شو بیت اونکدر:

از جهان تنك آمدم پهلوی مجنونم برید
خانه تاریکست ومن بیمار بیرونم برید

— ایکنجیسی (میر—) از بکانك هجومنده خراسانده مقتول اولمشدر. شو قطعه اونکدر:

شهی که از اثر عدل اوست تیغ اجل
برون زتهمت خون ریختن چو تیغ جبال
بسی نماند که از پشتیٔ حمایت او
بتیغ غمزه کند صید شیر چشم غزال

— اوچنجیسی (میرزا جعفر) اصفهان ساداتندن اولوب، شو بیت اونکدر:

ستم باشد خطا بر ما کرفتن
ندیده روی ترکان خطا را

صافیتا { بیروت ولایتنك طرابلس شام سنجاغنده وسنجاغك قسم شمالیسنده بر قضا اولوب، شمالاً لاذقیه سنجاغیله، شرقاً حصن الاکراد، جنوباً عکار قضالریله، غرباً دخی آق دکزله محاطدر. مرکزی طرابلسدن ۱۲ ساعتلق مسافه‌ده واقع (برمانه) قریه‌سیدر. اراضیسی دوز وبعض تپه‌لری حاوی اولوب، (ابریش) نهری قضایی شق ایدر. محصولاتی: بغدای، آرپه، داری، مصر، نخود، مرجك، بقله، توتون، زیتون و سائره‌دن عبارت اولوب، خیلی ایپك وبال دخی چیقار. حیواناتِ اهلیه‌سی ۵۹۰ صیغیر، ۵۰ بیکیر، ۱۴۱۰۰ قیون، ۳۱۸۷۶ کچی، ۵۰ استر، ۱۰۰ دوه و ۶۰۰ مرکبدن عبارتدر. محصولات ارضیه‌سی احتیاجات محلیه‌دن زیاده اولمغله، بونك فضله‌سی و قضاده اعمال اولنان سجاده‌لرله سائر بعض منسوجات اخراج اولنوب، تجارتی خیلی ایشلکدر. قضا داخلنده (حصن سلیمان) و (قلعة یحمور) اسملریله ایکی قلعه خرابه‌سی بولنوب، ایکنجیسنده مقدما مصنع ایکی مرمر تابوت بولنه‌رق، درسعادتده‌کی موزهٔ همایونه نقل اولنمشدر. صفیتا قضاسی ۳۰۲ قریه‌دن مرکب اولوب، ۳۰۸۵۱ اهالیسی واردر، که بو مقدارك ۲۸۵۱۱ ی مسلم وقصوری روم ومارونی اولوب، جمله‌سی لسان عربی ایله متکلمدرلر.

صافیه { نهروان اواخرنده و نعمانیه ایله دیرقنی قربنده بر کوچك قصبه اولوب، نهروانله برابر خراب اولدیغنی و سورینك دیوارلری کندی زمانه‌دك باقی بولندیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور. اهیان کتابدن و اصحاب دواویندن بر چوق ذواتك مسقط رأسی بولنمشدر.

صاقسون { (Saxons) جرمان اقوامندن بر قومدر، که بونلر رومالیلرك زماننده ودها صکره‌لری جرمانیه‌نك شمال جهتنده وبحر شمالی سواحلنده یعنی شمدیکی هانووره وهولستاین جهتلرنده ساکن اولوب، دانیمارقه حدودندن فلمنك حدودینه‌قدر منتشرایدیلر. کندیلری جسارت وتندمشربلکلریله مشهورایدیلر. میلادك ایکنجی واوچنجی قرننده غربه طوغری یاییله‌رق، (آنغل)قومیله وسائر بعض جرمان اقوامیله بالا اتفاق، رین مجراسنه قدرواصل اولمشلردی. بشنجی قرن میلادیده فرانقلر وآلمانلرله برابر جرمانیه‌نك اك بیوك اقوامی صره‌سنه کچمشلردی. آنغللرله بالاتفاق انکلتره‌یه بر قاچ دفعه تجاوز ایدوب، نهایت ۴۴۹ تاریخنده اوراده (هپتارخیا) یعنی «حکومات سبعه» هیئتنی تشکیل ایتمشلر ایدی، که بو حکومتلر ۱۰۶۶ تاریخنده واقع اولان نورمانلرك استیلاسنه‌دك سوروب، صاقسونلرله آنغللر محلنده بولدقلری کلت اقوامیله بالاختلاط، انکلیز قومنی تولید وتشکیل ایتمش؛ و رام اولمیان کلتلری والس واسقوچیه وایرلانده طاغلرینه چکلمکه مجبور ایلمشلر ایدی. جرمانیه‌ده قالان صاقسونلر سکزنجی قرن میلادیده فرانقلر حکمداری مشهور شارلمانه طول مدت مقاومت ایدوب، بینلرنده ۳۳ سنه دوام ایدن بر محاربه‌دن صکره، شارلمان بونلری مغلوب ایتدکده، خرستیانلق دینی قبوله اجبار؛ و قوتلرینی کسر ایچون، بر طاقملرینی فلاندره واسویچره‌یه نقل واسکان ایتمشدی. آنجق شارلمانك خلفلری زماننده صاقسونلر، بونلرك ضعف وتفرقه‌سندن بالاستفاده، مختاریت اداره‌لرینی تأمینه وبر صاقسه دوقه‌لغی تشکیله موفق اولمشلردی. بعده صاقسه دوقه‌لغنه تابع اولان بر چوق یرلر تدریجاً صاقسونلرك تابعیتندن آیریلوب، طوغریدن طوغری‌یه آلمانیه ایمپراطورلغنك تحت تابعیتنه کیرمکله، صاقسونلرك مملکتی کیتدکجه طارلاشمغله برابر، جنوبه طوغری تبدیل مکان ایده‌رك، چهستان وباویره ایله همحدود اولمشدر. صاقسونلر جرمان اقوامنك اك خالصی او-

لوب، الیوم اك فصیح آلمانجه سویلین اونلردر. اسکی اخلاق واطوارلرینی دخی بر درجه‌یه قدر محافظه ایدوب، معامله‌لری درشت و طبیعتلری حشیندر. علی العموم اکول آدملر اولوب، عشرته دخی انهماکلری واردر.

صاقسه (Saxe) آلمانیه‌ده بیوك بر یردر، که موقع وحدودی زمانه کوره تبدل ایدوب، ابتدا بحر شمالی ساحلنده وآلمانیه‌نك شمال غربی قسمنده بولنمش ایکن، مرور زمانله موقعنی تبدیل ایده‌رك، شمدیکی حالده اصل آلمانیه‌نك جنوب شرق قسمنده وچهستان وباویره حدودنده بولنیور. شمدیکی حالده صاقسه خطه‌سی براداره تحتنده اولمیوب، بر قسمی قراللق، بر قسمی پروسیه‌یه تابع بر ایالت ودیکر درت قسمی دخی دوقه‌لق صورتنده اداره اولنمقده، وجمله‌سی آلمانیه ایمپراطورلغی هیئت متفقه‌سی آلتنده بولنمقده‌در. اداره‌لری آیری اولان بو مملکتلرك هر برندن آتیده آیریجه بحث ایده‌جکز.

صاقسه آلتنبورغ (Saxe-Altenbourg) آلمانیای وسطی دوقه‌لقلرندن اولوب، (تورینکیان) تعبیر اولنان حکومات صغیره‌نك اك شرقیسیدر. ۳″ ۴۲′ ۵۰ ایله ۲۲″ ۶′ ۵۱° عرض شمالی و ۴۰″ ۱′ ۹° ایله ۱۲″ ۱۰′ ۱۰° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولدیغی حالده، مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۳۲۴ مربع کیلومتره واهالیسی ۱۷۰۸۶۷ کشیدر، که بهر مربع کیلومتره باشنه ۱۲۲ کشی دوشیور. (رایس کرا) پرنسلکنك اراضیسی بو دوقه‌لغی ایکی‌یه بولدیکی کبی، اراضیسی داخلنده سائر حکومانه تابع بر چوق یرلری و دائرهٔ حدودی خارجنده بشقه حکومتلر اراضیسی اورته‌لرنده بو دوقه‌لغه تابع یرلری واردر. قسم شرقیسی شمالاً، شرقا وشرق جنوبی جهتندن صاقسه قراللغیله، جنوب غربی جهتندن صاقسه وایمار بیوك دوقه‌لغیله، غرباً دخی (رایس کرا) پرنسلکیله وصاقسه ایالتیله؛ قسم غربیسی دخی شمالاً پروسیه‌نك صاقسه ایالتیله، شرقاً (رایس کرا) پرنسلکیله، جنوب شرقی جهتندن صاقسه وایمار دوقه‌لغیله، جنوباً صاقسه میننکن دوقه‌لغیله، غرباً اشوارچبورغ رودولستادله وغروس قوشبرغ ایله، غرب شمالی جهتندن دخی صاقسه و ایمار ایله محدوددر. بوندن ماعدا سائر دوقه‌لقلرده وپروسیه اراضیسی داخلنده دخی بعض کوچك ومفرز یرلری واردر. بو ایکنجی قسمك مساحهٔ سطحیه‌سی برنجی قسمك کندن زیاده اولوب، ۶۶۷ مربع کیلومتره‌یه بالغ اولیورسه‌ده، اهالیسی یالکز ۵۰۰۵۷ کشیدن عبارتدر. قسم شرقیسی (ارزکبیرکه) سلسله‌سی اتکلرینك اك آشاغیسنده اولوب، اراضیسی آز عارضه‌لی و پك منبتدر. اك یوکسك تپه‌سنك ارتفاعی ۳۱۲ متره‌در. قسم غربیسی ایسه (تورنیکه) طاغنك اتکنده بولنوب، تپه‌لرینك اك یوکسکی ۵۱۳ متره ارتفاعنده واراضیسی دها عارضه‌لیدر. ایکیسی‌ده (البه) ایرماغنه تابع (ساله) حوضه‌سنده بولنوب، نهر مذکوره دوکیلور بر قاچ چایلری واردر. قسم شرقیسنك لیپسیغ، طوغری ممتد اولان براووه‌سنده برقاچ کوچك کول بولنیور. هواسی معتدل اولوب، قسم شرقیسنده اراضی دها منبت اولمغله، زراعت دها منتشر، وقسم غربیسنده اورمانلر غالبدر. محصولات زرعیه‌سی چاودار، بولاف، آرپه، بغدای، پتاتس وسائره‌دن عبارتدر. معادنجه ذکره شایان یالکز لنکیت معدنی بولنوب، کلیتله اخراج اولنور. حیواناتی چوق و جنسلری ایی اولوب، اون سنه اول‌کی استاتستیقه کوره، ۹۹۳۴ آت، ۶۰۳۲۵ صیغیر، ۲۰۹۹۶ قیون، ۱۲۲۴۰ کچی و ۴۶۳۸۷ طوموز بولنور. صنایع دخی خیلی ایلری اولوب، تاریخ مذکور استاتستیقنه کوره، دوقه‌لغك داخلنده ۱۸۲ فابریقه وار ایدی. بونلرك ۱۲۵ ی بخارله اداره اولنوردی. بو فابریقه‌لرده ۸۷۲۵ عمله مستخدم ایدی. باشلیجه معمولات صنائعیه‌سی: یوك منسوجات، غانت، شاپقه، دوکه، ماکینه، پورسلن وسائره‌دن عبارتدر. شوسه‌لری ۴۱۹ ودمیر یوللری ۱۶۵ کیلومتره طولنده‌در. تجارتی خیلی ایشلك اولوب، معمولات صناعیه‌دن بشقه ذخایر، یاغ، پینیر، لنکیت وکراسته اخراج ایدیلور. مرکز تجارتی (آلتنبورغ) شهریدر. اهالیسنك قسم کلیسی پروتستان اولوب، قتولیك و یهودیلری پك جزئیدر.

حکومتی مشروطتیله اداره اولنور بر دوقه‌لقدن عبارت اولوب، دوقه‌لری صاقسه خاندانك (ارنستینه) قولنه منسوبدر. مجلس مبعوثانی ۳۰ اعضادن مرکبدر. هیئت مدیرانی ۳ کشیدن مرکب اولوب، بری عدلیه، بری مالیه و بری سائر بالعموم ایشلره

نظارت ایدر. دوقه‌لق ٣ قضا و ٤٩ ناحیه‌یه منقسم اولوب، ١٠ شهر و قصبه و ٤٤٧ قریه‌سی واردر. مرکزی اولان آلتنبورغك ٢٩١١٠، (اشمولن)ك ٧١٠٥، آیزنبرغك ٦٩٠٠ ، رونبورغك ٥٦٠٢ ورروده‌نك ٣٤٥٠ اهالیسی واردر. دوقه‌لق داخلنده ایکی مکتب اعدادی، بر دارالمعلمین، آلتنبورغده بر مکتب خصوصی و١٨٢ مکتب ابتدائی موجوددر. عسکری اشوارچیورغ دودلستاد و ایکی (رایس) حکومتلری عسکریله برابر آلمانیا اردوسنك دردنجی قول اردوسنه منسوب ٩٦ آلایی تشکیل ایدیور. واردات و مصارف سنویه‌سی ٤ ملیون فرانقدن زیاده‌در. بو دوقه‌لق ١٨٢٥ تاریخنده تفریق وتشکیل اولنمشدر.

صاقسه ایالتی (Prov. de Saxe) طو. غربدن طوغری‌یه پروسیه قراللغنه تابع بر ایالت اولوب، مار البیان صاقسه خطه‌سندن مفرز اولدیغی حالده، شمال شرق جهتندن وشرقاً (راندبورغ) خطه‌سیله؛ جنوباً صاقسه قراللغیله، قسم غربیسنده جنوب شرق جهتندن ینه صاقسه قراللغیله وصاقسه آلتنبورغ دوقه‌لغیله، ینه قسم غربیسنده (رایس)ك مفرز بر پارچه‌سیله، صاقسه وایمار دوقه‌لغیله، جنوبه طوغری اوزانان بر قولی اشوارچبورغك بر قسم مفرزیله واوته طرفی صاقسه غوته دوقه‌لغیله؛ غرباً هه‌ناسو ایالتیله وبرونسویق دوقه‌لغیله؛ غرب شمالی جهتندن دخی هانووره ایالتیله محاط ومحدوددر. آنجق بو حدودك ایچنده‌کی یرلرك جمله‌سی صاقسه ایالتنك اولمیوب، اورته‌سنده (آنهالت) پرنسلکی بولندیغی کبی، اشوارچبورغ پرنسلکاریله صاقسه قوبورغ و برونسویق وصاقسه و ایمار دوقه‌لقلرینك دخی بو ایالت داخلنده بر ایکیشر قضالری واردر. بوکا مقابل صاقسه ایالتنك دخی تورینکن حکوماتی ایچنده بعض قضا وناحیه‌لری واردر. ایالتك مساحهٔ سطحیه‌سی ٢٥٢٥٠ مربع کیلومتره و اهالیسی ٢٤٢٨٣٦٧ کشیدر، که بهر مربع کیلومتره باشنه ٩٦ کشی دوشر. مرکزی (ماقدبورغ) شهریدر.

صاقسه ایالتی آلمانیه‌نك شماله‌نده‌کی اووه داخلنده بولنوب، قوملق وچالیلق اووه‌لری آره‌سنده ارتفاعلری نهایت ١٨٠ متره‌یه قدر چیقان بعض تپه‌لر بولنیور. یالکز غرب جنوبی جهتنده و برونسویق حدودنده (هارج) طاغی بولنوب، بونك اك یوکسك ذروه‌سی ١١٤٢ متره ارتفاعنده‌در. بو طاغك یالکز بر ایکی قولی ایالتك ایچنده اوزانیر. جبل مذکورك جنوبنده (هلمه) نهریله اروا اولنور (غولدنه آونه) اسمیله بك منبت بر اووه ممتد اولور. میاه جاریه‌سی چوق اولوب، ایالتك قسم اعظمی (البه) ایرماغی حوضه‌سنده و یالکز جنوب غربی کوشه‌سی (وسر) حوضه‌سی داخلنده بولنیور. البه ایرماغی صاقسه قراللغندن کله‌رك شمال غربی‌یه طوغری جریانله آنهالت پرنسلکنه داخل اولور؛ و بعده ینه صاقسه ایالتنه چیقوب، شمال وشمال شرقی‌یه طوغری جریان ایدر؛ ونهایت ینه شمال غربی‌یه طوغری دونه‌رك بر خیلی مسافه‌ده بو ایالتله براندبورغ ایالتی حدودینی آیرر. ایالت داخلنده بو ایرماغه دوکیلن وا یالتك اراضیسنی سقی ایدن انهار چوق اولوب، صاغ طرفدن کلنلری آز واهمیتسز ایسه‌ده، صولدن کلنلری متعدد و بعضلری خیلی بیوکدر. صاغ تابعلرینك اك بیوکلری: مولده، ساله، اوهره، تانکر وآلاند نهرلریدر. بونلردن هربری دخی متعدد چایلر وددره‌لر اخذ ایدر. (وسر) حوضه‌سنده ایسه یالکز بعض کوچك نهرلرك منابعی بولنیور. هواسی معتدل اولوب، غرب جنوبی جهتنده‌کی طاغلرده سرتجه ایسه‌ده، (البه) وادیسنده پك ملایمدر. یاغمورلری‌ده آلمانیه‌نك سائر طرفلرندن زیاده‌در. طوپراغی منبت وعلی الخصوص مرکز ایالت جوارلرنده ونهرلرك وادیلرنده پك محصولداردر. اراضیٔ عمومیه‌سنك یوزده ٦١ ی اراضیٔ مزروعه‌دن یعنی تارله وباغچه، یوزده ٨ ی چایر، یوزده ٥ ی مرعی و چالیلق، یوزده ٢٠ سی اورمان وبوزده ٦ سی‌ده اراضیٔ خالیه‌دن عبارتدر. زراعت پك ایلری اولوب، فنه تطبیقاً اجرا اولنمغله، خیلی مقدار بغدای وآرپه وایکنجی درجه‌ده چاودار، یولاف، بقله، نحود، پتاتس، پنجاروسبزه‌لرك انواعی حاصل اولور. باغلری ٧٧ مربع کیلومتره وسعتنده اولوب، سنوی ١٩٠ طونیلاته قدر توتون دخی یتیشیر. حیوانات اهلیه‌سی دخی چوق اولوب، ١٨٢٤٨٥ آت، ٦٢٤٩٧٣ صیغیر، ١٣٩٠٩١٥ قیون، ٢٦١٢٢٥ کچی، ٧١٩٦٢٧ طوموزو ٨٢٦١٠ آری قوغانی موجوددر. معادنی وعلی الخصوص لنکیت وباقیر معدنلری پك چوقدر. کمور معدنلری‌ده

چوق اولوب، کومش، دمیر، نیکل، کوکورد، قیا طوزی، آلچی، لوله‌جی چاموری، دکرمن طاشی وسائره دخی چیقار.

صنایع محلیه پك ایلری اولوب، اهالینك بر ثلثندن زیاده مقداری صنعتله کچینیرلر. محصولات زرعیه‌دن استحصال اولنان شکر، اسپیرتو، بیره، جیقاره وسائره فابریقه‌لرندن بشقه، برچوق دمیرخانه، دوکمخانه، دباغخانه ویوك وپاموق منسوجات ایله اجزای کیمویه وسائره فابریقه‌لری واردر. محصولات زرعیه ایله معمولات صناعیه‌نك کثرتی بالطبع تجارتك ترقیسنی مستلزم اولدیغی کبی، طرق ومعابرك مکملیتی‌ده تجارتی تسهیل ایتمکده‌در. شوسه‌لری پك چوق اولدیغی کبی، ٦٦٠ کیلومتره طولنده سیر سفائنه صالح انهاری، ٦٣ کیلومتره‌لك جدوللری و ٢١١٨ کیلومتره‌لك دمیر یوللری واردر. باشلیجه تجارت مراکزی ایالت مرکزی اولان ماغدبورغ ایله (هاله) شهریدر.

صاقسه ایالتی ماغدبورغ، مرسبورغ و ارفورت اسملریله اوچ سنجاغه منقسم اولوب، ٤٢ قضایی و ١٤٤ شهر وقصبه ایله ٣٠ بیوك و ٢٩٩٢ عادی قریه‌یی حاوِیدر. مرکزی اولان ماغدبورغك ٢٠٢٠٠٠، (هاله) شهرینك ١٣٠١٠٠، مولهاوزنك ٧٦٤١٥، هالبرستادك ٣٤٠٢٥، نوردهاوزنك ٢٧٠٨٥، (آیزلبن) ك ٢٣١٧٥ و (آشرسلبن) ك ٢١٥٢٠ اهالیسی واردر. اهالی ایالتك قسم کلیسی پروتستان وآز مقداری قتولیك ویهودیدر. هاله‌ده بر دار الفنونی، ویتنبرغده بر مکتب روحانیسی، ٢٦ مکتب اعدادی داخلیسی، ١٠ دار المعلمین ومعلماتی و ١٤ مکاتب خصوصیه‌سی واردر.

صاقسه دوقه‌لقلری (Duchés de Saxe) { آلمانیه‌نك وسطرنده

بربرلرینه کرفت ٥ دوقه‌لق اولوب، طوغریدن طوغری‌یه پروسیه‌یه تابع اولان صاقسه ایالتك بعض پارچه‌لریله برابر (تورینکه صاقسه‌سی) تعبیر اولنان واسعجه بر خطه تشکیل ایدیورلر. (تورینکر والد) یعنی «تورینکه اورمانی» تعبیر اولنان بر طاغ بو خطه‌یی غرب شمالیدن شرق جنوبی‌یه طوغری شق ایدوب، مذکور دوقه‌لقلر بو طاغك ایکی جهتنده‌کی اتکلرنده بولنیور. بو خطه‌نك کرك تقسیماتی وکرك حدودی اوقدر قاریشیق ومشوشدرکه قلمله تعریف وتحدیدی مشکل اولدیغی کبی، خریطه‌یه مراجعت ایتمکله دخی آکلاشلمسی زوردر. بوده اسکی دره بکلرینك هر بری هرنوع اراضی‌یه مالك اولمق ایچون، مثلا شوراده بر پارچه اورمان، اوته‌ده بر مقدار مرعی، بشقه برده اراضی مزروعه آرامغه مجبور اوللرندن ایلری کلمشدر. آنجق حدودك بوتشویشاتی کیتدکجه دوزلمکده اولوب، خارجده قالان پارچه‌لرك چوغنی پروسیه طوپلامشدر. بر قاچ حکومته منقسم اولان بو مملکتك تقسیمات وحدودی پك قاریشیق اولوب، تحدیدی قولای دکل ایسه‌ده، عمومیت اوزره جنوباً باویره قراللغیله، شرقاً صاقسه قراللغیله، شمالاً صاقسه ایالتیله، غرباً دخی هسه ایالتیله محاطدر. ایچنده صاقسه دوقه‌لقلرندن بشقه صاقسه ایالتك یعنی پروسیه‌نك بر قاچ پارچه بریله اشوارجبورغ پرنسلکنك بر قسمی و (رایس) پرنسلکی دخی بولنیور. قسم غربیسنده (تورینکه) سلسله جبالی شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه طوغری اوزانه‌رق، برطاقم قوللر واتکلر ویایله‌لر تمدید ایدیور. بو طاغلرك اك یوکسك ذروه‌لری ٦٠٠ متره‌دن آشاغیدر. قسم شرقیسی دها آلچقدر. جبال مذکوره‌نك قوللری آره‌سنده بر طاقم متوازی دره‌لر و وادیلر بولنیور. قسم اعظمی (البه) ایرماغی حوضه‌سنده بولنوب، باشلیجه نهری مذکور ایرماغه تابع (ساله) نهریدر. بوکا دوکیلور برچوق چایلری واردر. یالکز قسم غربیسی (وسر) ایرماغی حوضه‌سی داخلنده بولنوب، او طرفه طوغری آقار برایکی نهری واردر.

تورینکه طاغلریله اتکلرندن عبارت اولان بو یرلرك اهالیسی عن اصل صاقسون اولمیوب، جرمان اقوامندن هرموندوری تعبیر اولنور بر قوم قدیمك احفادیدر. شمالی وجنوبی آلمانجه آره‌سنده وجنوبی آلمانجه‌یه دها قریب بر لسانله متکلمدرلر. موسیقی واکلنجه‌یه مائل وشن بر قومدر. مقدما اسلاولردن دخی بعض اقوام بو خطه‌ده ساکن اولوب، بونلردن قالمه (سوراب) یاخود (صرب) اسمیله صاقسه آلتنبورغده الیوم بر مقدار اهالی بولنیور. [٥] بو خطه‌یی ترکیب ایدن «صاقسه آلتنبورغ، صاقسه غوته، صاقسه قوبورغ، صاقسه میننکن وصاقسه

«وايمار» دوقەلقلری و «اشوارچبورغ» ایله «رایس» ملدملرینه مراجعت بیوریله.]

صاقسه غوته { (Saxe-Gotha) صاقسه حکومات صغیرەسندن اولوب، قوبورغ دوقەلغیله بردوقەنك تحت ادارەسندە بولندقلری حالدە، هر برینك ادارەسی بسبتون آیریدر. صاقسه غوته صاقسەنك شمال غربی قسمندە واقع اولوب، شمالاً پروسیەنك صاقسه ایالتیله، شرقاً ینه ایالت مذکورەنك صاقسه ایچنه کیرمش اولان پارچەسیله، صاقسه وایمارله، و اشوارچبورغك قسم جنوبیسیله، جنوب غربی جهتندن صاقسه داخلندە بولنان پروسیەنك ایکی قضاسیله، غرباً دخی صاقسه وایمار دوقەلغنك (آیزناخ) قسمیله محاطدر. بو حدودك خارجندە پروسیەنك صاقسه ایالتی داخلندە وایالت مذکوره ایله وایمار آیزناخ دوقەلغی آرەسندە برقاچ پارچە اراضیسی واردر؛ وبوکا مقابل حدودی داخلندە برایکی پارچە بر پروسیەنکدر. مساحهٔ سطحیەسی ١٣٩٤ مربع کیلومترە اولوب، ١٤١ ٤٤٦ اهالیسی واردر. تورینکر والد طاغنك شرق شمالی اتکلرندە بولنوب، سلسلهٔ مذکورەنك اك یوکسك تپەلری بو دوقەلقدە بولندیغی کبی، ایکنجی درجەدە بر طاقم طاغلر دخی ممتد اولوب، آرەلرندە منبت بعض وادیلر تشکل ایدیور. میاه جاریەسنك اکثری مذکورطاغدن نبعانله البه ایرماغنه تابع انهارەویالکز برایکیسی (وسر) ایرماغنك تابعلرینه دوکیلور. بو ایکی حوضه آرەسندە غوته شهری ایچندن کچن صنعی بر جدول اختلاطی موجب اولیور. هواسی طاغلردە سرت ایسەدە، قسم شمالیسندە ملایمدر. زراعت پك ایلری اولوب، دوز وآلچق طرفلرندە خیلی محصولات ویرر. اراضئ عمومیەسنك یوزدە ٥٤ ی مزروع، ٣٢ سی اورمان، ٧ سیدە چایردر. [احوال سائرەسیچون «صاقسه قوبورغ غوته» مادەسنه مراجعت بیوریله.]

صاقسه قراللغی { (Royaume de Saxe) آلمانیه ایمپراطورلغی ترکیب ایدن حکوماتك بری اولوب، آلمانیای وسطیدە واقعدر. وسعت اراضیجه حکومات مذکورەنك بشنجیسی، مقدار نفوسجه اوچنجیسی و وسعته نسبتله کثرت نفوسجه برنجیسیدر.

موقعی، حدود ومساحەسی. — بو قراللق صاقسه نامیله یاد اولنان ممالکك شرق جنوبی قسمندن عبارت اولوب، اساسی غربدە ورأسی شرقدە اولمق اوزره بر مثلث شکلنی ابراز ایدیور. شرق شمالی جهتندن پروسیەنك سیلزیه ایالتیله؛ جنوب شرقی جهتندن آوستریا ومجارستان دولتنه تابع چهستانله، غرباً باویره قراللغیله، رایس پرنسلکیله، صاقسه وایمار و صاقسه آلتنبورغ ایله و پروسیەنك صاقسه ایالتیله، شمالاً ینه ایالت مذکوره ایله محدوددر. یالکز شرق جنوبی جهتندەکی حدودی حدود طبیعیەدن اولوب، آنجق اوطرفدن دخی (ارزکبیرکه) سلسلەسنك صیرتنه قدر چیقمیەرق، چهستان سلسلهٔ مذکورەنك شمالی مائلەسنك بر مقدارینه حاکمدر. ٥٠° ١٠′ ایله ٥١° ٢٨′ عرض شمالی و ٩° ٣٢′ ایله ١٢° ٤٣′ طول شرقی آرەلرندە ممتد اولوب، شرق جنوبیدن غرب شمالیيه بویی ٢١٦ واکی ١٣٩ کیلومترە ومساحهٔ سطحیەسی ١٤ ٩٩٣ مربع کیلومترە اولدیغی حالدە، ٣ ٥٠٠ ٥١٣ اهالیسی واردر، که بهر مربع کیلومترە باشنه ٢١٢ کشی دوشیور؛ یعنی آلمانیەنك اك مسکون یریدر.

احوال طبیعیەسی، جبال و انهاری. — صاقسه قراللغنك قسم جنوبیسی طاغلق اولوب، جنوب غربی جهتندە بولنان اك یوکسك طاغلرینك ارتفاعی ٨٠٠ مترەدن آشاغیدر. قسم شرقیسندەکی طاغلر دها آلچق اولوب، ارتفاعلری ٥٠٠ مترەیه بالغ اولمیور؛ وقسم وسطیسندەکی (اشنیبرغ) طاغنك ٩٠٥ مترە ارتفاعی واردر. بونلر برطاقم تپەلردن عبارت اولوب، آرەلرندە بعض وادیلر بولنیور. آنجق بعض طرفلرندە بوکوچك وآلچق طاغلرك اسویچرە جبال مرتفعەسی کبی غریب شکل ومنظرەلری اولوب، سیر وتماشالرینه کیدن سیاحلر اکسیك اولماز. غرب شمالی کوشەسی وقسم شرقیسنك جهت شمالیەسی دوز واووەلقدر. اك بیوك نهری (البه) ایرماغیدر، که چهستاندن کلوب، صاقسه قراللغی جنوب شرقیدن شمال غربیيه شق ایدر. بو ایرماغه منصب اولمق اوزره مجراسنك صاغ وصول طرفندن بر قاچ نهر دخی صاقسه قراللغی داخلندە جنوبدن شماله آقیورسەدە، اکثری قراللغك حدودی خارجندە منصب اولورلر. بونلرك باشلیجەلری غربدن باشلایەرق:

(ساله) نهرینه تابع ولیپسیغ شهری ایچندن کچن نهرك برلشمه‌سندن حاصل اولان (مولده) و(البه) مجراسنك شرقنده‌کی (اشوارچه‌الستر) در. قراللغك منتهای شرقنده آقان (نایسه) ایله (کورلیچ) نهرلری ایسه (اودر) ایرماغنه دوکلمك اوزره، (سیلزیه) یه داخل اولورلر. بو وجهله صاقسه قراللغنك یالکز شرق کوشه‌سی (اودر) وقصوری (البه) حوضه‌سی داخلنده بولنیور.

اقلیم وهواسی، محصولات وحیوانات ومعادنی. — هواسی عمومیت اوزره صوغوقجه ایسه‌ده، صاغلامدر. مرتفع محللرده بالطبع دها صوغوق اولوب، طاغ اتکلرنده‌کی وادی وبایرلرده ایسه اووه‌دن دخی صیجاقدر. میزان الحراره‌نك حد وسطی اوزره درجه‌سی ۷ ایله ۸ آره‌سنده‌در. طوپراغی اساساً پك آز منبت ایسه‌ده، فن زراعت پك ایلری اولوب، اهالیسنك سعی وغیرتیله اراضئ عمومیه‌سنك یوزده ۸۴ ی مزروعدر. قراللق داخلنده ۵۰۰ جمعیت زراعیه بولنوب، اعضالری ۲۵۰۰ کشی‌یه بالغ اولور. باشلیجه محصولاتی: چاودار، یولاف، پتاتس، بغدای وآرپه، طورب، سبزه، کتن وشربجی اوتندن عبارتدر. طبیعی وصنعی چایرلری دخی چوقدر. بعض وادیلرده باغلر ومیوه آغاجلرینی حاوی باغچه‌لر بولنیور. اورمانلر بیوك بر اهتمامله یتیشدیریلوب، پك کوزل اداره اولنور. حیوانات اهلیه یتیشدیرمك خصوصنده دخی اهالینك سعی ومهارتلری مکمل اولوب، ۱۸۸۳ تاریخنده ۱۲۶۸۸۶ آت، ۶۵۱۳۲۹ صیغیر، ۱۴۹۰۳۷ قیون، ۱۱۶۵۴۷ کچی، ۳۵۵۳۵۰ طوموز و ۳۵۷۵۶ آری قوغانی موجود ایدی. معادنی وانواع احجاری پك چوق اولوب، کمور ولیکیت معدنلری پك واسع یرلرده بولندیغی کبی، کومش، دمیر، قورشون، قالای، آرسنیق، قوبالت، نیکل معدنلری دخی پك چوق وباقیر ایله جیوه دخی آز مقدارده بولنور. ۱۸۸۳ استاتستیقنه کوره معادن مختلفه‌نك چیقارلدیغی محللر ۳۰۷۳۰ یکی دونم وسعتنده اولوب، سنه‌ده ۴۷۸۸۲۴۸ طونیلاته کمور وکولچه چیقار، ومجموعنك قیمتی ۳۲۲۹۰۰۰۰ فرانغه بالغ اولور ایدی. مرمر، سرپانتین، پورسلن چاموری وسائره اوجاقلری دخی چوقدر. میاه معدنیه‌سی اوتوز قدر اولوب، اکثری صوغوقدر. استر، شانداوو، آرغوستوسباد، نایستاد ومارینبورن ایلیجه‌لری بر چوق مرضانك مراجعتکاهیدر. یالکز طوز معدنی مفقود اولوب، طوزلی صولری دخی یوقدر.

معارف وصنایع وتجارتی. — معارف پك ایلری اولوب، لیپسیغ شهری آوروپانك اك پارلاق مراکز علومندندر. علی الخصوص طباعتجه هر یردن ایلری اولوب، شرق وغرب السنهٔ مختلفه‌سنده کلیتلی کتابلر وبونلر میاننده پك چوق کتب عربیهٔ معتبره طبع ونشر اولنمقده‌در. شهر مذکورده، آلمانیه‌نك اك مشهور واك بیوکلرندن اولمق اوزره، مکمل بر دارالفنون بولنوب، ۳۴۵۳ شاکردی واردر. قراللغك داخلنده ۱۸ دارالمعلمین ودارالمعلمات، ۱۷ داخلی مکتب اعدادی، ۳۱ مکاتب خصوصیه ۱ بیوك مکتب صنایع، ۱ صیدلانی، ۲ فن قباله، ۲ معادن، ۲ صنایع نفیسه، ۴ موسیقی، ۲ حربیه مکتبی وبر چوق صنایع وتجارت وزراعت مکتبلری موجوددر. مکاتب ابتدائیه ۲۲۰۵ عددنده اولوب، بونلره ۳۵۸۶۹۲ ارکك و ۲۹۶۰۴۰ قیز چوجق دوام ایدر.

صنایعجه صاقسه قراللغی آوروپانك اك ایلری بولنور بر مملکتی اولوب، هر نوع صنایع اسکیدن بری اجرا اولنمقده بولنمغله، هر نوع معمولات صناعیه درجهٔ مکملیته وارمشدر. کمور ومعادنك کثرتیله محصولات ارضیه‌نك عدم کفایتی مملکتك ذاتاً پك صیق اولان اهالیسنی معیشتلرینی صنایعده آرامغه مجبور ایتمکله، مملکتك هر طرفی وعلی الخصوص قسم جنوبیسی بر عمومی فابریقه حکمنه کچمشدر. ۱۸۸۳ تاریخنده صاقسه قراللغنده ۷۰۲۹۷ بیکیر قوتنده ۵۳۷۷ بخار ماکینه‌سی وار ایدی. برنجی درجه‌ده منسوجات فابریقه‌لری اولوب، بونلرده ۲۳۶۶۷۰ عمله مستخدم ایدی. بز، داماسقو، چوخه، فانله، باصمه، ایپك اقمشه، قوردله، دانتله وسائر منسوجاتی مشهوردر. کاغد، شکر، بیره، اسپیرتو وسائر مأکولات ومشروبات فابریقه‌لری و واپور ودمیر یول ماکینه‌لریله ساعت وسائر ماکینه‌لرك انواعنه مخصوص فابریقه‌لری ودمیر دوکمخانه‌لری پك چوقدر. پورسلن فابریقه‌لری اسکی وقتده اولدیغی قدر دکل ایسه‌ده، ینه دولته عائد اولان

Digitized by Google

...بارقه‌ده ٧٥٠ عمله استخدام اولنمقده‌در. بو ...تحت وقتیله مشهور ومعمولاتی پك مقبول اولوب، ...نی بونلر لسانمزده دخی (صاقسونیه) اسمیله شهرت ...ولشدر. طباعت فنی پك ایلری اولوب، یالکز ...یبسیغده ٨٠ مطبعه بولنیور، وحکاکلق ومجلدلك کبی ...تابجیلغه تعلق ایدر صنایع دخی پك ایلریدر. ...یبسیغده ٣٠٠ صحاف دکانی واردر.

...ی تجارت دخی بالطبع معمولات صناعیه ایله متنا... ...ب اولوب، یالکز لیبسیغده سنوی قوریلان اوچ ...وارده ٢٥٠ ملیون فرانق قیمتنده آلیش وریش ...ولور؛ و ٤٠٠٠٠ اجنبی تجاری طوپلانیر. البه نهری ...رالنك داخلنده‌کی قسمنك بتوننده سیر سفائنه صالح ...لدیغی کبی، دمیر یوللری دخی پك صیق وهر طرفه ...نتشر اولوب، تجارتی تسهیل ایدیور. ١٨٩٠ ده ...مبر یول خطوطنك مجموعی ٢٤٩٢ کیلومتره طو... ...نده ایدی. البه نهرنده یولجی‌یه مخصوص ٢٣ واشیایه ...خصوص ٢٥ واپورایله ٤٦٢ یلکن کمیسی ایشلیوب، ...موعی ٢٢٦١١٢ طونیلاته استیعابنده‌در. شوسه ...ی چوق وپك منتظمدر. آلمانیه‌نك سائر طرفلرینه ...یدن ماعدا ممالك اجنبیه‌یه اولان اخراجات سنویه ...نك قیمتی ٨٠ ملیون فرانقدن زیاده‌در.

اهالیسی، جنسیت ولسان ومذهبلری. — صاقسه ...قرالنك بوقاریده ذکر اولنان ٣٥٠٠٥١٣ اها... ...لیسندن یوزده ٩٧ سی پروتستان وقصوری قتولیك، ...یهودی وسائره‌در. بو مملکتك اهالیسی آلمانیه‌نك ...دها شمال غربیسنده والبه ایله وسر آره‌سنده‌کی اها... ...ل قدر خالص صاقسون اولمیوب، مخلوطدر. اصل ...مملکتك اهالی قدیمه‌سی اسلاو اولوب، (واند) قومنه ...ملسوب ایدیلر. بونلردن شمدیکی حالده یالکز ٥٠٠٠٠ ...قدر نفوس بولنوب، بونلر دخی کیتدکجه آلمانلا... ...شمقده‌در. صنایع و معادن محللری اولان طاغلق ...جهتك اهالیسی دهاصیقدر. نفوسجه سنوی یوزده ...برچقدن زیاده تزاید وقوعبولقده‌در.

اصول اداره‌سی، تقسیمات ملکیه‌سی، قوهٔ مالیه وعسکریه‌سی. — حکومتی مشروطتیله اداره اولنور قراللقدن عبارت اولوب، قراللق صاقسه خاندانك آلبرتین یعنی ایکنجی شعبه‌سی داخلنده ارثاً انتقال ایدر. ٥ ناظردن مرکب بر هیئت وکلاسی، خاندان قرالی اعضاسیله زادکان وسائر اکابردن مرکب و ٤٨ اعضادن عبارت بر مجلس اعیانیله ٨٠ اعضادن مرکب بر مجلس مبعوثانی واردر. قراللق پایتختی (درسده) شهری اولوب، درسده، ازویقان، لیبسیغ و باوزن اسملریله ٤ ایالت ویا سنجاغه منقسم و ٢٧ قضایی حاویدر. عسکری آلمانیه ایمپراطورلغی عسکرینك ١٢ نجی قول اردوسنی تشکیل ایدوب، وقت حضرده ٣٣٠٧١ نفر ایله ١٣١٧ ارکان وامرا وضابطاندن و ٦١٢٠ آتدن عبارتدر. وقت سفرده آلمانیه اردوسنك مقداری سر طوتلمغله، تماميله تعیین اولنه‌ماز. واردات و مصارف سنویه‌سی ١١٤ ملیون فرانق راده‌لرنده اولوب، بوندن بشقه امور نافعه ایچون ٣٦ $\frac{1}{2}$ ملیوندن زیاده فوق العاده بر بودجه‌سی واردر.

صاقسه قوبورغ { (Saxe - Cobourg) صاقسه دوقه‌لقلرندن

اولوب، حکومتی بسبتون آیری اولدیغی حالده، غوته دوقه‌لغیله برابر بر دوقه‌نك تحت حکمنده بولنیور. غوته دوقه‌لغیله حدود وقریبتی اولمیوب، غرباً، شمالاً وشرقاً (صاقسه مینینکن) دوقه‌لغیله وجنوباً باویره قراللغیله محدوددر. باویره اراضیسی داخلنده دخی بر ناحیه وآیریجه بر ایکی قریه‌سی واردر. ٥٠° ٩′ ایله ٥٠° ٢٤′ عرض شمالی و ٨° ٢٢′ ایله ٨° ٥٥′ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٥٦٢ مربع کیلومتره واهالیسی ٥٧٣٨٣ کشیدر. تورینکر والد سلسله‌سنك جنوبنده واقع اولوب، اراضیسی عارضه‌لی ایسه‌ده، ٤٥٨ متره‌دن زیاده ارتفاعی یوقدر. میاه جاریه‌سی (رین) ایرماغنه تابع (من) نهرینه دوکیلوب، باشلیجه چایی (ایج) در. هواسی معتدل وکوزل واراضیسی منبت اولوب، نصفی مزروعدر. اراضیسنك یوزده ٢٨ ی اورمانلق و ١٧ سی چایر ومرعادر.

صاقسه قوبورغ غوته { (Saxc-Cobourg-Cotha) آلمانیای

وسطی حکومات صغیره‌سندن و صاقسه دوقه‌لقلرندن اولوب، بربرندن موقعاً واداره‌ً بسبتون آیری اولان قوبورغ ایله غوته دوقه‌لقلرندن مرکبدر. یوقاریده محللرنده تعریف اولنان بو ایکی مملکت بر دوقه‌نك تحت حکمنده بولنمغله برحکومت عد واعتبار اولنور. ایکیسنك جمعاً مساحهٔ سطحیه‌سی ١٩٥٦ مربع کیلومتره واهالیسی ٢٠٦٣٢٩ کشیدر. دوقه‌نك مقری

(غوته) شهریدر. ایکی دوقه‌لغك بعض معادنی وار ایسه‌ده، اهمیتسزدر. صنایع دخی ایکنجی درجه‌ده اولوب، اهالینك باشلیجه مشغولیتی زراعتدر. محصولاتی ذخایر ایله سبزه ومیوه‌نك انواعندن عبارتدر. حیواناتی دخی چوق اولوب، جنسلری پك ایيدر. غوته‌ده بر خیلی فابریقه‌لر دخی بولنوب، مکمل خریطه‌لر ومشهور بر سالنامهٔ عمومی ایله سائر آثار جغرافیه و استاتستیقیه نشر ایدر بیوك بر مطبعه وکتابخانه‌سی‌ده واردر. دمیر یوللری ١٧٥ کیلومتره طولنده‌در.

حکومتی صاقسه خاندانك ارنستینه شعبه‌سنده ارثاً انتقال ایدر ومشروطیتله اداره اولنور دوقه‌لقدن عبارتدر. ایکی دوقه‌لقدن هر برینك کندینه مخصوص مجلس مبعوثانی اولوب، غوته‌نككی ١٩ وقوبورغك‌کی ١١ مبعوثدن مرکبدر. امور مشترکه وعمومیه مذاکره‌سی لزومی تقدیرنده بو ایکی مجلس برلشیر. ایکیسی ٤ قضایه منقسمدر. اهالیدن یالکز ٢٥٠٠ قدر قتولیك وسائره اولوب، قصوری پروتستاندر. ایکی داخلی مکتب اعدادی ایله ١ مکتب خصوصی و٢ دار المعلمین وبر چوق مکاتب ابتدائیه واردر. عسکری آلمانیه‌نك اون برنجی قول اردوسنك بر آلاینی تشکیل ایدر. بودجه‌لری آیری آیری اولوب، جمعاً واردات و مصارف سنویه‌لری ایکیشر بچق ملیون فرانق راده‌لرنده‌در.

صاقسه ماینینکن (Saxe-Meiningen) { آلمانیای وسطیده‌کی صاقسه دوقه‌لقلرندن اولوب، بر بیوك ایله بر قاچ کوچك پارچه‌دن مرکبدر. بیوك پارچه‌سی ١٢´ ٥٠° ایله ٥٤´ ٥٠° عرض شمالی و ٤٨´ ٧° ایله ١٧´ ٩° طول شرقی آره‌لرنده اولوب، مقعریتی شماله طوغری دونمش بر نصف دائره شکلنده‌در. شمالاً صاقسه وایمارك (آیزناخ) قسمیله، صاقسه دوقه‌لقلری آره‌سنده‌کی پروسیه اراضیسیله، اشوارجبورغ برنساکلریله وصاقسه آلتنبورغ دوقه‌لغیله؛ شرقاً صاقسه وایماریله، پروسیه‌نك بر قضاسیله، اشوارچبورغ رودولستادله، رایس شلایزله و باویره قراللغیله؛ جنوباً صاقسه قوبورغله وباویره ایله؛ غرباً دخی صاقسه وایمار آیزناخله محاط ومحدوددر. بو حدودك خارجنده دخی مفرز بر طاقم یرلری وممکلتك داخلنده سائر حکومانه عائد محللری واردر. اشبو مفرز محللریله برابر مساحهٔ سطحیه‌سی ٢٤٦٨ مربع کیلومتره واهالیسی ٢٢٣٩٣٠ کشیدر. اراضیسی تورینکر والد قول واتکلرندن عبارت اولوب، خیلی عارضه‌لیدر. اك یوکسك تپه‌لری ٨٥٠ متره‌دن زیاده مرتفعدر. قسم اعظمی (وسر) ایرماغنه تابع (ورا) حوضه‌سندن عبارت اولوب، جنوب شرقی قسمنك میاه جاریه‌سی (رین) ایرماغنه تابع (من) نهرینه دوکیلور؛ والبه ایرماغنه تابع ساله نهری دخی شمال شرقی کوشه‌سنی شق ایدر. هواسی سرتجه وطوپراغی طاشلق اولوب، منبت وادیلری دخی واردر. اراضیسنك یوزده ٤٠ی مزروع اولوب، فن زراعتك ترقیاتی سایه‌سنده ذخایرله پتاتس، توتون وکتانلی کراز حاصل اولور. حیوانات اهلیه‌سی و علی الخصوص صیغیر وقیونی دخی چوقدر. اورمانلری چوق اولوب، کوزل اداره اولنمغله، خیلی کراسته اخراج اولنور. باشلیجه معادنی دمیر ایله قیاطوزندن عبارت اولوب، کوبر، قوبالت، باقیر وسائر بعض معدنلر ایکنجی درجه‌ده‌در. صنایع و تجارتی پك ایلری اولوب، اکثر اهالیسی فابریقه‌لرده مستخدم و تجارتله مشغولدر. باشلیجه معمولات صناعیه‌سی دمیره متعلق شیلرله پورسلن، جام، اویونجق، منسوجات مختلفه، مصنوعات دباغیه وسائره‌دن عبارتدر. دمیر یوللریله شوسه‌لری مکملدر. حکومتی مشروطیتله اداره اولنور ارثی بر دوقه‌لقدن عبارت اولوب، ٥ ناظردن مرکب بر هیئت وکلاسی و ٢٤ اعضادن مرکب بر مجلس مبعوثانی واردر. عسکری قوبورغ وغوته‌نك کیلرله برابر آلمانیه عسکری اون ایکنجی قول اردوسنك ١٩ نجی آلاینی تشکیل ایدیور. اهالیسنك قسم کلیسی پروتستان اولوب، آز مقداری قتولیك ویهودیدر. بر مکتب عالیسیله ٢ داخلی اعدادیه‌سی، ٢ دار المعلمینی، ١ مکتب خصوصیسی، ٢ مکتب صنایعی و ٢٨٩ مکتب ابتدائیسی واردر. واردات ومصارف سنویه‌سی ٧ شر ملیون فرانقدن زیاده‌در. بو دوقه‌لق ١٦٨٠ تاریخندن بری اولوب، ٤ قضایه منقسمدر.

صاقسه وایمار (Saxe-Weimar) { صاقسه دوقه‌لقلرینك اك بیوکی اولوب، آیری آیری اوچ بیوك ایله بر چوق کوچك

Digitized by Google

پارچه‌لردن مركبدر. بيوك پارچه‌لرينك ايچنده ديكر حكومته عائد برچوق يرلر واردر. بو يرلرلدى التنزيل دوقه‌لغك مساحهٔ سطحيه‌سى ٣٥٩٥ مربع كيلومتره اولوب، ٣٢٥٨٢٤ اهاليسى واردر. مركزى عد اولنان اك باشلى پارچه‌سى غرباً، شمالاً وشمال شرقى جهتدن پروسيه‌نك صاقسه ايالتيله، جنوب شرقى جهتدن وجنوباً دخى صاقسه آلتنبورغله وينه جنوباً اشوارچبورغله محاطدر. تورينكن طاغلرينك بر شعبه‌سنده واقع اولوب، قسم شرقيسنى (ساله) نهرى واكا تابع بعض چايلر اروا ايدر. غرب جهتنده بولنان (آيزناخ) قضاسى دوقه‌لغك اك طاغلق محلى اولوب، شمالاً صاقسه ايالتيله وصاقسه مينينكن دوقه‌لغيله، شرقاً ينه مذكور دوقه‌لقله، جنوباً باويره قرالليغيله، غرباً دخى پروسيه‌نك هسه‌ناسو ايالتيله محدوددر. اراضيسى طاغلق اولوب، باشليجه نهرى (ورا) در. جنوب شرقى جهتنده بولنان و (نايستاد) قضاسنى تشكيل ايدن اوچنجى پارچه‌سى شمالاً (رايس كرا)، شمال غربى جهتدن صاقسه آلتنبورغ، شرقاً رايس، جنوباً رايس غرايز ايله و پروسيه‌نك بر قضاسيله، غرباً دخى صاقسه مينينكن وصاقسه آلتنبورغ ايله محدوددر. اراضيسى طاغلق اولوب، مياه جاريه‌سى ساله نهرينه دوكيلور. هواسى برنجى پارچه‌سنده معتدلجه اولوب، ديكر ايكى پارچه‌سنده دها سرتدر. اراضيسى اولدقجه منبت واهاليسى باشليجه زراعتله مشغول اولوب، برنجى پارچه‌سنده اراضئ مزروعه، ايكنجيسنده اورمانلر واوچنجيسنده‌ده چايرلر غالبدر. بغداى، آرپه وپتاتس محصولاتى احتياجات محليه‌دن زياده اولوب، برر مقدارلرى اخراج اولنور. بر مقدار كتن دخى حاصل اولور. ساله وسائر نهرلرك واديلرنده اشجار مثمره وحتى بعض يرلرنده باغ دخى بتيشير. اورمانلرى چوق اولوب، پك كوزل اداره اولنور. حيوانات اهليه‌سى چوقدر. معادنى باشليجه كمور ولنكيتله دميردن عبارتدر. صنايع وتجارتى پك ايلرى اولوب، ايپليك، انواع منسوجات، پورسلن، جام، كاغد، توتون، اجزاى كيمويه، بيره، مسكرات وسائره فابريقه‌لريله دباغخانه ودميرخانه‌لرى متعدددر. حكومتى مشروطيتله اداره اولنور ارثى بر دوقه‌لقدن عبارت اولوب، ٣ ناظردن مركب بر هيئت وكلاسى و ٣١ اعضادن مركب بر مجلس مبعوثانى واردر. بونكده اهاليسنك قسم كليسى پروتستاندر. دوقه‌لق ٥ قضايه منقسمدر. مركزى اولان وايماره‌ده بتون صاقسه دوقه‌لقلرينك استانستيقنه مخصوص بر اداره ايله سائر بعض دوائر عموميه ومشتركه واردر. معارفى پك ايلرى اولوب، (ينا) قصبه‌سنده وقتيله بتون آلمانيه‌ده‌كيلرك اك بيوكى بولنمش اولان مشهور بر دارالفنون ايله دوقه‌لق داخلنده ٣ داخلى مكتب اعدادى، ٢ مكتب خصوصى، ٢ دارالمعلمين، اورمان وصنايع مختلفه مكاتبى و٤٥٤ مكتب ابتدائى موجوددر. عسكرى آلمانيه عسكرى ١١ نجى قول اردوسنك ٩٤ نجى پياده آلاينى تشكيل ايدر. وار- دات ومصارف سنويه‌سى طقوزر بچق مليون فرانق راده‌لرنده‌در.

صالح انبياء عظامدن اولوب، حجاز ايله شام آره‌سنده حجر خطه‌سنده ساكن بولنمش اولان قوم ثموده مبعوثدر. قوم مذكور قوم عاددن صكره جزيرة العربده قوت ومكنت ومعموريت بو- لوب، كفر وضلاله ميل ايله اوثانه عبادت ايتدكلرندن، نبى مشار اليه كنديلرينى دين حقه دعوت ايتمش ايسه‌ده، اينانميوب، كنديسندن معجزه طلب ايتملرى اوزرينه، باذن الله بر قيادن حامل بر ديشى دوه چيقار- مش، ودوه درحال وضع حمل ايتمكله، بو حيوانله ياوروسنك باقلمسى جانب صالحدن قومنه توصيه اولند- يغى حالده، بونلر دوه‌يى دخى اتلاف ايتدكلرندن، غضب الهى‌يه اوغرايوب، ايمانه كلن بر فئهٔ قليله‌دن ماعداسى محو وهلاك اولمش؛ وحضرت صالح بر روايتده مكه‌يه وبر روايتده قدسه چكيلوب، اوراده ارتحال ايتمشدر. انبياء عربدن اولديغى حالده توراتده دخى مذكوردر.

صالح صحابه‌دن بروجه آتى بر قاچ ذاتك اسميدر: (صالح الانصارى السالمى) كه بر حديث شريفك نقلى صره‌سنده مذكوردر. — (صالح شقران) كه فخر كائنات (صلعم) افندمزك آزادليسى اولوب، حبشلى ايدى. عن اصل عبد- الرحمن بن عوف (رضه) ك كوله‌سى اولوب، بونك طرفندن رسالتپناه افندمزه هبه اولنمش وجانب نبويدن اعتاق بيورلمش ايدى. لقبيله دها مشهوردر. — (صالح القرضى) كه مارية القبطيه ايله برابر مصردن مدينه‌يه كلمشيدى. — (ابو كثير صالح

المتوكل) كه ينه صحابه‌دن مازن بن النضوه‌نك آزادلیسی اولوب، اونكله برابر (برذعه) ده شهيد اولمشدر.

— (صالح بن التمام) كه اصل اسمی نعیم اولوب، جانب نبویدن صالح تسمیه بیورلمشیدی.

صالح { (ملك —) موصل جهتنده حكومت سورن ملوك اتابكيه‌نك اوچنجيسی اولوب، نورالدين محمودك اوغلی ودولت مذكوره‌نك بانیسی اولان عماد الدين زنكينك تورونيدر. ٥٦٩ تاريخنده دمشقده پدرينه خلف اولوب، بر مدت صكره دمشق وحما وحمص صلاح الدين ايوبی طرفندن ضبط اولنمغله، يوك النده يالكز حلب قالوب، اوراده ٧ سنه حكومت سوردكدن صكره، ٥٧٧ ده ١٧ ياشنده وفات ايتمشدر.

صالح { (ملك — نجم الدين ايوب) مصرده حكومت سورن ملوك ايوبيه‌نك يدنجيسی اولوب، ملك كامل ناصر الدين محمدك اوغلی وصلاح الدين ايوبينك برادری ملك عادل سيف الدين ابو بكرك تورونيدر. ٦٣٧ تاريخنده برادری ملك عادل الصغيره خلف اولوب، مدبر وجسور بر حكمدار ايدی. و قصرين آره‌سنده درت بيوك مدرسه و (بحريه) اسميله بر قلعه بنا ايده‌رك، ايچنه بيك قول اقامه ايتمشدی، كه بونلر (مماليك بحريه) اسميله شهرت بولوب، بالآخره حكومته نائل اولمشلردر. زماننده اهل صليب مصره مسلط اولوب، دمياطی ضبط و قاهره‌يه هجوم ايتدكلرندن، ملك صالح منصوره‌ده تحصن ايده‌رك، محاربه ايتمكده ايكن، ٦٤٧ ده وفات ايتمشدر. مدت حكومتی ١٠ سنه‌در.

صالح { (ملك —) مصرده حكومت سورن غلامان اتراكدن يعنی مماليك بحريه‌دن وبنی قلاووندن ايكی حكمدارك اسميدر:

برنجيسی (عماد الدين اسماعيل) ملوك مذكوره‌نك ١٦ نجيسی اولوب، ملك ناصر ناصر الدينك اوغلی وسيف الدين قلاوونك تورونيدر. ٧٤٣ تاريخنده برادری ملك ناصر شهاب الدين احمده خلف اولوب، اون بيل ايله ايكی آی حكومتدن صكره، ٧٤٦ ده بعد الاسقاط وفات ايتمشدر.

— ايكنجيسی (حاجی) ملوك مذكوره‌نك ٢٤ نجيسی واخيری اولوب، ملك اشرف شعبانك اوغليدر. ٧٨٣ تاريخنده برادری ملك منصور علينك فوتندن صكره، تمود ايدوب، بر بچق سنه‌دن صكره، حداثت سنی حسبيله، اتابكی بولنان برقوق چركس اتفاق امرا ايله يرينه كچمش؛ وبونكله مماليك بحريه وبنی قلاوون دولتی پايانه ايروب، نوبت حكومت غلامان چراكسه‌يه كچمشدر.

صالح { (ملك — محمد) مصرده حكومت سورن ملوك چراكسه‌نك يدنجيسی اولوب، ٨٢٤ تاريخنده پدری ملك ظاهر ابو الفتح ططره خلف اولمش؛ و ١٠ ياشنده اولديغی حالده، ١٤ آی حكومت نامنه اولوب، بعده اسقاط اولنمشدر.

صالح { ايران شعراسندن بروجه آتی درت ذاتك اسميدر:

برنجيسی (امير محمد —) عن اصل جغتای امراسندن اولوب، تيمورلنكك رجالندن امير شاه ملكك احفادندندر. هراتده تولد ونشأت ايتمشدر. مولانا جامی حضرتلرينك كمالاتندن استفاده ايتمش؛ و ٩٤١ تاريخنده بخاراده فوت اولمشدر. علی شير نوايی بونك مدحنده اجرا ايتمشدر. شو بيت اونكدر:

روز وصل توبكش تيغ وبكش زارمرا
بشب هجر مكن باز كرفتار مرا

«نازونياز» عنوانيله برمنظومه‌سی اولان و ٩٣٠ تاريخنده وفات ايدن صالح اسمنده بر شاعر بولنديغی دخی بعض كتبده كوريلوب، بونك عينی ويا ديكری اولديغی آكلاشيله‌مامشدر.

— ايكنجيسی بدخشانلی اولوب، شو رباعی اونكدر:

كاه از ستم چرخ نكون ميكريم
كاه از الم سوز درون ميكريم
القصه در آتش جدايی چو كباب
می نالم وی سوزم وخون ميكريم

— اوچنجيسی كاشانلی اولوب، هندستانه رحلتله، بر مدت سياحت ايتدكدن صكره، لاهورده اختيار اقامت، واوراده وفات ايتمشدر. شو بيت اونكدر:

نشنود هيچكس نام جدايی يارب
اين سخن كوش زدهيچ مسلمان نشنود

— دردنجيسی (ميرزا —) اصفهانلی اولوب، طيب الدين طبيبك احفادندندر. علما و حكمادن او-

Digitized by Google

لوب، عصری سلاطیننك تقربنه نائل اولمش؛ وهندستانه سیاحت ایدوب، جهانکیر و شاهجهانك خدمتنده بولنمغله، بعض مناصبه نصب اولنمش ایدی. ۱۰۴۳ ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

موج اشکم چون بعل بکشاد جیحون کفت بس
چون بخود پیچیدم از اندیشه کردون کفت بس

صالح افندی (محمد —) دور سلطان مصطفی خان ثالثده مسند مشیخت اسلامیه‌یه کچن علمادن اولوب، شیخ حسام الدین عشاقینك نسلندندر. پدری قریمی عبد الله افندی زاده یحیی افندی غلطه و مصر حاکمی بولنمشیدی. شیخ الاسلام یکیشهری عبد الله افندی‌یه داماد اولوب، حلب، شام ومدینه قاضیسی اولدقدن صکره، درسعادته عودتله، ۱۱۵۹ ده استانبول قاضیسی، ۱۱۶۳ ده آناطولی و۱۱۷۱ ده روم ایلی قاضیعسکری اولمش؛ وسنهٔ مذکوره‌ده مسند مشیخت اسلامیه‌یه کچوب، بر بچق سنه‌یه قریب مدت امور فتوایی بعد الاداره، عزل اولنه‌رق، ۱۱۷۵ ده وفات ایتمش؛ وقاکلیجه‌ده قاضیعسکر محمد افندی مدرسه‌سنده دفن اولنمشدر.

صالح الدین صالح مصرده حکومت سورن ممالیك بحریه‌نك ۲۰ نجی حکمداری اولوب، ملك ناصر الدین محمدك اوغلی وقلاوونك تورونیدر. ۷۵۱ تاریخنده برادری ملك ناصر الدین حسندن صکره موقع اقتداره کله‌رك، ۳ بیل ایله ۱/۲ ۳ آی حکومت سورمشدر.

صالح بن اسماعیل مکه و مدینه‌ده حکم سورن بنی اخیضر امراسنك یدنجیسی اولوب، دردنجی قرن هجری اواسطنده آز مدت حکومت سورمش؛ وبونك زماننده خلفاء عباسیه نائبلری مکه و مدینه‌یی ضبط ایتمشلردر.

صالح بن بهلة الهندی مشاهیر اطبادن و هند حکماسندن اولوب، هارون الرشیدك زماننده بغدادده بولنمش؛ وخلیفهٔ مشارالیهك اطباسی جمله‌سندن بولنمشدر. اطبا وفاتنه ذاهب اولمغله، تکفین ایدلمش اولان خلیفه‌نك عم زاده‌سی ابراهیم بن صالحك اولمه‌مش اولدیغنی درك ایله، کمال مهارتله شفاسنه موفق اولدیغی وسائر بویله آثار حذاقتی مشهور ومتواتردر.

صالح بن علی (بن عبد الله بن عباس بن عبد المطلب) خلفاء عباسیه‌نك برنجی و ایکنجیسی اولان ابو العباس السفاح وابو جعفر منصورك عمی اولوب، خطهٔ مصریه‌یی فتح ایتدکدن صکره، جانب خلیفه‌دن مصر والیسی اولمش؛ و آلتی آی بو مملکتی اداره ایتدکدن صکره، ۱۳۳ ده فلسطین ولایتنه نقل اولنمش؛ و ۱۳۶ ده مصر و مغرب و فلسطین اداره‌سی کندیسنه احاله اولنوب، بر سنه صکره ینه ابو عون عبد الملك بن یزیده مصر والیلکنی ترکله، فلسطینه چکلمش ایدی. اوغلی ابراهیم دخی مهدی وهارون الرشید زمانلرنده ایکی دفعه ودیکر اوغللری فضل، عبد الملك واسماعیل دخی مصر والیسی اولمشلردر.

صالح بن مبارك مؤلفیندن اولوب، «مقامات خواجه بهاء الدین نقشبندی» عنوانیله بر کتابی واردر.

صالح بن مرداس (اسد الدوله ابو علی — الکلابی) بنی مرداس دولتنك مؤسسی اولوب، کندیسی بادیه عربلرندن اولدیغی حالده، قوتلی بر عشیرتك رئیسی اولمغله، ۴۱۷ تاریخنده حلبه هجوم ایدوب، شهر مذکوری ملوك فاطمیه طرفندن والی بولنان مرتضی الدوله بن لؤلؤدن ضبطله، دولت مذکوره‌یی تأسیس ایتمش؛ واوچ سنه حکومت سوردکدن صکره، ۴۲۰ ده فاطمیوندن ملك ظاهر طرفندن عسکرله کوندریلن امیر الجیوش انوشتکین الدیزری ایله ایتدیکی محاربه‌ده وفات ایلمشدر. اولادی ۵۵ سنه قدر حکم سورمشلردر.

صالح پاشا سلطان ابراهیم خان دورنده مسند صدارته کچن وزرادن اولوب بوسنه‌لیدر. ابتدا دفتردار مصطفی پاشایه وبعده همشهریسی بولنان روزنامه‌جی ابراهیم افندی‌یه انتساب ایدوب، باش محاسبه، خزینه، مطبخ، ترسانه ودفتر امانتلرنده استخدام اولندقدن صکره، میرآخور ویکیچری آغاسی و۱۰۵۴ ده وزیر قبه نشین ومتعاقبا دفتردار اولمش ایدی. ۱۰۵۵ ده سلطان زاده محمد پاشا یرینه صدر اعظم اولوب، ایکی سنه‌یه قریب مدت امور دولتی اداره ایتدکدن صکره، تفصیلاتی تواریخ عثمانیه‌ده مسطور بر سببدن طولایی، داود

Digitized by Google

پاشاده اعدام، وجنازه‌سی اسکدارده دفن اولنمشدر.

صالح پاشا { (حاجی —) دور سلطان محمود خان ثانیده مسند صدارت عظمایه چکن وزرادن اولوب، ازمیرلیدر. درسعادته کله‌رك، بعض مأموریتلرده بولندقدن صکره، آرپه امینی اولمشیدی. ١٢٣٦ تاریخنده اسپارطه‌لی علی پاشانك عزلیله چلدیر والیسی بندرلی علی پاشانك مسند صدارته نصبی صره‌سنده رتبهٔ وزارته ترفیع اولنه‌رق، مشارالیهك وصولنه دکین صدارت عظمی قائممقامی اولمشیدی. بندرلی علی پاشا وصولندن صکره آنجق طقوز کون بو مقامده قالوب، صاحب ترجمه اونك یرینه کچمش؛ ووقت پك نازك اولدیغی حالده، تمشیهٔ اموره موفق اولوب، بر بچق سنه‌یی متجاوز زمان بو مقامده قالدقدن صکره، ٣٨ ده عزل، وکلیبولی‌یه سوق، واوردن شام والیلکنه و امیر الحاجلغه تعیین اولنه‌رق، جانب حجازه عزیمت، وشامه عودتندن صکره، وان والیلکنه تحویل مأموریت ایتمش ایسه‌ده، آطنه‌یه وصولنده ینه کلیبولی‌یه عزیمتله اوراده اقامته مأمور اولوب، ١٢٣٩ تاریخنده اوراده وفات ایتمشدر.

صالح پاشا { (حاجی —) دور سلطان سلیم خان ثالثده ١٢٢١ تاریخنده قپودان پاشالق مسندینه نائل اولان رجالدن اولوب، زغفرانبولیلیدر. انکلتره دونغاسنه قارشی آق‌دکیزه چیقوب، معیتنده‌کی سفائنی حرق و غرقه مجبور اولمغله، قره‌دن استانبوله عودت ایتمش؛ واوچ آیلق مأموریتدن صکره عزل اولنه‌رق، شام والیلکنه وسائر بعض مناصبه نصب اولنمش؛ و ١٢٤٠ ده آخسخه والیسی ایکن اوراده وفات ایتمشدر.

صالح الجرمی { (ابو عمر — بن اسحق) مشاهیر نحویوندن اولوب، لغت وسائر علوم ادبیه‌ده و فقهده دخی ید طولی صاحبی ایدی. بصره‌لی اولوب، بغدادده نشئت ایتمش؛ واصمعی وفراء واخفش و مبرد ایله معاصر بولنمشدر. «فرخ کتاب سیبویه» واختصاراً «الفرخ» عنوانیله نحوه دائر بر تألیف مشهوریله «کتاب الابنیة»، «کتاب العروض»، «کتاب غریب سیبویه» عنوانلی کتابلری ونحوده بر مختصریله سیره متعلق برکتاب غریبی واردر. ٢٢٥ تاریخنده وفات ایتمشدر.

صالح چلبی { (جلال زاده —) قانونی سلطان سلیمان خان دوری عثمانلی شعراسندن اولوب، قوجه نشانجینك کوچك برادریدر. کمال پاشا زاده کمالاتندن استفاده ایدوب، ادرنه‌ده سراجیه مدرسه‌سی مدرسلکنه تعیین اولنمشدی. صدراعظم ابراهیم پاشانك امریله پادشاه مشارالیهك مجارستان ورودوس فتوحاتی سلك نظمه چکه‌رك، تقدیم ایتدیکنده، مظهر مکافات والتفات اولوب، بعده مراد پاشا مدرسه‌سی مدرسلکنه تعیین اولنمشدی. مؤخراً صحن ثمانیه مدرسی اولوب، فیروز شاه قصه‌سنی ترجمه‌یه دخی جانب پادشاهیدن مأمور اولمش؛ وبونك تقدیمنده حلب وبعده شام ومصر قضاسنه نصب اولنمشدی. نهایت متقاعد اولوب، برادری نشانجی بکك ابا ایوب انصاری جوارنده بنا کرده‌سی اولان جامع شریفك یاننده بر خانه وباغچه انشا ایده‌رك، کوشهٔ انزوایه چکلمش ایدی. او اثناده شهزاده سلطان بایزید طرفندن «جامع الحکایات» کتابنك ترجمه‌سنه مأمور اولوب، بو کتابی شهزادهٔ مشارالیهه تقدیمنده ابا ایوب مدرسه‌سی مدرسلکنه تعیین اولنمش ایسه‌ده، بر مدت صکره بسبتون انزوایه چکلمش؛ و ٩٧٣ ده وفات ایتمشدر. اشعاری ساده وانشاسی مقبولدر. شو مطلع اونکدر:

آخر اولدی عمر چون کتدی هوا شمدن کیرو
نیده‌یم ال ویردوکن دنیا بکا شمدن کیرو

صالح رئیس { قانونی سلطان سلیمان دوری مشاهیر بحریوندن اولوب، قورصانلقدن یتیشمش اولمغله، کمیجیلکده‌کی مهارت فوق‌العاده‌سیله وجسارت وشجاعتیله مشهوردر. بیغا سنجاغندن ایدی. تونسك فتحنده پك چوق غیرت وهمتی کورلمشدی.

صالح زاده { (امین افندی) سلطان عبدالحمید خان اول دورنده مسند مشیخت اسلامیه‌یه چکن علمادن اولوب، ١١١٧ تاریخنده ادرنه‌ده طوغمشدر. پدری طوب قبولی صالح افندی سلطان مصطفی خان ثانی دورنده آناطولی پایه‌سیله امام سلطانی بولنمش، وبعده شیخ الاسلام اولمش ایدی. صاحب ترجمه ١١٣٢ ده مدرس، ١١٦٠ ده سلانیك ملاسی، ٦٦ ده شام، ٧١ ده مدینه، ٧٤ ده استانبول قاضیسی، ٨١ ده آناطولی،

Digitized by Google

۸۸ ده روم ایلی قاضیعسکری اولمشیدی. ۱۱۸۹ تاریخنده مقام مشیخت اسلامیه‌یه نصب اولنه‌رق، ۱۷ آی قدر امور فتوایی اداره ایتدکدن صکره، کبرسنی حسبیله بعض مرتبه رخاوتی کورلمکله، ۱۱۹۰ تاریخنده عزل، و تعلقاتنك بعض حرکات واقعه‌سندن طولایی بروسه‌یه نفی اولنه‌رق، بر آی صکره ۱۱۹۱ ده وفات ایتمش؛ و امیر سلطان جوارنده دفن اولنمشدر. سخی و محسن بر ذات ایدی.

صالح زاده (احمد اسعد افندی) سلطان مصطفی خان رابع و محمود خان ثانی دورلرنده ایکی دفعه مسند مشیخت اسلامیه‌یه چکمش علمادن اولوب، سلطان مصطفی خان ثالث دورنده شیخ الاسلام بولنمش اولان محمد صالح افندینك اوغلی و آنف الترجمه صالح زاده امین افندینك بیوك برادریدر. ۱۱۵۰ تاریخنده طوغوب، علی الاصول تحصیل علوم ودور مدارس ایتدکدن صکره، مکه وبعده استانبول قاضیسی، ۱۲۰۵ ده آناطولی و ۱۲۰۸ ده روم ایلی قاضیعسکری اولمش؛ و ۱۲۱۸ تاریخنده مسند مشیخته تعیین اولنمش؛ و اوچ بچق سنه‌یه قریب مدت امور فتوایی اداره ایتدکدن ونظام جدید ایچون فتوی وبردکدن صکره، سلطان سلیم خان وقعه‌سنده عزل اولنه‌رق، سلطان محمود خان ثانی حضرتلرینك جلوسلرینی متعاقب ۱۲۲۳ ده ثانیاً شیخ الاسلام اولمش؛ ویوز کون ادارهٔ اموردن صکره، عزلنه مجبوریت حاصل اولوب، فرقهٔ باغیه‌دن جانی دخی کوج حال ایله قورتارلمشیدی. ۱۲۳۰ ده وفات ایتمشدر. علوم شتاده عالم وامور سیاسیه‌یه واقف بر ذات اولوب، سلطان سلیم و محمود خان حضراتنك مقاصد ترقی پرورانه‌لرینی ترویجه چالشمشدر.

صالحه بنت الملقن (ام الهنا) مشاهیر محدثاتدن عالمه بر قادین اولوب، ابن الملقنك احفادندن شیخ نور الدین ابو الحسن علینك قیزیدر. امام سیوطینك اشیاخندندر. ۷۹۵ ده طوغوب، ۸۷۶ ده وفات ایتمشدر. همشیره‌سی خدیجه بنت الملقن دخی مشاهیر محدثاتدندر.

صالحی (مولانا میرك) ایران شعراسندن اولوب، خواجه عبدالله مروارید کرمانینك اولادندن اولدیغی حالده، طوسده تولد ونشأت ایتمش؛ وبعض مناصبده بولنمشدر. شو بیت اونکدر:

همه شب دراین خیالم که رسم بوصل روزی
همه روز در امیدم که شبی بخوابم آیی

صالحیه (یاخود صلاحیه) دمشق شامك شمال غربیسنده وشهر مذکوردن ۲۰ دقیقه‌لق مسافه‌ده اوله‌رق جبل قاسیونك اتکنده وبردی نهرینك صول ساحلی قربنده بیوك بر محله وباقصبه اولوب، غرب جنوبیدن شرق شمالی‌یه طوغری ممتد اولور. وقتیله مدرسه‌لرله و سائر خیراتیله مشهور اولوب، شمدیکی حالده بونلرك چوغی خرابدر. محی الدین عربی حضرتلرینك تربه‌سیله بر چوق صلحانك تربه‌لری و بر قاچ مصنع جامع شریفی واردر. اهالیسی ۷۰۰۰ کشی راده‌لرنده اولوب، جمله‌سی مسلمدر. اوستنده‌کی جبل قاسیونده دخی بر چوق صلحانك مرقدلری و بعض انبیانك مقاملری بولنوب، زیارتکاهلری چوقدر. دمشق ایله صالحیه آره‌سنده باغچه‌لر اورته‌سندن کچن یوللر سکود آغاجلریله محاط اولوب، بردی نهری اوزرندن دخی متعدد کوپریلرله کچیلیر. صالحیه‌نك هواسی لطیف وباغچه‌لری مفرحدر. یاقوت حموی بو صالحیه‌نك بر بیوك قریه اولوب چارشیسیله جامعی بولندیغنی وصالحیندن بر جماعتك قبورینی حاوی اولوب، اکثر سکانك دخی صالحیندن بولندیغنی و اهالیسنك بیت مقدسدن منقول‌اولوب، حنبلی مذهبنده بولندقلرینی بیان ایدیور. — بغدادده دخی بو اسمله صالح بن منصور المسکینه منسوب بر محله، وجزیره‌ده رهاوباروقه قربنده بر قریه وار ایدی.

صالی هندستان شعراسندن اولوب، عن اصل اردستانلی اولدیغی حالده، دکنده یاشامشدر. شو بیت اونکدر:

خوش آن ره رو که‌ره تنها سپارد
که تنهائی پس افتادن ندارد

صامت صحابه‌دن ایکی ذاتك اسمیدر. بری (صامت الانصاری) که اوغلی ثابت کندیسندن روایت ایتمشدر. — دیکری حبیب بن خراش التمیمینك آزادلیسی صامت که افندیسیله برابر بدر غزاسنده حاضر بولنمشدر.

صامسون طربزون ولایتنده و طربزونك ۲۹۳ کیلومتره غرب شمالیسنده

Digitized by Google

جانيك سنجاغنك مركزى بر قصبه واسكله اولوب، ٥٥´١٨°٤١ عرض شمالى ايله ´١°٣٤ طول شرقيده وقزيل ايرماقله يشيل ايرماقك منصبلرى آره‌سنده‌كى كورفزك ايچنده مرد ايرماغنك منصبنده واقعدر. اهاليسى ١١٠٠٠ كشى راده‌لرنده اولوب، بر ثلثى مسلم وثلثانى روم، ارمنى وسائره‌در. بربيوك وايكى كوچك جامع شريفيله روملره مخصوص بر، ارمنيلره مخصوص ايكى وقتوليكلره مخصوص بر كليساسى، مكتب اعدادى ورشديسيله بر قاچ مكتب ابتدائيسى، استحكاماتى وايشلك تجارتى واردر. هواسى معتدل اولوب، يازين حرارت زياده ايسه‌ده، اكثريا اسن شمال شرقى روزكارى تعديل ايدر. آنجق قصبه‌نك سوقاقلرى تميز اولمديغى كبى، اطرافى اشجار ونباتاتدن خالى و بعض بطاقلقلرى حاوى اولديغندن، واكثريا كورفزى سيس و طومان قاپلاديغندن، هواسى آغرجه و صيتمه‌ليدر. صامسون قره دكيز سواحل عثمانيه‌سنك اك ايشلك اسكله‌لرندن اولوب، آناطولينك بر بيوك قسمنك وعلى الخصوص قزيل ويشيل ايرماقلر حوضه‌لرينك اسكله‌سى اولديغندن، آماسيه وسيواسه طوغرى تمديدى متصور اولان دمير يول خطنك انشاسى حالنده، اهميت تجاريه‌سى ومعمورتى تزايد ايده‌جكى شبهه‌سز اولوب، استقبالى پك پارلاقدر. شمديكى حالده صامسون اسكله‌سندن سنه‌ده اخراج اولنان ذخاير و سائر مواد تجاريه تقريباً برمليون عثمانلى ليراسى قيمتنده، وبو اسكله‌دن ايچرى‌يه كيرن امتعه و سائر مواد تجاريه دخى بو مقداردن آز اكسيكدر. پك اسكى برقصبه اولوب، زمان قديمده (آميسوس) اسميله آتنه مهاجرلرى طرفندن تأسيس اولنمشدى. آنجق شهر قديم شمديكى صامسونك ٢ كيلومتره شمال غربيسنده اولوب، اوراده ويرانه‌لرى و بعض آثار باقيه‌سى مشهوددر. مشهور مهرداد بو شهرى پايتخت اتخاذ ايتمش اولمغله، او صره‌ده معمورتى درجهٔ قصوايه واصل اولمشيدى. روماليلر طرفندن ضبطى صره‌سنده احراق وتخريب اولنه‌رق، بعده شمديكى موقعنده يكيدن بنا اولنمش؛ وسلجوقيلر زماننده (آميسوس) اسمى صامسونه تحويل اولنمش ايدى. يلديرم سلطان بايزيد خان زماننده فتح، وممالك عثمانيه‌يه ضم اولنه‌رق، بعده ابو الفتح سلطان محمد خان ثانى طرفندن جوارلرى دخى قبضهٔ تسخيره آلنمغله، تصرفى تأمين اولنمش؛ وبروقت جانيك بكلرينك تحت اداره‌سنده بولنمش ايدى. — صامسون قضاسى جانيك سنجاغنك مركز قضاسى اولوب، غرباً بافره وشرقاً چهارشنبه قضالريله، جنوباً سيواس ولايتنك آماسيه سنجاغيله، شمالاً دخى قره دكيزله محاطدر. قواق ناحيه‌سيله برابر ١٨٣ قريه‌دن مركب اولوب، ١٧٦٦١ اهاليسى واردر، كه نصفى مسلم وترك ونصف ديكرى روم ايله آز مقدار ارمنى و سائره‌در. جمله‌سى لسان تركى ايله متكلمدرلر. اراضيسى عارضه‌لى اولوب، مياه جاريه‌سنك اكثرى حدود جنوبيه‌سنده نبعانله صامسون قصبه‌سنده دكيزه منصب اولان مرد ايرماغنه دوكيلوب، بعضلرى‌ده طوغريدن دكيزه منصب اولور. هواسى دوز وآلچق طرفلرنده صيجاقجه اولوب، آنجق بطاقلقلرك كثرتندن بر آز صيتمه‌ليدر. مرتفع محللرنده ايسه دها سرين وصاغلامدر. محصولاتى حبوبات متنوعه ايله كليتلى و جنسى پك ايى توتوندن وسبزه وميوه‌نك انواعندن عبارتدر. مرعالرى دخى چوق اولوب، حيوانات اهليه‌سى زياده‌در. بعض معادن بولنوب، وقتيله چيقارلمش اولدقلرى آكلاشيليورسه‌ده، اليوم متروكدر. قواق ناحيه‌سنده مقبول بر نوع آلچى چيقار. قضانك قسم جنوبيسنده خيلى اورمانلر بولنوب، چام، كوركن، ميشه وسائر آغاجلرى واردر. صامسوندن سيواس ولايتى داخلنه طوغرى مكمل بر شوسه بولنوب، آرابه‌لر سيواس وخربوته قدر ايشليور.

صامسون طاغى { آيدين ولايتنك غرب جهتنده و آيدين ايله ازمير سنجاقلرى آره‌سنده برطاغ اولوب، مقعرطرفى شمال غربى‌يه دونمش بر قوى حالنده، قوش آطه‌سى كورفزينك جنوبنده سيسام جزيره‌سنك قارشيسنه قدر ممتد اوله‌رق، دكيزك ايچنه كيرمش اوزون بر بروڭ تشكيل ايديور. بو طاغك بويى ٤٠ كيلومتره قدر اولوب، اك يوكسك ذروه‌سى ١٢٠٨ متره ارتفاعنده‌در. اكثر طرفلرى اورمانلرله مستوردر. — بوطاغك جنوبى اتكنده وآيدين سنجاغنك سوكه قضاسنده (صامسون) اسميله بيوك برقريه واردر، كه (پريانه) شهر قديمنك خرابه‌لرى اوزرنده اولوب، اسكى برقلعه ويرانه‌سى وسائر آثارى واردر. بوشهر

وقتیله ساحلده ایکن، شمدی دکیزدن خیلی اوزاقدر.

صانع (شاه نذرعلی) هندستان شعراسندن اولوب جهان آبادلیدر. لکهنویه وبعده بنارسه کیتمش؛ و ۱۱۸۰ ده وفات ایتمشدر. صوفی‌مشرب ومتوکل برذات ایدی. شو بیت اونکدر:

میان میکویم ولیکن نداری درمیان چیزی
خجالت میکشم از بس که بر تهمت کمر بستم

صانعی ایران شعراسندن اولوب، شاه طهماسب ماضی زماننده یاشامشدر. شو بیت اونکدر:

از غم نادیدنت جانرا شکیبایی نماند
دردل پرحسرتم تاب و توانایی نماند

صانعی قدمای شعراء عثمانیه‌دن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی ادرنه‌لی اولوب، عطا زاده دینمکله مشهوردر. تحصیل علوم ادبیه و شرعیه ایتدکدن صکره، فن طبی دخی تعلم ایدوب، اجرای طبابتله وکندی ترتیب کرده‌سی اولان بعض معاجین و معاجینك فروختیله کچینیوردی. بعده کیمیایه دخی میل ایتمکله، بعض عملیات کیمیویه اجراسی دیشلرینك دوکلمسنی موجب اولمش؛ وچوق کچمه‌دن وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

زین اولوب برك سمنله خط ریحانك سنك
بر چقور بستانیدر چاه زنخدانك سنك

— ایکنجیسی حمید سنجاغندن اولوب، تحصیل علم ایتدکدن صکره، استانبولده نشانجی مدرسه‌سندن معزول ایکن، اونجی قرن هجری اواخرنده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

غم هجر کله جانم چیقسه جسم ناتوانمدن
تمنای وصالك کیتمیه روح روانمدن

صاوه (Save) آوستریا ومجارستان دولتنده صاغدن طونه‌یه دوکیلور بیوك بر نهر اولوب، قارنیوله خطه‌سنده آلب سلسله‌سنه مربوط و ۲۸٦٤ متره یوکسك اولان (ترغلو) طاغنك شمال غربی وجنوبی اتکلرندن نبعان ایدن ایکی چایدن بالتشکل، شرق جنوبی‌یه طوغری جریانله، صولدن (اوبره مایستریج) و (قانکر) وصاغدن (سوره)، وبعده صولدن (لایباخ) وصاغدن (اونتره فایستریج) چایلرینی آلدقدن صکره، برخیلی مسافه‌ده (قارنیوله) ایله (قارینتیه) آره‌سنده خط حدودی تشکیل ایدر؛ وآره‌لقده صولدن (سابه) و (کرقه)، صاغدن دخی (نای رینغ) چایلرینی آلیر؛ وصولدن (سوتله) نهرینی آلمسیله برابر خرواتستانه کیروب، بو خطه داخلنده دخی صولدن (قراپینه) چاینی آلدقدن صکره، ایکی قوله آیریله‌رق، وآره‌لرنده ٤٠ کیلومتره اوزونلغنده بر آطه تشکیل ایده‌رك، (اودره) اسمنی آلان صاغ قولی (لومنیجه) چایی و دیکر بعض دره‌لر آلیر. بو ایکی قول بوسنه حدودینه وصولنده برلشوب، اوراده صاغدن (قولپه) وصولدن (لونیه) و (یاقره) چایلرینی اخذ ایله، یکیدن ایکی قوله آیریله‌رق، (ولیکی استروغ) دینان صول قولی (سوبوچقه) نووسقه ورغوتیجیه، وبوسنه حدودینی آیران صاغ قولی سونیه و اونه نهرلرینی وتکرار برلشدکدن صکره صاغدن ورباس، بوسنه، یانیجه وسائر بوسنه انهارینی وصولدن (ایتووه)، (ووقه) ودیکر بر قاچ نهر آلدقدن صکره، صربیه حدودینه واصل اولور؛ واوراده صاغدن بوسنه ایله صربیه حدودینی آیران (درینه) وصولدن (دامناوه) و دها آشاغیده صربیه‌دن کلن بر قاچ چایی اخذ ایله، بلغراد شهری اوکنده طونه‌یه منصب اولور. مجراسی ۱۰٦۲ کیلومتره وحوضه‌سی ۸۸۰٤٥ مربع کیلومتره اولوب، مجراسنك آنافیکی ٦٠٠ کیلومتره‌لکی سیر سفائنه صالح ایسه‌ده، قوراقلق زماننده واپورلر کوج ایشلیوب، چوق دفعه قومك اوزرینه اوتوروررلر. قوراقلق موسمنده دخی طونه‌یه ثانیه‌ده ٥٧٠ مکعب متره صو دوکوب، بو جهتجه طونه تابعلرینك اك بیوکیدر. آغرام ایله درینه آره‌سنده‌کی مجراسی آز درین اولوب، بك صیق یتاق دکیشدیرمکله، اکثریا اطرافنی بطاقلق حالنه قویار؛ ومع هذا جوارلرینك قوه انباتیه‌سنی آرتیرر. آغرامدن آشاغی کوپریسی اولمیوب، کچیدلری دخی آزدر.

صائب (میر —) ایران مشاهیر شعراسندن اولوب، اسمی (محمد علی) در. تبریزلی اولوب، شاه عباس ثانینك منظوری ایدی، و (مستعد خان) عنوانته نائل اولمشدی. شاهجهان زماننده هندستانه وکشمیره دخی سیاحت ایتمشدی. ۱۰۸۷ تاریخنده اصفهانده وفات ایتمشدر. مرتب دیوانی اولوب، ایران وهندستانده متداول وبك مقبولدر. اشعاری قرق بیك بیته بالغدر. شو بر ایکی

Digitized by Google

بيت مشاراليه شاه عباسى عشرتدن واز كچيرمك مقصديله بندواري سويلنمش اولديغى بر قصيده‌سندندر:

شيشه‌را برطاق نسيان نه قدحرا خردكن
بشكن از خون سيه مستان خمار روزكار
توبهٔ عهد جوانيرا قبول ديكرست
بكذر ازمى درجوانى اى بهار روزكار

بعض اشعار تركيه‌سى دخى اولوب ، شو بيت او جمله‌دندر :

خطادن كچدى جيران قاتنى مشك ايلدى صائب
ديمن عصيانى طاعت كفرى ايمان ايلك اولماز

— بو اسمله (ميرزا —) هندستان شعراسندن برى دخى بولنوب ، « مرآت الجمال » عنوانيله بر منظومه‌سى واردر.

صائب { متأخرين شعراء عثمانيه‌دن دخى ايكى كشينك مخلصيدر :

برنجيسى (محمد — افندى) استانبوللى اولوب، ١٢٢٧ ده طوغمش؛ و ديوان همايون قلمنه دوام ايدوب، ١٢٦٢ ده وفات ايتمشدر. شو بيت اونكدر:

خاطره كلدكجه صائب مومييان دلربا
خواب وراحت قالماز اولدى ديدهٔ خونابده

— ايكنجيسى (محمد — افندى) دارنده‌لى اولوب، ١٢٣٦ ده طوغمش؛ ودرسعادته كلوب، بر مدت مدرسه نشين اولدقدن صكره، مكتب معارف معلملكنه نصب اولنمش؛ و برآره‌لق قرعه امتحانى مميزلكيله روم ايلى طرفلرينه عزيمت ايتمش ايدى . عاشق مشرب بر آدم اولمغله ، بعده عشرته دوشوب، نهايت شعورينه خلل كلمش؛ و ١٢٧٠ تاريخنده دار الشفاده وفات ايتمشدر . ديوان اوله‌جق قدر اشعارى واردر. شو بيت اونكدر :

باده ويردى حاصل عمرم جفاى روزكار
صائبا اوراق تدبيرك قضا سوزانيدر

صائب پاشا { [« على صائب پاشا » ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

صائن { (ركن الدين —) ايران مشاهير شعراسندن اولوب ، هراتليدر . ديوانى مشهوردر. طغا تيمور خانك مقربلرندن اولوب ، خان مشاراليه كنديسندن اوقويوب يازمق اوكرنمكده اولديغندن، بركون صاحب ترجمه خانك برشى اوكرنوب اوكرنمديكنى صوروان بر ذاته جواباً « مسافر قونان خانه علم اوكرتمك بوخانه اوكرتمكدن قولايدر » ديمكله، طغا تيمور خان بو سوزى چادرك آرقه‌سندن ايشيدوب ، شاعرى بر خيلى وقت حبس ايتمشدى .

طغا تيمورك حبسندن قورتلدقدن صكره شيرازه واروب، امير مظفر وشاه شجاعك خدمتنده بولنمش؛ و ٧٦٥ تاريخنده وفات ايتمشدر.

صبا { (محمد صابر حسين) هندستان شعراسندن اولوب، (سهسوان) ليدر. « شوكت خسروى » عنوانيله بر منظومه‌سى واردر. منظومهٔ مذكوره‌نك باشلانغيجى شودر :

جهان داورا پادشاهى تراست
ببايسته بودى خدايى تراست

صبا { (فتح عليخان) ايران شعراسندن اولوب، طهرانليدر. فتح على شاه قاجارك مداحلرندن اولوب، بونك ملك الشعراسى اولمشيدى. شو بيت جملهٔ اشعارندندر :

خط بكرد رخ روشن سرغوغا دارد
جنك زنكى وفرنكى ست تماشا دارد

صباح { [« حسن صباح » ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

صباحى { ايران متأخرين شعراسندن اولوب، بر چوق غزليات و نعت وسائر اشعارى واردر. « آتشكده » صاحبى آذرك معاصرى ومحبى ايدى. شو رباعى جملهٔ اشعارندندر :

چون روى چمن زلاله درغازه شود
اوراق كل از بهار سيرازه شود
از نغمهٔ مرغان خوش الحان چمن
داغ دل مرغان قفس تازه شود

صبانجه { قوجه ايلنده ازميد مستقل متصرفلغنك آطه بازارى قضاسنده وهمنامى اولان كولك ساحل جنوبيسنده ودمير يول خطى اوزرنده ناحيه مركزى بركوچك قصبه اولوب، ناحيه‌سى ٧٣ قريه‌دن مركبدر . — صبانجه كولى شرقدن غربه ١٨ كيلومتره اوزون اولوب ، اك كنيش محلنده اكى ٥ كيلومتره‌در. بر ايكى اوفق دره بوكوله دوكيلور؛ وفضلهٔ مياهى شمال شرقيه طوغرى آقه‌رق سقاريه ايرماغنه منصب اولور. حيدر پاشادن آنقره وقوسيه‌يه طوغرى كيدن دمير يول خطى بو كولك جنوبى ساحلى طولاشير.

Digitized by Google

صبایی { سلطان بایزید خان ثانی دوری شعرا- سندن اولوب، ادرنه‌لیدر. مرتب دیوانی واردر. شو بیت اونکدر:

عین ومیم ودال کیم چشم ودهان وزلفیدر
دل خواص عشقه بو اوچ حرفله ایلر عمل

صبحی { اونبجی قرن هجری شعراء عثمانیه- سندن ایکی کشینك مخلصیدر:

برنجیسی (حکیم زاده) دیمکله متعارف اولوب، اسمی مصطفادر. مؤید زاده‌نك درسنه ملازم اولوب، بعده قلبه مدرسه‌سنه مدرس اولمش؛ وصکره سلك قضایه سلوك ایله، برچوق نیابتلرده بولندقدن صکره، صوفیه قاضیسی ایکن وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

بن شهید تیغ مهرم تن غبارمدر بنم
پرده سایه‌م صورتی رسم مزارمدر بنم

— ایکنجیسی بروسه‌لی اولوب، تحصیل علوم ایتدکدن صکره طریق قضایه سلوك ایتمش؛ وبعده تصوفه میل ایدوب، اسرار وحدانیته واقف اولمشیدی. متصوفانه وعارفانه اشعار ترکیه و فارسیه‌سی اولوب، بر بیت ایرادیله اکتفا اولندی:

تیغ عشق یار ایله جسم اولمیجه پرشکاف
آفتاب عشقدن کلمز درونه انکشاف

—

حاجیان ره عشقیم ومقیم عرفات
عرفاتی که نشان میدهد از ذات و صفات
زائر کعبهٔ دل کرده فداجان و سرش
بردر دوست نباشد بو سائط حاجات

صبحی { هند شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر:

بری کشمیرلی اولوب، دهلی حکمدارانندن جا- لمکیرك برادری شاه شجاعك خدمتنده بولنمش، واون برنجی قرن هجری اواخرنده وفات ایتمشدر.

— دیکری من اصل همدانلی اولوب، هندستانه سیاحتله، شاهجهانك خدمتنه کیرمش؛ وبر محاربه‌ده مقتول اولمشدر. شو بیت اونکدر:

هر طرف می نکرم شعلهٔ عالم سوزیست
آن که دلرا نکند داغ کدامست اینجا

صبحی افندی { وقعه نویسان دولت عثما- نیه‌دن اولوب، بکلکجیٔ دیوان همایون خلیل فهمی افندینك اوغلیدر. مکتوبیٔ صدارت اوطه‌سندن نشأتله، بعض وزرانك دیوان کتابتنده بولنه‌رق، بر مدت طشره‌لرده کزدکدن صکره، درسعادته عودتنده خواجکان زمره‌سنه داخل اولوب، بعض مناصب دیوانیه‌یه و بالاخره دیوان همایون بکلکجیلکنه وصره‌سیله مالیه، ضربخانه، آرپه اماتی، دفتر اماتی، باش محاسبه ونهایت یکیچری کتابتی منصبلرینه نصب اولنمش؛ ودور سلطان محمود خان اولده آچیلان نمچه سفرنده اردوی همایونده بولنمش؛ و ١١٨٣ ده وفات ایتمشدر. سامی وشاکر بکلرك یازمش اولدقلری تاریخلری جمع واکمال ایده- رك، دولت عثمانیه‌نك بر قاچ سنه‌لك وقایعنی حاوی بر تاریخ براقمشدر، که فن طباعتك مملکتمزه ابتدای دخولنده الك اول باصلمش کتابلردن اولوب، عباره‌سی غایتله صیقینتیلیدر.

صبحی پاشا { (عبد اللطیف —) متأخرین وزرای دولت عثمانیه‌دن وعلما وادبای عصردن اولوب، سالف الترجمه عبد- الرحمن سامی پاشا مرحومك اوغلیدر. کنج ایکن پدرلریله برابر جانب مصره عزیمت، واوراده تحصیل علوم وفنون ایدرك، سلك عسکری‌یه سلوکله، میرآلایلق رتبه‌سنی احراز ایتدکدن صکره، انشا وکتابتده‌کی مهارتی مناسبتیله معاون اول عنوانیله مصر والیسی محمد علی پاشا مرحومك معیتنده بولنمش؛ ومشار الیهك وفاتنده درسعادته کله‌رك، ١٢٦٦ تاریخنده مجلس معارف عمومیه اعضالغنه نصب وعهده‌سنه رتبهٔ اولی صنف ثانیسی توجیه بیورلمش ایدی. ١٢٧١ ده رتبهٔ اولی صنف اولی ایله مجلس والا اعضالغنه تعیین بیورلمش؛ وبعده رتبهٔ بالایه نائل اوله‌رق، بعض مناصب مالیه‌ده بولنمش؛ و ١٢٨٠ تاریخنده ولایاتك احوالنی تفتیش ایچون روم ایلی جانبنه عزیمت ایدوب، مؤخراً رتبهٔ وزارتله بر قاچ ولایت والیلکلرنده واوقاف همایون نظارتنده بو- لنه‌رق، ١٣٠٢ تاریخنده وفات ایتمشدر. ادبیات شرقیه و علی الخصوص عربیه وفنون جدیده ایله آوروپا لسانلرینه آشنا اولوب، ابن خلدونك تاریخندن بر مقدارینی لسان ترکی‌یه ترجمه ایتمش؛ وتاریخ وآثار عتیقه‌یه متعلق وسعت معلوماتنه دلالت ایدر بر قاچ آثار مطبوعه براقمشدر. کتب نادره وآثار عتیقه‌یه

Digitized by Google

عراق اولوب، وفاتنده بر قاچ بيك كتب معتبره سيله پك قيمتلى آثار عتيقه‌يى جامع بر مجموعه‌سى ظهور ايتمشدر. بعض اشعارى دخى اولوب، شو بيت او جمله‌دندر:

او مهك آيينه‌يه باقديغنى صانمه عبث
بولمدى مثلنى خوبانده آرار آيينه‌ده

صبر — يمنده تعز اوزرينه حاكم اولان طاغك اوستنده‌كى مشهور بر قلعه‌نك اسميدر.

صبرات — اقصاى يمنده مهره خطه‌سنده بر ير اولوب، اهل رده وقوعاتنده ذكرى كچر.

صبران — ماوراء النهرده سيحونك اوته‌سنده بر كوچك قصبه اولوب، يوكسك قلعه‌سى اولديغنى و (غزيه) دينان ترك قومنك مجمع ومركز تجارتى بولنديغنى ياقوت حموى بيان ايديور.

صبره — افريقيه‌ده قيروان شهرى قربنده بر قصبه اولوب، بعده منصوريه تسميه اولنمشدى. ۳۳۷ تاريخ هجريسنده اسماعيل بن قاسم بن عبيد الله طرفندن بنا اولنمشدى.

صبرى — اونجى قرن هجرى عثمانلى شعراسندن ايكى ذاتك اسميدر:

برنجيسى فاتح كتبخانه‌سى حافظ كتبنك اوغلى اولوب، خزينه كاتبلرندن بولنمغله، بغداده محاسبه‌جى تعيين اولنه‌رق، طول مدت اوراده قالمش؛ و وفاتى اوراده وقوع بولمشدر. تركى وفارسى كوزل اشعارى وبرچوق معمالرى واردر. شو بر ايكى بيت اونكدر:

صون نوش ايده‌لم جام شراب اى ساقى
طورمه كرم ايت ايله شتاب اى ساقى
تا كيم چيقوبن باشه شراب اى ساقى
رفع اوله آرادن بو حجاب اى ساقى

(عيسى نامنه معما)

خاك راه شهى كه آوردى
از پى توتيا براى منش
اى صبا كاهلى مكن برخيز
همچو سرمه بديده درفكنش

— ايكنجيسى غلطه‌لى اولوب، ابو الفضل افنديك اوغليدر. شو بيت اونكدر:

چهره‌مى هجرك غمى زرد ايتمينجه باقمدك
شمدى بيلدم دلربالر مائل ديناردر

صبرى — فرس شعراسندن اوچ ذاتك مخلصيدر:

برنجيسى اصفهان مضافاتندن اردستانه تابع زواره قصبه‌سى ساداتندن اولوب، شو بيت اونكدر:

زبس‌كه خاك بسر كردم از غمت مشكل
كه روز حشر سر آزخاك برتوانم كرد

— ايكنجيسى (مير —) اصفهانلى اولوب، اسمى (روز بهان) در. شاه طهماسب صفوى زماننده بر حيات اولوب، ديوانى عراق عجمده زياده شهرت واعتبار قزانمش ايكن، بعده نابود اولوب. يالكز بعض ابياتى خواطرده قالمشدر. ابتدا (فارسى) تخلص ايدردى شو رباعى اونكدر:

يارب دل شكستهٔ من از كجا شنيد
بوى محبتى كه درآب وكل تونيست
اين بس جزاى كشتن صبرى كه روز حشر
حسرت همى كشدكه چرا بسمل تونيست

— اوچنجيسى مرولى اولوب، اسمى غضنفردر. ابتدا (راهب) تخلص ايدردى. هندستانه رحلت ايدوب، جهانكيرك خدمتنده بولنمش؛ وتقى واوحدى ايله صحبت ايتمش ايدى. شو بيت اونكدر:

حاصلم درد دلست از دل بيحاصل خويش
بكه كويم من دل سوخته درد دل خويش

صبرى — اون برنجى عصردن نفعى ايله معاصر برشاعر ظريف الادادر. بين الادبا «صبرى شاكر» ديه ياداولور. زمانك طرز شعرينه كوره سوزلرى پك كوزل عدايديلير. بعض قصائدى ارباب سخن آره‌سنده جالب تقدير مخصوص اولمشدر. بر قصيده‌سنده ممدوحى اولان پادشاه عاليشانك سيف جلادتنه شويله خطاب ايدر:

سنسك او اعجاز نماى ظفر
كيم كه سنى چكسه‌دم كارزار
دشمنك اول دم كورينور چشمنه
كنديسى حيدر قليجى ذو الفقار
ينصرك الله بنصر عزيز
اى كهر بن تيغ قضا اقتدار
سنسك اوكيم تحت ظلالكده‌در
جنت اسايش اهل ديار

ديوانى اون بش يكرمى سنه اول طبع اولنمشدر.

صبوح — (ميرزا محمد على) ايران شعراسندن واصفهان نجباسندن اولوب، بعض صنايعده و بر طاقم آلات موسيقيه‌ده مهارتى وار ايدى. شو رباعى اونكدر:

Digitized by Google

پایی نه‌که چون آبی از شوق زجاخیزم
دستی نه‌که برخیزم در دامنت آویزم
افغان که درین منزل حالی نه‌که آسایم
فریاد کزین وادی پایی نه که بکریزم

صبوحی { ایران شعراسندن اوچ ذاتك اسمیدر:

برنجیسی (محمد حسین) جرقادفانلی اولوب، بر چوق مثنویاتی واردر. اصفهان شهری وصفنه دائر اولان شو بیت اونکدر:

چه شهری زوسعت برون از کمان
نکین دان و فیروزهٔ آسمان

— ایکنجیسی چغتائی اولوب، بخاراده تحصیل علوم ایتمش؛ وحج شریفه وزیارت اماکین مقدسه‌یه کیتمش ایدی. ۹۷۳ تاریخنده وفات ایدوب، شرب خمره زیاده مبتلا اولدیغندن، شیخ فیضی «صبوحیٔ میخوار» تعبیرینی وفاتنه تاریخ بولمشدر. آتشکده صاحبی بو ذاتك من‌اصل بدخشانلی اولوب، هراتده اقامت ایتدیکیچون (هروی) نسبتیله شهرت بولدیغنی وهندستانده وفات ایتدیکنی بیان ایدیور. موسیو (ویلیام بیل) «تراجم احوال‌شرقیون» عنوانلی کتابنده بونك اکبر شاهه منسوب شعرادن اولدیغنی بیانله، «آتشکده» صاحبنك قولنی تأکید ایدیور. شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

خیالت در نظر آورده میکویم وصالست این
وصالترا تمنا میکنم اما خیالست این

— اوچنجیسنك ترجمهٔ حالنه دائر بر معلوماته دسترس اولنه‌میوب، شو بیت اشعارندندر:

چه غم کرچند روزی از غم هجران جفا دیدم
که آن محنت براحت شد مبدل چون ترا دیدم

صبور { (حسین — افندی) متأخرین شعرادن اولوب، من اصل تبریزلی اولدیغی حالده، درسعادته کله‌رك، حسن خطه مالك اولمغله، دواوین شعرا استنساخیله مشغول بولنمش؛ و ۱۲۶۹ ده وفات ایتمشدر. شو مطلع اونکدر:

آل شانه دستکه صنما طاره تللرك
کوکلم کبی طاغیت بنه رخساره تللرك

صبوری { ایران و هند شعراسندن بروجه زیر بش ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی تبریزلی اولوب، پدری قیومجی وکندیسی جواهرجی ایدی. شو بیت اونکدر:

طرفه حالیست که عاشق شب هجران دارد
خواب ناکردن وصد خواب پریشان دیدن

— ایکنجیسی (محمد هاشم) خوانسارلی اولوب، شو بیت اونکدر:

دیده ام کوهر بدامان ریخت از پهلوی دل
ابر دائم ریزش از بالا بدریا میکند

— اوچنجیسی (مولانا —) موسیقیده‌کی مهارتیله مشهور اولوب، بوفنده برقاچ رساله‌سی واردر. شو بیت اونکدر:

یابند بوی مهر صبوری سکان او
جویند بعد مرك اکر استخوان من

— دردنجیسی (مولانا محمد —) تربتلی اولوب، شو بیت اونکدر:

بجانم آتش افتد چون روم من درچمن بی او
نماید هرکل آتشپارهٔ در چشم من بی او

— بشنجیسی همدانلی اولوب، اکبر شاه زماننده هندستانه کیتمشدر. شو بیت اونکدر:

میانش دل مردمان میبرد
دل مردمان از میان میبرد

صبیا { یمنك عسیر سنجاغنده همنامی اولان قضانك مرکزی برکوچك قصبه اولوب، جبل سراتك شعبه‌لرندن بر طاغك اتکنده وتهامه کنارنده اوله‌رق، ابو عریشك شمالنده وجیزان اسکله‌سنك شرق شمالی جهتنده واقعدر. — صبیا قضاسی عسیر سنجاغنك منتهای جنوب غربیسنده واقع اولوب، جنوباً حدیده سنجاغیله، شرقاً عسیرك مرکزی اولان ابها قضاسیله، شمالاً رجال الماء قضاسیله، غرباً دخی بحر احمرله محاط ومحدوددر. جبال سراة سلسله‌سنك غربی مائله‌سنده واقع اولمغله، قسم شرقیسی طاغلق و مرتفع و ساحل بویجه ممتد اولان قسم غربیسی تهامه اووه‌سنده واقعدر. صبیا و ابلین اسملریله ایکی وادی ودیکر برطاقم اودیه یالکز یاغمور یاغدیغی وقت دکیزه قدر واصل اولوب، سائر وقتلرده تهامه‌ده قورورلر. قضانك باشلیجه محصولاتی: دوره، توتون، سیسام، لیمون، چیویت وسائره‌در. بو قضا (ام الخسیر) و (درب) ناحیه‌لریله برابر ۳۴ قریه‌یی حاویدر.

صُبَیح { صحابه‌دن بروجه آتی اوچ ذاتك اسمیدر: ازواج مطهرهٔ حضرت

نبویدن ام سلمه (رضها) نك آزادلیسی اولان صبیح، كه
حضرت علی وفاطمه وحسن وحسین (رضهم) حقلرنده
وارد اولان « انا حرب لمن حاربكم وسلم لمن سالمكم »
حدیث شریفنك راویسیدر. اوغلی عبدالرحمن واسطه‌
سیله طورونی ابراهیم كندیسندن روایت ایتمشدر. —
سعید بن العاصی امویك آزادلیسی اولان صبیح، كه
بدر غزاسنه كیتمك اوزره حاضرلنمش ایكن، خسته‌
لنه‌رك قالمش؛ ودوه‌سنه باش حضرت نبوی ابوسلمه
بن عبدالاسد بیندیرلمش ایدی. سائر غزواتده حاضر
بولنمشدر. — حویطب بن عبدالعزینك آزادلیسی
ومحمد بن اسحقك جدّ مادریسی صبیح، كه « والذین
یبتغون الكتاب مما ملكت ایمانكم فكاتبوهم ان علمتم
فیهم خیراً » آیت كریمه‌سنك سبب نزولی اولمشدر.

صبیح { متأخرین شعراء عثمانیه‌دن اولوب، استانبوللیدر. غلطه كمركی كتبه‌
سندن ایكن، ۱۱۹۸ ـه وفات ایتمشدر. غزلیات
وقصاید وتواریخی جامع مرتب دیوانی واردر. شو
مطلع اونكدر:

چكسه‌م عجبمی مشعلهٔ آه انتظار
مد نگاه اولدی بكا راه انتظار

صبیحه { (ابن الحارث بن جبیلة القرشی التیمی) صحابه‌دن و مهاجریندن
اولوب، حضرت عمر (رضه) طرفندن اعلام حرم
شریفی تجدیده ارسال بیوریلان قرشیلرك بریدر.
حضرت مشارالیه جانبندن برسفرده دخی مرافقتلرینه
دعوت بیورلمشیدی.

صبیحه { اندلس ملوك امویه‌سنك طقوزنجیسی اولان مستنصر بالله حكم بن
عبدالرحمنك زوجه‌سی اولوب، علوم و ادبیاتده وامور
سیاسیه‌ده‌كی مهارتی حسبیله، زوجی زماننده بیوك
بر نفوذ واقتدار قزانمش؛ وزوجنك وفاتنده یرینه
كچن اوغلی مؤید بالله هشام صبی بولنمغله، صاحبهٔ ترجه
وصیه‌سی اولوب، خیلی وقت ادارهٔ امور دولت
ایتمش؛ وحاجبلكه نصب ایلدیكی (محمد بن عبدالله بن
ابی عامر المنصور) ك غیرت و اجتهادیله ممالكنی
توسیع واوراده‌كی حكومت اسلامیه‌نك شان وشكوهنی
تزیید ایتمشیدی. ۳۹۸ ده وفات ایتمشدر.

صحار { (بن عیاش یاخود بن صخر العبدی الدیلمی) صحابه‌دن اولوب، بر حدیث
شریفك راویسیدر. اوغلی عبدالرحمن كندیسندن
روایت ایتمشدر.

صُحار { جزیرة العربك عمان خطه‌سنده ومسقطك ۲۲۵ كیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق
هرمز كورفزی ساحلنده وطاغ اتكنده بر قصبه او‌
لوب، وقتیله پك بیوك ومعمور وتجارتكاه بر شهر
اولمغله، عمانك كرسیسی ایدی. یاقوت حموی بوشهرك
هواسی پك لطیف و صاغلام و اثماری چوق ولذیذ
اولدیغنی، و هند وچین تجارتنك بر بیوك انباری
حكمنده اولوب، اهالیسنك ثروت ویسار صاحبی بو‌
لندیغنی و سوقاقلریله ابنیه‌سنك پك كوزل اولدیغنی
بیان ایدیور. حضرت ابابكر (رضه) ك زماننده
۱۲ نجی سال هجریده فتح اولنمشدر. شعرادن ابو
علی محمد بن زوزان ایله سائر بعض مشاهیرك مسقط
رأسی بولنمشدر.

صحرای كبیر { (Sahara) آفریقا قطعه‌سنك نصف شمالیسنك اور‌
ته‌سنده پك واسع بربر اولوب، نیل وادیسندن بحر
محیط آتلانتیكی سواحلنه‌دك ممتد اولور. شرقدن غربه
بویی اكندن چوق زیاده اولان بو واسع برك شما‌
لنده ممالك بربریه یعنی مراكش، جزایر، تونس،
طرابلس وبرقه ممالكتلری و جنوبنده سودان ممالكی
بولنیور.

موقعی، حدود ومساحه‌سی. — صحرای كبیر
۱۷° ایله ۲۹° عرض شمالی و ۲۲′ ۱۹° طول غربی
ایله ۳۴° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، شمال
و جنوب حدودی پك ده معین اولمدیغندن، بعض
جغرافیون طبیعت اراضیه باقه‌رق، ممالك بربریه‌نك
بر قسمنی وخصوصیله فزان وطرابلسی دخی صحرای
كبیردن عد ایتمك و شرقاً دخی صحرای كبیری بحر احمر
سواحلنه‌دك تمدید ایلمك ایستمشلردر، كه بو تقدیرده
صحرای كبیر اوروپا قطعه‌سندن بیوك وبتون آفریقانك
بر ثلثندن زیاده اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی تقریباً
۱۱۰۰۰۰۰۰ ومصر ایله طرابلس خارج عد او‌
لندیغی حالده، ۶۹۵۰۰۰۰ مربع كیلومتره‌یه بالغ
اولورسه‌ده، ممالك بربریه و سودان ممالكنه ملحق
اولوبده صحرای كبیردن فرقسز بولنان و مع هذا
اصطلاح جغرافیده صحرادن عد اولنمیان یرلر دخی
تنزیل اولندیغی حالده، اصل صحرای كبیرك مساحهٔ

Digitized by Google

سطحیه‌سی ٦٢٠٠٠٠٠ مربع کیلومتره‌دن عبارت قالیر.

حال طبیعیسی، جبال واودیه‌سی. — صحرای کبیر اسمنك مدلولی وجهله دوز وقوملق بر چولدن ویا، ظن اولنـدیغی اوزره، حذای بحردن آلچق وقعر دریادن مبدل چقور بر یردن عبارت اولمیوب، اکثر محلری قیـالق طاغ وتپه‌لردن وصوسز وادیلردن، وبعض طرفلری‌ده روزکارله متحرك قوم یغینلرندن عبارتدر. عمومیت اوزره ارتفـاع وسطیسی ۳۵۰ متره تخمین اولنور. صحرای کبیره ایشلیوب، بالعکس هر طرفدن برقاچ یوز متره‌لك ارتفاعلرله چیقلدیغی، واصل صحرای کبیرده حذای بحردن آلچق بر بولنمدیغی محققدر. صحرای کبیرك سیاحین ومسافرینه دهشت بخش اولان حالی چیلاقلغی وبرنوعدن منظره‌لرك امتدادیدر. چیلاق طاغلرك وتپه‌لرك اوزرینه یك سیرك اوله‌رق یاغان یاغمورك صولری سیل صورتنده اینوب، بر طاقم درین دره‌لر، وبونلر برلشه‌رك، عادتا نهر وادیسی کبی اوزون وکنیش وادیلر تشکیل ایدیور، که بونلرك بر طاقمی بعض چقور یرلرده بریکوب، برطاقم متعفن ویوصونلی ویاطوزلی صولر حاصل اولور، که بونلرده آز وقتـده قورویوب، بر طوز و نطرون طبقـه‌سی براقیرلر. بوکبی طاغ وتپه ویاصرتلرله وادیلر آره‌سنده قومله مستور بعض اووه‌لر ویا قوم تپه‌لری بولنور. ایشته صحرای کبیر بوکبی قورو و غیرمنبت اراضینك تعاقبندن عبارت اولوب، یولجیلری خوف و دهشته دوچار ایدر. صحرای کبیرك بو متحدالشکل منظره‌سنی تعدیل ایده‌جك بر قاچ بیوك طاغلری دخی واردر. بونلر بش طاقمه منقسم اولوب، فزانك غرب جهتنده‌کی (تسیلی)، فزانك شرق جنوبی جهتنده‌ودای طریقنده‌کی (تیبستی) یاخود (تیبو)، بونك غرب جهتنده بولنان (آیر)، تسیلینك جنوب غربیسنده واقع (اهقار)، بونك جنوب غربیسنده بولنان (شرقی اضرار)، و نهایت صحرای کبیرك منتهای غربنده واقع (غربی اضرار) جبالندن عبـارتدر. بونلردن تسیلی ایله تیبستی طاغلری آره‌لرنده آلچقجـه بر صرتله مربوط اولوب، بو صرت فزانك حدود جنوبیه‌سنه ایلیشیر. تسیلینك اك یوکسك ذروه‌سی وقتیله سونمش بر برکاندن عبارت اولوب، ۱۵۰۰ متره ارتفاعی واردر. تیبستی جبالی ایسه بوندن چوق دها مرتفع اولوب، اك یوکسك ذروه‌سی ۲۵۰۰ متره ارتفاعنده‌در. بوایکی طاغك آره‌سنده‌کی صرتك دخی بعض محلری ۵۵۰ و ۷۰۰ متره ارتفـاعلرنده‌در. اهقـار جبالی محیط دائره‌سی ٦٠٠ کیلومتره‌دن زیاده اولان بر محل ضبط ایدوب، باصامق شکلنده بربرندن یوکسك یایله‌لردن عبـارت اولمغله، ذروه‌سـنك ۲۰۰۰ متره ارتفاعی واردر. (آیر) جبالی شمالدن جنوبه ۲۰۰ کیلومتره‌لك محلده ممتد اولوب، اك یوکسك ذروه‌لری ۱۵۰۰ ایله ۲۰۰۰ متره آره‌سنده‌در. شرقی اضرار ۲۰۰۰۰۰ مربع کیلومتره‌لك بر محل ضبط ایدوب، هنوز لایقیله کشف وتحقیق اولنه‌مدیغندن، درجـهٔ ارتفاعی مجهولدر. غربی اضرار ایسـه حذای بحردن ۷۰۰ متره قدر یوکسك ایسه‌ده، اطرافنده‌کی قوملق چولك‌ده ۵۰۰ متره‌دن زیاده ارتفاعی اولدیغندن، طـاغ پك آلچق قالیر؛ مع هذا اطرافنك دوزلکنه قیـاساً بر یوکسك طاغ شکلنی ابراز ایدر.

صحرای کبیرك تعریفی صره‌سـنده انهاردن بحث ایتمك عبث اولوب، یالکز منتهای غرب شمالیسـنده مراکش حدودنده درعه ایرماغی صـول کنارندن صحرایه منسوب عد اولنه‌بیلیر. جنوب جهتنده‌کی بیوك انهارك آقدقلری یرلر صحرای کبیرك خارجنده بولنوب، سوداندن معدوددر. آنجق صحرای کبیرك‌ده عادتا نهر و ایرماق صـورتنی ابراز ایدر بر چـوق قورو وادیلری اولوب، بونلرك بعضلری پك بیوك و غایتله اوزوندر. بونلرك اك بیـوکی (وادی سکره)در، که تسیلی و اهقـار جبالنـدن اینن بر چوق اودیه ایله علی الخصوص غات جهتنده‌کی اودیه‌نك برلشمسـندن حاصل اولان (تغاسامت) وادیسندن بالترکب، جنوبه طوغری اوزانیر؛ و (آیر) جبالندن کلن ایکی وادی ایله دخی برلشدکدن صکره، سـودانه دخول ایله، حوصه‌یی شق ایده‌رك، (غاندو) خطه‌سی داخلنـده (نیجر) ایرماغنه منتهی اولور. بونك غرب جهتنـده شرقی اضرار جبالـدن و دها شمالی مواقع مرتفعه‌دن کله‌رك ینه مذکور نیجر ایرماغنه منتهی اولور بر قاچ وادی دها واردر. تسیلی جبـالنك شمالی اتکلرندن واهقارك شمالنده‌کی مواقع مرتفعه‌دن برچوق وادیلر شماله طوغری اوزانه‌رق، تونسك وجزایردن قسنطینه ایالتنك جنوبنده‌کی جرید کولنه وسائر شطلره منتهی

اولور. قناریه آطه‌لرینك یعنی جزایر خالداتك قار.
شیسنده بحر محیط آطلاسی ساحلنه دخی صحرای کبیرك بر وادیسی واصل اولور، که پك اوزون دکل ایسه‌ده، او جهتده‌کی بر چوق اودیه‌نك اجتماعندن حاصل اولور. صحرای کبیرك قسم شرقیسنك اودیه‌سی قسم وسطیسنه نسبةً پك آز اولوب، الك بیوکی (تیبستی) جبالندن باشلایه‌رق (بحر الغزال) اسمیله چاد کولنه منتهی اولانیدر. بونلردن ماعدا صحرای کبیرك ایچنده قورومش کوللر حکمنده اولان برطاقم آلچق یرلره منتهی اولور بر چوق کوچك وادیلر واردر. صحرای کبیرك اودیه‌سی قورو ایسه‌ده، انهار یتاقلرندن اصلا فرقلری اولمیوب، وقتیله ایچلرنده صو آقمش اولدیغی بر چوق آثار وعلامالردن آکلا.
شیلیر. شمدی دخی یاغمورلرك کثرتی زماننده بو وادیلرده سیللر آقغه باشلایوب بعضاً منتهالرینه قدر واصل اولورلر؛ واکثریا یاری یولده قورورلر. چونکه صحرای کبیرده یاغمورلر پك نادر ایسه‌ده، بسبتون مجهول اولمیوب، بر قاچ سنه‌ده بر کره یاغار، ویاغدیغی وقت پك چوق صو دوکیلور. غرائبدن اوله‌رق صحرای کبیرده یر آلتنده آقار بر طاقم انهار بولندیغی مجرب اولوب، بعض یرلرنده بر قاچ قولاج قازلمغله ماء جاری‌یه تصادف اولنور. صحرای کبیرك ذکر اولنان اودیه‌سنك استقامت وتوجهنه نظراً قسم اعظمی نیجر ایرماغنه یعنی کینه کورفزینه، منتهای غربیسی طوغریدن طوغری‌یه بحر محیط اطلاسی‌یه، جزایرك جنوبنده‌کی قسمی مذکور شطلره، قسم وسطیسنك بر مقداری چاد کولنه ومنتهای شرقیسی نیله یعنی آق دکیزه تابع اولوب، برچوق یرلری دخی مخرجسز اوله‌رق داخلی کوچك حوضه‌لر تشکیل ایدیور. یاغمور یاغدیغنده بعض وادیلرك منتهی اولدقلری چقورلرك صو ایله طولمه‌سندن حاصل اولان موقت کوللردن بشقه، دائمی صورتده آز چوق صویی حاوی بعض «سبخه» لری دخی اولوب، الك باشلیجه‌سی مراکش طاغلرندن اینن (وادی ساوره) نك تشکیل ایتدیکی (سبخهٔ غوراره) در.

صحرای کبیرك هر طرفی تعریف ایتدیکمز صو.
رنده اولسه ایدی، هیچ بر نقطه‌سی قابل سکنی اوله.
میه‌جقدی. آنجق او قورو یرلرك وایصسز چوللرك آره‌لرنده عربیده (واح) تعبیر اولنور وچولك اور.
ته‌سنده بر آطه صورتنی کوستره‌ر بر طاقم کوچك یرلر بولنیور، که بر کوچك سبخه ویا صولی وادینك اطرافنده بولنوب، ویا قیولرینك صویی یقین اولوب، بر قاچ خرما آغاجلرینی ویا سائر اشجاری وبر مقدار نباتات ویشیللکی حاویدر. بوواحلر مسکون اولوب، کاروان یوللری دخی اکثریا بونلردن کچمکله، یولجیلر بونلره اوغرادقجه بر آز نفس آلیرلر.

اقلیم وهواسی. — صحرای کبیرك هواسی پك صیجاق ونهایت درجه‌ده یابس اولوب، همان هر طرفنده‌کی ممالکده جبال مرتفعه بولنمغله، دکیزلردن کلن بلوطلر بو طاغلر طرفندن جذب ویاغموره تحویل اولندیغندن، صحرای کبیره کیرن روزکارلر دائما پك قورو وکوك یوزی هر وقت براقدر. بو یبوستدن الکتریق او قدر چوقدر، که چوق دفعه قیرباچك صاللانمسندن ویا حیوانك قویروغنی اوینانمسندن شمشك کبی الکتریق ظهور ایدر. صحرای کبیرك هواجه اولان خصایص غریبه‌سندن بری ده کوندوز ایله کیجه آره‌سنده‌کی فرق کلیدر. کوندوزین میزان الحراره کونشده سانتیغراد حسابیله ٦٠ و ٧٠ وکولکه‌ده ٤٠ و ٤٥ درجه‌یه قدر چیقدیغی حالده، کیجه تحت الصفر ٢ و ٣ درکه‌یه قدر اینر؛ وطاغلرده بولنان صولر بر اینجه بوز زاری باغلار. روزکار هر خانکی طرفدن اسرسه، دائما صیجاق اسر. یاغمور موسمی اولمیوب، بعض دفعه بر طامله یاغمور یاغمقسزین بش آلتی سنه کچر؛ ویاغدیغی وقت اکثریا پك چوق یاغوب، وادیلری انهاره تحویل ایدر. صحرای کبیرك هواجه الك دهشتلی حالی سموم دینلن وجنوبدن اسن روزکاردر، که توزلری‌ده قالدیرمغله، اورته‌لغی بر قیرمزی بلوطله قاپلایوب، انسان وحیوانك کوزلرینی وبورنی قومله طولدیردقدن، و حرارت ویبوستدن بیوك بر درماندزلق ایراث ایتدکدن ماعدا، کاروانلرك صو طولملرینی بردن بره قورودورق، صوسزلقدن تلفلرینی موجب اولور. سراب دینلن و چوق دفعه سیاحینی آلداتوب یولدن چویره‌رك تلفلرینی موجب اولان منظرهٔ کاذبه‌ده دخی صحرای کبیرده کثیر الوقوعدر.

اراضیسی، نباتات وحیوانات ومعادنی. — صحرای کبیرك قوملری آنجق اراضیٔ عمومیه‌سنك طقوزده

Digitized by Google

ری اولوب، ذاتاً ده قوم بسبتون غیر منبت اولمدیغندن، بو اراضئ واسعه‌نك قوهٔ انباتیه‌دن محرومیتی مجرد قوملرینك کثرتندن ایلری کلیوب، اك برنجی سبب یاغمور و رطوبتك فقدانی، ایکنجیسی شدتلی روزکارلرك قوی و حرارت و یبوستدن توزه تحول ایدن سطح ارضی بر حالده براقیه‌رق لاینقطع تحریك ایتملری، واوچنجیسی ده تباشیر وطوز کبی بعض معادنك طوپراغه غلبه ایتملریدر. بر آز نباتاتك یتیشمه‌سنه استعداد حاصل ایتمکله قابل سکنی اوله‌جق بر حاله کچمش اولان واحه‌لرك صحرای کبیرك سائر طرفلرندن فرقلری مجرد بر مقدار رطوبتی حاوی اولملریدر. بو رطوبت قوملری وطوپراغی روزکارله تحریك اولنه‌میه‌جق بر حاله قویوب، جزئی بر طاقم نباتاتك یتیشمه‌سنه یول براقیر.

صحرای کبیرك تعریفی صره‌سنده نباتات و محصولاتندن بحث ایتمك غریب کورینه‌بیلیرسه‌ده، جناب حق کرهٔ ارضك هیچ بر طرفنی بسبتون محصولاتندن محروم براقمدیغندن، صحرای کبیرك دخی واحه‌لرنده، حماده تعبیر اولنان بعض یایله‌لرنده و جنوبی و شمالی کنارلرنده بعض نباتات انواعی بولنور. بو نباتاتك انواعی پك آز ایسه‌ده، اکثری سودان و ممالك بربریه نباتاتنه بکزه‌یوب، صحرای کبیرك کندینه مخصوص نباتاتی واردر. اشجاری بر طاقم چالیلرله نیمه و اکری بوکری بعض دیکنلی آغاجلردن عبارتدر. واحه‌لرده اکثریت اوزره خرما آغاجلری بولنوب، بو مبارك آغاجك میوه‌سی اورا اهالیسنك یکانه مدار معیشتی اولدیغی کبی، آغاجی و یاپراغی دخی احتیاجات مختلفه‌ده قوللانیلیر. صمغ آغاجلری وبعض حماده‌لرده حلفه اوتی دخی بولنور. بعض واحه‌لرنده وصودن بسبتون محروم اولمیان کنارلرنده نار، انجیر، قیصی، زیتون، آیوه، شفتالی، بادم، پورتقال، لیمون آغاجلری وباغ دخی بولنور. پك سیرك وپك آز اولان محصولاتی‌ده بغدای، آرپه، داری، بقله، نحود، بامیه، بطلجان، طوماتس، پنجار، شلغم، صوغان، صارمساق، قاون، قارپوز، خیار، فصولیه، کیمیون، کتن، کنویر، پاموق وسائره‌دن عبارتدر.

حیواناتی دخی بالطبع آز اولوب، حیوانات وحشیه‌دن بلمه‌سز بر نوع آرسلان آز جبالی جهتلرنده کثرتلی بولندیغی کبی، پارس دخی آز مقدارده ایسه‌ده، پك ییرتیجیدر. چقاللریله غزال و جیلانك انواعی و علی الخصوص ودان دینلان نوعی و میمونلر چوقدر. صیرتلانلری آزدر. دوه قوشلریله سائر طیوری پك سیرك اولوب، ییلان و عقرب و سائر حشراتی چوقدر. بحر محیط آطلاسی سواحلنده بالیقلر پك چوق اولوب، قناریه آطه‌لری اهالیسی طرفندن صید اولنور. حیوانات اهلیه‌سی واحه‌لره منحصر اولوب، مختلف الجنس قیون وکچی ایله کوچك وچرکین بر نوع صیغیر و آت، مرکب ایله دوه‌دن عبارتدر. دوه‌نك عادی جنسی و مهاری دینلن هجین نوعی چوق اولوب، عادی دوه‌نك سودندن، قیلندن، دریسندن و اتندن دخی استفاده ایدرلر. بونلر یوك ایچون و مهاریلر بینك اوله‌رق استعمال اولنوب، بونلر کونده ١٥٠ کیلومتره‌لك یول قطع ایده‌بیلیرلر.

صحرای کبیرك باشلیجه واك معروف معدنی طوز اولوب، یاغمور صولرینك طوپلانوب‌ده بعده تبخر ایتدکلری چقورلر، که (سبخه) دینمکله معروفدرلر، کلیتلی طوزی حاوی اولوب، بو طوزك سودانه نقلیچون سنوی سکسان بیك دوه قوللانیلیر. بو سبخه‌لردن بشقه بعض محللرنده قیا طوزی دخی بولنوب، سواحل غربیه‌سنده‌کی مملحه‌لردن دخی کلیتلی طوز چیقار.

اهالیسی، جنسیت ولسان و مذهبلری. — صحرای کبیرك واحه‌لرنده ساکن بولنان و یا چوللرده وحماده‌لرده جولان ایدن اهالیسی برقاچ قوم وجنسیته منسوب اولوب، بونلرك اك بیوکلری: اقوام بربریه‌دن اولان (توارق)، اقوام اصلیهٔ زنجیه‌دن بولنان (تیبو) و جزیرة العربدن هجرتله بربرلر و زنجیلرله قاریشمش اولان عرب و یا مغربی قوملریدر. توارق قومی صحرای کبیرك قسم اعظم وسطیسنده جزایر وسودانك جنوبندن سودانه وطرابلس غرب وفزانك حدود غربیه‌سندن تنبکتو جهتنه قدر منتشر اولوب، شمالی وجنوبی اوله‌رق ایکی قسمه منقسمدرلر. بونلرك احراری قبائل آره‌سنده دائمی صورتده محاربه‌ده بولنوب، یغماکرلکله وکاروانلری اورمغله یاخود کیدنلردن جزیه آلمغله یاشایوب، جزئی زراعتله اوغراشمق وحیوانلره باقمق وظیفه‌سنی کوله‌لرینه ترك ایدرلر. جسور و سرکش آدملردر. عربلر عندنده

(ملثمين) اسميله دخی معروف اولوب، يوزلرينی اورته‌رك يالكز كوزلرينی آچيق براقيرلر؛ وقادينلری سربست اولوب، مسافرلری قبول ايتمك وكنديلرينه حرمت و رعايت ايتمك وظيفه‌سنی قيزلرينه ترك ايتمك عادتلريدر. كنديلری مسلمان اولدقلری حالده، صويه طوقنمق كنديلرنجه عادتا حرام عد اولنوب، طهارت و نظافته رعايت ايتمزلر. شمالی توارقلر ٣٠٠٠٠ و جنوبيلر ٤٥٠٠٠ كه جمعاً توارقلر ٧٥٠٠٠ نفوس قدر تخمين اولنورلر. تيبولر صحرای كبيرك شرق جهتنده وتيبستی جبالی اطرافيله فزان و ودای آره‌لرنده ٥٠٠٠٠٠ مربع كيلومتره‌لك بر محل واسعده منتشر بولندقلری حالده، آنجق ٢٨٠٠٠ نفوسدن عبارتدرلر. بونلر دها ساكن آدملر اولوب، كاروانلر حقنده او قدر مخاطره‌لی دكللردر. بيوك بر فقر و ضرورتله ياشايوب، افراد قبائل رئيسلرينك تحت اداره‌سنده ايسه‌ده، توارقلرده‌كيلر كبی بونلرك كوله‌لری حكمنده دكلدر. عربلر توارقلرك غرب جهتنده و صحرای كبيرك قسم غربيسنده سنغال نهرينك ساحل شماليسنه‌دك منتشراولوب، شمالده‌كيلر خيمه نشين و جنوبده‌كيلر ساكندرلر. بونلر بربر و زنجی جنسلريله مخلوط ايسه‌لرده، ينه عرب اسمنی محافظه ايدوب، لسان عربی ايله متكلمدرلر. برچوق قبائله منقسم اولوب، اك معروفلری اولاد ديلم واولاد سبا قبيله‌لريدر. بو وجهله صحرای كبيرده عربی، بربر و تبو لسانلری مستعمل اولوب، لسان عربی عمومی اولمغله، توارقلرله تيبولرك دخی چوغی لسان عربيه آشنادرلر. اقوام مذكوره‌نك جمله‌سی دين اسلامله متدينندرلر.

بيوك طرق تجارتی. — صحرای كبيرك كنديسنه مخصوص محصولات و معادن و سائر منابع ثروتی اولميوب، بتون اهاليسی‌ده بر ايكيوز بيك نفوسدن عبارت اولمغله، حد ذاتنده بر كونه اهميت تجاريه وسياسيه‌سی يوغيسه‌ده، آق دكيز سواحلنده و آوروپانك قارشيسنده بولنان اسكله‌لرله منابع ثروتی غير منكر اولان سودان وآفريقای وسطی آره‌سنده بر حائل بولنديغندن، ايچندن كچن طرق عظيمه يعنی كاوران يوللری نقطه‌ نظرندن اهميتی پك بيوكدر. يول ديديكمز وقت مثلا آناطولی وروم ايليده آليشمش اولديغمز يوللره بكزر برشی آكلاشلمسون. صحرای كبيرده‌كی كاروان يوللری عادتا دكيزده‌كی سفائن يوللرينه بكزر. بو يوللرك اساسی اوغرادقلری واحلر وقيولرله بركه‌لردن عبارت اولوب، منزل يرينی طوتان وكاروانلرك صو آلمسنه يارايان بونقطه‌لردن شاشماق شرطيله، چولك ايچنده ايستنلديكی يردن كچيله‌بيلير. برده يول اثری مشهود اولمديغندن، و محل تمحل كوريلن حيوان و انسان كميكلرندن بشقه يوله دلالت ايده‌جك بر علامت بولنمديغندن، كاروانلری سوق ايچون ماهر دليللر واردر. بوكاروانلر ايكی اوچ بيك دوه و يولجيدن مركب اولوب، مع هذا كچدكلری يرلرده توارق رؤساسنه هديه‌لر ويرمدجه كچه‌مزلر. بو يوللر متعدد اولوب، اك قيصه‌لری واك ايشلكلری طرابلس غرب اسكله‌سندن بدأ ايله غدامس، غات ومرزوق قصبه‌لرندن كچن يوللردر. مرزوقدن كچن طريق جنوبه طوغری امتدادله، بر طاقم صرتلردن و تپه‌لردن كچه‌رك و بر چوق واحلره اوغرايه‌رق چاد كولنك ساحل غربيسنده واقع بر نوح مركزی (كوكه) شهرينه واصل اولور. بونك بر شعبه‌سی شرق جنوبی‌يه طوغری آيريله‌رق، وجالو واسطه‌سيله بنغازيدن ايني طريقله برلشه‌رك، چاد كولنك شرق جهتنده و دار فورك غربنده بولنان و دای مملكتنه واصل اولور. غات قصبه‌سی ايكی يولك ملتقاسنده واقع اولوب، بونلرك بری ينه مرزوقدن كلوب، غرب جنوبی‌يه و بعده جنوبه طوغری اوزانه‌رق و (آير) جبالندن كچه‌رك، سودانك حوصه وسوقوتو ممالكنه واصل اولور. ديكری غرب شمالی‌يه طوغری اوزانه‌رق، و تسيلی جبالنك صرتنی تعقيب ايده‌رك، شماله طوغری اوزانان وادی (ايغارغار) ك اوزرنده واقع (امكيد) قصبه‌سنده غدامسدن و جزايردن كلن و(البياض) ده برلشن ايكی طريقله برلشير؛ و اورادن ينه ايكی‌يه آيريله‌رق، بری جنوبه طوغری بالامتداد (اهغار) جبالندن مرورله (نيجر) ايرماغنك تشكيل ايتديكی شمال شرقی ديرسكنده واقع (بوروم) قصبه‌سنه واصل اولور؛ ديكری غربه طوغری دوامله، (ان صلاح) موقعنده غدامسدن، جزايردن وفاسدن كلن يوللرله برلشدكدن صكره، جنوب غربی‌يه طوغری اوزانه‌رق، مذكور نيجر ايرماغنك شمال غربی ديرسكنده واقع مشهور (تنبكتو) شهرينه واصل اولور. تنبكتويه مراكشك جهت غربيه‌سندن دخی

طوغريدن طوغري‌يه برطريق ايندر. طرابلس غرب ولايتنك جبل غربي سنجاغنه تابع بر قضانك مركزی بولنان غدامس قصبه‌سی صحرای كبيرك حدود وكنارنده واقع اولمغله، صحرای كبير كاروان يوللرينك اك اهميتلی موقف و مراكزندن اولوب، تنبكتو و بوروم و غات طريقيله حوصه و سوقوتويه قدر اوزانير يوللری واردر. طرابلس غرب بر كورفز داخلنده اولوب، صحرای كبيره و سودانه سائر سواحل شماليه‌دن زياده قريب بولنديغی كبی، بو ولايته تابع اولان غدامس و غات اهاليسی دخی اوته‌دن بری سودان تجارتنه آليشمش اولوب، ايچلرنده بيوك تجارلر بولنديغندن، فرانسه‌نك سودان تجارتی جزايره چويرمك اوزره واقع اولان مساعی وفداكارلقلريله برابر، بو تجارت ينه طرابلس غربه اينوب، غدامس وغات و مرزوق طريقلری صحرای كبيرك اك ايشلك كاروان يوللريدر. فرانسه حكومتی جزايردن وسنغالدن سودانك ايچنه ايكی دمير يول خطی تمديد ايدوب، آفريقای وسطينك تجارتنه مالك اولمق اوزره، صحرای كبيره دفعاتله كشف هيئتلری كوندرمش ايسه‌ده، بونلر كشفيات فنيه اجراسنه بيله موفق اوله‌مامشلردر. مصرطرفندن سودانه ايشلين كاروانلر ايسه نيلك مجراسنی تعقيب ايتدكلرندن، او جهتدن صحرای كبير سودان طرابلسی اوزرنده بولنميور.

صخر { صحابه‌دن بروجه آتی بر قاچ ذاتك اسميدر: (صخر بن جبر الانصاری) كه مناسك حج حقنده بر حديث شريفك راويسيدر. — (ابوحازم صخر الاحمسی) كه قيس بن ابی حازمك پدريدر. — (صخر بن سلمان) كه حقلرنده « تولوا واعينهم تفيض من الدمع » آيت كريمه‌سنك نازل اولديغی بكائيندن اولوب، بونلر جهاده كيتمك آرزوسنده بولندقلری حالده، بينديريله‌جك حيوان بولنمديغندن، جانب حضرت نبويدن رد بيورلمغله، اغلايه‌رق انصراف ايتمشلردی. — (ابو صعصعه صخر بن صعصعه الزبيدی). — (صخر بن عبدالله المدلجی) كه بر حديث شريفك راويسيدر. — (ابوحازم صخر بن العيلة الاحمسی) كه اهل كوفه‌دن معدوددر. — (صخر بن قدامة العقيلی) كه حسن بصری كنديسندن روايت ايتمشدر. — (صخر بن القعقاع الباهلی) كه « ما احببت ان يفعله بك الناس فافعله بهم و ما كرهت ان يفعله الناس بك فاجتنبه » حديث شريفنك راويسيدر. — (ابو بحر صخر بن قيس التميمی السعدی) كه احنف اسميله دخی معروف اولوب، «احنف» ماده‌سنده ذكری كچمشدر. — (صخر بن لوذان) كه اهل حجازدن معدود اولوب، جانب نبويدن يمنه ارسال بيورلمشيدی. — (صخر بن معاوية النميری) كه « ولا شئوم و قد يكون فی المرأة و الفرس و الدار » حديث شريفنك راويسيدر. — (صخر بن وداعة الغامدی) كه اهل حجازدن معدود اولوب، طائفده ساكن اولمش، وتجارتله مشغول بولنمشدر. بر حديث شريفك راويسيدر.

صخر { (ابن حرب بن اميه) [« ابوسفيان » ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

صخره { بيت مقدسده حضرت سليمان (عم)ك بنا ايتمش اولديغی معبدك محلی اولوب، قدس شريفك حضرت عمر (رضه) زماننده وقوع بولان فتحنده بو محلده بر جامع شريف بنا اولنمشدی، كه اليوم باقيدر.

صخره { اندلسده اكشونيه اقاليمندن اولديغی « معجم البلدان » ده مذكوردر.

صخرة حيوة { اندلسك غربنده بر قصبه اولديغنی ابن بشكوال بيان ايديور.

صخيرات التمام { (ياخود صخيرات اليمام) فخر كائنات (صلعم) افندمزك بدر غزاسنه عزيمتلرنده‌كی منزللرندن بريدر.

صداقت { (محمد) هند شعراسندن اولوب، پنجابده‌كی كنجاوه قصبه‌سندندر. مولانا محمد اكرم غنيمتك برادر زاده‌سی و مشايخ قادريه‌دن حاجی عبدالرحمنك مريدی ايدی. مشايخ قادريه سلسله‌سی حقنده « ثواب المناقب » عنوانيله ٥٠٠٠ بيتی حاوی بر مثنويسی واردر. ١١٤٨ تاريخنده وفات ايتمشدر. شو بيت اونكدر:

نياز مرا بود حق نمك برناز پنهانش
كه زمزم شد زاشك شورمن چاه زنخدانش

صدر { فرس شعراسندن بروجه آتی اوچ ذات واردر:

برنجيسی (سيد صدر جهان) هندستانك اود خطه‌سنده‌كی (پهانی) قصبه‌سندن اولوب، اكبر شاهه انتساب ايتمكله، بعض مناصب عاليه‌يه تعيين، و ٩٩٠ده

Digitized by Google

حكيم همام كيلانى معيتنده سفارتله ايرانه كوندريله‌رك، عودتنده قدرى برتر اولمش ايدى. زياده سيله كرم وسخاوته مالك برذات ايدى. ١٠٢٧ تاريخنده يوز يكرمى ياشنى متجاوز اولديغى حالده، وفات ايدوب، بهانيده دفن اولنمشدر. شو بيت اونكدر:

شكرى زان لب شيرين چون نصيب من نشد
دست بر سر ميزنم دائم زحسرت چون مكس

— ايكنجيسى (ميرزا صدر الدين محمد) جابر بن عبدالله انصارى حضرتلرينك نسلندن اولوب، جد اعلاسى امير تيمور طرفندن كرجستاندن اصفهانه كوتورلمش؛ وبونك اولاد واحفادى اصفهانده رتبهٔ وزارته نائل اولمشلر ايدى. صاحب ترجمه‌نك پدرى وجدمادريسى برفساد اثناسنده شهيد اولمغله، كنديسى سن شبابنده كابل طريقيله هندستانه قاچوب، برمدت كشميرده اقامتدن صكره، شاهجهان آباده و اورادن لكهنويه هجرت ايتمش، وبقيهٔ عمرينى اوراده كچيرمشدر. شو رباعى اونكدر:

زانروزكه از برم شد آن ماه
ميريزم اشك و ميكشم آه
اشكى وچه اشك اشك حسرت
آهى وچه آه آه جانكاه

— اوچنجيسنك ترجمهٔ حالنه دسترس اولنه‌میوب، يالكز شو بيتى كورلمشدر:

هركز دل مارا بغمى شاد نكردى
كشتى دكرانرا و مرا ياد نكردى

صدر الدين { [«ساقى» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

صدر الدين { ايران شعراسندن اولوب، نيشابورليدر. خوارزمشاهان زماننده ياشامشدر. شو ايكى بيت جملهٔ اشعارندندر:

كردهدت روز كار دست و زبان زينهار
دست درازى مجو چيره زبانى مكن
باهمه عالم ملاف باهمه كس ازكزاف
هرچه ندانى مكو هرچه توانى مكن

صدر الدين { (مير —) ايران مشاهير خطاطيندن اولوب، ميرزا شرف جهان قزوينينك اوغليدر. شاه عباس طرفندن تذكرهٔ دولتشاهك كتابتنه مأمور اولوب، اتمامنه موفق اوله‌مامشدر. ١٠٠٧ تاريخنده مشهده كيدركن بسطامده وفات ايتمشدر.

صدر الدين اردبيلى { (شيخ — موسى) ملوك صفويه‌نك جد اعلاسى اولان شيخ صفى الدين اردبيلينك اوغلى و خلفيدر.

صدر الدين زاده { (محمد صادق افندى) [«صادق افندى» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

صدر الدين قونوى { (ابو المعالى محمد بن اسحق) كبار مشايخ وعلمادن اولوب، قونيه‌ليدر. طفل ايكن پدرى وفات ايتمكله، طول قالان والده‌سى او وقت شامدن قونيه‌يه كلمش اولان محى الدين عربى حضرتلرى تزوج ايتمش؛ وكنديسنك تربيه‌سنه سبب اولمشدر. علوم ظاهريه و باطنيه‌ده عصرينك فريدى اولوب، شاكردانندن نيجه مشاهير علما يتيشمشدر. مولانا جلال الدين رومى حضرتلرينك دخى صاحب ترجمه‌دن اخذ علوم ايلش اولديغى مرويدر. «نصوص»، «فكوك»، «نفحات الهيه»، «مفاتيح الغيب»، «تفسير فاتحه»، «شرح حديث» عنوانلى كتابلر جملهٔ تأليفاتندندر. ٦٧١ تاريخنده وفات ايدوب، قونيه‌ده مدفوندر.

صدر فارسى { ايران مشاهير خطاطيندن اولوب، خراسانليدر. ثلث و نسخ كتابتنده مشهور اولوب، ٩٠٩ تاريخنده بر مصحف شريف يازه‌رق، سطرلرك آره‌سنده اينجه خطله و سرخيله آيات كريمه‌نك معناسنى وهامشنده فارسى تفسيرينى ضبط ايتمشدر. بومصحف شريف آيا صوفيه كتبخانه‌سنده موقوفدر.

صدرى { اوننجى قرن هجرى عثمانلى شعراسندن ايكى ذاتك مخلصيدر:

برنجيسى توقادلى زاده ديمكله متعارف اولوب، اسمى (پيرى) در. سلطان بايزيد خان ثانى دورندن داماً كبرا و وزرا مجالسندن آيرلمغله، جمله‌سنك احوالنى بيليردى. رملده دخى ادعاى مهارت ايدردى. شو مطلع اونكدر:

دل كورمسه يوزوكى خيالكله اكلنور
هجران شبنده فكر وصالكله اكلنور

— ايكنجيسى اشتيبلى اولوب، شيخى افندينك درسنه دوام ايتمش؛ و ٩٩٣ده استانبولده وفات ايلشدر. شو بيت اونكدر:

کرك درویش دلریش وکرك شاه جهان اولسون
سکا عاشق یکجن اول بحله امتحان اولسون

صدقی { (ابوسعید عبدالرحمن بن ابی الحسین احمد) مشاهیر مؤرخین ومحدثیندن اولوب، امام شافعینك اصحابندن یونس بن عبدالا علانك حفیدیدر. مصرك ایکی تاریخنی یازوب، ایکنجیسنی مصره دخول ایدن مشاهیرك تراجم احوالنه حصر ایتمشدر. بو تاریخلرینی (ابو القاسم یحیی بن علی الحضرمی) تذییل ایتمشدر. صاحب ترجمه ۳۴۷ تاریخنده وفات ایتمشدر.

صدقه { (بن منصور بن دبیس) [« سیف الدوله صدقه » ماده‌سنه مراجعت.]

صدقة السامری { (بن منجا بن صدقه) مشاهیر اطبا وحکمادن اولوب، شعر وادبیاتده دخی ید طولی صاحبی ایدی. ملوك ایوبیه‌دن ملك اشرف بن ملك عادلك خدمت طبابتنده بولنمش، وپك چوق انعاملرینه نائل اولمش ایدی. ۶۲۰ تاریخندن صکره‌جه حرانده وفات ایتمشدر. باشلیجه تألیفاتی بروجه آتیدر: «شرح التوراة»، «کتاب النفس»، «تعالیق فی الطب»، «شرح کتاب الفصول لابقراط» ناتمام، «مقالة فی اسامی الادویة المفردة»، «مقالة فی مسائل طبیة» توحیده دائر «کتاب الکنز فی الفوز»، «کتاب الاعتقاد». خیلی اشعاری دخی اولوب، شو بیت او جمله‌دندر:

مالاح لناظری من العین عیون
الاوجرت من ادمعی فیض عیون
غزلان تقابلن اراك و غصون
اعرض جنی فزون مابی جنون

صدقی { اوتنجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، یکیچری اوجاغنه منسوب ایدی. درکاه عالی چاوشی اولدقدن صکره برمقدار تیمارله تقاعدی اختیار ایتمشیدی. جلبری دعوت ادعاسنده بولنوردی. شو ایکی بیت اونکدر:

زلف نکاری یاد صبا تار ومار ایدر
نیجه شکایت ایتمیه‌یم روز کاردن
سودای زلفی ایله قرار ایتمیوب سحر
یکجدی نسیم قافلهٔ روز کاردن

صدقی { عثمانلی شاعره‌لرندن امة الله خانمك مخلصیدر. [« امة الله » ماده‌سنه مراجعت بیورله.]

صدقی { (شیخ سلیمان — افندی) متأخرین شعراء عثمانیه‌دن و طریقت سعدیه مشایخندن اولوب، سوتلیجه‌ده کائن تکیه‌نك پوست نشینی ایدی. (سلون افندی) دیمکله متعارفدر. ۱۲۵۳ ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

ماجرای دلی تقریره نه حاجت صدقی
بیلنور حال دلك دیدهٔ خونباردن آه

صدقی { ایران شعراسندن اولوب، استرابادلیدر قصیده کولقده مهارتی واردر. کاشانده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

باز کرسنه چشم بدور عدالتت
کنجشکرا بخانهٔ چشم آشیان دهد

صدقیا { ملوك بنی اسرائیلدن اولوب، میلاد عیسادن ۵۹۷ سنه اول بختنصر طرفندن قدس حاکملکنه نصب اولنمش؛ واون سنه حکومت سوردکدن صکره، بختنصره قارشی عصیان ایتمکله، جهانکیر موی الیه عسکر سوق ایده‌رك، اوزون بر محاصره‌دن صکره، کندیسنی اله کچیرمکله، کوزلرینی چیقاره‌رق، اسارت تحتنده ارض بابله کوندرمش ایدی.

صدقی زاده { (احمد رشید افندی) دور سلطان محمود خان ثانیده مسند مشیخت اسلامیه‌یه کچن علمادن اولوب، اردو قاضیسی صدقی افندینك اوغلیدر. ۱۱۷۱ تاریخنده طوغوب، علی الاصول دور مدارس وقطع مراتب ایده‌رك، بلاد اربعه ومکه واستانبول قضالرندن صکره، ۱۲۳۱ ده آناطولی ومتعاقباً روم ایلی قاضیعسکری اولمش؛ و ۱۲۳۸ ده مسند مشیخت اسلامیه‌یه ارتقا اولنه‌رق، اون بر آیه قریب بومقامده قالدقدن صکره، عزل اولنه‌رق، برکی قضاسی آرپه‌لق تخصیص اولنمش؛ وروم ایلی حصارنده‌کی یالیسنه چکلمش ایدی. ۱۲۵۰ تاریخنده وفات ایدوب، اکری قپو جوارنده طوغلو دده قربنده دفن اولنمشدر. فقهده وسائر علومده ید طولی صاحبی ایدی.

صدوی { شعرای ایراندن اولوب، عن اصل استرابادلی اولدیغی حالده، کاشانده یاشامش؛ و ۹۵۲ ده وفات ایتمشدر. شو قطعه جمله اشعارندندر:

کر عاقلی مباش مقید بهیچ جا
نشنیده‌ که ملك خداینده‌ خدا

Digitized by Google

بحر قنـاعتست كه در موج آمده
عريان تنى كه هست منقش زبوريا

صديق { (ابو امامه — بن عجلان الباهلى (الهمى) صحـابه‌دن اولوب، بعـده حمصده ساكن اولمش؛ و ٨١ تاريخنده وفات ايتمشدر. شام جهتنده‌كى صحابه‌نك اك صكره وفات ايدنلرندن اولوب، كنديسندن بر چوق تابعين روايت احاديث شريفه ايتمشلردر.

صِدّيق { حضرت ابا بكر (رضه) افندمزك مخلص شريفلريدر. (صديق اكبر) دخى دينور.

صرّاف { (شيخ ابراهيم — بن حسين) ابو الفتح سلطان محمد خان دورى كبار مشايخندن وآق شمس الدين حضرتلرينك مريدا. نندندر. صن اصل سيواسلى اولوب، قيصريه‌ده (خوند خاتون) مدرسه‌سنده مدرس ايكن، بو مدرسلكك مذهب حنفى اصحابنه مشروطيتنى خبر آلنجه، كنديسى شافعى المذهب اولديغندن، مدرسه‌يى تركله، كنديسنده حاصل اولان جذبه‌نك سوقيله، اردبيل مشايخنه واصل اولمق اوزره، اوطرفه متهىٔ عزيمت اولمش ايسـه‌ده، آق شمس الدينك اوصافنى ايشيدنجه، تبديل طريق ايله، مشاراليهك بولنديغى بكپازارى قصبه‌سنه كله‌رك، ارشاد اولنمش؛ وطول مدت خلوت ورياضت وعبـادتله مشغول اوله‌رق، زمرهٔ واصلينه قاريشمشدر. ٨٨٧ تاريخنده قصبهٔ مذكوره‌ده وفات ايدوب، قبرى اوراده زيارتكاهدر. اطوار سلوك حقنـده «كلزار» عنوانيله بر تأليفى واردر.

صرب { (Serbes) جنوبى اسلاو اقوامندن بر قوم اولوب، شعبـه‌لرى اولان خرواتلر واسلاوونلرله برابر بالقان شبه جزيره‌سنك شمال غربى كوشه‌سنده وآوستريا ومجارستانك اورايه قريب محللرنده والحاصل آدرياتيق دكيزينك شمال شرقى ساحليله صاوه حوضه‌سنده ساكندرلر. صربيه، بوسنه، هرسك، قره طاغ، دالماچيه، خرواتستان و اسلاوونيه مملكتلرى صرب اهالى ايله مسكوندر. بونلرك مجموعى تقريباً ٨ مليون نفوس تخمين اولنيور. صربلرك اصل وطنلرى قارپات سلسلهٔ جبالنك شمالنده غاليچيا‌ده اولوب، يدنجى قرن ميلاديده جنوب غربى‌يه طوغرى هجرتله، طونه‌يى تجـاوز، و شمدى بولنـدقلرى يرلره دخول ايده‌رك، و اورالرده بولدقلرى ايليريان وكلت اقواميله قاريشـه‌رق، ولسانجه بونلره غلبه چاله‌رق، يرلشمش؛ وبر طاقلرى بالقانلرك ايكى طرفنه يايلوب، اورالرده وولغـا جهتندن كلن بلغار تاتارلريله قاريشـه‌رق، بو اختلاطدن شمديكى بلغـار قومى تولد ايتمشدر. بووجهله بلغارلر تاتار ايله صربدن وصربلر دخى اصل صرب ايله كلت وايليريان اقوامى افرادندن مركبدر. صربلر وعلى الخصـوص بوسنه وهرسـك ايله قره طاغ ودالماچيه‌ده سـاكن اولوب‌ده ايليريانلرله يعنى اسـكى آرناودلرله اختلاط وامتزاج ايدنلرى سـائر اسلاولر كبى قيصـه بويلى وكوچك بدنلى آدملر اولميوب، بالعكس اوزون بويلى، ايرى بدنلى وقهرمانانه اطوار و حركاته مالكدرلر. صرب لسـانك ادبياتى يكى اولوب، اورتودوقس مذهبنده بولنـانلرى روس و قتوليك مذهبنه تابع اولانلرى لاتين حروفيله لسانلرينى يازارلر. بونلرك ايچنده ياريم مليوندن زياده مسلمان دخى بولنوب، بوسنه وهرسكده ساكن اولدقلرى اونودلماملیدر. بونلر دخى لسـانلرينى خط عربى ايله تحريره چاليشيورلر.

صربستان { ياخود صربيه (Serbie, Servie) وصربجه (Srbiia) بالقان شـبه جزيره‌سى دول صغيره‌سـندن اولوب، يقين وقتـه كلنجه‌يه قدر دولت عثمانيه‌يه تابع بر پرنسلك ايكن، برلين معاهده‌سيله دولت مشاراليهايه اولان ارتباطى قطع اولنه‌رق، استقلال ويرلمش، ودرت سنه صكره عنوانى قراللغه تحويل اولنمشدر.

موقعى، حدود ومساحه‌سى. — صربيه قراللغى بالقان شـبه جزيره‌سنك شمال غربى قسمنـده واقع اولوب، صرب اهالى ايله مسكون اولان ممالكك قسم شرقيسندن وتقريباً بر ثلثندن عبارتدر. ٤٢° ٢٢′ ١٥″ ايله ٤٤° ٥٨′ ٥٠″ عرض شمالى و ١٦° ٤٩′ ٣١″ ايله ٢٠° ٢٩′ طـول شرقى آره‌لرنده ممتـد اولوب، غير منتظم بر مثلث صـورتنى ابراز ايديور، كه اساسى شمالده صـاوه و طونه نهرلرنده ورأسى جنوبده ورانيـه قربنده‌در. شمالاً بلغراده قدر صاوه واورادن آشاغى طونه نهرلريله آوستريا ومجارستان دولتندن آيريلوب، شرقاً اولا ينه طونه نهرا. سيله رومانيـه‌دن آيرلمشـدر. طونه‌دن (تيموق)

Digitized by Google

منصبنـدن حدود آیریلوب ، اورادن یوقاری شرقاً بلغارستانله، جنوباً وجنوب غربی جهتندن ممالك عثمانیه‌نك قوصوه ولایتیله یعنی آرناودلق حظه‌سیله، غرباً دخی بوسنه ایله محدوددر. حدود غربیه‌سنك قسم اعظمنی (درینه) نهری تشکیل ایدوب، شرق وغرب جنوبی حدودینك دخی اکثری تقسیم میاه خطنی تعقیب ایتدیکچـون ، همان هرطرفدن حدود طبیعیـه ایله محدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۴۸ ۵۸۹ مربع کیلو. متره واهالیسی ۲ ۱۶۲ ۷۵۹ کشیدر.

حال طبیعیسی، جبال وانهاری. — صربستانك اراضیسی پك عارضه‌لی اولوب، بوکوچك مملکته اوچ طرفدن طاغلر کیره‌رك، ایچنده تشعب ایدرلر. آلب سلسلهٔ جبالنك بوسنه وآرناودلقده طوغری اوزانان شرق قولی صربیه‌نك غرب جنوبی جهتندن بومملکتك ایچنه برقول اوزاتدیغی کبی، شرق جنوبی جهتنـدن دخی بلقان سلسنك بر قولی کیرر، وشمال شرق کو. شه‌سنده دخی قارپات سلسلهٔ جبالنك برقولی طونه‌یه کچید ویردکدن صکره کسب ارتفـاع ایدر. بو اوچ مختلف جهتدن کلن طاغلر صربیه داخلنـده بر چوق قوللر وشعبه‌لر صالیه‌رق ، بربرلرینه کرفت اولدقلری حالده ، طاغلق وپك عارضـه‌لی بر یر حاصل ایدرلر؛ وآره‌لرنده برچوق طار بوغازلر وبعض کوزل دره‌لر وبایرلر تشکیل ایدر. بوطاغلر اوقدر قاریشیقدر، که اکثرینك خانکی طاقه منسوب اولدقلری فرق اولنه. میوب، چوغی منفرد کبی کورینور. غرب جهتنده‌کی طاغلرینك اك یوکسکلری حدود عثمانیه‌ده‌کی (یاوور پلانینه) و(غولیه پلانینه) اولوب، برنجیسنك ۱۷۰۰ وایکنجیسنك ۱۸۱۹ متره ارتفاعی واردر. دها شمالده بوسنه‌حدودی قربنده (یاغودینه) و(مالین) طاغلری بولنوب، ایکیسنك محل التصاقنده اولان (للووه) طاغنك ۱۲۷۲ متره ارتفاعی واردر. جنوب جهتنده حدودعثمانیه‌ده واقع (قپائونیق) طاغنك اك یوکسك محلی ۱۸۲۲ متره ارتفاعنده‌در. شرق جهتنده بلغا. رستان حدودنده واقع (استاره پلانینه) طاغنك اك یوکسك ذروه‌سی ۲۱۱۹ متره یوکسك اولوب، بتون صربیه‌نك اك مرتفع محلیدر. قارپات سلسله‌سنه مربوط اولان شمال شرق جهتی طاغلرینك باشلیجه‌سی (غو. لوبینیه) سلسله‌سی اولوب، اك یوکسك ذروه‌سنك ۱۱۷۴ متره ارتفاعی واردر.

میاه جاریه‌سی وانهاری پك چوق اولوب ، طونه ایرماغی حدودشمالیه‌سنك قسم اعظمیله حدود شرقیه. سنك برمقـدارینی آیرمغله، صربستان تمامیله طونه حوضه‌سی داخلنده‌بولنیور. طونه‌یه تابع صاوه نهری حدود شمالیه‌سـنك قسم غربیسنی تشکیل ایدیور. صاوه‌یه تابع (درینه) نهری حدود غربیه‌سنك قسم اعظمنی تشکیل ایدوب ، صاقدن صربیه طوپراغنده بر ایکی چای دخی آلیر. حدودینی آیران بو اوچ نهردن بشـقه، صربیه‌نك ایچنـده جریان ایدر و ینه طونه‌یه‌منصب‌اولور برقاچ نهراولوب، بونلرك‌اك بیوکی (موراوه) نهریدر. صربستانك قسم اعظمی مورا. وه‌نك حوضه‌سندن عبارت اولوب ، بونهر بلغارستان وممالك عثمانیه حدودنده‌کی طاغلردن وبالکز بر قولی بلغارستان حدودی داخلنـده نبعـان ایدن بر چوق چایلردن بالتشکل ، صربیه‌نك اورته‌سـندن شماله طوغری‌جریانله، بلغار موراوه‌سی‌نامنی محافظه‌ایدوب، صربیه‌نك وسطلرنده غرب جهتندن‌کلن صربیه مورا. وه‌سیله برلشیر. اشبو صربیه موراوه‌سی‌دخی قوصوه ولایتنك پرشـتنه سنجاغندن صربیه‌یه کیرن (ایبار) نهرینی آلیر. بواجتماعدن صکره موراوه نهری خیلی بیوك اولدیغی حالده، شماله طوغری اولان جریاننده دوامله، صاغ وصـولدن برقاچ چایك دها صـولرینی جمع ایده‌رك ، بر طاقم طار بوغازلردن بعـد المرور، سمندره اووه‌سـنه دوشـوب ، ایکی قوله آیریلیر، که بری سمندره قربنده ودیکری دها آشاغیده طونه‌یه دوکیلور. صربستانك بتون قسم‌جنوبیسی یعنی‌نصفندن زیاده‌سی موراوه حوضـه‌سی داخلنده اولوب، بتون میاه جاریه‌سی بونهره دوکیلور. قسم شمالیسنده ایسه طوغریدن طوغری‌یه طونه‌یه دوکیلور بر قاچ نهری دها واردر، ٥ بونلرك باشلیجه‌لری موراوه منصبنك آلت طرفنده طونه‌یه دوکیلن (ملاوه) و غرا. دیشته‌ده‌دوکیلن (پك) ایله شرقاً بلغارستان‌حدودینك قسم شمالیسنی آیران (تیموق) نهرلریدر. درینه ایله موراوه مجرالری آره‌سنده دخی صاوه نهرینه دوکیلور (قولوباره) اسمنـده بر نهر واردر ، که (مالین) طاغلرندن اینن برقاچ چایدن تشکل ایدر.

صربیه‌نك ذکره شایان کوللری اولمیوب ، یالکز جنوب شرقی جهتنده‌کی مرتفع محللرنده بعض کوچك کوللری و طونه و صـاوه یتاقلری قربنـده بعض

Digitized by Google

بطاقلقلری و بو ایکی مجرانك ایچنده بر قاچ کوچك آطه‌سی دخی واردر.

اقلیم وهواسی . — صربستانك هواسی عمومیت اوزره معتدل اولوب ، میزان الحراره یازین نهایت ۲۵ درجه وقیشین تحت الصفر ۲ درجه کوسترر. آنجق برسنه‌سی برسنه‌سنه بکزمیوب ، اکثریا اسن روزکارلره کوره تخلف ایدر. صربیه هرنه‌قدر موقعاً اوروپانك ممالك جنوبیه‌سندن معدودایسه‌ده، هواجه اوروپای وسطی‌یه مشابه‌اولوب، جهت جنوبیه‌سنده‌کی طاغلرك ارتفاعی جنوب روزکارینك حلولنه مانع اولور؛ ومملکتنك شماله طوغری مائل اولمسی اقطار شمالیه احوال‌هوائیه‌سنك سرایتنه یاردیم ایدر. قیشین اکثریا شمال غربی وشمال شرقی روزکارلری اسوب، برنجیسی قار یاغدیرر ؛ و ایکنجیسی آچیق هوا ایله قورو صوئوغی کتیرر . جنوب روزکاری سیرك اولوب ، اسدیکی وقت هوایی ایصیده‌رق، یاغمور یاغدیرر . اك کوزل هواسی آدریاتیق دکیزندن کلن غرب وغرب جنوبی روزکاری اسدیکی وقت اولوب، قیشین کوزل یاغمورلر یاغدیرر ، و یازین سرینلکی موجب‌اولور. یاغمورلرینك مقداری حداعتدالده‌در.

اراضیسی ، محصولات و نباتات و حیواناتیله معادنی . — صربستانك اراضیسی و علی الخصوص موراوه وصاوه وادیلری پك منبت‌اولوب، هرنه‌قدر زراعت هنوز اسکی اصولده اجرا اولنمقده ، وتعاقب مزروعات اصولی بیلنمیوب، برقاچ سنه‌صره‌سیله برنوع محصول اکیله‌رك، بعده‌اراضی‌دیکلندیرلمکده ایسه‌ده، ینه احتیاجات محلیه‌یه کفایت ایتدکدن صکره ، خیلی مقداری‌ده اخراج اولنه‌جق قدر محصولات حاصل اولمقده‌در. محصولاتنك نصفنه قریب مقداری مصر اولوب ، اهالیٔ محلیه‌نك باشلیجه تعیشی بوندن اولدقدن بشقه، سنوی بش اون بیك طونیلاته‌لق مصر دخی اخراج اولنور. سائر محصولاتنك قسم اعظمی بغدای اولوب، بوندن سنوی قرق اللی بیك طونیلاته‌لق اخراجات وقوع بولمقده‌در. آربه، چاودار، یولاف و سائر حبوبات اوچنجی درجه‌ده‌در . کنویر محصولاتی دخی چوق اولوب ، سنوی تقریباً بریچق ملیون فرانق قیمتنده اخراجات وقوع بولیور. توتون محصولاتی‌دخی مقدما چوق‌ایدیسه‌ده، انحصار اصولنك اتخاذندن بری آزالمقده‌در . شرق وجنوب جهتلرنده باغلر چوق اولوب ، خیلی شراب اولمقده ایسه‌ده ، اعمالی اصولنی بیلمدکلرندن ، یالکز بر آز یرلوینك شرابی‌مقبولدر. سبزه‌واشجار مثمره باغچه‌لری دخی چوق اولوب ، اك بول میوه‌لری اریکدر . بو میوه‌دن کلیتلی مقدار قورودیلوب، اخراج اولندیغی کبی، برخیلی مقداری‌ده (اشلیونه) دینلن برنوع رقی ونماردن اخراجنه استعمال اولنور. الما، آرمود، کراز، اینجیر، بادم ، کستانه وسائر میوه‌لر دخی حاصل اولور. اخیراً پاموق زرعی دخی تجربه اولنه‌رق ، ایی نتایج آلنمشدر . صربلیلرك یوزده طقسانی کویلی‌اولوب، زراعتله مشغول‌اولدقلری‌کبی، قصبه‌لیلردن برقسمنك دخی مشغولیتی زراعتدر.

ادارهٔ عثمانیه زماننده صربیه مرعالرینك کثرتیله مشهوراولوب، اووقتدن‌بری‌مرعالرك چوغی آچیله‌رق تارله‌یه تحویل اولنمش ایسه‌ده، ینه مرعی وچایرلری و بناءً علیه حیوانات اهلیه‌سی چوقدر . بر آز اسکی اولان بر استاتستیقه کوره ، صربیه داخلنده ۱۱۰۰۰۰۰صیغیر، ۱۹۶۰۰۰آت، ۲۱۵۰۰۰۰، طوموز، ۳۴۸۰۵۰۰ قیون و ۵۸۶۵۸۰ کچی موجوددر. آنجق حیوانات یتیشدیرمك فن‌واصولی بیلنمیوب، حیوانات‌کندی‌باشلرینه براقلمقده‌اولدیغندن، اکثری ضعیف و جنسلری عادیدر . شرق جهتنده وزایچار اطرافنده آتلرك جنسی ضررسزدر. قیونلرینك یاپاغیسی چوق ایسه‌ده، قالین وسرتدر. طوموزلری میشه اورمانلرنده پلاموطله بسلندیکندن مقبول اولوب ، سنوی اون اون ایکی ملیون فرانق قیمتنده آوستریایه اخراجاتی اولیور. آریلرله ایپك بوجکلری پك آزدر.

اورمانلری وقتیله پك چوق ایکن، ایی باقلمامقدن چوغی تلف اولوب ، یالکز جنوب غربی و جنوب جهتلریله درینه نهری حوضه‌سنك یوقاری طرفلرنده کنیشجه اورمانلر بولنمقده‌در. اورمانلرینك اشجاری میشه، چام، کورکن وسائر انواعدن عبارت اولوب، باشلیجه اودون قطعنه یارارلر. کراسته قطعنه یارار آغاجلری پك آز اولوب ، صربستانك کراسته‌سی آوستریادن ادخال اولنور. نباتات و اشجارجه صربیه بر طرفدن آلمانیه وسائر وسطی اوروپا و بر طرفدن دخی بالقان اقطارینه مشابهدر.

معادنجه صربیه پك زنکین اولوب، کمور ولنکیت

وغرافیت کلیتله بولندیغی کبی، دمیر، باقیر، قورشون، کوش، آنتیمون، جیوه، مقناتس، نیکل، قوبالت وآلتون معدنلری دخی مختلف محلرنده بولنوب، اسکی روماليلر صربیه ده معادن چیقارمق اوزره آیریجه بر دائره تشکیل ایتمشلردی؛ و چیقارمش اولدقلری معدنلرك اوجاقلری الیوم مشهوددر. آنجق شمدیکی حالده معادن مذکوره‌نك پك آز چیقا‌رلقده‌در. هرر نکده مرمرلرله لیطوغرافیا طاشلری دخی چوقدر. میاه‌معدنیه‌سی پك چوق اولوب، انواع امراضه نافع برقاچ قابلیجه‌سی‌ده واردر.

معارف وصنایع وتجارتی. — صربیه‌ده معارف عمومیه هنوز کری ایسه‌ده، اللی سنه‌دن بری ترقی طریقنی طوتوب، سنه‌دن‌سنه‌یه چوق فرق ایتمکده‌در. بوندن یدی سنه اولکی استاتستیقه کوره، صربیه‌ده ٦٦٨ مکاتب ابتدائیه، ٢٢ مکاتب اعدادیه، ٥ مکاتب خصوصیه، ٢ دارالمعلمین، بر عقائد مکتبی، بر اناث مکتب عالیسی، وبلغرادده اوچ شعبه‌یه منقسم بر دار الفنون‌واردر. دارالفنونك ٣٠٠ ی متجاوز شاکردی و٣٢ معلمی واردر. بلغرادده بر آقادمیا وبوکا مربوط ٥٢٠٧٣ جلدی حاوی بربیوك کتبخانه ایله برموزه موجوددر. اهالی‌یی مطالعه‌یه آلیشدیرمق اوزره ٤٢ قرائت جمعیتی دخی بولنوب، بونلرك نشرمعارف خصوصنده پك بیوك خدمتلری کورلمشدر.

صنایع هنوز پك کری اولوب، اهالینك زراعت وحیواناتله اشتغالی و شهر و قصبه‌لرك ندرتیله اکثر اهالینك کویلیدن عبارت اولمسی صنایعك ترقیسنه مانع اولمشدر. صنایع محلیه اولرده قادینلر طرفندن یاپیلان بز، شیاق، چوراب کبی کندی ملبوساتلرینه متعلق شیلردن عبارتدر. بتون صربیه‌ده‌کی ماکینه‌لر آنجق ١٠٠ عددنده اولوب، بونلرك‌ده قسم کلیسی دکرمندن عبارتدر. صو دکرمنلری دخی چوقدر. بلغرادده برقاچ طوغله‌وکرمید وبرقاچ بیره فابریقه‌سی واردر. پیروتده یعنی شهرکویده اداره‌ٔ عثمانیه زمانده یاپیلان خالیلر وکلیملر صنعتی تدنی ایتمش‌ایسه‌ده، ینه خیلی مقدار کوزل خالی وکلیم یاپلقده‌در.

تجارتی پك اوقدر ایلری اولمیوب، اخراجاتی ٤٠ وادخالاتی ٣٥ ملیون فرانق‌راده‌لرنده‌در. اخراجاتی باشلیجه ذخایر، طوموز وسائر حیوانات، دری، اریك وسائره‌دن عبارتدر. تجارتنك قسم اعظمی آوستریا وایکنجی درجه ممالك عثمانیه ایله اجرا اولنوب، سائر دولتلرله اولان تجارتی پك جزئیدر. ترانسیت تجارتی یعنی خارجدن کلوب ینه خارجه کیدن مواد تجاریه دخی سنوی ٧ ملیون فرانق راده‌لرنده‌در. داخلی تجارتی پك آز اولوب، باشلیجه حیوانات آلیم وصاتیمندن عبارتدر. صربیه داخلنده یوز قدر پنایر قوریلور. بلغرادده بر بیوك بانقه ایله دیکر بر بانقه وبری بلغرادده بری نیشده اولمق اوزره ایکی ترهین املاك بانقه‌سی واردر. تجارتی تسهیل ایچون متعدد دمیر یوللری اولمیوب، درسعادتدن اوروپایه کیدن بیوك خط شهرکویندن ونیشدن کچه‌رك، ونیشده سلانیك واسکوبدن کلن طریقیله برلشه‌رك، بلغرادده واصل اولور؛ وصاغدن کسندره‌یه وصولدن قراغو-یواچه برر شعبه دخی اوزاتیر. شوسه‌لری اولدقجه منتظمدر. طونه وصاوه نهرلری سیر سفائنه صالح اولوب، تجارتك تسهیلنه خیلی یاردیملری اولور.

اهالیسی، جنسیت ولسان ومذهبلری. — صربیه اهالیسی، یوقاریده دینلدیکی کبی، ٢ ١٦٢ ٧٦٠ کشی اولوب، یوزده ٥١ دن زیاده‌سی ذکور و٤٩ دن آز مقداری اناثدر. تأهلات چوق اولوب، تولدات اوقدر چوق دکل ایسه‌ده، وفیات آز اولدیغندن، بومملکتك اهالیسی سنه‌ده بیکده ٢٠ نسبتنده تزاید و تکثر ایتمکده‌در. اهالیسنك اونده طقوزی صرب قومنه منسوب اولوب، قصوری رومان، چنکانه وسائره‌دن عبارتدر. صربستانده ساکن اولان صربلر عموم صرب قومی افرادینك بر ربعندن آز اولوب، بوسنه، هرسك، قره‌طاغ و مجارستانده‌کی صربلردن لسان و جنسیتجه فرقلری اولمدیغی کبی، خروات و اسلاونلردن دخی فرقلری پك آزدر. بلغارلر وروسلرله اولان قرابت جنسیه‌لری ایکنجی و سائر اسلاولرله اولان مناسبتلری اوچنجی درجه‌ده‌در. عمومیت اوزره صربلیلر اورتودوقس مذهبنده اولوب، بو مذهبده بولنمیان اهالی آنجق ٢١٠٠٠ کشی‌یه بالغ اولور، که بونلردن ١٣٠٠٠ قدری مسلم، ٤٠٠٠ ی قتولیك، ٣٥٠٠ ی یهودی و ٥٠٠ قدری پروتستاندر. صربجه اسلاو لسانلرینك الك لطیف و آهنکلیسی اولوب، بو لسان اون دردنجی قرن میلادیده یازلمغه باشلامش ایسه‌ده، بر چوق وقت کتابلری برطاقم مذهب کتابلرندن عبارت قالوب،

نهایت قرن حاضر میلادیده (ووق قراجیچ)ك سعی وغیرتیله صرف ونحو ولغت کتابلری ضبط اولنه‌رق، ادبیاتنك اساسی وضع اولنمش؛ وجغرافیوندن حکایه‌نویس (میلیچویچ)، شاعر (ولادان کورکوبچ)، منقد (وولوویچ)، طبیعیوندن (پانجیچ)، علم الارض علماسندن (یویوویچ)، جغرافیوندن (قاریچ) وتعریف الامم علماسندن (غویچویچ) کبی علما و ادبانك همتیله صرب ادبیاتی خیلی ترقی ایتمش؛ وکتب ادبیه وفنیه‌لری چوغالمشدر.

تقسیمات ملکیه‌سی، شهر وقصبه‌لری. — صربستان مقدما ۲۲ سنجاغه منقسم ایکن، ۱۸۹۰ تاریخنده پایتختی اولان بلغراد شهرندن ماعدا ۱۵ سنجاغه تقسیم اولنمشدر، که اسملریله مساحهٔ سطحیه‌لری و نفوس ومرکزلری بروجه آتیدر:

سنجاق	مربع کیلومتره	اهالی	مرکزی
بلغراد شهری	۱۲	۵ ۴۵۸	بلغراد
قراغویواج	۲ ۳۸۵	۱۴۰ ۱۶۵	قراغویواج
قرانیه	۳ ۲۵۹	۹۱ ۹۱۵	تغوتین
قروشواج	۳ ۲۵۶	۱۴۹ ۲۶۴	قروشواج
موراوه	۳ ۱۱۰	۱۰۹ ۹۰۴	چویریه
اوبیچه	۴ ۳۸۳	۱۳۷ ۷۰۳	اوبیچه
پیروت	۳ ۱۴۳	۱۲۰ ۷۵۳	پیروت
پودونلویه	۳ ۲۴۱	۲۶۰ ۱۹۸	سمندره
پودرینه	۲ ۳۷۶	۱۷۷ ۰۲۳	شاباچ
پویاروواج	۳ ۶۳۸	۲۰۴ ۷۲۲	پویاروواج
رودنیك	۴ ۵۵۱	۱۵۱ ۶۸۹	چاچاق
تیموق	۲ ۰۹۲	۹۲ ۳۴۳	تنایواج
توپلیچه	۲ ۶۳۳	۱۴۱ ۲۳۶	بروقوپیله
چرنارقه	۱ ۴۳۹	۶۹ ۰۶۳	زایچار
والیوو	۲ ۹۰۵	۱۱۳ ۸۱۸	والیووه
ورانیه	۴ ۱۹۷	۱۴۷ ۶۰۱	ورانیه
جمعاً	۴۸ ۵۸۹	۲ ۱۶۲ ۷۵۹	

بو سنجاقلرك هر بری بر قاچ قضایه وقضالر ناحیه‌لره منقسم اولوب، بتون صربیه‌نك قضالری ۷۲ وناحیه‌لری ۱۲۷۰ در. قرا وشهر وقصبه‌لری ۳۲۳۳ عددنده‌در. مرکز وپایتختی اولان بلغراددن بشقه شهر اطلاقنه شایان معموره‌سی اولمیوب، شهر مذکورك ۵۴ ۴۵۸، نیشك ۱۹ ۹۷۰، لسقوواچك ۱۲ ۱۴۶، قراغویواچك ۱۱ ۹۳۲، ورانیه‌نك ۱۱ ۳۹۹، پویاروواچك ۱۱ ۱۴۰، شاباچك ۱۰ ۵۵۵، پیروتك یعنی شهر کوینك ۱۰ ۱۰۸، سمندره‌نك ۶ ۵۷۵، اوبچه‌نك ۵ ۶۱۵ وآلکسیناچك ۵ ۰۸۵ اهالیسی واردر. بش بیکدن آز نفوسلری اولان قصبه‌لری ده آزدر.

اصول اداره‌سی، قوهٔ مالیه وعسکریه‌سی. — صربیه‌نك حکومتی مشروطیتله اداره اولنور قراللق اولوب، قراللغی اوبرنوویچ عائله‌سنده ارثاً پدردن اولادینك بیوکنه انتقال ایدر. ۸ ناظردن مرکب هیئت وکلاسی، اسقوپچینه اسمیله ۱۳۴ اعضادن مرکب مجلس مبعوثانی و ۱۶ اعضادن مرکب بر شورای دولتی واردر. مبعوث انتخاب ایتمك حقی ۲۱ یاشنی متجاوز وسنوی اقلی ۳۰ فرانق ویرکی ویرر اهالی‌یه و مبعوث انتخاب اولنمق حقی دخی ۳۰ یاشنی متجاوز اولانلره مخصوصدر. هر سنجاقدن انتخاب اولنه‌جق مبعوثلردن ایکیسنك مکاتب عالیه‌دن چیقمش اولمسی شرطدر. شورای دولت اعضاسنك نصفی مجلس مبعوثاندن انتخاب، ونصف دیکری قرال طرفندن تعیین اولنور. ناحیه مدیرلریله مجلسلری دوائر بلدیه رؤسا ومجالسی کبی اهالی طرفندن انتخاب اولنور. وارداتی ½ ۵۶ ملیون فرانق راده‌لرنده اولوب، مصارفی ½ ۵۹ ملیون فرانقدن زیاده‌جه‌در. دیونی ۳۳۰ ملیون فرانقدر. قوهٔ عسکریه‌سی ۸۴ ۰۰۰ عساکر نظامیه و ردیفه ایله ۷۳ ۵۰۰ عساکر ملیه‌دن عبارت اولوب، خدمت موظفه‌سی بر وردیفاکی طقوز سنه‌در. بلا استثنا هر صربلی یکرمی بر یاشندن اوتوز بر یاشنه‌دك نظامیه وردیف سلکنده بولنوب، بعده اون سنه برنجی واون سنه دخی ایکنجی صنفده که جمعاً یکرمی سنه عساکر ملیه سلکنده بولنور. صربیه اسویچره کبی آوروپا دولی ایچنده ساحله مالك اولمیان بر دولت اولمغله، بحریه‌سی یوقدر.

احوال تاریخیه‌سی. — صربستان جوارلرنده‌کی یرلرله برابر زمان قدیمده پلاسج اقوامندن تراکیا خطه‌سی اهالئ قدیمه‌سیله همجنس بر قومله مسکون اولوب، بعده غرب شمالی جهتندن کلت اقوامندن دخی بر جماعت کلوب یرلشمش ایدی. مؤخراً روماليلرك ضبطنه کچوب، آشاغی میسیا تسمیه اولنان بلغارستاندن تفریق ایچون، (یوقاری میسیا) تسمیه اولنمشدی. او صره‌ده بر چوق رومالیلر بو طرفه نقل وتوطن ایتمکله، اهالئ اصلیه‌سی دخی بر درجه‌یه قدر لاتینلشمشیدی. یدنجی قرن میلادیده قسطنطینیه

روم ایمپراطورلرندن (هراقلیوس) طرفندن آوارلره قارشی امداده دعوت اولنان صربلر قاریات سلسلهٔ جبالنك اوته‌سندن کلوب، صربیه‌ده یرلشمش؛ وبونلر هر بری کندی رئیسی طانیر بر چوق قبائله منقسم اولوب، بونلرك (زوپان) اسمیله (درینه) کنارنده واقع (دشنیچه) ده مقیم بر باش رئیسلری وار ایدی ایسه‌ده، حقیقتده بینلرنده برکونه ارتباط ومنتظم برحکومت یوغیدی. بونلر روم ایمپراطورلری نامنه بلغارلره قارشی بر چوق وقت محاربه ایتدکدن صکره، ۱۰۱۹ تاریخ میلادیسنده ایمپراطور (واسیل) ك بلغار دولتنه ختام ویرمسیله، بو محاربه‌لر برطرف اولمش ایسه‌ده، صربیه دخی بیزانس دولتنك برایالتی حکمنه کیرمشدی. صربلیلر اوندن اول طقوزنجی قرن میلادیده خرستیانلغی قبول ایتمشلردی. صربلیلر اووقت بیزانسك تابعیتندن چیقمق تشبثاتنه کیریشوب، نهایت رؤسالرندن (استفان نمانیا) اسمنده بری ۱۱۵۹ ده صربلیلره استقلالی قزاندیرمغه مقتدر اولدقدن صکره، صرب رؤساسنی دخی مغلوب ایدوب، بتون قومنی کندی اداره‌سی آلتنه آلمش؛ وقراللغنی اعلان ایتمش؛ وبونك احفادندن (استفان دوشان) ۱۳۳٤ تاریخنه‌دك حکم سوروب، بیوك بر قوت و اقتدار قزانمغله، ماکدونیه و آرناؤدلغی وتسالیا ایله یونانك قسم شمالیسنی ضبط ایده‌رك، بیوك بر دولت تشکیل ایتمشیدی. آنجق ممالکنی برطاقم اقسامه تقسیم ایتمکله، وفاتندن صکره اوغلی بشنجی اوروش اداره‌یه مقتدر اوله‌میوب، ینه برطاقم دره بکلری اکتساب قوت ایتمشلردی. نهایت بونك بلاولد وفات ایتمسیله، ۱۳٦۹ ده (نمانیا) خاندانی نهایت بولوب، (ووقاچین) اسمنده بری حکومتی ید اداره‌سنه آلمش ایسه‌ده، عثمانلیلرله ایتدیکی محاربه‌ده مغلوب اولوب، وفات ایتمش؛ وبوندن صکره موقع اقتداره کلن لازار (هربلیانوویچ) ۱۳۸۳ ده قوصوه ملحمهٔ کبیره‌سنده سلطان مراد خان اول طرفندن کلیاً مغلوب ومنهزم ومیدان حربده مقتول اولمشدر. بو محاربه اسکی صربیه استقلال ودولتنه ختام ویروب، صربلیلر اوته‌ده بریده برمدت مقاومت ایتمشلرسه‌ده، نهایت عرض اطاعته مجبور اولوب، صربیه دولت عثمانیه‌نك بر ایالتی حکمنه کچمشیدی. اوندن صکره بلغراد عثمانلیلر ایچون آلمانلره ومجارلره قارشی بر دارالحرب حکمنی آلوب، صربیه مصرلرجه تعاقب ایدن محاربات عظیمه‌نك میدانی اولمش ایدی. نهایت قرن حاضر میلادی اوائلنده صربیه‌ده عصیان اماره‌لری ظهور ایدوب، ۱۸۰۷ ده روسیه ایله وقوع بولان محاربه اثناسنده (قره‌یورکی) اسمنده بری عاصیلرك باشنه کچمش ایسه‌ده، ۱۸۱۲ ده روسیه ایله بکرش معاهده‌سی عقد اولندقدن صکره، صربیه‌ده اعادهٔ اسایش اولنه‌رق، قره‌یورکی آوستریایه قاچمش ایدی. ۱۸۱۵ تاریخنده (میلوش اوبرتوویچ) اسمنده دیکر بر رئیسك تشویقیله صربلیلر یکیدن عصیان ایدوب، نهایت قلاع موجوده عساکر عثمانیه‌نك تحت محافظه‌سنده بولنمق شرطیله صربیه‌یه بر نوع مختاریت اداره ویرلمش؛ ومیلوش اوبرنوویچ ۱۸۱٦ ده پرنس انتخاب اولنوب، دولت عثمانیه طرفندن تصدیق اولنمشدی. میلوش باب عالی ایله خوش کچنمکله برابر، صربیه‌نك دائرهٔ امتیازاتنی توسیع ایتمش ایسه‌ده، سائر صرب رؤساسنك رقابت و خصومتنی دعوت ایدوب، بر محاربهٔ داخلیه ظهور ایتمکله، ۱۸۳۹ ده موقع اقتداری اوغلی میشله ترکله، صربیه‌دن انفکاك ایتمشدر. روسیه دولتی اوبرنوویچ فامیلیاسی علیهنده بولنمغله، ۱۸٤٤ ده میشل دخی صربیه‌یی ترك ایتمکه مجبور اولوب، پترسبورغ قبنتوسنك نفوذیله مذکور قره‌یورکینك اوغلی آلکساندر صربیه پرنسلکنه نصب اولنمش؛ و صربیه‌ده خیلی اصلاحاته موفق اولوب، روسیه‌یه قارشی آوستریایه تمایل ایله، قریم محاربه‌سنده بیطرفلغی التزام ایتمشدی. پارس معاهده‌سی صربیه‌یی دول معضمه‌نك کفالتی تحتنه قومش ایسه‌ده، اهالی روسیه‌نك پولیتقه‌سنه قارشی بولنان پرنس قره‌یورکویچك علیهنده بولنوب، نهایت ۱۸۵۸ ده اسقوپچینه اختیار میلوش اوبرنوویچی پرنسلکه دعوت ایتمش؛ و ۱۸٦۰ ده بونك وفاتیله اوغلی میشل ثانیاً صربیه پرنسی اولمشدر. بونك زماننده ۱۸٦۲ ده بلغراد قلعه‌سنده‌کی عساکر عثمانیه ایله اهالی شهر آره‌سنده بر منازعه ظهوری اوزرینه، شهر طوپه طوتلمش؛ و ۱۸٦۷ ده صربیه قلاعنی عساکر عثمانیه تخلیه ایتمشدر. ۱۸٦۸ ده آلکساندر قره‌یورکویچك طرفدارلری پرنس میشلی قتل ایتدیلر ایسه‌ده، باب عالی ایله اسقوپچینه بونك ۱٤ یاشنده بولنان اوغلی میلانی پرنسلکه تعیین ایتدکلرندن، قره‌یورکویچ فامیلیاسی برکونه استفاده ایتمدی. ۱۸۷٦ ده

صربیه دولت متبوعه‌سنه قارشی عصیان ایتمکله، عساکر عثمانیه هر طرفدن صربیه‌نك ایچنه کیروب، زایچار و آلکسیناچ وسائر مواقع ضبط اولنمش؛ واوروپانك مداخله وتوسطی اوزرینه، متارکه ومصالحه اولندقدن صکره، روسیه محاربه‌سندن بالاستفاده صربلیلر یکیدن دولت عثمانیه‌یه قارشی محاربه‌یه کیریشمش؛ وبودفعه دخی برشی قزانمامشلر؛ وآیاستفانوس معاهده‌سنده دخی کندیلرینه حصه چیقارلمامش ایسه‌ده، برلین معاهده‌سی صربیه‌یه نیش، شهرکویی، لسقوواچ وورانیه جهتلرینی الحاق ایده‌رك، اوجهتدن بیومسنی موجب اولمشدر. معاهدهٔ مذکوره صربستانك دولت عثمانیه‌یه اولان تابعیت رابطه‌سنی دخی قطع ایله، استقلال قزاندیرمش؛ و ۱۸۸۲ ده پرنس میلان قرال عنوانی آلوب، اوروپا دولتلرینه تصدیق ایتدیرمشدر. ۱۸۸۵ ده صربیه بلغارستانه اعلان حرب ایدوب، موقت برغالبیتدن صکره مغلوب ومنهزم اولمش؛ وآنجق آوستریانك مداخله‌سی سایه‌سنده بو محاربه‌دن زیانسز چیقمشدر. قرال میلان ۱۸۸۹ ده قراللغی صبی بولنان اوغلی آلکساندره ترکله، صربیه‌دن مفارقت ایدوب چکلمش؛ واخیراً قرال آلکساندر وصایتدن قورتلوب، حکومتی الینه آلمشدر.

صربیه [مادهٔ آتفه‌یه مراجعت بیوریله.]

صرد (بن عبدالله الازدی) صحابه‌دن اولوب، ۱۰ تاریخ هجریسنده قومی طرفندن مبعوثاً نزد حضرت نبوی‌یه کله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ وجانب رسالتپناهیدن قومندن اسلامه کلنلرله یمنه جهاده کیتمکله مأمور اولمش ایدی.

صرعون موصل قربنده نینوی شهرقدیمی اعمالندن اسکی برقصبه ویرانه‌سی اولوب، ایچنده دفینه‌لر بولندیغنك مروی اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

صرفی (صلاح الدین) ایران شعراسندن اولوب، ساوه‌لیدر. خواجه سلمانك متعلقاتندن ومولانا محتشم کاشینك شاکردانندندر. شو بیت اونکدر:

باتو رشکم کشد وبی‌تو جدائی چه کنم
میکشم این همه ازدیدن و نادیدن تو

صرم (بن یربوع) صحابه‌دن اولوب، جانب نبویدن سعید تسمیه بیورلمشیدی. اولاد واحفادی کندیسندن روایت ایتمشلردر.

صرمه (ابو قیس بن انس یاخود بن ابی انس قیس الانصاری الاوسی الخطمی) صحابه‌دن اولوب، ابن عباس (رضهما) حدیثنی روایت ایتمش؛ وکندیسندن شعر اخذ ایتمشدر. روایته کوره جاهلیتده عبادت اوثاندن وجنبدن وحیض نسادن مجتنب اولوب، ابتدا نصرانیته میل ایتمش ایسه‌ده، بعده دین مذکوردن دخی اجتنابله، مسجد اتخاذ ایتدیکی برخانه‌ده اختیار عزلت ایتمش؛ ورب ابراهیمه عبادتله مشغول اولمشیدی. ظهور اسلامده، پك یاشلی اولدیغی حالده، شرف اسلامله مشرف اولمشدر. مدینه‌ده نزد حضرت نبوی‌یه کلدیکنده سویلنش اولدیغی برقصیده‌سندن اولان شو بر ایکی بیت اشعارندندر:

ثوی فی قریش بضع عشره حجة
یذکر لو یلقی صدیقاً مواتیا
ویعرض فی اهل المواسم نفسه
فلم یلق من یؤ من ولم یر داعیا الخ

صطفوره آفریقیه‌ده بر قصبه اولدیغی «معجم البلدان» ده مذکوردر.

صعب صحابه‌دن ایکی ذاتك اسمیدر: (صعب بن جثامة الکنانی اللیثی) که ابو سفیانك همشیره‌سی زینب بنت حربك اوغلی اولوب اصل اسمی یزیددر. حضرت ابا بکر (رضه)ك زمان خلافتنده وفات ایتمشدر. ابن عباس (رضهما) حدیثنی روایت ایتمشدر. — (صعب بن منقر) که قیزی ام البنین کندیسندن روایت ایتمشدر.

صعده یمنده صنعا ایله عسیر آره‌سنده و صنعادن ۶۰ فرسخلق مسافه‌ده برقصبه اولوب، اراضیٔ غیرمضبوطه‌ده واقع اولمغله، بعض مشایخك ید اداره‌سنده بولنیور. اسکی برقصبه اولوب، وقتیله خیلی معمور و معمولات دباغیه‌سیله مشهور ایدی. — بو اسمله جزیرة العربك دیکر بعض طرفلرنده دخی برطاقم مواضع واراایدی.

Digitized by Google

صعصعه { صحابه دن اوچ ذاتك اسمیدر : (صعصعه بن صوحان) كه عهد حضرت نبویده اسلامه كلمش ایسه‌ده ، رؤیته نائل اوله‌میوب ، حضرت عمر (رضه) زماننده مدینه‌یه كیتمش ، و حضرت عثمان (رضه) جانبندن شامه كوندرلمشیدی. بعده حضرت علی (رضه) ك اصحابندن اولوب، كافهٔ محاربانده معیتنده بولنمش؛ و معاویه‌نك زماننده وفات ایتمشدر. برادری زید دخی صحابه‌دن ایدی . — (صعصعه بن معاویة التمیمی) كه جانب حضرت فاروقیدن اهواز عاملی بولنان (جزو بن معاویه)نك برادری اولوب، صحبتی مختلف‌فیه اولدیغی حالده، عایشه و ابوذر (رضهما) دن روایت ایتمش؛ و كندیسندن اوغلی عبدربه ، برادر زاده‌سی احنف بن قیس و حسن بصری حضرتلری روایت ایلمشلردر. — (صعصعه بن ناجیة التمیمی) كه شاعر شهیر فرزدقك جدی اولوب ، قومنك رؤساسندن كریم بر ذات ایدی . اوغلی عقال و حسن بصری كندیسندن روایت ایتمشلردر .

صُعلوكی { (ابوسهل محمد بن سلیمان) مشاهیر فقهاء شافعیه‌دن اولوب ، تفسیر وحدیثده و علوم ادبیه‌ده دخی ید طولی صاحبی ایدی. عن اصل اصفهانلی اولوب، نیشابورده ساكن اولمش؛ وشهر مذكورك مفتیسی بولنمشدر. ٣٦٩ده وفات ایتمشدر. — اوغلی (ابو الطیب سهل بن محمد الصعلوكی) دخی مشاهیر فقهادن اولوب ، پدرندن زیاده شهرت بولمش ؛ و اونك یرینه نیشابور مفتیسی اولوب، ٣٨٧ده وفات ایتمشدر .

صعود { (حافظ میر محمد علی) هندستان شعراسندن اولوب ، امام جعفر صادق (رضه) نسلندندر. اجدادندن بری ایراندن هندستانك كجرات خطه‌سنه هجرت ایتمش ؛ و صاحب ترجمه خطهٔ مذكوره‌نك احمدآباد شهرنده طوغوب ، شاهجهان آباده یاشامشدر. شو رباعی اونكدر:

زبسكه حد نبود وصف دلستان مرا
همیشه جنك بود بازبان دهان مرا
شبی بخانهٔ ماكر تراكذر افتد
بجای كعبه پرستند آستان مرا

صعید { (یاخود صعید مصر) عربلر خطهٔ مصریه‌نك قاهره‌دن یوقاری نوبه حدودینه قدر اولان قسم اعظم و اعلاسنه بو اسمی ویررلر. صعیدی اوچه تقسیم ایدوب ، اك جنوبیسنه یعنی نوبه حدودنده‌كی اسواندن (اخمیم)ه قدر اولان یوقاری قسمنه (صعیداعلی) ، اخمیمدن (بهنسه) یه قدر اولان قسم وسطیسنه (صعید اوسط) و بهنسه‌دن قاهره قربنه قدر اولان آشاغی قسمنه‌ده (صعیدادنی) دیرلر . آوروپالیلر اسكی یونانیلره اتباعاً مصرك قاهره‌دن آشاغی اولان قسمنه (مصر اسفل)، قاهره‌دن سیوطه قدر اولان قسمنه مصر اوسط و اوندن یوقاری جهتنه (مصر اعلی) دیرلر . بو حالده عربلرك صعید دیدكلری بر مصر اوسط ایله مصر اعلایی جامعدر . صعید مصرك معموریتی نیلك وادیسنه منحصر اولوب، بتون شهر وقصبه وقراسی بو وادیده واقعدر. یاقوت حموی صعیدده ٩٥٧ قریه بولندیغنی روایت ایدیور. ازمنهٔ قدیمه‌دن فراعنه وبطالسه‌دن قالمه بر چوق شهر و قصبه خرابه‌لری و قیمتدار آثار عتیقه‌سی واردر . [زیاده معلومات ایچون « مصر » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

صغانی { (احمد بن محمد) مشاهیر ریاضیوندن اولوب، آل بویه‌دن شرف‌الدوله‌نك زماننده یاشامش ؛ و بغدادده حكمدار مشارالیهك رصدخانه‌سنده بر چوق ترصیداتده بولنوب، بعض آلات رصدیه دخی ایجاد ایتمشدر . ماوراء النهرك صغانیان قصبه‌سندن ایدی .

صغانی { (ابو الفضل حسن بن محمد) مشاهیر علمادن اولوب ، «اصول الاضداد» عنوانیله بر تألیفی و صحابه‌نك تاریخ و محل وفاتلری حقنده بر كتابی واردر. صغانیانلی اولوب ، ٦٠٥ تاریخنده وفات ایتمشدر.

صغانی { (ابوالعباس فضل بن عباس) مشاهیر فقها و محدثیندن اولوب، فقه‌وحدیثه متعلق بر قاچ معتبر تألیفی واردر. ٤٢٠ تاریخنده وفات ایتمشدر .

صغانی { (رضی الدین ابو الفضائل حسن بن محمد بن حسن بن حیدر العمری) ائمهٔ لغتندن اولوب ، عن اصل هندستانك لاهور شهرندندر . ٥٥٧ تاریخنده طوغوب، غزنه‌ده نشأت ایتمش؛ و ٦١٥ تاریخنده بغداده داخل اولوب، ٦٥٠ده اوراده وفات ایتمشدر . علم لغتده امهاتدن معدود

Digitized by Google

« العباب » عنوانيله مشهور بر تأليفى واردر ، كه اجلى اكمالنه مساعده ايته‌مشدر. بوندن ماعدا ينه لغته دائر « الشوارد » و « مجمع البحرين » عنوانلريله ايكى كتابى و « توشيخ الدريديه » ، « كتاب التركيب » ، « كتاب فعال » ، « كتاب فعلان » ، « كتاب الانفعال » ، « كتاب فعول » ، « كتاب الاضداد » ، « كتاب اسماء السعادة » ، « كتاب الاثر » ، « كتاب العروض » ، « كتاب اسماء الذئب » ، « كتاب تقرير منتهى الحريرى » ، « كتاب مشارق الانوار » ، « كتاب مصباح الدعاء » ، « كتاب الشمس المنيره » ، « شرح البخارى » ، « كتاب درالسحابه فى معرفة طبقات الصحابه » ، « كتاب الضعفا » ، « كتاب الفرائض » ، « شرح ابيات المفصل » ، « كتاب فى التصريف » ، « كتاب تكملة العزيزى » ، « كتاب فى المناسك » كبى بر چوق تأليفاتى واردر . صالح وصدوق برذات ايدى.

صغانيان { (جغانيانك معربيدر) ماوراء النهرده ترمذله محدود واسع بر ولايت و بونك مركزى بر قصبه ايدى، كه مشاهير علمادن برچوق ذواتك مسقط رأسى بولنمشدر . ائمهٔ لغتدن « عباب » صاحبى رضى الدين ابو الفضائل حسن بن محمد الصغانى دخى بو مملكته منسوب ايدى . عرب جغرافيونى بو خطه‌نك معموريتى حقنده اطرا ايدوب، مياه جاريه‌سى، اشجار و مرعالرى ، طيورى و آز حيواناتى پك چوق اولديغنى و ١٦٠٠٠ قريه‌يى جامع بولنديغنى بيان ايديورلر . بوكونكى خريطه‌لرده بو اسمده نه قصبه و نه‌ده ولايت كورلميوب ، قصبه خراب اولسه كركدر . ولايت ايسه اليوم بخارا خانلغك منتهاى شرقندن عبارت اولوب، شرقاً (پامير) خطهٔ مستقله‌سيله وغرباً ترمذ ايالتيله محدود اولديغى حالده، شمالاً بر صره يوكسك طاغلرله صغد خطهٔ قديمه‌سندن وروسيه‌يه تابع سمرقند ايالتندن وجنوباً جيحون مجراسيله افغانستانه تابع بدخشاندن آيرلمشدر. جبال مذكوره‌دن اينوب جيحونه منصب اولور پك چوق انهارى اولديغندن، جغرافيون عربك تعريف ايتدكلرى معموريت قديمه‌سنه اينانلق ايجاب ايدر .

صُغد { ماوراء النهرك الك مهم و الك معمور خطه‌سى اولوب ، مركزى سمرقند شهرى اولديغى حالده، وقتيله صغد واليوم زرافشان دينلن نهر حوضه‌سنك يوقارى قسمندن عبارتدر؛ ونهر مذكورك منابعندن بخارا قربنه‌قدر ممتداولور. جغرافيون عربدن بعضلرى بخارايى دخى صغده داخل عد ايده‌رك ، بو خطه‌يى (صغد سمرقند) و (صغد بخارا) اسملريله ايكى‌يه تقسيم ايتمشلردر . اصل صغدك شرقدن غربه بويى ٤٦ و اكى ٣٦ فرسخ اولديغنى جهانى بيان ايديور . اصطخرى طولاً سكز كونلك مسافه‌سى اولديغنى سويليور . جغرافيون اسلامك تعريفنه كوره دنيانك الك معمور و الك كوزل يرى اولوب، قصبه وقريه‌لريله باغ وباغچه‌لرى ومزروعاتيله مرعالرى بربرينه متصل اولديغى حالده ، خالى بر قاريش يرى يوغيمش؛ وقرا وقصباتك بياض ابنيه‌سى آغاجلرك آره‌لرنده اينجى دانه‌لرى كبى كورينوب ، باغچه‌لرك آره‌لرنده مياه جاريه و حوضلر بولنه‌رق، جنتدن نشان ويرر بر ير ايمش. سمرقندن بشقه بجكث ، كشانيه ، وفر، كبوكث، مايمرغ، بزماخر، استيخن كبى بر چوق معموره‌لرى وار ايدى . علوم و معارفجه دخى پك ايلرى اولوب، صغدى نسبتيله مشهور بر چوق علما و ادبانك منشئيدر. شمديكى حالى بوندن پك آشاغيدر. بو خطه قديماً كيخسرو طرفندن ضبط ، و ايران دولتنه الحاق اولنمش ؛ و اسكندر طرفندن ايكى سنه ظرفنده ضبط اولنه‌رق ، يونان جغرافيونى عندنده (صغديانه) اسميله شهرت بولمشدر. اسكندردن صكره سلفكيالك تحت اداره‌سنده‌قالوب، بعده (بقتريانه) يعنى بلخ جهتنده تشكل ايدن كوچك بر ماكدون دولتنك و اوندن صكره اشكانيانك و نهايت ساسانيانك النه كچمش ايدى. ماوراء النهر فتوحاتى صره‌سنده ممالك اسلاميه دائره‌سنه كيروب، او وقتدن برى ماوراء النهرك احوال سياسيه‌سنه تابع بولنمشدر. اليوم روسيه‌نك ضبطنده اولوب، تركستان ايالتنك (سمرقند) سنجاغنى تشكيل ايديور.

صُغدُبيل { تفليسك قارشيسنده وكور نهرينك ساحل شرقيسنده بر قصبه اولوب ، نوشيروان طرفندن بنا وصغد مهاجرلريله اسكان ايدلمش اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور.

صَغر { بحر لوط كنارنده آب و هواسنك وخامتيله و تجارتيله مشهور بر قصبه اولديغى «معجم البلدان» ده مذكوردر.

Digitized by Google

صفا { مكهٔ مكرمه‌ده كعبة اللهك حجراسودك بولنديغی جهتنك قارشيسنده بر تپه اولوب، حذاسنده مروه اسميله ديكر برتپه واردر. — بحرينده هجره مضاف بو اسمله بر قصبه و بر وادی بولنديغی دخی «معجم البلدان» ده مسطوردر.

صفا { (ميرزا ابراهيم) متأخرين شعرای ايراندن وساداتدن اولوب، شيرازليدر. وفرت ذكا ايله موصوف اولوب، اشعاری لطيف ونكته‌داردر. نادر شاهك اواخر دورنده وفات ايتمشدر. شو ايكی بيت جملهٔ اشعارندندر:

كيم من طاير صياد جويی
قفس حسرت كشی دام آرزويی
كه‌كر صياد بينم برسر خويش
نميكنجم زشادی در بر خويش

صَفّار { (بنی ليث) و (صفاريه) اسميله معروف دولت خاندانك جداعلاسی اولان ليثك لقبيدر. بو ذات ابتدای حالنده، لقبندن دخی آكلاشلديغی اوزره، سيستانده باقيرجی اولوب، بعده حيدود اولمش؛ ومؤخراً جانب خلافت عباسيه‌دن خراسان واليسی بولنان درهم بن نصرك دركاهنده چاوش اولوب، كيده‌رك جاه و مسندی آرتمغله، اميرلشكری اولمشدی.

صفاريه { (ياخود بنی صفار و بنی ليث) خلفای عباسيه زماننده ايرانده اك اول ظهور ايدن دولت اولوب، آنف الترجمه ليث صفارك اوغلی يعقوب بن ليث طرفندن ۲۵۳ تاريخنده تأسيس اولنمش؛ واوچ حكمدار كلوب، ۳۳ سنه حكومت سورمشلردر. مرقوم يعقوب پدرندن صكره خراسان واليسی درهم بن نصرك سرلشكری اولوب، بعده بونك اوغللری نصر و صالحك اوزرينه خروجله، ۲۵۳ده سيستانده تفرد ايتمش؛ و بعده موميٰ اليهما ايله ايتديكی محاربه‌ده كنديلرينی قتل ايله، هراتی و بتون خراسانی ضبط ايتدكدن صكره، فارسه عسكر چكوب، شيرازه داخل اولمشدی. او وقت خليفه معتز طرفندن كنديسنه خلعت و منشور كوندريله‌رك، حكومتی تصديق اولنمشدی. بعده مازندرانی ضبط ايله، عراقينه دخی عسكر سوق ايدنجه، خليفه معتمد علی الله قارشيسنه عسكر كوندره‌رك، ۲۶۲ ده يعقوب بن ليث مغلوب اولوب، خراسانه عودتله، يكيدن عسكر ترتيب ايده‌رك، خوزستانه كلدكده، ۲۶۵ ده قولنجدن وفات ايتمشدر. خلفی اولان برادری عمرو بن ليث ممالكنی بر درجه دها توسيع ايله، خراسان، سيستان، غزنه، مازندران، كرمان، فارس و عراق جهتلرنده حكم سورمش؛ و خطبه‌ده خليفه‌دن صكره نامی اوقوتمسنه خليفه‌يی ارضا ايتمش ايدی. بونكله قناعت ايتميوب، خوزستان و عراق عربی دخی استيلايه تشبث ايدنجه، خليفه معتضد ماوراء النهر واليسی بولنان اسماعيل سامانی‌يی مقابله‌سنه مأمور ايتمش؛ و موميٰ اليه اسماعيل سامانی اون ايكی بيك كشی ايله خراسانه يورييوب، عمرو بن ليثك سكسان بيك عسكری اولديغی حالده، محاربه‌يه باشلانير باشلانماز آتی ضبط ايده‌ميوب، دشمنك عسكری ايچنه صوقلمغله، اسير دوشه‌رك، بغداده كوندرلمش؛ و اوراده بر مدت صكره محبسده وفات ايتمشدر. توروني (طاهر بن محمد بن عمرو)، بونك اسارته دوشديكنی ايشيدنجه، سيستانده مسند شاهی‌يه قعود ايتمش ايسه‌ده، برسنه ايله بر قاچ آيدن صكره اسماعيل سامانی بوكا دخی غلبه چالوب، دولت صفاريه‌يی بسبتون منقرض ايتمشدر. بر قاچ يوز سنه صكره بنی ليثك احفادی سيستانده برمدت امارت وحكومت ايتمشلردر.

صفا كرای { قريم خانلرندن اولوب، سلامتكرای زاده‌لردن نور الدين صفا كرای سلطانك اوغليدر. پدرينك وفاتندن صكره طوغوب، عمی بهادركرای طرفندن پدرينك اسميله تسميه و تربيه اولنمشدی. حاجی سليم كرايك برنجی خانلغنده نور الدين تعيين اولنمش؛ و بعد العزل، قرين آباد قضاسنده اقامت ايتمكده ايكن، ۱۱۰۳ تاريخنده سعادتكرای خاندن صكره قريم خانلغنه نصب اولنه‌رق، صدر اعظم حاجی علی پاشا معيتيله نمچه سفرينه مأمور اولمش؛ وجمع ايلديكی عسكر تاتارله بركوكی‌يه واصل اولدقده، عسكر فرار ايتمكله، قريمليلر دخی سليم كرايی طلبده اصرار ايتدكلرندن، حسب الايجاب عزل، و ردوسه نفی اولنمش؛ و بعده نفيدن قورتلوب، ۱۱۱۵ تاريخنده قرين آبادده وفات ايتمشدر. عمری ٦۰ سنه وخانلغی مدتی يالكز اون آيدر.

صفايی { شعرای عثمانيه‌دن ايكی ذاتك مخلصيدر:

Digitized by Google

برنجیسی هن اصل سینوبلی اولوب ، اسکندر پاشایه انتساب ایتمش اولمغله ، مشارالیه غلطه‌ده یاپدیردیغی تکیه‌نك مشیختنی کندیسنه مشروط ایتمش؛ وبرخیلی وقت زاویه‌سی مجمع ادبا وظرفا اولمش‌ایدی. شو بیت اونکدر:

سن شاهه اسیرایلدی چونکیم بنی‌الله
سروك کبی آزاده‌یم المنة لله

— ایکنجیسی (مصطفی — افندی) استانبوللی اولوب، دیوان همایون قلمندن نشأتله، دفتر امانتنه، مکتوبجیلق مأموریتنه، مقاطعه وقلعه تذکره‌جیلکنه ونهایت شق ثانی دفتردارلغنه تعیین اولنه‌رق، ١١٩٦ تاریخنده وفات ایتمشدر. بر خیلی اشعاری و١٠٥٠ تاریخندن ١١٣٣ تاریخنه‌دك کلن شعرانك تراجم و آثارینی جامع بر تذکره‌سی واردر. شو مطلع اونکدر:

دور ایدر اول سروقامت کلعذارم مولوی
نی‌وش افزون ایلدی فریاد وزارم مولوی

صفائی { ایران شعراسندن دخی اوچ کشینك مخلصیدر:

برنجیسی اندجانلی اولوب شو بیت اونکدر:

می‌نماید کاه جولان نعل شبرنکش بچشم
چون مه نوکز نظر سازند مردم غائبش

— ایکنجیسی خراسانلی‌اولوب، مولاناعبدالرحمن جامی‌حضرتلرینك احباسندن ایدی. شوبیت‌اونکدر:

سوختم چندانکه برتن نیست دیکر جای داغ
بعد ازین خواهم نهادن داغ بر بالای داغ

— اوچنجیسی (میرزا محمد صفی بن میرزا شرف الدین وفائی) هن اصل (قم)لی اولدیغی حالده، هندستانه رحلتله، بر مدت لکهنوده وزیر الممالك نواب آصف الدوله بهادرك خدمتنده بولنمش؛ و نواب سالارجنكك برادری میرزا علیخانك قیزینی تزوج ایدوب، بو ازدواجدن باشنه پك چوق مصائب کلمش ایدی. بیوك دیوانی واردر. شو نظم اونکدر:

کی آن درشمار شهیدان عشقست
که بردل نشان خدنکی ندارد

صَفَد { بیروت ولایتنك عکا سنجاغنده وعکانك ٤٥ کیلومتره شرقنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٥٠٠٠ قدراهالیسی واردر. حذای بحردن ٥٠٠ متره قدر مرتفع بر طاغك اوزرنده مؤسس اولوب ، اوستنده اهل صلیب زماننده قاله خراب برقلعه‌سی واردر. موقعی غایتله مفرح ودلکشا اولوب، طبریه کولنه وحوران طاغلرینه قدر مدنظر اولنه‌بیلیر. اطرافی باغ وباغچه‌لرله وزیتونلقلرله محاطدر. اهالیسنك برثلثی اسرائیلی اولوب، بونلرك برطاقمی‌ده روسیه و لهستاندن اورایه هجرت ایتمشدر. وقتیله یهودیلره مخصوص بیوك بر مکتبی اولوب ، بوندن قوم مذکوره منسوب برچوق علما نشأت ایتمشدر. بوقصبه میلادك ١٨١٩ و١٨٣٧ تاریخلرنده شدتلی زلزله‌یه مصاب‌اولوب، ایکنجیسنده‌اهالیسندن ٥٠٠٠ کشی تلف ومکتب مذکور ایله قلعه دخی او وقت خراب اولمشدر. صفد پك اسکی برقصبه اولوب،خیلی وقت اهل صلیبك ضبطنده قالمش؛ وصلاح الدین ایوبی، بعده ملك معظم و نهایت بیبرس طرفندن استخلاص اولنمشدر. بر چوق علمانك مسقط رأسی بولنمشدر. قصبه داخلنده (غاریعقوب) اسمیله یهودیلر عندنده معزز بر مغاره بولنیور. — صفد قضاسی عکا سنجاغنی ترکیب ایدن بش قضانك بری اولوب، سنجاغك منتهای شمال شرقیسنده بولنمغله، شرقا سوریه ولایتیله، شمالاً بیروت سنجاغیله، غرباً نفس عکا، جنوباً دخی طبریه قضالریله محدوددر. اراضیسی عارضه‌لی اولوب ، طاغلرله بونلرك آره‌سنده‌کی وادیلردن عبارت‌اولدیغی حالده، اکثرطرفلری‌اشجارله مستور و منبت ومحصولداردر. شریعه نهری حدود شرقیه‌سنی تشکیل ایدوب، اوزرنده حوله کولی دخی بولنیور . طبریه کولنه دوکیلور بر قاچ چایی دخی واردر . محصولاتی بغدای، آرپه، یولاف، داری، نخود، مرجك، بقله و سائرحبوباتله توتون، زیتون، انجیر و سائر میوه‌لردن عبارتدر . خیلی مقدار بال دخی چیقار . داخل قضاده ٤٩٥١ صیغیر ، ٤٠٠ بیکیر، ٦٥٥٩ قیون ، ٢٨٦٥٢ کچی ، ٣٠٠ دوه و ٢٠٠ مرکب موجوددر. قضا ٦٠ قریه‌دن مرکب اولوب، داخلنده ٥ جامع، ٢٥ مسجد ، ٦ مکتب ابتدائی ، ١٠ کلیسا ، ٢٧ حورا و ١٢ مکاتب غیر مسلمه موجوددر . اهالئ قضـا ٢١٣١٣ نفوسدن عبارت‌اولوب، ١٣٩٧١ ی مسلم وقصوری‌قتولیك، مارونی، روم و یهودیدر. قضا داخلنده شریعه نهری

اوزرنده (جسر بنات يعقوب) اسميله متين بر كوپرى واردر .

صَفَدَر (مير — حسين) هندستان شعراسندن اولوب ، (بلكرام) لى و بر روايتده (ساندى) لى اولديغى حالده، فرخ آبادده وفات ايتمشدر. شو بيت اونكدر:

چشم دارم كه روم جانب سلطان نجف
سرمهٔ ديده كنم خاك بيابان نجف

صفدرجنك (ميرزا مقيم منصور على خان) هندستانده اودخطه‌سى نوابلرندن اولوب، ۱۱۵۲ تاريخندن ۱۱۶۱ تاريخنه‌دك حكومت سورمش؛ و ۱۱۶۷ ده وفات ايتمشدر. اوغلى شجاع الدوله نوابلقده خلفى اولمشدر .

صفدى [« خليل بن ايبك الصفدى » ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

صفدى (عبدالقادر بن عمر بن حبيب) مشاهير ادبادن اولوب ، مسقط رأسى اولان صفدده مكتب معلمى ايدى. بر چوق ادبا طرفندن شرح اولنمش بر « تائيه » سى واردر . مجهول الاحوال وگمنام اوله‌رق ياشامقده ايكن، شريف على بن ميمون المغربى تائيه‌سنى نشر ايده‌رك، بادئ شهرتى اولمشدر . اونجى قرن هجرى اوائلنده ياشامشدر .

صفراء مدينهٔ منوره قربنده وبدر طرفنده بر وادى اولوب ، خرما آغاجلريله مزروعاتى وماء جاريسى واردر.

صفراوى (عبدالرحمن) قراءدن اولوب ، «الاعلام فى القراءة» عنوانيله بر تأليفى واردر. ۶۳۶ ده وفات ايتمشدر.

صفرشاه سلطان بايزيد خان ثانى دورى علماسندن اولوب ، علوم عقليه ونقليه‌ده يد طولى صاحبى ايدى . ملا فنارينك بر طاقم اسئله‌سنه اجوبهٔ كافيه ويرمشيدى. بعض خطب بليغه‌سى‌ده واردر .

صفصاف آناطولى حدودنده و مصيصه قربنده بر نقعه اولوب ، سيف الدوله بن حمدان طرفندن فتح ايدلمش اولديغى «معجم البلدان» ده مذكوردر .

صفوان صحابه‌دن بروجه آتى برقاچ ذاتك اسميدر : (ابووهب صفوان بن امين بن خلف القرشى الجمحى) كه مؤلفهٔ قلوبدن اولوب، پدرى بدر وقعه‌سنده، كافر اولديغى حالده، مقتول اولمش ؛ وكنديسى فتح مكه كونى جده‌يه قاچمش؛ و برادر زاده‌سى عمير بن وهب نزد حضرت نبوى‌يه كله‌رك ، ايكى آيلق مهلتله امان ايستمش ؛ و جانب رسالتپناهيدن درت آى مهلتله امان اعطا بيورلمشيدى. بووجهله حنين غزاسنده، كافر اولديغى حالده، حاضر بولنمش؛ وغنايمدن كنديسنه بر خيلى مال ويرلمش ايدى. بو مهلت ظرفنده اسلامه كلوب، بعده صادقانه حركت ايتمش؛ ومدينهٔ منوره‌يه هجرت ايتمش ايسه‌ده، جانب نبويدن « لاهجرة بعد الفتح » بيوريله‌رق ، مكهٔ مكرمه‌يه عودتى امر بيورلمش ايدى . فصيح اللسان وكريم و سخى بر ذات ايدى . معاويه زماننده وفات ايتمش؛ و اوغلى عبدالله عبدالله بن زبير (رضهما) معيتنده مكه‌ده شهيد اولمشدر. — (صفوان بن امين بن عمرو السلمى) كه بدر غزاسنده بولنمش اولان مالك بن اميه‌نك برادرى اولوب ، كنديسنك بو غزاده بولنديغى مختلف فيهدر، وايكيسى برلكده يمامه وقعه‌سنده شهيد اولمشلردر. — (صفوان بن صفوان) كه جانب رسالتپناهيدن بنى عمرو اوزرينه عامل نصب بيورلمشيدى . — (صفوان بن عبدالله الخزاعى) كه صحبتى مختلف فيهدر . — (صفوان بن عبدالله) ياخود عبدالله بن صفوان كه كنديسندن بر حديث شريف منقولدر. — (صفوان بن عبدالرحمن) ياخود عبدالرحمن بن صفوان كه بر حديث شريفك راويسيدر. — (صفوان بن عسال المرادى) كه « ان طالب العلم لتحفه الملائكة باجنحتها » حديث شريفنك راويسيدر . عبدالله بن مسعود كنديسندن روايت ايتمشدر . اون ايكى غزاده معيت حضرت نبويده بولنمشدر. — (صفوان بن عمرو الاسدى) كه مدينهٔ منوره‌يه هجرت ايتمش ؛ واحد غزاسنده حاضر بولنمشدر. — (صفوان بن قدامة التميمى المرائى) كه ايكى اوغليله برابر مدينهٔ منوره‌ده نزد حضرت نبوى‌يه كلوب، شرف اسلامله مشرف اولمش ؛ و وفاتنه‌دك مدينه‌ده قالوب ، اوغلى عبدالرحمن خلافت حضرت فاروقيده مثنى بن حارثه‌يه امداداً جانب عراقه اعزام بيورلمش ايدى . — (صفوان بن مخرمة القرشى الزهرى) كه اوغلى قاسم كنديسندن روايت ايتمشدر. — (ابو عمرو صفوان بن المعطل السلمى الذكوانى) كه

Digitized by Google

اكثر غزواتده حاضر بولنمش، وثناسنده حديث شريف وارد اولمشدر. خلافت حضرت فاروقيده ١٧ تاريخنده ارمينيه فتحنده عثمان بن ابى العاص الثقفينك معيتنده شهيد اولمشدر . نماز حقنده بر حديث شريفك راويسيدر.— (صفوان بن وهب القرشى الفهرى) كه بدر غزاسنده حاضر بولنوب ، بر روايتده بو غزاده شهيد اولمش ، وبر روايتده دها چوق وقت ياشامشدر.—(صفوان بن البيان العبسى) كه احد غزاسنده پدريله و برادرى حذيفه ايله برابر حاضر بولنمشدر.

صفوت افندى { متأخرين شعراء عثمانيه‌دن اوچ كشينك مخلصيدر :

برنجيسى قلبه‌لى اولوب ، وويووده‌لق كبى بعض مأموريتلرده بعد الاستخدام، چاوش باشى كيسه‌دارى اولمش ؛ و ١٢٣٥ ده وفات ايتمشدر . اشعارى كلام موزون قبيلندن اولوب ، نقله شايان بر بيتنه تصادف اولنه‌مدى .

— ايكنجيسى (مصطفى —) استانبوللى اولوب ، ١٢٠٩ ده طوغمش؛ وطوبخانه وترسانه‌جه بعض مأموريتلرده بولندقدن صكره، قرانتنه باش كتابتنه تعيين، و عهده‌سنه خواجه‌لك رتبه‌سى و بعده رتبهٔ ثالثه توجيه اولنمش ايدى . بعده بر مدت معزول قالدقدن صكره، ١٢٦٢ ده وفات ايتمشدر. شو بيت اونكدر :

خاك مولانايى صفوت سرمهٔ چشم ايليان
اون سكز بيك عالمى بينا اولور عالم بويا

— اوچنجيسى (مصطفى —) ديار بكرلى اولوب، بعض وزرانك ديوان كتابتنده و ابنيهٔ خاصه مديرى معيتنده بولنه‌رق ١٢٦٣ ده وفات ايتمشدر . شو مطلع اونكدر:

يازانلر وصف حالم سرتسر افسانه يازمشلر
رقيبى وصله محرم عاشق بيگانه يازمشلر

صفوت پاشا { (محمد اسعد —) پادشاه زمان سلطان عبد الحميد خان ثانى افندمزك دور سلطنتلرنده مسند صدارت عظمايه يكن متأخرين وزراى عثمانيه‌دن اولوب ، قضا وويووده‌لقلرى مناصبنده بولنمش اولان محمد خلوصى افاك اوغليدر . ١٢٣٠ تاريخنده درسعادتده طوغوب ، ١٢٤٧ تاريخنده اون يدى ياشنده اولديغى حالده ، ديوان همايون قلمنه وايكى سنه صكره باب عالى ترجمه قلمنه داخل و ١٢٥٢ ده خواجه‌لك رتبه‌سنه نائل اولوب، ١٢٥٣ تاريخنده رتبهٔ ثالثه ايله ديوان همايون مترجم اولدكنه ، ١٢٥٤ ده ديوان همايون ترجمانلغى وكالتنه ، ١٢٥٥ تاريخنده رتبهٔ ثانيه ايله تقويم وقايع نظارتنه و ١٢٥٦ ده اصالةً ديوان همايون ترجمانلغنه تعيين، و ١٢٥٨ تاريخنده افلاق بكى پرنس كيقانك عزليله يرينه ديكرينك انتخابنده بولنمق مأموريتيله بكرشه اعزام، و ١٢٦١ ده خارجيه كتابتنه و سنهٔ مذكوره‌ده رتبهٔ اولى صنف ثانيسى ايله ماين همايون دردنجى كتابتنه و ١٢٧١ ده مجلس تنظيمات اعضالغنه نقل، وتبديلاً اوچنجى رتبه مجيدى نشانى احسانى ايله تلطيف بيورلمشيدى. سنهٔ مذكوره‌ده رتبهٔ اولى صنف اولى ايله خارجيه نظارتى مستشارلغنه ومتعاقباً رتبهٔ بالا ايله نظارت مشار اليها وكالتنه و ١٢٧٢ ده صدارت عظما مستشارلغنه نقل مأموريت، و ١٢٧٣ تاريخنده مملكتينده انعقادى پارس معاهده‌سى اقتضاسندن اولان آوروپا قوميسيونى اعضالغى ايله بكرشه عزيمت ، وبر سنه‌يى متجاوز مدت اوراده اقامتله، بعده مملكتين مسئله‌سى ايچون پارسده منعقد اولان قونفرانسه مأموراً پارسه كيدوب، ١٢٧٥ ده مجلس تنظيمات اعضالغنه ، ١٢٧٦ ده خارجيه نظارتى وكالتنه ، ١٢٧٨ ده تجارت نظارتنه و ١٢٧٩ ده رتبهٔ وزارتله مجلس والا رياستنه مأمور اولمشدر. ١٢٧٩ ده دفعهٔ ثانيه اوله‌رق تجارت نظارتنه، ١٢٨١ ده پارس سفارتنه ، ١٢٨٣ ده مجلس والا اعضالغنه ، ١٢٨٤ ده دفعهٔ ثالثه اوله‌رق تجارت نظارتنه و ١٢٨٤ ده معارف نظارتنه تحويل مأموريتله، ١٢٨٥ ده خارجيه نظارتى وكالتى علاوةً عهده‌لرينه تفويض، و ١٢٨٨ ده شوراى دولت واصلاحات قوميسيون عاليسى اعضالغنه، و ١٢٨٩ ده ايكنجى دفعه اوله‌رق صدارت عظمى مستشارلغنه و متعاقباً خارجيه نظارتى وكالتنه تعيين، وينه سنهٔ مذكوره‌ده عهده‌سنه ديوان احكام عدليه نظارتى و ١٢٩٠ ده خارجيه نظارتى توجيه بيورله‌رق، سنهٔ مذكوره ١٨ ربيع الاولنده انفصالى و ٥ شوالنده اعضالق انظاميله شوراى دولت رياستى وكالتنه مأموريتى اجرا اولنه‌رق، ١٢٩١ ده دفعهٔ ثانيه اوله‌رق معارف نظارتنه، وسنهٔ مذكوره ذى الحجه‌سنده دفعهٔ

Digitized by Google

ثانيه اولەرق خارجيه نظارتنه و ۱۲۹۳ ده دفعۀ ثانيه اولەرق عدليه نظارتنه وسنۀ مذكوره جمادى‌الاولاسنده دفعۀ ثالثه اولەرق خارجيه نظارتنه وبو صرەده دول اجنبيه مرخصلرندن مركب ترسانۀ عامره ديوانخانەسنده عقد اولنان قونفرانسده سلطنت سنيه مرخص اولمكله، ۱۲۹٤ ده نافعه نظارتنه، ۱۲۹٤ ده اوچنجى دفعه اولەرق عدليه نظارتنه و۱۲۹٥ ده خارجيه نظارت جليلەسى وكالتنه مأمور اولمشدر. ۱۲۹٥ صفرنده شوراى دولت رياستنه نقل واو صرەده روسيه مصالحەسى مذاكرەسى ايچون سلطنت سنيه طرفندن مرخص اولەرق ادرنه‌يه عزيمت وعودتى متعاقب دفعۀ رابعه اولەرق خارجيه نظارتنه تحويل مأموريت ايدوب، سنۀ مذكوره جمادى الآخرەسنده، نظارت مشاراليها كاكان عهدەلرنده اولمق اوزره، مسند صدارت عظمايه چكمشدر. سنۀ مذكوره ذى الحجەسنده انفصال ايله، ۱۲۹٦ محرمنده، ايكنجى دفعه اولمق اوزره، پارس سفارت سنيەسنه وسنۀ مذكوره شعبانده دفعۀ خامسه اولەرق خارجيه نظارتنه، وبو صرەده درسعادتده انعقاد ايدن يونان قونفرانسنده سلطنت سنيه مرخصلغنه، سنۀ مذكوره ذى القعدەسنده دوائر ماليه مفتش عموميلكنه، ۱۳۰۰ محرمندەده دفعۀ سادسه اولەرق خارجيه نظارتنه تعيين بيورلديغى متعاقب، تبدل وكلا صرەسنده انفصال ايدەرك، دوائر ماليه مفتش عموميلكى عهدەلرنده ابقا اولنمشدى. بكرش قوميسيونه مأموريتلرى ختامنده برنجى رتبەدن مجيدى ومجلس والا رياستنه تعيينلرنده برنجى رتبەدن عثمانى نشانلرى وبرقاچ سنه صكره نشان عثمانى ومجيدى ايله نشان امتيازك برقطعۀ مرصعەسى احسان بيورلمشدى. ۱۳۰۱ محرمنك آلتنجى كونى ارتحال ايلمشدر. جنتمكان سلطان محمود خان ثانى تربۀ شريفەسى جنبنده مدفوندر. معارف پرور وافكار منوره صاحبى برذات اولوب، بعض اشعاريله منشآتى واردر. شو مطلع كنجلكنده سويلمش اولديغى اشعارندندر:

درد عشقه مبتلا بر ناى يرين بر كوكل
زار ايدن صبح ومسا برناى يرين بركوكل

صفوت خانم (نسيبه —) عثمانلى شاعرەلرندن اولوب، بكلكجى محب افنديك قيزى ومواليدن رفعت بكك زوجەسى ايدى. ۱۲۵۳ تاريخنده وفات ايتمشدر. شو مطلع اشعارندندر:

دوشمه ديردم دخى بر دردەكوكل آه سكا
ينه دوشدك يكى بر عشقەكيم ايواه سكا

صفورا حضرت شعيب (عم)ك قيزى وحضرت موسى (عم)ك زوجەسى اولوب، حضرت موسى حضرت شعيبه سكز اون سنه خدمت مقابلنده صفورايه نائل اولمشيدى. قرآن كريمده «تمشى على استحياء» ثناسيله ياد بيورلمشدر.

صفوريه فلسطين خطەسنده وبيروت ولايتنه تابع عكا سنجاغنك ناصره قضاسنده وناصرەنك ٥ كيلومتره شمال غربيسنده عكانك‌ده ۱۲ كيلومتره جنوب شرقيسنده بيوك بر قريه اولوب، قسم اعظمى مسلم اولمق اوزره، ۳۰۰۰ اهاليسى واردر. وقتيله صفوريس (Séphoris) اسميله بيوجك برقصبه اولوب، بيوك هرود طرفندن ضبط، و(واروس) طرفندن احراق اولنمش؛ وهرود آنتيپاس طرفندن يكيدن تأسيس وترميم اولنەرق، استحكامات متينه ايله تحكيم اولنمش ايدى. قدسك ضبطندن صكره روماليلره تسليم اولنەرق، آنطوآن طرفندن (ديو قيصريه) تسميه ايدلشيدى. بعده اهاليسى بولنان اسرائيليلر عصيان ايتمكله، ۳۳۹ تاريخ ميلاديسنده روماليلر طرفندن تخريب اولنمشدى. دور اسلامده صفوريه اسميله يكيدن اعمار اولنەرق، اهل صليب محارباتنده بعض وقوعات مهمەيه ميدان اولمشدر. شمديكى ابنيەسى ابنيۀ عتيقەسى انقاضندن معمول اولوب، قلعه ومعبد كبى بعض ابنيۀ جسيمه خرابەلرى دخى واردر.

صفويه (دولت —) ايرانده حكومت سورمش بردولت اولوب، ۹۰۷ تاريخ هجريسنده شاه اسماعيل صفوى طرفندن تأسيس وكيتدكجه توسيع اولنمش؛ و۱۱۳۵ تاريخنەدك ۲۲۸ سنه پايدار اولوب، اون حكمدار حكم سورمشدر. بودولتك مؤسسى اولان شاه اسماعيلك جد اعلاسى ابواسحاق صفى الدين اربيلى امام موسى كاظم (رضه) نسلندن اولوب، زهد وتقواسيله مشهور ايدى. حتى تيمورلنك بونك التماسيله برچوق اسرائى عفو ايتمشدى. بونك حفيدى شيخ جنيدك كثرت

Digitized by Google

مریدانی وصیت واعتباری قره قیونلی حکمدارلرندن میرزا جهانشاه بن قره‌یوسفك باعث اندیشه‌سی اولمغله، اردبیلدن اخراج اولنه‌رق، دیار بکره عزیمتله، آق قیونلی حکمداری اوزون حسنه التجا ایتمش؛ وبونك همشیره‌سنی تزوج ایتمش ایدی. بعده اوزون حسن آذربیجانی ضبط ایدنجه، ینه آردبیله عودتله، قدری برتر اوله‌رق، مریدانیله غزای کرجستانه کیدوب، شروان حاکمی سلطان خلیل ایله ایتدیکی محاربه‌ده مقتول اولمشدر. اوغلی شیخ حیدر اوزون حسنك قیزی عالمشاهی تزوج ایدوب، بو دخی کرجستان غزاسنه کیتدیکی حالده، شروان والیسی فرح یسار الندە مقتول اولمشدر. مومی‌الیها عالمشاهدن متولد اوغلی اسماعیل رستم میرزا بن سلطان یعقوب بن اوزون حسنك خوفندن کیلانه قاچوب، ۹۰۵ تاریخنده پدر وجدینك انتقامنی آلمق اوزره، اونلرك مریدانیله شروانه کیدوب، ۹۰۷ ده مرقوم فرخ یساری قتل و شروانی ضبطله، عودتنده آق قویونلی دولتنك حکمدار اخیری اولان الوندمیرزایی مغلوب و مقتول ایده‌رك، ۹۰۸ ده تبریزده اعلان سلطنت ایتمس؛ و ۹۰۹ ده همدان قربنده ترکمان خانلرندن سلطان مرادی مغلوب ایده‌رك، عراق وفارس وکرمانی دخی تحت حکمنه آلمش؛ و۹۱۳ده مرعش و دیار بکری، و ۹۱٤ده بغدادی و بعده دربند جهتنی و۹۱٦ده اوزبك حکمدارلرندن شیبك خانه غلبه چاله‌رق، خراسانی ضبط ایتمش؛ وبووجهله آز زمان ظرفنده بتون ایرانی و دیار بکر و عراق وشروان ودربند جهتلرینی استیلا ایله، بیوك بر دولت تأسیس، و مذهب شیعی‌یی رسماً اعلان ایلمش ایدی. ۹۲۰ده یاوز سلطان سلیم خانله چالدیران اووه‌سنده ایتدیکی محاربه‌ده کلیاً منهزم و مجروح اولوب، دیار بکر وکردستان جهتلرینی ضایع ایتمش؛ و اون سنه قدر دها حکومت سوروب، ۹۳۰ده وفات ایتمشدر. اوغلی طهماسب اوزبکلره قارشی قزانوب، همایون شاهه امداد ایچون هندستانه دخی کیتمش ایسه‌ده، قانونی سلطان سلیمان خانه قارشی ایتدیکی محاربه‌لرك جمله‌سنده مغلوب اولوب، بغدادی و وان و شروان طرفلرینی غائب ایتمشدی. بونك اوغللری شاه اسماعیل ثانی و شاه خدابنده زمانلرنده دولت صفویه تنزل وتدنی ایدوب، ممالك عثمانیه حدودی توسیع اولنمشدی. بشنجیلری اولان شاه عباس عراق وکردستان وقفقاس جهتلرندن توسیع حدود ایتدیکی کبی خراسان جهتندن دخی اوزبکلرك ضبط ایتمش اولدقلری یرلری استرداد، وداخلاً برچوق اصلاحات واعمارات ایتمشدر. ملوك صفویه‌نك آب روییدر. خلفلرندن شاه عباس ثانی اجرای عدالتله ملکنده صلح و اسایشی محافظه، و سلیمان شاه دخی اجدادینك دارات و دبدبه‌سنی محافظه ایتمشلرسه‌ده، حسین شاه زماننده اوزبکلر خراسان جهتندن ایلریلدکلری کبی، افغانلیلر دخی ایرانه دخول ایله، اصفهانی ضبط ایدوب، دولت صفویه‌یه ختام ویرمشلردر. شاه حسین یدی سنه دخی محبوساً بر سرایده یاشایوب، بعده افغانلیلر طرفندن قتل اولنمشدی. افغانلیلری ایراندن اخراج ایدن نادر شاه کندیسی حکمدار نامنی آلمیوب، شاه حسینك اوغلی شاه طهماسبی و بعده بونك اوغلی عباس ثالثی حکمدارطانیمش ایسه‌ده، بونلرك حکومتلری بسبتون اعتباری اولوب، حکم تمامیله نادر شاهك الندە ایدی. پایتختلری ابتدا تبریز وبعده قزوین اولوب، شاه عباس ماضی اصفهانی پایتخت اتخاذ ایتمش؛ وانقراضلرینه‌دك بوشهر مرکزلری بولنمشدر. ملوك صفویه‌نك اسامیسیله تاریخ جلوسلری بروجه زیردر:

۹۰۷	شاه اسماعیل
۹۳۰	طهماسب بن اسماعیل
۹۸۳	اسماعیل ثانی بن طهماسب
۹۹۵	عباس بن خدابنده بن طهماسب
۱۰۳۷	صفی حفید عباس
۱۰۵۱	عباس ثانی بن صفا
۱۰۷۷	سلیمان بن عباس
۱۱۰٦	حسین بن سلیمان الی ۱۱۳۵

نادر شاه زماننده اسماً

۱۱٤۲	طهماسب ثانی بن حسین
۱۱٤۵	عباس ثالث بن طهماسب

صفی (شاه —) ملوك صفویه‌نك بشنجیسی اولوب، شاه عباس ماضینك تورونیدر. پدری شاه عباسك امریله قتل اولنمشدی. اصل اسمی سام میرزا اولوب، قعودنده (شاه صفی) نامنی آلمشیدی. ۱۰۳۷ تاریخنده جدینه خلف اولوب، ۱۵ سنه حکومت سوردکدن صکره، ۱۰۵۱ده کاشانده وفات ایتمشدر. (قم)ده مدفون اولوب، منزن

بر تربه‌سی واردر. زماننده بغداد دولت عثمانیه وقندهار دهلی حکمدارلری طرفندن ضبط اولنمشدر.

صفی { ایران شعراسندن بروجه زیر اوچ ذاتك تخلصیدر :

برنجیسی (شاه —) ری شهری ساداتندن اولوب، انزوایه چکلمش؛ وحجه کیتمش ایدی. شو رباعی اونکدر :

هرگز دل هیچکس میازار صفی
تا بتوانی دلی بدست آر صفی
سر رشتهٔ کار خود نگهدار صفی
زنهار صفی هزار زنهار صفی

— ایکنجیسی اصفهانلی اولوب، ملوك صفویه زماننده یاشامشدر. محیطی شیرازی ایله بعض مشاعره‌لری واردر. شو بیت اونکدر:

رنجیده ام بمرتبهٔ از جفای دوست
کز صد هزار لطف تلافی نمی شود

— اوچنجیسی (شیخ محمد) شیرازلی اولوب، حسابده ید طولی صاحبی ایدی. بعده هندستانه رحلته، ۹۷۴ ده دکنده وفات ایتمشدر. شو رباعی اونکدر:

رخسار تو مصحفیست بی سهو وغلط
کش کلك قضا نوشته ازمشك فقط
چشم ودهنت آیت ووقف ابرو
مژگان اعراب وخال وخط حرف ونقط

صفی { (میر صفی الدین) ایران شعراسندن اولوب، نیشابورلیدر. شو بیت اونکدر :

از ضعف ناله کردم وسویم نظر نکرد
نشنیده یار نالهٔ من یا اثر نکرد

صفیا { ایران شعراسندن اولوب، اصفهانلیدر. رمل ایله مشغول ایمش. شو بیت اونکدر:

دست نگرفتهٔ حق هیچ بجایی نرسد
افتد آن کس که بامداد کسی برخیزد

صفی الدین اردبیلی { (شیخ —) مشاهیر صوفیوندن اولوب، اردبیلده زاویه نشین ایدی. امام موسی کاظم (رضه)ك نسلنه منسوبدر. شیخ محمد کیلانیدن اخذ انابت ایتمشدر. تیمور لنكك بو ذات حقنده او قدر حرمت و اعتقادی وار ایمش، که آناطولی جهتندن آلمش اولدیغی بر چوق اسرایی بونك التماسیله قویورمش ایدی. ۷۳۰ تاریخنده وفات ایدوب، اولاد واحفادی اردبیلده برینه پوست نشین اولمش؛ وکیده‌رك اوزون حسن ایله قرابت صهریه پیدا ایده‌رك، بونلردن شاه اسماعیل مشیختی سلطنته تبدیل، و ملوك صفویه دولتنی تأسیس ایتمشدر. شیخ صفی الدینك طبیعت شعریه‌سی دخی اولوب، شو رباعی جملهٔ اشعارندندر:

هرکه که رسی بخلوت یار ای دل
از من برسان کلام بسیار ای دل
وآنکه خبر از خرابیٔ حالم کو
زنهار ای دل هزار زنهار ای دل

صفی الدین الحلی { (عبد العزیز بن سرایا) مشاهیر شعرای عربدن اولوب، ۶۷۷ ده طوغمش؛ وملك ناصر زماننده مصرده یاشامش؛ و ۷۵۰ ده وفات ایتمشدر. بیوك دیوان اشعاری واردر. شو ایکی بیت اونکدر:

صرت اذ ابدا المی   عند ما ارقت دمی
تعجبین من سقمی   صحتی هی العجب

صفیر { (شمشاد) ایران شعراسندن اولوب، (قم) قصبه‌سندندر. شو بیت اونکدر:

دور نه که تا کنم شکوه زدرد دوریت
آه که میکشد مرا هجر تو در حضور تو

صفیری { (بن مولانا ملك دیلمی) ایران شعراسندن اولوب، قزوینلیدر. شو بیت اونکدر:

زپیام من جوابی نشنیده قاصد اما
دهدم باین تسلی که ندیده ام هنوزش

صفیری { هندستان شعراسندن اولوب، دکن قطعه‌سنده جونپور شهرندندر. شو بیت اونکدر:

زعشق زادم وعشقم بکشت زار ودریغ
خبر نداد برستم کسی که سهرابم

صفی میرزا { ملوك صفویه‌دن شاه عباس اولك اوغللرندن اولوب، ۱۰۲۰ تاریخنده پدری فرمانیله قتل اولنمشدر.

صفین { رقه قربنده وفراتك غربی کنارنده برموقع اولوب، ۳۷ تاریخ هجریسنده حضرت علی المرتضی (رضه) ایله معاویه آره‌سنده

Digitized by Google

وقوع بولان محارباته میدان اولمغله شهرت بولمشدر. صفینده معیت حضرت مرتضویده ١٢٠٠٠٠ ومعاویه معیتنده ٩٠٠٠٠ کشی بولنوب، حضرت علی (رضه)ك عسکرندن ٢٥٠٠٠ ومعاویه عسکرندن ٤٥٠٠٠ كه جمعاً ٧٠٠٠٠ کشی قتل اولنمشدر. یالکز بدر غزاسنده حاضر بولنمش صحابه‌دن معیت حضرت مرتضویده ٢٥ ذات شهید اولمشدر. حضرت عمر (رضه)ك اوغلی عبیدالله دخی معیت حضرت مرتضویده شهید اولمشدر. صفین وقعه‌سی ١١٠ کون سوروب، ٩٠ محاربه اولمشدر.

صفیه { صحابیاتدن بروجه زیر برقاج خاتونك اسمیدر: (صفیه بنت بجیر الهذلیه) كه ماء زمزم حقنده بر حدیث شریفك راویه‌سیدر. — (صفیه بنت بشامه) كه، اعور بن بشامه‌نك همشیره‌سی اولوب، جانب حضرت نبویدن طلب بیورلمش ایسه‌ده، ازدواج وقوع بولمامشدی. — (صفیه بنت ثابت الانصاریه) كه بیعت ایدن خاتونلردندر. — (صفیه بنت حیی) كه ازواج مطهرهٔ حضرت نبویدن اولوب، من اصل بنی اسرائیل قومندن وخیبر سبایاسندن ایدی. رؤسادن کنانه بن الحقیقك زوجه‌سی اولوب، خیبرك فتحنده جانب حضرت نبویدن اخذ واعتاق بیوریله‌رق، ازواج مطهره‌لری زمره‌سنه الحاق بیورلمشیدی. عاقله بر خاتون ایدی. هجرت نبویه‌نك ٣٦ وبر روایتده ٥٠ تاریخنده وفات ایتمشدر. — (صفیه بنت الخطاب) كه حضرت عمر (رضه)ك همشیره‌سی اولوب، قدامه بن فظعونه وارمش ایدی. — (صفیه بنت شیبه) كه صحبتی مختلف فیه اولوب، بعض احادیث شریفه‌نك راویه‌سیدر. — (صفیه بنت عبد المطلب بن هاشم القرشیة الهاشمیه) كه فخر کائنات (صلعم) افندمزك عمه‌سی وعشرهٔ مبشره‌دن زبیر بن عوامك والده‌سی اولوب، عماة حضرت نبویدن اسلامه کلان یالکز صاحبهٔ ترجمه‌در. جاهلیتده ابوسفیانك برادری حارث بن حرب تزوج ایتمش ایکن، بونك وقوع وفاتی اوزرینه، عوام بن خویلده وارمش؛ وبوندن زبیر (رضه) ایله عبد الکعبه‌یی دنیایه کتیرمش ایدی. هجرتك یکرمنجی سنه‌سی ٧٣ یاشنده وفات ایتمشدر. حضرت حمزه (رضه)ك بر آنادن همشیره‌سی ایدی. — (صفیه بنت ابی عبید الثقفیه) كه مشهور مختار غازینك همشیره‌سی وعبدالله بن عمر (رضهما)نك زوجه‌سی اولوب، رؤیت نبی (صلعم) ه نائل اولمش ایسه‌ده، طوغریدن طوغری‌یه استماع احادیث شریفه ایده‌مه‌مشدر. — (صفیه بنت عمر بن الخطاب الدوبه) كه فتح خیبرده معیت حضرت نبویده بولنمش اولدیغی مرویدر. — (صفیه بنت محمیه بن جزی الزبیدی) كه فضل بن العباسك زوجه‌سی ایدی. — حضرت رسول الله (صلعم) افندمزك خادمه‌سی اولان صفیه ایله صحابیاتدن دیکر ایکی صفیه دخی واردر.

صفیة الباهلیه { شاعرات عربدن اولوب، بعض اشعاری «حماسه»ده مندرجدر. شو بر ایکی بیت بر مرثیه‌سندندر:

كنا كغصنين فی جرثومة سمقا
حينا باحسن مايسموله الشجر
حتی اذا قيل قد طالت فروعهما
وطاب فيا هما واستنظر الثمر   الخ

صفیه بنت شرف الدین { مشاهیر محدثاتدن اولوب، احمد بن احمد المقدسینك قیزی و شیخ بهاء الدین ابن العزك زوجه‌سی ایدی. وطنی اولان قدسده طول مدت علم حدیث تدریسیله مشغول بولنمش؛ و ٧٤٠ تاریخنده، یك یاشلی اولدیغی حالده، وفات ایتمشدر.

صفیه بنت مجد الدین { مشاهیر محدثاتدن اولوب، (ست الشام) دینمکله مشهوره‌در. مشایخ محدثیندن امام مجد الدین احمد بن محمد الازدینك قیزی اولوب، ٦٤٧ تاریخنده طوغمش؛ و تدریس حدیثله و زهد وتقوی ایله عمرینی کچیروب، ٧٠٤ده حجه کیده‌رك، مدینهٔ منوره‌ده وفات ایتمشدر.

صفیه بنت یاقوت { بو دخی مشاهیر محدثاتدن اولوب، یاقوت بن عبدالله الحبشینك قزیدر. امام سیوطینك اشیاخندن اولوب، ٨٠٤ تاریخنده طوغمشدر.

صفیه سلطان { سلطان مراد خان ثالثك قادینلرندن اولوب، سلطان محمد خان ثالثك والده‌سیدر. حسنی وعاقله اولمغله، پادشاه مشار الیه بر خیلی وقت بشقه‌سنه التفات ایتمه‌مشدی. کرك مشار الیهك وکرك اوغلنك زمان سلطنتلرنده خیلی نفوذ و اهمیتی وار ایدی.

صفیهٔ زاهده { ملوك ایلخانیه‌دن سلطان ابو سعید زماننده ایرانده زهد و صلاحیله مشهوره بر خاتون اولوب ، پادشاه مشارالیهك همشیره‌سی قونقرات خاتونك دخی صاحبهٔ ترجمه‌یه ارتباطی اولمغله ، هروقت زیارتنه کیدر ایدی .

صفیه منلا { شیخ جمال الدین خلوتینك کریمه‌سی زاهده بر خاتون اولوب ، مشار الیهك حجده وقوع وفاتنده وصیتی اوزرینه شیخ سنبل سنان حضرتلرینه وارمش ایدی .

صقلاب { (وجمعی صقالبه) عربلرك اسلاولره ویردکلری اسمدر . مسافه‌لرینك بعدیتی و ذاتا وقایع مشهورهٔ تاریخیه‌لرینك فقدانی حسبیله ، عرب مورخ وجغرافیونك صقالبه حقنده‌کی معلوماتلری پك مشوش اولوب ، اك اول بونلر حقنده یازان خلفاء عباسیه‌دن مقتدربالله طرفندن صقالبه حکمداری نزدینه سفارتله کوندرلمش اولان احمد بن فضلاندر . [« اسلاو » ماده‌سنه مراجعت .]

صقلی { (حجة الدین ابو عبدالله محمد بن ابی محمد) صقلیه یعنی سیجلیه جزیره‌سنده یتیشن مشاهیر علمای اسلامدن اولوب ، برخیلی وقت مکه‌ده اقامت ایتمش ؛ و اواخر عمرنده حمایه کیدوب ، ٥٦٥ تاریخنده اورادہ وفات ایتمشدر . فقر وضرورتله عمر کچیرمشدر . « الینبوع » عنوانیله بیوك بر تفسیری ، صقلیه امراسندن بریچون یازدیغی « سلوان المطاع فی عدوان الاتباع » عنوانیله بر تألیف ادبیسی ، « خیر البشر بخیر البشر » و « کتاب نجباء الابناء » عنوانلریله ایکی کتابی ، حریرینك « درة الغواص » ینه حاشیه‌سی و مقامات حریری‌یه شرحی و سائر آثاری واردر . « سلوان المطاع » ی ١٢٧٩ تاریخنده تونسده طبع ونشر اولنمشدر . طبیعت شعریه دخی اولوب ، شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر :

على قدر فضل المرء تأتي خطوبه
ويعرف عند الصبر فيه نصيبه
ومن قل فيما يتقيه اصطباره
فقد قل فيما يرتجيه نصيبه

صقلی { (عبدالعزیز بن الحسین الاغلبی السعدی) صقلیه جزیره‌سنده یتیشن ادبادن اولوب ، فائزك دیوان کاتبی ایدی . قاضی جلیسی دینمکله دخی معروف ایدی . ٥٦١ ده ٧٠ یاشنی کچکین اولدیغی حالده ، وفات ایتمشدر . کیده باتوب وفات ایدن پدری حقنده سویلمش اولدیغی بر مرثیه‌سندن مأخوذ اولان شو بیت جملهٔ اشعارندندر :

وكنت اهدى مع الريح السلام له
ما هبت الريح في صبح وامساء

صقلیه { ایتالیایه ملحق سیجلیه جزیرهٔ کبیره‌سنه عربلر طرفندن ویریلان اسمدر . بو جزیره بر قاچ عصر ایادئ مسلمینده بولنوب ، ممالك اسلامیه دائره‌سنه داخل اولمش ؛ و اهالیسنك قسم اعظمی اهتدا ایده‌رك ، شهر وقصبه‌لری جوامع و مدارس و سائر مؤسسات خیریه ومبرات اسلامیه ایله طولمش ایدی . علوم و ادبیات عربیه‌ده شهرت قزانمش برچوق مشاهیر یتیشمشدر . بونلردن بعضلری صقلیه جزیره‌سنك تاریخنی و احوال جغرافیه‌سنی ضبط و تحریر ایدوب ، یازیلان تواریخ عربیه‌سنك اك مشهوری فقیه ابو علی حسن بن یحیانك یازدیغی تاریخدر . [احوال حاضره وماضیه‌سی حقنده تفصیلات ایچون « سیجلیه » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

صلاح { مکهٔ مکرمه‌نك اسملرندندر .

صلاح الدین اربلی { (ابو العباس احمد بن عبد السید) مشاهیر ادبا و شعرادن اولوب ، اربلك بیوك بر خاندانه منسوب ایدی . ٥٧٢ تاریخنده طوغمشدر . اربل صاحبی ملك معظم مظفر الدین بن زین الدینك حاجبی اولوب ، بعده بونك غضبنه اوغرایه‌رق ، حبس اولنمش ؛ و محبسدن قورتلدیغنده ، ٦٠٣ تاریخنده ملك قاهر بهاء الدین ایوبك معیتنده ، شامه عزیمتله ، بونك برادری ملك مغیث بن ملك عادلك خدمتنه کیرمش ؛ و بونك وفاتنده مصره انتقال ایله ، ملك کاملك فوق العاده توجه و محبتنه مظهر اولوب ، اقبالی برتر اولدقدن صکره ، ٦١٨ ده غضبه اوغرایه‌رق ، قاهره‌ده حبس اولنمش ؛ و ٨٢٣ تاریخنه‌دك بش سنه محبوس قالدقدن صکره ، بر چالغیجی‌یه اوقوتدیغی بر بیتی سببیله سبیلی تخلیه اولنه‌رق ، اسکی جاه و اقبالی اعاده اولنمش ؛ وملك کاملك روم سفرنده معیتنده بولنوب ، معسکرده خسته‌لنمغله ، رهایه کیتمکده ایکن ، ٦٣١ ده رها خارجنده وفات ایتمشدر . مرتب دیوان اشعاری واردر . سبب عفوی اولان مذکور بیتی شودر :

Digitized by Google

ما امرنجنيك على الصب خفى
افنيت زمانى بالاسى والاسف
ماذا غضب بقدر ذنبى و لقد
بالغت وما اردت الا تلفى

صلاح الدين ايوبى { (ملك ناصر ابوالمظفر يوسف بن ايوب بن شادى) مصر وشام وحجاز ويمن جهتلرنده حكومت سورن وبرچوق شعبه‌لره انقسام ايدن دولت ايوبيه‌نك مؤسسى و برنجى حكمدارى اولوب، قبائل اكراددن (روادیه) قبيلهٔ كبيره‌سنه منسوب ايدى. آباواجدادى آذربيجانك اران جهتنده واقع (دوين) قصبه‌سندن ايدى. بيوك پدرى شادى نجم الدين ايوب و اسد الدين شيركوه نام ايكى اوغلنى اخذ ايله، قصبهٔ مذكوره‌دن چيقه‌رق، بغداده و اورادن تكريته كيدوب، اوراده وفات ايتمش؛ و اوغللرى عراقده سلطان مسعود سلجوقينك شحنه‌سى اولان مجاهد الدين بهروزك خدمتنه كيروب، تكريت محافظلغى بونلرك بيوكى اولان نجم الدين ايوبه ويرلمش ايدى. اوصره‌ده تكريتدن كچن موصل حاكمى عماد الدين زنكينك دجله‌يى كچمسنه ياردمى وقوع بولمغله، بونك طرفندن معيتنه جلب اولنه‌رق، عماد الدين زنكى بعلبكى فتح ايتدكده، محافظلغنى نجم الدين ايوبه ويره‌رك، عماد الدين زنكينك وفاتندن صكره دخى ايكى قرداش بونك اوغلى نور الدين محمودك خدمتنده قالمشلردى. صاحب ترجمه صلاح الدين يوسف ٥٣٢ تاريخنده تكريتده طوغوب، بعلبك و دمشقده پدرينك ياننده تربيه اولنمش؛ و اهل صليبه قارشى وقوع بولان محاربانده ابراز شجاعت وجسارت ايتمش ايدى. ٥٥٨ تاريخنده عمى اسد الدين شيركوه معيتنده امداد ايچون و بعده ٥٦٢ ده و ٥٦٤ ده وزير مصر شاورك اهل صليبله اولان اتفاقنى بوزمق ايچون، اوچ كره مصره سفر ايدوب، اوچنجى سفرنده عمى اسد الدين شيركوه شاورك يرينه خلفاء فاطميه‌نك اخيرى اولان عاضد لدين اللهك وزيرى اولمغله، صلاح الدين دخى مقرر ومعاونى اولمشدى. بنه او سنه اسد الدين شيركوه وفات ايتمكله، يرينه صلاح الدين وزير مصر اولوب، مملكتك علما و ادباسنى و بتون اهاليى طرفنه جلب ايله، بيوك بر قوت ومكنت كسب ايتمش؛ و ٥٦٧ ده عاضد لدين اللهك وقوع وفاتيله، صلاح الدين اونك يرينه ملك مصر اولمش؛ وفاطميونك خطبه‌سنى رفع ايله، خلفاء عباسيه‌دن مستضى بنور اللهك نامنه خطبه اوقوتمش؛ ومذهب شيعى‌يى رفع ايده‌رك، مذهب شافعى اوزره قاضيلر نصب ايلمشدر. هرنه‌قدر صلاح الدين اسماً شام وحلب صاحبى نورالدين شهيد بن عماد الدين زنكى‌يه تابع عد اولنورديسه‌ده، حقيقتده مستقل اولوب، نهايت ٥٦٩ ده مشاراليه دخى بلاولد وفات ايتمكله، شام خطه‌سى دخى كاملاً صلاح الدينك ضبطنه كچمش؛ وجزيره وديار بكر طرفلرنى اتابكان موصلدن وسائر ملوك طوائفك يدندن آلديغى كبى، مقدما برادرزاده‌سى توران شاهى يمنه كوندره‌رك، خطهٔ يمانيه‌يى دخى فتح ايتديرمش؛ وكثير العدد اولان اقربا وتعلقاتى دمشق، حلب، حما، حمص و سائر بلاده حاكم و امير نصب ايده‌رك، قدسك وشام سواحلنك بعض جهتلرينه مستولى اولان اهل صليبه قارشى شدتلى هجوم ومدافعه‌لره كيريشمش؛ وممالك مذكوره‌نك اكثرينى استخلاص ايده‌رك، آوروپانك هر طرفندن سيل بلا كبى آقين آقين كلن اهل صليب كروه متعصبينى هر يرده كلياً منهزم وپريشان و نيجه پرنس و قراللرينى اسير ايتمش ايدى. ٢٢ سنه حكومت سوروب، ٥٨٩ ده دمشق شامده ٥٧ ياشنده ارتحال ايتمشدر. جسور، شجيع، عادل، كريم، مرحمتلى، كافهٔ علومه وحتى علم طبه دخى واقف ايدى. فرنكلر صلاح الدينك اطوار واخلاقنه مفتون اولوب، دشمنلرى اولدقلرى حالده، الى يومنا هذا نامنى حرمت مخصوصه ايله ياد ايدرلر. صلاح الدينك دورنده فرنكلرك ممالك اسلاميه‌ده كوردكلرى آثار عمران ومدنيت وعدالت آوروپاليلرك طريق تمدنه سلوك ايتملرينه سبب ونمونه اولمشدر. [تأسيس ايتديكى دولت ايچون «ايوبيلر» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

صلاح الدين ايوبى { (بن ملك عزيز بن ملك ظاهر) حلبده حكومت سورن شعبهٔ بنى ايوبك حكمدار اخيرى اولوب، ايكى سنه حكومت سوردكدن صكره، هلاكونك عسكرى النده مغلوب و مقتول اولمشدر.

صلاح الدين خليل { [«خليل بن ايبك صفدى» و«اشرف (ملك —)» ماده‌لرينه مراجعت بيوريله.]

صلاح الدين يوسف { [« صلاح الدين ايوبى » مادەسنه مراجعت بيوريله.]

صلاحى { (شيخ عبدالله — افندى) متأخرين شعراى عثمانيەدن و طريقت عشاقيه مشايخندن اولوب، باليكسرليدر. ١١٣٠ دە طوغوب، درسعادته ورودله برخيلى مدت صدراعظم حكيم اوغلى على پاشانك مكتوبجيسى وديوان افنديسى بولنمش، و بعده ادرنەيه عزيمتله، شيخ جمال الدين عشاقى‌يه انابت ايتمش؛ و مؤخراً ينه پاشاى مشاراليه معيتنده مصره عزيمتله، عودتنده ١١٧٤ تاريخنده قاسم جوارنده طاهر آغا دركاهى مشيختنه كچمش؛ و١١٩٧ تاريخنده ارتحال ايتمشدر. برخيلى اشعاريله بعض رسائلى واردر. شو بيت اونكدر:

مشكلن كسەيه ظاهرده صلاحى صورماز
خواجهٔ باطنه صوردى صورەجق اسرارى

صلاحيه { مصراسفلده بلبيسك ٦ه كيلومترە شمال شرقيسنده ٦٠٠٠ اهاليلى حاوى بر قصبه اولوب، شام جهتندن مصرك كليدى حكمندەدر. صلاح الدين ايوبى طرفندن تأسيس اولنوب، اسمنه نسبت اولنمشدر.

صلاحيه { موصل ولايتنك شهر زور سنجاغنده وسنجاغك منتهاى جنوبنده بر قضا اولوب، مركزى كفرى قصبەسيدر. شمال غربى جهتندن كركوك قضاسيله، شمال شرقى طرفندن سليمانيه سنجاق وقضاسيله، جنوباً دخى بغداد ولايتيله محدوددر. حدود جنوبيەسنده دياله نهرى آقوب، بر قاچ چاى دخى قضانك اراضيسنى سقى ايله نهر مذكوره دوكيلور. اراضيسى پك منبت اولوب، بغداى، آرپه، خرما، ليمون وسائر محصولاتى واردر. قضا ١٥٨ قريەدن مركب اولوب، ١٤٠٠٠ اهاليسى واردر. مركزدەكى ٨٠ يهوديدن بشقه بتون اهاليسى مسلم وشيعى المذهبدر.

صلت { صحابەدن ايكى ذاتك اسميدر: (ابو يزيد صلت) كه صحبتى مختلف فيه اولوب، اولاد و احفادى كنديسندن روايت ايتمشدر. — (صلت بن مخرمه بن المطلب بن عبد مناف القرشى) كه برادرلرى قيس وقاسم ايله برابر خيبر غنائمندن حصه مند اولمشلردى.

صلصال { (ابو الغضنفر — بن الدلهمى) صحابەدن اولوب، برحديث شريف غريبك راويسيدر.

صلصل { (بن شرحبيل) صحابەدن اولوب، جانب نبويدن صفوان بن اميه نزدينه وسائر بعض محللره سفارتله اعزام بيورلمشيدى.

صله { (ابن اشيم العدوى) و (صله بن الحارث الغفارى) صحابەدن اولوب، برنجيسى ٣٥ تاريخنده، يوز ياشنى متجاوز اولديغى حالده، سجستانده شهيد اولمشدر. حقنده بر حديث شريف مرويدر. ايكنجيسى مصريوندن معدود اولوب، فتح مصرده حاضر بولنمشدر.

صماء { (بنت بسر المازنيه) صحابياتدن اولوب، برادرى عبدالله بن بسر كنديسندن روايت ايتمشدر.

صماقو { (Samacou) بلغارستان امارتنك صوفيه سنجاغنده و صوفيەنك ٤٥ كيلومترە جنوب شرقيسنده اولەرق (ايسكر) نهرى اوزرنده قضا مركزى بر قصبه اولوب، ١٠١١٠ اهاليسى، دمير معدنى، پك مقبول بغداى محصولاتى، اطرافنده كوزل مرعالرى وباغ وپينير تجارتى واردر. ادارهٔ عثمانيه زماننده بر چوق دميرخانەلرى اولوب، كوزل دمير معمولاتى چيقارديسەدە، بوصنعت شمدى تدنيدەدر.

صمانى زاده { (عمر خلوصى افندى) سلطان سليم خان ثالث ومصطفى خان رابع و محمود خان ثانى دورلرنده اوچ دفعه مسند مشيخت اسلاميه‌يه كچمش علمادن اولوب، استانبول پايەليلرندن حسين افنديسنك اوغليدر. ١١٤٠ تاريخنده استانبولدە طوغوب، تحصيل علم ايله على الاصول دور مدارس ايتدكدن صكره، ١١٩٠ تاريخنده ازمير، ٩٧ دە مصر، ١٢٠٠ دە مكهٔ مكرمه مولويتنه نصب اولنمش؛ و ١٢٠٥ دە استانبول قاضيسى، ١٢٠٦ دە آناطولى و١٢١٢ دە روم‌ايلى قاضيعسكرى اولمش؛ و١٢١٥ دە مسند مشيخت اسلاميه‌يه كچوب، اوچ سنەيه قريب مدت امور فتوايى اداره ايتدكدن صكره، ١٢١٨ دە عزل اولنمش؛ و١٢٢٢ دە دور سلطان مصطفى خانده ثانياً شيخ الاسلام اولمش ايسەدە، سلفنك عزلى بعض دسائسلرك حيله وخدعەلرينه مبنى

Digitized by Google

اولدیغی آکلاشلمغله، صاحب ترجمه یالکز برکون مقام فتواده قالوب، سلفنك اعاده اولنه‌جغنی حس ایدیجه، استعفا ایتمش؛ و ۱۲۲۵ تاریخنده ثالثاً شیخ الاسلام اولوب، بو دفعه دخی ایکی سنه ایله اوچ آیه قریب مدت امور فتوایی بعد الاداره، شیخوخت سببیله ۱۲۲۷ده استعفا، وینه اوسنه وفات ایتمشدر. عالم وفاضل ورتب ومناصب علیه توجیهنده ممسك ایدی. فاتح جوارنده حجراتیله مسجدی وقلندرخانه‌سی وبونلره وقفلری واردر.

صمدا { (شیخ —) ایران شعراسندن و شیخ شیرازك احفادندن اولوب، درویش نهاد برآدم ایدی. حقنده فعل شنیع ایله افترا وقوع بولدیغندن، کندی عضو رجلیتنی قطع ایتمشیدی. شو بیت اونکدر:

همچو پرکاریم یك پا در شریعت استوار
پای دیکر سیر هفتاد و دوملت میکند

صمصام الدوله { (ابوکالنجار مرزبان) آل بویه ملوکنك اونجیسی اولوب، (عضد الدوله بن رکن الدوله بن بویه)ك اوغلیدر. برادری (شرف الدوله ابو الفوارس)ك زماننده بغدادده امیر الامرا اولوب، بر طاقم سرکذشتدن صکره، ۳۸۸ ده وفات ایتمشدر.

صمصام الدین محمود { (بن بدر الدین بن عز الدین بن نور الدین) لرکوچکده حکومت سورن اتابکان ملوکنك اون برنجیسی اولوب، اقرباسندن حسام الدین عمره خلف اولمش؛ و ۶۹۵ ده غازان خانك فرمانیله قتل اولنمشدر.

صنجه { جزیره‌ده دیار بکر ایله دیار مضر آره‌سنده بر نهر اولوب، اوزرنده عجایب الارضدن معدود بر کوپری بولندیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

صنجهل { هند مشاهیر حکما واطباسندن اولوب، هارون الرشید ومأمون زمانلرنده برچوق تألیفاتی لسان عربی‌یه ترجمه اولنمشدی. باشلیجه آثار مترجمه‌سی بروجه آتیدر: «کتاب شرك الهندی» که ابتدا فارسی‌یه و عبدالله بن علی طرفندن فارسیدن عربی‌یه ترجمه اولنمشدر؛ «کتاب سسرد» که امراضك علاماتیله مداواتلری حقنده معلوماتی حاوی اولوب، ۱۰ مقاله‌دن مرکب اولدیغی حالده، یحیی بن خالد برمکینك امریله عربی‌یه نقل اولنمشدر؛ «کتاب بدان» که درت بیك درت خسته‌لغك تشخیصی اصولنی حاویدر؛ «کتاب سند هشان»، «کتاب فی ما ختلف الهند والروم فی الحار والبارد»، «کتاب تفسیر اسماء العقار»، «کتاب اسانکر الجامع»، «کتاب علاجات الحبالی للهند»، «کتاب رأی الهندی فی اجناس الحیات وسمومها» «کتاب التوهم فی الامراض والعلل».

صندرغی { خداوندکار ولایتنك قره‌سی سنجاغنده و بالیکسرینك ۵۶ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق سماو چاینك صول کناری قربنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۱۵۲۲ اهالیسی، ۳ جامعی، ۲ مدرسه‌سی، ۱ کلیساسی، رشدیه وابتدائی وروملره مخصوص دیکر ابتدائی مکتبلری، ۶۵ دکانی، ۳ خانی، برحمامی، بك کوزل صولری وجوارنده ایکی ایلیجه‌سی واردر. اهالیسنك قسم اعظمی مسلم و قصوری روم اولوب، جمله‌سی لسان ترکی ایله متکلمدرلر. — صندرغی قضاسی قره‌سی سنجاغنك منتهای جنوب شرقیسنده واقع اولوب، شمالاً نفس بالیکسری و بیغاجق قضالریله، شرقاً بروسه وکوتاهیه سنجاقلریله، جنوباً و جنوب غربی جهتندن دخی آیدین ولایتیله محدوددر. قضا ۷۳ قریه‌یی حاوی اولوب، ۲۳۱۴۰ اهالیسی واردر، که بونلرك مرکز قضاده بولنان ۷۱۵ رومدن ماعداسی کاملاً مسلمدر. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، قسم شرقیسنده اووه‌سی دخی بولنیور. صو صغیرلی نهرینك باشلیجه قولی اولان سماو چایی قضایی شرقدن غربه شق ایدرك، میاه جاریه‌سنی جمع ایدر. اراضیسی بك منبت اولوب، باشلیجه محصولاتی: بغدای، آرپه، چاودار، داری، مرجمك، نخود، فصولیه، پاموق، آفیون ویکی زرع اولنمغه باشلایان پتاتس وساره‌دن عبارتدر. سیسام وآفیوندن خیلی اخراجاتی واردر. مرکز قضاده وبعض قرالسنده سجاده، خالی وکلیم نسج اولنور؛ وصیرمه‌لی وایکلی بعض شیلر ایشلنیر. درون قضاده ۱ رشدیه، ۲

Digitized by Google

مدرسه، ١ ابتدائی، روملره مخصوص دیکر بر ابتدائی و٢٩ صبیان مکتبی، ٦٠ جامع و ١ کلیسا موجوددر. برخیلی اورمانلری وکوزل مرعالری اولوب، صیغیر، قیون وکچی کبی حیوانات اهلیه‌سی چوقدر.

صندقلی { خداوندکار ولایتنك قره حصار صاحب سنجاغنده وقره حصارك ٥٥ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق بیوك مندرسه تابع بر چایك اوزرنده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، یالکز ١٧٠ نفری ارمنی وقصوری کاملاً مسلم اولمق اوزره، ٦٥١٥ اهالیسی، ٣ جامعی، ٤ مدرسه‌سی، ٣ تکیه‌سی، بر رشدی وبر ابتدائی ایله برقاچ محله مکتبی و ٥ خانی واردر. ١٢٠٠ متره ارتفاعی اولان بر یایله اوزرنده واقع وطاغلرله محاط اولمغله، هواسی پك صاغلام وصولری فایتله کوزلدر. باغ وباغچه‌لری چوقدر. (آپامیا کیووتوس) شهر قدیمنك محلنده اولدیغی مروی اولوب، (کیووتوس) اسمی لسان یونانیده «صندق» دیمك اولدیغندن، اسم حاضری دخی بوکا دلالت ایدر. — صندقلی قضاسی قره حصار صاحب سنجاغنك وبتون خداوندکار ولایتنك جنوب غربی کوشه‌سندن عبارت بیوك بر قضا اولوب، شمال غربی جهتندن کوتاهیه سنجاغنك عشاق قضاسیله، شمال شرقی طرفندن نفس قره حصار قضاسیله، جنوب شرقی جهتندن قونیه، غرباً دخی آیدین ولایتلریله محدوددر. شیخلو، کیکلر وطازقیر اسملریله ٣ ناحیه‌یی وجمعاً ٢١٥ قریه‌یی جامع اولوب، ٧٤٩٩٠ اهالیسی واردر، که مرکزده بولنان ١٥٠ قدر ارمنی و رومدن ماعداسی کاملاً مسلم وجمله‌سی لسان ترکی ایله متکلمدرلر. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، یوکسك طاغلری و منبت اووه و وادیلری واردر. اورمانلریله مرعالری‌ده چوقدر. بیوك مندرس ایرماغنك منابعی بو قضاده اولوب، بتون میاه جاریه‌سی بو نهره طوپلانیر. جنوب غربی جهتنده (آجی کول) اسمیله کنیشجه بر کول دخی بولنیور. محصولاتی حبوبات متنوعه ایله آفیون، اوزوم ومیوه‌لرك انواعندن عبارتدر. آیدین دمیر یولنك شمدیلك نقطهٔ انتهاسی اولان (دینار) قریه‌سی بو قضا داخلنده اولوب، بو طریقله قضا ازمیره مربوطدر؛ وفضلهٔ محصولاتی اورایه ایندر. مرکز قضایه بر ساعتلك مسافه‌ده (خدابی) اسمیله برقابلجه واردر.

درون قضاده ١ رشدیه، ٢ ابتدائی، ٨٠ صبیان مکتبی و ٤ مدرسه موجود اولوب، جمله‌سنك شاکردانی ١٢٤٠ کشی‌یه بالغ اولور.

صنعا { جزیرة العربده خطهٔ یمانیه‌نك کرسیسی ویمن ولایتنك مرکزی برشهر اولوب، مکهٔ مکرمه‌نك ٨٥٥ کیلومتره جنوب شرقیسنده وحدیده اسکله‌سنك ١٤٢ کیلومتره شرق شمالیسنده ٢٢′ ١٥° عرض شمالی ایله ″٥١ ′٤١ °٤١ طول شرقیده وجبال سراتك حذای بحردن ٢٢١٠ متره ارتفاعی اولان بر وادیسنده واقعدر. سور وبرجلرله محاط واسع برشهر اولوب، مقدما اهالیسی ٢٠٠٠٠٠ کشی‌یی متجاوز بولنمش ایکن، شمدیکی حالده آنجق ٢٥٠٠٠ راده‌لرنده‌در. اوتوز قدر جوامع شریفه‌سی، بیوك چارشیسی، جسیم خانلری، کارکیر واوچ درت قاتلی خانه‌لری، بر عسکری خسته خانه‌سی، سورك خارجنده متعدد قیشله‌لری، شهرك ایچنده جریان ایدر ایکی دره‌سی، اطرافنده انواع اشجار مثمره‌یی حاوی باغچه‌لری، چارشف و دوشمه‌لك کبی ایپك و پاموقدن انواع منسوجات دستکاهلری وقیوبجیلغه متعلق کوزل معمولاتی واردر. ارتفاعی حسبیله هواسی معتدل یعنی یازین سرین اولوب، قیشین صولر طونار. مع هذا کوندوز ایله کیجه آره‌سنده‌کی حرارت تفاوتی زیاده اولدیغندن، هواسی پك صاغلام اولمیوب، صیتمه‌دن خالی دکلدر. پك اسکی بر شهر اولوب، اسم قدیمی ازالدر. بعض ابنیهٔ عتیقه آثاری مشهوددر. صنعادن اول یمنك مرکزی مأرب ایدی. (صنعانی) نسبتیله معروف برچوق مشاهیر علما و ادبانك مسقط رأسی بولنمشدر. — (صنعا) اسمیله دمشق شام قربنده دخی بر بیوك قریه وار ایدی. صنعانی لقبیله معروف مشاهیرك بر طاقمی بو قریه‌دن ایدی.

صنعا { سنجاغی. یمن ولایتنی ترکیب ایدن درت سنجاغك بری یعنی مرکز سنجاغی اولوب، تحت مضبوطیتده بولنان یمن ولایتنك قسم شرقیسندن وبتون خطهٔ یمانیه‌نك قسم مرکزیسندن عبارت اولدیغی حالده، جنوب غربی جهتندن تعز، غرباً حدیده، شمال غربی جهتندن عسیر سنجاقلریله، شمالاً، شرقاً و جنوب شرقی طرفلرندن دخی اراضیٔ غیر مضبوطه ایله محاط ومحدوددر. صنعا،

Digitized by Google

جبل حراز، کوکبان، انس، حجه، زمار، یریم، وداع و عمران اسملریله ۹ قضادن مرکب اولوب، ۲۵ ناحیه و ۸۹۰ قریه‌یی حاویدر. تهامه‌دن حصه‌سی اولمیوب، جبال‌سراة صرتیله اتکلرندن عبارت اولمغله، هواسی معتدل ومعموریتی زیاده‌در. میاه جاریه‌سی چوق اولوب، اکثر اراضیسی سق و اروا اولنور. قهوه محصولاتی چوق اولوب، بغدای، آرپه، دوره وسائر حبوباتیله توتون، چیویت وسائره دخی حاصل اولور. میوه‌لری متنوع و مبذولدر. اهالیسنک مقدار صحیحی حقنده برکونه معلومات اولمیوب، ۲۰۰۰۰۰ راده‌لرنده اولدیغی تخمین اولنیور.

صنع الله افندی { (جعفر افندی زاده) سلطان محمد خان ثالث واحمد خان اول دورلرنده درت دفعه مسند مشیخت اسلامیه‌یه کچمش علمادن اولوب، قانونی سلطان‌سلیمان خان دوری صدورندن اسکوبلی جعفر افندینک اوغلیدر. ۹۶۰ تاریخنده طوغوب، تحصیل علم ایله بر مدت ابو السعود افندی درسنه دوام ایتدکدن صکره، علی‌الاصول دور مدارس ایده‌رک، ۹۹۸ده بروسه، ۹۹۹ده‌ادرنه، ۱۰۰۰ده استانبول قاضیسی و بعده او سنه آناطولی و ۱۰۰۱ ده روم ایلی قاضیعسکری اولمشیدی. ۱۰۰۸ده خواجه سعد الدین افندی یرینه مسند مشیخته کچوب، ۲۲ آی ایله اون کون امور فتوایی اداره ایتدکدن صکره، عزل اولنه‌رق، ۱۰۱۱ سنه‌سنده ثانیاً شیخ‌لاسلام اولمش ایسه‌ده، صدر اعظم بولنان یمشجی حسن پاشا ایله کچینه‌مدیکندن، یالکز ۳۴ کونلك مأموریتدن صکره استعفا ایتمش ایدی. سلطان احمدخانك جلوسندن‌صکره ۱۰۱۳ده ثالثاً شیخ‌الاسلام‌اولوب، بو دفعه دخی ۲ سنه ایله ۳ آی و ۱۰ کون اداره امور فتوی ایتدکدن صکره، ۱۰۱۵ده وزیر اعظم درویش‌پاشانك‌سعییله عزل‌اولنه‌رق، یرینه ابوالیامن مصطفی افندی تعیین اولنمش؛ ودرت آی صکره بونك وقوع وفاتیله رابعاً مسند مشیخته کچه‌رك، بر سنه ایله ۷ آی وبر هفته بومقامده قالدقدن صکره، ۱۰۱۷ ده عزل اولنمش؛ و ۱۰۲۰ده ایفای حج شریف ایدوب، بعدالعوده ۱۰۲۱ده وفات‌ایتمشدر. تفسیر کشافه و بعض کتب درسه تعلیقاتلری و بعض خیراتی واردر.

صنعانی { (ابو بکر عبدالرزاق بن همام بن نافع) مشاهیر علما ومحدثیندن اولوب، صنعالیدر. ۱۲۶ تاریخنده طوغوب، ۲۱۱ده وفات‌ایتمشدر. وفرت معلوماتنه بناءً خلق هرطرفدن کندیسنه مراجعت ایدرلردی. سفیان بن عیینه واحمد بن حنبل کبی مشاهیر کندیسندن روایت ایتمشلردر. بر چوق مشهور کلاملری دخی اولوب، شو بیت او جمله‌دندر:

فذاك زمان لعبنا به
وهذا زمان بنا یلعب

صنعی { قدمای شعرای عثمانیه‌دن بروجه‌زیر سکز ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی قسطمونیلی اولوب، سلطان بایزید خان ثانی شهزاده‌لرندن سلطان محمودك مغنیساده اقامتلری صره‌سنده دیوان کاتبی ایدی؛ ونجاتی وطالعی ایله برابرکده بولنمشدر. شو بیت اونکدر:

بن جهاندن اتکم سلکوب آیاق قالدیرمدم
یوری ای غم چك الك سن دخی دامانمدن

— ایکنجیسی ازنیقلی اولوب، شوبیت اونکدر:

قدینه کوره سرو یازمشسك
اللرك آنده قالسون ای نقاش

— اوچنجیسی (اسکندر پاشا زاده مصطفی بك) یاوز سلطان سلیم خان رجالندن اولوب، چالدیران محاربه‌سنده ابراز شجاعتله، سنجاق بکی اولمشیدی. شو بیت اونکدر:

کل رخلرکه لاله‌کر اولمسه حسرت
بغرنده آنك نیلریدی داغ محبت

— دردنجیسی (محمد —) کلیبولیلی ایدی. کوزل اشعاری واردر. شو بیت او جمله‌دندر.

دلنش یورکی ناپك بغایت یوفقه‌در بغری
کیم اکری باقسه دردایله ایدر فریاد وافغانی

— بشنجیسی (صنع الله بن مولدجی حسام) بروسه‌لی اولوب، سلطان سلیم خان ثانینك شهزاده‌لکنده قرمانه عزیمتلری حقنده سویلمش اولدیغی شو بیت جمله اشعارندندر:

لوای عدل شهزاده ویروب نور
قرامان ایللرینی قلدی آیدین

— آلتنجیسی سلانیکلی اولوب، ارباب تیماردن ایدی. شو بیت اونکدر :

قپوکه حلقهٔ زر اولمغه ای ماه لقا
مه‌نو ایلدی زلفـك کبی قدینی دونا

— یدنجیسی (صنع الله) حمید ایلنده‌کی یلواج قصبه‌سنده بر شیخك اوغلی اولوب، طریق تدریسه سالك اولمشیدی. شو بیت اونکدر :

ساقیا عکس رخك شوقیله دور ایتسون قدح
کورملم آیینهٔ دوران نه صورت کوسترر

— سکزنجیسی (صنع الله) طریق مولوی درویشانندن کوشهٔ قناعت و انزوایه چکلمش بر مرد معنوی ایدی. شو بیت اونکدر:

تیر آهم کرفلك پولاد ایسه ایلر کذر
اول جفا کارك دل سنکیننه ایتمز اثر

صنعی زاده { (سید محمد امین افندی) سلطان محمد خان رابع دورنده مشیخت اسلامیه‌یه کچن علمادن اولوب، قضا . تدن قره صنع الله افندینك اوغلیدر. ١٠٥٦ ده ادرنه، ٥٧ ده بروسه پایه‌سیله حلب ومتعاقباً مصر، ٥٩ ده استانبول قاضیسی، ١٠٦٤ ده آناطولی و٦٥ ده روم ایلی قاضیعسکری اولمش؛ و١٠٧٢ ده مسند فتوایه کچوب، اون برآی قدر بومقامده قالد. قدن صکره، ٧٣ ده عزل اولنمش؛ و ١٠٨٣ ده وفات ایدوب، اسکدارده هدایی محمود افندی درکاهی جوارنده دفن اولنمشدر. متشرع ومتقی برذات اولوب، آنجق امور خارجیه‌یه وقوفی و وقاری یوغیدی .

صنوبری { (احمد بن محمد الصینی) شعرای عربدن اولوب، حلبلیدر . شو نظم اشعارندندر :

بدر غدا یشرب شمساً غدت
وحدها فی الوصف من حده
تغرب فی فیه و لکنها
من بعد ذا تطلع فی خده

صنهاجه { مغربده جزایر جهتلرنده وجبال درنك اوزرنده ساکن بولنمش قبائل بربره‌دن بیوك برقبیله اولوب، مغربك وقوعات سیاسیه‌سنه پك چوق مدخلری اولمشدر؛ ومرابطین وبنی زری دولتلرینی بونلر تأسیس ایتمشلردر. بعده اکثر افرادی صحرای کبیرك ایچنده طاغلوب، حتی سودانده دخی بعض دول صغیره تشکیل ایتمشلردی. صنهاجه قبائلندن شمدیکی حالده یالکز ایکی قبیله بولنوب، بری قسنطینه و دیکری جزایر ایالتنده بولنیور .

صنهاجی { صنهاجه قبیلهٔ بربریه‌سنه منسوب بعض مشاهیر علمانك لقبیدر :

(ابو محمد عبد العزیز بن شداد الصنهاجی) قیروان شهرینك تاریخنی یازمشدر. — (علی بن سعید الصنهاجی) «البیان فی معرفة الاوزان» عنوانیله برکتابك صاحبیدر. — (ابو عبدالله محمد بن سعید الصنهاجی) «کنز الاسرار» عنوانیله برکتابك مؤلفیدر. — الك مشهورلری ایسه (ابو عبدالله محمد بن جروم یاخود بن اجروم) در، که ٦٨٢ده طوغوب، ٧٢٢ تاریخنده وفات ایتمش؛ و «اجرومیه» عنوانیله مشهور برصرف ونحو کتابی یازمشدر. مغربده پك مشهور ومتداول اولان بو کتاب بر چوق مشاهیر نحویون طرفندن شرح اولنمش؛ وآوروپاده دفعاتله طبع ونشر ایدلمشدر.

صور { شام ساحلنده و بیروت ولایت و سنجاغنده اوله‌رق بیروتك ٧٥ کیلومتره جنوب غربیسنده قضا مرکزی بر قصبه و اسکله اولوب، نصفندن زیاده‌سی مسلم و قصوری خرستیان اولمق اوزره، تقریباً ٥٠٠٠ اهالیسی، خیلی ایشلك تجارتی، سوری، برتك قپوسی وبرطاقم آثار عتیقه‌سی واردر . پك قدیم بر شهر اولوب، فنیکه‌لیلرك الك برنجی مرکزلری ایدی. صیدا ایکنجی و بیروت اوچنجی درجه‌ده ایدی . اسم قدیمی (تیر) اولوب، فنیکه‌لیلر بحر سفید سواحلنه حکم سور. دکلری زمانلرده بتون آق دکیزك مرکز تجارتی ایدی. شهر قدیم بر آطه اوزرنده واقع اولوب، اسکندر شهری ضبط ایتدیکنده، بر ریختمله قره‌یه ربط ایتمش؛ و مرور زمانله بو ریختمك اطرافنه قوملر بریکمکله، شهرك موقعی بر شبه جزیره صورتنی آلمشدر . وقتیله شمال و دیکری جنوب طرفنده اوله‌رق ایکی بیوك لیمانی اولوب، شمدیکی حالده جنوبده‌کی بتبتون طولمش؛ وشمالده‌کی دخی خیلی طارلاشمشدر. اسکی شهر نهر قاسمیه‌دن رأس العینه‌دك ١٢ میلك ساحل ضبط ایدوب، شمدیکی قصبه بونك یالکز بر

پارچه‌سنده مؤسسدر. مذکور رأس‌العین صولرینی شهره سوق ایتمکده بولنمش اولان اسکی بر صویولنك خرابه‌لری الیوم موجوددر. شمسدن کنایه اوله‌رق (بعل) تعبیر ایتدکلری معبود موهومك عبادتنه مخصوص مشهور بر معبدی‌ده وار ایدی. بر چوق مزارلر، ستونلر وسائر آثار عتیقه دخی بولنیور. هرودوتك تخمیننه کوره، بو شهر میلاد عیسادن ۲۷۵۰ سنه اول تأسیس اولنمشدر. بخت نصر وسائر آثوریه حکمدارلرینه و حضرت سلیمانك عسکرینه مقاومت ایتمش؛ واسکندر طرفندن آنجق ۷ آیلق محاصره‌دن صکره ضبط اولنه‌بیلوب، برقسمی تخریب اولنمشدی. ماکدونیه‌لیلرله رومالیلر زماننده اهمیتدن دوشوب، حضرت عمر (رضه) زماننده ممالك اسلامیه دائره‌سنه داخل اولدقده، برکونه اهمیتی یوغیدی. ۸۷ سنه اهل صلیبك النده قالوب، صلاح الدین ایوبی طرفندن استخلاص اولنمش؛ و یاوز سلطان سلیم خان زماننده ممالك عثمانیه‌یه الحاق اولنمشدر. ۱۲۰۲ تاریخ میلادیسنده شدتلی بر زلزله دخی خرابیتنی آرتیرمشیدی. بو صوك سنه‌لرده بعض ترقیاته یوز طوتمشدر. اطرافی پك منبت اولوب، توتون و سائر محصولات یتیشیر.

— صور قضاسی شمالاً صیدا، شرقاً مرجعیون قضالریله، جنوباً عکا سنجاغیله، غرباً دخی آق‌دکیزله محاط اولوب، ۳ ناحیه و ۱۳٤ قریه‌یی جامعدر. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، اکثری اوفق تپه‌لردن عبارتدر. قاسمیه و نام دیکرله لیطانی نهری صور ایله صیدا قضالرینی آیرر، و (وادی الحجر) اسمنده دیکر بر چای قضایی شق ایله بو نهره دوکیلور. طوپراغی منبت اولوب، بغدای، آرپه، داری، مصر، بورچاق، سیسام، نخود، مرجك، توتون، زیتون، انجیر، خروب وسائر محصولات حاصل اولور؛ و بهرینك برقسمی اخراج اولنور. برخیلی مقدار ایپك قوزه‌سی دخی یتیشدیریلوب، اخراج اولنور. مراعاسی چوق اولوب، قویونلری آز ایسه‌ده، کچیلری ٤۰۰۰۰ مقدارینه قریب و صیغیرلری دخی چوقدر. مرکز قضاده بر رشدیه و بتون قضاده ٤ مسلم و ٦ غیر مسلم مکتب ابتدائیسی واردر. قضانك اهالیسی ۲۹۳۱٦ نفوسدن عبارت اولوب، ۲۳۸۰۵ ی مسلم و قصوری، مارونی، روم وسائره‌در.

صورغون { آنقره ولایتنك بوزغاد سنجاق و قضاسنده ناحیه مرکزی بیوك بر قریه اولوب، ناحیه‌سی ۸۱ قریه‌دن مرکبدر.

صوری { (ابو محمد عبد المحسن بن غلبون) مشاهیر شعرای عربدن اولوب، صور قصبه‌سندندر. ٤۱۹ تاریخنده ۸۰ یاشلرنده وفات ایتمشدر. مرتب دیوان اشعاری واردر. شو ایکی بیت اونکدر:

اتری بثار ام بدین
علقت محاسنها بعینی

فی لحظها و قوامها
مافی المهند و الردینی

صو شهری { سیواس ولایتنك قره‌حصار شرقی سنجاغنده و سنجاغك جنوب شرقی جهتنده بر قضا اولوب، شمالاً قره‌حصار، غرباً قویلحصار قضالریله، جنوب غربی جهتندن سیواس سنجاغیله، شرق جنوبی جهتندن دخی ارضروم ولایتیله محدوددر. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، سیواس سنجاغی حدودنجه ممتد اولان طاغلری کلکیت وادیسنی قزیل ایرماق منابعندن آیریور. مرکزی اولان (اندریاس) قریه‌سی حذای بحردن ۱۰۷۹ متره یوکسکدر. (کمین طاغی) ایله (قزیل طاغ) باشلیجه جبالندندر. اندریاس، اقره‌قوس و صاریجه اسملریله اوچ چای وبعض دره‌لر قضا داخلنده آقوب، مذکور کلکیت نهرینه دوکیلور. برقاچ اورمانی دخی اولوب، چام، میشه وسائر آغاجلر بولنور. قضا داخلنده اوچ کوچك کول دخی واردر. اراضیسنك قوهٔ انباتیه‌سی متوسط برحالده اولوب، بغدای، آرپه وسائر ذخایرله میوه و سبزه‌لرك انواعی حاصل اولور. کمین طاغنده و تقلان قریه‌سی قربنده بر ر سیملی قورشون معدنی واردر. مرکز قضا قربنده و سائر بعض طرفلرنده معدن صولری و ایلیجه‌لر بولنیور. مرکزدن اداره اولنور ٦ ناحیه‌سی اولوب، ۱۷۰ قریه‌یی حاویدر. اهالیسی ۱۵۰۰۰ کشیدن عبارت اولوب، ۷۵۰۰ ی مسلم، ۳۷۵۰ سی روم و ۳۷۵۰ سی دخی قتولیك و پروتستانلریله برابر ارمنیدر. قضا داخلنده ۱۰۰ قدر جامع ومسجد، ٦۳ اسلام و ۲۵ خرستیان مکتبی وبرقاچ تکیه و زاویه و تربه واردر. حذای بحردن ۲۳۰۰ متره یوکسك اولان قانلی طاش نام

Digitized by Google

موقعده هر جمعه کونی بازار قوریلوب، خیلی آلیش وریش اولیور. قضانك بعض محللرنده برنوع ابیلك چناری طوقنور .

صو صغیرلغی { خداوندکار ولایتنده بر نهردر، که کوتاهیه سنجاغنك سماو قضاسنده سماو کولندن خروجله ، غربه طوغری جریان ایده‌رك، قره‌سی سنجاغنك صندرغی قضاسنه دخول ایدر؛ و اوراده کوتاهیه جهتندن کلن (قره نهر) ی اخذ ایله، مذکور قضایی شق ایتدکدن صکره، شماله طوغری دونوب، بیغادیج قضاسنك غربی کوشه‌سنی وصکره بالیکسری قضاسنی شق، وبالیکسری قصبه‌سندن کچن چایی اخذ ایدر؛ وباندرمه قضاسنك شرقی کوشه‌سنی یاره‌رق ، بروسه سنجاغنك میخالیج قضاسنه دخول ، و صاغدن میخالیج صولدن دخی مانیاس کوللرینك آیاقلرینی و دها آشاغیده بروسه اوه‌سندن کلن نیلوفر چاینی اخذ ایله، مرمره دکیزینه دوکیلور. مجراسی ٢٢٠ کیلومتره طولنده اولوب، صویی چوقدر؛ علی الخصوص میخالیج کولنك آیاغنی آلدقدن صکره خیلی بیویوب، منصبندن اوراپه قدر مقدما واپورلر ایشلمکده ایکن، نهرك دوکدیکی قوملر آغزنده بر سد پیدا ایتمکله، شمدیکی حالده ایشلیه‌میورلر. جزئی بر همتله سیر سفائنه صالح اوله‌جق برحاله قونمسی ممکن اولوب، مجراسنك اطرافنده‌کی اراضینك منبتلکی مناسبتیله بو حالده چوق استفاده اولنه‌بیلیر. مرمره‌یه دوکیلن انهارك اك بیوکیدر.—— نهرك صول کنارنده و باندرمه‌دن بالیکسری‌یه کیدن جاده‌نك اوزرنده بو اسمله برقریه دخی واردر.

صوغان یمز { [«محمود پاشا (صوغان یمز ——)» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

صوغله { قونیه ولایت و سنجاغنك بوزقیر قضاسنده بر کول اولوب ، بوزقیر قصبه‌سنك شمالنده واقعدر . بویی و اکی ١٠ کیلومتره قدر اولوب ، قونیه جوارنده‌کی خاتونسرای کولندن چیقان بر نهر بو کوله منصب اولور؛ وبوملك فضله‌ٔ میاهی شمال غربی‌یه طوغری آقه‌رق بکشهری کولنه منصب اولور. بالیغی چوقدر .

صوفی { فرس شعراسندن بروجه آتی درت ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی عن اصل چغتای اتراکندن اولوب ، بر مدت قلندرانه دور و سیاحت ایتمشدر . شو بیت اونکدر :

عاشق نشدی محنت هجران نکشیدی
کس پیش توغمنامهٔ هجران چه‌کشاید

—ایکنجیسی (ملا محمد) اصفهانلی اولوب، مولانا جامی ایله مناسبتی وار ایدی. شو قطعه اونکدر :

بخواری در رهش افتاده بودم
سحرکه آن قرار بیقراران
زمن بکذشت چون ابر بهاری
مرا بکذاشت چون ابر بهاران

—— اوچنجیسی کرمانلی اولوب ، شیرازده توطن ایتمشیدی . شو رباعی اونکدر :

صوفی بهوای نرکس جادویی
همواره بخاك عجز دارد رویی
بهر دل من ترنج غبغب کافیست
صفراء مرا می شکنند لیمونی

—— دردنجیسی (منشی محمد امتیاز علی) هندستانك اکهنوشهری مضافاتندن کاکوری قصبه‌سندن ایدی. شو بیت اونکدر :

بهار امروز باسامان صد میخانه‌می آید
بدوش بیخودی چون بوی کل مستانه‌می آید

صوفی { (پیر محمد ——) طقوزنجی قرن هجری مشاهیر خطاطیننده‌ن اولوب، بخارالیدر . ٤٤ مصحف شریف یازمشدر .

صوفی بایزید { یلدیرم سلطان بایزید خان دوری علماسندن اولوب ، چلبی سلطان محمد خانك معلمی بولنمش؛ وآنقره وقعه‌سندن صکره شهزادهٔ مشارالیه جانبندن نزد تیموره سفارت مخصوصه ایله اعزام بیورلمش ایدی. سلطان محمد مشارالیهه پك چوق نصایح مفیده ویروب، طریق عدل و حقانیتده رهبری بولنمشدر.

صوفی پیر صد ساله { صوفیونْ و شعرا و اطبادندر . شو رباعی جملهٔ اشعارندندر :

منمای بغیر من رخ ای سیم ذقن
کز غایت غیرتم رود جان زبدن
خواهم که شوم مردمك دیدهٔ خلق
تاروی توهیچ کس نه بیند جزمن

صوفی محمد پاشا { سلطان محمد خان رابع دورنده مسند صدارت عظمایه کچن وزرادن اولوب ، سپاهی زمره‌سندن

Digitized by Google

یتیشمشدر. دفتردار باقی پاشایه انتساب ایدوب ، کتخداسی اولمشیدی. ۱۰۳۸ده یکیچری آغاسی اولوب، بعده آیدین، صاروخان و مغنیسا سنجاقلرینه تعیین اولنمش؛ و قره مصطفی پاشانك صدارتنده دفتردار اولمش ایدی. بعد العزل یکی قپو قربنده‌کی باغچه‌سنده اختیار عزلت ایتدیکندن ، صوفی لقبیله شهرت بولمشدر. ۱۰۵۸ تاریخنده کنج سلطان محمد خان مشارالیهك جلوسی متعاقب، سن وسالنه وصوفیلکنه استناداً مسند صدارته کتیرلمش ایسه‌ده ، افعال وحرکاتی لقبنه توافق ایتمدیکندن ، ۱۱ آیلق صدارتدن صکره، ۱۰۵۹ده عزل و معلقره‌یه نفی اولنه‌رق، اوراده اعدام اولنمشدر. سنی سکسانی متجاوز ایدی.

صوفیلو } ادرنه ولایتنك دده آغاج سنجاغنده وده آغاجك شمال شرقیسنده اوله‌رق دمیر یول خطی اوزرنده و مریچك صاغ کنارنده کوچك برقصبه ویا بیوك برقریه‌در. — صوفیلو قضاسی جنوباً دده آغاج و اینوز قضالریله ، شرقاً کلیبولی، شمالاً ادرنه، غرباً دخی کومولجنه سنجاقلریله محاط اولوب، ایصاله ناحیه‌سیله و قضادن اداره اولنور دیکر بش ناحیه ایله برابر ۱۱۶ قریه‌یی حاوی اوله‌رق ، ۴۰۷۳۵ اهالیسی واردر، که بومقداردن ۱۶۸۳۶سی مسلم، ۱۳۸۱۰ی روم، ۶۳۷۷سی بلغار وقصوری چنکانه وسائره‌در. اراضیسی طاغلق ایسه‌ده، منبت وادی و بایرلری دخی اولوب ، ذخایر متنوعه ایله سبزه و میوه‌لرك انواعی وکلیتلی توتون حاصل اولور. برقاچ چای قضانك اراضیسنی سقی ایده‌رك، مریچ نهرینه دوکیلور. بو چایلرك اوزرنده برقاچ کارکیر کوپری واردر. اورمانلری چوقدر. ابنیه و دکرمن طاشلریله آشی بویا معدنی بولنور. داخل قضاده ۳۷ جامع ، ۲ تکیه و ۳۱ چشمه موجوددر. حیوانات اهلیه‌سی وعلی الخصوص قیونلری چوق اولوب ، خیلی یاغ اخراج اولنور. باغلری‌ده چوق اولوب، سنوی یدی سکز یوز بیك کیلو شراب اخراج اولنور. ایپك بوجکلری‌ده بسلنوب ، سنوی یوز الّی بیك کیلو قوزه چیقارلیر. قضاده کلیم وسجاده کبی شیلر نسج اولنور.

صوفیه } (Sofia) بلغارستان پرنسلکنك مرکزی برشهر اولوب، بلغارستانك غرب جنوبی جهتنده استانبولك ۴۸۵ کیلومتره غرب شمالیسنده و (وتیوسن) طاغنك شرق شمالی اتکنده اوله‌رق واسع بر اووه‌نك کنارنده و طونه‌یه تابع (ایسکر) نهرینه دوکیلور اوچ دره‌نك اوزرنده، ۴۲°۴۱′۵۷″ عرض شمالی ایله ۲۰°۵۹′۳۳″ طول شرقیده واقعدر. ۴۵۰۰۰ اهالیسی، چوخه و سائر یوك منسوجاتیله ایپك اقشه و مسکرات فابریقه‌لری، دباغخانه‌لری و ایشلك تجارتی واردر. استانبولدن بلغراده کیدن دمیر یول خطی اوزرنده اولوب، بلغارستانك ایچ طرفلرینه طوغری مکمل شوسه‌لری‌ده واردر. پرنسلك مرکزی اتخاذ اولنه‌لی ترقیده اولوب، بر دارالفنونی، ذکور واناثه مخصوص آیری آیری داخلی اعدادیه‌لری ، دار المعلمین ، حربیه مکتبی ، زراعت مکتبی وسائر مؤسسات علمیه‌سی، ۱۵۰۰۰ جلدی حاوی کتبخانه‌سی وکوچك برموزه‌سی واردر. بولندیغی اووه‌نك حذای بحردن ۵۲۲ متره ارتفاعی اولوب، طوپراغی پك منبت ایسه‌ده، اشجاری اولمدیغندن ، منظره‌سی پك لطیف دکلدر؛ و هواسی معتدل اولمیوب ، شهرده یازین میزان الحراره ۳۹ درجه‌یه قدر چیقدیغی حالده، قیشین تحت الصفر ۲۰ درکه‌یه قدر اینر. شهر ایکی‌یه منقسم اولوب، غرب جهتنده‌کی اسکی شهرك سوقاقلری طار وغیر منتظمدر؛ شرق طرفنده‌کی یکی شهر ایسه انشا اولنمقده‌در. ایکیسی آره‌سنده پرنسك اقامتنه مخصوص سرای بولنیور. جوامع شریفه‌سندن برقاچی پك مصنع اولوب، بیوك بر حاوره‌سی دخی واردر. یکی شهرك شمالنده بر جامع شریفك یاننده برقابلیجه بولنیور. صوفیه اسکی بر شهر اولوب ، رومالیلرك زماننده (سردیقه) تسمیه اولنوردی. ۴۴۱ تاریخ میلادیسنده آتیلا طرفندن تخریب اولنمش؛ و ۸۰۹ده بلغارلرك ضبطنه کچوب، (سردیچ) تسمیه ایدلمش ایدی. بعده بیزانتیون پرنسلرندن بری بو شهرده بیوك برکلیسا یاپدیرمغله، ظن اولندیغنه کوره، صوفیه اسمی دخی بونك طرفندن وضع اولنمشدر. ۱۳۸۲ تاریخ میلادیسنده ممالك عثمانیه دائره‌سنه ادخال اولنه‌رق ، مذکور کلیسا دخی (صوفیه جامعی) اسمیله معبد

Digitized by Google

مسلمینه تحویل اولنمشدر . ادارهٔ عثمانیه زماننده سوق الجیش نقطهٔ نظرنجه اهمیتی زیاده اولوب ، سنجاق وایالت مرکزی اتخاذ اولنمشدی . ولایات اصولنك اتخاذنده طونه ولایتنه ملحق بر سنجاغك مرکزی اولوب ، محاربهٔ اخیرهدن آز وقت اول تشکیل اولنان قوصوه ولایتنه مرکز اتخاذ اولنمشدی . — صوفیه سنجاغنك مساحهٔ سطحیهسی ٥٦٣٠ مربع کیلومتره و اهالیسی ١٨٢ ٢٤٧ کشیدر .

صوقللی محمد پاشا [«محمد پاشا (صوقللی)» مادهسنه مراجعت .]

صول بلاد خزرده برقصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور .

صولاق زاده عثمانلی مشاهیر خطاطیننډن اولوب ، ابن عباس ، بیضاوی وفخررازی تفاسیر شریفهسندن برقاچ نسخه یازمشدر .

صَولت هندستان متأخرین شعراسندن اولوب ، ١٢٨٥ تاریخنده کنج یاشنده وفات ایتمشدر . ایکی بیك بیتی حاوی مرتب دیوانی واردر . شو برایکی بیت اونکدر :

الهی آب ورنك دلربایی ده بیانم را
باآب جوی حسن کلرخان ترکن زبانم را
زبس کاهیدهام درمهر روی غیرتماهی
سکش تار شعاعی می شمارد استخوانم را

صَولی (ابو بکر محمد بن یحیی بن عبدالله بن عباس) مشاهیر علمادن اولوب ، سابق الترجمه (ابراهیم بن عباس صولی) نك برادرینك طورونیدر . شطرنج اوینامهده مهارت فوق العادهسی اولدیغندن ، (شطرنجی) لقبیله شهرت بولمشدر . خلفاء عباسیهدن راضی باللهك ابتدا معلمی و بعده ندیمی اولوب ، مکتفی ومقتدره دخی ندیملك ایتمشدر . بر چوق تألیفاتی اولوب ، اك مشهورلری شونلردر : «کتاب الوزراء» ، «کتاب الورقة» ، «کتاب ادب الکاتب» ، «کتاب الانواع» ، «اخبار ابی تمام» ، «اخبار القرامطه» ، «کتاب الغرر» ، «اخبار ابی عمرو بن العلاء» ، «کتاب العبادة» ، «اخبار ابن هرمه» ، «اخبار السید الحمیری» ، «اخبار اسحق بن ابراهیم» . بونلردن بشقه شعرانك تراجم احوالنی حاوی وحروف هجا صرهسیله مرتب برکتابی واردر . ٣٣٥ تاریخنده بصرهده وفات ایتمشدر .

صولی [«ابراهیم بن عباس صولی» مادهسنه مراجعت بیوریله .]

صومه آیدین ولایتنك صاروخان سنجاغنده و سنجاغك منتهای شمال غربیسنده اولهرق مغنیسانك ٥٤ کیلومتره شمالنده و باقیر چایك صول کنارندن ٢ کیلومترهلك مسافهده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب ، ثلثانی مسلم و بر ثلثی روم اولمق اوزره ، ٦٠٠٠ اهالیسی ، بر رشدیه و ١٥ صبیان مکتبی ، بخارله اداره اولنور برزیتون ، برپاموق وبرده دقیق فابریقهسی ، هفتهده برقوریلور بازاری وخیلی ایشلك تجارتی واردر . برطاغك شمال شرقی اتکنده واقع اولوب ، اوکنده واسع و منبت براووه ممتد اولور . ازمیردن بدأ ایدن دمیر یول خطنك صاروخاندن آیریلان بر شعبهسی بو قصبهیه منتهی اولمغله ، کیتدکجه ترقی وتوسعنی موجب اولمقدهدر . اسکی بر قصبه اولوب ، اسم قدیمی (جرمه) یاخود (کرمه) ایدی . جوارلرنده بعض آثار عتیقه مشهوددر . — صومه قضاسی صاروخان سنجاغنك شمال غربی کوشهسندن عبارت اولوب ، جنوباً مغنیسا ، شرقاً قرق آغاج قضالریله ، شمالاً خداوندکار ولایتیله ، غرباً دخی ازمیر سنجاغیله محدوددر . ٥٦ قریهدن مرکب اولوب ، یالکز ٢٣٨٥ ی ترکجه لسانله متکلم روم و قصوری مسلم اولمق اوزره ، ٢٤ ٧٦٧ اهالیسی واردر . مساحهٔ سطحیهسی ٢٧٢ مربع کیلومتره اولوب ، ١١٠ کیلومترهلکی اراضیٔ مزروعه ، ٩٠ کیلومترهلکی مرعی ، ٢٢ کیلومترهلکی اورمان و ٥٠ کیلومترهلکیده اراضیٔ خالیهدن عبارتدر . طوپراغی پك منبت اولوب ، باشلیجه محصولاتی ذخایر متنوعه ایله توتون ، زیتون ، پلاموط و سائرهدن عبارتدر . برخیلی ایپك دخی چیقار . صومه قصبهسی قربنده برکمور معدنی بولنوب ، جوار اهالیسی اخراج ومحروقاته استعمال ایدیورلر .

صویولجی زاده (مصطفی بن عمر) مشاهیر خطاطیندن اولوب ، یوز قدر انعام وسائر کتب یازمشدر . ١٠٩٧ ده وفات ایتمشدر .

صویولجی زاده (محمد نجیب بن عمر) مشاهیر خطاطین شعرادن اولوب ، آنف الترجمهنك قیزینك اوغا

Digitized by Google

ثلث ونسخ وتعليق خطلرینی یازمەدە مهارتی اولوب، برمصحف شریف یازمشدر. «دوحة الکتاب» عنوانیله بر تذکرهٔ خطاطینی ومرتب دیوان اشعاری واردر. ١١٧٢ دە وفات ایتمشدر. اشعارندە (نجیبا) تخلص ایدردی. شو بیت اونکدر:

عجبمی شارح دیباجهٔ وصال اولسەق
کتاب وصف خط یاری موبمو کوردك

صهباء { (بنت ربیعة التغلبیه) حضرت علی (رضه) افندمزك زوجاتندن اولوب، کندیلرندن (عمر) و (رقیه) طوغمشیدی. حضرت خالد بن ولید (رضه)ك (عین التمر) وقعەسندە آلدیغی سبایادن ایدی.

صهبان { (ابو طلاسه بن عثمان) صحابەدن اولوب، بعدە فلسطینده ساکن اولمشیدی.

صهبان بن محرث { یمندە حکومت سورن ملوك تبابعەدندر.

صهبان بن وائل { [«سحبان بن وائل» مادەسنە مراجعت.]

صهبائی { (سید عبد الباقی) هندستان شعراسندن اولوب، شاهجهان وعالمکیرك خدمتندە بولنمش؛ وایکیسینك مدحنە دائر بر چوق اشعار سویلمشدر. شو بیت اونکدر:

خود مست وغمزه مست و دو چشم از خمار مست
یك ناتوان چه چاره کند باسه چار مست

صُهَیب { صحابەدن ایکی ذاتك اسمیدر: (ابو یحیی صهیب بن سنان بن مالك الربعی النمری) که قدمای صحابەدن واسلامدە سابقیندن اولوب، پدری و عمی کسرانك خدمتندە بولنمغله، روملرك الینە اسیردوشمش، وبونلرطرفندن صاتلمش، وبر روایتدە بیودیکندە قاچمش ایدی. عمار بن یاسرله برکوندە اسلامە کلوب، مشرکین قریش طرفندن پك چوق جفا واذا کورمش؛ و حضرت علی (رضه) معیتندە مدینەیە هجرت ایدوب، بدر، احد، خندق غزالرندە و سائر غزواتدە حاضر بولنمشدر. ثناسنی متضمن بر قاچ حدیث شریف مرویدر. حضرت عمر (رضه)ك دخی صاحب ترجمه حقندە محبت وحسن ظنی وار ایدی. ٣٨ نجی سال هجریدە ٧٣ یاشندە مدینەدە ارتحال ایتمشدر. روملر بیننده بیودیکندن، لسان عربیی اونوتمش، وبکیدن اوکرندیکندە شیوه و تلفظی اویدرەمیوب، غلط سویلر ایمش. بو مناسبتلە (رومی) لقبیلە ملقبدر. — (صهیب بن النعمان) کە برحدیث شریفك راویسیدر.

صهیون { (Sion) قدس شریفك مؤسس اولدیغی درت تپەنك بری اولوب، اوزرندە خرستیانلرك بیوك برکلیساسی واردر.

— بو اسمله سواحل شام قربندە حمصه ملحق پك متین بر قلعە دخی وار ایدی، کە اهل صلیب طرفندن ضبط، وصلاح الدین ایوبی جانبندن استخلاص اولنمشدی.

صیدا { شام ساحلندە بیروت ولایت وسنجاغندە وبیروتك ٣٩ کیلومترە جنوب غربیسندە و بر بورونك ساحلە قدر ممتد اولان سطح مائلندە واقع قضا مرکزی بر قصبە اولوب، یالکز ٢٤٥٠ سی خرستیان ویهودی وقصوری مسلم اولمق اوزرە، ١٠٧٣٥ اهالیسی، خراب سوری، جنوبندەکی تپەدە (قلعة المرة)، وشمالندە دکیزك ایچندە و قرەیە برکوپری ایلە مربوط (قلعة البحر) اسملرلە ایکی اسکی قلعەسی، شمالدەکی طولمش و جنوبدەکی آچیق اولمق اوزرە ایکی کوچك لیمانی، ٦ جامع و مسجدی، ٨ زاویەسی، ٤ کلیساسی، بر رشدیە وایکی ابتدائیە مکتبی، شمالندەکی (نهر الاولی) دن قصبەیە صو کتیرن تحت الارض بر صو یولی، اطرافندە پك کوزل پورتقال و لیمون باغچەلری و خیلی ایشلك تجارتی واردر. صیدا پك اسکی برشهر اولوب، زمان قدیمدە (صیدون) اسمیلە فنیکەلیلرك اك بیوك کرسیلری وبتون آق دکیزك مرکز تجارتی ایدی. بعدە بر آرەلق مرکزیت صورشهرینە کچمش ایسەدە، صیدا دخی اهمیت تجاریەسنی محافظه ایتمش ایدی. فنیکەلیلردن صکرە ایرانیلرك، اسکندرك وسلفکیلرك ضبطنە کچوب، بر آرەلق مستقل صورتدە ادارە اولندقدن صکرە، روماليلرك ضبطنه کچمشیدی. خلافت حضرت فاروقیدە فتوح شام صرەسندە ممالك اسلامیە دائرەسنە داخل اولوب، (صیدانی) نسبتیلە معروف برچوق مشاهیر علمانك منشئی بولنمش؛ وبعدە برخیلی وقت اهل صلیبك الندە قالوب، دفعاتلە استرداد اولنمشدی. یاوز سلطان سلیم خان زماننده داخل ممالك عثمانیه اولوب، طول مدت سواحل شامدن عبارت صیدا ایالتی نامیله بر ایالتك مرکزی بولنمش؛

Digitized by Google

وبعده ١٨٣٧ تاريخ ميلاديسنده حركت ارضدن خراب اولمغله، اهميتى بيروته كچوب، بر قضا مركز. لكنه تنزل ايتمشدر. جوارلرنده برچوق آثار عتيقه چيقمشدر.

— صيدا قضاسى اوچ ناحيه و ١٣٧ قريه‌دن مركب اولوب، شمالاً جبل لبنان سنجاغيله، شرقاً مرجعيون وجنوباً صور قضالريله، غرباً دخى آق دكيزله محاطدر. اراضيسى عارضه‌لى اولوب، طاغ وتپه‌لرى وبونلرك آره‌لرنده منبت وادى واووه‌لرى واردر. طوپراغى منبت اولوب، بغداى، آرپه، بورچاق، بقله، مرجمك، نخود، دارى، سيسام، پاموق، توتون، انجير، نار، ليمون، پورتقال، زيتون وسائر محصولات ايله، خيلى بال، ايپك و زيتون ياغى چيقار. حيوانات اهليه‌سى ٢٩٥٠٥ كچى، ٤٣٤٤ قيون، ٨٥٠٠ صيغير، ١٢٠٠ بيكير، ١٠٠٠ دوه، ١٥٠٠ مركب و ١٠٠ استردن عبارتدر. تجارتى محصولات ارضيه ايله ياغى، كچى قيلى، درى، زيتون ياغى و بر مقدار صابون ايله معمولات دباغيه‌دن عبارتدر. قضا داخلنده بر قاچ دباغخانه ايله ٣ صابونخانه موجوددر. اهالئ قضا ٤١٧٠٧ نفوسدن عبارت اولوب، ٣٥٤٨٣ ى مسلم وقصورى مارونى، روم، ارمنى، يهودى وسائره‌در. اهالئ مسلمه‌سى سنى وشيعى ودرزى‌يه منقسمدر. داخل قضاده ١٥٠ جوامع ومساجد وسائر معابد، ١ رشديه، ١٧ ذكور واناث مكاتب ابتدائيهٔ اسلاميه و ٩ مكاتب ابتدائيهٔ غير اسلاميه موجوددر.

صيدى { (مير —) ايران شعراسندن اولوب، طهرانليدر. شاه سليمان صفوى زماننده نشأت ايدوب، بعده هندستانه رحلتله، شاهجهانك التفاتنه مظهر اولمش؛ و بونك كريمه‌سى جهان آرا بيكم جانبندن بيوك برجائزه آلمش ايدى. ١٠٨٣ تاريخنده هندستانده وفات ايتمشدر. ٤٠٠٠ بيتى حاوى ديوانى واردر. شو بيت اونكدر:

درين فصل كل هرچه دارى بجيه ده
مبادا كه ديكر بهارى نيايد

صيرفى { (ابوبكر محمد بن عبد الله البغدادى) مشاهير فقهاء شافعيه‌دن اولوب، مذهب مذكورده امام شافعيدن صكره اصول فقهده بو ذاتدن اعلم كيمسه كلمديكى متفق عليهدر. اصول فقهده بك مقبول ومعتبر ومشهور برتأليفى واردر. ٣٣٠ تاريخنده وفات ايتمشدر.

صيرفى { فرس شعراسندن ايكى ذاتك مخلصيدر: برنجيسى همدانلى اولوب، صرافلقله مشغول ايدى. شو بيت اونكدر:

جايى كه تو باكسى نشينى
كس با دكرى چرا نشيند

— ايكنجيسى (مير على) كشميرلى اولوب، شو بيت اونكدر:

سبو سبوده وخم خم دل تژند مرا
قدح چه آب زند آتش بلند مرا

صيغه‌جق { آيدين ولايتنك ازمير سنجاغنه تابع سفرحصار قضاسنده و سفرحصارك جنوبنده اوله‌رق ساحل بحر قربنده ناحيه مركزى برقصبه اولوب، (تئوس) شهرقديمنك خرابه‌لرى قربنده واقع و اكثر ابنيه‌سى شهر مذكور ويرانه‌لرى طاشلريله مبنيدر. ناحيه‌سى ١٤ قريه‌دن مركبدر.

صيفى { صحابه‌دن بر وجه زير برقاچ ذاتك اسميدر: (ابوقيس صيفى بن الاسلت الانصارى) كه شعرادن اولوب، برادرى وحوح ايله برابر مكه‌يه هجرت ايتمش؛ و فتح مكه كونى اسلامه كلمشلر ايدى. — (ابوالحارث صيفى بن ساعده) كه معيت حضرت نبويده برغزايه كيدركن كديده وفات ايدوب، جانب نبويدن كوملكنه تكفين بيورلمشيدى. — (صفى بن ربعى بن اوس) كه صحبتى مختلف فيه اولوب، صفينده معيت حضرت مرتضويده بولنمشدر. — (صيفى بن سواد الانصارى السلمى) كه عقبهٔ ثانيه غزاسنده حاضر بولنمشدر. — (صيفى بن عامر) كه بنى ثعلبه‌نك آمرى اولوب، جانب نبويدن برنامهٔ سعادتله قومى اوزرينه امير تعيين بيورلمشيدى. — (صيفى بن قيظى) كه احد غزاسنده حزار بن الخطاب يديله شهيد اولمشدر. — (ابوالمرقع صيفى بن صيفى) كه بر حديث شريفك راويسيدر.

صيقلى { ايران شعراسندن اولوب، عن‌اصل يزدجردلى اولديغى حالده، همدانده

Digitized by Google

ياشامشدر. قلعجيلقله مشغول اولديغندن، بو مخلصله تخلص ايتمشدر. شو بيت اونكدر :

روز وصال مدعى هيچ بشب نميرسد
سير ستاره راچه شد گردش روزكاركو

صيقلى { مؤلفيندن ايكى ذاتك لقبيدر : (اسماعيل بن خلف صيقلى) كه بر معرب قرآن يازمش ؛ و ٤٥٥ تاريخنده وفات ايتمشدر . — (محمد بن محمد بن ظفر الصيقلى) كه «ابناء نجباء الابناء» عنوانيله بر كتاب يازوب، ٥٦٥ تاريخنده وفات ايتمشدر.

صين { عربلرك چين ممالك واسعه سنه ويردكلرى اسمدر. اك اول چين حقنده معلومات ويرن عربلر اولوب، عرب تجار وسياحينى كرك بحراً قانتون جهتلرينه وكرك براً تيبت وكاشغر طرفلرندن چينك ايچنه صوقلمشلردى. مع هذا جغرافيون عربك چين حقنده‌كى تفصيلاتلرى بر آز مشوش ومبهم اولوب، شمديكى احواله تطبيقى بر آز زوردر. [«چين» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

(باب الصادك صوكى)

ض

(باب الضاد ـ فصل الباء الخ)

ضباعه { (بنت الزبير بن عبدالمطلب الهاشميه) صحابياتدن اولوب ، فخر كائنات (صلم) افندمزك عم زاده‌لريدر . كنديلرندن اون بر حديث شريف مرويدر . همشيره‌سى ام عطيه كنديلرندن روايت ايتمشدر . (مقداده بن عمرو) ه واروب ، بوندن عبدالله وكريمه اسملريله ايكى اولادى دنيايه كلمشيدى . عبدالله جمل وقعه‌سنده حضرت عايشه (رضها) معيتنده مقتول اولمشدر . — (ضباعه بنت عامر بن قرط العامريه) دخى صحابياتدن اولوب ، مكه‌ده اسلامه كلمشيدى .

ضبى { (ابو عبد الرحمن مفضل بن محمد) مشاهير ادبادن واكابر كوفيوندن اولوب ، خليفه مهدى ايچون «المفضليات» عنوانيله بر مجموعهٔ اشعار تدوين ايتمش ؛ و «كتاب الامثال» ، «كتاب معانى الشعر» و «كتاب العروض» عنوانلريله اوچ كتاب يازمشدر .

ضحاك { خرافاته ممزوج اولان ايران قديم تاريخنه كوره ، پيشداديان ملوكنك برى اولوب ، كويا كنديسى عرب اولديغى حالده ، ايرانه تجاوز ايلمشدر . كويا ايكى اوموزينه بيتشيك ايكى ييلانى وار ايدى . بونك ايله دميرجى (كاوه) بيننده‌كى خرافات دخى مشهوردر . بو خرافاتك مأخذى (زندآوستا) كتابى اولوب ، دين مجوسك واضعى اولان زردشتك دخى هنددن مطرود اولديغى مظنون بولنديغنه نظراً ، بو حكايه‌نك هند اساطيرندن مأخوذ اولمسى احتمالدن بعيد دكلدر . ايمدى هند اساطير قديمه‌سنده (آزى‌داهاقه) اسميله بر اژدهادن و بونى (ثريتون) اسمنده بر ملكك هلاك ايتديكندن بحث اولنيور . (ضحاك تازى) اسميله (آزى‌داهاقه) اسمنك براولديغى و(فريدون) ك (ثريتون) دن غلط اولديغى آشكاردر . ضحاك مارى دنيلمسى‌ده اوموزلرنده ييلان بولنمسندن دكل ، بلكه اساساً موهوم بر اژدرهادن عبارت اولمسندن ايلرى كليور . اسكى يونان مورخلرينك ميديه (يعنى آتوريه) حكمدارلرندن (آستياغ) تسميه ايتدكلرى شخصك‌ده (آزى داهاقه) دن غلط اولمسى محتملدر . (اژدها) كلمه‌سيله (آزى داهاقه) اسمنك دخى بر اولديغى نمايان‌دردر .

ضحاك { صحابه‌دن بروجه زير بر قاچ ذاتك اسميدر : (ضحاك الانصارى) كه حضرت على (رضه) حقنده بر حديث شريفك راويسيدر . — (ضحاك بن ابى جبيره ياخود ابو جبيره بن ضحاك) كه بر حديث شريفك راويسيدر . — (ضحاك بن حارثة الانصارى الخزرجى السلمى) كه عقبه غزاسنده وبر روايتده غزاى بدرده دخى حاضر بولنمشدر . — (ضحاك بن خليفة الانصارى الاشهلى) كه احد غزاسنده حاضر بولنمش ، واواخر خلافت حضرت فاروقيده وفات ايتمشدر . بوقاريده‌كى ضحاك بن ابى جبيره ايله بر اولديغى مظنوندر . — (ضحاك بن سفيان السلمى) . — ابو سعيد ضحاك بن سفيان العامرى الكلابى) كه شجعاندن اولوب ، مكه فتحنده جانب رسالتپناهيدن بنى سليمدن بيك شجعانه رئيس تعيين بيورلمشدى ؛ وقومنك امارتى كنديسنه احاله بيورمشلردى . حسن بصرى حضرتلرى كنديسندن روايت ايتمشدر . — (ضحاك بن عبدعمرو الانصارى الخزرجى النجارى) كه برادرى نعمانله برابر بدر غزاسنده وكنديسى احد وقعه‌سنده دخى حاضر بولنمشدر . — (ابو انيس ضحاك بن قيس بن خالد الاكبر القرشى الفهرى) كه بر روايتده

وحات حضرت نبویدن یدی سنه اول طوغوب، سماعاً روایت احادیث شریفه ایتمش، و بر روایتده رؤیت نبی (صلعم) شرفنه نائل اوله‌مامشدر. معاویه‌نك معیتنده بولنوب، بعده اوغلی یزیدك وبونك اوغلی معاویه‌نك خدمتنده بولنمش؛ وبونك فراغنده دمشق شامده عبدالله بن زبیره بیعت ایدوب، مروانله مرج راهطده ایتدیکی محاربه‌ده ٦٤ تاریخنده مقتول اولمشدر. معاویه طرفندن زیاددن صکره کوفه والیلکنه دخی نصب اولنمش؛ ومعاویه‌نك وفاتنده یزیدك وصولنه‌دك دمشقده انضباطی محافظه ایتمش ایدی. حسن بصری کندیسندن روایت ایتمشدر. فاطمه اسمنده کندیندن بیوك صحابیاتدن برهمشیره‌سی وار ایدی. — (ضحاك بن نعمان بن سعد) كه جانب حضرت نبویدن معاویه یدیله وائل بن حجره ویا مسروق بن وائله یازیلان والفاظ غریبه‌یی حاوی اولان مشهور برنامهٔ سعادتك راویسیدر.

ضحاك { (ابو الازهر — بن سلمان بن سالم (الحولی) مشاهیر نحویون وشعرادن اولوب، شو برایکی بیت جمله اشعارندندر:

ما انعم الله علی عبده	بنعمة او فی من العافیه
وکل من عوفی فی جسمه	فانه فی عیشة راضیه
والمال شیٔ حسن جید	علی الفتی لکنه عاریه
ما احسن الدنیا ولکنها	مع حسنها غدارة فانیه
واسعد العالم بالمال من	اداره للآخرة الباقیه

ضحاك الاحنف { (ابو بحر — بن قیس (التمیمی) مشاهیر تابعیندن اولوب، زمان سعادت نشان حضرت نبویده طوغمش ایسه‌ده، رؤیته نائل اوله‌میوب، خلافت حضرت فاروقیده مدینهٔ منوره‌یه کیتمش؛ وحضرت عمر وعثمان وعلی (رضهم) دن روایت ایتمشدر. قومنك امیر وسیدی ایدی. بعده حضرت مرتضایه انتساب ایدوب، جمل وقعه‌سنده طرف آلمامش ایسه‌ده، صفین محاربه‌سنده معیت علیه‌لرنده حرب ایتمشدر. صکره کوفه‌ده ساکن اولوب، زیاد کندیسنه فوق العاده حرمت و رعایت ایدردی. معاویه‌نك حضورنده حقی سویلکدن اصلا چکنمیوب، پك آجی سوزلر سویلدیکی حالده، معاویه بنه حقنده رعایت وحرمتی براقمیوب، احسان ایدردی. مصعب بن زبیرك خروجنه‌دك برحیات اولوب، مشارالیه ایله برابر خروج ایتمش؛ واو صره‌ده ۳۷ تاریخنده یتمش یاشلرنده وفات ایتمشدر. خراسان فتوحنده دخی حاضر بولنوب، سمرقندك فتحنده برکوزی سقطلنمشیدی. علم وصلاح حالیله مشهور اولوب، نصایح حکیمانه‌یی متضمن برچوق اقوال وامثالی مشهوردر.

ضرار { صحابه‌دن بروجه زیر درت ذاتك اسمیدر: (ابو الازور ضرار بن الازور الاسدی) كه شجعان و شعرادن اولوب، جانب نبویدن بنی الصیداء و بنی الدیل نزدینه اعزام بیورلمش؛ و برروایتده یرموك و دمشق محاربه‌لرنده بولنمشدی. حضرت ابابکر (رضه) زماننده خالد بن ولید حضرتلرینك امریله مالك بن نویرة التمیمی‌یی قتل ایدن دخی بوذاتدر. یمامه وقعه‌سنده فوق‌العاده برجسارت وشجاعت کوستروب، ایکی آیاغی کسلدیکی حالده، دیزلری اوزرینه سورونوب، بنه مجاعه بن میاننده محاربه ایده‌رك، شهید اولنجه‌یه قدر جهد ایتمشدر. — (ضرار بن الخطاب القرشی الفهری) كه شجعان و شعراء قریشدن اولوب، فتح مکه کونی اسلامه کلمش؛ وابو عبیده بن الجراح معیتنده شام فتوحنده حاضر بولنمشدر. فتح مکه کونی سویلمش اولدیغی برقصیده‌سندن اولان شو برایکی بیت جمله اشعارندندر:

یا نبی الهدی الیك لجا	حی قریش وانت خیر لجاء
حین ضاقت علیهم سعة	الارض وعاداهم اله السماء

بعضلری اسلامنده شبهه ایتمشلرسه‌ده، اشعاری دخی اسلامنه شاهددر. — (ضرار بن القعقاع) كه عوف بن القعقاعك برادریدر. — (ضرار بن مقرن المزنی) كه ۱۲ نجی سال هجریده حیره‌نك فتحنده خالد بن ولید (رضه)ك معیتنده بولنوب، طبرینك قولنه کوره اون برادرك بری ایدی.

ضربخور رشید پاشا { عساکر منتظمهٔ عثمانیه‌نك اسکی امراسندن اولوب، دور سلطان محمود خانیده قطع مراتب ایده‌رك، فریقلك رتبه‌سنی احراز ایتمش؛ ودور سلطان عبد المجید خانیده، ۱۲۵۸ تاریخنده عهده‌سنه رتبهٔ مشیری توجیه بیوریله‌رق، اوصره‌ده سرعسکرلك عنوانك رفعیله احداث اولنان عساکر منصوره مشیرلکنه نصب اولنمشدی. ۵۹ ده درسعادت مشیرلکنه نقل اولنه‌رق، ٦۲ ده خاصه مشیر قائممقامی وبنه او سنه روم ایلی مشیری و ٦۳

تاریخنده خاصه مشیری اولمشدی . بر خیلی وقت معزول قالدقدن صکره ۱۲۷۰ ده درسعادت اردوسی مشیریتنه و متعاقباً ثانیاً خاصه مشیرلکنه نصب اولنه‌رق، بعد العزل ۷۳ ده ثانیاً درسعادت مشیری اولمش ؛ و سلطان عبدالعزیز خانك اوائل سلطنتلرنده وفات ایتمشدر .

ضریر { مشاهیر علمای اسلامدن اعمی بولنمش بر چوق ذواتك لقبی اولوب ، اك مشهورلری اسم وکنیه‌لری صره‌سنده ذکر اولنور.

ضعف { امین خلیفه‌نك جاریه‌لرندن بر مغنیهٔ مشهوره اولوب، خلیفهٔ مشارالیهك محاصره‌سنده حضورنده بربرنی متعاقب تغنی ایتمش اولدیغی اشعار شآمت آمیزیله شهرت بولمشدر.

ضعیفی { قدمای شعرای عثمانیه‌دن اوج ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی قانونی سلطان سلیمان دورنده یاشامشدر. شو بر ایکی بیت اونکدر :

شمشاد قد دلبر بر بوستانده بتمز
زیرا نهال طوبی باغ جهانده بتمز
دیدم نیچون تهی‌سك بار وفادن ای‌سرو
کولدی دیدی‌که میوه سرو روانده بتمز

— ایکنجیسی (محمد —) قسطمونیلی اولوب، شو بر ایکی بیت اونکدر :

سعادت قولنه حقدن عطادر
آکا زور ایله سعی ایتمك خطادر
نه سعی ایله اولور عز وسعادت
نه تقصیرالله فقر و فلاکت

— اوچنجیسی (محمد —) روم ایلنده‌کی قره‌طوه قصبه‌سندن اولوب ، طریق علمه سالك ایدی . کلستانی شرح ایتمشدر .

ضعیفی { ایران شعراسندن اولوب، نیشا-پورلیدر. شو بیت اونکدر :

چو سر بحلقهٔ زلف بتان در آوردم
سری بعالم دیوانکی بر آوردم

ضماد { (بن ثعلبة الازدی) صحابه‌دن اولوب، جاهلیتده فخرکائنات (صلعم) افندمزك محبی ایدی . اجرای طبابتله مشغول ایدی . اك اول اسلامه کلنلردندر .

ضمام { (بن ثعلبة السعدی) صحابه‌دن اولوب، بشنجی سال هجریده قومی طرفندن مبعوثاً نزد حضرت نبوی‌یه کله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش ؛ وقومنی دخی اسلامه کتیرمش ایدی. — (ضمام بن زید الهمدانی) دخی صحابه‌دن اولوب ، تبوکدن عودت بیورلدقده، نزد حضرت نبوی‌یه کله‌رك، بر نامهٔ سعادتله عودت ایتمشیدی.

ضمره { صحابه‌دن بر وجه زیر بر قاچ ذاتك اسمیدر: (ضمره بن انس الانصاری) که «احل لکم لیلة الصیام الرفث الی نسائکم » آیت کریمه‌سنك سبب نزولی اولدیغی مرویدر.— (ضمره بن ثعلبة البهزی) که بعده حمصده ساکن اولوب، کندیسندن بعض احادیث شریفه مرویدر . — (ضمره بن سعد السلمی) که بدریله برابر حنین وقعه‌سنده حاضر بولنمش؛ و بعض احادیث شریفه روایت ایتمشدر.— (ابو عبیدالله ضمره) که اوغلی عبیدالله کندیسندن روایت ایتمشدر . — (ضمره بن عمرو الجهنی) که بدر غزاسنده حاضر بولنمش ، واحد وقعه‌سنده شهید اولمشدر . — (ضمره بن عمرو الخزاعی) که خسته اولدیغی حالده، مکه‌دن چیقوب، نزد حضرت نبوی‌یه کیدرکن ، یولده وفات ایتمکله ، حقنده « ومن یخرج من بیته مهاجراً الی الله ورسوله ثم یدرکه الموت فقد وقع اجره علی الله » آیت کریمه‌سی نازل اولدیغی مرویدر. — (ضمره بن عباس الجهنی) که احد غزاسنده حاضر بولنوب، یمامه وقعه‌سنده شهید اولمشدر. عبدالله بن انیسك عم زاده‌سیدر.— (ضمره بن ابی العیص الخزاعی) که یوقاریده‌کی «ومن یخرج الخ» آیت کریمه‌سنك بونك حقنده نازل اولدیغی دخی مروی اولوب، ایکیسنك بر اولمسی‌ده ملحوظدر.— (ضمره بن عزمة الانصاری الخزرجی النجاری) که احد وقعه‌سنده بدریله برابر حاضر بولنوب، خلافت جناب فاروقیده فرس فتوحنده جسر ابی عبیده محاربه‌سنده شهید اولمشدر . — دیکر بر ضمره که « من قتل دون ماله فهو شهید » حدیث شریفنك راویسیدر.

ضمضم { (بن قتاده) و (ضمضم بن الحارث السلمی) صحابه‌دن اولوب، برنجیسنك بیاض قاریسندن سیاه برچوجغی اولمغله، عندالتحقیق قاریسنك جده‌سی زنجیه بولنمش اولدیغی تحقق ایدنجه، سببی بو اولدیغی جانب نبویدن بیان بیورلمشیدی. بوحال بوکون طبیعیون عندنده (آتاویسم)

Digitized by Google

اسمیله معروفدر . — ایکنجیسی شعرادن اولوب، شو بر ایکی بیت حنین غزاسنده سویلنمش اولدیغی بر قصیده‌سندندر :

اذ لا ازال على رحالة نهدة
جرداء تلحق بالنجاد ازاری
یوما على اثر النهاب و تارة
کانت مجاهدة مع الانصار

ضمیر { (تقی الدین) ایران شعراسندن اولوب، حلواجیلقله مشغول ایدی. هندستانه عزیمتله ، بر خیلی آقچه طوپلامشیدی. شو بیت اونکدر :

بیستونرا چون در خیبر بزور تیشه کند
عشق رنك حیدری بربازوی فرهاد بست

— هندستان شعرا و اکابرندن اوچ ذاتك دخی مخلصی اولدیغی بعض تذاکرده کورلمشدر.

— ینه هندستان شعراسندن وبراهمه رؤسا. سندن (کنور هیرا لال بن راجه پیاری لال) اسمنده برشاعرك دخی مخلصیدر. شو بیت اونکدر:

از سینهٔ سوزان بفلك ناله فرستم
وز دیدهٔ کریان بزمین ژاله فرستم

ضمیره { (بن ابی ضمیره) صحابه‌دن اولوب، فخر کائنات (صلعم) افندمزك آزاد-لیسی ایدی. اهل مدینه‌دن معدود اولوب، اوغلی عبدالله کندیسندن روایت ایتمشدر. — (ضمیره بن انس) و (ضمیره بن سعدالسلمی) اسملریله صحابه میاننده دیکر ایکی ذات دخی مذکور ایسه‌ده، بونلرك اسمی (ضمره) اولمسی دها محتمل اولوب، ضمره صره‌سنده ذکر اولنمشدر.

ضمیری { سلطان سلیم خان ثانی دوری شعراسندن اولوب، کنغریلیدر . شو بیتی مشهوردر :

قورقوتمه صراط ایله یولی سچرز واعظ
ایل کچدیکی کوپریدن بزده کچرز واعظ

ضمیری { (کمال الدین حسین) مشاهیر شعرای ایراندن اولوب، اصفهانلیدر. شاه طهماسب صفوی زماننده یاشامشدر. «ناز ونیاز»، «بهار و خزان» ، «لیلی و مجنون» ، «وامق وعذرا» ، «جنة الاخیار» و «اسکندر نامه» عنوانلریله آلتی منظومه‌سیله ایکی دیوانی واردر .

هجو دخی سویلدیکندن ، اصفهانده تشهیر ایدلمش اولدیغی مرویدر. ٩٧٣ ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر :

کریهٔ من سوز وسوزم کریه می آرد زدرد
درد مندم کریه و سوزم اثر دارد بسی

ضمیری { (ابو العیس) و (ابو القاسم عبد الواحد بن حسین) اسملریله ایکی مؤلفك اسمی اولوب، برنجیسنك «اصل الاصول فی احکام النجوم والموالید» ، و ایکنجیسنك «ادب المفتی» عنوانیله برر تألیفی واردر.

ضیا { ایران شعراسندن اوچ کشینك مخلصیدر :

برنجیسی اصفهانلی اولوب ، شاه عباس ماضی زماننده دیوان کتابندن ایدی. شو بر ایکی بیت اونکدر :

صبا بخدمت مستوفی الممالك عهد
اکر رسی زمنش هیچ درد سر مرسان
ور او کندکله از من بخاکپای بتان
که هرچه بشنوی ازوی بمن خبر مرسان

— ایکنجیسی (میرزا یوسف) قزوینلی اولوب، برر مدت کیلان ومازندران حاکملرینك وبعده ملوك صفویه‌نك خدمتنده بولنمشدر. شو بیت اونکدر:

ففان که مردم و یاری درین دیارم نیست
نشان پای کسی بر سر مزارم نیست

— اوچنجیسی (میر صفدر علیخان بن عسکر علیخان) شاه اسماعیل صفوی احفادندن اولوب، دکن نوابی آصف جاه طرفندن کمال التفاتله قبول اولنمش؛ واورنك آباده اقامت ایتمش ایدی. شو بیت اونکدر :

چشم تر مانند شبنم زین چمن بر داشتم
خون دل چون لعل با خود از وطن برداشتم

ضیاء الدین { [«ابن بیطار» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

ضیاء الدین { ایران شعراسندن ایکی ذاتك اسمیدر:

برنجیسی (— محمد) من اصل (ری) قصبه‌سندن اولوب، کاشانده نشأت ایتمشدر. کوزلری آغردیغی برزمانده سویلنمش اولدیغی شو رباعی جمله اشعارندندر :

Digitized by Google

از خلق زمانه پاکشیدن خوشتر
درکوشهٔ عزلت آرمیدن خوشتر
زنهار ضیا علاج چشمت نکنی
اوضاع زمانه را ندیدن خوشتر

— ایکنجیسی خجندلی اولدیغی حالده، شیرازده نشأت ایتمش؛ وملوك سلجوقیه‌دن بیغونك خدمتنده بولنمشدر. چوق معمر اولوب، ۶۱۰ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو رباعی اونکدر:

امروز کرم کن ای کرمها پرو بال
کرنیستیم شده است مردرا حلال
فردا که زاختزم نکو کردد فال
کوهر زکف تو بر نکیرم بسفال

ضیاء الدین برنی { هندستان مورخیننده ن اولوب، سکزنجی قرن هجریده محمد شاه وفیروز شاه تغلق زمانلرنده دهلیده یاشامش؛ و «تاریخ فیروز شاهی» عنوانیله برکتاب یازمشدر.

ضیاء الدین بن الاثیر { [«ابن اثیر» ماده‌سنه مراجعت.]

ضیاء الدین سعدی { (ابو عبدالله محمد بن عبدالواحد السعدی) مشاهیر علما ومحدثیندن اولوب، ۵۶۹ تاریخنده شامك (دیرالمبارك) قریه‌سنده طوغمش؛ وبغداد وخراسان وسائر اقطار عالمه رحلتله، عصری مشاهیر علماسندن استماع واستفاده ایده‌رك، بعده دمشقه عودتله، تدریس وتصنیفله امرار اوقات ایتمش؛ و۶۴۳ ده وفات ایلمشدر. بر دارالحدیث تأسیس ایدوب، کتابلرینی دخی اوراده وقف ایتمشدی. باشلیجه تصنیفاتی بروجه آتیدر: اوچ جلد اوزره «کتاب الاحکام»، «فضائل الاعمال»، طقسان جزءدن مرکب «الاحادیث المختارة»، «فضائل الشام»، «فضائل القرآن»، «کتاب صفة الجنة والنار»، «مناقب اصحاب الحدیث»، «النهی عن سب الصحابة»، برقاچ جلد اوزره «سیر المقادسة» وسائره.

ضیاء الدین قوسی { (ابوالحسن بن ابراهیم) مشاهیر ادبادن اولوب، ۵۹۹ تاریخنده وفات ایتمشدر. وفاتندن اول نور بصردن محروم اولمشدی. «کتاب الاشارة فی تسهیل العبارة»، «المقتصر من المختصر»، «تهذیب ذهن الواعی فی اصلاح الرعیة والراعی» عنوانلریله اوچ تألیفی و «اللؤلؤة المکنونة والیتیمة المصونة» عنوانیله برقصیدهٔ لغویه‌سی واردر. تألیفات مذکوره‌نك اوچنجیسنی صلاح الدین ایوبی ایچون یازمشدر.

ضیاء الدین نخشبی { ادبادن اولوب، لسان فارسیده «طوطی نامه» و «کلریز» اسملریله ایکی حکایه کتابلری وهندجه‌دن مترجم اولدیغی مظنون اولان «لذة النساء» عنوانیله بی ادبانه یازلمش برکتابی واردر.

ضیاء الدین هکاری { (ابو محمد عیسی بن محمد) سلطان صلاح الدین ایوبینك امراسندن معتمدی بر ذات اولوب، من اصل حلبده مدرسهٔ زجاجیه‌ده فقه تدریسیله مشغول ایکن، اسد الدین شیرکوهك معیتنده مصره کیتمش؛ ومشارالیهك وفاتنده یرینه یکنی صلاح الدینك کچمسنه طواشی قره قوشله برابر سعی و جهد ایتمش ایدی. بناءً علیه صلاح الدین ایوبی بوکا زیاده‌سیله حرمت و رعایت ایدردی. زید بن حسن بن علی (رضهم) نسلندن اولدیغی مرویدر. ۵۸۵ تاریخنده وفات ایتمشدر.

ضیا پاشا { [«یوسف ضیا پاشا» ماده‌سنه مراجعت بیورلیه.]

ضیا پاشا { متأخرین شعرا وادبای عثمانیه‌دن اولوب، من اصل ارضروملی اولدیغی حالده، درسعادتده نشأت ایدوب. السنه وادبیات شرقیه‌یی وفرانسز لسانی تحصیل ایتمشدی. باب عالی اقلامنه بعد المداومه، سلطان عبد العزیزخان زماننده برمدت مابین همایون باشکتابتنده بولنه‌رق، مقربین حضرت پادشاهی زمره‌سنه داخل اولمش ایدی. و پادشاه زمان سلطان عبد الحمید خان دورنده رتبهٔ وزارته نائل اولوب، آطنه والیلکنه تعیین اولنمشدی. برقاچ سنه اوراده قالدقدن صکره، خسته‌لنوب، تبدیل هوا ایچون، بروسه‌یه کلمش اولدیغی حالده، ۱۲۹۵ تاریخنده اوراده وفات ایتمشدر. غزلیات، تاریخ، شرق وسائره‌دن بر خیلی اشعاری، خرابات اسمیله بیوك بر مجموعه‌سی و بعض ترجمه‌لری

Digitized by Google

واردر. اشعارینك الكوزلی «ترکیب بند» وه«ترجیع بند» یدر. شو بیتنك ایرادیله اکتفا اولندی.

امید وفا ایله هر شخص دغلده
چوق حاجیلرك چیقدی خاچی زیر بغلده

ضیائی { فرس شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی آذربیجانده‌کی (اردوباد) قصبه‌سندن اولوب، سلطان حسین بایقرا زماننده هراته عزیمتله، علی شیر نواینك التفاتنه مظهر اولمش؛ و دولت کورکانیه‌نك انقراضنده وطننه عودت ایدوب، ۹۲۷ده تبریزده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

خوش آن ساعت که آید ترك من شمشیر کین با او
رقیبان جمله بکریزند و من مانم همین با او

— ایکنجیسی (محمد علی) هندستانده‌کی ملتان خطه‌سندن اولوب، ١٠٢٤ تاریخنه‌دك اکبر آبادده برحیات ایدی. شو بیت اونکدر:

شهید تیغ ستمرا بحشر وعده مده
که کشتکان ترا ذوق خونبها اینجاست

ضیفه { صلاح الدین ایوبینك برادری حلب حاکمی ملك عادلك قیزی اولوب، پدرندن صکره حلب حاکمی اولان ملك ظاهره وارمش؛ وبوندن محمد اسمنده بر اوغلی اولوب، حلب حکومتی بوکا انتقال ایتدیکنده، صبی بولنمغله، والده‌سی صاحبهٔ ترجمه ٦ سنه وصایت طریقیله حلب حکومتنی اداره ایتمش؛ و ٦٤٠ تاریخنده ٦٠ یاشنده وفات ایتمشدر.

(حرف الضادك صوکی)

Digitized by Google

ط

طاران { خراسانده بولنمش اولان طوس شهر مشهورينك مركب اولديغى ايكى قصبه‌نك اك بيوكى اولوب، طبرانى نسبتيله معروف برچوق مشاهير علمانك مسقط رأسى بولنمشدر.

طارق { صحابه‌دن بروجه زير برقاچ ذاتك اسميدر : (طارق بن احمد) كه بر حديث شريفك راويسيدر. — (طارق بن اشيم الاشجعى) كه كوفيوندن معدود اولوب، اوغلى ابو مالك كنديسندن روايت ايتمشدر. — (طارق بن زياد) كه سماك بن حرث كنديسندن روايت ايتمشدر. — (طارق بن سويد الحضرمى) كه وائل بن حجر كنديسندن روايت ايتمشدر. — (طارق بن شريك) كه كوفيوندن معدود اولوب، بر حديث شريفك راويسيدر. — (ابو عبدالله طارق بن شهاب البجلى الاحمسى) كه بوده كوفيوندن معدود اولوب، كنديسندن بر حديث شريف مرويدر. — (طارق بن عبدالله المحاربى) كه جامع بن شداد كنديسندن روايت ايتمشدر. — (طارق بن عبيد بن مسعود الانصارى) كه بدر غزاسنده حاضر بولنمشدر. — (طارق بن علقمه بن ابى رافع) كه برحديث شريفك راويسيدر. — (طارق بن المرقع) كه اهل حجازدن اولوب، صحبتى واسلامى بيله مختلف فيهدر.

طارق بن زياد { اعاظم غزاة مسلميندن ودولت امويه امراسندن اولوب، وليد بن عبد الملك زمان حكومتنده مغرب جهتنده فتوحاتله و بربرلرى اطاعته ارجاعله مشغول بولنان موسى بن نصيرك معيتنده بولنمغله، بونك طرفندن اندلس فتحنه كوندريله‌رك، ۹۲ تاريخ هجريسنده سبته بوغازينى كچمش؛ وعسكرينه رجعت اميدى براقامق اوزره، كچديكى كميلرى ياقدقدن صكره، شيرانه محاربه‌يه باشلايوب، بربرينى متعاقب خارق العاده مظفريتلره نائل اولمغله، اسپانيه‌نك اكثر طرفلرينى وحتى كرسئ حكومتى اولان طليطله شهرينى دخى ضبط ايتمش؛ و بو فتوحات عظيمه خبرينى آلنجه، موسى بن نصير دخى پورتكيز طرفندن كيروب، طليطله‌ده بولشدقلرنده، موسى بن نصير طارقك موفقياتنه حسد ايدوب، بر مدت كنديسنى حبس ايتمش؛ وبعده بو معامله‌سنك شامه انعكاس ايتمسى اوزرينه، سبيلنى تخليه ايله، ايكيسى برلكده توسيع فتوحاته كيريشوب، اسپانيه وپورتكيزك هر طرفنى وفرانسه‌نك قسم جنوبيسنى فتح ايتدكدن صكره، ينه آره‌لرى آچلمغله، ۹٦ تاريخنده لاجل المحاكمه شامه دعوت اولنه‌رق، طارق تبرئه ذمت ايتمش؛ و موسى بن نصيرك خدمات سابقه‌سنه باقلميه‌رق، تكدير ومجازاتى تنسيب اولنمش ايدى. طارقك بقيهٔ احوالى وتاريخ وفاتى حقنده بر معلوماته دسترس اولنه‌مدى. كنديسى نهايت درجه‌ده عادل ومتدين برذات اولوب، او قدر فتوحات وغنايمدن فقير الحال عودت ايتمشدى. اسپانيه‌ده عدالت و مرحمت اسلاميه‌نك كوزل بر نمونه‌سنى كوستروب، بو طريقله فتوحاتى تسهيل ايتمشدر. اليوم آوروپاليلر عندنده (جبل طارق) دن غلط اوله‌رق (جبر الطار) تسميه اولنان بوغاز وقصبه صاحب ترجمه‌نك نامنه اضافتله تسميه اولنمشدر.

طارم { (ياخود تارم) چينه تابع تركستان شرقيده بر بيوك ايرماق اولوب، كاشغر ويارقند ايله ختن وقره صو نهرلرندن بالتشكل، شرقه طوغرى جريانله، شمال جهتنده بولنان بعض كوللرك فضلهٔ مياهنى دخى آلدقدن، وبرقاچ قوله آيريلوب، ينه برلشدكدن صكره، جنوب شرقيه

طوغری دونه‌رك، و(چرچن دریا) ایله دخی قاریشه‌رق، (قره بوران) کولنه و اورادن (لوب نور) کولنه دوکیلور. کاشغر وختن نهرلری نادراً بو ایرماغه واصل اولوب، اکثریا یولده قورورلر. طارمك کنیشلکی ١٠٠ ایله ١٢٠ متره آره‌سنده اولوب، اوچ درت و بعض یرلرنده بش آلتی متره درینلکی واردر. او جهتك اك بیوك ایرماغیدر. مجراسنك ایکی طرفی اکثر محللرنده بطاقلق وقامشلقدر.

طارم { ایرانده برخطه اولدیغی بعض کتبده کوریلوب، (تارم) ماده‌سنده ذکر اولنانك عینی اولسه کرکدر.

طارمی { (میردوست) ایران شعراسندن اولوب، طارم ناحیه‌سندندر. ارباب فضل وکمال و وجد وحالدن اولوب، ١٢ سنه روضهٔ رضویه‌ده مجاورت وخدمت ایتمشدر. همایون شاهك بو ذات حقنده حرمت و اعتقادی وار ایدی. شو بیت اشعارندندر:

چاکها کز دست عشقش درکریبان منست
هرطرف راهیست کز جانان سوی جان منست

طارقیری { خداوندکار ولایتنك قره‌حصار صاحب سنجاغنده صندقلی قضاسنه تابع برناحیه اولوب، ضابطه‌لق صورتنده اداره اولنور. ٢٣ قریه‌دن مرکب اولوب، ١٢٠٠٠ اهالیسی واردر. درون ناحیه‌ده ٣٠ جامع، ٤٥ مکتب، ٥٠ دکان، ٢ خان وبر حمام موجوددر.

طاسوس { یاخود طاشوز [«تاسوس» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

طاش ایلی { ایچ ایل سنجاغنك نام قدیمیدر. [«ایچ ایل» ماده‌سنه مراجعت.]

طاشکند { روسیه‌نك آلنده بولنان ترکستانك مرکز اداره‌سی و «سیردریا» یعنی سیحون ایالتنك مرکزی برشهر اولوب، ٤١° ١٩' ٣٢" عرض شمالی ایله ٦٦° ٥٧' ٢٨" طول شرقیده و سیحونه منصب (چرچیك) نهرینك ٨ کیلومتره شمالنده اوله‌رق ٤٥٣ متره‌لك ارتفاعده واقعدر. اوجهتك اك بیوك شهری اولوب، ١٠٠٠٠٠ اهالیسی واردر. خانه‌لری آلچق وباغچه‌لرله محاط اولدیغندن، شهرك محلی پك واسع اولوب، بویی ١٣ کیلومتره و مساحهٔ سطحیه‌سی ١٩٠٧٧ مربع کیلومتره‌در.

اوزاقدن بر اورمان کبی کورینوب، یالکز جوامع شریفه‌سنك قبه و مناره‌لریله روسلرك یاپدیردقلری بعض ابنیه آغاجلرك اوستندن کوزیکه بیلیور. شهر ایکی‌یه منقسم اولوب، اهالیٔ مسلمه ایله مسکون اولان اسکی شهر درت قسمدن مرکبدر؛ وروسلرك تأسیس ایتدکلری یکی شهر بر محله‌دن عبارتدر. مذکور چرچیك نهرندن ایکی جدول آیریله‌رق، وبری ایکی‌یه انقسام ایده‌رك، شهرك ایچندن کچر، وباغچه وبوستانلرینی اروا ایدر. شهرك شمال شرقیسنده بولنان (شیخانطور) قسمی ٤٨ محله‌یه منقسم اولوب، ٦٠ جوامع شریفه ایله ٣ مدرسه‌یی حاویدر. بو جهتك اهالیسی زراعت و باغچوانلق وصنایعله مشغولدر. شمال غربی جهتنده‌کی (سبزوار) قسمی ٣٨ محله‌یه منقسم اولوب، ١٠ جامع شریفله ٣ مدرسه‌سی واردر، که بونلردن (نور محمد) و (یارخان) دینلن ایکیسی پك قدیم اولوب، ایچلرنده ٣٠٠ دن زیاده طلبه تحصیل علم ایدر. بو قسمك اهالیسی صنایعله وعلی‌الخصوص قوندره‌جیلقله مشغول اولوب، یاپدقلری چیزمه‌لر ترکستانك هر طرفنه کیدر. ایچلرنده کلیتلی حیوانانه مالك آدملر دخی واردر. شهرك غرب جهتنی تشکیل ایدن (کوکچه) قسمی ٣١ محله‌دن مرکب اولوب، ٥ جامع شریفله ٢ مدرسه‌سی و١٨ تربه‌سی واردر. شهرك جهت جنوبیه‌سندن عبارت اولان (بش آغاج) ٣٢ محله‌یه منقسم اولوب، بر چوق جوامع شریفه‌سیله ایکی مشهور مدرسه‌سی و (خواجهٔ احرار) اسمیله بر خانقاهی واردر. بو جهتك اهالیسی باغچوانلق وزراعتله وطوغله وکرمیت اعمالیله مشغولدرلر. بتون شهرده ٣٠٠ جامع، ١٧ مدرسه، ٦٠ مکتب، ٣٠ کاروانسرای، ٦ حمام، ١٦٠٠ دکان، ٣٢٢ میدان و ١٣٠٠٠ دن زیاده خانه موجوددر. روسجه وتاتارجه تدریساته مخصوص مختلط بر مکتبی دخی واردر. سوقاقلری طار وغیر منتظم وزلزله‌لرك کثرتندن ویرانه‌لری چوقدر. روس محله‌سی شهرك جنوب شرقی قسمندن عبارت اولوب، بورانك سوقاقلری کنیش ایسه‌ده، توزی چوق وخانه‌لری پك سیرکدر. روسلر عموم اهالینك آنجق آلتیده بری نسبتنده‌در. روس محله‌سنده دوائر حکومت ایله ایکی کلیسا، ٤ صومعه، برجامع شریف، بر تیاترو، بر خسته‌خانه، ذکور واناث ایچون ایکی

اعداديه ، بر دارالمعلمين، بر غرس اشجار مكتبيله بر نباتات باغچه‌سی، برقاچ مكتب ابتدائی وايكی يتيمخانه موجوددر. شهردن ايكی كيلومتره‌لك مسافه‌ده دخی رصدخانه وعلوم طبيعيه نمونه‌خانه‌سی بولنيور. مكمل بركتبخانه دخی بولنوب، تركستان وآسيای وسطی‌يه متعلق يوزلرجه جلد كتابی واوجهتك آثار عتيقه‌سيله احوال طبيعيه‌سی نمونه‌لرنی حاوی برموزه‌سی واردر. تجارتی پك ايشلك اولوب، ايكی بانقه‌سی دخی واردر. بری تركجه و ايكيسی روسجه اوله‌رق اوج غزته نشر اولنور. شهرك جوارلری بر سبزه‌زار حالنده وغايتله مفرح ودلنشين اولوب، اكثر اهالينك باغ و باغچه‌لرده كوشكاری وصيفيه‌لری واردر. وبعضلری وحتی روسلر دخی يازين قيرلرده چادر قورارلر. هواسی معتدل اولوب، حرارت وبرودتك تفاوتی او اقليملره نسبةً آزدر. يازين ميزان الحراره نهايت ٤٢ درجه‌يه قدر چيقار، وقيشين تحت الصفر ٢٤ دركه‌يه قدر اينر. ياغمورلری آز ايسه‌ده ، مياه جاريه‌سی چوقدر. طاشكند پك اسكی برشهر اولوب، اسم قديمی (چاش) ياخود (جاج) ايسه‌ده، اسكی موقعی شمديكينك ٢٥ كيلومتره جنوبنده و سيحون قربنده اولوب، اليوم خرابه‌لری (اسكی طاشكند) ناميله معروفدر. ١٨٦٥ ده جنرال چرنايف يديله ضبط اولنه‌رق، ايكی سنه صكره روسيه حكومتی طرفندن عموم تركستانه مركز اتخاذ اولنمشدر.

طاش كوپری { (واملای عتيقی طاشكپری) قسطمونی ولايت وسنجاغنده

وقسطمونينك ٤٤ كيلومتره شرقنده قضا مركزی برقصبه اولوب، قزيل ايرماغه تابع كوك چايك كنارنده واقع و ٤٥٠٠ اهالی‌يی جامعدر. دباغته ودميرجيلكه متعلق معمولاتی مشهوردر. بطاقلق برمحله‌ بولنيور. اسكی برقصبه اولوب، روماليلر زماننده (پومپيوپوليس) اسميله معروف ايدی. قصبه‌نك ٥ جامع شريفی، ١٠ مسجدی، ٣٨٩ دكانی، ١٢ خانی ، ٣ تكيه‌سی ، ٢ مدرسه‌سی، بركتبخانه‌سی، بر رشديه وبری ذكوره ايكيسی‌ده اناثه مخصوص ٣ ابتدائيه‌سی و ٤ صبيان مكتبی واردر. — طاش كوپری قضاسی شرقاً وشرق شمالی جهتندن سينوب سنجاغيله، شمال غربی جهتندن اينه بولی ، غرباً قسطمونی ، جنوباً دخی طوسيه قضالريله محاط ومحدوددر. قضا كوكجه آغاج ناحيه‌سيله برابر ٤٦ قريه‌دن مركب اولوب، يالكز ٦٥٠ سی ارمنی و ٤٥ ی روم وقصوری كاملاً مسلم و ترك اولمق اوزره، ٤١٨٠٦ اهاليسی واردر. اراضيسی منبت اولوب، باشليجه محصولاتی بغدای، آرپه، مصر، داری، بورچاق، نخود، فاصوليه وسائر حبوبات‌له سبزه وميوه‌دن عبارتدر. كتن دخی حاصل اولور. زخايری احتياجات محليه‌يه تقابل ايتدكدن صكره ١٠٠٠٠ كيله قدری‌ده اخراج اولنور. ٢٥ قطعه اورمان بولنوب، ميشه، چام، كوركن ، قاين و سائر اشجارندن خيلی كراسته واودون قطع اولنور . معمولات صناعيه يرلی كرپاسيله يوكدن هكبه ، اورغان ، سختيان وسائره‌دن عبارتدر. حيوانات اهليه‌سی چوقجه اولوب، خيلی پنير وتفتيك چيقار.

طاش كوپری زاده { ياخود طاشكپری زاده (عصام‌الدين

ابو الخير احمد بن مصطفی) اعاظم علمای عثمانيه‌دن وكتب مفيده تأليفيله كسب امتياز ايدن مؤلفيندن اولوب، ٩٠١ تاريخنده بروسه‌ده طوغمشدر. پدری مدرسيندن اولوب، بر آره‌لق حلب قاضيلغنده دخی بولنمشدی. طفل ايكن پدريله و عائله‌سيله آنقره‌يه كيدوب ، بر مدت صكره بروسه‌يه عودت، و بعده درسعادته ورود ايتمش؛ وپدريله سيدی محمد قوجويدن وميرم چلبی ايله شيخ محمد تونسيدن تحصيل علوم ادبيه وشرعيه ورياضيه و هيئت و تفسير وحديث ايده‌رك، تدريسه اجازت آلمش؛ وابتداديمتوقه‌ده اوروج پاشا، بعده استانبولده مولانا محيي الدين بن حاجی حسين، اسكوبده اسحاقيه، استانبولده قلندريه ومصطفی پاشا مدرسه‌سی ، ادرنه‌ده مدرستين متجاورتينك بری ، ينه استانبولده مدارس ثماندن بری ونهايت ادرنه‌ده سلطان بايزيد مدرسه‌سی مدرسی اولوب ، ٩٥٢ ده بروسه مولويتنه و بعده استانبول قضاسنه نصب اولنمش؛ وكوزلرينه طاری اولان عمی اوزرينه، استعفا ايدوب، بقيهٔ عمرنی اولجه تأليف ايتمش اولديغی كتابلری تبييض ايتديرمكله و يكيدن بر طاقم كتب معتبره تأليفيله كچيرمش ؛ و ٩٦٨ تاريخنده رحمت حقه نائل اولمشدر. عاشق پاشا محله‌سنده سيدولايت تربه‌سی جوارنده مدفوندر . اخلاق حميده صاحبی ، متواضع، دعوی ومكابره‌دن مجتنب، قناعتكار ومتورع برذات ايدی. اك مشهور تأليفی « الشقايق النعمانيه

Digitized by Google

فى علماء الدولة العثمانيه » عنوانيله بدايت دولت عليهٔ عثمانيه‌دن قانونى سلطان سليمان خان دورينه يعنى كندى زماننه‌دك ظهور ايدن علما و مشايخك تراجم احوالنى جامع اثر قيمتداريله « مفتاح السعاده » ياخود « موضوعات العلوم » عنوانى تحتنده كافهٔ علوم وفنونك نه‌دن عبارت اولدقلرينى وهر فنده يازلمش الك مشهور كتابلرك اساميسيله تعريفاتنى و مؤلفلرينك مختصراً ترجمهٔ حاللرينى حاوى تأليف معتبردر. ايكيسى‌ده عربى يازيلوب، « موضوعات العلوم » نى كندى اوغلى كمال الدين محمد تركجه‌يه ترجمه ايتمشدر. « شقايق نعمانيه » سنه برچوق ذيللر يازيلوب، الك مشهورلرى عشاق وشيخى ونوعى‌زاده‌نك ذيللريدر. لسان تركيده محرر ومطبوع اولان بو اوچنجى ذيل طاشكوپرى زاده‌نك براقديغى ۹۶۵ تاريخندن ۱۰۴۲ سنه‌سنه دكين ظهور ايدن علما ومشايخك تراجنى جامع اولمغله، جمله‌نك اكليدر. ابن خلكانك « وفيات الاعيان » عنوانلى تأليف مشهورينك شامل اولديغى تراجه صحابه وحكما و سائر مشاهيرك تراجنى دخى علاوه ايده‌رك، « تاريخ كبير » عنوانيله بر تأليف معتبرى دخى واردر، كه اسكوبده مدرس ايكن يازوب، ۹۳۸ده اتمام ايتمش؛ وبعده اختصار ايدوب، تواريخ انبيايى ده علاوه ايلمشدر. كتب متداولهٔ درسيه‌يه دخى برچوق شرحلر وحاشيه‌لر وبعض متنلر يازوب، باشليجه‌لرى بروجه آتيدر: « شرح العوامل »، « شرح ديباجة الهدايه »، « شرح ديباجة الطوالع »، « حاشية الكشاف »، « حاشية التجريد للشريف »، « شرح الفوائد الغياثيه »، « شرح القسم الثالث من المفتاح »، « حاشية على شرح المفتاح للسيد الشريف »، « شرح الجزرين فى علم القراآت »، « المعالم فى علم الكلام »، « الجامع فى المنطق »، « متن وشرح فى الفرائض »، « مختصر فى علم النحو »، « اللواء المرفوع فى حل مباحث الموضوع »، « رسالة الشهود العينى فى تحقيق مباحث الوجود الذهنى »، « رسالة الاستيفاء لمباحث الاستثناء »، « مسالك الخلاص فى مهالك الخواص »، « رسالة الانصاف فى مشاجرة الاسلاف »، « المحاكمات بين المولى لطفى و المولى عذارى فى ايراد السبع الشداد »، « رسالة العنايه فى تحقيق الاستعارة بالكنايه »، « رسالة فى الصناعات الخمس »، « رسالهٔ قضاوقدر »، « رسالهٔ طاعون »، « الرسالة الجامعه فى وصف العلوم النافعه »، « اجل المواهب فى معرفة وجود الواجب »، « نزهة الالحاظ فى عدم وضع الالفاظ »، « رسالة التعريف و الاعلام فى حل مشكلات الحدالتام »، « القواعد الجليات فى تحقيق مباحث الكليات »، « فتح الاغلاق المغلق فى مسئلة المجهول المطلق »، « رسالة فى تفسير آية الوضوء »، « رسالة فى قوله تعالى هو الذى خلق لكم مافى الارض جميعاً » وسائره. آثارندن « شقايق نعمانيه » مطبوع اولوب، « موضوعات العلوم » ك ترجمه‌سى دخى بو دفعه « اقدام » اداره‌سى طرفندن نشر اولنمشدر. بر كريمه‌سى وبش اولاد ذكورى اولوب، بونلردن كمال الدين محمد افندى قاضيعسكر اولمش، وديكرلرى قضاتدن بولنمشدر. اشعار عربيه‌سى‌ده مقبول اولوب، شو بر ايكى بيت نور بصرى فوت اولدقدن صكره سويلمش اولديغى اشعارندندر :

حرمت من الاحباب لذة نظرة
فوا حسرتا ان لم افق قبل موتتى
ولاتجزعى يا نفس من نازل جرى
بتقدير خلاق الاله البرية
فان الرضا و الصبر فى كل محنة
من اخلاق اصحاب النفوس الرضية

طاش كورگان { (يعنى طاش قلعه) آسياى وسطينك (پامير) خطه‌سنده (صارى كول) ناحيه‌سنك مركزى مستحكم بر قصبه اولوب، (يكيحصار) ك ۱۵۵ كيلومتره جنوب غربيسنده و (يارقنددريا) يه تابع (دنكين باش) نهرى كنارنده اوله‌رق ۳۱۷۲ متره ارتفاعنده واقعدر. افغانستان وبلخ وبخارا جهتلرندن تركستان شرقيه وچينه كيدوب كلن كاروانلرك طريقنده مهم بر موقف اولمغله، اسكيدن برى بعض سياحلر طرفندن ذكر اولنه‌رق، آوروپاجه اسمنك ترجمه‌سيله معروف ايسه‌ده، بو صوك زمانلره كلنجه‌يه قدر موقعى مجهول ومشكوك ايدى.

طاشليجه { (Plevlié) قوصوه ولايتنك يكيبازار خطه‌سنده ويكيبازارك ۱۱۰ كيلومتره غرب شماليسنده و (درينه) نهرينه تابع (چهو تينه) چايى اوزرنده همنامى اولان سنجاغك مركزى بر قصبه اولوب، اطرافى طاغلر وتپه‌لرله محاط كوزل ومنبت بر اووه‌ده بولنمغله، فرح

Digitized by Google

فرامنطره‌سی، ۳۰۰۰ قدر اهالیسی، ۷ جامع شریفی، بر رشدیه و بر قاچ ابتدائیه مکتبی، بر روم کلیساسی، بعض آثار عتیقه‌یی و بر کتبخانه‌یی حاوی بر مناستری وعسکری و تجارت نقطهٔ نظرنجه اهمیت موقعیه‌سی واردر. قربنده رومالیلر زماننده‌ن قالمه بر قصبه خرابه‌لری مشهود ایسه‌ده، بونك اسمی مجهولدر. — طاشلیجه قضاسی همنامی اولان سنجاغك مرکز قضاسی وبو سنجاغی ترکیب ایدن ایکی قضانك بری اولوب، لوانك شمال غربی قسمندن عبارتدر. قضا ۵۳ قریه‌دن مرکب اولوب، ۲۳۰۴۵ اهالی‌ایله مسکون وبونلرك تقریباً ثلثی مسلم وثلثانی روم مذهبنه تابع خرستیاندر.

طاشلیجه { سنجاغی. قوصوه ولایتنی ترکیب ایدن بش سنجاغك بری واك شمال غربیده بولنانی اولوب، شمالاً بوسنه ایله، غرب جنوبی جهتندن قره طاغله، جنوباً ایپك، شرقاً دخی یکیپازار سنجاقلریله محاطدر. کوچك بر سنجاق اولوب، مرکز قضاسیله بره بول قضاسندن مرکبدر. سنجاق ۷۳ قریه‌دن مرکب اولوب، ۳۲۰۸۰ ی مسلم اولمق اوزره، ۳۹۳۸۹ اهالیسی واردر. اراضیسی عمومیت اوزره عارضه‌لی و طاغلق ایسه‌ده، منبت بایر واووه‌لری دخی واردر. بتون سنجاق طونه مائله‌سنده وصاوه‌یه تابع درینه نهری حوضه‌سنده اولوب، نهر مذکوره تابع (تاره) چایی قره طاغ حدودینی آیردیغی کبی، (لیم) نهری دخی سنجاغك جهت شرقیه‌سنده وچوتینه چایی دخی سنجاغك اورته‌سندن ومرکزینك ایچندن آقار. انهار مذکوره‌یه دوکلك اوزره بر چوق چای ودره‌لری دخی واردر. طوپراغی پك منبت ایسه‌ده، زراعت اصول عتیقه‌ده اجرا اولندیغندن، استعداد طبیعیسی نسبتنده استفاده اولنه‌میور. باشلیجه محصولاتی: بغدای، آرپه، چاودار، یولاف، مصر و سائر ذخایرله لیم صویی وادیسنده یتیشن میوه‌لرك انواعندن عبارتدر. سائر طرفلرنده برودت هوا میوه‌لرك کماله ایرمسنه مانع اولور. اورمانلری چوق اولوب، اشجارینك یوزده سکسانی چام وقصوری میشه، کورکن وسائره‌در. خیلی کراسته قطع، وقطران اخراج اولنور. حیواناتی چوق اولوب، جنسلری دخی ضررسزدر. اهالیسنك قسم اعظمی بوشناق و بر مقداری آرناود اولوب، بو ایکی لسان قوللانیلیر. ادارهٔ ملکیه‌سی صرف حکومت عثمانیه‌یه عائد اولدیغی حالده، حسب العهد بر مقدار آوستریا عسکری دخی بولندیریلیور.

طاطای { قسطمونی ولایت و سنجاغنده وقسطمونی شهرینك غرب شمالیسنده بر قضا اولوب، شرق جنوبی جهتندن نفس قسطمونی یعنی مرکز ولایت، شرق شمالی جهتندن اینه‌بولی، شمالاً ینه اینه‌بولی، غرباً زعفرانبولی، جنوباً دخی آراج قضالریله محدوددر. مرکزی همنامی اولان چابك اوزرنده واقع بر بازار محلی اولوب، بر رشدیه و ایکی ابتدائیه مکتبیله خان وخانه ودکان کبی بعض ابنیه‌سی اولدیغندن، کیتدکجه قصبه صورتنی آلمقده‌در. قضا ازطوای ناحیه‌سیله برابر ۱۶۲ قریه‌دن مرکب اولوب، یالکز ۲۰۶ ی ارمنی وروم وقصوری کاملاً مسلم اولمق اوزره، ۴۰۷۹۹ اهالیسی واردر. اراضیسی منبت اولوب، محصولاتی بغدای، آرپه، مصر، داری وسائر حبوباتله مشهور عرپانی اریکندن و سائر میوه انواعندن عبارتدر. اورمانلری چوق اولوب، میشه، کوکنار، کورکن، قاین، قواق، شمشیر وسائر اشجاردن خیلی کراسته قطع واخراج اولنور؛ وازطوای ناحیه‌سندن خیلی قطران چیقار. قضا داخلنده ۹۵ جامع شریف، ۳ مدرسه، ۱ رشدیه، ۲ ابتدائیه و۱۲۰ صبیان مکتبی، ٤ خان، ۸٤ دکان، ۱۳۰ دکرمن و ۵۰ صو حرازی موجوددر.

طاغلی { (وعلی تلفظنجه دانقلی) آرناوودلقده یانیه ولایتنك ارکری سنجاغنه تابع پرمدی قضاسنده و پرمدی قصبه‌سنك شرق شمالی جهتنده بر ناحیه اولوب، مرکزی مؤلف فقیرك مسقط رأسی اولان (فراشر) قریه‌سیدر. ۶۰ قدر قریه‌دن مرکب اولوب، قراسنك اکثری کوچك قصبه‌لر حالنده‌در. اهالیسنك قسم کلیسی مسلم اولوب، اوزاقلرده چفتلك وایرادلری واردر، ومقدما عساکر معاونه ترتیب وسوقیله وحدود محافظه‌سیله مشغول ایدیلر. اسمندن دخی آکلاشلدیغی اوزره، اراضیسی طاغلق و طاشلق اولوب، اورمان و مرعالری وار ایسه‌ده، اراضی مزروعه‌سی پك آزدر. مرکزی اولان فراشر قریه‌سنده هفته‌ده بر کره صالی کونی بازار قوریلوب، خیلی اخذ و اعطا اجرا اولنور. هواسی یازین پك لطیف و قیشین زیاده صوغوق

Digitized by Google

اولوب، چوق قار یاغار. اکثر محللرنده اوزوم کماله ایره‌جك قدر حرارت دخی مفقود اولوب، قوروق حالنده قالیر.

طاغ مرمره‌سی { آیدین ولایتنك صاروخان سنجاغنه تابع طورغودلی قضاسنده بر ناحیه اولوب، ۸ قریه‌دن مرکبدر.

طاق { طبرستانده جبالك اوزرنده غریب بر قلعه و سجستانده بر قصبه اولدیغی کتب عربیه‌ده مسطوردر.

طاقات { (وطاق) بشقه بر طاقم اسملره اضافتیله حاصل اولان اسماء مرکبه بغدادده بر چوق محلّره علم بولنمشدر.

طالب { ایران شعراسندن ایکی ذاتك اسم و مخلصیدر:

برنجیسی جاجرملی اولوب، ملوك تیموریه‌دن سلطان عبدالله بن ابراهیم بن شاهرخك خدمتنده بولنمش؛ ومشارالیه نامنه «کوی وچوکان» عنوانیله برمنظومه یازمشدر. اوتوزسنه شیرازده اقامت ایدوب، ۸۵۴ ده اوراده وفات ایتمش؛ وخواجه حافظك تربه‌سی اتصالنده دفن اولنمشدر. مرتب دیوانی واردر. شو ایکی بیت جمله اشعارندندر:

ای که بی روی تومارا زندکانی مشکلست
تلخیء داغ فراقت همچو زهر قاتلست
درغمت بکریستم چندان که آب ازسرکذشت
دربیت زان روئمی آیم که پایم درکلست

— ایکنجیسی مازندرانده‌کی آمل شهرندن اولوب، هندستانه رحلتله اکبر شاهك وبعده جهانکیرك توجه والتفاتنه وملك الشعرا عنوانه نائل اولمش؛ و۱۰۳۵ تاریخنده یوز یاشنی متجاوز اولدیغی حالده، کشمیرده وفات ایتمشدر. ۱۴۰۰۰ بیتی حاوی دیوانی واردر. شو بیت اونکدر:

هر سنك که بر سینه زدم نقش توبکرفت
آن هم صنمی بهر پرستیدن من شد

طالب افندی { متأخرین شعراء عثمانیه‌دن اولوب، ۱۲۰۳ تاریخنده درسعادتده طوغمش؛ ومدت مدیده دیوان همایون قلمنده دوام ایدوب، ۱۲۴۰ ده کتابت خدمتیله شمنی‌یه عزیمتله، سلطان محمود خان حضرتلرینك شهرمذکوری تشریفلرنده خواجکانلق رتبه‌سنه نائل اولمش؛ وبعده درسعادته عودتله، کوشه نشین انزوا اولدیغی حالده، ۱۲۷۰ ده وفات ایتمشدر. تاریخه متعلق بر چوق ابیاتی وخیلی غزلیاتی واردر. شو مطلع اونکدر:

ناز ایتمه او شیوه‌کاره مخصوص
آه ایتمه بو دلفکاره مخصوص

طالب فائق افندی { متأخرین علمادن اولوب، مناسترده تدریس علوم ایله کسب اشتهار ایتمش؛ وفروع فقهده وعلم کلام وحدیثده ید طولی صاحبی بولنمشدر. مناستر شهرینه اوچ ساعتلق مسافه‌ده واقع بیوك واوه‌دن بری اهالیسندن علما یتشمکله معروف اولان قنالی قریه‌سنده تولدایدوب، مناسترده ینه قریهٔ مذکوره‌لی محمد افندینك خلقهٔ تدریسنه دوام ایتدکدن صکره، مناسترده مفتی بولنان سلیمان فارسی افندیدن دخی اخذ علوم ایدرك، کندیسی دخی تدریسات ایله مشغول برخیلی افاضل یتشدیرمشدر. ذکاء خارق العاده‌سی وعلوم و فنونده‌کی اختصاصی سببیله مناستر ولایتنجه وجوار مملکتلرجه مرجع کل طائفه اولمقده اولدیغی کبی، محاسن اخلاق و متانت مسلکیجه دخی معروف وامور ومعاملاتجه وقوف تام ورأی رزین صاحبی ایدی. «جسمك ریاضتی حرکت، قلب وروحك تفکر ومراقبه‌در. بونلرك ایکیسی منتظماً ایفا اولندقده مخلوق مکرمك تبشیرات خدایه اولان استحقاقی ظاهر اولور» سوزی اقوال مشهوره‌سندندر. ۱۲۸۶ تاریخنده وفات ایتمشدر.

عصرمز ادبای معارفمندانندن دیوان محاسبات باش کاتبی فهمی افندی حضرتلرینك پدریدر.

طالع { هند شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی (میرزا نظام الدین احمد دهلوی) قطب الدین احمدمانك برادری اولوب، ۱۱۰۸ تاریخلرنده طوغمش؛ وعالمکیرك زماننده یاشامشدر. شو بیت اونکدر:

قناعت عالمی دارد جدا پارا بدا من کش
زطفلی رم نمودی پیر کشتی تا کجا کردی

— ایکنجیسی (میر عبدالعلی) من اصل سبزواری اولوب، هندستانك لکهنو شهرنده توطن ایتمش؛ واود صوبه‌داری برهان الملك سعادت خانك خدمتنده بولنمشدر. شو بیت اونکدر:

Digitized by Google

دم پیران ندارد در جوانان هیچ تأثیری
نکردد بر طرف هرکز تب شیر از تباشیری

طالعی { قدمای شعرای عثمانیه‌دن ایکی ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی لطیفی‌یه کوره قسطمونیلی و عاشق چلبینك قولنجه مغنیسالی اولوب، سلطان سلیمان خان شهزاده‌لرندن سلطان محمدك دفتردارلق خدمتنده بولنمغله، نجاتی وصنعی ایله معاصر وقپو یولداشی ایدی. آره‌لرنده بعض مشاعره ومطایبه‌لری دخی واردر. شهزادهٔ مشارالیهك وفاتندن صکره درسعادته کله‌رك، یکیچری کاتبی اولمشیدی. یاوز سلطان سلیم خانك دخی مظهر احسانی اولوب، بعده حقنده بر افترا وقوع بولمغله، قورقوسندن اللری و آیاقلری طوتماز اولوب، چوق کچمه‌دن وفات ایتمشدر. پادشاه مشار الیهك شاه اسماعیله قارشی واقع اولان سفرنده سویلمش اولدیغی شو تاریخ جملهٔ اشعارندندر:

نه طوررسك ای شاه عادل
یوله کیر زادله زواده ایله
عزب ایله یکیچری دوشور
حددن اندازه‌دن زیاده ایله
تاکه عالمده اوله بر تاریخ
شاهی مات ایله کل پیاده ایله

— ایکنجیسی کفه‌لی اولوب، امی وعامی بر آدم اولمغله، اشعاری لطافتدن عاریدر. شو بیت اونکدر:

باش کوتوردی زلف پرچینك خطادن آله باج
بغلدی ملك ختن یوللرینی آله خراج

طالقان { ایرانده وقتیله بو اسمله ایکی مشهور قصبه وارایدی: بری طخارستانده بلخ ایله مروررود آره‌سنده ومروروددن اوچ مرحله‌لك مسافه‌ده اوله‌رق بر طاغ اتکنه قریب واووه‌ده واقع ایدی. برچوق مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولنمشدر. جنکیز طرفندن تخریب و اهالیسی قتل عام اولنمشدر. — دیکری قزوین ایله ابهر آره‌سنده اولوب، اطرافنده‌کی ناحیه دخی بو اسمله معروف ایدی. بو دخی برچوق مشاهیرك و ازان جمله وزیر شهیر صاحب بن عبادك وطنی بولنمشدر.

طالمن { آیدین ولایتنك جنوب جهتنده بر نهردر، که دکیزلی سنجاغنك جنوبنده‌کی قره آغاج قضاسنده نبعانله، جنوب غربی‌یه طوغری آقه‌رق، منتشا سنجاغنك کویجکز قضاسنه داخل اولور؛ و مکری ایله مرمریس کورفزلری آره‌سنده دکیزه دوکیلور. یوقاری قسمنه (کرینس صویی) ودها یوقاریسنه (یرناز چایی) دخی دیرلر. — منصبندن بر آز یوقاری صول ساحلنده بو اسمله بر قریه دخی اولوب، وقتیله ناحیه مرکزی ایدی.

طالوت { یاخود شاول (Saül) بنی اسرائیلك ایلك حکمداری اولوب، بونلرك اشموئیل (عم) دن بر ملك طلب ایتملری اوزرینه، نبی مشارالیه طرفندن کندیسی انتخاب ونصب اولنمشدی. طالوت فقیر بر آدم اولوب، آنجق بنی اسرائیل افرادینك اك اوزون بویلیسی واك کوزلی ایدی. فلسطینیلر، عمونیلر وعمالقه ایله محاربه ایدوب، جمله‌سنه غلبه چالمشیدی. فلسطینیلر عسکرنده جالوت (Golcath) اسمنده پك اوزون بویلی وجسور بر آدم بولنوب، مبارزه‌سنه چیقمغه کیمسه جسارت ایتمدیکی حالده، ۱۸ یاشنده بولنان حضرت داود (عم) قارشیسنه چیقه‌رق، بر صپان طاشیله کندیسنی هلاك ایتمش ایسه‌ده، طالوت جالوته قارشی چیقانه قیزینی ویره‌جکنی وعد و اعلان ایتمش اولدیغی حالده، بو سوزنده طورمامش؛ و حضرت اشموئیلك نصایح واخطاراتنه قولاق آصمامغه باشلامش اولدیغندن، بر نوع حزن و مراقه اوغرایوب، اشموئیل حضرت داودی بونك یرینه حکمدارلغه تنسیب ایتمش؛ ونهایت قبل المیلاد ۱۰۴۰ تاریخنده طالوت فلسطینیلر النده مغلوب و مقتول اولمغله، حضرت داود (عم) یرینه کچمشدر. طالوتك مدت حکومتی ۴۰ سنه‌در.

طانطوره { فلسطین ساحلنده ویافه قربنده بر قریه اولوب، ۷۵۰ قدر اهالیسی و بر طاقم خرابه‌لریله آثار عتیقه‌سی واردر. ازمنهٔ قدیمه‌ده (دورا) سمیله معمور ومتین بر شهر اولوب، فنیکه‌لیلر طرفندن تأسیس اولنمش؛ وقبل المیلاد رومالیلرك ضبطنه کچدکدن صکره خراب اولمش ایدی.

طاوس { (ابوعبدالرحمن — بن کسان الخولانی الهمدانی) مشاهیر تابعیندن واعاظم فقها و صلحادن اولوب، ابو هریره و ابن عباس (رضهما) دن روایت ایتمشدر. هجرت نبویه‌نك ۱۰۶ نجی سالنده ایفای حج ایچون مکهٔ مکرمه‌ده بولندیغی حالده، ارتحال ایتمشدر. عمر بن عبدالعزیز

Digitized by Google

حضرتلری مسند خلافته کچدیکنده ، طاوس «ان اردت ان یکون عملك خیراً کله فاستعمل اهل الخیر» نصیحتنی متضمن برمکتوب یازمش، وعمر بن عبدالعزیز اوقویجه «کفی بها موعظة» دیمش اولدیغی مشهوردر. طاوسك جنازه نمازینی هشام بن عبدالملك قیلمش؛ وامام حسن (رضه) افندمزك اوغلی عبد الله تابوتنی کتورنلر جملەسندن بولنمشدر. من اصل اولاد فرسدن اولوب، یمنده خولان قبیلەسی آزادلیلرندن بولنمش اولدیغی مرویدر. اوغلی عبدالله بن طاوسك خلیفهٔ عباسی منصوره پك جسورانه بعض حقایق سویلمش اولدیغی دخی نوادر منقولەدندر .

طاوشان آطەسی { بوزجه آطەنك شمالنده وقلعهٔ سلطانیه مدخلنك قربنده واقع برکوچك آطەدر.

طاوشانلی { خداوندکار ولایتنك کوتاهیه سنجاق و قضاسنده وقضانك شمال غربی جهتنده بر ناحیه اولوب، ۳۲ قریەدن مرکبدر. اراضیسی طاغلق اولوب، بعض یرلری اورمانلرله مستور وبعضیسی طاشلقدر. منبت اراضی مزروعەسی ومرعالری دخی واردر. میاه جاریەسی وچایر وچمنلری دخی چوقدر . برقاچ یرنده آمیانت، آنتیمون وقروم معدنلری ومیاه معدنیەسی بولنوب، بر اسکی وخراب قابلیجەسیده واردر . محصولاتی حبوبات متنوعەدن عبارت اولوب، سبزه و میوەسی آزدر. ناحیەنك اهالیسی ۱۳۶۷۱ کشیدن عبارت اولوب، یالکز ۲۲۱ ی خرستیان و قصوری کاملاً مسلمدر. درون ناحیەده ٤٥ جامع، ۹ مدرسه، ۳۹ مکتب، ۱۵ تکیه، ۱ کلیسا، ٥٤٧ دکان، ۲ خان، ۷ حمام و ۳۰ دکرمن موجوددر. مرکزی ینه بو نامله بیوك بر قریه ویا کوچك قصبەدر.

طاهر { (بن ابی هاله) صحابەدن اولوب، حضرت خدیجة الکبری (رضها) افندمزك ایلك زوجندن اوغلی و فخر الانبیا (صلعم) افندمزك اوکی اوغلی اولوب، جانب نبویدن اسلامه دعوت ایچون یمنه اعزام بیوریلانلردندر.

طاهر { (ابو الطیب بن حسین بن مصعب بن رزیق الخزاعی) دولت عباسیه اعاظم رجالندن اولوب، خراسانده حکومت سورن بنی طاهر دولتنك مؤسسیدر. مأمونك عونەسندن اولمغله، بونك طرفندن برادری امینك کوندردیکی ابو یحیی علی بن عیسی بن ماهانه قارشی عسکرله کوندرلمش؛ و ۱۹۵ تاریخنده (ری) ده ایتدکلری محاربەده ابو یحیی قتل اولنمغله، طاهر بغداده طوغری یورویوب، امینی محاصره وبعده اخذ وقتل ایله، مأمونك مسند خلافته کچمسنه خدمت ایتمش؛ و بو مناسبتله ظاهراً مأمونك فوق العاده اکرام و التفاتنه نائل اولمش ایسەده، برادرینك قاتلی اولمق مناسبتیله، ضمناً مأمون طاهر حقنده بغض وکین حاصل ایتمش ایدی. طاهر بونی حس ایتمکله ، خراسان والیلکنی طلب ایدوب، ۲۰۵ ده او طرفه عزیمت ایتمش؛ وبر مدت صکره استقلال هوسنه دوشوب، کندی نامنه خطبه اوقوتمش ایسەده، برقاچ کون صکره ۲۰۷ ده وفات ایتمشدر. بر کوزی کور ایدی. (ذو الیمینین) لقبیله ملقبدر. بونك سببی ایسه : مأمون خلیفه امام علی بن موسی الرضا حضرتلرینی ولی عهد اتخاذ ایدوب، کندیسنه بیعت ایتدیردکده ، طاهر «صاغ الم خلیفه مأمونك بیعتیله مشغولدر» دیەرك صول الیله بیعت ایتمسیله، بونك اوزرینه مأمون خلیفەنك «حضرت امامه بیعت ایدن صول ال صاغدر» دیمسیدر . ولادتی ۱۵۹ تاریخنده واقع اولوب، ٤٨ یاشنده وفات ایتمشدر. بیوك جدی رزیق بن ماهان کرم وسخاوتله مشهور اولان طلحة الطلحات الخزاعینك آزادلیسی اولوب، جدی مصعب بن رزیق دخی خلافتك آل عباسه کچمسنه سعی ایدنلردن، سلیمان بن کثیر الخزاعینك کاتبی ایدی. پدری حسین بن مصعب ۱۹۹ تاریخنده خراسانده وفات ایدوب، مأمون خلیفه جنازەسی نمازینی قیلمش؛ وبغدادده بولنان طاهره تعزیه نامه یازمش ایدی . طاهر جری، مدبر و ادیب و فصیح بر آدم اولوب، اشعاری پك تقدیر ایدردی؛ وشعرایه حرمتی زیاده ایدی. اوغلی طلحه وبعده دیکر اوغلی عبدالله خراسانده خلفلری اولمشلردر .

طاهر { (بن عبدالله بن طاهر ذی الیمینین) خراسانده حکومت سورن بنی طاهر امراسنك دردنجیسی و آنف الترجمه طاهر ذو الیمینینك تورونیدر . ۲۳۰ تاریخنده ، پدری عبداللهك وفاتی اوزرینه ، واثق خلیفەنك منشوریله حاکم خراسان اولوب، عدل وحقانیت وکرم سخاوتله متخلق اولدیغی حالده، ۱۸ سنه اجرای حکومتدن

صكره، ۲۴۸ ده وفات ايتمشدر . اوغلى محمد خانى اولوب، بونكله آل طاهر حكومتى پايانه ايرمشدر.

طاهر { سيستان وخراسان جهتلرنده حكومت سورن دولت صفاريه‌نك اوچنجى وصوك حكمدارى اولوب، عمرو بن ليثك توروُنيدر. جدى موسى اليهك اسماعيل سامانى النده اسير اولمسى اوزرينه، ۲۸۷ تاريخنده اتفاق امرا ايله سيستان مسند حكومتنه اقعاد اولنمش ايسه‌ده، يالكز بر بچق سنه حكومت سوردكدن صكره، اسماعيل سامانى بونى دخى استيصال ايده‌رك، دولت صفاريه بونكله ختام بولمشدر.

طاهر { شعراى ايراندن بر وجه زير آلتى كشينك اسميدر :

برنجيسى مشهدلى اولوب، عطارلقله مشغول بولنمش، ولخ باشنده وفات ايتمشدر. شو بيت اونكدر :

از قريب باغبان ايمن مباش اى عندليب
پيش ازين من هم دراين باغ آشنايى داشتم

— ايكنجيسى اصفهانه تابع (نائين) قصبه‌سندندر. شو بيت اونكدر :

آنكه هر شب هوس سوختن ما ميكرد
كاش مى‌آمد و امروز تماشا ميكرد

— اوچنجيسى (شاه —) من اصل همدان ساداتندن اولوب، قم شهرنده ياشامش؛ و اسماعيليه مذهبنه تابعيتله اتهام اولنه‌رق، حياتنه قصد اولنديغنى خبر آلمغله، هندستانه قاچوب، سلطان نظام شاهك حسن قبول و التفاتنه نائل اولمشيدى . پك كوزل ومعنيدار اشعارى اولوب، شو رباعى او جمله‌دندر:

مائيم كه هركز دمى بى غم نزديم
خورديم بسى خون دل ودم نزديم
بى شعلهٔ آه لب زهم نكشوديم
بى قطرهٔ اشك چشم برهم نزديم

— دردنجيسى طالقانلى اولوب، شو بيت اونكدر:

جز لاله دلى داغ نشد بهر هلاكم
نكريست بجز شمع كسى برسر خاكم

— بشنجيسى من اصل هراتلى اولوب، قندهارده نشأت ايتمشدر. شو بيت اونكدر :

خوش آنكه بپرسى دل ديوانهٔ مارا
روشن كنى از شمع رخت خانهٔ مارا

— آلتنجيسى (تون) قصبه‌سندن اولوب، پدرى شاه عباس ماضينك وقعه نويسى ايدى . شو بيت اونكدر :

سرتا قدمم رفته بتاراج نكاهى
ازچشم ودلم ماندهمين اشكى وآهى

طاهر { (ابوالحسن — بن احمد ابن رباشاذ) مصر مشاهير نحوييوننددن اولوب، بصريون مذهبنه تابع ايدى. نحوده «المحسبه» عنوانيله برمتن يازمش؛ وابو القاسم زجاجك «كتاب الجمل» نى شرح ايتمشدر. مذكور متنى ابوالقاسم بن ابى بكر الصقلى القرشى شرح ايتمشدر. ۴۶۹ تاريخنده وفات ايتمشدر.

طاهر { (حاجى — افندى) مشاهير خطاطيندن اولوب، جنت مكان سلطان عبدالمجيد خانه حسن خط معلمكى ايتمش؛ و ۱۲۶۲ ده وفات ايلمشدر. بعض جوامع شريفه‌ده خطلرى بولنيور.

طاهر { (بنى —) سابق الترجمه طاهر ذو اليمينينك خراسانده تأسيس ايلديكى دولت اولوب، ۲۰۷ تاريخندن ۲۵۹ تاريخنه‌دك ۵۲ سنه سورمش؛ و بو سلاله‌دن بروجه زير بش كشى حكومت سورمشدر :

طاهر ذو اليمينين	۲۰۷
طلحه بن طاهر	۲۰۷
عبدالله بن طاهر	۲۱۳
طاهر ثانى بن عبدالله	۲۳۰
محمد بن طاهر	۲۴۸

بونلر خلفاء عباسيه منشوريله حكم سوروب، جمله‌سى عادل ونيك سيرت آدملر ايدى. سيستانده ظهور ايدن بنى صفار بونلرك اخيرى اولان محمدك الندن خراسانى ضبط وكنديسنى اسير ايتمكله، بو خاندانه ختام ويرمشلردر.

طاهر { (ياخود صريم طاهر) بغدادده طاهر ذو اليمينينه منسوب بر بيوك محله اولوب، طاهرى و صريمى لقبيله ملقب بر چوق علما وسائر مشاهيرك مسقط رأسى بولنمشدر.

طاهر بخارى { مشاهير علما و مؤلفيندن اولوب، «خلاصة الفتاوى»، «خزينة الواقعات» و «كتاب الانساب» عنوانلريله اوچ تأليفى واردر. ۵۴۲ تاريخنده وفات ايتمشدر.

طاهر پاشا { [«جنكال اوغلى» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

طاهر ذو اليمينين { [«طاهر» ماده. لرينك ايكنجيسنه مراجعت بيوريله.]

Digitized by Google

طاهر السجزی { مشاهیر اطباء اسلامدن اولوب، « ایضاح منهاج المحجة العلاج »، « کتاب فی شرح البول و النبض » و « تقسیم کتاب الفصول لا بقراط » عنوانلریله اوچ تألیفی واردر.

طاهر محمد { (بن عماد الدین حسن) هندستان مورخلرندن اولوب، « روضة الطاهرین » عنوانیله بر تاریخ براقمشدر، که ۱۰۱۵ سنه‌سنه‌دک اولان وقوعاتی حاویدر.

طاهر وحید { (میرزا — بن حسین خان قزوینی) مشاهیر شعرا وادبای ایراندن اولوب، ملوک صفویه‌دن شاه عباس ثانینک وقعه نویسی وبعده شاه سلیمانک وزیری اولمش ایدی. آلتمش بیک بیتی حاوی دیوانی وبر مجموعهٔ منشآتی واردر. ۱۱۰۷ ده وفات ایتمشدر.

طاهری { ایران شعراسندن اولوب، هراتلیدر. سلطان حسین میرزا زماننده یاشامشدر. شو قطعه اونکدر:

ترا بمهر و وفا اعتبار نتوان کرد
چرا که عمری وبر عمر اعتباری نیست
چو سایه بیخود اگر درپی توی افتم
زمن مبین که مرا هیچ اختیاری نیست

— بو مخلصله اصل ومنشئی مجهول دیکر بر شاعر دخی اولوب، شو بیت اونکدر:

چو ترک سرکش من مائل شراب شود
زتاب عارض او مرغ دل کباب شود

طاهریه { جیحون ساحلنده وخوارزم اقلیمنه متصل بیوک بر ناحیه و بغدادده بالیغنک لذتیله مشهور بر قریه اولوب، طاهر ذوالیمینینه منسوب ایدیلر.

طایع بالله { (عبدالکریم بن المطیع لامر الله فضل) خلفاء عباسیه‌نک یکرمی دردنجیسی اولوب، ۳۶۳ تاریخنده بدرینک کندی اختیاریله وقوع بولان فراغتنده تخت خلافته قعودله، ۱۷ سنه حکومت سوردکدن صکره، ۳۸۱ تاریخنده آل بویه‌دن بهاء الدوله‌نک الزامیله فراغت ایدوب، اون ایکی سنه دها یاشامش؛ و ۳۹۳ ده وفات ایتمشدر. عم زاده‌سی قادر بالله احمد بن اسحاق بن مقتدر بالله خلفی اولوب، کندی نسلندن کیمسه خلافت ایتمه‌مشدر. صاحب ترجمه آل بویه‌دن عزالدوله و عضدالدوله وبهاء الدوله ایله خیلی اوغراشمشدر.

طائف { حجازده مکهٔ مکرمه‌نک ۱۰۰ کیلو متره شرق جنوبیسنده، جبل غزوانک جنوبی اتکنده وبرطاقم تپه‌لرک غربی مائله‌سنده اوله‌رق ۱۸۸۲ متره‌لک ارتفاعده بر قصبه اولوب، ۸۰۰۰ اهالیسی، سوری، بر تپه‌نک اوزرنده قلعه‌سی، کنیش سوقاقلری، بازاری، میاه جاریه‌سی واطرافنده کوزل باغ و باغچه‌لری واردر. هواسی معتدل وسرین اولوب، قیشین صولر دخی طوکار، وقار یاغار. اوزومی مشهور وسائر میوه‌لری پک لذیذ اولوب، مکهٔ مکرمه‌یه سوق اولنور. قورو اوزومی دخی مشهوردر. مکه اهالیسندن اغنیانک طائفده باغچه وصیفیه‌لری واردر. قصبه‌ده برچوق دباغخانه‌لر بولنوب، سختیان و آیاق قابی اعمال اولنیور. خیلی ایشلک تجارتی دخی واردر. مکهٔ مکرمه طرفنده ۴۳۰ تاریخنده حسین بن سلامه طرفندن آچلمش بر بوغازی واردر. اسکی بر قصبه اولوب، اسم قدیمی (وج) اولدیغی مرویدر. طائف بنی ثقیف قبیله‌سنک وطنی اولوب، بعده قریشدن و سائر قبائلدن دخی بعض کسان هجرت وتوطن ایتمشلردی. سکزنجی سال هجریده فخر کائنات (صلعم) افندمز حنین غزاسندن عودتلرنده، طائفی فتح بیورمق ایستمشلرسه‌ده، اهالیسی تحصن ایدوب، شدتلی مقاومته باشلادقلرندن، جانب نبویدن محاصره رفع ایله عودت بیورلمش؛ و ۹ نجی سال هجریده طائفلیلر بر هیئت مبعوثه اعزامیله، صلحاً عرض تسلیم و اطاعت ایتمشلردر. طائف شرف قدوم حضرت نبوی ایله مشرف اولمشدر. شمدیکی حالده مکهٔ مکرمه‌یه ملحق بر ناحیه صورتنده اداره اولنور.

طائف { (محمد علی) ایران شعراسندن اولوب، جرفادقانلیدر. شو بیت اونکدر:

زبان و دل موافق ساز هنگام دعا کردن
بیک انگشت نتوان عقدهٔ از رشته وا کردن

طائی { طی قبیله‌سنه منسوب اولانلرک لقبیدر. [« طی » ماده‌سنه مراجعت.]

طباریوس { روما ایمپراطورلرندن (تیبر)ه عربلر طرفندن ویریلن اسمدر. [« تیبر » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

طباطبا { (ابراهیم بن اسماعیل بن ابراهیم بن حسن بن حسین بن علی بن ابی

Digitized by Google

طالب) ساداتندن اولوب ، لثغ لسانی اولمغله (ق) حرفنی (ط) تلفظ ایدەرك ، برکون خدمتجیسندن قباسنی ایستیەجکی وقت (طباطبا) دیدیکندن، بولقبله شهرت بولمش ؛ واولاد و احفادینه دخی بو لقب قالمشدر. [مادهٔ آتیه ایله « ابن طباطبا » مادەلرینه مراجعت بیوریله.]

طباطبا { (بنی —) خلافت عباسیه زماننده ظهورله کوفه و یمنده ١٥٠ سنه قدر حکومت سورمش برکوچك دولت اولوب ، ١٩٩ تاریخنده « ابن طباطبا » مادەسنده ترجمەسی سبق ایدن ابوعبدالله محمد بن ابراهیم طباطبا طرفندن تأسیس اولنمشدر؛ وکندیسی کوفەده آز وقت حکومت سوروب ، رفیقی ابوالسرایا طرفندن تسمیم اولنمش ایسەده، حفیدی یحیی الهادی یمنده تأسیس حکومته موفق اولوب، نسلی صنعاده برخیلی وقت حکم سورمشلردر. بنی طباطبا بر وجه زیر ٧ کشیدر :

ابو عبدالله محمد بن ابراهیم طباطبا	١٩٩
امیر المؤمنین یحیی الهادی	٢٥٠
مرتضی محمد	٢٨٠
ناصر احمد	٣٢٠
منتقب حسین	٢٢٣
مختار قاسم	٣٢٩
محمد هادی	٣٤٤

طبانی یصی { [« محمد پاشا (طبانی یصی —) » مادەسنه مراجعت بیوریله.]

طبران { ایرانده قومس حدودنده بر قصبه اولدیغی « معجم البلدان » دە مذکوردر.

طبرانی { (ابو القاسم سلیمان بن احمد اللخمی) مشاهیر محدثیندن اولوب ، ٢٦٠ تاریخنده شامك طبریه قصبەسنده طوغمش؛ واستماع احادیث شریفه ایچون ٣٣ سنه عراق ، حجاز، یمن، مصر وسائر اقطاره سیاحت ایدوب ، بعده اصفهانده توطن ، و ٣٦٠ دە اوراده وفات ایتمشدر. حدیثه متعلق کبیر و اوسط و صغیر صفتلریله و « معجم » عنوانیله اوچ تألیف معتبری واردر.

طبرستان { ایرانك جهت شمالیەسنده برخطه اولوب ، حدود و موقعی تمامیله معین دکلدر. یاقوت حمونك تعریفنه کوره بو خطه (مازندران) خطەسنك عینی اولمق لازم کلیورسەده، دیکر بعض جغرافیون طبرستانی مازندرانك شرق جنوبی جهتنده یعنی مازندران ایله عراق عجمی وخراسان وجرجان آرەسنده فرض ایتمشلردر. هر حالده طهرانك قربندن بسطام قربنەدك کوه البرزك جنوبی وشرقی اتکلرندەکی یرلرك طبرستان اولدیغنده وسمنان ودامغان قصبەلرینك دخی بوخطەده بولندیغنده شبهه اولمیوب، بعضلری شمالاً بحرخزر ساحلنه وغرباً کیلان حدودینه قدر توسیعله بتون مازندرانی دخی طبرستانه ادخال ایدیورلر. حتی یاقوت حموی مازندران اسمنك محدث اولمسیله بوخطەنك اسم اصلیسی طبرستان اولدیغنی التزام ایدیور. واقعا خلافت عباسیه زماننده وجغرافیون عرب آثارنده (طبرستان) اسمی مستعمل ایسەده، شاهنامەده مازندران اسمی قوللانلدیغنه باقیلیرسه، اصل ایرانیلر عندنده وساسانیلر زماننده بوخطەنك (مازندران) اسمیله معروف بولنمش اولدیغی آکلاشیلیور. بوکونکی کونده ایران تقسیمات رسمیەسنده طبرستان اسمی غیر مستعمل اولوب، ایالتنه مازندران نامی ویریلیورسەده ، وقتیله طبرستاندن معدود بولنمش اولان بعض یرلر و ازآن جمله سمنان عراق عجمی ایالتنه الحاق اولنمشدر. آوروپا جغرافیوننده بری طبرستانی مازندران وعراق عجمی ایله خراسان ایالتلری آرەسنده منقسم و ٣٥° ایله ٢٥′ ٣٦° عرض شمالی و ٢٠′ ٤٩° ایله ٢٠′ ٥٣° طول شرقی آرەلرنده ممتد عد ایدیور. جغرافیون عربك روایتنه کوره، طبرستان طاغلق وصعب المرور وطبعاً متین ومستحکم بر یر اولدیغندن ، اسکی ملوك فرس زماننده (سپهبد) اسمیله بررئیسك تحت ادارهٔ ممتازەسنده بولندیغی کبی، اوائل دور اسلامده دخی جزئی ومقطوع برویرکی ایله اکتفا اولنمش؛ وبعده تدریجاً وخیلی صعوبتله تحت انقیاده آلنمش ایدی. (طبری) نسبتیله معروف بك چوق مشاهیر علما وادبانك مسقط رأسی ومنشئ بولنمشدر. [« مازندران » مادەسنه دخی مراجعت بیوریله .]

طبرقه { تونسك ساحل شمالیسنده وجزایر حدودی قربنده کوچك بر قصبه واسکله اولوب ، شمدیکی حالده آنجق ١٠٠٠ قدر اهالیسی وار ایسەده، اطرافندەکی ویرانەلردن وقتیله خیلی بیوك بولنمش اولدیغی آکلاشیلیور. قارتاجلیلر و رومالیلر زماننده خیلی تجارتکاه ایدی. یاننده دکیزه منصب اولان نهرك سیرسفاینه صالح اولدیغی

Digitized by Google

ياقوت حموى بيان ايدييور . جوارلرنده مرجان صيد اولنور؛ خيلى كراسته وسائره دخى اخراج اولنه‌رق، اولدقچه ايشلك تجارتى واردر . قارشيسنده ينه بو اسمله بر كوچك آطه دخى واردر. ليمانى طولغون اولوب، آيقلانمغه محتاجدر .

طبرك { (رى) ك قارشيسنده بر كوچك طاغك اوزرنده پك متين و مشهور بر قلعه اولوب ، سلطان طغرل بن ارسلان سلجوق طرفندن تخريب اولنمشدى .

طبرمين { صقليه‌ده برقلعهٔ متينه‌اولديغى جغرافيون عرب آثارنده مسطوردر .

طبرى { (ابو جعفر محمد بن جرير) مشاهير مورخيندن اولوب، تفسير وحديث وفقه و سائر علومده دخى يد طولى صاحبى اولمغله، زمانك ائمه‌سندن معدود ايدى . ٢٢٤ تاريخنده طبرستانك آمل شهرنده طوغمش؛ و ٣١٠ تاريخنده بغدادده وفات ايتمشدر . ابو اسحاق شيرازى طبقات فقهاسنده مجتهدين ميانده تعداد ايتمشدر . مشهور ابوبكرخوارزمى همشيره زاده‌سى ايدى. اكثرعلومه متعلق تأليفاتى اولوب، الك مشهورى خلقت عالمدن كندى زمانه‌دك‌اولان وقايعى‌حاوى‌تاريخ‌مفصليدركه «تاريخ طبرى» ديلمكله معروفدر. بر بيوك تفسيرى دخى واردر. طبرينك تاريخى موثوق ومعتبراولوب، مختصر صورتده فارسى‌يه و لسان تركى‌يه دخى ترجمه اولنمشدر . ادبياتده دخى يد طولاسى و طبيعت شعريه‌سى اولوب، شو برايكى بيت جملهٔ اشعارندندر:

اذا اعسرت لم يعلم شقيقى
و استغنى فيستغنى صديقى

حيائى حافظ لى ماء وجهى
و رفقى فى مطالبتى رفيقى

ولو انى سمحت ببذل وجهى
لكنت الى الغنى سهل الطريق

طبرى { (ابو العباس احمد بن ابى احمد ابن القاص) مشاهير فقهاء شافعيه‌دن اولوب، فقهى ابن سريجدن اخذ ايتمشدر. «التلخيص»، «ادب القاضى» ، «المواقيت» و «المفتاح» عنوانلريله درت كتابى و سائر تأليفاتى اولوب، جملهٔ مؤلفاتى صغيرالحجم وكثير الفائده‌در . وعظ ايله مشغول اولوب، طرسوسه قدر كلمش اولديغى دخى مرويدر. ٣٣٥ تاريخنده وفات ايتمشدر.

طبرى { (ابو على حسن بن القاسم) مشاهير فقهاء شافعيه‌دن اولوب ، ابو على بن ابى هريره‌دن اخذ فقه ايتمش؛ وبغدادده تدريسله مشغول اولوب، خلافده برنجى تأليف اولمق اوزره، «المحرر فى النظر» عنوانيله بر كتاب ، فقهه دائر «الافصاح» و «العدة» عنوانلريله ايكى تأليف ايله جدل واصول فقه حقنده برركتاب يازمشدر. ٣٠٥ تاريخنده بغدادده وفات ايتمشدر.

طبرى { (ابو الطيب طاهر بن عبدالله) بو دخى مشاهير فقهاى شافعيه‌دن اولوب، شعر وادبياتده دخى مهارتى وار ايدى. طبرستانك آمل شهرنده ابن القاصك اصحابندن ابو على الزجاجيدن وجرجان ونيسابورده سائر مشاهير عصرندن بعد التحصيل ، بغداده كيدرك ، شيخ ابو حامد اسفرائينيدن استفاده ايتمش و مشهور ابو اسحاق شيرازى كنديسندن تعلم واستماع ايتمشدر . مزنينك مختصرينى و ابو بكر حدادك فروعنى شرح ايتمش؛ واصول ومذهب وخلاف وجدلده بر چوق كتابلر يازمشدر. بغدادك كرخ محله‌سى قاضيلغنه نصب اولنه‌رق، وفاتنه‌دك بومأموريتده بولنمش؛ و ٤٥٠ تاريخنده بغدادده وفات ايتمشدر. بر خيلى اشعارى منقولدر .

طبرى { (ابو الحسن احمد بن محمد) مشاهير اطباى اسلامدن اولوب، آل بويه‌دن ركن الدوله‌نك طبيبى ايدى . «المعالجات البقراطية» عنوانيله پك مفصل ومعتبر بركتابى واردر.

طبريه { بيروت ولايتنك عكا سنجاغنده وعكانك ٤٣ كيلومتره شرقنده اوله‌رق همنام اولان كولك ساحل شرقيسنده واقع قضا مركزى بر قصبه اولوب، ثلثانى يهودى‌اولمق‌اوزره، ٢٥٠٠ اهاليسى، خراب بر سورى ، شمال غربى كوشه‌سنده برقلعه‌سى، برقاچ جامع شريفيله حاوره‌سى، قتوليكره مخصوص بر مناسترى وجوارنده مشهور قابليجه‌لرى واردر. قصبه كول كناريله بر طاغك اتكى آره‌سنده وطاشلق بر اووه‌نك شمالنده مبنيدر . بو قصبه پك اسكى اولوب، اسم قديمى (كنرط) وياخود (راكط) ايدى. بعده خراب اولوب ، ميلاد عيسى (عم) دن ١٦ سنه اول فلسطين حاكمى هرود طرفندن يكيدن بنا ، وروما ايمپراطورى تيبر (ياخود طباريوس)ك

Digitized by Google

اسمنه نسبتله (تیبریاده) تسمیه اولنمشدی ، که طبریه بو اسمك معربیدر. قدسك تخریبندن صکره بر خیلی وقت بنی اسرائیلك مرکزی بولنمش؛ ویهودیلرك کتب مذهبیهٔ مشهوره‌سندن بعضیسیله توراتك تفسیری بوبلده‌ده یازیلوب، طائفهٔ مذکوره عندنده برقدسیت قزانمشدر . ۱۳ سال هجریده شرحبیل بن حسنه حضرتلری یدیله صلحاً فتح اولنه‌رق ، بعده خلافت حضرت فاروقیده اهالیسی نقض عهد ایتمکله، ابو عبیده بن الجراح حضرتلری طرفندن عمرو بن العاص اعزام بیوریله‌رق، یکیدن فتح اولنمش؛ ودور اسلامده دخی خیلی معمور اولوب، مشاهیر علمادن (طبرانی) لقبیله ملقب بر چوق ذواتك مسقط رأسی بولنمشدر. اهل صلیب زماننده برآز وقت بونلردن بر کوچك حکومتك مرکزی بولنوب ، ۱۱۸۷ تاریخ میلادیسنده صلاح الدین ایوبی طرفندن استخلاص اولنمش؛ و۵۳ سنه صکره یکیدن فرنکلرك ضبطنه کچمش ایسه‌ده، یالکز ۷ سنه بونلرده قالوب ، ۱۲۴۷ ده قطعیاً ادارهٔ اسلامیه‌یه کچمش ایدی. بوندن آلتمش سنه اول وقوع بولان شدتلی بر حرکت ارضدن سورینك اکثر طرفلری وبعض جوامع وسائر ابنیه‌سی خراب اولمشدر.— طبریه قضاسی عکا سنجاغنك جهت شرقیه‌سنده واقع اولوب، شمالاً صفد، غرباً ناصره وجنین ، جنوباً سلط قضالریله ، شرقاً دخی سوریه ولایتنك شام سنجاغیله محدوددر. ۳۸ قریه‌یی حاوی اولوب، ۶۸۵۲ اهالیسی واردر، که بونلرك ۴۳۵۱ ی مسلم وقصوری خرستیان ویهودیدر. اراضیسی قسماً طاغلق وقسماً (غوربیسان) اووه‌سندن عبارت اولوب، طبریه کولیله بوکولی شق ایدن شریعه نهری حدود شرقیه‌سنی تشکیل ایدیور . بو نهره منصب اولان بعض چایلر اراضیسنی سقی ایدر . طوپراغی خیلی منبت اولوب ، محصولات زرعیه‌سی بغدای ، آرپه، داری ، سیسام ، بورچاق ، نخود ، مرجك ، بقله، بتاتس، توتون وسائره‌دن عبارتدر . بر مقدار زیتون دخی حاصل اولور، وبالده چیقار . حیوانات اهلیه‌سی ۴۸۲۰ صیغیر ، ۴۵۰۰ قیون ، ۴۲۰۰ کچی، ۱۰۰۰ بیکیر، ۱۰۰۰ مرکب و۱۰۰ دوه‌دن عبارتدر .

طَبَرِیه { کولی. فلسطینك قسم شمالیسنده و بیروت ایله سوریه ولایتلری حدودنده بیوك بر کول اولوب، اردن و (نام دیکرله شریعه) نهرینك (غور) اووه‌سنده یایلمسندن حاصل اولور . ۲۱″ ۴۱′ ۳۲° ایله ۳۷″ ۵۳′ ۳۲° عرض شمالی آره‌سنده ممتد اولوب ، نهر الشریعه‌نك خروجنده‌کی نقطهٔ وسطیه‌سی ۲۴″ ۱۵′ ۳۳° طول شرقیده واقعدر . شمالدن جنوبه بویی ۲۱ کیلومتره و اکی ۷ ایله ۱۲ کیلومتره آره‌سنده‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۷۵ مربع کیلومتره‌در . بو کولی شق ایدن نهر مذکورك منابعی حذای بحردن ۵۶۲ متره یوکسك و منصبی اولان بحر لوط حذای مذکوردن ۳۹۲ متره آلچق اولدیغی حالده ، طبریه کولنك سطحی دخی سطح بحردن ۲۰۸ و بر حسابده ۲۳۰ متره آلچقدر. مذکور شریعه نهرندن بشقه بوکوله غربدن (عین الزیتون) و نام دیکرله (وادی السلامه) و (وادی السمك) اسملریله ایکی چای منصب اولور. ساحل شرقیسی کولدن ۳۰۰ متره یوکسکدر. اطرافنده بر طاقم یوکسك طاغلر وجنوبنده غور اووه‌سی بولنوب، منظره‌سی پك لطیفدر . بو کولك وقتیله چوق دها واسع و حذای بحرله معادل اوله‌جق درجه‌ده یوکسك یعنی طولو بولنمش اولدیغی بعض آثار وعلائمدن استنباط اولنیور. رومالیلرك وقتنده کولده ایشلر بیوك سفائن بولندیغی کبی، یدنجی قرن هجریده دخی سفائنك کثرتله اوزره بولندیغی یاقوت حموینك افاده‌سندن آکلاشیلیور. شمدیکی حالده یالکز برقاچ بالیقجی قایغی بولنور. وقتیله سواحلی برچوق قصبه‌لرله محاط ایکن، شمدی طبریه‌دن بشقه قصبه بولنمیوب، برقاچ کوی دخی واردر.

طَبَس { ایرانك خراسان خطه و ایالتنده و مشهدك ۳۸۵ کیلومتره جنوب غربیسنده و (کوه خوتاری) دینلن ۳۱۰۰ متره یوکسکلکنده بر طاغك غربی اتکنده اوله‌رق ۵۶۱ متره‌لك ارتفاعده و ۳۳″ ۳۳′ ۳۳° عرض شمالی ایله ۵۴″ ۳۶′ ۵۴° طول شرقیده واقع بر قصبه اولوب، تون و طبس قضا ویا سنجاغنك مرکزیدر . اهالیسی ۱۰۰۰۰ راده‌لرنده اولوب، ایرانی وعربدن مرکبدر. اکثر اطرافدن لوط چولیله محاط اولوب ، خراسان ایله قهستان آره‌سنده واصفهان، یزد، شیرازو کرماندن خراسانه کیدن طریقك اوزرنده معتنا بر نقطه‌ده واقع اولمغله ، و ذاتاً حضرت عثمان (رضه) زماننده ۲۹

تاریخنده خراساندن اك اول فتح اولندیغندن، عربلر طرفندن (باب خراسان) دیه توصیف اولنمشدر. ایکی قسمدن مرکب اولدیغندن، عربلر تثنیه صیغه‌سیله (طبسان) دخی دیرلردی. میاه جاریه‌سی وباغ و باغچه‌لری چوقدر. قصبه‌نك شرق جهتنده طاغك اتکنده بریجق کیلومتره‌لك یره قدر باغلر وکوشکلر اوزانیور. قصبه سور وخندقله محاط اولوب، برقلعه‌سی دخی واردر. خرما، اوزوم، نار، شفتالی، آرمود، الما، پورتقال وسائر میوه‌لری چوقدر. توتون، آفیون وخلتیت دینلن مادهٔ طبیه ایله ایپك قوزه‌سی اخراجاتی واردر. قیون و دوه‌لری چوقدر. هواسی خیلی صیجاقدر. بعض مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولنمشدر. — تون و طبس سنجاغی خراسان ایالتنك منتهای غرب جنوبیسنده واقع اولوب، بویی ٣٣٣ و اکی ١٠٠ کیلومتره اولدیغی حالده، اکثر طرفلری چول وخالی اولدیغندن، یالکز ٦٠٠٠٠ اهالیسی واردر، که بونلرده ایرانی، عرب، تاتار وبلوجدن مرکبدر. بوخطه‌نك خانلری مقدما همان مستقل ایدیلر. بوندن اول سنجاغك مرکزی (تون) قصبه‌سی ایدی.

طبعی { اونجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اوج کشینك مخلصیدر:

برنجیسی اشتب زاده دینمکله معروف اولوب، مدرسلکده وبعض نیابتلرده بولنمشدر. شو قطعه اونکدر:

عارضك شوقیله یاقدم سینه‌م اوزره تازه داغ
سینه‌ده شاه خیالك قوردی بر کلکون اوتاغ
کا کلکله خیلیدن همدم یکر ای لاله خد
نافهٔ مشکینه ویرن هب بودر بونجه دماغ

— ایکنجیسی دانشمند اولوب، ابوالسعود افندی درسنه ملازم اولمشیدی. آنجق بعده عشرته مبتلا اولمغله، حیثیتنی غائب ایتمشدی.

— اوچنجیسی کلیبولیلی اولوب، اسمی سلیماندر. برمدت مسلك قضایه سالك اولدقدن صکره، بغداده دفتردار اولمشیدی. شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

باده بسدر لعل دلدارم بکا
ساکه ای ساقی ایراقدن مرحبا

طبعی { ایران شعراسندن درت کشینك مخلصیدر:

برنجیسی اصفهانلی اولوب، اسمی (عبدانام) اولمغله، ابتدا عبدی تخلص، وبعده طبعی مخلصنی اختیار ایتمشدی. شو قطعه اونکدر:

سیل اشکم کرهی در دل جیحون زده است
تیر آهم بصف چرخ شبیخون زده است
لاله از خجلت همچشمیٔ داغ دل من
زین چمن خیمه برون پرده بهامون زده است

— ایکنجیسی سمنانلی اولوب، شو بیت اونکدر:

شرح دلسوزی‌که عمری از تو پنهان داشتم
کر نکویم دل وکر کویم زبان می سوزدم

— اوچنجیسی قزوینلی اولوب، حکیم شفائیٔ اصفهانی شاکردانندن ایدی. شو بیت اونکدر:

تنها بدیده‌می نتوان داد کریه وار
چون ابر بایداز همه اعضا کریستن

— دردنجیسی سیستانلی اولوب، شو بیت اونکدر:

زود ازبرم چنین کله آلود بر مخیز
باقی نمانده جز نفسی زود بر مخیز

طُبنه { افریقیه ایله مغرب حدودنده و زاب نهری کنارنده بیوك بر شهر اولوب، موسی بن نصیر طرفندن فتح اولنمشدی. قیروان ایله طبنه آره‌سنده‌کی بلاد مغربده بوندن بیوك شهر یوغیدی. مشاهیر علما وادبادن بر چوق ذواتك مسقط رأسی بولنمشدر. الیوم خراب اولسه کرکدر.

طبیب { فرس متأخرین شعراسندن ایکی کشینك مخلصیدر:

برنجیسی (میرزا عبدالباقی) اصفهان سادات موسویه‌سندن اولوب، اجدادی فارسدن شهر مذکوره کلمش؛ وملوك صفویه‌نك خدمتنده بولنمش ایدی. فن طبه آشنا اولمغله، برمدت نادرشاهك خدمت طبابتنده بولنمشدر. مرتب دیوانی واردر. شو بیت اشعارندندر:

منزل بسی دور وبپا مارا شکسته خارها
واماندکانرا مهلتی ای کاروان سالارها

— ایکنجیسی (غلام مصطفی) هندستان شعراسندن اولوب، کنج یاشنده وفات ایتمشدر. شو قطعه اونکدر:

کر باغیار وفا خواهی کرد
باکه ای یار جفا خواهی کرد
بسمل از تیر نکه ای نجباز
راست فرما که کر خواهی کرد

Digitized by Google

طيبى اوننجى قرن هجرى عثمانلى شعراسندن اولوب، قلبه‌ليدر. فن طبه آشنا وطبابتله مشغول ايدى. شو بيت اوكندر:

مى دفع اوليجق برش شكر شربتى ايستر
خلق ايچره طيبى بودر اصلى شكرآبك

طبيره اندلسده بر قصبه اولوب، بعض مشاهير علمانك مسقط رأسى بولنديغنى ياقوت حموى بيان ايديور.

طحا صعيد مصرك شمالنده و نيلك غربنده بر خطه اولوب، (طحاوى) نسبتيله معروف بعض مشاهيرك وطنى بولنمشدر.

طحاوى (ابوجعفر احمد بن محمد بن سلامة الازدى) مشاهير فقهاء حنفيه‌دن اولوب، صعيد مصرده نيلك شرق طرفنده واقع (طحطوط) قريه‌سندن اولديغى حالده، آنف البيان (طحا) خطه‌سنه نسبتله شهرت بولمشدر. ابتدا مذهب شافعيه تابع اولوب، بعده مذهب حنفيى اختيار ايتمش؛ ومصرده بومذهبك ناشرى اولمشدر. ولادتى ۲۳۸ده اولوب، ۳۲۱ده وفات ايتمشدر. فقه وتفسير وحديث وسائر علومه دائر برچوق تأليفاتى اولوب، باشليجه‌لرى شونلردر: «احكام القرآن»، «اختلاف العلماء»، «معانى الآثار»، «الناسخ و المنسوخ»، «بيان مشكلات الآثار».

طحطا صعيد مصرك جرجه مديريتنده وجرجه‌نك ۵۸ كيلومترو شمال غربيسنده و نيلك ساحل غربيسندن ۲ كيلومترولك مسافه‌ده قضا مركزى بر قصبه اولوب، ۱۳۷۸۵ اهاليسى واردر. نيل كنارنده‌كى اسكله‌سى ساحل اسميله معروف اولوب، قارشيسنده برطاقم مغاره‌لرى وبعض ويرانه‌لرى حاوى بر تپه بولنيور. — طحطا قضاسى ۱۲۷۴۰۷ اهاليى حاويدر. قبطى لسانى الك زياده بو قضاده محافظه اولنمشدر.

طخارستان بلخك شرقنده وجيحون مجراسنك برى طرفنده بيوك بر خطه اولوب، عليا وسفلى صفتلريله ايكى‌يه منقسم ايدى. الك بيوك شهرى طالقان اولوب، خلم، سمنجان، بغلان، سكاكند وزوالين دخى معموره‌لرى جمله‌سندن ايدى. مشاهير علمادن برچوق ذواتك وطنى بولنمشدر. اليوم بو اسم مجهول اولوب، خطهٔ مذكوره افغانستانه تابعدر.

طرابلس شام (Tripoli de Syrie) شام ساحلنده بيروت ولايتنه تابع وبيروتك ۶۵ كيلومترو شمال شرقيسنده اولەرق نهر ابو على اوزرنده و بو نهرك منصبندن ۳ كيلومترو بوقاريده ومنفرد برطاغك اتكنده واقع سنجاق مركزى بر شهر اولوب، نهرك منصبنده و ساحل بحرده اولان (مينا) سيله برابر ۲۴۰۰۰ اهاليسى، اهل صليبدن قالمه بر قلعه‌سى، ۱۷ جامع شريفى، ۳۸ مدرسه وكتبخانه‌سى، ۱۵ تكيه‌سى، بر مكتب اعداديسيله ديگر ۲۲ مكتبى، ۱۲ كليسا ومناسترى، منتظم برحكومت قوناغى، ايشلك وگوزل چارشيسى، متعدد ايپك فابريقه‌سى، دباغخانه‌لرى، طرابلس ديننلن ايپك قوشاقلرله چارشافلق و سائر ايپك اقمشه‌سى، صابون معملخانه‌لرى، چيچك صويى محصولاتى، پك گوزل باغچه‌لريله كليتلى پورتقال و ليمونى و پك ايشلك تجارتى واردر. حما وحمص جهتلرينك اسكله‌سى اولمغله تجارتى گيتدكجه توسع ايتمكده‌در. او جهتده صيد اولنان سونكرلرك دخى مركز تجارتيدر. اهاليسنك ۱۵۰۰۰ ى مسلم وقصورى مذاهب وجماعات مختلفه‌يه منقسم خرستيان اولوب، جمله‌سى لسان عربى ايله متكلمدرلر.

طرابلس شام اسكى برشهر اولوب، صور وصيدا و ارواد مهاجرلرندن تأسيس اولنمشدى؛ وهربرى آيريجه سورله محاط اوچ محله‌دن مركب ايدى؛ وبناءً عليه «اوچ بلده» معناسيله (تريپوليس) تسميه اولنمشدى. روماليلر وقسطنطينيه روم ايمپراطورلرى زماننده دخى خيلى معمور بولنوب، دور اسلامده برقات دها معموريت كسب ايتمش؛ و بيوك بر كتبخانه‌يه مالك اولمشدى. اهل صليبك ضبطنه گچديكنده، كتبخانه‌سى بونلر طرفندن احراق اولنمش؛ وبونلرك سوء اداره‌سيله برابر آوروپا ممالكيله مناسبات تجاريه پيدا ايدەرك، برچوق ايپك وجام وسائره فابريقه‌لرى آچلمش ايدى. صلاح الدين ايوبى و بيبرس طرفندن محاصره اولنوب، نهايت قلاون طرفندن فتح واسترداد اولنمشدر. اسكى شهر ساحلده بولنوب، ميناك اطرافنده بر چوق آثار عتيقه‌سى موجوددر. ياوز

Digitized by Google

سلطان سلیم خان زماننده سائر ممالك شامله برابر ممالك عثمانیه‌یه الحاق اولنه‌رق، برچوق وقت ایالت مرکزی بولنمشدر. — طرابلس شام قضاسی سنجاغك جنوب غربی قسمندن عبارت اولوب، شمالاً وشرقاً عکار قضاسیله محدوددر. ۹۱ قریه‌دن مرکب اولوب، ۵ ناحیه‌یی و (عرب الجحیش) عشیرتی اراضیسنی جامعدر. اهالیسی ۴۱۸۷۱ کشی اولوب، ۳۰۳۳۶ سی مسلمدر.

طرابلس شام

{ سنجاغی. بیروت ولایتنی ترکیب ایدن بش سنجاغك

بری اولوب، جنوباً جبل لبنان سنجاغیله، شرقاً سوریه ولایتنك حما سنجاغیله، شمالاً لاذقیه سنجاغیله، غرباً دخی آق دکیزله محاطدر. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، جنوبدن کلن جبل لبنان ایله شمالدن اینن جبل نصیریه اتکلری سنجاغك ایچنده یاییلیر. انهاری پك چوق اولوب، اڭ بیوکی مذکور ایکی سلسله‌نك آره‌سنده آقان (نهر کبیر) در. طوپراغی پك منبت ومحصولدار اولوب، سواحلنك هواسی صیجاقجه و مرتفع اولان ایچ طرفلری سرینجه ایسه‌ده، عمومیت اوزره معتدل وصاغلامدر. باشلیجه محصولاتی بغدای، آرپه، مصر، داری، نخود، مرجمك، بقله وسائر حبوباتله، توتون، پتاته و سائره‌دن عبارتدر. پورتقال، لیمون، نار، انجیر، اوزوم، زیتون و سائر میوه‌لری دخی چوق اولوب، بر خیلی زیتون یاغی چیقار. آریلریله ایپك بوجکلری‌ده چوق اولوب، بال و بالمومی ایله ایپك قوزه‌سی اخراجاتی واردر. داخل لواده ۱۵۱۴۰ صیغیر، ۵۸۴۷۰ قیون، ۸۳۵۳۷ کچی، ۷۰۰ بیکیر، ۲۵۴ استر، ۱۲/۸۱ دوه و ۱۹۰۰ مرکب بولنوب، قیونلردن سنوی ۳۰۰۰۰ قیه‌دن زیاده یاغی آلنیر. سنجاغك اورمانلری ۱۵۷۰۰۰ دونم راده‌سنده اولوب، مختلف وکراسته‌یه الویریشلی جسیم آغاجلری واردر. مکشوف معادنی هنوز یوق کبیدر. اهالی لوا ۱۲۴۷۸۵ کشیدن عبارت اولوب، ۹۱۱۸۲ سی مسلم وقصوری غیر مسلمدر. اهالی مسلمه‌سی سنی و نصیری و نفوس غیر مسلمه‌سی روم، مارونی، قتولیك، ارمنی، پروتستان و یهودیدن مرکبدر. جوامع ومساجد و سائر معابدیله مکاتبی ۱۵۴ عددنده‌در. سنجاق ۵۶۷ قریه‌یی حاوی اولوب، بروجه زیر ۴ قضا و ۵ ناحیه‌یه منقسمدر:

قضا	ناحیه
طرابلس شام	اسکله خنیه طرطوس ارواد حذور
صافیتا	
عکار	
حصن الاکراد	

طرابلس غرب

{ آفریقانك } (Tripoli de Barbarie)

ساحل شمالیسنده وآق دکیزده همنامی اولان ولایت واسعه‌نك مرکزی برشهر واسکله اولوب، استانبولك ۱۶۰۰ کیلومتره غرب جنوبیسنده و تونسك ۵۰۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق ۳۲° ۵۴′ ۳″ عرض شمالی ایله ۱۰° ۵۰′ ۳۵″ طول شرقیده واقعدر. بش آلتی بیکی یرلی یهودی ومالطز واجنبی وقصوری مسلم اولمق اوزره، ۳۵۰۰۰ اهالیسی، ایشلك چارشیلری، طغورت پاشا طرفندن بنا اولنمش بیوك ومصنع بر جامع شریفیله دیکر متعدد جوامع ومساجدی، سوری، قلعه‌سی، بعض یکی استحکاماتی، واسع بر حکومت قوناغی، فناری، شرق جهتنده (منشیه) نامیله پورتقال ولیمون باغچه‌لرینی و خرما آغاجلریله بر چوق کوشکلری حاوی واسع بر یری واردر. لیمانی صیغ وآچیق اولوب، غرب جهتی اوزون وبعض استحکاماتی حامل بر برونله محفوظدر. بو برونك ایلریسنده قیالق بر صره آطه‌جقلر بولنمغله، بونلرك آره‌سی طولدیرلدیغی حالده، لیمانك محافظه‌سی پك قولایدر. شمدیکی حالده مدخلی طار وایچی صیغ اولدیغندن، بوغاز جهتندن بیوك طالفه‌لر کیرر، و بیوجك کمیلر کیره‌مز. مع هذا طرابلس غرب آوروپا ایله سودان آره‌سنده پك مهم برموقع اولدیغندن، تجارتی پك ایشلك اولوب، خیلی سفائن آمد شد ایدر، وغدامس وفزان طریقیله برنوح و ودای وتمبکتویه و سودانك هر طرفنه منتظم صورتده کاروانلر ایشلر. ادخالاتی سنوی ۱۰ و اخراجاتی ۸ ملیون فرانقدن زیاده اولوب، ادخالاتی باشلیجه مانی بز وسائر اقمشه ایله قهوه، شکر وسائره‌دن واخراجاتی صیغیر وسائر حیواناتله طوز، حلفا، دری وسوداندن کلن دوه قوشی توییله فیل دیشندن عبارتدر. شهرك خانه‌لری مدرسه شکلنده اولوب، اورته‌لری آچیق

Digitized by Google

اولمغله، پنجره‌لری اورایه آچیلوب، سوقاغه پنجره‌لری اولمدیغندن، و سوقاقلری پك طار اولوب، اكثر محلرنده خانه‌لرك وبرطاقم كمرلرك آلتندن كچدیكندن، هوا لایقیله جریان ایتمز. مع هذا هواسی معتدل وپك صاغلامدر. لیمانك انشاسی تقدیرنده تجارت ومعموریتی پك چابق آرتوب، آز زمان ظرفنده اسكندریه كبی بیوك و تجارتكاه بر شهر اولمغه استعدادی واردر. طرابلسده كوزل حصیر و احرام اعمال اولنوب، قیومجیلغه و فیل دیشنه متعلق بعض معمولاتی دخی واردر.

طرابلس غرب شهری پك اسكی اولوب، بربرلر هندنده اسم قدیمی (وایه) یاخود (وایات) اولدیغی مروی ایسه‌ده، كتب عربیه‌ده (بناره) اسمیله مذكوردر. فنیكه‌لیلر بو شهری اشغال واعمار ایدوب، رومالیلر دخی (اویا) تسمیه ایتمشلردی. معربی طرابلس اولان (تریپولیس) اسمی ایسه خطه‌یه ویریلوب، بعده شهره دخی اطلاق اولنمشدر. هجرت نبویه‌نك ۲۳ نجی سالنده عمرو بن العاص طرفندن فتح اولنه‌رق، داخل ممالك اسلامیه اولمش؛ و اوائل دور اسلامده معمور اولوب، بعض مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولنمشدر. اون آلتنجی قرن میلادی اوائلنده اسپانیولرك و بعده مالطه قواليرلرينك ضبطنه كچوب، ۹۵۷ تاریخ هجریسنده و قانونی سلطان سلیمان خان دورنده مشهور طغورت پاشا طرفندن فتح، و ممالك عثمانیه‌یه ضم اولنمشدر. فاتح مشارالیهك قبری دخی شهر مذكورده بنا كرده‌سی اولان جامع شریف خطیره‌سنده‌در.

طرابلس غرب { ولایتی (Tripolitaine) آفریقانك شمالنده كی ممالك بربریه‌نك یعنی مغرب نامیله معروف ممالكك اك شرقیسی اولوب، تونس ایله مصر آره‌سنده وآق دكیز سواحلندن صحرای كبیرك ایچ طرفلرینه‌دك ممتد واسع بر خطه اولوب، هرنه قدر قسم شرقیسی یعنی برقه خطه‌سی برمدتدن بری اداره‌جه آیرلمش ایسه‌ده، جغرافیا اصطلاحنده خطهٔ مذكوره‌یی دخی حاویدر. آفریقا قطعه‌سنده‌كی ممالك عثمانیه‌نك طوغریدن طوغری‌یه اداره اولنانی بولنمسی اهمیت ذاتیه وموقعیه‌سنه منضم اوله‌رق، بو خطه‌یه بر اهمیت مخصوصه قزاندیریور.

حدود ومساحه‌سی. — طرابلس غرب ولایتی بنغازی مستقل متصرفلغیله برابر ۲۳° ایله ۳۳° عرض شمالی و ۳۰′ ۶° ایله ۲۳° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، شرقاً خطهٔ مصریه ایله، شمالاً آق دكیزله، غرباً تونس امارتیله، ینه غرباً وجنوباً دخی صحرای كبیر ایله محاط ومحدوددر. كیرنتی وچیقنتیلری داخل حساب اولمدیغی حالده، تونس حدودندن مصر حدودینه‌دك سواحلك بویی ۱۶۰۰ كیلومتره قدر اولوب، ایچ طرفنك شرقدن غربه بویی ۱۴۵۰ وشمالدن جنوبه اكی ۱۲۵۰ كیلومتره قدردر. مساحهٔ سطحیه‌سی برملیون مربع كیلومتره‌دن زیاده‌در.

شكل طبیعیسی، جبال وانهار وسواحلی. — طبیعت اراضیجه طرابلس غرب صحرای كبیردن عد اولنمغه سزا اولوب، مراكش وجزایر وتونسده اوزانان درن (یاخود آطلاس) سلسلهٔ جبالی بوخطه‌یه داخل اولمدیغندن، ممالك مذكوره‌ده‌كی اورمانلر ومیاه جاریه مفقوددر. اراضیسی ینه عارضه‌لی ایسه‌ده، یدی سكز ونهایت بیك متره‌دن زیاده ارتفاعی اولمیان طاغلری اكثریت اوزره صحرای كبیرك جبالی كبی قورو و چیلاقدر. طرابلس غرب خطه‌سی نفس طرابلس ایله بنغازی (یاخود برقه) و فزان خطه‌لرندن مركب اولوب، بونلرك اوچی‌ده بربرلرندن چول ایله آیرلمشدر. برقه خطه‌سی شمدیكی حالده آیریجه و مستقل بر متصرفلق صورتنده اداره اولنوب، «برقه» ماده‌سنده خطهٔ مذكوره حقنده تفصیلات ویرلمش اولدیغندن، بوراده باشلیجه طرابلس غرب ولایتی تشكیل ایدن نفس طرابلس ایله فزاندن بحث ایده‌جكز. نفس طرابلس خطه‌سی طرابلس، خمس وجبل غربی متصرفلقلرندن مركب اولوب، ولایتك اك قابل عمران قسمی ده بودر. هله سواحله قریب محلرله ایچ طرفلرینك بعض وادیلرنده تصادف ایدن یرلری خرما، زیتون، پورتقال ولیمون آغاجلریله سائر میوه‌دار اشجاری حاوی وطوپراقلری پك منبتدر. بوقسمده (نفوسه) و (غریان) اسملریله برقاچ طاغ غربدن شرقه ممتد اوله‌رق، ساحله طوغری یالكز یاغمور یاغدیغی وقت آقار برقاچ وادی تمدید ایدرلر. بو طاغلرك تپه‌لری چیلاق ایسه‌ده، اتكلری اشجارله واراضی مزروعه ایله مستوردر. بونلرك جنوبنده (حمادة الحمراء) اسمیله دها بویوك برسلسله

Digitized by Google

بولنوب، شرقا (حمادة السوداء) سلسله‌سنه اولاشیر، وبونك آرقه‌سنده فزان خطه‌سی بولنور. سائر طرفلری دخی آز چوق عارضه‌لی اولوب، چبلاق وآز چوق ممتد بر طاقم طاغلری وار ایسه‌ده، او جهتلری وعلی الخصوص شرق جنوبی قسمی کاروان یوللرندن اوزاق اولمغله، هنوز لایقیله معلوم دکلدر. طاغلرینك اکثری اراضیٔ برکانیه‌دن اولوب، بعضلرینك لاو آقنتیلری الیوم بللیدر. فزان خطه‌سی شمال و غرب وجنوب جهتلرندن طاغلرله محاط اولوب، شرقه طوغری اوزانیر برطاقم وادیلری واردر. طرابلسك منتهای غربنده (غدامس) ومنتهای غرب جنوبیسنده دخی (غات) واحلری چوللرله محاط اولوب، بو ایکی قصبه معموریت و اهمیت تجاریه‌لریله مشهوردر. طرابلس غربده بحق نهر دینله‌جك انهار اولمیوب، جزیرة العربده اولدیغی کبی، برچوق وادیلر واردر. بووادیلر عادتا صویی چکلمش انهار یتاقلرینه مشابه اولوب، تابعلری واردر، وبعضلری دکیزه قدر ممتد اولورسه‌ده، صولرینك دکیزه وصولی پك نادردر. یاغمور یاغدیغنده، بو وادیلرده صوسیل کبی، وچوق دفعه برطاقم شلاله‌لر تشکیل ایده‌رك، آقارسه‌ده، یولده قوملرده غائب اولور؛ ویاخود باصیق یرلرده برطاقم کوللر وبطاقلقلر حاصل ایدر. آنجق یریوزندن محو اولان بوصولر یرك آلتنده قالمغله، بو وادیلرده بر ایکی اوچ متره درین قازیلنجه صو چیقار؛ وبو رطوبت خرما آغاجلرینك واشجار ونباتاتك یتیشمه‌سنه مساعد اولمغله، بووادیه اکثریا کویلرله وبعض مزروعاتله مستوردر. کاروانلر دخی ممکن مرتبه‌ده وادیلری تعقیب ایتمك مجبوریتنده بولنور. بوقاریده ذکر اولنان حماده‌لرك شمال شرق اتکلرندن ایناین وادیلر آق دکیزه قدر ممتد اولور. فزان وادیلری ایسه شرقه طوغری اوزانوب، برطاقم کوللره منتهی اولور، که بونلرك بعضلری یازین دخی صولرینی محافظه ایدرلر. آق دکیزه منتهی اولان وادیلرك باشلیجه‌لری: غربدن باشلایه‌رق وادی مقله، وادی ابیض، وادی الاثل، وادی الحیره، وادی ام سید، وادی ابس، وادی نقاس، وادی کمان، سوف الجن، وادی زمزم، ام السیل، وادی الشقه ووادی مختاردر. فزانده‌کی اودیه‌نك باشلیجه‌لری وادی الشاطی، وادی لیال، وادی شرقی، وادی غربی، وادی عتبه وسائره‌در.

بنغازینك سواحل شمالیه‌سی قیالق ایسه‌ده، نفس طرابلسك سواحلی کاملاً قوملق و آلچق اولوب، کیرتی وچیقنتیلری دخی آزدر. تونس حدودندن مصراطه برونه‌دك ساحل غربدن شرقه ممتد اولوب، بوقسمنده زواره، طرابلس، لبده ومصراطه اسکله‌لری بولنیور ایسه‌ده، هیچ برینك امین لیمانی یوقدر. زواره ایله طرابلس آره‌سنده ساحلده (سبراطه) شهر قدیمنك خرابه‌لریله اسکی طرابلس دینلن دیکر بر بلدهٔ قدیمه ویرانه‌لری بولنیور. زواره اسکله‌سی طوز وطوزلی بالیق اخراجاتیله مشهوردر. شمدی برکوی حالنده اولان لبده شهر قدیمی اوکنه حلفا اوتیله یوکلنمك اوزره بعض انکلیز سفاینی یناشیر. طرابلس ایله مصراطه آره‌سنده ساحل بردرجه‌یه قدر قیالق اولوب، رأس تاجوره، رأس الکتاب ورأس العمره کبی برقاچ برون بولنیور. مصراطه برونندن ساحل جنوب شرقی‌یه طوغری دونوب، برقه خطه‌سنه‌قدر بیوك وغیر منتظم بر قوس تشکیلیله بیوك سرت کورفزینی وجوده کتیرر. بو کورفزك سواحلی دوز، آلچق وقوملق اولوب، معموریتدن بریدر. یالکز سرت مدینهٔ قدیمه‌سی برنده کوچك براسکله ودیکر برقاچ کوی بولنیور.

اقلیم و هواسی. — طرابلسك وسعتی وکرك عرضجه، کرك ارتفاعجه وکرك دکیزدن درجهٔ بعدیجه فرق وتفاوتی بردرلو هوایه تابع اولمسنه مانع اولوب، عمومیت اوزره اوچ درلو هواسی واردر. برنجیسی بنغازی جهتنك هواسیدر، که آق دکیزك ایچنه کیرمش اولمسیله وجبل اخضر کبی اورمانلرله مستور طاغلری مناسبتیله، یاغمورلری چوق وهواسی ایتالیای جنوبی وسیجیلیه هواسنه معادلدر. ایکنجیسی نفس طرابلس غربك دکیزه قریب وبحرسفید مائله‌سنده واقع اولان یرلریدر، که یازین یاغموردن محروم ایسه‌ده، قیشین یاغمور یاغوب، آق دکیزدن اسن سرین پویراز روزکاری دخی حرارتی تعدیل ایتمکله، هواسی معتدل اولوب، میزان الحراره حد وسطی اوزره ۲۰ ایله ۲۲ درجه آره‌سنده بولنور؛ ویازین نادراً ۳۰ درجه‌دن یوقاری چیقوب، قیشین دخی نادراً ۱۰ درجه‌دن آشاغی اینر. بو یرلرك

Digitized by Google

هواسی پك لطیف وصاغلام اولوب، هله قیشین اورته‌لق زمرد کبی اولور. وقت وقت اسن قبله روزکاری زیاده‌جه صیجاق ویابس ایسه‌ده، بودخی رطوبتی قوروتدیغیچون، مضر اولمیوب، بالعکس صحته نافعدر. بوهوایه مالك اولان یرلرك جنوبنده بولنان طاغلرك شمالی مائله‌لرنده قیشین زیاده‌یاغمور یاغوب، صولر وادیلرده نابدید اولورسه‌ده، یازین دخی آقان برچوق بیکارلری اداره ایدر. مذکور طاغلرك جنوبنده بولنان یرلرك وفزانك هواسی‌ایسه بسبتون صحرای کبیر اقلیمنه تابع اولوب، یاغمورلری قیشین دخی پك سیرك ویاز ایله قیش وکوندوز ایله کیجه آره‌سنده‌کی فرق پك بیوکدر. یازین وکوندوزین میزان الحراره کولکه‌ده ٤٥ و ٥٠ درجه‌یه قدر چیقدیغی حالده، کیجه‌لین بردن بره ٥ درجه‌یه قدر اینر؛ وچوق دفعه صولر طونوب بعض طاغلرده قار یاغدیغی دخی اولور. بو حرارت و تفاوته هوانك درجهٔ نهایه‌ده یبوستی دخی منضم اولور. مع هذا عمومیت اوزره طرابلسك هواسی صاغلام اولوب، بالکز طورغون صولر بولنان بعض یرلرده صیتمه‌لی و وخیمدر.

نباتات ومحصولات وحیواناتی. — نباتات ومحصولاتنجه طرابلس غرب خطه‌سی عمومیت اوزره ٤ قسمه تقسیم اولنه‌بیلیر: برنجیسی برقه‌نك جبل اخضر جهتی، ایکنجیسی نفس طرابلس غربك سواحله قریب یرلری، اوچنجیسی جبال اوزرنده‌کی مواقع مرتفعه‌سی، دردنجیسی‌ده چول جهتیدر. برقه‌دن ماده‌ٔ مخصوصه‌سنده بحث ایتدیکمز ایچون، شوراده دیکراوچندن بحث ایده‌لم: طرابلسك سواحله قریب اولان یرلرینك نباتات ومحصولاتی برقه‌نك کینه مشابه ایسه‌ده، اکثر محلرنده چول ساحله قدر ممتد اولدیغندن، انواعی واراضیٔ مزروعه‌نك مقداری چوق دها آزدر. بغدای، آرپه، مصر، صفران، قینه، پاموق، وکوك بویا حاصل اولور. باغ ایله پورتقال، لیمون، ماندلینه، قایصی، شفتالی، نار وموس آغاجلری دخی یتیشیر. لکن الك کلیت اوزره بولنان اشجاری خرما ایله زیتون آغاجلری اولوب، بو ایکی نوع اشجار عادتا واسع اورمانلر حالنده بولنور، و شهر وقصبه‌لری حاطه ایدر. نباتاتجه طرابلس بلاد غربیه ایله ممالك شرقیه آره‌سنده بولنوب، کندینه مخصوص انواعی آزدر. جبال جهتنك نباتات و محصولاتی فناً هنوز تمامیله تعین ایتمیوب، مرتفع یرلری بوجهتجه جزایرك (درن) سلسلهٔ جبالنه مشابه ایسه‌ده، دها آلچق اولان اتکلرینك چولدن آزفرقی اولوب، میوه‌لرینك جنسی پك آز وعادی خرما آغاجلرندن بشقه نباتلری یوق کبیدر. چول جهتنه کلنجه، بورانك نباتاتی بالطبع آز اولوب، علی الخصوص حماده دینلن چیلاق ومرتفع محلرنده یالکز اکری بوکری ودیکنلی بر طاقم سیرك چالیلر ویاغمور یاغدیغی وقت طاشلرك آره‌سنده دوه‌لرك یدکلری برطاقم قورو اوتلر بیتر. قوملق اولان یرلری وعلی الخصوص وادیلری نباتاتجه دها زنکین اولوب، الك چوق بولنان اشجاری خرما آغاجندن عبارتدر. فزانده بومیوه‌نك ٣٠٠ نوعی واردر. یبانی حالنده وصاحبسز بولنانلری‌ده چوقدر. غدامس، آوجله، مرزوق و غات کبی واحلرده اهالی سعی واقداملریله وصولامق قوتیله بر مقدار بغدای، آرپه، مصر، پاموق، چیوید، سبزه، قاوون، قارپوز وساٸره ایله انجیر، بادم، شفتالی، قایصی، زیتون، پورتقال ولیمون آغاجلرینی دخی یتیشدیریلرسه‌ده، میوه‌لری پك لذیذ اولماز. ساحله قریب یابله‌لرده حلفا اوتی کثرت اوزره بولنوب، برقاچ سنه‌دن بری آوروپا وآمریقایه اخراجله مملکته خیلی ثروت جلبنه سبب اولیور. مرعالری آزاولوب، بناءً علیه سوریلرله کزر عشایری دخی آزدر. وچول جهتنك اهالیسی واحلرده وصودن محروم اولمیان وادیلرده ساکندرلر.

طرابلسك حیوانات وحشیه‌سی دخی آز اولوب، آرسلان وقپلان کبی سباع بولنمیور. نفس طرابلس وبرقه‌ده چقال وفزان جهتنده اوزون قولاقلی برنوع تیلکی بولنیور. طاوشان دخی واردر. کیك وقراجه وجیلان کبی حیواناتی دها چوقدر. قوشلری‌ده آز اولوب، قره‌قوش، قرتال، قرغه کبی طیوردن وبرمدت مکث ایدن کچیجی قوشلردن عبارتدر. وقتیله بولنمش اولان دوه قوشلری منقرض اولمشدر. حشراتی و علی الخصوص ییلان، عقرب، کرتنکله کبیلری چوق اولوب، عقربلری خیلی بیوك و یشیل رنکنده اوله‌رق، سملری قوتلیدر. حیوانات اهلیه‌سی صیغیر، قویون، کچی، دوه، آت، مرکب وطیور

بیتیه‌دن عبارت اولوب، صغیرلری وقتیله دها چوق ایکن، اخراجات وخسته‌لق مقدارینی آزالتمشدر. قیونلری ایکی جنس اولوب، شمال جهتنده‌کیلر ایری قویروقلی و فزانده‌کیلر اوزون قویروقلی، یوکسک آیاقلی و اوزون بیونلیدر. بونلرك بیاغیسی‌ده کچی قیلنه مشابهدر. آتلری طیانیقلی ایسه‌ده، کوچك وکوستریشسز اولوب، مرکبلری بالعکس ایری وقوتلیدر. لکن حیوانات اهلیهٔ محلیه‌نك اك برنجیسی دوه‌اولوب، برقاچ نوعی بولنور؛ وکلیتله یتیشدیریلوب، اخذ وعطاسی محلی تجارتك اك برنجی شعبه‌سنی تشکیل ایدر. معادنی هنوز مجهول اولوب، یالکز بعض وادیلرنده آلتون وفزانده کلیتله نطرون بولنور.

اهالیسی، جنسیت ولسان ومذهبلری. — بنغازی متصرفلغیله برابر طرابلس غربك اهالیسی بر بچق ملیون قدر تخمین اولنوب، اوچیوز بیك قدری بنغازیده وقصوری نفس طرابلس ایله فزانده بولنیور. اهالئ اصلیهٔ قدیمه‌سی بربر ایسه‌ده، ظهور اسلامده ممالك بربریه‌نك فتحنده و دها صکره‌لری اورالره هجرت ایدن عربلرك کثرتی، و بربرلرك دین اسلامی قبول ایتملریله، لسان قرآنك نفوذ وغلبه‌سی وعربلرله بربرلرك اختلاط و امتزاجی آز وقت ظرفنده بربر لساننك متروك حالنه کیرمسنی موجب اولوب، شمدیکی حالده کافهٔ اهالی بربر و عربدن مخلوط اولدقلری حالده، همان جمله‌سی لسان عربی ایله متکلمدرلر. یالکز بعض طاغلرده وچوللرله محاط منفرد واحلرده بینلرنده بربر لسانی استعمال ایدر ولسان عربیی دخی بیلیر بعض بربر قبائلی واردر. جمله‌سی مسلم وسنی اولوب، مالکی مذهبنه تابعدرلر. یالکز غرب جهتنده مذهب خامس نامیله مذهب عبادی‌یه تابع بعض بربریلر بولنیور. طرابلس شهرنده ودیکر مراکزده بولنان اهالینك بر مقداری‌ده حنفی المذهبدر. طرابلس غربك سودانله اولان مناسبات تجاریه‌سنك کثرتی وزنجی خلایق وکوله‌لرك کثرتی طرابلس غرب وعلی الخصوص فزان اهالیسنك طمارلرنده زنجی قانی بولنمسنی دخی انتاج ایدوب، مختلف درجاتده اسمر وبسبتون سیاه افراد دخی بولنیور. غدامس وغات جهتلرنده توارغلر دخی کثرت اوزره‌در. طرابلس شهرنده وسائر بعض قصبه‌لرده لسان عربی‌ایله متکلم برلی برمقدار یهودیلرله یرلی حکمنه کچمش ینه لسان عربی‌ایله متکلم قتولیك مالطزلر ومأمورین وسائره‌دن عبارت عثمانلیلرله جزئی مقدار آوروپالی بولنیور. طرابلس شهری قربنده بش ناحیه اهالیسی (قول اوغلی) نامیله معروف اولوب، بونلر شمدیکی حالده عادتا عرب ولسان عربی ایله متکلم ایسه‌لرده، من اصل اولاد ترکدن برصنف عسکرله یرلی قادینلردن متولد اولوب، تحصیلداراق کبی بعض خدمتلره مقابل ویرکیدن معاف وبرر حیوان بسلیوب سواری بولنمغه مجبوردرلر. جانب ولایتدن منسوب بر باش آغانك تحت اداره‌سنده بولنورلر. اخیراً بونلردن برنوع کوکللی عسکری ترتیب اولنه‌رق، تعلیم وتربیه‌لرینه همت اولنمشدر.

معارف وصنایع وتجارتی. — طرابلس غربك، چوللریله خیرسز یرلری چوق اولمغله برابر، سواحله قریب یرلریله وادیلرینك قوهٔ انباتیه‌سی شمدیکی اهالیسنك برقاچ مثلنی بسلمکه کافی اولدیغی کبی، آوروپانك قارشیسنده وسودان طریقی اوزرنده بولنمسی وهرنوع تجارته الویریشلی اولمسی کسب معموریت وتمدن ایتمسنه فوق العاده مساعددر. قوللاندقلری یازی خط مغربیدر. موسمنده یاغمور یاغدیغی وقت کلیتلی محصول آلندیغی حالده، اهالی ذخایر فروختنی عار عد ایده‌رك، یالکز احتیاجلری نسبتنده اکرلر. وفضله‌سنی قویولره کومرلر. زیتون آغاجلری اورمانلر تشکیل ایتدکلری وچیقان زیتون یاغی پك کوزل ومقبول اولدیغی حالده، یبانی زیتون آغاجلرینی آشلامغی دوشونمزلر. شهر وقصبه‌لرك خارجنده‌کیلر هراثوابه بدل براحرامه صاریله‌رق، وآرپه اونیله زیتون یاغندن و بامیه‌دن مرکب بازینه تعبیر ایتدکلری بریمکله قناعت ایدرلر. صنعتلری احرام نسجندن ودباغت وسراجیه‌یه متعلق جزئی شیلر احضارندن وطرابلسده یاپیلان حصیر ایله چیقاریلان چیچك صویندن عبارتدر. مملکتك تجارتی ایکی نوع اولوب، بری طوز وزیتون یاغی وحیوانات و دری کبی مواد محلیه‌نك آوروپا امتعه‌سیله و بقالفه متعلق موادله مبادله‌سندن ودیکری سوداندن کلن دوه قوشی تویی وفیل دیشی ایله موادسائره‌نك ینه سودانه سوق اولنه‌جق اوروپا امتعه واشیاسیله مبادله‌سندن عبارتدر. فیل

دیشیله دوه قوشی توینـدن طرابلس غربه بعض سنه‌لرده یدی سکز ملیون فرانق کیرر. طرابلس غرب، غدامس، مرزوق وغات سـودان تجارتنك اك مهم مواقفنـدن اولوب، بوشهرلرده بهر موسمده کاروانلر ترتیب ایدر بیوك تجارلر واردر. بوکاروانلر برنوحه، حوصه‌یه، تمبکتویه و سـودانك هرطرفنه ایشلر. طرابلس غرب سـودانك طبیعی اسکله‌سی اولوب، فرانسـه حکومتی بوتجارتی جزایره چویرمك اوزره هرنه قدر جهد ایتمش، و وسـائط وتسهیلات حاضرلامش ایسه‌ده، مقتدر اولامشـدر. غدامس وغاتك طرابلسه تابع اولمسی‌ده سودان تجارتنك بو طرفه جلبنه خدمت ایدیور. زیرا سودان تجارتنه غدا-مسلیلرله غاتلیلرك اسکیدن الفتلری وبوتجارتی اجرایه اقتدار مالیلری واردر.

اصول اداره‌سی، تقسیماتی. — طرابلس غرب ولایات سائرهٔ عثمانیه کبی اداره اولنوب، یالکز اخذ عسکر نظامیله بعض تفرعات سنجاق و قضالرده هنوز موقع اجرایه قونیله‌مامشـدر. بوندن مقـدم برقه خطه‌سی دخی برمتصرفلق صـورتنده طرابلس غرب ولایتنه ملحق ایکن، اخیراً آیریلوب، ابتدا آیریجه بر ولایت وبعده مستقل برمتصرفلق اتخاذ اولنمشدر. شمدیکی حالده طرابلس غرب ولایتی بروجه زیر ٤ سنجاق، ٢١ قضا و٢٣ ناحیه‌یه منقسمدر:

سنجاق	قضا	ناحیه
طرابلس غرب	طرابلس غرب	زواره، زنزور، عزیزیه، ذو الجواری، تاجوره، جفاره
	باش آغالق	منشیه، ساحل، رقیعات، علاونه، جواری
	غریان	
	اورفله	
	ترهونه	
	زاویه	
	عجیلات	
خمس	خمس	
	مصراطه	
	ظلتین	
	مصلاطه	طابیه، طاورغه
	سرت	
جبل غربی	جبل	ککله، مژده
	نالوت	
	فساطو	
	حوض	
	غدامس	
فزان	مرزوق	
	سوکه	
	شاطی	
	غات	سین، سمنو، هون، زله، قطرون، وادئ غربی، وادئ شرقی، حفرهٔ شرقیه

احوال تاریخیه‌سی. — طرابلس غربك اهالئ اصلیه وقدیمه‌سی اولان بربرلرك الـنده ایکن احوال ابتدائیه‌سی مجهول اولوب، میلاد عیسادن برقاچ قرن اول نفس طرابلس جهتنده فنیکه‌لیلر وبونلرك برشعبه‌سی اولان قارتاجلیلر و برقـه جهتی‌ده یونانیلر طرفنـدن مهجر اتخاذ اولنه‌رق، طرابلس جهتنـده لبده، ثویا (یعنی طرابلس) وسبراته اسملریله اوچ بلده تأسیس اولنمش؛ وبومناسبتله بوخطه «بلاد ثلثه» معناسیله لسان یونانیده (تریپولیس) تسمیه اولنمشـدی، که (طرابلس) بونك معربیدر. برقه جهتنده ایسه یونا-نیلر بش قصـبه تأسیس ایدوب، بوکا (پنداپولیس) نامنی ویرمشلردی؛ وبعده مذکور قصبه‌لرك اك بیوکی اولان (کیرن) یعنی (قیروان قدیم) شهرینه نسبتله خطه (کیرنائیق) تسمیه اولنمشدی. قرتاجلیلرك اضمحلالندن صکره نفس طرابلس جهتی (نومیـدیا) یعنی جزایر بربرلری حکمدارینك وبرقه جهتی مصرده‌کی بطالسه‌نك الینه کچمشیدی. مؤخراً روماليلر هرایکیسنی ضـبط ایدوب، حکومتلرینی فزان و غدامسـه قدر توسیع ایتمشلردی. طرابلسك ایچ طرفلرنده الیوم رومالیلردن قالمه برچوق معموره‌لر ویرانه‌لری کوریلیور. طرا-بلس غرب جهتی او وقتلرده تونسـله و جزایرك قسم شرقیسیله برابر روماليلر عنـدنده (آفریقه) نامیـله معروف اولوب، بعده عربلر دخی بوجهتی (افریقیه) نامیله تفریق ایتمشلردر. رومالیلردن قسطنطینیه روم ایمپراطورلرینك الینه کچوب، عمر بن الخطاب (رضه)ك زمان خلافتنده عقبـه بن رافع حضرتلری یدیله فتح اولنمش؛ و بعـده بنی امیه زماننده تحت انضباطـه

آلنه‌رق، عباسیلر زماننده بر خیلی وقت بنی اغلبك وبعده فاطمیونك تحت اداره‌سنده بولنمش؛ وبالخاصه طرابلس غرب بعض خوارجك عصیانگاهی بولنوب، وقت وقت اوراده بعض کوچك حکومتلر دخی تشکل ایتمش ایدی. هرحالده دور اسلامده طرابلس غرب پك اهمیتلی برموقع اتخاذ ایتمیوب، اکثریا افریقیه‌نك یعنی تونس جهتنك احوال سیاسیه‌سنه تابع بولنمشدر. اهل اسلامك اندلسدن اخراجندن صکره اسپانیوللر آفریقا سواحلنده‌کی اهل اسلامه دخی مسلط اولمغه باشلایوب، اون آلتنجی قرن میلادی اوائلنده طرابلس سواحلنی ضبط، وبعده مالطه شوالیه‌لرینه ترك ایتمشلردی. سلطان سلیمان خان دورنده مشاهیر غزات بحریوندن طفورت پاشا طرفندن بونلردن استرداد ایله ممالك عثمانیه‌یه الحاق اولنمش؛ وبرخیلی وقت بر ایالت صورتنده اداره اولندقدن صکره، اوجاقلق صورتنده وارثاً قره‌مانلی فامیلیاسنه قالمشیدی. بو فامیلیا افرادی بیننده ظهور ایدن منازعات آره‌سنده اهالینك مراجعت واسترحامی اوزرینه، ١٢٠٨ده طرف دولتدن برفیلو ایله بر والی ارسال اولنه‌رق، مملکت تحت انضباطه آلنمش ایسه‌ده، اهالینك نکولی اوزرینه متعاقباً قره‌مان فامیلیاسندن یوسف پاشا حکومتی استرداد ایتمش؛ و١٢٤٨ تاریخنه‌دك اجرای حکومت ایتدکدن صکره، استعفایه مجبور اولوب، مملکت یکیدن هرج ومرج اولمش؛ و بنی سلیمان قبیله‌سی دفعاتله شهری یغما ایتمش اولدیغندن، اهالینك یکیدن مراجعت واسترحامی اوزرینه، طرف دولتدن برفیلو کوندریله‌رك، قلاع سهولتله ضبط، و بر والی تعیین قلنمش؛ و الی یومنا هذا مملکتك آسایش وحسن اداره‌سی محافظه اولنمشدر. فزان اسکیدن طرابلس غربه تابع اولمیوب، گاه سودانك فنم حاکمنه وگاه مراکش شرفاسنه تابع بولنمش ایکن، طرابلسك طفورت پاشا طرفندن ضبطندن صکره بو ایالته الحاق اولنمش؛ وقره‌مانلی خاندانك سقوطنده حاصل اولان اغتشاشدن بالاستفاده عبدالجلیل اسمنده برینك تحت ریاستنده رشتهٔ انقیادی قطع ایتمش ایسه‌ده، متعاقباً مرقوم مغلوب اولمغله، فزان دخی طرابلسه الحاق اولنمشدر.

طرابنش { صقلیه (یعنی سیچیلیه) جزیره‌سنده بر قصبه اولوب، شعرادن (سلیمان بن محمد الطرابنشی) نك وبعض علما وادبانك مسقط رأسی بولندیغی «معجم البلدان»ده مذکوردر. جزیرهٔ مذکوره‌نك غربی کوشه‌سنده واقع (ترابانی)نك اسم معربی اولسه کرکدر.

طرابیه { استانبول جوارنده بوغازایچنك روم ایلی ساحلنده وقره‌دکیز مدخلی قربنده صیفیه‌لری حاوی بر قریه اولوب، هواسی غایتله کوزلدر. اسمی (ثرابیا) دن محرفدر، که لسان یونانیده «محل شفا» دیمك اولمغله، بوده جیادت هواسنه دلالت ایدر. دول اجنبیه‌نك یازلق سفارتخانه‌لری اکثریت اوزره طرابیه‌ده وبونك اوته‌سنده واقع بیوکدره‌ده‌در. — یاقوت حموی بو اسمله مصرك حوف جهتنده بر قریه اولدیغنی بیان ایدیور.

طرار بند { سیحون نهرینك اوته‌سنده ماوراءالنهره تابع شاش مملکتنك منتهاسنده اوله‌رق ممالك اسلامیه‌نك آخرنده واقع بر قصبه اولدیغی جغرافیون اسلام آثارنده مذکوردر. یرلیلر (طرار) و (اطرار) دخی دیرلرمش.

طراز { بو دخی ترکستانده اقصای ممالك اسلامیه‌ده بر قصبه اولوب، اهالیسندن اولان تجار مسلمین دها اوته‌ده‌کی تاتار ومغوللرله تجارت ایدرلر ایمش.

طراق { افریقیه‌ده قفص ایله فج الحمام آره‌سنده بیوك و اهالیسی چوق بر قصبه اولوب، جامع وپازاری اولدیغی، وفستقیله و (کساء طراق) دینلن بر نوع اثوابیله مشهور بولندیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

طراقلی { ازمید سنجاغنك کیوه قضاسنده وکیوه‌نك شرق جهتنده ناحیه مرکزی بر کوچك قصبه اولوب، ناحیه‌سی ٢٩ قریه‌دن مرکبدر.

طربزون { (Trébizonde) قره دکیزك ساحل جنوبیسنده وآناطولینك

شمالنده ولایت مرکزی بر شهر اولوب ، استانبولك ۸۹۰ کیلومتره شرقنده وارضرومك ۱۴۰ کیلومتره شمال غربیسنده واقعدر. ساحل بحره قدر ممتد بر سطح مائلده واقع اولوب ، خارجدن منظرهسی پك کوزلدر . ارضروم و دیار بکر جهتلرینك اسکلهسی وایران طرفینك مبدئی اولمق مناسبتیله تجارتکاه ومهم بر شهر اولوب ، ۴۲۳۶۲ اهالیسی واردرکه بو مقداردن ۲۴۲۲۱ ی مسلم ، ۱۰۸۴۰ ی روم ، ۶۰۰۱ ی ارمنی و قصوری اجنبی و سائرهدر . بیزانتیون زماننده قالمه سوریله قلعهسی، اورته حصار دینلن ایچ قلعهده کلیسادن مبدل بر جامع شریفله آیا صوفیه نامنده ینه کلیسادن مبدل بر جامع شریفی ویاوز سلطان سلیم خانك والدهلری کلبهار سلطانك جامع وعمارت ومدرسهسی وجمعاً ۱۸ جامعی، ۱۰ کلیساسی، اعدادیهٔ ملکیه و رشدیهٔ عسکریه ایله دار المعلمین و رشدیهٔ اناث مکتبلری ، خستهخانهسی ، کوزل بعض ابنیهٔ امیریهسی و یکی انشا اولنان بر ریختمی واردر. اهمیت تجاریهسی زیاده اولدیغی حالده، لیمانی پك کوچك اولوب، بیوك سفائنك دخولنه غیر مساعددر . هواسی یازین آغیرجه ایسهده ، شهرك جنوبنده ویارم ساعتلق مسافهده صغوق صو اسمیله آب وهواسی لطیف برموقع اولوب، اغنیانك اوراده صیفیهلری واردر .

طربزون شهری پك اسکی اولوب، تروآ محاربهٔ مشهورهسی زماننده دخی موجود بولنمش اولدیغی مظنوندر. بعده سینوبه کلمش اولان یونان مهاجر- لرینك برقسمی دخی بوشهره انتقال ایدهرك، «مستطیل الشکل» معناسیله شهره (طرابزوس) اسمنی ویرمشلردی. صکره پونت حکمدارلرینك تحت تابعیتنه کیروب، بو دولتك انقراضنده رومایه کچمش ایسهده، مختاریت ادارهسنی محافظه ایدوب، بیزانتیون دولتی زماننده دخی امتیازاتنی وقایه ایتمشدی. بعده غوتلر طرفندن غارت واحراق اولنمش ایسهده، درعقب اعمار وتجدید ایدلشدی. فرنکلر قسطنطنیهیی ضبط ایتدکلرنده ، ۱۲۰۴ تاریخ میلادیسنده امپراطور آلکسیس قومینوس طربزونه کیدهرك ، بو شهرله ملحقاتندن عبارت برکوچك دولت تأسیس ایتمش ایدی. طربزون امپراطورلغی نامیله معروف اولان بودولت ۱۲۶۱ تاریخنده پالیولوغلرك قسطنطنیهیی فرنکلردن استخلاص ایتملریله دخی منقرض اولمیوب، آنجق تاریخ مذکوردن صکره ینه مرقوم آلکسیسك نسلندن اولان برنسلری قسطنطنیه روم امپراطورینك منشوریله تخته چیقارلردی. نهایت ۱۴۶۱ تاریخ میلادیسنده ابو الفتح سلطان محمد خان ثانی طرفندن فتح اولنهرق ، ممالك عثمانیهیه الحاق ، و ایالت مرکزی اتخاذ اولنمشدر. یاوز سلطان سلیم خان حضرتلری شهزادهلکلرنده طول مدت والیلکله طربزونده اقامت بیورمشلردر .

طربزون { ولایتی. دولت عثمانیهنك آناطولیدهکی ولایاتندن اولوب، قره دکیزك ساحل جنوبیسنده روسیه حدودندن قزیل ایرماق منصبنك بر آز بری طرفنه یعنی غربنه قدر ممتد اولور . شرقدن غربه یعنی ساحل بوینجه ممتد اوزون و طار بر یر اولوب ، ۴۱° عرض شمالیده ۳۳° ایله ۴۰° طول شرقی آرهسنده واقعدر. شمالاً قرهدکیزله، شرقاً روسیه حدودیله وارضروم ولایتیله، جنوباً ینه ارضروم وسیواس ولایتلریله ، غرباً دخی قسطمونی ولایتیله محدوددر . مساحهٔ سطحیهسی ۳۱۳۰۰ مربع کیلومتره اولوب ، ۱۰۷۱۴۷۷ اهالیسی واردرکه بهر مربع کیلومتره باشنه ۳۴ کشیدن زیاده دوشر. اهالیٔ مذکورهدن ۸۶۹۷۲۷ ی مسلم، ۱۵۷۲۱۲ سی روم ، ۵۲۳۴۹ ی ارمنی و قصوری ملل مختلفهٔ سائرهیه منسوبدر . اهالیٔ مسلمهسنك قسم کلیسی ترك اولوب، ۵۵۰۰۰ قدری لاز وکرجی و ۶۰۰۰۰ قدریده چرکسدر.

قافقاس جبالندن تشعبله غرب جنوبییه و بعده غربه طوغری ممتد اولان و قدیماً (پونت) سلسلهسی نامیله معروف اولان برسلسلهٔ جبال ولایتك حدود جنوبیهسنی تشکیل ایدوب، شماله یعنی ساحله طوغری برطاقم قوللر اوزاتیور. بوسلسلهنك شمدیکی حالده بر اسم عمومیسی اولمیوب، شرقدن غربه و رشنبك، بالخار، جیل ، چنکل، صوغانلی ، قولاق ، زیغانه ، سیس ، اریمز ، قزان قیا ، چال طوداق و قطران طاغلری اسملریله معروفدر . شرقدهکی تپهلری طقوز اون بیك قدم ارتفاعنده اولوب، غربه طوغری ایلری کیدلدکجه کسب انحطاطله ، اك غربی تپهلری بش بیك

Digitized by Google

آلنه‌رق، عباسیلر زماننده بر خیلی وقت بنی اغلبك وبعده فاطمیونك تحت اداره‌سنده بولنمش؛ وبالخاصه طرابلس غرب بعض خوارجك عصیانگاهی بولنوب، وقت وقت اوراده بعض كوچك حكومتلر دخی تشكل ایتمش ایدی. هرحالده دور اسلامده طرابلس غرب پك اهمیتلی برموقع اتخاذ ایتمیوب، اكثریا افریقیه‌نك یعنی تونس جهتنك احوال سیاسیه‌سنه تابع بولنمشدر. اهل اسلامك اندلسدن اخراجندن صكره اسپانیوللر آفریقا سواحلنده‌كی اهل اسلامه دخی مسلط اولمغه باشلایوب، اون آلتنجی قرن میلادی اوائلنده طرابلس سواحلنی ضبط، وبعده مالطه شوالیه‌لرینه ترك ایتمشلردی. سلطان سلیمان خان دورنده مشاهیرغزات بحریه‌دن طغورت پاشا طرفندن بونلردن استردادله ممالك عثمانیه‌یه الحاق اولنمش؛ وبرخیلی وقت بر ایالت صورتنده اداره اولندقدن صكره، اوجاقلق صورتنده وارثاً قره‌مانلی فامیلیاسنه قالمشیدی. بو فامیلیا افرادی بیننده ظهور ایدن منازعات آره‌سنده اهالینك مراجعت واسترحامی اوزرینه، ۱۲۰۸ ده طرف دولتدن برفیلو ایله بر والی ارسال اولنه‌رق، مملكت تحت انضباطه آلنمش ایسه‌ده، اهالینك نكولی اوزرینه متعاقباً قره‌مان فامیلیاسندن یوسف پاشا حكومتی استرداد ایتمش؛ و۱۲۴۸ تاریخنه‌دك اجرای حكومت ایتدكدن صكره، استعفایه مجبور اولوب، مملكت یكیدن هرج ومرج اولمش؛ و بنی سلیمان قبیله‌سی دفعاتله شهری یغما ایتمش اولدیغندن، اهالینك یكیدن مراجعت واسترحامی اوزرینه، طرف دولتدن برفیلو كوندریله‌رك، قلاع سهولتله ضبط، و بر والی تعیین قلنمش؛ و الی‌یومناهذا مملكتك اسایش وحسن اداره‌سی محافظه اولنمشدر. فزان اسكیدن طرابلس غربه تابع اولمیوب، گاه سودانك غنم حاكمنه وگاه مراكش شرفاسنه تابع بولنمش ایكن، طرابلسك طغورت پاشا طرفندن ضبطندن صكره بو ایالته الحاق اولنمش؛ وقره‌مانلی خاندانك سقوطنده حاصل اولان اغتشاشدن بالاستفاده عبدالجلیل اسمنده برینك تحت ریاستنده رشتهٔ انقیادی قطع ایتمش ایسه‌ده، متعاقباً مرقوم مغلوب اولمغله، فزان دخی طرابلسه الحاق اولنمشدر.

طرابنش } صقلیه (یعنی سیجیلیه) جزیره‌سنده بر قصبه اولوب، شعرادن (سلیمان بن محمد الطرابنشی) نك وبعض علما وادبانك مسقطرأسی بولندیغی «معجم البلدان»ده مذكوردر. جزیرهٔ مذكوره‌نك غربی كوشه‌سنده واقع (ترابانی)نك اسم معربی اولسه كركدر.

طرابیه } استانبول جوارنده بوغازایچنك روم ایلی ساحلنده وقره‌دكیزمدخلی قربنده صیفیه‌لری حاوی بر قریه اولوب، هواسی یازین غایتله كوزلدر. اسمی (ترابیا) دن محرفدركه لسان یونانیده «محل شفا» دیمك اولمغله، بوده جیادت هواسنه دلالت ایدر. دول اجنبیه‌نك یازلق سفارتخانه‌لری اكثریت اوزره طرابیه‌ده وبونك اوته‌سنده واقع بیوكدره‌ده‌در. — یاقوت حموی بواسمله مصرك حوف جهتنده بر قریه اولدیغنی بیان ایدیور.

طراربند } سیحون نهرینك اوته‌سنده ماوراءالنهره تابع شاش مملكتنك منتهاسنده اوله‌رق ممالك اسلامیه‌نك آخرنده واقع برقصبه اولدیغی جغرافیون اسلام آثارنده مذكوردر. بریلر (طرار) و(اطرار) دخی دیرلرمش.

طراز } بو دخی تركستانده اقصای ممالك اسلامیه‌ده بر قصبه اولوب، اهالیسندن اولان تجار مسلمین دها اوته‌ده‌كی تاتار ومغوللرله تجارت ایدرلر ایمش.

طراق } افریقیه‌ده قفص ایله فج الحمام آره‌سنده بیوك و اهالیسی چوق بر قصبه اولوب، جامع وبازاری اولدیغی، وفستقیله و(كساء طراق) دینلن بر نوع اثوابیله مشهور بولندیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

طراقلی } ازمید سنجاغنك كیوه قضاسنده وكیوه‌نك شرق جهتنده ناحیه مركزی بر كوچك قصبه اولوب، ناحیه‌سی ۲۹ قریه‌دن مركبدر.

طربزون } (Trébizonde) قره دكیزك ساحل جنوبیسنده وآناطولینك

Digitized by Google

شمالنده ولایت مرکزی بر شهر اولوب ، استانبولك ٨٩٠ کیلومتره شرقنده وارضرومك ١٤٠ کیلومتره شمال غربیسنده واقعدر. ساحل بحره قدر ممتد بر سطح مائلده واقع اولوب ، خارجدن منظره‌سی پك کوزلدر . ارضروم و دیار بکر جهتلرینك اسکله‌سی وایران طریقنك مبدئی اولمق مناسبتیله تجارتکاه ومهم بر شهر اولوب ، ٤٢٣٦٢ اهالیسی واردر، که بو مقداردن ٢٤٢٢١ ی مسلم ، ١٠٨٤٠ ی روم ، ٦٠٠١ ی ارمنی و قصوری اجنبی و سائره‌در . بیزانتیون زماننده قالمه سوریله قلعه‌سی، اورته حصار دینلن ایچ قلعه‌ده کلیسادن مبدل بر جامع شریفیله آیا صوفیه نامنده ینه کلیسادن مبدل بر جامع شریفی ویاوز سلطان سلیم خانك والده‌لری کلبهار سلطانك جامع وعمارت ومدرسه‌سی وجمعاً ١٨ جامعی، ١٠ کلیساسی، اعدادیهٔ ملکیه و رشدیهٔ عسکریه ایله دار المعلمین و رشدیهٔ اناث مکتبلری ، خسته‌خانه‌سی ، کوزل بعض ابنیهٔ امیریه‌سی و یکی انشا اولنان بر ریختمی واردر. اهمیت تجاریه‌سی زیاده اولدیغی حالده، لیمانی پك کوچك اولوب، بیوك سفائنك دخولنه غیر مساعددر . هواسی یازین آغیرجه ایسه‌ده ، شهرك جنوبنده ویارم ساعتلق مسافه‌ده صغوق صو اسمیله آب وهواسی لطیف برموقع اولوب، اغنیانك اوراده صیفیه‌لری واردر .

طربزون شهری پك اسکی اولوب، تروا محاربهٔ مشهوره‌سی زماننده دخی موجود بولنمش اولدیغی مظنوندر. بعده سینوبه کلمش اولان یونان مهاجرلرینك برقسمی دخی بوشهره انتقال ایده‌رك، «مستطیل الشکل» معناسیله شهره (طرابزوس) اسمنی ویرمشلردی. صکره پونت حکمدارلرینك تحت تابعیتنه کیروب، بو دولتك انقراضنده روما یه کچمش ایسه‌ده، مختاریت اداره‌سنی محافظه ایدوب، بیزانتیون دولتی زماننده دخی امتیازاتنی وقایه ایتمشدی. بعده غوتلر طرفندن غارت واحراق اولنمش ایسه‌ده، درعقب اعمار وتجدید ایدلمشدی. فرنکلر قسطنطینیه‌یی ضبط ایتدکلرنده ، ١٢٠٤ تاریخ میلادیسنده ایمپراطور آلکسیس قومینوس طربزونه کیده‌رك ، بو شهرله ملحقاتندن عبارت برکوچك دولت تأسیس ایتمش ایدی. طربزون ایمپراطورلغی نامیله معروف اولان بودولت ١٢٦١ تاریخنده پالیولوغلرك قسطنطینیه‌یی فرنکلردن استخلاص ایتملریله دخی منقرض اولمیوب، آنجق تاریخ مذکوردن صکره ینه مرقوم آلکسیسك نسلندن اولان پرنسلری قسطنطینیه روم ایمپراطورینك منشوریله تخته چیقرلردی. نهایت ١٤٦١ تاریخ میلادیسنده ابو الفتح سلطان محمد خان ثانی طرفندن فتح اولنه‌رق ، ممالك عثمانیه‌یه الحاق ، و ایالت مرکزی اتخاذ اولنمشدر. یاوز سلطان سلیم خان حضرتلری شهزاده‌لکلرنده طول مدت والیلکله طربزونده اقامت بیورمشلردر .

طربزون { ولایتی. دولت عثمانیه‌نك آناطولیده‌کی ولایاتندن اولوب، قره دکیزك ساحل جنوبیسنده روسیه حدودندن قزیل ایرماق منصبنك بر آز بری طرفنه یعنی غربنه قدر ممتد اولور . شرقدن غربه یعنی ساحل بوینجه ممتد اوزون و طار بر یر اولوب ، ٤١° عرض شمالیده ٣٣° ایله ٤٠° طول شرقی آره‌سنده واقعدر. شمالاً قره‌دکیزله، شرقاً روسیه حدودیله وارضروم ولایتیله، جنوباً ینه ارضروم وسیواس ولایتلریله ، غرباً دخی قسطمونی ولایتیله محدوددر . مساحهٔ سطحیه‌سی ٣١٣٠٠ مربع کیلومتره اولوب ، ١٠٧١٤٧٧ اهالیسی واردر، که بهر مربع کیلومتره باشنه ٣٤ کشیدن زیاده دوشر. اهالئ مذکوره‌دن ٨٦٩٧٢٧ ی مسلم، ١٥٧٢١٢ سی روم ، ٥٢٣٤٩ ی ارمنی و قصوری ملل مختلفهٔ سائره‌یه منسوبدر . اهالئ مسلمه‌سنك قسم کلیسی ترك اولوب، ٥٥٠٠٠ قدری لاز وکرجی و ٦٠٠٠٠ قدری‌ده چرکسدر.

قافقاس جبالندن تشعبله غرب جنوبی‌یه و بعده غربه طوغری ممتد اولان و قدیماً (پونت) سلسله‌سی نامیله معروف اولان برسلسلهٔ جبال ولایتك حدود جنوبیه‌سنی تشکیل ایدوب، شماله یعنی ساحله طوغری برطاقم قوللر اوزاتیور. بوسلسله‌نك شمدیکی حالده بر اسم عمومیسی اولمیوب، شرقدن غربه و رشنیك، بالخار، جبیل ، چنکل، صوغانلی ، قولاق ، زیغانه ، سیس ، اریمز ، قزان قیا ، چال طوداق و قطران طاغلری اسملریله معروفدر . شرقده‌کی تپه‌لری طقوز اون بیك قدم ارتفاعنده اولوب، غربه طوغری ایلری کیدلدکجه کسب انحطاطله، اك غربی تپه‌لری بش بیك

مترەلك ارتفاعی تجاوز ایتمیور بو سلسلەنك اتكلری
وقوللری ساحل بحرە قدر ممتد اولدیغندن، ولایتك
اراضیسی عمومیت اوزرە طاغلقـدر. قولاق طاغی
قوللرینك الك بیـوكی اولوب، نفس طربزون ایلە
كومشخانە سنجاقلری آرەسندە شرق جنوبیدن غرب
شمالی‌یە طـوغری اوزانیر. بو طـاغلر بر تقسیم میاە
خطی تشكیل ایدوب، شمالی اتكلرندن اینن بر چوق
انهـار متوازیاً آقەرق، طوغریدن طوغری‌یە قرە
دكیزە دوكیلورلر. آنجق قسم غربیسندە سـیواس
ولایتندن كلن یشـیل ایرماق ایلە قزیل ایرماق برر
بوغازدن ولایتك جانیك سنجاغنە دخول ایلە، اراضیسنی
شق ایدەرك، قرە دكیزە منصب اولورلر. صامسونك
ایكی جهتنـدە برر بیوك دالیە تشـكیل ایدن بو
ایكی ایرماغك آرەسندە دخی (مرد) ایرماغی آقوب،
صامسوندە دكیزە دوكیلور. دیكر انهارینك الك بیوكی
كموشخـانە سنجاغنك بتون میـاە جاریەسنی جمع ایلە
قولاق طاغنك غرب جنوبی اتكلرینی تعقیب ایدەرك
تیرەبولینك شرق طرفندە دكیزە منصب اولان (خار
شوت) چاییـدر. ترمە، بولانیق وآق صو نهرلری
دخی یشـیل ایرماق ایلە خارسوت چایی آرەسـندە
آقارلر. قولاق طاغنك شرقندە طربزون ولازستان
سنجاقلرندە آقان چایلرك جملەسی كوچك اولوب، الك
بیوكلری قرەدرە، اوف درەسی، بیوك‌درە وفرطونە
درەسـیدر. بافرە قضاسندە قزیل ایرماق منصبنك
صاغ وصولندە و سـاحل قربندە بیوجك ایكی كول
بولنوب، ولایتك سائر طرفلرندە ذكرە شایان كول
یوقدر. سـواحلی خیلی كیرنتیلی و چقنتیلی ایسـەدە،
طبیعی لیمانلری یالكز اردو قصبەسـنك غربندەكی
(وونە) ایلە طربزون شهرینك غربندە واقع (پولتخانە) دن
عبارت اولوب، صنعی لیمانی دخی هیچ یوقدر. مع هذا
طربزون، ریزە، تیرەبولی، كرەسون، اردو، اونیە
وصامسون اسكلەلری ایشلك اولوب، واپورلر اوغرار.

هـواسی معتدل ایسـەدە، رطوبتی زیادەدر.
تحولات هوائیـەسی پك سریع اولوب، چوق دفعـە
شدتلی حرارتلری شدتلی بورەلر تعقیب ایدر. قیشی
پك شـدتلی اولمیوب، اكثریا كانون اولدن باشـلار.
ایلك بهاری صوغوق ویاغمورلیـدر. یازلری صیجاق
و اكثریا بلوطلی اولوب، الك كوزل موسمی صـوك
بهاریدر. سواحلندە بطاقلقلر وطورغون صولر اكسیك
اولمدیغندن، صیتمەلری زیادە ایسەدە ایچ طرفلرینك
هواسی صـافلامدر. طوپراغی پك منبت و هواسی
محصـولات متنوعە یتیشمەسنە مسـاعد اولوب،
محصولات ارضیەسنك الك باشلیجەسی مصر، فصولیە،
پرنج وتوتون وایكنجی درجەدە آرپە، بغدای وسائر
حبوبات ایلە كتن، كنویر و سائرەدر. فندیغی پك چوق
اولوب، كلیتلی مقداردە اخراج اولندیغی كبی، جوز
و سائر میوەلریلە زیتونی دخی چوقدر. باغلری فیلو-
قسرادن بوزیلوب، اوزوم محصولاتی آزدر. سبزەلری
چوق و پك كوزلدر. اراضیسـنك همان بر خمسی
اورمانلرلە مسـتور اولوب، بر خمسی دخی اراضیٔ
مزروعەدن و نصفنە قریب مقداری مرعی و ناقابل
زراعت یرلردن عبارتدر. بر سد سنە قریب مقداری
دخی قابل زرع ایكن معطـل طورمقدەدر. اورما-
نلرینك الك چوغی نفس طربزون، صامسون وكیرەسون
جهتلرندەدر. باشلیجە آغاجلری میشـە، قرە آغاج،
كسـتانە، قاین، دیش بوداق، چام، چشیر، قواق
وسائرەدن عبارتدر. معادنجە طربزون ولایتی ممالك
عثمانیـەنك الك زنكین یری اولوب، ازمنۀ قدیمەدە
اهالیسـنك الك برنجی مدار تعیشی معادنك اخراجی
ایدی. بوكونكی كوندە دخی یوقاریدە ذكر اولنان
جبالدە ۱۲۰ دن زیادە معـدن مكشوف اولوب،
طربزون سنجاغندە ۲۱ سیملی قورشون، ۳٤ باقیر،
۳ باقیر وقورشون، ۲ منغانز، ۱۰ دمیر و ۲ كور؛
كمشخانە سنجاغندە ۳۷ سیملی قورشون و ٦ باقیر؛
جانیك سنجاغنـدە دخی بر سیملی قورشـون ایلە بر
منغانز معدنی بولنیور. میاە معدنیـەسی وایلیجەلری
چـوق اولوب، الك مشهوری فاتسە قضاسـندەكی
ایلیجەلردر. اورمانلر دخی چوق وكمور معدنی موجود
اولوب، بو معدنلرك اخراجی قولای ونافع اولدیغی
حالدە، پك جزئی مقدار اخراج اولنمقدەدر. حیوانات
اهلیەسی تقریباً ۸۰۰۰۰۰ قیون وكچی ایلە ۵۰۰۰۰
بیكیر واستر و ٤۰۰۰۰ صیغیردن عبارتدر. حیوانات
وحشـیەسی آیی، طوموز، كیك، قراجە، تیلكی،
طاوشان، قورد و سائرە ایلە طیورك انواعندن عبا-
رتدر. سواحلندە وعلی الخصوص نفس طربزون ایلە
لازستان سنجاقلری ساحلرندە بالیق پك چوق اولوب،

كرك يمك ايچون وكرك باغلريچون كليتله صيد، و بر خيلى مقدارى طوزلاديله‌رق و قوروديله‌رق اخراج اولنور. هله‌خمسى باليغى بعضاً او قدر چوق چيقاركه، چوروب كوبره يرينى طوتمق ايچون، تارله‌لره دوكيلور. آريلرى‌ده چوق اولوب، سنوى ٤٥٠٠٠٠ كيلو قدر بال چيقار. صنايع محليه الان كرى اولوب، اهالى باشليجه باليقچيلق وكراسته‌جيلكله مشغولدرلر. طربزونده ايپكدن چارشف، مانوسه، پشتمال، كتفيه وسائر بعض منسوجات وريزه‌ده پاموق وكتندن بز اعمال اولنور. قيوجيلق صنعتى دخى خيلى ايلرى اولوب، على الخصوص تلكارى شيلر وكموشدن توتون قوطيسى و سائره بيوك بر مهارتله اعمال اولنور. طربزونده ايكى صابون فابريقه‌سيله بر قاچ دباغخانه دخى واردر. ريزه، تيره بولى وكيره‌سونده يك كوزل قايق وصندال ياپيلير. ريزه‌ده طوغله وكرميت فابريقه‌لرى‌ده واردر. تجارتى خيلى ايشلك اولوب، يالكز طربزون اسكله‌سندن سنوى ٣٠ مليون فرانق قيمتنده ادخالات و١٢ مليون فرانق قدرده اخراجات وقوع بوليور. كرك ادخالات وكرك اخراجاتك نصفى ولايته و نصف ديكرى ايرانه عائددر. سائر اسكله‌لردن دخى كرك ولايته وكرك آناطولينك ايچ طرفلرينه وعلى الخصوص سيواس ومعمورة العزيز ولايتلرينه عائد خيلى تجارت اجرا اولنور. على العموم ولايت اسكله‌لرندن سنوى ٦٢½ مليون فرانق قيمتنده ادخالات و٣٥½ مليون فرانق قيمتنده اخراجات وقوع بوليور. ولايتك باشليجه اخراجاتى ذخيره، كراسته، ميوه، توتون، قورو باليق، بال وحيوانات ايله‌درى، ياغ، باصديرمه وسائره‌دن عبارتدر. طربزوندن ارضروم، كيره‌سون و تيره بولى ايله اردو واونيه‌دن قره‌حصار و سيواسه ، صامسوندن دخى آماسيه‌يه شوسه‌لر ياپيلوب، تجارتى تسهيل ايتمشدر. كمرك وديون عموميه ودخان رسومى داخل اولمديغى حالده ، ولايتك واردات سنويه‌سى ٣٤ مليون غروشدن زياده ومصارف محليه ١٤ مليون غروشه قريبدر .

طربزون ولايتى ٤ سنجاغه منقسم اولوب، ٢٢ قضا و٢٣ ناحيه ايله ٢٧٢٩ قريه‌يى حاويدر. سنجاق و قضالرك اساميسيله نواحى و قراسنك و اراضى دونملرينك مقدارى بروجه زيردر :

سنجاق	قضا	نواحى	قرا	دونم
طربزون	طربزون	٤	١٧٢	٢ ٤١٨ ٨٨٨
	اردو	٥	٢٣٧	٤ ٢٥٦ ٦٦٦
	كيره‌سون	٢	١٣٨	٢ ١٠٠ ٠٠٠
	تيره‌بولى	٠	١١٤	٢ ١٠٢ ٢٢٢
	كوره‌له	٠	٥٦	٤٦٦ ٦٦٥
	وقف كبير	٠	٥٥	٣٨٨ ٨٨٨
	سورمنه	٠	٦٩	١ ٥٠٢ ٢٢٨
	آقچه آباد	٠	٨٢	
جانيك	صامسون	١	١٨٣	٢ ٣٣٣ ٤٣٦
	بافره	١	١٦١	٢ ٤١٧ ٧٧٧
	اونيه	١	١١٧	١ ٨٥٤ ٣٣٣
	فاتسه	٠	٨٤	٤٢٧ ٧٧٧
	چهارشنبه	٠	٢٦١	١ ٨٨٤ ٤٤٤
	ترمه	٠	١٥٨	٤٦٤ ٤٤٤
كمشخانه	كمشخانه	٢	٩٩	١ ٧٨٨ ٨٨٨
	طرول	١	٩٤	٢ ٣٦٥ ٥٥٥
	كلكيت	٠	٨٥	٢ ٤٦٢ ٠٠٠
	شيران	٠	٧٥	
لازستان	ريزه	٣	٢١٨	١ ١٦٦ ٦٦٦
	اوف	٠	١٢٥	١ ٠٠٠ ٠٠٠
	آتنه	١	١٠٢	٢ ٧١٣ ٣٣١
	خوپه	٢	٤٤	٦٩٠ ٠٠٠
	جمعاً	٢٣	٢ ٧٢٩	٣٤ ٧٩٣ ٢٠٨

اهالئ ولايتدن تركلرله لازلرلسان تركى‌ايله متكلم اولوب، چركسلر، كرجيلر، ارمنيلر وروملر كندى بينلرنده لسان مخصوصلريله سويلرسه‌ده، جمله‌سى لسان عثمانى‌يه آشنادرلر. طربزوندن ١٢ ساعتلق مسافه‌ده قروم قريه‌لرى ناميله ٩ قريه‌نك اهاليسى مسلم اولدقلرى حالده ، اسكى يونانجه‌يه مشابه بر نوع روم لسانيله متكلمدرلر. بونلرك ميلاد عيسى (عم) دن درت قرن اول اكسنوفونله ايران سفرينه كيدوب عودتلرنده پريشان اولان اون بيك كشيدن قالمه اولدقلرى مظنوندر .

طربزون ولايتنى تشكيل ايدن يرلرده ازمنهٔ قديمه‌ده بعض يونان مهاجرلرى سواحلده بر طاقم حكومتلر وتجارتكاهلر تأسيس ايتمش؛ وايچ طرفلرنده آناطولينك اقوام قديمه‌سندن احوالى مجهول برقوم بولنمش ايدى. يونان قديم مورخلرى بو جهتده (آمازون) ياخود (همه‌زن) اسميله قادينلرى محارب بر قوم بولنديغنى اساطير قبيلندن اوله‌رق بيان ايديورلر . كيخسرو خروجله آناطولى سواحلنه وروم ايلينده بالقانلره قدر توسيع فتوحات ايتديكنده ، طربزون جهتنى دخى

ممالك ايرانيه‌يه ضم و الحاق ايتمكله ، اسكندرك خروجنه‌دك ايرانه تابع قالوب ، اسكندردن صكره ظهور طوائف ملوك صره‌سنده ايرانى الاصل بركوچك دولت دخى طربزون جهتنده تأسس ايتمش؛ واووقت بوخطه (پونت) ياخود (پونتوس) نامنى آلمش ايدى. بودولتك الك مشهور حكمدارى اولان مهرداد طول مدت روماليلره قارشى مقاومت ايتمش ايسه‌ده، نهايت مغلوب اولمغله، بومملكت دخى روما ممالكى دائره‌سنه داخل اولمش؛ وروما دولتنك انقسامنده بالطبع شرق ايمپراطورلغنه قالوب، ۱۳ نجى قرن ميلادى اوائلنده، اهل صليب كروهى قسطنطينيه‌يى ضبط ايتدكلرنده ، (آلكسيس قومنينوس) طربزونه قاچه‌رق، اوراده بركوچك ايمپراطورلق تأسيس ايلمش ايدى. قسطنطينيه استخلاص اولنه‌رق، پالئولوغ خاندانده شرق ايمپرا- طورلغى يكيدن احيا اولندقدن صكره دخى طربزون ايمپراطورلغى باقى قالوب، اسماً قسطنطينيه ايمپراطورلغى طابعى، وقومنينوس عائله‌سنه منسوب اولان حاكملرى قسطنطينيه ايمپراطورلرينك منشوريله نصب اولنور ايدى. نهايت استانبولك فتحندن صكره ۸۶۶ تاريخنده ابوالفتح سلطان محمد خان ثانى حضرتلرى عسكر سوقيله ، طربزون ايمپراطورلرينك اخيرى اولان (داويد)ك وجودينى قالديره‌رق ، بو مملكتى ممالك عثمانيه دائره‌سنه ادخال بيورمش ؛ واكثر اهاليسى دين اسلامى قبول ايدوب ، خارجدن دخى بر چوق تركلر هجرت ايتمكله، بوخطه آز زمانده صرف ممالك اسلاميه عدادينه داخل اولمشدر. حدود طبيعيه ايله محدود اولديغندن، فتحدن برى دائما آيريجه برايالت صورتنده اداره اولنمش؛ وولايت اصولنك اتخاذنده جانيك سنجاغنك دخى الحاقيله، غربه طوغرى توسيع ايديله‌رك، بر ولايت اتخاذ اولنمشدر.

طربزون { سنجاغى. همنامى اولان آنف البيان ولايتك مركز سنجاغى اولوب ، شمالاً قره دكزله، شرقاً لازستان سنجاغيله ، جنوباً ارضروم ولايتى، كوشخانه سنجاغى وسيواس ولايتى ايله ، غرباً دخى جانيك سنجاغيله محدوددر. مادهٔ آنفه‌ده‌كى جدولدن آكلاشلديغى اوزره، ۸ قضادن مركب اولوب، ۱۱ ناحيه و ۹۲۳ قريه‌يى حاويدر . ولايتك الك بيوك و الك معمور سنجاغى اولوب ، ۴۴۷۷۰۰ اهاليسى واردر، كه بونلردن ۳۳۴۹۷۵ ى مسلم ، ۹۱۰۰۰ ى روم ، ۲۱۴۳۵ ى ارمنى ، ۱۱۰ ى يهودى، ۱۸۰ ى ده اجنبيدر . طبيعت اراضى و محصولات و تجارتجه ولايتك الك برنجى سنجاغيدر. خصوصات مذكوره حقنده مادهٔ آنفه‌ده تفصيلات ويرلديكندن، تكرارينه حاجت يوقدر.

طربزون ايمپراطورلغى { طربزون ولايتى ماده‌سنده ولا- يتك احوال تاريخيه‌سى صره‌سنده بيان اولنديغى اوزره ، اون اوچنجى قرن ميلادى اوائلنده ، قسطنطينيه‌نك اهل صليب فرنكلرى طرفندن ضبط اولنمسى اوزرينه، طربزونه فرار والتجا ايدن (آلكسيس قومنينوس) طرفندن تأسيس ايدلمش بر دولت اولوب، ۱۲۰۴ تاريخندن ۱۴۶۱ تاريخنه‌دك ۲۵۷ سنه دوام ايتمش؛ وتاريخ مذكورده سلطان محمد خان ثانى حضرتلرى طرفندن طربزونك فتحيله بو دولته ختام ويرلمشدر. صوك ايمپراطورى اولان داويدك يدنجى اوغلى محاربه‌دن صاغ قورتلوب ، موره‌يه فرار ايتمكله، اوراده بركوچك حكومت قورمش ايدى . [« قومنينوس » ماده‌سنه مراجعت .] طربزونده حكومت سورن ايمپراطورلرله تاريخ قعودلرى بروجه آتيدر :

برنجى آلكسيس قومنينوس	۱۲۰۴	برنجى واسيل	۱۳۳۲
برنجى آندرونيق	۱۲۲۲	ايرنه	۱۳۴۰
برنجى يانى	۱۲۳۵	آنه	۱۳۴۱
برنجى مانوئل	۱۲۳۸	ميخال	۱۳۴۱ و ۵۰
ايكنجى آندرونيق	۱۲۶۳	اوچنجى يانى	۱۳۴۴
برنجى يورك	۱۲۶۶	اوچنجى آلكسيس	۱۳۵۰
ايكنجى يانى	۱۲۸۰	اوچنجى مانوئل	۱۳۹۰
ايكنجى آلكسيس	۱۲۹۸	دردنجى آلكسيس	۱۴۱۲
اوچنجى آندرونيق	۱۳۳۰	دردنجى يانى	۱۴۴۷
ايكنجى مانوئل	۱۳۳۲	داويد	۱۴۵۸
		الى	۱۴۶۱

طَرَجَله { اندلسده (ربه) اعمالندن بر قصبه اولديغى « معجم البلدان » ده مسطوردر.

طرخونجى احمد پاشا { [احمد پاشا (طرخونجى)» ماده‌سنه مراجعت بيورله .]

طرسوس { (Tarsos, Tarse) آطنه ولايتنك مرسين سنجاغنده و مرسينك ۳۰ كيلومتره شرق شماليسنده اوله‌رق مذكور

Digitized by Google

اسکله‌دن آطنه‌یه کیدن دمیر یول خطی اوزرنده وهمنامی اولان نهرك ساحل غربیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، قیشین ١٨٠٠٠ قدر اهالیسی، ٣١ جامع شریفی، ١٩ مدرسه‌سی، ٢ تکیه‌سی، جماعات مختلفه‌یه منسوب ٥ کلیساسی، بزستانی، ١٠ خانی، ٢ حمامی، ٢٤ مکتبی، ٧ دکرمنی، ٦ پاموق فابریقه‌سی وخیلی ایشلك تجارتی واردر. پك قدیم بر شهر اولوب، فنیکه‌لیلر طرفندن تأسیس اولنمش؛ و بر وقت تجارت ومعموریتجه اسکندریه‌یه رقابت ایتمشدر. او وقت ساحل بحره پك یقین اولمغله برابر، اسم قدیمی (کیدنوس) اولان چایی دخی منصبندن شهره قدر سیر سفائنه صالح اولدیغندن، اووقتلرده اسکله حالنده بولنیوردی. شمدیکی قصبه اسکی شهر موقعنك آنجق برقسمنی ضبط ایدوب، سوقاقلری طار ومنظره‌سی حزن انکیزدر. یازین هواسی پك صیجاق و آغیر اولدیغندن، اکثر اهالیسی یایله‌لره چیقار. فنیکه‌لیلردن صکره آثوریلرك، ایرانیلرك، ماکدونیه‌لیلرك و نهایت رومالیلرك ضبطنه کچوب، رومالیلردن قالمه بعض ابنیه آثاری الیوم باقیدر. ماکدونیه‌لیلر و رومالیلر زماننده بیوك مدارسیله مشهور اولوب، اعاظم حکمادن بعض ذواتك وحواریوندن (پاولوس) ك دخی منشئی بولنمشدر. هارون الرشید زماننده فتح اولنه‌رق، ضمیمهٔ ممالك اسلامیه اولمش، و بر چوق مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولنمشدر. سیف الدین بن حمدان زماننده روملرك ضبطنه کچوب، اهالئ اسلامیه‌سی طاغلمشدی. اهل صلیب زماننده برکوچك حکومت نصرانیه‌نك النده بولنوب، بعده مصر ممالیك ترکمانیه‌سی طرفندن فتح اولنمش؛ و رمضان اوغلی خاندانینك انقراضنده دولت عثمانیه‌یه کچمشدر. مأمون خلیفه بو شهرده وفات ایدوب، اوراده مدفوندر. جوامع شریفه‌سنك اك بیوکی واك اسکیسی اولان اولو جامع دانیال نبی (عم) ك مقامنی حاویدر. طرسوسدن ٣ ساعتلق مسافه‌ده و طرسوسك غرب شمالیسنده بر طاغك اتکنده بر مغاره بولنوب، مسلمانلر طرفندن اصحاب کهفك مغاره‌سی وخرستیانلر طرفندن اورایه حبس اولنوب ١٥٧ سنه صکره صاغ بولنان بر طاقم عزیزلرك محبسی نظریله باقلمغله، جمله طرفندن زیارت اولنور. آثار عتیقه‌سنك اك غریبی (دونوك طاش) اسمیله معروف وچمنتو کبی موادن مصنوع بر قاعده اولوب، آثوریه ملوکندن (ساردانابعل) ك مزاری ظن اولنمش ایسه‌ده، رومالیلرك آثارندن اولمسی احتماله دها قریبدر. — طرسوس قضاسی نمرون وکولك ناحیه‌لریله برابر ١٨٠ قریه‌دن مرکب اولوب، شرقاً آطنه سنجاغیله، شمال غربی جهتندن قونیه ولایتیله، غرب جهتندن مرسین قضاسیله، جنوباً دخی آق دکیزله محاط ومحدوددر. اهالیسی ٤١٦٠٦ کشیدن مرکب اولوب، مرکزده‌کی درت بش بیك روم و ارمنیدن ماعداسی مسلمدر. قضا داخلنده رومالیلر زمانندن قالمه برچوق آثار عتیقه موجوددر.

طرسوس چایی { آطنه ولایتنك مرسین سنجاغنده بر نهردر، که قونیه ولایتی حدودنده بولنان بوغا طاغنك اتکلرندن اینن برچوق دره‌لردن بالتشکل، جنوب شرقی‌یه طوغری (جهنم دره‌سی) دینلن پك صرپ بر وادینك ایچنده جریانله، بو وادیدن چیقجه، صولدن کولك بوغازندن کلن (کولك) چایی دخی اخذ ایله، اووه‌یه دوشدکدن صکره، غرب جنوبی‌یه طوغری دونه‌رك، طرسوسك یانندن کچر؛ وباغچه‌لرینی بعدالاروا برکول تشکیل ایده‌جك صورتده یاییله‌رق، دها آشاغیده سواحلك منصبینك غرب جهتنده دکیزه دوکیلور. مجراسی تقریباً ١٠٠ کیلومتره طولنده وحوضه‌سی ١٤٠٠ مربع کیلومتره وسعتنده اولوب، ثانیه‌ده حد وسطی اوزره ١٠ مکعب متره صو دوکر. اسکی منصبی مذکور کولك بولندیغی محلده اولوب، طرسوس شهری ساحلده ایکن، نهرك دوکدیکی قوم وچامور دن ساحل اوزانمشدر. اسم قدیمی (کیدنوس) در. بیوك اسکندر بو نهرده یقانمغله، خسته‌لنوب، وفاتنه بر رمق قالمشیدی.

طرسونه { اندلسده تطیله مضافاتندن وتطیله‌دن ٤ فرسخلق مسافه‌ده واقع برقصبه اولدیغی «معجم البلدان»ده مذکوردر.

طرطوس { (Tortose) شام ساحلنده و بیروت ولایتنك طرابلس شام سنجاق وقضاسنده اوله‌رق طرابلسك ٥٠ کیلومتره شمالنده ناحیه مرکزی برقصبه اولوب، ٢٥٠٠ قدر اهالیسی، ٢ جامعی، ١ کلیساسی، ٣ حمامی، اسکی بر قلعه‌سی و خراب سوری واردر. ارواد

Digitized by Google

جزیره‌سنك قارشیسنده بولنوب، جزیرهٔ مذکوره مهاجرلری طرفندن تأسیس اولنمغله، «اروادك قارشیسی» معناسیله (آنتارادوس) اسم یونانیسیله تسمیه اولنمشدی. طرسوس بونك غلطیدر. فنیکه‌لیلر زماننده بیوك وتجارتگاه برشهر اولوب، اوائل دور اسلامده دخی خیلی معمور بولنمش؛ و بعده اهل صلیب طرفندن ضبط اولنه‌رق، او صره‌ده بر چوق محاربه‌لر ومحاصره‌لر کورمکله خراب اولمشدر. شمدیکی حالده درت قریه ایله برابر طرابلس شام مرکز قضاسنه ملحق بر ناحیه تشکیل ایدیور. ناحیه‌نك اهالیسی ٣٤٨١ کشی اولوب، ٢٤٥٣ ی مسلم وقصوری خرستیاندر.

طَرطوشه { اسپانیه‌ده‌کی (تورتوزه) قصبه‌سنك اسم عربیسیدر. [«تورتوزه» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

طَرغَلّه { اندلسده اکشونیه مضافاتندن بر قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

طَرَفه { (عمرو بن العبد) زمان جاهلیتده یتیشن مشاهیر شعرای عربدن اولوب، معلقات سبعه‌دن برینك صاحبیدر. ینه شعرادن ملتمسك همشیره زاده‌سی ایدی.

طرفه { (مسجد—) اندلسك کرسیٔ حکومتی اولان قرطبه‌ده مشهور بر جامع شریف اولوب، مشاهیر علمادن (ابو عبدالله محمد بن احمد الکنانی) بو جامعك امامی اولدیغندن (طرفی) نسبتیله شهرت بولمشدر.

طرفة القینه { خلافت عباسیه زماننده یتیشن مشاهیر مغنیاتدن شاعره وادیبه بر قیز اولوب، کبرای عباسیه‌دن عبدالله بن نصرك جاریه و دلداده‌سی ایدی. شو بر ایکی بیت مومیٰ الیه حقنده سویلمش اولدیغی اشعارندندر:

اذا هام قلبي لم اجد من یرده
الی سوی ذکر اك والموت فی الذکر
و طر فی الوصل من تعللا
و ان کنت منه آیساً آخر الدهر

طرقای { هلاکو خانك اوغللرندن اولوب، کندیسی حکومت سورمه‌مش ایسه‌ده، اوغلی بایدو خان ملوك ایلخانیه‌نك آلتنجیسی اولمق اوزره، عم زاده‌سی کیخاتو خاندن صکره ٦٩٤ تاریخنده ١١ آی حکومت سورمش؛ ودین اسلامی قبول ایدن غازان خانه سلف اولمشدر.

طَرقَله { مغربده بر اعظم یعنی صحرای کبیر جهتنده بر قصبه اولوب، سوس اقصانك مرکزی اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

طَرَّکونه { اسپانیه‌ده‌کی (تاراغونه) شهرینك اسم عربیسیدر. [«تاراغونه» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

طرم { ایرانده قزوینك اوزونده‌کی جبالده اورمانلری ومزروعاتی چوق بر بیوك ناحیه اولدیغی جغرافیون اسلام آثارنده مسطوردر.

طرنوی { (Tirnova) بلغارستانده صوبیه‌نك شرق شمالیسنده و (یانترا) نهری اوزرنده سنجاق مرکزی برقصبه اولوب، ١٢٠٠٠ اهالیسی، برقاچ جامع شریفی وخیلی تجارتی واردر. عبا وقبا چوخه دستکاهلری واردر. خیلی ایپك دخی چیقار. — طرنوی سنجاغی جنوباً بالقان صرتیله شرقی روم ایلندن آیرلمش اولوب، شرقاً شمنی، شمالاً هزارغراد، روسجق وزشتوی، غرباً دخی سروی سنجاقلریله محدوددر.

طرنوی { (Tournovo) تسالیاده یکیشهرك ١٨ کیلومتره شمال غربیسنده برقصبه اولوب، ٦٠٠٠ اهالیسی وبعض ایپك وپاموق منسوجات دستکاهلری واردر.

طرنوی { ادرنه ولایتنك قرق کلیسا سنجاغنده وقرق کلیسانك ٤٥ کیلومتره شرق شمالیسنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٣٠٠٠ قدر اهالیسی، عصر جلیل حضرت پادشاهیده یاپلمش برجامع شریفیله برخسته‌خانه‌سی وبرده حکومت قوناغی واردر. میاه جاریه‌سی چوقدر. — طرنوی قضاسی قرامتك، دکیز اوبا، یکی دره و چاقناخور اسملریله درت ناحیه و٢٤ قریه‌یی حاوی اولوب، اسلام، بلغار ورومدن مرکب ١٦٠٠٠ اهالیسی واردر. اراضیسی طاغلق وطاشلق اولوب، آز منبتدر. میاه جاریه‌سی چوقدر. قیون، کچی، طوموز وسائر حیوانات اهلیه‌سی چوقدر. اورمانلری دخی اولوب، کراسته وکومور اخراج اولنور. داخل قضاده ٦ جامع شریف، ٦

اسلام و ١١ خرستیان مکتبی موجوددر . قضاده شیاق و فانیله اعمال اولنور.

طرنیانه { اندلسده (قبره) ناحیه سنده بر قصبه اولدیغی «معجم البلدان» ده مذکوردر.

طرول { (یاخود دورول) طربزون ولایتنك کوشخانه سنجاغنده بر قضا اولوب، لوانك قسم شمالیسندن عبارتدر. کورتون ناحیه سیله برابر ٩٤ قریه‌دن مرکب اولوب، ١٩٤٥٨ ی مسلم و ١٦٦٧٩ ی روم اولمق اوزره، ٣٦١٣٧ اهالیسی واردر. مرکزی (اردسه) قریه‌سی اولوب، ارضروم جاده‌سی اوزرنده واقعدر. قولاق طاغیله کنبد طاغنك اتکلری وقوللری قضا داخلنده ممتد اولمغله، اراضیسی طاغلق اولوب، اورمانلری دخی چوقدر. خارشوت نهری قضایی شق ایله مرکزی اولان (اردسه) قریه‌سی یانندن کچر و بتون قضانك میاه جاریه‌سی طوپلار. طوپراغی آز منبت اولوب، بغدای، آرپه، مصر، فصولیه، پتاتس و سائره‌دن عبارت اولان محصولاتی احتیاجات محلیه‌یه کافی دکلدر. اشجار مثمره‌سی چوقجه اولوب، آرمودی مشهوردر. حیوانات اهلیه‌سی آزدر. اورمانلری مرور زمانله اتلاف اولنه‌رق، یالکز محروقاته الویره‌جك کوچك آغاجلری حاوی چالیلقلردن عبارتدر. معادنی چوقجه ایسه‌ده، هیچ بری اخراج اولنمامقده‌در. اهالیسی پك فقیر اولوب، معارف وصنایع پك کریدر. یالکز زبقه تعبیر ایتدکلری برنوع شیاق و سائر بعض منسوجات اعمال اولنور. هواسی صوغوق لکن صاغلامدر.

طُرَیثیث { ایرانك خراسان خطه‌سنده نیشابوره مضاف (ترشیز) قصبه‌سنك اسم معربیدر. ناحیه‌سنه‌ده (طریثیث) دیرلردی.

طریح { (ابو اسماعیل — بن سعید بن عقبة الثقفی) صحابه‌دن اولوب، اوغلی اسماعیل کندیسندن روایت ایتمشدر.

طریف { (Tarifa) اسپانیه‌نك جنوبنده (آندالوسیا) خطه‌سنك قادیس ایالتنده، قادیسك ٢٥ کیلومتره جنوب شرقیسنده وجبل طارقك ٢٦ کیلومتره غرب جنوبیسنده اوله‌رق ٣٥° ٥٩′ ٥٣″ عرض جنوبی ایله ٧° ٥٦′ ٥١″ طول غربیده، عربلرك بحر الزقاق دیدکلری سبته بوغازینك اك طار محلنده و بتون آوروپا قطعه‌سنك اك جنوبی نقطه‌سنده بر قصبه و اسکله اولوب، ١٢٢٣٥ اهالیسی، عربلردن قالمه (القصبه) نامیله بر قلعه‌سی، ٤ قپوسی و ٢٦ برجی اولان بر سوری، جنوباً برکوچك آطه ایله محفوظ لیمانی، بو آطه‌نك اوزرنده فناری و بعض استحکاماتی، دباغخانه‌لریله کرمیت خانه‌لری واسکی برکلیساسی واردر. روماییلر زماننده (تینجنتره) اسمیله معروف اولوب، اندلسی فتح ایدن مجاهدین اسلام اك اول بوقصبه‌یه آیاق باصمغله، بین الاسلام اوسریه‌نك قاعدی بولنان (طریف) ك اسمیله شهرت بولمش؛ وبو اسم اسپانیوللر طرفندن دخی قبول اولنه‌رق، قالمشدر. حکومت اسلامیه زماننده چوق دها معمور اولوب، مشاهیر علمادن بر چوق ذواتك مسقط رأسی بولنمش؛ و بر چوق وقوعات سیاسیه وحربیه‌یه میدان اولمشدر.

طریفه { (بن حاجر) صحابه‌دن اولوب، حضرت ابا بکر صدیق (رضه) زماننده اهل رده محاربانده برادری (معن) ایله برابر خالد بن ولید حضرتلرینك معیتنده بولنه‌رق، مرتدلردن (نجبه بن ابی المیثا) یی قتل، و (فجاءة السلمی) یی حیاً اخذ ایله، نزد حضرت صدیقی‌یه سوق ایلمش ایدی.

طریقتجی زاده { (شیخ عبد الرحمن بن عبد الله) عثمانلی مشاهیر خطاطینندن اولوب، ١١٧٠ تاریخنده وفات ایتمشدر. برخیلی مصحف شریف ودلائل ومشکوه وتفسیر ابن عباس (رضهما) یازمشدر.

طریقی { شعرای عثمانیه‌دن اولوب، ودینلیدر. سلطان بایزید خان ثانینك اواخر سلطنتنده وفات ایتمشدر. شو قطعه اونکدر:

صنما رخلرکه بکزه‌یه دیو کیده‌رك
که طوتر مهر ومهی ایکی کوزی کبی فلك
شمع مجلس سکا رشك ایلیوب ای سیم بدن
اورینوب شب کله زرکیوب آلتونلی بنك

طریه { صحابیاتدن اولوب، حسان بن ثابت حضرتلرینك جاریه‌سی ایدی.

طزر { خراسانده (ساله) دن بر مرحله‌لك مسافه‌ده و واسع بر اووه‌ده بر قصبه اولوب، خسروجرد بن شاهان طرفندن بنا اولنمش بر عالی ایوانی اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

طزعه صقلیه جزیره‌سی ساحلنده و قورو بر آطه‌نك قارشیسنده بر قصبه اولدیغی «معجم البلدان» ده مذکوردر.

طسفونج [«طیسفون» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

طسم اجیال قدیمهٔ عربدن بری اولوب، جزیرة العربك شمال غربی جهتنده وحجاز ایله بحرین آره‌سنده اوله‌رق (جدیر) جبلی اوطانك غرب جهتنده ساکن ایدیلر. بو جیل زمان جاهلیتده منقرض اولوب، دور اسلامه یتیشمه‌مشدر.

طشکر اندلسك جیان ناحیه‌سنده پك متین وصرب بر قلعه اولوب، مردیونله چیقلدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

ططر مصرده حکومت سورن ممالیك چراکسه‌نك آلتنجیسی اولان (ابو الفتح ملك ظاهر)ك اسمیدر. [«ظاهر» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

طعمه (بن ابیرق یاخود ابو طعمه بشیر بن ابیرق الانصاری الخزرجی) صحابه‌دن اولوب، بدردن بشقه کافهٔ غزواتده معیت حضرت نبویده بولنمش، و بعض احادیث شریفه روایت ایتمشدر.

طغانبای (ملك عادل) مصرده حکومت سورن ملوك چراکسه‌نك یکرمی برنجیسی اولوب، ملك اشرف جانبولاددن صکره ۹۰۶ تاریخنده قعود ایتمش ایسه‌ده، قعودی اتفاق امرا ایله اولمدیغندن، اوکون اوزرینه هجوم ایدوب، قتل ایتمشلردر.

طغان تیمور خان ایرانده حکومت سورن ملوك جنکیزیه سلاله سندن اولوب، سلطان ابو سعیدك وفاتندن صکره جرجان جهتنده کسب استقلال، و سربداراندن خراسانك بعض طرفلرینی ضبط ایتمش؛ و ۷۵۴ تاریخنده وفات ایلمشدر.

طغای (ام انوك خونده —) مصر سلاطیننندن ملك ناصر محمد بن قلاوونك زوجه‌سی اولوب، فوق العاده حسنی و عاقله بر خاتون اولمغله، زوجی عندنده حرمت و اعتباری و نفوذ واقتداری پك زیاده ایدی. زوجنك وفاتندن صکره دخی حرمت واقتداری زیاده ایدی. پك چوق خیراته موفق اولمشدر. ۷۵۹ تاریخنده وفات ایدوب، خانقاه ام انوك اسمیله بناکرده‌سی اولان تکیه اتصالنده دفن اولنمشدر.

طغتکین (الملك العزیز سیف الاسلام ابو الفوارس —— بن ایوب بن شاذی) یمنده حکومت سورن ملوك ایوبیه‌دن اولوب، صلاح الدین ایوبینك برادریدر. دیگر برادری شمس الدوله تورانشاه جانب صلاح الدیندن یمنه اعزام اولنه‌رق، خطهٔ یمانیه‌یی ضبط ایتدکدن صکره، ۵۷۷ تاریخنده صاحب ترجمه اونك یرینه یمن حاکمی اولمش؛ و ۲۶ سنه کمال عدل و حقانیتله اجرای حکومت ایتدکدن صکره، ۵۹۳ ده بناکرده‌سی اولان منصوره‌ده وفات ایتمشدر. عادل وصالح ومحب علما وشعرا برذات ایدی. کندیسندن صکره اوغلی ملك معز فتح الدین اسماعیل حکومت سورمشدر.

طغتکین ملکشاه سلجوقینك برادری (تتش)ك رجالندن اولوب، مشارالیهك وفاتنده طول قالان زوجه‌سنی تزوجله، بونك اوغلی (دقاق بن تتش)ه شامده اتابکلك ایتمش؛ ودقاقك فوتنده اوغلی نامنه خطبه اوقوتمشدر. حمابی دخی ضبط، و ۵۲۰ تاریخنده شامه هجوم ایدن فرنکلری حیله ایله دفع ایتمش ایدی. زماننده مسجد طدمه خراب اولمغله، حضرت عثمان (رضه) جانبندن محرر مصحف شریفی بو ذات جامع امیه‌یه نقل ایتمشدر. ۵۲۲ ده وفات ایدوب، اوغلی یرینه کچمکله، بنی طغتکین دولتنك مؤسسی اولمشدر.

طغتکین (بنی ——) تتش سلجوقیدن صکره شامده حکومت سورمش بر کوچك دولت اولوب، بو دولت ۴۹۷ تاریخنده آنف الترجمه طغتکین طرفندن بنا اولنمش؛ ونسلندن کندیسیله برابر ۶ حکمدار کلوب، جمعاً ۵۲ ییل حکومت سورمشلردر. بونلرك اسامیسیله تاریخ حکومتلری بروجه آتیدر:

طغتکین	۴۹۷	محمود بن بوری	...
ابوسعید بوری بن طغتکین	۵۲۲	شهاب الدین محمد بن بوری	۵۳۳
اسماعیل بن بوری	۵۲۶	مجیرالدین ابق	۵۳۵ الی ۵۴۹

Digitized by Google

اسماعیل بوریدن صکره حکم ونفوذ زوجه‌سی الینه کچوب، بوخاتون اتابك زنکی‌یه وارمشیدی. اخیرلری اولان مجیر الدین ابق صبی اولمغله، وزیری بولنان معین الدین مدبر اموری ایدی. بو وزیرك وفاتندن صکره مجیرالدین اداره‌یه مقتدر اوله‌مامغله، ٥٤٩ تاریخنده نورالدین شهید دمشقی ضبط ایدوب، بو دولته ختام ویرمشدر.

طغرائی { (ابو اسماعیل مؤید الدین بن علی المنشی الاصفهانی) مشاهیر شعرا ومنشئیندن اولوب، موصلده حکومت سورن سلطان مسعود بن محمد سلجوقینك وزیری ایدی. استاد عنوانیله مشهور ایدی. مشارالیه سلطان مسعود ایله برادری سلطان محمود آره‌سنده محاربه وقوعنده، صاحب ترجمه خصم غالبك الینه کچوب، اونك وزیری نظام الدین سمیری سعیله الحادله اتهام اولنه‌رق، ٥١٣ تاریخنده قتل اولنمشدر. بیوك دیوان اشعاری و« لامیة العجم » عنوانیله مشهور بر قصیده‌سی واردر. بو اثرلرینك ایکیسیده بر قاچ سنه مقدم شهرمزده « الجوائب » مطبعه‌سنده طبع ونشر اولنمشدر. شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

اجبا البکی یا مقلتی فاننا
علی موعد للبین لا شك واقع

اذا جمع العشاق موعدهم غدا
فوا خجلتا ان لم تعنی مدا معی

طغرل { ایرانده حکومت سورن دولت سلجوقیه حکمدارانندن اوچ ذاتك اسمیدر:

برنجیسی (طغرل بك) دولت مذکوره‌نك مؤسسی اولوب، میکائل بن سلجوقك اوغلیدر. پدری خراسانده طائفه‌سنك رئیسی اولدیغی حالده، کندیسی، درایت واهلیتی حسبیله، اهالئ خراسانك توجه ومحبتنی قزانه‌رق، خطهٔ مذکوره امرینه تابع اولمغله، سلطان مسعود غزنوی اوزرینه عسکر کوندردکده، غالب کلدیکندن، ٤٢٩ تاریخنده نیشابورده تخت سلطنته جلوس ایتمش؛ وسلطان مسعود بالذات عسکر سوق ایده‌رك، دامغان اووه‌سنده ینه مغلوب اولمغله، طغرل بك عراق عجمی دخی تسخیر ایده‌رك، (ری) شهرینی پایتخت اتخاذ ایتمش؛ وتدریجاً آذربیجان، کردستان، خوزستان وفارسی دخی ضبط ایله، بیوك بر دولت تشکیل ایلمشدر. ٤٤٧ تاریخنده ایفای حج شریف ایتمش؛ و٢٦ سنه اجرای حکومتدن صکره ٤٥٥ تاریخنده وفات ایتمشدر. کندی وصیتی اوزره خراسان والیسی بولنان برادر زاده‌سی آلب آرسلان بن چغری بك خلفی اولمشدر. اك اول سلجوقیلر سلطنتنی تأسیس ایدن بو ذات اولوب، سلجوقیلرك دیکر شعبه‌لری صکره‌دن تشعب وتحصل ایتمشدر.

— ایکنجیسی (سلطان محمد بن ملکشاه بن آلب آرسلان)ك اوغلی اولوب، برادری محمودك وفاتندن صکره عمی سلطان سنجرك منشوریله عراق وآذربیجان حاکمی اولمشدی. عادل وحلم وکرمله موصوف اولوب، هزلیات وفحشیاتدن مجتنب ایدی. بیوك برادری مسعود ایله بر خیلی وقت حرب وجدال ایتمشدی. اوچ سنه ایله ایکی آی اجرای حکومتدن صکره ٥٢٩ تاریخنده ٢٥ یاشنده همدانده وفات ایدوب، اوراده دفن اولنمشدر. برادری مسعود خلفی اولمشدر.

— اوچنجیسی (آرسلان بن طغرل بن محمد بن ملکشاه)ك اوغلی اولوب، ایرانده حکومت سورن آل سلجوقك ١٤ نجی وصوك حکمداریدر. ٥٧١ تاریخنده پدری آرسلانك وفاتی اوزرینه، تخت سلطنته کچوب، والده‌سی طرفندن برادری اولان قزیل آرسلان مدبر اموری ایدی. (ری) قربنده خوارزمشاهاندن سلطان تکشله ایتدیکی محاربه‌ده ٥٩٠ تاریخنده مقتول اولمغله، بونکله ایرانده‌کی سلجوقیان دولتی منقرض اولمشدر. بو ذاتك طبیعت شعریه‌سی دخی وار ایدی.

طغرل { فارسده حکومت سورن اتابکانك دردنجی حکمداری اولوب، دولت مذکوره‌نك مؤسسی اولان سنقر بن مودود بن سلغرك اوغلیدر. ٥٩٠ تاریخنده عم زاده‌سی تکله بن زنکینك وفاتی اوزرینه، مسند سلطنته کچوب، دیکر عم زاده‌سی سعد بن زنکی ایله بر خیلی نزاع ومحاربه ایتدکدن صکره، ٥٩٩ تاریخنده مومی الیهك الینه اسیر دوشمشدر.

Digitized by Google

طغرل بك { (یاخود طغرل بیك) دولت سلجوقیه‌نك مؤسسی اولان طغرلدر. [« طغرل » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

طغرلشاه { کرمانده حکومت سورن سلاچقه‌نك یدنجیسی اولوب، ۵۵۰ تاریخنده، پدری محمد شاه بن آرسلانشاهك وفاتی اوزرینه، تخت موروثنه کچمش؛ و ۱۲ سنه اجرای حکومتدن صکره ۵۶۲ تاریخنده وفات ایتمشدر. اوغلی بهرامشاه وبعده دیکر اوغللری آرسلانشاه وتورانشاه خلفلری اولمش؛ وتورونی محمد شاه بن بهرامشاهده کرمان سلاجقه‌سی دولتی پایانه ایرمشدر.

طغری { (امیر یمین‌الدین فریومدی) مشاهیر علما وشعرادن اولوب، ملوك ایلخانیه‌دن خدابنده وابوسعیدخانك زمانلرنده یاشامشدر. اصل ترکستانك (فریومد) قصبه‌سندندر. «کلیات طغری» عنوانیله برمجموعهٔ اشعاری و«المرآت المفتوحه»، «کنز المعانی»، «مجموعة الغرائب»، «چشمهٔ فائز»، و «انوار المبارك» عنوانلریله تألیفاتی واردر. ۷۲۴ تاریخنده وفات ایتمشدر. «انشاء طغری» عنوانیله برمجموعهٔ منشآتی دخی واردر. شو قطعه جملهٔ اشعارندندر:

دارم زعتاب فلك بوقلمون
وزکردش روزکار حس پرور دون
چشمی چو کنارهٔ صراحی همه اشك
جانی چو میانهٔ پیاله همه خون

طف { کوفه صحراسنك اسمی اولوب، امام حسین (رضه) افندمزك مقتلی اولمغله مشهوردر.

ظفرآباد { همدانده بیوك بر محله اولوب، مشاهیر علمادن بر چوق ذوات بوکا منسوبیتله معروفدرلر.

طفرجیل { مغربده بر قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

طُفَیل { صحابه‌دن بر وجه زیر برقاچ ذاتك اسمیدر: (ابو البطن طفیل بن ابی بن کعب الانصاری) که پدری دخی صحابه‌دن اولوب، روایته کوره عهد رسول الله (صلعم) ده طوغمش، وپدرندن روایت ایتمشدر. — (طفیل بن الحارث بن المطلب القرشی) که فخر کائنات (صلعم) افندمزك عم زاده‌سی اولوب، برادرلری عبیده وحصین ایله برابر بدر، احد، خندق غزالرنده وسائر غزواتك جمله‌سنده حاضر بولنمش؛ و ۳۱ تاریخنده وفات ایتمشدر. مذکور ایکی برادرندن عبیده بدر غزاسنده شهید اولمش، وحصین صاحب ترجمه‌دن ٤ آی صکره وفات ایتمشدر. — (طفیل بن اخی جویریه) که ایکلی اثواب کییلك حقنده برحدیث شریفك راویسیدر. — (طفیل بن زید الحارثی) که حضرت عمر (رضه) ك طلبی اوزرینه، بك یاشلی اولدیغی حالده، حضرت فخر کائنات (صلعم) افندمزك زمان جاهلیته‌کی احواللرندن بعض شیلر روایت ایتمشیدی. — (طفیل بن سعد الانصاری البخاری) که احد غزاسنده حاضر بولنوب، بئر معونه وقعه‌سنده شهید اولمشدر. — (طفیل بن عبدالله بن الحارث بن سخبرة الازدی) که طفیل بن سخبره دینمکله دخی معروف اولوب، والده‌سندن حضرت عایشه و عبدالرحمن ابنا ابی بکر (رضهم) ك برادریدر. والده‌سی ام رومان بونك پدری عبدالله‌دن صکره حضرت صدیق اکبره وارمشیدی. — (ذوالنون طفیل بن عمرو الازدی الدوسی) که شعرا وفصحای عربدن اولوب، فخر کائنات (صلعم) افندمز مکه‌ده ایکن، نزدلرینه کیده‌رك، قرآن کریمدن بعض آیات کریمه ایشیتمکله اسلامه کلمش؛ وقومی نزدینه عودتله، بونلری دخی دین اسلامه ادخال ایتدکدن صکره، مدینه‌یه هجرت ایتمش؛ واکثر غزواتده وخیبر غزاسنده دخی حاضر بولنمش؛ واذن نبوی ایله ذی الکفین صنمی احراق ایتمشیدی. کندیسی حضرت صدیق (رضه) ك زمان خلافتنده یمامه محاربه‌سنده واوغلی عمرو خلافت حضرت فاروقیده یرموك غزاسنده شهید اولمشلردر. — (طفیل بن مالك بن خنساء الانصاری الخزرجی) که بدر غزاسنده حاضر بولنوب، احد غزاسنده اون اوچ یاره آلمش؛ وخندق غزاسنده شهید اولمشدر. — (طفیل بن مالك) که مدینه‌لی اولوب، حضرت رسول الله (صلعم) افندمزك طواف کعبه ایتملری حقنده بر روایتك صاحبیدر. — (طفیل بن النعمان الانصاری الخزرجی السلمی) که عقبه وبدر غزالرنده حاضر بولنوب، خندق غزاسنده شهید اولمشدر.

طفیل { بیت مقدس قربنده (وادی موسی) ده برقلعه اولدیغی «معجم البلدان» ده

Digitized by Google

مسطور اولوب، دیکر بعض کتابلرده دخی (طفیله) اسمیله اورالرده ٦٠٠ خانه‌لی بر قصبه بولندیغی کورلمشدر. ایکیسی بر اولسه کرکدر.

طفیلی { ایران شعراسندن ایکی ذاتك اسمیدر : بری (امیر حسینی جلایر) سلطان حسین بایقرانك رجالندن اولوب، متواضع وخوشطبع بر آدم ایدی. شو قطعه اونکدر.

سرو قدت جلوه‌کرد قدر صنوبر شکست
لعل لبت خنده زد قیمت شکر شکست
هندوی دربان او چوب سیاست بقهر
از کف خاقان کرفت برسر قیصر شکست

— دیکری (حصاری) نسبتیله معروف اولوب، شو بیت اونکدر :

چسان پنهان شبی درکوی آن آتش فکن باشم
که برق آه روشن میکند جایی که من باشم

طفیه { (بنت وهب) صحابیاتدن اولوب، ابو موسی الاشعری حضرتلرینك والده‌سیدر. مکهٔ مکرمه‌ده اسلامه کلوب، معیت حضرت نبویده مدینه‌یه هجرت ایتمشیدی.

طلایع { (الملك الصالح ابو الغارات — بن زریك) خلفاء فاطمیه زماننده وزارت نامیله خطهٔ مصریه‌یی اداره ایدنلردن اولوب، ٤٩٥ تاریخنده طوغمش؛ وصعید مصرده والی ایکن، اهل مصر طرفندن عباس ایله اوغلی نصره قارشی دعوت اولنمغله، قاهره‌یه کله‌رك، ٥٤٩ ده وزارتی ضبط ایتمش؛ وخلیفه فائزك زماننده کمال عدل و حقانیتله رؤیت امور ایدوب، خلفی عاضده قیزینی دخی تزویج ایتمش ایسه‌ده، مشارالیه کندیسنك جاه و شهرتنه حسد ایدوب، ٥٥٦ تاریخنده قتل ایتدیرمشدر. صاحب ترجمه ادیب وشاعر برذات اولوب، ایکی جلددن مرکب دیوان اشعاری واردر. شو بر ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر :

كم ذا يرينا الدهر من احداثه
عبراً و فينا الصد والاغراض
تنسى الممات وليس يجرى ذكره
فينا فتذكرنا به الامراض

طلبیره { اندلسده تاجه نهری اوزرنده طلیطله اعمالندن بیوك بر قصبه اولدیغی جغرافیون عرب آثارنده مسطور اولوب، الیوم اسپانیوللرك (تالاوره دلارینه) دیدکاری قصبه اوله‌جغنده شبهه یوقدر. [بو اسمه مراجعت بیوریله.]

طلحه { (بن عبدالله بن عثمان بن عمرو بن کعب بن سعد بن تیم بن مرة القرشی التیمی) قدمای صحابه‌دن و عشرهٔ مبشره‌دن اولوب، نسبی عمروده یعنی اوچنجی بطنده حضرت ابا بکر صدیق (رضه) نسبیله ومره‌ده یعنی یدنجی بطنده نسب عالئ حضرت نبوی ایله برلشیر. والده‌سی (صعبه بنت عبدالله بن مالك الحضرمیه) ایدی کنیه‌سی ابو محمد اولوب، (طلحة الخیر) و (طلحة الفیاض) دینمکله دخی متعارفدر. الك اول اسلامه کلنلردن اولوب، حضرت ابا بکر صدیق (رضه) دلالتیله داخل دائرهٔ اسلام اولمش؛ وبوندن طولایی کفار قریشدن نوفل بن خویلد بن العدویه و بر روایتده حضرت طلحه‌نك برادری عثمان بن عبدالله کندیسنی حضرت صدیقله برابر بر ایپه باغلایه‌رق، اذا وجفا ایتمش، ونماز قیلمه‌لرینه مانع اولمش ایدی. مکه‌ده ایکن جانب نبویدن حضرت زبیر (رضه) ایله وبعد الهجره مدینهٔ منوره‌ده ابو ایوب انصاری (رضه) ایله مواخاتی اجرا بیورلمشیدی. بدر غزاسی اثناسنده جانب رسالتپناهیدن لاجل التجسس شامه اعزام بیورلمش اولدیغندن، بو غزاده حاضر بولنمامش ایسه‌ده، احد غزاسیله غزوات سائره‌نك جمله‌سنده حاضر بولنمشدر. احد محاربه‌سنده پك چوق بلیه‌یه دوچار اولوب، حضرت نبی ذی شان (صلعم) افندمزی قورتارمق ایچون کندینی تهلکه‌یه قویمش؛ و رسالتپناه افندمزی آرقه‌سنه آله‌رق صخره‌یه چیقارمش ایدی. فخر کائنات (صلعم) افندمزك «طلحه ایله زبیر جنتده بنم قومشولرمدر» بیورمش اولدقلری حضرت علی المرتضی (رضه) دن مرویدر. حقنده دیکر بعض احادیث شریفه دخی صادر اولمشدر. حضرت عمر (رضه)ك وفاتنده خلفلرینی انتخاب ایچون تعیین بیلدیکی اصحاب شوراندندر. حضرت علی (رضه)ك زمان خلافتنده حضرت زبیر (رضه) ایله برابر حضرت عثمان (رضه)ك دمنی طلبه قالقیشان حضرت عایشه (رضها)یه تابع اولوب، ٣٦ سال هجریسنده حضرت مرتضی (رضه)، قارشی مشهور جمل محاربه‌سنده بولنمش؛

Digitized by Google

وجانب مرتضویدن كندیسنه فخر كائنات (صلعم) افندمزك بر مبارك سوزی اخطار اولنجه ، حربدن كف یدله، بر طرفه چكلمش اولدیغی حالده ، كندو- یلری طرفنده بولنان مروان بن حكم جانبندن آتیلان بر اوقك دیزینه اصابت ایتمسیله ، متأثراً وشهیداً ارتحال ایتمشدر. حضرت علی (رضه) جناب طلحهنك شهادتنی خبر آلنجه، فوق العاده كدر ایدوب، یانه كیتمش؛ وآغلایهرق مبارك الیله طوپراغی یوزندن سیلهرك، جنازهسی نمازینی بالذات قیلمشدر. مروان بن حكم بو خیانتی ایتدكدن صكره، بوكوندن اعتباراً انتقام ایستمم دیمش، و بعده ابان بن عثمانه دونوب ، پدركك قاتللرندن برینی اولدیردم ، دیمش اولدیغی مرویدر .

طلحه { آنف الترجمهدن بشقه صحابهدن بر وجه زیر بر قاچ ذاتك اسمیدر : (طلحة الانصاری) كه برحدیث شریفك راویسی اولوب، اوغلی محمد كندیسندن روایت ایتمشدر. — (طلحه بن البراء الانصاری) كه فخر الرسل (صلعم) افندمزك مدینهیی تشریفلرنده، شاب اولدیغی حالده، استقبال حضرت نبویه چیقهرق، مبارك اللرینی اوپر وبكا هر نه ایسترسهكز امر ایدكز امریكزی اجرایه حاضرم دیر ایمش. خستهلغنده جانب نبویدن زیارت بیورلهرق، وفات ایدهجكی آكلاشلمله، جنازه- سنه چاغرلمرینی تنبیه بیورمشلرسهده، طلحه كیجه وقتی وفات ایدوب، حضرت رسول الله (صلعم) افندمزه زحمت اولماسی ایچون، خبر ویرلمكسزین دفنی وصیت ایتمش؛ وایرتسی كون فخر كائنات افندمز خبر آلنجه، اصحابدن برقاچ ذاتی بالاستصحاب مزارینه كیدهرك، جنازه نمازینی تكرار بیورمشلردر . — (طلحه بن ابی صدرد الاسلمی) كه بر حدیث شریفك راویسی اولوب ، صحبتی مختلف فیهدر . — (طلحه الزرق الانصاری) كه اصحاب شجرهدن اولوب، اوغلی عبید كندیسندن روایت ایتمشدر . — (طلحه بن زید الانصاری) كه ظنهكوره خارجه بن زیدك برادریدر. — (طلحه بن سعید الجهنی) . — (طلحه بن عبیدالله بن مسافع القرشی التیمی) كه بعض مفسرین بونك اسمیله پدرینك اسمنه وتیمی اولدیغنه باقهرق ، عشرهٔ مبشرهدن اولان حضرت طلحه اولدیغنه ذاهب اولمشلردر. —(طلحه بن عتبة الانصاری الاوسی) كه احد غزاسنده حاضر بولنوب، یمامه وقعهسنده شهید اولمشدر. —(طلحه بن عمرو النضری) كه حرب بن ابی الاسود كندیسندن روایت ایتمشدر. — (طلحه بن مالك الخزاعی) كه آزادلیسی ام الجریر كندیسندن روایت ایتمشدر . — (طلحه بن معاویه بن جاهمة السلمی) كه رعایت والده حقنده بر حدیث شریفك ناقلیدر.— حنین وقعهسنده شهید اولان صحابه میاننده دخی بر طلحه مذكوردر .

طلحه { [«موفق بالله» مادهسنه مراجعت بیورلهر .]

طلحه { خلافت عباسیه زماننده خراسانده حكومت سورن بنی طاهر ملوكنك ایكنجیسی اولوب، دولت مذكورهنك مؤسسی اولان طاهر ذو الیمینینك اوغلیدر. ٢٠٧ تاریخنده، پدرینك وفاتی اوزرینه ، مأمون خلیفهنك منشوریله حاكم خراسان اولوب، سیستانده خروج ایدن حمزه ایله بر خیلی وقت اوغراشهرق، سیستانی استخلاص ایتدكدن صكره، ٢١٣ ده وفات ایتمش ؛ و برادری عبدالله خلفی اولمشدر . اوغلی علی ینه او سنه نیشاپورده ظهور ایتمش اولان شورشی باصدرمغه چالیشیركن مقتول اولمشدی .

طلق { صحابهدن ایكی ذاتك اسمیدر: (طلق بن علی بن طلق الربعی الحنفی السحیمی) كه اهل یمامهدن اولوب ، قومی طرفندن مبعوثاً نزد حضرت نبویه كلهرك، اسلامله مشرف اولمش؛ وقومی نزدینه عودتله ، بر جامع شریف یاپدیروب ، قومنی دخی اسلامه كتیرمش ایدی . اوغلی قیس كندیسندن روایت ایتمشدر.— (طلق بن یزید یاخود یزید بن طلق) كه بر حدیث شریفك راویسیدر .

طَلَمَنكه { اندلسده بر شهر اولوب، محمد بن عبدالرحمن بن الحكم الاموی طرفندن فتح اولندیغنی، ومشاهیر علمادن بر چوق ذواتك منشئی بولندیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور. (سالامانقه) نك معربی اولوب، اكثر كتبده (سلمنكه) صورتنده مضبوطدر.

طَلَمویه { اسكندریه ایله برقه آرهسنده بر كوچك قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

Digitized by Google

طلوعی { اونجی قرن هجری شعراسندن وطریق قضا سالکیننّدن اولوب ، شو بیت اونکدر :

ای طلوعی گرچه کیم صافی دلز دریا کبی
لیک عشق پاکدن عالمده صانمه خالیوز

طلیاطه { اندلسده قرطبه قربنده استجه اعمالندن بر ناحیه اولوب ، بعض مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولندیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور .

طلیب { صحابه‌دن بر وجه زیر اوچ ذاتك اسمیدر : (طلیب بن ازهر بن عبد عوف بن عبد بن الحارث بن زهره بن کلاب بن مرة القرشی الزهری) که اك اول اسلامه کلنلردن اولوب ، برادری مطلب ایله برابر حبشه هجرت ، واوراده وفات ایتمشلردر . — (طلیب بن عرقه بن عبدالله بن ناشب) که اوغلی کلیب کندیسندن روایت ایتمشدر . — (ابو عدس طلیب بن عمیر بن وهب بن عبد بن قصی بن کلاب بن مرة القرشی العبدی) که والده‌سی عمهٔ رسالتپناهی (اروی بنت عبدالمطلب) اولوب ، اك اول اسلامه کلنلردن وحبشه هجرت ایدنلردندر . بدر غزاسنده حاضر بولنمش ؛ واجنادین وبر روایتده یرموك غزاسنده شهید اولمشدر . ذریتی قالمامشدر .

طُلَیحه { (بن خویلد بن نوفل الاسدی الفقعسی) صحابه‌دن وشجعان عربدن اولوب ، هجرتك ۹ نجی سالنده بنی اسد وفدیله نزد حضرت نبوی‌یه کله‌رك ، مملکتنه عودتنده ادعای نبوت ایتمکله ، جانب رسالتپناهیدن قارشیسنه ضرار بن الازور الاسدی ارسال بیورلمش ؛ وارتحال حضرت نبویده دائرهٔ نفوذی توسع ایدوب ، اسد وغطفان قبیله‌لری کندیسنه تابع اولدیغندن ، جانب حضرت صدیق اکبردن خالد بن الولید حضرتلری مقابله‌یه مأمور اولوب ، بودفعه مغلوب اولمغله ، شامه قاچوب ، بنی جفنه‌یه التجا ایتمش ؛ وحضرت عمر (رضه) زماننده اسلامه گلوب ، قادسیه غزاسنده بیوك فیرتی گورلمش ، وبر قاچ یاره آلمش ایدی .

طُلَیطله { اسپانیه‌ده واقع (تولده) شهرینك عند العرب مستعمل اسمیدر .
[« تولده » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

طلیق { (بن سفیان بن امیة القرشی الاموی) صحابه‌دن و مؤلفة قلوبدن اولوب ، اوغلی حکیم دخی صحبته نائل اولمشدر .

طَمام { حضرموت قربنده یوکسك بر طاغك آلتنده بر قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور .

طَمَستان { فارسده برقصبه اولدیغنی « معجم البلدان » ده مذکوردر .

طمشوار { (Temesvar) مجارستانك قسم جنوبیسنده و پشته‌نك ۲۵۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده سنجاق مرکزی بر شهر اولوب ، ۳۹۸۸۰ اهالیسی واردر . (تیسه) نهرینه تابع (بغا) چایی اوزرنده وبطاقلقلی بر اووه‌نك ایچنده واقع اولوب ، پاموق واییك منسوجاتیله کاغد ، زیتون یاغی ، شراب و سائره فابریقه‌لری ودباغخانه‌لریله کلیتلی ژامبون تجارتی واردر . اطرافنده باغلریله طوت آغاجلری و هوایی تصفیه‌یه مخصوص اشجاری پك چوقدر . بطاقلقلری قوروردیله‌رق ، اووه گوشکلر و صیفیه‌لرله طولمش ؛ و هواسی تصحیح اولنمشدر . ۹۵۹ تاریخ هجریسنده قانونی سلطان سلیمان خان جانبندن فتح اولنه‌رق ، ایکیوز سنه‌یه قریب مدت دولت عثمانیه‌نك تحت تابعیتنده بولنمشدر .

طَمیس { طبرستانده ساریه‌دن ۱۶ فرسخلق مسافه‌ده و طبرستانك جرجان وخراسان جهتنده‌کی حدودنده وساحل بحرده برقصبه اولوب ، طاغدن دکیزه قدر متین بر سدی اولدیغی جغرافیون اسلام آثارنده مسطوردر . بو قصبه ۳۰ تاریخ هجریسنده سعید بن العاصی طرفندن فتح اولنمشدر . بعض مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولنمشدر .

طَنجه { مغرب اقصاده یعنی مراکش دولتنده وسبته بوغازینك غرب جنوبی ساحلنده وجزیرة الخضرانك قارشیسنده اوله‌رق فاسك ۱۸۸ ومراکشك ۵۳۰ کیلومتره شمال غربیسنده برشهر و اسکله اولوب ، ۲۰۰۰۰ قدر اهالیسی ، بورتکیزلیلر طرفندن قالمه بر سوریله برقلعه‌سی ، بری بیوك و مصنع اولمق اوزره ۶ جامع شریفی ، ایشلك تجارتی و اطرافنده باغچه‌لریله صیفیه‌لری واردر . مراکشده یالکز بوشهرده آوروپالیلرك اقامتنه مساعده اولنمغله ، انکلتره و فرانسه و اسپانیه سفیرلری

Digitized by Google

و دول سائره قونسلوسلری بوشهرده اقامت ایدر؛ وبرخیلی آوروپالی تجار دخی بولنوب، آوروپالیلره مخصوص بر محله‌سی واردر. اهالیسندن ٦٠٠٠ قدری‌ده یهودی اولوب، اسپانیه‌دن اخراج اولندقلرنده اورایه کیتمشلردر. ادخالاتی سنوی ١٢ ملیون واخراجاتی درت بش ملیون فرانق راده‌لرنده اولوب، تجارتنك نصفی انكلتره دولتیله اجرا اولنور. طنجه پك اسكی بر شهر اولوب، فنیكه‌لیلر طرفندن ضبط واسكان اولنمش، وبعده رومالیلرك و صكره روملرك واسپانیه‌ده‌كی غوتلرك ضبطنه كچوب، نهایت عقبه و موسی بن نصیر طرفندن ممالك اسلامیه‌یه الحاق اولنمش؛ واهل اسلامك اندلسدن خروجندن صكره پورتكیزلیلر دفعاتله مهاجمه ایده‌رك، مغلوب اولدقدن صكره، ١٤٧١ تاریخ میلادیسنده ضبط ایتمشلر ایله، ١٦٦٢ تاریخنه‌دك بونلرك النده قالمش؛ و تاریخ مذكورده جهاز اوله‌رق انكلتره قرالنه ویرله‌رك، انكلیزلر ریختم و لیمانه التی ملیون فرانق صرف ایتدكاری حالده، ١٦٨٤ ده قلعه‌یی تخلیه ایله اهل اسلامه تسلیم ایتمكه مجبور اولدقلرنده، مذكور ریختمی هدم ایتمشلردر. اخیراً بر ریختم یاپلمش؛ وباشلیجه جاده‌لری الكتریقله تنویر ایدلمشدر. رومالیلردن قالمه براسكی صویولی واردر. حفریات اجراسنده بعض آثار عتیقه چیقار. خارجاً منظره‌سی پك كوزل ایسه‌ده، داخلاً بر حسن ولطافتی یوقدر. اهمیت موقعیه‌سی پك زیاده اولدیغندن، ایلریده ترقی ایتمسی مأمولدر.

طَنزه { جزیرة ابن عمر قربنده برقصبه اولوب، بعض مشاهیر علمانك مسقط رأسیدر. (طنزی) لقبیله معروف علما و مشاهیرك بعضیسی ده بغدادك (طنز) محله‌سندندر.

طنطرانی { (معین الدین ابو نصر احمد بن عبدالرزاق) مشاهیر علما و شعرادن اولوب، خواجه نظام الملك زماننده بغداد ده نظامیه مدرسهٔ مشهوره‌سی مدرسلرندن بولنمش؛ وبر چوق آثار وتألیفاته برخیلی اشعار و «قصیدهٔ طنطرانیه» عنوانیله ذوقافیتین بر قصیدهٔ مشهوره براقمشدر، كه مطلعی شودر:

یا خلی لبال قد بلبلت با لبلبال بال
بالنوی زلزلتنی والعقل فی الزلزال زال

طَنطه { مصر اسفلده قاهره‌نك ٩٨ كیلومتره شمال غربیسنده ونیلك برقاچ قولنك محل تفرقنده اوله‌رق پك منبت براووه ایچنده وایكی دمیر یول خطنك محل تقاطعنده غربیه مدیریتك وجعفریه قضاسنك مركزی برشهر اولوب، ٣٣٧٥٠ اهالیسی، سید احمد بدوی حضرتلرینك تربه‌سیله یاننده بربیوك جامع شریفی، طلبه‌سی بش بیكه بالغ اولان «احمدیه» اسمیله بیوك ومشهور برمدرسه‌سی، زوار وتجاردن برقاچ یوز بیك كشی جمع اولنان سنوی اوچ پازاری وپك ایشلك تجارتی واردر. سیر سفائنه صالح اولان نیل قوللرینك كثرتیله دمیر یوللری واسكندریه ایله دمیاط و قاهره آره‌سنده بولنمسی اهمیت تجاریه‌سنی تزیید ایتمكله، خطهٔ مصریه‌نك اوچنجی شهری اولمه‌ده دمیاطه رقابت ایدیور. مذكور جامع شریف وتربه ومدرسه‌دن بشقه شهرك بركونه ابنیهٔ عالیه‌سی وزینتی یوقدر.

طَنوبَره { اندلسده (قرمونه) مضافاتندن بر قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

طَواس { آیدین ولایتنك دكزلی سنجاغنده ودكزلینك ٢٠ كیلومتره جنوبنده اوله‌رق خوتاس طاغنك بر قولی اتكنده و بیوك مندرسه تابع آق‌چایك ساحل یسارندن ٢ كیلومتره‌لك مسافه‌ده واقع قضا مركزی برقصبه اولوب، یالكز ٤٠٠ ی روم وقصوری كاملاً مسلم و ترك اولمق اوزره، ١٠١٣٢ اهالیسی، برشدیه وایكی ابتدائیه مكتبی، ٤ جامع شریفی، ٦ مسجدی، برمدرسه‌سی، ١٠٥ دكان ومغازه‌سی، ٢ خانی، برحمامی وهر صالی وجمعه كونی قوریلور پازاری واردر. هواسی معتدل وپك صاغلام اولوب، آنجق یازین صویی قیتدر. قصبه‌ده طیانیقلی بر نوع بز اعمال اولنور. اطرافی پك منبت اولوب، باغلری دخی چوقدر. مركز لوایه برشوسه ایله مربوطدر. پك اسكی برقصبه اولوب، اسم قدیمی (تابا) اولدیغی مظنوندر. — طواس قضاسی شمالاً كوی سرای و نفس دكزلی، شرقاً غربی قره آغاج قضالریله، جنوباً منتشا، غرباً دخی آیدین سنجاقلریله محاط اولوب، ٧٨ قریه‌دن مركب اولدیغی حالده، مساحهٔ سطحیه‌سی ٢٦٢٩ مربع كیلو متره واهالیسی ٥٢٧٧٦ كشیدن عبارتدر. اهالیسی

Digitized by Google

مركزده بولنان ٤٠٠ رومدن بشقه كافهٔ مسلم اولوب، اراضیسنك نصفندن زیادهسی طاغلق وطاشلق یعنی اراضیٔ خالیهدن ، ٤٠٠ مربع كیلومترهلكی اورماندن، ٢٠٠ كیلومترهلكیده مرعادن عبارتدر. اراضی عمومیت اوزره طاغلق ومرتفع اولوب، كاملاً مذكور آق‌چای حوضهسی داخلندهدر. نهر مذكورك مجراسی اطرافنده برطاقم اوهلر ودوز وادیلر حاصل اولوب، اك منبت یرلری اورالرهدر. باشلیجه محصولاتی ذخایر متنوعه ایله كیتلی اوزومدن عبارتدر. حیوانات اهلیهسی دخی چوق اولوب، بونلرك سنوی تولداتی ٤٥٠ ١١٩ رادهلرندهدر. معمولات صناعیهسی بزدن عبارتدر. هواسی پك صاغلامدر.

طُوانه { مصیصه قربنده یعنی آطنه جهتنده برقصبه اولوب، ملوك امویه زماننده دفعاتله محاصره، ومأمون خلیفه طرفندن ضبط وتحكیم اولندیغی كتب عربیهده وحتی یزید بن معاویه ایله قسطنطینیه‌نك محاصرهسنه كوندرلمش اولان مسلمه بن عبد الملك بعض اشعارنده مذكوردر. باطلیموسك جغرافیهسنده دخی مسطور بولندیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور. شمدیكی حالده اورالرده بو اسمله برمعموره بیلنمدیكندن، بوده مصیصه كبی خراب اولسه كركدر.

طَواویس { ماوراء النهرده بخارا ایله سمرقند آرهسنده باغ وباغچهلری چوق بر قصبه ایله بر ناحیه اولدیغنی «معجم البلدان» ده مذكوردر.

طوائف الملوك { بیوك اسكندرك وفاتنده بوجهانگیرك فتح ایتدیكی ممالكی بینلرنده تقسیم ایدن سردارلرینك تشكیل وتأسیس ایتدكلری دولتلر حكمدارانه و بونلرك زماننده ظهور ایدن اشكانیان ملوكنه ویریلن اسمدر. بونلر ساسانیانك ظهورینه و روماليلرك آسیادهكی فتوحاتنه‌دك ٣٠٠ سنه قدر حكم سورمشلردر. اندلسده ملوك امویه‌نك انقراضنده ظهور ایدن دول صغیرهیه وسائر بویله بربیوك دولتك انقاضندن تأسیس اولنان متفرق وكوچك دولتلره دخی بعضاً بو اسم ویریلیر. [بهرینك اسم مخصوصنه مراجعت بیوریله.]

طوبجی باشی { وطوبجی باشی زاده [«قره محمد پاشا» و «محمود پاشا» مادهلرینه مراجعت بیوریله.»

طوبخانه { استانبولده غلطه ایله فندقلی وجهانگیر آرهسنده بربیوك محله اولوب، دولت طوبخانه‌سنك اطرافنده بولنمغله، بو اسمله تسمیه اولنمشدر.

طوبخانه‌لی { مشاهیر خطاطیندن ایكی كشینك لقبیدر :

برنجیسی (یازیجی محمد امین بن ولی الدین) دار السعاده آغالری كاتبی ایدی. باب عالی قارشیسندهكی حاجی بشیر اغا جامعنده بعض یازیلری واردر. محمود پاشا تربه‌سی جوارنده مدفوندر.

— ایكنجیسی (محمود افندی) محمد امامدن ثلث و نسخی ودرویش عبدیدن خط تعلیق اوكرنوب، اندرون همایونه داخل اولمشیدی. شیخك خطنه تقلیداً بر مصحف شریف یازوب، تقدیم ایتدكده، (كاتب السر سلطانی) عنوانه نائل اولمشیدی. بو مصحف شریف آیا صوفیه كتبخانه‌سنده محفوظدر. ١٠٧٠ ده وفات ایتمشدر.

طوپال عثمان پاشا زاده { [«احمد پاشا (راتب —)» مادهسنه مراجعت بیوریله.]

طوپال محمد پاشا { [«محمد پاشا (طوپال —)» مادهسنه مراجعت.]

طوپراق قلعه { ارضروم ولایتنك بایزید سنجاقنده آلشكرد قضاسنك مركزی بر قصبه اولوب، بایزیدك ١٢٦ كیلو متره غرب شمالیسنده و ارضرومك ١٣٧ كیلومتره شرقنده، قوزه طاغنك اتكنده ومراد صوینه تابع برچایك اوزرنده اولهرق روسیه حدودندن ١١ كیلو مترهلك مسافهده واقعدر. طربزوندن ایرانه كیدن بیوك كاروان بولندهكی (ملا سلیمان) خانته بر شوسه ایله مربوطدر. اهالیسی ٣٠٠٠ كشی رادهلرندهدر.

— آطنه ولایتنك جبل بركت سنجاغنده واقع عثمانیه قضاسنده دخی بو اسمله برقصبه‌جق واردر.

طَود { جبل سراتك نام دیكری اولدیغنی وصعید مصرده دخی بو اسمله صلاح الدین ایوبی زماننده امیر درباس كردی الاحول طرفندن تأسیس ایدلمش باغچهلری چوق بر كوچك قصبه بولندیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

طور { بو كلمه لسان نبطیده طاغ معناسنی افاده ایدوب، عربیده دخی بو معنا

Digitized by Google

ایله مستعمل اولدیغندن، یالکز ودیکر اسملره اضافتله برطاقم طاغلره علم اولمشدر . اك مشهوری (طور. سینا) در،که سینا شبه جزیره‌سنده واقع اولوب، تعریفی « سینا » ماده‌سنده کچمشدر. — فلسطینده طبریه‌قربنده دخی بو اسمله برطاغ بولنوب، اوزرنده ملوك ایوبیه‌دن ملك معظم عیسی بن الملك العادل ابی بکر بر قلعه بناء، وبعده فرنکلرك تقربنده ٦١٥ ده تخریب ایلمشیدی. — نابلس قربنده دخی بو اسمله برطاغ بولنوب، حضرت ابراهیم (عم) حضرت اسماعیل (عم)ی ذبح ایچون اورایه چیقمش اولدیغی مرویدر. — (طور زیتا) دخی جزیره‌ده رأس عین قربنده خابور کوپریسی یاننده واقع اولوب ، بعض مراقد و مقامات بولنمغله زیارت اولنور. — (طورعابدین) دخی نصیبین قربنده جبل جودی‌یه متصل بر طاغك اتکنده برقصبه ایدی.

طوراق محمد پاشا [« محمد پاشا (طوراق —) » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

طوربه‌لی آیدین ولایتنك ازمیر سنجاق و قضاسنده تریانده ایله برابر بر ناحیه اولوب، ٤٠ قریه‌دن مرکبدر. [« کوینك » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

طورسون زاده (عبدالله فیضی افندی) مشاهیر خطاطین وعلماءدن اولوب ، تیمورجی قولی یوسف افندیدن نسخ ورقعه خطلرینی وتعلیق وجلی خطلرینی‌ده دیکرلرندن تمشق ایلمش؛ و١٠١٩ ده وفات ایتمشدر. برعروض رساله‌سیله بر معجزات رساله‌سی و « قلمیه » عنوانیله برمقاله‌سیله ملاجامینك کافیه شرحنه ناتمام برحاشیه‌سی واردر.

طورسون فقیه مؤسس دولت سلطان عثمان خان غازی دوری مشاهیر علماسندن اولوب ، اده‌بالینك دامادی وشاکردی ایدی. تفسیر وحدیث وفقهی مشار الیهدن تدرس ایدوب، اونك وفاتنده امور فتوی و تدریس کندیسنه احاله اولنمشدی. عالم وزاهد و مستجاب الدعوه برذات ایدی .

طورطوم [« تورتوم » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

طورعلی (علاء الدین — بك) قره‌قویونلی امارتنك مؤسسی اولوب، آرغون خان زماننده ترکستاندن بوطرفه هجرتله ، عشیرتیله برابر دیاربکر جهتنده یرلشمشدی. عشیرت رئیس وامیری حالنده اولوب، احفادندن قره‌عثمان تیمورلنکه تبعیت ایتمکله، اوسایه‌ده توسیع ممالك ایتمش؛ وبونك توروني اوزون حسن امارتی دولته تحویل ایلمشدر .

طورغودلی (ونام دیکرله قصبه) آیدین ولایتنك صاروخان سنجاقنده وسنجاغك جنوب غربی کوشه‌سنده بر قضا اولوب، شمال غربی جهتندن مغنیسا، شمالاً آق‌حصار، شرقاً صالحلی قضالریله، جنوباً وجنوب غربی جهتندن دخی ازمیر سنجاغیله محدوددر. ایلیجه وطاغ مرمره ناحیه‌لریله برابر ٣٣ قریه‌دن مرکب اولوب ، ٤١٧٣٢ اهالیسی واردر ، که بونلرك ٣٦٩٠٠ ی مسلم، ٣٢٣٢ سی روم ، ١٠٠٠ ی ارمنی و ٦٠٠ ی یهودیدر. مرکزی (قصبه) در . مساحهٔ سطحیه‌سی ٨٧٤ مربع کیلومتره اولوب ، ٥٠٠ کیلومتره‌لکی طاغلق وطاشلق اوله‌رق اراضیٔ خالیه‌دن ، ٢٨٠ کیلومتره‌لکی اورمان، و٢٠ کیلومتره‌لکی‌ده مرعادن عبارتدر. قسم جنوبیسی بوزطاغنك اتکلرندن عبارت اولوب، عارضه‌لی، و قسم شمالیسی (کدیز) ایرماغی مجراسنك ایکی جهتنده ممتد اووه‌لردن عبارتدر. نهر مذکوره قضا داخلنده بر ایکی چای منصب اولوب ، بونلرك بری مرکز قضادن کچر. ازمیردن مغنیسایه واورادن الاشهره کیدن دمیر یول خطی بو قضانك قسم شمالیسنی شق ایدر. طوپراغی پك منبت اولوب، باشلیجه محصولاتی ذخایر متنوعه ایله پاموق، اوزوم، توتون، میوه وسبزه‌دن عبارتدر . حیوانات اهلیه‌سی پك آز اولوب، یالکز هندیلری چوق و مشهوردر. قاؤنلری‌ده پك مقبولدر. صنایع‌لاشی حکمنده‌اولوب، زراعت‌دخی اهمال‌اولنه‌رق، اهالینك برنجی مشغولیتی تجارتدر. داخل قضاده ٥٦ مکتب موجود اولوب، ١٣٢١ شاکرد دوام ایدر.

طورله روسیه‌ده‌کی دنیستر نهرینك اسم ترکیسیدر . [« دنیستر » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

طوزکولی قونیه ولایتنك شمال شرق قسمنده واسع برکول اولوب،

Digitized by Google

قسم اعظمی قونیه سنجاغنك اسكیشان قضاسنده ومنتهای جنوبیسی نیكده سنجاغنك آقسرای قضاسنده بولنیور. محیط دائره‌سی قیشین ٣٥ ساعت اوزونلغنده اولدیغی حالده، درینلكی آنجق ٦٠ و نهایت ٧٠ سانتمتره‌در. صوبی پك طوزلی اولوب، یازین تبخر ایتمكله، كول قورویوب، بش آلتی سانتمتره قالینلغنده برطوز طبقه‌سی قالیر، كه بو طوزدن سنوی ٢٠ ملیون كیلوقدر چیقاریلوب، قونیه وآنقره ولایتلرنده صرف اولنور. كولك ایچنده ٦ آطه بولنوب، برینك اوزرنده بر كوی خرابه‌سیله طاتلی صوبی حاوی بر قویو واردر. ساحل شرقیسی قربنده (قوچحصار) قصبه‌سی بولنمغله، بوكوله قوچحصار كولی نامی دخی ویریلیر.

طوزله { قبریس جزیره‌سنك شرق جنوبی ساحلنده بر قصبه واسكله اولوب، لفقوشه‌نك اسكله‌سیدر. جزیرهٔ مذكوره‌نك الك ایشلك اسكله‌سی اولوب، پوسته واپورلری اورایه یناشیر. جوارنده بیوك مملحه‌لری واردر.

طوزله { بوسنه‌نك شمال شرقی قسمنده بوسنه نهرینه تابع (اسپراچه) چاینه دوكیلن (بالته) دره‌سی اوزرنده (بالا) و (زیر) صفتلریله بربرندن آیریلور ایكی قصبه واردر.

طوزله { شهر امانتنه ملحق قرتال قضاسنده و پندك ایله ككبوزه آره‌سنده ساحل بحرده وازمید دمیر یول خطنك موقفندن یاریم ساعتلق مسافه‌ده بیوجك برقریه اولوب، زیتون باغی، توتون، سبزه وسائر محصولاتی واردر.

طوس { خراسانده مشهدك ٢٠ كیلومتره قدر شمال غربیسنده ویرانه‌لری موجود بولنان برشهر قدیم اولوب، قبل الاسلام مشهور بولنمش اولدیغی كبی، اوائل دور اسلامده دخی خراسانك معمور و الك بیوك بلدانندن ایدی. ایرانیلر جمشیدك بنا كرده‌سی اولدیغنی و طوس بن نوذر طرفندن تجدید و اعمار ایدلدیكنی التزام ایدیورلر. مدنیت و معارف اسلامیه‌نك الك پارلاق مراكزندن اولوب، امام غزالی ونصیرالدین كبی حكما وفردوسی كبی شعرا یتیشدیرمشدر. هارون الرشید بوشهرده وفات ایتدیكی كبی، امام علی رضا بن موسی كاظم (رضهما) حضرتلری دخی مأمون خلیفه زماننده طوس جوارنده شهید اولوب، توقان قریه‌سنده دفن اولنمشلردر. قریهٔ مذكوره امام مشارالیهك مدفنی اولمق مناسبتیله كسب اعتبار ایدوب، كیتدكجه بیومكله، طوس اهالیسی دخی اورایه نقل وطن ایده‌رك، مرور زمانله بو قریه (مشهد) نامیله بیوك بر شهر حالنی آلمش؛ وطوس خراب اولمشدر.

طوس { (بن نوذر) ایران قدیم قهرمانلرندن اولوب، پدری پیشدادیان حكمدا- راندن بولنمش اولدیغی حالده، كندیسی كیكاوس زماننده رستم زال وكودرز وسائر قهرمانلرله تورانه وافراسیابه قارشی طول مدت محاربه ایده‌رك، بو محاربه‌لرك برنده عموم ایران عسكرینك باش قوماندانی اولمشیدی. بعده كیخسروه قارشی كلمكله، بینلرنده محاربه وقوع بولوب، اردبیلده مقتول اولمشدر. بونك احوالی شهنامه‌ده خرافاتله ممزوج اوله‌رق محكی بولنان روایات جمله‌سندندر. آنف البیان (طوس) شهرینك بونك بنا ویا تعمیر كرده‌سی اولدیغی مظنوندر.

طوسقانه { (Toscane) ایتالیانك غرب جهتنده بر بیوك خطه اولوب، ٤٢° ٢٠′ ایله ٤٤° ١٤′ عرض شمالی و ٧° ٥٦′ ایله ٩° ٥٨′ طول شرقی آره‌لرنده وآپنین سلسلهٔ جبالندن قورسیقه جزیره‌سی قارشیسنده‌كی ساحله قدر ممتد اولور. شمالاً امیلیا، شرقاً مارشه واومبریا، جنوباً لاتیوم خطه‌لریله، غرباً دخی تیرنیان دكیزیله وجنوه كورفزیله محاط ومحدوددر. شمالدن جنوبه بویی تقریباً ٢٠٠ واكی ١٦٠ كیلومتره‌در. اهالیسی ٢١٤٠٠٠٠ كشیدر. مركزی (فلورانسه) شهری اولوب، پیزه، آرچیو، سیانه ولیوورنه دخی باشلیجه شهرلرندندر. شرق شمالی قسمنده آپنین سلسلهٔ جبالی ممتد اولوب، سائر طرفلری آز عارضه‌لیدر. جبال مذكوره‌دن نبعانله بوخطه‌نك ساحلنه اینن ویا جنوبه طوغری آقه‌رق لاتیوم خطه‌سنه كیرن انهارك باشلیجه‌لری: اومبرونه، آرنو وتیبردر. برخیلی جد- وللری وكوللری دخی واردر. سواحلنك قسم وسطیسی (مارمه) اسمیله بطاقلق بر یردر. هواسی مختلف ایسه‌ده، عمومیت اوزره ملایم ولطیفدر. طوپراغی پك منبت اولوب، زراعت دخی فنه تطبیقا اجرا اولندیغندن، خیلی ذخایر، میوه، سبزه وغایتله كوزل

Digitized by Google

چیچکلر یتیشیر. بوخطه‌یه بحق ایتالیانك باغچه‌سی دینور. مقبول شرابلرله زیتون یاغی و مقارنه و شهریه کبی اخراجاتی چوقدر. حیواناتی دخی چوق اولوب، علی الخصوص قیونلریله استرلری مشهوردر. جیوه، شاب، زاج، کوکورد، کمور، طوز، کوزل مرمرلر وسائر معدنلری ده واردر. معارف پك ایلری اولوب، فلورانسه وپیزه وسیانه شهرلرنده بر ربیوك دارالفنون ایله متعدد مکاتب عالیه وسائر مکتبلرله برچوق جمعیات علمیه بولنیور. طوسقانه‌نك لسانی ایتالیانجه‌نك اك کوزل و اك فصیحی اولوب، ایتالیانك سائر خطه‌لری اهالیسی طرفندن دخی لسان ادبی وتحریری اتخاذ اولنمشدر. صنایع دخی پك ایلری وتجارت پك ایشلکدر.

طوسقانه خطه‌سی قدیماً (اتروریا) و (طوسقیا) تسمیه اولنوب، اهالئ قدیمه‌سی (اتروسق) یاخود (طوسق) اسمیله معروف پلاسج اقواممندن بر قوم ایدی، که آرناؤدلق طرفندن ایتالیایه کچمش؛ بری طرفنده بولناز پلاسجلر یونانیلره ویردکلری کبی بونلر دخی قومشولری اولان لاتینلره کندی دین واعتقادلرینی قبول ایتدیردکلرندن، یونان و لاتین اساطیری آلههٔ کاذبه‌سنك اسملری پلاسج لسانده‌در. طوسقانه‌ده بولنان بعض خطوط قدیمه‌نك لاتین لسانیله حلی شمدی‌یه قدر ممکن اوله‌مامشدر. پلاسج اقواممندن الی یومناهذا آز چوق حال اصلیلرنده قالمش یالکز آرناؤدلر اولوب، بو طوسقلرك آرناؤدلقده‌کی طوسقه‌لرله اسماً اتحادلری دخی بو قرابتی تأکید ایتدیکندن، خطوط مذکوره‌نك آرناؤد لسانی واسطه‌سیله خلنه چالیشلسه، موفق اولنه‌جغی شبهه‌سزدر. ذاتاً بوکونلرده آرناؤد لسانه آشنا بر آوروپالی کرك بونلری وکرك ینه پلاسج اقواممندن اولان (فریجیا) اهالئ قدیمه‌سنك آناطولیده براقمش اولدقلری برطاقم خطوطلی آرناؤد لسانیله حل ایده‌رك، عادتا شمدیکی آرناؤدجه‌دن فرقسز بر لسانده محرر بولندقلرینی اثبات ایتمشدر.

طوسقانه‌نك احوال قدیمه‌سی «اتروریا» ماده‌سنده ذکر و بیان اولنمشدر. دردنجی قرن میلادیده اتروریا اسمی اونودیلوب، (طوسقیه) اسمیله ایتالیا وبعده روما (دیوسه)سنك برایالتی حکمنه قونمش؛ ولومباردلرك حکومتی زماننده برقاچ دوقه‌لغه تقسیم اولنه‌رق، بونلرك اك بیوکی (اسپولته) دوقه‌لغی بولنمش ایدی. شارلماندن صکره طوسقانه مستقل بر مارکیزلق صورتنه کیروب، بو حکومت ٨٢٨ تاریخ میلادیسندن ١١١٥ تاریخنه‌دك پایدار اولمشدی. اونبجی قرن میلادیده طوسقانه مارکیلرینك رومادہ وپاپالرك انتخاب و تعییننده پك چوق مدخللری اولوردی. طوسقانه‌نك صوك مارکیزه‌سی اولان (ماتیلده) مملکتنك برطاقم یرلرینی واتیقانه هبه ایتمش اولمغله، وفاتنده طوسقانه‌نك قسم جنوبیسی پاپانك ضبطنه کچوب، دیکر قسمنك فلورانسه، پیزه، سیانه کبی بیوك شهرلرندن هر بری آیریجه بر حکومت شکلنی آله‌رق، بونلرك بعضیسی بیوك بر قوت کسب ایتمش؛ وابتدا پیزه حکومتی جمله‌سندن قوتلی بولنمش ایسه‌ده، بعده فلورانسه حکومتی غلبه چالوب، پیزه‌یی ودها بر طاقمنی ضبط ایتمشدی. اون بشنجی قرن میلادی ابتداسنده یالکز فلورانسه، لوقه وسیانه حکومتلری بولنوب، اك قوتلیسی اولان فلورانسه حکومتنده ١٤٢١ تاریخندن اعتباراً (مدیچیس) خاندانی ریاست ایتمکه باشلامشدی. ١٤٩٤ تاریخنده سکزنجی شارل (مدیچیس) خانداننی فلورانسه‌دن اخراج، و پیزه‌یی تفریق ایتمش ایسه‌ده، ١٥٠٩ ده پیزه یکیدن فلورانسه‌یه تابع اولمش، و مدیچیس خاندانی ١٥١٣ ده فلورانسه‌یه عودت ایتمشدی. ١٥٣١ ده طوسقانه شارل کینت طرفندن دوقه‌لغه تحویل اولنه‌رق، آلکساندر مدیچیس دوقه‌لغنه نصب اولنمشدی. ١٥٥٥ ده شارل کینت سیانه‌یی ضبط ایدوب، خلفی ایکنجی فلیب بوشهری مدیچیس خاندانی افرادندن برینه ویرمشیدی. ١٧٣٧ ده مدیچیس خاندانك منقرض اولمسی اوزرینه، طوسقانه بیوك دوقه‌لغی (لورنه) خاندانه ویرلمش؛ وبوخاندانك آوستریا حکومتنه کچمسیله طوسقانه دخی بو دولته التحاق ایتمشدی. ١٧٩٠ ده بو خاندانك بر شعبه‌سنه ویریله‌رك، آیریجه بردولت صورتنه قوندقدن صکره، ١٧٩٦ ده بوناپارت طرفندن ضبط اولنوب، ١٨٠١ ده پارمه دوقه‌لری نسلندن بر پرنسك تحت حکومتنده اوله‌رق، اتروریا قراللغی نامیله برقراللق حالنه قونمش ایسه‌ده، ١٧٠٧ ده فرانسه ایمپراطورلغنه الحاق اولنه‌رق، ٣ ایالته تقسیم اولنمش؛ و ١٨٠٩ ده

Digitized by Google

بوناپارت طوسقانه‌یی بیوك دوقه‌لق نامیله همشیره‌سی (الیزه باچوکی)یه ویرمش ایدی. ١٨١٤ ده، بوناپارتك سقوطی اوزرینه، طوسقانه آوستریایه اعاده اولنه‌رق، آرشیدوق فردیناندك تحت حکومتنده بر بیوك دوقه‌لق حالنه قونمش ایدی. ١٨٤٨ده ظهور ایدن شورش اوزرینه، آرشیدوق طوسقانه‌یی ترکه مجبور اولمش ایسه‌ده، بر سنه صکره آوستریانك امدادیله عودت ایتمش؛ و١٨٥٩ ده یکیدن مملکتی ترکله، ویانه‌یه چکیلوب طوسقانه قطعیاً ایتالیایه الحاق، وبعده فلورانسه ایتالیا قراللغنه پایتخت اتخاذ اولنمشدر.

طوسقانه‌ده حکومت سورنلرك اسامیسیله ابتدای حکومتلری تواریخی بروجه آتیدر:

١°، طوسقیه مارکیلری

برنجی بونیفاس	٨٢٨
برنجی آدالبرت	٨٤٥
ایکنجی آدالبرت	٨٩٠
غویی	٩١٧
لامبرت	٩٢٩
بوزون	٩٣١
هومبرت	٩٣٦
بیوك هوغ	٩٦١
اوچنجی آدالبرت	١٠٠١
رنیه	١٠١٤
ایکنجی بونیفاس	١٠٢٧
فردریق	١٠٥٢
بیاتریکس	١٠٥٤
ماتیلده	١٠٧٦
الی	١١١٥

(اون ایکنجی قرن میلادیدن اون بشنجی قرنه‌دك بر چوق جماهیر مستقله.)

٢°، عنوانسز مدیچیسلر

ژان بانگیه	١٤٢١
قوزم مانیفیق	١٤٢٩
برنجی پیر	١٤٦٤
لوران ایله ژولیان	١٤٦٩
یالکز لوران	١٤٧٨
ایکنجی پیر	١٤٩٢
الی	١٤٩٤
ایکنجی ژولیان ایله ایکنجی لوران	١٥١٣
الی	١٥١٩

٣°، دوقه عنوانیله مدیچیسلر

برنجی آلکساندر	١٥٣١
برنجی قوزمه	١٥٣٧
برنجی فرانسوا ماریه	١٥٧٤
برنجی فردیناند	١٥٨٧
ایکنجی قوزمه	١٦٠٨
ایکنجی فردیناند	١٦٢١
اوچنجی قوزمه	١٦٧٠
ژان غاستون	١٧٢٣
الی	١٧٣٧

٤°، لورنه آوستریا خاندانی

ایکنجی فرانسوا	١٧٣٧
(ایمپراطور ١٧٤٠ ده)	
لئوپولد	١٧٦٥
(ایمپراطور ١٧٩٠ ده)	
اوچنجی فردیناند	١٧٩٠
و	١٨٠١

٥°، اتروریا قراللغی

پارمه‌لی برنجی لویی	١٨٠١
ایکنجی لویی	١٨٠٣
الی	١٨٠٧

٦°، فرانسه‌یه التحاق

بیوك دوشس الیزه	١٨٠٩
الی	١٨١٤

٧°، آوستریا خاندانی

اوچنجی فردیناند (ثانیاً)	١٨١٤
ایکنجی لئوپولد	١٨٤٤
دردنجی فردیناند	١٨٥٩
الی	١٨٦٥

طوسقه (Tosques) آرناوود قومنك منقسم بولندیغی ایکی قسمدن بری اولوب، آرناوودلغك جنوب جهتنده ساکندرلر. طوسقه‌لرله کیغه‌لر اساساً بر نوع اخلاقله متخلق و عین عاداته تابع ایسه‌لرده، بعض تفرعاتده بینلرنده فرق بولندیغی کبی، لسانلری دخی آز فرقلیدر. طوسقه‌لر تکلمده فتحه و حرکاتده اماله استعمال ایتمیوب، دها آچیق تلفظ ایتدکلری حالده، کیغه‌لر بروندن سویلیوب، فتحه‌لری چوقدر، و کلمه‌لرك بعض حرکاتنی تلفظ ایتمیوب، قیصه کسرلر. جسارت و حربده ایکیسی‌ده بر اولوب، آنجق کیغه‌لرك هجومده وطوسقه‌لرك مقاومت و ثباتده مهارتلری دها زیاده‌در. طوسقه‌لرك ذکاوت و استعدادلری و کیغه‌لرك متانتلری ایلریدر. کرك طوسقه‌لرك وکرك کیغه‌لرك ثلثانی مسلم وثلثی خرستیان اولوب، کیغه‌لرك خرستیانلری اکثریت اوزره قتولیك و طوسقه‌لرك کیلر اورتودوقسدر. یونان و ایتالیاده‌کی آرناوودلر طوسقه‌در. بو طوسقه اسمنك پك اسکی وتا پلاسجلر زماننده قالمه اوله‌جغی ایتالیاده‌کی اقوام پلاسجیه‌دن ماده آنفده بیان

Digitized by Google

اولنان طوسقانه خطه‌سی اهالیٔ قدیمه‌سی اولان اترو. سقلرك (طوسق) دخی تسمیه اولنمسندن استدلال اولنیور .

طوسقه‌لق { آرناؤدلغك نصف جنوبیسندن عبارت بیوك بر خطه اولوب ، یانیه ولایتیله مناستر ولایتنك کوریجه سنجاغندن ومناستر و ایلبصان سنجاقلرینك بر قسمندن عبارتدر. طوسقه‌لق ایله کیغه‌لغك خط حدودی (اشقومبی) نهرینك مجراسی اولوب، بو نهرك شمالنده‌کی یرلر کیغه‌لق وجنوبنده‌کیلر طوسقه‌لقدن معدود ایسه‌ده، سویلنیلن لسانه باقیلیرسه ، نهر مذکور مجراسنك جنوبنده واقع اولان قره طوپراق (که موزکه‌نك قسم شمالیسیدر) اووه‌سیله ایلبصان واستاروه قضالرینه تابع یرلرك اهالیسی دخی کیغه لسانیله متکلمدرلر. طوسقه‌لغك گاه عمومنه وگاه نصف جنوبیسنه رومار (ایپر) نامی ویرمك ایستیورلرسه‌ده، بو اسم جغرافیای قدیم اصطلاحاتندن اولوب، شمدیکی حالده بو خطه‌یه طوسقه‌لق وعمومنه آرناؤدلق نامی ویریلیور. بونك جنوب غربیسنده وساحل بحرده بولنان (چاملق) و اونك شمالنده واقع (لابلق) خطه‌لری دخی طوسقه‌لقدن معدوددر .

طوسون پاشا { سلطان مصطفی خان ثالث دورنده ۱۱۸۰ تاریخنده ۴ آی بحریه ناظری بولنمشدر . بقیهٔ احوالی معلوم اولمدی .

طوسی { [«نصیر الدین طوسی» و«فردوسی» وسائره ماده‌لرینه مراجعت بیوریله.]

طوسیه { قسطمونی ولایت و سنجاغنده وقسطمونینك ۵۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده قزیل ایرماغه تابع (دورز) چاینك صول طرفنده وبارم ساعتلق مسافه‌ده اوله‌رق بلغارطاغنك جنوبی اتکنده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب ، تخمیناً ۷۰۰۰ اهالیسی، ۵ جامع شریفی ، ۳۱ مسجدی، ۲ مدرسه‌سی ، ۱ کتبخانه‌سی ، ۱ رشدیه و ۳ ابتدائیه مکتبی، ۷۵۰ دکانی، بدستانی، بر قاچ حمامی، دباغخانه‌لری واطرافنده گوزل باغ وباغچه‌لری واردر. قصبه‌نك ایچندن یکن اوچ دره باغچه‌لرینی اروا ایده‌رك، مذکور نهره دوکیلور. هواسی معتدل ایسه‌ده، یازین اکثر اهالیسی باغ وباغچه‌لره چیقار .

— طوسیه قضاسی سنجاغك جنوب جهتنده واقع اولوب، شمالاً طاشکوپری وقسطمونی قضالریله، غرباً و جنوباً کنغری سنجاغیله ، شرقاً دخی سیواس ولایتیله محدوددر. الغاز طاغی حدود شمالیه‌سنده وکوسه طاغی حدود جنوبیه‌سنده ممتد اولوب ، اراضیسی بو ایکی صره طاغلرك اتکلریله آره‌لرنده‌کی (دورز) وادیسندن عبارتدر. طوپراغی پك منبت ومحصولدار اولوب، وادیٔ مذکورك صولری زیاده اولمغله، باشلیجه محصولاتی پرنج ایسه‌ده، سائر حبوبات ایله باموق، توتون، کتور و سائر میوه‌لرك انواعی دخی یتیشدیرلمکده، وبر قاچ سنه‌دن بری آفیون دخی زرع اولنمقده‌در. معمولات صناعیه‌سی تفتیك قوشاق، چوراب، قیلدن چوال وکلیم و سختیاندن عبارتدر. اورمانلری ۷۲۰ مربع کیلومتره وسعتنده اولوب، قره و صاری چام ایله کورکن ، میشه، قاین آغاجلرینی حاویدر. بونلردن اودون ومحلنده صرف اولنه‌جق قدر کراسته قطع اولنور . قضا قارغی ناحیه‌سیله برابر ۷۳ قریه‌یی حاوی اولوب، ۳۴۴۸۴ اهالیسی واردر، که بونلرك ۵۶۸ ی روم و۳۹ ی ارمنی اولوب، قصوری کاملاً مسلمدر. داخل قضاده ۱۰۱ جامع ومسجد، ۳ مدرسه وکتبخانه، ۱۱ تکیه، ۳۴ مکتب، ۱ کلیسا ، ۲۸۴ دکرمن وحزار، ۵ خان، ۴ حمام، ۱۰ فرون و ۷۷۶ دکان و مغازه و قهوه‌خانه موجوددر .

طوطالقه { اندلسده باجه مضافاتنده بر قصبه اولوب، کومش معدنیله مشهور اولدیغنی وبعض مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولندیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور .

طوطی { مشاهیر شعرادن اولوب، ترشیزلیدر . بابر سلطان زماننده یاشایوب، ۸۸۶ده هراتده وفات ایتمشدر . «خروس» عنوانیله بر منظومه‌سی واردر. شو بیت اونکدر :

چند گیرد جام می کام از لب میگون او
ساقیا بگذار تا بر خاك ریزم خون او

طوطیس { فراعنه‌دن بری اولوب ، حضرت ابراهیم (عم) ك مصره دخوللرنده بونك حکم سوردیگی، و حضرت ساره‌یی ایستمش وبعده هاجری دخی نبی مشارالیهه هبه ایتمش اولدیغی مروی ایسه‌ده ، بو اسم (Thoth) اسکی مصریلر

Digitized by Google

معبودلرندن برینه مخصوص اولوب، بونك كلام وعلم ومعرفتدن كنایه اولدیغی آكلاشیلیور. بو معبودلرینی كوپك چهره‌لی و انسان بدنلی تصور ایدرلردی.

طوغان حصاری { قونیه ولایت و سنجاغنك آقشهر قضاسنده وآقشهرك ٣٠ كیلومتره جنوب شرقیسنده ناحیه مركزی كوچك بر قصبه‌در. ناحیه‌سی ١١ قریه‌دن مركبدر.

طوفان { (میرزا طبیب) ایران متأخرین شعراسندن اولوب، مازندرانك (هزار جریب) قصبه‌سندن ایدی. بر مدت نجفده مجاور اولوب، اوراده وفات ایتمشدر. شو قطعه جمله اشعارندندر:

آمد بجلوه پیش مه من كز آفتاب
آن جلوه میكندكه كندم در آفتاب
اورا مكان بصدر و مرا جا بر آستان
اورا بفرق سایه مرا بر سر آفتاب

طوفی { ایران شعراسندن اولوب، تبریزلیدر. ابتدای حالنده تبریزده سراجلقله مشغول ایكن، بعده لاهیجانه كیده‌رك، كیمیا هوسنه دوشمشیدی. مرتب دیوانی واردر. شو بیت اونكدر:

بتوعالمیست عاشق شده ام باین تسلی
كه كسی محبت از من بتو بیشتر ندارد

طوفیل بن توما { مشاهیر منجمیندن اولوب، خلفای عباسیه‌دن مهدینك منجم باشیسی ایدی. عربیده بر تاریخ یازمش؛ وروایته كوره اومیروسك مشهور «ایلیاده» منظومه‌سنی لسان یونانیدن سریانیجه‌یه ترجمه ایتمشدر. واقع اولان استخراجی اوزره خلیفه مشارالیهدن یكرمی كون اول وفات ایتمشدر. رها یعنی اورفه‌دن ایدی.

طولجی { (Toultcha) رومانیه‌یه تابع دوبریجه خطه‌سنده طونه‌نك ساحل یمیننده و اسماعیلك ٢٤ كیلومتره جنوبنده سنجاق مركزی بر قصبه اولوب، ١٥٠٠٠ اهالیسی وخیلی ایشلك تجارتی واردر.

طولقه { مغربده زاب كبیر نواحیسنده وجرید جهتنده بر قصبه اولدیغی «معجم البلدان» ده مسطوردر.

طولون { خلفای عباسیه زماننده ٣٧ سنه مصر وشامده امارت سورن بنی طولون سلاله‌سنك برنجیسی اولان احمد بن طولونك پدری اولوب، اتراك رؤساسندن ایدی.

طولون { (بنی —) خلفای عباسیه زماننده مصر وشامده حكومت سورمش برسلاله اولوب، بانیسی احمد بن طولون خلیفه‌نك امراسندن ورؤساء اتراكدن (بارجوح)ك دامادی ایدی. ٢٥٤ تاریخنده خلیفه معتز باللهك منشوریله مصر والیسی اولان (باكباك)ه وكالةً مصره داخل اولوب، متعاقباً مذكور باكباك اعدام اولنمغله، اصالةً والئ مصر اولمش؛ وبعده شام وحمص وانطاكیه طرفلرینی دخی ضبط ایتمش؛ و ٢٧٠ تاریخنده واقع اولان وفاتنده اوغلی ابو الجیش حماروبه خلفی اولمش؛ و خلیفه معتضد بالله بوكا و اولادینه مصر ولایتنی اوتوز سنه‌مدتله توجیه ایلدیكنه‌دائر فرمان كوندرمش ایدی. بنی طولون ٥ كشی اولوب، ٢٥٤دن ٢٩١ تاریخنه‌دك ٣٧ سنه حكم سورمشلردر. الكزیده‌لری برنجیلری اولان احمد بن طولون اولوب، الیوم موجود ومعمور بولنان بیوك بر جامع شریفله سائر آثار ابقاسنه واجرای عدالته موفق اولمشیدی. بنی طولونك اسملریله ابتدای حكومتلری بروجه آتیدر:

احمد بن طولون	٢٥٤
ابو الجیش حمارویه بن احمد	٢٧٠
ابو العساكر جیش بن حمارویه	٢٨٢
ابو موسی هارون بن حمارویه	٢٣٣
شیبان بن احمد بن طولون	٢٩١

طومانبای { مصرده حكومت سورن ملوك چراكسه‌نك ٢٣ نجی واخیری اولوب، ٩٢٢ تاریخنده، ملوك مذكوره‌نك ٢٢ نجیسی اولان قانصوه غوری شامده یاوز سلطان سلیم خانله ایتدیكی محاربه‌ده مغلوب ومقتول اولدقده، اتفاق امرا ایله مصر تختنه اقعاد اولنمش ایسه‌ده، درت آی صكره پادشاه مشارالیه ایله ایتدیكی محاربه‌ده مغلوب اولوب، صعیدمصره قاچمش؛ وبر آی صكره ٥٠٠٠ قدر عونه‌سیله كیجه‌این قاهره‌یی باصوب، اوچ كون اوچ كیجه سوقاقلرده عسكر ایله غوغا ایده‌رك، نهایت مغلوباً فرار ایتمك اوزره، نیلدن كچمكده‌ایكن، روم‌ایلی بكلربكیسی مصطفی پاشا طرفندن طوتیله‌رق، حضور پادشاهی‌یه كوتورلمش؛ وبر قاچ كون صكره، طائفه‌سنك چیقاردیغی فتنه اوزرینه، ٩٢٣ده باب الغزویله‌ده صلب واعدام اولنمشدر.

Digitized by Google

طومانیچ {(یاخود دومانیچ) خداوندكار ولایتنك ارطغرل سنجاغنده
وسنجاغك غرب جهتنده اوله‌رق اینه‌كول قضاسنده
بر طاغ اولوب ، كشیش طاغندن تشعبله ، جبل
مذكوره تلاقیسنده بر دربند تشكیل ایده‌رك ، شرق
شمالی‌یه طوغری اوزانیر . اورمانلری و مرعالری
چوق اولوب ، ارطغرل غازی حضرتلرینه یاز اقامتی
ایچون بو طاغك یایلەلری ویرلمش اولدیغندن ، تاریخ
عثمانی نقطهٔ نظرندن اهمیت مخصوصه‌سی واردر .
الیوم تركمن عشایری یازین رعی اغنام ایدرلر . برقاچ
یرنده قروم معدنی بولنوب ، اخراج اولنمقده‌در . —
بو طاغك اطرافنده‌كی ٣٧ قریه اینه‌كول قضاسنه
تابع برناحیه تشكیل ایدوب ، جمله‌سی مسلم اولمق اوزره ،
٧٩٤١ اهالیسی واردر . اراضیسی منبت و اورمان
ومرعالری چوقدر . درون ناحیه‌ده ٣٨ جامع ، ٣٨
مكتب ، بر مدرسه ، ٢٠ حمام و ٧ دكان موجوددر .

طومور {یاخود تومور (Tomor) آرناوودلقده براتك شرق جهتنده شمال
غربیدن جنوب شرقی‌یه ممتد بر طاغ اولوب ، اك
یوكسك ذروه‌سی ٢٤١٣ متره ارتفاعنده‌در . غرائب
طبیعتدن اوله‌رق بو طاغدن بعضاً طوپ سسنه
مشابه بر صدا ایشیدلمكله ، او جوار اهالیسی بوندن
احكام چیقاریرلر . ذروه‌سنه كیمسه چیقه‌مدیغی
و اوزرنده عباس بن علی (رضهما) مدفون بولندیغی
جملهٔ اعتقادات جاهلانه‌دندر . ازمنهٔ قدیمه‌ده پلاسجلرك
(دودونه) اسمیله معروف اولان معبد مشهورینك
(توماروس) طاغی اوزرنده بولندیغی اومیروسك
اشعارنده وسائر یونان قدیم مؤلفلری آثارنده مذكور
اولدیغنه نظراً ، معبد مذكورك بو طاغك اوزرنده
بولنمش اولمسی احتمالدن بعید دكلدر . بو طاغه بر
قدسیت نظریله باقلمسی‌ده او وقتدن قالمش اولسه
كركدر .

طوموریچه {آنف البیان طاغك اتكلرنده‌كی قرادن مركب بر
ناحیه‌در . [« تیموریچه » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

طونه {(Danube) آوروپانك اك بیوك انهارندن بر ایرماق اولوب ، مجارستانك
طولنجه (وولغا) دن صكره ایكنجی ایسه‌ده ، كثرت
میاهجه آوروپانك برنجی ایرماغیدر . آلمانلر (دوناو)
ومجارلر (دونه) تسمیه ایتدكلرندن ، لسانمزده مستعمل
اسمی مجارجه‌دن مأخوذ اولدیغی آكلاشیلیور . طونه
آلمانیای جنوبیده قره اورمان دینلن طاغلردن
و ٦٤٠ متره ارتفاعی اولان بر محلدن نبعان ایدن
(بریغاش) و (بریغ) اسملرنده ایكی درەنك باده
بیوك دوقه‌لغنده واقع اجتماعلرندن بالتشكل ، عمومیت
اوزره غربدن شرقه جریانله ، وورتمبرغده تولینكن ،
هوهنزولرن پرنسلكنده سیغمارینكن ، ینه وورتمبرغده
اولم ، باویره داخلنده دخی نای اولم قصبه‌لرندن كچه‌رك ،
بو صوك محلدن اعتباراً سیر سفائنه صالح اولور .
باویره‌نی اورته‌سندن شق ، وصاغ وصولدن بر چوق
چایلر یعنی بو خطه‌نك اكثر میاه جاریه‌سنی اخذ
ایده‌رك ، (راتیسبونه) شهرینه‌دك جریانی شماله مائل
ایكن ، شهر مذكوردن اعتباراً جنوبه طوغری
میلانله ینه شرقه متوجهاً آقه‌رق ، (پاساو) شهرنده
آوستریا حدودینه داخل اولورکن صاغدن برنجی
اهمیتلی تابعی اولان واسویچره حدودندن كلن (این)
نهرینی آلیر ؛ یوقاری آوستریا خطه‌سنده ینه او استقا.
متده و طاغلر آره‌سنده جریانله ، آشاغی آوستریا
خطه‌سنه داخل اولدقده ، شماله طوغری تمایل وبعده
شرقه طوغری جریانله ، اووه‌یه دوشدكدن صكره
شرق جنوبی‌یه دونه‌رك ویانه‌نك یانندن كچر ؛ وبو
ایكی خطه‌ده صاغ و صولدن بر قاچ چای آلدقدن
صكره ، مجارستانه دخول ایله ابتدا ینه او استقامتده
و بعده شرقه طوغری آقار ، وصاغ وصولدن برچوق
چایلر آلیر ؛ نهایت بردن بره جنوبه طوغری دونوب ،
قارپات جبالنك بتون صولرینی جمع ایدن (تیسه)
نهریله متوازیاً مجارستانك اورته‌سندن جریانله ، بوده
ایله پشته آره‌سندن كچر ؛ واسلاوونیه‌یه دخولنده
صاغدن تابعلرینك اك بیوكی اولان (دراوه) نهرینی
اخذله ، جنوب شرقی‌یه وبعده شرقه طوغری دونوب ،
مذكور تیسه ایله برلشدكدن صكره ، ینه جنوبه طو.
غری دونه‌رك ، بلغرادك قارشیسنده سملینه واصل
اولنجه ، صاغدن قولیه ، اونه ، ورباس ، بوسنه ودرینه
نهرلرینك صولرینی جمع ایتمش اولان (صاوه) یی اخذ
ایله ، بونك استقامتنه تابع اوله‌رق ، وصربیه ایله مجار.
ستان حدودینی آیره‌رق ، صولدن (طمش) نهرینی
و دیكر بعض چایلر و صاغدن صربیه‌نك موراوه
نهریله دیكر انهارینی اخذ ایدر . بوراده مجراسی

Digitized by Google

طاغلر آره‌سنده اولوب، رومانیه حدودینه واصل اولنجه، جنوب شرقی‌یه طوغری دونه‌رك، بر خیلی مسافه‌ده صربیه‌یی رومانیه‌دن آیردقدن صکره، رومانیه ایله بلغارستانك آره‌سنده خط حدودی تشکیل ایتمکه باشلار؛ ویکیدن اووه‌ده آقمغه باشلایه‌رق، ودینی کچدکدن صکره، ینه شرقه طوغری دونه‌رك، وصاغدن بالقاندن اینن بلغارستان وصولدن قارپاتدن کلن افلاق انهارینی آله‌رق، سلستره‌یه واصل اولنجه، رومانیه‌یه داخل اولوب، افلاق ایله دوبریجه آره‌سنده ابتدا شمال شرقی‌یه وبعده شماله طوغری جریانله، بو آره‌ده بر قاچ قوله آیریله‌رق، وپایلوب بر طاقم بطاقلقلر تشکیل ایده‌رك، غلاصه واصل اولنجه، یکیدن شرقه طوغری دونر، وبو قصبه‌نك اوست وآلتنده بغدانك صولرینی جامع اولان سرت وپروت نهرلرینی آلیر؛ وپروت ملتقاسندن اعتباراً دوبریجه ایله بسارابیه آره‌سنده آقوب، رومانیه ایله روسیه حدودینی آیره‌رق، نهایت باشلیجه اوچ قوله آیریلوب، بیوك بر دالیه تشکیلیله قره دکیزه منصب اولور؛ و اك شمالی قولی اولان (کیلیا) حدود مذکوره‌یی تفریقه دوام ایدوب، سنه وسنت جورج قوللری دوبریجه‌ده آقار.

طونه‌نك ذاتاً منابعی پك یوکسك اولمدیغندن، جریانی عمومیت اوزره آز میلانلی اولوب، باویره‌ده‌کی مجراسنك چوغی اووه و بعض بطاقلقلری حاوی اولدیغی کبی، نفس آوستریاده‌کی مجراسی طاغلر وتپه‌لر آره‌سنده طار بوغازلردن عبارت ایسه‌ده، مجارستانده‌کی مجراسی ینه دوز اووه‌لر ایچنده بولنوب، وقتیله بر چوق بطاقلقلر تشکیل ایتدیکی حالده، بونلرك چوغی چایر واورمانلره تحویل اولنمشدر. رومانیه ایله صربیه آره‌سنده قارپات سلسلهٔ جبالیله صربیه‌نك (غولوبینیه) سلسله‌سی آره‌سنده تشکل ایدن طار واوزون بر بوغازدن کچه‌رك، بوراده (دمیرقپو) اسمیله معروف اینیشلی وقیالری حاوی بر محلی واردر، که سیر سفائن حقنده پك مخاطره‌لی اولوب، پك چوق زحمت ومصرفله سفائن کچه‌بیله‌جك حاله قونمشدر. بلغارستان ایله رومانیه آره‌سنده‌کی مجراسنك صاغ کناری یعنی بلغارستان طرفی مرتفعجه اولوب، کوزل تپه‌لری حاوی برسد تشکیل ایتدیکی حالده، رومانیه جهتنده‌کی کناری آلچق اولوب، فیضاننده صولر جوارلرده‌کی یرلری باصه‌رق، بر طاقم بطاقلقلر و سازلقلر حاصل ایدیور. مجراسنك بوقسمنده چوغی قامشلرله مستور بر طاقم آلچق آطه‌لر دخی تشکیل ایدیور. دالیه‌سی دخی آلچق وبطاقلق اولوب، هواسی پك وخیمدر. بوراده انقسام ایتدیکی اوچ قولندن اورته‌ده بولنان (سنه) قولی سیر سفائنه صالح اوله‌جق صورتده آچیلوب، سنه اسکله‌سنده صنعی بر لیمان دخی یاپلمشدر. بلغارستان ایله رومانیه آره‌سنده‌کی قسمی کوزل بر خط مدافعه تشکیل ایدوب، دولت عثمانیه‌نك روسیه وآوستریایه قارشی بر سپری بولنمشدر.

طونه مجراسنك طولی ۲۸۰۰ کیلومتره اولوب، کنیشلکی (اولم) ده ۶۷، راتیسبونه‌نك آلتنده ۳۴۰، پاساو ایله ویانه بیننده ۲۰۰ ایله ۴۰۰، بوده پشته‌نك اوستنده ۶۳۰، بو شهرك آلتنده ۹۵۰، سملینده ۱۲۰۰، بلغرادك آلت طرفنده ۸۰۰، اورسووه‌ده‌کی دمیر قپوده یالکز ۱۵۵ ورومانیه ایله بلغارستان بیننده ۱۰۰۰ ایله ۲۰۰۰ متره آره‌لرنده‌در. درینلکی پاساوده ۵ وبو شهرك آلتنده ۶ و ۷ واك درین محلی اولان دمیر قپوده ۵۰ متره‌در. ودینه قدر بر چوق کوپریلری واردر. مجارستانه کیرنجه‌یه قدر جریانی خیلی سرعتلی اولوب، اورادن آشاغی پك یواش آقار. فیضانی پك شدتلی اولوب، صویی ۱۶ متره‌یه قدر یوکسلیر. ایلك بهارده یاغمورلر کثرتندن و یازین طاغلرده قارلرك اریمسندن طاشیر. بو بیوك ایرماق قوراقلق زماننده ثانیه‌ده دکیزه ۲۰۰۰ وفیضاننده ۳۰۰۰۰ که حد وسطی اوزره ۹۱۸۰ مکعب متره صو دوکر. حالبوکه مجراسنك طولنجه و حوصه‌سنك وسعتنجه آوروپا قطعه‌سنك اك بیوك ایرماغی اولان (وولغا) ثانیه‌ده حد وسطی اوزره یالکز ۱۰۰۰ مکعب متره صو دوکر.

طونه‌نك حوضه‌سی ۸۰۰۰۰۰ مربع کیلومتره وسعتنده اولوب، بوحوضهٔ واسعه بربرینك آلتنده واقع و هر بری دیکرندن بر بوغازله آیرلمش اوچ دائره‌دن مرکبدر. برنجی دائره‌سی منابعندن ویانه‌نك اوست طرفنه قدر اولان باویره و نفس آوستریا دائره‌سیدر، که غرباً قره اورمان، جنوباً آلپ،

شمالاً دخی سوآبه وفرانقونیه چوره‌سی وجهستان جبالیله محاطدر. ویانه‌نك اوست طرفنده واقع بر بوغازدن حوضه‌سنك ایکنجی دائره‌سنه کچرکه مجارستان و اسلاوونیه و بوسنه و صربیه دائره‌سی اولوب، غرباً وغرب جنوبی جهتندن آلپ دیناریق و موقره و قوصوه جبالیله، شمالاً و شمال شرق جهتندن دخی قارپات سلسلهٔ جبالیله محاط اولوب، بو طاغلرك داخلی اتکلرندن اینن میاهك جمله‌سنی جمع ایدر. دمیرقپو بوغازندن بودائره‌دن خروجله، بلغارستان وورومانیه دائره‌سنه داخل اولورکه بودائره‌ده جنوباً بالقان و شمالاً قارپات سلسلهٔ جبالیله محدود اولوب، بالقان جبالنك شمالی و قارپات طاغلرینك خارجی یعنی جنوبی وشرقی اتکلرندن اینن صولری طوپلار. طونه‌نك تابعلری ١٢٠دن زیاده اولوب، ٦٠ ی بیوك و بیوجك انهاردن معدوددر. اك بیوکلری حوضه‌سنك ایکنجی دائره‌سنده‌در. طونه آوروپای وسطی‌یی وعلی الخصوص ساحلی اولیان باویره، نفس آوستریا، مجارستان وصربیه‌یی قره‌دکیزه ربط ایدر بیوك برشریان اولوب، تجارتجه اهمیتی پك بیوکدر؛ آنجق قیشین بر قاچ آی منجمد حالنده بولنوب، سیر سفائن منقطع اولور.

طونه { ولایتی. ولایات سابقهٔ عثمانیه‌دن اولوب، شمدیکی بلغارستان پرنسلکندن عبارت ایدی. مرکزی روسچق شهری اولوب، روسچق، طولجی، وارنه، شمنی، ودین وصوفیه اسملریله ٦ سنجاقدن مرکب ایدی. [« بلغارستان » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

طویران { سلانیك ولایت و سنجاغنده و سلانیکك ٥٠ کیلومتره قدر شمالنده اوله‌رق همنامی اولان کولك جنوب غربی ساحلنده وطاغ اتکنده قضا مرکزی برقصبه‌اولوب، نصفندن زیاده‌سی اسلام و قصوری بلغار و روم اولمق اوزره، ٤٩٤٩ اهالیسی، ٣ جامع شریفی، ٧ مسجدی، ٢ کلیساسی، مکتب رشدیسیله دیکر ٢ اسلام، ٢ روم و ٢ بلغار مکتبی و ٢٧٠ دکانی واردر. درسعادتدن سلانیکه دردست تمدید اولان دمیر یول خطی بو قصبه‌دن کچه‌جکی جهتله اهمیت و معموریتی آرته‌جغنده شبهه یوقدر. — طویران قضاسی ٨٥ قریه‌دن مرکب اولوب، اوورت حصاری، استروجه، تکوش و دمیر حصار قضالریله محاطدر. اهالیسی ٢٦٣٧٩ کشیدن عبارت اولوب، بونلرك ١٨١٤٤ ی مسلم، ٧٤٨٢ سی بلغار وروم، ١٥٤ ی یهودی و ٥٩٦ سی قبطیدر. طویران کولنك شرق شمالی جهتیله قضانك غرب جهتنده ایکی اوچ منبت اووه بولنوب، سائر طرفلری اورمان و مرعالری حاوی طاغلردن عبارتدر. اراضیٔ مزروعه‌سی ٢٧٣٣١٠ دونمدن عبارت اولوب، باشلیجه محصولاتی بغدای، چاودار، یولاف، آرپه، داری، سیسام، مصر، فصولیه، پتاتس، پرنج، کتن، آفیون وجزئی مقدار توتون ایله سبزه و میوه‌لرك انواعندن عبارتدر. باغلری چوق اولوب، سنوی ٤٠٠٠٠٠ قیه قدر شراب اعمال اولنور. بر خیلی مقدار ایپك قوزه‌سیله بال دخی چیقار. حیوانات اهلیه‌سی متوسط حالده‌در. داخل قضاده بر رشدیه و ٥٤ ذکور ایله ٢ اناث ابتدائی مکتبی و ٤ مدرسه موجوددر.

طویران { کولی. سلانیك ولایت و سنجاغنك همنامی اولان قضاسنده بر کول اولوب، غیر منتظم بردائره شکلنده اولدیغی حالده، محیط دائره‌سی تقریباً ٢٠ کیلومتره وعمقی ٩ متره قدردر. اورته‌سی ١٤´ ٤١° عرض شمالی ایله ٢٤´ ٢٠° طول شرقیده واقعدر. ایچنده بالیق و دریسی مقبول بر نوع صو قوشی صید اولنور. سولوك دخی بولنور. دالیانلرده مستعمل بر نوع قامش دخی چیقار.

طُوَیس { (ابو عبدالمنعم عیسی بن عبدالله) مشاهیر مغنییندن اولوب، فخر کائنات (صلعم) افندمزك ارتحالی کونی طوغمش، حضرت ابابکر صدیق (رضه)ك ارتحالی کونی ممه‌دن کسلمش، حضرت عمر فاروق (رضه)ك شهادتی کونی سنت اولمش، حضرت عثمان (رضه)ك شهادتی کونی اولنمش، وحضرت علی (رضه)ك شهادتی کونی‌ده بر اوغلی دنیایه کلمش اولدیغندن، اسمی شآمتده ضرب مثل حکمنه کچمشدر. اوزون بویلی وشاشی کوزلی برآدم ایدی. ابتدا مدینه‌ده ساکن اولوب، بعده مدینه‌دن ایکی کونلك مسافه‌ده وشام طرفنده واقع (سویدا) یه انتقال ایتمش؛ و٩٢ تاریخنده ٨٢ یاشنده وفات ایلمشدر. عثمان بن عفان (رضه)ك والده‌سی (اروی بنت کریز)ك آزادلیسی اولدیغی مرویدر.

Digitized by Google

طِهران { ایران دولتنك پایتختی و شمدیکی حالده اك بیوك شهری اولوب ، (ری) خرابه‌لرینك بر فرسخ شمالنده ، اصفهانك ٣٤٦ کیلومتره شمالنده و بحر خزر ساحلنك ٨٠ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق البرز سلسلهٔ جبالنه منسوب (شمران) طاغنك جنوبی اتکنده واقع ١١٥٨ متره ارتفاعی اولان بر یایله‌ده ٣٥° ٣٩‴ ٤٠‴ عرض شمالی ایله ٤٩° طول شرقیده واقعدر. سورله وپارس استحکاماتنه تقلیداً یاپلمش بعض استحکامات جدیده ایله احاطه اولنمش بر شهر اولوب، ٢٢٠٠٠٠ اهالیسی، کوزل قپولری، ایکی میدانی، بر ایکی واسع جاده‌سی، تراموایی، زیارتکاه اولان شاه عبدالعظیم کوینه‌دك ٦½ کیلومتره‌لك بر دمیر یول خطی، متعدد جوامع شریفه‌سی و علی الخصوص (مسجد شاه) ، (مسجد مادر شاه) و (مسجد میر) اسملریله اوچ بیوك ومصنع جامعی، شاهه مخصوص بیوك و مزین سرایله (شمس الاماره) اسمیله دیکر مصنع ودلکشا بر سرایی و بو سرایه مربوط کوزل باغچه‌لریله شاهك مجوهرات و سائر نوادرینی حاوی موزه‌سی، شهرك برکنارنده فتح علی شاهك اقامتکاهی بولنمش اولان بر کوشکی، کبرایه مخصوص بعض کوزل ابنیه‌سی ، بیوك حاملری ، اوچ کاروانسرایی ، بر قاچ اورتیلی چارشیسی، سفارتخانه‌لرله بعض ابنیه‌یی و میسیونرلرك کلیسا و مکتب و خسته‌خانه کبی بعض مؤسساتنی حاوی بر فرنك محله‌سی، بر نباتات باغچه‌سی ، معلملری آوروپادن جلب اولنمش بر منتظم مکتبی و متعدد مدرسه‌لری واردر. سوقاقلرینك اکثری طار و قالدیرمسز اولوب ، چامور و توزیله مزبله‌لری‌ده چوقدر. شمران طاغندن اینن برقاچ دره‌نك صولری جدول وحوضلرله اداره اولنه‌رق، بر چوق باغچه‌لر اروا ایدر . شهردن البرز سلسله‌سنك اك یوکسك ذروه‌سی اولان ودائمی صورتده قارله مستور بولنان (دماوند) طاغی کوزیکور. فصول اربعه طهرانده تمامیله حکمنی اجرا ایدوب ، یازین میزان الحراره سانتیغراد حسابیله ٣٦ درجه‌یه قدر چیقار، وقیشین صوغوق پك شدتلی ومؤثر اولوب، قاروبوز اکسیك اولماز. ایلك و صوك بهارلری پك کوزلدر. صنایعی احتیاجات محلیه‌یه کوره اولوب، دمیر و باقیردن بعض آلات و اوانی ایله چینی، آیینه وسائره‌دن عبارتدر. طوپخانه‌سیله باروتخانه‌سی و بر ایکی کاغد فابریقه‌سی دخی واردر. تجارتی خیلی ایشلك اولوب ، آسیای وسطی وهندستانه و روسیه و ممالك عثمانیه‌یه آمدشد ایدر مقنن کاروانلری واردر. قم و همدان طریقیله بغداده طوغری حدوده قدر بر شوسه‌سی و قزوین طریقیله تبریزه قدرده بر آرابه یولی واردر. هندستاندن روسیه و آوروپایه کلن تلغراف خط کبیری طهراندن کچدیکی کبی بندربوشیره وبغداده قدر دخی بر انکلیز شرکتنك تحت اداره‌سنده تلغراف خطلری واردر . شهرك شمال جهتنده و شمران و دماوند اتکلرنده بر چوق صیفیه‌لر و یایله‌لر بولنوب ، اکثر اهالی و شاه و وکلا وسفرا یازین اورالره چیقارلر . اهالینك قسم کلیسی ترکمان و ایرانی اوله‌رق مسلم اولوب، یالکز ٢٥٠٠ یهودی، ١٠٠٠ قدر ارمنی، آنجق ١٠٠ قدر اجنبی و ١٥٠ کبر یعنی زردشتی واردر .

طهران یکی بر شهر اولوب ، جوارنده ویرانه‌لری موجود اولان (ری) شهری معمور ایکن ، طهران کوچك بر قریه‌دن عبارت ایدی . حتی یاقوت حموی «معجم البلدان» نده بو صورتده تعریف ایدوب ، (ری) قربنده برقریه اولدیغنی یازیور. (ری) شهری مغوللر طرفندن تخریب اولنوب ، بر دها خرابیتدن باش قالدیره‌مامغله ، جبال اوزرنده واقع (ورامین) شهری اونك یرینی طوتمش ایدی . ملوك صفویه‌دن شاه عباس ماضی (ری) شهرینی احیا ایتمك فکریله طهران قریه‌سنی بر قصبه حالنه قویه‌رق ، بر سور و خندقله احاطه، وجامع وکاروانسرای و چارشی کبی بعض ابنیه انشا ایلمشدی. ورامینك تدنیسندن وخرابه یوز طوتمسندن بالاستفاده، طهران توسع وترقی‌یه باشلامش ایسه‌ده، افغانلیلرك هجومنده تخریب اولنمشدی . نهایت شمدیکی دولت ایرانیه‌نك مؤسسی آقا محمد خان، منسوب بولندیغی ترکمان عشایرینك موطنلری قربنده بولنمسی سببیله ، طهرانی پایتخت اتخاذ ایتمش؛ واو وقتدن بری شهر ترقیده بولنوب، علی الخصوص الیوم حکمدار بولنان ناصر الدین شاهك زماننده خیلی اعمار و تزیین اولنمشدر. کوی حالنده ایکن دخی بعض مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولنمشدر. (طهرانی) نسبتیله معروف مشاهیرك بعضیسی‌ده اصفهان قربنده بو اسمله بولنمش دیکر برقریه‌دندر.

Digitized by Google

طهفه { (یاخود طهیه بن زهیر النهدی) صحابه‌دن اولوب، طقوزنجی سال هجریده اکثر وفود عرب میانسنده نزد حضرت نبوی‌یه کله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش، والفاظ غریبه‌یی جامع بر نطق بلیغ ایراد ائلمشیدی. — (طهفه یاخود طخفه بن قیس الغفاری) دخی صحابه‌دن اولوب، بر حدیث شریفك راویسیدر.

طهماسب { (شاه —) ملوك صفویه‌دن ایکی ذاتك اسمیدر:

برنجیسی ملوك مذکوره‌نك ایکنجیسی اولوب، دولت صفویه‌نك مؤسسی شاه اسماعیلك اوغلیدر. ۹۱۹ تاریخنده طوغوب، ۹۳۰ تاریخنده پدرینه خلف اولمش؛ وخراسانده اوزبکلرله محاربه ایدوب، غالب کلمش ایسه‌ده، قانونی سلطان سلیمان خانه قارشی طیانه‌میوب، تبریز و همدان جهتلری و بر ایکنجی محاربه‌ده نخجوان طرفلری دولت علیهٔ عثمانیه‌نك ضبطنه کچمش ایدی. ۹۵۵ ده همایون شاهه امداد ایچون هندستانه کیده‌رك، موفق اولمش ایدی. ۵۴ سنه حکومت سوردکدن صکره، ۹۸۳ تاریخنده، ۶۵ یاشنده اولدیغی حالده، قزوینده وفات ایدوب، نعشی مشهده نقل ودفن اولنمشدر. حسن خطی وطبیعت شعریه‌سی دخی اولوب، شراب ونبکدن توبه‌سی حقنده سویلدیکی شورباعی جملهٔ اشعارندندر:

یکچند پی زمرد سوده شدیم
یکچند بیا قوت تر آلوده شدیم
آلودکی بود بهر رنك که بود
شستیم باب توبه آسوده شدیم

— ایکنجیسی ملوك مذکوره‌نك اخیری اولوب، شاه حسینك اوغلیدر. پدرینك محمود افغانی طرفندن اسقاطندن صکره، صبی اولدیغی حالده، مشهور نادر شاه طرفندن اسماً ملوك صفویه تختنه اجلاس اولنمش؛ ونادر شاه بوکا منسوبیتله (طهماسب قلی خان) نامنی آلمش ایسه‌ده، حکم و اقتدار نادر شاهك النده بولنوب، شاه طهماسب برکونه حکم ونفوذه مالك اوله‌مامش؛ و ۱۱۵۱ تاریخنده، نادر شاه هندستانده فتوحاتله مشغول ایکن، وفات ایتمکله سلالهٔ صفویه منقرض اولمشدر.

طهماسب قلی خان { [« نادرشاه » ماده‌سنه مراجعت.]

طهمورث { ایرانك خرافاتله مخلوط اولان تاریخ قدیمنه کوره، پیشدادیان سلاله‌سنك اوچنجی حکمداری اولوب، هوشنك بن سیامك بن کیومرثك اوغلیدر. کویا آبا و اجدادینه مسلط اولان دیولری باغلامغله، (دیوبند) لقبیله شهرت بولمشدر. اوتوز سنه حکم سوردیکی مرویدر. برادر ویا برادر زاده‌سی اولان مشهور جمشید خلف اولمشدر.

طَی { قبائل عربدن بیوك بر قبیله اولوب، جزیرة العربك شمال غربی جهتنده ساکن ایدیلر. بو قبیله‌یه منسوب اولانلر (طائی) لقبیله معروف اولوب، اك مشهورلری سخاوتده اسمی ضرب مثل حکمنه کچمش اولان حاتم طائی ایله شاعر شهیر ابو تمام طائی وسائرلریدر. — الیوم دیار بکر و موصل ولایتلرنده ماردین ایله سنجار و خابور ایله دجله آره‌لرنده‌کی اراضیده بو اسمله بر قبیله بولنوب، جزیرة العربك مذکور طی قبیله‌سندن منشعب اوله‌جغی آکلاشیلیور.

طَیّار { جعفر بن ابی طالب (رضه) ك لقب شریفیدر. [« جعفر طیار » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

طیار پاشا { (محمود —) وزرا و شعرادن اولوب، طربزون والیسی جانیکلی بطال پاشانك اوغلیدر. ۱۲۰۵ تاریخنده اناپه محافظی ایکن، اسارته دوشوب، ۱۲۰۸ ده قید اسارتدن تخلیصله، درسعادته کله‌رك، ۱۲۱۵ ده با رتبهٔ وزارت طربزون والیسی اولمش؛ و بعده فرمانلی اولمغله، قریمه قاچوب، سلطان مصطفی خان رابع زماننده مظهر عفو اوله‌رق، درسعادته عودت ایتمش؛ و ۱۲۲۲ ده مسند قائمقامی‌یه نصب اولنمش؛ و بر سنه صکره عزل، وابتدا دیمتوقه‌یه بعده حاجی اوغلی بازارینه نفی اولنه‌رق، ینه او سنه اوراده مقتولاً وفات ایتمشدر. مرتب دیوانچه‌سی واردر.

طیار محمد پاشا { دور سلطان مراد خان رابعده صدارت عظمی مسندینه کچن وزرادن اولوب، نصوح پاشا کتخداسی مصطفی پاشانك اوغلیدر. بر قاچ الویه‌ده متصرفلق ایدوب، عربانه قارشی دخی ابراز شجاعت ایتمش اولدیغندن، (طیار) لقبیله تلقیب اولنمشیدی. ۱۰۴۸

Digitized by Google

تاریخنده دیار بکر محافظی ایکن ، بیرام پاشا یرینه مسند صدارته ترفیع اولنمش؛ و بغداد سفری زمانی اولمغله، شهر مذکوری محاصره ایدوب، فتحی تقرب ایتمش اولدیغی حالده ، سنهٔ مذکوره‌ده قورشـون اصابتیله شهیداً وفات ایتمشدر. مدت صدارتی ٤ آی و اون کوندر. جسور ومدبر بر وزیر ایدی.

طیان { ایران شعراسندن اولوب، خراسانده قاین مضافاتندن اولان (بم) قصبه. سندندر. شو ایکی بیت اونکدر :

حله باف بوستان شد باد نوروزی مکر
باغ ازو جنت صفت کشت وزمین کردون اثر
کسوت زر بفت پوشید ست پنداری چمن
پرنیان سبزکستر دست کوبی بر شمر

طیب { (بن عبدالله الداری) صحابه‌دن اولوب، برادری ابو هنده و دیکر بعض ذواتله برابر نزد حضرت نبوی‌یه کله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش ؛ و جانب رسالتپناهیدن عبدالرحمن تسمیه بیورلمش ایدی .

طیب { (احمد شاه یاخود ابراهیم شاه) مشاهیر خطاطیندن اولوب ، ماوراء النهرلیدر . ٦١١ تاریخنده وفات ایتمشدر . — (نصرالله طیب) اسمنده دیکر برخطاط دخی بولنوب، قندهارلیدر .

طیب { واسط ایله خوزستان آره‌سنده بر قصبه اولوب ، یاقوت حموی دیورکه اهالیسی الی یومنا هذا نبط لسانیله متکلمدرلر.

طیبویه { (شمعون الراهب) ظهور اسلام دورنده کسب شهرت ایدن اطبای نصرانیه‌دندر .

طیبه { مدینهٔ منوره‌نك اسملرندندر. —(ط) نك کسریله‌ده زمزمك اسامیسندندر.

طیبی { (شرف الدین حسین بن محمد بن عبدالله) مشاهیر علمادن اولوب، حدیث وتفسیر و ادبیاتده ید طولی صاحبی ایدی . ٧٤٣ تاریخنده وفات ایتمشدر . « تفسیر القرآن » عنوانیله برتفسیر شریفی، « کشاف »ه بر شرحی و « تبیان » عنوانیله برتألیفی و سائر بعض آثاری واردر.

طیبی { (مصطفی — افندی) متأخرین شعرا وخطاطین عثمانیه‌دن اولوب، بروسه. لیدر. شهر مذکورده سلطان اورخان غازی جامع شریفی خطیبی ایدی. ١١٧٤ تاریخنده وفات ایتمشدر.

طیری { (محمد ربیع) متأخرین شعرای ایراندن اولوب ، اصفهانلیدر . زرکشلکله مشغول اولوب، قره‌سودایه مبتلا اولمغله، ١١٥٩ ده کندینی بر قیویه آته‌رق ، اتلاف نفس ایتمشدر. شو نظم جملهٔ اشعارندندر :

بدی هم بابدی پاداش کردن
نه کار مردم آزاده باشد
کسی کافکندت پابرسرت هست
تودستش کیر اکر افتاده باشد

طیسانیه { اندلسده اشبیلیه مضافاتندن برقصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

طیسفون { (یاخود طیسفونج ویا طوسفون) ایوان کسرانك بولندیغی برشهر قدیم ویرانه‌سی اولوب ، بغداددن اوچ فرسخلق مسافه‌ده بولندیغی جغرافیون عرب آثارنده مسطور بولنمغله ، اسکی یونان و شمدیکی آوروپا مورخین و جغرافیوننك (اکتسیفون Ctésiphon) اسمیله ذکر ایتدکلری شهرك عینی اولدیغی آکلاشیلیور.

طیغان { (یاخود تاغانروغ Taganrog) روسیه‌نك جنوبنده دون قزاقلری ایالتنده و (نووو چرقاسق)ك ٩٤ کیلومتره غرب جنوبیسنده وآزاق دکیزینك شمال شرقی ساحلنده قضا مرکزی بر شهر و اسکله اولوب ، ٥٦٠٤٥ اهالیسی، بیوك تجارت لیمانی، درت میدانی، چارشیسی، ٩ کلیساسی، ایمپراطوره مخصوص بر سرایی ، عمومی باغچه‌سی ، ایچ یاغی و توتون و مقارنه فابریقه‌لریله پك ایشلك تجارتی واردر .

طیفوری { (عبدالله —) مشاهیر اطبادن اولوب، خلیفهٔ عباسی مهدینك رجالندن طیفورك طبیب خصوصیسی ایکن، بعده خلیفهٔ مشارالیه و صکره خلیفه هادی‌یه انتساب ایده‌رك، و عندلرنده قدر واعتباری آرته‌رق ، پك چوق انعام واحسانلرینه نائل اولمشیدی. اوغلی زکریا وطورونی اسرائیل بن زکریا الطیفوری دخی مشاهیر اطبادندر.

(حرف الطانك صوکی)

Digitized by Google

ظ

(باب الظاء ـ فصل الالف الخ)

ظافر { (اسماعيل بن عبدالرحمن بن اسماعيل بن عامر بن مطرف بن ذى النون) بشنجى قرن هجرى اوائلنده اندلسده طليطله يعنى تولده شهرينك اميرى ايدى. ابن بغونش وسائر علما بونك زماننده يتيشمش، واحسانلرينه نائل اولمشلردر.

ظافر { (ملك — عمرو) خطهٔ عمانيه‌نك صوك اميرى اولوب، سلطان سليم و سليمان زمانلرنده برمدت عساكر عثمانيه‌يه مقاومت ايتدكدن صكره فاتح يمن سنان پاشا طرفندن مغلوب اولمشدى.

ظافر { (بن جابر السكرى) مشاهير اطباى اسلامدن اولوب، عن اصل موصللى اولديغى حالده، برمدت بغدادده تحصيل ايله مشغول اوله‌رق، ابو الفرج بن الطيب ايله دخى الفت ايتمش؛ وبعده حلبه كيدوب، بقيهٔ عمرينى اوراده كچيرمشدر. ٤٨٢ تاريخلرنده بر حيات ايدى. پدرى جابر بن منصورالسكرى ايله اوغلى موهوب بن ظافر وتورونى جابر بن موهوب دخى متعينان اطبادن بولنمشلردر. صاحب ترجمه‌نك علوم حكميه ده و ادبياتده دخى يد طولاسى و طبيعت شعريه‌سى وار ايدى. «مقالة فى الحيوان يموت مع ان الغذاء يخلف عوض ماينحلل منه» عنوانيله بر تأليفى واردر. شو قطعه جملهٔ اشعارندندر.

مازلت اعلم اولاً فى اول
حق علمت بانى لا علم لى
ومن العجائب ان كونى جاهلاً
من حيث كونى انى لم اجهل

ظافر الحداد { (ابو المنصور — بن القاسم بن منصور الاسكندرى) مشاهير شعراى عربدن اولوب، ٥٢٩ تاريخنده مصرده وفات ايتمشدر. دميرجيلكله مشغول ايدى. ديوان اشعارى مشهوردر. شو ايكى بيت جملهٔ اشعار رائقه‌سندندر:

رحلوا فلولا انى ارجو الاياب قضيت نحبى
والله ما فارقتهم لكننى فارقت قلبى

ظافر بامر الله { (ابو منصور اسماعيل بن حافظ لدين الله عبد المجيد) ملوك فاطميه‌نك اون ايكنجيسى اولوب، ٥٢٩ تاريخنده طوغمش؛ و ٥٤٤ تاريخنده، پدرينك وقوع وفاتى اوزرينه، قاهره‌ده تخته چكوب، درت بيل ايله سكز آى حكومت سوردكدن صكره، ٥٤٩ ده وفات ايلمشدر. اوغلى فائز بنصرالله عيسى خلف اولمشدر.

ظالم { صحابه‌دن ايكى ذاتك اسميدر: (ابو صفره ظالم بن سارق ياخود سراق الازدى العتكى) كه مهلب بن ابى صفره‌نك پدريدر. — (ابو الاسود ظالم بن عمرو الثانى الديلى) كه صحبتى مختلف فيه اولوب، اقواى رواياته كوره مشاهير تابعيندن واصحاب جناب مرتضويدندر؛ وجانب مشارالیهدن بصره واليلكنه نصب بيورلمشيدى. بعض اشعارى وعلم نحوك وضعنه مدخل وخدمتى واردر. ايكيسى ده كنيه‌لريله دها مشهوردرلر.

ظاهر { (سلطان —) عراق وآذربيجانده حكومت سورن ايلكانيان ملوكنك اخيرى اولان سلطان احمد بن امير شيخ اويسك اوغلى اولوب، پدرى تيمورك خوفندن رومه ومصره التجا ايتديكنده، كنديسى پدرينك ذى قيمت اموالنى آله‌رق، (ناجيه) قلعه‌سنه تحصن ايتمش؛ و ١٢ سنه اوراده قالدقدن صكره، تيمورك اوطرفه تقربنى خبر آلنمغله، قاچمش ايدى. بقيهٔ احوالى معلوم دكلدر.

ظاهر { (الملك الظاهر ابو الفتح غازی بن السلطان صلاح الدين ايوبی)
پدرینك بالاستقلال مصره مالك اولدیغی تاریخدن برسنه صکره یعنی ٥٦٨ تاریخنده قاهره‌ده طوغمش؛ و٥٨٢ تاریخنده عمی ملك عادلك برینه حلب امارتنه تعیین اولنه‌رق، ٣١ سنه کمال عدل وحقانیتله اجرای امارت ایتدکدن‌صکره، ٦١٣ تاریخنده حلبده وفات ایدوب، قلعه درونده دفن اولنمش؛ وبعده اوغلنك اتابکی شهاب الدين طغریل قلعه‌نك آلتنده برمدرسه بنا ایتدیکنده، نعشنی اورایه نقل ودفن ایلمش‌ایدی. اوغلی ملك عزیز محمد خلفی اولوب، حلب حکومتی خیلی وقت بونك سلاله‌سنده قالمش؛ وبو سلاله‌دخی ملوك ایوبیه شعباتندن بولنمشدر.

ظاهر { (الملك الظاهر) [«بیبرس» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

ظاهر { (الملك الظاهر) مصرده حکومت سورن غلامان چراکسه‌دن بش کشینك لقبیدر. [«ططر، چقمور، تمربغا، ایلبای وقانصو» ماده‌لرینه مراجعت بیوریله.]

ظاهر { مصرده فسطاط یعنی قاهره قربنده بر بیوك قریه اولدیغی جغرافیون عرب آثارنده مسطوردر.

ظاهر بامرالله { (محمد بن الناصر لدين‌الله احمد) خلفای عباسیه‌نك اوتوز بشنجیسی اولوب، ٦٢٢ تاریخنده پدرینه‌خلف اولمش؛ وبالکز طقوز بچق آی حکومت سوروب، ٦٢٣ ده وفات ایتمشدر. عادل ومرحمتلی بر حکمدار ایدی. دجله اوزرنده برکوپری یاپدیرمشدی.

ظاهر لاعزاز دين الله { (ابو هاشم علی بن الحاكم) ملوك فاطمیه‌نك یدنجیسی اولوب، ٣٩٥ تاریخنده قاهره‌ده طوغمش؛ و ٤١١ ده، پدرینك ناپدید اولمسندن برقاچ کون صکره، جلوس ایدوب، ١٦ سنه حکومت سوردکدن صکره، ٤٢٧ ده وفات ایتمشدر. زماننده حلب بنی‌مرداسك ضبطنه کچمش؛ وشام جهتندن برخیلی یرلر الدن چیقمش ایدی.

ظاهری { (ابو سلیمان داود بن علی بن خلف الاصبهانی) ائمهٔ فقهاء شافعیه‌دن و مشاهیر علما و محدثیندن اولوب، ظاهریه تعبیراولنان‌مذهب‌مخصوصك موجدیدر. ابا واجدادی اصفهانلی اولوب، کندیسی ٢٠٢ تاریخنده کوفه‌ده طوغمش؛ و بغدادده نشأت ایدوب، ٢٧٠ تاریخنده اوراده وفات ایتمشدر. فضل و تقواسی دخی علی درجه‌سنده ایدی.

ظاهری { (ابو بکر محمد بن داود بن علی الاصبهانی) آنف الترجمه ابو سلیمان داود ظاهرینك اوغلی اولوب، بو دخی فقه و حدیثده و ادبیات و شعرده عصرینك فریدی ایدی. پدرینك وفاتنده، هنوز شاب اولدیغی‌حالده، اونك برینه کچوب، تدریسه باشلامش ؛ و « زهره » عنوانیله غرائب وادبیاته دائر بك معتبر برکتاب یازمشدر. فقهه دائر دخی «کتاب الوصول الی معرفة الاصول» ، «کتاب‌الانذار» ، «کتاب الاعذار» ، «کتاب الانتصار» وسائر عنوانلرله برخیلی تألیفاتی واردر. ابو العباس ابن سریج ایله مشاعره‌لری واردر. ٢٩٧ تاریخنده ٢٤ یاشنده وفات ایتمشدر. شو بر ایکی بیت جمله اشعارندندر:

لكل امرئ ضيف يسر بقربه
ومالى سوى الاحزان والهم من ضيف
له مقلة ترى القلوب باسهم
اشد من الضرب المدارك بالسيف
يقول خليلى كيف صبرك بعدنا
فقلت وهل صبر فاسئل عن كيف

ظاهری { (الملك المؤيد شيخ محمودی) [«محمودی» ماده‌سنه مراجعت.]

ظبیان { صحابه‌دن اوچ ذاتك اسمیدر: (ظبیان بن ربیعة الاسدی) که اهل رده زماننده اسلامده ثبات ایدوب، طلیحه‌یه جواب ویرمشیدی. — (ظبیان بن عماره) که صحابه‌دن معدود ایسه‌ده، طوغریدن طوغری‌یه روایت احادیث‌شریفه ایتمیوب، حضرت علی (رضه) دن روایت ایتمشدر. — (ظبیان بن‌کدادة الایادی یاخود الثقفی) که طبیعت شعریه‌سی اولوب، حق حضرت نبویده شو ایکی بیتك قائلیدر:

و اشهد بالبيت العتيق و بالصفا
شهادة من احسانه متقبل
بانك محمود لدينا مبارك
وفى امين صادق القول مرسل

ظبیه { (بنت البراء بن معرور) صحابیاتدن اولوب، ابوقتادة الانصارینك والده.

Digitized by Google

سیدر. جمعه نمازیله جهادك قادینلره واجب اولمدیغی حقنده‌کی حدیث شریف صاحبهٔ ترجمه‌یه خطاءً ایراد بیورلمش؛ و بونك طرفندن روایت اولنمشدر. — ابو موسی الاشعرینك والده‌سی (طفیه) نك دخی اسمی ظبیه اولدیغی مرویدر.

— (ظبیة الوادی) مشاهیر مغنیاتدن و (ظبیه بنت وزیر الباهلیه) دخی «اغانی» ده مذکور ادیبه‌لردندر.

ظریفی { سلطان بایزید خان ثانی دوری شعراسندن اولوب، کوینك قصبه‌سندندر. نقله شایان اشعارینه دسترس اولنه‌مدی.

ظریفی { (شیخ عمر — افندی) متأخرین شعرای عثمانیه‌دن وطریقت سعدیه مشایخندن اولوب، روسجقلیدر. ١٢١٠ تاریخنده وفات ایتمشدر. منظوم برنصیحتنامه‌سیله بردیوانچه‌سی واردر. شو بیت مذکور نصیحتنامه‌سندندر:

کمسه‌یی بهتان ایله آلمه دله
طاغلر طاشدن آغر بهتان هله

ظریفی { (محمد بیك) ایران شعراسندن اولوب، ساوه قصبه‌سندن وحریفی مریداننددر. شاه طهماسب ماضی زماننده یاشایوب، بعده هندستانه سیاحتله، حرمت و رعایته نائل اولمشیدی. شو بیت اونکدر:

دوش غوغای سکان تو بکوشم آمد
مردم ازرشك که آیا که کذشت ازکویت

ظفار { یمنده صنعا قربنده مشهور بر شهر قدیم اولوب، ملوك حمیرك پایتختی بولنمشیدی. الیوم خراب اولوب، بعض ویرانه‌لری موجوددر. — جزیرة العربك ساحل جنوبیسنده و (شحر) خطه‌سنده دخی بو اسمله برقصبه بولنیور.

ظفر { (ظفرالدین) ایران شعراسندن اولوب، همدانلیدر. ملکشاه سلجوقینك خدمتنده بولنمشدر. شو قطعه اونکدر:

بهنر باش هرچه خواهی کن
نه بزرکی بمادر و پدرست
نافهٔ مشك را ببین بمثل
کاین قیاس بدیع معتبرست

ظل الله { (قطب شاه محمد قلی) هندستانده دکن ملوکندن وشعرادن اولوب، ٩٨٩ تاریخنده ١٢ یاشنده ایکن تخته چکمش؛ و ١٠٢١ ده وفات ایتمشدر. شو بیت جملهٔ اشعارندندر.

تعالی الله چه حسنست این بنازم صنع یزدانرا
که در آیینهٔ روی تو دیدم صورت جانرا

ظلتین { طرابلس غرب ولایتنك خمس سنجاغنده و ساحل بحرده قضا مرکزی برقصبه اولوب، کوزل وصافلام هواسی واردر.

ظهوری { قدمای شعرای عثمانیه‌دن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی مناسترلی اولوب، دلبند زاده فاملیاسنه منسوب ایدی. کمال پاشا زاده‌نك درسنه دوامله طریق قضایه سالك اولمش؛ و ینه مناسترده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

کورمیلدن کوزم اول غنچهٔ کل پیرهنی
لاله کون ایتدی باشم قانیله صحن چمنی

— ایکنجیسی شاملی اولوب، پدری اوراده محاسبه‌جی وکندیسی تیمار صاحبی ایدی. شو بیت اونکدر:

بی موزه قدم با صدوغنه خاکه طارلمش
بر نقش کچر موزه زمانیله زمینه

ظهوری { ایران شعراسندن دخی بروجه زیر اوچ ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی خراسانده‌کی ترشیز قصبه‌سندن اولوب، هندستانه رحلتله، دکن ملوکندن ابراهیم عادلشاه ثانینك خدمتنه کیرمش؛ و ٤٠٠٠ بیتی حاوی اولان مشهور ساقی نامه‌سی بونك نامنه یازمشدر. مرتب دیوانی و «کلزار ابراهیم»، «خوان خلیل»، «رسالهٔ نورس» عنوانلریله اوچ رساله‌سی و دیکر بعض منظومه‌لری دخی واردر. ١٠٢٦ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو بر ایکی بیت اونکدر:

بهارست بی می حرامست زیست
بر احوال زهاد باید کریست
بهارست رخت ورع کن کرو
می کهنه دارد کنون سال نو

— ایکنجیسی تبریزلی اولوب، شو بیت اونکدر:

چه رشك میبری ای دل بکشتکان غمش
توهم بمقصد خود میرسی شتاب مکن

— اوچنجیسی شیرازلی اولوب، ملا وحشیٔ یزدینك تلامذه‌سندندر. شو قطعه اونکدر:

توپاك دامنی از ما زرشك نزد یکست
که سر بوادیٔ تهمت دهی کمان مرا
اکر دروغ وکر راست حرفها دارم
زغیر زود ببر یا ببر زبان مرا

Digitized by Google

ظهیر { صحابه‌دن ایکی ذاتك اسمیدر: (ظهیر بن رافع بن عدی الانصاری الاوسی) كه عقبهٔ ثانیه و بدر غزالرنده بولنمش؛ و بر روایتده بدرده بولنمیوب، احد غزاسنده و اوندن صکره‌کی غزوانده حاضر بولنمش؛ وبعض احادیث شریفه روایت ایتمشدر. اسید بن ظهیرك پدری و رافع بن خدیجك عمیدر. — (ظهیر بن سنان الاسدی) كه اهل حجازدن معدوددر.

ظهیر { (ظهیرالدین) ایران و هند شعرا. سندن بروجه زیر درت ذاتك اسم وتخلصیدر:

برنجیسی (ابو الفضل ظاهر بن محمد فاریابی) اعاظم شعرادن اولوب، خوارزمده‌کی (اورکنج) قصبه. سندن‌اولدیغی‌حالده، اکثر عمرینی تبریزده کچیرمش؛ و٥٩٨ تاریخنده اوراده وفات‌ایدوب، سرخاب‌طاغنده خاقانینك یاننده دفن اولنمشدر. طغانشاه اتابك محمد بن‌ایلدکزك مداحلرندن‌بولنمشدر. اشعارینی انورینك اشعارینه ترجیح ایدنلر واردر. بر چوق هجویه‌لری ومرتب دیوانی‌واردر. شو برایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

مرا زدست هنرهای خویشتن فریاد
که هریکی بدکر کونه دارد م ناشاد
بزرکتر زهنر در عراق عیبی نیست
زمن مپرس‌که این نام برتوچون افتاد

— ایکنجیسی (ظهیرالدین شقروه) اصفهانلی اولوب، سالف‌الترجمه شرف‌الدین شقروه‌نك برادری وبر روایتده عم زاده‌سیدر. شو رباعی اونکدر:

در زیر کلاله اش کل ولاله ببین
زیر هر مودلی و صدناله ببین
سالی که بود دوازده‌مه دیدی
برخیز ومهی دوازده ساله ببین

— اوچنجیسی (ملا ظهیر بن ملا مراد تفرشی) کندیسی و پدری مشاهیر علمادن اولوب، هیئت وحساب وهندسه‌ده ید طولی صاحبی ایدی. شوبیت اونکدر:

زخود میرفتم از دورت اکر نظاره میکردم
بیابان در بیابان خویشرا آواره میکردم

— دردنجیسی (ظهیرالدین بن منشی مسعود بلکرالی) هندستان شعراسندن‌اولوب، اود حکومتنده بعض مناصبده بولنمش؛ و خطهٔ مذکوره انکلیزلرك النه کچدکدن صکره، ادبیات فارسیه تدریسیله مشغول اولمشدر. «ظهیرالانشا»، «ظهیر الایمان»، «اسرار کربلا» و «اسرار واجدی» عنوانلریله درت رساله‌سی واردر. ١١٩٢ ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

کفتم که باشد یارتو کفتا که بخت من بود
کفتم ظهیر خسته جان کفتا زاغیار منست

ظهیر { (خواجه —) سربداران ملوکنك سکزنجیسی اولوب، ٧٥٩ تاریخنده برادری خواجه یحیانك قتلی اوزرینه، مسند امارته کچمش؛ ویالکز برسنه حکومت سوردکدن صکره، ٧٦٠ ده کندی اختیاریله فراغت ایدوب، پهلوان حیدر خلفی اولمشدر.

ظهیرالدین بخاری { (ابو بکر محمد بن احمد) مشاهیر فقهادن اولوب، «الفتاوی الظهیریه» عنوانیله بر مجموعهٔ فتاویسی واردر. ٦١٩ تاریخنده وفات ایتمشدر.

ظهیرالدین عیسی { شیخ احمد جانك اوغلی اولوب، «رموز الحقایق» عنوانیله برکتابك صاحبیدر.

ظهیرالدین فاریابی [«ظهیر» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

ظهیرالدین مرعشی { «تاریخ طبرستان»ك مؤلفیدر.

ظهیرالدین مخدوم { مصر علماسندن اولوب، پورتکیزلیلرك هندستان سواحلنه تسلطلرنده هند ملوکنك استمدادی اوزرینه، اورایه اعظام بیوریلان عثمانلی دونناسیله کیده‌رك، ملاباده قالمش؛ و ٩٨٧ تاریخ هجریسنده لسان عربیده ملابار تاریخنی یازمشدر.

ظهیرالدین نیشابوری { مفسریندن او. لوب، ٥٧٧ تاریخلرنده «البصایر» عنوانیله بر قاچ جلد اوزره برتفسیر شریف یازمشدر.

ظهیر کرمانی { ایران متأخرین شعراسندن اولوب، «مجموعة البحرین» عنوانیله ١١٦٢ تاریخلرنده برمنظومه یازمشدر.

(حرف الظانك صوکی)

Digitized by Google

ع

(باب العين ـ فصل الالف الخ .)

عابد { ایران شعراسندن اولوب، اصفهانلیدر. شاه طهماسب اول زمانده یاشامشدر. شو بیت اونکدر :

مارا بلبت سبزهٔ خط راه نماشد
سرزد خط سبز تو وخضر ره ماشد

عابد { (خواجه عبدالرحیم) هندستان شعرا سندن و خواجه عبدالله احرارك احفادندن اولوب، دهلی شهرنده نشأت ایتمشدر . بر ایکی دیوانی اولوب، اشعاری کربه شتر واقع اولمشدر. شو بیت اونکدر :

بیك پا ایستاده درچمن سرو
بدین آزادکیها بندهٔ کیست

عابدة الجهنیه { (بنت محمد) فاضلهٔ شاعره و خطاطه بر خاتون اولوب وزرادن عمر بن شیزرك زوجه‌سی ایدی .

عابدة المدنیه { اندلس ادیبه‌لرندن اولوب، (دحون) لقبیله ملقب حبیب بن الولید المروانینك ام الولد جاریه‌سی ایدی . اصل مدینه‌لی اولوب، بنی امیه‌دن محمد بن یزید بن مسلمه‌نك مملوکه‌سی ایکن ، بونك طرفندن موسی الیه دحونه هبه اولنمشدی. هر نه قدر کوزل اولمیوب، اسمر ایدیسه‌ده، فضل وکمالیله مشهوره اولوب ، امام مالك حضرتلرندن وسائر مدینه علماسندن اون بیك حدیث شریف اسانیدیله روایت ایتمشدر .

عابِر { هود (عم) ك نام دیکریدر. [«هود» ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

عابس { صحابه‌دن اوچ ذاتك اسمیدر: حویطب بن عبد العزینك کوله‌سی ، که « و من الناس من یشری نفسه ابتغاء مرضات الله » آیت کریمه‌سنك بونکله صهیب، عمار ، سمیه ، یاسر ، بلال وجناب حقنده نازل اولدیغی مرویدر. مشرکینك عذابنه دوچار اولمشیدی . — (عابس بن ربیعه بن عامر الغطیفی) که عبدالرحمن بن عابسك پدریدر. اوغلی کندیسندن روایت ایتمشدر . — (عابس بن عبس الغفاری) که کوفه‌یه نازل اولمشدی.

عابود { فلسطینده قدس جوارنده بر کوچك قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور .

عاتکه { صحابیاتدن بروجه آتی یدی خاتونك اسمیدر : (عاتکه بنت اسید بن ابی العیص بن امیة القرشیه) که فتح مکه کونی اسلامه کلمشدر. — (ام معبد عاتکه بنت خالد الخزاعیه) که اکثم بن ابی الجون الخزاعینك زوجه‌سی اولوب ، فخر کائنات (صلعم) افندمز مدینه‌یه هجرتلرنده بونك منزلنه نازل اولمش؛ وسوتسز بر قیونی صاغه‌رق ، اظهار معجزه بیورمشلردی. — (عاتکه بنت زید بن عمرو بن نفیل القرشیه العدویه) که عمر بن الخطاب (رضه) افندمزك عم زاده‌سی اولوب، نسبلری نفیلده برلشیر. سعید بن زیدك همشیره‌سی و عبدالله بن ابی بکر (رضهما) نك زوجه‌سی ایدی. فوق العاده حسنی بر خاتون اولمغله، زوجنك کندیسنه محبتی زیاده اولوب، بو محبت کندیسنی عبادت وجهاددن آلیقو. دیغندن ، حضرت صدیق اوغلنی بو خاتونی تطلیقه اجبار ایتمش ایسه‌ده، بعده طرفینك تلهفنی و بو بابده سویلدکلری اشعاری ایشیدنجه، یکیدن تزوجنه مسا. عده بیورمشلردی . مشارالیه عبدالله بن ابی بکر (رضهما) طائف غزاسنده شهید اولمش ؛ و عاتکه ادیبه وشاعره بر خاتون اولمغله، حقنده برطاقم مرثیه‌لر سویلمشدی، که شو ایکی بیت اوندندر :

Digitized by Google

رزئت بخير الناس بعد نبيهم
وبعد ابى بكر و ما كان قصراً
فآليت لاتنفك عينى حزينة
عليك ولاينفك جلدى اغبرا

بعده حضرت عمر بن الخطاب (رضه)ه واروب، واقع اولان وليمه‌ده حاضر بولنان حضرت على بن ابى طالب (رضه) عاتكه‌يه شو ايكى بيتك ايكنجيسنى اوقويه‌رق، بو سوزك نره‌ده قالدى؟ ديدكده، پك چوق اغلامشيدى. حضرت عمر (رضه)ك شها- دتندن صكره حضرت زبير بن عوام (رضه)ه وارمش؛ و بونلرك دخى وقوع شهادتنده جانب مرتضويدن طلب بيورلمش ايسه‌ده، بنم زوجلرم دائما شهيد اوليور، حالبوكه سز اسلامه لازمسكز، ديه‌رك رضا ويرمه- مشيدى. مسجده كيدوب جماعتله نماز قيلق عادتى اولوب، واردیغى قوجه‌لره بو عادتنه مانع اولمامغى شرط قور ايمش. حضرت عمر و زبير (رضهما)نك شهادتلرى حقنده دخى مرثيه‌لرى واردر. حضرت امام حسين (رضه)ه دخى واروب، كربلاده حاضر بولنديغى و شهادت حضرت امام حقنده مرثيه‌لر سويلديكى دخى «مشاهير النسا»ده و سائر بعض كتبده بيان اولنيورسه‌ده، ابن اثير «اسد الغابه»ده حضرت امامه واردیغنى ذكر ايتميور. — (عاتكه بنت عبدالمطلب بن هاشم القرشية الهاشميه) كه فخر كائنات (صلعم) افندمزك عمه‌سى اولوب، اسلامنده اختلاف واقع اولمشدر. مكه‌نك جانب نبويدن فتحنى مشعر بر رؤيا كورمش ايدوكى، وبو رؤيانك شيوع بولمسيله، ابوجهلك بادئ تعريض واستهزاسى اولديغى مشهوردر. ابو اميه بن المغيرة المخزومينك زوجه‌سى و عبدالله و زهير و قريبه‌نك والده‌سى ايدى. — (عاتكه بنت عوف بن عبد عوف القرشيه الزهريه) كه عشرهٔ مبشره‌دن عبدالرحمن بن عوف حضرتلرينك همشيره‌سى ومسور بن مخرمه‌نك والده‌سى اولوب، همشيره‌سى شفاء ايله برابر مدينه‌يه هجرت ايتمشدى. — (عاتكه بنت نعيم بن عبدالله العدويه) كه بر حديث شريفك راويسيدر. — (عاتكه بنت الوليد بن المغيرة المخزوميه) كه خالد بن وليد حضرتلرينك همشيره‌سى و صفوان بن امية الجمحينك زوجه‌سى اولوب، موى اليهك آلتى قاريسى اولمغله، اسلامه كلديكنده ايكيسنى تطليقه مجبور اولمش؛ و عاتكه‌يى حضرت عمر (رضه)ك زمان خلافتنده تطليق ايتمش ايدى.

عاتكه (معاويه‌نك قيزى اولوب، شاعر ابو دهبل كنديسنه آشفته اولمغله، اشعارنده اسمنى ياد ايتديكندن، معاويه لسانتى قطع ايچون كنديسنه بر چوق احسانلر ايتمشدى. — يزيد بن معاويه‌نك حفيده‌سى (عاتكه بنت عبدالله بن يزيد) دخى حسنى بر خاتون اولوب، شاعر احوص كنديسيله تغزل ايتمشدر. — (عاتكه بنت شهده) ملوك امويه‌دن وليد بن يزيدك جاريه‌سى مشهوره بر خوانده ايدى. — (عاتكة الغنويه) ورع و تقواسيله مشهوره‌در.

عاد (بن حوص بن ارم بن سام بن نوح) يمن جهتنده ساكن بولنمش اولان و (قوم عاد) اسميله معروف بولنان عرب عاربه‌نك جداعلاسى ظن اولنور. شداد وشديد بونك اوغللرى اولمق اوزره بعض تواريخده مذكور ايسه‌ده، بو ايكى برادرك پك مؤخر و ملوك حميريه يعنى تبابعه‌دن معدود اولدقلرى آشكار اولمغله بو قول اعتباره شايان كورلميور. قوم عادك اولدقجه حضريت ومدنيته نائل بولنمش اولدقلرى يمن وحضر موت جهتلرنده اليوم موجود و نظر عبرتله مشهود اولان شهر و قصبه و صو بندى كبى ابنيهٔ جسيمه‌نك خرابه‌لريله مستدلدر. حضرت هود (عم)ى تصديق ايتميوب، كفر وضلالتده اصرار ايتدكلريچون، ريح صرصر ايله محو و هلاك اولدقلرى قرآن كريمده مذكوردر.

عادل (ملك —) مصر و شامده حكومت سورن ملوك ايوبيه‌دن ايكى كشينك لقبيدر:

برنجيسى (ملك عادل سيف الدين ابو بكر بن ايوب شادى) ملوك مذكوره‌نك دردنجيسى اولوب، صلاح الدين ايوبينك برادريدر. مشاراليه صلاح الدينك torunu محمد المنصوردن صكره ٥٩٦ تاريخنده جلوس ايتمش؛ و او وقته‌دك ملوك ايوبيه قاهره‌ده (دار الوزاره) دينلن قوناقده اقامت ايتمكده ايكن، كنديسى قلعة الجبلده بر سراى عالى بنا ايدوب، مسكن اتخاذ ايلمش ايدى. ١٩ سنه حكومت سوروب، اهل صليبى قدسدن چيقارمق ايچون چوق اوغراشمش؛ و اوراده حرب و جداله مشغول ايكن، فرنكلر

دمیاطی محاصره ایتدکلرندن، اوغلی ملك کامل ناصر الدین محمدی دفعلرینه مأمور ایتمش ایدی. ۶۱۵ تاریخنده دمشقه قریب (عاقبین) نام محلده وفات ایتمشدر. اوغلی مشارالیه ملك کامل ناصر الدین خلفی اولمشدر.

— ایکنجیسی (ملك عادل ابوبکر) ملوك مذکورەنك آلتنجیسی و ملك کامل ناصر الدین محمد بن ملك عادل سیف الدین ابوبکرك اوغلی اولوب، (ملك عادل صغیر) دینمکله معروفدر. پدرینك وفاتی اوزرینه، ۶۳۵ تاریخنده، دمشقده پدرینك یاننده بولنمغله، تختنه جلوس ایتمش؛ و ایکی سنه حکومت سورمشدر. لهو ولعبه مائل وکوشك بر آدم ایدی.

عادل { (ملك —) ینه مصروشامده حکومت سورن ممالیك اتراکدن ایکی کشینك لقبیدر.

برنجیسی (ملك عادل بدر الدین سلامش) ملوك مذکورەنك آلتنجیسی اولوب، بشنجیلری اولان ملك ظاهر بیبرسك اوغلیدر. ۶۷۸ تاریخنده برادری ملك سعید ناصر الدین محمد برکتك یرینه سلطان مصر اولمش ایسەده، صغیر السن اولدیغندن اتابکی بولنان امیر سیف الدین قلاون ادارۀ ملك ایتمش؛ واوچ آی صکره کندیسنی اسقاطله، حکومتی ضبط ایلمشدر.

— ایکنجیسی (ملك عادل زین الدین کتبغا) ملوك مذکورەنك اونجیسی اولوب، سیف الدین قلاونك کولەلرندن ایکن، محمد بن قلاونك صغیرالسن اولمسیله، ادارۀ مملکتده مقتدر اولەمامسی اوزرینه، ۶۹۳ده اتفاق امرا ایله مسند حکومته اقعاد اولنمش؛ و ایکی سنه اجرای حکومت ایلمشدر.

عادل { (ملك —) مصر وشامده حکومت سورن ممالیك چراکسەنك یکرمی برنجیسی اولان طغانبایك دخی لقبیدر. [«طغانبای» مادەسنه مراجعت بیوریله.]

عادل { (ملك —) موصل جهتنده حکومت سورن اتا بکانك آلتنجیسی اولان (نور الدین آرسلانشاه)ك دخی لقبیدر [«آرسلانشاه» مادەسنه مراجعت بیوریله.]

عادل { ایران شعراسندن اولوب، خراسانلیدر. شو قطعه جملۀ اشعارندندر:

آه و فریاد که آخر شدم ازیار جدا
چرخ بد مهر مراساخت زدلدار جدا
الله الله چه بلائیست که چون ماتمیان
من جدا گریه کنم دیدۀ خونبار جدا
آه صد آه رفیقان که بصد حسرت ودرد
دل جدا شد زمن ومن شدم ازیار جدا

عادلجواز { وان ولایت وسنجاغنده وولایتك منتهای غرب شمالیسنده اولەرق وان کولنك شمالنده برقضا اولوب، جنوباً مذکور کول ایله، شرقاً ارجیش قضاسیله، شمالاً ارضروم، غرباً دخی بتلیس ولایتلریله محدوددر. مرکزی کولك کنارنده و وانك ۱۶۵ کیلومترە شمال غربیسنده واقع و ۲۵۰۰ اهالیلی جامع اولان (آرجیکه) قصبەسیدر. قضا آدین، طاشقین، آق تپه، پشته کور و تورشقیق اسملریله ۵ ناحیه و ۴۴ قریه یی حاوی اولوب، ۱۲۶۹۷ اهالیسی واردر، که بونك ۵۵۵۴ ی باشلیجه کرد اولەرق مسلم، ۷۴ ی یهودی وقصوری مذاهب ثلثه یه منقسم ارمنیدر. شمال وغرب جهتنده (سیپان) طاغی بولنوب، اتکلری بتون قضاده یایلمغله، اراضیسی طاغلق وآز منبتدر. قسم شمالیسنده واسعجه بر اورمان و ایچنده کوچك بر کول بولنوب، بوکولك آیاغی حکمنده اولان بر نهر صولردن دیکر برچای دخی آلەرق، جنوبه طوغری جریانله، مرکز قضانك شرق طرفنده وان کولنه دوکیلور. قضانك شرق جهتنده دخی بر اورمان و ایکی کوچك کول و ساحلنك منتهای شرقندەکی بر کورفزك ایچنده برکوچك آطه واردر. مرکز قضانك اطرافنده خیلی باغچەلر بولنیور. مرکز قضا ایکی قسمدن عبارت اولمغله، سوره محاط اولان یوقاری قسمی اسلام محلەسی اولوب، قدیم برجامع شریفله بر کلیساسی واردر. خرستیان محلەسی اولان آشاغی قسمی باغ وباغچەلرله محاطدر. قصبەنك اوستندەکی طاغدن اینن برصو بوباغچەلری اسقا ایدر. اهالیٔ قضا باشلیجه زراعت وکراجیلقله مشغولدرلر.

عادل خان فاروقی { بو اسمله هندستانك کجرات خطەسنده طقوزنجی قرن هجری اواخریله اونجی قرن اوائلنده ایکی حکمدار کلمشدر.

عارض { جزیرة العربك یمامه خطەسنده اوزون برطاغ اولوب، بوبی اوچ

Digitized by Google

كونك بر بول اولديغى «معجم البلدان» ده مسطوردر.

عارف { (فتح الله عجمى) قانونى سلطان سليمان خان دورى شعراسندن اولوب ،

پادشاه مشاراليهك شهنامه‌جيسى ايدى ؛ واسفار وغزواتى حقنده برچوق اشعار فارسيه سويلمشدر . بدرى ادبا وخطاطيندن اولوب ، القاص ميرزا معيتيله جانب رومه كلمش ؛ ومصره كيده‌رك ، شيخ ابراهيم كلشنينك قيزينى تزوج ايتمش ايدى . صاحب ترجمه بو ازدواجدن تولد ايتمشدر . ٩٦٩ تاريخنده وفات ايتمشدر . بعض غزليات تركيه‌سى اولوب ، اشعارى لطافتدن عاريدر . پادشاه مشار اليه حقنده سويلمش اولديغى شوقطعه اشعار منتخبه‌سندندر :

محيط جلالى شها همچويم
جليل العطايا جيل الشيم
همه موج حلمى وعز وعلا
همه چشمهٔ علم و بذل همم

عارف { فرس شعراسندن بروجه زير اون بش كشينك مخلصيدر :

برنجيسى استرابادلى اولوب ، شو بيت اونكدر :

تا خاك پايت از نظر اهل درد رفت
چندان كريست ديده‌كه دريا بكرد رفت

— ايكنجيسى (اسماعيل —) كرمانلى اولوب ، محافلده مشغول خوش طبع ودرويش مشرب بر آدم ايدى . شو بيت اونكدر :

جهان وهرچه درو هست از صغار وكبار
شميم فيض تواند اى كل هميشه بهار

— اوچنجيسى اصفهانلى اولوب ، تقى اوحدى ايله معارفه‌سى وار ايدى .

— دردنجيسى تبريزلى اولوب ، ميرزا صائبك مصاحبلرندن ايدى . شو بيت اونكدر :

ميكند مستور صهبا آب وتاب عقل را
مشرق ميناست مغرب آفتاب عقل را

— بشنجيسى ايرانلى اولوب ، اكبر شاهك زماننده هندستانه رحلتله ، عظيم آباد ده ساكن اولمش ؛ و١٠٣٥ تاريخنده بنكاله‌ده وفات ايتمشدر . شورباعى اونكدر :

اين عمركه ازنيمهٔ هشتاد كذشت
يادش چه‌كنى‌كه شاد وناشاد كذشت
درآب دوساله كشتى انداز مكر
در آب بپاى آنچه برباد كذشت

— آلتنجيسى شيرازلى اولوب ، شو بيت اونكدر :

چه همر هى كه نكردست باغبان مرا
نشاند شاخ كلى چون تودركنار مرا

— يدنجيسى ينه شيرازلى اولوب ، جمال الدين عرفى شيرازينك دايسنك اوغلى اولديغى حالده ، اصفهانده درويشانه برعمر سورمشدر . شو قطعه اونكدر :

خدا ازياد بدبينان نكهدارد سپاهانرا
كه هر سو جلوه‌كر بينم سپاه كجكلاهانرا
زدى بسق شكستى سوختى افكندى ورفتى
جوابت چيست فرداى قيامت داد خواهانرا

— سكزنجيسى كيلانى اولوب ، شو بيت اونكدر :

غير شهر حق بعالم منزلى معمور نيست
امتحانى ميتوان كردن ره دل دور نيست

— طقوزنجيسى مشهدلى اولوب ، شو بيت اونكدر :

درد مندى پيشه كن‌كو خاطر دل‌تنك باش
آه را پرواز ده آيينه‌كودر زنك باش

— اوننجيسى (مولانا محمد يوسف) عن اصل كازرونلى اولوب ، شيرازده ياشامش ، واورادە وفات ايتمشدر . خطوط ثلثه تحريرنده ماهر ايدى . شوقطعه اونكدر :

بازم بسر هواى نكارى فتاده است
ديكر مرابين‌كه چه كارى فتاده است
خط نيست‌كرد عارض‌آن رشك‌آفتاب
بركرد مه زهاله غبارى فتاده است

— اون برنجيسى (ميرزا ابراهيم) اصفهانلى اولوب ، هندستانه سياحت وعودت ايتمشيدى . شو بيت اونكدر :

از تپيدن نهاى دل دركلبهٔ ويرانه ام
سقف همچون رنك برخيزد زروى خانه‌ام

— اون ايكنجيسى (ميرزا آقا على اكبر بن ميرزا ابوالحسن) شيرازلى اولوب ، اديب وكامل بر ذات ايدى . برمدت كربلاده اقامتدن صكره ، بمباى وحيدر آباده كيتمش ؛ واورادن لكهنو شهرينه كيده‌رك ، بر وقت ضرورتله امرار ايام ايتدكدن صكره ، اود حاكمى محمد على شاه طرفندن كنديسنه معاش تخصيص اولنمش ؛ و١٢٦١ ده اوراده وفات ايتمشدر . لكهنو مجتهدى بركون كنديسنه « سكا سنيلر چوق كليور ، قبول ايتمه‌مليسك » ديديكنده « اونلر دخى شيعيلر ايچون بويله ديور ، بيلم كيمى ديكلميه‌يم » ديديكى

Digitized by Google

مشهوردر. اشعاری پك كوزل اولوب، شو قطعه او جملهدندر:

کمند کردن جان کشت زلف عنبرین بوئی
زنخدانه بدام آورد دلرا خال هندوئی
نه یادم کرد آن نامهربان نی رفت ازیادم
سروکارم فتاده باعجب بدکیش وبدخوئی

— اون اوچنجیسی (میر عبدالحسین) کاشان ساداتندن اولوب، شو بیت اونکدر:

منم زیر دو چشم از هجر یاران
چو دیوار شکسته زیر باران

— اون دردنجیسی هراتلی اولوب، هزلیاتیله مشهوردر. شو بیت اونکدر:

طفلست وزکس نام محبت نشنیده ست
ترسم کنم اظهار بیکبار برنجد

— اون بشنجیسنك وطن و حالی معلوم اولهمیوب، شو بیت اونکدر:

کرکشد ناوك خودرا زدلم قاتل من
درد آن تا بقیامت نرود از دل من

— اون آلتنجیسی (ملا محمد علی) طهرانلی اولوب، نادر شاه زماننده هندستانه کیتمشیدی. شو قطعه اونکدر:

کین تو چوکین روز کارست
مهر تو چو مهر آسمانست
این چون کوه کران رکابست
وان چون سیل سبك عنانست

عارف { متأخرین شعرای عثمانیهدن دخی طقوز ذاتك اسم ومخلصیدر:

برنجیسی (شیخ احمد — افندی) مشایخ مولویهدن اولوب، ابتدا بحوی، بعده روم ایلنده واقع قلعه و نهایت درسعادتك یکی قپو مولویخانهسی مشیختنده بولنمش؛ و ١١١٧ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو مطلع اونکدر:

ذات پاککدر ایا حضرت سلطان سماع
شرف دائرۀ مجمع دیوان سماع

— ایکنجیسی (شیخ — افندی) ینه مشایخ مولویهدن اولوب، ابتدا مصرده و بعده قبریسك لفقوشه شهرنده پدری شیخ مصطفی سیاهینك یرینه پوست نشین اولمش؛ و ١١٣٨ ده وفات ایتمشدر. پدرینك برغزلی تخمیسندن اولان شو بیت جملۀ اشعارندندر:

بو تکیه کاه عارفا ناکاه
اولنجه همت فیض پدرله دل آکاه
کشاده ایلدی چشم درونی عون‌اله
سیاهی کبی اولنجه غریق نور سیاه
فنون سحر و بیانده دم مسیحایم

— اوچنجیسی (چلبی الحاج — افندی) قونیه چلبیلرندن اولوب، مقام حضرت مولویده پوست‌نشین اولدقدن صکره، ١١٥٩ ده وفات ایتمشدر. شو بیت جملۀ اشعارندندر:

دلسیر بزم الفت اخوان عصر اولوب
عارف چکلدی کوشۀ بی کرد کلفته

— دردنجیسی (سلیمان — بك) خواجکان دیوان همایوندن اولوب، بعض مناصب دیوانیهیه نائلیتدن صکره، ١١٨٢ تاریخنده دفترامینی اولمش؛ واردوی همایونله روم ایلی جانبنه کیدوب، ١١٨٣ ده ایساقچیده وفات ایتمشدر. ثلث و نسخ و تعلیقده دخی مهارتی وار ایدی. مرتب دیوانی، حلیۀ خاقانییه نظیرهسی و رفائیهسی واردر. شو بیت اونکدر.

عارف پریوشان معانی بملهدر
مورانه ملك نظمه سلیمان دکلی‌یم

— بشنجیسی (رئیس الکتاب محمد — افندی) من اصل قسطمونیلی اولوب، درسعادته ورودله، تحصیل علم ایتدکدن صکره، بر مدت دارالسعاده مأمورلری کتابتنده بولنمش؛ وبعده رتبۀ خواجکانی‌یی احرازله حرمین مقاطعهجیلکنه، و مؤخراً رکاب همایون کوچك تذکرهجیلکنه نصب اولنمش؛ وصکره تذکرهجئ اول اولوب، بحان سلطانك کتخدالغی دخی عهدهسنه احاله اولنمش ایدی. ١٢١٤ تاریخنده روزنامچۀ اول خواجهلکی و بعده چاوشباشیلق مأموریتی، و ١٢٢٠ ده آناطولی محاسبهجیلکی وبر سنه صکره یکیچری وبعده ینه چاوشباشیلق مأموریتی عهدهسنه احاله اولندقدن صکره، رئیس الکتاب و بر آرهلق توقیعئ دیوان همایون وثالثاً چاوشباشی و نشانجی اولمش؛ و ١٢٢٨ ده ٧٢ یاشنده وفات ایتمشدر. شو مطلع اونکدر:

تغافلله یتر ممنون ایدرسك بندهکی وار اول
یوری وار سودیکم غیری نواز شکار اغیار اول

— آلتنجیسی (محمد — آغا) ١١٨٣ ده استانبولده طوغوب، اندرون همایونه کیرمش؛ و بعده کیلارخاصه ورکاب همایون چوقدارلغنه نصب اولنمش؛

و جلوس سلطان محمود خانیده قپوجی باشیلق رتبه‌سیله تقاعد معاشنه نائل اولوب، ۱۲۳۵ تاریخنده آیین زفافی اجرا ایلیه‌جکی اقشام فجأةً وفات ایتمشدر. بر خیلی اشعاری اولوب، شو مقطع او جمله‌دندر:

یوقدر عارف اوهما مشربی صیده تدبیر
کیسه‌نك دام خیالاتنه تحبیر اولماز

— یدنجیسی (— بك) شهری الاصل اولوب، بعض اقلامه دوامدن صکره آمدی اوطه‌سی خلفاسی زمره‌سنه داخل اولمش؛ و بعده عربی مترجملکی عهده‌سنه احاله اولنه‌رق، مأموراً قیصریه جانبنه کیتمش اولدیغی حالده، ۱۲۳۸ ده وفات ایتمشدر. شو مقطع جملهٔ اشعارندندر:

عارف همیشه پخته‌در اشعار دلکشك
بیت طبیعتکده معارف اوجاغی وار

— سکزنجیسی (مدرس زاده — افندی) ۱۱۷۰ ده ازمیرده طوغوب، درسعادته ورودله، سرای همایونده تربیه اولنمش؛ و ۱۲۱۰ تاریخنده طریق تدریسه داخل اولوب، ۱۲۳۰ ده یکیشهر فنار و بعده ادرنه و مکهٔ مکرمه مولویتنه نائل و۱۲٤۲ ده استانبول قاضیسی اولمش؛ و۱۲٤٥ ده وفات ایتمشدر. غریب اشعاری واردر. شو مطلع اونکدر:

سواد خال مشك انکیزکیم تازیر کاکلدر
کره پرپیچ خوابم هرکیجه هب تخم سنبلدر

— طقوزنجیسی (کتخدا زاده — افندی) صدوردن کتخدا زاده صادق افندینك اوغلی اولوب، طریق تدریسه داخل اولمش؛ وفلسفه‌یه مائل اولمغله، طریقنده ترقی‌یه نائل اولمامش ایسه‌ده، استانبول قاضیلغنه و بعده آناطولی قاضیعسکرلکنه واصل اولمش؛ و ۱۲٦٥ ده وفات ایتمشدر. علوم عقلیه و نقلیه‌ده و ادبیات عربیه و فارسیه‌ده ید طولی صاحبی ایدی.

عارف افندی { [«دری زاده» ماده‌لرینك ایکنجیسنه مراجعت.]

عارف افندی { (مشرب زاده حفیدی محمد —) عصر سلطان عبدالمجید خانیده مسند مشیخت اسلامیه‌یه کچن علمادن اولوب، مدرسیندن شاطر زاده امین افندینك اوغلیدر. ۱۲۰٦ تاریخنده طوغوب، ۱۲۳۲ ده طریق تدریسه داخل اولمش؛ و او سنه شیخ الاسلام اسبق صدقی زاده احمد رشید افندی‌یه داماد اولوب، ۳٦ ده مخلفات قساملغنه و بعده اوقاف مفتشلکنه و غلطه مولویتنه تعیین اولنمش؛ ۱۲۵۳ ده فتوی امینی اولمش، و بر سنه صکره مأموریت مخصوصه ایله قدس شریف جانبنه کیدوب، عودتنده ٥٦ ده آناطولی قاضیعسکری پایه‌سیله و مفتشلك مأموریتیله آناطولی‌یه اعزام اولنه‌رق، بعد العوده ٥۹ ده ثانیاً فتوی امینلکنه، ٦۲ ده مجلس والای احکام عدلیه اعضالغنه، ٦۳ ده مذکور اعضالق عهده‌سنده قالمق اوزره، بالفعل آناطولی قاضیعسکرلکنه نصب اولنه‌رق، ینه او سنه صدر روم ایلی پایه‌سنی احراز ایتمش؛ و ۲٦۸ ده بالفعل روم ایلی قاضیعسکرلکنه تعیین اولنه‌رق، ادارهٔ اموال ایتام حقنده بر اصول حسنه دوشونمکله، اموال مذکوره‌نك صیانتنه چالیشمش؛ و قاضیعسکرلك مدتی بعد الاتمام، مجلس ایتامك اصلاح و اداره‌سیله اوغراشوب، ۱۲۷۰ تاریخنده مسند جلیل مشیخته ارتقا اولنمشدر. بش سنه‌یه قریب مدت امور مشیخت اسلامیه‌یی اداره ایله بر خیلی نظامات و تنسیقاته و مکتب نوابك تأسیسنه موفق اولدقدن صکره، ۱۲۷٥ ده وفات ایدوب، ادرنه قپوسی خارجنده مصطفی پاشا درکاهی جوارنده دفن اولنمشدر. عالم و فاضل و عدل و حقانیتدن آیرلماز امور آشنا بر ذات ایدی. «جامع الاجارتین» عنوانلی کتاب مشهوره بر طاقم تطبیقات و تعلیقات علاوه ایده‌رك، بر حسن صورته وضع ایله نشر ایتدیکی کبی، بروسه‌لی دده افندینك «سیاست نامه» عنوانلی رسالهٔ مشهوره‌سنی دخی ترجمه ایتمشدر.

عارف حکمت بك { (عصمت بك زاده السید الحاج —) دور سلطان عبدالمجید خانیده مسند مشیخت اسلامیه‌یه واصل اولان علمادن اولوب، دور سلطان سلیم خانی صدورندن رائف اسماعیل پاشا زاده عصمت بکك اوغلیدر. ۱۲۰۱ تاریخنده طوغوب، اکمال تحصیلدن صکره، ۱۲۳۱ ده قدس، ۳٦ ده مصر، ۳۸ ده مدینه مولویتلرینه تعیین، و ۱۲٤٦ ده عهده‌سنه استانبول پایه‌سی توجیهیله، ٤۷ ده نقیب الاشراف اولمش؛ و ٤۸ ده اناطولی پایه‌سیله قدری ترفیع اولنمشدی. ۲٥۰ ده نقابتدن انفصال ایله، بر مدت استراحتدن صکره، ۲٥٤ ده روم ایلی صدارتی

Digitized by Google

پایه‌سنی احرازله، مجلس والای احکام عدلیه اعضا-
لغنه نصب، و ٥٦ ده تفتیش احوال مأمورینیله روم
ایلی جانبنه اعزام اولنه‌رق، عودتنده دار شورای
عسکری‌یه مأمور اولمش؛ و ١٢٦٢ ده مسند جلیل
مشیخت اسلامیه‌یه ارتقا اولنه‌رق، یدی بچق سنه‌یی
متجاوز مدت امور فتوایی کمال عدل وحقانیتله اداره
ایتدکدن صکره، ١٢٧٠ ده انفصال ایده‌رك،
ساحلخانه‌سنده مطالعه وعبادتله مشغول ایکن، ١٢٧٥ ده
ارتحال ایدوب، نوح قیوسی نام محلده دفن اولنمشدر.
اکثر علومه واقف وادبیاتده یدطولایه مالك اولوب،
السنهٔ ثلثه‌ده اشعاری واردر. مقام مشیخته نصبنه
تاریخ اولان شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

حکمتندن عارفا اولمز سوآل
شیخ الاسلام ایلدی یزدان بحق

عارفی { قدمای شعرای عثمانیه‌دن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی (حسین —) استانبوللی اولوب، شعر
وانشاده وحسن خطده ید طولی صاحبی ایدی. قپو
قوللرندن ایکن، ابراهیم پاشایه مصردن عودتنده بر
قصیدهٔ لامیه تقدیم ایتمکله، آناطولی احکام تذکره-
جیلگنه نصب اولنمش؛ وآنجق دفتردارله چکنمدیکندن،
بتون اموال واملاکنی فروختله، مصره عزیمت ایده‌رك،
شیخ ابراهیم کلشنی‌یه انتساب ایتمشیدی. بعده درسعادته
عودتله، کوشهٔ قناعتده امرار ایام ایتمکده ایکن،
سلطان سلیمان خانك لطفنه مظهر اولوب، بعض مناصبه
کچمش؛ و ٩٥٩ ده وفات ایتمشدر. ترکی وفارسی
اشعاری ومتصوفانه بعض غزللری واردر. شو بیت
جملهٔ اشعارندندر:

عین عارفده وجود اشیا
کورینور جمله کنقش فی الماء

— ایکنجیسی (معروف — افندی) من اصل
طربزونلی اولوب، بروسه‌ده بر مدت مدرسلك
ایتدکدن صکره، ازمیر، آمد، شام، بروسه و مصر
قضالرنده بولنمش؛ و ١٠٠٢ تاریخنده مصرده وفات
ایتمشدر. قصیدهٔ برده‌یه ترکجه برشرحی واردر. شو
قطعه اونکدر:

بلا بزمنده بی پروا جکر خونن ایچر عاشق
فراغت عشرت آبادنده نیلر جام فغفوری
صراحی دوکیلوب صاچلمده بزمکده ای مهرو
یاقوب یاقلمده شوقکله هر دم شمع کافوری

عارفی { ایران شعراسندن دخی اوچ ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی هراتلی اولوب، اکابر عصری مدحنده
سویلدیکی قصائدی و مثنویاتی پك مقبولدر. مذهب
حنفی حقنده برمنظومه‌سی و وزیر خواجه پیر احمد بن
اسحق نامنه منظوم «ده‌نامه» سی واردر. شو بیت
جملهٔ اشعارندندر:

دیرینه سراییست جهان دور زشادی
این کهنه رباطیست مبرا زعمارت

— ایکنجیسی شیرازلی اولوب، شو بیت اونکدر:

بوسنك کبریای توام دشمنان زنند
کرد آرم وبتحفه بر دوستان برم

— اوچنجیسی (مولانا —) هراتلی اولوب،
«کوی و چوکان» عنوانیله مشهور بر منظومه‌سی
و مرتب دیوانی واردر. مولانا جامیدن اول یاشا-
مشدر. شو بر ایکی بیت منظومهٔ مذکوره‌دندر.

چون کوی سپهر کرد بستی
میدان میدان چو کوی جستی
هر بارکه در عرق شدی غرق
باران بود او درمیان غرق

عارفی پاشا { (احمد —) ادبا و خطاطیندن معدود بروزیر اولوب، استا-
نبوللیدر. طوپال یوسف پاشانك مهردارلغندن نشأتله،
رتبهٔ خواجکانی‌یی بعد الاحراز، ١١٢٠ ده مکتوبیٔ
صدارت مأموریتنه، ٢٣ ده تذکرهٔ اولکه، ٢٧ ده
سواری مقابله‌جیلکنه نصب اولنمش؛ و ١١٢٩ ده
رئیس الکتاب اولوب، ١٣٠ ده رتبهٔ وزارتله تکه
سنجاغنه و بعده نیکبولی وصکره حلب ایالتنه تعیین
ایدلمش؛ و ١١٣٦ ده روان سرعسکری اولوب،
١٤٤ ده وان ایالتنه ومتعاقباً ثانیاً تکه سنجاغنه نصب
اولنه‌رق، او سنه محل مذکورده وفات ایتمشدر.
اقلام سته‌یی تحریرده مهارت کامله‌سی وار ایدی. شو
بیت اونکدر:

ایتمز طریق حقده اولان خلقه سرفرو
اکمز مناره قامتنی باد اسرسه‌ده

عارفی پاشا { خلیفهٔ زمان سلطان عبدالحمید خان ثانی حضرتلرینك عهد
همایونلرنده باش وکالت مسندینه کچمش وزرای
دولت عثمانیه‌دن اولوب، شکیب پاشانك اوغلیدر.
١٢٤٦ تاریخنده درسعادتده طوغوب، خصوصی

Digitized by Google

معلمردن ادبيات شرقيه ايله فرانسز لسانى وبعض فنون تحصيل ايتدكدن صكره ١٢٦١ ده ديوان همايون قلمنه داخل اولمش؛ و ٦٣ ده ويانه سفارتى برنجى كتابتنه تعيين اولنمش ايدى. ٦٥ ده درسعادته عودتله، ترجمه و ٧١ ده آمدى اوطه‌سنه مأمور اولمش؛ وسنهٔ مذكوره‌ده مرخص عالى پاشا معيتنده باش كاتب صفتيله ويانه قونفرانسنه، و٧٢ ده ينه مشاراليه ايله پارس قونفره‌سنه مأمور اولوب، اوراده ايكن باب عالى مترجم اوللكنه و ٧٤ ده ديوان همايون ترجمانلغنه نصب اولنمشدر. طول مدت ترجمان ديوان همايون بولنوب، ٨٦ ده بكلكجيلك مأموريتى دخى علاوةً عهده‌سنه احاله اولنمش؛ و ٨٨ دن ٨٩ تاريخنه‌دك خارجيه وطوبخانه مستشارلقلريله اجرا جميتى وتمييز حقوق دائره‌لرى رياستلرنده بولنوب، بعده ويانه سفارتنه تعيين اولنمش؛ و٢٩٠ تاريخنده ينه ديوان همايون ترجمانلغى مأموريتيله درسعادته عودت ايده‌رك، ٩١ ده ثانياً خارجيه مستشارى ومتعاقباً رتبهٔ وزارتله خارجيه ناظرى اولمش؛ وينه سنهٔ مذكوره‌ده معارف و ٩٢ ده عدليه ناظرى اولدقدن صكره، ثانياً ويانه سفارتنه تعيين اولنه‌رق، ٩٣ ده درسعادته عودتله هيئت اعيانه داخل اولمش؛ وبعده ثانيا خارجيه ناظرى اولوب، ٩٤ ده پارس سفارتنه، و ٩٦ ده درسعادته عودتله، سجل احوال قوميسيونى رياستنه نصب اولنمش؛ وسنهٔ مذكوره‌ده باش وكالت مسندينه ارتقا ايدوب، اوچ آى بو مقامده قالدقدن صكره، شوراى دولت رياستنه تعيين اولنمش؛ و٩٧ ده بالانفصال، بعده ينه ويانه سفارتنه تعيين اولنمش ايسه‌ده، قبل العزيمه ثالثاً خارجيه ناظرى اولوب، بر مدت صكره انفصال ايتمش؛ و٣٠٣ سنه‌سنده ثانياً شوراى دولت رياستنه نصب اولنه‌رق، ٣٠٨ ده رياست مشارالبه‌دن انفصال ايله، مجلس خاص وكلايه مأمور اولمش؛ و١٣١٣ تاريخنده ارتحال ايتمشدر. مستقيم، اديب، حليم وخلوق بر ذات ايدى.

عازب { (بن الحارث بن عدى الانصارى) صحابه‌دن اولوب، ينه صحابه‌دن اولان اوغلى براء كنديسندن روايت ايتمشدر.

عازريه { فلسطينده قدس شريف قربنده بر قريه اولوب، حضرت عيسى (عم)ك ديرلتمش اولديغى عازرك قبرى اوراده بولنديغيچون، بو اسمله شهرت بولمشدر. نبى مشاراليه بو قريه‌يى دفعاتله قدوميله تشريف ايدوب، انجيلده (بطانيه Béthanie) اسميله مذكوردر.

عاشر افندى { (مصطفى —) عصر سلطان سليم خان ثالثده مسند مشيخت اسلاميه‌يه كچن علمادن اولوب، رئيس الكتاب مصطفى افنديك اوغليدر. ١١٤٢ تاريخنده طوغوب، تحصيل علوم ايتدكدن صكره، ١١٨٢ ده يكيشهر فنار، ٩١ ده بروسه، ٩٥ ده مكهٔ مكرمه، ١٢٠٠ ده استانبول قاضيسى اولمش؛ وسنهٔ مذكوره‌ده صدر اناطولى پايه‌سنى احراز ايده‌رك، ١٢٠٢ ده بالفعل آناطولى قاضيعسكرلكنه، و ٢٠٣ ده صدر روم ايلى پايه‌سنه نائل اوله‌رق، بر سنه صكره بالفعل روم ايلى قاضيعسكرلكنه نصب اولنمش؛ و ٢٠٧ ده ثانيا صدر روم ايلى اولوب، اتمام مدتله خانه‌سنده اقامت ايتمكده ايكن، ١٢١٣ ده مسند جليل فتوايه نصب اولنه‌رق، ايكى سنه‌يه قريب مدت امور فتواى حسن اداره ايتدكدن صكره، ١٢١٥ ده حسب الايجاب عزل اولنمش؛ و ١٢١٩ ده وفات ايدوب، باغچه قپوسى جوارنده خانه‌سى عرصه‌سنده تأسيس ايتمش اولديغى كتبخانه‌سى ساحه‌سنده دفن اولنمشدر. السنهٔ ثلثه و ادبياتنه واقف اولوب، بر طاقم منشآت و تقريضات و اجازتنامه‌لرى واردر. حسن خطده دخى مهارت تامه‌سى وار ايدى. مذكور كتبخانه جوارنده دار القراء و درسخانه وحجره دخى بنا ايتمش؛ و بونلردن بشقه برطاقم خيرات و بونلره مخصوص عقارات براقمشدر.

عاشق { فرس شعراسندن بروجه آتى طقوز ذاتك مخلصيدر:

برنجيسى (ابو الخير) سمرقندلى اولوب، عصرى سلاطين وكبراسى عندنده قدرى عالى ايدى. ٩٥٧ ده وفات ايتمشدر. بر خيلى وقت هراتده اقامت ايدوب، سلطان حسين بايقرانك احسانته نائل اولمش؛ وبعده اوزبك خانى شاهى بك طرفندن ماوراء النهره كوتوريله‌رك، اوراده وفات ايتمشدر. بعض تذاكرده خوارزمى اولديغى مسطوردر.

Digitized by Google

— ایکنجیسی (میرزا جعفر) هندستان شعراسندن اولوب، هجویاتیله مشهوردر. شو بیت اونکدر:

می کشد از گریه در بزم جنون عشرت مرا
قطرهٔ اشکست کوکب اختر دولت مرا

— اوچنجیسی (میر علی محسن) هند ساداتندن اولوب، شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

دلم فدای نگاهت نظر دریغ مدار
منم فتاده براهت گذر دریغ مدار

— دردنجیسی (میر قاسم) هندستانده واقع اکبر آباد شهرندن اولوب، ماوراء النهر مشاهیر مشایخندن مخدوم اعظمك اولادندندر. نواب اصفجاهك و بعده نظام الدوله ناصر جنكك خدمتنده اورنك آباده بولنوب، بعض مناصبده استخدام اولندقدن صکره، شاهجهان آباده توطن، و اون ایکنجی قرن هجری اواخرنده وطن اصلیسنه عودت ایتمشیدی. شو بیت اونکدر:

پیش من کرمی نباشد سیرم از درد خمار
شیشه چون خالی شود پرمیشود پیمانه ام

— بشنجیسی (میر کرم الله عاقل خان بن نواب شکر الله خان عالمکیری) هندکبرا وعلماسندن اولوب، کوزل بر تفسیری وخیلی اشعاری واردر. شو بیت اونکدر:

در پرده بود دل که محبت بیاد بود
این شیشه رابسنك پری خانه زاد بود

— آلتنجیسی (میر کلان خان) عن اصل کابللی اولوب، ابتدا هندستانده وزیر الممالك نواب نظام الملك بهادرك خدمتنده ایکن (نظام) تخلص ایدرکن، بعده فرخ آباده نقل ایله، (عاشق) مخلصنی اختیار ایتمشدی. شو بیت اونکدر:

کر چنین غمزهٔ او دشمن ایمان باشد
کافرم کر بجهان نام مسلمان باشد

— یدنجیسی (آقا محمد) اصفهانلی اولوب، ارباب قناعتدن درویش نهاد بر آدم اولمغله، تزیلکله کچینیرمش، ۱۱۸۱ ده وفات ایتمشدر. قصایدوغزلیاتی چوقدر. شو ایکی بیت بر قصیده سندندر:

تاجر عشقم بکف مایهٔ سودم وفا
تا که شود مشتری تاچه دهد دربها
ما ودل بی نصیب هردو فقیر وغریب
تاکه شود مهربان یاکه شود آشنا

— سکزنجیسی (مهدی علی خان) هندستان شعراسندن اولوب، علی مردان خانك تورونیدر. اردو لساننده اوچ وفارسیده ایکی دیوانی و «حملهٔ حیدری» عنوانیله مشهور و متداول بر منظومه سی واردر، که حضرت مرتضانك غزوات و فضائلندن باحثدر.

— طقوزنجیسی «عیش وطرب» عنوانلی منظومه نك صاحبی اولوب، بونی ۱۰۷۰ تاریخنده یازمشدر.

عاشق پاشا { دور سلطان عثمان خان غازی مشایخ و شعرای عارفیندن } اولوب، مظنهٔ کرامدن پادشاه مشار الیهك معیتنده بولنمش اولان شیخ مخلص پاشانك اوغلیدر. عابدوزاهد و مستجاب الدعوه بر ذات اولوب، اطوار سلوك و مقامات سالکینه عارف ایدی. تصوفه دائر اون باب اوزره مرتب ترکجه برمنظومه سی واردر. ۷۱۰ تاریخنده ارتحال ایدوب، قیر شهرنده مرقدی زیارتکاهدر. اوغلی علوان چلبی دخی زهد وتقواده مشهور وصاحب جذبه برشاعر ایدی.

عاشق چلبی { (السید پیر محمد بن السید علی النطاعی) قدمای شعرا } وعلماء عثمانیه دن و ساداتدن اولوب، جدی سید محمد نطاع عن اصل ایرانلی اولدیغی حالده، بغدادده ساکن ایکن تیمور قترننده بو طرفه هجرت ایدن سید محمد بخاری یه میزبان اولمش؛ و برابر جانب رومه رحلت ایدرك، یلدیرم سلطان بایزید خان زماننده بروسه یه کلمش؛ وامیر بخاری پادشاه مشار الیهك کریمه لرینی تزوج ایتدیکی وقت، سید محمد نطاع دخی وزیر اسحاق پاشانك قیزینی تزوج ایلمش؛ وسادات نظارتنه تعیین بیوریله رق، کندیسیچون جانب پادشاهیدن ابو اسحاق مدرسه سی بنا وتولیت واوقاف کندیسنه واولادینه شرط ایدلمش ایدی. عاشق چلبی ۹۲۶ تاریخنده تولد ایدوب، تحصیل علم وکمال ایتدکدن صکره، طریق قضایه سلوکله، سلیوری، پرشتنه، سرفیجه وناروه قضالرنده بولندقدن صکره، حقنده بغیر حق واقع اولان شکایت اوزرینه، علائیه قضاسنه تحویل اولنمش؛ و بعده جمع ایلدیکی «تذکرة الشعرا» یی حضور پادشاهی یه و عربی «ذیل شقایق» ی صدراعظم محمد پاشایه تقدیم ایتدیکنده،

Digitized by Google

مكافاةً قيد حيات شرطيله اسكوب قضاسنه تعيين اولنمش؛ و بقيۀ عمرينی اوراده كچيروب، ٩٣٩ ده وفات ايتمشدر. ذكراولنان «تذكرة الشعرا» و «ذيل شقايق» دن بشقه منظوم «سكدوارنامه» سی و بر «احاديث اربعين» ی و مرتب ديوانی واردر. طاشكوپری زاده‌نك «شقايق نعمانيه» سنی امام غزالينك «التبر المسبوك فی نصايح الملوك» عنوانلی كتابنی وخطيب قاسم اوغلينك «روضه» سنی دخی تركجه‌يه ترجمه ايتمشدر. طاشكوپری زاده ايله معاصر بولنمش، وصاحب تذكره قنالی زاده ايله بر سنه‌ده وفات ايتمشدر. شو ايكی بيت جملۀ اشعارندندر:

عار ايدر بر ذرۀ سركشته‌دن اول آفتاب
مهرم افزون اولدوغنجه بندن ايلر اجتناب
عارض اولمش چشم دلداره رمد طوتمش نقاب
صاندم آنی كوريجك يانمش طوتشمش آفتاب

عاشق { فرس شعراسندن ايكی ذاتك مخلصيدر:

برنجيسی سيستانلی اولوب شو بيت اونكدر:

بچيزی كز شب هجران دل خود شاد ميكردم
جفا هايی كه بر من كرده بودی ياد ميكردم

— ايكنجيسی (حسين قليخان بن آقا عليخان) هندستانده‌كی (عظيم آباد) شهرندن اولوب، ١١٩٤ ده طوغمشدر. آبا و اجدادی بعض مناصب عاليه‌ده بولنمشيدی. «نشتر عشق» عنوانيله ١٢٣٣ ده يازلمش بر تذكرة الشعراسی واردر. شو بيت اونكدر:

چون ببينم روی خوبش كريه‌می آيدمرا
هركه بيند آفتاب از چشم آب آيد برون

عاص { و عويص مكۀ مكرمه ايله مدينۀ منوره آره‌سنده ايكی واديدر.

عاص { صحابه‌دن ايكی ذاتك اسميدر: (عاص بن عامر بن عوف العامری الكلابی) كه نزد حضرت نبوی‌يه كلوب، جانب رسالتپناهيدن (مطيع) تسميه بيورلمشيدی. — (ابو خالد عاص بن هشام المخزومی) كه مكه‌ده ساكن اولوب، قرانتنه‌يی آمر اولان «اذاوقع الطاعون فی ارض وانتم بها فلا تخرجوا منها وان كنتم بغيرها فلا تقدموا عليها» حديث شريفنك راويسيدر. توروني عكرمه بن خالد كنديسندن روايت ايتمشدر.

عاصم { صحابه‌دن بروجه زير بر قاچ ذاتك اسميدر: (عاصم بن ثابت بن ابی الاقلح الانصاری الاوسی) كه حضرت عمر بن الخطاب (رضه) ك قاتن پدری و عاصم بن عمرك جد مادريسيدر. بدرغزاسنده حاضر بولنوب، جانب رسالتپناهيدن برسريه ايله تفتيش احوال دشمنه اسرا بيورلمغله، بنی لحيان طرفندن احاطه اولنه‌رق، تكليف اولنان تسليمی قبول ايتمه‌مكله، معيتندن يدی كشی ايله برابر شهيد اولنجه‌يه قدر مقاومت ايتمشدی. — (عاصم بن ابی جبل) كه احد غزاسنده حاضر بولنمشدر. — (عاصم الحبشی) كه زرعة الشقرينك آزادليسی ايدی. — (عاصم بن حدره) كه بر حديث شريفك راويسيدر. — (عاصم بن حصين الحمانی) كه پدريله برابر نزد حضرت نبوی‌يه كلمش اولديغی مرويدر. — (عاصم بن الحكم) كه بر حديث شريفك راويسی اولوب، اولاد واحفادی كنديسندن روايت ايتمشدر. — (عاصم بن سفيان الثقفی) كه مدينه ده ساكن اولوب، اوغلی بشر كنديسندن روايت ايتمشدر. — (ابو عبدالله عاصم بن عدی الانصاری الاوسی) كه معد بن عدينك برادری اولوب، بنی العجلانك اميری ايدی. احد، خندق غزالرنده و سائر غزواتده حاضر بولنمش؛ ويالكز بدر غزاسنده جانب نبويدن مأموراً مدينه‌ده ترك بيورلمغله، بولنه‌ميوب، حضرت فخر كائنات (صلعم) افندمز سهمنی آيتمشلردی. هجرت نبويه‌نك ٤٥ نجی سالنده، يوز ياشنی متجاوز اولديغی حالده، وفات ايتمشدر. اوغلی ابو البداح كنديسندن روايت ايتمشدر. — (عاصم بن العكير المزنی الانصاری) كه بدر واحد غزالرنده بولنديغی مرويدر. — (ابو عمر عاصم بن عمر بن الخطاب العدوی القرشی) كه مخدوم جناب فاروق اولوب، آنف الترجمه عاصم بن ثابت بن الاقلحك قيزی ويا همشيره‌سی اولان جميله‌دن ارتحال جناب نبويدن ايكی سنه اول تولد ايتمشدر. كنديسی درت ياشنده ايكن، والده‌سی جانب فاروقيدن تطليق اولنمغله، چوجغی كيم آلمق لازم كله‌جكی حقنده حضرت فاروق ايله حضور جناب صديقيده مرافعه اولنمش؛ وبعده يزيد بن جارية الانصاری‌يه واروب، بوندن عبد الرحمن بن يزيدی دنيايه كتيرمشيدی. اوزون بويلی، جسور وشاعر برذات ايدی. ٧٠ سال هجريسنده برادری عبد الله

بن عمر حضرتلرندن اول وفات ایتمشدر. قیزی ام عاصم عمر بن عبدالعزیز حضرتلرینك والده‌سیدر. — (عاصم بن عمر و بن خالد الکنازی اللیثی) که برحدیث شریفك راویسیدر. — (عاصم بن قیس الانصاری) که بدر واحد غزالرنده حاضر بولنمشدر.

عاصم { (شیخ علی —) هندستان شعرا- سندن اولوب، بالکرام شهرندندر. شو قطعه جمله اشعارندندر:

برگوشهٔ دستار چوگل میدهمش جا
از پای کسی کر برهت خار بر آید
آن ترك ستمگر که زند ناوك بیداد
آسان بجگر آید و دشوار بر آید

عاصم افندی { (چلبی زاده اسماعیل —) [«اسماعیل افندی» ماده- سنه مراجعت بیوریله.]

عاصم افندی { (مکی زاده مصطفی —) دور سلطان محمود خان ثانی وسلطان عبدالمجید خانده اوچ دفعه مسند مشیخت اسلامیه‌یه کچمش علمادن اولوب، شیخ- الاسلام مکی افندینك اوغلیدر. ۱۱۷۷ ده تولد ایدوب، ۱۲۱۲ ده غلطه، ۱۲۱۶ ده مکهٔ مکرمه مولویتنه نصب اولنه‌رق، ۱۲۲۴ ده دار الخلافه قاضیسی اولمش؛ ۲۶ ده آناطولی قاضیعسکرلکی پایه‌سی توجیهیله، برسنه صکره بالفعل آناطولی و۲۹ ده روم ایلی قاضیعسکرلکنه نصب اولنمش؛ و۱۲۳۳ ده مفتی الانام اولوب، یکرمی آیه قریب مدت بو مسند عالیده قالدقدن صکره عزل اولنمش؛ و ۱۲۳۹ ده ثانیاً مسند مشیخت اسلامیه‌یه کچوب، بو دفعه دخی یکرمی یدی آیه قریب مدت امور فتوایی اداره ایتمش؛ و ۱۲۴۸ ده ثالثاً شیخ الاسلام اولوب، ۱۲۵۵ ده واقع جلوس سلطان عبدالمجید خانده دخی مسند افتاده ابقا ایله بو دفعه دخی ۱۴ سنه ایله ۲ آی و۱۳ کون مسند عالیٔ مذکورده قالدقدن صکره، ۱۲۶۲ ده ارتحال ایدوب، فاتح جوارنده پدرینك قبری یاننده دفن اولنمشدر. دفعات ثلثه‌ده مدت مشیختی ۱۷ سنه‌یی متجاوز اولوب، یتمش بش یاشنده وفات ایتمشدر.

عاصم افندی { (احمد —) اون اوچنجی قرن هجری مشاهیر علما ومؤلفیننندن اولوب، عینتابلیدر. بلدهٔ مذکوره‌ده تحصیل علوم ومعارف ایتدکدن صکره، درسعادته کله‌رك، ۱۲۱۱ تاریخنده طریق تدریسه داخل اولمش؛ و۲۳۰ ده سلانیك مولویتنه نائل اولدقدن صکره ۱۲۳۵ ده استانبولده وفات ایدوب، نوح قپوسی قبرستاننده مدفوندر. ادبیات شرقیه‌یه والسنهٔ ثلثه لغاتنه وقوف تامی اولوب، «قاموس» و«برهان قاطع»ی ترکجه‌یه ترجمه ایله عربی و فارسی تحصیل ایدنلره بیوك بر خدمت ایتمش؛ و «کتاب سیر»، «مرح المعالی فی شرح الامالی» و«تحفهٔ لغت عربیه» عنوانلریله اوچ اثر دخی براقمشدر. وقعه نویسلك دخی عهده‌سنه احاله ایدلمش اولمغله، «وقایع سلیمیه» عنوانیله برتاریخ یازمشدر. بعض اشعاری‌ده واردر.

عاصم بن ابی النجود { (ابو بکر —) قراء سبعه‌دن اولوب، قرائتی ابو عبد الرحمن سلمیدن و زر ابن حبیشدن اخذ ایتمش؛ وکندیسندن دخی ابو بکر بن عیاش وابو عمر البزاز و سائرلری اخذ ایلمشلردر. ۱۲۷ تاریخنده کوفه‌ده وفات ایتمشدر.

عاصی { یاخود ارند (Oronte) شام خطه- سنده بیوك برایرماق اولوب، جبل لبنان ایله جبل الشیخ آره‌سنده‌کی بقاعده بعلبکك شمالنده جبل الشیخك اتکلرندن آقان بر طاقم دره- لردن تشکل ایدیورسه‌ده، بونلرك صوبی دائمی اولمدیغندن، ۳۵ کیلومتره دها آشاغیده واقع (مغارة الراهب) منبعی عد اولنور. ابتدا شمال شرقی‌یه طوغری آقوب، جریاننده تصادف ایتدیکی موانعدن طولایی برطاقم کوچك کوللر وعلی الخصوص حمصك اوست طرفنده مساحهٔ سطحیه‌سی ۵۰ مربع کیلومتره اولان بیوجك برکول تشکیل ایتدکدن صکره، شمال غربی‌یه طوغری دونه‌رك، حمایه واصل اولور؛ و بو قصبه‌نك اوست وآلتنده آلتمش یتمش متره یوکسك یرلر آره‌سنده آقه‌رق، یالکز یتاغنك کنارلرنده‌کی درت بش یوز متره وسعتنده اراضی‌یی اسقا ایده- بیلیور. بعده جبل نصیریه‌نك شرقی اتکلرینی طولا- شه‌رق، افامیه شهرقدیمی قربنده وقتیله انشا ایدلمش اولان بعض سدلردن طولایی برطاقم بطاقلقلر تشکیل

Digitized by Google

ایدر؛ وبعده غرب جنوبی‌یه طوغری دونه‌رك، وجبل اقرعك اتكلرینی طولاشه‌رق، آق دكیز دینلن وقره صو ایله عفرین نهرلرینی آلان كوك آیاغنی دخی بعد الاخذ، آنطاكیه‌نك یانندن بالمرور، سویدیه‌نك آلت طرفنده ٣٦° ٤′ عرض شمالیده بحر سفیده دوكیلور. مجراسنك قسم اعظمی سوریه ولایتی داخلنده اولوب، حمایی كچدكدن صكره برخیلی مسافه‌ده حلب ایله سوریه ولایتلرینك حدودینی تشكیل ایدر؛ وبعده حلب ولایتنه داخل اولور. ذكر اولنان كوك آیاغندن بشقه ذكره شایان تابعلری یوقدر. مجراسنك طولی ٥٠٠ كیلومتره‌دن زیاده‌در.

عاصیه { عرب شاعره‌لرندن اولوب، بعض اشعاری «حماسه» ده مسطوردر.

عاضدلدین الله { (ابو محمد عبد الله بن یوسف بن الحافظ لدین الله عبد المجید) مصرده حكومت سورن ملوك فاطمیه‌نك اخیری واون‌دردنجیسی اولوب، ٥٥٥ تاریخنده، ابن عمی فائز بنصرالله‌ك وفاتی اوزرینه، ١١ یاشنده اولدیغی حالده، تخته چكمش؛ وصالح بن زریك وزیری اولمشیدی. نهایت بر طرفدن شاور اسمنده بری وزارتی جبراً ضبط ایتدیكی كبی، اهل صلیب دخی بلبیسی ضبط، وقاهره‌یی محاصره ایتدكلرندن، عاضد صاحب شام نورالدین شهیددن استمداد ایتمكله، مشارالیه طرفندن اسد الدین شیركوه اعزام اولنه‌رق، فرنكلری قاچیرمش، و مصر وزارتی كندیسی آلوب، متعاقباً وفاتی وقوع بولمغله، یكنی صلاح الدین ایوبی یرینه وزیر مصر اولمش ایدی. عاضد دخی بو اثناده خسته‌لنوب، ٥٦٧ ده ٢٢ یاشنده بلا ولد وفات ایتمكله، فاطمیون سلاله‌سی منقرض اولوب، صلاح الدین ایوبی تخت سلطنته جلوس ایتمشدر.

عاطر { (میرزین العابدین) هندستان شعراسندن اولوب، لاهور مضافاتندن (امن آباد) قصبه‌سندن ایدی. كنج یاشنده وفات ایتمشدر. شو بیت اونكدر:

دیوانه اش مباد كرفتار آسمان
یارب مكن پریزده را فلك زده

عاطف { متأخرین شعراء عثمانیه‌دن اوچ ذاتك اسم ومخلصیدر:

برنجیسی (دفتردار مصطفی — افندی) استانبوللی اولوب، ١١٥١ تاریخنده شق اول دفترداراغندن معزولاً كلیبولی‌یه نفی اولندقدن صكره، ٥٢ ده اطلاق اولنه‌رق، درسعادته عودتنده ثانیاً دفتردار شق اول اولمش، و٥٤ ده انفصالی وقوع بولوب، جانب حجازه عزیمت وعودتله، ثالثاً مذكور دفتردارلغه بعدالنصب، ١١٥٥ تاریخنده وفات ایتمشدر. مرتب دیوانی و شیخ ابو الوفا تربه‌سی جوارنده بر كتبخانه‌سی واردر.

— ایكنجیسی (امام زاده محمد امین — افندی) شهری الاصل اولوب، طریق قضایه سالك اولمش؛ و١١٥٦ ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونكدر:

شفقدر سرخ روی جلت لعلیسی همواره
ركابینه اولان سودا كشیده ظلمت شبدر

— اوچنجیسی (چاوش‌زاده احمد — بك) ١٢٠٩ تاریخنده استانبولده طوغوب، مكتوبی صدارت قلمنه دوامله، مكتوبی صدارت، بعده كوچك تذكره‌جی، عساكر منصوره مكتوبجیسی، طوپخانه ناظری، مجلس والای احكام عدلیه باش كاتبی، صكره رتبهٔ اولی ایله ترسانهٔ عامره مستشاری، تجارت مستشاری، ١٢٥٧ ده كوتاهیه وبعده آناطولی دفترداری واوچ سنه صكره مصرف ناظری اولمش؛ و١٢٦٣ ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونكدر:

آكدیرر ماهه او دلدارم هله
هالهٔ كاكل اولور آكا كواه

عاقل { (بن البكیر بن عبد یالیل الكنانی اللیثی) صحابه‌دن اولوب، برادرلری عامر وخالد وایاس ایله بدر غزاسنده بولنمش؛ واوراده شهید اولمشدر. اصل اسمی فا ایله غافل اولوب، جانب رسالتپناهیدن قاف ایله عاقل تسمیه بیورلمشیدی.

عاقل { هندستان شعراسندن ایكی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی (خواجه محمد —) شیخ احمد جام زنده فیلك احفادندن اولوب، دهلی جوارنده (سونی پت) قصبه‌سنده طوغمش؛ و بر مدت محمد اعظم شاهك خدمتنده بولندقدن صكره، كوشهٔ انزوایه چكلمش؛ و١١٤٣ ده وفات ایتمشدر. نظمی حكیم شهرتدن اوكرنمش؛ و سراج الدین علیخان آرزو ایله الفت ایتمشدر. شو بیت اونكدر:

Digitized by Google

بصحرائی که کردیدم شهید ناز خوش چشمان
چراغانست از چشم غزالان بر مزار من

— ایکنجیسی (میرزا محمد —) دکن ناظم ملکی نواب نظام الملك بهادرك خدمتنده بولنمش، و مرتب بر دیوان براقمشدر. شو بیت اونکدر:

مرده هم مشت خاك میخواهد
تا کجا احتیاج همرا هست

عاكف { متأخرین شعرای عثمانیه‌دن اوچ ذاتك اسم وتخلصیدر:

برنجیسی (حسن — افندی) سلانیکلی اولوب، اورا متنفذانندن علی آغانك اوغلیدر. اورنوس بك سلاله‌سندن عبدالرحمن بكك و جامع و ساعت صاحبی سلیم پاشانك وسیروزلی مخلص پاشانك خدمت کتابتنده بولنمش؛ و۱۲٤۳ ده وفات ایتمشدر. مرتب دیوانی و بعض محرراتی اولوب، نا مطبوعدر. شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

یارب بنی محتاجکه محتاج ایتمه
محتاج ایسه‌م آنجق سکا محتاج اوله‌یم

— ایکنجیسی (— بك بن عبداللطیف بك) بنه سلانیکلی اولوب، آنف الترجمه حسن عاكف افندینك قیزینك اوغلیدر. شاعر مشهوری افندیدن تحصیل علم وادبیات ایتمش؛ واورنوس بك زاده‌لردن وزیر یوسف صدیق پاشانك خزینه‌داری اولوب، بعده سلانیك ولایتنجه بعض قضا قائممقاملقلرنده واسکوب متصرف معاونلکنده بولنمش؛ و ۱۳۰۰ تاریخنده قواله‌ده وفات ایتمشدر. بر قیزینك وفاتنده سویلدیکی شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

حال غربت طالع بد آه اولاد آجیسی
کوکلی اوچ شیدر عاكف دائما پر خون ایدن

— اوچنجیسی (قره مفتی‌زاده مصطفی — افندی) ۱۲۲۰ تاریخنده وانده طوغوب، ۱۲۵۲ ده شهر مذکور مفتیسی اولمش؛ و۲٦٤ ده درسعادته کله‌رك، خواجه‌لك رتبه‌سنی احرازله، بر سنه صکره طرابلس غرب ولایتنده بنغازی قائممقاملغنه و بعده مرعش قائممقاملغنه نصب اولنمشدی. شو مقطع اونکدر:

عاكفا عفو خطا پوشنه مغرور اولەرق
بویله تشطیر ایله پر جرم وخطا در خامەم

— دردنجیسی (یوسف — افندی) شمنی خاندان زاده‌لرندن اولوب، اردو کتابتنده مستخدم بولنمشدر. شو مطلع اونکدر:

تارمار زلفی یارك شور شكلن كوسترر
غمزهٔ عاشق كشی تیمور شكلن كوسترر

— بشنجیسی آنطاکیه علماسندن اولوب، وطننده کتابت خدمتنده بولنمشدر. شو مقطع اونکدر:

عاکفا اول پرتو رخساردن پرنور ایدی
ماه انور اقتباس نور خورشید ایتمدن

عاكف پاشا { (الحاج محمد —) اعاظم ادبا وشعرای عثمانیه‌دن اولوب، ۱۲۰۲ تاریخنده آناطولینك (بوزاوق) مملكتنده دنیایه کلمش؛ و تحصیل علم ایله، بر مدت مملکتی اعیانندن جبار زاده سلیمان بكك خدمت کتابتنده بولندقدن صکره، ۱۲۲۸ ده درسعادته کله‌رك، اقرباسندن رئیس اسبق مصطفی مظهر افندینك سوقیله دیوان همایون قلمنه داخل اولمش؛ وکتابته‌کی اقتداری حسبیله آلتی آی صکره آمدی اوطه‌سنه مأمور اولوب، ۲٤۱ ده آمدیٔ دیوان همایون، ۲٤۲ ده بکلکجیٔ دیوان همایون و۲٤٥ ده رئیس الکتاب اولمش؛ و ۲٥۱ ده ریاست مذکوره‌نك لغویله بارتبهٔ وزارت خارجیه نظارتنه تعیین بیورلەرق، بعده عزل اولنمغله، بر مدت خانه‌سنده اقامتدن صکره، ۲٥۳ ده پرتو پاشا یرینه داخلیه ناظری اولمش؛ و بر مدت دها معزول قالدقدن صکره، ۲٥٦ ده قوجه ایلی ایالتنه نصب اولنمش؛ و بعده نفی طریقیله بر مدت ادرنه‌ده اقامتدن صکره، عفو اولنه‌رق، بر وقت دها استانبولده اختیار عزلت ایتمش؛ و ۲٦۳ ده جانب حجازه عزیمتله، عودتنده اسکندریه‌ده وفات ایتمشدر. شعر و انشاسی پك مقبول اولوب، اك اول بر طرز جدید افاده ایجاد ایدنلردندر. «طفل نازنینم ...» تعبیریله باشلایان مرثیهٔ مؤثره‌سی مشهوردر. «تبصره» عنوانیله بر اثری دخی واردر. منشآت واشعاری کلیات صورتنده جمع ونشر اولنمشدر. شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

سیر قیل دود کبود آه آتشباری
کورمدکسه سودیکم کرسنبله پیوسته کل

عاكف پاشا { (محمد —) متحیزان وزرای عثمانیه‌دن اولوب، آرناودلغك اك مشهور و اك قدیم خاندانلرندن بولنان قالقاندلن خاندانته منسوبدر. جد اعلاسی رجب پاشا عن اصل لومەلی اولوب، بر آره‌لق سلانیك والیسی بولنمش؛ وعصر سلطان احمد خانیده ایران سفرنده

Digitized by Google

شهید اولمشیدی . پدری دیکر رجب پاشا زاده ولی الدین حلمی بك دخی موره فترتنده شهادته نائل اولمشدر . خاندانك ایلك خاندانیله دخی قرابتی واردر. صاحب ترجمه ١٢٣٨ تاریخنده قالقاندلن قصبه‌سنده طوغوب ، پدرینك شهادتندن صکره، اسکوب والیسی بولنان عموجه‌سی علی حفظی پاشانك یانده بولنه‌رق، اوراده تحصیل علم وتربیه ایتمشدر. سلطان محمود خان ثانی دوری اواخرنده آرناؤدلقده ظهور ایدن اغتشاشات اوزرینه عموجه‌لری عبدالرحمن، حفظی وحسن پاشالرله برابر اورادن قالدیریله‌رق، بر قاچ سنه‌لر آناطولینك مواقع مختلفه‌سنده بولندیرلدقدن صکره، جنتمکان سلطان عبدالمجید خانك جلوسلرندن بر قاچ سنه صکره استانبوله کتیریله‌رك ، ٢٦٥ ده با ارادهٔ سنیه خواجکانلق رتبه‌سیله مکتوبیٔ صدارت خلفالغنه نصب ، و متعاقباً رتبهٔ ثالثه ایله و بر قطعه مرصع نشانله تلطیف بیولمشیدی. مؤخراً سردار اکرم عمر پاشانك معیتنده قره‌طاغ محاربه‌سنده ابراز آثار رویت وجلادت ایدوب، بعده ذکاوت‌فطریه‌سی وعلم وتربیه‌سی جهتیله سیاسیٔ شهیر رشید پاشانك انظار دقت وتوجهنی جلب ایتمکله، ٢٦٩ ده یکدن رتبهٔ میرمیرانی ایله اسکوب ایالتی متصرفلغنه نصب اولنوب ، متعاقباً روم ایلی بکلربکیلکی رتبه‌سنی احراز ایتمشیدی. ٢٧٥ ده رتبهٔ وزارتله بوسنه والیلکنه نصب اولنه‌رق، تاریخ مذکوردن اعتباراً ایالت وبعده ولایت والیلکلرنده بولنوب، طونه، ادرنه، بغداد، قونیه، وان، جزائر بحرسفید ولایتلرنده بر ، پرزرین ویانیه ولایتلرنده ایکیشر ، سلانیك وبوسنه ولایتلرنده دخی اوچر دفعه والیلك ایتمش اولدیغی کبی، دور سلطان عبدالعزیز خانیده احکام عدلیه نظارتیله سلك وکلایه داخل اولمش ؛ و عهد همایون حضرت عبد الحمید خانیده ایکی دفعه شورای دولت ریاستنده بولنمشدر. مأموریت اخیره‌سی جزائر بحرسفید والیلکی اولوب، بالاستعفا درسعادته ورو . دینی متعاقب ١٣١١ تاریخنده ٧٣ یاشنده ارتحال ایده‌رك، فاتح سلطان محمد خان تربه‌سی خطیره‌سنده مدفوندر.

ادبیات شرقیه‌ده یدطولی اصحابندن اولوب، السنهٔ ثلثه‌ده شعر وانشایه و خطوط مختلفه‌یی غایتله کوزل تحریره مقتدر اولدیغی کبی، لسان مادرزادیله روجه تکلمه وفرانسزجه‌استخراجه دخی‌اقتداری وارایدی. اخلاق واوصاف حمیده ایله متخلق و متصف اولوب، کرم و سخاوتی اصالتیله متناسب و عدل و حقانیق التزامده‌کی متانتی معروف و وقور و وجیه و ادیب بر ذات ایدی. بیوك مخدومی شورای دولت اعضاسندن ومتمیزان ادبای عصردن صالح رشید بك افندی حضرتلرینك نزدنده محفوظ ادبیات ومنشآته متعلق بعض متروکات قلمیه‌سی بولندیغی مسموعدر. بیدلك برغزل مشهورینی تخمیسندن شو بر ایکی بیت فارسی اقتدار ادبیسنه و اسرار تصوفه دخی وقوفلرینه شاهددر:

ای جهانرا تو جمالی و مآلی و ادائی
حاضری در همه ذرات ولی غیب نمائی
کشتیم کاه نمائی رخ و کاهی ننمائی
ای جکر خون کن پوشیده وپیدا چه بلائی
جلوهایت همه اینجاست تو باری زکجائی

عاکفی { ایران شعراسندن اولوب، کیلانلیدر. علم هیئت ونجومده دخی یدطولاسی وار ایدی. شو رباعی اونکدر :

ای دل همه اسباب جهان خواسته‌کیر
باغ طربت بسبزه آراسته‌کیر
آن کاه برآن سبزه شبی چون شبنم
بنشسته وبا مداد خاسته کیر

عال { وقتیله کوفه و انبار جهتنه ویریلن اسمدر.

عالمکیر { هندستانده حکومت سورن سلالهٔ تیموریه‌دن ایکی ذاتك لقبیدر:

برنجیسی (ابو الظفر محی الدین محمد اورنك زیب) شاهجهانك اوچنجی اوغلی اولوب ، ١٠٢٨ تاریخنده طوغمشدر . والده‌سی (ممتاز محل) لقبیله مشهوره (ارجمندبانو) ایدی . کنجلکنده متقیانه بر عمر سوروب، ١٠٦٨ تاریخنده ، برادری مراد بخشله بالاتفاق، اکره شهرنده پدرینی اخذوحبس ایتدکدن صکره، برادرینی دخی حبس ایده‌رك، دهلی‌یه‌دخول ایله، تخته قعود ایتمش؛ وبر سنه صکره ظهور ایدن فتنه‌یی باصدیره‌رق ، برادری مومی‌الیه مراد بخش ایله‌بیوك برادری داراشکوهی قتل ایتمشدر. سنیلکده ارباب تعصبدن اولوب ، شیعیلری تعقیب ایتمش ؛ و برهمنیلری قبول اسلامه مجبور ایتمك ایچون، آغر جزیه‌لر طرح ایلمش ایدی. اللی سنه حکومت سور. دکدن صکره ، ١١١٨ تاریخنده دکنك احمد آباد

Digitized by Google

شهرنده ٩٠ یاشنده وفات ایدوب، اورنك آباد قربنده واقع خلد آباد قصبه‌سنده شیخ زین الدینك تربه‌سی جوارنده دفن اولنمشدر.

— ایکنجیسی (عزیز الدین) جهاندار شاهك اوغلی اولوب، ١٠٩٩ ده طوغمش؛ و ١١٦٨ ده، احمد شاه بن محمد شاهك فراغی اوزرینه، وزیر عماد الملك غازی الدین خانك سعییله دهلی تختنه چیقوب، بش سنه ایله برقاچ آی اسماً حکمدارلق ایتمش ایدی.

عالی { اوننجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اوچ ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی (مصطفی —) کلیبولیلی اولوب، ابتدا طریق علمیه سلوك ایتمش؛ و بعده تبدیل طریق ایده‌رك، ارضروم وشام دفتردارلغنده بولنمش ایدی. «مهروماه»، «مطلع الانوار»، «مهر و وفا»، «روضة اللطائف» و «نادر المحارب» عنوانلریله بش منظومه‌سی و «انیس القلوب»، «صد قصه وصد حصه»، «هفت مجلس»، «زبدة التواریخ» و «منشأ الانشا» عنوانلریله دیکر بش تألیفی و ترکی و فارسی دیوانی واردر. امام غزالینك «ایها الولد» عنوانلی کتابنی دخی «تحفة الصلحاء» عنوانیله ترجمه ایتمشدر. مذکور زبدة التواریخی قاضی عضدك «اشرف التواریخ» عنوانلی تألیفنك ترجمه‌سی ایسه‌ده، بر خیلی علاوات والحاقاتی دخی واردر. بو تاریخی مطبوعدر. شو ایکی بیت اونکدر:

کر کچ کچ اولسه قطع مراتب بکا نه غم
طویدم بو رمزی بن فلك ناصوابدن
آی اولمینجه منزلن آلمق محالدر
کل عبرت آل کونش کبی عالیجنابدن

— ایکنجیسی (رئیس زاده الیاس —) ادرنه‌لی اولوب، سلطان سلیم خان ثانینك خواجه‌سی عطاء الله افندینك خدمتنده بولنمش؛ و کنج یاشنده وفات ایتمشدر. شو ایکی بیت اونکدر:

صانماك جفای یاره تحملدرر هنر
بردار اولمه در دل منصور وش اصل
خورشید کبی کرچه که حسنك کمالده
ای آفتاب چهره زوالك ده اویله‌در

— اوچنجیسی استانبوللی اولوب، (حافظ قونیوی اوغلی) دیمکله متعارف ایدی. علم ادوارده مهارتی و حسن خطی دخی وار ایدی. شو بیت اونکدر:

یاقاشك هجریله جانا قامتم اولدی دوتا
فرقتکده چکمدك بر بار غم می قالدی یا

عالی { فرس شعراسندن دخی ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی بدخشان والیسی میرزا سلیمانك خدمتنده بولنمش، و بر چوق احسانلرینه نائل اولمش ایدی. شو رباعی اونکدر:

عاشق شب وصل یار بکزیدهٔ خویش
از بهر فراق دل غمدیدهٔ خویش
خواهد که دراز تر شود بر دوزد
بر دامن شب سیاهیٔ دیدهٔ خویش

— ایکنجیسی (ملا شاه محمد) بخارالی اولوب، شو بیت اونکدر:

عمر کر کوتاه باشد دل بزلف یار بند
میرسد تا دامن حشر این طناب زندکی

عالی { صدر اسبق حکیم اوغلی علی پاشانك اشعارنده قوللاندیغی مخلصیدر. [«علی پاشا (حکیم اوغلی)» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

عالی { متأخرین شعراء عثمانیه‌دن اولوب، طریقت نقشبندیه مشایخندن شیخ محمد عطا افندینك اوغلیدر. ١١٩٩ ده استانبولده طوغوب، شیخ غالب افندیدن بر مقدار تحصیلدن صکره، مکتوبیٔ صدارت قلمنه کیرمش؛ وبعده بعض مکتوبجیلق ومهردارلق کبی بعض کتابت خدمتلرنده بولنمش؛ و ١١٤٩ ده وفات ایتمشدر. شو مقطع اونکدر:

آه ایلدیکم شوخ دلارا چلبیدر
قان آغلار ایسه‌م غم دکل اصلا حلبیدر

عالی افندی { (علی —) متأخرین ادبا وشعرای عثمانیه‌دن اولوب، استانبوللیدر. بر مدت دیوان همایون قلمنه دوامدن صکره، ١٢٦١ ده کتابت خدمتیله شامه کیتمش؛ وعودتنده مجلس محاسبهٔ مالیه کتبه‌سی سلکنه کیروب، بر خیلی وقت «جریدهٔ حوادث» محررلکنی ایتمش ایدی شو مقطع اونکدر:

طوت که بولسون عالیاسندن تجلی کائنات
کائنات احوال سیر بی نشانك طویمسون

عالی پاشا { (السید محمد امین —) دور سلطان عبد المجید و عبد العزیز

خانيده دفعاتله مسند صدارته كچمش وزرادن وعثمانلى مشاهير سياسيوننددن اولوب، استانبولليدر. پدرى مصر چارشيلى على رضا افنديدر. ١٢٣٠ تاريخنده مرجان آغا جامع شريفى حواليسنه ناظر خانه‌سنده طوغوب، ١٢٤٥ ده ديوان همايون قلمنه كيرمش، وبعده مهمه و٤٩ ده ترجمه اوطه‌سنه نقل ايدلمش؛ وديوان همايون قلمنده ايكن، قصيرالقامه اولديغندن، تسميه بالنقيض قبيلندن اوله‌رق (عالى) مخلصيله تخليص اولنمش اولدى. ترجمه قلمنده ايكن رتبهٔ خواجكانى‌يى احرازايدوب، ١٢٥١ تاريخنده طوپخانه مشيرى احمد فتحى پاشانك ويانه سفارتنه مأموريتلرنده ايكنجى سركتابتى مأموريتيله معيتنده ويانه‌يه كيدوب، بريجق سنه اوراده اقامتله، فرانسزجه‌يى ايلرلتمش؛ ورابعه‌رتبه‌سنى احرازايلمش ايدى. درسعادته عودتنده ٢٥٣ تاريخنده ديوان همايون ترجمانلغى مأموريتنه نصب اولنه‌رق، عهده‌سنه رتبهٔ ثالثه دخى توجيه اولنمش؛ وخارجيه ناظرى بولنان رشيد پاشا مرحومه كسب انتسابله، مشاراليهك سفارتله لوندره‌يه عزيمتنده، ترجمانلق ينه عهده‌سنده قالمق اوزره، سفارت مشار اليها مستشارلغنه نصب اولنه‌رق، بر سنه‌يى متجاوز مدت لوندره‌ده قالدقدن صكره، رشيد پاشانك پارسه عزيمتنده بر مدت دخى لوندره ده مصلحتكذارلق ايتمش؛ وبعده مشاراليهله برابر درسعادته عودت ايدوب، ١٢٥٦ ده خارجيه مستشارى بولنان رفعت پاشانك جانب مصره عزيمتلرنده وكالةً، وبعده رفعت پاشانك صدارت عظمى مستشارلغنه نصبنده رتبهٔ اولى ايله اصالةً خارجيه مستشارلغنه تعيين اولنمشدى. ١٢٥٧ ده بيوك ايلچيلك عنوانيله لوندره سفارت سنيه‌سنه نصب اولنه‌رق، اوچ بچق سنه لوندره‌ده اقامتدن صكره، درسعادته عودتنده مجلس والا اعضالغنه مأموراولمش؛ وبرقاچ آى صكره ١٢٦١ ده خارجيه ناظرى بولنان شكيب پاشانك جبل لبنان نظامنه مأموريتلرى اثناسنده نظارت مشاراليها وكالتنه نصب اولنه‌رق، ثانياً خارجيه نظارتنه تعيين اولنان رشيد پاشانك پارسده بولنديغى مدتجه دخى اجراى وكالت ايتمش؛ و رشيد پاشانك عودتنده بكلكجئ ديوان همايون مأموريتى انضماميله ثانيا خارجيه مستشارلغنه؛ و٢٦٢ ده رتبهٔ بالا ايله خارجيه نظارتنه نصب بيورلمش ايدى. اوصره‌ده ظهور ايدن يونان مسئله‌سنى حسن تسويه‌يه موفق اولمسى اوزرينه، ١٢٧٤ ده عهده‌سنه رتبهٔ وزرات توجيه بيورلمش؛ وسنهٔ مزبوره‌ده انفصال ايده‌رك، بر بچق ماه قدر معزول قالدقدن صكره، مجلس والاى احكام عدليه رياستنه وبر بچق ماه صكره ثانياً خارجيه نظارتنه نصب، و٢٦٧ ده آقادميا صورتنده تشكيل اولنان (انجمن دانش) اعضالغى دخى توجيه اولنمش ايدى. ١٢٦٨ ده مقام عالئ صدارت عظمايه كچوب، ايكى آى مرورنده سنهٔ مذكوره اواخرنده بالانفصال، ٦٩ ده آيدين واليكنه نصب اولنه‌رق، درت ماه اوراده اقامتدن صكره، معزولاً درسعادته كلوب، ٢٧١ ده خداوندكار ولايتنه تعيين اولنمش؛ وينه او سنه درسعادته جلبله، تشكيل اولنان مجلس تنظيمات رياستنه وبعده ثالثاً خارجيه نظارتنه ومؤخراً ويانه‌ده عقد اولنان قونفرانس مرخصلكنه نصب اولنمش؛ وويانه‌ده ايكن ثانيا مسند صدارته تعيين بيورلمش؛ وبو دفعه بر بچق سنه‌يى متجاوز زمان امور دولتى اداره ايده‌رك، ٧٢ ده پارسده عقد اولنان قونفرانسه بالذات عزيمت ايتمش، و بر ماه قدر لوندره‌ده دخى بولنمش ايدى. ٢٧٣ ده مسند صدارتدن بالانفصال، ورابعا خارجيه نظارتنه تعيين بيورلمش ايسه‌ده، استعفا ايلمسى اوزرينه، مجالس عاليه‌يه مأمور اولمش؛ وبرقاچ آى مرورنده خامساً خارجيه نظارتنه تعيين اولنوب، ١١٧٤ ده ثالثاً مهر صدارت عهده‌سنه احاله اولنمش؛ وبو دفعه دخى بر سنه ايله اون آى مقام صدارتده قالدقدن صكره، انفصال ايده‌رك، متعاقباً دفعهٔ ثالثه اولمق اوزره مجلس تنظيمات رياستنه تعيين اولنمش؛ وصدراعظم بولنان قبريسلى محمد پاشانك روم ايلى اصلاحاتنه مأموريتى اثناسنده صدارت قائمقاملغنده وبعده خارجيه نظارتى وكالتنده دخى بولنمش ايدى. سلطان عبد العزيز خانك جلوسلرندن صكره ١٢٧٨ تاريخنده سادساً خارجيه نظارتنه ومتعاقباً رابعاً مسند صدارت عظمايه نصب اولنه‌رق، اوچ آى ايله يكرمى كون بومقامده قالدقدن صكره، بالانفصال سابعاً خارجيه نظارتنه تعيين اولنمش؛ و١٢٨٣ ده خامساً صدراعظم اولوب، آخر عمرينه قدر يعنى اوچ سنه ايله سكز بچق آى بو مقام عاليده قالمش؛ و فؤاد پاشانك وفاتندن صكره خارجيه نظارتى دخى علاوهٔ عهده‌لرينه احاله اولنمش ايدى. زمان صدارتنده

ظهور ایدن کریدقاریشقلغنی برطرف ایتمك اوزره جزیرهٔ مذکوره‌یه بالذات عزیمت ایتمشدی. ۱۲۷۸ تاریخنده اون کوننده‌کی کوشککنده وفات ایدوب ، سلیمانیه جامع شریفی خطیره‌سنده دفن اولنمشدر . ترکجه وفرانسزجه‌ده کتابت وانشاسی مکمل وادبیات شرقیه وغربیه‌ده‌کی مهارتیله علی الخصوص امور سیاسیه‌ده‌کی اقتداری مسلم اولوب، فؤاد پاشا ایله برلکده آوروپا دولنك وعلی الخصوص فرانسه وانکلتره‌نك محبت واتفاقنی قزانمش؛ وبر چوق مسائل مهمه‌نك بروجه مطلوب حل وتسویه‌سنه موفق اولمشلردر .

عالیه { (بنت ظبیان الکلابیه) ازواج حضرت نبویدن اولوب، برروایتده قبل الدخول و بر روایتده بر مدت برلکده یاشادقدن صکره ، تطلیق بیورلمش؛ و زوجات رسالتپناهینك بشقه‌لری طرفندن تزوجی هنوز منع بیورلمامش اولدیغندن، بعد التطلیق ابن عمی طرفندن تزوج اولنه‌رق، بوندن اولادی دخی اولمش ایدی .

عالیه { هارون الرشیدك قیزی اولوب، جعفر برمکینك رأسیله عبدالملك بن صالح هاشمینك اوغلی صالحه تزویج ایدلمش؛ ونکاحی امام یوسف حضرتلری طرفندن قییلمش ایدی .

عالیه { حجازك شرق یعنی نجد جهتنده بولنان یرلره اطلاق اولنوب، بوکا مقابل تهامه جهتنه (سافله) دیرلر .

عامر { صحابه‌دن بر وجه آتی بر قاچ ذاتك اسمیدر : (عامر بن الاسود الطائی) که برنامهٔ سعادته نائل اولمشیدی.— (عامر بن الاضبط الاشجعی) که جانب رسالتپناهیدن مرسول بر سریه طرفندن سهواً قتل اولنه‌رق، بو بابده «یا ایها الذین آمنوا اذا ضربتم فی سبیل الله فتبینوا» آیت کریمه‌سی نازل اولمشدر . بر روایتده‌ده بو مقتول (مرداس بن نهیك) ایدی . — (عامر بن امیه بن زید الانصاری الخزرجی) که هشام بن عامرك پدری اولوب، بدر غزاسنده حاضر بولنمش، واحد وقعه‌سنده شهید اولمشدر . — (عامر بن ابی امیه بن المغیره القرشی المخزومی) که ازواج مطهره‌دن ام سلمه حضرتلرینك برادری اولوب، همشیره‌سی مشارالیهادن روایت ایتمشدر . — (عامر بن البکیر اللیثی) که بنه صحابه‌دن عاقلك برادری اولوب، برادرلریله برابر بدر غزاسنده حاضر بولنمشدر. — (عامر بن ثابت الانصاری الاوسی) که احد وقعه‌سنده حاضر بولنوب، یمامه وقعه‌سنده شهید اولمشدر. — (دیکر عامر بن ثابت الانصاری الاوسی) که بدر غزاسنده امر حضرت نبوی ایله عقبه بن معیطی قتل ایدن بو و بر روایتده برادری عاصمدر . — (عامر بن الحارث بن ثوبان) که مصر فتحنده حاضر بولنمشدر. — (عامر بن الحارث الفهری) که بدر غزاسنده حاضر بولنمشدر. — (ابو مالك عامر بن الحارث بن هانی الاشعری) که سفینه ایله نزد حضرت نبوی‌یه کلوب، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ وبعده مصرده توطن ایتمش ایدی. کندیسندن بعض احادیث شریفه مرویدر. — (ابوجهم عامر بن حذیفه بن غانم القرشی العدوی) که جانب رسالتپناهیدن کندیسنه برخمیصه ارسال بیورلمشیدی. — (عامر الرامی الخضری) که بر حدیث شریفك راویسیدر. — (ابو عبدالله عامر بن ربیعه بن کعب العنزی) که والد حضرت فاروق خطاب بن نفیل العدوینك حلیفی اولوب ، اك اول اسلامه کلنلردن اولمغله ، زوجه‌سی لیلی بنت ابی حثمه ایله برابر حبشه و بعده مدینه‌یه هجرت ایتمش؛ وبدر غزاسیله سائر غزواتك جمله‌سنده حاضر بولنمش ؛ و ۳۲ تاریخنده وفات ایتمشدر. بعض احادیث شریفه‌نك راویسیدر . — (عامر بن ابی ربیعه) که بر حدیث شریفك راویسیدر. — (ابو حیثمه عامر بن ساعده بن عامر الحارثی) که احد غزاسنده رسالتپناه افندمزك دلیلی اولوب، جانب نبویدن خیبره حارص تعیین بیوریلان سهلك پدریدر . معاویه زماننده وفات ایتمشدر. — (عامر بن سعد بن الحارث) که برادری عمرو ایله برابر مؤته محاربه‌سنده شهید اولمشدر. — (عامر بن سعد بن عمرو بن ثقیف) که بدر غزاسنده واوندن صکره‌کی غزواتده حاضر بولنمشدر. — (عامر بن سلمه بن عامر البلوی) که انصارك حلیفی اولوب، بدر غزاسنده حاضر بولنمشدر. — (عامر بن سلیم الاسلمی) که بعض غزواتده فخر کائنات (صلعم) افندمزك سنجاقدارلری اولوب، بعده نیسابورده وفات ایتمش ؛ وباقامقبره‌سنده دفن اولنمشدر. — (عامر بن سنان الاکوع الاسلمی) که شعرای صحابه‌دن اولوب، خیبر غزاسنده شهید اولمشدر. شو

Digitized by Google

بر ایکی بیتی خیبر طریقنده رسالتپناه افندمزه خطاباً سویلدیکی اشعارندندر .

والله لولاالت اما اهتدینا
ولا تصدقنا و لاصلینا
فانزلن سکینة علینا
وثبت الاقدام ان لاقینا
ان بنی الکفار قدبغوا علینا
وان ارادوا فتنة ابینا .

یکنی سلمه بن عمرو کندیسندن روایت ایتمشدر. — (ابو شهر عامر بن شهر الهمدانی) که جانب رسالتپناهیدن یمنده عامل بولنانلردن اولوب ، اسود عنسی‌یی قتل ایدنلرك بریدر. — (عامر بن صبره) که ینه صحابه‌دن (ابورزین)ك پدریدر. — (عامر بن طفیل بن الحارث) که قومی طرفندن مبعوثاً نزد حضرت نبوی‌یه کله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ و بعده اهل رده و قوعاتنده خلقه اسلامی توصیه ایتمش ایدی. — (عامر بن ابی عامر الاشعری) که پدریله برابر زمان سعادت نشان حضرت نبوی‌یه یتیشمش؛ و معاویه زماننده قدری عالی اولوب، یاننه بلا اذن کیرمکه مأذون بولنمش؛ و عبدالملك بن مروانك زماننده اردنده وفات ایتمشدر. — (عامر بن عبدالله بن الجراح) [«ابو عبیده بن جراح» ماده‌سنه مراجعت بیوریله .] — (عامر بن عبدالله البدری) که بر روایتك صاحبیدر. — (عامر بن عبدالله بن جهم الخولانی) که فتح مصرده حاضر بولنمشدر.— (ابوحبه عامر بن عبد عمروالانصاری الاوسی البدری) که بدر غزاسنده بولنوب ، احد وقعه‌سنده شهیداولمشدر. برحدیث شریفك راویسیدر. — (عامر بن عبد غنم القرشی الفهری) که قدیم الاسلام اولوب، حبشه هجرت ایدنلردندر.— (عامر بن عبدة الرقاشی) که یکنی ابوصره کندیسندن روایت ایتمشدر . — (عامر بن العکبر) که انصارك حلیفی اولوب، بدرغزاسنده حاضر بولنمشدر.— (ابوبلال عامر بن عمرو التجیبی) که فتح مصرده حاضر بولنمشدر. — (ابوهلال عامر بن عمرو المزنی) که ابو معاویة الضریرکندیسندن روایت ایتمشدر.— (عامر بن عمیر النمیری) که حجة الوداعده معیت حضرت نبویده‌بولنوب، بعض احادیث شریفه روایت‌ایتمشدر. — (عامر بن عوف الانصاری الساعدی) که بدر غزاسنده حاضر بولنانلردندر. — (عامر بن غیلان الثقفی) که پدرندن اول اسلامه کلوب ، مدینه‌یه هجرت ایتمش ؛ وعمواس طاعوننده شامده وفات ایلمشدر.— (ابو عروه عامر الفقیمی) که مهاجریندندر. — (ابو عمرو عامر بن فهیره) که اك اول اسلامه کلنلردن اولوب ، حضرت عایشه (رضها) نك للام برادری اولان طفیل بن عبداللهك کوله‌سی ایکن، اسلامندن طولایی اذا وجفا کورمکله، حضرت ابابکر صدیق(رضه) جانبندن اشترا بیوریله‌رق، مشارالیهك قیونلرینی رعی ایدردی، و برلکده مدینهٔ منوره‌یه هجرت ایتمشیدی . اسود اللون ایدی . بدر واحد غزالرنده حاضر بولنوب، هجرت نبویه‌نك دردنجی سنه‌سی ، ٤٠ یاشنده اولدیغی حالده ، بئر معونه محاربه‌سنده شهید اولمشدر . — (ابوبرده عامر بن قیس الاشعری) که ابوموسی الاشعری حضرتلرینك برادری اولوب ، بعده کوفه‌یه نازل اولمش، و بعض احادیث شریفه روایت ایتمشدر. — (عامر بن کریز بن ربیعة القرشی العبشمی) که فتح مکه کونی اسلامه کلوب، اوغلی عبدالله خلافت حضرت عثمانده بصره عاملی أولدقده دخی برابر بصره‌یه و بعده خراسانه کیتمشیدی . والده‌سی بیضاً بنت عبدالمطلبدر . — (عامر بن لد بن الاشعری) که کندیسندن بعض احادیث شریفه مروی اولوب ، آنجق صحبتی مختلف فیهدر.— (عامر بن لقیط العامری) که قومی طرفندن مبعوثاً نزد حضرت نبوی‌یه کله‌رك ، شرف اسلامله مشرف ودعای رسالتپناهی‌یه نائل اولمشیدی. — (عامر بن لیلی الغفاری الضمری) که فخر الرسل (صلم) افندمزك حجة الوداعدن عودتلرینه دائر روایتی اولوب ، «من کنت مولاه فعلی مولاه اللهم وال من والاه وعاد من عاداه» حدیث شریفنك راویلرندندر.— (عامر بن مالك الاشجعی) که ابو عثمان نهدی کندیسندن روایت ایتمشدر.— (عامر بن مالك بن صفوان) که طاعوندن و مغروقاً وفات ایدنلرك شهادتنه دائر بر حدیث شریفك راویسی اولوب، صحابه‌دن اولدیغی مرویدر . — (عامر بن مخرمه بن نوفل القرشی الزهری) که فخر کائنات (صلم) افندمزه یتیشمش اولدیغی مرویدر.—(عامر بن مخلد الانصاری الخزرجی) که بدر غزاسنده‌حاضر بولنوب، احد وقعه‌سنده شهید اولمشدر.— (عامر بن مرقش الهذلی) که برحدیث‌شریفك‌راویسیدر.—

(عامر بن مسعود بن امية القرشى الجمحى) كه صحبتى مختلف فيه اولوب، يزيد بن معاويه نك وفاتندن صكره، اهالينك انتخابى اوزره كوفه واليسى اولمش؛ وابن زبير خلافته نائل اولدقده، ابتدا كنديسى مذكور واليلكده ابقا، واوچ آى صكره عزل ايتمشيدى. قيصه بويلى اولديغندن (دحروجة الجمل) لقبيله ملقب ايدى. — (عامر بن الهذيل) كه بر حديث شريفك راويسيدر. — (ابوهشام عامر الانصارى) كه احد وقعه سنده شهيد اولمشدر. اوغلى هشام دخى صحابه دندر. — (ابو سياره عامر بن هلال النمى) كه بر نامهٔ حضرت نبوى يه نائل اولمشيدى. — (ابوالطفيل عامر بن واثلة الكنانى الليثى) كه احد وقعه سى سنه سنده طوغوب، ارتحال حضرت نبويده سكز ياشنده بولنمش؛ وبعده كوفه ده ساكن اولوب، مؤخراً مكهٔ مكرمه يه انتقال ايتمش ايدى. حضرت على يه محبتى زياده اولوب، كافهٔ غزواتنده معيتنده بولنمشدر. حضرت ابابكر وعمر (رضهما) نك فضلنى تسليم ايتمكله برابر حضرت مرتضايى تفضيل ايدردى. هجرت نبويه نك يوزنجى سنه سى وفات ايدوب، صحابه نك اك صكره ارتحال ايدنيدر. بعض احاديث شريفه نك راويسيدر. كنيه سيله مشهوردر. — (عامر بن ابى وقاص) كه عشرهٔ مبشره دن سعد ابن ابى وقاص (رضه) ك برادرى اولوب، اسلامه كلنلرك اونجيسى اولديغى مرويدر. حبشه هجرت ايتمشيدى. — (عامر بن يزيد بن السكن) كه اسماء بنت يزيدك برادرى اولوب، احد وقعه سنده پدريله برابر شهيد اولمشدر.

عامر (ابو عبد الله بن عبد القيس التميمى العنبرى البصرى) مشاهير تابعيندن اولوب، زهد وتقواسيله مشهوردر. بصره ده ساكن اولوب، حضرت عثمان (رضه) ك زمان خلافتنده معاويه طرفندن شامه جلب اولنمغله، اورانك هواسى صومنى تهوين ايتديكندن، معاويه بندن برشى ايسته ديه اصرار ايتديكنده: «بكا اورروجى تصعيب ايدوب ثوابمى آرتيران بصره نك حرارت هواسنى اعاده ايلمكزى رجا ايدرم» ديمش اولديغى ودها بر طاقم اقوال وافعال متقيانه سى منقولدر. — (ابو اياس عامر بن عبدة البجلى) دخى مشاهير تابعيندن اولوب، ابن مسعوددن روايت ايتمشدر.

عامر مكهٔ مكرمه قربنده بر طاغ اولوب، عامر و طفيل ديه بعض اشعارده مذكوردر.

عامر اونجى قرن هجرى اوائلنده يمنده حكومت سورمش امرادن اولوب، ٩١٠ تاريخنده صنعايى دخى احمد بن ناصرك يدندن ضبط ايتمش؛ وبعده مصر ملوك چراكسه سى جانبندن كوندريلن عسكره مغلوب واسير اولوب، قتل اولنمش ايدى. شافعى المذهب اولوب، زيديلرى تعقيب وتعذيب ايدر ايدى.

عامل (ملا —) فرس شعراسندن اولوب، بلخليدر. شو بيت اونكدر:

از كار دل كره بغريى كشاده شد
انكور تابريده شد ازتاك باده شد

عاموص فلسطينده بيت لحم قربنده بر كوچك قصبه اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور.

عانه بغداد ولايت و سنجاغنده وجزيره خطه سنده اوله رق بغدادك ٢٥٠ كيلومتره غرب شماليسنده ورقه ايله هيت آره سنده اوله رق فراتك ساحل يميننده قضا مركزى بر قصبه اولوب، ٣٠٠٠ اهاليسى، ١٠ جامع شريفى وفراتك صويله اسقا اولنور باغچه لرى واردر. اسكى برقصبه اولوب، وقتيله دها بيوك و معمور ايدى. فرات ساحلنجه ٦ كيلومتره لك مسافه ده بر تك سوقاغك ايكى طرفنده ممتد اولوب، خانه لرى كاركير وبرر سرداب ايله بر ويا ايكيشر قاندن عبارتدر، و بربرلرندن آيرى اولوب، آرقه لرنده باغچه لرى بولنيور. اهاليسى مسلم وسنى اولوب، يالكز ٢٠ يهودى واردر. بغدادك بتون ساقه لرى عانه ليدر. قصبه نك قارشيسنده فرات مجراسى اورته سنده روماليلردن قالمه خراب بر قلعه بولنيور. — عانه قضاسى بغداد سنجاق و ولايتنك منتهاى غرب شماليسنده اولوب، جنوب شرقى جهتندن دليم قضاسيله، شمالاً موصل ولايتيله، غرب شمالى جهتندن زورمستقل متصرفلغيله، جنوب غربى جهتندن دخى باديه ايله محدوددر. القائم، حديثه، آلوس وجبه اسملريله ٤ ناحيه يى حاوى اولوب، مساحهٔ سطحيه سى تقريباً ١٥٠٠٠ مربع كيلومتره واهاليسى ده ١٥٠٠٠ كشيدن عبارتدر. اراضىٔ مزروعه سى ٧٥٠ فدان يعنى ٢٠ ٦٧٧ دونم اولوب،

Digitized by Google

فراته قريب اولانلرى طولابله سقى اولنور. باشليجه محصولاتى بغداى، آرپه، پاموق و سيسام اولوب، ٣٠٠٠٠ قدر خرما آغاجى دخى واردر. قايصى، اريك، نار و انجير كبى ميوه‌لرى دخى چوق اولوب، پورتقال وليمونلرى آزدر. بغداى محصولات سنويه‌سى اوچ بچق و آرپه حاصلاتى سكز مليون كيلويه بالغ اولور. حيوانات اهليه‌سنك سنوى تولداتى ٥٢٠٠ صيغير، ٢٥٠٠ آت، ٦٥٠٠ مركب، ٢٠٠٠ دوه، ٩٠٠٠٠ قيون و ١٠٠ كچى راده‌لرنده‌در.

— اردن واديسنده دخى (عانه) اسميله بر قصبه بولنديغى « معجم البلدان » ده مسطوردر.

عائذ { صحابه‌دن بر وجه آتى بر قاچ ذاتك اسميدر: (عائذ بن ثعلبه بن وبرة البلوى) كه فتح مصرده حاضر بولنوب، ٥٣ تاريخنده روملره قارشى اولنان بر محاربه‌ده شهيد اولمشدر. — (عائذ بن سعيد الجسرى) كه مبعوثاً نزد حضرت نبوى‌يه كله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ و ٣٧ نجى سال هجريده معيت حضرت مرتضويده صفين محاربه‌سنده شهيد اولمشدر. زوجه‌سى ام بنين كنديسندن روايت ايتمشدر. — (عائذ بن ابى عائذ الجعفى) كه بعض احاديث شريفه‌نك راويسيدر. — (عائذ بن عبد عمرو الازدى) كه بصريوندن معدود اولوب، خلافت حضرت عثماندن صكره وفات ايتمشدر. — (ابو هبيره عائذ بن عمرو بن هلال المزنى) كه صلحاى صحابه‌دن اولوب، رضوان بيعتنده حاضر بولنمش؛ و بعده بصره‌ده ساكن اولوب، اوراده بر خانه ياپديرمش؛ ويزيد بن معاويه‌نك زماننده وفات ايدوب، بصره واليسى بولنان عبيدالله بن زياد قيلمامق ايچون، جنازه نمازينك ابوبردة الاسلمى طرفندن قيلنمسنى وصيت ايتمش ايدى. حسن بصرى و معاويه بن قره كنديسندن روايت ايتمشلردر. — (عائذ بن قرط السكونى) كه اهل شامدن معدود اولوب، بعض احاديث شريفه روايت ايتمشدر. — (عائذ بن ماعص الانصارى الخزرجى الزرقى) كه برادرى معاذ ايله برابر بدر غزاسنده حاضر بولنوب، يمامه وقعه‌سنده و بر روايتده بئر معونه محاربه‌سنده شهيد اولمشدر.

عائذ الله { (ابو ادريس — بن عبد الله الخولانى) صحابه‌دن اولوب، حنين غزاسى سنه‌سنده تولد ايتمشدر. — (عائذ الله بن سعيد بن جندب) دخى صحابه‌دن اولوب، لقيط الراويه‌نك جديدر.

عائشه { (الصديقه بنت ابى بكر الصديق رضهما) ازواج مطهرهٔ حضرت نبويدن اولوب، حضرت خديجة الكبرى (رضها) دن صكره امهات المؤمنينك اشهر و بهتريدر. والده‌سى (ام رومان بنت عامر الكنانيه) در. خديجة الكبرانك ارتحالندن اوچ سنه صكره وهجرت نبويه‌دن ايكى سنه اول، آلتى ياشنده اولديغى حالده، سيدالانبيا (صلعم) افندمزه نكاحى اجرا اولنه‌رق، اوچ سنه صكره مدينهٔ منوره‌ده زفاف واقع اولمشدر. عقل وذكاوتده وعفت وتقواده بى مانند اولوب، حقنده فخركائنات (صلعم) افندمزك محبت ورعايتى پك زياده ايدى؛ وحقلرنده بر چوق احاديث شريفه منقولدر. ازدواجندن اول حضرت جبرائيل مفخر موجودات افندمزه حضرت مشاراليهانك صورتنده و يشيل بر ايپك چارشفه بورنمش اولديغى حالده كورينمشيدى. معلوم اولديغى اوزره، حق عاليلرنده بر افك و افترا وقوع بولمغله، برائتلرى حقنده آيت كريمه نازل اولمشدر. جانب نبويدن تزوجى دخى جبرائيل امينك اشارتيله وقوع بولديغى مرويدر. اصابت رأيى مسلم وكرك امور مذهبيه و فقهيه‌ده كرك اخبار واشعار عربده اطلاعاتى زياده اولديغندن، ارتحال جناب نبويدن صكره صحابه كنديلرينه مراجعتله، حل مشكلات ايدرلردى. كنديلرندن بيكدن زياده حديث شريف منقول اولوب، حضرت عمر بن الخطاب (رضه) ايله سائر صحابهٔ كرام وتابعيندن برچوق ذوات روايت ايتمشلردر. ارتحال حضرت رسالتپناهيده اون سكز ياشنده اولوب، هجرت نبويه‌نك ٥٧ نجى سنه‌سى ٦٥ ياشنده ارتحال ايتمش؛ وجنازه‌لرينك نمازى مدينهٔ منوره‌ده والى وكيلى بولنان ابو هريره (رضه) طرفندن قيلنوب، وصيتى اوزره كيجه‌لين بقيعده دفن اولنمشدر. اولادى اولميوب، جانب نبويدن همشيره زاده‌سى اولان عبدالله بن زبير (رضهما) يه نسبتله (ام عبدالله) كنيه‌سيله تكنيه بيورلمشيدى. عبدالرحمن بن ابى بكر (رضهما) نك آنا بابا بر همشيره‌سى ايدى. وقعهٔ جمل « جمل » ماده‌سنده سبق ايتديكندن، تكرارندن اجتناب اولندى. حضرت عايشه (رضها) يى حضرت فاطمة الزهرا (رضها) يه تفضيل ايدنلر وار

ایسه‌ده، حضرت زهرانك فضل و رجحانی اکثر علما عندنده مسلمدر. ام المؤمنين حضرت خديجة الكبرا (رضها) نك دخی رجحانی حضرت عايشه (رضها) نك كنديلرندن منقول اولان بر حديث شريفله مثبتدر. [« خديجه » ماده‌سنه مراجعت.] — (عائشه بنت جرير الانصاريه السلميه)، (عائشه بنت الحارث القرشية التيميه)، (عائشه بنت ابی سفيان الانصاريه الاشهليه)، (عائشه بنت عبدالرحمن النضيريه)، (عائشه بنت عمر الانصاريه) و (عائشه بنت قدامة القرشية الجحميه) دخی صحابیاتدندر.

عائشه ام ابی عبدالله { اندلسده غرناطه‌نك صوك حكمدار مسلمی اولان ابو عبدالله الصغيرك والده‌سی اولوب، دولت مذكوره‌نك اواخرنده ظهور ايتمش اولان تفرقه وافتشاشاتده بونك دخی كلی مدخلی بولنمشيدی. بعده غرناطه‌نك فرديناند ايله ايزابلانك ضبطنه گچمسی اوزرينه، اوغلی عبد الله الصغير ايله برابر چيقوب، كيدركن اوغلنه خطاباً ايراد ايتمش اولديغی تكدير آميز نطق كتب تواريخده مسطور ومشهوردر.

عائشة الباعونيه { مشاهير شاعرات اسلامدن اولوب، احمد بن قصر الباعونينك قيزيدر. شعر وادبياتده‌كی مهارتدن بشقه اكثر علومده دخی يدطولاسی اولمغله، (فاضلة الزمان) عنوانه مستحق اولمشيدی. مدح حضرت سيد الثقلين حقنده « الفتح المبين فی مدح الامين» عنوانيله مشهور برقصيده‌ء بليغه‌سی واردر، كه كنديسی شرحنی دخی يازوب، بونده بر چوق قواعد ونكات ادبيه بيان ايتمشدر. سائر اشعاری دخی اولوب، برمسئله‌ء فقهيه حقنده واقع اولان بر سؤاله نظماً ويرديكی جوابده مذاهب اربعه اوزرينه ايجابنی بيان ايتمكله، فقهده‌كی وسعت معلوماتنی دخی اثبات ايتمشدر. قصيده‌ء مذكوره‌نك مطلعی شودر:

فی حسن مطلع اقمار بذی سلم
اصبحت فی زمرة العشاق كالعلم

عائشه بنت الخطيب { مشاهير محدثاتدن اولوب، عبدالرحيم بن بدر الدينك قيزی و قاضی القضاة برهان الدين بن جماعه‌نك همشيره‌سيدر. ۷۸۹ ده وفات ايتمشدر.

عائشه بنت سعد { عشرهء مبشره‌دن سعد ابن وقاص (رضه) ك قيزيدر.

عائشه بنت طلحه { عشرهء مبشره‌دن حضرت طلحه (رضه) ايله ام كلثوم بنت ابی بكر الصديق (رضهما) نك قيزی اولوب، حسن وجماليله وحديثده واشعار واخبار عربده‌كی وسعت اطلاعيله مشهوره‌در. حتی جناب حقك برنعمت و احسانی اولان حسننی اخفا ايتمكه راضی اولميوب، تستر ايتمديكی مرويدر. دايسی بولنان عبدالرحمن بن ابی بكر (رضهما) نك اوغلی عبدالله ه واروب، عمران، عبدالرحمن، ابو بكر وطلحه اسملريله درت اوغلی ونفيسه اسمنده برقيزی اولمش؛ وعبد الله ك وفاتندن صكره مصعب بن الزبير حضرتلرينه واروب، ست سكينه‌يه اورتاق اولمش ايدی.

عائشه بنت عبد الله { صحابه‌دن عبدالله بن عبد المدانينك قيزی و عبد الله بن العباس (رضهما) نك زوجه‌سی اولوب، خلافت جناب مرتضويده زوجی يمن واليسی بولنمغله، معاويه طرفندن عسكرله كونديريلن (بسر بن ارطاة) نام ظالم خطهء يمانيه‌ده حضرت علی (رضه) ك طرفدارلرينی قتل ايتديكی صره‌ده صاحبهء ترجمه‌نك دخی ايكی اوغلنی كوزی اوكنده بوغازلاتمغله، بيچاره قادينك شعورينه خلل كله‌رك، فيما بعد بو مصيبتی حقنده برطاقم اشعار سويليه‌رك كزرمش.

عائشه بنت العجمی { مشاهير محدثاتدن و امام سيوطينك اشياخندن اولوب، قاضی القضاة شهاب الدين ابو جعفر بن العجمينك قيزيدر. ۸۱۰ تاريخنده طوغمشدر.

عائشه بنت العدل { اك مشهور اديبه‌لردن اولوب، زين الدين ابراهيم بن احمد الطائينك قيزی ومحدثيندن علاء الدين بن صدر الدين ابن المنجانك زوجه‌سيدر. ٦٤٥ ده طوغوب، ۷۱۸ ده وفات ايتمشدر.

عائشه بنت علی { مشاهير محدثاتدن اولوب، دمشقليدر. حافظ شمس الدين الحسينينك زوجه‌سی ايدی. يتمش ياشنی گچكين اولديغی حالده وفات ايتمشدر.

عائشه بنت محمد { (ام الحسن بنت عز الدين التنوخية الدمشقيه)
مشاهير محدثاتدن اولوب، ٨٠٣ تاريخنده، طقسان ياشنی کچکين اولديغی حالده، دمشق شامده وفات ايتمشدر.

عائشه بنت محمد { (بن عبد الهادی المقدسی) بو دخی مشاهير محدثا.
تدن اولوب، (المسندة الكبيره) لقبيله مشهوره‌در. (حجار) نام محدث شهيردن اجازت آلوب، اوندن روايت ايدنلرك اخيريدر. چوق معمر اولمشدر.

عائشه بنت محمد { (الحرانی) مشاهير محدثاتدن اولوب،
زمانی مشاهير علماسندن فقه و حديث اوكرنمش؛ و دمشق شامده طول مدت تدريس و افاده ايله مشغول اولمشدر. ٦٤٧ ده طوغوب، ٧٣٦ ده وفات ايتمشدر.

عائشه بنت المعتصم { خلفای عباسيه‌دن معتصم باللهك قيزی
اديبه و شاعره بر خاتون اولوب، مليكه اسمنده حسنی بر جاريه‌سنه تعشق ايتمش اولان عيسی بن قابس ايله نظماً واقع اولان مخابره‌لری بعض كتب ادبيه‌ده مسطوردر.

عائشه بنت النسيف { شام محدثاتندن اولوب، ٧٩٣ ده
وفات ايتمشدر.

عائشه بنت يوسف الدمشقيه { عالمه بر خاتون او.
لوب، شيخ عبدالله الهرويتك احوال سلوكه دائر اولان «منازل السائرين» عنوانلی كتابنی «الاشارات الخفيه فی المنازل العليه» عنوانيله اختصار ايتمشدر.

عائشه ست العيش { مشاهير محدثاتدن اولوب، قاضی علاء
الدين جنكينك قيزيدر. ٧٦٠ ده طوغوب، ٨٤٠ ده وفات ايتمشدر.

عائشهٔ سمرقنديه { فرس شاعره‌لرندن اولوب، شو رباعی جمله
اشعارندندر:

بامن چو شب وصل توبكشايد راز
ناكاهم از شام كند صبح آغاز
با اين همه كه عوض كننده ندهم
كوتاه شبی ازآن بعمر دراز

عائشة القرطبيه { اندلسك مشهور شاعره و اديبه‌لرندن اولوب،
كثرت مطالعه و وسعت معلوماتيله مشهوره‌در. ٤٠٠ تاريخنده، بكر اولديغی حالده، قرطبه‌ده وفات ايتمشدر. كنديسنه طالب اولان برشاعره جواباً يازديغی شو ايكی بيت جمله اشعارندندر:

انا لبوة لكننی لا ارتضی
نفسی مناخا طول دهری من احد
ولو انی اختار ذلك لم اجب
كلباً وكم غلقت سمعی عن اسد

عائشة النبويه { (سيده —) حضرت امام جعفر الصادقك قيزی وامام
موسی الكاظم حضرتلرينك همشيره‌سی عالمه ومتقيه بر خاتوندر. ١٤٥ تاريخنده ارتحال ايدوب، تربه‌سی مصرده قرافه‌ده زيارتگاهدر.

عَبّاد { صحابه‌دن بروجه زير برقاچ ذاتك اسميدر: (عباد بن احضر ياخود بن احمر) كه
بر حديث شريفك راويسيدر. — (عباد بن بشر بن قيظی الانصاری) كه بدر غزاسنده حاضر بولنوب، يمامه محاربه‌سنده شهيد اولمشدر. — (ابو بشر عباد بن بشر بن دقش الانصاری الاشهلی) كه مدينه‌ده مصعب بن عميرك تشويقيله اسلامه كلوب، بدر واحد غزالريله سائر غزواتده حاضر بولنمش؛ وحضرت رسول‌الله (صلعم) افندمزله مسلمانلره اذا ايدن (كعب بن الاشرف) نام يهوديی قتل ايدنلردن بولنمشدر. بوايكی عباد بن بشری بر عد ايدنلر دخی واردر. — (ابو ثعلبه عباد العبدی) كه اهل كوفه‌دن معدود اولوب، اوغلی ثعلبه كنديسندن روايت ايتمشدر. — (عباد بن الحارث بن عدی الانصاری الاوسی) كه احد غزاسنده و سائر غزواتده حاضر بولنوب، يمامه محاربه‌سنده شهيد اولمشدر. — (عباد بن خالد الغفاری). — (عباد بن سابس) كه ابو هريره (رضه) كنديسندن روايت ايتمشدر. — (ابو ابراهيم عباد بن سنان ياخود بن شيبان السلمی) كه حضرت فخر كائنات (صلعم) افندمزدن ربيعه بن الحارث بن عبدالمطلبك قيزی امامه‌يی طلب ايدوب، تزوج ايتمشدی. — (عباد بن سهل بن مخرمة الانصاری الاشهلی) كه احد وقعه‌سنده صفوان بن امية الجمحی يديله شهيد اولمشدر. — (عباد بن شرحبيل العنبری

Digitized by Google

اليشكرى) كه بصريوندن معدوددر . — (ابو يحيى عباد بن شيبان) كه اوغلى يحيى كنديسندن روايت ايتمشدر. — (عباد بن عبدالعزى القرشى) كه جمل وقعه‌سنده بريوندن مجروح اولمغله ، (خطيم) لقبيله ملقبدر. — (عباد بن عبيد التيهان) كه بدر غزاسنده حاضر بولنمشدر. — (عباد العدوى) كه بر حديث شريفك راويسيدر. — (عباد بن عمرو الديلى ياخود الليثى) كه برحديث‌شريف روايت ايتمشدر. — (عباد بن عمرو ياخود بن عبد عمرو) كه فخر كائنات (صلعم) افندمزك خدمتنده بولنمشدر. اسمى عياذ قيد ايدنلر دخى واردر. — (عباد بن قيس الانصارى الخزرجى) كه برادرى مبيع ايله برابر بدر غزاسنده حاضر بولنمش؛ ومؤته محاربه‌سنده شهيد اولمشدر. — (عباد بن قيظى الانصارى الحارثى) كه جسر ابى عبيده وقعه‌سنده برادرلرى عبدالله و عقبه ايله برابر شهيد اولمشدر . — (عباد بن مره ياخود مره بن عباد الانصارى) كه اهل شامدن معدود اولوب ، سيدالمرسلين (صلعم) افندمزك بركون مبارك چهره‌لرينى صارارمش كورمكله، صوردقنده، جوعدن اولديغى جوابنى آلمش اولديغنى روايت ايتمشدر . — (عباد بن نهيك الانصارى الخطمى) كه قومنى بيت مقدسه متوجهاً نماز قيلمقده بولوب ، قبله‌نك كعبهٔ معظمه‌يه تحويل بيورلديغنى اخطار و تبليغ ايلمشدر.

عِباد { (ابو ثعلبه — العبدى) صحابه‌دن اولوب، اهل كوفه‌دن معدوددر . اوغلى ثعلبه كنديسندن روايت ايتمشدر . — (عباد بن خالد) الغفارى دخى صحابه‌دن اولوب ، ايكى حديث شريفك راويسيدر .

عَبّاد { (المعتضد ابو عمرو — بن اسماعيل بن عباد اللخمى) بشنجى قرن هجريده اندلسك اشبيليه شهرنده حكم سورمش برسلاله‌نك برنجى حاكمى اولوب، ٤٠٦ تاريخنده، شهر مذكورده قاضى اولديغى حالده، قرطبه اميرى يحيانك اسقاطى اوزرينه، موقع اقتداره كتيريله‌رك ، كنديسيله ايكى خلفى جمعاً سكسان سنه قدر حكم سورمشلر؛ و بعده حكومتلرى مراكش اميرى يوسف بن تاشفين طرفندن ضبط اولنمشدر. عباد ظالم و خونخوار برآدم اولوب، ٤٦٤ ده وفات ايتمشدر. مشهور ابن‌زيدون وزيرى ايدى .

عَبّادان { شط‌العربك دكزه منصب اولمازدن اول آيرلديغى ايكى قولك آره‌سنده‌كى جزيره‌نك ساحل غربيسنده و بصره‌نك ٥٥ كيلومتره جنوب شرقيسنده برقصبه اولوب، وقتيله خيلى معمور ايدى ؛ و بر چوق علمانك مسقط رأسى بولنمشدر . ايچنده حضرت على (رضه) افندمزك مقامى دخى بولنديغنى ياقوت حموى بيان ايديور .

عبادله { عند الفقهاء عبدالله بن عباس ، عبدالله بن عمر، عبدالله بن زبير وعبدالله بن مسعود (رضهم) حضراتنه اطلاق اولنور.

عُباده { صحابه‌دن بروجه آتى بر قاچ ذاتك اسميدر: (عباده بن الاشيب العنزى) كه اهل فلسطيندن معدود اولوب، جانب نبويدن برنامهٔ سعادتله قومنه تأمير بيورلمشيدى. — (عباده بن الخشخاش الانصارى) كه بدرغزاسنده حاضر بولنمش؛ واحد وقعه‌سنده شهيد اولمشدر . — (عباده بن رافع) كه بر حديث شريفك راويسيدر. — (عبادة الزرقى) كه اهل حجازدن معدوددر. — (ابو الوليد عباده بن الصامت الانصارى الخزرجى) كه اعيان صحابه‌دن اولوب، زمان سعادت نشان حضرت نبويده قرآن كريمى جمع ايدنلرك بريدر. ديكرلرى معاذ بن جبل ، ابى بن كعب، ابو ايوب و ابو الدرداء در. جانب حضرت نبويدن بعض يرلرك صدقاتنى استيفايه مأمور بيورلمشيدى. عقبهٔ اولى و ثانيه ايله بدر واحد وسائر غزواتده حاضر بولنمش ايدى. عهد خلافت حضرت فاروقيده شام فتح اولندقدن صكره معاذ بن جبل وابو الدرداء ايله برابر اهل شامه قرآن كريمى تعليمه مأمور اولوب، حمص جهتى حصه‌سنه دوشمش، وبعده فلسطينه انتقال ايتمش ايدى . بر خصوصده معاويه‌يه مخالفت ايدوب، سوء معامله كورديكندن ، شامى تركله ، مدينه‌يه عودت ايتمش ايسه‌ده، حضرت فاروق (رضه) معاويه‌يه « عباده بن صامتك اوزرينه حكم و حكومتك جارى اولميه‌جقدر » مآلنده برامرنامه تحرير وارسال ايله، جناب عباده‌يى شامه اعاده بيورمشيدى. ٣٤ نجى سال هجريده، ٧٢ ياشنده اولديغى حالده، رمله‌ده و بر روايتده قدس شريفده ارتحال ايتمشدر . صحابه وتابعيندن بر چوق ذوات كنديسندن روايت احاديث شريفه ايتمشلردر. — (عباده بن عمرو الانصارى

Digitized by Google

النجاری) که بئر معونه محاربه‌سنده شهید اولمشدر . — (ابو عوانه عباده بن الشماخ) که علاء بن الحضرمینك مکاتبه‌سنده حاضر بولنمشدر. — (عباده بن قرص الکنانی اللیثی) که اهل بصره‌دن معدود اولوب، اهوازده خارجیلر طرفندن قتل اولنمشدر. — (عباده بن قیس الانصاری الخزرجی) که بدر، احد، خندق، حدیبیه وخیبر غزالرنده حاضر بولنمش؛ ومؤته وقعه‌سنده شهید اولمشدر . — (عباده بن مالك الانصاری) که مؤته محاربه‌سنده میمنه قوماندانی ایدی .

عباده { (بن عبدالله ابن ماء السماء) اندلس مشاهیر شعراسندن اولوب، دولت عامریه زماننده رئیس الشعرا ایدی. اندلسده توشیحی ایجاد و نشر ایتمشدر . ٤٢٢ تاریخنده مالقه قصبه‌سنده وفات ایدوب، سبب وفاتی بر خیلی نقود غائب ایتمسندن حاصل اولان تأثردر . اشعار رائقه‌سی چوق اولوب، شو بر ایکی بیت او جمله‌دندر.

دارت دوائر صدغه فکأنما
حامت علی تقبیل نقطة خاله
رشاء توحش من ملاقاة الوری
حق توحش من لقاء خیاله
فلذاك صار خیاله لی زائرا
اذکنت فی الهجران من اشکاله   الخ

عبادة المخنث { مشاهیر ندمادن اولوب، مأمون و متوکل زمانلرنده بغدادده یاشامش؛ و ٢٠٥ تاریخنده وفات ایتمشدر. کندیسندن برچوق نوادر منقولدر .

عَبّادی { (الامیر قطب الدین ابومنصور مظفر بن ابی الحسن المروزی) وعظده وطلاقت لسانده مشهور علمادن اولوب، اسمی صورت مؤثره‌ده وعظ ایتمه‌ده ضرب مثل حکمنه کچمشدر. بغداده کلوب، اوچ سنه اقامت ایتمش؛ و هر کون مجلس وعظ قوروب، عمومك محبتنی و خلیفه مقتفی لامر الله‌ك توجهنی قزانمش ایدی. بعده جانب خلیفه‌دن رسالتله سنجر بن ملکشاه سلجوقینك یانه کوندریله‌رك، ٥٤٧ تاریخنده عسکرمکرمده وفات ایتمشدر. حدیثده دخی ید طولی صاحبی ایدی . آنجق امور دینیه‌ده چوق مبالاتی اولمیوب، اباحهٔ خمر حقنده بر رساله‌سنی کورمش اولدیغنی ابن خلکان بیان ایدیور .

عبادیه { اندلسك الك مشهور ادیبه وشاعره‌لرندن اولوب، اشبیلیه امیری محمد بن عبادك بدرینك جاریه‌سی ایدی ؛ وکندیسنه مجاهد العامری طرفندن اهدا اولنمشدی. ازبردن پك چوق لغات غریبه بیلیر، وبداههٔ کوزل شعر سویلر ایدی. بر کیجه افندیسی عبادك اویقوسی قاچوب کندیسی اویومقده ایکن سویلدیکی شو بیته :

تنام ومدنفهام یسهر
وتصبرعنه و لایصبر

جوابا اویانمه‌سیله برابر بداههٔ شو بیتی سویلمشدر:

لئن دام هذا وهذا له
سیهلك وجداً ولایشعر

عباس { (ابو الفضل — بن عبدالمطلب بن هاشم القرشی الهاشمی) عم پاك جناب نبوی اولوب، فخر موجودات (صلعم) افندمزدن ایکی و بر روایتده اوچ یاش بیوك ایدی . جاهلیتده قریش رؤساسندن اولوب، مسجد حرامك عمارت و سقایتی کندیلرینه محول ایدی. بدر غزاسنده کرهاً مشرکین میاننده بولنوب، اسیر دوشمش؛ وکرك کندینی کرك برادر زاده‌لری عقیل بن ابی طالب ایله نوفل بن الحارثی فدیه ایله قورتارمش ؛ و بو وقعه‌نك عقیبنده اسلامه کلمش ایدی. برروایته کوره‌ده اولدن اسلامه کلمش اولدیغی حالده، اسلامنی کتم و اخفا ایله، قریشك احوالندن حضرت سید الثقلینه خبر ویرمك ایچون، بعد الهجره مکهٔ مکرمه‌ده قالمش؛ و بدر محاربه‌سنه جبراً وکرهاً سوق اولنمش ایدی. هرحالده مهاجرینك اخیری اولوب، حضرت عباسك هجرتی عقیبنده مکهٔ مکرمه فتح اولنمغله ، « لاهجرة بعد الفتح » حدیث شریفیله هجرته ختام ویرلمشدی. فتح مکه‌ده و حنین غزاسنده معیت حضرت نبویده بولنمش ؛ وحنینده بشقه‌لرینك انهزام و فرارنده حضرت رسول الله (صلعم) افندمزك یاننده ثابت قالمش ایدی . جود وکرم صاحبی و صلهٔ رحمه زیاده رعایت ایدر بر ذات اولمغله ، بعد الاسلام نزد حضرت نبویده پك معزز و مکرم ایدی . حقنده برقاچ حدیث شریف صادر اولمشدر . کندیسی‌ده بر قاچ حدیث شریفك راویسیدر . فخر کائنات (صلعم) افندمزه جناب عباسدن یقین کیمسه قالمامش اولدیغندن ، ارتحال حضرت نبویده میراثه اشتراك ایتمش ؛ و هر کس کندیلرینی تعزیه ایلمش ایدی. بدرینك اصغر اولادی ایدی. آخر عمرنده نور بصری غائب ایدوب، ٣٢ نجی

Digitized by Google

هجریده وشهادت حضرت ذی النورینك ایکی سنه اول مدینهٔ منوره‌ده ارتحال ایتمشدر. جنازه نمازینی عثمان (رضـه) قیلوب، بقیعـده دفن اولنمشـدر. ارتحالنده ۸۸ یاشنده ایدی. اوزون بویلی، بیاض وکوزل بر ذات ایدی. قیزلرندن بشقه اون ارککك اولادی وار ایدی، که شـونلردر: فضل، عبدالله، عبیدالله، قثم، عبدالرحمن، معبد، حارث، کثیر، عون، تمام. بونلردن عبدالله بن عباس حضرتلری علم وفضلده تمیز ایتمش؛ ونسلی خلافته نائل اولمشلردر.

عباس { صحابه‌دن بروجه آتی دیکر بر قاچ ذاتك اسمیدر: (عباس بن انس بن عامر السلمی) که بدر جناب رسالتپناهی عبدالله‌ك شریکی اولوب، خنـدق محاربه‌سنده قومیله برابر بولنمش؛ ومنهزماً رجعتـدن صکره شرف اسلامله مشرف اولمشدر. — (عباس بن عبادة الانصاری الخزرجی) که مکهٔ مکرمه‌یه عزیمتله اسلامه کلدکدن صکره، معیت حضرت نبویده مدینه‌یه دونن اصحابدن اولوب، احد وقعه‌سنده شهید اولمشدر. — (عباس بن قیس الحجری) که برحدیث شریفك راویسیدر. — (ابو الهیثم عباس بن مرداس السلمی) که مؤلفهٔ قلوبدن اولوب، فتح مکه‌دن آزاول قومندن اوچیوز سواری‌ایله نزدحضرت نبوی‌یه کله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش ایدی. بصره جهتنه نازل اولوب، دمشقده برخانه یاپدیرمش اولدیغی دخی مرویدر. بر قاچ حدیث شریفك راویسیدر. جاهلیتده دخی شرابی کندی نفسلرینه حرام ایدنلرك بریدر. طبیعت شعریه‌سی دخی اولوب، شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

اقاتل فی الکتیبة لاابالی
افیها کان حتفی ام سواها

— (عباس بن معدی کرب) که بدری دخی صحابه‌دن ایدی. — بنی هاشم آزادلیلرندن اولوب فخرکائنات (صلعم) افندمزه یتیشمش اولان عباس‌که برحدیث شریفك راویسیدر.

عباس { (بن احمد بن طولون) مصرده حکومت سورن احمد بن طولونك اوغلی اولوب، ۲۶۵ تاریخنده، پدری طرسوس سفرنده ایکن، مصرده عصیان ایتمکله، پدرینك عودتنده برقه‌یه قاچمش؛ وطوتیلوب، حبس اولنمش ایدی. پدرینك وفاتیله برادری ابو الجیش خمارویه جلوس ایتدیکنده یعنی ۲۷۰ تاریخنده، برادرینه بیعت ایتمك ایستمدیکندن، محبسده قتل اولنمشدر.

عباس { مصرده اجرای خلافت ایدن شعبهٔ عباسیه‌نك اوتجی خلیفه‌سی (مستعین بالله)‌ك اسمیدر. [«مستعین بالله» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

عباس { (شـاه — اول) ایرانده حکومت سـورن ملوك صـفویه‌نك بشنجیسی اولوب، شاه خدابنده بن شـاه طهماسب بن شـاه اسماعیلك اوغلیـدر. ۹۷۸ تاریخنده تولد ایدوب، ۹۹۵ ده، نابینا وناأهل اولان پدری یرینه کچیرلمش، وکندیسی فعال وذکی بر آدم اولمغله، پدرینك زماننده هرطرفدن ایرانه دخول ایتمش اولان اغیاری اخراج، وبرچوق اعمارات واصلاحات اجرا ایده‌رك، زیاده‌سیله تزیین وتوسیع ایتدیکی اصفهان شهرینی پایتخت اتخاذ ایتمش؛ و انکلیزلرله بالاتفاق، پورتکیزلیلردن هرمز آطه‌سنی وسائر بعض محلری ضبط ایلشیدی. ٤٤ سنه حکومت سوردکدن صکره، ۱۰۳۸ تاریخنده وفات ایدوب، تورونی شـاه صفی خلفی اولمشـدر. طبیعت شـعریه‌سی دخی اولوب، شـو بیت جملهٔ اشعارندندر:

هرکس برای خود سر زلفی کرفته است
زنجیر ازآن کست که دیوانه پرشده است

عباس { (شـاه — ثانی) ایرانده حکومت سـورن ملوك صـفویه‌نك یدنجیسی اولوب، شـاه عباس ماضینك تورونی و خلفی اولان شاه صـفینك اوغلیـدر. ۱۰۵۲ تاریخنـده پدرینه خلف اولوب، ۲۵ سنه حکومت سوردکدن صکره، ۱۰۷۷ ده ۳٤ یاشنده وفات ایتمش؛ واوغلی صفی میرزا شاه سلیمان نامیله خلفی اولمشـدر. بونك دخی طبیعت شعریه‌سی اولوب، شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

بیاد قامتی درپای سروی ناله سرکردم
چومژکان برك برکشرا باآب دیده‌ترکردم

عباس { (شـاه — ثالث) ملوك صـفویه‌نك اخیری اولوب، شـاه طهماسبك اوغلیدر. ۸ آیلق ایکن نادر شاه طرفندن اسماً پدرینك تختنه اقعاد اولنمش؛ ومتعاقباً اسقاط اولنه‌رق، نادر شاه کندیسی جلوس ایلمشدر. درت یاشنده وفات ایتمشدر.

Digitized by Google

عباس ((آل — وبنى —) [«عباسيلر» مادهسنه مراجعت بيوريله.]

عباس آباد (خراسانده ٢٢′ ٣٦° عرض شمالى ايله ٢٤″ ٤′ ٥٤° طول شرقيده شاه عباس ماضى طرفندن تأسيس وباشليجه كرجى مهاجرلريله اسكان ايدلمش بر قصبه اولوب، شمديكى حالده بر كوچك قريه حالندهدر. قربنده باقير وقورشون معدنلرى بولنيورسهده، نادر شاه زماننددن برى ايشلنمهمكدهدر.

عباس بن الاحنف ((ابو الفضل — الحنفى اليمامى) مشاهير شعراى عربدن اولوب، هارون الرشيد زماننده بغدادده ياشامشدر. اشعارى غزلياتدن عبارت اولوب، مدحه دائر هيچ بر شعرى يوقدر. ١٩٢ تاريخنده وفات ايتمش؛ وبر روايتده هارون الرشيدك وفاتندن صكره دخى برمدت برحيات بولنمشدر. شو برايكى بيت جملهٔ اشعارندندر:

ابكى الذين اذا قونى موتهم
حتى اذا ايقظونى للهوى رقدوا
و استنهضونى فلما قمت متتصبا
بثقل ما حملونى منهم قعدوا

عباس بن على (اولاد جناب مرتضويدن اولوب، وقعهٔ دلسوز كربلاده، پك چوق ثبات وجسارت كوسترهرك، شهيد اولمشدر.

عباس پاشا (محمد على پاشا سلالهسنه منسوب مصر ولايتك اوچنجيسى اولوب، مشاراليه محمد على پاشانك اوغلى طوسون پاشانك اوغليدر. ١٢٢٠ تاريخلرنده طوغوب، ١٢٦٥ تاريخنده عمى ابراهيم پاشانك وفاتى اوزرينه، وجدى محمد على پاشانك حياتنده درسعادته جلب اولنهرق، كنديسنه واليلك فرمانى ويرلمش؛ و١٢٧٠ تاريخنهدك بش سنه خطهٔ مصريهيى اداره ايتدكدن صكره، سنهٔ مذكورهده قضاءً وفات ايدوب، عمى سعيد پاشا خلفى اولمشدر. ملحم بر ذات ايدى.

عباس الرياشى ((ابو الفضل — بن الفرج البصرى) مشاهير ادبا ولغويوندن اولوب، اخبار واشعار عربيه كثرت وقوفيله مشهوردر. اصمعيدن وسائرلرندن روايت ايتمش؛ و٢٥٧ تاريخنده بصرهيى غارت ايدن طائفهٔ زنج طرفندن قتل اولنمشدر.

عباس ميرزا (اليوم ايرانده حكومت سورن قجار سلالهسى حكمدارلرندن فتح على شاهك اوغلى اولوب، پدرندن بر سنه اول ٥٠ ياشنده وفات ايتمش؛ و بيوك اوغلى محمد ميرزا ١٢٥٠ ده فتح على شاهه خلف اولمشدر.

عباسه (خلفاى عباسيهدن مهدينك قيزى وهارون الرشيدك همشيرهسى اولوب، حسن وجماليله وعقل وعلم وظرافتيله مشهور بر خاتوندر. خاندان عباسيدن ابتدا محمد بن سليمان بن على وبونك وفاتندن صكره ابراهيم بن صالح بن على تزوج ايدوب، بونك دخى وقوع وفاتيله طول قالمشيدى. روايته كوره هارون الرشيد بونك و وزيرى جعفر برمكينك صحبتندن خالى قالهمامقله، ايكيسنى بردن مجلسنده جمع ايتمك ايچون، بنيلرنده نكاح قيديرمش ايسهده، اووقت خلفانك اولاد اناثى خاندان خلفايه منسوب ذواتدن بشقه كيمسه تنكيح ايتمك عادت اولمديغندن، كندى مجلسندن بشقه بريرده ملاقات ايتمهملرينىده شرط قويمش ايدى. حالبوكه عباسه ايله جعفر ايكيسىده جاذبهيه مالك اولوب، بينلرندهكى نكاح رابطهسى بربرينه جذب ايتمكله، خفياً ملاقات ايدوب، عباسهنك حملى بو سرى ميدانه چيقارنجه، بو وقعه برمكيلرك غضبه اوغرايوب اعدام اولنملرينى موجب اولمشدر، ديه بتون تواريخده مسطور ايسهده، ابن خلدون برمكيلرك غضبه اوغرامهلرينك سببى بشقه اولديغنى بيان ايدهرك، بو حكايهيى تكذيب ايديور. عباسه ١٨٢ تاريخنده وفات ايتمشدر.

عباسه (خطهٔ مصريهنك شام حدودنده وقاهرهدن ١٥ فرسخلق مسافهده بر بر قصبه اولوب، بنى طولوندن ابو الجيش حمارويه طرفندن همشيرهسى عباسه نامنه بنا اولنمش؛ ومشاراليهايه اوراده بر كوشك ياپديرلمش اولمغله، ابتدا (قصر عباسه) دينلوب، بعده اختصار طريقيله (عباسه) قالمشيدى. صيدى چوق اولمغله، بعده ملوك ايوبيهدن ملك كامل بن ملك عادل طرفندن نزهتكاه اتخاذ اولنهرق، اعمار وتوسيع اولنمشيدى. شمدى خراب اولسه كركدر.

عباسه بنت الفضل (مشاهير محدثاتدن اولوب، احمد بن

حنبل (رحه)ك زوجه‌سیدر. امام مشارالیهدن صالح اسمنده براوغلی دنیایه گلمش؛ وزوجندن اول وفات ایتمشدر.

عباسی { ایران شعراسندن وساداتدن اولوب، شاه عباس ماضینك لطف دیده‌سی ایدی. بعده هندستانه رحلتله، اورا ملوکنك احسانلرینه نائل اولمشیدی. شو بیت اونکدر:

جز حرف قتلم آن بت بدخو نمیکند
با من سخن بجز ضم ابرو نمیکنـد

عباسیلر { (یاخود بنی عباس وخلفاء عباسیه) عهد اسلامده خلفای راشدین (رضهم) دن صکره تأسس ایدن ایکی بیوك خاندان خلافت وسلطنتك ایکنجیسی اولوب، عم حضرت نبوی عباس (رضه)ك نسلنه منسوب بولنمغله، بو اسمله شهرت بولمشلردر. خلافت عباسیه ١٣٢ تاریخ هجریسنده دولت امویه‌یه ختام ویرن ابو مسلم خراسانی طرفندن تأسیس اولنه‌رق، سنهٔ مذکوره‌ده ابو العباس عبدالله السفاح بن محمد بن علی بن عبدالله بن العباس (رضهما) کوفه‌ده مسند خلافته اجلاس اولنمش؛ ومتعاقباً انبار شهر قدیمی (هاشمیه) نامیله تعمیر ایده‌رك، مرکز خلافت اتخاذ ایلمشدی. برادری وخلفی اولان ابو جعفر منصور بغداد شهرینی تأسیس وپایتخت اتخاذ ایتمشدر. خلافت بونك نسلنده قالوب، هرنه قدر بعده خلفانك بعضیسی (سر من رأی) ده وسائر بعض محللرده اقامت ایتمشلرسه‌ده، خلافت عباسیه‌نك نهایتنه‌دك اساساً دار الخلافه بغداد شهری بولنمشدر. خلفای عباسیه تا ابو جعفر منصوردن باشلایه‌رق وعلی الخصوص هارون الرشید ایله اوغلی مأمون علوم ومعارفك ترقیاتنه وفلسفه وطب وعلوم ریاضیه وطبیعیه وسائره‌یه متعلق کتب یونانیه وسائره‌نك لسان عربی‌یه ترجمه اولنمسنه پك چوق سعی وغیرت ایتمش؛ وبو افورده پك چوق سماختلر کوسترمشلردر. ممالك اسلامیه‌دن یالکز اندلس ملوك امویه‌نك بر شعبه‌سنده قالوب، سائر طرفلری اقصای مغربدن هنده وماوراء النهره‌دك خلفای عباسیه‌نك تحت اداره‌سنده بولنوردی. خلافت عباسیه زماننده مدنیت واسباب عمران وترقی وثروت عمومیه اوج بالایه واصل اولمشیدی. آنجق ممالكك فوق الحدوسعتی مرکزیت اداره‌سنك امکانه چوق وقت مساعد اوله‌میوب، ایکنجی قرن هجری اوائلندن خلافت عباسیه‌یه تابع وخلفای عباسیه نامنه خطبه اوقودور بر طاقم امارتلر تحصل ایتمشیدی، که افریقیه‌ده بنی اغلب وخراسانده بنی طاهر و بعده بنی لیث وآل سامان و مصرده بنی طولون حکومتلری بو قبیلدن ایدی. بو حکومات تابعه کیتدکجه تابعیت روابطنی کوشلتمه‌ده اولوب، نهایت آل بویه و بعده سلجوقیلر عراقه دخی مستولی اوله‌رق، امیرالامرالق عنوانیله بغدادده دخی حکم سورمکه باشلامش؛ وحقیقتده خلفای عباسیه‌ده یالکز برخلافت عنوانی قالمش ایدی. دردنجی قرن هجری اواسطنده مغربدن کلوب مصری ضبط وقاهره‌یی مرکز اتخاذ ایدن فاطمیون خلافت ادعاسنده بولنمغله، خلفای عباسیه‌نك آفریقا قطعه‌سندن حکملری و خطبه‌لری دخی منقطع اولوب، شام خطه‌سی کاه کندیلرینه وکاه فاطمیلره تابع ایدی. نهایت آلتنجی قرن هجری اواسطنده فاطمیون منقرض اولوب، صلاح الدین ایوبی مصرده خلفای عباسیه‌نك خطبه‌سنی احیا ایتمشدر. او صره‌ده اهل صلیب شام وفلسطین جهتلرینه مستولی اولوب، اتابکیان وسائر ترك حکوماتیله مصرده‌کی ایوبیلر بونلرله اوغراشمقده، وشرق جهتنده دخی برچوق دول صغیره حکم سورمکده، وخلفای عباسیه‌نك حکم ونفوذی کیتدکجه آزالمقده ایدی. نهایت یدنجی قرن هجری اوائلنده جنکیز خان خروج ایدوب، ممالك اسلامیه‌نك قسم شرقیسنی وقرن مذکورك اواسطنده تورونی هلاکو خان بغدادی دخی ضبط ایله، خلافت عباسیه‌یه ختام ویرمشدر. آنجق متعاقباً خلفای عباسیه نسلندن بری هلاکودن قورتلوب، مصره عزیمتله، ٦٥٩ده اوراده حکم سورمکده بولنان غلامان اتراکدن ملك ظاهر بیبرس طرفندن خلیفه طانینمش؛ وخلفای عباسیه‌نك بو شعبه‌سی‌ده مصرده ٩٢٤ تاریخنه‌دك دوام ایدوب، تاریخ مذکورده مسند خلافتده بولنان یعقوب بن المتمسك خلافتی کندی اراداتیله فاتح مصر وحجاز اولان یاوز سلطان سلیم خان حضرتلرینه یعنی سلاطین عظام عثمانیه‌یه دور وتسلیم ایلمشدر. ابو مسلم امام حسین ایچون علامت ماتم اوله‌رق سیاه سنجاق آچمش اولدیغندن، عباسیلر دخی بو سنجاغی قبول ایدوب هرخصوصده سیاه رنك لون رسمیلری ایدی. بووجهله بغدادده حکم سورن اصل خلافت عبا-

Digitized by Google

سيه ١٣٢ تاريخندن ٦٥٦ تاريخنه‌دك ٥٢٤ ومصرده‌كى شعبه‌سى‌ده ٦٥٩ دن ٩٢٣ تاريخنه دك ٢٦٤ سنه كه جمعاً خلفاى عباسيه ٧٨٨ سنه اجراى خلافت ايدوب، بغداد خلافتنك انقراضيله مصرده‌كى شعبه‌نك تأسسى آره‌سنده اوچ سنه‌لك بر فترت زمانى كچمشدر. بغدادده خلافت ايدن اصل خلفاى عباسيه ٣٧ ومصرده‌كى شعبهٔ عباسيه ١٧ كشيدن عبارت اولوب، اسملريله تاريخ جلوسلرى بروجه آتيدر:

١	ابو العباس السفاح عبدالله بن محمد بن على بن عبدالله بن عباس	١٣٢
٢	ابو جعفر المنصور بن محمد بن على بن عبدالله بن عباس	١٣٦
٣	محمد المهدى بن المنصور	١٥٨
٤	موسى الهادى بن المهدى	١٦٩
٥	هارون الرشيد بن المهدى	١٧٠
٦	محمد الامين بن الرشيد	١٩٣
٧	عبدالله المأمون بن الرشيد	١٩٨
٨	محمد المعتصم بن الرشيد	٢١٨
٩	الواثق بالله هارون بن المعتصم	٢٢٧
١٠	المتوكل على الله جعفر بن المعتصم	٢٣٢
١١	المستنصر بالله محمد بن المتوكل	٢٤٧
١٢	المستعين بالله احمد بن المعتصم	٢٤٨
١٣	المعتز بالله محمد بن المتوكل	٢٥٢
١٤	المهتدى بالله محمد بن الواثق	٢٥٥
١٥	المعتمد على الله احمد بن المتوكل	٢٥٦
١٦	المعتضد بالله احمد بن الموفق بالله طلحه بن المتوكل	٢٧٩
١٧	المكتفى بالله على بن المعتضد	٢٨٩
١٨	المقتدر بالله جعفر بن المعتضد	٢٩٥
١٩	القاهر بالله محمد بن المعتضد	٣٢٠
٢٠	الراضى بالله محمد بن المقتدر	٣٢٢
٢١	المتقى بالله ابراهيم بن المقتدر	٣٢٩
٢٢	المستكفى بالله عبدالله بن المكتفى	٣٣٣
٢٣	المطيع لله فضل بن المقتدر	٣٣٤
٢٤	الطايع بالله عبد الكريم بن المطيع	٣٦٣
٢٥	القادر بالله احمد بن اسحق بن المقتدر	٣٨١
٢٦	القائم بامرالله عبدالله بن القادر	٤٢٢
٢٧	المقتدى بالله عبدالله بن احمد بن القائم	٤٦٧
٢٨	المستظهر بالله احمد بن المقتدى	٤٨٧
٢٩	المسترشد بالله فضل بن المستظهر	٥١٢
٣٠	الراشد بالله المنصور بن الفاضل	٥٢٩
٣١	المقتفى لامرالله محمد بن المستظهر	٥٣٠
٣٢	المستنجد بالله يوسف بن المكتفى	٥٥٥
٣٣	المستضى بنور الله حسن بن المستنجد	٥٦٦
٣٤	الناصر لدين الله احمد بن المستضى	٥٧٥
٣٥	الظاهر بامرالله محمد بن الناصر	٦٢٢
٣٦	المستنصر بالله منصور بن الظاهر	٦٢٣
٣٧	المستعصم بالله عبدالله بن المستنصر	٦٤٠

شعبهٔ خلفاى بنى عباس در مصر:

١	المستنصر بالله احمد بن الظاهر	٦٥٩
٢	الحاكم بامرالله احمد بن حسن	٧٠١
٣	المستكفى بالله سليمان بن الحاكم بامرالله	٧٤٠
٤	الواثق بالله ابراهيم بن الحاكم	٧٤٢
٥	الحاكم بالامرالله احمد بن المستكفى	٧٤٩
٦	المعتضد بامرالله ابو بكر بن المستكفى	٧٦٣
٧	المتوكل على الله محمد بن المعتضد	٧٧٩
٨	المعتصم بالله زكريا بن الحاكم ابراهيم	٧٧٩
.	ثانياً متوكل على الله محمد	٧٨٥
٩	الواثق بالله عمر بن الحاكم ابراهيم	٧٨٨
.	ثانياً معتصم بالله زكريا	٧٩١
.	ثالثاً متوكل على الله محمد	٨٠٧
١٠	المستعين بالله عباس بن المتوكل	٨٠٨
١١	المعتضد بالله داود بن المتوكل	٨١٥
١٢	المستكفى بالله بن المتوكل	٨٥٤
١٣	القائم بامرالله حمزه بن المتوكل	٨٥٩
١٤	المستنجد بالله يوسف بن المتوكل	٨٨٤
١٥	المتوكل على الله عبد العزيز بن يعقوب	٩٠٣
١٦	المتمسك بالله يعقوب	٩٢٢
١٧	يعقوب بن المتمسك	٩٢٣

عباسيه (خلافت — ودولت —) [مادهٔ آنفه‌يه مراجعت بيوريله.]

عباسيه افريقيه‌ده قيروان قربنده بر قصبه اولوب، ابراهيم بن الاغلب طرفندن تأسيس، و بنى عباس نامنه نسبتله بويله تسميه اولنمشدى. — بغدادده بر محله وساٸر جهاتده‌ده بو اسمله بعض معموره‌لر بولنمشدر.

عبايه (ياخود عباده بن مالك) صحابه‌دن اولوب، مؤته محاربه‌سنده عسكر مسلمينك صول جناحنه قيادت ايتمشدر.

عَبدان بصره‌ده فرات جهتنده بر نهر اولديغى «معجم البلدان» ده مسطوردر.

عبد الاعلى (بن عدى البهرانى) صحابه‌دن اولوب، برادرى عبدالرحمن بن عدى كنديسندن روايت ايتمشدر.

عبد الباقى (بن احمد) مشاهير خطاطين وشعراء عثمانيه‌دن اولوب، خط ثلث ونسخده ١١٥٨ تاريخنده خواجه راسم افنديدن اذن آلمشدر.

عبد الباقى (مير —) ايران شعرا وخطاطيندن و اصفهان ساداتندن اولوب، شاه اسماعيل زماننده ياشامش؛ و مشاراليه يتيشديركى بر يمك مقبوله كچمكله، (مقبولى) تخلص اولنمش ايدى. شو بيت اونكدر:

بمقبولى كسيرا دسترس نيست
قبول خاطر اندر دست كس نيست

Digitized by Google

عبد الباقی { (تاج الدین بن عبد المجید الیمنی المخزومی المکی) ادبا و شعرادن
اولوب، ٦٨٠ تاریخنده مکه ده طوغمش؛ و ٧٤٣ ده وفات ایتمشدر. بر تاریخ نحاة یازوب، ابن خلکانك «وفیات الاعیان» نه ده ٣٠ ترجمه دن عبارت بر مختصر ذیل یازمشدر. شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

تجنب ان تذم بك اللیالی
و حاول ان یذم لك الزمان
ولا تحفل اذا کملت ذاتاً
اصبت العز ام حصل الهوان

عبد الجبار { (ابو عبید — بن الحارث الحدسی المناری) صحابه دن اولوب،
ارض سراتدن مبعوثاً نزد حضرت نبوی یه کله رك، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ و اسمی جبار ایکن، جانب نبویدن (عبد الجبار) ه تحویل بیورلمش ایدی.

عبد الجبار { ایران مشاهیر خطاطیننده و عمادك شاکردانندن اولوب،
اصفهانلیدر. ١٠٦٥ ده وفات ایتمشدر.

عبد الجد { (بن ربیعة الحکمی) صحابه دن اولوب، بر حدیث شریفك
راویسیدر.

عبد الجلیل بلکرامی { هندستان شعرا و ادباسندن او-
لوب، اودخطه سنك بلکرام شهرنده ١٠٧١ تاریخنده طوغمش؛ و اورنك زیبك خدمتنده بولنه رق، بعض مناصب عالیه یه کچمش؛ و ١١٣٧ ده ٦٦ یاشنده وفات ایتمشدر. انشایه متعلق «آداب المرسلین» عنوانیله بر کتابی وسائر بعض آثاری واردر. اشعارنده (واسطی) تخلص ایتمشدر.

عبد الجلیل بن وهبون { (ابو محمد — المرسی الملقب بالد-
معة) اندلس مشاهیر شعرا و ادباسندن اولوب، صربه صاحبی ابو یحیی بن صمادحك و معتمد بن عبادك احسانه نائل اولمش؛ و ابن خفاجه ایله دخی معاصر بولنمشدر. شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

بنفسی وان کنت لانفس لی
فقد سلبتها لحاظ المقل
عذار و خد کما یحتوی
سواد القلوب بیاض الامل

عبد الحارث { (بن انس بن الدیان) صحابه دن اولوب، اهل رده وقوعاتنده
نجران اهالیسنی اسلامده ثابت قدم اولمغه قاندیرانلردندر.

عبد الحق { مغرب اقصاده حکومت سورن بنی مرین ملوکنك اخیری او-
لوب، ٨٥٢ تاریخنده جلوسله، بتون وزراسنی قتل ایده رك، بر یهودی یی وزارته نصب ایتمش؛ و یهودیلر بونك زماننده چوق نفوذ قزانمش اولدقلرندن، اهالی قالقوب، وزیری اولان یهودی یی قتل ایتمش؛ و بعده شریف محمد اسمنده برینی اقعاد ایلمشلردی. چوق کچمه دن بنی وطاس مغرب اقصایی ضبط ایتمشلردر. عبد الحق عالم بر ذات اولوب، ٣٠ سنه حکم سورمش؛ و ٨٩٠ ده شهید اولمشدر.

عبد الحق { ایران شعراسندن ایکی ذاتك اسمیدر:
برنجیسی (میر —) استرابادلی اولوب، شو قطعهٔ مضحکه جملهٔ اشعارندندر:

همیکشت در شهر شخصی زجر جان
که قاضی شود صدر راضی نمیشد
برشوت خری داد تا کشت قاضی
اکر خر نمیبود قاضی نمیشد

— ایکنجیسی (قم) شهری ساداتندن اولوب، شو رباعی اونکدر:

در مرتبهٔ علی نه چونست ونه چند
در خانهٔ حق زاد زهی قدر بلند
هر لا ولدی که خانه زادی دارد
شك نیست که باشدش بجای فرزند

عبد الحق افندی { (باخود عبد الحق ملا) متأخرین علمادن او-
لوب، حکیم باشی خیر الله افندینك تورونیدر. ١٢١٦ تاریخنده طریق تدریسه داخل اولوب، ٢٤٤ ده یکیشهر فنار، ٤٦ ده مکهٔ مکرمه مولویتنه، ٤٩ ده استانبول قاضیلغنه، ٥٢ ده آناطولی، ٥٧ ده روم‌ایلی صدارتنه نائل اولمش؛ و ٢٦٤ ده مجلس معارف ریاستنه نصب اولنمشدی. علم طبه دخی واقف اولمغله، سلطان محمود خان ثانی و عبد المجید خان حضرتلری زمانلرنده اوچ دفعه سراطبا اولمش؛ و برخیلی مدتده مکتب طبیهٔ شاهانه ناظری بولنمشدر. ١٢٦٩ ده رئیس العلماء عنوان مفخرت بخشاسیله دخی قدری برتر اولمشدی. ١٢٧٠ ده ارتحال ایدوب، سلطان محمود خان تربه سی خطیره سنده مدفوندر. اوچ جلد اوزره بر تاریخ عثمانی یازان سالف الترجمه خیر الله

Digitized by Google

افندینك بدریدر. طبیعت شعریه‌سی دخی اولوب، شو بیت جمله اشعارندندر:

کوز یوم جهاندن آچ کوزکی دم کلور کچر
سن کوز یوموب آچنجه بو عالم کلور کچر

عبدالحق دهلوی (شیخ — بن سیف الدین بن سعد الله ترك) هندستانك مشاهیر علماسندن اولوب، جدی امیر تیمورك امراسندن بولنمش؛ وکندیسی ۹۵۸ ده طوغوب، اکبر شاه زماننده یاشامش؛ و ۱۰۵۲ ده ۹۰ یاشنده وفات ایدوب، دهلیده حوض شمسیده دفن اولنمشدر. «تاریخ حق» و «تاریخ عبدالحق» عنوانیله معروف بر تاریخ ایله «مطلع الانوار»، «مدارج النبوه»، «جذب القلوب»، «اخبار الاخیار» کبی بر خیلی تألیفاتی واردر. ایفای حج شریف ایدوب، برخیلی مدت حرمینده معتکف بولنمشدر. اوغلی شیخ (نور الحق) دخی «زبدة التواریخ» عنوانیله بر اثر براقمشدر.

عبدالحلیم افندی (اونجی قرن هجری مشاهیر علماسندن اولوب، قسطمونیلیدر. علمای عصرندن وازآن جمله علاء الدین علی العربیدن تحصیل ایتدکدن صکره، بلاد عرب وعجمه سیاحتله مشاهیر علمادن اخذ واستفاده، وبعض مشایخ صوفیه‌یه انتساب ایتمش؛ وعودتنده قسطمونیده اقامت ایتمکده ایکن، هنوز شهزاده بولنان یاوز سلطان سلیم خان جانبندن طلب بیوریله‌رق، امامی ومصاحبی اولمشیدی. پادشاه مشارالیهك جلوسلرنده معلمی اولوب، کیجه وکوندوز حضورندن آیرلماز اولمشیدی. حضرت پادشاهك مصردن شامه عودتنده ۹۲۲ تاریخنده دمشقده وفات ایتمشدر.

عبدالحمید (ابو عمرو — بن حفص بن المغیرة القرشی المخزومی) صحابه‌دن اولوب، خالد بن ولید حضرتلرینك عم زاده‌سیدر.

عبدالحمید بن ابی الحدید [«ابن ابی الحدید» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

عبدالحمید خان (غازی سلطان — اول) سلاطین عظام عثمانیه‌نك یکرمی بدنجیسی اولوب، سلطان احمدخان ثالثك اوغلیدر. ۱۱۳۷ تاریخنده تولد ایدوب، ۱۱۸۷ تاریخنده، الی یاشلرنده اولدیغی حالده، ارتحال ایدن برادر اکبری سلطان مصطفی خان ثالث یرینه تخت نشین خلافت وسلطنت اولمشلردر. جلوسلری پك فنا بر وقته تصادف ایدوب، روسیه ایله محاربه آچلمش، وغوائل داخلیه تکثر ایتمش اولدیغندن، ۱۱۸۸ ده قینارجه معاهده‌سنك امضاسنه مجبوریت حاصل اولوب، بر طاقم قلاع روسیه‌یه ترك، و قریمك استقلالی تصدیق اولنمشدی. بعده روسیه قریمده اعمال دسایسله، کندی طرفداری اولان شاهین کرای خان ایتدیره‌رك، ۱۱۹۱ ده قریمه عسکر صوقنه وسیله بولوب، برسنه صکره بوخطه‌یی قطعیاً ضبط المشدر. جزار پاشا شام جهتنده وکولنلر دخی مصرده برطاقم غوائل چیقارمشلردی. روسیه ایله آوستریا بیننده‌دخی دولت علیه حقنده برطاقم نیتلر بولندیغی خبر آلنمغله، ۱۲۰۰ ده بتکرار روسیه‌یه اعلان حرب اولنه‌رق، انکلتره وپروسیه‌نك تشویقیله، مصارفی دولت علیه‌دن تسویه اولنمق اوزره، دولت عثمانیه ایله بالاتفاق روسیه‌یه اعلان حرب اولنمشدی. بومحاربه اثناسنده ۱۲۰۳ تاریخنده ۶۶ یاشنده ارتحال ایدوب، باغچه قپوسنده احیا کرده‌سی اولان مدرسه اتصالنده تربهٔ مخصوصه‌سنده مدفوندر. عادل وحلیم بر پادشاه اولوب، تبعه‌سنك محبتنی قزانمشلردی. مدت سلطنتی ۱۶ سنه‌در.

— بواسم حالی الیوم زینت افزای تخت سلطنت وخلافت بولنان (سلطان عبدالحمید خان ثانی بن سلطان عبدالمجید خان بن سلطان محمود خان ثانی بن سلطان عبدالحمید خان اول) افندمز حضرتلریله تجدد ایتمشدر. جناب خیرالحافظین ذات ملك سمات شاهانه‌لرینی اطول عمر وکمال عافیت وموفقیتله سریر آرای شوکت وشان بیورسون، آمین!

عبدالحمید الکاتب (ابو غالب — بن یحیی بن سعد) مشاهیر کتاب ومنشیوندن اولوب، علوم ادبیه‌ده وقتنك امامی ایدی. عن اصل انبارلی اولوب، رقه‌ده ساکن اولمشیدی. آخر ملوك بنی امیه اولان (مروان بن محمد بن مروان بن حکم) ك کاتبی اولوب، موی الیه ابو مسلم خراسانی طرفندن مغلوب و فراره مجبور اولدیغی وقت، کندیسنه مفارقتی تکلیف ایتمش ایسه‌ده، قبول ایتمیوب، وفاتنه‌دك کندیسنه صادق

Digitized by Google

قالمش؛ وبر روایتده مذكور مرواناله برابر ١٣٢ ده قتل اولنمش؛ ودیگر برروایته گوره، جزیره‌ده گیزلنوب، بعده اله گچمكله، سفاح طرفندن صاحب شرطه عبدالجباره تسلیم اولنه‌رق، باشنه قیزغین بر لگن گچیرلمك اشكنجه‌سیله اتلاف اولنمشدر. فصیح و بلیغ مكتوبلر یازمقده اسمی ضرب مثل حكمنه گچوب، «فتحت الرسائل بعبدالحمید وختمت بابن‌العمید» كلامی مشهوردر. رسائلی جمع وتدوین اولنمشدر. كندیسندن برچوق ذوات علم ادب وبلاغتی وبالخاصه اصول مراسله‌یی اخذ وتحصیل ایتمشلردر. ابن مقفع ایله مصحبت اولدیغی مرویدر.

عبدالحی { ایران مشاهیر خطاطیننددن اولوب، نیشابورایدر. اماكن مقدسه‌ده بعض مصاحف شریفه‌سی موجوددر. — سلطان ابوسعید زماننده صاحب‌دیوان انشا اولان نیشابورلی عبدالحی اسمیله برمنشی بولنمش، وقره‌باغ وقعه‌سندن صكره امیر حسن بیكه انتساب ایده‌رك آخرعمرینه‌دك بونك معیتنده قالمش اولدیغی ده حبیب افندی مرحومك «خط وخطاطین» عنوانلی تذكره‌سنده مذكور ایسه‌ده، خطاط ایله منشی شخص واحداولسه گركدر؛ زیرا ایكنجیسی‌ده خطاط اولمسه، تذكرهٔ مذكوره‌یه درجی لازم گلمزدی.

عبدالخالق غجدوانی { مشاهیر صوفیوندن اولوب، ٦١٧ ده وفات ایتمشدر.

عبدالرحمن { صحابه‌دن برچوق ذواتك اسمی اولوب، الك معروفلری بروجه آتیدر: (عبدالرحمن بن ابزی الخزاعی) كه نافع بن عبدالحارثك آزادلیسی اولوب، كوفه‌ده ساكن اولمش؛ وجانب حضرت مرتضویدن خراسان والیلكنه نصب اولنمش ایدی. باشلیجه حضرت عمر و ابی بن كعب (رضهما) دن روایت ایتمشدر. قرآن كریمده واحكام فقهده معلوماتی وارایدی. — (ابو جبیر عبدالرحمن بن ازهر بن عوف بن عبدعوف القرشی الزهری) كه عشرهٔ مبشره‌دن عبدالرحمن بن عوفك برادرزاده‌سی اولوب، حنین غزاسنده حاضر بولنمش؛ واوغلی عبدالحمید كندیسندن روایت ایتمشدر. — (عبدالرحمن بن الاسود القرشی الزهری) كه فخر كائنات (صلعم) افندمزك دایسی اوغلی وعبدالله بن الارقمك عم زاده‌سی اولوب، حضرت رسول الله (صلعم) افندمزه یتیشمش ایسه‌ده، رؤیت وصحبته نائل اوله‌مامشدر. — (عبدالرحمن بن بدیل الخزاعی) كه برادری عبدالله ایله برابر جانب رسالتپناهیدن یمنه ارسال بیورلمش؛ وبعده ایكیسی‌ده معیت حضرت مرتضویده صفین محاربه‌سنده بولنمشلردر. — (عبدالرحمن بن یشیه) كه حضرت علی (رضه) ك فضلی حقنده بر حدیث شریفك راویسیدر. — (ابو عیسی عبدالرحمن بن جبیر الانصاری الاوسی) كه بدر غزاسنده حاضر بولنمش، وحضرت رسول الله (صلعم) افندمزك اصحابنه اذا ایدن كعب بن اشرف یهودی‌یی قتل ایدنلردن بولنمشدر. — (ابو عبدالرحمن بن الحارث بن هشام بن المغیرة القرشی المخزومی) كه ابو جهلك برادرزاده‌سی اولوب، ارتحال حضرت نبویده اون‌یاشنده بولنمش؛ وحضرت عمر وعثمان وعائشه (رضهم) دن روایت ایتمشدر. پدری عمواس طاعوننده وفات ایتمكله، والده‌سی فاطمه‌یی حضرت عمر (رضه) تزوج ایدوب، عبدالرحمن حضرت مشارالیهك یاننده بیومشدر. حضرت عثمان (رضه) ك قیزی مریمی تزوج ایتمش؛ وحضرت مشارالیهك شهادتی وقعه‌سنده مجروح اولمش ایدی. زید بن ثابت وسعید بن‌العاص وعبدالله بن الزبیر ایله برابر جانب ذی النورینندن مصاحف شریفه كتابتنه مأمور اولمشیدی. جمل وقعه‌سنده حضرت عائشه (رضها) معیتنده بولنمشدر. — (ابو محمد عبدالرحمن بن حسان بن ثابت الانصاری الخزرجی) كه صحبتی مختلف‌فیه اولوب، والده‌سی (سیرین) ازواج حضرت رسالتپناهیدن ماریه‌نك همشیره‌سی ایدی. كندیسی دخی پدری كبی شاعر اولوب، حتی معاویه‌نك زمان حكومتنده قیزی (رمله) حقنده برطاقم اشعار سویلمش، وبوندن طولایی یزید بن معاویه حدت‌ایدوب، انصارك علیهنده شاعر اخطله برهجویه سویلتمش‌اولدیغی مشهوردر. — (عبدالرحمن بن ام الحكم) كه منسوب اولدیغی والده‌سی معاویه‌نك همشیره‌سی اولوب، پدری عبدالله بن‌عثماندر. صحبتی مختلف فیه اولوب، تابعیندن اولمسی احتمالی اغلبدر. معاویه زماننده كوفه والیسی بولنه‌رق، اجرا ایتدیگی مظالم اوزرینه عزل اولنمش؛ وبعده جزیره والیسی اولوب، روملره قارشی بعض محاربه‌لر ایتمش ایدی. ایكنجی معاویه‌نك فراغنده دمشق طوتوب،

Digitized by Google

خلقی مروان بن حکمه بیعت ایتمکه تشویق ایتمشدی. عبدالملك بن مروان زماننده وفات ایتمشدر. — (عبد. الرحمن بن الحنبل) که کلده بن الحنبلك ووالدهسی طرفندن صفوان بن امیهنك برادری اولوب، اجنادین محاربهسنده حاضر بولنمش؛ وخالد بن ولید حضرتلری جانبندن تبشیر غزا ایچون نزد حضرت صدیق اکبره اعزام بیورلمش ایدی. دمشق فتحنده دخی حاضر بولنوب، صفین محاربهسنده معیت حضرت مرتضویده حرب ایتمشدر. — (ابو محمد عبدالرحمن بن خالد بن الولید القرشی المخزومی) که شجعان قریشدن وار. باب فضل وکرمدن اولوب، رؤیت نبی (صلعم) ه نائل اولمشیدی. یرموك وقعهسنده پدر بزرکوارلری معیتنده بولنمشدی. برادری مهاجر بن خالد ایله آرهسی بوزوق اولدیغندن، حضرت علی (رضه) افندمزك معیتنده بولنان مشارالیه رغماً معاویه ایله برلشمش، وصفین محاربهسنده دخی معاویهنك معیتنده بولنمش ایدی. معاویه اختیارلغی درمیان ایدهرك، خلقه یرینه برینی انتخاب ایتملرینی تکلیف ایتدیکنده، اوغلی یزیدی انتخاب ایدهجکلرینی مأمول ایدرکن، صاحب ترجمه عبدالرحمن بن خالدی انتخاب ایتدکلرینی کورنجه، عبدالرحمنه او اقشام طبیب خصوصیسی اولان ابن اثال معرفتیله بر سملی علاج ایچیرهرك، اتلاف ایتدیرمشدر. بعده برروایتده برادری مهاجر ودیکر برروایتده بونك اوغلی خالد خفیاً دمشقه دخول ایله ابن اثالی قتل ایتمشدر. حتی طوتیلوب معاویهنك حضورینه کتورلدکده «مأموری اولدیردم، لکن آمری قالدی» دیمش اولدیغی مشهوردر. — (ابو لیلی عبدالرحمن بن خراش الانصاری) که صفینده معیت حضرت مرتضویده بولنمشدر. — (ابو خلاد عبدالرحمن) که صحبتی مختلف فیه اولوب، «احبکم الی الله احبکم الی الناس» حدیث شریفنك راویسیدر. — (عبدالرحمن بن ربیعة الباهلی) که سلیمان بن ربیعهنك برادری اولوب، ایران سفرنده سعد ابن ابی وقاص حضرتلری معیتنده بولنمش؛ وبعده جانب حضرت فاروقیدن (الباب والابواب) یعنی دربند ولایتنه نصب بیورلهرق، خلافت حضرت ذی النو. رینده (بلنجر) ده شهید اولمشدر. — (عبدالرحمن بن زمعة القرشی العامری) که ازواج مطهرهٔ رسا. لتپناهیدن سوده بنت زمعهنك برادریدر. — (عبد. الرحمن بن زید بن الخطاب) که جناب فاروقك برادر زادهسی اولوب، طوغدیغنده جد مادریسی اولان ابو لبابه طرفندن حضور حضرت نبوی یه کتورلهرك، دعای جناب رسالتپناهی یه نائل اولمشیدی. ارتحال حضرت نبویده آلتی یاشنده ایدی. حضرت عمر (رضه) کندی قیزی فاطمهیی کندیسنه تزویج ایدوب، بوندن عبدالله اسمنده بر اوغلی دنیایه کلمشدی. عبدالحمید اسمنده دیکر بر اوغلی عمر بن عبدالعزیزك زمان خلافتنده کوفه والیسی اولمشیدی. — (ابو سعید عبدالرحمن بن سمرة القرشی) که فتح مکه کونی اسلامه کلوب، بعده بصرهده ساکن اولمش؛ وعبدالله بن عامر بصره امارتنده کندیسنی استخدام ایتمکله، ٣٣ تاریخنده سجستانی ضبط ایتمش؛ ومعاویه زماننده عبدالله بن عامر یکیدن بصره والیسی اولدقده، ٤٢ تاریخنده عبدالرحمن بن سمرهیی ینه سجستانه مأمور ایلمشدی. بو سفرنده حسن بصری دخی معیتنده بولنوب، کابل جهتنه توسیع فتوحات ایتمشدی. ٤٥ تاریخنده معاویه طرفندن عزل اولنهرق، بصرهیه عودت ایلمش؛ و ٥٠ تاریخنده اوراده وفات ایتمشدر. — (عبدالرحمن بن سهل الانصاری) که احد وخندق غزالرنده وسائر غزواتده حاضر بولنوب، عتبه بن غزوانك وفاتندن صکره جانب حضرت فاروقیدن بصره والیلکنه نصب بیورلمش؛ وعثمان (رضه) ایله معاویه زمانلرنده دخی استخدام اولنمش ایدی. — (عبدالرحمن بن شبل الانصاری الاوسی) که عبدالله بن شبلك برادری اولوب، صکره شامه نازل اولمشدی. بعض احادیث شریفه روایت ایتمشدر. — (عبدالرحمن بن صخر) ابو هریره (رضه) نك اسمی اولدیغی مرویدر. — (عبد. الرحمن بن صفوان الجمحی یاخود القرشی) که فتح مکه کونی اسلامه کلمشدر. — (عبدالرحمن بن عائذ بن معاذ) که احد غزاسنده وسائر غزواتده بولنوب، قادسیه محاربهسنده شهید اولمشدر. — (عبدالرحمن بن العباس بن عبدالمطلب القرشی الهاشمی) که عم زادهٔ جناب نبوی اولوب، عهد رسول الله (صلعم) ده طوغمش؛ وافریقیه غزاسنده برادری معبدله برابر وبر روایتده شامده شهید اولمشدر. — (عبد. الرحمن بن عبدالله) [«عبدالرحمن بن ابی بکر» ماده. سنه مراجعت.] — (عبدالرحمن بن عبدرب الانصا.

Digitized by Google

ری) که «من کنت مولاه فعلی مولاه الخ» حدیث شریفنك راویلرندندر. — (عبدالرحمن بن عبیدالله بن عثمان القرشی التیمی) که عشرهٔ مبشره‌دن حضرت طلحه (رضه) ك برادری اولوب، جمل وقعه‌سنده قتل اولنمشدر. — (عبدالرحمن بن عتاب القرشی الاموی) که ابوجهلك قیزی جویریه‌نك اوغلی اولوب، جمل وقعه‌سنده عایشه (رضها) نك معیتنده بولنمغله، مقتول اولمشدر. — (عبدالرحمن بن عثمان بن عبیدالله القرشی التیمی) که حضرت طلحه (رضه) ك برادرزاده‌سی اولوب، حدیبیه غزاسنده وبر روایتده فتح مکه‌ده اسلامه کلمش؛ ویرموك غزاسنده ابو عبیده بن الجراح حضرتلرینك معیتنده بولنمش؛ وبعده ابن زبیرك اصحابی زمره‌سنه داخل اولوب، بونك معیتنده قتل اولنمشدر. — (عبدالرحمن بن عدیس البلوی) که رضوان بیعتنده حاضر بولنانلردن اولوب، بعده مصرده ساکن اولمش؛ و حضرت عثمان (رضه) ی محاصره‌یه کیدن مصر عسکرینك قاعدی بولنمشدر. مصریوندن برچوق ذوات کندیسندن روایت ایتمشدر. فتنه زماننده معاویه طرفندن رهن طریقیله اخذ اولنانلردن اولوب، فلسطینده حبس اولنمش؛ ومحبسدن قاچمغله، آرقه‌سندن یتیشوب ٣٦ تاریخنده شهید ایتمشلردر. — (عبدالرحمن بن عمر بن الخطاب) حضرت فاروقك عبدالرحمن اسمیله و اکبر، اوسط واصغر صفتلریله اوچ اوغلی وار ایدی. عبدالرحمن اکبر زینب بنت مظعوندن متولد اولوب، عبدالله بن عمر وجناب حفصه‌نك بر آنادن برادریدر. عبدالرحمن اوسط (ابو شحمه) کنیه‌سیله متکنی اولوب، مصرده شرب خمردن طولایی عمرو بن العاص طرفندن ضرب اولنمش؛ ومدینه‌یه ایصال اولنه‌رق، اوراده دخی پدری طرفندن تأدیباً ضرب اولنمغله، بر آی صکره وفات ایتمشدر. طیاق آلتنده وفاتی شایعه‌سی صحیح دکلدر. عبدالرحمن اصغر ابو المجبر کنیه‌سیله مکنی اولوب، مجبر اوغلی عبدالرحمنك لقبیدر. — (عبد. الرحمن بن العوام بن خویلد القرشی الاسدی) که عشرهٔ مبشره‌دن حضرت زبیر (رضه) ك برادری اولوب، فتح مکه‌ده اسلامه کلمش، ویرموك وقعه‌سنده شهید اولمشدر. اوغلی عبدالله حضرت عثمانك وقعه‌سنده مقتول اولمشدر. — (عبدالرحمن بن عوف) [مادهٔ مخصوصه‌سنه مراجعت بیوریله.] — (عبد. الرحمن بن عویم بن ساعدة الانصاری) که عهد حضرت نبویده وبر روایتده هجرتدن مقدم طوغوب، بعض احادیث شریفه روایت ایتمشدر. — (عبدالرحمن بن غنم الاشعری) که اهل یمندن اولوب، عهد رسول الله (صلعم) ده مسلم اولدیغی حالده، برزوایتده رؤیت وصحبته نائل اوله‌مامش؛ وبر روایتده دخی سفینه ایله نزد حضرت نبوی‌یه کلمش ایدی. جانب نبویدن یمنه اعزام بیورلمش اولان معاذ بن جبل حضرتلریله وفاتنه‌دك مصاحبت ایتدیکندن، (صاحب معاذ بن جبل) دینلیر. بعده حضرت عمر بن الخطاب (رضه) دن استماع احادیث شریفه ایتمش؛ وشامده ساکن اولوب، اهل شامك افقهی اولمشیدی. ٧٨ تاریخنده وفات ایتمشدر. ابو الدرداء ایله ابو هریره (رضهما) جانب مرتضویدن معاویه‌یه شوری تکلیفیچون اعزام بیوریله‌رق حمصه واصل اولدقلرنده، عبدالرحمن بن غنم اشعری کندیلرینه عتاب آمیز بر خطبه ایرادیله «مهاجرین وانصارك و حجاز وعراق اهالیسنك بیعت ایتدکلری بر ذاتك معاویه‌یی شورایه دعوت ایتمکه نه احتیاجی و معاویه‌نك بوکا نه حق مداخله‌سی واردر؟» دیه‌رك، کندیلرینی بو تشبثدن جایرمش اولدیغی مروی ایسه‌ده، ابو الدرداء اوندن چوق اول وفات ایتمش اولدیغندن، وقعه‌نك صحتی وار ایسه، اشخاصنده سهو اولسه کرکدر. —(ابو لیلی عبدالرحمن بن کعب الانصاری المازنی) که بدر غزاسنده حاضر بولنمش؛ وتبوك غزاسنه کیده‌مدکلریچون آغلایوب، «تولوا واعینهم تفیض من الدمع حزناً ان لا یجدوا ما ینفقون» آیت کریمه‌سنك نزولنه سبب اولانلردن اولمشدر. — (عبد. الرحمن بن معاذ بن جبل) که عمواس طاعوننده وابو عبیده‌نك ارتحالندن صکره، پدری اوراده امیر اولدیغی حالده، علت مذکوره‌یه دوچار اولوب، ١٨ تاریخنده ارتحال ایتمشدر. — (عبدالرحمن بن معاذ بن عثمان القرشی التیمی) که عشرهٔ مبشره‌دن طلحه بن عبیداللهك عم زاده‌سیدر.

عبدالرحمن { اندلسده حکومت سورن ملوك امویه‌دن درت ذاتك اسمیدر.

برنجیسی (عبدالرحمن بن معاویه بن هشام بن عبدالملك بن مروان بن حکم) اندلس دولت امویه.

سنك مؤسسی و برنجی حكمداری اولوب ، ملوك امویه‌نك اونجیسی اولان هشامك تورونیدر. دولت امویه‌نك مضمحل اولمسیله ، خلافت آل عباسه كچدیكنده اختفا، ومصر و افریقیه طریقیله مغرب اقصایه فرار ایده‌رك، اندلسه داخل اولمش؛ و هنوز عباسیلرك ید ضبطنه كچمیوب، بر حال فترتده بولنان مملكت مذكوره اعیاننك بر طاقمی طرفندن قبول اولنه‌رق ، فرقهٔ مخالفینله بر مدت محاربه ایتدكدن صكره، متصف بولندیغی شجاعت و عقل و درایتی یاردیمیله ، جمله‌سنه غلبه ایده‌رك، بتون اندلسی یعنی اسپانیه وپورتكیزی حكمی آلتنه آلمش؛ وخلیفه ویا امیر المؤمنین عنوانی ادعاسنه قالقیشمیوب، ملك عنوانیله قناعت ایتمش ایسه‌ده، یكی تأسس ایتمش اولان بغداد خلافت عباسیه‌سنی طانیمیه‌رق، مستقل بردولت تأسیس ایتمشدر. فرانسز قرالی پپین ایله وبعده اوغلی مشهور شارلمان ایله دخی محاربه ایده‌رك ، غالب كلدیكی كبی، خلیفهٔ عباسی ابو جعفر منصور جانبندن كوندریلن عسكره دخی غلبه چالمغله ، قوتنی هركسه طانیتدیره‌رق، دولتنك اساسنی تقویه ایتمش؛ وعدالتیله وعلوم ومعارف وزراعت وصنایعی حمایه ایتمكله، تبعه‌سنك رفاهنی وممالكنك عمرانتی استحصال ایلمش ایدی. ١٤٠ تاریخنده سلطنته نائل اولوب، ٣٢سنه حكومت سوردكدن، وحیاتنده اصغر اولادی‌اولان هشامه بیعت ایتدیردكدن صكره، ١٧٢ تاریخنده ٦٠ یاشنده وفات ایتمشدر. اوزون بویلی ، قرال صقاللی ووجیه برآدم اولوب، اواخر عمرنده بر كوزینه عمی طاری اولمشیدی . علم و ادبدن بهره‌سی و طبیعت شعریه‌سی دخی اولوب ، سرایی مجمع علما وادبا ایدی. پایتخت اتخاذ ایتدیكی قرطبه‌ده الیوم كلیسایه محول اولدیغی حالده حیرت افزای ناظرین اولان بیوك ومصنع برجامع شریف بنا ایتدیروب ، روایته كوره رسمنی كندیسی تنظیم ایتمشدی.

— ایكنجیسی (عبدالرحمن ثانی بن حكم بن هشام بن عبدالرحمن اول) ملوك مذكوره‌نك دردنجیسی اولوب ، پدری حكمك زماننده ولی عهدلكی اعلان ایدلمش، و بر مدتده وكالت ایتمش اولمغله ، ٢٠٦ تاریخنده، پدرینك وقوع وفاتی اوزرینه، تخت‌سلطنته چكوب، برمدت حكومت ادعاسنده بولنان عبدالرحمن اولك اوغلی عبداللهك فسادیله وبرشلونه جهتنه تجاوز ایدن فرانسزلرله و اسپانیه‌نك شمال غربی جهتنده‌كی خرستیان حكومات صغیره‌سیله اوغراشمش؛ وزماننده نورمانلر اندلسك سواحل غربیه‌سنه یعنی پورتكیز مملكتنه چیقوب ، برچوق ممالكی نهب وتخریب ایتدكلری كبی، قحط وغلا وچكركه كبی آفات رونما اولمش ایسه‌ده، كندیسی عادل ومدبر ومرحمتلی بر حكمدار اولمغله، بو غوائلك جمله‌سنه غلبه چاله‌رق، فرانسزلری ونورمانلری اندلسدن اخراج، و حكومات صغیرهٔ مذكوره‌یی دوچار انهزام ایتمش؛ وقحط وغلانك تأثیراتنی تهوین ایچون، خزائننی بذل ایلمش ایدی . قسطنطینیه روم ایمپراطورینك خلفای عباسیه قارشی تكلیف ایلدیكی اتفاق رد ایده‌رك ، حمیت اسلامیه‌سنی اثبات ایتمش؛ و سرایی مجمع علما وادبا ایدوب ، تا اقصای شرقدن مشاهیر علما لطف وحمایه‌سندن مستفید اولمق اوزره، قرطبه‌یه كیدرلر ایدی . پوسته اصولنی الك اول ایجاد ایدن بوذاتدر. قرق بش اولادی اولوب، بونلردن محمدی ولی عهد تعیین، و ٣١ سنه اجرای حكومت ایتدكدن صكره، ٢٣٧ تاریخنده ٦٢ یاشنده وفات ایتمشدر .

— اوچنجیسی (عبدالرحمن ثالث بن محمد بن عبدالله بن محمد بن عبد الرحمن ثانی) ملوك مذكوره‌نك سكزنجیسی اولوب، ٣٠٠ تاریخنده جدی عبد اللهك وقوع وفاتی اوزرینه ، ٢٢ یاشنده تخت سلطنته چكه‌رك، (امیرالمؤمنین) و (ناصرلدین‌الله) عنوانلرینی حائز اولمش؛ و فضائل و اقتداری جهتیله ، عمی عبد الرحمن المظفر طرفندن قبول اولنه‌رق، حتی الك اول مشار الیه بیعت ایتمشدر . عبدالرحمن ثانینك وفاتندن بری اوچ سلفنك زماننده اندلسك امور داخلیه‌سی بر طاقم اختلالات وفساداته دوچار اولوب، اسپانیه‌نك شمالنده‌كی كوچك خرستیان حكومتلری فرصت بوله‌رق، توسیع ممالك واكتساب قوت ایتمش اولدقلری كبی، اندلسك شرق شمالی قسمی دخی غالب بن حفصك ید غصبنه كچمشیدی . عبدالرحمن ثالث عمی مشار الیه عبدالرحمن المظفرك سردارلغیله ابتدا بو عاصی‌یه قارشی عسكر سوق ایده‌رك ، بر خیلی محارباتدن صكره ، كندیسنی مغلوب و فراره مجبور ایتمش؛ ودیكر برطاقم سركشانك دخی حقندن كله‌رك، بتون ممالك اندلسی تحت انقیادینه آلمش؛ و لیون قرالیله وسائر خرستیان حكوماتیله ایتدیكی محاربات

هديه‌ده موفق اولوب، ضبط ايتمش اولدقلری يرلری استرداد ايتمشدر. فاسده حكومت سورن ادارسه‌یی فاطميونه قارشی مدافعه ايتمكله، بونلر كنديسنه تابع اولوب، بوندن طولايی (معزلدين الله) طرفندن مصردن كوندريلن عسكرله دخی خيلی وقت حرب ايتمش؛ وبجايه‌يه قدر اولان مغرب اقصی واوسطی تحت اداره‌سنه آلمش ايدی. الحاصل عبد الرحمن ثالث ممالكنی توسيع وتحكيم ايده‌رك، بيوك بر قوت وسطوته مالك اولمش؛ ومكمل و منتظم صورتده دونتما دخی ترتيب ايلمش ايدی. بر خيلی وقت عمی مشاراليه عبدالرحمن المظفر وبونك وفاتندن صكره احمد بن سعد حاجبی يعنی وزير اعظمی بولنمشدر. كرك كنديسی وكرك ولی‌عهدی حكم ومشاراليه احمد بن سعد ارباب علم و ادبدن بولنوب، علمايی حمايه وتشويق ايتدكلرندن، زماننده اندلسده علوم و معارف اوج بالای ترقی‌يه چيقمش؛ وكرك سرايی كرك كبراسنك دائره‌لری برر انجمن دانش وعرفان حالنه كچوب، شرق و غربدن ارباب علم وهنر قرطبه‌يه اجتماع ايدردی. قرطبه‌ده بيوك ومكمل بر مدرسهٔ طبيه دخی تأسيس ايتمشدی، كه آوروپا قطعه‌سنده تأسس ايدن مكاتب طبيه‌نك برنجيسيدر. حتی آوروپا حكمدارانندن و سائر خرستيان كبراسندن بر چوق آدملر لاجل التداوی قرطبه‌يه كيدوب، كوردكلری اسباب عمران ومدنيته وعبد الرحمن ثالث ايله اهل اسلامدن نائل اولدقلری احترامات مهماننوازانه‌يه واله وحيران اولمشلردی. التيوز بيك جلدی حاوی بيوك بر كتبخانه دخی تشكيل ايتمشدی. قرطبه‌دن اوچ ساعتلق مسافه‌ده و (وادی الكبير) كنارنده (الزهراء) اسميله پك بيوك ونهايت درجه‌ده مصنع بر سرای ايله اطرافنده مكمل باغچه‌لر وبر جامع عالی بنا ايتديره‌رك پك كوزل بر قصبه حالنه قويمشدی، كه زهراوی نسبتيله ياد اولنور بر چوق مشاهير علمانك مسقط رأسی بولنمشدر. عبدالرحمن ثالث ٥٠ سنه كمال عدالت و شان وجلادتله حكم سوروب، ٣٥٠ تاريخنده ٧٢ ياشنده وفات ايتمشدر.

عبد الرحمن { مغربده حكومت سورن بنی مرين دولتنك اون ايكنجی حكمدارلری اولوب، طقوزنجی قرن هجری اوائلنده فاسده پك آز وقت حكومت سوردكدن صكره، مقتولاً وفات ايتمشدر.

عبد الرحمن { (مولی —) فاس ومراكشده حكومت سورن شرفادن اولوب، ١١٩٢ تاريخنده طوغمش؛ و ١٢٣٨ ده مسند حكومته چكوب، بعض فرق مخالفينك تسكينيله اوغراشمش؛ وفرانسه‌يه قارشی جزايرده امير عبد القادره ياردم ايدوب، كندی اوغلنك تحت قيادتنده بولنان عسكری ١٢٦٠ ده جنرال (بورژو) ايله محاربه ايتمشدر. بعده عبدالقادردن انديشناك اولمغله، فرانسه ايله برلشه‌رك، عليهنده استعمال سلاح ايلمشدر. ١٢٧٦ ده وفات ايدوب، اوغلی سيدی محمد خلفی اولمشدر.

عبدالرحمن { دولت امويه مشاهير امراسندن وشجعان غزاتدن اولوب، هشام بن عبدالملك زماننده اندلس واليسی بولنمغله، فرانسه داخلنده توسيع حدود اسلاميه ايده‌رك، آكيتانه قطعه‌سنی كاملاً فتح ايتمش؛ ولوآره نهری واديسنه‌دك ايلريليوب، فرانسه‌نك نصفنه قريب مقدارينی استيلا ايتدكدن صكره، ١١٤ تاريخنده (تور) ايله (پوآتيه) آره‌سنده شارل مارتل طرفندن مغلوب اولوب، ظن اولندیغنه كوره محاربه‌ده شهيد اولمشدر. آوروپاليلرجه (Abderame) اسميله مشهوردر.

عبد الرحمن { (بن شيخ كمال الدين محمدفقير) هندستان متأخرين شعراسندن اولوب، اله آباديدر. شو بيت اونكدر:

بكام خويشتن جام شراب كوثری دارم
كه از عشق علی مرتضی چشم تری دارم

عبد الرحمن آماسی { اعاظم علماء عثمانيه‌دن اولوب، ٨٦٠ تاريخنده آماسيه‌ده طوغمش؛ و سلطان بايزيد خان ثانينك آماسيه واليلكنده توجه و محبتنی قزانوب، بعض حسودلرك سعايتيله ابو الفتح سلطان محمدخان ثانی حضرتلری جانبندن قتلنه فرمان صادر اولمش ايسه‌ده، شهزاده‌نك اخطار ومعاونتيله، ملوك چراكسه‌نك النده بولنان حلبه فرار ايدوب، اورانك علماسندن بر مقدار تحصيلدن صكره، شهر مذكورده بولنان ايران تجارانندن علامه جلال الدين دوانينك حسن

Digitized by Google

صیتنی ایشیتمکله ، ۸۸۱ ده شیرازه کیدوب، یدی سنه علامهٔ مشار الیهدن علوم عقلیه و نقلیه‌یی تعلم واکمال ایله ، سلطان بایزید خانك جلوسلرینی خبر آلنجه، آماسیه‌یه عودت، واورادن درسعادته موا. صلت ایتمش ؛ وجانب پادشاهیدن بعض مدارس مدرسلکنه تعیین، وبعده ادرنه وصکره استانبول قاضیلقنه وآناطولی وروم‌ایلی قاضیعسکرلکنه ایصال بیورلمشیدی . سلطان سلیم خان اول حضرتلری زماننده یکیدن قاضیعسکر اولوب، ایران سفرنده معیت حضرت پادشاهیده بولنمش؛ و او اثناده شیخو. خته مبنی عزل ودرسعادته اعزام اولنه‌رق، ۹۲۲ تاریخنده وفات ایتمشدر . ابو ایوب انصاری (رضه) جوارنده‌مدفوندر. السنهٔ ثلثه‌ده شعر وانشایه‌مقتدر اولوب، بعض قصائدی وبرخیلی رسائلی وارایسه‌ده، امور قضا ایله اشتغالندن طولایی چوغنی مسوده حالنده براقشدر . یدی بیك جلددن زیاده کتب معتبره جمع ایتمشدی . حسن خطی دخی اولوب ، خطوط مختلفه‌یی کوزل یازاردی .

عبدالرحمن اوذاعی { (ابو عمرو — بن عمرو بن یحمد)

ائمهٔ فقهدن اولوب، شامده زماننك قطبی ایدی. ۸۸ تاریخ هجریسنده بعلبلکده طوغمش ؛ وبعده بیروتده اقامت وتدریسله اشتغال ایده‌رك ، ۱۵۷ تاریخنده بیروتده وفات ایتمشدر. سفیان ثوری و سائر مشاهیر کندیسندن روایت ایتمشلردر.

عبد الرحمن بن ابراهیم { (الفزاری البدری)

مشاهیر فقهاء شافعیه‌دن اولوب، علوم ادبیه‌دن دخی بهره‌سی وطبیعت شعریه‌سی وار ایدی . عن اصل مصرلی اولوب ، دمشقده توطن ایتمشدی . علوم فقهیه‌ده بر چوق علما یتیشدیرمش؛ وزماننده مسائل فقهیه ایچون مرجع عمومی بولنمشدر. ٦٢٤ تاریخنده طوغوب، ٦٩٠ ده وفات ایتمشدر. « الاقلید فی شرح التنبیه » و « کشف القناع فی حل السماع » عنوانلریله ایکی تألیفی وسائر آثاری واردر . شو قطعه جمله‌ اشعارندندر :

یا کریم الآباء و الاجداد
و سعید الاصدار و الایراد
کفت سعداً لنا بوعد کریم
لاتکهو فی وفائه کسعاد

عبد الرحمن بن ابی بکر { (بن ابی قحافة القرشی

التیمی) یارغار حضرت سید المرسلین صدیق اکبر (رضه) افندمزك اکبر اولادی اولوب ، حضرت عایشه (رضها) ایله برآنادن یعنی (ام رومان) دن متولددر. بابا اوغل درت قوشاق صحابه‌نك جمعی یالکز بو ذاتلرده واقع اولوب، ابو قحافه، اوغلی ابو بکر صدیق، مشار الیهك اوغلی صاحب ترجمه عبدالرحمن وبونك اوغلی ابوعتیق محمد، دردی دخی صحابه‌دندر. بدر واحد وقعه‌لرنده مشرکین قریشله بولنوب، حدیبیه وقعه‌سنده اسلامه کلمش؛ ویمامه وقعه‌سنده خالد بن ولید حضرتلرینك معیتنده بولنوب، شجاعت وجسارتی مسلم اولمغله، اهل رده شجعاننده (محکم الیمامه) یی و دیکر آلتی کشی‌یی قتل ایتمشدر . جمل وقعه‌سنده همشیره‌سی معیتنده بولنمشدر . معاویه مروان بن حکمه اهل حجازدن اوغلی یزید نامنه بیعت آلمسنی یازدیغی وقت، عبد الرحمن بن ابی بکر (رضهما) مخالفت کوسترنلردن اولوب، حتی بر روایتده معاویه‌نك کوندردیکی مبالغ کلیه‌یی دخی رد ایله « بن دینمی دنیا ایله صاتمام » دیمش؛ ودرعقب مدینه‌دن مکه‌یه عزیمت ایدوب، ۵۳ تاریخنده اثنای طریقده فجأةً ویا مسموما وفات ایتمش؛ ومکه‌یه نقل ودفن اولنمشدر. کندیلرندن بر چوق احادیث شریفه منقولدر .

عبد الرحمن بن احمد { (ابو حبیب) مشاهیر شعرا وادبای

اندلسدن اولوب، تاریخ وفاتی تحقیق اولنه‌مدی . شو قطعه جمله‌ اشعارندندر :

مجری جفونی دماء وهو ناظرها
ومتلف القلب وجدا وهو مرتعه
اذا بدا حال دمعی دون رؤیته
یغار منی علیه فهو یر فعه

عبدالرحمن بن اسحق { (بن الهیثم) اندلس مشاهیر

اطباسندن اولوب، قرطبه‌لیدر. ادویهٔ مسهله ومنقیه حقنده « کتاب الکمال و التمام » عنوانیله بر کتابی و « کتاب الاقتصار و الایجاد فی خطا بن الجزار فی الاعتماد » ، « کتاب اکتفاء بالدواء من خواص الاشیاء » ، « کتاب السمائم » عنوانلریله تألیفاتی واردر. بوکتابلرك برینی (حاجب ابو عامر محمد بن محمد بن ابی عامر)ك نامنه یازمشدر .

Digitized by Google

عبدالرحمن ابن الاسنائی {(جمال الدین — بن علی
الاموی القوصی) مشاهیر ادبا وشعرادن اولوب، ٥٥٠ تاریخنده صعید مصرك اسنا قصبه‌سنده طوغمش؛ وقوص قصبه‌سنده تحصیل علم ایدوب، قوصده، بعده اسکندریه‌ده ونهایت قدسده دیوان صاحبی بولنمش؛ وصکره ملك معظم عیسانك کاتب انشاسی اولمشیدی. ورع وصوتیله مشهور ایدی. ٦٢٥ تاریخنده دمشقده وفات ایدوب، قاسیونده دفن اولنمشدر. شو ایکی بیت جمله اشعارندندر:

ما لقلبي الى السلوك طريق
انا من سكرة الهوى لا افيق
ضحكوا يوم بينهم و بكينا
فترائت سحائب و بروق

عبدالرحمن بن الانباری {(ابو البرکات کمال الدین بن
محمد) مشاهیر ادبادن اولوب، نحو وسائر علوم ادبیه‌ده برخیلی تألیفاتی وتعبیر رؤیا حقنده برکتابیله برمقدار اشعاری واردر. ورع وتقواسیله‌ده مشهوردر. ٥٧٧ ده وفات ایتمشدر. شو بر ایکی بیت جمله اشعارندندر:

العلم اوفى حلية و لباس
والعقل اوفى جنة الاكياس
كن طالباً للعلم تحيي و انما
جهل الفتى كالموت فى الارماس

عبدالرحمن بن بکار {(رشید الدین بن بدر النابلسی) مشا-
هیر شعرادن اولوب، اشعاری پك لطیفدر. ٦١٩ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو برایکی بیت درت قافیه‌لی برقصیده‌سندندر:

لم الحشى معذب موجع
على المدى صب الفداء معزم
بناره يلتهب ملذع
ما خمد أذاره و الضرم

عبدالرحمن بن حکم {[«عبد الرحمن» ماده‌لرینك او-
نجیسنه مراجعت بیوریله.]

عبدالرحمن بن خالد {[«عبدالرحمن» ماده‌لرینك برنجیسنده
صحابه میاننده ذکر اولنمشدر.]

عبدالرحمن بن عبدالوهاب {(تقی الدین ابوالقاسم)

مشاهیر فقهاء شافعیه‌دن وادبا وشعرادن اولوب، (ابن بنت الاعز) کنیه‌سیله متعارفدر. والده‌سی طرفندن جدی (اعز) ملوك ایوبیه‌دن ملك کاملك وزیری بو- لنمشیدی. کندیسی دخی مصرده هم وزیر هم قاضی القضاة اولمشیدی. بعده وزراتدن استعفا ایده‌رك، قضا ایله اکتفا، وتدریسله اشتغال ایتمشدی. ٦٩٥ تاریخنده، پك مسن اولدیغی حالده، وفات ایتمشدر. برخیلی اشعاری واردر. شو بر ایکی بیت برقصیده مشهوره‌سندندر:

الناس بين مرجز ومقصد
ومطول فى مدحه و مجود
و مخبر عمن دوى و معبر
عمار آه من العلى والسودد

عبدالرحمن بن عساکر {(فخرالدین ابو منصور) مشا-
هیر فقهاء شافعیه‌دن اولوب، دمشقلی اولدیغی حالده، گاه شهرمذکورده وگاه قدسده اقامت ایده‌رك، قدسك نظامیه‌سی دینلن «مدرسهٔ صلاحیه» ده تدریس ایدردی. فقه وحدیثه دائر بر قاچ تألیفی واردر. ٥٥٠ تاریخنده طوغوب، ٦٢٠ ده وفات ایتمشدر.

عبدالرحمن بن عسیله {(ابو عبدالله الصنابحی) کبار
تابعیندن اولوب، یمنلیدر. عهد حضرت نبویده مسلم اولوب، جانب رسالتپناهی‌یه هجرت ایتدیکی حالده، (جحفه) یه وصولنده، سید الثقلین (صلعم) افندمزك بش کون اول ارتحالنی خبر آلمش؛ وبعده کوفه‌یه نازل اولوب، حضرت ابا بکر وعمر وبلال وعباده بن الصامت (رضهم) دن روایت ایتمشدر.

عبدالرحمن بن عوف {(بن عبد عوف بن عبد بن الحارث
بن زهره بن کلاب بن مرة القرشی الزهری) اصحاب کرامدن وعشرهٔ مبشره‌دن اولوب، کنیه‌سی ابو محمددر. جاهلیتده اسمی عبد عمرو وبر روایتده عبد الکعبه اولوب، اسلامه کلدیکنده، جانب حضرت نبویدن عبدالرحمن تسمیه بیورلمشیدی. فیل وقعه- سندن اون سنه صکره دنیایه کلمشدر. ایك اول ایمان کتیرن سکز ذاتك بری اولوب، جناب صدیق اکبر (رضه) ك تشویقیله اسلامه کلمشدر. ابتدا حبشه وبعده مدینهٔ منوره‌یه هجرت ایدوب، سعد ابن الربیع ایله جانب حضرت نبویدن مواخاتی اجرا بیورلمشیدی.

Digitized by Google

بدر و احد غزالریله سائر غزواتك جمله‌سنده معیت جناب رسالتپناهیده بولنوب، دومة الجندله دخی اعزام، وکلب قبیله‌سنه غالب اولدیغی تقدیرده، رئیسلرینك قیزینی تزوج ایتمسی کندیسنه امر بیورلمش اولمغله، بعدالغلبه (اصبغ بن ثعلبة الکلبی) نك قیزی (تماضر) ی تزوج ایتمش؛ وبوندن ابو سلمه اسمنده براوغلی دنیایه کلمشدر. حضرت عمر (رضه) ك انتخاب خلیفه ایچون تعیین ایلدیکی آلتی نفر اصحاب شوراسك بریدر. احد وقعه‌سنده یکرمی بر یاره آلوب، آیاغندن آلدیغی بریاره‌دن فیمابعد طوپاللار ایدی. اوك ایکی دیشی دخی دوشمشیدی. فی سبیل الله انفاق وصدقاتی دخی چوق اولوب، برکونده اوتوز کوله آزاد ایتدیکی اولمشدر. مال وثروتی چوق اولوب، تجارتله اشتغال ایدردی. اصحاب شوری میاننده کندینی حق خلا-فتدن اسقاط ایده‌رك، حضرت عثمان (رضه) ی انتخاب، واك اول کندیسی بیعت ایتمشدر. ۳۱ سال هجریسنده ۷۵ یاشنده رحلت ایتمشدر. ایری بدنلی، بیاض رنکلی و یاقیشیقلی بر ذات ایدی. اوغللری ابراهیم، حمید، ابو سلمه ومصعب ایله ابن عباس وابن عمر وسائرلری کندیسندن روایت ایتمشلردر.

عبدالرحمن بن محمد الحنفی { اولاد جناب مرتضویدن

حضرت محمد بن حنیفه (رضه) ك اوغلی اولوب، حجاج یوسفه قارشی برچوق محاربه‌لر ایده‌رك، ظالم موی-الیهی دفعاتله مغلوب ایتمش ایسه‌ده، نهایت الینه کچوب، ۸۲ تاریخنده شهید اولمشدر.

عبدالرحمن بن المسجف { (بدر الدین — بن ابی

القاسم الکنانی العسقلانی) مشاهیر ادبا و شعرادن اولوب، ۵۸۳ تاریخنده طوغمش، و ۵۳۵ ده فجأةً وفات ایتمشدر. اکثر اشعاری هجویاته متعلقدر. بغدادده یاز موسمنده عاشورا کونی یاغمور یاغدیغنده سویلدیکی شو برایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

مطرت بعاشورا و تلك فضيلة
ظهرت فما للناصبي المعتدي
والله ما جاء الغمام و انما
بكت السماء لزوال آل محمد

عبدالرحمن بن معاویه { [«عبدالرحمن» ماده‌لرینك

ایلنجیسنه مراجعت بیوریله.]

عبدالرحمن بن ملء { (ابو عثمان — بن عمرو بن عدی)

کبار تابعیندن اولوب، عهد حضرت نبویده اسلامه کلمش ایسه‌ده، رؤیته موفق اوله‌مامش؛ واسلامدن اول ایکی دفعه حج ایتمش ایدی. حضرت عمر (رضه) زماننده مدینهٔ منوره‌یه کلوب، قادسیه، جلولا، تستر، نهاوند وآذربیجان محاربه‌لرنده وشامده یرموك غزا-سنده حاضر بولنمش؛ و بعده کوفه‌ده ساکن اولمش ایسه‌ده، وقعهٔ کربلادن صکره، «حفید جناب نبوینك شهید اولدیغی بربرده طوره‌مام» دیه‌رك بصره‌یه انتقال ایتمش؛ و ۹۵ تاریخنده ۱۳۰ یاشلرنده وفات ایتمشدر.

عبدالرحمن بن ملجم { (المرادی الحمیری) خوارجدن او-

لوب، حضرت علی المرتضی (رضه) افندمزی شهید ایتمکه جرأت ایتمکله الی اخر الدوران اکتساب بد نامی وجلب لعن ونفرین ایتمشدر. ارتحال جناب مرتضویدن صکره مقام خلافته کچن حضرت امام حسن (رضه) جانبندن قصاصاً اعدام اولنمشدر.

عبدالرحمن بن منده { (بن محمد العبدی الاصفهانی) اعاظم

علمادن اولوب، حدیث وفقه و سائر علومه متعلق بك چوق تصانیفی واردر. ورع وتقواده دخی مشار بالبنان ایدی. حسن خطیده وار ایدی. ۴۷۰ تاریخنده وفات ایتمشدر. مارالذکر (ابو عبیدالله محمد بن یحیی بن منده) نك توروننك اوغلیدر.

عبدالرحمن بن هوازن { (بن عبدالکریم القشیری) ائمهٔ

علمادن اولوب، نیشابورلیدر. پدرندن وسائر عصری علماسندن اصول وتفسیر وسائر علومی اوکرندکدن وشعر وادبده دخی اکتساب ملکه ایتدکدن صکره، بغداده کله‌رك، برمجلس وعظ ترتیب ایتمش؛ وصیت وشهرت قزانمش ایدی. بعده مذهب اشعری‌یی التزام ایتمکله، کندی طرفکیرلریله حنابله آره‌سنده بر طاقم منازعات ظهور ایتدیکندن، اهالینك التماسی اوزرینه، نظام الملك طرفندن معززاً نیشابوره قالدیریله‌رق، بقیهٔ عمرینی اوراده وعظ وتدریسله کچیرمش؛ و ۵۱۴ ده وفات ایتمشدر. شو برایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

تقبيل ثغرك اشتهى
امل اليه انتهى
لو نلت ذلك لم امل
بالروح مني ان تهى

Digitized by Google

دنیای لـذة سـاعة
و علی الحقیقة التهی

عبدالرحمن پاشا { مصر سـلطان مصطفی خان ثانیـده ١١١٦ تاریخنده ٢٣ قپـودان دریا بولنمش امراء بحریه‌دن اولوب، زاففرانبولیلیدر. ترسانه‌ده کراسته انبارینك احراق اوزرینه، غضب پادشاهی‌یه اوغرایه‌رق، اعدام وپیاله پاشا تربه‌سنه دفن اولنمشدر.

عبدالرحمن تمیمی { [« ابو محمـد بن ابی خاتم » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

عبد الرحمن جامی { [« جامی » ماده‌سـنه مراجعت بیوریله.]

عبد الرحمن الجماعیلی { (شیخ الاسـلام شمس الدین ابو محمد — بن محمد المقدسی الصالحی الحنبلی) مشاهیر محدثین وفقهادن اولوب، ٥٩٧ ده سفح قاسیونده (دیرالمبارك) ده طوغمش؛ ومشاهیر محدثاتدن (ست الکتبه بنت الطراح) ایله ابو الفرج الجوزی و سـائر اعاظم محدثینـدن اخذ و استماع ایتمش؛ و ١٠ جلد اوزره بر « شرح مقنع » یازمشـدر. ٦٨٢ تاریخنده وفات ایتمشدر.

عبد الرحمن چلبی { (بن مولی حسـام الدین) چلبی سلطان محمد خان دوری مشایخندن اولوب، (کموشلی اوغلی) دینمکله متعارف ایدی. تصـوفدن وعلوم ادبیه‌دن بهره‌سی اولوب، وجد وحاله متعلق حسـامی مخلصیله بعض اشعاری دخی واردر. آماسیه قربنده یعقوب پاشا زاویه‌سی جوارنده مدفوندر.

عبد الرحمن خوارزمی { طقوزنجی قرن هجریده آق قیونلی سلطان یعقوبك زماننده نستعلق خطنی ایجاد ایدن مشاهیر خطاطیندن اولوب، اوغللری عبدالرحیم وعبدالکریم دخی کندیسنه پیرو اولمشلردر.

عبد الرحمن الداودی { (جمال الاسـلام — بن محمد) مذهب وخلاف وادبده ائمه‌دن اولوب، خراسانك شیخی ایدی. ٣٧٤ تاریخنده طوغوب، وطنی مشاهیر علماسندن بعد الاخذ، بغداده کله‌رك، ابو حامد اسفرائینینك درسنه دوام ایتمش؛ وبعده بو شعبه عودتله، تدریس و فتـوی وتصنیفله مشـغول اولمش ایدی. ٤٦٧ تاریخنده وفات ایتمشـدر. نثر ونظمی کوزل اولوب، شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

ان شئت عیشاً طیباً　　یغـدو بلا منـازع
فاقنع بما اوتیتـه　　فالعیش عیش القانع

عبد الرحمن الفراسی { شعرادن اولوب، تونس جوارنده‌کی بنی فراس قریه‌سندن اولدیغی حالده، تونسده نشأت ایتمش؛ و ٤٠٨ تاریخنده سوسـه قصبه‌سنده، سرخوش اولدیغی حالده، بر طامك اوستندن دوشوب، هلاك اولمشدر. اشعاری هذل وهجوه متعلقدر.

عبد الرحمن القوصی { (زکی الدین — بن وهیب) مشاهیر ادبا و شـعرادن اولوب، حما صـاحبی مظفره وزیر اولدقدن صـکره، ٦٤٠ تاریخنده محبسـده محروقاً وفات ایتمشـدر. لطائفی متضمن اشـعاری چوقدر. مذکور مظفرك برچوق احسانلرینه نائل اولمشیدی. اعدام اولنه‌جغی وقت سویلدیکی شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

اعطیتنی الالف تعظیما وتکرمة
یالیت شعری ام اعطیتنی دیتی

عبد الرحیم افندی { مصر سـلطان ابراهیم خانیده مشیخت اسلامیه مسـندینه ارتقا ایدن علمادن اولوب، آطنه‌لیدر. تحصیل علوم وعلی الاصول دور مدارس ایده‌رك، سلیمانیه مدرسه‌سندن استانبول قضاسنه وبعده آناطولی صدارتنه واصل اولدقدن صکره، بر مدت ادرنه‌یه نفی اولنوب، عودتنده روم ایلی قاضیعسکرلکنه و ١٠٥٧ تاریخنده مسند فتوایه ارتقا ایتمش؛ وایکی بچق سـنه‌یه قریب مدت امور فتوایی اداره ایتدکدن صکره، ١٠٥٩ ده عزل، ومکهٔ مکرمه‌یه ارسال اولنه‌رق، بعد اداء الحج قدس شریف قضاسنه تعیین اولنمش؛ و بر آز مدت مرورنده درسـعادته عودته مأذون اولوب، اسـکدار قاضیسی اولمش ایسه‌ده، چوق کچمه‌دن بلغراد قضاسیله یکیدن ابعاد اولنـه‌رق، درت بچق سـنه قدر اوراده قالدقدن صکره، ١٠٦٦ تاریخنـده وفات ایدوب، شهر مذکورك عمارت جامعی خطیره‌سـنه دفن اولنمشـدر. صـلابت دینیه و شرعـیه‌سی برکمال راستکو بر ذات ایدی. کتب علمیه‌یه بعض تعلیقاتی واردر.

Digitized by Google

عبد الرحیم افندی { (منتش زاده) دور سلطان احمد خان

ثالثده مسند مشیخت اسلامیه‌یه کچن علمادن اولوب، بروسه‌لیدر. تحصیل علومدن صکره درسعادته کله‌رک، شیخ الاسلام منقاری زاده یحیی افندی‌یه انتساب ایله، طریق تدریسه داخل اولمش؛ وتکمیل دورهٔ تدریسدن صکره یکیشهر وبعده ادرنه مولویتنه نصب اولنمش ایدی. اون سنه معزول قالدقدن صکره، فیض الله افندینک مشیختنده خلاف اصول اسکدار وبعده مصر قاضیسی اولمش؛ و ١١١٧ ده استانبول و ١١٢٠ ده آناطولی پایه‌سنی بالاحراز، ١١٢٣ ده روم ایلی قاضیعسکرلکنه و بعده ایکی کره دها بو مقامه کچدکدن صکره، ١١٢٧ ده مشیخت اسلامیه مسندینه اعتلا ایتمش؛ وبربچق سنه امور فتوایی حسن اداره ایتدکدن صکره، ١١٢٨ تاریخنده وفات ایدوب، ادرنه‌ده (زهرمار) مسجدی خطیره‌سنه دفن اولنمشدر. علوم شرعیه و ادبیه‌ده ید طولی صاحبی اولوب، فتاویسی واردر.

عبد الرحیم بن علی { [« مهذب الدین » ماده‌سنه مراجعت.]

عبد الرحیم عباسی { (شریف —) اونجی قرن هجری علما.

سندن اولوب، مصرده تولد، وعلوم ادبیه ایله حدیث وتفسیر وسائر علومی بعد التحصیل، درسعادته کلوب، یازمش اولدیغی شرح بخاری‌یی سلطان بایزید خان حضرتلرینه تقدیم ایتمکله، جائزه‌یه نائل اولمش؛ وتدریس حدیث ایچون پادشاه مشار الیهک تأسیس بیورمش اولدقلری مدرسه‌یه تعیین اولنمش ایسه‌ده، استانبولده قالمغه راضی اولمیوب، وطننه عودت ایتمش؛ ومصرده حکومت غوریه‌نک انقراضنده درسعادته کلوب، تقاعد معاشنه نائل اولمش؛ و ٩٦٣ تاریخنده یوز یاشلرنده وفات ایتمشدر. حدیثده زماننک فریدی اولدیغی کبی، تاریخه واشعار عربیه‌یه وقوفی، محاضراتی و حسن خطی دخی وار ایدی. مذکور شرح بخاریدن بشقه « معاهد التنصیص فی شرح شواهد التلخیص » عنوانیله براثری وبرچوق اشعار وقصائد عربیه‌سی دخی واردر. زیاده‌سیله خلوق، متواضع، نکته پرداز و مجلس آرا بر ذات ایمش. پیرالکنده سویلدیکی شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

ارعشنی الدهر ای رعش
والدهر ذو قوة و بطش
قدکنت امشی ولست اعیا
فالیوم اعیا ولست امشی

عبد الرحیم مؤیدی { اونجی قرن هجری مشایخ وعلماسندن

اولوب، (حاجی چلبی) دینمکله متعارفدر. ابتدا طریق تدریسه داخل اولوب، سنان پاشادن وخواجه زاده‌دن تحصیل ایتمش؛ وبعده مسلک تصوفه سلوکله، شیخ محی الدین اسکلیبی‌یه انتساب ایتمش؛ وبونک وفاتندن صکره، یرینه پوست نشین اولوب، برچوق مریدان ارشاد ایتمشیدی. علوم عقلیه و حکمیه‌ده دخی ید طولی صاحبی برعارف حقیقی اولوب، حسن خطی‌ده وارایدی. ٩٤٤ ده وفات ایتمشدر.

عبد الرزاق { (خواجه — بن خواجه فضل الله) سربداران دولتنک مؤسسی

وبرنجی حاکمی اولوب، عن اصل ایلخانیان دولتنک حکمدار اخیری اولان سلطان ابو سعیدک امراسندن ایکن، تحصیل اموال ایچون کرمانه کیتدیکنده، اله کچیردیکی نقودی عیش وعشرتده صرف ایتمکله، خراسانده واقع وطن اصلیسی (باشتن) ه قاچمش؛ وسلطان ابو سعیدک وفاتنی خبر آلنجه، والیٔ خراسان بولنان خواجه علاء الدین محمده قارشی خروجله، برقاچ محاربه‌ده غالب کله‌رک، والیٔ موی الیهی قتل ایتمش؛ و ٧٣٧ تاریخنده سبزوارده کندی نامنه خطبه اوقوتمشدر. اون درت آی حکومت سوردکدن صکره وفات ایتمشدر.

عبد الرزاق { (ابو بکر — بن همام بن نافع الصنعانی) قدمای ائمه‌دن اولوب،

١٢٦ تاریخ هجریسنده صنعاده طوغمش؛ و ٢١١ تاریخنده ینه یمنده وفات ایتمشدر. معمر بن راشد الازدی و اوزاعی وابن جریج کبی ذواتدن روایت ایتمش؛ وکندیسندن دخی سفیان بن عیینه واحمد بن حنبل ویحیی بن معین و سائرلری روایت ایتمشلردر. زماننده مرجع کل اولوب، حل مسائل دینیه ایچون هرطرفدن کندیسنه مراجعت اولنوردی.

عبد الرزاق { (کمال الدین — بن جلال الدین اسحق) مشاهیر علمادن اولوب،

٨١٦ تاریخنده هراتده طوغمش؛ و ٨٨٧ ده وفات

Digitized by Google

ایتمشدر. « مطلع السعدین » عنوانیله بر تاریخی وسائر بعض آثاری واردر.

عبدالرزاق { ایران شعراسندن اوچ ذاتك اسمیدر :

برنجیسی اصفهانلی اولوب ، سلطان جلال الدین خوارزمشاه زماننده یاشامشدر. نعت حضرت نبویده سویلدیکی بر ترجیع بلیغنك باشلانغیجی اولان شو بر ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر.

ای بر سر سدره شاهراهت
وی قبهٔ عرش تکیه گاهت
ای طاق نهم رواق بالا
بشکسته زکوشهٔ کلاهت الخ

— ایکنجیسی خطاطلقده دخی مشهور اولوب، میرعمادك شاگردانندندر. حسن الحانه دخی مالك اولمغله، شاه عباس صفوی زماننده شاهنامه‌خوانلقده ومرقعات وکتب نفیسه کتابتنده مستخدم ایدی. شو بیت اونکدر:

اسیر آن خم زلفم که هم دردست وهم درمان
غلام آن خط سبزم که هم ریشست وهم مرهم

— اوچنجیسی (ملا —) لاهیجانلی اولوب ، (فیاض) تخلص ایدردی. ۱۰۷۲ تاریخلرنده برحیات بولنمش؛ وخلقت حقنده شاه عباس ثانی نامنه «گوهر مراد » عنوانیله بر کتاب یازمشدر.

عبدالرشید { آل سبکتکین سلاله‌سنك بدنجی حکمداری اولوب ،

دولت مذکوره‌نك بانیسی اولان سلطان محمود سبکتکینك اوغلیدر. برچوق وقت محبوس بولندقدن صکره ٤٤٣ تاریخنده خلاص بولوب ، بر مقدار عسکر جمع ایله، موقع اقتدارده بولنان برادرزاده‌سی علی بن مسعودی مغلوب ایده‌رك، غزنه تختنی ضبط ایتمش‌ایسه‌ده، یالکز برسنه حکم سوردکدن صکره، وفات ایتمشدر.

عبدالرشید { (میر —) هندستان علما وشعراسندن اولوب، شاهجهان زماننده یاشامش؛ و« فرهنك رشیدی » عنوانیله مقبول و معتبر بر لغت کتابی وتاریخی متضمن بر چوق اشعار یازمشدر. ۱۰٦٤ ده یازلمش اولان کتاب مذکور بنکاله انکلیز جمعیت علمیه‌سی طرفندن طبع ونشر اولنمشدر.

عبدالرشید خان { کاشغر خانی اولوب ، سلطان ابو سعید خانك اوغلی وخلفیدر. دهلی حکمداری همایون شاهك معاصری بولنمش؛ ومیرزاحیدر «تاریخ رشیدی»سنی بونك نامنه یازمشدر.

عبدالسلام { [« موفق الدین » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

عبدالسلام { (ملا —) هندستان متأخرین علماسندن ایکی ذاتك اسمی اولوب ، برنجیسی لاهورلی و میر فتح الله شیرازی تلامذه‌سندندر. ۱۰۳۷ ده وفات ایتمشدر.

— ایکنجیسی دهلیلی اولوب، برنجینك تلامذه‌سندندر. « تهذیب » و « منار » عنوانلریله ایکی تألیفی وبعض شرحلریله « حل الرموز» عنوانیله تصوفه دائر بر کتابی واردر.

عبدالسلام بن البغدادی { (بن عبد الوهاب بن عبدالقادر الجیلی) مشاهیر علمادن اولوب ، پدرندن تحصیل علم فقه ایده‌رك، اونك وفاتندن صکره جدی شیخ عبدالقادر گیلانی مدرسه‌سنده و مدرسهٔ شاطبیه‌ده تدریس علوم ایتمش؛ وبعده یازدیغی بعض کتابلردن فساد عقیده منفهم اولمغله، توقیف اولندقده، اعتقاد ایتمیه‌رك روایت طریقیله یازمش اولدیغنی بیان ایدوب، کندیسی تبرئهٔ ذمت ایتمش‌ایسه‌ده، کتابلری احراق اولنمشدر. ٦١١ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو بر ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

قالوا ملابسه حمر فقلت لهم
هذه الثیاب ثیاب الصید والقنص
یرمی بسهم لحاظ ظبا لما اخذت
اسد القلوب فتلقیها لدی قفص

عبدالسلام بن تیمیه { (شیخ الاسلام مجدالدین ابو البرکات — الحرانی) مشاهیر علمادن اولوب، فقه‌وحدیث وتفسیرده وسائر علومده زماننك امامی‌ایدی. ٥٩٠ تاریخلرنده طوغوب، عمی خطیب فخرالدیندن تحصیل علم ایتدکدن صکره، بغداده وبعده حرانه گیده‌رك، مشاهیر علمادن استماع واستفاده ایتمش؛ و«الاحکام»، « شرح الهدایة » ، « ارجوزة فی القراآت » ، « کتاب

Digitized by Google

في اصول الفقه » عنوانلريله تأليفات وسائر بعض آثار براقشدر. ٦٥٢ تاريخنده حرانده وفات ايتمشدر.

عبدالسلام بن محمد { مفسريندن اولوب، « التفسير الكبير » عنوانيله بر تفسير شريف يازمش؛ و ٤٨٨ ده وفات ايتمشدر.

عبدالسلام بن المفرج { (ابو محمد — بن يحيي التكريتي) مشاهير ادبادن اولوب، نظم ونثرده وخطبه ومكاتباتده يد طولى صاحبيدر. ٥٧٠ تاريخنده طوغوب، ٦٧٥ ده وفات ايتمشدر. شو ايكي بيت جملهٔ اشعارندندر:

امنى فؤادى ساعة بعد ساعة
لقاكم ولولا ذاك كنت اطيش
فما العيش الاعيش من نال وصلكم
وهيهات من فارقتموه يعيش

عبدالشمس { قدماى ملوك حميردن اولوب يعرب بن قحطانك اوغلى اولديغى مرويدر.

عبدالصمد { (بن على بن عبدالله بن عباس) خلفاى عباسيه‌نك برنجى وايكنجيسى اولان ابو العباس السفاح و ابو جعفر منصورك عمى اولوب، پك چوق معمر اولمش؛ وها- رون الرشيدك زماننده ١٨٥ تاريخنده وفات ايتمشدر.

عبدالصمد { ايران شعراسندن اولوب، شيخ بهاء الدين آمليك برا- دريدر. شيخ موى اليه نحوه دائر «رسالهٔ صمديه» سنى بونك نامنه يازمشدر. شو رباعى جملهٔ اشعارندندر:

آن شوخ كه خون دلم آسان ميريخت
خونها همه از خنجر مژكان ميريخت
معلوم نمى شد كه چه مذهب دارد
خون دل كافر و مسلمان ميريخت

عبد الصمد { (سيد —) ايران مشاهير خطاطيننندن اولوب، تصوير وتهذيبده دخى مهارتى وار ايدى. كاشانلى ويا سمر- قنديدر.

عبد الصمد بن بابك { [« ابن بابك » ماده سنه مراجعت.]

عبدالعزيز { صحابه‌دن بروجه آتى بر قاچ ذاتك اسميدر: (عبدالعزيز بن الاصم) كه حضرت بلال حبشى (رضه) ايله برابر جناب سيد المرسلين (صلعم) افندمزك مؤذنلرى ايدى. — (عبد العزيز بن بدر الجهنى الربعى) كه نزد حضرت نبوى‌يه كله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ وجاهليتده اسمى (عبد العزى) ايكن، جانب رسالتپناهيدن (عبد العزيز) تسميه بيورلمش ايدى. — (عبدالعزى بن سنجر الغافقى) كه بونكده جاهليتده اسمى عبد العزى اولوب، عبدالعزيزه تحويل بيور- لمش؛ ومصره نازل اولمش ايدى. — (عبد العزيز بن سيف بن ذى يزن الحميرى) كه بر نامهٔ سعادته نائل اولديغى مروى ايسه‌ده، اغلب احتماله كوره، نامهٔ سعادته نائل اولان (زرعه بن سيف بن ذى يزن) در. — (عبدالعزيز بن اخى حذيفه بن اليمان) كه بر حديث شريفك راويسيدر.

عبد العزيز { (سلطان — خان) سلاطين عظام عثمانيه‌نك اوتوزايكنجيسى اولوب، سلطان محمود خان ثانى حضرتلرينك ايكنجى اوغلى و پادشاه دوران سلطان عبدالحميد خان ثانى (ادام الله عمره) افندمز حضرتلرينك عم بزركوار- لريدر. ١٢٤٥ تاريخنده تولد ايدوب، ١٢٧٧ تاريخنده، برادر اكرمى والد ماجد حضرت پادشاهى سلطان عبد المجيد خان حضرتلرينك وقوع ارتحالى اوزرينه، تخت عثمانى‌يه جلوس ايتمش؛ و ١٢٩٣ تاريخنه‌دك ١٥ سنه ايله ٤ آى و ١٩ كون سورن مدت سلطنتلرنده دول اجنبيه ايله اولان مناسبات حسن محافظه اولنديغى كبى، داخلاً دخى برچوق اصلاحات وترقيات وجوده كلوب، ممالك شاهانه ولاياته بالتقسيم يكى بر اصول اداره قبول، شوراى دولت تأسيس، مكتب سلطانى، مكتب صنايع و ولايتده اصلاحخا- نه‌لر كشاد، عسكر تنسيق واسلحهٔ جديده ايله تسليح اولنمش، ودونناى همايون خيليدن خيلى‌يه توسيع واصلاح ايدلمشدر. قره طاغ وكريد عصيانلرى باصديرلديغى كبى، جزيرة العربده يمن خطه‌سيله بحرين والحسا جهتى دخى فتح وممالك عثمانيه‌يه ضم اولنمشدر. جلوس همايونلرندن بر سنه صكره مصره عزيمت بيور- ديغى كبى، ١٢٨٤ تاريخنده دخى پارس سركيسى تماشا ايتمك اوزره، فرانسه‌يه واورادن انكلتره‌يه سياحت بيوروب، عودتلرنده ويانه‌دن كچمش؛ وهر يرده فوق العاده بر صورتله قبول واستقبال اولنه‌رق، حقلرنده فوق مايتصور حرمت وتعظيم

Digitized by Google

كوسترلمشدر. ١٢٩٢ ده هرسك وبوسنه عصيانى ظهور ايدوب، آتش فسادك باصديرلمسيله اشتغال اولنمقده ايكن، ٩٣ سنه‌سى جمادى الاولاسنك يدنجى كونى فراغى وقوعبولوب، بش كون صكره شهيداً ارتحال ايتمشدر. والد ماجدلرى سلطان محمود خان ثانى تربه‌سنده مدفوندر.

عبد العزيز { مصرده اجراى خلافت ايدن خلفاى عباسيه‌دن ايكنجى متوكل على اللهك اسميدر. [« متوكل على الله » ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

عبد العزيز { مصرده حكومت سورن مما- ليك چراكسه‌نك اوچنجيسى اولان ملك منصورك اسميدر. [« منصور » ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

عبد العزيز { يدنجى قرن هجريدن اعتباراً مغربده حكومت سورن بنى مرين ملوكندن ايكى ذاتك اسميدر:

برنجيسى ملوك مذكوره‌نك طقوزنجيسى اولوب، سلفى تاشفينك برادريدر. ٧٦٨ تاريخنده حكومته چكوب، ٧٧٢ ده مغرب اوسطى يعنى جزايرى فتح، و او سنه وفات ايتمشدر.

— ايكنجيسى ٧٩٧ ده پدرى احمد بن ابى سالمك يرينه چكوب، يالكز ايكى سنه حكومت سوردكدن صكره وفات ايتمشدر.

عبد العزيز { ماوراء النهر ملوكندن اولوب، ٩٠ تاريخنده پدرى عبيد الله خانك يرينه چكه‌رك، ١٣ ييل حكومت سوردكدن صكره، ٦١٣ تاريخنده وفات ايتمشدر.

عبد العزيز { سلالهٔ تيموريه‌دن مشهور اولوغ بكك اوغلى اولوب، پدرينك وفاتندن اوچ كون مقدم ارتحال داربقا ايتمشدر.

عبد العزيز { (ام الولد زاده — افندى) اوننجى قرن هجرى علما وشعرا- سندن اولوب، بعض مدرسه‌لرده وقضالرده بولنمش؛ و ٩٥٢ ده وفات ايتمشدر. عربى وفارسى اشعارى واردر. شو بر ايكى بيت او جمله‌دندر:

كى بود يارب كه كوى يار را منزل كنم
جان ودل از كعبهٔ مقصود اوحاصل كنم
ميكنم هر دم دعايى دارم اميد قبول
زانكه با اخلاص خالص از صميم دل كنم

عبد العزيز افندى { (قره چلبى زاده —) سلطان محمد خان رابع دورنده مشيخت اسلاميه مسندينه نائل اولان علمادن اولوب، صدوردن قره چلبى زاده حسام الدين افنديك اوغليدر. على الاصول دورومدارس ايتدكدن صكره، يكيشهر و ١٠٣٠ ده مكه، ١٤٣ ده استانبول قاضيسى اولمشيدى. بعض احوال ناشا- يسته‌سى اوزرينه بر مدت قبريسه نفى اولنه‌رق، عودتنده ديمتوقه قضاسى آرپه‌لق ويرلمش؛ وپادشاه مشار اليهك جلوسلرنده روم ايلى قاضيعسكرى اولمش؛ وتأليف ايتديكى « روضة الابرار » تاريخنى تقديم ايلمسى اوزرينه، بهائى افندى‌يه رغماً، شيخ الاسلاملق پايه‌سنى احراز ايدوب، ١٠٦١ تاريخنده مسند مشيخت اسلاميه‌يه ترفيع اولنمشدر. آلتى آى امور فتوايى بعد الاداره، عزل وساقزه نفى اولنه‌رق، بعده بروسه‌ده اقامتنه مساعده اولنمش؛ و ١٠٦٨ تاريخنده بروسه‌ده وفات ايتمشدر.

عبد العزيز بن ابى الحسن { [« اسعد الدين بن ابى الحسن » ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

عبد العزيز بن الخضر { (ابو طاهر —) شعراى عربدن اولوب، واسطليدر. ٣٦٣ تاريخنده وفات ايتمشدر. شو ايكى بيت جملهٔ اشعارندندر:

ان داء العداة ابرح داء
وطبيبى سريرة ما تبوح
تحسبونى اذا تكلمت حيا
ربما طار طائر مذبوح

عبد العزيز بن السيد { (ابو محمد — القيسى) اندلس مشاهير علما وادباسندن اولوب، مصره هجرتله، افاده واستفاده ايله اشتغال، وبغداده دخى سياحت ايتمش ايدى. ٤٢٧ تاريخنده مصرده وفات ايتمشدر. بر چوق اشعارى اولوب، شو بر ايكى بيت اوجمله‌دندر:

مريض الجفون بلا علة
ولكن قلبى به ممرض
اعاد السهاد على مقلتى
بفيض الدموع فما تغمض

Digitized by Google

ومازاد شوقاً ولكن اتى
يعرض لى انه معروض

عبدالعزيز بن عبدالجبار { [« موفق الدين » ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

عبدالعزيز بن عبدالرفيع { [« رفيع الدين » ماده‌سنه مراجعت بيوريله .]

عبدالعزيز بن عقبه { (بن جحدم) يزيد بن معاويه زماننده اعلان خلافت ايدن عبدالله بن الزبير جانبندن عسكرله مصره كوندريله‌رك، بلاحرب خطهٔ مصرى ضبط ايله، مشاراليه عبدالله‌ك نامنه بر سنه واليلك ايتدكدن صكره، ٦٥ تاريخنده مروان بن حكم شامدن سوق عسكر ايتمسيله، مصره موقعنده وقوع بولان محاربه‌ده، صاحب‌ترجمه مغلوب اولوب، مصردن چيقمش؛ و مروان اوغلى عبدالعزيزى والى براقوب، شامه عودت ايتمش ايدى .

عبدالعزيز بن عمر { (ابو نصر — التيمى السعدى) مشاهير شعرادن اولوب ، ٣٢٧ ده طوغمش، و ٤٠٥ تاريخنده بغدادده وفات ايتمشدر . خيلى وقت سياحت ايدوب، ملوك و وزرايى مدح ايتمش؛ وسيف الدوله بن حمدانك التفات واحسانه نائل اولمش ايدى . شو بيت مشاراليهك مدحنه دائر سويلديكى بر قصيدهٔ لاميه‌سندندر :

لم يبق جودك لى شيئاً اومله
تركتنى اصحب الدنيا بلا امل

عبدالعزيز بن قاضى الحماة { (شرف الدين — بن محمد) مشاهير علما وشعرادن اولوب، ٥٨٦ تاريخنده دمشق شامده طوغمش؛ وبدرى طرفندن مشاهير علماى عصره سوق ايديله‌رك، تحصيل علوم ايتدكدن صكره، بر مدت بعلبكده ، بعده دمشقده و نهايت حماده ساكن اولوب، علم وفضليله شهرت بولمشدر . و ٦٦٢ ده وفات ايتمشدر . « لزوم مالايلزم » عنوانيله بيوك بر تأليفى و سائر بعض تصنيفاتيله برچوق اشعار رائقه‌سى واردر. شو ايكى بيت او جمله‌دندر :

سألت سوارها المثرى فنادى
فقير و شاحها الله يفتح
لها طرف يقول الحساب ولى
ولى قلب يقول الصلح اصلح

عبدالعزيز بن مروان { (بن حكم) ملوك امويه‌دن مروان بن حكمك اوغلى اولوب، مادهٔ آنفه‌ده بيان اولنديغى اوزره ، خطهٔ مصريه مروان طرفندن ضبط وعبدالله بن الزبير جانبندن والى بولنان عبدالعزيز بن عقبه اورادن اخراج اولندقده ، صاحب ترجمه مصر واليلكنه نصب اولنمش؛ وكنديسى كرم ومروت صاحبى فصيح وجواد بر ذات اولمغله، يكرمى سنه‌يى متجاوز مدت خطهٔ مصريه‌يى حسن اداره ايتدكدن صكره، ٨٥ تاريخنده وبرادرى عبدالملك بن مروانك اواخر عهدنده وفات ايتمشدر. ملوك بنى اميه‌نك آب رويى اولان عمر بن عبد العزيز حضرتلرينك پدريدر.

عبدالعزيز بن مسلمة الباجى { مشاهير اطباى اسلامدن اولوب، اندلسك (باجه) قصبه‌سندن ايدى. طبده‌كى مهارتيله برابر شعر وادبياتدن دخى بهره‌سى وار ايدى. اهل اندلسك اعيانندن ايدى. مستنصرك خدمت طبابتنده بولنوب، مراكشده وفات ايتمشدر. (ابن الحفيد) دينمكله دخى متعارفدر.

عبدالعزيز بن موسى { (بن نصير) فاتح اندلس موسى بن نصير حضرتلرينك اوغلى اولوب، وليد بن عبد الملك زماننده اندلس واليسى بولنمغله ، فرانسه‌يه داخل اولوب، برخيلى يرلر ضبط ايتمش؛ واندلسه عودتنده استقلال هوسنه دوشمكله ، وليدك طرفدارلرى معرفتيله قتل اولنمشدر.

عبدالعزيز خان { [« عبدالعزيز » ماده‌لرينك ايكنجيسنه مراجعت بيوريله .]

عبدالعزيز خان { فرس شعراسندن اولوب، سمرقند واليسى بولنمشدر. شو بيت اونكدر :

برو در كوه وصحرا لاله را يكيك تماشا كن
بمانند دل پرخون ما يك لاله پيدا كن

عبدالعظيم { [« ابن ابى الاصبع » ماده‌سنه مراجعت بيوريله .]

Digitized by Google

عبدالعلی { ایران شعراسندن اولوب، طوسلیدر. مطایباته متعلق اشعاری چوقدر. شو رباعی او جمله‌دندر:

ای کاسه تو سیاه و دیك توسفید
از آتش وآب هر دوببریده امید
آن شیسه نمیشود مکر در باران
وین کرم نمیشود مکر در خورشید

عبدالغافر الفارسی { مشاهیر علمادن او- لوب، نیشابورلیدر. هنوز بش یاشنده ایکن قرآن کریمی ختم ومبادیٔ علوم دینیه‌یی تعلم ایتمش؛ و (امام الحرمین ابو المعالی الجوینی) دن علم فقه و حدیثی اوکرنوب، جده‌سی فاطمه بنت ابی علی الدقاقدن و دایبلری ابو سعد وابو سعیددن وپدری ابو عبدالله اسماعیل ایله وا- لده‌سی امة الرحیم بنت ابی القاسم القشیریدن وسائر محدثیندن استماع احادیث شریفه ایتمش؛ وبعده خوا- رزمه کیدوب، برمدت اورا علماسیله مذاکره وتدریس ایتدکدنصکره، غزنه‌یه واورادن هندستانه کیده‌رك، افاده واستفاده ایله مشغول اولمش؛ ونها- یت نیشابوره عودت ایدوب، خطیب اولمش؛ وآخر عمرینه‌دك تدریس وتصنیفله مشغول اولوب، برچوق کتابلر یازمشدر. بو جمله‌دن بری وطنی اولان نیشابور شهرینك «التیاق» عنوانیله مکمل بر تاریخیدر. صحیح مسلك غریبلرینی دخی «المفهم» عنوانیله شرح ایتمش، وحدیثه متعلق «مجمع الغرائب» عنوانیله معتبر برکتاب تألیف ایتمشدر. ٤٥١ ده طوغوب، ٥٢٩ ده وفات ایتمشدر.

عبدالغفار { (شیخ نجم الدین —) مشاهیر فقهاء شافعیه‌دن اولوب، «الحا- وی»، «الفقه»، «اللباب» و«شرح اللباب» عنوانلریله درت کتاب یازمش؛ و ٦٦٣ تاریخنده وفات ایتمشدر.

عبدالغفار { (شیخ — افندی) قانونی سلطان سلیمان خان دوری مشایخندن او- لوب، مدرنیلیدر. پدری شیخ محمد شاهك وفاتنده کنج بولنمغله، درسعادته وادرنه‌یه انتقال ایده‌رك، تحصیل علمه قویلمش؛ وهوا وهوسه تابع اولمش ایکن، برکیجه رؤیاسنده پدرندن وجیع برضربه ایله ضرب اولندیغنی کوره‌رك، توبه واستغفار، وشیخ رمضان افندی‌یه انتساب ایدوب، زهد وعبادتله بردرجهٔ عالیه‌یه واصل اولمش؛ وارشاده اجازت آلدقدن صکره، وطننه عودت ایدوب، وعظ ونصیحت وتدریسله امرار عمر ایده‌رك، ٩٣٤ ده وفات ایتمشدر. اکثر علومدن بهره‌سی ونظم ونثره اقتداریله حسن خطی وارایدی. السنهٔ ثلثه‌ده برخیلی اشعاری واردر.

عبدالغفور لاهوری { مؤلفیندن ومو- لانا عبدالرحمن جامی حضرتلرینك شاکرداندن اولوب، ٩١٢ ده وفات ایتمشدر.

عبدالغنی المصری { (ابو محمد — بن سعید الازدی) مشاهیر محدثیندن اولوب، ٣٣٢ تاریخنده طوغمش؛ وملوك فاطمیه‌دن حاکمك زماننده ابو اسامه وابو علی المقری ایله مودتی اولوب، بونلرك حاکم طرفندن قتلنده، برمدت اختفایه مجبور اولمشیدی. محدث شهیردار قطنی ایله صحبتی اولوب، مشارالیهك صاحب ترجمه حقنده حسن ظن بلیغی وارایدی. ٤٠٩ تاریخنده وفات ایتمشدر. حدیثه متعلق «مشتبه النسبة» و«المؤتلف والمختلف» عنوانلریله ایکی تألیف معتبری واردر.

عبدالغنی النابلسی { (بن اسماعیل بن عبد الغنی) اون ایکنجی قرن هجری اعاظم علما ومشایخندن اولوب، علم وعر- فانیله، مصنفات کثیره‌سیله وزهد و تقوی و صلاحیله مشهوردر. ١٠٥٠ تاریخنده دمشقده طوغوب، ١٢ یاشنده ایکن پدری وفات ایتمکله، یتیم بیویه‌رك، علوم ادبیه ایله فقه وتفسیر وحدیث علملرینی و سائر علومی علمای معاصریندن اخذ، و طریق قادری ونقشبندی‌یه انتساب ایتمش ایدی. یکرمی یاشنده ایکن تدریس وافاده‌یه وتألیفه باشلایوب، محی الدین عربی حضرتلرینك آثارینی دخی تتبعله، زمانی مشاهیر صوفیونیله مخابره‌یه کیریشه‌رك، تنویر ظاهر و باطن ایتمشدی. الك اول مدح سید الثقلین (صلعم) حقنده بر بدیعیه نظم ایدوب، کندیلرینك اولدیغنه اینانمیانلر بولنمغله، اقتدارینی اثبات ایچون، بوکا کوزل برشرح یازمش، وبر ایکنجی بدیعیه دخی نظم ایلمشیدی. بعده بدی سنه جامع اموی قربنده‌کی خانه‌سندن چیقمیوب، صاچ صقال وطیرناقلری اوزانمش اولدیغی حالده، عبادتله اشتغال ایله وجد واستغراقه دوچار

اولمشیدی. بعده اهل شام بوحالنه اعتراضله، حقنده بعض افترالره جرأت ایتدکلرنده، قپوسنی ارباب سؤاله جوابسز براقوب، یالکز تدریس علومه ووعظ ونصیحت وارشاده باشلامش؛ وکیتدکجه شهرتی شایع اولوب، اقطار بعیده‌دن طالبین علم و سلوك مجلسنه شتابان اولمغه شروع ایتمشلردی. ١٠٧٥ تاریخنده درسعادته سیاحت ایدوب، آز مدت اقامت، و٥ ١١٠ ده مصره وجانب حجازه رحلت ایتمشیدی. بو سیاحتلرینی وشام وقدس جهتلرنده واقع اولان بعض زیارتلرینی یازمشدر. ١١١٩ تاریخنده دمشقده‌کی اجدادی خانه‌سنی ترکله، صالحیه‌یی مسکن اتخاذ ایتمش؛ وسلیمیه جامع شریفنده شیخ اکبر (قدس سره) نك مرقدی یاننده تفسیر بیضاوی‌یی تدریسه باشلامش ایدی. ١١٤٣ تاریخنده ارتحال ایتمشدر. اخلاق حمیده واوصاف برگزیده ایله متخلق و متصف اولوب، هرکسه ایلك ایتمك ایچون الندن کلنی دریغ ایتمز، واولیای امور نزدنده دخی شفاعت ایلر ایدی. احفادندن (کمال‌الدین محمد الغزی العامری) ترجمهٔ حالارینی مستقل برکتابده یازمشدر. باشلیجه تألیفاتی بروجه آتیدر:

«التحریر الحاوی بشرح تفسیر البیضاوی» ٣ جلد، «بواطن القرآن ومواطن العرفان» منظوم، «کنز الحق المبین فی احادیث سید المرسلین»، «الحدیقة الندیه»، «شرح الطریقة المحمدیه للبرکوی»، «ذخایر المواریث فی الدلالة علی مواضع الاحادیث»، «جواهر النصوص فی حل کلمات الفصوص للشیخ محی الدین ابن العربی»، «کشف السر الغامض فی شرح دیوان ابن الفارض»، «زهر الحدیقة فی ترجمة رجال الطریقة»، «خمرة الحسان ورنة الالحان»، «شرح رسالة الشیخ آرسلان»، «تحریك الاقلید فی فتح باب التوحید»، «لمعان البرق النجدی فی شرح تجلیات محمود افندی»، «المعارف الغیبیه فی شرح العینیة الجیلیه»، «اطلاق القیود فی شرح مرآة الوجود»، «الظل الممدود فی معنی وحدة الوجود»، «رائحة الجنة فی شرح اضائة الدجنة»، «فتح المعین المبدی فی شرح منظومة سعدی افندی»، «دفع الاختلاف من کلام القاضی والکشاف»، «ایضاح المقصود من معنی وحدة الوجود»، «کتاب الوجود الحق و الخطاب الصدق»، «نهایة السول فی حلیة الرسول»، «مفتاح المعیة فی شرح الرسالة النقشبندیة»، «بقیة الله خیر بعد الفناء فی السیر»، «المجالس الشامیه فی مواعظ اهل البلاد الرومیه»، «توفیق الرتبة فی تحقیق الخطبة»، «طلوع الصباح علی خطبة المصباح»، «الجواب التام عن حقیقة الکلام»، «تحقیق الانتصار فی اتفاق الاشعری والماتریدی علی الاختیار»، «کتاب الجواب عن الاسئلة المائة والاحدی والستین»، «برهان الثبوت فی تربة هاروت وماروت»، «لمعان الانوار فی المقطوع لهم بالجنة والمقطوع لهم بالنار»، «تحقیق الذوق والرشف فی معنی المخالفة بین اهل الکشف»، «روض الانام فی بیان الاجازة فی المنام»، «صفوة الاصفیا فی بیان الفضیلة بین الانبیاء»، «الکوکب الساری فی حقیقة الجزء الاختیاری»، «انوار السلوك فی اسرار الملوك»، «رفع الریب عن حضرة الغیب»، «تحریك سلسلة الوداد فی مسئلة خلق افعال العباد»، «زبد الفائده فی الجواب عن الابیات الوارده»، «النظر المشرق فی معنی قول عمر ابن الفارض عرفت ام لم تعرف»، «السر المختبی فی ضریح ابن العربی»، «المقام الاسمی فی امتزاج الاسماء»، «قطرة السماء ونظرة العلماء»، «الفتوحات المدنیه فی الحضرات المحمدیه»، «الفتح المکی واللمح الملکی»، «الجواب المعتمد عن سؤالات اهل صفد»، «لمعة النور المضیئه فی شرح الابیات السبعة الزائدة من الخمریة الفارضیه»، «الحامل فی الملك والمحمول فی الفلك فی اخلاق النبوة والرسالة والخلافة فی الملك»، «النفحات المنتشره فی الجواب عن الاسئلة العشره عن اقسام البدعه»، «القول الابین فی شرح عقیدة ابی مدین»، «کشف النور عن اصحاب القبور»، «بذل الاحسان فی تحقیق معنی الانسان»، «القول العاصم فی قرائة حفص عن عاصم»، «حرف العنان الی قرائة حفص بن سلیمان»، «الجواب المنثور والمنظوم عن سؤال المفهوم»، «کتاب علم الملاحه فی علم الفلاحه»، «تعطیر الانام فی تعبیر المنام»، «القول السدید فی جواز خلف الوعید والرد عن الرجل العنید»، «ردف التعنیف علی المنف واثبات جهل هذا المصنف»، «هدیة الفقیر وتحفة الوزیر»، «القلائد الفرائد فی موائد الفوائد»، «ربع الافادات فی ربع العبادات»، «المطالب الوفیه فی شرح الفرائد السنیه»، «دیوان الحقایق ومیدان الرقائق»، «نفحة القبول فی مدحة الرسول»، «خمرة بابل

غناء البلابل » ديوان غزليات ، « رفع الكساء عن عبارة البيضاوى فى سورة النساء » ، « جمع الاشكال ونفع الاشكال » ، « رفع الستور عن متعلق الجار والمجرور» ، « الشمس على جناح طائر فى مقام الواقف السائر » ، « العقد النظيم فى القدر العظيم » ، « عذر الاثمه فى نصح الامه» ، « جمع الاسرار فى منع الاشرار عن الظن فى الصوفية الاخيار » ، « جواب سؤال ورد عن طرف بطرك النصارى فى التوحيد» ، «كشف الستر عن فريضة الوتر » ، « نخبة المسئله فى شرح التحفة المرسله » ، « بسط الذراعين بالوصيد فى بيان الحقيقة والمجاز فى التوحيد » ، « رفع الاشتباه عن علية اسم الله » ، « حق اليقين وهداية المتقين » ، «ارشاد المتملى فى تبليغ غير المصلى » ، «كفاية المستفيد فى علم التجويد » ، « صدح الحمامه فى شروط الامامه» ، « تحفة الناسك فى بيان المناسك » ، « بغية المكتفى فى جواز الخف الحنفى » ، « الرد الوفى على جواب الحصكفى فى رسالة الخف الحنفى » ، « حلية الذهب الابرز فى رحلة بعلبك والبقاع العزيز» ، « رنة النسيم وغنة الرخيم» ، «فتح الانغلاق فى مسئلة على الاطلاق» ، « الحضرة الانسيه فى الرحلة القدسيه » ، « رد المتين على منتقص العارف محى الدين » ، «الحقيقة والمجاز فى رحلة بلاد الشام و مصر و الحجاز» ، « وسائل التحقيق فى رسائل التدقيق » ، « ايضاح الدلالات فى سماع الآلات » ، « تميز العباد فى سكن البلاد » ، « رفع الضروره عن حج الضروره » ، « رسالة فى الحث على الجهاد واشتباك الاسنه فى الجواب عن الفرض والسنه » ، « الابتهاج فى مناسك الحاج » ، « الاجوبة الانسيه عن الاسئلة القدسيه » ، « تطبيب النفوس فى حكم المقادم والرؤس » ، « العبث المنجس فى حلم المصبوغ بالنجس » ، « اشراق المعالم فى احكام المظالم» ، « رسالة فى احترام الخبز » ، « اتحاف من بادر الى حكم النوشادر » ، « الكشف و التبيان عما يتعلق بالنسيان » ، « النعم السوابغ فى احرام المدنى من رابغ » ، « سرعة الانتباه لمسئلة الاشتباه » ، « تحفة الراكع الساجد فى جواز الاعتكاف فى فناء المساجد» ، « خلاصة التحقيق فى حكم التقليد والتلفيق » ، « ابانة النص فى مسئلة القص » ، « الاجوبة البته عن الاسئلة السته » ، « رفع العناد عن حكم التفويض والاسناد» ، « تشحيذ الاذهان فى تطهير الادهان » ، « تحقيق القضيه فى الفرق بين الرشوة والهديه » ، « تفوه الصور فى شرح عقود الدرر فيما يفتى به على قول زفر » ، « الكشف عن الاغلاط التسعه من بيت الساعه » ، « رسالة فى حكم التسعير من الحكام وتقريب الكلام على الافهام » ، « النسيم الربيعى فى التجاذب البديعى » ، « تنبيه من يلهو عن صحة الذكر بالاسم هو » ، « الكواكب المشرقه فى حكم استعمال المنطقة من الفضه» ، «نتيجة العلوم ونصيحة علماء الرسوم فى شرح مقالات السرهندى المعلوم» ، «تكميل النعوت فى لزوم البيوت » ، « الجواب الشريف للحضرة الشريفه فى ان مذهب ابى يوسف ومحمد هو مذهب ابى حنيفه» ، « تنبيه الافهام على عدة الحكام » ، « انوار الشموس فى خطب الدروس » ، « مجموع خطب التفسير » ، « الاجوبة المنظومة عن الاسئلة المعلومة » ، « التحفة النابلسية فى الرحلة الطرابلسية » ، « العبير فى التعبير منظوم » ، « تحصيل الاجر فى حكم اذان الفجر » ، « قلائد المرجان فى عقائد الايمان » ، « الانوار الالهية فى شرح المقدمة السنوسية » ، « غاية الوجازه فى تكرار الصلاة على الجنازة » ، « شرح اوراد الشيخ عبدالقادر الكيلانى » ، « كفاية العلام فى اركان الاسلام » منظوم ، « رشحات الاقدام فى شرح كفاية الغلام » « الفتح الربانى والفيض الرحمانى » ، « بذل الصلاة فى بيان الصلاة » ، « نور الافئده فى شرح المرشده » ، « اسباغ المنه فى انهار الجنه » ، « نهاية المراد فى شرح هدية ابن العماد » ، « ازالة الخفا عن حلية المصطفى صلعم » ، « نزهة الواجد فى الصلاة على الجنائز فى المساجد » ، « حرف الاعنه الى عقائد اهل السنه » ، « سلوى النديم و تذكرة العديم » ، « النوافح الفائحه بروائح الرؤيا الصالحه » ، « الجوهر الكلى فى شرح عمدة المصلى » ، « حلية العارى فى صفات البارى » ، « الكوكب الوقاد فى حسن الاعتقاد » ، « كوكب الصبح فى ازالة ليل القبح » ، « العقود اللؤلؤيه فى طريق المولويه » ، « الصراط السوى فى شرح ديباجات المثنوى » ، « بداية المريد ونهاية السعيد » ، « نسمات الاسحار فى مدح النبى المختار » كه بوقاربده ذكر اولنان بديعيهسيدر ، بونك شرحى اولان « نفحات الازهار على نسمات الاسحار » ، « القول المعتبر فى بيان النظر » ، « رسالة فى العقائد» ، «حلاوة الآلا فى التعبير اجمالا » ، « المقاصد الممحصه فى

بيان كى الحصه »، « رسالة فى كى الحصه » ، « زياده
البسطه فى بيان العلم نقطه » ، « اللؤلؤ المكنونه فى
حكم الاخبار عما سيكون » ، « رد الجاهل الى
الصواب فى جواز اضافة التأثير الى الاسباب » ،
« القول المختار فى الرد على الجاهل المحتار » ، « الكو-
كب المتلالى فى شرح قصيدة الغزالى » ، « رد المفترى
عن الطعن فى الششترى » ، « التنبيه من النوم فى
حكم مواجيد القوم » ، « اتحاف السارى فى زيارة
الشيخ مدرك الفزارى » ، « بوانع الرطب فى بدايع
الخطب » ، « الحوض المورود فى زيادة الشيخ يوسف
والشيخ محمود » ، « مخرج الملتقى و منهج المرتقى » ،
« منظومة فى ملوك بنى عثمان » ، « ثواب المدرك لزيارة
الست زينب اوالشيخ مدرك » ، « عيون الامثال العديمة
المثال » ، « غاية المطلوب فى محبة المحبوب » ، « مناغاة
القديم ومناجاة الحكيم » ، « الطلعة البدريه فى شرح
القصيدة المضريه » ، « الكتابة العليه على الرسالة
الجنبلاطيه » ، « ركوب التقييد بالاذعان فى وجوب
التقليد فى الايمان » ، « رد الحجج الداحضه على عصبة
الى الرافضه » ، « نفحة الصور ونفحة الزهور فى شرح
نظم قبضة النور » ، « مفتاح الفتوح فى مشكاة الجسم
وزجاجة النفس ومصباح الروح » ، « صفوة الضمير
فى نصرة الوزير » ، « اللطائف الانسيه على نظم
القصيدة السنوسيه » ، « تحقيق معنى المعبود فى صو-
رت كل معبود » ، « رسالة فى قوله عليه السلام من
صلى على واحدة صلى الله عليه عشراً » ، « انس الحافر
فى معنى من قال انا مؤمن وهو كافر » ، « تحرير عين
الاثبات فى تقرير عين الاثبات » ، « تشريف التغريب
فى تنزيه القرآن عن التعريب » ، « الجواب العلى عن
حال الولى » ، « فتح العين عن الفرق بين التسميتين » ،
« الروض المعطار بروائق الاشعار » و « الصلح بين
الاخوان فى حكم اباحة الدخان » وسائره.

عبدالفتاح بن مغيزل { شام متأخرين علماسندن وفقهاء
شافعيه‌دن اولوب ، طب وحكمت وادبياتده دخى يد
طولى صاحبى ايدى. ١١٢٢ تاريخنده دمشقده طو-
غوب ، زمانى علماسندن وعلامه عبدالغنى نابلسيدن
اخذ واستفاده ايتمش ايدى. اواخر عمرنده داء المفا-
صل علتنه مبتلا اولوب ، بر چوق وقت خانه‌سندن
چيقه‌مامش ؛ و ١١٩٥ ده وفات ايتمشدر. بر چوق
اشعارى اولوب ، شو ايكى بيت اوجله‌دندر :

يا حسن ظبى رشيق القد ذى هيف
يسبى عقول الورى منه بلا مين
واسود الخال فى محمر وجنته
يحمى بياض الطلا من ازرق العين

عبدالفتاح پاشا { سلطان مصطفى خان ثانى دورنده ١١١٣ تاريخنده
قپودان دريا اولمش امراء بحريه‌دن اولوب ، بر سنه
ايله ٥ آيه قريب مدت بومقامده قالدقدن صكره ،
١١١٤ ده وفات ايتمشدر.

عبدالفتاح سباعى { اون ايكنجى قرن هجرى علماسندن او-
لوب ، حمصليدر. اوتوز ياشندن صكره تحصيل علمه
رغبت ايتديكى حالده ، علوم متنوعه‌ده تميز ايتمش ؛ ونحو
وفقه وتوحيده دائر برقاچ كتاب و بعض فتاوى ياز-
مشدر. ١١١١ تاريخنده استانبولده وفات ايدوب ،
اسكدارده دفن اولنمشدر.

عبدالقادر { (سيد — بن سيد عبدالوهاب) مشاهير خطاطيندن اولوب ،
خراسانليدر. تيمورلنكك كتابندن ايدى. سلطان
سليم جامعنده برمصحف شريفى وينى جامع تربه‌سنده
دخى مصنع برمصحف شريفى واردر.

عبدالقادر { (مير —) ايران شعراسندن اولوب ، (طبس) ليدر. شو
بيت اشعارندندر :

يكى گردش چشم گرد آسمان
سياهى نهان شد سپيدى عيان

عبدالقادر بداونى { (شيخ —) هندستان مشاهير علماسندن
اولوب ، اكبر شاه طرفندن عربى و سانسكرى
لسانلرندن فارسى‌يه كتب ترجمه‌سنه مأمور اولمغله ،
عربيدن « معجم البلدان » ايله « جامع رشيدى » يى
و سانسكريدن « رامايانه » ايله « مهاباراته » نك بر
قسمنى ترجمه ، و « منتخب التواريخ » اسميله بر تاريخ
تأليف ايتمش ؛ وكشميرك مختصر تاريخنى يازمشدر.
١٠٠٤ تاريخنده وفات ايتمشدر.

عبدالقادر بغدادى { مشاهير ادبادن او-
لوب ، ١٠٣٠ تا-
ريخنده بغدادده طوغمش ؛ وعربى وفارسى وتركى
ادبياتنى تعلمله ، السنۀ ثلثه‌ده بر چوق اشعار واخبار

Digitized by Google

حفظ ایتدکدن صکره، شامه رحلت ایدەرك، اورانك علماسندن اکمال تحصیل ایتمش؛ وبعده مصره عزیمت ایدوب، اورانك علماسندن دخی استفاده ایلمش ایدی. بر چوق کتابلر وعلی الخصوص کتب ادبیه و دواوین اشعار جمع ایتمشدی. رضینك «شواهد» عنوانلی شرح کافیه‌سنی شرح ایتمش؛ و ابن هشامك «بانت سعاد» شرحنی تحشیه ایلمشدر. شاهدینك فارسیدن ترجمه‌یه اولان لغت منظومه‌سنی دخی شرح ایتمشدر. کتخدا ابراهیم پاشانك مصر والیلکندن عزلنده ١٠٨٥ تاریخنده برابرنده استانبوله کلوب، صدراعظم فاضل احمد پاشانك التفاتنه مظهراولمش؛ و١٠٩٣ ده وفات ایتمشدر.

عبدالقادر بن ابی الوفا (شیخ محی الدین —) مشاهیر
فقهادن اولوب، «الجواهر المضیئه فی طبقات الحنفیه» عنوانلی کتاب مشهورك مؤلفیدر. فقهاء حنفیه‌نك تراجم احوالنی حاوی اولان بو کتاب معتبر حروف هجا ترتیبیله مرتبدر. صاحب ترجمه مصرلی اولوب، ٧٧٥ تاریخنده وفات ایتمشدر.

عبدالقادر بن قضیب البان { سادات حسنیه‌دن
اولوب، ٩٧١ ده حماده طوغمش، و ١٠٤٠ تاریخلرنده حلبده وفات ایتمشدر. جدی (ابو عبدالله حسین قضیب البان) پیر طریقت عبدالقادر کیلانی حضرتلرینك کریمه‌سی خدیجه‌یی تزوج ایتمش اولمغله، مشارالیها صاحب ترجمه‌نك جده‌سی اولمشدر. تصوفده وسائر علوم ظاهریه وباطنیه‌ده عصرینك فریدی اولوب، شیخ الاسلام یحیی افندی مصر قاضیلغنده کندیسنه انتساب ایتمش؛ و صاحب ترجمه طرفندن مشیخت اسلامیه ایله تبشیر اولنمش ایدی. بعده شیخ الاسلام اولدقده کندیسنه مکه پایه‌سیله ید حیات شرطیله حما قاضیلغنی وحلب ودیاربکر نقابت اشرافنی توجیه ایتمش ایسه‌ده، پایه‌یی وقاضیلغی قبول ایتیوب، یالکز نقابتی قبول ایتمشیدی. «فتوحات مکیه» طرزنده «الفتوحات المدنیه» عنوانیله برکتاب معتبریله تصوفه متعلق «نهج السعاده»، «ناقوس الطباع فی اسرار السماع»، «شرح اسماء الله الحسنی»، «رسالة فی اسرار الحروف»، «کتاب مقاصد القصائد»، «نفحة البان»، «حدیقة اللآل فی وصف الآل»، «کتاب المواقف الالهیه»، «عقیدة ارباب الخواص» وسائر قرق قدر مصنفاتی، مرتب دیوان اشعاری و بر قصیدهٔ تائیه‌سی واردر. شو بر ایکی بیت جملهٔ اشعار عارفانه‌سندندر:

نظرت الیك بعین الطلب
ومنك اذن طلبی والسبب
رأیتك فی کل شیءٍ بدا
ولیس سواك لعینی حجب الخ

عبدالقادر پاشا { مصر سلطان محمد خان رابعده قپودان دریا
اولان امرای بحریه‌دن اولوب، ١٠٧٢ تاریخنده وفات ایدن پدری حسام بك زاده علی پاشانك یرینه مسند قپودانی‌یه کچه‌رك، یالکز ٢٣ کون بو مقامده قالمش؛ وبقیهٔ احوالی معلوم اوله‌مامشدر.

عبدالقادر جزایری { (الامیر الحاج — بن محی الدین)
متأخرین مجاهدین اسلامدن اولوب، نسلی حضرت امام حسن بن علی بن ابی طالب (رضهما) افندمزه منتهی اولور. آبا واجدادی جزایرك وهران جهتنده شرافتله وعلم وفضل وزهد وتقوی ایله مشهور بولنمشدر. جد اعلاسی سیدی محمد بن عبدالقادر خیرالدین پاشانك جزایری فتحنه یاردیم ایتمش؛ و ادارهٔ عثمانیه زماننده نسلی حرمت و اعتبارده بولنمش ایدی. جدی وهران ایالتنك (معسکر) قربنده واقع (قیطنه) چفتلکنی مسکن اتخاذ ایتمش اولمغله، صاحب ترجمه ١٢٢٣ سنه‌سی صفرنده قریهٔ مذکوره‌ده طوغوب، خارق عاده بر ذکاوت فطریه‌یه مالك اولمغله، هنوز صبی ایکن، تفسیر وحدیثده وسائر علومده‌کی اقتداریله وکیتدکجه فصاحتیله وتاریخ اسلامده‌کی وسعت معلوماتیله وفضل وتقواسیله دخی شهرت بولمش ایدی. بو فضائل معنویه‌سنه جسارت وشجاعتی وآته بینمك واسلحه قوللانمق خصوصلرنده‌کی مهارت فوق العاده‌سی دخی منضم اولمغله، او وقت دولت عثمانیه نامنه جزایری اداره ایدن (طایی) نك اندیشه‌سنی موجب اولدیغندن، مملکتنی ترکله، مصره رحلت ایتمکه مجبور اولمش؛ واورادن خطهٔ حجازه‌یه کچه‌رك، ایفای فریضهٔ حج ایتمکله، وطنداشلرینك برقات دها انظار تحسین ومحبتنی جلب ایتمشدی. فرانسزلرك جزایره دخولی خبرآلنجه، وطننه عودته مسارعت ایدوب، وصولنده وهران ومستغانم جهتلری

Digitized by Google

اهالیسی قیام ایده‌رك، پدرینی امیر انتخاب ایتمشلر سه‌ده، کندیسی قبول ایتمیوب، یکرمی درت یاشنده بولنان ایکنجی اوغلی صاحب ترجمه امیر عبد القادره ترك ایتمش؛ وبو وجهله عبدالقادر ۱۲٤۸ سنه‌سی رجبنده امارته نائل اولوب، فرانسزلری جزایردن اخراج ایتمك تسبثاتنه کیریشمشدر. اون بیك سواری عسکری ترتیب ایدوب، وهرانی محاصره ایله، ۱۲٤۸ تاریخنده جنرال (بویر) ی کلیاً مغلوب ایتمش؛ وبو-نك یرینه تعیین اولنان جنرال (دمیشل) مستغانم وارزو موقعلرینی ضبط ایده بیلمش ایسه‌ده، عبدالقا-درك جزایرك هر طرفنده‌کی عرب وبربر قبائلنه حکم ونفوذی کیتدکجه تعمم وتوسع ایده‌رك، ایرتسی سنه تلمسانی دخی ضبط ایتمش؛ و ۱۲۵۰ ده پدرینك وقوع وفاتیله ماتم‌زده اولدیغی حالده، جنرال دمیشلی بر معاهده عقدینه مجبور ایتمشیدی، که بو معاهده (شلیف) مجراسی خط حدود تعیین ایدوب، (معسکر) مرکزی اولمق اوزره، مراکش حدودینه قدر عبد القادره واسع بر اولکه براقیوردی. عبد القادر بو وجهله بر کوچك دولته نائل اولنجه، ابتدا بعض مخالفلرینی رام ایتدکدن صکره، عسکرینی تنظیم ایدوب، ۱۲۵۱ ده وهران قوماندانلغنده (دمیشل) ك خلفی اولان جنرال (ترزل) ك او-زرینه یکرمی بیك سواری عسکریله هجوم ایده‌رك، کلیاً منهزم واسلحه ومهمات وارزاقنی ضبط ایله فراره مجبور ایتمش؛ وبو مظفریت اوزرینه، جزایر عربلر-ینك عروق غیرت وهیجانی اویانوب، فرانسز عسکری بیوك بر خوف ودهشته دوچار اولمش ایدی. بونك اوزرینه فرانسه حکومتی طرفندن مارشال (قلوزل) ایله دوق دورلیان اعزام اولنه‌رق، بونلر عرب قبائلی ورؤساسی آره‌سنه نفاق وتفرقه دوشورمك قوتیله، خالی بولدقلری معسکری وبعده تلمسانی ضبط ایده بیلمش؛ وجزایره عودتله امیرك کلیاً مغلوبیتنی اعلان ایتمشلر؛ وحقیقةً جنرال (بوژو) بعض محا-ربه‌لر قزانمش ایسه‌ده، بودخی ۱۲۵۳ ده عبدالقادر حقنده جنرال (دمیشل) ك معاهده‌سندن دها منفعتلی بر معاهده عقدینه مجبور اولمش؛ وامیر بو مصالحه‌دن بالاستفاده، قبائل آره‌سنده‌کی روابطی تأکید ایله، اسلحه ومهمات وعسکرینی تنظیم وترتیبه، وفرانسزلرك حکمی آلتنده بولنان عربلرله دخی خفیاً عقد منا-سبات ومخابرات ایتمکه باشلامش ایدی. ۱۲۵٦ ده یکیدن حرب وجدال میدانی آچیلوب، مارشال (واله) ایله دوق دورلیان بر قاچ غالبیته نائل اولمشلرسه‌ده، قیام جزایرك هر طرفنه انتشار ایتمکه باشلادیغندن، فرانسه حکومتی دها شدتلی تدابیر اتخاذینه مجبور اولوب، جنرال (بوژو) یی جزایر والی وقوماندانلغنه تعیینله برابر، کلیتلی عسکر سوق ایتمشیدی. جنرال بوژو یوللری قطع ایتمکله، امیره تابع اولان یرلری ارزاقسز براقه‌رق، بر قاچ موقعك ضبطنه مقتدر اولوب، قبائلك برطاقمی عرض اطاعت ایتمکله، عبدالقادر رجعت قهقری ایله حرب ایتمکه باشلایه‌رق، ۱۲٦۰ ده مراکش حدودی داخلنه کیرمکه مجبور اولمش؛ وذاتاً اقرباسندن بولنان مرا-کش حاکمی مولی عبدالرحمنك واورا مسلمانلرینك معاونت نقدیه وبدنیه‌سیله یکیدن حدودی تجاوزله، بر چوق وقت فرانسزلری مشغول وتلفات کلیه‌یه دوچار ایتدکدن صکره، مولی عبد الرحمن امیرك کندی تبعه‌سی بیننده قزاندیغی شان وشهرتندن اندیشناك اولوب، فرانسزلرله بالاتفاق، سلاحلرینی عبدالقادره قارشی چویرمش ایسه‌ده، ذاتاً مراکش حاکمنك عسکری امیره قارشی استعمال سلاح ایتمدکلرندن، عبدالقادر بر قاچ مظفریته نائل اولوب، فاسی ضبط ایتمسنه بر رمق قالمش ایکن، فرانسزلرك جزایرده‌کی اهل قیامه قارشی ترقیلرینی خبر آلنجه، او طرفه ارجاع عنان ایده‌رك، جنرال بوژو ایله بر صوك دفعه محاربه‌یه کیریشمش ایسه‌ده، فرانسز عسکرینك پك کلیتلی اولمسندن، واکثر طرفدارانك بین المسلمین اولان تفرقه اوزرینه کندیسندن رو-کردان اولمسندن طولایی چوق طیانه‌میه‌رق، الك ثباتلی طرفدارلریله جنوبه یعنی صحرای کبیره طوغری چکلمش؛ وبو طرفدارلرینك دخی تلف اولمسی او-زرینه، ۱۲٦٤ تاریخنده اسکندریه ویا عکاده اقامت ایتمك شرطیله جنرال (لاموریسیر) ه تسلیم اولنمشدر. جزایر والیسی دوق دومال طرفندن فرانسه‌یه کوندرلمش؛ وبر مدت تولونده (لامالغ) قلعه‌سنده وبعده (پو) ونهایت (آمبوآز) قلعه‌سنده اقامت ایتدیرلمش؛ واوچنجی ناپولیون ایمپراطورلغنی اعلان ایتدیکنده، ۱۲٦۹ ده ممالك عثمانیه‌ده اقامتنه مساعده ایتمکله، درسعادته کله‌رك، سلطان عبدالمجید

Digitized by Google

خانك التفاتنه نائل اولمش، وبروسه‌ده احسان اولنان بر قوناقده اختیار اقامت ایتمشیدی. شهر مذکورده حرکت ارض وقوعی اوزرینه ، ١٢٧٢ ده دمشق شامه انتقال، وبش سنه صکره برادرلریله عائله‌سی دخی کندیسنه التحاق ایدوب، عائله‌سی نامنه فرانسه حکومتی طرفندن شهری ٥٥٠ فرانسز لیراسی معاش تخصیص اولنمشدی. ١٢٧٧ ده وقوع بولان شام وقعه‌سنده کوریلن حسن حرکتی اوزرینه، برنجی مجیدی و فرانسه طرفندن برنجی (لژیون دونور) نشانلرینی آلمشیدی. ١٢٧٩ ده حجه کیدوب، ایکی سنه حجازده قالمش؛ وعودتنده درسعادته کله‌رك، سلطان عبدالعزیز خان جانبندن برنجی عثمانی نشانیله تلطیف اولنمشدی. پارس سرکیسنده فرانسه‌یه سیاحت ایدوب، ناپولیون طرفندن معاشنه ایکیوز لیرا ضم اولنمش؛ وشامه عودت ایدوب، ١٣٠٠ سنه‌سی رجبنك ١٩ نجی کونی ٧٧ یاشنده (دمر) قریه‌سنده‌کی کوشکنده وفات ایتمش؛ ونعشی صالحیه‌ده محی‌الدین عربی تربه‌سی داخلنده دفن اولنمشدر. سیف وقلم اصحابندن ونادرات طبیعتدن اولوب، منظوم ومنثور برخیلی آثاری دخی واردر. فرانسه‌ده بولندیغی صره‌ده اورا جمعیت علمیه‌سی فخری اعضالغنه انتخاب اولنمغله ، بو شرفه مقابل بر طاقم معلومات تاریخیه وسائره‌یی حاوی یازمش اولدیغی بر کتابی موسیو (دوغا) طرفندن فرانسزجه‌یه ترجمه ونشر اولنمشدر .

عبدالقادر چلبی { (حمیدی —) دور سلطان سلیمان خانیده

مسند مشیخت اسلامیه‌یه کچن علمادن اولوب، حمیدی محمد افندینك اوغلیدر. تحصیل علوم ایتدکدن صکره بروسه‌ده سلطان مدرسه‌سی مدرسی بولنان مولانا رکن الدین افندینك معیدی وبعده مقربان پادشاهیدن مصطفی آغانك معلمی اولمشیدی. مومی‌الیهك مظاهرتیله درسعادتده وبروسه‌ده بعض مدرسلکلره تعیین اولندقدن صکره، ٧٢٧ ده بروسه و٩٢٩ ده استانبول قاضیلکنه نائل اولمش؛ وسنهٔ مذکوره‌ده آناطولی قاضیعسکری اولوب، ١٤ سنه بومقامده قالمش؛ ودائره‌سی مجمع علما وفضلا اولمش ایدی. ٩٤٤ ده عزل وتقاعد اولوب، ایفای فریضهٔ حج ایچون جانب حجازه عزیمت وعودتله، ٩٤٨ ده مقام فتوی عهده‌سنه احاله اولنمش ایسه‌ده، یالکز اوچ آی بومقامده قالوب، مبتلا اولدیغی علت اوزرینه، سنهٔ مذکوره‌ده انفصال ایده‌رك ، متقاعداً بروسه‌ده اقامت ایتمکده ایکن، ٩٥٥ ده یتمش یاشلرنده وفات ایتمشدر. شهر مذکورده بنا ایتدیرمش اولدیغی مسجد ومدرسه‌نك خطیره‌سنده وموسی بابانك تربه‌سی جوارنده مدفوندر. احکام شرعیه‌نك تمام اجراسنه ساعی عالم وادیب بر ذات ایدی . برخیلی قصائدی وسائر اشعاری‌ده واردر . شو بیت او جمله‌دندر :

ایلر حسد کدالرك امن وفراغنه
اهل حضور صانمه جهان پادشاهنی

عبدالقادر شیخی افندی { دور سلطان مراد خان

ثالثده مسند مشیخت اسلامیه‌یه نائل اولان علمادن اولوب، سلطان بایزید خان ثانی وسلیم خان زمانلرنده قاضیعسکر بولنمش اولان مؤید زاده عبدالرحمن افندینك برادری شیخ کریم حاجی افندینك اوغلیدر. اکمال تحصیل و ابو السعود افندینك درسنه دخی مواظبت ایله علی‌الاصول دور مدارس ایتدکدن صکره، ٩٧٤ تاریخنده شام وبعده مصر، ٩٧٦ ده بروسه، ٩٧٧ ده استانبول قاضیسی، ٩٧٨ آناطولی و٩٧٩ ده روم‌ایلی قاضیعسکری اولمشیدی. ٩٨١ ده اختیار تقاعد ایدوب، ٩٩٥ ده مسند فتوایه ارتقا ایله، ایکی سنه‌یه قریب مدت امور فتوایی اداره ایتدکدن صکره، ٩٩٧ ده واقع بکلربکی وقعه‌سنده عزل اولنه‌رق ، مطالعه وعبادتله مشغول ایکن ، ١٠٠٢ تاریخنده وفات ایدوب، ابا ایوب انصاری (رضه) جوارنده یحیی افندی زاویه‌سنده پدری یاننده دفن اولنمشدر . عالم وفاضل ومحق برذات ایدی .

عبدالقادر طبری { اون برنجی قرن هجری مشاهیر علماسندن وسا.

دات حسینیه‌دن اولوب، ٩٧٦ تاریخنده مکهٔ مکرمه‌ده دنیایه کلمش؛ ومصری علماسندن تحصیل علوم ایدوب، حدیث، تفسیر، فقه، ادبیات، حکمت، هیئت، منطق، طب وسائر فنونده یدطولی قزانمش؛ وبرچوق تألیفاتله خیلی اشعار براقمشدر. ١٠٣٣ تاریخنده وفات ایتمشدر. باشلیجه مؤلفاتی بروجه آتیدر: «درة الاصداف السنیه فی ذروة الاوصاف الحسنیه»،

Digitized by Google

«عيون المسائل من اعيان الرسائل»، «الآيات المقصورة على الابيات المقصورة»، «حسن السريرة فى حسن السيرة»، «الكلم الطيب على كلام ابى الطيب»، «افحام المجارى فى افهام النجارى»، «رسالة سل السيف على حل كيف»، «عرائس الابكار و غرائس الافكار»، «كشف الخافى من كتاب الكافى» وسائره. شو بر ايكى بيت شريف حسن بن ابى نمينك مدحنه دائر سويلمش اولديغى بر قصيده‌سندندر:

بدت تجر ذيول التيه و الخيلا
فى روضة العجب حتى قلت حى على
خود تجرد بيضا من لو احظها
فتترك الاسد فى ساحاتها قتلى

عبدالقادر طورى { اون برنجى قرن هجرى مصر مشاهير علماسندن وفقهاء حنفيه‌دن اولوب، مذهب حنفى اوزره مفتى وجامع ازهرده مدرس ايدى. علوم ادبيه‌ده دخى مهارتى وطبيعت شعريه‌سى وارايدى. فقهه دائر «الكنز» عنوانلى كتابى شرح ايدوب، «تكملة البحر الرائق» عنوانيله بر كتاب دخى يازمش؛ و «الفواكه الطوريه» عنوانيله نظم ونثرى جامع كوزل بر اثر ادبى براقشدر. ١٠٢٦ تاريخلرينه‌دك برحيات ايدى.

عبدالقادر عيدروس { (ابو بكر محى الدين — اليمنى الحضرموتى الهندى) اون برنجى قرن هجرى مشاهير علماسندن اولوب، ٩٧٨ تاريخنده هندستانك احمد آباد شهرنده طوغمش؛ وعلوم وفنون مختلفه‌يى تحصيل ايله طريق تصوفه سلوك ايده‌رك، يمن ومصره سياحت ايتدكدن صكره، هندستانه عودتله، ١٠٣٨ ده احمد آبادده وفات ايتمشدر. تربه‌سى زيارتكاهدر. بر چوق تأليفاتى اولوب، باشليجه‌لرى شونلردر: «النور السافر من اخبار القرن العاشر»، «الفتوحات القدوسية فى الخرقة العيدروسية»، «الحدائق الخضرة فى سيرة النبى (صلعم) واصحابه العشرة»، «اتحاف الحضرة العزيزة بعيون السيرة الوجيزة»، «كتاب المنتخب المصطفى فى اخبار مولد المصطفى»، «كتاب المنهاج الى معرفة المعراج»، «كتاب الانموذج اللطيف فى اهل بدر الشريف»، «كتاب اسباب النجاة والنجاح فى اذكار المساء والصباح»، «كتاب عقد اللآل بفضائل الآل»، «كتاب اتحاف اخوان الصفاء بشرح تحفة الظرفاء باسماء الخلفاء» وسائره.

عبدالقادر فاسى { (ابو السعود — بن ابى الحسن على) مغرب مشاهير علما واتقياسندن اولوب، فقه وحديث وتفسير وتصوف وسائر علومده عصرينك فريدى ايدى. بك چوق طلبه ومريدين يتيشديرمش؛ و ١٠٩١ ده وفات ايتمشدر. مالكى المذهب ايدى.

عبدالقادر فيومى { مصر مشاهير علما وفقهاء شافعيه‌سندن اولوب، فقه، حديث، تصوف، ادبيات، علوم رياضيه، هيئت وسائره‌ده يد طولاسى وعلوم مذكوره‌يه متعلق تأليفات عديده‌سيله برخيلى اشعارى واردر. ١٠٢٢ تاريخنده وفات ايدوب، قايتباى مقامى جوارنده تهيئه ايتمش اولديغى مزاره دفن اولنمشدر. نووينك «منهاج» ينه بيوك بر شرح يازوب، «الروض المهذب فى تحرير مالخصته من فروع المذهب» عنوانيله اختصار دخى ايتمشدر. حسابده «اللمع»، جبر ومقابله‌ده «المقنع»، فرائضده «الرحبيه» عنوانلى كتابلرى وسائر برچوق كتبى دخى شرح ايتمشدر. شو بر ايكى بيت جمله‌ء اشعارندندر:

واحر قلبى على حبر قضى و مضى
لو كان يفدى فدته العين بالبصر
فالعين تدمع و القلب الحزين غدا
بجمرة او قدت باللهب و الشرر

عبدالقادر كوينده { (خواجه —) مشاهير ادبا وخطاطيندن اولوب، اوائل عمرنده سلطان احمد جلاير خدمتنده بولنمش؛ وبعده ميرزا اميرانشاه بن تيمورك ندماسى سلكنه داخل اولمشيدى. تيمورلنك اميرانشاهك ندماسنى قتل ايتديكنده، فرار واختفا ايدوب، بر مدت صكره مظهر عفو اولمش؛ و تيمورك وفاتندن صكره شاهرخ سلطانه انتساب ايتمش ايدى.

عبدالقادر كيلانى { (غوث اعظم محى الدين ابو محمد — بن ابى صالح بن جنكى دوست) اعاظم اولياء اللهدن وپيران طريقتدن اولوب، طريقت عليهٔ قادريه بو ذاته منسوبدر. نسب شريفلرى حضرت امام حسن بن على بن ابى طالب (رضهما) افندمزه واصل اولور.

٤٩١ تاریخنده ایرانك كیلان خطه‌سنده دنیایه كلوب، مبادئ علومی بمدا التحصیل، شاب ایكن، بغداده ورودله، قاضی ابو سعد مخرمیدن علم فقهی اخذ، وابو بكر بن المظفرایله سائر مشاهیر محدثیندن استماع احادیث نبویه ایتدكدن صكره، وعظ وتدریسه مبا. شرتله، صیت وشهرتی عالم كیر اولوب، زماننك امامی اولمشیدی. مذهب حنبلی‌یه تابع اولوب، حنابله‌نك شیخی ایدی. علوم ادبیه‌یی دخی ابو زكریا التبریزیدن اخذ ایتمشدی. مدت تحصیل و تدریسده كندی كدیمیله تعیش ایدردی. كندیلرندن ابو سعد سمانی كبی مشاهیر علما اخذ واستماع وروایت ایتمشلردر. برخیلی وقت بغدادده وعظله مشغول اولوب، مجلس وعظی مرجع خاص و عام اولدقدن صكره، خلوته چكیلوب، ریاضته باشامغه باشلامش؛ وبعده سیاحته چیقوب، مجاهدهٔ نفسه وصحرالرده اقامتله زهد وعبا. دته قویلمش؛ وشیخ احمد دباسله صحبت ایدوب، كندیسندن اخذ طریق بیورمش ایدی. ٥٢١ ده یكیدن عقد مجلس وعظ ایدوب، لسان عرفان بیانندن نبعه حكم الهیه صادر اولمغله، بلاد بعیده‌دن زیارتنه كلنمكه باشلانمشیدی. ٥٢٨ ده ابو سعد مد. رسه‌سنده تدریس و افتایه شروع ایدوب، فروع واصول فقهده وتصوفده برقاچ كتاب تألیف ایتمشدر. تقوی وتصوفه متعلق سخنان عارفانه‌سی چوق اولوب «ملفوظات كیلانی» و «ملفوظات قادریه» عنوانیله السنهٔ اسلامیه‌ده جمع وتدوین اولنمشدر. «فتوح الغیب»، «غنیة الطالبین» و «بهجة الاسرار» عنوانلی كتابلرك دخی انفاس مباركه‌لرندن اولدقلری مرویدر. «دیوان غوث الاعظم» عنوانیله دخی تصوف وحقیقت ومعرفته متعلق بر مجموعهٔ اشعارلری متدا. ولدر. كافهٔ آثارلری عربی لساننده اولوب، عند. العرب (جیلی وجیلانی) لقبیله معروف اولدقلرندن، بغداد قربنده (جیل) اسمنده بر قریه‌ده تولد ایتمش اولدقلرینه ذاهب اولانلر دخی واردر. ترجمهٔ حال عارفانه‌سنی وكرامات و مقاماتنی حاكی اولمق اوزره، السنهٔ مختلفه‌ده مستقل كتابلر تألیف اولنمشدر. ٥٦١ تاریخنده بغدادده ارتحال ایدوب، تربه‌سی الیوم زیارتكاه انام وزیاده‌سیله معمور ومزیندر. طریقت علیه‌لری ممالك اسلامیه‌نك هرطرفنده وعلی الخصوص هندستانده وممالك عثمانیه‌ده پك منتشردر.

عبدالقاهر تبریزی {(جمال الدین — بن محمد الحرانی الدمشقی) فقهاء شافعیه‌دن و ادبادن اولوب، ٦٤٨ تاریخنده حرانده طوغمش، ودمشق شامده نشئت ایدوب، بعض قضالرده بولنمش؛ و ٧٤٠ ده وفات ایتمشدر. شو ایكی بیت اشعارندندر:

جائت تهز اختیالا
قد القضیب المنعم
تجر اثر خطاها
اذیال مرط مسهم

عبدالقاهر تمیمی {(ابو منصور — بن طاهر) مشاهیر علمادن وفقهاء شافعیه‌دن اولوب، بغدادده طوغمش؛ وچو. جقلغنده پدریله خراسانه كیدوب، نیشابورده ابو اسحق اسفراینیدن وسائر علمادن اخذ وتحصیل ایله، ادبیات وسائر علوم مختلفه‌ده كسب مهارت ایدرك، ٢٧ فنده درس ویردیكی مرویدر. علوم ریاضیه‌ده یدطولی صاحبی اولوب، بوبابده «التكملة» عنوانیله بیوك ومشهور بر كتابی وبر تفسیر شریفله «تأویل متشابه الاخبار»، «فضایح المعتزله»، «الكلام فی الوعید الفاخر فی الاوائل و الاواخر»، «ابطال القول بالتولد»، «فضائح الكرامیه»، «معیار النظر»، «تفضیل الفقیر الصابر علی الغنی الشاكر»، «الایمان واصوله»، «الملل والنحل»، «التحصیل فی اصول الفقه»، «الفرق بین الفرق»، «بلوغ المدی فی اصول الهدی»، «نفی خلق القرآن»، «الصفات» وسائر تألیفاتی وبر خیلی اشعاری واردر. ثروت وسامان صاحبی ایدی. استادینك وفاتندن صكره مسجد عقیلده تدریس علوم ایدوب، ٤٢٠ تاریخنده (اسفراین) قصبه‌سنده وفات ایتمش؛ واستادی مشارالیه ابو اسحق اسفراینی قربنده دفن اولنمشدر. شو ایكی بیت جملهٔ اشعارندندر:

شبابی و شیبی دلیلا رحیلی
فسمعاً لذاك وذا من دلیل
وقدمات من كان لی من عدیل
وحسبی دلیلا رحیل العدیل

عبدالقاهر جرجانی {(ابو بكر — بن عبدالرحمن) مشا. هیر نحویوندن اولوب، ادبیات عربیه ائمه‌سندندر. عالم نحوی ابو الحسین محمد بن علی الفارسیدن اخذ

Digitized by Google

ایتمشدر. « ایضاح » ، بری « المغنی » عنوانیله ۳۰ ودیکری « المقتصد » عنوانیله ۳ جلددن عبارت اولمق اوزره ایکی شرح یازمش؛ و « اعجاز القرآن »، « کتاب عروض » ، « العوامل المائة » ، « المفتاح » ، « شرح الفاتحه » ، صرفه دائر « العمدة » ، « الجمل »، معانیده « التلخیص » عنوانلی کتابلر جملهٔ تألیفاتندن بولنمشدر. شافعی المذهب ایدی. ٤٧١ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

لا تأمن لنفثة من شاعر
مادام حیاً سالماً نا طقا
فان یمدحکم کاذباً
یحسن ان یهجو کم صادقا

عبدالکریم { خلفاء عباسیه‌دن طایع باللّهك اسمیدر. [« طایع بالله » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

عبدالکریم { ایران مشاهیر خطاطین وشعراسندن اولوب، خطاط شهیر عبدالرحمن خوارزمینك اوغلی وعبدالرحیم انیسینك برادریدر. بو دخی آق قیونلی ملوکندن سلطان یعقوبه منسوب بولنمشدر. اوننجی قرن هجری اواسطنده وفات ایتمشدر. شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

ترا در دیده جا کردم که از مردم نهان باشی
ندانستم که آنجاهم میان مردمان باشی

عبدالکریم { مشاهیر علماء عثمانیه‌دن اولوب، فاتح زماننده صدراعظم بولنمش اولان محمود پاشا ایله برلکده سلطان مراد خان ثانی اسراسندن محمد اغانك کوله‌لرندن بولنمش؛ ومومی الیه طرفندن تحصیله سوق اولنه‌رق، علی طوسی و سنان عجمی کبی مهرهٔ علمادن استفاده ایله اکثر علوم عقلیه ونقلیه‌یی اوکرنمش؛ وسلطان محمد خان حضرتلری زماننده قاضیعسکر اولمش؛ وسلطان بایزید خان زماننده وفات ایتمشدر. مشارالیه محمود پاشانك صاحب ترجمه‌یه فوق العاده محبت وحرمتی وار ایدی. « تلویح » کتابنه بعض حاشیه‌لر یازمشدر.

عبدالکریم بخاری { (میر —) بخارا علماسندن اولوب ، بوطرفه سفر ایده‌رك، ۱۲٤٦ تاریخنده درسعادتده وفات ایتمش؛ وترکستان وافغانستان احوالنه دائر بر تاریخ یازمشدر، که موسیو (شفر) طرفندن فرانسزجه‌یه ترجمه اولنه‌رق، ۱۸۷٦ تاریخ میلادیسنده پارسده نشر اولنمشدر.

عبدالکریم پاشا { سلطان مصطفی خان ثالث عصرنده ۱۱۷۳ ده درت آی قپودان پاشالق ایتمش امرای بحریه‌دن اولوب، دونتما ایله آق دکیزه چیقمغله، استانکوی اوکنده لنکرانداز اولدیغی حالده، کمینك طاقمی جمعه نمازینه کیتدکلرنده، درون سفینه‌ده پرانغه‌ده بولنان اسرا کندیسنی قتل، وکمی‌یی اخذله، مالطه‌یه فرار ایتمشلردر.

عبدالکریم الخلیفتی { (بن عبدالله العباسی) اون ایکنجی قرن هجری علما وادباسندن اولوب ، ۱۰۷۰ تاریخنده مدینهٔ منوره‌ده طوغمش؛ وعصری مشاهیر علماسندن وحتی عبدالغنیٔ نابلسیدن اخذ واستفاده ایله ، علوم متنوعه‌ده وشعر وانشاده ید طولی قزاندقدن صکره ، مدینهٔ نبویه‌ده حنفیه مفتیسی اولمشیدی . حریرك حرمتی حقنده بر رساله‌سیله فتاویسی ومنثور ومنظوم بر خیلی آثاری واردر. ۱۱۳۳ ده وفات ایتمشدر.

عبدالکریم بن حمزه { (سید —) اون ایکنجی قرن هجری ادباسندن ودمشق شام ساداتندن اولوب، شهر مذکورده نقیب الاشراف ایدی. ۱۰۵۱ تاریخنده طوغوب، تاریخ وفاتی معلوم اوله‌مدی. لسان عربیده برچوق اشعار رائقه‌سی اولوب، شو بر ایکی بیت اوجمله‌دندر:

ومهفهف غض الادیم یرق ماء
الحسن فی جسمانه الا لماسی
کدنا للطف صفاء خدیه نری
ماء خلفهما من الا نفاس

عبدالکریم دهلوی { هندستان ادباسندن اولوب، نادر شاهك هند سفرنده خدمتنه کیره‌رك ، ۱۱٦۸ تاریخنده « بیان واقع » عنوانیله مشارالیهك تاریخنی یازمشدر.

عبدالکریم منشی { هندستان مورخلرندن اولوب، اون اوچنجی قرن هجری اواسطنده برحیات بولنمش؛ ولسان فارسیده « تاریخ احمد » عنوانیله احمد شاه درانی ایله خلفلرینك تاریخنی و « محاربهٔ کابل وقندهار » و « تاریخ

Digitized by Google

پنجاب تحفة للاحباب » عنوانلریله دیگر ایکی تاریخ یازمشدر.

عبدالکریم نادر پاشا { (چرپانلی —) متأخرین مشیران

دولت علیه‌دن اولوب، روم ایلنده‌کی چرپان قصبه‌سندندر. مکتب فنون حربیه‌دن چیقدقدن صکره بر مدت دخی ویانه‌ده تحصیل، و فرانسز و آلمان لسانلرینی تعلم ایده‌رك، خدمت عسکریه‌ده تدریجاً قطع مراتبله، دور سلطان عبدالعزیز خانیده مشیریت رتبه‌سنی احراز ایتمش؛ وبرچوق محاربه‌لرده بولنه‌رق، متانت واستقامتیله شهرت بولمشیدی. صوك روسیه محاربه‌سنده روم ایلی جهتنده عموم قوماندانی بولنوب، روس عسکرینك طونه‌یی تجاوزینه قارشی برتدبیر صائب دوشونه‌مدیکندن، عزل اولنه‌رق، بعده ردوسده اقامته مأمور بیورلمش؛ و ۱۳۰۰ تاریخلرنده، خیلی مسن اولدیغی حالده، اوراده وفات ایتمشدر. برچوق وقت اردوی همایونلر مشیریتلرنده بولنوب، دور سلطان عبدالعزیز خانیده ۱۲۸۸ده ایکی آی اون یدی کون، ۱۲۹۳ده یدی کون و سلطان عبدالحمید خان ثانی افندمزك زمان سلطنتلرنده ینه ۱۲۹۳ده ایکی آی ایله اون سکز کون که جمعاً بش آی ایله اون ایکی کون سرعسکر ودور سلطان عبدالعزیز خانیده ۱۲۹۳ده اون آلتی کون بحریه ناظری بولنمش؛ و عمر پاشانك وفاتندن صکره مکرراً سرداراکرم عنوانی احراز ایتمشدر. پك آغر وسکوتی برذات ایدی.

عبداللطیف { (میرزا — بن اولوغ بك بن شاهرخ بن تیمورلنك) مشهور

اولغ بکك اوغلی اولوب، خیرسز وبدکردار بر آدم اولمغله، پدرینی و برادری میرزا عبدالعزیزی قتل ایده‌رك، ماوراء النهری ضبط ایتمش ایسه‌ده، یالکز آلتی آی حکومت سوردکدن صکره، ۸۵٤ تاریخنده مقتولاً وفات ایتمشدر.

عبداللطیف { (بن یوسف البغدادی) مشاهیر اطبا ومورخیندن اولوب،

مشهور موسیو (دوساسی) طرفندن فرانسزجه‌یه ترجمه ایدلمش اولان مصر تاریخنك صاحبیدر. [«ابن اللباد» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

عبداللطیف { اون برنجی قرن هجری ادبا. سندن اولوب، جناب مولا.

نای رومك «مثنوی» سنه «لطائف معنوی» عنوانیله برشرح و «لطائف اللغه» عنوانیله برکتاب یازمشدر.

عبداللطیف { اون برنجی قرن هجری ادبا. سندن اولوب، قزوینلیدر.

«لب التواریخ» عنوانیله بر ایران تاریخی یازمشدر.

عبداللطیف اطاسی { اون ایکنجی قرن هجری عرب ادبا.

سندن اولوب، حمصلیدر. برخیلی قصائد وسائر اشعاری واردر. ۱۱٤٦ تاریخندن صکره‌جه وفات ایتمشدر. شو بوایکی بیت جمله اشعارندندر:

وثنا جیت قلبی فوق طور اشتیاقه
سلوا فلم یبرح یدلها کفا
بلیل بهیم قد امدت سدوله
ستور من الظلماء حالکة سدفا الخ

عبداللطیف خان { ماوراءالنهرده حکومت سورن اوزبکان ملوکنك

آلتنجیسی اولوب، کرجم خانك اوغلی ودولت مذکوره‌نك مؤسسی اولان شاهی بك بن ابی الخیرك تورونیدر. ۹٤۷ تاریخنده برادری عبدالله خانه خلف اولوب، ۱۳ سنه حکومت سورمش؛ و خراسانده ملوك صفویه ایله برچوق محاربه‌لر ایتمشدر.

عبداللطیف مقدسی { (بن عبدالرحمن الانصاری) مشا.

هیر مشایخدن اولوب، ۷۸٦ تاریخنده قدس شریفده طوغمش؛ وتحصیل علوم ایتدکدن صکره، شیخ عبد. العزیزه انتسابله، طریق تصوفه داخل اولمش؛ وشیخ زین‌الدین خافی حجه عزیمت وعودتنده صاحب ترجمه‌یه مسافر اولمغله، برابرنده خراسانه عزیمت ایدوب، بر مدت جام قصبه‌سنده خلوت وارشادله مشغول اولمش؛ و بعده دمشقه عودتله، وبر مدت اقامتدن صکره، قونیه‌یه واورادن بروسه‌یه کلمش؛ و۸۵٦ تاریخنده شهر مذکورده وفات ایتمشدر. «التحفة فی بیان المقا. مات والمراتب» عنوانیله برتألیفی واردر.

عبدالله { (بن عبد المطلب بن هاشم بن عبد مناف بن قصی بن کلاب بن مره

بن کعب) سید الثقلین (صلعم) افندمزك پدر عالیلری اولوب، پدرینك اونجی اوغلی اولدیغی مرویدر.

Digitized by Google

ابوطالب وزبیرایله برآنادن متولد ایدیلر. عبدالمطلب زمزم قیوسنی حفرایده جکی وقت، قریشدن کوردیکی ممانعت اوزرینه، کندیسنی مدافعه ایده جك اون اوغلی اولورسه، برینی کعبة اللهك ایچنده بولنان اصنامه ذبح ایتمکی نذر ایتمش اولدیغندن، اولادینك اوننجیسی اولان عبدالله طوغدیغنده، ذبحنی برینه کتیرمك ایچون، عادت جاهلیت اوزره، کاهنك اشارتیله بر طاقم اقداحك اصواتندن عبداللهك ذبحی لازم کلدیکنی استخراج ایتمش؛ و بونك اجراسنی بر مدت تأخیردن صکره، خیبرده بولنان برکاهنه یه مراجعتله، برینه بر مقدار دوه ذبحنی بوکاهنه ارائه ایتدیکندن، برینه یوز دوه ذبحنه کعبه ده کی کاهنلر راضی اولمش؛ وبو وجهله عبدالله ذبحدن قورتلمش ایدی. اون سکز یاشنه کلنجه، پدری عبدالمطلب کندیسنی استصحاب ایله بنی زهره نك سیدی اولان وهب بن عبد مناف بن زهره نك یانه کیده رك، بونك قیزی (آمنه) یی عبدالله ایچون وبرادری وهیبك قیزی (هاله) یی کندی ایچون ایستمش؛ وایکیسنك نکاحی بردن اجرا اولنوب، عبدالله ایله آمنه دن فخرکائنات (صلعم) افندمز وعبدالمطلب ایله هاله دن حضرت حمزه (رضه) تولد ایتمشدر. آمنه سید الانبیا (صلعم) افندمزه حامل ایکن، حضرت عبدالله پدری طرفندن طایبلری بولنان بنی عدی بن زیارت ایچون مدینه یه کوندریله رك، و بر روایتده ده تجارت ایچون شامه کیدوب، عودتنده مدینه یه واصل اولنجه، خسته لنه رك، اوراده وفات ایتمشدر. خسته لنی پدری طرفندن خبر آلنجه، برادری زبیر کوندریله رك، وفاتنده حاضر بولنمش، ونعشنی (نابغه) نك خانه سنده دفن ایتمشدر. وفاتی، اقوای روایاته کوره، ولادت حضرت نبویدن ایکی آی اول وقوع بولمشدر. وفاتنده یکرمی بش و بر روایتده یکرمی سکز یاشنده ایدی. آمنه حامل اولمازدن اول عبداللهك وجهنده بر نور کوریلوب، حملدن صکره بو نورك آمنه یه کچدیکی مرویدر.

عبدالله { صحابه دن برچوق ذواتك اسمی اولوب، اك مشهورلری بروجه آتی ذکر اولنور: (عبدالله بن الارقم بن عبد یغوث بن وهب القرشی الزهری) که ام سید الثقلین حضرت آمنه بنت وهب پدرینك عمه سیدر. فتح مکه کونی اسلامه کلوب، خیبر غزاسنده حاضر بولنمش؛ وحضرت فخرکائنات (صلعم) افندمزه و بعده حضرت ابا بکر وعمر (رضهما) یه کاتبلك ایتمشدر. صادق و موثوق برذات اولمغله، یازدیغی نامه لر چوق دفعه جانب رسالتپناهیدن اوقوندیرلمقسزین، تمهیر بیوریلوردی. حضرت عمر وعثمان (رضهما) زمانلرنده بیت الماله مأمور اولوب، جانب ذی النورینندن کندیسنه احسان اولنان کلیتلی بر مبلغی قبول ایتمه مشیدی. اواخر عمرنده کوزلرینه عمی طاری اولمشیدی. — (عبدالله بن اسحاق الاعرج) که حاجب بن ابانك جدی اولوب، غزواتك برنده آیاغی مجروح اولمشیدی. — (عبدالله بن ابی امیه بن المغیرة المخزومی) که امهات مؤمنیندن ام سلمه (رضها) نك برادری وعمات رسالتپناهیدن عاتکه بنت عبد المطلبك اوغلی اولوب، ابتدا فخرکائنات (صلعم) افندمزك علیهنده شدید البغض اولمغله، آیت کریمه ده اشارت بیوریلان «لن نؤمن لك حتی تفجر لنا من الارض ینبوعاً او تکون لك جنة من نخیل» کلامنك قائلی اولمشیدی. بعده فتح مکه دن آز مقدم ابو سفیان بن الحارث بن عبدالمطلب ایله برابر مدینهٔ منوره یه هجرت ایدوب، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ ومکه وحنین غزالرنده بولنوب، طائف غزاسنده شهید اولمشدر. — (ابو یحیی عبدالله بن انیس الجهنی الانصاری) که بنی سلمه اصنامنی قیرانلرك بری اولوب، اوغللری عطیه، عمرو، ضمره، عبدالله وجابر و سائرلری کندیسندن روایت ایتمشلردر. — (ابو معاویه عبدالله بن ابی اوفی الاسلمی) که حدیبیه وخیبر غزالریله اوندن صکره کی غزواتك جمله سنده ورضوان بیعتنده حاضر بولنوب، بعده کوفه ده ساکن اولمش، و اوراده کی صحابه نك اك صکره وفات ایدنی اولوب، ۸۶ تاریخنده ارتحال ایتمشدر. — (ذو البجادین عبدالله بن عبد نهم) که دین اسلامی قبول ایتدیکندن طولایی، عمی طرفندن هرشیسی آلنوب چیلاق براقلمغله، والده سنك ویردیکی برکلیمی ایکی یه بیرتوب، یاریسنی اوموزینه آله رق ویاریسنی بلنه صاره رق، نزد حضرت نبوی یه کلمش؛ واسمی سؤال بیورلدقده، عبدالعزی دیمکله، اسمی عبدالله یه تحویل و (ذوالبجادین) لقبیله تلقیب بیورلمشیدی. بلند آواز ایله قرآن کریمی تلاوت وتسبیح وتکبیر ایدردی. تبوك غزاسنده شهید او-

Digitized by Google

لوب ، جنازه نمازی فخر كائنات (صلعم) افندمزك جانبندن قیلنمش، وحقنده اعاظم صحابه‌دن بعض ذوا. تك غبطه‌سنی موجب بر دعا ایراد بیورلمش ایدی . — (عبدالله بن بدیل الخزاعی) كه پدریله برابر فتح مكه‌دن اول اسلامه كلوب ، مكه ، حنین ، طائف و تبوك غزالرنده حاضر بولنمش ؛ و بعده جناب مرتضانك اعیان اصحابندن اولدیغی حالده ، صفین محاربه‌سنده برادری عبدالرحمن ایله برابر شهید اولمشدر. محاربهٔ مذكوره‌ده فوق العاده شجاعت وجسارت كوستروب، صف دشمنانك ایچنه طاله‌رق، معاویه‌نك شخصنه تقرب ایتدیكی حالده شهادته نائل اولمشدر. — (ابو یسر عبدالله بن بسر المازنی) كه پدر ووالده‌سیله وبرادری عطیه وهمشیره‌سی صماء ایله برابر صحبته نائل اولوب ، جانب نبویدن رأسی مسح بیورلمشیدی. بعده شامده ساكن اولوب ، ٨٨ ویا ٩٦ تاریخنده یوز یاشلرنده حمصده وفات ایتمشدر . شامده‌كی صحابه‌نك اك صكره وفات ایدنیدر . — (عبدالله بن ابی بكر) [« عبدالله بن ابی بكر » ماده‌سنه مراجعت.] — (ابو مسلم عبدالله بن ثوب الخلانی) كه عهد حضرت نبویده اسلامه كلوب، مدینهٔ منوره‌یه ورودی فخركائنات (صلعم) افندمزك ار. تحالندن صكره وقوع بولمش؛ وبعده صفین محاربه. سنده معاویه معیتنده بولنوب، روم غزالرندن برنده قتل اولنمشدر . — (ابو محمد عبدالله بن جحش الاسدی) كه ازواج مطهرهٔ سید الثقلیندن حضرت زینب (رضها) نك برادری و امیه بنت عبدالمطلبك اوغلی اولوب، اسكیدن اسلامه كلمش اولمغله، مشار. الیها ایله و برادرلری ابو احمد و عبید الله ایله برابر حبشه هجرت ایتمش؛ وعبیدالله اوراده تنصر ایدوب وفات ایتمكله ، زوجه‌سی ام حبیبه بنت ابی سفیان جانب رسالتپناهیدن تزوج بیورلمش؛ وعبیدالله بعد. الهجره دیكر برادریله و هیئت عائله‌سیله مدینه‌یه كله‌رك، اك اول جانب نبویدن بر سریه‌یه امیر تعیین بیورلمش، واك اول غنیمته نائل اولمشدر. بدر غزا. سنده حاضر بولنوب، احد وقعه‌سنده شهید اولمش؛ وطایسنك اوغلی حضرت حمزه (رضه) ایله برلكده برمزاره دفن اولنه‌رق، جنازه نمازلری جانب نبویدن قیلنمشیدی. بومحاربه‌ده فوق العاده جسارت وشجاعت كوسترمشدر. — (عبد الله بن جعفر بن ابی طالب القرشی الهاشمی) كه پدر بزركواریله والده‌سی اسماء بنت عمیس الخثعمیه حبشه هجرت ایتمش اولدقلری حالده، اوراده دنیایه كلوب، ابوینی معیتنده مدینه‌یه عودت ایتمش؛ وحضرت جعفرك شهادتندن صكره والده‌سی حضرت ابا بكر (رضه)ه و صكره حضرت علی مرتضی (رضه)ه وارمغله، والده‌سی طرفندن محمد بن ابی بكر و یحیی بن علی (رضهم) ك برادری بولنمشدر. جودوكرم وحلیله مشهوردر. كندیسندن بر قاچ حدیث شریف مرویدر . — (ابو اسحاق عبدالله بن الحارث بن نوفل بن الحارث بن عبدالمطلب القرشی الهاشمی) كه عهد حضرت نبویده طوغوب ، عمر وعثمان و علی (رضهم) دن روایت ایتمشدر . بصره‌ده ساكن اولمشیدی . والده‌سی هند بنت ابی سفیان اولمغله، هاشمی واموبدر دیه‌رك ، یزید بن معاویه‌نك وفاتنده بصره اهالیسی كندیسنی امارته انتخاب ایتمشلردی. — (عبدالله بن الحارث بن امیة الاصغر بن عبدالشمس الاموی) كه چوق معمر او. لوب، معاویه‌نك زمان حكومتنه یتیشمش؛ وعبدشمسك مكه‌ده‌كی خانه‌سنی ارثاً تصرف ایتمشیدی. —(عبدالله بن الحارث بن ابی ضرار) كه ازواج مطهره‌دن (جویریه بنت الحارث) ك برادری اولوب، بنی مصطلق اسراسی میاننده نزد حضرت نبوی‌یه كتیرلدكده ، كوردیكی معجزه اوزرینه اسلامه كلمشیدی. — (عبدالله بن الحارث بن عبد المطلب الهاشمی) كه اصل اسمی عبد الشمس اولوب، جانب نبویدن عبدالله تسمیه بیورلمش، وعهد حضرت نبویده وفات ایتمشدر. —(عبدالله بن الحارث بن قیس القرشی السهمی) كه قدمای صحابه‌دن وشعرا. دن اولوب، حبشه هجرت ایتمش؛ ومدینه‌یه عودتندن صكره طائف محاربه‌سنده برادری سائب ایله برابر ، وبر روایتده یمامه وقعه‌سنده برادری ابو قیسله معاً شهید اولمشدر. — (ابو محمد عبدالله بن ابی حدرد الاسلمی) كه حدیبیه وخیبر غزالرنده واوندن صكره‌كی غزواتده حاضر بولنوب ، جانب نبویدن بر سریه‌یه امیر نصب بیورلمشیدی. ٧١ تاریخنده ٨١ یاشنده وفات ایتمشدر. — (ابو حذافه عبدالله بن حذافه القرشی السهمی) كه حفصه بنت عمر (رضها) نك برنجی زوجی اولان خنیس بن حذافه ایله قبیله

Digitized by Google

برادری اولوب ، ایکنجی قافله ایله حبشه
هجرت ایتمش ؛ و بعده جانب نبویدن نامه ایله
کسرانک نزدینه ارسال بیورلمش ایدی . عهد
حضرت فاروقیده رومارك الینه اسیر دوشوب ،
برچوق تهدیداته قارشی اظهار متانت ایده‌رك ،
تکلیفلرینی قبول ایتمه‌مش؛ وآنجق اسرای مسلمیندن
سکسان کشی‌یی تخلیص ایچون، روم عسکری رئیسنك
باشنی اوپمکه راضی اولمشیدی . خلافت حضرت
ذی النورینده مصرده وفات ایتمشدر . — (ابو
عبدالرحمن عبدالله بن حنظلة الراهب الانصاری
الاوسی) که فضلای صحابه‌دن واتقیادن اولوب، بنه
صحابه‌دن اولان پدری که (غسیل الملائکه) لقب
مفخرت بخشاسیله معروفدر، احد وقعه‌سی کیجه‌سی
اولنمش ، و ایرتسی کون وقعهٔ مذکوره‌ده شهید
اولمشدر. عبدالله ارتحال حضرت نبویده یدی یاشنده
بولنوب، رؤیت وصحبته نائل اولمش، وبعض احادیث
شریفه روایت ایتمشدر. ۶۳ سنهٔ هجریه‌سنده یزید
بن معاویه‌نك عسکریله عبدالله بن زبیره بیعت ایدن
اهل مدینه آره‌سنده وقوع بولان (حره) محاربه.
سنده شهید اولمشدر . ابتدا سکز اوغلی برر برر
محاربه‌یه چیقاروب، جمله‌سی شهید اولدقدن صکره،
کندیسی قلیجنك قینی قیره‌رق، عسکر یزیدك ایچنه
طالمش؛ وشهادته ایرنجه‌یه قدر مجاهده ایتمشدر. —
(عبدالله بن ربیعه بن الحارث بن عبدالمطلب القرشی
الهاشمی) که والده‌سی زبیر بن عبدالمطلبك قیزی ام
الحکم اولمغله، ایکی طرفدن دخی هاشمی اولوب ،
بعض احادیث شریفه روایت ایتمشدر . — (ابو
عبدالرحمن عبدالله بن ابی ربیعه بن المغیرة القرشی
المخزومی) که مشاهیر شعرادن عمر بن عبداللهك
پدریدر. جاهلیتده اسمی بجیر اولوب، جانب رسول‌الله
(صلعم) دن عبدالله تسمیه بیورلمشیدی . پدری (ذو.
الرمحین) لقبیله ملقب ایدی . کندیسی جاهلیتده
اشرافدن معدود اولوب ، فتح مکه کونی حارث بن
هشام ایله برابر ام هانی بنت ابی طالبه التجا ایده‌رك،
مشار الیهانك شفاعتیله مظهر عفو بیورلمش؛ وجانب
نبویدن یمن والیلکنه نصب بیوریله‌رق، عهد حضرت
فاروقیده صنعا دخی عهده‌سنه احاله اولنمش؛ وحضرت
عثمانك محاصره‌سنده امداده کلیرکن، آتندن دوشوب،
وفات ایتمشدر . — (ابو محمد عبدالله بن رواحة
الانصاری الخزرجی) که شجعان وشعراء صحابه‌دن
اولوب، بدر، احد، خندق، حدیبیه وخیبر غزالرنده
حاضر بولنمش، ومؤته وقعه‌سنده شهید اولمشدر .
غزای مذکوره ارسال بیوریلان سریه‌نك امرا.
سندن اولوب، زید بن حارثه ایله جعفر بن ابی طالب
(رضهما) دن صکره ، لوای مسلمینی صاحب ترجه
آلمش؛ وایلك حمله‌ده یاره‌لنوب، آقان قانی آوجنه
طوپلایه‌رق یوزینه سوردکدن صکره، غضنفرانه
هجومله، شهید اولنجه‌یه قدر اوغراشمشدر. شو نظم
اثنای محاربه‌ده سویلدیکی اشعارندندر :

یا نفس الاتقتلی تموتی   هذا حیاض الموت قدصلیت
وما تمنیت فقد لقیت   ان تفعلی فعلهما هدیت
وان تأخرت فقد شقیت

— (عبدالله بن الزبعری القرشی السهمی) که مشا.
هیر شعرادن وجاهلیتده فخر کائنات (صلعم) افندمزه
ومسلمینه اك زیاده بغض ایدنلردن اولوب، برچوق
هجویه‌لر سویلمش؛ وفتح مکه‌ده نجرانه قاچوب، حسان
بن ثابت حضرتلرینك کندیسنك بو فرارینی تعییب
زمیننده سویلدیکی ابیات اوزرینه ، نزد حضرت
نبوی‌یه کله‌رك ، بر طاقم مدحیه‌لر تقدیمیله عذر خواه
وشرف اسلامله مشرف اولمشدر . شو بر ایکی بیت
او صره‌ده سویلدیکی قصیده‌سندندر :

منع الرقاد بلابل وهموم
والليل ممتلج الرواق بهيم
مما اتانی ان احمد لامنی
فيه فبت كأنی محموم
یاخیر من حملت على اوصالها
عيرانة سرح اليدين غشوم   الخ

— (عبدالله بن الزبیر بن عبد المطلب القرشی الهاشمی)
که عم زادهٔ جناب نبوی اولوب، شجعان صحابه‌دن
ایدی. ارتحال حضرت نبویده اوتوز یاشنده اولوب،
عهد حضرت صدیقیده رومله قارشی اولنان محار.
بانده فوق العاده جسارت کوسترمش؛ و اجنادین
محاربه‌سنده رؤساء رومدن برقاچنی مبارزه‌ده قتل
ایتدکدن صکره، روم عسکرندن سکز اون کشی‌یی
تلف ایده‌رك ، عاقبت آلدیغی جریحه‌لردن متأثراً
شهید اولمغله ، نعشی اونلرك لاشه‌لری آره‌سنده
بولنمشدر. — (عبدالله بن الزبیر بن العوام) [«عبدالله

Digitized by Google

بن الزبير» ماده‌سنه مراجعت.] — (عبدالله بن
زمعة القرشی الاسدی) که ام المؤمنین ام سلمه
(رضها) نك همشیره‌سی (قریبه بنت ابی امیه) نك
اوغلی اولوب، اشراف قریشدن ایدی. پدری قرآن
کریمده اشارت بیوریلان مستهزئین کروهندن او.
لوب، بدر محاربه‌سنده کافر اوله‌رق قتل اولنمش؛
وکندیسی حضرت عثمان (رضه) ك شهادتی وقعه‌سنده
شهید اولمشدر. حضرت رسول (صلعم) افندمزه
بعضاً مؤذنلك ایدردی. یزید اسمنده بر اوغلی او.
لوب، یزید بن معاویه زماننده عبدالله بن الزبیره
بیعت ایدن اهل مدینه میاننده قتل اولنمشدر. —
(ابو محمد عبدالله بن زید بن ثعلبة الانصاری الخزرجی)
که هجرت نبویه‌دن برسنه صکره وحضرت رسول‌الله
(صلعم) افندمزك مسجد شریفلرینی بنا بیوردیغی
متعاقب اذانی رؤیاسنده کوروب، حضور نبویده
نقل ایتدکده، حسن صوته مالك اولان بلال حبشی
(رضه) ه سویلسنی امر بیورمغله، اوکوندن اعتباراً
اذان محمدی اوقونمغه باشلامشدر. — (ابو محمد
عبدالله بن زید بن عاصم الانصاری الخزرجی) که
(ابن ام عماره) دیمکله معروف اولوب، احد غزا.
سنده حاضر بولنمش؛ ومسیلمة الکذاب برادری
حبیبی پارچه پارچه کسه‌رك شهید ایتمش اولدیغندن،
اخذ ثار ایچون وحشینك معیتنده‌کی سریه‌یه داخل
اولوب، مرقومی کندی یدیله قتل ایتمکه موفق
اولمشدر. برادر زاده‌سی عباد بن تمیم ایله سائرلری
کندیسندن روایت ایتمشلردر. — (ابو عبد الرحمن
عبدالله بن السائب القرشی المخزومی) که قرائت قرآن
کریمده مهارتی اولمغله (قاری) لقبیله معروف اولوب،
اهل مکه‌یه قرائتی تعلیم ایدن بو ذاتدر. جاهلیتده
فخر کائنات (صلعم) افندمزك شریکی بولنمش اولدیغی
مرویدر. — (ابو یحیی عبدالله بن سعد بن ابی
سرح القرشی العامری) که حضرت عثمان بن عفان
(رضه) ك سوت برادری اولوب، فتح مکه‌دن اول
اسلامه کله‌رك، نزد حضرت نبوی‌یه هجرتله، کاتب
وحی اولمش؛ وبعده ارتداد ایدوب، مکه‌یه عودتله،
بعض مفتریاتده بولنمش؛ وفتح مکه‌ده بونکله دیکر بر
ایکی کشینك قتلنه امر ویرلمش ایسه‌ده، کندیسی
حضرت عثمانه التجا ایده‌رك، اونلر طرفندن اخفا
ایدلمش؛ وبعده حضور نبوی‌یه کوتوریله‌رك، کرماً
عفو بیورلمش؛ وبو دفعه اسلامنده ثابت ومتین او.
لوب، مصر فتحنده عمرو بن العاصك معیتنده بولنمش؛
و ۲۵ تاریخنده حضرت عثمان جانبندن مصر والیلکنه
نصب اولنمش؛ وافریقیه‌نك فتحنه موفق اولمش ایدی.
حضرت عثمانك علیهنده قیام وقوعنده، سائب بن
هشامی مصرده وکیل براقه‌رق، امداده شتاب ایتمش
ایسه‌ده، محمد بن ابی حذیفه‌نك مذکور وکیلی اخراجله،
مصری ضبط ایتدیکنی خبر آلنجه، عودته مجبور
اولوب، آنجق مصره داخل اوله‌مدیغندن، عسقلانه
وبر روایتده رمله‌یه ویا افریقیه‌یه چکیلوب، حضرت
عثمانك شهادتنه دکین اوراده قالمش؛ و ۳۶ تاریخنده
وفات ایدوب، نه حضرت علی (رضه) ه ونه‌ده معا.
ویه‌یه بیعت ایتمشدر. — (عبدالله بن سعید بن العاص
القرشی الاموی) که اصل اسمی حکم اولوب، جانب
نبویدن عبدالله‌ه تحویل بیورلمشیدی. جاهلیتده
کتابدن اولوب، بعد الاسلام جانب نبویدن اهل
مدینه‌یه تعلیم قرآنه مأمور اولمش؛ وبدر غزاسنده
ودیکر روایتده مؤته ویا یمامه وقعه‌سنده شهید
اولمشدر. — (عبدالله بن سلام الاسرائیلی الا.
نصاری) که عن اصل بنی اسرائیل نسلندن یهودی
المذهب اولوب، اسمی (حصین) ایکن، فخر کائنات
(صلعم) افندمزك مدینه‌یی تشریفلرنده اسلامه کله‌رك،
عبدالله تسمیه بیورلمش؛ وحقنده بعض آیات کریمه
نازل اولمشدر. حضرت عثمانك شهادتی وقعه‌سنده
خلقه بر چوق نصح وپند ایتمش ایسه‌ده، کلامی مؤثر
اوله‌مامشدی. ۴۳ تاریخنده وفات ایتمشدر. —
(ابو سهل عبدالله بن سهیل العامری) که ابو جندلك
برادری اولوب، الك اول اسلامه کلنلردن اولمغله،
ایکنجی قافله ایله حبشه هجرت ایتمش؛ ومکه‌یه عو.
دتنده پدری طرفندن اسلامدن واز کچمکه اجبار
اولنه‌رق، صورتا موافقت یعنی اسلامنی کتم ایتمش؛
وبدر غزاسنده فرار ایدوب، نزد حضرت نبوی‌یه
کله‌رك، بو غزاده واوندن صکره‌کی غزواتك جمله‌سنده
حاضر بولنمش؛ وحدیبیه وقعه‌سنده شهودن بولنمشدر.
فتح مکه‌ده پدریچون شفاعت ایدوب، امانی استحصال
ایتمشدی. فضلای صحابه‌دندر. هجرتك اون ایکنجی سه.
لنده یمامه وقعه‌سنده ۳۸ یاشنده وفات ایتمشدر. —
(عبدالله بن شهاب القرشی الزهری) که مشاهیر فقهادن

Digitized by Google

ابن شهاب زهرینك جدی اولوب، بعدالاسلام حبشه
هجرت ایتمش؛ وعودتنده هجرت نبویه‌دن اول مکه‌ده
ارتحال ایتمشدر. بوکا عبدالله اکبر دینلوب، برادری
عبدالله اصغر احد وقعه‌سنده کفار طرفنده بولنمش،
وبعده مکه‌ده وفات ایتمشدر. — (عبدالله بن صفوان
الجمحی) که بعده عبدالله بن الزبیرك معیتنده بولنوب،
حجاج طرفندن کندیسنه امان ویرلمش ایسه‌ده،
قبول ایتمیوب، ابن زبیرك طرفدارلغنده ثبات ایتمش؛
ویرلکده قتل اولنوب، سرمقطوعی مدینه‌یه واورادن
عبدالملك بن مروانه کوندرلمش ایدی. — (عبدالله
بن ابی طلحة الانصاری الخزرجی) که برکت دعای
حضرت نبوی ایله اون اولاد ذکوری دنیایه کلوب،
جمله‌سی قرائت قرآن وفقهده تعین ایتمش؛ وکندیسی
صفینده معیت حضرت مرتضویده بولنوب، بعده
فارسده شهید اولمشدر. — (عبدالله بن عامر القرشی
العبشمی) که والده‌سی ام حکیم بنت عبد المطلب عمهٔ
حضرت نبوی اولوب، حضرت عثمان بن عفان (رضه)‌ك
دخی دایسی اوغلی ایدی. عهد حضرت نبویده طو-
غوب حضرت عثمانك زمان خلافتنده بصره والیسی
اولمش؛ و بصره‌یی اعمار وتزیین ایدوب، کندیسی‌ده
اموال واملاك کثیره قزانمش؛ وخراسانك بقیه‌سیله
سیستانی وفارسك بعض طرفلریله زابلستانی فتح ایده-
رك، ایفای حج ایچون مدینه‌یه ورودنده امر خلیفه
ایله اقربا وتعلقاتنه پك چوق اموال تقسیم ایتمشیدی.
حضرت عثمانك شهادتنده مدینه‌یه کیدوب، حضرت
عائشه وطلحه وزبیر (رضهم) ی بصره‌یه دعوت
ایتمش؛ وجمل محاربه‌سنده بولنوب، بعد المغلوبیه شامه
چکلمش؛ وامام حسن (رضه)‌ك ترك خلافت ایتمسی
متعاقب، طلبی اوزرینه، معاویه طرفندن بصره وا-
لیلکنه نصب اولنه‌رق، بو دفعه دخی اوچ سنه
والیلك ایتمشدر. — (عبدالله بن عباس القرشی
الهاشمی). [« عبدالله بن عباس » ماده‌سنه مر.] —
(ابو سلمه عبدالله بن عبدالاسد القرشی المخزومی) که
بره بنت عبد المطلبك اوغلی وفخر کائنات (صلعم)
افندمزك عمه‌سنك اوغلی وسوت برادری اولوب،
کندیسنه ممه ویرن ثوبیه اوندن اول سید المرسلین
افندمزی ودها اول حضرت حمزه (رضه) ی ارضاع
ایتمشیدی. قدماً اسلامه کلنلرك اون برنجیسی اولوب،
زوجه‌سی ام سلمه حضرتلریله برابر حبشه هجرت ایتمش،
واوراده عمر اسمنده بر اوغلی دنیایه کلمشیدی. بعده
مدینه‌یه هجرت ایدوب، بدر واحد غزالرنده حاضر
بولنمش، وبو صوك محاربه‌ده دایسی ابو طالبه التجا
ایدوب، بونك طرفندن حمایه اولنمشیدی. ایکنجی
سال هجریده غزوهٔ عشیره تشریف نبوی بیو-
رلدقده مدینه‌ده توکیل بیورلمشیدی. دردنجی
سال هجری اوائلنده ویا اوچنجی سنه اواخرنده
مدینه‌ده ارتحال ایتمش؛ وبرقاچ آی صکره زوجه‌سی
ام سلمه حضرتلرینی سید الثقلین (صلعم) افندمز تزوج
بیوره‌رق، ابو سلمه‌نك اولادی عمر، سلمه، زینب
و دره‌یی تحت تربیهٔ رسالتپناهیلرینه آلمشلردر. —
(عبدالله بن عبدالله بن ابی الانصاری الخزرجی) که
اشراف انصاردن اولوب، پدری عبدالله بن ابی
رئیس منافقین اولدیغی حالده، کندیسی فضلای
صحابه‌دن اولوب، حتی پدرینی قتل ایتمك ایچون اذن
حضرت نبوی‌یی طلب ایتدیکی حالده، مساعده بیو-
رلمامشیدی. احد غزاسنده بر دیشی قیریلوب، امر
حضرت نبوی ایله آلتوندن یاپدیرمشدی. خلافت
حضرت صدیق زماننده یمامه وقعه‌سنده شهید
اولمشدر. — (عبدالله بن عبدالله بن ابی امیة المخزومی)
که ام المؤمنین ام سلمه (رضها) نك برادر زاده‌سی
اولوب، رحلت حضرت نبویده سکز یاشنده
اولدیغی حالده، بر حدیث شریف نقل ایتمشدی.
— (عبدالله بن عبدالله بن عثمان) [« عبدالله بن ابی
بکر » ماده‌سنه مر.] — (عبدالله بن عبدالله بن عمر
بن الخطاب) که فاروق اعظمك تورونی اولوب،
صحبته نائل اولمش، و بر حدیث شریف روایت
ایتمشدر. — عبدالله بن عبدالمدان الحارثی، که
عبدالله بن العباس حضرتلرینك قائن پدری اولوب،
جانب مرتضویدن یمن والیسی بولنان مشارالیه ابن
عباسك معیتنده بولندیغی حالده، معاویه طرفندن
کوندریلن بشر بن ابی ارطاة طرفندن شهید اولمشدر.
— (عبدالله بن عتبه بن مسعود الهذلی) که مشهور
عبدالله بن مسعودك برادر زاده‌سی اولوب، جانب
حضرت فاروقیدن بعض والیلکلرده استخدام بیو-
رلمشیدی. صحبتی مختلف فیه ایسه‌ده، بو استخدامی
صحیح ایسه، صحبتنده شبهه قالماز. آنجق حبشه
هجرتی روایتی صحیح اولمسه کرکدر. کوفه‌ده ساکن
اولوب، اوغلی عبیدالله مشاهیر فقهادندر. — (عبدالله

Digitized by Google

بن عتيك الانصارى الخزرجى) كه ابو رافع يهودى‌يى قتل ايدنلردن اولوب، بدر واحد غزالرنده بولنمش، وبر روايتده‌ده يمامه وقعه‌سنده شهيد اولمش؛ وبر روايتده صفين محاربه‌سنده معيت حضرت مرتضويده بولنمشدر. — (عبدالله بن عثمان بن عامر القرشى التيمى) [«ابو بكر صديق» ماده‌سنه مراجعت.] — (عبدالله بن عثمان بن عفان) كه حضرت ذى‌النورينك ورقيه بنت رسول‌الله (صلعم) ك اوغلى اولوب، مشاراليهمانك حبشه هجرتلرنده اوراده دنيايه كلمش، وعودتلرندن صكره آلتى ياشنده وفات ايدوب، فخر كائنات (صلعم) افندمز مزارينه اينه‌رك، مبارك اللريله مرقدينه وضع بيورمشلردى. — (عبدالله بن عمر بن الخطاب). [«عبدالله بن عمر» ماده‌سنه مراجعت.] — (ابو جابر عبدالله بن عمرو الانصارى الخزرجى السلمى) كه بدر وعقبه غزالرنده حاضر بولنمش، واحد غزاسنده شهيد اولوب، عمرو بن الجموح ايله برمزاره دفن اولنمش ايدى. حقنده بعض احاديث نبويه مروى اولوب، اوغلى كنديسندن روايت ايتمشدر. — (ابو محمد عبدالله بن عمرو بن العاص القرشى السهمى) كه بدرندن اول اسلامه كلوب، فم مبارك جناب رسالتپناهيدن ايشيتديكنى يازمق اوزره، اذن نبويلرينى طلب ايتمش، و اولنان مساعده اوزرينه پك چوق احاديث شريفه يازمشدر. حتى ابو هريره (رضه) صاحب ترجمه‌نك كنديسندن زياده حديث شريف حفظ ايتديكنى وبونك سببى‌ده قيد وتحرير ايتمسى اولديغنى بيان ايلمشدر. شام فتوحنده پدرى عمرو بن العاصك معيتنده بولنوب، يرموك غزاسنده پدرينك سنجاقدارى ايدى. صفين وقعه‌سنده دخى پدرينك معيتنده بولنوب، جناب مرتضوى‌يه قارشى حرب ايتمكدن امتناع ايتمش؛ وپدرينك ابرامنه قارشى و صاياى حضرت نبوى‌يى ياد ايلمش ايسه‌ده، پدرى رسالتپناه افندمزك پدركه اطاعت ايت ديه نصيحت بيورمش اولدقلرينى اخطار ايدنجه، مخالفته جسارت ايده‌ميه‌رك، ميدانه آتلمش ايسه‌ده، سلاح استعمال ايتميوب، مالى ولقتال المسلين ديه‌رك طولاشديغنى ايشيدلمش ايدى. مؤخراً بركون مدينهٔ منوره‌ده بعض اصحابله اوتورور ايكن، امام حسين (رضه) افندمز كچوب سلام ويرمليله، ديكرلرى سلاملرينى آلدقلرى حالده، عبدالله بن عمرو

سكوت ايتمش، وحضرت امام كچدكدن صكره «وعليك السلام ورحمة الله وبركاته» ديوب، بعده حاضرونه دونه‌رك: «اهل ارض بيننده اهل سمايه اك سوكيلى كيم اولديغنى سزه كوستره‌يم‌مى؟» ديمسيله، هركس كيم اولديغنى صورنجه، «شمدى بورادن كچن ذاتدر، كه صفين وقعه‌سندن برى بكا لقردى سويلمديكى حالده، بندن راضى اولمسى بنم ايچون هرشيدن قيمتليدر» ديمش؛ وبونك اوزرينه سامعيندن بعضيسى آرايه كيروب، حضرت امامك يانـنه ادخال ايتملريله عذر خواه اولمش؛ و مسجده سويلديكى حضور امامده تكرار اولندقده: «يا عبدالله بونى بيلديكك حالده صفينده نيچون بكا وپدرمه قارشى حرب ايتدك، حالبوكه پدرم بندن افضل ايدى» بيورملريله، جانب نبويدن پدرينه اطاعتله مأمور اولديغنى بيان، ومع‌هذا صفينده مقاتلين ميانده بولنديغى حالده (اصلا استعمال سلاح ايتمديكنه‌يمين ايتمشدى. ٦٣ تاريخنده مصرده، وبر روايتده دها صكره‌جه مكه‌ده ويا طائفده وفات ايتمشدر. — (عبدالله بن عمرو المزنى) كه مشاهيردن علقمه وبكرك پدرى اولوب، «ولا على الذين اذا ما اتوك لتحملهم قلت لا اجد ما احملكم عليه» آيت كريمه‌سنك نزولنه سبب اولانلرك بريدر. اوغللرى كنديسندن روايت ايتمشلردر. — (عبدالله بن عوف) كه عشرهٔ مبشره‌دن عبدالرحمن بن عوفك برادرى اولوب، فتح مكه‌ده اسلامه كلمشدر. — (عبدالله بن قرط الازدى الثمالى) كه يرموك ودمشق فتحنده حاضر بولنوب، يزيد بن ابى‌سفيان طرفندن نامهٔ مخصوصله نزد حضرت صديقى‌يه كوندرلمش؛ وابو عبيده بن الجراح وبعده معاويه طرفندن حمص عامللكنده بولنديريلوب، ٥٦ تاريخنده روم فتوحنده شهيد اولمشدر. قبل الاسلام اسمى شيطان ايدى. — (عبدالله بن قيس الاشعرى) [«ابو موسى الاشعرى» ماده‌سنه مراجعت.] — (عبدالله بن مخزمة القرشى العامرى) كه فضلاى صحابه‌دن اولوب، جعفر بن ابى طالب (رضه) ايله برابر حبشه و بعده معيت حضرت نبويده مدينه‌يه هجرت ايتمش، و يمامه وقعه‌سنده پك چوق ياره‌لر آلوب، شهيد اولمشدر. — (عبدالله بن مربع بن قيظى الانصارى الحارثى) كه اعمى اولان پدرى منافقيندن اولديغى حالده، كنديسى احد وخندق

غزالرنده وسائر غزواتده بولنمش، وجسر ابی‌عبیده‌ده برادری عبدالرحمنله برابر شهید اولمشدر. دیگر ایکی برادری دخی صحابه‌دندر. — (عبدالله بن مسعدة الفزاری) که فزاره امراسندن اولوب، جانب‌نبویدن حضرت‌فاطمه (رضها) یه احسان بیورلمش، وحضرت متارالیهادن اعتاق بیوریله‌رق، شام‌فتوحنده بولنمش، وصفین وقعه‌سنده معاویه‌نك معیتنده حرب ایده‌رك، ابن الزبیره قارشی دخی قتالده شدت کوسترمش؛ وبومحاربه‌ده مصعب بن عبد لرحمن بن عوف ایله ابن ابی درع طرفندن جرح اولنه‌رق، بر دها میدان حربه چیقه‌مامشدی. — (عبدالله بن مسعود الهذلی) [« عبدالله بن مسعود » ماده‌سنه مراجعت.] — (عبدالله بن مطیع بن الاسود القرشی العدوی) که عهد رسول‌الله (صلعم) ده دنیایه کلوب، فخر کائنات افندمزدن روایت ایتمش؛ و یزید بن معاویه زماننده مدینه‌لیلر بنی امیه‌یی مدینه‌دن اخراج، و یزیدی خلافتدن اسقاط ایتدکلری وقت، صاحب ترجمه قریشیلرك وعبدالله بن حنظله انصارك رئیسی بولنوب، یوم الحره‌ده مغلوب اولدقلرنده، صاحب ترجمه مکه‌ده رفع لوای مخالفت ایتمش اولان عبدالله بن الزبیره التحاق ایدوب، عبدالملك بن مروان زماننده ابن الزبیر حجاج بن یوسف طرفندن محاصره اولنجه‌یه قدر یاننده قالمش؛ و معیتنده شهید اولمشدر. — (عبدالله بن المعتم) که قادسیه وقعه‌سنده سعد ابن ابی وقاص حضرتلرینك قول سردارلرندن اولوب، مشارالیه جانبندن تکریتك فتحنه مأمور اولمش؛ وبر روایتده موصل ونینوی جهتلرینی دخی فتح ایتمش ایدی. — (ابو سعید عبدالله بن مغفل المزنی) که تحت الشجره‌ده بیعت ایدنلردن اولوب، مدینه‌ده وبعده بصره‌ده ساکن اولمشیدی. حقلرنده « ولا علی الذین اذا ما اتوك لتحملهم قلت لا اجد ما احملکم علیه تولوا و اعینهم تفیض من الدمع » آیت کریمه‌سی نازل اولان بکائیندن و حضرت عمر بن الخطاب (رضه) ك خلقه اسلامی تعلیم ایچون بصره‌یه اعزام بیوردیغی اون صحابه‌دن اولوب، تستر شهرینك فتحنده قپوسندن الك اول کیرنیدر. حسن بصری و سائر مشاهیر تابعین کندیسندن روایت ایتمشلردر. ٥٦ تاریخنده عبیدالله بن زیادك زماننده بصره‌ده وفات ایدوب، وصیتی اوزرینه جنازه نمازینی ابو برزة الاسلمی قیلمشدر. — (عبدالله بن نوفل بن حارث بن عبدالمطلب القرشی الهاشمی) که زمان سعادت نشان حضرت نبویده دنیایه کلوب، معاویه زماننده مروان بن حکم طرفندن برنجی اوله‌رق مدینه قاضیسی اولمش، وفخر کائنات (صلعم) افندمزه مشابهتی بولنمشدر. ٨٤ تاریخنده وفات ایتمش؛ وبر روایتده یزید بن معاویه‌نك مدینهٔ منوره‌یی تضییقنده شهید اولمشدر. — (عبدالله بن یاسر العبسی) که عمار بن یاسر حضرتلرینك برادری اولوب، برادری ووالدیله برابر الك اول اسلامه کلنلردن ودینلری اغورنده تعذیب اولنانلردندر. مکه‌ده وفات ایتمشدر. — (ابو موسی عبدالله بن یزید الانصاری الاوسی الخطمی) که فضلای صحابه‌دن اولوب، بدری احد وقعه‌سنده حاضر بولنمش، وفتح مکه‌دن اول وفات ایتمشدی. کندیسی جمل و صفین و نهروان محاربه‌لرنده معیت حضرت مرتضویده بولنوب، بعده عبدالله بن الزبیر طرفندن کوفه والیلکنه نصب اولنمشدی. ذاتاً کوفه‌ده ساکن ایدی. بعض احادیث شریفه‌نك راویسیدر.

عبدالله { خلفاء عباسیه‌دن سفاح، مأمون، مستکفی، قائم، مقتدی ومستعصمك اسمیدر. [مخلص ولقبلرینه مراجعت بیوریله.]

عبدالله { (بن محمد بن عبدالرحمن بن حکم بن هشام بن عبدالرحمن بن معاویه بن هشام بن عبدالملك بن مروان بن حکم الاموی) اندلسده حکومت سورن ملوك امویه‌نك یدنجیسی اولوب، ٢٩٢ تاریخنده، برادری منذرك وفاتی اوزرینه، جلوس ایده‌رك، سکز سنه حکومت ایتدکدن صکره، ٣٠٠ تاریخنده وفات ایتمشدر.

عبدالله { افریقیه‌ده حکومت سورن بنی اغلب امراسندن اوچ کشینك اسمی اولوب، ایکیسی « ابو العباس اغلبی » ماده‌لرنده ذکر اولنمشدر. دیکری (ابو محمد عبدالله بن ابی ابراهیم احمد) امرای مذکوره‌نك یدنجیسی اولوب، ٢٥٠ تاریخنده، عمی ابو محمد زیادة الله‌ك وفاتی اوزرینه، مسند امارته کچمش؛ و ١١ سنه امارت وحکومت ایتدکدن صکره، ٢٦١ تاریخلرنده وفات ایتمشدر.

عبدالله { خراسانده حکومت سورن بنی طاهر امراسنك اوچنجیسی اولوب،

Digitized by Google

سلالهٔ مذكورهنك باشى اولان طاهر ذو اليمينينك ايكنجى اوغليدر. برادرى طلحه‌نك فوتندن واونك يرينه كچمك ايستين اوغلى علينك قتلندن صكره مأ. مون خليفه‌نك فرمانيله والئ خراسان اولوب، عادل وفاضل بر ذات اولمغله، زماننده خراسان معمور اولمش؛ وكنديسى ١٧ سنه حكومت سوردكدن صكره، ٢٣٠ تاريخنده وفات ايتمشدر.

عبدالله { (ميرزا — بن ابراهيم بن شاهرخ بن تيمور كوركان) تيمورلنكك احفادندن اولوب، پدرينك وفاتنده جدى شاهرخ جانبندن اونك يرينه فارس ايالتنه نصب اولنه‌رق، اون بر سنه قدر واليلك ايتدكدن صكره، شاهرخك وفاتنده عم زاده‌سى سلطان محمد بن بايسنغر فارسى ضبط ايتمكله، عمى اولغ بك ياننه سمرقنده قاچوب، اوراده بونك و اوغلى عبداللطيفك قتلندن صكره تخت سلطنته جلوس ايده‌رك، بر سنه حكم سور. دكدن صكره، ابو سعيد ميرزا ايله ايتديكى محاربه‌ده قتل اولنمشدر.

عبدالله { [«عاضد لدين الله» ماده‌سنه مراجعت بيورله.]

عبدالله { (سلطان —) سلطان بايزيد خان ثانينك اولادندن اولوب، پدرينك اواخر سلطنتنده قرمان واليسى ايكن، ٨٨٨ تا. ريخنده اجل موعوديله وفات ايتمشدر.

عبدالله { (مولاى —) فاسده حكومت سورن شرفانك دردنجيسى اولوب، ٩٦٩ تاريخنده پدرى شريف محمدك يرينه سلطان مغرب اولمش؛ وبرادرى عثمانك معاونت شجيعانه‌سيله فرقهٔ مخالفينه غلبه چالدقدن، و ٩٧١ ده مشهور بارباروس خيرالدين پاشا ايله ايتديكى محاربه‌ده قزاندقدن صكره، برادرينك شجاعتندن وهمناك اولوب، كنديسنى غدراً اتلاف ايتمشدر. ١٢ سنه حكومت سوروب، ٩٨١ ده وفات ايتمكله، اوغلى مولاى محمد يرينه كچمشدر.

عبدالله { فرس شعراسندن بروجه آتى ايكى ذاتك اسميدر:

برنجيسى (عبدالله بن ملا عشرتى) اصفهانلى او. لوب، شو بيت اونكدر:

بخانه اش روم واين كنم بهانهٔ خويش
كه مست بودم وكردم خيال خانهٔ خويش

ايكنجيسى (ميرزا عبدالله) يزدلى اولوب، شو رباعى اونكدر:

هر قطره هواى بحردر سردارد
هر ذره ز آفتاب افسر دارد
از خويش تهى شوكه بمقصود رسى
اينجا صدف حباب گوهر دارد

عبدالله { (سيد —) مشاهير علما وخطاطيندن اولوب، سيد شريف جر. جانينك شاكردانندندر. ايساغوجى وكافيه‌يى وتفتا. زانينك «تهذيب» نى شرح ايتمشدر. «بنا» اسميله معروف صرف رساله‌سنك دخى جملهٔ تأليفاتندن اولديغى مرويدر. ٦٦٧ ده وفات ايتمشدر.

عبدالله آشپز { ايران مشاهير خطاطيندن اولوب، مشهور ياقوتك شا. كردانندن ويا شاكردى شاكردانندندر. هراتده نشأت ايدوب، بر مدت هندستانده سياحت ايتمش؛ وهراته عودتله، ٨٨٥ تاريخنده ٦٦ ياشنده وفات ايتمشدر. حسن خطده ياقوتدن كرى قالمامغله، بحق ياقوت ثانى عنواننه مظهر اولمشدر. ٤٥ مصحف شريف يازمشدر. اشعارى دخى واردر.

عبدالله احرار { علمادن ومشايخ نقشبنديه‌دن اولوب، «ملفوظات خواجه عبدالله» و «انيس السالكين» عنوانلريله ايكى تأليفى واردر.

عبدالله ارغون { مشاهير خطاطيندن او. لوب، ٢٩ مصحف شريف يازمش؛ و ٧٤٤ ده وفات ايتمشدر.

عبدالله افندى { [«ابه زاده» و «پاشمقجى زاده» ماده‌لرينه مراجعت.]

عبدالله افندى { (يكيشهرلى —) سلطان احمد خان ثالث دورنده مسند مشيخت اسلاميه‌يه ارتقا ايتمش علمادن اولوب، آناطوليده‌كى يكيشهردندر. مملكتنده ودرسعادتده تحصيل علم ايدوب، على الاصول دور مدارس ايده. رك، مولويت رتبه‌سنه نائل اولدقدن صكره، فقهده‌كى معلومات واقتدارى حسبيله فتوى امينى وبعده بروسه قاضيسى اولمش؛ و ١١٢٦ ده وقوع بولان موره سفرنده اردوى همايون قضاسيله او طرفه سفر ايده‌رك، عودتنده ٢٢٨ ده آناطولى و متعاقبا روم ايلى قاضيعسكرى اولوب، قائممقام ركاب همايون

Digitized by Google

داماد ابراهیم پاشانك محبتنی قزانمغله، ١١٣٠ سنه‌سی مقام مشیخته تعیین اولنه‌رق، ١٣ سنه‌یه قریب یعنی سلطان احمد خان ثالثك آخر دورینه‌دك بو مقامده قالمش؛ و بعده بوزجه آطه‌سنه نفی اولنه‌رق، اورادن جانب حجازه عزیمتله ایفای فریضهٔ حج ایتدکدن صکره، درسعادته عودتنه مساعده اولنه‌رق، ١١٥٦ تاریخنده قاکلیجه‌ده یالیسنده وفات ایدوب، قریهٔ مذکوره‌ده اسکندر پاشا جامع شریفی خطیره‌سنده مدفوندر. عالم بر ذات اولوب، «بهجة الفتاوی» عنوانیله متداول بر تألیفی واردر.

عبدالله افندی (وصاف —) سلطان عثمان خان ثالث دورنده مسند مشیخت اسلامیه‌یه کچمش علمادن اولوب، آقحصارلی شیخ مجد الدینك نسلندندر. تحصیل علوم معتاده ایدوب، مشهور قره‌خلیلك درسندن استفاده ایتمش؛ وکندیسنه داماد اولمش ایدی. علی‌الاصول دور مدارس ایدوب، سلانیك وبعده ١١٤٠ ده مصر مولویتنه نصب اولنمش؛ و بر سنه صکره درسعادته جلب اولنه‌رق، شیعیلرله سنیلر بیننده‌کی اسباب اختلافی تدقیق وحل ایتمك مقصدیله، نادر شاهك مراجعتی اوزرینه، بر قاچ آرقداشیله، ایران جانبنه کوندریله‌رك، اصفهان و قندهار وسمرقند طرفلرینه قدر کیتمش؛ ودرسعادته عودتنده آناطولی و ١١٦٢ ده روم ایلی قاضیعسکری و ١١٦٨ ده شیخ الاسلام اولمش؛ وبش آی صکره ضعف پیری سببیله عزل اولنه‌رق، میرکونده یالیسنده اقامت ایتمکده ایکن، ١١٧٤ ده بوز پاشلرنده وفات ایتمشدر. اوغلی محمد اسعد افندی و تورونی محمد شریف افندی دخی سلطان عبدالحمید خان اول دورنده مسند مشیخته کچمشلردر. عالم و شاعر بر ذات اولوب، کتب مختلفهٔ عالیه‌یه حواشی و تعلیقاتی وبعض رسائلیله خیلی اشعاری واردر. اشعارنده (عبدی) و (وصاف) مخلصنی قوللانمشدر. شو بیت اونکدر:

بیلنمز عارفك فوتندن اول قدر آثاری
محك خاك ایله سنجیده در در خرد شمدی

عبدالله افندی (دری زاده السید —) سلطان محمود خان ثانی دورنده مشیخت اسلامیه‌یه کچن علمادن اولوب، دور سلطان سلیم خان ثالثده شیخ الاسلام اولان دری زاده السید محمد عارف افندینك اوغلیدر. تحصیل علم وعلی‌الاصول دور مدارس ایتدکدن صکره ازمیر پایه‌سنه نائل اولوب، صره‌سیله بلاد اربعه‌یه اوفرامقسزین، ١٢١٨ ده مکهٔ مکرمه مولویتنه وبعده استانبول قضاسنه نصب اولنه‌رق، ١٢٢٠ ده آناطولی قاضیعسکری ومتعاقباً نقیب الاشراف اولمش؛ و ١٢٢٣ ده شیخ الاسلام اولوب، ایکی سنه‌یه قریب مدت مقام فتواده قالدقدن صکره، ١٢٢٥ ده عزل، و ٢٧ ده ثانیاً مقام عالئ مذکوره نصب اولنه‌رق، بو دفعه دخی اوچ سنه‌یه قریب مدت امور فتوایی اداره ایتدکدن صکره، ٢٣٠ ده صدراعظم خورشید پاشا ایله بر کونده عزل اولنه‌رق، ٣٦ تاریخنده مغنیسایه نفی اولنمش؛ وایکی سنه‌یی متجاوز زمان اوراده قالدقدن صکره ١٢٣٨ تاریخنده جنتمکان سلطان عبدالمجید خانك ولادتی مناسبتیله عفوه مظهر اولوب، درسعادته عودت ایتمش؛ و ١٢٤٤ ده وفات ایدوب، قره‌جه احمدده دفن اولنمشدر. ثروت وسامان وتعظم ودارات صاحبی ایدی.

عبدالله افندی (بدی قله‌لی سید —) مشاهیر خطاطیندن اولوب، ١١٤٤ ده وفات ایتمشدر.

عبدالله افندی [صاری‌عبدالله افندی ماده‌سنه مراجعت.]

عبدالله الهی (شیخ —) کبار مشایخ نقشبندیه‌دن وکشف وکرامت اصحابندن اولوب، خداوندکار ولایتنده‌کی سماو قصبه‌سندندر. ابتدا علم ایله اشتغال ایدوب، بر خیلی وقت درسعادتده زیرك مدرسه‌سنده بولنمش؛ وبعده علی‌طوسی ایله ایران جهتنه سیاحت ایده‌رك، بر مدت کرمانده مشارالیهك درسنه دوام ایتدکدن صکره، ترك دنیا هوسنه دوشمکله، کتابلرینی طوپلایوب یاقق ویا صویه آتمق تردنده ایکن، بر فقیر کورمکله صاتمق ایچون اوکا بخش ایدوب، اورادن سمرقنده کیده‌رك، بر خیلی وقت شیخ عبدالله سمرقندینك خدمتنده قالمش؛ وبر آره‌لق بخارایه کیده‌رك، خواجه بهاء الدین نقشبندی حضرتلرینك تربه‌سنه معتکف اولدقدن صکره، ینه سمرقنده عودتله، بر مدت دها

Digitized by Google

شیخ عبیداللهك معیتنده قالدقدن صكره، بو ذاتك اشارتیله دیار رومه متهیٔ عودت اولوب، هراتدن كچركن ملاجامی حضرتلریله صحبت ایتمش؛ و نهایت وطن اصلیسنه مواصلت ایدوب، بر خیلی وقت درسعادتدن و سائر جهاتدن صیتنی ایشیدن حسابسز طلاب ومریدانك مرجعی اولمش؛ وفاتح سلطان محمد خانك ارتحالندن صكره، مملكتنده ظهور ایدن قاریشیقلق اوزرینه، درسعادته كلوب، بر مدتده زیرك جامع شریفنده وعظ وارشادله مشغول بولنمش؛ وآنجق اكابرك كثرت ترددندن طلابنك راحتسز اولدیغنی كوردیكندن، اورنوس زاده احمد بكك دعوتنه اجابتله، واردار یكیجه‌سنه عزیمت ایده‌رك، بقیهٔ عمرینی اوراده كچیرمش؛ و ٨٩٦ تاریخنده ارتحال ایتمشدر. تربه‌سی قصبهٔ مذكوره‌ده زیارتگاه اولوب، یاننده بر جامع شریف دخی واردر.

عبدالله انصاری (شیخ ابو اسماعیل — بن ابی منصور بن ابی ایوب) كبار مشایخدن اولوب، ٣٩٦ تاریخنده هراتده طوغمش، و ٤٨١ ده ارتحال ایتمشدر. تربه‌سی هراتك كذركاه نام محلنده زیارتكاهدر.

عبدالله بن ابی بكر (الصدیق رضهما) صحابه‌دن اولوب، الك اول اسلامه كلنلردندر. فخر كائنات (صلعم) افندمزله پدر بزركواری غاره اختفا بیوردقلرنده، صاحب ترجمه، شاب اولدیغی حالده، اقشام قراكلغنده مغاره‌یه یمك كوتورور، وكفار قریشك اخبار ونیاتنی نزد حضرت نبوی‌یه ایصال ایدر، وكیجه مغاره‌ده یاتوب، صباحلین اركندن مكه‌یه عودت ایدردی. فتح مكه‌ده وحنین وطائف غزالرنده حاضر بولنمش؛ و طائفده یاره‌لنمشدی. حضرت صدیق اكبرك اوائل خلافتلرنده اون برنجی سال هجریده عفونتلنمش بر یاره‌سنك تأثیرندن ارتحال ایتمشدر. سید الثقلین افندمزك تكفینیچون حاضرلنان حله‌یی صاحب ترجمه یدی دیناره صاتون آلمش؛ و بعده حضرت رسول الله (صلعم) افندمزك تكفیننه تنسیب اولنمیجه، تبركاً كندی تكفینیچون حفظ ایتمش ایسه‌ده، تسلیم روح ایده‌جكی وقت، بونده خیر اولسه ایدی، رسول الله (صلعم) تكفین اولنوردی دیه‌رك، بوكا عدم تكفیننی وصیت ایتمشدی.

عبدالله بن ابی الدنیا [«ابن ابی الدنیا» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

عبدالله بن ابی عصرون [«ابن ابی عصرون» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

عبدالله بن جعفر (بن ابی طالب) صحابهٔ كرامدن اولوب، پدر بزركواری حبشده ایكن اوراده دنیایه كلمشدر. طوغریدن طوغری‌یه فخر كائنات (صلعم) افندمزدن وعم بزركواری حضرت علی بن ابی طالب (رضه) دن روایت احادیث شریفه ایتمشدر. جود وكرمله مشهور اولوب، بحر الجود لقبنه مظهر اولمشدر. سخاوتده‌كی مبالغه‌سندن طولایی عتاب ایدنلره: بو جناب حقك بكا احسان ایتدیكی بر خلقدر، خلق الله‌ه مخالفت ایده‌مم دیدیكی مشهوردر. غناده بأس كورمز وحسن صوتی زیاده سور ایمش، معاویه بن ابی سفیان صاحب ترجمه‌یه زیاده رعایت ایدوب، زوجه‌سی فاخته بو رعایتی چوق كورمكله، دائما معاویه‌یه بوندن طولایی عتاب ایدر ایمش. بر كیجه عبدالله بن جعفرك منزلندن شرقی سسی ایشیتمكله قوجه‌سنی چاغروب: سنك اوقدر اعزاز ایتدیكك ذاتك حالنی آكلا دیمش. ینه اوكیجه صباحه قریب قرآن كریم اوقودیغنی معاویه ایشیتمكله، مقابلةً فاخته‌یی چاغروب: سن‌ده كل بنم اعزاز ایتدیكم ذاتك حالنی آكلا دیمش اولدیغی مرویدر. عبدالله بن جعفر ٨٠ تاریخنده مدینهٔ منوره‌ده ارتحال ایتمكله، بنی هاشم ایچنده رؤیت رسول الله (صلعم) شرفنه نائل اولانلرك اخیریدر. جنازه‌سی نمازینی عبدالملك بن مروان طرفندن مدینه والیسی بولنان ابان بن عثمان بن عفان (رضه) قیلمشدر. والده‌سی طرفندن محمد بن ابی بكر الصدیق ویحیی بن علی المرتضانك برادریدر.

عبدالله بن حمدان (ابو الهیجا) آل حمدان سلاله‌سنك رأسی اولوب، سیف الدوله وناصر الدوله‌نك پدریدر. خلیفه مكتفی بالله طرفندن موصل والیلكنه نصب اولنه‌رق، ٣٢٣ تاریخنده خلیفهٔ مشار الیهك مدافعه‌سنده مقتول اولمش؛ واوغللری اوراده قالوب، بالآخره كسب استقلال ایتمشلردر.

Digitized by Google

عبدالله بن رواحه { (ابو محمد — الانصاری الخزرجی) شجعان
صحابه‌دن وفصحای شعرادن اولوب، عقبه، بدر، احد،
خندق، حدیبیه، خیبر غزالرنده وسائر غزواتده بو.
لنمش؛ وفتح مکه‌دن اول روملره قارشی ارسال بیو.
ریلان سریه‌نك امراسندن اولوب، موته محاربه‌سنده
زید بن حارثه و جعفر بن ابی طالب (رضهما) دن
صکره رایت مسلمینی آلان بوذاتدر. دشمنك کثرتی
کوریلوب، حضرت رسول الله (صلعم) افندمزه اخبار
کیفیت اولنمق رأیی درمیان اولندقده، بورأیه قارشی
عسکر مسلمینی حربه تشویق ایدن دخی بو ذات او.
لوب، دشمنك عسکری اوزرینه شیرانه هجومله،
شهید اولنجه‌یه‌قدر برغیرت‌فوق‌العاده‌ایله‌حرب ایتمش؛
واوصره‌ده فداکارلغنی مبین پك فصیح بیتلر سویلمشدر.
هجوه جسارت ایدن شعرای کفاره مقابله ایده‌رك،
مدح حضرت نبوی حقنده برچوق اشعار رائقه‌سی
واردر. شو برایکی بیت او جمله‌دن اولوب، مظهر
تقدیر رسالتپناهی اولمشدر:

انی تفرست فیك الخیر اعرفه
والله یعلم ان ما خاننی البصر
انت النبی ومن یحرم شفاعته
یوم الحساب فقد ازری به القدر
ثبت الله ما آتاك من حسن
تثبیت موسی ونصراً کالذی نصروا

عبدالله بن الزبیر { (ابو بکر — بن العوام بن خویلد بن اسد بن
عبدالعزی بن قصی بن کلاب القرشی الاسدی) عشرهٔ
مبشره‌دن حضرت زبیرك واسماء بنت ابی بکرالصدیق
(رضه) ك اوغلی اولوب، صحابهٔ رسول الله
(صلعم) دندر. مدینهٔ منوره‌یه هجرتدن صکره مها.
جریندن اك اول دنیایه کلن چوجق اولوب، بر روا.
یتده والده‌سی حامل ایکن هجرت ایتمش، ودیکر بر
روایته کوره هجرتدن یکرمی آی صکره دنیایه
کلمشدر. حضرت فخر کائنات (صلعم) افندمز دعاسنی
اوقویوب، عبدالله تسمیه، وجد مادریسنك کنیه‌سیله
ابا بکر تکنیه بیورمشدر. یدی یاشنده ایکن پدر
بزرکواری طرفندن نزد حضرت نبوی‌یه تقدیم اولنه.
رق، بیعت ایتمشدر. طوغریدن طوغری‌یه رسول الله
(صلعم) افندمزدن وحضرت عمر وعثمان (رضهما)
وسائر صحابهٔ کرامدن احادیث شریفه روایت ایتمشدر.
فوق‌العاده شجیع وجسور وقوام وصوام بر ذات او.
لوب، چوق دفعه بتون کیجه‌یی قیام ویا رکوع وسجودله
کچیردیکی، وبعضاً یکرمی درت ساعتدن یکرمی درت
ساعته افطار ایدوب، بتون وقتنی صلاته صرف ایلدیکی
مرویدر. افریقیه غزاسنده عبدالله بن سعد بن ابی
سرح معیتنده بولنوب، یوزیکرمی بیك دشمن عسکرینه
قارشی یکرمی بیك مجاهدین اسلامله واقع اولان
محاربه‌ده دشمنلرك رئیسی جرجیری قتل ایتمکله،
غالبیتی قزانمغه سبب اولمشدر. جمل وقعه‌سنده پدرینك
معیتنده بولنوب، حتی حضرت علی (رضه) افندمزك
«عبدالله نشئت ایدنجه‌یه قدر زبیر بزم اهل بیتمه
داخل ایدی» بیوردیغی منقولدر. معاویه وفات
ایدوب، اوغلی یزید موقع اقتداره کچدیکنده، عبدالله
بن الزبیر بیعت ایتمیوب، حضرت امام حسین (رضه)
ایله برلکده مکهٔ مکرمه‌یه کچمشلردی. بعده امام
حسین (رضه) ك دشت کربلاده شهید اولدقلرینی
ایشیدنجه، یزیدك حکامنی حجازدن دفع ایده‌رك،
کندی نامنه اعلان خلافت ایتمکله، یزید طرفندن
مسلم بن عقبة المری عسکرله مدینهٔ منوره‌یه کوند.
ریلوب، (وقعة الحره) دینمکله مشهور اولان محاربه‌ده
اهل مدینه‌دن و صحابهٔ رسول الله (صلعم) دن پك
چوق ذواتی قتل و دوچار اذا و عقوبت ایتدکدن
صکره، مکه‌یه کیدرکن وفات ایتمکله، یرینه کچن
حصین بن نمیرالسکونی ٦٤ سنه‌سی محرمنده عبدالله
بن الزبیر (رضهما) یی مکهٔ مکرمه‌ده محاصره ایتمش؛
ومحاصره یزیدك وفاتنه یعنی سنهٔ مذکوره‌نك ربیع
الاولنه‌دك دوام ایدوب، بو محاصره صره‌سنده کعبهٔ
شریفه دخی محترق اولمغله، بعده صاحب ترجمه عبد.
الله بن الزبیر جانبندن تجدید اولنمش، وحجر اسود
ایچری‌یه آلنمشیدی. یزیدك وفاتندن صکره حجاز،
یمن، عراق، فارس و خراسان عبدالله بن الزبیره
بیعت ایتمکله، ٩ سنه مکهٔ مکرمه‌ده اجرای خلافت
ایدوب، یالکز مصر وشام بنی امیه‌نك النده قالمش
ایدی. نوبت حکومت عبدالملك بن مروانه کلوب،
شام ومصرده حکمی تقرر ایدنجه، عراقه سوق عسکر
ایدوب، اوراده برادری طرفندن عامل بولنان مصعب
بن الزبیری قتل ایتدکدن صکره، حجاج بن یوسف
ثقفی‌یی حجازه کوندرمکله، موی الیه ٧٢ سال
هجریسنده مکهٔ مکرمه‌یی محاصره ایتمش؛ و جبل ابی

قبیس اوزرینه منجنیق نصب ایدوب، اورادن مسجدك
اوزرینه طاشلر آتەرق، شهری تخریب ایلمشدر.
٧٣ سنەسی جمادی الآخرەسنك اورتەسندە عبدالله
بن الزبیرك آلننه بر طاش کلەرك، آغرجه مجروح
اولمش؛ و اوآنده حجاجك عسکری اوستنه هجومله
شهید ایتمشلردر. طاشك اصابتیله قانی جریان ایتدیکنده
بداهة شو بیتی اوقومشدر:

ولسنا علی الاعقاب تدمی کلومنا
ولکن علی اقدامنا یقطر الدم

شهید دوشنجه شاملیلر تکبیر کتیردکلرندن، عبد-
الله بن عمر (رضهما) بونی ایشیدنجه «المکبرون
یوم ولد خیر من المکبرین یوم قتل» دیمش. والده-
سی اسماء بنت ابی بکر (رضهما) برحیات اولوب، ایکی
کوزندن علیله وخسته اولدیغی حالده، اوغلی شها-
دتندن اون کون اول یانینه کیروب، «مونده راحت
واردر، دینجه، حضرت مشارالیها «اکر سن اورلە-
جقسەك، برساعت اول اولدیکمی آرزوایدردم، که جنبك
بکا ملاقی اولسون، واکر مظفر اولەجقسەك، او
کونی‌ده کورمك ایسترم» دیمش؛ وشهید اولەجغی
کون تکرار یانینه کیردیکنده: «اوغلم اولوم قور-
قوسیله اونلردن ذل وحقارت کورمەك محتمل اولان
برری قبول ایتمه، زیرا والله عن وشرفله بر قلیج ضر-
بەسی ذل و حقارتله قیرباج ضربەسندن بیك قات
اییدر» دیمش. عبدالملك جسد مقتولنی حجاج صلب
ایتدیرمکله، عبدالله بن عمر (رضهما) یانندن کچنجه،
شاملیلرك کندیسنه ملحد و منافق دیدکلرینه قارشی:
«السلام علیك یا ابا خبیب اما والله ان امة انت شرها
لنعم الامة» دیمش. عبداللهك برکنیەسی‌ده ابو خبیب
ایدی. شهادتنده ٧٣ یاشنده ایدی. والدەسی حجاجك
قارشیسنه چیقوب، بر طاقم آجی وطوغری سوزلر
سویلمشدر. عبداللهك شهادتندن صکره، عبدالملك
بن مروان کعبهٔ شریفك بردیوارینی ییقدیروب، یکیدن
بنا ایتدیرەرك، حجر اسودی اسکی یرینه قودیرمغله،
الیوم موجود اولان بنانك اوچ دیواری عبدالله بن
زبیرك و دردنجیسی عبدالملك بن مروانك بنا کرده-
سیدر. عبدالله بن الزبیر کوسه ایدی.

عبدالله بن سبا { فرق شیعەدن مفضلەنك رئیسی اولوب، یهودیدن
دونمه واحوالی مشکوك بر آدمدر. حضرت عثمان
(رضه)ك زمان خلافتنده مصره کیدەرك، بعض
اغفالات و افساداتده بولندیغی کبی، حضرت علی
(رضه) افندمزه دخی «انت الاله» دیمکه جرأت
ایتدیکندن، جانب مرتضویدن مداین جهتنه نفی
بیورلمشیدی. حضرت علینك شهادتنده جناب مشار-
الیهك وفات ایتمدیکی و بلوطلرده بولنوب، شیمشك
ویلدیرم کبی احوالك ذات مشارالیهدن ظهور ایلدیکی
کبی برطاقم اعتقادات باطله نشر ایتمشدر.

عبدالله بن سری { (بن حکم بن یوسف) خلفای عباسیه فرمانیله
مصرده حکومت سورن امرادن اولوب، بدری سری
بن حکم و برادری محمد بن سریدن صکره ٢٠٦
تاریخنده عسکر طرفندن ولایت وامارته کچیریلوب،
بر مدت صکره مأمون خلیفەنك دائرهٔ اطاعتندن
چیقمغله، بغداددن عبدالله بن طاهر ذو الیمینین
عسکرله کوندریلەرك، صاحب ترجمه تحصنه مجبور
اولمش؛ وبرخیلی وقت محصور قالدقدن صکره، تسلیم
اولنەرق، ٢١١ تاریخنده نزد خلیفەیه واردیغنده،
عفو والتفاته مظهر اولمش ایدی.

عبدالله بن شرشیر { (ابو العباس — بن محمد الناشی الانبا-
ری) مشاهیر شعرادن اولوب، (ابن شرشیر) و(نا-
شی اکبر) دیمکله معروفدر. شعرده‌کی مهارت
وملکەسندن بشقه نحو، عروض، منطق وسائر
علومده دخی ید طولی صاحبی ایدی. عن اصل
انبارلی اولوب، برخیلی وقت بغدادده اقامت ایتمش،
و بعده مصره انتقال ایدوب، وفاتنەدك اوراده
بولنمشدر؛ و٢٩٣ تاریخنده وفات ایتمشدر؛ آو وآو
قوشلری حقنده برچوق اشعاری وعلوم مختلفەیه دائر
درت بیك بیتدن عبارت برقصیدەسی واردر. برمغنیه
حقنده اولان شو بر ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

فدیتك لو انهم انصفوك
لردوا النواظر عن ناظریك
تردین اعیننا عن سواك
وهل تنظر العین الا الیك   الخ

عبدالله بن طاهر { (ابو العباس — (الخزاعی) مأمون
خلیفەنك اخص امراسندن اولوب، مشهور طاهر
ذو الیمینینك اوغلیدر. برمدت شامه، و ٢١١ تا-
ریخنده مصره والی اولوب، آنف الترجمه عبدالله بن

Digitized by Google

سری‌یی طوتدقدن صکره، ٢١٢ تاریخنده مصر والیلکنده بر نائب براقه‌رق، بغداده عودت ایتمش؛ و ٢١٣ ده مصر والیلکنه خلیفه‌نك برادری معتصم نصب اولنمغله، صاحب ترجمه دینور والیسی اولمش؛ واو سنه برادری طلحه بن طاهر وفات ایتمکله، برینه خراسان والیسی اولوب، اون یدی سنه حکومت و امارت سوردکدن صکره ٢٣٠ تاریخنده نیسابورده وفات ایتمشدر. عاقل ومدبر وسخی وادیب وظریف بر ذات اولوب، بولندیغی مملکتلری حسن اداره ایله معمور ایتمشدی. شعرا وعلمایی حمایه وتشویق ایدردی. کندیسنك دخی بعض اشعار عربیه‌سی منقولدر. موسقیدن دخی حظی وبهره‌سی اولوب، اغانیده بعض بسته‌لری مذکوردر.

عبدالله بن طباطبا {(ابو محمد — بن احمدبن علی بن الحسن

بن ابراهیم طباطبا بن اسماعیل بن ابراهیم بن الحسن بن الحسن بن علی بن ابی طالب) مشاهیر شرفادن اولوب، کثرت اموال واملاکیله ووفرت جود وکرمیله شهرت بولمشدر. مصرده یاشایوب، ٣٤٨ تاریخنده وفات ایتمشدر. تربه‌سی قرافهٔ مصرده زیارتکاهدر.

عبدالله بن طیب السرخسی {مشاهیر علمادن

اولوب، پدری معتضد خلیفه‌نك محصللرندن ایدی. «بحر المنطق» عنوانیله برکتابی و «ایساغوجی» نامیله مشهور رساله‌سی واردر.

عبدالله بن عباس {(ابو العباس — بن عبد المطلب بن هاشم القرشی

الهاشمی) علماء صحابه‌دن اولوب، فخر کائنات (صلعم) افندمزك عم زاده‌لریدر. والده‌سی لبابة الکبری بنت حارث الهلالیه خالد بن ولید حضرتلرینك تیزه‌سی ایدی. وسعت معلوماتی حسبیله (البحر) و (حبرالامة) تسمیه اولنوردی. هجرت نبویه‌دن اوچ سنه اول مکه‌ده دنیایه کلوب، ولادتنده وصکره‌دن دفعاتله دعای حضرت نبوی‌یه نائل اولمش؛ وحتی رسول‌الله (صلعم) افندمز برکره کندیسنی قوجاقلایه‌رق «اللهم اعلمه الحکمة» دیه دعا ایلمشلردی. بك‌چوق احادیث نبویه حفظنده اولوب، تفسیر قرآن کریمده، اشعار واخبار وایام عربده وسائر علومده زماننك قطبی ایدی. حتی حضرت عمر (رضه) زمان خلافتلرنده مشکل بر قضیه‌یه تصادف ایتدیکنده، ابن عباس حضرتلرینی یانینه دعوتله، بوآنجق سنك کوره بیله‌جکك ایشدر، دیرلردی. طوغریدن طوغری‌یه حضرت رسول (صلعم) دن وحضرت عمر وعلی ایله معاذ بن جبل وابی ذردن روایت ایتمشدر. رحلت حضرت نبویده اون اوچ وبر روایتده اون بش یاشنده ایدی. صفینده معیت حضرت مرتضویده بولنوب، سردارلرندن ایدی. جانب مشارالیهدن بصره والیلکنه نصب اولنه‌رق، شهادتلرندن اولجه بالاستعفا مدینهٔ منوره‌یه چکلمشیدی. عبدالله بن الزبیر ایله عبدالملك بن مروان آره‌سنده‌کی اختلافات صره‌سنده محمد بن الحنفیه حضرتلریله برابر مکه‌یه واروب، عبدالله بن الزبیرك تکلیف ایتدیکی بیعتی قبول ایتمه‌مکله، بز طرفینك هیچ بریله دکلز دیدکلرنده، ابن‌الزبیر بیعتلرینی آلمق خصوصنده اصرار ایده‌رك، کندیلرینی تهدید ایتدیکندن، کوفه‌ده‌کی طرفدارلرینه یازوب، درت بیك کشی محافظه و تأمینلرینه شتاب ایتمش؛ وبونلر تکبیر خوان اوله‌رق مکه‌یه کیردکلرنده، ابن الزبیرخوف ودهشتندن کعبهٔ شریفه‌یه التجا ایتمشیدی. خلقك تکلیفاتیله برابر، علم وحلم وحسن خلقده برر نمونهٔ امتثال اولان بو ایکی ذات کندی نفسلریچون برشی قبول ایتمیه‌رك، یالکز کندی نفسلرینی تأمینله قناعت ایتمشلردی. بعده عونهٔ مذکوره ایله برابر مکه‌دن چیقوب، بر مدت (منی) ده اقامتدن صکره طائفه کیدوب، اوراده ٦٨ تاریخنده ٧٠ یاشنده وفات ایتمشدر. جنازه نمازینی محمد بن الحنفیه حضرتلری قیلوب. دفنی متعاقب «مات والله الیوم حبرهذه الامة» دیمشدر. ابن‌عباس حضرتلرینك تفسیر شریفی الیوم موجود اولوب، اکثرخصوصاتده مرجع ومأخذ مفسریندر. خلفاء عباسیه بو ذاتك نسلندندر. اوزون بویلی، بیاض رنکلی، وجیه بر ذات ایدی. بناقلرنده بکادن دائما کوز یاشنك یری بللی اولدیغی مرویدر. آخر عمرنده کوزلرینه عمی طاری اولوب، بو بابده شو ایکی بیتی سویلمشدر:

ان یأخذ الله من عینی نورهما
فنی لسانی و قلبی منهما نور
قلبی ذکی وعقلی غیر ذی‌مدخل
وفی فمی صارم کالسیف مأثور

عبدالله بن عبدالرحمن {(بن معاویه بن خدیج) دولت

اموِیه زماننده فاتح افریقیه اولان مشهور معاویه بن خدیجك تورونی اولوب، ۱۵۲ تاریخنده خلیفه ابو جعفر منصور عباسی طرفندن مصر والیلکنه نصب اولنمش؛ و۳ سنه اجرای حکومتدن صکره، ۱۵۵ده وفات ایدوب، برادری محمد بن عبد الرحمن خلفی اولمشدر.

عبدالله بن عبدالمطلب { [«عبدالله» ماده لرینك برنجیسنه مراجعت بیوریله.]

عبدالله بن عبدالملك { (بن مروان بن الحکم القرشی الاموی) ملوك امویه‌نك بشنجیسی اولان عبدالملك اوغلی اولوب، ۸۵ تاریخنده عمی عبدالعزیز بن مر. وانك وفاتی اوزرینه، پدری طرفندن مصر والیلکنه نصب اولنه‌رق، درت سنه والیلك ایتدکدن صکره عزل اولنمشدر. او وقته قدر مصرك امور قلمیه‌سی قبط لساننده جریان ایتمکده ایکن، بوذات پدرینك امریله عربی‌یه چویرمشدی. زمان ولایتنده مصرده بیوك بر قحط اولوب، پك چوق خلق آجلقدن تلف اولمشدی.

عبدالله بن علی { (بن عبدالله بن عباس بن عبدالمطلب) خلفاء عباسیه‌نك برنجی وایکنجیسی اولان ابو العباس السفاح وابو جعفر منصورك عمی اولوب، دولت عباسیه‌نك تأسس وتقررینه پك چوق خدمتلر ایتمش، و ملوك امویه‌نك اخیری اولان مروان حماری مغلوب ایلمش ایدی. سفاحك وفاتنده برادری منصوره بیعت ایتمیوب، کندیسی خلافت ادعاسنه قالقیشمغله، ابومسلم خراسانی ایله ایتدیکی محاربه‌ده مغلوب اولوب، منصور جانبندن بصره والیسی بولنان برادری سلیمانه التجا ایتمش؛ و بونك طرفندن بر مدت اخفا اولندقدن صکره، میدانه چیقوب، تملری چوروك بر خانه‌یه قپاتدیرلمغله، ۱۳۷ تاریخنده انقاض آلتنده قالوب وفات ایتمشدر.

عبدالله بن عمر { (بن الخطاب القرشی العدوی رضهما) فضلای صحابه‌دن اولوب، ام المسلمین حفصه بنت عمر (رضها) ایله بر آنادن یعنی ایکیسی ده زینب بنت مظعون الجمحیه‌نك اولادی ایدی. کنیه‌سی ابو عبدالرحمندر. بعثت نبویدن برسنه اول دنیایه کلوب، پدری حضرت فاروق (رضه) ایله برلکده اسلامه کلمش؛ وپدرندن اول مدینهٔ منوره‌یه هجرت ایلمشیدی. بدر غزاسنده بولنه‌میوب، احد غزاسنه کیتمکدن دخی صغرسنی سببیله جانب حضرت نبویدن منع بیورلمش؛ واك اول خندق غزاسنده حاضر بولنمشدر. مؤته غزاسنده جعفر طیار حضرتلرینك معیتنده بولندیغی کبی، یرموك غزاسنده و مصر و افریقیه فتحلرنده دخی بولنمشدر. آثار حضرت نبوی‌یی تتبعده پك منهمك و مداوم اولوب، جناب رسالتپناهك هرنرده نماز قیلدقلرینی کورسه، اوراده کندیسی دخی نماز قیلدقجه طوره‌مازدی. زیاده‌سیله متدین ومتقی، قناعتکار، سخی وکریم وحلیم برذات ایدی. اموالنك هرخانکی شیئه نفسنك میلنی آکلاسه اونی درحال هبه وتصدق، وکوله وجاریه‌لرندن هرخانکیسنی طریق حقده سالك کورسه، درحال اعتاق ایتمك عادتی ایدی. حتی کوله‌لرینك مخصوص بویله اوضاع کوستره‌رك کندیسنی آلداندقلرینی سویلدکلرنده، خیر ایچون آلدانمقدن ابی شی وارمیدر؟ دیدیکی منقولدر. خلافت وامارت دعوالرینه اصلا قاریشمامش، وحتی معیت مرتضویه‌ده دخی بولنمامش ایسه‌ده، بوندن طولایی نادم اولوب، آخر عمرینه‌دك هروقت حضرت علی معیتنده فرقهٔ باغیه‌یه قارشی حرب ایتمدیکنه پك متأسفم دیرایمش. حضرت امام حسین وعبدالله بن الزبیر ایله برابر یزیده بیعت ایتمکدن امتناع ایتمش ایسه‌ده، ینه حربه قاریشمامشیدی. حجاج بن یوسف مکه‌یه داخل اولوب، عبدالله بن الزبیر حضرتلرینی شهید ایتدکدن اوچ آی صکره، عبدالله بن عمر حضرتلرینه سملی بر حربه ایله آیاغنه اوردیره‌رق، شهید ایتمشدر. بویاره‌نك تأثیریله خسته ایکن، حجاج زیارتنه کیدوب، کیم اوردیغنی بکا کوستر، اولدیره‌یم، دینجه، حضرت عبدالله: اولدیرمزسك، چونکه کندیلك امر ایتدك، دیمش. ۷۳ تاریخنده ۸۴ یاشنده مکه‌ده وفات ایدوب، اقوای روایاته کوره محصبده دفن اولنمشدر.

عبدالله بن کثیر { (ابو معبد) قراء سبعه‌دن و ایکنجی طبقه‌دن تابعینندن اولوب، ۱۲۰ تاریخنده مکه‌ده وفات ایتمشدر.

عبدالله بن مبارك { [«ابن مبارك» مادەسنە مراجعت.]

عبدالله بن مسعود { (ابو عبد الرحمن الهذلی) قدمای صحابەدن اولوب، اسلامە کلنلرك آلتنجیسی اولدیغی مرویدر. دلیقانلی ایکن بر قاچ قیون رعی ایتدیکی حالدە، حضرت ابا بکرلە برابر اورادن مرور بیوران فخر کائنات (صلعم) افندمزدن کوردیکی معجزە اوزرینە، اسلامە کلمش؛ و خدمت حضرت نبویەیە کیروب، دائمی صورتدە قرب حضرت رسالتپناهیدە بولنمغلە، قرآن کریمی هرکسدن ایی اوکرندیکی کبی، پك چوق احادیث شریفۀ نبویە دخی استماع و حفظ ایتمش ایدی. صحابە وتابعیندن بر چوق ذوات وحتی ابو هریرە وابن عمر وابن عباس دخی کندیسندن احادیث شریفە روایت ایتمشلردر. اك اول مکەدە قرآن کریمی جهراً اوقویان ابن مسعود اولوب، بوندن طولایی کفارك تعذیباتنە دوچار اولدیغی حالدە، ینە اوقومقدن واز کچمزدی. هرایکی قافلە ایلە برابر حبشە وبعدە مدینەیە هجرت ایدوب، بدر، احد، خندق و سائر غزالردە وبیعة الرضواندە ورحلت حضرت نبویدن صکرەدخی یرموك غزاسندە حاضر بولنمشدر. جانب نبویدن جنتلە تبشیر بیورلمشیدی. حضور رسالتپناهیدە هروقت امر نبوی ایلە قرآن کریمی جهراً اوقور ایدی. حضرت عمر (رضە) زمان خلافتندە عمار بن یاسر ایلە عبدالله بن مسعودی کوفەیە اعزام بیوروب، یازدقلری نامەدە: «سزە عمار بن یاسری امیر وعبدالله بن مسعودی معلم ووزیر کوندریورم. بونلر صحابۀ رسول الله (صلعم)ك نجباسندن و اهل بدردندر. کندیلرینە اقتدا واطاعت ایدەرك، سوزلرینی دیکلیك. وعبداللهی سزك ایچون کندی نفسمە ترجیح ایتدم» یازمشلردی. نهایت درجەدە قناعتکار، متقی، حلیم وسلیم بر ذات اولوب، حقندە بر قاچ حدیث شریف منقولدر. حضرت عمرك ارتحالنەدك کوفەدە قالوب، بعدە حضرت عثمان (رضە) طرفندن مدینەیە جلب اولنمش؛ ومشارالیهك زماننده ٣٢ تاریخندە آلتمش یاشنی متجاوز اولدیغی حالدە، وفات ایدوب، بقیعدە دفن اولنمشدر. بر روایتدە جنازە نمازینی حضرت عثمان (رضە) قیلمش؛ و بر روایتدە وصیتی اوزرە کیجە دفن اولنەرق، جنازە نمازینی عمار بن یاسر ویا زبیر بن عوام (رضهما) قیلمشدر. صحابیاتدن اولان والدەسی (ام عبد)ە اضافتلە ابن ام عبد دینلمکلە دخی معروفدر.

عبدالله بن مسلم { [«ابن قتیبە» مادەسنە مراجعت بیوریلە.]

عبدالله بن مسلمە { (ابو عبدالرحمن القعنبی) امام مالك — حضرتلرینك اصحابندن اولوب، امام مشارالیهك املا ایتدیرمش اولدیغی «موطا» یی روایت وتدریس ایتمشدر. روایتدە ثقاتدن اولوب، بصرەدە ساکن ایدی؛ و ٢٢١ سنەسندە اورادە وفات ایتمشدر.

عبدالله بن معاویە { (بن عبدالله بن جعفر بن ابی طالب) مروان حمار زماننده کوفەدە خلافت دعواسنە قالقیشوب، حکام بنی امیە طرفندن تعقیب اولنمغلە، ابو مسلمە براشمك اوزرە، خراسانە قاچمش ایسەدە، اورادە قتل اولنمشدر؛ اك زیادە قتلنە سبب پدرینك اسمی اولدیغی مرویدر. بیوك پدری عبدالله بن جعفرە حضرت امام حسین (رضە)ك «اشتریت اسم الخسیس بثمن قلیل» دیدکلری اسم بودر.

عبدالله بن المعتز { (ابو العباس) خلفای عباسیەنك اون اوچنجیسی اولان معتز باللە زبیرك اوغلی اولوب، شاعر وادیب وظریف بر ذات ایدی. علوم و ادبیاتدەکی بهرۀ فوق العادەسیلە مشهور اولوب، دائما علما وشعرا ایلە اختلاط ومطالعە وتألیفلە اشتغال ایدرایدی. وفاتندە ٤٩ یاشندەایدی. «کتاب الزهر والریاض»، «کتاب البدیع»، «کتاب امکاتبات الاخوان بالشعر»، «کتاب الجوارح والصید»، «کتاب السرقات»، «کتاب اشعار الملوك»، «کتاب الاداب»، «کتاب حلی الاخبار»، «کتاب طبقات الشعرا»، «کتاب الجامع فی الغناء»، و «ارجوزة ذم الصبوح» جملۀ تألیفاتندندر. ابو العباس المبرد وابو العباس ثعلب وسائر مشاهیر ادبادن درس آلمشیدی. قریحەسی پك واسع و نظم و نثری فصیح وبلیغدر. شو بر ایکی بیت جملۀ اشعارندندر:

سقی المطیرە ذات الظل والشجر
ودیر عبدون هطال من المطر
فطالما نبهتنی للصبوح بها
فی غرە الفجر والعصفور لم یطر الخ

Digitized by Google

عبدالله بوسنوی (اون برنجی قرن هجری علماسندن اولوب، محی الدین عربینك «فصوص» نی شرح ایلمش؛ و١٠٥٤ تاریخنده وفات ایتمشدر.

عبدالله پاشا ((محسن زاده چلبی —) سلطان محمود خان اول دورنده مسند صدارت عظمایه کچمش وزرادن اولوب، اصلا حلبلی اولان اغنیای تجاردن محسن چلبینك اوغلیدر. ضربخانه امینی بولنان بیوك برادری محمد افندی طرفندن ضربخانه‌یه ادخال اولنه‌رق، کیده‌رك ضربخانه امینی ودفتردار شق اول اولمش، ودیکر بعض مناصبه دخی کچمشیدی. ١١٢٠ تاریخنده صدر اعظم چورلیلی علی پاشایه داماد اولوب، صدارت کتخدالغنه نصب اولنمشدی. دها بر طاقم مأموریتلرده بولندقدن صکره، مأموریت مخصوصه ایله مصر وحجاز جانبلرینه اعزام اولنه‌رق، متغلبه‌دن قیطاس بکی قتل ایتمکله، عودتنده موره سرعسکری قره مصطفی پاشا معیتنده موره دفترداری، وبعده پاشای مشارالیهك یرینه موره سرعسکری اولمش ایسه‌ده، متعاقباً پاشالغی رفع اولنه‌رق، درسعادته جلب اولنمش؛ ووصولی کونی خنکار قپوجیلری کتخدالغی منحل اولمغله، اورایه نصب، ومتعاقباً توقیعی منصبنه، یکیچری آغالغنه، نیش محافظلغنه، بوسنه والیلکنه، ثانیاً نیش محافظلغنه نصب، وعهده‌سنه روم ایلی بکلر بکیلکی توجیه اولنمشدی. بوصوك مأموریتنده ایکن، بوجاق یعنی بسارابیه‌ده ظهور ایدن اغتشاشاتی باصدیرمق اوزره، قریم خانی منکلو کرای معیتنده باشبوغ دخی اولمشیدی. ١١٤٣ ده درسعادته جلب اولنه‌رق، ثانیاً یکیچری آغاسی اولمش ایسه‌ده، درت آی صکره اوجاقده ظهور ایدن فساد رخاوتنه حمل اولنه‌رق، عزل وآطنه ایالتنه نصب اولنه‌رق، مؤخراً آناطولی تفتیشی دخی عهده‌سنه احاله اولنمش ایدی. بعده حلب وصیدا ایالتلرینه، ٤٥ ده ثانیا بوسنه ایالتنه ومتعاقبا ثالثا نیش محافظلغیله برابر روم ایلی بکلربکیلکنه، و٤٩ ده بندرسرعسکرلکنه نقل اولنمشدی. ١١٥٠ ده سلحدار سید محمد پاشا یرینه صدر اعظم اولوب، اردوی همایونله درسعادته عزیمتی فرمان اولنمش، وآنجق استانبوله وصولی کونی عزل، وسلانیك ایالتنه نصب اولنه‌رق، بعده اینه بختی، آغریبوز، ترحاله کبی بعض ایالتلرده بولنه‌رق، ٥٩ ده روم ایلی بکلر بکی ایکن، طلبی اوزرینه، تقاعدلك احسان اولنه‌رق، ادرنه‌ده اختیار اقامت ایتمش ایکن، ینه اوسنه استدعاسی اوزرینه وزارتی اعاده، وبندر محافظلغی توجیه اولنه‌رق، بوندن صکره دخی بعض ایالتلرده بولنمش؛ و ١١٦٢ ده بوسنه‌ده وبر روایتده جده‌ده وفات ایتمشدر.

عبدالله پاشا ((سید —) سلطان محمودخان اول دور سلطنتنده ایکی بچق سنه‌یه قریب مدت مسند صدارتده بولنمشدر. پدری حسن پاشا دخی وزرادن اولوب، عصر سلطان احمد خانیده مصر والیلکنه نصب اولنمشدی. صاحب ترجمه سرای همایوندن مخرج اولوب، ١١٥١ تاریخنده آیدینده اعلان عصیان ایتمش اولان صاری بکه‌قارشی ایتدیکی خدمت اوزرینه، ١١٥٨ ده رتبهٔ وزارتله قبریس و ١١٦٠ ده آیدین ایالتنه وینه اوسنه تریاکی محمد پاشا یرینه مسند صدارت عظمایه نصب اولنه‌رق، ٦٣ ده عزل وردوسه نفی اولنمش؛ وبعده مصر، حلب، رها، ودیار بکر ونهایت ثانیا حلب والیلکنه نصب اولنوب، شهر مذکورده وفات ایتمشدر.

عبدالله پاشا ((نائلی —) سلطان عثمان خان ثالث دورنده ١١٦٨ تاریخنده اوچ آی ایله یدی کون مسند صدارت عظماده بولنمشدر. شهری الاصل اولوب، بر مقدار تحصیلدن صکره دیوان قلمنه کیرمش، ویکی قپو مولویخانه‌سی شیخی یحیوی احمد دده‌یه داماد اولمش ایدی. تدریجاً قطع مراتب ایده‌رك بکلکجی وتشریفاتجی اولدقدن صکره ١١٦٠ ده رئیس الکتاب، ٦٧ ده دفتردار و ٦٨ ده، حکیم زاده علی پاشانك اوچنجی دفعه انفصالنده، صدر اعظم اولمشدر. بعدالعزل ١١٧٠ ده قندیه، متعاقبا سلانیك و ٧١ ده جده والیلکنه نصب اولنه‌رق، مکهٔ مکرمه‌ده وفات ایتمشدر. متدین ومنصف بر ذات ایدی.

عبدالله پاشا ((بوستانجی باشی —) سلطان محمود خان ثانی دورسلطنتنده ١٢٣٨ تاریخنده درت آیه قریب مدت مسند صدارتده بولنمشدر. پدری اصلا زعفرانبوللی

اولوب ، کندیسی چنکل کوینده طوغمش؛ وبوستانجیلر اوجاغنه داخل اولوب ، جلوس سلطان محمود خانیده بوستانجی باشی اولمش ایدی . بومقامده ایجابنه کوره اظهار شدت وصولته مقتدر اولمغله ، فوق العاده ضبط وربطه موفق اولمش ایسه ده ، صحتنك عدم مساعده سی اوزرینه ، ۱۲۳۰ ده استعفایه مجبور اولوب ، ۳۱ ده سپاه سلحدار اغالغنه و ۳۴ ده بیوك میرآخورلق منصبنه ومتعاقبا قپودان پاشالق مقامنه نصب اولنمش ؛ وآنجق ینه صحتنك عدم مساعده سندن مکرراً استعفا ایدوب ، ۳۷ ده کوتاهیه وقره حصار سنجاقلرینه نصب اولنمغله برابر، درسعادت جوارلرنده کی سواحلك محافظه سی دخی عهده سنه احاله اولنمش؛ و ۳۸ ده درسعادته جلبله، بدأ بید مهر صدارت عهده سنه تودیع اولنه رق ، طوبخانه حریقنده برقضای ناکهانی‌یه دوچار اولمغله، بالانفصال ، لاجل التداوی ازمیده عزیمتنه مساعده بیورلمش ؛ و ۱۲۳۹ ده ازمیدده ارتحال ایتمشدر .

عبدالله ترمذی { مشاهیر شعرا و خطاطیندن اولوب، اشعارنده وصفی تخلص ایدردی. جهانکیرك زماننده هندستانده یاشایوب، حکمدار مشارالیه طرفندن (مشکین کلام) عنواننه مظهر اولمشدی. مرتب دیوانی وبرقاچ منظومه سی واردر. ۱۰۳۵ تاریخنده وفات ایدوب، اکره ده مدفوندر.

عبدالله تمیمی { سیر نبی واحوال صحابهٔ کرام حقنده «روضة الابرار» عنوانلی کتابك مؤلفیدر.

عبدالله الجماعیلی { (ابو محمد — بن احمد الدمشقی الصالحی) مشاهیر علمادن اولوب، فقهده وعلوم ادبیه ایله حساب وهیئت وسائر فنونده ید طولی صاحبی ایدی. ۵۴۱ تاریخنده طوغوب، ۶۲۰ ده وفات ایتمشدر. بغداده وسائر بلاده هجرت ایدوب، عصری مشاهیر علماسندن استفاده ایتمش؛ وعلوم مختلفه ده تصانیف کثیره براقمشدر. باشلیجه تألیفاتی بروجه آتیدر: فقهده اون جلددن مرکب «المغنی»، درت جلد اوزرینه «الکافی»، «المقنع»، «العمدة»، «التوابین»، «الرقة والبکاء»، «الهدایة»، «التبیین فی نسب القرشیین»، «الاستنصار فی نسب الانصار»، «قنعة الادیب فی الغریب»، اصول فقهده «الروضة»، «مختصر العلل»، ایکی جلد اوزره «البرهان»، «مسئلة العلو»، «الاعتقاد»، «ذم التأویل»، «المتحابین فی الله تعالی»، «فضل العشوراء»، «فضائل العشر»، «ذم الوسواس».

عبدالله خان { ماوراء النهرده حکومت سورن اوزبکلر سلاله سنك بشنجی حکمداری اولوب، کرجم خانك اوغلی ودولت مذکوره نك مؤسسی اولان شیبك خانك تورونیدر. پدرینك عم زاده سی عبید خانك وفاتنده ۹۴۶ تاریخنده مسند خانی‌یه چیقوب، یالکز آلتی آی اجرای حکومتدن صکره ۹۴۷ ده وفات ایتمشدر. — سلفی اولان مذکور عبید خانك دخی بعض تواریخده اسمی عبدالله خان دیه مسطور اولوب، بعض تذکره لرده بر طاقم اشعاری‌ده منقولدر . («عبید خان» ماده سنه مراجعت.)

عبدالله خان { بودخی ماوراء النهرده حکومت سورن اوزبك خانلرندن اولوب، اسکندر خان بن جانی بك خانك اوغلیدر. پدرینك وفاتی اوزرینه ۹۹۰ تاریخنده مسند حکمداری‌یه چیقوب، خراسانه تجاوزله، هراتی طقوز آی محاصره‌دن صکره ۹۹۳ ده ضبط ایتمش؛ واون بش سنه‌لك حکومتدن صکره، ۱۰۰۵ تاریخنده ۶۶ یاشنده وفات ایتمشدر. شاه عباس صفوی ایله ومشهور اکبر شاه کورکانی ایله معاصر بولنمشدر. اوغلی عبد المؤمن خان خلفی اولمشدر.

عبدالله الحزامی { (المولی القاضی محی الدین — بن عبد الظاهر المصری) مشاهیر ادبا وشعرادن اولوب، فن انشا ومراسله ده عصرینك فریدی ایدی. ۶۲۰ تاریخنده طوغوب، ۶۹۲ ده قاهرهٔ مصرده وفات ایتمشدر. هر بری فصاحت وبلاغتده بر نمونه حکمنده اولان برچوق رسائلی وبعض اشعاری موجوددر. شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر :

Digitized by Google

ألاليت ليـالات مضين رواجع
وهل مامضى من سالف الدهر يرجع

ليـالى مواض كم قطعت بها منى
ولا شـك فى ان المواضى تقطع

عبد الله الخلال { (ابو محمد — بن نجم بن شاسى الجذامى السعدى)

مشـاهير فقهاء مالكيـه‌دن اولوب، مصرده مذهب مالكيده مرجع خاص و عام ايدى. «الجواهر الثمينة فى مذهب عالم المدينـة» عنوانيله فقه مالكيده پك مقبول ومعتبر وامام غزالينك «وجيز» ى ترتيبنده بر تأليف نافعى واردر. مصرده تدريسـله مشغول اولوب، دمياط اهل صليبك يد ضبطنـه كچديكنده، جهاد نيتيله قصبـهٔ مذكوره‌يه عزيمت ايدوب، ٦١٦ تاريخنده اوراده وفات ايتمشدر.

عبد الله الدبوسى { (ابو زيد — بن عمر) مشاهير فقهاء حنفيه‌دن

اولوب، بخارا ايله سمرقند آره‌سنده واقع دبوسـيه قصبه‌سـندندر. خلاف علمنك واضعيدر. «كتاب الاسرار والتقويم الادلة» عنوانيـله بيوك بر كتابى وسائر تأليفات وتعـاليقى واردر. ٤٣٠ تاريخنـده بخاراده وفات ايتمشدر.

عبد الله رامز پاشا { [«رامز پاشا» ماده‌سنه مراجعت.]

عبد الله زهدى { متأخرين خطاطينـدن اولوب، حافظ راشـد

افنديدن وقاضى عسكر مصطفى افنديدن تلمذ ايتمشدر. بيت الله الحرامك جامعـسنك يازيلرى اونك اولديغى كبى مكهٔ مكرمه‌ده و مصرده ديكر خطوطى دخى واردر. ١٢٩٣ ده وفات ايتمشدر.

عبد الله السفاح { [«سفاح» ماده‌سنه مراجعت بيوريله]

عبـد الله الشنترينى { (ابو محمد — بن محمد بن صـارة

البكرى) اندلس مشاهير شعرا وادباسندن اولوب، شنترين قصبه‌سندندر. طالعسز بر آدم اولوب، بعض اوقات تفك شيلر صاتمغله ووراقلق صنعتيـله اشتغال ايدرمش؛ وبرچوق سـعى وجهددن صكره ولاتدن بريسنك كتابتنه نائل اولمشدى. ٥١٧ تاريخنده اندلسك مريه قصبه‌سنده وفات ايتمشدر.

عبد الله الشهرزورى { (ابو محمد — بن القاسم المرتضى)

مشاهير شعرا وعلمادن اولوب، فقه وحديثـده دخى يد طولى صاحبى ايدى. بر خيلى وقت بغدادده اقامت ايدوب، فقه وحديثله مشغول اولمش؛ وبعده موصله عودت ايدوب، اورانك قاضيلغنه نصب اولنمشيدى. «القصيـدة الموصلية» ديمكله مشهور تصوفه دائر بر قصيده‌سى وسائر اشعارى واردر. ٤٦٥ تاريخنده طوغوب، ٥١١ ده موصلده وفات ايتمشدر.

عبد الله الصالحى { (تقى الدين — بن احمد بن تمام) مشاهير ادبادن

وفقهاء حنبليه‌دن اولوب، بر چوق اشعارى ومنظوم مكاتباتى واردر.

عبد الله العدوى { (ابو عبد الرحمن — بن محمد) مشـاهير ادبادن

اولوب، نحو ولغتده يد طولى صاحبى ايدى. فراءدن وسائر مشاهيردن اخذ اجازت ايتمشدر. ابن اليزيدى ديمكله‌دخى معروفدر. باشليجه تأليفاتى بروجه آتيدر: «كتاب فى غريب القرآن»، «كتاب فى النحو»، «كتاب الوقف والابتـداء»، «كتاب اقامة اللسان على صواب المناطق». مشاهير نحويوندن فضل بن محمد الزيدينك عميدر.

عبد الله قطب شاه { هندستانده دكن قطعه‌سنك گلكنده

خطه‌سنده حكم سورن قطب شاهيان سلاله‌سنك آلتنجى حاكمى اولوب، ١٠٦٦ تاريخنده محمد قطب شاهه خلف اولمش؛ وشاهجهانك تحت حمايه‌سنه كيرمش ايسه‌ده، بعده بر خصوصده مخالفت ايتديكيچون، دهلى دولت تيموريه‌سنك دكن قطعه‌سنده‌كى ممالكنك واليسى بولنان شاهزاده اورنكزيب صاحب ترجمه‌يه قارشى عسكر سـوق ايدوب، مركزى اولان حيدر آبادى ضبط، وعبـد الله قطب شـاهى عفو ديلمكه وقيزينى اوغلى سلطـان محمده ويرمكه مجبور ايتمش؛ واو تاريخدن اعتباراً قطب شـاهيان سلاله‌سى دهلى حكمدارلرينك تحت تابعيتنه كيرمشـيدى. ١٠٨٥ تاريخنده وفات ايدوب، اوغلى ابو الحسن خانى اولمشدر.

Digitized by Google

عبد الله كاتب { (شيخ —) مشاهير خطاطيندن اولوب، هراتليدر.

طول مدت مشهور علی شیر نوایینك خدمتنده بولنمش؛ و ٨٤٩ ده وفات ایتمشدر.

عبد الله مروارید { (شهاب الدین بن خواجه شمس الدین) ایران

مشاهیر شعرا وخطاطیننـدن اولوب، پدری خواجه شمس الدین بعض ملوکك خدمتنده بولنمغله، سفارتله بحرین جانبنه واقع اولان بر سفردن عودتنده احباسنه بر طاقم اینجیلر هدیه ایتدیکندن، مروارید لقبیله شهرت بولوب، بو لقب اوغلنه دخی انتقال ایتمشدر. اشعارنده (بیانی) تخلص ایدردی. صاحب ترجمه عبدالله مروارید اکثر علوم وفنونده یدطولی صاحبی اولوب، حامی علوم ومعارف اولان سلطان حسین بایقرانك منشیلك خدمتنده بولنه‌رق، پك چوق انعام واحسانلرینه نائل اولمشیدی. بر آره‌لق کوشهٔ انزوایه چکیله‌رك، مصحف شریف کتابتیله مشغول اولدقدن صکره، ینه پادشاه مشارالیه الحاح وابرام ایله خدمتنه آلمش؛ ونهایت مبتلا اولدیغی علتدن طولایی ینه کوشهٔ انزوایه چکیله‌رك، پادشاه مشارالیهك وقایعنی نظمه چکمکله مشغول اولمش؛ و ٩٢٢ تاریخنده وفات ایتمشدر. مرتب قصاید وغزلیات دیوانی، «مونس الاحباب» عنوانیله رباعیاتی، «تاریخ شاه» «تاریخ منظوم»، «خسرو وشیرین» عنوانلریله منظومه‌لری ومجموعهٔ منشآتی واردر. «خسرو وشیرین» ی ناتمامدر. مولانا جامینك:

نوبهاران که دمد شاخ کلی از کل من
غنچه هایش بود آغشته بخون دل من

غزلنـه نظیره اوله‌رق سویلدیکی بر غزلنك مطلعی اولان شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

آه کز هر که وفا بود امید دل من
غیر نومیدی ازو هیچ نشد حاصل من

عبد المجید { [«حافظ لدین الله» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

عبد المجید { («المستعرب فی تعلیم رمی البندق» عنوانلی کتابك مؤلفی اولوب، ٦٠٨ تاریخنده وفات ایتمشدر. کتاب مذکورك بر نسخه‌سی پارس کتبخانه‌سنده ٧٠٣ رقمیله مرقم اوله‌رق موجوددر. — «ابن عبدون» ماده‌سنده مراجعت بیوریله.]

عبد المجید خان { (سلطان غازی — بن سلطان محمود خان ثانی)

سلاطین عظام عثمانیه‌نك اوتوز برنجیسی اولوب، حالا رونق افزای سریر سلطنت و خلافت سلطان عبد الحمید خان ثانی حضرتلرینك پدر بزرکوارلریدر. ١٢٣٧ تاریخنده تولد ایدوب، ١٢٥٥ تاریخنده، پدرلری سلطان محمود خان ثانینك وفاتی اوزرینه، تخت عثمانی‌یه جلوس ایتمش؛ واو صره‌ده مصر غائله‌سی وسائر غوائل عدیده آچلمش ایکن، مجرد تدابیر حکیمانه‌سیله جمله‌سنی حسن صورتله برطرف ایده‌رك، سلطان محمود خان ثانینك باشلامش اولدقلری اصلاحاته دوامله، برخیلی نظامات و تنسیقات تأسیس واجراسنه موفق اولمش؛ وعلی الخصوص رشید پاشا مرحومك دلالتیله کلخانه خط همایوننك قرائتیله اصول ادارهٔ دولته یکی برطریق آچمش؛ وعسکرینی لایقیله تنسیق ایده‌رك، اوروپا دولتك دخی امنیت واعتمادینی جلب ایتدکلرندن، روسیه‌نك تکلیفاتنه همان بتون آوروپا دول معظمه‌سنك اتفاق ومعاونتیله قارشی طوره‌رق، پارس قونفره‌سنده دولت عثمانیه‌یه نافع صورتده معاهده امضاسنه موفق اولمشلردر. ممالك عثمانیه‌نك بعض جهتلرنده ظهور ایدن شورشلرك جمله‌سی دخی کمال موفقیتله برطرف ایدیله‌رك، زمان سلطنتلری دولت عثمانیه ایچون حقیقهٔ برصلح وترقی دوری عداولنه بیلیر. غایتله مرحمتلی وخیرات وحسناتی سور بر پادشاه اولمغله حرمین شریفینده وممالك عثمانیه‌نك هرطرفنده برچوق خیرات ومبراتی موجوددر. یکرمی ایکی بچوق سنه‌یی متجاوز مدت اجرای سلطنتدن صکره، ١٢٧٧ تاریخنده ارتحال ایدوب، سلطان سلیم جامع شریفی قربنده تربهٔ مخصوصه‌سنه دفن اولنمشـدر. برادر عالیلری سلطان عبد العزیز خان خلفلری اولمشدر.

عبد المحسن { (بن حمود بن عبد المحسن بن امین الدین التنوخی الحلبی) مشاهیر ادبا وکتابدن اولوب ٥٧٠ تاریخنده طوغمش؛ وتحصیل علم ایچون سیاحت ایدوب، الك زیاده ادبیاته وفن انشایه اختصاص ایتمشیدی. اخبار ونوادری جامع اوله‌رق ٢٠ جلددن مرکب بر تألیفی، بر دیوان اشعاری، بر مجموعهٔ منشآتی و «مفتاح الافراح فی امتداد الراح» عنوانیله برکتابی واردر. عزالدین

Digitized by Google

ایکه منشیلك ووزارت ایتمشدر . خیرات وحسناتی چوقدر . ٦٤٣ تاریخنده وفات ایتمشدر . شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر :

لله هل یا ملول　　الی الوصال وصول
ام هل الی سلسبیل　　من ریق فیك سبیل الخ

ابوالمحسن الصوری { (ابو محمد — بن محمد بن غلبون) مشاهیر ادبا وشعرادن اولوب ، شام دیارنده یاشامش ؛ و ٤١٩ تاریخنده سکسان یاشلرنده وفات ایتمشدر . شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر :

عندی حدائق شکر غرس جودکم
قدمها عطش فلیسق من غرسا
تدارکوها وفی اغصانها رمق
فلن یعود اخضرار العود ان یبسا

عبدالمطلب { (بن هاشم بن عبد مناف بن قصی بن کلاب بن مرة بن کعب بن لوی بن غالب بن فهرالقرشی) جد حضرت نبوی اولوب ، حضرت اسماعیل (عم) دن قالمش وملوك جرهم زماننده ناپدید اولمش اولان زمزم قیوسنی کشف وتطهیر ایله ، ملوك مذکورەنك اوراده مدفون خزائنی اعمار کعبه یه صرف ایدەرك ، آب زمزمك اداره سنی وکعبهٔ معظمەنك ریاستنی کندی عهده سنه آلمشیدی . اون ایکی اوغلی وآلتی قیزی اولوب ، اولاد ذکورینك الك بیوکی ابو طالب والك کوچکی والد جناب نبوی اولان عبداللهدر . عبدالله ولادت حضرت نبویدن اول ارتحال ایتمکله ، جناب رسول الله (صلعم) افندمزی عبدالمطلب کندیسی تحت وصایتنه آلمش ؛ وحضرت مشار الیه سکز یاشنده ایکن عبد المطلب وفات ایدوب ، بووصایت شرفنی اکبر اولادی اولان ابو طالبه ترك ایلمش ایدی .

عبدالمطلب { (بن ربیعه بن الحارث بن عبد المطلب بن هاشم القرشی الهاشمی) عم حضرت نبوی حارث بن عبدالمطلبك تورونی اولوب ، عهد حضرت رسالتپناهیده یتیشمش آدم وبر روایتده چوجق اولدیغی حالده ، اسلامه کلمش ؛ ومدینهٔ منورەده ساکن اولوب ، خلافت حضرت فاروق زماننده شامه هجرتله ، دمشقده برخانه بنا ایتدیرمش ؛ ومعاویه زماننده غالبا ٦١ تاریخنده اوراده وفات ایتمشدر . بعض احادیث شریفەنك راویسیدر .

عبدالملك بن ابجر { (الکنانی) اسکندریه ده فن طبك تدریسنه متولی اولوب ، عمر بن عبدالعزیز حضرتلرینك مصر والیلکلری اثناسنده اسلامه کلمش ؛ ومشار الیهك خلافتنده طبیبی اولمش ایدی . اجرای طبابتده حذاقت ومهارتی وارایدی . قواعد صحیه یه دائر بعض اقوالی مشهوردر .

عبدالملك بن رفاعه { (بن خالد بن ثابت الفهمی) ملوك بنی امیه امراسندن اولوب ، ٩٦ تاریخنده ولیدبن عبد الملك طرفندن مصر والیلکنه نصب اولنەرق ، اوچ سنه صکره عزل اولنمش ؛ و ١٠٨ ده هشام بن عبدالملك طرفندن ثانیاً مصر والیلکنه نصب اولنەرق ، وصولنی متعاقباً وفات ایتمشدر . عادل ودیندار بر ذات ایدی .

عبدالملك بن زهر { [ابن زهر وابو مروان مادەلرینه مراجعت بیوریله .]

عبدالملك بن صالح { (ابو عبدالرحمن — بن علی بن عبدالله بن عباس) خلفای عباسیەنك برنجیلری اولان ابوالعباس السفاح وابو جعفر المنصورك عم زادەلری اولوب ، هارون الرشید زماننده حجاز والیسی اولمش ؛ وخلیفهٔ مشار الیهك عندنده قدر واعتباری برتر اولمشیدی . غایتله عالم وفصیح وبلیغ وشاعر بر ذات ایدی . بعده اوغلی عبدالرحمن وکاتبی نزد خلیفەده سعایت ایتمکله ، حبس اولنەرق ، هارون الرشیدك وفاتنەدك محبسده قالمش ؛ وخلیفه امین طرفندن سبیلی تخلیه ایله شام والیلکنه نصب اولنمش ؛ وامین ایله مأمون بیننده کی اختلافات صره سنده رقەده وفات ایتمشدر . شو ایکی بیت محبسده ایکن سویلدیکی اشعار جمله سندندر :

لقد ساءنی سجنی لفقد احبتی
وأتی فیهم لا أمر ولا أحلی
لقد سرنی عزی بترك لقائهم
وما مشتکی من حجابی ومن ذلی

عبدالملك بن عمر { اندلس ملوکندن برنجی عبدالرحمنك وزیری اولوب ، مشار الیهك اعداسنه قارشی جهد وغیرت ایتمکله ، سلطنتنی تأکید وتأمین ایتمش ؛ و آوروپا

Digitized by Google

دولته قارشی برچوق محاربه‌لر ایدوب، ممالك اسلامیه حدودینی توسیع ایتمشیدی. برآره‌لق اشبیلیه وبعده سرقسطه والیسی اولمشیدی. آوروپا تاریخلرنده (مارسیل) اسمیله معروفدر. بر محاربه‌ده کندی اوغلنك قورقوب کوشکلك کوستردیکنی کوره‌که، متأثراً قلبکاهنه اوروب تلف ایتدیکی مرویدر.

عبدالملك بن مروان { (بن الحکم بن العا- ص بن امیه بن عبد الشمس الاموی) ملوك امویه‌نك بشنجیسی اولوب، پدری مروانك وفاتنده ٦٥ تاریخنده مسند حکومته کچمشدر. حضرت عثمانك خلافته کچدیکی سنه دنیایه کلوب، مشار الیهك شهادتی وقعه‌سنده اون یاشنده اولدیغی حالده، پدری معیتنده وقعه‌ده حاضر بولنمشدر. پدرینك حیاتنده کندیسنه بیعت اولنه‌رق، ممالك اسلامیه‌نك سائر طرفلری عبدالله بن الزبیرك حکمی آلتنده اولدیغی حالده، یالکز شام ومصره حاکم اولمش؛ وبعده حجاج بن یوسف معرفتیله عراق وحجازی دخی ضبط ایله، ابن زبیری قتل ایتدیره‌رك، بتون ممالك اسلامیه‌یی تحت اداره‌سنه آلمش؛ واو وقته دك روم وقبط وسریانی وفارسی لسانلرنده جریان ایدن معاملات قلمیه ودیوانیه‌یی عربی‌یه تحویل ایده‌رك، خط عربی ایله مسکوکات دخی ضرب ایتدیرمش ایدی. یدی سنه یالکز شام ومصرده واون دورت سنه بتون ممالك اسلامیه‌ده که جمعاً یکرمی برسنه حکومت سوروب، ٨٦ تاریخنده ٦٢ یاشنده وفات ایتمشدر. ابتدای حالنده فقهده کی معلوماتیله وزهد وعبادتیله مشهور ایدیسه‌ده، ایش باشنه کلدکدن صکره ظلم واعتسافی اعتیاد ایدوب، علی الخصوص حجاج یوسف کبی بر ظالمی عباداللهك اوزرینه مسلط ایتمشیدی. حق امر حکومته نائل اولدیغنی کندیسنه تبلیغ ایتدکلرنده، النده مصحف شریف بولنوب، اوقومقده ایکن، «هذا فراق بینی و بینك» دیه‌رك بر طرفه قویدیغی مشهوردر. ملحمه، قاشلری چاتیق، کوزلری غایتله بیوك، قیللری چوق، آغزی آچیق، دیشلری سیرك وآلتون تل ایله باغلی، نفسی غایتله قوقار برآدم ایمش. حق آغزینك قوقوسندن اوکنده اوچشان سینکلر کویا اولورمش اعتقادیله (ابوالذباب) تکنیه اولنوردی. اون یدی اوغلی اولوب، بونلردن دردی یعنی ولید، سلیمان، یزید، و هشام حکومته نائل اولمشلردر. زماننده خیلی برلر فتح اولنه‌رق، ممالك اسلامیه شرقاً هندستانه وغرباً اندلسه قدر توسع ایتمشیدی.

عبدالملك بن موسی بن نصیر { فاتح اندلس اولان مشهور موسی بن نصیرك اوغلی اولوب، ملوك امویه‌نك اخیری اولان مروان حمارك زماننده و ١٣١ تاریخنده مصر والیلکنه نصب اولنمش؛ ومروان مغلوباً مصره قاچدیغنده، صالح بن علی بن عبدالله العباسی کندیسنی تعقیب وقتل ایده‌رك، صاحب ترجمه‌یی دخی اسیر ایتمش ایدی.

عبدالملك بن نوح { [عبدالملك سامانی ماده‌سنه مراجعت.]

عبدالملك سامانی { سامانیان سلاله‌سندن بو اسمله ایکی حکمدار کلمشدر:

برنجیسی (عبدالملك بن نوح بن نصر بن احمد بن اسماعیل) ملوك مذکوره‌نك بشنجیسی اولوب، ٣٤٣ تاریخنده، پدری نوحك وفاتی اوزرینه تخت موروثنه جلوسله، یدی سنه حکومت سوردکدن صکره، ٣٥٠ تاریخنده چوکان اوینارکن آتندن دوشوب، تلف اولمشدر. زماننده آلپ تکین والئ خراسان اولوب، آل سبکتکین دولتنك تخمی اکلمشدی.

— ایکنجیسی (عبدالملك بن نوح بن منصور بن نوح بن نصر) ملوك مذکوره‌نك طقوزنجیسی واخیری اولوب، برادری نصر مکحول اولدقدن صکره ٣٨٩ ده تخته جلوس ایتمش؛ وخراسانده محمود سبکتکین ایله محاربه ایده‌رك، مغلوب اولمغله، بخارا جانبنه فرار ایتمش؛ وایلك خانك الینه کچوب، اوزکنده کوندریله‌رك، اوراده وفات ایتمش؛ وبونکله آل سامان دولتی پایانه ایرمشدر. مدت حکومتی طقوز آیدر.

عبدالملك سمرقندی { (خواجه —) مشاهیر شعرا وعلمادن اولوب، تیمورلنکك زماننده سمرقندده شیخ الاسلام ایدی. اشعارنده (عصامی) تخلص ایدردی. شو مقطع اونکدر:

دور از تو ندارد خبر خویش عصامی
اکنون که شنیدی خبر ما مرو آخر

Digitized by Google

عبد المنعم الجیلانی { (حکیم الزمان ابو الفضل بن عمر الغسانی) اندلس مشاهیر اطبا وادباسندن اولوب، طب وکتابتده مهارت تامه‌سی و ادبیات و انشا وشعرده دخی ید طولاسی وار ایدی. صلاح الدین ایوبی زماننده شامه کلوب، پادشاه مشارالیهك پك چوق انعام واحسانه نائل اولمش؛ وحقنده برچوق قصیده‌لر سویلمشدر. دمشقده بر معاینه خانه آچمشیدی،که وفاتندن صکره اوغلی عبد المؤمن اداره ایتمشدر. باشلیجه آثاری بروجه آتیدر: «دیوان الحکم ومیدان الکلم» منظوم، «دیوان المشوقات الی الملك الاعلا» منظوم، «دیوان ادب السلوك»، «نوادر الوحی»، «کتاب تحریر النظر»، «کتاب سر البلاغة و صنایع البدیع فی فصل الخطاب»، «دیوان المبشرات و القدسیات» که صلاح الدین ایوبینك قدسده‌کی فتوحاتی و فرنکلره قارشی اولان مظفریتلرینی مبیندر، «دیوان الغزل والتشبیب و الموشحات»، «دیوان تشبیهات والغاز ورموز»، «دیوان ترسل ومخاطبات فی معان کثیرة واصناف من الخطب والصدور والادعیة»، «کتاب مناذح الممادح»، «روضة المآثر والمفاخر من خصائص الملك الناصر»، «تعالیق فی الطب»، «صفات ادویة مرکبة». ٦٠٠ تاریخندن صکره‌جه وفات ایتمشدر. شو ایکی بیت جمله اشعارندندر:

من لم یصل عتك فلا تسألن
عنه ولوکان عزیز النفر

وکن فتی لم تدعه حاجة
الی امتهان النفس الانفر

عبد المؤمن { (ابو محمد — بن علی القیسی الکومی) مغربده حکومت سورن موحدین دولتنك مؤسسیدر. تلمسان قربنده کومه قبیله‌سنك تاجره قریه‌سنده بر صاقسیجینك اوغلی اولوب، ٥٠٠ ویا ٤٩٠ تاریخنده طوغمش؛ ومهدی لقبیله ملقب محمد بن تومرتك مریدانی زمره‌سنه داخل اولوب، کیده‌رك برنجی مریدی و وفاتنده جانشینی اولمشیدی. ٥٢٤ تاریخنده ابن تومرتك تهیئه ایتمش اولدیغی عسکرله فتح بلاده باشلایوب، ابتدا وهران و تلمسانی و بعده فاسی و سلاوسته‌یی ضبط ایتدکدن صکره، دولت ملثمینك حکمدار اخیری اولان اسحق بن علی بن یوسف بن تاشفینك حکم سوردکده اولدیغی (مراکش) شهرینی اون آی محاصره ایله، ٥٤٢ ده فتح ایده‌رك، بتون مغرب ممالکنه مالك اولمش؛ و بعده اندلسه دخی کچوب، لیون قرالی آلفونسی مغلوب ایتمشدی. ٥٥٨ تاریخنده مراکشدن سلایه کیدوب، اوراده شدتلی بر مرضه دوچار اوله‌رق، اوتوز اوچ سنه‌لك حکومتدن صکره وفات ایتمشدر. امیر المؤمنین عنواننی آلمشیدی. اوغلی یوسف خلفی اولمشدر.

عبد المؤمن { بنی حفص ملوکنك اون آلتنجیسیدر. [علاوه‌ده «بنی حفص» ماده‌سنه مراجعت.]

عبد المؤمن خان { ماوراء النهرده حکومت سورن اوزبك خانلرندن اولوب، ١٠٠٥ تاریخنده پدری عبد الله خانه خلف اولمش؛ و بر سنه‌لك حکومتدن صکره مقتولاً وفات ایدوب، خاله‌سنك اوغلی دین محمد خان خلفی اولمش ایسه‌ده، بو دخی هرانده شاه عباس صفوی ایله ایتدیکی محاربه‌ده قتل اولنمشدر.

عبد النبی { یمنده حکومت سورن بنی مهدی ملوکنك اوچنجی وصوك امیری اولوب، ٥٦٠ تاریخلرنده صلاح الدین ایوبینك برادری تورانشاه یمن خطه‌سنی بونك النذن نزع ایتمکله، بو سلاله‌یه ختام ویرمشدر.

عبد الواجد { مشاهیر علما وخطاطیندن اولوب، اصل مشهدلی اولدیغی حالده قانونی سلطان سلیمان خان زماننده خراساندن رومه کله‌رك، مظهر انعام حضرت پادشاهی اولمش؛ وکوتاهیه‌ده اسمنه نسبتله (واجدیه) تسمیه اولنان مدرسه‌نك تدریسی کندیسنه توجیه اولنمشدی. «نقایه» کتابنه «واجدیه» عنوانیله بر شرح یازوب، پادشاه مشارالیهه تقدیم ایتمش، و فناری زاده‌نك التماسیله منظوم بر اسطرلاب رساله‌سی دخی یازمش ایدی. ٨٣٨ ده وفات ایتمشدر.

عبد الواحد { مغربده حکومت سورن موحدین ملوکندن آلتنجی واوننجیسنك اسمیدر. [«موحدین» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

عبد الواحد { بنی حفص ملوکنك جدی اولان ابو حفصك اوغلی اولوب، التنجی قرن هجری اواخرنده موحدین نامنه

Digitized by Google

افريقيه واليسى ايدى. اوغلى ابو زكريا يحيي سلطنته نائل اولوب، بنى حفص ملوكنك برنجيسى اولمشدر.

عبدالواسع [«جبلى» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

عبدالوهاب (مولانا —) ايران مشاهير شعرا و علماسندن اولوب، فن انشاده دخى مهارت تامه‌سى وار ايدى. مشهدده قاضى ايدى. شو بيت جمله اشعارندندر:

جان از لب لعل تو ودل از سر زلفت
جوينده آب حضر و عمر درازست

عبدالوهاب افندى [«بستجى زاده» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

عبدالوهاب صابونى (قانونى سلطان سليمان خان دورى مشاهير علما وشعراسندن اولوب، عن اصل همدانلى اولديغى حالده، جانب رومه هجرت ايده‌رك، شام ومصرده امرار اوقات ايتمشدر. معماده مهارتى واردر. «مناقب ملا خداوندكار»، «نواى خروس» و «صراط مستقيم» عنوانلريله اوچ منظومه‌سى وفارسى وتركى اشعارى واردر. شو بيت اونكدر:

آب حيوان لبت بر سر چاه ذقنت
عادتى نيست مكر معجزهٔ آن دهنست

عبدالوهاب مالكى (بن على البغدادى) مشاهير فقهاء مالكيه‌دن و شعرادن اولوب، بعض قاضيلقلرده بولنمش؛ وبعده مصره رحلت ايدوب، ۴۲۲ تاريخنده اوراده وفات ايتمشدر. «التلقين» عنوانيله صغير الحجم وعظيم النفع بر كتابيله «المعونة فى شرح الرسالة»، «عيون المسائل»، «النصرة لمذهب مالك»، «كتاب الادلة فى مسائل الخلاف» و «شرح المدونة» عنوانلى تأليفاتى واردر. شو ايكى بيت جمله اشعارندندر:

بغداد دار لاهل المال طيبة
وللمفاليس دار الضنك والضيق
ظللت حيران أمشى فى ازقتها
كأنى مصحف فى دار زنديق

عبدخير (ابو عماره — بن يزيد الهمدانى الخيوانى) صحابه‌دن اولوب، يمنك همدان قبيله‌سندندر. بعده حضرت على (رضه)'ك خواص اصحابى زمره‌سنه داخل اولوب، كوفه‌ده ساكن اولمش؛ وبوز يكرمى ياشنى كچكين اولديغى حالده اوراده وفات ايتمشدر. روايت احاديث شريفه‌ده موثوق بر ذات ايدى.

عبد شمس (بن عبد مناف بن قصى بن كلاب بن مره بن كعب القرشى) هاشمك برادرى واميه‌نك پدرى اولوب، بنى اميه‌نك جد اعلاسيدر.

عبد كلال (يمنده حكومت سورن ملوك حميريه‌نك اوتوز برنجيسى اولوب، عمرو ذوالاعواد'ك اوغلى وخلفيدر.

عبدل (حضر موتده بر قصبه اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور.

عبدل بك (فراشرلى — دبنكاه شهير عبدالله حسنى بك بن خالد بك) محرر فقيرك بيوك برادرى اولوب، جنتمكان سلطان عبدالمجيد خانك جلوسى سنه‌سى يعنى ۱۲۵۵ تاريخنده آرناودلغك فراشر قريه‌سنده (كه يانيه ولايتنك اركرى سنجاغنه تابع پرمدى قضاسنده طاغلى ناحيه‌سنك مركز بدر) دنيايه كلوب، هنوز اون درت ياشنده ايكن پدرى معيتنده عساكر معاونه ايله حدود يونانيه‌ده بولنه‌رق، اسايش زمانلرنده بر مقدار علم دخى تحصيل ايتمش؛ واون سكز ياشنده ايكن، پدرينك وقوع وفاتيله، كثير الافراد بر عائله‌نك رئيسى قالوب، ادارهٔ بيتيه عائله‌سيله اعشار واغنام ورسومات التزام ومأموريتلرنده بولنه‌رق، ايكى سنه صكره والده‌سى دخى وفات ايدنجه، كندندن كوچك بش اركك برادرينك تحصيلنى تأمين ايچون، مسقط رأسنى تركله، يانيه شهرينه نقل خانه ايده‌رك، اوراده امور مأموره‌سيله وادارهٔ بيتيه ايله اشتغال ايله برابر، عربى وفارسى وفرانسزجه ورومجه لسانلرينى ومقدمات فنونى اقتساملرى برادرلريله مذاكره صورتنده تحصيل ايتمش؛ وبرادرلرى اكمال تحصيل ايتدكدن صكره، اوتوز بش ياشنده ايكن تأهل ايتمشدر. حدود يونانيه‌نك تعديلى مسئله‌سى ظهوريله يونان طرفندن بعض تجاوزاتده بولنلديغندن، ديكر

Digitized by Google

یانیه‌لی بعض ذوات ایله برابر، رخصت آله‌رق ، وطننه عودت ایتمش ؛ واو تاریخدن اعتباراً یانیه و پروزه جهتنك یونانه الحاق علیهنده بذل مقدرتدن خالی قالمیوب، بوخصوصده فوق‌العاده غیرت کوسترمش ؛ ونیجه سنه‌لك سعی وامکیله بریکدیرمش اولدیغی بر قاچ بیك لیرالق سرمایه‌سنی دخی بو اغوره صرف ایده‌رك ، یانیه و پروزه جهتنك هیچ بر وقت یونانه مربوط وعائد بولنمامش اولدیغنی اثبات ضمننده ، ویریونلی محمد علی بك (بعده پاشا) ایله برلکده آوروپا دول معظمه‌سی قابنتولرینی طولاشه‌رق، دیپلوماتلرك بوخصوصده فکرلرینی تصحیحه موفق اولمش ؛ وبوسعی فوق‌العاده‌سی سایه‌سنده براین قونفره‌سنك تنسیبنه مغایر اوله‌رق یونان حدودینك تصحیحنده یانیه وپروزه جهتی دولت عثمانیه‌یه قالمشدر . صربیه وقره طاغ جهتلرندن اولان تجاوزاته دخی بو وجهله مقابله ضمننده پرزرینده تشکل ایدن جمعیت اتحادیه‌یه دخی داخل بولنوب ، اوصره‌ده سوز آیاغه دوشمسیله ، بعض بد خواهان طرفندن نیات صادقانه ووطنپرورانه‌سی سوء تفسیر اولنه‌رق ، اوچ سنه پرزرین قلعه‌سنده وایکی سنه‌یه قریب مدت عائله‌سیله برابر بالیکسری و باندرمه‌ده اقامت ایدوب ، ۱۳۰۳ تاریخنده عفو حضرت پادشاهی‌یه مظهریتله درسعادته کلمش ؛ وبر مدت صکره شهر اماتی مجلسی اعضالغنه نصب اولنمشیدی . آنجق پرزرین قلعه‌سنده اوجاع مفاصل وسائر علل وامراضه وبونجه غوائل واکداردن نابهنکام ضعف پیری‌یه دوچار اولوب ، درت سنه قدر اکثریا اسیر فراش اوله‌رق امرار اوقات ایتدکدن صکره ، ۱۳۱۰ تاریخنده وفات ایدوب ، مردیونکوی قبرستاننده غنودهٔ خاك غفراندر. خارق‌العاده بر ذکاوت و غیرته مالك ، مشاق بدنیه‌یه آلیشیق ومتحمل ، نهایت درجه‌ده جسور ، ابنای نوعنه ایلك ایتمکه زیاده‌سیله منهمك ، خیرخواه ، فقرا پرور ، عائله واقرباسنی چوق سور، هرکسك راحتنی کندی راحتنه ترجیح ایدر بر ذات ایدی . حتی وفاتی دخی حیاتی کبی فوق‌العاده اولوب، مردانه سوزلر و حکیمانه نصیحتلر ووصیتلر ایده‌رك ، تسلیم روح ایتمشدر . بو تعریفم صرف حسیات برادرانه سائقه‌سی اثری اولمیوب، کندیسنی یقیندن طانیانلر حقیقت اولدیغنی تسلیم ایدرلر امیدنده‌یم . الیوم محرر فقیرك اوکی اولادم بولنان خیر الخلف براوغلیله کوچك یاشده برقیز چوجغی قالمشدر .

عبد مناف (بن قصی بن کلاب بن مره) اجداد جناب رسالتپناهیدن اولوب، هاشمك وعبد شمسك پدری یعنی بنی هاشم ایله بنی امیه‌نك جدیدر ؛ وبوایکی شعبه بوذاتده برلشیر.

عبدوس مشاهیر اطبای عربدن اولوب، بغداد خلیفه‌سی معتضدك خواص اطباسندن ایدی. ادویهٔ مرکبه‌ده وتشخیص امراضده مهارت کامله‌سی وار ایدی. طبده «کتاب التذکرة» عنوانیله بر تألیفی واردر. ۲۹۸ تاریخنده وفات ایتمشدر.

عبده فخر کائنات (صلعم) افندمزك آزادلیلرندن بر صحابی اولوب ، بعض احادیث شریفه روایت ایتمشدر .

عبدی ایران شعراسندن بروجه آتی درت ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی فارسده‌کی ابرقوه قصبه‌سندن اولوب، ظریف طبع ونکته پرداز برشاعر ایدی . شو بیت اونکدر :

شب با مه دلربا نشستیم
تا ماه نشست مانشستیم

— ایکنجیسی جنابد قصبه‌سندن اولوب، مثنویلریله مشهوردر. شو بیت اونکدر :

شادیٔ دل جزبغم یار نیست
وای برآن دل که کرفتار نیست

— اوچنجیسی شیرازلی اولوب ، شاه طهماسبك شعراسندن ایدی. سیاق وترسلده‌کی مهارتیله مشهوردر . اون بیك بیتی حاوی دیوانی واردر. شوبیت اونکدر:

من که از تسبیح بینم صدکره برکار خویش
به که نکذارم ز کف سررشتهٔ زنار خویش

— دردنجیسی کیلانلی اولوب، درویش مشرب بر شاعر اولمغله ، اوتوز سنه قدر دور وسیاحتدن صکره ، قندهاره واصل اولوب ، بابا حسن ابدالك تربه‌سی یاننده اختیار انزوا ایده‌رك ، اوراده وفات ایتمشدر . شو بیت اونکدر :

تشنه لب چون زپی محمل آن ماه روم
آب از آبلهٔ پا کشم و راه روم

Digitized by Google

عبدی افندی { عثمانلی شعراسندن بر وجه آتی اوج ذاتك اسمیدر :

برنجیسی مهردار عبدی افندی اولوب ، سلطان محمود خان اول زماننده اوچ دفعه رئیس الکتاب ، برکره بیوك روزنامه‌جی وبرکره‌ده شق اول دفتر-داری اولمش ؛ وبر قاچ دفعه رسمو یه ، کلیبولی یه وبروسه یه نفی اولنمشدی . ١١٧٠ تاریخنده اندرون همایونده ایکن فجأةً وفات ایتمشدر . شو تاریخ اونکدر :

ختامن کوش ایدنجه بندهٔ دیرینه‌سی عبدی
موفق اولـدی الحق بویله بر تاریخ دلجوده
دعا کونه یازلسون طاق عرشه بویله تاریخی
اوله باقی بو قصر دلکشا سلطان محموده

— ایکنجیسی طریق علمی یه منسوب اولوب ، قدس ، شام ومدینه مولویتلرنده بولندقدن صکره ، ١١٨١ ده استانبول قاضیلغی پایه‌سنی بالاحراز ، اوردوی همایون قاضیلغنه نصب اولنه‌رق ، ٨٣ ده ایساقجی قصبه‌سنده وفات ایتمشدر . شو تاریخ او-نکدر :

عبدیا تاریخ قدرین دیدی اهل عرش وفرش
مسقوی قلدی مدمر سیف سلطان مصطفی

— اوچنجیسی قره حصار شرقیدن اولوب ، بعض وزرانك کتابتلرنده وبر آره‌لق مجلس والا مضبطه لوطه‌سنده وبعده بوسنه ولایتی مجلس باش کتابتنده بولنمش ؛ و ١٢٦٩ ده درسعادته عودت ایتمشیدی . مناظره‌یه دائر « ناپیدا » عنوانیله بر رساله‌سی وبعض اشعاری واردر . شو مطلع اونکدر :

سرائر اهلی دائم سینه‌ده راز نهان صقلر
یرنده جوهر وسیم وزری البته کان صقلر

عبد یالیل { صحابه‌دن ایکی ذاتك اسمیدر : بری (عبد یالیل بن عمر بن عمیر الثقفی) که ثقیف قبیله‌سی طرفندن بش کشی ایله نزد حضرت نبوی‌یه کوندریله‌رك ، شرف اسلامله مشرف اولمشدر . — ایکنجیسی (عبد یالیل بن ناشب غیرة اللیثی) که بدر غزاسنده حاضر بولنمش ؛ و اواخر خلافت حضرت فاروقیده ، پك یاشلی اولدیغی حالده ، وفات ایتمشدر .

عبدی پاشا { قپودان پاشالق مسندینه کچن امرای بحریه‌دن اولوب ، سلطان احمدخان ثالث دورنده قلیون قپودانی ایکن ، ١١٤٣ ده قپودان دریا اولمش ؛ و ٨ آی بو مقامده قالدقدن صکره ، عزل ، ورسمو سنجاغنه نقل اولنه‌رق ، دور سلطان محمودخان اولده ١١٤٤ تاریخنده ثانیاً قپودان پاشا اولمش ؛ و اوچ آی صکره وفات ایتمشدر .

عبدی پاشا { (چرکس —) متأخرین مشیران دولت عثمانیه‌دن اولوب ، خسرو پاشا مرحومك عتقاسندن اولدیغی حالده ، سلك جلیل عسکری‌یه دخول ایله ، تدریجاً قطع مراتب ایده‌رك ، دور سلطان عبدالعزیز خانیده مشیریت رتبه‌سنی احراز ایتمش ؛ وبرخیلی مدت اردو مشیریتلرنده ووالیلکلرده بولنه‌رق ، قرن سابقك صوکلرنده ، خیلی مسن اولدیغی حالده ، اسکدارده واقع قوناغنده ارتحال ایتمشدر . معیتنده‌کی عسکری سور وکندیلریله لاابالیانه یاشار سخی ومکرم وخالص البال بر ذات ایدی . الیوم خاصه اردوی همایونی مشیری بولنان مشیر رؤف پاشا حضرتلرینك پدرلریدر .

عبرانیلر { (Hebreux) امم قدیمه‌نك اك مشهورلرندن وامم سامیه‌نك باشلیجه‌لرندن اولوب ، فلسطینك بر جهتنده یعنی قدس وجوار-لرنده ساکن ایدیلر . الیوم برایکی سنجاقدن عبارت اولان فلسطین خطه‌سنده دها برقاچ قوم ساکن بولنوب ، عبرانیلر بو خطه‌نك بروجه مذکور یالکز بر جهتنده مقیم بولندقلرندن ، مقدار وعددجه پك کوچك بر قوم بولنمش اولدقلری آکلاشیلیورسه‌ده ، تاریخجه وعلی الخصوص کتب مقدسه وتاریخ ادیان نقطهٔ نظرنجه اهمیتلری پك بیوکدر ؛ چونکه تاریخك ضبط ایده بیلدیکی امم واقوام ایچنده و بتون کرهٔ ارضده اك اول وحدانیت فکرینی میدانه قویان بوقومدر ؛ واکثر انبیا بوقومه منسوبدر . امم سا-میه‌نك محل ظهور ومنشألری بابلستان اولوب ، اورا-دن بالتشعب اطراف وجوارلره طاغلمش اولدقلرندن ، عبرانیلر بوموطن اصلیلرندن آیرلدقلرنده ، فرات مجراسنی عبورله فلسطین جهتنه کچدکلرندن ، کلدانی وعبرانی لسانلرنده دخی مشترك اولان (عبر) یعنی کچمك وعبور ایتمك ماده‌سندن مشتق اوله‌رق عبرانی تسمیه اولنمشلردر .

کندیلری صرف حضرت ابراهیم (عم) ك ذریتندن اولمق ادعاسنده بولنوب ، اکثر تواریخده دخی بو وجهله مسطور ایسه‌ده ، اکثریا بر قومك اسکی

رئيسلرينه عمومنك پدری نظريله باقلق عادت اولد‌يغندن، و ذاتاً بر يره هجرت ايدن بر آدمدن بر قوم تولد ايتمك مسبوق اولميوب، هجرتلر بر رئيسك تحت رياستنده نقل مكان ايدر بيوك و ياكوچك بر و يا بر قاچ كروه وقافله صورتنده وقوع بولديغندن، عبرانيلرك دخی حضرت ابراهيم (عم) ك معيتنده اوله‌رق بووجهله هجرت ايتمش اولملری محتملدر. هر حالده، بونلر ابتدا عبرانيلر تسميه اولنوب، فلسطينك شرق وجنوب جهتلرنده فنيكه‌ليلرك النده بولنان سواحل بحردن اوزاق اوله‌رق چوله جوار محللرده بر خيلی وقت عشيرت صورتنده وخيمه نشين اوله‌رق كزوب طولاشمشلردر. حضرت ابراهيمدن صكره رياستلری حضرت اسحق (عم) ه واونلردن حضرت يعقوب (عم) ه كچوب، حضرت اسحقك برادری حضرت اسماعيل (عم) ايسه حجازه داخل اوله‌رق وجرهم قوميله قاريشه‌رق عرب مستعربه‌نك جد اعلاسی اولمشدر.

معلوم اولديغی اوزره، حضرت يوسف (عم) ك مصرده وزارته نائل اولمسی اوزرينه، حضرت يعقوب ايله ديكر اون اولادی، و بلكه قوم و قبيله‌لری دخی، مصره انتقال ايده‌رك، اوراده ابتدا معززاً وبعده محقراً اوچيوز سنه‌يه قريب مدت مكث واقامت ايتمشلردر. حضرت يعقوبك بر اسمی ده «عبدالله» معناسيله اسرائيل اولديغندن، نبی مشارالیهدن صكره عبرانيلر (بنی اسرائيل) نامنی اخذ ايده‌رك، مشار اليهك اون ايكی اولادينه نسبتله اسباط اثنا عشره يعنی اون ايكی قبيله‌يه منقسم اولمشلردی. مصرده‌كی اقامتلريله اوراده كوردكلری حقارت ومحكوميت اثناسنده عبرانيلر اسكی عشيرت عادات و اخلاقنی تدريجاً غائب ايدوب، من بعد محافظه ايتدكلری تجارت ايشلرينه وامور صرافيه‌يه قويلمشلردی.

نهايت ميلاد عيسی (عم) دن ١٥٠٠ سنه مقدم مصرده حضرت موسی (عم) ظهوريله، بنی اسرائيلی فرعونيلرك ظلم وحقارتندن تخليص، وبحر احمری تجاوزله ارض مقدسه متوجه اولمش ايسه‌ده، صحرای تيه‌ده يوللرينی غائب ايدوب، اوراده قرق سنه قالدقدن، وحضرت موسی ايله برادری هارون (عم) ارتحال ايتدكدن صكره، رياستلرنده قالان حضرت يوشع (عم) بنی اسرائيلی ارض مقدسه سوقله، ارض مذكوری اون ايكی سبطه تقسيم ايتمشدر. حضرت يوشعدن صكره بنی اسرائيل درت يوز سنه‌يه قريب مدت ابتدا براختيار مجلسی وبعده حكام بنی اسرائيل ناميله معروف رؤسا معرفتيله اداره اولنوب، نهايت ميلاددن ١٠٨٠ سنه اول، كنديلرينك طلب وآرزولری وشموئيل نبی (عم) ك توسطيله شاؤل ونام ديكرله طالوت حكمدارلغه انتخاب اولنمش؛ وطالوتدن صكره حضرت داود (عم) وبعده اوغلی حضرت سليمان (عم) ملك بنی اسرائيل اولوب، حضرت مشارالیهك زماننده بنی اسرائيل دولتی فراتدن بحر سفيد وبحر احمر سواحلنه قدر توسع ايتمش؛ وبحراً دخی قوتلری تزايد ايدوب، هند و يمن وحبشله تجارت ايده‌رك، اكتساب ثروت وسامان ايتمشلردی. آنجق بو مكنت وسطوت چوق دوام ايتميوب، حضرت سليمان (عم) ك ارتحالندن صكره، قبل الميلاد ٩٧٦ تاريخنده بنی اسرائيل ايكی‌يه آيريلوب، يهودا ايله بنيامين سبطلری حضرت سليمانك اوغلی رحبعمه صادق قالدقلری حالده، ديكر سبطلر نبی مشارالیهك رجالندن يوربعامی ملك اتخاذ ايتمشلر؛ وبووجهله ايكی كوچك دولت ظهور ايدوب، برنجيسی (يهود) وايكنجيسی (اسرائيل) دولتی نامنی آلمشدر.

بو ايكی دولت بينلرنده لاينقطع وقوع بولان محاربه‌لردن ضعفه دوچار اولوب، بو وجهله اوچ بچق قرندن زياده‌جه دوام ايتدكدن صكره، آثوريلر حكمداری سلمانصر هجوم ايدوب، ميلاددن ٧١٨ سنه اول اسرائيل دولتنی محو وملكنی ضبط ايتمش؛ و قبل الميلاد ٦٠٦ تاريخنده ملوك مذكوره‌دن بختنصر ثانی يهود دولتنی دخی مغلوب ايده‌رك، بنی اسرائيلك بر قسمنی تحت اسارتده بابله نقل، و٥٨٧ ده قدسی ضبطله بيت مقدسی تخريب ايلمشدر. بو وجهله بنی اسرائيل بسبتون استقلاللرينی غائب ايدوب، آثوريلرك تحت تابعيت ومحكوميتلرينه كيرمش؛ و بر بيوك قسملری ٧٠ سنه بابلده اسارت آلتنده قالمشلردر. اسرائيل دولتنك انقراضندن صكره بنی اسرائيل نامی اونوديلوب، عبرانيلر، الك زياده بقا بولان يهود دولتنه نسبتله، يهود و جهود ناميله ياد اولنمغه باشلامشلردی.

ايران شاهی مشهور جهانكير كيخسرو بابلی ضبط ايتديكنده، اوراده بولنان يهود اسراسنك قدسه

ع ب ر

یهودیلرینه مساعده ایدوب، ایرانیلرك ایكیوز سنه‌یه قریب سورن حكملری اثناسنده یهودیلر كندی امور مذهبیه وداخلیه‌لرنده مختار اولوب، بعده بیوك اسكندرك وبونك وفاتنده ظهور ایدن طوائف ملوكك الینه كچه‌رك، هله بطالسه ایله سلفكیلر آره‌سنده وقوع بولان محاربانده ایكی آتش آره‌سنده بولنمغله، میلاددن ١٦٩ سنه مقدم (محابه) عائله‌سنه منسوب بر قاچ جسور آدمك ریاستیله قیام ایده‌رك، كسب استقلال ایله، بو عائله‌دن ابتدا كاهن و بعده ملك نامیله بر رئیس اتخاذ ایتمشلردی. بونلر ١٣٠ سنه قدر حكم سوردكدن صكره، بینلرنده ظهور ایدن اختلافات اوزرینه، رومالیلرك توسطنه مراجعت ایتملریله، نهایت میلاددن ٤٠ سنه مقدم (هرود) نامنده‌بری رومالیلرك معاونتیله موقع اقتداره كچمش؛ وبونك زماننده حضرت عیسی (عم) ظهور ایتمشدر. بونك وفاتنده فلسطین بونك درت اوغلی آره‌سنده منقسم اولمش ایسه‌ده، درعقب بسبتون رومالیلرك ید ضبطنه كچمشدر.

یهودیلر رومالیلرك حكمی آلتنده دخی راحت طورمیوب، ایكیده برده قیام ایتدكلرندن، بعدالمیلاد ١٣٥ تاریخنده (آدریان) قدسی بیوك بر مقاومتی متعاقب ضبط ایدنجه، اهالیسنك قسم اعظمی قلیجدن كچیرمش؛ و بقیة السیوف اوله‌رق قالانلری ده قدسدن طرد واخراج ایتمشدر. او وقتدن بری یهودیلر بردها بر هیئت مجتمعه صورتنده یاشامغه مقتدر اوله‌میوب، دنیانك همان هر طرفنه طاغلمشلردر. خرستیانلغك تعصب زمانلرنده انواع محن ومشاق وحقاراته دوچار اولدقلری وخصوصیله انكیزیسیون محاكم ابلیسانه‌لرندن قال وقلمه كلمز اذا وجفالر كوردكلری حالده، آوروپا مورخلرینك دخی تحت تصدیقنده اولدیغی اوزره، ظهور اسلامدن صكره ممالك اسلامیه‌ده بولنانلری آیین مذهبیلرینی اجرایه وتجارتله اشتغاله حر اولدقدن بشقه، حكومات طرفندن حمایه اولنه‌رق، بیوك مناصبه دخی نائل اولمشلردر. حكمت وفلسفه وطبابت كبی علومله خلفای عباسیه وسائر دول اسلامیه زمانلرنده كسب شهرت ایدن وخلفا وملوك عندنده پك بیوك قدر واعتباره نائل اولان اعاظم علمانك برخیلیسی یهودی بولنمش؛ وبونلر دخی مسلم اولان فن آرقداشلرینك نائل اولدقلری حرمت و تعظیم عمومی‌یه مظهر اولمشلردر. بونلرك چوغی لسان عربیده تدریس وتدرس ایدوب، اكثر تألیفاتی عربی اوله‌رق یازمشلرسه‌ده، لسان عبرانیده یازانلری دخی واردر. یقین زمانلرده خرستیان مما‌لكنده یعنی اوروپاده دخی نائل حریت اولوب، كرك تجارت وامور صرافیه‌ده وكرك علوم وفنونده ایچلرندن پك چوق مشهور و مقتدر آدملر ظهور ایتمشدر. الیوم بتون كرهٔ ارضك ثروت موجوده‌سنك بر ثلثی یهودیلرك النده بولندیغی مظنوندر.

بوكونكی كونده كرهٔ ارضك هر طرفنده واك زیاده روسیه و اوستریا وآلمانیه ایله آفریقانك شمالنده وممالك عثمانیه‌ده موجود یهودیلر ١٨ ملیونه قریب تخمین اولنمقده اولوب، قدسدن تفرقلری زماننده مقدارلری بوندن پك دون بولنمش اوله‌جغی شبهه‌سز اولدیغندن، او وقتدن بری، كوردكلری تضییقات وتحقیراتله برابر پك چوق تكثر ایتمش اولدقلری آكلاشیلیور. بونلر كندیلرینه مخصوص ومنحصر دینلرینی محافظه‌ده‌كی تعصبلری جهتیله، ایچلرنده بولندقلری سائر اقوام وامملە اختلاطدن اجتناب ایتملری سایه‌سنده، ذریتلرینی واخلاق وعاداتلرینی محافظه ایتمشلرسه‌ده، لسانلرینی محافظه ایده‌میوب، هر بولندقلری یرك لسانیله تكلم ایتمكده‌در. (بو جهتلرده ساكن اولانلرینك سویلدكلری و بین العوام یهودیجه دینلن لسانك ایسه اسپانیولجه اولدیغی وكندیلرینك اسپانیادن طرد و اخراجلرنده ممالك عثمانیه‌یه هجرت والتجا ایتمش اولدقلری معلومدر.)

هر قوم و امتك برنجی علامت فارقه‌سی لسان اولدیغندن، ویهودیلر لسان عبرانی‌یی چوقدن غائب وفراموش ایدوب، یالكز توراتی بو لسانده تلاوت ایتدكلرندن، كندیلرینه بوكونكی كونده عبرانی دینمك پك ده طوغری اوله‌ماز. بو سببه مبنیدر، كه اسكی عبرانیلرك احفادی اولدقلری معلوم اولدیغی حالده، بوكونكی كونده مجرد مذهبلری مناسبتیله یهودی واسرائیلی دینلوب، آرتق عبرانی اسمی (لاتین) اسمی كبی بر امت منقرضه‌نك اسم قدیمی حكمنه كچمشدر. هله مذهبنی تبدیل ایدن بر یهودیده یهودیلكدن هیچ برشی قالماز. وینه بو سببه مبنیدر، كه «عبرانیلر» عنوانی آلتنده باشلادیغمز بو مقاله‌یی‌ده یهودیلر ذكریله اكمال ایدیورز.

Digitized by Google

لسان عبرانی‌یه گلنجه، هر نه قدر کلدانیلر وسریا -
نیلر وآثوریلر دها قدیم اولوب، عبرانیلر کلدانیلردن
تشعب ایتمشلرسه‌ده، السنهٔ سائرهٔ مذکوره‌ده اسکی
آثار مفقود اولوب، السنهٔ سامیه‌ده محرر کتابلرك
الك اسکیلری لسان عبرانیده‌کی کتب مقدسه اولد -
یغندن، لسان عبرانی الیوم معلوم اولان السنهٔ سا -
میه‌نك الك قدیمی عد اولنه‌بیلیر. لسان عبرانی دخی
عصره گوره آز چوق تخلف ایدوب، بو لسانده
موجود کتب آره‌سنده آز چوق فرق گورلمکده‌در.
لسان عبرانینك لسان عربی ایله اولان قرابت ومشا -
بهتی پك شایان دقت اولوب، لغات عربیه وعبرانیه‌نك
اصل واساسلری جزئی بر تلفظ تخلفیله مشترك اولدیغی
گبی، فعللرك تصریفاتی وابواب مزیده‌لری دخی همان
بر طرزده‌در. یالکز لسان عربی تصریفات وابوابجه
دها واسعدر. ضمائر دخی ایکی لسانده همان مشترك
کبیدر. لسان عربی‌یی بحق اوکرنوب کهنه‌نه واقف
اولمق ایستینلرك عبرانی و سریانی لسانلرینی‌ده تحصیله
احتیاجلری درکاردر، وذاتاً عربی بیلندکدن صکره
بو ایکی لسان مشابهت فوق العاده‌لری جهتیله پك
قولای اوکرنیله‌بیلیر. آوروپانك بتون پایتختلرنده
ومرکز معارف اولان بیوك شهرلرنده اوته‌دن بری
لسان عبرانی تدریس وتدرس اولنمقده‌در. بو لسانده
کتب مقدسه ایله اسکیدن قالمه بعض تواریخ وسائره‌دن
بشقه، قرون وسطاده یازلمش علوم وفنونه وحکمت وفلسفه
وطبه دائر بر خیلی کتابلر بولنیور. خطی عربی گبی
صاغدن صوله اولوب، حروف مقطعه ایله یازیلیر؛
وحرفلری ابجد ترتیبیله قرشت ترکیبنك نهایتنه قدر
اولان حروفدن عبارتدر.

یهود واسرائیل دولتلرنده حکم سورن ملوکك
اسامیسیله ابتدای حکومتلری تواریخی دخی بروجه
آتیدر:

یهود دولتی

	قبل المیلاد		
رحبعم	۹۷۶	یوم (یوآطام)	۷۵۶
ابیام	۹۵۹	احاز	۷۳۷
یوشاقاط	۹۱۵	حازقیا	۷۲۶
یروم	۸۹۱	مناشا	۶۹۷
احزیا	۸۸۴	امون	۶۴۲
عثلیا	۸۸۳	یوشیا	۶۴۰
یواش	۸۷۷	یهوحاز	۶۰۹
اموصیا	۸۳۷	یویاقیم	۶۰۸
عوزیا	۸۰۸	یوناخیر	۵۹۸
		صدقیا	۵۹۷ الی ۵۷۷

اسرائیل دولتی

یوربعام	۹۶۲	یواش	۸۳۲
ناداب	۹۴۲	یهواش	۸۱۷
بعشا	۹۱۹	یوربعام ثانی	۷۷۶
الا	۹۱۸	زحریا	۷۶۷
زامری	۹۱۸	شالوم	۷۶۶
عمری	۹۰۷	منحیم	۸۵۴
احاب	۸۸۸	فقاحیا	۷۵۳
احزیا	۸۸۷	فقاح	۷۲۶
یروم	۸۷۶	هوشع	۷۱۸
یاهو	۸۴۸		

عبرت { (محمد — افندی) متأخرین شعراء عثمانیه‌دن اولوب، بروسه‌لیدر. ممالکتنده محکمه کاتبی ایکن حجازه و بغداده سیاحت ایدوب، بعدالعوده ۱۲۶۱ ده وفات ایتمشدر. شو بیت بر نعتندندر:

نیاز عاجزانم حضرتکدن یوز سورم هردم
غبار پایکه ویر ذره رخصت یا رسول الله

عَبَره { یمنده زبید ایله عدن آره‌سنده وسا - حل بحر قربنده بر قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

عبس { (یاخود عابس الغفاری) صحابه‌دن اولوب، شامه نازل اولمشیدی. اهل کوفه‌دن برقاچ ذات کندیسندن احادیث شریفه روایت ایتمشلردر.

عَبقَر { یمنك غیر معلوم بر محلنده بولنمش بر شهر قدیم اولوب، جنلرله مسکون بولنمش اولدیغنه ذاهب اولانلر واردر. وقتیله بو شهرده نسج ایدیله گلمش غایتله نفیس ومصنع بعض اقمشه‌یه دخی عبقری دیرلر.

عَبله { اندلسده غرناطه ایله مریه آره‌سنده بر قصبه اولوب، بعض علمای اسلامك مسقط رأسی بولنمشدر.

عبله { اصحاب معلقاتدن عنتره بن شدادك معشوقه‌سی شاعره بر قیز اولوب، شا - عر مشارالیهك اشعارنده یاد اولندقدن بشقه، کند - یسنك دخی بعض اشعاری منقولدر.

عُبَید { صحابه‌دن برقاچ ذاتك اسمی اولوب، الك مشهورلری بروجه آتیدر: (ابو زمعه عبید بن ارقم البلوی) که تحت الشجره ورضوان بیعتلرنده حاضر بولنوب، بعده مصرده ساکن اولمش؛ ومعاویه بن حدیج معیتنده مغرب غزاسنه گیدوب، افریقیه‌ده وفات ایتمش؛ وقیروان قربنده دفن اولنوب،

Digitized by Google

اوستنده طوپراغك تسویه سیله مزارینك نابدید اولمسنی وصیت ایلمش ایدی. بعض احادیث شریفه‌نك راویسیدر. کنیه‌سیله دها معروفدر. — (عبید بن اوس الانصاری الظفری) که بدر غزاسنده حاضر بولنوب، عقیل بن ابی طالبی وبر روایتده حضرت عباس (رضه) ایله نوفلی دخی اسیر طوتان بوذاتدر. بونك اوزرینه جانب نبویدن (مقرن) لقبیله تلقیب بیورلمشیدی. — (عبید بن التیهان الاوسی الانصاری) که ابو هیثم بن التیهانك برادری اولوب، عقبه وقعه‌سی کیجه‌سی بیعت ایدن یتمش صحابه‌نك بریدر. بدر غزاسنده حاضر بولنوب، بر روایتده احد وقعه‌سنده عکرمه بن ابی جهل یدیله وبر روایتده صفین محاربه‌سنده معیت حضرت مرتضویده شهید اولمشدر. — (ابو جهم عبید بن حذیفة القرشی العدوی) که فتح مکه سنه‌سی اسلامه کلمشدر. اووقت خیلی یاشلی اولوب، قریشك اك عقللی اختیارلرندن ایدی. انسابه وقوف ومعلوماتی وار ایدی. بعده دخی خیلی وقت معمر اولوب، حضرت عثمان (رضه) ی دفن ایدنلردن بولنمش؛ وبرروایتده معاویه زماننده وفات ایتمش؛ بر روایتده‌ده کعبه‌نك عبدالله بن زبیر (رضهما) طرفندن تجدید بناسنی دخی کورمشدر. جاهلیتده‌کی تعمیرینی‌ده کورمش ایدی. — (عبید بن خالد السلمی) که بعده کوفه‌ده ساکن اولمش؛ وصفین محاربه‌سنده معیت حضرت مرتضویده بولنمشدر. — (ابو عامر عبید بن سلیم بن حضار الاشعری) که موسی الاشعرینك عمی اولوب، کبار صحابه‌دن ایدی. حنین غزاسی متعاقب جانب نبویدن اوطاسه چکیلنلرك تعقیبنه مأمور اولوب، وقوع بولان محاربه‌ده شهید اولمش؛ ومعیتنده بولنان یکنی موسی الاشعری حضرتلری انتقامنی آلمشدر. — (عبید بن عازب الانصاری) که برادری براء ایله برابر کافهٔ محاربات واقعه‌ده معیت حضرت مرتضویده بولنمشلردر.

عبیدالله { صحابه‌دن برقاچ ذاتك اسمی اولوب، اك معروفلری بروجه آتیدر: (عبیدالله بن الحارث بن نوفل بن الحارث بن عبدالمطلب القرشی الهاشمی) که ببه لقبیله ملقب عبدالله بن الحارثك برادریدر. — (عبیدالله بن العباس بن عبدالمطلب) مادهٔ مخصوصه‌سنه مراجعت. — (عبیدالله بن عدی القرشی النوفلی) که عهد حضرت نبویده طوغوب، ولید بن عبدالملك زماننده وفات ایتمشدر. مدینه‌ده خانه‌سی حضرت علی (رضه) افندمزك خانه‌سنه متصل ایدی. حضرت عمر وعثمان (رضهما) دن روایت ایتمشدر. — (عبیدالله بن عمر بن الخطاب) مادهٔ مخصوصه‌سنه مراجعت بیورله.

عبیدالله { (شیخ — افندی) هکاری جهتنده کثرت مریدان ونفوذیله شهرت بولمش کرد مشایخندن اولوب، قرن سابق اواخرنده ایرانه قارشی ارمیه کولی اطرافنده‌کی کردلره قیام ایتدیره‌رك، بر سنه‌دن زیاده دولت مشار الیهانی اشغال ایتمش؛ وبعده جانب دولت عثمانیه‌دن مدینهٔ منوره‌ده اقامته مأمور اولوب، چوق کچمه‌دن اوراده وفات ایتمشدر.

عبیدالله احرار { مشاهیر مشایخدن اولوب، خراسانلیدر. علی شیر نوایینك بوذات حقنده حسن ظن بلیغی وار ایدی. مولانا عبدالرحمن جامی دخی کندیلرندن اخذ طریقت ایتمشیدی. ٨٩٦ ده ارتحال ایدوب، سمرقندده مدفوندر.

عبیدالله بن جبریل { (ابوسعید —) مشاهیر اطبای عربدن اولوب، نصرانی المذهب ایدی. طبده وسعت معلوماتی واجرای طبابتده مهارت فوق العاده‌سی وار ایدی. میافارقینده مقیم اولوب، معاصری اولان ابن بطلان ایله صحبت ومودتی وار ایدی. ٤٥٠ تاریخندن صکره‌جه وفات ایتمشدر. برچوق تألیفاتی اولوب، باشلیجه‌لری بروجه آتیدر: «مقالة فی الاختلاف بین الالباء»، «مناقب الاطباء»، «الروضة الطبیة» که استاد ابوالحسن محمد بن علی نامنه یازمشدر، «کتاب التوصل الی حفظ التناسل»، «رسالة الی الاستاذ ابی طاهر بن عبدالباقی المعروف بابن قطرمین جواباً عن مسئلة فی الطهارة ووجوبها»، «رسالة فی بیان وجوب حرکة النفس»، «کتاب نوادر المسائل مقتضبة من علم الاوائل فی الطب»، «کتاب تذکرة الحاضر وزاد المسافر»، کتاب الخاص فی علم الخواص»، «کتاب طبایع الحیوان وخواصها ومنافع اعضائها» که امیر نصیر الدوله نامنه یازمشدر.

عبیدالله بن زیاد { ابوسفیان بن حربك ولد نامشروعی اولان سالف

Digitized by Google

التزجه (زیاد بن ابیه)ك اوغلی اولوب، یزید بلیدك زماننده كوفه والیسی ایدی. حضرت امام حسین (رضه) افندمز، كوفه لیلرك اشعاری اوزرینه، عراقه متوجه اولدقده، عسكرله مقابله یه مأمور اولوب، حضرت امامی خاندان نبوی یه منسوب اقربا واهل وعیالیله صحرای كربلاده صیقیشدیروب، الك نهایت صولرینی دخی كسه رك، قیامته قدر اونودلمیه جق بر صورت فجیعه ده شهید ایدن عسكرك قائدی بو خبیث اولوب، سر مقطوع جناب امامی حضورینه كتیردكلرنده، الندهكی دكنكله مبارك دیشنه اورمق كبی بر معاملهٔ بی ادبانه ده دخی بولنمغله، الی آخر الدوران نامنك لعنتله یاد اولنمسنی داعی اولمشدر. وقعهٔ دلسوز كربلا ٦١ تاریخ هجریسنده وقوع بولوب، آلتی سنه صكره عبدالملك بن مروان زماننده عبیدالله كوفه یی مشهور مختارك الندن ضبط ایتمكه كوندریله رك، شهری یغما ایتمكده ایكن، مختارك عونه سندن مالك بن الاشتر یتیشوب عسكرینی مغلوب وپریشان وكندیسنی قتل ایده رك، سر مقطوعنی مختاره كوندرمشدی.

عبیدالله بن العباس (بن عبدالمطلب الهاشمی القرشی) عم پاك حضرت رسالتپناهی حضرت عباس (رضه)ك اوغلی اولوب، حضرت عبدالله (رضه)دن بریاش كوچك ایدی. فخر كائنات (صلعم) افندمزه واصل اولوب، چوجق ایكن احیانا بیوك برادریله برابر جانب نبویدن خانفیكز اول كله بیله جك دیه دعوت بیورلمغله، قوشه رق مبارك قوجاقلرینه آتلدقلری مرویدر. والده سی ام الفضل لبابة الكبری بنت الحارثدر. كنیه سی ابو محمددر. بعض احادیث شریفه روایت ایتمشدر. جود وكرمده شهرتی واردر. حضرت علی (رضه) افندمز خلافتلرنده كندیسنی یمن والیلكنه و٣٦ و٣٧ سنه لرنده امیر الحجلكه نصب بیورمشلردی. حضرت مرتضانك شهادتلری وقوعنه دك یمن والیلكنده قالوب، بعده معاویه طرفندن بسر بن ارطاة یمنده كی طرفداران جناب مرتضوینك قتلنه مأموراً اعزام اولندقده، جناب عبیدالله چكلمش ایسه ده، بسر بن ارطاة شامه عودت ایدنجه، كندیسی ده یمنه رجوع ایلمش؛ وصوقوم بسر، ترجمهٔ حالی صره سنده مذكور اولدیغی اوزره، ایكی صبی اولادینی غدراً قتل ایتمشدر. هركون بر قیون كسدیرمك عادتی اولوب، برادری عبدالله بو اسرافدن منع ایتمك ایستملر ایسه ده، دیكلمیوب، اوغللرینك شهادتندن صكره هر كون ایكی قیون كسدیرمكه باشلامشیدی. مدینهٔ منوره یه واردقلرنده حضرت عبدالله علم وفضلیله وجناب عبیدالله سخا وكرمیله هركسك انظار دقتنی جلب ایدرلر ایدی. سخاوتی حقنده پك چوق نوادر منقولدر. یزید بن معاویه زماننده وبر روایتده بعده ۸۷ تاریخنده مدینه ده ارتحال ایتمشدر.

عبیدالله بن عمر (ابو عیسی — بن الخطاب العدوی القرشی) حضرت فاروق اعظمك اولادندن اولوب، حضرت عبدالله بن عمر (رضهما)دن كوچكدر. پدری شهید اولدقده، صاحب ترجمه قتلنه ذی مدخل اولان هرمزان ایله جفینه یی بولوب، قتل ایتدكدن صكره، هرمزانك قیزینی دخی اولدیرمش اولمغله، خلیفه نك انتخابنه دك جانب فاروقیدن توكیل بیورلمش اولان صهیب عمرو بن العاصی كوندره رك، كندیسنی توقیف ایتدیرمش؛ وحضرت عثمان مسند خلافته چیقنجه، صهیب عبیداللهی حضرت مشارالیهه تسلیم ایتمش؛ وحضرت عثمان: اسلامده حكم شریعته مخالف حركتده بولنان بو آدمه نه یاپه یم؟ دیه استشاره ایتدیكنده، طائفهٔ مهاجرین قصاصاً قتلنی تنسیب ایتمشلر ایسه ده، عمرو بن العاص قالقوب «دون عمر قتل اولندی، بوكون اوغلی قتل اولنسون، هرمزان ایله جفینه اكسیك اولسون» دیمكله، حضرت عثمان عفو ایتمش؛ وخلافت ذی النورینده سربست قالوب، نوبت خلافت حضرت كراره كلنجه، عبیدالله بن عمر حقنده حكم شریعتك اجراسنه قیام بیوردقلرندن، عبیدالله معاویه نك یانینه قاچمش؛ وصفین محاربه سنده معاویه نك میمنته بولنوب، بو وقعه ده ویا بر روایتده عمار بن یاسر (رضه) یدیله قتل اولنمشدر. نعشنی زوجه سی بحریه بنت هانی الشیبانی آلوب دفن ایتمش؛ واوستنده كی قلیچ پدرینك قلیچی اولمغله، معاویه طرفندن اشترا اولنه رق، برادری حضرت عبدالله (رضه)ه كوندرلمش ایدی.

عبیدالله بن مسعود (ابو عبدالله — بن عبدالله بن عتبه بن مسعود الهذلی) مدینهٔ منوره ده ظهور ایدن فقهاء سبعه نك بری وكبار تابعیندن اولوب، صحابه دن ابن مسعود حضرتلرینك برادری عتبه نك تورونیدر.

Digitized by Google

ابن عباس، ابوهریره وام‌المؤمنین عایشه (رضهم) حضراتیله وسائر بر چوق صحابه ایله کوریشوب، کندیلرندن روایت احادیث شریفه ایتمشدر. فقه وحدیثده علمی وزهد وتقوی وادبی پك زیاده ایدی. عمر بن عبدالعزیز حضرتلری بوذاتك صحبتنه پك مائل ومنهمك اولوب، صحبت ونصیحتندن پك چوق استفاده اولندیغنی هر وقت سویلرمش. ١٠٢ تاریخنده مدینه‌ده ارتحال ایتمشدر. شعر وادبیاتدن دخی بهره‌سی اولوب، شوبرایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

شفقت القلب ثم ذررت فیه
هواك فلیم فالتام الفطور
تغلغل حب عثمة فی فؤادی
فبادیه مع الخافی یسیر
تغلغل حیث لم یبلغ شراب
ولا حزن ولم یبلغ سرور

عبیدالله بن المظفر { («ابو الحکم مغربی» مادهسنه مراجعت.)

عبیدالله بن المهدی { خلفاء عباسیه‌نك اوچنجیسی اولان مهدی بن منصورك اوغلی وخلیفه هادی ایله هارون الرشیدك برادری اولوب، ١٧٨ تاریخنده مصر والیلکنه نصب اولنمش؛ واون آی اجرای ولایتدن صکره ١٧٨ده عزل اولنه‌رق، ١٨١ده ثانیاً والیٔ مصر اولوب، بودفعه یالکز ایکی آی والیلك ایتمشدر. تاریخ وفاتی معلوم اوله‌مدی.

عبیدالله چلبی { اوننجی قرن هجری عثمانلی علماسندن وزمرهٔ قضاتدن اولوب، ٩٣٦ تاریخنده حلب قاضیسی ایکن وفات ایتمشدر. نهایت درجه‌ده سخی ومحسن برذات اولوب، پك زنکین اولدیغی حالده، سخاوتی سائقه‌سیله دیوندن قورتله‌مازمش. اون بیك جلدی متجاوز کتب نفیسه جمع ایتمش اولدیغی مرویدر. قصیدهٔ برده‌یه کوزل برشرحی واردر.

عبیدالله طاهری { (ابواحمد — بن عبدالله بن طاهر) مأمون خلیفه‌نك اعاظم رجالندن مشهور طاهر ذوالیمینینك طورونی اولوب، عالم وادیب وشاعر بر ذات اولمغله، برقاچ تألیفی ومرتب دیوان اشعاری واردر. ابتدا برادری محمد بن عبداللهه وکالةً وبعده اصالةً بغداد شرطه‌سی امارتنده بولنمشدر. بنی طاهرك اخیری اولوب، بونك وفاتیله بو خاندان منقرض اولمشدر.

٢٢٣ تاریخنده طوغوب، ٣٠٠ تاریخنده وفات ایتمشدر. باشلیجه تألیفاتی بروجه آتیدر: «کتاب الاشارة فی اخبار الشعراء»، «کتاب الرسالة فی السیاسة الملوکیة»، «کتاب المراسلات لعبدالله بن المعتز»، «کتاب البراعة والفصاحة». شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

ان الامیر هو الذی   یضحی امیراً یوم عزله
ان زال سلطان الولا   یةلم یزل سلطان فضله

عبیدالله مهدی { مغربده ظهور ایدوب بعده مصرده حکومت سورن دولت فاطمیه‌نك مؤسسی اولوب، امام جعفر صادق حضرتلرینك نسلندن وسادات حسینیه‌دن اولمق ادعاسنده بولنیوردی. کویا باباسیله جدی واونك باباسی خلفای عباسیه‌دن قاچوب، تواری ایتمش، وبشقه نامله یاشامشلردی. کندیسی ٢٥٩ تاریخنده شامك سلمیه قصبه‌سنده طوغوب، بعده وقوع بولان ادعاسی اوزرینه، اوغلی محمد نزارله برابر مصره واورادن مغربه قاچمش؛ وسجلماسه‌ده ابوعبدالله شیعی اسمنده بری بونك نامنه خلقی بیعته دعوت ایتمکه باشلامغله، اوراده حکم سورن بنی مدرار ملوکنك اخیری الیسع عبیدالله مهدی‌یی اوغلیله برابر حبس ایتمش؛ وآنجق ابوعبدالله شیعی جمع ایتدیکی عسکرله الیسعه غلبه چاله‌رق، کندیسنی تلف ایتمکله، صاحب ترجمه‌یی حبسدن بالاخراج، مسند حکومته اقعاد ایده‌رك، ٢٩٧ده اجرای حکومته باشلامش؛ وممالکنی توسیع ایله بتون مغرب وافریقیه‌یی ضبط وتابعیت عباسیه‌دن اخراج ایتدکدن صکره، مرقوم ابوعبدالله شیعی‌یی وبرادرینی قتل ایله، قیروان قربنده مهدیه‌یی بنا و پایتخت اتخاذ ایده‌رك، امیر المؤمنین عنوانیله خلافت دعواسنده بولنمش؛ واوغلی محمد نزاری عسکرله شرقه طوغری کوندروب، دولت عباسیه عسکریله خیلی محاربه‌لر ایده‌رك، اسکندریه‌یی ومصرك دیکر بعض یرلرینی دخی ضبط ایتمشدی. ٢٤ سنه اجرای حکومتدن صکره ٣٢٢ تاریخنده، ٦٣ یاشنده اولدیغی حالده، مهدیه‌ده وفات ایتمشدر. تأسیس ایتدیکی دولت حقنده «فاطمیون» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.

عبیدخان { ماوراء النهرده حکومت سورن اوزبکان سلاله‌سنك دردنجی حکمداری اولوب، دولت مذکوره‌نك مؤسسی اولان

Digitized by Google

شاهی بك برادری محمود سلطانك اوغلیدر. ۹۴۹ تاریخنده عم زاده‌سنك اوغلی ابوسعید خانك وفاتی اوزرینه، تخت موروثنه جلوس ایدوب، ۴۷ سنه حکومت سورمش؛ ودفعاتله خراسانه سوق عسکر ایدوب، ملوك صفویه ایله جنکلر ایده‌رك، هراتی ضبط ایتمشدی. شجیع ومقتدر بر حکمدار ایدی.

عبید زاکانی { مشاهیر شعرای ایراندن اولوب، لطائف وهزلیات وهجویاتیله شهرت بولمشدر. عن‌اصل قزوین جوارنده زاکان قریه‌سندن اولوب، شیرازده نشوونما بولمش؛ وشاه ابواسحقه انتساب ایتمش ایدی. ابتدای حالنده شیراز مدارسنده تدریس وتدرسله مشغول اولوب، شاه ابواسحق نامنه معانی وبیانه متعلق برکتاب وبر قصیده ترتیب ایتمشدر.

سلمان ساوجی ایله وجهان خاتونله وسائر شعرای معاصرینیله ملاطفه ومشاعره‌لری چوقدر. «عبیدیه» عنوانلی برمنظومه‌سی برقاچ سنه اول ناجی مرحوم معرفتیله شهرمزده طبع ونشر اولنمشدی.

عُبَیده { (ابوحارث ویاابومعاویه — بن الحارث بن المطلب بن عبدمناف بن قصی القرشی المطلبی) قدمای صحابه‌دن اولوب، فخر کائنات (صلعم) افندمزك دار الارقمه دخوللرندن اول ابوسلمه بن عبدالاسد وعبدالله بن الارقم ایله برابر اسلامه کلوب، برادرلری طفیل وحصین ایله برلکده مدینه‌یه هجرت ایتمشیدی. حضرت رسول الله (صلعم) افندمزدن سناً اون یاش بیوك ایدی. نزد حضرت نبویده قدر واعتباری پك بیوك ایدی. هجرت نبویه‌نك برنجی سنه‌سی ایلك ترتیب بیوریلان لوا بوذاتك تحت ریاستنده وصرف مهاجریندن مرکب ایدی. بوسفرده صاحب ترجمه ابوسفیان بن حربك تحت ریاستنده بولنان کفار قریشله حرب ایدوب، غالب کلمشیدی. بعده بدر غزاسنده بولنوب، بو محاربه‌ده آیاغی قطع اولنمغله، عودتنده صفراء نام محلده متأثراً وفات ایتمشدر. غزای مذکورده بولنانلرك اك مسنی اولدیغی مروی اولوب، ۶۳ یاشنده ارتحال ایتمشدر.

عبیده { (بنت ابی کلاب) قرن اول ولیاتندن عالمه وصالحه برخاتون اولوب، بصره‌لیدر. مالك بن دینار حضرتلریله صحبت ایتمشدر. کندیلرینی حضرت رابعة العدویه‌یه ترجیح ایدرلرمش.

عبیدی { اوننجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، ادرنه‌لیدر. سلطان سلیمان خانه تقدیم ایتدیکی بر قصیده اوزرینه دعا کوانی وظیفه‌سنه نائل اولمشیدی. ۹۸۰ تاریخنده وفات ایتمشدر. متین اشعاری واردر. شو بیت او جمله‌دندر:

طاغلر طاشلر یارلدی ایتدیکم فریاددن
ظالمم طاش یارمه‌ده قالمز بنم فرهاددن

عتّاب { (بن اسید بن ابی العیص بن امیه بن عبدالشمس القرشی الاموی) صحابه‌دن اولوب، فتح مکه کونی اسلامه کلمش؛ وبعدالفتح جانب نبویدن مکه والیلکنده استخدام اولنوب، اوسنه یعنی سکزنجی سال هجری حجی بوذاتك تحت ریاستنده اجرا اولنمش؛ وسنهٔ مذکوره‌ده مشرکلردخی عادتلری اوزره ایفای حج ایتمشلردی. صاحب ترجمه اسلامه کلدیکنده یکرمی یاشلرینی متجاوز اولوب، ارتحال حضرت نبوی‌یه‌دك مکه والیلکنده قالمش؛ وحضرت ابابکر (رضه) جانبندن دخی ابقا اولنه‌رق، خلیفهٔ مشارالیهك ارتحالی خبری مکه‌یه واصل اولمازدن اول وفات ایتمش، واو کون دفن اولنمشدی. —
(عتاب بن سلیم القرشی التیمی) دخی صحابه‌دن اولوب، فتح مکه کونی اسلامه کلمش؛ ویمامه وقعه‌سنده شهید اولمشدر.

عتابه { جعفر برمکینك والده‌سی اولوب، اوغلی وبتون خاندانی هارون الرشیدك غضبنه مظهر اولدقدن صکره، بوخاتون برحیات قالوب، خیلی وقت فقر وضرورت ایچنده یشامشدر. عالمه وادیبه بر قادین اولوب، شو بر ایکی بیت کندی حالنه مناسب اوله‌رق انشاد ایتدیکی اشعاردندر:

لا تحسبن الموت موت البلا
لکنما الموت سؤال الرجال
کلاهما موت ولکن ذا
اشد من ذاك لذل السؤال

عِتابی { ایران شعراسندن وعن‌اصل تکلوترك اویماقندن اولوب، (ری) ده نشوونما بولمش؛ وبعده هندستانه سفر ایتمش ایدی. خمسهٔ نظامی‌یه تقلیداً برخمسه نظم ایتمشدر. شوربامی اونکدر:

Digitized by Google

ای شاه ستاره خیل وخورشید اقبال
دی از پی سجدهٔ توکردون چو هلال
ایام توعید ست ودرآن روزه حرام
بزم تو بهشتست ودرآن باده حلال

عَتّابی { (ابو منصور محمد بن علی) مشاهیر نحویوندن اولوب، لغت وادبیاتده یدطولاسی وحسن خطی وار ایدی. بك چوق کتب استنساخ ایتمشدی. بغدادك عتابیین محله‌سنه منسوبدر. ٤٨٤ ده طوغوب، ٥٥٦ ده وفات ایتمشدر.

عَتّابی { (ابو عمرو کلثوم بن عمرو) مشاهیر شعرای عربدن اولوب، حلب قربنده‌کی قنسرین قصبه‌سندن ایدی. هارون الرشید وقتنده یاشایوب، خلیفهٔ مشارالیهی مدح ایتمشدر. اشعارینه وتاریخ وفاتنه دسترس اولنه‌مدی.

عتبان { (بن مالك الانصاری الخزرجی) صحابه‌دن اولوب، بدر غزاسنده حاضر بولنمش؛ وبعده کوزلرینه عمی طاری اولمغله، جامعه زحمتله کیده‌بیلمدیکندن، خانه‌سنده ادای نماز ایتمسنه جانب نبویدن مساعده بیورلمشیدی.

عتبه { (ابو بصیر — بن اسید بن جاریة الثقفی) صحابه‌دن اولوب، حدیبیه غزاسندن صکره قریشدن فرارله، نزد حضرت نبوی‌یه کلمش ایسه‌ده، بوکبی فراری وملتجیلرك تسلیمی فخر کائنات (صلعم) ایله قریش بیننده واقع مصالحه اقتضاسندن بولنمغله، درعقب قریشدن ایکی کشی کلوب، صاحب ترجمه‌یی تسلیم ایتمش؛ وآنجق ابو بصیر یولده بونلردن برینی قتل ایدرك، دیکری لاجل الشکایه نزد حضرت نبوی‌یه کلمش؛ وابو بصیر آرتق مساعده‌نك حکمی اجرا بیوریلوب، کندی کندینی قورتارمش اولدیغنی سویلمش ایسه‌ده، جانب رسالتپناهیدن ینه تسلیمی ضروری اولدیغی افهام بیوریلنجه، واروب، مکه ایله مدینه آره‌سنده بر یرطوته‌رق، اوراده متعاقباً کندیسی کبی دها بر چوق فراری مسلمین طوپلانمغله، قریش یولجیلرینه راحت ویرمدکلرندن، نهایت قریشك التماسی اوزرینه، مدینهٔ منوره‌یه دخوللرینه مساعده بیورلمش ایسه‌ده، ابو بصیر خسته اولدیغندن، بو امر رسالتپناهی‌یی تلقی ایتمسی متعا-
قب وفات ایتمشدر. رفقاسندن ابو جندل کندیسنی اوراده دفن ایدوب، قبری اوزرینه بر مسجد بنا ایتمشدی.

عتبه بن ابی سفیان { (بن حرب القرشی الاموی) صحابه‌دن اولوب، عهد رسول الله (صلعم) ده طوغمش؛ وخلافت حضرت فاروقیده طائفه مأمور اولمشیدی. جمل وقعه‌سنده حضرت عایشه (رضها) معیتنده بولنوب، بومحاربه‌ده بر کوزی سقطلانمشیدی. صفین محاربه‌سنده دخی برادری معاویه‌نك معیتنده حرب ایدوب، دومة الجندل حکم مجلسنده دخی حاضر بولنمشیدی. ٤٣ تاریخنده، عمرو بن العاصك وفاتی اوزرینه، معاویه طرفندن مصر والیلکنه نصب اولنه‌رق، ١٣ آی اجرای حکومتدن صکره ٤٤ تاریخنده مصرده وفات ایتمشدر. فصاحت لسانی اولوب، بلیغ خطبه‌لر ایراد ایدردی.

عتبه بن ابی لهب { (بن عبد المطلب القرشی الهاشمی) عم زادهٔ جناب نبوی اولوب، فتح مکه‌ده برادری معتب ایله برابر فرار ایتمشلرسه‌ده، عملری حضرت عباس (رضه) کندیلرینی بولوب، حضور جناب رسالتپناهی‌یه کتیردیکنده، اسلامه کلوب، بونلرك اسلامه دخوللری محظوظیت حضرت پیغمبری‌یی موجب اولمشدی. حنین غزاسنده حاضر اولوب، ثبات ایدنلردن اولدیغی کبی، طائف فتحنده دخی حاضر بولنمش؛ ومکه‌ده اقامتده دوام ایتمشلردر.

عتبه بن غزوان { (ابو عبد الله یاخود ابو غزوان) قدمای صحابه‌دن اولوب، قریشدن بنی نوفل بن عبد منافك خلیفی ایدی. اسلامه کلنلرك یدنجیسی اولوب، قرق یاشنده اولدیغی حالده، حبشه هجرت، وبعده مکه‌یه عودت ایتمش؛ ومقداد ایله برابر وعکرمه بن ابی جهل معیتنده مسلمینه قارشی کیدن کفار قریشه قاتیلوب، عبیدة بن الحارثك معیتنده‌کی سریهٔ مسلمینه تلاقی ایدنجه، مشارالیه مقداد ایله برابر عساکر مسلمینه التحاق ایده‌رك، مدینه‌یه واصل اولمش؛ وبدر غزاسیله سائر غزواتك جمله‌سنده حاضر بولنمش ایدی. خلافت

Digitized by Google

جناب فاروق عهدنده اهل فارسه قارشی بصره جهتنه مأمور اولوب ، خیلی خدمتی کورلمش ؛ واك اول بصره شهرینك اساسنی وضع ایدوب ، قامشدن اوراده برجامع شریف بنا ایتدیرن بوذات اولمشدر. بعده مغیره بن شعبه‌یی توکیل ایده‌رك ، ایفای حج ایچون حجازه واروب ، بصره جهتنده‌کی امارتدن استعفا ایتمش ایسه‌ده، حضرت عمر (رضه) استعفاسنی قبول ایتمدیکندن ، عزیمت ایدرکن ، یاربی بنی اورایه ایصال ایتمه دیه دعا ایتدکله، یولده حیواندن دوشوب، ١٧ نجی سال هجریده وفات ایتمشدر. اوزون بویلی، کوزل وشانلی برذات اولوب ، وفاتنده ٥٧ یاشنده ایدی .

عتبه بن فرقد ((ابو عبدالله — السلمی) شرفای صحابه‌دن اولوب ، خیبر غزاسنده و سائر بعض غزواتده معیت حضرت نبویده بولنمش ؛ وخلافت جناب فاروقیده عراق جهتی فتوحنه وبعده موصل ولایتنه مأمور اولوب ، نهایت کوفه‌ده ساکن اولمش؛ واعقابی اوراده قراقده نامیله معروف بولنمشدر.

عتبه بن مسعود ((الهذلی) صحابه‌دن اولوب، مشهورعبدالله بن مسعودك برادریدر . ایکنجی قافله‌ده برادریله برابر حبشه هجرت ایتمش؛ وبعده مدینه‌یه عودت ایدوب احد غزاسنده واوندن صکره‌کی غزواتده بولنمش؛ وعهد خلافت فاروقیده وفات ایتمشدر .

عُتبی ((ابو عبدالرحمن محمد بن عبیدالله بن عمر بن معاویه بن عمر بن عتبه بن ابی سفیان القرشی الاموی) مشاهیر شعرا وادبادن اولوب ، جد اعلاسی اولان عتبه بن ابی سفیانه ویاخود اشعارنده ذکر ایتدیکی معشوقه‌سی عتبه‌یه نسبتله یاد اولنور . بصره‌ده نشئت ایدوب ، بعده بغداده رحلتله ، روایت احادیث شریفه ایتمشدر. ٢٢٨ تاریخنده وفات ایتمشدر. برخیلی تألیفاتی اولوب، باشلیجه‌لری بروجه آتیدر : «کتاب الخیل» ، «کتاب اشعارالاعاریب واشعارالنساء اللاتی احببن ثم ابغضن»، «کتاب الذبیح» ، «کتاب الاخلاق» . اشعاری پك کوزل اولوب ، شو ایکی بیت براوغلنك وفاتنده سویلمش اولدیغی مرثیه‌سندندر :

اضحت بخدی للدموع رسوم
اسفا علیك وفی الفؤاد کلوم
والصبر یحمد فی المواطن کلها
الا علیك فانه مذموم

عتیقی ((جلال الدین بن قطب الدین) مشاهیر شعرادن ورشیدالدین وطواط شاکردانندن اولوب ، سمرقندلیدر . شو قطعه جمله اشعارندندر :

برآن کروه بخندد ملك که بر بدنی
که روح دامن ازو درکشیده میکریند
همه مسافر واین بس عجب که طایفهٔ
برآن که پیش بمنزل رسیده میکریند

عثلیا (یهود ملکه‌سی اولوب، اسرائیل حاکمی احابك قیزی ویهود حکمداری یورمك زوجه‌سی ایدی . زوجی وفات ایتدکدن صکره ، اوغلی احزیا حکمدار اولمش ایسه‌ده ، متعاقباً یاهو نام شخص طرفندن قتل اولنجه، سرقومه تخت‌کندی نفسنه حصر ایتمك ایچون ، میلاددن ٨٨٣ سنه اول حضرت داودك نسلندن نه قدر آدم وارایسه ، جمله‌سنی قتل ایتمك ایستمش ایسه‌ده ، احزیانك اصغر اولادی یواش بیوك کاهنه التجا ایتمش؛ وبونك طرفندن معبده صاقلانیله‌رق، آلتی سنه صکره ، حکمدارلغنی اعلان ایتمش ؛ وعثلیا کورلدی‌یی ایشیدوب ، معبده واردقده، اهالی طرفندن قتل اولنمشدر. بووقعه قبل المیلاد ٨٧٧ تاریخنده وقوع بولمشدر. عثلیا بعلك عبادتی قبول ایتدیره‌رك ، فسق وفجوره میدان ویرمشدی.

عثمان ((ابوعبدالله وابو عمرو ذوالنورین — بن عفان بن ابی العاص بن امیه بن عبد شمس بن عبدمناف القرشی الاموی) کبار صحابه‌دن وعشرهٔ مبشره‌دن اولوب، خلیفهٔ ثالث جناب رسول الله (صلعم) در. ابوبکر صدیق (رضه) ك دعوت وتشویقیله زبیر وطلحه (رضهما) دن اول اسلامه کلوب ، شرف اسلامله مشرف اولانلرك دردنجیسیدر. اسلامه دخول ایدنجه، فخر کائنات (صلعم) افندمز کریمه‌لری جناب رقیه (رضها) یی تزویجله ، کندیلرینی داماد ایتمشلردی. حضرت عثمان زوجه‌لری حضرت رقیه ایله برلکده هرایکی قافله ایله حبشه هجرت ایدوب، مکهٔ مکرمه‌یه عودت، ومعیت جناب نبویده مدینه‌یه مهاجرت ایتمشدی. مدینه‌یه وصولنده شاعر حسان بن ثابتك برادری اوس بن ثابته مسافر اولمش؛ وبوسببه مبنی جناب حسانك حضرت ذی النورینه دائما محبتی زیاده بولنمش؛ وشها-

دننده مرثیه‌لر سویلمشدر. بدر غزاسنه عزیمت بیور‌لدقده حضرت رقیه (رضها) آغر صورتده خسته اولدیغندن، حضرت عثمان (رضه) بو غزاده حاضر بولنه مامش؛ ومظفریت خبرینك مدینه‌یه وصولی کونی مشار الیها ارتحال ایتمش؛ وبعده سید الثقلین (صلعم) افندمز دیکر کریمه‌لری ام کلثوم (رضها) یی حضرت عثمانه تزویج بیورمقله، بوندن طولایی ذوالنورین لقبنه مستحق اولمشدر. حضرت رقیه‌دن عبدالله اسمنده براوغلی اولوب، دردنجی سال هجریده آلتی یاشنده ارتحال ایتمشدر. غزواتده وسائر خصوصاتده مالنی تصدق ایده‌رك، رضای جناب نبوی‌یی استحصال ایتمشدی. حقلرنده برقاچ حدیث شریف منقولدر. حلم وحیا ایله متصف برذات ایدی. حضرت عمرك شهیداً ارتحالنده اشارت بیوردقلری آلتی منتخبك بری حضرت عثمان (رضه) اولمغله، اوچ کون اختلافاتله اوغراشیله‌رق، وحضرت علی (رضه) ك ایراد ایتدیکی خطبه‌ده کلمات تواضع کارانه‌یه استعفا معناسی ویریله‌رك، هجرت نبویه‌نك ۲٤ نجی سنه‌سی محرمی ابتداسنده مسند خلافته کچمشدر. زمانده کرك خراسان وهند وماوراء النهر وقافقاس جهتلرنده وکرك آفریقاده برچوق فتوحات وقوع بولوب، ممالك اسلامیه خیلی توسع ایتمشدی. آنجق حضرت عثمان (رضه) مقام خلافته کچدکلرنده خیلی مسن وذاتاً حلم وحیاسی غالب اولمغله برابر، صلهٔ رحمه دخی زیاده رعایت ایدوب، عم زاده‌سی اولان مروان بن حکمی منفادن کتیره‌رك، مشاور خاص اتخاذ ایتدکه، بونك دخی دلالتیله اکثر والیلکلرده اقربا ومتعلقاتندن نااهل آدملر تعیین ایده‌رك، خلافتك شیخین زماننده‌کی ساده‌لکی بر درجه‌یه قدر دبدبه‌یه مبدل اولدیغندن، هر طرفدن خشنودسزلق وشکایت چوغالمغه باشلامشیدی. نهایت مصریلر والیلری بولنان وخلیفهٔ مشار الیهك سوت برادری اولان مار الترجمه عبدالله بن سعد العامریدن شکایته کلوب، حضرت علی (رضه) ك توسط واقناعیله حضرت محمد بن ابی بکر (رضه) مصر والیلکنه نصب اولنه‌رق، مصریلر ممنوناً عودت ایتدکده ایکن، مدینه خارجنده مروان بن حکم طرفندن تزویر اولنمش برمکتوب طوتوب بونده مرقوم عبدالله بن سعده محمد بن ابی بکری قتل ایله مقامنده ثبات ایتمسی امر اولندیغندن، مصریلر مدینه‌یه عودتله، ینه شکایت ایچون کلمش اولان کوفه‌لیلر و بصره‌لیلر و اهل مدینه‌نك بر طاقمی حضرت عثمان (رضه) ی اللی کون خانه‌سنده محاصره، واستعفا ایتمسنی تکلیف ایتدکدن صکره، هجوم ایدوب، قرآن کریم اوقومقده ایکن، شهید ایتمشلردر. یوم الدار دینلکله مشهور اولان بو وقعهٔ مؤلمه اوتوز بشنجی سال هجریده واقع اولوب، مشار الیهك مدت خلافتی اون ایکی سنه‌یه قریبدر. ارتحالنده ۸۲ یاشنده ایدی. کیجه‌این بقیع مقبره‌سنك کندی الحاق ایتمش اولدقلری قسمنه دفن اولنه‌رق، جنازه نمازینی جبیر بن مطعم قیلمشدر. حضرت عثمان اورته بویلی، قباصقاللی، اسمر چهره‌لی وشانلی برذات اولوب، صقالنی قینه ایله بویار، ودیشلرینی آلتون تل ایله باغلار ایدی. قرآن کریم حضرت ابا بکر (رضه) زماننده جمع اولنمش ایسه‌ده، نسخهٔ صحیحه‌سنی تعمیم ایدن حضرت عثماندر. (رضی الله عنه)

عثمان { آنف البیان عثمان بن عفان حضرتلرندن بشقه صحابه‌دن برقاچ ذاتك اسمی اولوب، باشلیجه‌لری بروجه آتی ذکر اولنور: (عثمان بن حنیف الانصاری الاوسی) که احد غزاسنده وسائر غزواتده معیت حضرت نبویده بولنوب، حضرت عمر (رضه) ك زمان خلافتلرنده عراق اراضیسنی مساحه‌یه مأمور اولمش؛ وحضرت علی (رضه) ك خلافتنده بصره والیلکنه نصب اولنه‌رق، جمل وقعه‌سنده اورایه کیدن طلحه وزبیر ایله عایشه (رضهم) طرفندن اخراج اولنمش؛ وبو وقعه‌دن صکره عبدالله بن عباس (رضه) جانب مرتضویدن بصره والیلکنه نصب اولنمغله، صاحب ترجمه کوفه‌ده ساکن اولمش؛ ومعاویه زماننده ارتحال ایتمشدر. برادری سهل بن حنیف دخی صحابه‌دن ایدی.

— (عثمان بن طلحه بن عبدالله بن عبدالعزی بن عثمان بن عبدالدار بن قصی بن کلاب بن مرة القرشی) پدر وعمی وبرقاچ برادری کافر اولدقلری حالده، احد وقعه‌سنده قتل اولنمش؛ وکندیسی حدیبیه وقعه‌سنده خالد بن ولید حضرتلریله برلکده مدینه‌ده ساکن اولوب، فتح مکه‌ده حاضر بولنه‌رق، کعبه‌نك مفتاحی بوکا وعم زاده‌سی شیبه بن عثمانه اعطا بیورلمش ایدی. رحلت حضرت نبوی‌یه دك مدینه‌ده قالوب، بعده مکه‌یه

Digitized by Google

عودت، و ٤٢ تاريخنده اوراده وفات ايتمشدر. اجنادين محاربه‌سنده دخی بولنديغی مرويدر. — (ابوعبدالله عثمان بن ابی العاص الثقفی) كه بنی ثقيف وفديله نزد حضرت نبوی‌يه كلەرك، سناً وافدينك كوچكی اولديغی حالده، فقهه وقرائت وقرآنه ميل واستعدادی اولديغندن، جانب نبويدن طائفه امير نصب بيورلمش؛ ورحلت رسالتپناهی‌يه قدر طائف امارتنده قالوب، اهل طائفك ارتدادينه مانع اولمش؛ وخلافت حضرت صديقيده دخی ابقا اولنەرق، حضرت عمر (رضه) خلافتنك ايكنجی سنه‌سی عمان وبحرين واليلكنه نصب اولنمش؛ و برادری حكمی بحرينه ارسال ايله، كنديسی عمانده (توج) قصبه‌سنی ضبط واعمار ايدرك، حضرت عمر وعثمان (رضهما) خلافتلرنده قيشين اوراده قالير، ويازين غزايه كيدر ايدی. اك صكره بصره‌يه چكيلوب، اوراده نسلی قالمشدر. حسن بصری وسائر تابعين كنديسندن روايت ايتمشلردر. — (ابوقحافه عثمان بن عامر بن عمرو بن كعب بن سعد بن تيم بن مرة بن كعب القرشی التيمی) كه حضرت صديق اكبر (رضه) افندمزك پدرلری اولوب، فتح مكەده، بك ياشلی اولديغی حالده، اوغلی طرفندن نزد حضرت نبوی‌يه كتوريلەرك، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ وحضرت ابابكرك ارتحالنده برحيات اولوب، ١٤ نجی سال هجريده ٩٧ ياشنده وفات ايتمشدر. — (ابوالسائب عثمان بن مظعون القرشی الجمحی) كه قدمای صحابه‌دن اولوب، اسلامه كلنلرك اون دردنجيسيدر. ايلك قافله ايله حبشه‌يه هجرت ايدوب، عودتنده ابتدا عم‌زاده‌سی وليد بن المغيره‌يه التجا ايتمش ايسه‌ده، رسول‌الله (صلعم) افندمزله سائر اصحابنه كفار قريش طرفندن اذا وجفا اولنديغنی كورنجه، كندی نفسنی تأمين ايتمكی مناسب كورميەرك، فخر كائنات افندمزله اصحابنه التحاق ايتمش؛ وبعده مدينه‌يه مهاجرت ايدوب، بدر غزاسنده حاضر بولنمش؛ وكفاره قارشی زياده غيرت وجسارت كوسترمش ايدی. هجرت نبويه‌نك ايكنجی سنه‌سی وفات ايدوب، مفخر الانبيا افندمزك زياده تأثرينی موجب اولمشيدی. صبور وقناعتكار ومتقی برذات اولوب، تحريمندن اول شرابدن وصحبت نسادن اجتناب ايدردی.

عثمان } (الملك العزيز عماد الدين —) ملوك ايوبيه‌نك ايكنجيسی اولوب، صلاح‌الدين ايوبك اوغليدر [«عزيز» ماده‌سنه مراجعت.]

عثمان } (الملك المنصور ابو السعادات —) مصرده حكومت سورن ملوك چراكسه‌نك اون برنجيسيدر. [«منصور» ماده‌سنه مراجعت.]

عثمان } مغربده حكومت سورن بنی مرين ملوكنك اون دردنجيسی اولوب، ملوك مذكوره‌نك اون ايكنجيسی اولان عبدالعزيزك اوغليدر. برادری ابوعامردن صكره ٨٠٠ تاريخنده موقع اقتداره چكوب، يكرمی بش سنه حكومت سوردكدن صكره، وفات ايتمشدر.

عثمان } تونسده حكومت سورن بنی حفص ملوكنك اون دردنجيسی اولوب، ابو فارس عبدالعزيزك اوغليدر. سكز يوز قرق تاريخلرنده برادری محمد منتصره خلف اولوب، ٥٤ سنه حكومت سورمشدر. عادل وايی سيرتلی بر حكمدار ايدی.

عثمان } خطاط شهير حافظ عثمان. [«حافظ عثمان» ماده‌سنه مراجعت.] — عثمان بن عبد الباقی دخی عثمانلی خطاطلرندن اولوب، اوچيوزه قريب مصحف شريف يازمشدر.

عثمان بازاری } بلغارستانك طرنوی سنجاغنده وطرنوينك ٦٠ كيلومتره شرق شماليسنده اولەرق بالقان سلسلهٔ جبالنك شمالی مائله‌سنده قضا مركزی برقصبه اولوب، اكثری اسلام اولمق اوزره، ٣٨٤٥ اهاليسی، متعدد جوامع شريفه‌سی ودباغخانه‌لری واردر.

عثمان بك } (قره عثمان) آق قيونلی دولتنك مؤسسی اولان اوزون حسنك جدی اولوب، دياربكر حاكمی ايكن، تيمورلنكه مطيع اولوب، معيتنده رومه كلمش؛ و ٨٣٨ تاريخنده قره قيونلی قره يوسف زاده اسكندر ميرزا طرفندن منهزم ومقتول اولمشدر.

عثمان پاشا } سلطان مراد خان ثالث دورنده مسند صدارت عظمايه چكن وزرادن اولوب، يمن وحبش فاتحی جركس اوزدمور پاشانك اوغليدر. والده‌سی طرفندن نسلی خلفای عباسيه‌يه منتهی اولديغی مرويدر. ٩٣٣ تاريخنده دنيايه كلوب، يكرمی ياشنه وارمه‌دن مصر امراسی سلكنده قطع مراتب ايدەرك، يمن وحبش جهتلرنده اعادهٔ اسايشه خيلی خدمتی كورلمش ايكن، درسعادته مواصلتنده، اوزون محمد پاشانك سعايتيله، مكافاتدن

Digitized by Google

محروم اولوب، برخیلی مدت منکوب قالدقدن صکره، لالا مصطفی پاشانك دلالتیله بربرینی متعاقب رها، معره و آمد ایالتلرینه نصب، و٩٨٦ده رتبهٔ وزارتله شروان والیلکنه تعیین اولنمش؛ وایرانله جنك ایدوب، مغان وقره‌باغ جهتندن برچوق یرلر ضبط ایتدیکی کبی، داغستان طرفندن دخی حدود عثمانیه‌یی خیلی ایلری‌یه سورمکه موفق اولوب، برچوق مهم قلاع ومواقع فتح ایتمش؛ وآلدیغی امر اوزرینه دشت قپچاق وقریم طریقیله درسعادته عودت ایدوب، ٩٩٢ده مهر صدارت عهدهٔ اقتدارینه تودیع اولنمش؛ وبرآی صکره، ایرانه سفر ایدوب، تبریزی ضبط وتحکیم ایتدکدن صکره، ٩٩٣ سنه‌سی اواخرنده، آلتمش یاشنده اولدیغی حالده، شهر مذکورده وفات ایتمشدر.

عثمان پاشا (طوپال —) دور سلطان محمود خان اولده مسند صدارته چکن وزرادن اولوب، موره‌لیدر. درسعادته کله‌رك قوز بکجیلری زمره‌سنه داخل اولمش؛ وبرمدت خدمتدن صکره پاندول باشیلق ایله چراغ اولوب، ١١٢٨ده شهید علی پاشا دلالتیله میرمیرانلق رتبه‌سنه نائل اوله‌رق، روم‌ایلیده بعض سنجاقلر بکلکنده بولنمش؛ وبعده وزارت رتبه‌سیله قدری برتر اولمشیدی. طریق بغی وعصیانه صاپمش اولان بعض عسکریلرك روم‌ایلنه طاغلمسنك اوکنی آلوب تأمین اسایشله مکلف اوله‌رق، سلانیکه کیتمکده ایکن، ١١٤٤ده مهر صدارتك کندی عهده‌سنه تودیعی مژده‌سی یتیشمکله، درسعادته شتاب ایدوب، پایتختده دخی امن واسایشی محافظه‌یه موفق اولمش ایسه‌ده، علمدن بهره‌سزلکی حسبیله محتاج بولندیغی بعض مقربلری ارتشا طریقنه سلوك ایتدکلرندن، آلتی آیه قریب مدت مقام صدارتده قالدقدن صکره، عزل وتبریز ایالتنه نصب اولنه‌رق، بعده ارضروم وتفلیس ایالتلرینه وایران سفری سردارلغنه تعیین اولنوب، نادر شاهه قارشی ایتدیکی محاربه‌لرك بعضیسنده غالب کلمش ایسه‌ده، نهایت ١١٤٥ تاریخنده خسته‌لغی سببیله مغلوب وشهید اولوب، شهر زورده مدفوندر.

عثمانجق مؤسس دولت غازی سلطان عثمان خان حضرتلرینه، دولته نائل اولمازدن اول، ویریلان اسمدر.

عثمانجق سیواس ولایتنك آماسیه سنجاغنده وآماسیه‌نك ٩١ کیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق قزیل ایرماغك ساحل یمیننده واقع قضا مرکزی برقصبه اولوب، یالکز ١٠٤٠ی ارمنی وقصوری کاملاً مسلم اولمق اوزره، ٨٩٤٠ اهالیسی، ٢ جامع شریفی، هفته‌ده براوله‌رق پنجشنبه کونی قوریلور بازاری، نهر مذکور اوزرنده سلطان بایزید خان ولی جانبندن یاپدیرلمش اون بش کوزلی کارکیر برکوپریسی، قصبه‌نك اورته‌سنده خراب برقلعه‌سی، برقاچ چشمه‌سی، زیارتکاه برایکی تربه‌سی وطولاب واسطه‌سیله نهر صویندن اسقا اولنور باغ وباغچه‌لری واردر. مؤسس دولت غازی سلطان عثمان خان حضرتلری ٧٢٠ تاریخنده بو قصبه‌یی فتح وموجود اولان ایکی جامعدن برینی بنا ایتمش اولمغله، او وقتدن غازئ مشار الیهك نام عالیسیله تسمیه اولنمشدر.

— عثمانجق قضاسی آماسیه سنجاغنك وبتون سیواس ولایتنك منتهای غربنده واقع اولوب، شمال شرق جهتندن کوپری، شرقاً مرزیفون، شرق جنوبی جهتندن کومش حاجی کویی قضالریله، غرب جنوبی جهتندن آنقره، غرب شمالی جهتندن دخی قسطمونی ولایتلریله محاط ومحدوددر. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، منبت یرلری چوقدر. قزیل ایرماق جنوبدن قضایه داخل اولوب، ابتدا شماله، بعده غرب شمالی‌یه ونهایت شرق شمالی‌یه طوغری یك طولاشیقلی برمجراده جریانله، برقاچ چای آلیر. محصولاتی بغدای، آرپه، برنج وسائر حبوباتله پاموق وسبزه ومیوه‌لرك انواعندن عبارتدر. باغلری چوق اولوب، خیلی مقدار اوزوم قورودیله‌رق اخراج اولنور. معمولات صناعیه‌سی باشلیجه سختیان ایله کچه‌دن عبارتدر. حیوانات اهلیه‌سی باشلیجه بیکیر، استر، مرکب، صغیر، مانده، قیون، کچی وتفتیك کچیسندن عبارتدر. اهالئ قضا ٢٨٩٤٠ نفوسدن عبارت اولوب، ٧٩٦٠ی ارمنی، ٩٨٠ی روم وقصوری مسلم وترکدر. قضا ١٠٠ قریه‌یی مشتمل اولوب، ٥ ناحیه‌یه منقسمدر. درون قضاده ١٥ جامع شریف ایله ١٢ مسجد، ٢ مدرسه، ١٢ خان، ٣ حمام، ٢٠٥ دکان و١٥ مکتب موجوددر.

عثمان خان (غازی سلطان عثمان خان اول بن ارطغرل بن سلیمانشاه) دولت علیهٔ عثمانیه‌نك مؤسسی اولوب، بیوك پدری

سلیمان شاه چنكیز فتنه‌سنده قوم وقبیله‌سیله برابر تركستاندن خروجله، ایرانك ایچندن كچه‌رك، اخلاط جوارلرنده خیمه‌زن اقامت اولمش ایكن ، اوراسنی دخی تركه مجبور اولوب ، فرات نهرندن كچه‌جكی صره‌ده، جعبر قلعه‌سی اوكنده مغروقاً وفات ایتمكله، اولادی اورادن طاغیلوب، ایچلرندن ارطغرل غازی دیار رومه كچمش؛ ومغوللرله مقاتله ایدن بر سلجوقی سریه‌سنه راست كلوب، كندیلرینه یاردیم ایده‌رك، مظفریتلرینی انتاج ایتمكله، تخت سلجوقیانده بولنان غیاث الدین كیخسرو طرفندن حسن قبول وتلطیف اولنه‌رق، آنقره جهتنده قره‌جه طاغ كندیسیله قبیله‌سنه ویرلمش ایدی . ارطغرل غازی اورادن قلمرو سلجوقیانك خارجنده بولنان ممالكه غزا ایده‌رك، دولت سلجوقیه نامنه دائرهٔ نفوذ واقتدارینی توسیع، ودولت مشارالیها نزدنده كندی قدر واعتبارینی تزیید ایده‌رك، طومانیج طاغنی یایلا اتخاذ ایتمشدی. سلطان عثمان خان غازی ۶۵۶ تاریخ هجریسنده دنیایه كلوب، ۶۸۰ تاریخنده ارطغرل غازی ارتحال ایتمكله، عثمان بك یرینه قائم اولوب، بربرینی متعاقب اینه‌كول وقره‌جه حصاری فتح ایتمكله، سلطان غیاث الدین مسعود سلجوقی جانبندن علائم دولت اولان سنجاق وطبل ایله بر طاقم اسلحهٔ كران بها اهدا واسكیشهر واین اوكی جهتی عهدهٔ اداره‌سنه توجیه اولنمشدی. بعده خرمن قیاحاكمی كوسه میخالك دخی معاونتیله اوجوارلرده‌كی تكورلرله ایتدیكی محاربه‌لرده غالب كلمكله، بیله‌جك واینه‌كولی فتح ایتدكدن صكره، ۶۹۹ ده روم سلاجقه‌سنك حكمدار اخیری اولان علاء الدین كیقباد غزان خانك عسكری الینه اسیر دوشمسیله، دولت سلجوقیه تزلزل ایدنجه، اكثر اعیان دولت مشارالیهده كوردكاری متانت وامنیت جهتیله، كندیلرینه التجا ایتمكله، كسب استقلال ایتمشدر. دها اول قره‌جه حصارده قاضی وخطیب نصب ایدوب نامنه خطبه اوقوتمشلرسه‌ده، دولت سلجوقیه‌یه مربوط بولنمش اولدیغندن ، اصل دولت عثمانیه‌نك تأسیسی، مبدأ استقلالی اولان مذكور ۶۹۹ سنه‌سیدر. بوندن صكره اطرافنده‌كی تكورلر علیهنده اتفاق ایتمكله ، جمله‌سنه قارشی مظفر اولوب، كته حصارینی ضبط ، و ۷۱۷ ده بروسه شهرینی محاصره ایدوب ، اوراده مقدار كافی عسكر اقامه ایده‌رك، پایتخت اتخاذ ایتدیكی یكیشهره عودت ، وبروسه محاصره‌سنك سوردیكی سكز سنه ظرفنده لبلبجی، لفكه، چادرلو، یكیجه، اقحصار، كیوه، تكور بیكار حصارلری دخی فتح اولنمش؛ وكوسه میخال شرف اسلامله مشرف اولوب، تحت تابعیت عثمانی‌یه دخول ایتمشدی. اوغلی سلطان اورخان دخی مقاربه مجراسی جهتنده برخیلی یرلر ضبط ، وازنیقه قریب اولان قره‌تكین قلعه‌سنه قارشی قسطنطینیه قیصری طرفندن كوندریلان عسكری تار ومار ایتمش؛ واو صره‌ده سلطان عثمان خانك وجودینه ضعف وهرم طاری اولمغله، كندیلرینی سردار نصب ایده‌رك ، بروسه‌نك فتحنه مأمور ایتمش ایدی . اورخان غازی ابتدا ادرنوس قلعه‌سنی ضبطله طاغ جهتندن بروسه‌یه اینوب، سكز سنه‌لك محاصره‌دن بیزار اولان اهالی امانله تسلیم اولنمش؛ وبو وجهله ۷۲۶ تاریخنده بروسه شهری فتح اولنه‌رق، بو خبرك وصولنی متعاقب سلطان عثمان خان اكمال انفاس حیات ایدوب، مشارالیه سلطان اورخانه عدالت وحكمت حكومته وتقوی ودیانته متعلق حكیمانه برطاقم نصیحتلر اجراسیله تسلیم روح ایتمشدر. بروسه حصارنده مناستر دینان موقع دلكشاده تربهٔ مخصوصه‌سنده مدفوندر. مشارالیهك ارتحالندن صكره بروسه شهری سلطان اورخان غازی طرفندن پایتخت اتخاذ اولنمشدر. فوق العاده جسور، خدمات حربیده ماهر، قوی العزم، دیندار ، قناعتكار ودنیا آلایشلرینه قاپیلماز نادر الوجود برذات ایدی. وفاتنده‌كی مخلفاتنك افقر فقرادن برآدمك تركه‌سندن فرقلی اولمامسی خلفای راشدین افندیلرمزك مسلكنه سالك بولندیغنه شاهد عادلدر. بیوك اوغلی علاء الدین سلطنته میل ایتمیوب ، اقتداری تسلیم ایتدیكی كوچك برادری سلطان اورخانه وزارت ایتمكله قناعت ایتمشدر . سلطان عثمان حضرتلرینك تأسیس ایتدیكی دولت كندیناملرینه نسبتله دولت عثمانیه اسمیله شهرت بولمش؛ وبو دولتك ظل ظلیلی تحتنده عصرلرجه آوروپا و آسیا و آفریقا قطعه‌لرینه حكم سورن قوم نجیبه عثمانلی نامی ویرلمشدر .

عثمان خان { (سلطان — ثانی) سلاطین عظام عثمانیه‌نك اون آلتنجیسی اولوب ، سلطان احمد خان اول بن محمد ثالث بن مراد خان ثالث بن سلیم خان ثانی بن سلیمان خان قانونی) نك اوغلیدر.

١٠١٣ تاريخنده دنيايه كلوب ، ١٠٢٧ تاريخنده ، ١٤ ياشنده اولديغى حالده ، فراغه مجبور اولان عمى سلطان مصطفى خان اول يرينه تخت سلطنته جلوس ايتمش؛ ودرت سنه اجراى سلطنت ايتدكدن صكره ، ملغا يكيچرى اوجاغى حشراتنك بلا سبب غلوبله ١٠٣١ تاريخنده كنج ياشنده رتبهٔ شهادته نائل اولوب ، سلفى سلطان مصطفى خان اول استرداد تخت سلطنت ايتمشدر. سلطان عثمان خان ثانى زماننده ايرانه قارشى سوق اولنان اردوى همايون اردبيلده دوچار انهزام اولمش ايسه‌ده ، بغدان ولهستانه قارشى بيوك بر مظفريت ميسر اولوب ، غنائم كثيره آلنمشيدى. زماننده استانبولده پك شدتلى بر قيش وقوع بولوب، قحط وغلادن دخى خلق دوچار اضطراب اولمشدى.

عثمان خان } (سلطان — ثالث بن مصطفى خان ثانى بن محمد خان رابع بن ابراهيم خان بن احمد خان اول بن محمد خان ثالث بن مراد خان ثالث بن سليم خان ثانى بن سليمان خان قانونى) سلاطين عظام عثمانيه‌نك يكرمى بشنجيسى اولوب، ١١١٠ تاريخنده دنيايه كلمش؛ و١١٦٨ تاريخنده ، برادرى سلطان محمود خان اولك ارتحالى اوزرينه، تخت سلطنته جلوس ايتمش؛ واوچ سنه‌يه قريب مدت اجراى سلطنتدن صكره ١١٧١ ده وفات ايلمشدر. درسعادتده نور عثمانى اسميله معروف ودلكشا جامع شريف ايله بوكا ملحق مدرسه وكتبخانه وعمارتخانه پادشاه مشاراليهك جملهٔ خيراتندندر. زماننده استانبولده بيوك بر يانغين ظهور ايدوب ، شهرك ثلثانى خراب اولمشدى.

عثمان صاحب افندى } [« پيرى زاده » ماده‌سنه مراجعت.]

عثمانلى } ترك قوم عظيمنك منقسم بولنديغى اقسامك برى اولوب، اناطولى وروم ايلنده ساكن اولمغله، سائر اتراكدن ايران وبلاد قافقاسله آيرلمشلردر. عثمانليلر غازى سلطان عثمان خانك جدى سليمان شاهله ماوراءالنهردن كلن بر عشيرتله سلجوقيلردن آناطوليده قالمش اولان اتراكدن وبعده قافله قافله تركستاندن كلن ترك وتركمان عشاير وقبائليله دين اسلامه داخل اولوب تركلره قاتيلان آناطولى اهالئ قديمه‌سندن واقوام وامم مختلفه مهتدبلرندن مركب اولوب، لسانجه آلتون طاغ عرقنه منسوب اولدقلرى حالده، سيماجه آريا وقافقاس عرقنه منسوبيتلرى واختلاطلرك كثرتندن ايلرى كليور. دولت عثمانيه‌نك تأسسندن برى عثمانليلر تركستانده ودشت قپچاقده‌كى جنسيت وقوميت قرداشلرندن مهجور قالوب، لسانلرى كوندن كونه تبدل ايتمكله، اليوم لسان اصليلرى اولان چغتايجه‌يى آكلايه‌ميه‌جق درجه‌يه كلمشلردر. عثمانليلر آوروپا ايله آسيانك اك كوزل مواقعنده و بو ايكى قطعه آره‌سنده كليد حكمنده اولان بر موقع معتناده بولندقلرندن، وسلاطين عظام عثمانيه‌نك قوت وسطوتيله بر آره‌لق آوروپايى ديترتمش اولدقلرندن، سائر اقوام تركيه‌نك جمله‌سنه تقدم ايتمش؛ ولسانلرى دخى كسب ظرافت ايدوب، دنيانك اك كوزل واك نازك لسانلرى صره‌سنه كچمشدر. هرنه قدر آناطوليده سويلنيلن لسان قباجه وروسيه وايران حدودى جوارلرنده تكلم اولنانى‌ده اليوم تركانلره مخصوص بر شيوه‌يى محافظه ايتمكده ايسه‌ده، استانبولده وبيوك شهرلرده سويلنيلوب لسان علمى وادبى حكمنى آلمش اولان وكيتدكجه تعمم ايتمكده بولنان لسان هر قصوردن مبرادر. عثمانلى ناميله سائر اقوام تركيه‌دن تفريق اولنان وآناطولى وروم ايلنده ساكن بولنان تركلر اون ايكى مليون نفوس قدر تخمين اولنه‌بيلير. تبعهٔ عثمانيه بيننده مساوات واشتراك حقوق قاعده‌سى تأسس ايده‌لى عثمانلى اسمنك مدلولى تعميم اولنه‌رق، سائر جنسيتلره منسوب اولان تبعهٔ عثمانيه‌يه دخى عثمانلى اطلاق اولنمقده‌در.

عثمانيه } هارون الرشيدك زوجاتندن اولوب، عبدالله بن عمرو بن عثمان بن عفان (رضه) ك كريمه‌سيدر. پدرينك بيوك والده‌سى فاطمه بنت الحسين بن على بن ابى طالب (رضه) اولمغله، حضرت ذى النورين وجناب مرتضى (رضهما) يه انتسابى واردر.

عثمانيه } آطنه ولايتنك جبل بركت سنجاغنده قضا مركزى بر كوچك قصبه اولوب، پاربوتك ٦٠ كيلومتره غرب شماليسنده واقع ايسه‌ده، يولى پك طولاشيقلى اولديغندن ، بعد مسافه‌سى زياده‌در. هنوز بر كوى حالنده اولوب، يالكز ٦٥٠ اهاليسى واردر. — عثمانيه قضاسى دخى اهميتسز اولوب يالكز ٣٥ قريه و٧٣٧٠ اهاليى جامعدر. اهاليسنك جمله‌سى مسلم وتركدر. اراضيسى منبت ومحصولدار ايسه‌ده ، اورمانلرى دخى چوق اولديغندن، اكثر اهاليسى كراسته جيلكله مشغول اولوب، زراعتله اوغراشانلرى آزدر. اغنام وسائر حيواناتى

دخی چوقجه اولوب، جنسلری مقبولدر. صولری چوق ایسه‌ده، مجرالری آچلمامش وتطهیر ایدلمه‌مش اولدیغندن، اکثری یاییلوب برطاقم بطاقلقلر تشکیل ایدیور.

عثمانیه { (دولت — Empire Ottoman) دنیانك اك بیوك واك اسكی دولتلر-ندن اولوب، ٦٩٩ تاریخ هجریسنده غازی سلطان عثمان‌خان طرفندن تأسیس، ومشارالیهك نامنه نسبتله دولت عثمانیه تسمیه اولنمشدر. ابتدای تأسسنده سکود واینه‌کول جوارلرندن والحاصل الیوم ارطغرل نامیله یاد اولنان سنجاقدن عبارت اولوب، غازیٔ مشارالیه حیاتنده اورادن شمال غربی‌یه طوغری توسیع حدودله یکیشهری، واوغلی سلطان اورخان بروسه‌یی فتح وپایتخت اتخاذ ایتمشیدی. منقرض اولان دولت سلجوقیه‌نك انقاضی اوزرینه آناطولیده سلطان عثمان مشار الیهدن بشقه، امرای سلاجقه‌دن برقاچ کشی برر کوچك دولت تأسیس ایدوب، ایکی اوج ولایتلك براولان اناطولینك قسم غربیسنده قره‌سی، صاروخان، آیدین، منتشا، تکه، حمید، قرهمان، کرمیان، قسطمونی نامليله سکز اون حکومت تشکل ایتمش اولدیغندن، آل عثمان، بونلره غلبه چالەبیلمك ایچون، روم ایلی‌یه طوغری توسیع فتوحاتله، تزلزله باشلامش اولان قسطنطینیه روم ایمپراطورلغندن وسائر خرستیان حکومتلرندن یرلر ضبط ایتمکی وبعده اورادن کسب ایده‌جکلری قوتله آناطولیده‌کی حکو-مات موقته‌نك حقندن کلمکی دوشونه‌رك، سلطان اورخان غازی بروسه جوارلرینی ومرمره سواحلنی بعدالتأمین روم ایلی‌یه کچه‌رك کلیبولی وتکفورطاغی وابصاله‌یی ضبطله، اخلافنه روم ایلی فتوحاتی یولنی آچمشیدی. اوچنجی پادشاه اولان غازی خداوندکار روم ایلینك همان هرطرفنی ضبط ایده‌رك طونه وبوسنه‌یه قدر واصل اولمش؛ وآناطولیدن آنجق کوتاهیه وحمید واسپارطه جهتلرینی الحاق ایتمشیدی. نهایت محل شهادتی اولان قوصوه ملحمۀ کبراسنده صربیه قراللغنه ختام ویروب، روم ایلینك اووقت اك قوتلی بولنان بر عنصرینی استیصال ایله، دولتك حدودینی پك‌زیاده توسیعه موفق اولمشدر. دردنجی پادشاه اولان یلدیرم بایزید خان روم ایلیده برچوق فتوحاته دها موفق اولمغله، حدود دولتی توسیع وتحکیم ایتمکله برابر، آناطولیده‌کی حکومات صغیره‌نك‌ده اکثرینی استیصال ایدوب، سیواس وقیصریه‌یه قدر توسیع حدود ایتدکدن صکره، تیمورلنکك هجومیله مشارالیهك اسارته دوشمسی ومتعاقباً وفاتی وهله اوغللری بیننده تفرقه دوشمکله هربری بر طرفده حکومت دعواسنه قالقیشمسی هنوز یکی تأسس ایتمش اولان دولت عثمانیه‌نك محوینی انتاج ایتمك درجه‌سنه کلمشیکن، مشارالیهك اولادندن چلبی سلطان محمد حضر-تلری آباواجدادینك غیرت قهرمانانه‌سنه مالك اولمغله، بقدرة‌الله تعالی آز زمان ظرفنده هرج ومرجك اوکنی آله‌رق، پدرینك براقدیغی ممالکی اله کچیرمش؛ وانتظام واسایشی اعاده‌یه موفق اولدقدن صکره، آناطولیجه یکیدن برطاقم فتوحاته دسترس اولمشدر. اوغلی سلطان مراد خان ثانی ازمیر جهتنی الحاق ایله برابر روم ایلنده‌کی فتوحاتی تأمین وتوسیع ایله ادرنه‌یی پایتخت اتخاذ ایتمش؛ واوغلی ابوالفتح سلطان محمدخان ثانی حضرتلری استانبولی فتح ایتمکله برابر، آناطولیده طربزون وایچ ایل جهتلرینی، قره دکیزده آزاق وکفه‌یی، آق دکیزده بر چوق جزایری وروم ایلنده دها برخیلی یرلری ضبط ایدوب، دولت عثمانیه‌نك شان ونفوذ واقتدارینی ایکی قات ایتمشدر. سلطان بایزید خان زماننده کرك روم ایلی وکرك آناطولیده کوشه بوجاقده قالمش ویا اجانب طرفندن استرداد اولنمش برخیلی یرلر ضبط اولنمشدر. یاوز سلطان سلیم خان یکی برفکر ومسلك اتخاذ ایدوب، اجدادینك روم ایلی جهتنه صرف ایتدکلری همت وغیرتی آسیا جهتنه چویره‌رك، اهل اسلامی بر نقطه‌یه جمع، وصاحبسز قالمش اولان خلافت اسلامیه‌یی ید مؤیدینه اخذ ایتمك فکر عالیسنی هدف مساعی اتخاذ ایدوب، آره‌ده اولان شیعیلکی قالدیرمق لزومنی کورمش؛ وتفرقه مقصدیله شیعیلکی علنیت ورسمیته چیقاران شاه اسما-عیل صفوی‌یه اعلان حرب ایده‌رك، چالدیران مظفر-یتی اوزرینه، دولت عثمانیه‌نك حدودینی آذربیجان وبلاد قافقاسه قدر توسیع، واورادن عودتنده خطۀ مصریه‌یی دخی ضبطله، اوراده بولنان خلیفۀ عباسیدن اماناتی تسلم ایده‌رك، سلطنت وخلافتی ید اقتدارینه جمع ایتمش؛ ومصرله برابر حرمین وحجاز دخی دولتك الینه کچوب، اسلامیت نقطۀ نظرندن دولتك نفوذ واقتداری ایکی قات اولمشدر. قانونی سلطان سلیمان

خان پدرینك واجدادینك مسلكلرینه تابعیتله یاریم عصر سورن مدت سلطنتنده دفعاتله ایران ومجارستانه سفر ایدوب ، کرك آسیا وکرك آوروپاده دولتك حدودینی خیلیدن خیلی ایلریلته‌رك ، بتون مجارستان واردلی ضبط ایتدیکی کبی، زماننده سنان پاشا یمن وحبشی فتح ایله آچه‌یه قدر عثمانلی سنجاغنك نفوذینی توسیع ایتمش؛ وباربروس خیرالدین پاشا جزایروتونس وطرابلس غرب جهتلرینی دولته الحاق ایدوب ، او وقته دك حکمسز اولان عثمانلی دوننماسی آق دکیز وقره دکیز وبحر احمر وعمانی برعثمانلی حوضی حکمنه چویرمشدر.

بو وجه مذکور اون حکمدار زماننده دور استیلا تمام اولوب ، قانونی سلطان سلیمان خان دورننده دولت عثمانیه روم ایلنده ویانه قربنه وقاریات سلسلهٔ جبالنه‌دك نفس روم ایلی ایله مجارستان ، اردل ، افلاق، بغدان، بوجاق یعنی بسارابیه، قریم، دشت قبچاق، آسیاده همدان وتبریز دخی داخل اولدیغی حالده عراق عجمه وبصره کورفزینه وبحر عمان سواحلنه دك، آفریقاده دخی سودان وصحرای کبیره وفاس مملکتنه قدر ممتد اولوردی. دول سائره نزدنده حکم ونفوذی، ثروت وسامانی، معارف وعلوم وترقیات فکریه‌سی وصنایعی دخی بو نسبتده اولوب، او وقتلرده ممالك عثمانیه آوروپا معمولاتنه محتاج اولمق شویله طورسون معمولات عثمانیه اوروپایه دخی اخراج اولنوردی.

سلطان سلیمان دورندن صکره کریدك فتحی وبغدادك استردادی کبی بعض فتوحات وقوعبولمش ایسه‌ده، اساساً توسیع حدود اولمیوب، دور توقف نامیله یاد اولنان والده‌کی ممالکك محافظه‌سندن عبارت اولان بر دور کلمشدر.

بوکونکی کونده دولت عثمانیه آوروپا وآسیا وآفریقا قطعه‌لرنده ممالك واسعه‌یه مالك اولوب ، ممالك مذکوره‌نك احوالی «آناطولی»، «روم ایلی»، «بالقان شبه جزیره‌سی» ماده‌لرنده و هر ولایتك اسمی صره‌سنده ذکر اولندیغی کبی، «ممالك عثمانیه» ماده‌سنده دخی مجملاً بیان اولنه‌جقندن، شوراجقده یالکز دولت عثمانیه‌ده حکمرانلق ایدن سلاطین عظامك اسامیسیله تاریخ جلوسلرینی ذکر ایتمکله اکتفا ایده‌جکز :

۱	سلطان عثمان خان غازی بن ارطغرل غازی بن سلیمانشاه	۶۹۹
۲	سلطان غازی اورخان خان بن عثمان خان غازی	۷۲۶
۳	خداوندکار غازی سلطان مراد خان بن اورخان خان	۷۶۱
٤	یلدیرم غازی سلطان بایزید خان بن مراد خان	۷۹۱ الی ۸۰٤
	فترت	۸۰٤ « ۸۱٦
٥	چلبی سلطان محمد خان بن بایزید خان	۸۱٦
٦	سلطان غازی مراد خان ثانی بن محمد خان	۸۲٤
۷	ابو الفتح غازی سلطان محمد خان ثانی بن مرادخان ثانی	۸٥٥
۸	سلطان غازی بایزید خان ثانی بن محمد خان ثانی	۸۸٦
۹	سلطان غازی یاوز سلیم خان بن بایزید خان ثانی	۹۱۸
۱۰	قانونی سلطان سلیمان خان بن سلیم خان	۹۲٦
۱۱	سلطان غازی سلیم خان ثانی بن سلیمان خان	۹۷٤
۱۲	سلطان مراد خان ثالث بن سلیم خان ثانی	۹۸۲
۱۳	سلطان غازی محمد خان ثالث بن مراد خان ثالث	۱۰۰۳
۱٤	سلطان غازی احمد خان بن محمد خان ثالث	۱۰۱۲
۱٥	سلطان مصطفی خان بن محمد خان ثالث	۱۰۲٦
۱٦	سلطان عثمان خان ثانی بن احمد خان	۱۰۲۷
	ثانیا سلطان مصطفی خان	۱۰۳۱
۱۷	سلطان غازی مراد خان رابع بن احمد خان	۱۰۳۲

Digitized by Google

۱۸	سلطان ابراهیم خان بن احمد خان	۱۰٤۹
۱۹	سلطان غازی محمد خان رابع بن ابراهیم خان	۱۰۵۸
۲۰	سلطان سلیمان خان ثانی بن ابراهیم خان	۱۰۹۹
۲۱	سلطان احمد خان ثانی بن ابراهیم خان	۱۱۰۲
۲۲	سلطان مصطفی خان ثانی بن محمد خان رابع	۱۱۰٦
۲۳	سلطان غازی احمد خان ثالث بن محمد خان رابع	۱۱۱۵
۲٤	سلطان محمود خان غازی بن مصطفی خان ثانی	۱۱٤۳
۲۵	سلطان عثمان خان ثالث بن مصطفی خان ثانی	۱۱٦۸
۲٦	سلطان مصطفی خان ثالث بن احمد خان ثالث	۱۱۷۱
۲۷	سلطان غازی عبدالحمید خان بن سلطان احمد خان ثالث	۱۱۸۷
۲۸	سلطان غازی سلیم خان ثالث بن مصطفی خان ثالث	۱۲۰۳
۲۹	سلطان مصطفی خان رابع بن سلطان عبدالحمید خان	۱۲۲۲
۳۰	سلطان غازی محمود خان ثانی بن عبدالحمید خان	۱۲۲۳
۳۱	سلطان غازی عبدالمجید خان بن محمود خان ثانی	۱۲۵۵
۳۲	سلطان عبدالعزیز خان بن محمود خان ثانی	۱۲۷۷
۳۳	سلطان مراد خان خامس بن عبدالمجید خان	۱۲۹۳
۳٤	الیوم سریر آرای سلطنت وخلافت غازی سلطان عبدالحمید خان ثانی بن عبدالمجید خان طول الله عمره	۱۲۹۳

عَجَرَد (ابو یحیی حماد بن عمر الکوفی) مشاهیر شعرای عربدن اولوب، دولت امویه وعباسیه زمانلرینه یتشمشدر. ملوك امویه‌دن ولید بن یزیده ندیملك ایتمشیدی. بعده خلیفهٔ عباسی مهدینك زماننده بغداده کلوب، بقیهٔ عمرینی شهر مذکورده وبصره‌ده کچیرمشدر. شعراء مجیدیندن اولوب، اشعاری پك مقبولدر. بشار بن برد ایله پك چوق مشاعره ومهاجاتلری واردر. ایکیسی دخی زندیقلقله مطعون ایدیلر. ۱٦۱ تاریخنده وفات ایتمشدر. برروایتده کندیسی واسطلی اولوب، ۱۵۵ تاریخنده زندیقلغندن طولایی بصره والیسی محمد بن سلیمان طرفندن کوفه خارجنده قتل اولنمش؛ ودیکر برروایتده دخی اهوازدن بصره‌یه کیدرکن یولده وفات ایدوب، بر تپه‌نك اوزرنده دفن اولنمش؛ وبعده مومیالیه بشار بن برد دخی مهدی طرفندن قتل اولنجه بونك یاننه نقل اولنه‌رق، مزارلری یان یانه بولنمش؛ وحتی شاعرك بری بوبابده برقطعه سویلمشدر. شو ایکی بیت عجردك جملهٔ اشعارندندر:

فاقسمت لو اصبحت فی قبضة الهوی
لاقصرت عن لومی واطنبت فی عذری
ولکن بلائی منك انك ناصح
وانك لا تدری بأنك لا تدری

عجزی (حسن بیك) ایران شعراسندن اولوب، تبریزلیدر. شو بیت اونکدر:

شادم زطعن خلق که مرغان باغ عشق
شاخی که سنك میرسدش آشیان کند

عجفاء اندلسك مشهور ادیبه‌لرندن اولوب، عراقدن اورایه انتقال ایتمش، مغنیه شاعره وادیبه برجاریه ایدی.

عَجلون سوریه ولایتنك حوران سنجاغنده برطاغ وقضانك اسمی اولوب، لواء مذکورك شمال غربیسنده ونهر الشریعه‌نك شرق طرفنده واقعدر. قضانك مرکزی ینه عجلون نامیله نهر الشریعه‌یه دوکیلان برچایك کنارنده واقع قلعهٔ اربد اولوب، بوقلعه‌یه اسکی اولدیغی حالده، صلاح الدین ایوبی طرفندن تعمیر اولنمشدر. قضا: جبل، کفارات، بنی عبید، سرو، بنی جهما، کوده، وسطیه اسملریله یدی ناحیه‌یی حاوی اوله‌رق ۱۲۰ قریه‌دن عبارتدر. اراضیسی قسماً طاغلق وقسماً منبت یرلردن عبارت اولوب، ذخیره محصولاتی چوقدر. مذکور طاغك اوزرنده بو اسمله برکوچك قصبه دخی واردر.

عجم { بو اسم عربلر طرفندن عربك غيرينه يعني عرب اولميان اقوام وامّه اطلاق اولنورسه‌ده، اكثريا آسياده بولنان ووقتيله ايران دولتنك يعني كيانيان وبعده ساسانيان دولتنك تحت حكمنده بولنمش اولان اقوام وامم مرام اولنور. بو سببه مبنيدركه بربرلر، فرنكلر وسائر آوروپا وآفريقا خلقنه بلكه عجم دينلمز. وينه بو سببه مبنيدركه عجم لفظي بين العوام ايران اسميله مترادف حكمنه كچوب، حتى عجمستان دخي ديرلر. دها طوغريسي عجم وعجمي اسمنك بري اعم ديكري اخص اولاق اوزره ايكي مدلولي واردر. (مدلول ثانيسي ايچون «ايران» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.)

عجير { (بن عبد يزيد بن هاشم بن المطلب بن عبد مناف القرشي المطلبي) صحا. به‌دن واعمام حضرت نبويدن اولوب، عمر بن الخطاب (رضه) طرفندن حرم شريفك انصابني ديكمكه مأمور اولانلردندر. مشايخ قريشدن ايدي.

عجيلات { طرابلس غرب ولايت وسنجاغنده بر قضادر.

عداس { صحابه‌دن اولوب، عن اصل نينويلي ونصراني المذهب ايدي. شيبه بن ربيعه بن عبد الشمسك آزادليسي ايدي.

عدلي { جداجد حضرت پادشاهي سلطان محمود خان ثاني حضرتلرينك مخلصيدر. — ابو الفتح سلطان محمد خان ثاني حضرتلري زماننده صدر اعظم اولان محمود پاشا دخي اشعارنده عدلي تخلص ايدردي («محمود خان» و «محمود پاشا» ماده‌لرينه مراجعت بيوريله.)

عَدَن { يمنك ساحل جنوبيسنده وبحر عمانك عدن كورفزنده اوله‌رق باب المندبك تقريباً ١٧٠ كيلومتره شرقنده تجارتكاه بر شهر واسكله اولوب، كنيشجه بر قوى تشكيل ايدن ايكي شبه جزيره‌نك شرق طرفنده بولناني اوزرنده وبونك طارلاشوب برزخ تشكيل ايتديكي محلده واقع اوله‌رق، بري خارجده وديكري مذكور قويك ايچنده اولمق اوزره، ايكي ليماني واردر. شهر قديماً خارجي ليمانك اوزرنده ايسه‌ده، انكليزلرك الينه كچه‌لي تأسس ايدن يكي قسمي اك صاغلام اولان داخلي ليمان ساحلنده اولمغله، بو ايكي قسم برلشوب، بتون برزخي ضبط ايتمشدر. ″١٥ ′٤٦ °١٢ عرض شمالي ايله ″٤٢ ′٤٢ °٤٢ طول شرقيده واقع اولوب، يكرمي سنه اول ٣٠٠٠٠ اهاليسي وار ايديسه‌ده، اووقتدن بري بو مقدار همان تضاعف ايتمش اولسه كركدر. بو مقداردن يالكز عسكرله برابر ايكي بيكي آوروپالي وايكي بيكي يهودي اولوب، قصوري عرب، آفريقالي وهندلي اوله‌رق مسلمدر. موقعي طاشلق وپك صيجاق اولوب، صويي واشجار ونباتاتي يوقدر. ايچيلان صو قيالرك ايچنه اويولمش قديم صهريجلره طوپلانيلان ياغمور صويندن عبارت اولوب، قوراق سنه‌لرده مخصوص ماكينه‌لرله دكيز صويني تبخير ايدرلر. ياقوت حموي «معجم البلدان» نده بر كونلك مسافه‌ده بولنان بر صودن جلب ايتدكلريني بيان ايديور. بو حاليله برابر عدن هنداله مصر آره‌سنده ويمن وحضر موت كبي منبت يرلرك ساحلنده بولنديغندن اسكيدن بري تجارتكاه ومعمور بر شهر اولوب، اميد بروني طريقي آچلنجه‌يه قدر التي يدي بيك خانه‌سي وار ايكن، طريق مذكورك كشفندن صكره اهميتدن دوشه‌رك، اهاليسنك مقداري ايكي بيكه قدر تنزل ايتمش؛ وآنجق سويش جدولنك كشادندن صكره يكيدن كسب اهميته باشلامشدر. وقتيله يمن امامليرينه تابع اولوب، بر آره‌لق پورتكيزليلر طرفندن ضبط، وبعده قانوني سلطان سليمان خان زماننده خطهٔ يمانيه ايله برابر ممالك عثمانيه‌يه الحاق اولنمش؛ وصكره لحج شيخنك اداره‌سنه كچوب، ١٨٤٠ ده انكلتره دولتي بربهانه ايله قصبه‌يي اله كچيره‌رك مقابلةً لحج شيخنه سنوي بر معاش تخصيص ايتمشدر. ابنيه‌سي كاركير ومرتفع اولوب، انكليزلردخي برچوق كوزل ابنيه تأسيس ايتمشلردر. بولنديغي شبه جزيره قيالق بر طاغ اولمغله، طبيعي بر استحكام حكمنده اولدقدن بشقه، انكليزلر كرك بو طاغده وكرك شهرك خارجي ليماني قپايان بر كوچك آطه‌نك اوزرنده پك متين و جسيم استحكامات تأسيس ايتمشلردر. بولنديغي ناحيه‌نك اسمي جغرافيون اسلام آثارنده (ابين) اسميله معروف اولوب، اليوم لحج اسميله ياد اولنور.

عَدْنان { حضرت اسماعيل (عم) نسلندن بر آدم اولوب، قريشك بوذاته قدر اولان نسللري صاغلام وعدنان ايله حضرت اسماعيل آره‌سنده‌كيلر مشكوكدر.

عدن کورفزی { بحر عمانك غرب جهتنده واسع بر کورفز اولوب، جنوباً وغرباً آفریقا قطعه‌سنك شرقه طوغری او. زانان سومالی سواحلیله وشمالاً جزیرة العربك یمن وحضرموت سواحلیله محدود اولدیغی حالده، غرب شمالی جهتنده باب المندب بوغازندن بحر احمرله اختلاط ایدر.

عذنی { (لاله بجناتهه) هندستان شعراسندن وبراهمه‌دن اولوب، اکهنولیدر. مرتب دیوانی وبر خیلی مثنویاتی واردر. شو بیت اونکدر:

دونان از منت دونان سنان برسینه می آرد
سنان برسینه اولی‌ترکه از دونان دونان جستن

عدوانی { (ابو سلیمان یحیی بن یعمر) مشاهیر نحات وتابعیندن اولوب، صحابه‌دن عبد الله بن عباس و عبد الله بن عمر (رضهم) وسائر ذواتله کوریشمش؛ وکندیلرندن احادیث شریفه روایت ایتمشدر. حجاج بن یوسف طرفندن خراسانه نفی اولنه‌رق، اورا والیسی یزید بن المهلب طرفندن خراسان قاضیلغنه نصب، وبعده نبیذ قوللاندیغیچون عزل اولنمش؛ و۱۲۹ تاریخنده خراسانده وفات ایتمشدر.

عدی بن حاتم الطائی { (ابو طریف —) صحابه‌دن اولوب، جود وکرمیله مشهور اولان حاتم طائینك اوغلیدر. طی قبیله‌سنه سریهٔ مسلمین اعزام بیورلدقده، کندیسی جزیره وشام جهتلرینه قاچوب، همشیره‌سی سفانه عسکر مسلمینك الینه کچمش، ومدینهٔ منوره‌یه ورودنده اسلامه کلوب، صحابیات زمره‌سنه داخل اولمشیدی. هجرت نبویه‌نك طقوزنجی سنه‌سی صاحب ترجمه دخی نزد جناب نبوی‌یه کله‌رك، ویا همشیره‌سی سفانه طرفندن کتیریله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ وارتحال رسالتپناهیده اسلامده ثبات ایدوب، قومنك دخی ارتدادینه ممانعت ایتمشیدی. جزیره وشام فتوحنده ابو عبیده وخالد (رضهما) معیتنده بولندیغی کبی، ایران فتوحنده دخی حاضر بولنمشیدی. حضرت عثمان (رضه) دن روکردان اولوب، جمل وقعه‌سنده اوغلی محمدایله برابر معیت جناب مرتضویده بولنه‌رق، بو محاربه‌ده بر کوزی سقطلانمش، واوغلی شهید اولمشدر. بعده صفین محاربه‌سنده دخی معیت حیدریده بو. لنوب، هجرتك ٦٧ نجی سنه‌سنده یوزیکرمی یاشنده کوفه‌ده وفات ایتمشدر. پدری کبی سخا وکرمله متصف وقومی نزدنده حرمت واعتباره مالك ایدی. اسلامدن اول عیسوی المذهب ایدی.

عدی بن عمرو الطائی { صحابه‌دن وشعرادن اولوب، جاهلیتده واسلام دورنده شعر سویلمشدر. شو برایکی بیت کندی اسلامی حقنده سویلدیکی اشعارندندر:

ترکت الشعر واستبدلت منه
اذا دعی صلاة الصبح قاما
کتاب الله لیس له شریك
و ودعت المدامة والندامی الخ:

عدی بن مسافر { (شیخ — الهکاری) مشاهیر مشایخدن ومظنهٔ کرامدن اولوب، طریقت عدویه‌نك منسوب الیهیدر. بعلبك جوارلرنده واقع (بیت فار) قریه‌سنده طوغوب، تحصیل علومدن صکره، طریق تصوفه سلوکله، عقیل المنحی، حماد الدباس، عبدالقادر شهرزوری، عبدالقادر کیلانی وابو الوفاء الحلوانی کبی مشاهیر مشایخله صحبت واخذ طریقت ایده‌رك، نهایت هکاری طاغلرنده برزاویه ایدنوب، عبادت وارشادله اشتغاله باشلامش؛ وصیت وشهرتی اقطار عالمه یاییلوب، مریدانی چوغالمش، وهر طرفدن زیارتنه میل اولنمغه باشلامشیدی. ٥٥٧ تاریخنده هکاریده ارتحال ایدوب، زاویه‌سی یاننده دفن اولنمشدر. اولاد واحفادی اوراده قالمشدر.

عدین { یمن ولایتنك تعز سنجاغنده برقضا اولوب، جبال سراسله‌سنك غربی اتکارنده واقع، وجنوباً نفس تعز، شرقاً وشمالاً اب قضالریله، غرب جهتندن دخی حدیده سنجاغنك زبید قضاسیله محاط ومحدوددر. مرکزی ینه بو اسمله مسمی برکوچك قصبه‌در. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، یاغمور موسملرنده بحره واصل اولور برقاچ وادیسی واردر. محصولاتی: قهوه دوره، آربه، بغدای، سیسام، مصر، فاصولیه، بقله، قرمزی بویا، مائی بویا، پاموق، خردال، خشخاش، قاط وسائره‌دن عبارتدر.

عذاری { اوننجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن بروجه آتی اوچ ذاتك اسمیدر:

برنجیسی (قاسم) کرمیانلی اولوب، «خسرو وشیرین»

ناظمی شیخینك همشیره‌زاده‌سیدر. مدارس ثمانیه‌دن برنده مدرس ایدی. شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

صاقین آهمدن ای نكار صاقین
كینه جودر بو روزكار صاقین
كوكه آغرکن اژدر آهم
یاقسون دامنك شرار صاقین

— ایكنجیسی ادرنه‌لی اولوب، طریق علمه سالك اولمغله برابر، عیش وعشرته مائل ونكته دان ولطیفه شناس برذات ایدی. شو بیت اونكدر:

نهالدن آیروب غنچه‌سن كلستانك
قوپارمه یوركنی عندلیب نالانك

— اوچنجیسی اسكوب قاضیسی ایکن وفات ایدن قره حسن افندینك اوغلی اولوب، عنفوان شبابنده وفات ایتمشدر. شو ایكی بیت اونكدر:

بنی یوز دونده‌ره صانمه بیچاغك یاره‌سنه
باشم اوزره طوته‌یم بوینمی تك یاره‌سنه
قزل آل قانه بویانسون قو شها پیرهنم
نیه كیردی بیچاغكله تنمك آره‌سنه

عذاری ایران شعراسندن اولوب، شاه عباس ماضی دورنده یاشامشدر. شو قطعه جملهٔ اشعارندندر:

باآن كه چو عمر بی وفائی
دارم همه عمر آرزو یت
دارم سر آن كه چون عذاری
از دیده قدم كنم بسویت

عذراء «وامق وعذراء» عنوانیله مشهور وبر چوق شعرا طرفندن سلك نظمه چكلمش اولان بر افسانهٔ مشهوره‌ده (وامق)ك معشوقه‌سی بر شخص موهومدر.

عذری ایران شعراسندن ایكی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی، عن اصل تبریزلی اولدیغی، حالده یزدده نشو ونما بولمش؛ وبعده اصفهانه واروب، شاه عباس طرفندن وظیفه‌یه نائل اولمش ایدی. شو بیت اونكدر:

آمد بهار وكل شد ونوروز هم كذشت
كرد عمرت نكشتم وامروز هم كذشت

— ایكنجیسی «آتشكده» صاحبی آذرك كوچك برادری اولوب، اسمی (اسحق بیك) در. شو بیت اونكدر:

سر كویی كه باشد بیكناهانرا پناه آنجا
ستم باشد كه ریزد خون چون من بیكناه آنجا

عرابه صحابه‌دن اوچ ذاتك اسمی اولوب، اك معروفلری (عرابه بن اوس بن قیظی الانصاری الاوسی) در، كه بدری منافقیندن اولدیغی حالده، كندیسی قومی ساداتندن وحسن حال اصحابندن اولوب، جود وكرمیله مشهوردر.

عَرّابه شام ساحلنده عكایه ملحق برقصبه اولوب، بعض علمانك مسقط رأسی بولنمشدر.

عِراق ایران ایله جزیرة العرب وجزیره ایله بحرفارس آره‌لرنده برخطهٔ واسعه اولوب، شمالاً فرات ایله دجله بحرالرینك بربرینه زیاده تقرب ایتدكلری محلدن یعنی بغدادك اوست طرفندن باشلایه‌رق، غرباً وجنوباً برالشام ونجد چوللرینه، جنوب شرقی جهتندن بحرفارسه یعنی بصره كورفزینه، شرق شمالی طرفندن دخی ایران حدود حاضره‌سنی آییران خوزستان طاغلرینه قدر ممتد اولور. كلدانیلرك وطنی اولان قدیم بابلستاندن عبارت اولوب، ۳۰° ایله ۳۰′ ۳٤° عرض شمالی و ٤۰° ایله ٤٦° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولدیغی حالده، جنوب شرقیدن شمال غربی‌یه اولان طول اعظمی بصره كورفزندن حدیثه قصبه‌سی موقعنه‌دك ۷٥۰ وایران حدودندن چوله قدر اولان عرضی تقریباً ۳۰۰ كیلو متره در. مساحهٔ سطحیه‌سی بلجیقه مساحه‌سنك درت مثلندن زیاده‌در. شمدیكی حالده تقسیمات رسمیه‌ده عراق اسمی مستعمل اولمیوب، بوخطهٔ واسعه بغداد وبصره اسملریله ایكی ولایته منقسمدر.

عراقك اراضیسی دوز وفرات ایله دجله‌نك سورو كلیوب براقدقلری اوزلی وكوبره‌لی سیاه برطوپراقدن عبارت اولوب، پك سیرك بعض آلچق تپه‌لره تصادف اولنور. بو طوپراق دنیانك اك منبت اراضیسندن اولوب، مایس وحزیران آیلرنده فیضان ایدن نهرین مذكورینك صولری اراضینك قوهٔ انباتیه‌سنی هر سنه تازه لندیردیكندن، قدیمدن بری بو صولرك تخریباتنك اوكنی آلمغله برابر، فائده‌لرینی تعمیم ایتمك ایچون، پك چوق جدوللر، سدلر وبندلر یاپلمش، وعلی الخصوص خلافت عباسیه زماننده بوكبی وسائطك تكثیریله معموریتی درجهٔ قصوایه ایصال اولنمش ایسه‌ده، حیفا كه اوندن صكره ظهور ایدن مخرب استیلالردن بری سدلر خراب اولمش، جدوللر طولمش، طاشان صولر جابجا بطاقه‌لر تشكیل ایدوب، هواپی تعفنه وعلل ساریه‌یه اوغراتمش، وطبیعتك اوقدر

مستثنا صورنده طوناندیغی اوکوزل یر برخرابه زار حکمنه کیرمشدر. اسکی جدوللردن بك آزی حالا موجوددر؛ وبونلرله نهرلرك کنارلرندن ماعدا یرلری روزکارك هوایه قالدیردیغی دهشتلی برتوزله مستور اوله‌رق، عمران استعدادندن عاری کبی کورینور.

هواسی یازین پك صیجاق اولوب، علی‌الخصوص دکیزه قریب اولان بصره جهتنده میزان‌الحراره کولکه‌ده ٦٠ و ٦٥ درجه‌یه قدر چیقار. هله جنوب روزکارلری جزیرةالعرب چوللرندن کلوب، نباتاتی قورودر؛ وچوق دفعه کلیتلی چکرکه کتیرر. قیشین ایسه بالعکس شمالدن قارلی طاغلردن کلن روزکارهوالی زیاده صوغوده‌رق، چوق دفعه میزان الحراره صفره وصفردن آشاغی‌یه اینر، وخرما آغاجلری تلف اولور. مایسدن تشرین اوله قدر اصلا یاغمور یاغماز؛ وسائر موسملرده دخی آزیاغار. بناءً علیه، نهرین ایله جدوللرندن اروا اولنه‌میان یرلرده زراعت اجراسی ممکن اوله‌میور.

اورمانلری یوق حکمنده اولوب، یالکز نهرلرك کنارلرنده ومعموره‌لرك اطرافنده خرما آغاجلری کثرتله بولنور. سائر اشجاری چالی انواعندن عبارت اولوب، طورغون صولری دخی واسع سازلقلرله محاطدر. هوانك قوراقلغنه باشلیجه سبب اورمان فقدانیدر. معموریتی زماننده عراقك اورمانلرله مستور بولنمش اولدیغی معلومدر. باغچه‌لرنده خرمادن بشقه لیمون، پورتقال، قایسی، نار، انجیر وسائر میوه آغاجلری بولنور. اوفق برجنس آرسلان ایله سازلقلرده کلیتلی اولان طوموز وحیلان وسائر حیوانات وحشیه بولنور. نهرلرك کنارلرنده‌کی صحرالرده عشیرتلرك پك کلیتلی قیونلری واردر. خرمادن صکره اك باشلی اخراجاتی دری وبیاغیدر. نفط یاغلری وبعض محللرده طاش یاغی بولنور.

عراقك اهالیٔ قدیمه‌سی امم سامیه‌نك باشلیجه‌لرندن اولان کلدانیلردن عبارت اولوب، مرکزلری بابل ایدی. شمدیکی حالده عموما اهالیسی عرب اولوب، عشیرت حالنده یاشایانلری ساکن ومتمکن بولنانلرندن زیاده‌در. مملکتك خرابیتندن بالاستفاده، جزیرةالعربك شمر ومنتفك کبی جسیم عشیرتلری قیون ودوه وخرکله‌دن عبارت بیوك سوریلرینی اوتلاتمق ایچون، عراقك اراضیسنی صحرا اتخاذ ایتمش؛ وزراعتله اشتغال ایدن اهالیٔ متمکنه‌یه مسلط اولمشلردر، که بوحال دخی عراقك معموریت قدیمه‌سنك اعاده‌سنه مانع اولمقده‌در. یالکز بغداد شهرنده اکثریا ترکجه سویلنمکده اولوب، سائر طرفلرده لسان عمومی عربجه‌در. اهالینك قسم کلیسی مسلم اولوب، اکثری شیعی مذهبنه تابعدر. شهر وقصبه‌لرده ساکن اولوب جزئی بولنان خرستیانلری نسطوری، یعقوبی وارمنیدن عبارتدر. برمقدار یهودی دخی واردر.

عراق وقتیله معموره‌لرله مستور اولوب، حتی قصبه وقریه‌لری بربرلرینه متصل کبی اولمغله، کونلرجه سیاحت ایدن آدم کندینی هر طرفه ممتد متصل بر معموره‌نك ایچنده ظن ایده‌جك صورتده خانه وسکاندن خالی بر یر کورمزدی. بابل وطیسفون کبی ازمنهٔ قدیمه مراکز مدنیتندن بولنمش اولان جسیم شهرلر قبل‌الاسلام خراب اولوب، اوائل دور اسلامده تأسس واوقدر جسامت و معموریت پیدا ایتمش اولان بغداد ایله بصره الیوم موجود ایسه‌ده، اسکی معموریتلری چوقدن زائل اولمشدر. سائر قصبه‌لری فرات ساحلنده: حدیثه، هیت، کربلا، حله، دیوانیه، نجف، سماو، سوق‌الشیوخ؛ دجله ساحلنده: تکریت، سامرا، قادسیه؛ فرات ایله دجله‌نك نقطهٔ تلاقیسنده واقع قرنه، وبو ایکی نهرك اجتماعندن حاصل اولان شط العربك منصبنده‌کی (فاو) وسائره‌دن عبارتدر.

عراقك اهالیسی اوچ ملیون قدر تخمین اولنیورسه‌ده، یالکز بشیوزبیك قدری متمکن اولوب، قصوری خیمه نشین عشیرتلردن عبارتدر.

عراق خطه‌سی تاریخچه کرهٔ ارضك اك مهم نقطه‌لرندن اولوب، مدنیت ومعارف وصنایعك اك اسکی محال ظهورندندر. بنی اسرائیل کتب قدیمه‌سی بو خطه‌یه یالکز مدنیتك دکل، بلکه نوع بشرك بیله محل ظهوری نظریله باقوب، طوفان نوح (عم) دن صکره نوع بشرك اورادن اطراف ارضه انتشارینه قائل اولمشلردر. هرنه‌قدر هند ومصر کشفیات اخیره‌سیله تحقیقات جدیده بو اهمیتی بر درجه‌یه قدر تنزیل ایده‌رك، مصرك دخی بو نقطهٔ نظردن اوقدروبلکه دها اسکی و هله هندك چوق دها قدیم اولدیغنی اثبات ایتمش ایسه‌ده؛ بابلستان یعنی عراق خطه‌سی بنه مدنیتك اك اسکی مراکزندن اولمق شرفنی غائب

Digitized by Google

ایتمه مشدر. علی الخصوص علم هیئت اورانك محصولیدر. میلاد عیسی (عم)دن سکز اون قرن اول بابلستان مدنیت ومعموریتك درجهٔ قصواسنه واصل اولمشیدی. بعده کیخسروك ید ضبطنه کچنجه، اهالئ قدیمه سی اولان کلدانیلر للابد استقلاللرینی غائب ایدوب، بابلستان طول مدت ایرانك تحت تحکمنده قالمش؛ واسکندرك خروجنده ماکدونیالیلره انتقال ایده رك، بعده اشکانیانك وصکره ساسانیانك ضبطنه کچه رك یکیدن ممالك ایرانیه دائره سنه داخل اولمش؛ ونهایت ظهور اسلامی متعاقب ممالك اسلامیه یه التحاق ایده رك، حجازدن وجزیرة العربك سائر طرفلرندن فوجافوج هجرت ایدن عربلرك سریانی وایرانی وسائره دن مرکب اولان اهالئ قدیمه سنه غلبه چالمسیله، بتون اهالیسی دین اسلامله تدینله برابر عربلشمشلردر. اووقت مرکزی کوفه شهری اولوب، درعقب بصره دخی تأسیس اولنمش؛ وموقعنك اهمیت تجاریه سی مناسبتیله آز زمانده معموریتده پك ایلری وارمش؛ وعلوم ومعارفده بصره یه رقابت ایتمکه باشلامشیدی. مؤخراً خلافت عباسیه تقرر ایدوب، خلیفهٔ ثانی ابوجعفر منصور بغدادی تأسیس ایدنجه، بوشهر آز زمانده دنیانك اك بیوك واك کوزل معموره سی حالنه کیرمش؛ وبتون عراقك معموریتی درجهٔ قصوایه واروب، بخت نصرك زمانلرینی دخی کچمش ایدی. خلافت عباسیه زماننده بومعموریت دوام ایدوب، بعده مغوللرك هجومنده وتیمورك خروجنده واو زمانلرده بربرینی تعقیب ایدن محاربات واغتشاشات آره سنده معموریت ومدنیت منقرض اولمش؛ وحتی بغداد شهری دخی بسبتون خراب اولوب، بعده عثمانیلرك الینه کچدکدن صکره یکیدن تأسیس واعمار اولنمشدر.

عراق اسمی بروجه مذکور قدیماً بابلستان تسمیه اولنان خطه یه مخصوص ایکن، بعده هرنصلسه بونکله اصلا مناسبتی اولمیان ایرانك بر بیوك خطه سنه دخی بواسم ویرلدیکندن، تفریق ایچون برنجیسنه (عراق عربی) یاخود عراق العرب، وایکنجیسنه (عراق عجمی) یاخود (عراق العجم) نامی ویرلمشدر.

عراق عربی یاخود عراق العرب. [مادهٔ آنفه یه مراجعت.]

عراق عجمی یاخود عراق العجم. ایرانك وسطنده واسع بر خطه اولوب، اصل عراقدن یعنی عراق عربیدن خوزستان ولورستان خطه لریله آیرلمشدر. جغرافیون اسلام اصطلاحنده (جبال) اسمیله معروف اولوب، عراق عجمی اسمی محدثدر. شمدیکی حالده بواسمله ایران دولتنك بیوك برایالتی اولوب، مرکزی اصفهان شهر شهیریدر. ٣١° ١٠′ ایله ٣٧° ٣٠′ عرض شمالی و ٤٥° ایله ٥٥° طول شرقی آره لرنده ممتد اولوب، شرقدن غربه اولان طول اعظمی ٨٠٠ وشمالدن جنوبه عرضی ٥٠٠ کیلومتره قدر اوله رق، شرق جهتنده کی چول قسمی داخل حساب اولمقسزین؛ مساحهٔ سطحیه سی ٣٥٨ ١٢٩ مربع کیلومتره اولدیغی حالده، اهالیسی آنجق بر ملیون قدر تخمین اولنور. شرقاً خراسان، جنوباً کرمان وفارس، جنوب غربی جهتندن خوزستان ولورستان، غرباً اردلان، غرب جنوبی جهتندن آذربیجان، شمالاً دخی کیلان ومازندران خطه و ایالتلریله محاط ومحدوددر.

شمالاً وغرباً وجنوباً سلاسل جبال ایله محاط اولوب، اراضیسی مرتفع وشرق شمالی جهتنده بولنان دشت کبیره طوغری مائلدر. بوسببه مبنی جغرافیون عرب آثارنده (جبال) اسمیله مذکوردر. یالکز شمال غربی کوشه سنی قطع ایدن (قزیل اوزن) بحر خزره منصب اولوب، ذاتاً آز اولان انهارسائره سی مذکور چولده نابدید اولور. مع هذا اطرافنی احاطه ایدن جبالك اتکارنده کی یرلر اولدقچه معمور اولوب، ایرانك اك بیوك واك مشهور شهرلری، مثلا طهران، اصفهان، همدان، قم، کاشان، قزوین، یزد شهرلری بو خطه داخلنده در.

عراق عجمی الیوم ادارةً بروجه زیر ٧ سنجاغه منقسمدر: طهران، قزوین، همدان، قم، کاشان، اصفهان، یزد.

بوخطه نك احوال سائره سی ایرانك احوال عمومیه سنه تابع اولوب، «ایران» ماده سنده ذکر اولندیغندن، تکرارینه حاجت کورمیورز.

عراقی (شیخ فخرالدین ابراهیم) ایرانك مشاهیر شعراسندن اولوب، همدانلیدر. شهاب الدین سهروردی مریدانندن واقف اسرار حقیقت بر مرد کامل ایدی. هندستانه سیاحت ایتدکدن صکره، سلطان محمد خدابنده زماننده دمشق شامده ارتحال ایدوب، صالحیه ده محی الدین عربی

حضرتلرينك مرقدى جوارنده مدفوندر شو برايكى بيت جملهٔ اشعارندندر :

تخستين باده كاندر جام كردند
ز چشم مست ساقى وام كردند
چوخود كردند سر خويشتن فاش
عراقيرا چرا بد نام كردند

عَرَب { امم ساميه‌دن بيوك برامت اولوب، من اصل جزيرة العربده ساكن ايكن، بوكونكى كونده، شام، عراق، مصر و مغرب كبى بلاد واسعه‌يه دخى منتشر اولمشلردر.

امم واقوامك نسل ومنشئنى تعيين ايچون، اكثريا اوهام واحتمالاتدن عبارت ويا اساطير و خرافاتدن متولد اولان تاريخدن زياده، هرقوم وامتك سويلديكى لسان ايله بدن وقفالرينك شكل وصورتنه ومتخلق اولد. قلرى اخلاق وعاداته رعايت ايتمك حقايق فنيهٔ اخيره‌دندر. بوقاعده‌يه استناداً عرب امتنك لسانه دقت ايتديكمزده، بولسان ايله سريانى، كلدانى، عبرانى وسائر السنهٔ ساميهٔ قديمه آره‌سنده اوقدر بيوك برمشابهت كو. رورز، كه عادتا جمله‌سنه برلسان مشتركك شعبه‌لرى نظريله باقامق ممكن اولماز. آنجق، تاريخك تعيين ايتديكى كبى، عربلرمى بابلدن چيقوب جزيرة العربك ايچنه يايلمشلردر، يوقسه سائر امم ساميه‌مى جزيرة. العربدن، حيوانلرينه مرعا آره‌يه‌رق، عراق وشام طرفلرينه كلمش، ومساعد يرلر بولنجه، خيمه‌لرينى خانه‌لره تبديل ايله، تدريجاً تمدن ايتمشلردر؟ بوراسى تعيين ايتمك مشكلجه‌در.

بوايكى احتمالدن تاريخجه برنجيسنك قبولى وقحطان ياخود يقطان اسمنده برينك عراقده‌كى تبلبلدن صكره جزيرة العربه كيرمسيله اوراده دنيايه كتيرديكى يعربدن عربلرك تولدى حكايه‌سى كتب بنى اسرائيلدن مأخوذدر؛ حالبوكه بنى اسرائيل كنديلرى اساساً بابلستاندن ارض فلسطينه كچمش اولدقلرندن، بتون نوع بشرى دخى اورادن چيقارمق ايستيورلر. آنجق طبيعت احواله وبوزمانلرده دخى تكرر ايدن وقوعاته نظراً بونك عكسنه يعنى ايكنجى احتماله قائل اولمق دها معقولدر. چونكه بابليلرك متمكن واولدقجه متمدن بولندقلرى معلوم اولديغى حالده، بويله متمدن برقومدن آيرلمش برفرقه‌نك چوللره يايلوب، بدويت حالنه رجوعلرى امكانسزدر؛ لكن بدوى برقوم مساعد اراضى بولنجه تمكن وتدريجاً تمدن ايتمك طبيعيدر. بناءً عليه، بزعربلرى بابلدن چيقار مقدن ايسه بابليلرى يعنى اسكى كلدانيلرى وسريانى وعبرانى وسائر اقوام ساميه‌يى جزيرة العربدن چيقارمغى، وامم سا. ميه‌نك اصل بشيكى بابلستان اولميوب، جزيرة العرب اولديغنى التزام ايتمكى مناسب كوريورز.

اوائل دور اسلامده عربلره نصل چول تنك كلوب، عراق وشام ومصرومغربه طوغرى يايلمشلر، وبوراره كلن عربلر مرور زمانله نصل غلط وفرقلى بر لسان عربى سويلمكه باشلامشلرسه، تاريخك ضبط ايده. مديكى يك اسكى برزمانده دخى بويله برهجرت وقوعبو. لوب، عراق وشام طرفلرينه هجرت ايدن اسكى عربلرك مرور زمانله لسانلرى بعض تغيراته اوغرايه‌رق، كلدانى، سريانى، عبرانى، آثورى، فينكى لسانلرى وجوده كلمشدر. بولسانلرك تصرفاتجه عربيدن دون وكرى بولنمسى ولسان عربيده موجود اولان (ث، ذ، خ) حرفلرينك بولسانلرده بولنمامسى دخى بو ادعامزه شاهددر؛ زيرا لسان تبديل مكان ايتدكجه كمال بولميوب، دائما نقصانه اوغرار. اليوم جزيرة. العربك خارجنده تكلم اولنان عربى شيوه‌لرى دخى بونك بر مثال ظاهريسيدر. بناء عليه، بزبوراده عربلرك يعرب بن قحطان نسلندن متولد اولدقلرينه دائر اولان خرافاته اعتبار ايتميوب، عربلرك جزيرة. العربده يك اسكى اولدقلرينى التزامله برابر، ذاتاً هيچ برقوم وامتك برشخصدن تولدينى واوشخصك‌ده تاريخجه اسمى ضبط اولنه‌بيله‌جك قدر معروف اولمسى احتمالنى قبول ايده‌ميز.

هرحالده عربلر ازمنهٔ قديمه‌ده برقاچ شعبه‌يه منقسم اولوب، باشليجه‌لرى: يمن وحضرموت جهتنده ساكن عاد، مكه ومدينه طرفلرنده بولنان جرهم، حجازك جهت شماليه‌سنده ساكن ثمود، دها شمالده وفلسطين حدوديله انبارجهتلرنده بولنان عمالقه، وجزيرة العربك شرق طرفلرنده بولنمش اولان طسم وجديس قوملرى ايدى. بونلردن بعضلرى يعنى منبت وقابل عمران يرلره مالك اولانلرى بدويتدن چيقوب، خيلى تمدن ايتمشلردى. الك متمدنلرى عاد وثمود قوملرى اولوب، قوم عاد معمارلقده وويرانه‌لرى اليوم حيرت افزاى عقول اولان صوبندلرى وافسانه حكمنه كچمش اولان باغ ارملر، ارم ذات العمادلركبى شدادى ابنيه انشاسنده يك ايلرى وارمشلردى. ثمودقومنك

Digitized by Google

دخی قیالرك ایچنه اویولمش بك مصنع مأوالری وسائر اثرلری قالمشدر. قوم عادك (مسند) تعبیر اولنان وصافدن صوله اولەرق حروف مقطعه ایله یازیلان برخط مخصوصلری وارایدی،كه خطوط سامیه ایله مشابهتی اولمیوب، مأخذ ومنشئی مجهولدر. حمیریلرك آثار باقیه سنده بوخط موجود اولوب، قرائتنه دسترس اولنمشدر.

الیوم مستعمل اولان خط عربی ایسه، سائر السنهٔ سامیه خطوطیله مشترك اولوب، عبرانی وسریانی حروفیله مشابهتی عیاندر. حروف متصله ایله یازلمسی خط سریانیدن اخذ ایدلمش اولمسی احتمالنی تقویه ایدیور. بوخطك نه وقت اخذوقبول اولندیغی ونه وقتدن بری لسان عربینك بوخطله یازلمغه باشلادیغی معلوم اولمیوب، هرنەقدر بعض تواریخ عربیەده بوخطله اك اول یازان ابوسفیانك پدری حرب بن امیه اولدیغی مسطور ایسەده، ظهوراسلامده خط عربی تماميله یرلشمش وانتشار وتعمم ایتمش اولدیغندن، وحالبوكه خط سریانیدن ظهور اسلامده مستعمل اولان خط كوفی شكل وصورتنه انتقال واودرجه تعمم ایتمك ایچون چوق دها زیاده بر زمانه احتیاج مس ایتدیكندن، بوخطك لسان عربیه اخذ وقبولی چوق دها اسكی اولمق اقتضا ایدر. جزیرةالعربك سائر طرفلرنده مسندك غیری بعض خطوط مستعمل بولنمش اولدیغی دخی مروی ایسەده، هیچ بر اثر بولنمدیغندن، بوروایاتك اساسی اولمسه كركدر. هر حالده خطوط سامیەدن مأخوذ اولان خط عربی مسند خطنی متروك ومنسی حالنده براقوب، عرب اقوامی بیننده تعمم ایتمشدر.

یوقاریده ذكر اولنان عرب اقوامنه (عرب عاربه) نامی ویریلوب، بعده عبرانیلردن بعض قبائل حجاز جهتنه هجرتله جرهم قومیله اختلاط وامتزاج ایدەرك، (عرب مستعربه) دینلن قوم ظهور ایتمشدر،كه قریش دخی بونلردن ایدی. بوهجرت حضرت اسماعیل (عم)ك شخصنده تجسم ایتدیرلمشدر.

ظهور اسلامه دك عربلر جزیرةالعربه منحصر قالوب، وطنلری اوچ جهتدن دكیزله محاط اولدیغی كبی، شمالاً دخی واسع چوللرله سائر بلاددن آیرلمش اولدیغندن، اووقته كلنجەیه قدر عربلرك سائر امم عالمله چوق اختلاطلری اولمامش؛ ووطنلرینك منابع ثروتدن محرومیتی جهانكیرلری اوطرفه جلب ایتمامش؛ والحاصل حال وشانلری سائر امم عندنده مجهول قالمش ایدی. بك اسكی زمانلرده مصریلرك (هیكسوس) اسمیله قید ایتمش اولدقلری بعض عربلر خطهٔ مصریەیی ضبط ایتمشلرسەده، بوفتوحات مجهوله عربلرك اشتهارینی مؤدی اولەمامشدر. حمیریلردن بعضلرینك مغربه وچینه قدر توسیع فتوحات ایتدكلرینه دائر اولان روایات امم قدیمەدن هیچ برینك تواریخیله وهیچ بركونه آثارله مصدق اولمدیغندن، بوروایات مبالغه كارانەیه هیچ بروقت صحیح نظریله باقیله مازه. ظهور اسلامدن مقدمجه حبشلیلر برآرەلق یمنی ضبط، وحجازه دخی قصد ایتمشلردی. بعده یمن ایران كیاسرەسنك حكمی آلتنه كچوب، ملوك ساسانیەنك كوندردكلری والیلر معرفتیله اداره اولنوردی. حضرت سلیمان (عم) زماننده واوندن صكره بنی اسرائیل ودها اول فنیكه بحریونی یمن وحضرموت وعمان سواحلنه یناشوب، عربلرله مناسبات تجاریه پیدا ایتمش؛ واوقتدن كرك یمن طرفلرینه وكرك حجازه برخیلی موسویلر كیدوب یرلشمشلردی. عمالقەنك ایسه اسكیدن بری عبرانیلر وسریانیلرله مناسبتلری وارایدی. رومالیلرك آسیاده فتوحات وحاكمیتلری زمانلرنده عربلر شماله طوغری یایلمغه باشلایوب، انبارده، تدمرده وحتی دمشقده دخی بعض كوچك عرب دولتلری ظهور ایدەرك، رومالیلرله ایرانیلر آرەسندەكی اختلافاته مداخله ایتمشلردی. غسانیلر بوجملەدن ایدی. بوصرەده اوجهتلرده وجزیرةالعربك ایچ طرفلرنده بیله برچوق عربلر نصرانیتی دخی قبول ایتمشلردی.

بواختلاطلردن واسكندریه مكتبنك قربیتیله اورادن نشأت ایدن بعض عالملرك اولادعربه قاریشمسندن ذكاوت فوق العادەسی واستعداد طبیعیسی ایله مشهور اولان عرب اقوامی بیننده برترق وتیقظ فكری اویانمغه باشلایوب، آرتق اصنام وجاداته عبادتدن وبرطاقم تطیرات وترهاته تبعیتدن عبارت اولان دینلرینی غیركافی كورلمكده، وكرك اعتقادلرینی اصلاح كرك اشعار وادبیاتلرینی ارقا ایچون، كعبەنك وجودی مناسبتیله بتون عربلرك مركز ومجمعی اولان مكەده سوق العكاظ كبی برطاقم جمعیتلر ومشهرلر تشكیل

ایدیله‌رك، عربلر بر تبدل وانقلاب عظیمه اولان استعد. ادلرینی کوسترمکده ایدیلر.

ایشته اوصره‌ده ایدی که فخر کائنات حضرت محمد مصطفی (صلعم) افندمز من طرف الله دین حقه دعوت ایچون مبعوث اولوب، آز زمان ظرفنده یعنی سید الکونین افندمزك حیاتلرنده بتون جزیرة العرب اهالیسی یعنی عرب امتنك کافهٔ افرادی دین اسلامله متدین اولمش؛ ودین مبینك ویردیکی غیرتله اوچول آرسلانلری پك آز زمان ظرفنده شام، عراق، مصر، ایران مغرب وسائر بلادی خلافت اسلامیه‌نك رایتی آلتنه آلوب، آوروپاده پیرنه طاغلرینه، آفریقاده صحرای کبیره وسودانه، آسیاده بحر خزره، سیحون نهرینه وسند مجراسنه‌دك توسیع ممالك ایتمشلردر.

شام، عراق، مصر ومغرب ممالکی بسبتون عربلشوب، سریانی، عبرانی، قبطی وبربری لسانلری اورته‌دن قالقه‌رق، اووقته دك جزیرة العربه منحصر اولان لسان عربی بتون بو ممالك واسعه‌نك لسان محلیسی حکمنه کچدکدن بشقه، ایرانده، ماوراء النهرده، هند وسندده، اندلسده یعنی اسپانیا وپورتکیزده، سیجلیه‌ده وسائر ممالك اسلامیه‌ده دخی عربلر اوقدر چوغالمشیدی، که اورالرده ده السنهٔ محلیه‌دن زیاده لسان عربی استعمال اولنور، وعرب اولمیان اهالی دخی بو لسانی اوکرنمك مجبوریتنده بولنوردی.

بو فتوحاتله برابر علوم وفنون دخی پك چوق ترقی ایدوب، عربلرده واونلره تابع اقوام واممده پك چوق علما وارباب فن یتیشمش؛ ووقتیله سرمایه‌سی اشعاردن عبارت اولان لسان عربی علمی وفنی برلسان اولوب، قرون وسطاده معارف ومدنیت عربلره ولسان عربی‌یه مخصوص کبی بولنمشدر.

حاکمیت عربلرك الندن چیقدقدن صکره دخی شام وعراق وآفریقانك بتون قسم شمالیسی همان صرف عرب اهالی ایله مسکون قالوب، بو ممالك واسعه الی یومنا هذا بلاد عربدن معدوددر. بناءً علیه، بوکون عربلردن بحث اولندیغی وقت، یالکز جزیرة العرب سکانی آکلاشلیوب، بحر عماندن کردستان وآناطولی وآق دکیزه وبحر فارسدن بحر محیط آطلاسی‌یه قدر آسیا وآفریقانك واسع ممالکنده ساکن بر بیوك امت اولدیغی بیلنمك اقتضا ایدر. بو ممالك واسعه‌نك اهالیسی وتعبیر آخرله کرهٔ ارضده بولنان عربلر تقریباً وتخمیناً اللی ملیون نفوسه بالغ اولور.

جزیرة العربده وعلی الخصوص بیابانجیلرله چوق اختلاط ایتمین طرفلرنده لسان عربی اسکی فصاحت ولطافتنی محافظه ایتمکده اولوب، بعده عربلشمش اولان بلاد سائره‌ده ایسه جزئی بعض تبدلاته اوغرامش، و فصاحتی آزچوق غائب ایده‌رك، هر بر مملکتده بشقه بر صورت آلمش ایسه‌ده، بو تبدلات یالکز بین العوام تکلمده حاصل اولوب، لسان تحریری دائما فصاحتنی محافظه ایتمکده‌در. تبدلات مذکوره دخی بربرلرینك لسانتی آکلایه‌میه‌جق درجه‌ده اولمیوب، مغرب اقصادن، مصردن، شامدن، یمندن، نجددن، بغداددن برر عرب بر یره کله‌رك هر بری کندی اسانیله سویلدیکی حالده، پك اعلا آکلاشیله بیلیرلر.

عربلر عمومیت اوزره بیوك وآرمودی قفالی، دوزکون چهره‌لی، بیضی واسمرجه چهره‌لی، پك بیاض ودوزکون دیشلی، پارلاق کوزلی، اورته بویلی، اینجه بللی، کوچك واسمز اللی وآیاقلی، اسمرجه بکزلی، شیرین ادالی آدملر اولوب، آنجق جزیرة العربك خارجنده اقوام سائره افرادیله اختلاطلرندن طولایی بو اوصافی تمامیله محافظه ایده‌مه‌مشلردر. جسارت وشجاعت، عهده وفا، کرم وسخاوت، مهماننوازلق، شاعرلکه استعداد کبی اوصاف عربلر عندنده پك مقبول وممدوح اولوب، بو اوصافده تمیز ایتمك هر بر عربك اخص آمالیدر. مع هذا کریم وسخیلری نه قدر چوق ایسه بخل وخستله اشتهار ایدنلری دخی نادر اولمدیغندن، اجنبیلر عندنده عرب اسمنك معنای مجازیسی بخیل وطمعکاردر.

عرب { ایران شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی اصفهانلی اولوب، شو رباعی اونکدر:

در عشق تو روبوادیٔ غم دارم
وزدست غمت دیدهٔ پرنم دارم
بنشسته بخاکستر کلخن شب و روز
چون ماتمیان همیشه ماتم دارم

— ایکنجیسی (میرشاه) سادات رضویه‌دن اولوب، شو بیت اونکدر:

بنوعی ازتغافلهای او نومید شد قاصد
که از شرمند کی کرد پیام مانمیکردد

عرب آقا { بوده ایران شعراسندن اولوب، کرمانلیدر، وکاسه جیلك صنعتیله مشغول ایدی. شو بیت اونکدر:

کذرکاه خدنك غمزهٔ اوست
دل مارا زیارت می توان کرد

عربحصار { آیدین ولایت و سنجاغنده ومندرس ایرماغنه تابع چنار چایی کنارنده واقع کوچك برقصبه اولوب، (هارپاسه) مدینهٔ قدیمه‌سنك خرابه‌لری اوزرنده واقعدر. اسمی دخی اسم قدیمدن غلط اولسه کرکدر.

عرب زاده { (محمد بن محمد) قانونی سلطان سلیمان خان دوری علماسندن اولوب، علی الاصول دور مدارس ایتدکدن صکره، ٩٦٩ تاریخنده مصر ملاسی اولوب، محل مأموریتنه کیتمکده ایکن، کمی فرطونه‌یه اوغرامغله، غریقاً وفات ایتمشدر. تفسیر بیضاوی‌یه وبعض کتب علیه‌یه حوا-شی وتعلیقاتی والسنهٔ ثلاثه‌ده بعض اشعاری واردر. شو برایکی بیت اوجله‌دندر:

ایا طالبا مالا وتزعم مالکا
فانك تدعو للعواری بمالکا
قم واشتغل بکسب الکمال فانه
کمالك عند الله لیس کمالکا

عرب زاده { (عطاءالله افندی) سلطان عبدالحمید خان اول دورنده مسند مشیخت اسلامیه‌یه نائل اولان علمادن اولوب، سلطان احمد خان ثالث دورنده امام شهریاری وشهزا-دکان خواجه‌سی بولنمش اولان صدوردن عبدالرحمن افندینك اوغلیدر. ١١٣٢ تاریخنده طوغوب، ١١٥٠ ده مدرس اولمش؛ و ٧٠ ده حلب، ٨٣ ده شام، ٨٨ ده مکه ملاسی اولدقدن صکره، ٩٣ ده استانبول قاضیسی، ٩٥ ده آناطولی و متعاقباً روم ایلی قاضیعسکری اولمش؛ و ٩٩ ده شیخ الاسلام اولوب، آلتمش اوچ کون بومقامده قالدقدن صکره، وجودینه طاری اولان ضعف ومرضدن وفات ایدوب، صدقجیلر-ده دفن اولنمشدر. حلیم ومتواضع بر ذات ایدی.

عرب زاده { (محمد عارف افندی) سلطان مصطفی خان رابع دورنده مسند مشیخت اسلامیه‌یه نائل اولان علمادن اولوب، آنف الترجمه عرب زاده عطاءالله افندینك اوغلیدر. ١١٥١ تاریخنده طوغوب، بعد التحصیل بعض نیابتلرده بولندقدن صکره، مکه ملاسی اولوب، ادای حج ایله، عودتنده ١٢٠٨ ده استانبول قاضیسی، ٢١٢ ده آناطولی و ٢١٥ ده روم ایلی قاضیعسکری اولمشیدی. ٢٢٣ تاریخنده علمدار مصطفی پاشانك ورودنده سلطان مصطفی خان رابع جانبندن مسند مشیخته نصب اولنه‌رق، یالکز ٢٥ کون، مشیخت اسلامیه عهده‌سنده قالدقدن صکره، سلطان محمود خان ثانی حضرتلرینك جلوسنده عزل قلنمش و ٢٤١ تاریخنده وفات ایدرك پدری یاننده دفن اولنمشدر. اواخر عمرنده بورسه‌نه خط تعلیق ایله بر مصحف شریف یازوب، روضهٔ مطهره‌یه اهدا ایتمکی اعتیاد ایتمشیدی.

عرب زاده { (محمد بن عمر) مشاهیر خطاطیندن اولوب، برخیلی مصحف شریف کتابتنه موفق اولمش، و ١١٢٧ ده وفات ایتمشدر.

عربستان { بواسم بعضاً جزیرة العربه وبعضاً عرب اهالی ایله مسکون اولان بتون بلاد عربه اطلاق اولنه‌رق، عجمستان لفظی کبی عامیانه براسم اولوب، جغرافیا اصطلاحاتندن دکلدر. بناءً علیه، مسماسی حقنده معلومات آلمق ایچون، «جزیرة العرب» و «شام، عراق، مصر، مغرب» ماده‌لرینه مراجعت اولنمق اقتضا ایدر.

عربسون { قونیه ولایتنك نیکده سنجاغنده و ولایتنك منتهای شرق شما-لیسنده اوله‌رق قزیل ایرماق ساحلنده نیکده‌نك ٩٠ کیلو متره شمالنده وقیصریه‌نك ٧٠ کیلو متره غربنده واقع قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٣٠٠٠ قدر اهالیسی، باغ وباغچه‌لری، برقاچ جامع ومسجدی، قره محمد پاشانك وقفی اولان برکتبخانه‌سی، برمدر-سه‌سی، بررشدیه مکتبی و ٨٩ دکانی واردر. —— عربسون قضاسی ولایتك منتهای شمال شرقیسنده اولوب، شمال شرقی جهتندن قزیل ایرماق مجراسیله قیرشهر سنجاغندن آیرلمش اولدیغی حالده، شرقاً قیصریه سنجاغیله، جنوباً نوشهر، غرباً دخی آقسرای قضالریله محاط ومحدوددر. قضا ٨٩ قریه‌یی حاوی اولوب، ٢٢٦٠٠ اهالیسی واردر، که بونلردن یالکز ٣٠٠٠ قدری لسان ترکی ایله متکلم روم وقصوری مسلمدر. قضا درونده ٥٠ جامع ومسجد، ٣٩ دکر-من، ١٢٥ چشمه، ١٨ دباغخانه، قوزی اوغلی نامیله امراض مختلفه‌یه نافع بر قاپلیجه وفرون وابنیه

Digitized by Google

طاشلریله مرمر اوجاقلری واردر. محصولات ارضیه‌سی حبوبات متنوعه‌ایله سبزه ومیوه‌لرك انواعندن وآفیون وسائره‌دن عبارت اولوب، معمولات صناعیه‌سی دخی کلیم، سجاده، کچه، آلاجه، قرمزی بز، دوشمه‌لك و سائر منسوجاتله سختیان وسائره‌دن عبارتدر.

عرب شاه { (یاخود ابن عرب شاه احمد) مشاهیر مورخین اسلامدن اولوب، دمشقده نشأت و ٨٥٤ تاریخنده وفات ایتمشدر. تیمور لنکك «عجائب المقدور فی احوال تیمور» عنوانیله مفصل تاریخنی یازدیغی کبی، «فاکهة الخلفاء» عنوانیله معتبر بر تاریخ و توحیده متعلق دخی بر کتاب یازمشدر. مذکور ایکی تاریخ اك اهمیتلی آثار اسلامیه‌دندر.

عربکر { معمورة العزیز ولایتنك خربوت سنجاغنده وخربوتك ٧٥ کیلو متره شمال غربیسنده وملاطیه‌نك ٥٥ کیلو متره شمالنده اوله‌رق ٣٩° عرض شمالی ایله ٣٦°٢٠′ طول شرقیده وفراته تابع قره‌صو مجراسنك ٢٥ کیلو متره غربنده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، نصفندن زیاده‌سی مسلم اولاق اوزره، ٢٠٠٠٠ اهالیسی، پك چوق باغ وباغچه‌لری، اورده یاپیلان کزی وآلاجه کبی ایپك وپاموق منسوجاتی، ١٨ جامع ومسجدی، بر تکیه‌سی، ٣ مدرسه‌سی، بر کتبخانه‌سی، ٤ ارمنی، ١ قتولیك و١ پروتستان کلیساسی، ٤ خانی، بیوجك چارشیسی، متعدد حماملریله چشمه‌لری، ایکی رشدیه و ٢٠ صبیان مکتبلری، ١٦ ارمنی وقتولیك وپروتستان مکاتب مختلفه‌سی، ٢ کتابجی دکانی، ٢ اجزا خانه‌سی، ١٨ منسوجات فابریقه‌سی و ٤ دباغخانه‌سی واردر. قصبه عارضه‌لی بر یرده اولوب، خانه‌لری سیرك وباغ و باغچه‌لرله محاط اولمغله، دائره‌سی پك واسع و خارجدن منظره‌سی بغایت دلنشیندر. قصبه‌نك موقع قدیمنده پك اسکی زمانلردن قالمه وملوك فرس ابنیه‌سندن اولدیغی مظنون اولان مصنع بر جامع شریفله سائر بعض معابد عتیقه بولنیور. — عربکر قضاسی ولایت وسنجاغك غرب شمالی قسمنده اولوب، شمالاً اکین قضاسیله، شرقاً درسم سنجاغیله، جنوباً کبان معدنی قضاسیله، غرب جنوبی جهتندن ملاطیه سنجاغیله، غرباً دخی سیواس ولایتیله محدود و ٨٨ قریه‌یی حاویدر. اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق وعارضه‌لی اولوب، فراته تابع قره صویه دوکیلور بر چوق چای ودره‌لری واردر. اراضئ مزروعه‌سی وحبوبات وسائره محصولاتی دخی وار ایسه‌ده، باشلیجه محصولاتی میوه‌لرك انواعیله اوزوم وسائره‌دن عبارتدر. قضانك اکثر اهالئ ذکوری اوطه‌جیلق واوشاقلق کبی خدمتلرله استانبولده وسائر بیوك شهرلرده بولنورلر. معمولات صناعیه‌سی باشلیجه کزی ایله مانوسه‌دن عبارتدر. اهالیسی ٣٢٥٣٣ نفوسدن عبارت اولوب، ١١٠٠٠ قدری مذاهب ثلثه‌یه منقسم ارمنی وقصوری کاملاً مسلمدر. مرکز قضا قربنده بولنان صاری چیچك یایله‌سنده یازین کلیتلی قیون سوریلری بولنوب، سوتلرندن استحصال اولنان ساده یاغ پك نفیس وکوزل رایحه‌لی اولور. درون قضاده ٣٥ جامع ومسجد، ٣٨ مکتب، ٤ مدرسه، ١١ کلیسا، ٤ حمام، ٣٢ دکرمن وفابریقه و ٤٧٥ دکان موجوددر.

عرشی { اوننجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن ایکی ذاتك تخلصیدر:

برنجیسی (محمد) بکپازارلی اولوب، معمارزاده‌نك استانبول قاضیلغنده دانشمندی ایکن وفات ایتمشدر. تاریخ سویلمه‌ده پك بیوك مهارتی وار ایدی. غزلیاتی دخی مقبولدر. ابتدا مخلصی (چاکی) اولوب، عرشی‌یه تبدیلنده شو بیت فارسی‌یی سویلمشدر:

غلغل شعر من بعرش رسید
زان سبب شد تخلصم عرشی

— ایکنجیسی تیره‌لی اولوب، ابتدا طریق علمیه سالك اولمش ایسه‌ده، بعده درویشلکه سلوکله، مولوی اولوب، موره‌ده بر تکیه‌ده اقامت ایتمکده ایکن، اوراده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

مست عشقکدر دوشر طورمز یولکده ساقیا
خاکدن رفع ایلسه‌ك دوشدکچه افتاده‌ك نولا

عرشی { فرس شعراسندن دخی بروجه آتی ایکی شاعرك تخلصیدر:

برنجیسی (طهماسب قلی بیك) شاه طهماسب صفوی رجالندن وتکلو نام ترك اویماغندن وبر روایتده یزد اکرادندن اولوب، شو بیت اونکدر:

تخم دیگر بکف آریم وبکاریم زنو
کانچه کشتیم زخجلت نتوان کرد درو

Digitized by Google

کندیسنك چیرکین بر اوغلی اولدیغندن، ظرفادن بری: شاعر بو بیتی کندی مخدومی حقنده سویلشدر، دیمشدر. ابتدا مخلصی «مهدی» ایدی. بك چوق اشعاری واردر.

—— ایکنجیسی (میر محمد مؤمن بن میر عبدالله مشکین رقم) هندستانك اکبرآباد شهرندن اولوب، کندیسی دخی پدری کبی خطاطلقده مشهور اولمغله دهلی حکمداری داراشکوه جانبندن اوغلی سلیمان شکوهك حسن خط معلمکنه نصب اولنمش؛ وبك چوق انعامه نائل اولمش ایسه‌ده، درویشانه یاشا. یشندن وازکچمه‌مش؛ و ١٠٩١ ده طقسان یاشلرنده وفات ایتمشدر. «شاهد عرشی» و «مهر ووفا» عنوا. نلریله ایکی منظومه‌سی ومرتب دیوانی واردر. شو بیت اونکدر:

من بپایش افتم واو درکنارم میکشد
من درین وادی ترقی از تنزل دیده‌ام

عَرَفات { مکهٔ مکرمه‌نك قارشیسنده بر بر طاغدر، که عید اضحانك عارفه کونی حجاجك اورایه چیقمسی مناسك حجدندر. عارفه کونی مناسبتیله بو اسمله تسمیه اولندیغی مظنون اولوب، بعضلری حضرت آدم ایله حوا (عما)ك جنتدن بعد الاخراج برخیلی وقت بربرندن آیری دوشدکدن صکره، بو. طاغده بولیشوب بربرینی طانیدیغی، وبو مناسبتله (عرف) فعلندن عرفات تسمیه اولندیغی التزام ایتمشلردر. عرفاتده بعض ابنیه واهل مکه‌نك صیفیه‌لری بولنوب، محدثین وسائره‌دن بعض مشاهیر دخی اورایه نسبتله شهرت بولمشلردر.

عرفان { فرس شعراسندن اوچ ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی (سلطان ابو سعید) هندستانك مشاهیر مشایخندن اولوب، (کالپی) قصبه‌سنده سجاده نشین ایدی. ١١٤٧ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو رباعی اونکدر:

دی روز که دل رفت زکاشانهٔ ما
لیلی کویان برون شد زخانهٔ ما
امروز شنیدم انا لیلی میکفت
کلبانك دکر شنو زدیوانهٔ ما

—— ایکنجیسی (میر ——) طهرانلی اولوب، شو بیت اونکدر:

تاقیامت لب خمیازه کشاید زجهان
یك بغل تنك تراهر که درآغوش کشید

—— اوچنجیسی (قدیر) اصفهانلی اولوب، شو بیت اونکدر:

پیش از آن کز کردباد فتنه ویرانت کنند
دامن افشان ازغبار جسم تاجانت کنند

عرفجه { صحابه‌دن برقاچ ذاتك اسمی اولوب، الك معروفلری (عرفجه بن هرثمة. البارق) در، که حضرت صدیق اکبر جانبندن عمان اهل رده‌سنه قارشی جیفر بن الجلندی‌یه امداداً اعزام بیورلدیغی کبی، جانب فاروقیدن دخی بصره‌یه مأمور اولان عتبه بن غزوانه امدادجی کوندرلمش؛ وخلیفهٔ مشارالیه طرفندن مومی الیه عتبه‌یه: «انی قد امددتك بعرفجة ابن هرثمة وهو ذومجاهدة ومكايدة للعدو فاذا قدم عليك فاستشره» یازلمشیدی. موصل فتوحنده وبعده حضرت عثمان (رضه) طرفندن فارس غزوا. تنده دخی استخدام بیورلمشدر.

عرفی { ایران شعراسندن بروجه آتی ایکی شاعرك مخلصیدر:

برنجیسی (مولانا جمال الدین محمد ——) شیرازلی اولوب، متأخرین شعرا میاننده بیوك بر صیت وشهرت قزانمش، وقدمای شعرانك مسلکنه مغایر یکی بر چیغر آچمش ایسه‌ده، چوق استعاره‌لر قوللاندیغندن، مقصدی تشبیهاتك ایچنده غائب اولور. بناءً علیه، هرنه قدر متین ومعنیدار بعض اشعاری وارایسه‌ده، عمومیت اوزره آثاری ذوق سلیم اصحابی عندنده مقبول دکلدر. هندستانه رحلتله، حکیم ابوالفتح کیلانی‌یه انتساب ایتمش؛ و ٩٩٧ ده، بونك وفاتی اوزرینه، خان خانان عبدالرحیم خان واسطه‌سیله اکبرشاهك حضورینه قبول اولنه‌رق، احسان ووظیفه‌یه نائل اولمش؛ و ٩٩٩ تاریخنده ٣٦ یاشنده لاهورده وفات ایدوب، بعده کمیکری نجف اشرفه نقل اولنمشدر. بر دیوان اشعاری، برمجموعهٔ قصائدی وبعض منظو. مه‌لری واردر. شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

ازنقش ونکار در ودیوار شکسته
آثار پدیدست صنادید عجم را

—— ایکنجیسی تبریزلی اولوب، کانکشاکده وشمرده شهرتی وارایدی. شاه طهماسب ماضینك خدمتنده اولوب، مدحنده یوز اوتوز قصیده سو. یلمشدر. مرتب دیوانی و «کوی وچوکان» عنوانیله برمنظومه‌سی واردر.

Digitized by Google

عرقه { طرابلس شامك ٤ فرسخ شرقنده اسكى برقصبه اولوب، مشاهير علمای اسلامدن برقاچ ذاتك مسقط رأسى بولنمشدر.

عروضى { [« نظامئ عروضى » ماده‌سنه مراجعت.]

عروضيه { اندلسك اك مشهور ادیبه‌لرندن اولوب، علم عروضده‌كى اقتدارى سببيله بومخلصله شهرت بولمشدر. نحو ولغت وسائر علومده دخى يد طولاسى اولوب، مبردك «كامل» نى، قالينك «نوادر» ينى وسائر كتب مهمه‌يى تدريس وشرحله اشتغال ايتمشدر. كاتب شهير ابو المطرفك جاريه‌سى اولوب، علم نحوى مشار اليهدن استماع ايتمشدر. بلنسيه‌ده نشأت ايدوب، هجرتك ٤٥٠ تاريخنده دانيه‌ده وفات ايتمشدر.

عروه { صحابه‌دن برقاچ ذاتك اسمى اولوب، اك معروفلرى ذكر اولنور: (ابو مسعود عروه بن مسعود الثقفى)، كه حديبيه وقعه‌سنده قريش طرفندن جانب حضرت نبوى‌يه اعزام اولنه‌رق، حضرت رسول الله (صلعم) افندمزه ملاقى اولدقده، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ وقومنى دخى اسلامه دعوت ايچون رجوعنده، كفار قريش اوقلرله مقابله ايدوب، شهيد ايتمشلردر. — (عروه بن مضرس الطائى) كه عدى بن حاتم الطائينك آرقداشى اولوب، اهل رده محاربه‌سنده خالد بن وليد حضرتلرى اسير طوتديغى عيينه بن حصن الفزارى‌يى بوذاته تسليماً حضور حضرت صديقى‌يه اعزام ايتمشيدى.

عروه بن اذينة الليثى { مشاهير شعرای عربدن اولوب، حجازليدر. ١٣٠ تاريخلرنده وفات ايتمشدر. بركون، ديگر بعض شعرا ايله برابر ملوك امويه‌دن هشام بن عبد الملكك يانه كيتمكله، حكمدار مشار اليه اسمنى صوردقدن صكره، شوبيتك قائلى سن دكلميسك؟ ديه‌رك شو بيتى :

لقد علمت وما الاسراف من خلقى
ان الذى هو رزقى سوف يأتينى

اوقومش؛ وبوحالده نيچون رزقنى اوكده بكلمدك ديمش. شاعر بونك اوزرينه قالقوب، حجاز يولنى طوتمش؛ آنجق هشام خبر آلنجه، جائزه‌سنى آرقه‌سندن كوندرمش؛ وعروه جائزه‌يى كتورن آدمه: افنديكه سويله كه ايشته بن سوزمده صادقم، رزق كلوب بنى بوليور، ديمش.

عروه بن حزام العذرى { عموجه‌سنك قزى عفرايه اولان عشق وغراميله شهرت بولمش برشاعر اولوب، معاشقه‌لرى وبربرلرى حقنده سويلدكلرى اشعار محرقه مشهوردر. حضرت عثمانك زمان خلافتنده بوعشقه قربان اولمشدر.

عروه بن الزبير { (ابو عبد الله — بن العوام بن خويلد القرشى الاسدى) عشرهٔ مبشره‌دن جناب زبير (رضه) ك ايكنجى اوغلى اولوب، عبد الله بن الزبير ايله بر والده‌دن يعنى ذات النطاقين اسماء بنت ابى بكر (رضهما) دن متولد اولمشدر. كبار تابعيندن ومدينهٔ منوره‌ده ظهور ايدن فقهاء سبعه‌دن اولوب، علم قرآن وحديث وفقهده معلومات راسخه‌سى وارايدى. زهد وتقوى وورعيله مشهوردر. تيزه‌سى ام المؤمنين حضرت عايشه (رضها) دن وسائر صحابهٔ كرامدن روايت ايتمشدر. هجرت نبويه‌نك ٢٢ نجى سالنده دنيايه كلوب، ٩٣ سنه‌سنده مدينه قربنده فرع نام منزلده ارتحال ايده‌رك، اوراده دفن اولنمشدر. خيلى مسن اولديغى حالده، شامده وليد بن عبد الملك يانده ايكن، برآياغنده بريارة آچيلوب غانغرن اولمغله، اطبانك رأييله حكمدار مومى اليهك يانده آياغى قطع اولنمش؛ واويوده‌جق ياخود حسى ابطال ايده‌جك هيچ بردوا آلمغه راضى اولمديغى حالده، بروجهله غيرت ايدوب سسنى چيقارمامش ايدى، كه اوانناده اوطه‌نك ايچنده بريله لقردى ايتمكده اولان وليد آنجق آياغى بدنندن جدا كورديكى وقت كسلديكندن خبر آله‌رق، وفرت غيرت وتحملنه حيران اولمشيدى. تصادفاً اوكونلرده اوغلى محمد دخى وليدك آخورينه داخل اولوب، برآتك تكمه اورمسيله وفات ايتمش؛ وعروه بووجهله‌ده مصاب اولدقدن صكره مدينه‌يه عودت ايتمش ايدى.

عريان { فرس شعراسندن ايكى ذاتك مخلصيدر: برنجيسى (باباطاهر) همدانلى اولوب، ابدال مشربلى برذات ايدى. راجى لسانده برچوق اشعارى واردر. — ايكنجيسى (ميرزا اسد) برخيلى وقت نجف اشرفده ساكن اولمش؛ وبعده هندستانه سياحت ايتمش ايدى. شوبيت اونكدر :

Digitized by Google

نه هرحرفی که برکوش آید ازلب دلنشین افتد
که از صد قطرهٔ نیسان یکی درثمین افتد

عَرِيب { خلافت عباسیه عهدنده یتیشن مشاهیر مغنیاتدن شاعره وادیبه برقیز اولوب، حسن خطی، حاضر جوابلغی، شطرنج وطاوله‌ده و بیجیاکده‌کی مهارتی دخی حسن صوتی وموسیقیده‌کی مهارتی درجه‌سنده ایدی. مأمون ومعتصم خلیفه‌لره ندیملك ایتمشدر. جعفر برمکینك کیزلی بر ازدواجدن متولد قیزی اولدیغی مرویدر. ٢٧٧ تاریخنده ٩٦ یاشنده وفات ایتمشدر.

— دیکر بر عریب دخی مأمونك جاریه‌سی وولدداده‌سی اولوب، فوق‌العاده حسنی وادیبه وشاعره برقیز ایدی.

عریش { (قلعة العریش) خطهٔ مصریه ایله شام حدودنده وبروادینك کنار شرقیسنده اوله‌رق ساحل بحردن بر کیلو مترهلك مسافه‌ده یورت سعیدك ١٢٠ کیلو متره شرقنده وغزه‌نك ٥٨ کیلو متره غرب جنوبیسنده برکوچك قصبه اولوب، ٢٠٠٠ اهالیسی واسکی بر سوری واردر. اسم قدیمی (ریتوقولوره) اولوب، فراعنه زماننده منفا اتخاذ اولنوردی.

عزالدوله بختیار { (ابو منصور — بن معزالدوله) آل بویه ملوکینك بشنجیسی عد اولنوب، ٣٥٦ تاریخنده پدری وفات ایتدکده، برادر زاده‌سی عضدالدوله فارس تختنده اولوب، ترجه عراق امارتنده قالمغله، بغدادده امیرالامرا اولوب، خلیفه طایع بالله کندیسنك شاه زمان نام قیزینی تزوج ایتمش، وکابین اوله‌رق یوزبیك دینار ویرمش ایدی. عزالدوله اوقدر قوتلی ایدی، که الك آزغین بوغالی بوینوزلرندن طوتوب، ضبط ایدردی. عم زاده‌سی عضدالدوله ایله بینلرنده منافسه دوشوب، برچوق محاربه‌دن صکره، ٣٦٧ تاریخنده صاحب ترجه میدان حربده مقتول اولمشدر. وفاتنده ٣٦ یاشنده ایدی.

عزالدین { لرکوچکده حکومت سورن اتابکان شعبه‌سنك دردنجی حکمداری اولوب، دولت مذکوره‌نك مؤسسی اولان شجاع الدین خورشیدك برادری نورالدین محمدك اوغلیدر. یدنجی قرن هجری اوائلنده شجاع الدین خورشیددن صکره آز برمدت حکومت سورن برادرلری سیف الدین وشرف الدینه خلف اولمش ایسه‌ده، بودخی بك آز مدت حکومت سوروب، مؤسس دولتك تورونی حسام الدین خلیل بغداددن عسکرله اوزرینه کلرك، ملکی الندن آلمش؛ وبرسنه صکره کندیسی ده وفات ایتمشدر.

عزالدین { فرس شعراسندن بروجه آتی ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی مشاهیر شعرای ایراندن اولوب، شیروانلیدر. خاقانی وابوالعلا ایله معاصر بولنمشدر. شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

دوشم که فلك دید بکوی توفتاده
کفتا که بدین روز نکوئی که فکندت
کتفم که دوچشم خوش او کفت که هیهات
مستان خرابند برو تا نکشندت

— ایکنجیسی (محمود) کاشانلی اولوب، برمدت تبریزده اقامت ایتمشیدی شو بیت اونکدر:

سرما پیش تو از بازکنه درپیشست
جرم بیش از حدو الطاف توبیش ازبیشست

عزالدین اربلی { (حسن بن محمد الضریر) مشاهیر ادبا وحکمادن اولوب، ٥٨٦ تاریخنده نصیبینده طوغمش؛ ودمشق شامده یاشایوب، ایکی کوزندن عاریل اولدیغی حالده، خانه‌سنده مسلم ونصرانی ویهودیدن برچوق طلبه‌یه فلسفه وفنوندن درس ویروردی. معاملات دینیه‌سنده قیدسزجه اولوب، حضرت علی (رضه) ی شیخینه تفضیل ایدردی. غایتله ذکی وفطین اولوب، کوزل اشعاری وبعض هجویه‌لری دخی واردر. ٦٦٠ تاریخنده وفات ایتمشدر. حالت نزعده ایکن، حاضر بولنانلره: ایشته روحم آیاقلرمدن چیقدی، قارنمه کلدی فلان دیمکده ایکن، کوکسنه کلدیکنی سویلدکدن صکره « لا یعلم من خلق وهو اللطیف الخبیر » آیت کریمه‌سنی قرائتله صدق الله العظیم وکذب ابن سینا دیدیکی مرویدر. شو بر ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر.

وکاعب قالت لاترا بها
یاقوم ما اعجب هذا الضریر
هل تعشق العیون مالاتری
فقلت والدمع بعینی غزیر
ان کان طرفی لایری شخصها
فانها قد صورت فی الضمیر

عزالدین افندی { (اشرف زاده شیخ—) مشاهیر علما وعرفادن ومشایخ قادریه‌دن اولوب، ازنیقده دفین خاك غفران

اشرف زاده شیخ عبدالله رومی حضرتلرینك نسلندن شیخ سید محمد افنـدینك اوغلیدر. ١٠٨٣ تاریخنده بروسه‌یه آلتی ساعت مسـافه‌ده واقع وراق کوینده تولد ایدوب، ملا احمد زاده محمد افندی وعین اکبر محمد افندی کبی افاضلك حلقهٔ تدریسلرینه مداومتله، علوم متداوله‌ده کسب امتیاز ایتدکدن صکره، اجدادی طریقته سـلوکله، پدرندن استخلاف ایده‌رك، بروسه‌ده انجیرلیجه محله‌سـنده سجاده نشین ارشـاد اولدیغی حالده، ١١٥٣ تاریخنده درسعادتده ارتحال ایدوب، طوبخانه‌ده قادریخانه درکاه شریفی داخلنده مدفوندر. «انیس الجنـان» عنوانیله ٤ جلد اوزره برتفسـیر شریفی و «مشوق العشاق» عنوانیله بر.و. عظه‌سیله عزی مخلصیله بعض اشعار عارفانه‌سی واردر.

عزالدین پورحسن اسفرانی { مشاهیر شـعرا و مشایخدن اولوب، فارسی وترکی اشعاری واردر. ترکجه‌ده حسن اوغلی تخلص ایدردی. دیوانی آذربیجانده متداولدر. شومقطع جملهٔ اشعارندندر:

چون خدا در دوجهان روی نکو دارد دوست
من که پور حسـنم دوسـت ندارم چه کنم

عزالدین حسین { لرکوچکده حکومت سورن اتابکان شعبه‌سی ملوکندن اولوب، ٦٧٧ تاریخنده پدری تاج الدینك وفاتی اوزرینه، برادری فلك الدین ایله مشترکاً ١٥ سنه حکم سورمش؛ وملك موروثلرینی خیلی توسیع ایتمشلر ایدی. ٦٩٢ ده وفات ایتمشدر.

عزالدین حسین { آل سبکتکیندن سلطان ابراهیمك رجالندن اولوب، حاجبی اولمش؛ وسـلطان مسـعود بن ابراهیم زماننده اوج اقبالده بولنمشدر. خاندان حکمداری‌یه منسوب برقادینله تزوج ایدوب، اوغللرندن فخرالدین مسعود بامیان حاکمی اولمش؛ ایکنجی اوغلی قطب الدین محمد سلطان بهرام شاهك قیزینی تزوج ایتمش؛ واوچنجی اوغلی علاءالدین حسن غور حاکمی اولوب، غزنه‌یی تخریب ایتمشدر.

عزالدین عبدالعزیز { (شیخ ـ بن عبدالسلام) مؤلفیندن اولوب، دمشقلیدر. «شجرات المعـارف» عنوانیله برکتاب یازمش؛ و ٦٦٠ تاریخنده وفات ایتمشدر.

عزالدین عبداللطیف { آیدین اوغلی محمد بکك معلمی وتیره قصبه‌سنده مدرس اولوب، «مجمع البحرین» و «مشارق الانوار» کتابلرینی شرح ایتمش؛ وتصـوفه متعلق بر رساله دخی یازمشدر. بر برادری حروفیون طائفه‌سنك رئیسی فضل الله تبریزینك اصحابندن ایدی.

عزالدین قلج آرسلان { [«قلج آرسلان» ماده‌سنه مراجعت اولنه.]

عزالدین کیکاوس { قونیـه‌ده حکومت سـورن سـلاجقهٔ رومك طقوزنجیسی اولوب، غیاث الدین کیخسروك اوغلیدر ٦٠٩ تاریخنده پدری غیاث الدین کیخسروك فوتندن صکره عم زاده‌سی عزالدین قلج آرسـلان تخته اجلاس اولنمش ایسـه‌ده، آلتی آی صکره صغر سـنندن طولایی اسقاط اولنه‌رق، صاحب ترجمه قعود ایتمش؛ ویالکز برسنه حکومت سـوردکدن صکره سل الرئه مرضندن وفات ایتمشـدر. زماننده سـینوب فتح اولنمشدی.

—— ملوك مذکوره‌نك اون برنجیسی اولان غیاث الدین کیخسرو ثانینك اوغلی دیکر برعزالدین کیکاوس دخی واردر، که تخت سلطنتده بولنان رکن الدین سلیمان ثانی‌یه قارشی خروج ایدوب، غالب کلمش ایسه‌ده، برادری هلاکوخانه التجاایله مغول عسکریله دونوب، ملکنی استرداد ایدنجه، صاحب ترجمه قسطنطینیه‌یه واورادن قریمه قاچوب، اون سکز سنه دیارغربتده قالدقدن صکره، قریمده وفات ایتمشدر.

عزالدین محمد { لرکوچکده حکومت سورن اتابکان سلاله‌سـنك اونایکنجی حکمداری اولوب، سـابق الترجمه عزالدین حسینك اوغلیدر. برادری بدرالدین مسعودزماننده انجو حاکمی اولوب، مشارالیهك وفاتنده ولایی دخی کندیسنه انتقال ایتمش ایسه‌ده، اووقت حکم مغوللرك النده ایدی. یکرمی سنه اسماً حکومت سـوردکدن صـکره، ٧١٦ ده وفات ایتمش؛ وحکومت نامی زوجه‌سی دولت خاتونه انتقال ایتمشدی.

عزالدین مسعود { (ابوالمظفرـ بن قطب الدین مودود بن عماد الدین زنکی بن آق سنقر) موصلده حکومت سورن ملوك اتابکانك بشنجیسی اولوب، بیوك برادری سیف

الدين غازی زماننده حلب حاكمی بولنان عم زاده‌سی ملك صالح اسماعيل بن نورالدينی صلاح‌الدين ايوبينك تجاوزندن مدافعه‌يه كيتمش ايسه‌ده ، صلاح‌الدينك قوتی پك زياده اولديغندن ، صلحه مجبور اولمش ؛ و ٥٧٦ تاريخنده برادری سيف‌الدين غازی وفات ايتمكله ، صاحب ترجمه موصلده تخت نشين اولوب ، بر سنه صكره حلب حاكمی مشاراليه ملك صالح دخی وفات ايتمكله ، عزالدين مسعود صلاح‌الدينه فرصت ويرمكسزين ، حلبی ضبط ايتمكه شتاب ايتمش ؛ وبوصورتله صلاح‌الدينله مخاصمات قپوسی آچيلوب ، مشاراليه حلبی ضبط ايتدكدن صكره ، جزيره‌نك بر چوق يرلرينی دخی اخذ ، وموصلی ايكی دفعه محاصره ايتمش ؛ وآنجق متعاقباً صلاح‌الدين خسته‌لنوب ، وفات ايتمكله ، صاحب ترجمه غائب ايتديكی ممالكی استرداد ايده‌رك ، ٥٨٩ تاريخنه‌دك حكومت سورمش ؛ وتاريخ مذكورده وفات ايدوب ، موصلده بنا ايتمش اولديغی مكمل بر مدرسه اتصالنده دفن اولنمشدر . اوغلی نورالدين آرسلان شاه خلفی اولمشدر .

عزالدين مسعود { (ملك قاهر - بن نور الدين آرسلان شاه بن ابی المظفر عزالدين مسعود) موصل ملوك اتابكيه‌سنك يدنجی حكمداری اولوب آنف الترجمه همنامنك تورونيدر . ٦٠٧ تاريخنده وفات ايدن پدری نورالدين آرسلانشاهه موصل حكومتنده خلف اولوب ، سكز سنه حكومت سوردكدن صكره ، ٦١٥ ده وفات ايدوب ، بوندن صكره ملك باباسنك مربيسی بدرالدين لؤلؤيدينه كچمش ؛ ومرقومدن صكره مغوللر طرفندن ضبط اولنه‌رق ، موصل اتابكانی سلاله‌سی منقرض اولمشدر . صاحب ترجمه دخی پدری وجدی كبی موصلده مكمل بر مدرسه بنا ايتمشدر .

عزالملوك { (ابوكاليجار عمادالدين الله مرزبا) [«مرزبان» ماده‌سنه مراجعت.]

عزت بك { (بكلكجی —) متأخرين شعرای عثمانيه‌دن اولوب ، ١٢٠٨ تاريخنده خواجه‌لك رتبه‌سيله صدارت عظمی مكتوبی وبعده مهمه اوطه‌لرينه كيرمش ؛ و ٢٢٢ ده اردوی همايونده ايكن ، بكلكجيلك مقامنه نصب اولنمش ؛ و ٢٢٣ ده مرخص ثالث عنوانيله مصالحه عقدیچون افلاقه اعزام اولنه‌رق ، بعدالعوده ، كنديسنه اسناد اولنان بعض سوزلردن طولايی ٢٢٤ ده قاضی كوينده اعدام اولنمشدر . تركی وفارسی اشعاری ومطبوع ديوانچه‌سی وار ايسه‌ده ، اوونتلرك اكثر اشعاری قبيلندن اولوب ، نقله شايان بريتنه دسترس اوله‌مدق .

عزت پاشا { (قائمقام علی —) وزرا و شعرادن اولوب ، داماد محمد پاشانك اوغليدر . ١١٣٧ ده مكتوبی دفتری مأموريتنه وبرمدت صكره دفترداراق مسندينه نصب اولنه‌رق ، ١٤٤ تاريخنده رتبهٔ وزارتله قائمقام صدر عالی ، و ١٤٥ ده بغداد جانبنه سوق اولنان اردوی همايونه مأمور اولمش ؛ و ١١٤٧ ده ايران سفری سرعسكراكی عهده‌سنده ايكن ، اوراده وفات ايتمشدر . حسن خطده دخی شهرتی واردر . شوبيت اونكدر :

تقديرده سرنهاده اول عزت كه كوششك
بيهوده طبعه زحمت تدبير ويرمسون

عزت پاشا { (ارزنجانلی —) متأخرين وزرادن اولوب ، ارزنجانلی حاجی عثمان پاشانك اوغليدر . پدری كريد واليسی ايكن ، ١٢٢٩ ده رسموده طوغوب ، پدرينك وفاتندن صكره برمدت درسعادتده اقامتله ، ارزنجان وويوده‌لغنه نصب اولنمش ؛ وبعده عساكر رديفه بيكباشيلغی رتبه‌سيله سلك عسكری‌يه ادخال اولنه‌رق ، ١٢٥٧ ده ميرلوا ، ٦٤ ده فريق اولوب ، عراق اردوی همايونه مأمور اولمش ؛ و ٦٥ ده رتبهٔ مشيری ايله حكاری ايالتنه تعيين اولنه‌رق ، اووقتدن بری ايالت وولايت واليلكلرنده بولنمش ؛ وبوندن اوچ درت سنه اول ادرنه واليسی ايكن ، اوراده وفات ايتمشدر . اديب وظريف برذات اولوب ، طبيعت شعريه‌سی وبيه‌كی شيش كبابنی دخی صابونله ييقامق كبی پك غريب احوالی وارايدی . پك زياده متمول اولديغی حالده ، دنياده كيسه‌سی اولميوب ، برمصرلق عمرينی تجردله كچيرمشدر . شومقطع برنعت شريفندندر :

الی باغلو اسير دوزخ ايتمه يارسول‌الله
نه‌دكلو مجرم ايسه امتكدر عزت شيدا

عزت محمد پاشا { دور سلطان عبدالحميد خان اولده ايكی دفعه مسند صدارت عظمايه كچمشدر . روم محمد پاشا احفادندن اولوب ، ١١٣٦ تاريخنده بولی سنجاغنده طوغمش ؛ ودرسعادتده ورودله بالطه‌جيلر اوجاغنه كيروب ، يازيسی اولمق مناسبتيله پك خليفه ديمكله

Digitized by Google

شهرت بولەرق ، جلوس سلطان مصطفی خانده آغا یازیجیسی ایکن، ابوقوف آغا قتل اولندقده، کندیسی ده منفضو با سرای همایوندن چیقاریلەرق ، خواجکان دیوان همایونه الحاق اولنمش؛ و ١٧٩ ده ضربخانه امینی، ١٨٧ ده شهرامینی اولمش، وسلطان عبدالحمید خان اولك جلوسلرندن صکره ، ١٨٨ ده دفعهً قائمقام رکاب همایون اولوب ، برقاچ آی مرورنده مهر صدارت عهدەسنه احاله اولنمش؛ وبرسنەیه قریب مدت بومقامده قالدقدن صکره ، رخاوتندن و مهام اموری قاپی اسماعیل آغانك یدنده براقدیغندن طولایی، عزل اولنەرق، آیدین محصللغی وبعده بربرینی متعاقب مصر ، ایچ ایل ، سیواس ، ارضروم ، رقه وثانیاً ارضروم ایالتلری توجیه اولنەرق ، ١١٩٥ ده ثانیاً مسند صدارته ارقا اولنەرق ، بودفعه دخی بر سنه ایله بش ماه مقام صدارتده قالدقدن صکره، ٩٦ ده ینه اسباب مذکورەدن طولایی ، عزل ایله قلبەده اقامته مأمور اولمش؛ وبعده وزارتی اعاده ایله بلغراد محافظلغنه نصب اولنەرق ، ١١٩٨ ده اوراده وفات ایتمشدر .

عزت محمد پاشا { دور سلطان سلیم خان ثالثده مسند صدارته

کچمشدر. زعفرانبوللی اولوب، ١١٥٦ ده طوغمش؛ ودرسعادته ورودنده زلفلی بالطەجیلر زمرەسنه داخل اولوب، بیوك مناصبده بولنان بعض اقاربی معاونتیله ترقی وتفیض یولنی طوتەرق ، بودخی همنامی اولان آنف الترجمه کبی خلیفه بك نامیله شهرت بولمش؛ و آغا یازیجیسی اولوب ، ١١٩٣ ده باش محاسبه جی ومتعاقباً ضربخانه امینی و بعده سلطان کتخداسی و شهر امینی و ١٢٠٠ ده ترسانه امینی و متعاقباً رتبهٔ وزارتله جانیه، بعده دیاربکر، ایچ ایل، بندر، جده، بوغاز حصاری، مصر، اناطولی والیلك ومحافظلقلرینه نصب اولنەرق، ١٢٠٩ ده اورادن جلبله، مسند صدارته نصب اولنمش؛ وظلمدن متوقی منصف ومحسن برذات اولمغله ، درت سنەیه قریب مدت امور صدارتی حسن ادارە ایتدکدن صکره، ١٢١٢ ده عزل و ساقز آطەسنده اقامته مأموراولوب، بعده مقاطعەسی اولان مغنیساده اقامتنه مساعده اولنمشدی.

عزت محمد پاشا { دور سلطان محمود خان ثانی وسلطان مجید خا-

نیده ایکی دفعه مسند صدارت عظمایه کچمش وزرادن اولوب، دارندەلیدر. ١٢٠٧ تاریخنده دارندەده طوغوب، بعض والیلکلرده بولنمش اولان عمی علی پاشانك دائرەسنده تربیه اولنەرق، بونك مهردارلغنی وبعده اسپارطەلی ابراهیم پاشانك کتخدالغنی ایتمش؛ ومشارالیه ابراهیم پاشانك بوغاز محافظلغی زماننده امورمأمورەسنی اداره ایدن صاحب ترجمه اولدیغی آکلاشلمغله، ٢٣٧ ده ابراهیم پاشانك وقوع عزلنده یرینه رتبهٔ میرمیرانی ایله صاحب ترجمه نصب، واسکدار، بکلربکی وبکقوز محافظەسی دخی کندیسنه احاله اولنمش ایدی. ٢٤١ ده ظهور ایدن وقعهٔ خیریەده فوق العاده غیرت وخدمتی مشهود اولمغله، نزد پادشاهیده قدری برتر اولوب، اسکدارده اقامت ایتمك اوزره، آناطولی سواحلی محافظەسی عهدەسنده تقرر ایتمشدر. ٢٤٢ ده قپودانلق مسندی عهدەسنه احاله اولنوب ، ٤٤ ده مأموریت مخصوصه ایله وارنەده بولنان اردوی همایونه اعزام بیوریلەرق، عودتنده سلیم محمد پاشا یرینه مسند صدارت عظمایه ارقا اولنمش؛ ویالکز اوچ آی بومقامده قالدقدن صکره، عزل اولنەرق، تکفورطاغنده اقامته مأموراولمش؛ ومؤخراً عفو بیوریلەرق ، برمدت بلامنصب صوفیەده استخدام اولندقدن صکره ، ودین و ٤٩ ده قره حصارصاحب والیلکنه نصب، وبعده آنقره وکنغری وقسطمونی دخی علاوهٔ مأموریت ایدیلەرك ، وقعهٔ خیریەدەکی خدمتندن طولایی افتخار نشانیله دخی تلطیف بیورلمش ایدی . ٢٥٥ ده عزل اولنەرق، ٥٦ ده ینه بوغاز محافظلغنه ، ومسئلهٔ مصریەده صیدا وبیروت وطرابلس شامك الحاقیله عکا ایالتنه ومتعاقباً بریة الشام سرعسکرلکنه نصب اولنمش؛ وبومسئلەده ابراز غیرت وشجاعت ایدوب، یکفایه محاربەسنی قزانمش ایسەده، اکرینك قبورنده بولنان طبانجەسنك قضاءً بوشانمسیله صول آیاغی سقطلنوب، بو سببدن بریة الشام سرعسکرلکندن عفو، وادرنه والیلکنه نصب اولنەرق، کلیبولی‌یه وصولنده، یارەسی قپانمامش اولدیغندن، اورادن دخی عفونی استدعا ایدەرك درسعادته کلمش؛ و٥٧ ده ثانیاً مسند صدارت عظمایه تعیین بیوریلەرق، سکز ماهی متجاوز مدت بو مقام عالیده قالدقدن صکره، ٥٨ ده عزل، وادرنه والیلکنه نصب اولنمش؛ و٥٩ ده وجودجه معذر-

تندن طولابى استعفا ايدوب، تكفور طاغنده اقامتنه وبعده درسعادته كلسنه مساعده بيورلمش؛ و١٢٧١ ده ارتحال ايتمشدر. مقتدر ومستقيم وكارآشنا بر وزير اولوب، آنجق بعض مرتبه رحمسز اولديغى مرويدر.

عزت ملا { (كچه جى زاده محمد عزت افندى) متأخرين شعراء عثمانيه نك اك ممتازلرندن اولوب، سلطان عبد الحميد خان اول دورى صدورندن صالح افندينك اوغليدر. ١٢٠٠ تاريخنده درسعادتده دنيايه كلوب، طريق تدريسه داخل اولمش؛ و٢٣٨ ده غلطه مولويتنه، نائل اولدقدن صكره، حالت افندينك سعايتيله كشانه نفى اولنه رق، بر سنه اقامتدن صكره، عودت ايدوب، سلطان محمود خان حضرتلرينك حسن توجهنى قزانمش؛ وطلاقت لسانيله نكته كولغى وظرافت طبعى حسبيله پادشاه مشار اليهك ندما و مصاحبينى زمره سنه داخل اولمش ايدى. ٢٤١ ده مكهٔ مكرمه و٢٤٢ ده استانبول مولويتى پايه سنى احراز ايدوب، ٢٤٥ ده آچلش اولان روسيه محاربه سنده صلح طرفدارى اولديغندن، خصماسنك سعايتيله سيواسه نفى اولنه رق، او سنه اوراده وفات ايتمشدر. سياسئ مشهور فؤاد پاشا مرحومك پدريدر. «بهار افكار» و «حزان آثار» عنوانلريله ايكى ديوانى و «محنتكشان» و «كلشن عشق» عنوانلريله ايكى منظومه سى واردر. بعض نكات و لطائفى دخى مشهوردر. شو بيت جملهٔ اشعارندندر:

مقصود قولايلقله عزيزم اله كيرمز
چشم ايتدى فدا يوسفه يعقوب محبت

عزتى { (محمد —) اونجى قرن هجرى عثمانلى شعراسندن اولوب، استانبولليدر. معما كوالقده وشطرنج اويوننده مهارتى وار ايدى. شو بيت اونكدر:

بكا سير كلشنى وصف ايله اى باغبان
عارض دلبر بنم اولسون كل خندان سنك

عزتى { (ميرزا خانى —) ايران مشاهير شعراسندن اولوب، شيرازليدر. بعضلرى ده قزوينلى وتبريزلى عد ايتمشلردر. ابتدا شيراز حاكمى الله وردى خانك خدمتنده بولنوب، بعده شاه عباس ماضى يه انتسابله، وزارت رتبه سنه قدر چيقمش؛ ونهايت ترك جاه وجلال ايدوب، حج شريفه ومقامات عاليه نك زيارتنه كيده رك، عودتنده مشهدده اختيار انزوا، واوراده وفات ايتمشدر. شو بيت جملهٔ اشعارندندر:

دور از انصافت برق آشيان ماشدن
مشت خاشاكى بصد محنت فراهم كرده ايم

عزمى { اونجى قرن هجرى عثمانلى شعراسندن ايكى ذاتك مخلصيدر:

برنجيسى (مصطفى —) پرشتنه لى اولوب، لوحى ونوحينك كوچك برادريدر. شهزاده سلطان محمد بن مراد خان ثالث سنجاغنه چيديغنده برادرى نوحى رئيس الكتابى وصاحب ترجه مطبخ كاتبى اولمشيدى. شهزادهٔ مشار اليهك وفاتنده تقاعد اولوب، وفاتنه دك كوشهٔ قناعتده ياشامشدر. شو بيت اونكدر:

دلبرك سينه ده كى شوقله داغن ياقه سك
تا قيامت ينه بر عشق چراغن ياقه سك

— ايكنجيسى استانبوللى اولوب، سليمانيه مدارسنده مدرس وشهزاده سلطان محمد بن مراد خان ثالثه خواجه بولنمش؛ وشعر وانشا وكتابتده شهرت بولمش ايدى. تركى وفارسى وعربى اشعارى واردر. سلطان سليم خان ثانى حضرتلرينك امريله شيخ محمد عطارك «مهر ومشترى» عنوانلى منظومه سنى تركجه يه ترجمه ايتمشيدى. يدى بيك بشيوز بيتنى ترجمه ايتدكدن صكره، پادشاه مشار اليهك وقوع ارتحاليله ناتمام براقمش؛ و٩٩٠ ده وفات ايتمشدر. ترجمهٔ مذكوره نك باشلانغجى شودر.

جناب شاه والا رتبهٔ عشق
كه نامنه اوقندى خطبهٔ عشق
غمينه مهر قزغين مشتريدر
قوانس و پرى فرمان بريدر

عزمى { ايران شعراسندن اولوب، لاهيجانليدر. شو رباعى اونكدر:

دل از غم فرقت توخون خواهدشد
خوناب دل از ديده برون خواهدشد
نارفته هنوز عالم اينست ببين
آن دم كه روى زديده چون خواهدشد

عَزَّة الميلاء { مشاهير مغنيات عربدن اولوب، انصار كرام آزادليلرندن ومدينهٔ منوره ساكنه لرندن ايدى. اكثريا سيده سكينه بنت امام حسين (رضهما) مجالسلريله تشرف ايدردى. مداح جناب نبوى حسان بن ثابت (رضه) حضرتلرينك اشعارينى مشار اليهك حضورنده تغنى ايده رك، كنديلرينى سرشك ريز تأثر ايدردى. حسنى وعفيفه

Digitized by Google

بر خاتون اولوب، رفتار نازنیننده تمایل کوستردیکیچون میلاء لقبیله تلقیب اولنمشدی.

عُزّى { عربلرك جاهلیتده عبادت ایتدكلری معبودلرندن اولوب، بر آغاجدن عبارت ایدی. هله قریشك بوكا پك چوق اعتقادلری اولوب، بر بنا ایچنه آلمشلردی؛ وهر دائم هدیه‌لر کوندریر و قربانلر کسرلردی. فخر کائنات (صلعم) افندمز مکه‌یی فتح بیوردقدن صكره خالد بن ولید حضرتلرینی اعزام بیوره‌رق، بو آغاجی قطع وبناسنی هدم ایله عبادتنه ختام ویرمشلردر.

عزى { ایران شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر.

برنجیسی سادات سته‌دن معدود اولوب، شو رباعی اونكدر:

چشمم زغمت خون جكر میریزد
پیوسته سرشك چون شرر میریزد
هر ساغری كه خورده‌ام باتوشبی
دل بی رخت از دیدهٔ ترمیریزد

— ایكنجیسی مشهد ویا كاشان ساداتندن اولوب، تقیٔ اوحدی ایله كورشمشیدی. شو رباعی اونكدر:

از خون جكر چهرهٔ كاهی شستیم
رخسار بخون چنانكه خواهی شستیم
چندان بكر یستیم دور ازرخ تو
كز مردمك دیده سیاهی شستیم

عزى { (ابو المعالی عزالدین عبد الوهاب زنجانی) مشاهیر نحویون وخطاطیندن اولوب، علم صرفده كندی اسمیله مشهور بر تألیفی واردر. حسن خطی مشهور یاقوت مستعصمیدن تعلم ایدوب، بوفنده شهرت شایعه قزانمشیدی. ٦٦٦ تاریخنده وفات ایتمشدر.

عزى { (وقعه‌نویس سلیمان — افندی) عثمانلی شعراسندن اولوب، دیوان همایون قلمندن نشأت ایتمش؛ وتشریفاتیٔ دیوان همایون ووقعه نویس اولمش ایدی. بر تاریخی ودیوان اشعاری واردر. خطاطلقده دخی مشهور ایدی. ١١٦٦ ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونكدر:

هر نظرباز فلكدن صاقله مهر سینه‌كی
پك صاقین سنك حوادثدن هله آیینه‌كی

عزیر { (بن شرحیا Esdras) نبوتی مختلف فیه رجال بنی اسرائیلدن اولوب، قدسك بختنصر طرفندن تخریبیله بنی اسرائیلك تحت اسارتده بابله سوقنده حضرت عزیر دخی برلكده بولنمش؛ وبابلده بنی اسرائیله دین واعتقادلرینه متعلق معلومات ویرمكه دوام ایتمش ایدی. بابل ایران دولتنك الینه كچدكدن صكره، عزیر ایران شاهنك توجهنی قزانمغله، بونك طرفندن میلادده‌یسی (عم) دن ٤٥٨ سنه اول بابلده‌كی بنی اسرائیلی قدسه اعاده وبیت مقدسی یكیدن بنا ایتمكه مأمور اولمش؛ وكتب مقدسه‌یی بو اسارت زماننده اوغرامش اولدیغی سهو وخطا وتحریفدن قورتاروب، تصحیح؛ وبر ایكی فصل دخی علاوه ایتمشدر. بنی اسرائیل تاریخنده مضبوط احوالی بوندن عبارت اولوب، قرآن كریمده مذكور بعض آیات كریمه‌نك تفسیرنده بعض مفسرین حضرت عزیرك من طرف الله یوز سنه اماته وبعده احیا بیورلدیغی؛ وبنی اسرائیل بابلده‌كی اسارتلری هنگامنده توراتی اونودوب، نسخه‌لرینی غائب ایتمش اولملریله، حضرت عزیرك ازبردن توراتی اوقویوب یازدیردیغی، وبعده بولنان بر نسخه ایله لدی المقابله طوغری یازدیرلمش اولدیغی آكلاشلمغله، یهودیلرك كندیسنه ابن الله دیدكلرینی بیان ایتمشلردر.

عزیز { (ملك — عماد الدین عثمان) مصر وشامده حكومت سورن ملوك ایوبیه‌نك ایكنجیسی اولوب، دولت مشارالیهانك مؤسسی اولان صلاح الدین یوسفك اوغلیدر. ٥٦٧ تاریخنده قاهره‌ده دنیایه كلمش؛ وپدری شامده مشغول ایكن كندیسی مصرده وكالت ایتمكده اولدیغی حالده، ٥٨٩ ده، سلطان صلاح الدینك وقوع وفاتی اوزرینه، تخت سلطنته جلوس ایله، آلتی سنه‌یه قریب مدت كمال عدل وحقانیتله اجرای حكومت ایتدكدن صكره، ٥٩٥ ده ٢٨ یاشنده وفات ایدوب، اون یاشنده بولنان اوغلی محمد المنصور خلفی اولمش ایسه‌ده، صباوتنه مبنی برسنه صكره، اسقاط اولنه‌رق سلطان صلاح الدینك برادری ملك عادل سیف الدین ابوبكر ادارهٔ اموری الینه آلمش؛ وآرتق حكومت بونك نسلنده قالمشدر. ملك عزیز علوم متنوعه‌ده عالم وپدری كبی عالی ومحقق برذات ایدی. قرافهٔ صغراده امام شافعی حضرتلرینك تربه‌سی یاننده مدفوندر.

عزیز { (ملك — ابو المحاسن یوسف) مصرده حكومت سورن ملوك چراكسه‌نك طقوزنجیسی اولوب، ملك اشرف ابو النصر برسبایك

اوغليدر. ٨٤١ تاريخنده، پدرينك وفاتى اوزرينه ، مصر تختنه قعود ايتمش ايسه‌ده ، يالكز اوچ آى حكومت سوردكدن صكره، اسقاط اولنه‌رق، يرينه ملك ظاهر ابو سعيد چقمق انتخاب اولنمشدى.

عزيز { فرس شعراسندن اوچ كشينك مخلصيدر :

برنجيسى (ملا عزيزالله بن ملامبارك) هندستانك عظيم آباد شهرندن اولوب ، عالمكير شاهك قزى زيب‌النسا بيكمك خدمتنده بولنمشدر. علوم عقليه وحكميه‌ده دخى يدطولاسى وار ايدى . شو بيت اونكدر :

ساقئ خوش چشم دارا مونس مجلس كند
از نكاهش بزمرا كلدستهٔ نركس كند

—— ايكنجيسى همدانلى اولوب، شوبيت اونكدر:

شب كه از كون تو آشفته و بى‌تاب روم
خود بخود درد دلى كويم ودر خواب روم

—— اوچنجيسى ينه همدانلى اولوب ، موسقيده دخى مهارتى وكوزل سسى وار ايدى. شو بيت اونكدر :

بهر كلشن كه چون خورشيد تابان چهره بنمايى
بر آيد همچو نركس از زمين چشم تماشايى

عزيز الدين المستوفى { (ابوالنصر احمد بن حامد الاصبهانى)

دولت سلجوقيه‌نك اعاظم رجالندن اولوب ، سلطان محمود بن محمد بن ملكشاهك خزينه دارى ايدى. حكمدار مشاراليه صاحب ترجمه‌يه عمى سلطان سنجر بن ملكشاهك قزينى تزويج ايتمش ؛ وبرمدت صكره بوقادين وفات ايدوب ، پدرى پك قيمتلى اولان متروكاتنى طلب ايتديكى حالده، سلطان محمود بونلرى كتم ايتمكله، صاحب ترجمه‌نك شهادتندن قورقديغيچون، كنديسنى تكريت قلعه‌سنه كوندره‌رك ، حبس وبر سنه صكره ٥٢٥ ده اوراده قتل ايتديرمشدر. صلاح‌الدين ايوبى وبرادرى شيركوه اووقت تكريت قلعه‌سنك محافظلرى بولنوب ، صاحب ترجمه‌يى قور-تارمغه چالشمشلر سه‌ده ، موفق اوله مامشلردر. عزيزالدين علامهٔ شهير عماد كاتب اصبهانينك عميدر. فوق‌العاده كرم وسخاوت صاحبى اولمغله ، شعراى عصرى مدحنده پك چوق قصيده‌لر سويلمشلردر.

عزيز بالله { (ابو منصور نزار بن معزلدين‌الله) مغرب ومصرده حكومت سورن ملوك فاطميه‌نك بشنجيسى، ومصرده حكومت سورنلرينك ايكنجيسى اولوب، ٣٦٤ تاريخنده، ٢١ ياشنده اولديغى حالده ، پدرينه خلف اولمش؛ و٢٢ سنه كمال عدالتله حكومت سوردكدن صكره، ٣٨٦ ده بلبيسه‌ده وفات ايتمشدر. زمان حكومتنده خيلى فتوحات اولوب، شام وحلب وموصل جهتلرينى دخى ممالكنه علاوه ايتمش؛ ويمنده دخى نامنه خطبه اوقو-تمش ايدى . قاهره شهرينى خيلى توسيع وتزيين ايده‌رك، برچوق جوامع شريفه وسرايلر وسائر ابنيهٔ عظيمه تأسيس ايتمشدر . عادل وحليم برذات ايدى . حتى شاعرك برى وزيرينى وكنديسنى هجو ايتمش اولديغندن، وزيرى كنديسنه شكايت ايدنجه : مادام كه هجوده سزكله مشتركم ، سزده عفوده بنمله مشترك اولك، ديمش اولديغى مشهوردر. ادبياتدن بهره‌سى وطبيعت شعريه‌سى دخى اولوب، شو بر ايكى بيت بر اوغلنك وفاتنده سويلمش اولديغى برقصيده‌سندندر:

نحن بنو المصطفى ذوو محن
يجرعها فى الحياة كاظمنا
عجيبة فى الانام محنتنا
اولنا مبتلى وخاتمنا

عزيز محمود افندى { (هدايى —) كبار مشايخ جلوتيه دن

ومظنهٔ كرامدن اولوب، زهد وعبادتيله ، مواعظ مؤثره‌سيله والهيانه متعلق اشعاريله شهرت بولمشدر. عن اصل قوچحصارلى اولوب، تحصيل علوم ايتدكدن صكره، طريق قضايه سالك اولمش ايكن، بروسه‌ده مشايخ بيراميه‌دن شيخ محمد افتاده‌نك احوال عرفان اشتمالنى مشاهده ايتمسى اوزرينه، ترك ماسوا ايده‌رك، شيخ مشاراليهه انتساب وكنديسندن اخذ طريقت ايتمش ؛ ودرسعادتده اسكدارده اختيار اقامتله، وعظ وارشادله امرار ايام ايده‌رك، ١٠٣٨ تاريخنده ارتحال ايتمشدر. تربه‌سى اسكدارده زيارتكاه اولوب، خانقاهى الى يومنا هذا معموردر.

عزيزى { (مصطفى—) اونجى قرن هجرى عثمانلى شعراسندن اولوب، استانبولليدر. يدى قله مستحفظلرينك كتخداسى ايدى. شو بيت اونكدر:

عاشق ديمه شول كيمسه‌يه كيم سوديكى خوبك
يولنده فدا ايليه جان عزيزى

عزيزى { ايران شعراسندن اولوب، قزوينلى اولديغى حالده، تبريزده كوركيميا كله

مشغول ایدی. ٩٦٩ ده وفات ایتمشدر. شو ایکی بیت جمله اشعارندندر:

غریب مردم وازمن نکرد یادکسی
به بیکسی وغریبی من مبادکسی
خوشم بدرد غریبی وبیکسی مردن
که نی غمین شود از مردنم نه شادکسی

عزیزیه { سیواس ولایت وسنجاغنده وسیواس شهرینك ١٢٥ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق تکجی طاغنك اتکنده وضماتی چایی مجراسنك قربنده قضا مرکزی بر کوچك قصبه اولوب، ١٦٠٠ اهالیسی، ایکی جامع شریفی، ٣٩ دکانی، ٢ حمامی، ١ خانی، ١ رشدیه مکتبی وبر قشله‌سی واردر. بو قصبه ١٢٧٧ تاریخنده تأسیس اولنه‌رق، او سنه جلوس ایدن جنتمکان سلطان عبدالعزیز خانك نامنه نسبتله تسمیه اولنمشدر.

— عزیزیه قضاسی ولایت وسنجاغنك منتهای جنوب غربیسنده واقع واسع بر بر اولوب، شمالاً تنوس ونفس سیواس، شرقاً کوران قضالریله، جنوباً حلب وآطنه ولایتلریله، غرباً دخی آنقره ولایتنك قیصریه سنجاغیله محاط ومحدوددر. اراضیسی یوکسکجه وعارضه‌لی اولوب، تکجی طاغی، خنزیر طاغی، بیك بوغا طاغی وصوغان طاغی قضانك داخلنده‌در. قسم اعظمی آطنه ولایتندن آق دکیزه دوکیلن سیحون ایرماغی حوضه‌سی ایچنده اولوب، باشلیجه نهرلری اولان ضماتی وکوك صو چایلری مذکور ایرماغك منابعی حکمنده‌در. قضانك شمال شرقی کوشه‌سنده‌کی صولر ایسه فراته تابعدر؛ وقیزل ایرماق قضانك شمال غربی کوشه‌سنی قطع ایدیور. بو وجهله بو قضانك اراضیسی آق دکیزه، قره دکیزه وبصره کورفزینه صو کوندریور، که بوده ارتفاعنه علامتدر. اراضیٔ منبته‌سی دخی چوق اولوب، حبوبات متنوعه حاصل اولیور ایسه‌ده، قضا هنوز هیچ بر شوسه ایله بر اسکله‌یه مربوط اولمیوب، مسافه‌لری ده اوزون اولدیغندن، ذخایر محصولاتندن بحق استفاده اولنه‌میور. الما، آرمود، اوزوم وسائر میوه‌لری دخی واردر. حارز. وسعدآباد ناحیه‌لرنده ایکی بیوك اورمان بولنوب، بونلردن خیلی اودون وکراسته قطع، وسیواس و قیصریه‌یه نقل اولنور. قضا ٣١ ناحیه و٢٨٢ قریه‌یی حاوی اولوب، ٩٣٣٠٣ اهالیسی واردر، که بو مقداردن یالکز ٢٧٤٣ ی مذاهب ثلثه‌یه منقسم ارمنی و١٣٧١ ی روم اولوب، قصوری کاملاً مسلم، وخرستیانلری دخی لسان ترکی ایله متکلمدرلر. قضاده کرك اسکیدن وکرك اخیراً بر چوق چرکس مهاجرلری اسکان اولنمشدر. درون قضاده ٨٥ جامع، ٢٤ مسجد، ١٠ مدرسه، ٧٦ اسلام و٨ خرستیان مکتبی موجوددر.

عزیزیه { خداوندکار ولایتنك قره حصار صاحب سنجاغنده وسنجاغك شمال شرقی کوشه‌سنده بر قضا اولوب، شمالاً کوتاهیه سنجاغیله، شرقاً آنقره ولایتیله، جنوباً بولوادین قضاسیله، غرباً دخی نفس قره حصار قضاسیله محاط ومحدوددر. ایکی ناحیه و٥٥ قریه‌دن عبارت اولوب، جمله‌سی مسلم اولمق اوزره، ٣٠٩٧٣ اهالیسی واردر. مرکزی اولان «صلیجه» قصبه‌سی قره حصارك ١٢ ساعتلق شرقنده و اسکیشهرك ١٨ ساعت جنوبنده و سقاریه منابعی قربنده اولوب، قره حصاره واسکیشهره بر شوسه ایله مربوطدر. اراضیسی منبت اولوب، بغدای، آرپه وسائر حبوبات کلیتله حاصل اولور، آفیون وپاموق دخی یتیشیر. میوه‌لرك انواعی چوقدر. اهالی ایپك بوجکی وآری بسلایوب، خیلی مقدار ایپك وبال وبال مومی چیقاریرلر. بالی پك مقبولدر. اورمانلری دخی چوق اولوب، خیلی مقدار پالاموط دخی چیقه‌رق، ازمیره ایندیریلیر. قیون، کچی، تفتیك کچیسی، صیغیر، آت وسائر حیواناتلری دخی چوقجه اولوب، یاغی وتفتیك اخراجاتی واردر. مرعالری ویایلالری پك کوزلدر.

عَسجدی { ایران مشاهیر شعراسندن اولوب، هراتلیدر. عنصرینك شاکردانندندر. سلطان محمود سبکتکینك بارگاهی شعراسندن اولوب، پك چوق احسانلرینه نائل اولمشیدی. عنصری وفرخی ایله برلکده پادشاه مشارالیهك خدمتنده بولنوب، فردوسیٔ طوسی ایله ماجراسی مشهوردر. دیوانی موجود دکل ایسه‌ده بر چوق قصائد وغزللری باقیدر. شو رباعی جمله اشعارندندر.

از شرب مدام ولاف مشرب توبه
وز عشق بتان سیم غبغب توبه
دل در هوس گناه و برلب توبه
از توبهٔ نادرست یارب توبه

Digitized by Google

عَسقَلان { (Ascalon) شام ساحلنده فلسطين خطه‌سنه ملحق ویافه‌نك ٦٠ كيلو-
متره جنوب غربيسنده واقع مشهور برقصبه اولوب،
اليوم خرابدر. قديماً صور فنيكه‌ليلرينك مهجری
اولوب ، خيلی معمور ومجارتگاه بولنمش ؛ وبعده
يهود حكومتنك النه كچوب، هرودك زماننده زياده
تزيين اولنه‌رق، فلسطينك ايكنجی شهری حكمنه
كچمشدی. پك بيوك ومزين برمعبديله مشهور ايدی.
زمان خلافت فاروقيده معاويه بن ابی سفيان يديله
فتح اولنه‌رق ، دور اسلامده علوم وفنونك جمله
مراكزندن بولنمش؛ وعسقلانی نسبتيله معروف برچوق
علما وسائر مشاهير اسلامك مسقط رأسی بولنمشدر.
٥٣٨ تاريخنده اهل صليبك ضبطنه كچوب ، اوتوز
بش سنه بونلرك النده قالدقدن صكره، ٥٨٣ ده
سلطان صلاح الدين ايوبی طرفندن استخلاص اولنمش؛
وبعده فرنكلر عكايی ضبط ايتدكلرندن، پادشاه مشار
اليه عسقلانك دخی تكرار بونلرك النه دوشمسندن
قورقه‌رق، ٥٨٧ ده قلاع واستحكاماتنی هدم وتخريب
ايتمش؛ واهالی طاغيلوب، اووقتدن بری عسقلان برده‌ها
اعمار اولنه‌ميه‌رق، خرابه حالنده قالمشدر.

عسقلانی { [« ابن حجر » ماده‌سنه مراجعت بيوريله .]

عسكر { بواسم بعض بلاد مشهوره‌يه مضاف اوله‌رق برطاقم محلات ونواحينك
اسملرينی تشكيل ايديور: عسكر الرملة ، فلسطينده
رمله‌نك برمحله‌سی ايدی. — عسكر سامرا، عراقده
سرمن‌رأی شهر مشهورينك معتصم خليفه‌يه منسوب
برمحله‌سی اولوب ، حسن عسكری بومحله‌يه نسبتله
عسكری تلقيب اولنمشدر. — عسكر مصر، مصرده
برناحيه اولوب، صالح بن علی بن عبدالله بن عباس
الهاشمی ايله ابوعون عبدالملك بن يزيد الاموی عسكر-
لری بوراده تلاقی ايتدكلرندن، بواسمله تسميه اولنمش،
وعسكری لقبيله ملقب بعض مشاهيرك مسقط رأسی
بولنمشدر. — عسكر مكرم، خوزستانده (رستقاباد)
ياخود (رستم كواد) شهر قديمی قربنده اسكی بر
قصبه اولوب، حجاج بن يوسفك رجالندن مكرم بن
معزاء الباهلی عسكرينك قونديغی محل اولمغله، بويله
تسميه اولنمش؛ وشهر مذكورك خرابندن صكره
بومحل اعمار ايدلمش ايدی . — عسكر المهدی،
بغدادده خليفه مهدی‌يه منسوب برمحله اولوب، بعده
رصافه تسميه اولنمشدی. — عسكر نيسابور، نيشابور
شهرينك برمحله‌سی ايدی.

عسكری { [« حسن عسكری » ماده‌سنه مراجعت .]

عسكری { (ابو احمد حسن بن عبدالله) مشاهير ادبا ومؤلفيندن اولوب،
٢٩٣ تاريخنده اهوازك عسكر مكرم قصبه‌سنده
طوغمش؛ وابو بكر بن دريد وسائر مشاهيردن
اخذ علوم ايدوب، عمرينی تدريس وتأليفله كچير-
دكدن صكره، ٣٨٢ ده وفات ايتمشدر . وزير شهير
صاحب بن عباد بوذاتك صحبتنه پك مائل اولوب ،
حتی بربهانه بوله‌رق ، مخصوص كوريشمك ايچون،
بالذات عسكر مكرمه كيتمش ايدی. باشليجه تأليفاتی:
«كتاب المختلف والمؤتلف» ، «كتاب علم المنطق» ،
«كتاب الحكم والامثال» ، «كتاب الزواجر»
وسائره‌در.

عسكری { اوننجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، ادرنه‌ليدر.
قانونی سلطان سليمان خان دورنده عسكر اولوب ،
بعده سلانيكده اختيار اقامت ايتمش ؛ وبرمدت فقر
وضرورت چكدكدن صكره ، متوفی اسحق پاشانك
زوجه‌سنی تزوج ايتمكله ، مال وثروته نائل اولمش ؛
وايفای حج وزيارت روضهٔ مطهره ايتمشيدی. رفض
والحاد ايله مطعون ايدی. شو بيت اونكدر.

هردنينك دوشه طكمی چرخ كردون اوستنه
جنسيدر البته دونر دون اولان دون اوستنه

عسكری { (محمد —) سلالهٔ تيموريه‌دن هندستانده‌كی دولتی تأسيس
ايدن بابر شاهك اوغلی وهمايون شاهك برادری
اولوب، پدرينك وفاتندن صكره برادريله خيلی وقت
جنك ايتمش ؛ ومغلوب ومحبوس اولدقدن صكره ،
ايرانده اقامتنه مساعده اولنه‌رق، اورادن حج شريفه
كيتمش ؛ وعودتنده ٩٦١ ده اثنای راهده وفات
ايتمشدر. اديب وشاعر برذات اولوب، شو بيت جملهٔ
اشعارندندر :

چنان بيخود شدم ازدوری آن كلعذار امشب
كه هردم كريها رو ميدهد بی اختيار امشب

عسكری { (امير محمد —) هندستان علما وشعراسندن وبلكرام شهری
ساداتندن اولوب، شوبيت اونكدر :

Digitized by Google

نه شبرا هست پایانی نه آغاز سحر امشب
بفردای قیامت هست آبستن مکر امشب

عسیر { جزیرة العربك غرب جهتنده، یمن خطه‌سنك جهت شمالیه‌سنده ویا یمن ایله حجاز آره‌سنده برخطه اولوب، الیوم یمن ولایتنك برسنجاغنی تشکیل ایدیور. بوخطه‌یی اصل یمن خطه‌سندن خارج عد ایدنلر دخی وار ایسه‌ده، حقیقتده آریجه برخطه اولمیوب، نصف جنوبیسی وبلکه قسم اعظمی یمن وقسم شمالیسی حجاز خطه‌سنه داخلدر. جغرافیون اسلام آثارنده عسیر اسمی مذکور اولمیوب، حجاز ایله یمنك همحدود اولدقلری ذکر اولنیور. عسیر اسمی فی الاصل بوخطه‌نك وسطلرنده ساکن برقبیله‌یه مخصوص اولوب، بوقبیله جنکاورلکی وقوتی حسبیله جوارلرنده‌کی قبائل واراضی‌یی تحت حکمنه آلدقجه، عسیر اسمنك مسماسی دخی توسع ایدوب، متأخرین هنذنده جغرافیا اصطلاحاتی صره‌سنه کیرمشدر. عسیر خطه‌سی بوکونکی کونده تقریباً ۱۷°۴۰′ عرض شمالیدن ۲۰° درجه‌سنه‌دك ممتد اولوب، بودخی حجاز ویمن کبی دکیز بوینجه ممتد اولان آلچق وصیجاق تهامه ایله جبال سراتك صیرتندن وشرق وغربه مائل اولان اتکلرندن عبارتدر. شرق جهتندن حدودی پك ده معلوم ومعین اولمیوب، چوله وارلمازدن اول بر طاقم قبائل غیرمضبوطه بولنیور. ساحلده‌کی اسکله‌لرینك باشلیجه‌سی واك بیوك قصبه‌سی اوته‌دن بری دولت عثمانیه‌نك تحت تابعیتنده بولنمش اولان (قنفده) اولوب، داخلده‌کی معموره‌لرینك برنجیسی‌ده متصرفلق مرکزی اولان (ابها) قصبه‌سیدر. عسیر خطه‌سی، اهالیسنك خشونت طبعی حسبیله برچوق وقت غیر مضبوط ومهمل برحالده قالوب، قبائل شیخلرینك یدکش مکشنده بولنمش؛ ونهایت ابهاده‌کی شیخ عائض عائله‌سی دیکرلرینه تفوق ایتمشیدی. دولت عثمانیه‌جه یمنك تحت انضباطه آلنمسنه تشبث اولندیغی وقت، ردیف پاشا وعلی الخصوص غازی مختار پاشا حضرتلری عسیرك ضبطنه وار قوتلرینی ویره‌رك، شیخ عائضی اله کچیرمش اولملریله، اووقتدن بوخطه تمامیله اداره‌ٔ عثمانیه‌یه کچوب، یمن ولایتنه ملحق برسنجاق اتخاذ؛ وابها، بنی‌شهر، غامد، قنفده، محائل، رجال‌المع وصبیا اسملریله ۷ قضایه تقسیم اولنمشدر. بوبدی قضادن برنجیسی یعنی مرکز قضاسی اولان ابها جبال سراتك اوزرنده وایکی جهتده‌کی اتکلرنده؛ ایکنجی واوچنجیسی صرف جبال سراتك شرق جهتنده وبیوك چوله ناظر اولان مائله‌سنده؛ ودیکر دردی ایسه تهامه‌ده وجبال سراتك غربی اتکلرنده واقعدر.

اراضی وهواجه دخی عسیر خطه‌سی ایکی‌یه منقسم اولوب، دکیز بوینجه اون اون بش وبعضاً زیاده کیلومتره وسعتنده اولان تهامه غایتله صیجاق وقوملق اولوب، یالکز قیشین بعض وادیلرنده صو آقدیغی حالده، جبالك اتکلرنده اولان بلادده بالعکس هوا ارتفاعنه کوره، آزچوق معتدل اولدیغی کبی، میاه جاریه‌سی دخی چوقدر. بوقسملرك اکثر اراضیسی طاغلق ایسه‌ده، اروا اولنان یرلری خیلی منبت ومحصولدار اولوب، اشجار ومزروعاتله مستوردر. جبال سراتدن برچوق انهار نبعان ایدوب، برطاقی تهامه‌یه وبرطاقی ایچری چوللرینه طوغری آقارسه‌ده، تهامه‌یه ایننلری یالکز قیشین دکیزه قدر واصل اوله‌بیلیر؛ ودیکرلری چولده ناپدید اولوب، بعضلری برطاقم کوللر وبطاقلقلر تشکیل ایدر. ایچری‌یه طوغری آقانلرینك اك بیوکی (ابیشه) دنیلن بیوك بروادیدر، که ابها جوارلرنده نبعانله، جنوبدن شماله طوغری آقه‌رق، جبال مذکوره صیرتنده اینن برچوق چایلرك صو-لرینی جمع ایله، غامد قضاسنه واصل اولنجه، شرق شمالی‌یه طوغری دونوب، چوله ایتر. بحر احمره طوغری آقانلری دهاچوق ایسه‌ده، اوقدر بیوك اولمیوب، اك بیوکلری قنفده‌نك آلت طرفنده حلی اسکله‌سی قربنده همنامی برقویه واصل اولان (عاشور) ایله (صبیا) قضاسنده‌کی خمیس وادیلریدر. هرنه قدر هنوز تحریر نفوس اجرا اولنمدیغندن، مقدار اهالیسی حقنده صاغلام برشی دینله‌مزسه‌ده، ۲۰۰۰۰۰ دن اشاغی اولمدیغی تخمین اولنیور. اهالیسی جسور وجنکاور آدملر اولوب، قسماً شافعی المذهب وقسماً وهابیدر. عسیر خطه‌سنده بغدای، آرپه، بیاض وصاری وقیرمزی دوره، مرجمك، سیسام، پاموق، غامد قضاسنده شدا نامیله نفیس یشیل قهوه، بنی شهر قضاسنده ایکنجی جنسدن یمن قهوه‌سی، اعلا ضمغ، موز، الما، برقاچ نوع اوزوم، نار، ایوا، بادم، تمرهندی، چوید، سنامکی وبعض سبزه‌لر وسائره حاصل اولور. بیشه وادیسنده برملیون قدر خرما آغاجی وغامدده پك چوق یبانی زیتون آغاجی بولنور.

حيوانات اهليه‌سی دوه، اوركوجلی صیغر، بیاض وسیاه مركب، قیون، كچی، و سائره ایله طیور معروفه بیتیه‌دن عبارت اولوب، نفیس‌تره یاغی وخیلی مقدار بال دخی چیقار.

عُشاق { خداوندكار ولایتنك كوتاهیه سنجاغنده وكوتاهیه‌نك ١٤٢ كیلو متره جنوب غربیسنده قضا مركزی برقصبه اولوب، غربه طوغری ممتد اولان واسع وباغ وباغچه‌لر ومزروعاتله مستور براووه‌نك كنارنده وبرتپه‌نك اتكنده واقعدر. یالكز ٢٠٨٤ ی تركجه لسانیله متكلم‌روم وارمنی وقصوری مسلم اولمق اوزره ١٣٠٨٤ اهالیسی، ١١ محله‌سی، ١٧ جامع شریفی، ٢ مدرسه‌سی، ٢ تكیه‌سی، ٢ كلیساسی، بر رشدیه‌سی وبرقاچ صبیان مكتبی، ٢ كتبخانه‌سی، ٤ حمامی، ٧٥٠ دكانی، ٧٠٦ خالی دستكاهی، ٣٥ دباغخانه‌سی، ٨ خانی، ٤٥ چشمه‌سی واردر. كدیز نهری تابعلرندن اولان عشاق چایی قصبه‌نك ایچندن كچیورسه‌ده، بونك صویی بتون عالمده مشهوراولان عشاق خالیلری اعمالاتی اداره‌یه كافی اولمدیغندن، مقدما مندرس تابعلرندن بناز چایندن دخی برمقدار صو اساله اولنمشدر. قصبه‌نك یوللری خیلی واسع وخانه‌لری كوزل اولوب، برقاچ سنه اول همان كاملاً یانمش ایسه‌ده، دها كوزل بر طرزده تجدید اولنمشدر. بوقصبه‌نك آقمونیا شهر قدیمنك موقعنده بولندیغی مظنون اولوب، شرق طرفنده برقیانك ایچنده اویولمش برطاقم قدیم مزارلر بولنیور. قصبه‌ده هفته‌ده بركره پنجشنبه كونی پازار قوریلوب، خیلی تجارت اجرا اولنور. عشاقده سنوی ١٥٠٠٠٠ مربع آرشون راده‌لرنده اعلا خالی وسجاده وكلیم اعمال اولنوب، قسم كلیسی آلاشهر دمیر یولیله ازمیره اندیریلیور. بوطریقك عشاقه قدر تمدیدی بوقصبه وقضانك تجارت ومعموریتنی تضعیف ایده‌جكنده شبهه یوقدر.

— عشاق قضاسی كوتاهیه سنجاغنك منتهای غرب جنوبیسنده واقع اولوب، شمال شرقی جهتندن نفس كوتاهیه، شمال غربی طرفندن كدوس قضالریله، غرباً آیدین ولایتیله، جنوباً وشرقاً دخی قره حصار صاحب سنجاغیله محاط ومحدوددر. ایكی ناحیه (بناز وتمویك) ایله ١٥٨ قریه‌یی حاوی اولوب، ٧٦٢٦٩ اهالیسی واردر، كه بومقدارك ٢٣٨٤ ی روم و ١٤١٩ ی ارمنی اولوب، قصوری كاملاً مسلمدر. خرستیانلری دخی لسان عثمانی ایله متكلمدرلر. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، جهت شمالیه‌سنده مراد طاغی وقزیل طاغ، بلنلر طاغی، آخور طاغی ایله سائر بعض جبال بولنیور. بوطاغلردن برچوق چایلر اینوب، قضانك اراضیسنی ارواایدیور. بونلرك بر طاقمی كدیز، برطاقمی‌ده مندرس نهرینه منصب اولوب، الك بیوكلری قضایی شمالدن جنوبه شق ایله قضانك جنوبی كوشه‌سنی شق ایدن مندرسه دوكیلن بناز چاییدر. اراضئ مزروعه‌سی چوق اولوب، باشلیجه محصولات ارضیه‌سی: بغدای وآرپه ایله حبوبات سائره وسیسام، آفیون، پاموق، توتون، اوزوم، میوه وسبزه‌لرك انواعندن عبارتدر. خیلی مقدار قوری اوزوم وشراب دخی اخراج اولنور. اورمانلری چوق اولوب، میشه وچام وسائر آغاجلر بولنیورسه‌ده، یالكز احتیاجات محلیه‌یه كوره كراسته واودون قطع اولنوب، مساعد طرقك فقداننده‌ن طولایی، اورمانلرندن بحق استفاده اولنه‌میور. یالكز پلاموتدن خیلی استفاده اولنوب، سنوی تقریباً ایكی بچق ملیون یكی قیه پلاموط اخراج اولنور. مراعالری دخی چوق اولوب، خیلی قیون وسائر حیوانات اهلیه‌سی واردر. عشاقك یوكلری پك مقبولدر. ایپك قوزه‌سی یتیشدیرلمسی كتدكجه تعمم وترقی ایتمكده‌در. بناز ناحیه‌سنده حمام بوغازی نام محلده كوكوردلی بر ایلیجه و بلغار طاغنده آمیانت معدنی موجوددر. صنایع محلیه‌نك باشلیجه‌سی والك مهمی مشهورعشاق خالی وكلیملرینك اعمالی اولوب، بونلر الك زیاده اولرده قادینلر طرفندن اعمال اولنور. بوندن ماعدا دباغت، قوندره‌جیلق، بیچاقجیلق، قیوجیلق واهالئ محلیه‌نك كییدكلری اثوابك اعمالی صنعتلری دخی خیلی ایشلكدر. خالی، ذخیره، پاموق، بیاغی، آفیون وتازه اوزوم اخراجندن قضایه بهرسنه خیلی مقدار آقچه كیرر. خالیدن بشقه اولان اخراجاتی سنوی ١٥٠٠٠٠ وادخالاتی ٨٠٠٠٠ عثمانلی لیراسی راده‌لرنده‌در. آنجق اخراجاتك یالكز نصفی ممالك اجنبیه‌یه كیدوب، ادخالاتی ایسه كاملاً خارجدن كلیر. عشاق قصبه‌سندن ٢٠ كیلو متره‌لك مسافه‌ده وبناز ناحیه‌سنده واقع آحد قریه‌سنده (ترایونوپولیس) شهرقدیمنك خرابه‌لری كشف اولنمشدر.

Digitized by Google

عشاق { (شیخ حسن افندی) مشاهیرمشا.
یخدن اولوب، نامنه منسوب طر.
یقتك مؤسسیدر. من اصل بخارالی اولوب، سید احمد سمرقندی مریدانندن ایکن، بوطرفه هجرتله، عشاق قصبه‌سنده اختیار اقامت ایتدیکیچون، عشاق نسبتیله شهرت بولمشدر. بعده درسعادته جلبله، قاسم پاشاده کندیلرینه برزاویه یاپدیریله‌رق، پوست نشین اولمش؛ و ۱۰۰۳ تاریخنده قونیه‌ده وفات ایتمشدر. قاسم پاشاده برمسجدی واردر.

عشرت { کشمیر شعراسندن وبراهمه‌دن
اولوب، بعض نوابلرك خدمتنده
بولنمشدر. شو بیت اونکدر:

جامهٔ بهرمن بی سروپا قطع کنید
دست شوقم هوس جیب دریدن دارد

عشرتی { (مصطفی —) اونجی قرن هجری
عثمانلی شعراسندن اولوب، اسنا.
نبوللیدر. طریق علمه سلوکله ادرنه ایالتنده‌کی خاصکوی قضاسنه تعیین ایدلمش اولدیغی حالده، سلطان سلیمان خانك عراقین سفرنده ادرنه‌ده بولنان شهزاده بایزیده بعض اشعارینی تقدیمله، حسن صوتی ولطافت طبعی حسبیله، شهزادهٔ مشارالیهك محرم رازی اولمش؛ وشهزاده‌نك کوتاهیه‌یه عودتنده قضادن استعفا ایله معیتنده اوطرفه عزیمت ایتمش ایدی. مؤخراً شهزاده‌یی عیش وعشرته سوق ایتمك تهمتیله غضب حضرت پادشاهی‌یه اوغرامش؛ وبرمدت صکره پادشاه مشارالیهك برغزلنی تتبع ایده‌رك، تقدیم ایتمکله مظهر عفو ونائل احسان اولمشیدی. شومقطع اوغزلندندر.

اشته کردن اشته شمشیرك کفن بردوش اولوب
عشرتی امر شریفه امتثال اوستنده در

عشرتی { فرس شعراسندن بروجه آتی
ایکی کشینك مخلصیدر:
برنجیسی اصفهانلی اولوب، برمدت هندستانده سیاحت ایتدکدن صکره، مشهده کیتمکده ایکن، قطاع طریق طرفندن شهید ایدلمشدر. شوبیت اونکدر:

تو بارقیب بکلکشت باغ ومن ازرشك
دلی برآبله چون دست باغبان دارم

— ایکنجیسی یزدلی اولوب، نستعلیق خطنده دخی مهارت کامله‌سی وارایدی. هندستانك دکن جهتنه سیاحت ایدوب، هنوز اوتوزیاشلرنده ایکن اوراده وفات ایتمشدر. شوبیت اونکدر:

دوستان دربوستان چون عزم می خوردن کنید
اول ازیاران دور افتاده یاد من کنید

عشرهٔ مبشره { صحابهٔ کرامدن ومهاجر.
یندن جانب حضرت نبو.
یدن جنتله تبشیر بیوریلان اون ذاتدر: ابوبکر صدیق، عمربن‌الخطاب، عثمان بن عفان، علی بن ابی طالب، طلحه بن عبدالله، زبیر بن‌العوام، عبدالرحمن بن عوف، سعد بن وقاص، سعید بن زید، ابو عبیده بن‌الجراح (رضهم).

عشقی { اونجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن
بروجه آتی اوچ ذاتك مخلصیدر:
برنجیسی ابوالفتح محمد خان ثانی دوری شعراسندن اولوب، اشعاری پك ساده‌در. شو بیت اوجله‌دندر:

برکون صنمایورکی یاره‌م الکدن
تاکیم کوره‌سك نیجه‌در یاره‌م الکدن

— ایکنجیسی تیره‌لی اولوب، بعض مدرسلکلرده بولندقدن صکره کوشهٔ انزوایه چکلمشیدی. شو بیت اونکدر:

تیره چشمم آیدین ایتسون رخك ای حورعین
خاکه پرتوصالسه کلز ذره‌جه خورشیده شین

— اوچنجیسی یکی‌حصارلی اولوب، ابتدا یکیچری اوجاغنده ایکن، بعده کوشهٔ انزوایه چکلمش؛ وقانونی سلطان سلیمان خانه تقدیم ایتدیکی برغزل اوزرینه، مطلوبی صورولدقده منحل بولنان جزئی برتقاعد معاشی ایستیوب، بقیهٔ عمرینی کنج قناعتده کچیرمشدر. شو بر ایکی بیت اونکدر:

کاه مرآت فلك روی سعادت کوستر
که دونر ژنك ملامتله فلاکت کوستر
اومه ای دل صبرقل اومك ملامت کوستر
باقه‌لم آیینهٔ دوران نه صورت کوستر

عشقی { فرس شعراسندن بروجه آتی ایکی
ذاتك مخلصیدر:
برنجیسی کاشانلی وشیخ احمد اصفهانی مریدانندن اولوب، ابن فارضك قصیدهٔ تائیه‌سنی شرح ایتمشدر. شو رباعی اونکدر:

دل کفت مرابعالم لدنی هوس است
تعلیم کن اکر ترادست رس است
کفتم که الف کفت دکر هیچ مکوی
درخانه اکرکسی است یك حرف بس است

— ایکنجیسی هندستانده‌کی لکهنو شهرندن ومیرزا محمد حسن قتیلك مریدانندن اولوب، شورباعی اونکدر:

پرجفا بود کمید انستم فتنه زابود کمید انستم
بود عشقی که برندی مشهور پارسا بود کمید انستم

Digitized by Google

عصار { ایران مشاهیر شعراسندن اولوب ، تبریزلیدر. سلطان اویس ایلکانینك مداحلرندن ایدی. «مهروماه» عنوانیله برمنظومه‌سی واردر. ٧٨٣ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو ایکی بیت منظومهٔ مذکوره‌دندر :

اکر کردی فلك برسر نکاهش
بیفتادی زسر زرین کلاهش
زسنك انداز وی سنکی که جستی
پس از فرق سرکیوان شکستی

عصام الدین { [«طاشکبری‌زاده» ماده‌سنه مراجعت .]

عصمت افندی { (محمد —) استانبوللی اولوب ، طریق علمی‌یه و طریقت نقشبندیه‌یه منسوب ایدی. ١١٦٠ ده وفات ایتمشدر. شاهدینك منظومه‌سنی شرح ایتمش، وبر تاریخ ایله بر رساله یازمشدر. بعض اشعاری‌ده واردر .

عصمة الله { (مولانا —) مشاهیر شعرای فرسدن اولوب ، بخارالیدر. آبا واجدادی بخارانك اعیانندن اولوب، نسبی جعفر بن ابی طالب (رضه) حضرتلرینه منتهی اولدیغی مرویدر . تیمورك حفیدی سلطان خلیل کورکانی‌یه خواجه‌لك ایدوب، بو مناسبتله شرف ونعمته نائل اولمش ؛ واولغ بك زماننده ٨٢٩ تاریخنده وفات ایتمشدر . یکرمی بیك بیتی حاوی دیوانی واردر. اشعاری بغایت سلیس و دلنشین اولوب، شو بیت اوجمله دندر :

بروز وصل همیکشت ذوق دیدارم
کنون تصور آن روزکار میکشدم

عصمتی { فرس شاعره‌لرندن ادیبه برخاتون اولوب، سمرقند قاضیسنك کریمه‌سی ایدی. شوبیت اونکدر :

مکر رسوای عشق از مردم عالم غمی دارد
که عاشق کشتن ورسوا شدن هم عالمی دارد

عصمتی { عثمانلی شعراسندن اولوب ، شو بیت اونکدر :

هم یاقار پروانه سن هم سوز دل اظهار ایدر
مقتضای مشرب شمع شب آرا بویله در

عصمه { صحابه‌دن یدی‌ذاتك اسمی، اولوب، اوچی بدر غزاسنده بولنانلردندر.

عضایر رازی { قدمای شعراء ایراندن اولوب ، (ری) شهرنده نشأتله، غزنه‌یه عزیمت ایده‌رك، سلطان محمود سبکتکینك مدحنده بعض قصائد سویلمش ، واوراشعراسیله مشاعره ایتمش ایدی . پادشاه مشارالیهك مدحنده سویلدیکی برقصیده ایچون اون درت بیك درم جائزه‌یه نائل اولمشیدی . شو ایکی بیت اوقصیده‌سندندر :

صواب کرد که پیدا نکرد هردو جهان
یکانه ایزد دادار بی نظیر وهمال
وکرنه هردو ببخشیده‌ٔ بروز سخا
امید بنده نماندی بایزد متعال

عضدالدوله { (ابوشجاع فناخسرو بن رکن‌الدوله حسن بن بویه) آل بویه ملوکنك دردنجیسی عد اولنوب ، حقیقتده ایکنجیلریدر. چونکه پدری رکن‌الدله ایله عمی معزالدوله کندیسندن اول حکومته نائل اولمشلرایسه‌ده، اصل مؤسس دولت اولان بیوك عمی عمادالدوله‌یه خلف اولان و مرکز دولت عد اولنان فارس تختنه جلوس ایدن صاحب ترجه‌در. شویله که: ٣٣٨ تاریخنده مشارالیه عمادالدوله‌نك وفاتی اوزرینه، وصیتی موجبنجه تحت سلطنته کچوب، عضدالدوله لقبنی آلمش؛ وفارس وکرمان وعراقیندن عبارت اولان ملك موروثنه موصل وجزیره جهتلریله سائره برخیلی ممالك دخی ضم ایده‌رك، دولتنی خیلی توسیع ایتمش؛ وعلما وادبایی حمایه وعلوم وفنونك ترقیسنی التزام ایده‌رك ، سرایی مجمع دانشمندان اولمش؛ وممالکنك هرطرفنده برچوق مدارس وسائر ابنیهٔ خیریهٔ جسیمه بنا ایتمش ایدی . از آن جمله بغدادده (بیمارستان عضدی) نامیله تأسیس ایتمش اولدیغی جسیم خسته‌خانه کرك بنانك جسامت وزینتی، کرك طاقلریله اصول ونظامنك حسن صورتیله وکرك مخصصاتنك کثرتیله والحاصل هروجهله مکملیتیله مشهور عالمدر. عرب وعجم شعراسی مدحنده بك چوق قصیده‌لر سویلمش، وانعام واحسانلرینه نائل اولمشلر ایدی . ابوالطیب متنبی دخی مدحیله تزیین لسان ایدن واحسانته نائل اولان شعرا جمله‌سندندر. اك اول اسلامده ملك نامنی آلان وبغدادده خطبه‌ده خلیفه‌نك نامندن صکره کندی نامنی یاد ایتدیرن بوذات اولوب، آل بویه دولتی بونك زماننده اوج بالای اقباله واصل اولمشیدی. کندیسی اکثر علومه واقف وشعرونظمه مقتدر وحسن خطه مالك ایدی . حضرت علی المرتضی (رضه)ك قبرینی، کشف ایتدیروب، اوزرینه قبه یاپدیران بوذات اولوب، کندیسنك

دخی قبه‌نك یانده دفنی وصیت ایتمشدر. ٣٧٢ تاریخنده، ٤٨ یاشنده ایکن، بغدادده وفات ایدوب، اوراده دفن اولندقدن صکره، وصیتی اوزره نجف اشرفه نقل اولنمشدر. شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

لیس شرب الراح الا فی المطر
وغناء من جوار فی السحر
غانیات سالبات بالنهی
ناعمات فی تضاعیف الوتر

عضدالدین { (قاضی —) مشاهیر علمادن اولوب، شاه ابواسحق زماننده فارسده نشأت، و ٧٥٦ ده وفات ایتمشدر. فقهده «مواقف» عنوانیله برتألیف مشهوری وسائر آثاری واردر.

عطا { اوننجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر.

برنجیسی اسکوبلی اولوب، اجدادی ایراندن کلمشدی، وشیخ احمد یسوی نسلندن اولمق ادعاسنده بولنوردی. سلیمان چلبینك مولود منظومه‌سنه دخل ایدوب، اخبار موضوعه‌یی جامع اولدیغنی ادعا ایتمکله، کندیسی بوکابدل برمنظومه نظم ایدرك، نظمیه خطاسی وار ایسه، تصحیح ایتمك اوزره، مومی الیه سلیمان چلبی‌یه کوندرمش، وسلیمان چلبی بومنظومه‌نك سراپا محتاج تصحیح اولدیغنی بیانله اعاده وکندیسنی مجلس وعظنده تکفیر ایتمش اولدیغی مرویدر. شو برایکی بیت اونکدر:

بغرم فراق اودیله یانمش کبابه بکزر
کیفیتیله شعرم رنکین شرابه بکزر
بو پاره پاره اسکی کونیکریله سینه‌م
یریر اوجاغی قالمش شهر خرابه بکزر

— ایکنجیسی ادرنه‌لی اولوب، حکیم شاه اوغلی دینمکله مشهور ایدی. کندیسی دخی پدری کبی طبابتله مشغول اولوب، اورایمار خانه‌سنك طبیب ثانیسی ایدی. عشرته مجبوریتی وار ایدی. شو بیت اونکدر:

بر جان ویرر فتاده بکا وارمیدر دیمش
بر جان بولنمدی عطادن خبر ویرر

عطا { فرس شعراسندن دخی اوچ کشینك مخلصیدر:

برنجیسی ابرقوه ساداتندن اولوب، شاه عباس ماضی زماننده نشأت ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

آمد آن مه سینه را از داغها رنکین کنید
پادشاه حسن آمد شهر را تزیین کنید

— ایکنجیسی (حسین —) هندستانك بریلی شهرندن واطبادن اولوب، شو بیت اونکدر:

کریهٔ بی اختیارم کرد رسوا ای عطا
ورنه دربزم نکویان آبروئی داشتم

— اوچنجیسی (محمد —) دهلی مضافاتندن مراد آباده تابع (امروهه) قصبه‌سندن ومیرزا عبدالقادر بیدلك توجهنی قزانمش شاکردانندن ایدی. اکثریا شاهجهان آبادده یاشایوب، ١١٣٦ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

شب بیاد رویش از طوفان اشك
دیده‌ام داشت دریا در نظر

عطا افندی { (چرچرلی) متأخرین شعراء عثمانیه‌دن اولوب، استانبوللیدر. ١١٦٤ ده طوغوب، دیوان همایون قلمنده وبعض وزرانك کتابت خدمتلرنده بولندقدن صکره، طریقت سعدیه‌یه سلوکله، چرچرده خانه‌سنده ذکر وعبادتله مشغول ایکن، ١٢٣٠ ده وفات ایتمشدر. مرتب دیوان اشعاری واردر.

عطاءالله { (مولی —) مشاهیر علماء عثمانیه‌دن اولوب، برکیلیدر. سلطان سلیم خان ثانی بن سلطان سلیمان خان مغنیساده ایکن، انتساب ایدوب، معلمی اولمش؛ وپادشاهك جلوسنده قدر واعتباری برتر اولوب، کندیسی علوم مختلفه‌ده یدطولی ورأی متین صاحبی اولمغله، مهام اموده رأینه مراجعت اولنمغه باشلامش ایدی. آنجق اقبالدن استفاده ایله اقربا وتعلقات ومنسوبینی ایلری‌یه سورورك، ارباب استحقاقك یأسه دوچار اولمسنی موجب اولدیغندن، خواجه‌سی اولان شیخ الاسلام ابوالسعود افندی ایله آره‌لرنده بعض مرتبه منافرت حاصل اولمش ایدی. ٩٧٩ ده وفات ایدوب، جنازه‌سی بیوك آلایله قالدیرلمش ایدی. حدیث، فقه، کلام، معانی، حکمت علملرینه دائر بررساله‌سی وکتب علمیه‌یه برقاچ حاشیه وتعلقاتی واردر.

عطاءالله { (بن محمد الحسینی النسابوری) مشاهیر مورخیندن اولوب، نیشابورده دنیایه کلمش؛ وهراتده سلطان حسین بایقرانك خدمتنده بولنوب، مشهور علی شیرنوایی نامنه «روضة الاحباب» عنوانیله برتاریخ یازمشدر، که فخرکائنات (صلعم) افندمزله اصحاب کرامنك وائمهٔ اثنا عشرك احوالنی مبیندر. بوکتابی محققانه یازلمش بر اثر اولوب، ترکجه‌یه دخی ترجمه وشهرمزده طبع اولنمشدر. بینه علی شیرنوایی نامنه «کتاب تکمیل الصناعه»

Digitized by Google

عنوانیله شعر و بلاغته متعلق بر کتاب دخی یازمش؛ و ۹۱۷ تاریخنده وفات ایتمشدر.

عطاءالله { ایران شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی (استاد —) ری شهرندن اولوب، شو بیت اونکدر:

چشمکانش چنان‌که یوسف کفت
ان ربی لکیدهن عظیم

— ایکنجیسی (قاضی —) ینه ری شهرندن اولوب، ملوك صفویه‌دن شاه صفینك منسوبیندن بولنمشدر. سلطان مراد خان ایله شاه مشارالیه بیننده صلح عقد اولندقده سویلنمش اولدیغی شو برایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

پادشه روم و شه کامکار
صلح چوکردند بهم اختیار
ازپی تاریخ کرفتم قلم
نازده از کلك هنوز این رقم
منهی اقبال درین کهنه دیر
غلغله افکندکه الصلح خیر

عطاءالله افندی { [« عرب زاده » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

عطاءالله افندی { (محمد —) سلطان سلیم خان ثالث ومصطفی خان رابع زمانلرنده ایکی دفعه شیخ الاسلام اولمش علمادن اولوب، شیخ الاسلام اسعد افندی زاده محمد شریف افندینك اوغلیدر. ۱۱۷۳ ده طوغوب، تحصیل علومدن صکره، ۱۱۸۵ ده طریق تدریسه داخل اولمش؛ و۱۱۹۷ ده غلطه وبعده صره‌سیله ادرنه، مکهٔ مکرمه واستانبول قاضیسی ونقیب الاشراف، ۲۱۳ ده آناطولی و۲۱۵ ده روم ایلی قاضیعسکری اولدقدن صکره، ۲۲۱ ده مقام مشیخت اسلامیه‌یه واصل اولوب، اون آی ایله یدی کون بو مقام عالیده قالمش؛ و۲۲۲ ده عزل اولنه‌رق، یرینه صمانی‌زاده عمر خلوصی افندی تعیین اولنمش ایسه‌ده، ایرتسی کون ینه مقام مشارالیهایه اعاده اولنه‌رق، بودفعه دخی برسنه ایله اون طقوز کون امور فتوایی اداره ایتدکدن صکره، علمدار مصطفی پاشانك درسعادته دخولنده سلطان مصطفی خان طرفندن عزل اولنه‌رق، بیکده‌کی یالیسنده اقامت ایتمکده ایکن، بعده آقچه قزانلغه ومؤخراً آریه‌لی اولان کوزلحصاره نقل اولنه‌رق، ۱۲۲۶ ده اوراده وفات ایتمشدر.

عالم وادیب بر ذات اولوب، کتب علیه‌یه بعض حاشیه‌لری و بر دیوانچه‌سی واردر. شو مقطع اونکدر:

تجاهل قیل بو ایام هنر دشمنده عاقلسه‌ك
صاقین اظهار علم ایتمه عطا غایت جهالتدر

عطاءالله افندی { (وقعه نویس —) [« شانی زاده » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

عطاءالملك { ایران مشاهیر شعرا وکبراسندن اولوب، جوینلیدر. صاحب دیوان دینمکله مشهور خواجه شمس الدین محمدك برادریدر. ملکشاهك « جهانکشا » عنوانلی تاریخنك صاحبیدر. اجدادلری دخی نسلاً بعد نسل ارباب کمالدن بولنمش واهل کمالی حمایه ایتمشلر ایدی. برادری مشارالیه خواجه شمس الدین محمد مجد الملك یزدی سعایتیله فلاکته اوغرادقدن صکره، صاحب ترجمه صداقت واستقامتیله آرغون خانك خدمتنده ترقی ایدوب، مجد الملکی اقبالدن دوشورمش؛ وقتل ایتدیروب، یدی پارچه‌یه کسدیره‌رك، هر پارچه‌سنی بر دیاره کوندرمش ایدی. بو بابده سویلنمش اولدیغی شو رباعی جملهٔ اشعارندندر:

روزی دوسه سر دفتر تزویر شدی
جوینده ملك ومال وتوقیر شدی
اعضای توهریکی کرفت اقلیمی
القصه بیك هفته جهانکیر شدی

عطاء بن ابی رباح { (ابو محمد اسلم بن صفوان) مشاهیر تابعیندن ومکه اعاظم فقهاسندن اولوب، جابر بن عبدالله الانصاری وعبدالله بن عباس وعبدالله بن الزبیر وسائر صحابه‌دن استماع احادیث شریفه ایتمشدی. کندیسندن برچوق ذوات روایت ایتمشلردر. مکهٔ مکرمه‌ده امور فتوی کندیسنه محول ایدی. ۱۱۵ تاریخنده ۸۸ یاشنده وفات ایتمشدر.

عطار { (شیخ ابو طالب فریدالدین محمد بن ابراهیم) اعاظم شعراء ایراندن واجلهٔ مشایخ وعرفادن اولوب، ۵۱۳ تاریخنده نیشابوره تابع (کدکن) قریه‌سنده طوغمش، ونیشابورده وشادیاخ قصبه‌سنده یاشامشدر. مولدی اولان

Digitized by Google

قریه‌ده کبار مشایخدن قطب‌الدین حیدر نامنده بر مرشد عارف بولنوب، پدری ابراهیم عطار بوذاتك مریداننددن بولنمق حسبیله صاحب ترجمه دخی شبابنده شیخ مشارالیهك مجلسنه دوامله، انفاسندن استفاده، ونامنه « حیدر نامه » عنوانیله برمنظومه نظم ایتمشیدی، که بونك اداسنده مبتدیلك آثاری ظاهر اولوب، حضرت شیخك آثار سائره‌سنه بکزه‌میور. پدری شادباخده عطار یعنی ادویه وعطریات تاجری اولمغله، وفاتنده صاحب ترجمه یرینه کچوب، آلیش ویریشله مشغول ایکن، مختلف صورتلرده روایت اولنان بروقعه یعنی براهل دلده مشاهده ایتدیکی حال اوزرینه، ودها طوغریسی سن شبابندن شیخ قطب‌الدین حیدردن آلدیغی درسلرك ومطالعه‌سیله مشغول اولدیغی کتب تصوفك وتراجم احوال عرفانك تأثیراتیله، برکون دکانی ترك، وایچنده‌کی اموال واشیایی تصدق ایدوب، وقتنك مشایخ وعارفانندن رکن‌الدین اکافك خانقاهنه شتاب ایده‌رك، برمدت بونك حلقهٔ مریدان ودرویشاننده مجاهده ایله اشتغال ایتمش؛ وبعده زیارت بیت‌الله‌الحرام ایدوب، عزیمت وعودتنده مشاهیر ارباب تصوف وعرفاندن برچوق ذواتله کورشمش؛ وبعده تصوف وطریقته متعلق کتبك مطالعه‌سیله ونصح وپند وتصوف وحقیقته متعلق اشعار عارفانه نظمیله وزهد وتقوی وعبادتله اشتغال ایتمشدر. اشعارنده فوق‌العاده برسلاست ولطافت، نصایحنده بیوك برتأثیر واقوال عارفانه‌سنده محیرالعقول برحال واردر. دیوان اشعاری قرق بیك بیته بالغدر. غزلیات، قصائد، مقطعات، رباعیات ومثنوی اوله‌رق جملهٔ اشعاری یوز بیك بیته بالغ اولور. موجود آثار منظومه‌سی: « اسرار نامه »، « الهی نامه»، «مصیبت‌نامه»، «اشترنامه »، « وصیتنامه »، « مختارنامه»، «جوهرالذات»، « منطق‌الطیر »، « بلبل نامه»، « کل‌وهرمز »، « حیدر نامه»، « سیاه نامه »، « حلاج نامه»، «مظهرالعجائب» و «پندنامه»، دن عبارت ایسه‌ده، نسخه‌لری نابود اولان دیکر منظومه‌لری دخی اولوب، جمله‌سی قرقه بالغ اولدیغی مرویدر. رسائل اخوان الصفاسی دخی واردر. دیارمزده اك متداوللری پندنامه سیله منطق‌الطیریدر. شیخ عطار چوق زمان معمر اولوب، چنکیز فترتنده ٦٢٧ تاریخنده چنکیزك خروجنده حضرت شیخ برمغولك الینه اسیر دوشوب، مغوله شیخ عطاره مقابل خیلی بیوك مبلغلر تکلیف اولندیغی حالده، شیخ بونم قیمتم دکلدر، دیه‌رك فروختنه مانع اولمش؛ ونهایت بری بواختیاری بکاوبر سکا آرقه‌مده‌کی برچوال صمانی ویره‌یم، دینجه، شیخ: ایشته، بنم قیمتم بودر. شمدی صات، دیمکله، مغول حدت ایدوب، درحال حضرت شیخی شهید ایتمشدر. شهادتنده ١١٤ یاشنده ایدی. مرقدی شادباخ قصبه‌سی خارجنده زیارتکاهدر. شو رباعی اشعارنده انتخاب وایراد اولنور:

مرغی بودم پریده از عالم راز
تا بوکه برم زشیب سفلی بفراز
چون هیچ کسی نیافتم محرم راز
زان درکه در آمدیم برون رفتم باز

شیخ عطارك کمالاتی معنویانده‌کی درجه‌سی معلوم انام اولان مولانا جلال‌الدین رومی حضرتلرینك شو بیت قدر شناسانه‌لرندن منفهم اولور:

عطار روح بود سنایی دوچشم او
ما ازپی سنایی وعطار آمدیم

عطار { ایران شعراسندن بومخلصله متخلص دیکر برذات دخی اولوب، بلخلیدر. شو رباعی اونکدر:

ای کشته خجل آب حیات از دهنت
سرو ازقد ومه از رخ وسیم ازبدنت
صاحب نظری کجاست تا در نکرد
صد یوسف مصر درته پیر هنت

عطار { (ابوبکر یعقوب بن یعقوب بن مقسم) مشاهیر نحویون وقراءدن اولوب، ادبیاتی ابوالعباس ثعلبدن تحصیل ایتمشیدی. نحو کوفیونده مستحضراتی چوق اولوب، کرك نحو وکرك قرائتده متعدد تألیفاتی واردر. تفسیر ومعانئ قرآنه متعلق « الانوار » عنوانیله مشهور برتألیفی واردر. آنجق قرائتده کندینه مخصوص برمسلك اختیار ایتمك ایستدیکندن، جمهور قراء وعلما علیهنه قالقیشوب، برروایتده زمانك سلطانی حضورنده تحریراً توبه ایتمکه اجبار ایدلمش؛ وبرروایتده آخر عمرینه‌دك ذهابنده ثابت قالمش ایدی. ٣٥٤ تاریخنده وفات ایتمشدر. (ابن مقسم) دینمکله دخی معروفدر.

عطارد { (بن حاجب التمیمی) صحابه‌دن وقومی ساداتندن اولوب، برهیئت مبعوثه ایله برابر نزد جناب نبوی‌یه کله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ وفخرکائنات (صلعم) افندمزه کسرانك کندیسنه کیدیرمش اولدیغی دیباجدن برثوب اهدا

ایتمش ایدی، که بوثوب صحابه‌نك تعجبنی دعوت ایتمکله، جانب نبویدن جنته ده بوندن اعلالری اوله‌جغی تبشیر بیورلمش؛ وثوب مذکور ابوجهم بن حذیفه‌یه ارسال بیوریله‌رق، مقابلنده معروف برمشلح آلنمشدی. (سجاح التمیمیه) نام قادینك ادعای نبوت ایتدیکنده، صاحب ترجمه کندیسنه تبعیت ایدنلردن بولنمش؛ وبعده اسلامه کلوب، حسن حالی مشاهده اولنمشدر. — ابوالعشراء الدارمینك پدری عطارد بن برز دخی صحابه‌دن اولوب، اوغلی کندیسندن روایت ایتمشدر.

عطائی { ابوالفتح سلطان محمد خان ثانی دوری شعراسندن حسن وجمالیله مشهور برنوجوان اولوب، سرایه طلب اولندقده فرار ایتمشدی. شو بیت بوبابده سویلدیکی اشعارندندر:

کوج کورسه برکشی درسلطانه عزم ایدر
شمدی عطائی‌یه کوجی سلطانك ایدر دریغ

عطائی { (نوعی زاده — افندی) اون برنجی قرن هجری علماسندن اولوب، طاشکبری زاده‌نك شقایق نعمانیه‌سنه «حدایق الحقایق فی تکملة الشقایق» عنوانیله ترکجه مفصل برذیل یازمشدر، که ۱۲۸۰ تاریخنده طبع ونشر اولنمشدر.

عطری { مشاهیر موسیقی شناسانندن اولوب، سلطان محمد خان ثالث دورنده یاشامش، وپادشاه مشارالیهه ندیملك ایتمشدر. قبری ادرنه قپوسی خارجنده مصطفی پاشا تکیه‌سی جوارنده‌در.

عطوفی { (مولی خیرالدین خضر) سلطان بایزید خان ثانی دوری مشاهیر علماسندن اولوب، علوم ادبیه وعقلیه‌ده وتفسیر وحدیث وسائر علومده یدطولی صاحبی ایدی. برمدت سرای همایون بندکانی معلمی بولنمش، وجوامع شریفه‌ده تفسیر شریف تدریسیله و وعظ ایله اشتغال ایتمش ایدی. ۹۴۸ تاریخنده وفات ایتمشدر. «کشاف» ه حاشیه‌لری، «مشارق» ه شرحی، طبده برتألیفی وعلم کلامده برقاچ رساله‌سی واردر.

عطیه { صحابهٔ رسول‌الله (صلعم) دن برقاچ ذاتك اسمیدر.

عطیه بن صالح { حلبده حکومت سورن بنی مرداس ملوکنك دردنجیسی ومؤسس دولت اولان صالح بن مرداسك اوچنجی اوغلی اولوب، ۴۵۴ تاریخنده برادری ثمال بن صالحه خلف اولمش؛ و متعاقبا ثمالك اوغلی محمود حراندن کلوب، حلبی ضبط ایتمکله، صاحب ترجمه، رقه‌یه چکلمش ایسه‌ده، چوق چکمه‌دن اوراسی دخی الندن آلنمغله، قیصر رومك یاننه قاچوب، اوراده وفات ایتمشدر.

عظمت { فرس شاعرلرندن سمرقندقا. ضیسنك قیزیدر. (عصمتی) تخلص ایدردی. («عصمتی» ماده‌سنه مراجعت.)

عظیم { (مولوی فضل بن الرشید مولوی فضل امام) هندستانك مشاهیر شعرا. سندن اولوب، خیرآباده دنیایه کلمش؛ وانکلیزلرك بعض بیوك مأموریتلرنده بولنمشدر. علوم عقلیه ونقلیه‌ده ید طولی صاحبی ایدی. شوقطعه جمله‌ٔ اشعارندندر:

وعده درطرفه بلا کرد کرفتار مرا
زیستن مشکل ومردن شده دشوار مرا
رفت آن عهد که با یار سخن میکفتیم
کفتکو نیست کنون بادر و دیوار مرا

عظیم { (بن ملا کیدی) ایران مشاهیر شعراسندن اولوب، ۱۰۷۴ تاریخلر. نده برحیات ایدی. مرتب دیوانی و «فوز عظیم» عنوانیله برمنظومسی واردر. اشعارینه دسترس اولنه‌مدی.

عظیم آباد { هندستانده پنجاب خطه‌سنك سرهند سنجاغنده ودهلینك ۱۵۶ کیلومتره شمال غربیسنده برقصبه‌در.

عظیم آباد { هندستانده پاتنه شهرینك نام دیکریدر. («پاتنه» ماده‌سنه وماده‌ٔ آتیه‌یه مراجعت.)

عظیم الشان { دهلی ملوك تیموریه‌سندن بهادرشاهك ایکنجی اوغلی اولوب، بیوك پدری عالمکیر زماننده بنکاله والیسی اولمش؛ وپاتنه شهرینی مرکز حکومت اتخاذ ایدوب، عظیم آباد تسمیه ایتمشیدی. بیوك پدرینك وفاتنده اوغلی فرح سیری وکیل براقه‌رق، اکبره‌یه عزیمتله پدریله عمی اعظم شاه میاننده ۱۱۱۹ ده وقوع بولان محاربه‌ده حاضر بولنمش؛ ۱۱۲۴ ده پدریله دیکر عمی جهاندار شاه بیننده وقوع بولان محاربه‌ده مقتول اولمش؛ واوغلی محمدکریم بومحاربه‌ده تختی ضبط ایدن مشارالیه جهاندار شاهك اسارتنه دوشوب، امریله قتل اولنمشدر.

Digitized by Google

عظیمکر { هندستانك بنارس ایالتنده وبنا. رسـك ٨٧ كیلو متره شمالنده اولەرق كنك ایرماغنه تابع (توس) نهری اوزرنده سنجاق مركزی برقصبه اولوب، ١٤٥٤٣ اهالیسی واردر. ١٦٢٠ تاریخ میلادیسنده خان عظیم اسمنده براملاك صاحبی طرفندن تأسیس اولنمشدر. — عظیمكر سنجاغنك ٦٦٠٠ مربع كیلو متره مساحهٔ سطحیەسی و ١٥٣١٤١٠ اهالیسی اولوب، ٦ قضایه منقسم و ٦٣١٦ قصبه وقریەیی حاویدر.

عفتی { ایران شاعرلرندن اولوب، اسفرا. ینلیدر. شوبیت اونكدر:

قامت سرو که در آب نمودار شده
کرده دعوی بقد یار ونکونسار شده

عفراء { سابق الترجمه عروه‌نك معشوقه‌سیدر. («عروه» ماده‌سنه مراجعت.) — (عفراء بنت الاحمر) دخی ابن الفرند دینمكله شهیر حارث خزاعینك زوجه‌سی واحمر خزاعینك كریمه. سیدر. زوجیله آره‌لرنده مفارقت دوشوب، بینلرنده‌كی محبت ونار هجران ایكیسنیده اتلاف ایتمش اولدیغی ونظماً مخابره‌لری منقولدر. — (عفراء بنت عبید) ایسه صحابیاتدن اولوب، اصحابدن اولان اوغللرینك جسارت وبهادرلكیله مشهوره‌در.

عفیف الدین تلمسانی { (سلیمان بن علی) مشاهیر شعرا وادبادن اولوب، مغربده‌كی تلمسان قصبه‌سنده طو. غمش، واكثر عمرینی مصروشامده كچیرمشدر. ٦٩٠ تاریخنده دمشقده وفات ایدوب، صوفیون مقبره‌سنده دفن اولنمشدر. اشعار رائقه‌سی وبرخیلی تألیفاتی اولوب، شو ایكی بیت جمله‌ٔ اقوالندندر:

ان كان قتلی فی الهوی یتعین
یا قاتلی فبسیف طرفك اهون
حسبی وحسبك ان تكون مدامعی
غسلی و فی ثوب السقام اكفن

عقبه { صحابه‌دن برقاچ ذاتك اسمی اولوب اك معروفلری بروجه آتی ذكر اولنور: (عقبه بن الحارث بن عامر بن نوفل بن عبد مناف بن قصی القرشی النوفلی) كه ابوسروعه‌نك برادری اولوب، ایكیسی فتح مكه كونی اسلامه كلمش؛ وعبدالرحمن بن عمر (رضه) ایله برلكده مصرده شرب خمر ایله اتهام اولنمشدر. — (عقبه بن حابس الاشجعی) كه اك اول اسلامه كلنلردن اولوب، بدرغزاسنده حاضر بولنمش؛ ورقم وقعه‌سنده اسرایی ذبح ایتمكله، (مذبح) لقبیله تلقیب اولنمشدر. — (ابو حماد عقبه بن عامر الجهنی) كه فخر كائنات (صلعم) افندمزك مدینهٔ منوره‌یی تشریفلرنده، چوبان اولدیغی حالده، سوریسنی تركله، اسلامه كله‌رك صحابه زمره‌سنه داخل اولمش؛ وبعده معاویه بن ابی سفیانه انتساب ایدوب، بونك طرفندن مصروالیلكنه تعیین اولنمش؛ واوراده ساكن اولوب، ٥٨ تاریخنده مصرده وفات ایتمشدر. ابن عباس وابو ایوب (رضهما) ایله سائر صحابه وتابعین كندیسندن روایت ایتمشلردر. فتوح شامده حاضر بولنوب، دمشقك فتحی مژده‌سنی حضرت عمر (رضه) ه ایصال ایدن بوذاتدر. صفین محاربه‌سنده معاویه‌نك معیتنده بولنمشدر. كوزل سسی اولوب، قرآن كریمی حسن صوتله اوقوردی. — (ابو مسعود عقبه بن عمرو الانصاری البدری) كه بدر غزاسنده بولنمدیغی حالده، اوراده نازل اولدیغیچون بولقبله تلقیب اولنمش؛ وعقبهٔ ثانیه ایله احد واونی متعاقب غزاوتده حاضر بولنوب، بعده كوفه‌ده ساكن اوله‌رق، حضرت علی المرتضی (رضه) ك اصحابی زمره‌سنه داخل اولمش؛ وصفین وقعه‌سنده جانب مشار الیهدن كوفه‌ده استخلاف بیورلمشیدی. ٤١ تاریخنده وبرروایتده ٦٠ دن صكره ارتحال ایتمشدر. — (ابوسفیان عقبه بن وهب الاسدی) كه برادری شجاع بن وهبله برابر مدینهٔ منوره‌یه هجرت ایدوب، بدر غزاسنده حاضر بولنمشلردر. — (عقبه بن وهب الغطفانی)، كه انصا. ردن هجرتدن مقدم اسلامه كلنلردن اولوب، مكه‌یه هجرت، ومعیت حضرت رسالتپناهیده مدینه‌یه عودتله، مهاجرین وانصاردن عداولنمق حقنی قزانمش ایدی. بدرواحد غزاسنده حاضر بولنوب، بوایكنجی محاربه‌ده جناب رسول الله (صلعم) افندمزك مبارك دندان شریفنی اخراج و معالجه ایدن بو ذات وبر روایتده ابوعبیده بن الجراح (رضه) اولمشدر.

عَقَبة { طاغ یولی دیمك اولان بو اسم كرك یالكز ودیكر براسمه اضافتله برچوق محللره علم اولوب، اك مشهوری مكهٔ مكرمه ایله‌منی آره‌سنده ومكه‌دن تقریباً ایكی میل مسافه‌ده واقع محلدر، كه اوراده نبوتك اون برنجی سنه‌سی موسم حجنده فخر كائنات (صلعم) افندمز مدینه لیلردن وبنی اوسدن آلتی كشی‌یه راست كلوب، ایمانه كلمرینی

تكليف ومعاونتلرینی طلب بیوردقلرنده، قبول واجابتله بیعت ایتمشلر؛ نبوتك اون ایكنجی سنه‌سی موسم حجنده بونلره دیكر آلتی كشی دها الحاق اولنه‌رق، اون ایكیسی، وبرسنه صكره دخی یتمش اركك ایله ایكی قادین كلوب، جمله‌سی بیعت ایتمش وبووجهله هجرتدن اول مدینهٔ منوره‌ده اسلام انتشار ایلمش ایدی. بوبیعتلره عقبهٔ اولی وعقبهٔ ثانیه وعقبهٔ ثالثه و حاضر بولنانلره عقبی اطلاق اولنور.

عقبه { (قلعة العقبه یاخود قصرالعقبه ویا عقبةالمصریه) بحر احمرك منتهای شمال شرقیسنده واقع عقبه كورفزینك منتهای شمالیسنده وساحل بحرك ٤ كیلو متره شرقنده اسكی برقلعه اولوب، طریق حجاجی محافظه ایچون خدیویت مصریه طرفندم برمقدار عسكر اقامه اولنمقده‌در. حضرت سلیمان زماننده یمن وهندوزنكبار سواحلنه آمدوشد ایدن سفائنك مبدأ حركتی اولان (ایلاط) اسكله سنك موقعنده بولندیغی مظنوندر.

عقبه بن نافع { (بن عبد القیس القرشی الفهری) عهدجناب نبویده طوغوب، بعضلر عندنده صحابه‌دن عداولنمش ایسه‌ده، صحبته نائل اوله‌مامشدر. عمرو بن العاص تیزه‌سی اوغلی اولمغله، بونك مصروالیلكی زماننده ومعاویه‌نك عهدنده افریقیه‌یه مأمور اولوب، لواته ومزاته وسائر بربر قبائلیله ٤١ و ٤٢ تاریخلرنده خیلی محاربه‌لر ایده‌رك، كندیلرینی دائرهٔ اسلامه ادخال ایتدكدن صكره، ارتداد ایتملریله، تكرار تحت اطاعته آلمش؛ وغدامسی ضبط ایتمش و ٤٣ ده سودانه طوغری توسیع فتوحات ایده‌رك ودانی فتح ایتمش؛ و ٥٠ تاریخنده قیروان شهرینی تأسیس ایدوب، بتون بلاد مغربه مركز اتخاذ ایتمش، واوچ سنه اوراده قالمشدر. فتوحات اسلامیه‌یی مغرب اقصایه وبحرمحیط اطلاسی سواحلنه‌دك توسیع ایده‌رك حتی ساحله وارنجه، آتی دكیزك ایچنده سوره‌رك، یاالله دها قره اوله ایدی، اعلای كلمة الله ایچون كیدردم! دیدیكی مشهوردر. مغرب اقصی فتوحاتندن صكره ٦٣ تاریخنده كسیله بن طرم الیله شهید اولوب، قیرواننده مدفوندر. اعاظم مجاهدین اسلامدن‌اولوب، مستجاب الدعوه اولدیغی دخی منقولدر. بعض كتبده (عقبه بن رافع) دیه مضبوطدر.

عقبه كورفزی { (Golfe d'Akabah) بحر احمرك منتهای شمالنده، سینا شبه‌جزیره‌سنك ایكی‌طرفنه اوزانان ایكی‌كورفزك شرق طرفنده بولنانی اولوب، شبه جزیرهٔ مذكوره ایله جزیرةالعرب آره‌سنده بحر لوطه طوغری ممتد اولان وادی‌العربه‌یه قدر اوزانیر. جنوب غربیدن شمال شرقی‌یه طوغری ممتد طار واوزون بركورفز اولوب، آغزنده و ٢٨° عرض شمالیده بولنان (تیران) جزیره‌سندن ٢٩°٣٦′ عرض شمالی‌یه قدر بویی ١٥٤ واك كنیش محلنده اكی ٢٢ كیلومتره‌دره. ایكی جهتنده‌كی‌ساحل نباتات واشجار وآثارعمراندن خالی اولوب، بعض‌یرلری ٦٠٠ متره‌یه قدر یوكسك دیوار كبی دیك وصرب قیالق طاغلردن عبارتدر. قعری درین اولوب، بعض محللرنده ٥٥٠ متره‌لك سونده‌لرله دكیزك دیبی بوله‌مامشلردر. شمال‌شرقیدن اسن روزكار پك شدتلی اولوب، سیرسفائنی خیلی مشكل برحاله قویان فرطونه‌لر ظهور ایدر. یالكز نیسان ومایسده صولر ساكندر.

عَقِر { فلسطینده رمله ایله غزه آره‌سنده ورمله‌دن ٦ كیلومتره‌لك مسافه‌ده بر برقریه اولوب، بنی اسرائیل ویهود حكومتی زمانلرنده معتنی بر قصبه ایدی. اجنبیلر عندنده Ekron اسمیله معروفدر.

عُقَیل { (ابو یزید — بن ابی طالب بن عبد المطلب بن هاشم القرشی الهاشمی) صحابه‌دن اولوب، فخر كائنات (صلعم) افندمزك عم زاده‌سی وجناب‌علی‌المرتضی(رضه)ك برادری ایدی. حضرت جعفر طیاردن اون وحضرت علیدن یكرمی یاش بیوك اولوب، اوچی بر والده‌دن متولددر. بدر محاربه‌سنده كرهاً مشركلرك ایچنده بولنوب، اسیر دوشمش؛ وكندیسی فقیر اولدیغیچون، فدیهٔ نجاتی عمی عباس طرفندن تأدیه اولنمشدی. هجرت نبویه‌نك سكزنجی سنه‌سی مدینهٔ منوره‌یه هجرت ایدوب، زمرهٔ اصحابه التحاق‌ایتمشدر. مؤته غزاسنده حاضر بولنوب، عودتنده اوزون بر خسته‌لغه دوچار اولمغله، مكه وحنین وطائف غزالرنده بولنه‌مامش؛ وبر روایتده حنین وقعه‌سنده معیت حضرت نبویده اك زیاده ثبات ایدنلردن بولنمشدر. احوال قریش وانساب وایام عربه وقوفی زیاده اولوب، آنجق

Digitized by Google

قريشك مساويسنى تفصيل وتطويل ايشديكندن، اولاد قريش كنديسندن روكردان اولورلردى. بعده برادرى جناب مرتضايى تركله، معاويه‌يه ميلانى حرمين اهاليسنى بسبتون كنديسندن تبريد ايتمشدى. معاويه‌يه ميلى ايسه تيزه‌سى فاطمه بنت عتبه بن ربيعه‌نك معاويه‌نك تحت نكاحنده اولمسندن ومنافع دنيويه‌سنى او طرفده بولمسندن ايلرى كلمشدر. حتى بر كون معاويه يوزينه قارشى عقيلك برادرينى براقوب بزه كلسى حق بزم طرفده اولديغنى بيلديكندن ايلرى كليور ديمجه، عقيل: آخرتم ايچون قرنداشم ودنيام ايچون سن خيرليسك، بن دنيامى آخرتمه ترجيح ايتديكم ايچون جناب حقك عفوينى استرحام ايدرم، ديمش. روايته كوره، عقيل بورجه كرفتار اولوب، چارهٔ تأديه‌سيچون كوفه‌ده مقام خلافتده بولنان برادرى جناب مرتضايه مراجعت ايتديكنده، حضرت مرتضى بورجنك مقدارينى صوروب، قرق بيك درهم اولد يغنى آكلاينجه، موجود آقچه‌سى اولمديغنى، وآنجق تخصيصاتى چيقديغنده، تام قرق بيك درهم اولديغندن اونى ويره‌بيله‌جكنى بيان بيورمش؛ وعقيل: بيت المال خزينه‌لرى الكزده اولديغى حالده بكا تخصيصاتدن بحث ايديورسك؟ ديه اعتراض ايدنجه، جناب حيدر: بكا امنيت اولنان اموال مسلمينه ال طوقنديرمغى مى توصيه ايديورسك؟ ديه عتاب آميز جواب ويرمكله، عقيل: اويله ايسه معاويه‌يه كيده‌يم، ديه‌رك، ليتمكه مأذون اولوب، شامه كيتمش ايدى. معاويه‌نك يانه كيتديكنده معاويه: على ايله اصحابنى نصل براقدك؟ ديمجه، عقيل: حضرت محمد (صلعم) ك اصحابى حالنده براقدم، يالكز حضرت محمدى (صلعم) ايچلرنده كورمدم؛ وسنى اصحابكله ابو سفيانك اصحابى حالنده بوليورم. يالكز ابو سفيانى ايچكزده كورميورم، ديمش. معاويه ايله دها بر چوق ماجرا ومحاوره‌لرى منقولدر. هر حالده معاويه كنديلرينه اللى بيك درهم ويروب، بورجنى ادا ايتديرمشدر. معاويه‌نك زماننده وفات ايتمشدر. اوغلى محمد وحسن بصرى وسائرلرى كنديلرندن روايت ايتمشلردر.

عقيلى (على بن الحسين) مشاهير شعرادن اولوب، نسبى عقيل بن ابى طالبه منتهى اولوردى. شو برايكى بيت جملهٔ اشعارندندر:

وقائل ما الملك قلتُ الغنى
فقال لا بل راحة القلب
وصون ماء الوجه عن بذله
فى نيل ما ينفد عن قرب

عكا ياخود عكه (Saint Jean d' Acre) سوريه ساحلنده و بيروت ولايتنده اوله‌رق بيروتك تقريباً ١٢٠ كيلومتره جنوبنده، ٣٢°٥٥′٤٦″ عرض شمالى ايله ٣٢°٤٣′٥٧″ طول شرقيده واقع لوا مركزى بر قصبه اولوب، ٧٨٢٥ اهاليسى، مشهور جزار پاشا طرفندن ياپلمش جسيم ومصنع بر جامع شريفى وبوكا مربوط مدرسه و سائر خيراتى، ديكر بر قاچ معابدى، بيوجك كميلر استيعاب ايده‌بيلير وآنجق طراغفه محتاج اولمله شمديكى حالده يالكز كوچك سفائنك دخولنه مساعد صاغلام ليمانى، دكيز جهتندن خراب وقره جهتندن مجدداً تعمير وانشا اولنمش سور واستحكاماتى وخيلى ايشلك تجارتى واردر. حوران جهتنك دخى اسكله‌سى اولمغله، ذخاير وسائره‌يه متعلق خيلى اخراجاتى اولوب، اورادن بدأ ايله دمشق شام وقدسه طوغرى در دست تمديد اولان دمير يوللر اهميت تجاريه‌سنى ومعموريتنى بر قات دها آرتيره‌جقدر.

قصبه جنوب طرفندن (كرمل) برونيله قپانان و١٢ كيلومتره وسعتنده اولان عكا قوينك منتهاى شماليسنده دكيزك ايچنه كيرمش مثلث الشكل بر برونك اوزرنده مبنى اولوب، سورايله محاطدر. شمال جهتنده سورك خارجنده بر طاقم ابنيهٔ عتيقه آثارى موجود اولوب، فنيكه‌ليلر زماننده شهرك قسم اعظمى او جهتده بولنمش اولديغنى كوستريور. عكا پك قديم بر معموره اولوب، فنيكه‌ليلر زماننده (عكو) ياخود (عقو) اسميله بيوك وتجارتكاه بر شهر ايدى. بطالسهٔ مصرك سوريه‌ده حكم سوردكلرى زمانده بونلردن برينك اسمنه نسبتله (پطولمايس) تسميه اولنمشدى. شام فتوحنده معاويه بن ابى سفيان يديله فتح اولنه‌رق، ممالك اسلاميه‌يه ضم وادخال اولنمش؛ وهشام بن عبد الملك طرفندن تعمير اولنمشيدى. ابن طولون عكايى تحت اداره‌سنه الديغنده بر قات دها توسيع وتزيين ايده‌رك، ليمانى دخى صورك ليمانى طرزنده انشا ايتديرن مشارالیهدر. ٤٩٧ تاريخنده اهل صليب طرفندن ضبط اولنه‌رق، ٨٦ سنه بونلرك يدنده قالوب، باشليجه مركزلرى بولندقدن صكره، ٥٨٣ ده صلاح الدين ايوبى طرفندن استخلاص ايدلمش ايسه‌ده، ٥٨٧ تاريخنده يكيدن اهل صليبك

ايادئ تعصبنه دوشوب، اهالئ اسلاميه‌سی حقنده قتل عام اجرا اولنمش؛ ونهايت ٦٩٠ تاريخنده مصر ملوكندن ملك اشرف بن قلاون طرفندن قطعياً فتح اولنه‌رق، اهل صليب حكومتنه ختام ويرلمش ايدی. ياوز سلطان سليم خان طرفندن سائر بلاد شامله برابر ممالك عثمانيه‌يه الحاق اولنه‌رق، صيدا ايالتنه ملحق بولنمش؛ وسلطان سليم خان ثالث زماننده جزار پاشا عكاده بيوك ناپوليونك محاصره وهجومنه قارشی طوروب، بو جهانكيری خائباً عودته مجبور ايتمشدر. سوريه جهتی مصرلی ابراهيم پاشانك تحت اداره‌سنده ايكن، اوروپا دول متفقه‌سنك دونماسی عكايی طوپه طوتوب، اكثر آثارينی تخريب ايتمشلردر. بو وجهله عكانك تاريخ نقطهٔ نظرندن خيلی اهميتی واردر. عربلر زماننده علوم و معارف بو قصبه‌ده دخی خيلی ترقی ايدوب، عكی لقبيله ملقب بر چوق مشاهير يتيشمشدر. كتب عربيه‌ده املاسی (عكه) اولوب، اسم قديمنك همان عينيدر.

— عكا قضاسی همنامی اولان سنجاغك مركز قضاسی اولوب، لوانك شمال غربی قسمندن عبارت اولديغی حالده، جنوباً حيفا، شرقاً ناصره وطبريه، شمال شرق جهتندن صفد قضالريله، شمالاً بيروت سنجاغيله، غرباً دخی آق دكيزله محدوددر. شفاعمرو ناحيه‌سيله ساحل وشاغور دينلن اعتباری ناحيه‌لرك دوزومنبت اراضيسنی حاوی اولوب، ٢٧٠٠٨ اهاليسی واردر، كه بو مقداردن ٢٠٠٦٤ ی مسلم وقصوری جماعات مختلفه‌يه منقسم خرستيان ايله يهوديدن عبارتدر. محصولات ارضيه‌سی حبوبات متنوعه ايله توتون، پاموق، زيتون، اوزوم، انجير وسائره‌دن عبارت اولوب، احتياجات محليه‌دن فضله‌سی اخراج اولنور. حيوانات اهليه‌سی كليتلی كچی ايله قيون، صيغير وسائره‌دن عبارتدر.

عكا { سنجاغی. بيروت ولايتنی تركيب ايدن بش سنجاغك وجنوب جهتنده كيلرك بری اولوب، شمالاً بيروت سنجاغيله، شرقاً سوريه ولايتيله، جنوباً نابلس سنجاغيله، غرباً دخی آق دكيزله محاطدر. قسم شرقيسنده شام خطه‌سنی شق ايدن سلاسل جبال ممتد اولوب، بونلرك اتكلری وبعض شعبه‌لری غربه يعنی ساحله طوغری اوزانير؛ وآره‌لرنده بر طاقم كوزل واديلر وسواحله قريب محللرنده منبت اووه‌لر بولنيور. جبال مذكوره‌دن بر چوق انهار نبعانله، همان متوازياً غربه طوغری آقه‌رق، اراضيسنی سقی واروا ايدر. حدود شرقيه‌سی اردن ونام ديكرله شريعه نهری مجراسيله آيريلوب، بو حدودك وسطلرنده طبريه كولی دخی بولنيور. سنجاق: عكا، حيفا، ناصره، طبريه، صفد اسملريله ٥ قضا و (شفاعمرو) وقيساريه ناملريله ٢ ناحيه‌يه منقسم اولوب، ٢٢٥ قريه ومزرعه‌يی حاويدر. تحريری اجرا اولنمش اهالئ مسكونه‌سی ٨٤٧٤٢ نفوسدن عبارت ايسه‌ده، عشائر وسائره‌دن اوله‌رق تحرير اولنمامش دها برخيلی نفوس اولديغی محققدر. اهالئ لوادن ٢٠١٨٠ ی جماعات مختلفه‌يه منسوب خرستيان ويهودی اولوب، قصوری سنی ودرزی اوله‌رق مسلم وجمله‌سی لسان عربی ايله متكلمدرلر. اراضيسی پك منبت اولوب، محصولات ارضيه‌سی: بغدای، آرپه، مصر، يولاف، بورچاق، داری، سيسام، فصوليه، مرجك، نخود، بقله، بتاته، توتون، پاموق وسائره ايله زيتون، انجير، اوزوم، طوت، پورتقال، ليمون وسائر ميوه وسبزه‌لرك انواعندن عبارت اولوب، احتياجات محليه‌يه تقابل ايتدكدن صكره، اكثرينك بر خيلی مقداری دخی اخراج اولنور. خيلی مقدار بال وبال مومی ايله ايپك دخی چيقار. حيوانات اهليه‌سی برنجی درجه‌ده كچی وايكنجی درجه‌ده قيون، صيغير، حركله، دوه وسائره‌دن عبارتدر. سنجاغك اورمانلری ١٥٠٠٠٠ دونمه قريب اولوب، ميشه، سنديان، وسائر آغاجلر بولنيورسه‌ده، وسائط نقليه‌جه سهولت فقداندن كراسته‌جه بحقيله استفاده اولنه‌ميور. ساحله قريب اولان يرلرينك هواسی معتدل وصحيه‌يه مائل اولوب، شريعه واديسنده بولنان طبريه قضاسی دخی بونلره مماثل ايسه‌ده طاغاق اولان صفد وناصره قضالرنده هوا سرتجه‌در. داخل لواده ٦٤ جامع شريف، ١١٠ مكتب ومدرسه، ٩٦ كليسا ومناستر، ٣٣ خان وهوتل، ٥ حمام، ٢١٨٧ دكان، ٤١٢ مغازه، ٩ فابريقه، ٩٨ دكرمن، ٣ كرميد خانه، ٤١ ياغخانه موجوددر.

عَكّار { بيروت ولايتنك طرابلس شام سنجاغنده وطرابلسك ٣٢ كيلومتره شرقنده بر كوچك قصبه اولوب، بر قضايه نامنی ويرمش ايسه‌ده، قضا مركزی حلبه قصبه‌سيدر. — عكار

قضاسی شمالاً صافیتا وحصن الاکراد قضالریله، شرقاً سوریه ولایتنك حمص سنجاغیله، جنوباً جبل لبنانله ونفس طرابلس قضاسیله، غرباً دخی آق دکیزله محاطدر. اراضیسی طاقاق اولوب، ساحله طوغری بر طاقم کوزل وادیلری وبرقاچ نهری دخی واردر. طوپراغی منبت اولوب، بغدای، آرپه، مصر، سیسام، نخود، صوغان، توتون، پتاته وسائره حاصل اولور. خیلی مقدار زیتون یاغی وایپك قوزه‌سی وقوری اوزوم دخی چیقار. محصولاتنك بر قسمی خارجه اخراج اولنور. قضا ۱۷۴ قریه ومزرعه‌دن عبارت اولوب، مرکزی حلبه قریه‌سیدر. اهالیسی ۲۵۸۸۱ کشیدن عبارت اولوب، نصفی مسلم ونصف دیکری مارونی، پروتستان وروم مذهبلرینه منقسم خرستیاندر. جمله‌سی لسان عربی ایله متکلمدرلر. حیوانات اهلیه‌سی برنجی درجه‌ده کچی وایکنجی درجه‌ده قیون، صیغیر، بیکیر، استر، مرکب، دوه وسائره‌دن عبارتدر. طرابلسدن حمایه کیدن طریقه ربط اولنمق اوزره مرکز قضادن برشعبه یاپیله‌رق، طرابلس اسکله‌سیله معاملات تجاریه‌سی تسهیل اولنمشدر. (عیدمون) قریه‌سنده کوزل برجنس سجاده اعمال اولنور. داخل قضاده فنیکه‌لیلر زماننده قالمه بر چوق خرابه‌لر موجوددر. اك مشهوری (عرقه) خرابه‌سیدر، که ایچنده زهره هیکلنك آثاری دخی مشهوددر.

عکاشه { (ابو محصن — بن محصن الاسدی) صحابه‌نك سادات وفضلاسندن اولوب، مدینهٔ منوره‌یه هجرتله، بدر غزاسنده بولنمش؛ والنده قلیجی قیریلوب، جانب نبویدن کندیسنه بر بر خرما دالی ویرلمکله، بو اودون النده قلیج کسلمش ایدی. احد وخندق غزالرنده وسائر غزواتك جمله‌سنده معیت حضرت رسالتپناهیده بولنوب، جانب نبویدن جنتله تبشیر بیورلمش ایدی. خلافت جناب صدیقیده اهل ردّه محاربه‌سنده ادعای نبوت ایدن طلیحه بن خویلد طرفندن شهید ایدلمشدر. رحلت جناب نبویده ۴۴ یاشنده اولوب، شانلی ویاقیشیقلی بر ذات ایدی. ابوهریره وابن عباس (رضهما) کندیسندن احادیث شریفه روایت ایتمشلردر. (عکاشه بن ثور الغوثی) و(عکاشة الغنوی) دخی صحابه‌دندر.

عکاشه بن عبد الصمد القمی { مشا. هیر

شعرای عربدن اولوب، ارض نعیانده هاشمیلردن برینك جاریه‌سنه اولان عشق وعلاقه‌سیله شهرت بولمشدر. معشوقه‌سیله احیانا ملاقات ایتمکده ایکن، بونك بری طرفندن صاتین آلنوب، بغداده کوتورلمسی اوزرینه، بسبتون هجر وفرقته دوچار اوله‌رق، بو بابده پك سوزشلی اشعار سویلمشدر. شو بر ایکی بیت او جمله‌دندر:

الا لیت شعری هل یعودن ما مضی
وهل راجع ما فات من صلة الحبل
وهل اجلسن فی مثل مجلسنا الذی
نعمنا به یوم السعادة بالوصل

عُکاظ { (سوق —) طائفدن بر ومکهٔ مکرمه‌دن اوچ مرحله‌لك مسافه‌ده خرما آغاجلرینی حاوی بر وادیده مشهور بر بازار وپنایر یری ایدی، که قریش وسائر قبائل عرب سنه‌ده بر کره شوال شهرنده اورایه اجتماع ایده‌رك، هم آلیش ویریشلرینی اجرا، هم حسب الجاهلیه بر طاقم قیالری طواف، وشعرا وبلغالری اك کوزل قصیده وخطبه‌لرینی ایراد ایده‌رك، مفاخره ایدرلردی. بو جهتجه سوق عکاظ پك بیوك بر شهرت قزانوب، وقت سعادتدن اولجه سوق عکاظده لسان عربینك فصاحت وبلاغتده‌کی کمالنی کوستره‌جك شعرلر، خطبه‌لر وکلام وجمله‌لر ایراد وقید وحفظ اولندیغی کبی، او صره‌ده وحی نبوینك وانوار توحید اسلامك مژده‌جیسی حکمنده اوله‌رق بین العرب اویانمش اولان توحید فکر کفر شکنانه‌سی مبین پك چوق سوزلر میدانه قونمش ایدی. سوق عکاظ بر آی دوام ایدوب، اورادن عربلر (سوق مجنه) واورادن‌ده (سوق ذی المجاز)ه کیده‌رك، بو اوچ بازاردن صکره ذی الحجه‌ده کعبهٔ مکرمه‌یه تجمع ایدرلردی. سوق عکاظك اصل بادئ تشکیلی مذکور قیالرك طوافی اولمغله، بعد الاسلام بالطبع ترك وابطال اولنمشدر.

عُکبرا { بغداددن اون فرسخلق مسافه‌ده وصریفین ایله اوانا قربنده دجیل نواحیسندن بر کوچك قصبه اولوب، نحویوندن محب الدین ابو البقاءنك وسائر بعض مشاهیرك مسقط رأسی بولنمشدر.

عکبری { [«ابوالبقاء عکبری» ماده‌سنه ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

Digitized by Google

عكرشه بنت الاطروش { فصاحت و طلاقت لسا-
نيله شهرت قزانمش نسوان عربدن اولوب، صفين محاربه‌سنده جناب مرتضى (رضه)ك عسكرينى مؤثر نطقلرله معاويه‌يه وشام عسكرينه قارشى تشويق وتهييج ايدردى. حضرت على (رضه)ك ارتحالندن صكره، برايش ايچون معاويه‌يه مراجعته مجبور اولديغنده، معاويه صفينده‌كى نطقلرينك سببنى صور-مغله، صاحبهٔ ترجمه: «يا ايها الذين آمنوا لاتسألوا عن اشياء ان تبدلكم تسؤكم» آيت كريمه‌سنى اوقو-مغله اكتفا ايتمش ايدى.

عكرمه { (ابو عبد الله) مشاهير فقهاء تا-بعيندن اولوب، عبد الله بن عباس
(رضهما) نك كوله‌سى ايدى. عن اصل حصين بن الحير العنبرينك مملوكى اولوب، ابن عباس حضرتلرى جانب مرتضويدن بصره واليسى ايكن، صاحبى طر-فندن مشار اليه هبه اولنمشدى. بربر اصلندن اولوب، مشار اليه ابن عباس حضرتلرى طرفندن قرآن وحديث وسائر علوم اسلاميه‌ده تعليم وتربيه اولنمغله، زماننك اعلم وافقهى اولمش ايدى. مكهٔ مكرمه‌ده ساكن اولوب، اكثريا سياحت ودور بلاد ايدردى. عبد الله بن عباس، عبد الله بن عمر، ابو هريره، عايشه، حسن بن على (رضهم) دن روايت ايتمشدر. خارجيلرك افكارينى تجويز وترويج ايتمكله اتهام اولنور. ابن عباس (رضه)ك ارتحالنده اوغلى على طرفندن درت بيك دينار مقابلنده خالد بن يزيد بن معاويه‌يه صاتلمش ايسه‌ده، كنديسى «پدريكزك علمنى درت بيك ديناره صا-تيورميسك؟» ديه اعتراض ايدنجه، موى اليه على بيعى فسخ ايدوب، كنديسنى اعتاق ايتمشدى. ١٠٧ تاريخنده مدينه‌ده وفات، ايدوب شاعر كثير عزه ايله جنازه نمازلرى برلكده قيلنمشدر.

عكرمه بن ابى جهل { (ابو عثمان بن هشام بن المغيرة القرشى
المخزومى) صحابه‌دن اولوب، مشهور ابو جهلك اوغليدر. جاهليتده پدرى كبى فخر كائنات (صلعم) افندمزه شدت بغض وخصومتيله متعارف اولوب، فتح مكه‌ده سيد الثقلين (صلعم) افندمز جمله‌يه امان ويردكارى حالده، صاحب ترجمه ديكر اوچ اركك وايكى قادينك حتى استار كعبه‌يه صارلمش اولدقلرى حالده بيله قتللرينى فرمان بيورمشيدى. عكرمه فراره يول بولوب، ساحل بحره اينه‌رك، يمنه متهئ عزيمت اولان بركمى‌يه بنمش؛ وبولده شدتلى برفرطونه‌يه دوچار اولمغله، قورتلديغى تقديرده حضرت رسول الله (صلعم) افندمزك آياقلرينه قپانمغى نذر ايده‌رك، يمن ساحلنه چقنجه، اسلامه كلمش؛ بعده كنديسندن اول اسلامه كلمش اولان زوجه‌سى وعم زاده‌سى ام الحكيم بنت الحارث كيدوب نزد جناب نبوى‌يه كتيرمكله، اسلامه كلوب، شجعان صحابه زمره‌سنه داخل اولمش؛ واسلامده حسن حال صاحبى اولوب، اهل رده محارباتنده پك چوق سعى وغيرت كوستره‌رك، جناب صديق اكبردن برسريه ايله عمان ويمن اهل رده‌سنه قارشى اعزام بيورلمش ايدى. بعده شام فتوحنه كيدوب، اجناديه وبرروايتده يرموك محاربه‌سنده شهيد اولمشدر. شهادتندن اول چوق سعى وغيرت وفداكارلق ايدوب، مردانه براستخفاف حيات كوسترمش اولديغى مرويدر.

عَكَوك { (ابو الحسن على بن جبله) مشاهير شعراء عربدن اولوب، آنادن
طوغمه اعمى ايدى، وبر روايتده يدى ياشنده ايكن چيچك علتندن كوزلرى كور اولمشدى. ١٦٠ تاريخنده طوغوب، ٢١٣ سنه‌سنده مأمون خليفه طرفندن اعدام اولنمشدر. ابودلف عجلى وابو غانم حميد بن عبد الحميد الطوسى وسائر اصحاب كرم حقنده پك چوق مدحيه‌لرى واردر. مأمون خليفه بومد-حيه‌لره قيصقانه‌رق، كنديسنى طلب ايتمش؛ وزواللى شاعر برمدت اختفا ايتدكدن صكره، شام جهتنده اله كچيريلوب، حضورينه كوتورلدكده، آغزندن ديلنى چكديروب قوپارتمغله، درحال وفات ايتمشدر. شو برايكى بيت جملهٔ اشعارندندر.

انما الدنيا ابو دلف
بين مغزاه ومحتضره
فاذا ولى ابو دلف
ولت الدنيا على اثره
كل من فى الارض من عرب
بين بادين الى حضره
مستعير منك مكرمة
يكتسبها يوم مفتخره

علاء { صحابه‌دن برقاچ ذاتك اسمى اولوب، اك معروفلرى علاء بن عبد الله-
الحضرمى در، كه حضرموتلى اولوب، طول يولنان والده.

Digitized by Google

سنی ابو سفیان بن حرب الاموی تزوج وبعده تطلیق ایتمشیدی . جانب نبویدن بحرین حاملکنه نصب بیوریلەرق ، رحلت جناب نبویده اوراده بولنمش ؛ واهل ردەیه قارشی حرب ایدوب ، حضرت ابابکر وعمر (رضیهما) طرفلرندن بحرین حاملکنده ابقا اولنمش ؛ و ١٤ نجی سال هجریده بحرینده وفات ایتمشدر .

علاءالدوله { (میرزا — بن میرزا بایسنغر بن شاهرخ سلطان بن تیمور کورکانی) شاهرخ بن تیمورک احفادندن اولوب ، ٨٥٠ تاریخنده جدینک صوک بغداد سفرنده هراتده وکیل بولندیغی حالده ، شاهرخک وفاتی خبرینی آلنجه تخت سلطنته قعود ایتمش ایسه‌ده ، متعاقباً عمی الغ بیک ملکی ضبط ایتمکله ، عراق والیسی بولنان برادری محمد میرزانک یاننه قاچمش ، وغور والیسی اولمش ایدی . مؤخراً برادرلری بابرایله محمدک کشاکشلرنده غوردن عسکر سوق ایدوب ، هراتی ضبط ایتمش ایسه‌ده ، چوق کچمه‌دن بابر هراتی استرداد ایتمکله ، علاءالدوله اوغلی ابراهیم ایله برابر دشت طرفنه قاچوب ، بابرک وفاتنه‌دک اوراده قالمش ؛ وبابرک وفاتی خبرینی آلنجه ، یکیدن هراتی ضبط ایتمشلر ایسه‌ده ، جهانشاه آذربیجاندن وابو سعید ماوراء النهردن هجوم ایتمکله ، ینه هراتی ترکله غوره قاچمش ؛ واوراده اوغلیله برقاچ دفعه غاوغا ایدوب ، نهایت ابوسعید میرزانک عسکرندن ایکیسی‌ده مغلوب اولمش وعلاء الدوله ٨٦٥ ده اوغلی‌ده برمدت صکره وفات ایتمشدر .

علاءالدوله { ذوالقدریه ملوکنک بدنجیسی واخیری اولوب ، برادری شاه بدافه غلبه چالەرق ، سیس وطرسوسدن دیاربکره قدر اولان یرلری الده ایتمشیدی . یاوز سلطان سلیم خان چالدیران محاربه‌سنه کیدرکن ، صاحب ترجمه اردودن کری قالان برقافله ذخایری ضبط ایتمکله جسارت ایتمکله ، پادشاه مشارالیه ، سفر مذکوردن عودتله ، آماسیه‌ده قیشلامقده ایکن ، سنان پاشایی کوندروب ، علاءالدولەنک ودرت اوغلنک کلەلرینی آلدیرمش ؛ وذوالقدرک حکومتنه ختام ویروب ، ملکلرینی ممالک عثمانیه‌یه ضم والحاق ایتمشدر . وفاتنده طقسان یاشنی متجاوز ایدی .

علاءالدوله { (میر —) ایران شعراسندن اولوب ، شوشترلی وآنی الترجه علاءالملک برادریدر . هندستانه کیدوب ، اکبر شاهه انتساب ایتمش ؛ وبونک نامنه برتذکرة الشعرا یازمشدر . شو بیت اونکدر :

میان سروقدان قامتی تراخوش کرد
زمانه مصرع موزونی انتخاب زده

علاءالدولهٔ سمنانی { (ابوالمکارم رکن الدین احمد بن محمد) مشاهیر صوفیون و شعرادن اولوب ، خراساندەکی سمنان قصبه‌سندندر . کنجلکنده عمی شیخ ملک شرف الدین سمنانی ایله برابر آرغون خانک خدمتنده ایکن ، ناکهان جاه وشکوهنی ترکله ، سمنانده بولنان شیخ اخی شرف الدین سمنانی خانقاهنه التجا ایدرک ، طریق تصوفه سلوک ایتمش ؛ وبعده بغداده عزیمتله شیخ عبد الرحمن اسفراینینک حلقهٔ مریدانته داخل اولمش ؛ و تصوفده درجهٔ کماله واصل اولوب ، « مفتاح » عنوانیله برکتاب ودیکر بعض رسائل دخی یازمشدر . درجهٔ کماله وصولندن صکره « شمدیکی عقلم اولەایدی ، وقتیله دولت و منصبی ترک ایتمز ، و اوزی وقیافتده دها ریاسزجه عبادت ایدوب ، مظلومینی حمایه‌کبی عبادالله‌ک خدمتنده بولنوردم » دیدیکی مرویدر . ٧٣٦ تاریخنده ٧٣ یاشنده وفات ایتمشدر . شورباعی جملهٔ اشعارندندر :

صد خانه اکر بطاعت آبادکنی
به زان نبودکه خاطری شادکنی
کربنده کنی ز لطف آزادیرا
به زان که هزار بنده آزادکنی

علاءالدین { (سید —) ایران شعراسندن اولوب ، من اصل خراسانلی اولدیغی حالده ، سکزنجی قرن هجری اوتلنده هندستانه عزیمتله ، اود خطه‌سنده اقامت ، وشیخ نظام الدین اولیایه انتساب ایتمش ایدی . مشهور بر ترجیع بندی وسائر آثاری واردر .

علاءالدین اسود { سلطان اورخان غازی دوری علماسندن اولوب ، قره خواجه دینمکله معروفدر . ممالک ایرانه سفر ایدوب ، اورانک علماسندن استفاده ایتمش ؛ وعودتنده پادشاه مشارالیه طرفندن ازنیق مدرسه‌سی مدرسلکنه نصب اولنمش ؛ واوراده ایکن « وقایه » یه ایکی جلد اوزره مکمل بر شرح یازمشدر . « مغنی » یه دخی شرح ایتمشدر . مشهور شمس الدین فناری ابتدا بو ذاتدن قرائت ایدوب ، بعده بینلرینه منافرت دوشمشیدی .

Digitized by Google

علاء الدين بهمنی { (حسن كانكوه) هند. ستانك قسم جنوبيسندن
عبارت اولان (دكن) خطه‌سنده حكومت سورمش بهمنی
دولتنك مؤسسی اولوب، خطهٔ مذكوره‌ده الك اول
تأسس ايدن حكومت اسلاميه بودر. دهلی اها.
ليسندن اولوب، ابتدای امرده شهر مذكورده
(كانكوه) اسمنده برهمنی المذهب بر منجمك خد.
متنده ايكن، بونك طرفندن دولته نائل اوله‌جغی
كنديسنه تبشير اولنمغله، خدمت دولته كيروب، دهلی
حكمداری محمد تغلق خانه ماليه ناظری اولمش ايدی.
مؤخراً دولت آباد واليسی ايله ديكرلری خروج
ايدوب، دكن خطه‌سنه استقلال قزانديرمغله، ٧٤٨
تاريخنده صاحب ترجمه‌يی حكمدارلغه قبول وانتخاب
ايتمشلر؛ وعلاء الدين كلبركه شهرينی پايتخت اتخاذ
ايده‌رك، (احسان آباد) تسميه ايتمشدی. اون سنه‌يی
متجاوز مدت حكومت سوروب، الكاسنی خيلی
توسيع ايتمش؛ و٧٥٩ ده وفات ايلمشدر. اسكی
افنديسی ومبشر دولتی اولان منجمك لقبنی دخی محا.
فظه ايتمشدی. اوغلی محمد شاه خلفی اولوب، نسلندن
كندی ايله برابر ١٨ حكمدار كلمشدر.

علاء الدين بهمنی ثانی { (احمد) آغا. يسان اولنان
دولت بهمنيه‌نك اونجی حكمداری اولوب، ٨٣٨
تاريخنده پدری احمد شاه ولی‌يه خلف اولمش؛ و٢٤
سنه‌يه قريب مدت حكومت سوردكدن صكره،
٨٦٢ ده وفات ايتمشدر. شدت ايله معروف اولان
اوغلی همايون خلفی اولمشدر.

علاء الدين بهمنی ثالث { هندستانك دكن خطه.
سنده حكومت سورن دولت بهمنيه‌نك اون آلتنجی
حكمداری اولوب، احمد شاه ثانينك خلفيدر.

علاء الدين پاشا { مؤسس دولت غازی سلطان عثمان خانك بيوك
اوغلی اولوب، دولت عثمانيه‌ده الك اول صدراعظم
اولان بوذاتدر. پدرينك زماننده جهاد وغزا ايله
مشغول اولوب، پادشاه مشار اليهك ارتحالنده
وصيتلری اوزره ايكنجی اوغلی غازی سلطان اورخان
جلوس ايتديكنده، صاحب ترجمه كوشهٔ فراغته
چكلمش ايسه‌ده، برسنه صكره يعنی ٧٢٧ تاريخنده
سلطان اورخان كمال ابرام والحاح ايله جلب ايده‌رك،
وزارت وصدارت امورينی كنديلرينه احاله ايتمش؛
ومشار اليه عاقل ومدبر وعادل برذات اولمغله، برچوق
نظامات وقوانين وضع ايده‌رك، دولتك اعلای شاننه
وتقرر وتأسسنه پك بيوك خدمت وبرادرينه معاونت
ايتمشدر. تام اون سنه امور دولتی حسن اداره
ايتدكدن صكره، ٧٣٧ تاريخنده بيغاده ارتحال ايدوب،
اوراده مدفوندر. پاشا عنوانی دولت عثمانيه‌ده الك
اول بوذاته ويريلوب، اووقت قبائل اتراكده بيوك
برادره آغا بك معناسيله (باش آغا) نامی ويرلد.
يكندن، بومناسبتله مشار اليهه بوعنوان ويرلمش؛
وكيده‌رك (پاشا) صورتنه تحويل اولنمشدر. يكنی
شهزاده سليمان پاشا بن سلطان اورخان خلفی اولمشدر.

علاء الدين تكش { [«تكش» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

علاء الدين جمالی { زنبيللی علی افندی دينمكله مشهوردر.
[«علی افندی (زنبيللی)» ماده‌سنه مراجعت.]

علاء الدين جوينی { [«عطاء الملك» ماده‌سنه مراجعت.]

علاء الدين حسين غوری { غوريان دولتنك
مؤسسی اولوب، نسلی غور جبالنده اجرای حكو.
مت ايتمكده بولنمش ايدی. پدری حسين بن سامك
فوتندن صكره حاكم غور اولوب، اوآنده غزنويلر
دولتنه ضعف طاری اولمش بولنديغندن، عسكر
سوق ايده‌رك، غزنه‌يی وخراسانك برقسمنی ضبط،
وهراتی پايتخت اتخاذ ايده‌رك، برادر زاده‌سی غياث
الدين محمدی غزنه‌يه والی نصب ايتمشيدی. غزنه‌يی
كاملاً احراق، واهاليسنی قتل عام ايتديكندن، جها.
نسوز لقبيله تلقيب اولنمشدی. سلطان سنجر سلجوق
ايله دخی محاربه‌يه جرأت ايدوب، مشار اليهك الينه
اسير دوشمش ايسه‌ده، كنديسندن حظ ايتديكندن،
متعاقباً غوره عودتنه مساعده اولنمش؛ و٦ سنه‌لك
حكومتدن صكره ٥٤٩ ده وفات ايدوب، يكنی
غياث الدين محمد خلفی اولمشدر.

علاء الدين حسين شاه { هندستانده بنكاله ملو.
كندن اولوب، سيد اشرفك اوغليدر. ٨٩٩ ده
تخته چقوب، ٢٨ سنه كمال عدالتله حكومت سوردكدن
صكره، ٩٢٧ ده وفات ايتمشدر.

Digitized by Google

علاء الدين خلجی { دهليده شهاب الدن غـوری كولهلرينك

تشكيل ايتمش اولدقلری خلجيان دولتی ملوكنك بدنجيسی اولوب، جـلال الدين فيروز شاهك يكنی و داماذی ايدی . ٦٩٥ تاريخنده مشاراليهك اله آباده يرينه گچمش؛ ودهلی اوزرينه عسكر سوق ايدهرك، سلفنك اوغلی ركن الدين ابراهيمی محاربهده قتل ايتدكدن صكره، دهلی‌يه داخل اولمش؛ وملوك اسلاميهدن برنجی اولهرق دكن قطعهسنك فتحنی نيت ايدوب، برچوق ممالك ضبط، وحسابسز جوامع ومساجد ومدارس وسائر خيرات تأسيس ايله، علما وادبا وشعرايی سراينه جمع و حمايه ايدهرك، علوم ومعارفك ترقيسنه خدمت ايتمشدر . امير خسرو وخواجه حسن دهلوی دورنده يتيشن مشاهير جملهسندندر. ۲۱ سنه حكومت سوردكدن صكره ۷۱٦ تاريخنده وفات ايتمشدر.

علاء الدين خلوتی { مشاهير مشايخدن و مظنهٔ كرامدن او

لوب، جذبه صاحبی برذات ايدی. بروسه‌يه وصولنده اوراده مدرس بولنان علاء الدين عربی، كه بعده شيخ الاسلام اولمشدر، صاحب ترجمهنك جذبه وسماعنی انكار ايتمكله، بركون بر مجلسده بولندقلرنده شيخ علاء الدين عربينك قولاغنه برشی سويليجه، درحال كندندن گچوب ييقلمش، وكندينه كلديكنده شيخك آياقلرينه قپانوب، توبه واستغفار ايتمش، وكنديلرندن انابت آلمش ايدی. بعده درسعادته كلوب، مريدانی پك زياده تكثر ايتديكندن، ابو الفتح سلطان محمد خان جانبندن ديار آخره عزيمتی التماس اولنمغله، بلاد قرهمانه عزيمت ايدوب، لارندهده وفات ايتمشدر. مرقدی اوراده زيارتكاهدر. علاء الدين ابدال ديمكله دخی معروفدر. — مريدانندن علاء الدين خليفه دخی صلاح حاليله مشهوردر.

علاء الدين رومی { مشاهير علمادن اولوب، تفتازانی وسيد شريف

جرجانينك حلقهٔ تدريسنده ومجلس مباحثهلرنده بولنمش، وبعده مصره كيتمش ايدی. بر طاقم اسئله واجوبهٔ علميه‌يی حاوی بر رسالهسی واردر.

علاء الدين سلچوقی { [«علاء الدين كيقباد» مادهسنه

مراجعت بيوريله.]

علاء الدين سمرقندی { مشاهير علما و صوفيوندن

اولوب، ماوراء النهردن ديار رومه هجرتله لارنده قصبهسنده توطن ايتمشدی. درت جلددن مركب نا تمام بر تفسير شريفی واردر. چوق معمر اولوب، يوز اللی ياشنه تقرب ايتمش اولديغی مرويدر.

علاء الدين طوسی { (علی) مشاهير علمادن اولوب ، وطننده

تحصيل علوم ايتدكدن صكره، ديار رومه كلهرك، سلطان مراد خان ثانی جانبندن بروسهده چلبی سلطان محمد خان مدرسهسی كنديسنه توجيه اولنمش؛ وسلطان محمد خان ثانی حضرتلری استانبولی فتح ايتدكدن صكره، كنديسنی جلبله، زيرك مدرسهسنه مدرس تعيين ايتمش؛ وچوق دفعه بالذات درسنی استماعله نائل التفات واحسان ايلمش ايدی . بعده صاحب ترجمه ايله خواجه زادهيه امام غزالينك تهافتيله حكمانك افكاری بيننده محاكمه‌يی حاوی بركتاب يازملرينی فرمان بيوروب، خواجه زادهنككی ترجيح اولنديغندن، علاء الدين دلكير اولوب، ايران طريقيله ماوراء النهره عودت ايتمش ؛ وفيمابعد دنيايه رغبت ايتميوب ، بعض مشايخك خدمتنی اختيارله، طريق تصوفه سالك اولمش ايدی. ۸٦۰ تاريخنده سمرقندده وفات ايتمشدر. مذكور كتابنك عنوانی «ذخر»در.

علاء الدين عربی { مشاهير علمادن اولوب، سلطان بايزيد خان ثانی

دورنده مشيخت اسلاميه مسندينه گچمشدر. حلبلی اولوب، اوراده بدأ تحصيل ايتدكدن صكره درسعادته كلهرك، ملا كورانينك حلقهٔ تدريسنه داخل اولمش؛ وبعده حضر بكك درسندن استفاده ايتمش ايدی. اكمال تحصيلدن صكره ادرنهده دار الحديث مدرسهسنده فخر الدين عجمينك معيدی ومؤخراً بروسهده قاپلوجه مدرسهسنك مدرسی اولمش ايدی. اوراده ايكن شيخ علاء الدين خلوتی‌يه انتسابله، طريق تصوفه دخی سلوك ايتمش؛ وشيخ مشاراليه استانبولدن تبعيد اولندقده، صاحب ترجمه دخی مغنيسايه كوندريلهرك ، اوراده تدريسله مشغول ايكن، چوق گچمهدن درسعادته جلبله، مستوفی وظيفه ايله ثمانيه مدرسهسنه و ۹۰۰ تاريخنده مسند فتوايه نصب اولنمش؛ وبرسنه امور فتوايی اداره ايتدكدن صكره، ۹۰۱ ده وفات ايدوب،

Digitized by Google

ابا ایوب انصاری تربه‌سنك اوست طرفنده‌كی تربهٔ مخصوصه‌سنه دفن اولنمشدر. فقه وتفسیر وحدیثده یدطولی صاحبی اولوب، کتب متداوله‌یه بعض حواشی وتعلیقاتی واردر. طقسان طقوز اولادی دنیایه کلدیکی مرویدر.

علاءالدین علی { سلطان بایزید خان ثانی دوری علماسندن اولوب، علاءالدین طوسیدن وسائر اساتذهٔ عصرندن استفاده ایتمش؛ وبعض قضالرده بولنوب، آناطولی قاضیعسکر. لکی پایه‌سنه قدر چیقمش ایدی. علوم شرعیه وادبیات عربیه‌دن بهره‌سی اولوب، عربی انشایه مقتدر ایدی. شریف جرجانینك شرح مفتاحنه برحاشیه‌سی واردر.

علاءالدین علی { (حناوی زاده — بن محمد) مشاهیر علما وادباء عثمانیه‌دن اولوب، ۹۱۸ تاریخنده اسپارطه‌ده طو. غمش؛ ومحی الدین معلول ایله محی الدین مرحبا وتفسیر بیضاوی محشیسی سنان الدین وسائر علماء عصرندن استفاده ایده‌رك، بعض مدرسلرك معید درسی اولمش؛ واووقتدن بعض رسائل وحواشیٔ علمیه ترتیبنه موفق اولوب، بونلردن برنی اووقت قاضی العسکر بولنان ابوالسعود افندی‌یه تقدیم ایتمسی اوزرینه، ادرنه‌ده جامعه مدرسه‌سنه، بعده بروسه‌ده حمزه بك ومؤخراً کوتاهیه‌ده رستم پاشا مدرسه‌لرینه نصب اولنمش؛ ومتعاقباً درسعادته جلب اولنه‌رق، مدرسهٔ ثمانیه‌یه وصکره صره‌سیله دمشق، بروسه، ادرنه، استانبول قضالرینه ونهایت اناطولی قاضیعسکرلکنه نصب اولنمشدی. بعده ادرنه‌یه سفر همایون وقوع بولوب، معیت پادشاهیده اوطرفه عزیمتنده مبتلا اولدیغی عرق النسا علتی اشتداد ایتمکله، لاجل التداوی سوردیکی برباغه برمادهٔ سمیه قاریشدیرلمش اولدیغندن، بوندن متأثراً ۹۷۹ ده وفات ایتمشدر. کتب علمیه‌یه یازدیغی شرحلر وحاشیه‌لردن ماعدا مسائل فقهیه وسائره‌یه دائر برقاچ رساله‌سی، ترکجه برمنشآت کتابی، اخلاقه دائر برتألیفی، تفسیره متعلق بیوك براثری والسنهٔ ثلثه‌ده کوزل اشعاریله فصیح وبلیغ خطبه‌لری وسائر آثاری واردر. اشعار عربیه وفارسیه‌سندن بر نمونه ایرادیله اکتفا اولنور:

انفق فان الله کافل عبده
فالرزق فی الیوم الجدید جدید
المال یکثر کلما انفقته
کالبئر ینزح ماءه فیزید

چون روز وصل زود گذشت وشب فراق
غمکین چرا شوم که این نیز بگذرد

علاءالدین علی { اوننجی قرن هجری عثمانلی علماسندن اولوب، مشهور «همایوننامه»نك مؤلفیدر. ۹۵۰ تاریخنده وفات ایتمشدر.

علاءالدین علی { سلطان سلیمان خان دوری علماسندن اولوب، مشهور «کلیله ودمنه»یی ترکجه‌یه ترجمه ایتمشدر.

علاءالدین علی بن غانم { مشاهیر ادبا و شعرادن اولوب، کرم وسخاوت ومروتده‌كی افعال خارقة العاده‌سیله دخی شهرت بولمشدر. ۶۸۰ تاریخنده دمشقده طوغوب، ۷۳۷ ده تبوکده وفات ایتمشدر. فضل وکرمی حقنده بك چوق نوادر منقولدر. شو بر ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

لقد غبت عنا والذی غاب محمود
وانت علی ما اخترت من ذاك محمود
حللنا محلا بعد بعدك ممحلا
به کل شیء ماخلا الستی مفقود

علاءالدین علی شاه { هندستانده بنکاله خطه‌سی حکمدارا. نندن اولوب، فخرالدین مبارکشاهه غلبه چالەرق، ملکی اللدن آلمش؛ و ۷۴۶ تاریخنده خواجه شمس. الدین الیاس طرفندن قتل اولنه‌رق، بنکاله حکومتی بونك الینه کچمش ایدی.

علاءالدین علی القریشی { علم حکمت و. طب منسو. بیندن اولوب، ابن سینانك قانونه «معجز القانون فی الطب» عنوانیله برشرح یازمش؛ وسکزنجی قرن هجری اوائلنده وفات ایتمشدر.

علاءالدین علی قوچحصاری { عثمانلی علما. سندن اولوب، ایران جهتنه عزیمتله، علامهٔ تفتازانی وسید شریف جرجانینك حلقهٔ تدریسلرنده بولنمش؛ وبوطرفه عودتنده بعض مدرسه‌لرده بولنمشدر. سیدشریفك شرح مفتاحنه برحاشیه‌سی واردر، که وسعت معلوماتنه شاهددر.

علاءالدین عماد شاه { هندستانك دکن قطعه‌سنده کائن برار خطه‌سی ملوکندن اولوب، ۹۲۰ تاریخنده پدری فتح الله عماد شاهه خلف اولمش؛ واسماعیل عادل شاهك همشیره‌سی تزوج ایتمش ایدی. ۱۹ سنه

Digitized by Google

حكومت سوردكدن صكره ٩٣٩ ده وفات ايدوب ، اوغلى دريا عماد شاه خلفى اولمشدر.

علاءالدين فنارى { [« فنارى » مادەسنه مراجعت بيوريله .]

علاءالدين قرەمانى { قرەمان بكلرينك برنجيسى اولان قرە-
مانك اوغلى اولوب ، دولت سلجوقيەنك انقراضنده پدرى اليوم قرەمان دينلن قونيه جهتنى ضبط ايتمش؛ و وفاتنده صاحب ترجمه يرينه كچوب ، يلديرم سلطان بايزيد خان ايله ايتديكى محاربەده كنديسى مقتول ، وايكى اوغلى على ومحمد اسير اولەرق ، بروسەده محبوس اولدقلرى حالده ، تيمورلنك طرفندن تخليص ، وقرەمانه اعاده اولنمشلردى .

علاءالدين كوچك { (ملك اشرف —) مصرده حكومت
سورن غلامان اتراكك اون دردنجيسى اولوب ، ملك ناصر ناصرالدين محمد بن قلاونك اوغللرندندر. برا-
درى ملك منصور ابوبكره خلفاً ٧٤٢ تاريخنده ، يدى ياشنده ايكن ، تخته قعود ايتمش ايسەده ، يالكز سكز آى حكومت ايتمشدر .

علاءالدين كيقباد اول { (بن غياث الدين كيخسرو) قونيه
وآنا طوليده حكومت سورن سلاجقهٔ روم ملوكنك اوتنجيسى اولوب ، سلفى اولان برادرى عزالدين كيكاوس زماننده ٦١٠ تاريخنده ، برادرينك وفاتى اوزرينه ، محبسدن تخته جلوس ايتمش؛ وعادل ومقتدر بر حكمدار اولمغله ، خيلى يرلر فتحنه وممالكنده نيجه اعمارات واصلا-
حاته موفق اولمش؛ وقونيه وسيواس شهرلرينى تحكيم ايلمش ايدى. ٢٦ سنه حكومت سوردكدن صكره ٦٣٦ تاريخنده رومك حدودى قربنده وفات ايتمش؛ واوغلى غياث الدين كيخسرو ثانى خلفى اولمشدر.

علاءالدين كيقباد ثانى { (بن عزالدين كيكاوس بن
غياث الدين كيخسرو بن علاء الدين كيقباد اول) سلاجقهٔ روم سلالەسنك اون بشنجى حكمدارى اولوب ، ٦٩٧ تاريخنده برادرى غياث الدين مسعودك وفاتى اوزرينه ، غازان خانك فرمانيله حاكم روم اولمش؛ وبعده مغوللرك طاعتندن انحراف ايدوب ، عسكر تاتارله برچوق محاربەلر ايتدكدن صكره ، بونلرك الينه اسير دوشوب ، ٧٠٠ تاريخلرنده وفات ايتمشدر. سلطان عثمان خان غازىيه طبل وعلم وامارت ويرن بوذاتدر. اوغلى غياث الدين سفيه وظالم وعاجز بر آدم اولمغله ، امرانك اتفاقيله قتل اولنەرق ، سلالەدن بشقه وارث دخى اولمديغندن ، سلاجقهٔ روم ممالكى امرا بيننده تقسيم اولنمش ، واو تاريخدن اعتباراً دولت عثمانيه تأسس ايتمشدر.

علاءالدين محمد { (خواند —) قهستانده حكومت سورن ملاحدەنك
اسماعيليەنك يدنجيسى اولوب ، ٦١٨ تاريخنده پدرى خواند جلال الدين حسنه وارث وخلف اولمش؛ وبر مدت حكومت سوردكدن صكره جرماهون نوينك تحت قيادتنده اولان مغول عسكريله ايتديكى محاربەده مقتول اولمشدر. علامهٔ شهير خواجه نصيرالدين طو-
سى بونك زماننده قلعهٔ الموته حبس اولنەرق ، بونك اوغلى زماننده مغوللر قلعهٔ مذكورەيى وبتون بلاد ملاحدەيى ضبط ايدنجەيه قدر محبوس قالمشدر.

علاءالملك { شعرا وعلماء ايراندن اولوب ، شوشترلى اولديغى حالده ،
هندستانه رحلتله ، شاهجهانك شهزادەسى محمد شجاعك معلمى اولمشيدى . منطقده « المهذب » ، الهياتده « انوار الهدى » واثبات واجبه دائر دخى « صراط وسيط » عنوانلريله اوچ تأليفى وبرخيلى اشعاريله سائر آثارى واردر. شو رباعى اونكدر:

ای چشم تو بربستر گل خواب كند
زلف تو بروز سير مهتاب كند
روزا همه كس بسوی محراب آرد
جز چشم تو كو پشت بمحراب كند

علابيك { (مولانا جمال الملك — تبريزى) ايرانك مشاهير خطاطين وشعرا-
سندن اولوب ، تبريزده شاه طهماسبك بنا كردەسى اولان (مقام صاحب زمان) ده وشهر مذكورك مسجد جامعنده بعض لوحه وكتابەلرى وبرقاچ مصحف شريفى موجوددر. مذكور لوحەلردن برى ٩٧٢ تاريخنى حاويدر . حسن خطده برخيلى شاكرد يتشديرمشدر. شو ايكى بيت جملهٔ اشعارندندر :

مرا خدای جهان ازهمه جهان داده است
خطی چه گونه خطی به زلعل رمانی
سپهر واختر واركان چومن دگر نارند
بدور خويش دبيری ونی سخندانی

علاجی } ایران شعراسندن اولوب، شاه عباس ماضی زماننده یاشامش؛ وجراحلقده مهارت کامله اصحابندن بولنمشدر. شو بیت اونکدر:

بروضع مابچشم حقارت نظر مکن
مارا بخاك تیره محبت نشانده است

علاف } (ابوالهذیل محمد بن الهذیل العبدی) اکابر علماء معتزله‌دن اولوب، بصره‌ده‌کی اصحاب اعتزالك امامی ایدی. مناظره‌ده وایراد ادله‌ده قوت ومهارتی پك زیاده اولوب، بو بابده مشهور مقالاتی واردر. میلاس اسمنده بر مجوسی علماء مجوسدن برقاچ کشی ایله صاحب ترجمه‌یی بربره کتیره‌رك، مباحثه‌یه طوتیشدیرمغله، علاف غلبه چاله‌رق، مخالفلرینی الزام ایدنجه، مرقوم میلاس اسلامه کلمش؛ وبومناسبتله صاحب ترجمه «میلاس» عنوانیله برکتاب یازمشدر. ١٣١ تاریخنده طوغوب، ٢٢٦ ده (سرمن رأی) ده وفات ایتمشدر. اواخر عمرنده کوزلری کورمز وقولاغی ایشیتمز اولمش ایسه‌ده، ینه مناظره‌دن عاجز قالمامشیدی.

علائیه } قونیه ولایتنك تکه سنجاغنده وآنطالیه‌نك ١٤٠ کیلومتره شرق جنوبیسنده اوله‌رق، آنطالیه کورفزینك جانب شرقیسنده وساحل بحرده اوله‌رق، دکزك ایچنه اوزانمش قیالق بر برونك شرق اتکنده واقع قضا مرکزی برقصبه واسکله اولوب، ٥٠٠٠ قدر اهالیسی، ٣٢ جامع ومسجدی، ٩ مدرسه‌سی، ٥ کلیساسی، بررشدیه وبر صبیان مکتبیله روملره مخصوص بری ذکور ودیکری اناث ایچون ایکی مکتبی، چارشیسی، ٣ خانی، برحمامی وبر قشله‌سی واردر. قصبه‌مائل بربایرده بولنمغله، خارجدن منظره‌سی پك کوزل ایسه‌ده، داخلاً سوقاقلری طار وغیرمنتظمدر. سورله محاط اولوب، اوستنده‌کی تپه‌ده قدیم برقلعه‌سی دخی واردر. لیمانی اوراجه اك مخاطره‌لی اولان جنوب غربی روزکارندن محفوظ دکل ایسه‌ده، ینه خیلی تجارتکاه براسکله اولوب، سنه‌ده یدی سکزیوز کمی آمدوشد ایدرلر. پورتقال ولیمون وسائر آغاجلری حاوی باغچه‌لری واردر. قصبه‌نك صویی اولمیوب، صهریج صولرینی استعمال ایدرلر. علائیه موقعنك اوست طرفنده زمان قدیمده (تریغون) اسمنده بر قورصان رئیسی بر قلعه یاپدیروب، دکزده اوردیغی سفاینلدن آلدیغی غنایمی اوراده حفظ ایدردی؛ ودکیز قییسنده دخی قورصانلرك الیوم موجود بیوك بر مغازه‌لری وار ایدی. مرقوم قورصانلر رئیسی آنطیوخس بن دمتریوس طرفندن قتل اولندقدن صکره، قلعه‌سی دخی روما سردارلرندن پومپیوس طرفندن تخریب اولنمشدی. روم سلاطین سلجوقیه‌سندن علاءالدین کیقباد اول علائیه‌یی تأسیسله، کندی اسمنه نسبتله تسمیه ایتمش؛ واعمار وترقیسنه چوق همت ایدوب، علائیه او وقتلرده پك معمور وبلاد سلجوقیه‌نك اك ایشلك اسکله‌سی ایدی. علائیه وعلی الخصوص بوکا تابع براوادی قریه‌سی قاضیلر یتیشدیرمکله مشهوردر.

— علائیه قضاسی تکه سنجاغنك منتهای شرقنده واقع اولوب، غرباً آقسکی قضاسیله، شمالاً وشمال شرقی جهتندن قونیه سنجاغیله، شرقاً آطنه ولایتنك ایچ ایل سنجاغیله، جنوباً دخی آق دکیزله محاطدر. منوغاد ناحیه‌سیله برابر ١٨٦ قریه‌یی حاوی اولوب، ٣٧٠٠٠ اهالیسی واردر، که بونلردن ٤١٢١ ی لسان ترکی ایله متکلم مذهبجه روم وقصوری کاملاً مسلم وترکدر. اراضیسی طاغلق ایسه‌ده، منبت ترلالری ومعتدل هواسی اولوب، آرپه، بغدای، مصر، داری، سیسام، توتون وسائره‌دن ومیوه وسبزه‌لرك انواعندن خیلی محصولاتی واردر. قصبه‌نك اطرافنده‌کی باغچه‌لرده وسائر سواحلنده پورتقال، لیمون، ترنج وبوکا مماثل میوه‌لر دخی حاصل اولور. قضانك اورمانلری چوق اولوب، خیلی کراسته واودون قطع وانهار واسطه‌سیله ساحله سوق اولنور. صنایع محلیه بز وکلیم وسجاده نسجندن ومعمولات دباغیه‌دن عبارتدر. داخل قضاده ٣٥ جامع، ٢٥ مسجد، ١٣ مدرسه، ٢٠ مکاتب صبیان موجوددر.

علقمه } صحابه‌دن برقاچ ذاتك اسمی اولوب، اك معروفلری (علقمه بن علاثة العامری الکلابی) در، که اشراف بنی ربیعه‌دن ومؤلفة قلوبدن اولوب، طائفدن عودت جناب نبوی اثناسنده ارتدادله، شامه قاچمش؛ ورحلت جناب نبویدن صکره، قبیله‌سنه عودت ایدوب، جانب صدیقیدن اعزام بیوریلان سریه طرفندن مغلوب واسیر اولمغله؛ یکیدن اسلامه کله‌رك، حسن حال قزانمش؛ وجانب فاروقیدن حورانه مأمور اولوب، اوراده وفات ایتمشدر. — (علقمه بن مجزز

الكنانی المدلجی) که جانب نبویدن بعض سریه‌لره اعزام بیورلمش؛ وخلافت جناب فاروقیده عسکرله حبشه‌یه کوندرلمه‌رك، معیتیله برابر اوراده شهید اولمشدر.

علقمه { ملوك حیره‌نك اون ایکنجیسی اولوب، منذر ثانی ایله منذر ثالث آره‌سنده حکم سورمشدر.

علقمه بن قیس { کبار تابعیندن وائمهٔ فقه وحدیثدن اولوب، عبدالله بن مسعودك اصحابندن ایدی. ٦١ تاریخنده وفات ایتمشدر.

علم الدین { (ابوعلی حسن بن سعید الشاتانی) مشاهیر فقها وشعرادن اولوب، دیاربکره تابع شاتان قصبه‌سنده طوغمش؛ وموصلده ساکن اولمش ایدی. بغداده چوق کیدر، ووزیر ابوالمظفر بن هبیره‌نك التفات واحسانینه نائل اولور ایدی. ٥٩٩ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو بیت صلاح الدین ایوبی حقنده سویلمش اولدیغی برقصیده‌سندندر:

أری النصر معقوداً برایتك الصفرا
فسر وافتح الدنیا فانت بها أحری

علم المدنیه { مشاهیر مغنیاتدن ادیبه وشاعره برقیز اولوب، فی الاصل هارون الرشیدك قیزلرندن برینك جاریه‌سی اولمغله، بغدادده تربیه اولنمش؛ وبعده مدینهٔ منوره‌یه کیده‌رك، اوراده کسب اشتهار ایتمکله مدنیه لقبیله متعارفه اولمش؛ ونهایت اندلس حاکمی عبدالرحمن ثالث طرفندن مبایعه اولنوب، بقیهٔ عمرینی اندلسده مشارالیهك سراینده کچیرمشدر.

علمدار { [«مصطفی پاشا (علمدار)» ماده‌سنه مراجعت بیورله.]

علمشاه بکم { شاه اسماعیل صفوینك والده‌سی واوزون حسنك قیزی اولوب، پدری طرفندن شیخ حیدر اردبیلی‌یه تزویج اولنمش؛ وشاه اسماعیل ایله برادرلری سلطان علی وسید ابراهیمی دنیایه کتیرمشدر.

علمی { اوننجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر: برنجیسی ادرنه‌لی اولوب، قضاتدن لطیفی چلبینك اوغلیدر، واسمی احمددر. شو بیت اونکدر:

آچل آچل که جهان کلشن بهار اولسون
صالین صالین که چمن سرو بی قرار اولسون

— ایکنجیسی ینه ادرنه‌لی اولوب، اسمی محمددر، ورزی زاده دیمکله شهرتی واردر. شهر مذکورده مدرس ایدی. شو بیت اونکدر:

مشکلن حل ایده‌مز کیسه کتاب عشقك
واعظ شهر دم اورورسه قولاین سویلر

علوان الاسدی { (بن علی بن مطارد الضریر) مشاهیر ادبا وشعرادن اولوب، ٥٢٨ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو بر ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

أ وجهك ام شمس النهار ام البدر
و ثغرك ام در وریقك ام خمر
و قدك ام غصن ترنحه الصبا
وغنج اراه حشو جفنیك ام سحر

علوان چلبی { دور سلطان عثمان خان غازی مشاهیر مشایخندن اولوب، شیخ عاشق پاشا بن مخلص بابانك اوغلی وخلفیه‌سیدر. عارف بالله بر ذات اولوب، طریق سلوکه دائر بعض منظوماتی واردر. مرقدی آماسیه قربنده زیارتکاهدر.

علوی { اوننجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن درت ذاتك مخلصیدر: برنجیسی استانبوللی اولوب، یکیچری اوجاغنه منسوب ایدی. حسن خطی اولمغله بر چوق کتابلر استنساخ ایتمشیدی. شو بیت اونکدر:

آلمازسه اکر بوی کباب دل زارم
اشمزدی سك یار بنم خاك مزارم

— ایکنجیسی ینه استانبوللی اولوب، درزی زاده دیمکله معروف ایدی. شو ایکی بیت خزان وبهار عنوانلی بر قصیده‌سندندر:

مثال عاشق ومعشوق اولوب خزان وبهار
خزان صرادی واولدی بهار لاله عذار
خزان زماننی فکر ایت بهاره آلدانمه
بهار عالمك اولور خزانی آخر کار

— اوچنجیسی بروسه‌لی اولوب، یکان اوغلی دیمکله مشهوردر. طریق علمیه‌یه منسوب ایکن، بعده کوشهٔ قناعته چکلمشیدی. درویشانه ونصیحت آمیز اشعاری واردر. شو بیت اونکدر:

دار دنیای دنینك کیم جفا بنیانیدر
محنت ودرد وبلا وغم چهار ارکانیدر

— دردنجیسی ینه بروسه‌لی اولوب، سلطان مراد خانك مادحلرندن ایدی. «هفت پیکر» عنوانیله

Digitized by Google

تركجه بر منظومه‌سی واردر. اشعاری شعرای ایرانك آثارینه تقلیددر. شو بیت اونكدر:

ای سفر عزمن ایدن بار خدا یارك اوله
همت اهل نظر قافله سالارك اوله

علوی (میر محمد طاهر كاشانی) ایران شعراسندن اولوب، شاه سلیمان زماننده اصفهانده یاشامش؛ وبعده كشمیره سفر ایدوب، ١١٣٦ ده اوراده وفات ایتمش؛ و مرتب بر دیوانله «حداد وحلاج» عنوانیله بر منظومه براقشدر. شو قطعه اونكدر:

رام كسی نمیشود وحشیٔ صید كاه تو
شوخیٔ برق میكشد غاشیهٔ نكاه تو
شور بهار وجوش كل ظرف خمار وكیف مل
كریهٔ های هـای من خندهٔ قاه قاه تو

علی (ابو الحسن — بن ابی طالب بن عبد المطلب بن هاشم القرشی الهاشمی كرم الله وجهه ورضی الله عنه) صحابه‌دن وعشرهٔ مبشره‌دن خلیفهٔ رابع وداماد جناب رسول الله (صلعم) اولوب، مرتضی، حیدر، اسد الله الغالب لقبلریله ملقب وابو تراب واخو رسول الله كنیه‌لریله مكنادر. فارسیده شاه مردان، شاه ولایت، شیر خدا دخی دیرلر. بعث جناب نبویدن ١٢ وهجرتدن ٢٣ سنه مقدم مكهٔ مكرمه‌ده دنیایه كلمشدر. ابو طالبك دردنجی اوغلی اولوب، طالب وعقیل وجعفر طیاردن سناً كوچك ایدی. جعفر كندیلرندن اون وعقیل یكرمی یاش بیوك ایدی. والده‌سی فاطمه بنت اسد بن هاشم اولوب، پدرینك عم زاده‌سی، وبو وجهله جناب مرتضی ابویندن هاشمی ایدی. بعث نبوتك ایكنجی كونی حضرت خدیجة الكبری (رضها) دن صكره عمومیت اوزره ایكنجی ورجال بیننده برنجی اوله‌رق ایمان كتیروب، شرف اسلامله مشرف اولمشدر. بعض مورخینك رجال بیننده اك اول ایمانه كلن حضرت ابا بكر صدیق (رضه) اولدیغنی بیان ایتملری حضرت علی (رضه)‌ك اووقت اون‌اوچ یاشنده صبی اولمسیله رجالدن معدود اولماسی ملاحظه‌سنه مبنی اولوب، یوقسه جناب حیدرك اسلامی مقدم اولدیغی شبهه‌سزدر. فخر كائنات (صلعم) افندمز هجرتی تصمیله مدینهٔ منوره‌یه عزیمت بیوردقلرنده، حضرت علی (رضه)‌ی بعض امانتلری اصحابنه تسلیم وبعض امورینی تسویه ایتمك اوزره، مكهٔ مكرمه‌ده براقوب، مبارك یتاقلرنده یاتمغی توصیه بیورمشلردی. ایرتسی كون عائله‌لریله برلكده مدینهٔ منوره‌یه ماشیاً عزیمتله، وصوللرنده مبارك آیاقلری شیشمش وقانلر آقمغه باشلامش ایدی. بدر واحد وخندق غزالرنده وسائر غزواتك جمله‌سنده حاضر بولنوب، فوق العاده غیرت ابراز ایتمش؛ وجمله‌سنده مصاب اولوب، یالكز احد وقعه‌سنده اون آلتی جریحه آلمش ایدی. یالكز تبوك غزاسنده بولنمیوب، جانب نبویدن اهل بیتك محافظه‌سیچون مدینه‌ده براغلمش ایدی. اكثر غزواتده رایت رسول الله (صلعم) حضرت مرتضانك یدكفایتنه تسلیم بیوریلوردی. حقلرنده بر قاچ آیت كریمه نازل اولوب، كرم وسخاوت وعدالت ومرحمت وسائر فضائل جلیله‌لری وصف وثنا بیورلمش؛ ودهان مبارك رسالتپناهیدن حق جناب مرتضویده بر چوق احادیث شریفه صادر اولوب، «انا مدینة العلم وعلی بابها» و «من كنت مولاه فعلی مولاه رب وال من والاه وعاد من عاداه» حدیث شریفلری او جمله‌دندر. فخر كائنات (صلعم) افندمز ایكی دفعه صحابه بیننده مواخاة عقد بیوردقلری حالده، هیچ برنده حضرت علی (رضه) ایله دیكری بیننده مواخاة عقد بیورمیوب، مشارالیهك بونی نیچون اونوتدیكز یوللی سؤالنه جواباً «أنت اخی فی الدنیا والآخرة» بیورمش اولدقلری موثوقاً مرویدر. جناب رسالتپناه افندمزك حضرت علی ایله فاطمه وحسن وحسین (رضهم)‌ی مبارك عبالریله اورته‌رك: «هؤلاء اهل بیتی وحامتی اللهم اذهب عنهم الرجس وطهرهم تطهیراً» بیوردقلری معلوم اولوب، حضرت علی ایله زوجه‌لری فاطمه بنت رسول الله واوغللری حسن وحسین اهل بیت نبوی‌یی تشكیل ایدرلر، وآل نبی نامیله الی یوم القیام هر بر مؤمن طرفندن هر نماز ودعاده یاد اولنورلر. ارتحال جناب نبویده حضرت علی (رضه) غسل وتكفین وتجهیزیله مشغول وفراق ابدیلری تأثیریله متأثر اولوب، انتخاب خلیفه مذاكره‌لرنده بولنه‌مامش؛ وهرنه قدر طرفدارلری حق خلافت كندیلرینك اولدیغنی التزام ایتمكده ایدیلرسه‌ده، غیبوبت نبوینك تأثیراتندن كندیلرینی طوپلایجه یعنی اونجی كونی، حضرت ابابكر صدیقه وبعده حضرت عمر بن الخطاب (رضهما)‌به بیعت ایتمش؛ وحضرت فاروقك ارتحالندن صكره، امر خلافت كندیلرنده همان تقرر ایتمش ایكن، حضرت عثمان (رضه) مقام

خلافته كچدیكنده دخی بركونه مخالفتده بولنمیوب ، خلفاء مشارالیهمك اوچنه دخی رأی وتدبیر ومشاوره واخطارله معاونتده بولنمش؛ وحضرت عثمانه قارشی شاكیلر چوغالوب، ایش كسب وخامت ایتدیكی وقت دخی بالذات آرهیه كیروب، اصلاح بینه وفناالمك اوكنی آلمغه چالشمش؛ ومروان بن حكم یكیدن فساد قا- ریشدیرمامش اولهایدی، مسئلهیی بر طرف ایتمش ؛ ونهایت نوردیدهلری سبطین اكرمینی آتشك ایچنه صوقوب، مخاطرهیه القا ایتمشلرایدی .

حضرت عثمان (رضه) ك شهادتندن صكره هجرت نبویهنك ۳۵ نجی سالنده مدینۀ منورهده اتفاق عمومیایله مقام خلافته كچمشدر. حضرت زبیر وطلحه (رضهما) كندیلرینه الك اول بیعت ایدنلردن بولنمش، وحضرت حیدر (رضه) ك حضرت عثمان (رضه) ی قورتارمق ایچون صرف بیورمش اولدقلری سعی وجهدی كورمش ایكن، هرنصلسه بعض افسادانه قاپیلهرق ، مكۀ مكرمهیه عزیمتله ، اوراده بولنان ام المؤمنین حضرت عایشه (رضها) ایله برلشهرك ، حضرت عثمانك قانی طلب ادعاسیله ، جناب حیدره اعلان مخاصمانه ابتدار، ومشارالیها ایله برلكده بصره جهتنه عزیمت ایتمشلر؛ وحضرت علی (رضه) بوخبری آلنجه، ابا ایوب انصاری حضرتلرینك ممانعتیله برابر، فناالغك اوكنی آلمق ، وكندیلرینی قاندیروب اعاده ایتمك اوزره ، آرقهلری صره جانب عراقه عزیمت ایتمش؛ وآنجق بصره خارجنده كندیلرینه ملاقی اولوب، هرنه قدر نصح وپند ورجا والتماسده بولنمش ایسهده، نیتلرندن واز كچیرمكه مقتدر اولهمیوب ، كرهاً مقابلهیه مجبور اولمش؛ ووقوع بولان محاربۀ الیمهده طلحه وزبیر (رضهما) شهید اولوب، حضرت عایشه (رضها) ایسه بك آزفین وضبطی مشكل بر دوهیه بینمش اولدیغندن، كوچ حال ایله بلا اضرار الهكچیریلهرك، جانب مرتضویدن كمال حرمت وتعظیمله ومعیت حیدریده بولنان برادری محمد بن ابی بكر (رضهما) رفاقتیله معززاً مدینۀ منورهیه كوندرلمشدر.

۳۶ نجی سال هجریده واقع وجمل محاربهسی نامیله مشهور اولان بو وقعۀ مؤلمهیی متعاقباً ، شامده والی بولنوب ذاتاً بیعتدن استنكاف ایتمش اولان معاویه بن ابی سفیان حضرت عثمانك قانی طلب ادعاسیله میدانه آتیلهرق، كوفهیی مقر اتخاذ بیورمش اولان حضرت علی (رضه) بونی دخی، دم مسلمینك هدرینه سبب اولمامق ایچون، بودعوای باطلدن وازكچیرمكه سعی ایدوب ، كندیسنه بك مؤثر مكتوبلر یازمش، وآرهیه آدملر قویمش ایسهده، فائده ویرمیوب، عمرو بن العاصك دخی تشویق واغراسیله معاویه فرات وادیسنه طوغری ابوالاعورك قیادتیله عساكر وفیره سوق ایتمش؛ وجانب مرتضویدن عسكرله مقابلهیه اعزام بیوریلان مالك اشتر غالب كلوب، شام عسكرینی مو- قعلرندن چیقارمش ایسهده ، معاویه عسكرینی تزیید ایدهرك، فراتی طوتوب، علویلری صوسز براقق نیت غدارانهسیله رقه قربنده (صفین) نام موقعی طوتد- برهرق، اوراده ۳۷ تاریخنده یوز كونده بیلرنده طقسان محاربه وقوع بولوب، حضرت علی (رضه) عسكرندن ۲۵۰۰۰ ومعاویه عسكرندن ۴۵۰۰۰ كه جمعاً ۷۰۰۰۰ كشی وایچلرنده برچوق صحابه شهید اولدی. معیت جناب مرتضویده شهید اولان صحابه میاننده طقسان یاشلرنده بولنان عمار بن یاسر حضرتلری دخی بولنوب، بوذاتك ایسه برفئۀ باغیه طرفندن شهید اولهجغی حقنده برحدیث شریف صادر اولوب، جملهنك معلومی اولدیغندن، مشارالیهك شهادتی ذاتاً تزلزلده بولنان معاویه عسكری بیننده فتور دوشورمكله، معاویه وعمرو مزراقلرك اوجلرینه مصحف شریفی كچیرهرك، حضرت علینك عسكرینی اورمامغه اجبار ایتمك حیلهسنی دوشوندكه، حضرت علی (رضه) غالب ایكن، ناچار خصمنك حكم وا- سطهسیله حل مسئله ایتمك تكلیفنی قبوله مجبور اولمشدر .

آنجق بوقرار جناب مرتضانك عسكری بیننده تفرقهیی موجب اولوب، جنود موجودهسندن یدی بیك كشی خارجیلك دعواسیله آیریلهرق، نهروانه طوغری طاغلمش، وتخریب بلادله فساد قاریشدیر- مغه باشلامش اولدقلرندن ، حضرت علی (رضه) هنوز معاویه مسئلهسنی حل ایتمهدن بونلرك اوزرینه یورومكه مجبور اولوب، ۳۸ تاریخنده بونلرله نهر- وانده وقوع بولان محاربهده بونلر مغلوب واكثری مقتول اولوب، قالانلری فرار ایتمشلردر.

ویریلن قرار اوزرینه، هرنه قدر طرفیندن حكملر نصب اولنهرق، مذاكراته كیریشلمش ایسهده، معاویه طرفندن حكم نصب اولنان عمرو بن العاص جانب

Digitized by Google

مرتضویدن اعزام بیوریلان موسی الاشعری ورفیقلرینی اغفال ایتدیکیچون، بر نتیجه حاصل اوله‌میوب، ذاتاً معاویه انواع حیل ودسایس قوللاندیغی حالده، حضرت علی (رضه) رسول الله وشیخین حضراتنك طریق مستقیمنه دوامله، حق وانصافدن آیرلمدیغندن، عسکرنده تفرقه ورخاوت دوشوب، بر طاقملری‌ده معاویه کبی هیچ بر حق وصلاحیتی اولمیان بر شخصله مکالمه و مصالحه طریقنه رضا ویردکارینه دلکیر اولدقلری سببله، حضرت حیدر بر طرفدن معاویه‌یه مؤثر وبلیغ مکتوبلر یازه‌رق قاندیرمغه، بر طرفدن دخی کندی تابعلرینه بلیغ نطقلر وخطبه‌لر ایراد ایله کندیلرینی غیرته کتیرمکه سعی ایتمکده ایکن، معاویه بربرینی متعاقب مصر، حجاز ویمنی اطاعت جناب مرتضویدن اخراجله، حضرت مشارالیهك عامللرینی اخراج وطرفدارلرینی تعذیب وتحقیر ایتمکده ایدی. بو تفرقه سببیله بو آره‌لق خیلی چوغالمش اولان خارجیلردن اوچ کشی مکه‌ده عقد وثاق ایده‌رك، برکونده حضرت علی (رضه) ایله معاویه وعمرو بن العاصی قتل ایتمکه قرار ویروب، بری کوفه‌یه، بری دمشقه ودیکری مصره عزیمت ایتمش؛ وکوفه‌یه کیدن عبدالرحمن ابن ملجم المرادی ٤١ نجی سال هجری رمضاننك اون‌یدنجی کونی صباح نمازی مسجدده صاقلانوب، رفیقی شبیب ایله برابر حضرت خلیفه‌نك مبارك باشنه قلیجله اورمغله، ایکی کون صکره ٦٣ یاشنده متأثراً شهید اولمشدر. یانلرنده بولنان مخدوملری جناب حسن وحسین ایله محمد بن الحنفیه ویکنلری عبد الله بن جعفر الطیار (رضهم) طرفلرندن تجهیز وتکفین وشهید اولدیغی جامعك قپوسی یاننده وبرروایتده قصرامارتده دفن ایتمشلردر. الیوم نجفده موجود تربه‌لری آل بویه‌دن عضد الدوله طرفندن بنا اولنمشدر.

حضرت علی کریم، سخی، عالیجناب، عادل، زیاده‌سیله مرحمتلی، حکیم، رأی وتدبیر صاحبی، اصلا طوغریلقدن آیرلماز وغل وغش بیلمز، کولر یوزلی، مزاح ولطائفی سور، جسور، فوق العاده فصاحت وبلاغته وطلاقت لسانه مالك، شاعر واو وقت معلوم اولان علومه واقف بر ذات اولوب، ولایتیله کمالات معنویه‌سندن صرف نظر، یالکز احوال ظاهریه‌سی اعتباریله دخی دهاتدن معدود بر نادرهٔ زمان ایدی. حکمت آمیز حکم وامثال واقوالی، بر چوق اشعاری وبعض خطبه‌لریله رسائلی موجوددر. خطبه و رسائلی «نهج البلاغه» عنوانیله جمع ایدلمش اولدیغی کبی، دیوان امام علی (رضه) اسمیله بر مجموعهٔ اشعاری‌ده وار ایسه‌ده، بو مجموعه‌لرك کافهٔ مندرجاتنك صحتنه وحله تغییر وتحریفدن سالم اولدقلرینه پك‌ده اینانیله‌ماز.

بنی امیه حضرت مشارالیهك واولاد واحفادینك بونجه مشاق ومصائبه دوچار ایدلمسیله قناعت ایتمیوب، نیجه سنه‌لر منابرده حضرت علی (رضه) ك نامنه لعنت اوقومق فضیحه‌سنی ارتکاب ایتمشلردی. نهایت دیانت وانصافی معلوم اولان عمر بن عبدالعزیز حضرتلری بولکه‌یی عالم اسلامدن قالدیرمغه موفق اولمشدر. حضرت شیخین ایله جناب مرتضی بیننده فضیلت واستحقاقجه تقدم مسئله‌سی اوته‌دنبری اسلام فرق بیننده قیل وقال وتفرقه‌یی باعث اوله‌کلمشدر. حضرت علی ائمهٔ اثنا عشرك برنجیسی وطریقت نقشبندیه‌دن ماعدا بتون طرق علیه‌نك منسوب الیهیدر.

حضرت فاطمه (رضها) دن امام حسن وامام حسین ایله زینب (رضهم) دن عبارت اوچ اولادی اولوب، مشارالیهانك ارتحالندن صکره تزوج ایتمش اولدیغی ازواج سائره‌دن دخی متعدد اولادی اولدیغی وجمعاً اولادی ١٨ ذکور و١٨ اناثه بالغ اولدیغی مرویدر. دیکرلرندن اك مشهوری محمد بن الحنفیه در، که سبطین اکرمیندن صکره اك سوکیلیلری اولوب، ارتحالنده کندیسنی امام حسن وحسین حضراتنه توصیه بیورمشیدی. دیکرلرندن برقاچی کربلاده معیت جناب حسینده شهید اولمشلردر.

حضرت علی اورته بویلی، بغدای رنکلی، ایری کوزلی، ارتحالنده آق واوزون صقاللی، اصلع یعنی باشنك تپه‌سی قیلسز، بیوجك قرنلی، بیلکاریله بالدیرلری قالینجه، کولریوزلی وشانلی برذات ایدی. پك فقیرانه کینیر، اکثریا اکمکله مرجم کبی پك ساده یملك یروالینه کچنی تصدق ایدردی. زهد وتقواسی پك زیاده اولوب، حله بیت المالك بر آقچه‌سنه طوقنمقدن پك زیاده توقی ایدردی.

علی { [«ظاهر لاعزاز دین الله» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

Digitized by Google

علی { (میرزا سلطان — بن میرزا سلطان محمود بن سلطان ابوسعید بن جلال الدین امیرانشاه بن تیمورلنك) ماوراء النهرده حکومت سورن سلالهٔ تیموریه‌نك صوك حکمداری اولوب، ٩٠٥ تاریخنده برادری اوزرینه، تخت موروثنه قعود ایتمش ایسه‌ده، اواثناده کسب قوت ایتمش اولان شیبك خان اوزبك صاحب ترجمه‌نك والده‌سنی تزوج ایتمك بهانه‌سیله سمرقنده کیدوب، ماوراء النهری ضبط ایتمشدر. بووجهله ماوراء النهرده‌کی حکومت تیموریه منقرض اولمش ایسه‌ده، صاحب ترجمه‌نك عم زاده‌سی میرزا بابر بن میرزا عمر شیخ غزنه وهند جهتلرنده برحکومت تشکیلنه موفق اولوب، یقین وقتلره‌قدر باقی وبیوك برشوکت وشکوهه نائل اولان هندستان دولت تیموریه‌سنك اساسنی وضع ایتمشدر.

علی { (ملك منصور — بن عز الدین ایبك) [«منصور (ملك —)» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

علی { (سیف الدوله — بن حمدان) [«سیف الدوله» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

علی { (ملك غیاث الدین پیر —) [«غیاث الدین» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

علی { (علاء الدین طور — بك) آق قیونلی سلاله‌سنك اك اول ایالت وامارته نائل اولانیدر. اوغلی فخرالدین بك، بعده اونك اوغلی قره ایلك عثمان واوندن صکره حمزه بك وجهانگیربك امارت سوروب، نهایت اوزون حسن دیمکله شهیر امیرکبیر ابوالنصر حسن بك امارتی سلطنته تحویل ایتمشدر.

علی { (حسن —) قره قیونلی سلاله‌سنك دردنجی و صوك حکمداری اولوب، پدری میرزا جهانشاه بن قره یوسفك زماننده یکرمی بش سنه محبوس قالمش؛ و ٨٧٣ ده پدرینك اوزون حسن طرفندن قتل اولنمسی اوزرینه، محبسدن چیقوب تخت موروثنه قعود ایتمش ایسه ده، طول مدت محبوسیتی دماغنه ضعف وخلل کتیرمش اولدیغندن، ادارهٔ ملکه مقتدر اوله‌میوب، اوزون حسنه مقابله ایده‌میه‌رك، ابوسعید میرزانك یانته قاچمش؛ وبونك ده اوزون حسن طرفندن قتل ایتدیرلمسی اوزرینه، فارسه قاچوب، اوراده حسن طویل بك اوغلی اوغورلی محمد ایله ایتدیکی محاربه‌ده ٨٧٣ ده قتل اولنمش؛ وبرادر وهمشیره‌لری برر برر قتل اولنمغله، قره قیونلی دولتی پایانه ایروب، ممالکی آق قیونلی الینه کچمشدر.

علی { (ظفر —) ایرانك مشاهیر خطاطیننده اولوب، خراسانلیدر. یاوز سلطان سلیم خان زماننده درسعادته کلوب، پادشاه مشارالیه فارسی العباره دیوان اشعارینی بوذاته یازدیرمشدر. ٩١١ ده وفات ایتمشدر.

علی { ایران شعراسندن اوچ ذاتك اسمیدر:

برنجیسی (مولانا —) اواخر عهد سلطان حسین بایقرایه یتیشمشدر. شوبیت اونکدر:

مجلسی خواهم که باشد گفت وگوی غم درو
تا غم خود باز گویم خطهٔ من هم درو

— ایکنجیسنك اصل ونسب و وطنی مجهول اولوب، شو بیت اونکدر:

مردم ویاری نیامد برسرم
ازچراغ خفتگان بیکس‌ترم

— اوچنجیسی شاه طهماسب صفوی عهدی شعراسندن اولوب، شوبیت اونکدر:

اظهار درد دل بردلدار چون کنم
ترسم زخوی نازکش اظهار چون کنم

علی ادریسی { (بن عمر بن ادریس بن ادریس) مغربده حکومت سورن ادریسیلرك دردنجیسی اولوب، عمی محمد بن ادریسدن صکره ٣٠٠ تاریخلرنده موقع حکومته کچمش ایسه‌ده، چوق وقت بقا بوله‌میوب، اسقاط اولنمش؛ وعمی یحیی خانی اولمشدر.

علی اصغر { حضرت علی المرتضی (رضه) نك اولادندن اولوب، علی اکبر دینلن بیوك برادرندن تفریق ایچون، اصغرلقبیله تلقیب اولنمشدی.

علی اصغر { ایران شعراسندن اولوب، شیرازلیدر. شوبیت اونکدر:

عشرت ومحنت ایام در آغوش هم اند
نغمه را هیچکس از تار جدا نشنیده است

علی اصغر قنوجی { هندستان مشاهیر علماسندن اولوب، «سوابق التنزیل» عنوانیله برتفسیر شریف یازمش؛ و ١١٤٠ تاریخنده وفات ایتمشدر.

علی افندی { (زنبیللی علاء الدین علی جمالی افندی بن احمد بن

Digitized by Google

محمد) اعاظم علماء عثمانیه‌دن اولوب، سلطان بایزید خان ثانی ویاوز سلطان سلیم خان و قانونی سلطان سلیمان خان دور سلطنتلرنده ٢٦ سنه شیخ الاسلام بولنمشدر. من اصل قرمانلی اولوب، مملکتنده مولانا حمزه‌دن بر مقدار تحصیل ایتدکدن صکره، درسعادته کله‌رك، مولانا خسرودن وبروسه‌ده مولانا حسام زاده‌دن استفاده ایتمش؛ ومولانا مصلح الدین افندی‌یه معید وداماد اولمش ایدی. بعده ادرنه‌ده علی بك مدرسه‌سی مدرسلکنه تعیین اولنه‌رق، ابو الفتح سلطان محمد خان حضرتلرینك عطایاسنه مظهر اولمش ایسه‌ده، قرمانی محمد پاشا ایله بینلرنده برودت حاصل اولمسندن، ترك مدرسه ایده‌رك، شیخ مصلح الدین بن وفا حضرتلرینك خدمتنه مواظبته باشلامشیدی. سلطان بایزید خان ثانی حضرتلری جلوسلرینی متعاقب کندیسیله ملاقات طلبنده بولندیغی حالده، صاحب ترجمه ملاقات سلاطینه طالب وراغب اولمدیغنی بیانله استغنا ایتدیکندن، قبلوجه مدرسلکیله بروسه‌یه ومتعاقباً افتا خدمتیله جبراً اماسیه‌یه اعزام وتبعید اولنمش ایدی. مؤخراً ینه بروسه‌وازنیقده برقاچ مدرسه‌نك مدرسلکی عهده‌سنه توجیه اولنه‌رق، بروسه‌یه کلمش ایسه‌ده، برمدت صکره‌ینه اماسیه‌یه عودت ایدوب، پادشاه مشارالیهك تأسیس ایلدکلری مدرسه‌ده نشر علوم ومعارفله اشتغاله باشلامشیدی. بعده ایفای حج شریف نیتیله جانب حجازه عزیمت ایدوب، اوسنه حجازده بعض مرتبه قاریشقلق بولندیغندن، بر سنه مصرده قاله‌رق، اورانك علماسیله مباحثه ومذاکرده بولنمش؛ واردیغی سنه یعنی ٩٠٨ تاریخنده بعد ادای فریضهٔ حج درسعادته جلب بیوریله‌رق، مسند مشیخت اسلامیه‌یه وسلطان بایزید خانك بنا ایتدکلری مدرسه‌نك مدرسلکنه نصب اولنمش؛ وسلطان بایزید خانك آخر سلطنتنه دك اون سنه بومقامده بولندقدن صکره یاوز سلطان سلیم خان جانبندن دخی ابقا بیوریله‌رق، غازیٔ مشارالیهك ارتحالنه‌دك سکز سنه دها امور فتوایی اداره ایتمش؛ وقانونی سلطان سلیمان خان جانبندنده ابقا بیوریله‌رق دیکر سکز سنه دها شیخ الاسلام بولنمش؛ ومن حیث المجموع اوچ پادشاه ذیشان زماننده یکرمی آلتی سنه امور فتوایی حسن اداره ایده‌رك، ٩٣٢ تاریخنده اجل موعودیله وفات ایتمش؛ وزیرکده بنا کرده‌سی اولان مکتبك ساحه‌سنه دفن اولنمشدر. عالم وعاقل ومحافظهٔ احکام شرعیه‌ده جسور وغیور برمرد کامل اولوب، حق بطش وشدتی معلوم اولان یاوز سلطان سلیم خانه بیله قارشی کله‌رك، طوغریی مدافعه‌ده اصلا پروا کوسترمدیکی ودفعاتله آتش غضبی اطفا ایده‌رك عفو ومرحمتله معامله‌یه سوق ایلدیکی امثال عدیده‌سیله مستدلدر. مسائل فقهیه‌یه متعلق «المختارات» عنوانیله بر اثر مقبول ومعتبری واردر. زهد وتقواده وشریعت محمدیه‌یه بحق خدمت ایتمه‌دکی متانت وصلابتی مشهوردر. بنجره‌سندن سوقاغه برزنبیل صارقیدوب، اصحاب مصالح استفتانامه‌لرینی بو زنبیلك ایچنه قویدقدن صکره، زنبیلی یوقاری‌یه چکه‌رك، جمله‌سنك جوابلرینی تحریرله فتوالری حاوی زنبیلی تکرار آشاغی‌یه صارقیده‌رق، بو طریقله اصحاب مصالحی کلفتدن قورتارمغی اعتیاد ایتمش اولدیغندن، بو مناسبتله (زنبیللی) لقبیله تلقیب اولنمشدر.

علی افندی { (چتالجه‌لی —) سلطان محمد خان رابع دورنده مسند مشیخت اسلامیه‌یه کچن علمادن اولوب، چتالجه‌لی شیخ محمد بن حسن العلائینك اوغلیدر. ١٠٤١ تاریخنده قصبهٔ مذکوره‌ده طوغوب، درسعادته ورودنده منقاری زاده‌نك دائره‌سنده تحصیل علوم ایله، ١٠٧٣ ده صحن تدریسه داخل اولمش؛ وکرید سفرنده اردوی همایون قاضیسی اولوب، اورادن سلانیك وبعده مصر قضاسنه نصب؛ وجانب مصره منهی عزیمت ایکن، روم قاضیعسکرلکنه ترفیع، ١٠٨٤ تاریخنده منقاری زاده‌نك یرینه مسند مشیخت اسلامیه‌یه نصب بیورلمشدر. اون اوچ سنه‌یه قریب مدت امور فتوایی حسن اداره ایتدکدن صکره، مجرد بعض ارباب نفوذك التماسلرینی ترویج ایتمدیکیچون، ١٠٩٧ ده صدمهٔ عزله اوغرایوب، بروسه‌ده کوشه‌گیر استراحت اولمش؛ و١١٠١ تاریخنده درسعادته عودتنه مساعده اولنه‌رق، ١١٠٣ تاریخنده سلطان احمد خان ثانی دورنده ثانیاً مسند مشیخت اسلامیه‌یه ارتقا اولنمش؛ و بو دفعه یالکز اللی برکون بو مقامده قالوب، سنهٔ مذکوره‌ده وفات ایتمشدر. عالم وعاقل بر ذات اولوب، «فتاوای علی افندی» نامیله مشهور ومتداول بر مجموعهٔ فتاواسی واردر.

Digitized by Google

علی افندی (پاشمقجی زاده —) [« پاشمقجی زاده » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

علی افندی (چلبی سید —) قونیه چلبیلرندن برشاعراولوب، مثنوئ شریف تدریس وافاده‌سیله مشغول بولنمش؛ و ۱۱۹۰ ده وفات ایتمشدر. شوقطعه جمله اشعارندندر:

سلطان عشق منزلیدر دل مدینه‌سی
خلوتسرای سینه‌در آنك خزینه‌سی
خواهشکران سکهٔ عرفانه مژده کیم
پردر نقود شوقله قلبم دفینه‌سی

علی اکبر حضرت علی المرتضی (رضه)ك اولادندن اولوب، کربلا وقعهٔ دلسوزنده برادر اکرملری امام حسین (رضه) معیتنده شهید اولمشدر.

علی اکبر هندستان علماسندن اولوب، شاهجهان‌نامنه ۱۰۳۸ تاریخنده « مجمع الاولیا » عنوانیله بر تذکرة الاولیا یازمشدر. — دیکر بر علی اکبر دخی « فصول اکبری » و« اصول اکبری » عنوانلریله ایکی کتابك مؤلفیدر.

علی بابا (جعفر —) ایران شعراسندن اولوب، صبیان معلمکیله مشغول ایدی. ۱۰۲۰ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو رباعی اونکدر:

در هجر توای نکار اندر نارم
در نار همی سوزم ودم برنارم
تا دست بکردن تو اندر نارم
در خون جکر چو دانه اندر نارم

علی الباخرزی (ابو الحسن — بن الحسن) مشاهیر ادبا وشعرادن اولوب، نیشابوره ملحق باخرز ناحیه‌سندندر. ابتدا فقه شافعی تحصیلیله مشغول اولمش ایسه‌ده، بعده ادبیات وشعر وانشا ایله توغله باشلایوب، دیوانه دخول ایله مراتب عالیه‌یه واصل اولمش؛ و ٤٦٧ ده باخرزده مقتولاً وفات ایتمشدر. ثعالبینك مشهور « یتیمة الدهر » ینه « دمیة القصر وعصرة اهل العصر » عنوانیله کوزل بر ذیل یازمش؛ وبوکا دخی ابو الحسن بن زید البیهقی « وشاح لدمیة » عنوانیله بر ذیل علاوه ایتمشدر. مرتب وبیوك دیوان اشعاری واردر. شو ایکی بیت اونکدر.

وانی لاشکو لسغ اصداغك التی
عقاربها فی وجنتیك تحوم
وابکی لدر الثغر منك ولی اب
فکیف یدیم الضحك وهو یتیم

علی بخاری (شریف میر —) مشاهیر علماء ماوراء النهردن اولوب، قانونی سلطان سلیمان خان دورنده ابتدا مصره وبعده درسعادته کله‌رك، کندیسنه وظیفه تخصیص بیورلمش؛ و ۹۵۰ ده بوراده وفات ایتمشدر. تفسیر وحدیث وادبیات عربیه‌ده عصرینك فریدی ایدی. علم بلاغتده علامه عضد الدینك « الفرائد الغیاثیه » سنی شرح ایتمشدر. حسن خطی دخی وار ایدی.

علی بدخشی (میرزا —) فرس شعراسندن اولوب، بدخشانده نشأت ایتدیکی حالده، دهلی حکمداری اکبر شاهك خدمت کتابتنده بولنمش؛ وشهزاده میرزا سلیمی مدح ایتمشدر. شو رباعی اونکدر:

کر مونسی همدمی دمی داشتمی
زو چارهٔ مرهمی همی داشتمی
در آتش غم سوختمی سرتاپا
دردیده اکر نمی نمی داشتمی

علی برید اول هندستانك دکن قطعه‌سنده حکومت سورن بریدان سلاله‌سی حکمدارلرندن اولوب، سلالهٔ مذکوره‌دن الك اول حکمدارلق عنوانتی آلان بو ذاتدر، ۹۵۰ تاریخنده احمد آبادده جلوس ایدوب، ۲۰ سنه حکومت سوردکدن صکره، ۹۷۰ ده وفات ایتمش؛ واوغلی ابراهیم برید شاه خلفی اولمشدر.

علی برید ثانی ۹۸۰ تاریخنده پدری قاسم برید ثانی‌یه خلف اوله‌رق، احمد آباد تختنده قعود ایتمش؛ و ۲۸ سنه حکومت سورمشدر. ۱۰۰۸ امیر برید ثانی مرقومه خلف اولوب، سلالهٔ مذکوره‌نك صوك حکمداری اولمشدر.

علی بك ذوالقادریه امراسندن اولوب، شهسوار بکك اوغلیدر. یاوز سلطان سلیم خان چالدیران سفری عودتنده ذوالقادریه‌دن علاء الدوله‌یی قتل وممالکنی ضبط ایتدیکنده، والیلکنی صاحب ترجمه‌یه ویرمشیدی. بعده سلطان سلیمان دورنده بونده دخی استقلال هوسی حس اولنمغله، اولادیله برابر قتل ایتدیریله‌رك، ذوالقادریه خاندانك بسبتون نام ونشانی رفع اولنمشدر.

علی بك مصرده‌کی کولمن رؤساسندن اولوب، آبازه جنسیتنه منسوبدر. جسارت و درایتیله و وقت و حالك مساعده و یاردیمیله

١١٨٠ تاریخنده مصرك اموراداره‌سنی الینه آله‌رق، کیده‌رك استقلال خولیالرینه دوشمش؛ وجزیرة العرب وشام جهتلرنده بعض یرلری دخی فضولا اداره‌سنه آلمش ایدی. یدی سنه مصرده اجرای حکومت ایتدکدن صکره، اوغللغه قبول ایتمش اولدیغی محمود بك اسمنده بری طرفندن قتل اولنمشدر.

علی بك { [« بادیا ای لبلیش » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

علی بن ابراهیم { خلافت عباسیه زماننده بغدادده یتیشن ولسان یونانی وسریانیدن عربی‌یه کتب طبیه نقل وترجمه ایدن مشاهیر اطبادن اولوب، پدری ابراهیم بن بکس دخی بوجله‌دن وبیمارستان عضدی اطباسندن ایدی.

علی بن ابی العاص { (بن الربیع بن عبد العزی بن عبدشمس بن عبدمناف القرشی العبشمی) کریمهٔ جناب نبوی زینب (رضها) نك اوغلی اولوب، پدری مشرك اولدیغندن فخرکائنات (صلعم) بونی وهمشیره‌سی امامه‌یی نزد نبویلرینه آله‌رق، بونلر یتیم اولادمدر، برمشرکله برمؤمن برشیئه مشارك اولدقلرنده مسلمك حقی غالب اولور، بیورمشیدی. فتح مکه‌ده رسول اکرم (صلعم) صاحب ترجمه‌یی یانلرنده طوتارلردی. سن بلوغه ایرمش اولدیغی حالده، حیات نبویده ارتحال ایتمشدر.

علی بن اثردی { (ابوالحسن علی بن هبة الله بن اثردی) بغداد مشاهیر اطباسندن اولوب، « شرح کتاب دعوة الاطباء » عنوانیله برکتابی وسائر تألیفاتی واردر . پدری ابوالغنائم هبة الله وبرادری ابوالغنائم سعید بن هبة الله دخی بغدادك متعینان اطباسندن ایدی.

علی بن اثردی { (ابوالحسن جمال الدین بن ابی الغنائم سعید) آنف الترجمه علی بن اثردینك برادری اولوب ، بودخی بغدادك مشاهیر اطباسندندر. آلتنجی قرن هجری اواخرنده یاشامشدر.

علی بن احمد العباسی { [« مکتفی بالله » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

علی بن احمد الکوفی { مشاهیر مورخیندن اولوب، « تحفة الکرام » عنوانیله لسان عربیده سندك تاریخنی یازمشدر.

علی بن احمد الواحدی { مفسریندن اولوب، « کتاب . النزول » عنوانیله برتفسیر شریف یازمش؛ وبونی مفصل واوسط ومختصر اوله‌رق، اوچ نسخه‌یه آیرمشدر. وفاتی ٤٦٨ ده واقع اولمشدر.

علی بن اخشید { خلافت عباسیه‌یه تابع اوله‌رق فاطمیوندن اول مصروشامده حکومت سورن بنی اخشیدك اوچنجیسی اولوب، حکومت مذکوره‌نك مؤسسی اولان محمد بن طغج اخشیدك ایکنجی اوغلیدر. برادری انوجورك وفاتی اوزرینه، ٣٤٩ ده خلیفه مطیع لامر الله‌ك منشوریله موقع حکومته کلمش ایسه‌ده، صبی اولدیغندن، برادری زماننده دخی اجرای حکومت ایتمش اولان لالالری کافور اسود نام خادم اداره‌ٔ امور ایتمش؛ وزماننده نیلك صولری طاشمامغله، مصرده قحط وغلا ظهور ایتمش؛ واسکندریه وبحیره طرفلرینه فاطمیلرك عسکری، صعید جهتنه دخی نوبه‌لیلر مسلط اولمش ایدی. آلتی سنه حکومت نامنه اولدقدن صکره، ٣٥٥ ده وفات ایدوب، مصروشام وحجاز حکومتی خلیفهٔ مشارالیه منشوریله مرقوم کافوره احاله اولنمش؛ وکافورك وفاتندن صکره صاحب ترجمه‌نك اوغلی احمد، ینه صبی اولدیغی حالده، ایکی سنه حکومت ایدوب، بعده فاطمیلر مصری ضبط ایتمشلردر.

علی بن ادریس { مغربده حکومت سورن ملوك موحدینك اونبرنجیسی اولوب، ٦٤١ تاریخنده برادری عبد الواحده خلف اوله‌رق، معتضد تلقب ایتمشدر. بش سنه حکومت سوردکدن صکره، بنی مرین ظهور ایدوب، تلمسان والیسی یغمراسن ایله ایتدیکی محاربه‌ده مقتول اولمشدر.

علی بن بویه { آل بویه ملوکندن برنجیسیله بدنجیسنك اسمیدر. [« عماد الدوله » و « فخر الدوله » ماده‌لرینه مراجعت .]

علی بن تاشفین { مغرب واندلسده حکومت سورن مرابطین ونام دیکرله ملثمین دولتنك ایکنجی حکمداری اولوب، دولت مشارالیهانك مؤسسی اولان یوسف بن تاشفینك اوغلیدر. ٥٠٠ تاریخنده پدرینه خلف اولوب، خیلی واسع اولان ملك موروثنی محافظه ایتمش؛ وآنجق

Digitized by Google

اواخر سلطنتنده محمد بن تومرت ظهور ایدوب، موحدین دولتنك اساسنی وضع ایتمكله، مرابطین دولتی تزلزله باشلامش؛ و بینلرنده آفریقاده بر قاچ محاربه اولمش ایدی. ۳۷ سنه حكومت سوروب، ۵۳۷ ده وفات ایتمكله، اوغلی تاشفین خلفی اولمشدر.

علی بن الحاكم { [«ظاهر لاعزاز دین الله» مادهسنه مراجعت.]

علی بن حسن الكلبی { فاطمیلر منشوریله صقلیه جزیره‌سنده یعنی سیجلیه‌ده حكومت سورن كلبیونك اوچنجیسی اولوب، ۳۵۸ تاریخنده معز طرفندن برادری احمدك یرینه نصب اولنمش؛ و ۳۷۳ ده فرنكلرله ایتدیكی محاربه‌ده شهید اولمشدر.

علی بن حسین { (بن علی بن ابی طالب) [«زین العابدین» مادهسنه مراجعت بیوریله.]

علی بن حسین { [«ابن اعلم» مادهسنه مراجعت بیوریله.]

علی بن حسین المسعودی { [«مسعودی» مادهسنه مراجعت بیوریله.]

علی بن حسین الواعظ { «انوار سهیلی» وسائر آثار صاحبی مشهور حسین واعظك اوغلی اولوب، «لطائف الظرائف» و «رشحات» عنوانلریله ایكی كوزل اثری واردر. علی واعظ دینمكله دخی معروفدر. ۹۳۹ تاریخنده وفات ایتمشدر.

علی بن حمزه { اصفهان شهری تاریخنك صاحبیدر.

علی بن حمود { حسن بن علی (رضهما) سلالهسندن اولوب، مغربده طنجه وسبته والیسی ایكن، اندلسده حكم سورمكده اولان بنی امیه خاندانی اعضاسی بیننده ظهور ایدن تفرقه وبونلردن مستعین بالله سلیمانك حكومتی غصب ایله قرطبه‌یی عسكرینه یغما واهالیسنی قتل عام ایتمسی اوزرینه، ۴۰۰ تاریخنده حاجب حیران عقل وتدبیر وجسارتنه كووندیكی صاحب ترجمه‌یی دعوت ایتمكله، علی بن حمود آفریقادن عسكرله كچوب، سلیمانله ایتدیكی محاربه‌ده غالب كلمش؛ ومحاربه‌ده مجروح اولان سلیمان واوغلنی واختیار بدرینی اعدام ایتمشدر. بنی امیه‌دن تخته اقعاد اولنه‌جق مناسبی بولنمدیغندن، حاجب حیرانك رأییله صاحب ترجمه جلوس ایدوب ومتوكل بالله لقبیله تلقیب اولنمشدر. متعاقباً حاجب حیرانی قرطبه‌دن تبعید ایتمكله، مومی‌الیه سلالهٔ بنی امیه‌دن عبد الرحمنله برلشه‌رك، اوزرینه عسكر سوق ایتمش؛ وهر نه قدر وقوع بولان محاربه‌ده حاجب حیران مقتول اولمش ایسه‌ده، اهالی علی بن حموددن متنفر اولوب، بنی امیه‌یه مائل اولدقلرندن، متعاقباً یعنی ۱۰۰۸ تاریخنده صاحب ترجمه‌نك وفاتیله، جزیرة الخضراده بولنان برادری قاسم بن حمود كلوب، یرینه اوتورمش؛ وانجق بر طرفدن مومی‌الیه عبدالرحمن محاربه‌یه دوام ایتدیكی كبی بر طرفدن دخی علی بن حمودك اوغلی یحیی آفریقادن كله‌رك، بدرینه خلف اولمق ادعاسنده بولندیغندن، بر خیلی وقت اندلس هرج ومرج آلتنده قالوب، كاه امویلر وكاه علویلر حكومتی الده ایتمكده ایدی. بوكش مكش آره‌سنده بر طاقم طوائف ملوك ظهور ایدوب، نهایت ملثمیندن یوسف بن تاشفین اندلسی ضبط ایله تفرقه‌لره ختام ویرمشدر.

علی بن دبیس { حله‌ده حكومت سورن بنی اسددن بنی مزید امراسنك یدنجی واخیری اولوب، ۵۵۸ تاریخنده برادری محمد بن دبیسی محاصره ایده‌رك، حكومتی الندن اخذ ایتمشدی.

علی بن سلیمان { مشاهیر اطبا وحكمادن اولوب، علم طبده و اجرای طبابتده‌كی معلومات ومهارتندن بشقه حكمت وهیئت وعلوم ریاضیه‌ده دخی عصرینك فریدی ایدی. ملوك فاطمیه‌دن عزیز وحاكمك زمانلرنده مصرده یاشایوب، ظاهرك زمانینه دخی یتیشمشدر. «اختصار كتاب الحاوی فی الطب»، «الخواص الطبیة المنتزعة من كتب ابقراط وجالینوس وغیرها»، «كتاب التعالیق الفلسفیة»، «مقالة فی ان قول الجسم التجزأ لایقف ولاینتهی الی مالا یتجزأ»، «تمدید شكوك تلزم مقالة ارسطوطالیس فی الابصار وتمدید شكوك فی كواكب الذنب»، عنوانلی كتابلر جملهٔ تألیفاتندندر. ابن ابی اصیبعه صاحب ترجمه‌نك بو كتابلردن ایكنجیسنی مؤلفك خطیله محرر ودرت بیوك جلددن مركب اوله‌رق كورمش اولدیغنی و ۳۹۱ تاریخنده قاهره‌ده یازلدیغنی مقید بولندیغنی، واوچنجیسنی ۴۱۱ ده حلبده یازدیغنی

Digitized by Google

كذلك خط دستيله محرر بر نسخه‌سندن آكلامش اولديغنى بيان ايديور.

على بن صردر { (ابومنصور — بن الحسن) شعرادن اولوب، ٤٦٥ تا. ريخنده وفات ايتمشدر. وزير فخر الدوله بن جهيره انتسابى وارايدى. شو ايكى بيت جملهٔ اشعارندندر:

ولم ابك ان رحل الشباب وانما
ابكى لأن يتقارب الميعاد
شعر الفتى اوراقه فاذ اذوى
جفت على آثاره الاعواد

على بن طلحه { خلافت عباسيه زماننده خراسانده حكومت سورن بنى طاهرك ايكنجيسى اولان طلحه بن طاهر ذو اليمينينك اوغلى اولوب، ٢١٢ تاريخنده پدرينه خلف اولمش ايسه‌ده، متعاقباً نيشاپور خارجنده قتل اولنمغله، حكومت سوره‌ميوب، عمى عبدالله بن طاهر يرينه كچمشدر.

على بن ظافر { (جمال الدين ابو الحسن الازدى) مشاهير ادبا ووزرادن اولوب، ٥٦٧ تاريخنده مصرده طوغمش؛ وپدرى علامه ابو منصوردن تحصيل علوم وادبيات ايده‌رك، پدرينك وفاتنده مدرسهٔ مالكيه‌ده تدريسله مشغول اولمش؛ وبعده ديوانه داخل اولوب، ملك اشرفك وزيرى وبرمدت بيت المال وكيلى اولمشيدى. شعر وانشاده مهارت فوق العاده‌سى وتاريخده كثرت وقوفى اولوب، سن شيخوختنده علم حديثله دخى توغل ايتمشدى. ٦٢٣ تاريخنده وفات ايتمشدر. «الدول المنقطعة» عنوانيله قيمتدار بر تاريخى، «بدايع البداية»، «ذيل بدايع البداية»، «اخبار الشجعان»، «اخبار الملوك السلجوقية»، «اساس السياسة»، «كتاب من اصيب»، «نفائس الذخيرة» وساٸر تأليفاتى واردر. اشبو صوك تأليفى ناتمام ايسه‌ده، ادبياتده امثالسز بر اثر اولديغى مرويدر. شو ايكى بيت جملهٔ اشعارندندر:

وقدبدت النجوم على سماء
تكامل صحو ها فى كل عين
كسقف ازرق من لازورد
بدت فيه مسامر من لجين

على بن عباس المجوسى { مشاهير اطبادن اولوب، آل بويه‌دن عضد الدوله نامنه «الملكى» عنوانيله طبك علمى وعملى جهتلرينى مكمل ومفصل صورتده مبين بر كتاب يازمشدر. اهوازلى اولوب، ابو ماهر موسى بن سياردن تحصيل طب ايتمشدى.

على بن عبد العزيز { (ابو الحسن — الجرجانى) مشاهير فقهاء شافعيه‌دن و شعراى مجيديندن اولوب، قاضئ جرجانى ديمكله دخى معروفدر. ٣١٦ تاريخنده جرجانده طوغوب، تحصيل علم ايتدكدن صكره، بلاد عرب وعجمى دور ايده‌رك، اكمال تحصيل، ومعصرى علماسيله صحبت ايتمش؛ وطريق قضايه سلوك ايله، رؤيت دعاوى وامور شرعيه‌ده التزام حقانيت ايتمكله كسب نيكنامى ايلمش ايدى. متنبى ايله خصملرى آره‌سنده محاكمه‌يى متضمن «كتاب الوساطة» عنوانيله بر اثرى ومرتب ديوان اشعاريله ساٸر تأليفاتى واردر. ٣٩٦ تاريخنده قاضى القضاة ايكن (رى)ده وبر روايتده نيشاپورده وفات ايدوب، جنازه‌سى جرجانه نقل ودفن اولنمشدر. شو قطعه جملهٔ اشعارندندر.

مالى ومالك يا فراق
ابدا رحيل وانطلاق
يا نفس موتى بعدهم
فكذا يكون الاشتياق

على بن عبدالله { (ابو محمد — بن العباس بن عبدالمطلب) عم جناب نبوى عباس (رضه)ك تورونى وخلفاء عباسيه‌نك ايلكلرى اولان سفاح ومنصورك جدى اولوب، حضرت على بن ابى طالب (رضه) جانبندن على تسميه وابوالحسن تكنيه بيورلمش؛ وبرروايتده جناب مرتضانك شهادتى كونى دنيايه كلمشدر. اوزون بويلى، ايرى جثه‌لى، كوزل چهره‌لى عابد وزاهد وكريم بر ذات ايدى. اختيارلغنده باشى قيلسز وصقالى پك اوزون اولوب، سياهه بويارمش. عبدالله بن جعفر بن ابى طالبك قيزى لبابه‌يى تزوج ايدوب، بوقيز ايسه ابتدا ملوك امويه‌دن عبد لملك بن مروانك تحت نكاحنده ايكن، موى البهك آغزينك رايحهٔ كريهه‌سنه تحمل ايده‌مديكيچون، بوشانمش اولديغندن، لبابه‌يى تزوجيله بنى اميه‌نك بغض وكينى جلب ايتمش؛ وحتى وليد بن عبدالملك طرفندن ايكى دفعه قرباجله ضرب وتحقير ايدلمش اولديغى مرويدر. معاويه وبر روايتده عبدالملك بن مروان اسم وكنيه‌سنى دكيشديرمسنى تكليف ايدوب، كنيه‌سنى تبديل ايله، اوغلى محمددن ابو محمد تكنى ايتمش ايسه‌ده، اسمنى دكيشد-

Digitized by Google

يرمكه راضى اولمامشدى. حجازه كيتديكنده، حرمين اهاليسى كنديسنه پك چوق حرمت ورعايت ايدرلردى. ۱۱۸ تاريخنده ۸۰ ياشلرنده وفات ايتمشدر. كثرت عبادتدن (ذوالثفنات) تلقيب اولنديغى مروى ايسه ده، بولقب امام زين العابدين حضرتلرينكدر.

على بن عجلان { حجازده حكومت سورن بنى قتاده امراسندن او-لوب، سكزنجى قرن هجرى اواخرنده برادرى كبيشدن صكره برمدت امارت ايتمشدر.

على بن عيسى { مشاهير كحالين اسلامدن اولوب، كوز علتلرينى تشخيص ومداواتده يدطولى صاحبى ايدى. «تذكرة الكحالين» عنوانلى كتابى طول مدت كحالين اسلام بيننده دستورالعمل بولنمشدر. بشنجى قرن هجريده ياشامشدر.

على بن عيسى { امين خليفه نك اك ايلرى بولنان قائدلرندن اولوب، خليفهٔ مشاراليهك برادرى مأمونله اولان اختلافنده ۱۹۵ تاريخنده مأمونك اخص رجالندن مشهور طاهر ذواليمينين ايله ايتديكى محاربه ده مقتول اولمشدر.

على بن عيسى الربعى { مشاهير نحويوندن اولوب، ابتدا ابوسعيد السيرافيدن وبعده شيرازده ابوعلى الفارسيدن اخذ وتحصيل ايتمش؛ وبونك ياننده يكرمى سنه قالدقدن صكره، بغداده كيده رك، آخر عمرينه قدر اوراده قالمشدر. ابوعلى الفارسينك «ايضاح» نى وسائر بعض كتب نحويه يى شرح ايتديكى كبى، نحوده غايتله مفيد ومقبول بر كتاب يازمشدر. سيبويهك كتاب مشهورينى دخى شرح ايتمش ايسه ده، بعده برينك اعتراضنه حدت ايدوب، شرح مذكورى بيقايه رق امحا ايتمشدر. سوقاق كوپكلرينى اولديرمك مراقى ايمش. ابن جنى ايله صحبت ايتمشدر. وفاتى ٤۲۰ تاريخنده واقع اولمشدر.

على بن مبارك { حجازده حكومت سورن بنى قتاده امراسنك ۲۲ نجيسى اولوب، اسلافندن رميثه نك تورونيدر. ۸۱۲ ده مسند امارته چكوب، آلتى سنه حكومت سورمشدر.

على بن محمد الجواد { [«على تقى» ماده سنه مراجعت بيوريله.]

على بن مراد { مشاهير خطاطيندن اولوب، بروسه ليدر. نسخ وتعليق خطلرنده وتذهيبده مهارت تامه سى وارايدى. ۱۱۹۰ ده وفات ايتمشدر.

على بن المرزبان { (ابو الحسن — بن احمد البغدادى) مشاهير فقهاء شافعيه دن اولوب، بغدادده تدريسله مشغول بولنمش؛ ومشاهير مؤلفيندن ابو حامد اسفراينى كنديسندن اخذ وتحصيل ايتمشدر. فوق العاده اخلاق حسنه اصحابندن اولوب، اخلاقه چوق اهميت ويرر، وفصل وغيبتى دخى مظالمدن عد ايدردى. ۳٦٦ تاريخنده وفات ايتمشدر.

على بن مزيد الاسدى { بنى مزيد حكومتنك مؤسسى اولوب، ٤۰۰ تاريخلرنده ظهورله جزيره جهتنده حكومته نائل اولمش؛ و ٤۰۸ ده وفات ايتمشدر. نسلندن كندى ايله برابر يدى كشى كلوب، ٦۰ سنه حكومت سورمشلردر.

على بن منقذ الكنانى { (سديد الملك ابو الحسن — بن مقلد) بنى منقذدن اولوب، ٤۷٤ تاريخنده حلبه ملحق شيزر قلعه سنى روملردن ضبطله، اوراده كنديسى واولادى حكم سورمش؛ و ٥۲٥ تاريخنده شدتلى بر زلزله وقوعيله قلعه ييقيلوب، ايچنده بولنانلر كاملاً تلف اولمغله، بنى منقذدن كيمسه قالمامشدر. صاحب ترجمه نك فطانت وذكاوتى وادبيات عربيه ده كى قوتى حقنده بعض نوادر منقولدر. ٤۷٥ ده وفات ايتمشدر. طبيعت شعريه سى دخى اولوب، شو ايكى بيت جملهٔ اشعارندندر:

اسطو عليه وقلبى لو تمكن من
كفى عليهما غيظا الى عنقى
و استعير اذا عاقبته حنقا
واين ذل الهوى من عزة الحنق

على بن موسى الكاظم { [«على رضا» ماده سنه مراجعت بيوريله.]

على بن مهدى { آلتنجى قرن هجريده يمنده حكومت سورن بنى مهدى دولتنك مؤسسى اولوب، بدرى زبيدده زهد وتقواسيله حسن ظن عمومى يى قزانمش بر آدم اولديغى كبى، كنديسى ده عمومك محبتنه مظهر اولمغله، ٥۱۰ تاريخلرنده

Digitized by Google

خروج ایدوب، بنی نجاحك اخیری اولان فاتکی قتل، وخطهٔ یمانیه‌یی ضبط ایتمش؛ ویالکز اوچ آیه قریب مدت حکومت سوردکدن صکره، وفات ایدوب، اوغلی مهدی خلفی اولمشدر. سلاله‌سی کندی‌ایله برابر درت کشیدن عبارت اولوب، ٥٦٩ ده منقرض اولمش؛ وممالکی ایوبیلرك ضبطنه کچمشدر.

علی بن هلال { [«ابن بواب» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

علی بن یوسف المرینی { مغربده موحد. یندن صکره ظهور ایدن بنی مرین حکمدارلرینك دردنجیسی او. لوب، ٧٠١ تاریخنده برادر زاده‌سی ابو ثابته خلف اولمش ایسه‌ده، یالکز ایکی کون حکومت ایده. بیلوب، اسقاط وحبس، وسلفك برادری سلیمان بن عبد الله بن یوسف نصب اولنمشدی.

علی بن یوسف الملثمی { [«علی بن تاشفین» ماده. سنه مراجعت بیوریله.]

علی پاشا { (چندرلی زاده —) دولت علیهٔ عثمانیه‌ده دردنجی صدر اعظم اولوب، سلیمان پاشا بن سلطان اورخاندن صکره بومسنده کچن وقره‌خلیل دینلکله دخی معروف اولان چندرلی خیرالدین پاشانك اوغلیدر. پدرینك زمان صدارتنده وزارت رتبه‌سیله برابر قاضیعسکر اولوب، ٧٨٨ تاریخنده وخداوندکار غازی زمان سلطنتلرنده پدری ارتحالنده، یرینه صدراعظم اولمش؛ وپادشاه مشار. الیهك ارتحالنه‌دك روم ایلنده فتوحاتله مشغول او. لوب، شمنی، پروادی، نیکبولی، طرنوی وسلستره قلعه‌لرینی فتح ایتمش؛ ویلدیرم سلطان بایزید خانك جلوسلرنده مقام صدارتده ابقا اولنه‌رق، ٧٩٨ ده پادشاه مشارالیه قسطنطینیه‌نك فتحنی نیت ایتدکارنده، برطاقم اعذار واهیه ایله مانع اولمش؛ و ٨٠٤ ده تیمور وقعهٔ مشهوره‌سنی متعاقب شهزاده امیرسلیمانك معیتنده ادرنه‌یه کیدوب، وزیرومشاوری اولمشدی. ٨١٣ ده وفات ایتمشدر. عالم وعاقل بروزیر ایدیسه‌ده، حظوظات نفسانیه‌یه تابع ودارات ودبدبه‌یه مائل او. لوب، مقام صدارته مخصوص مراسمك چوغی بونك اختراع کرده‌سیدر. قضاة وسائر مأمورین شرعیه‌نك حجت وقید سجل ونکاح ورسم قسمت کبی معاملاته مقابل اجورات معینه آلملری اصولی دخی صاحب ترجمه‌نك وضع کرده‌سیدر.

علی پاشا { (خادم —) سلطان بایزید خان ثانی دورنده ایکی دفعه صدراعظم اولمشدر. روم ایلی ایالتی والیسی ایکن، عهده‌سنه رتبهٔ وزارت توجیه اولنه‌رق، بعض خدمات مهمهٔ دولتده بولنمش؛ ومصر وشام عسکرینه قارشی مظفر اولوب، پیاس، سیس، قرود وملوان قلعه‌لرینی ضبط ایتدیکی کبی، موره‌ده دخی موفق اولوب، موره ایالتی والیسی اولمش ایدی. ٩٠٧ تاریخنده مسیح پاشا یرینه مسند صدارت عظمایه ترفیع اولنه‌رق، ایکی سنه بومقامده قالدقدن صکره، عزل اولنه‌رق، یرینه هرسك زاده احمد پاشا نصب اولنمش؛ واوچ سنه صکره ثانیاً صدراعظم اولوب، بو دفعه دخی بش سنه کمال عدالت ودرایتله ادارهٔ امور دولت ایتدکدن صکره، ٩١٧ تاریخنده شاه قولی طغیانه قارشی سوق عسکر ایتدیکنده، وقوع بولان محاربه‌ده شهید اولمشدر. عاقل وعادل وجسور ووقور بر وزیر اولوب، درسعادتده ایکی جامعیله بر مدرسه‌سی وسائر بعض خیراتی واردر.

علی پاشا { (سمیز —) دور سلطان سلیمان خانیده مسند صدارت عظمایه کچن وزرادن اولوب، هرسکده‌کی پراچه قصبه. سندندر. دوشیرمه طریقیله سرای همایونه آلنوب، اوراده قطع مراتب ایدرك، یکیچری آغالغیله طشره‌یه چیقمش؛ وبعده روم ایلی بکلربکیسی اولمش ایدی. ٩٥٠ تاریخنده مصر والیسی اولوب، ٩٦٨ ده وزیر ثانی ایکن، رستم پاشا یرینه مسند صدارت عظمایه کچه‌رك، درت سنه امور دولتی حسن تمشیه ایتدکدن صکره، ٩٧٢ ده ارتحال ایدوب، ابا ایوب انصاری (رضه) تربه‌سی اتصالنده دفن اولنمشدر. آلتنده طیانه‌جق آت زور بولنه‌جق درجه‌ده ایری وجودلی اولدیغی حالده، نهایت درجه‌ده خفیف الروح ونکته. دان ولطیفه‌کو اولوب، بعض لطائف و مطایباتی مشهوردر.

علی پاشا { (یاوز —) دور سلطان احمد خانیده مسند صدارت عظمایه نائل اولان وزرادن اولوب، بوسنه‌لیدر. (مالقوچ) لقبیله ملقبدر. حرم همایونده سلحدار اولدقدن صکره

Digitized by Google

١٠١٠ تاریخنده مصر والیسی اولمشیدی. ١٠١٢ تاریخنده سلطان احمد خانك جلوسنده درسعادته جلبله، مقام وکالت مطلقه‌یه تعیین اولنمش؛ وسفر آچمق فکرینه مخالف ایدیسه‌ده، پادشاه مشارالیهك اصراری اوزرینه، جغاله زاده سنان پاشایی ایران حدودی سرعسکرلکنه تعیین ایدوب، کندیسی اردوی همایونله مجارستانه عزیمت ایتمش ایسه‌ده، بلغراد اوردوکاهنده خسته‌لنوب، یدی آیلق صدارتدن صکره ١٠١٣ ده وفات ایتمشدر. خونخوار بر آدم ایدی.

علی پاشا (چلبی —) [« چلبی علی پاشا » ماده‌سنه مراجعت بیورله.]

علی پاشا (کمانکش قره —) دور سلطان مراد خان رابعده اك اول مسند صدارته کچمشدر. حمید دیارندن اولوب، سرای همایونده تربیه اولنمش؛ و وزارتله چیقوب، بر خیلی وقت دیاربکر وبغداد والیسی بولنمش؛ وبعده دیوان همایونده دردنجی وزیر اولمش ایدی. پادشاه مشارالیهك جلوسلرنده ١٠٣٢ تاریخنده مره حسین پاشا یرینه مسند صدارته کچوب، یدی آی بو مسندده قالمش؛ وآنجق ارتکاب وارتشا قپوسنی آچدقدن ماعدا، ایران شاهنك حرکاتنی دخی کتم ایله، حضور پادشاهیده یلان سویلدیکندن، ١٠٣٣ ده غضب سلطان مراد خانی‌یه مظهر اولوب، اعدام، وعلی پاشا جامعی خطیره‌سنده دفن اولنمشدر.

علی پاشا (آرابه‌جی —) دور سلطان احمد خان ثانیده مسند صدارت عظمایه واصل اولان وزرادن اولوب، اوخریلیدر. ابتدا امامتله وبعض نواحیده نیابتله مشغول اولوب، علی‌خواجه دینمکله معروف ایکن، بعده تبدیل قیافتله قوجه خلیل پاشانك خدمتنه کیرمش؛ وابراهیم پاشانك صدارتنده ادرنه‌ده آرابه قولی ایکن، باباطاغی محافظی بولنان کوپریلی زاده مصطفی پاشانك دائره‌سنه انتساب ایله، کیده‌رك کتخداسی اولمش؛ ومشارالیهك صدارتنده کتخدالغنده قالوب، ١١٠١ تاریخنده آغای بکتاشیان، و١١٠٢ ده رکاب همایون قائممقامی اولمش؛ و ١١٠٣ ده کوپریلی زاده مصطفی پاشانك شهادتی اوزرینه، مسند صدارته کچوب، یدی آی بومقامده قالدقدن صکره، سوء حرکاتنه مبنی ردوسه نفی، و برسنه صکره جزیرهٔ مذکوره‌ده اعدام اولنمشدر. نفی ایتدیکی آدملری آرابه ایله کوندرمکی عادت ایتدیکندن، (آرابه‌جی) لقبیله تلقیب اولنمشدر.

علی پاشا (حاجی —) [« حاجی علی پاشا » ماده‌سنه مراجعت بیورله.]

علی پاشا (سورمه‌لی —) سلطان احمد خان ثانینك اواخر سلطنتلرنده سلطان مصطفی خان ثانینك جلوسلرندن صکره برسنه ایله ایکی آی صدارت ایتمشدر. دیمتوقه‌لی اولوب، ابراهیم خان کتخداسی عثمان آغانك تربیه کرده‌سیدر. بعض خدماتده بولندقدن صکره آرپه امینی و ١١٠٠ تاریخنده ترسانه امینی وبعده دفتردار اولمش ایدی. ١١٠١ ده عزل وتکدیر اولنه‌رق، برسنه صکره رکاب همایونده وکالت دفتری و ١١٠٣ ده بالاصاله دفتردارلقله ومتعاقباً وزارت رتبه‌سیله دخی تلطیف اولنمشدی. ینه اوسنه قبریس ومتعاقباً طرابلس شام ایالتنه نصب اولنه‌رق، ١١٠٥ ده ادرنه‌یه دعوتله، مسند صدارته کچمش؛ و تدارکات سفریه ایله اشتغال ایتمکده ایکن، برطرفدن دخی وقتیله دلکیر اولدیغی کباری نفی واعدامله مشغول اوله‌رق، اخذ انتقام ایتدکدن صکره، اردوی همایونله بلغراده عزیمت ایتمش؛ و ١١٠٦ ده واردین قلعه‌سنك اوکنه واروب، محاصره‌یه ابتدار ایتمش ایسه‌ده، علی الدوام یاغمور یاغمسی موفقیتنه مانع اولوب، ادرنه‌یه عودته مجبور اولمش؛ وسنهٔ مذکوره‌ده سلطان مصطفی خان ثانی جلوس ایدوب، بالذات سفری تصمیم ایتمکله، صاحب ترجمه صدارتده ابقا اولنمش ایسه‌ده، متهماً چشمه‌یه نفی ایدلدکدن صکره، اعدام اولنمشدر. وفاتنده اللی یاشنی متجاوز ایدی. عاقل ورشید وکرم وسخاوتله متصف اولوب، آنجق زینته زیاده مراق وعشرت وزن پرستلکه انهماکی وار ایدی. کوزلرینه سورمه چکدیکیچون (سورمه‌لی) لقبیله شهرت بولمشدر.

Digitized by Google

علی پاشا (چورلیلی —) [« چورلیلی علی پاشا » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

علی پاشا (داماد —) سلطان احمد خان ثالث دورنده مسند صدارت عظمایه چکن وزرادن اولوب، ازنیقلیدر. پدری بعض پاشالر کتخداالقندن متقاعد ایدی. سلطان احمد خان ثانی دورنده درسعادته ورودله، حرم همایونه داخل اولمش؛ وتحصیل علم وکتابته هوس ایتمکله، خلیفه لقبی اضافه‌سیله شهرت بولمش ایدی. دور سلطان مصطفی خان ثانیده مقربین پادشاهی صره‌سنه کچوب، سرکتابتله قدری برترارلمش؛ وسلطان احمد خان ثالث دورنده سلحدارلق مأموریتنه نائل اولدقدن صکره، مصاهرت شهریاری ایله ورتبهٔ وزارتله تبجیل اولنه‌رق، رکاب همایون قائمقامی اولمش؛ وزیاده نفوذ واقتداره مالك اولمغله، امور صدارتی اداره ایتمکده ایکن، ١١٢٥ ده خواجه ابراهیم پاشانك قتلی اوزرینه، مهر صدارت عهدهٔ لیاقتنه تفویض ایدلمش؛ واول امرده نیجه زماندن بری اهمال ایدلمکده اولان روسیه‌لی ولهلی مصالحه‌لرینی ختامه ایردیردکدن صکره، ١١٢٧ ده عساکر کافیه ترتیب وتجهیز ایده‌رك، موره‌یه عزیمتله، ایادیٔ اعدایه کچمش و قالمش اولان نیجه قلاع ومواقعی فتح ایتمش؛ و ١١٢٨ ده مجارستانده واردین سفرینه عزیمت ایدوب، اوراده دخی موفق اولمقده ایکن، قورشون اصابتیله شهید اولوب، بلغراد قلعه‌سی داخلنده سلطان سلیمان خان جامعی خطیره‌سنده دفن اولنمشدر. عادل، عاقل، سخی وکریم واولدقجه عالم برذات اولوب، اوچ بچق سنه‌یه قریب مدت سورن دور صدارتنده اصلاح امور دولتدن بشقه برشیئه صرف ذهن ایتمه‌مشدر. شهادتنده سنی اللی‌یه قریب ایدی. شهزاده جامع شریفی قربنده برکتبخانه‌سی، ازنیقده مسقط رأسی اولان قریه‌ده برجامع شریفی وسائر بعض خیراتی واردر. مرتکب ومرتشیلر حقنده شدتی پك زیاده اولدیغندن، زماننده جزئی برهدیه قبولنه بیله کیمسه جسارت ایده‌مزدی؛ حتی شمدی سلامدن بشقه برشی ویریلوب آلنه‌ماز سوزی هرکسك ورد زبانی اولمشیدی.

علی پاشا (حکیم اوغلی —) سلطان محمود خان اول وعثمان خان ثالث دورلرنده اوچ دفعه مسند صدارته چکمشدر. رئیس الاطبا نوح افندینك اوغلی اولوب، ١١٠٠ تاریخنده درسعادتده دنیایه کلمشدر. سلطان احمد خان ثالث جانبندن بوابین درگاه عالی زمره‌سنه ادخال اولنه‌رق، بعده سلحشور رتبه‌سیله اقراننده‌ن تمییز اولنمش؛ وصهریته لایق کورلدیکی دخی لسان همایوندن صادر اولمغله، اووقت صدر اعظم بولنان آنف الترجمه داماد علی پاشا متوهم اولوب، کسب تجربه ومتانت ایتمك بهانه‌سیله برمدت طشره مأموریتلرنده بولنمسی لزومنی حضور پادشاهیده بیان ایتمسیله، زیله وویوده‌لغیله نظر پادشاهیدن تبعید اولنمشیدی. بعده داماد ابراهیم پاشانك صدارتنده عهده‌سنه ترکمان آغالغی ومؤخراً روم ایلی پایه‌سی توجیه وآطنه ایالتی دخی علاوهٔ مأموریت اوله‌رق احاله اولنمش ایدی. ١١٣٠ ده شرق سفرینه کیتمك شرطیله حلب والیلکی عهده‌سنه احاله اولنوب، آذربیجان وتبریز فتحنده پك بیوك خدمتلری کورلمکله، ٣٨ ده عهده‌سنه رتبهٔ وزارت ومتعاقباً آناطولی ایالتی توجیه اولنمش؛ وسنهٔ مزبوره‌ده شرق سفری سر عسکری کوپریلی زاده فاضل عبد الله پاشا سوء مزاجندن استعفا ایتدیکنده، صاحب ترجمه تبریز سر عسکری اولمش ایسه‌ده، اتباع ومتعلقاتنك رعایایه ظلم ایتدکلری مسموع پادشاهی اولمغله، شهر زور ایالتنه نقل اولنه‌رق، کتخدا ودیوان افندیسیله سائر اتباعی درسعادته جلب اولنمش ایدی. ١١٤١ ده سیواس والیسی عبد الرحمن پاشا ایله بجایشی اجرا اولنه‌رق، ٤٣ ده ثانیاً تبریز سر عسکری اولمش؛ ومقدما ایرانیلرك استرداد ایتمش اولدقلری اورمیه وتبریزی ٤٤ تاریخنده یکیدن فتح واستخلاصه موفق اولدقدن صکره، ارضرومه عودت ایتدکده، کندیسنه مهر صدارت ایصال اولنه‌رق، درسعادته شتاب ایتمش؛ واوچ بچق سنه‌یه قریب مدت امور دولتی حسن اداره‌یه موفق اولمش ایسه‌ده، ایرانیلر بعض غالبیتلره نائل اولوب، بو دخی مشارالیهك رخاوت ومساعده‌سنه حمل اولندیغندن، ١١٤٨ ده عزل، ومدللی جزیره‌سنه نفی اولنه‌رق، ٤٩ ده بوسنه ایالتنه نصب اولنمش؛ واوراده اوچ سنه نمچه‌لیلرك تجاوزات ومهاجمات متوالیه‌سنه مردانه مقاومت ایدوب، بلغرادی دخی استخلاص ایتمشیدی. مصرده کوله‌منلر دائرهٔ ادب وانقیاددن چیقوب بعض حرکات

خود سرانه ایله نفوذ وخزینهٔ دولته سکته کتیر- دکلرندن، اوورایه مقتدر ومدبر بر والینك نصبنه لزوم کورلمکله، ۱۱۵۳ ده مصر والیسی اولوب، طائفهٔ باغیه‌یی قهر وتدمیرله خطهٔ مصریه‌جه اسایش وانضباطك اعاده‌سنه موفق اولمش؛ وبو خدماتنه مکافاة خلعت فاخره ایله تلطیف بیوریله‌رق، ۵٤ تاریخنده مصر ایالتی دامادی توقبی یحیی پاشایه توجیه اولنمغله ، کندیسی آناطولی ایالتنه نصب اولندقدن صکره، ۵۵ تاریخنده ثانیاً صدر اعظم اولوب، بودفعه‌دخی بربچق سنه امور دولتی اداره ایتدکدن صکره، نادر شاهه قارشی حرب ایتمکده اولان بغداد والیسی احمد پاشانك، شاه مشارالیهه دهشت ویرمك ایچون ، صدر اعظمك بالذات اردوکاهده بولنمسنه لزوم کوسترر مکتوبنی خاکپای شاهانه‌یه عرض ایتمسی اوزرینه ، ایشك بو قدر زمان کش مکشده قالمسی مجرد صدر اعظمك سر- داراق عنوانیله واستقلال تامله اوطرفه کیتمسی مقصدینه مبنی اولمق ذهابنه کیدیله‌رك، حقنده اغبرار پادشاهی حاصل اولمسیله، ۱۱۵٦ ده عزل، و مدللی‌یه نفی اولنه‌رق ، مؤخراً قندیه و ۵۷ ده بوسنه، و۵۸ ده حلب والیسی اولمش؛ وسنهٔ مذکوره‌ده نادر شاهك قارص‌اجانبنه‌هجوم نیتی خبر آلنمغله، آناطولی ایالتیله برابر شرق سرعسکرلکی عهدهٔ درایتنه احاله اولنه‌رق، ۵۹ ده نادر شاهله صلح منعقد اولنجه، لوندات اشقیاسنك قهر وتنکیلنه مأمور اولوب، بر وفق مطلوب ایفای خدمته موفق اولمش؛ واو صره‌ده بوسنه ایالتنجه بعض قاریشیقلقلر ظهور ایتمکله، اعادهٔ اسایش ایتمك اوزره، ثالثاً بوسنه والیسی اولوب، اورادن ترحاله ایالتنه وسائر بعض ایالاته ونهایت طربزونده ظهور ایدن متغلبه‌یی دفع ایچون طربزون والیلکنه نصب اولنه‌رق، ایالت مذکوره‌جه دخی اسایشی اعاده ایتدکدن صکره، ٦۸ ده ینه آناطولی ایالتنه ومتعاقباً اوچنجی دفعه اوله‌رق مسند صدارت عظمایه نصب اولنمش ایسه‌ده، بو دفعه بعض موانعه مبنی خدمته موفق اوله‌میوب، اوچ آی صکره حقنده سویلنیلن بر سوز اوزرینه عزل، واعدامی نیت اولنه‌رق، والده سلطا- نك شفاعتیله قورتیلوب، قبریسه وبعده ردوسه نفی، و٦۹ ده ثالثاً مصر، و۷۰ ده آناطولی والیلکنه نصب اولنمش؛ وسنهٔ مزبوره‌ده کوتاهیه‌ده وفات ایدوب، بر مدت صکره جسدی درسعادته نقل ایله، اولکی صدارتنده بنا ایتمش اولدیغی جامع خطیره‌سنده دفن اولنمشدر. عاقل، عالم، مدبر، شجیع، رأی متین صاحبی، سخی وکریم بر ذات اولوب، آنجق قهر وشدتی دخی زیاده ایدی. وفاتنده یتمش یاشلرنده ایدی.

علی پاشا { [«بیقلی علی پاشا» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

علی پاشا { (مولدوانی —) سلطان مصطفی خان ثالث دورنده مسند صدارت عظمایه کچن وزرادن اولوب ، قسطمونی سنجاغنده صورقون قریه‌سندندر. درسعادته ورودله بوستانجی زمره‌سنه داخل اولوب، خاصه خصکیسی اولمش؛ ودرایت واستعدادی آکلاشلمغله، اشقیا تعقیبنه مأمور اولوب، هرطرفده موفق اولمش؛ ومؤخراً بروسه‌یه نفی اولنان فاحشه‌لرك سوقنه مأمور اولوب، بونلری حسن رضالریله جاریه دیه فروخت ایتدیکندن، (مولدوانی) لقبیله تلقیب اولنمش ایدی. بعده تبدیل مسلك ایده‌رك، قره قولاق اولمش ایسه‌ده، صدر- اعظم راغب پاشا کندیسنده اثر نفاق کورمکله، قلبه نظارتیله قرب همایوندن تبعید ایتمش؛ وآنجق اوراجه اولان حرکاتیله کندینی بکندیره‌رك، درسعادته جلبله، خصکی آغالغیله طریقه ادخال اولنمش ؛ و ۱٤۷ ده بوستانجی باشی و ۷۵ ده رتبهٔ وزارتله روم ایلی والیسی، ۱۸۰ ده آیدین محصلی وبعده بندر سرعسکری ومؤخراً یاش محافظی و ۸۲ ده خوتین سرعسکری اولوب، ۱۸۳ ده اردوکاهده یاغلقجی‌زاده محمد امین پاشا یرینه صدر اعظم اولمش ایسه‌ده، بودخی سانی کبی برایشه موفق اوله‌مدیغندن، درت آی ایله بش کوندن صکره ، عزل وکلیبولی‌یه نفی اولنه‌رق، ۱۸٤ ده وزارتی اعاده ایله بوغاز حصارلر سرعسکری اولمش؛ و ۸٦ تاریخنده پیرلکنه ترحماً تکفور طاغنده اقا- متە مأمور اولوب، اوراده وفات ایتمشدر.

علی پاشا { (شاهین —) [«شاهین علی پاشا» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

علی پاشا { (سید) — [«سید علی پاشا» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

علی پاشا { (بندرلی —) دور سلطان محمود خان ثانیده مسند صدارته واصل

اولان وزرادن اولوب ، عن اصل بندر ایالتنده آغا باباسمنده برینك اوغلی اولدیغی حالده ، ایتدیکی بر قباحت اوزرینه ، خوتینه فرارله ، برمدت اورانك وجوهندن علی آغانك خدمتنده بولندقدن صکره، ابرائیله عزیمتله ، اورامحافظی احمد پاشایه انتساب ایده‌رك، مشارالیهك مسند صدارته نصبنده سلحداری اولمش ؛ وبعده معیتنده ارضرومه کیدب ، انهاسیله قپوجی باشیلق رتبه‌سنه نائل اوله‌رق ، مشارالیهك وفاتنده درسعادته عودتله ، رکاب همایونه ملازمت ایتمکده ایکن، کوملجنه قضاسی مبایعه‌جیلغنه ارسال اولنه‌رق، ختام مأموریتله عودتنده رتبهٔ میرمیرانی ایله آخسخه محافظلغنه ومؤخراً وزارتله چلدیر ایالتی والیلکنه نصب اولنمش؛ و ١٢٣٦ ده درسعادته جلبله مسند صدارت عظمایه ارقا اولنمش ایسه‌ده، کیف مایشاء حرکته کندینی مختار زعم ایده‌رك ، هرکسی تخویفه ومناسبتسز احوال وحرکاته تصدی ایتدیکندن، نصبنك طقوزنجی کونی عزل اولنه‌رق، قبریسده اقامته مأمورا ولمش؛ وعقیبنده بعض القاآت وقوعیله، غضب پادشاهی تحریك اولنه‌رق ، اورادہ اعدام اولنمشدر. امی وجسور برآدم ایدی .

علی پاشا (سلحدار —) سلطان محمود خان ثانی دورنده مسند صدارت عظمایه واصل اولان وزرادن اولوب، روسجقلی غازی احمد پاشانك اوغلی اولدیغی حالده، درسعادتده دنیایه کلمشدر. اندرون همایونه کیروب، تدریجاً ترقی ایله، ١٢٢٦ تاریخنده سلحدار اولمش؛ و٣٣ده عزل اولنه‌رق، بش سنه معزول قالدقدن صکره، ١٢٣٨ ده یکدن صدر اعظم اولمش؛ وکندیسی مزاج پادشاهی‌یه خدمت ایتمکه حصر همت ایدوب، پای تختجه محافظهٔ امن وآسایش خصوصنی آغا حسین پاشایه براقمش ایسه‌ده، اوصره‌ده دها زیاده اقتدار ومعلوماته متوقف ایشلر ظهور ایتدیکندن، اون آیلق صدارتدن صکره، ١٢٣٩ ده عزل، وتکفور طاغنه نفی اولنمش؛ وبرمدت صکره عفو واطلاقله، قونیه ایالتنه نصب اولنه‌رق، ٤٤ ده بعد العزل درسعادته عودتنه مساعده اولنمش؛ وعودتی متعاقب قلاع خاقانی محافظلغنه نصب اولنه‌رق، ینه او سنه قلعهٔ سلطانیه‌ده وفات ایتمشدر. وفاتنده آلتمش یاشلرنده ایدی.

علی پاشا (شهید —) سلطان سلیم خان ثانی دوری قپودان پاشالرندن اولوب، میرعلملکدن قپوجی‌باشی و ٩٧٣ ده یکیچری آغاسی اولمش؛ وقانونی سلطان سلیمان‌خانك ارتحالنده سکتوار سفرنده بولنوب، سلطان سلیم خانك جلوسندن صکره پیاله پاشانك اوستنه قپودان دریا اولوب، ٧٩ ده دونمّا ایله قبریسه عزیمتله ، جزیرهٔ مذکوره‌یی فتح ایتدکدن صکره، ایرتسی سنه ٢٢٤ پاره کیدن مرکب دونمای همایونله آق‌دکیزه چیقوب، اینه بختی صولرنده ونديك دونماسنه راست کله‌رك، بیلمرنده وقوعبولان محاربه‌ده دشمن طرفی غالب کلمکله، دونمّا کاملاً محو، وقپودان‌مشارالیه ایله‌اوتوز بیك عسکر تلف اولمش؛ ودشمن طرفی ١٥ کمی ایله سکز بیك کشی غائب ایتمشدر.

علی پاشا (قلیج —) [«قلیج علی پاشا» مادەسنه مراجعت بیوریله.]

علی پاشا (حسام‌بك زاده —) [«حسام‌بك زاده» مادەسنه مراجعت.]

علی پاشا سلطان محمد خان رابع دوری قپودان‌پاشالرندن‌اولوب، ١٠٦٩ ده والده سلطان کتخداسی ایکن، دلی حسین پاشانك اوچنجی عزلنده قپودان دریا اولمش؛ وبرسنه بو مقامده قالدقدن صکره بلغراد سرعسکرلکنه نصب اولنه‌رق، (واردات) قلعه‌سنی فتح ایتمش؛ و٧٥ ده راخوه‌ده مرحوم اولمشدر.

علی پاشا بودخی سلطان محمد خان‌رابع‌دوری قپودان پاشالرندن اولوب، موره سنجاغی متصرفی ایکن، ١٠٨٢ ده قپلان پاشانك اوستنه قپودان دریا اولمش؛ ودرت سنه ایله درت آی بو مقامده قالدقدن صکره ٨٧ده عزل اولنوب، بقیهٔ احوالی معلوم اوله‌مامشدر.

علی پاشا (لاز —) سلطان محمود خان‌اول دوری قپودان پاشالرندن اولوب، قلیون قپودانلرندن ایکن، ١١٤٩ ده جانم محمد پاشانك اوچنجی عزلنده قپودان دریا اولوب، آلتی آی بو مقامده قالدقدن صکره، وفات ایتمکله، قاسم پاشا کریده‌سی مکتبی خطیره‌سنده مدفوندر.

علی پاشا (سید —) سلطان سلیم خان ثالث ومحمود خان ثانی دورلرنده ایکی دفعه قپودان دریا اولمشدر. عن‌اصل زعفرانبو-

لیلی اولوب، جزایر اوجاغنده تربیه اولنمش؛ وغرب اوجاقلری قپو کتخداسی نامیله درسعادته کوندرلمش ایدی. سلطان سلیم خانك اوائل سلطنتلرنده لمبرو وقره تچان دیدکلری قورصانلرله مرتدومانیه آطه‌لری آچیقلرنده جزایر تکنه‌لریله حرب ایدوب، غالب کلمکله، قپودانهٔ همایون تعیین بیوریله‌رق، ١٢٢١ ده حاجی صالح پاشانك اوستنه قپودان دریا اولمش؛ وبوغاز خارجنده انکلتره تکنه‌لریله ایتدیکی محاربهٔ بحریه‌ده ابراز شجاعت و درایت ایتمش؛ وسلطان محمودخان ثانینك جلوسلرندن یکرمی بش‌کون صکره عزل اولنه‌رق، بعده یکیدن نصبله، جمعاً بر بچق سنه قدر بو مقامده قالدقدن صکره، ١٢٢٤ ده عزل، ومصر ایالتنه نصب اولنه‌رق، اسکندریه‌یه واردیغنده وفات ایتمشدر.

علی پاشا } (چرخه‌جی —) [«چرخه‌جی علی پاشا» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

علی پاشا } (حافظ —) [«حافظ علی پاشا» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

علی پاشا } (نصوح زاده —) بو دخی سلطان محمود خان ثانی دوری قپودان پاشالرندن اولوب، اولکونلیدر. قلیون قپودانی ایکن، قپودانهٔ همایون اولوب، سفن همایوندن بر قاچ قطعه تکنه ایله اولکونبار صولری محافظه‌سنده اولدیغی حالده، ١٢٣٧ تاریخنده دلی عبدالله پاشانك اوستنه قپودان دریا اولمش؛ واو صره‌ده عصیانده بولنان یونانلیلر مشهور قناریسك قوماندا سیله بحراً ساقزی محاصره ایتمش اولدقلرندن، دونما ایله اوطرفه عزیمت ایتمش؛ وایتدیکی محاربه‌ده یونانلیلری چکلمکه مجبور ایده‌رك، محاصره‌یی فك ایلمش ایسه‌ده، بونلر کیجه وقتی خفیاً یناشوب، دونمایه آتش ویرمکله، صاحب ترجمه کندینی دکیزه آته‌رق، امواج دریا ایله بر مدت چبالدقدن صکره غرق اولمش؛ وبر روایتده ساحلی طوتدیغی حالده، بعض بد خواهلری طرفندن قتل ایله، نعشی دکیزه آتیله‌رق، ایرتسی کون باشی مجروح اوله‌رق بولنوب، دفن اولنمشدر. قپودان پاشالغی مدتی سکز آیدر.

علی پاشا } یاوز سلطان سلیم خان دوری وزراسندن اولوب، مصر والیسی بولنمش؛ واوراجه عدل‌وداد ودیانتیله شهرت‌بولوب، ٩٦٧ ده قاهره‌ده وفات ایتمکله، قرافه‌ده دفن اولنمشدر. وفاتنده آلتمش آلتوندن بشقه برشیئی چیقمدیغی مشهوردر.

علی پاشا } (تپه‌دلنلی —) سلطان سلیم خان ثالث ومصطفی خان رابع ومحمود خان ثانی زمانلرنده ٣٣ سنه یانیه‌ده والیلك ودره بکلکی ایدوب، حرکات فوق العاده وتفرد وجبروتیله شهرت بولمش بر وزیردر. ١١٥٤ تاریخنده آرناوودلغك تپه‌دلن قصبه‌سنده طوغمشدر. بیوك پدری دیکر علی پاشا میرمیران رتبه‌سنی حائز اولوب، وندیکلیلره قارشی قورفه محاصره‌سنده قلعه‌نك اوزرینه هجومله، ابراز شجاعت ایده‌رك، شهید اولمشیدی. اوچ اوغلی قالوب، بیوکلری اوچنجیلری وصاحب ترجمه‌نك پدری بولنان ولی بکی میراثدن محروم ایتمکله، ولی بك خیدودلغه سلوکه مجبور اولوب، بو طریقله اکتساب ثروت وقوت ایتدکدن صکره، رفقاسیله تپه‌دلنه دونوب، برادرلرینی خانه‌لری ایچنده احراق ایتمش؛ وبونك اوزرینه تپه‌دلن بکلری بالاتفاق کندیسنی مملکتلرندن طرد و اخراج ایتمشلردی. ولی بك متعاقباً وفات ایدوب، ایکی زوجه‌سی اولمغله، برنجیسندن بر اوغلی وایکنجیسندن بر اوغلیله بر قیزی قالمشدی. ایکنجی زوجه‌سی (خانقو) اسمنده قونجه‌لی شجیعه وشریره بر قادین اولمغله، تپه‌دلن بکلرندن انتقام آلمق ایچون، قوجه‌سنك اسکی رفقاسیله بالاتفاق، اوغلی صاحب ترجمه علی‌یه کوچك یاشندن آرزوی انتقام وقسوت قلب درسلرینی ویرمشیدی. ارکری‌یه ملحق (قاردیك) قصبه‌سی بکلریله علی پاشانك خاندانی آره‌سنده اسکیدن خصومت بولنمغله، قاردیکلیلر علی پاشانك والده‌سی (خانقو) ایله همشیره‌سی (شاه نسا) حقنده بعض معاملات تحقیریه وناموس شکنانه‌ده بولنمش اولدقلرندن، خانقو وفات ایدرکن، علینك یاقه‌سندن طوته‌رق، قاردیکلیلردن انتقام آلمسنی وصیت ایتمشدی. علی والده‌سنك سوقیله پدرینك طریقنه سلوك ایده‌رك، بر خیلی ثروته نائل ویکرمی یاشنه واصل اولدقدن صکره، ارکری والیسی بولنان دلوینه‌لی قپلان پاشانك قیزی امینه خانمی تزوج ایدوب، او صره‌ده او جوارلری راحتسز ایدن اشقیانك تنکیلی ضمننده برات والیسی قورت پاشایه اوامر شدیده ویرلمکله، مشارالیه علی بکی الده ایتمکی موافق مصلحت کوروب، یاننه جلبه

تلطیف، وقیزینی کندیسنه ویره‌جکی وعد ایتمش ایکن، مؤخراً سوزندن نکول ایله، آولونیه‌لی ابراهیم پاشایی داماد ایتدیکندن، علی بك بونی ترکله، ینه بر طاقم رفقا طوپلایه‌رق ارکری ویرمدی وقونیچه جهتلرینی جبراً تحت حکمنه آلمش؛ واوصره‌ده غضب پاشاهی‌یه اوغرامش اولان دلوینه‌لی قپلان پاشایی قتل ایتمك اوزره، فرمان عالی استحصال ایده‌رك، قاین پدری بولنان پاشای مشارالیهی قتل ایتمش؛ واوآره‌لقده روسیه وآوستریا ایله محاربه آچیلوب، علی بك بر خیلی مقدار آرناؤد عسکری جمع ایله، کوکللی میدان حربه کیده‌رك، ابراز شجاعت وجسارت وحسن خدمت ایتدیکندن، مکافاةً میرمیرانلق رتبه‌سیله ترحاله متصرفلغنه نصب اولنمش، ودربندلر محافظه‌سنه دخی مأمور اولمشدی.

علی پاشا ترحاله‌یه متصرف اولنجه، یانیه‌یی دخی تحت اداره‌سنه آلمق تشبثاتنه کیریشوب، نهایت ١٢٠٣ تاریخنده رتبهٔ وزارتله یانیه ولایتی عهده‌سنه تفویض بیورلنجه، علی پاشا بر طرفدن اسکی خصماسندن انتقام آلمق، بر طرفدن دائرهٔ اداره‌سنی توسیع ایتمك وبرطرفدن دخی تحت حکمنده اولان یرلری اجراآت واوامرینه مخالفت ایده‌بیله‌جك رؤسا واصحاب نفوذدن تجرید ایتمك تشبثاتنه کیریشوب، قورت پاشانك یرینه کچمش اولان ابراهیم پاشانك اوزرینه عسکر سوقیله، کندیسنی اسیر ایدوب، اولنجه‌یه قدر یانیه قلعه‌سنك قراکلق بر بودرومنده طوتمش؛ وایکی قیزینی جبراً کندی اوغللری مختار وولی بکلره تزویج ایتمشدر. مشارالیه ابراهیم پاشا نهایت درجه‌ده حسن اخلاق صاحبی وکریم بر ذات اولمغله، عموم اهالی تخلیصنی استرحام ایتدکجه، علی پاشا بیچاره‌نك محبسنی دها زیاده تشدید ایتمش؛ ونهایت ابراهیم پاشانك برات ایالتنه اعاده‌سی حقنده باب عالیدن امر قطعی کیدنجه، علی روایهٔ کندی الیله بیچاره‌یی اتلاف ایدوب، جواباً اجل موعودیله وفات ایتمش اولدیغنی انها ایتمشدر. بو وجهله او جهتدن ایلبصان ودبره‌یه قدر توسیع دائرهٔ حکومت ایتدیکی کبی، یکیشهر وترحاله جهتیله موره واغریبوزدن ماعدا یونان جهتلرینی دخی تحت اداره‌سنه آلمش؛ واوغللرندن مختار پاشایی میرمیرانلق رتبه‌سیله اینه‌بختی، ولی پاشایی دخی رتبهٔ وزارتله ترحاله متصرفلقلرینه نصب ایتدیرمش ایدی. پارغه وپروزه قصبه‌لری وندیك جمهوریتندن فرانسه‌نك اداره‌سنه کچمش اولمغله، علی پاشا پروزه‌یی فرانسزلردن حرباً آلوب، پارغه ایسه ناپولیونك سقوطندن صکره انکلتره‌یه کچمکله، بونی انکلیزلردن صاتین آلمشدر.

علی پاشا امی وجاهل بر آدم اولدیغی حالده، پك مقتدر ودرایتلی اولوب، تحت اداره‌سنده بولنان یرلرده اسایش وامنیتی تأمین، وطرق ومعابری اصلاح، وبرچوق قلعه‌لرله کوپریلر وسائر ابنیهٔ جسیمه ومتینه بنا ایتمشدی. آنجق ظلم وشدت وخونخوارلغیله دسایسی دخی نهایت درجه‌ده اولوب، کوزینك اوکنده دهشتلی اشکنجه‌لرك انواعنی اجرا ایتدیره‌رك، سیر ایتمکله متلذذ اولوردی. قوت واقتدار وثروتی آرتدقجه حیل ودسایسی دخی آرتوب، اکثر خلقی دسایس ابلیسانه ایله اله کچیره‌رك محو ایدر، وچوق دفعه برادری برادرینك الیله قتل ایتدیره‌رك، بعده بونی دخی قصاصاً اعدام ایدردی. یوقاریده ذکری کچن (قاردیك) وقعه‌سی علی پاشانك مظالم ودسایسنه بر نمونه‌در.

آرناؤدلقده هر نره‌ده نفوذلی وحیثیتلی بر خاندان وار ایسه، وجودینی علی پاشا چکه‌مدیکندن، بر طاقمنی یا علناً ویا حیل و دسایسله محو ویاخود نفی واجلا ایتمش؛ وبر طاقمی دخی کندی اختیارلریله وجان وناموسلرینی قورتارمق ایچون، ترك دار ودیار ایتمکه مجبور اولوب، اقطار عالمه طاغلمشیدی. فقرای اهالی انواع اعتسافاندن وعلی الخصوص آنفاریه‌ده ایشلمکدن باش قالدیره‌مازدی. کوزل قیزلر وقادینلر حسنلرینی بیوك بر قباحت وجالب مصیبت عدایده‌رك، صاقلانمغه، مجبور ایدیلر. کندیسی جاهل اولدیغندن، اووقته قدر آرناؤدلقده خاندانلرك کندی قوناقلرنده ویا کندی مصرفلریله مکتبلرده خواجه‌لر طوتمغله دائما بر درجهٔ مطلوبه‌ده بولندیردقلری علوم ومعارفی امحا ایتدیرمکه، وحتی دیانتلرینی دخی اونوتدیرمغه سبب اولمشدر. امور اداره‌یی بر طاقم دساس روملرك الینه تسلیم ایدوب، دفاتر ومخابرات وبیورلدیلر دخی کندیسنك آکلایه بیلدیکی قبا بر روجه لسانله یازیلیردی. الحاصل، هر کون اجرا ایتدیکی تعدیاتدن بشقه، آرناؤدلر بیننده جهالت وفقر وسوء اخلاقك انتشار وتزایدینه سببیت ویرمش؛ وروملردن ایسه قورقیوب، بونلر دسائسنه

دخی آلت اولدقلرندن، تعصبیله برابر بونلره یوز ویرمش؛ وهله آرناؤدلردن امنیتی زائل اولجه، حین حاجتده کندیلرینه قارشی استخدام ایتمك ایچون، برطاقم روم قپودانلرینی تسلیح ایتمکله، بونلر متعاقباً اوسلاحلری یونان استقلالیچون استعمال ایتمشلردر.

علی پاشانك زیاده حریص ومحب جاه اولدیغندن، ممکن مرتبه دائرۀ نفوذ واقتدارینی توسیع ایدوب، آخر عمرینه دك اوحالده دوام ایتمك ایستردی.

نهایت مظالم واقعه‌سی باب دولته انعکاس ایدوب، کندیسندن دلگیر اوله‌رق درسعادته التجا ایتمش اولان یانیه‌لی پاشو بکك دخی مشهور حالت افندی واسطه‌سیله علی پاشانك استقلال نیتنده بولندیغی عرض اولنه‌رق، حقنده غضب پادشاهی اشعال ایدلمکله، یانیه والیلکندن عزلی حقنده ارادۀ سنیه صادر اولدیغی حالده، اداره ایتمکده اولدیغی ایالته ملك مالکانه‌سی نظریله باقان علی پاشا یانیه‌دن قالقمیه‌جغنی برطاقم اعتذارات ومدافعاتله عرض ایده‌رك، بومخالفتیله سالف البیان سوء افکار وداعیۀ استقلالنی تصدیق ایتمکله، ۱۲۳۷ ده خورشید پاشانك قومانده‌سیله اوزرینه عسکر سوق اولنه‌رق، آرناؤدلق بکلری ذاتاً جمله‌سی کندیسندن دلگیر ومکرندن غیرامین بولندقلرندن، بووجهله غضب پادشاهی‌یه اوغرادیغنی کورنجه، کندیسندن روکردان اوله‌رق، چوغی خورشید پاشایه التحاق ایتمکله، علی پاشا برآوج آدمله یانیه قلعه‌سنه قپانمش؛ وبرمدت طیاندقدن صکره، حیاً دردولته کوندرلمك شرطیله قلعه‌دن چیقوب، کولك ایچنده‌کی برکوچك آطه‌نك اوزرنده واقع برمناستره کتدیکنده، خورشید پاشا طرفندن کوندریلان آدملر سلاح استعمال ایدنجه، کندیسی دخی مدافعه ایدوب، نهایت برقاچ یرندن قورشونله اوریلوب، دوشمش؛ وسرمقطوعی اوچ اوغلیله برتورونك کله‌لریله برابر درسعادته سوق اولنه‌رق، سلوری قپوسی خارجنده دفن اولنمشدر. جسدی دخی یانیه قلعه‌سی ایچنده یقین وقته‌دك حکومت قوناغی ایکن محترق اولان سراینك قارشیسنده مدفون اولوب، مکمل بر تربه‌سی واردر.

تپه‌دلنلی علی پاشانك تورونلرندن مختار پاشا زاده محمود بك برخیلی وقت درسعادتده دیوانۀ هوشیار حالنده وملامیون قیافتنده کزمش؛ وولی پاشا زاده سلیم پاشا بلغراد محافظلغنده وسائر مناصبده وبرادری اسماعیل پاشا بعض والیلکلرده بولنمشدر.

علی چلبی { اوننجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اوچ ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی قنالی زاده دینمکله معروف اولوب، «قنالی زاده» ماده‌سنده ذکر اولنور.

— ایکنجیسی (واسع علیسی) دینمکله متعارف اولوب، موالیدن ایدی. مشهور «همایونامه» (کلیله ودمنه) بونك تألیف کرده‌سیدر. ۹۰۵ ده وفات ایتمشدر. شو بیت جملۀ اشعارندندر:

کورمسه‌م بر دم سنی غم دردناك ایلر بنی
غیر ایله کورسه‌م اکر غیرت هلاك ایلر بنی

— اوچنجیسی ینه شعرادن ام الولد زاده عبدالعزیز افندینك اوغلی اولوب، حلب قاضیسی ایکن، ۹۸۱ ده اوراده وفات ایتمشدر. ادبیات عربیه‌ده ید طولاسی اولوب، ترکی وعربی اشعاری واردر. شو بیت اونکدر:

شرار نار آهمدر که طوتدی یریر افلاکی
کورینلر دکلدر آنده هر شب ای قمر کوکب

علی الحریری { (الشیخ ابو الحسن — بن الحسین بن منصور) مشاهیردن اولوب، شعر وادبیاتده اقتداری واکثر علومدن بهره‌سی اولدیغی حالده، احوال وافعال واقوالی پك غریب اولوب، کندیسندن احکام شرعیه‌یه مخالف حرکات ظهور ایدر، وفرایض اسلامیه‌یی استخفاف یوللی سوزلر سویلردی. برخیلی مریدلری وتابعلری اولوب، خلقدن کیمی ولایتنه وکیمی کفرینه قائل اولوردی. برقاچ دفعه قتلنه فتوی ویریلوب، دیار رومه فرارله قورتلمشیدی. عن اصل حورانلی اولوب، دمشقده تربیه اولنمشدی. ۶۴۵ تاریخنده وفات ایتمشدر. غریب اقوالی وبرخیلی اشعاری اولوب، شو بیتلر اونکدر:

امرد بقدم مداس   اخیر من رضوانکم
وربع قحبه عندی   احسن من الولدان
قالوا انت تدعی صالح   دع عنك زی الزندقه
قلت السماع یصلح لی   بالشمع و المردان الخ

علی حزین { [«حزین» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

علی الحصری { (ابو الحسن — بن عبدالغنی الفهری) مشاهیر ادبادن اولوب، قیروانلی اولدیغی حالده، بشنجی قرن هجری

اواسطنده اندلس ملوكندن بعضلرينك دعوتى اوزرينه، اولطرفه عزيمت، وبعده طنجه‌ده اقامت ايتمشدى. قرائت قرآن كريمده فوق العاده مهارتى اولوب، بوبته‌ده پك چوق طلبه يتيشديرمش؛ وبوبابده كوزل برقصيده سويلمشدر. سابق الترجمه ابواسحاق الحصرينك تيزه‌سنك اوغليدر. بعده يكيدن اندلسه كيدوب، معتمدك وسائر اكابرك مدحنه دائر بعض قصائد سويلمش؛ و ٤٨٨ ده طنجه‌ده وفات ايتمشدر. مرتب ديوانى اولوب، شو بر ايكى بيت جملهٔ اشعارندندر:

يا ليل الصب متى غده
اقيام الساعة موعده
رقد السماء فارقه
اسف للبين يردده

على الحوفى { (ابو الحسن — بن ابراهيم) مشاهير نحويون وادبادن اولوب، كوزل برتفسير شريفى واردر. تدريسله مشغول اولوب، كنديسندن پك چوق ذوات استفاده ايتمشلردر. مصرك شرقيه جهتنده‌كى حوف ناحيه‌سندن اولوب ٤٣٠ تاريخنده وفات ايتمشدر.

على خان { ايران شعراسندن اولوب، جرفادقانليدر. شو بيت اونكدر:

از بس كلش باآب نزاكت سرشته اند
بى بهله كل بدست تكيرد نكار من

على خراسانى { بو دخى ايران شعراسندن اولوب، شو بيت اونكدر:

در بزم تو بى شعلهٔ آهى نه نشينم
در عشق تو بى روز سياهى نه نشينم

على خوارزمى { (مولانا سلطان —) مشاهير خطاطيندن اولوب، قانونى سلطان سليمان خان دورنده درسعادته كله‌رك، وظيفه و احسانه نائل و ايوبده ساكن اولمشيدى. ٩١٩ ده وفات ايتمشدر.

على رضا { (ابو الحسن — بن موسى الكاظم بن جعفر الصادق بن محمد الباقر بن على زين العابدين بن الحسين بن على بن ابى طالب) ائمهٔ اثنا عشرك يدنجيسى اولوب، ١٥٣ تاريخنده مدينهٔ منوره‌ده طوغمشدر. مأمون خليفه‌نك بوذات حقنده حرمت ومحبتى پك زياده اولوب، كريمه‌سى ام حبيبى كنديلرينه تزويجله، داماد ايتمش؛ و ٢٠٣ تاريخنده كنديسى مرو شهرنده ايكن، صاحب ترجمه‌يى وارث اتخاذله، هركسه بيعت ايتديروب، مسكوكاتده نامنى حك ايتديرمش؛ وسنجاقدن وسائر علائم رسميه‌دن سياهى رفع ايله يشيل اتخاذينى امر ايتمش؛ وبغدادده‌كى بنى عباسه «بن اولاد عباس ايله اولاد علي‌يى معاينه وتحقيق ايتدم، بوذاتدن اهليتليسنى كورمديكمدن، كنديسنى خلف ايتدم» ديه يازه‌رق، كنديلرينى بيعته دعوت ايدنجه، بونلر حكمك كندى خاندانلرندن چيقه‌جغنى درك ايده‌رك، مأمونك يرينه عمى ابراهيم بن مهدى‌يى خلافته انتخاب ايتمكله، مأمون خراساندن كلنجه، ابراهيم برمدت اختفادن صكره تسليم اولنه‌رق، عفوه مظهر اولمش؛ وآنجق امام على رضانك ولى عهدلكى مسئله‌سى كرى قالوب، ذاتاً مشاراليه اوسنه طوسده وفات ايدوب، هارون الرشيدك قبرى ياننده دفن اولنمش؛ وجنازه نمازينى مأمون خليفه قيلمشدر. مرقدى الى يومنا هذا زيارتكاه انام اولوب، هله شيعيلر بينده پك مقدس عد اولنه‌رق، هرسنه بيكلرجه زوار طوپلانمقده‌در. اطرافنده طوس شهر قديمنه بدل مشهد مقدس اسميله بيوك برشهر تشكل ايتمشدر.

على رضا { ايران شعراسندن ايكى كشينك اسميدر:

برنجيسى شهرستانلى اولوب، طلبهٔ علومدن ايدى. هندستانه عزيمتله، على ابراهيم خان بن على مردان خانك لطفنه مظهر اولمشدى. شو بيت اونكدر:

خون شد فشرده در دل اندوه پيشه ام
شدته نشان ريزهٔ ياقوت شيشه ام

— ايكنجيسى تبريزلى اولوب، خطاطلقده‌كى مهارتيله دهازياده شهرت شعاردر. مشهور مير عمادك رقيبى اولوب، اونك قتلندن صكره، خطاطلقده رياست بونده قالمشيدى. خطوط مختلفه‌يى كوزل يازوب، هله نستعليقده امثالسزدر. اصفهانده برچوق آثارى موجودر. شاه عباس ماضينك برچوق انعام واحسانلرينه نائل اولوب، (شاه نواز) لقبيله شهرت بولمشدر. شو رباعى جملهٔ اشعارندندر:

تا خانه نشين شدى تو اى در خوشاب
پيوسته مراست ازغمت ديده برآب
من خانهٔ دل خراب كردم زغمت
تو خانه نشين شدى ومن خانه خراب

على الرمانى { (ابو الحسن — بن عيسى) ائمهٔ نحاة ومتكلميندن اولوب، ادبيات عربيه‌ده و سائره‌ده يد طولى صاحبى ايدى. ابوبكر بن السراج وسائر مشاهير عصرندن تحصيل

ایتمشدی. بر تفسیر شریفی واردر. آبا واجدادی (سر من رأی) دن اولوب، کندیسی ٢٩٦ ده بغدادده طوغمش؛ و ٣٨٤ ده وفات ایتمشدر.

علی الزاهی { (ابو القاسم — بن اسحق) مشاهیر شعراء عربدن اولوب، بغدادلیدر. ٣١٨ تاریخنده طوغوب ٣٥٢ ده وفات ایتمشدر. اکثر اشعاری اهل بیت نبوی حقنده نعوتدن وسیف الدولة الحمدانی ایله وزیر مهلبی وسائر اعاظم عصری حقلرنده مدحیه لردن عبارت اولوب، درت اجزاده جمع اولنمشدر، شو برایکی بیت جمله اشعارندندر:

صدودك فی الهوی هتك استتاری
و عاونه البكاء علی اشتهاری
و لم اخلع عذاری فیك الا
لما عاینت من حسن العذار
و كم ابصرت من حسن ولكنی
علیك لشقوتی وقع اختیاری

علی زردوز { ایران شعراسندن اولوب، استرابادلیدر. طقوزنجی قرن هجریده یاشامشدر. مرتب دیوانی واردر. شو بیت اونكدر:

فریاد ما ز دست نكار نقاره چیست
با ماچوراه جنك نداری نقاره چیست

علی السخاوی { (علم الدین ابو الحسن — بن محمد) مشاهیر ادبا وقراءدن اولوب، مصرك (سخا) قصبه سنده طوغمش؛ وقاهره ده شیخ ابو محمد قاسم الشاطبیدن وبوصیری وابن یاسین واسكندریه ده سافی وابن عوفدن وسائر علماء معاصریندن تحصیل ایله، قرائت وتفسیر وادبیاتده اكتساب كمال ایتدكدن صكره، دمشق شامه انتقال ایله، اوراده دخی علوم مذكوره ایله توغل ایتمش؛ وزمخشرینك «مفصل» ینه درت جلد اوزره برشرح یازدیغی كبی، قرائته دائر اولان قصیدۀ شاطبیه یی ده شرح ایتمش؛ ودمشقده تدریسله اشتغال ایدوب، مجلس درسنه بك چوق طلبه طوپلانمغه باشلامش ایدی. ٦٤٣ تاریخنده، طقسان یاشلرنده اولدیغی حالده، شهر مذكورده وفات ایتمشدر. برچوق خطبه لریله اشعاری واردر. شو برایكی بیت وفاتندن اول سویلدیكی برقصیده سندندر:

قالوا غدا تأتی دیار الحمی
وینزل الركب بمغناهم
وكل من كان مطیعاً لهم
اصبح مسروراً بلقیاهم
قلت فلی ذنب فما حیلتی
بأی وجه اتلقاهم
قالوا الیس العفو من شأنهم
لاسیما عمن ترجاهم

علی الشابستی { (ابو الحسن — بن محمد) مشاهیر ادبادن اولوب، مصرده ملوك فاطمیه دن عزیز بن معزك حافظ الكتب وندیمی اولمغله، حضورنده كتاب قرائت، وعلوم وادبیاته دائر مصاحبت ایدردی. عراق وجزیره وشام ومصرده كی دیرلری وبونلره متعلق اخبار واشعاری متضمن «كتاب الدیارات» اسمیله گوزل برتألیفیله «كتاب الیسر بعد العسر»، «كتاب مراتب الفقهاء»، «كتاب التوقیف والتخریف» عنوانلی كتابلری وبر چوق مراسلاتیله اشعار وحكم وسائر ادبیاتی متضمن آثاری واردر. ٣٩٠ تاریخنده وفات ایتمشدر.

علی شاشی { فرس شعراسندن اولوب، ماوراء النهرده كی شاش مملكتنده طوغمش، وسمرقندده یاشامشدر. معما یازمقده مهارتی وار ایدی. صاحب تذكره دولتشاه سمرقنده كیتدیككده، آیاغندن راحتسز بولنمغله، زیارتنه كیتدیككی ومعمایی متضمن بر بیتله مشاعره ایتدكلرینی، ونهایت بو مرضدن وفات ایتدیككی یازیور. صاحب ترجمه نك دولتشاه نامنه سویلدیكی معما شودر:

چشم مرا دید ومنش سیر ندیدم
چون سیر ببینم ز توانیست امیدم

علیشاه { ملوك ایلخانیه دن الجایتو خان وابو سعید خانك وزیری اولوب، رقیبی اولان «مجموعۀ رشیدیه» صاحبی رشید الدینك قتلنه سبب اولمشدر.

علیشاه { ایران شعراسندن اولوب، (قلندر علی) دینكله دخی معروفدر. اكثر عمرینی هندستان وتورانده سیر وسیاحتله كچیرمشدر. شو بیت اونكدر:

من مست وبد حال اینچنین یارب چه خواهد گفتنم
كر پاكدامانی بدین آلوده دامان بكذرم

علی شمس الدین { (خواجه —) سربداران ملوكنك آلتنجیسی اولوب، خواجه شمس الدینك فراغنده ٧٤٨ ده مقام امارته كچه رك، بش سنه یه قریب مدت حكومت

سوردکدن صکره، پك بدزبان وشدید اولدیغندن، خلق کندیسندن متنفر اولمغله، ٧٥٣ ده حیدر قصاب اسمنده بری طرفندن قتل اولنمشدر.

علی شهاب { ایران شعراسندن وقضاتدن اولوب، ترشیزلیدر. شیخ آذری ایله مناظره ومشاعره‌لری ومحمد جوکی بن شاهرخ سلطان حقنده مدحیه‌لری واردر. شو ایکی بیت مدحی متضمن بر قصیده‌سندندر:

چو پرده از رخ چون آفتاب بر داری
بجان ودل کندت مشتری خریداری
غلام غمزهٔ جادو وچشم خونخوار ست
جهان بشعبده بازی فلك بخونخواری

علیشیر نوایی { (امیر نظام الدین —) ترك شاعرلرینك پیشواسی وفرس اعاظم شعراسندن بری اولوب، عن اصل چغتای ترکلرندن اولدیغی حالده، فارسی اشعاری دخی پك مقبول اولمغله، ذواللسانین لقبیله تلقیب اولنمشدر. پدری کنجینه بهادر ملوك تیموریه‌دن سلطان ابوسعیدك وزیری اولوب، اوغلی صاحب ترجمه‌نك تعلیم وتربیه‌سنه بغایت اهتمام ایتمش؛ وعلیشیر نوایی چوجقلغنده سلطان حسین بایقرا ایله مکتبده درس شریکی اولوب، ایکیسندن هر خانغیسی دولته نائل اولورسه، دیکرینی اونوتمامق اوزره بینلرنده عهد ومیثاق وقوع بولمشدی. علیشیر بر مدت خراسانده وبعده سمرقندده تحصیل ایله مشغول اولوب، آره‌دن بر خیلی وقت کچدکدن صکره، سلطان حسین بایقرا هراتده تخت نشین سلطنت اولنجه، علیشیری آراشدیروب، سمرقندده اولدیغی خبر آلنجه، ماوراء النهر ملکی اولان سلطان احمد میرزایه یازوب، کندیسنك اعزامنی طلب ایتمش؛ وعلیشیر مصارف راهك تدارکندن عاجز اولمغله، ملك مشارالیهك مصرفیله هراته ایصال اولنه‌رق، سلطان حسین طرفندن فوق العاده بر صورتله استقبال، ودرحال مهردارلغه تعیین اولنوب، کیده‌رك وزیری اولمشدی. علیشیر بوش وقتلرینی مطالعه وتألیف وتدقیق ایله کچیروب، دائره‌سی مجمع علما وادبا دینله‌جك بر حاله کلمش؛ وادیب وشاعرلره وکافهٔ ارباب علم وهنر وصنعته باب انعام واحسانی کشاده اولوب، بو حالیله معارف وصنایعك ترقیسنه چوق خدمت ایتمشدی. بر مدت صکره مشاغل سیاسیه‌دن فتور کتیروب، استعفا ایتمش ایسه‌ده، سلطان حسین کندیسنی بر درلو امورندن آیرمیوب، نهایت اصراری اوزرینه استراباد والیلکنه نصب ایتمش ایسه‌ده، اوراده دخی چوق طورمیوب، نهایت استعفا ایده‌رك، هراته عودتله، کوشهٔ انزوایه چکلمش ایسه‌ده، ینه سلطان حسینك محبت والتفاتندن دور دوشمیوب، دائما خاطرینی صورار، وشهزاده‌لرینی اکثریا مجلس استفاده‌سندن آیرماز ایدی. بو حال ایله ٩٠٦ تاریخنده وفات ایتمشدر. علیشیر نوایی یالکز شاعر اولمیوب، بحق حکیم دینله‌جك بر ذاتدر. هله ترکجه‌ده موجد دینلمکه مستحق اولوب، کندیسندن اول بولسانده کیمسه اولطافت ومتانتده یازمدیغی کبی، کندیسندن صکره دخی چوق وقت بولسانده اوقدر جدی ومتین آثار یازیله‌مامشدر. آثاری چغتای شیوه‌سنده اولمغله، بزجه وهلهٔ اولاده اکلاشیله‌مازسه‌ده، لدی التأمل لطافت ومتانتی اکلاشیلیر؛ واوشیوه ترکجه‌مزك شیوهٔ قدیمه‌سی دیمك اولدیغندن، بو نقطهٔ نظردن‌ده آثاری دها قیمتداردر. خیرات ومبراتی دخی چوق اولوب، نیجه مدارس وسائر ابنیهٔ خیریه تأسیسنه موفق اولمشدی. پك بیوك ومکمل بر کتبخانه‌سی اولوب، خواهشکران علم معرفته آچیق طوتاردی. ومؤرخ شهیر خواند میر دخی بو کتبخانه‌دن استفاده ایدنلردندر. مولانا عبدالرحمن جامی ایله سائر معاصرینله صحبتی واردر. ترکجه اشعارینی درت دیوانه تقسیم ایدوب، برینی چوجقلغنده، ایکنجیسنی شبابنده، اوچنجیسنی سن کمالنده ودردنجیسنی اختیارلغنده سویلدیکی اشعاره حصر ایتمشدر. بوندن بشقه فارسی بر دیوانی وبروجه آتی آثاری واردر: «محبوب القلوب»، «مجالس النفائس»، «حیرت ابرار»، «فرهاد وشیرین»، «مجنون ولیلی»، «سد سکندر»، «سبعهٔ سیاره»، «سراج المسلمین»، «لسان الطیر»، «محاکمهٔ لغتین»، «حالات پهلوان ابو سعید»، «حالات سید حسن اردشیر»، «عروض ترکی»، «تواریخ وقافیه»، «مفردات درفن معما»، «منشآت ترکی»، «قصهٔ شیخ صنعان»، «خمسة المتحیرین»، «ترجمهٔ نفحات الانس»، «ترجمهٔ نثر اللآلی»، «نظم الجواهر». بونلردن یالکز اك صکره‌کی فارسی اولوب، دیکرلرینی ترکجه یازمشدر. هله «محاکمهٔ لغتین» عنوانلی اثری فارسی ایله ترکی لسانلری آره‌سنده ادیبانه ومنقدانه بر محاکمه اولوب، ترکجه لسانك فارسیدن دها زنکین ودها مکمل

اولدیغنی اثبات ایتمك مقصدیله یازلمش اولدیغندن، بزجه اك قیمتدار آثاردن معدود ایكن، حیفا كه نسخه‌سنه دسترس اولمق مشكلدر. اشعار تركیه‌سنده (نوائی) واشعار فارسیه‌سنده (فانی) تخلص ایتمشدر. اشعار تركیه وفارسیه‌سندن بر نمونه ایرادیله اكتفا ایده‌جكز:

مزورلر كیارسه بركه جوشن
ششپر كوتارور باشیغه سوسن
لاله ورقین ویروب صباغه
بغری قرادی اجور هواغه

—

خیال طاعت شب میكنم بروزبسی
چوشب رسید ربودم زخود خیال كسی
دلم بدست تو مرغیست دركف طفلی
كه‌نی كشد نه گذارد نه سازدش قفسی

علی صائب پاشا { متأخرین مشیران دولت عثمانیه‌دن اولوب، خاقان مرحوم سلطان عبدالعزیز خان زماننده بركره سرعسكر اولدیغی كبی، پادشاه دوران الغازی سلطان عبدالحمید خان ثانی افندمز زمانلرنده دخی طوبخانه مشیری وسرعسكر بولندیغی حالده وفات ایتمشدر. عائله‌سی كرجی مهاجرلرندن اولوب، قیصریه سنجاغنده تالاس قریه‌سنده ساكن اولمش؛ وصاحب ترجمه اوراده دنیایه كلوب، درسعادته ورودیله، مكتب فنون حربیه‌یه داخل اوله‌رق، اركان حربیه صنفندن نشأت ایتمش؛ وآز زمانده قطع مراتب عسكریه ایده‌رك، ۱۲۹۰ سنه‌سی جماذی الآخره‌سنك طقوزنده رتبهٔ مشیری‌یه نائل اولمشیدی. ۱۲۹۳ تاریخنده صربیه محاربه‌سنده بولنمش؛ و۱۲۹۶ سنه‌سی صفرینك بدیسنده طوبخانهٔ عامره مشیریتنه نصب؛ و۱۳۰۲ ذی الحجه‌سنده مشیریت مشارالیها انضمامیله سرعسكر اولوب، ۱۳۰۹ سنه‌سی اوائلنده فجأةً وفات ایدرك، جنتمكان سلطان محمود خان عدلی حضرتلرینك تربهٔ منیفه‌لری اتصالنده كائن خطیره‌ده دفن ایدلمشدر. مرحوم مشارالیه مسقط رأسی اولان مذكور تالاس قریه‌سنده كوچك كویده جامع شریف، چشمه، مكتب كبی خیلی خیرات ومبرات احیا واعمار ایتمشدر.

علی عادل شاه اول { (ابو المظفر —) هندستانده بیجاپور ملوكندن اولوب، ۹۶۵ تاریخنده پدری ابراهیم عادل شاهه خلف اولمش؛ و۲۲ سنه حكومت سوروب، اولادی اولمدیغندن، برادری طهماسب بك اوغلی ابراهیمی ولی عهد اتخاذ ایده‌رك، ۹۸۸ ده وفات ایتمشدر. بیجاپورده (روضهٔ علی) اسمیله مشهور مكمل بر تربه‌سی واردر.

علی عادل شاه ثانی { بو دخی بیجاپور ملوكندن اولوب، ۹۶۵ تاریخنده پدری محمد عادل شاهه خلف اولمش؛ ومدت حكومتنده بر طاقم عصیان وفتنه‌لرك دفعیله اوغراشوب، ۱۰۸۳ ده وفات ایتمشدر. اوغلی سكندر عادل شاه خانی اولمشدر.

علی غزنوی { (بن مسعود بن سلطان محمود بن سبكتكین) آل سبكتكین دینلكه مشهور غزنه ملوكنك آلتنجیسی اولوب، ۴۴۱ تاریخنده برادرزاده‌سی مسعود بن مودودك صغر سنندن طولایی اسقاطنده تخته اجلاس اولنه‌رق، ایكی سنه حكومت سوردكدن صكره، عمی عبدالرشید بن سلطان محمود حبسدن خروجیله، نائل تاج وتخت اولمشدر.

علی قاری { مشاهیر قراء وخطاطیندن اولوب، تفسیر وحدیث وسائر علومدن دخی بهره‌سی وار ایدی. هراتلیدر. «مشكات» و«شمائل» و«شفا» وسائر كتبی شرح ایتمشدر. هر سنه بر مصحف شریف یازوب، هدیه‌سی بر سنه‌لك مدار معیشتی اولوردی. شهید علی پاشا كتبخانه‌سنده بر «طبقات حنفیه»سی واردر. ۱۰۱۴ تاریخنده وفات ایتمشدر.

— خراسانلی بر علی قلی بیك دخی بر تذكرة الشعرا یازمشدر.

علی قلی بیك { ایران شعراسندن وتركان طائفه‌سندن اولوب، فارسده نشوونما بولمش؛ وهندستانه سیاحتله، جهانگیر شاهك خدمتنه ملازم اولوب، بعده غضبنه اوغرامش ایدی. شو بیت اونكدر:

بسیار ملولیم ازین عمر ندانیم
كاسایش ما دردم تیغ كه نهفتست

علی قلی بیك { من اصل آوروپالی ایكن، ملوك صفویه زماننده ایرانه كیده‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش بر رسام اولوب، اصفهانده وسائر بلاد ایرانده رسم ونقشه متعلق پك چوق آثاری باقیدر. اولاد

واحفادى دخى رساملقده كسب مهارت واشتهار ايدوب، نقاش باشيلق خدمتنده بولنمش؛ وبعضلرى شعر وادبده دخى تميز ايتمشلردر.

على قوشجى (علاء الدين — بن محمد) مشاهير علمادن اولوب، ماوراء النهرده نشأت ايتمشدر. پدرى مشهور اولغ بكك خدامندن اولوب، كنديسى دخى مشاراليهك قوشجيسى يعنى طوغانجى باشيسى ايدى. سمرقند علماسندن علوم متداوله يى ومشاراليه اولغ بكدن علوم رياضيه وهيئتى تحصيل ايدوب، بعده بلااذن كرمان جهتنه قاچه رق، اورالرده علماء عصرندن اكمال تحصيل ايتدكدن صكره، اولغ بكك يانته عودتله، مقام اعتذارده اشكال قمرك من القديم مبهم قالمش اولان بعض جهتلرينى حل ايتمك بابنده يازمش اولديغى بر رساله يى تقديم ايده رك، تحسيننه مظهر ومشاراليهك سمرقندده انشا ايتديرمكده اولديغى مشهور رصدخانه نك اتمامنه مأمور اولمشيدى. اولغ بكك وفاتندن صكره اخلافى صاحب ترجمه نك قدرينى بيلمدكلرندن، ايفاى حج ايچون رخصت ايستيوب، تبريزه مواصلتنده اوزون حسنك فوق العاده اكرام وحرمتنه مظهر اولمش؛ وبونك طرفندن سلطان محمد خان ثانى حضرتلريله عقد مصالحه ايچون استانبوله اعزام اولنه رق، ابو الفتح جانبندن مأمولى فوقنده حرمت والتفاته نائل اولمش؛ ودرسعادتده اقامتى التماس بيورلمش اولمغله، مأمور اولديغى سفارت خدمتنى بعد الايفا عودت ايتمكى وعد ايده رك، آذربيجانه عودت ايتمش؛ وعقبنده مأمورين مخصوصه اعزام اولنه رق، كمال توقير وتعظيمله درسعادته كتيرلمش ايدى. مواصلتنده پادشاه مشاراليه علم حسابده يازوب «الرسالة المحمدية» تسميه ايتديكى بر تأليفنى تقديم ايتمشدى. بعده سلطان محمد خان حضرتلرى اوزون حسنه قارشى سفر ايتدكلرنده، صاحب ترجمه يى دخى معيتلرنده آلمغله، اثناى سفرده على قوشجى علم هيئتده «الرسالة الفتحيه» تسميه ايتديكى بر رساله تأليف ايتمشدى. درسعادته عودتنده پادشاه مشاراليه طرفندن كنديسنه آياصوفيه مدرسه سى مدرسلكى توجيه بيوريله رق، كنديسنه واقربا واتباعنه وظائف تخصيص اولنمشيدى. اوائنده استانبول قاضيسى بولنان خواجه زاده ايله كوريشوب، علمى وآثارينى تحسين ايتمكله، كندى قيزينى خواجه زاده نك اوغلنه ويرمش، وخواجه زاده نك قيزينى كندى قيزينك اوغلنه آلمش ايدى. ذكر اولنان «محمديه» و «فتحيه» دن بشقه «تجريد» ه مشهور بر شرحى، تفتازانينك شرح كشافنك اوائلنه حاشيه سى، صرفده «عنقود الزواهر» عنوانيله بر متنى وسائر آثارى واردر. ٨٧٩ تاريخنده استانبولده وفات ايدوب، ابا ايوب انصارى جوارنده مدفوندر.

على اللخمى (ابو الحسن — بن الانجب المقدسى) مشاهير فقهاء مالكيه دن ومحدثيندن اولوب، پدرى عن اصل بيت مقدسدن اولديغى حالده، كنديسى ٥٤٤ تاريخنده اسكندريه ده طوغمش؛ وعلماى عصرندن تحصيل ايله، فقه وحديث وادبيات وسائر علومده كسب تميز ايتدكدن صكره، اسكندريه ده وبعده قاهره ده تدريس علومله اشتغال، و ٦١١ ده وفات ايتمشدر. خيلى اشعارى اولوب، شو بر ايكى بيت او جمله دندر:

تجاوزت ستين من مولدى
فأسعد ايامى المشترك
يسائلنى زائرى حالتى
وماحال من حل فى المعترك

على الماوردى (ابو الحسن — بن محمد بن حبيب البصرى) اعاظم فقهاء شافعيه دن اولوب، ٣٦٢ تاريخنده بصره ده طوغمش؛ واوراده ابو القاسم الصميريدن وبعده بغدادده شيخ ابو حامد اسفراينيدن اخذ واستفاده ايله، بعض بلاده قاضى تعيين اولنمش؛ و بغدادده توطن ايدوب، ٤٥٠ تاريخنده اوراده وفات ايتمشدر. فقهده وفرت معلومات وتبحرينه دلالت ايدن «الحاوى» عنوانيله بر تأليف معتبرى، بر تفسير شريفى، و «النكت» «العيون»، «ادب الدين والدنيا»، «الاحكام السلطانية»، «قانون الوزارة»، «سياسة الملك»، «الاقناع» عنوانلريله تأليفاتى وسائر آثاريله بر خيلى اشعارى واردر. تأليفاتنى حياتنده نشر ايتميوب، بر طولابده صاقلامش، وجان ويره جكى وقت كوسترمش اولديغى مرويدر.

على مراد خان (ايرانده دولت حاضرۀ قاجاريه دن اول تأسس ايتمش اولان (زند) دولتى ملوكندن اولوب، ١١٩٦ ده صادق خانه خلف اولمش؛ وبش سنه يه قريب مدت حكومت سوردكدن صكره، ١٢٠٠ تاريخنده

وفات ایتمشدر. اوصره‌ده مازندرانده خروج ایتمش اولان آقا محمدخان قاجار ایله خیلی وقت اوغراشمشدر.

علی مشهدی ((سید —) مشاهیر خطاطین وشعرادن اولوب، وطنی اولان خراساندن هندستانه سیاحتله، ۱۲۰۰ تاریخنده اوراده وفات ایتمشدر. نستعلیق خطنك موجدی اولان میرعلی واضح تبریزی حقنده سویلمش اولدیغی شوبیت اشعارندندر:

نی کلکش ازان شکر ریز ست
کاصلش ازخاك پاك تبریز ست

علی المنجم ((ابوالحسن — بن یحیی بن ابی منصور) مشاهیر ادبا وشعرادن اولوب، خلیفه متوکل علی الله‌ك واوندن صکره کلن خلفاء عباسیه‌نك ندیمی ومعتمدلری بولنمش؛ وبك چوق انعام واحسانلرینه نائل اولمشدی. خلفایه انتسابندن اول محمد بن اسحق المصعبی‌یه وبعده فتح بن خاقانه متصل اولوب، بوکا مکمل برکتبخانه یاپمش، وچوغی حکمت وفنونه متعلق اولمق اوزره بیکلرجه کتابلر یازدیرمش وطوپلامش ایدی. حفظنده بك چوق اشعار واخبار بولنوب، الحان وموسیقی‌یه دخی معلوماتی وارایدی، وبوبابده مشهور اسحق بن ابراهیم موصلیدن درس آلمش ایدی. خلیفه معتمد علی الله‌ك زمانه‌دك یاشایوب، بونك اواخر خلافتنده ۲۷۵ تاریخنده (سرمن رأی) ده وفات ایتمشدر. اولاد واحفادی چوق اولوب، اکثری علم وادبده شهرت قزانمشلردر. برقاچ تألیفی اولوب، الك معروفلری «کتاب الشعراء القدماء والاسلامیین»، «کتاب اخبار اسحق بن ابراهیم الموصلی»، «کتاب فی الطبخ» وسائره‌در. اشعاری پك کوزل اولوب، بر ایکی بیتی ایراد اولنور:

بابی والله من طرقا
کابتسام البرق اذ برقا
زادنی شوقاً برؤیته
و حشا قلبی به خرقا
من القلب هائم کلف
کلما سکنته حفقا
زارنی طیف الحبیب فما
زادان اغری بی الأرقا

علی مؤید ((خواجه —) سربداران ملوکنك اون ایکنجیسی واخیری اولوب، ۷۶۵ ده حکومتی پهلوان حسنك الندن اخذ ایله، اجرای حکم ایتمکده ایکن، ۷۸۲ ده تیمورلنکك خراسانی ضبط ایتدیکنده، یاننه کیده‌رك خدمتنه ملازم اولمش؛ وسفرلرنده معیتنده بولنوب، ۷۸۸ ده وفات ایتمش؛ و بونکله سربداران دولتی پایانه ایرمشدر.

علی نظامی پاشا (متأخرین مشیران دولت عثمانیه‌دن اولوب، قسطمونی ولایتنك بولی سنجاغنده واقع کرده قصبه‌سندندر. ابتدا طریق علمی‌یه سلوك ایله مدرسه نشین ایکن، بعده مکتب فنون حربیه‌یه دخول ایله، ارکان حرب ضابطی چیقمش؛ واکمال تحصیل ایچون طرف دولتدن ویانه‌یه اعزام ایله، برقاچ سنه اوراده اقامت ایتدکدن صکره، خیلی وقت بلغرادده قومیسر وپشته‌ده شهبندر وپارسده عثمانلی مکتبی مدیری و آوروپاده سائر خدمات سیاسیه‌ده بولندقدن صکره، درسعادته عودتله، بعض خدمات عسکریه‌ده استخدام اولنه‌رق، میرلوالق وبعده فریقلك رتبه‌سنی احراز ایتمش؛ و ۱۲۹۷ ده مابین همایون جناب ملوکانه‌ده تحت ریاست حضرت پادشاهیده تشکیل بیوریلان تفتیش عسکری قومیسیون عالیسی اعضالغنه تعیین بیوریله‌رق، برسنه صکره رتبهٔ مشیری ایله ارکان حربیهٔ عمومیه ریاستنه نصب اولنمش؛ وبعده ینه مذکور قومیسیون اعضاسندن بولنه‌رق، برایکی دفعه مأموریت مخصوصه ایله برلینه ومصره اعزام اولنمش؛ و ۱۳۱۲ ده ارتحال ایدوب، سلطان محمود خان ثانی تربه‌سی خطیره‌سنده دفن ایدلمشدر. فنون عسکریه وعلوم طبیعیه‌یه واقف افکار جدیده ومنوره اصحابندن برذات اولوب، آلمان وفرانسز لساننه بحق آشنا و دائما مطالعهٔ کتب فنیه ایله مشغول، نکته کو وظریف وآنجق ضعیف وخسته مزاج ایدی. وفاتنده‌سنی یتمشه قریب ایدی.

علی نقی ((الامام ابوالحسن — بن محمد نقی بن علی رضا بن موسی کاظم بن جعفر صادق بن محمد باقر بن زین العابدین بن حسین بن علی بن ابی طالب) ائمهٔ اثنا عشرك اونجیسی اولوب، علی الهادی دیمکله دخی معروفدر. ۲۱۲ تاریخنده مدینه‌ده دنیایه کلوب، عبادتله مشغول وامور دنیادن مجتنب وصالح برذات اولدیغی حالده، خلیفهٔ عباسی متوکل علی الله عندنده حقنده سعایت اولندیغندن، بغداده جلب اولنه‌رق، روایته

کورن، شهر مذکورده ایکن، بنه حقنده سعایتدن کری طورلمیوب، منزلنده اسلحه بولندیغی متوکله اخبار اولنمغله، کیجه وقتی ادملر کوندربله‌رك، بغتةً منزلنی باصدقلرنده، کندیسنی بر پلاسپاره‌یه صارلمش قورو طوپراغك اوزرنده وعد ووعیده متعلق آیات کریمهٔ قرآنیه تلاوتیله مشغول بولمغله، او حالده قالدیروب متوکلك حضورینه کوتورمشلر؛ ومتوکل او آنده عشرتله مشغول اولوب، حالنی کورنجه، وحقنده‌کی اخباراتك افترادن عبارت اولدیغنی آکلاینجه، یاننه اوتورته‌رق، النده‌کی جام زرینی تکلیف ایتمش ایسه‌ده، حضرت امام عمرنده اصلا قانئه شراب قاریشدیرمامش اولدیغنی بیانله، عذر خواه اولنجه، خلیفه بر شعر انشاد ایتمسنی التماس ایتمش؛ وهرنه‌قدر حضرت امام اشعار حفظیله مشغول اولمدیغنی ایراد ایتمش ایسه‌ده، متوکل اصرار ایدنجه، وعظ ونصیحتی وملك دنیانك بقاسزلغنی مصور اولان شو اشعاری انشاد ایتمش:

باتوا على قلل الاجبال تحرسهم
غلب الرجال فما اغنهم القلل
و استنزلوا بعد عز عن معاقلهم
فأودعوا حفرايا بئس ما نزلوا
ناداهم صارخ من بعد ماقبروا
اين الاسرة والتيجان و الحلل
أين الوجوه التى كانت منعمة
من دونها تضرب الاستار والكلل
فافصح القبر عنهم حين ساء لهم
تلك الوجوه عليها الدود يقتتل
قد طال ما اكلوا دهراً وماشربوا
فأصبحوا بعد طول الأكل قد أكلوا

وخلیفه بو اشعاری دیکلرکن، تأثرندن صقالی صیر صیقلام اوله‌جق درجه‌ده آغلامغه باشلایوب، همان عشرت طاقمنك رفعنی امر ایتمش، وحاضر بولنانلرك جمله‌سی اشك ریز تأثر اولمشلر. بونك اوزرینه متوکل عذر خواه اولوب، حضرت امامك، کرم وسخاوتی نتیجه‌سی اوله‌رق، درت بيك دینار بورجی اولدیغنی اوکرنمکله، درحال تأدیه‌سنی امر ایتمش؛ وکندیسنی اعزاز واکرامله منزلنه اعاده ایتمش ایدی. مع‌هذا منافقلر حقنده سعایتدن کری طورمدقلرندن، مدینه‌یه عودتنه مساعده ایتمیوب، سرمن رأی‌شهرینك عسکر محله‌سنده اقامه ایتدیرمش؛ وذریتی اوراده قالوب، کرك صاحب ترجمه وکرك نجل نجیبی امام حسن

حضرتلری عسکری لقبیله تلقیب اولنمشلردر. شهر مذکورده یکرمی سنه ایله آلتی آی اقامتدن صکره، ٢٥٤ تاریخنده، ٤١ یاشنده اولدیغی حالده، اوراده ارتحال ایدوب، خانه‌سنه دفن اولنمشدر.

علی نقی { (شیخ —) ایران شعراسندن اولوب، جرفادقان مضافاتندن کره‌لی اولدیغی حالده، کاشانده نشو ونما بولوب، اکثر علومده کسب وقوف ایتمشیدی. اشعاری کوزل ومقبول اولوب، شو بیت اوجمله‌دندر:

وای برجان خلایق اکر آرند بحشر
عوض روز قیامت شب تنها بیرا

علی نویدی { (یاخود نومیدی) ایران مشاهیر شعراسندن وشاه طاهر اندجانی تلامذه‌سندن اولوب، هندده سیاحتله، اوراده ابوالفتح حسین نظام شاهه انتساب ایتمش، وبعده توجهنی غائب ایدوب، (نویدی) مخلصنی (نومیدی)یه تحویل، و٩٧٥ تاریخنده دکنك احمد نکر شهرنده وفات ایتمشدر. اشعارینه دسترس اولنه‌مدی.

علی واضع { (خواجه میر —) مشاهیر خطاطین ایراندن اولوب، ایرانده بك مستعمل اولان ونسخ ایله تعلیقك امتزاجندن متولد کبی کورین (نستعلیق) خطنك موجدیدر. تبریزلی اولوب، اون ایکنجی قرن هجری اواخرنده ظهور ایتمشدر.

علی واعظ { [«علی بن حسین واعظ» ماده‌سنه مراجعت بیوربله.]

علی وصفی { مشاهیر خطاطیندن اولوب، لاز عمردن مشق آلمش؛ وبر چوق مرقعات ومقطعات یازمشدر. اندرون همایون خواجه‌لرندن اولوب، اکثر اوقاتنی تعلیم طلابله کچیردی. ١٢٥٢ ده وفات ایتمشدر.

علیه { (بنت المهدی) خلفاء عباسیه‌دن مهدینك قیزی وهارون الرشیدك لاب همشیره‌سی اولوب، مکنونه اسمنده بر جاریه‌دن طوغمشیدی. شعر وادبیاتده وموسیقیده مهارتی وحسن صوتی وارایدی. حسن وجمال وظرافت ونزاکتی دخی کمالاتیله متناسب اولوب، طاهارنده اولدیغی زمان اکثر اوقاتنی عبادته وبالکز عادت اوزره اولدیغنده موسیقی ونغمانه صرف ایلدیکی مرویدر. ١٦٠ تاریخنده

Digitized by Google

دنيايه كلوب، ٢١٠ سنه‌سنده وفات ايتمشدر. زوجى خاندان خلافته منسوب موسى بن عيسى بن موسى بن محمد بن على بن عبدالله بن عباس ايدى. هارون الرشيدك كنديسنه‌ك زياده محبتى اولوب، بغداددن غيبوبتى اوزاديغى وقتلرده، فراقنه طيانه‌ميه‌رق، يانه جلب ايدر اولديغى مرويدر. (طال) اسمنده بركنج كوله‌يه علاقه‌سى اولوب، بونك حقنده برچوق غزللر سويلمش؛ وبعده مرقومك نامنى آغزينه آلمسى جانب خليفه‌دن كنديسنه منع اولنمشيدى. شو ايكى بيت جمله‌ اشعارندندر:

يا واحداً الحب مالى منك اذ كلفت
نفسى بحبك الا الهم و الحزن
لم ينسينك سرور لا ولا حزن
وكيف لا كيف ينسى وجهك الحسن
ولا خلا منك لا قلبى ولا جسدى
كلى بكلك مشغول ومرتهن

على هادى [«على نقى» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

عليه بنت زرياب خليفه مهدينك آزادليلرندن و ابراهيم بن مهدينك شاكردانندن اولان مغنيهٔ شهير زريابك قيزى اولوب، خواننده‌لكده‌كى مهارتيله مشهوره‌در. پدريله برابر اندلسه كچوب، اوراجه بيوك بر صيت وشهرت قزانمش؛ وپدرينك وفاتنده يرينى طوتمشدر.

على الهروى (ابو الحسن — بن ابى بكر) مشاهير سياحيندن اولوب، آبا واجدادى هراتلى اولديغى حالده، كنديسى موصلده طوغمش؛ وبك چوق سياحتلر ايدوب، هركيتديكى يرلرده ديوارلرده اسمنى يازمغى عادت ايدنمش ايدى. نهايت حلبه واروب، ملك ظاهر بن سلطان صلاح الدين ايوبى‌يه انتساب ايله، ملك مشاراليه كنديسنه برمدرسه وبرقبه ياپديرمش؛ و ٦١١ تاريخنده وفات ايدوب، قبهٔ مذكوره‌ده دفن اولنمشدر. برخيلى مصنفاتى اولوب، اك معروفلرى «كتاب الاشارات فى معرفة الزيارات» ايله «الخطب الهرويه» سيدر.

على هروى (مير —) مشاهير خطاطين وشعراى ايراندن اولوب هراتده طوغمش؛ ومشهدده نشو ونما بولمشدر. ٩٤٥ تاريخنده وقوعبولان شورشده ناصرالدين عبدالله طرفندن سائر مشاهير هنروران ميانده هراتدن بخارايه سوق اولنمش؛ وهرنه قدر ناصرالدين ايله دلكرم اوله‌مامش ايسه‌ده، مشاراليه صاحب ترجمه‌نك حسن خطندن طولايى يانيه‌سنى براقيوب، بر چوق نسخ نفيسه استنساخنه اجبار ايتمش ايدى. ٩٦٦ ده وفات ايدوب، شيخ يوسف الدين باخرزى يانده مدفوندر. صاغرجه ايدى. شو قطعه جمله اشعارندندر:

چهل سال عمرم بخط شد تلف
سر زلف خط نامد آسان بكف
زمشقش دمى هركه فارغ نشست
چو رنك حنا رفت خطش زدست

على يزدى ايران مشاهير ادباسندن اولوب، اولاد تيموردن برينك اشارتيله، بو جهانكيرك احوالنى بر طرز منشيانه‌ده يازه‌رق، «ظفرنامهٔ صاحب قرانى» عنوانيله براثر براقمشدر.

دردنجى جلدك صوكى

Digitized by Google

UC-NRLF

$B 443 772

Digitized by Google